32

English, 14th century

Bible Latin
Vulgate
XIV century

Benedetto Pistrucci R

Benedetto Pistrucci nato in Roma il ventiquattro Maggio del mille sette cento ottantaquattro

Incipit liber Genesis. Capitulum primum.

Genesis

In principio creavit Deus caelum et terram. Terra autem erat inanis et vacua, et tenebrae erant super faciem abyssi, et spiritus Domini ferebatur super aquas. Dixitque Deus: Fiat lux. Et facta est lux. Et vidit Deus lucem quod esset bona, et divisit lucem a tenebris. Appellavitque lucem diem, et tenebras noctem. Factumque est vespere et mane dies unus.

Dixit quoque Deus: Fiat firmamentum in medio aquarum, et dividat aquas ab aquis. Et fecit Deus firmamentum, divisitque aquas quae erant sub firmamento ab his quae erant super firmamentum. Et factum est ita. Vocavitque Deus firmamentum caelum. Et factum est vespere et mane dies secundus.

Dixit vero Deus: Congregentur aquae quae sub caelo sunt in locum unum, et appareat arida. Factumque est ita. Et vocavit Deus aridam terram, congregationesque aquarum appellavit maria. Et vidit Deus quod esset bonum. Et ait: Germinet terra herbam virentem et facientem semen, et lignum pomiferum faciens fructum iuxta genus suum, cuius semen in semetipso sit super terram. Et factum est ita. Et protulit terra herbam virentem et afferentem semen iuxta genus suum, lignumque faciens fructum et habens unumquodque sementem secundum speciem suam. Et vidit Deus quod esset bonum. Et factum est vespere et mane dies tertius.

Dixit autem Deus: Fiant luminaria in firmamento caeli, et dividant diem ac noctem, et sint in signa et tempora et dies et annos, ut luceant in firmamento caeli et illuminent terram. Et factum est ita. Fecitque Deus duo luminaria magna: luminare maius ut praeesset diei, et luminare minus ut praeesset nocti, et stellas. Et posuit eas in firmamento caeli ut lucerent super terram, et praeessent diei ac nocti, et dividerent lucem ac tenebras. Et vidit Deus quod esset bonum. Et factum est vespere et mane dies quartus.

Dixit etiam Deus: Producant aquae reptile animae viventis et volatile super terram sub firmamento caeli. Creavitque Deus cete grandia, et omnem animam viventem atque motabilem quam produxerant aquae in species suas, et omne volatile secundum genus suum. Et vidit Deus quod esset bonum. Benedixitque eis dicens: Crescite et multiplicamini, et replete aquas maris, avesque multiplicentur super terram. Et factum est vespere et mane dies quintus.

Dixit quoque Deus: Producat terra animam viventem in genere suo, iumenta et reptilia et bestias terrae secundum species suas. Factumque est ita. Et fecit Deus bestias terrae iuxta species suas, et iumenta, et omne reptile terrae in genere suo. Et vidit Deus quod esset bonum, et ait: Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram, et praesit piscibus maris et volatilibus caeli et bestiis universaeque terrae, omnique reptili quod movetur in terra. Et creavit Deus hominem ad imaginem suam, ad imaginem Dei creavit illum; masculum et feminam creavit eos.

Benedixitque illis Deus et ait: Crescite et multiplicamini, et replete terram, et subicite eam, et dominamini piscibus maris et volatilibus caeli et universis animantibus quae moventur super terram. Dixitque Deus: Ecce dedi vobis omnem herbam afferentem semen super terram, et universa ligna quae habent in semetipsis sementem generis sui, ut sint vobis in escam, et cunctis animantibus terrae, omnique volucri caeli, et universis quae moventur in terra, in quibus est anima vivens, ut habeant ad vescendum. Et factum est ita. Viditque Deus cuncta quae fecerat, et erant valde bona. Et factum est vespere et mane dies sextus.

II

Igitur perfecti sunt caeli et terra, et omnis ornatus eorum. Complevitque Deus die septimo opus suum quod fecerat, et requievit die septimo ab universo opere quod patrarat. Et benedixit diei septimo et sanctificavit illum, quia in ipso cessaverat ab omni opere suo quod creavit Deus ut faceret.

Istae sunt generationes caeli et terrae quando creata sunt, in die quo fecit Dominus Deus caelum et terram, et omne virgultum agri antequam oriretur in terra, omnemque herbam regionis priusquam germinaret. Non enim pluerat Dominus Deus super terram, et homo non erat qui operaretur terram. Sed fons ascendebat de terra, irrigans universam superficiem terrae. Formavit igitur Dominus Deus hominem de limo terrae, et inspiravit in faciem eius spiraculum vitae, et factus est homo in animam viventem.

Plantaverat autem Dominus Deus paradisum voluptatis a principio, in quo posuit hominem quem formaverat. Produxitque Dominus Deus de humo omne lignum pulchrum visu et ad vescendum suave, lignum etiam vitae in medio paradisi, lignumque scientiae boni et mali. Et fluvius egrediebatur de loco voluptatis ad irrigandum paradisum, qui inde dividitur in quattuor capita. Nomen uni Phison; ipse est qui circuit omnem terram Evilath, ubi nascitur aurum, et aurum terrae illius optimum est; ibique invenitur bdellium et lapis onychinus. Et nomen fluvio secundo Geon; ipse est qui circuit omnem terram Aethiopiae. Nomen vero fluminis tertii Tigris; ipse vadit contra Assyrios. Fluvius autem quartus ipse est Eufrates.

Tulit ergo Dominus Deus hominem et posuit eum in paradiso voluptatis, ut operaretur et custodiret illum. Praecepitque ei dicens: Ex omni ligno paradisi comede; de ligno autem scientiae boni et mali ne comedas; in quocumque enim die comederis ex eo, morte morieris.

III

Dixit quoque Dominus Deus: Non est bonum esse hominem solum; faciamus ei adiutorium simile sibi. Formatis igitur Dominus Deus de humo cunctis animantibus terrae et universis volatilibus caeli, adduxit ea ad Adam, ut videret quid vocaret ea. Omne enim quod vocavit Adam animae viventis, ipsum est nomen eius. Appellavitque Adam nominibus suis cuncta animantia et universa volatilia caeli et omnes bestias terrae. Adae vero non inveniebatur adiutor similis eius. Immisit ergo Dominus Deus soporem in Adam. Cumque obdormisset, tulit unam de costis eius et replevit carnem pro ea. Et aedificavit Dominus Deus costam quam tulerat de Adam in mulierem, et adduxit eam ad Adam. Dixitque Adam: Hoc nunc os ex ossibus meis, et caro de carne mea. Haec vocabitur virago, quia de viro sumpta est.

Jesserte te
Arsaclin
Anno
Bdellium
quid vocaret ea
soporem
virago

tubal pater canentium in cithara et organo

utrique nudi

sed serpens erat

serpens ad mulierem

vocavit deus adam

ad serpentem

maledictus es

ipsa conteret caput tuum

maledicta terra

et vocavit adam uxorem suam evam

tunicas pelliceas

et emisit eum deus de paradiso

Quam ob rem relinquet homo patrem suum et matrem et adherebit uxori sue et erunt duo in carne una. Erat autem uterque nudus, adam scilicet et uxor eius et non erubescebant. Sed et serpens erat callidior cunctis animantibus terre que fecerat dominus deus. Qui dixit ad mulierem: Cur precepit vobis deus ut non comederetis de omni ligno paradisi? Cui respondit mulier: De fructu lignorum que sunt in paradiso vescimur, de fructu vero ligni quod est in medio paradisi precepit nobis deus ne comederemus et ne tangeremus illud, ne forte moriamur. Dixit autem serpens ad mulierem: Nequaquam morte moriemini. Scit enim deus quod in quocumque die comederitis ex eo aperientur oculi vestri et eritis sicut dii scientes bonum et malum. Vidit igitur mulier quod bonum esset lignum ad vescendum et pulchrum oculis aspectuque delectabile, et tulit de fructu eius et comedit, deditque viro suo qui comedit. Et aperti sunt ambobus oculi. Cumque cognovissent esse se nudos, consuerunt folia ficus et fecerunt sibi perizomata. Et cum audissent vocem domini dei deambulantis in paradiso ad auram post meridiem, abscondit se adam et uxor eius a facie domini dei in medio ligni paradisi. Vocavitque dominus deus adam et dixit ei: Ubi es? Qui ait: Vocem tuam audivi in paradiso et timui eo quod nudus essem et abscondi me. Cui dixit: Quis enim indicavit tibi quod nudus esses, nisi quod ex ligno de quo preceperam tibi ne comederes comedisti? Dixitque adam: Mulier quam dedisti michi sociam dedit michi de ligno et comedi. Et dixit dominus deus ad mulierem: Quare hoc fecisti? Que respondit: Serpens decepit me et comedi. Et ait dominus deus ad serpentem: Quia fecisti hoc, maledictus es inter omnia animantia et bestias terre; super pectus tuum gradieris et terram comedes cunctis diebus vite tue. Inimicitias ponam inter te et mulierem et semen tuum et semen illius; ipsa conteret caput tuum et tu insidiaberis calcaneo eius. Mulieri quoque dixit: Multiplicabo erumnas tuas et conceptus tuos; in dolore paries filios et sub potestate viri eris et ipse dominabitur tui. Ade vero dixit: Quia audisti vocem uxoris tue et comedisti de ligno ex quo preceperam tibi ne comederes, maledicta terra in opere tuo; in laboribus comedes ex ea cunctis diebus vite tue. Spinas et tribulos germinabit tibi et comedes herbas terre. In sudore vultus tui vesceris pane donec revertaris in terram de qua sumptus es, quia pulvis es et in pulverem reverteris. Et vocavit adam nomen uxoris sue evam, eo quod mater esset cunctorum viventium. Fecit quoque dominus deus ade et uxori eius tunicas pelliceas et induit eos et ait: Ecce adam quasi unus ex nobis factus est, sciens bonum et malum. Nunc ergo ne forte mittat manum suam et sumat etiam de ligno vite et comedat et vivat in eternum. Et emisit eum dominus deus de paradiso voluptatis ut operaretur terram de qua sumptus est. Eiecitque adam et collocavit ante paradisum voluptatis cherubin et flammeum gladium atque versatilem ad custodiendam viam ligni vite.

IIII

Adam vero cognovit evam uxorem suam. Que concepit et peperit chaim dicens: Possedi hominem per deum. Rursumque peperit fratrem eius abel. Fuit autem abel pastor ovium et chaim agricola. Factum est autem post multos dies ut offerret chaim de fructibus terre munera domino. Abel quoque obtulit de primogenitis gregis sui et de adipibus eorum. Et respexit dominus ad abel et ad munera eius, ad chaim vero et ad munera eius non respexit. Iratusque est chaim vehementer et concidit vultus eius. Dixitque dominus ad eum: Quare iratus es et cur concidit facies tua? Nonne si bene egeris recipies, sin autem male, statim in foribus peccatum aderit? Sed sub te erit appetitus eius et tu dominaberis illius. Dixitque chaim ad abel fratrem suum: Egrediamur foras. Cumque essent in agro, consurrexit chaim adversus fratrem suum abel et interfecit eum. Et ait dominus ad chaim: Ubi est abel frater tuus? Qui respondit: Nescio. Numquid custos fratris mei sum? Dixitque ad eum: Quid fecisti? Vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra. Nunc igitur maledictus eris super terram que aperuit os suum et suscepit sanguinem fratris tui de manu tua. Cum operatus fueris eam, non dabit tibi fructus suos; vagus et profugus eris super terram. Dixitque chaim ad dominum: Maior est iniquitas mea quam ut veniam merear. Ecce eicis me hodie a facie terre et a facie tua abscondar et ero vagus et profugus in terra. Omnis igitur qui invenerit me occidet me. Dixitque ei dominus: Nequaquam ita fiet, sed omnis qui occiderit chaim septuplum punietur. Posuitque dominus chaim signum ut non interficeret eum omnis qui invenisset eum. Egressusque chaim a facie domini habitavit profugus in terra ad orientalem plagam eden.

Cognovit autem chaim uxorem suam, que concepit et peperit enoch. Et edificavit civitatem vocavitque nomen eius ex nomine filii sui enoch. Porro enoch genuit irad et irad genuit maviahel et maviahel genuit matusahel et matusahel genuit lamech. Qui accepit uxores duas, nomen uni ada et nomen alteri sella. Genuitque ada iabel qui fuit pater habitantium in tentoriis atque pastorum. Et nomen fratris eius iubal; ipse fuit pater canentium cithara et organo. Sella quoque genuit tubalcaim qui fuit malleator et faber in cuncta opera eris et ferri. Soror vero tubalcaim noema. Dixitque lamech uxoribus suis ade et selle: Audite vocem meam uxores lamech, auscultate sermonem meum, quoniam occidi virum in vulnus meum et adolescentulum in livorem meum. Septuplum ultio dabitur de chaim, de lamech vero septuagies septies. Cognovit quoque adam uxorem suam adhuc et peperit filium vocavitque nomen eius seth dicens: Posuit michi deus semen aliud pro abel quem occidit chaim. Sed et seth natus est filius quem vocavit enos.

chaim

abel

chaym

interfecit

caput

enoch

irad

matusahel

lamech

tubal

tubalcaim

lamech

adam

seth

enos

Hic est liber generationis Adam

Adam genuit filios et filias

V

iste cepit invocare nomen domini. Hic est liber generationis Adam in die qua creavit deus hominem ad similitudinem dei fecit illum. masculum et feminam creavit eos et benedixit illis et vocavit nomen eorum Adam in die qua creati sunt. Vixit Adam c. xxx. annis et filium genuit ad imaginem et similitudinem suam vocavitque nomen eius Seth. Et facti sunt dies Adam postquam genuit Seth octingenti anni genuitque filios et filias. Et factum est omne tempus quod vixit Adam anni nongenti xxx. et mortuus est. Vixit quoque Seth c. v. annis et genuit Enos. Vixitque Seth postquam genuit Enos octingentis vii. annis genuitque filios et filias. Et facti sunt omnes dies Seth nongentorum xii. annorum et mortuus est. Vixit vero Enos nonaginta annis et genuit Cainan. post cuius ortum vixit octingentis xv. annis et genuit filios et filias. Et facti sunt omnes dies Enos nongentorum v. annorum et mortuus est. Vixit quoque Cainan lxx. annis et genuit Malaleel. Et vixit Cainan postquam genuit Malaleel octingentis xl. annis et genuit filios et filias. Et facti sunt omnes dies Cainan nongenti x. anni et mortuus est. Vixitque Malaleel lxv. annis et genuit Iared. Et vixit Malaleel postquam genuit Iared octingentis xxx. annis et genuit filios et filias. Et facti sunt omnes dies Malaleel octingenti xcv. anni et mortuus est. Vixitque Iared c. lxii. annis et genuit Enoch. Et vixit Iared postquam genuit Enoch d. ccc. annis et genuit filios et filias. Et facti sunt omnes dies Iared d. ccc. lxii. anni et mortuus est.

Porro Enoch vixit lxv. annis et genuit Matusalem. Et ambulavit Enoch cum deo. Et vixit Enoch postquam genuit Matusalem ccc. annis et genuit filios et filias. Et facti sunt omnes dies Enoch ccc. lxv. anni. Ambulavitque cum deo et non apparuit quia tulit eum deus. Vixit quoque Matusale c. lxxxvii. annis et genuit Lamech. Et vixit Matusale postquam genuit Lamech d. cc. lxxxii. annis et genuit filios et filias. Et facti sunt omnes dies Matusale nongenti lxix. anni et mortuus est. Vixit autem Lamech c. lxxxii. annis et genuit filium vocavitque nomen eius Noe dicens. Iste consolabitur nos ab operibus et laboribus manuum nostrarum in terra cui maledixit dominus. Vixitque Lamech postquam genuit Noe d. xcv. annis et genuit filios et filias. Et facti sunt omnes dies Lamech d. cc. lxxvii. anni et mortuus est. Noe vero cum quingentorum esset annorum genuit Sem. Cham. et Iaphet.

Cumque cepissent homines super terram multiplicari et filias procreassent videntes filii dei filias hominum quod essent pulcre acceperunt uxores sibi ex omnibus quas elegerant. Dixitque deus. Non permanebit spiritus meus in homine in eternum quia caro est eruntque dies illius c. xx. annorum. Gigantes autem erant super terram in diebus illis. Postquam enim ingressi sunt filii dei ad filias hominum illeque genuerunt isti sunt potentes a seculo viri famosi.

Videns autem deus quod multa malitia hominum esset in terra et cuncta cogitatio cordis intenta esset ad malum omni tempore penituit eum quod hominem fecisset in terra. Et tactus dolore cordis intrinsecus delebo inquit hominem quem creavi a facie terre. ab homine usque ad animantia a reptili usque ad volucres celi. penitet enim me fecisse eos.

VI

Noe vero invenit gratiam coram domino. Hee sunt generationes Noe. Noe vir iustus atque perfectus fuit in generationibus suis. cum deo ambulavit. Et genuit tres filios Sem. Cham. et Iaphet. Corrupta est autem terra coram deo et repleta est iniquitate. Cumque vidisset deus terram esse corruptam omnis quippe caro corruperat viam suam super terram dixit ad Noe. Finis universe carnis venit coram me. repleta est terra iniquitate a facie eorum et ego disperdam eos cum terra. Fac tibi archam de lignis levigatis mansiunculas in archa facies et bitumine linies intrinsecus et extrinsecus. Et sic facies eam. Trecentorum cubitorum erit longitudo arche. quinquaginta cubitorum erit latitudo. et xxx. cubitorum altitudo illius. Fenestram in archa facies et in cubito consummabis summitatem eius. hostium autem arche pones ex latere deorsum cenacula et tristega facies in ea. Ecce ego adducam aquas diluvii super terram ut interficiam omnem carnem in qua spiritus vite est subter celum. universa que in terra sunt consumentur. Ponamque fedus meum tecum et ingredieris archam tu et filii tui uxor tua et uxores filiorum tuorum tecum. Et ex cunctis animantibus universe carnis bina induces in archam ut vivant tecum masculini sexus et feminini. De volucribus iuxta genus suum et de iumentis in genere suo et ex omni reptili terre secundum genus suum bina de omnibus ingredientur tecum ut possint vivere. Tolles igitur tecum ex omnibus escis que mandi possunt et comportabis apud te et erunt tam tibi quam illis in cibum.

VII

Fecit igitur Noe omnia que preceperat ei deus. Dixitque dominus ad eum. Ingredere tu et omnis domus tua in archam. te enim vidi iustum coram me in generatione hac. Ex omnibus animantibus mundis tolles septena et septena masculum et feminam. de animantibus vero immundis duo et duo masculum et feminam. Sed et de volatilibus celi septena et septena masculum et feminam ut salvetur semen super faciem universe terre. Adhuc enim et post dies vii. ego pluam super terram xl. diebus et xl. noctibus et delebo omnem substantiam quam feci de superficie terre. Fecit ergo Noe omnia que mandaverat ei dominus. Eratque sexcentorum annorum quando diluvii aque inundaverunt super terram. Et ingressus est Noe et filii eius uxor eius et uxores filiorum eius cum eo in archam propter aquas diluvii. De animantibus quoque mundis et immundis et de volucribus et ex omni quod movetur super terram duo et duo ingressa sunt ad Noe in archam masculus et femina sicut preceperat dominus Noe. Cumque transissent vii. dies aque diluvii inundaverunt super terram. Anno sexcentesimo vite Noe

abyssi / cathar acte / in articulo illius diei 40

mense secundo .xvii. die mensis rupti sunt omnes fontes abyssi magne et cataracte celi aperte sunt. Et facta est pluvia super terram quadraginta diebus et quadraginta noctibus. In articulo illius diei ingressus est noe et sem et cham et iapheth filii eius uxor illius et tres uxores filiorum eius cum eis in archam. Ipsi et omne animal secundum genus suum universaque iumenta in genere suo et omne quod movetur super terram in genere suo cunctumque volatile secundum genus suum universe aves omnesque volucres ingresse sunt ad noe in archam bina et bina ex omni carne in qua erat spiritus vite. Et que ingressa sunt masculus et femina ex omni carne introierunt sicut preceperat ei deus et inclusit eum dominus de foris. Factumque est diluvium quadraginta diebus super terram et multiplicate sunt aque et elevaverunt archam in sublime a terra. Vehementer enim inundaverunt et omnia repleverunt in superficie terre. Porro archa ferebatur super aquas. Et aque prevaluerunt nimis super terram, opertique sunt omnes montes excelsi sub universo celo. Quindecim cubitis altior fuit aqua super montes quos operuerat. Consumptaque est omnis caro que movebatur super terram volucrum animantium bestiarum omniumque reptilium que reptant super terram universi homines et cuncta in quibus spiraculum vite est in terra mortua sunt. (spiraculum) Et delevit omnem substantiam que erat super terram ab homine usque ad pecus tam reptile quam volucres celi et deleta sunt de terra. Remansit autem solus noe et qui cum eo erant in archa. Obtinueruntque aque terram centum quinquaginta diebus.

VIII (noe / archa / cathar acte)

Recordatus autem deus noe cunctorumque animantium et omnium iumentorum que erant cum eo in archa adduxit spiritum super terram et imminute sunt aque. Et clausi sunt fontes abyssi et cataracte celi et prohibite sunt pluvie de celo. Reverseque sunt aque de terra euntes et redeuntes et ceperunt minui post centum quinquaginta dies. Requievitque archa mense septimo vicesimo septimo die mensis super montes armenie. At vero aque ibant et decrescebant usque ad decimum mensem. Decimo enim mense prima die mensis apparuerunt cacumina montium. Cumque transissent quadraginta dies aperiens noe fenestram arche quam fecerat dimisit corvum (emisit corvum) qui egrediebatur et non revertebatur donec siccarentur aque super terram. Emisit quoque columbam (emisit columba) post eum ut videret si iam cessassent aque super faciem terre. Que cum non invenisset ubi requiesceret pes eius reversa est ad eum in archam. Aque enim erant super universam terram. Extenditque manum et apprehensam intulit in archam. Expectatis autem ultra septem diebus aliis rursum dimisit columbam ex archa. At illa venit ad eum ad vesperam portans ramum olive virentibus foliis in ore suo. Intellexit ergo noe quod cessassent aque super terram. Expectavitque nichilominus septem alios dies et emisit columbam (4 emisit columba) que non est reversa ultra ad eum. Igitur sexcentesimo primo anno (sexcentesimo primo anno) mense primo prima die mensis imminute sunt aque super terram et aperiens noe tectum arche aspexit viditque quod exsiccata esset superficies terre. Mense secundo septimo et vicesimo die mensis arefacta est terra. Locutus est autem deus ad noe dicens. Egredere de archa tu et uxor tua filii tui et uxores filiorum tuorum tecum. Cuncta que sunt apud te ex omni carne tam in volatilibus quam in bestiis et universis reptilibus que reptant super terram educ tecum. Et ingredimini super terram crescite et multiplicamini super terram. Egressus est ergo noe et filii eius uxor eius et uxores filiorum eius cum eo. Sed et omnia animantia et iumenta et reptilia que reptant super terram secundum genus suum egressa sunt de archa. Edificavit autem noe altare domino (Edificat noe altare domino) et tollens de cunctis pecoribus et volucribus mundis obtulit holocausta super altare. Odoratusque est dominus odorem suavitatis et ait ad eum. Nequaquam ultra maledicam terre propter homines. Sensus enim (sensus e[nim]) et cogitatio humani cordis in malum prona sunt ab adolescentia sua. Non igitur ultra percutiam omnem animam viventem sicut feci. Cunctis diebus terre sementis et messis frigus et estus estas et hyems nox et dies non requiescent.

IX (crescite)

Benedixitque deus noe et filiis eius et dixit ad eos. Crescite et multiplicamini et replete terram. Et terror vester ac tremor sit super cuncta animalia terre et super omnes volucres celi cum universis que moventur in terra. Omnes pisces maris manui vestre traditi sunt. Et omne quod movetur et vivit erit vobis in cibum. Quasi olera virentia tradidi vobis omnia excepto quod carnem cum sanguine non comedetis. Sanguinem enim animarum vestrarum requiram de manu cunctarum bestiarum et de manu hominis, de manu viri et fratris eius requiram animam hominis. Quicumque effuderit (quicumque effuderit) humanum sanguinem fundetur sanguis illius. Ad ymaginem quippe dei factus est homo. Vos autem crescite (crescite) et multiplicamini et ingredimini super terram et implete eam. Hec quoque dixit deus ad noe et ad filios eius cum eo. Ecce ego statuam pactum meum (pactum meum) vobiscum et cum semine vestro post vos et ad omnem animam viventem que est vobiscum tam in volucribus quam in iumentis et pecudibus terre cunctis que egressa sunt de archa et universis bestiis terre. Statuam pactum meum vobiscum et nequaquam ultra interficietur omnis caro aquis diluvii neque erit deinceps diluvium dissipans terram. Dixitque deus. Hoc signum federis (signum federis) quod do inter me et vos et ad omnem animam viventem que est vobiscum in generationes sempiternas. Arcum meum (arcum meum) ponam in nubibus et erit signum federis inter me et inter terram. Cumque obduxero nubibus celum apparebit arcus meus in nubibus et recordabor federis mei quod pepigi vobiscum et cum omni anima vivente que carnem vegetat et non erunt ultra aque diluvii ad delendam universam carnem. Eritque arcus meus in nubibus et videbo illum et recordabor federis sempiterni quod pactum est inter deum et inter omnem animam viventem universe carnis que est super terram. Dixitque deus ad noe. Hoc erit signum federis quod constitui inter me et omnem carnem super terram. Erant igitur filii noe qui egressi sunt de archa sem cham et iapheth. (sem cham) Porro cham ipse est pater chanaan. Tres isti sunt filii noe.

noe plantavit vineam

Et ab his disseminatum est genus hominum super universam terram. Cepitque Noe vir agricola exercere terram et plantavit vineam. bibensque vinum inebriatus est et nudatus dormivit in tabernaculo suo. quod cum vidisset Cham pater Chanaan verenda scilicet patris sui esse nudata, nuntiavit duobus fratribus suis foras. at vero Sem et Iaphet pallium inposuerunt humeris suis et incedentes retrorsum operuerunt verenda patris sui. faciesque eorum aversae erant et patris virilia non viderunt. Evigilans autem Noe ex vino, cum didicisset que fecerat ei filius suus minor, ait: Maledictus Chanaan servus servorum erit fratribus suis. dixitque: benedictus dominus deus Sem. sit Chanaan servus eius. dilatet deus Iaphet et habitet in tabernaculis Sem. sitque Chanaan servus eius.

maledictus chanaan — benedictio de Sem

X

de etate noe

Vixit autem Noe post diluvium trecentis quinquaginta annis. et impleti sunt omnes dies eius nongentorum quinquaginta annorum et mortuus est. Hee sunt generationes filiorum Noe. Sem Cham et Iaphet. natique sunt eis filii post diluvium.

filii iaphet

Filii Iaphet. Gomer et Magog et Madai. et Iavan. et Tubal. et Mosoch. et Thiras. Porro filii Gomer. Aschenez et Riphath et Thogorma. Filii autem Iavan. Elisa. et Tharsis. Cethim. et Dodanim. Ab his divise sunt insule gentium in regionibus suis. unusquisque secundum linguam suam et familias suas in nationibus suis.

filii cham

Filii autem Cham. Chus et Mesraim et Phuth et Chanaan. Filii autem Chus. Saba et Evila. et Sabatha. et Regma. et Sabathaca. Filii Regma Saba et Dadan.

chus genuit nembroth — nembroth

Porro Chus genuit Nembroth. Ipse cepit esse potens in terra. et erat robustus venator coram domino. Ab hoc exivit proverbium. quasi Nembroth robustus venator coram domino.

babilon — ninive

Fuit autem principium regni eius Babilon. et Arach. et Archad. et Chalanne in terra Sennaar. De terra illa egressus est Assur. et edificavit Niniven et plateas civitatis. et Chale. Resen quoque inter Niniven et Chale. hec est civitas magna.

mesraim genuit — chanaan

At vero Mesraim genuit Ludim et Anamim. et Laabim. Nepthuim et Phethrusim. et Chasluim. de quibus egressi sunt Philistiim et Capthurim. Chanaan autem genuit Sidonem primogenitum suum. et Etheum. et Iebuseum. et Amorreum. et Gergeseum. Eveum et Aracheum. Sineum. et Aradium. Samaritem. et Amatheum. Et post hec disseminati sunt populi Chananeorum. factique sunt termini Chanaan venientibus a Sidone Geraram usque ad Gazam donec ingrediaris Sodomam et Gomorram et Adamam et Seboim usque Lesa. Hii filii Cham in cognationibus et linguis et generationibus terrisque et gentibus suis.

filii sem — heber

De Sem quoque nati sunt patre omnium filiorum Heber. fratre Iaphet maiore. Filii Sem. Elam et Assur et Arphaxad. et Lud. et Aram. Filii Aram. Hus. et Hul. et Gether. et Mes. At vero Arphaxad genuit Sale. de quo ortus est Heber. Natique sunt Heber filii duo. nomen uni Phaleg. eo quod in diebus eius divisa sit terra. et nomen fratris eius Iectan. Qui Iectan genuit Helmodath. et Saleph. et Asarmoth. Iareb. et Aduram. et Uzal. et Decla. et Ebal. et Abimahel. et Saba. et Ophir. et Evila. et Iobab. Omnes isti filii Iectan. Et facta est habitatio eorum de Messa pergentibus usque Sephar montem orientalem. Isti sunt filii Sem secundum cognationes et linguas et regiones in gentibus suis. Hee familie Noe iuxta populos et nationes suas. Ab his divise sunt gentes in terra post diluvium.

terra erat unius labii

Erat autem terra labii unius et sermonum eorumdem.

Sennaar

Cumque proficiscerentur de oriente invenerunt campum in terra Sennaar. et habitaverunt in eo. dixitque alter ad proximum suum. Venite faciamus lateres et coquamus eos igni. habueruntque lateres pro saxis et bitumen pro cemento. et dixerunt. Venite faciamus nobis civitatem et turrim cuius culmen pertingat ad celum. et celebremus nomen nostrum antequam dividamur in universas terras.

descendit dominus

Descendit autem dominus ut videret civitatem et turrim quam edificabant filii Adam. et dixit. Ecce unus est populus et unum labium omnibus. ceperuntque hoc facere. nec desistent a cogitationibus suis. donec eas opere compleant. Venite igitur descendamus. et confundamus ibi linguam eorum. ut non audiat unusquisque vocem proximi sui.

divisio linguarum

atque ita divisit eos dominus ex illo loco in universas terras. et cessaverunt edificare civitatem. et ideo vocatum est nomen eius Babel. quia ibi confusum est labium universe terre. et inde dispersit eos dominus super faciem cunctarum regionum.

babel

generationes Sem — arphaxad — sale — heber — faleg — reu — sarug — nachor — thare

Hee generationes Sem. Sem centum annorum erat quando genuit Arphaxad biennio post diluvium. Vixitque Sem postquam genuit Arphaxad quingentis annis et genuit filios et filias. Porro Arphaxad vixit xxxv. annis et genuit Sale. Vixitque Arphaxad postquam genuit Sale trecentis tribus annis et genuit filios et filias. Sale quoque vixit xxx. annis et genuit Heber. Vixitque Sale postquam genuit Heber quadringentis tribus annis et genuit filios et filias. Vixit autem Heber xxxiiii. annis et genuit Faleg. Vixitque Heber postquam genuit Faleg quadringentis xxx. annis et genuit filios et filias. Vixit quoque Faleg xxx. annis et genuit Reu. Vixitque Faleg postquam genuit Reu cc. ix. annis et genuit filios et filias. Vixit autem Reu xxxii. annis et genuit Sarug. Vixitque Reu postquam genuit Sarug cc. vii. annis et genuit filios et filias. Vixit vero Sarug xxx. annis et genuit Nachor. Vixitque Sarug postquam genuit Nachor cc. annis et genuit filios et filias. Vixit autem Nachor xx. ix. annis et genuit Thare. Vixitque Nachor postquam genuit Thare c. et x. et ix. annis et genuit filios et filias. Vixitque Thare septuaginta annis et genuit Abram et Nachor et Aran.

XI *abram*

Hee sunt generationes Thare. Thare genuit Abram et Nachor et Aran. Porro Aran genuit Loth. Mortuusque est Aran ante Thare patrem suum in terra nativitatis sue in Ur Chaldeorum.

in ur chaldeorum

Duxerunt autem Abram et Nachor uxores. nomen uxoris Abram Sarai. et nomen uxoris Nachor Melcha. filia Aran patris Melche et patris Iesche. Erat autem Sarai sterilis nec habebat liberos. Tulit igitur Thare Abram filium suum et Loth filium Aran filium filii sui. et Sarai nurum suam uxorem Abram filii sui. et eduxit eos de Ur Chaldeorum. ut irent in terram Chanaan.

de ur chaldeorum

Veneruntque usque Aran et habitaverunt ibi. Et facti sunt omnes dies Thare cc. v. annorum. et mortuus est in Aran.

XII *egredere de terra*

Dixit autem dominus ad Abram. Egredere de terra tua et de cognatione tua et de domo patris tui. et veni in terram quam monstravero tibi. Faciamque te in gentem magnam. et benedicam tibi. et magnificabo nomen tuum. erisque benedictus. Benedicam benedicentibus tibi. et maledicam maledicentibus tibi. atque in te benedicentur universe cognationes terre. Egressus est itaque Abram sicut preceperat ei dominus.

abram — et apparuit autem dominus abram dixitque ei semini tuo dabo terram hanc

non de quatuor regibus qui pugnabant contra quinque

abram — in terra canaan — edificat altare domino — edificavit altare — facta est fames — dixit saray — abram — pharaon — flagellavit dominus pharaonem — abram — abram

Ivit cum eo Loth. Septuaginta quinque annorum erat Abram cum egrederetur de Aran. Tulitque Sarai uxorem suam et Loth filium fratris sui universamque substantiam quam possederant et animas quas fecerant in Aran, et egressi sunt ut irent in terram Chanaan. Cumque venissent in eam, pertransivit Abram terram usque ad locum Sichem, usque ad convallem illustrem. Chananeus autem tunc erat in terra. Apparuitque dominus Abram et dixit ei: Semini tuo dabo terram hanc. Qui edificavit ibi altare domino qui apparuerat ei. Et inde transgrediens ad montem qui erat contra orientem Bethel, tetendit ibi tabernaculum suum, ab occidente habens Bethel et ab oriente Hai. Edificavit quoque ibi altare domino et invocavit nomen eius. Perrexitque Abram vadens et ultra progrediens ad meridiem. Facta est autem fames in terra, descenditque Abram in Egyptum ut peregrinaretur ibi; prevaluerat enim fames in terra. Cumque prope esset ut ingrederetur Egyptum, dixit Sarai uxori sue: Novi quod pulchra sis mulier, et quod cum viderint te Egyptii dicturi sunt: Uxor ipsius est; et interficient me et te reservabunt. Dic ergo obsecro quod soror mea sis, ut bene sit mihi propter te, et vivat anima mea ob gratiam tui. Cum itaque ingressus esset Abram Egyptum, viderunt Egyptii mulierem quod esset pulchra nimis, et nuntiaverunt principes pharaoni et laudaverunt eam apud illum, et sublata est mulier in domum pharaonis. Abram vero bene usi sunt propter illam, fueruntque ei oves et boves et asini et servi et famule et asine et cameli. Flagellavit autem dominus pharaonem plagis maximis et domum eius propter Sarai uxorem Abram. Vocavitque pharao Abram et dixit ei: Quidnam est quod fecisti mihi? Quare non indicasti quod uxor tua esset? Quam ob causam dixisti esse sororem tuam, ut tollerem eam mihi in uxorem? Nunc igitur ecce coniux tua, accipe eam et vade. Precepitque pharao super Abram viris, et deduxerunt eum et uxorem illius et omnia que habebat.

XII

Ascendit ergo Abram de Egypto ipse et uxor eius et omnia que habebat et Loth cum eo ad australem plagam. Erat autem dives valde in possessione argenti et auri. Reversusque est per iter quo venerat a meridie in Bethel usque ad locum ubi prius fixerat tabernaculum inter Bethel et Hai, in loco altaris quod fecerat prius, et invocavit ibi nomen domini. Sed et Loth qui erat cum Abram fuerunt greges ovium et armenta et tabernacula. Nec poterat eos capere terra ut habitarent simul. Erat quippe substantia eorum multa nimis, et nequibant habitare communiter. Unde et facta est rixa inter pastores gregum Abram et Loth. Eo autem tempore Chananeus et Pherezeus habitabant in illa terra. Dixit ergo Abram ad Loth: Ne queso sit iurgium inter me et te, et inter pastores meos et pastores tuos; fratres enim sumus. Ecce universa terra coram te est. Recede a me obsecro. Si ad sinistram ieris, ego dexteram tenebo; si tu dexteram elegeris, ego ad sinistram pergam. Elevatis itaque Loth oculis vidit omnem circa regionem Iordanis, que universa irrigabatur antequam subverteret dominus Sodomam et Gomorram, sicut paradisus domini et sicut Egyptus venientibus in Segor. Elegitque Loth sibi regionem circa Iordanem, et recessit ab oriente, divisique sunt alterutrum a fratre suo. Abram habitavit in terra Chanaan, Loth moratus est in oppidis que erant circa Iordanem et habitavit in Sodomis. Homines autem Sodomite pessimi erant et peccatores coram domino nimis. Dixitque dominus ad Abram postquam divisus est Loth ab eo: Leva oculos tuos et vide a loco in quo nunc es ad aquilonem et ad meridiem, ad orientem et ad occidentem. Omnem terram quam conspicis tibi dabo et semini tuo usque in sempiternum. Faciamque semen tuum sicut pulverem terre; si quis potest hominum numerare pulverem terre, semen quoque tuum numerare poterit. Surge et perambula terram in longitudine et in latitudine sua, quia tibi daturus sum eam. Movens igitur Abram tabernaculum suum venit et habitavit iuxta convallem Mambre que est in Hebron, edificavitque ibi altare domino.

XIII

Factum est autem in illo tempore ut Amraphel rex Sennaar et Arioch rex Ponti et Codorlahomor rex Elamitarum et Thadal rex gentium inirent bellum contra Bara regem Sodomorum et contra Bersa regem Gomorre et contra Sennaab regem Adame et contra Semeber regem Seboim contraque regem Bale, ipsa est Segor. Omnes hi convenerunt in vallem silvestrem que nunc est mare salis. Duodecim enim annis servierant Codorlahomor et tertiodecimo anno recesserunt ab eo. Igitur quartodecimo anno venit Codorlahomor et reges qui erant cum eo, percusseruntque Raphaim in Astaroth Carnaim et Zuzim cum eis et Emim in Save Cariathaim et Chorreos in montibus Seir usque ad campestria Pharan que est in solitudine. Reversique sunt et venerunt ad fontem Misfat, ipsa est Cades, et percusserunt omnem regionem Amalechitarum et Amorreum qui habitabat in Asasonthamar. Et egressi sunt rex Sodomorum et rex Gomorre rexque Adame et rex Seboim necnon et rex Bale, que est Segor, et direxerunt aciem contra eos in valle silvestri, scilicet adversum Codorlahomor regem Elamitarum et Thadal regem gentium et Amraphel regem Sennaar et Arioch regem Ponti: quattuor reges adversus quinque. Vallis autem silvestris habebat puteos multos bituminis. Itaque rex Sodomorum et Gomorre terga verterunt cecideruntque ibi, et qui remanserant fugerunt ad montem. Tulerunt autem omnem substantiam Sodomorum et Gomorre et universa que ad cibum pertinent et abierunt, necnon et Loth et substantiam eius filium fratris Abram qui habitabat in Sodomis. Et ecce unus qui evaserat nuntiavit

oppida sodomorum — non bene — amraphel — zuzim et [illegible] — direxerunt — thadal — puteos

Abram Hebreo qui habitabat in convalle Mambre Amorrei fratris Eschol et fratris Aner: hii enim pepigerant foedus cum Abram. Quod cum audisset Abram captum videlicet Loth fratrem suum numeravit expeditos vernaculos suos trecentos decem et octo et persecutus est usque Dan. Et divisis sociis inruit super eos nocte percussitque eos et persecutus est usque Hoba quae est ad levam Damasci. Reduxitque omnem substantiam et Loth fratrem suum cum substantia illius mulieres quoque et populum. Egressus est autem rex Sodomorum in occursum eius postquam reversus est a caede Chodorlahomor et regum qui cum eo erant in valle Save quae est vallis regis. At vero Melchisedech rex Salem proferens panem et vinum erat enim sacerdos Dei altissimi benedixit ei et ait: Benedictus Abram Deo excelso qui creavit caelum et terram et benedictus Deus excelsus quo protegente hostes in manibus tuis sunt. Et dedit ei decimas ex omnibus. Dixit autem rex Sodomorum ad Abram: Da mihi animas cetera tolle tibi. Qui respondit ei: Levo manum meam ad Dominum Deum excelsum possessorem caeli et terrae quod a filo subtegminis usque ad corrigiam caligae non accipiam ex omnibus quae tua sunt ne dicas: Ego ditavi Abram, exceptis his quae comederunt iuvenes et partibus virorum qui venerunt mecum Aner Eschol et Mambre: isti accipient partes suas.

XV

His itaque transactis factus est sermo Domini ad Abram per visionem dicens: Noli timere Abram ego protector tuus sum et merces tua magna nimis. Dixitque Abram: Domine Deus quid dabis mihi? Ego vadam absque liberis et filius procuratoris domus meae iste Damascus Eliezer. Addiditque Abram: Mihi autem non dedisti semen et ecce vernaculus meus heres meus erit. Statimque sermo Domini factus est ad eum dicens: Non erit hic heres tuus sed qui egredietur de utero tuo ipsum habebis heredem. Eduxitque eum foras et ait illi: Suspice caelum et numera stellas si potes. Et dixit ei: Sic erit semen tuum. Credidit Abram Deo et reputatum est illi ad iustitiam. Dixitque ad eum: Ego Dominus qui eduxi te de Ur Chaldeorum ut darem tibi terram istam et possideres eam. At ille ait: Domine Deus unde scire possum quod possessurus sim eam? Respondens Dominus: Sume inquit mihi vaccam triennem et capram trimam et arietem annorum trium turturem quoque et columbam. Qui tollens universa haec divisit ea per medium et utrasque partes contra se altrinsecus posuit: aves autem non divisit. Descendebantque volucres super cadavera et abigebat eas Abram. Cumque sol occumberet sopor inruit super Abram et horror magnus et tenebrosus invasit eum. Dictumque est ad eum: Scito praenoscens quod peregrinum futurum sit semen tuum in terra non sua et subicient eos servituti et adfligent quadringentis annis. Verumtamen et gentem cui servituri sunt ego iudicabo et post haec egredientur cum magna substantia. Tu autem ibis ad patres tuos in pace sepultus in senectute bona. Generatione autem quarta revertentur huc: necdum enim completae sunt iniquitates Amorreorum usque ad praesens tempus. Cum ergo occubuisset sol facta est caligo tenebrosa et apparuit clibanus fumans et lampas ignis transiens inter divisiones illas. In die illo pepigit Dominus cum Abram foedus dicens: Semini tuo dabo terram hanc a fluvio Aegypti usque ad fluvium magnum Eufraten: Cineos et Cenezeos et Cedmoneos et Hettheos et Ferezeos Rafaim quoque et Amorreos et Chananeos et Gergeseos et Iebuseos.

XVI

Igitur Sarai uxor Abram non genuerat liberos: sed habens ancillam aegyptiam nomine Agar dixit marito suo: Ecce conclusit me Dominus ne parerem: ingredere ad ancillam meam si forte saltem ex illa suscipiam filios. Cumque ille adquiesceret deprecanti tulit Agar aegyptiam ancillam suam post annos decem quam habitare coeperant in terra Chanaan et dedit eam viro suo uxorem. Qui ingressus est ad eam. At illa concepisse se videns despexit dominam suam. Dixitque Sarai ad Abram: Inique agis contra me: ego dedi ancillam meam in sinum tuum quae videns quod conceperit despectui me habet: iudicet Dominus inter me et te. Cui respondens Abram: Ecce ancilla tua in manu tua est utere ea ut libet. Adfligente igitur eam Sarai fugam iniit. Cumque invenisset eam angelus Domini iuxta fontem aquae in solitudine qui est in via Sur in deserto dixit ad eam: Agar ancilla Sarai unde venis et quo vadis? Quae respondit: A facie Sarai dominae meae ego fugio. Dixitque ei angelus Domini: Revertere ad dominam tuam et humiliare sub manibus illius. Et rursum: Multiplicans inquit multiplicabo semen tuum et non numerabitur prae multitudine. Ac deinceps: Ecce ait concepisti et paries filium vocabisque nomen eius Ismahel eo quod audierit Dominus adflictionem tuam. Hic erit ferus homo: manus eius contra omnes et manus omnium contra eum et e regione universorum fratrum suorum figet tabernacula. Vocavit autem nomen Domini qui loquebatur ad eam: Tu Deus qui vidisti me. Dixit enim: Profecto hic vidi posteriora videntis me. Propterea appellavit puteum illum puteum Viventis et videntis me: ipse est inter Cades et Barad. Peperitque Agar Abrae filium qui vocavit nomen eius Ismahel. Octoginta et sex annorum erat Abram quando peperit ei Agar Ismahelem.

XVII

Postquam vero nonaginta et novem annorum esse coeperat apparuit ei Dominus dixitque ad eum: Ego Deus omnipotens: ambula coram me et esto perfectus. Ponamque foedus meum inter me et te et multiplicabo te vehementer nimis. Cecidit Abram pronus in faciem. Dixitque ei Deus: Ego sum et pactum meum tecum eris que pater multarum gentium nec ultra vocabitur nomen tuum Abram sed appellaberis Abraham quia patrem multarum gentium constitui te. Faciamque te crescere vehementissime et ponam te in gentibus regesque ex te egredientur. Et statuam pactum meum inter me et te et inter semen tuum post te in generationibus suis foedere sempiterno ut sim Deus tuus et seminis tui post te. Daboque tibi et semini tuo terram peregrinationis tuae omnem terram Chanaan in possessionem aeternam eroque Deus eorum. Dixit iterum Deus ad Abraham: Et tu ergo custodies pactum meum et semen tuum post te in generationibus suis. Hoc est pactum meum quod observabitis inter me et vos et semen tuum post te: Circumcidetur ex vobis omne

Loth

Melchisedech rex Salem

absque liberis

credidit Abram

de Ur Chaldeorum

trienne

trimam

invasit

Sarai Agar

despexit dominam

Ismael

manus eius contra omnes

Agar

cecidit Abram

pater multarum gentium · Abram · Abraham

circumcidetur

masculinum, et circumcidetis carnem preputii vestri, ut
sit in signum federis inter me et vos. Infans octo dierum
circumcidetur in vobis, omne masculinum in generationibus vestris,
tam vernaculus quam emptitius circumcidetur, et quicumque non
fuerit de stirpe vestra; eritque pactum meum in carne vestra
in fedus eternum. Masculus cuius preputii caro circumcisa non
fuerit, delebitur anima illa de populo suo, quia pactum meum
irritum fecit. Dixit quoque Deus ad Abraham: Sarai uxorem tuam non
vocabis Sarai, sed Saram. Et benedicam ei, et ex illa
dabo tibi filium cui benedicturus sum, eritque in nationes, et
reges populorum orientur ex eo. Cecidit Abraham in faciem
et risit, dicens in corde suo: Putasne centenario
nascetur filius? et Sara nonagenaria pariet? Dixitque
ad Dominum: Utinam Ismael vivat coram te. Et
ait Deus ad Abraham: Sara uxor tua pariet tibi filium, vocabisque
nomen eius Isaac, et constituam pactum meum illi in fedus
sempiternum, et semini eius post eum. Super Ismael quoque exau-
divi te. Ecce benedicam ei, et augebo et multiplicabo
eum valde; duodecim duces generabit, et faciam illum
in gentem magnam. Pactum vero meum statuam ad Isaac,
quem pariet tibi Sara tempore isto in anno altero. Cumque
finitus esset sermo loquentis cum eo, ascendit Deus ab
Abraham. Tulit autem Abraham Ismael filium suum, et omnes
vernaculos domus sue, universosque quos emerat, cunctos
mares ex omnibus viris domus sue, et circumcidit carnem
preputii eorum statim in ipsa die, sicut preceperat ei Deus.
Abraham nonaginta et novem erat annorum quando circumcidit
carnem preputii sui. Et Ismael filius eius xiii annos imple-
verat tempore circumcisionis sue. Eadem die circum-
cisus est Abraham et Ismael filius eius. Et omnes viri domus
illius, tam vernaculi quam emptitii et alienigene, pariter
circumcisi sunt.

XVIII

Apparuit autem ei Dominus in convalle
Mambre sedenti in ostio tabernaculi sui in ipso
fervore diei. Cumque elevasset oculos, apparuerunt
ei tres viri stantes prope eum; quos cum vidisset, cucurrit
in occursum eorum de ostio tabernaculi sui, et adoravit
in terram, et dixit: Domine, si inveni gratiam in oculis tuis,
ne transeas servum tuum, sed afferam pauxillum aque, et
lavent pedes vestri, et requiescite sub arbore;
ponamque buccellam panis, et confortate cor
vestrum; postea transibitis. Idcirco enim declinastis ad servum ve-
strum. Qui dixerunt: Fac ut locutus es. Festinavit Abraham
in tabernaculum ad Saram, dixitque ei: Accelera, tria sata
simile commisce, et fac subcinericios panes. Ipse vero
ad armentum cucurrit, et tulit inde vitulum tenerrimum
et optimum, deditque puero, qui festinavit et coxit
illum. Tulit quoque butyrum et lac, et vitulum quem coxerat, et posuit
coram eis; ipse vero stabat iuxta eos sub arbore. Cumque
comedissent, dixerunt ad eum: Ubi est Sara uxor tua? Ille
respondit: Ecce in tabernaculo est. Cui dixit: Revertens
veniam ad te tempore isto, vita comite, et habebit
filium Sara uxor tua. Quo audito, Sara risit post
ostium tabernaculi. Erant autem ambo senes provectique
etate, et desierant Sare fieri muliebria. Que risit
occulte dicens: Postquam consenui, et dominus meus vetulus
est, voluptati operam dabo? Dixit autem Dominus ad Abraham:
Quare risit Sara uxor tua, dicens: Num vere paritura
sum anus? Numquid Deo quicquam est difficile? Iuxta condic-
tum revertar ad te hoc eodem tempore, vita comite,
et habebit Sara filium. Negavit Sara dicens: Non risi,
timore perterrita. Dominus autem: Non est, inquit, ita, sed risisti. Cum ergo
surrexissent inde viri, direxerunt oculos contra Sodo-
mam; et Abraham simul gradiebatur, deducens eos. Dixitque
Dominus: Num celare potero Abraham que gesturus sum, cum futurus
sit in gentem magnam ac robustissimam, et benedicende
sint in eo omnes nationes terre? Scio enim quod precepturus sit
filiis suis et domui sue post se, ut custodiant viam Domini,
et faciant iudicium et iustitiam, ut adducat Dominus propter
Abraham omnia que locutus est ad eum. Dixit itaque Dominus: Clamor
Sodomorum et Gomorreorum multiplicatus est, et peccatum
eorum aggravatum est nimis. Descendam et videbo
utrum clamorem qui venit ad me opere compleve-
rint, an non est ita, ut sciam. Converteruntque se inde
et abierunt Sodomam; Abraham vero adhuc stabat
coram Domino. Et appropinquans ait: Numquid perdes iustum
cum impio? Si fuerint quinquaginta iusti in civitate, peribunt
simul? et non parces loco illi propter quinquaginta iustos, si
fuerint in eo? Absit a te ut rem hanc facias, et
occidas iustum cum impio, fiatque iustus sicut impius;
non est hoc tuum: qui iudicas omnem terram, nequaquam
facies iudicium hoc. Dixitque Dominus ad eum: Si invenero
Sodomis quinquaginta iustos in medio civitatis,
dimittam omni loco propter eos. Respondensque Abraham
ait: Quia semel cepi, loquar ad Dominum meum, cum
sim pulvis et cinis. Quid si minus quinquaginta
iustis fuerint? delebis propter quadraginta quinque universam
urbem? Et ait: Non delebo, si invenero ibi xlv.
Rursumque locutus est ad eum: Sin autem xl inventi fuerint,
quid facies? Ait: Non percutiam propter xl. Ne quaeso
indigneris, Domine, si loquar. Quid si inventi
fuerint ibi xxx? Respondit: Non faciam, si invenero
ibi xxx. Quia semel, ait, cepi, loquar ad
Dominum meum: Quid si inventi fuerint xx? Dixit: Non
interficiam propter xx. Obsecro, inquit, ne irasca-
ris, Domine, si loquar adhuc semel: Quid si
inventi ibi fuerint x? Dixit: Non delebo propter decem.
Abiit Dominus postquam cessavit loqui ad Abraham,
et ille reversus est in locum suum.

XIX

Veneruntque
duo angeli Sodomam vespere, sedente Loth in
foribus civitatis. Qui cum vidisset eos, surrexit et
ivit obviam eis, adoravitque pronus in terram,
et dixit: Obsecro, domini, declinate in domum pue-
ri vestri, et manete ibi; lavate pedes vestros, et mane
proficiscemini in viam vestram. Qui dixerunt: Minime,
sed in platea manebimus. Compulit illos
oppido ut diverterent ad eum; ingressisque domum illius

Marginalia: dixit deus ad abraham — Sarai, Sara — cecidit abraham in faciem et risit — ismael — duodecim duces — nota de circumcisione abrahe et filii — nota bene — in fervore diei — tres viri — vita comite — Sara risit — deducens — ipse — terre — clamor Sodomorum — loquar — fuerint — ibi — duo angeli

ne et tu pereas in scelere civitatis

fecit convivium, coxit azima, et comederunt. Prius autem quam irent cubitum, viri civitatis vallaverunt domum, a puero usque ad senem, omnis populus simul. Vocaveruntque Loth, et dixerunt ei: Ubi sunt viri qui introierunt ad te nocte? educ eos huc, ut cognoscamus eos. Egressus ad eos Loth, post tergum occludens ostium, ait: Nolite, quaeso, fratres mei, nolite hoc malum facere. Habeo duas filias, quae necdum cognoverunt virum; educam eas ad vos, et abutimini eis sicut placuerit vobis, dummodo viris istis nihil faciatis mali, quia ingressi sunt sub umbra culminis mei. At illi dixerunt: Recede illuc. Et rursus: Ingressus es, inquiunt, ut advena; numquid ut iudices? Te ergo ipsum magis quam hos affligemus. Vimque faciebant Loth vehementissime; iamque prope erat ut effringerent fores. Et ecce miserunt manum viri, et introduxerunt ad se Loth, clauseruntque ostium; et eos qui foris erant percusserunt caecitate a minimo usque ad maximum, ita ut ostium invenire non possent. Dixerunt autem ad Loth: Habes hic quempiam tuorum? generum, aut filios, aut filias, omnes qui tui sunt educ de urbe hac: delebimus enim locum istum, eo quod increverit clamor eorum coram Domino, qui misit nos ut perdamus illos. Egressus itaque Loth, locutus est ad generos suos qui accepturi erant filias eius, et dixit: Surgite, egredimini de loco isto, quia delebit Dominus civitatem hanc. Et visus est eis quasi ludens loqui. Cumque esset mane, cogebant eum angeli, dicentes: Surge, tolle uxorem tuam, et duas filias quas habes, ne et tu pariter pereas in scelere civitatis. Dissimulante illo, apprehenderunt manum eius, et manum uxoris eius, ac duarum filiarum eius, eo quod parceret Dominus illi. Eduxeruntque eum, et posuerunt extra civitatem: ibique locuti sunt ad eum, dicentes: Salva animam tuam: noli respicere post tergum, nec stes in omni circa regione: sed in monte salvum te fac, ne et tu simul pereas. Dixitque Loth ad eos: Quaeso, Domine mi, quia invenit servus tuus gratiam coram te, et magnificasti misericordiam tuam quam fecisti mecum, ut salvares animam meam; nec possum in monte salvari, ne forte apprehendat me malum, et moriar. Est civitas haec iuxta, ad quam possum fugere, parva, et salvabor in ea: numquid non modica est, et vivet anima mea? Dixitque ad eum: Ecce etiam in hoc suscepi preces tuas, ut non subvertam urbem pro qua locutus es. Festina, et salvare ibi: quia non potero facere quidquam donec ingrediaris illuc. Idcirco vocatum est nomen urbis illius Segor. Sol egressus est super terram, et Loth ingressus est Segor. Igitur Dominus pluit super Sodomam et Gomorram sulphur et ignem a Domino de caelo: et subvertit civitates has, et omnem circa regionem, universos habitatores urbium, et cuncta terrae virentia. Respiciensque uxor eius post se, versa est in statuam salis. Abraham autem consurgens mane, ubi steterat prius cum Domino, intuitus est Sodomam et Gomorram, et universam terram regionis illius: viditque ascendentem favillam de terra quasi fornacis fumum. Cum enim subverteret Deus civitates regionis illius, recordatus Abrahae, liberavit Loth de subversione urbium in quibus habitaverat. Ascenditque Loth de Segor, et mansit in monte, duae quoque filiae eius cum eo. Timuerat enim manere in Segor, et mansit in spelunca ipse et duae filiae eius. Dixitque maior ad minorem: Pater noster senex est, et nullus virorum remansit in terra, qui possit ingredi ad nos iuxta morem universae terrae. Veni, inebriemus eum vino, dormiamusque cum eo, ut servare possimus ex patre nostro semen. Dederunt itaque patri suo bibere vinum nocte illa: et ingressa est maior, dormivitque cum patre; at ille non sensit, nec quando accubuit filia, nec quando surrexit. Altera quoque die dixit maior ad minorem: Ecce dormivi heri cum patre meo, demus ei bibere vinum etiam hac nocte, et dormies cum eo, ut salvemus semen de patre nostro. Dederunt et illa nocte patri vinum, ingressaque minor filia, dormivit cum eo: et ne tunc quidem sensit quando concubuerit, vel quando illa surrexerit. Conceperunt ergo duae filiae Loth de patre suo. Peperitque maior filium, et vocavitque nomen eius Moab: ipse est pater Moabitarum usque in praesentem diem. Minor quoque peperit filium, et vocavit nomen eius Amon, id est, filius populi mei: ipse est pater Ammonitarum usque hodie.

XX

Profectus inde Abraham in terram australem, habitavit inter Cades et Sur: et peregrinatus est in Geraris. Dixitque de Sara uxore sua: Soror mea est. Misit ergo Abimelech rex Gerarae, et tulit eam. Venit autem Deus ad Abimelech per somnium nocte, et ait illi: En morieris propter mulierem quam tulisti: habet enim virum. Abimelech vero non tetigerat eam, et ait: Domine, num gentem ignorantem et iustam interficies? Nonne ipse dixit mihi: Soror mea est: et ipsa ait: Frater meus est? In simplicitate cordis mei, et munditia manuum mearum feci hoc. Dixitque ad eum Deus: Et ego scio quod simplici corde feceris: et ideo custodivi te ne peccares in me, et non dimisi ut tangeres eam. Nunc ergo redde uxorem viro suo, quia propheta est: et orabit pro te, et vives: si autem nolueris reddere, scito quod morte morieris tu, et omnia quae tua sunt. Statimque de nocte consurgens Abimelech, vocavit omnes servos suos: et locutus est universa verba haec in auribus eorum, timueruntque omnes viri valde. Vocavit autem Abimelech etiam Abraham, et dixit ei: Quid fecisti nobis? quid peccavimus in te, quia induxisti super me et super regnum meum peccatum grande? quae non debuisti facere, fecisti nobis. Rursumque expostulans, ait: Quid vidisti, ut hoc faceres? Respondit Abraham: Cogitavi mecum, dicens: Forsitan non est timor Dei in loco isto: et interficient me propter uxorem meam: alias autem et vere soror mea est, filia patris mei, et non filia matris meae, et duxi eam uxorem. Postquam autem eduxit me Deus de domo patris mei, dixi ad eam: Hanc misericordiam facies mecum: In omni loco, ad quem ingrediemur, dices quod frater tuus sim. Tulit igitur Abimelech oves et boves, et servos et ancillas, et dedit Abrahae: reddiditque ei Saram uxorem suam.

Margin notes: Surge et t. — sulphur — uxor versa est — et Loth et due filie — dixit maior ad minorem — illa — est — Moab — Amon — no[ta] histo[ria] — Gerarus — Abimalec — redde virum — et dixit

dit. Terra coram vobis est, ubicumque tibi placuerit habita. Sare autem dixit: Ecce mille argenteos dedi fratri tuo; hoc erit tibi in velamen oculorum ad omnes qui tecum sunt, et quocumque perrexeris; mementoque te deprehensam. Orante autem Abraham, sanavit Deus Abimelech et uxorem ancillasque eius, et pepererunt. Concluserat enim Dominus omnem vulvam domus Abimelech propter Saram uxorem Abrahe.

visitavit deus Saram

XXI. Visitavit autem Dominus Saram sicut promiserat, et implevit que locutus est. Concepitque et peperit filium in senectute sua, tempore quo predixerat ei Deus. Vocavitque Abraham nomen filii sui, quem genuit ei Sara, Ysaac, et circumcidit eum octavo die, sicut preceperat ei Deus, cum centum esset annorum: hac quippe etate patris natus est Ysaac. Dixitque Sara: Risum fecit michi Deus; quicumque audierit, corridebit michi. Rursumque ait: Quis auditurum crederet Abraham quod Sara lactaret filium quem peperit ei iam seni? Crevit igitur puer et ablactatus est; fecitque Abraham grande convivium in die ablactationis eius. Cumque vidisset Sara filium Agar Egyptie ludentem, dixit ad Abraham: Eice ancillam hanc et filium eius; non enim erit heres filius ancille cum filio meo Ysaac. Dure accepit hoc Abraham pro filio suo. Cui dixit Deus: Non tibi videatur asperum super puero et super ancilla tua; omnia que dixerit tibi Sara, audi vocem eius, quia in Ysaac vocabitur tibi semen. Sed et filium ancille faciam in gentem magnam, quia semen tuum est. Surrexit itaque Abraham mane, et tollens panem et utrem aque, imposuit scapule eius, tradiditque puerum et dimisit eam. Que cum abisset, errabat in solitudine Bersabee. Cumque consumpta esset aqua in utre, abiecit puerum subter unam arborum que ibi erant, et abiit, seditque e regione procul quantum potest arcus iacere; dixit enim: Non videbo morientem puerum; et sedens contra levavit vocem suam et flevit. Exaudivit autem Deus vocem pueri, vocavitque angelus Domini Agar de celo dicens: Quid agis, Agar? Noli timere; exaudivit enim Deus vocem pueri de loco in quo est. Surge, tolle puerum et tene manum illius, quia in gentem magnam faciam eum. Aperuitque oculos eius Deus, que videns puteum aque abiit et implevit utrem, deditque puero bibere. Et fuit cum eo, qui crevit et moratus est in solitudine, factusque est iuvenis sagittarius. Habitavitque in deserto Pharan, et accepit illi mater sua uxorem de terra Egypti. Eodem tempore dixit Abimelech et Phicol princeps exercitus eius ad Abraham: Deus tecum est in universis que agis. Iura ergo per Dominum ne noceas michi et posteris meis stirpique mee, sed iuxta misericordiam quam feci tibi facies michi et terre in qua versatus es advena. Dixitque Abraham: Ego iurabo. Et increpavit Abimelech propter puteum aque quem vi abstulerant servi eius. Responditque Abimelech: Nescivi quis fecerit hanc rem, sed et tu non indicasti michi, et ego non audivi preter hodie. Tulit itaque Abraham oves et boves et dedit Abimelech, percusseruntque ambo fedus. Et statuit Abraham septem agnas gregis seorsum. Cui dixit Abimelech: Quid sibi volunt septem agne iste quas stare fecisti seorsum? At ille: Septem, inquit, agnas accipies de manu mea, ut sint in testimonium michi quoniam ego fodi puteum istum. Idcirco vocatus est locus ille Bersabee, quia ibi uterque iuravit. Et inierunt fedus pro puteo iuramenti. Surrexit autem Abimelech et Phicol princeps exercitus eius reversique sunt in terram Palestinorum. Abraham vero plantavit nemus in Bersabee, et invocavit ibi nomen Domini Dei eterni. Et fuit colonus terre Palestinorum diebus multis.

XXII. Que postquam gesta sunt, temptavit Deus Abraham, et dixit ad eum: Abraham. At ille respondit: Adsum. Ait illi: Tolle filium tuum unigenitum, quem diligis, Ysaac, et vade in terram visionis, atque ibi offeres eum in holocaustum super unum montium quem monstravero tibi. Igitur Abraham de nocte consurgens stravit asinum suum, ducens secum duos iuvenes et Ysaac filium suum. Cumque concidisset ligna in holocaustum, abiit ad locum quem preceperat ei Deus. Die autem tertio, elevatis oculis, vidit locum procul, dixitque ad pueros suos: Expectate hic cum asino; ego et puer illuc usque properantes, postquam adoraverimus, revertemur ad vos. Tulit quoque ligna holocausti et imposuit super Ysaac filium suum; ipse vero portabat in manibus ignem et gladium. Cumque duo pergerent simul, dixit Ysaac patri suo: Pater mi. At ille respondit: Quid vis, fili? Ecce, inquit, ignis et ligna; ubi est victima holocausti? Dixit Abraham: Deus providebit sibi victimam holocausti, fili mi. Pergebant ergo pariter, et venerunt ad locum quem ostenderat ei Deus, in quo edificavit altare, et desuper ligna composuit. Cumque alligasset Ysaac filium suum, posuit eum in altari super struem lignorum. Extenditque manum et arripuit gladium ut immolaret filium suum. Et ecce angelus Domini de celo clamavit dicens: Abraham, Abraham. Qui respondit: Adsum. Dixitque ei: Non extendas manum tuam super puerum, neque facias illi quicquam; nunc cognovi quod timeas Deum, et non pepercisti filio tuo unigenito propter me. Levavit Abraham oculos suos viditque post tergum arietem inter vepres herentem cornibus, quem assumens obtulit holocaustum pro filio. Appellavitque nomen loci illius Dominus videt. Unde usque hodie dicitur: In monte Dominus videbit. Vocavit autem angelus Domini Abraham secundo de celo dicens: Per memetipsum iuravi, dicit Dominus, quia fecisti hanc rem et non pepercisti filio tuo unigenito propter me, benedicam tibi et multiplicabo semen tuum sicut stellas celi, et velut arenam que est in litore maris; possidebit semen tuum portas inimicorum suorum, et benedicentur in semine tuo omnes gentes terre, quia obedisti voci mee. Reversus est Abraham ad pueros suos, abieruntque Bersabee simul, et habitavit ibi. His ita gestis, nuntiatum est Abrahe quod Melcha quoque genuisset filios Nachor fratri suo: Hus primogenitum, et Buz fratrem eius, et Camuel patrem Syrorum, et Cased et Azau, Pheldas quoque et Iedlaph ac Bathuel, de quo nata est Rebecca. Octo istos filios genuit Melcha Nachor fratri Abraham. Concubina vero illius, nomine Roma, peperit Tabee et Gaon et Tahas et Maacha.

XXIII. Vixit autem Sara centum viginti septem annis, et mortua est in civitate Arbee, que est Hebron, in terra Chanaan. Venitque Abraham ut plangeret et fleret eam. Cumque surrexisset ab officio funeris, locutus est ad filios Heth dicens: Advena sum et peregrinus apud vos; date michi ius sepulcri

Marginalia: visitavit deus Saram — quem genuit ei Sara — eice ancillam — surrexit Abraham — exaudivit deus vocem pueri — in deserto Pharan — Abymelech — increpavit puteum aque — bersabee — plantavit nemus — De Abraham — edificavit altare — et ecce angelus — Syrorum

nobiscum ut sepeliam mortuum meum. Responderunt filii Heth dicentes: Audi nos domine, princeps dei es apud nos: in electis sepulchris nostris sepeli mortuum tuum: nullusque te prohibere poterit quin in monumento eius sepelias mortuum tuum. Surrexit Abraham et adoravit populum terre, filios videlicet Heth. Dixitque ad eos: Si placet anime vestre ut sepeliam mortuum meum, audite me et intercedite apud Ephron filium Seor, ut det michi speluncam duplicem quam habet in extrema parte agri sui. Pecunia digna tradat eam michi coram vobis in possessionem sepulchri. Habitabat autem Ephron in medio filiorum Heth. Responditque Ephron ad Abraham cunctis audientibus qui ingrediebantur portam civitatis illius, dicens: Nequaquam ita fiet domine mi, sed magis ausculta quod loquor. Agrum trado tibi et speluncam que in eo est, presentibus filiis populi mei: sepeli mortuum tuum. Adoravit Abraham coram populo terre. Et locutus est ad Ephron circumstante plebe: Queso ut audias me. Dabo pecuniam pro agro: suscipe eam, et sic sepeliam mortuum meum in eo. Respondit Ephron: Domine mi, audi me. Terra quam postulas quadringentis argenti siclis valet. Istud est precium inter me et te: sed quantum est hoc? sepeli mortuum tuum. Quod cum audisset Abraham, appendit pecuniam quam Ephron postulaverat, audientibus filiis Heth, quadringentos siclos argenti probate monete publice. Confirmatusque est ager quondam Ephronis in quo erat spelunca duplex respiciens Mambre, tam ipse quam spelunca et omnes arbores eius in cunctis terminis eius per circuitum, Abrahe in possessionem, videntibus filiis Heth et cunctis qui intrabant portam civitatis illius. Atque ita sepelivit Abraham Saram uxorem suam in spelunca agri duplici que respiciebat Mambre. Hec est Ebron in terra Chanaan. Et confirmatus est ager et antrum quod erat in eo Abrahe in possessionem monumenti a filiis Heth.

XXIIII

Erat autem Abraham senex dierumque multorum, et dominus in cunctis benedixerat ei. Dixitque ad servum seniorem domus sue qui preerat omnibus que habebat: Pone manum tuam subter femur meum, ut adiurem te per dominum deum celi et terre ut non accipias uxorem filio meo Isaac de filiabus Chananeorum inter quos habito, sed ad terram et cognationem meam proficiscaris, et inde accipias uxorem filio meo Isaac. Respondit servus: Si noluerit mulier venire mecum in terram hanc, numquid reducere debeo filium tuum ad locum de quo tu egressus es? Dixitque Abraham: Cave ne quando reducas filium meum illuc. Dominus deus celi qui tulit me de domo patris mei et de terra nativitatis mee, qui locutus est michi et iuravit michi dicens: Semini tuo dabo terram hanc, ipse mittet angelum suum coram te, et accipies inde uxorem filio meo. Sin autem noluerit mulier sequi te, non teneberis iuramento. Filium tantum meum ne reducas illuc. Posuit ergo servus manum sub femore Abraham domini sui, et iuravit illi super sermone hoc. Tulitque decem camelos de grege domini sui et abiit, ex omnibus bonis eius portans secum, profectusque perrexit in Mesopotamiam ad urbem Nachor. Cumque camelos fecisset accumbere extra oppidum iuxta puteum aque vespere, eo tempore quo solent mulieres egredi ad hauriendam aquam, dixit: Domine deus domini mei Abraham, occurre obsecro michi hodie et fac misericordiam cum domino meo Abraham. Ecce ego sto prope fontem aque, et filie habitatorum huius civitatis egredientur ad hauriendam aquam. Igitur puella cui ego dixero: Inclina ydriam tuam ut bibam, et illa responderit: Bibe, quin et camelis tuis dabo potum, ipsa est quam preparasti servo tuo Isaac, et per hoc intelligam quod feceris misericordiam cum domino meo. Necdum intra se verba compleverat, et ecce Rebecca egrediebatur, filia Batuel filii Melche uxoris Nachor fratris Abraham, habens ydriam in scapula, puella decora nimis virgoque pulcherrima et incognita viro. Descenderat autem ad fontem et impleverat ydriam ac revertebatur. Occurritque ei servus et ait: Pauxillum michi ad sorbendum prebe aque de ydria tua. Que respondit: Bibe domine mi. Celeriterque deposuit ydriam super ulnam suam, et dedit ei potum. Cumque ille bibisset, adiecit: Quin et camelis tuis hauriam aquam donec cuncti bibant. Effundensque ydriam in canalibus recurrit ad puteum ut hauriret aquam, et haustam omnibus camelis dedit. Ille autem contemplabatur eam tacitus, scire volens utrum prosperum fecisset iter suum dominus an non. Postquam autem biberunt cameli, protulit vir inaures aureas appendentes siclos duos, et armillas totidem pondo siclorum decem. Dixitque ad eam: Cuius es filia? Indica michi. Est in domo patris tui locus ad manendum? Que respondit: Filia sum Batuelis filii Melche quem peperit Nachor. Et addidit dicens: Palearum quoque et feni plurimum est apud nos, et locus spaciosus ad manendum. Inclinavit se homo et adoravit dominum dicens: Benedictus dominus deus domini mei Abraham, qui non abstulit misericordiam et veritatem suam a domino meo, et recto itinere me perduxit in domum fratris domini mei. Cucurrit itaque puella et nunciavit in domum matris sue omnia que audierat. Habebat autem Rebecca fratrem nomine Laban, qui festinus egressus est ad hominem ubi erat fons. Cumque vidisset inaures et armillas in manibus sororis sue, et audisset cuncta verba referentis: Hec locutus est michi homo, venit ad virum qui stabat iuxta camelos et prope fontem aque, dixitque ad eum: Ingredere benedicte domini, cur foris stas? preparavi domum et locum camelis. Et introduxit eum in hospicium, ac destravit camelos, deditque paleas et fenum et aquam ad lavandos pedes eius et virorum qui venerant cum eo. Et appositus est in conspectu eius panis. Qui ait: Non comedam donec loquar sermones meos. Respondit ei: Loquere. At ille: Servus, inquit, Abraham sum. Et dominus benedixit domino meo valde, magnificatusque est, et dedit ei oves et boves, argentum et aurum, servos et ancillas, camelos et asinos. Et peperit Sara uxor domini mei filium domino meo in senectute sua, deditque illi omnia que habuerat. Et adiuravit me dominus meus dicens: Non accipies uxorem filio meo de filiabus Chananeorum in quorum terra habito, sed ad domum patris mei perges et de cognatione mea accipies uxorem filio meo. Ego vero respondi domino meo: Quid si noluerit mulier venire mecum? Dominus, ait, in cuius conspectu ambulo, mittet angelum suum tecum et diriget viam tuam, accipiesque uxorem filio meo de cognatione mea et de domo patris mei. Innocens eris a maledictione mea cum veneris ad propinquos meos, et si tibi non dederint. Veni ergo hodie ad fontem aque et dixi: Domine deus domini mei Abraham, si direxisti viam meam in qua nunc ambulo, ecce sto iuxta fontem aque, et virgo que egredietur ad hauriendam aquam audierit a me: Da michi pauxillum aque ad bibendum ex ydria tua, et dixerit michi: Et tu bibe, et camelis tuis hauriam, ipsa est mulier quam preparavit dominus filio domini mei. Dumque hec tacitus mecum volverem, apparuit Rebecca veniens cum ydria quam portabat in scapula, descenditque ad fontem et hausit aquam. Et aio ad eam: Da michi paululum bibere. Que festinans deposuit ydriam de humero et dixit michi: Et tu bibe, et camelis tuis tribuam potum. Bibi, et adaquavit camelos. Interrogavique eam et dixi: Cuius es filia? Que respondit: Filia Batuelis sum filii Nachor quem peperit ei Melcha. Suspendi itaque inaures ad ornandam faciem eius, et armillas posui in manibus, pronusque adoravi dominum, benedicens domino deo domini mei Abraham qui perduxit me

recto itinere ut sumerem filiam fratris domini mei filio eius in uxorem. Quamobrem si facitis misericordiam cum domino meo et veritatem, indicate mihi. Sin autem aliud placet, et hoc dicite, ut vadam ad dextram vel ad sinistram. Responderuntque Laban et Batuel: A domino egressus est sermo, et non possumus extra placitum eius quicquam aliud tecum loqui. En Rebecca coram te est, tolle eam et proficiscere, et sit uxor filii domini tui, sicut locutus est dominus. Quod cum audisset puer Abraham, adoravit in terram dominum. Prolatisque vasis argenteis et aureis et vestibus, dedit ea Rebecce pro munere. Fratribus quoque eius et matri obtulit munera, dona. Inito quoque convivio, vescentes pariter et bibentes manserunt ibi. Surgens autem mane puer locutus est: Dimittite me ut vadam ad dominum meum. Responderunt frater eius et mater: Maneat puella saltem per decem dies apud nos, et postea proficiscetur. Nolite, ait, me retinere, quia dominus direxit viam meam; dimittite me ut pergam ad dominum meum. Dixerunt: Vocemus puellam et queramus ipsius voluntatem. Cumque vocata venisset, sciscitati sunt: Vis ire cum homine isto? Que ait: Vadam. Dimiserunt ergo eam et nutricem illius, servumque Abraham et comites eius, imprecantes prospera sorori sue atque dicentes: Soror nostra es, crescas in mille milia, et possideat semen tuum portas inimicorum suorum. Igitur Rebecca et puelle eius ascensis camelis secute sunt virum, qui festinus revertebatur ad dominum suum. Eo tempore Ysaac deambulabat per viam que ducit ad puteum cuius nomen est viventis et videntis; habitabat enim in terra australi. Et egressus fuerat ad meditandum in agro, inclinata iam die. Cumque elevasset oculos, vidit camelos venientes procul. Rebecca quoque conspecto Ysaac descendit de camelo et ait ad puerum: Quis est homo ille qui venit per agrum in occursum nobis? Dixitque ei: Ipse est dominus meus. At illa tollens cito pallium operuit se. Servus autem cuncta que gesserat narravit Ysaac. Qui introduxit eam in tabernaculum Sare matris sue et accepit eam uxorem, et in tantum dilexit eam ut dolorem qui ex morte matris acciderat temperaret.

XXV. Abraham vero aliam duxit uxorem nomine Ceturam, que peperit ei Zamram et Iexan et Madan et Madian et Iesboch et Sue. Iexan quoque genuit Saba et Dadan. Filii Dadan fuerunt Assurim et Lathusim et Laomim. At vero de Madian orti sunt Epha et Ofer et Enoch et Abida et Eldaa. Omnes isti filii Cethure. Deditque Abraham cuncta que possederat Ysaac. Filiis autem concubinarum largitus est munera et separavit eos ab Ysaac filio suo, dum adhuc ipse viveret, ad orientalem plagam. Fuerunt autem dies vite Abrahe centum septuaginta quinque anni. Et deficiens mortuus est in senectute bona provecteque etatis et plenus dierum. Congregatusque est ad populum suum. Et sepelierunt eum Ysaac et Ysmael filii sui in spelunca duplici, que sita est in agro Ephron filii Seor Ethei, quam emerat a filiis Heth; ibique sepultus est ipse et Sara uxor eius. Et post obitum illius benedixit Deus Ysaac filio eius, qui habitabat iuxta puteum nomine viventis et videntis. Hee sunt generationes Ysmael filii Abrahe, quem peperit ei Agar Egyptia famula Sare. Et hec nomina filiorum eius in vocabulis et generationibus suis: primogenitus Ysmael Nabaioth, deinde Cedar et Abdeel et Mabsam, Masma quoque et Duma et Massa, Adad et Thema, Ithur et Naphis et Cedma. Isti sunt filii Ysmael, et hec nomina per castella et oppida eorum, duodecim principes tribuum suarum. Et facti sunt anni vite Ysmael centum triginta septem, deficiensque mortuus est et appositus ad populum suum. Habitavit autem ab Evilath usque Sur, que respicit Egyptum introeuntibus Assyrios. Coram cunctis fratribus suis obiit. Hec sunt

generationes Ysaac filii Abraham. Abraham genuit Ysaac, qui cum quadraginta esset annorum, duxit uxorem Rebeccam filiam Bathuelis Syri de Mesopotamia, sororem Laban. Deprecatusque est Ysaac dominum pro uxore sua, eo quod esset sterilis. Qui exaudivit eum, et dedit conceptum Rebecce. Sed collidebantur in utero eius parvuli. Que ait: Si sic mihi futurum erat, quid necesse fuit concipere? Perrexitque ut consuleret dominum. Qui respondens ait: Due gentes in utero tuo sunt, et duo populi ex ventre tuo dividentur, populusque populum superabit, et maior serviet minori. Iam tempus pariendi advenerat, et ecce gemini in utero eius reperti sunt. Qui prior egressus est rufus erat, et totus in morem pellis hispidus; vocatumque est nomen eius Esau. Protinus alter egrediens plantam fratris tenebat manu, et idcirco appellavit eum Iacob. Sexagenarius erat Ysaac quando nati sunt parvuli. Quibus adultis factus est Esau vir gnarus venandi et agricola; Iacob autem vir simplex habitabat in tabernaculis. Ysaac amabat Esau, eo quod de venationibus illius vescebatur; et Rebecca diligebat Iacob. Coxit autem Iacob pulmentum. Ad quem cum venisset Esau de agro lassus, ait: Da mihi de coctione hac rufa, quia oppido lassus sum. Quam ob causam vocatum est nomen eius Edom. Cui dixit Iacob: Vende mihi primogenita tua. Ille respondit: En morior, quid mihi proderunt primogenita? Ait Iacob: Iura ergo mihi. Iuravit Esau et vendidit primogenita. Et sic accepto pane et lentis edulio, comedit et bibit et abiit, parvipendens quod primogenita vendidisset.

XXVI. Orta autem fame super terram post eam sterilitatem que acciderat in diebus Abrahe, abiit Ysaac ad Abimelech regem Palestinorum in Geraram. Apparuitque ei dominus et ait: Ne descendas in Egyptum, sed quiesce in terra quam dixero tibi, et peregrinare in ea. Eroque tecum et benedicam tibi; tibi enim et semini tuo dabo universas regiones has, complens iuramentum quod spopondi Abraham patri tuo. Et multiplicabo semen tuum sicut stellas celi, daboque posteris tuis universas regiones has, et benedicentur in semine tuo omnes gentes terre, eo quod obedierit Abraham voci mee et custodierit precepta mea et mandata, et cerimonias legesque servaverit. Mansit itaque Ysaac in Geraris. Qui cum interrogaretur a viris loci illius super uxore sua, respondit: Soror mea est. Timuerat enim confiteri quod sibi esset sociata coniugio, reputans ne forte interficerent eum propter pulcritudinem illius. Cumque pertransissent dies plurimi et ibidem moraretur, prospiciens Abimelech Palestinorum rex per fenestram vidit Ysaac iocantem cum Rebecca uxore sua. Et accersito eo ait: Perspicuum est quod uxor tua sit; cur mentitus es sororem tuam esse? Respondit: Timui ne morerer propter eam. Dixitque Abimelech: Quare imposuisti nobis? Potuit coire quispiam de populo cum uxore tua, et induxeras super nos grande peccatum. Precepitque omni populo dicens: Qui tetigerit hominis huius uxorem, morte morietur. Sevit autem Ysaac in terra illa, et invenit in ipso anno centuplum; benedixitque ei dominus. Et locupletatus est homo, et ibat proficiens atque succrescens, donec magnus vehementer effectus est. Habuit quoque possessiones ovium et armentorum et familie plurimum. Ob hoc invidentes ei Palestini, omnes puteos quos foderant servi patris illius Abraham illo tempore, obstruxerunt, implentes humo, in tantum ut ipse Abimelech diceret ad Ysaac: Recede a nobis, quoniam potentior nobis factus es valde. Et ille discedens ut veniret ad torrentem Gerare habitaretque ibi, rursus fodit alios puteos quos foderant servi patris sui Abraham, et quos illo mortuo olim obstruxerant Philistiim, appellavitque eos eisdem nominibus quibus ante pater vocaverat. Foderuntque in torrente et reperierunt aquam vivam. Sed et ibi iurgium fuit pastorum Gerare adversus pastores Ysaac dicentium:

Marginal notes (left): de Abraham; imprecantes; Ysaac deambulabat; Abraham; Madian; de morte Abrahe; Ysmael; castella principes; historia

Marginal notes (right): Ysaac, Rebecca; collidebantur; maior serviet minori; Esau, Iacob; pulmentum; primogenita; Abimelech, in Geraris; Abimelech Palestinorum rex

De ysaac. esau + iacob

nostra est aqua. Quam ob rem nomen putei ex eo quod acciderat vocavit Calumniam. Foderunt autem et alium puteum et pro illo quoque rixati sunt, appellavitque eum Inimicitias. Profectus inde fodit alium puteum pro quo non contenderunt; itaque vocavit nomen eius Latitudo dicens: Nunc dilatavit nos Dominus et fecit crescere super terram. Ascendit autem ex illo loco in Bersabee, ubi apparuit ei Dominus in ipsa nocte dicens: Ego sum Deus Abraham patris tui; noli timere, quia tecum sum; benedicam tibi et multiplicabo semen tuum propter servum meum Abraham. Itaque aedificavit ibi altare et invocato nomine Domini extendit tabernaculum; praecepitque servis suis ut foderent puteum. Ad quem locum cum venissent de Geraris Abimelech et Ochozath amicus illius et Phicol dux militum, locutus est eis Isaac: Quid venistis ad me hominem quem odistis et expulistis a vobis? Qui responderunt: Vidimus tecum esse Dominum et idcirco nos diximus: Sit iuramentum inter nos et ineamus foedus ut non facias nobis quicquam mali sicut et nos nihil tuorum attigimus nec fecimus quod te laederet sed cum pace dimisimus auctum benedictione Domini. Fecit ergo eis convivium et post cibum et potum surgentes mane iuraverunt sibi mutuo; dimisitque eos Isaac pacifice in locum suum. Ecce autem venerunt in ipso die servi Isaac adnuntiantes ei de puteo quem foderant atque dicentes: Invenimus aquam. Unde appellavit eum Abundantiam, et nomen urbi inpositum est Bersabee usque in praesentem diem. Esau vero quadragenarius duxit uxores Iudith filiam Beeri Hetthei et Basemath filiam Helon eiusdem loci, quae ambae offenderant animum Isaac et Rebeccae.

esau

XXVII

Senuit autem Isaac et caligaverunt oculi eius et videre non poterat; vocavitque Esau filium suum maiorem et dixit ei: Fili mi. Qui respondit: Adsum. Cui pater: Vides, inquit, quod senuerim et ignorem diem mortis meae. Sume arma tua, pharetram et arcum, et egredere foras; cumque venatu aliquid adprehenderis fac mihi inde pulmentum sicut velle me nosti et adfer ut comedam et benedicat tibi anima mea antequam moriar. Quod cum audisset Rebecca et ille abisset in agrum ut iussionem patris expleret dixit filio suo Iacob: Audivi patrem tuum loquentem cum Esau fratre tuo et dicentem ei: Adfer mihi de venatione tua et fac cibos ut comedam et benedicam tibi coram Domino antequam moriar. Nunc ergo, fili mi, adquiesce consiliis meis et pergens ad gregem adfer mihi duos haedos optimos ut faciam ex eis escas patri tuo quibus libenter vescitur; quas cum intuleris et comederit benedicat tibi antequam moriatur. Cui ille respondit: Nosti quod Esau frater meus homo pilosus sit et ego lenis; si adtrectaverit me pater meus et senserit, timeo ne putet me sibi voluisse inludere et inducam super me maledictionem pro benedictione. Ad quem mater: In me sit ista maledictio, fili mi; tantum audi vocem meam et pergens adfer quae dixi. Abiit et adtulit deditque matri; paravit illa cibos sicut velle noverat patrem illius. Et vestibus Esau valde bonis quas apud se habebat domi induit eum; pelliculasque haedorum circumdedit manibus et colli nuda protexit; deditque pulmentum et panes quos coxerat tradidit. Quibus inlatis dixit: Pater mi. At ille respondit: Audio. Quis es tu, fili mi? Dixitque Iacob: Ego sum Esau primogenitus tuus; feci sicut praecepisti mihi; surge, sede et comede de venatione mea ut benedicat mihi anima tua. Rursum Isaac ad filium suum: Quomodo, inquit, tam cito invenire potuisti, fili mi? Qui respondit: Voluntas Dei fuit ut cito occurreret mihi quod volebam. Dixitque Isaac: Accede huc ut tangam te, fili mi, et probem utrum tu sis filius meus Esau an non. Accessit ille ad patrem et palpato eo dixit Isaac: Vox quidem vox Iacob est sed manus manus sunt Esau. Et non cognovit eum quia pilosae manus similitudinem maioris expresserant. Benedicens ergo illi ait: Tu es filius meus Esau? Respondit: Ego sum. At ille: Adfer mihi, inquit, cibos de venatione tua, fili mi, ut benedicat tibi anima mea. Quos cum oblatos comedisset obtulit ei etiam vinum; quo hausto dixit ad eum: Accede ad me et da mihi osculum, fili mi. Accessit et osculatus est eum. Statimque ut sensit vestimentorum eius fragrantiam benedicens ait: Ecce odor filii mei sicut odor agri pleni cui benedixit Dominus. Det tibi Deus de rore caeli et de pinguedine terrae abundantiam frumenti et vini; et serviant tibi populi et adorent te tribus; esto dominus fratrum tuorum et incurventur ante te filii matris tuae; qui maledixerit tibi sit ille maledictus et qui benedixerit benedictionibus repleatur. Vix Isaac sermonem impleverat et egresso Iacob foras venit Esau coctosque de venatione cibos intulit patri dicens: Surge, pater mi, et comede de venatione filii tui ut benedicat mihi anima tua. Dixitque illi Isaac: Quis enim es tu? Qui respondit: Ego sum filius tuus primogenitus Esau. Expavit Isaac stupore vehementi et ultra quam credi potest admirans ait: Quis igitur ille est qui dudum captam venationem adtulit mihi et comedi ex omnibus priusquam tu venires benedixique ei et erit benedictus? Auditis Esau sermonibus patris inrugiit clamore magno et consternatus ait: Benedic etiam mihi, pater mi. Qui ait: Venit germanus tuus fraudulenter et accepit benedictionem tuam. At ille subiunxit: Iuste vocatum est nomen eius Iacob; supplantavit enim me en altera vice; primogenita mea ante tulit et nunc secundo surripuit benedictionem meam. Rursumque ad patrem: Numquid non reservasti, ait, et mihi benedictionem? Respondit Isaac: Dominum tuum illum constitui et omnes fratres eius servituti illius subiugavi; frumento et vino stabilivi eum et tibi post haec, fili mi, ultra quid faciam? Cui Esau: Num unam, inquit, tantum benedictionem habes, pater? Mihi quoque obsecro ut benedicas. Cumque heiulatu magno fleret motus Isaac dixit ad eum: In pinguedine terrae et in rore caeli desuper erit benedictio tua. Vives in gladio et fratri tuo servies; tempusque veniet cum excutias et solvas iugum eius de cervicibus tuis. Oderat ergo semper Esau Iacob pro benedictione qua benedixerat ei pater dixitque in corde suo: Venient dies luctus patris mei et occidam Iacob fratrem meum. Nuntiata sunt haec Rebeccae, quae mittens et vocans Iacob filium suum dixit ad eum: Ecce Esau frater tuus minatur ut occidat te. Nunc ergo, fili mi, audi vocem meam et consurgens fuge ad Laban fratrem meum in Haran, habitabisque cum eo dies paucos donec requiescat furor fratris tui et cesset indignatio eius obliviscaturque eorum quae fecisti in eum; postea mittam et adducam te inde huc. Cur utroque orbabor filio in una die? Dixitque Rebecca ad Isaac: Taedet me vitae meae propter filias Heth; si acceperit Iacob uxorem de stirpe huius terrae nolo vivere.

Oderat esau iacob

XXVIII

Vocavit itaque Isaac Iacob et benedixit praecepitque ei dicens: Noli accipere uxorem de genere Chanaan, sed vade et proficiscere in Mesopotamiam Syriae ad domum Bathuel patris matris tuae et accipe tibi inde uxorem de filiabus Laban avunculi tui. Deus autem omnipotens benedicat tibi et crescere te faciat atque multiplicet ut sis in turbas populorum; et det tibi benedictiones Abraham et semini tuo post te ut possideas terram

peregrinacionis tue quam pollicitus est avo tuo. Cumque dimisisset eum Ysaac, profectus venit in Mesopotamiam Syrie ad Laban filium Bathuelis Syri, fratrem Rebecce matris sue. Videns autem Esau quod benedixisset pater suus Iacob et misisset eum in Mesopotamiam Syrie ut inde uxorem duceret, et quod post benedictionem precepisset ei dicens: Non accipies uxorem de filiabus Chanaan; quodque obediens Iacob parentibus isset in Syriam; probans quoque quod non libenter aspiceret filias Chanaan pater suus, ivit ad Ysmaelem et duxit uxorem absque hiis quas prius habebat, Mahelech filiam Ysmael filii Abraham, sororem Nabaioth. Igitur egressus Iacob de Bersabee pergebat Aran. Cumque venisset ad quemdam locum et vellet in eo requiescere post solis occubitum, tulit de lapidibus qui iacebant et subponens capiti suo dormivit in eodem loco. Viditque in sompnis scalam stantem super terram et cacumen illius tangens celum, angelos quoque Dei ascendentes et descendentes per eam, et Dominum innixum scale dicentem sibi: Ego sum Dominus Deus Abraham patris tui et Deus Ysaac; terram in qua dormis tibi dabo et semini tuo. Eritque semen tuum quasi pulvis terre. Dilataberis ad orientem et occidentem et septentrionem et meridiem, et benedicentur in te et in semine tuo cuncte tribus terre. Et ero custos tuus quocumque perrexeris et reducam te in terram hanc, nec dimittam nisi complevero universa que dixi. Cumque evigilasset Iacob de sompno ait: Vere Dominus est in loco isto et ego nesciebam. Pavensque: Quam terribilis, inquit, est locus iste! Non est hic aliud nisi domus Dei et porta celi. Surgens ergo mane tulit lapidem quem supposuerat capiti suo et erexit in titulum, fundens oleum desuper. Appellavitque nomen urbis Bethel, que prius Luza vocabatur. Vovit etiam votum dicens: Si fuerit Deus mecum et custodierit me in via per quam ambulo, et dederit michi panem ad vescendum et vestimentum ad induendum, reversusque fuero prospere ad domum patris mei, erit michi Dominus in Deum, et lapis iste quem erexi in titulum vocabitur domus Dei, cunctorumque que dederis michi decimas offeram tibi.

XXIX

Profectus ergo Iacob venit in terram orientalem. Et vidit puteum in agro, tres quoque greges ovium accubantes iuxta eum; nam ex illo adaquabantur pecora, et os eius grandi lapide claudebatur. Morisque erat ut cunctis ovibus congregatis devolverent lapidem, et refectis gregibus rursum super os putei ponerent. Dixitque ad pastores: Fratres, unde estis? Qui responderunt: De Aran. Quos interrogans: Numquid, ait, nostis Laban filium Nachor? Dixerunt: Novimus. Sanusne est? inquit. Valet, inquiunt; et ecce Rachel filia eius venit cum grege suo. Dixitque Iacob: Adhuc diei multum superest, nec est tempus ut reducantur ad caulas greges; date ante potum ovibus et sic eas ad pastum reducite. Qui responderunt: Non possumus donec omnia pecora congregentur et amoveamus lapidem de ore putei ut adaquemus greges. Adhuc loquebantur, et ecce Rachel veniebat cum ovibus patris sui; nam gregem ipsa pascebat. Quam cum vidisset Iacob, et sciret consobrinam suam ovesque Laban avunculi sui, amovit lapidem quo puteus claudebatur, et adaquato grege osculatus est eam, et elevata voce flevit, et indicavit ei quod frater esset patris sui et filius Rebecce. At illa festinans nunciavit patri suo. Qui cum audisset venisse Iacob filium sororis sue, cucurrit obviam ei, complexusque eum et in oscula ruens duxit in domum suam. Auditis autem causis itineris, respondit: Os meum es et caro mea. Et postquam impleti sunt dies mensis unius, dixit ei: Num quia frater meus es, gratis servies michi? Dic quid mercedis accipias. Habebat vero filias duas: nomen maioris Lya, minor appellabatur Rachel. Sed Lya lippis erat oculis; Rachel decora facie et venusta aspectu. Quam diligens

Iacob ait: Serviam tibi pro Rachel filia tua minore septem annis. Respondit Laban: Melius est ut eam tibi dem quam alteri viro; mane apud me. Servivit ergo Iacob pro Rachel septem annis, et videbantur ei pauci dies pre amoris magnitudine. Dixitque ad Laban: Da michi uxorem meam, quia iam tempus expletum est, ut ingrediar ad illam. Qui vocatis multis amicorum turbis ad convivium fecit nuptias; et vespere filiam suam introduxit Lyam ad eum, dans ancillam filie Zelpham nomine. Ad quam cum ex more Iacob fuisset ingressus, facto mane vidit Lyam, et dixit ad socerum suum: Quid est quod facere voluisti? Nonne pro Rachel servivi tibi? Quare inposuisti michi? Respondit Laban: Non est in loco nostro consuetudinis ut minores ante tradamus ad nuptias. Imple ebdomadam dierum huius copule, et hanc quoque dabo tibi pro opere quo serviturus es michi septem annis aliis. Adquievit placito, et ebdomada transacta Rachel duxit uxorem; cui pater servam Balam dederat. Tandemque potitus optatis nuptiis, amorem sequentis priori pretulit, serviens apud eum septem annis aliis. Videns autem Dominus quod despiceret Lyam, aperuit vulvam eius, sorore sterili permanente. Que conceptum genuit filium vocavitque nomen eius Ruben, dicens: Vidit Dominus humilitatem meam; nunc amabit me vir meus. Rursumque concepit et peperit filium et ait: Quoniam audivit Dominus haberi me contemptui, dedit etiam istum michi; vocavitque nomen eius Symeon. Concepit tertio et genuit alium filium dixitque: Nunc quoque copulabitur michi maritus meus, eo quod pepererim ei tres filios; et idcirco appellavit nomen eius Levi. Quarto concepit et peperit filium et ait: Modo confitebor Domino; et ob hoc vocavit eum Iudam; cessavitque parere.

XXX

Cernens autem Rachel quod infecunda esset, invidit sorori et ait marito suo: Da michi liberos, alioquin moriar. Cui iratus respondit Iacob: Num pro Deo ego sum, qui privavit te fructu ventris tui? At illa: Habeo, inquit, famulam Balam; ingredere ad illam ut pariat super genua mea et habeam ex ea filios. Deditque illi Balam in coniugium; que ingresso ad se viro concepit et peperit filium. Dixitque Rachel: Iudicavit michi Dominus et exaudivit vocem meam, dans michi filium; et idcirco appellavit nomen eius Dan. Rursumque Bala concipiens peperit alterum, pro quo ait Rachel: Comparavit me Deus cum sorore mea et invalui; vocavitque eum Neptalim. Sentiens Lya quod parere desisset, Zelpham ancillam suam marito tradidit. Qua post conceptum edente filium, dixit: Feliciter; et idcirco vocavit nomen eius Gad. Peperit quoque Zelpha alterum. Dixitque Lya: Hoc pro beatitudine mea; beatam quippe me dicent mulieres; propterea appellavit eum Aser. Egressus autem Ruben tempore messis triticee in agrum repperit mandragoras, quas matri Lye detulit. Dixitque Rachel: Da michi partem de mandragoris filii tui. Illa respondit: Parumne tibi videtur quod preripueris maritum michi, nisi etiam mandragoras filii mei tuleris? Ait Rachel: Dormiat tecum hac nocte pro mandragoris filii tui. Redeuntique ad vesperam de agro Iacob egressa est in occursum eius Lya, et: Ad me, inquit, intrabis, quia mercede conduxi te pro mandragoris filii mei. Dormivitque cum ea nocte illa. Et exaudivit Deus preces eius, concepitque et peperit filium quintum, et ait: Dedit Deus mercedem michi, quia dedi ancillam meam viro meo; appellavitque nomen eius Ysachar. Rursum Lya concipiens peperit sextum filium et ait: Ditavit me Deus dote bona; etiam hac vice mecum erit maritus meus, eo quod genuerim ei sex filios; et idcirco appellavit nomen eius Zabulon. Post quem peperit filiam nomine Dinam. Recordatus quoque Dominus Rachelis exaudivit eam et aperuit vulvam eius. Que concepit et peperit filium dicens: Abstulit Deus obprobrium meum. Et vocavit nomen eius Ioseph, dicens: Addat michi Dominus filium alterum. Nato autem Ioseph dixit Iacob socero suo: Dimitte me ut revertar in patriam et ad terram meam. Da michi uxores et liberos meos pro quibus

Esau
Scala
Iacob
Rachel
Lya
Laban
Ruben
Symeon
Levi
Iudam
Dan
Neptalim
Gad
Aser
Ysachar
Zabulon
Dinam
Ioseph

servivi tibi ut abeam. Tu nosti servitutem qua servivi tibi. Ait ei laban. Inveniam gratiam in conspectu tuo. Experimento didici quia benedixerit mihi deus propter te. Constitue mercedem tuam quam dem tibi. At ille respondit. Tu nosti quomodo servierim tibi, et quanta in manibus meis fuerit possessio tua. Modicum habuisti antequam venirem ad te, et nunc dives effectus es. Benedixitque tibi dominus ad introitum meum. Iustum est igitur ut aliquando provideam etiam domui mee. Dixitque laban. Quid dabo tibi? At ille ait. Nichil volo. Sed si feceris quod postulo, iterum pascam et custodiam pecora tua. Gyra omnes greges tuos, et separa cunctas oves varias et sparso vellere, et quodcumque furvum et maculosum variumque fuerit tam in ovibus quam in capris, erit merces mea. Respondebitque mihi cras iustitia mea, quando placiti tempus advenerit coram te; et omnia que non fuerint varia et maculosa et furva tam in ovibus quam in capris, furti me arguent. Dixit laban. Gratum habeo quod petis. Et separavit in die illo capras et arietes et oves et capras varias atque maculosas. Cunctum autem gregem unicolorem, id est albi et nigri velleris, tradidit in manu filiorum suorum. Et posuit spatium itineris trium dierum inter se et generum, qui pascebat reliquos greges eius. Tollens ergo iacob virgas populeas virides et amigdalinas et ex platanis, ex parte decorticavit eas; detractisque corticibus, in his que spoliata fuerant candor apparuit; illa vero que integra fuerant viridia permanserunt, atque in hunc modum color effectus est varius. Posuitque eas in canalibus, ubi effundebatur aqua, ut cum venissent greges ad bibendum, ante oculos haberent virgas, et in aspectu earum conciperent. Factumque est ut in ipso calore coitus oves intuerentur virgas, et parerent maculosa et varia et diverso colore respersa. Divisitque gregem iacob, et posuit virgas ante oculos arietum; erant autem alba et nigra queque laban; cetera vero iacob, separatis inter se gregibus. Igitur quando primo tempore ascendebantur oves, ponebat iacob virgas in canalibus aquarum ante oculos arietum et ovium, ut in earum contemplatione conciperent. Quando vero serotina admissura erat et conceptus extremus, non ponebat eas. Factaque sunt ea que erant serotina laban, et que primi temporis iacob. Ditatusque est homo ultra modum, et habuit greges multos, ancillas et servos, camelos et asinos.

nō de virgis ... et oves

XXXI

Postquam autem audivit verba filiorum laban dicentium: Tulit iacob omnia que fuerunt patris nostri, et de illius facultate ditatus factus est inclitus; animadvertit quoque faciem laban quod non esset erga se sicut heri et nudiustertius, maxime dicente sibi domino: Revertere in terram patrum tuorum et ad generationem tuam, eroque tecum. Misit et vocavit rachel et liam in agrum, ubi pascebat greges, dixitque eis. Video faciem patris vestri quod non sit erga me sicut heri et nudiustertius; deus autem patris mei fuit mecum. Et ipse nostis quod totis viribus meis servierim patri vestro. Sed et pater vester circumvenit me, et mutavit mercedem meam decem vicibus; et tamen non dimisit eum deus ut noceret mihi. Si quando dixit: Varie erunt mercedes tue, pariebant omnes oves varios fetus; quando vero e contrario ait: Alba queque accipies pro mercede, omnes greges alba pepererunt. Tulitque deus substantiam patris vestri, et dedit mihi. Postquam enim conceptus ovium tempus advenerat, levavi oculos meos et vidi in sompnis ascendentes mares super feminas, varios et maculosos et diversorum colorum. Dixitque angelus dei ad me in sompnis: Iacob. Et ego respondi: Adsum. Qui ait: Leva oculos tuos et vide universos masculos ascendentes super feminas, varios, respersos atque maculosos. Vidi enim omnia que fecit tibi laban. Ego sum deus bethel, ubi unxisti lapidem et votum vovisti mihi. Nunc ergo surge, et egredere de terra hac, revertens in terram nativitatis tue. Responderuntque rachel et lia. Numquid habemus residui quicquam in facultatibus et hereditate domus patris nostri? Nonne quasi alienas reputavit nos, et vendidit, comeditque pretium nostrum? Sed deus tulit opes patris nostri, et eas tradidit nobis ac filiis nostris. Unde omnia que precepit tibi deus fac. Surrexit itaque iacob, et impositis liberis ac coniugibus suis super camelos abiit. Tulitque omnem substantiam suam et greges, et quicquid in mesopotamia acquisierat, pergens ad ysaac patrem suum in terram chanaan. Eo tempore laban ierat ad tondendas oves, et rachel furata est ydola patris sui. Noluitque iacob confiteri socero suo quod fugeret. Cumque abisset tam ipse quam omnia que iuris sui erant, et amne transmisso pergeret contra montem galaad, nuntiatum est laban die tertio quod fugeret iacob. Qui assumptis fratribus suis, persecutus est eum diebus septem, et comprehendit eum in monte galaad. Viditque in sompnis deum dicentem sibi: Cave ne quicquam aspere loquaris contra iacob. Iamque iacob extenderat in monte tabernaculum; cumque ille consecutus fuisset eum cum fratribus suis, in eodem monte galaad fixit tentorium. Et dixit ad iacob. Quare ita egisti, ut clam me abigeres filias meas quasi captivas gladio? Cur ignorante me fugere voluisti, nec indicare mihi, ut prosequerer te cum gaudio et canticis et tympanis et citharis? Non es passus ut oscularer filios meos et filias; stulte operatus es. Et nunc quidem valet manus mea reddere tibi malum; sed deus patris vestri heri dixit mihi: Cave ne loquaris contra iacob quicquam durius. Esto, ad tuos ire cupiebas, et desiderio erat tibi domus patris tui; cur furatus es deos meos? Respondit iacob. Quod inscio te profectus sum, timui ne violenter auferres filias tuas. Quod autem furti me arguis, apud quemcumque inveneris deos tuos, necetur coram fratribus nostris. Scrutare; quicquid tuorum apud me inveneris, aufer. Hoc dicens, ignorabat quod rachel furata esset ydola. Ingressus itaque laban tabernaculum iacob et lie et utriusque famule, non invenit. Cumque intrasset tentorium rachelis, illa festinans abscondit ydola subter stramen cameli, et sedit desuper. Scrutantique omne tentorium et nichil invenienti, ait. Ne irascatur dominus meus quod coram te assurgere nequeo, quia iuxta consuetudinem feminarum nunc accidit mihi. Sic delusa sollicitudo querentis est. Tumensque iacob, cum iurgio ait. Quam ob culpam meam et ob quod peccatum meum sic exarsisti post me, et scrutatus es omnem supellectilem meam? Quid invenisti de cuncta substantia domus tue? Pone hic coram fratribus meis et fratribus tuis, et iudicent inter me et te. Idcirco viginti annis fui tecum? Oves tue et capre steriles non fuerunt; arietes gregis tui non comedi; nec captum a bestia ostendi tibi; ego omne dampnum reddebam; quicquid furto peribat, a me exigebas. Die noctuque estu urebar et gelu, fugiebatque sompnus ab oculis meis. Sic per viginti annos in domo tua servivi tibi, quatuordecim pro filiabus, et sex pro gregibus tuis; immutasti quoque mercedem meam decem vicibus. Nisi deus patris mei abraham et timor ysaac affuisset mihi, forsitan modo nudum me dimisisses; afflictionem meam et laborem manuum mearum respexit deus, et arguit te heri. Respondit ei laban. Filie et filii et greges tui, et omnia que cernis, mea sunt. Quid possum facere filiis et nepotibus meis? Veni ergo, et ineamus fedus, ut sit in testimonium inter me et te. Tulit itaque iacob lapidem, et erexit illum in titulum. Dixitque fratribus suis. Afferte lapides. Qui congregantes fecerunt tumulum, comederuntque super eum. Quem vocavit laban tumulum testis, et iacob acervum testimonii, uterque iuxta proprietatem lingue sue. Dixitque laban. Tumulus iste testis erit inter me et te hodie. Et idcirco appellatum est nomen eius galaad, id est tumulus testis. Intueatur dominus et iudicet inter nos, quando recesserimus a nobis. Si afflixeris filias meas, et si introduxeris uxores alias super eas, nullus sermonis nostri testis est absque deo, qui presens respicit. Dixit rursus ad iacob. En tumulus hic et lapis quem erexi inter me et te, testis erit; tumulus, inquam, iste et lapis sint in testimonium, si aut ego transiero illum pergens ad te, aut tu preterieris malum mihi cogitans. Deus abraham et deus nachor iudicet inter nos, deus patris eorum. Iuravit iacob per timorem patris sui ysaac; immolatisque victimis in monte, vocavit fratres suos ut ederent panem. Qui cum comedissent, manserunt ibi. Laban vero de nocte consurgens, osculatus est filios et filias suas et benedixit illis; reversusque est in locum suum.

XXXII

Iacob autem abiit

laban ydola

& furatus es deos meos 4 c

nō dolū mulierū

galaad

ut ederent panem

angeli dei

esau

itinere quo ceperat: fueruntque ei obviam angeli dei. Quos cum vidisset ait: Castra dei sunt hec. Et appellavit nomen loci illius Manaim, id est castra. Misit autem et nuntios ante se ad Esau fratrem suum in terram Seir in regione Edom. Precepitque eis dicens: Sic loquimini domino meo Esau. Hec dicit frater tuus Iacob. Apud Laban peregrinatus sum, et fui usque in presentem diem. Habeo boves et asinos, et oves et servos, et ancillas. Mittoque nunc legationem ad dominum meum, ut inveniam gratiam in conspectu tuo. Reversique sunt nuntii ad Iacob dicentes: Venimus ad Esau fratrem tuum, et ecce properat tibi in occursum cum quadringentis viris. Timuit Iacob valde, et perterritus divisit populum qui secum erat, greges quoque et oves et boves et camelos in duas turmas, dicens: Si venerit Esau ad unam turmam et percusserit eam, alia turma que reliqua est salvabitur. Dixitque Iacob: Deus patris mei Abraham, et deus patris mei Isaac, domine qui dixisti mihi: Revertere in terram tuam et in locum nativitatis tue, et benefaciam tibi. Minor sum cunctis miserationibus tuis et veritate tua quam explesti servo tuo. In baculo meo transivi Iordanem istum, et nunc cum duabus turmis regredior. Erue me de manu fratris mei Esau, quia valde eum timeo, ne forte veniens percutiat matrem cum filiis. Tu locutus es quod bene mihi faceres, et dilatares semen meum sicut arenam maris, que pre multitudine enumerari non potest. Cumque dormisset ibi Iacob nocte illa, separavit de his que habebat munera Esau fratri suo: capras ducentas, hircos viginti, oves ducentas, et arietes viginti, camelos fetas cum pullis suis triginta, vaccas quadraginta, et tauros viginti, asinas viginti, et pullos earum decem. Et misit per manus servorum suorum singulos seorsum greges, dixitque pueris suis: Antecedite me, et sit spatium inter gregem et gregem. Et precepit priori dicens: Si obviam habueris Esau fratrem meum, et interrogaverit te: Cuius es? aut quo vadis? aut cuius sunt ista que sequeris? respondebis: Servi tui Iacob, munera misit domino meo Esau; ipse quoque post nos venit. Similiter mandata dedit secundo et tertio, et cunctis qui sequebantur greges, dicens: Hisdem verbis loquimini ad Esau cum inveneritis eum. Et addetis: Ipse quoque servus tuus Iacob iter nostrum insequitur. Dixit enim: Placabo illum muneribus que precedunt, et postea videbo eum, forsitan propitiabitur mihi. Precesserunt itaque munera ante eum; ipse vero mansit nocte illa in castris. Cumque mature surrexisset, tulit duas uxores suas, et totidem famulas cum undecim filiis, et transivit vadum Iaboc. Transductisque omnibus que ad se pertinebant, remansit solus. Et ecce vir luctabatur cum eo usque mane. Qui cum videret quod eum superare non posset, tetigit nervum femoris eius, et statim emarcuit. Dixitque ad eum: Dimitte me, iam enim ascendit aurora. Respondit: Non dimittam te nisi benedixeris mihi. Ait ergo: Quod nomen est tibi? Respondit: Iacob. At ille: Nequaquam, inquit, Iacob appellabitur nomen tuum, sed Israel: quoniam si contra deum fortis fuisti, quanto magis contra homines prevalebis? Interrogavit eum Iacob: Dic mihi quo appellaris nomine? Respondit: Cur queris nomen meum, quod est mirabile? Et benedixit ei in eodem loco. Vocavitque Iacob nomen loci illius Phanuel, dicens: Vidi deum facie ad faciem, et salva facta est anima mea. Ortusque est ei statim sol, postquam transgressus est Phanuel; ipse vero claudicabat pede. Quam ob causam non comedunt filii Israel nervum usque in presentem diem, qui emarcuit in femore Iacob, eo quod tetigerit nervum femoris eius et obstupuerit.

XXXIII

Elevans autem Iacob oculos suos, vidit venientem Esau, et cum eo quadringentos viros. Divisitque filios Lie et Rachel ambarumque famularum, et posuit utramque ancillam et liberos earum in principio, Liam vero et filios eius in secundo loco, Rachel autem et Ioseph novissimos. Et ipse progrediens adoravit pronus in terram septies, donec appropinquaret frater eius. Currens itaque Esau obviam fratri suo, amplexatus est eum, stringensque collum eius et osculans flevit. Levatisque oculis vidit mulieres et parvulos earum, et ait: Quid sibi volunt isti? et si ad te pertinent? Respondit: Parvuli sunt quos donavit mihi deus servo tuo. Et appropinquantes ancille et filii earum incurvati sunt. Accessit quoque Lia cum pueris suis, et cum similiter adorassent, extremi Ioseph et Rachel adoraverunt. Dixitque Esau: Que nam sunt iste turme quas obviam habui? Respondit: Ut invenirem gratiam coram domino meo. At ille: Habeo, ait, plurima, frater mi; sint tua tibi. Dixitque Iacob: Noli ita obsecro, sed si inveni gratiam in oculis tuis, accipe munusculum de manibus meis. Sic enim vidi faciem tuam quasi viderim vultum dei. Esto mihi propitius, et suscipe benedictionem quam attuli tibi, et quam donavit mihi deus tribuens omnia. Vix fratre compellente suscipiens, ait: Gradiamur simul, eroque socius itineris tui. Dixitque Iacob: Nosti domine mi quod parvulos habeam teneros, et oves et boves fetas mecum, quas si plus in ambulando fecero laborare, morientur una die cuncti greges. Precedat dominus meus ante servum suum, et ego sequar paulatim vestigia eius, sicut videro posse parvulos meos, donec veniam ad dominum meum in Seir. Respondit Esau: Oro te ut de populo qui mecum est saltem socii remaneant vie tue. Non, inquit, necesse est; hoc uno tantum indigeo, ut inveniam gratiam in conspectu tuo, domine mi. Reversus est itaque illo die Esau itinere quo venerat in Seir. Et Iacob venit in Socoth, ubi edificata domo et fixis tentoriis, appellavit nomen loci illius Socoth, id est tabernacula. Transivitque in Salem urbem Sichimorum que est in terra Chanaan, postquam reversus est de Mesopotamia Syrie, et habitavit iuxta oppidum. Emitque partem agri in qua fixerat tabernacula a filiis Emor patris Sichem centum agnis. Et erecto ibi altari, invocavit super illud fortissimum deum Israel.

XXXIIII

Egressa est autem Dina filia Lie ut videret mulieres regionis illius. Quam cum vidisset Sichem filius Emor Evei princeps terre illius, adamavit eam, et rapuit et dormivit cum illa vi opprimens virginem. Et conglutinata est anima eius cum ea, tristemque blanditiis delinivit. Et pergens ad Emor patrem suum: Accipe, inquit, mihi puellam hanc coniugem. Quod cum audisset Iacob, absentibus filiis et in pastu pecorum occupatis, siluit donec redirent. Egresso autem Emor patre Sichem ut loqueretur ad Iacob, ecce filii eius veniebant de agro; auditoque quod acciderat, irati sunt valde eo quod fedam rem operatus esset in Israel, et violata filia Iacob rem illicitam perpetrasset. Locutus est itaque Emor ad eos: Sichem filii mei adhesit anima filie vestre; date eam illi uxorem. Et iungamus vicissim connubia; filias vestras tradite nobis, et filias nostras accipite. Et habitate nobiscum. Terra in potestate vestra est; exercete, negotiamini et possidete eam. Sed et Sichem ad patrem et ad fratres eius ait: Inveniam gratiam coram vobis, et quecumque statueritis dabo. Augete dotem, munera postulate, libens tribuam quod petieritis; tantum date puellam hanc mihi uxorem. Responderunt filii Iacob Sichem et patri eius in dolo, sevientes ob stuprum sororis: Non possumus facere quod petitis, nec dare sororem nostram homini incircumciso; quod illicitum et nefarium est apud nos. Sed in hoc valebimus federari, si volueritis esse similes nostri, et circumcidatur in vobis omne masculini sexus. Tunc dabimus et accipiemus mutuo filias vestras ac nostras, et habitabimus vobiscum, erimusque unus populus. Si autem circumcidi nolueritis, tollemus filiam nostram et recedemus. Placuit oblatio eorum Emor et Sichem filio eius, nec distulit adolescens quin statim quod petebatur expleret; amabat enim puellam valde, et ipse erat inclitus in omni domo patris sui. Ingressique portam urbis locuti sunt populo: Viri isti pacifici sunt et volunt habitare nobiscum; negotientur in terra et exerceant eam, que lata et spatiosa cultoribus indiget. Filias eorum accipiemus uxores, et nostras illis dabimus. Unum est quod differtur tantum bonum: circumcidamus masculos

c non vocaberis iacob

c esau recessit a facie fratris iacob

iacob et esau

... et substantia eorum et pecora quae possident nostra erunt. tantum in hoc adquiescamus et habitantes simul unum efficiemus populum. adsenserunt omnes circumcisis cunctis maribus. et ecce die tertio quando gravissimus vulnerum dolor est arreptis duo filii iacob symeon et levi fratres dinae gladiis ingressi sunt urbem confidenter interfectisque omnibus masculis emor et sychem pariter necaverunt tollentes dinam de domo sychem sororem suam. quibus egressis irruerunt super occisos ceteri filii iacob et depopulati sunt urbem in ultionem stupri. oves eorum et armenta et asinos cunctaque vastantes quae in domibus et in agris erant parvulos quoque et uxores eorum duxere captivas. quibus patratis audacter iacob dixit ad symeon et levi turbastis me et odiosum fecistis chananeis et ferezeis habitatoribus huius terrae nos pauci sumus illi congregati percutient me et delebor ego et domus mea. responderunt numquid ut scorto abuti debuere sorore nostra.

XXXV. Interea locutus est deus ad iacob dicens surge et ascende bethel et habita ibi facque altare deo qui apparuit tibi quando fugiebas esau fratrem tuum. iacob vero convocata omni domo sua ait abicite deos alienos qui in medio vestri sunt et mundamini ac mutate vestimenta vestra. surgite et ascendamus in bethel ut faciamus ibi altare deo qui exaudivit me in die tribulationis meae et socius fuit itineris mei. dederunt ergo ei deos alienos quos habebant et inaures quae erant in auribus eorum. at ille infodit ea subter terebinthum quae est post urbem sychem. cumque profecti essent terror dei invasit omnes per circuitum civitates et non sunt ausi persequi recedentes. venit igitur iacob luzam quae est in terra chanaan cognomento bethel ipse et omnis populus cum eo. aedificavitque ibi altare et appellavit nomen loci illius domus dei. ibi enim apparuit ei deus cum fugeret fratrem suum. eodem tempore mortua est debbora nutrix rebeccae et sepulta ad radices bethel subter quercum. vocatumque est nomen loci illius quercus fletus. apparuit autem iterum deus iacob postquam reversus est de mesopotamia syriae benedixitque ei dicens non vocaberis ultra iacob sed israhel erit nomen tuum. et appellavit eum israhel dixitque ei ego deus omnipotens. cresce et multiplicare gentes et populi nationum erunt ex te reges de lumbis tuis egredientur. terramque quam dedi abraham et isaac dabo tibi et semini tuo post te. et recessit ab eo. ille vero erexit titulum lapideum in loco quo locutus fuerat ei deus libans super eum libamina et effundens oleum vocansque nomen loci illius bethel. egressus autem inde venit verno tempore ad terram quae ducit ephrathan in qua cum parturiret rachel ob difficultatem partus periclitari coepit dixitque ei obsetrix noli timere quia et hunc habebis filium. egrediente autem anima prae dolore et inminente iam morte vocavit nomen filii sui benoni id est filius doloris mei. pater vero appellavit eum beniamin id est filius dextrae. mortua est ergo rachel et sepulta in via quae ducit ephratham haec est bethleem. erexitque iacob titulum super sepulchrum eius hic est titulus monumenti rahel usque in praesentem diem. egressus inde fixit tabernaculum trans turrem gregis. cumque habitaret in illa regione abiit ruben et dormivit cum bala concubina patris sui quod illum minime latuit. erant autem filii iacob duodecim. filii liae primogenitus ruben et symeon et levi et iudas et isachar et zabulon. filii rachel ioseph et beniamin. filii balae ancillae rachelis dan et nepthali. filii zelphae ancillae liae gad et aser. hii filii iacob qui nati sunt ei in mesopotamia syriae. venit etiam ad isaac patrem suum in mambre civitatem arbee haec est hebron in qua peregrinatus est abraham et isaac. et conpleti sunt dies isaac centum octoginta annorum. consumptusque aetate mortuus est et adpositus populo suo senex et plenus dierum. et sepelierunt eum iacob et esau filii sui.

XXXVI. generationes esau ipse est edom

Hae sunt autem generationes esau ipse est edom. esau accepit uxores de filiabus chanaan ada filiam elom hethei et oolibama filiam anae filiae sebeon evei. basemath quoque filiam ismahel sororem nabaioth. peperit autem ada eliphaz. basemath genuit rahuhel. oolibama genuit hieus et hielom et core. hii filii esau qui nati sunt ei in terra chanaan. tulit autem esau uxores suas et filios et filias et omnem animam domus suae et substantiam et pecora et cuncta quae habere poterat in terra chanaan et abiit in alteram regionem recessitque a fratre suo iacob. divites enim erant valde et simul habitare non poterant nec sustinebat eos terra peregrinationis eorum prae multitudine gregum. habitavitque esau in monte seir ipse est edom. hae sunt generationes esau patris edom in monte seir. et haec nomina filiorum eius. eliphaz filius ada uxoris esau. rahuhel quoque filius basemath uxoris eius. fueruntque eliphaz filii theman omar sepphu et gatham et cenez. erat autem thamna concubina eliphaz filii esau quae peperit ei amalech. hii sunt filii adae uxoris esau. filii autem rahuhel naath et zara semma et meza. hii filii basemath uxoris esau. isti quoque erant filii oolibama filiae anae filiae sebeon uxoris esau quos genuit ei hieus et hielon et core. hii duces filiorum esau. filii eliphaz primogeniti esau dux theman dux omar dux sephu dux cenez dux core dux gatham dux amalech. hii filii eliphaz in terra edom et hii filii adae. hii quoque filii rahuhel filii esau dux naath dux zara dux semma dux meza. hii duces rahuhel in terra edom. isti filii basemath uxoris esau. hii autem filii oolibama uxoris esau dux hieus dux hielon dux core. hii duces oolibama filiae anae uxoris esau. isti sunt filii esau et hii duces eorum. ipse est edom. isti sunt filii seir horrei habitatores terrae lotham et sobal et sebeon et ana et dison et eser et disan. hii duces horrei filii seir in terra edom. facti sunt autem filii lothan horri et heman. erat autem soror lothan thamna. et isti filii sobal alvan et maneeth et ebal et sepphi et onam. et hii filii sebeon aia et ana. iste est ana qui invenit calidas aquas in solitudine cum pasceret asinos sebeon patris sui. habuitque filium dison et filiam oolibama. et isti filii dison amdan et esban et iethran et charan. hii quoque filii eser balaan et zevan et acham. habuit autem filios disan us et aran. isti duces horreorum dux lothan dux sobal dux sebeon dux ana dux dison dux eser dux disan. isti duces horreorum qui imperaverunt in terra seir. reges autem qui regnaverunt in terra edom antequam haberent regem filii israhel fuerunt hii. bale filius beor nomenque urbis eius denaba. mortuus est autem bale et regnavit pro eo iobab filius zarae de bosra. cumque mortuus esset iobab regnavit pro eo husam de terra themanorum. hoc quoque mortuo regnavit pro eo adad filius badad qui percussit madian in regione moab et nomen urbis eius avith. cumque mortuus esset adad regnavit pro eo semla de masreca. hoc quoque mortuo regnavit pro eo saul de fluvio rooboth. cumque et hic obisset successit in regnum balanan filius achobor. isto quoque mortuo regnavit pro eo adad nomenque urbis eius phou et appellabatur uxor eius meezabel filia matred filiae mezaab. haec ergo nomina ducum esau in cognationibus et locis et vocabulis suis. dux thamna dux alva dux ietheth dux oolibama dux ela dux phinon dux cenez dux theman dux mabsar dux magdihel dux hiram. hii duces edom.

Marginalia: esau; deos alienos; sub terebintum; edificat altare; debbora; vestite; rachel; beniamin; filii iacob xii; in monte seir; reges qui regnaverunt

habitantes in terra imperii sui. Ipse est Esau pater Idumeorum.

XXXVII Habitavit autem Iacob in terra Chanaan in qua peregrinatus est pater suus. Et hee sunt generationes eius. Ioseph cum sedecim esset annorum pascebat gregem cum fratribus suis adhuc puer. Et erat cum filiis Bale et Zelphe uxorum patris sui. Accusavitque fratres suos apud patrem crimine pessimo. Israel autem diligebat Ioseph super omnes filios suos, eo quod in senectute genuisset eum. Fecitque ei tunicam polimitam. Videntes autem fratres eius quod a patre plus cunctis fratribus amaretur, oderant eum, nec poterant ei quicquam pacifice loqui. Accidit quoque ut visum somnium referret fratribus suis, que causa maioris odii seminarium fuit. Dixitque ad eos: Audite somnium meum quod vidi. Putabam ligare nos manipulos in agro, et quasi consurgere manipulum meum et stare, vestrosque manipulos circumstantes adorare manipulum meum. Responderunt fratres eius: Numquid rex noster eris? aut subiciemur dicioni tue? Hec ergo causa somniorum atque sermonum invidie et odii fomitem ministravit. Aliud quoque vidit somnium, quod narrans fratribus ait: Vidi per somnium quasi solem et lunam et stellas undecim adorare me. Quod cum patri suo et fratribus retulisset, increpavit eum pater et dixit: Quid sibi vult hoc somnium quod vidisti? Num ego et mater tua et fratres tui adorabimus te super terram? Invidebant ei igitur fratres sui; pater vero rem tacitus considerabat. Cumque fratres illius in pascendis gregibus patris morarentur in Sichem, dixit ad eum Israel: Fratres tui pascunt oves in Sichimis; veni, mittam te ad eos. Quo respondente Presto sum, ait: Vade et vide si cuncta prospera sint erga fratres tuos et pecora, et renuntia mihi quid agatur. Missus de valle Ebron venit in Sichem. Invenitque eum vir in agro errantem, et interrogavit quid quereret. At ille respondit: Fratres meos quero. Indica mihi ubi pascant greges. Dixitque ei vir: Recesserunt de loco isto. Audivi autem eos dicentes: Eamus in Dothaim. Perrexit ergo Ioseph post fratres suos et invenit eos in Dothaim. Qui cum vidissent eum procul, antequam accederet ad eos, cogitaverunt illum occidere, et mutuo loquebantur: Ecce somniator venit. Venite, occidamus eum et mittamus in cisternam veterem, dicemusque: Fera pessima devoravit eum. Et tunc apparebit quid illi prosint somnia sua. Audiens autem hoc Ruben nitebatur liberare eum de manibus eorum, et dicebat: Non interficiamus animam eius, nec effundatis sanguinem, sed proicite eum in cisternam hanc que est in solitudine, manusque vestras servate innoxias. Hoc autem dicebat volens eripere eum de manibus eorum et reddere patri suo. Confestim igitur ut pervenit ad fratres, nudaverunt eum tunica talari et polimita, miseruntque in cisternam veterem que non habebat aquam. Et sedentes ut comederent panem, viderunt viatores Ismaelitas venire de Galaad, et camelos eorum portantes aromata et resinam et stacten in Egyptum. Dixit ergo Iudas fratribus suis: Quid nobis prodest si occiderimus fratrem nostrum et celaverimus sanguinem ipsius? Melius est ut venundetur Ismaelitis, et manus nostre non polluantur; frater enim et caro noster est. Adquieverunt fratres sermonibus eius. Et pretereuntibus Madianitis negotiatoribus extrahentes eum de cisterna, vendiderunt Ismaelitis .xxx. argenteis, qui duxerunt eum in Egyptum. Reversusque Ruben ad cisternam non invenit puerum. Et scissis vestibus pergens ad fratres suos ait: Puer non comparet, et ego quo ibo? Tulerunt autem tunicam eius et in sanguine edi quem occiderant tinxerunt, mittentes qui ferrent ad patrem et dicerent: Hanc invenimus, vide utrum tunica filii tui sit an non. Quam cum agnovisset pater ait: Tunica filii mei est; fera pessima comedit filium meum, bestia devoravit Ioseph. Scissisque vestibus indutus est cilicio, lugens filium multo tempore. Congregatis autem cunctis liberis eius ut lenirent dolorem patris, noluit consolationem accipere, sed ait: Descendam ad filium meum lugens in infernum. Et illo perseverante in fletu, Madianite vendiderunt Ioseph in Egypto Putiphari eunucho Pharaonis magistro militum.

XXXVIII Eo tempore descendens Iudas a fratribus suis divertit ad virum Odollamitem nomine Iram. Viditque ibi filiam hominis Chananei vocabulo Sue. Et uxore accepta ingressus est ad eam. Que concepit et peperit filium, et vocavit nomen eius Her. Rursumque concepto fetu natum filium nominavit Onam. Tercium quoque peperit, quem appellavit Sela, quo nato parere ultra cessavit. Dedit autem Iudas uxorem primogenito suo Her nomine Thamar. Fuitque Her primogenitus Iude nequam in conspectu Domini, et ab eo occisus est. Dixit ergo Iudas ad Onam filium suum: Ingredere ad uxorem fratris tui et sociare illi, ut suscites semen fratri tuo. Ille sciens non sibi nasci filios, introiens ad uxorem fratris sui semen fundebat in terram, ne liberi fratris nomine nascerentur. Et idcirco percussit eum Dominus, eo quod detestabilem rem faceret. Quam ob rem dixit Iudas Thamar nurui sue: Esto vidua in domo patris tui, donec crescat Sela filius meus. Timebat enim ne et ipse moreretur sicut fratres eius. Que abiit et habitavit in domo patris sui. Evolutis autem multis diebus mortua est filia Sue uxor Iude. Qui post luctum consolatione suscepta ascendebat ad tonsores ovium suarum, ipse et Hyras opilio gregis Odollamites, in Thamnas. Nuntiatumque est Thamar quod socer illius ascenderet in Thamnas ad tondendas oves. Que depositis viduitatis vestibus assumpsit theristrum, et mutato habitu sedit in bivio itineris quod ducit Thamnam, eo quod crevisset Sela et non eum accepisset maritum. Quam cum vidisset Iudas, suspicatus est esse meretricem; operuerat enim vultum suum ne agnosceretur. Ingrediensque ad eam ait: Dimitte me ut coeam tecum. Nesciebat enim quod nurus sua esset. Qua respondente: Quid dabis mihi ut fruaris concubitu meo? dixit: Mittam tibi hedum de gregibus. Rursumque illa dicente: Patiar quod vis, si dederis mihi arrabonem donec mittas quod polliceris, ait Iudas: Quid vis tibi pro arrabone dari? Respondit: Anulum tuum et armillam et baculum quem manu tenes. Ad unum igitur coitum concepit mulier. Et surgens abiit, depositoque habitu quem assumpserat, induta est viduitatis vestibus. Misit autem Iudas hedum per pastorem suum Odollamitem ut reciperet pignus quod dederat mulieri. Qui cum non invenisset eam, interrogavit homines loci illius: Ubi est mulier que sedebat in bivio? Respondentibus cunctis: Non fuit in loco isto meretrix. Reversus est ad Iudam et dixit ei: Non inveni eam. Sed et homines loci illius dixerunt mihi numquam sedisse scortum ibi. Ait Iudas: Habeat sibi; certe mendacii arguere nos non potest. Ego misi hedum quem promiseram, et tu non invenisti eam. Ecce autem post tres menses nuntiaverunt Iude dicentes: Fornicata est Thamar nurus tua, et videtur uterus illius intumescere. Dixitque Iudas: Producite eam ut comburatur. Que cum educeretur ad penam, misit ad socerum suum dicens: De viro cuius hec sunt concepi. Cognosce cuius sit anulus et armilla et baculus. Qui agnitis muneribus ait: Iustior me est Thamar, quia non tradidi eam Sela filio meo. Attamen ultra non cognovit eam. Instante autem partu apparuerunt gemini in utero, atque in ipsa effusione infantium unus protulit manum, in qua obstetrix ligavit coccinum dicens: Iste egredietur prior. Illo vero retrahente manum, egressus est alter. Dixitque mulier: Quare divisa est

De somnio Ioseph — mittatur in cisternam — vendiderunt — Putiphar — Her — De Iuda, De Thamar — semen fundebat — Esto vidua — Thamar — arrabone — cognosce — instante partu

... pharez.

XXIX

frater meus, et illa ait: Quare divisa est propter te maceria? Et ob hanc causam vocavit nomen eius phares. Postea egressus est frater eius in cuius manu erat coccinum, quem appellavit zaram. Igitur ioseph ductus est in egyptum, emitque eum putiphar eunuchus pharaonis princeps exercitus vir egyptius de manu hysmahelitarum a quibus perductus erat. Fuitque dominus cum eo, et erat vir in cunctis prospere agens. Habitavitque in domo domini sui, qui optime noverat dominum esse cum eo, et omnia que ageret ab eo dirigi in manu illius. Invenitque ioseph gratiam coram domino suo et ministrabat ei. A quo prepositus omnibus gubernabat creditam sibi domum, et universa que ei tradita fuerant. Benedixitque dominus domui egyptii propter ioseph, et multiplicavit tam in edibus quam in agris cunctam eius substantiam. Nec quicquam aliud noverat nisi panem quo vescebatur. Erat autem ioseph pulchra facie et decorus aspectu. Post multos itaque dies iniecit domina sua oculos suos in ioseph, et ait: Dormi mecum. Qui nequaquam adquiescens nephario operi dixit ad eam: Ecce dominus meus omnibus michi traditis ignorat quid habeat in domo sua, nec quicquam est quod non in mea sit potestate vel non tradiderit michi, preter te que uxor eius es. Quomodo ergo possum hoc malum facere et peccare in deum meum? Huiuscemodi verbis per singulos dies loquebatur, et mulier molesta erat adolescenti, et ille recusabat stuprum. Accidit autem quadam die ut intraret ioseph domum, et operis quippiam absque arbitris faceret, et illa apprehensa lacinia vestimenti eius diceret: Dormi mecum. Qui relicto in manu eius pallio fugit et egressus est foras. Cumque vidisset mulier vestem in manibus suis et se esse contemptam, vocavit homines domus sue et ait ad eos: En introduxit virum hebreum ut illuderet nobis. Ingressus est ad me ut coiret mecum. Cumque ego succlamassem et audisset vocem meam, reliquit pallium quod tenebam et fugit foras. In argumentum ergo fidei retentum pallium ostendit marito revertenti domum, et ait: Ingressus est ad me servus hebreus quem adduxisti ut illuderet michi. Cumque vidisset me clamare, reliquit pallium quod tenebam et fugit foras. His auditis dominus, et nimium credulus verbis coniugis, iratus est valde. Tradiditque ioseph in carcerem ubi vincti regis custodiebantur, et erat ibi clausus. Fuit autem dominus cum ioseph, et misertus illius dedit ei gratiam in conspectu principis carceris. Qui tradidit in manu eius universos vinctos qui in custodia tenebantur, et quicquid fiebat sub ipso erat. Nec noverat aliquid cunctis ei traditis. Dominus enim erat cum eo, et omnia opera eius dirigebat.

XL

His itaque gestis, accidit ut peccarent duo eunuchi, pincerna regis egypti et pistor, domino suo. Iratusque contra eos pharao (nam alter pincernis preerat, alter pistoribus), misit eos in carcerem principis militum in quo erat vinctus et ioseph. At custos carceris tradidit eos ioseph qui et ministrabat eis. Aliquantulum temporis fluxerat, et illi tenebantur in custodia. Videruntque ambo somnium nocte una, iuxta interpretationem congruam sibi. Ad quos cum introisset ioseph mane et vidisset eos tristes, sciscitatus est eos dicens: Cur tristior est hodie solito facies vestra? Qui responderunt: Somnium vidimus, et non est qui interpretetur nobis. Dixitque ad eos ioseph: Numquid non dei est interpretatio? Referte michi quid videritis. Narravit prior prepositus pincernarum somnium suum. Videbam coram me vitem in qua erant tres propagines crescere paulatim in gemmas, et post flores uvas maturescere, calicemque pharaonis in manu mea. Tuli ergo uvas et expressi in calicem quem tenebam, et tradidi poculum pharaoni. Respondit ioseph: Hec est interpretatio somnii. Tres propagines tres adhuc dies sunt, post quos recordabitur pharao ministerii tui, et restituet te in gradum pristinum, dabisque ei calicem iuxta officium tuum sicut facere ante consueveras. Tantum memento mei cum bene tibi fuerit, et facias mecum misericordiam, ut suggeras pharaoni ut educat me de isto carcere, quia furto sublatus sum de terra hebreorum, et hic innocens in lacum missus sum. Videns pistorum magister quod prudenter somnium dissolvisset, ait: Et ego vidi somnium quod haberem tria canistra farine super caput meum, et in uno canistro quod erat excelsius portare me omnes cibos qui fiunt arte pistoria, avesque comedere ex eo. Respondit ioseph: Hec est interpretatio somnii. Tria canistra tres adhuc dies sunt, post quos auferet pharao caput tuum, ac suspendet te in cruce, et lacerabunt volucres carnes tuas. Exinde dies tertius natalicius pharaonis erat, qui faciens grande convivium pueris suis recordatus est inter epulas magistri pincernarum et pistorum principis. Restituitque alterum in locum suum, ut porrigeret ei poculum, alterum suspendit in patibulo, ut coniectoris veritas probaretur. Et tamen succedentibus prosperis prepositus pincernarum oblitus est interpretis sui.

XLI

Post duos annos vidit pharao somnium. Putabat se stare super fluvium, de quo ascendebant septem boves pulchre et crasse nimis, et pascebantur in locis palustribus. Alie quoque septem emergebant de flumine fede confecteque macie, et pascebantur in ipsa amnis ripa in locis virentibus. Devoraveruntque eas quarum mira species et habitudo corporum erat. Expergefactus pharao rursum dormivit, et vidit alterum somnium. Septem spice pullulabant in culmo uno plene atque formose. Alie quoque totidem spice tenues et percusse uredine oriebantur, devorantes omnem priorum pulchritudinem. Evigilans pharao post quietem, et facto mane pavore perterritus, misit ad omnes coniectores egypti cunctosque sapientes. Et accersitis narravit somnium, nec erat qui interpretaretur. Tunc demum reminiscens pincernarum magister ait: Confiteor peccatum meum. Iratus rex servis suis me et magistrum pistorum retrudi iussit in carcerem principis militum. Ubi una nocte uterque vidimus somnium presagium futurorum. Erat ibi puer hebreus eiusdem ducis militum famulus, cui narrantes somnia audivimus quicquid postea rei probavit eventus. Ego enim redditus sum officio meo, et ille suspensus est in cruce. Protinus ad regis imperium eductum de carcere ioseph totonderunt, ac veste mutata obtulerunt regi. Cui ille ait: Vidi somnia, nec est qui edisserat. Que audivi te prudentissime conicere. Respondit ioseph: Absque me deus respondebit prospera pharaoni. Narravit ergo pharao quod viderat. Putabam me stare super ripam fluminis, et septem boves de amne conscendere pulchras nimis et obesis carnibus, que in pastu paludis virecta carpebant. Et ecce has sequebantur alie septem boves in tantum deformes et macilente, ut numquam tales in terra egypti viderim. Que devoratis et consumptis prioribus, nullum saturitatis dedere vestigium, sed simili macie et squalore torpebant. Evigilans rursum sopore depressus vidi somnium. Septem spice pullulabant in culmo uno plene atque pulcherrime. Alie quoque septem tenues et percusse uredine oriebantur e stipula, que priorum pulchritudinem devoraverunt. Narravi coniectoribus somnium, et nemo est qui edisserat. Respondit ioseph: Somnium regis unum est. Que facturus est deus ostendit pharaoni. Septem boves pulchre et septem spice plene septem ubertatis anni sunt, eandemque vim somnii comprehendunt. Septem quoque boves tenues atque macilente que ascenderunt post eas, et septem spice tenues et vento urente percusse septem anni sunt venture famis. Qui hoc ordine complebuntur. Ecce septem anni venient fertilitatis magne in universa terra egypti, quos sequentur septem anni alii tante sterilitatis ut oblivioni tradatur cuncta retro abundantia. Consumptura est enim fames omnem terram, et ubertatis magnitudinem perditura est inopie magnitudo. Quod autem vidisti secundo ad eandem rem pertinens somnium, firmitatis indicium est, eo quod fiat sermo dei et velocius impleatur. Nunc ergo provideat rex virum ...

pharez
zara
putiphar
...at de ioseph
peccare
... tamar ...
pincerna pistor
viderunt ambo somnium
somnium pharaonis
ripa
et somnium
septem spice
uredine
coniectores
astrologi
somnium
ripam
obesis
vii spice
coniecto...
fames

sapientem et industrium et preficiat eum terre egypti qui constituat prepositos per singulas regiones et quintam partem fructuum per .vii. annos fertilitatis qui iam nunc futuri sunt congreget in horrea et omne frumentum sub pharaonis potestate condatur serveturque in urbibus et preparetur future .vii. annorum fami que pressura est egyptum et non consumetur terra inopia. Placuit pharaoni consilium et cunctis ministris eius. locutusque est ad eos: Num invenire poterimus talem virum qui spiritu dei plenus sit? Dixit ergo ad ioseph: Quia ostendit tibi deus omnia que locutus es: numquid sapientiorem et similem tui invenire potero? Tu eris super domum meam et ad tui oris imperium cunctus populus obediet. Uno tantum regni solio te precedam. Dixitque rursum pharao ad ioseph: Ecce constitui te super universam terram egypti. Tulitque anulum de manu sua et dedit eum in manu eius. vestivitque eum stola bissina et collo torquem auream circumposuit. fecitque eum ascendere super currum suum secundum clamante precone. ut omnes coram eo genu flecterent. et prepositum esse scirent universe terre egypti. Dixit quoque rex ad ioseph: Ego sum pharao. Absque tuo imperio non movebit quisquam manum aut pedem in omni terra egypti. Vertitque nomen eius et vocavit eum lingua egyptiaca salvatorem mundi. deditque illi uxorem aseneth filiam putiphare sacerdotis heliopoleos. Egressus est itaque ioseph ad terram egypti. xxx. autem annorum erat quando stetit in conspectu regis pharaonis. et circuivit omnes regiones egypti. Venitque fertilitas .vii. annorum. et in manipulos redacte segetes congregate sunt in horrea egypti. Omnis etiam frugum habundantia in singulis urbibus condita est. Tantaque fuit habundantia tritici ut harene maris coequaretur et copia mensuram excederet. Nati sunt autem ioseph filii duo antequam veniret fames. quos peperit ei aseneth filia putiphare sacerdotis heliopoleos. Vocavitque nomen primogeniti manasse dicens: Oblivisci me fecit deus omnium laborum meorum et domus patris mei. Nomen quoque secundi appellavit effraym dicens: Crescere me fecit deus in terra paupertatis mee. Igitur transactis .vii. annis ubertatis qui fuerant in egypto. ceperunt venire .vii. anni inopie quos predixerat ioseph. et in universo orbe fames prevaluit. in cuncta autem terra egypti panis erat. Qua esuriente. clamavit populus ad pharaonem. alimenta petens. Quibus ille respondit: Ite ad ioseph. et quicquid vobis dixerit facite. Crescebat autem cotidie fames in omni terra. aperuitque ioseph universa horrea et vendebat egyptiis. nam et illos oppresserat fames. omnesque provincie veniebant in egyptum ut emerent escas et malum inopie temperarent.

XLII Audiens autem iacob quod alimenta venderentur in egypto. dixit filiis suis: Quare negligitis? Audivi quod triticum venundetur in egypto. descendite et emite nobis necessaria ut possimus vivere et non consumamur inopia. Descendentes igitur fratres ioseph x. ut emerent frumenta in egypto. beniamin domi retento a iacob qui dixerat fratribus eius: Ne forte in itinere quicquam patiatur mali. Ingressi sunt terram egypti cum aliis qui pergebant ad emendum. Erat autem fames in terra chanaan. et ioseph erat princeps in terra egypti. atque ad eius nutum frumenta populis vendebantur. Cumque adorassent eum fratres sui et agnovisset eos. quasi ad alienos durius loquebatur. interrogans eos: Unde venistis? Qui responderunt: De terra chanaan ut emamus victui necessaria. Et tamen fratres ipse cognoscens non est cognitus ab eis. Recordatusque sompniorum que aliquando viderat. ait ad eos: Exploratores estis. ut videatis infirmiora terre venistis. Qui dixerunt: Non est ita domine. sed servi tui venerunt ut emerent cibos. Omnes filii unius viri sumus. pacifici venimus. nec quicquam famuli tui machinantur mali. Quibus ille respondit: Aliter est. immunita terre huius considerare venistis. At illi: xii. inquiunt servi tui fratres sumus. filii viri unius in terra chanaan. minimus cum patre nostro est. alius non est super. Hoc est ait quod locutus sum: Exploratores estis. Iam nunc experimentum vestri capiam. per salutem

pharaonis non egrediemini hinc donec veniat frater vester minimus. Mittite ex vobis unum et adducat eum. vos autem eritis in vinculis donec probentur que dixistis. utrum vera an falsa sint. alioquin per salutem pharaonis exploratores estis. Tradidit ergo eos custodie tribus diebus. Die autem tertio eductis de carcere ait: Facite quod dixi et vivetis. deum enim timeo. Si pacifici estis. frater vester unus ligetur in carcere. vos autem abite et ferte frumenta que emistis in domos vestras. et fratrem vestrum minimum adducite ad me. ut possim vestros probare sermones et non moriamini. Fecerunt ut dixerat. et locuti sunt ad invicem: Merito hec patimur quia peccavimus in fratrem nostrum. videntes angustiam anime illius dum deprecaretur nos. et non audivimus. idcirco venit super nos ista tribulatio. E quibus unus ruben ait: Numquid non dixi vobis: Nolite peccare in puerum? Et non audistis me. en sanguis eius exquiritur. Nesciebant autem quod intelligeret ioseph. eo quod per interpretem loqueretur ad eos. Avertitque se parumper et flevit. et reversus locutus est ad eos. Tollensque symeon et ligans illis presentibus. iussit ministris ut implerent saccos eorum tritico. et reponerent pecunias singulorum in sacculis suis. datis supra cibariis in viam. Qui fecerunt ita. At illi portantes frumenta in asinis profecti sunt. Apertoque unus sacco ut daret iumento pabulum in diversorio. contemplatus pecuniam in ore sacculi dixit fratribus suis: Reddita est mihi pecunia. en habetur in sacco. Et obstupefacti turbatique dixerunt mutuo: Quidnam est hoc quod fecit nobis deus? Veneruntque ad iacob patrem suum in terram chanaan. et narraverunt ei omnia que accidissent sibi dicentes: Locutus est nobis dominus terre dure. et putavit nos exploratores esse provincie. Cui respondimus: Pacifici sumus nec ullas molimur insidias. duodecim fratres uno patre geniti sumus. unus non est super. minimus cum patre nostro est in terra chanaan. Qui ait nobis: Sic probabo quod pacifici sitis. fratrem vestrum unum dimittite apud me. et cibaria domibus vestris necessaria sumite et abite. fratremque vestrum minimum adducite ad me. ut sciam quod non sitis exploratores. et istum qui tenetur in vinculis recipere possitis. ac deinceps que vultis emendi habeatis licentiam. His dictis cum frumenta effunderent. singuli repperierunt in ore saccorum ligatas pecunias. exterritisque simul omnibus. dixit pater iacob: Absque liberis me esse fecistis. ioseph non est super. symeon tenetur in vinculis. beniamin auferetis. in me hec mala omnia reciderunt. Cui respondit ruben: Duos filios meos interfice si non reduxero illum tibi. trade illum in manu mea et ego eum tibi restituam. At ille: Non descendet inquit filius meus vobiscum. frater eius mortuus est et ipse solus remansit. Si quid ei adversi acciderit in terra ad quam pergitis. deducetis canos meos cum dolore ad inferos.

XLIII Interim fames omnem terram vehementer premebat. consumptisque cibis quos ex egypto detulerant. dixit iacob ad filios suos: Revertimini et emite nobis pauxillum escarum. Respondit iudas: Denuntiavit nobis ille vir sub attestatione iurisiurandi dicens: Non videbitis faciem meam nisi fratrem vestrum minimum adduxeritis vobiscum. Si ergo vis eum mittere nobiscum. pergemus pariter et ememus tibi necessaria. Sin autem non vis. non ibimus. vir enim ut sepe diximus denuntiavit nobis dicens: Non videbitis faciem meam absque fratre vestro minimo. Dixit eis israel: In meam hoc fecistis miseriam. ut indicaretis ei et alium habere vos fratrem. At illi responderunt: Interrogavit nos homo per ordinem nostram progeniem. si pater viveret. si haberemus fratrem. et nos respondimus ei consequenter iuxta id quod fuerat sciscitatus. numquid scire poteramus quod dicturus esset: Adducite fratrem vestrum vobiscum? Iudas quoque dixit patri suo: Mitte puerum mecum ut proficiscamur et possimus vivere. ne moriamur nos et parvuli nostri. Ego suscipio puerum. de manu mea require illum. nisi reduxero et tradidero eum tibi. ero peccati reus in te omni tempore. Si non intercessisset dilatio. iam vice altera venissemus. Igitur israel pater eorum dixit ad eos: Si sic necesse est. facite quod vultis. Sumite de optimis terre fructibus in vasis vestris. et deferte viro munera. modicum resine. et mellis. et sty-

stactes

tradidit anulum — pharao — salvatore — aseneth — fertilitas — sunt — ioseph filii — manasses — effraym — fames — historia — fratres ioseph x. — exploratores — custodia — orbatus — ruben — simeonem — simeon — fames — iudas

stactis & terebinthi & amigdalarum. Pecuniam quoque duplicem ferte vobiscum; & illam quam invenistis in sacculis reportate, ne forte errore factum sit. Sed & fratrem vestrum tollite, & ite ad virum. Deus autem meus omnipotens faciat vobis eum placabilem, & remittat vobiscum fratrem vestrum quem tenet, & hunc beniamin. Ego autem quasi orbatus absque liberis ero. Tulerunt ergo viri munera & pecuniam duplicem & beniamin, & descenderunt in egyptum, & steterunt coram ioseph. Quos cum ille vidisset & beniamin simul, precepit dispensatori domus sue dicens: Introduc viros domum, & occide victimas & instrue convivium, quoniam mecum sunt comesturi hodie. Fecit ille quod sibi fuerat imperatum, & introduxit viros domum. Ibique exterriti dixerunt mutuo: Propter pecuniam quam retulimus prius in saccis nostris introducti sumus, ut devolvat in nos calumpniam & violenter subiciat servituti & nos & asinos nostros. Quam ob rem in ipsis foribus accedentes ad dispensatorem domus locuti sunt: Oramus domine ut audias. Iam ante descendimus ut emeremus escas; quibus emptis cum venissemus ad diversorium, aperuimus saccos nostros & invenimus pecuniam in ore saccorum, quam nunc eodem pondere reportavimus. Sed & aliud attulimus argentum ut emamus que nobis necessaria sunt; non est in nostra conscientia quis posuerit eam in marsupiis nostris. At ille respondit: Pax vobiscum, nolite timere. Deus vester & deus patris vestri dedit vobis thesauros in saccis vestris; nam pecuniam quam dedistis michi probatam ego habeo. Eduxitque ad eos symeonem. Et introductis domum, attulit aquam, & laverunt pedes suos, deditque pabula asinis eorum. Illi vero parabant munera donec ingrederetur ioseph meridie; audierant enim quod ibi comesturi essent panem. Igitur ingressus est ioseph domum suam, obtuleruntque ei munera tenentes in manibus, & adoraverunt proni in terram. At ille clementer resalutatis eis interrogavit dicens: Salvusne est pater vester senex de quo dixeratis michi? Adhuc vivit? Qui responderunt: Sospes est servus tuus pater noster, adhuc vivit. Et incurvati adoraverunt eum. Attollens autem ioseph oculos vidit beniamin fratrem suum uterinum, & ait: Iste est frater vester parvulus de quo dixeratis michi? Et rursum: Deus, inquit, misereatur tui fili mi. Festinavitque quia commota fuerant viscera eius super fratre suo & erumpebant lacrime; & introiens cubiculum flevit. Rursumque lota facie egressus continuit se, & ait: Ponite panes. Quibus appositis seorsum ioseph & seorsum fratribus, egyptiis quoque qui vescebantur simul seorsum (illicitum est enim egyptiis comedere cum hebreis, & profanum putant huiuscemodi convivium), sederunt coram eo, primogenitus iuxta primogenita sua, & minimus iuxta etatem suam. Et mirabantur nimis, sumptis partibus quas ab eo acceperant; maiorque pars venit beniamin, ita ut quinque partibus excederet. Biberuntque & inebriati sunt cum eo.

XLIIII

Precepit autem ioseph dispensatori domus sue dicens: Imple saccos eorum frumento quantum possunt capere, & pone pecuniam singulorum in summitate sacci; ciphum autem meum argenteum & pretium quod dedit tritici pone in ore sacci iunioris. Factumque est ita. Et orto mane dimissi sunt cum asinis suis. Iamque urbem exierant & processerant paululum; tunc ioseph accersito dispensatore domus: Surge, inquit, & persequere viros; & apprehensis dicito: Quare reddidistis malum pro bono? Ciphus quem furati estis, ipse est in quo bibit dominus meus, & in quo augurari solet. Pessimam rem fecistis. Fecit ille ut iusserat. Et apprehensis per ordinem locutus est. Qui responderunt: Quare sic loquitur dominus noster, ut servi tui tantum flagitii commiserint? Pecuniam quam invenimus in summitate saccorum, reportavimus ad te de terra chanaan; & quomodo consequens est ut furati simus de domo domini tui aurum vel argentum? Apud quemcumque fuerit inventum servorum tuorum quod queris, moriatur, & nos erimus servi domini nostri. Qui dixit eis: Fiat iuxta vestram sententiam: apud quemcumque fuerit inventum, ipse sit servus meus; vos autem eritis innoxii. Itaque festinato deponentes in terram saccos, aperuerunt singuli. Quos scrutatus incipiens a maiore usque ad minimum, invenit ciphum in sacco beniamin. At illi scissis vestibus oneratisque rursum asinis reversi sunt in oppidum. Primusque iudas cum fratribus ingressus est ad ioseph (nondum enim de loco abierat), omnesque ante eum pariter in terram corruerunt. Quibus ille ait: Cur sic agere voluistis? An ignoratis quod non sit similis mei in augurandi scientia? Cui iudas: Quid respondebimus, inquit, domino meo? vel quid loquemur, aut iuste poterimus obtendere? Deus invenit iniquitatem servorum tuorum; en omnes servi sumus domini mei, & nos & apud quem inventus est ciphus. Respondit ioseph: Absit a me ut sic agam. Qui furatus est ciphum, ipse sit servus meus; vos autem abite liberi ad patrem vestrum. Accedens autem propius iudas confidenter ait: Oro domine mi, loquatur servus tuus verbum in auribus tuis, & ne irascaris famulo tuo. Tu enim es post pharaonem dominus meus. Interrogasti prius servos tuos: Habetis patrem aut fratrem? Et nos respondimus domino meo: Est nobis pater senex, & puer parvulus qui in senectute illius natus est, cuius uterinus frater mortuus est; & ipsum solum habet mater sua, pater vero tenere diligit eum. Dixistique servis tuis: Adducite eum ad me, & ponam oculos meos super illum. Suggessimus domino meo: Non potest puer relinquere patrem suum; si enim illum dimiserit, morietur. Et dixisti servis tuis: Nisi venerit frater vester minimus vobiscum, non videbitis amplius faciem meam. Cum ergo ascendissemus ad famulum tuum patrem nostrum, narravimus ei omnia que locutus est dominus meus. Et dixit pater noster: Revertimini, & emite nobis parum tritici. Cui diximus: Ire non possumus; si frater noster minimus descenderit nobiscum, proficiscemur simul; alioquin illo absente non audemus videre faciem viri. Ad que ille respondit: Vos scitis quod duos genuerit michi uxor mea. Egressus est unus, & dixistis: Bestia devoravit eum; & huc usque non comparet. Si tuleritis & istum, & aliquid ei in via contigerit, deducetis canos meos cum merore ad inferos. Igitur si intravero ad servum tuum patrem nostrum, & puer defuerit (cum anima illius ex huius anima pendeat), videritque eum non esse nobiscum, morietur, & deducent famuli tui canos eius cum dolore ad inferos. Ego proprie servus tuus sim, qui in meam hunc recepi fidem & spopondi dicens: Nisi reduxero eum, peccati reus ero in patrem meum omni tempore. Manebo itaque servus tuus pro puero in ministerio domini mei, & puer ascendat cum fratribus suis. Non enim possum redire ad patrem meum absente puero, ne calamitatis que oppressura est patrem meum testis assistam.

XLV

Non se poterat ultra cohibere ioseph multis coram astantibus; unde precepit ut egrederentur cuncti foras, & nullus interesset alienus agnitioni mutue. Elevavitque vocem cum fletu, quam audierunt egyptii omnisque domus pharaonis. Et dixit fratribus suis: Ego sum ioseph. Adhuc pater meus vivit? Non poterant respondere fratres nimio terrore perterriti. Ad quos ille clementer: Accedite, inquit, ad me. Et cum accessissent prope: Ego sum, ait, ioseph frater vester, quem vendidistis in egyptum. Nolite pavere, neque vobis durum esse videatur quod vendidistis me in his regionibus; pro salute enim vestra misit me deus ante vos in egyptum. Biennium est enim quod cepit fames esse in terra, & adhuc quinque anni restant, quibus nec arari poterit nec meti. Premisitque me deus ut reservemini super terram, & escas ad vivendum habere possitis. Non vestro consilio sed dei voluntate huc missus sum, qui fecit me quasi patrem pharaonis & dominum universe domus eius, ac principem in omni terra egypti. Festinate & ascendite ad patrem meum, & dicetis ei: Hec mandat filius tuus ioseph: Deus me fecit dominum universe terre egypti; descende ad me, ne moreris, & habitabis in terra gessen; erisque iuxta me tu & filii tui & filii filiorum tuorum, oves tue & armenta tua, & universa que possides. Ibique te pascam, adhuc enim quinque anni residui sunt famis, ne & tu pereas & domus tua & omnia que possides. En oculi vestri & oculi fratris mei beniamin vident quod os meum loquatur ad vos. Nuntiate patri meo universam gloriam meam & cuncta que vidistis in egypto; festinate & adducite eum ad me. Cumque amplexatus recidisset in collum beniamin fratris sui, flevit, illo quoque similiter flente super collum eius. Osculatusque est ioseph omnes fratres suos & ploravit super singulos; post que ausi sunt loqui ad eum. Auditumque est & celebri sermone vulgatum in aula regis: Venerunt fratres ioseph. Et gavisus est pharao atque omnis familia eius. Dixitque ad ioseph ut imperaret fratribus suis dicens: Onerantes iumenta ite in terram chanaan, & tollite inde patrem vestrum & cognationem, & venite ad me; & ego dabo vobis omnia bona

egypti

ut comedatis medullam terre. Precipe etiam ut tollant plaustra de terra Egypti ad subvectionem parvulorum suorum ac coniugum, et dicito: Tollite patrem vestrum et properate quantocius venientes. Nec dimittatis quicquam de supellectili vestra, quia omnes opes Egypti vestre erunt. Feceruntque filii Israel ut eis mandatum fuerat. Quibus dedit Ioseph plaustra secundum Pharaonis imperium et cibaria in itinere. Singulis quoque proferri iussit binas stolas. Beniamin vero dedit trecentos argenteos cum quinque stolis optimis, tantumdem pecunie et vestium mittens patri suo, addidit et asinos decem qui subveherent ex omnibus divitiis Egypti, et totidem asinas triticum in itinere panesque portantes. Dimisit ergo fratres suos et proficiscentibus ait: Ne irascamini in via. Qui ascendentes ex Egypto venerunt in terram Chanaan ad patrem suum Iacob et nuntiaverunt ei dicentes: Ioseph filius tuus vivit, et ipse dominatur in omni terra Egypti. Quo audito Iacob quasi de gravi somno evigilans, tamen non credebat eis. Illi econtra referebant omnem ordinem rei. Cumque vidisset plaustra et universa que miserat, revixit spiritus eius et ait: Sufficit michi si adhuc Ioseph filius meus vivit; vadam et videbo eum antequam moriar.

XLVI. Profectusque Israel cum omnibus que habebat venit ad puteum iuramenti, et mactatis ibi victimis Deo patris sui Ysaac, audivit eum per visionem noctis vocantem se et dicentem sibi: Iacob, Iacob. Cui respondit: Ecce assum. Ait illi Deus: Ego sum fortissimus Deus patris tui. Noli timere et descende in Egyptum, quia in gentem magnam faciam te ibi. Ego descendam tecum illuc et ego adducam te inde revertentem. Ioseph quoque ponet manus suas super oculos tuos. Surrexit autem Iacob a puteo iuramenti, tuleruntque eum filii sui cum parvulis et uxoribus suis in plaustris que miserat Pharao ad portandum senem, et omnia que possederat in terra Chanaan, venitque in Egyptum cum omni semine suo, filii eius et nepotes, filie et cuncta simul progenies. Hec sunt autem nomina filiorum Israel qui ingressi sunt in Egyptum, ipse cum liberis suis. Primogenitus Ruben. Filii Ruben: Enoch et Phallu et Esrom et Carmi. Filii Symeon: Iemuel et Iamin et Ahod et Iachin et Saar et Saul filius Chananitidis. Filii Levi: Gerson, Caath et Merari. Filii Iuda: Her et Onan et Sela et Phares et Zara. Mortui sunt autem Her et Onan in terra Chanaan. Natique sunt filii Phares: Esrom et Amul. Filii Isachar: Thola et Phua et Iobb et Semron. Filii Zabulon: Sared et Helon et Iahelel. Hii filii Lie quos genuit in Mesopotamia Syrie cum Dyna filia sua. Omnes anime filiorum eius et filiarum xxxiii. Filii Gad: Sephion et Aggi, Suni et Esebon, Heri et Arodi et Areli. Filii Aser: Iamne et Iesua et Iesui et Beria, Sara quoque soror eorum. Filii Beria: Heber et Melchiel. Hii filii Zelphe quam dedit Laban Lie filie sue, et hos genuit Iacob xvi animas. Filii Rachel uxoris Iacob: Ioseph et Beniamin. Natique sunt Ioseph filii in terra Egypti quos genuit ei Asenech filia Putiphare sacerdotis Eliopoleos: Manasses et Effraym. Filii Beniamin: Bela et Becchor et Asbel, Gera et Naaman et Echi et Ros, Mophim et Ophim et Ared. Hii filii Rachel quos genuit Iacob: omnes anime xiiii. Filii Dan: Usim. Filii Neptalim: Iasiel et Guni et Iezer et Salem. Hii filii Bale quam dedit Laban Racheli filie sue, et hos genuit Iacob: omnes anime vii. Cuncte anime que ingresse sunt cum Iacob in Egyptum et egresse sunt de femore illius absque uxoribus filiorum, lxvi. Filii autem Ioseph qui nati sunt ei in terra Egypti anime due. Omnis anima domus Iacob que ingressa est Egyptum fuerunt lxx. Misit autem Iudam ante se ad Ioseph ut nuntiaret ei et ille occurreret in Gessen. Quo cum pervenisset, iuncto Ioseph curru suo ascendit obviam patri suo ad eundem locum, vidensque eum irruit super collum eius et inter amplexus flevit. Dixitque pater ad Ioseph: Iam letus moriar, quia vidi faciem tuam et superstitem te relinquo. At ille locutus est ad fratres et ad omnem domum patris sui: Ascendam et nuntiabo Pharaoni, dicamque ei: Fratres mei et domus patris mei qui erant in terra Chanaan venerunt ad me. Et sunt viri pastores ovium, curamque habent alendorum gregum. Pecora sua et armenta et omnia que habere potuerunt adduxerunt secum. Cumque vocaverit vos et dixerit: Quod est opus vestrum? respondebitis: Viri pastores servi tui sumus ab infantia nostra usque in presens, et nos et patres nostri. Hec autem dicetis ut habitare possitis in terra Gessen, quia detestantur Egyptii omnes pastores ovium.

XLVII. Ingressus ergo Ioseph nuntiavit Pharaoni dicens: Pater meus et fratres, oves eorum et armenta et cuncta que possident venerunt de terra Chanaan, et ecce consistunt in terra Gessen. Extremos quoque fratrum suorum quinque viros statuit coram rege, quos ille interrogavit: Quid habetis operis? Responderunt: Pastores ovium sumus servi tui, et nos et patres nostri. Ad peregrinandum in terram tuam venimus, quoniam non est herba gregibus servorum tuorum, ingravescente fame in terra Chanaan. Petimusque ut esse nos iubeas servos tuos in terra Gessen. Dixit itaque rex ad Ioseph: Pater tuus et fratres tui venerunt ad te. Terra Egypti in conspectu tuo est; in optimo loco fac eos habitare et trade eis terram Gessen. Quod si nosti esse in eis viros industrios, constitue illos magistros pecorum meorum. Post hec introduxit Ioseph patrem suum ad regem et statuit eum coram eo. Qui benedicens illi et interrogatus ab eo: Quot sunt dies annorum vite tue? respondit: Dies peregrinationis mee c.xxx. annorum sunt, parvi et mali, et non pervenerunt usque ad dies patrum meorum quibus peregrinati sunt. Et benedicto rege egressus est foras. Ioseph vero patri et fratribus suis dedit possessionem in Egypto in optimo loco terre, Ramesses, ut preceperat Pharao. Et alebat eos omnemque domum patris sui, prebens cibaria singulis. In toto enim orbe panis deerat, et oppresserat fames terram, maxime Egypti et Chanaan. E quibus omnem pecuniam congregavit pro venditione frumenti et intulit eam in erarium regis. Cumque defecisset emptoribus pretium, venit cuncta Egyptus ad Ioseph dicens: Da nobis panes. Quare morimur coram te deficiente pecunia? Quibus ille respondit: Adducite pecora vestra, et dabo vobis pro eis cibos si pretium non habetis. Que cum adduxissent, dedit eis alimenta pro equis et ovibus et bobus et asinis. Sustentavitque eos illo anno pro commutatione pecorum. Venerunt quoque anno secundo et dixerunt ei: Non celamus dominum nostrum quod deficiente pecunia pecora simul defecerunt; nec clam te est quod absque corporibus et terra nichil habeamus. Cur ergo morimur te vidente? Et nos et terra nostra tui erimus. Eme nos in servitutem regiam et prebe semina, ne pereunte cultore redigatur terra in solitudinem. Emit igitur Ioseph omnem terram Egypti, vendentibus singulis possessiones suas pre magnitudine famis. Subiecitque eam Pharaoni et cunctos populos eius a novissimis terminis Egypti usque ad extremos fines eius, preter terram sacerdotum que a rege tradita fuerat eis, quibus et statuta cibaria ex horreis publicis prebebantur, et idcirco non sunt compulsi vendere possessiones suas. Dixit ergo Ioseph ad populos: En ut cernitis et vos et terram vestram Pharao possidet. Accipite semina et serite agros, ut fruges habere possitis. Quintam partem regi dabitis; quatuor reliquas permitto vobis in sementem et in cibum familiis et liberis vestris. Qui responderunt: Salus nostra in manu tua est; respiciat nos tantum dominus noster, et leti serviemus regi. Ex eo tempore usque in presentem diem in universa terra Egypti regibus quinta pars solvitur, et factum est quasi in legem absque terra sacerdotali, que libera ab hac conditione fuit. Habitavit ergo Israel in Egypto, id est in terra Gessen, et possedit eam, auctusque et multiplicatus est nimis. Et vixit in ea xvii annis. Factique sunt omnes dies vite illius c.xlvii annorum. Cumque appropinquare cerneret diem mortis sue, vocavit filium suum Ioseph et dixit ad eum: Si inveni gratiam in conspectu tuo, pone manum tuam sub femore meo et facies michi misericordiam et veritatem ut non sepelias me in Egypto, sed dormiam cum patribus meis, et auferas me de terra hac, condasque

Ruben

in sepulchro maiorum meorum. Cui respondit Ioseph: Ego faciam quod iussisti. Et ille: Iura ergo, inquit, mihi. Quo iurante adoravit Israel Deum, conversus ad lectuli caput.

Ioseph

XLVIII

Manasse Effraym

His ita transactis, nuntiatum est Ioseph quod aegrotaret pater suus; qui assumptis duobus filiis Manasse et Effraim ire perrexit. Dictumque est seni: Ecce filius tuus Ioseph venit ad te. Qui confortatus sedit in lectulo. Et ingresso ad se ait: Deus omnipotens apparuit mihi in Luza, quae est in terra Chanaan, benedixitque mihi et ait: Ego te augebo et multiplicabo, et faciam te in turbas populorum; daboque tibi terram hanc et semini tuo post te in possessionem sempiternam. Duo ergo filii tui, qui nati sunt tibi in terra Egypti antequam huc venirem ad te, mei erunt: Effraim et Manasses sicut Ruben et Symeon reputabuntur mihi. Reliquos autem quos genueris post eos, tui erunt, et nomine fratrum suorum vocabuntur in possessionibus suis. Mihi enim, quando veniebam de Mesopotamia Syriae, mortua est Rachel in terra Chanaan in ipso itinere, eratque vernum tempus; et ingrediebar Effratam, et sepelivi eam iuxta viam Effratae, quae alio nomine vocatur Bethleem. Videns autem filios eius, dixit ad eum: Qui sunt isti? Respondit: Filii mei sunt, quos dedit mihi Deus in hoc loco. Adduc, inquit, eos ad me, ut benedicam illis. Oculi enim Israel caligabant prae nimia senectute, et clare videre non poterat. Applicitosque ad se deosculatus et circumplexus, dixit ad filium suum: Non sum fraudatus aspectu tuo; insuper ostendit mihi Deus semen tuum. Cumque tulisset eos Ioseph de gremio patris, adoravit pronus in terram. Et posuit Effraim ad dexteram suam, id est ad sinistram Israel; Manassen vero in sinistra sua, ad dexteram scilicet patris, applicuitque ambos ad eum. Qui extendens manum dexteram, posuit super caput Effraim minoris fratris; sinistram autem super caput Manasse qui maior natu erat, commutans manus.

Iacob

De benedictione Iacob cum (?) manibus

Benedixitque Iacob filiis Ioseph et ait: Deus in cuius conspectu ambulaverunt patres mei Abraham et Ysaac, Deus qui pascit me ab adolescentia mea usque in praesentem diem, angelus qui eruit me de cunctis malis, benedicat pueris istis; et invocetur super eos nomen meum, nomina quoque patrum meorum Abraham et Ysaac, et crescant in multitudinem super terram. Videns autem Ioseph quod posuisset pater suus dexteram manum super caput Effraim, graviter accepit; et apprehensam patris manum conatus est levare de capite Effraim et transferre super caput Manasse. Dixitque ad patrem: Non ita convenit, pater, quia hic est primogenitus; pone dexteram tuam super caput eius. Qui renuens ait: Scio, fili mi, scio; et iste quidem erit in populos et multiplicabitur, sed frater eius minor maior illo erit, et semen illius crescet in gentes. Benedixitque eis in tempore illo, dicens: In te benedicetur Israel, atque dicetur: Faciat tibi Deus sicut Effraim et sicut Manasse. Constituitque Effraim ante Manassen. Et ait ad Ioseph filium suum: En ego morior, et erit Deus vobiscum, reducetque vos ad terram patrum vestrorum. Do tibi partem unam extra fratres tuos, quam tuli de manu Amorrei in gladio et arcu meo.

XLIX

Vocavit autem Iacob filios suos et ait illis: Congregamini et audite filii Iacob, audite Israel patrem vestrum. Congregamini ut annuntiem quae ventura sunt vobis in diebus novissimis. Ruben primogenitus meus, tu fortitudo mea et principium doloris mei; prior in donis, maior in imperio. Effusus es sicut aqua; non crescas, quia ascendisti cubile patris tui et maculasti stratum eius. Symeon et Levi fratres, vasa iniquitatis bellantia. In consilium eorum non veniat anima mea, et in coetu illorum non sit gloria mea; quia in furore suo occiderunt virum, et in voluntate sua suffoderunt murum. Maledictus furor eorum, quia pertinax, et indignatio eorum, quia dura.

Dividam eos in Iacob et dispergam eos in Israel. Iuda, te laudabunt fratres tui; manus tua in cervicibus inimicorum tuorum; adorabunt te filii patris tui. Catulus leonis Iuda; ad praedam, fili mi, ascendisti; requiescens accubuisti ut leo, et quasi leena; quis suscitabit eum? Non auferetur sceptrum de Iuda, et dux de femore eius, donec veniat qui mittendus est; et ipse erit expectatio gentium. — Non auferetur

Ligans ad vineam pullum suum, et ad vitem, o fili mi, asinam suam. Lavabit in vino stolam suam, et in sanguine uvae pallium suum. Pulchriores sunt oculi eius vino, et dentes eius lacte candidiores. Zabulon in litore maris habitabit et in statione navium, pertingens usque ad Sydonem. Ysachar asinus fortis accubans inter terminos. Vidit requiem quod esset bona, et terram quod optima; et supposuit humerum suum ad portandum, factusque est tributis serviens. Dan iudicabit populum suum sicut et alia tribus in Israel. Fiat Dan coluber in via, cerastes in semita, mordens ungulas equi, ut cadat ascensor eius retro. Salutare tuum expectabo, Domine. Gad accinctus praeliabitur ante eum, et ipse accingetur retrorsum. Aser, pinguis panis eius, et praebebit delicias regibus. Neptalim cervus emissus, et dans eloquia pulchritudinis. Filius accrescens Ioseph, filius accrescens et decorus aspectu; filiae discurrerunt super murum. Sed exasperaverunt eum, et iurgati sunt, invideruntque illi habentes iacula. Sedit in forti arcus eius, et dissoluta sunt vincula brachiorum et manuum illius per manus potentis Iacob; inde pastor egressus est lapis Israel. Deus patris tui erit adiutor tuus, et Omnipotens benedicet tibi benedictionibus caeli desuper, benedictionibus abyssi iacentis deorsum, benedictionibus uberum et vulvae. Benedictiones patris tui confortatae sunt benedictionibus patrum eius, donec veniret desiderium collium aeternorum; fiant in capite Ioseph, et in vertice Nazarei inter fratres suos. Beniamin lupus rapax, mane comedet praedam, et vespere dividet spolia. Omnes hi in tribubus Israel duodecim. Haec locutus est eis pater suus, benedixitque singulis benedictionibus propriis. Et praecepit eis dicens: Ego congregor ad populum meum; sepelite me cum patribus meis in spelunca duplici quae est in agro Ephron Ethei, contra Mambre in terra Chanaan, quam emit Abraham cum agro ab Ephron Etheo in possessionem sepulchri. Ibi sepelierunt eum et Saram uxorem eius; ibi sepultus est Ysaac cum Rebecca coniuge sua; ibi et Lia condita iacet.

L — De morte Iacob

Finitisque mandatis quibus filios instruebat, collegit pedes suos super lectulum, et obiit; appositusque est ad populum suum. Quod cernens Ioseph, ruit super faciem patris flens et deosculans eum. Praecepitque servis suis medicis ut aromatibus condirent patrem. Quibus iussa explentibus, transierunt quadraginta dies; iste quippe mos erat cadaverum conditorum. Flevitque eum Egyptus septuaginta diebus. Et expleto planctus tempore, locutus est Ioseph ad familiam Pharaonis:

Ioseph

Si inveni gratiam in conspectu vestro, loquimini in auribus Pharaonis, eo quod pater meus adiuraverit me dicens: En morior; in sepulchro meo quod fodi mihi in terra Chanaan sepelies me. Ascendam igitur et sepeliam patrem meum, ac revertar. Dixitque ei Pharao: Ascende, et sepeli patrem tuum sicut adiuratus es. Quo ascendente ierunt cum eo omnes senes domus Pharaonis, cunctique maiores natu terrae Egypti, domus Ioseph cum fratribus suis, absque parvulis et gregibus atque armentis quae dereliquerant in terra Gessen. Habuit quoque in comitatu currus et equites, et facta est turba non modica. Veneruntque ad aream Atad, quae sita est trans Iordanem, ubi celebrantes exequias planctu magno atque vehementi impleverunt septem dies.

Quod cum vidissent habitatores terre chanaan, dixerunt: Planctus magnus iste est egyptiis. Et idcirco vocatum est nomen loci illius, planctus egypti. Fecerunt ergo filii iacob sicut preceperat eis: et portantes eum in terram chanaan, sepelierunt eum in spelunca duplici, quam emerat abraham cum agro in possessionem sepulcri ab ephron etheo contra faciem mambre. Reversusque est ioseph in egyptum cum fratribus suis et omni comitatu, sepulto patre. Quo mortuo, timentes fratres eius, et mutuo colloquentes: Ne forte memor sit iniurie quam passus est, et reddat nobis omne malum quod fecimus, mandaverunt ei dicentes: Pater tuus precepit nobis antequam moreretur, ut hec tibi verbis illius diceremus: Obsecro ut obliviscaris sceleris fratrum tuorum, et peccati atque malicie quam exercuerunt in te. Nos quoque oramus ut servis dei patris tui dimittas iniquitatem hanc. Quibus auditis flevit ioseph. Veneruntque ad eum fratres sui, et proni in terram adorantes dixerunt: Servi tui sumus. Quibus ille respondit: Nolite timere: num dei possumus resistere voluntati? Vos cogitastis de me malum, sed deus vertit illud in bonum, ut exaltaret me, sicut in presentiarum cernitis, et salvos faceret multos populos. Nolite timere: ego pascam vos et parvulos vestros. Consolatusque est eos, et blande ac leniter est locutus. Et habitavit in egypto cum omni domo patris sui: vixitque ioseph c. x. annis. Et vidit effraim filios usque ad tertiam generationem. Filii quoque machir filii manasse nati sunt in genibus ioseph. Quibus transactis, locutus est fratribus suis: Post mortem meam deus visitabit vos, et ascendere vos faciet de terra ista ad terram quam iuravit abraham, ysaac et iacob. Cumque adiurasset eos atque dixisset: Deus visitabit vos, asportate vobiscum ossa mea de loco isto, mortuus est, expletis c. x. vite sue annis. Et conditus aromatibus, repositus est in loculo in egypto.

Explicit liber bresith, id est genesis, habens versus iii milia dcc. Incipit liber hellesmoth, id est exodus.

HEC SUNT NOMINA

filiorum israel, qui ingressi sunt in egyptum cum iacob: singuli cum domibus suis introierunt: Ruben, Symeon, Levi, Iudas, Ysachar, Zabulon et Beniamin, Dan et Neptalim, Gath et Aser. Erant igitur omnes anime eorum qui egressi sunt de femore iacob septuaginta. Ioseph autem in egypto erat. Quo mortuo et universis fratribus eius, omnique cognatione illa, filii israel creverunt, et quasi germinantes multiplicati sunt, ac roborati nimis impleverunt terram. Surrexit interea rex novus super egyptum, qui ignorabat ioseph, et ait ad populum suum: Ecce populus filiorum israel multus et fortior nobis est. Venite, sapienter opprimamus eum, ne forte multiplicetur: et si ingruerit contra nos bellum, addatur inimicis nostris, expugnatisque nobis egrediatur de terra. Preposuit itaque eis magistros operum, ut affligerent eos oneribus. Edificaveruntque urbes tabernaculorum pharaoni, phiton et ramesses. Quantoque opprimebant eos, tanto magis multiplicabantur et crescebant. Oderantque filios israel egyptii, et affligebant illudentes eis, atque ad amaritudinem perducebant vitam eorum operibus duris luti et lateris, omnique famulatu quo in terre operibus premebantur. Dixit autem rex egypti obstetricibus hebreorum, quarum una vocabatur sephora, altera phua, precipiens eis: Quando obstetricabitis hebreas, et partus tempus advenerit, si masculus fuerit, interficite illum; si femina, reservate. Timuerunt autem obstetrices deum, et non fecerunt iuxta preceptum regis egypti, sed conservabant mares. Quibus ad se accersitis, rex ait: Quidnam est hoc quod facere voluistis, ut pueros servaretis? Que responderunt: Non sunt hebree sicut egyptie mulieres: ipse enim obstetricandi habent scientiam, et priusquam veniamus ad eas pariunt. Bene ergo fecit deus obstetricibus, et crevit populus confortatusque est nimis. Et quia timuerunt obstetrices deum, edificavit illis domos. Precepit ergo pharao omni populo suo, dicens: Quicquid masculini sexus natum fuerit, in flumen proicite: quicquid feminini, reservate.

II Egressus est post hec vir de domo levi, et accepit uxorem stirpis sue. Que concepit et peperit filium, et videns eum elegantem, abscondit tribus mensibus. Cumque iam celare non posset, sumpsit fiscellam scirpeam, et linivit eam bitumine ac pice, posuitque intus infantulum, et exposuit eum in carecto ripe fluminis, stante procul sorore eius et considerante eventum rei. Ecce autem descendebat filia pharaonis ut lavaretur in flumine, et puelle eius gradiebantur per crepidinem alvei. Que cum vidisset fiscellam in papirione, misit unam e famulabus suis, et allatam aperiens, cernensque in ea parvulum vagientem, miserta eius ait: De infantibus hebreorum est hic. Cui soror pueri: Vis, inquit, ut vadam et vocem tibi mulierem hebream, que nutrire possit infantulum? Respondit: Vade. Perrexit puella et vocavit matrem eius. Ad quam locuta filia pharaonis: Accipe, ait, puerum istum, et nutri michi: ego dabo tibi mercedem tuam. Suscepit mulier et nutrivit puerum, adultumque tradidit filie pharaonis. Quem illa adoptavit in locum filii, vocavitque nomen eius moysen, dicens: Quia de aqua tuli eum. In diebus illis postquam creverat moyses, egressus est ad fratres suos, viditque afflictionem eorum, et virum egyptium percutientem quendam de hebreis fratribus suis. Cumque circumspexisset huc atque illuc, et nullum adesse vidisset, percussum egyptium abscondit in sabulo. Et egressus die altero, conspexit duos hebreos rixantes, dixitque ei qui faciebat iniuriam: Quare percutis proximum tuum? Qui respondit: Quis te constituit principem et iudicem super nos? Num occidere me tu vis, sicut heri occidisti egyptium? Timuit moyses et ait: Quomodo palam factum est verbum istud? Audivitque pharao sermonem hunc, et querebat occidere moysen. Qui fugiens de conspectu eius, moratus est in terra madian, et sedit iuxta puteum. Erant autem sacerdoti madian septem filie, que venerunt ad hauriendam aquam, et impletis canalibus adaquare cupiebant greges patris sui. Supervenere pastores et eiecerunt eas. Surrexitque moyses, et defensis puellis adaquavit oves earum. Que cum revertissent ad raguel patrem suum, dixit ad eas: Cur velocius venistis solito? Responderunt: Vir egyptius liberavit nos de manu pastorum; insuper et hausit aquam nobiscum, potumque dedit ovibus. At ille: Ubi est? inquit; quare dimisistis hominem? Vocate eum ut comedat panem. Iuravit ergo moyses quod habitaret cum eo. Accepitque sephoram filiam eius uxorem, que peperit ei filium, quem vocavit gersan, dicens: Advena fui in terra aliena. Alterum vero peperit, quem vocavit eliezer, dicens: Deus enim patris mei adiutor meus eripuit me de manu pharaonis. Post multum vero temporis mortuus est rex egypti, et ingemiscentes filii israel propter opera vociferati sunt: ascenditque clamor eorum ad deum ab operibus. Et audivit gemitum eorum, ac recordatus est federis quod pepigit cum abraham, ysaac et iacob. Et respexit filios israel, et cognovit eos.

III Moyses autem pascebat oves iethro soceri sui sacerdotis madian. Cumque minasset gregem ad interiora deserti, venit ad montem dei oreb. Apparuitque ei dominus in flamma ignis de medio rubi, et videbat

et videbat quod rubus arderet et non combureretur. Dixit ergo moyses: Vadam et videbo visionem hanc magnam, quare non comburatur rubus. Cernens autem dominus quod pergeret ad videndum, vocavit eum de medio rubi et ait: Moyses, moyses. Qui respondit: Adsum. At ille: Ne appropies, inquit, huc. Solve calciamentum de pedibus tuis: locus enim in quo stas terra sancta est. Et ait: Ego sum deus patris tui, deus abraham, et deus ysaac, et deus iacob. Abscondit moyses faciem suam: non enim audebat aspicere contra deum. Cui ait dominus: Vidi afflictionem populi mei in egypto, et clamorem eius audivi propter duritiam eorum qui presunt operibus; et sciens dolorem eius descendi ut liberem eum de manibus egyptiorum, et educam de terra illa in terram bonam et spaciosam, in terram que fluit lacte et melle, ad loca cananei, et ethei, et amorrei, et pherezei, et evei, et iebusei. Clamor ergo filiorum israel venit ad me, vidique afflictionem eorum qua ab egyptiis opprimuntur. Sed veni et mittam te ad pharaonem, ut educas populum meum filios israel de egypto. Dixit moyses ad dominum: Quis ego sum ut vadam ad pharaonem et educam filios israel de egypto? Qui dixit ei: Ego ero tecum, et hoc habebis signum quod miserim te: Cum eduxeris populum de egypto, immolabis deo super montem istum. Ait moyses ad dominum: Ecce ego vadam ad filios israel et dicam eis: Deus patrum vestrorum misit me ad vos. Si dixerint mihi: Quod est nomen eius? quid dicam eis? Dixit dominus ad moysen: Ego sum qui sum. Ait: Sic dices filiis israel: Qui est misit me ad vos. Dixitque iterum deus ad moysen: Hec dices filiis israel: Dominus deus patrum vestrorum, deus abraham, deus ysaac, et deus iacob misit me ad vos. Hoc nomen mihi est in eternum, et hoc memoriale meum in generationem et generationem. Vade, congrega seniores israel et dices ad eos: Dominus deus patrum vestrorum apparuit mihi, deus abraham, deus ysaac, et deus iacob, dicens: Visitans visitavi vos, et vidi omnia que acciderunt vobis in egypto, et dixi ut educam vos de afflictione egypti in terram cananei, et ethei, et amorrei, et pherezei, et evei, et iebusei, ad terram fluentem lacte et melle. Et audient vocem tuam, ingredierisque tu et seniores israel ad regem egypti, et dices ad eum: Dominus deus hebreorum vocavit nos: ibimus viam trium dierum in solitudinem, ut immolemus domino deo nostro. Sed ego scio quod non dimittet vos rex egypti ut eatis, nisi per manum validam. Extendam enim manum meam et percutiam egyptum in cunctis mirabilibus meis que facturus sum in medio eorum. Post hec dimittet vos. Daboque gratiam populo huic coram egyptiis, et cum egrediemini non exibitis vacui; sed postulabit mulier a vicina sua et ab hospita sua vasa argentea et aurea ac vestes, ponetisque eas super filios et filias vestras, et spoliabitis egyptum.

IIII Respondens moyses ait: Non credent mihi neque audient vocem meam, sed dicent: Non apparuit tibi dominus. Dixit ergo ad eum: Quid est quod tenes in manu tua? Respondit: Virga. Dixitque dominus: Proice eam in terram. Proiecit, et versa est in colubrum, ita ut fugeret moyses. Dixitque dominus: Extende manum tuam et apprehende caudam eius. Extendit et tenuit, versaque est in virgam. Ut credant, inquit, quod apparuerit tibi dominus deus patrum suorum, deus abraham, deus ysaac, et deus iacob. Dixitque dominus rursum: Mitte manum tuam in sinum tuum. Quam cum misisset in sinum, protulit leprosam instar nivis. Retrahe, ait, manum tuam in sinum tuum. Retraxit et protulit iterum, et erat similis carni relique. Si non crediderint, inquit, tibi, neque audierint sermonem signi prioris, credent verbo signi sequentis. Quod si nec duobus quidem his signis crediderint, neque audierint vocem tuam, sume aquam fluminis et effunde eam super aridam, et quicquid hauseris de fluvio vertetur in sanguinem. Ait moyses: Obsecro, domine, non sum eloquens ab heri et nudiustercius; et ex quo locutus es ad servum tuum, impeditioris et tardioris lingue sum. Dixit dominus ad eum: Quis fecit os hominis? aut quis fabricatus est mutum et surdum, videntem et cecum? nonne ego? Perge igitur, et ego ero in ore tuo, doceboque te quid loquaris. At ille: Obsecro, inquit, domine, mitte quem missurus es. Iratus dominus in moysen ait: Aaron frater tuus levites, scio quod eloquens sit. Ecce ipse egreditur in occursum tuum, vidensque te letabitur corde. Loquere ad eum et pone verba mea in ore eius, et ego ero in ore tuo et in ore illius, et ostendam vobis quid agere debeatis. Ipse loquetur pro te ad populum et erit os tuum; tu autem eris ei in his que ad deum pertinent. Virgam quoque hanc sume in manu tua, in qua facturus es signa. Abiit moyses et reversus est ad iethro socerum suum, dixitque ei: Vadam et revertar ad fratres meos in egyptum, ut videam si adhuc vivant. Cui ait iethro: Vade in pace. Dixit ergo dominus ad moysen in madian: Vade et revertere in egyptum; mortui sunt enim omnes qui querebant animam tuam. Tulit ergo moyses uxorem et filios suos, et imposuit eos super asinum, reversusque est in egyptum, portans virgam dei in manu sua. Dixitque ei dominus: Revertenti in egyptum, vide ut omnia ostenta que posui in manu tua facias coram pharaone. Ego indurabo cor eius et non dimittet populum. Dicesque ad eum: Hec dicit dominus: Filius meus primogenitus israel. Dixi tibi: Dimitte filium meum ut serviat mihi, et noluisti dimittere eum. Ecce ego interficiam filium tuum primogenitum. Cumque esset in itinere in diversorio, occurrit ei dominus et volebat occidere eum. Tulit ilico sephora acutissimam petram et circumcidit preputium filii sui, tetigitque pedes eius et ait: Sponsus sanguinum tu mihi es ob circumcisionem. Dixit autem dominus ad aaron: Vade in occursum moysi in desertum. Qui perrexit ei obviam in montem dei et osculatus est eum. Narravitque moyses aaron omnia verba domini quibus miserat eum, et signa que mandaverat. Veneruntque simul et congregaverunt cunctos seniores filiorum israel. Locutusque est aaron omnia verba que dixerat dominus ad moysen, et fecit signa coram populo, et credidit populus. Audieruntque quod visitasset dominus filios israel, et quod respexisset afflictionem eorum, et proni adoraverunt.

V Post hec ingressi sunt moyses et aaron, et dixerunt pharaoni: Hec dicit dominus deus israel: Dimitte populum meum ut sacrificet mihi in deserto. At ille respondit: Quis est dominus, ut audiam vocem eius et dimittam israel? Nescio dominum, et israel non dimittam. Dixeruntque: Deus hebreorum vocavit nos, ut eamus viam trium dierum in solitudinem, et sacrificemus domino deo nostro, ne forte accidat nobis pestis aut gladius. Ait ad eos rex egypti: Quare moyses et aaron sollicitatis populum ab operibus suis? Ite ad onera vestra. Dixitque pharao: Multus est populus terre; videtis quod turba succreverit; quanto magis si dederitis eis requiem ab operibus? Precepit ergo in die illo prefectis operum et exactoribus populi, dicens: Nequaquam ultra dabitis paleas populo ad conficiendos lateres sicut prius, sed ipsi vadant et colligant stipulas; et mensuram laterum quam prius faciebant imponetis super eos, nec minuetis quicquam. Vacant enim, et ideirco vociferantur dicentes: Eamus et sacrificemus deo nostro. Opprimantur operibus et expleant ea, ut non acquiescant verbis mendacibus. Igitur egressi prefecti operum et exactores ad populum, dixerunt: Sic dicit pharao: Non do vobis paleas; ite et colligite sicubi

Marginal notes: quis fecit os hominis — virgam — iethro — mortui sunt — ego indurabo cor eius — in diversorio — circumcidit preputium — moyses et aaron — trium dierum

invenire poteritis. nec minuetur quicquam de opere vestro. Dispersusque est populus per universam terram Egypti ad colligendas paleas. prefecti quoque operum instabant dicentes. Complete opus vestrum cotidie ut prius facere solebatis quando dabantur vobis palee. Flagellatique sunt qui preerant operibus filiorum israel ab exactoribus pharaonis dicentibus. Quare non impletis mensuram laterum sicut prius. nec heri nec hodie. Veneruntque prepositi filiorum israel et vociferati sunt ad pharaonem dicentes. Cur ita agis contra servos tuos? palee non dantur nobis et lateres similiter imperantur. en famuli tui flagellis cedimur et iniuste agitur contra populum tuum. Qui ait vacatis ocio et ideo dicitis eamus et sacrificemus domino. Ite ergo et operamini. palee non dabuntur vobis et reddetis consuetum numerum laterum. Videbantque se prepositi filiorum israel in malo eo quod diceretur eis. Non minuetur quicquam de lateribus per singulos dies. Occurreruntque moysi et aaron qui stabant ex adverso egredientes a pharaone et dixerunt ad eos. Videat dominus et iudicet quoniam fetere fecistis odorem nostrum coram pharaone et servis eius et prebuistis ei gladium ut occideret nos. Reversusque est moyses ad dominum et ait. Domine cur afflixisti populum istum? Quare misisti me? Ex eo enim quo ingressus sum ad pharaonem ut loquerer in nomine tuo. afflixit populum tuum et non liberasti eos.

VI Dixitque dominus ad moysen. Nunc videbis quid facturus sim pharaoni. Per manum enim fortem dimittet eos et in manu robusta eiciet eos de terra sua. Locutusque est dominus ad moysen dicens. Ego dominus qui apparui abraham ysaac et iacob in deo omnipotente et nomen meum adonay non indicavi eis. Pepigique cum eis fedus ut darem eis terram chanaan. terram peregrinationis eorum in qua fuerunt advene. Ego audivi gemitum filiorum israel quo egyptii oppresserunt eos et recordatus sum pacti mei. Ideo dic filiis israel. Ego dominus qui educam vos de ergastulo egyptiorum et eruam de servitute ac redimam in brachio excelso et iudiciis magnis. et assumam vos mihi in populum et ero vester deus. et scietis quod ego sum dominus deus vester qui eduxerim vos de ergastulo egyptiorum et induxerim in terram super quam levavi manum meam ut darem eam abraham ysaac et iacob. daboque vobis illam possidendam. ego dominus. Narravit ergo moyses filiis israel omnia. qui non acquieverunt ei propter angustiam spiritus et opus durissimum. Locutusque est dominus ad moysen dicens. Ingredere et loquere ad pharaonem regem egypti ut dimittat filios israel de terra sua. Respondit moyses coram domino. Ecce filii israel non me audiunt. et quomodo audiet me pharao. presertim cum sim incircumcisus labiis. Locutusque est dominus ad moysen et aaron. et dedit mandatum ad filios israel et ad pharaonem regem egypti ut educerent filios israel de terra egypti. Isti sunt principes domorum per familias suas. Filii ruben primogeniti israelis. enoch et phallu. esron et charmi. Hee cognationes ruben. Filii symeon. iamuel et iamin et aod. et iachin et soer et saul filius chananitidis. Iste progenies symeon. Et hec nomina filiorum levi per cognationes suas. gerson et caath et merari. Anni autem vite levi fuerunt. c.xxxvii. Filii gerson. lobni et semei per cognationes suas. Filii caath. amram et ysaar et ebron et oziel. Anni quoque vite caath. c.xxxiii. Filii merari. moholi et musi. Hee cognationes levi per familias suas. Accepit autem amram iochabed patruelem

suam que peperit ei aaron et moysen et mariam. Fueruntque anni vite amram. c.xxxvii. Filii quoque ysaar. chore et napheg et zechri. Filii quoque oziel. misael et elsaphan et sechri. Accepit autem aaron uxorem elizabeth filiam aminadab sororem naason. que peperit ei nadab et abiu et eleazar et ythamar. Filii quoque chore. aser et helchana et abiasaph. Hee sunt cognationes chorítarum. At vero eleazar filius aaron accepit uxorem de filiabus phatiel. que peperit ei finees. Hii sunt principes familiarum leviticarum per cognationes suas. Iste est aaron et moyses quibus precepit dominus ut educerent filios israel de terra egypti per turmas suas. Hii sunt qui loquuntur ad pharaonem regem egypti ut educant filios israel de egypto. Iste moyses et aaron in die qua locutus est dominus ad moysen in terra egypti. Et locutus est dominus ad moysen dicens. Ego dominus. Loquere ad pharaonem regem egypti omnia que ego loquor tibi. Et ait moyses coram domino. En incircumcisus labiis sum quomodo audiet me pharao.

VII Dixitque dominus ad moysen. Ecce constitui te deum pharaonis. aaron frater tuus erit propheta tuus. Tu loqueris ei omnia que mando tibi. Ille loquetur ad pharaonem ut dimittat filios israel de terra sua. Sed ego indurabo cor eius et multiplicabo signa et ostenta mea in terra egypti et non audiet vos. Inmittamque manum meam super egyptum et educam exercitum et populum meum filios israel de terra egypti per iudicia maxima. Et scient egyptii quod ego sum dominus qui extenderim manum meam super egyptum et eduxerim filios israel de medio eorum. Fecit itaque moyses et aaron sicut preceperat dominus. ita egerunt. Erat autem moyses octoginta annorum et aaron octoginta trium quando locuti sunt ad pharaonem. Dixitque dominus ad moysen et aaron. Cum dixerit vobis pharao. ostendite signa. dices ad aaron. Tolle virgam tuam et proice eam coram pharaone ac vertetur in colubrum. Ingressi itaque moyses et aaron ad pharaonem fecerunt sicut preceperat dominus. Tulitque aaron virgam coram pharaone et servis eius que versa est in colubrum. Vocavit autem pharao sapientes et maleficos. et fecerunt etiam ipsi per incantationes egyptiacas et archana quedam similiter. Proieceruntque singuli virgas suas que verse sunt in dracones. Sed devoravit virga aaron virgas eorum. Induratumque est cor pharaonis et non audivit eos sicut preceperat dominus. Dixit autem dominus ad moysen. Ingravatum est cor pharaonis. non vult dimittere populum. Vade ad eum mane. Ecce egredietur ad aquas et stabis in occursum eius super ripam fluminis. et virgam que versa est in draconem tolles in manu tua. dicesque ad eum. Dominus deus hebreorum misit me ad te dicens. Dimitte populum meum ut sacrificet mihi in deserto. et usque ad presens audire noluisti. Hec igitur dicit dominus. In hoc scies quod dominus sim. Ecce percutiam virga que in manu mea est aquam fluminis et vertetur in sanguinem. Pisces quoque qui sunt in fluvio morientur et computrescent aque et affligentur egyptii bibentes aquam fluminis. Dixit quoque dominus ad moysen. Dic ad aaron. Tolle virgam tuam et extende manum tuam super aquas egypti et super fluvios eorum et rivos ac paludes et omnes lacus aquarum ut vertantur in sanguinem. et sit cruor in omni terra egypti tam in ligneis vasis quam in saxeis. Feceruntque moyses et aaron sicut preceperat dominus. et elevans virgam percussit aquam fluminis coram pharaone et servis eius. que versa est in sanguinem. et pisces qui erant in flumino mortui sunt. Computruitque fluvius et n

Marginal notes: nomen meum adonay — quod ego dominus qui educam vos de ergastulo — incircumcisus labiis

poterat egypti bibere aquam fluminis. Et fuit sanguis in tota terra egypti. Feceruntque similiter malefici egyptiorum incantationibus suis: et induratum est cor pharaonis, nec audivit eos sicut preceperat dominus. Avertitque se, et ingressus est domum suam, nec apposuit cor etiam hac vice. Foderunt autem omnes egyptii per circuitum fluminis aquam ut biberent: non enim poterant bibere de aqua fluminis. Impletique sunt dies septem, postquam percussit dominus flumen.

malefici

VIII

Dixit quoque dominus ad moysen: Ingredere ad pharaonem et dices ad eum: Hec dicit dominus: Dimitte populum meum ut sacrificet mihi. Si autem nolueris dimittere: ecce ego percutiam omnes terminos tuos ranis. Et ebulliet fluvius ranas que ascendent et ingredientur domum tuam et cubiculum lectuli tui et super stratum tuum, et in domos servorum tuorum, et in populum tuum, et in furnos tuos et in reliquias ciborum tuorum: et ad te et ad populum tuum et ad omnes servos tuos intrabunt rane. Dixitque dominus ad moysen: Dic ad aaron: Extende manum tuam super fluvios ac super rivos et paludes, et educ ranas super terram egypti. Fecerunt autem et malefici per incantationes suas similiter, eduxeruntque ranas super terram egypti. Vocavit autem pharao moysen et aaron et dixit: Orate dominum ut auferat ranas a me et a populo meo, et dimittam populum ut sacrificet domino. Dixitque moyses ad pharaonem: Constitue mihi quando deprecer pro te et pro servis tuis et pro populo tuo, ut abigantur rane a te et a domo tua et a servis tuis et a populo tuo, et tantum in flumine remaneant. Qui respondit: Cras. At ille: Iuxta, inquit, verbum tuum faciam, ut scias quoniam non est sicut dominus deus noster. Et recedent rane a te et a domo tua et a servis tuis et a populo tuo: et tantum in flumine remanebunt. Egressique sunt moyses et aaron a pharaone: et clamavit moyses ad dominum pro sponsione ranarum quam condixerat pharaoni. Fecitque dominus iuxta verbum moysi: et mortue sunt rane de domibus et de villis et de agris. Congregaveruntque eas in immensos aggeres, et computruit terra. Videns autem pharao quod data esset requies, ingravavit cor suum, et non audivit eos, sicut preceperat dominus. Dixitque dominus ad moysen: Loquere ad aaron: Extende virgam tuam et percute pulverem terre, et sint scinifes in universa terra egypti. Feceruntque ita. Et extendit aaron manum virgam tenens, percussitque pulverem terre, et facti sunt scinifes in hominibus et in iumentis: omnis pulvis terre versus est in scinifes per totam terram egypti. Feceruntque similiter malefici incantationibus suis ut educerent scinifes, et non potuerunt: erantque scinifes tam in hominibus quam in iumentis. Et dixerunt malefici ad pharaonem: Digitus dei est hic. Induratumque est cor pharaonis, et non audivit eos, sicut preceperat dominus. Dixit quoque dominus ad moysen: Consurge diluculo, et sta coram pharaone; egredietur enim ad aquas: et dices ad eum: Hec dicit dominus: Dimitte populum meum ut sacrificet mihi. Quod si non dimiseris eum, ecce ego immittam in te et in servos tuos et in populum tuum et in domos tuas omne genus muscarum: et implebuntur domus egyptiorum muscis diversi generis et universa terra in qua fuerint. Faciamque mirabilem in die illa terram gessen, in qua populus meus est, ut non sint ibi musce: et scias quoniam ego dominus in medio terre. Ponamque divisionem inter populum meum et populum tuum: cras erit signum istud. Fecitque dominus ita. Et venit musca gravissima in domos pharaonis et servorum eius, et in omnem terram egypti: corruptaque est terra ab huiusmodi muscis. Vocavitque pharao moysen et aaron, et ait illis: Ite et sacrificate deo vestro in terra hac. Et ait moyses: Non potest ita fieri: abominationes enim egyptiorum immolabimus domino deo nostro. Quod si mactaverimus ea que colunt egyptii coram eis, lapidibus nos obruent. Viam trium dierum pergemus in solitudinem: et sacrificabimus domino deo nostro, sicut precepit nobis. Dixitque pharao: Ego dimittam vos ut sacrificetis domino deo vestro in deserto: verumtamen longius ne abeatis: rogate pro me. Et ait moyses: Egressus a te, orabo dominum, et recedet musca a pharaone, et a servis suis et a populo eius cras: verumtamen noli ultra fallere ut non dimittas populum sacrificare domino. Egressusque moyses a pharaone, oravit dominum. Qui fecit iuxta verbum illius: et abstulit muscas a pharaone et a servis suis et a populo eius: non superfuit ne una quidem. Et ingravatum est cor pharaonis, ita ut ne hac quidem vice dimitteret populum.

IX

Dixit autem dominus ad moysen: Ingredere ad pharaonem et loquere ad eum: Hec dicit dominus deus hebreorum: Dimitte populum meum ut sacrificet mihi. Quod si adhuc renuis, et retines eos: ecce manus mea erit super agros tuos; et super equos et asinos et camelos et boves et oves, pestis valde gravis. Et faciet dominus mirabile inter possessiones israel et possessiones egyptiorum, ut nihil omnino pereat ex his que pertinent ad filios israel. Constituitque dominus tempus, dicens: Cras faciet dominus verbum istud in terra. Fecit ergo dominus verbum hoc altero die: mortuaque sunt omnia animantia egyptiorum, de animalibus vero filiorum israel nihil omnino periit. Et misit pharao ad videndum: nec erat quicquam mortuum de his que possidebat israel. Ingravatumque est cor pharaonis, et non dimisit populum. Et dixit dominus ad moysen et aaron: Tollite plenas manus cineris de camino, et spargat illum moyses in celum coram pharaone. Sitque pulvis super omnem terram egypti: erunt enim in hominibus et iumentis vulnera et vesice turgentes in universa terra egypti. Tuleruntque cinerem de camino, et steterunt coram pharaone, et sparsit illum moyses in celum: factaque sunt vulnera vesicarum turgentium in hominibus et iumentis, nec poterant malefici stare coram moyse propter vulnera que in illis erant et in omni terra egypti. Induravitque dominus cor pharaonis, et non audivit eos, sicut locutus est dominus ad moysen. Dixit quoque dominus ad moysen: Mane consurge, et sta coram pharaone, et dices ad eum: Hec dicit dominus deus hebreorum: Dimitte populum meum ut sacrificet mihi. Quia in hac vice mittam omnes plagas meas super cor tuum, et super servos tuos, et super populum tuum: ut scias quod non sit similis mei in omni terra. Nunc enim extendens manum percutiam te et populum tuum peste, peribisque de terra. Idcirco autem posui te, ut ostendam in te fortitudinem meam, et narretur nomen meum in omni terra. Adhuc retines populum meum: et non vis eum dimittere? En pluam hac ipsa hora cras grandinem multam nimis, qualis non fuit in egypto a die qua fundata est, usque in presens tempus. Mitte ergo iam nunc, et congrega iumenta tua, et omnia que habes in agro: homines enim et iumenta et universa que inventa fuerint foris nec congregata de agris, cecideritque super ea grando, morientur. Qui timuit verbum domini de servis pharaonis, fecit confugere servos suos et iumenta in domos: qui autem neglexit sermonem domini, dimisit servos suos et iumenta in agris. Et dixit dominus ad moysen: Extende manum tuam in celum, ut fiat grando in universa terra egypti super homines et super iumenta et super omnem herbam agri in terra egypti. Extenditque moyses virgam in

[Marginal notes: rane; malefici; scinifes; malefici; digitus dei; pestis valde grandis; vulnera et vesice; malefici; grandinem multam]

caelum, et Dominus dedit tonitrua ac grandinem et discurrentia
fulgura super terram. Pluitque Dominus grandinem super
terram Aegypti, et grando et ignis mixta pariter
ferebantur: tantaeque fuit magnitudinis quanta
ante numquam apparuit in universa terra Aegypti. Cu-
ncta quae fuerunt in agris ab homine usque ad iumentum,
cunctam herbam agri percussit grando, et omne
lignum regionis confregit. Tantum in terra
Gessen, ubi erant filii Israel, grando non cecidit.
Misitque Pharao et vocavit Moysen et Aaron, dicens ad
eos: Peccavi et nunc. Dominus iustus: ego et populus meus impii.
Orate Dominum ut desinant tonitrua Dei et grando, ut
dimittam vos et nequaquam hic ultra maneatis.
Ait Moyses: Cum egressus fuero de urbe, extendam
palmas meas ad Dominum, et cessabunt tonitrua, et grando non
erit, ut scias quia Domini est terra. Novi autem quod et tu et servi
tui necdum timeatis Dominum Deum. Linum ergo et hordeum laesum
est, eo quod hordeum esset virens et linum iam folliculos ger-
minaret. Triticum autem et far non sunt laesa, quia serotina e-
rant. Egressusque Moyses a Pharaone et ex urbe tetendit
manus ad Dominum: et cessaverunt tonitrua et grando,
nec ultra stillavit pluvia super terram. Videns autem Pharao quod ces-
sasset pluvia et grando et tonitrua, auxit peccatum. Et
ingravatum est cor eius et servorum illius, et induratum est cor ni-
mis, nec dimisit filios Israel, sicut praeceperat Dominus per manum
Moysi.

X

Et dixit Dominus ad Moysen: Ingredere ad Pharaonem.
Ego enim induravi cor eius et servorum illius, ut faciam signa
mea haec in eo, et narres in auribus filii tui et nepotum
tuorum quotiens contriverim Aegyptios, et signa fecerim
in eis: et sciatis quia ego Dominus. Introierunt ergo Moyses et Aaron
ad Pharaonem, et dixerunt ad eum: Haec dicit Dominus Deus Hebrae-
orum: Usquequo non vis subici mihi? Dimitte populum meum ut sacri-
ficet mihi. Sin autem resistis et non vis dimittere eum, ecce ego
inducam cras locustam in fines tuos, quae operiat super-
ficiem terrae, ne quicquam eius appareat, sed comedatur quod resid-
uum fuerit grandini: corrodet enim omnia ligna quae germi-
nant in agris. Et implebunt domos tuas et servorum tu-
orum et omnium Aegyptiorum, quantam non viderunt patres tui
et avi, ex quo orti sunt super terram, usque in praesentem diem.
Avertitque se, et egressus est a Pharaone. Dixerunt autem servi Pharaonis
ad eum: Usquequo patiemur hoc scandalum? Dimitte ho-
mines ut sacrificent Domino Deo suo. Nonne vides quod perierit
Aegyptus? Revocaveruntque Moysen et Aaron ad Pharaonem,
qui dixit eis: Ite, sacrificate Domino Deo vestro: quinam sunt qui
ituri sunt? Ait Moyses: Cum parvulis nostris et senibus perge-
mus, cum filiis et filiabus, cum ovibus et armentis: est
enim solemnitas Domini Dei nostri. Et respondit Pharao: Sic Dominus sit vo-
biscum, quomodo ego dimittam vos et parvulos vestros. Cui du-
bium est quod pessime cogitetis? Non fiet ita, sed ite tantum
viri, et sacrificate Domino: hoc enim et ipsi petistis. Statimque
eiecti sunt de Pharaonis conspectu. Dixit autem Dominus ad Mo-
ysen: Extende manum tuam super terram Aegypti ad locustam, ut ascen-
dat super terram Aegypti et devoret omnem herbam
quae residua fuerit grandini. Extendit Moyses virgam
super terram Aegypti, et Dominus induxit ventum urentem
tota illa die et nocte: et mane facto ventus urens levavit
locustas, quae ascenderunt super universam terram Aegypti, et
sederunt in cunctis finibus Aegyptiorum innumerabiles, quales
ante illud tempus non fuerant, nec postea futurae sunt. Operueruntque
universam superficiem terrae, vastantes omnia. Devorata
est igitur herba terrae, et quicquid pomorum in arboribus fuit,
quae grando dimiserat: nihilque omnino virens relictum est
in lignis et in herbis terrae in cuncta Aegypto. Quam-
obrem festinus Pharao vocavit Moysen et Aaron, et dixit eis: Pec-
cavi in Dominum Deum vestrum et in vos. Sed nunc dimittite peccatum
mihi etiam hac vice, et rogate Dominum Deum vestrum ut auferat a me
mortem istam. Egressusque est de conspectu Pharaonis, et oravit
Dominum. Qui flare fecit ventum ab occidente vehemen-
tissimum, et arreptam locustam proiecit in mare Ru-
brum: non remansit ne una quidem in cunctis finibus
Aegypti. Et induravit Dominus cor Pharaonis, nec dimisit filios
Israel. Dixit autem Dominus ad Moysen: Extende manum tuam
in caelum, et sint tenebrae super terram Aegypti tam den-
sae ut palpari queant. Extenditque Moyses manum in cae-
lum, et factae sunt tenebrae horribiles in universa terra Aegyp-
ti tribus diebus. Nemo vidit fratrem suum, nec movit se de loco
in quo erat: ubicumque autem habitabant filii Israel, lux erat.
Vocavitque Pharao Moysen et Aaron, et dixit eis: Ite, sacrifi-
cate Domino: oves tantum vestrae et armenta remaneant; par-
vuli vestri eant vobiscum. Ait Moyses: Hostias quoque et
holocausta dabis nobis, quae offeramus Domino Deo nostro.
Cuncti greges pergent nobiscum: non remanebit
ex eis ungula, quae necessaria sunt in cultum Domini Dei nostri:
praesertim cum ignoremus quid debeat immolari do-
nec ad locum perveniamus. Induravit autem Dominus cor
Pharaonis, et noluit dimittere eos. Dixitque Pharao ad Mo-
ysen: Recede a me: cave ne ultra videas faciem meam:
quocumque die apparueris mihi, morieris. Ait Moyses: Ita fi-
at ut locutus es: non videbo ultra faciem tuam.

XI

Et dixit
Dominus ad Moysen: Adhuc una plaga tangam Pharao-
nem et Aegyptum, et post haec dimittet vos, et exire compellet.
Dices ergo omni plebi ut postulet vir ab amico suo,
et mulier a vicina sua, vasa argentea et aurea. Dabit
autem Dominus gratiam populo coram Aegyptiis. Fuitque Moyses
vir magnus valde in terra Aegypti coram servis
Pharaonis et omni populo. Et ait: Haec dicit Dominus: Media no-
cte egrediar in Aegyptum, et morietur in terra Ae-
gyptiorum omne primogenitum, a primogenito
Pharaonis qui sedet in solio eius, usque ad primogenitum
ancillae quae est ad molam, et omnia primogenita Aegyp-
tiorum. Eritque clamor magnus in universa terra Aegy-
pti, qualis nec ante fuit nec postea futurus est. Apud
autem omnes filios Israel non muttiet canis ab homine
usque ad pecus: ut sciatis quanto miraculo dividat
Dominus Aegyptios et Israel. Descendentque omnes servi tui isti
ad me, et adorabunt me dicentes: Egredere tu et
omnis populus qui subiectus est tibi: post haec egredi-
emur. Et exivit a Pharaone iratus nimis. Dixit
autem Dominus ad Moysen: Non audiet vos Pharao, ut
multa signa fiant in Aegypti terra. Moyses autem et Aa-
ron fecerunt omnia ostenta quae scripta sunt coram
Pharaone. Et induravit Dominus cor Pharaonis, nec dimisit
filios Israel de terra sua. Dixit quoque Dominus ad Moysen: Men-
sis iste vobis principium mensium, primus erit in
mensibus anni. Loquimini ad universum coetum filiorum
Israel, et dicite eis: Decima die mensis huius tollat unus-
quisque agnum per familias et domos suas. Sin autem minor
est numerus ut sufficere non possit ad vescendum agnum,
assumet vicinum suum qui iunctus est domui su-
ae, iuxta numerum animarum quae sufficere possunt ad esum agni.
Erit autem agnus absque macula, masculus, anniculus: iux-
ta quem ritum tolletis et haedum. Et servabitis eum
usque ad quartam decimam diem mensis huius: immolabitque
eum universa multitudo filiorum Israel ad vesperam. Et su-
ment de sanguine eius, ac ponent super utrumque pos-
tem, et super liminaribus domorum in quibus comedent illum.

et edent carnes nocte illa assas igni et azimos panes cum
lactucis agrestibus. Non comedetis ex eo crudum quid nec
coctum aqua, sed tantum assum igni; caput cum pedibus eius
et intestinis vorabitis. Nec remanebit ex eo quicquam usque
mane. Si quid residuum fuerit, igni comburetis. Sic autem
comedetis illum: Renes vestros accingetis, calciamenta ha
bebitis in pedibus, tenentes baculos in manibus, et come
detis festinanter. Est enim phase, id est transitus domini. Et transi
bo per terram egipti nocte illa, percutiamque omne primoge
nitum in terra egipti, ab homine usque ad pecus; et in cunctis
diis egipti faciam iudicia, ego dominus. Erit autem sanguis
vobis in signum in edibus in quibus eritis. Et videbo sangui
nem, et transibo vos, nec erit in vobis plaga disperdens, qua
ndo percussero terram egipti. Habebitis autem hunc diem in
monimentum, et celebrabitis eam sollempnem domino in ge
nerationibus vestris cultu sempiterno. Septem diebus azi
ma comedetis. In die primo non erit fermentum in domi
bus vestris. Quicumque comederit fermentum, peribit anima illa de isra
el, a primo die usque ad diem septimum. Dies prima erit sancta
atque sollempnis, et dies septima eadem festivitate ve
nerabilis. Nichil operis facietis in eis, exceptis hiis que ad
vescendum pertinent. Et observabitis azima. In eadem enim ipsa
die educam exercitum vestrum de terra egipti, et custodietis
diem istum in generationes vestras ritu perpetuo. Primo mense
XII quarta decima die mensis ad vesperam comedetis azima usque
ad diem vicesimum primum eiusdem mensis ad vesperam. Septem di
ebus non invenietur fermentum in domibus vestris. Qui
comederit fermentatum, peribit anima eius de cetu israel, tam
de advenis quam de indigenis terre. Omne fermentatum
non comedetis; in cunctis habitaculis vestris edetis azi
ma. Vocavit autem moyses omnes seniores israel, et dixit ad
eos: Ite tollentes animal per familias vestras, et immo
late phase. Fasciculumque ysopi tingite in sanguine
qui est in limine, et aspergite ex eo superliminare et
utrumque postem. Nullus vestrum egrediatur hostium
domus sue usque mane. Transibit enim dominus
percutiens egiptios. Cumque viderit sanguinem in
superliminari et in utroque poste, transcendet ostium et
non sinet percussorem ingredi domos vestras et ledere.
Custodi verbum istud legitimum tibi et filiis tuis us
que in eternum. Cumque introieritis terram quam
dominus daturus est vobis ut pollicitus est, observa
bitis cerimonias istas. Et cum dixerint vobis filii
vestri: Que est ista religio? dicetis eis: Victima tran
situs domini est, quando transivit super domos filiorum israel in
egipto, percutiens egiptios et domos nostras liberans.
Incurvatusque populus adoravit. Et egressi filii israel fece
runt sicut preceperat dominus moysi et aaron. Factum est
autem in noctis medio, percussit dominus omne primogenitum
in terra egipti, a primogenito pharaonis qui sedebat
in solio eius usque ad primogenitum captive que
erat in carcere, et omne primogenitum iumentorum.
Surrexitque pharao nocte et omnes servi eius cunctique
egiptii, et ortus est clamor magnus in egipto. Ne
que erat domus in qua non iaceret mortuus. Vo
catisque moyse et aaron nocte, ait: Surgite, egre
dimini a populo meo, vos et filii israel. Ite, immo
late domino sicut dicitis. Oves vestras et armenta assu
mite ut petieratis, et abeuntes benedicite michi.
Urgebantque egiptii populum de terra exire velociter
dicentes: Omnes moriemur. Tulit igitur populus conspersam fari
nam antequam fermentaretur, et ligans in palliis posuit
super humeros suos. Feceruntque filii israel sicut preceperat
dominus moysi, et petierunt ab egiptiis vasa argen
tea et aurea, vestemque plurimam. Dedit autem dominus gratiam
populo coram egiptiis ut commodarent eis; et spoliaverunt
egiptios. Profectique sunt filii israel de ramasse in sochoth,
sescenta ferme milia virorum peditum, absque parvulis,
et vulgus promiscuum innumerabile ascendit cum eis,
oves et armenta et animantia diversi generis multa nimis.
Coxeruntque farinam quam dudum conspersam de egipto tu
lerant, et fecerunt subcinericios panes azimos. Neque
enim poterant fermentari, cogentibus exire egiptiis
et nullam facere sinentibus moram. Nec pulmenti quic
quam occurrerat preparare. Habitatio autem filiorum is
rael qua manserunt in egipto fuit quadringentorum
.xxx. annorum. Quibus expletis, eadem die egressus est
omnis exercitus domini de terra egipti. Nox ista obser
vabilis domini, quando eduxit eos de terra egipti. Hanc obser
vare debent omnes filii israel in generationibus suis.
Dixitque dominus ad moysen et aaron: Hec est religio pha
se. Omnis alienigena non comedet ex eo. Omnis
autem servus emptitius circumcidetur, et sic comedet. Advena et mer
cennarius non edent ex eo. In una domo comedetur, nec efferetis
de carnibus eius foras, nec os illius confringetis. Omnis cetus
filiorum israel faciet illud. Quod si quis peregrinorum in vestram voluerit
transire coloniam et facere phase domini, circumcidetur omne
masculinum eius, et tunc rite celebrabit, eritque simul indi
gena terre. Si quis autem circumcisus non fuerit, non vescetur ex eo.
Eadem lex erit indigene et colono qui peregrinatur apud
vos. Feceruntque filii israel sicut preceperat dominus moysi et aaron,
et in eadem die eduxit dominus filios israel de terra egipti per
turmas suas. Locutusque est dominus ad moysen dicens: Sancti XIII
fica michi omne primogenitum quod aperit vulvam in filiis is
rael tam de hominibus quam de iumentis. Mea sunt omnia.
Et ait moyses ad populum: Mementote diei huius in qua eg
ressi estis de egipto et de domo servitutis, quoniam in manu forti
eduxit vos dominus de loco isto, ut non comedatis fermentatum panem.
Hodie egredimini mense novarum frugum. Cumque te in
troduxerit dominus in terram chananei et hethei et amorrei et evei et ie
busei, quam iuravit patribus tuis ut daret tibi, terram fluentem
lacte et melle, celebrabis hunc morem sacrorum mense isto. Septem
diebus vesceris azimis, et in die octavo erit sollempnitas do
mini. Azima comedetis septem diebus; non apparebit apud te
aliquid fermentatum nec in cunctis finibus tuis. Narrabisque
filio tuo in illo die dicens: Hoc est quod fecit dominus mi
chi quando egressus sum de egipto. Et erit quasi signum in manu
tua et quasi monimentum ante oculos tuos, et ut lex domini sem
per sit in ore tuo. In manu enim forti eduxit te dominus de egip
to. Custodies huiusmodi cultum statuto tempore a diebus in di
es. Cumque introduxerit te in terram chananei sicut
iuravit tibi et patribus tuis, et dederit eam tibi, separabis omne
quod aperit vulvam domino, et quod primitivum est in pecoribus tuis;
quicquid habueris masculini sexus consecrabis domino. Primogenitum
asini mutabis ove. Quod si non redemeris, interficies. Omne
autem primogenitum hominis de filiis tuis pretio redi
mes. Cumque interrogaverit te filius tuus cras dicens:
Quid est hoc? respondebis ei: In manu forti eduxit nos dominus
de egipto de domo servitutis. Nam cum induratus esset
pharao et nollet nos dimittere, occidit dominus omne primoge
nitum in terra egipti, a primogenito hominis usque ad
primogenitum iumentorum. Idcirco immolabo domino omne

omne quod aperit vulvam masculini sexus, et omnia primogenita filiorum meorum redimo. Erit igitur quasi signum in manu tua, et quasi appensum quid, ob recordationem, inter oculos tuos: eo quod in manu forti eduxerit nos Dominus de Egypto. Igitur cum emisisset pharao populum, non eos duxit Deus per viam terre Philistiim, que vicina est, reputans ne forte peniteret eum, si vidisset adversum se bella consurgere, et reverteretur in Egyptum. Sed circumduxit per viam deserti, que est iuxta mare Rubrum: et armati ascenderunt filii Israel de terra Egypti. Tulit quoque Moyses ossa Ioseph secum: eo quod adiurasset filios Israel, dicens: Visitabit vos Deus, efferte ossa mea hinc vobiscum. Profectique de Socoth castrametati sunt in Etham in extremis finibus solitudinis. Dominus autem precedebat eos ad ostendendam viam per diem in columpna nubis, et per noctem in columpna ignis: ut dux esset itineris utroque tempore. Numquam defuit columpna nubis per diem, nec columpna ignis per noctem, coram populo.

XIIII. Locutus est autem Dominus ad Moysen, dicens: Loquere filiis Israel: reversi castrametentur e regione Phiahiroth, que est inter Magdalum et mare contra Beelsephon: in conspectu eius castra ponetis super mare. Dicturusque est pharao super filiis Israel: Coartati sunt in terra, conclusit eos desertum. Et indurabo cor eius, ac persequetur vos: et glorificabor in pharaone, et in omni exercitu eius: scientque Egyptii quia ego sum Dominus. Feceruntque ita. Et nunciatum est regi Egyptiorum quod fugisset populus: immutatumque est cor pharaonis et servorum eius super populo, et dixerunt: Quid voluimus facere ut dimitteremus Israel ne serviret nobis? Iunxit ergo currum, et omnem populum suum assumpsit secum. Tulitque sexcentos currus electos, quicquid in Egypto curruum fuit: et duces totius exercitus. Induravitque Dominus cor pharaonis regis Egypti, et persecutus est filios Israel: at illi egressi erant in manu excelsa. Cumque persequerentur Egyptii vestigia precedentium, reppererunt eos in castris super mare: omnis equitatus et currus pharaonis, et universus exercitus erat in Phiahiroth contra Beelsephon. Cumque appropinquasset pharao, levantes oculos filii Israel, viderunt Egyptios post se: et timuerunt valde. Clamaveruntque ad Dominum, et dixerunt ad Moysen: Forsitan non erant sepulcra in Egypto, ideo tulisti nos ut moreremur in solitudine: quid hoc facere voluisti, ut educeres nos ex Egypto? Nonne iste est sermo quem loquebamur ad te in Egypto, dicentes: Recede a nobis ut serviamus Egyptiis? multo enim melius erat servire eis, quam mori in solitudine. Et ait Moyses ad populum: Nolite timere: state, et videte magnalia Domini que facturus est hodie: Egyptios enim, quos nunc videtis, nequaquam ultra videbitis usque in sempiternum. Dominus pugnabit pro vobis, et vos tacebitis. Dixitque Dominus ad Moysen: Quid clamas ad me? Loquere filiis Israel ut proficiscantur. Tu autem eleva virgam tuam, et extende manum tuam super mare, et divide illud: ut gradiantur filii Israel in medio mari per siccum. Ego autem indurabo cor Egyptiorum ut persequantur vos: et glorificabor in pharaone, et in omni exercitu eius, et in curribus et equitibus illius. Et scient Egyptii quia ego sum Dominus, cum glorificatus fuero in pharaone, et in curribus atque equitibus eius. Tollensque se angelus Dei, qui precedebat castra Israel, abiit post eos: et cum eo pariter columpna nubis, priora dimittens, post tergum stetit inter castra Egyptiorum et castra Israel: et erat nubes tenebrosa, et illuminans noctem, ita ut ad se invicem toto noctis tempore accedere non valerent. Cumque extendisset Moyses manum super mare, abstulit illud Dominus flante vento vehementi et urenti tota nocte, et vertit in siccum: divisaque est aqua. Et ingressi sunt filii Israel per medium sicci maris: erat enim aqua quasi murus a dextra eorum et leva. Persequentesque Egyptii ingressi sunt post eos, et omnis equitatus pharaonis, currus eius et equites per medium maris. Iamque advenerat vigilia matutina, et ecce respiciens Dominus super castra Egyptiorum per columpnam ignis et nubis, interfecit exercitum eorum: et subvertit rotas curruum, ferebanturque in profundum. Dixerunt ergo Egyptii: Fugiamus Israelem: Dominus enim pugnat pro eis contra nos. Et ait Dominus ad Moysen: Extende manum tuam super mare, ut revertantur aque ad Egyptios super currus et equites eorum. Cumque extendisset Moyses manum contra mare, reversum est primo diluculo ad priorem locum: fugientibusque Egyptiis occurrerunt aque, et involvit eos Dominus in mediis fluctibus. Reverseque sunt aque, et operuerunt currus et equites cuncti exercitus pharaonis, qui sequentes ingressi fuerant mare: nec unus quidem superfuit ex eis. Filii autem Israel perrexerunt per medium sicci maris, et aque eis erant quasi pro muro a dextris et a sinistris: liberavitque Dominus in die illo Israel de manu Egyptiorum. Et viderunt Egyptios mortuos super litus maris, et manum magnam quam exercuerat Dominus contra eos: timuitque populus Dominum, et crediderunt Domino et Moysi servo eius.

XV. Tunc cecinit Moyses et filii Israel carmen hoc Domino, et dixerunt: Cantemus Domino: gloriose enim magnificatus est, equum et ascensorem deiecit in mare. Fortitudo mea et laus mea Dominus, et factus est mihi in salutem: iste Deus meus, et glorificabo eum: Deus patris mei, et exaltabo eum. Dominus quasi vir pugnator, omnipotens nomen eius. Currus pharaonis et exercitum eius proiecit in mare: electi principes eius submersi sunt in mari Rubro. Abyssi operuerunt eos, descenderunt in profundum quasi lapis. Dextera tua, Domine, magnificata est in fortitudine: dextera tua, Domine, percussit inimicum. Et in multitudine glorie tue deposuisti omnes adversarios meos: misisti iram tuam, que devoravit eos sicut stipulam. Et in spiritu furoris tui congregate sunt aque: stetit unda fluens, congregate sunt abyssi in medio mari. Dixit inimicus: Persequar et comprehendam, dividam spolia, implebitur anima mea: evaginabo gladium meum, interficiet eos manus mea. Flavit spiritus tuus, et operuit eos mare: submersi sunt quasi plumbum in aquis vehementibus. Quis similis tui in fortibus, Domine? quis similis tui, magnificus in sanctitate, terribilis atque laudabilis, et faciens mirabilia? Extendisti manum tuam, et devoravit eos terra. Dux fuisti in misericordia tua populo quem redemisti: et portasti eum in fortitudine tua ad habitaculum sanctum tuum. Ascenderunt populi, et irati sunt: dolores obtinuerunt habitatores Philistiim. Tunc conturbati sunt principes Edom, robustos Moab obtinuit tremor: obriguerunt omnes habitatores Chanaan. Irruat super eos formido et pavor, in magnitudine brachii tui: fiant immobiles quasi lapis, donec pertranseat populus tuus, Domine, donec pertranseat populus tuus iste quem possedisti. Introduces eos, et plantabis in monte hereditatis tue, firmissimo habitaculo tuo quod operatus es, Domine: sanctuarium tuum, Domine, quod firmaverunt manus tue. Dominus regnabit in eternum et ultra. Ingressus est enim eques pharao cum curribus et equitibus eius in mare: et reduxit super eos Dominus aquas maris: filii autem Israel ambulaverunt per siccum in medio eius. Sumpsit ergo Maria prophetissa, soror Aaron, tympanum

in manu sua: egressaeque sunt omnes mulieres post eam cum tympanis et choris, quibus praecinebat, dicens: Cantemus Domino, quoniam gloriose magnificatus est, equum et ascensorem ejus dejecit in mare. Tulit autem Moyses Israel de mari Rubro, et egressi sunt in desertum Sur: ambulaveruntque tribus diebus per solitudinem, et non inveniebant aquam. Et venerunt in Mara, nec poterant bibere aquas de Mara, eo quod essent amarae: unde et congruum loco nomen imposuit, vocans illum Mara, id est, amaritudinem. Et murmuravit populus contra Moysen, dicens: Quid bibemus? At ille clamavit ad Dominum, qui ostendit ei lignum: quod cum misisset in aquas, in dulcedinem versae sunt: ibi constituit ei praecepta atque judicia, et ibi tentavit eum, dicens: Si audieris vocem Domini Dei tui, et quod rectum est coram eo feceris, et obedieris mandatis ejus, custodierisque omnia praecepta illius, cunctum languorem, quem posui in Aegypto, non inducam super te: ego enim Dominus sanator tuus. Venerunt autem in Helim filii Israel, ubi erant duodecim fontes aquarum, et septuaginta palmae: et castrametati sunt juxta aquas.

XVI Profectique sunt de Helim, et venit omnis multitudo filiorum Israel in desertum Sin, quod est inter Helim et Sinai: quintodecimo die mensis secundi, postquam egressi sunt de terra Aegypti. Et murmuravit omnis congregatio filiorum Israel contra Moysen et Aaron in solitudine. Dixeruntque filii Israel ad eos: Utinam mortui essemus per manum Domini in terra Aegypti, quando sedebamus super ollas carnium, et comedebamus panem in saturitate: cur induxistis nos in desertum istud, ut occideretis omnem multitudinem fame? Dixit autem Dominus ad Moysen: Ecce ego pluam vobis panes de caelo: egrediatur populus, et colligat quae sufficiunt per singulos dies: ut tentem eum utrum ambulet in lege mea, an non. Die autem sexto parent quod inferant: et sit duplum quam colligere solebant per singulos dies. Dixeruntque Moyses et Aaron ad omnes filios Israel: Vespere scietis quod Dominus eduxerit vos de terra Aegypti: et mane videbitis gloriam Domini: audivit enim murmur vestrum contra Dominum: nos vero quid sumus, quia mussitastis contra nos? Et ait Moyses: Dabit vobis Dominus vespere carnes edere, et mane panes in saturitate: eo quod audierit murmurationes vestras quibus murmurati estis contra eum: nos enim quid sumus? nec contra nos est murmur vestrum, sed contra Dominum. Dixit quoque Moyses ad Aaron: Dic universae congregationi filiorum Israel: Accedite coram Domino: audivit enim murmur vestrum. Cumque loqueretur Aaron ad omnem coetum filiorum Israel, respexerunt ad solitudinem: et ecce gloria Domini apparuit in nube. Locutus est autem Dominus ad Moysen, dicens: Audivi murmurationes filiorum Israel: loquere ad eos: Vespere comedetis carnes, et mane saturabimini panibus: scietisque quod ego sum Dominus Deus vester. Factum est ergo vespere, et ascendens coturnix, operuit castra: mane quoque ros jacuit per circuitum castrorum. Cumque operuisset superficiem terrae, apparuit in solitudine minutum, et quasi pilo tusum in similitudinem pruinae super terram. Quod cum vidissent filii Israel, dixerunt ad invicem: Manhu? quod significat: Quid est hoc? ignorabant enim quid esset. Quibus ait Moyses: Iste est panis, quem Dominus dedit vobis ad vescendum. Hic est sermo, quem praecepit Dominus: Colligat ex eo unusquisque quantum sufficit ad vescendum: gomor per singula capita, juxta numerum animarum vestrarum quae habitant in tabernaculo, sic tolletis. Feceruntque ita filii Israel: et collegerunt, alius plus, alius minus. Et mensi sunt ad mensuram gomor: nec qui plus collegerat, habuit amplius: nec qui minus paraverat, reperit minus: sed singuli juxta id quod edere poterant, congregaverunt. Dixitque Moyses ad eos: Nullus relinquat ex eo in mane. Qui non audierunt eum, sed dimiserunt quidam ex eis usque mane, et scatere coepit vermibus, atque computruit: et iratus est contra eos Moyses. Colligebant autem mane singuli, quantum sufficere poterat ad vescendum: cumque incaluisset sol, liquefiebat. In die autem sexta collegerunt cibos duplices, id est, duo gomor per singulos homines: venerunt autem omnes principes multitudinis, et narraverunt Moysi. Qui ait eis: Hoc est quod locutus est Dominus: Requies sabbati sanctificata est Domino cras: quodcumque operandum est, facite: et quae coquenda sunt, coquite: quidquid autem reliquum fuerit, reponite usque in mane. Feceruntque ita ut praeceperat Moyses, et non computruit, neque vermis inventus est in eo. Dixitque Moyses: Comedite illud hodie, quia sabbatum est Domini: non invenietur hodie in agro. Sex diebus colligite: in die autem septimo sabbatum est Domini, idcirco non invenietur. Venitque septima dies: et egressi de populo ut colligerent, non invenerunt. Dixit autem Dominus ad Moysen: Usquequo non vultis custodire mandata mea, et legem meam? Videte quod Dominus dederit vobis sabbatum, et propter hoc die sexta tribuit vobis cibos duplices: maneat unusquisque apud semetipsum, nullus egrediatur de loco suo die septimo. Et sabbatizavit populus die septimo. Appellavitque domus Israel nomen ejus Man: quod erat quasi semen coriandri album, gustusque ejus quasi similae cum melle. Dixit autem Moyses: Iste est sermo, quem praecepit Dominus: Imple gomor ex eo, et custodiatur in futuras retro generationes: ut noverint panem, quo alui vos in solitudine, quando educti estis de terra Aegypti. Dixitque Moyses ad Aaron: Sume vas unum, et mitte ibi man, quantum potest capere gomor: et repone coram Domino ad servandum in generationes vestras, sicut praecepit Dominus Moysi. Posuitque illud Aaron in tabernaculo reservandum. Filii autem Israel comederunt man quadraginta annis, donec venirent in terram habitabilem: hoc cibo aliti sunt, usquequo tangerent fines terrae Chanaan. Gomor autem decima pars est ephi.

XVII Igitur profecta omnis multitudo filiorum Israel de deserto Sin per mansiones suas, juxta sermonem Domini, castrametati sunt in Raphidim, ubi non erat aqua ad bibendum populo. Qui jurgatus contra Moysen, ait: Da nobis aquam, ut bibamus. Quibus respondit Moyses: Quid jurgamini contra me? cur tentatis Dominum? Sitivit ergo ibi populus prae aquae penuria, et murmuravit contra Moysen, dicens: Cur fecisti nos exire de Aegypto, ut occideres nos, et liberos nostros, ac jumenta siti? Clamavit autem Moyses ad Dominum, dicens: Quid faciam populo huic? adhuc paululum, et lapidabit me. Et ait Dominus ad Moysen: Antecede populum, et sume tecum de senioribus Israel: et virgam qua percussisti fluvium, tolle in manu tua, et vade. En ego stabo ibi coram te, supra petram Oreb: percutiesque petram, et exibit ex ea aqua, ut bibat populus. Fecit Moyses ita coram senioribus Israel: et vocavit nomen loci illius, Tentatio, propter jurgium filiorum Israel, et quia tentaverunt Dominum, dicentes: Estne Dominus in nobis an non? Venit autem Amalech, et pugnabat contra Israel in Raphidim. Dixitque Moyses ad Josue: Elige viros: et egressus pugna contra Amalech: cras ego stabo in vertice collis, habens virgam Dei in manu mea. Fecit Josue ut locutus erat Moyses, et pugnavit contra Amalech: Moyses autem et Aaron et Hur ascenderunt super verticem collis. Cumque levaret Moyses manus, vincebat Israel: sin autem paululum

c Fugavit Iosue Amalech

vincebat Israel. sin autem paululum remisisset superabat Amalech. Manus autem Moysi erant graves. Sumentes igitur lapidem posuerunt subter eum in quo sedit. Aaron autem et Hur sustentabant manus eius ex utraque parte. Et factum est ut manus eius non lassarentur usque ad occasum solis. Fugavitque Iosue Amalech et populum eius in ore gladii. Dixit autem Dominus ad Moysen: Scribe hoc ob monimentum in libro et trade auribus Iosue. Delebo enim memoriam Amalech sub celo. Edificavitque Moyses altare et vocavit nomen eius Dominus exaltatio mea, dicens: Quia manus servi Domini et bellum Dei erit contra Amalech a generatione in generationem.

XVIII Cumque audisset Iethro sacerdos Madian cognatus Moysi omnia que fecerat Deus Moysi et Israel populo suo, eo quod eduxisset Dominus Israel de Egypto, tulit Sephoram uxorem Moysi quam remiserat, et duos filios eius, quorum unus vocabatur Gersan, dicente patre: Advena fui in terra aliena. Alter vero Eliezer: Deus enim patris mei adiutor meus eruit me de gladio Pharaonis. Venit ergo Iethro cognatus Moysi et filii eius et uxor eius ad Moysen in desertum ubi erat castrametatus iuxta montem Dei, et mandavit Moysi dicens: Ego cognatus tuus Iethro venio ad te et uxor tua et duo filii cum ea. Qui egressus in occursum cognati sui adoravit et osculatus est eum, salutaveruntque se mutuis verbis pacificis. Cumque intrasset tabernaculum, narravit Moyses cognato suo cuncta que fecerat Dominus Pharaoni et Egyptiis propter Israel, universumque laborem qui accidisset eis in itinere, quo liberaverat eos Dominus. Letatusque est Iethro super omnibus bonis que fecerat Dominus Israeli, eo quod eruisset eum de manu Egyptiorum, et ait: Benedictus Dominus qui liberavit vos de manu Egyptiorum et de manu Pharaonis, qui eruit populum de manu Egypti. Nunc cognovi quia magnus Dominus super omnes deos, eo quod superbe egerint contra eos. Obtulit ergo Iethro cognatus Moysi holocausta et hostias Deo. Veneruntque Aaron et omnes seniores Israel ut comederent panem cum eo coram Deo. Altera autem die sedit Moyses ut iudicaret populum, qui assistebat Moysi de mane usque ad vesperam. Quod cum vidisset cognatus eius, omnia scilicet que agebat in populo, ait: Quid est hoc quod facis in plebe? Cur solus sedes et omnis populus prestolatur de mane usque ad vesperam? Cui respondit Moyses: Venit ad me populus querens sententiam Dei. Cumque acciderit eis aliqua disceptatio, veniunt ad me ut iudicem inter eos et ostendam precepta Dei et leges eius. At ille: Non bonam, inquit, rem facis. Stulto labore consumeris et tu et populus iste qui tecum est. Ultra vires tuas est negocium, solus illud non poteris sustinere. Sed audi verba mea atque consilia, et erit Deus tecum. Esto tu populo in his que ad Deum pertinent, ut referas que dicuntur ad eum, ostendasque populo ceremonias et ritum colendi, viamque per quam ingredi debeant et opus quod facere debeant. Provide autem de omni plebe viros potentes et timentes Deum, in quibus sit veritas, et qui oderint avariciam, et constitue ex eis tribunos et centuriones et quinquagenarios et decanos qui iudicent populum omni tempore. Quicquid autem maius fuerit referant ad te, et ipsi minora tantum iudicent, leviusque sit tibi partito in alios onere. Si hoc feceris, implebis imperium Dei et precepta eius poteris sustentare, et omnis hic populus revertetur cum pace ad loca sua. Quibus auditis Moyses fecit omnia que ille suggesserat, et electis viris strenuis de cuncto Israel constituit eos principes populi, tribunos et centuriones et quinquagenarios et decanos, qui iudicabant plebem omni tempore. Quicquid autem gravius erat referebant ad eum, faciliora tantum iudicantes. Dimisitque cognatum suum, qui reversus abiit in terram suam.

XIX Mense tertio egressionis Israel de Egypto, in die hac venerunt in solitudinem Synay. Nam profecti de Raphidim et pervenientes usque in desertum Synay, castrametati sunt in eodem loco, ibique Israel fixit tentoria e regione montis. Moyses autem ascendit ad Deum, vocavitque eum Dominus de monte et ait: Hec dices domui Iacob et annunciabis filiis Israel: Vos ipsi vidistis que fecerim Egyptiis, quomodo portaverim vos super alas aquilarum et assumpserim michi. Si ergo audieritis vocem meam et custodieritis pactum meum, eritis michi in peculium de cunctis populis. Mea est enim omnis terra, et vos eritis michi in regnum sacerdotale et gens sancta. Hec sunt verba que loqueris ad filios Israel. Venit Moyses et convocatis maioribus natu populi exposuit omnes sermones quos mandaverat Dominus. Responditque omnis populus simul: Cuncta que locutus est Dominus faciemus. Cumque retulisset Moyses verba populi ad Dominum, ait ei Dominus: Iam nunc veniam ad te in caligine nubis, ut audiat me populus loquentem ad te et credat tibi in perpetuum. Nunciavit ergo Moyses verba populi ad Dominum, qui dixit ei: Vade ad populum et sanctifica illos hodie et cras, laventque vestimenta sua et sint parati in diem tertium. Die enim tertio descendet Dominus coram omni plebe super montem Synay. Constituesque terminos populo per circuitum et dices ad eos: Cavete ne ascendatis in montem nec tangatis fines illius. Omnis qui tetigerit montem morte morietur. Manus non tanget eum, sed lapidibus opprimetur aut confodietur iaculis. Sive iumentum fuerit sive homo, non vivet. Cum ceperit clangere buccina, tunc ascendant in montem. Descenditque Moyses de monte ad populum et sanctificavit eum. Cumque lavissent vestimenta sua, ait ad eos: Estote parati in diem tertium, ne appropinquetis uxoribus vestris. Iamque advenerat tertius dies et mane inclaruerat, et ecce ceperunt audiri tonitrua ac micare fulgura et nubes densissima operire montem, clangorque buccine vehementius perstrepebat, et timuit populus qui erat in castris. Cumque eduxisset eos Moyses in occursum Dei de loco castrorum, steterunt ad radices montis. Totus autem mons Synay fumabat, eo quod descendisset Dominus super eum in igne, et ascenderet fumus ex eo quasi de fornace. Eratque mons omnis terribilis, et sonitus buccine paulatim crescebat in maius et prolixius tendebatur. Moyses loquebatur et Deus respondebat ei. Descenditque Dominus super montem Synay in ipso montis vertice, et vocavit Moysen in cacumen eius. Quo cum ascendisset, dixit ad eum: Descende et contestare populum, ne forte velit transcendere terminos ad videndum Dominum, et pereat ex eis plurima multitudo. Sacerdotes quoque qui accedunt ad Dominum sanctificentur, ne percuciat eos. Dixitque Moyses ad Dominum: Non poterit vulgus ascendere in montem Synay. Tu enim testificatus es et iussisti dicens: Pone terminos circa montem et sanctifica illum. Cui ait Dominus: Vade, descende. Ascendesque tu et Aaron tecum. Sacerdotes autem et populus ne transeant terminos nec ascendant ad Dominum, ne forte interficiat illos. Descendit Moyses ad populum et omnia narravit eis. Locutusque est Dominus cunctos sermones hos:

XX Ego sum Dominus Deus tuus qui eduxi te de terra Egypti, de domo servitutis. Non habebis deos alienos coram me. Non facies tibi sculptile neque omnem similitudinem que est in celo desuper et que in terra deorsum, nec eorum que sunt in aquis

sub terra. Non adorabis ea neque coles. Ego sum dominus deus tuus fortis zelotes visitans iniquitatem patrum in filios in tertiam et quartam generationem eorum qui oderunt me, et faciens misericordiam in milia his qui diligunt me et custodiunt praecepta mea. Non assumes nomen domini dei tui in vanum; nec enim habebit insontem dominus eum qui assumpserit nomen domini dei sui frustra. Memento ut diem sabbati sanctifices. Sex diebus operaberis et facies omnia opera tua. Septimo autem die sabbatum domini dei tui est; non facies omne opus tu et filius tuus et filia tua et servus tuus et ancilla tua, iumentum tuum et advena qui est intra portas tuas. Sex enim diebus fecit dominus caelum et terram et mare et omnia quae in eis sunt, et requievit in die septimo. Idcirco benedixit dominus diei sabbati et sanctificavit eum. Honora patrem tuum et matrem tuam ut sis longevus super terram quam dominus deus tuus dabit tibi. Non occides. Non moechaberis. Non furtum facies. Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium. Non concupisces domum proximi tui, nec desiderabis uxorem eius, non servum, non ancillam, non bovem, non asinum, nec omnia quae illius sunt. Cunctus autem populus videbat voces et lampades et sonitum bucinae montemque fumantem, et perterriti ac pavore concussi steterunt procul dicentes Moysi: Loquere tu nobis et audiemus; non loquatur nobis dominus ne forte moriamur. Et ait Moyses ad populum: Nolite timere; ut enim probaret vos venit deus, et ut terror illius esset in vobis et non peccaretis. Stetitque populus de longe; Moyses autem accessit ad caliginem in qua erat deus. Dixit praeterea dominus ad Moysen: Haec dices filiis Israel: Vos vidistis quod de caelo locutus sim vobis. Non facietis deos argenteos nec deos aureos facietis vobis. Altare de terra facietis mihi, et offeretis super eo holocausta et pacifica vestra, oves vestras et boves in omni loco in quo memoria fuerit nominis mei; veniam ad te et benedicam tibi. Quod si altare lapideum feceris mihi, non aedificabis illud de sectis lapidibus; si enim levaveris cultrum super eo, polluetur. Non ascendes per gradus ad altare meum, ne reveletur turpitudo tua.

XXI

Haec sunt iudicia quae propones eis. Si emeris servum hebraeum, sex annis serviet tibi; in septimo egredietur liber gratis. Cum quali veste intraverit, cum tali exeat; si habens uxorem, et uxor egredietur simul. Sin autem dominus dederit illi uxorem et pepererit filios et filias, mulier et liberi eius erunt domini sui; ipse vero exibit cum vestitu suo. Quod si dixerit servus: Diligo dominum meum et uxorem ac liberos, non egrediar liber, offeret eum dominus diis, et applicabitur ad ostium et postes, perforabitque aurem eius subula, et erit ei servus in saeculum. Si quis vendiderit filiam suam in famulam, non egredietur sicut ancillae exire consueverunt. Si displicuerit oculis domini sui cui tradita fuerit, dimittet eam; populo autem alieno vendendi non habebit potestatem, si spreverit eam. Sin autem filio suo desponderit eam, iuxta morem filiarum faciet illi. Quod si alteram ei acceperit, providebit puellae nuptias et vestimenta, et pretium pudicitiae non negabit. Si tria ista non fecerit, egredietur gratis absque pecunia. Qui percusserit hominem volens occidere, morte moriatur. Qui autem non est insidiatus, sed deus illum tradidit in manus eius, constituam tibi locum in quem fugere debeat. Si quis per industriam occiderit proximum suum et per insidias, ab altari meo evelles eum ut moriatur. Qui percusserit patrem suum et matrem, morte moriatur. Qui furatus fuerit hominem et vendiderit eum, convictus noxae morte moriatur. Qui maledixerit patri suo vel matri, morte moriatur. Si rixati fuerint viri et percusserit alter proximum suum lapide vel pugno, et ille mortuus non fuerit sed iacuerit in lectulo, si surrexerit et ambulaverit foris super baculum suum, innocens erit qui percusserit, ita tamen ut operas eius et impensas in medicos restituat. Qui percusserit servum suum vel ancillam virga et mortui fuerint in manibus eius, criminis reus erit. Si autem uno die supervixerit vel duobus, non subiacebit poenae, quia pecunia illius est. Si rixati fuerint viri et percusserit quis mulierem praegnantem et abortivum quidem fecerit sed ipsa vixerit, subiacebit damno quantum expetierit maritus mulieris et arbitri iudicaverint. Sin autem mors eius fuerit subsecuta, reddet animam pro anima, oculum pro oculo, dentem pro dente, manum pro manu, pedem pro pede, adustionem pro adustione, vulnus pro vulnere, livorem pro livore. Si percusserit quispiam oculum servi sui aut ancillae et luscos eos fecerit, dimittet eos liberos pro oculo quem eruit. Dentem quoque si excusserit servo vel ancillae suae, similiter dimittet eos liberos. Si bos cornu percusserit virum aut mulierem et mortui fuerint, lapidibus obruetur, et non comedentur carnes eius; dominus quoque bovis innocens erit. Quod si bos cornupeta fuerit ab heri et nudiustertius, et contestati sunt dominum eius nec recluserit eum, occideritque virum aut mulierem, et bos lapidibus obruetur et dominum eius occident. Quod si pretium ei fuerit impositum, dabit pro anima sua quicquid fuerit postulatus. Filium quoque et filiam si cornu percusserit, simili sententiae subiacebit. Si servum ancillamque invaserit, triginta siclos argenti dabit domino, bos vero lapidibus obruetur. Si quis aperuerit cisternam et foderit et non operuerit eam, cecideritque bos vel asinus in eam, dominus cisternae reddet pretium iumentorum; quod autem mortuum fuerit ipsius erit. Si bos alienus bovem alterius vulneraverit et ille mortuus fuerit, vendent bovem vivum et divident pretium, cadaver autem mortui inter se dispertient. Sin autem sciebat quod bos cornupeta esset ab heri et nudiustertius, et non custodivit eum dominus suus, reddet bovem pro bove et cadaver integrum accipiet.

XXII

Si quis furatus fuerit bovem aut ovem et occiderit vel vendiderit, quinque boves pro uno bove restituet et quattuor oves pro una ove. Si effringens fur domum sive suffodiens fuerit inventus, et accepto vulnere mortuus fuerit, percussor non erit reus sanguinis. Quod si orto sole hoc fecerit, homicidium perpetravit, et ipse morietur. Si non habuerit quod pro furto reddat, venundabitur. Si inventum fuerit apud eum quod furatus est vivens, sive bos sive asinus sive ovis, duplum restituet. Si laeserit quispiam agrum vel vineam et dimiserit iumentum suum ut depascatur aliena, quicquid optimum habuerit in agro suo vel in vinea pro damni aestimatione restituet. Si egressus ignis invenerit spinas et comprehenderit acervos frugum sive stantes segetes in agris, reddet damnum qui ignem succenderit. Si quis commendaverit amico pecuniam aut vas in custodiam, et ab eo qui susceperat furto ablata fuerint, si invenitur fur, duplum reddet; si latet fur, dominus domus applicabitur ad deos et iurabit quod non extenderit manum in rem proximi sui ad perpetrandam fraudem, tam in bove quam in asino et ove ac veste, et quicquid damnum inferre potest; ad deos utriusque causa perveniet, et si illi iudicaverint, duplum restituet proximo suo.

quis commendaverit proximo suo asinum, bovem, ovem
et omne iumentum ad custodiam, et mortuum fuerit
aut debilitatum vel captum ab hostibus, nullusque hoc
viderit: iusiurandum erit in medio, quod non extenderit (iusiurandum)
manum ad rem proximi sui: suscipietque dominus iu-
ramentum, et ille reddere non cogetur. Quod si fur-
to ablatum fuerit, restituet damnum domino.
Si comestum a bestia, deferat ad eum quod occi-
sum est, et non restituet. Qui a proximo suo quic-
quam horum mutuo postulaverit, et debilitatum aut
mortuum fuerit domino non presente, reddere com-
pelletur. Quod si in presencia fuit dominus, non restitu-
et, maxime si conductum venerat pro mercede operis
sui. Si seduxerit quis virginem necdum desponsatam
et dormierit cum ea, dotabit eam, et habebit eam
uxorem. Si pater virginis dare noluerit, reddet
pecuniam iuxta morem dotis quam virgines acci-
pere consueverunt. Maleficos non patieris vivere. Qui (maleficos)
coierit cum iumento, morte moriatur. Qui
immolat diis occidetur, preter domino soli. Advenam
non contristabis, neque affliges eum: advene enim et (vidue et pupillo)
ipsi fuistis in terra Egypti. Vidue et pupillo non
nocebitis. Si leseritis eos, vociferabuntur ad me,
et ego audiam vocem eorum: et indignabitur furor
meus, percutiamque vos gladio, et erunt uxores ves-
tre vidue, et filii vestri pupilli. Si pecuniam mutuam
dederis pupillo meo pauperi qui habitat tecum,
non urgebis eum quasi exactor, nec usuris opprimes.
Si pignus a proximo tuo acceperis vestimentum,
ante solis occasum reddes ei. Ipsum enim solum est
operimentum carnis eius, nec habet aliud
in quo dormiat: si clamaverit ad me, exaudiam
eum, quia misericors sum. Diis non detrahes, et
principi populi tui non maledices. Decimas et
primitias tuas non tardabis offerre: primogeni-
tum filiorum tuorum dabis mihi. De bobus quoque et ovibus
similiter facies: septem diebus sit cum matre sua,
die octavo reddes illum mihi. Viri sancti eritis
mihi: carnem que a bestiis fuerit pregustata non
comedetis, sed proicietis canibus. Non suscipies vocem
mendacii: nec iunges manum tuam ut pro impio
XXIII dicas falsum testimonium. Non sequeris turbam
ad faciendum malum: nec in iudicio plurimorum (pauperis)
acquiesces sententie, ut a vero devies. Pauperis
quoque non misereberis in negotio. Si occurreris bovi
inimici tui aut asino erranti, reduc ad eum. Si videris a-
sinum odientis te iacere sub onere, non pertran-
sibis, sed sublevabis cum eo. Non declinabis in iudicio
pauperis. Mendacium fugies. Insontem et ius-
tum non occides: quia aversor impium. Ne acci-
pias munera, que excecant etiam prudentes, et sub-
vertunt verba iustorum. Peregrino molestus
non eris: scitis enim advenarum animas, quia et ipsi pere-
grini fuistis in terra Egypti. Sex annis semina-
bis terram tuam et inde congregabis fruges.
Anno autem septimo dimittes eam, et requiescere facies
ut comedant pauperes populi tui: et quicquid reli-
quum fuerit, edant bestie agri: ita facies in vinea
tua et in oliveto tuo. Sex diebus operaberis: septima
die cessabis, ut requiescat bos et asinus tuus: et
refrigeretur filius ancille tue, et advena. Omnia
que dixi vobis, custodite. Et per nomen externorum deorum
non iurabitis, neque audietur ex ore vestro. Tribus vicibus (non iurabitis)

per singulos annos mihi festa celebrabitis. Sollempnita-
tem azimorum custodies. Septem diebus comedes azi-
ma, sicut precepi tibi, tempore mensis novorum, quando egressus
es de Egypto: non apparebis in conspectu meo vacu-
us. Et sollempnitatem messis primitivorum operis tui quod-
cumque seminaveris in agro: sollempnitatem quoque in exi-
tu anni, quando congregaveris omnes fruges tuas de
agro. Ter in anno apparebit omne masculinum tu-
um coram domino deo tuo. Non immolabis super
fermento sanguinem victime mee, nec remanebit
adeps sollempnitatis mee usque mane. Primitias fru-
gum terre tue deferes in domum domini dei tui. Non coques
hedum in lacte matris sue. Ecce ego mitto ange-
lum meum, qui precedat et custodiat in via, et intro-
ducat in locum quem paravi. Observa eum, et audi
vocem eius, nec contempnendum putes: quia non dimit-
tet cum peccaveritis, et est nomen meum in illo. Quod
si audieris vocem eius, et feceris omnia que loquor,
inimicus ero inimicis tuis, et affligam affligen-
tes te. Precedetque te angelus meus, et introducet te ad
Amorreum, et Ethetum, et Pherezeum, et Chananeum,
et Eveum, et Iebuseum, quos ego conteram. Non
adorabis deos eorum, nec coles eos. Non facies opera eorum,
sed destrues eos, et confringes statuas eorum. Servietisque
domino deo vestro, ut benedicam panibus tuis et aquis, et
auferam infirmitatem de medio. Non erit in-
fecunda nec sterilis in terra tua: numerum dierum tuorum im-
plebo. Timorem meum mittam in precursum tuum, et oc-
cidam omnem populum ad quem ingredieris: cunctorumque
inimicorum tuorum coram te terga vertam, emittens
crabrones prius, qui fugabunt Eveum, et Chananeum,
et Etheum antequam introeas. Non eiciam eos a facie tua
in anno uno, ne terra in solitudinem redigatur, et crescant
contra te bestie. Paulatim expellam eos de conspec-
tu tuo, donec augearis, et possideas terram. Ponam
terminos tuos a mari Rubro usque ad mare Palesti-
norum, et a deserto usque ad fluvium: tradam in manibus
vestris habitatores terre, et eiciam eos de conspectu vestro. Non
inibis cum eis fedus, nec cum diis eorum. Non ha-
bitent in terra tua, ne forte peccare te faciant
in me, si servieris diis eorum: quod tibi certe erit in scan-
dalum. Moysi quoque dixit: Ascende ad dominum tu, et Aa- XXIIII
ron, Nadab et Abiu, et septuaginta seniores Israel, et adora-
bitis procul. Solusque Moyses ascendet ad dominum, et
illi non appropinquabunt: nec populus ascendet cum eo.
Venit ergo Moyses et narravit plebi omnia verba do-
mini atque iudicia: responditque cunctus populus una voce:
Omnia verba domini que locutus est faciemus. Scrip-
sit autem Moyses universos sermones domini: et mane
consurgens edificavit altare ad radices montis,
et duodecim titulos per duodecim tribus Israel. Misitque iuvenes
de filiis Israel, et obtulerunt holocausta, immo-
laveruntque victimas pacificas domino vitu-
los duodecim. Tulit itaque Moyses dimidiam partem
sanguinis, et misit in crateras: partem autem residuam
fudit super altare. Assumensque volumen federis le-
git audiente populo: qui dixerunt: Omnia que locutus
est dominus faciemus, et erimus obedientes. Ille vero
sumptum sanguinem respersit in populum, et ait: Hic est
sanguis federis quod pepigit dominus vobiscum super
cunctis sermonibus his. Ascenderuntque Moyses
et Aaron, Nadab et Abiu, et septuaginta de senioribus
Israel: et viderunt deum Israel: et sub pedibus eius quasi opus lapidis

saphiri et quasi celum cum serenum est. Nec super eos qui pro
cul recesserant de filiis Israel misit manum suam.
Videruntque Deum et comederunt ac biberunt. Di
xit autem Dominus ad Moysen: Ascende ad me in montem
et esto ibi, daboque tibi tabulas lapideas et legem ac
mandata que scripsi ut doceas filios Israel. Surrex
erunt Moyses et Iosue minister eius, ascendensque
Moyses in montem Dei senioribus ait: Expectate
hic donec revertamur ad vos. Habetis Aa
ron et Hur vobiscum; si quid natum fuerit questio
nis, referetis ad eos. Cumque ascendisset Moyses,
operuit nubes montem, et habitavit gloria Dei super
Synai, tegens illum nube sex diebus. Septimo
autem die vocavit eum de medio caliginis. Erat
autem species glorie Domini quasi ignis ardens super verticem
montis in conspectu filiorum Israel. Ingressusque Mo
yses medium nebule ascendit in montem et fu
it ibi quadraginta diebus et quadraginta noctibus.

XXV

Locutusque est Dominus ad Moy
sen dicens: Loquere filiis Israel ut tollant michi primiti
as; ab omni homine qui offert ultroneus ac
cipietis eas. Hec sunt autem que accipere debetis: au
rum et argentum et es et iacinctum et purpuram
coccumque bis tinctum et byssum, pilos caprarum et
pelles arietum rubricatas pellesque iacinctinas
et ligna sethim, oleum ad luminaria concinnan
da, aromata in unguentum et thimiama boni odoris, la
pides onichinos et gemmas ad ornandum ephot
ac rationale. Facientque michi sanctuarium et habitabo in me
dio eorum iuxta omnem similitudinem tabernaculi
quod ostendam tibi et omnium vasorum in cultum eius. Sicque
facietis illud. Archam de lignis sethim compingite,
cuius longitudo habeat duos cubitos et semissem,
latitudo cubitum et dimidium, altitudo cubi
tum similiter ac semissem. Et deaurabis eam auro mun
dissimo intus et foris, faciesque super coronam au
ream per circuitum, et quattuor circulos aureos quos
pones per quattuor arche angulos; duo circuli sint in la
tere uno et duo in altero. Facies quoque vectes de lig
nis sethim et operies eos auro. Inducesque per circulos
qui sunt in arche lateribus, ut portetur in eis, qui
semper erunt in circulis nec umquam extrahentur
ab eis. Ponesque in archa testificationem quam da
bo tibi. Facies et propitiatorium de auro mundissimo;
duos cubitos et dimidium tenebit longitudo
eius, cubitum et semissem latitudo. Duos quoque che
rubin aureos et productiles facies ex utraque parte
oraculi. Cherub unus sit in latere uno et alter
in altero. Utrumque latus propitiatorii tegant expan
dentes alas et operientes oraculum, respiciantque se mu
tuo versis vultibus in propitiatorium quo operienda est
archa Domini, in qua pones testimonium quod dabo tibi.
Inde precipiam et loquar ad te supra propitiatorio. E
ac medio duorum cherubin qui erunt super archam
testimonii, cuncta que mandabo per te filiis Israel. Fa
cies et mensam de lignis sethim, habentem duos cubitos
longitudinis et in latitudine cubitum et semissem
et in altitudine cubitum et semissem. Et inaurabis
eam auro purissimo. Faciesque illi labium aureum
per circuitum, et ipsi labio coronam interrasilem altam
digitis quattuor, et super illam alteram coronam aureo
lam. Quattuor quoque circulos aureos preparabis et pones eos
in quattuor angulis eiusdem mense per singulos pedes. Subter
coronam erunt circuli aurei ut mittantur vectes per eos

et possit mensa portari. Ipsos quoque vectes facies de lig
nis sethim et circumdabis auro ad subvehendam
mensam. Parabis et acetabula ac phialas, thuribula
ac ciatos in quibus offerenda sunt libamina, ex au
ro purissimo. Et pones super mensam panes propositio
nis in conspectu meo semper. Facies et candelabrum
ductile de auro mundissimo, hastile eius et ca
lamos, sciphos et spherulas ac lilia ex ipso procedentia.
Sex calami egredientur de lateribus, tres ex uno la
tere et tres ex altero. Tres sciphi quasi in nucis modum
per calamos singulos, spherulaque simul et lilium; et tres similiter
sciphi ad instar nucis in calamo altero, spherulaque
simul et lilium. Hoc erit opus sex calamorum qui producendi
sunt de hastili. In ipso autem candelabro erunt quattuor
sciphi in nucis modum, spherulaeque per singulos et lilia.
Spherule sub duobus calamis per tria loca, qui simul
fiunt sex procedentes de hastili uno. Et sphere igitur et cala
mi ex ipso erunt, universa ductilia de auro pu
rissimo. Facies et lucernas septem et pones eas super cande
labrum ut luceant ex adverso. Emunctoria quoque et ubi
ea que emuncta sunt extinguntur, fient de au
ro purissimo. Omne pondus candelabri cum uni
versis vasis suis habebit talentum auri pu
rissimi. Inspice et fac secundum exemplar quod tibi in mon
te monstratum est. Tabernaculum ita fiet: decem corti

XXVI

nas de bysso retorta et iacincto et purpura coccoque bi
tincto variatas opere plumario facies. Longitudo
cortine unius habebit viginti octo cubitos, latitu
do quattuor cubitorum erit. Unius mensure fient univer
sa tentoria. Quinque cortine sibi iungentur mutuo
et alie quinque nexu simili coherebunt. Ansulas iacinc
tinas in lateribus ac summitatibus facies cortinarum
ut possint invicem copulari. Quinquagenas
ansulas cortina habebit in utraque parte ita insertas
ut ansa contra ansam veniat, et altera alteri possit
aptari. Facies et quinquaginta circulos aureos
quibus cortinarum vela iungenda sunt ut unum ta
bernaculum fiat. Facies et saga ciliciana undecim ad ope
riendum tectum tabernaculi. Longitudo sagi u
nius habebit triginta cubitos et latitudo quattuor;
equa erit mensura sagorum omnium. E quibus quinque iun
ges seorsum et sex sibi mutuo copulabis, ita
ut sextum sagum in fronte tecti duplices facies,
et quinquaginta ansas in ora sagi alterius ut cum
altero copuletur. Quinquaginta fibulas eneas
quibus iungantur anse ut unum ex omnibus ope
rimentum fiat. Quod autem superfuerit in sagis que pa
rantur tecto, id est unum sagum quod amplius est,
ex medietate eius operies posteriora taberna
culi. [illegible] facies et cubitus ex una parte pendebit
et alter ex altero, qui plus est in sagorum longi
tudine, utrumque latus tabernaculi protegens. Facies
et operimentum aliud tecto de pellibus arietum
rubricatis, et super hoc rursum aliud operimentum
de iacinctinis pellibus. Facies et tabulas stantes
tabernaculi de lignis sethim, que singule denos cu
bitos in longitudine habeant et in latitudine
singulos et semissem. In lateribus tabule due incastra
ture, quibus tabula alteri tabule parabuntur. Qua
rum viginti erunt in latere meridiano quod vergit
ad austrum. Quibus quadraginta bases argenteas fundes
ut bine bases singulis tabulis per duos angulos sub
iciantur. In latere quoque secundo tabernaculi quod vergit ad aquilonem

tabule

archa et ...

propitiatorium

cherubin

oraculum

paratur mensa

tabernaculum ita fiet

·viii· tabule erunt ·xvi· bases argenteas. duo
bases singulis tabulis supponuntur. Ad occidentem
vero plagam tabernaculi facies vi· tabulas. et rursum
alias duas que in angulis erigantur post tergum
tabernaculi. eruntque sibi coniuncte a deorsum usque sur-
sum et una omnes compago retinebit. duabus quoque
tabulis que in angulis ponende sunt similis
iunctura servabitur. et erunt simul tabule
·viii· bases earum ·xvi· argentee
duabus basibus per unam tabulam supputatis. Fa-
cies et vectes de lignis sethim ·v· ad continendas ta-
bulas in uno latere tabernaculi. et ·v· alios in altero
et eiusdem numeri ad occidentalem plagam qui mit-
tentur per medias tabulas a summo usque ad summum.
Ipsasque tabulas deaurabis et fundes in eis anulos
aureos per quos vectes tabulata contineant quos
operies laminis aureis. et eriges tabernaculum iuxta
exemplum quod tibi in monte monstratum est. Facies et
velum de iacincto et purpura cocoque bis tincto
et bisso retorta opere plumario et pulcra varietate
contextum. quod appendes ante quatuor columpnas
de lignis sethim. que ipse quidem deaurate erunt
et habebunt capita aurea. sed bases argenteas.
Inseretur autem velum per circulos. intra quod pones
archam testimonii. et quo sanctuarium et sancta sa-
nctuaria dividentur. Pones et propiciatorium
super archam testimonii in sancta sanctorum. Mensamque
extra velum. et contra mensam candelabrum in latere
tabernaculi meridiano. Mensa enim stabit in latere
aquilonis. Facies et tentorium in introitu taber-
naculi de iacincto et purpura cocoque bis tincto
et bisso retorta opere plumarii. et ·v· columpnas
deaurabis lignorum sethim ante quas ducetur ten-
torium quarum erunt capita aurea et bases e-
nee. Facies et altare de lignis sethim. quod habebit
·v· cubitos in longitudine. et totidem in latitudine id est quadrum. et ·iii·
cubitos in altitudine. Cornua autem per ·iiii· an-
gulos ex ipso erunt. et operies illud ere. Faciesque
in usus eius lebetes ad suscipiendos cineres.
et forcipes atque fuscinulas. et ignium receptacula.
omnia vasa ex ere fabricabis. Craticulamque in
modum retis eneam. per cuius ·iiii· angulos erunt
·iiii· anuli enei quos pones subter arulam alta-
ris. eritque craticula usque ad altaris medium.
Facies et vectes altaris de lignis sethim duos
quos operies laminis eneis. et induces per circulos.
eruntque ex utroque latere altaris ad portandum.
non solidum sed inane et cavum intrinsecus
facies illud sicut tibi in monte monstratum est.
Facies et atrium tabernaculi in plaga australi contra
meridiem. erunt tentoria de bisso retorta.
·c· cubitis latus unum tenebit in longitudine.
et columpnas ·xx· cum basibus totidem eneis.
que capita cum celaturis suis habebunt
argentea. Similiter in latere aquilonis per lon-
gum erunt tentoria ·c· cubitorum. columpne
·xx· et bases enee eiusdem numeri. et capita ea-
rum cum celaturis suis argentea. In latitudine
vero atrii quod respicit ad occidentem erunt ten-
toria per quinquaginta cubitos. et columpne
·x· basesque totidem. In ea quoque atrii latitudine
que respicit ad orientem ·l· cubiti erunt. in quibus
·xv· cubitorum tentoria lateri uni deputabuntur

columpneque tres et bases totidem. In medio
fiet tentorium ·xx· cubitorum ex iacincto et purpura
cocoque bis tincto et bisso retorta opere plumarii.
columpnas habebit ·iiii· cum basibus totidem. Omnes
columpne atrii per circuitum vestite erunt arge-
nteis laminis. capitibus argenteis et basibus eneis.
In longitudine occupabit atrium cubitos ·c·
in latitudine quinquaginta. altitudo ·v· cubitorum
erit. fietque de bisso retorta. et habebit bases eneas.
Cuncta vasa tabernaculi in omnes usus et cerimonias tam
paxillos eius quam atrii ex ere facies. Precipe
filiis israel ut afferant tibi oleum de arboribus oli-
varum purissimum piloque contusum. ut ardeat
lucerna semper in tabernaculo testimonii extra
velum quod appensum est testimonio. et colloca-
bunt eam aaron et filii eius. ut usque mane luce-
at coram domino. Perpetuus erit cultus per successio-
nes eorum coram filiis israel. Applica quoque aaron
fratrem tuum ad te cum filiis suis de medio filiorum
israel. ut sacerdocio fungantur michi. aaron. nadab.
et abiu. Faciesque vestem sanctam fratri tuo in gloriam
et decorem. Et loqueris cunctis sapientibus corde quos
replevi spiritu prudencie. ut faciant vestes aaron
in quibus sanctificatus ministret michi. Hec sunt
vestimenta que facient. racionale et superhumera-
le. tunicam lineam strictam. cidarim et balthe-
um. Facient vestimenta sancta aaron fratri tuo et filiis
eius. ut sacerdocio fungantur michi. Accipientque au-
rum et iacinctum et purpuram. coccumque bis tinctum
et byssum. Facient autem superhumerale de auro et ia-
cincto et purpura. coccoque bis tincto et bisso retor-
ta. opere plumarii. Duas oras iunctas ha-
bebit in utroque latere summitatum. ut in unum
redeant. Ipsa quoque textura et cuncta operis varietas
erit ex auro et iacincto et purpura. coccoque bis tinc-
to et bisso retorta. Sumesque duos lapides onichi-
nos et sculpes in eis nomina filiorum israel. Sex nomina
in lapide uno. et sex reliqua in altero iuxta ordinem na-
tivitatis eorum. opere sculptoris et celatura gemma-
rii sculpes eos nominibus filiorum israel. inclusos auro atque
circumdatos. Et pones in utroque latere super-
humeralis memoriale filiis israel. Portabitque
aaron nomina eorum coram domino super utrumque
humerum ob recordacionem. Facies et uncinos
ex auro et duas catenulas auri purissimi sibi
invicem coherentes quas inseres uncinis. Ra-
cionale quoque iudicii facies opere polimito iuxta textu-
ram superhumeralis ex auro iacincto et purpura
coccoque bis tincto et bisso retorta. Quadran-
gulum erit et duplex mensuram palmi ha-
bebit tam in longitudine quam in latitudine.
Ponesque in eo ·iiii· ordines lapidum. In primo
versu erit lapis sardius et topazius et smaragdus.
In secundo carbunculus saphirus et iaspis. In ter-
cio ligurius achates et ametistus. In ·iiii· crisoli-
tus onichinus et berillus. Inclusi auro erunt per
ordines suos. Habebuntque nomina filiorum israel
·xii· nominibus. celabuntur singuli lapides nominibus
singulorum per ·xii· tribus. Facies in racionali catenas sibi
invicem coherentes ex auro purissimo et duos
anulos aureos quos pones in utraque racionalis
summitate. Catenasque aureas iunges anulis qui
sunt in marginibus eius. et ipsarum catenarum extrema

Marginal notes: cingeo tabeculi · XX · pones et propiciatorium sup archa testimonii · XXVII · XXVIII

duobus capitibus uncinis, id est superhumerale quod rationa-
le respicit. Facies et duos anulos aureos quos pones
in summitatibus rationalis et in horis que e regione sunt
superhumeralis et posteriora eius aspiciunt. Nec non et alios
duos anulos aureos quos pones in utroque
latere superhumeralis deorsum quod respicit contra faciem
iuncture inferioris, ut aptari possit cum super-
humerali et stringatur rationale anulis suis cum anulis super-
humeralis vitta hyacinthina, ut maneat iunc-
tura fabrefacta, et a se invicem rationale et superhumerale
nequeant separari. Portabitque Aaron nomina
filiorum Israel in rationali iudicii super pectus suum quan-
do ingredietur sanctuarium, memoriale in
eternum coram Domino. Pones autem in rationali iu-
dicii doctrinam et veritatem que erunt in pec-
tore Aaron quando ingredietur coram Domino, et gestabit
iudicium filiorum Israel in pectore suo in conspectu Domini
semper. Facies et tunicam superhumeralis totam hyacinthinam
in cuius medio supra erit capitium et ora per gyrum eius
textilis sicut fieri solet in extremis vestium partibus, ne facile
rumpatur. Deorsum vero ad pedes eiusdem tunice
per circuitum quasi mala punica facies ex hyacin-
to et purpura, coccoque bis tincto et bysso retorta,
mixtis in medio tintinnabulis, ita ut tintinnabu-
lum sit aureum et malum punicum, et vestietur
Aaron ea in officio ministerii, ut audiatur sonitus
quando ingreditur et egreditur sanctuarium in conspectu
Domini et non moriatur. Facies et laminam de auro
purissimo in qua sculpes opere celatoris Sanctum
Domino. Ligabisque eam vitta hyacinthina, et erit super
tiaram imminens fronti pontificis. Portabitque
Aaron iniquitates eorum que obtulerunt et sanctificave-
runt filii Israel in cunctis muneribus et donariis suis. Erit
autem lamina semper in fronte eius, ut placatus
sit eis Dominus. Stringesque tunicam bysso et tiaram
byssinam facies et balteum opere plumarii. Po-
rro filiis Aaron tunicas lineas parabis et balteos
ac tiaras in gloriam et decorem. Vestiesque his o-
mnibus fratrem tuum et filios eius cum eo, et cunc-
torum consecrabis manus sanctificabisque illos ut sa-
cerdotio fungantur mihi. Facies et feminalia linea ut
operiant carnem turpitudinis sue a renibus
usque ad femora, et utentur eis Aaron et filii
eius quando ingredientur tabernaculum testimo-
nii, vel quando appropinquant ad altare ut ministrent
in sanctuario, ne iniquitatis rei moriantur.
Legitimum sempiternum erit Aaron et semi-
ni eius post eum. Hoc et hoc facies ut mihi in
·xix· XIX sacerdotio consecrentur. Tolle vitulum de ar-
mento et arietes duos immaculatos, panesque azi-
mos et crustulam absque fermento que conspersa
sint oleo, lagana ... similia triticea cuncta facies,
et posita in canistro offeres. Vitulum autem et duos
arietes, Aaron ac filios eius applicabis ad osti-
um tabernaculi testimonii. Cumque laveris pa-
trem cum filiis suis aqua, indues Aaron vesti-
mentis suis, id est linea et tunica et superhumerali et ratio-
nali, quod constringes balteo, et pones tiaram
in capite eius et laminam sanctam super tiaram, et
oleum unctionis fundes super caput eius. Atque
hoc ritu consecrabitur. Filios quoque illius applicabis et
indues tunicis lineis cingesque balteo Aaron
et liberos eius, et impones eis mitras, eruntque sa-

[margin: quoque azima oleo lita]

cerdotes mihi in religione perpetua. Postquam initiaveris man-
us eorum, applicabis et vitulum coram tabernaculo testimo-
nii. Imponentque Aaron et filii eius super caput illi-
us manus, et mactabis eum in conspectu Domini iuxta ostium
tabernaculi testimonii. Sumptumque sanguinem vi-
tuli pones super cornua altaris digito tuo, reli-
quum autem sanguinem fundes iuxta basim eius.
Sumes et adipem totum qui operit intestina et re-
ticulum iecoris ac duos renes et adipem qui super
eos est, et offeres incensum super altare. Carnes
vero vituli et corium et fimum combures foris ex-
tra castra, eo quod pro peccato sit. Unum quoque arietem sumes,
super cuius caput ponent Aaron et filii eius manus.
Quem cum mactaveris, tolles de sanguine eius et
fundes circa altare. Ipsum autem arietem secabis in
frusta, lotaque intestina eius ac pedes pones super
concisas carnes et super caput illius. Et offeres totum
arietem incensum super altare. Oblatio est Domino,
odor suavissimus victime Dei. Tolles quoque arietem
alterum, super cuius caput Aaron et filii eius po-
nent manus. Quem cum immolaveris, sumes de san-
guine ipsius et ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ pones super extremum dextre
auricule Aaron et filiorum eius, et super pollices manus
eorum et pedis dextri, fundesque sanguinem super altare
per circuitum. Cumque tuleris de sanguine qui est
super altare et de oleo unctionis, asperges Aaron et
vestes eius, filios et vestimenta eorum. Consecratisque
et ipsis vestibus, tolles adipem de ariete et caudam
et arvinam que operit vitalia ac reticulum ie-
coris et duos renes atque adipem qui super eos est,
armumque dextrum, eo quod sit aries consecrationis,
tortam panis unam, crustulam conspersam oleo, la-
ganum de canistro azimorum quod positum est
in conspectu Domini, ponesque omnia super manus
Aaron et filiorum eius, et sanctificabis eos elevans
coram Domino. Suscipiesque universa de manibus
eorum, et incendes super altare in holocaustum, o-
dorem suavissimum in conspectu Domini, quia oblatio e-
ius est. Sumes quoque pectusculum de ariete quo ini-
tiatus est Aaron, sanctificabisque illud elevatum coram
Domino, et cedet in partem tuam. Sanctificabisque et pec-
tusculum et armum quod de ariete separasti, quo i-
nitiatus est Aaron et filii eius, cedentque in partem
Aaron et filiorum eius iure perpetuo a filiis Israel, quia
primitiva sunt et initia de victimis eorum pacifi-
cis que offerunt Domino. Vestem autem sanctam qua
utetur Aaron habebunt filii eius post eum, ut
ungantur in ea et consecrentur manus eorum.
Septem diebus utetur illa qui pontifex pro eo
fuerit constitutus de filiis eius, qui ingredietur
tabernaculum testimonii ut ministret in san-
ctuario. Arietem autem consecrationis tolles
et coques carnes in loco sancto, quibus vescetur
Aaron et filii eius. Panes quoque qui sunt in canistro
in vestibulo tabernaculi testimonii comedent, ut
sit placabile sacrificium, et sanctificentur offe-
rentium manus. Alienigena non vescetur ex
eis, quia sancti sunt. Quod si remanserit de carnibus consecratis
sive de panibus usque ad mane, combures re-
liquias igni. Non comedentur quia sanctificata sunt.
Omnia que precepi tibi facies super Aaron et filiis eius.
Septem diebus consecrabis manus eorum, et vitulum

pro peccato offeres per singulos dies ad expiandum. Mundabisque altare cum immolaveris expiationis hostiam, et unges illud in sanctificationem. Septem diebus expiabis altare et sanctificabis, et erit sanctum sanctorum. Omnis qui tetigerit illud sanctificabitur. Hoc est quod facies in altari: agnos anniculos duos per singulos dies iugiter, unum agnum mane et alterum vespere. Decimam partem similae conspersae oleo tunso quod habeat mensuram quartam partem hin, et vinum ad libandum eiusdem mensurae in agno uno. Alterum vero agnum offeres ad vesperam iuxta ritum matutinae oblationis et iuxta ea quae diximus, in odorem suavitatis. Sacrificium est domino oblatione perpetua in generationes vestras ad ostium tabernaculi testimonii coram domino, ubi constituam ut loquar ad te. Ibique praecipiam filiis Israel, et sanctificabitur altare in gloria mea.

sanctificabo tabernaculum

Sanctificabo et tabernaculum testimonii cum altari, et Aaron cum filiis eius ut sacerdotio fungantur mihi. Et habitabo in medio filiorum Israel eroque eis deus, et scient quia ego dominus deus eorum qui eduxi eos de terra Aegypti ut manerem inter illos, ego dominus deus eorum.

XXX

Facies quoque altare ad adolendum thymiamata de lignis sethim, habens cubitum longitudinis et alterum latitudinis, id est quadrangulum, et duos cubitos altitudinis. Cornua ex ipso procedent. Vestiesque illud auro purissimo, tam craticulam eius quam parietes per circuitum et cornua. Faciesque ei coronam aureolam per gyrum, et duos anulos aureos sub corona per singula latera, ut mittantur in eos vectes et altare portetur. Ipsos quoque vectes facies de lignis sethim et inaurabis.

ponesque altare

Ponesque altare contra velum quod ante arcam pendet testimonii, coram propitiatorio quo tegitur testimonium, ubi loquar tibi. Et adolebit incensum super eo Aaron suave fragrans mane. Quando componet lucernas incendet illud, et quando collocabit eas ad vesperum uret thymiama sempiternum coram domino in generationes vestras. Non offeretis super eo thymiama compositionis alterius nec oblationem et victimam, nec libabitis libamina. Et deprecabitur Aaron super cornua eius semel per annum in sanguine quod oblatum est pro peccato, et placabit super eo in generationibus vestris. Sanctum sanctorum erit domino. Locutusque est dominus ad Moysen dicens: Quando tuleris summam filiorum Israel iuxta numerum, dabunt singuli pretium pro animabus suis domino, et non erit plaga in eis cum fuerint recensiti. Hoc autem dabit omnis qui transit ad nomen: dimidium sicli iuxta mensuram templi.

siclus habet

Siclus viginti obolos habet. Media pars sicli offeretur domino. Qui habetur in numero a viginti annis et supra dabit pretium. Dives non addet ad medium sicli, et pauper nihil minuet. Susceptamque pecuniam quae collata est a filiis Israel trades in usus tabernaculi testimonii, ut sit monimentum eorum coram domino et propitietur animabus eorum. Locutusque est dominus ad Moysen dicens: Facies et labium aeneum cum basi sua ad lavandum, ponesque illud inter tabernaculum testimonii et altare. Et missa aqua lavabunt in eo Aaron et filii eius manus suas ac pedes, quando ingressuri sunt tabernaculum testimonii et quando accessuri sunt ad altare ut offerant in eo thymiama domino, ne forte moriantur. Legitimum sempiternum erit ipsi et semini eius per successiones. Locutusque est dominus ad Moysen dicens: Sume tibi aromata, primae myrrhae et electae quingentos siclos, et cinnamomi medium, id est ducentos quinquaginta siclos, calami similiter ducentos quinquaginta, casiae quingentos siclos in pondere sanctuarii, olei de olivetis mensuram hin. Faciesque unctionis oleum sanctum, unguentum compositum opere unguentarii, et unges ex eo tabernaculum testimonii et arcam testamenti, mensamque cum vasis suis, candelabrum et utensilia eius, altaria thymiamatis et holocausti, et universam supellectilem quae ad cultum eorum pertinet. Sanctificabisque omnia, et erunt sancta sanctorum. Qui tetigerit ea sanctificabitur. Aaron et filios eius unges sanctificabisque eos ut sacerdotio fungantur mihi. Filiis quoque Israel dices: Hoc oleum unctionis sanctum erit mihi in generationes vestras. Caro hominis non ungetur ex eo, et iuxta compositionem eius non facietis aliud, quia sanctificatum est et sanctum erit vobis. Homo quicumque tale composuerit et dederit ex eo alieno, exterminabitur de populo suo. Dixitque dominus ad Moysen: Sume tibi aromata, stacten et onycha, galbanum boni odoris et thus lucidissimum. Aequalis ponderis erunt omnia. Faciesque thymiama compositum opere unguentarii, mixtum diligenter et purum et sanctificatione dignissimum. Cumque in tenuissimum pulverem universa contuderis, pones ex eo coram tabernaculo testimonii, in quo loco apparebo tibi. Sanctum sanctorum erit vobis thymiama. Talem compositionem non facietis in usus vestros, quia sanctum est domino. Homo quicumque fecerit simile ut odore illius perfruatur, peribit de populis suis.

XXXI

Locutusque est dominus ad Moysen dicens: Ecce vocavi ex nomine Beseleel filium Uri filii Hur de tribu Iuda, et implevi eum spiritu dei, sapientia et intelligentia et scientia in omni opere, ad excogitandum fabre quicquid fieri potest ex auro et argento et aere, marmore et gemmis et diversitate lignorum. Dedique ei socium Ooliab filium Achisamech de tribu Dan. Et in corde omnis eruditi posui sapientiam, ut faciant cuncta quae praecepi tibi: tabernaculum foederis et arcam testimonii et propitiatorium quod super eam est, et cuncta vasa tabernaculi, mensamque et vasa eius, candelabrum purissimum cum vasis suis, et altaria thymiamatis et holocausti et omnia vasa eorum, labium cum basi sua, vestes sanctas in ministerio Aaron sacerdoti et filiis eius ut fungantur officio suo in sacris, oleum unctionis et thymiama aromatum in sanctuario. Omnia quae praecepi tibi facient. Et locutus est dominus ad Moysen dicens: Loquere filiis Israel et dices ad eos: Videte ut sabbatum meum custodiatis, quia signum est inter me et vos in generationibus vestris, ut sciatis quia ego dominus qui sanctifico vos. Custodite sabbatum meum, sanctum est enim vobis. Qui polluerit illud morte morietur. Qui fecerit in eo opus, peribit anima illius de medio populi sui. Sex diebus facietis opus, in die septimo sabbatum est, requies sancta domino. Omnis qui fecerit opus in hac die morietur. Custodiant filii Israel sabbatum et celebrent illud in generationibus suis. Pactum est sempiternum inter me et filios Israel signumque perpetuum. Sex enim diebus fecit dominus caelum et terram, et in septimo ab opere cessavit. Dedit quoque Moysi, completis huiuscemodi sermonibus in monte Sinai, duas tabulas testimonii lapideas scriptas digito dei.

XXXII

Videns autem populus quod moram faceret descendendi de monte Moyses

congregatus adversus aaron ait: Surge fac nobis deos qui nos precedant. Moysi enim huic viro qui nos eduxit de terra egypti ignoramus quid acciderit. Dixitque ad eos aaron: Tollite inaures aureas de uxorum filiorumque et filiarum vestrarum auribus et afferte ad me. Fecitque populus que iusserat deferens inaures ad aaron. Quas cum ille accepisset formavit opere fusorio et fecit ex eis vitulum conflatilem. Dixeruntque: Hii sunt dii tui israel qui te eduxerunt de terra egypti. Quod cum vidisset aaron edificavit altare coram eo et preconis voce clamavit dicens: Cras sollempnitas domini est. Surgentesque mane obtulerunt holocausta et hostias pacificas et sedit populus manducare et bibere et surrexerunt ludere. Locutus est autem dominus ad moysen: Vade descende: peccavit populus tuus quem eduxisti de terra egypti. Recesserunt cito de via quam ostendisti eis. Feceruntque sibi vitulum conflatilem et adoraverunt atque immolantes ei hostias dixerunt: Isti sunt dii tui israel qui te eduxerunt de terra egypti. Rursumque ait dominus ad moysen: Cerno quod populus iste dure cervicis sit. Dimitte me ut irascatur furor meus contra eos et deleam eos faciamque te in gentem magnam. Moyses autem orabat dominum deum suum dicens: Cur domine irascitur furor tuus contra populum tuum quem eduxisti de terra egypti in fortitudine magna et in manu robusta? Ne queso dicant egyptii: Callide eduxit eos ut interficeret in montibus et deleret e terra. Quiescat ira tua et esto placabilis super nequitia populi tui. Recordare abraham ysaac et israel servorum tuorum quibus iurasti per temetipsum dicens: Multiplicabo semen vestrum sicut stellas celi et universam terram hanc de qua locutus sum dabo semini vestro et possidebitis eam semper. Placatusque est dominus ne faceret malum quod locutus fuerat adversus populum suum. Et reversus est moyses de monte portans duas tabulas testimonii in manu sua scriptas ex utraque parte et factas opere dei. Scriptura quoque dei erat sculpta in tabulis. Audiens autem iosue tumultum populi vociferantis ait ad moysen: Ululatus pugne auditur in castris. Qui respondit: Non est clamor adhortantium ad pugnam neque vociferatio compellentium ad fugam sed vocem cantantium ego audio. Cumque appropinquasset ad castra vidit vitulum et choros. Iratusque valde proiecit de manu tabulas et confregit eas ad radicem montis. Arripiensque vitulum quem fecerant combussit et contrivit usque ad pulverem quem sparsit in aquam et dedit ex eo potum filiis israel. Dixitque ad aaron: Quid tibi fecit hic populus ut induceres super eum peccatum maximum? Cui ille respondit: Ne indignetur dominus meus. Tu enim nosti populum istum quod pronus sit ad malum. Dixerunt michi: Fac nobis deos qui nos precedant. Huic enim moysi qui nos eduxit de terra egypti nescimus quid acciderit. Quibus ego dixi: Quis vestrum habet aurum? Tulerunt et dederunt michi et proieci illud in ignem egressusque est hic vitulus. Videns ergo moyses populum quod esset nudatus. Spoliaverat enim eum aaron propter ignominiam sordis et inter hostes nudum constituerat. Et stans in porta castrorum ait: Si quis est domini iungatur michi. Congregatique sunt ad eum omnes filii levi quibus ait: Hec dicit dominus deus israel: Ponat vir gladium super femur suum. Ite et redite de porta usque ad portam per medium castrorum et occidat unusquisque fratrem et amicum et proximum suum. Feceruntque filii levi iuxta sermonem moysi. Cecideruntque in die illo quasi viginti tria milia hominum. Et ait moyses: Consecrastis hodie manus vestras domino unusquisque in filio et in fratre suo ut detur vobis benedictio. Facto autem altero die locutus est moyses ad populum: Peccastis peccatum maximum. Ascendam ad dominum si quomodo quivero eum deprecari pro scelere vestro. Reversusque ad dominum ait: Obsecro domine peccavit populus iste peccatum maximum feceruntque sibi deos aureos. Aut dimitte eis hanc noxam aut si non facis dele me de libro tuo quem scripsisti. Cui respondit dominus: Qui peccaverit michi delebo eum de libro meo. Tu autem vade et duc populum istum quo locutus sum tibi. Angelus meus precedet te. Ego autem in die ultionis visitabo et hoc peccatum eorum. Percussit ergo dominus populum pro reatu vituli quem fecerat aaron.

XXXIII

Locutusque est dominus ad moysen dicens: Vade ascende de loco isto tu et populus tuus quem eduxisti de terra egypti in terram quam iuravi abraham ysaac et iacob dicens: Semini tuo dabo eam. Et mittam precursorem tui angelum ut eiciam chananeum et amorreum et ethcum et phereseum et eveum et iebuseum et intres in terram fluentem lacte et melle. Non enim ascendam tecum quia populus dure cervicis es ne forte disperdam te in via. Audiensque populus sermonem hunc pessimum luxit et nullus ex more indutus est cultu suo. Dixitque dominus ad moysen: Loquere filiis israel: Populus dure cervicis es. Semel ascendam in medio tui et delebo te. Iam nunc depone ornatum tuum ut sciam quid faciam tibi. Deposuerunt ergo filii israel ornatum suum a monte oreb. Moyses quoque tollens tabernaculum tetendit extra castra procul vocavitque nomen eius tabernaculum federis. Et omnis populus qui habebat aliquam questionem egrediebatur ad tabernaculum federis extra castra. Cumque egrederetur moyses ad tabernaculum surgebat universa plebs et stabat unusquisque in ostio papilionis sui aspiciebantque tergum moysi donec ingrederetur tentorium. Ingresso autem illo tabernaculum federis descendebat columpna nubis et stabat ad ostium loquebaturque cum moyse cernentibus universis quod columpna nubis staret ad ostium tabernaculi. Stabantque ipsi et adorabant per fores tabernaculorum suorum. Loquebatur autem dominus ad moysen facie ad faciem sicut solet loqui homo ad amicum suum. Cumque ille reverteretur in castra minister eius iosue filius nun puer non recedebat de tabernaculo. Dixit autem moyses ad dominum: Precipis ut educam populum istum et non indicas michi quem missurus es mecum presertim cum dixeris: Novi te ex nomine et invenisti gratiam coram me. Si ergo inveni gratiam in conspectu tuo ostende michi faciem tuam ut sciam te et inveniam gratiam ante oculos tuos. Respice populum tuum gentem hanc. Dixitque dominus: Facies mea precedet te et requiem dabo tibi. Et ait moyses: Si non tu ipse precedas ne educas nos de loco isto. In quo enim scire poterimus ego et populus tuus invenisse nos gratiam in conspectu tuo nisi ambulaveris nobiscum ut glorificemur ab omnibus populis qui habitant super terram. Dixit autem dominus ad moysen: Et verbum istud quod

vitulum

tabulas confregit

cecide[runt] viginti tria milia hominum

ait dominus

angelus meus

In terra fluentem lacte et melle

tabernaculum

loquebatur dominus ad moysen facie ad faciem

misereor cui voluero · non videbit · posteriora mea · duas tabulas

XXXIIII

locutus es faciam. Invenisti enim gratiam coram me et te ip-
sum novi ex nomine. Qui ait: Ostende mihi gloriam tuam.
Respondit: Ego ostendam omne bonum tibi et voca-
bo in nomine domini coram te: et miserebor cui vo-
luero, et clemens ero in quem mihi placuerit. Rursumque
ait: Non poteris videre faciem meam. Non enim videbit
me homo et vivet. Et rursum: Ecce, inquit, est locus a-
pud me, et stabis supra petram. Cumque transi-
bit gloria mea, ponam te in foramine petre,
et protegam dextera mea donec transeam. Tollam-
que manum meam, et videbis posteriora mea: faciem
autem meam videre non poteris. Ac deinceps: Precide, ait, tibi duas
tabulas lapideas instar priorum, et scribam super eas ver-
ba que habuerunt tabule quas fregisti. Esto pa-
ratus mane, ut ascendas statim in montem Synai,
stabisque mecum super verticem montis. Nullus
ascendat tecum, nec videatur quispiam per totum
montem: boves quoque et oves non pascantur e contra.
Excidit ergo duas tabulas lapideas, quales antea fue-
rant: et de nocte consurgens ascendit in montem
Synai, sicut ei preceperat dominus, portans secum tabulas.
Cumque descendisset dominus per nubem, stetit Moy-
ses cum eo, invocans nomen domini. Quo transeunte
coram eo, ait: Dominator domine deus, misericors et cle-
mens, patiens et multe miserationis ac verax, qui custodis
misericordiam in milia: qui aufers iniquitatem atque sce-
lera et peccata, nullusque apud te per se innocens est. Qui red-
dis iniquitatem patrum filiis ac nepotibus, in
tertiam et quartam progeniem. Festinusque Moyses
curvatus est pronus in terram, et adorans ait: Si in-
veni gratiam in conspectu tuo, domine, obsecro ut gra-
diaris nobiscum (populus enim dure cervicis est)
et auferas iniquitates nostras atque peccata, nosque
possideas. Respondit dominus: Ego inibo pactum videntibus
cunctis, signa faciam que numquam sunt visa su-
per terram, nec in ullis gentibus: ut cernat populus iste, in
cuius es medio, opus domini terribile quod facturus sum.
Observa cuncta que hodie mando tibi. Ego ipse
eiciam ante faciem tuam Amorreum et Chananeum et
Ettheum, Phereseum quoque et Eveum et Iebuseum.
Cave ne umquam cum habitatoribus terre illius iun-
gas amicitias, que sint in ruinam: sed aras eorum
destrue, confringe statuas, lucosque succide. Noli
adorare deum alienum. Dominus zelotes nomen eius,
deus est emulator. Ne ineas pactum cum hominibus
illarum regionum: ne cum fornicati fuerint cum
diis suis, et adoraverint simulacra eorum, vocet te
quispiam ut comedas de immolatis. Nec uxorem
de filiabus eorum accipies filiis tuis: ne postquam ipse
fuerint fornicate, fornicari faciant et filios
tuos in deos suos. Deos conflatiles non facies tibi.
Sollempnitatem azimorum custodies. Septem die-
bus vesceris azimis, sicut precepi tibi, in tempore
mensis novorum: mense enim verni temporis egres-
sus es de Egypto. Omne quod aperit vulvam ge-
neris masculini meum erit. Primogenitum
asine redimes ove: sin autem nec pretium pro eo
dederis, occidetur. Primogenitum filiorum tuorum
redimes: nec apparebis in conspectu meo va-
cuus. Sex diebus operaberis, die septimo cessabis arare
et metere. Sollempnitatem ebdomadarum facies tibi
in primitiis frugum messis tue tritice, et sollempni-
tatem quando redeunte anni tempore cuncta conduntur.

ego inibo pactum · cave ne umquam · ne ineas pactum · omne quod aperit · primogenitum asine

Tribus temporibus anni apparebit omne masculinum tuum in con-
spectu omnipotentis domini dei Israhel. Cum enim tulero gentes
a facie tua, et dilatavero terminos tuos, nullus in-
sidiabitur terre tue, ascendente te et apparente
in conspectu domini dei tui ter in anno. Non immo-
labis super fermento sanguinem hostie mee: neque
residebit mane de victima sollempnitatis phase.
Primitias frugum terre tue offeres in domo
domini dei tui. Non coques edum in lacte matris
sue. Dixitque dominus ad Moysen: Scribe tibi verba hec,
quibus et tecum et cum Israhel pepigi fedus. Fuit ergo cum
domino ibi xl dies et xl noctes: panem non comedit, et
aquam non bibit, et scripsit in tabulis verba federis
decem. Cumque descenderet Moyses de monte Si-
nai, tenebat duas tabulas testimonii, et ignora-
bat quod cornuta esset facies sua ex consortio sermo-
nis dei. Videntes autem Aaron et filii Israhel cornutam Moy-
sis faciem, timuerunt prope accedere. Voca-
tique ab eo reversi sunt tam Aaron quam principes
synagoge. Et postquam locutus est, venerunt ad eum omnes
et filii Israhel: quibus precepit cuncta que audierat
a domino in monte Synai. Impletisque sermonibus
posuit velamen super faciem suam. Qui ingressus
ad dominum et loquens cum eo, auferebat donec exiret:
et tunc loquebatur ad filios Israhel omnia que sibi fue-
rant imperata. Qui videbant faciem egredientis
Moysi esse cornutam, sed operiebat ille rursum fa-
ciem suam, si quando loquebatur ad eos. Igitur congrega-
ta omni turba filiorum Israhel, dixit ad eos: Hec sunt
que iussit dominus fieri. Sex diebus facietis opus: septimus
dies erit vobis sanctus, sabbatum et requies domini. Qui fe-
cerit opus in eo occidetur. Non succendetis ig-
nem in omnibus habitaculis vestris per diem sabbati. Et
ait Moyses ad omnem catervam filiorum Israhel:
Iste est sermo quem precepit dominus dicens: Separate
apud vos primitias domino. Omnis voluntarius et prono
animo offerat eas domino: aurum et argentum
et es, iacinctum et purpuram, coccumque bis tinc-
tum, et byssum, pilos caprarum, et pelles arietum rubrica-
tas et iacinctinas, ligna sethim, et oleum ad lu-
minaria concinnanda, et ut conficiatur ungue-
tum et thymiama suavissimum, lapides oni-
chinos et gemmas ad ornatum superhumeralis et ratio-
nalis. Quisquis vestrum est sapiens, veniat et faciat
quod dominus imperavit: tabernaculum scilicet et tectum eius atque
operimentum, anulos et tabulata cum vectibus,
paxillos et bases: archam et vectes, propitiatorium et
velum quod ante illud oppanditur: mensam cum vectibus
et vasis, et propositionis panibus: candelabrum ad luminaria
sustentanda, vasa illius, et lucernas, et oleum ad nu-
trimenta ignium: altare thymiamatis, et vectes, et oleum unctionis, et thymiama ex aromati-
bus: tentorium ad ostium tabernaculi: altare ho-
locausti, et craticulam eius eneam cum vectibus et
vasis suis: labrum et basim eius: cortinas atrii
cum columpnis et basibus: tentorium in foribus
vestibuli, paxillos tabernaculi et atrii cum
funiculis suis: vestimenta quorum usus est in mi-
nisterio sanctuarii, vestes Aaron pontificis ac fi-
liorum eius, ut sacerdotio fungantur mihi. Egressaque
omnis multitudo filiorum Israhel de conspectu Moy-
si, obtulit mente promptissima atque devota pri-
mitias domino ad faciendum opus tabernaculi testimo-
nii. Quicquid ad cultum et ad vestes sanctas necessarium

XXXV

erat viri cum mulieribus, praebuerunt armillas et inaures, anulos et dextralia. Omne vas aureum in donaria separatum est. Si quis habuit iacinctum et purpuram, coccumque bis tinctum, byssum et pilos caprarum, pelles arietum rubricatas et ianthinas, argenti et aeris metalla, obtulit Domino, ligna setim in varios usus. Sed et mulieres doctae dederunt quae neverant, iacinctum, purpuram et vermiculum, ac byssum et pilos caprarum, sponte propria cuncta tribuentes. Principes vero obtulerunt lapides onychinos et gemmas ad superhumerale et rationale, aromataque et oleum ad luminaria concinnanda, et ad praeparandum unguentum, ac thymiama odoris suavissimi componendum. Omnes viri et mulieres mente devota obtulerunt donaria, ut fierent opera quae iusserat Dominus per manum Moysi. Cuncti filii Israhel voluntaria Domino dedicaverunt. Dixitque Moyses ad filios Israhel: Ecce vocavit Dominus ex nomine Beseleel filium Uri filii Hur de tribu Iuda, implevitque eum spiritu Dei, sapientia et intellegentia et scientia et omni doctrina ad excogitandum et faciendum opus in auro et argento et aere, sculpendisque lapidibus, et opere carpentario. Quicquid fabre adinveniri potest, dedit in corde eius: Ooliab quoque filium Achisamech de tribu Dan; ambos erudivit sapientia, ut faciant opera abietarii, polymitarii ac plumarii de iacincto ac purpura coccoque bis tincto et bysso, et texant omnia ac nova quaeque

XXXVI repperiant. Fecit ergo Beseleel et Ooliab et omnis vir sapiens, quibus dedit Dominus sapientiam et intellectum ut scirent fabre operari quae in usus sanctuarii necessaria sunt, et quae praecepit Dominus. Cumque vocasset eos Moyses et omnem eruditum virum cui dederat Dominus sapientiam, et qui sponte sua obtulerant se ad faciendum opus, tradidit eis universa donaria filiorum Israhel. Qui cum instarent operi, cotidie mane vota populus offerebat. Unde artifices venire compulsi dixerunt Moysi: Plus offert populus quam necessarium est. Iussit ergo Moyses praeconis voce cantari: Nec vir nec mulier quicquam offerat ultra in opere sanctuarii. Sicque cessatum est a muneribus offerendis, eo quod oblata sufficerent et superabundarent. Feceruntque omnes corde sapientes ad explendum opus tabernaculi cortinas decem de bysso retorta et iacincto et purpura coccoque bis tincto, opere vario et arte polymita, quarum una habebat in longitudine viginti octo cubitos et in latitudine quattuor; una mensura erat omnium cortinarum. Coniunxitque cortinas quinque alteram alteri, et alias quinque sibi invicem copulavit. Fecit et ansas iacinctinas in ora cortinae unius ex utroque latere, et in ora cortinae alterius similiter, ut contra se invicem venirent ansae et mutuo iungerentur. Unde et quinquaginta fudit circulos aureos, qui morderent cortinarum ansas, et fieret unum tabernaculum. Fecit et saga undecim de pilis caprarum ad operiendum tectum tabernaculi. Unum sagum in longitudine habebat triginta cubitos et in latitudine cubitos quattuor. Unius mensurae erant omnia saga, quorum quinque iunxit seorsum, et sex alia separatim. Fecitque ansas quinquaginta in ora sagi unius, et quinquaginta in ora sagi alterius, ut sibi invicem iungerentur, et fibulas aeneas quinquaginta quibus necteretur tectum, et unum pallium ex omnibus sagis fieret. Fecit et operimentum tabernaculi de pellibus arietum rubricatis, aliudque desuper velamentum de pellibus ianthinis. Fecit et tabulas tabernaculi de lignis setim stantes. Decem cubitorum erat longitudo tabulae unius, et unum ac semis cubitum latitudo retinebat. Binae incastraturae erant per singulas tabulas, ut altera alteri iungeretur. Sic fecit in omnibus tabernaculi tabulis, e quibus viginti ad plagam meridianam erant contra austrum, cum quadraginta basibus argenteis. Duae bases sub una tabula ponebantur ex utraque angulorum parte, ubi incastraturae laterum in angulis terminantur. Ad plagam quoque tabernaculi quae respicit ad aquilonem fecit viginti tabulas cum quadraginta argenteis basibus, duas bases per singulas tabulas. Contra occidentem vero, id est ad eam partem tabernaculi quae mare respicit, fecit sex tabulas, et duas alias per singulos angulos tabernaculi retro, quae iunctae erant a deorsum usque sursum, et in unam compaginem pariter ferebantur. Ita fecit ex utraque parte per angulos, ut octo essent simul tabulae, et haberent bases argenteas sedecim, binas scilicet bases sub singulis tabulis. Fecit et vectes de lignis setim, quinque ad continendas tabulas unius lateris tabernaculi, et quinque alios ad alterius lateris coaptandas tabulas, et extra hos quinque alios vectes ad occidentalem plagam tabernaculi contra mare. Fecit quoque vectem alium qui per medias tabulas ab angulo usque ad angulum perveniret. Ipsa autem tabulata deauravit, fusis basibus earum argenteis; et circulos eorum fecit aureos, per quos vectes induci possent, quos et ipsos laminis aureis operuit. Fecit et velum de iacincto et purpura, vermiculo ac bysso retorta, opere polymitario, varium atque distinctum; et quattuor columnas de lignis setim, quas cum capitibus deauravit, fusis basibus earum argenteis. Fecit et tentorium in introitu tabernaculi ex iacincto, purpura, vermiculo byssoque retorta, opere plumarii, et columnas quinque cum capitibus suis, quas operuit auro, basesque earum fudit aeneas.

XXXVII Fecit autem Beseleel et archam de lignis setim, habentem duos semis cubitos in longitudine, et cubitum ac semissem in latitudine; altitudo quoque unius cubiti fuit ac dimidii. Vestivitque eam auro purissimo intus ac foris, et fecit illi coronam auream per gyrum, conflans quattuor anulos aureos per quattuor angulos eius, duos anulos in latere uno et duos in altero. Vectes quoque fecit de lignis setim, quos vestivit auro, et quos misit in anulos qui erant in lateribus archae ad portandum eam. Fecit et propitiatorium, id est oraculum, de auro mundissimo, duorum cubitorum et dimidii in longitudine, et cubiti ac semis in latitudine; duos etiam cherubim ex auro ductili, quos posuit ex utraque parte propitiatorii, cherub unum in summitate unius partis, et cherub alterum in summitate partis alterius, duos cherubim in singulis summitatibus propitiatorii, extendentes alas et tegentes propitiatorium, seque mutuo et illud respicientes. Fecit et mensam de lignis setim in longitudine duorum cubitorum, et in latitudine unius cubiti, quae habebat in altitudine cubitum ac semissem. Circumdeditque eam auro mundissimo, et fecit illi labium aureum per gyrum, ipsique labio coronam auream interrasilem

Beseleel

Ooliab

Achisamech

c arca Domini

propitiatorium v oraculum

corona

quattuor ciatos

quatuor digitorum et super eandem alteram coronam aure-
am. fuditque .iiii. circulos aureos quos posuit in
.iiii. angulis per singulos pedes mense contra co-
ronam. Misitque in eos vectes ut possit mensa por-
tari. Ipsosque vectes fecit de lignis sethim et cir-
cumdedit eos auro et vasa ad diversos usus mense, ace-
tabula, fialas et ciatos et turribula ex auro puro
in quibus offerenda sunt libamina. Fecit et can-
delabrum ductile de auro mundissimo de cuius
vecte calami, spere, ciphi ac lilia procedebant .vi.
in utroque latere: tres calami ex parte una et tres
ex parte altera. tres ciphi in nucis modum per ca-
lamos singulos spereque simul et lilia. Equum erat
opus .vi. calamorum qui procedebant de stipite can-
delabri. In ipso autem vecte erant .iiii. ciphi in nu-
cis modum, spereque per singulos ac lilia, spereque
sub duobus calamis per loca tria, qui simul .vi.
fiunt calami procedentes de vecte uno. Et spere
igitur et calami ex ipso erant, universa ductilia ex au-
ro purissimo. Fecit et lucernas .vii. cum emunctoriis
suis et vasa ubi ea que emuncta sunt ex-
tinguantur de auro mundissimo. Talentum
auri appendebat candelabrum cum omnibus
vasis suis. Fecit et altare thimiamatis de lignis
sethim per quadrum singulos cubitos et in al-
titudine duos, e cuius angulis procedebant cor-
nua. Vestivitque illud auro mundissimo cum
craticula ac parietibus et cornibus. Fecitque ei coronam
aureolam per gyrum et duos anulos sub corona
per singula latera ut mittantur in eos vectes et
possit altare portari. Ipsos autem vectes de lignis

XXXVII
xxiiij.

sethim et operuit laminis aureis. Composuit
et oleum ad sanctificationis unguentum et
thimiamata de aromatibus mundissimum opere
pigmentario. Fecit et altare holocausti de lig-
nis sethim .v. cubitorum per quadrum et trium in
altitudine, cuius cornua de angulis procedunt.
Operuitque illud eneis laminis et in usus eius

Diversa vasa

paravit ex ere vasa diversa: lebetes, forcipes,
fuscinulas, uncinos et ignium receptacula. Cra-
ticulamque eius in modum retis fecit eneam
et subter eam in altaris medio arulam. Fu-
sis .iiii. anulis per totidem retiaculi summitates
ad immittendos vectes ad portandum. Quos
et ipsos fecit de lignis sethim et operuit laminis
eneis. Induxitque in circulos qui in altaris lateribus
eminebant. Ipsum autem non erat solidum, sed
cavum ex tabulis et intus vacuum. Fecit et
labrum eneum cum base sua de speculis
mulierum que excubabant in hostio taber-
naculi. Fecit et atrium in cuius australi plaga
erant tentoria de bisso retorta cubitorum .c.
columpne enee .xx. cum basibus suis. Capita co-
lumpnarum et tota operis celatura argentea. Eque
ad septentrionalem plagam tentoria columpne
basesque capita columpnarum eiusdem mensure
et operis ac metalli erant. In ea vero plaga que
occidentem respicit fuerunt tentoria cubitorum
.l. columpne .x. cum basibus suis enee et capita
columpnarum celata argentea. Porro contra
orientem .l. cubitorum paravit tentoria. E quibus
.xv. cubitos columpnarum .iii. cum basibus suis
unum tenebat latus. Et in parte altera quia inter utraque

introitum tabernaculi fecit quindecim eque cubitorum
erant tentoria, columpne tres et bases totidem. Cun-
cta atrii tentoria bisso retorta texuerat. Bases colum-
pnarum fuere enee. Capita autem earum cum cunctis celaturis argenteis.
Sed et ipsas columpnas atrii vestivit argento. Et in in-
troitu eius opere plumario fecit tentorium ex iacincto, pur-
pura, vermiculo ac bisso retorta, quod habebat .xx. cubi-
tos in longitudine, altitudo vero .v. cubitorum erat iuxta
mensuram quam cuncta atrii habebant tentoria. Colum-
pne autem in ingressu fuere .iiii. cum basibus eneis, capitaque
earum et celature argentee. Paxillos quoque tabernaculi et at-
rii per gyrum fecit eneos. Hec est summa tabernaculi
testimonii, que numerata sunt iuxta preceptum Moysi in ceri-
moniis Levitarum per manum Ythamar filii Aaron sa-
cerdotis. Quos Beseleel filius Huri filii Hur de tribu Iuda domino
per Moysen iubente compleverat iuncto sibi socio Ooliab
filio Achisameth de tribu Dan, qui et ipse artifex lignorum
egregius fuit et polimitarius et plumarius ex iacinc-
to et purpura, vermiculo et bisso. Omne aurum quod expensum est
in opere sanctuarii et quod oblatum est in donariis .xxix. ta-
lentorum fuit et septingentorum .xxx. ciclorum ad mensu-
ram sanctuarii. Oblatum autem ab his qui transierunt
ad numerum a .xx. annis et supra de sexcentis tribus milibus et
quingentis .l. armatorum fuerunt centum talenta
argenti, e quibus conflate sunt bases sanctuarii et introitus
ubi velum pendet. Centum bases facte sunt de talentis centum. Sing-
ulis talentis per bases singulas supputatis. De mille autem
septingentis et .lxxv. fecit capita columpnarum
quas et ipsas vestivit argento. Eris quoque oblata sunt talenta
.lxxii. milia et quadringenti supra siclos, ex quibus fuse sunt
bases in introitu tabernaculi testimonii et altare eneum
cum craticula sua omniaque vasa que ad usum eius per-
tinent, et bases atrii tam in circuitu quam in ingressu eius
et paxilli tabernaculi atque atrii per gyrum. De iacincto
autem et purpura, vermiculo et bisso fecit vestes quibus indu-
eretur Aaron quando ministrabat in sanctis, sicut precepit
dominus Moysi. Fecit igitur superhumerale de auro, iacincto, purpura
et cocco bis tincto, bisso retorta, opere plumario.
Inciditque bratteas aureas et extenuavit in fila ut possent
torqueri cum priorum colorum subtegmine, duasque horas sibi
invicem copulatas in utroque latere summitatum et bal-
teum ex eisdem coloribus sicut preceperat dominus Moysi. Para-
vit et duos lapides onichinos astrictos et inclusos
auro et sculptos arte gemmaria nominibus filiorum Israel .vi.
nomina in lapide uno et .vi. in altero iuxta ordinem nativi-
tatis eorum. posuitque in lateribus superhumeralis in monimentum
filiorum Israel sicut preceperat dominus Moysi. Fecit et rationale opere
polimito iuxta opus superhumeralis ex auro, iacincto,
purpura coccoque bis tincto et bisso retorta, qua-
drangulum, duplex, mensure palmi. Et posuit in eo gem-
marum ordines .iiii. In primo versu erat sardius, topa-
cius, smaragdus. In secundo carbunculus, saphirus, ias-
pis. In tercio ligurius, achates, ametistus. In quarto cri-
solitus, onichinus, berillus, circumdati et inclusi auro
per ordines suos. Ipsique lapides .xii. sculpti erant .xii.
nominibus tribuum Israel singuli per nomina singulorum. Fecerunt et
in rationali catenulas sibi invicem coherentes de au-
ro purissimo et duos uncinos totidemque anulos aure-
os. Porro anulos posuerunt in utroque latere rationalis, e qui-
bus penderent due catenule auree, quas inseruerunt
uncinis qui in superhumeralis angulis eminebant. Et
ante et retro ita conveniebant superhumerale et ra-
tionale mutuo nexa, stricta ad balteum et anulis

forca copulata. quos iungebat uitta iacinctina
ne laxa fluerent, et a se inuicem mouerentur. i
sicut precepit dominus moysi. Fecerunt et superhumerale tu
nicam totam iacinctinam, et capitium in supe
ri parte contra medium, horamque per girum capi
tii textilem. Deorsum autem ad pedes mala puni
ca ex iacincto, purpura, uermiculo, ac bisso reto
rto, et tintinnabula de auro purissimo que
posuerunt inter mala granata in extrema
parte tunice per girum. tintinnabulum autem et
malum punicum, quibus ornatus incedebat
pontifex quando ministerio fungebatur: sicut preceperat
dominus moysi. Fecerunt et tunicas bissinas opere
textili aaron et filiis eius, et mitras cum coronulis
suis ex bisso, feminalia quoque bissina, cingulum uero
de bisso retorta, iacincto, purpura, ac uermiculo
bis tincto arte plumaria, sicut preceperat dominus moy
si. Fecerunt et laminam sacre uenerationis de
auro purissimo, scripseruntque in ea opere
gemmario sanctum domini, et strinxerunt eam cum
mitra uitta iacinctina sicut preceperat dominus moysi.
Perfectum est igitur omne opus tabernaculi et tecti
testimonii. Feceruntque filii israel cuncta que pre
ceperat dominus moysi. Et obtulerunt tabernaculum
et tectum et uniuersam supellectilem. anulos
tabulas, uectes, columpnas ac bases. opertorium
de pellibus arietum rubricatis, et aliud operi
mentum de iacinctinis pellibus, uelum, archam
uectes, propitiatorium, mensam cum uasis suis et proposi
tionis panibus, candelabrum, lucernas et utensilia
earum cum oleo, altare aureum et unguentum
et thimiama ex aromatibus, et tentorium in introitu
tabernaculi, altare eneum, craticulam, uec
tes et uasa eius omnia, labrum cum basi sua, tento
ria atrii, et columpnas cum basibus suis, tentorium
in introitu atrii, funiculosque illius et paxillos. ni
chil ex uasis defuit que in ministerium taber
naculi et in tectum federis iussa sunt fieri. Uestes quoque
quibus sacerdotes utuntur in sanctuario aaron et
filii eius, obtulerunt filii israel sicut preceperat dominus. Quas post-
quam moyses cuncta uidit expleta, benedixit eis.

XL. Locutusque est dominus ad moysen dicens. Mense primo die primo
eriges tabernaculum testimonii, et pones in eo archam,
dimittesque ante illam uelum, et illata mensa pones
super eam que rite precepta sunt. Candelabrum sta
bit cum lucernis suis, et altare aureum in quo
adoletur incensum coram archa testimonii.
Tentorium in introitu tabernaculi pones, et ante al
tare holocausti labrum inter tabernaculum et alta
re quod implebis aqua. Circumdabisque atrium ten
toriis et ingressum eius. Et assumpto unctionis oleo
ungues tabernaculum cum uasis suis ut sanctificentur,
altare holocausti et omnia uasa eius, labrum
cum basi sua. omnia unctionis oleo consecrabis ut sint
sancta sanctorum. applicabisque aaron et filios eius ad fores
tabernaculi testimonii, et lotos aqua indu
es sanctis uestibus, ut ministrent michi, et unctio eorum
in sacerdocium proficiat in sempiternum. Fecitque mo
yses omnia que preceperat dominus. Igitur mense primo an
ni secundi, prima die mensis collocatum est taber
naculum. Erexitque moyses illud et posuit tabu
las ac bases et uectes, statuitque columpnas et
expandit tectum super tabernaculum, imposito desu

per operimento sicut dominus imperauerat. Posuit et testimonium
in archa, subditis infra uectibus, et oraculum desuper. Cumque
intulisset archam in tabernaculum, appendit ante eam
uelum, ut expleret domini iussionem. Posuit et mensam
in tabernaculo testimonii e regione mense in parte
australi locatis per ordinem lucernis iuxta preceptum
domini ad plagam septentrionalem extra uelum or
dinatis coram propositionis panibus sicut preceperat dominus moysi.
Posuit et ~~[illegible]~~ candelabrum in tabernaculo te
stimonii e regione mense in parte australi locatis
per ordinem lucernis iuxta preceptum domini. Posuit et
altare aureum sub tecto testimonii contra uelum.
et adoleuit super eo incensum aromatum, sicut iusserat
dominus. Posuit et tentorium in introitu tabernaculi et altare
holocausti in uestibulo testimonii offerens in eo holo
caustum et sacrificia ut dominus imperauerat. Labrum quoque sta
tuit inter tabernaculum testimonii et altare implens illud
aqua. Laueruntque moyses et aaron ac filii eius manus suas
et pedes cum ingrederentur tectum federis et accederent ad
altare sicut preceperat dominus. Erexit et atrium per girum taber
naculi et altaris, ducto in introitu tentorio. Postquam
cuncta perfecta sunt, operuit nubes tabernaculum testimonii
et gloria domini impleuit illud. Nec poterat moyses ingredi
tectum federis nube operiente omnia et maiestate
domini coruscante. cuncta nubes operiat. Si quando nubes op
eriret tabernaculum nubes deseruit proficiscebantur filii
israel per turmas suas. Si quando desuper manebant
in eodem loco. Nubes quippe domini incubabat per diem tabernaculo
et ignis in nocte uidentibus cunctis populis israel per cunctas mansiones suas.

Explicit liber hellesmoth id est exodus. habet uersus tria milia [illegible]
Incipit liber uagecra que nos leuiticum dicimus.

Uocauit autem moysen et locutus est ei dominus de tabernaculo tes
timonii dicens. Loquere filiis israel et dices ad eos. Homo
qui obtulerit ex uobis hostiam domino de pecoribus id est de
bobus et ouibus offerens uictimam, si holocaustum fuerit
eius oblatio ac de armento masculum inmaculatum offeret ad os
tium tabernaculi testimonii ad placandum sibi dominum. ponet
que manum super caput hostie et acceptabilis erit atque in expiationem eius
proficiens. Immolabitque uitulum coram domino et offerent
offerentque filii aaron sacerdotis sanguinem eius fundentes per
altaris circuitum, quod est ante hostium tabernaculi. Detractaque
pelle hostie artus in frusta concident et subicient in altari
ignem, strue lignorum ante composita, et membra que sunt cesa desuper
ordinantes, caput uidelicet et cuncta que adherent iecori, in
testinis et pedibus lotis aqua. adolebitque ea sacerdos super
altare in holocaustum et suauem odorem domino. Quod si
de pecoribus oblatio est, de ouibus siue de capris holocaustum,
anniculum et absque macula offeret, immolabitque ad
latus altaris quod respicit ad aquilonem coram domino. Sangui
nem uero illius fundent super altare filii aaron per circuitum.
Diuidentque membra et caput et omnia que adherent iecori, et inpo
nent super ligna quibus subiciendus est ignis. Intestina uero
et pedes lauabunt aqua. Et oblata omnia adolebit sacer
dos super altare in holocaustum et odorem suauissimum
domino. Si autem de auibus oblatio holocausti fuerit domino de turturi
bus et pullis columbe, offeret eam sacerdos ad altare et retorto
ad collum capite ac rupto uulneris loco decurrere fa
ciet sanguinem super crepidinem altaris. Uesiculam
uero gutturis et plumas proiciet prope altare ad orientalem plagam
in loco in quo cineres effundi solent. confringetque ascellas eius
et non secabit nec ferro diuidet eam et adolebit super altare
lignis igne supposito. Holocaustum est et oblatio suauissimi
odoris domino.

II. Anima cum obtulerit oblationem sacrificii domino simila erit

posuit et mensam

et crepidinem uesiculam
plumas

ei oblatio. Fundetque super eam oleum et ponet thus ac deferet ad filios Aaron sacerdotes: quorum unus tollet pugillum plenum similae et olei ac totum thus, et ponet memoriale super altare in odorem suavissimum Domino. Quod autem reliquum fuerit de sacrificio, erit Aaron et filiorum eius, sanctum sanctorum de oblationibus Domini. Cum autem obtuleris sacrificium coctum in clibano de simila, panes scilicet absque fermento conspersos oleo, et lagana azyma oleo lita. Si oblatio tua fuerit de sartagine, similae conspersae oleo et absque fermento, divides eam minutatim et fundes super eam oleum. Sin autem de craticula sacrificium, aeque simila oleo conspergetur. Quam offerens Domino, trades in manibus sacerdotis. Qui cum obtulerit eam, tollet memoriale de sacrificio et adolebit super altare in odorem suavitatis Domino. Quidquid autem reliquum est, erit Aaron et filiorum eius, sanctum sanctorum de oblationibus Domini. Omnis oblatio quae offertur Domino absque fermento fiet, nec quidquam fermenti ac mellis adolebitur in sacrificio Domini. Primitias tantum eorum offeretis et munera; super altare vero non ponentur in odorem suavitatis. Quidquid obtuleris sacrificii, sale condies, nec auferes sal foederis Dei tui de sacrificio tuo. In omni oblatione tua offeres sal.

Pro omni oblatione offeretur sal

Si autem obtuleris munus primarum frugum tuarum Domino de spicis adhuc virentibus, torrebis igni et confringes in morem farris, et sic offeres primitias tuas Domino, fundens super eam oleum et thus imponens, quia oblatio Domini est. De qua adolebit sacerdos in memoriam muneris partem farris fracti et olei ac totum thus.

III

Quod si hostia pacificorum fuerit eius oblatio et de bobus voluerit offerre marem sive feminam, immaculatam offeret coram Domino. Ponetque manum super caput victimae suae, quae immolabitur in introitu tabernaculi; fundentque filii Israel sacerdotes sanguinem per circuitum altaris. Et offerent de hostia pacificorum in oblationem Domino adipem qui operit vitalia, et quidquid pinguedinis est intrinsecus, duos renes cum adipe quo teguntur ilia, et reticulum iecoris cum renunculis. Adolebuntque ea super altare in holocaustum, lignis igne supposito, in oblationem suavissimi odoris Domino. Si vero de ovibus fuerit eius oblatio et pacificorum hostia, sive masculum sive feminam obtulerit, immaculata erunt. Si agnum obtulerit coram Domino, ponet manum suam super caput victimae suae, quae immolabitur in vestibulo tabernaculi testimonii; fundentque filii Aaron sanguinem eius per altaris circuitum. Et offerent de pacificorum hostia sacrificium Domino adipem et caudam totam cum renibus et pinguedinem quae operit ventrem atque universa vitalia, et utrumque renunculum cum adipe qui est iuxta ilia, reticulumque iecoris cum renunculis. Et adolebit ea sacerdos super altare in pabulum ignis et oblationis Domini. Si capra fuerit eius oblatio et obtulerit eam Domino, ponet manum suam super caput eius, immolabitque eam in introitu tabernaculi testimonii. Et fundent filii Aaron sanguinem eius per altaris circuitum. Tollentque ex ea in pastum ignis dominici adipem qui operit ventrem et qui tegit universa vitalia, duos renunculos cum reticulo quod est super eos iuxta ilia, et arvinam iecoris cum renunculis. Adolebitque ea sacerdos super altare in alimoniam ignis et suavissimi odoris. Omnis adeps Domini erit iure perpetuo in generationibus et cunctis habitaculis vestris, nec sanguinem nec adipem omnino comedetis.

IIII

Locutus est Dominus ad Moysen, dicens: Loquere filiis Israel: Anima quae peccaverit per ignorantiam et de universis mandatis Domini quae praecepit ut non fierent quippiam fecerit; si sacerdos qui est unctus peccaverit, delinquere faciens populum, offeret pro peccato suo vitulum immaculatum Domino, et adducet illum ad ostium tabernaculi testimonii coram Domino, ponetque manum super caput eius et immolabit eum Domino. Hauriet quoque de sanguine vituli inferens illud in tabernaculum testimonii. Cumque intinxerit digitum in sanguine, asperget eum septies coram Domino contra velum sanctuarii. Ponetque de eodem sanguine super cornua altaris thymiamatis gratissimi Domino, quod est in tabernaculo testimonii; omnem autem reliquum sanguinem fundet in basim altaris holocausti in introitu tabernaculi. Et adipem vituli auferet pro peccato, tam eum qui operit vitalia quam omnia quae intrinsecus sunt, duos renunculos et reticulum quod est super eos iuxta ilia, et adipem iecoris cum renunculis, sicut aufertur de vitulo hostiae pacificorum; et adolebit ea super altare holocausti. Pellem vero et omnes carnes cum capite et pedibus et intestinis et fimo, et reliquo corpore efferet extra castra in locum mundum ubi cineres effundi solent, incendetque ea super lignorum struem, quae in loco effusorum cinerum cremabuntur.

Si sacerdos peccaverit

Quod si omnis turba Israel ignoraverit et per imperitiam fecerit quod contra mandatum Domini est, et postea intellexerit peccatum suum, offeret vitulum pro peccato, adducetque eum ad ostium tabernaculi. Et ponent seniores populi manus super caput eius coram Domino. Immolatoque vitulo in conspectu Domini, inferet sacerdos qui unctus est de sanguine eius in tabernaculum testimonii, tincto digito aspergens septies contra velum. Ponetque de eodem sanguine in cornibus altaris quod est coram Domino in tabernaculo testimonii; reliquum autem sanguinem fundet iuxta basim altaris holocaustorum, quod est in ostio tabernaculi testimonii. Omnemque eius adipem tollet et adolebit super altare. Sic faciens et de hoc vitulo quomodo fecit et prius; et rogante pro eis sacerdote propitius erit Dominus. Ipsum autem vitulum efferet extra castra atque comburet sicut et priorem vitulum, quia est pro peccato multitudinis. Si peccaverit princeps et fecerit unum e pluribus per ignorantiam quod Domini lege prohibetur, et postea intellexerit peccatum suum, offeret hostiam Domino hircum de capris immaculatum. Ponetque manum suam super caput eius. Cumque immolaverit eum in loco ubi solet mactari holocaustum coram Domino, quia pro peccato est, tinget sacerdos digitum in sanguine hostiae pro peccato, tangens cornua altaris holocausti, et reliquum fundens ad basim eius. Adipem vero adolebit supra, sicut in victimis pacificorum fieri solet; rogabitque pro eo et pro peccato eius, et dimittetur ei. Quod si peccaverit anima per ignorantiam de populo terrae, ut faciat quidquam de his quae Domini lege prohibentur atque delinquat, et cognoverit peccatum suum, offeret capram immaculatam. Ponetque manum super caput hostiae quae pro peccato est, et immolabit eam in loco holocausti. Tolletque sacerdos de sanguine in digito suo, et tangens cornua altaris holocausti, reliquum fundet ad basim eius. Omnem autem adipem auferens, sicut auferri solet de victimis pacificorum, adolebit super altare in odorem suavitatis Domino; rogabitque pro eo et dimittetur ei. Si autem de pecoribus obtulerit victimam pro peccato, ovem scilicet immaculatam, ponet manum super caput eius et immolabit eam in loco ubi solent caedi holocaustorum hostiae. Sumetque sacerdos de sanguine eius in digito suo et tangens cornua altaris holocausti, reliquum fundet ad basim eius. Omnem quoque auferens adipem, sicut auferri solet adeps arietis qui immolatur pro pacificis, cremabit super altare in incensum Domini; rogabitque pro eo et pro peccato eius, et dimittetur illi.

V

Si peccaverit anima et audierit vocem iurantis testisque fuerit quod aut ipse vidit aut conscius est, nisi indicaverit, portabit iniquitatem suam. Anima quae tetigerit aliquid immundum, sive quod occisum a bestia est aut per se mortuum, aut quodlibet aliud reptile, et oblita fuerit immunditiae suae, rea est et deliquit. Et si tetigerit

etiam de inmunditia hominis iuxta omnem inpuritatem qua pollui solet, oblitaque cognoverit postea, subiacebit delicto. Anima quae iuraverit et protulerit labiis suis ut vel male quid faceret vel bene, et id ipsum iuramento et sermone firmaverit, oblitaque postea intellexerit delictum suum, agat paenitentiam pro peccato suo, et offerat agnam de gregibus sive capram, orabitque pro eo sacerdos et pro peccato eius. Sin autem non potuerit offerre pecus, offerat duos turtures vel duos pullos columbarum domino, unum pro peccato et alterum in holocaustum domino, dabitque eos sacerdoti; qui primum offerens pro peccato retorquebit caput eius ad pinnulas, ita ut collo hereat et non penitus abrumpatur; et de sanguine eius asperget parietem altaris. Quicquid autem reliquum fuerit, faciet distillare ad fundamentum eius, quia pro peccato est. Alterum vero adolebit in holocaustum, ut fieri solet, rogabitque pro eo sacerdos et pro peccato eius, et dimittetur ei. Quod si non quiverit manus eius offerre duos turtures vel duos pullos columbae, offeret pro peccato suo similae partem ephi decimam; non mittet in eam oleum, nec thuris aliquid inponet, quia pro peccato est. Tradetque eam sacerdoti, qui plenum ex ea pugillum hauriens cremabit super altare in monimentum eius qui obtulit, rogans pro illo et expians. Reliquam vero partem ipse habebit in munere. Locutusque est dominus ad moysen dicens: Anima si praevaricans caerimonias per errorem in his quae domino sunt sanctificata peccaverit, offeret pro delicto suo arietem inmaculatum de gregibus, qui emi potest duobus siclis iuxta pondus sanctuarii, et ipsum quod intulit damni restituet, et quintam partem ponet supra, tradens sacerdoti, qui rogabit pro eo offerens arietem, et dimittetur ei. Anima si peccaverit per ignorantiam, feceritque unum ex his quae domini lege prohibentur, et peccati rea intellexerit iniquitatem suam, offeret arietem inmaculatum de gregibus sacerdoti, iuxta mensuram aestimationemque peccati; qui orabit pro eo, quia nesciens fecerit, et dimittetur ei, quia per errorem deliquit in dominum. Locutusque est dominus ad moysen dicens: Anima quae peccaverit et contempto domino negaverit proximo suo depositum quod fidei eius creditum fuerat, vel vi aliquid extorserit, aut calumniam fecerit, sive rem perditam invenerit, et inficians insuper peieraverit, et quodlibet aliud ex pluribus fecerit in quibus peccare solent homines, convicta delicti reddet omnia quae per fraudem voluit obtinere integra, et quintam insuper partem addet domino, cui damnum intulerat. Pro peccato autem suo offeret arietem inmaculatum de grege, et dabit eum sacerdoti iuxta aestimationem mensuramque delicti; qui rogabit pro eo coram domino, et dimittetur illi pro singulis quae faciendo peccavit.

VI

Locutusque est dominus ad moysen dicens: Praecipe aaron et filiis eius: Haec est lex holocausti. Cremabitur in altari tota nocte usque mane; ignis ex eodem altari erit. Vestietur sacerdos tunica et feminalibus lineis; tolletque cineres quos vorans ignis exussit, et ponens iuxta altare, spoliabitur prioribus vestimentis, indutusque aliis efferet eos extra castra, et in loco mundissimo usque ad favillam consumi faciet. Ignis autem in altari semper ardebit, quem nutriet sacerdos subiciens ligna mane per singulos dies, et inposito holocausto desuper adolebit adipes pacificorum. Ignis est iste perpetuus qui numquam deficiet in altari. Haec est lex sacrificii et libamentorum quae offerent filii aaron coram domino et coram altari. Tollet sacerdos plenum pugillum similae quae conspersa est oleo, et totum thus quod super similam positum est, adolebitque illud in altari in monumentum odoris suavissimi domino. Reliquam autem partem similae comedet aaron cum filiis suis absque fermento, et comedet in loco sancto atrii tabernaculi. Ideo autem non fermentabitur, quia pars eius in domini offertur incensum. Sanctum sanctorum erit, sicut pro peccato atque delicto. Mares tantum stirpis aaron comedent illud. Legitimum ac sempiternum erit in generationibus vestris de sacrificiis domini. Omnis qui tetigerit illa sanctificabitur. Locutusque est dominus ad moysen dicens: Haec est oblatio aaron et filiorum eius quam offerre debent domino in die unctionis suae. Decimam partem ephi offerent similae in sacrificio sempiterno, mediam eius mane et mediam vespere; quae in sartagine oleo conspersa frigetur. Offeret autem eam calidam in odorem suavissimum domino sacerdos qui iure patri successerit, et tota cremabitur in altari. Omne enim sacrificium sacerdotum igne consumetur, nec quisquam comedet ex eo. Locutus est autem dominus ad moysen dicens: Loquere aaron et filiis eius: Ista est lex hostiae pro peccato. In loco ubi offertur holocaustum immolabitur coram domino. Sanctum sanctorum est. Sacerdos qui offert comedet eam in loco sancto, in atrio tabernaculi. Quicquid tetigerit carnes eius sanctificabitur. Si de sanguine illius vestis fuerit aspersa, lavabitur in loco sancto. Vas autem fictile in quo cocta est confringetur; quod si vas aeneum fuerit, fricabitur et lavabitur aqua. Omnis masculus de genere sacerdotali vescetur de carnibus eius, quia sanctum sanctorum est. Hostia enim quae caeditur pro peccato, cuius sanguis infertur in tabernaculum testimonii ad expiandum in sanctuario, non comedetur, sed conburetur igni. Haec quoque est lex hostiae pro delicto; sancta sanctorum est. Idcirco ubi immolabitur holocaustum, mactabitur et victima pro delicto; sanguis eius per gyrum fundetur altaris. Offerent ex ea caudam et adipem qui operit vitalia, duos renunculos et pinguedinem quae iuxta ilia est, reticulumque iecoris cum renunculis. Et adolebit ea sacerdos super altare; incensum est domini pro delicto. Omnis masculus de sacerdotali genere in loco sancto vescetur his carnibus, quia sanctum sanctorum est. Sicut pro peccato offertur hostia, ita et pro delicto; utriusque hostiae lex una erit; ad sacerdotem qui eam obtulerit pertinebit. Sacerdos qui offert holocausti victimam habebit pellem eius. Et omne sacrificium similae quod coquitur in clibano et quicquid in craticula vel in sartagine praeparatur eius erit sacerdotis a quo offertur. Sive oleo conspersa sive arida fuerint, cunctis filiis aaron mensura aequa per singulos dividetur.

VII

Haec est lex hostiae pacificorum quae offertur domino. Si pro gratiarum actione fuerit oblatio, offerent panes absque fermento conspersos oleo, et lagana azima uncta oleo, coctamque similam et collyridas olei admixtione conspersas, panes quoque fermentatos cum hostia gratiarum quae immolatur pro pacificis; ex quibus unus pro primitiis offeretur domino, et erit sacerdotis qui fundet hostiae sanguinem. Cuius carnes eadem comedentur die, nec remanebit ex eis quicquam usque mane. Si voto vel sponte quisquam obtulerit hostiam, eadem similiter edetur die; sed et si quid in crastinum remanserit, vesci licitum est. Quicquid autem tertius invenerit dies, ignis absumet. Si quis de carnibus victimae pacificorum die tertio comederit, irrita fiet oblatio, nec proderit offerenti; quin potius quaecumque anima tali se edulio contaminaverit, praevaricationis rea erit. Caro quae aliquid tetigerit inmundum non comedetur, sed conburetur igne. Qui fuerit mundus vescetur ex ea. Anima polluta quae ederit de carnibus hostiae pacificorum quae oblata est domino peribit de populis suis. Et quae tetigerit inmunditiam hominis vel iumenti sive omnis rei quae polluere potest, et comederit de huiuscemodi carnibus, interibit de populis suis. Locutusque est dominus ad moysen dicens: Loquere filiis israhel: Adipem ovis et bovis et caprae non comedetis. Adipem cadaveris morticini et eius animalis quod a bestia captum est habebitis in varios usus. Si quis adipem qui offerri debet in incensum domini comederit, peribit de populo suo. Sanguinem quoque omnis animalis non sumetis in cibo, tam de avibus quam de pecoribus. Omnis anima quae ederit sanguinem peribit de populis suis. Locutusque est dominus ad moysen dicens:

collyridas

Subucula et vesta

De victimis et holocaustis

dicens: loquere filiis Israel dicens: qui offert victimam pacificorum domino, offerat simul et sacrificium, id est libamenta eius. Tenebit manibus adipem hostie et pectusculum. Cumque ambo oblata domino consecraverit, tradet sacerdoti, qui adolebit adipem super altare: pectusculum autem erit Aaron et filiorum eius. Armus quoque dexter de pacificorum hostiis cedet in primitias sacerdotis. Qui obtulerit sanguinem et adipem filiorum Aaron, ipse habebit et armum dextrum in portione sua. Pectusculum enim elevationis et armum separationis tuli a filiis Israel de hostiis eorum pacificis, et dedi Aaron sacerdoti et filiis eius lege perpetua ab omni populo Israel. Hec est unctio Aaron et filiorum eius in cerimoniis domini, die qua obtulit eos Moyses, ut sacerdotio fungerentur: et que precepit dari eis dominus a filiis Israel religione perpetua in generationibus suis. Ista est lex holocausti et sacrificii pro peccato atque delicto, et pro consecratione et pacificorum victimis: quam constituit dominus Moysi in monte Synai, quando mandavit filiis Israel ut offerrent oblationes suas domino in deserto Synai.

VIII

Locutusque est dominus ad Moysen dicens: Tolle Aaron et filios eius, vestes eorum et unctionis oleum, vitulum pro peccato, et duos arietes, canistrum cum azymis, et congregabis omnem cetum ad hostium tabernaculi. Fecit Moyses ut dominus imperaverat. Congregataque omni turba ante fores tabernaculi, ait: Iste est sermo quem iussit dominus fieri. Statimque obtulit Aaron et filios eius. Cumque lavisset eos, vestivit pontificem subucula linea, accingens eum balteo, et induens tunica iacinctina, et desuper humerale imposuit: quod astringens cingulo aptavit rationali, in quo erat doctrina et veritas. Cidari quoque texit caput: et super eam contra frontem posuit laminam auream consecratam in sanctificatione, sicut preceperat ei dominus. Tulit et unctionis oleum, quo linivit tabernaculum cum omni supellectili sua. Cumque sanctificans aspersisset altare septem vicibus, unxit illud, et omnia vasa eius, labrumque cum basi sua sanctificavit oleo. Quod fudit super caput Aaron, et unxit eum, et consecravit: filios quoque eius oblatos vestivit tunicis lineis, et cinxit balteo, imposuitque mitras, ut iusserat dominus. Obtulit et vitulum pro peccato. Cumque super caput eius posuissent Aaron et filii eius manus suas, immolavit eum: hauriens sanguinem, et tincto digito tetigit cornua altaris per gyrum. Quo expiato et sanctificato, fudit reliquum sanguinem ad fundamenta eius. Adipem vero qui erat super vitalia, et reticulum iecoris, duosque renunculos cum arvinulis suis adolevit super altare: vitulum cum pelle et carnibus et fimo cremans extra castra, sicut preceperat dominus. Obtulit et arietem in holocaustum: super cuius caput cum imposuissent Aaron et filii eius manus suas, immolavit eum, et fudit sanguinem eius per altaris circuitum. Ipsumque arietem in frusta concidens, caput eius et artus et adipem adolevit igni, lotis prius intestinis et pedibus: totumque simul arietem incendit super altare, eo quod esset holocaustum suavissimi odoris domino, sicut preceperat ei. Obtulit et arietem secundum in consecrationem sacerdotum: posueruntque super caput eius Aaron et filii eius manus suas. Quem cum immolasset Moyses, sumens de sanguine eius tetigit extremum auricule dextre Aaron, et pollicem manus eius dextre, similiter et pedis. Obtulit et filios Aaron. Cumque de sanguine arietis immolati tetigisset extremum auricule singulorum dextre, et pollices manus ac pedis dextri, reliquum fudit super altare per circuitum. Adipem vero et caudam, omnemque pinguedinem que operit intestina, reticulumque iecoris, et duos renes cum adipibus suis, et armo dextro separavit. Tollens autem de canistro azymorum, quod erat coram domino, panem absque fermento, et collyridam conspersam oleo, laganumque posuit super adipes et armum dextrum: tradens simul omnia Aaron et filiis eius. Qui postquam levaverunt ea coram domino, rursum suscepta de manibus eorum adolevit super altare holocausti, eo quod consecrationis esset oblatio, in odorem suavitatis sacrificii domino. Tulitque pectusculum, elevans illud coram domino de ariete consecrationis in partem suam, sicut preceperat ei dominus. Assumensque unguentum et sanguinem qui erat in altari, aspersit super Aaron et vestimenta eius, et super filios illius ac vestes eorum. Cumque sanctificasset eos in vestitu suo, precepit eis dicens: Coquite carnes ante fores tabernaculi, et ibi comedite eas: panes quoque consecrationis edite, qui positi sunt in canistro, sicut precepit mihi dominus dicens: Aaron et filii eius comedent eos. Quicquid autem reliquum fuerit de carne et panibus, ignis absumet. De hostio quoque tabernaculi non exibitis septem diebus, usque ad diem quo complebitur tempus consecrationis vestre. Septem enim diebus finitur consecratio: sicut et in presentiarum factum est, ut ritus sacrificii compleretur. Die ac nocte manebitis in tabernaculo observantes custodias domini, ne moriamini. Sic enim preceptum est. Feceruntque Aaron et filii eius cuncta que locutus est dominus per manum Moysi.

IX

Facto autem octavo die vocavit Moyses Aaron et filios eius ac maiores natu Israel, dixitque ad Aaron: Tolle de armento vitulum pro peccato, et arietem in holocaustum, utrumque immaculatum, et offer illos coram domino. Et ad filios Israel loqueris: Tollite hircum pro peccato, et vitulum atque agnum anniculos et sine macula in holocaustum, bovem et arietem pro pacificis: et immolate eos coram domino, in sacrificio singulorum similam oleo conspersam offerentes: hodie enim dominus apparebit vobis. Tulerunt ergo cuncta que iusserat Moyses ad hostium tabernaculi: ubi cum omnis multitudo astaret, ait Moyses: Iste est sermo quem precepit dominus: facite, et apparebit vobis gloria eius. Et dixit ad Aaron: Accede ad altare, et immola pro peccato tuo: offer holocaustum, et deprecare pro te et pro populo: cumque mactaveris hostiam populi, ora pro eo, sicut precepit dominus. Statimque Aaron accedens ad altare immolavit vitulum pro peccato suo: cuius sanguinem obtulerunt ei filii sui: in quo tingens digitum, tetigit cornua altaris, et fudit residuum ad basim eius. Adipemque et renunculos ac reticulum iecoris, que sunt pro peccato, adolevit super altare, sicut preceperat dominus Moysi: carnes vero et pellem eius extra castra combussit igni. Immolavit et holocausti victimam: obtuleruntque ei filii sui sanguinem eius, quem fudit per altaris circuitum. Ipsam etiam hostiam in frusta concisam, cum capite et membris singulis obtulerunt: que omnia super altare cremavit igni, lotis aqua prius intestinis et pedibus. Et pro peccato populi offerens, mactavit hircum: expiatoque altari, fecit holocaustum, addens in sacrificio libamenta, que pariter offeruntur, et adolens ea super altare, absque cerimoniis holocausti matutini. Immolavit et bovem atque arietem, hostias pacificas populi: obtuleruntque ei filii sui sanguinem, quem fudit super altare in circuitum. Adipem autem bovis et caudam arietis, renunculosque cum adipibus suis, et reticulum iecoris, posuerunt super pectora: cumque cremati essent adipes super altare, pectora eorum et armos dextros separavit Aaron, elevans coram domino, sicut preceperat Moyses. Et extendens manus ad populum, benedixit ei. Sicque completis hostiis pro peccato et holocaustis et pacificis, descendit. Ingressi autem Moyses et Aaron tabernaculum testimonii, et deinceps egressi benedixerunt populo.

Subucula

apparuitque gloria domini omni multitudini. Et ecce egressus ignis a domino devoravit holocaustum et adipes qui erant super altare. Quod cum vidissent turbe laudaverunt dominum

X ruentes in facies suas. Arreptisque nadab et abiu filii aaron turibulis: posuerunt ignem et incensum desuper offerentes coram domino ignem alienum quod eis preceptum non erat. Egressusque ignis a domino devoravit eos et mortui sunt coram domino. Dixitque moyses ad aaron. Hoc est quod locutus est dominus. Sanctificabor in his qui appropinquant mihi et in conspectu omnis populi glorificabor. Quod audiens tacuit aaron. Vocatis autem moyses misael et elisaphan filiis oziel patrui aaron ait ad eos. Ite et tollite fratres vestros de conspectu sanctuarii et asportate extra castra. Confestimque pergentes tulerunt eos sicut iacebant vestitos lineis tunicis et eiecerunt foras ut sibi fuerat imperatum. Locutusque est moyses ad aaron et ad eleazar et ithamar filios eius. Capita vestra nolite nudare et vestimenta nolite scindere ne forte moriamini et super omnem cetum oriatur indignatio. Fratres vestri et omnis domus israel plangant incendium quod dominus suscitavit. Vos autem non egrediemini fores tabernaculi alioquin peribitis. Oleum quippe sancte unctionis est super vos. Qui fecerunt omnia iuxta preceptum domini. Dixit quoque dominus ad aaron. Vinum et omne quod inebriare potest non bibetis tu et filii tui quando intratis in tabernaculum testimonii ne moriamini. Quia preceptum est sempiternum in generationes vestras. Et ut habeatis scientiam discernendi inter sanctum et prophanum inter pollutum et mundum. Doceatisque filios israel omnia legitima mea que locutus est dominus ad eos per manum moysi. Locutusque est moyses ad aaron et eleazar et ithamar filios eius qui residui erant. Tollite sacrificium quod remansit de oblatione domini et comedite illud absque fermento iuxta altare quia sanctum sanctorum est. Comedetis autem in loco sancto quod datum est tibi et filiis tuis de oblationibus domini sicut preceptum est mihi. Pectusculum quoque quod oblatum est et armum qui separatus est edetis in loco mundissimo tu et filii tui et filie tue tecum. Tibi enim ac liberis tuis reposita sunt de hostiis salutaribus filiorum israel eo quod armum et pectus et adipes qui cremantur in altari elevaverunt coram domino et pertineant ad te et ad filios tuos lege perpetua sicut precepit dominus. Inter hec hyrcum qui oblatus fuerat pro peccato cum quereret moyses exustum repperit. Iratusque contra eleazar et ithamar filios aaron qui remanserant ait. Cur non comedistis hostiam pro peccato in loco sancto que sancta sanctorum est et data vobis ut portetis iniquitatem multitudinis et rogetis pro ea in conspectu domini. Presertim cum de sanguine illius non sit illatum intra sancta et comedere eam debueritis in sanctuario sicut preceptum est mihi. Respondit aaron. Oblata est hodie victima pro peccato et holocaustum coram domino. Mihi autem accidit quod vides. Quomodo potui comedere eam aut placere deo in ceremoniis mente lugubri. Quod cum audisset moyses recepit satisfactionem.

XI Locutusque est dominus ad moysen et aaron dicens. Dicite filiis israel. Ista sunt animalia que comedere debetis de cunctis animantibus terre. Omne quod habet divisam ungulam et ruminat in pecoribus comedetis. Quicquid autem ruminat quidem et habet ungulam sed non dividit eam sicut camelus et cetera non comedetis illud et inter inmunda reputabitis. Chyrogryllus qui ruminat ungulamque non dividit inmundus est. Lepus quoque nam et ipse ruminat sed ungulam non dividit. Et sus que cum ungulam dividat non ruminat. Horum carnibus non vescemini nec cadavera contingetis quia inmunda sunt vobis. Hec sunt que gignuntur in aquis et vesci licitum est. Omne quod habet pinnulas et squamas tam in mari quam in fluminibus et stagnis comedetis. Quicquid autem pinnulas et squamas non habet eorum que in aquis moventur et vivunt abhominabile vobis exsecrandumque erit. Carnes eorum non comedetis. Morticina vitabitis. Cuncta que non habent pinnulas et squamas in aquis polluta erunt. Hec sunt que de avibus comedere non debetis et vitanda sunt vobis. Aquilam et gryphem et aliaetum et milvum ac vulturem iuxta genus suum et omne corvini generis in similitudinem sui. Struthionem et noctuam et larum et accipitrem iuxta genus suum. Bubonem et mergulum et ibin cignum et onocrotalum et porphirionem herodium et caradrion iuxta genus suum. Upupam quoque et vespertilionem. Omne de volucribus quod graditur super quattuor pedes abhominabile erit vobis. Quicquid autem ambulat super quattuor pedes sed habet longiora retro crura per que salit super terram comedere debetis. Ut est bruchus in genere suo et attacus atque ophiomachus ac locusta singula iuxta genus suum. Quicquid autem ex volucribus quattuor tantum habet pedes exsecrabile erit vobis. Et quicumque morticina eorum tetigerit polluetur et erit inmundus usque ad vesperam. Et si necesse fuerit ut portet quippiam horum mortuum lavabit vestimenta sua et inmundus erit usque ad solis occasum. Omne animal quod habet quidem ungulam sed non dividit eam nec ruminat inmundum erit. Et quicquid tetigerit illud contaminabitur. Quod ambulat super manus ex cunctis animantibus que incedunt quadrupedia inmundum erit. Qui tetigerit morticina eorum polluetur usque ad vesperam. Et qui portaverit huiusmodi cadavera lavabit vestimenta sua et inmundus erit usque ad vesperam. Quia omnia hec inmunda sunt vobis. Hec quoque inter polluta reputabuntur de his que moventur in terra. Mustela et mus et crocodillus singula iuxta genus suum. Migale et cameleon et stellio et lacerta et talpa. Hec omnia inmunda sunt. Qui tetigerit morticina eorum inmundus erit usque ad vesperam. Et super quod ceciderit quicquam de morticinis eorum polluetur. Tam vas ligneum et vestimentum quam pelles et cilicia et quicquid est in quo fit opus tinguentur aqua et polluta erunt usque ad vesperam et sic postea mundabuntur. Vas autem fictile in quod horum quicquam intro ceciderit polluetur et idcirco frangendum est. Omnis cibus quem comedetis si fusa fuerit super eum aqua inmundus erit. Et omne liquens quod bibitur de universo vase inmundum erit. Et quicquid de morticinis istiusmodi ceciderit super illud inmundum erit. Sive clibani sive cytropodes destruentur et inmundi erunt. Fontes vero et cisterne et omnis aquarum congregatio munda erit. Qui morticinum eorum tetigerit polluetur. Si ceciderit super sementem non polluet eam. Sin autem quispiam aqua sementem perfuderit et postea morticinis tacta fuerit illico polluetur. Si mortuum fuerit animal quod licet vobis comedere qui cadaver eius tetigerit inmundus erit usque ad vesperam. Et qui comederit ex eo quippiam sive portaverit lavabit vestimenta sua et inmundus erit usque ad vesperam. Omne quod reptat super terram abhominabile erit nec assumetur in cibum. Quicquid super pectus quadrupes graditur et multos habet pedes sive per humum trahitur non comedetis quia abhominabile est. Nolite contaminare animas vestras nec tangatis quicquam eorum

ne immundi sitis. Ego enim sum dominus Deus vester. Sancti estote quoniam sanctus ego sum. Ne polluatis animas vestras in omni reptili quod movetur super terram. Ego sum dominus qui eduxi vos de terra Egypti ut essem vobis in Deum. Sancti eritis quia ego sanctus sum. Ista est lex animantium ac volucrum et omnis anime viventis que movetur in aqua et reptat in terra, ut differentias noveritis mundi et immundi, et sciatis quid comedere et quid respuere debeatis.

XII

Mulier que concepit ... mundetur

Locutus est dominus ad Moysen dicens: Loquere ad filios Israel et dices ad eos: Mulier si conceperit semen et pepererit masculum, immunda erit septem diebus iuxta dies separationis menstrue, et die octavo circumcidetur infantulus. Ipsa vero triginta tribus diebus manebit in sanguine purificationis sue. Omne sanctum non tanget, nec ingredietur sanctuarium donec impleantur dies purificationis eius. Sin autem feminam pepererit, immunda erit duabus ebdomadibus iuxta ritum fluxus menstrui, et sexaginta et sex diebus manebit in sanguine purificationis sue. Cumque expleti fuerint dies purificationis sue pro filio sive pro filia, offeret agnum anniculum in holocaustum et pullum columbe sive turturem pro peccato ad hostium tabernaculi testimonii, et tradet sacerdoti, qui offeret illa coram domino et orabit pro ea, et sic mundabitur a profluvio sanguinis sui. Ista est lex parientis masculum aut feminam. Quod si non invenerit manus eius nec potuerit offerre agnum, sumet duos turtures vel duos pullos columbarum, unum in holocaustum et alterum pro peccato, orabitque pro ea sacerdos, et sic mundabitur.

offerunt agnum et cetera

sive turtures et cetera

XIII

Locutus est dominus ad Moysen et Aaron dicens: Homo in cuius carne et cute ortus fuerit diversus color sive pustula aut quasi lucens quippiam, id est plaga lepre, adducetur ad Aaron sacerdotem vel ad unum quemlibet filiorum eius. Qui cum viderit lepram in cute et pilos in album mutatos colorem, ipsamque speciem lepre humiliorem cute et carne reliqua, plaga lepre est, et ad arbitrium eius separabitur. Sin autem lucens candor fuerit in cute nec humilior carne reliqua, et pili coloris pristini, recludet eum sacerdos septem diebus, et considerabit die septimo, et siquidem lepra ultra non creverit nec transierit in cute priores terminos, rursum includet eum septem aliis diebus. Et die septimo contemplabitur; si obscurior fuerit lepra et non creverit in cute, mundabit eum, quia scabies est; lavabitque homo vestimenta sua et mundus erit. Quod si postquam a sacerdote visus est et redditus munditie, iterum lepra creverit, adducetur ad eum et immunditie condempnabitur. Plaga lepre si fuerit in homine, adducetur ad sacerdotem, et videbit eum. Cumque color albus in cute fuerit et capillorum mutaverit aspectum, ipsa quoque caro viva apparuerit, lepra vetustissima iudicabitur atque inolita cuti. Contaminabit itaque eum sacerdos et non recludet, quia perspicue immunditie est. Sin autem effloruerit discurrens lepra in cute, et operuerit omnem carnem a capite usque ad pedes quicquid sub aspectu oculorum cadit, considerabit eum sacerdos, et teneri lepra mundissima iudicabit, eo quod omnis in candorem versa sit, et idcirco homo mundus erit. Quando vero caro vivens in eo apparuerit, tunc sacerdotis iudicio polluetur et inter immundos reputabitur. Caro enim viva si lepra aspergitur immunda est. Quod si rursum versa fuerit in alborem et operuerit totum hominem, considerabit eum sacerdos et mundum esse decernet. Caro et cutis in qua ulcus natum est et sanatum, et in loco ulceris cicatrix apparuerit alba sive subrufa, adducetur ad sacerdotem homo. Qui cum viderit locum lepre humiliorem carne reliqua et pilos versos in candorem, contaminabit eum; plaga enim lepre orta est in ulcere. Quod si pilus coloris est pristini et cicatrix subobscura et vicina carne non est humilior, recludet eum septem diebus, et siquidem creverit, adiudicabit eum lepre. Sin autem steterit in loco suo, ulceris est cicatrix, et homo mundus erit. Caro autem et cutis quam ignis exusserit, et sanata albam sive rufam habuerit cicatricem, considerabit eam sacerdos, et ecce versa est in alborem, et locus eius reliqua cute humilior; contaminabit eum, quia plaga lepre in cicatrice orta est. Quod si pilorum color non fuerit immutatus, nec humilior plaga carne reliqua, et ipsa lepre species fuerit subobscura, recludet eum septem diebus, et die septimo contemplabitur; si creverit in cute lepra, contaminabit eum. Sin autem in loco suo candor steterit non satis clarus, plaga combustionis est, et idcirco mundabitur, quia cicatrix est combusture. Vir sive mulier in cuius capite vel barba germinaverit lepra, videbit eos sacerdos, et siquidem humilior locus fuerit carne reliqua et capillus flavus solitoque subtilior, contaminabit eos, quia lepra capitis ac barbe est. Sin autem viderit locum macule equalem carni vicine et capillum nigrum, recludet eos septem diebus, et die septimo intuebitur. Si non creverit macula et capillus sui coloris est, et locus plage carni relique equalis, radetur homo absque loco macule et includetur septem diebus aliis. Si die septimo visa fuerit stetisse plaga in loco suo, nec humilior carne reliqua, mundabit eum, lotisque vestibus suis mundus erit. Sin autem post emundationem rursus creverit macula in cute, non queret amplius utrum capillus in flavum colorem sit commutatus, quia aperte immundus est. Porro si steterit macula et capilli nigri fuerint, noverit hominem sanatum esse, et confidenter eum pronuntiet mundum. Vir et mulier in cuius cute candor apparuerit, intuebitur eos sacerdos. Si deprehenderit subobscurum alborem lucere in cute, sciat non esse lepram sed maculam coloris candidi, et hominem mundum. Vir de cuius capite capilli fluunt calvus et mundus est; et si a fronte ceciderint pili, recalvaster et mundus est. Sin autem in calvitio sive in recalvatione albus vel rufus color fuerit exortus, et hoc sacerdos viderit, condempnabit eum haud dubie lepre que orta est in calvitio. Quicumque ergo maculatus fuerit lepra et separatus est ad arbitrium sacerdotis, habebit vestimenta dissuta, caput nudum, os veste contectum; contaminatum ac sordidum se clamabit. Omni tempore quo leprosus est et immundus, solus habitabit extra castra. Vestis linea sive lanea que lepram habuerit in stamine atque subtegmine, aut certe pellis vel quicquid de pelle confectum est, si alba vel rufa macula fuerit infecta, lepra reputabitur, ostendeturque sacerdoti, qui consideratam recludet septem diebus. Et die septimo rursus aspiciens, si deprehenderit crevisse, lepra perseverans est; pollutum iudicabit vestimentum et omne in quo fuerit inventa, et idcirco comburetur flammis. Quod si eam viderit non crevisse, precipiet et lavabunt id in quo lepra est, recludetque illud septem diebus aliis. Et cum viderit faciem pristinam non recepisse, nec tamen crevisse lepram, immundum iudicabit et igne comburet, eo quod infusa sit in superficie vestimenti vel per totum lepra. Sin autem obscurior fuerit locus lepre postquam vestis est lota, abrumpet eum et a solido dividet. Quod si ultra apparuerit in his locis que prius immaculata erant, lepra volatilis et vaga debet igne comburi. Si cessaverit, lavabit aquis ea que pura sunt secundo, et munda erunt. Ista est lex lepre vestimenti lanei et linei, staminis atque subtegminis

omnis supellectilis pellicee, quomodo mundari debeat vel contaminari.

viii. XIIII Locutusque est Dominus ad Moysen dicens: Hic est ritus leprosi quando mundandus est: adducetur ad sacerdotem, qui egressus de castris, cum invenerit lepram esse mundatam, precipiet ei qui purificatur ut offerat pro se duos passeres vivos, quibus vesci licitum est, et lignum cedrinum, vermiculumque et hysopum. Et unum e passeribus immolari iubebit in vase fictili super aquas viventes; alium autem vivum cum ligno cedrino et cocco et hysopo tinguet in sanguine passeris immolati, quo asperget illum qui mundandus est septies, ut iure purgetur: et dimittet passerem vivum, ut in agrum avolet. Cumque laverit homo vestimenta sua, radet omnes pilos corporis, et lavabitur aqua: purificatusque ingredietur castra, ita dumtaxat ut maneat extra tabernaculum suum septem diebus, et die septimo radet capillos capitis, barbamque et supercilia, ac totius corporis pilos. Et lotis rursum vestibus et corpore, die octavo assumet duos agnos immaculatos, et ovem anniculam absque macula, et tres decimas simile in sacrificium, que conspersa sit oleo, et seorsum olei sextarium. Cumque sacerdos purificans hominem statuerit eum, et hec omnia coram Domino in ostio tabernaculi testimonii, tollet agnum, et offeret eum pro delicto, oleique sextarium: et oblatis ante Dominum omnibus, immolabit agnum, ubi solet immolari hostia pro peccato, et holocaustum, in loco sancto. Sicut enim pro peccato, ita et pro delicto ad sacerdotem pertinet hostia: sancta sanctorum est. Assumensque sacerdos de sanguine hostie que immolata est pro delicto, ponet super extremum auricule dextere eius qui mundatur, et super pollices manus dextere et pedis: et de olei sextario mittet in manum suam sinistram, tinguetque digitum dextrum in eo, et asperget septies coram Domino. Quod autem reliquum est olei in leva manu, fundet super extremum auricule dextere eius qui mundatur, et super pollices manus ac pedis dextri, et super sanguinem qui effusus est pro delicto, et super caput eius. Rogabitque pro eo coram Domino, et faciet sacrificium pro peccato: tunc immolabit holocaustum, et ponet illud in altari cum libamentis suis, et homo rite mundabitur. Quod si pauper est, et non potest manus eius invenire que dicta sunt, sumet agnum pro delicto ad oblationem, ut roget pro eo sacerdos, decimamque partem simile conspersam oleo in sacrificium, et olei sextarium, duosque turtures sive duos pullos columbe, quorum sit unus pro peccato, et alter in holocaustum: offeretque ea die octavo purificationis sue sacerdoti, ad ostium tabernaculi testimonii coram Domino. Qui suscipiens agnum pro delicto et sextarium olei, levabit simul: immolatoque agno, de sanguine eius ponet super extremum auricule dextere illius qui mundatur, et super pollices manus eius ac pedis dextri: olei vero partem mittet in manum suam sinistram, in quo tinguens digitum dextere manus asperget septies coram Domino: tangetque extremum dextere auricule illius qui mundatur, et pollices manus ac pedis dextri in loco sanguinis qui effusus est pro delicto: reliquam autem partem olei que est in sinistra manu, mittet super caput purificati, ut placet pro eo Dominum: et turturem sive pullum columbe offeret, unum pro delicto, et alterum in holocaustum cum libamentis suis. Hoc est sacrificium leprosi, qui habere non potest omnia in emundationem sui.

Locutusque est Dominus ad Moysen et Aaron dicens: Cum ingressi fueritis terram Chanaan, quam ego dabo vobis in possessionem, si fuerit plaga lepre in edibus, ibit cuius est domus nuntians sacerdoti, et dicet: Quasi plaga lepre videtur mihi esse in domo mea. At ille precipiet ut efferant universa de domo, priusquam ingrediatur eam, et videat utrum leprosa sit, ne immunda fiant omnia que in domo sunt. Intrabitque postea ut consideret lepram domus: et cum viderit in parietibus illius quasi valliculas pallore sive rubore deformes, et humiliores superficie reliqua, egredietur ostium domus, et statim claudet illam septem diebus. Reversusque die septimo, considerabit eam. Si invenerit crevisse lepram, iubebit erui lapides in quibus lepra est, et proici eos extra civitatem in locum immundum: domum autem ipsam radi intrinsecus per circuitum, et spargi pulverem rasure extra urbem in locum immundum, lapidesque alios reponi pro his qui ablati fuerant, et luto alio liniri domum. Sin autem postquam eruti sunt lapides, et pulvis erasus, et alia terra lita, ingressus sacerdos viderit reversam lepram, et parietes aspersos maculis, lepra est perseverans, et immunda domus: quam statim destruent, et lapides eius ac ligna, atque universum pulverem proicient extra oppidum in locum immundum. Qui intraverit domum quando clausa est, immundus erit usque ad vesperum: et qui dormierit in ea, et comederit quippiam, lavabit vestimenta sua. Quod si introiens sacerdos viderit lepram non crevisse in domo, postquam denuo lita fuerit, purificabit eam, reddita sanitate: et in purificationem eius sumet duos passeres, lignumque cedrinum, et vermiculum atque hysopum: et immolato uno passere in vase fictili super aquas vivas, tollet lignum cedrinum, et hysopum, et coccum, et passerem vivum, et tinguet omnia in sanguine passeris immolati, atque in aquis viventibus, et asperget domum septies, purificabitque eam tam in sanguine passeris quam in aquis viventibus, et in passere vivo, et in ligno cedrino, et hysopo atque vermiculo. Cumque dimiserit passerem avolare in agrum libere, orabit pro domo, et iure mundabitur. Ista est lex omnis lepre et percussure, lepre vestium et domorum, cicatricis et erumpentium papularum, lucentis macule, et in varias species coloribus immutatis, ut possit sciri quo tempore mundum quid vel immundum sit.

XV Locutusque est Dominus ad Moysen et Aaron dicens: Loquimini filiis Israel, et dicite eis: Vir qui patitur fluxum seminis, immundus erit. Et tunc iudicabitur huic vitio subiacere, cum per momenta singula adheserit carni eius, atque concreverit fedus humor. Omne stratum in quo dormierit, immundum erit, et ubicumque sederit. Si quis hominum tetigerit lectum eius, lavabit vestimenta sua: et ipse lotus aqua, immundus erit usque ad vesperum. Si sederit ubi ille sederat, et ipse lavabit vestimenta sua: et lotus aqua, immundus erit usque ad vesperum. Qui tetigerit carnem eius, lavabit vestimenta sua: et ipse lotus aqua, immundus erit usque ad vesperum. Si salivam huiuscemodi homo iecerit super eum qui mundus est, lavabit vestimenta sua: et lotus aqua, immundus erit usque ad vesperum. Sagma super quo sederit, immundum erit: et quicquid sub eo fuerit qui fluxum seminis patitur, pollutum erit usque ad vesperum. Qui portaverit horum aliquid, lavabit vestimenta sua: et ipse lotus aqua, immundus erit usque ad vesperum. Omnis quem tetigerit qui talis est, non lotis ante manibus, lavabit vestimenta sua: et lotus aqua, immundus erit usque ad vesperum. Vas fictile quod tetigerit, confringetur: vas autem ligneum lavabitur aqua. Si sanatus fuerit qui huiuscemodi sustinet passionem, numerabit septem dies post emundationem sui, et lotis vestibus ac toto corpore in aquis viventibus, erit mundus. Die autem octavo sumet duos turtures, aut duos pullos columbe, et veniet in conspectu Domini ad ostium tabernaculi testimonii, dabitque eos sacerdoti, qui faciet unum pro peccato, et alterum in holocaustum: rogabitque pro eo coram Domino, ut emundetur a fluxu seminis sui. Vir de quo egreditur semen coitus, lavabit aqua omne corpus suum: et immundus erit usque ad vesperum. Vestem et pellem quam habuerit, lavabit aqua, et immunda erit usque ad vesperum. Mulier cum qua coierit, lavabitur aqua, et immunda erit usque ad vesperum. Mulier que redeunte mense patitur fluxum sanguinis, septem diebus separabitur. Omnis qui tetigerit eam, immundus erit usque ad vesperum, et in quo dormierit vel sederit diebus separationis sue polluetur. Qui tetigerit lectum eius, lavabit vestimenta sua: et ipse lotus aqua, immundus erit usque ad vesperum. Omne vas super quo illa sederit, quisquis attigerit, lavabit vestimenta sua: et ipse lotus aqua, pollutus erit usque ad vesperum. Si coierit cum ea vir tempore sanguinis menstrualis, immundus erit septem diebus: et omne stratum in quo dormierit polluetur. Mulier que

Marginal notes: no b; pro peccato et pro delicto; 2os turtures; 2os passeres; et ysopum; 2os turtures

mulier diebus pluribus fluxu sanguinis non in tempore menstruali, vel quae post menstruum sanguinem fluere non cessaverit, quamdiu huic subiacet passioni, immunda erit quasi sit in tempore menstruo. Omne vas in quo sederit, et omne stratum in quo dormierit polluetur. Quicumque tetigerit ea lavabit vestimenta sua, et ipse lotus aqua immundus erit usque ad vesperum. Si steterit sanguis et fluere cessaverit, septem dies numerabit purificationis suae, et octavo die offeret pro se sacerdoti duos turtures aut duos pullos columbarum ad ostium tabernaculi testimonii. Qui unum faciet pro peccato et alterum in holocaustum, rogabitque pro ea coram Domino pro fluxu immunditiae eius. Docebitis ergo filios Israel ut caveant immunditiam, et non moriantur in sordibus suis, cum polluerint tabernaculum meum quod est inter eos. Ista est lex eius qui patitur fluxum seminis et qui polluitur coitu, et quae menstruis temporibus separatur, vel quae iugi fluit sanguine, et hominis qui dormierit cum ea.

XVI

Duo filii Aaron interfecti sunt

Locutusque est Dominus ad Moysen post mortem filiorum duorum Aaron quando offerentes ignem alienum interfecti sunt, et praecepit ei dicens: Loquere ad Aaron fratrem tuum ne omni tempore ingrediatur sanctuarium quod est intra velum coram propitiatorio quo tegitur arca, ut non moriatur, quia in nube apparebo super oraculum, nisi haec ante fecerit: Vitulum offeret pro peccato et arietem in holocaustum. Tunica linea vestietur, feminalibus lineis verecunda celabit, accingetur zona linea, cidarim lineam imponet capiti; haec enim vestimenta sunt sancta, quibus cunctis cum lotus fuerit induetur. Suscipietque ab universa multitudine filiorum Israel duos hircos pro peccato et unum arietem in holocaustum. Cumque obtulerit vitulum et oraverit pro se et pro domo sua, duos hircos stare faciet coram Domino in ostio tabernaculi testimonii, mittens super utrumque sortem, unam Domino et alteram capro emissario. Cuius exierit sors Domino, offeret illum pro peccato. Cuius autem in caprum emissarium, statuet eum vivum coram Domino, ut fundat preces super eo, et emittat eum in solitudinem. His rite celebratis, offeret vitulum et rogans pro se et pro domo sua immolabit eum. Assumptoque turibulo quod de prunis altaris impleverit, et hauriens manu compositum thymiama in incensum, ultra velum intrabit in sancta, ut positis super ignem aromatibus, nebula eorum et vapor operiat oraculum quod est super testimonium, et non moriatur. Tollet quoque de sanguine vituli et asperget digito septies contra propitiatorium ad orientem. Cumque mactaverit hircum pro peccato populi, inferet sanguinem eius intra velum sicut praeceptum est de sanguine vituli, ut aspergat e regione oraculi, et expiet sanctuarium ab immunditiis filiorum Israel et a praevaricationibus eorum cunctisque peccatis. Iuxta hunc ritum faciet tabernaculo testimonii quod fixum est inter eos in medio sordium habitationis eorum. Nullus hominum sit in tabernaculo quando pontifex ingreditur sanctuarium ut roget pro se et pro domo sua et pro universo coetu Israel, donec egrediatur. Cum autem exierit ad altare quod coram Domino est, oret pro se, et sumptum sanguinem vituli atque hirci fundat super cornua eius per gyrum, aspergensque digito septies expiet et sanctificet illud ab immunditiis filiorum Israel. Postquam emundavit sanctuarium et tabernaculum et altare, tunc offerat hircum viventem, et posita utraque manu super caput eius confiteatur omnes iniquitates filiorum Israel et universa delicta atque peccata eorum; quae imprecans capiti eius emittet illum per hominem paratum in desertum. Cumque portaverit hircus omnes iniquitates eorum in terram solitariam, et dimissus fuerit in deserto, revertetur Aaron in tabernaculum testimonii, et depositis vestibus quibus prius indutus erat cum intraret sanctuarium, relictisque ibi, lavabit carnem suam in loco sancto, indueturque vestibus suis. Et postquam egressus obtulerit holocaustum suum ac plebis, rogabit tam pro se quam pro populo, et adipem qui oblatus est pro peccatis adolebit super altare. Ille vero qui dimiserit caprum emissarium lavabit vestimenta sua et corpus aqua, et sic ingredietur in castra. Vitulum autem et hircum qui pro peccato fuerant immolati, et quorum sanguis illatus est in sanctuarium ut expiatio compleretur, asportabunt foras castra et comburent igni tam pelles quam carnes eorum ac fimum. Et quicumque combusserit ea lavabit vestimenta sua et carnem aqua, et sic ingredietur in castra. Eritque hoc legitimum sempiternum vobis. Mense septimo, decima die mensis affligetis animas vestras, nullumque facietis opus, sive indigena sive advena qui peregrinatur inter vos. In hac die expiatio erit vestri atque mundatio ab omnibus peccatis vestris; coram Domino mundabimini. Sabbatum enim requietionis est, et affligetis animas vestras religione perpetua. Expiabit autem sacerdos qui unctus fuerit et cuius initiatae sunt manus ut sacerdotio fungatur pro patre suo, indueturque stola linea et vestibus sanctis, et expiabit sanctuarium et tabernaculum testimonii atque altare, sacerdotes quoque et universum populum. Eritque hoc vobis legitimum sempiternum, ut oretis pro filiis Israel et pro cunctis peccatis eorum semel in anno. Fecit igitur sicut praeceperat Dominus Moysi.

XVII

Et locutus est Dominus ad Moysen dicens: Loquere ad Aaron et filios eius et cunctos filios Israel dicens ad eos: Iste est sermo quem mandavit Dominus dicens: Homo quilibet de domo Israel si occiderit bovem aut ovem sive capram in castris vel extra castra, et non obtulerit ad ostium tabernaculi oblationem Domino, sanguinis reus erit; quasi sanguinem fuderit, sic peribit de medio populi sui. Ideo offerre debent filii Israel sacerdoti hostias suas quas occidunt in agro, ut sanctificentur Domino ante ostium tabernaculi testimonii, et immolent eas hostias pacificas Domino. Funditque sacerdos sanguinem super altare Domini ad ostium tabernaculi testimonii, et adolebit adipem in odorem suavitatis Domino. Et nequaquam ultra immolabunt hostias suas daemonibus cum quibus fornicati sunt. Legitimum sempiternum erit illis et posteris eorum. Et ad ipsos dices: Homo de filiis Israel et de advenis qui peregrinantur apud vos, qui obtulerit holocaustum sive victimam, et ad ostium tabernaculi non adduxerit eam ut offeratur Domino, interibit de populo suo. Homo quilibet de domo Israel et de advenis qui peregrinantur inter eos, si comederit sanguinem, obfirmabo faciem meam contra animam illius et disperdam eam de populo suo, quia anima carnis in sanguine est, et ego dedi illum vobis ut super altare meum in eo expietis pro animabus vestris, et sanguis pro animae piaculo sit. Ideo dixi filiis Israel: Omnis anima ex vobis non comedet sanguinem, nec ex advenis qui peregrinantur inter vos. Homo quicumque de filiis Israel et de advenis qui peregrinantur apud vos, si venatione sive aucupio ceperit feram vel avem quibus vesci licitum est, fundat sanguinem eius et operiat illum terra. Anima enim omnis carnis in sanguine est. Unde dixi filiis Israel: Sanguinem universae carnis non comedetis, quia anima carnis in sanguine est, et quicumque comederit illum interibit. Anima quae comederit morticinum vel captum a bestia, tam de indigenis quam de advenis, lavabit vestimenta sua et semetipsum aqua, et contaminatus erit usque ad vesperum, et hoc ordine mundus fiet. Quod si non laverit vestimenta sua et corpus, portabit iniquitatem suam.

XVIII

Locutus est Dominus ad Moysen dicens: Loquere filiis Israel et dices ad eos: Ego Dominus Deus vester. Iuxta consuetudinem terrae Aegypti in qua habitastis non facietis, et iuxta morem regionis Chanaan ad quam ego introducturus sum vos non agetis, nec in legitimis eorum ambulabitis. Facietis iudicia mea et praecepta mea servabitis et ambulabitis in eis. Ego Dominus Deus vester. Custodite leges meas atque iudicia, quae faciens homo vivet in eis. Ego Dominus. Omnis homo ad proximam sanguinis sui non accedet ut revelet turpitudinem eius. Ego Dominus. Turpitudinem patris tui et turpitudinem matris tuae non discoperies. Mater tua est, non revelabis turpitudinem eius. Turpitudinem uxoris patris tui non discoperies; turpitudo enim patris tui est. Turpitudinem sororis tuae ex patre sive ex matre, quae domi vel foris genita est, non revelabis. Turpitudinem filiae filii tui vel neptis ex filia non revelabis, quia turpitudo tua est. Turpitudinem filiae uxoris patris tui, quam peperit patri tuo, et soror tua

capro emissario

in solitudinem

tollet et de sanguine

cum portaverit hircus &c

non revelabis. Turpitudinem sororis patris tui non discooperies, quia caro est patris tui. Turpitudinem sororis matris tuae non revelabis, eo quod caro sit matris tuae. Turpitudinem fratris patris tui non revelabis, nec accedes ad uxorem eius, quae tibi affinitate coniungitur. Turpitudinem nurus tuae non revelabis, quia uxor est filii tui, nec discooperies ignominiam eius. Turpitudinem uxoris fratris tui non revelabis, quia turpitudo fratris tui est. Turpitudinem uxoris tuae et filiae eius non revelabis. Filiam filii eius et filiam filiae eius non sumes, ut reveles ignominiam eius, quia caro illius sunt, et talis coitus incestus est. Sororem uxoris tuae in pellicatum illius non accipies, nec revelabis turpitudinem eius adhuc illa vivente. Ad mulierem quae patitur menstrua non accedes, nec revelabis foeditatem eius. Cum uxore proximi tui non coibis, nec seminis commixtione maculaberis. De semine tuo non dabis ut consecretur idolo Moloch, nec pollues nomen Dei tui. Ego Dominus. Cum masculo non commisceberis coitu femineo, quia abominatio est. Cum omni pecore non coibis, nec maculaberis cum eo. Mulier non succumbet iumento, nec miscebitur ei, quia scelus est. Nec polluamini in omnibus his quibus contaminatae sunt universae gentes, quas ego eiciam ante conspectum vestrum, et quibus polluta est terra: cuius ego scelera visitabo, ut evomat habitatores suos. Custodite legitima mea atque iudicia, et non faciatis ex omnibus abominationibus istis: tam indigena quam colonus qui peregrinatur apud vos. Omnes enim execrationes istas fecerunt accolae terrae, qui fuerunt ante vos, et polluerunt eam. Cavete ergo ne et vos similiter evomat, cum paria feceritis, sicut evomuit gentem quae fuit ante vos. Omnis anima quae fecerit de abominationibus his quippiam, peribit de medio populi sui. Custodite mandata mea. Nolite facere quae fecerunt hii qui fuerunt ante vos, et ne polluamini in eis. Ego Dominus Deus vester.

XIX Locutus est Dominus ad Moysen, dicens: Loquere ad omnem coetum filiorum Israel, et dices ad eos: Sancti estote, quia ego sanctus sum, Dominus Deus vester. Unusquisque patrem et matrem suam timeat. Sabbata mea custodite. Ego Dominus Deus vester. Nolite converti ad idola, nec deos conflatiles faciatis vobis. Ego Dominus Deus vester. Si immolaveritis hostiam pacificorum Domino ut sit placabilis, eo die quo fuerit immolata comedetis eam, et die altero: quidquid autem residuum fuerit in diem tertium, igne comburetis. Si quis post biduum comederit ex ea, profanus erit et impietatis reus: portabit iniquitatem suam, quia sanctum Domini polluit, et peribit anima illa de populo suo. Cum messueris segetes terrae tuae, non tondebis usque ad solum superficiem terrae: nec remanentes spicas colliges. Neque in vinea tua racemos et grana decidentia congregabis, sed pauperibus et peregrinis carpenda dimittes. Ego Dominus Deus vester. Non facietis furtum. Non mentiemini, nec decipiet unusquisque proximum suum. Non periurabis in nomine meo, nec pollues nomen Dei tui. Ego Dominus. Non facies calumniam proximo tuo, nec vi opprimes eum. Non morabitur opus mercennarii tui apud te usque mane. Non maledices surdo, nec coram caeco pones offendiculum: sed timebis Dominum Deum tuum, quia ego sum Dominus. Non facies quod iniquum est, nec iniuste iudicabis. Non consideres personam pauperis, nec honores vultum potentis. Iuste iudica proximo tuo. Non eris criminator nec susurro in populis. Non stabis contra sanguinem proximi tui. Ego Dominus. Non oderis fratrem tuum in corde tuo, sed publice argue eum, ne habeas super illo peccatum. Non quaeras ultionem, nec memor eris iniuriae civium tuorum. Diliges amicum tuum sicut teipsum. Ego Dominus. Leges meas custodite. Iumenta tua non facies coire cum alterius generis animantibus. Agrum tuum non seres diverso semine. Vestem quae ex duobus texta est non indueris. Homo si dormierit cum muliere coitu seminis, quae sit ancilla etiam nubilis, et tamen pretio non redempta nec libertate donata, vapulabunt ambo, et non morientur, quia non fuit libera. Pro delicto autem suo offeret Domino ad ostium tabernaculi testimonii arietem: orabitque pro eo sacerdos, et pro delicto eius coram Domino, et repropitiabitur ei, dimitteturque peccatum. Quando ingressi fueritis terram, et plantaveritis in ea ligna pomifera, auferetis praeputia eorum. Poma quae germinant immunda erunt vobis, nec edetis ex eis. Quarto autem anno omnis fructus eorum sanctificabitur, laudabilis Domino. Quinto autem anno comedetis fructus, congregantes poma quae proferunt. Ego Dominus Deus vester. Non comedetis cum sanguine. Non augurabimini, nec observabitis somnia. Neque in rotundum attondebitis comam: nec radetis barbam. Et super mortuo non incidetis carnem vestram, neque figuras aliquas aut stigmata facietis vobis. Ego Dominus. Ne prostituas filiam tuam, ne contaminetur terra et impleatur piaculo. Sabbata mea custodite, et sanctuarium meum metuite. Ego Dominus. Ne declinetis ad magos, nec ab ariolis aliquid sciscitemini, ut polluamini per eos: ego Dominus Deus vester. Coram cano capite consurge, et honora personam senis: et time Dominum Deum tuum. Ego sum Dominus. Si habitaverit advena in terra vestra, et moratus fuerit inter vos, non exprobretis ei: sed sit inter vos quasi indigena, et diligetis eum quasi vosmetipsos: fuistis enim et vos advenae in terra Aegypti. Ego Dominus Deus vester. Nolite facere iniquum aliquid in iudicio, in regula, in pondere, in mensura. Statera iusta et aequa sint pondera, iustus modius, aequusque sextarius. Ego Dominus Deus vester, qui eduxi vos de terra Aegypti. Custodite omnia praecepta mea et universa iudicia, et facite ea. Ego Dominus.

XX Locutus est Dominus ad Moysen, dicens: Haec loqueris filiis Israel: Homo de filiis Israel, et de advenis qui habitant in Israel, si quis dederit de semine suo idolo Moloch, morte moriatur: populus terrae lapidabit eum. Et ego ponam faciem meam contra illum: succidamque eum de medio populi sui, eo quod dederit de semine suo Moloch, et contaminaverit sanctuarium meum, ac polluerit nomen sanctum meum. Quod si negligens populus terrae, et quasi parvipendens imperium meum, dimiserit hominem qui dederit de semine suo Moloch, nec voluerit eum occidere: ponam faciem meam super hominem illum et cognationem eius, succidamque et ipsum, et omnes qui consenserunt ei ut fornicarentur cum Moloch, de medio populi sui. Anima quae declinaverit ad magos et ariolos, et fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam contra eam, et interficiam illam de medio populi sui. Sanctificamini et estote sancti, quia ego Dominus Deus vester. Custodite praecepta mea, et facite ea. Ego Dominus qui sanctifico vos. Qui maledixerit patri suo aut matri, morte moriatur: patri matrique maledixit, sanguis eius sit super eum. Si moechatus quis fuerit cum uxore alterius, et adulterium perpetrarit cum coniuge proximi sui, morte moriantur et moechus et adultera. Qui dormierit cum noverca sua, et revelaverit ignominiam patris sui, morte moriantur ambo: sanguis eorum sit super eos. Si quis dormierit cum nuru sua, uterque moriatur, quia scelus operati sunt: sanguis eorum sit super eos. Qui dormierit cum masculo coitu femineo, uterque operati sunt nefas, morte moriantur: sit sanguis eorum super eos. Qui supra uxorem filiam duxerit matrem eius, scelus operatus est: vivus ardebit cum eis, nec permanebit tantum nefas in medio vestri. Qui cum iumento et pecore coierit, morte moriatur: pecus quoque occidite. Mulier quae succubuerit cuilibet iumento, simul interficietur cum eo: sanguis eorum sit super eos. Qui acceperit sororem suam filiam patris sui vel filiam matris suae, et viderit turpitudinem eius, illaque conspexerit fratris ignominiam, nefariam rem operati sunt: occidentur in conspectu populi sui, eo quod turpitudinem suam mutuo revelaverint, et portabunt iniquitatem suam. Qui coierit

incestus
vobis c
omnem c
precepta
xix
cum messueris

non augurabimini c somnia
c ne prostituas filiam tuam c sabbata mea
c coram cano capite c
c advena
c statera iusta equa pondera
sed ad magos c
de hiis qui prostituunt

fluxu menstruo coierit et revelaverit turpitudinem eius ipsaque aperuerit fontem sanguinis sui, interficientur ambo de medio populi sui. Turpitudinem materterae tuae et amitae tuae non discoperies; qui hoc fecerit ignominiam carnis suae nudavit; portabunt ambo iniquitatem suam. Qui coierit cum uxore patrui vel avunculi sui et revelaverit ignominiam cognationis suae, portabunt ambo peccatum suum; absque liberis morientur. Qui duxerit uxorem fratris sui, rem facit inlicitam; turpitudinem fratris sui revelavit; absque liberis erunt. Custodite leges meas atque iudicia et facite ea, ne et vos evomat terra quam intraturi estis et habitaturi. Nolite ambulare in legitimis nationum quas ego expulsurus sum ante vos. Omnia enim haec fecerunt et abominatus sum eos. Vobis autem loquor: Possidete terram eorum quam dabo vobis in hereditatem, terram fluentem lacte et melle. Ego Dominus Deus vester, qui separavi vos a ceteris populis. Separate ergo et vos iumentum mundum ab inmundo, et avem mundam ab inmunda; ne polluatis animas vestras in pecore et in avibus et cunctis quae moventur in terra et quae vobis ostendi esse polluta. Eritis sancti mihi, quia sanctus ego sum Dominus, et separavi vos a ceteris populis ut essetis mei.

pythonicus spiritus

XXI Vir sive mulier in quibus pythonicus vel divinationis fuerit spiritus, morte moriantur; lapidibus obruent eos; sanguis eorum sit super eos. Dixit quoque Dominus ad Moysen: Loquere ad sacerdotes filios Aaron et dices eis: Ne contaminetur sacerdos in mortibus civium suorum, nisi tantum in consanguineis ac propinquis, id est super matre et patre et filio ac filia, fratre quoque et sorore virgine quae non est nupta viro; sed nec in principe populi sui contaminabitur. Non radent caput, nec barbam, neque in carnibus suis facient incisuras. Sancti erunt Deo suo et non polluent nomen eius; incensum enim Domini et panes Dei sui offerunt, et ideo sancti erunt. Scortum et vile prostibulum non ducent uxorem, nec eam quae repudiata est a marito, quia consecrati sunt Deo suo et panes propositionis offerunt. Sit ergo sanctus, quia et ego sanctus sum Dominus qui sanctifico vos. Sacerdotis filia si deprehensa fuerit in stupro et violaverit nomen patris sui, flammis exuretur. Pontifex, id est sacerdos maximus inter fratres suos, super cuius caput fusum est unctionis oleum et cuius manus in sacerdotio consecratae sunt, vestitusque est sanctis vestibus, caput suum non discooperiet, vestimenta non scindet, et ad omnem mortuum non ingredietur omnino; super patre quoque suo et matre non contaminabitur; nec egredietur de sanctis, ne polluat sanctuarium Domini, quia oleum sanctae unctionis Dei sui super eum est. Ego Dominus.

virginem ducet uxorem

Virginem ducet uxorem; viduam et repudiatam et sordidam atque meretricem non accipiet, sed puellam de populo suo, ne commisceat stirpem generis sui vulgo gentis suae, quia ego Dominus qui sanctifico eum. Locutusque est Dominus ad Moysen dicens: Loquere ad Aaron: Homo de semine tuo per familias qui habuerit maculam, non offeret panes Deo suo, nec accedet ad ministerium eius; si caecus fuerit, si claudus, si vel parvo vel grandi et torto naso, si fracto pede, si manu, si gibbus, si lippus, si albuginem habens in oculo, si iugem scabiem, si inpetiginem in corpore, vel herniosus. Omnis qui habuerit maculam de semine Aaron sacerdotis, non accedet offerre hostias Domino, nec panes Deo suo. Vescetur tamen panibus qui offeruntur in sanctuario, ita dumtaxat ut intra velum non ingrediatur nec accedat ad altare, quia maculam habet et contaminare non debet sanctuarium meum. Ego Dominus qui sanctifico eos. Locutus est ergo Moyses ad Aaron et ad filios eius et ad omnem Israhel cuncta quae sibi fuerant imperata.

[...] de semine Aaron [...] est leprosus aut patiens fluxum [...] sanctificatis non vescetur

XXII Locutusque est Dominus ad Moysen dicens: Loquere ad Aaron et ad filios eius ut caveant ab his quae consecrata sunt filiorum Israhel, et non contaminent nomen sanctificatorum mihi quae ipsi offerunt. Ego Dominus. Dic ad eos et ad posteros eorum: Omnis homo qui accesserit de stirpe vestra ad ea quae consecrata sunt et quae obtulerunt filii Israhel Domino, in quo est inmunditia, peribit coram Domino. Ego sum Dominus. Homo de semine Aaron qui fuerit leprosus aut patiens fluxum seminis, non vescetur de his quae sanctificata sunt mihi donec sanetur. Qui tetigerit inmundum super mortuo, et ex quo egreditur semen quasi coitus, et qui tangit reptile et quodlibet inmundum cuius tactus est sordidus, inmundus erit usque ad vesperum, et non vescetur his quae sanctificata sunt; sed cum laverit carnem suam aqua, et occubuerit sol, tunc mundatus vescetur de sanctificatis, quia cibus illius est. Morticinum et captum a bestia non comedent, nec polluentur in eis. Ego sum Dominus. Custodient praecepta mea ut non subiaceant peccato et moriantur in sanctuario cum polluerint illud. Ego Dominus qui sanctifico eos. Omnis alienigena non comedet de sanctificatis; inquilinus sacerdotis et mercennarius non vescentur ex eis. Quem autem sacerdos emerit, et qui vernaculus domus eius fuerit, hii comedent ex eis. Si filia sacerdotis cuilibet ex populo nupta fuerit, de his quae sanctificata sunt et de primitiis non vescetur. Sin autem vidua vel repudiata et absque liberis reversa fuerit ad domum patris sui, sicut puella consueverat, aletur cibis patris sui. Omnis alienigena comedendi ex eis non habet potestatem. Qui comederit de sanctificatis per ignorantiam, addet quintam partem cum eo quod comedit, et dabit sacerdoti in sanctuarium. Nec contaminabunt sanctificata filiorum Israhel quae offerunt Domino, ne forte sustineant iniquitatem delicti sui cum sanctificata comederint. Ego Dominus qui sanctifico eos. Locutusque est Dominus ad Moysen dicens: Loquere ad Aaron et filios eius et ad omnes filios Israhel dicesque ad eos: Homo de domo Israhel et de advenis qui habitant apud vos, qui obtulerit oblationem suam, vel vota solvens vel sponte offerens quicquid illud obtulerit in holocaustum Domini, ut offeratur per vos, masculus inmaculatus erit ex bubus et ex ovibus et ex capris. Si maculam habuerit, non offeretis, neque erit acceptabile. Homo qui obtulerit victimam pacificorum Domino, vel vota solvens vel sponte offerens, tam de bubus quam de ovibus, inmaculatum offeret ut acceptabile sit; omnis macula non erit in eo. Si caecum fuerit, si fractum, si cicatricem habens, si papulas aut scabiem vel inpetiginem, non offeretis ea Domino, neque adolebitis ex eis super altare Domini. Bovem et ovem aure et cauda amputatis voluntarie offerre potes; votum autem ex his solvi non potest. Omne animal quod vel contritis vel tunsis vel sectis ablatisque testiculis est, non offeretis Domino, et in terra vestra hoc omnino ne faciatis. De manu alienigenae non offeretis panes Deo vestro et quicquid aliud dare voluerint, quia corrupta et maculata sunt omnia; non suscipietis ea. Locutusque est Dominus ad Moysen dicens: Bos, ovis et capra cum genita fuerint, septem diebus erunt sub ubere matris suae; die autem octavo et deinceps offerri poterunt Domino. Sive illa bos sive ovis, non immolabuntur una die cum fetibus suis. Si immolaveritis hostiam pro gratiarum actione Domino, ut possit esse placabilis, eodem die comedetis eam; non remanebit quicquam in mane alterius diei. Ego Dominus. Custodite mandata mea et facite ea. Ego Dominus. Ne polluatis nomen meum sanctum, ut sanctificer in medio filiorum Israhel. Ego Dominus qui sanctifico vos et eduxi de terra Aegypti, ut essem vobis in Deum. Ego Dominus.

feriae

XXIII Locutusque est Dominus ad Moysen dicens: Loquere filiis Israhel et dices ad eos: Hae sunt feriae Domini quas vocabitis sanctas. Sex diebus facietis opus; dies septimus quia sabbati requies est, vocabitur sanctus; omne opus non facietis in eo. Sabbatum Domini est in cunctis habitationibus vestris. Hae sunt ergo feriae Domini sanctae quas celebrare debetis temporibus suis. Mense primo, quartadecima die mensis ad vesperum, phase Domini est; et quintadecima die mensis huius sollemnitas azymorum Domini est. Septem diebus azyma comedetis; dies primus erit vobis celeberrimus sanctusque. Omne opus servile non facietis

a vespera usque ad vesperam

septimus dies

in eo. Offeretis sacrificium in igne domino septem diebus. Dies autem septimus erit celebrior et sanctior, nullumque servile opus facietis in eo. Locutusque est dominus ad moysen dicens: Loquere filiis israel et dices ad eos: Cum ingressi fueritis terram quam ego dabo vobis et messueritis segetem, feretis manipulos spicarum primitias messis vestre ad sacerdotem, qui elevabit fasciculum coram domino ut acceptabile sit pro vobis altero die sabbati et sanctificabit illum. Atque in eodem die quo manipulus consecratur cedetur agnus immaculatus anniculus in holocaustum domini, et libamenta offerentur cum eo: due decime simile conspersae oleo in incensum domini, odoremque suavissimum; libamenta quoque vini quarta pars hin. Panem et polentam et pultes non comedetis ex segete usque ad diem qua offeretis ex ea deo vestro. Preceptum est sempiternum in generationibus cunctisque habitationibus vestris. Numerabitis ergo ab altero die sabbati, in quo obtulistis manipulos primitiarum, septem ebdomadas plenas usque ad alteram diem expletionis ebdomade septime, id est quinquaginta dies, et sic offeretis sacrificium novum domino ex omnibus habitaculis vestris, panes primitiarum duos de duabus decimis simile fermentate, quos coquetis in primitias domini. Offeretisque cum panibus septem agnos immaculatos anniculos et vitulum de armento unum et arietes duos, et erunt in holocaustum cum libamentis suis in odorem suavissimum domino. Facietis et hircum pro peccato, duosque agnos anniculos hostias pacificorum. Cumque elevaverit eos sacerdos cum panibus primitiarum coram domino, cedent in usum eius. Et vocabitis hunc diem celeberrimum atque sanctissimum. Omne opus servile non facietis in eo. Legitimum sempiternum erit in cunctis habitaculis et generationibus vestris. Postquam autem messueritis segetem terre vestre, non secabitis eam usque ad solum, nec remanentes spicas colligetis, sed pauperibus et peregrinis dimittetis eas. Ego sum dominus deus vester. Locutusque est dominus ad moysen dicens: Loquere filiis israel: Mense septimo, prima die mensis, erit vobis sabbatum memoriale, clangentibus tubis, et vocabitur sanctum. Omne opus servile non facietis in eo, et offeretis holocaustum domino. Locutusque est dominus ad moysen dicens: Decimo die mensis huius septimi dies expiationum erit celeberrimus, et vocabitur sanctus; affligetisque animas vestras in eo, et offeretis holocaustum domino. Omne opus servile non facietis in tempore diei huius, quia dies propitiationis est, ut propitietur vobis dominus deus vester. Omnis anima que afflicta non fuerit die hoc peribit de populis suis, et que operis quippiam fecerit, delebo eam de populo suo. Nichil ergo operis facietis in eo; legitimum sempiternum erit vobis in cunctis generationibus et habitationibus vestris. Sabbatum requietionis est; affligetis animas vestras die nono mensis. A vespera usque ad vesperam celebrabitis sabbata vestra. Et locutus est dominus ad moysen dicens: Loquere filiis israel: A quinto decimo die mensis huius septimi erunt ferie tabernaculorum septem diebus domino. Dies primus vocabitur celeberrimus atque sanctissimus; omne opus servile non facietis in eo. Et septem diebus offeretis holocausta domino. Dies quoque octavus erit celeberrimus atque sanctissimus, et offeretis holocaustum domino; est enim cetus atque collecte. Omne opus servile non facietis in eo. Hee sunt ferie domini quas vocabitis celeberrimas atque sanctissimas, offeretisque in eis oblationes domino, holocausta et libamenta iuxta ritum uniuscuiusque diei, exceptis sabbatis domini donisque vestris et que offeretis ex voto vel que sponte tribuetis domino. A quinto decimo ergo die mensis septimi, quando congregaveritis omnes fructus terre vestre, celebrabitis ferias domini septem diebus. Die primo et die octavo erit sabbatum, id est requies. Sumetisque vobis die primo

due decime

in mense septimo

a vespere

dies octavus

die primo
die octavo

fructus arboris pulcherrime spatulasque palmarum et ramos ligni densarum frondium et salices de torrente, et letabimini coram domino deo vestro. Celebrabitisque solempnitatem eius septem diebus per annum; legitimum sempiternum erit in generationibus vestris. Mense septimo festa celebrabitis, et habitabitis in umbraculis septem diebus. Omnis qui de genere est israel manebit in tabernaculis, ut discant posteri vestri quod in tabernaculis habitare fecerim filios israel cum educerem eos de terra egypti. Ego dominus deus vester. Locutusque est moyses super solempnitatibus domini ad filios israel.

XXIIII

Et locutus est dominus ad moysen dicens: Precipe filiis israel ut afferant tibi oleum de olivis purissimum ac lucidum ad concinnandas lucernas iugiter, extra velum testimonii in tabernaculo federis. Ponetque eas aaron a vespere usque in mane coram domino cultu rituque perpetuo in generationibus vestris. Super candelabrum mundissimum ponentur semper in conspectu domini. Accipies quoque similam et coques ex ea duodecim panes, qui singuli habebunt duas decimas, quorum senos altrinsecus super mensam purissimam coram domino statues, et pones super eos thus lucidissimum, ut sit panis in monumentum oblationis domini. Per singula sabbata mutabuntur coram domino, suscepti a filiis israel federe sempiterno, eruntque aaron et filiorum eius, ut comedant eos in loco sancto, quia sanctum sanctorum est de sacrificiis domini iure perpetuo. Ecce autem egressus filius mulieris israelitidis, quem pepererat de viro egyptio inter filios israel, iurgatus est in castris cum viro israelita. Cumque blasphemasset nomen et maledixisset ei, adductus est ad moysen. Vocabatur autem mater eius salumith, filia dabri de tribu dan. Miseruntque eum in carcerem donec nossent quid iuberet dominus. Qui locutus est ad moysen dicens: Educ blasphemum extra castra, et ponant omnes qui audierunt manus suas super caput eius, et lapidet eum universus populus. Et ad filios israel loqueris: Homo qui maledixerit deo suo portabit peccatum suum, et qui blasphemaverit nomen domini morte moriatur; lapidibus opprimet eum omnis multitudo, sive ille civis sive peregrinus fuerit. Qui blasphemaverit nomen domini morte moriatur. Qui percusserit et occiderit hominem morte moriatur. Qui percusserit animal reddet vicarium, id est animam pro anima. Qui irrogaverit maculam cuilibet civium suorum, sicut fecit sic fiet ei: fracturam pro fractura, oculum pro oculo, dentem pro dente restituet; qualem inflixerit maculam talem sustinere cogetur. Qui percusserit iumentum reddet aliud. Qui percusserit hominem punietur. Equum iudicium sit inter vos, sive peregrinus sive civis peccaverit, quia ego sum dominus deus vester. Locutusque est moyses ad filios israel, et eduxerunt eum qui blasphemaverat extra castra, ac lapidibus oppresserunt. Feceruntque filii israel sicut preceperat dominus moysi.

XXV

Locutusque est dominus ad moysen in monte synai dicens: Loquere filiis israel et dices ad eos: Cum ingressi fueritis terram quam ego dabo vobis, sabbatizet terra sabbatum domino. Sex annis seres agrum tuum, et sex annis putabis vineam tuam, colligesque fructus eius. Septimo autem anno sabbatum erit terre requietionis domini. Agrum non seres, et vineam non putabis. Que sponte gignit humus ne metas, et uvas primitiarum tuarum non colliges quasi vindemiam; annus enim requietionis terre est. Sed erunt vobis in cibum, tibi et servo tuo, ancille et mercennario tuo et advene qui peregrinantur apud te. Iumentis tuis et pecoribus omnia que nascuntur prebebunt cibum. Numerabis quoque tibi septem ebdomadas annorum, id est septies septem, que simul faciunt annos quadraginta novem, et clanges buccina mense septimo, decima die mensis, propitiationis tempore in universa terra vestra. Sanctificabisque

xii panes

de blasfemis

qui percusserit

equum iudicium

de iubileo

Annum quinquagesimum iubileus

annum quinquagesimum et vocabis remissionem cunctis habitatoribus terre tue. Ipse est enim iubileus. Revertetur homo ad possessionem suam et unusquisque redibit ad familiam pristinam, quia iubileus est et quinquagesimus annus. Non seretis neque metetis sponte in agro nascentia et primitias vindemie non colligetis ob sanctificationem iubilei, sed statim ablata comedetis. Anno iubilei redeant omnes ad possessiones suas. Quando vendes quippiam civi tuo vel emes ab eo, ne contristes fratrem tuum, sed iuxta numerum annorum iubilei emes ab eo, et iuxta supputationem frugum vendet tibi. Quanto plures anni remanserint post iubileum, tanto crescet et pretium; et quanto minus temporis numeraveris, tanto minoris et emptio constabit. Tempus enim frugum vendet tibi. Nolite affligere contribules vestros, sed timeat unusquisque deum suum, quia ego dominus deus vester. Facite precepta mea et iudicia custodite et implete ea, ut habitare possitis in terra absque ullo pavore, et gignat vobis humus fructus suos, quibus vescamini usque ad saturitatem, nullius impetum formidantes. Quod si dixeritis: Quid comedemus anno septimo, si non severimus neque collegerimus fruges nostras? Dabo benedictionem meam vobis anno sexto, et faciet fructus trium annorum. Seretisque anno octavo, et comedetis veteres fruges usque ad nonum annum; donec nova nascantur, edetis vetera. Terra quoque non vendetur in perpetuum, quia mea est, et vos advene et coloni mei estis. Unde cuncta regio possessionis vestre sub redemptionis conditione vendetur. Si attenuatus frater tuus vendiderit possessiunculam suam, et voluerit propinquus eius, potest redimere quod ille vendiderat. Sin autem non habuerit proximum, et ipse pretium ad redimendum potuerit invenire, computabuntur fructus ex eo tempore quo vendidit; et quod reliquum est reddet emptori, sicque recipiet possessionem suam. Quod si non invenerit manus eius ut reddat pretium, habebit emptor quod emerat usque ad annum iubileum. In ipso enim omnis venditio redit ad dominum et ad possessorem pristinum. Qui vendiderit domum intra urbis muros, habebit licentiam redimendi donec unus impleatur annus. Si non redemerit, et anni circulus fuerit evolutus, emptor possidebit eam et posteri eius in perpetuum, et redimi non poterit, etiam in iubileo. Sin autem in villa fuerit domus que muros non habet, agrorum iure vendetur. Si ante redempta non fuerit, in iubileo revertetur ad dominum. Edes levitarum que in urbibus sunt semper possunt redimi. Si redempte non fuerint, in iubileo revertentur ad dominos, quia domus urbium leviticarum pro possessionibus sunt inter filios Israel. Suburbana autem eorum non veniant, quia possessio sempiterna est. Si attenuatus fuerit frater tuus et infirmus manu, et susceperis eum quasi advenam et peregrinum, et vixerit tecum, ne accipias usuras ab eo, nec amplius quam dedisti. Time deum tuum, ut vivere possit frater tuus apud te. Pecuniam tuam non dabis ei ad usuram, et frugum superabundantiam non exiges. Ego dominus deus vester, qui eduxi vos de terra Egypti, ut darem vobis terram Chanaan, et essem vester deus. Si paupertate compulsus vendiderit se tibi frater tuus, non eum opprimes servitute famulorum, sed quasi mercenarius et colonus erit; usque ad annum iubileum operabitur apud te, et postea egredietur cum liberis suis, et revertetur ad cognationem et ad possessionem patrum suorum. Mei enim servi sunt, et ego eduxi eos de terra Egypti; non veneant conditione servorum. Ne affligas eum per potentiam, sed metuito deum tuum. Servus et ancilla sint vobis de nationibus que in circuitu vestro sunt, et de advenis qui peregrinantur apud vos, vel qui ex his nati fuerint in terra vestra; hos habebitis famulos, et hereditario iure transmittetis ad posteros, et possidebitis in eternum. Fratres autem vestros filios Israel ne opprimatis per potentiam. Si invaluerit apud vos manus advene atque peregrini, et attenuatus frater tuus vendiderit se ei aut cuiquam de stirpe eius, post venditionem potest redimi. Qui voluerit ex fratribus suis redimet eum, et patruus et patruelis et consanguineus et affinis. Sin autem et ipse potuerit, redimet se, supputatis dumtaxat annis a tempore venditionis sue usque ad annum iubileum; et pecunia qua venditus fuerat iuxta annorum numerum et rationem mercenarii supputata. Si plures fuerint anni qui remanent usque ad iubileum, secundum hos reddet et pretium. Si pauci, ponet rationem cum eo iuxta annorum numerum, et reddet emptori quod reliquum est annorum, quibus ante servivit mercedibus imputatis. Non affliget eum violenter in conspectu tuo. Quod si per hec redimi non potuerit, anno iubileo egredietur cum liberis suis. Mei enim sunt servi filii Israel, quos eduxi de terra Egypti. Ego dominus deus vester.

Ne accipias usuras

XXVI

Non facietis vobis idolum et sculptile, nec titulos erigetis, nec insignem lapidem ponetis in terra vestra ut adoretis eum. Ego enim sum dominus deus vester. Custodite sabbata mea, et pavete ad sanctuarium meum. Ego dominus. Si in preceptis meis ambulaveritis et mandata mea custodieritis et feceritis ea, dabo vobis pluvias temporibus suis, et terra gignet germen suum, et pomis arbores replebuntur. Apprehendet messium tritura vindemiam, et vindemia occupabit sementem; et comedetis panem vestrum in saturitate, et absque pavore habitabitis in terra vestra. Dabo pacem in finibus vestris; dormietis, et non erit qui exterreat. Auferam malas bestias, et gladius non transibit terminos vestros. Persequemini inimicos vestros, et corruent coram vobis. Persequentur quinque de vestris centum alienos, et centum ex vobis decem milia. Cadent inimici vestri in conspectu vestro gladio. Respiciam vos et crescere faciam; multiplicabimini, et firmabo pactum meum vobiscum. Comedetis vetustissima veterum, et vetera novis supervenientibus proicietis. Ponam tabernaculum meum in medio vestri, et non abiciet vos anima mea. Ambulabo inter vos, et ero vester deus, vosque eritis populus meus. Ego dominus deus vester, qui eduxi vos de terra Egyptiorum, ne serviretis eis, et qui confregi catenas cervicum vestrarum, ut incederetis erecti. Quod si non audieritis me nec feceritis omnia mandata mea, si spreveritis leges meas et iudicia mea contempseritis, ut non faciatis ea que a me constituta sunt, et ad irritum perducatis pactum meum, ego quoque hec faciam vobis: visitabo vos velociter in egestate et ardore, qui conficiat oculos vestros et consumat animas vestras. Frustra seretis sementem, que ab hostibus devorabitur. Ponam faciem meam contra vos, et corruetis coram hostibus vestris, et subiciemini his qui oderunt vos; fugietis nemine persequente. Sin autem nec sic obedieritis mihi, addam correptiones vestras septuplum propter peccata vestra, et conteram superbiam duritie vestre. Daboque celum vobis desuper sicut ferrum, et terram sicut eneam. Consumetur in cassum labor vester; non proferet terra germen, nec arbores poma prebebunt. Si ambulaveritis ex adverso mihi nec volueritis audire me, addam plagas vestras usque in septuplum propter peccata vestra. Immittamque in vos bestias agri, que consumant vos et pecora vestra, et ad paucitatem cuncta redigant, desertaeque fiant vie vestre. Quod si nec sic volueritis recipere disciplinam, sed ambulaveritis ex adverso mihi, ego quoque contra vos adversus incedam, et percutiam vos septies propter peccata vestra. Inducamque super vos gladium ultorem federis mei. Cumque confugeritis in urbes, mittam pestilentiam in medio vestri

in uno clibano coquant panes, et reddant eos ad pondus, et comedetis et non saturabimini. Sin autem nec per hec audieritis me, sed ambulaveritis contra me: et ego incedam adversum vos in furore contrario, et corripiam vos septem plagis propter peccata vestra, ita ut comedatis carnes filiorum et filiarum vestrarum. Destruam excelsa vestra, et simulacra confringam. Cadetis inter ruinas idolorum vestrorum, et abominabitur vos anima mea, in tantum ut urbes vestras redigam in solitudinem, et deserta faciam sanctuaria vestra, nec recipiam ultra odorem suavissimum. Disperdamque terram vestram, et stupebunt super ea inimici vestri, cum habitatores illius fuerint. Vos autem dispergam in gentes, et evaginabo post vos gladium, eritque terra vestra deserta, et civitates dirute. Tunc placebunt terre sabbata sua cunctis diebus solitudinis sue: quando fueritis in terra hostili, sabbatizabit, et requiescet in sabbatis solitudinis sue, eo quod non requieverit in sabbatis vestris quando habitabatis in ea. Et qui de vobis remanserint, dabo pavorem in cordibus eorum in regionibus hostium, terrebit eos sonitus folii volantis, et ita fugient quasi gladium: cadent, nullo persequente, et corruent singuli super fratres suos quasi bella fugientes: nemo vestrum inimicis audebit resistere. Peribitis inter gentes, et hostilis vos terra consumet. Quod si et de his aliqui remanserint, tabescent in iniquitatibus suis in terra inimicorum suorum, et propter peccata patrum suorum et sua affligentur: donec confiteantur iniquitates suas, et maiorum suorum, quibus prevaricati sunt in me, et ambulaverunt ex adverso mihi. Ambulabo igitur et ego contra eos, et inducam illos in terram hostilem, donec erubescat incircumcisa mens eorum: tunc orabunt pro impietatibus suis. Et recordabor federis mei, quod pepigi cum Iacob et Isaac et Abraham. Terre quoque memor ero: que cum relicta fuerit ab eis, complacebit sibi in sabbatis suis, patiens solitudinem propter illos. Ipsi vero rogabunt pro peccatis suis, eo quod abiecerint iudicia mea, et leges meas despexerint. Attamen et cum essent in terra hostili, non penitus abieci eos, neque sic despexi ut consumerentur, et irritum facerem pactum meum cum eis. Ego enim sum Dominus Deus eorum, et recordabor federis mei pristini, quando eduxi eos de terra Egypti in conspectu gentium, ut essem Deus eorum. Ego Dominus. Hec sunt precepta atque iudicia et leges, quas dedit Dominus inter se et inter filios Israel in monte Sinai per manum Moysi.

XXVII Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: Loquere filiis Israel, et dices ad eos: Homo qui votum fecerit, et spoponderit Deo animam suam, sub estimatione dabit pretium. Si fuerit masculus a vicesimo anno usque ad sexagesimum annum, dabit quinquaginta siclos argenti ad mensuram sanctuarii: si mulier, triginta. A quinto autem anno usque ad vicesimum, masculus dabit viginti siclos: femina decem. Ab uno mense usque ad annum quintum, pro masculo dabuntur quinque sicli: pro femina tres. Sexagenarius et ultra masculus dabit quindecim siclos: femina decem. Si pauper fuerit, et estimationem reddere non valebit, stabit coram sacerdote: et quantum ille estimaverit, et viderit eum posse reddere, tantum dabit. Animal autem quod immolari potest Domino, si quis voverit, sanctum erit, et mutari non poterit, id est, nec melius malo, nec peius bono: quod si mutaverit, et ipsum quod mutatum est, et illud pro quo mutatum est, consecratum erit Domino. Animal immundum, quod immolari Domino non potest, si quis voverit, adducetur ante sacerdotem: qui diiudicans utrum bonum an malum sit, statuet pretium. Quod si dare voluerit is qui offert, addet supra estimationem quintam partem. Homo si voverit domum suam, et sanctificaverit Domino, considerabit eam sacerdos utrum bona an mala sit, et iuxta pretium quod ab eo fuerit constitutum, venundabitur: sin autem ille qui voverat, voluerit redimere eam, dabit quintam partem estimationis supra, et habebit domum. Quod si agrum possessionis sue voverit, et consecraverit Domino, iuxta mensuram sementis estimabitur pretium: si triginta modiis ordei seritur terra, quinquaginta siclis argenti venundetur. Si statim ab anno incipientis iubilei vo-

verit agrum, quanto valere potest, tanto estimabitur. Sin autem post aliquantum temporis, supputabit sacerdos pecuniam iuxta annorum qui reliqui sunt numerum usque ad iubileum, et detrahetur ex pretio. Quod si voluerit redimere agrum ille qui voverat, addet quintam partem estimate pecunie, et possidebit eum. Sin autem noluerit redimere, sed alteri cuilibet fuerit venundatus, ultra eum qui voverat redimere non poterit: quia cum iubilei venerit dies, sanctificatus erit Domino, et possessio consecrata ad ius pertinet sacerdotum. Si ager emptus est, et non de possessione maiorum sanctificatus fuerit Domino, supputabit sacerdos iuxta annorum numerum usque ad iubileum, pretium: et dabit ille qui voverat eum, Domino. In iubileo autem revertetur ad priorem dominum, qui vendiderat eum, et habuerat in sortem possessionis sue. Omnis estimatio siclo sanctuarii ponderabitur. Siclus viginti obolos habet. Primogenita, que ad Dominum pertinent, nemo sanctificare poterit et vovere: sive bos, sive ovis fuerit, Domini sunt. Quod si immundum est animal, redimet qui obtulit, iuxta estimationem suam, et addet quintam partem pretii: si redimere noluerit, vendetur alteri quantocumque fuerit estimatum. Omne quod Domino consecratur, sive homo fuerit, sive animal, sive ager, non vendetur, nec redimi poterit. Quicquid semel fuerit consecratum, sanctum sanctorum erit Domino. Et omnis consecratio, que offertur ab homine, non redimetur, sed morte morietur. Omnes decime terre, sive de frugibus, sive de pomis arborum, Domini sunt, et illi sanctificantur. Si quis autem voluerit redimere decimas suas, addet quintam partem earum. Omnium decimarum bovis et ovis et capre, que sub pastoris virga transeunt, quicquid decimum venerit, sanctificabitur Domino. Non eligetur nec bonum nec malum, nec altero commutabitur: si quis mutaverit, et quod mutatum est, et pro quo mutatum est, sanctificabitur Domino, et non redimetur. Hec sunt precepta que mandavit Dominus Moysi ad filios Israel in monte Sinai.

Explicit liber vagecra quem nos leviticum dicimus. Incipit liber vaiedabber quem nos numeri.

Locutusque est Dominus ad Moysen in deserto Sinai in tabernaculo federis, prima die mensis secundi, anno altero egressionis eorum ex Egypto, dicens: Tollite summam universe congregationis filiorum Israel per cognationes et domos suas, et nomina singulorum, quicquid sexus est masculini a vicesimo anno et supra, omnium virorum fortium ex Israel, et numerabitis eos per turmas suas, tu et Aaron. Eruntque vobiscum principes tribuum ac domorum in cognationibus suis, quorum ista sunt nomina: De Ruben, Elisur filius Sedeur. De Symeon, Salamiel filius Surisaddai. De Iuda, Naasson filius Aminadab. De Ysachar, Nathanael filius Suar. De Zabulon, Eliab filius Helon. Filiorum autem Ioseph, de Effraim, Elisama filius Ammiud: de Manasse, Gamaliel filius Phadassur. De Beniamin, Abidan filius Gedeonis. De Dan, Ahiezer filius Amisaddai. De Aser, Phegiel filius Ochran. De Gad, Eliasaph filius Duel. De Neptalim, Haira filius Henan. Hi nobilissimi principes multitudinis per tribus et cognationes suas, et capita exercitus Israel: quos tulerunt Moyses et Aaron cum omni vulgi multitudine: et congregaverunt primo die mensis secundi, recensentes eos per cognationes, et domos, ac familias, et capita et nomina singulorum a vicesimo anno et supra, sicut preceperat Dominus Moysi. Numeratique sunt in deserto Synai. De Ruben primogenito Israelis, per generationes et familias ac domos suas, et nomina capitum singulorum, omne quod sexus est masculini a vicesimo anno et supra, procedentium ad bellum, quadraginta sex milia quingenti. De filiis Symeon per generationes et familias ac domos cognationum suarum recensiti sunt per nomina et capita singulorum, omne quod sexus est masculini a vicesimo anno et supra, procedentium ad bellum, quinquaginta novem milia trecenti. De filiis Gad per generationes et familias ac domos

Ad vovere ... dni confessione
ad iubileum
Siclus xx obolos h[abet]
Omne quod Domino consecratur
Decime Domini sunt
Tollite summam universe congregacionis
... anima ...
Fuerunt omnes in deserto Synay. De Ruben

Meum est primogenitum ...

Recensiti sunt

cognationum suarum recensiti sunt per nomina singulorum a xx an-
nis et supra omnes qui ad bella procederent xlv milia sexcen-
ti quinquaginta. De filiis Iuda per generationes et familias ac
domos cognationum suarum per nomina singulorum a xx anno
et supra omnes qui poterant ad bella procedere recensiti sunt
septuaginta iiii milia sexcenti. De filiis Ysachar
per generationes et familias ac domos cognationum suarum
per nomina singulorum a xx anno et supra omnes qui ad bella pro-
cederent recensiti sunt l iiii milia cccc. De filiis Zab-
ulon per generationes et familias ac domos cognationum
suarum recensiti sunt per nomina singulorum a xx anno
et supra omnes qui poterant ad bella procedere lvii milia cccc.
De filiis Ioseph filiorum Effraim per generationes et familias
ac domos cognationum suarum recensiti sunt per nomina singulorum
a vicesimo anno et supra omnes qui poterant ad bella proce-
dere xl milia d. Porro filiorum Manasse per generationes et
familias ac domos cognationum suarum recensiti sunt
per nomina singulorum a xx anno et supra omnes qui ad bella pro-
cedere poterant xxxii milia ducenti. De filiis Beniamin
per generationes et familias ac domos cognationum suarum
recensiti sunt nominibus singulorum a xx anno et supra omnes qui
poterant ad bella procedere xxxv milia cccc. De filiis
Dan per generationes et familias ac domos cognationum
suarum recensiti sunt per nomina singulorum a xx anno et supra
omnes qui poterant ad bella procedere lxii milia dcc. De fi-
liis Aser per cognationes et familias ac domos cogna-
tionum suarum recensiti sunt per nomina singulorum a xx anno
et supra omnes qui poterant ad bella procedere xl milia et mille
d. De filiis Nepthalim per generationes et familias ac do-
mos cognationum suarum recensiti sunt nominibus singulorum a xx
anno et supra omnes qui ad bella poterant procedere liii milia
cccc. Hii sunt quos numeraverunt Moyses et Aaron et xii principes
Israel singulos per domos cognationum suarum. Fueruntque omnes
filiorum Israel per domos et familias suas a xx anno et supra
qui poterant ad bella procedere sexcenta tria milia quin-
genti l. Levite autem in tribu familiarum suarum non sunt numer-
ati cum eis. Locutusque est dominus ad Moysen dicens: Tribum Levi
noli numerare neque pones summam eorum cum filiis Israel, sed consti-
tues eos super tabernaculum testimonii et cuncta vasa eius et
quicquid ad cerimonias pertinet. Ipsi portabunt tabernaculum et
omnia utensilia eius et erunt in ministerio ac per gyrum tabernacu-
li metabuntur. Cum proficiscendum fuerit deponent Levi-
te tabernaculum. Cum castra metanda, erigent. Quisquis
externorum accesserit occidetur. Metabuntur autem castra filiorum
Israel unusquisque per turmas et cuneos atque exercitum suum. Por-
ro Levite per gyrum tabernaculi figent tentoria, ne fiat
indignatio super multitudinem filiorum Israel, et excubabunt in
custodiis tabernaculi testimonii. Fecerunt ergo filii Israel iuxta
omnia que preceperat dominus Moysi.

II

Locutusque est dominus ad Moysen
et Aaron dicens: Singuli per turmas signa atque vexil-
la ac domos cognationum suarum castrametabuntur
filiorum Israel per gyrum tabernaculi federis. Ad orientem Iu-
das figet tentoria per turmas exercitus sui. Eritque prin-
ceps filiorum eius Naason filius Aminadab. Et omnis de
stirpe eius summa pugnantium lxx iiii milia dc.
Iuxta eum castrametati sunt de tribu Ysachar, quorum prin-
ceps fuit Nathanael filius Suar, et omnis numerus pugna-
torum eius liiii milia cccc. In tribu Zabulon princeps
fuit Eliab filius Elon. Omnis de stirpe eius pugnatorum
exercitus lvii milia cccc. Universi qui in castris Iude
annumerati sunt fuerunt c lxxxvi milia cccc. Et per
turmas suas primi egredientur. In castris filiorum Ru-
ben ad meridianam plagam erit princeps Elisur filius Sedeur.

Sexcenta tria milia

Nason filius Aminadab

et omnis exercitus pugnatorum eius qui numerati sunt xlvi milia d. Iuxta
eum castrametati sunt de tribu Symeon, quorum princeps
fuit Salamiel filius Surisaddai, et cunctus exercitus pugna-
torum eius qui numerati sunt lix milia ccc. In tribu Gad
princeps fuit Eliasaph filius Duel, et cunctus exercitus
pugnatorum eius qui numerati sunt xlv milia dcl. Omnes
qui recensiti sunt in castris Ruben c l milia et mille
cccc l per turmas suas in secundo loco proficiscentur. Levabitur
autem tabernaculum testimonii per officia Levitarum et turmas
eorum. Quomodo erigetur ita et deponetur. Singuli per loca
et ordines suos proficiscentur. Ad occidentalem plagam erunt
castra filiorum Effraim, quorum princeps fuit Elisama
filius Amiud. Cunctus exercitus pugnatorum eius qui numerati sunt
xl milia d. Et cum eis tribus filiorum Manasse, quorum prin-
ceps fuit Gamaliel filius Phadassur. Cunctusque exercitus
pugnatorum eius qui numerati sunt xxxii milia cc. In tribu filiorum
Beniamin princeps fuit Abidan filius Gedeonis, et
cunctus exercitus pugnatorum eius qui numerati sunt xxxv milia
cccc. Omnes qui numerati sunt in castris filiorum Effraim c
viii milia et c per turmas suas. Tertii proficiscentur. Ad aquilo-
nis partem castrametati sunt filii Dan, quorum prince-
ps fuit Ahiezer filius Amisaddai. Cunctus exercitus
pugnatorum eius qui numerati sunt lxii milia septingenti.
Iuxta eum fixere tentoria de tribu Aser, quorum princeps fuit
Phegiel filius Ochran. Cunctus exercitus pugnatorum eius
qui numerati sunt xl milia et mille d. De tribu filiorum
Nepthalim princeps fuit Ahira filius Enan. Cunctus exercitus
pugnatorum eius qui numerati sunt liii milia cccc. Omnes qui
numerati sunt in castris Dan fuerunt c lvii milia dc. Novissi-
mi proficiscentur. Hic numerus filiorum Israel per domos cog-
nationum suarum et turmas divisi exercitus sexcenta tria
milia d l. Levite autem non sunt numerati inter filios Israel.
Sic enim preceperat dominus Moysi. Feceruntque filii Israel iuxta omnia
que mandaverat dominus. Castrametati sunt per turmas suas
et profecti per familias ac domos patrum suorum.

III

Hee sunt
generationes Aaron et Moysi in die qua locutus est dominus
ad Moysen in monte Synai. Et hec sunt nomina filiorum Aa-
ron: primogenitus eius Nadab, deinde Abiu et Eleazar et I-
thamar. Hec sunt nomina filiorum Aaron sacerdotum qui
uncti sunt et quorum replete et consecrate sunt manus ut
sacerdocio fungerentur. Mortui sunt Nadab et Abiu cum
offerrent ignem alienum in conspectu domini in deserto
Synai absque liberis. Functique sunt sacerdocio Eleazar et Ith-
amar coram patre suo Aaron. Locutusque est dominus ad
Moysen dicens: Applica tribum Levi et fac stare in con-
spectu Aaron sacerdotis ut ministrent ei et excub-
ent et observent quicquid ad cultum pertinet multitudinis
coram tabernaculo testimonii, et custodiant vasa
tabernaculi servientes in ministerio eius. Dabisque dono
Levitas Aaron et filiis eius quibus traditi sunt a filiis
Israel. Aaron autem et filios eius constitues super cultum sacer-
docii. Externus qui ad ministrandum accesserit
morietur. Locutusque est dominus ad Moysen dicens: Ego
tuli Levitas a filiis Israel pro omni primogenito qui
aperit vulvam in filiis Israel, eruntque Levite mei.
Meum est enim omne primogenitum ex quo percussi primogeni-
tos in terra Egypti. Sanctificavi mihi quicquid primum
nascitur in Israel ab homine usque ad pecus. Mei sunt.
Ego dominus. Locutusque est dominus ad Moysen in deserto Synai
dicens: Numera filios Levi per domos patrum suorum et fam-
ilias omne masculum ab uno mense et supra. Numeravit
Moyses ut preceperat dominus, et inventi sunt filii Levi per nomina
sua Gerson et Caath et Merari. Filii Gerson Lobni.

et semei. filii caath: amram. et isuar. ebron et oziel. filii me-
rari: mooli et musi. De gerson fuere due familie lob-
nitica et semeitica. quorum numerus est populi sexus masculini ab
uno mense et supra .vii. milia quingenti. hii post tabernaculum
castrametabuntur ad occidentem sub principe eliasaph.
filio lahel. Et habebunt excubias in tabernaculo federis. ipsum taber-
naculum et operimentum eius. tentorium quod trahitur an-
te fores tecti federis et cortinas atrii tentorium quoque quod ap-
penditur in introitu atrii tabernaculi. et quicquid perti-
net ad ritum altaris. funes tabernaculi et omnia utensilia eius.
Cognatio caath habebit populos amramitas. et isuari-
tas. et ebronitas. et ozielitas. Hee sunt familie caathi-
tarum recensite per nomina sua. omnis sexus masculini ab
uno mense et supra .viii. milia sexcenti habebunt excubias
sanctuarii. et castrametabuntur ad meridianam plagam. Prin-
cepsque eorum erit elisaphan filius oziel. Et custodient archam
mensamque et candelabrum. altaria et vasa sanctuarii in quibus
ministratur et velum cunctamque huiuscemodi supellectilem. Princeps autem
principum levitarum eleazar filius aaron sacerdotis erit
super excubitores custodie sanctuarii. At vero de merari erunt
populi mooliti et musiti recensiti per nomina sua. omnes
masculini generis ab uno mense et supra .vi. milia ducenti.
Princeps eorum suriel filius abiahel. In plaga septen-
trionali castrametabuntur. Erunt sub custodia
eorum tabule tabernaculi et vectes et columpne ac bases
earum. et omnia que ad cultum huiuscemodi pertinent. Columpne-
que atrii per circuitum cum basibus suis et paxilli cum funibus. Cas-
trametabuntur ante tabernaculum federis id est ad orientalem plagam
moyses et aaron cum filiis suis habentes custodiam sanctuarii
in medio filiorum israel. Quisquis alienus accesserit mo-
omnes levite xxii milia rietur. Omnes levite quos numeraverunt moyses et aaron
iuxta preceptum domini per familias suas in genere masculino a men-
se uno et supra fuerunt .xxii. milia. Et ait dominus ad moysen.
Numera primogenitos sexus masculini de filiis israel
a mense uno et supra et habebis summam eorum. Tollesque levitas
mihi pro omni primogenito filiorum israel. Ego dominus. Et pecora eo-
rum pro universis primogenitis pecorum filiorum israel. Recen-
suit moyses sicut preceperat dominus primogenitos filiorum israel.
et fuerunt masculini per nomina sua a mense uno et supra
.xxii. milia. cc.lxxiii. Locutusque est dominus ad moysen di-
cens. Tolle levitas pro primogenitis filiorum israel. et pecora le-
vitarum pro pecoribus eorum. Eruntque levite mei. Ego sum dominus.
In precio autem ducentorum .lxxiii. qui excedunt numerum
levitarum de primogenitis filiorum israel. accipies .v.
siclos per singula capita. ad mensuram sanctuarii. Siclus
habet obolos .xx. dabisque pecuniam aaron et filiis eius.
precium eorum qui supra sunt. Tulit igitur moyses pecuniam
eorum qui fuerant amplius et quos redemerant a levitis
pro primogenitis filiorum israel mille trecentorum sexaginta
quinque siclorum iuxta pondus sanctuarii. et dedit eam aaron
IIII et filiis eius iuxta verbum quod preceperat sibi dominus. Locutus-
que est dominus ad moysen et aaron dicens. Tolle summam
filiorum caath de medio levitarum per domos et familias
suas a tricesimo anno et supra usque ad quinquagesimum
annum omnium qui ingrediuntur ut stent et mi-
nistrent in tabernaculo federis. Hic est cultus filiorum caa-
th. tabernaculum federis et sanctum sanctorum. Ingredientur aaron et fi-
lii eius quando movenda sunt castra. et deponent velum quod
pendet ante fores. involventque eo archam testimonii
et operient rursum velamine ianthinarum pellium.
extendentque desuper pallium totum iacinctinum et indu-
cent vectes. Mensam quoque propositionis involvent iacinctino
pallio et ponent cum ea turibula et mortariola ciathos et

crateras ad liba fundenda. panes semper erunt in ea. Extendent-
que desuper pallium coccineum quod rursum operient velami-
ne ianthinarum pellium. iacinctinum quo operient can-
delabrum cum lucernis et forcipibus suis et emunctoriis
et cunctis vasis olei que ad concinnandas lucernas necessaria sunt.
Et super omnia ponent operimentum ianthinarum pellium
et inducent vectes. Nec non et altare aureum invol-
vent iacinctino vestimento et extendent desuper ope-
rimentum ianthinarum pellium inducentque vectes.
Omnia vasa quibus ministratur in sanctuario involvent
iacinctino pallio et extendent desuper operimentum iacin-
tinarum pellium. inducentque vectes. Sed et altare mun-
dabunt cinere et involvent illud purpureo vestimento. po-
nentque cum eo omnia vasa quibus in ministerio eius utuntur
id est ignium receptacula. fuscinulas ac tridentes uncinos
et batilla. Cuncta vasa altaris operient simul velamine
ianthinarum pellium et inducent vectes. Cumque invol-
verint aaron et filii eius sanctuarium in commotione castrorum. tunc intra-
bunt filii caath ut portent involuta. et non tangant
vasa sanctuarii ne moriantur. Ista sunt onera filiorum caa-
th in tabernaculo federis super quos erit eleazar filius eleazar
aaron sacerdotis ad cuius pertinet curam oleum ad concin-
nandas lucernas. et compositionis incensum et sac-
rificium quod semper offertur. et oleum unctionis. et quic-
quid ad cultum tabernaculi pertinet omniumque vasorum que in
sanctuario sunt. Locutusque est dominus ad moysen et aaron dicens.
Nolite perdere populum caath de medio levitarum. Sed hoc fa-
cite eis ut vivant et non moriantur. Si tetigerint sancta sanctorum
aaron et filii eius intrabunt ipsique disponent opera singulorum
et divident quid portare quis debeat. Alii nulla curiositate
videant que sunt in sanctuario priusquam involvantur. alioquin
morientur. Locutusque est dominus ad moysen dicens. Tolle
summam et filiorum gerson per domos ac familias et cog-
nationes suas. a .xx. anno et supra. usque ad annos .l.
numera omnes qui ingrediuntur et ministrant in taber-
naculo federis. Hoc est officium familie gersonitarum ut porta-
nt cortinas tabernaculi et tectum federis operimentum aliud
et super omnia velamen ianthinum tentoriumque quod
pendet in introitu tabernaculi federis. cortinas atrii et
velum in introitu quod est ante tabernaculum. Omnia que ad alta-
re pertinent funiculos et vasa ministerii. iubente aaron
et filiis eius portabunt filii gerson. Et scient singuli
cui debeant oneri mancipari. Hic est cultus familie ger-
sonitarum in tabernaculo federis. eruntque sub manu ytha-
mar filii aaron sacerdotis. Filios quoque merari per familias
et domos patrum suorum recensebis a .xxx. anno et supra
usque ad annos .l. omnes qui ingrediuntur ad officium mini-
sterii sui et cultum federis testimonii. Hec sunt onera eorum.
Portabunt tabulas tabernaculi et vectes eius et columpnas
et bases earum. Columpnas quoque atrii per circuitum cum basibus suis
et paxillis et funibus. Omnia vasa et supellectilem ad numer-
um accipient sicque portabunt. Hoc est officium familie me-
raritarum et ministerium in tabernaculo federis. eruntque
sub manu ythamar filii aaron sacerdotis. Recensuerunt
igitur moyses et aaron et principes synagoge filios caath per
cognationes et domos patrum suorum a tricesimo anno
et supra usque ad annum quinquagesimum. omnes qui in- nota
grediuntur ad ministerium tabernaculi federis. et in-
venti sunt duo milia .dcc.l. Hic est numerus populi caath qui
intrant in tabernaculum federis. hos numeravit moyses et
aaron iuxta sermonem domini per manum moysi. Numera-
ti sunt et filii gerson per cognationes et domos pa-
trum suorum a .xxx. anno et supra usque ad annum quinquagesimum

et omnes qui ingrediuntur ut ministrent in tabernaculo foederis inventi sunt duo milia dc. xxx. hic est populus gersonitarum quos numeraverunt moyses et aaron iuxta verbum domini. Numerati sunt et filii merari per cognationes et domos patrum suorum a xxx. annis et supra usque ad annum quinquagesimum omnes qui ingrediuntur ad explendos ritus tabernaculi foederis et inventi sunt tria milia ducenti. hic est numerus filiorum merari quos recensuerunt moyses et aaron iuxta imperium domini per manum moysi. Omnes qui recensiti sunt de levitis et quos fecit ad nomen moyses et aaron et principes israel per cognationes et domos patrum suorum a xxx. annis et supra usque ad annum quinquagesimum ingredientes ad ministerium tabernaculi et onera portanda fuerunt simul viii. milia quingenti octoginta. iuxta verbum domini recensuit eos moyses unumquemque iuxta officium et onera sua sicut praeceperat ei dominus.

V Locutusque est dominus ad moysen dicens. Praecipe filiis israel ut eiciant de castris omnem leprosum et qui semine fluit pollutusque est super mortuo. tam masculum quam feminam eicite de castris ne contaminent ea cum habitaverint vobiscum. feceruntque filii israel ita et eiecerunt eos extra castra sicut locutus est dominus moysi. Locutusque est dominus ad moysen dicens. loquere filiis israel. vir sive mulier cum fecerint ex omnibus peccatis quae solent hominibus accidere et per neglegentiam transgressi fuerint mandatum domini atque deliquerint confitebuntur peccatum suum et reddent ipsum caput quintamque partem desuper ei in quem peccaverint. Sin autem non fuerit qui recipiat dabunt domino et erit sacerdotis excepto ariete qui offertur pro expiatione ut sit placabilis hostia. Omnes quoque primitiae quas offerunt filii israel ad sacerdotem pertinent et quicquid in sanctuarium offertur a singulis et traditur manibus sacerdotis ipsius erit. Locutusque est dominus ad moysen dicens. Loquere ad filios israel et dices ad eos. Vir cuius uxor erraverit maritumque contempnens dormierit cum altero viro et hoc maritus deprehendere non quiverit sed latet adulterium et testibus argui non potest. quia non est inventa in stupro si spiritus zelotipie concitaverit virum contra uxorem suam quae vel polluta est vel falsa suspicione appetitur adducet eam ad sacerdotem et offeret oblationem pro illa decimam partem sati farine ordeacee. Non fundet super eam oleum nec inponet tus quia sacrificium zelotipie est et oblatio investigans adulterium. Offeret igitur eam sacerdos et statuet coram domino. assumetque aquam sanctam in vase fictili et pauxillum terre de pavimento tabernaculi mittet in eam. Cumque steterit mulier in conspectu domini discooperiet caput eius et ponet super manus illius sacrificium recordationis et oblationem zelotipie. Ipse autem tenebit aquas amarissimas in quibus cum execratione maledicta congessit. adiurabitque eam et dicet. Si non dormivit vir alienus tecum et si non polluta es deserto mariti thoro non te nocebunt aque iste amarissime in quas maledicta congessi. Sin autem declinasti a viro tuo atque polluta es et concubuisti cum altero viro his maledictionibus subiacebis. det te dominus in maledictionem exemplumque cunctorum in populo suo. putrescere faciat femur tuum et tumens uterus tuus disrumpatur. Ingrediantur aque maledicte in ventrem tuum et utero tumescente putrescat femur. Et respondebit mulier amen amen. Scribetque sacerdos in libello ista maledicta et delebit ea aquis amarissimis in quas maledicta congessit et dabit ei bibere. Quas cum exhauserit tollet sacerdos de manu eius sacrificium zelotipie et elevabit illud coram domino. inponetque illud super altare ita dumtaxat ut prius pugillum sacrificii tollat de eo quod offertur et incendat super altare et sic potum det mulieri aquas amarissimas. Quas cum biberit si polluta est et contempto viro adulterii rea. pertransibunt eam aque maledictionis et inflato ventre computrescet femur. eritque mulier in maledictionem et in exemplum omni populo. Quod si polluta non fuerit erit innoxia et faciet liberos. Ista est lex zelotipie. Si declinaverit mulier a viro suo et polluta fuerit maritusque zelotipie spiritu concitatus adduxerit eam in conspectu domini et fecerit ei sacerdos iuxta omnia que scripta sunt maritus absque culpa erit et illa recipiet iniquitatem suam.

VI Locutus est dominus ad moysen dicens. Loquere ad filios israel et dices ad eos. Vir sive mulier cum fecerint votum ut sanctificentur et se voluerint domino consecrare vino et omni quod inebriare potest abstinebunt. acetum ex vino et ex qualibet alia potione et quicquid de uva exprimitur non bibent. uvas recentes siccasque non comedent cunctis diebus quibus ex voto domino consecrantur. Quicquid ex vinea esse potest ab uva passa usque ad acinum non comedent. Omni tempore separationis sue novacula non transibit super caput eius usque ad conpletum dierum quo domino consecratur. Sanctus erit crescente cesarie capitis eius. Omni tempore consecrationis sue super mortuum non ingredietur. nec super patris quidem et matris et fratris sororisque funere contaminabitur quia consecratio dei sui super caput eius est. Omnibus diebus separationis sue sanctus erit domino. Sin autem mortuus fuerit subito quispiam coram eo polluetur caput consecrationis eius quod radet ilico in eadem die purgationis sue et rursum septima. In octava autem die offeret duos turtures vel duos pullos columbe sacerdoti in introitu foederis testimonii. Facietque sacerdos unum pro peccato et alterum in holocaustum et deprecabitur pro eo quia peccavit super mortuo sanctificabitque caput eius in die illo et consecrabit domino dies separationis illius offerens agnum anniculum pro peccato. ita tamen ut dies priores irriti fiant quia polluta est sanctificatio eius. Ista est lex consecrationis. Cum dies quos ex voto decreverat conplebuntur adducet eum sacerdos ad hostium tabernaculi foederis et offeret oblationem eius domino agnum anniculum inmaculatum in holocaustum et ovem anniculam inmaculatam pro peccato et arietem inmaculatum hostiam pacificam. canistrum quoque panum azimorum qui conspersi sunt oleo et lagana absque fermento uncta oleo ac libamina singulorum. Que offeret sacerdos coram domino et faciet tam pro peccato quam in holocaustum. arietem vero immolabit hostiam pacificam domino offerens simul canistrum azimorum et libamenta que ex more debentur. Tunc radetur nazareus ante hostium tabernaculi foederis cesarie consecrationis sue. Tolletque capillos eius et ponet super ignem qui est suppositus sacrificio pacificorum. et armum coctum arietis tortamque absque fermento unam de canistro et laganum azimum unum et tradet in manibus nazarei postquam rasum fuerit caput eius. Susceptaque rursum ab eo elevabit in conspectu domini et sanctificata sacerdotis erunt sicut pectusculum quod separari iussum est et femur. Post hec potest bibere nazareus vinum. Ista est lex nazarei cum voverit oblationem suam domino tempore consecrationis sue exceptis his que invenerit manus eius iuxta quod mente devoverat ita faciet ad perfectionem sanctificationis sue. Locutusque est dominus ad moysen dicens. Loquere aaron et filiis eius. Sic benedicetis filiis israel et dicetis eis. Benedicat tibi dominus et custodiat te. ostendat dominus faciem suam tibi et misereatur tui. Convertat dominus vultum suum ad te et det tibi pacem. Invocabuntque nomen meum super filios israel et ego benedicam eis.

VII Factum est autem in die qua

vir cum uxor

spiritus zelotipie

complevit moyses tabernaculum et erexit illud. unxitque et sanctifica
vit cum omnibus vasis suis altare similiter et vasa eius. Obtule
runtque principes israel et capita familiarum qui erant per sin
gulas tribus. prefectique eorum qui numerati fuerant munera
coram domino. vi. plaustra tecta cum. xii. bobus. Unum
plaustrum obtulere duo duces et unum bovem sin
guli. obtuleruntque ea in conspectu tabernaculi. Dixit autem dominus
ad moysen. Suscipe ab eis ut serviant in tabernaculi
ministerio. et trades ea levitis iuxta ordinem ministerii
sui. Itaque cum suscepisset moyses plaustra et boves, tra
didit eos levitis. Duo plaustra et boves iiii. dedit filiis
gerson iuxta id quod habebant necessarium. Quatuor alia plaustra
et viii. boves dedit filiis merari secundum officia et cultus suos
sub manu ythamar filii aaron sacerdotis. Filiis autem caath
non dedit plaustra et boves quia in sanctuario serviebant et onera
propriis portabant humeris. Igitur obtulerunt duces in dedi
cationem altaris die qua unctum est oblationem suam ante altare.
Dixitque dominus ad moysen. Singuli duces per singulos dies of
ferant munera in dedicationem altaris. Primo die obtulit
oblationem suam naason filius aminadab de tribu iuda
fuitque in ea acetabulum argenteum pondo. cxxx. si
clorum. phiala argentea habens. lxx. siclos iuxta pondus
sanctuarii utrumque plenum simila conspersa oleo in sa
crificium. Mortariolum ex. x. siclis aureis plenum
incenso. bovem de armento et arietem et agnum anni
culum in holocaustum hircumque pro peccato. Et in sacrificio
pacificorum boves duos arietes. v. hircos. v. et agnos an
niculos. v. hec est oblatio naason filii aminadab. Secundo
die obtulit nathanael filius suar dux de tribu ysach
ar. acetabulum argenteum habentem. lxx. siclos iuxta pondus
sanctuarii utrumque plenum simila conspersa oleo in sacrifici
um. mortariolum aureum habens. x. siclos plenum incenso.
Bovem de armento et arietem et agnum anniculum in holo
caustum. hircumque pro peccato et in sacrificium pacificorum bo
ves duos. arietes. v. hircos. v. agnos anniculos. v. Hec
fuit oblatio nathanael filii suar. Tercio die princeps
filiorum zabulon heliab filius helon. obtulit acetabulum ar
genteum appendens. cxxx. siclos. phialam argenteam
habentem. lxx. siclos ad pondus sanctuarii. utrumque plenum
simila conspersa oleo in sacrificium. mortariolum aure
um appendens. x. siclos plenum incenso. bovem de armen
to et arietem et agnum anniculum in holocaustum. hircum
que pro peccato. et in sacrificio pacificorum boves duos arietes
. v. hircos. v. agnos anniculos. v. hec est oblatio heliab fi
lii helon. Die. iiii. princeps filiorum ruben. elisur filius sedeur
obtulit acetabulum argenteum appendens. cxxx. siclos
ad pondus sanctuarii utrumque plenum simila conspersa
oleo in sacrificium. mortariolum aureum appendens
. x. siclos plenum incenso. bovem de armento. et arietem et
agnum anniculum in holocaustum. hircumque pro peccato.
et in hostias pacificorum boves duos. arietes. v. hircos
. v. agnos anniculos. v. hec fuit oblatio elisur filii sede
ur. Die. v. princeps filiorum symeon salamiel filius suris
addai obtulit acetabulum argenteum appendens. cxxx.
siclos. phialam argenteam habentem. lxx. siclos ad pon
dus sanctuarii utrumque plenum simila conspersa oleo in sacrifi
cium mortariolum aureum appendens. x. siclos. plenum in
censo. bovem de armento. et arietem et agnum anniculum
in holocaustum. hircumque pro peccato et in hostias pacificorum duos
boves. arietes. v. hircos. v. agnos anniculos. v. hec fu
it oblatio salamiel filii surisaddai. Die. vi. princeps filiorum
gad eliasaph filius duel. obtulit acetabulum argenteum
appendens. cxxx. siclos. phialam argenteam habentem. lxx. siclos

ad pondus sanctuarii utrumque plenum simila conspersa oleo in sacrifici
um. mortariolum aureum appendens. x. siclos plenum incenso.
Bovem de armento et arietem et agnum anniculum in holocaustum.
hircumque pro peccato et in hostias pacificorum boves duos. ari
etes. v. hircos. v. agnos anniculos. v. hec fuit oblatio
eliasaph filii duel. Die. vii. princeps filiorum effraim
elisama filius amiud obtulit acetabulum argenteum
appendens. cxxx. siclos phialam argenteam habentem. lxx.
siclos ad pondus sanctuarii utrumque plenum simila conspersa
oleo in sacrificium. mortariolum aureum appendens
. x. siclos plenum incenso. Bovem de armento. et arietem
et agnum anniculum in holocaustum hircumque pro peccato
in holocaustum pacificorum boves duos. arietes. v. hir
cos. v. agnos anniculos. v. hec fuit oblatio elisama filii
amiud. Die. viii. princeps filiorum manasse. Gamaliel fi
lius phadassur obtulit acetabulum argenteum appendens
. cxxx. siclos phialam argenteam habentem. lxx. siclos
ad pondus sanctuarii. utrumque plenum simila conspersa
oleo in sacrificium. Mortariolum aureum appendens. x. siclos
plenum incenso. Bovem de armento et arietem et agnum
anniculum in holocaustum. hircum pro peccato et in hostias pa
cificorum boves duos arietes. v. hircos. v. agnos anni
culos. v. hec fuit oblatio gamaliel filii phadassur. Die
. ix. princeps filiorum beniamin abidan filius gedeo
nis obtulit acetabulum argenteum appendens. cxxx.
siclos phialam argenteam habentem. lxx. siclos ad
pondus sanctuarii utrumque plenum simila conspersa oleo in sa
crificium. Mortariolum aureum appendens. x. siclos
plenum incenso. bovem de armento et arietem et agnum
anniculum in holocaustum. hircumque pro peccato et in hosti
as pacificorum boves. ii. arietes. v. hircos. v. agnos an
niculos. v. hec fuit oblatio abidan filii gedeonis. Die. x.
princeps filiorum dan ahiezer filius amisaddai obtulit
acetabulum argenteum appendens. cxxx. siclos ad pondus
sanctuarii utrumque plenum simila conspersa oleo in sac
rificium. mortariolum aureum appendens. x. siclos plenum in
censo. Bovem de armento et arietem et agnum annicu
lum in holocaustum. hircumque pro peccato et in hostias pa
cificorum boves duos. arietes. v. hircos. v. agnos anni
culos. v. hec fuit oblatio ahiezer filii amisaddai. Die
. xi. princeps filiorum aser phagiel filius ochran. obtulit
acetabulum argenteum appendens. cxxx. siclos. phialam
argenteam habentem. lxx. ad pondus sanctuarii utrumque
plenum simila conspersa oleo in sacrificium. morta
riolum aureum appendens. x. siclos plenum incenso.
bovem de armento et arietem et agnum anniculum
in holocaustum. hircumque pro peccato. et in hostias pa
cificorum boves duos. arietes. v. hircos. v. agnos a
nniculos. v. hec fuit oblatio phagiel filii ochran.
Die. xii. princeps filiorum neptalim ahira filius enan
obtulit acetabulum argenteum appendens. cxxx. siclos
ad pondus sanctuarii utrumque plenum simila con
spersa oleo in sacrificium. mortariolum aureum
appendens. x. siclos plenum incenso. bovem de armento
et arietem et agnum anniculum in holocaustum. hir
cumque pro peccato. et in hostias pacificorum boves duos
arietes. v. hircos. v. agnos anniculos. v. hec fuit
oblatio ahira filii enan. hec in dedicatione altaris obla
ta sunt a principibus israel in die qua consecratum est. acetabula
argentea. xii. phiale argentee. xii. mortariola
aurea. xii. ita ut. cxxx. argenti siclos haberet
unum acetabulum. et. lxx. siclos una phiala. id est in commune
omnium vasorum ex argento sicli duo milia quadringenti pondere

sanctuarii. Acetabula aurea .xii. plena incenso denos siclos appendentia pondere sanctuarii, id est simul auri sicli .cxx. Boves de armento in holocaustum .xii. arietes .xii. agni anniculi .xii. et libamenta eorum, hirci pro peccato .xii. Hostie pacificorum boves .xxiiii. arietes .lx. hirci .lx. agni anniculi .lx. Hec oblatio facta est in dedicatione altaris quando unctum est. Cumque ingrederetur Moyses tabernaculum federis ut consuleret oraculum, audiebat vocem loquentis ad se de propitiatorio quod erat super archam testimonii inter duos cherubim, unde et loquebatur ei.

ut consuleret oraculum de propitiatorio

VIII

Locutusque est Dominus ad Moysen dicens: Loquere ad Aaron et dices ad eum: Cum posueris lucernas .vii. candelabrum in australi parte erigatur. Hoc igitur precipe ut lucerne contra boream e regione respiciant ad mensam panum propositionis: contra eam partem quam candelabrum respicit lucere debebunt. Fecitque Aaron et imposuit lucernas super candelabrum ut preceperat Dominus Moysi. Hec autem erat factura candelabri: ex auro ductili tam medius stipes quam cuncta que ex utroque calamorum latere nascebantur, iuxta exemplum quod ostendit Dominus Moysi, ita operatus est candelabrum.

Et locutus est Dominus ad Moysen dicens: Tolle levitas de medio filiorum Israel et purificabis eos iuxta hunc ritum. Aspergantur aqua lustrationis, et radant omnes pilos carnis sue. Cumque laverint vestimenta sua et mundati fuerint, tollent bovem de armentis et libamentum eius similam oleo conspersam. Bovem autem alterum de armento accipies pro peccato. Et applicabis levitas coram tabernaculo federis, convocata omni multitudine filiorum Israel. Cumque levite fuerint coram Domino, ponent filii Israel manus suas super eos. Et offeret Aaron levitas munus in conspectu Domini a filiis Israel ut serviant in ministerio eius. Levite quoque ponent manus suas super capita boum, e quibus unum facies pro peccato et alterum in holocaustum Domini, ut depreceris pro eis. Statuesque levitas in conspectu Aaron et filiorum eius, et consecrabis oblatos Domino, ac separabis de medio filiorum Israel ut sint mei. Et postea ingredientur tabernaculum federis ut serviant mihi. Sicque purificabis et consecrabis eos in oblationem Domini, quoniam dono donati sunt mihi a filiis Israel. Pro primogenitis que aperiunt omnem vulvam in Israel accepi eos. Mea sunt enim omnia primogenita filiorum Israel tam ex hominibus quam ex iumentis. Ex die quo percussi omne primogenitum in terra Egypti sanctificavi eos mihi. Et tuli levitas pro cunctis primogenitis filiorum Israel, tradidique eos dono Aaron et filiis eius de medio populi, ut serviant mihi pro Israel in tabernaculo federis, et orent pro eis ne sit in populo plaga si ausi fuerint accedere ad sanctuarium. Feceruntque Moyses et Aaron et omnis multitudo filiorum Israel super levitis que preceperat Dominus Moysi. Purificatique sunt et laverunt vestimenta sua. Elevavitque eos Aaron in conspectu Domini, et oravit pro eis ut purificati ingrederentur ad officia sua in tabernaculum federis coram Aaron et filiis eius. Sicut preceperat Dominus Moysi de levitis, ita factum est. Locutusque est Dominus ad Moysen dicens: Hec est lex levitarum. A .xxv. annis et supra ingredientur ut ministrent in tabernaculo federis. Cumque quinquagesimum etatis annum impleverint, servire cessabunt. Eruntque ministri fratrum suorum in tabernaculo federis ut custodiant que sibi fuerint commendata. Opera autem ipsa non faciant. Sic dispones levitis in custodiis suis.

IX

fase

Locutusque est Dominus ad Moysen in deserto Synai anno secundo postquam egressi sunt de terra Egypti mense primo dicens: Faciant filii Israel phase in tempore suo .xiiii. die mensis huius ad vesperam, iuxta omnes cerimonias et iustificationes eius. Precepitque Moyses filiis Israel ut facerent phase. Qui fecerunt tempore suo .xiiii. die mensis ad vesperam in monte Synai. Iuxta omnia que preceperat Dominus Moysi fecerunt filii Israel. Ecce autem quidam immundi super anima hominis qui non poterant facere phase in die illo, accedentes ad Moysen et Aaron dixerunt ei: Immundi sumus super anima hominis. Quare fraudamur ut non valeamus offerre oblationem Domino in tempore suo inter filios Israel? Quibus respondit Moyses: State ut consulam quid precipiat Dominus de vobis. Locutusque est Dominus ad Moysen dicens: Loquere filiis Israel: Homo qui fuerit immundus super anima sive in via procul in gente vestra, faciat phase Domino in mense secundo .xiiii. die mensis ad vesperam: cum azimis et lactucis agrestibus comedent illud. Non relinquent ex eo quippiam usque mane, et os eius non confringent: omnem ritum phase observabunt. Si quis autem et mundus est et in itinere non fuit et tamen non fecit phase, exterminabitur anima illa de populis suis, quia sacrificium Domino non obtulit tempore suo: peccatum suum ipse portabit. Peregrinus quoque et advena si fuerint apud vos, facient phase Domini iuxta cerimonias et iustificationes eius. Preceptum idem erit apud vos tam advene quam indigene. Igitur die qua erectum est tabernaculum, operuit illud nubes. A vespere autem super tentorium erat quasi species ignis usque mane. Sic fiebat iugiter: per diem operiebat illud nubes, et per noctem quasi species ignis. Cumque ablata fuisset nubes que tabernaculum protegebat, tunc proficiscebantur filii Israel, et in loco ubi stetisset nubes, ibi castra metabantur. Ad imperium Domini proficiscebantur, et ad imperium illius figebant tabernaculum. Cunctis diebus quibus stabat nubes super tabernaculum manebant in eodem loco. Et si evenisset ut multo tempore maneret super illud, erant filii Israel in excubiis Domini et non proficiscebantur quot diebus fuisset nubes super tabernaculum. Ad imperium Domini erigebant tentoria, et ad imperium illius deponebant. Si fuisset nubes a vespere usque mane et statim diluculo tabernaculum reliquisset, proficiscebantur; et si post diem et noctem recessisset, dissipabant tentoria. Si vero biduo aut uno mense vel longiori tempore fuisset super tabernaculum, manebant filii Israel in eodem loco et non proficiscebantur; statim autem ut recessisset, movebant castra. Per verbum Domini figebant tentoria et per verbum illius proficiscebantur: erantque in excubiis Domini iuxta imperium eius per manum Moysi.

X

Locutusque est Dominus ad Moysen dicens: Fac tibi duas tubas argenteas ductiles quibus convocare possis multitudinem quando movenda sunt castra. Cumque increpueris tubis, congregabitur ad te omnis turba ad hostium tabernaculi federis. Si semel clangueris, venient ad te principes et capita multitudinis filiorum Israel. Si autem prolixior atque concisus clangor increpuerit, movebunt castra primi qui sunt ad orientalem plagam. In secundo autem sonitu et pari ululatu tube, levabunt tentoria qui habitant ad meridiem, et iuxta hunc modum reliqui facient, ululantibus tubis in profectionem. Quando autem congregandus est populus, simplex tubarum clangor erit et non concise ululabunt. Filii autem Aaron sacerdotes clangent tubis, eritque hoc legitimum sempiternum in generationibus vestris. Si exieritis ad bellum de terra vestra contra hostes qui dimicant adversum vos, clangetis ululantibus tubis, et erit recordatio vestri coram Domino Deo vestro, ut eruamini de manibus inimicorum vestrorum. Si quando habebitis epulum et dies festos et kalendas, canetis tubis super holocaustis et pacificis victimis, ut sint vobis in recordationem Dei vestri. Ego Dominus Deus vester. Anno secundo mense secundo .xx. die mensis elevata est nubes de tabernaculo federis. Profectique sunt filii Israel per turmas suas de deserto Synai, et recubuit nubes in solitudine Pharan.

Moysi iuxta imperium domini per manum Moysi. Filii Iuda per turmas suas, quorum princeps erat Naasson filius Aminadab. In tribu filiorum Ysachar princeps fuit Nathanael filius Suar. In tribu Zabulon erat princeps Eliab filius Elon. Depositumque est tabernaculum, quod portantes egressi sunt filii Gerson et Merari. Profectique sunt et filii Ruben per turmas et ordinem suum, quorum princeps erat Elisur filius Sedeur. In tribu autem Symeon princeps fuit Salamihel filius Surisaddai. Porro in tribu Gad erat princeps Eliasaph filius Duel. Profectique sunt et Caathite portantes sanctuarium. Tamdiu tabernaculum portabatur, donec venirent ad erectionis locum. Moverunt castra et filii Effraim per turmas suas, in quorum exercitu princeps erat Elisama filius Ammiud. In tribu autem filiorum Manasse princeps fuit Gamaliel filius Phadassur. Et in tribu Beniamin erat dux Abidan filius Gedeonis. Novissimi castrorum omnium profecti sunt filii Dan per turmas suas, in quorum exercitu princeps fuit Ahiezer filius Ammisaddai. In tribu autem filiorum Aser erat princeps Phegiel filius Ochran. Et in tribu filiorum Neptalim princeps fuit Ahira filius Enan. Hec sunt castra et profectiones filiorum Israel per turmas suas quando egrediebantur. Dixitque Moyses Obab filio Raguel Madianite cognato suo: Proficiscimur ad locum, quem dominus daturus est nobis: veni nobiscum, ut benefaciamus tibi, quia dominus bona promisit Israeli. Cui ille respondit: Non vadam tecum, sed revertar in terram meam in qua natus sum. Et ille: Noli, inquit, nos relinquere: tu enim nosti in quibus locis per desertum castra ponere debeamus, et eris ductor noster. Cumque nobiscum veneris, quicquid optimum fuerit ex opibus quas nobis traditurus est dominus, dabimus tibi. Profecti sunt ergo de monte domini viam trium dierum, archaque federis domini precedebat eos, per dies tres providens castrorum locum. Nubes quoque domini super eos erat per diem cum incederent. Cumque elevaretur archa, dicebat Moyses: Surge domine, et dissipentur inimici tui, et fugiant qui oderunt te a facie tua. Cum autem deponeretur, aiebat: Revertere domine ad multitudinem exercitus Israel.

XI

Interea ortum est murmur populi quasi dolentium pro labore contra dominum. Quod cum audisset dominus iratus est, et accensus in eos ignis domini devoravit extremam castrorum partem. Cumque clamasset populus ad Moysen, oravit Moyses ad dominum, et absorptus est ignis. Vocavitque nomen loci illius Incensio, eo quod succensus fuisset contra eos ignis domini. Vulgus quippe promiscuum quod ascenderat cum eis flagravit desiderio, sedens et flens, iunctis sibi pariter filiis Israel, et ait: Quis dabit nobis ad vescendum carnes? Recordamur piscium quos comedebamus in Egypto gratis: in mentem nobis veniunt cucumeres et pepones porrique et cepe et allia. Anima nostra arida est, nichil aliud respiciunt oculi nostri nisi manna. Erat autem manna quasi semen coriandri, coloris bdellii. Circuibatque populus, et colligens illud, frangebat mola, sive terebat in mortario, coquens in olla et faciens ex eo tortulas saporis quasi panis oleati. Cumque descenderet nocte super castra ros, descendebat pariter et manna. Audivit ergo Moyses flentem populum per familias, singulos per ostia tentorii sui. Iratusque est furor domini valde, sed et Moysi intolleranda res visa est. Et ait ad dominum: Cur afflixisti servum tuum? quare non invenio gratiam coram te? et cur imposuisti pondus universi populi huius super me? Numquid ego concepi omnem hanc multitudinem, vel genui eam, ut dicas michi: Porta eos in sinu tuo sicut portare solet nutrix infantulum, et defer in terram pro qua iurasti patribus eorum? Unde michi carnes ut dem tante multitudini? flent contra me dicentes: Da nobis carnes ut comedamus. Non possum solus sustinere omnem hunc populum, quia gravis est michi. Sin aliter tibi videtur, obsecro ut interficias me, et inveniam gratiam in oculis tuis, ne tantis afficiar malis. Et dixit dominus ad Moysen: Congrega michi septuaginta viros de senibus Israel, quos tu nosti quod senes populi sint ac magistri, et duces eos ad ostium tabernaculi federis, faciesque ibi stare tecum, ut descendam et loquar tibi; et auferam de spiritu tuo, tradamque eis, ut sustentent tecum onus populi, et non tu solus graveris. Populo quoque dices: Sanctificamini: cras comedetis carnes: ego enim audivi vos dicere: Quis dabit nobis escas carnium? bene nobis erat in Egypto. Ut det vobis dominus carnes et comedatis, non uno die nec duobus vel quinque aut decem, nec viginti quidem, sed usque ad mensem dierum, donec exeat per nares vestras et vertatur in nauseam, eo quod repuleritis dominum qui in medio vestri est, et fleveritis coram eo dicentes: Quare egressi sumus ex Egypto? Et ait Moyses: Sexcenta milia peditum huius populi sunt, et tu dicis: Dabo eis esum carnium mense integro? Numquid ovium et boum multitudo cedetur, ut possit sufficere ad cibum? vel omnes pisces maris in unum congregabuntur, ut eos satient? Cui respondit dominus: Numquid manus domini invalida est? iam nunc videbis utrum meus sermo opere compleatur. Venit igitur Moyses, et narravit populo verba domini, congregans septuaginta viros de senibus Israel, quos stare fecit circa tabernaculum. Descenditque dominus per nubem et locutus est ad eum, auferens de spiritu qui erat in Moyse, et dans septuaginta viris. Cumque requievisset in eis spiritus, prophetaverunt, nec ultra cessaverunt. Remanserant autem in castris duo viri, quorum unus vocabatur Heldad et alter Medad, super quos requievit spiritus; nam et ipsi descripti fuerant, et non exierant ad tabernaculum. Cumque prophetarent in castris, cucurrit puer et nuntiavit Moysi dicens: Heldad et Medad prophetant in castris. Statim Iosue filius Nun minister Moysi et electus e pluribus ait: Domine mi Moyses, prohibe eos. At ille: Quid, inquit, emularis pro me? Quis tribuat ut omnis populus prophetet, et det eis dominus spiritum suum? Reversusque est Moyses et maiores natu Israel in castra. Ventus autem egrediens a domino, arreptas trans mare coturnices detulit, et dimisit in castra itinere quantum uno die confici potest, ex omni parte castrorum per circuitum, volabantque in aere duobus cubitis altitudine super terram. Surgens ergo populus toto die illo et nocte ac die altero, congregavit coturnicum qui parum, decem choros; et siccaverunt eas per girum castrorum. Adhuc carnes erant in dentibus eorum, nec defecerat huiuscemodi cibus: et ecce furor domini concitatus in populum percussit eum plaga magna nimis. Vocatusque est ille locus Sepulcra concupiscentie: ibi enim sepelierunt populum qui desideraverat carnes. Egressi autem de Sepulcris concupiscentie venerunt in Aseroth, et manserunt ibi.

XII

Locutaque est Maria et Aaron contra Moysen propter uxorem eius Ethiopissam, et dixerunt: Num per solum Moysen locutus est dominus? nonne et nobis similiter est locutus? Quod cum audisset dominus (erat enim Moyses vir mitissimus super omnes homines qui morabantur in terra), statim locutus est ad eum et ad Aaron et Mariam: Egredimini vos tantum tres ad tabernaculum federis. Cumque fuissent egressi, descendit dominus in columpna nubis, et stetit in introitu tabernaculi vocans Aaron et Mariam. Qui cum issent, dixit ad eos: Audite sermones meos: si quis fuerit inter vos propheta domini, in visione apparebo ei, vel per somnium loquar ad eum. At non

Marginal notes: Naason — ignis — quis dabit — manna — Descendit dominus per nubem et inspiravit spiritum — ventus a domino coturnices detulit — adhuc carnes erant — sepulcra concupiscentie — Locuta est Maria et Aaron etc.

bot palmite

c. detractores

lepra marie

De viris missis

nota

botrus vine

bot palmite nota

de ficis

botrum beneficio exploratorum

amalech, etheus, iebuzeus, amorreus, chananeus

De iterum [illegible] moyse

At non talis servus meus moyses qui in omni domo mea fidelissimus est. Ore enim ad os loquor ei, et palam non per enigmata et figuras dominum videt. Quare igitur non timuistis detrahere servo meo moysi? Iratusque contra eos abiit. Nubes quoque recessit que erat super tabernaculum, et ecce maria apparuit candens lepra quasi nix. Cumque respexisset eam aaron et vidisset perfusam lepra, ait ad moysen: Obsecro mi domine, ne imponas nobis hoc peccatum quod stulte commisimus, ne fiat hec quasi mortua, et ut abortivum quod proicitur de vulva matris sue. Ecce iam medium carnis eius devoratum est a lepra. Clamavitque moyses ad dominum dicens: Deus, obsecro, sana eam. Cui respondit dominus: Si pater eius spuisset in faciem eius, nonne debuerat saltem septem diebus rubore suffundi? Separetur septem diebus extra castra, et postea revocabitur. Exclusa est itaque maria extra castra septem diebus, et populus motus non est de loco illo donec revocata est maria.

XIII

Profectusque est populus de aseroth fixis tentoriis in deserto pharan. Ibique locutus est dominus ad moysen dicens: Mitte viros qui considerent terram chanaan quam daturus sum filiis israel, singulos de singulis tribubus ex principibus. Fecit moyses quod dominus imperaverat, de deserto pharan mittens principes viros quorum ista sunt nomina. De tribu ruben: semmua filium zechur. De tribu symeon: saphat filium huri. De tribu iuda: caleph filium iephone. De tribu ysachar: igal filium ioseph. De tribu effraim: osee filium nun. De tribu beniamin: phalti filium raphu. De tribu zabulon: geddihel filium sodi. De tribu ioseph sceptri manasse: gaddi filium susi. De tribu dan: amihel filium gemalli. De tribu aser: sthur filium michahel. De tribu neptalim: naabi filium vapsi. De tribu gad: guel filium machi. Hec sunt nomina virorum quos misit moyses ad considerandam terram chanaan. Et dixit ad eos: Ascendite per meridianam plagam. Cumque veneritis ad montes, considerate terram qualis sit, et populum qui habitator est eius, utrum fortis sit an infirmus, pauci numero an plures; ipsa terra an bona an mala; urbes quales, murate an absque muris; humus pinguis an sterilis, nemorosa an absque arboribus. Confortamini et afferte nobis de fructibus terre. Erat autem tempus quando iam precoque uve vesci possunt. Cumque ascendissent, exploraverunt terram a deserto sin usque roob intrantibus emath. Ascenderuntque ad meridiem et venerunt in ebron, ubi erant achiman et sisai et tolmai filii enach. Nam ebron septem annis ante tanim urbem egypti condita est. Pergentesque ad torrentem botri absciderunt palmitem cum uva sua, quem portaverunt in vecte duo viri. De malis quoque granatis et de ficis loci illius tulerunt, qui appellatus est neelescol, id est torrens botri, eo quod botrum inde portassent filii israel. Reversique exploratores terre post quadraginta dies omni regione circuita venerunt ad moysen et aaron et ad omnem cetum filiorum israel in desertum pharan quod est in cades. Locutique sunt eis et omni multitudini ostenderunt fructus terre et narraverunt dicentes: Venimus in terram ad quam misisti nos, que revera fluit lacte et melle, ut ex his fructibus cognosci potest. Sed cultores fortissimos habet et urbes grandes atque muratas. Stirpem enach vidimus ibi. Amalech habitat in meridie, etheus et iebuseus et amorreus in montanis; chananeus vero moratur iuxta mare et circa fluenta iordanis. Inter hec caleph compescens murmur populi qui oriebatur contra moysen, ait: Ascendamus et possideamus terram, quoniam poterimus obtinere eam. Alii vero qui fuerant cum eo dicebant: Nequaquam ad hunc populum valemus ascendere, quia fortior nobis est. Detraxeruntque terre quam inspexerant apud filios israel dicentes: Terra quam circuivimus devorat habitatores suos. Populus quem aspeximus procere stature est. Ibi vidimus monstra quedam filiorum enach de genere giganteo, quibus comparati quasi locuste videbamur.

XIIII

Igitur vociferans omnis turba flevit nocte illa, et murmurati sunt contra moysen et aaron cuncti filii israel dicentes: Utinam mortui essemus in egypto, et non in hac vasta solitudine. Utinam pereamus, et non inducat nos dominus in terram istam, ne cadamus gladio et uxores ac liberi nostri ducantur captivi. Nonne melius est reverti in egyptum? Dixeruntque alter ad alterum: Constituamus nobis ducem et revertamur in egyptum. Quo audito moyses et aaron ceciderunt proni in terram coram omni multitudine filiorum israel. At vero iosue filius nun et caleph filius iephone, qui et ipsi lustraverant terram, sciderunt vestimenta sua et ad omnem multitudinem filiorum israel locuti sunt: Terra quam circuivimus valde bona est. Si propitius fuerit dominus, inducet nos in eam et tradet humum lacte et melle manantem. Nolite rebelles esse contra dominum, neque timeatis populum terre huius, quia sicut panem ita eos possumus devorare. Recessit ab illis omne presidium; dominus nobiscum est, nolite metuere. Cumque clamaret omnis multitudo et lapidibus eos vellet opprimere, apparuit gloria domini super tectum federis cunctis videntibus filiis israel. Dixitque dominus ad moysen: Usquequo detrahet mihi populus iste? Quousque non credent mihi in omnibus signis que feci coram eis? Feriam igitur eos pestilentia atque consumam; te autem faciam principem super gentem magnam et fortiorem quam hec est. Et ait moyses ad dominum: Ut audiant egyptii de quorum medio eduxisti populum istum, et habitatores terre huius, qui audierunt quod tu domine in populo isto sis et facie videaris ad faciem, et nubes tua protegat illos, et in columpna nubis precedas eos per diem et in columpna ignis per noctem, quod occideris tantam multitudinem quasi unum hominem, et dicant: Non poterat introducere populum in terram pro qua iuraverat, ideo occidit eos in solitudine. Magnificetur ergo fortitudo domini sicut iurasti dicens: Dominus patiens et multe misericordie, auferens iniquitatem et scelera, nullumque innoxium derelinquens, qui visitas peccata patrum in filios in tertiam et quartam generationem. Dimitte obsecro peccatum populi huius secundum magnitudinem misericordie tue, sicut propitius fuisti egredientibus de egypto usque ad locum istum. Dixitque dominus: Dimisi iuxta verbum tuum. Vivo ego, et implebitur gloria domini universa terra. Attamen omnes homines qui viderunt maiestatem meam et signa que feci in egypto et in solitudine, et temptaverunt me iam per decem vices, nec obedierunt voci mee, non videbunt terram pro qua iuravi patribus eorum, nec quisquam ex illis qui detraxerunt mihi intuebitur eam. Servum meum caleph, qui plenus alio spiritu secutus est me, inducam in terram hanc quam circuivit, et semen eius possidebit eam. Quoniam amalechites et chananeus habitant in vallibus. Cras movete castra et revertimini in solitudinem per viam maris rubri. Locutusque est dominus ad moysen et aaron dicens: Usquequo multitudo hec pessima murmurat contra me? Querelas filiorum israel audivi. Dic ergo eis: Vivo ego, dicit dominus, sicut locuti estis audiente me, sic faciam vobis. In solitudine hac iacebunt cadavera vestra. Omnes qui numerati estis a viginti annis et supra et murmurastis contra me non intrabitis terram super quam levavi manum meam ut habitare vos facerem, preter caleph filium iephone et iosue filium nun. Parvulos autem vestros de quibus dixistis quod prede hostibus forent, introducam, ut videant terram que vobis displicuit. Vestra cadavera iacebunt in solitudine. Filii

vestri errabunt vagi in deserto annis xl et portabunt fornicationem vestram donec consumantur cadavera patrum in deserto iuxta numerum xl dierum quibus considerastis terram annus pro die imputabitur et xl annis recipietis iniquitates vestras et scietis ultionem meam. Quoniam sicut locutus sum ita faciam omni multitudini huic pessimae quae consurrexit adversum me in solitudine hac deficiet et morietur. Igitur omnes viri quos miserat Moyses ad contemplandam terram et qui reversi murmurare fecerant contra eum omnem multitudinem detrahentes terrae quod esset mala mortui sunt atque percussi in conspectu Domini. Iosue autem filius Nun et Caleb filius Iephonne vixerunt ex omnibus qui perrexerant ad considerandam terram. Locutusque est Moyses universa verba haec ad omnes filios Israhel et luxit populus nimis. Et ecce mane primo surgentes ascenderunt verticem montis atque dixerunt parati sumus ascendere ad locum de quo Dominus locutus est quia peccavimus. Quibus Moyses: Cur inquit transgredimini verbum Domini quod vobis non cedet in prosperum. Nolite ascendere non enim est Dominus vobiscum ne corruatis coram inimicis vestris. Amalechites et Chananeus ante vos sunt quorum gladio corruetis eo quod nolueritis adquiescere Domino nec erit Dominus vobiscum. At illi contenebrati ascenderunt in verticem montis. Archa autem testamenti Domini et Moyses non recesserunt de castris. Descenditque Amalechites et Chananeus qui habitabant in monte et percutiens eos atque concidens persecutus est eos usque Horma.

XV

Locutus est Dominus ad Moysen dicens: Loquere ad filios Israhel et dices ad eos. Cum ingressi fueritis terram habitationis vestrae quam ego dabo vobis et feceritis oblationem Domino in holocaustum aut victimam vota solventes vel sponte offerentes munera aut in sollemnitatibus vestris adolentes odorem suavitatis Domino de bubus sive de ovibus, offeret quicumque immolaverit victimam sacrificium similae decimam partem ephi conspersae oleo quod mensuram habebit quartam partem hin et vinum ad liba fundenda eiusdem mensurae dabit in holocaustum sive in victimam per agnos singulos et arietes erit sacrificium similae duarum decimarum quae conspersa sit oleo tertiae partis hin et vinum ad libamentum tertiae partis eiusdem mensurae offeret in odorem suavitatis Domino. Quando vero de bubus feceris holocaustum aut victimam ut impleas votum vel pacificas victimas dabis per singulos boves similae tres decimas conspersae oleo quod habeat medium mensurae hin et vinum ad liba fundenda eiusdem mensurae in oblationem suavissimi odoris Domino. Sic facies per singulos boves et arietes et agnos et hedos. Tam indigenae quam peregrini eodem ritu offerent sacrificia. Unum praeceptum erit atque iudicium tam vobis quam advenis terrae. Locutus est Dominus ad Moysen dicens: Loquere filiis Israhel et dices ad eos. Cum veneritis in terram quam dabo vobis et comederitis de panibus regionis illius separabitis primitias Domino de cibis vestris. Sicut de areis primitias separatis ita et de pulmentis dabitis primitiva Domino. Quod si per ignorantiam praeterieritis quicquam horum quae locutus est Dominus ad Moysen et mandavit per eum ad vos a die qua coepit iubere et ultra oblitaque fuerit facere multitudo, offeret vitulum de armento holocaustum in odorem suavissimum Domino et sacrificium eius ac liba ut caerimoniae postulant hircumque pro peccato. Et rogabit sacerdos pro omni multitudine filiorum Israhel et dimittetur eis quoniam non sponte peccaverunt nihilominus offerentes incensum Domino pro se et pro peccato atque errore suo. Et dimittetur universae plebi filiorum Israhel et advenis qui peregrinantur inter eos quoniam culpa est omnis populi per ignorantiam. Quod si anima una nesciens peccaverit offeret capram anniculam pro peccato suo et deprecabitur pro ea sacerdos quod inscia peccaverit coram Domino impetrabitque ei veniam et dimittetur illi. Tam indigenis quam advenis una lex erit omnium qui peccaverint ignorantes. Anima vero quae per superbiam aliquid commiserit sive civis sit ille sive peregrinus quoniam adversum Dominum rebellis fuit peribit de populo suo. Verbum enim Domini contempsit et praeceptum illius fecit irritum idcirco delebitur et portabit iniquitatem suam. Factum est autem cum essent filii Israhel in solitudine et invenissent hominem colligentem ligna in die sabbati obtulerunt eum Moysi et Aaron et universae multitudini. Qui recluserunt eum in carcerem nescientes quid super eo facere deberent. Dixitque Dominus ad Moysen: Morte moriatur homo iste. Obruat eum lapidibus omnis turba extra castra. Cumque eduxissent eum foras obruerunt lapidibus et mortuus est sicut praeceperat Dominus. Dixit quoque Dominus ad Moysen: Loquere filiis Israhel et dices ad eos ut faciant sibi fimbrias per angulos palliorum ponentes in eis vittas hyacinthinas. Quas cum viderint recordentur omnium mandatorum Domini nec sequantur cogitationes suas et oculos per res varias fornicantes sed magis memores praeceptorum Domini faciant ea. Sintque sancti Deo suo. Ego Dominus Deus vester qui eduxi vos de terra Aegypti ut essem Deus vester.

XVI

Ecce autem Core filius Isaar filii Caath filii Levi et Dathan atque Abiron filii Heliab Hon quoque filius Pheleth de filiis Ruben surrexerunt contra Moysen aliique filiorum Israhel ducenti quinquaginta viri proceres synagogae et qui tempore concilii per nomina vocabantur. Cumque stetissent adversum Moysen et Aaron dixerunt: Sufficiat vobis quia omnis multitudo sanctorum est et in ipsis est Dominus. Cur elevamini super populum Domini? Quod cum audisset Moyses cecidit pronus in faciem. Locutusque ad Core et ad omnem multitudinem: Mane inquit notum faciet Dominus qui ad se pertineant et sanctos applicabit sibi et quos elegerit adpropinquabunt ei. Hoc igitur facite tollat unusquisque turibula sua tu Core et omne concilium tuum et hausto cras igne ponite desuper thymiama coram Domino et quemcumque elegerit ipse erit sanctus. Multum erigimini filii Levi. Dixitque rursum ad Core: Audite filii Levi. Num parum vobis est quod separavit vos Deus Israhel ab omni populo et iunxit sibi ut serviretis ei in cultu tabernaculi et staretis coram frequentia populi et ministraretis ei? Idcirco ad se fecit accedere te et omnes fratres tuos filios Levi ut vobis etiam sacerdotium vindicetis et omnis globus tuus stet contra Dominum. Quid est enim Aaron ut murmuretis contra eum? Misit ergo Moyses ut vocaret Dathan et Abiron filios Heliab. Qui responderunt: Non venimus. Numquid parum est tibi quod eduxisti nos de terra quae lacte et melle manabat ut occideres in deserto nisi et dominatus fueris nostri? Revera induxisti nos in terram quae fluit rivis lactis et mellis et dedisti nobis possessiones agrorum et vinearum an et oculos nostros vis eruere? Non venimus. Iratusque Moyses valde ait ad Dominum: Ne respicias sacrificia eorum. Tu scis quod ne asellum quidem umquam acceperim ab eis nec adflixerim quempiam eorum. Dixitque ad Core: Tu et omnis congregatio tua state seorsum coram Domino et Aaron die crastino separatim. Tollite singuli turibula vestra et ponite super ea incensum offerentes Domino ducenta quinquaginta turibula. Aaron quoque teneat turibulum suum. Quod cum fecissent stantibus Moyse et Aaron et conglobassent adversum eos omnem multitudinem ad ostium tabernaculi apparuit cunctis gloria Domini. Locutusque Dominus ad Moysen et Aaron ait: Separamini de medio congregationis huius ut eos repente disperdam. Qui ceciderunt proni in faciem atque dixerunt: Fortissime Deus spirituum universae carnis num uno peccante contra omnes ira tua desaeviet? Et ait Dominus ad Moysen: Praecipe universo populo ut separetur a tabernaculis Core Dathan et Abiron.

annum pro die
xl annis
no
ignorantia
divina vox eque
colligentem ligna
chore dathan abyron
ccl viri
chore
pro uno peccante
precipe universo populo

fuerunt qui percussi sunt xiiii milia hominum et dcc

biron. Surrexitque Moyses et abiit ad Dathan et Abiron: et sequentibus eum senioribus Israel, dixit ad turbam: Recedite a tabernaculis hominum impiorum, et nolite tangere que ad eos pertinent, ne involvamini in peccatis eorum. Cumque recessissent a tentoriis eorum per circuitum, Dathan et Abiron egressi stabant in introitu papilionum suorum cum uxoribus et liberis omnique frequentia. Et ait Moyses: In hoc scietis quod Dominus miserit me ut facerem universa que cernitis, et non ex proprio ea corde protulerim. Si consueta hominum morte interierint, et visitaverit eos plaga qua et ceteri visitari solent, non misit me Dominus. Sin autem novam rem fecerit Dominus, ut aperiens terra os suum deglutiat eos et omnia que ad illos pertinent, descenderintque viventes in infernum, scietis quod blasphemaverint Dominum. Confestim igitur ut cessavit loqui, dirupta est terra sub pedibus eorum, et aperiens os suum devoravit illos cum tabernaculis suis et universa substantia eorum. Descenderuntque vivi in infernum operti humo, et perierunt de medio multitudinis. At vero omnis Israel qui stabat per gyrum fugit ad clamorem pereuntium, dicens: Ne forte et nos terra deglutiat. Sed et ignis egressus a Domino interfecit ducentos quinquaginta viros qui offerebant incensum.

Dirupta est terra et cetera. — *CCL viros*

Locutusque est Dominus ad Moysen dicens: Precipe Eleazaro filio Aaron sacerdoti ut tollat thuribula que iacent in incendio, et ignem huc illucque dispergat: quoniam sanctificata sunt in mortibus peccatorum: producatque ea in laminas et affigat altari, eo quod oblatum sit in eis incensum Domino, et sanctificata sint, ut cernant ea pro signo et monimento filii Israel. Tulit ergo Eleazar sacerdos thuribula enea in quibus obtulerant hi quos incendium devoravit, et produxit ea in laminas, affigens altari, ut haberent postea filii Israel quibus commonerentur ne quis accedat alienigena et qui non est de semine Aaron ad offerendum incensum Domino, ne patiatur sicut passus est Chore et omnis congregatio eius, loquente Domino ad Moysen. Murmuravit autem omnis multitudo filiorum Israel sequenti die contra Moysen et Aaron dicens: Vos interfecistis populum Domini. Cumque oriretur seditio et tumultus incresceret, Moyses et Aaron fugerunt ad tabernaculum federis. Quod postquam ingressi sunt, operuit nubes et apparuit gloria Domini. Dixitque Dominus ad Moysen: Recedite de medio huius multitudinis, etiam nunc delebo eos. Cumque iacerent in terra, dixit Moyses ad Aaron: Tolle thuribulum, et hausto igne de altari mitte incensum desuper, pergens cito ad populum ut roges pro eis: iam enim egressa est ira a Domino et plaga desevit. Quod cum fecisset Aaron et cucurrisset ad mediam multitudinem quam iam vastabat incendium, obtulit thymiama: et stans inter mortuos ac viventes pro populo deprecatus est, et plaga cessavit. Fuerunt autem qui percussi sunt quatuordecim milia hominum et septingenti, absque his qui perierant in seditione Chore. Reversusque est Aaron ad Moysen ad ostium tabernaculi federis postquam quievit interitus.

murmuravit — *xiiii milia*

XVII Et locutus est Dominus ad Moysen dicens: Loquere ad filios Israel et accipe ab eis virgas singulas per cognationes suas, a cunctis principibus tribuum virgas duodecim, et uniuscuiusque nomen superscribes virge sue. Nomen autem Aaron erit in tribu Levi, et una virga cunctas eorum familias continebit. Ponesque eas in tabernaculo federis coram testimonio ubi loquar ad te. Quem ex his elegero, germinabit virga eius, et cohibebo a me querimonias filiorum Israel quibus contra vos murmurant. Locutusque est Moyses ad filios Israel, et dederunt ei omnes principes virgas per singulas tribus: fueruntque virge duodecim absque virga Aaron. Quas cum posuisset Moyses coram Domino in tabernaculo testimonii, sequenti die regressus invenit germinasse virgam Aaron in domo Levi, et turgentibus gemmis eruperant flores, qui foliis dilatatis in amigdalas deformati sunt. Protulit ergo Moyses omnes virgas de conspectu Domini ad cunctos filios Israel: videruntque et receperunt singuli virgas suas. Dixitque Dominus ad Moysen: Refer virgam Aaron in tabernaculum testimonii, ut servetur ibi in signum rebellium filiorum Israel, et quiescant querele eorum a me ne moriantur. Fecitque Moyses sicut preceperat Dominus. Dixerunt autem filii Israel ad Moysen: Ecce consumpti sumus, omnes perivimus. Quicumque accedit ad tabernaculum Domini moritur. Num usque ad internecionem cuncti delendi sumus?

Accipe virgas — *Virga Aaron*

XVIII Dixitque Dominus ad Aaron: Tu et filii tui et domus patris tui tecum portabitis iniquitatem sanctuarii: et tu et filii tui simul sustinebitis peccata sacerdotii vestri. Sed et fratres tuos de tribu Levi et sceptrum patris tui sume tecum, prestoque sint et ministrent tibi: tu autem et filii tui ministrabitis in tabernaculo testimonii. Excubabuntque Levite ad precepta tua et ad cuncta opera tabernaculi, ita dumtaxat ut ad vasa sanctuarii et ad altare non accedant, ne et illi moriantur et vos pereatis simul. Sint autem tecum et excubent in custodiis tabernaculi et in omnibus cerimoniis eius. Alienigena non miscebitur vobis. Excubate in custodia sanctuarii et in ministerio altaris, ne oriatur indignatio super filios Israel. Ego dedi vobis fratres vestros Levitas de medio filiorum Israel, et tradidi donum Domino ut serviant in ministeriis tabernaculi eius. Tu autem et filii tui custodite sacerdotium vestrum, et omnia que ad cultum altaris pertinent et intra velum sunt per sacerdotes administrabuntur. Si quis externus accesserit, occidetur. Locutusque est Dominus ad Aaron: Ecce dedi tibi custodiam primitiarum mearum. Omnia que sanctificantur a filiis Israel tradidi tibi et filiis tuis pro officio sacerdotali legitima sempiterna. Hec ergo accipies de his que sanctificantur et oblata sunt Domino. Omnis oblatio et sacrificium et quicquid pro peccato atque delicto redditur mihi et cedit in sancta sanctorum, tuum erit et filiorum tuorum. In sanctuario comedes illud: mares tantum edent ex eo, quia consecratum est tibi. Primitias autem quas voverint et obtulerint filii Israel tibi dedi et filiis tuis ac filiabus iure perpetuo. Qui mundus est in domo tua vescetur eis. Omnem medullam olei et vini et frumenti, quicquid offerunt primitiarum Domino, tibi dedi. Universa frugum initia quas gignit humus et Domino deportantur cedent in usus tuos. Qui mundus est in domo tua vescetur eis. Omne quod ex voto reddiderint filii Israel tuum erit. Quicquid primum erumpit e vulva cuncte carnis quam offerunt Domino, sive ex hominibus sive de pecoribus fuerit, tui iuris erit: ita dumtaxat ut pro hominis primogenito pretium accipias, et omne animal quod immundum est redimi facias. Cuius redemptio erit post unum mensem siclis argenti quinque pondere sanctuarii. Siclus viginti obolos habet. Primogenitum autem bovis et ovis et capre non facies redimi, quia sanctificata sunt Domino. Sanguinem tantum eorum fundes super altare, et adipes adolebis in odorem suavissimum Domino. Carnes vero in usum tuum cedent, sicut pectusculum consecratum et armus dexter tua erunt. Omnes primitias sanctuarii quas offerunt filii Israel Domino tibi dedi et filiis ac filiabus tuis iure perpetuo. Pactum salis est sempiternum coram Domino tibi ac filiis tuis. Dixitque Dominus ad Aaron: In terra eorum nichil possidebitis, nec habebitis partem inter eos. Ego pars et hereditas tua in medio filiorum Israel. Filiis autem Levi dedi omnes decimas Israel in possessionem pro ministerio quo serviunt mihi in tabernaculo federis, ut non accedant ultra filii Israel ad tabernaculum nec committant peccatum mortiferum, solis filiis Levi mihi in tabernaculo servientibus et portantibus peccata populi. Legitimum sempiternum erit in generationibus vestris. Nichil aliud possidebunt, decimarum oblatione contenti, quas in usus eorum et necessaria separavi. Locutus est Dominus ad Moysen dicens: Precipe Levitis atque denuntia: Cum acceperitis a filiis Israel decimas quas dedi vobis, primitias earum offerte Domino, id est decimam partem decime, ut reputetur vobis in oblationem primitivorum tam de areis quam de torcularibus: et universis ex quibus accipitis primitias, offerte Domino et date Aaron sacerdoti. Omnia que offertis ex decimis

et in donaria Domini separabitis optima et electa cuncta erunt. Dicesque ad eos: Si praeclara et meliora quaeque obtuleritis ex decimis, reputabitur vobis quasi de area et torculari dederitis primitias, et comedetis eas in omnibus locis vestris tam vos quam familiae vestrae, quia pretium est pro ministerio quo servitis in tabernaculo testimonii. Et non peccabitis super hoc egregia vobismet reservantes, ne polluatis oblationes filiorum Israel et moriamini.

XIX

Locutusque est Dominus ad Moysen et Aaron dicens: Ista est religio victimae quam constituit Dominus. Praecipe filiis Israel ut adducant ad te vaccam rufam aetatis integrae, in qua nulla sit macula nec portaverit iugum; tradetisque eam Eleazaro sacerdoti, qui eductam extra castra immolabit in conspectu omnium, et tingens digitum in sanguine eius asperget contra fores tabernaculi septem vicibus, comburetque eam cunctis videntibus, tam pelle et carnibus eius quam sanguine et fimo flammae traditis. Lignum quoque cedrinum et hysopum coccumque bis tinctum sacerdos mittet in flammam quae vaccam vorat. Et tunc demum lotis vestibus et corpore suo ingredietur in castra, commaculatusque erit usque ad vesperum. Sed et ille qui combusserit eam lavabit vestimenta sua et corpus, et immundus erit usque ad vesperum. Colliget autem vir mundus cineres vaccae et effundet eos extra castra in loco purissimo, ut sint multitudini filiorum Israel in custodiam et in aquam aspersionis, quia pro peccato vacca combusta est. Cumque laverit qui vaccae portaverat cineres vestimenta sua, immundus erit usque ad vesperum. Habebunt hoc filii Israel et advenae qui habitant inter eos sanctum iure perpetuo. Qui tetigerit cadaver hominis et propter hoc septem diebus fuerit immundus, aspergetur ex hac aqua die tertio et septimo, et sic mundabitur. Si die tertio aspersus non fuerit, septimo non poterit emundari. Omnis qui tetigerit humanae animae morticinum et aspersus hac commixtione non fuerit, polluet tabernaculum Domini et peribit ex Israel; quia aqua expiationis non est aspersus, immundus erit, et manebit spurcitia eius super eum. Ista est lex hominis qui moritur in tabernaculo: omnes qui ingrediuntur tentorium illius et universa vasa quae ibi sunt polluta erunt septem diebus. Vas quod non habuerit operculum nec ligaturam desuper immundum erit. Si quis in agro tetigerit cadaver occisi hominis aut per se mortui, sive os illius vel sepulchrum, immundus erit septem diebus. Tollentque de cineribus combustionis atque peccati, et mittent aquas vivas super eos in vas. In quibus cum homo mundus tinxerit hysopum, asperget eo omne tentorium et cunctam supellectilem et homines huiuscemodi contagione pollutos; atque hoc modo mundus lustrabit immundum tertio et septimo die. Expiatusque die septimo lavabit et se et vestimenta sua, et immundus erit usque ad vesperum. Si quis hoc ritu non fuerit expiatus, peribit anima illius de medio ecclesiae, quia sanctuarium Domini polluit et non est aqua lustrationis aspersus. Erit hoc praeceptum legitimum sempiternum. Ipse quoque qui aspergit aquas lavabit vestimenta sua. Omnis qui tetigerit aquas expiationis immundus erit usque ad vesperum. Quicquid tetigerit immundus immundum faciet, et anima quae horum quippiam tetigerit immunda erit usque ad vesperum.

XX

Veneruntque filii Israel et omnis multitudo in desertum Sin mense primo, et mansit populus in Cades. Mortuaque est ibi Maria et sepulta in eodem loco. Cumque indigeret aqua populus, coierunt adversum Moysen et Aaron, et versi in seditionem dixerunt: Utinam periissemus inter fratres nostros coram Domino. Cur eduxistis ecclesiam Domini in solitudinem, ut et nos et nostra iumenta moriantur? Quare nos fecistis ascendere de Aegypto et adduxistis in locum istum pessimum, qui seri non potest, qui nec ficum gignit nec vineas nec malagranata, insuper et aquam non habet ad bibendum? Ingressusque Moyses et Aaron dimissa multitudine tabernaculum foederis corruerunt proni in terram, clamaveruntque ad Dominum atque dixerunt: Domine Deus, audi clamorem huius populi, et aperi eis thesaurum tuum, fontem aquae vivae, ut satiati cesset murmuratio eorum. Et apparuit gloria Domini super eos. Locutusque est Dominus ad Moysen dicens: Tolle virgam et congrega populum, tu et Aaron frater tuus, et loquimini ad petram coram eis, et illa dabit aquas. Cumque eduxeris aquam de petra, bibet omnis multitudo et iumenta eius. Tulit igitur Moyses virgam quae erat in conspectu Domini, sicut praeceperat ei, congregata multitudine ante petram, dixitque eis: Audite, rebelles et increduli: num de petra hac vobis aquam poterimus eicere? Cumque elevasset Moyses manum, percutiens virga bis silicem, egressae sunt aquae largissimae, ita ut populus biberet et iumenta. Dixitque Dominus ad Moysen et Aaron: Quia non credidistis mihi ut sanctificaretis me coram filiis Israel, non introducetis hos populos in terram quam dabo eis. Haec est aqua contradictionis, ubi iurgati sunt filii Israel contra Dominum, et sanctificatus est in eis. Misit interea nuntios Moyses de Cades ad regem Edom, qui dicerent: Haec mandat frater tuus Israel: Nosti omnem laborem qui apprehendit nos, quomodo descenderint patres nostri in Aegyptum et habitaverimus ibi multo tempore, afflixerintque nos Aegyptii et patres nostros, et quomodo clamaverimus ad Dominum et exaudierit nos, miseritque angelum qui eduxerit nos de Aegypto. Ecce in urbe Cades, quae est in extremis finibus tuis, positi obsecramus ut nobis transire liceat per terram tuam. Non ibimus per agros nec per vineas, non bibemus aquas de puteis tuis, sed gradiemur via publica, nec ad dexteram nec ad sinistram declinantes, donec transeamus terminos tuos. Cui respondit Edom: Non transibis per me; alioquin armatus occurram tibi. Dixeruntque filii Israel: Per tritam gradiemur viam, et si biberimus aquas tuas nos et pecora nostra, dabimus quod iustum est; nulla erit in pretio difficultas, tantum velociter transeamus. At ille respondit: Non transibis. Statimque egressus est obvius cum infinita multitudine et manu forti, nec voluit acquiescere deprecanti ut concederet transitum per fines suos; quamobrem divertit ab eo Israel. Cumque castrametati essent de Cades, venerunt in montem Hor, qui est in finibus terrae Edom, ubi locutus est Dominus ad Moysen: Pergat, inquit, Aaron ad populos suos; non enim intrabit terram quam dedi filiis Israel, eo quod incredulus fuerit ori meo ad aquas contradictionis. Tolle Aaron et filium eius cum eo, et duces eos in montem Hor. Cumque nudaveris patrem veste sua, indues ea Eleazarum filium eius, et Aaron colligetur et morietur ibi. Fecit Moyses ut praeceperat Dominus, et ascenderunt in montem Hor coram omni multitudine. Cumque Aaron spoliasset vestibus suis, induit eis Eleazarum filium eius. Illo mortuo in montis supercilio, descendit cum Eleazaro. Omnis autem multitudo videns occubuisse Aaron flevit super eo triginta diebus per cunctas familias suas.

XXI

Quod cum audisset Chananaeus rex Arad, qui habitabat ad meridiem, venisse scilicet Israel per exploratorum viam, pugnavit contra illum, et victor existens duxit ex eo praedam. At Israel voto se Domino obligans ait: Si tradideris populum istum in manu mea, delebo urbes eius. Exaudivitque Dominus preces Israel, et tradidit Chananaeum, quem ille interfecit subversis urbibus eius, et vocavit nomen loci illius Horma, id est anathema. Profecti sunt autem et de monte Hor per viam quae ducit ad mare Rubrum, ut circumirent terram Edom. Et taedere coepit populum itineris ac laboris, locutusque contra Deum et Moysen ait: Cur eduxisti nos de Aegypto, ut moreremur in solitudine? Deest panis, non sunt aquae; anima nostra iam nauseat super cibo isto levissimo. Quamobrem misit Dominus in populum ignitos serpentes, ad quorum plagas et mortes plurimorum venerunt ad Moysen atque dixerunt: Peccavimus, quia locuti sumus contra Dominum et te; ora ut tollat

Marginal notes: vacca — ysopu — mirrha — tulit moyses virgam — Num — aqua contradictionis — tolle aaron — de morte aaron — chananeus rex — expugnatur — horma .i. anathema — tedere cepit — serpentes

a nobis serpentes. Oravitque moyses pro populo. et locutus est dominus ad eum. Fac serpentem eneum et pone eum pro signo. Qui percussus aspexerit eum vivet. Fecit ergo moyses serpentem eneum et posuit pro signo: quem cum percussi aspicerent sanabantur. Profectique filii israel castrametati sunt in oboth. Unde egressi fixere tentoria in ieabarim in solitudine que respicit moab contra orientalem plagam. Et inde moventes venerunt ad torrentem zareth. Quem relinquentes castrametati sunt contra arnon que est in deserto et prominet in finibus amorrei. Siquidem arnon terminus est moab dividens moabitas et amorreos. Unde dicitur in libro bellorum domini. Sicut fecit in mari rubro sic faciet in torrentibus arnon. Scopuli torrentium inclinati sunt ut requiescerent in ar et recumberent in finibus moabitarum. Ex eo loco apparuit puteus super quo locutus est dominus ad moysen. Congrega populum et dabo ei aquam. Tunc cecinit israel carmen istud. Ascendat puteus. Concinebant. Puteus quem foderunt principes et paraverunt duces multitudinis in datore legis et in baculis suis. De solitudine in mathana. de mathana in nahaliel. de nahaliel in bamoth. Bamoth vallis est in regione moab in vertice phasga que respicit contra desertum. Misit autem israel nuntios ad seon regem amorreorum dicens. Obsecro ut transire mihi liceat per terram tuam. Non declinabimus in agros et vineas. non bibemus aquas ex puteis. Via regia gradiemur donec transeamus terminos tuos. Qui concedere noluit ut transiret israel per fines suos. quin potius exercitu congregato egressus est obviam in desertum et venit in iasa pugnavitque contra eum. A quo percussus est in ore gladii et possessa est terra eius ab arnon usque ieboc et filios ammon. Quia forti presidio tenebantur termini ammonitarum. Tulit ergo israel omnes civitates eius. et habitavit in urbibus amorrei in esebon scilicet et viculis eius. Urbs esebon fuit regis seon amorrei qui pugnavit contra regem moab. et tulit omnem terram que dicionis illius fuerat usque arnon. Idcirco dicitur in proverbio. Venite in esebon. edificetur et construatur civitas seon. Ignis egressus est de esebon. flamma de oppido seon. et devoravit ar moabitarum. et habitatores excelsorum arnon. Ve tibi moab. peristi popule chamos. Dedit filios eius in fugam et filias in captivitatem regi amorreorum seon. Iugum eorum disperiit ab esebon usque dibon. lassi pervenerunt in nophe et usque medaba. Habitavit itaque israel in terra amorrei. Misitque moyses qui explorarent iazer. cuius ceperunt viculos et possederunt habitatores. Verteruntque se et ascenderunt per viam basan. et occurrit eis og rex basan cum omni populo suo pugnaturus in edrai. Dixitque dominus ad moysen. Ne timeas eum quia in manu tua tradidi illum et omnem populum ac terram eius. faciesque illi sicut fecisti seon regi amorreorum habitatori esebon. Percusserunt igitur et hunc cum filiis suis universumque populum eius usque ad internitionem. et possederunt terram illius. Profectique castrametati sunt in campestribus moab ubi trans iordanem iericho sita est.

XXII

Videns autem balac filius sephor omnia que fecerat israel amorreo. et quod pertimuissent eum moabite. et impetum eius ferre non possent. dixit ad maiores natu madian. Ita delebit hic populus omnes qui in nostris finibus commorantur. quomodo solet bos herbas usque ad radices carpere. Ipse autem erat eo tempore rex in moab. Misit ergo nuntios ad balaam filium beor ariolum qui habitabat super flumen terre filiorum ammon. ut vocarent eum et dicerent. Ecce egressus est populus de egypto. qui operuit faciem terre. sedens contra me. Veni igitur et maledic populo huic quia fortior me est. si quo modo possim percutere et eicere eum de terra mea. Novi enim quod benedictus sit cui benedixeris. et maledictus in quem maledicta congesseris. Perrexerunt seniores moab et maiores natu madian habentes divinationis pretium in manibus. Cumque venissent ad balaam et narrassent ei omnia verba balac. ille respondit. Manete hic nocte hac. et respondebo quicquid dixerit mihi dominus. Manentibus illis apud balaam venit deus et ait ad eum. Quid sibi volunt homines isti apud te? Respondit. Balac filius sephor rex moabitarum misit ad me dicens. Ecce populus qui egressus est de egypto operuit faciem terre. veni et maledic ei. si quo modo possim pugnans abigere eum. Dixitque deus ad balaam. Noli ire cum eis. neque maledicas populo. quia benedictus est. Qui mane consurgens dixit ad principes. Ite in terram vestram quia prohibuit me deus venire vobiscum. Reversi principes dixerunt ad balac. Noluit balaam venire nobiscum. Rursum ille multo plures et nobiliores quam ante miserat misit. Qui cum venissent ad balaam dixerunt. Sic dicit balac filius sephor. Ne cuncteris venire ad me. paratum honorare te. et quicquid volueris dare. Veni et maledic populo huic. Respondit balaam. Si dederit mihi balac plenam domum suam argenti et auri. non potero immutare verbum domini dei mei. ut vel plus vel minus loquar. Obsecro ut hic maneatis etiam hac nocte. ut scire queam quid mihi rursum respondeat dominus. Venit ergo deus ad balaam nocte et ait ei. Si vocare te venerunt homines isti. surge et vade cum eis. ita dumtaxat ut quod tibi precepero facias. Surrexit balaam mane. et strata asina profectus est cum eis. et iratus est deus. Stetitque angelus domini in via contra balaam. qui sedebat asine et duos pueros habebat secum. Cernens asina angelum stantem in via evaginato gladio. avertit se de itinere et ibat per agrum. Quam cum verberaret balaam et vellet ad semitam reducere. stetit angelus in angustiis duarum maceriarum quibus vinee cingebantur. Quem videns asina iunxit se parieti et attrivit sedentis pedem. At ille iterum verberabat. et nihilominus angelus ad locum angustum transiens. ubi nec ad dexteram nec ad sinistram poterat deviari. obvius stetit. Cumque vidisset asina stantem angelum. concidit sub pedibus sedentis. Qui iratus vehementius cedebat fuste latera eius. Aperuitque dominus os asine et locuta est. Quid feci tibi? cur percutis me ecce iam tertio? Respondit balaam. Quia commeruisti et illusisti mihi. utinam haberem gladium ut te percuterem. Dixitque asina. Nonne animal tuum sum cui semper sedere consuevisti usque in presentem diem? Dic quid simile umquam fecerim tibi. At ille ait. Numquam. Protinus aperuit dominus oculos balaam. et vidit angelum stantem in via evaginato gladio. adoravitque eum pronus in terram. Cui angelus. Cur inquit tertio verberas asinam tuam? Ego veni ut adversarer tibi. quia perversa est via tua mihique contraria. Et nisi asina declinasset de via dans locum resistenti. te occidissem et illa viveret. Dixit balaam. Peccavi nesciens quod tu stares contra me. et nunc si displicet tibi ut vadam. revertar. Ait angelus. Vade cum istis. et cave ne aliud quam precepero loquaris. Ivit igitur cum principibus. Quod cum audisset balac. egressus est in occursum eius in oppido moabitarum quod situm est in extremis finibus arnon. Dixitque ad balaam. Misi nuntios ut vocarent te. cur non statim venisti ad me? an quia mercedem adventui tuo reddere nequeo? Cui ille respondit. Ecce adsum. numquid loqui aliud potero nisi quod deus posuerit in ore meo? Perrexerunt

simul et venerunt in urbem que in extremis regni eius finibus erat. Cumque occidisset balac boves et oves, misit ad balaam et principes qui cum eo erant munera. Mane autem facto duxit eum ad excelsa baal, et intuitus est extremam partem populi. Dixitque balaam ad balac: Edifica michi hic septem aras, et para totidem vitulos et eiusdem numeri arietes. Cumque fecisset iuxta sermonem balaam, imposuerunt simul vitulum et arietem super aram. Dixitque balaam ad balac: Sta paulisper iuxta holocaustum tuum, donec vadam, si forte occurrat michi dominus, et quodcumque imperaverit loquar tibi. Cumque abisset velociter, occurrit ei deus. Locutusque ad eum balaam: Septem, inquit, aras erexi, et imposui vitulum et arietem desuper. Dominus autem posuit verbum in ore eius, et ait: Revertere ad balac, et hec loqueris. Reversus invenit stare balac iuxta holocaustum suum, et omnes principes moabitarum. Assumptaque parabola sua dixit: De aram adduxit me balac rex moabitarum de montibus orientis: Veni, inquit, et maledic iacob, propera et detestare israhel. Quomodo maledicam cui non maledixit dominus? Qua ratione detester quem dominus non detestatur? De summis silicibus videbo eum, et de collibus considerabo illum. Populus solus habitabit, et inter gentes non reputabitur. Quis dinumerare possit pulverem iacob, et nosse numerum stirpis israhel? Moriatur anima mea morte iustorum, et fiant novissima mea horum similia. Dixitque balac ad balaam: Quid est hoc quod agis? Ut malediceres inimicis meis vocavi te, et tu e contrario benedicis eis. Cui ille respondit: Num aliud possum loqui nisi quod iusserit dominus? Dixit ergo balac: Veni mecum in alterum locum unde partem israhel videas, et totum videre non possis: inde maledicito ei. Cumque duxisset eum in locum sublimem super verticem montis phasga, edificavit balaam septem aras, et impositis supra vitulo atque ariete dixit ad balac: Sta hic iuxta holocaustum tuum, donec ego pergam obvius. Cui cum dominus occurrisset, posuitque verbum in ore eius, ait: Revertere ad balac, et hec loqueris ei. Reversus invenit eum stantem iuxta holocaustum suum, et principes moabitarum cum eo. Ad quem balac: Quid, inquit, locutus est dominus? At ille assumpta parabola sua ait: Sta balac et ausculta, audi fili sephor. Non est deus quasi homo ut mentiatur, nec ut filius hominis ut mutetur. Dixit ergo, et non faciet? Locutus est, et non implebit? Ad benedicendum adductus sum, benedictionem prohibere non valeo. Non est ydolum in iacob, nec videtur simulacrum in israhel. Dominus deus eius cum eo est, et clangor victorie regis in illo. Deus eduxit eum de egypto, cuius fortitudo similis est rinocerotis. Non est augurium in iacob, nec divinatio in israhel. Temporibus suis dicetur iacob et israhel quid operatus sit deus. Ecce populus ut leena consurget, et quasi leo erigetur. Non accubabit donec devoret predam, et occisorum sanguinem bibat. Dixitque balac ad balaam: Nec maledicas ei, nec benedicas. Et ille: Nonne, ait, dixi tibi quod quicquid michi deus imperaret hoc facerem? Et ait balac ad eum: Veni et ducam te ad alium locum, si forte placeat deo ut inde maledicas eis. Cumque duxisset eum super verticem montis phegor, qui respicit solitudinem, dixit ei balaam: Edifica michi hic septem aras, et para totidem vitulos eiusdem numeri arietes. Fecit balac ut balaam dixerat, imposuitque vitulos et arietes per singulas aras.

XXIIII

Cumque vidisset balaam quod placeret domino ut benediceret israheli, nequaquam abiit ut ante perrexerat, ut augurium quereret, sed dirigens contra desertum vultum suum, et elevans oculos vidit israhel in tentoriis commorantem per tribus suas. Et irruente in se spiritu dei, assumpta parabola ait: Dixit balaam filius beor, dixit homo cuius obturatus est oculus; dixit auditor sermonum dei, qui visionem omnipotentis intuitus est, qui cadit et sic aperiuntur oculi eius: Quam pulchra tabernacula tua iacob, et tentoria tua israhel, ut valles nemorose, ut orti iuxta fluvios irrigui, ut tabernacula que fixit dominus, quasi cedri prope aquas. Fluet aqua de situla eius, et semen illius erit in aquas multas. Tolletur propter agag rex eius, et auferetur regnum illius. Deus eduxit illum de egypto, cuius fortitudo similis est rinocerotis. Devorabunt gentes hostes illius, ossaque eorum confringent, et perforabunt sagittis. Accubans dormivit ut leo, et quasi leena, quam suscitare nemo audebit. Qui benedixerit tibi erit et ipse benedictus; qui maledixerit in maledictionem reputabitur. Iratusque balac contra balaam, complosis manibus ait: Ad maledicendum inimicis meis vocavi te, quibus e contrario tercio benedixisti. Revertere ad locum tuum. Decreveram quidem magnifice honorare te, sed dominus privavit te honore disposito. Respondit balaam ad balac: Nonne nuntiis tuis quos misisti ad me dixi: Si dederit michi balac plenam domum suam argenti et auri, non potero preterire sermonem domini dei mei, ut vel boni quid vel mali proferam ex corde meo; sed quicquid dominus dixerit, hoc loquar? Verumtamen pergens ad populum meum, dabo consilium quid populus tuus huic populo faciat extremo tempore. Sumpta igitur parabola, rursum ait: Dixit balaam filius beor, dixit homo cuius obturatus est oculus; dixit auditor sermonum dei, qui novit doctrinam altissimi, et visiones omnipotentis videt, qui cadens apertos habet oculos: Videbo eum, sed non modo; intuebor illum, sed non prope. Orietur stella ex iacob, et consurget virga de israhel, et percutiet duces moab, vastabitque omnes filios seth. Et erit ydumea possessio eius; hereditas seir cedet inimicis suis; israhel vero fortiter aget. De iacob erit qui dominetur, et perdat reliquias civitatis. Cumque vidisset amalech, assumens parabolam ait: Principium gentium amalech, cuius extrema perdentur. Vidit quoque cineum, et assumpta parabola ait: Robustum quidem est habitaculum tuum, sed si in petra posueris nidum tuum, et fueris electus de stirpe cain, quamdiu poteris permanere? Assur enim capiet te. Assumptaque parabola iterum locutus est: Heu, quis victurus est quando ista faciet deus? Venient in trieribus de ytalia, superabunt assyrios, vastabuntque hebreos, et ad extremum etiam ipsi peribunt. Surrexitque balaam, et reversus est in locum suum; balac quoque via qua venerat rediit.

XXV

Morabatur autem eo tempore israhel in sethim, et fornicatus est populus cum filiabus moab, que vocaverunt eos ad sacrificia sua. At illi comederunt, et adoraverunt deos earum. Initiatusque est israhel beelphegor; et iratus dominus ait ad moysen: Tolle cunctos principes populi, et suspende eos contra solem in patibulis, ut avertatur furor meus ab israhel. Dixitque moyses ad iudices israhel: Occidat unusquisque proximos suos qui initiati sunt beelphegor. Et ecce unus de filiis israhel intravit coram fratribus suis ad scortum madianitidem, vidente moyse et omni turba filiorum israhel, qui flebant ante fores tabernaculi. Quod cum vidisset phinees filius eleazari filii aaron sacerdotis, surrexit de medio multitudinis, et arrepto pugione ingressus est post virum israhelitem in lupanar, et perfodit ambos simul, virum scilicet et mulierem in locis genitalibus. Cessavitque plaga a filiis israhel, et occisi sunt viginti quattuor milia hominum. Dixitque dominus ad moysen: Phinees filius eleazari filii aaron sacerdotis avertit iram meam a filiis israhel, quia zelo meo commotus est contra eos, ut non delerem ipse filios israhel in zelo meo. Ideo loquere ad eum: Ecce do ei pacem federis mei, et erit tam ipsi quam semini illius pactum sacerdotii sempiternum, quia zelatus est pro deo suo, et expiavit scelus filiorum israhel. Erat autem nomen viri israhelite qui occisus est cum madianitide zambri, filius salu, dux de cognatione et tribu symeonis. Porro mulier madianitis que pariter interfecta est vocabatur cozbi, filia sur principis nobilissimi madianitarum. Locutus est ad moysen

tabernacula iacob
qui benedixerit tibi
Ecce benedixisti
non
orietur stella ex iacob
fornicatus est populus
tolle cunctos principes et suspende eos etc
fines etc
xxiiii milia
zambri chosbi

Si quis autem mortuus fuerit absque filio, ad filiam eius transibit hereditas.

sunt dicens. Hostes vos sentiant madianite et percutite eos: quia
et ipsi hostiliter egerunt contra vos et decepere insidiis per idolum
phogor et cozbi filiam ducis madian sororem suam que percussa
XXVI est in die plage pro sacrilegio phogor. Postquam noxiorum
sanguis effusus est: dixit dominus ad moysen et ad eleazar
filium aaron sacerdotem. Numerate omnem summam
filiorum israel a .xx. annis et supra per domos et cognationes
suas. cunctos qui possunt ad bella procedere. Locuti sunt
itaque moyses et eleazar sacerdos in campestribus moab iuxta
super iordanem contra iericho ad eos qui erant a .xx. annis et
supra sicut dominus imperarat. quorum iste est numerus. Ruben
primogenitus israel. huius filius enoch a quo familia eno-
chitarum. et phallu a quo familia phalluitarum. et es-
ron a quo familia esronitarum. et charmi a quo fami-
lia charmitarum. hee sunt familie de stirpe ruben quarum
numerus inventus est .xl.iii. milia septingenti .xxx.
Filius phallu: eliab. huius filii namuel et dathan et abiron.
Isti sunt dathan et abiron principes populi qui surrexerunt
contra moysen et aaron in seditione chore quando adversum
dominum rebellaverunt: et aperiens terra os suum devoravit chore
morientibus plurimis quando combussit ignis .cc.l. viros. et
factum est grande miraculum ut chore pereunte filii eius
non perirent. Filii symeon per cognationes suas. namu-
el: ab hoc familia namuelitarum. Iachin: ab hoc familia
iachinitarum. Zare: ab hoc familia zareitarum. Saul: ab
hoc familia saulitarum. hee sunt familie de stirpe symeon.
quarum omnis numerus fuit .xxii. milia .cc. Filii gad
per cognationes suas. sephon: ab hoc familia sephoni-
tarum. Aggi: ab hoc familia aggitarum. Suni: ab hoc
familia sunitarum. Ozni: ab hoc familia oznitarum.
Her: ab hoc familia heritarum. Arod: ab hoc familia a-
roditarum. Ariel: ab hoc familia arielitarum. Iste sunt
familie gad. quarum omnis numerus fuit .xl. milia quin-
genti. Filii iuda her et onam qui ambo mortui sunt
in terra chanaan. fueruntque filii iuda per cognationes suas.
Sela a quo familia selaitarum. phares: ab hoc familia
pharesitarum. Zare a quo familia zareitarum. Porro filii
phares: esrom a quo familia esromitarum. et amul a quo
familia amulitarum. Iste sunt familie iuda quarum omnis
numerus fuit .lxxvi. milia quingenti. Filii ysachar per
cognationes suas. thola a quo familia tholaitarum.
phua a quo familia phuaitarum. Iasub a quo fami-
lia iasubitarum. Semrem a quo familia semrami-
tarum. hee sunt cognationes ysachar quarum numerus fuit
.lxiiii. milia .ccc. Filii zabulon per cognationes suas.
sared a quo familia sareditarum. elon a quo familia elonita-
rum. Ialel a quo familia ialelitarum. hee sunt cognationes zabulon
quarum numerus fuit .lx. milia quingenti. Filii ioseph per cognatio-
nes suas. manasses et effraim. De manasse ortus est
machir a quo familia machiritarum. Machir genuit ga-
laad a quo familia galaaditarum. Galaad habuit filios
hiezer a quo familia hiezeritarum. et elech a quo fami-
lia elechitarum. et asriel a quo familia asrielitarum. et sechem a quo
familia sechemitarum. et semida a quo familia semidaitarum. et ep-
her a quo familia epheritarum. Fuit autem epher pater salphaad
qui filios non habebat sed tantum filias. quarum ista sunt
nomina. maala et noa et egla et melcha et thersa. hee sunt
familie manasse et numerus earum .lii. milia septingenti. Filii
autem effraim per cognationes suas fuerunt hii. Suthala a quo
familia suthalaitarum. Becher a quo familia becheritarum.
Techen a quo familia techenitarum. Porro filius suthala fuit
heran a quo familia heranitarum. hee sunt cognationes fi-
liorum effraim. quarum numerus .xxxii. milia quingenti. Isti sunt
filii ioseph per familias suas. Filii beniamin in cognationibus suis.
Bela a quo familia belaitarum. Asbel a quo familia asbelitarum. Ahiram
a quo familia ahiramitarum. Supham a quo familia suphamitarum.
Hupham a quo familia huphamitarum. Filii bela: hered et noeman.
familia noemanitarum. Hii sunt filii beniamin per cognationes suas
quorum numerus .xlv. milia sexcenti. Filii dan per cognationes suas.
Suham a quo familia suhamitarum. hee sunt cognationes dan
per familias suas. omnes fuerunt suhamite. quorum numerus erat
.lxiiii. milia quadringenti. Filii aser per cognationes suas.
Iemna a quo familia iemnaitarum. Iessui a quo familia iessuitarum.
Brie a quo familia brieitarum. Filii brie: heber a quo familia heberitarum
et melchiel a quo familia melchielitarum. Nomen autem filie aser fuit
sara. hee cognationes filiorum aser. et numerus eorum .liii. milia
.cccc. Filii neptalim per cognationes suas. iesiel a quo familia
iesielitarum. Guni a quo familia gunitarum. Ieser a quo familia ie-
seritarum. Sellem a quo familia sellemitarum. hee sunt cognationes
filiorum neptalim per familias suas. quorum numerus .xlv. milia .ccc.
Ista est summa filiorum israel qui recensiti sunt sexcenta milia et
mille .dcc.xxx. Locutusque est dominus ad moysen dicens. Istis
dividetur terra iuxta numerum vocabulorum in possessiones suas. plu-
ribus maiorem partem dabis et paucioribus minorem. Singu-
lis sicut nunc recensiti sunt tradetur possessio.
ita dumtaxat ut sors terram tribubus dividat et fami-
liis. Quicquid sorte contigerit hoc vel plures accipiant vel pauci-
ores. hic quoque est numerus filiorum levi per familias suas. Gerson a quo
familia gersonitarum. Caath a quo familia caathitarum. Merari
a quo familia meraritarum. hee sunt familie levi. familia lobni.
familia hebroni. familia mooli. familia musi. fami-
lia chore. At vero caath genuit amram. qui habuit uxorem
iocabed filiam levi que nata est ei in egypto. Hec genuit viro
suo amram filios aaron et moysen et mariam sororem
eorum. De aaron orti sunt nadab et abiu et eleazar
et ythamar quorum nadab et abiu mortui sunt. Cum obtulis-
sent ignem alienum coram domino. fueruntque omnes qui nume-
rati sunt .xxiii. milia generis masculini ab uno mense et supra. qui
non sunt recensiti inter filios israel. quia eis non est data cum ceteris posses-
sio. hic est numerus filiorum israel qui descripti sunt a moyse et elea-
zaro sacerdote in campestribus moab supra iordanem contra ieri-
cho. Inter quos nullus fuit eorum qui ante numerati sunt a moyse et
aaron in deserto synai. predixerat enim dominus quod omnes morerentur
in solitudine. Nullusque remansit ex eis nisi caleph filius
iephone et iosue filius nun. Accesserunt autem filie salphaad
filii epher filii galaad filii machir filii manasse qui fuit
filius ioseph. quarum sunt nomina maala et noa et egla et mel-
cha et thersa. Steteruntque coram moyse et eleazaro sacerdote
et cunctis principibus populi ad ostium tabernaculi federis atque
dixerunt. Pater noster mortuus est in deserto. nec fuit in seditione
que concitata est contra dominum sub chore. sed in peccato suo mortuus est.
hic mares non habuit filios. Cur tollitur nomen illius de fa-
milia sua quia non habet filium? Date nobis possessionem inter cog-
natos patris nostri. Retulitque moyses causam earum ad iu-
dicium domini. Qui dixit ad eum. Iustam rem postulant
filie salphaad. Da eis possessionem inter cognatos patris
sui et ei in hereditatem succedant. Ad filios autem israel
loqueris hec. Homo cum mortuus fuerit absque filio. ad filiam
eius transibit hereditas. Si filiam non habuerit. habe-
bit successores fratres suos. Quod si et fratres non fuerint. dabitis
hereditatem fratribus patris eius. Sin autem nec patruos habuerit. dabitur
hereditas his qui ei proximi sunt. Eritque hoc filiis israel sa-
crum lege perpetua sicut precepit dominus moysi. Dixit quoque dominus ad
moysen. Ascende in montem istum abarim et contemplare
inde terram quam daturus sum filiis israel. Cumque videris eam
ibis et tu ad populum tuum sicut ivit frater tuus aaron. quia offendistis

Datan, abyron et chore

ti me in deserto Sin in contradictione multitudinis nec sanctificare me voluistis coram ea super aquas. Hee sunt aque contradictionis in Cades deserti Sin. Cui respondit Moyses: Provideat Dominus Deus spirituum omnis carnis hominem qui sit super multitudinem hanc et possit exire et intrare ante eos et educere illos vel introducere, ne sit populus Domini sicut oves absque pastore. Dixitque Dominus ad eum: Tolle Iosue filium Nun virum in quo est spiritus (Iosue) et pone manum tuam super eum. Qui stabit coram Eleazaro sacerdote et omni multitudine, et dabis ei precepta cunctis videntibus, et partem glorie tue ut audiat eum omnis synagoga filiorum Israel. Pro hoc si quid agendum erit, Eleazar sacerdos consulet Dominum. Ad verbum eius egredietur et ingredietur ipse et omnes filii Israel cum eo et cetera multitudo. Fecit Moyses ut preceperat Dominus. Cumque tulisset Iosue, statuit eum coram Eleazaro sacerdote et omni frequentia populi. Et impositis capiti eius manibus, cuncta replicavit que mandaverat Dominus.

XXVIII

Locutus est quoque Dominus ad Moysen: Precipe filiis Israel et dices ad eos: Oblationem meam et panes et incensum odoris suavissimi offerte per tempora sua. Hec sunt sacrificia que offerre debetis: agnos anniculos inmaculatos duos cotidie in holocaustum sempiternum. Unum offeretis mane, alterum ad vesperam: decimam partem ephi simile que conspersa sit oleo purissimo et habeat quartam partem hin. Holocaustum iuge est quod obtulistis in monte Synai in odorem suavissimum incensi Domino. Et libabitis vini quartam partem hin per agnos singulos in sanctuario Domini. Alterumque agnum similiter offeretis ad vesperam iuxta omnem ritum sacrificii matutini et libamentorum eius oblationem suavissimi odoris Domino. Die autem sabbati offeretis duos agnos anniculos inmaculatos et duas decimas simile oleo conspersas in sacrificio, et liba que rite funduntur per singula sabbata in holocausto sempiterno. In kalendis autem id est in mensium exordiis offeretis holocaustum Domino vitulos de armento duos, arietem unum, agnos anniculos .vii. inmaculatos et tres decimas simile oleo conspersas in sacrificio per singulos vitulos, et duas decimas simile oleo conspersas per singulos arietes, et decimam decime simile ex oleo in sacrificio per agnos singulos; holocaustum suavissimi odoris atque incensi Domino. Libamenta autem vini que per singulas fundenda sunt victimas ista erunt: (hin) media pars hin per singulos vitulos, tertia per arietem, quarta per agnum. Hoc erit holocaustum per omnes menses qui sibi anno vertente succedunt. Hircus quoque offeretur Domino pro peccatis in holocaustum. Mense autem primo quartadecima die mensis phase Domini erit, et .xv. die sollempnitas azimorum (phase — Dies prima). Septem diebus vescentur azimis. Quarum dies prima venerabilis et sancta erit; omne opus servile non facietis in ea. Offeretisque incensum holocaustum Domino vitulos de armento duos, arietem unum, agnos anniculos inmaculatos .vii. et sacrificia singulorum ex simila que conspersa sit oleo: tres decimas per singulos vitulos, et duas decimas per arietem, et decimam decime per agnos singulos, id est per .vii. agnos, et hircum pro peccato unum ut expietur pro vobis, preter holocaustum matutinum quod semper offeretis. Ita facietis per singulos dies .vii. dierum (dies vii) in fomitem ignis et in odorem suavissimum Domino qui surget de holocausto et de libationibus singulorum. Dies quoque .vii. celeberrimus et sanctus erit vobis; omne opus servile non facietis in eo. Dies etiam primitivorum quando offeretis novas fruges Domino, expletis ebdomadibus venerabilis et sancta erit; omne opus servile non facietis in ea. Offeretisque holocaustum in odorem suavissimum Domino, vitulos de armento duos, arietem unum et agnos anniculos inmaculatos .vii. atque in sacrificiis eorum simile oleo conspersae tres decimas per singulos vitulos, per arietes duas, per agnos decimam decime qui simul sunt agni .vii. hircum quoque qui mactatur pro expiatione, preter holocaustum sempiternum et liba eius. Inmaculata offeretis omnia cum libationibus suis.

XXIX

Mensis etiam septimi prima dies venerabilis et sancta erit vobis; omne opus servile non facietis in ea, quia dies clangoris est et tubarum. Offeretisque holocaustum in odorem suavissimum Domino, vitulum de armento unum, arietem unum, agnos anniculos inmaculatos .vii. et in sacrificiis eorum simile oleo conspersae tres decimas per singulos vitulos, duas decimas per arietem, unam decimam per agnum qui simul sunt agni .vii. et hircum pro peccato qui offertur in expiationem populi, preter holocaustum kalendarum cum sacrificiis suis et holocaustum sempiternum cum libationibus solitis; hisdem cerimoniis offeretis in odorem suavissimum incensum Domino. Decima quoque dies mensis huius septimi erit vobis sancta atque venerabilis, et affligetis animas vestras; omne opus servile non facietis in ea. Offeretisque holocaustum Domino in odorem suavissimum, vitulum de armento unum, arietem unum, agnos anniculos inmaculatos .vii. et in sacrificiis eorum simile oleo conspersae tres decimas per singulos vitulos, duas decimas per arietem, decimam decime per agnos singulos qui sunt simul .vii. agni, et hircum pro peccato absque his que offerri solent pro delicto in expiationem, et holocaustum sempiternum in sacrificio et in libaminibus eorum. Quintadecima vero die mensis septimi que vobis erit sancta atque venerabilis, omne opus servile non facietis in ea, sed celebrabitis sollempnitatem Domino .vii. diebus. Offeretisque holocaustum in odorem suavissimum Domino, vitulos de armento .xiii. arietes duos, agnos anniculos .xiiii. inmaculatos, et in libamentis eorum simile oleo conspersae tres decimas per singulos vitulos qui sunt simul vituli .xiii. et duas decimas arieti uno id est simul arietibus duobus, et decimam decime agnis singulis qui sunt simul agni .xiiii. et hircum pro peccato absque holocausto sempiterno et sacrificio et libamine eius. In die altero offeretis vitulos de armento .xii. arietes duos, agnos anniculos inmaculatos .xiiii. sacrificiaque et libamina singulorum per vitulos et arietes et agnos rite celebrabitis, et hircum pro peccato absque holocausto sempiterno sacrificioque et libamine eius. Die tercio offeretis vitulos .xi. arietes duos, agnos anniculos inmaculatos .xiiii. sacrificiaque et libamina singulorum per vitulos et arietes et agnos rite celebrabitis, et hircum pro peccato absque holocausto sempiterno sacrificioque et libamine eius. Die .iiii. offeretis vitulos .x. arietes duos, agnos anniculos inmaculatos .xiiii. sacrificiaque eorum et libamina singulorum per vitulos et arietes et agnos rite celebrabitis, et hircum pro peccato absque holocausto sempiterno sacrificioque et libamine eius. Die .v. offeretis vitulos .ix. arietes duos, agnos anniculos inmaculatos .xiiii. sacrificiaque et libamina singulorum per vitulos et arietes et agnos rite celebrabitis, et hircum pro peccato absque holocausto sempiterno sacrificioque eius et libamine. Die .vi. offeretis vitulos .viii. et arietes duos, agnos anniculos inmaculatos .xiiii. sacrificiaque et libamina singulorum per vitulos et arietes et agnos rite celebrabitis, et hircum pro peccato absque holocausto sempiterno sacrificioque eius et libamine. Die .vii. offeretis vitulos .vii. et arietes duos, agnos anniculos inmaculatos .xiiii. sacrificiaque et libamina singulorum per vitulos et arietes et agnos rite celebrabitis, et hircum pro peccato absque holocausto sempiterno sacrificioque eius et libamine. Die .viii. qui est celeberrimus, omne opus servile non facietis in eo, offerentes holocaustum in odorem suavissimum Domino, vitulum unum, arietem unum, agnos anniculos inmaculatos .vii. sacrificiaque et libamina singulorum per vitulos et arietes et agnos rite celebrabitis, et hircum pro peccato absque holocausto sempiterno sacrificioque eius et libamine. Hec offeretis Domino in sollempnitatibus vestris, preter vota et oblationes spontaneas in holocausto, in sacrificio, in libamine et in hostiis

(margin: vii diebus)

(margin: Die octavo)

votum

XXX pacificis. Narravitque Moyses filiis Israel omnia que ei Dominus imperaverat. Et locutus est ad principes tribuum filiorum Israel: Iste est sermo quem precepit Dominus. Si quis virorum votum Domino voverit aut se constrinxerit iuramento, non faciet irritum verbum suum, sed omne quod promiserit implebit. Mulier si quippiam voverit et se constrinxerit iuramento, que est in domo patris sui et in etate adhuc puellari, si cognoverit pater votum quod pollicita est et iuramentum quo obligavit animam suam, et tacuerit, voti rea erit; quicquid pollicita est et iuravit opere complebit. Sin autem ut audierit statim contradixerit pater, et vota et iuramenta eius irrita erunt, nec obnoxia tenebitur sponsioni eo quod contradixerit pater. Si maritum habuerit et voverit aliquid, et semel de ore eius verbum egrediens animam illius obligaverit iuramento, qua die audierit vir et non contradixerit, voti rea erit, reddetque quodcumque promiserat. Sin autem audiens statim contradixerit et irritas fecerit pollicitationes eius, verbaque quibus obstrinxerat animam suam, propitius ei erit Dominus. Vidua et repudiata quicquid voverint reddent. Uxor in domo viri cum se voto constrinxerit et iuramento, si audierit vir et tacuerit, nec contradixerit sponsioni, reddet quodcumque promiserat. Sin autem extemplo contradixerit, non tenebitur promissionis rea, quia maritus contradixit, et Dominus ei propitius erit. Si voverit et iuramento se constrinxerit ut per ieiunium vel ceterarum rerum abstinentiam affligat animam suam, in arbitrio viri erit ut faciat sive non faciat. Quod si audiens vir tacuerit et in alteram diem distulerit sententiam, quicquid voverat atque promiserat reddet, quia statim ut audivit tacuit. Sin autem contradixerit postquam rescivit, portabit ipse iniquitatem eius. Iste sunt leges quas constituit Dominus Moysi inter virum et uxorem, inter patrem et filiam que in puellari etate adhuc est vel que manet in parentis domo.

XXXI Locutusque est Dominus ad Moysen dicens: Ulciscere prius filios Israel de Madianitis, et sic colligeris ad populum tuum. Statimque Moyses: Armate, inquit, ex vobis viros ad pugnam qui possint ultionem Domini expetere de Madianitis. Mille viri de singulis tribubus eligantur ex Israel qui mittantur ad bellum. Dederuntque millenos de singulis tribubus, id est xii. milia expeditorum ad pugnam. Quos misit Moyses cum Phinees filio Eleazari sacerdotis, vasa quoque sancta et tubas ad clangendum tradidit ei. Cumque pugnassent contra Madianitas atque vicissent, omnes mares occiderunt, et reges eorum Evi et Recem et Sur et Hur et Rebe, quinque principes gentis; Balaam quoque filium Beor interfecerunt gladio. Ceperuntque mulieres eorum et parvulos omniaque pecora et cunctam supellectilem; quicquid habere potuerant depopulati sunt; tam urbes quam viculos et castella flamma consumpsit. Et tulerunt predam et universa que ceperant tam ex hominibus quam ex iumentis, et adduxerunt ad Moysen et ad Eleazarum sacerdotem et ad omnem multitudinem filiorum Israel. Reliqua autem utensilia portaverunt ad castra in campestribus Moab iuxta Iordanem contra Iericho. Egressi sunt autem Moyses et Eleazar sacerdos et omnes principes synagoge in occursum eorum extra castra. Iratusque Moyses principibus exercitus, tribunis et centurionibus qui venerant de bello, ait: Cur feminas reservastis? Nonne iste sunt que deceperunt filios Israel ad suggestionem Balaam, et prevaricari vos fecerunt in Domino super peccato Phogor, unde et percussus est populus? Ergo cunctos interficite quicquid est generis masculini, etiam in parvulis, et mulieres que noverunt viros in coitu iugulate; puellas autem et omnes feminas virgines reservate vobis; et manete extra castra vii. diebus. Qui occiderit hominem vel occisum tetigerit lustrabitur die tertio et septimo. Et de omni preda sive vestimentum fuerit sive vas et aliquid in utensilia preparatum, de caprarum pellibus et pilis et ligno, expiabitur. Eleazar quoque sacerdos ad viros exercitus qui pugnaverant sic locutus est: Hoc est preceptum legis quod mandavit Dominus Moysi: Aurum et argentum et es et ferrum et plumbum et stagnum, et omne quod potest transire per flammas igne purgabitur; quicquid autem ignem non potest sustinere aqua expiationis sanctificabitur; et lavabitis vestimenta vestra die vii. et purificati postea castra intrabitis. Dixit quoque Dominus ad Moysen: Tollite summam eorum que capta sunt ab homine usque ad pecus, tu et Eleazar sacerdos et omnes principes vulgi; divideque ex equo predam inter eos qui pugnaverunt egressique sunt ad bellum et inter omnem reliquam multitudinem. Et separabis partem Domino ab his qui pugnaverunt et fuerunt in bello, unam animam de quingentis tam ex hominibus quam ex bobus et asinis et ovibus, et dabis eam Eleazaro sacerdoti, quia primitie Domini sunt. Ex media quoque parte filiorum Israel accipies quinquagesimum caput hominum et boum et asinorum et ovium cunctorumque animantium, et dabis ea Levitis qui excubant in custodiis tabernaculi Domini. Feceruntque Moyses et Eleazar sicut preceperat Dominus. Fuit autem preda quam exercitus ceperat, ovium dc. lxxv. milia, boum lxxii. milia, asinorum lxi. milia, anime hominum sexus feminei que non cognoverant viros xxxii. milia. Dataque est media pars his qui in prelio fuerant, ovium ccc. xxxvii. milia quingente, e quibus in partem Domini supputate sunt oves dc. lxxv., et de bobus xxxvi. milibus boves lxxii., de asinis xxx. milibus quingentis asini lxi., de animabus hominum xvi. milibus cesserunt in partem Domini xxxii. anime. Tradiditque Moyses numerum primitiarum Domini Eleazaro sacerdoti sicut ei fuerat imperatum, ex media parte filiorum Israel quam separaverat his qui in prelio fuerant. De media vero parte que contigerat relique multitudini, id est de ovibus ccc. xxxvii. milibus quingentis, et de bobus xxxvi. milibus, et de asinis xxx. milibus quingentis, et de hominibus xvi. milibus, tulit Moyses quinquagesimum caput et dedit Levitis qui excubabant in tabernaculo Domini, sicut preceperat Dominus. Cumque accessissent principes exercitus ad Moysen et tribuni centurionesque, dixerunt: Nos servi tui recensuimus numerum pugnatorum quos habuimus sub manu nostra, et ne unus quidem defuit. Ob hanc causam offerimus in donariis Domini singuli quod in preda auri potuimus invenire, periscelidas et armillas, anulos et dextralia ac murenulas, ut depreceris pro nobis Dominum. Susceperuntque Moyses et Eleazar sacerdos omne aurum in diversis speciebus, pondo xvi. milia septingentos quinquaginta siclos, a tribunis et centurionibus. Unusquisque enim quod in preda rapuerat suum erat. Et susceptum intulerunt in tabernaculum testimonii in monumentum filiorum Israel coram Domino. Filii autem Ruben et Gad habebant pecora multa, et erat illis in iumentis infinita substantia. Cumque vidissent Iazer et Galaad aptas alendis animalibus, venerunt ad Moysen et ad Eleazarum sacerdotem et principes multitudinis atque dixerunt: Atharoth et Dibon et Iazer et Nemra, Esebon et Eleale et Saban et Nebo et Beon, terram quam percussit Dominus in conspectu filiorum Israel, regionis uberrime est ad pastum animalium, et nos servi tui habemus iumenta plurima; precamurque si invenimus gratiam coram te, ut des nobis famulis tuis eam in possessionem, nec facias nos transire Iordanem. Quibus respondit Moyses: Numquid fratres vestri ibunt ad pugnam et vos hic sedebitis? Cur subvertitis mentes filiorum Israel ne transire audeant in locum quem eis daturus est Dominus? Nonne sic egerunt patres vestri quando misi de Cadesbarne ad explorandam terram? Cumque venissent usque ad vallem Botri, lustrata omni regione subverterunt cor filiorum Israel ut non intrarent fines quos eis Dominus dedit. Qui iratus iuravit dicens: Si videbunt homines isti qui ascenderunt ex Egypto a xx. annis et supra terram quam sub iuramento pollicitus sum Abraham, Isaac

Cum pugnassent contra Madianitas Balaam occiderunt

Ad suggestionem Balaam

Caleph Iosue

eo quod noluerint sequi me, praeter Caleph filium Iephone Cenezeum et Iosue filium Nun. Isti impleverunt voluntatem meam. Iratusque Dominus adversum Israel circumduxit eum per desertum xl annis, donec consumeretur universa generatio quae fecerat malum in conspectu eius. Et ecce, inquit, vos surrexistis pro patribus vestris, incrementa et alumpni hominum peccatorum, ut augeretis furorem Domini contra Israel. Quod si nolueritis sequi eum, in solitudine populum derelinquet, et vos causa eritis necis omnium. At illi prope accedentes dixerunt: Caulas ovium fabricabimus et stabula iumentorum, parvulis quoque nostris urbes munitas; nos autem ipsi armati et accincti pergemus ad praelium ante filios Israel, donec introducamus eos ad loca sua. Parvuli nostri et quicquid habere possumus erunt in urbibus muratis propter habitatorum insidias. Non revertemur in domos nostras usque dum possideant filii Israel hereditatem suam, nec quicquam quaeremus trans Iordanem, quia iam habemus possessionem nostram in orientali eius plaga. Quibus Moyses ait: Si facitis quod promittitis, expediti pergite coram Domino ad pugnam, et omnis vir bellator armatus Iordanem transeat, donec subvertat Dominus inimicos suos, et subiciatur ei omnis terra: tunc eritis inculpabiles apud Dominum et apud Israel, et obtinebitis regiones quas vultis coram Domino. Sin autem quod dicitis non feceritis, nulli dubium est quin peccetis in Deum; et scitote quoniam peccatum vestrum apprehendet vos. Aedificate ergo urbes parvulis vestris, et caulas ac stabula ovibus ac iumentis, et quod polliciti estis implete. Dixeruntque filii Gad et Ruben ad Moysen: Servi tui sumus; faciemus quod iubet dominus noster. Parvulos nostros et mulieres et pecora ac iumenta relinquemus in urbibus Galaad; nos autem famuli tui omnes expediti pergemus ad bellum, sicut tu domine loqueris. Praecepit ergo Moyses Eleazaro sacerdoti et Iosue filio Nun et principibus familiarum per tribus Israel, et dixit ad eos: Si transierint filii Gad et filii Ruben vobiscum Iordanem, omnes armati ad bellum coram Domino, et vobis fuerit terra subiecta, date eis Galaad in possessionem. Sin autem noluerint transire vobiscum armati in terram Chanaan, inter vos habitandi accipiant loca. Responderuntque filii Gad et filii Ruben: Sicut locutus est Dominus servis suis, ita faciemus. Ipsi armati pergemus coram Domino in terram Chanaan, et possessionem iam suscepisse nos confitemur trans Iordanem. Dedit itaque Moyses filiis Gad et Ruben et dimidiae tribui Manasse filii Ioseph regnum Seon regis Amorrei et regnum Og regis Basan, et terram eorum cum urbibus suis per circuitum. Igitur extruxerunt filii Gad Dibon et Atharoth et Aroer, et Ethroth et Sophan et Iazer et Iecbaa, et Bethnemra et Betharan, urbes munitas, et caulas pecoribus suis. Filii vero Ruben aedificaverunt Esebon et Eleale et Cariathaim et Nabo et Baalmeon, versis nominibus, Sabama quoque, imponentes vocabula urbibus quas extruxerant. Porro filii Machir filii Manasse perrexerunt in Galaad et vastaverunt eam, interfecto Amorreo habitatore eius. Dedit ergo Moyses terram Galaad Machir filio Manasse, qui habitavit in ea. Iair autem filius Manasse abiit et occupavit vicos eius, quos appellavit Avothiair, id est villas Iair. Nobe quoque perrexit et apprehendit Canath cum viculis suis, vocavitque eam ex nomine suo Nobe.

C.XXII

Hae sunt mansiones filiorum Israel qui egressi sunt de Aegypto per turmas suas in manu Moysi et Aaron, quas descripsit Moyses iuxta castrorum loca, quae Domini iussione mutabant. Profecti igitur de Ramesse mense primo, quintadecima die mensis primi, altera die phase filii Israel in manu excelsa, videntibus cunctis Aegyptiis, et sepelientibus primogenitos quos percusserat Dominus (nam et in diis eorum exercuerat ultionem), castra metati sunt in Socoth. Et de Socoth venerunt in Etham, quae est in extremis finibus solitudinis. Inde egressi venerunt contra Phiahiroth, quae respicit Beelsephon, et castra metati sunt ante Magdalum. Profectique de Phiahiroth transierunt per medium mare in solitudinem. Et ambulantes tribus diebus per desertum Etham castra metati sunt in Mara. Profectique de Mara venerunt in Helim, ubi erant xii fontes aquarum et palmae lxx; ibique castra metati sunt. Sed et inde egressi fixere tentoria super mare Rubrum. Profectique de mari Rubro castra metati sunt in deserto Sin. Unde egressi venerunt in Dephca. Profectique de Dephca castra metati sunt in Alus. Egressique de Alus in Raphidim fixere tentoria, ubi populo defuit aqua ad bibendum. Profectique de Raphidim castra metati sunt in deserto Synai. Sed et de deserto Synai egressi venerunt ad sepulchra concupiscentiae. Profectique de sepulchris concupiscentiae castra metati sunt in Aseroth. Et de Aseroth venerunt in Rethma. Profectique de Rethma castra metati sunt in Remmon Phares. Unde egressi venerunt in Lebna. Et de Lebna castra metati sunt in Ressa. Egressique de Ressa venerunt in Ceelatha. Unde profecti castra metati sunt in monte Sepher. Egressi de monte Sepher venerunt in Arada. Inde proficiscentes castra metati sunt in Maceloth. Profectique de Maceloth venerunt in Thaath. De Thaath castra metati sunt in Thare. Unde egressi fixere tentoria in Methca. Profectique de Methca castra metati sunt in Esmona. Et de Esmona venerunt in Moseroth. Et de Moseroth castra metati sunt in Baneiacan. Egressique de Baneiacan venerunt in montem Gadgad. Unde profecti castra metati sunt in Ietebatha. Et de Ietebatha venerunt in Ebrona. Egressique de Ebrona castra metati sunt in Asiongaber. Inde profecti venerunt in desertum Sin, haec est Cades. Egressique de Cades castra metati sunt in monte Hor, in extremis finibus terrae Edom. Ascenditque Aaron sacerdos in montem Hor iubente Domino, et ibi mortuus est anno xl egressionis filiorum Israel ex Aegypto, mense quinto, prima die mensis, cum esset annorum cxxiii. Audivitque Chananeus rex Arad, qui habitabat ad meridiem in terra Chanaan, venisse filios Israel. Et profecti de monte Hor castra metati sunt in Selmona. Unde profecti venerunt in Phinon. Profectique de Phinon castra metati sunt in Oboth. Et de Oboth venerunt in Ieabarim, quae est in finibus Moabitarum. Profectique de Ieabarim fixere tentoria in Dibon Gad. Unde egressi castra metati sunt in Elmon Deblathaim. Egressique de Elmon Deblathaim venerunt ad montes Abarim contra Nabo. Profectique de montibus Abarim transierunt ad campestria Moab supra Iordanem contra Iericho. Ibique castra metati sunt de Bethsimon usque ad Belsatim in planioribus locis Moabitarum. Ubi locutus est Dominus ad Moysen: Praecipe filiis Israel et dic ad eos: Quando transieritis Iordanem intrantes terram Chanaan, disperdite cunctos habitatores regionis illius. Confringite titulos et statuas comminuite, atque omnia excelsa vastate, mundantes terram et habitantes in ea. Ego enim dedi vobis illam in possessionem, quam dividetis vobis sorte. Pluribus dabitis latiorem, et paucis angustiorem. Singulis ut sors ceciderit, ita tribuetur hereditas. Per tribus et familias possessio dividetur. Sin autem nolueritis interficere habitatores terrae, qui remanserint erunt vobis quasi clavi in oculis et lanceae in lateribus, et adversabuntur vobis in terra habitationis vestrae; et quicquid illis cogitaveram facere, vobis faciam.

C.XXIII

Locutusque est Dominus ad Moysen dicens: Praecipe filiis Israel et dices ad eos:

Ethan venerunt in Helim

Mortuus est Aaron anno xl egressionis

urbes de urbibus · confugium

Cum ingressi fueritis terram chanaan et in possessionem vobis sorte ceciderit his finibus terminabitur. Pars meridiana incipiet a solitudine sin que est iuxta edom. et habebit terminos contra orientem mare salsissimum qui circuibunt australem plagam per ascensum scorpionis ita ut transeant in senna et perveniant in meridiem usque ad cadesbarne unde egredientur confinia ad villam nomine adar et tendent usque ad asemona. Ibitque per girum terminus ab asemona usque ad torrentem egypti et maris magni litore finietur. Plaga autem occidentalis a mari magno incipiet et ipso fine claudetur. Porro ad septentrionalem plagam a mari magno termini incipient pervenientes usque ad montem altissimum a quo venient in emath usque ad terminos sedada. ibuntque confinia usque ad zephrona et villam henan. Hii erunt termini in parte aquilonis. Inde metabuntur fines contra orientalem plagam de villa henan usque sephama. et de sephama descendent termini in rebla contra fontem daphnim. Inde pervenient contra orientem ad mare cenereth et tendent usque ad iordanem et ad ultimum salsissimo claudentur mari. Hanc habebitis terram per fines suos in circuitu. Precepitque moyses filiis israel dicens. Hec erit terra quam possidebitis sorte et quam iussit dominus dari novem tribubus et dimidie tribui. Tribus enim filiorum ruben per familias suas et tribus filiorum gad iuxta cognationum numerum media quoque tribus manasse id est due et semis tribus acceperunt partem suam trans iordanem contra iericho ad orientalem plagam. Et ait dominus ad moysen. Hec sunt nomina virorum qui terram vobis dividerent. Eleazar sacerdos et iosue filius nun et singuli principes de tribubus singulis quorum ista sunt vocabula. De tribu iuda caleph filius iephone. De tribu symeon samuhel filius amiud. De tribu beniamin helidad filius chaselon. De tribu filiorum dan bocci filius iogli. Filiorum ioseph de tribu manasse haniel filius ephod. De tribu effraim camuhel filius sephtan. De tribu zabulon elisaphan filius pharnach. De tribu isachar dux phaltiel filius ozan. De tribu aser ahiud filius salomi. De tribu neptalim phedael filius amiud. Hii sunt quibus precepit dominus ut dividerent filiis israel terram chanaan.

XXXV

Hec quoque locutus est dominus ad moysen in campestribus moab super iordanem contra iericho. Precipe filiis israel ut dent levitis de possessionibus suis urbes ad habitandum. et suburbana earum per circuitum. ut ipsi in oppidis maneant et suburbana sint pecoribus ac iumentis. que a muris civitatum forinsecus per circuitum mille passuum spacia tendentur. Contra orientem duo milia erunt cubiti et contra meridiem similiter erunt duo milia. ad mare quoque quod respicit occidentem eadem mensura erit. et septentrionalis plaga equali termino finietur. eruntque urbes in medio et foris suburbana. De ipsis autem oppidis que levitis dabitis sex erunt in fugitivorum auxilia separata ut fugiat ad ea qui fuderit sanguinem. et exceptis his alia xl. ii. oppida id est simul xlviii. cum suburbanis suis. Ipseque urbes que dabuntur de possessionibus filiorum israel ab his qui plus habent plures auferentur et qui minus pauciores. Singuli iuxta mensuram hereditatis sue dabunt oppida levitis. Et ait dominus ad moysen. Loquere filiis israel et dices ad eos. Quando transgressi fueritis iordanem in terram chanaan decernite que urbes esse debeant in presidia fugitivorum qui nolentes sanguinem fuderint. In quibus cum fuerit profugus cognatus occisi eum non poterit occidere donec stet in conspectu multitudinis et causa illius iudicetur. De ipsis autem urbibus que ad fugitivorum subsidia separantur. tres erunt trans iordanem et tres in terra chanaan tam filiis israel quam advenis atque peregrinis ut confugiat ad eas qui sanguinem nolens fuderit. Si quis ferro percusserit et mortuus fuerit qui percussus est reus erit homicidii et ipse morietur. Si lapidem iecerit et ictus occubuerit similiter punietur. Si ligno percussus interierit percussoris sanguine vindicabitur. Propinquus occisi homicidam interficiet statim ut apprehenderit eum percutiet. Si per odium quis hominem impulerit vel iecerit quippiam in eum per insidias. aut cum esset inimicus manu percusserit et ille mortuus fuerit percussor homicidii reus erit. Cognatus occisi statim ut invenerit eum iugulabit. Quod si fortuitu et absque odio et inimicitiis quicquam horum fecerit. et hoc audiente populo fuerit comprobatum. atque inter percussorem et propinquum sanguinis questio fuerit ventilata. liberabitur innocens de ultoris manu et reducetur per sententiam in urbem ad quam confugerat. manebitque ibi donec sacerdos magnus qui oleo sancto unctus est moriatur. Si interfector extra fines urbium que exulibus deputate sunt fuerit inventus. et percussus ab eo qui ultor est sanguinis absque noxa erit qui eum occiderit. Debuerat enim profugus usque ad mortem pontificis in urbe residere. Postquam autem ille obierit homicida revertetur in terram suam. Hec sempiterna et legitima erunt in cunctis habitationibus vestris. Homicida sub testibus punietur. Ad unius testimonium nullus condempnabitur. Non accipietis precium ab eo qui reus est sanguinis. statim et ipse morietur. Exules et profugi ante mortem pontificis nullo modo in urbes suas reverti poterunt. Ne polluatis terram habitationis vestre que insontium cruore maculatur. nec aliter expiari potest nisi per eius sanguinem qui alterius sanguinem fuderit. Atque ita emundabitur vestra possessio me commorante vobiscum. Ego enim sum dominus qui habito inter filios israel.

Accesserunt autem et principes familiarum galaad filii machir filii manasse de stirpe filiorum ioseph. Locutique sunt moysi coram principibus israel atque dixerunt. Tibi domino nostro precepit dominus ut terram sorte divideres filiis israel. et ut filiabus salphaad fratris nostri dares possessionem debitam patri. quas si alterius tribus homines uxores acceperint. sequetur possessio sua et translata ad aliam tribum de nostra hereditate minuetur. Atque ita fiet ut cum iubileus id est quinquagesimus remissionis annus advenerit confundatur sortium distributio et aliorum possessio ad alios transeat. Respondit moyses filiis israel et domino precipiente ait. Recte tribus filiorum ioseph locuta est. et hec lex super filiabus salphaad a domino promulgata est. Nubant quibus volunt tantum ut sue tribus hominibus ne commisceatur possessio filiorum israel de tribu in tribum. Omnes enim viri ducent uxores de tribu et cognatione sua. et cuncte femine maritos de eadem tribu accipient ut hereditas permaneat in familiis nec sibi misceantur tribus sed ita maneant ut a domino separate sunt. Feceruntque filie salphaad ut fuerat imperatum. Et nupserunt maala et thersa et egla et melcha et noa filie salphaad filiis patrui sui de familia manasse qui fuit filius ioseph. et possessio que illis fuerat attributa mansit in tribu et familia patris earum. Hec sunt mandata atque iudicia que precepit dominus per manum moysi ad filios israel in campestribus moab super iordanem contra iericho.

a solitudine sin

precepit moyses

eleazar sacerdos · iosue filius nun

et si lapidem iecerit et non attigerit ... confugi ante mortem pontificis

quod iustum est iudicate etc.
in quo ascendemus [illegible] Incipit [illegible]

Hec sunt verba que locutus est Moyses ad omnem Israel trans Iordanem in solitudine campestri contra mare Rubrum inter Pharan et Thophel et Laban et Aseroth ubi auri est plurimum, undecim diebus de Oreb per viam montis Seir usque ad Cadesbarne. Quadragesimo anno, undecimo mense, prima die mensis, locutus est Moyses ad filios Israel omnia que preceperat illi Dominus ut diceret eis, postquam percussit Seon regem Amorreorum qui habitavit in Esebon, et Og regem Basan qui mansit in Astaroth et in Edrai, trans Iordanem in terra Moab. Cepitque Moyses explanare legem et dicere: Dominus Deus noster locutus est ad nos in Oreb dicens: Sufficit vobis quod in hoc monte mansistis; revertimini et venite ad montem Amorreorum et ad cetera que ei proxima sunt campestria atque montana et humiliora loca contra meridiem et iuxta litus maris, terram Chananeorum et Libani usque ad flumen magnum Eufraten. En, inquit, tradidi vobis; ingredimini et possidete eam, super qua iuravit Dominus patribus vestris Abraham, Ysaac et Iacob ut daret illam eis et semini eorum post eos. Dixique vobis illo in tempore: Non possum solus sustinere vos, quia Dominus Deus vester multiplicavit vos, et estis hodie sicut stelle celi plurimi. Dominus Deus patrum vestrorum addat ad hunc numerum multa milia et benedicat vobis sicut locutus est. Non valeo solus negotia vestra sustinere et pondus ac iurgia. Date ex vobis viros sapientes et gnaros et quorum conversatio sit probata in tribubus vestris, ut ponam eos vobis principes. Tunc respondistis mihi: Bona res est quam vis facere. Tulique de tribubus vestris viros sapientes et nobiles, et constitui eos principes, tribunos et centuriones et quinquagenarios ac decanos qui docerent vos singula. Precepique eis dicens: Audite illos, et quod iustum est iudicate, sive civis sit ille sive peregrinus. Nulla erit distantia personarum; ita parvum audietis ut magnum, nec accipietis cuiusquam personam, quia Dei iudicium est. Quod si difficile vobis aliquid visum fuerit, referte ad me, et ego audiam. Precepique omnia que facere deberetis. Profecti autem de Oreb transivimus per heremum terribilem et maximam solitudinem quam vidistis per viam montis Amorrei, sicut preceperat Dominus Deus noster nobis. Cumque venissemus in Cadesbarne, dixi vobis: Venistis ad montem Amorrei quem Dominus Deus noster daturus est nobis. Vide terram quam Dominus Deus tuus dat tibi; ascende et posside eam, sicut locutus est Dominus Deus tuus patribus tuis. Noli metuere nec quicquam paveas. Et accessistis ad me omnes atque dixistis: Mittamus viros qui considerent terram et renuntient per quod iter debeamus ascendere et ad quas pergere civitates. Cumque mihi sermo placuisset, misi ex vobis duodecim viros, singulos de tribubus suis. Qui cum perrexissent et ascendissent in montana, venerunt usque ad vallem Botri, et considerata terra, sumentes de fructibus eius ut ostenderent ubertatem, attulerunt ad nos atque dixerunt: Bona est terra quam Dominus Deus noster daturus est nobis. Et noluistis ascendere, sed increduli ad sermonem Domini Dei nostri murmurastis in tabernaculis vestris atque dixistis: Odit nos Dominus, et idcirco eduxit nos de terra Egypti, ut traderet nos in manu Amorrei atque deleret. Quo ascendemus? Nuntii terruerunt cor nostrum dicentes: Maxima multitudo est et nobis statura procerior; urbes magne et ad celum usque munite; filios Enacim vidimus ibi. Et dixi vobis: Nolite metuere nec timeatis eos. Dominus Deus qui ductor est vester pro vobis ipse pugnabit, sicut fecit in Egypto cunctis videntibus. Et in solitudine ipse vidisti portavit te Dominus Deus tuus ut solet homo gestare parvulum filium suum in omni via per quam ambulastis, donec veniretis ad locum istum. Et nec sic quidem credidistis Domino Deo vestro qui precessit vos in via et metatus est locum in quo tentoria figere deberetis, nocte ostendens vobis iter per ignem et die per columpnam nubis. Cumque audisset Dominus vocem sermonum vestrorum, iratus iuravit et ait: Non videbit quispiam de hominibus generationis huius pessime terram bonam quam sub iuramento pollicitus sum patribus vestris, preter Caleph filium Iephone. Ipse enim videbit eam, et ipsi dabo terram quam calcavit, et filiis eius, quia secutus est Dominum. Nec miranda indignatio in populum, cum mihi quoque iratus Dominus propter vos dixerit: Nec tu ingredieris illuc, sed Iosue filius Nun minister tuus ipse intrabit pro te. Hunc exhortare et robora, et ipse sorte terram dividet Israeli. Parvuli vestri de quibus dixistis quod captivi ducerentur, et filii qui hodie boni ac mali ignorant distantiam, ipsi ingredientur, et ipsis dabo terram, et possidebunt eam. Vos autem revertimini et abite in solitudinem per viam maris Rubri. Et respondistis mihi: Peccavimus Domino; ascendemus atque pugnabimus sicut precepit Dominus Deus noster. Cumque instructi armis pergeretis in montem, ait mihi Dominus: Dic ad eos: Nolite ascendere neque pugnetis, non enim sum vobiscum, ne cadatis coram inimicis vestris. Locutus sum et non audistis, sed adversantes imperio Domini, et tumentes superbia, ascendistis in montem. Itaque egressus Amorreus qui habitabat in montibus et obviam veniens persecutus est vos sicut solent apes persequi, et cecidit de Seir usque Horma. Cumque reversi ploraretis coram Domino, non audivit vos, nec voci vestre voluit acquiescere. Sedistis ergo in Cadesbarne multo tempore.

II

Profectique inde venimus in solitudinem que ducit ad mare Rubrum, sicut mihi dixerat Dominus, et circuivimus montem Seir longo tempore. Dixitque Dominus ad me: Sufficit vobis circuire montem istum; ite contra aquilonem. Et populo precipe dicens: Transibitis per terminos fratrum vestrorum filiorum Esau qui habitant in Seir, et timebunt vos. Videte ergo diligenter ne moveamini contra eos; neque enim dabo vobis de terra eorum quantum potest unius pedis calcare vestigium, quia in possessionem Esau dedi montem Seir. Cibos emetis ab eis pecunia et comedetis; aquam emptam haurietis et bibetis. Dominus Deus tuus benedixit tibi in omni opere manuum tuarum. Novit iter tuum, quomodo transieris solitudinem hanc magnam per quadraginta annos habitans tecum Dominus Deus tuus, et nihil tibi defuit. Cumque transissemus fratres nostros filios Esau qui habitabant in Seir, per viam campestrem de Elath et de Asiongaber, venimus ad iter quod ducit in desertum Moab. Dixitque Dominus ad me: Non pugnes contra Moabitas nec ineas adversum eos prelium; non enim dabo tibi quicquam de terra eorum, quia filiis Loth tradidi Ar in possessionem. Emim primi fuerunt habitatores eius, populus magnus et validus et tam excelsus ut de Enachim stirpe quasi gigantes crederentur et essent similes filiorum Enachim. Denique Moabite appellant eos Emim. In Seir autem prius habitaverunt Horrei, quibus expulsis atque deletis habitaverunt filii Esau, sicut fecit Israel in terra possessionis sue quam dedit ei Dominus. Surgentes ergo ut transiremus torrentem Zared, venimus ad eum. Tempus autem quo ambulavimus de Cadesbarne usque ad transitum torrentis Zared, triginta et octo annorum fuit, donec consumeretur omnis generatio hominum bellatorum de castris, sicut iuraverat Dominus, cuius manus fuit adversum eos ut interirent de castrorum medio. Postquam autem universi ceciderunt pugnatores, locutus est Dominus ad me dicens: Tu transibis hodie terminos Moab, urbem nomine Ar, et accedens in vicina filiorum Amon, cave ne pugnes contra eos nec moveare ad prelium; non enim dabo tibi de terra filiorum Amon, quia filiis Loth dedi eam in possessionem. Terra gigantum reputata est, et in ipsa olim habitaverunt gigantes, quos Amonite vocant Zomzommim, populus magnus et multus et procere magnitudinis, sicut Enachim, quos delevit Dominus a facie eorum, et fecit eos habitare pro illis, sicut fecerat filiis Esau qui habitant in Seir, delens Horreos et terram eorum illis tradens, quam possident usque in presens. Eveos quoque qui habitabant in Aseroth usque Gazam, Cappadoces expulerunt eos, qui egressi de Cappadocia deleverunt

Non videbit quispiam

iudicate

xii viros

eos et habitaverunt pro illis. Surgite et transite torrentem Arnon.
Ecce tradidi in manu tua Seon regem Esebon Amorre-
um et terram eius; incipe possidere et committe adversum eum proeli-
um. Hodie incipiam mittere terrorem atque formidinem tuam
in populos qui habitant sub omni caelo, ut audito nomine tuo pa-
veant et in morem parturientium contremiscant et dolore te-
neantur. Misi ergo nuntios de solitudine Cademoth
ad Seon regem Esebon verbis pacificis dicens: Transibimus
per terram tuam, publica gradiemur via, non declinabimus
neque ad dexteram neque ad sinistram. Alimenta pretio vende no-
bis ut vescamur, aquam pecunia tribue et sic bibemus. Tantum
est ut nobis concedas transitum, sicut fecerunt filii Esau qui habita-
nt in Seir et Moabitae qui morantur in Ar, donec veniamus ad
Iordanem et transeamus in terram quam Dominus Deus noster daturus est nobis.
Noluitque Seon rex Esebon dare nobis transitum, quia indura-
verat Dominus Deus tuus spiritum eius et obfirmaverat cor illius ut tra-
deretur in manus tuas, sicut nunc vides. Dixitque Dominus ad me:
Ecce coepi tradere tibi Seon et terram eius; incipe possidere eam.
Egressusque est Seon obviam nobis cum omni populo suo ad proeli-
um in Iasa, et tradidit eum Dominus Deus noster nobis. Percussimusque eum
cum filiis et omni populo suo. Cunctasque urbes in tempore illo
cepimus, interfectis habitatoribus earum, viris ac mulieribus
et parvulis. Non reliquimus in eis quicquam absque iumentis quae in
partem venere praedantium et spoliis urbium quas cepimus, ab Aro-
er quae est super ripam torrentis Arnon, oppido quod in valle situm
est, usque Galaad. Non fuit vicus et civitas quae nostras effugeret ma-
nus. Omnes tradidit Dominus Deus noster nobis, absque terra filiorum Ammon
ad quam non accessimus, et cunctis quae adiacent torrenti Ie-
boc et urbibus in montanis universisque locis a quibus nos prohi-
III buit Dominus Deus noster. Itaque conversi ascendimus per iter Basan. E-
gressusque est Og rex Basan in occursum nobis cum populo suo ad
bellandum in Edrai. Dixitque Dominus ad me: Ne timeas eum,
quia in manu tua traditus est cum omni populo ac terra sua, faciesque
ei sicut fecisti Seon regi Amorreorum qui habitavit in Esebon.
Tradidit ergo Dominus Deus noster in manibus nostris etiam Og regem Basan et u-
niversum populum eius, percussimusque eos usque ad internecionem, vasta-
ntes cunctas civitates illius uno tempore. Non fuit oppidum quod
nos effugeret: sexaginta urbes, omnem regionem Argob
regni Og in Basan. Cunctae urbes erant munitae
muris altissimis portisque et vectibus, absque oppidis innume-
ris quae non habebant muros. Et delevimus eos sicut feceramus
Seon regi Esebon, disperdentes omnem civitatem, viros ac
mulieres et parvulos; iumenta autem et spolia urbium diripuimus.
Tulimusque in illo tempore terram de manu duorum regum
Amorreorum qui erant trans Iordanem, a torrente Arnon
usque ad montem Hermon, quem Sidonii Sarion vocant et A-
morrei Sanir. Omnes civitates quae sitae sunt in planitie et
universam terram Galaad et Basan usque Selcha et Edrai ci-
vitates regni Og in Basan. restiterat de stirpe gigantum.
Monstratur lectus eius ferreus qui est in Rabbath filiorum Ammon,
.ix. cubitos habens longitudinis et .iiii. latitudinis
ad mensuram cubiti virilis manus. Terramque possedimus in
tempore illo ab Aroer quae est super ripam torrentis Arnon
usque ad mediam partem montis Galaad. Et civita-
tes illius dedi Ruben et Gad. Reliquam autem partem Galaad et om-
nem Basan regni Og tradidi mediae tribui Manasse, et
omnem regionem Argob; cuncta Basan vocatur terra gigan-
tum. Iair filius Manasse possedit omnem regionem Arg-
ob usque ad terminos Gessuri et Machathi, vocavitque ex
nomine suo Basan Avothiair, id est villas Iair, usque ad prae-
sentem diem. Machir quoque dedi Galaad. Et tribubus Ruben
et Gad dedi terram Galaad usque ad torrentem Arnon, medi-
um torrentis et finium usque ad torrentem Iaboc qui est terminus

filiorum Ammon, et planitiem solitudinis usque ad Iordanem
et terminos Ceneroth usque ad mare deserti quod est salsissimum
ad radices montis Phasga contra orientem. Praecepique vobis
in tempore illo dicens: Dominus Deus vester dat vobis terram hanc in he-
reditatem; expediti praecedite fratres vestros filios Israhel, o-
mnes viri robusti, absque uxoribus et parvulis et iumentis. Novi enim
quod plura habeatis pecora, et in urbibus remanere debe-
bunt quas tradidi vobis, donec requiem tribuat Dominus fratribus vestris
sicut vobis tribuit, et possideant etiam ipsi terram quam daturus est eis
trans Iordanem; tunc revertetur unusquisque in possessionem suam
quam dedi vobis. Iosue quoque in tempore illo praecepi dicens:
Oculi tui viderunt quae fecerit Dominus Deus vester duobus his
regibus; sic faciet omnibus regnis ad quae transiturus es. Ne
timeas eos, Dominus enim Deus vester pugnabit pro vobis. Precatusque
sum Dominum in tempore illo dicens: Domine Deus, tu coepisti osten-
dere servo tuo magnitudinem tuam manumque fortissi-
mam; neque enim est alius deus in caelo vel in terra qui possit
facere opera tua et comparari fortitudini tuae. Transibo igitur
et videbo terram hanc optimam trans Iordanem, et montem
egregium et Libanum. Iratusque est Dominus mihi propter vos, nec exaudivit
me, sed dixit mihi: Sufficit tibi, nequaquam ultra loquaris de hac
re ad me. Ascende cacumen Phasgae et oculos tuos circum-
fer ad occidentem et aquilonem, austrumque et orientem, et aspi-
ce; nec enim transibis Iordanem istum. Praecipe Iosue et corrobo-
ra eum atque conforta, quia ipse praecedet populum istum et dividet
eis terram quam visurus es. Mansimusque in valle contra fanum
Phogor. Et nunc Israhel audi praecepta et iudicia quae ego IIII
doceo te, ut faciens ea vivas, et ingrediens possideas terram
quam Dominus Deus patrum vestrorum daturus est vobis. Non adde-
tis ad verbum quod vobis loquor, nec auferetis ab eo. Custo-
dite mandata Domini Dei vestri quae ego praecipio vobis. Oculi vestri
viderunt omnia quae fecit Dominus contra Beelphegor, quomodo contriverit
Deus cultores eius de medio vestri. Vos autem qui adhaeretis Domino Deo
vestro vivitis universi usque in praesentem diem. Scitis quod docue-
rim vos praecepta atque iudicia sicut mandavit mihi Dominus Deus
meus; sic facietis ea in terra quam possessuri estis, et observa-
bitis et implebitis opere. Haec est enim sapientia vestra et in-
tellectus coram populis, ut audientes universa praecepta haec
dicant: En populus sapiens et intellegens, gens magna.
Nec est alia natio tam grandis quae habeat deos appropinquan-
tes sibi, sicut Deus noster adest cunctis obsecrationibus nostris.
Quae est enim alia gens sic inclita ut habeat caerimonias
iustaque iudicia et universam legem quam ego proponam
hodie ante oculos vestros? Custodi igitur temet ipsum et ani-
mam tuam sollicite. Ne obliviscaris verborum quae vide-
runt oculi tui, et ne excidant de corde tuo cunctis
diebus vitae tuae. Docebis ea filios ac nepotes tuos
diem in quo stetisti coram Domino Deo tuo in Horeb, quando
locutus est mihi Dominus dicens: Congrega ad me populum
ut audiant sermones meos et discant timere me omni
tempore quo vivunt in terra, doceantque filios suos. Et acces-
sistis ad radices montis qui ardebat usque ad caelum;
eratque in eo tenebrae nubes et caligo. Locutusque est
Dominus ad vos de medio ignis. Vocem verborum eius audi-
stis, et formam penitus non vidistis. Et ostendit vobis
pactum suum quod praecepit ut faceretis, et decem verba quae scripsit
in duabus tabulis lapideis. Mihique mandavit in illo tempo-
re ut docerem vos caerimonias atque iudicia quae facere debe-
retis in terra quam possessuri estis. Custodite igitur sollici-
te animas vestras. Non vidistis aliquam similitudi-
nem in die qua locutus est Dominus vobis in Horeb de medio
ignis, ne forte decepti faciatis vobis sculptam simi-
litudinem, aut imaginem masculi et feminae, simili-

Marginal notes: ad seon regem esebon · og rex basan · retuerunt · lectus ferreus

-tudinem omnium iumentorum que sunt super terram vel avium sub celo volantium atque reptilium que moventur in terra sive piscium qui sub terra morantur in aquis ne forte oculis elevatis ad celum videas solem et lunam et omnia astra celi et errore deceptus adores ea et colas que creavit dominus deus tuus in ministerium cunctis gentibus que sub celo sunt. Vos autem tulit dominus et eduxit de fornace ferrea egypti ut haberet populum hereditarium sicut est in presenti die. Iratusque est dominus contra me propter sermones vestros et iuravit ut non transirem iordanem nec ingrederer terram optimam quam daturus est vobis. Ecce morior in hac humo, non transibo iordanem; vos transibitis et possidebitis terram egregiam. Cave nequando obliviscaris pacti domini dei tui quod pepigit tecum et facias tibi sculptilem similitudinem eorum que fieri dominus deus prohibuit, quia dominus deus tuus ignis consumens est, deus emulator. Si genueritis filios ac nepotes et morati fueritis in terra deceptique feceritis vobis aliquam similitudinem patrantes malum coram domino deo vestro ut eum ad iracundiam provocetis, testes invoco hodie celum et terram cito perituros vos esse de terra quam transito iordane possessuri estis. Non habitabitis in ea longo tempore sed delebit vos dominus atque disperget in omnes gentes et remanebitis pauci in nationibus ad quas vos ducturus est dominus. Ibique servietis diis qui hominum manu fabricati sunt, ligno et lapidi, qui non vident nec audiunt nec comedunt nec odorantur. Cumque quesieris ibi dominum deum tuum invenies eum, si tamen toto corde quesieris et tota tribulatione anime tue. Postquam te invenerint omnia que predicta sunt, novissimo tempore reverteris ad dominum deum tuum et audies vocem eius, quia deus misericors dominus deus tuus est; non dimittet te nec omnino delebit neque obliviscetur pacti in quo iuravit patribus tuis. Interroga de diebus antiquis qui fuerunt ante te ex die quo creavit deus hominem super terram a summo celi usque ad summum eius, si facta est aliquando huiuscemodi res aut umquam cognitum est, ut audiret populus vocem dei loquentis de medio ignis sicut tu audisti et vixisti; si fecit deus ut ingrederetur et tolleret sibi gentem de medio nationum per temptationes, signa atque portenta, per pugnam et robustam manum extentumque brachium et horribiles visiones iuxta omnia que fecit pro vobis dominus deus vester in egypto videntibus oculis tuis, ut scires quoniam dominus ipse est deus et non est alius preter eum. De celo audire te fecit vocem suam ut doceret te, et in terra ostendit tibi ignem suum maximum et audisti verba illius de medio ignis, quia dilexit patres tuos et elegit semen eorum post eos. Eduxitque te precedens in virtute sua magna ex egypto ut deleret nationes maximas et fortiores te in introitu tuo et introduceret te et daret tibi terram earum in possessionem sicut cernis in presenti die. Scito ergo hodie et cogitato in corde tuo quod dominus ipse sit deus in celo sursum et in terra deorsum et non sit alius. Custodi precepta eius atque mandata que ego precipio tibi ut bene sit tibi et filiis tuis post te et permaneas multo tempore super terram quam dominus deus tuus daturus est tibi. Tunc separavit moyses tres civitates trans iordanem ad orientalem plagam ut confugiat ad eas qui occiderit nolens proximum suum nec fuerit inimicus ante unum et alterum diem et ad harum aliquam urbium possit evadere: Bosor in solitudine que sita est in terra campestri de tribu ruben, et ramoth in galaad que est in tribu gad, et golam in basan que est in tribu manasse. Ista est lex quam proposuit moyses coram filiis israel, et hec testimonia et cerimonie atque iudicia que locutus est ad filios israel quando egressi sunt de egypto trans iordanem in valle contra fanum phogor in terra seon regis amorrei qui habitavit in esebon, quem percussit moyses. Filii quoque israel egressi de egypto possederunt terram eius et terram og regis basan, duorum regum amorreorum qui erant trans iordanem ad solis ortum, ab aroer que sita est super ripam torrentis arnon usque ad montem seon qui est et hermon, omnem planitiem trans iordanem ad orientalem plagam usque ad mare solitudinis et usque ad radices montis phasga.

V

Vocavitque moyses omnem israelem et dixit ad eum: Audi israel cerimonias atque iudicia que ego loquor in auribus vestris hodie; discite ea et opere complete. Dominus deus noster pepigit fedus in oreb. Non cum patribus nostris iniit pactum sed nobiscum qui in presentiarum sumus et vivimus. Facie ad faciem locutus est nobis in monte de medio ignis. Ego sequester et medius fui inter dominum et vos in tempore illo ut annuntiarem vobis verba eius; timuistis enim ignem et non ascendistis in montem; et ait: Ego dominus deus tuus qui eduxi te de terra egypti de domo servitutis. Non habebis deos alienos in conspectu meo. Non facies tibi sculptile nec similitudinem omnium que in celo sunt desuper et que in terra deorsum et que versantur in aquis sub terra. Non adorabis ea et non coles; ego enim sum dominus deus tuus, deus emulator reddens iniquitatem patrum super filios in tertiam et quartam generationem his qui oderunt me, et faciens misericordiam in multa milia diligentibus me et custodientibus precepta mea. Non usurpabis nomen domini dei tui frustra, quia non erit impunitus qui super re vana nomen eius assumpserit. Observa diem sabbati ut sanctifices eum sicut precepit dominus deus tuus. Sex diebus operaberis et facies omnia opera tua; septimus dies sabbati est, id est requies domini dei tui. Non facies in eo quicquam operis tu et filius tuus et filia, servus et ancilla et bos et asinus et omne iumentum tuum et peregrinus qui est intra portas tuas, ut requiescat servus tuus et ancilla tua sicut et tu. Memento quod et ipse servieris in egypto et eduxerit te inde dominus deus tuus in manu forti et brachio extento; ideo precepit tibi ut observares diem sabbati. Honora patrem tuum et matrem sicut precepit tibi dominus deus tuus ut longo vivas tempore et bene sit tibi in terra quam dominus deus tuus daturus est tibi. Non occides. Neque mechaberis. Furtumque non facies. Nec loqueris contra proximum tuum falsum testimonium. Non concupisces uxorem proximi tui, non domum, non agrum, non servum, non ancillam, non bovem, non asinum et universa que illius sunt. Hec verba locutus est dominus ad omnem multitudinem vestram in monte de medio ignis et nubis et caliginis voce magna nichil addens amplius, et scripsit ea in duabus tabulis lapideis quas tradidit michi. Vos autem postquam audistis vocem de medio tenebrarum et montem ardere vidistis accessistis ad me omnes principes tribuum et maiores natu atque dixistis: Ecce ostendit nobis dominus deus noster maiestatem et magnitudinem suam; vocem eius audivimus de medio ignis et probavimus hodie quod loquente deo cum homine vixerit homo. Cur ergo moriemur et devorabit nos ignis hic maximus? Si enim audierimus ultra vocem domini dei nostri moriemur. Quid est omnis caro ut audiat vocem dei viventis qui de medio ignis loquitur sicut nos audivimus et possit vivere? Tu magis accede et audi cuncta que dixerit dominus deus noster tibi, loquerisque ad nos et nos audientes faciemus ea. Quod cum audisset dominus ait ad me: Audivi vocem verborum populi huius que locuti sunt tibi; bene omnia sunt locuti. Quis det talem eos habere mentem ut timeant me et custodiant universa mandata mea in omni tempore ut bene sit eis et filiis eorum in sempiternum? Vade et dic eis: Revertimini in tentoria vestra. Tu vero hic sta mecum et loquar tibi omnia mandata et cerimonias atque iudicia que docebis eos ut faciant ea in terra quam dabo illis in possessionem. Custodite igitur et facite que precepit dominus deus vobis; non declinabitis neque ad dexteram neque ad sinistram sed per viam quam precepit vobis dominus deus vester ambulabitis ut vivatis et bene sit vo-

x precepta

Non usurpabis nomen domini 4c

Honora patrem tuum

sit vobis et protelentur dies in terra possessionis vestre.

VI

Hec sunt precepta et cerimonie atque iudicia que mandavit dominus deus vester ut docerem vos et faciatis ea in terra ad quam transgredimini possidendam ut timeas dominum deum tuum et custodias omnia mandata et precepta eius que ego precipio tibi et filiis ac nepotibus tuis cunctis diebus vite tue ut prolongentur dies tui. Audi Israel et observa ut facias que precepit tibi dominus et bene sit tibi et multipliceris amplius sicut pollicitus est dominus deus patrum tuorum tibi terram lacte et melle manantem. Audi Israel: dominus deus noster deus unus est. Diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo et ex tota anima tua et ex tota fortitudine tua. Eruntque verba hec que ego precipio tibi hodie in corde tuo et narrabis ea filiis tuis et meditaberis sedens in domo tua et ambulans in itinere dormiens atque consurgens. Et ligabis ea quasi signum in manu tua eruntque et movebuntur inter oculos tuos scribesque ea in limine et hostiis domus tue. Cumque introduxerit te dominus deus tuus in terram pro qua iuravit patribus tuis Abraham Isaac et Iacob et dederit tibi civitates magnas et optimas quas non edificasti domos plenas cunctarum opum quas non extruxisti cisternas quas non fodisti vineta et oliveta que non plantasti et comederis et saturatus fueris cave diligenter ne obliviscaris domini qui eduxit te de terra Egypti de domo servitutis. Dominum deum tuum timebis et illi soli servies ac per nomen illius iurabis. Non ibitis post deos alienos cunctarum gentium que in circuitu vestro sunt quoniam deus emulator dominus deus tuus in medio tui est: nequando irascatur furor domini dei tui contra te et auferat te de superficie terre. Non temptabis dominum deum tuum sicut temptasti in loco temptationis. Custodi precepta domini dei tui ac testimonia et cerimonias quas precepit tibi et fac quod placitum est et bonum in conspectu domini ut bene sit tibi et ingressus possideas terram optimam de qua iuravit patribus tuis ut deleret omnes inimicos tuos coram te sicut locutus est. Cum interrogaverit te filius tuus cras dicens: Quid sibi volunt testimonia hec et cerimonie atque iudicia que precepit dominus deus noster nobis? dicet ei: Servi eramus Pharaonis in Egypto et eduxit nos dominus de Egypto in manu forti. Fecitque signa atque prodigia magna et pessima in Egypto contra Pharaonem et omnem domum eius in conspectu nostro et eduxit nos inde ut introductis daret terram super qua iuravit patribus nostris. Precepitque nobis dominus ut faciamus omnia legitima hec et timeamus dominum deum nostrum et bene sit nobis cunctis diebus vite nostre sicut est hodie. Eritque nostri misericors si custodierimus et fecerimus omnia precepta eius coram domino deo nostro sicut mandavit nobis.

VII

Cum introduxerit te dominus deus tuus in terram quam possessurus ingredieris et deleverit gentes multas coram te Hetheum et Gergeseum et Amorreum Chananeum et Phereseum et Eveum et Iebuseum septem gentes multo maioris numeri quam tu es et robustiores te tradideritque eas dominus deus tuus tibi percuties eas usque ad internicionem. Non inibis cum eis fedus nec misereberis earum neque sociabis cum eis coniugia. Filiam tuam non dabis filio eius nec filiam illius accipies filio tuo quia seducet filium tuum ne sequatur me et ut magis serviat diis alienis irasceturque furor domini et delebit te cito. Quin potius hec facietis eis: aras eorum subvertite et confringite statuas lucosque succidite et sculptilia comburite quia populus sanctus es domino deo tuo. Te elegit dominus deus tuus ut sis ei populus peculiaris de cunctis populis qui sunt super terram. Non quia cunctas gentes numero vincebatis vobis iunctus est dominus et elegit vos cum omnibus sitis populis pauciores sed quia dilexit vos dominus et custodivit iuramentum quod iuravit patribus vestris eduxitque vos in manu forti et redemit de domo servitutis de manu Pharaonis regis Egypti. Et scietis quia dominus deus tuus ipse est deus fortis et fidelis custodiens pactum et misericordiam diligentibus se et his qui custodiunt precepta eius in mille generationes et reddens odientibus se statim ita ut disperdat eos et ultra non differat protinus eis restituens quod merentur. Custodi ergo precepta et cerimonias atque iudicia que ego mando tibi hodie ut facias. Si postquam audieris hec iudicia custodieris ea et feceris custodiet et dominus deus tuus tibi pactum et misericordiam quam iuravit patribus tuis et diliget te ac multiplicabit benedicetque fructui ventris tui et fructui terre tue frumento tuo atque vindemie oleo et armentis gregibus ovium tuarum super terram pro qua iuravit patribus tuis ut daret eam tibi. Benedictus eris inter omnes populos. Non erit apud te sterilis utriusque sexus tam in hominibus quam in gregibus tuis. Auferet dominus a te omnem languorem et infirmitates Egypti pessimas quas novisti non inferet tibi sed cunctis hostibus tuis. Devorabis omnes populos quos dominus deus tuus daturus est tibi. Non parcet eis oculus tuus nec servies diis eorum ne sint in ruinam tui. Si dixeris in corde tuo: Plures sunt gentes iste quam ego quomodo potero delere eas? noli metuere sed recordare que fecerit dominus deus tuus Pharaoni et cunctis Egyptiis plagas maximas quas viderunt oculi tui et signa atque portenta manumque robustam et extentum brachium ut educeret te dominus deus tuus: sic faciet cunctis populis quos metuis. Insuper et crabrones mittet dominus deus tuus in eos donec deleat omnes atque disperdat qui te fugerint et latere potuerint. Non timebis eos quia dominus deus tuus in medio tui est deus magnus et terribilis. Ipse consumet nationes has in conspectu tuo paulatim atque per partes. Non poteris delere eas pariter ne forte multiplicentur contra te bestie terre. Dabitque eos dominus deus tuus in conspectu tuo et interficiet illos donec penitus deleantur. Tradetque reges eorum in manus tuas et disperdes nomina eorum sub celo. Nullus poterit resistere tibi donec conteras eos. Sculptilia eorum igne comburet. Non concupisces argentum et aurum de quibus facta sunt neque assumes ex eis tibi quicquam ne offendas propter ea quia abhominatio est domini dei tui. Nec inferes quippiam ex idolo in domum tuam ne fias anathema sicut et illud est. Quasi spurcitiam detestaberis et velud inquinamentum ac sordes abhominationi habebis quia anathema est.

VIII

Omne mandatum quod ego precipio tibi hodie cave diligenter ut facias ut possitis vivere et multiplicemini ingressique possideatis terram pro qua iuravit dominus patribus vestris. Et recordaberis cuncti itineris per quod adduxerat te dominus deus tuus xl annis per desertum ut affligeret te atque temptaret et nota fierent que in tuo animo versabantur utrum custodires mandata illius an non. Afflixit te penuria et dedit tibi cibum manna quod ignorabas tu et patres tui ut ostenderet tibi quod non in solo pane vivat homo sed in omni verbo quod egreditur de ore domini. Vestimentum tuum quo operiebaris nequaquam vetustate defecit et pes tuus non est subtritus en xl annus est ut recogites in corde tuo quia sicut erudit homo filium suum sic dominus deus tuus erudit te ut custodias mandata domini dei tui et ambules in viis eius et timeas eum. Dominus enim deus tuus introducet te in terram bonam terram rivorum aquarumque et fontium in cuius campis et montibus erumpunt fluviorum abyssi terram frumenti ordei ac vinearum in qua ficus et malogranata et oliveta nascuntur terram olei ac mellis ubi absque ulla penuria comedes panem tuum et rerum omnium habundantia perfrueris cuius lapides ferrum sunt et de montibus eius eris metalla fodiuntur. Ut cum comederis et saciatus

Per nomen illius iurabis

saturatus et benedicas domino deo tuo pro terra optima quam dedit tibi. Observa et cave ne quando obliviscaris domini dei tui, et negligas mandata eius atque iudicia et ceremonias quas ego precipio tibi hodie, ne postquam comederis et satiatus fueris, domos pulchras edificaveris et habitaveris in eis, habuerisque armenta et ovium greges, argenti et auri cunctarumque rerum copiam, elevetur cor tuum et non reminiscaris domini dei tui, qui eduxit te de terra Egypti de domo servitutis, et ductor tuus fuit in solitudine magna atque terribili, in qua erat serpens flatu adurens et scorpio ac dipsas et nulle omnino aque; qui eduxit rivos de petra durissima, et cibavit te manna in solitudine, quod nescierunt patres tui. Et postquam afflixit ac probavit, ad extremum misertus est tui, ne diceres in corde tuo: Fortitudo mea et robur manus mee hec mihi omnia prestiterunt. Sed recorderis domini dei tui, quod ipse tibi vires prebuerit, ut impleret pactum suum quod iuravit patribus tuis, sicut presens indicat dies. Sin autem oblitus domini dei tui secutus fueris deos alienos coluerisque illos et adoraveris, ecce nunc predico tibi quod omnino dispereas. Sicut gentes quas delevit dominus in introitu tuo, ita et vos peribitis si non obedientes fueritis voci domini dei vestri.

IX. Audi Israel: tu transgredieris hodie Iordanem, ut possideas nationes maximas et fortiores te, civitates ingentes et ad celum usque muratas, populum magnum atque sublimem, filios Enacim, quos ipse vidisti et audisti, quibus nullus potest ex adverso resistere. Scies ergo hodie quod dominus deus tuus ipse transibit ante te, ignis devorans atque consumens, qui conterat eos et deleat atque disperdat ante faciem tuam velociter, sicut locutus est tibi. Ne dicas in corde tuo cum deleverit eos dominus deus tuus in conspectu tuo: Propter iustitiam meam introduxit me dominus ut terram hanc possiderem, cum propter impietates suas iste delete sint nationes. Neque enim propter iustitias tuas et equitatem cordis tui ingredieris ut possideas terras eorum, sed quia ille egerunt impie, introeunte te delete sunt, et ut compleret verbum suum dominus quod sub iuramento pollicitus est patribus tuis Abraham, Ysaac et Iacob. Scito igitur quod non propter iustitias tuas dominus deus tuus dederit tibi terram hanc optimam in possessionem, cum durissime cervicis sis populus. Memento et ne obliviscaris quomodo ad iracundiam provocaveris dominum deum tuum in solitudine. Ex eo die quo es egressus ex Egypto usque ad locum istum semper adversus dominum contendisti. Nam et in Oreb provocasti eum, et iratus delere te voluit, quando ascendi in montem ut acciperem tabulas lapideas, tabulas pacti quod pepigit vobiscum dominus; et perseveravi in monte xl. diebus ac noctibus, panem non comedens et aquam non bibens. Dedit mihi dominus duas tabulas lapideas scriptas digito dei, et continentes omnia verba que vobis locutus est in monte de medio ignis, quando contio populi congregata est. Cumque transissent xl. dies et totidem noctes, dedit mihi dominus duas tabulas lapideas, tabulas federis, dixitque mihi: Surge et descende hinc cito, quia populus tuus quem eduxisti de Egypto deseruerunt velociter viam quam demonstrasti eis, feceruntque sibi conflatile. Rursumque ait dominus ad me: Cerno quod populus iste dure cervicis sit; dimitte me ut conteram eum et deleam nomen eius de sub celo, et constituam te super gentem que hac maior et fortior sit. Cumque de monte ardente descenderem et duas tabulas federis utraque tenerem manu, vidissemque vos peccasse domino deo vestro et fecisse vobis vitulum conflatilem et deseruisse velociter viam eius quam vobis ostenderat, proieci tabulas de manibus meis confregique eas in conspectu vestro. Et procidi ante dominum sicut prius, xl. diebus et noctibus panem non comedens et aquam non bibens, propter omnia peccata vestra que gessistis contra dominum, et eum ad iracundiam provocastis. Timui enim indignationem et iram illius qua adversum vos concitatus delere vos voluit. Et exaudivit me dominus etiam hac vice. Adversum Aaron quoque vehementer iratus voluit eum conterere, et pro illo similiter deprecatus sum. Peccatum autem vestrum quod feceratis, id est vitulum, arripiens igne combussi, et in frusta comminuens omnino in pulverem redegi, et proieci in torrentem qui de monte descendit. In incendio quoque et in temptatione et in sepulcris concupiscentie provocastis dominum, et quando misit vos de Cadesbarne dicens: Ascendite et possidete terram quam dedi vobis, et contempsistis imperium domini dei vestri, et non credidistis ei neque vocem eius audire voluistis, sed semper fuistis rebelles a die qua nosse vos cepi. Et iacui coram domino xl. diebus et xl. noctibus, quibus eum suppliciter deprecabar ne deleret vos ut fuerat comminatus. Et orans dixi: Domine deus, ne disperdas populum tuum et hereditatem tuam quam redemisti in magnitudine tua, quos eduxisti de Egypto in manu forti. Recordare servorum tuorum Abraham, Ysaac et Iacob. Ne aspicias duritiam populi huius et impietatem atque peccatum, ne forte dicant habitatores terre de qua eduxisti nos: Non poterat dominus introducere eos in terram quam pollicitus est eis, et oderat illos; idcirco eduxit ut interficeret eos in solitudine. Qui sunt populus tuus et hereditas tua, quos eduxisti in fortitudine tua magna et in brachio tuo extento.

X. In tempore illo dixit dominus ad me: Dola tibi duas tabulas lapideas sicut priores fuerant, et ascende ad me in montem, et facies archam ligneam, et scribam in tabulis verba que fuerunt in his quas ante confregisti, ponesque eas in archa. Feci igitur archam de lignis sethim, cumque dolassem duas tabulas lapideas instar priorum, ascendi in montem habens eas in manibus. Scripsitque in tabulis iuxta id quod prius scripserat verba decem que locutus est dominus ad vos in monte de medio ignis, quando populus congregatus est; et dedit eas mihi. Reversusque de monte descendi et posui tabulas in archa quam feceram, que hucusque ibi sunt sicut mihi precepit dominus. Filii autem Israel moverunt castra ex Beroth filiorum Iacan in Mosera, ubi Aaron mortuus ac sepultus est, pro quo sacerdotio functus est filius eius Eleazar. Inde venerunt in Gadgad, de quo loco profecti castra metati sunt in Ietebatha, in terra aquarum atque torrentium. Eo tempore separavit tribum Levi ut portaret archam federis domini, et staret coram eo in ministerio ac benediceret in nomine illius usque in presentem diem. Quam ob rem non habuit Levi partem neque possessionem cum fratribus suis, quia ipse dominus possessio eius est, sicut promisit ei dominus deus tuus. Ego autem steti in monte sicut prius xl. diebus ac noctibus, exaudivitque me dominus etiam hac vice et te perdere noluit. Dixitque mihi: Vade et precede populum ut ingrediatur et possideat terram quam iuravi patribus eorum ut traderem eis. Et nunc Israel, quid dominus deus tuus petit a te, nisi ut timeas dominum deum tuum et ambules in viis eius et diligas eum ac servias domino deo tuo in toto corde tuo et in tota anima tua, custodiasque mandata domini et ceremonias eius quas ego hodie precipio tibi ut bene sit tibi.

Marginal notes: xl. diebus — De sermone moysi — id est vitulum — in incendio [illegible] provocastis [illegible] contempsistis — et iacui coram domino xl diebus etc. — precatio facta — Duas tabulas etc. — steterit — quid petit deus — deum timere

En domini dei tui celum est et celum celi, terra autem et omnia que in ea sunt. et tamen patribus tuis conglutinatus est dominus et amavit eos, elegitque semen eorum post eos, id est vos, de cunctis gentibus, sicut hodie comprobatur. Circumcidite igitur preputium cordis vestri, et cervicem vestram ne induretis amplius: quia dominus deus vester ipse est deus deorum et dominus dominantium, deus magnus et potens et terribilis, qui personam non accipit, nec munera. Facit iudicium pupillo et vidue, amat peregrinum, et dat ei victum atque vestitum. Et vos ergo amate peregrinos, quia et ipsi fuistis advene in terra Egypti. Dominum deum tuum timebis, et ei soli servies: ipsi adherebis, iurabisque in nomine illius. Ipse est laus tua et deus tuus, qui fecit tibi hec magnalia et terribilia, que viderunt oculi tui. In septuaginta animabus descenderunt patres tui in Egyptum: et ecce nunc multiplicavit te dominus deus tuus sicut astra celi.

XI

Ama itaque dominum deum tuum, et observa precepta eius et cerimonias, iudicia atque mandata omni tempore. Cognoscite hodie que ignorant filii vestri, qui non viderunt disciplinam domini dei vestri, magnalia eius et robustam manum, extentumque brachium, signa et opera que fecit in medio Egypti Pharaoni regi et universe terre eius, omnique exercitui Egyptiorum, et equis ac curribus: quomodo operuerint eos aque Rubri maris, cum vos persequerentur, et deleverit eos dominus usque in presentem diem: vobisque que fecerit in solitudine, donec veniretis ad hunc locum: et Dathan atque Abiron filiis Eliab, qui fuit filius Ruben: quos aperto ore suo terra absorbuit cum domibus et tabernaculis, et universa substantia eorum, quam habebant in medio Israel. Oculi vestri viderunt omnia opera domini magna que fecit, ut custodiatis universa mandata illius, que ego hodie precipio vobis, et possitis introire, et possidere terram, ad quam ingredimini, multoque in ea vivatis tempore: quam sub iuramento pollicitus est dominus patribus vestris, et semini eorum, lacte et melle manantem. Terra enim, ad quam ingrederis possidendam, non est sicut terra Egypti, de qua existi, ubi iacto semine in hortorum morem aque ducuntur irrigue: sed montuosa est et campestris, de celo expectans pluvias, quam dominus deus tuus semper invisit, et oculi illius in ea sunt a principio anni usque ad finem eius. Si ergo obedieritis mandatis meis, que ego hodie precipio vobis, ut diligatis dominum deum vestrum, et serviatis ei in toto corde vestro, et in tota anima vestra: dabit pluviam terre vestre temporaneam et serotinam, ut colligatis frumentum, et vinum, et oleum, fenumque ex agris ad pascenda iumenta, et ut ipsi comedatis ac saturemini. Cavete ne forte decipiatur cor vestrum, et recedatis a domino, serviatisque diis alienis, et adoretis eos: iratusque dominus claudat celum, et pluvie non descendant, nec terra det germen suum, pereatisque velociter de terra optima, quam dominus daturus est vobis. Ponite hec verba mea in cordibus et in animis vestris, et suspendite ea pro signo in manibus, et inter oculos vestros collocate. Docete filios vestros ut illa meditentur, quando sederis in domo tua, et ambulaveris in via, et accubueris atque surrexeris. Scribes ea super postes et ianuas domus tue: ut multiplicentur dies tui, et filiorum tuorum in terra, quam iuravit dominus patribus tuis ut daret eis, quamdiu celum imminet terre. Si enim custodieritis mandata, que ego precipio vobis, et feceritis ea, ut diligatis dominum deum vestrum, et ambuletis in omnibus viis eius, adherentes ei, disperdet dominus omnes gentes istas ante faciem vestram, et possidebitis eas, que maiores et fortiores vobis sunt. Omnis locus quem calcaverit pes vester, vester erit. A deserto et a Libano a flumine magno Eufrate usque ad mare occidentale erunt termini vestri. Nullus stabit contra vos: terrorem vestrum et formidinem dabit dominus deus vester super omnem terram, quam calcaturi estis, sicut locutus est vobis. En propono in conspectu vestro hodie benedictionem et maledictionem: benedictionem, si obedieritis mandatis domini dei vestri, que ego hodie precipio vobis: maledictionem, si non obedieritis mandatis domini dei vestri, sed recesseritis de via, quam ego nunc ostendo vobis, et ambulaveritis post deos alienos, quos ignoratis. Cum vero introduxerit te dominus deus tuus in terram, ad quam pergis habitandam, pones benedictionem super montem Garizim, maledictionem super montem Hebal: qui sunt trans Iordanem, post viam que vergit ad solis occubitum, in terra Chananei, qui habitat in campestribus contra Galgalam, que est iuxta vallem tendentem et intrantem procul. Vos enim transibitis Iordanem, ut possideatis terram, quam dominus deus vester daturus est vobis, et habeatis ac possideatis illam. Videte ergo ut impleatis cerimonias atque iudicia, que ego hodie ponam in conspectu vestro.

XII

Hec sunt precepta atque iudicia, que facere debetis in terra, quam dominus deus patrum tuorum daturus est tibi, ut possideas eam cunctis diebus quibus super humum gradieris. Subvertite omnia loca, in quibus coluerunt gentes, quas possessuri estis, deos suos super montes excelsos et colles, et subter omne lignum frondosum. Dissipate aras eorum, et confringite statuas, lucos igne comburite, et ydola comminuite: disperdite nomina eorum de locis illis. Non facietis ita domino deo vestro: sed ad locum, quem elegerit dominus deus vester de cunctis tribubus vestris, ut ponat nomen suum ibi, et habitet in eo, venietis: et offeretis in illo loco holocausta et victimas vestras, decimas et primitias manuum vestrarum, et vota atque donaria, primogenita boum et ovium. Et comedetis ibi in conspectu domini dei vestri: ac letabimini in cunctis, ad que miseritis manum, vos et domus vestre, in quibus benedixerit vobis dominus deus vester. Non facietis ibi que nos hic facimus hodie, singuli quod sibi rectum videtur. Neque enim usque in presens tempus venistis ad requiem, et possessionem, quam dominus deus vester daturus est vobis. Transibitis Iordanem, et habitabitis in terra, quam dominus deus vester daturus est vobis, ut requiescatis a cunctis hostibus per circuitum: et absque ullo timore habitetis in loco, quem elegerit dominus deus vester, ut sit nomen eius in eo. Illuc omnia que precipio conferetis, holocausta, et hostias, ac decimas, et primitias manuum vestrarum: et quicquid precipuum est in muneribus, que vovistis domino. Ibi epulabimini coram domino deo vestro vos, et filii ac filie vestre, famuli et famule, atque levites, qui in urbibus vestris commoratur: neque enim habet aliam partem et possessionem inter vos. Cave ne offeras holocausta tua in omni loco quem videris: sed in eo, quem elegerit dominus, in una tribuum tuarum offeres hostias, et facies quecumque precipio tibi. Sin autem comedere volueris, et te esus carnium delectaverit, occide, et comede iuxta benedictionem domini dei tui, quam dedit tibi in urbibus tuis: sive immundum fuerit, hoc est maculatum et debile; sive mundum, hoc est integrum et sine macula, quod offerri licet, sicut capream et cervum, comedes: absque esu dumtaxat sanguinis, quem super terram quasi aquam effundes. Non poteris comedere in oppidis tuis decimas frumenti, et vini, et olei tui, primogenita armentorum et pecorum, et omnia que voveris, et sponte offerre volueris, et primitias manuum tuarum: sed coram domino deo tuo comedes ea in loco quem elegerit dominus deus tuus, tu et filius tuus et filia, et servus et famula, atque levites qui manet in urbibus tuis: et letaberis et reficieris coram domino deo tuo in cunctis, ad que extenderis manum tuam. Cave ne derelinquas

Margin notes: circumcidite — timebis — iurabis — Si ergo obedieritis mandatis — pluviam temporaneam — ponite hec verba — Docete filios — Si custodieritis

Si surrexerit propheta aut somniator somnio evenerit ... non audies illum

De diversis generibus animalium

Levitem in omni tempore quo in terra versaris. Quando dila-
taverit dominus deus tuus terminos tuos sicut locutus est tibi, et vo-
lueris vesci carnibus quas desiderat anima tua. Locus
quem elegerit autem dominus deus tuus ut sit nomen eius ibi, si pro-
cul fuerit, occides de armentis et pecoribus que habueris
sicut precepi tibi, et comedes in oppidis tuis ut tibi placet.
Sicut comeditur caprea et cervus, ita vesceris eis. Hoc
solum cave ne sanguinem comedas. Et mundus et in-
mundus in commune vescentur. Sanguis enim eorum pro ani-
ma est, et iccirco non debes animam comedere cum carni-
bus, sed super terram fundes quasi aquam ut sit tibi et filiis
tuis post te, cum feceris quod placet in conspectu domini. Que
autem sanctificaveris et voveris domino, tolles et venies ad locum
quem elegerit dominus, et offeres oblationes tuas carnem et san-
guinem super altare domini dei tui. Sanguinem hostia-
rum fundes in altari, carnibus autem ipse vesceris.
IX Observa et audi omnia que ego precipio tibi ut be-
ne sit tibi et filiis tuis post te in sempiternum, cum feceris quod
bonum est et placitum in conspectu domini dei tui. Quando dis-
perdiderit dominus deus tuus ante faciem tuam gentes ad quas ingre-
dieris possidendas, et possederis eas atque habitaveris
in terra earum, cave ne imiteris eas postquam te fuerint
introeunte subverse, et requiras cerimonias earum dicens:
Sicut coluerunt gentes iste deos suos, ita et ego colam.
Non facies similiter domino deo tuo. Omnes enim abhominati-
ones quas aversatur dominus fecerunt diis suis, offerentes filios suos
et filias, comburentes igni. Quod precipio tibi hoc
XIII tantum facito domino, nec addas quicquam nec minuas. Si sur-
rexerit in medio tui propheta, aut qui somnium vidisse se
dicat, et predixerit signum atque portentum, et evenerit quod
locutus est, et dixerit tibi: Eamus et sequamur deos alienos
quos ignoras, et serviamus eis: non audies verba prophete illi- (somniatoris)
us aut somniatoris, quia temptat vos dominus deus vester
ut palam fiat utrum diligatis eum an non in toto
corde et in tota anima vestra. Dominum deum vestrum sequi-
mini, et ipsum timete, et mandata illius custodite, et audite
vocem eius; ipsi servietis et ipsi adherebitis. Propheta autem
ille aut fictor somniorum interficietur, quia locutus est ut vos
averteret a domino deo vestro qui eduxit vos de terra Egipti et
redemit de domo servitutis, ut errare te faceret de
via quam tibi precepit dominus deus tuus, et auferes malum
de medio tui. Si tibi voluerit persuadere frater tuus filius
matris tue, aut filius tuus vel filia, sive uxor que est in
sinu tuo, aut amicus quem diligis ut animam tuam,
clam dicens: Eamus et serviamus diis alienis quos
ignoras tu et patres tui, cunctarum gentium in circuitu que
iuxta vel procul sunt, ab initio usque ad finem terre, non adqui-
escas ei nec audias, neque parcat ei oculus tuus ut miserea-
ris et occultes eum, sed statim interficies eum. Sit
primum manus tua super eum, et post te omnis populus mit- (lapidibus obrutus)
tat manum. Lapidibus obrutus necabitur, quia volu-
it te abstrahere a domino deo tuo qui eduxit te de terra Egi-
pti de domo servitutis, ut omnis Israel audiens time-
at, et nequaquam ultra faciat quippiam huius rei
simile. Si audieris in una urbium tuarum quas dominus
deus tuus dabit tibi ad habitandum dicentes: Aliquos
egressi sunt filii Belial de medio tui, et averterunt habita-
tores urbis tue atque dixerunt: Eamus et serviamus
diis alienis quos ignoratis: quere sollicite et dilige- (quere sollicite diligenter)
nter rei veritate perspecta. Si inveneris certum esse
quod dicitur, et hanc abhominationem opere perpetratam,
statim percuties habitatores urbis illius in ore gladii, et
delebis eam omniaque que in illa sunt usque ad pecora eius.

quicquid etiam supellectilis fuerit congregabis in medio platearum
eius, et cum ipsa civitate succendes, ita ut universa consumas
domino deo tuo, et sit tumulus sempiternus. Non edificabitur amplius,
et non adherebit de illo anathemate quicquam in manu tua,
ut avertatur dominus ab ira furoris sui et misereatur tui multipli-
cetque te sicut iuravit patribus tuis, quando audieris vocem domini
dei tui, custodiens omnia precepta eius que ego precipio tibi hodie, ut
ut facias quod placitum est in conspectu domini dei tui. Filii XIIII
estote domini dei vestri. Non vos incideritis, nec facietis super
mortuo, quia populus sanctus es domino deo tuo, et te elegit ut sis ei
in populum peculiarem de cunctis gentibus que sunt super ter-
ram. Ne comederitis que inmunda sunt. Hec sunt animalia que come-
dere debetis: bovem et ovem et capram, cervum et capre-
am, bubalum, tragelaphum, pigargon, orygem, ca- (omne animal)
meloparadum. Omne animal quod in duas partes un-
gulam findit et ruminat comedetis. De his autem que
ruminant et ungulam non findunt hec comedere non debetis:
camelum, leporem, cyrogrillum; quia ruminant et non divi-
dunt ungulam, inmunda erunt vobis. Sus quoque quia di-
vidit ungulam et non ruminat inmunda erit. Carni-
bus eorum non vescemini, et cadavera non tangetis. Hec come-
detis ex omnibus que morantur in aquis: que habent pennulas
et squamas comedite; que absque pennulis et squamis
sunt ne comedatis, quia inmunda sunt. Omnes aves mundas
comedite. Inmundas ne comedatis: aquilam scilicet et gri- (aquilam et ixion)
pem et alietum, ixon et vulturem ac milvum iuxta genus
suum, et omne corvini generis, struthionem ac noctuam et la-
rum atque accipitrem iuxta genus suum, herodium et cig-
num et ibin, ac mergulum et porphirionem et nictico-
racem, onocrotalum et caradrium, singula in genere
suo, upupam quoque et vespertilionem. Et omne quod reptat
et pennulas habet inmundum erit nec comedetur. Omne quod
mundum est comedite. Quicquid autem morticinum est
ne vescamini ex eo. Peregrino qui intra portas tuas est da
ut comedat, aut vende ei, quia tu populus sanctus domini dei tui es.
Non coques edum in lacte matris sue. Decimam partem
separabis de cunctis frugibus tuis que nascuntur in ter-
ra per annos singulos, et comedes in conspectu domini dei tui
in loco quem elegerit, ut in eo nomen eius invocetur, decimam
frumenti tui et vini et olei, et primogenita de armentis et
ovibus tuis, ut discas timere dominum deum tuum omni tempore.
Cum autem longior fuerit via et locus quem elegerit dominus deus tu-
us, tibique benedixerit, nec potueris ad eum cuncta hec por-
tare, vendes omnia et in pretium rediges portabisque in
manu tua, et proficisceris ad locum quem elegerit dominus deus
tuus, et emes ex eadem pecunia quicquid tibi pla-
cuerit, sive ex armentis sive ex ovibus, vinum quoque
et siceram et omne quod desiderat anima tua, et comedes co-
ram domino deo tuo, et epulaberis tu et domus tua, et levites
qui intra portas tuas est. Cave ne derelinquas eum
quia non habet aliam partem in possessione tua. Anno ter-
tio separabis aliam decimam ex omnibus que nascuntur
tibi eo tempore et repones intra ianuas tuas, venietque
levites qui aliam non habet partem nec possessionem tecum, et
peregrinus ac pupillus et vidua qui intra portas tuas
sunt, et comedent et saturabuntur, ut benedicat tibi dominus deus
tuus in cunctis operibus manuum tuarum que feceris.
XV Septimo anno facies remissionem que hoc ordi-
ne celebrabitur. Cui debetur aliquid ab amico vel
proximo ac fratre suo, repetere non poterit, quia annus remis- (anno remissionis)
sionis est domini. A peregrino et advena exiges; civem
et propinquum repetendi non habebis potestatem. Et omnino
indigens et mendicus non erit inter vos, ut benedicat (indigens et mendicus)

est deus tuus ut pollicitus est. Feneraberis gentibus multis et ipse a nullo acci-
pies mutuum. Dominaberis nationibus plurimis: et tui nemo
dominabitur. Si unus de fratribus tuis qui morantur intra por-
tas civitatis tue in terra quam dominus deus tuus daturus est tibi ad pau-
pertatem venerit: non obdurabis cor tuum nec contrahes eos
manum. sed aperies eam pauperi et dabis mutuum quo eum
indigere perspexeris. Cave ne forte subripiat impia co-
gitatio. et dicas in corde tuo. Appropinquat septimus annus
remissionis. et avertas oculos a paupere fratre tuo nolens ei quod
postulat mutuum commodare. ne clamet contra te ad
dominum. et fiat tibi in peccatum. sed dabis ei. nec ages quippiam
callide in eius necessitatibus sublevandis ut benedicat
tibi dominus deus tuus in omni tempore. et in cunctis ad que mi-
seris manum tuam. Non deerunt pauperes in terra habita-
tionis tue. Idcirco ego hodie precipio tibi. ut aperias manum
fratri tuo egeno et pauperi qui tecum versatur in terra. Cum
tibi venditus fuerit frater tuus hebreus aut hebrea et sex annis
servierit tibi in septimo anno dimittes eum liberum.
et quem libertate donaveris nequaquam vacuum abire pa-
tieris sed dabis viaticum de gregibus et de area et torcula-
ri tuo: quibus dominus deus tuus benedixerit tibi. Memento quod et
ipse servieris in terra egypti. et liberaverit te dominus deus tuus. et id-
circo ego precipio tibi. Sin autem dixerit nolo egredi eo quod diligat
te et domum tuam et bene sibi apud te esse sentiat: assumes su-
bulam et perforabis aurem eius in ianua domus tue. et servi-
et tibi usque in eternum. Ancille quoque similiter facies. Non
avertas ab eis oculos tuos. quando dimiseris eos liberos quoniam iuxta
mercedem mercennarii per sex annos servivit tibi. ut benedi-
cat tibi dominus deus tuus in cunctis operibus que agis. De primogenitis que
nascuntur in armentis et ovibus tuis quicquid est sexus ma-
sculini sanctificabis domino deo tuo. Non operaberis in primogenito
bovis. et non tondebis primogenita ovium. In conspectu domini dei
tui comedes ea per annos singulos. in loco quem elegerit dominus
tu et domus tua. Si autem habuerit maculam aut claudum
fuerit vel cecum. aut in aliqua parte deforme vel debile
non immolabitur domino deo tuo. sed intra portas urbis tue co-
medes illud. tam mundus quam inmundus similiter vescen-
tur eis: quasi caprea et cervo. Hoc solum observabis. ut
sanguinem eorum non comedas. sed effundes in terram quasi
XVI aquam. Observa mensem novarum frugum. et verni
primum temporis. ut facias phase domino deo tuo: quia in ipso
mense eduxit te dominus deus tuus de egypto nocte. Immo-
labisque domino deo tuo phase de ovibus et de bobus in loco quem
elegerit dominus deus tuus ut ibi habitet nomen eius ibi. Non come-
des in eo panem fermentatum. vii. diebus comedes absque fer-
mento afflictionis panem quoniam in pavore egressus es de egypto ut
memineris diei egressionis tue de egypto omnibus diebus vi-
te tue. Non apparebit fermentatum in omnibus terminis tuis vii.
diebus et non remanebit de carnibus eius quod immolatum est
vespere in die primo mane. Non poteris immolare phase
in qualibet urbium tuarum quas dominus deus tuus daturus est
tibi. sed in loco quem elegerit dominus deus tuus. ut habitet nomen
eius ibi. immolabisque phase vespere ad solis occasum quando egres-
sus es de egypto. et coques et comedes in loco quem elegerit dominus
deus tuus. maneque consurgens vades in tabernacula tua. Sex
diebus comedes azima. et in die septimo quia collecta est
domini dei tui non facies opus. vii. ebdomadas numerabis tibi ab ea
die qua falcem in segetem miseris: et celebrabis diem
festum ebdomadarum domino deo tuo. oblationem spon-

phase

taneam manus tue quam offeres iuxta benedictionem domini dei et epu-
laberis coram domino deo tuo tu et filius tuus et filia tua
et servus tuus et ancilla tua. et levites qui est intra
portas tuas. et advena et pupillus et vidua que mo-
rantur vobiscum. in loco quem elegerit dominus deus tuus ut ha-
bitet nomen eius ibi. et recordaberis quoniam servus fue-
ris in egypto: custodiesque ac facies que precepta sunt. So-
lempnitatem quoque tabernaculorum celebrabis per vii. dies:
quando collegeris de area et torculari fruges tuas. et epu-
laberis in festivitate tua. tu et filius tuus et filia et ser-
vus tuus et ancilla. levites quoque et advena pupillus
ac vidua qui intra portas tuas sunt. Septem diebus
domino deo tuo festa celebrabis in loco quem elegerit dominus
benedicetque tibi dominus deus tuus in cunctis frugibus tuis et in omni
opere manuum tuarum. erisque in leticia. Tribus vicibus per annum
apparebit omne masculinum tuum in conspectu domini dei
tui in loco quem elegerit: in solempnitate azimorum et in
solempnitate ebdomadarum et in solempnitate taber-
naculorum. Non apparebit ante dominum vacuus. sed offeret
unusquisque secundum quod habuerit. iuxta benedictionem
domini dei sui. quam dederit ei. Iudices et magistros constitues
in omnibus portis tuis quas dominus deus tuus dederit per singulas trib-
us tuas ut iudicent iusto iudicio. nec in alteram partem declinent.
Non accipies personam nec munera quia munera exce-
cant oculos sapientum. et mutant verba iustorum. Iuste
quod iustum est persequeris ut vivas et possideas terram
quam dominus deus tuus dederit tibi. Non plantabis lucum et omnem
arborem iuxta altare domini dei tui. Non facies tibi atque con-
stitues statuam que odit dominus deus tuus. Non immolabis domino deo
tuo bovem et ovem in quo est macula. aut quippiam vi-
tii quia abhominatio est domino deo tuo. XVII Cum reperti fu-
erint apud te intra unam portarum tuarum quam dominus deus
tuus dabit tibi. vir aut mulier qui faciunt malum in
conspectu domini dei tui et transgrediuntur pactum illius ut va-
dant et serviant diis alienis et adorent eos. solem et
lunam et omnem militiam celi que non precepi et hoc tibi fue-
rit nunciatum. audiensque inquisieris diligenter. et ve-
rum esse repereris et abhominatio facta est in israel e-
duces virum ac mulierem qui rem sceleratissimam per-
petrarunt ad portas civitatis tue et lapidibus obruentur.
In ore duorum aut trium testimonium peribit qui inter-
ficietur. Nemo occidatur uno contra se dicente testimoni-
um. Manus testium prima interficiet eum. et reliqui
populi manus extrema mittetur. ut auferas malum de me-
dio tui. Si difficile et ambiguum apud te iudicium
esse perspexeris inter sanguinem et sanguinem causam et causam le-
pram et lepram. et iudicum intra portas tuas videris va-
riari: surge et ascende ad locum quem elegerit dominus deus
tuus. veniesque ad sacerdotes levitici generis et ad iu-
dicem qui fuerit in illo tempore queresque ab eis. qui
indicabunt tibi iudicii veritatem et facies quodcumque dixerint
qui presunt loco quem elegerit dominus et docuerint te iuxta legem eius.
sequeris sententiam eorum. nec declinabis ad dexteram ne-
que ad sinistram. Qui autem superbierit nolens obedire sa-
cerdotis imperio qui eo tempore ministrat domino deo tuo. et decreto
iudicis. morietur homo ille. et auferes malum de israel. cun-
ctusque populus audiens timebit ut nullus deinceps intu-
mescat superbia. Cum ingressus fueris terram quam dominus deus
tuus dabit tibi et possederis eam habitaverisque in illa

et dixeris: constituam super me regem sicut habent omnes per circuitum nationes, eum constitues quem Dominus Deus tuus elegerit de numero fratrum tuorum. Non poteris alterius gentis hominem regem facere qui non sit frater tuus. Cumque fuerit constitutus, non multiplicabit sibi equos, nec reducet populum in Egyptum equitatus numero sublevatus, presertim cum Dominus preceperit vobis ut nequaquam amplius per eandem viam revertamini. Non habebit uxores plurimas que alliciant animum eius, neque argenti et auri inmensa pondera. Postquam autem sederit in solio regni sui, describet sibi deuteronomium legis huius in volumine, accipiens exemplar a sacerdotibus levitice tribus, et habebit secum, legetque illud omnibus diebus vite sue, ut discat timere Dominum Deum suum et custodire verba et cerimonias eius que in lege precepta sunt. Nec elevetur cor eius in superbiam super fratres suos, neque declinet ad dexteram partem neque ad sinistram, ut longo tempore regnet ipse et filii eius super Israel.

XVIII. Non habebunt sacerdotes et levite et omnes qui de eadem tribu sunt partem et hereditatem cum reliquo Israel, quia sacrificia Domini et oblationes eius comedent, et nil aliud accipient de possessione fratrum suorum. Dominus enim ipse est hereditas eorum, sicut locutus est illis. Hoc erit iudicium sacerdotum a populo et ab his qui offerunt victimas: sive bovem sive ovem immolaverint, dabunt sacerdoti armum ac ventriculum, primitias frumenti, vini et olei, et lanarum partem ex ovium tonsione. Ipsum enim elegit Dominus Deus tuus de cunctis tribubus tuis, ut stet et ministret nomini Domini ipse et filii eius in sempiternum. Si exierit levites de una urbium tuarum ex omni Israel in qua habitat, et voluerit venire desiderans locum quem elegerit Dominus, ministrabit in nomine Domini Dei sui, sicut omnes fratres eius levite qui stabunt eo tempore coram Domino. Partem ciborum eandem accipiet quam et ceteri, excepto eo quod in urbe sua ex paterna ei successione debetur. Quando ingressus fueris terram quam Dominus Deus tuus dabit tibi, cave ne imitari velis abhominationes illarum gentium, nec inveniatur in te qui lustret filium suum aut filiam ducens per ignem, aut qui ariolos sciscitetur et observet somnia atque auguria, ne sit maleficus, nec incantator, nec phitones consulat, nec divinos, et querat a mortuis veritatem. Omnia enim hec abhominatur Dominus, et propter istiusmodi scelera delebit eos in introitu tuo. Perfectus eris et absque macula cum Domino Deo tuo. Gentes iste quarum possidebis terram augures et divinos audiunt; tu autem a Domino Deo tuo aliter institutus es. Prophetam de gente tua et de fratribus tuis sicut me suscitabit tibi Dominus Deus tuus: ipsum audies, ut petisti a Domino Deo tuo in Horeb quando contio congregata est, atque dixisti: Ultra non audiam vocem Domini Dei mei, et ignem hunc maximum amplius non videbo, ne moriar. Et ait Dominus mihi: Bene omnia sunt locuti. Prophetam suscitabo eis de medio fratrum suorum similem tui, et ponam verba mea in ore eius, loqueturque ad eos omnia que precepero illi. Qui autem verba eius que loquetur in nomine meo audire noluerit, ego ultor existam. Propheta autem qui arrogantia depravatus voluerit loqui in nomine meo que ego non precepi illi ut diceret, aut ex nomine alienorum deorum, interficietur. Quod si tacita cogitatione responderis: Quomodo possum intelligere verbum quod non est locutus Dominus? hoc habebis signum: quod in nomine Domini propheta ille predixerit et non evenerit, hoc Dominus non locutus est, sed per tumorem animi sui propheta confinxit; et idcirco non timebis eum.

XIX. Cum disperdiderit Dominus Deus tuus gentes quarum tibi traditurus est terram, et possederis eam, habitaverisque in urbibus eius et in edibus, tres civitates separabis tibi in medio terre quam Dominus Deus tuus dabit tibi in possessionem, sternens diligenter viam. Et in tres equaliter partes totam terre tue provinciam divides, ut habeat e vicino qui propter homicidium profugus est quo possit evadere. Hec erit lex homicide fugientis cuius vita servanda est. Qui percusserit proximum suum nesciens, et qui heri et nudiustertius nullum contra eum habuisse odium comprobatur, sed abisse cum eo simpliciter in silvam ad ligna cedenda, et in succisione lignorum securis fugerit manu, ferrumque lapsum de manubrio amicum eius percusserit et occiderit, hic ad unam supradictarum urbium confugiet et vivet, ne forsitan proximus eius cuius effusus est sanguis dolore stimulatus persequatur, et apprehendat eum si longior via fuerit, et percutiat animam eius qui non est reus mortis, quia nullum contra eum qui occisus est odium prius habuisse monstratur. Ideo precipio tibi ut tres civitates equalis spatii inter se dividas. Cum autem dilataverit Dominus Deus tuus terminos tuos sicut iuravit patribus tuis, et dederit tibi cunctam terram quam eis pollicitus est, si tamen custodieris mandata eius et feceris que ego precipio tibi hodie, ut diligas Dominum Deum tuum et ambules in viis eius omni tempore, addes tibi tres alias civitates, et supradictarum trium urbium numerum duplicabis, ut non effundatur sanguis innoxius in medio terre quam Dominus Deus tuus dabit tibi possidendam, ne sis sanguinis reus. Si quis autem odio habens proximum suum insidiatus fuerit vite eius, surgensque percusserit illum et mortuus fuerit, fugeritque ad unam de supradictis urbibus, mittent seniores civitatis illius et arripient eum de loco effugii, tradentque in manu proximi cuius sanguis effusus est, et morietur. Nec misereberis eius, et auferes noxium sanguinem de Israel, ut bene sit tibi. Non assumes et transferes terminos proximi tui quos fixerunt priores in possessione tua quam Dominus Deus tuus dabit tibi in terra quam acceperis possidendam. Non stabit testis unus contra aliquem, quicquid illud peccati et facinoris fuerit, sed in ore duorum aut trium testium stabit omne verbum. Si steterit testis mendax contra hominem accusans eum prevaricationis, stabunt ambo quorum causa est ante Dominum in conspectu sacerdotum et iudicum qui fuerint in diebus illis. Cumque diligentissime perscrutantes invenerint falsum testem dixisse contra fratrem suum mendacium, reddent ei sicut fratri suo facere cogitavit, et auferes malum de medio tui, ut audientes ceteri timorem habeant, et nequaquam talia audeant facere. Non misereberis eius, sed animam pro anima, oculum pro oculo, dentem pro dente, manum pro manu, pedem pro pede exiges.

XX. Si exieris ad bellum contra hostes tuos, et videris equitatum et currus, et maiorem quam tu habes adversarii exercitus multitudinem, non timebis eos, quia Dominus Deus tuus tecum est, qui eduxit te de terra Egypti. Appropinquante autem iam prelio, stabit sacerdos ante aciem, et sic loquetur ad populum: Vos hodie contra inimicos vestros pugnam committitis; non pertimescat cor vestrum. Nolite metuere, nolite cedere, nec formidetis eos, quia Dominus Deus vester in medio vestri est, et pro vobis contra adversarios dimicabit, ut eruat vos de periculo. Duces quoque per singulos turmas audiente exercitu proclamabunt: Quis est homo qui edificavit domum novam et non dedicavit eam? vadat et revertatur in domum suam, ne forte moriatur in bello, et alius dedicet eam. Quis est homo qui plantavit vineam et necdum fecit eam esse communem, et de qua omnibus liceat vesci? vadat et revertatur in

Marginal notes: no. — Sacrificia et oblationes — ariolos — somnia — phitones — prophetam — De urbibus confugii — In concisione lignorum ferrum fugit manu ferientis lapsum — De iniquo teste

formidolosus

Si quando accesseris

Si aperuerit portas

De his civitatibus

etheum amorreum

ne forte doceant vos

domum suam ne forte moriatur in bello: et alius homo eius
fungatur officio. Quis homo qui desponsavit uxorem et non
accepit eam: vadat et revertatur in domum suam ne forte
moriatur in bello et alius homo accipiat eam. His dictis
addent reliqua et loquentur ad populum. Quis est homo formido-
losus et corde pavido: vadat et revertatur in domum suam ne
pavere faciat corda fratrum suorum sicut ipse timore perterritus est. Cumque
siluerint exercitus duces et finem loquendi fecerint:
unusquisque suos ad bellandum cuneos praeparabit. Si
quando accesseris ad pugnandam civitatem: offeres ei pri-
mum pacem. Si receperit et aperuerit tibi portas: cunctus populus
qui est in ea salvabitur et serviet tibi sub tributo. Sin autem fe-
dus inire noluerint et ceperint contra te bellum: oppugnabis
eam. Cumque tradiderit dominus deus tuus illam in manu tua:
percuties omne quod in ea generis masculini est in ore gla-
dii absque mulieribus et infantibus, iumentis et ceteris que in
civitate sunt. Omnem praedam exercitui divides et come-
des de spoliis hostium tuorum quae dominus dederit tibi. Sic facies cunctis
civitatibus quae a te procul valde sunt et non sunt de his urbi-
bus quas in possessionem accepturus es. De his autem civitatibus
quae dabuntur tibi nullum omnino permittes vivere: sed in-
terficies in ore gladii ethaeum videlicet amorreum et cha-
naneum, pherezeum et eveum et iebuseum, sicut praecepit
tibi dominus deus tuus: ne forte doceant vos facere cunctas ab-
hominationes quas ipsi operati sunt diis suis et peccetis in
dominum deum vestrum. Quando obsederis civitatem multo tempore et mu-
nitionibus circumdederis ut expugnes eam: non succides arbo-
res de quibus vesci potest, nec securibus per circuitum debes
vastare regionem: quoniam lignum est et non homo, nec potest
bellantium contra te augere numerum. Si qua autem lig-
na non sunt pomifera sed agrestia et in ceteros apta usus: suc-
cide et instrue machinas donec capias civitatem quae contra
te dimicat.

XXI

Quando inventum fuerit in terra quam dominus
deus tuus daturus est tibi hominis cadaver occisi
et ignoratur caedis reus: egredientur maiores natu et iudices tui et me-
tientur a loco cadaveris singularum per circuitum spatia civitatum.
Et quam viciniorem ceteris esse perspexerint seniores civitatis
eius, tollent vitulam de armento quae non traxit iugum nec
terram scidit vomere, et ducent eam ad vallem asperam at-
que saxosam quae numquam arata est nec sementem recepit:
et caedent in ea cervices vitulae. Accedentque sacerdotes filii
Levi quos elegerit dominus deus tuus ut ministrent ei et benedi-
cant in nomine eius, et ad verbum eorum omne negotium et quic-
quid mundum vel inmundum est iudicetur. Et venient ma-
iores natu civitatis illius ad interfectum, lavabuntque
manus suas super vitulam quae in valle percussa est: et
dicent. Manus nostrae non effuderunt hunc sanguinem, nec ocu-
li viderunt. Propitius esto populo tuo Israhel quem redemisti domine,
et non reputes sanguinem innocentem in medio populi tui Israhel.
Et auferetur ab eis reatus sanguinis. Tu autem alienus e-
ris ab innocentis cruore qui effusus est cum feceris quod
praecepit dominus. Si egressus fueris ad pugnam contra inimi-
cos tuos et tradiderit eos dominus deus tuus in manu tua,
captivosque duxeris et videris in numero captivorum mu-
lierem pulchram et adamaveris eam voluerisque habere
uxorem: introduces in domum tuam. Quae radet caesariem et
circumcidet ungues et deponet vestem in qua capta
est: sedensque in domo tua flebit patrem et matrem
suam uno mense: et postea intrabis ad eam dormiesque
cum illa, et erit uxor tua. Sin autem postea non sederit animo

tuo dimittes eam liberam, nec vendere poteris pecunia nec op-
primere per potentiam quia humiliasti eam. Si habuerit
homo duas uxores, unam dilectam et alteram odiosam, ge-
nuerintque ex eo liberos, et fuerit filius odiosae primogenitus, vo-
lueritque substantiam inter filios suos dividere: non poterit filium dilec-
tae primogenitum facere et praeferre filio odiosae: sed filium odiosae
agnoscet primogenitum, dabitque ei de his quae habuerit cunc-
ta duplicia: iste est enim principium liberorum eius et huic debentur
primogenita. Si genuerit homo filium contumacem
et protervum qui non audiat patris ac matris imperium et coercitus
obedire contempserit: apprehendent eum et ducent ad seni-
ores civitatis illius et ad portam iudicii, dicentque ad eos.
Filius noster iste protervus et contumax est: monita nostra
audire contemnit. Comessationibus vacat et luxuriae
atque conviviis. Lapidibus eum obruet populus civitatis
et morietur, ut auferatis malum de medio vestri, et universus
Israhel audiens pertimescat. Quando peccaverit homo quod
morte plectendum est et adiudicatus morti appensus
fuerit in patibulo: non permanebit cadaver eius in lig-
no, sed in eadem die sepelietur: quia maledictus a deo
est qui pendet in ligno: et nequaquam contaminabis terram
tuam quam dominus deus tuus dederit tibi in possessionem.

XXII

Non
videbis bovem fratris tui aut ovem errantem et praeteribis:
sed reduces fratri tuo: etiam si non est propinquus frater tuus
nec nosti eum: duces in domum tuam, et erunt apud te quam-
diu quaerat ea frater tuus et recipiat. Similiter facies
de asino et de vestimento et de omni re fratris tui quae
perierit: si inveneris eam, ne neglegas quasi alienam.
Si videris asinum fratris tui aut bovem cecidisse in via,
non despicies: sed sublevabis cum eo. Non induetur mulier
veste virili, nec vir utetur veste feminea: abhomi-
nabilis enim apud deum est qui facit haec. Si ambul-
ans per viam in arbore vel in terra nidum avis inve-
neris, et matrem pullis vel ovis desuper incubantem:
non tenebis eam cum filiis: sed abire patieris captos te-
nens filios: ut bene sit tibi et longo vivas tempore.
Cum aedificaveris domum novam, facies murum tec-
ti per circuitum: ne effundatur sanguis in domo tua, et sis reus
labente alio et in praeceps ruente. Non seres vineam tuam al-
tero semine, ne et sementis quam sevisti et quae nascitur ex
vinea pariter sanctificentur. Non arabis in bove simul et a-
sino. Non indueris vestimento quod ex lana linoque contex-
tum est. Funiculos in fimbriis facies per quattuor angulos
pallii tui quo operieris. Si duxerit vir uxorem et postea eam
odio habuerit, quaesieritque occasiones quibus dimittat eam,
obiciens ei nomen pessimum, et dixerit: Uxorem hanc accepi,
et ingressus ad eam non inveni virginem: tollent eam pater
et mater eius, et ferent secum signa virginitatis eius ad se-
niores urbis qui in porta sunt: et dicet pater. Filiam meam
dedi huic uxorem: quam quia odit, inponit ei nomen pessi-
mum ut dicat: Non inveni filiam tuam virginem. Et ecce
haec sunt signa virginitatis filiae meae. Expandent vesti-
mentum coram senioribus civitatis: apprehendentque senes
urbis illius virum et verberabunt illum, condemnantes
insuper centum siclis argenti, quos dabit patri puel-
lae, quia diffamavit nomen pessimum super virginem Israhel:
habebitque eam uxorem, et non poterit dimittere omni
tempore vitae suae. Quod si verum est quod obicit et non est in puel-
la inventa virginitas: eicient eam extra fo-
res domus patris sui, et lapidibus obruent viri civitatis

eius. Morietur quoniam fecit nefas in Israhel ut fornicaretur in domo patris sui: et auferes malum de medio tui. Si dormierit vir cum uxore alterius uterque morietur id est adulter et adultera: et auferes malum de Israhel. Si puellam virginem desponderit vir et invenerit eam aliquis in civitate et concubuerit cum illa: educes utrumque ad portam civitatis illius et lapidibus obruentur. Puella quia non clamavit cum esset in civitate. vir quia humiliavit uxorem proximi sui: et auferes malum de medio tui. Sin autem in agro reppererit vir puellam quae desponsata est et apprehendens concubuerit cum illa ipse morietur solus. puella nil patietur. nec est rea mortis. quia sicut latro consurgit contra fratrem suum et occidit animam eius. ita et puella perpessa est. Sola erat in agro. clamavit et nullus affuit qui liberaret eam. Si invenerit vir puellam virginem quae non habet sponsum et apprehendens concubuerit cum ea. et res ad iudicium venerit: dabit qui dormivit cum ea patri puellae .l. siclos argenti. et habebit eam uxorem quia humiliavit illam: non poterit eam dimittere cunctis diebus vitae suae.

XXIII

Non accipiet homo uxorem patris sui. nec revelabit operimentum eius. Non intrabit eunuchus attritis vel amputatis testiculis et absciso veretro ecclesiam domini. Non ingredietur manzer. hoc est de scorto natus in ecclesiam domini usque ad decimam generationem. Ammonites et moabites etiam post decimam generationem non intrabit ecclesiam domini in aeternum quia noluerunt vobis occurrere cum pane et aqua in via quando egressi estis de egypto. et quia conduxerunt contra te balaam filium beor de mesopotamia syriae ut malediceret tibi. Et noluit dominus deus tuus audire balaam vertitque maledictionem eius in benedictionem tuam eo quod diligeret te. Non facies cum eis pacem nec quaeras eis bona cunctis diebus vitae tuae in sempiternum. Non abhominaberis ydumeum. quia frater tuus est: nec egyptium quia advena fuisti in terra eius. Qui nati fuerint ex eis. tertia generatione intrabunt in ecclesiam domini. Quando egressus fueris adversus hostes tuos in pugnam custodies te ab omni malo re. Si fuerit inter vos homo qui nocturno pollutus sit sompnio. egredietur extra castra et non revertetur priusquam ad vesperam lavetur aqua et post solis occasum regredietur in castra. Habebis locum extra castra ad quem egrediaris ad requisita naturae gerens paxillum in balteo. Cumque sederis fodies per circuitum et egesta humo operies quo relevatus es. Dominus enim deus tuus ambulat in medio castrorum. ut eruat te. et tradat tibi inimicos tuos. ut sint castra tua sancta et nihil in eis appareat foeditatis ne derelinquat te. Non trades servum domino suo qui ad te confugerit. habitabit tecum in loco qui placuerit. et in una urbium tuarum requiescet nec contristes eum. Non erit meretrix de filiabus israhel. neque scortator de filiis israhel. Non offeres mercedem prostibuli. nec pretium canis in domum domini dei tui quicquid illud est quod voveris. quia abhominatio est utrumque apud dominum deum tuum. Non fenerabis fratri tuo ad usuram pecuniam nec fruges. nec quamlibet aliam rem. sed alieno. Fratri autem tuo absque usura id quo indiget commodabis: ut benedicat tibi dominus deus tuus in omni opere tuo in terra ad quam ingredieris possidendam. Cum votum voveris domino deo tuo non tardabis reddere. quia requiret illud dominus deus tuus. et si moratus fueris reputabitur tibi in peccatum. Si nolueris polliceri absque peccato eris. Quod autem semel egressum est de labiis tuis. observabis et facies sicut promisisti domino deo tuo sponte tua et propria voluntate et ore tuo locutus fuisti. Ingressus in vineam proximi tui comede uvas quantum tibi placuerit: foras autem ne efferas tecum. Si intraveris in segetem amici tui: franges spicas et manu conteres. falcem autem non mittes.

XXIIII

Si acceperit homo uxorem et habuerit eam et non invenerit gratiam ante oculos eius propter aliquam foeditatem: scribet libellum repudii. et dabit in manu illius et dimittet eam de domo sua. Cumque egressa alterum maritum duxerit. et ille quoque oderit eam. dederitque ei libellum repudii et dimiserit de domo sua. vel certe mortuus fuerit: non poterit prior maritus recipere eam in uxorem quia polluta est et abhominabilis facta est coram domino nec peccare facias terram tuam quam dominus deus tuus tibi tradiderit possidendam. Cum acceperit homo nuper uxorem non procedet ad bellum. nec ei quippiam necessitatis iniungetur publicae. sed vacabit absque culpa domui suae ut uno anno laetetur cum uxore sua. Non accipies loco pignoris inferiorem et superiorem molam. quia animam suam apposuit tibi. Si deprehensus fuerit homo sollicitans fratrem suum de filiis israhel. et vendito eo acceperit pretium interficietur et auferes malum de medio tui. Observa diligenter ne incurras plagam leprae. sed facies quaecumque docuerint te sacerdotes levitici generis. iuxta quod praecepi eis et imple sollicite. Mementote quae fecerit dominus deus vester mariae in via cum egrederemini de egypto. Cum repetes a proximo tuo rem aliquam quam debet tibi non ingredieris domum eius ut pignus auferas. sed stabis foris et ille proferet quod habuerit. Si autem pauper est non pernoctabit apud te pignus sed statim reddes ei ante solis occasum ut dormiens in vestimento suo benedicat tibi. et habeas iustitiam coram domino deo tuo. Non negabis mercedem indigentis et pauperis fratris tui sive advenae qui tecum moratur in terra et intra portas tuas est. sed eadem die reddes pretium laboris sui ante solis occasum. quia pauper est et ex eo sustentat animam suam: ne clamet contra te ad dominum. et reputetur tibi in peccatum. Non occidentur patres pro filiis. nec filii pro patribus. sed unusquisque pro peccato suo morietur. Non pervertes iudicium advenae et pupilli. nec auferes pignoris loco viduae vestimentum. Memento quod servieris in egypto et eruerit te dominus deus tuus inde. Idcirco praecipio tibi ut facias hanc rem. Quando messueris segetem in agro tuo et oblitus manipulum reliqueris. non reverteris ut tollas eum. sed advenam et pupillum et viduam auferre patieris. ut benedicat te dominus deus tuus in omni opere manuum tuarum. Si fruges collegeris olivarum quicquid remanserit in arboribus non reverteris ut colligas. sed relinques advenae pupillo et viduae. Si vindemiaveris vineam tuam non colliges remanentes racemos. sed cedent in usus advenae pupilli ac viduae. Memento quod et tu servieris in egypto. et idcirco praecipio tibi ut facias hanc rem.

XXV

Si fuerit causa inter aliquos et interpellaverint iudices: quem iustum esse perspexerint illi iustitiae palmam dabunt quem impium: condempnabunt impietatis. Sin autem eum qui peccavit dignum viderint plagis prosternent et coram se facient verberari. pro mensura peccati erit et plagarum modus. ita dumtaxat ut quadragenarium numerum non excedant ne foede laceratus ante oculos tuos abeat frater tuus. Non ligabis os bovis terentis in area fruges tuas. Cum habitaverint fratres simul et unus ex eis absque liberis mortuus

Marginal notes (left): eunuchus; manzer; balaam; non offeres; non fenerabis; indiget; voti

Marginal notes (right): libellum repudii; non accipies loco pignoris molam; plagam lepre; De lep. marie; non negabis mercedem indigentis; non occidentur patres; modus plagarum — quadragenarium numerum non excedat; non ligabis os bovis; fratres

ponderis

erit. uxor defuncti non nubet alteri: sed accipiet eam frater eius: et suscitabit semen fratris sui. et primogenitum ex ea filium nomine illius appellabit. ut non deleatur nomen eius ex israel. Sin autem noluerit accipere uxorem fratris sui que ei lege debetur: perget mulier ad portam civitatis: et interpellabit maiores natu dicetque. Non vult frater viri mei suscitare semen fratris sui in israel: nec me in coniugium sumere. Statimque accersiri eum facient: et interrogabunt. Si responderit nolo eam accipere. accedet mulier ad eum coram senioribus et tollet calciamentum de pedibus eius. spuetque in faciem eius et dicet. Sic fiet homini qui non edificat domum fratris sui. et vocabitur nomen illius in israel. domus discalciati. Si habuerint inter se iurgium duo viri. et unus contra alterum rixari ceperit. volens que uxor alterius eruere virum suum de manu fortioris. miseritque manum et apprehenderit verenda eius: abscides manum eius. nec flecteris super eam ulla misericordia.

Non habebis in sacculo diversa pondera maius et minus. nec erit in domo tua modius maior et minor. Pondus habebis verum et iustum. et modius equalis et verus erit tibi. ut multo vivas tempore super terram. quam dominus deus tuus dederit tibi. Abhominatur enim dominus eum qui facit hec: et aversatur omnem iniusticiam. Memento que fecerit tibi amalech. in via quando egrediebaris ex egypto. Quomodo occurrerit tibi: et extremos agminis tui qui lassi residebant ceciderit. quando tu eras fame et labore confectus: et non timuerit deum. Cum ergo dominus deus tuus dederit tibi requiem et subiecerit cunctas per circuitum nationes in terra. quam tibi pollicitus est: delebis nomen eius de sub celo. cave ne obliviscaris.

XXVI. Cumque intraveris terram quam dominus deus tuus daturus est tibi possidendam. et obtinueris eam: atque habitaveris in illa: tolles de cunctis frugibus terre tue primicias et pones in cartallo. Pergesque ad locum quem dominus deus tuus elegerit. ut ibi invocetur nomen eius. accedesque ad sacerdotem qui fuerit in diebus illis et dices ad eum. Profiteor hodie coram domino deo tuo quod ingressus sim terram pro qua iuravit patribus nostris ut daret eam nobis. Suscipiensque sacerdos cartallum de manu eius. ponet ante altare domini dei tui. et loqueris in conspectu domini dei tui. Syrus persequebatur patrem meum qui descendit in egyptum. et ibi peregrinatus est in paucissimo numero. Crevitque in gentem magnam et robustam et infinite multitudinis. Afflixeruntque nos egypcii et persecuti sunt imponentes onera gravissima. et clamavimus ad dominum deum patrum nostrorum qui exaudivit nos: et respexit humilitatem nostram. et laborem atque angustias. et eduxit nos de egypto in manu forti. et brachio extento. in ingenti pavore. in signis atque portentis. et introduxit ad locum istum et tradidit nobis terram lacte et melle manantem. Et idcirco offero primicias frugum terre. quam dominus dedit michi. Et dimittes eas in conspectu domini dei tui. et adorato domino deo tuo epulaberis in omnibus bonis que dominus deus tuus dederit tibi et domui tue tu et levites et advena qui tecum est. Quando compleveris decimam cunctarum frugum tuarum anno decimarum tercio dabis levite et advene et pupillo et vidue ut comedant intra portas tuas et saturentur. Loquerisque in conspectu domini dei tui. Abstuli quod sanctificatum est de domo mea: et dedi illud levite. et advene. pupillo. et vidue. ut comederent sicut iussisti michi. Non preterivi mandata tua. nec sum oblitus imperii tui. Non comedi ex eis in luctu meo. nec separavi ea in qualibet immundicia. nec expendi ex his quicquam in re funebri. Obedivi voci domini dei mei. et feci omnia sicut precepisti michi. Respice de sanctuario tuo: et de excelso celorum habitaculo: et benedic populo tuo israel. et terre quam dedisti nobis sicut iurasti patribus nostris terre lacte et melle mananti. Hodie dominus deus tuus precepit tibi ut facias mandata hec atque iudicia: ut custodias et impleas ex toto corde tuo et ex tota anima tua. Dominum elegisti hodie ut sit tibi deus et ambules in viis eius: et custodias et impleas ceremonias illius et mandata atque iudicia. et obedias eius imperio. Et dominus elegit te hodie ut sis ei populus peculiaris sicut locutus est tibi. et custodias omnia precepta eius. et faciat te excelsiorem cunctis gentibus quas creavit in laudem et nomen et gloriam suam: ut sis populus sanctus domini dei tui sicut locutus est tibi.

XXVII. Precepit autem moyses et seniores israel populo dicens. Custodite omne mandatum quod precipio vobis hodie. Cumque transieritis iordanem in terram quam dominus deus tuus dabit tibi: eriges ingentes lapides et calce levigabis eos. ut possis in eis scribere omnia verba legis huius iordane transmisso. ut introeas terram quam dominus deus tuus dabit tibi. terram lacte et melle manantem sicut iuravit patribus tuis. Quando ergo transieritis iordanem erigite lapides quos hodie precipio vobis in monte hebal. et levigabis eos calce. et edificabis ibi altare domino deo tuo de lapidibus quos ferrum non tetigit et de saxis informibus et impolitis: et offeres super eo holocausta domino deo tuo et immolabis hostias pacificas. comedesque ibi et epulaberis coram domino deo tuo. et scribes super lapides omnia verba legis huius plane et lucide. Dixeruntque moyses et sacerdotes et levitici generis ad omnem israelem. Attende et audi israel. Hodie factus es populus domini dei tui. Audies vocem eius et facies mandata atque iusticias que ego precipio tibi. Precepitque moyses populo in die illo dicens. Hii stabunt ad benedicendum domino super montem garizim iordane transmisso: symeon. levi. iudas. ysachar. ioseph. et beniamin. Et e regione isti stabunt ad maledicendum in monte hebal. Ruben. gad. et aser. zabulon. dan. et neptalim. Et pronunciabunt levite: dicentque ad omnes viros israel excelsa voce. Maledictus homo qui facit sculptile et conflatile abhominationem domini opus manuum artificum ponitque illud in abscondito. Et respondebit omnis populus: dicet amen. Maledictus qui non honorat patrem et matrem: et dicet omnis populus amen. Maledictus qui transfert terminos proximi sui: et dicet omnis populus amen. Maledictus qui errare facit cecum in itinere: et dicet omnis populus amen. Maledictus qui pervertit iudicium advene pupilli et vidue: et dicet omnis populus amen. Maledictus qui dormit cum uxore patris sui et revelat operimentum lectuli eius: et dicet omnis populus amen. Maledictus qui dormit cum omni iumento: et dicet omnis populus amen. Maledictus qui dormit cum sorore sua filia patris sui vel matris sue: et dicet omnis populus amen. Maledictus qui dormit cum socru sua: et dicet omnis populus amen. Maledictus qui clam percusserit proximum suum. et dicet omnis populus amen. Maledictus qui accepit munera ut percuciat animam sanguinis innocentis: et dicet omnis populus amen. Maledictus qui non permanet in sermonibus legis huius. nec eos opere perficit. et dicet omnis populus amen.

XXVIII. Si autem audieris vocem domini dei tui ut facias atque custodias omnia mandata eius. que ego precipio tibi ho-

dei: faciat te dominus deus tuus hodie excelsiorem cunctis
gentibus que versantur in terra. Venient super te universe
benedictiones iste et apprehendent te: si tamen precepta eius au-
dieris. Benedictus tu in civitate, et benedictus in agro. Benedictus
fructus ventris tui, et fructus terre tue, fructusque iumen-
torum tuorum, greges armentorum tuorum et caule ovium tuarum.
Benedicta horrea tua, et benedicte reliquie tue. Benedictus eris
et ingrediens et egrediens. Dabit dominus inimicos tuos, qui con-
surgunt adversum te, corruentes ad aspectum tuum in con-
spectu tuo. Per unam viam venient contra te, et per septem
fugient a facie tua. Emittet dominus benedictionem super cel-
laria tua, et super omnia opera manuum tuarum:
benedicetque tibi in terra quam acceperis. Suscitabit te dominus
sibi in populum sanctum, sicut iuravit tibi in terra quam acceperis.
Suscitabit tibi dominus in populum sanctum, sicut iuravit tibi: si cu-
stodieris mandata domini dei tui, et ambulaveris
in viis eius. Videbuntque omnes terrarum populi quod nomen domini
invocatum sit super te: et timebunt te. Habundare
te faciet dominus omnibus bonis, fructu uteri tui et fructu
iumentorum tuorum, fructu terre tue, quam iuravit dominus pa-
tribus tuis ut daret tibi. Aperiet dominus thesaurum suum opti-
mum celum, ut pluviam terre tue in tempore suo. Benedi-
cet cunctis operibus manuum tuarum. Et fenerabis gentibus
multis: et ipse a nullo fenus accipies. Constituet te dominus
in caput et non in caudam, et eris semper supra et non subter. Si audi-
eris mandata domini dei tui que ego precipio tibi hodie, ut custo-
dieris et feceris. Ac non declinaveris ab eis, neque ad dexteram
nec ad sinistram, nec secutus fueris deos alienos, neque
colueris eos. Quod si nolueris audire vocem domini dei tui,
ut custodias et facias omnia mandata eius et ceri-
monias eius quas ego precipio tibi hodie, venient super
te maledictiones iste et apprehendent te. Maledictus
eris in civitate, maledictus in agro. Maledictum hor-
reum tuum, et maledicte reliquie tue. Maledictus fructus
ventris tui, et fructus terre tue, armenta boum tuorum, et greges
ovium tuarum. Maledictus eris ingrediens, et maledictus
egrediens. Mittet dominus super te famem et esuriem, et increpationem
in omnia opera tua que facies, donec conterat te, et perdat velociter
de sub celo, propter adinventiones tuas pessimas, in quibus re-
liquisti me. Adiungat tibi dominus pestilentiam, do-
nec consumat te de terra, ad quam ingredieris possidendam.
Percutiat te dominus egestate, febre et frigore, ardore et estu,
et aere corrupto ac rubigine, et persequatur donec pereas.
Sit celum quod supra te est eneum, et terra quam calcas fer-
rea. Det dominus ymbrem terre tue pulverem, et de celo
descendat super te cinis, donec conteraris. Tradat te
dominus corruentem ante hostes tuos. Per unam viam egre-
diaris contra hostes tuos, et per septem fugias, et disper-
garis per omnia regna terre. Sitque cadaver tuum in escam
volatilibus celi et bestiis terre, et non sit qui abigat. Percuti-
at te dominus ulcere Egypti, et eam partem corporis per quam stercora
digeruntur, scabie quoque et prurigine, ita ut curari
nequeas. Percutiat te dominus amentia et cecitate ac furore
mentis, et palpes in meridie, sicut palpare solet cecus
in tenebris, et non dirigas vias tuas. Omni tempore
calumpniam sustineas, et opprimaris violentia, nec
habeas qui liberet te. Uxorem accipias, et alius dor-
miat cum ea. Domum edifices, et non habites in ea. Pl-
antes vineam, et non vindemies eam. Bos tuus immo-
letur coram te, et non comedes ex eo. Asinus tuus ra-
piatur in conspectu tuo, et non reddatur tibi. Oves tue den-
tur inimicis tuis, et non sit qui te adiuvet. Filii tui et filie
tue tradantur alteri populo videntibus oculis tuis, et deficien-
tibus ad conspectum eorum tota die, et non sit fortitudo in ma-
nu tua. Fructus terre tue et omnes labores tuos comede-
dat populus quem ignoras, et sis semper calumpniam susti-
nens, et oppressus cunctis diebus, et stupens ad
terrorem eorum que videbunt oculi tui. Percutiat te dominus
ulcere pessimo in genibus et suris, sanarique non possis a planta
pedis usque ad verticem tuum. Ducet te dominus et regem tuum
quem constitueris super te in gentem quam ignoras tu et patres tui:
et servies ibi diis alienis, ligno et lapidi. Et eris perditus in
proverbium ac fabulam omnibus populis, ad quos te introdu-
xerit dominus. Sementem multam iacies in terram, et mo-
dicum congregabis, quia locuste omnia devorabunt. Vi-
neam plantabis et fodies, et vinum non bibes, nec col-
liges ex ea quippiam, quoniam vastabitur vermibus. Olivas
habebis in omnibus terminis tuis, et non ungueris oleo,
quia defluent et peribunt. Filios generabis et filias, et non
frueris eis, quoniam ducentur in captivitatem. Omnes arbo-
res tuas et fruges terre tue rubigo consumet. Advena
qui tecum versatur in terra, ascendet super te, eritque
sublimior. Tu autem descendes, et eris inferior. Ipse
fenerabit tibi, et tu non fenerabis ei. Ipse erit in caput,
et tu eris in caudam. Et venient super te omnes ma-
ledictiones iste, et persequentes apprehendent te, do-
nec intereas, quia non audisti vocem domini dei tui, nec servasti
mandata eius et cerimonias quas precepit tibi. Et erunt in
te signa atque prodigia, et in semine tuo usque in sempiternum:
eo quod non servieris domino deo tuo in gaudio cordisque
letitia, propter rerum habundantiam. Servies inimico
tuo quem dominus immittet tibi, in fame, et siti, et nu-
ditate, et omnium penuria. Et ponet iugum fer-
reum super cervicem tuam, donec te conterat. Adducet
dominus super te gentem de longinquo et de extremis terre finibus
in similitudinem aquile volantis cum impetu, cuius
linguam intelligere non possis, gentem procacissimam,
que non deferat honorem seni, nec misereatur parvuli,
et devoret fructum iumentorum tuorum, ac fruges terre tue,
donec intereas, et non relinquet tibi triticum, vinum, et oleum,
armenta boum et greges ovium, donec disperdat et conte-
rat in cunctis urbibus tuis, et destruantur muri tui
firmi atque sublimes in quibus habebas fiduciam in
omni terra tua. Obsideberis intra portas tuas in omni ter-
ra tua, quam dabit dominus deus tuus, et comedes fructum
uteri tui, et carnes filiorum et filiarum tuarum, quas dederit tibi dominus
deus tuus in angustia et vastitate, qua opprimet te
hostis tuus. Homo delicatus inter te et luxuriosus valde invide-
bit fratri suo et uxori que cubat in sinu suo, ne det eis
de carnibus filiorum suorum, quas comedet: eo quod nil ha-
beat aliud in obsidione et penuria, qua vastaverint
te inimici tui intra omnes portas tuas. Tenera mu-
lier et delicata que super terram ingredi non valebat, nec pe-
dis vestigium figere propter mollitiem et teneritudinem, in-
videbit viro suo qui cubat in sinu eius, super
filii et filie carnibus, et illuvie secundarum que egrediuntur
de medio feminum eius, et super liberis que eadem ho-
ra nati sunt. Comedent eos clam propter rerum
omnium penuriam et obsidionem et vastitatem, qua op-
primet te inimicus tuus intra portas tuas. Nisi cus-

et de subversione sodome et gomorre

custodieris et feceris omnia verba legis huius quae scripta sunt in hoc volumine et timueris nomen eius gloriosum et terribile hoc est Dominum Deum tuum augebit Dominus plagas tuas et plagas seminis tui plagas magnas et perseverantes infirmitates pessimas et perpetuas et convertet in te omnes adflictiones Aegypti quas timuisti et adherebunt tibi insuper et omnes languores et universas plagas quae non sunt scriptae in volumine legis huius inducet super te Dominus donec te conterat. Et remanebitis pauci numero qui prius eratis sicut astra caeli prae multitudine quoniam non audisti vocem Domini Dei tui. Et sicut ante laetatus est Dominus super vos bene vobis faciens vosque multiplicans sic laetabitur disperdens vos atque subvertens ut auferamini de terra ad quam ingredieris possidendam. Disperget te Dominus in omnes populos a summitate terrae usque ad terminos eius et servies ibi diis alienis quos et tu ignoras et patres tui lignis et lapidibus. In gentibus quoque illis non quiesces neque erit requies vestigio pedis tui. Dabit enim tibi Dominus ibi cor pavidum et deficientes oculos et animam maerore consumptam. Et erit vita tua quasi pendens ante te. Timebis nocte et die et non credes vitae tuae. Mane dices quis mihi det vesperum et vespere quis mihi det mane propter cordis tui formidinem qua terreberis et propter ea quae tuis videbis oculis. Reducet te Dominus classibus in Aegyptum per viam de qua dixit tibi ut eam amplius non videres. Ibi venderis inimicis tuis in servos et ancillas et non erit qui emat.

vide

XXIX

Haec sunt verba foederis quod praecepit Dominus Mosi ut feriret cum filiis Israhel in terra Moab praeter illud foedus quod cum eis pepigit in Choreb. Vocavitque Moses omnem Israhel

vocavitque moyses

et dixit ad eos. Vos vidistis universa quae fecit Dominus coram vobis in terra Aegypti Pharaoni et omnibus servis eius universaeque terrae illius temptationes magnas quas viderunt oculi tui signa illa portentaque ingentia et non dedit Dominus vobis cor intellegens et oculos videntes et aures quae possint audire usque in praesentem diem. Adduxit vos quadraginta annis per desertum non sunt adtrita vestimenta vestra nec calciamenta pedum vestrorum vetustate consumpta sunt. Panem non comedistis vinum et siceram non bibistis ut sciretis quia ipse est Dominus Deus vester. Et venistis ad locum hunc egressusque est Seon rex Esebon et Og rex Basan occurrentes nobis ad pugnam et percussimus eos et tulimus terram eorum ac tradidimus possidendam Ruben et Gad et dimidiae tribui Manasse. Custodite ergo verba pacti huius et implete ea ut intellegatis universa quae facitis. Vos statis hodie cuncti coram Domino Deo vestro principes vestri ac tribus et maiores natu atque doctores omnis populus Israhel liberi et uxores vestrae et advena qui tecum moratur in castris exceptis lignorum caesoribus et his qui conportant aquas ut transeas in foedere Domini Dei tui et in iureiurando quod hodie Dominus Deus tuus percutit tecum ut suscitet te sibi in populum et ipse sit Deus tuus sicut locutus est tibi et sicut iuravit patribus tuis Abraham Isaac et Iacob. Nec vobis solis ego hoc foedus ferio

nec vobis solis

et haec iuramenta confirmo sed cunctis praesentibus et absentibus. Vos enim nostis quomodo habitaverimus in terra Aegypti et quomodo transierimus per medium nationum quas transeuntes vidistis abominationes et sordes id est idola eorum lignum et lapidem argentum et aurum quae colebant. Ne forte sit inter vos vir aut mulier aut familia aut tribus cuius cor aversum est hodie a Domino Deo nostro ut vadat et serviat diis illarum gentium et sit inter vos radix germinans fel et amaritudinem. Cumque audierit verba iuramenti huius benedicat sibi in corde suo dicens pax erit mihi et ambulabo in pravitate cordis mei et adsumat ebria sitientem et Dominus non ignoscat ei sed tunc quam maxime furor eius fumet et zelus contra hominem illum et sedeant super eum omnia maledicta quae scripta sunt in hoc volumine et deleat nomen eius sub caelo et consumat eum in perditionem ex omnibus tribubus Israhel iuxta maledictiones quae in libro legis huius ac foederis continentur. Dicetque sequens generatio et filii qui nascentur deinceps et peregrini qui de longe venerint videntes plagas terrae illius et infirmitates quibus eam adflixerit Dominus sulphure et salis ardore conburens ita ut ultra non seratur nec virens quippiam germinet in exemplum subversionis Sodomae et Gomorrae Adamae et Seboim quas subvertit Dominus in ira et furore suo. Et dicent omnes gentes quare sic fecit Dominus terrae huic quae est haec ira furoris eius inmensa. Et respondebunt quia dereliquerunt pactum Domini quod pepigit cum patribus eorum quando eduxit eos de terra Aegypti et servierunt diis alienis et adoraverunt eos quos nesciebant et quibus non fuerant adtributi. Idcirco iratus est furor Domini contra terram istam ut induceret super eam omnia maledicta quae in hoc volumine scripta sunt et eiecit eos de terra sua in ira et in furore et in indignatione maxima proiecitque in terram alienam sicut hodie probatur. Abscondita sunt Domino Deo nostro quae manifesta sunt nobis et filiis nostris usque in aeternum ut faciamus universa verba legis huius.

XXX

Cum igitur venerint super te omnes sermones isti benedictio sive maledictio quam proposui in conspectu tuo et ductus paenitudine cordis tui in universis gentibus in quas disperserit te Dominus Deus tuus et reversus fueris ad eum et oboedieris eius imperiis sicut ego hodie praecipio tibi cum filiis tuis in toto corde tuo et in tota anima tua reducet Dominus Deus tuus captivitatem tuam ac miserebitur tui et rursum congregabit te de cunctis populis in quos te ante dispersit. Si ad cardines caeli fueris dissipatus inde te retrahet Dominus Deus tuus et adsumet atque introducet in terram quam possederunt patres tui et obtinebis eam et benedicens tibi maioris numeri esse te faciet quam fuerunt patres tui. Circumcidet Dominus Deus tuus cor tuum et cor seminis tui ut diligas Dominum Deum tuum in toto corde tuo et in tota anima tua ut possis vivere. Omnes autem maledictiones has convertet super inimicos tuos et eos qui oderunt te et persequuntur. Tu autem reverteris et audies vocem Domini Dei tui facies universa mandata quae ego praecipio tibi hodie et abundare te faciet Dominus Deus tuus in cunctis operibus manuum tuarum in sobole uteri tui et in fructu iumentorum tuorum in ubertate terrae tuae et in rerum omnium largitate. Revertetur enim Dominus ut gaudeat super te in omnibus bonis sicut gavisus est in patribus tuis. Si tamen audieris vocem Domini Dei tui et custodieris praecepta eius et caerimonias quae in hac lege conscripta sunt et revertaris ad Dominum Deum tuum in toto corde tuo et in tota anima tua. Mandatum hoc quod ego praecipio tibi hodie non supra te est neque procul positum nec in caelo situm ut possis dicere quis nostrum ad caelum valet ascendere ut deferat illud ad nos et audiamus atque opere conpleamus. Neque trans mare positum ut causeris et dicas quis e nobis trans

fretare possit mare et illud ad nos usque deferre ut
possimus audire atque facere quod preceptum est. Sed iuxta te
est sermo ualde in ore tuo et in corde tuo ut facias
illum. Considera quod hodie proposuerim in conspectu tuo
uitam et bonum. et e contrario mortem et malum ut
diligas dominum deum tuum et ambules in uiis eius et custo
dias mandata illius et cerimonias atque iudicia. et ui
uas et multiplicet te. benedicatque tibi in terra ad quam ingre
dieris possidendam. Sin autem auersum fuerit cor tuum
et audire nolueris. atque errore deceptus adoraueris
deos alienos et seruieris eis. predico tibi hodie quod
pereas et paruo tempore moreris in terra. ad quam ior
dane transmisso ingredieris possidendam. Testes
inuoco hodie celum et terram quod proposuerim
uitam et mortem. bonum et malum. benedictio
nem et maledictionem. Elige ergo uitam. ut et tu
uiuas et semen tuum et diligas dominum deum tuum atque obe
dias uoci eius et illi adhereas. Ipse est enim uita tua
et longitudo dierum tuorum ut habites in terra pro qua iu
rauit dominus patribus tuis abraham ysaac et iacob ut
XXXI daret eam illis. Abiit itaque moyses et locutus
est omnia uerba hec ad uniuersum israel et dixit ad eos.
Centum uiginti annorum sum hodie. non possum ultra
egredi et ingredi presertim cum et dominus dixerit mihi non transib
is iordanem istum. Dominus ergo deus tuus transibit ante te ipse
delebit omnes gentes has in conspectu tuo et possi
debis eas. Et iosue iste transibit ante te sicut locutus
est dominus. facietque dominus eis sicut fecit seon et og re
gibus amorreorum et terre eorum. delebitque eos. Cum ergo et
hos tradiderit uobis similiter facietis eis sicut precepi
uobis. Viriliter agite et confortamini. nolite timere
nec paueatis ad conspectum eorum. quia dominus deus tuus ipse
est ductor tuus et non dimittet nec derelinquet te.
Vocauitque moyses iosue et dixit ei coram omni is
rael. Confortare et esto robustus. tu enim introduces
populum istum in terram quam daturum se patribus eorum iura
uit dominus. et tu eam sorte diuides. et dominus qui ad
iutor uester est ipse erit tecum non dimittet nec dere
linquet te. Noli timere nec paueas. Scripsit
itaque moyses legem hanc et tradidit eam sacer
dotibus filiis leui qui portabant archam federis domini.
et cunctis senioribus israel. precepitque eis dicens. Post
septem annos. anno remissionis in sollempnitate taber
naculorum conuenientibus cunctis ex israel ut
appareant in conspectu domini dei tui in loco quem elegerit
dominus. leges uerba legis huius coram omni israel audien
tibus eis. et in unum omni populo congregato. tam uiris
quam mulieribus. paruulis et aduenis. ut audientes discant
et timeant dominum deum uestrum. et custodiant et imple
antque omnes sermones legis huius. filii quoque eorum
qui nunc ignorant ut audire possint et timeant
dominum deum suum cunctis diebus quibus uersantur in terra. ad
quam uos iordane transmisso pergitis obtinendam.
Et ait dominus ad moysen. Ecce prope sunt dies mortis
tue. uoca iosue et state in tabernaculo testimonii
ut precipiam ei. Abierunt ergo moyses et iosue et ste
terunt in tabernaculo testimonii. apparuitque ei
dominus ibi in columpna nubis que stetit in introitu
tabernaculi. Dixitque dominus ad moysen. Ecce tu dormies
cum patribus tuis. et populus iste consurgens fornicabitur
post deos alienos in terra ad quam ingreditur ut habitet

bit in ea. Ibi derelinquet me et irritum faciet fedus
quod pepigi cum eo. Et irascetur furor meus contra
eum in die illo. et derelinquam eum et abscondam
faciem meam ab eo. et erit in deuorationem. Inuenient
eumque omnia mala et afflictiones. ita ut dicat
in illo die. Vere quia non est deus mecum inuenerunt me hec
mala. Ego autem abscondam et celabo faciem meam
in die illo propter omnia mala que fecit quia secutus est deos
alienos. Nunc itaque scribite uobis canticum istud et
docete filios israel ut memoriter teneant et ore deca
tent. et sit mihi carmen istud pro testimonio inter filios
israel. Introducam enim eum in terram pro qua iuraui pa
tribus eorum lacte et melle manantem. Cumque comede
rint et saturati crassique fuerint. auertentur ad deos
alienos et seruient eis. et detrahent mihi. et irritum fa
cient pactum meum. Postquam enim inuenerint eum
mala multa et afflictiones. respondebit ei canticum
istud pro testimonio quod nulla delebit obliuio ex
ore seminis tui. Scio enim cogitationes eius que factu
rus sit hodie antequam introducam eum in terram
quam ei pollicitus sum. Scripsit ergo moyses canticum — Scripsit ergo moyses canticum
et docuit filios israel. precepitque dominus iosue filio nun
et ait. Confortare et esto robustus. tu enim intro
duces filios israel in terram quam pollicitus sum. et ego e
ro tecum. Postquam ergo conscripsit moyses uerba le
gis huius in uolumine atque compleuit. Prece
pit leuitis qui portabant archam federis domini dicens.
Tollite librum istum et ponite eum in latere arche do
mini dei uestri ut sit ibi contra te in testimonium.
Ego enim scio contentionem tuam et ceruicem tu
am durissimam. Adhuc uiuente me et ingre
diente uobiscum semper contentiose egistis contra
dominum quanto magis cum mortuus fuero. Congrega
te ad me omnes maiores natu per tribus uestras atque do
ctores et loquar audientibus eis sermones istos et in
uocabo contra eos celum et terram. Noui enim quod post
mortem meam inique agetis et declinabitis cito de
uia quam precepi uobis. et occurrent uobis mala in
extremo tempore quando feceritis malum in conspectu domini
ut irritetis eum per opera manuum uestrarum. Locutus est ergo — Canticum moysi
moyses audiente uniuerso cetu filiorum israel uerba car
minis huius. ad finem usque compleuit.
XXXII Audite celi que loquor audiat terra uerba oris mei.
Concrescat in pluuia doctrina mea. fluat ut ros elo
quium meum. Quasi ymber super herbam. et quasi stille su
per gramina. quia nomen domini inuocabo. Date ma
gnificentiam deo nostro. dei perfecta sunt opera. et omnes uie
eius iudicia. Deus fidelis et absque ulla iniquitate iu
stus et rectus. Peccauerunt ei et non filii eius in sordibus.
Generatio praua atque peruersa. hec ne reddis domino stul
te et insipiens. Numquid non ipse est pater tuus qui
possedit te. et fecit et creauit te. Memento dierum
antiquorum. cogita generationes singulas. Inter
roga patrem tuum et annunciabit tibi. maio
res tuos et dicent tibi. Quando diuidebat altissi
mus gentes. quando separabat filios adam. Constitu
it terminos populorum iuxta numerum filiorum israel. Pars
autem domini populus eius. iacob funiculus heredi
tatis eius. Inuenit eum in terra deserta in loco hor
roris et uaste solitudinis. Circumduxit eum et do
cuit et custodiuit quasi pupillam oculi sui. Sicut

aquila provocans ad volandum pullos suos: et super
eos volitans. Expandit alas suas et assumpsit eos:
atque portavit in humeris suis. Dominus solus dux eius fuit
et non erat cum eo deus alienus. Constituit eum super
excelsam terram: ut comederet fructus agrorum. Ut sugeret
mel de petra oleumque de saxo durissimo. Butyrum
de armento et lac de ovibus cum adipe agnorum et arietum
filiorum basan. Et hyrcos cum medulla tritici: et sanguinem
uve biberet meracissimum. Incrassatus est
dilectus: et recalcitravit: incrassatus impinguatus
dilatatus. Dereliquit deum factorem suum: et recessit
a deo salutari suo. Provocaverunt eum in diis alienis
et in abhominationibus ad iracundiam concitaverunt. Immolaverunt
demoniis et non deo: diis quos ignorabant.
Novi recentesque venerunt: quos non coluerunt patres eorum.
Deum qui te genuit dereliquisti: et oblitus es domini creatoris
tui. Vidit dominus: et ad iracundiam concitatus est: quia provocaverunt
eum filii sui et filie. Et ait. Abscondam faciem
meam ab eis: et considerabo novissima eorum. Generatio
enim perversa est et infideles filii. Ipsi me provocaverunt in eo
qui non erat deus: et irritaverunt in vanitatibus suis.
Et ego provocabo eos in eo qui non est populus: et in gente stulta
irritabo illos. Ignis succensus est in furore meo: et ardebit
usque ad inferni novissima. Devorabitque terram cum
germine suo: et montium fundamenta comburet. Congregabo
super eos mala: et sagittas meas complebo in
eis. Consumentur fame: et devorabunt eos aves morsu
amarissimo. Dentes bestiarum immittam in eos cum
furore trahentium super terram atque serpentium. Foris vastabit
gladius et intus pavor: iuvenem simul ac virginem lactentem
cum homine sene. Dixi. Ubinam sunt? Cessare
faciam ex hominibus memoriam eorum. Sed propter iram inimicorum
distuli: ne forte superbirent hostes eorum et dicerent:
Manus nostra excelsa: et non dominus fecit hec omnia. Gens
absque consilio est et sine prudentia. Utinam saperent et intelligerent
ac novissima providerent. Quomodo persequebatur
unus mille: et duo fugarent decem milia?
Nonne ideo quia deus suus vendidit eos: et dominus
conclusit illos? Non enim est deus noster ut dii
eorum: et inimici nostri sunt iudices. De vinea Sodomorum
vinea eorum et de suburbanis Gomorre. Uva
eorum uva fellis: et botri amarissimi. Fel draconum
vinum eorum: et venenum aspidum insanabile.
Nonne hec condita sunt apud me: et signata in thesauris
meis? Mea est ultio et ego retribuam eis in
tempore: ut labatur pes eorum. Iuxta est dies perditionis:
et adesse festinant tempora. Iudicabit dominus
populum suum: et in servis suis miserebitur. Videbit
quod infirmata sit manus et clausi quoque defecerunt
residuique consumpti sunt. Et dicet: Ubi sunt
dii eorum in quibus habebant fiduciam? De quorum
victimis comedebant adipes: et bibebant vinum
libaminum. Surgant et opitulentur vobis: et in
necessitatibus vos protegant. Videte quod ego sim
solus: et non sit alius deus preter me. Ego occidam
et ego vivere faciam: percutiam et ego sanabo: et non
est qui de manu mea possit eruere. Levabo ad
celum manum meam: et dicam: Vivo ego in eternum.
Si acuero ut fulgur gladium meum: et arripuerit
iudicium manus mea: reddam ultionem
hostibus meis: et his qui oderunt me retribuam.

Inebriabo sagittas meas sanguine: et gladius meus
devorabit carnes. De cruore occisorum et de captivitate
nudati inimicorum capitis. Laudate gentes populum eius:
quia sanguinem servorum suorum ulciscetur. Et vindictam
retribuet in hostes eorum: et propitius erit terre
populi sui. Venit ergo moyses: et locutus est omnia verba
cantici huius in auribus populi: ipse et iosue filius nun. Et
complevit omnes sermones istos loquens ad universum
israel: et dixit ad eos. Ponite corda vestra in omnia verba
que ego testificor vobis hodie: ut mandetis filiis
vestris custodire et facere et implere omnia que
scripta sunt in libro legis huius: quia non in cassum precepta
sunt vobis: sed singuli in eis viverent. Que facientes
longo perseveretis in tempore: in terra ad quam iordane
transmisso ingredimini possidendam. Locutusque
est dominus ad moysen in eadem die dicens.
Ascende in montem abarim istum: id est transituum
in montem nebo: qui est in terra moab contra iericho:
et vide terram chanaan quam ego tradam filiis israel
obtinendam: et morere in monte. Quem conscendens
iungeris populis tuis: sicut mortuus est aaron
frater tuus in monte hor: et appositus populis suis. Quia
prevaricati estis contra me in medio filiorum israel ad aquas
contradictionis in cades deserti syn: et non sanctificastis me
inter filios israel. E contra videbis terram: et non ingredieris
in eam: quam ego dabo filiis israel. Hec est benedictio:
qua benedixit moyses homo dei filiis israel
ante mortem suam. Et ait. Dominus de synai venit: et de
seyr ortus est nobis: apparuit de monte pharan:
et cum eo sanctorum milia. In dextera eius ignea lex: dilexit
populos. Omnes sancti in manu eius sunt: et qui appropinquant
pedibus eius accipient de doctrina illius.
Legem precepit nobis moyses hereditatem multitudinis
iacob. Erit apud rectissimum rex congregatis
principibus populi cum tribubus israel. Vivat ruben
et non moriatur: et sit parvus in numero. Hec est iude
benedictio. Audi domine vocem iude: et ad populum suum
introduc eum. Manus eius pugnabunt pro eo: et adiutor
illius contra adversarios eius erit. Levi quoque
ait. Perfectio tua et doctrina tua viro sancto tuo quem
probasti in temptatione: et iudicasti ad aquas contradictionis.
Qui dixit patri suo et matri sue: nescio vos:
et fratribus suis: ignoro illos: et nescierunt filios suos.
Hii custodierunt eloquium tuum: et pactum tuum
servaverunt. Iudicia tua o iacob: et legem tuam o israel.
Ponent thimiama in furore tuo: et holocaustum
super altare tuum. Benedic domine fortitudini eius:
et opera manuum eius suscipe. Percute dorsa inimicorum
eius: et qui oderunt eum non consurgant. Et beniamin
ait. Amantissimus domini habitabit confidenter in
eo: quasi in thalamo tota die morabitur: et inter humeros
illius requiescet. Ioseph quoque ait. De benedictione
domini terra eius: de pomis celi et rore atque abysso subiacente.
De pomis fructuum solis ac lune: de vertice antiquorum
montium: de pomis collium eternorum: et de frugibus
terre et plenitudine eius. Benedictio illius qui apparuit
in rubo veniat super caput ioseph: et super verticem
nazarei inter fratres suos. Quasi primogeniti
thauri pulchritudo eius: cornua rinocerotis
cornua illius. In ipsis ventilabit gentes: usque ad terminos
terre. Hee sunt multitudines ephraim et

persequebatur unus mille

haec multa Manasse. Et Zabulon ait: Laetare Zabulon
in exitu tuo, et Ysachar in tabernaculis tuis. Populos
ad montem vocabunt: ibi immolabunt victimas
iustitiae. Qui inundationem maris quasi lac sugent, et the-
sauros absconditos harenarum. Et Gad ait: Bene-
dictus in latitudine Gad: quasi leo requievit, cepit-
que brachium et verticem. Et vidit principatum
suum, quod in parte sua doctor esset repositus: qui fuit
cum principibus populi, et fecit iustitias Domini, et iudicium
suum cum Israhel. Dan quoque ait: Dan catulus leonis
fluet largiter de Basan. Et Neptalim dixit: Neptalim
habundantia perfruetur, et plenus erit benedictionibus
Domini: mare et meridiem possidebit. Aser quoque ait:
Benedictus in filiis Aser, sit placens fratribus suis, et tin-
guat in oleo pedem suum. Ferrum et es calciamentum eius.
Sicut dies iuventutis tuae, ita et senectus tua. Non
est alius deus ut deus rectissimi. Ascensor caeli auxi-
liator tuus: magnificentia eius discurrunt nu-
bes. Habitaculum eius sursum, et subter brachia sempi-
terna. Et eiciet a facie tua inimicum, dicetque: Contere-
re. Habitabit Israhel confidenter et solus. Oculus Ia-
cob in terra frumenti et vini, caelique caligabunt rore.
Beatus es tu Israhel: quis similis tui, popule qui salvaris
in Domino? Scutum auxilii tui, et gladius gloriae tuae. Ne-
XXXIIII gabunt te inimici tui, et tu eorum colla calcabis. As-
cendit ergo Moyses de campestribus Moab super montem
Nebo, in verticem Phasge contra Iericho. Ostenditque
ei Dominus omnem terram Galaad usque Dan, et universum Ne-
ptalim, terramque Ephraim et Manasse, et omnem
terram Iuda usque ad mare novissimum, et australem
partem, et latitudinem campi Iericho civitatis
palmarum usque Segor. Dixitque Dominus ad eum: Haec est ter-
ra pro qua iuravi Abraham, Ysaac et Iacob, dicens: Semini
tuo dabo eam. Vidisti eam oculis tuis, et non transibis
ad illam. Mortuusque est ibi Moyses servus Domini in
terra Moab, iubente Domino. Et sepelivit eum in valle terrae
Moab contra Phegor: et non cognovit homo sepulchrum
eius usque in praesentem diem. Moyses centum .xx. annorum
erat quando mortuus est: non caligavit oculus eius, nec
dentes illius moti sunt. Fleveruntque eum filii Israhel in
campestribus Moab contra Iericho .xxx. diebus, et com-
pleti sunt dies planctus lugentium Moysen.
Iosue vero filius Nun repletus est spiritu sapientiae, quia Moy-
ses posuit super eum manus suas. Et obedierunt ei
filii Israhel, feceruntque sicut praecepit Dominus Moysi. Et
non surrexit propheta ultra in Israhel sicut Moyses, quem nos-
set Dominus facie ad faciem, in omnibus signis atque
portentis, quae misit per eum ut faceret in terra Egypti
Pharaoni et omnibus servis eius, universaeque terrae illius, et cunc-
tam manum robustam, magnaque mirabilia,
quae fecit Moyses coram universo Israhel.

moyses

Tandem finito Pentatheuco
Moysi, velud grandi fenore
liberati, ad Iesum filium Nave
manum mittimus, quem Hebrei
Iosue Bennun, id est Iosue filium Nun, vocant:
et ad Iudicum librum, quem Sopthim appellant:
ad Ruth quoque et Hester, quos eisdem nominibus efferunt.
Monemus quoque lectorem ut silvam Hebraeorum no-
minum et distinctiones per membra divisas diligens
scriptor observet, ne et noster labor et illius studium pereat.
Et ut in primis quod saepe testatus sum, sciat me in
reprehensione veterum nova non cudere, sicut amici mei cri-
minantur, sed pro virili parte offerre linguae meae hominibus,
quos tamen nostra delectant, ut pro Graecorum exaplis
quae et sumptu et labore maximo
indigent, editionem nostram habeant, et sicubi in an-
tiquorum voluminum lectione dubitarint, haec
illis conferentes inveniant quos requirunt: maxime
cum apud Latinos tot sint exemplaria quot codices.
Et unusquisque pro arbitrio suo vel addiderit vel sub-
traxerit quod ei visum est, et utique non possit verum esse quod
dissonat. Unde cesset arcuato vulnere contra nos insur-
gere scorpius, et sanctum opus venenata carpere lingua de-
sistat: vel suscipiens si placet, vel contempnens si disp-
licet, meminerit illorum versuum: Os tuum habundavit ma-
litia, et lingua tua concinnabat dolos. Sedens adver-
sus fratrem tuum loquebaris, adversus filium matris tuae po-
nebas scandalum. Haec fecisti et tacui. Existimasti inique
quod ero tui similis: arguam te, et statuam contra
faciem tuam. Quae enim audientis utilitas est, nos labo-
rando sudare, et alios detrahendo laborare? dolere
Iudaeos quod calumpniandi eis et inridendi Christianos ablata
sit occasio, et ecclesiae homines id despicere, immo
lacerare, unde adversarios torqueant? Quod si veteris
tantum interpretatio placet, quae et mihi non displicet, et nil
extra recipiendum putant, cur ea quae sub asteris-
cis et obelis vel addita sunt vel amputata legunt
et neglegunt? Quare Danielem iuxta Theodotionem
translationem ecclesiae susceperunt? Cur Origenem mirantur,
Eusebium Pamphili cunctas editiones similiter disse-
rentes? Aut quae fuit stultitia, postquam vera dixeris, proferre
quae falsa sunt? Unde aliqua in novo testamento probare po-
tuerunt assumpta testimonia quae in libris veteribus non
habentur? Haec diximus ne omnino calumpniantibus
tacere videamur. Ceterum post sanctae Paulae dormitionem, cu-
ius vitae virtutum exemplum est, et hos libros quos Eusto-
chiae virgini Christi negare non potui, decrevimus, Domino
Iesu vita comite, prophetarum explanationi incumbe-
re, et omissum iam diu opus quondam postliminio repe-
tere, praesertim cum admirabilis et sanctus vir Pammachius
hoc idem litteris flagitet, et nos ad patriam festinan-
tes mortiferos Sirenarum cantus surda debeamus
aure transire.

cesset arcuato

I Et factum est post mortem Moysi ser-
vi Domini, ut loqueretur Dominus ad Iosue filium Nun
ministrum Moysi, et diceret ei: Moy-
ses servus meus mortuus est: surge
et transi Iordanem istum, tu et omnis
populus tecum, in terram quam ego dabo
filiis Israhel. Omnem locum quem cal-
caverit vestigium pedis vestri, vobis tradam, sicut lo-
cutus sum Moysi. A deserto et Libano usque ad fluvium
magnum Eufraten, omnis terra Hetheorum usque ad
mare magnum contra solis occasum erit termi-
nus vester. Nullus vobis poterit resistere cunctis diebus vi-
tae tuae. Sicut fui cum Moyse, ero et tecum: non dere-
linquam nec dimittam te. Confortare et esto ro-
bustus: tu enim sorte divides populo huic terram pro
qua iuravi patribus suis ut darem eam illis. Con-

fortare igitur et esto robustus valde ut custodias et facias omnem legem quam precepit tibi Moyses servus meus; ne declines ab ea ad dexteram vel ad sinistram ut intelligas cuncta que agis. Non recedat volumen legis huius de ore tuo, sed meditabis in eo diebus ac noctibus ut custodias et facias omnia que scripta sunt in eo. Tunc diriges viam tuam et intelliges eam. Ecce precipio tibi: confortare et esto robustus. Noli metuere et noli timere, quoniam tecum est dominus deus tuus in omnibus ad quecumque perrexeris. Precepitque Iosue principibus populi dicens: Transite per medium castrorum et imperate populo ac dicite: Preparate vobis cibaria, quoniam post diem tertium transibitis Iordanem et intrabitis ad possidendam terram quam dominus deus vester daturus est vobis. Rubenitis quoque et Gadditis et dimidie tribui Manasse ait: Mementote sermonis quem precepit vobis Moyses famulus domini dicens: Dominus deus vester dedit vobis requiem et omnem terram. Uxores vestre et filii ac iumenta manebunt in terra quam tradidit vobis Moyses trans Iordanem. Vos autem transite armati ante fratres vestros omnes fortes manu et pugnate pro eis, donec det requiem dominus fratribus vestris sicut et vobis dedit, et possideant ipsi quoque terram quam dominus deus vester daturus est eis; et sic revertimini in terram possessionis vestre et habitabitis in ea quam dedit vobis Moyses famulus domini trans Iordanem contra solis ortum. Responderuntque ad Iosue atque dixerunt:

Omnia que precepisti

Omnia que precepisti nobis faciemus et quocumque miseris ibimus. Sicut obedivimus in cunctis Moysi ita obediemus et tibi; tantum sit dominus deus tecum sicut fuit cum Moyse. Qui contradixerit ori tuo et non obedierit cunctis sermonibus quos preceperis ei, morte moriatur. Tu tantum confortare et viriliter age.

II

Misit igitur Iosue filius Nun de Setthim duos viros exploratores in abscondito et dixit eis: Ite et considerate terram urbemque Iericho. Qui pergentes ingressi sunt domum mulieris meretricis nomine Raab, et quieverunt apud eam.

Raab

Nuntiatumque est regi Iericho et dictum: Ecce viri ingressi sunt huc per noctem de filiis Israel ut explorarent terram. Misitque rex Iericho ad Raab dicens: Educ viros qui venerunt ad te et ingressi sunt domum tuam; exploratores quippe sunt et omnem terram considerare venerunt. Tollensque mulier viros abscondit et ait: Fateor, venerunt ad me, sed nesciebam unde essent. Cumque porta clauderetur in tenebris et illi pariter exierunt, nescio quo abierunt. Persequimini cito et comprehendetis eos. Ipsa autem fecit ascendere viros in solarium domus sue operuitque eos lini stipula que ibi erat. Hii autem qui missi erant secuti sunt eos per viam que ducit ad vadum Iordanis.

ad vadum Iordanis

Illisque egressis statim porta clausa est. Nec dum obdormierant qui latebant, et ecce mulier ascendit ad eos et dixit: Novi quod tradiderit dominus vobis terram hanc. Etenim irruit in nos terror vester et elanguerunt omnes habitatores terre. Audivimus quod siccaverit dominus aquas maris Rubri ad vestrum introitum quando egressi estis ex Egypto, et que feceritis duobus regibus Amorreorum qui erant trans Iordanem, Seon et Og, quos interfecistis. Et hec audientes pertimuimus et elanguit cor nostrum nec remansit in nobis spiritus ad introitum vestrum. Dominus enim deus vester ipse est deus in celo sursum et in terra deorsum. Nunc ergo iurate mihi per dominum ut quomodo feci ego vobiscum misericordiam ita et vos faciatis cum domo patris mei, detisque mihi verum signum ut salvetis patrem meum et matrem, fratres et sorores meas et omnia que eorum sunt, et eruatis animas nostras de morte. Qui responderunt ei: Anima nostra sit pro vobis in mortem, si tamen non prodideris nos. Cumque tradiderit nobis dominus terram, faciemus in te misericordiam et veritatem. Dimisit ergo eos per funem de fenestra. Domus enim eius herebat muro. Dixitque ad eos: Ad montana conscendite, ne forte occurrant vobis revertentes; ibique latete diebus tribus donec redeant, et sic ibitis per viam vestram. Qui dixerunt ad eam: Innoxii erimus a iuramento hoc quo adiurasti nos, si ingredientibus nobis terram signum fuerit funiculus iste coccineus, quam nos dimisisti. Ligabis eum in fenestra per quam nos dimisisti, et patrem tuum ac matrem fratresque et omnem cognationem tuam congregabis in domum tuam. Qui ostium domus tue egressus fuerit, sanguis ipsius erit in caput eius et nos erimus alieni. Cunctorum autem sanguis qui tecum in domo fuerint redundabit in caput nostrum si eos aliquis tetigerit. Quod si nos prodere volueris et sermonem istum proferre in medium, erimus mundi ab hoc iuramento quo adiurasti nos. Et illa respondit: Sicut locuti estis ita fiat. Dimittensque eos ut pergerent, appendit funiculum coccineum in fenestra. Illi vero ambulantes pervenerunt ad montana et manserunt ibi tres dies donec reverterentur qui fuerant persecuti. Querentes enim per omnem viam non reppererunt eos. Quibus urbem ingressis reversi sunt et descenderunt exploratores de monte, et Iordane transmisso venerunt ad Iosue filium Nun narraveruntque ei omnia que acciderant sibi atque dixerunt: Tradidit dominus in manus nostras omnem terram hanc, et timore prostrati sunt cuncti habitatores eius.

III

Igitur Iosue de nocte consurgens movit castra. Egredientesque de Setthim venerunt ad Iordanem ipse et omnes filii Israel et morati sunt ibi per tres dies. Quibus evolutis transierunt precones per castrorum medium et clamare ceperunt: Quando videritis archam federis domini dei vestri et sacerdotes stirpis levitice portantes eam, vos quoque consurgite et sequimini precedentes. Sitque inter vos et archam spatium cubitorum duum milium, ut procul videre possitis et nosse per quam viam ingrediamini, quia prius non ambulastis per eam; et cavete ne appropinquetis ad archam. Dixitque Iosue ad populum: Sanctificamini; cras enim faciet dominus inter vos mirabilia. Et ait ad sacerdotes: Tollite archam federis et precedite populum. Qui iussa complentes [illegible]. Dixitque dominus ad Iosue: Hodie incipiam exaltare te coram omni Israel ut sciant quod sicut cum Moyse fui ita et tecum sim. Tu autem precipe sacerdotibus qui portant archam federis et dic eis: Cum ingressi fueritis partem aque Iordanis, state in ea. Dixitque Iosue ad filios Israel: Accedite huc et audite verbum domini dei vestri. Et rursum: In hoc inquit scietis quod dominus deus vivens in medio vestri est et disperdet in conspectu vestro Chananeum, Ettheum et Eveum et Ferezeum, Gergeseum quoque et Amorreum et Iebuseum. Ecce archa federis domini omnis terre antecedet vos per Iordanem. Parate duodecim viros de tribubus Israel singulos per singulas tribus. Et cum

posuerint vestigia pedum suorum sacerdotes qui portabunt
arcam foederis domini dei universae terrae in aquis Iordanis aquae
quae inferiores sunt decurrent atque deficient. Quae
autem desuper veniunt in una mole consistent. Igitur
egressus est populus de tabernaculis suis ut transiret Ior
danem qui portabant arcam foederis et sacerdotes perge
bant ante eum. Ingressisque eis Iordanem et pedibus
eorum tinctis in parte aquae Iordanis autem ripas alvei
sui tempore messis impleverat. Steterunt aquae
descendentes in uno loco et instar montis intu
mescentes apparebant procul ab urbe quae vocatur
Adom usque ad locum Sarthan. Quae autem infe
riores erant in mare solitudinis quod nunc vocatur mor
tuum descenderunt usque quo omnino deficerent.
Populus autem incedebat contra Iordanem. et sacerdo
tes qui portabant arcam foederis domini stabant super
siccam humum in medio Iordanis accincti. Omnisque
IIII populus per arentem alveum transibat. Quibus trans
gressis dixit dominus ad Iosue. Elige duodecim viros sin
gulos per singulas tribus. et praecipe eis ut tollant de me
dio Iordanis alveo ubi steterunt sacerdotum pedes du
odecim durissimos lapides quos ponetis in loco
castrorum ubi fixeritis hac nocte tentoria. Vocavit
que Iosue .xii. viros. quos elegerat de filiis Israel. sin
gulos de tribubus singulis. et ait ad eos. Ite ante archam
domini dei vestri ad Iordanis medium. et portate inde sin
guli singulos lapides in humeris vestris iuxta nume
rum filiorum Israel. ut sit signum inter vos et cetera. Et quando
interrogaverint vos filii vestri cras dicentes. quid sibi
volunt isti lapides. Respondebitis eis. Defecerunt aquae Ior
danis ante arcam foederis domini cum transiret eum. Idcir
co positi sunt lapides isti in monumentum filiorum
filiorum Israel sicut eis praecepit Iosue. portantes de me
dio Iordanis alveo .xii. lapides. ut ei dominus impera
verat. iuxta numerum filiorum Israel. usque ad locum in quo
castra metati sunt. ibique posuerunt eos. Alios quoque
duodecim lapides posuit Iosue in medio Iordanis
alveo ubi steterunt sacerdotes. qui portabant arcam
foederis. et sunt ibi usque in praesentem diem. Sacerdo
tes quoque qui portabant archam stabant in Iorda
nis medio donec complerentur quae Iosue ut loque
retur ad populum praeceperat dominus. et transiit. Cumque transissent
omnes transivit et arca domini. sacerdotesque pergebant ante
populum. Filii quoque Ruben et Gad et dimidiae tribus ma
nasse armati praecedebant filios Israel. sicut eis praece
pit Moyses eis. et .xl. milia pugnatorum per turmas et cu
neos incedebant super plana atque campestria urbis
Iericho. In illa die magnificavit dominus Iosue coram
omni Israel: ut timerent eum sicut timuerunt
Moysen dum adhuc viveret. Dixitque ad eum. Prae
cipe sacerdotibus qui portant archam foederis: ut
ascendant de Iordane. Qui praecepit eis dicens. Ascen
dite de Iordane. Cumque ascendissent portantes arcam
foederis domini: et siccam humum calcare coepissent:
reversae sunt aquae in alveum suum et fluebant sicut ante
consueverant. Populus autem ascendit de Iordane deci
mo die mensis primi: et castra metati sunt in Gal
galis contra orientalem plagam urbis Iericho. Duode
cim quoque lapides quos de Iordanis alveo sumpserant
posuit Iosue in Galgalis. et dixit ad filios Israel. Quando
interrogaverint filii vestri cras patres suos et dixerint eis. quid
sibi volunt isti lapides: docebitis eos atque dicetis. Per a
rentem alveum transivit Israel Iordanem istum sic
cante domino deo vestro aquas eius. in conspectu vestro donec
transiretis: sicut fecerat prius in mari rubro. quod
siccavit donec transiremus. ut discant omnes terrae
populi fortissimam domini manum: ut et vos timeatis dominum deum
vestrum omni tempore. Postquam ergo audierunt omnes re V
ges Amorreorum. qui habitabant trans Iordanem ad
occidentalem plagam. et cuncti reges Canaan qui pro
pinqua possidebant magni maris loca quod sic
casset dominus fluenta Iordanis coram filiis Israel:
dissolutum est cor eorum. et non remansit in eis spiritus timen
tium introitum filiorum Israel. Eo tempore ait dominus ad
Iosue. Fac tibi cultros lapideos. et circumcide secundo fi
lios Israel. Fecit quod iusserat dominus: et circumcidit
filios Israel in colle praeputiorum. Haec autem causa est secundae c no. De circumcisione
circumcisionis. Omnis populus qui egressus est de Egypto secunda
generis masculini universi bellatores viri mortui sunt
in deserto per longissimos viae circuitus: qui omnes
circumcisi erant. populus autem qui natus est in deserto
per .xl. annos itineris latissimae solitudinis incir
cumcisus fuit donec consumerentur qui non audie
rant vocem domini et quibus ante iuraverat. ut ostenderet eis
terram lacte et melle manantem. Horum filii in lo
cum successerunt patrum et circumcisi sunt a Iosue. quia si
cut nati fuerant in praeputio erant nec eos in via aliquis
circumciderat. Postquam autem omnes circumcisi sunt
manserunt in eodem castrorum loco donec sanarentur. Dixitque
dominus ad Iosue. Hodie abstuli opprobrium Egypti a vobis.
Vocatumque est nomen loci illius Galgala usque in praesen i. galgala
tem diem. Manseruntque filii Israel in Galgalis et fe
cerunt phase quartadecima die mensis ad vesperum in fase
Iericho. et comederunt de frugibus terrae. die altero azimos
panes et polentam eiusdem anni. Defecit manna
postquam comederunt de frugibus terrae nec usi sunt ultra
illo cibo filii Israel sed comederunt de frugibus anni praesen
tis terrae Chanaan. Cum autem esset Iosue in agro ur i. postea vidit virum
bis Iericho. levavit oculos suos et vidit virum stantem contra
se et evaginatum tenentem gladium. Perrexitque ad eum
et ait. Noster es an adversariorum. Qui respondit. Nequaquam
sed sum princeps exercitus domini. et nunc venio. Cecidit
Iosue Iosue pronus in terram et adorans ait. Quid dominus
meus loquitur ad servum suum. Et dixit princeps militiae Io
sue. Solve inquid calciamentum tuum de pedibus tuis: locus
enim in quo stas sanctus est. Fecitque Iosue ut sibi fuerat
imperatum. Iericho autem clausa erat atque mu VI septem
nita timore filiorum Israel: et nullus egredi audebat aut
ingredi. Dixitque dominus ad Iosue. Ecce dedi in manu tua Ie
richo et regem eius. omnesque fortes viros. Circuite urbem circuite urbem
cuncti bellatores semel per diem. sic facietis .vi. die
bus. Septimo autem die sacerdotes tollant .vii. buc
cinas quarum usus est in iubileo et praecedant arcam
foederis: septiesque circuibitis civitatem. et sacerdotes cla
ngent buccinis. Cumque sonuerit vox tubae longior longior atque concisior
atque concisior. et in auribus vestris increpuerit con
clamabit omnis populus vociferatione maxima et mu
ri funditus corruent civitatis: ingredienturque sin
guli per locum contra quem steterint. Vocavit ergo Iosue
filius Nun sacerdotes et dixit ad eos. Tollite archam

federis et septem alii sacerdotes tollant septem iubileorum buccinas et incedant ante archam domini. Ad populum quoque ait: Ite et circuite ciuitatem armati, precedentes archam domini. Cumque iosue uerba finisset et septem sacerdotes septem buccinis clangerent ante archam federis domini, omnisque precederet armatus exercitus, reliquum uulgus archam sequebatur, ac buccinis omnia concrepabant. Preceperat autem iosue populo dicens: Non clamabitis, nec audietur uox uestra, neque ullus sermo ex ore uestro egredietur, donec ueniat dies in quo dicam uobis: Clamate, et uociferamini. Circuiuit ergo archa domini ciuitatem semel per diem, et reuersa est in castra, mansitque ibi. Igitur iosue de nocte consurgente, tulerunt sacerdotes archam domini, et septem ex eis septem buccinas, quarum usus est in iubileis. Precedebantque archam domini ambulantes atque clangentes, et armatus populus ibat ante eos; uulgus autem reliquum sequebatur archam, et buccinis personabat. Circuieruntque ciuitatem secundo die semel, et reuersi sunt in castra. Sic fecerunt sex diebus. Die autem septimo diluculo consurgentes, circuierunt urbem sicut dispositum erat septies. Cumque septimo circuitu clangerent buccinis sacerdotes, dixit iosue ad omnem israel: Vociferamini: tradidit enim uobis dominus ciuitatem. Sitque ciuitas hec anathema, et omnia que in ea sunt, domino. Sola raab meretrix uiuat, cum uniuersis qui cum ea in domo sunt. Abscondit enim nuntios quos direximus. Vos autem cauete ne de his que precepta sunt quippiam contingatis, et sitis preuaricationis rei, et omnia castra israel sub peccato sint atque turbentur. Quicquid autem auri et argenti fuerit, et uasorum eneorum ac ferri, domino consecretur, repositum in thesauris eius. Igitur omni populo uociferante et clangentibus tubis, postquam in aures multitudinis uox sonitusque increpuit, muri illico corruerunt, et ascendit unusquisque per locum qui contra se erat. Ceperuntque ciuitatem, et interfecerunt omnia que erant in ea, a uiro usque ad mulierem, ab infante usque ad senem. Boues quoque et oues et asinos in ore gladii percusserunt. Duobus autem uiris qui exploratores missi erant dixit iosue: Ingredimini domum mulieris meretricis, et producite eam, omniaque que illius sunt, sicut illi iuramento firmastis. Ingressique iuuenes eduxerunt raab et parentes eius, fratres quoque, et cunctam supellectilem, ac omnem cognationem eius, et extra castra israel manere fecerunt. Urbem autem et omnia que in ea erant succenderunt, absque argento et auro et uasis eneis ac ferro, que in erarium domini consecrauerunt. Raab uero meretricem et domum patris eius atque omnia que habebat fecit iosue uiuere, et habitauerunt in medio israel usque in presentem diem, eo quod absconderit nuntios quos miserat ut explorarent iericho. In tempore illo imprecatus est iosue dicens: Maledictus uir coram domino qui suscitauerit et edificauerit ciuitatem iericho. In primogenito suo fundamenta illius iaciat, et in nouissimo liberorum ponat portas eius. Fuit ergo dominus cum iosue, et nomen eius in omni terra uulgatum est.

VII

Filii autem israel preuaricati sunt mandatum, et usurpauerunt de anathemate. Nam achan filius charmi, filii zabdi, filii zare de tribu iuda, tulit aliquid de anathemate, iratusque est dominus contra filios israel. Cumque mitteret iosue de iericho uiros contra hay, que est iuxta bethauen ad orientalem plagam oppidi bethel, dixit eis: Ascendite, et explorate terram. Qui precepta complentes explorauerunt hay. Et reuersi dixerunt ei: Non ascendat omnis populus, sed duo uel tria milia uirorum pergant, et deleant ciuitatem. Quare omnis populus frustra uexetur contra hostes paucissimos? Ascenderunt igitur tria milia pugnatorum; qui statim terga uertentes percussi sunt a uiris urbis hay, et corruerunt ex eis triginta sex homines. Persecutique sunt eos aduersarii de porta usque sabarim, et ceciderunt per prona fugientes. Pertimuitque cor populi, et instar aque liquefactum est. Iosue uero scidit uestimenta sua, et cecidit pronus in terram coram archa domini usque ad uesperam, tam ipse quam omnes senes israel, miseruntque puluerem super capita sua. Et dixit iosue: Heu domine deus, quid uoluisti traducere populum istum iordanem fluuium, ut traderes nos in manus amorrei, et perderes? Utinam ut cepimus mansissemus trans iordanem. Mi domine deus, quid dicam, uidens israelem hostibus suis terga uertentem? Audient chananei et omnes habitatores terre, ac pariter conglobati circumdabunt nos, atque delebunt nomen nostrum de terra; et quid facies magno nomini tuo? Dixitque dominus ad iosue: Surge, cur iaces pronus in terra? Peccauit israel, et preuaricatus est pactum meum, tuleruntque de anathemate, et furati sunt atque mentiti, et absconderunt inter uasa sua. Nec poterit israel stare ante hostes suos, eosque fugiet, quia pollutus est anathemate. Non ero ultra uobiscum, donec conteratis eum qui huius sceleris reus est. Surge, sanctifica populum, et dic eis: Sanctificamini in crastinum. Hec dicit dominus deus israel: Anathema in medio tui est, israel. Non poteris stare coram hostibus tuis, donec deleatur ex te qui hoc contaminatus est scelere. Accedetisque mane singuli per tribus uestras, et quamcumque tribum sors inuenerit, accedet per cognationes suas, et cognatio per domos, domusque per uiros. Et quicumque ille in hoc facinore fuerit deprehensus, comburetur igni cum omni substantia sua, quoniam preuaricatus est pactum domini, et fecit nefas in israel. Surgens itaque iosue mane applicauit israel per tribus suas, et inuenta est tribus iuda. Que cum iuxta familias suas esset oblata, inuenta est familia zare. Illam quoque per uiros offerens, repperit zabdi. Cuius domum in singulos diuidens uiros, inuenit achan filium charmi, filii zabdi, filii zare de tribu iuda. Et ait iosue ad achan: Fili mi, da gloriam domino deo israel, et confitere atque indica mihi quid feceris, ne abscondas. Responditque achan iosue, et dixit ei: Uere ego peccaui domino deo israel, et sic et sic feci. Uidi enim inter spolia pallium coccineum ualde bonum, et ducentos siclos argenti, regulamque auream quinquaginta siclorum; et concupiscens abstuli, et abscondi in terra contra medium tabernaculi mei, argentumque fossa humo operui. Misit ergo iosue ministros, qui currentes ad tabernaculum illius repperierunt cuncta abscondita in eodem loco, et argentum simul. Auferentesque de tentorio, tulerunt ea ad iosue et ad omnes filios israel, proieceruntque ante dominum. Tollens itaque iosue achan filium zare, argentumque

Anathema Raab

cum muri corruerunt

Raab

De anathemate

pallium et auream regulam, filiosque eius et filias, bo-
ves et asinos et oves, ipsumque tabernaculum et cunctamque sup-
pellectilem, et omnis Israel cum eo, duxerunt eos ad
vallem Achor. Ubi dixit Iosue: Quia turbasti nos, ex-
turbet te Dominus in die hac. Lapidavitque eum omnis
Israel, et cuncta que illius erant igne consumpta sunt.
Congregaverunt super eum quoque acervum magnum la-
pidum, qui permanet usque in presentem diem. Et aversus
est furor Domini ab eis. Vocatumque est nomen loci illius
VIII vallis Achor usque hodie. Dixit autem Dominus ad Iosue:
Ne timeas neque formides. Tolle tecum omnem mul-
titudinem pugnatorum, et consurgens ascende in op-
oppidum hay pidum Ai. Ecce tradidi in manu tua regem eius et
populum, urbemque et terram. Faciesque urbi Ai et regi eius sicut
fecisti Iericho et regi illius. Predam vero et omnem ani-
mantium diripietis vobis. Pone insidias urbi post
eam. Surrexitque Iosue et omnis exercitus bellatorum cum eo,
ut ascenderent in Hay. Electa triginta milia virorum fortium
misit nocte, precepitque eis dicens: Ponite insidias
post civitatem, nec longius recedatis, et eritis omnes
parati. Ego autem et reliqua multitudo que mecum est
accedimus ex adverso contra urbem. Cumque exierint
contra nos, sicut ante fecimus, fugiemus et terga vertemus,
donec persequentes ab urbe longius protrahantur. Pu-
tabunt enim fugere nos sicut prius. Nobis ergo
fugientibus et illis sequentibus, consurgetis de insidi-
is et vastabitis civitatem, tradetque eam dominus deus
vester in manus vestras. Cumque ceperitis, succendite eam,
sic facietis omnia ut iussi. Dimisitque eos, et perrexe-
runt ad insidiarum locum, sederuntque inter Bethel et Ai,
ad occidentalem plagam urbis Ai. Iosue autem nocte
illa in medio mansit populi. Surgensque dilucu-
culo recensuit socios, et ascendit cum senioribus
in fronte exercitus, vallatus auxilio pugnatorum.
Cumque venissent et ascendissent ex adverso civi-
tatis, steterunt ad septentrionalem plagam ur-
bis, inter quam et eos vallis media erat. Quinque
milia autem virorum elegerat, et posuerat in insidiis inter
Bethaven et Hay, ex occidentali parte eiusdem civi-
tatis. Omnis vero reliquus exercitus ad aquilonem
aciem dirigebat, ita ut novissimi multitudi-
nis occidentalem plagam attingerent. Abiit ergo Io-
sue nocte illa, et stetit in vallis medio. Quod cum
vidisset rex Hay, festinavit mane, et egressus est
cum omni exercitu civitatis, direxitque aciem contra
desertum, ignorans quod post tergum laterent insi-
die. Iosue vero et omnis Israel cesserunt loco, simulan-
tes metum, et fugientes per viam solitudinis. At
illi vociferantes pariter, et se mutuo cohortantes, per-
secuti sunt eos. Cumque recessissent a civitate,
ne unus quidem in urbe Hay et Bethel remansis-
set qui non persequeretur Israel, sicut eruperant aperta oppi-
da relinquentes, dixit dominus ad Iosue: Leva clype-
um qui in manu tua est contra urbem Ai, quoniam tibi
tradam eam. Cumque elevasset clypeum ex adverso
civitatis, insidie que latebant surrexerunt confes-
tim, et pergentes ad civitatem ceperunt et succende-
runt eam. Viri autem civitatis qui persequebantur
Iosue, respicientes et videntes fumum urbis ad ce-
lum usque conscendere, non potuerunt ultra huc illucque

diffugere, presertim cum hi qui simulaverant fugam
et tendebant ad solitudinem, contra sequentes fortissi-
me restitissent. Videns ergo Iosue et omnis Israel quod ca-
pta esset civitas, et fumus urbis ascenderet, reversus
percussit viros Hay. Siquidem et illi qui ceperant et
succenderant civitatem, egressi ex urbe contra suos,
medios hostium ferire ceperunt. Cumque ex utraque
parte adversarii cederentur, ita ut nullus de tanta mul-
titudine salvaretur, regem quoque urbis Hay appre-
henderunt viventem, et obtulerunt Iosue. Igitur omnibus
interfectis qui Israelem ad deserta tendentem fue-
rant persecuti, et in eodem loco gladio corruentibus,
reversi filii Israel percusserunt civitatem. Erant au-
tem qui in eodem die conciderant, a viro usque ad mu- [illegible]
lierem, duodecim milia hominum, omnes urbis Hay. Io-
sue vero non contraxit manum quam in sublime porrex-
erat tenens clypeum, donec interficerentur omnes
habitatores Hay. Iumenta autem et predam civitatis di-
viserunt sibi filii Israel, sicut preceperat dominus Iosue. Qui
succendit urbem, et fecit eam tumulum sempi-
ternum. Regem quoque eius suspendit in patibulo usque ad ves-
peram. Et post solis occasum precepit, et deposuerunt ca-
daver eius de cruce, proieceruntque in ipso introitu civi-
tatis, congregato super eum magno acervo lapidum,
qui permanet usque in presentem diem. Tunc edi-
ficavit Iosue altare domino deo Israel in monte Hebal,
sicut preceperat Moyses famulus domini filiis Israel, et scrip-
tum est in volumine legis Moysi, altare de lapidibus
impolitis, quos ferrum non tetigit. Et obtulit sup-
er eo holocausta domino, immolavitque pacificas victi-
mas. Et scripsit super lapides deuteronomium legis Moy-
si, quod ille digesserat coram filiis Israel. Omnis autem
populus et omnes maiores natu, ducesque ac iudices, stabant
ex utraque parte arce, in conspectu sacerdotum qui portabant
archam federis domini, ut advena ita et indigena. Me-
dia eorum pars iuxta montem Garizim, et media iuxta mon- per unum te garizim
tem Hebal, sicut preceperat Moyses famulus domini. Et
primum quidem benedixit populo Israel. Post hec legit omnia
verba benedictionis et maledictionis, et cuncta que verba benedictionis et maledictionis
scripta erant in legis volumine. Nihil ex his que Moy-
ses iusserat reliquid intactum, sed universa replica-
vit coram omni multitudine Israel, mulieribus et par-
vulis, et advenis qui inter eos morabantur. IX Quibus nomina
auditis, cuncti reges trans Iordanem qui versabantur reges
in montanis et campestribus, in maritimis ac litore
maris magni, hi quoque qui habitabant iuxta Liba- hetheus amorreus etc.
num, Hetheus et Amorreus, et Chananeus, Phe-
rezeus, et Chananeus, Pherezeus, et Eveus, et Ie-
buseus, congregati sunt pariter ut pugnarent
contra Iosue et Israel uno animo eademque sen-
tentia. At hi qui habitabant in Gabaon, au- In gabaon
dientes cuncta que fecerat Iosue Hierico et Hay,
et callide cogitantes, tulerunt sibi cibaria, sac-
cos veteres asinis imponentes, et utres vinarios sc-
issos atque consutos, calciamentaque perantiqua que ad indi-
cium vetustatis pittaciis consuta erant, induti
veteribus vestimentis. Panes quoque quos portabant
ob viaticum duri erant, et in frusta comminuti.
Perrexeruntque ad Iosue qui tunc morabatur
in castris Galgale, et dixerunt ei atque omni

simul israheli. De terra longinqua venimus pacem vobis-
cum facere cupientes. Responderuntque viri israhel ad eos
atque dixerunt. Ne forte in terra que nobis sorte
debetur habitetis: et non possimus fedus inire vobiscum.
At illi ad iosue. Servi inquiunt tui sumus. Quibus
iosue. Quinam ait estis vos: et unde venistis? Re-
sponderunt. De terra longinqua valde venerunt servi
tui in nomine domini dei tui. Audivimus enim famam po-
tentie eius cuncta que fecit in egypto et duobus regi-
bus amorreorum regibus trans iordanem seon regi
esebon. et og regi basan. qui erat in astaroth
dixeruntque nobis seniores et omnes habitatores terre nos-
tre. Tollite in manibus cibaria ob longissimam
viam et occurrite eis et dicite. Servi tui sumus
fedus inite nobiscum. En panes quando egressi
sumus de domibus nostris ut veniremus ad vos cali-
dos sumpsimus nunc sicci facti sunt et vetustate
nimia comminuti. Utres vini novos imple-
vimus nunc rupti sunt et soluti. Vestes et cal-
ciamenta quibus induimur et que habemus in pe-
dibus ob longitudinem largioris vie trita sunt
et pene consumpta. Susceperunt igitur de ciba-
riis eorum. et os domini non interrogaverunt. Fecitque iosue
cum eis pacem: et inito federe pollicitus est quod
non occiderentur. Principes quoque multitudinis
iuraverunt eis. Post dies autem tres initi
federis audierunt quod in vicino habitarent: et
inter eos futuri essent. Moveruntque castra filii
israhel et venerunt in civitates eorum die tercio: que-
rum hec vocabula sunt. Gabaon et ca-
phira et beroth et cariathiarim. et non percusse-
runt eos. eo quod iurassent eis principes mul-
titudinis in nomine domini dei israhel. Murmura-
vit itaque omne vulgus contra principes. Qui
responderunt eis. Iuravimus eis in nomine domini dei
israhel. Murmuravit itaque omne vulgus contra
principes. Qui responderunt eis. Iuravimus ei[s]
in nomine domini dei israhel. et idcirco non possumus
eos contingere. sed hoc faciemus eis. Reserventur quidem
quidem ut vivant, ne contra nos ira domini concite-
tur. si peieraverimus. Sed sic vivant. ut in usus u-
niverse multitudinis ligna cedant. aquas comporta-
tent. Quibus hec loquentibus vocavit gabaoni-
tas iosue et dixit eis. Cur nos decipere fraude vo-
luistis. ut diceretis procul valde habitamus a vobis
cum in medio nostri sitis? Itaque sub maledictione
eritis et non deficiet de stirpe vestra ligna cedens
aquasque comportans in domum dei mei. Qui
responderunt. Nuntiatum est nobis servis tu-
is quod promisisset dominus deus tuus moysi servo
suo: ut traderet vobis omnem terram: et disperderet
cunctos habitatores eius. Timuimus igitur va-
lde et providimus animabus nostris vestro terrore
compulsi et hoc consilium inivimus. Nunc
autem in manu tua sumus. Quod bonum et rectum
videtur tibi fac nobis. Fecit ergo iosue ut dixerat et
liberavit eos de manibus filiorum israhel ut non oc-
ciderentur. Decrevitque in illo die esse in ministerio
cuncti populi et altaris domini. cedentes ligna et aquas
comportantes usque in presens tempus in loco quem dominus

omne vulgus

elegisset. Que cum audisset adonisedech rex iherusalem
quod scilicet cepisset iosue hay et subvertisset eam: sicut enim
fecerat iericho et regi eius sic fecit hay et regi illius: et quod
transfugissent gabaonite ad israhel et essent fede-
rati eorum timuit valde. Urbs enim magna erat
gabaon et una regalium civitatum. et maior op-
pido hay: omnesque bellatores fortissimi. Misit ergo
adonisedech rex iherusalem ad oham regem chebron et
ad pharam regem therimoth ad japhie quoque
regem lachis: et ad dabir regem eglon dicens.
Ascendite ad me et ferte presidium: ut expug-
nemus gabaon quare transfugerit ad iosue et filios
israhel. Congregati igitur ascenderunt quinque reges
amorreorum. rex iherusalem. rex chebron. rex therimoth
rex lachis. rex eglon. simul cum exercitibus suis: et
castrametati sunt circa gabaon oppugnantes eam. Ha-
bitatores autem gabaon urbis obsesse: miserunt ad
iosue qui tunc morabatur in castris apud galgalam.
et dixerunt ei. Ne retrahas manus tuas ab auxilio
servorum tuorum ascende cito. et libera nos. ferque pre-
sidium. Convenerunt enim adversum nos omnes reges
amorreorum qui habitabant in montanis. Ascen-
ditque iosue de galgalis et omnis exercitus bella-
torum cum eo viri fortissimi. Dixitque dominus ad iosue. Ne
timeas eos. in manus enim tuas tradidi illos. nullus-
que tibi ex eis resistere poterit. Irruit itaque iosue super eos
repente tota ascendens nocte de galgalis. et con-
turbavit eos dominus a facie israhel: contrivitque pla-
ga magna in gabaon: ac persecutus est per viam as-
census bethoron et percussit usque azecha et ma-
ceda. Cumque fugerent filios israhel et essent in descen-
su bethoron: dominus misit super eos lapides magnos
de celo usque azecha. et mortui sunt multo plures
lapidibus grandinis. quam quos gladio per-
cusserant filii israhel. Tunc locutus est iosue domino in die
qua tradidit amorreum in conspectu filiorum israhel. Dixitque
coram eis. Sol contra gabaon ne movearis. et luna
contra vallem ahialon. Steteruntque sol et luna donec
ulcisceretur se gens de inimicis suis. Nonne scriptum
est hoc in libro iustorum. Stetit itaque sol in
medio celi et non festinavit occumbere spacio unius
diei. Non fuit antea et postea tam longa dies obedi-
ente domino voci hominis et pugnante pro israhel. Rever-
susque est iosue cum omni israhel in castra galgale.
Fugerant quippe quinque enim reges: et se absconderant
in spelunca urbis maceda. Nuntiatumque est iosue
quod inventi essent v. reges latentes in spelun-
ca urbis maceda. Qui precepit sociis et ait. Vol-
vite saxa ingentia ad os spelunce et ponite viros
industrios. qui clausos custodiant. Vos autem no-
lite stare. sed persequimini hostes et extremos quos-
que fugientium cedite: nec dimittatis eos urbi-
um suarum intrare presidia. quos tradidit dominus
deus in manus vestras. Cesis igitur adversariis pla-
ga magna et usque ad internicionem pene consum-
ptis: hii qui israhel effugere potuerunt: ingressi sunt
civitates munitas. Reversusque est omnis exer-
citus ad iosue in maceda ubi tunc erant castra
sani et integri numero nullusque contra filios
israhel mutire ausus est. Precepitque iosue dicens.

Aperite os spelunce et producite v reges qui in ea la-
titant. Feceruntque ministri ut sibi fuerat imperatum et
eduxerunt ad eum v reges de spelunca. regem Ierusalem.
regem Chebron. regem Ierimoth. regem Lachis. re-
gem Eglon. Cumque ducti essent ad eum vocavit omnes
viros Israel et ait ad principes exercitus qui secum erant.
Ite et ponite pedes super colla regum istorum. Qui
cum perrexissent et subiectorum pedibus colla calcarent.
rursum ait ad eos. Nolite timere nec paveatis
confortamini et estote robusti. sic enim faciet dominus
cunctis hostibus vestris adversum quos dimicatis.
Percussitque reges Iosue et interfecit eos atque suspen-
dit super v stipites fueruntque suspensi usque ad ves-
perum. Cumque occumberet sol: precepit sociis ut de-
ponerent eos de patibulis. Quibus depositis proiecerunt
in speluncam in qua latuerant et posuerunt super os
eius saxa ingentia que permanent usque in presens. Eo-
dem die Maceda quoque cepit Iosue et percussit in o-
re gladii. regemque illius interfecit et omnes habi-
tatores eius. non dimisit in ea saltem parvas
reliquias. Fecitque regi Maceda sicut fecerat
regi Iericho. Transivit cum omni Israel de Mace-
da in Lebna et pugnavit contra eam. quam tradi-
dit dominus cum rege suo in manu Israel. Percusseruntque
urbem in ore gladii et omnes habitatores eius. Non di-
miserunt in ea ullas reliquias. Feceruntque regi Leb-
na sicut fecerant regi Iericho. De Lebna transivit
cum omni Israel in Lachis et exercitu per girum dispo-
sito obpugnabat eam. Tradiditque dominus Lachis
in manu Israel et cepit eam die altero. atque percussit
in ore gladii. omnemque animam que fuerat in ea sicut
fecerat Lebna. Eo tempore ascendit Yram rex
Gazer ut auxiliaretur Lachis quem percussit
Iosue cum omni populo eius usque ad internitionem. Transivit-
que de Lachis in Eglon. et circumdedit atque expug-
navit eam eadem die. Percussitque in ore gladii
omnes animas que erant in ea. iuxta omnia que
fecerat Lachis. Ascendit quoque cum omni Israel de E-
glon in Chebron. et pugnavit contra eam cepitque et
percussit in ore gladii. regem quoque eius et omnia oppida
regionis illius universasque animas que in ea fue-
rant commorate. Non reliquit in ea ullas reliqui-
as. Sicut fecerat Eglon sic fecit et Chebron. cunc-
ta que in ea repperit consumens gladio. Inde rever-
sus in Dabir. cepit eam atque vastavit. regem
quoque eius et omnia per circuitum oppida percussit in
ore gladii. non dimisit in ea ullas reliquias. sicut
fecerat Chebron et Lebna et regibus earum. sic fecit
Dabir et regi illius. Percussit itaque Iosue omnem
terram montanam et meridianam atque campes-
trem. et Asedoch cum regibus suis. Non dimisit in
ea ullas reliquias. sed omne quod spirare pote-
rat interfecit. sicut preceperat ei dominus deus Israel.
A Cades Barne usque Gazam. omnem terram Go-
sen usque Gabaon universosque reges. et regiones
eorum uno impetu cepit atque vastavit. Dominus
enim deus Israel pugnabat pro eo. Reversusque est
cum omni Israel ad locum castrorum in Galgala.

XI

Que
cum audisset Iabin rex Asor misit ad Iobab re-
gem Madon. et ad regem Semeron atque ad re-
gem Achsaph. ad reges quoque aquilonis qui habitabant
in montanis et in planicie contra meridiem Cene-
roth in campestribus quoque et in regionibus Dor iuxta ma- in regionibus Dor
re. Chananeum quoque ab oriente et occidente et
Amorreum atque Hetheum Phereseum et Iebuseum
in montanis. Eveum quoque qui habitabat ad ra-
dices Hermon in terra Masphe. Egressique sunt omnes
cum turmis suis populus multus nimis. sicut harena
que est in litore maris. equi quoque et currus inmen-
se multitudinis. Conveneruntque omnes reges
isti in unum ad aquas Merom ut pugnarent
contra Israel. Dixitque dominus ad Iosue. Ne timeas eos. Cra-
s enim hac eadem hora ego tradam omnes istos vul-
neratos in conspectu Israel. Equos eorum subnervabis equos eorum
et currus igne combures. Venitque Iosue et omnis
exercitus cum eo adversum illos ad aquas Me-
rom subito et irruerunt super eos. Tradiditque illos
dominus in manibus Israel. Qui percusserunt eos et persecuti sunt
usque ad Sidonem magnam et aquas Maseref-
oth. campumque Masphe qui est ad orientalem illius
partem. Ita percussit omnes ut nullas dimitteret
ex eis reliquias. Fecitque Iosue sicut preceperat ei
dominus. Equos eorum subnervavit currusque combussit. equos eorum [illegible]
Reversusque statim cepit Asor et regem eius percussit
gladio. Asor enim antiquitus inter omnia regna hec
principatum tenebat. Percussitque omnes ani-
mas que ibidem morabantur. non dimisit ullas
reliquias. sed usque ad internitionem universa vastavit.
ipsam quoque urbem peremit incendio. et omnes per
circuitum civitates. reges quoque earum cepit. percussit atque
delevit. sicut preceperat ei Moyses famulus domini.
absque urbibus que erant in collibus et tumulis
site ceteras succendit Israel. Unam tantum Asor mu-
nitissimam flamma consumpsit. Omnem pre-
dam istarum urbium ac iumenta diviserunt
sibi filii Israel. cunctis hominibus interfectis. sicut
preceperat dominus Moysi servo suo. ita precepit Moyses
Iosue et ille universa complevit. Non preterit de
universis mandatis ne unum quidem verbum
quod iusserat dominus Moysi. Cepit itaque Iosue om-
nem terram montanam et meridianam terramque
Gosen et planiciem. et occidentalem plagam
montemque Israel. et campestria eius. et partem mon-
tis que ascendit Seir usque Baalgad per planiciem
Libani subter montem Hermon. Omnes reges
eorum cepit. percussit et occidit. Multo tempore
pugnavit Iosue contra reges istos. Non fuit
civitas que se non traderet filiis Israel. preter Eveum
qui habitabat in Gabaon. omnes bellando
cepit. Domini enim sententie fuerat ut indurarentur
corda eorum et pugnarent contra Israel. et caderent
et mererentur nullam clementiam ac perirent sicut
preceperat dominus Moysi. In tempore illo venit Iosue
et interfecit Enachim de montanis Chebron.
et Dabir. et Anab. et de omni monte Iuda et Israel
urbesque eorum delevit. Non reliquit ullum de stirpe
Enachim in terra filiorum Israel. absque civitatibus Ga-
za et Geth et Azoto in quibus solis relicti sunt.
Cepit ergo Iosue omnem terram sicut locutus est dominus
ad Moysen et tradidit eam in possessionem filiis Israel

xxx reges percussit Iosue

XII

secundum partes et tribus suas. Quieuitque terra a preliis. Hii sunt reges quos percusserunt filii Israel et possederunt terram eorum trans Iordanem ad solis ortum: a torrente Arnon usque ad montem Hermon, et omnem orientalem plagam que respicit solitudinem. Seon rex Amorreorum qui habitauit in Esebon, dominatus est ab Aroer que sita est super ripam torrentis Arnon, et medie partis in ualle, dimidieque Galaad, usque ad torrentem Iaboc qui est terminus filiorum Ammon: et a solitudine usque ad mare Ceneroth contra orientem, et usque ad mare deserti quod est mare salsissimum, ad orientalem plagam per uiam que ducit Bethsimoth, et ab australi parte que subiacet Asedoth Fasga. Terminus Og regis Basan de reliquiis Raphaim, qui habitauit in Astaroth et in Edrai, et dominatus est in monte Hermon, et in Salecha, atque uniuersa Basan usque ad terminos Gessuri et Machati, et dimidie partis Galaad, terminos Seon regis Esebon. Moyses famulus domini et filii Israel percusserunt eos, tradiditque terram eorum Moyses in possessionem Rubenitis et Gadditis et dimidie tribui Manasse.

Hi sunt reges

Hii sunt reges terre quos percussit Iosue et filii Israel trans Iordanem ad occidentalem plagam, a Baalgad in campo Libani usque ad montem cuius pars ascendit in Seir: tradiditque eam Iosue in possessionem tribubus Israel singulis in partes suas, tam in montanis quam in planis atque campestribus. In Aseroth et in solitudine ac meridie Hetheus fuit et Amorreus, Cananeus, Pherezeus, Eueus et Iebuseus. Rex Iericho unus. Rex Hay que est ex latere Bethel unus. Rex Ierusalem unus. Rex Hebron unus. Rex Hierimoth unus. Rex Lachis unus. Rex Eglon unus. Rex Gazer unus. Rex Dabir unus. Rex Gader unus. Rex Herma unus. Rex Hered unus. Rex Lebna unus. Rex Odollam unus. Rex Maceda unus. Rex Bethel unus. Rex Taphua unus. Rex Afer unus. Rex Afec unus. Rex Saron unus. Rex Madon unus. Rex Asor unus. Rex Semeron unus. Rex Acsaf unus. Rex Therach unus. Rex Mageddo unus. Rex Cedes unus. Rex Iachanam Carmeli unus. Rex Dor et prouincie Dor unus. Rex gentium Galgal unus. Omnes reges xxx et unus.

xxxi reges

XIII

Iosue uero prouecteque etatis erat, et dominus dixit ad eum: Senuisti et longeuus es, terraque latissima derelicta est, que necdum est sorte diuisa: omnis uidelicet Galilea, Philisthiim, et uniuersa Gessuri, a fluuio turbido qui irrigat Egyptum usque ad terminos Accaron contra aquilonem: terra Chanaan que in quinque regulos Philisthiim diuiditur, Gazeos et Azotios, Ascalonitas, Getheos et Accaronitas. Ad meridiem uero sunt Euei, omnis terra Chanaan et mare Sydoniorum usque Afeca et terminos Amorrei, eiusque confinia. Libani quoque regio contra orientem a Baalgad sub monte Hermon donec ingrediaris Emath. Omnium qui habitant in monte Libano usque ad aquas Masrefoth, uniuersique Sydonii. Ego sum qui delebo eos a facie filiorum Israel. Veniat ergo in partem hereditatis Israel, sicut precepi tibi.

Diuide terram

Et nunc diuide terram in possessionem nouem tribubus et dimidie tribui Manasse, cum qua Ruben et Gad possederunt terram quam tradidit eis Moyses famulus domini trans fluenta Iordanis ad orientalem plagam: ab Aroer que sita est in ripa torrentis Arnon et in uallis medio, uniuersaque campestria Medaba usque Dibon, et cunctas ciuitates Seon regis Amorrei qui regnauit in Esebon usque ad terminos filiorum Ammon, et Galaad ac terminum Gessuri et Machati, omnemque montem Hermon, et uniuersam Basan usque Selecha. Omne regnum Og in Basan qui regnauit in Astaroth et Edrai: ipse fuit de reliquiis Raphaim. Percussitque eos Moyses atque deleuit. Noluerunt que disperdere filii Israel Gessuri et Machati, et habitauerunt in medio Israel usque in presentem diem. Tribui autem Leui non dedit possessionem, sed sacrificia et uictime domini dei Israel, ipsa est eius hereditas, sicut locutus est illi. Dedit ergo Moyses possessionem tribui filiorum Ruben iuxta cognationes suas. Fuitque terminus eorum ab Aroer que sita est in ripa torrentis Arnon, et in ualle eiusdem torrentis media: uniuersam planitiem que ducit Medaba, et Esebon, cunctosque uiculos earum qui sunt in campestribus. Dibon quoque et Bamothbaal, et oppidum Baalmaon, Iessa et Cedimoth, et Mepheeth, Cariathaim et Sabama, et Sarathasar in monte conuallis. Bethfegor et Asedoth Phasga et Bethaisimoth, omnes urbes campestres, uniuersaque regna Seon regis Amorrei qui regnauit in Esebon, quem percussit Moyses cum principibus Madian, Eueum et Recem et Sur et Ur et Rebee duces Seon habitatores terre. Et Balaam filium Beor ariolum occiderunt filii Israel gladio cum ceteris interfectis. Factusque est terminus filiorum Ruben Iordanis fluuius. Hec est possessio Rubenitarum per cognationes suas, urbium et uiculorum. Deditque Moyses tribui Gad et filiis eius per cognationes suas possessionem, cuius hec est diuisio. Terminus Iazer, et omnes ciuitates Galaad, dimidiamque partem terre filiorum Amon usque ad Aroer que est contra Rabba, et ab Esebon usque Ramoth, Masphe et Bethanim: et a Manaim usque ad terminos Debir. In ualle quoque Betharam et Bethnemra, et Soccoth et Saphon, reliquam partem regni Seon regis Esebon. Huius quoque Iordanis finis est usque ad extremam partem maris Ceneroth trans Iordanem ad orientalem plagam. Hec est possessio filiorum Gad per familias suas, ciuitates et uille earum. Deditque et dimidie tribui Manasse filiisque eius iuxta cognationes suas possessionem, cuius hoc principium est. A Manaim uniuersam Basan, et cuncta regna Og regis Basan, omnesque uicos Iair qui sunt in Basan sexaginta oppida, et dimidiam partem Galaad, et Astaroth, et Edrai urbes regni Og in Basan. Filiis Machir filii Manasse, dimidie parti filiorum Machir iuxta cognationes suas. Hanc possessionem diuisit Moyses in campestribus Moab trans Iordanem contra Iericho ad orientalem plagam. Tribui autem Leui non dedit possessionem, quoniam dominus deus Israel ipse est possessio eius, ut locutus est illi. Hoc est quod possederunt filii Israel in terra Canaan, quam dederunt eis Eleazar sacerdos et Iosue filius Nun, et principes familiarum per tribus Israel, sorte omnia diuidentes, sicut preceperat dominus Moysi, nouem tribubus et dimidie tribui. Duabus enim tribubus

Josue

et dividere dederat Moyses cis Iordanem pos
sessionem, absque Levitis qui nichil terre accepe
runt inter fratres suos. Sed in eorum successerunt locum
filii Ioseph in duas divisi tribus Manasse et Eph
raim. Nec acceperunt Levite aliam in terra partem ni
si urbes ad habitandum et suburbana earum
ad alenda iumenta et pecora sua. Sicut preceperat
Dominus Moysi: ita fecerunt filii Israel: et divi
serunt terram. Accesserunt filii Iuda itaque ad Io
sue in Galgala: locutusque est ad eum Caleph
filius Iephonne Cenezeus. Nosti quod locutus
sit Dominus ad Moysen hominem Dei de me et te in Ca
des Barne. Quadraginta annorum eram quan
do me misit Moyses famulus Domini de Cades Bar
ne ut considerarem terram. Nuntiavique ei quod
verum mihi esse videbatur. Fratres autem mei qui as
cenderant mecum: dissolverunt cor populi. Et nichilo
minus ego secutus sum Dominum Deum meum. Iuravit
que Moyses in die illo dicens. Terra quam calca
vit pes tuus erit possessio tua et filiorum tuorum
in eternum. quia secutus es Dominum Deum meum. Con
cessit ergo Dominus vitam michi sicut pollicitus est: usque in
presentem diem. Quadraginta anni et quinque sunt
ex quo locutus est Dominus verbum istud ad Moysen
quando ambulabat Israel per solitudinem. Hodie quin
quaginta annorum sum. Sic valens ut eo valebam
tempore quando ad explorandum missus sum. Il
lius in me temporis fortitudo usque hodie perseve
rat: tam ad bellandum quam ad gradiendum.
Da ergo mihi montem istum quem pollicitus est Dominus te
quoque audiente, in quo Enachim sunt et urbes
magne atque munite: si forte sit Dominus mecum
et potuero delere eos sicut promisit michi. Benedixitque
ei Iosue. et tradidit Hebron in possessionem. Atque ex
eo fuit Hebron Caleph filio Iephonne Cenezeo
usque in presentem diem. quia secutus est Dominum De
um Israel. Nomen Hebron ante vocabatur Caria
tharbe. Adam maximus ibi inter Enachim situs est. Et terra
cessavit a preliis.

XV

Igitur sors filiorum Iude per
cognationes suas ista fuit. A termino Edom usque ad
desertum Sin contra meridiem et usque ad extremam
partem australis plage. Initium eius a summitate
maris salsissimi. et a lingua eius que respicit ad
meridianam plagam egrediturque contra ascen
sum Scorpionis: et pertransit in Sina. Ascenditque in Cades
barne et pervenit in Esron. ascendens ad Addar
et circuiens Carcaa. Atque inde pertransiens in As
monam et perveniens ad torrentem Egypti: eruntque
termini eius mare magnum. Hic erit finis
meridiane plage. Ab oriente vero erit initium
mare salsissimum usque ad extrema Iordanis
et ea que respiciunt ad aquilonem. a lingua ma
ris usque ad eundem Iordanem fluvium. Ascen
ditque terminus in Bethagla et transit ab aquilo
ne in Betharaba: ascendens aquilonem ad
lapidem Boen filii Ruben. et tendens usque ad ter
minos Debera de valle Achor contra aquilonem
respiciens Galgala que est ex adverso ascensio
nis Adommim. ad australem partem torren
tis. transitque aquas que vocantur fons Sol
is et erunt exitus eius usque ad fontem Rogel. As
cenditque per convallem filii Ennon ex latere Iebu
sei ad meridiem. hec est Ierusalem. et inde se erigens
ad verticem montis qui est contra Geennom ad
occidentem in summitate vallis Raphaim
contra aquilonem. pertransitque a vertice montis
usque ad fontem aque Nepthoa. et pervenit usque
ad vicos montis Ephron inclinaturque in Baala que
est Cariathiarim. id est urbs silvarum. Et cir
cuit de Baala contra occidentem usque ad montem
Seir. transitque iuxta latus montis Iarim ad aqui
lonem in Cheslon. et descendit Bethsames. transit
que in Thamna et venit contra aquilonem partis
Accaron ex latere. inclinaturque Sechrona et transit mon
tem Baala pervenitque in Iebneel et maris mag
ni contra occidentem fine concluditur. Hii sunt
termini filiorum Iuda per circuitum in cognationi
bus suis. Caleph vero filio Iephonne dedit partem
in medio filiorum Iuda. sicut preceperat illi Dominus Ca
riatharbe patris Enach. ipsa est Hebron. Delevitque
ex ea Chaleb tres filios Enach Sesai et Haymam
et Tholomai de stirpe Enach. Atque inde conscen
dens venit ad habitatores Dabir. que vocabatur
Cariathsepher id est civitas litterarum. Dixitque Ca
leb. Qui percusserit Cariathsepher. et ceperit eam:
dabo illi Axam filiam meam uxorem. Cepitque
eam Othoniel filius Cenez frater Caleph iunior. dedit
que ei Axam filiam suam uxorem. Que cum perge
rent simul: suasit ei vir eius. ut peteret a patre
suo agrum: suspiravitque ut sedebat in asino.
Cui Caleph. Quid habes inquid. At illa respon
dit. Da michi benedictionem. Terram australem et
arentem dedisti michi: iunge et irriguam. Dedit
itaque ei Caleph irriguum superius et irriguum infe
rius. Hec est possessio tribus filiorum Iuda per cognatio
nes suas. Erantque civitates ab extremis partibus
filiorum Iuda. iuxta terminos Edom a meridie: Cap
sahel. et Heder. et Iagur. et Cina. et Dimona. Edada.
et Cedes et Asor. Iethnan. Ziph. et Telem. Baloth. et A
sor nova. et Carioth. Esrom. hec est Asor. Amama
me. et Molada. et Aser. Gadda. et Asemona. Bethfe
leth. et Asersual. et Bersabee. et Bazothia. Baala. et Um.
Thesan. et Heltholad. et Saal. et Arma. Sicelech. et Me
dema. et Sesenna. Labaoth. et Selim. et Enremmon.
Omnes civitates viginti septem. et ville earum. In cam
pestribus vero Estahol. et Sarea. et Asena. et Azanoe. et En
gannim Thaffua. et Enaim. et Hierimoth. Ad
ullam. Soccho. et Azecha. et Sarim. Adithaim.
et Gedera. et Giderothaim. urbes quindecim
et ville earum. Sanan. et Adesa. Magdalgad.
Delean. et Masepha. et Iethel. Lachis. et Baschat.
et Eglon. Thebbon. et Lehemas. et Cethlis. et Gide
roth Bethdagon. et Neema. et Maceda civita
tes sedecim et ville earum. Labana. et Ether. et Asa
Iephta. et Esna. et Nesib. Ceila. et Achzib et Ma
resa. civitates novem et ville earum. Accharon
cum vicis et villulis suis. Ab Accaron usque ad ma
re omnia que vergunt ad Azotum et viculos
eius. Azotus cum vicis suis et villulis. Gaza cum
viculis et villulis suis. usque ad torrentem Egypti.

et congregati sunt omnes filii israel in silo

et mare magnum terminus eius. Et in monte samir et iether. et socco. et edenna. cariath. denna. hec est dabir. anab. et esthemo. et anim. goson. et olon et gilon. civitates undecim et ville earum. arab. et roma. et esaan. tanum et bethaphua. et afeca. athmatha et cariatharbe. hec est chebron et sior civitates novem et ville earum. Maon et chermel et zif et iothe. iezrahel et iucadam et zanoe. accaim. gabaa. et thamna. civitates decem et ville earum. Alul et bethsur. gedor et mareth et bethanoth et elthecen. civitates sex et ville earum. Cariathbaal. hec est cariathiarim urbis silvarum et arebba. civitates due et ville earum. In deserto betharaba. meddin et sachacha. nepsan. et civitas salis. et engaddi. civitates sex et ville earum. Iebuseum autem habitatorem ierusalem non potuerunt filii iuda delere. habitavitque iebuseus cum filiis iuda in ierusalem. usque in presentem diem.

Iebuseum

XVI

Cecidit quoque sors filiorum ioseph ab iordane contra iericho et aquas eius ab oriente solitudo que ascendit de iericho ad montana bethel. et egreditur de bethel luza. transitque terminum archiatharoth. et descendit ad occidentem iuxta terminum ieflethi. usque ad terminos bethoron inferioris et gazer. finiunturque regiones eius mari magno. possederuntque filii ioseph manasse et ephraim per cognationes suas. Et factus est terminus filiorum ephraim per cognationes suas. et possessio eorum contra orientem. atharoth. addar. usque ad bethoron superiorem. egrediunturque confinia in mare. Machmethat vero ad aquilonem respicit et circuit terminos contra orientem in thanathselo. et pertransit ab oriente ianoe. Descenditque de ianoe in atharoth et noaratha. et pervenit in iericho. Et egreditur ad iordanem de thaffua. pertransitque contra mare in valle arundineti. suntque egressus eius in mare salsissimum. Hec possessio tribus filiorum ephraim per familias suas. urbesque que separate sunt filiis ephraim in medio possessionis filiorum manasse. et ville earum. et non interfecerunt filii ephraim chananeum. Qui habitabat in gazer. habitavitque chananeus in medio effraim usque in diem hanc tributarius.

XVII

Cecidit autem sors tribui manasse. ipse est enim primogenitus ioseph. machir primogenito manasse patri galaad qui fuit vir pugnator. habuitque possessionem galaad et basan. et reliquis filiorum manasse iuxta familias suas. filiis abiezer. et filiis elech. et filiis esriel. et filiis sichem. et filiis epher. et filiis semida. Isti sunt filii manasse filii ioseph. mares per cognationes suas. Salphaad vero filio epher. filii galaad. filii machir. filii manasse. non erant filii sed sole filie. quarum ista sunt nomina. maala. et noa. egla. et melcha et thersa. Veneruntque in conspectu eleazari sacerdotis. et iosue filii nun et principum dicentes. Dominus precepit per manum moysi. ut daretur nobis possessio in medio in medio fratrum nostrorum. Deditque eis iuxta imperium domini possessionem in medio fratrum patris earum. Et ceciderunt funiculi manasse x. absque terra galaad et basan transiordanem. Filie autem manasse possederunt hereditatem in medio filiorum eius. Terra autem galaad cecidit in sortem filiorum manasse qui reliqui erant. Fuitque terminus manasse ab aser machmathath que respicit sichem et egreditur ad dexteram iuxta habitatores fontis taffue. Et in sortem manasse ceciderat terra taffue. que est iuxta terminos filiorum ephraim. Descenditque terminus vallis harundineti meridie torrentis civitatem ephraim que in medio sunt urbium manasse. Terminus manasse ab aquilone torrentis. et exitus eius iuxta ad mare ita ut ab austro sit possessio effraim. et ab aquilone manasse. et utramque claudat mare. et coniungantur sibi in tribu aser ab aquilone. et in tribu ysachar ab oriente. Fuitque hereditas manasse in ysachar. et in aser. bethsan et viculi eius. et ieblaam cum villis suis et habitatores dor cum oppidis suis. Habitatores quoque hendor cum viculis suis. similiter et habitatores thenach cum viculis suis. et habitatores mageddo cum viculis suis. et tercia pars nephoth. nec potuerunt filii manasse has subvertere civitates. sed cepit chananeus habitare in terra sua. Postquam autem convaluerunt filii israel. subiecerunt chananeos. et fecerunt sibi tributarios nec interfecerunt eos. Locutique sunt filii ioseph ad iosue atque dixerunt. Quare dedisti possessionem sortis et funiculi unius cum sim multitudinis et benedixerit dominus? Ad quos iosue ait. Si populus multus es. ascende in silvam et succide tibi spacia in terra pherezei et raphaim. quia tibi angusta est tibi possessio montis effraim. Cui responderunt filii ioseph. Non poterimus ad montana conscendere cum ferreis curribus utantur chananei qui habitant in terra campestri. in qua site sunt bethsan cum viculis suis. et iezrael. mediam possidens vallem. Dixitque iosue ad domum ioseph ephraim et manasse. Populus multus es et magne fortitudinis non habebis sortem unam et transibis ad montem. et succides tibi atque purgabis ad habitandum spacia. et poteris ultra procedere. cum subverteris chananeum quem dicis ferreos habere currus et esse fortissimum.

XVIII

Congregati sunt omnes filii israel in sylo. ibique fixerunt tabernaculum testimonii. et fuit eis terra subiecta. Remanserant autem filiorum israel VII. tribus que necdum acceperant possessiones suas. Ad quos iosue ait. Usquequo marcetis ignavia. et non intratis ad possidendam terram quam dominus deus patrum vestrorum dedit vobis. Eligite de singulis de singulis tribubus ternos viros ut mittam eos et pergant. atque circueant terram. et describant eam iuxta numerum multitudinis uniuscuiusque referantque ad me quod descripserint. Dividite vobis terram in septem partes. Iudas sit in terminis suis ab australi plaga. et domus ioseph ab aquilone. Mediam inter eos terram septem partes describite. et huc venietis ad me. ut coram domino deo vestro mittam vobis hic sortem. quia non est inter vos pars levitarum sed sacerdotium domini est eorum hereditas. Gad autem et ruben et dimidia tribus manasse iam acceperant possessiones suas trans iordanem ad orientalem plagam quas dedit eis moyses famulus

domini. Cumque surrexissent viri ut pergerent
ad describendam terram precepit eis iosue dicens.
Circuite terram et describite eam ac revertimi-
ni ad me. ut hic coram domino deo in sylo mit-
tam vobis sortem. Itaque perrexerunt et lustran-
tes eam septem partes diviserunt scribentes
in volumine. Reversique sunt ad iosue in castra sy-
lo. Qui misit sortes coram domino in sylo. divisitque
terram filiis israel in septem partes. Et ascendit
sors a p sors prima filiorum beniamin per familias suas
ut possiderent terram inter filios iuda et filios
ioseph. Fuitque terminus eorum contra aquilonem ad
iordanem. pergens iuxta latus iericho septentrionalis
plage et inde contra occidentem ad montana as-
cendens. et perveniens ad solitudinem bethaven. atque
pertransiens iuxta luzam ad meridiem: ipsa est be-
thel: descenditque in atharoth addar in montem
que est ad meridiem bethoron inferioris et in-
clinatur circuiens contra mare. a meridie
montis qui respicit bethoron contra affricum:
Suntque exitus eius in cariathbaal que vo-
catur cariathiarim urbem filiorum iuda. Hec
est plaga contra mare et occidentem. A meridie autem ex
parte cariathiarim egreditur terminus contra
mare et pervenit usque ad fontem aquarum nep-
thoa. descenditque in partem montis que respicit
vallem filiorum ennon. et est contra septentrionalem
plagam in extrema parte vallis raphaim
descenditque gehennom. id est vallem ennom iu-
xta latus iebusei ad austrum. et pervenit ad fon-
tem rogel transiens ad aquilonem et egrediens
ad ensemes id est fontem solis. et pertransit usque ad
tumulos qui sunt e regione ascensus adom-
mim. descenditque ad abenboen id est lapidem
boen filii ruben. et pertransit ex latere aquilo-
nis ad campestria. descenditque in planitiem. pre-
greditur contra aquilonem bethagla. suntque
exitus eius contra linguam maris salsissimi
ab aquilone in finem iordanis ad australem pl-
agam qui est terminus illius ab oriente. Hec
est possessio filiorum beniamin per terminos suos in
circuitu et per familias singulas. Fueruntque ci-
vitates eius iericho. et bethagla. et vallis casis
betharaba. et samaraim. et bethel. et avim. et af-
fara. et ofra. villa hemona. et ofni. et gabee.
civitates duodecim et ville earum. Gabaon. et ra-
ma. et beroth. et mesphe. caphira. et ammosa. et
recem. iarephel. et tharela. et sela. et eleph
et iebus. que est ierusalem. gabaath. et cariath.
civitates quatuordecim et ville earum. Fiunt co-
civitates .xx. sex. Hec est possessio filiorum ben-
XIX iamin: iuxta familias suas. Et egressa est
2a sors secunda filiorum symeon per cognationes suas.
fuitque hereditas eorum in medio possessionis filiorum iuda
bersabee. et sabee. et molada. et asersual. ba-
la. et asem. et betholath. et bethurlarma. et
sicelech. et beth marchaboth. et aser susa. et
bethlebaoth et sarohen. Civitates tredecim
et ville earum. Omnes viculi per circuitum ur-
bium istarum usque ad baalathbeer ramath contra au-

stralem plagam. Hec est hereditas filiorum syme-
on iuxta cognationes suas. in funiculo et possessione
filiorum iuda quia maior erat. et ideo possederunt fi-
lii symeon iuxta cognationes eorum in medio here- 3a
ditatis eorum. Cecidit quoque sors tertia filiorum
zabulon per cognationes suas. et factus est terminus
possessionis eorum usque sarith. Ascenditque a ma-
ri et medala. ac pervenit in debbaseth. usque ad
torrentem qui est contra iecnnam. et rever-
titur de sarith contra orientem in fines ce-
seleth. thabor. et egreditur ad daberath. Ascen-
ditque contra iafie et inde pertransit ad orientem plagam
gethefer. et thacasim. et egreditur in remmon
amthar. et noa. et circuit aquilonem. et nath-
on. suntque egressus eius vallis nephtahel. et
cateth. et neabal. et semron. et iedala. et beth-
leem. civitates duodecim et ville earum. Hec
est hereditas tribus filiorum zabulon per cognatio-
nes suas: urbes et viculi earum. Ysachar egres- 4ta
sa est sors quarta per cognationes suas. fuitque eius
hereditas iezrahel. et casaloth. et sunem. et afa-
raim. et seon. et anaarath. et rabboth. et cesi-
on. abes. et rameth. et engannim. et enadda
et bethsafes. et pervenit terminus eius usque thabor
et sesima. et bethsames. Eruntque exitus eius
iordanis. civitates sedecim et ville earum.
Hec est possessio filiorum ysachar per cognatio-
nes suas urbes et viculi earum. Cecidit sors 5ta
quinta tribui filiorum aser per cognationes suas:
fuitque terminus eorum elchath et oli. et bethen.
et axaf. elmelech. et amaad et messal. et perve-
nit usque ad carmelum maris. et sior. laban-
ath. ac revertitur contra orientem beth-
dagon. et pertransit usque ad zabulon et vallem
nephtahel contra aquilonem in bethemech.
et nehiel. egrediturque ad levam chabul. et acb-
ran. et roob. et amon. et chana. usque ad sydonem
magnam. revertiturque in orma. usque ad civita-
tem munitissimam. tyrum. et usque osa. eruntque
exitus eius in mare de funiculo acziba. et amma
et afec. et roob. civitates viginti due et ville
earum. Hec est possessio filiorum aser per cognatio- 6ta
nes suas urbes et viculi earum. Filiorum nepthalim sex-
ta pars cecidit per familias suas: et cepit terminus
de heleph. et elon. et saananim et adami que est
neceb. et iebnahel. usque lecum: et egressus eorum us-
que ad iordanem. Revertiturque terminus contra occiden-
tem in aznothtabor. atque inde egreditur in
ucuca. et pertransit zabulon usque meridiem et in
aser contra occidentem. et in iuda ad iordanem
contra ortum solis. civitates munitissime. et
seddim ser. et amathe. et reccath. et chenereth. et
edema. et arama. asor. et cedes. et edrai. enasor. et
ieron. magdalel. horem. et bethanath. et beth-
sames civitates decem et novem et ville earum.
Hec est possessio tribus filiorum nepthalim per cogna-
tiones suas: urbes et viculi earum. Tribui fi- 7ma
liorum dan. per familias suas egressa est sors septi-
ma. et fuit terminus possessionis eius saraa
et esthaol. et hirsemes. id est civitas solis: se-

Salebim et aialon et iethela, helon et themna
et accaron, heltecen et gebton et baalath, iuth
et bane et barach et gethremmon, atque hiercon cum
termino suo qui respicit ioppen, et ipso fine con-
cluditur. Ascenderuntque filii dan et pugnave-
runt contra lesem, ceperuntque eam et percusserunt
in ore gladii, et possederunt et habitaverunt
in ea, vocantes nomen eius lesem dan, ex nomine
dan patris sui. Hec est possessio tribus filiorum dan
per cognationes suas, urbes et viculi earum. Cumque
complesset terram sorte dividere singulis per tribus
suas, dederunt filii israel possessionem iosue filio
nun in medio sui, iuxta preceptum domini, urbem
quam postulavit, thamnathsaraa in monte
in monte ephraim, et edificavit civitatem
habitavitque in ea. Hee sunt possessiones quas
sorte diviserunt eleazar sacerdos et iosue filius
nun et principes familiarum ac tribuum filiorum
israel in silo coram domino ad hostium tabernaculi
testimonii partitique sunt terram.

XX

Et lo-
cutus est dominus ad iosue dicens: Loquere filiis israel
et dic eis: Separate urbes fugitivorum de quibus
locutus sum ad vos per manum moysi, ut confu-
giat ad eas qui occiderit animam nesciens, et possit
evadere iram proximi qui ultor est sanguinis. Cum ad unam
harum confugerit civitatum, stabit ante portam
civitatis et loquetur senioribus urbis illius ea que se
comprobent innocentem, sicque suscipient eum et da-
bunt ei locum ad habitandum. Cumque ultor sangui-
nis eum fuerit persecutus, non tradent eum in manus
eius, quia ignorans percussit proximum eius, nec ante
biduum vel triduum eius probatur inimicus. Et habi-
tabit in civitate illa donec stet ante iudicium
causam reddens facti sui, et moriatur qui miserit eo
tempore sacerdos magnus qui fuerit in illo tempore.
Tunc revertetur homicida et ingredietur civitatem
et domum suam de qua fugerat. Decreveruntque
cedes. Decreveruntque cedes in galileam montis
neptalim, et sichem in monte ephraim, et
cariatharbe ipsa est chebron in monte iuda. Trans
iordanem contra orientalem plagam iericho
statuerunt bosor, que sita est in campestribus so-
litudine de tribu ruben, et ramoth galaad
de tribu gad, et gaulon in basan de tribu ma-
nasse. Hee civitates constitute sunt cunctis
filiis israel et advenis qui habitabant inter eos, ut
fugeret ad eas qui animam nesciens percussisset, et non mo-
reretur in manu proximi effusum sanguinem vindi-
care cupientis, donec staret ante populum expositurus
causam suam.

De levitis possessionibus

XXI

Accesseruntque principes familiarum le-
vi ad eleazar sacerdotem et iosue filium nun et ad
duces cognationum per singulas tribus israel filiorum
levi, locutique sunt ad eos in silo in terra chanaan atque
dixerunt: Dominus precepit per manum moysi ut da-
rentur nobis urbes ad habitandum et subur-
bana earum ad alenda iumenta. Dederuntque filii
israel de possessionibus suis iuxta imperium domini civita-
tes et suburbana earum. Egressaque sors in familiam
caath filiorum aaron sacerdotis de tribubus iu-
da et symeon et beniamin civitates tredecim. Et reliquis filiorum caath id est levitis qui
super fuerant de tribubus ephraim et dan et dimidia
tribu manasse, civitates decem. Porro filiis gerson
egressa est sors ut acciperent de tribubus ysachar et aser et
neptalim dimidiaque tribu manasse in basan
civitates numero tredecim. Et filiis merari per cog-
nationes suas de tribubus ruben et gad et zabulon,
urbes xii. Dederuntque filii israel levitis civitates
et suburbana earum, sicut precepit dominus per manum
moysi, singulis sorte tribuentes. De tribubus filio-
rum iuda et symeon dedit iosue civitates quarum is-
ta sunt nomina filiis aaron per familias caath levitici
generis. Prima enim sors illis egressa est: cariathar-
be patris enach, que vocatur chebron in monte iuda
et suburbana eius per circuitum. Agros vero et villas eius
dederat chaleb filio iephone ad possidendum. De-
dit ergo aaron filiis sacerdotis chebron confugii
civitatem ac suburbana eius et lebnam cum
suburbanis suis, et iether et esthemon et he-
lon, dabir et ahin et ietham et bethsames
cum suburbanis suis, civitates novem de tri-
bubus ut dictum est duabus. De tribu autem filiorum
beniamin gabaon et gabaee et anathot et al-
mon cum suburbanis suis civitates quatuor.
Omnesque simul civitates filiorum aaron sacerdo-
tis tredecim cum suburbanis suis. Reliquis
vero per familias suas filiis caath levitici
generis, hec est data possessio. De tribu ephraim ur-
bes confugii sichem cum suburbanis suis in mon-
te ephraim et gazer et cepsaim et bethoron cum
suburbanis suis, civitates quatuor. De tribu quoque
dan eltheco et gebethon et aialon et gethre-
mmon cum suburbanis suis civitates due.
Omnes civitates et suburbana earum data sunt filiis
caath in inferioris gradus. Filiis quoque ger-
son levitici generis dedit de dimidia tribu ma-
nasse confugii civitatem gaulon in basan et
bosram civitates duas cum suburbanis suis.
Porro de tribu ysachar cesion et daberath
et iaramoth et engannim cum suburbanis
suis civitates quatuor. De tribu autem aser
masal et abdon et elchath et roob cum subur-
banis suis civitates quatuor. De tribu quoque
neptalim civitates confugii cedes in galilea
et amothdor et charthan cum suburbanis su-
is civitates tres. Omnes urbes familiarum
gerson tredecim cum suburbanis suis. Filiis
merari levitis inferioris gradus per familias
suas data est de tribu zabulon iecheman et carthe
et damna et naalol, civitates quatuor cum sub-
urbanis suis. De tribu ruben ultra iordanem
contra iericho civitates refugii bosor in solitu-
dine misor et iaser et gethson et mephaa civi-
tates quatuor cum suburbanis suis. Et de tri-
bu gad civitates confugii ramoth in galaad
et manaim et esebon et iazer, civitates quatuor
cum suburbanis suis. Omnes urbes filiorum
merari per familias et cognationes suas duode-
cim. Itaque universe civitates levitarum in me-
dio possessionis filiorum israel fuerunt quadra-
ginta et octo cum suburbanis suis. Singule

ut de monte que fecit Iosue de ruben et gad
et de dimidia tribu manasse

per familias distribute. Dedit que dominus israhel omnem
terram quam traditurum se patribus eorum iurave-
rat et possederunt illam atque habitaverunt in
ea. Data est ab eo pax omnes per circuitum nationes.
nullusque eis hostium resistere ausus est sed cunc-
ti in eorum dicionem redacti sunt. Ne unum qui-
dem verbum inritum fuit quod eis praedi-
cturum se esse pollicitus erat irritum fuit: sed rebus
XXII
omnia expleta sunt. Eodem tempore vocavit
Iosue rubenitas et gadditas et dimidiam tribum
manasse. Dixitque ad eos. Fecistis omnia que praecepit vo-
bis moyses famulus domini: mihi quoque in omnibus
obedistis. nec reliquistis fratres vestros longo tempo-
re: usque in praesentem diem. custodientes imperium domini dei
vestri. Quia igitur dedit dominus deus vester fratribus vestris
quietem et pacem sicut pollicitus est: revertimini
et ite in tabernacula vestra et in terram possessionis quam tra-
didit vobis moyses famulus domini trans iordanem.
ita dumtaxat ut custodiatis attente et opere com-
pleatis. mandatum et legem quam praecepit vobis mo-
yses servus domini. ut diligatis dominum deum vestrum et am-
buletis in omnibus viis eius. et observetis man-
data illius. adhereatisque ei. ac serviatis ei in omni
corde et in omni anima vestra. Benedixitque eis Iosue
et dimisit eos: qui reversi sunt in tabernacula
sua. Tribui autem manasse mediae possessionem
moyses dederat in basan et ideo mediae que super-
fuit dedit Iosue sortem inter ceteros fratres suos trans ior-
danem ad occidentalem eius plagam. Cumque di-
mitteret eos in tabernacula sua. benedixit illis:
dixit ad eos. In multa substantia atque divitiis reverti-
mini ad sedes vestras. cum argento et auro. ere. ac fer-
ro. et veste multiplici. Dividite praedam hostium
cum fratribus vestris. Reversique sunt et abierunt filii ru-
ben et filii gad et dimidia tribus manasse. a fi-
liis israhel de sylo que sita est in chanaan. ut in-
trarent galaad terram possessionis sue. quam opti-
nuerant iuxta imperium domini in manu moysi. Cumque
venissent ad tumulos iordanis in terram chana-
an. edificaverunt iuxta iordanem altare infinite
magnitudinis. Quod cum audissent filii israhel et
ad eos certi nuntii detulissent edificasse filios
ruben et gad et dimidiae tribus manasse altare in
terra chanaan super iordanis tumulos: contra filios
israhel. convenerunt omnes in sylo. ut ascenderent
et dimicarent contra eos. Et miserunt ad il-
los in terram galaad finees filium eleazari sa-
cerdotem. et decem principes cum eo singulos de sin-
gulis tribubus. Qui venerunt ad filios ruben et
gad. et dimidiam tribum manasse in terra galaad.
Dixeruntque ad eos. Haec mandat omnis populus
domini. Que est ista transgressio? Cur reliquistis
dominum deum israhel. edificantes altare sacrilegum
et a cultu illius recedentes? An parum vobis est
peccasse in beelphegor. et usque in praesentem diem macu-
la huius sceleris in nobis permanet. multique de populo cor-
ruerunt et vos hodie reliquistis dominum? et cras universus
israhel eius ira desaeviet? Quod si putatis inmun-
dam esse terram possessionis vestre. transite ad terram in qua
tabernaculum domini est. et habitate inter nos: tantum

ut a domino et a nostro consortio non recedatis. edifica-
to altari praeter altare domini dei nostri. Nonne achar
filius zare praeteriit mandatum domini. et super omnem
populum israhel ira dei incubuit? Et ille erat unus homo
atque utinam solus periisset in scelere suo. Responderunt
filii ruben et gad et dimidia tribus manasse princi-
pibus legationis israhel. Fortissimus dominus deus ipse
novit. et simul israhel intelliget. Si praevaricationis
animo hoc altare construximus. non custodiat nos
sed puniat in praesenti. Et si ea mente fecimus ut holo-
causta et sacrificium et pacificas victimas super eo
inponeremus: ipse querat et iudicet. Et non ea ma-
gis cogitatione atque tractatu ut diceremus. Cras
dicent filii vestri filiis nostris. Quid vobis et domino deo
israhel? Terminum posuit dominus inter nos et vos
o filii ruben et filii gad: iordanem fluvium. et
idcirco. partem non habetis in domino. Et per hanc occa-
sionem. avertent filii vestri filios nostros a timore
domini. Putavimus itaque melius et diximus. Extrua-
mus altare. non in holocausta. neque ad victimas
offerendas sed in testimonium inter nos et vos. et sobo-
lem nostram. vestramque progeniem. ut serviamus do-
mino et iuris nostri sit offerre holocausta. et vic-
timas. et pacificas hostias. Et nequaquam dicant
cras filii vestri filiis nostris. Non est vobis pars in domino.
Quod si voluerint dicere. respondebunt eis. Ecce
altare domini quod fecerunt patres nostri non in holocausta. neque
in sacrificium: sed in testimonium nostrum ac vestrum. Absit a nobis hoc scelus ut rece-
damus a domino. et eius vestigia relinquamus. extructo
altari ad holocausta. et sacrificia et victimas
offerendas. praeter altare domini dei nostri quod ex-
tructum est ante tabernaculum eius. Quibus auditis
finees sacerdos. et principes legationis israhel. qui erant
cum eo placati sunt et verba filiorum ruben et
gad. et dimidie tribus manasse libentissime susce-
perunt. Dixitque finees filius eleazari sacerdos ad
eos. Nunc scimus quod nobiscum sit deus. quia alie-
ni estis a praevaricatione hac. et liberastis filios israhel de
manu domini. Reversusque est cum principibus a filiis ru-
ben et gad de terra galaad finium chanaan ad
filios israhel et retulit eis. placuitque sermo cunc-
tis audientibus. Et laudaverunt deum filii israhel et ne-
quaquam ultra dixerunt ut ascenderent contra eos atque
pugnarent et delerent terram possessionis eorum. Voca-
veruntque filii ruben et filii gad altare quod ex-
truxerant. testimonium nostrum: quod dominus ipse sit
deus. Evoluto autem multo tempore postquam
XXII
pacem dominus dederat israheli. subiectis in gyro
universis nationibus. et Iosue iam longevo et per-
senilis etatis. vocavit Iosue omnem israhel. et ma-
iores natu. et principes ac iudices et magistros.
dixitque ad eos. Ego senui et progressioris etatis
sum: vosque cernitis omnia que fecerit dominus deus vester
cunctis per circuitum nationibus quomodo pro vobis ipse pu-
gnaverit pro vobis. Et nunc quia sorte divisit
vobis omnem terram ab oriente parte iordanis usque
ad mare magnum. multeque adhuc supersunt
nationes. dominus deus vester disperdet eas. et auferet a fa-
cie vestra. et possidebitis terram sicut vobis pollicitus

c vni e vobis psequet hostiu mille

est. Tantum confortamini, et estote solliciti, ut cus-
todiatis cuncta que scripta sunt in volumine legis
moysi: et non declinetis ab eis nec ad dexteram nec ad
sinistram, ne postquam intraveritis ad gentes que in-
ter vos future sunt, iuretis in nomine deorum
earum, et serviatis eis et adoretis illos. Sed adhe-
retis domino deo vestro: quod fecistis usque in hunc diem. Et
tunc auferet dominus in conspectu vestro gentes magnas
et robustissimas: et nullus vobis resistere poterit. Unus
e vobis persequetur hostium mille viros: quia dominus deus vester
pro vobis ipse pugnabit sicut pollicitus est. Hoc tantum di-
ligentissime premonete, ut diligatis dominum deum vestrum
deum. Quod si volueritis gentium harum que
inter vos habitant erroribus adherere, et cum eis
miscere connubia, atque amicicias copulare: iam
nunc scitote quod dominus deus vester non eas dele-
at ante faciem vestram, sed sint vobis in foveam,
ac laqueum, et offendiculum ex latere vestro, et sudes in
oculis vestris: donec vos auferat atque disperdat de ter-
ra hac optima quam tradidit vobis. En ego ingre-
dior hodie viam universe terre: et toto animo cognos-
cetis quod de omnibus verbis que se dominus prestiturum
vobis esse pollicitus est, unum non preterierit in cassum. Si-
cut ergo implevit opere quod promisit, et prospera cuncta ve-
nerunt: sic adducet super vos quicquid malorum commi-
natus est, donec vos auferat atque disperdat de terra
hac optima quam tradidit vobis: eo quod preter-
ieritis pactum domini dei vestri quod pepigit vobiscum,
et servieritis diis alienis, et adoraveritis eos. Cito
atque velociter consurget in vos furor domini, et auferem-
ini de terra hac optima quam tradidit vobis. Con-
gregavit

XXIIII

Congregavitque iosue omnes tribus israel in sychem:
et vocavit maiores natu, ac principes, iudices
et magistros. Steteruntque in conspectu domini: et ad populum
sic locutus est. Hec dicit dominus deus israel. Trans
flumen habitaverunt patres vestri ab initio, thare pater
abraham et nachor: servieruntque diis alienis. Tu-
li ergo patrem vestrum abraham de mesopotamie finibus:
et adduxi eum in terram chanaan. Multiplicavique
semen eius, et dedi ei ysaac: illique rursum dedi iacob et
esau. E quibus esau dedi montem seyr ad possidendum.
Iacob vero et filii eius descenderunt in egyptum.
Misique moysen et aaron, et percussi egyptum multis
signis atque portentis: eduxique vos et patres vestros de egy-
pto et venistis ad mare. persecutique sunt egyptii pa-
tres vestros cum curribus et equitatu usque ad ma-
re rubrum. Clamaverunt autem ad dominum filii is-
rael qui posuit tenebras inter vos et egyp-
tios: et adduxit super eos mare, et operuit illos. Viderunt
oculi vestri cuncta que in egypto fecerim: et habitastis
in solitudine multo tempore: et introduxi vos
ad terram amorrei qui habitabat trans iordanem. Cum-
que pugnarent contra vos tradidi eos in manus ves-
tras: et possedistis terram eorum atque interfecistis illos.
Surrexit autem balach filius sephor rex moab, et pug-
navit contra israelem. Misitque et vocavit balaam
filium beor, ut malediceret vobis. Et ego nolui
audire eum, sed e contrario per illum benedixi vobis:
et liberavi vos de manu eius. Transistisque iordanem:
et venistis ad iericho. Pugnaveruntque contra vos viri ci-
vitatis eius amorreus, et pherezeus, et chananeus,
et etheus, et gergeseus, et eveus, et iebuseus: et tradidi
illos in manus vestras. Misique ante vos crabrones: et e-
ieci eos de locis suis: duos reges amorreorum non
in gladio et in arcu tuo. Dedique vobis terram in qua
non laborastis, et urbes quas non edificastis ut ha-
bitaretis in eis: vineas et oliveta que non plantastis.
Nunc ergo timete dominum et servite ei perfecto corde
atque verissimo: et auferte deos quibus servierunt pa-
tres vestri in mesopotamia et in egypto, ac servite do-
mino. Sin autem malum vobis videtur ut domino ser-
viatis, optio vobis datur. Eligite hodie quod placet,
cui servire potissimum debeatis. utrum diis quibus
servierunt patres vestri in mesopotamia, an diis a-
morreorum in quorum terra habitatis. Ego autem et
domus mea: serviemus domino. Responditque populus et
ait. Absit a nobis ut relinquamus dominum et ser-
viamus diis alienis. Dominus deus noster ipse e-
duxit nos de terra egypti de domo servitutis: fecitque
videntibus nobis signa ingentia, et custodivit nos
in omni via per quam ambulavimus, et in cunctis
populis per quos transivimus. Et eiecit universas gen-
tes amorreum habitatorem terre quam nos in-
travimus. Serviemus igitur domino, quia ipse est deus noster.
Dixitque iosue ad populum. Non poteritis servire domino.
Deus enim sanctus et fortis emulator est: nec ignoscet sce-
leribus vestris atque peccatis. Si dimiseritis dominum
et servieritis diis alienis: convertet se, et affliget vos,
atque subvertet postquam vobis prestiterit bona. Dixitque populus
ad iosue. Nequaquam ita ut loqueris erit: sed domino
serviemus. Et iosue ad populum. Testes inquit vos estis
quia ipsi elegeritis vobis dominum ut serviatis ei. Responderuntque,
testes. Nunc ergo ait, auferte deos alienos de medio
vestrum, et inclinate corda vestra ad dominum deum israel. Dix-
itque populus ad iosue. Domino deo nostro serviemus: et obedien-
tes erimus preceptis eius. Percussit ergo iosue
in die illo fedus, et proposuit populo precepta atque iudi-
cia in sychem. Scripsit quoque omnia verba hec in vo-
lumine legis domini: et tulit lapidem pergrandem:
posuitque eum subter quercum que erat in sanctuario
domini. et dixit ad omnem populum. En lapis iste erit
vobis in testimonium quod audierit omnia verba domini que
locutus est vobis: ne forte postea negare velitis
et mentiri domino deo vestro. Dimisitque populum singulos
in possessionem suam. Et post hec mortuus est iosue
filius nun servus domini, centum decem annorum.
Sepelieruntque eum in finibus possessionis sue in thamna-
thsare, que sita est in monte ephraim a septentrio-
nali parte montis gaas. Servivitque israel domino cunc-
tis diebus iosue, et seniorum qui longo vixerunt tempore
post iosue, et qui noverant omnia opera domini que fe-
cerat in israel. Ossa quoque ioseph que tulerant
filii israel de egypto sepelierunt in sychem in par-
te agri quem emerat iacob a filiis emor patris sychem
centum novellis ovibus: et fuit in possessionem io-
seph. Eleazar quoque filius aaron
mortuus est: et sepelierunt eum in gaba-
ath phinees filii eius, que data est ei
in monte ephraim.

Post mortem iosue consuluerunt filii

Judas ascendet

israhel dominum dicentes. Quis ascendet ante nos contra chananeum et erit dux belli? Dixitque dominus. Judas ascendet. Ecce tradidi terram in manus eius. Et ait iudas symeoni fratri suo. Ascende mecum in sortem meam et pugna contra chananeum: ut et ego pergam in sorte tua tecum. Et abiit cum eo symeon. Ascenditque iudas et tradidit dominus chananeum ac pherezeum in manus eorum et percusserunt in bezech decem milia virorum. Inveneruntque adonibezech in bezech et pugnaverunt contra eum et percusserunt chananeum et pherezeum. Fugit autem adonibezec quem secuti comprehenderunt cesis summitatibus manuum eius et pedum. Dixitque adonibezec. Septuaginta reges amputatis manuum ac pedum summitatibus colligebant sub mensa mea ciborum reliquias. Sicut feci ita reddidit michi dominus. Adduxeruntque eum in ierusalem et ibi mortuus est. Oppugnantes ergo filii iuda ierusalem ceperunt eam et percusserunt in ore gladii tradentes cunctam incendio civitatem. Et postea descendentes pugnaverunt contra chananeum qui habitabat in chebron cuius nomen fuit antiquitus cariatharbe percussitque sisai et hayman et tholmai. Atque inde profectus abiit ad habitatores dabir cuius nomen vetus erat cariathsepher id est civitas litterarum. Dixitque chaleb. Qui percusserit cariathsepher et vastaverit eam dabo ei axam filiam filiam meam uxorem. Cumque cepisset eam othoniel filius cenez frater chaleb minor dedit ei filiam suam uxorem. Quam pergentem in itinere monuit vir suus ut peteret a patre suo agrum. Que cum suspirasset sedens in asino dixit ei chaleb. Quid habes? At illa respondit. Da michi benedictionem. Quia terram arentem dedisti michi da et irriguam aquis. Dedit ergo ei chaleb irriguum superius et irriguum inferius. Filii autem cinei cognati moysi ascenderunt de civitate palmarum cum filiis iuda in desertum sortis eius quod est ad meridiem arad et habitaverunt cum eo. Abiit autem iudas cum symeone fratre suo et percusserunt simul chananeum qui habitabat in sephat et interfecerunt eum. Vocatumque est nomen urbis orma id est anathema. Cepitque iudas gazam cum finibus suis et ascalonem atque accaron cum terminis suis. Fuitque dominus cum iuda et montana possedit. Nec potuit delere habitatores vallis quia falcatis curribus abundabant. Dederuntque caleb chebron sicut dixerat moyses qui delevit ex ea tres filios enach. Iebuseum autem habitatorem ierusalem non deleverunt filii beniamin. Habitavitque iebuseus cum filiis beniamin in ierusalem usque in presentem diem. Domus quoque ioseph ascendit in bethel fuitque dominus cum eis. Nam cum obsiderent urbem que prius vocabatur luza viderunt hominem egredientem de civitate. Dixeruntque ad eum. Ostende nobis introitum civitatis et faciemus tecum misericordiam. Qui cum ostendisset eis percusserunt urbem in ore gladii. Hominem autem illum et omnem cognationem eius dimiserunt. Qui dimissus abiit in terram hethim et edificavit ibi civitatem vocavitque eam luzam que ita appellatur usque in presentem diem. Manasses quoque non delevit bethsan et thanach cum viculis suis et habitatores dor et ieblaam et mageddo cum viculis suis. Cepitque chananeus habitare cum eis. Postquam autem confortatus est israhel fecit eos tributarios et delere noluit. Ephraim etiam non interfecit chananeum qui habitabat in gazer sed habitavit cum eo. Zabulon non delevit habitatores cethron et naalon sed habitavit chananeus in medio eius factusque est ei tributarius. Aser quoque non delevit habitatores accho et sidonis alab et achazib et helba et aphec et roob. Habitavitque in medio chananei habitatoris illius terre nec interfecit eum. Neptalim quoque non delevit habitatores bethsames et bethanath et habitavit inter chananeum habitatorem terre fueruntque ei bethsamite et bethanite tributarii. Artavitque amorreus filios dan in monte nec dedit eis locum ut ad planiora descenderent. Habitavitque in monte hares quod interpretatur testaceo in haialon et salabim. Et aggravata est manus domus ioseph in amorreum factusque est ei tributarius. Fuit autem terminus amorrei ab ascensu scorpionis petra et superiora loca.

II Ascenditque angelus domini de galgala ad locum flentium et ait. Eduxi vos de egypto et introduxi in terram pro qua iuravi patribus vestris et pollicitus sum ut non facerem irritum pactum meum vobiscum in sempiternum. Ita dumtaxat ut non feriretis fedus cum habitatoribus terre huius et aras eorum subverteretis. Et noluistis audire vocem meam. Cur hoc fecistis? Quam ob rem nolui delere eos a facie vestra ut habeatis hostes et dii eorum sint vobis in ruinam. Cumque loqueretur angelus domini hec ad omnes filios israhel elevaverunt vocem suam et fleverunt et vocatum est nomen loci illius flentium sive lacrimarum. Immolaveruntque ibi hostias domino. Dimisit ergo iosue populum et abierunt filii israhel unusquisque in possessionem suam ut obtinerent eam. Servieruntque domino cunctis diebus eius et seniorum qui longo post eum vixerunt tempore et noverant omnia opera domini que fecerat cum israhel. Mortuus est autem iosue filius nun famulus domini centum et decem annorum et sepelierunt eum in finibus possessionis sue in thamnathsare in monte ephraim a septentrionali plaga montis gaas. Omnisque illa generatio congregata est ad patres suos et surrexerunt alii qui non noverant dominum et opera que fecerat cum israhel. Feceruntque filii israhel malum in conspectu domini et servierunt baalim ac dimiserunt dominum deum patrum suorum qui eduxerat eos de terra egypti et secuti sunt deos alienos deos quoque populorum qui habitabant in circuitu eorum et adoraverunt eos et ad iracundiam concitaverunt dominum dimittentes eum. Qui ceperunt eos et vendiderunt hostibus qui habitabant per gyrum nec potuerunt resistere adversariis suis. Sed quocumque pergere voluissent manus domini erat super eos sicut locutus est et iuravit eis et vehementer afflicti sunt. Suscita

Judas

lxx reges

anathema

Angelus domini

Angelus domini

mortuus est iosue

iustique dominus iudices qui liberarent eos de vastantium manibus. Sed nec illos audire voluerunt fornicantes cum diis alienis et adorantes eos. Cito deseruerunt viam per quam ingressi fuerant patres eorum: et audientes mandata domini omnia fecere contraria. Cumque dominus iudices suscitaret in diebus eorum: flectebatur misericordia et audiebat afflictorum gemitus, et liberabat eos de caede vastantium. Postquam autem mortuus esset iudex revertebantur et multo maiora faciebant quam fecerant patres eorum sequentes deos alienos et servientes eis et adorantes illos. Non dimiserunt adinventiones suas et viam durissimam per quam ambulare consueverunt. Iratusque est furor domini in Israhel et ait. Quia irritum fecit gens ista pactum meum quod pepigeram cum patribus eorum, et vocem meam audire contempsit: et ego non delebo gentes quas dimisit Iosue et mortuus est, ut in ipsis experiar Israhel utrum custodiant viam domini et ambulent in ea sicut custodierunt patres eorum an non. Dimisit ergo dominus omnes has nationes et cito subvertere noluit nec tradidit in manus Iosue.

III

Hae sunt gentes quas dominus dereliquit ut erudiret in eis Israhelem et omnes qui non noverant bella chananeorum ut postea discerent filii eorum certare cum hostibus et habere consuetudinem proeliandi. Quinque satrapas philistinorum omnemque chananeum et sydonium atque eveum qui habitabat in monte Libano de monte Baalhermon usque ad introitum Emath. Dimisitque eos ut in ipsis experiretur Israhel utrum audiret mandata domini quae praeceperat patribus eorum per manum Moysi an non. Itaque filii Israhel habitaverunt in medio chananei et hethei et amorrei et pherezei et evei et iebusei, et duxerunt uxores filias eorum, ipsique filias suas eorum filiis tradiderunt et diis eorum servierunt. Feceruntque malum in conspectu domini et obliti sunt dei sui servientes Baalim et Astaroth. Iratusque dominus contra Israhel tradidit eos in manus Chusan Rasathaim regis Mesopotamiae, servieruntque ei octo annis. Et clamaverunt ad dominum qui suscitavit eis salvatorem et liberavit eos,

othoniel

Othoniel videlicet filium Cenez fratrem Chaleb minorem. Fuitque in eo spiritus domini et iudicavit Israhel: egressusque est ad pugnam et tradidit dominus in manus eius Chusan Rasathaim regem Syriae et oppressit eum. Quievitque terra quadraginta annis, et mortuus est Othoniel filius Cenez. Addiderunt autem filii Israhel facere malum in conspectu domini. Qui confortavit adversum eos Eglon regem Moab quia fecerunt malum in conspectu eius. Et copulavit ei filios Ammon et Amalech, abiitque et percussit Israhel atque possedit urbem palmarum. Servieruntque filii Israhel Eglon regi Moab decem et octo annis. Et postea clamaverunt ad dominum. Qui suscitavit eis salvatorem vocabulo

aoth

Aoth filium Gera filii Gemini qui utraque manu utebatur pro dextera. Miseruntque filii Israhel per illum munera Eglon regi Moab. Qui fecit sibi gladium ancipitem habentem in medio capulum longitudinis palme manus, et accinctus est eo subter sagum in dextro femore. Obtulitque munera Eglon regi Moab. Qui fecit sibi gladium. Erat autem Eglon crassus nimis. Cumque obtulisset ei munera prosecutus est socios qui cum eo venerant, et reversus est de Galgalis ubi erant idola. Dixitque ad regem. Verbum secretum habeo ad te o rex. Et ille imperavit silentium. Egressisque omnibus qui circa eum erant ingressus est Aoth ad eum. Sedebat autem in aestivo cenaculo solus. Dixitque. Verbum dei habeo ad te. Qui statim surrexit de throno. Extenditque Aoth manum sinistram et tulit sicam de dextro femore suo, infixitque eam in ventrem eius tam valide ut capulus sequeretur ferrum in vulnere ac pinguissimo adipe stringeretur. Nec eduxit gladium, sed ita ut percusserat reliquit in corpore. Statimque per secreta naturae alvi stercora proruperunt. Aoth autem clausis diligentissime ostiis cenaculi et obfirmatis sera per posticum egressus est. Servique regis ingressi viderunt clausas fores cenaculi atque dixerunt. Forsitan purgat alvum in aestivo cenaculo. Expectantesque diu donec erubescerent, et videntes quod nullus aperiret tulerunt clavem, et aperientes invenerunt dominum suum iacentem in terra mortuum. Aoth autem dum illi turbarentur effugit, et pertransiit locum idolorum unde reversus fuerat. Venitque in Seirath. Et statim insonuit bucina in monte Ephraim. Descenderuntque cum eo filii Israhel ipso in fronte gradiente. Qui dixit ad eos. Sequimini me. Tradidit enim dominus inimicos nostros Moabitas in manus nostras. Descenderuntque post eum et occupaverunt vada Iordanis quae transmittunt in Moab, et non dimiserunt transire quemquam. Sed percusserunt Moabitas tempore illo circiter decem milia, omnes robustos et fortes viros. Nullus eorum evadere potuit. Humiliatusque est Moab die illo sub manu Israhel, et quievit terra octoginta annis. Post hunc fuit Samgar filius Anath qui percussit de Philisthim sescentos viros vomere et ipse, et ipse quoque defendit Israhel.

IIII

Addiderunt quoque filii Israhel facere malum in conspectu domini post mortem Aoth, et tradidit illos dominus in manus Iabin regis Chanaan qui regnavit in Asor. Habuitque ducem exercitus sui nomine Sisaram. Ipse autem habitabat in Aroseth gentium. Clamaveruntque filii Israhel ad dominum. Nongentos enim habebat falcatos currus, et per viginti annos vehementer oppresserat eos.

V

Erat autem Debbora prophetis uxor Lapidoth, quae iudicabat populum in illo tempore. Et sedebat sub palma quae nomine illius vocabatur inter Rama et Bethel in monte Ephraim. Ascendebantque ad eam filii Israhel in omne iudicium. Quae misit et vocavit Barach filium Abinoem de Cedes Nephthalim. Dixitque ad eum. Praecepit tibi dominus deus Israhel: vade et duc exercitum in montem Thabor, tollesque tecum decem milia pugnatorum de filiis Nephthalim et de filiis Zabulon. Ego autem adducam ad te in loco torrentis Cison Sisaram principem exercitus Iabin et currus eius atque omnem multitudinem, et tradam eos in manu tua. Dixitque ad eam Barach. Si venis mecum vadam. Si nolueris venire non pergam. Quae dixit ad eum. Ibo quidem tecum. Sed in hac vice tibi victoria non reputabitur, quia in manu mulieris tradetur Sisara. Surrexit itaque Debbora et perrexit cum

Barach vocatis Zabulon et Nepthalim ascendit cum decem milibus pugnatorum, habens Debboram in comitatu suo. Aber autem Cineus recesserat quondam a ceteris Cineis fratribus suis filiis Obab cognati Moysi, et tetenderat tabernacula usque ad vallem que vocatur Sennim, et erat iuxta Cedes. Nuntiatumque est Sysare quod ascendisset Barach filius Abinoem in montem Thabor: et congregavit nongentos falcatos currus, omnemque exercitum de Haroseth gentium ad torrentem Cyson. Dixitque Debbora ad Barach: Surge, hec est enim dies in qua tradidit Dominus Sisaram in manus tuas: en ipse est ductor tuus. Descendit itaque Barach de monte Thabor, et decem milia pugnatorum cum eo. Perterruitque Dominus Sisaram et omnes currus eius, universamque multitudinem in ore gladii ad conspectum Barach: in tantum ut Sisara de curru desiliens pedibus fugeret, et Barach persequeretur fugientes currus et exercitum usque ad Haroseth gentium, et omnis hostium multitudo usque ad internicionem caderet. Sisara autem fugiens pervenit ad tentorium Iahel uxoris Aber Cinei. Erat enim pax inter Iabin regem Asor, et domum Aber Cinei. Egressa igitur Iahel in occursum Sisare, dixit ad eum: Intra ad me domine mi: intra, ne timeas. Qui ingressus tabernaculum eius, et opertus ab ea pallio, dixit ad eam: Da mihi obsecro paululum aque, quia valde sitio. Que aperuit utrem lactis, et dedit ei bibere, et operuit illum. Dixitque Sisara ad eam: Sta ante ostium tabernaculi, et cum venerit aliquis interrogans te, et dicens: Numquid hic est aliquis? respondebis: Nullus est. Tulit itaque Iahel uxor Aber Cinei clavum tabernaculi, assumens pariter et malleum: et ingressa abscondite et cum silentio, posuit super tempus capitis eius clavum, percussumque malleo defixit in cerebrum usque ad terram: qui soporem morti socians defecit, et mortuus est. Et ecce Barach sequens Sisaram veniebat: egressaque Iahel in occursum eius, dixit ei: Veni, et ostendam tibi virum quem queris. Qui cum intrasset ad eam, vidit Sisaram iacentem mortuum, et clavum infixum in tempore eius. Humiliavit ergo Deus in die illo Iabin regem Chanaan coram filiis Israel: qui crescebant cotidie, et forti manu opprimebant Iabin regem Chanaan, donec delerent eum.

V. Cecineruntque Debbora et Barach filius Abinoem in die illo, dicentes: Qui sponte obtulistis de Israel animas vestras ad periculum, benedicite Domino. Audite reges, percipite auribus principes: ego sum, ego sum que Domino canam, psallam Domino Deo Israel. Domine cum exires de Seir, et transires per regionem Edom, terra mota est, celique ac nubes distillaverunt aquis. Montes fluxerunt a facie Domini, et Sinai a facie Domini Dei Israel. In diebus Samgar filii Anath, in diebus Iahel quieverunt semite: et qui ingrediebantur per eas, ambulaverunt per calles devios. Cessaverunt fortes in Israel, et quieverunt: donec surgeret Debbora, surgeret mater in Israel. Nova bella elegit Dominus, et portas hostium ipse subvertit: clypeus et hasta si apparuerint in quadraginta milibus Israel. Cor meum diligit principes Israel: qui propria voluntate obtulistis vos discrimini, benedicite Domino. Qui ascenditis super nitentes asinos, et sedetis in iudicio, et ambulatis in via, loquimini. Ubi collisi sunt currus, et hostium suffocatus est exercitus, ibi narrentur iustitie Domini, et clementia in fortes Israel. Tunc descendit populus Domini ad portas, et obtinuit principatum. Surge, surge Debbora, surge, surge, et loquere canticum. Surge Barach, et apprehende captivos tuos fili Abinoem. Salvate sunt reliquie populi, Dominus in fortibus dimicavit. Ex Ephraim delevit eos in Amalech, et post eum ex Beniamin in populos tuos, o Amalech. De Machir principes descenderunt, et de Zabulon qui exercitum ducerent ad bellandum. Duces Ysachar fuere cum Debbora, et Barach vestigia sunt secuti, qui quasi in preceps ac barathrum se discrimini dedit: diviso contra se Ruben, magnanimorum reperta contentio est. Quare habitas inter duos terminos, ut audias sibilos gregum? Diviso contra se Ruben, magnanimorum reperta contentio est. Galaad trans Iordanem quiescebat, et Dan vacabat navibus: Aser habitabat in litore maris, et in portubus morabatur. Zabulon vero et Nepthalim obtulerunt animas suas morti in regione Merome. Venerunt reges et pugnaverunt, pugnaverunt reges Chanaan in Thanach iuxta aquas Mageddo, et tamen nichil tulere predantes. De celo dimicatum est contra eos. Stelle manentes in ordine et cursu suo, adversus Sisaram pugnaverunt. Torrens Cyson traxit cadavera eorum, torrens Cadumim, torrens Cyson. Conculca anima mea robustos. Ungule equorum ceciderunt fugientibus impetu, et per preceps ruentibus fortissimis hostium. Maledicite terre Meroz, dixit angelus Domini: maledicite habitatoribus eius, quia non venerunt ad auxilium Domini, in adiutorium fortissimorum eius. Benedicta inter mulieres Iahel uxor Aber Cinei, et benedicatur in tabernaculo suo. Aquam petenti lac dedit, et in fiala principum obtulit butirum. Sinistram manum misit ad clavum, et dexteram ad fabrorum malleos, percussitque Sisaram querens in capite vulneri locum, et tempus valide perforans. Inter pedes eius ruit, defecit, et mortuus est. Ante pedes eius volvebatur, et iacebat exanimis et miserabilis. Per fenestram respiciens, ululabat mater eius, et de cenaculo loquebatur: Cur moratur regredi currus eius? Quare tardaverunt pedes quadrigarum illius? Una sapientior ceteris uxoribus eius, hec socrui verba respondit: Forsitan nunc dividit spolia, et pulcherrima feminarum eligitur ei: vestes diversorum colorum Sisare traduntur in predam, et supellex varia ad ornanda colla congeritur. Sic pereant omnes inimici tui Domine: qui autem diligunt te, sicut sol in ortu suo splendet, ita rutilent. Quievitque terra per quadraginta annos.

De celo dimicatum est

VI. Fecerunt autem filii Israel malum in conspectu Domini: qui tradidit eos in manu Madian septem annis, et oppressi sunt valde ab eis. Feceruntque sibi antra et speluncas in montibus, et munitissima ad repugnandum loca. Cumque sevisset Israel, ascendebat Madian et Amalech, ceterique orientalium nationum: et apud eos figentes tentoria, sicut erant in herbis cuncta vastabant usque ad introitum Gaze: et nichil omnino ad vitam pertinens relinquebant in Israel, non oves, non boves, non asinos. Ipsi enim et universi greges eorum

Madian

veniebant cum tabernaculis suis: et ad instar locu-
starum universa complebant: innumera multitudo
hominum et camelorum, quicquid tetigerant de-
vastantes. Humiliatusque est Israel valde in conspectu
madian et clamavit ad dominum postulans auxilium
contra madianitas. Qui misit ad eos virum pro-
phetam et locutus est. Hec dicit dominus deus Israel. Ego
vos conscendere feci de egypto et eduxi de domo
servitutis, et liberavi de manu egyptiorum et omnium
inimicorum qui affligebant vos. eiecique eos ad
introitum vestrum et tradidi vobis terram eorum et dixi.
Ego dominus deus vester. Ne timeatis deos amorreorum
venit angelus domini — in quorum terra habitatis. et noluistis audire vocem me-
am. Venit autem angelus domini et sedit sub quer-
cu que erat in ephra: et pertinebat ad ioas patrem
Cum gedeon — familie ezri. Cumque gedeon filius eius excuter-
et atque purgaret frumenta in torculari: ut fu-
geret madian: apparuit ei angelus domini et ait. Dominus
tecum virorum fortissime. Dixitque ei gedeon. Obsecro
domine mi si dominus nobiscum est cur apprehenderunt nos hec
mala? Ubi sunt mirabilia eius que narraverunt patres
nostri atque dixerunt de egypto eduxit nos dominus? Nunc autem
reliquit nos et tradidit in manu madian. Res-
pexitque ad eum dominus et ait. Vade in hac fortitu-
dine tua. et liberabis Israel de manu madian. Scito
quod miserim te. Qui respondens ait. Obsecro do-
mine mi: in quo liberabo Israel? Ecce familia mea
infima est in manasse et ego minimus in domo patris
mei. Dixitque ei dominus. Ego ero tecum et percuties ma-
dian quasi unum virum. Et ille. Si inveni gratiam
coram te: da mihi signum quod tu sis qui loquaris
ad me. Nec recedas hinc donec revertar ad te portans
sacrificium et offerens tibi. Qui respondit. Ego
prestolabor adventum tuum. Ingressus est itaque
gedeon et coxit edum et de modio farine azimos panes.
carnesque ponens in canistro. et ius carnium
mittens in ollam: tulit omnia sub quercu. et ob-
tulit ei. Cui dixit angelus domini. Tolle carnes et pa-
nes azimos et pone super petram illam. et ius
desuper funde. Cumque fecisset ita. extendit angelus
domini summitatem virge quam tenebat in manu
et tetigit carnes et panes azimos. Ascenditque ig-
nis de petra et carnes azimosque panes consump-
sit. Angelus autem domini evanuit ex oculis eius. Vidensque
gedeon quod esset angelus domini ait. Heu mi domine deus:
quia vidi angelum domini de facie ad faciem. Dixitque ei dominus. Pax
tecum. Ne timeas: non morieris. Edificavit ergo
ibi gedeon altare domino. vocavitque illud domini pax.
usque in presentem diem. Cumque adhuc esset in ephra
que est familie ezri: nocte illa dixit dominus
ad eum. Tolle taurum patris tui et alterum taurum
destruxit aram baal — septem annorum: destruesque aram baal que est patris tui
et nemus quod circa aram est succide et edificabis
altare domino deo tuo in summitate petre huius
super quam sacrificium ante posuisti. tollesque tau-
rum secundum. et offeres holocaustum super lignorum strue
quam de nemore succideris. Assumptis igitur
gedeon decem viris de servis suis fecit sicut preceperat
ei dominus. Timens autem domum patris sui et homi-
nes illius civitatis per diem facere noluit. sed omnia

nocte complevit. Cumque surrexissent viri oppi-
di eius mane viderunt destructam aram baal
lucumque succisum et taurum alterum impositum
super altare quod tunc edificatum erat. Dixeruntque
ad invicem. Quis hoc fecit? Cumque perquirerent auc-
torem facti: dictum est. Gedeon filius ioas fecit
hec omnia. Et dixerunt ad ioas. Produc filium tuum
ut moriatur quia destruxit aram baal et succi-
dit nemus eius. Quibus ille respondit. Numquid ultores
estis baal ut pugnetis pro eo? Qui adversarius
eius est: moriatur antequam lux crastina veniat. Si deus est
vindicet se de eo qui suffodit aram eius. Ex illo die
vocatus est gedeon ierobaal: eo quod dixisset ioas.
Ulciscatur se de eo baal qui suffodit altare eius.
Omnis igitur madian et amalech et orientales po-
puli congregati sunt simul: et transeuntes iordanem
castra metati sunt in valle iezrahel. Spiritus autem domini
induit gedeon. Qui clangens buccina convoca-
vit domum abiezer ut sequeretur. Misitque nun-
tios in universum manassem. qui et ipse secutus
est eum. et alios nuntios in aser et zabulon et nepta-
lim qui occurrerunt ei. Dixitque gedeon ad dominum.
Si salvum facis per manum meam Israel sicut lo-
cutus es: ponam vellus hoc lane in area. Si ros
in solo vellere fuerit: et in omni terra siccitas: sciam
quod per manum meam sicut locutus es liberabis Israel.
Factumque est ita. Et de nocte consurgens: expresso
vellere concham rore complevit. Dixitque rursum
ad dominum. Ne irascatur furor tuus contra me si ad-
huc semel temptavero: signum querens in vellere.
Oro ut solum vellus siccum sit: et omnis terra
rore madens. Fecitque dominus nocte illa ut pos-
tulaverat. et fuit siccitas in solo vellere: et ros in omni
terra. Igitur ierobaal qui et gedeon de nocte consurgens
et omnis populus cum eo venit ad fontem qui voca-
tur arad. Erant autem castra madian in valle ad septen-
trionalem plagam collis excelsi. Dixitque dominus ad ge-
deon. Multus tecum est populus. nec tradetur madian
in manus eius ne glorietur contra me Israel et dicat. Me-
is viribus liberatus sum. Loquere ad populum et cunctis au-
dientibus predica. Qui formidolosus et timidus est: re-
vertatur. Recesseruntque de monte galaad et reversa sunt
ex populo viginti duo milia virorum: et tantum decem milia reman-
serunt. Dixitque dominus ad gedeon. Adhuc populus multus est:
duc eos ad aquas et ibi probabo illos. De quo dixero
ut tecum vadat: ipse pergat. quem ire prohibuero reverta-
tur. Cumque descendisset populus ad aquas: dixit dominus ad
gedeon. Qui lingua lambuerint aquas sicut so-
lent canes lambere: separabis eos seorsum. Qui autem cur-
vatis genibus biberint: in altera parte erunt. Fu-
it itaque numerus eorum qui manu ad os proiciente
aquas lambuerant: trecenti viri. Omnis autem
reliqua multitudo flexo poplite biberat. Et ait dominus ad
gedeon. In trecentis viris qui lambuerunt aquas
liberabo vos et tradam madian in manu tua. Omnis
autem reliqua multitudo revertatur in locum su-
um. Sumptis autem pro numero cibariis et tubis. omnem
reliquam multitudinem abire precepit ad taber-
nacula sua: et ipse cum trecentis viris se certamini
dedit. Castra autem madian erant subter in valle.

somnium

no. — le. Eadem nocte dixit dominus ad eum. Surge et descen
de in castra: quia tradidi eos in manu tua. Sin autem so
lus formidas ire: descendat tecum Phara puer
tuus. Et cum audieris quid loquantur: tunc confor
tabuntur manus tue: et securior ad hostium castra
descendes. Descendit ergo ipse et Phara puer eius in par
tem castrorum ubi erant armatorum vigilie. Madi
an autem et Amalech et omnes orientales populi fusi
iacebant in valle ut locustarum multitudo. Came
li quoque innumerabiles erant, sicut harena
somnium — que est in littore maris. Cumque venisset Gedeon,
narrabat aliquis somnium proximo suo: et huc
modum referebat quod viderat. Vidi somnium:
et videbatur michi quasi subcinericius panis
ex ordeo volvi, et in Madian castra descendere. Cum
que pervenisset ad tabernaculum, percussit illud atque
subvertit, et terre funditus coequavit. Respondit
is cum quo loquebatur. Non est hoc aliud nisi gladius Ge
deonis filii Ioas viri Israelite. Tradidit enim dominus
in manu eius Madian et omnia castra eius. Cumque
audisset Gedeon somnium et interpretatio
nem eius: adoravit. Et reversus est ad castra Israel
et ait. Surgite: tradidit enim dominus in manus
nostras castra Madian. Divisitque trecentos viros
in tres partes: et dedit tubas in manibus eorum, la
genasque vacuas, ac lampadas in medio lage
narum. Et dixit ad eos. Quod me facere videritis hoc
facite. Ingrediar partem castrorum: et quod fe
cero sectamini. Quando personuerit tuba in ma
gladius domini et gedeonis — nu mea: vos quoque per castrorum clangite et con
clamate. Gladius domini et Gedeonis. Ingressusque
est Gedeon et trecenti viri qui erant cum
eo in partem castrorum incipientibus vigiliis noctis
medie. Et custodibus suscitatis ceperunt bucinis
clangere et complodere inter se lagenas.
Cumque per gyrum castrorum in tribus personarent
locis et hydrias confregissent: tenuerunt sinistris
manibus lampades, et dextris sonantes tubas
clamaveruntque dicentes. Gladius domini et Gedeonis. Stan
tes singuli in locis suis per circuitum castrorum hos
tilium. Omnia itaque castra turbata sunt: vo
ciferantesque ululantes fugerunt. Et nichilominus
instabant trecenti viri bucinis perso
nantes. Immisitque dominus gladium in omnibus
castris: et mutua se cede truncabant, fugientes
usque Bethbera, et crepidinem Abelmeula in Teb
bath. Conclamantes autem filii Israel de Nep
thalim et Aser et omni Manasse persequebantur Ma
dian. Et dedit dominus victoriam populo Israel in die il
la. Misitque Gedeon nuntios in omnem mon
tem Ephraim dicentes. Descendite in occursum
Madian: et occupate aquas usque Bethbera atque
Iordanem. Acclamavitque omnis Ephraim et pre
occupavit aquas atque Iordanem usque Beth
bera, apprehensosque duos viros Madian O
reb et Zeb interfecit Oreb in petra Oreb, Zeb vero in
torculari Zeb. Et persecuti sunt Madian capi
ta Oreb portantes ad Gedeonem trans fluenta
VII. Iordanis. Dixeruntque ad viri Ephraim. Quid
est hoc quod facere voluistis: ut non nos vo

cares cum ad pugnam pergeres contra Madian? Iur
gantes fortiter et prope vim inferentes. Quibus il
le respondit. Quid enim tale facere potui quale
vos fecistis? Nonne melior est racemus Ephraim
vindemiis Abiezer? In manus vestras tradidit
dominus principes Madian Oreb et Zeb. Quid tale fa
cere potui quale vos fecistis? Quod cum locutus
esset: requievit spiritus eorum quo tumebant con
tra eum. Cumque venisset Gedeon ad Iordanem:
transivit eum cum trecentis viris qui se
cum erant: et pre lassitudine sequi non poterant. Di
xitque ad viros Socoth. Date obsecro panes po
pulo qui mecum est, quia valde defecerunt: ut pos
simus persequi Zebee et Salmana reges Madian.
Responderunt principes Socoth. Forsitan palme ma
nuum Zebee et Salmana in manu tua sunt,
et idcirco postulas ut demus exercitui tuo panes.
Quibus ille ait. Cum ergo tradiderit dominus Zebee et Sa
lmana in manus meas, et cum reversus fuero vict
or in pace: conteram carnes vestras cum spinis
tribulisque deserti. Et inde conscendens venit
in Phanuel. Locutusque est ad viros eius loci sim
ilia. Cui et illi responderunt, sicut responderant vi
ri Socoth. Dixit itaque et eis. Cum reversus fuero
victor in pace: destruam turrem hanc. Zebee autem
et Salmana requiescebant cum omni exercitu
suo. Quindecim enim milia viri remanserant — nota
ex omnibus turmis orientalium populorum, cesis cen
tum viginti milibus bellatorum et educentium
gladium. Ascendensque Gedeon per viam eorum qui
in tabernaculis morabantur ad orientalem plagam
Nobe et Iegbaa percussit castra hostium qui se
curi erant, et nichil adversi suspicabantur. Fu
geruntque Zebee et Salmana. quos persequens
Gedeon comprehendit turbato omni exercitu
eorum. Revertensque de bello ante solis ortum
apprehendit puerum de viris Socoth: interrogavitque
eum nomina principum et seniorum Socoth: et descri
psit septuaginta septem viros. Venitque ad So
coth et dixit eis. En Zebee et Salmana super
quibus exprobrastis michi dicentes. Forsitan manus
Zebee et Salmana in manibus tuis sunt: et ideo
postulas ut demus viris qui lassi sunt et defe
cerunt panes. Tulit ergo seniores civitatis et spi
nas deserti ac tribulos: et contrivit cum eis atque
comminuit viros Socoth. Turrem quoque Pha
nuel subvertit, occisis habitatoribus civitatis. Dix
itque ad Zebee et Salmana. Quales fuerunt viri quos
occidistis in Thabor? Qui responderunt. Similes
tui, et unus ex eis quasi filius regis. Quibus ille
ait. Fratres mei fuerunt filii matris mee. Vivit dominus
si servassetis eos: non vos occiderem. Dixitque Iether
primogenito suo. Surge et interfice eos. Qui non
eduxit gladium: timebat enim quia adhuc
puer erat. Dixeruntque Zebee et Salmana. Tu sur
ge et irrue in nos: quia iuxta etatem robur est
hominis. Surrexit Gedeon et interfecit Zebee
et Salmana reges Madian, et tulit ornamenta
ac bullas quibus colla regalium camelorum
decorari solent. Dixeruntque omnes viri Israel

constituerunt regem abymelec

De lignis eligentibus sibi regem

ad gedeon. Dominare nostri tu et filius tuus et filius
filii tui: quia liberasti nos de manu madian. Quibus
ille ait. Non dominabor vestri nec dominabitur in vos
filius meus: sed dominabitur vobis dominus. Dixitque ad eos
Unam petitionem postulo a vobis. Date mihi in
aures ex preda vestra. Inaures enim aureas ys-
maelite habere consueverant. Qui responderunt
libentissime dabimus. Expandentesque super ter-
ram pallium: proiecerunt in eo inaures de preda.
Et fuit pondus postulatarum aurium mille septingen-
ti auri sicli. absque ornamentis et monilibus et veste
purpurea quibus madian reges uti soliti erant. et preter
torques aureas camelorum. Fecitque ex eo gedeon ephod
et posuit illud in civitate sua ephra. Fornicatusque est
omnis israel in eo. et factum est gedeoni et omni domui
eius in ruinam. Humiliatus est autem madi-
an coram filiis israel. nec potuerunt ultra elevare
cervices. sed quievit terra per quadraginta annos
quibus prefuit gedeon. Abiit itaque ierobaal
filius ioas in sychem: et habitavit in domo sua
habuitque septuaginta filios qui egressi sunt de
femore eius. eo quod plures haberet uxores. Con-
cubina autem illius quam habebat in sychem
genuit ei filium nomine abymelech. Mortuus
que est gedeon filius ioas in senectute bona et sepultus
in sepulchro ioas patris sui in ephra de fami-
lia ezri. Postquam autem mortuus est gedeon: aversi
sunt filii israel et fornicati sunt cum baalim. Percusseruntque cum baal
fedus ut esset eis in deum. nec recordati sunt domini dei
sui qui eruit eos de manibus omnium inimi-
corum suorum per circuitum. nec fecerunt misericordiam cum do-
mo ierobaal gedeon iuxta omnia bona que fecerat
israeli.

IX

Abiit autem abymelech filius ieroba-
al in sychem ad fratres matris sue. et locutus est
ad eos. et ad omnem cognationem domus patris
matris sue dicens. Loquimini ad omnes viros
sychem. Quid est vobis melius ut dominentur vestri septua-
ginta viri omnes filii ierobaal: an ut dominetur
vobis unus vir? simulque considerate. quod os vestrum
et caro vestra sum. Locutique sunt fratres matris eius de eo ad
omnes viros sychem universos sermones istos: et in-
clinaverunt cor eorum post abymelech dicentes. Frater noster
est. Dederuntque illi septuaginta pondo argenti de
phano baalberith. Qui conduxit sibi ex eo vi-
ros inopes: secutique sunt eum. Et venit in domum
patris sui in ephra et occidit fratres suos filios ieroba-
al septuaginta viros super lapidem unum. Re-
mansitque ioathan filius ierobaal minimus
et absconditus est. Congregati sunt autem omnes
viri sychem et universe urbis mello: abieruntque et con-
stituerunt regem abymelech iuxta quercum que sta-
bat in sychem. Quod cum nunciatum esset ioa-
than: ivit et stetit in vertice montis garizim. ele-
vataque voce clamavit et dixit. Audite me viri sy-
chem. Audite me viri sychem: ita ut audiat vos
deus. Ierunt ligna ut ungerent super se regem:
dixeruntque olive. Impera nobis. Que respondit. Numquid pos-
sum deserere pinguedinem meam. qua dii utun-
tur et homines. et venire ut inter ligna promovear. Dixerunt-
que ligna ad arborem ficum. Veni et super nos regnum

accipe. Que respondit eis. Numquid possum desere-
re dulcedinem meam fructusque suavissimos. et ire
ut inter cetera ligna commovear. Locutaque sunt lig-
na ad vitem. Veni et impera nobis. Que respondit. Numquid
possum deserere vinum meum quod letificat deum et
homines. et inter ligna cetera commoveri? Dixerunt-
que omnia ligna ad ramnum. Veni et impera super nos.
Que respondit eis. Si vere me regem vobis constituitis
venite et sub umbra mea requiescite. Si autem
non vultis. egrediatur ignis de ramno et devoret cedros
libani. Nunc igitur si recte et absque peccato constituistis
super vos regem abymelech et bene egistis cum ieroba-
al. et cum domo eius. et reddidistis vicem beneficiis eius qui
pugnavit pro vobis et animam suam dedit periculis ut
erueret vos de manu madian. qui nunc surrexistis con-
tra domum patris mei. et interfecistis filios eius. septua-
ginta viros super unum lapidem. et constituistis regem
abymelech filium ancille eius. super habitatores sychem
eo quod frater vester sit. Si ergo recte et absque vitio egistis cum iero-
baal et domo eius. hodie letamini cum abymelech. et
ille letetur in vobis. Sin autem perverse: egrediatur ignis ex eo
et consumat habitatores sychem et oppidum mello. Egredia-
turque ignis de viris sychem et de oppido mello et
devoret abymelech. Que cum dixisset: fugit et abiit
in bera. habitavitque ibi metu abymelech fratris sui. Reg-
navitque abymelech super israel tribus annis. Misitque dominus
spiritum pessimum inter abymelech et habitatores sychem.
Qui ceperunt eum detestari. et scelus interfectionis sep-
tuaginta filiorum ierobaal. et effusionem sanguinis
eorum conferre in abymelech fratrem suum: et in ceteros
sichimorum principes qui eum adiuverant. Posueruntque
insidias adversus eum in montium summitate. et dum
illius prestolarentur adventum exercebant latrocinia
agentes predas de pretereuntibus. Nunciatumque est aby-
melech. Venit autem gaal filius obeth cum fratribus suis
et transivit in sichimam. Ad cuius adventum erecti
habitatores sychem egressi sunt in agros: vastantes vine-
as. uvasque calcantes. Et factis cantantium choris in-
gressi sunt phanum dei sui. et inter epulas et pocula
maledicebant abymelech. clamante gaal filio o-
beth. Quis est abymelech. et quis est sychem ut ser-
viamus ei. Numquid non ipse est filius ierobaal qui con-
stituit principem zebul servum suum virorum emor patris sych-
em? Cur igitur serviemus ei. Utinam daret aliquis
populum istum sub manu mea. ut auferrem de medio ab-
imelech. Dictumque est abymelech. Congrega exer-
citus multitudinem: et veni. Zebul enim princeps ci-
vitatis auditis sermonibus gaal filii obeth iratus
est valde. et misit clam ad abimelech nuncios dicens.
Ecce gaal filius obed venit in sichimam cum fratribus suis:
et oppugnat adversum te civitatem. Surge itaque
nocte cum populo qui tecum est. et latita in agro: et primo mane
oriente sole irrue super civitatem. Illo autem egre-
diente cum populo suo adversum te: fac ei quod potueris. Surrex-
it itaque abymelech cum omni exercitu suo nocte: et tetendit
insidias iuxta sichimam in quatuor locis. Egressusque est
gaal filius obed: et stetit in introitu porte civitatis.
Surrexit autem abimelech et omnis exercitus cum eo
de insidiarum loco. Cumque vidisset populum gaal dixit ad zebul.
Ecce de montibus multitudo descendit. Cui ille respondit.

Dixitque ad eos

Fecitque gedeon ephot

Jerobaal

mortuus gedeon

Abymelech

occidit fratres suos septuaginta viros

Remansitque ioathan

constituerunt regem

et transitum est ioathan

Ligna

nota de insperata morte Abymelech

umbras montium vides quasi hominum capita: et hoc erro-
re deceptus. Rursumque Galaad ait: Ecce populus de umbi-
lico terre descendit: et unus cuneus venit per viam que
respicit quercum. Cui Zebul dixit: Ubi nunc est os
tuum quo loquebaris: Quis est Abimelech ut serviamus
ei? Nonne iste populus quem despiciebas? Egredere
et pugna contra eum. Abiit ergo Gaal spectante Sichi-
morum populo, et pugnavit contra Abimelech sed et in
ruina. Zebul autem Gaal et socios eius expulit de
urbe: nec in ea passus est commorari. Sequenti
ergo die egressus est populus in campum: Quod cum nuntia-
tum esset Abymelech, tulit exercitum suum et divisit in
tres turmas tendens insidias in agris. Vidensque quod
egrederetur populus de civitate, surrexit et irruit super eos cum
cuneo suo, oppugnans et obsidens civitatem. Due
autem turme palantes per campum adversarios persequebantur.
Porro Abymelech omni illo die oppug-
nabat urbem: quam cepit, interfectis habitatoribus
eius, ipsaque destructa, ita ut sal in ea dispergeret.
Quod cum audissent qui habitabant in turre
Sichimorum, ingressi sunt in fanum dei sui Be-
rit, ubi fedus cum eo pepigerant, et ex eo locus no-
men acceperat, qui erat valde munitus. Abime-
lech quoque audiens viros turris Sychimorum
pariter conglobatos, ascendit in montem Selm-
on cum omni populo suo. Et arrepta securi precidit
arboris ramum, impositumque ferens hu-
mero dixit ad socios: Quod me videtis facere
cito facite. Igitur certatim ramos de arbo-
ribus precidentes sequebantur ducem: quos circum-
dantes presidium succenderunt. Atque ita factum
est ut fumo et igne mille homines necarentur,
viri pariter ac mulieres, ac mulieres habitatorum
turris Sychem. Abimelech autem inde proficiscens (margin: Abymelech)
venit ad oppidum Thebes: quod circumdans obsi-
debat exercitu. Erat autem turris excelsa in
media civitate, ad quam confugerant simul viri
ac mulieres et omnes principes civitatis clausa
firmissime ianua: et super turris tectum stantes
per propugnacula. Accedensque Abymelech iuxta tur-
rem pugnabat fortiter: et appropinquans hostio
ignem supponere nitebatur. Et ecce mulier frag-
mentum mole desuper iaciens illisit capiti
Abymelech: et confregit cerebrum eius. Qui voca-
vit cito armigerum suum: et ait ad eum: Evagi-
na gladium tuum et percute me: ne forte dicatur
quod a femina interfectus sim. Qui iussa perficiens
interfecit eum. Illoque mortuo, omnes qui cum eo
erant de Israel reversi sunt in sedes suas. Et reddidit
deus malum quod fecerat Abimelech contra patrem su-
um, interfectis septuaginta fratribus suis. Sychimitis
X quoque quod operati erant retributum est: et venit super
eos maledictio Ioatham filii Ierobaal. Post A-
bymelech surrexit dux in Israel Thola filius Pho- (margin: Thola)
ua patrui Abymelech vir de Ysachar qui
habitavit in Samir montis Ephraim: et iudicavit
Israel viginti et tribus annis. Mortuusque atque se-
pultus est in Samir. Huic successit Ia- (margin: Iair galaadites)
ir Galaadites, qui iudicavit Israel per .xx. et
duos annos, habens .xxx. filios sedentes super .xxx.

pullos asinarum: et principes triginta civitatum que ex
nomine eius appellate sunt Avothiair, id est op-
pida Iahir usque in presentem diem, in terra Gala-
ad. Mortuusque est Iair ac sepultus in loco cui est
vocabulum Camon. Filii autem Israel peccatis veteribus
iungentes nova, fecerunt malum in conspectu
domini: et servierunt ydolis Baalim et Astharoth et
diis Syrie et Sydonis et Moab et filiorum Ammon
et Philistiim. Dimiseruntque dominum et non colebant
eum. Contra quos iratus, tradidit eos in manibus
Philistiim et filiorum Ammon. Afflictique sunt et
vehementer oppressi per annos decem et octo omnes qui
habitabant trans Iordanem in terra Amorrei
que est in Galaad: in tantum ut filii Ammon
Iordane transmisso vastarent Iudam et Beniamin
et Ephraim. Afflictusque est Israel nimis: et clamantes
ad dominum dixerunt: Peccavimus tibi quia reliqui-
mus dominum deum nostrum et servivimus Baalim. Quibus
locutus est dominus: Numquid non Egyptii et Amorrei fi-
liique Ammon et Philistiim, Sydonii quoque et A-
malech et Chanaan oppresserunt vos, et clamastis
ad me, et erui vos de manu eorum? Et tamen reliquistis
me et coluistis deos alienos. Idcirco non addam
ut ultra vos liberem. Ite et invocate deos quos e-
legistis: ipsi vos liberent in tempore angustie. Dix-
eruntque filii Israel ad dominum: Peccavimus: redde
tu nobis quicquid tibi placet: tantum libera nos nunc.
Que dicentes omnia de finibus suis alienorum
deorum ydola proiecerunt et servierunt domino. Qui do-
luit super miseriis eorum. Itaque filii Ammon concla-
mantes in Galaad fixere tentoria. Contra quos
congregati filii Israel in Maspha castra metati
sunt. Dixeruntque principes Galaad singuli ad proxi-
mos suos: Qui primus e nobis contra filios Ammon (margin: Iepte galaadites)
ceperit dimicare erit dux populi Galaad. XI Fuit
in tempore illo Iepte Galaadites vir fortissimus
atque pugnator, filius meretricis mulieris: qui na-
tus est de Galaad. Habuit autem Galaad uxorem
de qua suscepit filios. Qui postquam creverunt, eie-
cerunt Iepte dicentes: Heres in domo patris nostri esse non
poteris: quia de adultera matre genitus es. Quos ille
fugiens atque devitans habitavit in terra Tob. Con-
gregatique sunt ad eum viri inopes et latrocinantes
et quasi principem sequebantur. In illis diebus pug-
nabant filii Ammon contra Israel. Quibus acriter
instantibus, perrexerunt maiores natu de Galaad ut
tollerent in auxilium sui Iepte de terra Tob: dixerunt-
que ad eum: Veni et esto princeps noster, et pugna contra
filios Ammon. Quibus ille respondit: Nonne vos
estis qui odistis me, et eiecistis de domo patris mei:
et nunc venistis ad me necessitate compulsi? Dix-
eruntque principes Galaad ad Iepte: Ob hanc causam
igitur nunc ad te venimus, ut proficiscaris nobiscum et pug-
nes contra filios Ammon: sisque dux omnium qui
habitant in terra Galaad. Iepte quoque dixit
eis: Si vere venistis ad me ut pugnem pro vobis
contra filios Ammon, tradideritque eos dominus in manus
meas, ego vester ero princeps? Qui respon-
derunt ei: Dominus qui hec audit ipse mediator ac tes-
tis quod nostra promissa faciamus. Abiit quoque

(margin: Filii israel peccatis veteribus iungentes noua)

iepte cum principibus galaad: fecitque eum omnis populus
principem sui. Locutusque est iepte omnes sermones
suos coram domino in maspha: et misit nuntios ad re-
gem filiorum ammon qui ex persona sua dicerent.
Quid michi et tibi est quod venisti contra me ut vastares
terram meam? Quibus ille respondit. Quia tulit israel terram me-
am quando ascendit de egypto: a finibus arnon
usque iaboch atque iordanem. Nunc igitur cum pace
redde michi eam. Per quos rursum mandavit
iepte: et imperavit eis ut dicerent regi ammon:
Sed quando de egypto conscenderunt per solitudinem am-
bulavit. Hec dicit iepte. Non tulit israel terram m-
oab. nec terram filiorum ammon. Sed cum de egypto con-
scenderunt ambulavit per solitudinem usque ad mare
rubrum. et venit in cades. misitque nuntios ad regem
edom dicens. Dimitte me ut transeam per terram
tuam. Qui noluit adquiescere precibus eius. Misit
quoque ad regem moab: qui et ipse transitum prebere con-
tempsit. Mansit itaque in cades. et circuivit ex latere
terram edom et terram moab: venitque contra orien-
talem plagam terre moab. et castra metatus est
trans arnon. nec voluit intrare terram moab. Ar-
non quippe confinium est terre moab. Misit itaque israel
nuntios ad seon regem amorreorum qui habitabat in
esebon. et dixerunt ei. Dimitte ut transeam per terram
usque ad fluvium. Qui et ipse israel verba despiciens,
non dimisit transire per terminos suos: sed infinita multi-
tudine congregata egressus est contra eum in iesa
et fortiter resistebat. Tradiditque eum dominus in manus israel
cum omni exercitu suo. Qui percussit eum. et posse-
dit omnem terram amorrei habitatoris regionis
illius et universos fines eius. de arnon usque iaboc. et de
solitudine usque iordanem. Dominus ergo deus israel subvertit
amorreum pugnante contra illum populo suo
israel: et tu nunc vis possidere terram eius? Nonne ea que
possidet chamos deus tuus. tibi iure debentur? Que
autem dominus deus noster victor optinuit in nostram
cedent possessionem. nisi forte melior es balac filio
sephor rege moab. aut docere potes quod iurgatus
sit contra israel. et pugnaverit contra eum. quando habita-
bat in esebon et viculis eius. et in aroer. villis illius
vel in cunctis civitatibus iuxta iordanem per trecen-
tos annos. Quare tanto tempore nichil super hac re-
petitione temptastis. Igitur non ego pecco in te: sed tu
contra me male agis. indicens michi bella iniu-
sta. Iudicet dominus arbiter huius diei inter israel et inter
filios ammon. Noluitque adquiescere rex filiorum
ammon verbis iepthe que per nuntios mandave-
rat. Factus est ergo super iepthe spiritus domini et circuiens ga-
laad et inde transiens et manasse maspha quoque
galaad et inde transiens ad filios ammon votum
vovit domino dicens. Si tradideris filios ammon in ma-
nus meas: quicumque fuerit primus egressus de fo-
ribus domus mee. michique occurrerit revertenti cum pa-
ce a filiis ammon: eum holocaustum offeram domino.
Transivitque iepthe ad filios ammon ut pug-
naret contra eos quos tradidit dominus in manus eius.
percussitque ab aroer usque dum venires in men-
nith viginti civitates: et usque ad abel que est in

nota de iepte et de filia
eius unigenita

neis consita plaga magna nimis. Humiliatique
sunt filii ammon a filiis israel. Revertenti autem
iepte in maspha domum suam. occurrit ei uni-
genita cum tympanis et choris. non enim habe-
bat alios liberos. Qua visa. scidit vestimenta sua et
ait. Heu filia mea decepisti me et ipsa decepta es.
Aperui enim os meum ad dominum: et aliud facere non potero.
Cui illa respondit. Pater mi. Si aperuisti os tuum
ad dominum. fac michi quodcumque pollicitus es concessa tibi
ultione atque victoria de hostibus tuis. Dixitque ad pa-
trem. Hoc solum michi presta quod deprecor. Dimitte me
ut duobus mensibus circumeam montes et plangam
virginitatem meam cum sodalibus meis. Cui ille
respondit. Vade. Et dimisit eam duobus mensibus.
reversa est ad patrem suum. et fecit ei sicut voverat.
Cumque abisset cum sociis ac sodalibus suis: flebat vir-
ginitatem suam in montibus. Expletis duobus mensi-
bus: reversa est in domum suam ad patrem suum
et fecit ei sicut voverat: que ignorabat virum.
Exinde mos increvit in israel et consuetudo servata est. ut post
anni circulum conveniant in unum filie israel et
plangant filiam iepte galaaditis diebus quatuor.
Ecce autem in ephraim orta est seditio. Nam trans-
euntes contra aquilonem dixerunt ad iepte. Quare
vadens ad pugnam contra filios amon voca-
re nos noluisti ut pergeremus tecum? Igitur incen-
demus domum tuam. Quibus ille respondit. Discep-
tatio erat michi et populo meo. contra filios amon vehemens.
vocavique vos ut michi preberetis auxilium et facere
noluistis. Quod cernens posui in manibus meis a-
nimam meam: transivique ad filios amon: et tra-
didit eos dominus in manus meas. Quid commerui ut
adversum me consurgatis in prelium? Vocatis itaque ad se
cunctis viris galaad: pugnabat contra ephraim.
Percusseruntque viri galaad ephraim. quia dixerat
fugitivus est galaad de ephraim: et habitat in me-
dio ephraim et manasse. Occupaveruntque galaa-
dite vada iordanis: per que ephraim reversurus
erat. Cumque venisset ad ea de ephraim numero
fugiens atque dixisset. obsecro ut me transire permittatis:
dicebant ei galaaditide. Numquid ephrateus
es? Quo dicente non sum: interrogabant eum.
Dic ergo sebboleth quod interpretatur spica. Qui re-
spondit thebboleth. eadem littera spicam expri-
mere non valens. Statimque apprehensum iugulabant
in ipso iordanis transitu. Et ceciderunt in illo tempore
de ephraim quadraginta duo milia. Iudicavitque
iepte galaadites israel sex annis: et mortuus est
ac sepultus in civitate galaad. Post hunc
hunc iudicavit israel abesan de bethleem qui
habuit triginta filios et totidem filias quas emit-
tens foras maritis dedit. et eiusdem numeri
filiis suis accepit uxores. introducens in domum
suam. Qui septem annis iudicavit israel. Mor-
tuusque est ac sepultus in bethleem. Cui succes-
sit ahialon zabulonites et iudicavit israel x
annis: mortuusque est ac sepultus in zabulon.
Post hunc iudicavit israel abdon filius hellel
pharatonites qui habuit quadraginta filios et xxx

ex eis nepotes. ascendentes super septuaginta pullos asinarum: et iudicavit israel octo annis mortuusque est ac sepultus in pharaton terra ephraim in monte amalech. Rursumque filii israel fecerunt malum in conspectu domini: qui tradidit eos in manus philistinorum quadraginta annis.

Sampson

XII

Erat autem quidam vir de saraa et de stirpe dan nomine manue habens uxorem sterilem. Cui apparuit angelus domini: et dixit ad eam. Sterilis es et absque liberis sed concipies et paries filium. Cave ergo ne vinum bibas ac siceram. ne immundum quicquam comedas: quia concipies et paries filium. cuius non tanget caput novacula. Erit enim nazareus dei ab infancia sua: et ex matris utero. et ipse incipiet liberare israel de manu philistinorum. Que cum venisset ad maritum dixit ei. Vir dei venit ad me habens vultum angelicum: terribilis nimis. Quem cum interrogassem quis esset et unde venisset et quo nomine vocaretur: noluit michi dicere. sed hoc respondit. Ecce concipies et paries filium. cave ne vinum bibas. nec siceram et ne aliquid vescaris inmundo. Erit enim puer nazareus dei. ab infantia sua et ex utero matris usque ad diem mortis sue. Oravit itaque manue dominum et ait. Obsecro domine ut vir dei quem misisti veniat iterum et doceat nos quid debeamus facere de puero qui nasciturus est. Exaudivit dominus precantem manue. et apparuit rursum angelus domini uxori eius sedenti in agro. manue autem maritus eius non erat cum ea. Que cum vidisset angelum: festinavit et cucurrit ad virum suum: nunciavitque ei dicens. Ecce apparuit michi vir: quem ante videram. Qui surrexit et secutus est uxorem suam: veniensque ad virum: dixit ei. Tu es qui locutus es mulieri? Et ille respondit Ego sum. Cui manue. Quando inquit sermo tuus fuerit expletus quid vis ut faciat puer. aut a quo se observare debebit? Dixitque angelus domini ad manue. Ab omnibus que locutus sum uxori tue abstineat se: et quicquid ex vinea nascitur non comedat. vinum et siceram non bibat: nullo vescatur inmundo. et quod ei precepi impleat atque custodiat. Dixit manue ad angelum domini. Obsecro te. ut acquiescas precibus meis. ut faciamus tibi hedum de capris. Cui respondit angelus. Si me cogis non comedam panes tuos. Si autem vis holocaustum facere: offer illud domino. Et nesciebat manue quod angelus dei esset. Dixitque ad eum. Quod est tibi nomen ut si sermo tuus fuerit expletus honoremus te? Cui ille respondit. Cur queris nomen meum quod est mirabile. Tulit itaque manue edum de capris. et libamenta. et posuit super petram: offerens domino qui facit mirabilia. Ipse autem et uxor intuebantur. Cumque ascenderet flamma altaris in celum: angelus domini in flamma pariter ascendit. Quod cum vidissent manue et uxor eius: proni ceciderunt in terram. et ultra non apparuit eis angelus domini. Statimque intellexit manue quod angelus dei esset: et dixit ad uxorem suam. Morte moriemur ambo quia vidimus deum. Cui respondit mulier. Si dominus nos vellet occidere: de manibus nostris holocaustum et libamenta non suscepisset. nec ostendisset nobis hec omnia. neque ea que ventura sunt dixisset. Peperit itaque filium: et vocavit nomen eius samson. Crevitque puer et benedixit ei dominus. Cepitque spiritus domini esse cum eo in castris dan inter saraa et esthaol.

XIIII

Descendit igitur samson in thamnatha. vidensque ibi mulierem de filiabus philistiim: ascendit et nunciavit patri suo et matri dicens. Vidi mulierem in thamnatha de filiabus philistinorum quam queso ut accipiatis michi uxorem. Cui dixerunt pater et mater sua. Numquid non est mulier in filiabus fratrum tuorum et in omni populo tuo quia vis accipere uxorem de philistiim qui incircumcisi sunt? Dixitque samson ad patrem suum. Hanc michi accipe: quia placuit oculis meis. Parentes autem eius nesciebant quod res a domino fieret. et quereret occasionem contra philisteos. Eo tempore enim philistiim dominabantur israeli. Descendit itaque samson cum patre suo et matre in thamnatha. Cumque venissent ad vineas oppidi apparuit catulus leonis sevus et rugiens et occurrit ei. Irruit autem spiritus domini in samson: et dilaceravit leonem quasi hedum in frusta discerpens. nichil omnino habens in manu: et hoc patri et matri noluit indicare. Descenditque et locutus est mulieri que placuerat oculis eius. Et post aliquot dies revertens ut acciperet eam declinavit ut videret cadaver leonis. et ecce examen apium in ore leonis erat ac favus mellis. Quem cum sumpsisset in manibus comedebat in via. Veniensque ad patrem suum et matrem dedit eis partem. qui et ipsi comederunt. nec tamen voluit eis indicare quod mel de corpore leonis assumpserat. Descendit itaque pater eius ad mulierem: et fecit filio suo samson convivium. Sic enim iuvenes facere consueverant. Cum igitur cives loci vidissent eum: dederunt ei sodales .xxx. qui essent cum eo. Quibus locutus est samson. Proponam vobis problema. quod si solveritis michi infra septem dies convivii dabo vobis .xxx. sindones et totidem tunicas. Qui responderunt ei. Propone problema ut audiamus. Dixitque eis. De comedente exivit cibus et de forti egressa est dulcedo. Nec potuerunt per tres dies propositionem solvere. Cumque adesset dies septimus: dixerunt ad uxorem samson. Blandire viro tuo: et suade ei ut indicet tibi quid significet problema. Quod si facere nolueris: incendemus te et domum patris tui. An ideo vocastis nos ad nuptias ut spoliaretis? Que fundebat ante samson lacrimas et querebatur dicens. Odisti me et non diligis: idcirco problema quod proposuisti filiis populi mei. non vis michi exponere. At ille respondit. Patri meo et matri nolui dicere: et tibi indicare potero? Septem igitur diebus convivii flebat apud eum. Tandemque die septimo cum ei molesta esset exposuit. Que statim indicavit civibus suis. Et illi dixerunt ei die septimo ante solis occubitum. Quid dulcius melle: et quid leone fortius? Qui ait ad eos. Si non arassetis in vitula mea: non invenissetis propositionem meam. Irruit itaque in eum spiritus domini. Descenditque in ascalonem et percussit ibi .xxx. viros quorum ablatas vestes dedit his qui problema solverant. Iratusque nimis ascendit in domum patris sui. Uxor eius autem accepit maritum de amicis eius et pronubis.

catulus leonis

problema

De comedente

Blandire viro tuo

uxor

pronubis

XV. Post aliquantum autem temporis cum dies triticeae messis instarent, venit Sampson invisere volens uxorem suam, et attulit ei haedum de capris. Cumque cubiculum eius solito vellet intrare, prohibuit eum pater illius dicens: Putavi quod odisses eam, et ideo tradidi illam amico tuo: sed habet sororem, quae iunior et pulchrior illa est, sit tibi pro ea uxor. Cui respondit Sampson: Ab hac die non erit culpa in me contra Philisthaeos: faciam enim vobis mala. Perrexitque et cepit trecentas vulpes, caudasque earum iunxit ad caudas, et faces ligavit in medio: quas igne succendens dimisit, ut huc illucque discurrerent. Quae statim perrexerunt in segetes Philisthinorum. Quibus succensis, et comportatae iam fruges, et adhuc stantes in stipula, concrematae sunt, in tantum ut vineas quoque et oliveta flamma consumeret. Dixeruntque Philisthiim: Quis fecit hanc rem? Quibus dictum est: Sampson gener Thamnathaei, quia tulit uxorem eius, et alteri tradidit, haec operatus est. Ascenderuntque Philisthiim, et combusserunt tam mulierem quam patrem eius. Quibus ait Sampson: Licet haec feceritis, tamen adhuc ex vobis expetam ultionem, et tunc quiescam. Percussitque eos ingenti plaga, ita ut stupentes suram femori imponerent. Et descendens habitavit in spelunca petrae Etam. Igitur ascendentes Philisthiim in terram Iuda, castrametati sunt in loco qui postea vocatus est Lechi, id est maxilla, ubi eorum est effusus exercitus. Dixeruntque ad eos de tribu Iuda: Cur ascendistis adversum nos? Qui responderunt: Ut ligemus Sampson venimus, et reddamus ei quae in nos operatus est. Descenderunt ergo tria milia virorum de Iuda ad specum silicis Etam, dixeruntque ad Sampson: Nescis quod Philisthiim imperent nobis? quare hoc facere voluisti? Quibus ille ait: Sicut fecerunt mihi, feci eis. Ligare, inquiunt, te venimus, et tradere in manus Philisthinorum. Quibus respondit: Iurate, et spondete mihi quod non me occidatis. Dixerunt: Non te occidemus, sed vinctum trademus. Ligaveruntque eum duobus novis funibus, et tulerunt eum de petra Etam. Qui cum venisset ad locum maxillae, et Philisthiim vociferantes occurrissent ei, irruit spiritus Domini in eum: et sicut solent ad odorem ignis ligna consumi, ita vincula quibus ligatus erat, dissipata sunt et soluta. Inventamque maxillam, id est mandibulam asini, quae iacebat, arripiens, interfecit in ea mille viros, et ait: In maxilla asini, in mandibula pulli asinarum delevi eos, et percussi mille viros. Cumque haec canens verba complesset, proiecit mandibulam de manu, et vocavit nomen loci illius Ramathlechi, quod interpretatur elevatio maxillae. Sitiensque valde, clamavit ad Dominum, et ait: Tu dedisti in manu servi tui salutem hanc maximam atque victoriam: en siti morior, incidamque in manus incircumcisorum. Aperuit itaque Dominus molarem dentem in maxilla asini, et egressae sunt ex eo aquae. Quibus haustis, refocillavit spiritum, et vires recepit. Idcirco appellatum est nomen loci illius Fons invocantis de maxilla, usque in praesentem diem. Iudicavitque Israel in diebus Philisthiim viginti annis.

XVI. Abiit quoque in Gazam, et vidit ibi mulierem meretricem, et ingressus est ad eam. Quod cum audissent Philisthiim, et percrebruisset apud eos intrasse urbem Sampson, circumdederunt eum, positis in porta civitatis custodibus: et ibi tota nocte cum silentio praestolantes, ut facto mane exeuntem occiderent. Dormivit autem Sampson usque ad noctis medium: et inde consurgens apprehendit ambas portae fores cum postibus suis et sera, impositasque humeris portavit ad verticem montis qui respicit Hebron. Post haec amavit mulierem quae habitabat in valle Sorech, et vocabatur Dalida. Veneruntque ad eam principes Philisthinorum, atque dixerunt: Decipe eum, et disce ab illo in quo tantam habeat fortitudinem, et quomodo eum superare valeamus, et vinctum affligere: quod si feceris, dabimus tibi singuli mille centum argenteos. Locuta est ergo Dalida ad Sampson: Dic mihi, obsecro, in quo sit tua fortitudo, et quid sit quo ligatus erumpere nequeas. Cui respondit Sampson: Si septem nerviceis funibus, necdum siccis, et adhuc humentibus ligatus fuero, infirmus ero ut ceteri homines. Attuleruntque ad eam satrapae Philisthinorum septem funes, ut dixerat: quibus vinxit eum, latentibus apud se insidiis, et in cubiculo finem rei exspectantibus, clamavitque ad eum: Philisthiim super te Sampson. Qui rupit vincula, quomodo si rumpat quis filum de stuppae tortum putamine, cum odorem ignis acceperit: et non est cognitum in quo esset fortitudo eius. Dixitque ad eum Dalida: Ecce illusisti mihi, et falsum locutus es: saltem nunc indica mihi quo ligari debeas. Cui ille respondit: Si ligatus fuero novis funibus, qui numquam fuerint in opere, infirmus ero, et aliorum hominum similis. Quibus rursum Dalida vinxit eum, et clamavit: Philisthiim super te Sampson, in cubiculo insidiis praeparatis. Qui ita rupit vincula quasi fila telarum. Dixitque Dalida rursum ad eum: Usquequo decipis me, et falsum loqueris? ostende quo vinciri debeas. Cui respondit Sampson: Si septem crines capitis mei cum licio plexueris, et clavum his circumligatum terrae fixeris, infirmus ero. Quod cum fecisset Dalida, dixit ad eum: Philisthiim super te Sampson. Qui consurgens de somno extraxit clavum cum crinibus et licio. Dixitque ad eum Dalida: Quomodo dicis quod amas me, cum animus tuus non sit mecum? per tres vices mentitus es mihi, et noluisti dicere in quo sit tua maxima fortitudo. Cumque molesta esset ei, et per multos dies iugiter adhaereret, spatium ad quietem non tribuens, defecit anima eius, et ad mortem usque lassata est. Tunc aperiens veritatem rei, dixit ad eam: Ferrum numquam ascendit super caput meum, quia nazaraeus, id est consecratus Deo sum de utero matris meae: si rasum fuerit caput meum, recedet a me fortitudo mea, et deficiam, eroque sicut ceteri homines. Videns autem Dalida quod confessus ei esset omnem animum suum, misit ad principes Philisthinorum, atque mandavit: Ascendite adhuc semel, quia nunc mihi aperuit cor suum. Qui ascenderunt assumpta pecunia quam promiserant. At illa dormire eum fecit super genua sua, et in sinu suo reclinare caput. Vocavitque tonsorem, et rasit septem crines eius, et coepit abigere eum et a se repellere: statim enim ab eo fortitudo discessit. Dixitque: Philisthiim super te Sampson. Qui de somno consurgens, dixit in animo suo: Egrediar sicut ante feci, et me excutiam: nes-

Marginalia: accepit trecentas vulpes — Sampson — in spelunca — ligaverunt — inventa maxilla — sitiens valde — aperuit Dominus molarem dentem — Abiit Sampson in Gazam — Dalida

crevi, quod dominus recessisset ab eo. Quem cum apprehendis
sent philistiim: statim eruerunt oculos eius et duxerunt
Gazam vinctum cathenis et clausum in carcere
molere fecerunt. Iamque capilli eius renasci ceperant.
et principes philistinorum convenerunt in unum
ut immolarent hostias magnificas Dagon deo
suo. et epularentur dicentes. Tradidit deus noster inimi
cum nostrum samson in manus nostras. Quod etiam popu
lus videns laudabat deum suum. eademque dicebat. Tradi
dit noster inimicum nostrum samson in manus nostras
ad vastatorem nostre terre qui delevit terram nos
tram. et occidit plurimos. Letantes per convivia. sum
ptis iam epulis preceperunt ut vocaretur sam
pson. et ante eos luderet. Qui adductus de car
cere ludebat ante eos. Feceruntque eum stare
inter duas columpnas. Qui dixit puero regen
ti gressus suos. Dimitte me ut tangam colum
pnas quibus omnis imminet domus ut recli
ner super eas. et paululum requiescam. Domus autem
plena erat virorum ac mulierum ac de tecto et solario
circiter tria milia utriusque sexus spectabant luden
tem samson. et erant ibi omnes principes phi
listinorum. At ille invocato domino ait. Domine deus
memento mei. et redde nunc mihi pristinam fortitudinem
deus meus. ut ulciscar me de hostibus meis. et pro amis
sione duorum luminum unam ultionem recipiam.
Et apprehendit ambas columpnas quibus innite
batur domus. alteramque earum dexteram. et alteram levam
tenens ait. Moriatur anima mea cum philistiim.
Concussisque fortiter columpnis. cecidit domus
super omnes principes. et ceteram multitudinem que
ibi erat. Multoque plures interfecit moriens. quam an
tea vivus occiderat. Descendentes autem fratres eius et univer
sa cognatio. tulerunt corpus eius. et sepelierunt inter
saraa et esthahol in sepulcro patris sui manue. Iudi
cavitque israel viginti annis.

XVII

Fuit eo tempo
re vir quidam de monte ephraim nomine michas. qui
dixit matri sue. Mille centum argenteos quos sepa
raveras tibi. et super quibus me audiente iuraveras
ecce ego habeo. et apud me sunt. Cui illa respondit. Benedic
tus filius meus a domino. Reddidit ergo eos matri sue. Que
dixerat ei. Consecravi et vovi argentum hoc domi
no. ut de manu mea suscipiat filius meus. ut faciat
sculptile atque conflatile. quod fuit in domo miche.
Qui edicululam quoque in ea deo separavit. et fecit eph
od ac theraphim id est vestem sacerdotalem et ydo
la. Implevitque unius filiorum suorum manum suam. et
factus est ei sacerdos. In diebus illis non erat rex in israel. sed
unusquisque quod sibi rectum videbatur hoc faciebat.
Fuit quoque alter adolescens de bethleem iuda. de cogna
cione eius. eratque ipse levites. et habitabat ibi. Egressus
que de civitate bethleem. peregrinari voluit ubicumque
sibi commodum reperisset. Cumque venisset in monte
ephraim iter faciens et declinasset parumper in domum
miche. interrogatus est ab eo unde venis a quo vadis.
Qui respondit. Levita sum de bethleem iuda. et vado
ut habitem ubi potuero. et utile mihi esse perspexero. Ma
ne inquit apud me. et esto mihi parens ac sacerdos. dabo
que tibi per annos singulos decem argenteos. et vestem
duplicem. et que ad victum necessaria sunt. Adquie
vit. et mansit apud hominem. Fuitque illi quasi unus
de filiis. Implevitque micha manum eius. et habuit apud
se puerum sacerdotem. nunc scio dicens. quod bene
mihi faciat deus habenti levitici generis sacerdotem. In di

XVIII

ebus illis non erat rex in israel. et tribus dan querebat
possessionem sibi ut habitaret in ea. Usque ad illum enim
diem inter ceteras tribus sortem non acceperat. Miserunt
ergo filii dan stirpis familie sue quinque viros fortissi
mos de saraa et esthahol ut explorarent terram et di
ligenter inspicerent. dixeruntque eis. Ite et considerate ter
ram. Qui cum pergentes venissent in montem ephra
im et intrassent domum miche. requieverunt ibi. Et
agnoscentes vocem adolescentis levite. utentesque
illius diversorio dixerunt ad eum. Quis te huc ad
duxit. Quid hic agis. Quam ob causam huc venire vo
luisti. Qui respondit eis. Hec et hec prestitit mihi michas
et mercede conduxit ut sim ei sacerdos. Rogaveruntque
eum ut consuleret dominum. et scire possent an
prospero itinere pergerent. et res haberet effectum. Qui
respondit eis. Ite cum pace. dominus respicit viam ves
tram. et iter quo pergitis. et quo pergitis. Euntes
itaque viri quinque venerunt lais. videruntque populum ha
bitantem in ea absque ullo timore iuxta sydoniorum con
suetudinem securum et quietum. nullo ei penitus re
sistente. magnarumque opum et procul a sidone atque a
cunctis hominibus separatum. Reversique ad fratres suos
in saraa et esthahol. et quid egissent sciscitantibus
responderunt. Surgite et ascendamus ad eos. Vidimus enim
terram valde opulentam et uberem. Nolite ne
gligere. nolite cessare. Eamus et possideamus eam. nullus
erit labor. Intrabimus ad securos in regionem latissimam
tradetque nobis dominus locum in quo nullius rei est penu
ria eorum que gignuntur in terra. Profecti igitur sunt de cog
natione dan. id est de saraa et esthahol sescenti viri
accincti armis bellicis. Ascendentesque manserunt in caria
thiarim iude. Qui locus ex eo tempore castrorum
dan nomen accepit. et est post tergum cariathiarim.
Inde transierunt in montem ephraim. Cumque venissent
in domum michee. dixeruntque quinque viri
qui missi fuerant prius ad considerandam terram lais
ceteris fratribus suis. Nostis quod in domibus istis sit ephod
et theraphim et sculptile atque conflatile. Videte quod
vobis placeat. Et cum paululum declinassent. ingres
si sunt domum adolescentis levite qui erat in domo
miche. salutaveruntque eum verbis pacificis. Sescenti autem
viri. ita ut erant armati stabant ante ostium.
At illi qui ingressi fuerant domum iuvenis. sculp
tile et ephod et theraphim atque conflatile tollere nite
bantur. et sacerdos stabat ante ostium. sescentis viris for
tissimis viris fortissimis haud procul expectantibus. Tule
runt igitur qui intraverant sculptile et ephod et ydo
la atque conflatile. Quibus dixit sacerdos. Quid facitis. C
responderunt. Tace et pone digitum tuum super os tuum. venique
nobiscum ut habeamus te patrem et sacerdotem. Quid tibi
melius est ut sis sacerdos in domo unius viri. an in una
tribu et familia in israel. Quod cum audisset. adquievit
sermonibus eorum. et tulit ephod et ydola atque sculp
tile. et cum eis profectus est. Qui cum pergerent. et ante se
ire fecissent parvulos. et iumenta. et omne quod erat pre
ciosum. et iam a domo miche essent procul. viri qui ha

Dagon

familia

bitabant in domum Michae conclamantes secuti sunt et post tergum clamare coeperunt. Qui cum respexissent dixerunt ad Micham: Quid tibi vis? Cur clamas? Qui respondit: Deos meos quos mihi feci tulistis et sacerdotem et omnia quae habeo et dicitis: Quid tibi est? Dixeruntque ei filii Dan: Cave ne ultra loquaris ad nos, et veniant ad te viri animo concitati, et ipse cum omni domo tua pereas. Et sic coepto itinere perrexerunt. Videns autem Michas quod fortiores se essent, reversus est in domum suam. Sexcenti autem viri tulerunt sacerdotem et quae supra diximus. Veneruntque in Lais ad populum quiescentem atque securum, et percusserunt eos in ore gladii, urbemque incendio tradiderunt, nullo penitus ferente praesidium, eo quod procul habitarent a Sidone, et cum nullo hominum haberent quicquam societatis ac negotii. Erat autem civitas sita in regione Roob; quam rursum extruentes habitaverunt in ea, vocato nomine civitatis Dan iuxta vocabulum patris sui, quem genuerat Israhel, quae prius Lais dicebatur. Posueruntque ibi sculptile, et Ionathan filium Gersan filii Moysi, ac filios eius sacerdotes in tribu Dan usque ad diem captivitatis suae. Mansitque apud eos idolum Michae omni tempore quo fuit domus Dei in Silo. In diebus illis non erat rex in Israhel.

nō capitulum

XIX

Fuit quidam vir Levites habitans in latere montis Ephraim, qui accepit uxorem de Bethleem Iuda. Quae reliquit eum, et reversa est in domum patris sui Bethleem, mansitque apud eum quattuor mensibus. Secutusque est eam vir suus, volens ei reconciliari atque blandiri, et secum reducere, habens in comitatu puerum et duos asinos; quae suscepit eum, et introduxit in domum patris sui. Quod cum audisset socer eius, eique occurrisset laetus, et amplexatus est hominem. Mansitque gener in domo soceri tribus diebus, comedens cum eo et bibens familiariter. Die autem quarto de nocte consurgens proficisci voluit; quem tenuit socer, et ait ad eum: Gusta prius pauxillum panis, et conforta stomachum, et sic proficisceris. Sederuntque simul, et comederunt ac biberunt. Dixitque pater puellae ad generum suum: Quaeso te ut hodie hic maneas, pariterque laetemur. At ille consurgens coepit velle proficisci. Et nihilominus obnixe eum socer tenuit, et apud se fecit manere. Mane autem facto parabat Levites iter. Cui rursum socer: Oro te, inquit, ut paululum cibi capias, et assumptis viribus, donec increscat dies, postea proficiscaris. Comederunt ergo simul. Surrexitque adolescens ut pergeret cum uxore sua et puero. Cui rursum locutus est socer: Considera quod dies ad occasum declivior sit, et propinquet ad vesperum; mane apud me hodie etiam, et duc laetum diem, et cras proficisceris ut vadas in domum tuam. Noluit gener acquiescere sermonibus eius, sed statim perrexit, et venit contra Iebus, quae altero nomine vocabatur Ierusalem, ducens secum duos asinos onustos, et concubinam. Iamque erant iuxta Iebus, et dies mutabatur in noctem; dixitque puer ad dominum suum: Veni, obsecro, declinemus ad urbem Iebusaeorum, et maneamus in ea. Cui respondit dominus: Non ingrediar oppidum gentis alienae, quae non est de filiis Israhel, sed transibo usque Gabaa; et cum illuc pervenero, manebimus in ea. Transierunt igitur Iebus, et coeptum carpebant iter. Occubuitque eis sol iuxta Gabaa, quae est in tribu Beniamin. Diverteruntque ad eam, ut manerent ibi. Quo cum intrassent, sedebant in platea civitatis, et nullus eos recipere volebat hospitio. Et ecce apparuit homo senex revertens de agro et de opere suo vespere, qui et ipse erat de monte Ephraim, et peregrinus habitabat in Gabaa. Homines autem regionis illius erant filii Iemini. Elevatisque oculis vidit senex sedentem hominem cum sarcinulis suis in platea civitatis, et dixit ad eum: Unde venis? et quo vadis? Qui respondit ei: Profecti sumus de Bethleem Iuda, et pergimus ad locum nostrum, qui est in latere montis Ephraim, unde ieramus in Bethleem; et nunc vadimus ad domum Dei, nullusque nos sub tectum suum vult recipere, habentes paleas et faenum in asinorum pabulum, et panem ac vinum in meos et ancillae tuae usus, et pueri qui mecum est; nulla re indigemus nisi hospitio. Cui respondit senex: Pax tecum sit. Ego praebebo omnia quae necessaria sunt; tantum, quaeso, ne in platea maneas. Introduxitque eum in domum suam, et pabulum asinis praebuit; ac postquam laverunt pedes suos, recepit eos in convivium. Illis epulantibus, et post laborem itineris cibo ac potu reficientibus corpora, venerunt viri civitatis illius, filii Belial, id est absque iugo, et circumdantes domum senis fores pulsare coeperunt, clamantes ad dominum domus atque dicentes: Educ virum qui ingressus est domum tuam, ut abutamur eo. Egressusque est ad eos senex, et ait: Nolite, fratres, nolite facere malum hoc, quia ingressus est homo hospitium meum, et cessate ab hac stultitia. Habeo filiam virginem, et hic homo habet concubinam. Educam eas ad vos, ut humilietis eas, et vestram libidinem compleatis; tantum, obsecro, ne scelus hoc contra naturam operemini in virum. Nolebant acquiescere sermonibus eius. Quod cernens homo eduxit ad eos concubinam suam, et eis tradidit illudendam. Qua cum tota nocte abusi essent, dimiserunt eam mane. At mulier recedentibus tenebris venit ad ostium domus ubi manebat dominus suus, et ibi corruit. Mane facto surrexit homo, et aperuit ostium, ut coeptam expleret viam; et ecce concubina eius iacebat ante ostium, sparsis in limine manibus. Cui ille, putans eam quiescere, loquebatur: Surge, ut ambulemus. Qua nihil respondente, intellegens quod erat mortua, tulit eam et imposuit asino, reversusque est in domum suam. Quam cum esset ingressus,

arripuit gladium, et cadaver uxoris cum ossibus suis in duodecim partes ac frusta concidens, misit in omnes terminos Israhel. Quod cum vidissent singuli, clamabant: Numquam res talis facta est in Israhel, ex eo die quo ascenderunt patres nostri de Aegypto usque in praesens tempus. Ferte sententiam, et in commune decernite quid facto opus sit.

Egressi sunt itaque omnes filii Israhel et pariter congregati quasi vir unus de Dan usque Bersabee et terra Galaad ad Dominum in Maspha.

que angulis populorum et cuncte tribus israel in ecclesiam dei
xl milia convenere quadraginta milia peditum pug
natorum. Nec latuit filios beniamin quod ascen
dissent filii israel in masphat. Interrogatusque le
vita maritus mulieris interfecte quomodo tan
in gabaa beniamin tum scelus perpetratum esset respondit. Veni in gabaa
beniamin cum uxore mea: illucque diverti. et ecce
homines civitatis illius circumdederunt nocte domum
in qua manebam volentes me occidere. et uxorem
meam incredibili libidinis furore vexantes
denique mortua est. quam arreptam in frusta conci
di. misique partes in omnes terminos possessionis
vestre. quia numquam tantum nephas et tam grande
piaculum factum est in israel. Adestis omnes filii
israel: decernite quid facere debeatis. Stansque omnis
populus quasi unius hominis sermone respondit. Non recedemus
in tabernacula nostra. nec suam quisquam intrabit domum
sed hoc contra gabaa in commune faciemus.
Decem viri eligantur ex centum ex omnibus tribu
bus israel. et centum de mille. et mille de decem milibus
ut comportent exercitui cibaria ut possimus
pugnare contra gabaa beniamin et reddere ei
pro scelere quod meretur. Conveneruntque universus israel ad ci
vitatem quasi unus homo. eadem mente. unoque con
silio et miserunt nuntios ad omnem tribum beniamin qui
dicerent. Cur tantum nephas in vobis repertum est.
Tradite homines de gabaa qui hoc flagitium
perpetrarunt ut moriantur. et auferatur de israel malum.
Qui noluerunt fratrum suorum filiorum israel audire manda
tum: sed ex cunctis urbibus que sue sortis erant
convenerunt in gabaa: ut illis ferrent auxi
lium. et contra universum israel populum dimicarent.
xxvi milia Inventique sunt viginti quinque milia de benia
min educentium gladium preter habitatores ga
baa. qui septingenti erant viri fortissimi sic
sinistra ut dextera preliantes: et sic fundis ad cer
tum iacientes lapides ut capillum quoque
possent percutere. et nequaquam in alteram partem
ictus lapidis deferretur. Virorum quoque israel absque
xl milia filiis beniamin inventa sunt quadraginta mi
lia educentium gladios et paratorum ad pugnam.
Qui surgentes venerunt in domum dei. hoc est in silo:
consulueruntque eum atque dixerunt. Quis erit in exerci
tu nostro princeps certaminis contra filios beniamin?
iudas dux Quibus respondit dominus. Iudas sit dux vester. Statimque
filii israel surgentes mane castrametati sunt iux
ta gabaa. et inde procedentes ad pugnam contra
beniamin urbem oppugnare ceperunt. Egressique
xxii milia filii beniamin de gabaa occiderunt de filiis israel xxii
milia virorum. Rursumque filii israel et fortitudine
et numero confidentes: in eodem loco in quo prius cer
taverant aciem direxerunt. ita tamen ut prius
ascenderent et flerent coram domino usque ad noctem con
sulerentque eum et dicerent. Debemus ultra procedere
ad dimicandum contra beniamin fratres nostros
an non? Quibus ille respondit. Ascendite ad eos et ini
te certamen. Cumque filii israel altero die contra ben
iamin ad prelium processissent: eruperunt filii
beniamin de portis gabaa. et occurrentes eis
xviii ch cede bachati sunt: ut decem et octo milia virorum edu

centium gladium prosternerent. Quam ob rem omnes
filii israel venerunt in domum dei. et sedentes flebant
coram domino. ieiunaveruntque illo die usque ad ves
peram et obtulerunt ei holocausta et pacificas victi
mas: et super statu suo interrogaverunt. Eo tempore ibi e arca federis. phinees
rat archa federis domini. et phinees filius eleazari filii constitutus est...
aaron prepositus domus dei. Consuluerunt ergo dominum
atque dixerunt. Exire debemus ultra ad pugnam
contra beniamin fratres nostros an quiescere? Quibus
ait dominus. Ascendite. cras enim eos tradam in manus vestras. ; fecit
Posueruntque filii israel insidias per circuitum urbis posuerunt insidias
gabaa: et tertia vice sicut semel et bis contra ben
iamin exercitum produxerunt. Sed et filii ben
iamin audacter eruperunt de civitate et fugientes adver
sarios longius persecuti sunt: ita ut vulnerarent
eos sicut primo die et secundo. et cederent per duas semitas
terga vertentes. quarum una ferebatur in bethel. et
altera in gabaa atque prosternerent triginta circiter vi
ros. Putaverunt enim solito eos more cedi. Qui fugam arte simulat
fugam arte simulantes inierunt consilium ut
abstraherent eos de civitate et quasi fugientes ad
supradictas semitas perducerent. Omnes itaque filii
israel surgentes de sedibus suis. tetenderunt aciem in
loco qui vocatur baalthamar. Insidie quoque
que circa urbem erant. paulatim se aperire ceperunt
et ab occidentali urbis parte procedere. Sed et alia decem
milia virorum de universo israel habitatores urbis ad
certamina provocabant. Ingravatumque est bel
lum contra filios beniamin: et non intellexerunt
quod ex omni parte illis instaret interitus. Percussit
que eos dominus in conspectu filiorum israel et interfecerunt
ex eis in illo die xxv milia et c viros omnes bel xxv milia
latores et educentes gladium. Filii autem beniamin
cum se inferiores esse viderent: quas prope urbem
preparaverant. Qui cum repente de latibulis sur
rexerint et beniamin cedentibus darent terga: ingres
si sunt civitatem et percusserunt eam in ore gla
dii. Signum autem dederant filii israel his quos
in insidiis collocaverant. ut postquam urbem cepis
sent ignem accenderent. ut ascendente in altum
fumo: captam urbem demonstrarent. Quod cum
cernerent filii israel in ipso certamine positi pu
taverunt enim filii beniamin eos fugere et instantius
persequebantur: cesis de exercitu eorum xxx viris. et vi
debant quasi columpnam fumi de civitate conscen
dere. beniamin quoque retro respiciens captam
cerneret civitatem et flammas in sublime ferri:
qui prius simulaverant fugam: versa facie fortius
resistebant. Quod cum vidissent filii beniamin in
fugam versi sunt. et ad viam deserti ire ceperunt: illuc
quoque eos adversariis persequentibus. Sed et hii qui urbem
succenderant occurrerunt eis. atque ita factum est ut ex
utraque parte ab hostibus cederentur: nec erat ulla
morientium requies. Cecideruntque atque prostrati
sunt ad orientalem plagam gabaa. Fuerunt autem
qui in eodem loco interfecti sunt xviii milia virorum
omnes robustissimi pugnatores. Quod cum vidissent
qui remanserant de beniamin: fugerunt in solitu
dinem et pergebant ad petram cuius vocabulum est
remmon. In illa quoque fuga latentes et in diversa

xxv milia

vorax flamma

tendentes. occiderunt quinque milia virorum. Et cum ultra
tenderent persecuti sunt eos et interfecerunt etiam a-
lia duo milia. Et sic factum est ut omnes qui ceci-
derant de beniamin in diversis locis: essent .xxv. milia
bellatores ad bellandum promptissimi. Remanse-
runt de omni numero beniamin qui evadere potu-
erunt et fugere in solitudinem .dc. viri: sederuntque in pe-
tra remmon quattuor mensibus. Regressi autem filii israel
omnes reliquias civitatis a viris usque ad iumenta gla-
dio percusserunt. cunctasque urbes et viculos benia-
min vorax flamma consumpsit. XXI Iuraverunt quoque
filii israel in maspha atque dixerunt. Nullus nostrum dabit
filiis beniamin de filiabus suis uxorem. Veneruntque omnes
ad domum dei in sylo. et in conspectu eius sedentes usque
ad vesperam: levaverunt vocem magnoque ululatu ce-
perunt flere dicentes. Quare domine deus israel factum est hoc
malum in populo tuo ut hodie una tribus auferretur a nobis?
Altera autem die consurgentes diluculo: extruxerunt
altare: et obtulerunt ibi holocausta et pacificas victi-
mas et dixerunt. Quis non ascendit in exercitu domini de
universis tribubus israel. Grandi enim se iuramento constrin-
xerant cum essent in maspha: interfici eos qui de-
fuissent. Ductique penitentia filii israel super fratre suo be-
niamin ceperunt dicere. Ablata est una tribus de israel.
unde accipient uxores? Omnes enim in commune
iuravimus: non daturos nos his filias nostras. Idcirco
dixerunt. Quis est de universis tribubus israel qui non
ascendit ad dominum in maspha? Et ecce inventi sunt
habitatores iabis galaad in illo exercitu non fuisse. eo
quoque tempore cum essent in sylo: nullus ex eis ibi
repertus est. Miserunt itaque .x. milia viros robustis-
simos et preceperunt eis. Ite et percutite habitatores iabes
galaad in ore gladii. tam uxores quam parvulos eorum.
Et hoc erit quod observare debebitis. Omne generis mas-
culini. et mulieres que cognoverunt viros interficite
virgines reservate. Inventeque sunt de iabes galaad
.cccc. virgines que nescierunt viri thorum: et adduxe-
runt eas ad castra in sylo in terra chanaan. Miseruntque
nuncios ad filios beniamin qui erant in petra rem-
mon: et preceperunt eis ut eos in pace susciperent. Vene-
runtque filii beniamin in illo tempore: et date sunt eis
uxores de filiabus iabes galaad. Alias autem non repere-
runt quas simili modo traderent. Universusque israel val-
de doluit: et egit penitudinem super interfectione u-
nius tribus ex israel. Dixeruntque maiores natu. Quid
faciemus reliquis qui non acceperunt uxores? Omnes i
Omnes beniamin femine conciderunt. et magna
nobis cura et ingenti studio providendum est ne una tribus
deleatur ex israel. Filias nostras eis dare non possumus constric-
ti iuramento et maledictione qua diximus. Maledictus
homo qui dederit de filiabus suis uxorem beniamin.
Ceperuntque consilium atque dixerunt. Ecce sollempnitas
domini est in sylo anniversaria: que sita est ad septen-
trionem urbis bethel ad orientalem plagam vie
que de bethel tendit ad sychimam. et ad meridiem op-
pidi lebona. Preceperuntque filiis israel beniamin atque
dixerunt. Ite et latitate in vineis. Cumque videritis filias
sylo ad ducendos choros ex more procedere: exite repen-
te de vineis et rapite eas singuli uxores singulas: et
pergite in terram beniamin. Cumque venerint patres
earum ac fratres et adversum vos querari ceperint. atque
iurgari: dicemus eis. Miseremini eorum. Non enim ra-
puerunt eas iure bellantium atque victorum. Sed rogan-
tibus ut acciperent et non dedistis. et a parte peccatum est. Feceruntque
que filii beniamin ut sibi fuerat imperatum. et iux-
ta numerum suum rapuerunt sibi de his que ducebant
choros uxores singulas. abieruntque in possessio-
nem suam edificantes urbes et habitantes in eis. Filii quoque
israel reversi sunt per tribus et familias suas. in tabernacu-
la sua. In diebus illis non erat rex in israel. sed unusquisque
quod sibi rectum videbatur. hoc faciebat.

In diebus unius iudicis quando iu-
dices preerant. facta est fames in terra.
et abiit homo de bethleem iuda ut
peregrinaretur in regione
moabitide cum uxore sua ac duobus liberis. Ipse vo-
cabatur helymelech uxor autem eius noemi. et duo
filii alter maalon et chelion: ephratei de beth-
leem iuda. Ingressique regionem moabitidis:
morabantur ibi et mortuus est helymelech
maritus noemi remansitque ipsa cum filiis.
Qui acceperunt uxores moabitidas: quarum una
vocabatur orpha. et altera ruth. Manseruntque ibi decem
annis: et ambo mortui sunt maalon videlicet
et chelion. Remansitque mulier orbata duobus liberis
ac marito. et surrexit ut in patriam pergeret cum
utraque nuru sua de regione moabitide. Audi-
erat enim quod respexisset dominus populum suum et de-
disset eis escas. Egressa est itaque de loco peregri-
nationis sue cum utraque nuru sua. et iam in via po-
sita revertendi in terram iuda: dixit ad eas. Ite in domum
matris vestre. faciat dominus vobiscum misericordiam sicut feci-
stis cum mortuis meis et mecum. Det vobis invenire
requiem in domibus virorum quos sortiture estis. Et os-
culata est eas. Que elevata voce flere ceperunt. et dice-
re. Tecum pergemus ad populum tuum. Quibus
illa respondit. Revertimini filie mee: Cur venitis mecum?
Num ultra habeo filios in utero meo. ut viros ex me spe-
rare possitis? Revertimini filie mi abite. Iam enim
senectute confecta sum nec apta vinculo coniugali.
etiam si possim hac nocte concipere et parere fili-
os si eos expectare velitis donec crescant annos et
et impleant pubertatis: ante eritis vetule quam nu-
batis. Nolite queso filie mee: quia vestra angus-
tia me magis premit. et egressa est manus domini contra me.
Elevata igitur voce rursum flere ceperunt. Orpha
osculata est socrum ac reversa. Ruth adhesit so-
crui sue. Cui dixit noemi. En reversa est cognatio tua
ad populum suum. et ad deos suos. vade cum ea. Que respondit
Ne adverseris mihi ut relinquam te et abeam. Quocumque
perrexeris pergam. Ubi morata fueris: et ego pariter
morabor. Populus tuus populus meus. et deus tuus deus meus.
Que te terra morientem susceperit. in ea moriar.
ibique locum accipiam sepulture. Hec mihi faciat
deus et hec addat. si non sola mors me et te separaverit.
Videns ergo noemi quod obstinato ruth animo de-
crevisset secum pergere: adversari noluit. nec ultra
ad suos reditum persuadere. Perrexeruntque simul et
venerunt in bethleem. Quibus urbem ingressis:
velox apud cunctos fama percrebuit. Dicebantque

Ruth

que mulieres. Hec est illa noemi. Quibus ait. Ne uocetis me noemi id est pulchram. sed uocate me mara id est amaram quia ualde me amaritudine repleuit omnipotens. Egressa sum plena et uacuam reduxit me dominus. Cur igitur uocatis me noemi quam humiliauit dominus et afflixit omnipotens. Venit ergo noemi cum ruth moabitide nuru sua de terra peregrinationis sue ac reuersa est in bethleem quando primum ordea metebantur.

II

Erat autem uiri elymelech consanguineus homo potens et magnarum opum nomine booz. Dixitque ruth moabitidis ad socrum suam. Si iubes uadam in agrum et colligam spicas que metentium effugerint manus: ubicumque clementis in me patris familias repperero gratiam. Cui illa respondit. Vade filia mea. Abiit itaque et colligebat spicas post terga metentium. Accidit autem ut ager ille haberet dominum nomine booz qui erat de cognatione elymelech. et ecce ipse ueniebat de bethleem. Dixitque messoribus. Dominus uobiscum. Qui responderunt ei. Benedicat tibi dominus. Dixitque booz iuueni qui messoribus preerat. Cuius est hec puella? Cui respondit. Hec est moabitis que uenit cum noemi de regione moabitide et rogauit ut spicas colligeret remanentes sequens messorum uestigia. Et de mane usque nunc stat in agro: et ne ad momentum quidem domum reuersa est. Et ait booz ad ruth. Audi filia. Ne uadas ad colligendum in alterum agrum nec recedas ab hoc loco: sed iungere puellis meis et ubi messuerint sequere. Mandaui enim pueris meis ut nemo tibi molestus sit: sed etiam si sitieris uade ad sarcinulas et bibe aquas de quibus et pueri mei bibunt. Que cadens in faciem suam et adorans super terram dixit ad eum. Unde mihi hoc ut inuenirem gratiam ante oculos tuos et nosse me dignareris peregrinam mulierem? Cui ille respondit. Nunciata mihi sunt omnia que feceris socrui tue post mortem uiri tui: et quod reliqueris parentes tuos et terram in qua nata es: et ueneris ad populum quem ante nesciebas. Reddat tibi dominus pro opere tuo: et plenam mercedem recipias a domino deo israel ad quem uenisti et sub cuius confugisti alas. Que ait. Inueni gratiam ante oculos tuos domine mi: qui consolatus es me et locutus es ad cor ancille tue que non sum similis unius puellarum tuarum. Dixitque ad eam booz. Quando hora uescendi fuerit: ueni huc et comede panem et intinge buccellam tuam in aceto. Sedit itaque ad messorum latus. et congessit polentam sibi. comeditque et saturata est et tulit reliquias. Atque inde surrexit ut spicas ex more colligeret. Precepit autem booz pueris suis dicens. Etiam si uobiscum metere uoluerit ne prohibeatis eam. et de uestris manipulis proicite de industria: et remanere permittite. ut absque rubore colligat. et colligentem nemo corripiat. Collegit ergo in agro usque ad uesperam. et que collegerat uirga cedens et excutiens inuenit ordei quasi ephi mensuram id est tres modios. Quos portans reuersa est in ciuitatem et ostendit socrui sue. Insuper protulit et dedit ei de reliquiis cibi sui quo saturata fuerat. Dixitque ei socrus sua. Ubi hodie collegisti: et ubi fecisti opus? Sit benedictus qui misertus est tui. Indicauitque ei apud quem esset operata: et nomen dixit uiri quod booz uocaretur. Cui respondit noemi. Benedictus sit a domino quoniam eandem gratiam quam prebuerat uiuis seruauit et mortuis. Rursumque ait. Propinquus noster est homo. Et ruth. Hoc quoque inquit precepit mihi homo ut tamdiu messoribus eius iungerer. donec omnes segetes meterentur. Cui dixit socrus. Melius est filia mea ut cum puellis eius exeas ad metendum. ne in alieno agro quispiam resistat tibi. Iuncta est itaque puellis booz. et tamdiu cum eis messuit donec ordea et triticum in horreis conderentur.

III

Postquam autem reuersa est ad socrum suam: audiuit ab ea. Filia mea queram tibi requiem: et prouidebo ut bene sit tibi. Booz iste cuius puellis in agro iuncta es: propinquus est noster et hac nocte aream ordei uentilabit. Laua igitur et ungere et induere cultioribus uestimentis et descende in aream. Non te uideat homo donec esum potumque finierit. Quando autem ierit ad dormiendum: nota locum in quo dormiat. ueniesque et discooperies pallium quo operitur a parte pedum et proicies te et ibi iacebis. Ipse autem dicet tibi quid agere debeas. Que respondit. Quicquid preceperis faciam. Descenditque in aream et fecit omnia que imperauerat socrus. Cumque comedisset booz et bibisset et factus esset hylarior. issetque ad dormiendum iuxta aceruum manipulorum: uenit abscondite et discooperto a pedibus eius pallio se proiecit. Et ecce nocte iam media expauit homo et conturbatus est: uiditque mulierem iacentem ad pedes suos et ait illi. Quis es? Illa respondit. Ego sum ruth ancilla tua. Expande pallium tuum super famulam tuam quia propinquus es. Et ille. Benedicta inquit es a domino filia et priorem misericordiam posteriore superasti: quia non es secuta iuuenes pauperes siue diuites. Noli ergo metuere: sed quicquid dixeris michi faciam tibi. Scit enim omnis populus qui habitat intra portas urbis mee mulierem te esse uirtutis. Nec abnuo me propinquum. sed est alius me propinquior. Quiesce hac nocte et facto mane si te uoluerit propinquitatis iure retinere bene res acta est. Sin autem noluerit: ego te absque ulla dubitatione suscipiam. uiuit dominus. Dormi usque mane. Dormiuit itaque ad pedes eius usque ad noctis abscessum. Surrexitque antequam homines se cognoscerent mutuo. et dixit booz. Caue ne quis nouerit quod huc ueneris. Et rursum. Expande inquit palliolum tuum quo operiris et tene utraque manu. Qua extendente et tenente mensus est sex modios ordei et posuit super eam. Que portans ingressa est ciuitatem. et uenit ad socrum suam. Que dixit ei. Quid egisti filia? Narrauitque ei omnia que sibi fecisset homo. et ait. Ecce sex modios ordei dedit mihi et ait. Noli uacuam reuerti ad socrum tuam. Dixitque noemi. Expecta filia: donec uideamus quem res exitum habeat. Neque enim cessabit homo nisi compleuerit quod locutus est.

IIII

Ascendit ergo booz ad portam et sedit ibi. Cumque uidisset propinquum preterire de quo prius sermo habitus est: dixit ad eum. Declina paulisper et sede hic. uocans eum nomine suo. Qui diuertit et sedit.

Susceptum noemi quem puerum nutricis ac gerule officio fungebatur

Tollens autem booz .x. uiros de senioribus ciuitatis dixit
ad eos. Sedete hic. Quibus residentibus: locutus est
ad propinquum. Partem agri fratris nostri elymelech uen-
dit noemi que reuersa est de regione moabitide. quod
audire te uolui. et tibi dicere coram cunctis seden-
tibus et maioribus natu de populo meo. Si uis iure pro-
pinquitatis. eme et posside. Sin autem tibi displicet
hoc ipsum indica michi. ut sciam quid facere debeam.
Nullus est enim propinquus excepto te qui prior es
et me qui secundus sum. At ille respondit. Ego agrum
emam. Cui dixit booz. Quando emeris agrum de
manu mulieris: ruth quoque moabitidem que
uxor defuncti fuit debes accipere ut suscites nomen
propinqui tui in hereditate tua. Qui respondit. Cedo
iure propinquitatis. neque enim posteritatem familie
mee delere debeo. Tu meo utere priuilegio quo me
libenter carere profiteor. Hic autem erat mos anti-
quitus in israel inter propinquos. ut si quando alter
alteri suo iure cedebat. ut esset firma concessio. soluebat homo calciamentum
suum et dabat proximo suo. Hoc erat testimonium
cessionis in israel. Dixit ergo propinquo booz. Tolle cal-
ciamentum. Quod statim soluit de pede suo. At il-
le maioribus natu et uniuerso populo. Testes inquid uos
estis hodie. quod possederim omnia que fuerunt
elymelech. et chelion. et maalon. tradente noemi
et ruth moabitidem uxorem maalon in coniu-
gium sumpserim. ut suscitem nomen defuncti in
hereditate sua. ne uocabulum eius de familia sua
ac fratribus et populo deleatur. Vos inquam huius rei testes
estis. Respondit omnis populus. qui erat in porta et
maiores natu. Nos testes sumus. Faciat dominus
hanc mulierem que ingreditur domum tuam si-
cut rachel et lyam que edificauerunt domum israel
ut sit exemplum uirtutis in ephrata. et habeat cele-
bre nomen in bethleem. Fiatque domus tua sicut do-
mus phares. quem thamar peperit iude de semine
quod dederit dominus tibi ex hac puella. Tulit itaque booz
ruth et accepit uxorem. Ingressusque est ad eam: et
dedit illi dominus ut conciperet et pareret filium. Dix-
eruntque mulieres ad noemi. Benedictus dominus
qui non est passus ut deficeret successor familie tue
et uocaretur nomen eius in israel. et habeas qui consoletur
animam tuam. et enutriat senectutem. De nuru
tua natus est qui te diliget: et multo tibi est melior
quam si septem haberes filios. Susceptumque noe-
mi puerum posuit in sinu suo: et nutricis ac geru-
le officio fungebatur. Vicine autem mulieres con-
gratulantes ei et dicentes. natus est filius noemi
uocauerunt nomen eius obed. Hic est pater ysai
patris dauid. Hee sunt generationes phares. Pha-
res. genuit esrom. esrom genuit aram. Aram
genuit aminadab. ~~Aminadab~~ Aminadab ge-
~~nuit~~ genuit naason. Naason genuit salmon.
Salmon genuit booz. Booz genuit obed. Obed
genuit ysai. ysai genuit dauid regem.

Viginti et duas esse
litteras apud hebreos
syrorum quorum quoque lingua et cal-
deorum testatur: que hebree magna ex
parte confinis est. Nam et ipsi .xxii. duo elementa
habent: eodem sono: sed diuersis caracteribus. Samarita-
ni etiam pentateucum moysi totidem litteris scri-
ptitant. figuris tantum et apicibus discrepantes.
Certumque est esdram scribam legisque doctorem po-
st captam ierosolimam et instaurationem templi
sub zorobabel. alias litteras repperisse quibus nunc
utimur. cum ad illud tempus usque idem samaritanorum
et hebreorum characteres fuerint. In libro quoque
numerorum hec eadem supputatio sub leuitarum
ac sacerdotum censu mistice ostenditur. et nomen
domini tetragrammaton in quibusdam grecis uolumi-
nibus usque hodie antiquis expressum litteris inue-
nimus. Sed et psalmi tricesimus sextus. et cente-
simus decimus et centesimus undecimus. et centesi-
mus octauus decimus et centesimus quadrage-
simus quartus: quamquam diuerso scribantur me-
tro eiusdem numeri texuntur alfabeto. et ieremie
lamentationes et oratio eius. salomonis quoque in
fine prouerbia ab eo loco in quo ait. Mulierem for-
tem quis inueniet. eisdem alphabetis uel incisi-
onem supputantur. Porro quinque littere duplices
apud hebreos sunt. Caph. mem. nun. phe. sade.
Aliter enim per has scribunt principia mediaque
uerborum. aliter fines. Vnde et quinque a plerisque li-
bri duplices estimantur. samuel. malachim. de-
bre iamin. ezras. ieremias. cum cinoth id est
lamentationibus suis. Quomodo igitur .xxii. elementa sunt
per que scribimus hebraice omne quod loquimur. et eorum
initiis uox humana comprehenditur: ita uiginti
duo uolumina supputantur. quibus quasi litteris
et exordiis in dei doctrina tenera adhuc et lactens
uiri iusti eruditur infantia. Primus apud eos
liber uocatur bresith: quem nos genesim di-
cimus. Secundus hellesmoth: qui exodus appellatur.
Tercius uaiecra id est leuiticus. Quartus ua-
iedaber. quem numerum uocamus. Quintus
addabarim que deuteronomium pronotatur. Hii
sunt quinque libri moysi quos proprie thorath id est
legem. id est legem appellant. Secundum prophetarum ordi-
nem faciunt. et incipiunt et incipiunt a ihesu fi-
lio naue. qui apud eos iosue bennun dicitur. Deinde
de subtexunt sophtim id est iudicum librum et
eundem compingunt ruth. quia in diebus
iudicum facta eius narratur hystoria. Tercius sequi-
tur samuel: quem nos regnorum primum et secundum
dicimus. Quartus malachim id est regum qui
tercio et quarto regum uolumine continetur.
Meliusque multo est malachim id est regum
quam malachoth id est regnorum dicere. Non enim
multarum gentium regna describit: sed unius is-
raelitici populi qui tribubus duodecim continetur. Quin-
tus est ysaias. Sextus ieremias. Septimus
ezechiel. Octauus duodecim prophetarum qui apud
illos uocatur thareasra. Tercius ordo. agiographa
possidet. et primus liber incipit a iob. Secundus a dauid
quem quinque incisionibus et uno psalmorum
uolumine comprehendunt. Tercius est salomo-
nis tres libros habens. prouerbia que illi parabolas id est ma-
sloth appellant. Quartus ecclesiasten id est coeleth.

Dic

Rachel et liam

Booz accepit Ruth in uxorem

Susceptum noemi puerum et cetera

Obed

phares genuit

Hieronymi
Prologus Galeatus.
vid. Bp Cosins Scho.
Hist: of ye Canon of the
Scriptures. pag: 128.

quintus est cantica canticorum quem titulo sirasirim prenotant. Sextus est danihel. Septimus dabreiamin, id est verba dierum, id est significantius χρονικόν totius divine hystorie possumus appellare, qui liber apud nos paralipomenon primus et secundus scribitur. Octavus esdras, qui et ipse similiter apud grecos et latinos in duos libros divisus est. Nonus hester. Atque ita fiunt pariter veteris legis libri xx duo, id est moysi quinque, prophetarum octo, agiographorum novem. Quamquam nonnulli ruth et cinoth inter agiographa scriptitent et hos libros in suo putent numero supputandos, ac per hoc esse priscae legis libros xx quatuor, quos sub numero xx iiii apocalypsis iohannis inducit adorantes agnum et coronas suas prostratis vultibus offerentes, stantibus coram quatuor animalibus oculatis ante et retro, id est in preteritum et in futurum, et indefessa voce clamantibus: Sanctus, sanctus, sanctus, dominus deus omnipotens, qui erat et qui est et qui futurus est. Hic prologus scripturarum quasi galeatum principium omnibus libris quos de hebreo vertimus in latinum convenire potest, ut scire valeamus quicquid extra hos est inter apocrifa esse ponendum. Igitur sapientia que vulgo salomonis inscribitur, et iesu filii syrach liber, et iudith, et thobias, et pastor non sunt in canone. Machabeorum primum librum hebraicum repperi; secundus grecus est, quod ex ipsa phrasi probari potest. Que cum ita se habeant, obsecro te lector ne laborem meum reprehensionem estimes antiquorum. In tabernaculo dei offert unusquisque quod potest: alii aurum et argentum et lapides pretiosos, alii byssum et purpuram et coccum offerunt et iacinctum; nobiscum bene agitur si obtulerimus pelles et caprarum pilos. Et tamen apostolus contemptibiliora nostra magis necessaria iudicat. Unde et tota illa tabernaculi pulcritudo et per singulas species ecclesie presentis futureque distinctio pellibus tegitur et ciliciis, ardorem solis et iniuriam imbrium ea que viliora sunt prohibent. Lege ergo primum samuel et malachim meum; meum inquam meum: quicquid enim crebrius vertendo et emendando sollicitius et didicimus et tenemus nostrum est. Et cum intellexeris quod antea nesciebas, vel interpretem me estimato si gratus es, vel parafrasten si ingratus, quamquam mihi omnino conscius non sim mutasse me quippiam de hebraica veritate. Certe si incredulus es, lege grecos codices et latinos et confer cum his opusculis, et ubicumque inter se videris discrepare, interroga quemlibet hebreorum cui magis accomodare debeas fidem, et si nostra firmaverit, puto quod eum non estimes coniectorem, ut in eodem loco mecum similiter divinarit. Sed et vos famulas christi rogo, que domini discumbentis pretiosissimo fidei myrro unguitis caput, que nequaquam salvatorem queritis in sepulchro, quibus iam ad patrem christus ascendit, ut contra latrantes canes qui adversum me rabido ore deseviunt et circumeunt civitatem atque in eo se doctos arbitrantur si aliis detrahant, orationum vestrarum clypeos opponatis. Ego sciens

humilitatem meam, illius semper sententie recordabor: Dixi custodiam vias meas ut non delinquam in lingua mea. Posui ori meo custodiam cum consisteret peccator adversum me. Obmutui et humiliatus sum et silui de bonis.

Fuit vir unus de ramatha im sophim de monte ephraim, et nomen eius elchana filius ieroboam filii helyu filii thau filii suph effratheus. Et habuit duas uxores: nomen uni anna et nomen secunde fenenna. Fueruntque fenenne filii; anne autem non erant liberi. Et ascendebat vir ille de civitate sua statutis diebus ut adoraret et sacrificaret domino exercituum in sylo. Erant autem ibi duo filii hely, ofni et finees, sacerdotes domini. Venit ergo dies et immolavit helchana, deditque fenenne uxori sue et cunctis filiis eius et filiabus partes. Anne autem dedit unam partem tristis, quia annam diligebat. Dominus autem concluserat vulvam eius. Affligebat quoque eam emula eius et vehementer angebat, in tantum ut exprobraret quod dominus conclusisset vulvam eius. Sicque faciebat per singulos annos, cum redeunte tempore ascenderent templum domini, et sic provocabat eam. Porro illa flebat et non capiebat cibum. Dixit ergo ei helchana vir suus: Anna, cur fles, et quare non comedis, et quam ob rem affligitur cor tuum? Numquid non ego melior sum tibi quam decem filii? Surrexit autem anna postquam comederat in sylo et biberat. Et hely sacerdote sedente super sellam ante postes templi domini, cum esset anna amaro animo, oravit dominum flens largiter, et votum vovit dicens: Domine exercituum, si respiciens videris afflictionem famule tue et recordatus mei fueris nec oblitus ancille tue, dederisque serve tue sexum virilem, dabo eum domino omnibus diebus vite eius, et novacula non ascendet super caput eius. Factum est autem cum illa multiplicaret preces coram domino, ut heli observaret os eius. Porro anna loquebatur in corde suo, tantumque labia illius movebantur, et vox penitus non audiebatur. Estimavit ergo eam heli temulentam, dixitque ei: Usquequo ebria eris? Digere paulisper vinum quo mades. Respondens autem anna: Nequaquam, inquit, domine mi. Nam mulier infelix nimis ego sum, vinumque et omne quod inebriare potest non bibi, sed effudi animam meam in conspectu domini. Ne reputes ancillam tuam quasi unam de filiabus belial, quia ex multitudine doloris et meroris mei locuta sum usque in presens. Tunc hely ait ei: Vade in pace, et deus israel det tibi petitionem quam rogasti eum. Et illa dixit: Utinam inveniat ancilla tua gratiam in oculis tuis. Et abiit mulier in viam suam et comedit, vultusque eius non sunt amplius in diversa mutati. Et surrexerunt mane et adoraverunt coram domino. Reversique venerunt in domum suam in ramatha. Cognovit autem helchana annam uxorem suam, et recordatus est eius dominus. Et factum est post circulum dierum concepit anna et peperit filium, vocavitque nomen

deo

tibi

servi

gratiam

est

filii hely filii belial

nota de hely et filiis eius

Samuel eius samuel. eo quod a domino postulasset eum. Ascendit
autem helchana et omnis domus eius ut immolaret
domino hostiam sollempnem et votum suum: et anna non
ascendit. Dixit enim viro suo. Non vadam donec ablactetur
infans et ducam eum. et appareat ante conspectum domini
et maneat ibi iugiter. Et ait ei helchana vir
suus. Fac quod bonum tibi videtur: et mane donec
ablactes eum. Precorque ut impleat dominus verbum
suum. Mansit ergo mulier et lactavit filium suum
donec amoveret eum a lacte. Et adduxit eum secum
postquam ablactaverat in vitulis tribus et tribus modiis fari
ne et amphora vini: et adduxit eum in domum domi-
ordo ni in sylo. Puer autem erat adhuc infan
obtulerunt puerum hely tulus. Et immolaverunt vitulum et obtulerunt
puerum hely. Et ait anna. Obsecro mi domine. vivit
anima tua domine: ego sum mulier illa que steti coram
te hic orans dominum pro puero isto. Oravi: et dedit mihi dominus
peticionem meam quam postulavi eum. Idcirco et
oratio anne ego commodavi eum domino cunctis diebus quibus fuerit
accommodatus domino. Et adoraverunt ibi dominum. Et ora
II vit anna et ait. Exultavit cor meum in do
mino et exaltatum est cornu meum in deo meo. Di
latatum est os meum super inimicos meos: quia le
tata sum in salutari tuo. Non est sanctus ut est dominus. neque
enim est alius extra te: et non est fortis sicut deus noster.
Nolite multiplicare loqui sublimia gloriantes.
Recedant vetera de ore vestro: quia deus scienciarum domino
est: et ipsi preparantur cogitaciones. Arcus fortium supera
tus est: et infirmi accincti sunt robore. Repleti prius
pro panibus se locaverunt: et famelici saturati sunt.
Donec sterilis peperit plurimos: et que multos habe
bat filios infirmata est. Dominus mortificat et vivi
ficat: deducit ad infernum et reducit. Dominus pau
perem facit et ditat humiliat et sublevat. Suscitat
de pulvere egenum et de stercore elevat pauperem.
Ut sedeat cum principibus: et solium glorie teneat. Do
mini enim sunt cardines terre: et posuit super eos orbem.
Pedes sanctorum suorum servabit: et impii in
tenebris conticescent. quia non in fortitudine sua ro
borabitur vir. Dominum formidabunt adversarii eius: et super
ipsos in celis tonabit. Dominus iudicabit fines ter
re. et dabit imperium regi suo: et sublimabit cornu
christi sui. Et abiit helcana ramathaim in domum suam.
nota de hely et filiis eius Puer autem erat minister in conspectu domini: ante faciem
hely sacerdotis. Porro filii hely filii belial. nescien
tes dominum neque officium sacerdotum ad populum. Sed quicumque
immolasset victimam. veniebat puer sacer
dotis dum coquerentur carnes et habebat fuscinu
lam tridentem in manu sua. et mittebat eam in le
betem. vel in caldariam. aut in ollam. sive in caca
bum. Et omne quod levabat fuscinula: tollebat sa
cerdos sibi. Sicque faciebant universo israeli venien
ordo tium in sylo. Etiam antequam adolerent adipem: ve
niebat puer sacerdotis. et dicebat immolanti. Da
mihi carnem ut coquam sacerdoti. Non enim accipiam
a te coctam: sed crudam. Dicebatque illi immolans.
Incendatur primum iuxta morem hodie adeps: et tol
le tibi quantumcumque desiderat anima tua. Qui respondens
aiebat ei. Nequaquam. Nunc enim dabis: alioquin
primum tollam vi. Erat autem peccatum puerorum grande nimis

coram domino: quia detrahebant homines sacrificio
domini. Samuel autem ministrabat ante faciem domini: puer
accinctus ephod lineo. Et tunicam parvam faci
ebat ei mater sua quam afferebat statutis diebus ascen
dens cum viro suo. ut immolaret hostiam solem
nem et votum suum. Et benedixit hely helchane et
uxori eius. Dixitque. Reddat dominus tibi semen de muli
ere hac: pro fenore quod commodasti domino. Et abierunt in
locum suum. Visitavit ergo dominus annam: et concepit
et peperit tres filios et duas filias. Et magnificatus est
puer samuel apud dominum. Heli autem erat senex
valde et audivit omnia que faciebant filii sui
universo israeli: et quomodo dormiebant cum mulieribus
que observabant ad hostium tabernaculi. Et dixit
eis. Quare facitis res huiuscemodi quas ego au
dio. res pessimas ab omni populo? Nolite filii mei. Non
est enim bona fama. quam ego audio ut transgredi
faciatis populum domini. Si peccaverit vir in virum pla
cari ei potest deus. Si autem in domino peccaverit vir:
quis orabit pro eo? Et non audierunt vocem pa
tris sui: quia voluit dominus occidere eos. Puer autem
samuel proficiebat atque crescebat: et placebat
tam deo quam hominibus. Venit autem vir dei ad he
li: et ait ad eum. Hec dicit dominus. Numquid non ap
erte revelatus sum domui patris tui cum esset in egy
pto in domo pharaonis. et elegi eum ex omnibus tri
bubus israel mihi in sacerdotem. ut ascenderet ad alta
re meum et adoleret mihi incensum et portaret
ephod coram me. et dedi domui patris tui omnia
de sacrificiis filiorum israel: Quare calce abiecistis vic
timam meam. et munera mea que precepi ut offerrentur
in templo et magis honorasti filios tuos quam me.
ut comederetis primicias omnis sacrificii israel populi mei.
Propterea ait dominus deus israel. Loquens locutus sum: ut
domus tua et domus patris tui. ministraret in conspe
ctu meo usque in sempiternum. Nunc autem dicit dominus. Ab
sit hoc a me: sed quicumque honorificaverit me glori
ficabo eum. Qui autem contempnunt me erunt igno
biles. Ecce dies veniunt et precidam brachium tuum
et brachium domus patris tui: ut non sit senex in domo
tua omnibus diebus. Verumptamen non auferam peni
tus virum ex te ab altari meo: sed ut deficiant
oculi tui et tabescat anima tua. et pars magna domus
tue morietur cum ad virilem etatem ve
nerit. Hoc autem erit tibi signum quod venturum
est duobus filiis tuis ofni et finees. In die una
morientur ambo. Et suscitabo mihi sacerdotem fide III
lem: qui iuxta cor meum et animam meam faciet. Et
edificabo ei domum fidelem. Et ambulabit coram
christo meo. cunctis diebus. Futurum est autem
ut quicumque remanserit in domo tua. veniat ut
oretur pro eo et offerat nummum argenteum et tortam
panis dicatque. Dimitte me obsecro ad unam partem
sacerdotalem ut comedam buccellam panis. Puer
autem samuel ministrabat coram domino hely: et sermo
domini erat preciosus. In diebus illis non erat visio ma
nifesta. Factum est ergo in die quadam hely iacebat
in loco suo: et oculi eius caligaverunt: nec pote
rat videre lucernam dei antequam extingueretur.
Samuel autem dormiebat in templo domini: ubi

samuelis
erat archa federis dei. Et vocavit dominus samuelem
Qui respondens ait. Ecce ego. Et cucurrit ad hely
et dixit. Ecce ego. vocasti enim me. Qui dixit. Non
vocavi. Revertere et dormi. Et abiit et dormivit. Et ad
iecit dominus vocare rursum samuelem. Consurgens
que samuel abiit ad heli: et dixit. Ecce ego. quia vo
casti me. Qui respondit. Non vocavi te fili mi:
revertere et dormi. Porro samuel. necdum sciebat
dominum. neque revelatus fuerat ei sermo domini. Et ad
iecit dominus et vocavit adhuc samuelem tercio. Qui
consurgens abiit ad heli. et dixit. Ecce ego quia vo
casti me. Intellexit igitur hely: quia dominus voca
ret puerum. et ait ad samuelem. Vade et dormi.
Et si deinceps vocaverit te: dices. Loquere domine: quia
audit servus tuus. Abiit ergo samuel et dormivit in
loco suo. Et venit dominus et stetit. et vocavit sicut
vocaverat secundo. Samuel. Samuel. Et ait samu
el. Loquere domine quia audit servus tuus. Et dixit
dominus ad samuelem. Ecce ego facio verbum in israel
quod quicumque audierit: tinnient ambe au
res eius. In die illa suscitabo adversum hely omnia
que locutus sum super domum eius. incipiam et com
plebo. Predixi enim ei quod iudicaturus essem do
mum eius in eternum propter iniquitatem: eo quod
noverat indigne agere filios suos: et non corripuit eos.
Iccirco iuravi domui hely: quod non expietur ini
quitas domus eius victimis et muneribus usque in
sempiternum. Dormivit samuel usque mane. ape
ruitque hostia domus domini. Et samuel time
bat indicare visionem hely. Vocavit ergo he
li samuelem et dixit. Samuel fili mi. Qui respon
dens ait. Presto sum. Et interrogavit eum. Quis est ser
mo quem locutus est ad te dominus. Oro te ne ce
laveris a me. hec faciat tibi deus et hec addat. si
absconderis a me sermonem ex omnibus verbis
que dicta sunt tibi. Indicavit itaque ei samu
el universos sermones et non abscondit ab eo.
Et ille respondit. Dominus est: quod est in oculis suis fa
ciat. Crevit autem samuel: et dominus erat se
cum eo: et non cecidit ex omnibus verbis eius in terram. Et
cognovit universus israel a dan usque bersabee quod fi
delis samuel propheta esset domini. Et addidit dominus ut ap
pareret in sylo iuxta verbum domini. Et evenit ser
mo samuelis universo israeli. Et sermo evenit sam
uelis universo israeli. Et factum est in diebus illis conve
IIII. nerunt philistiim in pugnam. Egressus est nam
que israel obviam philistiim in prelium: castra meta
tus est iuxta lapidem adiutorii. Porro philisti
im venerunt in afech: et instruxerunt aciem con
tra israel. Inito autem certamine terga vertit is
rael philisteis. et cesa sunt in illo certamine pas
sim per agros quasi quatuor milia virorum. et rever
sus est populus ad castra. Dixeruntque maiores na
tu de israel. Quare percussit nos hodie dominus coram
philistiim. Afferamus ad nos de silo archam
federis domini. et veniat in medium nostri ut salvet nos
de manu inimicorum nostrorum. Misit ergo populus in sylo et
tulerunt inde archam federis domini exercituum se
dentis super cherubin. Erantque duo filii hely cum
archa federis domini: ophni et finees. Cumque venisset

archa federis domini in castra: vociferatus est omnis israel
clamore grandi et personuit terra. Et audierunt philis
tiim vocem clamoris: dixeruntque. Que nam est hec
vox clamoris magni in castris hebreorum. Et cognove
runt quod archa domini venisset in castra. timueruntque
philistiim dicentes. Venit deus in castra. Et ingemu
erunt dicentes. Ve nobis. Non enim fuit exultacio he
ri et nudiustercius. Ve nobis. Quis nos salvabit de
manu deorum sublimium istorum. Hii sunt dii qui
percusserunt egyptum omni plaga in deserto. Con
fortamini et estote viri philistiim ne serviatis
hebreis sicut illi servierunt vobis. Confortami
ni et bellate. Pugnaverunt ergo philistiim et cesus est
israel. et fugit unusquisque in tabernaculum suum. et
facta est plaga magna nimis. Et ceciderunt de israel. xxx. — et ceciderunt xxx milia
milia peditum. et archa dei capta est: duo quoque
filii heli mortui sunt ophni et phinees. Currens
igitur vir de beniamin ex acie venit in sylo in
die illo scissa veste et conspersus pulvere caput. Cumque
ille venisset hely sedebat super sellam contra viam spec
tans. Erat enim cor eius pavens pro archa domini. Vir autem
ille postquam ingressus est nunciavit urbi. et ululavit
~~omnis civitas~~ omnis civitas. Et audivit hely so
nitum clamoris: dixitque. Quis est hic sonitus tu
multus? At ille festinavit. et venit et nunciavit heli. Hely
autem erat nonaginta et octo annorum. et oculi caligave
rant et videre non poterat. Et dixit ad hely. Ego sum — Ego sum qui veni de prelio
qui veni de prelio. et ego qui de acie fugi hodie. Cui
ille ait. Quid actum est fili mi? Respondens autem
ille qui nunciabat. Fugit inquid israel coram philistiim: et
ruina magna facta est in populo. Insuper et duo filii tui
mortui sunt ophni et phinees et archa dei capta est. — Archa Dei capta est
Cumque ille nominasset archam dei cecidit de sel
la retrorsum iuxta hostium et fractis cervicibus mor — mortuus est
tuus est. Senex enim erat vir et grandevus. et ipse — Hely iudicavit
iudicavit israel. xl. annis. Nurus autem eius uxor — israel xl. annis
finees pregnans erat: vicinaque partui. Et audi
to nuncio quod capta esset archa dei et mortuus so
cer suus et vir suus incurvavit se et peperit. Irru
erant enim in eam dolores subito. ~~In ipso autem momento mo~~
~~rtis eius~~ In ipso autem momento mortis eius dixerunt
ei que stabant circa eam. Ne timeas quia filium
peperisti. Que non respondit eis. neque animad
vertit. et vocavit puerum hichabod dicens. trans
lata est gloria de israel. quia capta est archa dei. Et
pro socero suo et viro suo ait: Translata est gloria de
israel. eo quod capta esset archa dei. Phy
V. listiim autem tulerunt archam dei. et asportaverunt — Archa Dei in templo Dagon
eam a lapide adiutorii in azotum. Tuleruntque phi
listiim archam dei et intulerunt eam in templum
dagon. et statuerunt eam iuxta dagon. Cumque sur
rexissent diluculo azotii altera die. ecce dagon
iacebat pronus in terra ante archam domini. Et tu
lerunt dagon et restituerunt eum in loco suo. Rur
sumque mane die altera consurgentes invenerunt
dagon iacentem super faciem suam in terra coram ar
cha domini. Caput autem dagon et due palme manuum
eius abscise erant super limen. Porro dagon
truncus solus remanserat in loco suo. Propter hanc
causam non calcant sacerdotes dagon et omnes qui

aggravata est manus domini
et ebullierunt
nati sunt mures

qui ingrediuntur templum eius super limen dagon in azoto usque in hodiernum diem. Aggravata est autem manus domini super azotios et demolitus est eos et percussit in secretiori parte natium azotum et fines eius. Et ebullierunt ville et agri in medio regionis illius et nati sunt mures. et facta est confusio mortis magna in civitate. Videntes autem viri azotii huiuscemodi plagam dixerunt. Non maneat archa dei israel apud nos quoniam dura est manus eius super nos et super dagon deum nostrum. Et mittentes congregaverunt omnes satrapas philistinorum ad se et dixerunt. Quid faciemus de archa dei israel? Responderuntque gethei. Circumducatur archa dei israel. Et circumduxerunt archam dei israel. Illis autem circumducentibus eam fiebat manus domini per singulas civitates interfectionis magne nimis, et percutiebat viros uniuscuiusque urbis a parvo usque ad maiorem, et computrescebant prominentes extales eorum. Inieruntque gethei consilium et fecerunt sibi sedes pelliceas. Miserunt ergo archam dei in accaron. Cumque venisset archa dei in accaron exclamaverunt accaronite dicentes. Adduxerunt archam dei israel ad nos ut interficiat nos et populum nostrum. Miserunt itaque et congregaverunt omnes satrapas philistinorum qui dixerunt. Dimittite archam dei israel et revertatur in locum suum et non interficiat nos cum populo nostro. Fiebat enim pavor mortis in singulis urbibus et gravissima valde manus dei. Viri quoque qui mortui non fuerant percutiebantur in secretiori parte natium et ascendebat ululatus uniuscuiusque civitatis in celum.

Circumducatur archa
circumduxerunt
...

VI Fuit ergo archa dei in regione philistinorum septem mensibus. Post hec vocaverunt philistiim sacerdotes et divinos dicentes. Quid faciemus de archa dei? Indicate nobis quomodo remittamus eam in locum suum. Qui dixerunt. Si remittitis archam dei israel nolite dimittere eam vacuam sed quod debetis reddite ei pro peccato. Et tunc curabimini et scietis quare non recedat manus eius a vobis. Qui dixerunt. Quid est quod pro delicto reddere debeamus ei? Responderuntque. Iuxta numerum provinciarum philistinorum quinque anos aureos facietis et quinque mures aureos quia plaga una fuit omnibus vobis et satrapis vestris. Facietisque similitudines anorum vestrorum et similitudines murium qui demoliti sunt terram et dabitis deo israel gloriam si forte relevet manum suam a vobis et a diis vestris et a terra vestra. Quare aggravatis corda vestra sicut aggravavit egyptus et pharao cor suum? Nonne postquam percussus est tunc dimisit eos et abierunt? Nunc ergo arripite et facite plaustrum novum unum et duas vaccas fetas quibus non est impositum iugum. iungite in plaustro et recludite vitulos earum domi. Tolletisque archam domini et ponetis in plaustro et vasa aurea que exsolvistis ei pro delicto ponetis in capsellam ad latus eius et dimittite eam ut vadat. et aspicietis et siquidem per viam finium suorum ascenderit contra bethsames ipse fecit nobis malum hoc grande. Sin autem minime sciemus quia nequaquam manus eius tetigit nos sed casu accidit. Fecerunt ergo illi hoc modo et tollentes duas vaccas que lactabant vitulos iunxerunt ad plaustrum vitulosque earum clauserunt domi. et posuerunt archam dei super plaustrum et capsellam que habebat mures

quinque anos aureos

et posuerunt archam et c.

aureos et similitudines anorum. Ibant autem directo vacce per viam que ducit bethsames et itinere uno gradiebantur pergentes et mugientes et non declinabant neque ad dexteram neque ad sinistram. Sed et satrape philistinorum sequebantur usque ad terminos bethsames. Porro bethsamite metebant triticum in valle et elevantes oculos viderunt archam et gavisi sunt cum vidissent. Et plaustrum venit in agrum iosue bethsamite et stetit ibi. Erat autem ibi lapis magnus et conciderunt ligna plaustri vaccasque imposuerunt super ea holocaustum domino. Levite autem deposuerunt archam dei et capsellam que erat iuxta eam in qua erant vasa aurea et posuerunt super lapidem grandem. Viri autem bethsames obtulerunt holocausta et immolaverunt victimas in die illa domino. Et quinque satrape philistinorum viderunt et reversi sunt in accaron in die illa. Hii sunt autem ani aurei quos reddiderunt philistiim pro delicto domino. Azotus unum. Gaza unum. Ascalon unum. Geth unum. Accaron unum. Et mures aureos secundum numerum urbium philistiim quinque provinciarum ab urbe murata usque ad villam que erat absque muro. et usque ad abel magnum super quem posuerunt archam domini que erat usque in illum diem in agro iosue bethsamitis. Percussit autem de viris bethsamitibus eo quod vidissent archam domini et percussit de populo septuaginta viros et quinquaginta milia plebis. Luxitque populus quod percussisset dominus plebem plaga magna. Et dixerunt viri bethsamite. Quis poterit stare in conspectu domini dei sancti huius? et ad quem ascendet a nobis? Miseruntque nuntios ad habitatores cariathiarim dicentes. Reddiderunt archam domini philistiim: descendite et reducite eam ad vos.

Venerunt ergo viri cariathiarim et reduxerunt archam domini et intulerunt eam in domo aminadab in gabaa. Eleazarum autem filium eius sanctificaverunt ut custodiret archam domini. Et factum est ex qua die mansit archa in cariathiarim multiplicati sunt dies. Erat quippe iam annus vicesimus. et requievit omnis domus israel post dominum. Ait autem samuel ad universam domum israel dicens. Si in toto corde vestro revertimini ad dominum auferte deos alienos de medio vestri baalim et astaroth et preparate corda vestra domino et servite ei soli et eruet vos de manu philistiim. Abstulerunt ergo filii israel baalim et astaroth et servierunt domino soli. Dixit autem samuel. Congregate universum israel in masphath ut orem pro vobis dominum. Convenerunt in masphath hauseruntque aquam et effuderunt in conspectu domini et ieiunaverunt in die illa atque dixerunt ibi. Peccavimus domino. Iudicavitque samuel filios israel in masphath. Et audierunt philistiim quod congregati essent filii israel in masphath et ascenderunt satrape philistinorum ad israel. Quod cum audissent filii israel timuerunt a facie philistinorum. Dixeruntque ad samuelem. Ne cesses clamare ad dominum deum nostrum ut salvet nos de manu philistinorum. Tulit autem samuel agnum lactentem unum et obtulit illum holocaustum integrum

Samuel — domino. Et clamavit samuel ad dominum pro israel
et exaudivit eum dominus. Factum est autem cum sa-
muel offerret holocaustum, philisteos inire
prelium contra israel. Intonuit autem dominus fra-
gore magno in die illa super philistiim et exter-
ruit eos et cesi sunt a facie israel. Egressique viri
israel de masphat persecuti sunt philisteos et percus-
serunt eos usque ad locum qui erat subter bethchar.
Tulit autem samuel lapidem unum et posuit
inter masphat et inter sen. Et vocavit nomen
loci illius lapis adiutorii. Dixitque: Huc usque auxili-
atus est dominus. Et humiliati sunt philistiim nec
apposuerunt ultra ut venirent in terminos israel.
Facta est itaque manus domini super philisteos cunctis di-
ebus samuelis. Et reddite sunt urbes quas tulerant
philistiim ab israel israeli ab accharon usque geth
et terminos suos. Liberavitque israel de manu philisti-
norum. Eratque pax inter israel et amorreum. Iudicabat
quoque samuel israel cunctis diebus vite sue. Et ibat
per singulos annos circuiens bethel et galgal et
masphat et iudicabat israelem in supradictis locis.
Revertebaturque in ramatha. Ibi enim erat domus eius
et ibi iudicabat israelem. Edificavit etiam ibi
altare domino.

VIII

Samuel — Factum est autem cum senu-
isset samuel, posuit filios suos iudices israel. Fuit-
que nomen filii eius primogeniti iohel et nomen secundi abia:
iudicum in bersabee. Et non ambulaverunt filii eius
in viis eius; sed declinaverunt post avaritiam accepe-
runtque munera et perverterunt iudicium. Congregati ergo universi maiores
natu israel venerunt ad samuelem in ramatha. Dixerunt-
que ei: Ecce tu senuisti et filii tui non ambulant in
cōstitue n' regem — viis tuis. Constitue nobis regem ut iudicet nos.
Et oravit samuel ad dominum. Dixit autem dominus ad
samuelem: Audi vocem populi huius in omnibus que
loquuntur tibi. Non enim te abiecerunt sed me, ne
regnem super eos. Iuxta omnia opera sua que fecerunt
a die qua eduxi eos de egypto usque ad hanc diem.
Sicut dereliquerunt me et servierunt diis alienis: sic
faciunt etiam tibi. Nunc ergo audi vocem eorum. Ve-
cōtestare eos — rumptamen contestare eos et predic eis ius re-
gis qui regnaturus est super eos. Dixit itaque sam-
uel omnia verba domini ad populum qui petierant a se
ius regis — regem et ait: Hoc erit ius regis qui imperaturus est
vobis. Filios vestros tollet et ponet in curribus suis. Faciet-
que sibi equites et precursores quadrigarum suarum et
constituet sibi tribunos et centuriones et aratores
agrorum suorum et messores segetum et fabros ar-
morum et curruum suorum. Filias quoque vestras faciet sibi
unguentarias et focarias et panificas. Agros quoque
vestros et vineas et oliveta optima tollet et dabit
servis suis. Sed et segetes vestras et vinearum reditus
addecimabit ut det eunuchis et famulis suis.
Servos etiam vestros et ancillas et iuvenes vestros
optimos et asinos vestros optimos et asinos vestros au-
feret et ponet in opere suo. Greges quoque vestros ad-
decimabit vosque eritis ei servi. Et clamabitis in die
illa a facie regis vestri quem elegistis vobis: et non exau-
diet vos dominus in die illa quia petistis vobis regem. No-
luit autem populus audire vocem samuelis; sed dixerunt: Nequa-
quam. Rex enim erit super nos et erimus nos quoque sicut
omnes gentes et iudicabit nos rex noster et egredietur
ante nos et pugnabit bella nostra pro nobis. Et audivit bel-
la nostra pro nobis. Et audivit samuel omnia verba populi
et locutus est ea in auribus domini. Dixit autem dominus
ad samuelem: Audi vocem eorum et constitue super eos
regem. Et ait samuel ad viros israel: Vadat unus-
quisque in civitatem suam.

IX

Et erat vir de benia-
min nomine cis filius abihel filii seror filii bechorath — Cis
filii march filii aphia filii viri gemini fortis robo-
re. Et erat ei filius vocabulo saul electus et bonus — Saul
et non erat de filiis israel melior illo. Ab humero et sur-
sum eminebat super omnem populum. Perierant autem — Asino
asine cis patris saulis. Et dixit cis ad saulem filium
suum: Tolle tecum unum de pueris et consurgens
vade et quere asinas. Qui cum transissent per mon-
tem ephraim et per terram salisa et non invenissent,
transierunt etiam per terram salim et non erant. Sed et per ter- — Salim
ram gemini et minime repererunt. Cum autem
venissent in terram suph et non invenissent, dixit
saul ad puerum suum qui erat cum eo: Veni et
revertamur ne forte dimiserit pater meus asinas
et sollicitus sit pro nobis. Qui ait: Ecce est vir dei in — vir e providus
civitate hac vir nobilis; omne quod loquitur absque am-
biguitate venit. Nunc ergo eamus illuc si forte indi-
cet nobis de via nostra propter quam venimus. Dixitque sa-
ul ad puerum suum: Ecce ibimus. Quid feremus
ad virum dei? Panis defecit in sitarciis nostris et spor- — Sitarcis
tulam non habemus ut demus homini dei nec quic-
quam aliud. Rursum puer respondit sauli et ait: Ecce in-
ventus est in manu mea quarta pars stateris ar-
genti: demus homini dei ut indicet nobis viam nos-
tram. Olim in israel sic loquebatur unusquisque vadens con-
sulere deum: Venite et eamus ad videntem. Qui enim — Ad videntem
propheta dicitur hodie vocabatur olim videns. Et dixit saul
ad puerum suum: Optimus sermo tuus; veni eamus.
Et ierunt in civitatem in qua erat vir dei. Cumque
ascenderent clivum civitatis, invenerunt puellas
egredientes ad hauriendam aquam et dixerunt eis: Num-
hic est videns? Que respondentes dixerunt illis: Hic
est; ecce ante te; festina nunc. Hodie enim venit in civi-
tatem quia sacrificium est hodie populi in excelso. In-
gredientes urbem statim invenietis eum antequam
ascendat excelsum ad vescendum. Neque enim com-
mesurus est populus donec ille veniat quia ipse benedicet
hostie et deinceps comedent qui vocati sunt. Nunc
ergo conscendite quia hodie reperietis eum. Et ascen-
derunt civitatem. Cumque illi ambularent in me- — Samuel
dio urbis, apparuit samuel egrediens obviam eis
ut ascenderet in excelsum. Dominus autem revelaverat
auriculam samuelis ante unam diem quam ve-
niret saul dicens: Hac ipsa que nunc est hora
cras mittam ad te virum de terra beniamin
et unges eum ducem super populum meum israel et salvabit
populum meum de manu philistinorum quia respexi
populum meum israel. Venit enim clamor eorum ad me.
Cumque respexisset samuel saulem, dominus ait ei: Ecce
vir quem dixeram tibi; iste dominabitur populo meo. Acces-
sit autem saul ad samuelem in medio porte et ait:
Indica mihi oro te ubi est domus videntis. Et respondit
samuel sauli dicens: Ego sum videns. Ascende — Ego sum videns

ante me in excelsum ut comedatis mecum hodie et dimittam te mane et omnia que sunt in corde tuo indicabo tibi. Et de asinis quas perdidisti nudius tertius ne sollicitus sis quia invente sunt. Et cuius erunt optima queque Israel? Nonne tibi et omni domui patris tui? Respondens autem Saul ait: Numquid non filius Iemini ego sum de minima tribu Israel et cognatio mea novissima inter omnes familias de tribu Beniamin? Quare ergo locutus es mihi sermonem istum? Assumens itaque Samuel Saulem et puerum eius introduxit eos in triclinium et dedit eis locum in capite eorum qui fuerant invitati; erant enim quasi triginta viri. Dixitque Samuel coco: Da partem quam dedi tibi et precepi ut reponeres seorsum apud te. Levavit autem cocus armum et posuit ante Saulem. Dixitque Samuel: Ecce quod remansit pone ante te et comede, quia de industria servatum est tibi quando populum vocavi. Et comedit Saul cum Samuele in die illa. Et descenderunt de excelso in oppidum, et locutus est cum Saule in solario. Stravitque se Saul in solario et dormivit. Cumque mane surrexissent et iam dilucesceret, vocavit Samuel Saulem in solarium dicens: Surge et dimittam te. Et surrexit Saul, egressique sunt ambo, ipse videlicet et Samuel. Cumque descenderent in extrema parte civitatis, Samuel dixit ad Saulem: Dic puero ut antecedat nos et transeat; tu autem subsiste paulisper ut indicem tibi verbum Domini.

X
Tulit autem Samuel lenticulam olei et effudit super caput eius et deosculatus eum ait: Ecce unxit te Dominus super hereditatem suam in principem, et liberabis populum suum de manibus inimicorum eius qui in circuitu eius sunt. Et hoc tibi signum quod unxit te Dominus in principem. Cum abieris a me hodie, invenies duos viros iuxta sepulchrum Rachelis in finibus Beniamin in meridie, dicentque tibi: Invente sunt asine ad quas ieras perquirendas, et intermissis pater tuus asinis sollicitus est pro vobis et dicit: Quid faciam de filio meo? Cumque abieris inde et ultra transieris et veneris ad quercum Thabor, invenient te ibi tres viri ascendentes ad Deum in Bethel, unus portans tres hedos et alius tres tortas panis et alius portans lagenam vini. Cumque te salutaverint, dabunt tibi duos panes et accipies de manu eorum. Post hec venies in collem Dei, ubi est statio Philistinorum. Et cum ingressus fueris ibi urbem, obviam habebis gregem prophetarum descendentium de excelso, et ante eos psalterium et tympanum et tibiam et citharam, ipsosque prophetantes. Et insiliet in te spiritus Domini et prophetabis cum eis et mutaberis in virum alium. Quando ergo evenerint signa hec omnia tibi, fac quecumque invenerit manus tua, quia Dominus tecum est. Et descendes ante me in Galgala; ego quippe descendam ad te ut offeras oblationem et immoles victimas pacificas. Septem diebus expectabis donec veniam ad te et ostendam tibi quid facias. Itaque cum avertisset humerum suum ut abiret a Samuele, immutavit ei Deus cor aliud, et venerunt omnia signa hec in die illa. Veneruntque ad predictum collem, et ecce cuneus prophetarum obvius ei, et insiluit super eum spiritus Domini et prophetavit in medio eorum. Videntes autem omnes qui noverant eum heri et nudius tertius quod esset cum prophetis et prophetaret, dixerunt ad invicem: Quenam res accidit filio Cis? Num et Saul inter prophetas? Responditque alius ad alium dicens: Et quis pater eius? Propterea versum est in proverbium: Num et Saul inter prophetas? Cessavit autem prophetare et venit ad excelsum. Dixitque patruus Saulis ad eum et ad puerum eius: Quo abistis? Qui responderunt: Querere asinas; quas cum non reperissemus, venimus ad Samuelem. Et dixit ei patruus suus: Indica mihi quid dixerit tibi Samuel. Et ait Saul ad patruum suum: Indicavit nobis quia invente essent asine. De sermone autem regni non indicavit ei quem locutus ei fuerat Samuel. Et convocavit Samuel populum ad Dominum in Maspha et ait ad filios Israel: Hec dicit Dominus Deus Israel: Ego eduxi Israel de Egypto et erui vos de manu Egyptiorum et de manu omnium regum qui affligebant vos. Vos autem hodie proiecistis Deum vestrum qui solus salvavit vos de universis malis et tribulationibus vestris, et dixistis: Nequaquam, sed regem constitue super nos. Nunc ergo state coram Domino per tribus vestras et per familias. Et applicuit Samuel omnes tribus Israel, et cecidit sors tribus Beniamin. Et applicuit tribum Beniamin et cognationes eius, et cecidit cognatio Metri, et pervenit usque ad Saulem filium Cis. Quesierunt ergo eum, et non est inventus. Et consuluerunt post hec Dominum utrumnam venturus esset illuc. Responditque Dominus: Ecce absconditus est domi. Cucurrerunt itaque et tulerunt eum inde, stetitque in medio populi et altior fuit universo populo ab humero et sursum. Et ait Samuel ad omnem populum: Certe videtis quem elegit Dominus, quoniam non sit similis illi in omni populo. Et clamavit cunctus populus et ait: Vivat rex. Locutus est autem Samuel ad populum legem regni et scripsit in libro et reposuit coram Domino. Et dimisit Samuel omnem populum singulos in domum suam. Sed et Saul abiit in domum suam in Gabaa, et abiit cum eo pars exercitus quorum tetigerat Deus corda. Filii vero Belial dixerunt: Num salvare nos poterit iste? Et despexerunt eum et non attulerunt ei munera. Ille vero dissimulabat se audire.

XI
Accidit autem Naas Ammonites et pugnare cepit adversus Iabes Galaad. Dixeruntque omnes viri Iabes ad Naas: Habeto nos federatos et serviemus tibi. Et respondit ad eos Naas Ammonites: In hoc feriam vobiscum fedus ut eruam omnium vestrum oculos dextros ponamque vos opprobrium in universo Israel. Et dixerunt ad eum seniores Iabes: Concede nobis septem dies ut mittamus nuntios ad universos terminos Israel, et si non fuerit qui defendat nos, egrediemur ad te. Venerunt ergo nuntii in Gabaa Saulis et locuti sunt verba hec audiente populo, et levavit omnis populus vocem suam et flevit. Et ecce Saul veniebat sequens boves de agro et ait: Quid habet populus quod plorat? Et narraverunt ei verba virorum Iabes. Et insiluit spiritus Domini in Saulem cum audisset verba hec,

Samuel fit convivium

Saul inter prophetas

est furor eius nimis. Et assumens utrumque bovem concidit in frusta, misitque in omnes terminos Israel per manum nuntiorum dicens: Quicumque non exierit et secutus fuerit Saulem et Samuelem sic fiet bobus eius. Invasit ergo timor Domini super populum et egressi sunt quasi vir unus. Et recensuit eos in Bezec. Fueruntque filii Israel trecenta milia, virorum autem Iuda triginta milia. Et dixerunt nuntiis qui venerant: Sic dicetis viris qui sunt in Galaad Iabes: Cras erit vobis salus cum incaluerit sol. Venerunt ergo nuntii et annuntiaverunt viris Iabes, qui laetati sunt. Et dixerunt: Mane exibimus ad vos et facietis nobis omne quod placuerit vobis. Et factum est cum venisset dies crastinus, constituit Saul populum in tres partes, et ingressus est in media castra in vigilia matutina, et percussit Ammon usque dum incalesceret dies. Reliqui autem dispersi sunt ita ut non relinquerentur in eis duo pariter. Et ait populus ad Samuelem: Quis est iste qui dixit: Saul non regnabit super nos? Date viros et interficiemus eos. Et ait Saul: Non occidetur quisquam in die hac, quia hodie fecit Dominus salutem in Israel. Dixit autem Samuel ad populum: Venite et eamus in Galgala et innovemus ibi regnum. Et perrexit omnis populus in Galgala et fecerunt ibi regem Saulem coram Domino in Galgala. Et immolaverunt ibi victimas pacificas coram Domino, et laetatus est Saul ibi et cuncti viri Israel nimis.

XII. Dixit autem Samuel ad universum Israel: Ecce audivi vocem vestram iuxta omnia quae locuti estis ad me, et constitui super vos regem. Et nunc rex graditur ante vos. Ego autem senui et incanui, porro filii mei vobiscum sunt. Itaque conversatus coram vobis ab adolescentia mea usque ad hanc diem. Ecce praesto sum, loquimini de me coram Domino et coram christo eius, utrum bovem cuiusquam tulerim aut asinum, si quempiam calumniatus sum, si oppressi aliquem, si de manu cuiusquam munus accepi, et contemnam illud hodie restituamque vobis. Et dixerunt: Non es calumniatus nos neque oppressisti neque tulisti de manu alicuius quippiam. Dixitque ad eos: Testis est Dominus adversum vos et testis christus eius in die hac, quia non inveneritis in manu mea quippiam. Et dixerunt: Testis. Et ait Samuel ad populum: Dominus qui fecit Moysen et Aaron et eduxit patres nostros de terra Aegypti. Nunc ergo state ut iudicio contendam adversum vos coram Domino de omnibus misericordiis Domini quas fecit vobiscum et cum patribus vestris. Quomodo ingressus est Iacob in Aegyptum, et clamaverunt patres vestri ad Dominum, et misit Dominus Moysen et Aaron, et eduxit patres vestros de Aegypto, et collocavit eos in loco hoc. Qui obliti sunt Domini Dei sui, et tradidit eos in manu Sisarae magistri militiae Asor et in manu Philisthinorum et in manu regis Moab, et pugnaverunt adversum eos. Postea autem clamaverunt ad Dominum et dixerunt: Peccavimus quia dereliquimus Dominum et servivimus Baalim et Astaroth. Nunc ergo erue nos de manu inimicorum nostrorum et serviemus tibi. Et misit Dominus Ierobaal et Badan et Barach et Iephte et Samuel, et eruit vos de manu inimicorum vestrorum per circuitum, et habitastis confidenter. Videntes autem quod Naas rex filiorum Ammon venisset adversum vos, dixistis mihi: Nequaquam, sed rex imperabit nobis, cum Dominus Deus vester regnaret in vobis. Nunc ergo praesto est rex vester quem elegistis et petistis. Ecce dedit vobis Dominus regem. Si timueritis Dominum et servieritis ei et audieritis vocem eius et non exasperaveritis os Domini, eritis et vos et rex qui imperat vobis sequentes Dominum Deum vestrum. Si autem non audieritis vocem Domini sed exasperaveritis sermones eius, erit manus Domini super vos et super patres vestros. Sed et nunc state et videte rem istam grandem quam facturus est Dominus in conspectu vestro. Numquid non messis tritici est hodie? Invocabo Dominum et dabit voces et pluvias, et scietis et videbitis quia grande malum feceritis vobis in conspectu Domini petentes super vos regem. Et clamavit Samuel ad Dominum, et dedit Dominus voces et pluvias in die illa. Et timuit omnis populus nimis Dominum et Samuelem. Dixitque omnis populus ad Samuelem: Ora pro servis tuis ad Dominum Deum tuum ut non moriamur. Addidimus enim universis peccatis nostris malum ut peteremus nobis regem. Dixit autem Samuel ad populum: Nolite timere. Vos fecistis universum malum hoc. Verumtamen nolite recedere a tergo Domini, sed servite Domino in omni corde vestro. Et nolite declinare post vana quae non proderunt vobis neque eruent vos, quia vana sunt. Et non derelinquet Dominus populum suum propter nomen suum magnum, quia iuravit Dominus facere vos sibi populum. Absit autem a me hoc peccatum ut cessem orare pro vobis, et docebo vos viam rectam et bonam. Igitur timete Dominum et servite ei in veritate et ex toto corde vestro. Vidistis enim magnifica quae in vobis gesserit. Quod si perseveraveritis in malitia, et vos et rex vester pariter peribitis.

i. erat hoc est puer unius anni

XIII. Filius unius anni erat Saul cum regnare coepisset. Duobus autem annis regnavit super Israel. Et elegit sibi Saul tria milia de Israel, et erant cum Saule duo milia in Machmas et in monte Bethel, mille autem cum Ionatha in Gabaa Beniamin. Porro ceterum populum remisit unumquemque in tabernacula sua. Et percussit Ionatha stationem Philisthinorum quae erat in Gabaa. Quod cum audissent Philisthei, Saul cecinit buccina in omni terra dicens: Audiant Hebraei. Et universus Israel audivit huiuscemodi famam: Percussit Saul stationem Philisthinorum, et erexit se Israel adversum Philisthiim. Clamavit ergo populus post Saulem in Galgala. Et Philisthei congregati sunt ad proeliandum contra Israel, triginta milia curruum et sex milia equitum, et reliquum vulgus sicut harena quae est in litore maris plurima. Et ascendentes castra metati sunt in Machmas ad orientem Bethaven. Quod cum vidissent viri Israel se in arto sitos, afflictus enim erat populus, absconderunt se in speluncis et in abditis, in petris quoque et in antris et in cisternis. Hebraei autem transierunt Iordanem in terram Gad et Galaad. Cumque adhuc esset Saul in Galgala, universus populus perterritus est qui sequebatur eum. Et expectavit septem diebus iuxta placitum Samuelis, et non venit Samuel in Galgala, dilapsusque est populus ab eo. Ait ergo Saul: Afferte mihi holocaustum et pacifica. Et obtulit holocaustum. Cumque complesset offerens holocaustum, ecce Samuel veniebat. Et egressus est Saul obviam ei ut salutaret eum. Locutus

Margin notes: et elegit sibi saul tria milia; mille cum ionatha; Philistei congregati contra Israel triginta milia; ecce Samuel

filius unius anni. i. erat hoc est puer unius anni

no de plaga magna facta per Ionathan et armigerum eius

no de Ionatha qui intinxit summitatem virge in favo et qui comederit panem usque ad vesperam

Dixitque ad eum Samuel: Quid fecisti? Respondit Saul: Quia vidi quod dilaberetur populus a me, et tu non veneras iuxta placitos dies, porro Philisthiim congregati fuerant in Machmas: dixi: Nunc descendent Philisthiim ad me in Galgala, et faciem Domini non placavi. Necessitate compulsus, obtuli holocaustum. Dixitque Samuel ad Saulem: Stulte egisti, nec custodisti mandata Domini Dei tui quae praecepit tibi. Quod si non fecisses, iam nunc praeparasset Dominus regnum tuum super Israel in sempiternum. Sed nequaquam regnum tuum ultra consurget. Quaesivit sibi Dominus virum iuxta cor suum: et praecepit ei Dominus ut esset dux super populum suum, eo quod non servaveris quae praecepit Dominus.

Surrexit autem Samuel, et ascendit de Galgalis in Gabaa Beniamin. Et reliqui populi ascenderunt post Saul obviam populo qui expugnabant eos, venientes de Galgala in Gabaa in colle Beniamin. Et recensuit Saul populum qui inventi fuerant cum eo quasi sexcentos viros. Et Saul et Ionathas filius eius, populusque qui inventus fuerat cum eis, erat in Gabaa Beniamin: porro Philisthiim consederant in Machmas. Et egressi sunt ad praedandum de castris Philisthiim tres cunei. Unus cuneus pergebat contra viam Ephra ad terram Sual. Porro alius ingrediebatur per viam Bethoron. Tertius autem verterat se ad iter termini imminentis valli Seboim contra desertum. Porro faber ferrarius non inveniebatur in omni terra Israel. Caverant enim Philisthiim ne forte facerent Hebraei gladium aut lanceam. Descendebat ergo omnis Israel ad Philisthiim ut exacueret unusquisque vomerem suum, et ligonem, et securim, et sarculum. Retunsae itaque erant acies vomerum, et ligonum, et tridentum, et securium, usque ad stimulum corrigendum. Cumque venisset dies praelii, non est inventus ensis et lancea in manu totius populi qui erat cum Saule et Ionatha, excepto Saul et Ionatha filio eius. Egressa est autem statio Philisthiim ut transcenderet in Machmas.

XIIII

Et accidit ut quadam die diceret Ionathas filius Saulis ad adolescentem armigerum suum: Veni, et transeamus ad stationem Philisthiim, quae est trans locum istum. Patri autem suo hoc ipsum non indicavit. Porro Saul morabatur in extrema parte Gabaa sub malogranato quae erat in Magron: et erat populus cum eo quasi sexcentorum virorum. Et Achias filius Achitob fratris Ichabod filii Phinees, qui ortus fuerat ex Heli sacerdote Domini in Silo, portabat ephod. Sed et populus ignorabat quo isset Ionathas. Erant autem inter ascensus per quos nitebatur Ionathas transire ad stationem Philisthiim eminentes petrae ex utraque parte, et in modum dentium scopuli hinc et inde praerupti, nomen uni Boses, et nomen alteri Sene: unus scopulus prominens ad aquilonem ex adverso Machmas, et alter ad meridiem contra Gabaa. Dixit autem Ionathas ad adolescentem armigerum suum: Veni, transeamus ad stationem Philisthiim incircumcisorum horum, si forte faciat Dominus pro nobis: quia non est Domino difficile salvare vel in multitudine vel in paucis. Dixitque ei armiger suus: Fac omnia quae placent animo tuo: perge quo cupis, et ero tecum quocumque volueris. Et ait Ionathas: Ecce nos transimus ad viros istos. Cumque apparuerimus eis, si taliter locuti fuerint ad nos: Manete donec veniamus ad vos: stemus in loco nostro, nec ascendamus ad eos. Si autem dixerint: Ascendite ad nos: ascendamus, quia tradidit eos Dominus in manibus nostris: hoc erit nobis signum. Apparuit igitur uterque stationi Philisthiim: dixeruntque Philisthiim: En Hebraei egrediuntur de cavernis in quibus absconditi fuerant. Et locuti sunt viri de statione Philisthiim ad Ionathan et ad armigerum eius, dixeruntque: Ascendite ad nos, et ostendemus vobis rem. Et ait Ionathas ad armigerum suum: Ascendamus, sequere me: tradidit enim eos Dominus in manus Israel. Ascendit autem Ionathas reptans manibus et pedibus, et armiger eius post eum. Itaque alii cadebant ante Ionathan, alios armiger eius interficiebat sequens eum. Et facta est plaga prima qua percussit Ionathas et armiger eius quasi viginti virorum in media parte iugeri, quam par boum in die arare consuevit. Et factum est miraculum in castris per agros: sed et omnis populus stationis eorum qui ierant ad praedandum obstupuit, et conturbata sunt castra: et accidit quasi miraculum a Deo. Et respexerunt speculatores Saulis qui erant in Gabaa Beniamin, et ecce multitudo prostrata, et huc illucque diffugiens. Et ait Saul populo qui erat cum eo: Requirite, et videte quis abierit ex nobis. Cumque requisissent, repertum est non adesse Ionathan et armigerum eius. Et ait Saul ad Achiam: Applica arcam Dei. Erat enim ibi arca Dei in die illa cum filiis Israel. Cumque loqueretur Saul ad sacerdotem, tumultus magnus exortus est in castris Philisthinorum: crescebatque paulatim, et clarius resonabat. Et ait Saul ad sacerdotem: Contrahe manum tuam. Conclamavit ergo Saul, et omnis populus qui erat cum eo, et venerunt usque ad locum certaminis: et ecce versus fuerat gladius uniuscuiusque ad proximum suum, et caedes magna nimis. Sed et Hebraei qui fuerant cum Philisthiim heri et nudiustertius, ascenderantque cum eis in castris, reversi sunt ut essent cum Israel qui erant cum Saule et Ionatha. Omnes quoque Israelitae qui se absconderant in monte Ephraim, audientes quod fugissent Philisthei, sociaverunt se cum suis in praelio. Et salvavit Dominus in die illa Israel. Adiuravit autem Saul populum, dicens: Maledictus vir qui comederit panem usque ad vesperam, donec ulciscar de inimicis meis. Et non manducavit universus populus panem. Omneque terrae vulgus venit in saltum, in quo erat mel super faciem agri. Ingressus est itaque populus saltum, et apparuit fluens mel, nullusque applicuit manum suam ad os suum: timebat enim populus iuramentum. Porro Ionathas non audierat cum adiuraret pater eius populum: extenditque summitatem virgae quam habebat in manu, et intinxit in favo mellis: et convertit manum suam ad os suum, et illuminati sunt oculi eius. Respondensque unus de populo ait: Iureiurando constrinxit pater tuus populum, dicens:

Margin notes: Dixit Samuel — Et recensuit Saul — Ionathas — xiiii — no Domino difficile — no Ionathan

Edificavit autem altare domino

vos ad interitum cum eis

Maledictus vir qui comederit panem hodie. Defecerat autem populus. Dixitque Ionathas: Turbavit pater meus terram. Vidistis ipsi quia illuminati sunt oculi mei eo quod gustaverim paululum de melle isto. Quanto magis si comedisset populus de preda inimicorum suorum quam reperit? Nonne maior facta esset plaga in Philisthim? Percusserunt ergo in die illa Philistheos a Machmis usque in Ahialon. Defatigatus est autem populus nimis, et versus ad predam tulit oves et boves et vitulos, et mactaverunt in terra, comeditque populus cum sanguine. Nuntiaverunt autem Sauli dicentes quod populus peccasset domino comedens cum sanguine. Qui ait: Prevaricati estis. Volvite ad me iam nunc saxum grande. Et dixit Saul: Dispergimini in vulgus, et dicite eis ut adducat ad me unusquisque bovem suum et arietem, et occidite super istud, et vescimini, et non peccabitis domino comedentes cum sanguine. Adduxit itaque omnis populus unusquisque bovem in manu sua usque ad noctem, et occiderunt ibi. Edificavit autem Saul altare domino; tuncque primum cepit edificare altare domino. Et dixit Saul: Irruamus super Philisthim nocte, et vastemus eos usque dum illucescat mane, nec relinquamus ex eis virum. Dixitque populus: Omne quod bonum tibi videtur in oculis tuis fac. Et ait sacerdos: Accedamus huc ad deum. Et consuluit Saul dominum dicens: Num persequar Philisthim? Si tradas eos in manu Israel? Et non respondit ei in die illa. Dixitque Saul: Applicate huc universos angulos populi, et scitote et videte per quem acciderit peccatum hoc hodie. Vivit dominus salvator Israel, quia si per Ionathan filium meum factum est, absque retractione morietur. Ad quod nullus contradixit ei de omni populo. Et ait ad universum Israel: Separamini vos in partem unam, et ego cum Ionatha filio meo ero in parte una. Responditque populus ad Saul: Quod bonum videtur in oculis tuis fac. Et dixit Saul ad dominum deum Israel: Domine deus Israel, da indicium. Quid est quod non responderis servo tuo hodie? Si in me aut in Ionatha filio meo est hec iniquitas, da ostensionem; aut si hec est iniquitas in populo tuo, da sanctitatem. Et deprehensus est Saul et Ionathas, populus autem exivit. Et ait Saul: Mittite sortem inter me et inter Ionathan filium meum. Et captus est Ionathas. Dixit autem Saul ad Ionathan: Indica mihi quid feceris. Et indicavit ei Ionathas et ait: Gustans gustavi in summitate virge que erat in manu mea paululum mellis, et ecce ego morior. Et ait Saul: Hec faciat mihi deus et hec addat, quia morte morieris Ionatha. Dixitque populus ad Saulem: Ergone Ionathas morietur, qui fecit salutem hanc magnam in Israel? Hoc nefas est. Vivit dominus, si ceciderit capillus de capite eius in terram, quia cum deo operatus est hodie. Liberavit ergo populus Ionathan, ut non moreretur. Recessitque Saul, nec persecutus est Philisthim. Porro Philisthim abierunt in loca sua. Et Saul confirmato regno super Israel pugnabat per circuitum adversum omnes inimicos eius, contra Moab et filios Ammon et Edom et reges Suba et Philistheos; et quocumque se verterat superabat.

ut Ionathan

Congregatoque exercitu percussit Amalech, et eruit Israel de manu vastatorum eius. Fuerunt autem filii Saul Ionathas et Iesui et Melchisua; nomina duarum filiarum eius, nomen primogenite Merob, et nomen minoris Michol. Et nomen uxoris Saul Achinoem filia Achimaas. Et nomen principis militie eius Abner filius Ner patruelis Saul. Porro Cis fuit pater Saulis, et Ner pater Abner filius Abiel. Erat autem bellum potens adversum Philistheos omnibus diebus Saul. Nam quemcumque viderat Saul virum fortem et aptum ad prelium, sociabat eum sibi.

percussit amalech

Cis pater Saulis

XV

Et dixit Samuel ad Saulem: Me misit dominus ut ungerem te in regem super populum eius Israel. Nunc ergo audi vocem domini. Hec dicit dominus exercituum: Recensui quecumque fecit Amalech Israel, quomodo restitit ei in via cum ascenderet de Egypto. Nunc ergo vade et percute Amalech, et demolire universa eius; et non concupiscas ex rebus ipsius aliquid, sed interfice a viro usque ad mulierem, et parvulum atque lactantem, bovem et ovem, camelum et asinum. Precepit itaque Saul populo, et recensuit eos quasi agnos: ducenta milia peditum, et decem milia virorum Iuda. Cumque venisset Saul usque ad civitatem Amalech, tetendit insidias in torrente. Dixitque Saul Cineo: Abite, recedite atque descendite ab Amalech, ne forte involvam te cum eo. Tu enim fecisti misericordiam cum omnibus filiis Israel cum ascenderent de Egypto. Et recessit Cineus de medio Amalech. Percussitque Saul Amalech ab Evila donec venias Sur, que est e regione Egypti. Et apprehendit Agag regem Amalech vivum; omne autem vulgus interfecit in ore gladii. Et pepercit Saul et populus Agag, et optimis gregibus ovium et armentorum, et vestibus et arietibus, et universis que pulchra erant, nec voluerunt disperdere ea; quicquid vero vile fuit et reprobum, hoc demoliti sunt. Factum est autem verbum domini ad Samuelem dicens: Penitet me quod constituerim Saul regem, quia dereliquit me et verba mea opere non implevit. Contristatusque est Samuel, et clamavit ad dominum tota nocte. Cumque de nocte surrexisset Samuel ut iret ad Saulem mane, nuntiatum est Samueli quod venisset Saul in Carmelum et erexisset sibi fornicem triumphalem, et reversus transisset descendissetque in Galgala. Venit ergo Samuel ad Saulem, et Saul offerebat holocaustum domino de initiis predarum que attulerat ex Amalech. Et cum venisset Samuel ad Saulem, dixit ei Saul: Benedictus tu a domino; implevi verbum domini. Dixitque Samuel: Et que est hec vox gregum que resonat in auribus meis, et armentorum quam ego audio? Et ait Saul: De Amalech adduxerunt ea; pepercit enim populus melioribus ovibus et armentis ut immolarentur domino deo tuo; reliqua vero occidimus. Ait autem Samuel ad Saulem: Sine me, et indicabo tibi que locutus sit dominus ad me nocte. Dixitque ei: Loquere. Et ait Samuel: Nonne cum parvulus esses in oculis tuis, caput in tribubus Israel factus es? Unxitque te dominus in regem super Israel, et misit te dominus in viam et ait: Vade et interfice peccatores Amalech, et pugnabis contra eos usque ad internecionem eorum. Quare ergo non audisti vocem domini, sed versus ad predam es et fecisti malum in oculis domini? Et ait Saul ad Samuelem: Immo audivi vocem domini, et ambulavi in via per quam misit me dominus, et adduxi Agag regem Amalech, et Amalech interfeci. Tulit autem populus de preda oves et bo-

amalech

penitet me

fornicem triumphalem

Samuel ad Saulem

interfice peccatores

internecionem

et ait samuel

obediencia

ues primicias eorum que cesa sunt ut immolent domino deo suo
in galgalis. Et ait samuel. Numquid vult dominus ho
locausta et victimas et non potius ut obediatur voci domini?
Melior est enim obedientia quam victime. et auscultare
magis quam offerre adipem arietum. quoniam quasi peccatum
ariolandi est repugnare. et quasi scelus ydolatrie nol
le acquiescere. Pro eo ergo quod abiecisti sermonem domini abie
cit te dominus ne sis rex. Dixitque saul ad samuelem.
Peccavi quia prevaricatus sum sermonem domini et ver
ba tua timens populum et obediens voci eorum. Sed nunc
porta queso peccatum meum et revertere mecum ut adorem do
minum. Et ait samuel ad saulem. Non revertar tecum
quia proiecisti sermonem domini et proiecit te dominus ne sis
rex super israel. Et conversus est samuel ut abiret.
Ille autem apprehendit summitatem pallii eius que
et scissa est. Et ait ad eum samuel. Scidit dominus reg
num israel a te hodie et tradidit illud proximo tuo
meliori te. Porro triumphator in israel non parcet et
penitudine non flectetur. Neque enim homo est ut agat
penitentiam. At ille ait. Peccavi. Sed nunc ho
nora me coram senioribus populi mei et coram israel
et revertere mecum ut adorem dominum deum tuum. Re
versus est samuel secutus saulem. et adoravit
saul dominum. Dixitque samuel. Adducite ad me agag
regem amalech. Et oblatus est ei agag pinguissimus
tremens. Et dixit agag. Siccine separat amara mors.
Et ait samuel. Sicut fecit absque liberis mulieres
gladius tuus sic absque liberis erit inter mulieres
mater tua. Et in frusta concidit eum samuel
coram domino in galgalis. Abiit autem samuel in ra

abiit et samuel

matha. Saul vero ascendit in domum suam in
gabaath. Et non vidit samuel ultra saulem

et non vidit samuel ultra saulem

usque ad diem mortis sue. Verumptamen luge
bat samuel saulem: quoniam dominum penitebat quod
constituisset eum regem super israel.

XVI

Dixit dominus ad samuelem. Usquequo tu luges saulem
cum ego proiecerim eum ne regnet super israel?
Imple cornu tuum oleo et veni ut mittam

ysai

te ad ysai bethleemitem. Providi enim in filiis
eius mihi regem. Et ait samuel. Quomodo vadam?
Audiet enim saul et interficiet me. Et ait dominus. Vitu
lum de armento tolles in manu tua et dices. Ad
immolandum domino veni. Et vocabis ysai ad
victimam et ego ostendam tibi quid facias et unges
quemcumque monstravero tibi. Fecit ergo samuel sicut lo
cutus est ei dominus. Venitque in bethleem et admirati sunt seni
ores civitatis occurrentes ei. Dixeruntque ei. Pacifi
cus ne ingressus tuus. Et ait. Pacificus. Ad immo
landum domino veni. Sanctificamini et venite mecum
ut immolem. Sanctificavit ergo ysai et filios eius et vo
cavit eos ad sacrificium. Cumque ingressi essent vidit
heliab et ait. Num coram domino est christus eius. Et dixit dominus
ad samuelem. Ne respicias vultum eius neque
altitudinem stature eius quoniam abieci eum. nec iuxta in
tuitum hominis iudico. Homo enim videt ea que parent.
dominus autem intuetur cor. Et vocavit ysai aminad
ab et adduxit eum coram samuele. Qui dixit. Nec
hunc elegit dominus. Adduxit autem ysai samma
de quo ait. Etiam hunc non elegit dominus. Adduxit
itaque ysai septem filios suos coram samuele

Et ait samuel ad ysai. Non elegit dominus ex istis.
Dixitque samuel ad ysai. Numquid iam comple
ti sunt filii? Qui respondit. Adhuc reliquus est
parvulus et pascit oves. Et ait samuel ad y
sai. Mitte et adduc eum. Nec enim discumbemus
prius quam ille huc veniat. Misit ergo et adduxit
eum. Erat autem rufus et pulcher aspectu decoraque
facie. Et ait dominus. Surge et unge eum. ipse est
enim. Tulit ergo samuel cornu olei et unxit eum in
medio fratrum eius. Et directus est spiritus domini in david
a die illa et in reliquum. Surgensque samuel
abiit in ramatha. Spiritus autem domini recessit a saule
et exagitabat eum spiritus nequam a domino. Dixe
runtque servi saulis ad eum. Ecce spiritus domini ma
lus exagitat te. Iubeat dominus noster ut servi tui
coram te sunt querant hominem scientem psallere
cythara ut quando arripuerit te spiritus
domini malus psallat manu sua et levius
feras. Et ait saul ad servos suos. Provide
te mihi aliquem bene psallentem et addu
cite eum ad me. Respondens unus de pueris ait.
Ecce vidi filium ysai bethleemitem scientem
bene psallere et fortissimum robore et virum
bellicosum et prudentem in verbis et virum pulchrum
et dominus est cum eo. Misit ergo saul nuntios ad ysai
dicens. Mitte ad me david filium tuum qui est in
pascuis. Tulit itaque ysai asinum plenum pani
bus et lagenam vini et hedum de capris unum
et misit per manum david filii sui sauli. Et venit david
ad saulem et stetit coram eo. At ille dilexit eum ni
mis. et factus est eius armiger. Misitque saul ad ysai di
cens. Stet david in conspectu meo. invenit enim gratiam
in oculis meis. Igitur quandocumque spiritus domini
malus arripiebat saulem tollebat david
cytharam et percutiebat manu sua et refocilla
batur saul et levius habebat. Recedebat enim ab eo
spiritus malus. Congregantes vero philistiim
agmina sua in prelium convenerunt in socchoth
iude et castrametati sunt inter socchoth et azecha
in finibus dommim. Porro saul et viri israel congregati
venerunt in vallem terebinthi et direxerunt
aciem ad pugnandum contra philistiim.
Et philistiim stabant super montem ex parte hac
et israel stabat super montem ex altera parte vallisque
erat inter eos. Et egressus est vir spurius de castris
philistinorum nomine goliad de geth: altitudinis
sex cubitorum et palmo. et cassis erea super caput
eius. et lorica hamata induebatur. Porro pondus
lorice eius quinque milia siclorum eris erat. et
ocreas ereas habebat in cruribus et clipeus
ereus tegebat humeros eius. Hastile autem
haste eius erat quasi liciatorium texentium.
Ipsum autem ferrum haste eius sexcentos siclos habe
bat ferri. et armiger eius antecedebat eum.
Stansque clamabat adversus phalan
ges israel et dicebat eis. Quare venistis ad
prelium? Numquid non ego sum philisteus et vos
servi saulis? Eligite ex vobis virum et descen
dat ad singulare certamen. Si quiverit
pugnare mecum et percusserit me erimus

nobis. Si autem ego prevaluero et percussero eum, vos servi eritis et servietis nobis. Et aiebat philisteus: Ego exprobravi agminibus Israhel hodie. Date michi virum et ineat mecum singulare certamen. Audiens autem Saul et omnes viri Israhel sermones philistei huiuscemodi stupebant et metuebant nimis. David autem erat filius viri ephratei de quo supra dictum est de bethleem iuda cui nomen erat Ysai qui habebat octo filios. Et erat vir in diebus Saulis senex et grandevus inter viros. Abierunt autem tres filii eius maiores post Saulem in prelium. Et nomina trium filiorum eius qui perrexerant ad bellum: Heliab primogenitus et secundus Aminadab, tertiusque Samma. David autem erat minimus. Tribus ergo maioribus secutis Saulem, abiit David et reversus est a Saule ut pasceret gregem patris sui in bethleem. Procedebat vero philisteus mane et vespere et stabat quadraginta diebus. Dixit autem Ysai ad David filium suum: Accipe fratribus tuis ephi polente et decem panes istos et curre in castra ad fratres tuos. Et decem formellas casei has deferes ad tribunum. Et fratres tuos visitabis si recte agant, et cum quibus ordinati sint disce. Saul autem et omnes filii Israhel in valle therebinthi pugnabant adversum philisteum. Surrexit itaque mane et commendavit gregem custodi, et onustus abiit sicut preceperat ei Ysai. Et venit ad locum magala et ad exercitum qui egressus ad pugnam vociferatus erat in certamine. Direxerat enim aciem Israhel, sed et philistiim ex adverso fuerant preparati. Derelinquens ergo David vasa que attulerat sub manu custodis ad sarcinas, cucurrit ad locum certaminis et interrogabat si omnia recte agerentur erga fratres suos. Cumque adhuc ille loqueretur eis, apparuit vir ille spurius ascendens Golyath nomine philisteus de geth ex castris philistinorum, et loquente eo hec eadem verba audivit David. Omnes autem israhelite cum vidissent virum fugerunt a facie eius timentes eum valde. Et dixit unusquisque de Israhel: Num vidisti virum hunc qui ascendit? Ad exprobrandum enim Israheli ascendit. Virum ergo qui percusserit eum ditabit rex divitiis magnis et filiam suam dabit ei et domum patris eius faciet absque tributo in Israhel. Et ait David ad viros qui stabant secum dicens: Quid dabitur viro qui percusserit philisteum hunc et tulerit obprobrium de Israhel? Quis enim est hic philisteus incircumcisus qui exprobravit acies dei viventis? Referebat autem ei populus eundem sermonem dicens: Hec dabuntur viro qui percusserit eum. Quod cum audisset Heliab frater eius maior loquente eo cum aliis, iratus contra David ait: Quare venisti et quare dereliquisti pauculas oves illas in deserto? Ego novi superbiam tuam et nequitiam cordis tui, quia ut videres prelium descendisti. Et dixit David: Quid feci? Numquid non verbum est? Et declinavit paululum ab eo ad alium, dixitque eundem sermonem. Et respondit ei populus verbum sicut et prius. Audita sunt autem verba que locutus est David et annuntiata in conspectu Saul. Ad quem cum fuisset adductus, locutus est ei: Non concidat cor cuiusquam in eo. Ego servus tuus vadam et pugnabo adversum philisteum. Et ait Saul ad David: Non vales resistere philisteo isti nec pugnare adversus eum, quia puer es, hic autem vir bellator est ab adolescentia sua. Dixitque David ad Saulem: Pascebat servus tuus patris sui gregem et veniebat leo vel ursus et tollebat arietem de medio gregis, et sequebar eos et percutiebam eruebamque de ore eorum, et illi consurgebant adversum me, et apprehendebam mentum eorum et suffocabam interficiebamque eos. Nam et leonem et ursum interfeci ego servus tuus. Erit igitur et philisteus hic incircumcisus quasi unus ex eis. Nunc vadam et auferam obprobrium populi. Quoniam quis est iste philisteus incircumcisus qui ausus est maledicere exercitum dei viventis? Et ait David: Dominus qui eruit me de ore leonis et de manu ursi, ipse liberabit me de manu philistei huius. Dixit autem Saul ad David: Vade et dominus tecum sit. Et induit Saul David vestimentis suis et imposuit galeam eream super caput eius et vestivit eum lorica. Accinctus ergo David gladio eius super vestem suam cepit temptare si armatus posset incedere. Non enim habebat consuetudinem. Dixitque David ad Saulem: Non possum sic incedere, quia non usum habeo. Et deposuit ea et tulit baculum suum quem semper habebat in manibus, et elegit sibi quinque limpidissimos lapides de torrente et misit eos in peram pastoralem quam habebat secum, et fundam manu tulit, et processit adversum philisteum. Ibat autem philisteus incedens et appropinquans adversum David, et armiger eius ante eum. Cumque inspexisset philisteus et vidisset David, despexit eum. Erat enim adolescens rufus et pulcher aspectu. Et dixit philisteus ad David: Numquid ego canis sum quia tu venis ad me cum baculo? Et maledixit philisteus David in diis suis. Dixitque ad David: Veni ad me et dabo carnes tuas volatilibus celi et bestiis terre. Dixit autem David ad philisteum: Tu venis ad me cum gladio et hasta et clipeo, ego autem venio ad te in nomine domini exercituum dei agminum Israhel quibus exprobrasti hodie. Et dabit te dominus in manu mea, et percutiam te et auferam caput tuum a te et dabo cadavera castrorum philistiim hodie volatilibus celi et bestiis terre, ut sciat omnis terra quia est deus in Israhel. Et noverit universa ecclesia hec quia non in gladio nec in hasta salvat dominus. Ipsius enim est bellum, et tradet vos in manus nostras. Cum ergo surrexisset philisteus et veniret et appropinquaret contra David, festinavit David et cucurrit ad pugnam ex adverso philistei. Et misit manum suam in peram tulitque unum lapidem et funda iecit et circumducens percussit philisteum in fronte, et infixus est lapis in fronte eius et cecidit in faciem suam super terram. Prevaluitque David adversum philisteum in funda et lapide, percussumque philisteum interfecit. Cumque gladium non haberet in manu David, cucurrit et stetit super

Marginalia: Audiens saul — habebat octo filios — ephi polente, formellas — Quid dabitur viro qui percusserit philisteum — Referebat ei populus — Leonem et ursum interfeci — et elegit quinque lapides — Numquid ego canis sum — Dixit David ad philisteum tu venis ad me

Et tulit gladium philistei et precidit caput eius
David et psallebat in memoria

philisteum: et tulit gladium eius et eduxit de va-
gina sua et interfecit eum precidit que caput eius. Videntes
autem philistim quod mortuus esset fortissimus eorum fu-
gerunt. Et consurgentes viri israel et iuda vociferati
sunt et persecuti sunt philisteos usque dum venirent
in vallem et usque ad portas accharon. Et reversi sunt
filii israel postquam persecuti sunt philisteos et invaserunt
castra eorum. Cecideruntque vulnerati de philistim in
via saraim usque geth et usque ad accharon. Assu-
mens autem david caput philistei attulit illud in ierusa-
lem. Arma vero eius posuit in tabernaculo suo.
Eo autem tempore quo viderat saul david egredientem contra
philisteum: ait ad abner principem militie. De
qua stirpe descendit hic adolescens abner? Dixitque abner: Vi-
vit anima tua rex si novi. Et ait rex. Interroga
tu cuius filius sit iste puer. Cumque regressus esset
david percusso philisteo: tulit eum abner et introduxit
coram saule caput philistei habentem in manu sua. Et ait ad
eum saul. De qua progenie es o adolescens? Dixit-
que david. Filius servi tui ysai bethleemite ego sum.

XVIII. Et factum est cum complesset loqui ad saulem: anima
ionathe colligata est anime david. Et dilexit eum io-
nathas quasi animam suam. Tulitque eum saul in die il-
la: et non concessit ei ut reverteretur in domum patris sui. In-
ierunt autem ionathas et david fedus. Diligebat enim eum
quasi animam suam. Nam expoliavit se ionathas tu-
nica qua erat vestitus: et dedit eam david et reliqua
vestimenta sua usque ad gladium et arcum suum usque ad
balteum. Egrediebatur quoque david ad omnia que-
cumque misisset eum saul: et prudenter se agebat. Posu-
itque eum saul super viros belli: et acceptus erat in oculis
universi populi. maximeque in conspectu famulorum
saulis. Porro cum reverteretur percusso philisteo
david: et referret caput eius in ierusalem: egresse sunt
mulieres de universis urbibus israel cantantes choros-
que ducentes in occursum saulis regis in tympanis leti-
tie et in sistris. Et precinebant mulieres ludentes atque
dicebant. Percussit saul mille: et david decem milia. Iratus est
autem saul nimis: et displicuit in oculis eius sermo:
dixitque. Dederunt david decem milia: et mihi dederunt mille. Quid
ei superest. nisi solum regnum? Non rectis ergo oculis saul
aspiciebat david a die illa et deinceps. Post diem autem
alteram invasit spiritus dei malus saulem: et propheta-
bat in medio domus sue. David autem psallebat ma-
nu sua: sicut per singulos dies. Tenebatque saul lan-
ceam et misit eam: putans quod configere posset
david cum pariete. Et declinavit david a facie eius secun-
do. Et timuit saul david. eo quod dominus esset cum eo et a se recessisset.
Amovit ergo saul david a se: et fecit eum tribunum super
mille viros: et egrediebatur et intrabat in conspectu popu-
li. In omnibus quoque viis suis david prudenter se agebat: et domi-
nus erat cum eo. Vidit itaque saul quod prudens esset nimis
et cepit cavere eum. Omnis autem israel et iuda diligeb-
at david. Ipse enim ingrediebatur et egrediebatur ante eos.
Dixit autem saul ad david. Ecce filia mea maior merob ip-
sam dabo tibi uxorem. Tantummodo esto vir fortis et
preliare bella domini. Saul autem reputabat dicens. Non
sit manus mea in eo: sed sit super eum manus philiste-
orum. Ait autem david ad saulem. Quis ego sum. aut
que est vita mea. aut cognatio patris mei in israel ut
fiam gener regis. Factum est autem tempus cum debe-
ret dari merob filia saulis david: data est adriel
molathite uxor. Dilexit autem michol filia saul
alteram david. Et nunciatum est saul et placuit ei. Di-
xitque saul. Dabo eam illi. ut fiat illi in scanda-
lum et sit super eum manus philisteorum. Dixit ergo sa-
ul ad david. In duabus rebus gener meus eris ho-
die. Et mandavit saul servis suis. Loquimini
ad david clam me dicentes. Ecce places regi et omnes
servi eius diligunt te. Nunc ergo esto gener regis. Et locu-
ti sunt servi saul in auribus david omnia verba hec. Et ait
david. Num parum videtur vobis generum esse regis.
Ego sum autem vir pauper et tenuis. Et renunciaverunt
servi saulis dicentes. Huiuscemodi verba locutus
est david. Dixit autem saul. Sic loquimini ad david.
Non habet rex necesse sponsalia nisi tantum cen-
tum preputia philisteorum ut fiat ultio regis de
inimicis regis. Porro saul cogitabat tradere
david in manus philisteorum. Cumque renunciaas-
sent servi eius david verba que dixerat saul: pla-
cuit sermo in oculis david ut fieret gener regis.
Et post dies paucos surgens david abiit in ac-
caron cum viris qui erant cum eo. et percussit ex
philistim ducentos viros: et attulit preputia eorum
et enumeraverunt ea regi ut esset gener regis. Dedit
itaque ei saul michol filiam suam uxorem. Et
vidit saul et intellexit quod dominus esset cum david. Mi-
chol autem filia saul diligebat eum. Et saul magis
cepit timere david. Factusque est saul inimicus david
cunctis diebus. Et egressi sunt principes philisteorum.

XIX. Principio autem egressionis eorum prudentius se a-
gebat david quam omnes servi saulis. et celebre factum est
nomen eius nimis. Locutus est autem saul ad ionath-
an filium suum. et ad omnes servos suos: ut occi-
derent david. Porro ionathan filius saulis di-
ligebat valde david. Et indicavit ionathas david
dicens. Querit saul pater meus occidere te. Quapropter
observa te queso mane. et manebis clam et absconde-
ris. Ego autem egrediens stabo iuxta patrem meum in agro
ubi cumque fuerit et ego loquar de te ad patrem meum
et quodcumque videro nunciabo tibi. Locutus est autem
ionathas de david bona ad saulem patrem suum. Dixitque
ad eum. Ne pecces rex in servum tuum david. quia non peccavit tibi
et opera eius valde sunt bona tibi. et posuit animam suam
in manu sua: et percussit philisteum et fecit dominus salu-
tem magnam in universo israel. Vidisti et letatus
es. Quare ergo peccas in sanguinem innoxium interfi-
ciens david qui est absque culpa. Quod cum audis-
set saul placatus voce ionathe iuravit. Vivit
dominus quia non occidetur. Vocavit itaque ionathas david
et indicavit ei omnia verba hec. Et introduxit iona-
thas david ad saulem: et fuit ante eum sicut fuerat
heri et nudiustertius. Motum est autem rursum bellum
et egressus est david pugnavitque adversum philistim:

XX. percussitque eos plaga magna et fugerunt a facie eius.
Et factus est spiritus domini malus in saulem. Sedebat autem
in domo sua et tenebat lanceam. Porro david
tenebat in manu sua. Nisusque est saul configere
lancea david in pariete. et david fugit et declinavit
a facie saulis. Lancea autem casso vulnere plaga

nota in pariete. et David fugit et salvatus est nocte illa. Misit ergo Saul satellites suos nocte in domum David ut custodirent eum et interficeretur mane. Quod cum annuntiasset David Michol uxor sua dicens: nisi salvaveris te nocte hac cras morieris. et deposuit eum per fenestram. Porro ille abiit et aufugit atque salvatus est. Tulit autem Michol statuam et posuit eam super lectum et pellem pilosam caprarum posuit ad caput eius et operuit eam vestimentis. Misit autem Saul apparitores qui raperent David et responsum est quod aegrotaret. Rursumque misit Saul nuntios ut viderent David dicens: Afferte eum ad me in lecto ut occidatur. Cumque venissent nuntii inventum est simulacrum super lectum et pellis caprarum ad caput eius. Dixitque Saul ad Michol: Quare sic illusisti mihi et dimisisti inimicum meum ut fugeret? Et respondit Michol ad Saulem: Quia ipse locutus est mihi: Dimitte me, alioquin interficiam te. David venit ad Samuelem David autem fugiens salvatus est et venit ad Samuelem in Ramatha et nuntiavit ei omnia que fecerat sibi Saul. Et abierunt ipse et Samuel et morati sunt in Naioth. Nuntiatum est autem Sauli dicentibus: Ecce David in Naioth in Rama. Misit ergo Saul lictores ut raperent David. Qui cum vidissent cuneum prophetarum vaticinantium et Samuelem stantem super eos, factus est etiam in illis spiritus Domini et prophetare ceperunt etiam ipsi. Quod cum nuntiatum esset Sauli, misit et alios nuntios; prophetaverunt autem et illi. Et rursum Saul misit tertios nuntios, qui et ipsi prophetaverunt. Et iratus iracundia Saul abiit etiam ipse in Ramatha et venit usque ad cisternam magnam que est in Socoth et interrogavit et dixit: In quo loco sunt Samuel et David? Dictumque est ei: Ecce in Naioth sunt in Rama. Et abiit Saul in Naioth in Rama. Et factus est etiam super eum spiritus Domini et ambulabat ingrediens et prophetabat usque dum veniret in Naioth in Rama. Et expoliavit se etiam ipse vestimentis suis et prophetavit cum ceteris coram Samuele et cecidit nudus tota die illa et nocte. Unde et exivit proverbium: Num et Saul inter prophetas?

XX Fugit David Fugit autem David de Naioth que est in Rama veniensque locutus est coram Ionatha: Quid feci? que est iniquitas mea et quod peccatum meum in patrem tuum quia querit animam meam? Qui dixit ei: Absit, non morieris. Neque enim faciet pater meus quicquam grande vel parvum nisi prius indicaverit mihi. Hunc ergo celavit a me pater meus sermonem tantummodo? Nequaquam erit istud. Et iuravit rursum David. Et ille ait: Scit profecto pater tuus quia inveni gratiam in oculis tuis et dicet: Nesciat hoc Ionathas ne forte tristetur. Quin immo vivit Dominus et vivit anima tua quia uno tantum ut ita dicam gradu ego morsque dividimur. Et ait Ionathas ad David: Quodcumque dixerit mihi anima tua faciam tibi. Dixit autem David ad Ionathan: Ecce kalende sunt crastino et ego ex more sedere soleo iuxta regem ad vescendum. Dimitte ergo me ut abscondar in agro usque ad vesperam diei tertie. Abscondar in agro Si respiciens requisierit me pater tuus respondebis ei: Rogavit me David ut iret celeriter in Bethleem civitatem suam quia victime sollempnes ibi sunt universis contribulibus eius. Si dixerit: Bene, pax erit servo tuo. Si autem fuerit iratus, scito quia completa est malitia eius. Fac ergo misericordiam in servum tuum quia fedus Domini me famulum tuum tecum inire fecisti. Si autem est aliqua iniquitas in me, tu me interfice, et ad patrem tuum ne introducas me. Et ait Ionathas: Absit hoc a te; neque enim fieri potest ut si certo cognovero completam esse patris mei malitiam contra te non annuntiem tibi. Respondit David ad Ionathan: Quis renuntiabit mihi si quid forte responderit tibi pater tuus dure? Et ait Ionathas ad David: Veni egrediamur foras in agrum. Cumque exissent ambo in agrum ait Ionathas ad David: Domine Deus Israel, si investigavero sententiam patris mei crastino vel perendie et aliquid boni locutus fuerit super David et non statim misero ad te et notum tibi fecero, hec faciat Dominus Ionathe et hec augeat. Si autem perseveraverit patris mei malitia adversum te, revelabo aurem tuam et dimittam te ut vadas in pace et sit Dominus tecum sicut fuit cum patre meo. Et si vixero facies mihi misericordiam Domini; si vero mortuus fuero non auferes misericordiam tuam a domo mea usque in sempiternum, quando eradicaverit Dominus inimicos David unumquemque de terra, auferat Ionathan de domo sua et requirat Dominus de manu inimicorum David. Pepigit ergo Ionathas fedus cum domo David et requisivit Dominus de manu inimicorum David. Et addidit Ionathas deierare David eo quod diligeret eum; sicut enim animam suam ita diligebat eum. Dixitque ad eum Ionathas: Cras kalende sunt et requireris. Requiretur enim sessio tua usque perendie. Descendes ergo festinus et venies in locum ubi celandus es in die qua operari licet, et sedebis iuxta lapidem cui nomen est Ezel. Et ego tres sagittas mittam iuxta eum et iaciam quasi exercens me ad signum. Mittam quoque et puerum dicens ei: Vade et affer michi sagittas. Si dixero puero: Ecce sagitte intra te sunt, tolle eas, tu veni ad me quia pax tibi est et nichil est mali, vivit Dominus. Si autem sic locutus fuero puero: Ecce sagitte ultra te sunt, vade in pace quia dimisit te Dominus. De verbo autem quod locuti sumus ego et tu, sit Dominus inter me et te usque in sempiternum. Absconditus est ergo David in agro et venerunt kalende et sedit rex ad comedendum panem. Absconditus est in agro Cumque sedisset rex super cathedram suam secundum consuetudinem que erat iuxta parietem, surrexit Ionathas et sedit Abner ex latere Saulis, vacuusque apparuit locus David. Et non est locutus Saul quicquam in die illa; cogitabat enim quod forte evenisset ei ut non esset mundus nec purificatus. Cumque illuxisset dies secunda post

David venit in nobe ad achimelech

kalendas: rursum vacuus apparuit locus David.
Dixitque Saul ad Ionathan filium suum: Cur non
venit filius Isai nec heri nec hodie ad ves-
cendum? Et respondit Ionathas Sauli: Rogavit
me obnixe ut iret in Bethleem, et ait: Dimitte
me, quoniam sacrificium sollemne est in civitate,
unus de fratribus meis accersivit me. Nunc ergo si inve-
ni gratiam in oculis tuis, vadam cito, et videbo
fratres meos. Ob hanc causam non venit ad mensam
regis. Iratus autem Saul adversum Ionathan
dixit ei: Fili mulieris virum ultro rapientis, num-
quid non ignoro quia diligis filium Isai in con-
fusionem tuam, et in confusionem ignominiose
matris tue? Omnibus enim diebus quibus filius
Isai vixerit super terram, non stabilieris tu, neque reg-
num tuum. Itaque iam nunc mitte, et adduc
eum ad me, quia filius mortis est. Respondens
autem Ionathas Sauli patri suo, ait: Quare morie-
tur? quid fecit? Et arripuit Saul lanceam ut per-
cuteret eum. Et intellexit Ionathas quod de-
finitum esset a patre suo ut interficeret David. Surrexit
ergo Ionathas a mensa in ira furoris, et non comedit
in die kalendarum secunda panem. Contristatus
est enim super David, eo quod confudisset eum pater suus.
Cumque illuxisset mane, venit Ionathas in agrum
iuxta placitum David, et puer parvulus cum eo. Et
ait ad puerum suum: Vade, et affer michi sagittas quas
ego iacio. Cumque puer cucurrisset, iecit aliam sa-
gittam trans puerum. Venit itaque puer ad locum ia-
culi quod miserat Ionathas: et clamavit Iona-
thas post tergum pueri, dicens: Festina velociter, ne
steteris. Collegit autem puer Ionathe sagittas,
et attulit ad dominum suum: et quid ageretur penitus
ignorabat: tantummodo enim Ionathas et David rem
noverant. Dedit ergo Ionathas arma sua pue-
ro, et dixit ei: Vade, defer in civitatem. Cumque ab-
isset puer, surrexit David de loco qui vergebat ad au-
strum, et cadens pronus in terram adoravit tertio: et
osculantes se alterutrum, fleverunt pariter ambo,
David autem amplius. Dixit ergo Ionathas ad David:
Vade in pace: quecumque iuravimus ambo in
nomine Domini, dicentes: Dominus sit inter me et te, et inter
semen meum et semen tuum usque in sempiternum. Et
surrexit et abiit: sed et Ionathas ingressus est civitatem.

XXI.

Venit autem David in Nobe ad Achimelech sacer-
dotem: et obstupuit Achimelech eo quod venisset.
Et surrexit obviam David, et dixit ei: Quare tu solus,
et nullus est tecum? Et ait David ad Achimelech sacer-
dotem: Rex precepit michi sermonem, et dixit: Nemo sci-
at rem propter quam a me missus es, et cuiusmodi
precepta dederim tibi: nam et pueris condixi ut
irent in illum et illum locum. Nunc igitur si quid habes ad
manum, vel quinque panes da michi, aut quic-
quid inveneris. Et respondens sacerdos David, ait ei: Non ha-
beo panes laicos ad manum, sed tantum panem sanctum, si mun-
di sunt pueri, maxime a mulieribus? Et respon-
dit David sacerdoti, et dixit ei: Et quidem si de mu-
lieribus agitur, continuimus nos ab heri et nudius-
tertius, quando egrediebamur, et fuerunt vasa puerorum sancta.
Porro via hec polluta est: sed et ipsa hodie sancti-

filii mulieris

panes laicos

panis propositionis

ficabitur in vasis. Dedit ergo ei sacerdos sanctificatum panem: neque
enim erat panis, nisi tantum panes propositionis qui sub-
lati fuerant a facie Domini, ut ponerentur panes cali-
di. Erat autem vir ibi quidam de servis Saulis
in die illa intus in tabernaculo Domini, et nomen eius
Doech Idumeus, potentissimus pastorum Saulis.
Hic pascebat mulas Saulis. Dixit autem David
ad Achimelech: Si habes hic ad manum hastam
aut gladium, da michi: quia gladium meum et ar-
ma mea non tuli mecum: sermo enim regis urgebat.
Et dixit sacerdos: Ecce hic gladius Goliath Philistei,
quem percussisti in valle Terebinthi, est involutus
pallio post ephod: si istum vis tollere, tolle: neque enim
alius hic absque eo. Et ait David: Non est alter hu-
ic similis: da michi eum. Surrexit itaque David, et
fugit in die illa a facie Saulis, et venit ad Achis
regem Geth: dixeruntque servi Achis ei, cum
vidissent David: Numquid non iste est David rex
terre? nonne huic cantabant per choros dicen-
tes: Percussit Saul mille, et David decem milia? Po-
suit autem David sermones istos in corde suo, et exti-
muit valde a facie regis Geth. Et immutavit
os suum coram eis, et collabebatur inter manus eorum,
et impingebat in ostia porte: defluebantque salive
eius in barbam, et cecidit ad hostium civitatis. Et ait
Achis ad servos suos: Vidistis hominem insanum: qua-
re adduxistis eum ad me? An desunt nobis furiosi
aut desunt epilentici, quod introduxistis istum
ut fureret me presente? Hiccine ingredietur domum
meam? Dimitte illum hinc ne ingrediatur domum meam.

Abiit ergo David inde, et fugit in speluncam
Odollam. Quod cum audissent fratres eius, et omnis
domus patris eius, descenderunt ad eum illuc. Et conve-
nerunt ad eum omnes qui erant in angustia constitu-
ti, et oppressi ere alieno, et amaro animo: et factus est
eorum princeps: fueruntque cum eo quasi quadringenti vi-
ri. Et profectus est inde David in Maspha que est Moab.
Et dixit ad regem Moab: Maneat oro pater meus
et mater mea vobiscum, donec sciam quid faciat mi-
hi Deus. Et reliquit eos ante faciem regis Moab: man-
seruntque apud eum cunctis diebus quibus David fuit in
presidio. Dixitque Gad propheta ad David: Noli manere in
presidio: proficiscere, et vade in terram Iuda. Et profec-
tus David venit in saltum Areth. Et audivit Saul
quod apparuisset David et viri qui erant cum eo. Saul autem
cum maneret in Gabaa, et esset in nemore quod est in
Rama, hastam manu tenens, cunctique servi eius
circumstarent eum, ait ad servos suos qui assis-
tebant ei: Audite me, filii Iemini: numquid omnibus
vobis dabit filius Isai agros et vineas, et universos
vos faciet tribunos et centuriones, quia coniurastis
omnes adversum me, et non est qui renuntiet michi, maxime
cum Ionathas filius meus fedus inierit cum fi-
lio Isai? Non est qui vicem meam doleat ex vo-
bis, nec qui annuntiet michi: eo quod suscitaverit filius
meus servum meum adversum me, insidiantem
michi usque hodie. Respondens autem Doech
Idumeus, qui assistebat, et erat primus inter servos
Saulis: Vidi, inquit, filium Isai in Nobe apud Achime-
lech filium Achitob sacerdotem. Qui consuluit pro

domino et cibaria dedit ei, sed et gladium goliad phi-
listei dedit illi. Misit ergo rex ad accersiendum achi-
melech filium achitob sacerdotem et omnem domum pa-
tris eius sacerdotum qui erant in nobe qui vene-
runt universi ad regem. Et ait saul ad achimelec:
Audi fili achitob. Qui respondit: Presto sum domine.
Dixitque ad eum saul: Quare coniurastis adversum me tu
et filius ysai, et dedisti ei panes et gladium et con-
suluisti pro eo deum ut consurgeret adversum me
insidiator usque hodie permanens? Respondens-
que achimelech regi ait: Et quis in omnibus ser-
vis tuis sicut david fidelis, et gener regis et pergens
ad imperium tuum et gloriosus in domo tua? Num
hodie cepi consulere pro eo dominum? Absit hoc a me:
ne suspicetur rex adversus servum suum rem huiusce-
modi in universa domo patris mei. Non enim scivit ser-
vus tuus quicquam super hoc negotio vel modi-
cum vel grande. Dixitque ei rex: Morte morieris
achimelec tu et omnis domus patris tui. Et ait
rex emissariis qui circumstabant eum: Convertimi-
ni et interficite sacerdotes domini. Nam manus eorum cum
david est: scientes quod fugisset et non indicaverunt michi.
Noluerunt autem servi regis extendere manus suas in sa-
cerdotes domini. Et ait rex ad doech: Convertere tu et
irrue in sacerdotes domini. Conversusque doech ydumeus irru-
it in sacerdotes domini. Et trucidavit in die illa octo-
ginta quinque viros vestitos ephod lineo. Nobe autem
civitatem sacerdotum percussit in ore gladii viros et
mulieres, parvulos et lactantes, bovem et asinum et ovem
XXII in ore gladii. Evadens autem unus filius achimelech
filii achitob, cui nomen erat abiathar, fugit ad
david et annunciavit ei quod occidisset saul sacerdotes
domini. Et ait david ad abiathar: Sciebam in die illa quod cum
ibi esset doech ydumeus, procul dubio annunciaturus es-
set sauli. Ego sum reus omnium animarum patris tui. Ma-
ne mecum, ne timeas. Si quis quesierit animam meam
XXIII queret et animam tuam, mecumque servaberis. Et nunciave-
runt david dicentes: Ecce philistiim oppugnant
ceila et diripiunt areas. Consuluit igitur david dominum di-
cens: Num vadam et percutiam philisteos istos?
Et ait dominus ad david: Vade et percuties philisteos et
salvabis ceila. Et dixerunt viri qui erant cum david
ad eum: Ecce nos hic in iudea consistentes time-
mus, quanto magis si ierimus in ceila adversus
agmina philistinorum? Rursum ergo david consu-
luit dominum. Qui respondens ait: Surge et vade
in ceila. Ego enim tradam philisteos in manu tua.
Abiit ergo david et viri eius in ceila et pugnavit adversus
philisteos et abegit iumenta eorum et percussit eos
plaga magna. Et salvavit david habitatores
ceile. Porro eo tempore quo fugiebat abiathar
filius abimelech ad david in ceila, ephod secum
habens descenderat. Nunciatum est autem sauli
quod venisset david in ceila. Et ait saul: Tradidit
eum deus in manus meas, conclususque est ingressus
urbem in qua porte et sere sunt. Et precepit saul
omni populo ut ad pugnam descenderet in ceila et
obsideret david et viros eius. Quod cum rescisset
david quia preparat ei saul clam malum, dixit
ad abiathar sacerdotem: Applica ephod. Et ait david:

Domine deus israel, audivit famam servus tuus quod dispo-
nit saul venire ad ceilam ut evertat urbem
propter me. Si tradent me viri ceile in manu eius?
Et si descendet saul sicut audivit servus tuus? Domine
deus israel indica servo tuo. Et ait dominus: Descendet. Dixit-
que rursum david: Si tradent viri ceile me et viros qui
sunt mecum in manus saul? Et dixit dominus: Tradent.
Surrexit ergo david et viri eius quasi sexcenti. Et egressi
de ceila huc atque illuc vagabantur incerti. Nunciatumque
est sauli quod fugisset david de ceila et salvatus esset.
Quam ob rem dissimulavit exire. Mansitque in monte
solitudinis ziph in monte opaco. Querebat tamen eum
saul cunctis diebus et non tradidit eum deus in manus eius.
Et vidit david quod egressus esset saul ut quereret ani-
mam eius. Porro david erat in deserto ziph in
silva. Et surrexit ionathas filius saulis et abiit
ad david in silvam et confortavit manus eius in deo.
Dixitque ei: Ne timeas. Neque enim inveniet te ma-
nus saulis patris mei, et tu regnabis super israel, et
ego ero tibi secundus. Sed et saul pater meus scit hoc. Per-
cussit igitur fedus uterque coram domino. Mansitque
david in silva, ionathas autem reversus est in do-
mum suam. Ascenderunt autem ziphei ad saulem in
gabaa dicentes: Nonne ecce david latitat apud
nos in locis tutissimis silve in colle achile que est ad
dexteram deserti? Nunc ergo sicut desideravit anima tua ut
descenderes descende. Nostrum autem erit ut tradamus
eum in manus regis. Dixitque saul: Benedicti vos a domino,
quia doluistis vicem meam. Abite ergo oro et diligentius pre-
parate, et curiosius agite, et considerate locum ubi
sit pes eius, vel quis viderit eum ibi. Recogitat enim de
me quod callide insidier ei. Considerate et videte omnia
latibula eius in quibus absconditur, et revertimini ad me
ad rem certam, ut vadam vobiscum. Quod si etiam in
terram se obstruxerit, perscrutabor illum in cunctis mili-
bus iuda. At illi surgentes abierunt in ziph ante saulem.
David autem et viri eius erant in deserto maon in cam-
pestribus ad dexteram iesimuth. Ivit ergo saul et socii eius
et socii eius ad querendum eum. Et nunciatum est david,
statimque descendit ad petram et versabatur in deserto
maon. Quod cum audisset saul, persecutus est david
in deserto maon. Et ibat saul et viri eius ad latus
montis ex parte una. Porro david desperabat se pos-
se evadere a facie saulis. Itaque saul et viri eius in mo-
dum corone cingebant david et viros eius cinge-
bant eos ut caperent eos. Et nuncius venit ad sau-
lem dicens: Festina et veni, quoniam infuderunt se phi-
listiim super terram. Reversus ergo saul desistens persequi
david, et perrexit in occursum philistinorum. Propter hoc
vocaverunt illum petram dividentem.
XXIIII Ascendit ergo david inde et perrexit et habitavit in locis tutis-
simis engaddi. Cumque reversus esset saul postquam se-
cutus est philisteos, nunciaverunt ei dicentes: Ecce david
est in deserto engaddi. Assumens ergo saul tria milia
electorum virorum ex omni israel, perrexit ad investigandum
david et viros eius etiam super abruptissimas petras que so-
lis ibicibus pervie sunt. Et venit ad caulas ovium
que se offerebant vianti. Eratque ibi spelunca quam
ingressus est saul ut purgaret ventrem. Porro
david et viri eius in interiori parte spelunce late-

Marginalia: non · doech · Abiathar · Ecce philistiim oppugnant ceila · pugnavit · nota · doech · Surrexit ergo david · in deserto ziph · Ascenderunt ziphei · David erat in deserto maon · Statimque descendit · David desperabat · in modum corone

David pepercit ore clamidis Saul

David. Ecce dies de qua locutus est Dominus ad te: Ego tradam tibi inimicum tuum ut facias ei sicut placuerit in oculis tuis. Surrexit ergo David et precidit oram clamidis Saulis silenter. Post hec percussit cor suum David eo quod abscidisset oram clamidis Saulis. Dixitque ad viros suos: Propitius mihi sit Dominus ne faciam hanc rem domino meo christo Domini ut mittam manum meam in eum quia christus Domini est. Vivit Dominus quia nisi Dominus percusserit eum aut dies eius venerit ut moriatur aut descendens in prelium perierit, propitius mihi sit Dominus ne faciam hanc rem domino meo christo Domini. Et confregit David viros suos sermonibus suis et non permisit eos ut consurgerent in Saulem. Porro Saul exurgens de spelunca pergebat cepto itinere. Surrexit autem et David post eum, et egressus de spelunca clamavit post tergum Saulis dicens: Domine mi rex. Et respexit Saul post se. Et inclinans se David pronus in terram adoravit. Dixitque ad Saulem: Quare audis verba hominum loquentium: David querit malum adversum te? Ecce hodie viderunt oculi tui quod tradiderit te Dominus in manu mea in spelunca, et cogitavi ut occiderem te, sed pepercit tibi oculus meus. Dixi enim: Non extendam manum meam in dominum meum quia christus Domini est. Quin potius pater mi vide et cognosce oram clamidis tue in manu mea, quia cum preciderem summitatem clamidis tue nolui extendere manum meam in te. Animadverte et vide quoniam non est in manu mea malum neque iniquitas neque peccavi in te. Tu autem insidiaris anime mee ut auferas eam. Iudicet Dominus inter me et te, et ulciscatur me Dominus ex te; manus autem mea non sit in te. Sicut et in proverbio antiquo dicitur: Ab impiis egredietur impietas. Manus ergo mea non sit in te. Quem persequeris rex Israel? quem persequeris? canem mortuum persequeris et pulicem unum. Sit Dominus iudex et iudicet inter me et te, et videat et iudicet causam meam et eruat me de manu tua. Cum autem complesset David loquens sermones huiuscemodi ad Saulem, dixit Saul: Numquid vox hec tua est fili mi David? Et elevavit Saul vocem suam et flevit. Dixitque ad David: Iustior tu es quam ego. Tu enim tribuisti mihi bona, ego autem reddidi tibi mala. Et tu indicasti hodie que feceris mihi bona, quomodo tradiderit me Dominus in manum tuam et non occideris me. Quis enim cum invenerit inimicum suum dimittet eum in viam bonam? Sed Dominus reddat tibi vicissitudinem hanc pro eo quod hodie operatus es in me. Et nunc quia scio quod certissime regnaturus sis et habiturus in manu tua regnum Israel, iura mihi in Domino ne deleas semen meum post me neque auferas nomen meum de domo patris mei. Et iuravit David Sauli. Abiit ergo Saul in domum suam, et David et viri eius ascenderunt ad tutiora loca.

Iura michi

XXV.

Mortuus est autem Samuel, et congregatus est universus Israel et planxerunt eum, et sepelierunt eum in domo sua in Ramatha. Et surgens David descendit in desertum Pharan. Erat autem vir quispiam in solitudine Maon, et possessio eius in Carmelo, et homo ille magnus nimis. Erantque ei oves tria millia et mille capre. Et accidit ut tonderetur grex eius in Carmelo. Nomen autem viri illius erat Nabal, et nomen uxoris eius Abigail. Eratque mulier illa prudentissima et speciosa. Porro vir eius durus et pessimus et malitiosus. Erat autem de genere Caleb. Cum ergo audisset David in deserto quod tonderet Nabal gregem suum, misit decem iuvenes et dixit eis: Ascendite in Carmelum et venietis ad Nabal, et salutabitis eum ex nomine meo pacifice, et dicetis sic: Sit fratribus meis et tibi pax, et domui tue pax, et omnibus quecumque habes sit pax. Audivi quod tonderent pastores tui qui erant nobiscum in deserto. Numquam eis molesti fuimus, nec aliquando defuit eis quicquam de grege omni tempore quo fuerunt nobiscum in Carmelo. Interroga pueros tuos et indicabunt tibi. Nunc ergo inveniant pueri tui gratiam in oculis tuis. In die enim bona venimus ad te. Quodcumque invenerit manus tua da servis tuis et filio tuo David. Cumque venissent pueri David, locuti sunt ad Nabal omnia verba hec ex nomine David et siluerunt. Respondens autem Nabal pueris David ait: Quis est David, et quis est filius Isai? Hodie increverunt servi qui fugiunt dominos suos. Tollam ergo panes meos et aquas meas et carnes pecorum que occidi tondentibus meis, et dabo viris quos nescio unde sint? Regressi sunt itaque pueri David per viam suam, et reversi venerunt et nuntiaverunt ei omnia verba que dixerat. Tunc ait David viris suis: Accingatur unusquisque gladio suo. Et accincti sunt singuli gladiis suis. Accinctusque est et David ense suo. Et secuti sunt David quasi quadringenti viri. Porro ducenti remanserunt ad sarcinas. Abigail autem uxori Nabal nuntiavit unus de pueris suis dicens: Ecce misit David nuntios de deserto ut benedicerent domino nostro, et aversatus est eos. Homines isti boni satis fuerunt nobis et non molesti, nec quicquam aliquando periit omni tempore quo fuimus conversati cum eis in deserto. Pro muro erant nobis tam in nocte quam in die omnibus diebus quibus pavimus apud eos greges. Quam ob rem considera et recogita quid facias, quoniam completa est malitia adversum virum tuum et adversum domum tuam. Et ipse est filius Belial ita ut nemo possit ei loqui. Festinavit igitur Abigail et tulit ducentos panes et duos utres vini et quinque arietes coctos et quinque sata polente et centum ligaturas uve passe et ducentas massas caricarum, et posuit super asinos. Dixitque pueris suis: Precedite me, ecce ego post tergum sequar vos. Viro autem suo Nabal non indicavit. Cum ergo ascendisset asinum et descenderet ad radices montis, ecce David et viri eius descendebant in occursum eius, quibus et illa occurrit. Et ait David: Vere frustra servavi omnia que huius erant in deserto, et non periit quicquam de cunctis que ad eum pertinebant, et reddidit mihi malum pro bono. Hec faciat Deus inimicis David et hec addat, si reliquero de omnibus que ad eum pertinent usque mane mingentem ad parietem. Cum autem vidisset Abigail David, festinavit et descendit de asino et procidit coram David super faciem suam

REGUM · I

et adoravit super terram · et cecidit ad pedes eius et dixit
In me sit domine mi rex haec iniquitas. Loquatur
obsecro ancilla tua in auribus tuis: et audi verba
famulae tuae. Ne ponat obsecro dominus meus rex cor
suum super virum istum iniquum nabal: quia secundum nomen suum
stultus est. et est stultitia cum eo. Ego autem ancilla
tua non vidi pueros tuos domine mi. quos misisti. Nunc
ergo domine mi. Vivit dominus et vivit anima tua. qui prohi
buit te ne venires in sanguinem. et salvavit ma
num tuam tibi. Et nunc fiant sicut nabal inimici
tui. et qui quaerunt domino meo malum. Quapropter suscipe
benedictionem hanc quam attulit ancilla tua tibi domino meo:
et da pueris. qui sequuntur te dominum meum. Aufer in
iquitatem famulae tuae. Faciens enim faciet dominus
domino meo domum fidelem quia proelia domini domine mi proeliaris.
Malitia ergo non inveniatur in te: omnibus diebus vitae
tuae. Si enim surrexerit aliquando homo persequens
te. et quaerens animam tuam erit anima domini mei custo
dita quasi in fasciculo viventium apud dominum deum tuum. Porro
anima inimicorum tuorum rotabitur. quasi in impetu et
circulo fundae. Cum ergo fecerit tibi dominus domino meo
omnia quae locutus est bona de te: et constituerit te du
cem super israel. non erit tibi hoc in singultum et in
scrupulum cordis domino meo. quod effuderis sanguinem
innoxium. aut ipse te ultus fueris. Et cum bene
fecerit dominus domino meo quod effuderis innoxium san
guinem in noxium. aut ipse te ultus fueris. Et
cum fecerit dominus domino meo. recordaberis ancillae
tuae et benefacies ei. Et ait david ad abigail. Benedictus
dominus deus israel. qui misit te hodie in occursum
meum et benedicta tu. quae prohibuisti me hodie ne
irem ad sanguinem et ulciscerer me manu mea. Alioquin
vivit dominus deus israel. qui prohibuit me ne ma
lum facerem tibi nisi cito venisses in occur
sum mihi: non remansisset nabal usque ad lucem ma
tutinam mingens ad parietem. Suscepit ergo david
de manu eius omnia quae attulerat ei. Dixitque ei. Va
de pacifice in domum tuam. Ecce audivi vocem tuam.
et honoravi faciem tuam. Venit autem abigail ad do
mum suam ad nabal usque ad lucem: et ecce erat ei
convivium in domo eius quasi convivium in domo eius quasi
convivium regis. et cor nabal iocundum. Erat enim
ebrius nimis. Et non indicavit ei verbum pusillum
aut grande usque mane. Diluculo autem cum digestis
set vinum nabal: indicavit ei omnia verba haec
uxor sua. Et emortuum est cor eius intrinsecus: et
factus est quasi lapis. Cumque pertransissent decem dies per
cussit dominus nabal et mortuus est. Quod cum audis
set david: mortuum nabal ait. Benedictus dominus qui
iudicavit causam obprobrii mei de manu nabal
et servum suum custodivit a malo et malitiam nabal
reddidit dominus in caput eius. Misit ergo david et locutus est ad
abigail ut sumeret eam sibi uxorem. Quae consur
gens adoravit prona in terram et ait. Ecce famu
la tua sit in ancillam ut lavet pedes servorum domini
mei. Et festinavit et surrexit abigail et as
cendit super asinum et quinque puellae ierunt cum
ea pedissequae eius. et secuta est nuntios david et facta
est illi uxor. Sed et achinoem accepit david de iezrael
et fuit utraque uxor eius. Saul autem dedit michol fi
liam suam uxorem david. phalti filio lais. qui erat de

gallim. Et venerunt ziphei ad saulem in gabaa
dicentes. Ecce david absconditus est in colle achi
la quae est ex adverso solitudinis. Et
surrexit saul et descendit in desertum ziph et cum eo
tria milia virorum de electis israel. ut quaereret david in de
serto ziph. Et castrametatus est saul in gabaa a
chila. quae erat ex adverso solitudinis in via. David
autem habitabat in deserto. Videns autem quod ve
nisset saul. post se in desertum: misit exploratores
et didicit quod illuc venisset. Et surrexit david clam
et venit ad locum ubi erat saul. Cumque vidisset
locum in quo dormiebat saul. et abner filius ner princeps
militiae eius et saulem dormientem in ten
torio. et reliquum vulgus per circuitum eius: et ait david
ad achimelech hettheum et abisai filium sarvie
fratrem ioab dicens. Quis descendet mecum ad saulem
in castra: Dixitque abisai. Ego descendam tecum.
Venerunt ergo david et abisai ad populum nocte. et invene
runt saulem iacentem et dormientem in tentorio. et
hastam fixam in terra ad caput eius: abner
autem et populum dormientes in circuitu eius. Dixitque abisai
ad david. Conclusit deus inimicum tuum hodie
in manus tuas. Nunc ergo perfodiam eum lancea
in terra semel: et secundo opus non erit. Et dixit david ad abisai.
Ne interficias eum. Quis enim extendet manum
suam in christum domini et innocens erit. Et dixit david. Vivit
dominus quia nisi dominus percusserit eum aut dies eius venerit
ut moriatur. aut in proelium descendens perierit
propitius sit mihi dominus ne extendam manum meam in christum domini. Nunc ergo
tolle hastam quae est ad caput eius et scyphum aquae
quae est ad caput eius et abeamus. Tulit ergo david hastam et scyphum aquae
quae erat ad caput saulis et abierunt. Et non erat quisquam
qui videret. et vigilaret et intelligeret. sed omnes dormi
ebant: quia sopor domini irruerat super eos. Cumque transis
set david ex adverso et stetisset in vertice montis de
longe et esset grande intervallum inter eos clamavit
david ad populum et abner filium ner. dicens. Nonne re
spondebis abner. Et respondens. Et respondens
abner ait. Quis es tu qui clamas et inquie
tas regem. Et ait david ad abner. Numquid
non vir tu es: Et quis alius similis tui in israel.
Quare ergo non custodisti dominum tuum regem. Ingres
sus est enim unus de turba ut interficeret regem do
minum tuum. Non est bonum hoc quod fecisti. Vi
vit dominus. quoniam filii mortis estis vos. qui non custo
distis dominum vestrum christum domini. Nunc ergo vide ubi sit
hasta regis. et ubi sit scyphus aquae qui erat ad ca
put eius. Cognovit autem saul vocem david et
dixit. Numquid vox tua haec est fili mi david. Et ait david. Vox
mea domine mi rex. Et ait. Quam ob causam dominus meus persequi
tur servum suum: Quid feci. aut quod est in ma
nu mea malum: Nunc ergo audi oro domine mi rex verba
servi tui. Si dominus incitat te adversum me: odoretur
sacrificium. Si autem filii hominum maledicti sunt
in conspectu domini qui eiecerunt me hodie. ut non habi
tem in hereditate domini dicentes. Vade servi diis ali
enis. Et nunc non effundatur sanguis meus in ter
ram coram domino. quia egressus est rex israel
ut quaerat pulicem unum. sicut persequitur
perdix in montibus. Et ait saul. Peccavi. Revertere
mi fili david. Nequaquam enim ultra male

Margin notes: XXVI ad ziphei · et surrexit dd · saulem dormientem · venerunt ergo non … · dixit abisai · dixit david · non · tolle hastam · sopor domini · quis es tu qui clamas · vivit ergo … · peccavi · prohibuit dd nabal · abigail

Foot of page: dormiente saul filius … voluit confodere … non … david prohibuit … per … dormiente … ut … venerunt … ut interficeret …

David fugit in terram philistinorum ad achis regem geth

faciam. preciosa fuerit anima mea in oculis tuis
hodie. Apparet quod stulte egerim et ignoraverim mul-
ta nimis. Et respondens David ait: Ecce hasta re-
gis. transeat unus de pueris regis et tollat eam. Do-
minus autem retribuet unicuique secundum iustitiam suam et fidem.
tradidit enim te dominus hodie in manu mea in christum
domini. Et sicut magnificata est anima tua hodie in
oculis meis. sic magnificetur anima mea in oculis domini
et liberet me de omni angustia. Ait ergo Saul ad
David. Benedictus tu fili mi David. Et quidem faci-
ens facies et potens poteris. Abiit autem David
in viam suam; et Saul reversus est in locum suum.

XXVII

vii. Et ait David
in corde suo. Aliquando incidam una die
in manus Saulis. Nonne melius est ut fu-
giam et salver in terra philistinorum ut desperet
Saul. cessetque me querere in cunctis finibus Israel.
Fugiam ergo manus eius. Et surrexit David et abiit
ipse et sexcenti viri cum eo ad achis filium maoch
regem geth. Et habitavit cum achis in geth. ipse et
viri eius et domus eius et due uxores eius. achinoem
iezrahelitis et abigail uxor nabal carmeli. Et
nuntiatum est Sauli quod fugisset David in geth: et non ad-
didit ultra querere eum. Dixit autem David ad achis. Si
inveni gratiam in oculis tuis detur mihi locus in una
urbium regionis huius circa agros. ut habitem
ibi. Cur enim manet servus tuus in civitate
regis tecum? Dedit itaque ei achis in die illa sice-
leg. propter quam causam facta est siceleg regum iuda in do-
minio usque in diem hanc. Fuit autem numerus dierum quibus
David habitavit in regione philistinorum quatuor
mensium. Et ascendit David et viri eius et agebant
predas de gessuri et de gerzi et de amalechitis.
Hii enim pagi habitabantur in terra antiqui-
tus euntibus sur usque ad terram egypti. Et percutie-
bat David omnem terram illorum nec relinquebat viven-
tem virum et mulierem. Tollensque oves et boves
et asinos et camelos et vestes revertebatur ad achis.
Dicebat autem ei achis. In quem irruistis hodie? Respon-
debat quoque David. Contra meridiem iude et contra me-
ridiem ierameel. et contra meridiem ceni. Virum
et mulierem non vivificabat David. nec adducebat
in geth dicens. Ne forte loquantur adversum nos.
hec fecit David. Et hoc erat decretum illi omnibus diebus
quibus habitavit in regione philistinorum. Credidit
ergo David achis dicens. Multa mala operatus est contra
populum suum Israel. Erit igitur mihi servus sempiternus.

XXVIII

viii Factum est autem in diebus illis. Congregaverunt philis-
tei agmina sua ut prepararentur ad bellum contra
Israel. Dixitque achis ad David. Sciens nunc scito quoniam
mecum egredieris in castris tu et viri tui. Dixitque
David ad achis. Nunc scies que facturus est servus
tuus. Et ait achis ad David. Et ego custodem ca-
pitis mei ponam te cunctis diebus. Samuel autem mor-
tuus est. et planxit eum omnis Israel et sepelierunt eum in ra-
matha urbe sua. Et Saul abstulit magos et ario-
los de terra. et interfecit eos qui phitones habebant
in ventre. Congregatique sunt philistiim et
venerunt et castrametati sunt in sunam. Congre-
gavit autem et Saul universum Israel et venit in gel-
boe. Et vidit Saul castra philistiim et timuit.

(margin notes, left column: David — Saul — iezrahelitis — agebant predas — Et philistiim dixit achis ad David — Samuel mortuus est — phitones — Saul)

Saul consuluit

et expavit cor eius nimis. Consuluitque dominum et non respondit
ei neque per somnia neque per sacerdotes neque per prophetas.
Dixitque Saul servis suis. Querite mihi mulierem habentem
phitonem. et vadam ad eam et sciscitabor per illam.
Et dixerunt servi eius ad eum. Est mulier habens phitonem
in endor. Mutavit ergo Saul habitum suum. vestitusque
aliis vestimentis. abiit ipse et duo viri cum eo. ve-
neruntque ad mulierem nocte. et ait. Divina mihi in
phitone et suscita mihi quem dixero tibi. Et ait mu-
lier ad eum. Ecce tu nosti quanta fecerit Saul. et
quomodo eraserit magos et ariolos de terra. Quare ergo insi-
diaris anime mee ut occidar? Et iuravit ei Saul in
domino dicens. Vivit dominus quia non eveniet tibi quicquam
mali propter hanc rem. Dixitque ei mulier. Quem
suscitabo tibi? Qui ait. Samuelem suscita mihi. Cum
autem vidisset Samuelem. exclamavit voce magna
et dixit ad Saulem. Quare imposuisti mihi? Tu es enim
Saul. Dixitque ei rex. Noli timere. Quid vidisti? Et
ait mulier ad Saulem. Deos vidi ascendentes de
terra. Dixitque ei. Qualis est forma eius? Que ait. Vir
senex ascendit et ipse amictus est pallio. Intellexit
Saul quod Samuel esset. et inclinavit se super faciem suam su-
per terram et adoravit. Dixit autem Samuel ad Saul. Quare in-
quietasti me ut suscitarer? Et ait Saul. Coartor nimis.
Siquidem philistiim pugnant adversum me. et deus
recessit a me. et exaudire noluit me neque in manu
prophetarum neque per somnia. Vocavi ergo te ut ostenderes mihi
quid faciam. Et ait Samuel. Quid interrogas me
cum dominus recesserit a te et transierit ad emulum tuum?
Faciet enim dominus sicut locutus est in manu mea.
et dabit illud proximo tuo David: quia non obedisti voci domini
neque fecisti iram furoris eius in amalech. Iccirco
quod pateris fecit tibi dominus hodie. Et dabit dominus etiam
Israel tecum in manu philistiim. Statimque Saul
cecidit porrectus in terram. Extimuerat enim verba
Samuelis. et robur non erat in eo. quia non comederat pa-
nem tota illa die. Ingressa est itaque mulier ad Saulem.
vidit quod turbatus erat valde. dixitque ad eum. Ec-
ce obedivit ancilla voci tue. et posui animam meam in ma-
nu mea. et audivi sermones tuos quos locutus es
ad me. Nunc igitur et tu audi vocem ancille
tue. ut ponam coram te buccellam panis. et come-
dens convalescas ut possis iter agere. Qui renuit et
ait. Non comedam. Coegerunt autem eum servi sui et mu-
lier ad Saulem. et tandem audita voce eorum surrexit
de terra et sedit super lectum. Mulier autem illa habebat vi-
tulum pascualem in domo. et festinavit et occidit eum.
tollensque farinam miscuit eam et coxit azima. et posu-
it ante Saulem et ante servos eius. Qui cum comedissent
surrexerunt et ambulaverunt per totam noctem illam. Con-
gregata sunt ergo philistiim universa agmina in aphec.
sed et Israel castrametatus est super fontem qui erat in iez-
rael. Et satrape quidem philistiim incedebant in
centuriis et millibus. David autem et viri eius erant in no-
vissimo agmine cum achis. Dixeruntque principes phi-
listinorum ad achis. Quid sibi volunt hebrei isti? Et
ait achis ad principes philistiim. Num ignoratis
David qui fuit servus Saulis regis Israel. et est apud
me multis diebus vel annis. et non inveni in eo quicquam
ex die qua transfugit ad me usque ad diem hanc? Irati

sunt autem adversus eum principes philistiim et dixerunt ei: Revertatur vir iste et sedeat in loco suo in quo constituisti eum, et non descendat nobiscum in prelium, ne fiat nobis adversarius cum preliari ceperimus. Quomodo enim aliter placare poterit dominum suum nisi in capitibus nostris? Nonne iste est David cui cantabant in choris dicentes: Percussit Saul in milibus suis et David in decem milibus suis? Vocavit ergo Achis David et ait ei: Vivit Dominus quia rectus es tu et bonus in conspectu meo, et exitus tuus et introitus tuus mecum est in castris, et non inveni in te quicquam mali ex die qua venisti ad me usque ad diem hanc; sed satrapis non places. Revertere ergo et vade in pace, et non offendas oculos satraparum philistiim. Dixitque David ad Achis: Quid enim feci et quid invenisti in me servo tuo a die qua fui in conspectu tuo usque in diem hanc, ut non veniam et pugnem contra inimicos domini mei regis? Respondens autem Achis locutus est ad David: Scio quia bonus es tu in oculis meis sicut angelus dei; sed principes philistiim dixerunt: Non ascendet nobiscum in prelium. Igitur consurge mane tu et servi domini tui qui venerunt tecum. Et cum de nocte surrexeritis et ceperit dilucescere, pergite. Surrexit itaque de nocte David ipse et viri eius ut proficiscerentur mane et reverterentur ad terram philistiim. Philistiim autem ascenderunt in Iezrahel.

XXX Cumque venissent David et viri eius in Siceleg die tertia, Amalechite impetum fecerant ex parte australi in Siceleg, et percusserant Siceleg et succenderant eam igni, et captivas duxerant mulieres ex ea a minimo usque ad magnum; et non interfecerant quemquam, sed secum duxerant et pergebant itinere suo. Cum ergo venissent David et viri eius ad civitatem et invenissent eam succensam igni et uxores suas et filios et filias ductas esse captivas, levaverunt David et populus qui erat cum eo voces suas et planxerunt donec deficerent in eis lacrime. Siquidem et due uxores David captive ducte fuerant, Achinoem iezrahelites et Abigail uxor Nabal carmeli. Et contristatus est David valde; volebat enim eum populus lapidare, quia amara erat anima uniuscuiusque viri super filiis suis et filiabus. Confortatus autem David in domino deo suo, et ait ad Abiathar sacerdotem filium Achimelech: Applica ad me ephod. Et applicuit Abiathar ephod ad David. Et consuluit David dominum dicens: Persequar an non latrunculos hos, et comprehendam eos? Dixitque ei dominus: Persequere, absque dubio enim comprehendes eos et excuties predam. Abiit ergo David ipse et sescenti viri qui erant cum eo, et venerunt usque ad torrentem Besor, et lassi quidam substiterunt. Persecutus est autem David ipse et quadringenti viri cum eo. Substiterant enim ducenti qui lassi transire non poterant torrentem Besor. Et invenerunt virum egyptium in agro et adduxerunt eum ad David; dederuntque ei panem ut comederet et biberet aquam, sed et fragmen masse caricarum et duas ligaturas passe. Que cum comedisset, reversus est spiritus eius et refocillatus est. Non enim comederat panem neque biberat aquam tribus diebus et tribus noctibus. Dixit itaque ei David: Cuius es tu, vel unde, et quo pergis? Qui ait: Puer egyptius ego sum, servus viri amalechite. Dereliquit autem me dominus meus quia egrotare cepi nudiustertius. Siquidem nos erupimus ad australem Cerethi et contra Iudam et ad meridiem Chaleb, et Siceleg succendimus igni. Dixitque ei David: Potes me ducere ad cuneum istum? Qui ait: Iura mihi per deum quod non occidas me et non tradas me in manu domini mei, et ego ducam te ad cuneum istum. Et cum duxisset eum, ecce illi discumbebant super faciem universe terre comedentes et bibentes et quasi festum celebrantes diem pro cuncta preda et spoliis que ceperant de terra philistiim et de terra Iuda. Et percussit eos David a vespere usque ad vesperam alterius diei, et non evasit ex eis quisquam nisi quadringenti viri adolescentes qui ascenderant camelos et fugerant. Eruit ergo David omnia que tulerant Amalechite, et duas uxores suas eruit. Nec defuit quicquam a parvo usque ad magnum tam de filiis quam de filiabus et de spoliis et quecumque rapuerant, omnia reduxit David. Et tulit universos greges et armenta et minavit ante faciem suam. Dixeruntque: Hec est preda David. Venit autem David ad ducentos viros qui lassi substiterant nec sequi potuerant David, et residere eos iusserat in torrente Besor. Qui egressi sunt obviam David et populo qui erat cum eo. Accedens autem David ad populum salutavit eos pacifice. Respondensque omnis vir pessimus et iniquus de viris qui ierant cum David dixit: Quia non venerunt nobiscum, non dabimus eis quicquam de preda quam eruimus, sed sufficiat unicuique uxor sua et filii; quos cum acceperint recedant. Dixit autem David: Non sic facietis, fratres mei, de his que tradidit dominus nobis, et custodivit nos et dedit latrunculos qui eruperant adversum nos in manus nostras. Nec audiet vos quisquam super sermone hoc. Equa enim pars erit descendentis ad prelium et remanentis ad sarcinas, et similiter dividentur. Et factum est hoc ex illa die et deinceps constitutum et prefinitum, et factum lex in Israel usque ad diem hanc. Venit ergo David in Siceleg et misit dona de preda senioribus Iuda proximis suis dicens: Accipite benedictionem de preda hostium domini, his qui erant in Bethel et qui in Ramoth ad meridiem et qui in Iether et qui in Aroer et qui in Sephamoth et qui in Esthamo et qui in Rachal et qui in urbibus Ieramel et qui in urbibus Ceni et qui in Arama et qui in lacu Asan et qui in Athach et qui in Hebron et reliquis qui erant in his locis in quibus commoratus fuerat David ipse et viri eius.

XXXI Philistiim autem pugnabant adversum Israel, et fugerunt viri Israel ante faciem philistinorum et ceciderunt interfecti in monte Gelboe. Irrueruntque philistiim in Saulem et in filios eius, et percusserunt Ionathan et Aminadab et Melchisue filios Saul. Totumque pondus prelii versum est in Saulem, et consecuti sunt eum viri sagittarii, et vulneratus est vehementer a

totum pondus prelii

De morte saulis

sagittariis. Dixitque saul ad armigerum suum. Evagina gladium tuum et percute me, ne forte veniant incircumcisi isti et interficiant me illudentes mihi. Et noluit armiger eius. Fuerat enim nimio terrore perterritus. Arripuit itaque saul gladium suum et irruit super eum. Quod cum vidisset armiger eius, videlicet quod mortuus esset saul, irruit etiam ipse super gladium suum et mortuus est cum eo.

Mortuus est saul et tres filii eius

Mortuus est ergo saul et tres filii eius et armiger eius et universi viri eius in die illa pariter. Videntes autem filii israel qui erant trans vallem et trans iordanem quod fugissent viri israelite et quod mortuus esset saul et filii eius, reliquerunt civitates suas et fugerunt. Veneruntque philistiim et habitaverunt ibi. Facta autem die altera, venerunt philistiim ut spoliarent interfectos, et invenerunt saulem et tres filios eius iacentes in monte gelboe. Et preciderunt caput saulis et expoliaverunt eum armis, et miserunt in terram philistinorum per circuitum, ut annunciaretur in templo ydolorum et in populis. Et posuerunt arma eius in templo astaroth, corpus vero eius suspenderunt in muro bethsan. Quod cum audissent habitatores iabes galaad quecumque fecerant philistiim sauli, surrexerunt omnes viri fortissimi et ambulaverunt tota nocte, et tulerunt cadaver saulis et cadavera filiorum eius de muro bethsan; veneruntque iabes galaad et combusserunt ea igni ibi. Et tulerunt ossa eorum et sepelierunt in nemore iabes, et ieiunaverunt septem diebus.

Incipit samuelis liber secundus

Factum est autem postquam mortuus est saul, ut david reverteretur a cede amalech et maneret in siceleg dies duos. In die autem tercia apparuit homo veniens de castris saulis, veste conscissa et pulvere aspersus caput. Et ut venit ad david, cecidit super faciem suam et adoravit. Dixitque ad eum david: Unde venis? Qui ait ad eum: De castris israel fugi. Et dixit ad eum david: Quod est verbum quod factum est? Indica mihi. Qui ait: Fugit populus de prelio, et multi corruentes e populo mortui sunt. Sed et saul et ionathas filius eius interierunt. Dixitque david ad adolescentem qui nunciabat ei: Unde scis quod mortuus est saul et ionathas filius eius? Et ait adolescens qui narrabat ei: Casu veni in montem gelboe, et saul incumbebat super hastam suam. Porro currus et equites appropinquabant ei, et conversus post tergum suum vidensque me vocavit. Cui cum respondissem: Assum, dixit mihi: Quisnam es tu? Et aio ad eum: Amalechites ego sum. Et locutus est michi: Sta super me et interfice me, quoniam tenent me angustie, et adhuc tota anima mea in me est. Stansque super eum occidi illum. Sciebam enim quod vivere non poterat post ruinam. Et tuli diadema quod erat in capite eius et armillam de brachio eius, et attuli ad te dominum meum huc. Apprehendens autem david vestimenta sua scidit, omnesque viri qui erant cum eo, et planxerunt et fleverunt et ieiunaverunt usque ad vesperam super saulem et super ionathan filium eius et super populum domini et super domum israel, quod corruissent gladio. Dixitque david ad iuvenem qui nunciaverat ei: Unde es tu? Qui respondit: Filius hominis advene amalechite ego sum. Et ait ad eum david: Quare non timuisti mittere manum tuam ut occideres christum domini? Vocansque david unum de pueris suis ait: Accedens irrue in eum. Qui percussit illum, et mortuus est. Et ait ad eum david: Sanguis tuus super caput tuum. Os enim tuum locutum est adversum te dicens: Ego interfeci christum domini. Planxit autem david planctum huiuscemodi super saulem et super ionathan filium eius, et precepit ut docerent filios iuda planctum, sicut scriptum est in libro iustorum, et ait: Considera israel pro hiis qui mortui sunt super excelsa tua vulnerati. Inclyti tui super montes tuos interfecti sunt. Quomodo ceciderunt fortes? Nolite annunciare in geth, neque annuncietis in compitis ascalonis, ne forte letentur filie philistinorum, ne exultent filie incircumcisorum. Montes gelboe, nec ros nec pluvie veniant super vos, neque sint agri primitiarum, quia ibi abiectus est clipeus fortium, clipeus saulis, quasi non esset unctus oleo. A sanguine interfectorum, ab adipe fortium, sagitta ionathe numquam rediit retrorsum, et gladius saulis non est reversus inanis. Saul et ionathas amabiles et decori in vita sua, in morte quoque non sunt divisi; aquilis velociores, leonibus fortiores. Filie israel, super saulem flete, qui vestiebat vos coccino in deliciis, qui prebebat ornamenta aurea cultui vestro. Quomodo ceciderunt fortes in prelio? Ionathas in excelsis tuis interfectus est. Doleo super te, frater mi ionatha, decore nimis et amabilis super amorem mulierum. Sicut mater unicum amat filium, ita ego te diligebam. Quomodo ceciderunt robusti et perierunt arma bellica.

Igitur post hec consuluit david dominum dicens: Si ascendam in unam de civitatibus iuda? Et ait dominus ad eum: Ascende. Dixitque david: Quo ascendam? Et respondit ei: In hebron. Ascendit ergo david et due uxores eius, achinoem iezraelites et abigail uxor nabal carmeli. Sed et viros qui erant cum eo duxit david singulos cum domo sua, et manserunt in oppidis ebron. Veneruntque viri iuda et unxerunt ibi david ut regnaret super domum iuda. Et nunciatum est david quod viri iabes galaad sepelissent saulem. Misit ergo david nuncios ad viros iabes galaad, dixitque ad eos: Benedicti vos domino, qui fecistis misericordiam hanc cum domino vestro saule et sepelistis eum. Et nunc retribuet quidem vobis dominus misericordiam et veritatem. Sed et ego reddam gratiam eo quod fecistis verbum istud. Confortentur manus vestre, et estote filii fortitudinis. Licet enim mortuus sit dominus vester saul, tamen me unxit domus iuda regem sibi. Abner autem filius ner, princeps exercitus saulis, tulit hisboseth filium saulis et circumduxit eum per castra, regemque constituit super galaad et super gessuri et super iezrael et super ephraim et super beniamin et super israel universum. Quadraginta annorum erat

c. tres filii sarvie. ioab. abysai. asahel

hisboseth

Hisboseth filius saulis cum regnare cepisset super israel et duobus annis regnavit. Sola autem domus iuda sequebatur david. Et fuit numerus dierum quos commoratus est david imperans in hebron super domum iuda septem annorum et sex mensium. Egressusque est abner filius ner et pueri hisboseth filii saulis de castris gabaon. Porro ioab filius sarvie et pueri david egressi sunt et occurrerunt eis iuxta piscinam gabaon. Et cum in unum convenissent e regione sederunt, hi ex una parte piscine et illi ex altera. Dixitque abner ad ioab. Surgant. Surrexerunt ergo et transierunt numero duodecim de beniamin ex parte hisboseth filii saulis et duodecim de pueris david. Apprehensoque unusquisque capite comparis sui defixit gladium in latus contrarii et ceciderunt simul. vocatumque est nomen loci illius. ager robustorum in gabaon. Et ortum est bellum durum satis in die illa. et fugatus est abner et viri israel a pueris david. Erant autem ibi tres filii sarvie ioab et abysai et asahel. Porro asahel cursor velocissimus fuit quasi unus ex capreis que morantur in silvis. Persequebatur autem asahel abner et non declinavit ad dexteram neque ad sinistram omittens persequi abner. Respexit itaque abner post tergum suum et ait. Tu ne es asahel. Qui respondit. Ego sum. Dixitque ei abner. Vade ad dexteram sive ad sinistram et apprehende unum de adolescentibus et tolle tibi spolia eius. Noluit autem asahel omittere quin urgeret eum. Rursumque locutus est abner ad asahel. Recede noli me sequi ne compellar confodere te in terram et levare non potero faciem meam ad ioab fratrem tuum. Qui audire contempsit et noluit declinare. Percussit ergo eum abner aversa hasta in inguine et transfodit et mortuus est in eodem loco. Omnesque qui transibant per locum in quo ceciderat asahel et mortuus erat subsistebant. Persequentibus autem ioab et abysai fugientem abner sol occubuit. et venerunt usque ad collem aqueductus qui est ex adverso vallis itineris deserti in gabaon. Congregatique sunt filii beniamin ad abner. et conglobati in unum cuneum steterunt in summitate tumuli unius. Et exclamavit abner ad ioab et ait. Num usque ad internecionem tuus mucro deseviet. An ignoras quod periculosa sit desperatio. Usquequo non dicis populo ut omittat persequi fratres suos. Et ait ioab. Vivit dominus si locutus fuisses mane recessisset populus persequens fratrem suum. Insonuit ergo ioab buccina et stetit omnis exercitus nec persecuti sunt ultra israel neque inierunt certamen. Abner autem et viri eius abierunt per campestria tota nocte illa. et transierunt iordanem et lustrata omni bethoron venerunt ad castra. Porro ioab reversus omisso abner congregavit omnem populum et defuerunt de pueris david decem et novem viri excepto asahele. Servi autem david percusserunt de beniamin et de viris qui erant cum abner trecentos sexaginta qui et mortui sunt. Tuleruntque asahel et sepelierunt eum in sepulchro patris sui in bethleem. Et ambulaverunt tota nocte ioab et viri qui erant cum eo et in ipso crepusculo pervenerunt in ebron.

C. III.

Facta est ergo longa concertatio inter domum saulis et inter domum david. David proficiens et semper seipso robustior. domus autem saulis decrescens cotidie. Natique sunt filii david in ebron. fuitque primogenitus eius amnon de achinoem iezraelitide. et post eum chelaab de abigail uxore nabal carmeli. Porro tertius absalon filius maacha filie tholomai regis gessur. Quartus autem adonias filius aggith. et quintus saphatia filius abithal. Sextus quoque iethraam de egla uxore david. Hi nati sunt david in ebron. Cum ergo esset prelium inter domum saulis et domum david abner filius ner regebat domum saulis. Fuerat autem sauli concubina nomine rapha filia achia. Ingressusque est ad eam abner. Dixitque hisboseth ad abner. Quare ingressus es ad concubinam patris mei. Qui iratus nimis propter verba hisboseth ait. Numquid caput canis ego sum adversum iudam hodie qui fecerim misericordiam super domum saulis patris tui et super fratres et proximos eius et non tradidi te in manus david. et tu requisisti in me quod argueres pro muliere hodie. Hec faciat deus abner et hec addat ei nisi quomodo iuravit dominus david sic faciam cum eo. ut transferatur regnum de domo saulis et elevetur thronus david super israel et super iudam a dan usque bersabee. Et non potuit respondere ei quicquam quia metuebat illum. Misit ergo abner nuntios ad david pro se dicentes. Cuius est terra. et ut loquerentur. Fac mecum amicitias et erit manus mea tecum et reducam ad te universum israel. Qui ait. Optime. ego faciam tecum amicitias. Sed unam rem peto a te dicens. Non videbis faciem meam antequam adduxeris michol filiam saulis. et sic venies et videbis me. Misit autem david nuntios ad hysboseth filium saulis dicens. Redde uxorem meam michol quam despondi mihi centum preputiis philistinorum. Misit ergo hisboseth et tulit eam a viro suo faltiel filio lais. Sequebaturque eam vir suus plorans usque bahurim. Et dixit ad eum abner. Vade et revertere. Qui reversus est. Sermonem quoque intulit abner ad seniores israel dicens. Tam heri quam nudius tertius querebatis david ut regnaret super vos. Nunc ergo facite quoniam dominus locutus est ad david dicens. In manu servi mei david salvabo populum meum israel de manu philistinorum et omnium inimicorum eius. Locutus est autem etiam abner ad beniamin. Et abiit ut loqueretur ad david in ebron omnia que placuerant israel et universo beniamin. Venitque ad david in ebron cum viginti viris. et fecit david abner et viris eius qui venerant cum eo convivium. Et dixit abner. Surgam ut congregem ad te dominum meum regem omnem israel et ineam tecum fedus et imperes omnibus sicut desiderat anima tua. Cum ergo deduxisset david abner et ille isset in pace statim pueri david et ioab venerunt cesis latronibus cum preda magna nimis. Abner autem non erat cum david in ebron quia iam dimiserat eum et profectus erat in pace. Et ioab et omnis exercitus qui erat cum eo postea venerunt. Nuntiatum est itaque ioab a narrantibus. Venit abner filius ner ad regem et dimisit eum et abiit in pace. Et ingressus est ioab ad regem et ait. Quid fecisti. Ecce venit abner ad te. quare

Marginal notes: egressus est abner et pueri ioab — bellum durum — asahel mortuus est — nati sunt filii david — Abner filius ner — c. Abner non erat cum david

Et .xxx. annorum erat david cum regnare cepisset ...

ioab interfecit abner

Et veniat super caput ioab et c. o. d.

dimisisti eum et abiit et recessit? Ignoras abner fi-
lium ner. quia ad hoc venit ad te ut deciperet te et sci-
ret exitum tuum et introitum tuum et sciret omnia
que agis. Egressus itaque ioab a david: misit nuntios
post abner et reduxit eum a cisterna sira ignorante
david. Cumque rediisset abner in hebron. seorsum adduxit
ioab ad medium porte ut loqueretur ei in dolo
et percussit illum ibi in inguine: et mortuus
est in ultionem sanguinis asahel fratris eius. Quod
cum audisset david rem gestam iam: ait. Mun-
dus ego: et regnum meum apud dominum usque in sem-
piternum. a sanguine abner filii ner. Et ve-
niat super caput ioab et super omnem domum patris eius. nec
deficiat de domo ioab fluxum sanguinis sustinens et lepro-
sus. et tenens fusum. et cadens
gladio et indigens pane. Igitur ioab et abysai fra-
ter eius interfecerunt abner. eo quod occidisset asahel fratrem
eorum in gabaon in prelio. Dixit autem david ad ioab et ad omnem
populum qui erat cum eo. Scindite vestimenta vestra
et accingimini saccis. et plangite ante exequi-
as abner. Porro rex david. sequebatur feretrum. Cum-
que sepelissent abner in hebron: levavit rex
vocem suam et flevit super tumulum abner. flevit
autem et omnis populus. plangensque rex et lugens abner
ait. Nequaquam ut mori solent ignavi. mortuus
est abner. Manus tue non sunt ligate et pedes
tui non sunt compedibus aggravati. sed sicut so-
lent cadere coram filiis iniquitatis corruisti.
Congeminansque omnis populus flevit super eum.
Cumque venisset universa multitudo cibum capere
cum david clara adhuc die. iuravit david di-
cens. Hec faciat mihi deus et hec addat. si ante
occasum solis gustavero panem vel aliud quic-
quam. Omnisque populus audivit et placuerunt eis
cuncta que fecit rex in conspectu totius populi.
Et cognovit omne vulgus et universus israel
in die illa. quoniam non actum fuisset a rege ut occideret
abner filius ner. Dixit quoque rex ad servos su-
os. Num ignoratis quoniam princeps et maximus cecidit
hodie in israel. Ego autem adhuc delicatus et unctus
rex: et qui hodie cognitus et constitutus sub
rege fui. Porro viri isti filii sarvie duri sunt
mihi. Retribuat dominus facienti malum: iuxta ma-
litiam.

hysboseth

IIII

Audivit autem hysboseth filius sa-
ulis. quod occidisset abner in chebron: et dis-
solute sunt manus eius. omnisque israel perturba-
tus est. Duo autem viri principes latronum erant fi-
lio saulis. nomen uni baana et nomen alteri rechab.
filii remon berothite. in geth autem fuerant tunc i
advene usque in tempus illud. Erat autem ionathe
filio saulis filius debilis. quinquennis enim
fuit quando venit nuntius de saule et ionatha
ex iezrahel. Et cum festinaret ut fugeret. cecidit
et claudus effectus est. et habuit vocabulum miphibo-
seth. Venientes igitur filii remmon berothite
rechab et baana. ingressi sunt fervente die domum
hysboseth. qui dormiebat super stratum suum meri-
die. et hostiaria domus purgans triticum ob-
dormivit. Ingressi sunt autem domum latenter assu-
mentes spicas tritici. et percusserunt eum in ingui-

an et hysboseth venientes

rechab et baana frater eius et fugerunt. Cum autem ingres-
si fuissent domum: ille dormiebat super lectu-
lum suum in conclavi. et percutientes interfecerunt eum.
Sublatoque capite eius abierunt per viam deserti
tota nocte et attulerunt caput hisboseth ad
david in chebron: dixeruntque ad regem. Ecce caput
hisboseth filii saulis inimici tui qui querebat
animam tuam. Et dedit dominus domino nostro regi ultio-
nes hodie de saule et de semine eius. Respondens
autem david rechab et baana fratri eius filiis re-
mmon berothei: dixit ad eos. Vivit dominus qui eru-
it animam meam de omni angustia: quoniam eum qui
annuntiaverat mihi et dixerat mortuus est saul
qui putabat se prospera nuntiare. tenui et occidi
eum in siceleg. cui oportebat mercedem me
dare pro nuntio. quanto magis nunc cum homines
impii interfecerint virum innoxium in domo sua
super lectum suum. non queram sanguinem eius de manu
vestra et auferam vos de terra. Precepit itaque david
pueris suis et interfecerunt eos. et interfecerunt eos pre-
cidentesque manus et pedes eorum suspenderunt eos
super piscinam in chebron. Caput autem hisboseth tu-
lerunt: et sepelierunt in sepulchro abner in che-
bron. Et venerunt universe tribus israel ad david in che-
bron dicentes. Ecce nos os tuum et caro tua sumus.
Sed et heri et nudius tertius. cum esset saul rex
super nos. tu eras educens et reducens israel.
Dixit autem dominus ad te. Tu pasces populum meum israel
et tu eris dux super israel. Venerunt quoque et se-
nes de israel ad regem in chebron et percussit cum
eis rex david fedus in chebron coram domino. et unxerunt
eum in regem super israel. Filius .xxx. annorum erat david
cum regnare cepisset. et .xl. annis regnavit.
In chebron regnavit super iudam. septem an-
nis et sex mensibus. In ierusalem autem regnavit .xxx.
et tres annis. super omnem israel et iudam. Et abiit rex et vi-
ri qui erant cum eo in ierusalem ad iebuseum habita-
torem terre. dictumque est david ab eis. Non ingre-
dieris huc nisi abstuleris claudos et cecos dicen-
tes. non ingredietur david huc. Cepit autem david arcem
syon: hec est civitas david. Proposuerat enim david in die
illa premium ei qui percussisset iebuseum. et tetigisset
domatum fistulas. et claudos et cecos odientes ani-
mam david. Ideirco dicitur in proverbio. Cecus et clau-
dus non intrabunt in templum. Habitavit autem david in
arce syon: hec est civitas david. et edificavit
per gyrum a mello et intrinsecus. et ingrediebatur pro-
ficiens atque succrescens. et dominus deus exercituum
erat cum eo. Misit quoque hyram rex tyri nun-
cios ad david. et ligna cedrina et artifices ligno-
rum. artificesque lapidum ad parietes. et edi-
ficaverunt domum david. Et cognovit david quoniam
confirmasset eum dominus regem super israel: et quoniam
exaltasset regnum eius super populum suum israel. Ac-
cepit ergo david adhuc concubinas et uxores de ie-
rusalem postquam venerat de chebron. Natique sunt
david et alii filii et filie. et hec nomina eorum qui
nati sunt ei in ierusalem. Samua. et sobab et natha
et salomon et ibaar. et helisua. et nepheg.
et iafia et helysama et helyda. et heliphalech.

Audierunt ergo philistiim quod unxissent David regem super Israel, et ascenderunt universi ut quererent David. Quod cum audisset David, descendit in presidium. Philistiim autem venientes diffusi sunt in valle raphaim. Et consuluit David dominum dicens: Si ascendam ad philistiim, et si dabis eos in manu mea? Et dixit dominus ad David: Ascende, quia tradens dabo philistiim in manu tua. Venit ergo David in baal pharasim, et percussit eos ibi, et dixit: Divisit dominus inimicos meos coram me, sicut dividuntur aque. Propterea vocatum est nomen loci illius baal pharasim. Et reliquerunt ibi sculptilia sua, que tulit David et viri eius. Et addiderunt adhuc philistiim ut ascenderent, et diffusi sunt in valle raphaim. Consuluit autem David dominum: Si ascendam contra philisteos, et trades eos in manus meas? Qui respondit: Non ascendas contra eos, sed gyra post tergum eorum, et venies ad eos ex adverso pirorum. Et cum audieris sonitum gradientis in cacumine pirorum, tunc inibis prelium, quia tunc egredietur dominus ante faciem tuam ut percutiat castra philistiim. Fecit itaque David sicut preceperat ei dominus, et percussit philistiim de gabaa usque dum venias gezer.

VI

Congregavit autem rursum David omnes electos ex Israel triginta milia. Surrexitque David et abiit, et universus populus qui erat cum eo de viris Iuda, ut adducerent archam dei, super quam invocatum est nomen domini exercituum, sedentis in cherubim super eam. Et imposuerunt archam dei super plaustrum novum, tuleruntque eam de domo abinadab qui erat in gabaa. Oza autem et ahio filii abinadab minabant plaustrum novum. Cumque tulissent eam de domo abinadab qui erat in gabaa, custodiens archam dei, ahio precedebat archam. David autem et omnis Israel ludebant coram domino in omnibus lignis fabrefactis, et citharis, et liris, et tympanis, et sistris, et cymbalis. Postquam autem venerunt ad aream nachon, extendit Oza manum ad archam dei et tenuit eam, quoniam calcitrabant boves et declinaverunt eam. Iratusque est indignatione dominus contra Ozam, et percussit eum super temeritate. Qui mortuus est ibi iuxta archam dei. Contristatus est autem David eo quod percussisset dominus Ozam, et vocatum est nomen loci illius percussio Oze usque in diem hanc. Et extimuit David dominum in die illa dicens: Quomodo ingredietur ad me archa domini? Et noluit divertere ad se archam domini in civitatem David, sed divertit eam in domum obededom gethei. Et habitavit archa domini in domo obededom gethei tribus mensibus, et benedixit dominus obededom et omnem domum eius. Nuntiatumque est David regi quod benedixisset dominus obededom et omnia eius propter archam dei. Dixitque David: Ibo et reducam archam cum benedictione in domum meam. Abiit ergo David et adduxit archam dei de domo obededom in civitatem David cum gaudio. Cumque transcendissent qui portabant archam domini sex passus, immolabat bovem et arietem. Et erant cum David septem chori, et victima vituli. Et David saltabat totis viribus ante dominum. Porro David erat accinctus ephod lineo. Et David et omnis domus Israel ducebant archam testamenti domini in iubilo et in clangore buccine. Cumque intrasset archa domini in civitatem David, Michol filia Saulis prospiciens per fenestram vidit regem David subsilientem atque saltantem coram domino, et despexit eum in corde suo. Et introduxerunt archam dei, et posuerunt eam in loco suo in medio tabernaculi quod tetenderat ei David. Et obtulit David holocausta coram domino et pacifica. Cumque complesset offerens holocausta et pacifica, benedixit populo in nomine domini exercituum. Et partitus est universe multitudini Israel tam viro quam mulieri singulis collyridam panis unam, et assaturam bubule carnis unam, et similam frixam oleo. Et abiit omnis populus unusquisque in domum suam. Reversusque est David ut benediceret domui sue. Et egressa Michol filia Saulis in occursum David ait: Quam gloriosus fuit hodie rex Israel discooperiens se ante ancillas servorum suorum, et nudatus est quasi si nudetur unus de scurris. Dixit David ad Michol: Ante dominum qui elegit me potius quam patrem tuum et quam omnem domum eius, et precepit mihi ut essem dux super populum domini in Israel, et ludam et vilior fiam plusquam factus sum, et ero humilis in oculis meis, et cum ancillis de quibus locuta es gloriosior apparebo. Igitur Michol filie Saulis non est natus filius usque ad diem mortis sue.

VII

Factum est autem cum sedisset rex in domo sua, et dominus dedisset ei requiem undique ab universis inimicis suis, dixit ad Nathan prophetam: Vides ne quod ego habitem in domo cedrina, et archa dei posita sit in medio pellium? Dixitque Nathan ad regem: Omne quod est in corde tuo vade fac, quia dominus tecum est. Factum est autem in nocte illa, et ecce sermo domini ad Nathan dicens: Vade et loquere ad servum meum David: Hec dicit dominus: Numquid tu edificabis mihi domum ad habitandum? Neque enim habitavi in domo ex die illa qua eduxi filios Israel de terra egypti usque in diem hanc, sed ambulabam in tabernaculo et in tentorio. Per cuncta loca que transivi cum omnibus filiis Israel, numquid loquens locutus sum ad unam de tribubus Israel, cui precepi ut pasceret populum meum Israel dicens: Quare non edificastis mihi domum cedrinam? Et nunc hec dices servo meo David: Hec dicit dominus exercituum: Ego tuli te de pascuis sequentem greges, ut esses dux super populum meum Israel, et fui tecum in omnibus ubicumque ambulasti, et interfeci universos inimicos tuos a facie tua, fecique tibi nomen grande iuxta nomen magnorum qui sunt in terra. Et ponam locum populo meo Israel, et plantabo eum, et habitabit sub eo, et non turbabitur amplius, nec addent filii iniquitatis ut affligant eum sicut prius, ex die qua constitui iudices super populum meum Israel, et requiem dabo tibi ab omnibus inimicis tuis. Predicitque tibi dominus quod domum faciat tibi dominus. Cumque completi fuerint dies tui et dormieris cum patribus tuis, suscitabo semen tuum post te quod egredietur de utero tuo, et firmabo regnum eius. Ipse edificabit domum nomini meo, et stabiliam thronum regni eius usque in sempiternum. Ego ero ei in patrem, et ipse erit mihi in filium. Qui si inique aliquid gesserit, arguam eum in virga virorum et in plagis filiorum hominum. Misericordiam autem meam non auferam ab eo, sicut abstuli a Saule quem amovi a facie mea. Et fidelis erit domus tua et regnum tuum usque in eternum ante faciem meam, et thronus tuus erit firmus iugiter. Secundum omnia verba hec et iuxta universam visionem istam sic locutus est Nathan ad David. Ingressus est autem rex David et sedit coram domino et dixit: Quis ego sum domine deus, et que domus mea, quia adduxisti me hucusque? Sed et hoc parum visum est in conspectu tuo domine deus, nisi loquereris etiam de do-

tuo sed etiam in longinquum. Ista est enim lex Adam
domine deus meus. Quid ergo addere poterit adhuc David
ut loquatur ad te. Tu enim scis servum tuum deus. Propter
verbum tuum domine deus et secundum cor tuum fecisti omnia
magnalia haec ita ut notum faceres servo
tuo. Idcirco magnificatus es domine deus quia non est
similis tui. Nec est deus extra te in omnibus quae audivi
mus auribus nostris. Quae est autem ut populus tuus israel
gens in terra propter quam ivit deus ut redimeret sibi eam
in populum et poneret sibi nomen faceretque eis mag
nalia et horribilia super terram a facie populi tui quem
redemisti tibi ex egypto gentem et deum eius. Et
firmasti enim tibi populum tuum in populum sempiternum et tu domine
factus es eis in deum. Nunc ergo domine deus verbum quod lo
cutus es super servum tuum et super domum eius suscita
in sempiternum et fac sicut locutus es ut magnifi
cetur nomen tuum usque in sempiternum atque dicatur:
Dominus exercituum deus super israel. Et domus servi tui
David erit stabilita coram domino. Quia tu domine ex
ercituum deus israel revelasti aurem servi
tui dicens: Domum aedificabo tibi. Propterea invenit
servus tuus cor suum ut oraret te oratione hac. Nunc
ergo domine deus tu es deus et verba tua
erunt vera. Locutus es enim ad servum tuum bona
haec. Incipe igitur et benedic domui servi tui ut sit
in sempiternum coram te quia tu domine deus locutus

percussit dd philistiim

C VIII

es hec. Percussit David philistiim et humiliavit eos.
Et tulit David frenum tributi de manu philis
tiim. Et percussit moab et mensus est eos funi
culo coequans terrae. Mensus est autem duos funiculos
unum ad occidendum et unum ad vivificandum. Factus
que est moab David serviens sub tributo. Et percussit David

et percussit dd

Adadezer filium Roob regem Soba quando profectus est ut
dominaretur super flumen Eufraten. Et captis David ex
parte eius mille septingentis equitibus et XX. pe
ditum subnervavit omnes iugales curruum. De
reliquit autem ex eis centum currus. Venit quoque
Syria Damasci ut praesidium ferret Adadezer re
gi Soba. Et percussit David de Syria XX. duo milia

et percussit dd

virorum et posuit praesidium in Syria Damasci. Factaque est
Syria David serviens sub tributo. Servavitque dominus David
in omnibus ad quaecumque profectus est. Et tulit David arma
aurea et torques quas habebant servi Adadezer et
detulit ea in Ierusalem. Et hec accepit postea Susac rex
Egypti in diebus Roboam filii Salomonis cum ascendis
set in Ierusalem. De tiri macmas. et electis civitatibus
Adadezer regis et de Bethe et de Beroth civitatibus
Adadezer tulit rex David aes multum nimis de quo
fecit Salomon omnia vasa aerea in templo et mare aene
um et columpnas et altare. Audivit autem Thou rex

Audivit a thou

Emath quod percussisset David omne robur Adadezer
et misit Thou Ioram filium suum ad regem David ut salu
taret eum congratulans et gratias ageret eo quod ex
pugnasset Adadezer et percussisset eum. Hostis quippe
erat Thou Adadezer et in manu eius erant va
sa argentea et vasa aurea et vasa aerea. Quae et ipsa
sanctificavit rex David domino cum argento et auro quae sanctifica
verat de universis gentibus quas subegerat de Syria
et Moab et filiis Ammon et Philistiim et Amalech.

et de manubiis Adadezer filii Roob regis Soba. Fecit
quoque sibi David nomen cum reverteretur capta Syria
in valle salinarum caesis duodecim milibus. Et posuit in
Idumea custodes statuitque praesidium. Et facta est uni
versa Idumea serviens David. Et servavit dominus David
in omnibus ad quaecumque profectus est. Et regnavit David super om
nem israel. Faciebat quoque David iudicium et iustitiam omni po
pulo suo. Ioab autem filius Sarvie erat super exercitum. Por
ro Iosaphath filius Ahilud erat a commentariis.
Et Sadoch filius Achitob et Achimelech filius A
biathar sacerdotes et Saraias scriba. Banaias autem
filius Ioiadae super Cherethi et Ferethi. Filii autem David
sacerdotes erant. Et dixit David: Putasne est aliquis qui
remanserit de domo Saulis ut faciam cum eo misericordiam
propter Ionathan? Erat autem ibi de domo Saulis nomine
Syba. Quem cum vocasset ad se rex dixit ei: Tune es
Siba? Et ille respondit: Ego sum servus tuus. Et ait rex:
Numquid superest aliquis de domo Saulis ut faciam cum
eo misericordiam dei? Dixitque Siba regi: Superest filius Io
nathe debilis pedibus. Ubi, inquid, est? Et Siba ad regem:
Ecce, ait, in domo est Machir filii Amihel in Lodabar.
Misit ergo David rex et tulit eum de domo Machir filii A
mihel de Lodabar. Cum autem venisset Miphiboseth filius
Ionathe filii Saulis ad David corruit in faciem suam
et adoravit. Et dixitque David: Miphiboseth? Qui
respondit: Servus tuus adsum. Et ait ei David: Ne timeas
quia faciens faciam in te misericordiam propter Ionathan pa
trem tuum et restituam tibi omnes agros Saul patris tui, et
tu comedes panem in mensa mea semper. Qui adorans
eum dixit: Quis ego sum servus tuus quoniam respexisti super
canem mortuum similem mei? Vocavit rex Sybam
puerum Saulis et dixit ei: Omnia quaecumque fuerunt Sau
lis et universam domum eius dedi filio domini tui. Ope
rare igitur ei terram tu et filii tui et servi tui et infe
res filio domini tui cibos ut alatur. Miphiboseth
autem filius domini tui comedet panem semper super men
sam meam. Erant autem Sibe quindecim filii et XX
servi. Dixitque Siba ad regem: Sicut iussisti domine mi
rex servo tuo sic faciet servus tuus. Et Miphiboseth
comedet super mensam meam quasi unus de filiis regis.
Habebat autem Miphiboseth filium parvulum nomi
ne Micha. Omnis vero cognatio domus Sibe serviebat Mi
phiboseth. Porro Miphiboseth habitabat in Ierusalem quia
de mensa regis iugiter vescebatur. Et erat utroque clau
dus pede. Factum est autem post haec ut moreretur rex
filiorum Ammon et regnaret Annon filius eius pro eo. Dixitque
David: Faciam misericordiam cum Annon filio Naas sicut fecit
misericordiam pater eius mecum. Misit ergo David consolans eum per ser
vos suos super patris interitu. Cum autem venissent servi David
in terram filiorum Ammon dixerunt principes filiorum
Ammon ad Annon dominum suum: Putas quod propter
honorem patris tui David miserit ad te consolatores? Et non
ideo ut investigaret et exploraret civitatem et ever
teret eam misit David servos suos ad te? Tu
lit itaque Annon servos David rasitque dimidiam par
tem barbae eorum et praecidit vestes eorum medias usque
ad nates et dimisit eos. Quod cum nuntiatum esset
David misit in occursum eorum. Erant enim viri con
fusi turpiter valde. Et mandavit eis David: Mane

te in iericho donec crescat barba vestra et tunc revertimini
ni. Videntes autem filii ammon quod iniuriam fecissent
david miserunt et conduxerunt mercede rohob et sy
rum soba .xx. milia peditum et a rege maacha mi
lle viros et ab istob duodecim milia virorum. Quod cum
audisset david misit ioab et omnem exercitum bellatorum.
Egressi sunt ergo filii ammon et direxerunt aciem ante
ipsum introitum porte. Syrus autem soba et rohob et istob
et maacha seorsum erant in campo. Videns igitur
ioab quod preparatum esset adversum se prelium et ex adverso
et post tergum. elegit ex omnibus electis israel et instru
xit aciem contra syrum. Reliquam autem partem popu
X li tradidit abysai fratri suo. qui direxit aciem adver
sum filios amon. Et ait ioab. Si prevaluerint ad
versum me syri. eris mihi in adiutorium. Si autem filii am
mon prevaluerint adversum te. auxiliabor tibi. Es
to vir fortis. et pugnemus pro populo nostro et civitate dei
nostri. dominus autem faciat quod bonum est in conspectu suo. Inii
tque ioab et populus eius qui erat cum eo certamen contra syros. qui
statim fugerunt a facie eius. Filii autem ammon videntes
autem quod fugissent syri. fugerunt et ipsi a facie aby
sai et ingressi sunt civitatem. Reversusque ioab a filiis
ammon. et venit ierusalem. Videntes autem filii syrie quod
corruissent coram israel congregati sunt pariter. Misitque
adadezer et eduxit syros qui erant trans fluvium.
et adduxit exercitum eorum. Sobach autem magister
militie adadezer erat princeps eorum. Quod cum
nunciatum esset david. contraxit omnem israel et transivit ior
danem. venitque in helema. et direxerunt aciem contra
syros ex adverso david. et pugnaverunt contra eum. Fuge
runtque syri a facie israel. Et occidit david de syris sep
tingentos currus et quadraginta milia equitum.
et sobach principem militie adadezer percussit qui
statim mortuus est. Videntes autem universi reges
qui erant in presidio adadezer victos se esse ab israel
fecerunt pacem cum israel. et servierunt eis. Timuerunt
que syri auxilium prebere filiis ammon. XI Factum est autem
vertente anno eo tempore quo solent reges ad
bella procedere. Misit david ioab et servos suos cum eo.
et universum israel. et vastaverunt filios amon et ob
sederunt rabbath. david autem remansit in ierusalem. Dum hec (accidit etc.)
agerentur accidit ut surgeret david de strato suo post
meridiem. et ambularet in solario domus regie.
viditque mulierem se lavantem ex adverso super solari
X um suum. Erat autem mulier pulchra valde. Misit
ergo rex et requisivit que esset mulier. Nunciatumque est ei
quod ipsa esset bethsabee filia heliam. uxor urie ethei. Missis
itaque david nunciis tulit eam. Que cum ingressa esset ad illum
dormivit cum ea. Statimque sanctificata est ab inmundi
cia sua et reversa est in domum suam concepto fetu. Mit
tensque nunciavit david. et ait. Concepi. Misit autem david
nuncios ad ioab dicens. Mitte ad me uriam etheum.
Misitque ioab uriam ad david. Et venit urias
ad david. Quesivit david quam recte ageret ioab et populus
et quomodo administraretur bellum. Et dixit david ad uriam.
Vade in domum tuam et lava pedes tuos. Egressusque
est urias de domo regis. secutusque est eum
cibus regius. Dormivit autem urias ante portam
domus regie cum aliis servis domini sui. et non descendit in
domum suam. Nunciatumque est david a dicentibus. Non ivit

urias in domum suam. Et ait david ad uriam.
Numquid non de via longinqua venisti? Quare non
descendisti ad domum tuam? Et ait urias ad david.
Archa dei et israel et iuda habitant in papilionibus. et dominus
meus ioab et servi domini mei super faciem terre manent.
et ego ingrediar domum meam. ut comedam et bi
bam. et dormiam cum uxore mea? Per salutem tuam
et per salutem anime tue. quod non faciam rem hanc. Ait ergo david
ad uriam. Mane hic etiam hodie. et cras dimit
tam te. Mansit urias in ierusalem die illa et altera. Et
vocavit eum david ut comederet coram se et biberet. et inebriavit
eum. Qui egressus vespere dormivit in strato suo cum
servis domini sui. et domum suam non descendit. Factum est ergo ma
ne. et scripsit david epistolam ad ioab. misitque per manum (rescripsit david epistolam)
urie scribens in epistola. Ponite uriam ex adverso
belli. ubi fortissimum prelium est. et derelinquite
eum. ut percussus intereat. Igitur cum ioab obsideret
urbem. posuit uriam in loco ubi sciebat esse fortissi
mos. Egressique viri de civitate bellabant adversum (Bellabant)
ioab. et ceciderunt de populo servorum david. et mortuus est etiam (mortuus est urias)
urias hetheus. Misit itaque ioab et nunciavit omnia
verba de prelio. Precepitque nuncio dicens. Cum compleveris
universos sermones belli ad regem si eum videris indig
nari et dixerit. Quare accessistis ad murum ut
preliaremini. an ignorabatis quod multa desuper ex mu
ro tela mittantur. Quis percussit abymelech filium
ierobaal. Nonne mulier misit super eum fragmentum mo
le de muro. et interfecit eum in thebes? Quis percussit
abimelech filium ierobaal. Nonne mulier misit
super eum fragmentum mole de muro. et interfecit eum in the
bes. Quare iuxta murum accessistis. Dices. Etiam ser
vus tuus urias etheus occubuit. Abiit ergo nuncius
et venit. et narravit david. omnia que ei preceperat ioab.
Et dixit nuncius ad david. Prevaluerunt adversum nos
viri. et egressi sunt ad nos in agrum. Nos autem facto impetu
fecimus persecuti eos usque ad portam civitatis. et di
rexerunt iacula sagittarii ad servos tuos ex mu
ro desuper. mortuique sunt de servis regis. quin etiam
servus tuus urias hetheus mortuus est. Et dixit
david ad nuncium. Hec dices ad ioab. Non te fran
gat ista res. Varius enim eventus est prelii. et nunc
hunc et nunc illum consumit gladius. Conforta bellato
res tuos adversum urbem. ut destruas eam et ex
hortare eos. Audivit autem uxor urie quod mortuus
esset urias vir suus. et planxit eum. Transactoque
luctu misit david et introduxit eam in domum suam. et facta est ei
uxor. Peperitque ei filium. Et displicuit verbum hoc quod fe (Et misit dominus ad david)
cerat david coram domino. Misit ergo dominus ad david na (XII nathan)
than. Qui cum venisset ad eum dixit ei. Duo
viri erant in civitate una. unus dives et alter
pauper. Dives habebat oves et boves plurimos valde.
Pauper autem nichil habebat omnino preter ovem u
nam parvulam quam emerat et nutrierat. et que
creverat apud eum cum filiis suis simul de pa
ne illius comedens. et de calice illius bibens. et in sinu
illius dormiens. eratque illi sicut filia. Cum autem peregrinus
quidam venisset ad divitem. parcens ille sumere de
ovibus et de bobus suis ut exhiberet convivium pere
grino illi qui venerat ad se. tulit ovem viri pau
peris. et preparavit cibos homini qui venerat ad se.

Dauid
ouem reddet
uriam
et dixit dauid peccaui
filius qui natus est
septima die moriebatur infans
quis est sermo
consolatus est dauid bethsabee uxorem suam
Salomon

Iratus autem dauid indignatione aduersus hominem
illum nimis: dixit ad nathan. Viuit dominus quoniam filius mor
tis est uir qui fecit hoc. Ouem reddet in quadruplum
eo quod fecerit uerbum istud et non pepercerit. Dixit autem
nathan ad dauid. Tu es ille uir. qui fecisti hanc rem.
Hec dicit dominus deus israel. Ego unxi te in regem super
israel. et ego erui te de manu saulis et dedi tibi domum
et uxores domini tui in sinu tuo. dedique tibi domum israel et
iuda. Et si parua sunt ista: adiciam tibi multo ma
iora. Quare ergo contempsisti uerbum domini ut faceres ma
lum in conspectu meo. Uriam etheum percussisti gladio
et uxorem illius accepisti uxorem: et interfecisti eum
gladio filiorum ammon. Quam ob rem non recedet gla
dius de domo tua usque in sempiternum eo quod despex
eris me. et tuleris uxorem urie ethei. ut esset uxor
tua. Itaque hec dicit dominus. Ecce ego suscitabo suscita
bo super te malum de domo tua: et tollam uxores tuas
in oculis tuis et dabo proximo tuo. et dormiet cum ux
oribus tuis. in oculis solis huius. Tu enim fecisti abscon
dite. ego autem faciam uerbum istud in conspectu omnis israel et in con
spectu solis huius. Et dixit dauid ad nathan. Peccaui
domino. Dixitque nathan ad dauid. Dominus quoque transtulit
peccatum tuum non morieris. Verumtamen quoniam bl
asphemare fecisti inimicos nomen domini propter uerbum hoc:
filius qui natus est tibi morte morietur. Et reuersus
sus est nathan in domum suam. Percussitque dominus paruu
lum quem peperat uxor urie dauid: et desperatus
est. Deprecatusque est dauid dominum pro paruulo. Et ie
iunauit dauid ieiunio. et ingressus seorsum: iacu
it super terram. Venerunt autem seniores domus eius
cogentes eum ut surgeret de terra. Qui noluit. neque
comedit cum eis cibum. Accidit autem die septi
ma ut moreretur infans. Timueruntque serui dauid
nunciare ei quod mortuus esset paruulus. Dixerunt
enim. Ecce cum paruulus adhuc uiueret loquebamur
ad eum. et non audiebat uocem nostram. Quanto
magis si dixerimus mortuus est puer se af
fliget. Cum ergo audisset dauid seruos suos musi
tantes intellexit quod mortuus esset infantulus.
Dixitque ad seruos suos. Num mortuus est puer?
Qui responderunt ei. Mortuus est. Surrexit igitur dauid
de terra: et lotus unctusque est. Cumque mutasset
uestem ingressus est domum domini et ad
orauit. et uenit in domum suam. petiuitque ut
apponerent ei panem et comedit. Dixerunt autem ei ser
ui sui. Quis est sermo quem fecisti? propter infan
tem cum adhuc uiueret ieiunasti et flebas: mor
tuo autem puero surrexisti et comedisti panem.
Qui ait. Propter infantem cum adhuc uiueret ie
iunaui et fleui. Dicebam enim. Quis scit si forte
donet eum mihi dominus. et uiuat infans? Nunc autem quia
mortuus est quare ieiunem? Numquid potero reuo
care eum amplius? Ego uadam magis ad eum: ille uero
non reuertetur ad me. Et consolatus est dauid bethsa
bee uxorem suam ingressusque ad eam dormiuit cum
ea. Que genuit filium. et uocauit nomen eius
salomonem. et dominus dilexit eum. Misitque in manu na
than prophete: et uocauit nomen eius amabilis domino eo
quod diligeret eum dominus. Igitur pugnabat ioab contra
rabbath filiorum ammon et expugnabat urbem
regiam. Misitque ioab nuncios ad dauid dicens.
Dimicaui aduersum rabbath et capienda est urbs
aquarum. Nunc igitur congrega reliquam partem populi et obside
ciuitatem et cape eam: ne cum a me uastata fuerit
urbs nomini meo adscribatur uictoria. Congregauit
igitur dauid omnem populum: et profectus est aduersum rabbath. Cumque
dimicasset cepit eam. et tulit diadema melchom
regis eorum de capite eius pondo auri talentum.
habens gemmas preciosissimas. et impositum est su
per caput dauid. Sed et predam ciuitatis asportauit mul
tam ualde: populum quoque eius adducens serrauit.
et circumegit super eos ferrata carpenta. diuisitque
cultris: et traduxit in typo laterum. Sic fecit uni
uersis ciuitatibus filiorum ammon. et reuersus est dauid
et omnis exercitus in ierusalem. Factum est autem post hec
ut absalon filii dauid sororem speciosissimam
uocabulo thamar adamaret ammon filius
dauid. et deperiret eam ualde ita ut egrotaret
propter amorem eius. Quia cum esset uirgo difficile ei uide
batur ut quippiam inhoneste ageret cum ea. Erat autem
ammon amicus nomine ionadab filius semmaa
fratris dauid: uir prudens ualde. Qui dixit ad eum. Quare
sic attenuaris macie fili regis per singulos dies?
Cur non indicas mihi? Dixitque ei ammon. Thamar
sororem fratris mei absalon amo. Cui respondit io
nadab. Cuba super lectum tuum et languorem simu
la. Cumque uenerit pater tuus ut uisitet te: dic ei. Veni
at oro thamar soror mea ut det mihi cibum et fa
ciat pulmentum ut comedam de manu eius. Accubuit
itaque ammon et quasi egrotare cepit. Cumque uenisset
rex ad uisitandum eum: ait ammon ad regem. Veni
at obsecro thamar soror mea ut faciat in oculis
meis duas sorbiunculas et cibum capiam de
manu eius. Misit ergo dauid ad thamar domum
dicens. Veni in domum ammon fratris tui et fac ei pul
mentum. Venitque thamar in domum fratris sui.
Ille autem iacebat. Que tollens farinam commis
cuit et liquefaciens in oculis eius coxit sorbiuncu
las. Tollensque quod coxerat effudit et posuit coram
eo: et noluit comedere. Dixitque ammon. Eicite uni
uersos a me. Cumque eiecissent omnes dixit ammon ad
thamar. Infer cibum in conclaui ut de manu
tua uescar. Tulit ergo thamar sorbiunculas quas
fecerat et intulit ad ammon fratrem suum in conclaui.
Cumque obtulisset ei cibum apprehendit eam et ait. Veni
cuba mecum soror mea. Que respondit ei. Noli frater mi
noli opprimere me. Neque enim hoc fas est in israel. Noli
facere stultitiam hanc: ego enim ferre non potero
opprobrium meum. et tu eris quasi unus de insipi
entibus in israel. Quin pocius loquere ad regem et non ne
gabit me tibi. Noluit autem adquiescere precibus eius. sed preualens
uiribus oppressit eam et cubauit cum illa. Et exo
sam eam habuit ammon magno odio nimis. ita ut maius
esset odium quo oderat eam amore quo ante dile
xerat. Dixitque ei ammon. Surge et uade. Que
respondit ei. Maius est hoc malum quod nunc
agis aduersum me quam quod ante fecisti. expellens
me. Et noluit audire eam: sed uocato puero qui
ministrabat ei dixit. Eice hanc a me foras et clau
de ostium post eam. Que induta erat talari tunica

II REG

Vestibus filie regis — Huiuscemodi enim filie regis virgines vestibus utebantur. Eiecit itaque eam minister illius foras, clausitque hostium post eam. Que aspergens cinerem capiti suo, scissa talari tunica et impositis manibus super caput suum, ibat ingrediens et clamans. Dixit autem ei Absalon frater suus: Num Amnon frater tuus concubuit tecum? Sed nunc soror tace: frater tuus est, neque affligas cor tuum pro re hac. Mansit itaque Thamar contabescens in domo fratris sui Absalon. Cum audisset autem rex David verba hec, contristatus est valde: et noluit contristari spiritum Amnon filii sui, quoniam diligebat eum, quia primogenitus erat ei. Porro non est locutus Absalon ad Amnon nec malum nec bonum. *Oderat eum absalon* — Oderat enim Absalon Amnon eo quod violasset Thamar sororem suam. Factum est autem post tempus biennii, ut tonderentur oves Absalon in Baalasor que est iuxta Ephraim: et vocavit Absalon omnes filios regis. Venitque ad regem, et ait ad eum: Ecce tondentur oves servi tui: veniat oro rex cum servis suis ad servum suum. Dixitque rex ad Absalon: Noli fili mi, noli rogare ut veniamus omnes, et gravemus te. Cum autem cogeret eum, et noluisset ire, benedixit ei. Et ait Absalon: Si non vis venire, veniat nobiscum saltem Amnon frater meus. Dixitque ad eum rex: Non est necesse ut vadat tecum. Coegit itaque eum Absalon, et dimisit cum eo Amnon et universos filios regis. *convivium* — Fecerat autem Absalon convivium quasi convivium regis. Preceperat autem Absalon pueris suis dicens: Observate cum temulentus fuerit Amnon vino, et dixero vobis: *percutite eum et occidite* — Percutite eum, et occidite, nolite timere. Ego enim sum qui precipio vobis: roboramini, et estote viri fortes. Fecerunt ergo pueri Absalon adversum Amnon sicut preceperat eis Absalon. Surgentesque omnes filii regis, ascenderunt singuli mulas suas, et fugerunt. Cumque adhuc pergerent in itinere, fama pervenit ad David dicens: Percussit Absalon omnes filios regis, et non remansit ex eis saltem unus. Surrexit itaque rex, et scidit vestimenta sua, et cecidit super terram, et omnes servi illius qui assistebant ei sciderunt vestimenta sua. Respondens autem Ionadab filius Semmaa fratris David, dixit: Ne estimet dominus meus rex quod omnes pueri filii regis occisi sint: *Amon solus mortuus est* — Amnon solus mortuus est, quoniam in ore Absalon erat positus ex die qua oppressit Thamar sororem eius. Nunc ergo ne ponat dominus meus rex super cor suum verbum istud, dicens: Omnes filii regis occisi sunt: quia Amnon solus mortuus est. *Fugit absalon* — Fugit autem Absalon. Et levavit puer speculator oculos suos, et aspexit: et ecce populus multus veniebat per iter devium ex latere montis. Dixit autem Ionadab ad regem: Ecce filii regis adsunt: iuxta verbum servi tui sic factum est. Cumque cessasset loqui, apparuerunt et filii regis: et intrantes levaverunt vocem suam, et fleverunt. Sed et rex et omnes servi eius fleverunt ploratu magno nimis.

XIIII

Porro Absalon fugiens abiit ad Tholomai filium Amiud regem Gessur. Luxit ergo David filium suum Amnon cunctis diebus. Absalon autem cum fugisset, et venisset in Gessur, fuit ibi tribus annis. Cessavitque David rex persequi Absalon, eo quod consolatus esset super Amnon interitu.

Intelligens autem Ioab filius Sarvie quod cor regis versum esset ad Absalon, misit Thecuam, et tulit inde mulierem sapientem, *Ioab misit mulierem sapientem* dixitque ad eam: Lugere te simula, et induere veste lugubri, et ne unguaris oleo, ut sis quasi mulier plurimo iam tempore lugens mortuum. Et ingredieris ad regem, et loqueris ad eum sermones huiuscemodi. Posuit autem Ioab verba in ore eius. Itaque cum ingressa fuisset mulier Thecuitis ad regem, *Thecuitis* cecidit coram eo super terram, et adoravit, et dixit: Serva me rex. Et ait ad eam rex: Quid causae habes? Que respondit: Heu mulier vidua ego sum: mortuus est enim vir meus. Et ancille tue erant duo filii, qui rixati sunt adversum se in agro, nullusque erat qui eos prohibere posset: et percussit alter alterum, et interfecit eum. Et ecce consurgens universa cognatio adversum ancillam tuam, dicit: Trade eum qui percussit fratrem suum, ut occidamus eum pro anima fratris sui quem interfecit, et deleamus heredem. Et querunt extinguere scintillam meam que relicta est, ut non supersit viro meo nomen, et reliquie super terram. Et ait rex ad mulierem: Vade in domum tuam, et ego iubebo pro te. Dixitque mulier Thecuitis ad regem: In me domine mi rex iniquitas, et in domum patris mei: rex autem et thronus eius sit innocens. Et ait rex: Qui contradixerit tibi, adduc eum ad me, et ultra non addet ut tangat te. Que ait: Recordetur rex domini dei sui, ut non multiplicentur proximi sanguinis ad ulciscendum, et nequaquam interficient filium meum. Qui ait: Vivit dominus, quia non cadet de capillis filii tui super terram. Dixit ergo mulier: Loquatur ancilla tua ad dominum meum regem verbum. Et ait: Loquere. Dixitque mulier: Quare cogitasti huiuscemodi rem contra populum dei, et locutus est rex verbum istud, ut peccet, et non reducat eiectum suum? Omnes morimur, et quasi aque dilabimur in terram que non revertuntur: nec vult deus perire animam, sed retractat cogitans ne penitus pereat qui abiectus est. Nunc igitur veni ut loquar ad regem dominum meum verbum hoc presente populo. Et dixit ancilla tua: Loquar ad regem, si quomodo faciat rex verbum ancille sue. Et audivit rex verbum ut liberaret ancillam suam de manu omnium qui volebant de hereditate domini delere me et filium meum simul. Dicat ergo ancilla tua ut fiat verbum domini mei regis sicut sacrificium. Sicut enim angelus dei, sic est dominus meus rex, ut nec benedictione nec maledictione moveatur: unde et dominus deus tuus est tecum. *Sicut enim angelus domini nec benedictione &c.* Et respondens rex dixit ad mulierem: Ne abscondas a me verbum quod te interrogo. Dixitque ei mulier: Loquere domine mi rex. Nec ad dexteram nec ad sinistram est ex omnibus his que locutus est dominus meus rex. Servus enim tuus Ioab ipse precepit mihi, et ipse posuit in os ancille tue omnia verba hec, ut verterem figuram sermonis huius. Servus tuus Ioab precepit istud. Tu autem domine mi rex sapiens es, sicut habet sapientiam angelus dei, ut intelligas omnia super terram. Et ait rex ad Ioab: Ecce placatus feci verbum feci verbum tuum. Vade igitur et revoca puerum Absalon. Cadensque Ioab super faciem suam in terram, adoravit et benedixit regi. Et dixit Ioab: Hodie intellexit servus tuus quia inveni gratiam in oculis tuis domine mi rex: fecisti enim sermonem servi tui. Surrexit ergo Ioab et abiit in Gessur, et adduxit Absalon in Ierusalem. Dixit autem rex: Revertatur in domum suam, et faciem meam non videat. Reversus est itaque Absalon in domum suam, et faciem regis non vidit. *absalon* — Porro sicut Absalon vir non erat pulcher in omni Israel

de pulchritudine absolon

de pondere capillorum

et decor. A uestigio pedis usque ad uerticem non erat in eo ulla macula. Et quando tondebat capillos (semel autem in anno tondebatur, quia grauabat eum cesaries) ponderabat capillos capitis sui ducentis siclis pondere publico. Nati sunt autem Absalon filii tres, et filia una nomine Thamar, elegantis forme. Hec et fuit in matrimonio Roboam filii Salomonis peperitque ei Abiam. Mansitque Absalon in Ierusalem duobus annis, et faciem regis non uidit. Misit itaque ad Ioab, ut mitteret eum ad regem. Qui noluit uenire ad eum. Cumque secundo misisset, et ille noluisset uenire, dixit seruis suis: Scitis agrum Ioab iuxta agrum meum habentem messem ordei: ite igitur et succendite eum igni. Succenderunt ergo serui Absalon segetem igni. Et uenientes serui Ioab scissis uestimentis suis dixerunt: Succenderunt serui Absalon partem agri igni. Surrexitque Ioab et uenit ad Absalon in domum eius et dixit: Quare succenderunt serui tui segetem meam igni? Et respondit Absalon ad Ioab: Misi ad te obsecrans ut uenires ad me, et mitterem te ad regem ut diceres ei: Quare ueni de Gessur? Melius mihi erat ibi esse. Obsecro ergo ut uideam faciem regis: quod si memor est iniquitatis mee, interficiat me. Ingressus Ioab ad regem nuntiauit ei: uocatusque Absalon intrauit ad regem, et adorauit in faciem suam in terram coram eo. Osculatusque est rex Absalon.

XV Igitur post hec fecit sibi Absalon currus et equites, et quinquaginta uiros qui precederent eum. Et mane consurgens Absalon stabat iuxta introitum porte, et omnem uirum qui habebat negotium ut ueniret ad regis iudicium, uocabat ad se Absalon et dicebat: De qua ciuitate es tu? Qui respondens aiebat: Ex una tribu Israel ego sum seruus tuus. Respondebatque ei Absalon: Videntur mihi sermones tui boni et iusti: sed non est qui te audiat constitutus a rege. Dicebatque Absalon: Quis me constituat iudicem super terram, ut ad me ueniant omnes qui habent negotium, et iuste iudicem? Sed et cum accederet ad eum homo ut salutaret illum, extendebat manum suam et apprehendens osculabatur eum. Faciebatque hoc omni Israel qui ueniebat ad iudicium ut audiretur a rege, et sollicitabat corda uirorum Israel. Post quadraginta autem annos dixit Absalon ad regem David: Vadam et reddam uota mea que uoui Domino in Hebron. Vouens enim uouit seruus tuus cum esset in Gessur dicens: Si reduxerit me Dominus in Ierusalem, sacrificabo Domino. Dixitque ei rex: Vade in pace. Et surrexit et abiit in Hebron. Misit autem Absalon exploratores in uniuersis tribubus Israel dicens: Statim ut audieritis clangorem bucine, dicite: Regnauit Absalon in Hebron. Porro cum Absalon ierunt ducenti uiri de Ierusalem uocati, euntes simplici corde et causam penitus ignorantes. Accersiuit quoque Absalon Achitophel Gilonitem consiliarium David de ciuitate sua Gylo. Cumque immolaret uictimas, facta est coniuratio eius ualida, populusque concurrens augebatur cum Absalon. Venit igitur nuntius ad David dicens: Toto corde uniuersus Israel sequitur Absalon. Et ait David seruis qui erant cum eo in Ierusalem: Surgite et fugiamus. Neque enim erit nobis effugium a facie Absalon: festinate egredi, ne forte ueniens occupet nos, et impellat super nos ruinam, et percutiat ciuitatem in ore gladii. Dixeruntque serui regis ad eum: Omnia quecumque preceperit dominus noster rex, libenter exequemur serui tui. Egressus est ergo rex et uniuersa domus eius pedibus suis. Et dereliquit rex decem mulieres concubinas ad custodiendam domum. Egressusque rex et omnis Israel pedibus suis, stetit procul a domo, et uniuersi serui eius ambulabant iuxta eum, et legiones Cerethi et Phelethi, et omnes Gethei pugnatores ualidi, sexcenti uiri qui secuti eum fuerant de Geth, precedebant regem. Dixit autem rex ad Ethai Getheum: Cur uenis nobiscum? Reuertere et habita cum rege, quia peregrinus es et egressus es de loco tuo. Heri uenisti, et hodie compelleris nobiscum egredi? Ego autem uadam quo iturus sum. Reuertere et reduc fratres tuos, et Dominus faciat tecum misericordiam et fidem. Et respondit Ethai regi dicens: Viuit Dominus et uiuit dominus meus rex, quoniam in quocumque loco fueris, domine mi rex, siue in morte siue in uita, ibi erit seruus tuus. Et ait David Ethai: Veni et transi. Et transiuit Ethai Getheus, et rex, et omnes uiri qui cum eo erant, et reliqua multitudo. Omnesque flebant uoce magna, et uniuersus populus transibat. Rex quoque transgrediebatur torrentem Cedron, et cunctus populus incedebat contra uiam oliue que respicit ad desertum. Venit autem et Sadoch sacerdos et uniuersi Leuite cum eo, portantes archam federis Dei, et deposuerunt archam Dei. Et ascendit Abiathar, donec expletus esset omnis populus qui egressus fuerat de ciuitate. Et dixit rex ad Sadoch: Reporta archam Dei in urbem. Si inuenero gratiam in oculis Domini, reducet me et ostendet eam mihi et tabernaculum suum. Si autem dixerit: Non places: presto sum, faciat quod bonum est coram se. Et dixit rex ad Sadoch sacerdotem: O uidens, reuertere in ciuitatem in pace, et Achimaas filius tuus et Ionathas filius Abiathar, duo filii uestri, sint uobiscum. Ecce ego abscondar in campestribus deserti, donec ueniat sermo a uobis indicans mihi. Reportauerunt igitur Sadoch et Abiathar archam Dei in Ierusalem et manserunt ibi. Porro David ascendebat cliuum montis Oliuarum, ascendens et scandens et flens, operto capite ascendebat plorans. Nuntiatum est autem David quod Achitophel esset in coniuratione cum Absalon. Dixitque David: Infatua, queso, Domine, consilium Achitophel. Cumque ascenderet David summitatem montis in quo adoraturus erat Dominum, ecce occurrit ei Chusi Arachites scissa ueste et terra pleno capite. Et dixit ei David: Si ueneris mecum, eris mihi oneri. Si autem in ciuitatem reuerteris et dixeris Absalon: Seruus tuus sum, rex; sicut fui seruus patris tui, sic ero seruus tuus: dissipabis consilium Achitophel. Habes autem tecum Sadoch et Abiathar sacerdotes: et omne uerbum quodcumque audieris de domo regis, indicabis Sadoch et Abiathar sacerdotibus. Sunt autem cum eis duo filii eorum, Achimaas filius Sadoch et Ionathan filius Abiathar: et mittetis per eos ad me omne uerbum quod audieritis. Veniente ergo Chusi amico David in ciuitatem, et Absalon quoque ingressus est Ierusalem.

XVI Cumque David transisset paululum montis uerticem, apparuit Syba puer Miphiboseth

Absolon erat dolosus contra patrem

Nota

Accersiuit absolon achitophel

facta est coniuratio

Miphiboseth ... infatua

in occursum eius cum duobus asinis qui onerati erant ducentis panibus et centum alligaturis uve passe. et centum massis palatarum et duobus utribus vini. Et dixit rex Sybe. Quid tibi volunt hec? Responditque Syba. Domine mi rex. asini domestici regis ut sedeant. et panes et palate ad vescendum pueris tuis. vinum autem ut bibat siquis defecerit in deserto. Et ait rex. Ubi est filius domini tui. Respondit Syba. Remansit in ierusalem dicens. Hodie restituet mihi domus israel regnum patris mei. Et ait rex Sybe. Tua sint omnia que fuerunt miphiboseth. Dixitque Syba. Oro inveniam gratiam coram te domine mi rex.

Venit ergo rex david usque bahurim. Et ecce egrediebatur inde ~~inde~~ vir de cognatione domus saulis nomine semei filius gera. procedebat egrediens et maledicebat. mittebatque lapides contra david. et contra universos servos david regis. Omnis autem populus et universi bellatores a dextro et a sinistro latere regis incedebant. Ita autem loquebatur semei cum malediceret regi. Egredere egredere vir sanguinum et vir belial. Reddidit tibi dominus universum sanguinem domus saulis quoniam invasisti regnum pro eo. et dedit dominus regnum in manu absalon filii tui. et ecce premunt te mala tua. quoniam vir sanguinum es. Dixit autem abysai filius sarvie regi. Quare maledicit canis hic mortuus domino meo regi? Vadam et amputabo caput eius. Et ait rex. Quid mihi et vobis est filii sarvie? Dimittite eum ut maledicat. Dominus enim precepit ei ut malediceret david. Et quis est qui audeat dicere quare sic fecerit? Et rex abysai et universis servis suis. Ecce filius meus qui egressus est de utero meo querit animam meam. quanto magis nunc filius gemini. Dimittite eum ut maledicat iuxta preceptum domini: si forte respiciat dominus afflictionem meam. et reddat mihi bonum pro maledictione hac hodierna. Ambulabat itaque david et socii eius per viam cum eo. Semei autem per iugum montis ex latere contra illum gradiebatur. maledicens et mittens lapides adversum eum. terramque spargens. Venit itaque rex david et universus populus lassus cum eo. et refocillati sunt ibi. Absalon autem et omnis populus israel ingressi sunt ierusalem. Sed et achitophel cum eo. Cum autem venisset chusi arachites amicus david ad absalon: locutus est ad eum. Salve rex. salve rex. Ad quem absalon. Hec est inquit gratia tua ad amicum tuum? Quare non isti cum amico tuo? Responditque chusi ad absalon. Nequaquam. quia illius ero quem elegit dominus et omnis hic populus et universus israel. et cum eo manebo. Sed ut et hoc inferam. cui ego serviturus sum? Nonne filio regis? Sicut parui patri tuo sic parebo et tibi. Dixit autem absalon ad achitophel. Inite consilium quid agere debeamus. Et ait achitophel ad absalon. Ingredere ad concubinas patris tui quas dimisit ad custodiendam domum. ut audierit omnis israel quod fedaveris patrem tuum. roborentur manus eorum tecum. Tetenderunt ergo absalon tabernaculum in solario. ingressusque est ad concubinas patris sui coram universo israel. Consilium autem achitophel quod dabat in diebus illis quasi siquis consuleret deum: sic erat omne consilium

achitophel. et cum esset cum david. et cum esset cum absalon. Dixit igitur achitophel ad absalon. Eligam mihi .xii. milia virorum. et consurgens persequar david hac nocte. et irruens super eum quippe quia lassatus est et solutis manibus. percutiam eum. Cumque fugerit omnis populus qui cum eo est. percutiam regem desolatum. et reducam universum populum quomodo unus reverti solet. Unum enim virum tu queris: et omnis populus erit in pace. Placuitque sermo eius absalon et cunctis maioribus natu israel. Ait autem absalon. Vocate et chusi arachiten: et audiamus quid etiam ipse dicat. Cumque venisset chusi ad absalon. ait absalon ad eum. Huiuscemodi sermonem locutus est achitophel. facere debemus an non? Quod das consilium? Et dixit chusi ad absalon. Non est bonum consilium quod dedit achitophel hac vice. Et rursum intulit chusi. Tu nosti patrem tuum et viros qui cum eo sunt esse fortissimos et amaro animo veluti si ursa raptis catulis in saltu seviat. Sed et pater tuus vir bellator est nec morabitur cum populo. forsitan nunc latitat in foveis aut in uno quo voluerit loco. Et cum ceciderit unus quilibet in principio audiet quicumque audierit et dicet. Facta est plaga in populo qui sequebatur absalon. Et fortissimus quisque cuius cor est quasi leonis pavore solvetur: Scit enim omnis populus israel fortem esse patrem tuum et robustos omnes qui cum eo sunt. Sed hoc mihi videtur rectum esse consilium. Congregetur ad te universus israel a dan usque bersabee quasi harena maris innumerabilis. et tu eris in medio eorum. Et irruemus super eum in quocumque loco fuerit inventus. et operiemus eum sicut cadere solet ros super terram. et non relinquemus de viris qui cum eo sunt ne unum quidem. Quod si urbem aliquam fuerit ingressus: circumdabit omnis israel civitati illi funes. et trahemus eam in torrentem. ut non reperiatur nec calculus quidem ex ea. Dixitque absalon et omnes viri israel. Melius est consilium chusi arachite consilio achitophel. Domini autem nutu dissipatum est consilium achitophel utile ut induceret dominus super absalon malum. Et ait chusi sadoc et abiathar sacerdotibus. hoc et hoc modo consilium dedit achitophel absalon et senioribus israel. et ego tale et tale dedi consilium. Nunc ergo mittite cito. et nuntiate david dicentes. Ne moreris nocte hac in campestribus deserti: sed absque dilatione transgredere. ne forte absorbeatur rex et omnis populus qui cum eo est. Ionathas autem et achimaas stabant iuxta fontem rogel. Abiit ancilla et nuntiavit eis. et illi profecti sunt ut referrent ad regem david nuntium. Non enim poterant videri aut introire civitatem. Vidit autem eos quidam puer et indicavit absalon. Illi vero concito gradu ingressi sunt domum cuiusdam viri in bahurim qui habebat puteum in vestibulo suo. et descenderunt in eum. Tulit autem mulier et expandit velamen super os putei quasi siccans ptisanas. et sic latuit res. Cumque venissent servi absalon ad mulierem in domum dixerunt. Ubi est achimaas et ionathan? Respondit eis mulier. Transierunt festinanter gustata paululum aqua. At hi qui querebant cum non invenissent reversi sunt ierusalem. Cumque abissent ascenderunt illi de puteo. et pergentes nuntiaverunt regi david atque dixerunt. Surgite transite

XVII

Marginalia: miphiboseth · semei · Et ecce filius meus qui egressus est · Et venit rex Absalon et achitophel et chusi · Consilium achitophel · vocate chusi et cetera · Consilium chusi · Melius est consilium chusi

Iordanem flumen cito: quoniam huiuscemodi dederat contra vos Achitophel consilium. Surrexit ergo David et omnis populus qui erat cum eo et transierunt Iordanem donec dilucesceret, antequam verbum istud publicaretur: et ne unus quidem residuus fuit qui non transisset fluvium. Porro Achitophel videns quod non fuisset factum consilium suum, stravit asinum suum et surrexit et abiit in domum suam et in civitatem suam. Et disposita domo sua suspendio interiit, et sepultus est in sepulchro patris sui. David autem venit in castra, et Absalon transivit Iordanem ipse et omnes viri Israel cum eo. Amasam vero constituit Absalon pro Ioab super exercitum. Amasa autem erat filius viri qui vocabatur Iethra de Iezraeli, qui ingressus est ad Abigail filiam Naas sororem Sarviae quae fuit mater Ioab. Et castrametatus est Israel cum Absalon in terra Galaad. Cumque venisset David in castra, Sobi filius Naas de Rabbath filiorum Ammon, et Machir filius Ammihel de Lodabar, et Berzellai Galaadites de Rogelim, obtulerunt ei stratoria et tapetia et vasa fictilia, frumentum et hordeum et farinam et polentam et fabam et lentem et frixum cicer, et mel et butyrum, oves et pingues vitulos. Dederuntque David et populo qui cum eo erant ad vescendum. Suspicati enim sunt populum fame et siti fatigari in deserto.

Achitophel suspendio interiit

David constituit tribunos et centuriones

XVIII

Igitur considerato David populo suo, constituit super eos tribunos et centuriones. Et dedit populi tertiam partem sub manu Ioab, et tertiam sub manu Abisai filii Sarviae fratris Ioab, et tertiam sub manu Ethai qui erat de Geth. Dixitque rex ad populum: Egrediar et ego vobiscum. Et respondit populus: Non exibis. Sive enim fugerimus, non magnopere ad eos de nobis pertinebit; sive media pars ceciderit e nobis, non satis curabunt: quia tu unus pro decem milibus computaris. Melius est igitur ut sis nobis in urbe praesidio. Ad quos rex ait: Quod vobis videtur, hoc faciam. Stetit ergo rex iuxta portam, egrediebaturque populus per turmas suas centeni et milleni. Et praecepit rex Ioab et Abisai et Ethai dicens: Servate mihi puerum Absalon. Itaque egressus est populus in campum contra Israel. Et factum est proelium in saltu Ephraim, et caesus est ibi populus Israel ab exercitu David, factaque est plaga magna in die illa viginti milium. Fuit autem ibi proelium dispersum super faciem omnis terrae, et multo plures erant quos saltus consumpserat de populo quam hi quos voraverat gladius in die illa. Accidit autem ut occurreret Absalon servis David sedens mulo. Cumque ingressus fuisset mulus subter condensam quercum et magnam, adhaesit caput eius quercui, et illo suspenso inter caelum et terram, mulus cui insederat pertransivit. Vidit autem hoc quispiam et nuntiavit Ioab dicens: Vidi Absalon pendere de quercu. Et ait Ioab viro qui nuntiaverat ei: Si videbas, quare non confodisti eum cum terra, et ego dedissem tibi decem argenti siclos et unum balteum? Qui dixit ad Ioab: Si appenderes in manibus meis mille argenteos, nequaquam mitterem manum meam in filium regis. Audientibus enim nobis praecepit rex tibi et Abisai et Ethai dicens: Custodite mihi puerum Absalon. Sed et si fecissem contra animam meam audacter, nequaquam hoc regem latere potuisset, et tu stares ex adverso. Et ait Ioab: Non sicut tu vis, sed aggrediar eum coram te. Tulit ergo Ioab tres lanceas in manu sua et infixit eas in corde Absalon. Cumque adhuc palpitaret haerens in

Et factum est proelium

facta est plaga magna viginti milium

De morte Absalon et crudelitate Ioab

quercu, cucurrerunt decem iuvenes armigeri Ioab, et percutientes interfecerunt eum. Cecinit autem Ioab buccina, et retinuit populum ne persequeretur fugientem Israel, volens parcere multitudini. Et tulerunt Absalon et proiecerunt eum in saltu in foveam grandem, et comportaverunt super eum acervum lapidum magnum nimis. Omnis autem Israel fugit in tabernacula sua. Porro Absalon erexerat sibi cum adhuc viveret titulum qui est in valle regis. Dixerat enim: Non habeo filium, et hoc erit monimentum nominis mei. Vocavitque titulum nomine suo, et appellatur manus Absalon usque ad hanc diem. Achimaas autem filius Sadoch ait: Curram et nuntiabo regi quia iudicium fecerit ei Dominus de manu inimicorum eius. Ad quem Ioab dixit: Non eris nuntius in hac die, sed nuntiabis in alia. Hodie nolo te nuntiare: filius enim regis est mortuus. Et ait Ioab Chusi: Vade et nuntia regi quae vidisti. Adoravit Chusi Ioab et cucurrit. Rursus autem Achimaas filius Sadoch dixit ad Ioab: Quid impedit si ego etiam curram post Chusi? Dixitque ei Ioab: Quid vis currere fili mi? Non eris bonus nuntius. Qui respondit: Quid enim si cucurrero? Et ait ei: Curre. Currens ergo Achimaas per viam compendii transivit Chusi. David autem sedebat inter duas portas. Speculator vero qui erat in fastigio portae super murum, elevans oculos vidit hominem currentem solum. Et exclamans indicavit regi. Dixitque rex: Si solus est, bonus est nuntius in ore eius. Properante autem illo et accedente propius, vidit speculator hominem alterum currentem, et vociferans in culmine ait: Apparet mihi homo alter currens solus. Dixitque rex: Et iste bonus est nuntius. Speculator autem: Contemplor, ait, cursum prioris quasi cursum Achimaas filii Sadoch. Et ait rex: Vir bonus est, et nuntium portans bonum venit. Clamans autem Achimaas dixit ad regem: Salve rex. Et adorans regem coram eo pronus in terram ait: Benedictus Dominus Deus tuus qui conclusit homines qui levaverunt manus suas contra dominum meum regem. Et ait rex: Estne pax puero Absalon? Dixitque Achimaas: Vidi tumultum magnum cum mitteret Ioab servus tuus, o rex, me servum tuum; nescio aliud. Ad quem rex: Transi, ait, et sta hic. Cumque ille transisset et staret, apparuit Chusi, et veniens ait: Bonum apporto nuntium, domine mi rex: iudicavit enim pro te Dominus hodie de manu omnium qui surrexerunt contra te. Dixit autem rex ad Chusi: Estne pax puero Absalon? Cui respondens Chusi: Fiant, inquit, sicut puer inimici domini mei regis et universi qui consurgunt adversum eum in malum. Contristatus itaque rex ascendit cenaculum portae et flevit. Et sic loquebatur vadens: Fili mi Absalon, Absalon fili mi, quis mihi tribuat ut ego moriar pro te, Absalon fili mi, fili mi Absalon.

XIX

Nuntiatum est autem Ioab quod rex fleret et lugeret filium suum. Et versa est victoria in luctum in die illa omni populo. Audivit enim populus in die illa dici: Dolet rex super filio suo. Et declinabat populus in die illa ingredi civitatem, quomodo declinare solet populus versus et fugiens de proelio. Porro rex operuit caput suum et clamabat voce magna: Fili mi Absalon, Absalon fili mi. Ingressus ergo Ioab ad regem in domum dixit: Confudisti hodie vultus omnium servorum tuorum qui sal

Semei

Siba

Semei

Miphiboseth

Miphiboseth filius Saul

uam fecerunt animam tuam et animam filiorum tuorum et fi-
liarum tuarum et animam uxorum tuarum et animam concubina-
rum tuarum. Diligis odientes te et odio habes diligen-
tes te. Et ostendisti hodie quia non curas de ducibus tuis
et de servis tuis. Et vere cognovi modo quia si Absalom viveret
et nos omnes occubuissemus tunc placeret tibi. Nunc
igitur surge et procede et alloquens satisfac servis tuis. Iuro
enim tibi per Dominum quod si non exieris ne unus quidem rem-
ansurus sit tecum nocte hac. Et peius erit tibi hoc
quam omnia mala quae venerunt super te ab adolescen-
tia tua usque in praesens. Surrexit ergo rex et sedit in porta. Et
omni populo nuntiatum est quod rex sederet in porta. Venit-
que universa multitudo coram rege. Israel autem fugit in ta-
bernacula sua. Omnis quoque populus certabat in cunctis tri-
bubus Israel dicens: Rex liberavit nos de manu inimi-
corum nostrorum, ipse salvavit nos de manu Philisthinorum. Et
nunc fugit de terra pro Absalom. Absalom autem quem unximus
super nos mortuus est in bello. Usquequo siletis et non reducitis re-
gem? Et consilium totius Israel venit ad regem. Rex vero
David misit ad Sadoch et ad Abiathar sacerdotes dicens: Loqui-
mini ad maiores natu Iuda dicentes: Cur venitis
novissimi ad reducendum regem in domum suam? Sermo autem
omnis Israel pervenerat ad regem ut reduceret eum in domum eius,
quia dixerat rex: Fratres mei vos, os meum
et caro mea vos. Quare novissimi reducitis regem?
Et Amasae dicite: Nonne os meum es et caro mea? Haec
faciat mihi Deus et haec addat, si non magister militiae fueris coram
me omni tempore pro Ioab. Et inclinavit cor omnium vi-
rorum Iuda quasi viri unius. Miseruntque ad regem dicen-
tes: Revertere tu et omnes servi tui. Et reversus est rex. Et ve-
nit usque ad Iordanem. Et omnis Iuda venit in Galgala
ut occurreret regi et traduceret eum Iordanem. Festi-
navit autem Semei filius Gera filii Gemini de Bahurim
et descendit cum viris Iuda in occursum regis David cum
mille viris de Beniamin. Et Siba puer de domo Sau-
lis et quindecim filii eius ac viginti servi qui
erant cum eo. Et irrumpentes Iordanem ante regem
transierunt vada ut traducerent domum regis et facerent iux-
ta iussionem eius. Semei autem filius Gera prostratus coram
rege cum iam transisset Iordanem dixit ad eum: Ne
reputes mihi domine mi rex iniquitatem, neque memineris in-
iuriarum servi tui in die qua egressus es domine mi rex de
Ierusalem, neque ponas rex in corde tuo. Agnosco enim famu-
lus tuus peccatum meum. Et idcirco hodie primus veni de om-
ni domo Ioseph, descendique in occursum domini mei re-
gis. Respondens vero Abisai filius Sarviae dixit: Num-
quid pro his non occidetur Semei qui maledixit christo Domini?
Et ait David: Quid mihi et vobis filii Sarviae? Cur efficimini
mihi hodie in Satan? Ergo ne hodie interfi-
cietur vir in Israel? An ignoro hodie me factum regem
super Israel? Et ait rex Semei: Non morieris. Et iura-
vit ei. Miphiboseth quoque filius Saul descen-
dit in occursum regis illotis pedibus et intonsa bar-
ba. Vestesque suas non laverat a die qua egressus fuerat
rex usque ad diem reversionis eius in pace. Cumque Ierusalem
occurrisset regi dixit ei rex: Quare non venisti mecum
Miphiboseth? Et respondens ait: Domine mi rex servus
meus contempsit me. Dixique ei famulus tuus
ut sterneret mihi asinum et ascendens abirem cum re-
ge. Claudus enim sum servus tuus. Insuper et accusavit

Semei
Siba puer
Semei
Abisai
Miphiboseth

me servum tuum ad te dominum meum regem. Tu autem domine mi
rex sicut angelus Dei es: fac quod placitum est tibi. Neque enim
fuit domus patris mei nisi morti obnoxia domino meo
regi. Tu autem posuisti me servum tuum inter convivas men-
sae tuae. Quid igitur habeo iustae querelae? aut quid possum
ultra vociferari ad regem? Ait autem rex: Quid ultra loque-
ris? Fixum est quod locutus sum: tu et Siba dividite pos-
sessiones. Respondit Miphiboseth: Etiam cuncta
accipiat, postquam reversus est dominus meus rex pacifice in
domum suam. Berzellai quoque Galaadites descendens
de Rogelim traduxit regem Iordanem, paratus etiam
ultra fluvium prosequi eum. Erat autem Berzellai Galaadites
senex valde, id est octogenarius, et ipse praebuit alimenta re-
gi cum moraretur in castris: fuit quippe vir dives nimis.
Dixit itaque rex ad Berzellai: Veni mecum ut requiescas secure
mecum in Ierusalem. Et ait Berzellai ad regem: Quot sunt di-
es annorum vitae meae ut ascendam cum rege in Ierusalem?
Octogenarius sum hodie, numquid vigent sensus mei ad
discernendum suave aut amarum? aut delectare potest
servum tuum cibus et potus? vel audire ultra possum
vocem cantorum atque cantatricum? Quare servus tuus
fiat oneri domino meo regi? Paululum procedam
famulus tuus ab Iordane tecum. Non indigeo hac
vicissitudine: sed obsecro ut revertar servus tuus et mo-
riar in civitate mea et sepeliar iuxta sepulchrum patris
mei et matris meae. Est autem servus tuus Chamaam,
ipse vadat tecum domine mi rex, et fac ei quod
bonum tibi videtur. Dixit itaque rex: Mecum transeat Chamaam,
et ego faciam ei quidquid tibi placuerit, et omnia
quae petieris a me impetrabis. Cumque transisset universus populus
et rex Iordanem, osculatus est rex Berzellai
et benedixit ei, et ille reversus est in locum suum. Transivit ergo
rex in Galgala et Chamaam cum eo. Omnis autem populus Iu-
da traduxerat regem, et media tantum pars affuerat
de populo Israel. Itaque omnes viri Israel concurrentes ad
regem dixerunt ei: Quare te furati sunt fratres nostri
viri Iuda et traduxerunt regem et domum eius Iordanem, omnes
viros Israel? Quia propior est mihi rex. Cur irasceris super hac re?
Numquid comedimus ex rege aliquid aut munera nobis da-
ta sunt? Et respondit vir Israel ad viros Iuda et ait:
Decem partibus maior ego sum, magisque ad me pertinet
David quam ad te. Cur fecisti mihi iniuriam? et non mihi nun-
tiatum est prius ut reducerem regem meum. Du-
rius autem responderunt viri Iuda viris Israel. Accidit
quoque ut ibi esset vir Belial nomine Seba filius Bochri
vir Iemineus, et cecinit buccina et ait: Non est no-
bis pars in David neque hereditas in filio Isai. Revertere
in tabernacula tua Israel. Et separatus est omnis Israel
a David, secutusque est Seba filium Bochri. Viri autem
Iuda adhaeserunt regi suo a Iordane usque Ierusalem. Tu-
lit decem mulieres concubinas suas quas dere-
liquerat ad custodiendam domum et tradidit eas in cus-
todiam, alimenta eis praebens. Et non ingressus est ad eas, sed
erant clausae usque ad diem mortis suae in viduitate vi-
ventes. Ait autem rex Amasae: Convoca mihi omnes viros
Iuda in diem tertium, et tu adesto praesens. Abiit ergo Ama-
sa ut convocaret Iudam, et moratus est
extra placitum quod constituerat ei rex. Ait autem David
ad Abisai: Nunc magis afflicturus est nos Seba
filius Bochri quam Absalom. Tolle igitur servos domini

XX Seba vir Belial

tui et persequere eum, ne forte inveniat civitates mu-
nitas, et effugiat nos. Egressi sunt ergo viri ioab cum ce-
rethi quoque et phelethi, et omnes robusti exierunt de ierusalem *(cerethi et phelethi)*
ad persequendum Sibam filium bochri. Cumque illi essent iuxta
lapidem grandem qui est in gabaon, amasa veniens ad fa-
ciem illorum occurrit eis. Porro ioab vestitus erat
tunica stricta ad mensuram habitus sui, et desuper ac-
cinctus gladio dependente usque ad ilia in vagina quae
fabrefacta levi motu egredi poterat et percutere. Dixit *(no dolum)*
ioab ad amasam: Salve mi frater. Et tenuit manu
dextera mentum amasae quasi osculans eum. Porro ama-
sa non observavit gladium quem habebat ioab, qui
percussit eum in latere, et effudit intestina eius in terram,
et mortuus est, nec secundum vulnus adhibuit. Ioab autem et abisai frater eius
persecuti sunt Sibam filium bochri. Interea quidam
viri cum substitissent iuxta cadaver amasae
de sociis ioab, dixerunt: Ecce qui esse voluit pro ioab
comes david. Amasa autem conspersus sanguine iacebat
in media via. Vidit hoc quidam vir quod subsisteret
omnis populus ad videndum eum, et amovit amasam de via
in agrum, operuitque eum vestimento ne subsisterent tran-
seuntes propter eum. Amoto igitur illo de via, transibat omnis
vir sequens ioab ad persequendum Sibam filium bochri.
Porro ille transierat per omnes tribus israel in abelam
et in bethmacha: omnesque electi viri congregati fuer-
ant ad eum. Venerunt itaque et oppugnabant eum in
abela et in bethmacha, et circumdederunt munitionibus
civitatem, et obsessa est urbs. Omnis autem turba quae
erat cum ioab, moliebatur destruere muros. Et ex-
clamavit mulier sapiens de civitate: Audite,
audite, dicite ioab: Appropinqua huc, et loquar tecum.
Qui cum accessisset ad eam, ait illi: Tu es ioab? Et ille
respondit: Ego. Ad quem sic locuta est: Audi sermones
ancillae tuae. Qui respondit: Audio. Rursumque illa:
Sermo, inquit, dicebatur in veteri proverbio: Qui inter-
rogant, interrogent in abela; et sic perficiebant. Nonne
ego sum quae respondeo veritatem israel? et tu quaeris
subvertere civitatem et evertere matrem civitatum in israel?
Quare praecipitas hereditatem domini? Respondensque ioab ait:
Absit, absit hoc a me: non praecipito neque demolior.
Non se sic habet res, sed homo de monte ephraim, Si-
ba filius bochri cognomine, levavit manum suam contra
regem david: tradite illum solum, et recedemus a civitate.
Et ait mulier ad ioab: Ecce caput eius mittetur ad te per
murum. Ingressa est ergo ad omnem populum, et locuta est eis *(caput Sibe)*
sapienter: qui abscisum caput Sibe filii bochri
proiecerunt ad ioab. Et ille cecinit tuba, et recesserunt
ab urbe unusquisque in tabernacula sua: ioab autem
reversus est in ierusalem ad regem. Fuit ergo ioab super omnem exer-
citum israel: banaias autem filius ioiadae super cerethe-
os et phelethaeos: aduram vero super tributa: porro iosa-
phat filius ahilud a commentariis: Siba autem scriba:
Sadoch vero et abiathar sacerdotes domini. Hira autem iairi-
XXI tes erat sacerdos david. Facta est quoque fames *(fames)*
in diebus david tribus annis iugiter. Et consuluit david oracu-
lum domini. Dixitque dominus: Propter saulem et domum eius sanguinum,
quia occidit gabaonitas. Vocatis ergo gabaonitis rex
dixit ad eos. Porro gabaonitae non erant de filiis israel,
sed reliquiae amorraeorum. Filii quippe israel iuraverant
eis, ne perimerent eos: voluitque saul percutere eos ze-

lo quasi pro filiis israel et iuda. Dixit ergo david ad gabaonitas:
Quid faciam vobis? et quod erit vestri piaculum, ut benedicatis
hereditati domini? Dixeruntque gabaonitae ei: Non est
nobis super argento et auro quaestio, sed contra saul-
lem et contra domum eius: neque volumus ut interficia-
tur homo de israel. Ad quos rex ait: Quid ergo vultis
ut faciam vobis? Qui dixerunt regi: Virum qui attri-
vit nos et oppressit inique, ita delere debemus, ne
unus quidem residuus sit de stirpe eius in cunctis
finibus israel. Dentur nobis septem viri de filiis eius, ut cru-
cifigamus eos coram domino in gabaa saulis, quondam
electi domini. Et ait rex: Ego dabo. Pepercitque rex miphi-
boseth filio ionathae filii saul, propter iusiurandum domini quod
fuerat inter david et inter ionathan filium saulis. Tulit
itaque rex duos filios respha filiae haia, quos peperit
sauli, armoni et miphiboseth, et quinque filios me-
rob filiae Saul, quos genuerat adrieli filio berzellai
qui fuit de molathi: et dedit eos in manus gabaonitarum:
qui crucifixerunt eos in monte coram domino: et ceciderunt
hi septem simul occisi in diebus messis primis, incipi-
ente messione hordei. Tollens autem respha filia
haia cilicium substravit sibi super petram ab ini-
tio messis, donec stillaret aqua super eos de caelo: et non
dimisit aves lacerare eos per diem, neque bestias per noctem.
Et nuntiata sunt david quae fecerat respha filia haia
concubina saulis. Et abiit david, et tulit ossa saulis,
et ossa ionathae filii eius, et colligentes ossa eorum qui
affixi fuerant, sepelierunt ea cum ossibus saulis et iona-
thae filii eius in terra beniamin, in latere, in sepulcro cis
patris eius: feceruntque omnia quae praeceperat rex, et repropitiatus
est dominus terrae post haec. Factum est autem rursum praelium
philisthinorum adversum israel, et descendit david, et ser-
vi eius cum eo, et pugnabant contra philisthim. Defici-
ente autem david, iesbidenob qui fuit de genere ara-
pha, cuius ferrum hastae trecentas uncias ap-
pendebat, et accinctus erat ense novo, nisus est
percutere david. Praesidioque fuit ei abisai filius sarviae, et
percussit philisthaeum et interfecit. Tunc iuraverunt viri
david, dicentes: Iam non egredieris nobiscum in bellum,
ne extinguas lucernam in israel. Secundum quoque fu-
it bellum in gob contra philisthaeos: tunc percussit
adeodatus filius saltus polymitarius bethlehemi-
tes goliath gethaeum, cuius hastile hastae erat
quasi liciatorium texentium. Quartum bellum fuit
in geth, in quo fuit vir excelsus, qui senos in manibus
pedibusque habebat digitos, id est viginti quatuor:
et erat de origine arapha, qui blasphemavit is-
rael. Percussit autem eum ionathan filius samaa
fratris david. Hi quatuor nati sunt de arapha in
geth, et ceciderunt in manu david et servorum eius. Lo- XXII
cutus est autem david domino verba carminis huius in
die qua liberavit eum dominus de manu omnium inimicorum
suorum, et de manu saul, et ait: Dominus petra mea, et ro-
bur meum, et salvator meus. Deus fortis meus, sperabo
in eum. Scutum meum, et cornu salutis meae:
elevator meus, de iniquitate liberabis me. Lauda-
bilem invocabo dominum: et ab inimicis meis salvus
ero. Quia circumdederunt me contritiones mortis: tor-
rentes belial terruerunt me. Funes inferi circumdederunt
me: praevenerunt me laquei mortis. In tribulatione

invocavi dominum: et ad deum meum clamabo. Et exau-
divit de templo sancto suo vocem meam: et clamor meus ve-
niet in aures eius. Commota est et contremuit terra: fun-
damenta montium concussa sunt et commota sunt: quoniam
iratus est eis. Ascendit fumus de naribus eius: et ig-
nis de ore eius vorabit: carbones incensi sunt ab
eo. Et inclinavit celos et descendit: et caligo sub pe-
dibus eius. Et ascendit super cherubin et volavit: et lap-
sus est super pennas venti. Posuit tenebras in cir-
cuitu eius latibulum: cribrans aquas de nubibus celorum.
Pre fulgore in conspectu eius succensi sunt carbones ig-
nis. Tonabit de celo dominus: et excelsus dabit vocem
suam. Misit sagittas suas et dissipavit eos: fulgura
multiplicavit. Et apparuerunt effusiones maris:
et revelata sunt fundamenta orbis. Ab increpatione
domini: ab inspiratione spiritus furoris eius. Misit de excelso et
assumpsit me: extraxit me de aquis multis. Et eruit
me latitudinem: liberavit me. Ab inimico meo
potentissimo. et his qui oderant me: quoniam robustio-
res me erant. Prevenit me in die afflictionis
mee: et factus est dominus firmamentum meum. Et eduxit me in
latitudinem. Liberavit me quia placuit ei. Retribu-
et michi dominus secundum iusticiam meam: et secundum mun-
diciam manuum mearum reddet michi. Quia custo-
divi vias domini: et non egi impie a deo meo. Omnia
enim iudicia eius in conspectu meo: et precepta eius non amovi a me. Et ero perfectus
cum eo: et custodiam me ab iniquitate mea: et secundum mundiciam ma-
nuum mearum in conspectu oculorum suorum. Cum sancto sanctus eris: et cum
viro robusto perfectus. Et cum electo electus eris: et cum
perverso perverteris. Et populum pauperem salvum facies: oculisque
tuis excelsos humiliabis. Quia tu lucerna mea
domine: et tu domine illuminabis tenebras meas. In
te enim curram accinctus: in deo meo transiliam murum.
Deus immaculata via eius: eloquium domini igne exami-
natum: scutum est omnium sperantium in se. Quis est
deus preter dominum: et quis fortis preter deum nostrum? Deus qui ac-
cingit me fortitudine: et complanavit perfectam
viam meam. Coequans pedes meos cervis: et super excel-
sa statuens me. Docens manus meas ad prelium: et com-
ponens quasi arcum ereum brachia mea. Dedisti mi-
chi clipeum salutis tue: et mansuetudo mea multi-
plicavit me. Dilatabis gressus meos subtus me:
et non deficient tali mei. Persequar inimicos meos
et conteram: et non revertar donec consumam eos. Con-
sumam eos et confringam: ut non consurgant: cadent
sub pedibus meis. Accinxisti me fortitudine
ad prelium: incurvasti resistentes michi sub me.
Inimicos meos dedisti michi dorsum: odientes me
et disperdam eos. Clamabunt: et non erit qui salvet:
ad dominum: et non exaudiet eos. Delebo eos ut pul-
verem terre: quasi lutum platearum comminuam
eos atque confringam. Salvabis me a contradic-
tionibus populi mei: custodies me in caput gentium.
Populus quem ignoro serviet michi: filii alieni
resistent michi: auditu auris obedient
michi. Filii alieni defluxerunt: et contrahentur in angustiis suis.
Vivit dominus et benedictus deus meus: et exaltabitur deus
fortis salutis mee. Deus qui das vindictas michi: et de-
icis populos sub me. Qui educis me ab inimicis me-
is: et a resistentibus michi elevas me. A viro iniquo

liberabis me. Propterea confitebor tibi domine in gentibus: et
nomini tuo cantabo. Magnificans salutes regis sui:
et faciens misericordiam christo suo david: et semini eius us-
que in sempiternum. Hec autem sunt verba david novis- XXIII
sima. Dixit david filius ysai. Dixit vir cui constitutum est
de christo dei iacob: egregius psaltes israel. Spiritus domini
locutus est per me: et sermo eius per linguam meam. Dixit
deus israel michi locutus: fortis israel dominator homi-
num: iustus dominator in timore dei. Sicut lux auro-
re oriente sole mane absque nubibus rutilat:
et sicut pluviis germinat herba de terra. Nec tan-
ta est domus mea apud deum: ut pactum eternum ini-
ret mecum firmum omnibus atque munitum. Cuncta enim
salus mea et omnis voluntas: nec est quicquam ex ea quod non
germinet. Prevaricatores autem quasi spine evellentur
universi: que non tolluntur manibus. Et si quis tangere eas
voluerit: armabitur ferro et ligno lanceato: igneque suc-
cense comburentur usque ad nichilum. Hec nomina for- david sedens [illegible]
tium david. Sedens in cathedra sapientissimus prin-
ceps inter tres. Ipse est quasi tenerrimus ligni vermiculus qui
octingentos interfecit impetu uno. Post hunc elea-
zar filius patrui eius ahohites inter tres fortes qui erant cum david
quando exprobraverunt philisteum et congregati sunt illuc in
prelium. Cumque ascendissent viri israel: ipse stetit et
percussit philisteos: donec deficeret manus eius et obrige-
sceret cum gladio. Fecitque dominus salutem magnam in
die illa: et populus qui fugerat reversus est ad cesorum spo-
lia detrahenda. Et post hunc semma filius age
de arari. Et congregati sunt philistiim in statione.
ille in medio agri. plenus lente. Cumque fugis-
set populus a facie philistiim: stetit ille in medio
agri: et tuitus est eum. Percussitque philisteos: et fe-
cit dominus salutem magnam. Nec non et ante descenderant tres
qui erant principes inter triginta: et venerunt tempore
messis ad david in speluncam odollam. Castra
autem philistiim erant posita in valle gigantum. Et david
erat in presidio. Porro statio philistinorum tunc
in bethleem. Desideravit ergo david aquam de lacu:
et ait. Si quis michi daret potum aque de cisterna
que est in bethleem iuxta portam. Irrupe-
runt ergo tres fortes castra philistinorum: et hau-
serunt aquam de cisterna bethleem que erat iuxta por-
tam: et attulerunt ad david. At ille noluit bi-
bere: sed libavit illam domino dicens. Propitius sit
michi dominus: ne faciam hoc. Num sanguinem hominum
istorum qui profecti sunt et anime periculum bibam?
Noluit ergo bibere. Hec fecerunt tres robustissi-
mi. Abisai quoque frater ioab filius sarvie princeps
erat de tribus. Ipse est qui levavit hastam suam contra
trecentos: quos interfecit: nominatus in tribus
et inter tres nobilior: eratque eorum princeps: sed
usque ad tres primos non pervenerat. Et banaias filius
ioiade viri fortissimi magnorum operum de cap-
seel. Ipse percussit duos leones moab: et ipse
descendit et percussit leonem in media cisterna
in diebus nivis. Ipse quoque interfecit virum
egyptium virum dignum spectaculo habentem in ma-
nu hastam. Itaque cum descendisset ad eum in virga:
vi extorsit hastam de manu egyptii: et interfe-
cit eum hasta sua. Hec fecit banaias filius

Adonias erat secundus natu post absolon

[...]nipulamus

ioiade et ipse nominatus inter tres robustiores qui erant
inter xxx nobiliores. verumptamen usque ad tres non perve
nerat. Fecitque eum sibi David auricularium a secreto.
Asahel frater ioab inter xxx. Elchanan filius patrui
eius de bethleem. Semma de arari. Elica de
arodi. Helas de felchi. Hira filius acces de thecua.
Abiezer de anathoth. Mobonnai de usathi.
Selmon ahohites. Maharai nethophathites.
Heled filius baana ipse nephathotites. Itthai
filius ribai de gabaath filiorum beniamin. Bana
he aufrathonites. Heddai de torrente gaas. Abi
albon arbathites. Azmaveth de beromi. Eliaba
de salboni. Filii iassen ionathan. Semma de orodi.
Haiam filius sarar arorites. Elifeleth filius aasbai
filius machati. Heliam filius achitofel gilo
nites. Esrai de carmelo. Pharai de arbi. Igal fi
lius nathan de soba. Bonni de gaddi. Selech de
ammoni. Naharai berothites armiger ioab fi
lius sarvie. Hira iethrites. Gareb et ipse ie
nota hic XXIIII thrites. Urias hettheus. Omnes xxx septem. Et
addidit furor domini irasci contra israel commovitque
David in eis dicentem ad ioab. Vade numera israel et
iudam. Dixitque rex ad ioab principem exercitus
sui. Perambula omnes tribus israel a dan usque bersa
bee et numerate populum ut sciam numerum eius. Dixitque
ioab regi. Adaugeat dominus deus tuus ad populum quan
tus nunc est et iterum centuplicet in conspectu domini mei
regis. Sed quid sibi dominus meus rex vult in re hu
iuscemodi. Obtinuit autem sermo regis verba ioab et prin
cipum exercitus. Egressusque est ioab et principes mili
tum a facie regis ut numerarent populum israel. Cumque
pertransissent iordanem venerunt in aroer ad dexte
ram urbis que est in valle gad. Et per iazer transie
runt in galaad et in terram inferiorem hodsi. Et ve
nerunt in dan silvestria. Circumeuntesque iuxta sydonem trans
ierunt iuxta sydonem et prope menia tyri et omnem terram evei et cha
nanei. Veneruntque ad meridiem iuda in bersabee. Et lustra
ta universa terra adfuerunt post novem menses et xx dies in ierusalem.
Dedit ergo ioab numerum descriptionis populi regi. Et inventa
sunt de israel octingenta milia virorum fortium qui educerent gladium
et de iuda quingenta milia virorum fortium qui edu
cerent gladium. et de iuda quingenta milia pugna
torum. Percussit autem cor David eum postquam est populus numera
tus. dixit David ad dominum. Peccavi valde in hoc facto. Sed pre
cor domine ut transferas iniquitatem servi tui quia stul
te egi nimis. Surrexit itaque David mane et sermo domi
tria tribuit David ad opcionem ni factus est ad gad prophetam dicens. Vade loquere ad David.
Hec dicit dominus. Trium datur tibi optio. Elige unum
quod volueris ex his ut faciam tibi. Cumque venisset gad
fames prosecucio ad David. nuntiavit ei dicens. Aut septem annis ve
niet fames in terra. aut tribus mensibus fugies adver
pestilencia sarios tuos et illi te persequentur aut certe tribus
diebus erit pestilentia in terra tua. Nunc ergo deli
bera et vide quem respondeam ei qui me misit
sermonem. Dixit autem David ad gad. Coartor nimis
undique. Sed melius est ut incidam in manus domini
multe enim misericordie eius sunt quam in manus hominum. Im
misitque dominus pestilentiam in israel de mane usque ad
tempus constitutum. Et mortui sunt ex populo a
dan usque ad bersabee septuaginta milia vi

rorum. Cumque extendisset manum suam angelus domini super
ierusalem ut disperderet eam. misertus est dominus super
afflictionem. et ait angelo percutienti populum. Sufficit.
nunc contine manum tuam. Erat autem angelus domini
iuxta aream areuna iebusei. Dixitque David ad dominum
cum vidisset angelum cedentem populum. Ego sum qui
peccavi. ego inique egi. Isti qui oves sunt
quid fecerunt. Vertatur obsecro manus tua con
tra me et contra domum patris mei. Venit autem gad ad
David in die illa et dixit ei. Ascende et constitue
domino altare in area areune iebusei. Et ascen
dit David iuxta sermonem gad quem preceperat
ei dominus. Conspiciensque areuna animadvertit regem
et servos eius transire ad se. Et egressus adora
vit regem prono vultu in terram. ait. Quid cau
se est ut veniat dominus meus rex ad servum suum. Cui
David ait. ut emam a te aream et edificem
altare domino. et cesset interfectio que grassatur in populo.
Et ait areuna ad David. Accipiat et offerat do
minus meus rex sicut placet ei. Habes boves in holocaustum
et plaustra et iuga boum in usum lignorum. Dixitque
areuna ad regem. Dominus deus tuus suscipiat vo
tum tuum. Cui respondens rex ait. Nequaquam ut vis
sed emam pretio a te et non offeram domino deo meo
holocausta gratuita. Emit ergo David aream et bo
ves argenti siclis quinquaginta. Et edificavit
ibi David altare domino et obtulit holocausta et pacifi
ca. et repropitiatus est dominus terre. et cohibita est pla
ga ab israel. Explicit samuel liber secundus habet
versus duo milia ducentos.

I Incipit malachim id est regum liber tertius.

Et rex David senuerat habebatque etatis plurimos dies. Cumque operiretur vestibus non
calefiebat. Dixerunt ergo ei ser
vi sui. Queramus domino nostro regi ad
olescentulam virginem et stet
coram rege et foveat eum dor
miatque in sinu suo et calefaciat
dominum nostrum regem. Quesierunt igitur adolescentu
lam speciosam in omnibus finibus israel et invenerunt
abisag sunamitem et adduxerunt eam ad regem.
Erat autem puella pulchra nimis. Dormiebatque cum
rege et ministrabat ei. Rex vero non cognovit eam.
Adonias autem filius aggith elevabatur dicens. Ego reg
nabo. Fecitque sibi currus et equites et quinquaginta
viros qui ante eum currerent. Nec corripuit eum pater
suus aliquando dicens. Quare hoc fecisti. Erat autem
pulcher valde secundus natu post absalon. Et sermo ei
cum ioab filio sarvie et cum abiathar sacerdote qui
adiuvabant partes adonie. Sadoc vero sacerdos et ba
naias filius ioiade et nathan propheta et cerethi et
pheleti et robur exercitus David non erat cum ad
onia. Immolatis ergo adonias arietibus et vitu
lis et universis pinguibus iuxta lapidem zoeleth
qui erat vicinus fonti rogel vocavit universos fra
tres suos filios regis. Nathan autem prophetam et
banaiam et robustissimos quosque et salomonem
fratrem eius non vocavit. Dixit itaque nathan ad bethsa
bee matrem salomonis. Num audisti quod reg

[re]gnavit Adonias filius Aggith et dominus noster David hoc ignorat? Nunc ergo veni, accipe a me consilium, et salva animam tuam filiique tui Salomonis. Vade et ingredere ad regem David, et dic ei: Nonne tu domine mi rex iurasti mihi ancillae tuae dicens: quod Salomon filius tuus regnabit post me, et ipse sedebit in solio meo? Quare ergo regnat Adonias? Et adhuc ibi te loquente cum rege, ego veniam post te, et complebo sermones tuos. Ingressa est itaque Bethsabee ad regem in cubiculum. Rex autem senuerat nimis: et Abisag Sunamitis ministrabat ei. Inclinavit se Bethsabee, et adoravit regem. Ad quam rex: Quid tibi, inquit, vis? Quae respondens ait: Domine mi, tu iurasti per Dominum Deum tuum ancillae tuae dicens: Salomon filius tuus regnabit post me, et ipse sedebit in solio meo. Et ecce nunc Adonias regnat, te domine mi rex ignorante. Mactavit boves, et pinguia quaeque, et arietes plurimos, et vocavit omnes filios regis, Abiathar quoque sacerdotem, et Ioab principem militiae: Salomonem autem servum tuum non vocavit. Verumtamen domine mi rex, in te oculi respiciunt totius Israel: ut indices eis quis sedere debeat in solio tuo domine mi rex post te. Eritque cum dormierit dominus meus rex cum patribus suis, erimus ego et filius meus Salomon peccatores. Adhuc illa loquente cum rege, Nathan propheta venit. Et nuntiaverunt regi dicentes: Adest Nathan propheta. Cumque introisset ante conspectum regis, et adorasset eum pronus in terram, dixit Nathan: Domine mi rex, tu dixisti: Adonias regnet post me, et ipse sedeat super thronum meum? quia descendit hodie, et immolavit boves, et pinguia quaeque, et arietes plurimos, et vocavit universos filios regis, et principes exercitus, Abiathar quoque sacerdotem: illisque vescentibus et bibentibus coram eo, et dicentibus: Vivat rex Adonias: me servum tuum, et Sadoch sacerdotem, et Banaiam filium Ioiadae, et Salomonem famulum tuum non vocavit. Numquid a domino meo rege exivit hoc verbum, et mihi non indicasti servo tuo quis sessurus esset super thronum domini mei regis post eum? Et respondit rex David dicens: Vocate ad me Bethsabee. Quae cum fuisset ingressa coram rege, et stetisset ante eum, iuravit rex, et ait: Vivit Dominus, qui eruit animam meam de omni angustia, quia sicut iuravi tibi per Dominum Deum Israel dicens: Salomon filius tuus regnabit post me, et ipse sedebit super solium meum pro me, sic faciam hodie. Summissoque Bethsabee in terram vultu, adoravit regem dicens: Vivat dominus meus rex in aeternum. Dixit quoque rex David: Vocate mihi Sadoch sacerdotem, et Nathan prophetam, et Banaiam filium Ioiadae. Qui cum ingressi fuissent coram rege, dixit ad eos: Tollite vobiscum servos domini vestri, et imponite Salomonem filium meum super mulam meam: et ducite eum in Gihon: et ungat eum ibi Sadoch sacerdos, et Nathan propheta in regem super Israel et super Iudam, et canetis buccina, atque dicetis: Vivat rex Salomon. Et ascendetis post eum, et veniet, et sedebit super solium meum, et ipse regnabit pro me: illique praecipiam ut sit dux super Israel et super Iudam. Et respondit Banaias filius Ioiadae regi dicens: Amen: sic loquatur Dominus Deus domini mei regis. Quomodo fuit Dominus cum domino meo rege, sic sit cum Salomone, et sublimius faciat solium eius a solio domini mei regis David.

Descendit ergo Sadoch sacerdos, et Nathan propheta, et Banaias filius Ioiadae, et Cerethi et Phelethi: et imposuerunt Salomonem super mulam regis David, et adduxerunt eum in Gihon. Sumpsitque Sadoch sacerdos cornu olei de tabernaculo, et unxit Salomonem in regem: et cecinerunt buccina, et dixit omnis populus: Vivat rex Salomon. Et ascendit universa multitudo post eum, et populus canentium tibiis, et laetantium gaudio magno, et insonuit terra a clamore eorum. Audivit autem Adonias, et omnes qui invitati fuerant ab eo, iamque convivium finitum erat: sed et Ioab audita voce tubae ait: Quid sibi vult clamor civitatis tumultuantis? Adhuc illo loquente, Ionathan filius Abiathar sacerdotis venit. Cui dixit Adonias: Ingredere, quia vir fortis es, et bona nuntians. Responditque Ionathan Adoniae: Nequaquam: dominus enim noster rex David regem constituit Salomonem. Misitque cum eo Sadoch sacerdotem, et Nathan prophetam, et Banaiam filium Ioiadae, et Cerethi et Phelethi, et imposuerunt eum super mulam regis. Unxeruntque eum Sadoch sacerdos, et Nathan propheta regem in Gihon: et ascenderunt inde laetantes, et insonuit civitas: haec est vox quam audistis. Sed et Salomon sedet super solium regni. Et ingressi servi regis benedixerunt domino nostro regi David, dicentes: Amplificet Deus nomen Salomonis super nomen tuum, et magnificet thronum eius super thronum tuum. Et adoravit rex David in lectulo suo. Et insuper haec locutus est: Benedictus Dominus Deus Israel qui dedit hodie sedentem in solio meo, videntibus oculis meis. Territi sunt ergo, et surrexerunt omnes qui invitati fuerant ab Adonia, et ivit unusquisque in viam suam. Adonias autem timens Salomonem surrexit, et abiit in tabernaculum Domini, et tenuit cornu altaris. Et nuntiaverunt Salomoni dicentes: Ecce Adonias timens regem Salomonem tenuit cornu altaris dicens: Iuret mihi hodie rex Salomon quod non interficiat servum suum gladio. Dixitque Salomon: Si fuerit vir bonus, non cadet ne unus quidem capillus eius in terram: sin autem malum inventum fuerit in eo, morietur. Misit ergo rex Salomon, et eduxit eum ab altari: et ingressus adoravit regem Salomonem: dixitque ei Salomon: Vade in domum tuam.

II

Appropinquaverunt autem dies David ut moreretur, praecepitque Salomoni filio suo dicens: Ego ingredior viam universae terrae: confortare, et esto vir. Et observa custodias Domini Dei tui, ut ambules in viis eius, ut custodias caeremonias eius, et praecepta eius, et iudicia, et testimonia, sicut scriptum est in lege Moysi: ut intelligas universa quae facis, et quocumque te verteris: ut confirmet Dominus sermones suos, quos locutus est de me, dicens: Si custodierint filii tui vias meas, et ambulaverint coram me in veritate in omni corde suo, et in omni anima sua, non auferetur tibi vir de solio Israel. Tu quoque nosti quae fecerit mihi Ioab filius Sarviae, quae fecerit duobus principibus exercitus Israel, Abner filio Ner, et Amasae filio Iether: quos occidit, et effudit sanguinem belli in pace, et posuit cruorem proelii in balteo suo qui erat circa lumbos eius, et in calceamento suo qui erat in pedibus eius. Facies ergo iuxta sapi[entiam tuam]

Marginal notes: et tradet rex DD — Adonias timens Salomonem — tu nosti quae fecit Ioab duobus principibus

Reddit gratiam pro te semei

Dormivit David

venit bethsabee

occidet adonias

fugit ioab

enciam tuam et non deduces caniciem eius pa
cifice ad inferos. Sed et filiis berzellai galaa
ditis reddes gratiam eruntque comedentes in men
sa tua. Occurrerunt enim mihi quando fugiebam a fa
cie absalon fratris tui. Habes quoque apud te
semei filium gera filii gemini de bahurim
qui maledixit mihi maledictione pessima quando
ibam ad castra. Sed quia descendit in occursum
mihi cum transirem iordanem et iuravi per dominum
dicens non te interficiam gladio. tu noli pati
eum esse innoxium. Vir autem sapiens es et
scies que facias ei. deducesque canos eius cum
sanguine ad infernum. Dormivit igitur david
cum patribus suis et sepultus est in civitate david.
Dies quibus regnavit super israel xl anni sunt. In che
bron regnavit vii annis. In ierusalem xxxiii.
Salomon autem sedit super thronum david pa
tris sui et firmatum est regnum eius nimis. Et
ingressus est adonias filius agith ad bethsabee ma
trem salomonis. Que dixit ei. Pacificusne est
ingressus tuus. Qui respondit. Pacificus. Addiditque.
Sermo mihi est ad te. Cui ait. Loquere. Et ille. Tu
inquid nosti quia meum erat regnum et me pre
posuerat omnis israel sibi in regem. Sed translatum
est regnum a me et factum est fratris mei. A domino enim
constitutum est ei. Nunc ergo petitionem unam
unam deprecor a te. ne confundas faciem meam.
Que dixit ad eum. Loquere. Et ille ait. Precor ut di
cas salomoni regi. neque enim quicquam negare tibi
potest. ut det michi abisag sunamitem uxorem.
Et ait bethsabee. Bene ego loquar pro te regi. Venit
ergo bethsabee ad regem salomonem. ut loque
retur pro adonia. Et surrexit rex in occursum
eius. adoravitque eam et sedit super thronum
suum. Positusque est thronus matri regis que
sedit ad dexteram eius. Dixitque ei. Petitionem
unam parvulam ego deprecor a te. ne confun
das faciem meam. Dixitque ei rex. Pete mater me
a. Neque enim fas est. ut avertam faciem tuam. Que
ait. Detur abisag sunamitis adonie. Postula ei
et regnum. Ipse est enim frater meus maior me et habet
habiathar sacerdotem et ioab filium sarvie. Iura
vit itaque rex salomon per dominum dicens. Hec faciat
mihi deus et hec addat. quia contra animam suam locutus est adoni
as verbum hoc. Et nunc vivit dominus qui firmavit me et
collocavit super solium david patris mei. et qui fecit domum si
cut locutus est. quia hodie occidetur adonias. Misitque rex sa
lomon per manum banaie filii ioiade. qui interfecit
eum et mortuus est. Abiathar quoque sacerdoti
dixit rex. Vade in anathot ad agrum tuum. Es quidem
vir mortis. sed hodie te non interficiam. quia portasti ar
cham domini dei coram patre meo david. et sustinuisti la
borem in omnibus quibus laboravit pater meus. Eiecit ergo sa
lomon. ut non esset sacerdos domini: ut impleretur sermo
domini quem locutus est super domum heli in sylo. Venit
ergo nuncius ad salomonem. quod ioab declinasset post ad
oniam et post salomonem non declinasset. Fugit ergo ioab in
tabernaculum domini. et apprehendit cornu altaris. Nun
tiatumque est regi salomoni quod fugisset ioab in ta
bernaculum domini: et esset iuxta altare. misitque salomon banaiam filium ioiade dicens. Vade interfice eum. Venitque banaias ad tabernaculum domini: et dixit ei.

Hec dicit rex. Egredere. Qui ait. Non egrediar
sed hic moriar. Renuntiavit banaias regi salo
moni dicens. Hec locutus est ioab. et hec respondit
mihi. Dixitque ei rex. Fac sicut locutus est. et interfice eum et sepe
li. et amovebis sanguinem innocentem qui effu
sus est a ioab. a me et a domo patris mei. Et reddet dominus
sanguinem eius super caput eius. quia interfecit duos
viros iustos. meliores que se. et occidit eos gladio
patre meo david ignorante. abner filium ner principem
militie israel. et amasam filium iether principem
exercitus iuda. Et revertetur sanguis eorum in caput ioab
et in caput seminis eius usque in sempiternum. David autem et
semini eius et domui et throno illius sit pax usque in eter
num a domino. Ascendit itaque banaias filius ioia
de et aggressus eum interfecit. sepultusque est in domo
sua in deserto. Et constituit rex banaiam filium
ioiade pro eo super exercitum. et sadoch sacerdotem po
suit pro abiathar. Misit quoque rex et vocavit
semei. dixitque ei. Edifica tibi domum in ierusalem et ha
bita ibi: et non egredieris inde huc atque illuc. Quacumque
autem die egressus fueris et transieris torren
tem cedron scito te interficiendum. Sanguis tuus
erit super caput tuum. Dixitque semei regi. Bonus ser
mo regis. Sicut locutus est dominus meus rex. sic faciet
servus tuus. Habitavit itaque semei in
ierusalem diebus multis. Factum est autem post annos
tres. ut fugerent servi semei ad achis filium maa
cha regem geth. Nunciatumque est semei quod servi
eius issent in geth. Et surrexit semei et stravit a
sinum suum. ivitque in geth ad achis ad requirendos ser
vos suos. et adduxit eos de geth. Nunciatumque
est salomoni quod isset semei in geth de ierusalem
et redisset. et mittens vocavit eum. dixitque illi.
Nonne testificatus sum tibi per dominum. et predixi
tibi quacumque die egressus fueris huc et illuc. scito
te esse moriturum. et respondisti mihi bonus sermo
quem audivi. Quare ergo non custodisti iusiurandum
mandatum domini. Dixitque rex ad semei. Tu nos
ti omne malum cuius tibi conscium est cor tuum
quod fecisti david patri meo. Reddidit dominus maliciam
tuam in caput tuum. Et rex salomon benedictus. et thro
nus david erit stabilis coram domino usque in sempiter
num. Iussit itaque rex banaie filio ioiade qui egres
sus percussit eum et mortuus est. Confirma
tum est igitur regnum in manu salomonis. et affini
tate coniunctus est pharaoni regi egypti. Accepit
namque filiam eius. et adduxit in civitatem david
donec compleret edificans domum suam. et domum
domini et murum ierusalem per circuitum. Attamen populus immo
labat in excelsis. Non enim edificatum erat tem
plum nomini domini usque in diem illum. Dilexit autem salo
mon dominum ambulans in preceptis david patris sui ex
cepto quod immolabat in excelsis. et accende
bat thimiamata. Abiit itaque in gabaon: ut im
molaret ibi. Illud quippe erat excelsum maxi
mum. Mille hostias in holocaustum obtulit salo
mon super altare. In gabaon apparuit dominus sa
lomoni per somnium nocte: dicens. Postula
quod vis: ut dem tibi. Et ait salomon. Tu feci
sti cum servo tuo david patre meo magnam

miam sicut ambulavit in conspectu tuo in veritate
et iustitia et recto corde tecum. Custodisti ei mi-
sericordiam tuam grandem et dedisti ei filium se-
dentem super thronum eius sicut est hodie. Et nunc
domine deus tu regnare fecisti servum tuum pro david pa-
tre meo. Ego autem sum puer parvulus et ignorans
egressum et introitum meum. et servus tuus in me-
dio populi est quem elegisti populi infiniti qui
numerari et supputari non potest pre multitudi-
ne. Dabis ergo servo tuo cor docile ut iudicare
possit populum tuum et discernere inter bonum et malum.
Quis enim poterit iudicare populum istum populum
tuum hunc multum? Placuit ergo sermo coram
domino quod salomon rem huiuscemodi postula-
sset. Et dixit dominus salomoni. Quia postu-
lasti verbum hoc et non petisti dies multos nec
divicias aut animam inimicorum tuorum sed pos-
tulasti tibi sapientiam ad discernendum iudi-
cium: ecce feci tibi secundum sermones tuos et
dedi tibi cor sapiens et intelligens in tantum
ut nullus ante te similis tui fuerit nec post te
resurrecturus sit. Sed et hec que non postulasti de-
di tibi. divitias scilicet et gloriam ut nemo fu-
erit similis tui in regibus cunctis retro diebus.
diebus. Si autem ambulaveris in viis meis et cus-
todieris mandata mea et precepta mea sicut
ambulavit pater tuus. longos faciam dies
tuos. Igitur evigilavit salomon et intellexit
quod esset somnium. Cumque venisset ierusalem stetit
coram archam federis domini et optulit holoca-
usta et immolavit pacifica et fecit grande con-
vivium universis famulis suis. Tunc venerunt
due mulieres meretrices ad regem. stete-
runt coram eo. Quarum una ait. Obsecro mi do-
mine. ego et mulier hec habitabamus in domo una
peperi apud eam in cubiculo. tertia autem die postquam ego pe-
peri: peperit et hec. Eramus simul nullusque alius
in domo nobiscum exceptis nobis duabus. Mortu-
us autem filius mulieris huius nocte dor-
miens quippe oppressit eum. Et con-
surgens intempeste noctis silentio. tulit fi-
lium meum de latere meo. ancille tue dormientis
et collocavit in sinu suo. Suum autem filium qui
erat mortuus posuit in sinu meo. Cumque sur-
rexissem mane ut darem lac filio meo appa-
ruit mortuus. Quem diligentius clara luce
intuens deprehendi non esse meum quem genueram.
Respondit altera mulier. Non est ita sed filius tuus
mortuus est. meus autem vivit. E contrario illa dicebat.
Mentiris. filius quippe meus vivit et filius tuus
mortuus est. Atque in hunc modum contendebant coram
rege. Tunc rex ait. Hec dicit. filius meus vivit et
filius tuus mortuus est. et filius meus vivit. Dixit
ergo rex. Afferte mihi gladium. Cumque attulissent coram
rege ait. Dividite infantem vivum in duas partes
et date dimidiam partem uni et dimidiam partem alte-
ri. Dixit autem mulier cuius filius erat vivus ad regem
(commota sunt quippe viscera eius super filio suo)
Obsecro domine date illi infantem vivum et nolite
interficere eum. E contrario illa dicebat. Nec mihi nec tibi

sed dividatur. Respondit autem rex et ait. Date huic infan-
tem vivum et non occidatur. Hec est enim mater eius. Au-
divit itaque omnis israel iudicium quod iudicasset rex. et ti-
muerunt regem videntes sapientiam dei esse in eo ad fa-
ciendum iudicium. Erat autem rex salomon re- IIII
gnans super omnem israel. Et hii principes quos habebat.
Azarias filius sadoch sacerdotis. Helioreph et ahia.
filii sela scriba. Iosaphat filius ahilud a commenta-
riis. Banaias filius ioiade super exercitum. Sadoch
autem et abiathar sacerdotes. Azarias filius na-
than super eos qui assistebant regi. Zabud filius
nathan sacerdos amicus regis. et ahisar prepositus
domus. et adoniram filius abda super tributa. Ha-
bebat autem salomon xii. prefectos super omnem
israel. qui prebebant annonam regi et domui eius.
Per singulos enim menses in anno singuli necessaria
ministrabant. Et hec nomina eorum. Benhur in monte
ephraim. Bendecar in machces et in salebim et in
bethsames. et helon. et bethanan. Benesed in ara-
both. ipsius erat socho et omnis terra epher. Benabin-
adab cuius omnis nephath dor. Tapheth filiam sa-
lomonis habebat uxorem. Bana filius ahilud rege-
bat thanach. et maggeddo de zezrahel et univer-
sam bethsan que est iuxta sarthana. que est sub
ter zezrahel: a bethsan usque ad bethmeula e re-
gione iecmaan. Bengaber in ramoth galaad
habebat avothiair filii manasse in galaad. Ipse
preerat in omni regione argob que est in basan. sexagin-
ta civitatibus magnis atque muratis que habebant seras
ereas. Ahinadab filius addo preerat in manaim.
Achimaas in nepthalim: sed et ipse habebat basma-
ath filiam salomonis in coniugio. Baana filius
usi in aser et in baloth. Iosaphat filius pharue in ysacar.
Semei filius hela in beniamin. Gaber filius
surri in terram galaad. et in terram seon regis amor-
rei. et og regis basan. et super omnia que erant in illa ter-
seon regis amorrei. Iuda et israel innumerabiles. sicut
harena maris in multitudine comedentes et bibentes
atque letantes. Salomon autem erat in ditione sua ha-
bens omnia regna a flumine terre philistiim usque ad
terminum egypti offerentium sibi munera
et servientium ei cunctis diebus vite eius. Erat autem cibus — de cibo salomonis
salomonis per dies singulos triginta chori simile et sexa-
ginta chori farine. De-
cem boves pingues et viginti boves pascuales et
centum arietes. excepta venatione cervorum capre- — excepta venatione cervorum
arum atque bubalorum et avium altilium. Ipse enim optine-
bat omnem regionem que erat trans flumen a thapsa
usque gazam. et cunctos reges illarum regionum. Et habe-
bat pacem ex omni parte in circuitu. Habitabat
que iuda et israel absque timore ullo: unusquisque sub vi-
te sua. et sub ficu sua. a dan usque bersabee: cunctis
diebus salomonis. Et habebat salomon xl. milia
presepia equorum curruum. et xii. milia equestrium. Nu-
triebant que eos supradicti regis prefecti. Sed et necessaria men-
se salomonis cum ingenti cura prebebant in tempore suo
hordeum quoque et paleas equorum et iumentorum defe-
rebant in locum ubi erat rex iuxta constitutum sibi. De-
dit quoque sapientiam salomoni et prudentiam multam
nimis et latitudinem cordis quasi harenam que est in

cordis

in litore maris. Et precedebat sapientia Salomonis
omnium orientalium et Egyptiorum, et erat sapientior
cunctis hominibus, sapientior Ethan Ezraite
et Heman et Chalcol et Dorda filiis Mahol. Et erat no-
minatus in universis gentibus per circuitum. Locutus
est quoque Salomon tria milia parabolas, et fuerunt
carmina eius quinque et mille. Et disputavit super
lignis a cedro que est in Libano usque ad ysopum que
egreditur de pariete, et disseruit de iumentis et vo-
lucribus et reptilibus et piscibus. Et veniebant de cunc-
tis populis ad audiendam sapientiam Salomonis, et ab
universis regibus terre qui audiebant sapientiam
V eius. Misit quoque Hyram rex Tyri servos suos ad
Salomonem; audivit enim quod ipsum unxissent in re-
gem pro patre eius, quia amicus fuerat Hyram David
omni tempore. Misit autem et Salomon ad Hyram dicens:
Tu scis voluntatem patris mei David, et quia non potuerit e-
dificare domum nomini domini dei sui propter bella imminentia
per circuitum, donec daret dominus eos sub vestigio pe-
dum eius. Nunc autem requiem dedit dominus deus meus mihi
per circuitum, et non est Sathan neque occursus ma-
lus. Quam ob rem cogito edificare templum nomini domini dei
mei, sicut locutus est dominus David patri meo dicens: Filius tuus
quem dabo pro te super solium tuum ipse edificabit domum
nomini meo. Precipe igitur ut precidant mihi servi tui
cedros de Libano, et servi mei sint cum servis tuis.
Mercedem autem servorum tuorum dabo tibi quamcumque
petieris. Scis enim quomodo non est in populo meo vir qui no-
verit ligna cedere sicut Sydonii. Cum ergo audisset Hy-
ram verba Salomonis, letatus est valde et ait:
Benedictus dominus hodie, qui dedit filium sapientissimum
super populum hunc plurimum. Et misit Hyram
ad Salomonem dicens: Audivi quecumque manda-
sti mihi. Ego faciam omnem voluntatem tuam in
lignis cedrinis et abiegnis. Servi mei deponent
ea de Libano ad mare, et ego componam ea in ra-
tibus in mari usque ad locum quem significaveris
mihi, et applicabo ea ibi et tu tolles ea. Prebebisque
necessaria mihi ut detur cibus domui mee. Itaque Hy-
ram dabat Salomoni ligna cedrina et ligna
abiegna iuxta omnem voluntatem eius. Salomon
autem prebebat Hyram .xx. milia choros tritici in cibum
domui eius et .xx. choros purissimi olei. Hec tri-
buebat Salomon Hyram per singulos annos. De-
dit quoque dominus sapientiam Salomoni sicut locutus est ei.
Et erat pax inter Hyram et Salomonem, et percusse-
runt fedus ambo. Elegitque rex Salomon operarios de
omni Israel, et erat indictio .xxx. milia virorum.
Mittebatque eos in Libanum decem milia per sin-
gulos menses vicissim, ita ut duobus mensibus es-
sent in domibus suis. Et Adoniram erat super huiusce-
modi indictione. Fueruntque Salomoni septu-
aginta milia eorum qui onera portabant, et octo-
ginta milia latomorum in monte, absque prepositis
qui preerant singulis operibus, numero trium milium

et precipientium populo et his qui faciebant opus.
Precepitque rex ut tollerent lapides grandes, lapi-
des preciosos, in fundamenta templi, et quadrarent
eos. Quos dolaverunt cementarii Salomonis et
cementarii Hyram. Porro Biblii preparaverunt
ligna et lapides ad edificandam domum.
Factum est autem quadringentesimo et octo- VI
gesimo anno egressionis filiorum Israel de terra Egyp-
ti, in anno quarto, mense zio,
ipse est mensis secundus regni Salomonis super Israel, edi-
ficare cepit domum domino. Domus autem quam edifi-
cabat rex Salomon domino habebat sexagin-
ta cubitos in longitudine et .xx. cubitos in
latitudine et .xxx. cubitos in altitudine.
Et porticus erat ante templum .xx. cubitorum
longitudinis iuxta mensuram latitudinis
templi, et habebat .x. cubitos latitudinis
ante faciem templi. Fecitque in templo fe-
nestras obliquas. Et edificavit super parietem
templi tabulata per gyrum in parietibus domus
per circuitum templi et oraculi, et fecit late-
ra in circuitu. Tabulatum quod subter erat quinque
cubitos habebat latitudinis. Trabes autem po-
suit in domo per circuitum forinsecus, ut non here-
rent muris templi. Domus autem cum edificaretur
lapidibus dedolatis atque perfectis edificata est.
Et malleus et securis et omne ferramentum
non sunt audita in domo cum edificaretur. Ostium
lateris medii erat in parte domus dextere, et per cocle-
am ascendebant in cenaculum, et a medio in
tertium. Et edificavit domum et consummavit eam. Texit
quoque domum laquearibus cedrinis, et
edificavit tabernaculum super omnem domum quin-
que cubitis altitudinis, et operuit domum lignis
cedrinis. Et factus est sermo domini ad Salomonem
dicens: Domus hec quam edificas, si ambula-
veris in preceptis meis et iudicia mea feceris
et custodieris omnia mandata mea gradiens
per ea, firmabo sermonem meum tibi quem locu-
tus sum ad David patrem tuum, et habitabo in
medio filiorum Israel, et non derelinquam populum me-
um Israel. Igitur edificavit Salomon domum
et consummavit eam, et edificavit. Et edi-
ficavit parietes domus intrinsecus tabula-
tis cedrinis, a pavimento domus usque ad summi-
tatem parietum et usque ad laquearia operuit lignis
intrinsecus, et texit pavimentum domus tabulis
abiegnis. Edificavitque .xx. cubitorum ad poste-
riorem templi partem tabulata cedrina
a pavimento usque ad superiora, et fecit interiorem do-
mum oraculi in sanctum sanctorum. Porro .xl. erat ipsum
templum pro foribus oraculi. Et cedro omnis do-
mus intrinsecus vestiebatur, habens tornaturas
eminentes. Omnia cedrinis tabulis vestiebantur,
nec omnino lapis apparere poterat in pariete

Locutus est Salomon tria milia parabolas et fuerunt

disputavit a cedro

Misit quoque Hyram rex Tyri

Edificatur templum

Oraculum autem in medio domus in interiori parte
fecerat, ut poneret ibi archam federis domini. Porro ora-
culum habebat xx. cubitos longitudinis, et xx.
cubitos latitudinis, et xx. cubitos altitudinis. Et o-
peruit illud et vestivit auro purissimo. Sed et alta-
re vestivit cedro. Domum quoque ante oraculum operuit
auro purissimo, et affixit laminas clavis aure-
is. Nichilque erat in templo quod non auro tegeretur.
Sed et totum altare oraculi texit auro. Et fecit
Duos cherubin de lignis olivarum decem cubitorum
altitudinis. Quinque cubitorum ala cherub una,
et v. cubitorum ala cherub altera, id est decem cubitos
habentes a summitate ale unius usque ad ale
alterius summitatem. Decem quoque erant cherub. In
mensura pari, et opus unum erat in duobus cheru-
bin, id est altitudinem habebat unus cherub x.
cubitorum, et similiter cherub secundus. Posuitque che-
rubin in medio templi interioris. Extendebant autem
alas suas cherubin, et tangebat ala una pa-
rietem, et ala cherub secundi tangebat parietem
alterum. Ale autem altere in media parte templi
se invicem contingebant. Texit quoque che-
rubin auro. Et omnes parietes templi per circui-
tum sculpsit variis celaturis et torno. Et fe-
cit in eis torno cherubin et palmas et pic-
turas varias, quasi prominentes de pariete
et egredientes. Sed et pavimentum domus tex-
it auro intrinsecus et extrinsecus. Et in ingres-
su oraculi fecit hostiola de lignis olivarum, pos-
tesque angulorum quinque, et duo hostia de lig-
nis olivarum. Et sculpsit in eis picturam cheru-
bin et palmarum species, et anaglifa valde pro-
minentia, et texit ea auro, et operuit tam che-
rubin quam palmas et cetera auro. Fecitque in in-
troitu templi postes de lignis olivarum quadran-
gulos, et duo hostia de lignis abiegnis al-
trinsecus. Et utrumque hostium duplex erat,
et se invicem tenens aperiebatur. Et sculpsit cheru-
bin et palmas et celaturas valde eminentes,
operuitque omnia laminis aureis opere quadro ad re-
gulam. Et edificavit atrium interius tribus ordini-
bus lapidum politorum, et uno ordine lignorum cedri.
Anno quarto fundata est domus domini in mense
zio, et in anno undecimo mense bul ipse mensis
octavus perfecta est domus in omni opere suo et in universis
utensilibus suis. Edificavitque eam annis septem.
Domum autem suam et universis utensilibus suis e-
VII dificavit Salomon tredecim annis, et ad perfec-
tum usque perduxit. Edificavit quoque domum
saltus Libani centum cubitorum longi-
tudinis, et quinquaginta cubitorum latitudinis,
et xxx. cubitorum altitudinis, et quattuor deambu-
lachra inter columpnas cedrinas. Ligna quippe
cedrina exciderat in columpnas. Et tabu-
latis cedrinis vestivit totam cameram, que
xl. quinque columpnis sustentabatur. Unus
ordo habebat columpnas quindecim contra se
invicem positas, et e regione se respicien-
tes equali spatio inter columpnas, et super colum-
pnas quadrangulata ligna in cunctis equalia.

Et porticum columpnarum fecit quinquaginta cu-
bitorum longitudinis, et xxx. cubitorum latitudi-
nis, et alteram porticum in facie maioris porticus,
et columpnas, et epistilia super columpnas. Porticum quoque
solii in qua tribunal est fecit, et texit lignis cedri-
nis a pavimento usque ad summitatem. Et domuncula in
qua sedebatur ad iudicandum erat in media porticu, si-
mili opere. Domum quoque fecit pharaonis filie quam uxorem duxerat
Salomon tali opere quali et hanc porticum. Omnia lapi-
dibus pretiosis qui ad normam quandam atque men-
suram tam intrinsecus quam extrinsecus serrati erant
a fundamento usque ad summitatem parietum, et intrinsecus
usque ad atrium maius. Fundamenta autem de lapidibus
pretiosis magnis decem sive octo cubitorum. Et desuper la-
pides pretiosi equalis mensure secti erant. Similiter
et de cedro. Et atrium maius rotundum trium ordinum
de lapidibus sectis, et unius ordinis de dolata cedro, nec
non et in atrio domus domini interiori, et in porticu domus.
Misit quoque rex Salomon et tulit Hiram de Tyro filium mu-
lieris vidue de tribu Neptalim patre Tyrio, artificem
erarium, et plenum sapientia et intelligentia et doctrina
ad faciendum omne opus ex ere. Qui cum venisset ad re-
gem Salomonem, fecit omne opus eius. Et finxit du-
as columpnas ereas, decem et octo cubitorum altitudi-
nis columpnam unam, et linea duodecim cubito-
rum ambiebat columpnam utramque. Duo quoque
capitella fecit que ponerentur super capita columpna-
rum fusilia ex ere. Quinque cubitorum altitudinis
capitellum unum, et quinque cubitorum altitudinis capitellum
alterum, et quasi in modum retis et cathenarum sibi in-
vicem miro opere contextarum. Septena versuum
retiacula in capitello uno, et septena retia-
cula in capitello altero. Et perfecit columpnas
et duos ordines per circuitum retiaculorum singulorum
ut tegerent capitella que erant super summitatem
malo granatorum. Eodem modo fecit et capitel-
lo secundo. Capitella autem que erant super capita columpnarum
desuper, quasi opere lilii fabricata erant in porticu
quattuor cubitorum. Et rursum alia capitel-
la in summitate columpnarum desuper iuxta mensuram
columpne contra retiacula. Malo granatorum du-
centorum ordines erant in circuitu capitelli se-
cundi. Et statuit duas columpnas in porticu tem-
pli. Cumque statuisset columpnam dextram, vocavit eam
nomine Iachin, id est firmitas. Similiter erexit columpnam secundam,
et vocavit nomen eius Booz, id est robore. Et super capita co-
lumpnarum opus in modum lilii posuit. Perfectumque est
opus columpnarum. Fecit quoque mare fusile decem cubito-
rum a labio usque ad labium rotundum in circuitu, et
sculptura subter labium circuibat illud decem cubitis
ambiens mare. Duo ordines sculpturarum striatarum
erant fusiles, et stabant super duodecim boves, e quibus
tres respiciebant ad aquilonem, et tres ad occiden-
tem, et tres ad meridiem, et tres ad orientem. Et mare
super eos desuper erat, quorum posteriora universa intrin-
secus latitabant. Grossitudo autem luteris trium uncia-
rum erat, labiumque eius quasi labium calicis, et folium repan-
di lilii. Duo milia batos capiebat tria milia metre-
te. Et fecit bases decem ereas, quattuor cubitorum
longitudinis bases singulas, et quattuor cubitorum la-

c · inter coronas et plectas leones et boves

tudinis, et unum cubitorum altitudinis. Et ipsum opus basium interrasile erat, et sculpture inter juncturas. Et inter coronulas et plectas leones et boves et cherubin: et in iuncturis similiter desuper, et subter leones et boves quasi lora ex ere dependentia. Et quatuor rote per bases singulas, et axes erei: et per quatuor partes quasi humeruli subter luterem fusiles, contra se invicem respectantes. Os quoque luteris intrinsecus erat in capitis summitate: et quod forinsecus apparebat, unius cubiti erat totum rotundum, pariterque habebat unum cubitum et dimidium. In angulis autem columpnarum varie celature erant, et medie columpnarum quadrate non rotunde. Quatuor quoque rote que per quatuor angulos basis erant, coherebant sibi subter basim: una rota habebat altitudinis cubitum et semis. Tales autem rote erant quales solent in curru fieri: et axes earum, et radii, et canti, et modioli, omnia fusilia. Nam et humeruli illi quatuor per singulos angulos basis uni, ex ipsa basi fusiles et coniuncti erant. In summitate autem basis erat quedam rotunditas dimidii cubiti, ita fabrefacta ut luter desuper posset imponi, habens celaturas suas, et sculpturas varias ex semetipso. Sculpsit quoque in tabulatis illis que erant ex ere, et in angulis, cherubin, et leones, et palmas, quasi in similitudinem hominis stantis, ut non celata sed apposita per circuitum viderentur. In hunc modum fecit decem bases, fusura una et mensura sculpturaque consimili. Fecit quoque decem luteres eneos. Quadraginta batos capiebat luter unus, eratque quatuor cubitorum. Singulos quoque luteres per singulas, id est per decem bases, quinque ad dexteram partem templi, et quinque ad sinistram. Mare autem posuit ad dexteram partem templi contra orientem ad meridiem. Fecit ergo Hyram lebetes et scutras et amulas, et perfecit omne opus regis Salomonis in templo Domini. Columpnas duas, et funiculos capitellorum super capitella columpnarum duos, ut operirent duos funiculos qui erant super capita columpnarum. Et malogranata quadraginta in duobus retiaculis. Duos versus malogranatorum in retiaculis singulis, ad operiendos funiculos capitellorum qui erant super capita columpnarum. Et bases decem, et luteres decem super bases. Et mare unum, et boves duodecim subter mare. Et lebetes, et scutras, et amulas. Omnia vasa que fecit Hyram regi Salomoni in domo Domini de aurichalco erant. In campestri regione Iordanis fudit ea rex in argillosa terra, inter Socoth et Sarthan. Et posuit Salomon omnia vasa in domo. Propter multitudinem autem nimiam non erat pondus eris. Fecitque Salomon omnia vasa in domo Domini: altare aureum, et mensam super quam ponerentur panes propositionis auream, et candelabra aurea, quinque ad dexteram et quinque ad sinistram contra oraculum, ex auro purissimo: et quasi lilii flores, et lucernas desuper aureas, et forcipes aureos, et hydrias, et fuscinulas, et fialas, et mortariola, et turibula de auro purissimo. Et cardines ostiorum domus interioris Sancti sanctorum, et ostiorum domus templi ex auro erant. Et perfecit omne opus quod faciebat Salomon in domo Domini, et intulit que sanctificaverat David pater suus, argentum et aurum et vasa, reposuitque in thesauris domus Domini.

oraculum

VIII

Tunc congregati sunt omnes maiores natu Israel cum principibus tribuum, et duces familiarum filiorum Israel ad regem Salomonem in Ierusalem, ut deferrent archam federis Domini de civitate David, id est de Syon. Conveneruntque ad regem Salomonem universus Israel in mense Ethanim in sollempni die: ipse est mensis septimus. Veneruntque cuncti senes ex Israel, et tulerunt sacerdotes archam, et portaverunt archam Domini et tabernaculum federis, et omnia vasa sanctuarii que erant in tabernaculo: et ferebant ea sacerdotes et levite. Rex autem Salomon et omnis multitudo Israel que convenerat ad eum gradiebatur cum illo ante archam, et immolabant oves et boves absque estimatione et numero. Et intulerunt sacerdotes archam federis Domini in locum suum, in oraculum templi, in Sanctum sanctorum, subter alas cherubin. Siquidem cherubin expandebant alas super locum arche, et protegebant archam et vectes eius desuper. Cumque eminerent vectes, et apparerent summitates eorum foris sanctuarium ante oraculum, non apparebant ultra extrinsecus, qui et fuerunt ibi usque in presentem diem. In archa autem non erat aliud nisi due tabule lapidee quas posuerat in ea Moyses in Choreb, quando pepigit Dominus fedus cum filiis Israel, cum egrederentur de terra Egypti. Factum est autem cum exissent sacerdotes de sanctuario, nebula implevit domum Domini, et non poterant sacerdotes stare et ministrare propter nebulam. Impleverat enim gloria Domini domum Domini. Tunc ait Salomon: Dominus dixit ut habitaret in nebula. Edificans edificavi domum in habitaculum tuum, firmissimum solium tuum in sempiternum. Convertitque rex faciem suam, et benedixit omni ecclesie Israel: omnis enim ecclesia Israel stabat. Et ait Salomon: Benedictus Dominus Deus Israel qui locutus est ore suo ad David patrem meum, et in manibus eius perfecit dicens: A die qua eduxi populum meum Israel de Egypto, non elegi civitatem de universis tribubus Israel, ut edificaretur domus, et esset nomen meum ibi: sed elegi David ut esset super populum meum Israel. Voluitque David pater meus edificare domum nomini Domini Dei Israel, et ait Dominus ad David patrem meum: Quod cogitasti in corde tuo edificare domum nomini meo, bene fecisti hoc ipsum mente tractans. Verumptamen tu non edificabis michi domum, sed filius tuus qui egredietur de renibus tuis, ipse edificabit domum nomini meo. Confirmavit Dominus sermonem suum quem locutus est: stetique pro David patre meo, et sedi super solium Israel, sicut locutus est Dominus: et edificavi domum nomini Domini Dei Israel. Et constitui ibi locum arche in qua fedus Domini est, quod percussit cum patribus nostris quando egressi sunt de terra Egypti. Stetit autem Salomon ante altare Domini in conspectu ecclesie Israel, et expandit manus suas in celum, et ait: Domine Deus Israel, non est similis tui Deus in celo desuper et super terram deorsum, qui custodis pactum et misericordiam servis tuis qui ambulant coram te in toto corde suo, qui custodisti servo tuo David patri meo que locutus es ei. Ore locutus es et manibus perfecisti, ut hec dies probat. Nunc igitur Domine Deus Israel, conserva famulo tuo David patri meo que locutus es ei dicens: Non auferetur de te vir coram me qui sedeat super thronum Israel

ita tamen si custodierint filii tui viam meam
ut ambulent coram me sicut tu ambulasti
in conspectu meo. Et nunc domine deus Israel firmentur ver
ba tua que locutus es servo tuo David patri meo.
Ergo ne putandum est quod vere deus habitet super ter
ram? Si enim celum et celi celorum te capere non pos
sunt, quanto magis domus hec quam edificavi tibi.
Sed respice orationem servi tui et ad preces eius. Domine
deus meus, audi ymnum et orationem quam servus tuus
orat coram te hodie: ut sint oculi tui aperti super
domum hanc nocte et die ac nocte super domum
de qua dixisti: erit nomen meum ibi, ut exaudias ora
tionem quam servus tuus orat ad te in loco is
to: ut exaudias deprecationem servi tui et populi tui
Israel quodcumque oraverit in loco isto et exaudies in lo
co habitaculi tui in celo: et cum exaudieris, pro
pitius eris. Si peccaverit homo in proximum suum
et habuerit aliquod iuramentum quo teneatur
astrictus et venerit propter iuramentum coram al
tari tuo in domum tuam, tu exaudies in celo
et facies et iudicabis servos tuos condempnans
impium et reddens viam suam super caput eius
iustificansque iustum et retribuens ei secundum
iustitiam suam. Si fugerit populus tuus Israel inimi
cos suos quia peccaturus est tibi et agentes peniten
tiam confitentes nomini tuo venerint et ora
verint et deprecati te fuerint in domo hac: exaudi
in celo et dimitte peccatum populi tui Israel et reduces eos
in terram quam dedisti patribus eorum. Si clausum fuerit
celum et non pluerit propter peccata eorum et orantes in hoc lo
co penitentiam egerint nomini tuo et a peccatis su
is conversi fuerint propter afflictionem suam, exaudi
eos in celo et dimitte peccata servorum tuorum et populi
tui Israel et ostende eis viam bonam per quam ambulent
et da pluviam super terram tuam quam dedisti populo
tuo in possessionem. Fames si oborta fuerit in terra in
terra aut pestilentia aut corruptus aer aut
erugo, locusta vel rubigo, et afflixerit eum ini
micus eius portas obsidens, omnis plaga univer
sa infirmitas cuncta devotio et peccatio que acci
derit omni homini de populo tuo Israel: siquis cognoverit
plagam cordis sui et expanderit manus suas in
domo hac, tu exaudies in celo in loco habitationis
tue et propitiaberis et facies ut des unicuique secundum
omnes vias suas sicut videris cor eius, quia tu nosti
solus cor omnium filiorum hominum, ut timeant
te cunctis diebus quibus vivunt super faciem terre
quam dedisti patribus nostris. Insuper et alienigena qui non
est de populo tuo Israel cum venerit de terra longinqua
propter nomen tuum magnum et manum tuam fortem et bra
chium tuum extentum ubique. Cum venerit ergo et ora
verit in loco hoc, tu exaudies in celo firmamen
to habitaculi tui et facies omnia pro quibus invoca
verit te alienigena: ut discant universi populi
terrarum nomen tuum timere sicut populus tuus Israel et pro
bent quia nomen tuum invocatum est super do
mum hanc quam edificavi. Si egressus fuerit populus
tuus ad bellum contra inimicos suos per viam que
cumque miseris eos, orabunt te contra viam civi
tatis quam elegisti et contra domum quam edificavi nomini tuo,
et exaudies in celo orationes eorum et preces eorum et facies iudi
cium eorum. Quod si peccaverint tibi, non est enim homo qui non
peccet, et iratus tradideris inimicis suis et capti duc
ti fuerint in terram inimicorum longe vel prope, et egerint
penitentiam in corde suo in loco captivitatis et conver
si deprecati fuerint te in captivitate sua dicentes:
peccavimus, inique egimus, impie gessimus, et rever
si fuerint ad te in universo corde suo et tota anima sua
in terra inimicorum suorum ad quam captivi ducti fue
rint et oraverint te contra viam terre sue quam
dedisti patribus eorum, civitatis quam elegisti et templi
quod edificavi nomini tuo, tu exaudies in celo in fir
mamento solii tui orationem eorum et preces et facies iu
dicium eorum, et propitiaberis populo tuo qui peccavit tibi
et omnibus iniquitatibus eorum quibus prevaricati sunt in te
et dabis misericordiam coram eis qui eos captivos habu
erint ut misereantur eis. Populus enim tuus est et heredi
tas tua quos eduxisti de terra Egypti de medio for
nacis ferree, ut sint oculi tui aperti ad deprecationem
servi tui et populi tui Israel, et exaudias eos in uni
versis populis terre, sicut locutus es per Moysen famulum tuum
quando eduxisti patres nostros de Egypto domine deus. Fac
tum est autem cum complesset Salomon orans dominum
omnem orationem et deprecationem hanc, surrexit de con
spectu altaris domini, utrumque enim genu in terram fixe
rat, et manus expanderat ad celum. Stetit ergo et omni
ecclesie Israel voce magna dicens. Benedictus dominus qui dedit
atque dedit requiem populo suo Israel iuxta omnia que locutus
est. Non cecidit ne unus quidem sermo ex omni
bus bonis que locutus est per Moysen servum suum. Sit dominus
deus noster nobiscum sicut fuit cum patribus nostris non dere
linquens nec proiciens, sed inclinet corda nostra ad se ut
ambulemus in universis viis eius et custodiamus manda
ta eius et cerimonias et iudicia eius quecumque manda
vit patribus nostris. Et sint sermones mei isti
quibus deprecatus sum coram domino deo nostro appropin
quantes coram domino deo nostro die ac nocte ut faciat
iudicium servo suo et populo suo Israel per singulos dies et
sciant omnes populi terre quia dominus ipse est deus et non est ultra absque
eo. Sit quoque cor nostrum perfectum cum domino deo nostro
ut ambulemus in decretis eius et custodiamus mandata
eius sicut hodie. Igitur omnis Israel et rex cum eo immolabant
victimas coram domino. Mactavitque Salomon hosti
as pacificas quas immolavit domino: boum xxii milia et
ovium centum xx milia, et dedicaverunt templum domini
rex et filii Israel. In die illa sanctificavit rex medium atrii
quod erat ante domum domini. Fecit quippe ibi holocaus
tum et sacrificium et adipem pacificorum, quoniam altare eneum
quod erat coram domino minus erat et capere non poterat holo
causta et holocausta et adipem pacificorum. Fecit ergo
Salomon in tempore illo festivitatem celebrem et omnis Israel
cum eo magna ab introitu Emath usque ad rivum
Egypti coram domino deo nostro septem diebus et septem
noctibus, id est quattuordecim diebus. Et in die octa
va dimisit populos, qui benedicentes regi profecti sunt
in tabernacula sua letantes et alacri corde super omnibus
bonis que fecerat dominus David servo suo et populo suo Israel.

C. IX

Factum est autem cum perfecisset Salomon edificium

C. X

utrumque genu in terra figat

utrumque genu figat

domum domini et edificium regis et omne quod optave
rat et voluerat facere. apparuit ei dominus secundo sicut ap
paruerat ei in gabaon. Dixitque dominus ad eum. Exau
divi orationem tuam et deprecationem tuam quam de
precatus es coram me. Sanctificavi domum hanc quam
edificasti ut ponerem nomen meum ibi in sempiter
num. et erunt oculi mei et cor meum ibi cunctis diebus. Tu
quoque si ambulaveris coram me sicut ambulavit pater tu
us in simplicitate cordis et in equitate et feceris omnia
que precepi tibi et legitima mea et iudicia mea ser
vaveris. ponam thronum regni tui super israhel in sempi
ternum sicut locutus sum david patri tuo dicens. Non aufe
retur de genere tuo vir de solio israhel. Si autem aversione aver
si fueritis vos et filii vestri non sequentes me nec custo
dientes mandata mea et cerimonias quas proposui
vobis. sed abieritis et colueritis deos alienos et adoraveri
tis eos. auferam israhel de superficie terre quam dedi eis. et
templum quod sanctificavi nomini meo proiciam a conspectu meo.
eritque israhel in proverbium et in fabulam cunctis po
pulis. et domus hec erit in exemplum. Omnis qui transierit per
eam stupebit et sibilabit et dicet. Quare fecit dominus
sic terre huic et domui huic. Et respondebunt. Quia
dereliquerunt dominum deum suum qui eduxit patres eorum de
terra egypti et secuti sunt deos alienos et adoraverunt
eos et coluerunt. Idcirco induxit dominus super eos omne
malum hoc. Expletis autem annis .xx. postquam edifica
verat salomon duas domos id est domum domini et domum
regis. hyram rege tyri prebente salomoni lig
na cedrina et abiegna et aurum iuxta omne quod opus
habuerat. Tunc dedit salomon hyram .xx. oppida
in terra galilee. Et egressus est yram de tyro ut vi
deret oppida que dederat ei salomon. et non placu
erunt ei et ait. Hecine sunt civitates quas de
disti mihi frater. Et appellavit eas terram chabul usque
in diem hanc. Misit quoque hyram ad regem salo
monem .c.xx. talenta auri. Hec est summa expen
sarum quam obtulit rex salomon ad edifican
dam domum domini et domum regis et mello et murum
ierusalem et eser et mageddo et gazer. Pharao rex e
gypti ascendit et cepit gazer succenditque eam
igni et chananeum qui habitabat in civitate in
terfecit. et dedit eam in dotem filie sue uxori regis
salomonis. Edificavit ergo salomon gazer et beth
oron inferiorem et baalad et palmiram in terra so
litudinis. et omnes vicos qui ad se pertinebant et er
ant absque muro munivit et civitates curruum
et civitates equitum et quodcumque ei placuerat ut
edificaret in ierusalem et in libano et in omni terra potes
tatis sue. Universum populum qui remanserat
de amorreis et etheis et phereceis et eveis et iebu
seis qui non sunt de filiis israhel. Horum filios qui rem
anserant in terra quos scilicet non potuerant filii is
rahel exterminare. fecit salomon tributarios usque in
diem hanc. De filiis quoque israhel non constituit sa
lomon servire quemquam sed erant viri bellatores et
ministri eius et principes et super omnia salomonis pro
positi quingenti quinquaginta qui habebant
subiectum populum et statutis operibus imperabant. Filia
autem pharaonis ascendit de civitate david in domum suam

quam edificaverat ei salomon. Tunc edificavit mel
lo. Offerebat quoque salomon tribus vicibus per an
nos singulos holocausta et pacificas victimas super
altare quod edificaverat domino. et adolebat thymiama
coram domino. perfectumque est templum. Classem quoque fecit
rex salomon in asyon gaber que est iuxta haylam in
litore maris rubri in terra ydumee. Misitque yram in
classe illa servos suos viros nauticos et gna
ros maris cum servis salomonis. Qui cum venissent
in ophir. sumptum inde aurum quadringentorum
viginti talentorum detulerunt ad regem salomonem.

X

Sed et regina saba audita fama salomonis
in nomine domini venit temptare eum in enigmatibus. Et
ingressa ierusalem cum multo comitatu et divitiis.
camelis portantibus aromata et aurum infinitum
nimis et gemmas preciosas. venit ad salomonem
et locuta est ei universa que habebat in cor
de suo. Et docuit eam salomon omnia que proposuerat.
Non fuit sermo qui regem posset latere et non res
ponderet ei. Videns autem regina saba omnem sapien
tiam salomonis et domum quam edificaverat et ci
bos mense eius et habitacula servorum et ordines minis
trantium. vestesque eorum et pincernas et holocausta
que offerebant in domo domini non habebat ultra spiritum.
Dixitque ad regem. Verus est sermo quem au
divi in terra mea super sermonibus tuis et super sapi
entia tua. et non credebam narrantibus donec ipsa
venissem et vidissent oculi mei et probassem quod media pars
mihi nunciata non fuisset. Maior est sapientia tua et opera tua
quam rumor quem audivi. Beati viri tui et beati servi tui.
hii qui stant coram te semper et audiunt sapientiam
tuam. Sit dominus deus tuus benedictus cui complacuisti et posu
it te super thronum israhel eo quod dilexerit dominus israhel in
sempiternum et constituit te regem ut faceres iu
dicium et iusticiam. Dedit ergo regi centum viginti
talenta auri et aromata multa nimis et gem
mas preciosas. Non sunt allata aromata ultra tam multa
quam ea que dedit regina saba regi salomoni. Sed et
classis hyram que portabat aurum de ophir
attulit ex ophir ligna thyina multa nimis et gem
mas preciosas. Fecitque rex de lignis thyinis ful
chra domus domini et domus regie et cytharas lyras
que cantoribus. Non sunt allata huiuscemodi ligna
thyina neque visa usque in presentem diem. Rex autem sa
lomon dedit regine saba omnia que voluit et pet
ivit ab eo. exceptis hiis que ultro obtulerat ei mu
nere regio. que reversa est et abiit in terram suam cum
servis suis. Erat autem pondus auri quod afferebatur
salomoni per singulos annos sexcentorum sexaginta
sex talentorum auri. excepto eo quod afferebant vi
ri qui super vectigalia erant et negociatores uni
versique scruta vendentes et omnes reges arabie du
cesque terre. Fecit quoque rex salomon ducenta scu
ta de auro puro. sexcentos auri syclos dedit
in laminis scuti unius. et trecentas peltas ex au
ro probato. trecente mine auri unam peltam ve
stiebant. Posuitque eas rex in domo saltus libani.
Fecit etiam rex salomon thronum de ebore gran
dem et vestivit eum auro fulvo nimis. qui habebat

fecit sal. t[illegible]

bat sex gradus. Et summitas throni rotunda erat in
parte posteriori: et duae manus hinc atque inde tenentes se-
dile. Et duo leones stabant iuxta manus singulas. Et duo-
decim leunculi stantes super sex gradus hinc et inde. Non
est factum tale opus in universis regnis. Sed et omnia vasa
de quibus potabat rex Salomon erant aurea
et universa supellex domus saltus Libani de au-
ro purissimo. Non erat argentum nec alicuius
pretii putabatur in diebus Salomonis, quia classis
regis per mare cum classe Hiram semel per tres an-
nos ibat in Tharsis, deferens inde aurum, et den-
tes elephantorum, et simias, et pavos. Magnificatus
E est rex Salomon super omnes reges terrae divitiis et
sapientia. Et universa terra desiderabat vultum Sa-
lomonis, ut audiret sapientiam eius quam dederat Deus in cor-
de eius. Et singuli deferebant ei munera, vasa
argentea et aurea, vestes et arma bellica, a-
romata quoque, et equos et mulos per annos singu-
los. Congregavitque Salomon currus et equites,
et facti sunt ei mille quadringenti currus, et duodecim
milia equitum: et disposuit eos per urbes mu-
nitas et cum rege in Ierusalem. Fecitque ut tanta esset
habundantia argenti in Ierusalem quanta et lapidum,
et cedrorum multitudinem quasi sycomoros quae nascuntur
in campestribus. Et adducebantur equi Salomo-
ni de Egypto et de Coa. Negociatores enim regis eme-
bant de Coa et statuto pretio perducebant. Egre-
diebatur autem quadriga ex Egypto sexcentis siclis
argenti, et equus centum quinquaginta. Atque in
hunc in hunc modum cuncti reges Etheorum
XI et Syriae equos venundabant. Rex autem Salomon
adamavit mulieres alienigenas multas, fi-
liam quoque Pharaonis, et Moabitidas, et Ammani-
tidas, Idumeas, et Sidonias, et Etheas, de gen-
tibus super quibus dixit Dominus filiis Israel: Non ingrediemi-
ni ad eas, neque de illis ingredientur ad vestras: cer-
tissime enim avertent corda vestra ut sequamini
deos earum. His itaque copulatus est Salomon ar-
dentissimo amore. Fueruntque ei quasi reginae sep-
tingentae, et concubinae trecentae: et averterunt mulieres
cor eius. Cumque iam esset senex, depravatum est per mu-
lieres cor eius ut sequeretur deos alienos: nec cor eius
erat perfectum cum Domino Deo suo, sicut cor David patris eius. Sed cole-
bat Salomon Astharten deam Sidoniorum, et Chamos
deum Moabitarum, et Moloch idolum Ammonitarum.
Fecitque Salomon quod non placuerat coram Domino, et
non adimplevit ut sequeretur Dominum sicut David pater eius.
Tunc edificavit Salomon fanum Chamos
idolo Moab in monte qui est contra Ierusalem, et Mo-
loch idolo filiorum Ammon. Atque in hunc modum
fecit universis uxoribus suis alienigenis, quae ad-
olebant thura et immolabant diis suis. Igitur ira-
tus est Dominus Salomoni quod aversa esset mens eius
a Domino Deo Israel, qui apparuerat ei secundo, et preceperat
ei de verbo hoc ne sequeretur deos alienos: et non
custodivit quae mandaverat ei Dominus. Dixit itaque Dominus
Salomoni: Quia habuisti hoc apud te, et non cus-
todisti pactum meum et precepta mea quae manda-
vi tibi, disrumpens scindam regnum tuum, et dabo
illud servo tuo. Verumptamen in diebus tuis non faciam

fuerit sa· i· e · 4 aubic·

propter David patrem tuum. De manu filii tui scindam
illud. Nec totum regnum auferam, sed tribum unam
dabo filio tuo propter David servum meum et Ierusalem quam
elegi. Suscitavit autem Dominus adversarium Salomoni
Adad Idumeum de semine regio, qui erat in Edom.
Cum enim esset David in Idumea, et ascendisset Ioab prin-
ceps militiae ad sepeliendos eos qui fuerant in-
terfecti, et occidisset omne masculinum in Idumea (sex
enim mensibus ibi moratus est Ioab et omnis Israel
donec interimeret omne masculinum in Idume-
a): fugit Adad ipse et viri Idumei de servis patris
eius cum eo, ut ingrederetur Egyptum. Erat autem Adad puer
parvulus. Cumque surrexissent de Madian vene-
runt in Pharan, tuleruntque viros de Pharan se-
cum, et introierunt in Egyptum ad Pharaonem regem
Egypti. Qui dedit ei domum, et cibos constituit,
et terram delegavit. Et invenit Adad gratiam
coram Pharaone valde, in tantum ut daret ei uxo-
rem sororem uxoris suae germanam Taphnes reginae.
Genuitque ei soror Taphnes Genebath filium, et nu-
trivit eum Taphnes in domo Pharaonis: eratque
Genebath habitans apud Pharaonem cum filiis eius.
Cumque audisset Adad in Egypto dormisse David cum patribus
suis, et mortuum esse Ioab principem militiae, dixit Pharao-
ni: Dimitte me ut vadam in terram meam. Dixitque
ei Pharao: Qua enim re apud me indiges, ut queras i-
re ad terram tuam? At ille respondit: Nullam, sed ob-
secro ut dimittas me. Suscitavit quoque ei Deus ad-
versarium Razon filium Heliadam, qui fugerat Ad-
adezer regem Soba dominum suum: et congregavit
contra eum viros, et factus est princeps latronum, cum interficeret
eos David: abieruntque Damascum, et habitaverunt ibi,
et constituerunt eum regem in Damasco. Eratque ad-
versarius Israel cunctis diebus Salomonis. Et hoc
est malum Adad, et odium contra Israel: regnavitque
in Syria. Ieroboam quoque filius Nabath Ephrathe-
us de Sareda, cuius mater erat nomine Serva mu-
lier vidua, servus Salomonis, levavit ma-
num suam contra regem. Et haec est causa re-
bellionis adversus eum, quia Salomon edificavit
Mello, et coequavit voraginem civitatis David patris
sui. Erat autem Ieroboam vir fortis et potens. Vi-
densque Salomon adolescentem bonae indolis et industri-
um, constituerat eum prefectum super tributa universae domus Io-
seph. Factum est igitur in tempore illo ut Ieroboam egre-
deretur de Ierusalem, et inveniret eum Ahias Silonites
propheta in via opertus pallio novo. Erant autem
duo tantum in agro. Apprehendensque Ahias pal-
lium suum novum quo coopertus erat, scidit in duodecim
partes, et ait ad Ieroboam: Tolle tibi duodecim scis-
suras. Haec enim dicit Dominus Deus Israel: Ecce ego scin-
dam regnum de manu Salomonis, et dabo tibi
decem tribus Israel: eo quod dereliquerit me, et adoraverit
Astharten deam Sidoniorum, et Chamos deum Mo-
ab, et Molloch deum Moab, et Moloch deum filiorum
Ammon: et non ambulaverit in viis meis ut fa-
ceret iustitiam coram me, et precepta mea et iu-
dicia, sicut David pater eius. Nec auferam omne
regnum de manu eius, sed ducem ponam eum cunc-
tis diebus vitae suae propter David servum meum quem elegi.

qui custodivit mandata mea et praecepta mea. Au-
feram autem regnum de manu filii eius et dabo tibi
decem tribus. Filio autem eius dabo tribum unam ut re-
maneat lucerna David servo meo cunctis diebus
coram me in Ierusalem civitate quam elegi ut esset no-
men meum ibi. Te autem assumam et regnabis super
omnia quae desiderat anima tua, eritque rex super Israel.
Si igitur audieris omnia quae praecepero tibi et ambulaveris in
viis meis et feceris quod rectum est coram me custo-
diens omnia mandata mea et praecepta mea sicut
fecit David servus meus, ero tecum et aedificabo
tibi domum fidelem quomodo aedificavi domui David
et tradam tibi Israel. Et affligam semen David super hoc verum-
tamen non cunctis diebus. Voluit ergo Salomon in-
terficere Ieroboam. Qui surrexit et aufugit in E-
gyptum ad Susac regem Egypti, et fuit in Egy-
pto in Egypto usque ad mortem Salomonis. et omnia
que fecit. Reliquum autem verborum Salomonis. et omnia
que fecit et sapientia eius ecce universa scripta in libro verborum
dierum Salomonis. Dies autem quos regnavit Salo-
mon in Ierusalem super omnem Israel .xl. anni sunt. Dormi-
vitque Salomon cum patribus suis. sepultusque est in
civitate David patris sui. regnavitque Roboam

Dormivit Salomon. Roboam regnat.

XII

filius eius pro eo. Venit autem Roboam in Sichem.
Illuc enim congregatus est omnis Israel ad constituen-
dum eum regem. At vero Ieroboam filius Nabath cum
adhuc esset in Egypto profugus a facie Salomonis
audita morte eius reversus est de Egypto. Miseruntque
et vocaverunt eum. Venit ergo Ieroboam et omnis multitu-
do Israel et locuti sunt Roboam dicentes. Pater tuus
durissimum iugum imposuit nobis. Tu itaque nunc im-
minue paululum de imperio patris tui du-
rissimo et de iugo gravissimo quod imposuit nobis
et serviemus tibi. Qui ait eis. Ite usque ad tertium diem et
revertimini ad me. Cumque abisset populus. iniit con-
silium rex Roboam cum senioribus qui assistebant
coram Salomone patre eius dum adhuc vi-
veret. Et ait. Quod datis consilium ut respondeam
populo. Qui dixerunt ei. Si hodie obedieris populo
huic et servieris et petitioni eorum cesseris locu-
tusque fueris ad eos verba lenia erunt tibi servi cunc-
tis diebus. Qui dereliquit consilium senum quod dederant
ei. et adhibuit adolescentes qui nutriti fuerant
cum eo et assistebant illi. dixitque ad eos. Quod
datis mihi consilium ut respondeam populo huic qui dixe-
runt mihi. Levius fac iugum quod imposuit
pater tuus super nos. Et dixerunt ei iuvenes
qui nutriti fuerant cum eo. Sic loqueris populo huic
qui locuti sunt dicentes. Pater tuus aggravavit
iugum nostrum tu releva nos. Sic loqueris ad eos.
Minimus digitus meus grossior est dorso pa-
tris mei. et nunc pater meus posuit super vos iugum grave.
ego autem addam super iugum vestrum. Pater meus cecidit vos
flagellis. ego autem cedam vos scorpionibus. Venit ergo Ie-
roboam et omnis populus ad Roboam die tertia. Respondit-
que rex populo dura derelicto consilio seniorum quod ei
dederant. et locutus est eis secundum consilium iuvenum
dicens. Pater meus aggravavit iugum vestrum. ego autem
addam iugo vestro. Pater meus cecidit vos
flagellis. ego autem vos scorpionibus. Et non adqui-

Dereliquit consilium seniorum

evit rex populo. quoniam aversatus fuerat eum
dominus ut suscitaret verbum suum quod locutus fuerat in manu Ahie
Silonitis ad Ieroboam filium Nabath. Videns
itaque populus quod noluisset eos audire rex. res-
pondit ei dicens. Que nobis pars in David vel que he-
reditas in filio Ysai? Vade in tabernacula tua
Israel. Nunc vide domum tuam David. Et abiit
Israel in tabernacula sua. Super filios autem Israel qui-
cumque habitabant in civitatibus Iuda regna-
vit Roboam. Misit ergo rex Roboam Aduram
qui erat super tributa et lapidavit eum omnis
Israel et mortuus est. Porro rex Roboam festinus
ascendit currum et fugit in Ierusalem. Recessitque
Israel a domo David usque in presentem diem. Factum est
autem cum audisset omnis Israel quod reversus esset
Ieroboam. miserunt et vocaverunt eum congre-
gato cetu et constituerunt regem super omnem Is-
rael. nec secutus est quisquam domum David pre-
ter tribum Iuda solam. Venit autem Roboam
Ierusalem et congregavit universam domum Iuda
et tribum Beniamin centum octoginta milia
electorum virorum et bellatorum ut pugnarent contra
Israel et reducerent regnum Roboam filio Salo-
monis. Factus est autem sermo domini ad Semeiam vi-
rum dei dicens. Loquere ad Roboam filium Salomo-
nis regem Iuda dicens. et ad omnem domum Iuda
et Beniamin et reliquos de populo dicens. Hec dicit
dominus. Non ascendetis neque bellabitis contra fratres
vestros filios Israel. Revertatur vir in domum suam.
a me enim factum est verbum hoc. Audierunt sermo-
nem domini et reversi sunt de itinere sicut eis preceperat dominus.
Edificavit autem Ieroboam Sichem in monte Ephra-
im et habitavit ibi. Et egressus inde edificavit Fa-
nuel. Dixitque Ieroboam in corde suo. Nunc revertetur reg-
num ad domum David. si ascenderit populus iste ut faciat
sacrificia in domo domini in Ierusalem. Et convertetur cor po-
puli huius ad dominum suum Roboam regem Iude. interfi-
cientque me. et revertentur ad eum. Et excogitato
consilio fecit duos vitulos aureos. et dixit eis.
Nolite ultra ascendere in Ierusalem. Ecce dii tui Isra-
el qui eduxerunt te de terra Egypti. Posuit-
que unum in Bethel et alterum in Dan. Et factum est
verbum hoc in peccatum. Ibat enim populus ad adoran-
dum vitulum usque in Dan. Et fecit fana in ex-
celsis. et sacerdotes de extremis populi qui non
erant de filiis Levi. Constituitque diem sol-
lempnem in mense octavo quintadecima die
mensis in similitudinem sollempnitatis que celebrabatur in
Iuda. Et ascendens altare similiter fecit in Be-
thel ut immolaret vitulis quos fabricatus
fuerat. Constituitque in Bethel sacerdotes ex-
celsorum que fecerat et ascendit super altare quod extruxerat in
Bethel quintadecima die mensis octavi quem
finxerat in corde suo. et fecit sollempnitatem filiis
Israel. et ascendit super altare ut adoleret incen-

XIII

sum. Et ecce vir dei venit de Iuda in ser-
mone dei in Bethel. Ieroboam stante super
altare et thus iaciente. et exclamavit contra altare in ser-
mone domini et ait. Altare altare. Hec dicit
dominus. Ecce filius nascetur domui David Iosias nomi-

pseudo propheta decepit virum dei

mine: et immolabit super te sacerdotes excelsorum qui nunc in te thura succendunt, et ossa hominum incendet super te. Deditque in die illa signum dicens: Hoc est signum quod locutus est dominus. Ecce altare scindetur et effundetur cinis qui in eo est. Cumque audisset rex sermonem hominis dei quem inclamaverat contra altare in bethel: extendit manum suam de altari in bethel dicens: Apprehendite eum. Et exaruit manus eius quam extenderat contra eum, nec valuit retrahere eam ad se. Altare quoque scissum est, et effusus est cinis de altari iuxta signum quod predixerat vir dei in sermone domini. Et ait rex ad virum dei: Deprecare faciem domini dei tui, et ora pro me ut restituatur manus mea mihi. Oravitque vir dei faciem domini, et reversa est manus regis ad eum, et facta est sicut prius fuerat. Locutus est autem rex ad virum dei: Veni mecum domum ut prandeas, et dabo tibi munera. Responditque vir dei ad regem: Si dederis mihi dimidiam partem domus tue, non veniam tecum, nec comedam panem neque bibam aquam in loco isto. Sic enim mandatum est mihi in sermone domini precipientis: Non comedes panem neque bibes aquam, nec reverteris ad viam qua venisti. Abiit ergo per aliam viam, et non est reversus per iter quo venerat in bethel. Propheta autem quidam senex habitabat in bethel, ad quem venerunt filii sui, et narraverunt omnia opera que fecerat vir dei in illa die in bethel, et verba que locutus fuerat ad regem narraverunt patri suo. Et dixit eis pater eorum: Per quam viam abiit? Ostenderunt ei filii sui viam per quam abierat vir dei qui venerat de iuda. Et ait filiis suis: Sternite mihi asinum. Qui cum stravissent ascendit, et abiit post virum dei, et invenit eum sedentem subtus terebintum. Et ait illi: Tu ne es vir dei qui venisti de iuda? Respondit ille: Ego sum. Dixitque ad eum: Veni mecum domum, ut comedas panem. Qui ait: Non possum reverti neque venire tecum, nec comedam panem nec bibam aquam in loco isto, quia locutus est dominus ad me in sermone domini dicens: Non comedes panem et non bibes aquam ibi, nec reverteris per viam qua ieris. Qui ait illi: Et ego propheta sum similis tui, et angelus locutus est mihi in sermone domini dicens: Reduc eum tecum in domum tuam, et comedat panem et bibat aquam. Fefellit eum et reduxit secum. Comedit ergo panem in domo eius et bibit aquam. Cumque sederent ad mensam, factus est sermo domini ad prophetam qui reduxerat eum, et exclamavit ad virum dei qui venerat de iuda dicens: Hec dicit dominus: Quia non obediens fuisti ori domini, et non custodisti mandatum quod precepit tibi dominus deus tuus, et reversus es, et comedisti panem et bibisti aquam in loco in quo precepit tibi ne comederes panem neque biberes aquam: non infe-

retur cadaver tuum in sepulchrum patrum tuorum. Cumque comedisset et bibisset, stravit asinum suum prophete quem reduxerat. Qui cum abisset, invenit eum leo in via et occidit. Et erat cadaver eius proiectum in itinere: asinus autem stabat iuxta illum, et leo stabat iuxta cadaver: et venerunt et divulgaverunt in civitate in qua propheta ille senex habitabat. Quod cum audisset propheta ille qui reduxerat eum de via, ait: Vir dei est qui inobediens fuit ori domini, et tradidit eum dominus leoni, et confregit eum et occidit eum iuxta verbum domini quod locutus est ei. Dixitque ad filios suos: Sternite mihi asinum. Qui cum stravissent, et ille abisset, invenit cadaver eius proiectum in via, et asinum et leonem stantes iuxta cadaver. Non comedit leo de cadavere, nec lesit asinum. Tulit ergo propheta cadaver viri dei, et posuit illud super asinum, et reversus intulit in civitatem prophete senis ut plangeret eum. Et posuit cadaver eius in sepulchro suo, et planxerunt eum: Heu heu mi frater. Cumque planxissent eum, dixit ad filios suos: Cum mortuus fuero, sepelite me in sepulchro in quo vir dei sepultus est: iuxta ossa eius ponite ossa mea. Profecto enim veniet sermo domini contra altare quod est in bethel, et contra fana omnium excelsorum que sunt in urbibus samarie. Post verba hec non est reversus ieroboam de via sua pessima, sed e contrario fecit de novissimis populi sacerdotes excelsorum. Et propter hanc causam peccavit domus ieroboam, et eversa est et deleta de superficie terre.

XIIII Ieroboam

In illo tempore egrotavit abia filius ieroboam. Dixitque ieroboam uxori sue: Surge et commuta habitum, ne cognoscaris quod sis uxor ieroboam, et vade in silo ubi est ahia propheta qui locutus est mihi quod regnaturus essem super populum hunc. Tolle quoque in manu tua decem panes et crustulam et vas mellis et vade ad illum: ipse enim indicabit tibi quid eventurum sit huic puero. Fecit ut dixerat ieroboam uxor, et consurgens abiit in silo, et venit in domum ahie. Et ille non poterat videre, quia caligaverant oculi eius pre nimia senectute. Dixit autem dominus ad ahiam: Ecce uxor ieroboam ingreditur ut consulat te super filio suo, qui egrotat. Hec et hec loqueris ei. Cum ergo illa intraret, et dissimularet se esse que erat, audivit ahias sonitum pedum eius introeuntis per ostium, et ait: Ingredere uxor ieroboam. Quare aliam te esse simulas? Ego autem missus sum ad te durus nuntius. Vade et dic ieroboam: Hec dicit dominus deus israel: Quia exaltavi te de medio populi, et dedi te ducem super populum meum israel, et scidi regnum domus david et dedi illud tibi, et non fuisti sicut servus meus david qui custodivit mandata mea, et secutus est me in toto corde meo, faciens quod placitum esset in conspectu meo, sed operatus es malum super omnes qui fuerunt ante te, et fecisti tibi deos alienos et conflatiles ut me ad iracundiam provocares, me autem proiecisti post corpus tuum. Iccirco ecce

primo eum decepit et occidit

Ahias

non comminatio dei contra Ieroboam

ego inducam mala super domum Ieroboam. et percu-
tiam de domo Ieroboam mingentem ad parietem
et clausum et novissimum in Israel. et mundabo reli-
quias domus Ieroboam sicut mundari solet fimus usque
ad purum. Qui mortui fuerint de Ieroboam in civita-
te. comedent eos canes. qui autem mortui fuerint
fuerint in agro vorabunt eos aves celi. quia dominus lo-
cutus est. Tu igitur surge et vade in domum tuam. et in
ipso introitu pedum tuorum in urbem morietur puer. et plan-
get eum omnis Israel et sepeliet. Iste enim solus infe-
retur de Ieroboam in sepulchrum. quia inventus est super
eo sermo bonus a domino deo Israel in domo Iero-
boam. Constituet autem sibi dominus regem super Israel
qui percutiat domum Ieroboam in hac die et in hoc
tempore. Et percutiet dominus deus Israel sicut moveri
solet harundo in aqua. et evellet Israel de terra
bona hac quam dedit patribus eorum et ventilabit
eos trans flumen. quia fecerunt sibi lucos ut irritarent
dominum. Et tradet dominus Israel inimicis suis propter pec-
cata Ieroboam qui peccavit. et peccare fecit
Israel. Surrexit itaque uxor Ieroboam et abiit et
venit in Thersa. Cumque illa ingrederetur limen domus: pu-
er mortuus est. et sepelierunt eum. Et planxit
eum omnis Israel iuxta sermonem domini quem locutus est
in manu servi sui Ahie prophete. Reliqua autem ver-
borum Ieroboam quomodo pugnaverit et quomodo regnaverit
ecce scripta sunt in libro verborum dierum re-
gum Israel. Dies autem quibus regnavit Ieroboam
xx. ii. anni sunt. et dormivit cum patribus suis. regnavitque
Nadab filius eius pro eo. Porro Roboam filius Sa-
lomonis regnavit in Iuda. Quadraginta et unius
anni erat Roboam cum regnare cepisset. et x. et
vii. annis regnavit in Ierusalem civitate quam ele-
git dominus ut poneret nomen suum ibi ex omnibus tribu-
bus Israel. Nomen autem matris eius Naama Amanitis. Et fecit
Iuda malum coram domino. et irritaverunt eum in omnibus que
fecerant patres eorum in peccatis suis quibus peccave-
runt. Edificaverunt enim et ipsi sibi aras et statuas et
lucos super omnem collem excelsum. et subter omnem
arborem frondosam. Sed et effeminati fuerunt in
terra. feceruntque omnes abhominationes gen-
tium. quas attrivit dominus ante faciem filiorum Israel. In quinto
autem anno regni Roboam ascendit Sesac rex Egyp-
ti in Ierusalem. et tulit thesauros domus domini. et thesau-
ros regios. et universa diripuit. Scuta quoque au-
rea que fecerat Salomon. pro quibus fecit rex Roboam
scuta erea. et tradidit ea in manum ducum
scutariorum et eorum qui excubabant ante hosti-
um domus regis. Cumque ingrederetur rex in domum domini: por-
tabant ea qui preerant huic officio et postea
reportabant ad armamentarium scutariorum. Re-
liqua autem sermonum Roboam et omnia que fecit:
ecce scripta sunt in libro verborum dierum regum Iuda.
Fuitque bellum inter Ieroboam et Roboam cunctis

diebus. Dormivitque Roboam cum patribus suis et
sepultus est cum eis in civitate David. No-
men autem matris eius Naama Amanitis. Et reg-
navit Abia filius eius pro eo. Igitur in oc-
tavo decimo anno regni Ieroboam filii Na-
bath regnavit Abia super Iudam. Tribus an-
nis regnavit in Ierusalem. Nomen autem matris eius
Maacha. filia Abessalon. Ambulavitque
in omnibus peccatis patris sui que fecerat ante eum.
Nec erat cor eius perfectum cum domino deo suo sicut
cor David patris eius. Sed propter David dedit ei dominus deus
suus lucernam in Ierusalem ut suscitaret filium eius
post eum et staret Ierusalem eo quod fecisset David rec-
tum in oculis domini. et non declinasset ab omnibus que
preceperat ei cunctis diebus vite sue. excepto
sermone Urie Ethei. At tamen bellum fuit
inter Abiam et inter Ieroboam omni tempore vi-
te eius. Reliqua autem sermonum Abia et omnia
que fecit. nonne hec scripta sunt in libro verborum die-
rum regum Iuda? Fuitque prelium inter Abiam et Ie-
roboam. Et dormivit Abia cum patribus suis. et se-
pelierunt eum in civitate David: regnavitque Asa fi-
lius eius pro eo. In anno igitur vicesimo Ieroboam re-
gis Israel. regnavit Asa rex Iuda. et xl. et uno
anno regnavit in Ierusalem. Nomen matris eius Ma-
acha filia Abessalon. Et fecit Asa rectum ante
conspectum domini. sicut David pater eius. Et abstulit effe-
minatos de terra. Purgavitque universas sordes
idolorum Israel. et ydolorum que fecerant patres eius.
Insuper et Maacham matrem suam amovit ne
esset princeps in sacris Priapi et in luco eius
quem consecraverat. Subvertitque specum eius
et confregit simulacrum turpissimum et combus-
sit in torrente Cedron. Excelsa autem non abstu-
lit. Verumptamen cor Ase perfectum erat cum deo cun-
ctis diebus suis. Et intulit ea que sanctificaverat
pater suus et voverat in domum domini argentum et au-
rum et vasa. Bellum autem erat inter Asa
et Baasa regem Israel. cunctis diebus eorum. Ascendit
quoque Baasa rex Israel in Iudam. et edificavit
Rama. ut non posset quispiam egredi vel ingre-
di de parte Asa regis Iude. Tollens itaque Asa
omne argentum et aurum quod remanserat in
domus domini. et in thesauris domus regie. dedit
illud in manus servorum suorum. et misit ad Benadab
filium Tabremmon filii Ezion regem Sy-
rie qui habitabat in Damasco dicens. Fe-
dus est inter me et te. et inter patrem meum et
patrem tuum. Ideo misi tibi munera argentum
et aurum. et peto ut venias. et irritum facias
fedus quod habes cum Baasa rege Israel
et recedat a me. Adquiescens Benadab
regi Asa misit principes exercitus sui in
civitates Israel. et percusserunt Ahion et Dan et

Abel domum maacha et universam cenereth, omnem terram neptalim. Quod cum audisset baasa, intermisit edificare rama, et reversus est in thersa.

XV Rex autem asa nuntium misit in omnem iudam: nemo sit excusatus. Et tulerunt lapides rama, et ligna eius, quibus edificaverat baasa, et extruxit de eisdem rex asa gabaa beniamin et maspha. Reliqua autem sermonum asa et universe fortitudines eius et cuncta que fecit et civitates quas extruxit, nonne hec scripta sunt in libro verborum dierum regum iuda? Verumtamen in tempore senectutis sue doluit pedes. Et dormivit cum patribus suis, et sepultus est cum eis in civitate david patris sui. Regnavitque iosaphat filius eius pro eo. Nadab vero filius ieroboam regnavit super israel duobus annis, et fecit quod malum est in conspectu domini, et ambulavit in viis patris sui, et in peccatis eius quibus peccare fecit israel. Insidiatus est autem ei baasa filius ahia de domo ysachar, et percussit eum in gebbethon, que est urbs philistinorum. Siquidem nadab et omnis israel obsidebant gebbethon. Interfecit ergo illum baasa in anno tertio asa regis iuda, et regnavit pro eo. Cumque regnasset, percussit omnem domum ieroboam. Non dimisit ne unam quidem animam de semine eius, donec deleret eum iuxta verbum domini quod locutus fuerat in manu servi sui ahie silonitis, propter peccata ieroboam que peccaverat et quibus peccare fecerat israel, et propter delictum quo irritaverat dominum deum israel. Reliqua autem sermonum nadab et omnia que operatus est, nonne hec scripta sunt in libro verborum dierum regum israel? Fuitque bellum inter asa et baasa filium ahie super israel in thersa xx.iiii. annis. Et fecit malum coram domino, ambulavitque in via ieroboam et in peccatis eius quibus peccare fecit israel.

XVI Factus est autem sermo domini ad iehu filium anani contra baasa dicens: Pro eo quod exaltavi te de pulvere et posui te ducem super populum meum israel, tu autem ambulasti in via ieroboam et peccare fecisti populum meum israel, ut me irritares in peccatis eorum: ecce ego demetam posteriora baasa et posteriora domus eius, et faciam domum tuam sicut domum ieroboam filii nabath. Qui mortuus fuerit de baasa in civitate, comedent eum canes; et qui mortuus fuerit ex eo in regione, comedent eum volucres celi. Reliqua autem sermonum baasa et quecumque fecit et prelia eius, nonne hec scripta sunt in libro verborum dierum regum israel? Dormivit ergo baasa cum patribus suis, sepultusque est in therta, et regnavit hela filius eius pro eo. Cum autem in manu iehu filii anani prophete verbum domini factum esset contra baasa et contra domum eius, et contra omne malum quod fecerat coram domino ad irritandum eum in operibus manuum suarum, ut fieret sicut domus ieroboam, ob hanc causam occidit eum, hoc est iehu filium anani prophetam. Anno vicesimo sexto asa regis iuda regnavit hela filius baasa super israel in thersa duobus annis. Et rebellavit contra eum servus suus zamri, dux medie partis equitum. Erat autem hela in thersa bibens et temulentus in domo arsa prefecti thersa. Irruens ergo zamri percussit et occidit eum, anno vicesimo septimo asa regis iuda, et regnavit pro eo. Cumque regnasset et sedisset super solium eius, percussit omnem domum baasa, et non dereliquit ex ea mingentem ad parietem, et propinquos et amicos eius. Delevitque zamri omnem domum baasa iuxta verbum domini quod locutus fuerat ad baasa in manu iehu prophete, propter universa peccata baasa et peccata hela filii eius, qui peccaverunt et peccare fecerunt israel, provocantes dominum deum israel in vanitatibus suis. Reliqua autem sermonum hela et omnia que fecit, nonne hec scripta sunt in libro verborum dierum regum israel? Anno vicesimo septimo asa regis iuda regnavit zamri septem diebus in thersa. Porro exercitus obsidebat gebbethon urbem philistinorum. Cumque audisset rebellasse zamri et occidisse regem, fecit sibi regem omnis israel amri, qui erat princeps militie super israel in die illa in castris. Ascendit ergo amri et omnis israel cum eo de gebbethon, et obsidebant thersa. Videns autem zamri quod expugnanda esset civitas, ingressus est palatium, et succendit se cum domo regia, et mortuus est in peccatis suis que peccaverat, faciens malum coram domino, et ambulans in via ieroboam et in peccato eius quo fecit peccare israel. Reliqua autem sermonum zamri et insidiarum eius et tyrannidis, nonne hec scripta sunt in libro verborum dierum regum israel? Tunc divisus est populus israel in duas partes: media pars populi sequebatur thebni filium gineth, ut constituerent eum regem, et media pars amri. Prevaluit autem populus qui sequebatur amri populo qui sequebatur thebni filium gineth. Mortuusque est thebni, et regnavit amri. Anno tricesimo primo asa regis iuda regnavit amri super israel duodecim annis; in thersa regnavit sex annis. Emitque montem samarie a somer duobus talentis argenti, et edificavit eum, et vocavit nomen civitatis quam extruxerat nomine somer domini montis samarie. Fecit autem amri malum in conspectu domini, et operatus est nequiter super omnes qui fuerant ante eum. Ambulavitque in omni via ieroboam filii nabath et in peccatis eius quibus peccare fecerat israel, ut irritaret dominum deum israel in vanitatibus suis. Reliqua autem sermonum amri et prelia eius que gessit, nonne hec scripta sunt in libro verborum dierum regum

Asa dormit; iosaphat regnat

propter peccata domus ieroboam

dormit baasa

regnat hela

Hela regnat

Zamri

Amri rege

Fecit amri malum

[margin, red: ... de achab et helya]
[top margin: ... de puero quem suscitavit helias]

[margin: amri / acab / iezabel / baal]

rael. Et dormivit amri cum patribus suis et sepultus
est in samaria. regnavitque achab filius eius pro eo.
Achab vero filius amri regnavit super israel anno tri-
cesimo octavo asa regis iuda. et regnavit ach-
ab filius amri super israel in samaria. xx. duobus
annis. Et fecit achab filius amri malum in conspe-
ctu domini super omnes qui fuerunt ante eum. nec suffecit
eum ut ambularet in peccatis ieroboam filii na-
bath. insuper duxit uxorem iezabel filiam
methabaal regis sydoniorum. et abiit et servivit
baal. et adoravit eum. Et posuit aram baal quam
edificaverat in samaria. et plantavit lucum.
Et addidit achab in opere suo irritans dominum
deum israel. super omnes reges israel qui fuerunt
ante eum. In diebus illis edificavit ahiel de be-
thel iericho. In abiram primitivo suo funda-
vit eam. et in segub novissimo suo con-
stituit eam portas eius iuxta verbum domini
quod locutus fuerat in manu iosue filii nun.

[margin: helias tesbites]

XVII

Et dixit helias thesbites. de habitatoribus ga-
laad ad achab. Vivit dominus deus israel in cuius conspec-
tu sto: si erit annis his ros et pluvia nisi iux-
ta oris mei verba. Et factum est verbum domini ad eum dicens.
Recede hinc et vade contra orientem. et abscondere in
torrente carith. qui est contra iordanem. et ibi de
torrente bibes. corvisque precepi ut pascant te
ibi. Abiit ergo et fecit iuxta verbum domini. Cumque abis-
set sedit in torrente carith qui est contra iorda-
nem. Corvi quoque deferebant panem et car-

[margin: corvi deferebant panem]

nes mane. similiter panem et carnes vespe-
re. et bibebat de torrente. Post dies autem aliquantos
siccatus est torrens. Non enim pluerat super terram.
Factus est igitur sermo domini ad eum dicens. Surge
et vade in sareptam sydoniorum. et manebis ibi. Pre-

[margin: et vade in sareptam sidoniorum]

cepi enim mulieri vidue. ut pascat te.
Surrexit et abiit in sareptam. Cumque venisset ad
portam civitatis. apparuit ei mulier vidua
colligens ligna. Et vocavit eam. dixitque ei. Da
mihi paululum aque in vase ut bibam. Cumque illa
pergeret ut afferret clamavit post tergum eius dicens.
Affer mihi obsecro et buccellam panis in manu
tua. Que respondit. Vivit dominus deus tuus: quia non
habeo panem nisi quantum pugillus potest
capere farine in hydria. et paululum olei in lechy-
to. En colligo duo ligna ut ingrediar et faciam
illud mihi et filio meo: et comedamus et moriamur.
Ad quam helyas ait. Noli timere sed vade et fac
sicut dixisti. Verumptamen mihi primum fac de ipsa
farinula subcinericium panem parvulum et affer
ad me. Tibi autem et filio tuo facies postea. Hec
autem dicit dominus deus israel. Hydria farine non deficiet
nec lechytus olei minuetur. usque ad diem
in qua daturus est dominus pluviam super faciem
terre. Que abiit et fecit iuxta verbum helye. Et co-
medit ipse et illa et domus eius. Et ex illa die hydria fa-
rine non defecit. et lechytus olei non est imminutus
iuxta verbum domini quod locutus fuerat in manu he-
lye. Factum est autem post hec verba egrotavit fi-
lius mulieris matris familias. et erat lan-
guor fortissimus. ita ut non remaneret in eo
halitus. Dixit ergo ad heliam. Quid mihi et tibi vir
dei. Ingressus es ad me ut rememorarentur in-
iquitates mee: et interficeres filium meum. Et
ait ad eam helyas. Da mihi filium tuum. Tulitque eum
de sinu illius. et portavit in cenaculum ubi ipse
manebat. et posuit eum super lectulum suum. et cla-
mavit ad dominum et dixit. Domine deus meus etiam ne vidu-
am apud quam ego utcumque sustentor afflixisti
ut interficeres filium eius. Expandit se atque
mensus est super puerum tribus vicibus. clamavitque
ad dominum et ait. Domine deus meus revertatur oro anima
pueri huius in viscera eius. Et exaudivit dominus vocem
helye. et reversa est anima pueri intra eum et revixit. Tulitque
helyas puerum et deposuit eum de cenaculo
in inferiorem domum. et tradidit matri sue. Et ait
illi. En vivit filius tuus. Dixitque mulier ad
heliam. Nunc in isto cognovi quoniam vir dei es tu:
et verbum domini in ore tuo verum est.

XVIII

Post dies
multos verbum domini factum est ad helyam in anno
tertio dicens. Vade et ostende te achab ut dem plu-
viam super faciem terre. Iivit ergo helyas ut ostende-
ret se achab. Erat autem fames vehemens in samaria. Vo-
cavitque achab. abdiam dispensatorem domus
sue. Abdias autem timebat dominum deum valde.
Nam cum interficeret iezabel prophetas domini: tulit ille
centum prophetas et abscondit eos quinquagenos in
speluncis et pavit eos pane et aqua. Dixit ergo achab
ad abdiam. Vade in terram ad universos fontes
aquarum et in cunctas valles: si forte invenire pos-
simus herbam et salvare equos et mulos et non penitus
iumenta intereant. Diviseruntque sibi regiones ut
circuirent eas. Achab ibat per viam unam. et ab-
dias per viam alteram seorsum. Cumque esset abdi-
as in via: helyas occurrit ei. Qui cum cognovis-
set eum: cecidit super faciem suam et ait. Num tu es domi-
nus meus helyas? Cui ille respondit. Ego. Et dixit. Vade
dic domino tuo. Adest helyas. Et ille. Quid pec-
cavi inquit quoniam tradis me servum tuum in ma-
nu achab ut interficiat me? Vivit dominus deus tuus
quia non est gens aut regnum quo non miserit dominus
meus te requirens. Et respondentibus cunctis. Non est
hic. Adiuravit regna singula et gentes eo quod
minime reperireris. Et nunc dicis michi. Vade et
dic domino tuo. Adest helyas. Cumque recessero
a te: spiritus domini asportabit te in locum quem e-
go ignoro. et ingressus nunciabo achab et non inve-
niens te interficiet me. Servus autem tuus timet
dominum ab infancia sua. Numquid non indicatum

c. prophete baal quadringenti l. viii

REG

Numquid non indicatum est
domino meo quid fecerim cum interficeret iezabel
prophetas domini quod absconderim de prophetis domini centum
viros quinquagenos et quinquagenos in speluncis
et paverim eos pane et aqua. Et nunc tu dicis va-
de et dic domino tuo. adest helyas. ut interficiat me.
Dixit helyas. Vivit dominus exercituum ante cuius
vultum sto: quia hodie apparebo ei. Abiit ergo ab-
dias in occursum achab et indicavit ei. Venitque
achab in occursum helye. Et cum vidisset
eum ait. Tu ne es ille qui conturbas israel? Et
ille ait. Non ego turbavi israel: sed tu et domus patris
tui. qui dereliquistis mandata domini et secuti
estis baalim. Verumptamen nunc mitte et con-
grega ad me universum israel in monte carme-
li. et prophetas baal quadringentos quinquagin-
ta. prophetasque lucorum quadringentos. qui comed-
unt de mensa iezabel. Misit achab ad omnes
filios israel et congregavit prophetas in monte carme-
li. Accedens autem helyas ad omnem populum ait. Usque-
quo claudicatis in duas partes? Si dominus est deus: sequimi-
ni eum. Si autem baal sequimini illum. Et non respondit
ei populus verbum. Et ait rursum helyas ad populum.
Ego remansi propheta solus domini. prophete autem baal quadrin-
gentis quinquaginta viri. Dentur nobis duo
boves. et illi eligant bovem unum. et in frusta ce-
dentes. ponant super ligna. ignem autem non supponant.
Et ego faciam bovem alterum et imponam super li-
gna. ignem autem non supponam. Invocate nomina deorum
vestrorum et ego invocabo nomen domini dei mei. et deus qui
exaudierit per ignem ipse sit deus. Respondens omnis
populus ait. Optima propositio. Dixit ergo helyas prophetis
baal. Eligite vobis bovem unum et facite vos
primi quia vos plures estis. et invocate nomina deorum
vestrorum ignemque non supponatis. Qui cum tulissent
bovem quem dederat eis: fecerunt et invocabant
nomen baal de mane usque ad meridiem dicen-
tes. Baal exaudi nos. Et non erat vox nec qui
responderet eis. Transiliebantque altare quod
fecerant. Cumque iam esset meridies. illudebat
eis helyas dicens. Clamate voce maiore. Deus enim
est et forsitan loquitur. aut in diversorio est aut
in itinere. aut certe dormit. ut excitetur. Clama-
bant voce magna. et incidebant se iuxta ritum
suum cultris et lanceolis donec perfunderentur sangui-
ne. Post quam autem transiit meridies. et illis prophe-
tantibus venerat tempus quo sacrificium offerri
solet: nec audiebatur vox. neque aliquis respon-
debat. nec attendebat orantes. Dixit helyas
ad omnem populum. Venite ad me. Et accedente ad
se populo: curavit altare domini quod destructum fu-
erat. et tulit. xii. lapides iuxta numerum tri-
buum filiorum iacob ad quem factus est sermo domini
dicens. israel erit nomen tuum. et edificavit
ex lapidibus altare in nomine domini. Fecitque aque-
ductum quasi per duas aratiunculas. in
circuitu altaris. et composuit ligna. divi-
sitque membratim bovem. et posuit super ligna. et
ait. Implete. iiii. hydrias aqua et effundi-
te super holocaustum et super ligna. Rursumque
dixit. Etiam hoc secundo facite. Qui cum fecis-
sent secundo ait. Etiam tercio id ipsum facite. Feceruntque
et tercio: et currebant aque circum altare et fossa aque-
ductus repleta est. Cumque iam tempus esset. ut offer-
retur holocaustum accedens helyas propheta ait. Domine
deus abraham et ysaac et israel. hodie ostende quia tu
es deus israel et ego servus tuus iuxta preceptum tuum
feci omnia verba hec. Exaudi me domine exaudi
me. ut discat populus iste quia tu es deus. et tu convertisti cor
da eorum iterum. Cecidit autem ignis domini de celo et vo-
ravit holocaustum. et ligna et lapides. pulverem
quoque et aquam que erat in aqueductu lambens. Quod
cum vidisset omnis populus cecidit in faciem suam
et ait. Dominus ipse est deus. dominus ipse est deus. Dixitque helyas
ad eos. Apprehendite prophetas baal et ne unus qui-
dem fugiat ex eis. Quos cum comprehendissent
duxit eos helyas ad torrentem cyson: et inter-
fecit eos ibi. Et ait helyas ad achab. Ascende
et comede et bibe: quia sonus multe pluvie est. Ascen-
dit achab ut comederet et biberet. Helyas autem as-
cendit in verticem carmeli. et pronus in terram posuit
faciem suam inter genua sua: et dixit ad puerum suum. As-
cende et prospice contra mare. Qui cum ascendisset
et contemplatus esset: ait. Non est quicquam. Et rur-
sum ait illi. Revertere septem vicibus. In septi-
ma autem vice ecce nubecula parva quasi vestigium
hominis ascendebat de mari. Qui ait. Ascende et
dic achab. Iunge currum tuum et descende ne oc-
cupet te pluvia. Cumque se verteret huc atque illuc
ecce celi contenebrati sunt. et nubes et ventus et
facta est pluvia grandis. Ascendens itaque achab
abiit in iezrahel. Et manus domini facta est super helyam.
et accinctis lumbis currebat ante achab donec veniret in iezrahel. Nunciavit autem achab
iezabel omnia que fecerat helyas et quomodo oc-
cidisset universos prophetas baal gladio. Misitque
iezabel ad helyam dicens. Hec mihi faciant dii
et hec addant: nisi hac hora cras posuero animam
tuam sicut animam unius ex illis. Timuit ergo helyas:
et surgens abiit quocumque eum ferebat volun-
tas. Venitque in bersabee iuda: et dimisit ibi — voluntas
puerum suum et perrexit in desertum viam unius diei.
Cumque venisset et sederet subter unam iuniperum: peti- — iuniperi
vit anime sue ut moreretur et ait. Sufficit mihi domine
tolle animam meam: neque enim melior sum quam patres mei.
Proiecitque se: et obdormivit in umbra iuniperi. — in umbra iuniperi
Et ecce angelus domini tetigit eum: et dixit illi. Surge et — angelus domini
comede. Et respexit: et ecce ad caput eius subcinericius
panis et vas aque. Comedit ergo et bibit: et rur-
sum obdormivit. Reversusque angelus domini secundo tetigit
eum. Dixitque illi. Surge comede. Grandis enim tibi
restat via. Qui cum surrexisset comedit et bibit
et ambulavit in fortitudine cibi illius. xl. di- — xl diebus
ebus et. xl. noctibus usque ad montem dei oreb. Cumque
venisset illuc: mansit in spelunca. Et ecce
sermo domini ad eum. dixitque illi. Quid hic agis
helya: At ille respondit. Zelo zelatus sum pro domino deo
exercituum: quia dereliquerunt pactum tuum fi-
lii israel. Altaria tua domine destruxerunt. et prophetas
tuos occiderunt gladio. et relictus sum ego
solus et querunt animam meam ut auferant eam.
Et ait ei. Egredere et sta in monte coram domino.

Apprehendite prophetas baal et ne unus

Deus transit

Et ecce dn̄s transit: et sp̄c grandis et fortis subuer
tens montes et conterens petras an̄ dn̄m. nō in
sp̄u dn̄s. Et post sp̄m commotio. non in commotio
ne dn̄s. Et post commotionem ignis. non in igne dn̄s. Et
post ignem sibilus aure tenuis. ibi dn̄s. Quod cū audis
set helyas operuit uultum suū pallio. et egressus
stetit in hostio spelunce. Et ecce uox ad eū dicēs.
Quid agis hic helya? Et ille respondit. Zelo zelatus (helya)
sum pro dn̄o deo exercituū: quia dereliquerunt pactū tuū
filii isr̄l. Altaria tua destruxerunt. et pp̄has tuos occi
derunt gladio. Et derelictus sū ego solus. et querunt
aīam meam ut auferant eam. Et ait dn̄s ad
eum. Vade et reuertere in uiam tuā per desertū: in
damascum. Cumque perueneris illuc: unges aza
hel regem super syriam. et hieu filiū namsi
unges regem super isr̄l: helyseum autē filiū sa
phat qui ē de abelmaula. unges pp̄ham pro te.
Et erit. Quicūque fugerit gladium azael occidet
eū hyeu: et qui fugerit gladium hyeu. inter
ficiet eum helyseus. Et derelinquam in isr̄l septem
milia uirorum quorum genua nō sunt incuruata
baal. et omne os quod nō adorauit eum osculans
manum. Profectus inde helyas repperit eū helyseū (Helias repperit heliseum)
filium saphat arantem in duodecim iugis boū
et ipse in duodecim iugis boum arantibus unus erat.
Cumque uenisset ad eū helyas. misit palliū suū
super illum. Qui statim relictis bobus: cucurrit post helyā
et ait. Osculer oro te patrem meū: et matrem meā
et sic sequar te. Dixitque ei. Vade et reuertere. Quod enim
meū erat feci tibi. Reuersus autē ab eo tulit par
boum et mactauit illud. et in aratro boum coxit
carnes. et dedit populo et comederunt. Consurgens
que abiit et secutus ē heliam et ministrabat ei.
XX Porro benadab rex syrie congregauit omē ex (benadab rex)
ercitū suū. et xxx. duos reges secum et equos et curr
us et ascendens pugnabat contra samariā. et obsidebat
eam. Mittensque nūtios ad achab regem isr̄l in
ciuitatē ait. Hec dicit benedab. Argentum
tuū et aurum tuū meū est: et uxores tue et filii tui
optimi mei sūt. Responditque rex isr̄l. iuxta uer
bum tuū dn̄e mi rex tuus sū ego. et omnia mea.
Reuertentesque nūtii dixerūt. Hec dicit benedab
qui misit nos ad te. Argentū tuū et aurū tu
um. et uxores tuas. et filios tuos. dabis michi. Cras
igitur hac hora eadem mittā seruos meos ad te. et
scrutabuntur domum tuam. et domum seruorum tuorum
et omne quod eis placuerit ponent in manibus suis.
et auferent. Vocauit autē rex isr̄l omnes seniores
terre. et ait. Animaduertite et uidete quoniam insidiatur
nobis. Misit enim ad me pro uxoribus meis et filiis et pro
argento et auro: et nō abnui. Dixeruntque omēs ma
iores natu et uniuersus populus ad eū. Non audias neque
adquiescas illi. Responditque nūtiis benedab.
Dicite dn̄o meo regi. Omnia propter que misisti ad me
seruum tuum in initio faciā. hanc autē rem facere nō
possum. Reuersique nūtii retulerunt ei. Qui remi
sit et ait. Hec faciant michi dii. et hec addant.
si suffecerit puluis samarie pugillis omnis populi
qui sequitur me. Et respondens rex isr̄l ait. Dicite
ei. Ne glorietur accinctus: eque ut discinctus.

Factum est autem cū audisset benedab uerbū
istud: bibebat ipse et reges in umbraculis. Et
ait seruis suis. Circumdate ciuitatē. Et circumde
derunt eam. Et ecce pp̄ha unus accedens ad a
chab regem isr̄l. ait ei. Hec dicit dn̄s.
Certe uidisti omnem multitudinem hanc
nimiā: Ecce ego tradam eam in manu tua
hodie. ut scias quia ego sū dn̄s. Et ait achab.
Per quem? Dixitque ei. Hec dicit dn̄s. Per pedisse
quos principum prouinciarum. Et ait. Quis in
cipiet preliari. Et ille dixit. Tu. Recensuit
ergo pueros principum prouinciarum. Et re
perit numerum ducentorum xxx. duorum. Et post eos
recensuit populum omnes filios isr̄l. vii. milia. Et egressi
sūt meridie. Benedab autē bibebat temu
lentus in umbraculo suo. et reges xxx. duo
cum eo. qui ad auxiliū eius uenerant. Egressi
sunt autē pueri principum prouinciarum in prima fron
te. Misit itaque benedab. qui nūciauerunt ei dicēs.
Viri egressi sunt de samaria. At ille. Siue ait
pro pace ueniunt. apprehendite eos uiuos. siue ut
pugnent uiuos eos capite. Egressi sunt ergo pueri prin
cipum prouinciarum et reliquus exercitus se
quebatur. Et percussit unusquisque uirum qui contra
se ueniebant. fugeruntque syri. et persecutus ē eos
isr̄l. Fugit quoque benedab rex syrie in equo cū equi
tibus. Nec nō et egressus ē rex isr̄l. percussit equos et
currus et percussit syriam plaga magna nimis.
Accedens autē pp̄ha ad regem isr̄l dixit ei. Va
de et confortare et scito. et uide quid facias. Se
quenti enim anno rex syrie. ascendet contra
te. Serui regis syrie dixerunt ei. Dii montiū
sūt dii eorum ideo superauerunt nos. Sed melius est
ut pugnemus contra eos in campestribus et obti
nebimus eos. Tu ergo uerbum hoc fac. Amoue
reges singulos ab exercitu suo. et pone prin
cipes pro eis. et instaura numerum militū qui ce
ciderunt de tuis: et equos secundum equos pristi
nos. et currus secundum currus quos ante habu
isti. et pugnabimus contra eos in campestribus: et
uidebis quod obtinebimus eos. Credidit consilio
eorum: et fecit ita. Igitur postquam annus transierat re
censuit benedab syros: et ascendit in afec:
ut pugnaret contra isr̄l. Porro filii isr̄l re
censiti sunt. et acceptis cibariis profecti sunt con
tra eos castraque metati sūt contra
eos. quasi duo parui greges caprarum. Syri autē reple
uerunt terram. Et accedens unus uir dei: dixit
ad regem isr̄l. Hec dicit dn̄s. Quia dixerunt
syri. deus montiū est dn̄s. et nō est deus uallium:
Dabo omnē multitudinem grandem hanc in
manu tua. et scietis quia ego sum dn̄s. Dirige
bant itaque septem diebus ex aduerso hii atque
illi acies. Septima autē die commissum ē
bellum. Percusseruntque filii isr̄l de syris cen
tum milia peditum in die una. Fugerunt
autē qui remanserant in afec in ciuitatem. et ce
cidit murus super xx. et vii. milia hominū qui
remanserant. Porro benedab fugiens ingres
sus est ciuitatem in cubiculum quod erat

intra cubiculum. Dixeruntque ei servi eius: Ecce audivimus quod reges Israel
clementes sint. Ponamus itaque saccos in lumbis nostris et funiculos
in capitibus nostris et egrediamur ad regem Israel: forsitan salva-
bit animas nostras. Accinxerunt ergo saccis lumbos suos et posuerunt
funiculos in capitibus suis veneruntque ad regem et dixerunt:
Servus tuus Benadab dicit: Vivat oro anima mea. Et ait: Si ad-
huc vivit, frater meus est. Quod acceperunt viri pro omine et festi-
nantes rapuerunt verbum de ore eius atque dixerunt: Frater tuus
vivit Benadab. Et dixit: Ite et adducite eum. Egressus est ergo ad eum
Benadab et levavit eum in currum suum. Qui dixit ei: Civitates
quas tulit pater meus a patre tuo reddam, et plateas fac tibi in Da-
masco sicut fecit pater meus in Samaria, et ego foederatus recedam
a te. Pepigit ergo foedus et dimisit eum. Tunc vir quidam de filiis
prophetarum dixit ad socium suum in sermone Domini: Percute
me. At ille noluit percutere. Cui ait: Quia noluisti audire vo-
cem Domini, ecce recedes a me et percutiet te leo. Cumque paululum
recessisset ab eo, invenit eum leo atque percussit. Sed et alterum
inveniens virum dixit ad eum: Percute me. Qui percussit eum
et vulneravit. Abiit ergo propheta et occurrit regi in via et muta-
vit aspersione pulveris os et oculos suos. Cumque rex transisset,
clamavit ad regem et ait: Servus tuus egressus est ad proeliandum
cominus. Cumque fugisset vir unus, adduxit eum quidam ad me
et ait: Custodi virum istum. Qui si lapsus fuerit, erit anima tua pro
anima eius, aut talentum argenti appendes. Dum autem ego
turbatus huc illucque me verterem, subito non comparuit. Et
ait rex Israel ad eum: Hoc est iudicium tuum quod ipse decrevisti. At
ille statim abstersit pulverem de capite suo, et cognovit eum
rex Israel quod esset de prophetis. Qui ait ad eum: Haec dicit Dominus: Quia
dimisisti virum dignum morte de manu tua, erit anima tua
pro anima eius, et populus tuus pro populo eius. Reversus est igitur rex Israel in
domum suam audire contemnens et furibundus venit in Samariam.

XXI — naboth

Post verba autem haec tempore illo vinea erat Naboth Iezrahelitae
quae erat in Iezrahel iuxta palatium Achab regis Samariae. Lo-
cutus est ergo Achab ad Naboth dicens: Da mihi vineam tuam ut faciam
mihi hortum olerum, quia vicina est et prope domum meam, daboque tibi pro ea
vineam meliorem, aut si commodius tibi putas, argenti pretium
quanti digna est. Cui respondit Naboth: Propitius sit mihi Dominus
ne dem hereditatem patrum meorum tibi. Venit ergo Achab in domum
suam indignans et frendens super verbo quod locutus fuerat ad eum
Iezrahelites dicens: Non dabo tibi hereditatem patrum meorum. Et
proiciens se in lectulum suum avertit faciem suam ad parietem et non come-
dit panem. Ingressa est autem ad eum Iezabel uxor sua dixitque ad
eum: Quid est hoc unde anima tua contristata est, et quare non comedis
panem? Qui respondit ei: Locutus sum Naboth Iezrahelitae et
dixi ei: Da mihi vineam tuam accepta pecunia, aut si tibi placet
dabo tibi vineam meliorem pro ea. Et ille ait: Non dabo tibi vineam
meam. Dixit ergo ad eum Iezabel uxor eius: Grandis auctorita-
tis es, et bene regis regnum Israel. Surge et comede panem et aequo
esto animo; ego dabo tibi vineam Naboth Iezrahelitae. Scripsit ita-
que litteras ex nomine Achab et signavit eas anulo eius, et misit
ad maiores natu et ad optimates qui erant in civitate eius
et habitabant cum Naboth. Litterarum autem erat ista sententia: Prae-
dicate ieiunium et sedere facite Naboth inter primos populi, et sub-
mittite duos viros filios Belial contra eum, et falsum testimonium
dicant: Benedixit Naboth Deum et regem. Et educite eum et
lapidate, sicque moriatur. Fecerunt ergo cives eius maiores natu
et optimates qui habitabant cum eo in urbe, sicut praeceperat eis Ie-
zabel, et sicut scriptum erat in litteris quas miserat ad eos. Praedicaverunt
ieiunium et sedere fecerunt Naboth inter primos populi, et ad-
ductis duobus viris filiis diaboli, fecerunt eos sedere contra eum.

At illi scilicet ut viri diabolici dixerunt contra eum testimonium coram
multitudine: Benedixit Naboth Deum et regem. Quam ob rem duxerunt
eum extra civitatem et lapidibus interfecerunt. Miseruntque ad Iezabel di-
centes: Lapidatus est Naboth et mortuus est. Factum est autem cum audisset
Iezabel lapidatum et mortuum Naboth, locuta est ad Achab: Surge
posside vineam Naboth Iezrahelitae qui noluit tibi acquiescere et dare
eam accepta pecunia. Non enim vivit Naboth sed mortuus est. Quod
cum audisset Achab, mortuum videlicet Naboth, surrexit et descende-
bat in vineam Naboth Iezrahelitae ut possideret eam. Factus est ergo sermo
Domini ad Heliam Thesbiten dicens: Surge, descende in occursum Achab
regis Israel qui est in Samaria; ecce ad vineam Naboth descendit
ut possideat eam. Et loqueris ad eum dicens: Haec dicit Dominus: Oc-
cidisti insuper et possedisti. Et post haec addes: Haec dicit Dominus: In loco
hoc in quo linxerunt canes sanguinem Naboth, lambent quoque tuum san-
guinem. Et ait Achab ad Heliam: Num invenisti me inimicum
tibi? Qui dixit: Inveni, eo quod venundatus sis ut faceres malum in conspec-
tu Domini. Propterea haec dicit Dominus: Ecce ego inducam super te malum et deme-
tam posteriora tua, et interficiam de Achab mingentem ad pari-
etem et clausum et ultimum in Israel. Et dabo domum tuam sicut domum
Hieroboam filii Nabath, et sicut domum Baasa filii Ahia, quia
egisti ut me ad iracundiam provocares, et peccare fecisti Israel. Sed
et de Iezabel locutus est Dominus dicens: Canes comedent Iezabel in agro
Iezrahel. Si mortuus fuerit Achab in civitate, comedent eum canes; si
autem mortuus fuerit in agro, comedent eum volucres caeli. Igitur non fuit
alter talis ut Achab, qui venundatus est ut faceret malum in conspectu Domini.
Concitavit enim eum Iezabel uxor sua, et abominabilis effectus
est in tantum ut sequeretur idola quae fecerant Amorrei, quos consump-
sit Dominus a facie filiorum Israel. Itaque cum audisset Achab sermones
istos, scidit vestem suam et operuit cilicio carnem suam, ieiuna-
vitque et dormivit in sacco et ambulavit demisso capite.
Factus est autem sermo Domini ad Heliam Thesbiten dicens: Nonne
vidisti humiliatum Achab coram me? Quia igitur humiliatus est mei
causa, non inducam malum in diebus eius, sed in diebus filii eius inducam
malum domui eius.

XXII — novum capitulum — de iosaphat de acab et de rege syrie

Transierunt igitur tres anni absque bello
inter Syriam et Israel. In anno autem tertio descendit rex Iuda
ad regem Israel. Dixitque rex Israel ad servos suos: Ignora-
tis quod nostra sit Ramoth Galaad et neglegimus tollere eam
de manu regis Syriae? Et ait ad Iosaphat: Veniesne mecum ad
proeliandum in Ramoth Galaad? Dixitque Iosaphat ad regem Israel:
Sicut ego sum, ita et tu; populus meus et populus tuus unum sunt, et equites mei
equites tui. Dixitque Iosaphat ad regem Israel: Quaere oro te hodie ser-
monem Domini. Congregavit ergo rex Israel prophetas quadringentos cir-
citer viros et ait ad eos: Ire debeo in Ramoth Galaad ad proeliandum
an quiescere? Qui responderunt: Ascende et dabit Dominus in manu regis.
Dixit autem Iosaphat: Non est hic propheta Domini quispiam ut interrogemus
per eum? Et ait rex ad Iosaphat: Remansit vir unus per quem possimus
interrogare Dominum, sed ego odi eum quia non prophetat mihi bonum sed malum,
Micheas filius Iemla. Cui Iosaphat ait: Ne loquaris ita, rex. Vocavit
ergo eunuchum quendam et dixit ei: Festina adducere Micheam filium
Iemla. Rex autem Israel et rex Iuda sedebant unusquisque in solio suo, ves-
titi cultu regio, in area iuxta ostium portae Samariae, et universi prophe-
tae prophetabant in conspectu eorum. Fecit quoque sibi Sedecias filius Chanaana
cornua ferrea et ait: Haec dicit Dominus: His ventilabis Syriam donec
deleas eam. Omnesque prophetae similiter prophetabant dicentes: Ascende in
Ramoth Galaad et vade prospere, et tradet Dominus in manu regis. Nun-
tius vero qui ierat ut vocaret Micheam locutus est ad eum dicens: Ecce sermo-
nes prophetarum ore uno bona regi praedicant; sit ergo et sermo tuus si-
milis eorum. Cui Micheas ait: Vivit Dominus, quia quodcumque dixerit mihi
Dominus, hoc loquar. Venit itaque ad regem, et rex ait illi: Michea, ire de-
bemus in Ramoth Galaad ad proeliandum an cessare? Cui ille respondit:

fecit contra domino ad heliam
ad heliam tesbiten
prophetas quadringentos
et micheas

ascende et vade prospere et tradet eos dominus in manu regis. Dixit
autem rex ad eum. Iterum atque iterum adiuro te ut non loquaris mihi
nisi quod verum est in nomine domini. Et ille ait. Vidi cunctum israel
dispersum in montibus sicut oves non habentes pastorem. Et ait dominus.
Non habent dominum isti: revertatur unusquisque in domum suam
in pace. Dixit ergo rex israel ad iosaphat. Numquid non dixi tibi quia
non prophetat mihi bonum sed semper malum? Ille vero addens ait.
Propterea audi sermonem domini. Vidi dominum sedentem super
solium suum et omnem exercitum celi assistentem ei a dextris et
a sinistris. Et ait dominus. Quis decipiet acab regem israel,
ut ascendat et cadat in ramoth galaad? Et dixit unus
verba huiuscemodi et alius aliter. Egressus autem spiritus et stetit
coram domino et ait. Ego decipiam illum. Cui dominus locutus
est. In quo? Et ille ait. Egrediar et ero spiritus mendax in ore
omnium prophetarum eius. Et dixit dominus. Decipies et prevale-
bis. Egredere et fac ita. Nunc igitur ecce dedit dominus spiritum men-
dacii in ore omnium prophetarum tuorum qui hic sunt, et dominus lo-
cutus est contra te malum. Accessit autem sedechias filius cana-
ana et percussit micheam in maxillam et dixit. Mene ergo
dimisit spiritus domini et locutus est tibi? Et ait micheas.
Visurus es in die illa, quando ingredieris cubiculum intra
cubiculum ut abscondaris. Et ait rex. Tollite micheam
et maneat apud amon principem civitatis et apud ioas fi-
lium amalech: et dicite eis. Hec dicit rex. Mittite vi-
rum istum in carcerem et sustentate eum pane tribulatio-
nis et aqua angustie donec revertar in pace. Et
ait. Si reversus fueris in pace, non est locutus in me dominus. Et ait. Audi-
te populi omnes. Ascendit itaque rex israel et iosaphat rex
iude in ramoth galaad. Dixitque rex ad iosaphat. Su-
me arma et ingredere prelium et induere vestibus
meis. Porro rex israel mutavit habitum et ingressus est
bellum. Rex autem syrie preceperat principibus curruum
xxxii dicens. Non pugnabitis contra minorem et
maiorem quempiam nisi contra regem israel solum. Cum
ergo vidissent principes curruum iosaphat suspicati sunt
quod ipse esset rex israel et impetu facto pugnabant contra eum.
Et exclamavit iosaphat. Intellexeruntque principes
curruum quod non esset rex israel et cessaverunt ab eo. Vir autem
quidam tetendit arcum in incertum sagittam dirigens et ca-
su percussit regem israel inter pulmonem et stomachum. At
ille dixit aurige suo. Verte manum tuam et eice me de
exercitu quia graviter vulneratus sum. Commissum est ergo in
die illa et rex israel stabat in curru suo contra syros et mor-
tuus est vespere. Fluebat autem sanguis plage in
sinum currus, et preco personuit in universo exercitu
antequam sol occumberet dicens. Unusquisque revertatur
in civitatem et in terram suam. Mortuus est autem rex et per-
latus est in samariam. Sepelieruntque regem in samaria
et laverunt currum eius in piscina samarie. Et linxerunt
canes sanguinem eius et habenas laverunt iuxta ver-
bum domini quod locutus fuerat. Reliqua vero sermonum
acab et universa que fecit et domus eburnee quam
edificavit, cunctarumque urbium quas extruxit nonne
hec scripta sunt in libro sermonum dierum regum
israel? Dormivit ergo acab cum patribus suis et reg-
navit ocozias filius eius pro eo. Iosaphat vero filius asa
regnare ceperat super iudam anno quarto regis israel.
Triginta et quinque annorum erat cum regnare cepis-
set et xxv annos regnavit in ierusalem. Nomen matris
eius azuba filia salai. Et ambulavit in omni via asa pa-
tris sui et non declinavit ex ea. Fecitque quod rectum erat in conspectu
domini. Verumtamen excelsa non abstulit. Adhuc enim populus sacri-
ficabat et adolebat incensum in excelsis. Pacemque habuit
iosaphat cum rege israel. Reliqua autem verborum iosaphat et opera
eius que gessit et prelia nonne hec scripta sunt in libro verborum die-
rum regum iuda? Sed et reliquias effeminatorum qui reman-
serant in diebus asa patris eius abstulit de terra. Nec erat
tunc rex constitutus in edom. Rex vero iosaphat fecerat clas-
ses in mari que navigarent in ophir propter aurum et ire non po-
tuerunt quia confracte sunt in asiongaber. Tunc ait ocozias
filius acab ad iosaphat. Vadant servi mei cum servis tuis
in navibus. Et noluit iosaphat. Dormivit autem iosaphat cum
patribus suis et sepultus est cum eis in civitate david patris sui. Reg-
navitque ioram filius eius pro eo. Ocozias autem filius acab
regnare ceperat super israel in samaria anno xvii iosa-
phat regis iuda regnavitque super israel duobus annis. Fecitque
malum in conspectu domini et ambulavit in via patris sui et
matris sue et in via ieroboam filii nabath qui peccare fe-
cit israel. Servivit quoque baal et adoravit eum et irritavit
dominum deum israel iuxta omnia que fecerat pater eius.

Prevaricatus
est autem moab in israel
postquam mortuus est acab.
Ceciditque ocozias per cancellos
cenaculi sui quod habebat in sama-
ria et egrotavit misitque nun-
tios dicens ad eos. Ite consulite
beelzebub deum accaron utrum
vivere possim de infirmitate
mea hac. Angelus autem domini locutus est ad heliam dicens.
Surge ascende in occursum nuntiorum regis samarie et dices
ad eos. Numquid non est deus in israel ut eatis et consulatis
beelzebub deum accaron? Quam ob rem hec dicit dominus.
De lectulo super quem ascendisti non descendes sed mor-
te morieris. Et abiit helias. Reversique sunt nuntii
ad ocoziam. Qui dixit eis. Quare reversi estis? At illi re-
sponderunt. Vir occurrit nobis et dixit nobis. Ite et reverti-
mini ad regem qui misit vos et dicetis ei. Hec dicit
dominus. Numquid quia non erat deus in israel mittis ut consula-
tur beelzebub deus accaron? Ideo de lectulo super
quem ascendisti non descendes sed morte morieris. Qui dixit eis.
Cuius figure et habitus est vir qui occurrit vobis et locutus est ver-
ba hec? At illi dixerunt. Vir pilosus et zona pellicea ac-
cinctus renibus. Qui ait. Helias thesbites est. Misitque
ad eum quinquagenarium principem et l qui erant sub eo.
Qui ascendit ad eum sedentique in vertice montis ait. Homo dei,
rex precepit ut descendas. Respondensque helias dixit quinqua-
genario. Si homo dei sum descendat ignis de celo et devo-
ret te et l tuos. Descendit itaque ignis de celo et devora-
vit eum et l qui erant cum eo. Rursum misit ad eum principem
quinquagenarium alterum et l cum eo. Qui locutus est ei. Homo
dei, hec dicit rex. Festina descende. Respondens helias ait.
Si homo dei sum descendat ignis de celo et devoret te et l
tuos. Descendit ergo ignis de celo et devoravit illum et
l eius. Iterum misit principem quinquagenarium tertium et l qui erant
cum eo. Qui cum venisset curvavit genua contra heliam et pre-
catus est eum et ait. Homo dei, noli despicere animam meam et
animam servorum tuorum qui mecum sunt. Ecce descendit ignis
et devoravit duos principes quinquagenarios primos
et quinquagenarios qui cum eis erant. Sed nunc obsecro ut mi-

quis decipiet acab
spiritus mendax
et percussit micheam
mutavit habitum
percussit regem
mortuus est rex
ocozias iosaphat

locutus est angelus
quia misisti nuntios
mortuus est ochozias; regnavit ioram frater eius

levari sine me. Locutus est autem angelus domini ad heliam dicens. Descende cum eo: ne timeas. Surrexit igitur et descendit cum eo ad regem et locutus est ei. Hec dicit dominus. Quia misisti nuntios ad consulendum beelzebub deum accaron quasi non esset deus in israel a quo posses interrogare sermonem: ideo de lectulo super quem ascendisti non descendes: sed morte morieris. Mortuus est igitur iuxta sermonem domini quem locutus est helias et regnavit ioram frater eius pro eo anno secundo ioram filii iosafath regis iude. Non enim habebat filium. Reliqua autem verborum ochozie que operatus est: nonne hec scripta sunt in libro sermonum dierum regum israel.

II helias et heliseus

Factum est autem cum levare vellet dominus heliam per turbinem in celum: ibant helias et heliseus de galgalis. Dixitque helias ad heliseum. Sede hic quia dominus misit me usque bethel. Cui ait heliseus. Vivit dominus et vivit anima tua quia non derelinquam te. Cumque descendissent bethel: egressi sunt filii prophetarum qui erant in bethel ad heliseum et dixerunt ei. Numquid nosti quia dominus hodie tollet dominum tuum a te. Qui respondit. Et ego novi. Silete. Dixit autem helias ad heliseum. Sede hic quia dominus misit me in iericho. Et ille ait. Vivit dominus et vivit anima tua quia non derelinquam te. Cumque venissent iericho accesserunt filii prophetarum ad heliseum et dixerunt ei. Numquid nosti quia hodie dominus tollet dominum tuum a te. Et ait. Ego novi. Silete. Dixit autem ei helias. Sede hic quia dominus misit me usque ad iordanem. Qui ait. Vivit dominus et vivit anima tua quia non derelinquam te. Ierunt igitur ambo pariter et quinquaginta viri de filiis prophetarum secuti sunt qui et steterunt e contra longe. Illi autem ambo stabant super iordanem. Tulitque helias pallium suum et involvit illud et percussit aquas que divise sunt in utramque partem et transierunt ambo per siccum. Cumque transissent: helias dixit ad heliseum. Postula quod vis ut faciam tibi antequam tollar a te. Dixitque heliseus. Obsecro ut fiat duplex spiritus tuus in me. Qui respondit. Rem difficilem postulasti. Attamen si videris me quando tollar a te erit quod petisti. Si autem non videris non erit. Cumque pergerent et incedentes sermocinarentur. ecce currus igneus et equi ignei diviserunt utrumque: et ascendit helias per turbinem in celum. Heliseus autem videbat et clamabat. Pater mi. pater mi. currus israel et auriga eius. Et non vidit eum amplius. Apprehenditque vestimenta sua et scidit illa in duas partes. Et levavit pallium helie quod ceciderat ei et percussit aquas que non sunt divise. et dixit. Ubi est deus helie etiam nunc? percussitque aquas et divise sunt huc atque illuc et transiit heliseus. Videntes autem filii prophetarum qui erant in iericho e contra dixerunt. Requievit spiritus helie super heliseum. Et venientes in occursum eius adoraverunt eum proni in terram dixeruntque illi. Ecce cum servis tuis sunt quinquaginta viri fortes qui possunt ire et querere dominum tuum ne forte tulerit eum spiritus domini et proiecerit eum in unum montium aut in unam vallium. Qui ait. Nolite mittere. Et coegerunt eum donec acquiesceret et diceret. Mittite. Et miserunt quinquaginta viros. Qui cum quesissent tribus diebus non invenerunt. Et reversi sunt ad eum. At ille habitabat in iericho. Dixitque eis. Numquid non dixi vobis nolite mittere. Dixerunt quoque viri civitatis ad heliseum. Ecce habitatio civitatis huius optima est sicut tu ipse domine perspicis. sed aque pessime sunt et terra sterilis. At ille ait. Afferte michi vas novum et mittite in illud sal. Quod cum attulissent egressus ad fontem aquarum misit in illud sal et ait. Hec dicit dominus. Sanavi aquas has et non erit ultra in eis mors neque sterilitas. Sanate sunt ergo aque usque ad diem hanc iuxta verbum helisei quod locutus est. Ascendit autem inde bethel. Cumque ascenderet per viam pueri parvi egressi sunt de civitate et illudebant ei dicentes. Ascende calve ascende calve. Qui cum respexisset vidit eos et maledixit eis in nomine domini. egressique sunt duo ursi de saltu et laceraverunt ex eis quadraginta duos pueros. Abiit autem inde in montem carmeli et inde reversus est in samariam.

pallium — duplex spiritus — currus igneus — habitatio optima et aque pessime — misit sal — ascendit bethel — ascende calve

III Ioram regnavit

Ioram vero filius achab regnavit in samaria super israel anno xviii iosaphat regis iude. Regnavitque xii annis et fecit malum coram domino sed non sicut pater eius et mater. Tulit enim statuas baal quas fecerat pater eius. Verumptamen in peccatis ieroboam filii nabath qui peccare fecit israel adhesit nec recessit ab eis. Porro mesa rex moab nutriebat pecora multa et solvebat regi israel centum milia agnorum et centum milia arietum cum velleribus suis. Cumque mortuus fuisset achab: prevaricatus est fedus quod habebat cum rege israel. Egressus est igitur rex ioram in die illa de samaria et recensuit universum israel. Misitque ad iosafath regem iude dicens. Rex moab recessit a me. veni mecum contra eum ad prelium. Qui respondit. Ascendam. Qui meus est tuus est. populus meus populus tuus et equi mei equi tui. Dixitque. Per quam viam ascendemus? At ille respondit. Per desertum idumee. Perrexerunt igitur rex israel et rex iuda et rex edom et circuierunt per viam septem dierum nec erat aqua exercitui et iumentis que sequebantur eos. Dixitque rex israel. Heu heu heu congregavit nos dominus tres reges ut traderet in manu moab. Et ait iosafath. Estne hic propheta domini ut deprecemur per eum dominum? Et respondit unus de servis regis israel. Est hic heliseus filius safath qui fundebat aquam super manus helie. Et ait iosafath. Est apud eum sermo domini. Descenditque ad eum rex israel et iosafath rex iuda et rex edom. Dixit autem heliseus ad regem israel. Quid michi et tibi est? vade ad prophetas patris tui et matris tue. Et ait illi rex israel. Quare congregavit dominus tres reges hos ut traderet eos in manu moab? Dixitque ad eum heliseus. Vivit dominus exercituum in cuius conspectu sto quia si non vultum iosafath regis iude erubescerem: nec attendissem quidem te nec respexissem. Nunc autem adducite michi psaltem. Cumque caneret psaltes facta est super eum manus domini et ait. Hec dicit dominus. Facite alveum torrentis huius fossas et fossas. Hec enim dicit dominus. Non videbitis ventum neque pluviam: et alveus iste replebitur aquis et bibetis vos et familie vestre et iumenta vestra. Parumque hoc est in conspectu domini insuper tradet etiam moab in manus vestras. et percutietis omnem civitatem munitam et omnem urbem electam et universum lignum fructiferum succidetis cunctosque fontes aquarum obturabitis et omnem agrum egregium operietis lapidibus. Factum est igitur mane quando sacrificium offerri solet. et ecce aque veniebant per viam edom et repleta est terra aquis. Universi autem moabite audientes quod ascendissent reges ut pugnarent adversum eos convocaverunt omnes qui accincti erant baltheo desuper et steterunt in terminis. Primoque mane surgentes et orto iam sole ex adverso aquarum viderunt moabite contra aquas rubras quasi sanguinem. Dixeruntque. Sanguis est gladii. Pugnaverunt reges contra se et cesi sunt mutuo. Nunc perge ad predam moab. Perrexeruntque in castra israel. Porro consurgens israel percussit moab. At illi fugerunt coram eis. Venerunt igitur qui vicerant et percusserunt moab et civitates destruxerunt et omnem agrum optimum mittentes singuli lapides repleverunt et universos fontes aquarum obturaverunt et omnia ligna fructifera succiderunt. Ita ut muri tantum fictiles remanerent. et circumdata est civitas a fundibalariis et magna ex parte percussa. Quod cum vidisset rex moab prevaluisse scilicet hostes tulit secum septingentos viros educentes gladium ut irrumperent ad regem edom et non potuerunt. Arripiensque filium suum primogenitum qui regnaturus erat pro eo obtulit holocaustum super murum. Et facta est indignatio magna in israel. statimque recesserunt ab eo et reversi sunt in terram suam.

IIII

Mulier autem quedam de uxoribus prophetarum clamabat ad heliseum dicens. Servus tuus vir meus mortuus est. et tu nosti quia servus tuus fuit timens dominum. Et ecce creditor venit ut tollat filios meos ad serviendum sibi. Cui dixit heliseus. Quid vis ut faciam tibi? dic michi quid habes in domo.

Mesa rex moab — rex israel rex iuda et rex edom — adducite michi psaltem — universi moabite — creditor venit

non habeo ancilla tua

vasa vacua

vade et vende oleum

[illegible]

non de hospitalitate

voca Sunamitem

filium non habet

vita comes

caput meum doleo

tolle baculum meum

mo tua? At illa respondit: Non habeo ancilla tua quidquam in domo mea, nisi parum olei quo ungar. Cui ait: Vade, pete mutuo ab omnibus vicinis tuis vasa vacua non pauca, et ingredere domum tuam, et claude ostium tuum cum intrinsecus fueris tu et filii tui: et mitte inde in omnia vasa haec: et cum plena fuerint, tolles. Ivit itaque mulier, et clausit ostium super se et super filios suos: illi offerebant vasa, et illa infundebat. Cumque plena fuissent vasa, dixit ad filium suum: Affer mihi adhuc vas. Et ille respondit: Non habeo. Stetitque oleum. Venit autem illa, et indicavit homini Dei. Et ille: Vade, inquit, vende oleum, et redde creditori tuo: tu autem et filii tui vivite de reliquo. Facta est autem quaedam dies, et transibat Eliseus per Sunam: erat autem ibi mulier magna, quae tenuit eum ut comederet panem: cumque frequenter inde transiret, divertebat ad eam ut comederet panem. Quae dixit ad virum suum: Animadverto quod vir Dei sanctus est iste, qui transit per nos frequenter. Faciamus ergo ei cenaculum parvum, et ponamus ei in eo lectulum, et mensam, et sellam, et candelabrum, ut cum venerit ad nos, maneat ibi. Facta est ergo dies quaedam, et veniens divertit in cenaculum, et requievit ibi. Dixitque ad Giezi puerum suum: Voca Sunamitem istam. Qui cum vocasset eam, et illa stetisset coram eo, dixit ad puerum suum: Loquere ad eam: Ecce sedule in omnibus ministrasti nobis, quid vis ut faciam tibi? numquid habes negotium, et vis ut loquar regi, sive principi militiae? Quae respondit: In medio populi mei habito. Et ait: Quid ergo vult ut faciam ei? Dixitque Giezi: Ne quaeras: filium enim non habet, et vir eius senex est. Praecepit itaque ut vocaret eam. Quae cum vocata fuisset, et stetisset ad ostium, dixit ad eam: In tempore isto, et in hac eadem hora, si vita comes fuerit, habebis in utero filium. At illa respondit: Noli quaeso domine mi vir Dei, noli mentiri ancillae tuae. Et concepit mulier, et peperit filium in tempore, et in eadem hora, qua dixerat Eliseus. Crevit autem puer. Et cum esset quaedam dies, et egressus ivisset ad patrem suum ad messores, ait patri suo: Caput meum doleo, caput meum doleo. At ille dixit puero: Tolle, et duc eum ad matrem suam. Qui cum tulisset, et duxisset eum ad matrem suam, posuit eum illa super genua sua usque ad meridiem, et mortuus est. Ascendit autem, et collocavit eum super lectulum hominis Dei, et clausit ostium: et egressa, vocavit virum suum, et ait: Mitte mecum, obsecro, unum de pueris, et asinam, ut excurram usque ad hominem Dei, et revertar. Qui ait illi: Quam ob causam vadis ad eum? hodie non sunt Calendae, neque sabbatum. Quae respondit: Vadam. Stravitque asinam, et praecepit puero: Mina, et propera, ne mihi moram facias in eundo: et hoc age quod praecipio tibi. Profecta est igitur, et venit ad virum Dei in montem Carmeli. Cumque vidisset eam vir Dei de contra, ait ad Giezi puerum suum: Ecce Sunamitis illa. Vade ergo in occursum eius, et dic ei: Rectene agitur circa te, et circa virum tuum, et circa filium tuum? Quae respondit: Recte. Cumque venisset ad virum Dei in montem, apprehendit pedes eius: et accessit Giezi ut amoveret eam. Et ait homo Dei: Dimitte illam: anima enim eius in amaritudine est, et Dominus celavit a me, et non indicavit mihi. Quae dixit illi: Numquid petivi filium a domino meo? numquid non dixi tibi: Ne illudas me? Et ille ait ad Giezi: Accinge lumbos tuos, et tolle baculum meum in manu tua, et vade. Si occurrerit tibi homo, non salutes eum: et si salutaverit te quispiam, non respondeas illi: et pones baculum meum super faciem pueri. Porro mater pueri ait: Vivit Dominus, et vivit anima tua, non dimittam te. Surrexit ergo, et secutus est eam. Giezi autem praecesserat eos, et posuerat baculum super faciem pueri, et non erat vox, neque sensus: reversusque est in occursum eius, et nuntiavit ei, dicens: Non surrexit puer. Ingressus est ergo Eliseus domum, et ecce puer mortuus iacebat in lectulo eius: ingressusque clausit ostium super se, et super puerum: et oravit ad Dominum. Et ascendit, et incubuit super puerum: posuitque os suum super os eius, et oculos suos super oculos eius, et manus suas super manus eius: et incurvavit se super eum, et calefacta est caro pueri. At ille reversus, deambulavit in domo semel huc atque illuc: et ascendit, et incubuit super eum: et oscitavit puer septies, aperuitque oculos. At ille vocavit Giezi,

et dixit: Voca Sunamitidem hanc. Quae vocata ingressa est ad eum. Qui ait: Tolle filium tuum. Venit illa, et corruit ad pedes eius, et adoravit super terram: tulitque filium suum, et egressa est. Et Eliseus reversus est in Galgala. Erat autem fames in terra, et filii prophetarum habitabant coram eo. Dixitque uni de pueris suis: Pone ollam grandem, et coque pulmentum filiis prophetarum. Et egressus est unus in agrum ut colligeret herbas agrestes: invenitque quasi vitem silvestrem, et collegit ex ea colocynthidas agri, et implevit pallium suum, et reversus concidit in ollam pulmenti: nesciebat enim quid esset. Infuderunt ergo sociis ut comederent: cumque gustassent de coctione, clamaverunt, dicentes: Mors in olla vir Dei. Et non potuerunt comedere. At ille: Afferte, inquit, farinam. Cumque tulissent, misit in ollam, et ait: Infunde turbae, ut comedant. Et non fuit amplius quidquam amaritudinis in olla. Vir autem quidam venit de Baalsalisa, deferens viro Dei panes primitiarum, viginti panes hordeaceos, et frumentum novum in pera sua. At ille dixit: Da populo, ut comedat. Responditque ei minister eius: Quantum est hoc, ut apponam centum viris? Rursum ille ait: Da populo, ut comedat: haec enim dicit Dominus: Comedent, et supererit. Posuit itaque coram eis: qui comederunt, et superfuit iuxta verbum Domini.

V

Naaman princeps militiae regis Syriae, erat vir magnus apud dominum suum, et honoratus: per illum enim dedit Dominus salutem Syriae: erat autem vir fortis et dives, sed leprosus. Porro de Syria egressi fuerant latrunculi, et captivam duxerant de terra Israel puellam parvulam, quae erat in obsequio uxoris Naaman. Quae ait ad dominam suam: Utinam fuisset dominus meus ad prophetam, qui est in Samaria: profecto curasset eum a lepra quam habet. Ingressus itaque est Naaman ad dominum suum, et nuntiavit ei, dicens: Sic et sic locuta est puella de terra Israel. Dixitque ei rex Syriae: Vade, et mittam litteras ad regem Israel. Qui cum profectus esset, et tulisset secum decem talenta argenti, et sex millia aureos, et decem mutatoria vestimentorum, detulit litteras ad regem Israel in haec verba: Cum acceperis epistolam hanc, scito quod miserim ad te Naaman servum meum, ut cures eum a lepra sua. Cumque legisset rex Israel litteras, scidit vestimenta sua, et ait: Numquid Deus ego sum, ut occidere possim et vivificare, quia iste misit ad me ut curem hominem a lepra sua? animadvertite, et videte quod occasiones quaerat adversum me. Quod cum audisset Eliseus vir Dei, scidisse videlicet regem Israel vestimenta sua, misit ad eum, dicens: Quare scidisti vestimenta tua? veniat ad me, et sciat esse prophetam in Israel. Venit ergo Naaman cum equis et curribus, et stetit ad ostium domus Elisei: misitque ad eum Eliseus nuntium, dicens: Vade, et lavare septies in Iordane, et recipiet sanitatem caro tua, atque mundaberis. Iratus Naaman recedebat, dicens: Putabam quod egrederetur ad me, et stans invocaret nomen Domini Dei sui, et tangeret manu sua locum leprae, et curaret me. Numquid non meliores sunt Abana, et Pharphar fluvii Damasci omnibus aquis Israel, ut laver in eis, et munder? Cum ergo vertisset se, et abiret indignans, accesserunt ad eum servi sui, et locuti sunt ei: Pater, et si rem grandem dixisset tibi propheta, certe facere debueras: quanto magis quia nunc dixit tibi: Lavare, et mundaberis? Descendit, et lavit in Iordane septies iuxta sermonem viri Dei, et restituta est caro eius, sicut caro pueri parvuli, et mundatus est. Reversusque ad virum Dei cum universo comitatu suo, venit, et stetit coram eo, et ait: Vere scio quod non sit alius Deus in universa terra, nisi tantum in Israel: obsecro itaque ut accipias benedictionem a servo tuo. At ille respondit: Vivit Dominus, ante quem sto, quia non accipiam. Cumque vim faceret, penitus non acquievit. Dixitque Naaman: Ut vis: sed obsecro concede mihi servo tuo, ut tollam onus duorum burdonum de terra: non enim faciet ultra servus tuus holocaustum, aut victimam diis alienis, nisi Domino. Hoc autem solum est, de quo depreceris Dominum pro servo tuo: quando ingredietur dominus meus templum Remmon ut adoret, et illo innitente super manum meam

ut adoravero in templo remmon, adorante eo in eodem loco, ut ignoscat michi dominus servo tuo pro hac re. Qui dixit ei. Vade in pace. Abiit ergo ab eo electo terre tempore. Dixitque giezi puer viri dei. Pepercit dominus meus naaman syro isti ut non acciperet ab eo que attulit. Vivit dominus quia curram post eum et accipiam ab eo aliquid. Et secutus est giezi post tergum naaman. Quem cum vidisset ille ad se currentem, desilivit de curru in occursum eius et ait. Recte ne sunt omnia? Et ille ait. Recte. Dominus meus misit me dicens. Modo venerunt ad me duo adolescentes de monte effraim ex filiis prophetarum. Da eis talentum argenti et vestes mutatorias duplices. Dixit naaman. Melius est ut accipias duo talenta in duobus saccis et duplicia vestimenta. Et imposuit duobus pueris suis qui et portaverunt coram eo. Cumque venisset iam vespere, tulit de manu eorum et reposuit in domo, dimisitque viros et abierunt. Ipse autem ingressus stetit coram domino suo. Et dixit heliseus. Unde venis giezi? Qui respondit. Non ivit servus tuus quoquam. At ille ait. Nonne cor meum in presenti erat quando reversus est homo de curru suo in occursum tui? Nunc igitur accepisti argentum et accepisti vestes ut emas oliveta et vineas et oves et boves et servos et ancillas. Sed et lepra naaman adherebit tibi et semini tuo in sempiternum. Et egressus est ab eo vir quasi leprosus.

VI. Dixerunt autem filii prophetarum ad heliseum. Ecce locus in quo habitamus coram te angustus est nobis. Eamus usque ad iordanem et tollant singuli de silva materias singulas ut edificemus ibi nobis locum ad habitandum. Qui dixit. Ite. Et ait unus ex illis. Veni ergo et tu cum servis tuis. Respondit. Ego veniam. Et abiit cum eis. Cumque venissent ad iordanem cedebant ligna. Accidit autem ut cum unus materiam succideret, cecidit ferrum securis in aquam, exclamavitque ille et ait. Heu heu heu domine mi, et hoc ipsum mutuo acceperam. Dixit autem homo dei. Ubi cecidit? At ille monstravit ei locum. Precidit ergo lignum et misit illuc, natavitque ferrum. Et ait. Tolle. Qui extendit manum et tulit illud. Rex autem syrie pugnabat contra israel, consiliumque iniit cum servis suis dicens. In loco illo et illo ponamus insidias. Misit itaque vir dei ad regem israel dicens. Cave ne transeas in locum illum, quia ibi syri in insidiis sunt. Misit itaque rex israel ad locum quem dixerat ei vir dei et preoccupavit eum et observavit se ibi non semel neque bis. Conturbatumque est cor regis syrie pro hac re, et convocatis servis suis ait. Quare non indicatis michi quis proditor mei sit apud regem israel? Dixitque unus servorum eius. Nequaquam domine mi rex, sed heliseus propheta qui est in israel indicat regi israel omnia verba quecumque locutus fueris in conclavi tuo. Dixit eis. Ite et videte ubi sit ut mittam et capiam eum. Annuntiaveruntque ei dicentes. Ecce in dothaim. Misit ergo illuc equos et currus et robur exercitus. Qui cum venissent nocte, circumdederunt civitatem. Consurgens autem diluculo minister viri dei egressus est, viditque exercitum in circuitu civitatis et equos et currus. Nuntiavitque ei dicens. Heu heu heu domine mi quid faciemus? At ille respondit. Noli timere. Plures enim nobiscum sunt quam cum illis. Cumque orasset heliseus ait. Domine aperi oculos huius ut videat. Et aperuit dominus oculos pueri et vidit. Et ecce mons plenus equorum et curruum igneorum in circuitu helisei. Hostes vero descenderunt ad eum. Porro heliseus oravit dominum dicens. Percute obsecro gentem hanc cecitate. Percussitque eos dominus ne viderent iuxta verbum helisei. Dixit autem ad eos heliseus. Non est hec via nec ista est civitas. Sequimini me et ostendam vobis virum quem queritis. Duxit ergo eos in samariam. Cumque ingressi fuissent in samariam, dixit heliseus. Domine aperi oculos istorum ut videant. Aperuitque dominus oculos eorum et viderunt se esse in medio samarie. Dixitque rex israel ad heliseum cum vidisset eos. Numquid percutiam eos pater mi? At ille ait. Non percuties. Neque enim cepisti eos gladio et arcu tuo ut percutias. Sed pone panem et aquam coram eis ut comedant et bibant et vadant ad dominum suum. Et apposita est eis ciborum magna preparatio, et comederunt et biberunt, et dimisit eos. Abieruntque ad dominum suum, et ultra non venerunt latrones syrie in terram israel. Factum est autem post hec, congregavit benadab rex syrie universum exercitum suum et ascendit et obsidebat samariam. Factaque est fames magna in samaria. Et tamdiu obsessa est donec venundaretur caput asini lxxx argenteis et quarta pars cabi stercoris columbarum v argenteis. Cumque rex israel transiret per murum, mulier quedam exclamavit dicens. Salva me domine mi rex. Qui ait. Non te salvet dominus. Unde te salvare possum? De area an de torculari? Dixitque ad eam rex. Quid tibi vis? Que respondit. Mulier ista dixit michi. Da filium tuum ut comedamus eum hodie, et filium meum comedemus cras. Coximus ergo filium meum et comedimus. Dixique ei die altera. Da filium tuum ut comedamus eum. Que abscondit filium suum. Quod cum audisset rex, scidit vestimenta sua et transibat per murum. Viditque omnis populus cilicium quo vestitus erat ad carnem intrinsecus. Et ait rex. Hec michi faciat deus et hec addat si steterit caput helisei filii saphat super eum hodie. Heliseus autem sedebat in domo sua et senes sedebant cum illo. Premisit itaque virum, et antequam veniret nuntius ille, dixit ad senes. Numquid scitis quod miserit filius homicide hic ut precidatur caput meum? Videte ergo cum venerit nuntius, claudite ostium et non sinatis eum introire. Ecce enim sonitus pedum domini eius post eum est. Adhuc illo loquente apparuit nuntius qui veniebat ad eum. Et ait. Ecce tantum malum a domino est. Quid amplius expectabo a domino?

VII. Dixit autem heliseus. Audite verbum domini. Hec dicit dominus. In tempore hoc cras modius simile uno statere erit et duo modii ordei statere uno in porta samarie. Respondit unus de ducibus super cuius manum rex incumbebat homini dei. Si dominus fecerit etiam cataractas in celo, numquid poterit esse quod loqueris? Qui ait. Videbis oculis tuis et inde non comedes. Quatuor ergo viri erant leprosi iuxta introitum porte, qui dixerunt ad invicem. Quid hic esse volumus donec moriamur? Sive ingredi voluerimus civitatem, fame moriemur. Sive manserimus hic, fame nobis moriendum. Venite ergo et transfugiamus ad castra syrie. Si pepercerint nobis, vivemus. Si autem occidere voluerint, nichilominus moriemur. Surrexerunt ergo vespere ut venirent ad castra syrie. Cumque venissent ad principium castrorum syrie, nullum ibidem reppererunt. Siquidem dominus sonitum audiri fecerat in castris syrie curruum et equorum et exercitus plurimi, dixeruntque ad invicem. Ecce mercede conduxit adversum nos rex israel reges ethetheorum et egyptiorum, et venerunt super nos. Surrexerunt ergo et fugerunt in tenebris, et dereliquerunt tentoria sua et equos et asinos in castris, fugeruntque animas tantum suas salvare cupientes. Igitur cum venissent leprosi illi ad principium castrorum, ingressi sunt unum tabernaculum et comederunt et biberunt, tuleruntque inde argentum et aurum et vestes, et abierunt et absconderunt. Et rursum reversi sunt ad aliud tabernaculum et inde similiter auferentes absconderunt. Dixeruntque ad invicem. Non recte facimus. Hec enim dies boni nuntii est. Si tacuerimus et noluerimus nuntiare usque mane, sceleris arguemur. Venite, eamus et nuntiemus in aula regis.

Marginal notes: heliseus giezi — ferrum natavit — robur — benadab rex syrie — caput asini — heliseus

Duo modii ordei statere uno erunt

Vnxit heliseus hieu in regem qui deleuit domum achab iuxta verbum domini

Cumque venissent ad portam ciuitatis narrauerunt eis dicentes. Iuimus ad castra Syrie et nullum ibidem repperimus hominem nisi equos et asinos alligatos et fixa tentoria. Ierunt ergo portarii et nuntiauerunt in palatio regis intrinsecus. Qui surrexit nocte et ait ad seruos suos. Dico vobis quid fecerint nobis Syri. Sciunt quia fame laboramus et ideo egressi sunt de castris et latitant in agris dicentes. Cum egressi fuerint de ciuitate capiemus eos viuos et tunc ciuitatem ingredi poterimus. Respondit autem unus seruorum eius. Tollamus quinque equos qui remanserunt in urbe quia ipsi tantum sunt in uniuersa multitudine Israel. Alii enim consumpti sunt et mittentes poterimus explorare. Adduxerunt ergo duos equos misitque rex ad castra Syrorum dicens. Ite et videte. Qui abierunt post eos usque ad Iordanem. Ecce autem omnis via plena erat vestibus et vasis que proiecerant Syri cum turbarentur. Reuersique nuntii indicauerunt regi. Et egressus populus diripuit castra Syrie. Factusque est modius simile statere uno iuxta verbum domini. Porro rex ducem illum in cuius manu incumbebat constituit ad portam. Quem conculcauit turba in introitu et mortuus est iuxta quod locutus fuerat vir dei quando dixerat regi quando ait. Duo modii ordei statere uno erunt et modius simile statere uno hoc eodem tempore cras in porta Samarie. Quando responderat dux ille viro dei et dixerat. Etiam si dominus fecerit cataractas in celo numquid fieri poterit quod loqueris? Et dixit ei. Videbis oculis tuis et inde non comedes. Euenit ergo ei sicut predictum fuerat et conculcauit eum populus in porta et mortuus est.

VIII. Heliseus autem locutus est ad mulierem cuius viuere fecerat filium dicens. Surge vade tu et domus tua et peregrinare ubicumque repereris. Vocauit enim dominus famem et veniet super terram septem annis. Que surrexit et fecit iuxta verbum hominis dei et vadens cum domo sua peregrinata est in terra Philistiim diebus multis. Cumque finiti essent septem anni reuersa est mulier de terra Philistiim et egressa est ut interpellaret regem pro domo sua et agris suis. Rex autem loquebatur cum Giezi puero viri dei dicens. Narra mihi omnia magnalia que fecit Heliseus. Cumque ille narraret regi quomodo mortuum suscitasset apparuit mulier cuius viuificauerat filium clamans ad regem pro domo sua et agris suis. Dixitque Giezi. Domine mi rex hec est mulier et hic est filius eius quem suscitauit Heliseus. Et interrogauit rex mulierem que narrauit ei. Deditque ei rex eunuchum unum dicens. Restitue ei omnia que sua sunt et uniuersos redditus agrorum a die qua reliquit terram usque ad presens. Venit quoque Heliseus Damascum et Benadab rex Syrie egrotabat. Nuntiaueruntque ei dicentes. Venit vir dei huc. Et ait rex ad Asahel. Tolle tecum munera et vade in occursum viri dei et consule dominum per eum dicens. Si euadere potero de infirmitate mea hac. Iuit igitur Asahel in occursum eius habens secum munera et omnia bona Damasci onera .xl. camelorum. Cumque stetisset coram eo ait. Filius tuus Benadab rex Syrie misit me ad te dicens. Si sanari potero de infirmitate mea hac? Dixit Heliseus. Vade dic ei. Sanaberis. Porro ostendit mihi dominus quia morietur. Stetitque cum eo et conturbatus est usque ad suffusionem vultus. Fleuitque vir dei. Cui Azahel ait. Quare dominus meus flet? At ille respondit. Quia scio que facturus sis filiis Israel mala. Ciuitates eorum munitas igne succendes et iuuenes eorum interficies gladio et paruulos eorum elides et pregnantes diuides. Dixitque Azael. Quid enim sum seruus tuus canis ut faciam rem istam magnam? Et ait Heliseus. Ostendit mihi dominus te regem Syrie fore. Qui cum recessisset ab Heliseo venit ad dominum suum. Qui ait ei. Quid dixit tibi Heliseus? At ille respondit. Dixit mihi. Recipies sanitatem. Cumque venisset dies altera tulit stragulum et infudit aquam et expandit super faciem eius. Quo mortuo regnauit Azael pro eo. Anno .v. Ioram filii Achab regis Israel et Iosaphat regis Iude regnauit Ioram filius Iosaphat rex Iude. Viginti duorum annorum erat cum regnare cepisset et octo annis regnauit in Ierusalem. Ambulauitque in viis regum Israel sicut ambulauerat domus Achab. Filia enim Achab erat uxor eius et fecit quod malum est coram domino. Noluit autem dominus disperdere Iudam propter Dauid seruum suum sicut promiserat ei ut daret illi lucernam et filiis eius cunctis diebus. In diebus eius recessit Edom ne esset sub Iuda et constituit sibi regem. Venitque Ioram Seira et omnes currus cum eo et surrexit nocte percussitque Ydumeos qui eum circumdederant et principes curruum. Populus autem fugit in tabernacula sua. Recessit ergo Edom ne esset sub Iuda usque ad diem hanc. Tunc recessit et Lobna in tempore illo. Reliqua autem sermonum Ioram et uniuersa que fecit nonne hec scripta sunt in libro verborum dierum regum Iuda? Et dormiuit Ioram cum patribus suis sepultusque est cum eis in ciuitate Dauid et regnauit Ochozias filius eius pro eo. Anno .xii. Ioram filii Achab regis Israel regnauit Ochozias filius Ioram regis Iude. Viginti duorum annorum erat cum regnare cepisset Ochozias et uno anno regnauit in Ierusalem. Nomen matris eius Athalia filia Amri regis Israel. Et ambulauit in viis domus Achab et fecit quod malum est coram domino. Gener enim domus Achab fuit. Abiit quoque cum Ioram filio Achab ad preliandum contra Azael regem Syrie in Ramoth Galaad et vulnerauerunt Syri Ioram. Qui reuersus est ut curaretur in Iezrael quia vulnerauerant eum Syri in Ramoth preliantem contra Azahel regem Syrie. Porro Ochozias filius Ioram rex Iuda descendit inuisere Ioram filium Achab in Iezrael quia egrotabat.

IX. Heliseus autem propheta vocauit unum de filiis prophetarum et ait illi. Accinge lumbos tuos et tolle lenticulam olei hanc in manu tua et vade in Ramoth Galaad. Cumque veneris illuc videbis Hieu filium Iosaphat filii Namsi et ingressus suscitabis eum de medio fratrum suorum et introduces in interius cubiculum. Tenensque lenticulam olei fundes super caput eius et dices. Hec dicit dominus. Vnxi te regem super Israel. Aperiesque ostium et fugies et non ibi subsistes. Abiit ergo adolescens puer prophete in Ramoth Galaad et ingressus est illuc. Ecce autem principes exercitus sedebant et ait. Verbum mihi ad te o princeps. Et surrexit et ingressus est cubiculum. At ille fudit oleum super caput eius et ait. Hec dicit dominus deus Israel. Vnxi te regem super populum domini Israel et percuties domum Achab domini tui et ulciscar sanguinem seruorum meorum prophetarum et sanguinem omnium seruorum domini de manu Iezabel. Perdamque omnem domum Achab et interficiam de Achab mingentem ad parietem et clausum et nouissimum in Israel. Et dabo domum Achab sicut domum Baasa filii Ahia. Iezabel quoque comedent canes in agro Iezrael nec erit qui sepeliat eam. Aperuitque ostium et fugit. Hieu autem egressus est ad seruos domini sui qui dixerunt ei. Recte ne sunt omnia? Quid venit insanus iste ad te? Qui ait eis. Nostis hominem et quid locutus sit. At illi dixerunt. Falsum est sed magis narra nobis. Qui ait illis. Hec et hec locutus est mihi et ait. Hec dicit dominus. Vnxi te regem super Israel. Festinauerunt itaque et unusquisque tollens pallium suum posuerunt sub pedibus eius in similitudinem tribunalis et cecinerunt tuba atque dixerunt. Regnabit Hieu. Coniurauit ergo Hieu filius Iosaphat filii Namsi contra Ioram. Porro Ioram obsederat Ramoth Galaad ipse et omnis Israel contra Azael regem Syrie et reuersus fuerat ut curaretur in Iezrael propter vulnera quia percusserant eum Syri preliantem contra Azael regem Syrie. Dixitque Hieu. Si placet vobis nemo egrediatur profugus de ciuitate ne vadat et nuntiet in Iezrael. Et ascendit et profectus est in Iezrael. Ioram enim egrotabat ibi et Ochozias rex Iuda descenderat ad visitandum Ioram. Igitur speculator

heliseus

vocauit dominus famem

Benadab rex Syrie

Asahel

Asahel

regnauit Asahel

regnauit Ioram

Ochozias

Hieu

qui stabat super turrim iezrahel vidit globum hieu venientis
et ait video ego globum. Dixitque ioram. Tolle currum et mitte
in occursum eorum et dicat vadens. Rectene sunt omnia. Abiit ergo
qui ascenderat currum in occursum eius et ait. Hec dicit rex. Pa
cata ne sunt omnia? Et ait hieu. Quid tibi et paci? Transi et
sequere me. Nuntiavit quoque speculator dicens. Venit nun
tius ad eos et non revertitur. Misit etiam currum equorum secun
dum. venitque ad eos et ait. Hec dicit rex. Num pax est? Et ait
hieu. Quid tibi et paci? Transi et sequere me. Nuntiavit
autem speculator dicens. Venit usque ad eos et non revertitur. Est
autem incessus quasi incessus hieu filii namsi. preceps enim
graditur. Et ait ioram. Iunge currum. Iunxeruntque currum eius.
Et egressus est ioram rex israel et ochozias rex iuda singuli
in curribus suis egressique sunt in occursum hieu et invenerunt
eum in agro naboth iezrahelite. Cumque vidisset ioram hieu
dixit. Pax est hieu? At ille respondit. Que pax? Adhuc fornica
tiones iezabel matris tue et veneficia eius multa vigent.
Convertit autem ioram manum suam et fugiens ait ad ochoziam.
Insidie ochozia. Porro hieu tetendit arcum manu et per
cussit ioram inter scapulas et egressa est sagitta per cor
eius. Statimque corruit in curru suo. Dixitque hieu ad badacer
ducem. Tolle proice eum in agro naboth iezrahelite. Me
mini enim quando ego et tu sedentes in curru sequebamur
acab patrem huius quod dominus onus hoc levaverit super eum dicens.
Si non pro sanguine naboth et pro sanguine filiorum eius quem vidi heri
ait dominus reddam tibi in agro isto dicit dominus. Nunc ergo tolle
proice eum in agro iuxta verbum domini. Ochozias autem rex iuda
videns hoc fugit domum per viam domus horti. persecutusque est
eum hieu et ait. Etiam hunc percutite in curru suo. Et per
cusserunt eum in ascensu gaber qui est iuxta ieblaam.
Qui fugit in mageddo et mortuus est ibi. Et imposuerunt
eum servi sui super currum suum et tulerunt ierusalem. sepelie
runtque eum in sepulcro cum patribus suis in civitate david. Anno
xi. ioram filii acab regis israel ochozias regnavit
super iudam. venitque hieu in iezrahel. Porro iezabel
introitu eius audito: depinxit oculos suos stibio et or
navit caput suum et respexit per fenestram ingredientem
hieu per portam. Et ait. Numquid pax potest esse zamri qui inter
fecit dominum suum? Levavitque hieu faciem suam ad fenestram
et ait. Quis est ista? Et inclinaverunt se ad eum duo vel
tres eunuchi. At ille dixit eis. Precipitate eam deorsum.
Et precipitaverunt eam. aspersusque est sanguine paries et
equorum ungule qui conculcaverunt eam. Cumque ingressus
esset ut comederet biberetque: ait. Ite et videte maledictam
illam et sepelite eam quia filia regis est. Cumque issent ut
sepelirent eam non invenerunt nisi calvariam et pedes
et summas manus. reversique nuntiaverunt ei. Et ait hieu.
Sermo domini est quem locutus est per servum suum heliam the
bitem dicens. In agro iezrahel comedent canes carnes iezabel.
et erunt carnes iezabel sicut stercus super faciem terre in agro
iezrahel. ita ut pretereuntes dicant. Hecine est illa iezabel.
Erant autem acab. lxx. filii in samaria. Scripsit ergo hieu
litteras et misit in samariam ad optimates civitatis et
ad maiores natu et nutricios filiorum acab dicens. Statim
ut acceperitis litteras has qui habetis filios domini vestri et currus
et equos et civitates firmas et arma. eligite meliorem
et eum qui vobis placuerit de filiis domini vestri et ponite eum super
solium patris sui et pugnate pro domo domini vestri. Timu
erunt illi vehementer et dixerunt. Ecce duo reges non potu
erunt stare coram eo et quomodo nos valebimus ei resistere?

Miserunt ergo prepositi domus et prefecti civitatis et maiores na
tu et nutricii ad hieu dicentes. Servi tui sumus quecumque iusse
ris faciemus. nec constituemus nobis regem. quecumque placent tibi
fac. Rescripsit autem eis litteras. Si mei estis et obeditis mihi:
tollite capita filiorum domini vestri et venite ad me hac eadem
hora cras in iezrahel. Porro filii regis lxx. viri apud optima
tes civitatis nutriebantur. Cumque venissent littere ad eos tu
lerunt filios regis et occiderunt lxx. viros. et posuerunt capita
eorum in cophinis et miserunt ad eum in iezrahel. Venit autem nuntius ad
eum et indicavit ei dicens. Attulerunt capita filiorum regis.
Qui respondit. Ponite ea ad duos acervos iuxta introitum
porte ad mane. Cumque diluxisset egressus est et stans dixit ad
omnem populum. Iusti estis. Si ego coniuravi contra dominum meum
et interfeci eum quis percussit omnes hos? Videte ergo nunc quoniam non ce
cidit de sermonibus domini in terram quos locutus est dominus super domum
acab. et dominus fecit quod locutus est in manu servi sui helie. Per
cussit ergo hieu omnes qui reliqui erant de domo acab in iezrahel.
et universos optimates eius et notos et sacerdotes donec non re
manerent ex eo reliquie. Et surrexit et venit in samariam.
Cumque venisset ad cameram pastorum in via invenit fratres o
chozie regis iude. dixitque ad eos. Qui nam estis vos? At illi
responderunt. Fratres ochozie regis sumus et descendimus ad salutan
dos filios regis et filios regine. Qui ait. Comprehendite
eos vivos. Quos cum comprehendissent vivos iugulaverunt
eos in cisternam iuxta cameram. xl. duos viros. et non reliquit
ex eis quemquam. Cumque abisset inde invenit ionadab fi
lium recab in occursum sibi et benedixit ei et ait ad eum. Numquid est cor tuum
rectum sicut cor meum cum corde tuo? Et ait ionadab. Est. Si est
inquit da manum tuam. Qui dedit manum suam. At ille leva
vit eum ad se in currum. Dixitque ad eum. Veni mecum et vide zelum
meum pro domino. Et impositum curru suo duxit in samariam. et percussit
omnes qui reliqui fuerant de acab in samaria usque ad unum iuxta
verbum domini quod locutus est per heliam. Congregavit ergo hieu
omnem populum et dixit ad eum. Acab coluit baal parum: ego autem
colam eum amplius. Nunc ergo congregate omnes prophetas baal et universos
servos eius et cunctos sacerdotes illius vocate ad me.
nullus sit qui non veniat. Sacrificium enim grande est mihi baal. quicumque
defuerit non vivet. Porro hieu faciebat hoc insidiose: ut
disperderet cultores baal. Vocavitque et misit in universos ter
minos israel et venerunt cuncti servi baal. non fuit residuus
ne unus quidem qui non veniret. Et ingressi sunt templum baal
et repleta est domus baal a summo usque ad summum. Dixitque his
qui erant super vestes. Proferte vestimenta universis servis baal.
Et protulerunt eis vestes. Ingressusque hieu et ionadab filius re
cab templum baal: ait cultoribus baal. Perquirite et videte
ne quis forte vobiscum sit de servis domini. sed ut sint servi so
li baal. Ingressi sunt ergo ut facerent victimas et holocau
sta. hieu autem preparaverat sibi foris. lxxx. viros et dixerat eis. Qui
fugerit de hominibus his quos ego adduxero in manus vestras:
anima eius erit pro anima illius. Factum est autem. Cum completum esset
holocaustum precepit hieu militibus et ducibus suis. In
gredimini et percutite eos nullus evadat. Percusseruntque
eos in ore gladii et proiecerunt milites et duces et ierunt
in civitatem templi baal et protulerunt statuam de fa
no baal et combusserunt et comminuerunt eam. Destrux
erunt quoque edem baal et fecerunt pro ea latrinas us
que ad diem hanc. Delevit itaque hieu baal de israel.
Verumptamen a peccatis ieroboam non recessit qui peccare
fecit israel. nec dereliquit vitulos aureos qui erant
in bethel et in dan. Dixit autem dominus ad hieu. Quia stu

Porro filii regis lxx viri

attulerunt capita

percussit ergo hieu

fratres ochozie regis

congregavit ergo hieu

sacrificium ei grande

proferte vestimenta

cum completum esset holocaustum

Dixit autem dominus ad hieu

dixit: Quia studiose fecisti quod rectum erat et placebat in oculis meis, et omnia que erant in corde meo fecisti contra domum Achab, filii tui usque ad quartam generationem sedebunt super thronum Israel. Porro Iehu non custodivit ut ambularet in lege Domini Dei Israel in toto corde suo: non enim recessit a peccatis Ieroboam qui peccare fecerat Israel. In diebus illis cepit Dominus tedere super Israel. *[margin: tedere]* Percussitque eos Azahel in universis finibus Israel a Iordane contra orientalem plagam omnem terram Galaad et Gad et Ruben et Manasse ab Aroer que est super torrentem Arnon et Galaad et Basan. Reliqua autem verborum Iehu et universa que fecit et fortitudo eius nonne hec scripta sunt in libro verborum dierum regum Israel? Et dormivit Iehu cum patribus suis sepelieruntque eum in Samaria, et regnavit Ioachaz filius eius pro eo. Dies autem quos regnavit Iehu super Israel xx et octo anni sunt in Samaria.

[margin: Ioas regnavit. Atalia mater Ocozie]

XI

Atalia vero mater Ocozie videns mortuum filium suum surrexit et interfecit omne semen regium. Tollens autem Iosabeth filia regis Ioram soror Ocozie Ioas filium Ocozie furata est eum de medio filiorum regis qui interficiebantur et nutricem eius de triclinio et abscondit eum a facie Atalie ut non interficeretur. Eratque cum ea in domo Domini clam sex annis. Porro Atalia regnavit super terram. *[margin: Ioiada]* Anno autem septimo misit Ioiada et assumens centuriones et milites introduxit ad se in templum Domini pepigitque cum eis fedus et adiurans eos in domo Domini ostendit eis filium regis et precepit eis dicens: Iste est sermo quem facere debetis. Tertia pars vestrum introeat sabbato et observet excubias domus regis. Tertia autem pars sit ad portam Sur, et tertia pars ad portam que est post habitaculum scutariorum et custodietis excubias domus Messa. Due vero partes e vobis omnes egredientes sabbato custodiant excubias domus Domini circa regem. Et vallabitis eum habentes arma in manibus vestris. Si quis autem ingressus fuerit septum templi *[margin: septum templi]* interficiatur, eritisque cum rege introeunte et egrediente. Et fecerunt centuriones iuxta omnia verba que preceperat eis Ioiada sacerdos, et assumentes singuli viros suos qui ingrediebantur sabbatum cum his qui egrediebantur e sabbato venerunt ad Ioiadam sacerdotem. Qui dedit eis hastas et arma regis David que erant in domo Domini. Et steterunt singuli habentes arma in manu sua a parte templi dextera usque ad partem sinistram altaris et edis circa regem. *[margin: Produxit filium regis]* Produxitque filium regis et posuit super eum diadema et testimonium. Feceruntque eum regem et unxerunt. Et plaudentes manu dixerunt: Vivat rex. Audivit autem Atalia vocem currentis populi et ingressa ad turbas in templum Domini vidit regem stantem super tribunal iuxta morem, et cantores et turbas prope eum, omnemque populum terre letantem et canentem tubis. Scidit vestimenta sua clamavitque: Coniuratio, coniuratio. Precepit autem Ioiada centurionibus qui erant super exercitum et ait eis: Educite eam extra septa templi et quicumque eam secutus fuerit feriatur gladio. Dixerat enim sacerdos: Non occidatur in templo Domini. *[margin: Ne occidatur in templo]* Imposueruntque ei manus et impegerunt eam per viam introitus equorum iuxta palatium et interfecta est ibi. Pepigit ergo Ioiada fedus inter Dominum et inter regem et inter populum ut esset populus Domini, et inter regem et populum. Ingressusque est omnis populus terre templum Baal et destruxerunt aras eius et imagines contriverunt valide. *[margin: Templum Baal, aras et imagines]* Mathan quoque sacerdotem Baal occiderunt coram altari. Et posuit sacerdos custodias in domo Domini. Tulitque centuriones et Cerethi et Phelethi legiones et omnem populum terre deduxerunt-

que regem de domo Domini et venerunt per viam porte scutariorum in palatium et sedit super thronum regum. Letatusque est omnis populus terre et civitas conquievit. Atalia autem occisa est gladio in domo regis. Septemque annorum erat Ioas cum regnare cepisset.

XII *[margin: Ioas]*

Anno septimo Iehu regnavit Ioas, xl annis regnavit in Ierusalem. Nomen matris eius Sebia de Bersabee. Fecitque Ioas rectum coram Domino cunctis diebus quibus docuit eum Ioiada sacerdos. Verumtamen excelsa non abstulit: adhuc enim populus immolabat et adolebat in excelsis incensum. Dixitque Ioas ad sacerdotes: Omnem pecuniam sanctorum que illata fuerit in templum Domini a pretereuntibus que offertur pro pretio anime et quam sponte et arbitrio cordis sui inferunt in templum Domini accipiant illam sacerdotes iuxta ordinem suum et instaurent sartatecta domus, siquid necessarium viderint instauratione. Igitur usque ad vicesimum tertium annum regis Ioas non instauraverunt sacerdotes sartatecta templi. Vocavitque rex Ioas Ioiadam pontificem et sacerdotes dicens eis: Quare sartatecta non instauratis templi? Nolite ergo amplius accipere pecuniam iuxta ordinem vestrum sed ad instaurationem templi reddite eam. Prohibitique sunt sacerdotes ultra accipere pecuniam a populo et instaurare sartatecta domus. Et tulit Ioiada pontifex gazophilacium unum aperuitque foramen desuper et posuit illud iuxta altare ad dexteram ingredientium domum Domini, mittebantque in eo sacerdotes qui custodiebant ostia omnem pecuniam que deferebatur ad templum Domini. Cumque viderent nimiam pecuniam esse in gazophilacio, ascendebat scriba regis et pontifex, effundebantque et numerabant pecuniam que inveniebatur in domo Domini. Et dabant eam iuxta numerum atque mensuram in manu eorum qui preerant cementariis domus Domini. Qui impendebant eam in fabris lignorum et in cementariis his qui operabantur in domo Domini et sartatecta faciebant, et in his qui cedebant saxa, et ut emerent ligna et lapides qui excidebantur, ita ut impleretur instauratio domus Domini in universis que indigebant expensa ad muniendam domum Domini. Verumtamen non fiebant ex eadem pecunia hydrie templi Domini et fuscinule et turibula et tube et omne vas aureum et argenteum de pecunia que inferebatur in templum Domini. His enim qui faciebant opus dabatur ut instauraretur templum Domini. Et non fiebat ratio his hominibus qui accipiebant pecuniam ut distribuerent artificibus, sed in fide tractabant eam. Pecuniam vero pro delicto et pecuniam pro peccatis non inferebant in templum Domini quia sacerdotum erant. Tunc ascendit Azael rex Syrie et pugnabat contra Geth cepitque eam, et direxit faciem suam ut ascenderet in Ierusalem. Quam ob rem tulit Ioas rex Iuda omnia sanctificata que consecraverant Iosaphat et Ioram et Ocozias patres eius reges Iuda et que ipse obtulerat et universum argentum quod inveniri potuit in thesauris templi Domini et in palatio regis misitque Azaeli regi Syrie, et recessit ab Ierusalem. Reliqua autem sermonum Ioas et universa que fecit nonne hec scripta sunt in libro verborum dierum regum Iuda? Surrexerunt autem servi eius et coniuraverunt inter se percusseruntque Ioas in domo Mello in descensu Sela. Iozachar namque filius Semath et Iozabad filius Somer servi eius percusserunt eum et mortuus est, et sepelierunt eum cum patribus suis in civitate David. Regnavitque Amasias filius eius pro

azael

ioachaz XIII Anno vicesimo tercio ioas filii ocozie regis iude regnavit
ioachaz filius hieu super israel in samaria decem et septem annis. et fecit
malum coram domino secutusque est peccata ieroboam filii naba-
th qui peccare fecit israel et non declinavit ab eis. Iratusque est fu-
azahel ror domini contra israel et tradidit eos in manu azahel cunctis
diebus. Deprecatus est autem ioachaz faciem domini et audivit eum
dominus. Vidit enim angustias israel quia attriverat eos rex syrie
et dedit dominus israel salvatorem et liberatus est de manu regis
syrie. Habitaveruntque filii israel in tabernaculis suis sicut he-
ri et nudiustercius. Verumptamen non recesserunt a peccatis
domus ieroboam qui peccare fecit israel: in ipsis ambula-
verunt. Siquidem et lucus permansit in samaria. et non sunt
derelicti ioachaz de populo nisi quinquaginta equites et decem
currus et decem milia peditum. Interfecerat enim eos rex sy-
rie et redegerat quasi pulverem in tritura aree. Reliqua
autem sermonum ioachaz et universa que fecit et fortitudo
eius. nonne hec scripta sunt in libro sermonum dierum regum
israel? Dormivitque ioachaz cum patribus suis et sepelierunt
eum in samaria: regnavitque ioas filius eius pro eo. Anno
regnavit ioas tricesimo septimo ioas regis iuda regnavit ioas filius ioachaz
super israel in samaria sedecim annis. et fecit quod malum est in
conspectu domini. Non declinavit ab omnibus peccatis ieroboam
filii nabath qui peccare fecit israel. in ipsis ambulavit.
Reliqua autem sermonum ioas et universa que fecit. sed et forti-
tudo eius quomodo pugnavit contra amasiam regem iuda. nonne
hec scripta sunt in libro sermonum dierum regum israel? Dor-
mivit ioas cum patribus suis: ieroboam autem sedit super
solium eius. Porro ioas sepultus est in samaria cum re-
heliseus gibus israel. Heliseus autem egrotabat infirmitate qua et
egrotabat mortuus est. Descenditque ad eum ioas rex israel et flebat co-
ram eo dicebatque. Pater mi: pater mi: currus israel et auri-
ga eius. Et ait illi heliseus. Affer arcum et sagittas. Cumque
attulisset ad eum arcum et sagittas dixit ad regem israel.
Pone manum tuam super arcum. Et cum posuisset ille manum
suam superposuit heliseus manus suas manibus re-
gis et ait. Aperi fenestram orientalem. Cumque aperuisset
dixit heliseus. Iace sagittam. Et iecit. Et ait heliseus.
Sagitta salutis domini et sagitta salutis contra syriam.
Percutiesque syriam in afec donec consumas eam. Et
ait. Tolle sagittas. Qui cum tulisset: rursum dixit ei.
Percute iaculo terram. Et cum percussisset tribus vici-
bus et stetisset: iratus est contra eum vir dei et ait. Si percus-
sisses quinquies aut sexies aut septies: percussisses
syriam usque ad consumationem. Nunc autem tribus vicibus
mortuus est hel percuties eam. Mortuus est ergo heliseus et sepeli-
erunt eum. Latrunculi quoque de moab venerunt in
terram in anno ipso. Quidam autem sepelientes homi-
nem viderunt latrunculos et proiecerunt cadaver in se-
cum tetigisset pulcro helisei. Quod cum tetigisset ossa helisei revixit
ossa homo et stetit super pedes suos. Igitur azahel rex syrie af-
flixit israel cunctis diebus ioachaz et misertus est dominus eorum
et reversus est ad eos propter pactum suum quod habebat cum
abraham et ysaac et iacob et noluit disperdere eos
benedab neque proicere penitus usque in presens tempus. Mortuus
est autem azahel rex syrie et regnavit benadab filius
eius pro eo. Porro ioas filius ioachaz tulit urbes de ma-
nu benadab filii azahel quas tulerat de manu
ioachaz patris sui iure prelii. Tribus vicibus percussit
XIIII eum ioas et reddidit civitates israel. Anno secundo io-
amasias as filii ioachaz regis israel regnavit amasias filius
ioas regis iuda. Viginti quinque annorum erat cum regnare
cepisset: viginti autem et novem annis regnavit in ierusalem.
Nomen matris eius ioaden de ierusalem. Et fecit rectum coram
domino. verumptamen non ut david pater eius. Iuxta omnia que fecit
ioas pater suus fecit: nisi hoc tantum quod excelsa non abstulit. Adhuc
enim populus immolabat et adolebat incensum in excelsis.
Cumque obtinuisset regnum. percussit servos suos qui interfece-
rant regem patrem. Filios autem eorum qui occiderant non occidit.
Iuxta quod scriptum est in libro legis moysi: sicut precepit
dominus dicens. Non morientur patres pro filiis. neque filii morien- non morietur pater pro
tur pro patribus. sed unusquisque in peccato suo morietur. Ipse percus-
sit edom in valle salinarum decem milia. et apprehendit pe-
tram in prelio vocavitque nomen eius iectehel usque in presen-
tem diem. Tunc misit amasias nuncios ad ioas filium . tunc misit amasias
ioachaz filii hieu regis israel dicens. Veni et videamus nos.
Remisitque ioas rex israel ad amasiam regem iuda dicens.
Carduus libani misit ad cedrum que est in libano dicens. carduus misit
Da filiam tuam filio meo uxorem. Transieruntque bestie
saltus que sunt in libano et conculcaverunt carduum. Per-
cutiens invaluisti super edom. et sublevavit te cor tuum.
Contentus esto gloria et sede in domo tua. quare provocas ma-
lum ut cadas tu et iuda tecum. Et non adquievit amasias. ascendit ioas rex
Ascenditque ioas rex et viderunt se ipse et amasias rex iu-
da in bethsames oppido iude. Percussusque est iuda coram
israel et fugerunt unusquisque in tabernacula sua. Amasiam
vero regem iuda filium ioas filii ocozie cepit ioas rex
israel in bethsames. et adduxit eum in ierusalem. et interrupit
murum ierusalem a porta ephraim usque ad portam angu-
li quadringentis cubitis. Tulitque omne aurum et ar-
gentum et universa vasa que inventa sunt in domo domini et in
thesauris regis et obsides: et reversus est in samariam.
Reliqua autem verborum ioas et fortitudo eius qua pug-
navit contra amasiam regem iuda: nonne hec scripta
sunt in libro sermonum dierum regum israel? Dormivitque
ioas cum patribus suis et sepultus est in samaria cum regibus
et regnavit ieroboam filius eius pro eo. Vixit autem ama- regnavit ieroboam
sias filius ioas rex iuda postquam mortuus est ioas filii
ioachaz regis israel viginti quinque annis. Reliqua autem
sermonum amasie et universa que fecit: nonne hec scripta
sunt in libro sermonum dierum regum iuda? Factaque est con-
iuratio contra eum in ierusalem: at ille fugit in lachis. Mi-
seruntque post eum in lachis. et interfecerunt eum ibi et aspor-
taverunt in equis. sepultusque est in ierusalem cum patribus suis
in civitate david. Tulit autem universus populus iude tulit populus azariam
azariam annos natum sedecim. et constituerunt eum
regem pro patre eius amasia. Ipse edificavit ahilam
et restituit eam iude postquam dormivit rex cum patri-
bus suis. Anno quintodecimo amasie filii ioas regis iu-
da: regnavit ieroboam filius ioas regis israel in sama-
ria et quadraginta et uno anno. et fecit quod malum est
coram domino. Non recessit ab omnibus peccatis ieroboam fi-
lii nabath qui peccare fecit israel. Ipse restituit termi-
nos israel ab introitu emath usque ad mare solitudinis
iuxta sermonem domini dei israel quem locutus est per
servum suum ionam filium amathi prophetam c. ionam
qui erat in opher. Vidit enim dominus afflictionem israel
amaram nimis. et quod consumpti erant usque ad clau-
sos carcere et extremos et non erat qui auxiliaretur
israel. nec locutus est dominus ut deleret nomen israel de sub
celo. et salvavit eos de manu ieroboam filii ioas. salvavit eos

Reliqua autem sermonum ieroboam et universa que fecit. et for-
titudo eius qua preliatus est et quomodo restituit damascum
et emath iude in israel. nonne hec scripta sunt in libro verbo-
rum dierum regum israel. Dormivitque ieroboam cum patribus
suis regibus israel et regnavit zacharias filius eius pro eo.

XV Anno vicesimo septimo ieroboam regis israel regnavit — azarias
azarias filius amasie regis iude. Sedecim annorum erat cum
regnare cepisset et quinquaginta duobus annis regnavit
in ierusalem. fecitque quod erat placitum coram domino iuxta omnia
que fecit amasias pater eius. verumptamen excelsa non est de-
molitus. Adhuc populus sacrificabat et adolebat incen-
sum in excelsis. Percussit autem dominus regem et fuit leprosus
usque in diem mortis sue et habitabat in domo libera se-
orsum. Jonathas vero filius regis gubernabat palatium
et iudicabat populum terre. Reliqua autem sermonum aza-
rie et universa que fecit. nonne hec scripta sunt in libro
verborum dierum regum iuda. Et dormivit azarias cum
patribus suis. sepelieruntque eum cum maioribus suis in civi-
tate david et regnavit ionathas filius eius pro eo. Anno tri- — jonathas
simo octavo regis iude azarie regnavit zacharias — zacharias
filius ieroboam super israel in samaria sex mensibus. et fecit quod
malum est coram domino sicut fecerant patres eius. non recessit
a peccatis ieroboam filii nabath qui peccare fecit israel. — sellum
Coniuravit autem contra eum sellum filius iabes in samaria.
percussitque eum palam et interfecit regnavitque pro eo. Re-
liqua autem sermonum zacharie. nonne hec scripta sunt in
libro verborum dierum regum israel. iste est sermo domini quem
locutus est ad hieu dicens. filii tui usque ad quartam ge-
nerationem sedebunt de te super thronum israel. factumque est
ita. Sellum filius iabes regnavit tricesimo nono an-
no azarie regis iude. regnavit autem uno mense in — manahem
samaria. Et ascendit manahem filius gaddi de
thersa venitque in samariam et percussit sellum filium iabes
in samaria et interfecit eum. regnavitque pro eo. Reliqua
autem verborum sellum et coniuratio eius per quam tetendit insi-
dias. nonne hec scripta sunt in libro sermonum dierum regum
israel. Tunc percussit manahem thapsam et omnes qui erant
in ea et terminos eius de thersa. noluerant enim aperire ei et
interfecit omnes pregnantes eius et scidit eas. Anno trice-
simo nono azarie regis iuda regnavit manahem filius
gaddi super israel decem annis in samaria. fecitque quod erat
malum coram domino. non recessit a peccatis ieroboam filii
nabath qui peccare fecit israel. Cunctis diebus eius venie- — phul rex
bat phul rex assyriorum in terram. et dabat mana-
hem phul mille talenta argenti ut esset ei in auxilio
et firmaret regnum eius. Indixitque manahem argen-
tum super israel cunctis potentibus et divitibus ut da-
ret regi assyriorum quinquaginta siclos argenti per
singulos. Reversusque est rex assyriorum et non est moratus in
terra. Reliqua autem sermonum manahem et uni-
versa que fecit. nonne hec scripta sunt in libro sermo-
num dierum regum israel. Et dormivit manahem
cum patribus suis. regnavitque facea filius eius pro eo. — facea
Anno quinquagesimo azarie regis iude regnavit
facea filius manahem super israel in samaria bi-
ennio et fecit quod malum erat coram domino. non reces-
sit a peccatis ieroboam filii nabath qui peccare fe-
cit israel. Coniuravit autem adversus eum facee filius — facee
romelie dux eius et percussit eum in samaria in
turre domus regie iuxta argob et iuxta ariem.

et cum eo quinquaginta viros de filiis galaaditarum et interfecit
eum. regnavitque pro eo. Reliqua autem sermonum facee
et universa que fecit. nonne hec scripta sunt in libro ver-
borum dierum regum israel. Anno quinquagesimo secundo a- — facee
zarie regis iude regnavit facee filius romelie
super israel in samaria viginti annis. et fecit quod ma-
lum est in conspectu domini. non recessit a peccatis ieroboam
filii nabath qui peccare fecit israel. In diebus facee
regis israel venit teglathfalasar rex assur et cepit — teglathfalasar
aion et abel domum maacha et ianoe et cedes et asor
et galaad et galileam et universam terram nepthalim
et transtulit eos in assyrios. Coniuravit autem et tetendit insidi-
as osee filius hela contra facee filium romelie
et percussit eum et interfecit. regnavitque pro eo vicesimo
anno ioatham filii ozie. Reliqua autem sermonum
facee et universa que fecit. nonne hec scripta sunt
in libro sermonum dierum regum israel. Anno secundo
facee filii romelie regis israel regnavit ioatham
filius ozie regis iuda. Viginti quinque annorum erat cum
regnare cepisset et sedecim annis regnavit in
ierusalem. nomen matris eius ierusa filia sadoc. Fecitque quod
erat placitum coram domino iuxta omnia que fecit
ozias pater suus operatus est. verumptamen excelsa non
abstulit. Adhuc populus immolabat et adolebat in-
censum in excelsis. Ipse edificavit portam domus domini
sublimissimam. Reliqua autem sermonum ioatham et u-
niversa que fecit. nonne hec scripta sunt in libro ver-
borum dierum regum iuda. In diebus illis cepit dominus
mittere in iudam rasin regem syrie et facee filium
romelie. et dormivit ioatham cum patribus suis. se-
pultusque est cum eis in civitate david patris sui et regna-
vit achaz filius eius pro eo. XVI Anno septimo decimo
facee filii romelie regnavit achaz filius ioatham
regis iuda. Viginti annorum erat achaz cum regnare
cepisset et XVI annis regnavit in ierusalem. non fecit
quod erat placitum in conspectu domini dei sui sicut david pater
eius. sed ambulavit in via regum israel. insuper et filium suum
consecravit transferens per ignem secundum idola gentium
que dissipavit dominus coram filiis israel. Immolabat quoque
victimas et adolebat incensum in excelsis et sub omni ligno
frondoso. Tunc ascendit rasin rex syrie et facee filius
romelie rex israel in ierusalem ad preliandum. Cumque obside-
rent achaz non valuerunt superare eum. In tempore illo resti-
tuit rasin rex syrie ailam syrie et eiecit iudeos de
ailam. Et idumei et syri venerunt in ailam et habi-
taverunt ibi usque in diem hanc. Misit autem achaz nuntios — teglathfalasar
ad teglathfalasar regem assyriorum dicens. Servus
tuus et filius tuus ego sum. ascende et salvum me
fac de manu regis syrie et de manu regis israel qui
consurrexerunt adversum me. Et cum collegisset argen-
tum et aurum quod inveniri potuit in domo domini et in
thesauris regis. misit regi assyriorum munera. Qui et
adquievit voluntati eius. Ascendit enim rex assyriorum
in damascum et vastavit eam et transtulit habitatores eius
cyrenen. rasin autem interfecit. Perrexitque achaz in occur-
sum teglathfalasar regi assyriorum in damascum.
Cumque vidisset altare damasci misit rex achaz
ad uriam sacerdotem exemplar eius et similitudinem iuxta
omne opus eius. Et extruxit urias sacerdos altare iuxta
omnia que preceperat rex achaz de damasco. ita fecit

urias sacerdos donec veniret rex achaz de damasco. Cumque venisset rex de damasco vidit altare et veneratus est illud ascenditque et immolavit holocausta et sacrificium suum et libavit libamina et fudit sanguinem pacificorum quae obtulerat super altare. Porro altare aereum quod erat coram domino transtulit de facie templi et de loco altaris et de loco templi domini posuitque illud ex latere altaris ad aquilonem. Praecepit quoque rex achaz uriae sacerdoti dicens: Super altare maius offer holocaustum matutinum et sacrificium vespertinum et holocaustum regis et sacrificium eius et holocausta universi populi terrae et sacrificia eorum et libamina eorum et omnem sanguinem holocausti et universum sanguinem victimae super illud effundes. Altare vero aereum erit paratum ad voluntatem meam. Fecit igitur urias sacerdos iuxta omnia quae praeceperat rex achaz. Tulit autem rex achaz caelatas bases et luterem qui erat desuper et mare deposuit de bubus aereis quae sustinebant illud et posuit super pavimentum stratum lapide. Musach quoque sabbati quod aedificaverat in templo et ingressum regis exterius convertit in templo domini propter regem assyriorum. Reliqua autem verborum achaz et omnia quae fecit nonne haec scripta sunt in libro sermonum dierum regum iuda. Dormivitque achaz cum patribus suis et sepultus est cum eis in civitate david et regnavit ezechias filius eius pro eo.

XVII Anno duodecimo achaz regis iuda regnavit osee filius hela in samaria super israel novem annis. Fecitque malum coram domino sed non sicut reges israel qui ante eum fuerant. Contra hunc ascendit salmanasar rex assyriorum et factus est ei osee servus reddebatque illi tributa. Cumque deprehendisset rex assyriorum osee quod rebellare nitens misisset nuntios ad sua regem aegypti ne praestaret tributa regi assyriorum sicut singulis annis solitus erat obsedit eum et vinctum misit in carcerem. Pervagatusque est omnem terram et ascendens samariam obsedit eam tribus annis. Anno autem nono osee cepit rex assyriorum samariam et transtulit israel in assyrios posuitque eos in ahala et in habor iuxta fluvium gozan in civitatibus medorum. Factum est enim cum peccassent filii israel domino deo suo qui eduxerat eos de terra aegypti et coluerunt deos alienos et ambulaverunt iuxta ritum gentium quas consumpserat dominus in conspectu filiorum israel et regum israel quia similiter fecerant. Et offenderunt filii israel verbis non rectis dominum deum suum et aedificaverunt sibi excelsa in cunctis urbibus suis a turre custodum usque ad civitatem munitam. Feceruntque sibi statuas et lucos in omni colle sublimi et subter omne lignum nemorosum et adolebant ibi incensum super aras in morem gentium quas transtulerat dominus a facie eorum. Feceruntque verba pessima irritantes dominum et coluerunt inmunditias de quibus dixit eis dominus ne faceretis verbum hoc. Et testificatus est dominus in israel et in iuda per manum omnium prophetarum et videntium dicens: Revertimini a viis vestris pessimis et custodite praecepta mea et caerimonias iuxta omnem legem quam praecepi patribus vestris et sicut misi ad vos in manu servorum meorum prophetarum. Qui non audierunt sed induraverunt cervicem suam iuxta cervicem patrum suorum qui noluerunt oboedire domino deo suo et abiecerunt legitima eius et pactum quod pepigit cum patribus eorum et testificationes quibus testificatus est eos secutique sunt vanitates et vane egerunt et secuti sunt gentes quae erant per circuitum eorum super quibus praeceperat dominus eis ut non facerent sicut et illae faciebant. Et dereliquerunt omnia praecepta domini dei sui feceruntque sibi conflatiles duos vitulos et lucos et adoraverunt universam militiam caeli servieruntque baal et consecraverunt filios suos et filias per ignem et divinationibus inserviebant et auguriis et tradiderunt se ut facerent malum coram domino et irritarent eum. Iratusque est dominus vehementer israeli et abstulit eos de conspectu suo et non remansit nisi tribus iuda tantummodo. Sed nec ipse iuda custodivit mandata domini dei sui verum et ambulavit in erroribus israel quos operatus fuerat. Proiecitque dominus omne semen israel et afflixit eos et tradidit eos in manu diripientium donec proiceret eos a facie sua ex eo iam tempore quo scissus est israel a domo david et constituerunt sibi regem hieroboam filium nabath. Separavit enim hieroboam israel a domino et peccare eos fecit peccatum magnum. Et ambulaverunt filii israel in universis peccatis hieroboam quae fecerat et non recesserunt ab eis usquequo auferret dominus israel a facie sua sicut locutus fuerat in manu omnium prophetarum suorum. Translatusque est israel de terra sua in assyrios usque in diem hanc. Adduxit autem rex assyriorum de babylone et de chutha et de avah et de emath et de sepharvaim et collocavit eos in civitatibus samariae pro filiis israel qui possederunt samariam et habitaverunt in urbibus eius. Cumque ibi habitare coepissent non timebant dominum et immisit eis dominus leones qui interficiebant eos. Nuntiatumque est regi assyriorum et dictum: Gentes quas transtulisti et habitare fecisti in civitatibus samariae ignorant legitima dei terrae et immisit in eos dominus leones et ecce interficiunt eos eo quod ignorent ritum dei terrae. Praecepit autem rex assyriorum dicens: Ducite illuc unum de sacerdotibus quos inde captivos adduxistis et vadat et habitet cum eis et doceat eos legitima dei terrae. Itaque cum venisset unus de sacerdotibus his qui captivi ducti fuerant de samaria habitavit in bethel et docebat eos quomodo colerent dominum. Et unaquaeque gens fabricata est deum suum posueruntque eos in fanis excelsis quae fecerant samaritae gens et gens in urbibus suis in quibus habitabat. Viri enim babylonii fecerunt soccoth benoth viri autem chuthaei fecerunt nergel et viri de emath fecerunt asima. Porro evei fecerunt nabaaz et tharthac. Hii autem qui erant de sepharvaim comburebant filios suos igni adramelech et anamelech diis sepharvaim. Et nihilominus colebant dominum. Fecerunt autem sibi de novissimis sacerdotes excelsorum et ponebant eos in fanis sublimibus et cum dominum colerent diis quoque suis serviebant iuxta consuetudinem gentium de quibus translati fuerant samariam. Usque in praesentem diem morem sequuntur antiquum. Non timent dominum neque custodiunt caerimonias eius et iudicia et legem et mandatum quod praeceperat dominus filiis iacob quem cognominavit israel. Et percusserat cum eis pactum et mandaverat eis dicens: Nolite timere deos alienos et non adoretis eos neque colatis eos et non immoletis eis. Sed dominum deum vestrum qui eduxit vos de terra aegypti in fortitudine magna et in brachio extento ipsum timete et illum adorate et ipsi immolate. Caerimonias quoque et iudicia et legem et mandatum quod scripsit vobis custodite ut faciatis cunctis diebus et non timeatis deos alienos. Et pactum quod percussit vobiscum nolite oblivisci nec colatis deos alienos sed dominum deum vestrum timete et ipse eruet vos de manu omnium inimicorum vestrorum. Illi vero non audierunt sed iuxta consuetudinem suam priorem perpetrabant. Fuerunt igitur gentes istae timentes quidem dominum sed nihilominus et idolis suis servientes. Nam et filii eorum et nepotes sicut fecerunt patres sui ita faciunt usque in praesentem diem.

XVIII Anno tertio osee filii hela regis israel regnavit ezechias filius achaz regis iuda. Viginti quinque annorum erat cum regnare coepisset et viginti et novem annis regnavit in ierusalem. Nomen matris eius abi filia zachariae. Fecitque quod erat bonum coram domino iuxta omnia quae fecerat david pater eius. Ipse dissipavit excelsa et contrivit statuas et succidit lucos confregitque serpentem

Marginalia: non peccata per quibus translatus est israel — translatus est israel — misit eis leones — ezechias

eneum quem fecerat Moyses. Siquidem filii Israel usque ad illud tempus
filii Israel adolebant ei incensum, vocavitque eum Noesthan.
In Domino Deo Israel speravit. Itaque post eum non fuit similis ei de
cunctis regibus Iuda, sed neque in hiis qui ante eum fuerant, et ad-
hesit Domino et non recessit a vestigiis eius, fecitque mandata eius
que preceperat Dominus Moysi. Unde et erat Dominus cum eo, et in cunctis
ad que procedebat sapienter se agebat. Rebellavit quoque contra regem
Assyriorum et non servivit ei. Ipse percussit Philisteos usque Gazam
et omnes terminos eorum a turre custodum usque ad civitatem mu-
nitam. Anno quarto Ezechie regis, qui erat annus septimus

Salmanasar

Osee filii Hela regis Israel, ascendit Salmanasar rex Assy-
riorum Samariam et oppugnavit eam et cepit. Nam post annos
tres, anno sexto Ezechie, id est nono anno Osee regis Israel,
capta est Samaria, et transtulit rex Assyriorum Israel in Assy-
rios, collocavitque eos in Hela et in Habor fluviis Gozam
in civitatibus Medorum, quia non audierunt vocem Domini Dei sui,
sed pretergressi sunt pactum eius: universa que preceperat Moyses
servus Domini non audierunt neque fecerunt. Anno vicesimo quar-

Senacherib

to regis Ezechie ascendit Senacherib rex Assyriorum
ad universas civitates Iuda munitas et cepit eas. Tunc
misit rex Iuda Ezechias nuntios ad regem Assyriorum La-
chis, dicens: Peccavi, recede a me, et omne quod imposueris
michi feram. Indixit itaque rex Assyriorum Ezechie trecen-
ta talenta argenti et triginta talenta auri. Deditque E-
zechias omne argentum quod repertum fuerat in domo Domini
et in thesauris regis. In tempore illo confregit Eze-
chias valvas templi Domini et laminas auri quas
ipse affixerat, et dedit eas regi Assyriorum. Misit autem
rex Assyriorum Tartan et Rapsarem et Rapsacen de Lachis
ad Ezechiam regem cum manu valida Ierusalem. Qui cum
ascendissent, venerunt in Ierusalem et steterunt iuxta a-

piscine superioris

queductum piscine superioris que est in via agri fullo-
nis, vocaveruntque regem. Egressus est autem ad eos Eliachim

a commentariis

filius Helcie prepositus domus et Sobna scriba et Ioahe
filius Asaph a commentariis. Dixitque ad eos Rapsaces:
Loquimini Ezechie: Hec dicit rex magnus rex Assy-
riorum: Que est ista fiducia qua niteris? Forsitan inisti
consilium ut preparares te ad prelium. In quo confidis
ut audeas rebellare? An speras in baculo arundineo
atque confracto Egypto? Super quem si incubuerit
homo, comminutus ingredietur manum eius et perforabit
eam. Sic est Pharao rex Egypti omnibus confidentibus in
eum. Quod si dixeritis michi: In Domino Deo nostro habemus fidu-
ciam, nonne iste est cuius abstulit Ezechias excelsa et al-
taria, et precepit Iude et Ierusalem: Ante altare hoc adorabitis
in Ierusalem? Nunc igitur transite ad dominum meum regem Assyri-
orum, et dabo vobis duo milia equorum, et videte an habere
valeatis ascensores eorum. Et quomodo potestis resistere
ante unum satrapam de servis domini mei minimis?
An fiduciam habes in Egypto propter currus et equites? Numquid
sine voluntate Domini ascendi ad locum istum ut

demolire

demolirer eum? Dominus dixit michi: Ascende et demolire
eam. Dixerunt autem Eliachim filius Helcie et Sobna et Io-
ahe Rapsaci: Precamur ut loquaris nobis servis
tuis syriace, non iudaice, audiente populo qui est super
murum. Responditque eis Rapsaces dicens: Numquid ad dominum
tuum et ad te misit me dominus meus ut loquerer sermones
hos, et non potius ad viros qui sedent super murum, ut come-
dant stercora sua et bibant urinam suam vobiscum?
Stetit itaque Rapsaces et clamavit voce magna iu-

daice et ait: Hec dicit rex: Non vos seducat Ezechias, non poterit
enim eruere vos de manu mea, neque fiduciam vobis tribuat
super Dominum dicens: Eruens liberabit vos Dominus, et non tradetur civitas
hec in manu regis Assyriorum. Nolite audire Ezechiam.
Hec enim dicit rex Assyriorum: Facite mecum quod vobis est utile,
et egredimini ad me, et comedet unusquisque de vinea sua
et de ficu sua, et bibetis aquas de cisternis vestris, donec veniam
et transferam vos in terram que est similis terre vestre, in terram fruc-
tiferam et fertilem vini, terram panis et vinearum, terram
olivarum et olei ac mellis, et vivetis et non moriemini.
Nolite audire Ezechiam, qui vos decipit dicens: Dominus libera-
bit nos. Numquid liberaverunt dii gentium terram suam de ma-
nu regis Assyriorum? Ubi est deus Emath et Arfath? Ubi est
deus Sefarvaim, Ana et Ava? Numquid liberaverunt Samari-
am de manu mea? Quinam illi sunt in universis diis ter-
rarum qui eruerunt regionem suam de manu mea, ut possit
eruere Dominus Ierusalem de manu mea? Tacuit itaque populus
et non respondit ei quicquam. Siquidem preceptum regis acceperant
ut non responderent ei. Venit Eliachim filius Helcie prepo-
situs domus et Sobna scriba et Ioahe filius Asaph a com-
mentariis ad Ezechiam scissis vestibus, et nuntiaverunt ei
verba Rapsacis. Que cum audisset rex Ezechias, scidit XI
vestimenta sua et opertus est sacco ingressusque domum Domini.
Et misit Eliachim prepositum domus et Sobnam scribam et se-
nes de sacerdotibus opertos saccis ad Isaiam prophetam filium
Amos. Qui dixerunt: Hec dicit Ezechias: Dies tribulationis
et increpationis et blasfemie dies iste. Venerunt filii ad par-
tum, et vires non habet parturiens. Si forte audiat Dominus Deus
tuus universa verba Rapsacis, quem misit rex Assyriorum
dominus suus ut exprobraret Deum viventem et argueret
verbis que audivit Dominus Deus tuus, et fac orationem pro reli-
quiis que reperte sunt. Venerunt ergo servi regis Ezechie ad
Isaiam. Dixitque eis Isaias: Hec dicetis domino vestro: Hec
dicit Dominus Deus: Noli timere a facie sermonum quos audisti,
quibus blasfemaverunt pueri regis Assyriorum me.
Ego enim immittam ei spiritum, et audiet nuntium et revertetur
in terram suam, et deiciam eum gladio in terra sua. Reversus
est ergo Rapsaces et invenit regem Assyriorum expug-
nantem Lobnam. Audierat enim quod recessisset de Lachis.
Cumque audisset de Taracha rege Ethiopie dicentes:
Ecce egressus est ut pugnet contra te, et iret contra eum,
misit nuntios ad Ezechiam dicens: Hec dicite Ezechie
regi Iude: Non te seducat Deus tuus in quo habes fiduciam,
neque dicas: Non tradetur Ierusalem in manu regis Assyriorum.
Tu enim ipse audisti que fecerunt reges Assyriorum uni-
versis terris, quomodo vastaverint eas. Num ergo solus po-
teris liberari? Numquid liberaverunt dii gentium singu-
los quos vastaverunt patres mei, Gozam videlicet et
Aram et Reseph et filios Eden qui erant in Thelassar?
Ubi est rex Emath et rex Arfath et rex civitatis Sefarva-
im, Ana et Ava? Itaque cum accepisset Ezechias litteras
de manu nuntiorum et legisset eas, ascendit in domum
Domini, et expandit eas coram Domino et oravit in conspectu
eius dicens: Domine Deus Israel qui sedes super cherubin,
tu es Deus solus regum omnium terre; tu fecisti ce-
lum et terram. Inclina aurem tuam et audi. Aperi o-
culos tuos et vide. Audi omnia verba Senacherib
qui misit ut exprobraret nobis Deum viventem. Ve-
re Domine dissipaverunt reges Assyriorum gentes et
terras omnium, et miserunt deos eorum in ignem.

percussit angelus domini castra assyriorum

Non enim erant dii: sed opera manuum hominum e ligno et
lapide et perdiderunt eos. Nunc igitur domine deus noster salvos nos
fac de manu eius: ut sciant omnia regna terre quia tu es de-
us solus. Misit autem isaias filius amos ad ezechiam dicens.
Hec dicit dominus deus israel: Que deprecatus es me super senna-
cherib rege assyriorum audivi. Iste est sermo quem dominus
locutus est de eo. Sprevit te et subsannavit te virgo filia
syon: post tergum tuum caput movit filia ierusalem. Cui expro-
brasti et quem blasphemasti contra quem exaltasti vocem tuam
et elevasti in excelsum oculos tuos contra sanctum israel? Per
manum servorum tuorum exprobrasti domino et dixisti. In multi-
tudine curruum meorum ascendi excelsa montium in
summitate libani et succidi sublimes cedros eius et electas
abietes eius. Et ingressus sum usque ad terminos eius et saltum car-
meli eius ego succidi et bibi aquas alienas et siccavi vestigi-
is pedum meorum omnes aquas clausas. Numquid non audisti
quid ab initio fecerim. Ex diebus antiquis plasmavi illud et nunc
adduxi. Eruntque in ruinam collium pugnantium civitates mu-
nite et qui sedent in eis humiles manu. Contremuerunt
et confusi sunt. Facti sunt sicut fenum agri et virens herba tectorum
que arefacta est antequam veniret ad maturitatem. Habitaculum
tuum et egressum et introitum et viam tuam ego prescivi et furorem
tuum contra me. Insanisti in me et superbia tua ascendit in au-
res meas. Ponam itaque circulum in naribus tuis et chamum
in labiis tuis et reducam te in viam qua venisti. Tibi autem
ezechia hoc erit signum. Comedes hoc anno que reperies in
secundo autem anno que sponte nascuntur. Porro anno tertio
seminate et metite. plantate vineas et comedite fructum
earum. Et quodcumque reliquum fuerit de domo david mittet
radicem deorsum et faciet fructum sursum. De ierusalem quip-
pe egredientur reliquie et quod salvetur de monte syon. Ze-
lus domini exercituum faciet hoc. Quam ob rem hec dicit dominus de
rege assyriorum. Non ingredietur urbem hanc nec mit-
tet in eam sagittam. nec occupabit eam clipeus nec circum-
dabit eam munitio. Per viam qua venit revertetur
et civitatem hanc non ingredietur dicit dominus. Protegamque
urbem hanc et salvabo eam propter me et propter david servum
meum. Factum est igitur in nocte illa venit angelus domini et percussit
castra assyriorum centum octoginta quinque milia. Cumque
diluculo surrexisset: vidit omnia corpora mortuorum
et recedens abiit. Et reversus est sennacherib rex assyriorum
et mansit in ninive. Cumque adoraret in templo nes-
rach deum suum adramelech et sarasar filii eius percusserunt
eum gladio. Fugeruntque in terram armeniorum et regnavit
XX asaraddon filius eius pro eo. In diebus illis egrotavit
ezechias egrotavit — ezechias usque ad mortem. Et venit ad eum isaias filius
amos propheta dixitque ei. Hec dicit dominus. Precipe domui
morieris — tue morieris enim et non vives. Qui convertit faciem
suam ad parietem et adoravit dicens. Obsecro domine me-
mento quomodo ambulaverim coram te in veritate et in
corde perfecto et quod placitum est coram te fecerim. Flevit
itaque ezechias fletu magno. Et antequam egrederetur
isaias mediam partem atrii: factus est sermo domini ad eum
ezechie — dicens. Revertere et dic ezechie duci populi mei. Hec
dicit dominus deus david patris tui. Audivi orationem tuam et
quindecim annos — vidi lacrimam tuam et ecce sanavi te. Die tertio ascen-
des templum domini et addam diebus tuis quindecim annos
et de manu regis assyriorum liberabo te et civitatem
hanc. et protegam urbem istam propter me et propter david
massam ficorum — servum meum. Dixitque isaias. Afferte massam ficorum.

Quam cum attulissent et posuissent super ulcus eius: curatus est. Dixe-
rat autem ezechias ad isaiam. Quod dominus me sanabit et quia ascen-
surus sum die tertio templum domini? Cui ait isaias. Hoc erit sig-
num a domino quod facturus sit dominus sermonem quem locutus sum.
Vis ut ascendat umbra decem lineis. an ut revertatur totidem — decem lineis
gradibus? Et ait ezechias. Facile est umbram crescere decem line-
is gradibus. Invocavit itaque isaias propheta dominum et reduxit
umbram per lineas quibus iam descenderat in orologio achaz
retrorsum decem gradibus. In tempore illo misit merodach — merodach rex babilonis misit litteras et munera
baladan filius baladan rex babiloniorum litteras et munera
ad ezechiam. Audierat enim quod egrotasset ezechias et convalu-
isset. Letatus est autem in adventu eorum ezechias et ostendit eis
domum aromatum et aurum et argentum et pigmenta varia. Unguen-
ta quoque et domum vasorum suorum et omnia que habere poterat in
thesauris suis. Non fuit verbum quod non monstraret eis eze-
chias in domo sua et in omni potestate sua. Venit autem
isaias propheta ad regem ezechiam dixitque ei. Quid dixerunt
viri isti aut unde venerunt ad te? Cui ait ezechias. De
terra longinqua venerunt ad me. At ille respondit. Quid
viderunt in domo tua? Ait ezechias. Omnia quecumque
sunt in domo mea viderunt. Nichil est quod non monstraverim
eis in thesauris meis. Dixitque isaias ezechie. Audi
sermonem domini. Ecce dies venient et auferentur omnia
que sunt in domo tua et que condiderunt patres tui
usque ad diem hanc in babilonem. non remanebit quicquam
ait dominus. Sed et de filiis tuis qui egredientur ex te quos gene-
rabis tollentur et erunt eunuchi in palatio regis babi-
lonis. Dixitque ezechias ad isaiam. Bonus sermo domini
quem locutus est. sit pax et veritas in diebus meis. Reliqua
autem sermonum ezechie et omnis fortitudo eius et quo-
modo fecerit piscinam et aqueductum et introduxerit aquas
in civitatem: nonne hec scripta sunt in libro sermonum
dierum regum iuda? Dormivitque ezechias cum patribus — XXI manasses
suis et regnavit manasses filius eius pro eo. Cum regnare
cepisset duodecim erat annorum. et quinquaginta quinque
annis regnavit in ierusalem. Nomen matris eius aphsiba.
Fecitque malum in conspectu domini: iuxta idola gentium — ydola gentium
que delevit dominus a facie filiorum israel. Conversus est et edi-
ficavit excelsa que dissipaverat ezechias pater eius.
et erexit aras baal et fecit lucos sicut fecerat achab — adoravit omnem militiam celi et coluit eam
rex israel. Et adoravit omnem militiam celi et coluit ea.
Extruxitque aras in domo domini de qua dixit dominus. In ie-
rusalem ponam nomen meum. Et extruxit altaria uni-
verse militie celi in duobus atriis templi domini. Et trans-
duxit filium suum per ignem et ariolatus est et observavit
auguria et fecit phitones et aruspices multiplicavit — phitones et aruspices
ut faceret malum coram domino et irritaret eum. Po-
suit quoque idolum luci quod fecerat in domo domini super quo lo-
cutus est dominus ad david et ad salomonem filium eius in templo
hoc et in ierusalem quam elegi de cunctis tribubus israel ponam
nomen meum in sempiternum. Et ultra non faciam com-
moveri pedem israel de terra quam dedi patribus eorum. Sic tamen
si custodierint opere omnia que precepi eis et universam
legem quam mandavit eis servus meus moyses. Illi vero
non audierunt sed seducti sunt a manasse ut facerent
malum super gentes quas contrivit dominus a facie filiorum
israel. Locutusque est dominus in manu servorum suorum prophe-
tarum dicens. Quia fecit manasses rex iuda abhomina-
tiones istas pessimas super omnia que fecerunt
amorrei ante eum. et peccare fecit etiam iudam in

innumeris diebus suis. Propterea hec dicit Dominus Deus Israel: Ecce
ego inducam mala super Jerusalem et Judam ut quicumque audierit tin-
niant ambe aures eius. Et extendam super Jerusalem funiculum
Samarie et pondus domus Achab: et delebo Jerusalem sicut deleri
solent tabule. Delens vertam et ducam crebrius stilum
super faciem eius. Dimittam vero reliquias hereditatis mee
et tradam eas in manu inimicorum eius. Eruntque in vastita-
tem et in rapinam cunctis adversariis suis eo quod fecerint malum
coram me et perseveraverint irritantes me ex die qua egres-
si sunt patres eorum ex Egypto usque ad diem hanc. Insuper
et sanguinem innoxium fudit Manasses multum nimis
donec impleret Jerusalem usque ad os: absque peccatis suis quibus
peccare fecit Judam ut faceret malum coram Domino. Reliqua
autem sermonum Manasse et universa que fecit et peccatum eius
quod peccavit: nonne hec scripta sunt in libro sermonum die-
rum regum Juda? Dormivitque Manasses cum patribus
suis: et sepultus est in horto domus sue in horto Oza.

Dormivit Manasses. Regnavit Amon

Et regnavit Amon filius eius pro eo. Viginti et duorum an-
norum erat Amon cum regnare cepisset. Duobusque annis
regnavit in Jerusalem. Nomen matris eius Mesalemeth filia
Arus de Jeteba. Fecitque malum in conspectu Domini sicut fe-
cerat Manasses pater eius. Et ambulavit in omni via
per quam ambulaverat pater eius: servivitque immundi-
tiis quibus servierat pater eius et adoravit eas. Et dere-
liquit Dominum Deum patrum suorum et non ambulavit in via
Domini. Tetenderuntque ei insidias servi sui et interfecerunt
regem in domo sua. Percussit autem populus terre omnes qui con-
iuraverant contra regem Amon: et constituerunt sibi regem
Josiam filium eius pro eo. Reliqua autem sermonum Amon et
universa que fecit: nonne hec scripta sunt in libro sermo-
num dierum regum Juda? Dormivitque cum patribus suis
sepelieruntque eum in sepulcro suo in horto Oza.

Josias

XXII

Et regnavit Josias filius eius pro eo. Octo annorum erat
Josias cum regnare cepisset: et triginta uno anno regna-
vit in Jerusalem. Nomen matris eius Idida filia Adaia de Be-
seph. Fecitque quod placitum erat coram Domino et ambula-
vit per omnes vias David patris sui. Nec declinavit ad dexte-
ram sive ad sinistram. Anno autem octavo decimo regis
Josie misit rex Saphan filium Aslia filii Messulam
scribam templi Domini dicens ei: Vade ad Helchiam sacer-
dotem magnum ut confletur pecunia que illata est in tem-
plum Domini quam collegerunt ianitores a populo. Deturque
fabris per prepositos domus Domini qui et distribuerunt
eam his qui operantur in templo Domini ad instauran-
da sartatecta templi: tignariis videlicet et cementariis
et his qui interrupta componunt: et ut emantur ligna et lapi-
des de lapidicinis ad instaurandum templum. Verumptamen
non supputetur eis argentum quod accipiunt: sed in po-
testate habeant et in fide. Dixit autem Helchias pontifex
ad Saphan scribam: Librum legis reperi in domo Domini.

Liber legis

Deditque Helchias pontifex volumen Saphan qui et
legit illud. Venit quoque Saphan scriba ad regem: et renun-
ciavit ei quod preceperat et ait: Conflaverunt servi
tui pecuniam que reperta est in domo Domini: et dederunt
ut distribueretur fabris a prefectis operum templi Domini.
Narravitque Saphan scriba regi dicens: Librum legis
dedit mihi Helchias sacerdos. Quem cum legisset Saphan
coram rege: et audisset rex verba libri legis Domini scidit
vestimenta sua. Et precepit Helchie sacerdoti et Ahicam
filio Saphan et Achabor filio Micha et Safan scribe
et Asie servo regis dicens: Ite et consulite Dominum super me et
super populo et super omni Juda de verbis voluminis istius
quod inventum est. Magna enim ira Domini succensa est contra
nos: quia non audierunt patres nostri verba libri huius ut facerent omne
quod scriptum est nobis. Ierunt itaque Helchias sacerdos et Ahicam
et Achobor et Saphan et Asia ad Oldam prophetem uxorem Sellum
filii Thecue filii Aras custodis vestium que habitabat in
Jerusalem in secunda. Locutique sunt ad illam. Et illa respondit eis:
Hec dicit Dominus Deus Israel: Dicite viro qui misit vos ad me:
Hec dicit Dominus: Ecce ego adducam mala super locum hunc
et super habitatores eius omnia verba legis que legit rex Juda:
quia dereliquerunt me et sacrificaverunt diis alienis ir-
ritantes me in cunctis operibus manuum suarum. Et succen-
detur indignatio mea in hoc loco et non extinguetur. Re-
gi autem Juda qui misit vos ut consuleretis Dominum sic dicetis:
Hec dicit Dominus Deus Israel: Pro eo quod audisti verba voluminis
et perterritum est cor tuum et humiliatus es coram Domino audi-
tis sermonibus contra locum istum et habitatores eius quod videlicet
fierent in stuporem et in maledictum: et scidisti vestimen-
ta tua et flevisti coram me: et ego audivi dicit Dominus. Ideo
colligam te ad patres tuos: et colligeris ad sepulcrum
tuum in pace ut non videant oculi tui mala omnia que
introducturus sum super locum istum.

XXIII

Et renuntiaverunt
regi quod dixerat. Qui misit et congregati sunt ad eum
omnes senes Juda et Jerusalem. Ascenditque rex templum Domini
et omnes viri Juda universique qui habitabant in Jerusalem cum
eo sacerdotes et prophete et omnis populus a parvo usque ad
magnum: legitque cunctis audientibus omnia verba libri
huius federis qui inventus est in domo Domini. Stetitque
rex super gradum et percussit fedus coram Domino ut am-
bularent post Dominum et custodirent precepta eius et testi-
monia et cerimonias in omni corde et tota anima et susci-
tarent verba federis huius que scripta erant in libro illo.
Adquievitque populus pacto. Et precepit rex Helchie pontifici
et sacerdotibus secundi ordinis et ianitoribus ut proicerent
de templo Domini omnia vasa que facta fuerant Baal et in lu-
co et universe milicie celi: et combussit ea foris Jerusalem in
convalle Cedron: et tulit pulverem eorum in Bethel. Et
delevit aruspices quos posuerant reges Juda ad sa-
crificandum in excelsis per civitates Juda et in circuitu
Jerusalem: et eos qui adolebant incensum Baal et Soli et Lune
et duodecim signis et omni milicie celi. Et efferri fecit
lucum de domo Domini foras Jerusalem in convalle Cedron:
et combussit eum ibi et redegit in pulverem et proiecit super
sepulcra vulgi. Destruxit quoque edicula effeminatorum
que erant in domo Domini pro quibus mulieres texebant quasi
domunculas luci. Congregavitque omnes sacerdotes de
civitatibus Juda: et contaminavit excelsa ubi sacrificabant
sacerdotes de Gabaa usque ad Bersabee: et destruxit
aras portarum in introitu ostii Josue principis civitatis.
Verumptamen non ascenderunt sacerdotes excelsorum ad
altare Domini in Jerusalem: sed tantum comedebant azima in
medio fratrum suorum. Contaminavit quoque Thophet
quod est in convalle filii Ennom: ut nemo consecraret fi-
lium suum aut filiam per ignem Moloch. Abstulit quoque e-
quos quos dederant reges Juda Soli in introitu tem-
pli Domini iuxta exedram Nathanmelech eunuchi qui
erat in Farurim. Currus autem Solis combussit igni. Al-
taria quoque que erant super tecta cenaculi Achaz que
fecerant reges Juda, et altaria que fecerat Manasses

in duobus atriis templi destruxit rex: et cucurrit inde et disper-
dit cinerem eorum in torrentem Cedron. Excelsa quoque quae erant
in Ierusalem ad dexteram partem montis offensionis, quae aedificaue-
rat Salomon rex Israel Astaroth idolo Sidoniorum, et Chamos
offensioni Moab, et Melchom abominationi filiorum Ammon,
polluit rex. Et contriuit statuas, et succidit lucos: repleuitque loca
eorum ossibus mortuorum. Insuper et altare quod erat in Bethel, et ex-
celsum quod fecerat Ieroboam filius Nabath, qui peccare fecit Israel:
et altare illud et excelsum destruxit, atque combussit, et commi-
nuit in puluerem, succenditque etiam lucum. Et conuersus Iosias, ui-
dit ibi sepulchra quae erant in monte: misitque et tulit ossa
de sepulchris, et combussit ea super altare, et polluit illud iuxta
uerbum domini quod locutus est uir dei qui praedixerat uerba haec.
Et ait: Quis est titulus iste quem uideo? Responderuntque ei
ciues illius urbis: Sepulchrum est hominis dei qui uenit de Iuda,
et praedixit uerba ista quae fecisti super altare Bethel. Et ait:
Dimittite eum, nemo commoueat ossa eius. Et intacta per-
manserunt ossa illius cum ossibus prophetae qui uenerat de Sa-
maria. Insuper et omnia fana excelsorum quae erant in ciui-
tatibus Samariae, quae fecerant reges Israel ad irritandum
dominum, abstulit Iosias: et fecit eis secundum opera omnia quae fece-
rat in Bethel. Et occidit uniuersos sacerdotes excelsorum qui
XXII erant ibi super altaria: et combussit ossa humana super ea.
Reuersusque est in Ierusalem. Et praecepit omni populo dicens: Facite fa-
se domino deo uestro secundum quod scriptum est in libro foederis huius.
Neque enim factum est phase tale a diebus iudicum qui iudicauerunt
Israel, et omnium dierum regum Israel et regum Iuda: sicut in
octauo decimo anno Iosiae regis factum est phase istud
domino in Ierusalem. Sed et pythones et ariolos et figuras ido-
lorum, et immunditias, abominationesque quae fuerant in terra
Iuda et Ierusalem, abstulit Iosias: ut statueret uerba legis
quae scripta sunt in libro quem inuenit Helchias sacer-
dos in templo domini. Similis illi non fuit ante eum rex
qui reuerteretur ad dominum in omni corde suo et in tota anima sua,
et in uniuersa uirtute sua iuxta omnem legem Moysi: neque post
eum surrexit similis illi. Uerumptamen non est auersus dominus
ab ira furoris sui magni quo iratus est furor eius contra
Iudam, propter irritationes quibus prouocauerat eum Ma-
nasses. Dixit itaque dominus: Etiam Iudam auferam a facie
mea, sicut abstuli Israel: et proiciam ciuitatem hanc quam
elegi Ierusalem, et domum de qua dixi: Erit nomen meum ibi.
Reliqua autem uerba Iosiae, et uniuersa quae fecit, nonne
haec scripta sunt in libro uerborum dierum regum Iuda? In di-
ebus eius ascendit Pharao Nechao rex Aegypti contra regem
Assyriorum ad flumen Euphraten: et abiit Iosias rex
in occursum eius: et occisus est in Mageddo, cum uidisset eum.
Et portauerunt eum serui sui de Mageddo mortuum:
et pertulerunt in Ierusalem, et sepelierunt in sepulchro suo.
Tulitque populus terrae Ioas filium Iosiae: et unxerunt eum,
et constituerunt eum regem pro patre suo. Uiginti trium
annorum erat Ioas cum regnare coepisset, et tribus mensibus
regnauit in Ierusalem: nomen matris eius Amitaal filia Ie-
remiae de Lobna. Et fecit malum coram domino iuxta
omnia quae fecerant patres eius. Uinxitque eum Pharao Ne-
chao in Reblatha quae est in terra Emath, ne regnaret
in Ierusalem: et imposuit mulctam terrae centum talentis
argenti, et talento auri. Regemque constituit Pharao
Nechao Heliachim filium Iosiae pro Iosia patre eius:
uertitque nomen eius Ioachim. Porro Ioas tulit et duxit
in Aegyptum. Argentum autem et aurum dedit Ioachim Pharaoni,
cum indixisset terrae per singulos ut conferretur iuxta praeceptum
Pharaonis: et unumquemque secundum uires suas exegit tam ar-
gentum quam aurum de populo terrae: ut daret Pharaoni Necha-
o. Uiginti quinque annorum erat Ioachim cum regnare coepis-
set: et undecim annis regnauit in Ierusalem. Nomen matris
eius Zebida filia Phadaie de Ruma. Et fecit malum coram
domino iuxta omnia quae fecerant patres eorum. In diebus eius
XXIIII ascendit Nabugodonosor rex Babylonis, et factus est ei Io-
achim seruus tribus annis: et rursum rebellauit contra eum.
Immisitque ei dominus latrunculos Chaldaeorum, et latrunculos
Syriae, et latrunculos Moab, et latrunculos filiorum Ammon:
et immisit eos in Iudam ut disperderent eam, iuxta uer-
bum domini quod locutus erat per seruos suos prophetas.
Factum est autem hoc per uerbum domini contra Iudam, ut auferret
eam coram se propter peccata Manasse et uniuersa quae fecit,
et propter sanguinem innoxium quem effudit, et impleuit
Ierusalem cruore innocentium: et ob hanc rem noluit dominus
propitiari. Reliqua autem sermonum Ioachim, et uniuer-
sa quae fecit, nonne haec scripta sunt in libro sermonum di-
erum regum Iuda? Et dormiuit Ioachim cum patribus
suis: et regnauit Ioachin filius eius pro eo. Et ultra non
addidit rex Aegypti ut egrederetur de terra sua. Tulerat
enim rex Babylonis a riuo Aegypti usque ad flumen mag-
num Euphraten, omnia quae fuerant regis Aegypti. De-
cem et octo annorum erat Ioachim cum regnare coepisset,
et tribus mensibus regnauit in Ierusalem. Nomen matris eius
Naestach filia Elnathan de Ierusalem. Et fecit malum coram
domino iuxta omnia quae fecerat pater eius. In tempore illo
ascenderunt serui Nabugodonosor regis Babylonis in
Ierusalem, et circumdata est urbs munitionibus. Uenitque Nabu-
godonosor rex ad ciuitatem cum serui sui oppug-
narent eam. Egressusque est Ioachim rex Iuda ad re-
gem Babylonis, ipse et mater eius, et serui eius, et principes eius,
et eunuchi eius: et suscepit eum rex Babylonis an-
no octauo regni sui. Et protulit inde omnes thesauros
domus domini, et thesauros domus regiae: et concidit uniuer-
sa uasa quae fecerat Salomon rex Israel in templo domini
iuxta uerbum domini. Et transtulit omnem Ierusalem, et uniuer-
sos principes, et omnes fortes exercitus, decem milia in cap-
tiuitatem, et omnem artificem et inclusorem: nihilque re-
lictum est exceptis pauperibus populi terrae. Transtulitque
Ioachim in Babylonem, et matrem regis, et uxores regis,
et eunuchos eius: et iudices terrae duxit in captiuita-
tem de Ierusalem in Babylonem. Et omnes uiros robustos
septem milia, et artifices et inclusores mille, et omnes
uiros fortes et bellatores: duxitque eos rex Babylonis
captiuos in Babylonem. Et constituit Matthaniam pa-
truum eius pro eo: imposuitque nomen ei Sedechiam. Ui-
ginti et unum annum habebat Sedechias cum regnare
coepisset: et nouem annis regnauit in Ierusalem. Nomen
matris eius erat Amitaal filia Ieremiae de Lobna. Irasce-
batur enim dominus contra Ierusalem et contra Iudam, donec pro-
iceret eos a facie sua. Recessitque Sedechias a rege
XXV Babylonis. Factum est autem anno nono regni
eius, mense decimo, decima die mensis: uenit Nabugo-
donosor rex Babylonis, ipse et omnis exercitus eius
in Ierusalem: et circumdederunt eam, et extruxerunt in
circuitu eius munitiones. Et clausa est ciuitas atque

Marginal notes: facite fase; occisus est Iosias rex; ioas; multa; heliachim; ioachim; ioachim; ioachim; nabugodonosor; dormiuit ioachim; regnauit ioachim; nabugodonosor; egressus est ioachim; et transtulit omnem Ierusalem; transtulitque ioachim; Matthaniam Sedechiam

godoliam

uallata usq; ad undecimum annum sedechie. Mense autem
quarto nona die mensis preualuit fames in ciuitate nec erat
panis populo terre. et interrupta est ciuitas et omnes uiri bellato
res nocte fugerunt per uiam porte que est inter duplicem murum
fugit rex sedechias — ad ortum regis. Porro chaldei obsidebant in circuitu
ciuitatem. Fugit itaq; sedechias per uiam que ducit ad
campestria solitudinis. et persecutus est exercitus chalde
orum regem comprehenditq; eum in planitie iericho et omnes
bellatores qui erant cum eo dispersi sunt et reliquerunt eum.
apprehensio regis — Apprehensum ergo regem adduxerunt ad regem babilonis
in reblatha. qui locutus est cum eo iudicium. Filios autem
sedechie occidit coram eo et oculos eius effodit uinxitq; eum
catenis et adduxit in babilonem. Mense quinto septima
die mensis. ipse est annus nonusdecimus regis babilonis:
nabuzardan — uenit nabuzardan princeps exercitus seruus regis ba
bilonis ierusalem et succendit domum domini et domum regis et
domos ierusalem omnemq; domum combussit igni. et murum
ierusalem in circuitu destruxit omnis exercitus qui erat
cum principe militum. Reliquam autem populi partem que re
manserat in ciuitate et perfugas qui transfugerant ad
regem babilonis et reliquum uulgus transtulit nabu
zardan princeps militie. et de pauperibus terre reliquit ui
nitores et agricolas. Columpnas autem ereas que erant
in templo domini et bases et mare eneum confregerunt chal
dei et transtulerunt es omne in babilonem. Ollas quoque ereas
et trullas et tridentes et ciphos et mortariola et omnia ua
sa erea in quibus ministrabant tulerunt. necnon turibu
la et fialas. que aurea aurea et que argentea argen
tea tulit princeps militie idest columpnas duas mare
unum et bases quas fecerat salomon in templo domini.
Non erat pondus eris omnium uasorum. Decem et octo cu
bitos altitudinis habebat columpna una et capitellum
ereum super se altitudinis trium cubitorum et reticulum
et malagranata super capitellum columpne omnia erea
similem et columpna secunda habebat ornatum. Tulit quoque prin
ceps militie saraiam sacerdotem primum et sophoniam
sacerdotem secundum et tres ianitores. et de ciuitate eu
nuchum unum qui erat prefectus super uiros bellatores et
quinque de his qui steterant coram rege quos reppe
rit in ciuitate et sopher principem exercitus qui pro
babat tirones de populo terre. et sexaginta uiros de uul
go qui inuenti fuerant in ciuitate quos tollens
nabuzardan princeps militie duxit ad regem ba
bilonis in reblatha. Percussitq; eos rex babilonis
et interfecit in reblatha in terra emath. et translatus
est iuda de terra sua. Populus autem qui relictus erat in terra
iuda quem dimiserat nabugodonosor rex babilo
nis prefecit godoliam filium haicam filii saphan. Qui
cum audissent omnes duces militum ipsi et qui erant cum
eis. uidelicet quod constituisset rex babilonis
godoliam uenerunt ad godoliam in masphat is
mahel filius nathanie. et iohannan filius caree
et saraia filius thenaameth nechophatites. et iezonias
filius machati ipsi et socii eorum. Iurauitq; eis godo
lias et sociis eorum dicens. Nolite timere seruire chal
deis. manete in terra et seruite regi babilonis
et bene erit uobis. Factum est autem. In mense septimo
uenit ismahel filius nathanie filii elisama de se
godoliam — mine regio et decem uiri cum eo percusseruntq; godoliam
qui mortuus est. sed et iudeos et chaldeos qui erant cum eo in mas
phat. Consurgens autem omnis populus a paruo usq; ad
magnum et principes militum uenerunt in egiptum time
ntes chaldeos. Factum est uero. In anno tricesimo septimo
transmigrationis ioachim regis iude mense duode
cimo uicesima septima die mensis subleuauit euilmero
dach rex babilonis anno quo regnare ceperat caput
ioachim regis iuda de carcere. et locutus est ei benigne et
posuit thronum eius super thronum regum qui erant cum eo in ba
bilone. et mutauit uestes eius quas habuerat in
carcere. et comedebat panem semper in conspectu eius
cunctis diebus uite sue. Annonam quoque constituit ei
absq; intermissione que et dabatur ei a rege per sin
gulos dies omnibus diebus uite sue.

Si septuaginta interpretum pura et ut ab eis in grecum uersa est
editio permaneret superflue me chromati episcoporum sanctissime
atq; doctissime impelleres ut hebrea uolumina la
tino sermone transferrem. Quod enim semel aures hominum occu
pauerat et nascentis ecclesie roborauerat fidem iustum erat et nostro
silentio comprobari. Nunc uero cum pro uarietate regionum diuersa
ferantur exemplaria et germana illa antiquaq; translatio
corrupta sit atq; uiolata nostri arbitrii putas aut e
pluribus iudicare quod uerum sit aut nouum opus in ueteri
opere cudere illudentibusq; iudeis cornicum ut dicitur oculos confi
gere. Alexandria et egiptus in septuaginta suis esichium lau
dat auctorem. Constantinopolis usq; antiochiam luca
ni martiris exemplaria probat. Medie inter has prouincie
palestinos codices legunt quos ab origene elaboratos
eusebius et pamphilus uulgauerunt. totusq; orbis hac
inter se trifaria uarietate compugnat. Et certe orige
nes non solum exempla composuit quattuor editionum e regione
singula uerba describens. ut unus dissentiens statim
ceteris consentientibus arguatur. Sed quod maioris auda
cie est in editione septuaginta theodotionis editionem miscuit as
teriscis designans que minus fuerant et uirgulis que ex superfluo
uidebantur apposita. Si ergo aliis licuit non tenere quod semel
susceperant. et post septuaginta cellulas que in ecclesiis uulgo sine
auctoritate iactantur singulas cellulas aperuere
et hoc in ecclesiis legitur quod septuaginta nescierunt. cur me non su
scipiant latini mei qui inuiolata editione ueteri ita no
uam condidi ut laborem meum hebreis et quod his maius
apostolis auctoribus probem. Scripsi nuper librum de opti
mo genere interpretandi ostendens illa de euangelio Ex egip
to uocaui filium meum et quoniam nazareus uocabitur et ui
debunt in quem pupugerunt. et illud apostoli quod oculus non
uidit nec auris audiuit nec in cor hominis ascendit que prepara
uit deus diligentibus se. ceteraq; his similia in hebreorum
libris inueniri. Certe apostoli et euangeliste septuaginta interpretes
nouerant. et unde eis hoc dicere quod in septuaginta non habetur. Christus deus
noster utriusq; testamenti conditor in euangelio secundum iohannem
qui credit inquit in me sicut dicit scriptura. flumina de uentre
eius fluent aque uiue. Utiq; scriptum est quod saluator scrip
tum esse testatur. Vbi scriptum est. septuaginta non habent. apocrypha nescit
ecclesia. ad hebreos igitur reuertendum est unde et dominus loquitur et disci
puli exempla presumunt. Hec pace ueterum loquor et obtrecta
toribus meis tantum respondeo qui canino dente me rodunt
in publico detrahentes legentes in angulis. idem et accu
satores et defensores cum in aliis probent quod in me reprobant
quasi uirtus et uitium non in rebus sit sed cum auctore mutetur. Ceterum

Part of Prologue of Jerome

mentum edicionem. hebr. translatorum. olim de greco emendatam. tibi uel
se me necessarium n̄ inimicum debere existimari eorum qui in conuentu
sunt scripta didicerunt. Et quia nunc dabre iamin .i. uerba dierum interpre
tatus sum. idcirco feci ut inextricabiles moras et siluam nominum
que scriptorum confusa sunt uitio. sensuumque barbariem apertem
et per uersuum cola digererem. michimet ipsi et meis iuxta ysi
menium u amicis ut auris surde sibi canerem.

Adam. seth. enos. camnan. malaleel. iareth.
enoch. matusale. lamech. noe. filii noe
sem. cham. et iafeth. filii iaphet. gomer.
magog. madai. et iauan. tubal. mosoch.
thiras. Porro filii gomer aschenez et ri
phath et thogorma. filii autem iauan. helysa.
et tharsis. cethim et dodanim. filii cham: chus et mesraim.
phuth et chanaam. filii autem chus: saba. et euila. sabatha.
et regma. et sabathaca. Porro filii regma. saba et dadan.
Chus autem genuit nemroth. Iste cepit esse potens in terra. mes
raim uero genuit ludim et ananim. et laabim. et nepthuim.
phetrusim quoque et chasluim de quibus egressi sunt philistiim et cap
thurim. Canaan uero genuit sydonem primogenitum suum et et
heum. iebuseum quoque et amorreum et gergeseum. eueum quoque et a
raceum et syneum. aradium quoque et samareum et emathceum.
filii sem elam et assur. et arfaxat et lud. et aram. filii
autem aram. hus et ul et gether. et mosoch. arfaxath autem genuit
sela qui et genuit heber. Porro heber nati sunt duo filii. nomen
uni phaleg. quia in diebus eius diuisa est terra. et nomen fratris eius iectan.
Iectan autem genuit helmodad et saleph. et asermoth. et iare.
aduram quoque et uzal. et decla. et ebal. et abimael. et saba.
necnon et ophir. et euila. et iobab. Omnes isti filii iectan. Sem
genuit arfaxat sale heber. phaleg. ragau. seruch. nachor.
thare. abram. iste est abraham. filii autem abraham ysaac et is
mahel. Et hee generationes eorum. Primogenitus hismaelis.
nabaioth et cedar: et abdeel et mapsam. et masma. et du
ma. et massa. adad. et thema. iathur. naphis. cedma. hii
sunt filii ismahelis. filii autem cethure concubine abraham quos
genuit zamram. gersam. madan. madiam. iesboc. sue.
Porro filii iecsan. saba et dadan. filii autem dadan: assurim.
et latusim. et laomim. filii autem madian: epha. et opher. et
enoch. et abyda. et eldaa. Omnes hii filii cethure. Genuit autem
abraham ysaac cuius fuerunt filii esau et israel. filii esau eliphaz.
rahuel. iehus. ihelon. ialam. core. filii eliphaz theman.
omer. sepphi. gazan. cenez. core. dadan amalech. filii
rahuel. naad zara. namma. meza. filii seyr. lothan. sobal.
sebeon. ana. dison. eser. disan. filii lothan. horri. hu
ma. Soror autem lothan fuit tamna. filii sobal alian et
manaad. et ebal. et sepphi. et onam. filii sebeon: aia. et
ana. filii ana dison. filii dison: hamaram et eseban.
et iethran et charan. filii eser. balaan et zauan et iecham.
filii disan. us et aran. Isti sunt reges qui imperauerunt in terra
edom: antequam esset rex super filios israel. Bale filius beor: et nomen
ciuitatis eius denaba. Mortuus est autem balac: et regnauit pro
eo iobab filius zare de bosra. Cumque iobab fuisset mor
tuus: regnauit pro eo husam de terra themanorum. Obiit
quoque et husam: et regnauit pro eo adad filius badad. qui percus
sit madian in terra moab. et nomen ciuitatis eius auith.
Cumque adad fuisset mortuus regnauit pro eo semla de ma
recha. Sed et semla mortuus est. et regnauit pro eo saul de
rohoboth que iuxta amnem sita est. Mortuo quoque saul
regnauit pro eo balaanan filius achobor. Sed et hic mor
tuus est. et regnauit pro eo adad cuius urbis nomen fuit phou.

et appellata est uxor eius meetabel filia matred filie mezaab.
Adad autem mortuo duces pro regibus in edom esse ceperunt. dux tamna.
dux alua. dux ietheth. dux olibama. dux hela. dux fi
non. dux cenez. dux theman. dux mabsar. dux magdi
hel. dux iram. hii duces edom. Filii autem israel ruben. symeon. le
ui. iuda. ysachar. et zabulon. dan. ioseph. beniamin. nepta
lim. gad. aser. filii iuda: her. onam. sela. Tres ei nati sunt de
filia sue chananitidis. Fuit autem her primogenitus iuda malus
coram domino et occidit eum. Thamar autem nurus eius peperit ei pha
res et zaram. Omnes ergo filii iude .v. filii autem phares. esrom. et
hamul. filii quoque zare zamri et ethan. et eman. chalcal
quoque et darani simul .v. filii zamri. charmi. achar qui turbauit
israel. et peccauit in furto anathematis. filii ethan azarias. fi
lii autem esrom: qui nati sunt ei ieramehel. et ram et chalubi. Por
ro ram: genuit aminadab. Aminadab autem genuit naason
principem filiorum iuda. Sed et naason genuit salmon de quo orus
est booz. Booz uero genuit obeth: qui et ipse genuit ysai. Ysai autem genuit primogenitum
heliab secundum aminadab tercium samaa. quartum nathanael. quintum
raddai. sextum asom. septimum dauid. Quorum sorores fuerunt: sar
uia et abigail. filii saruie: abisai. ioab. et asahel tres. Abi
gail autem genuit amasa cuius pater fuit iether ismahelites. Caleph
uero filius esrom accepit uxorem nomine azuba de qua genuit ierioth.
fueruntque filii eius iesar. et sobab et ardon. Cumque mortua fuis
set azuba accepit uxorem caleph ephratam que peperit ei ur.
Porro ur genuit uri. et uri genuit beseleel. Post hec ingressus II
est esrom ad filiam machir patris galaad. et accepit eam cum
esset annorum .lx. que peperit ei segub. Sed et segub genuit
iair: et possedit .xxiii. ciuitates in terra galaad. Cepitque
gessur et aram oppida iair et chanad. et uiculos eius .lx.
ciuitatum. Omnes isti filii machir patris galaad. Cum autem mor
tuus esset esrom ingressus est caleb ad ephrata. habuit quoque es
rom uxorem abia que peperit ei assur patrem thecue. Nati
sunt autem filii ieramehel primogeniti hesrom. ram primoge
nitus eius. et buna. et aram. et asom. et achia. Duxit quoque uxorem
alteram ieramehel nomine atara que fuit mater onam. Sed et filii
ram primogeniti ieramehel: fuerunt moos et iamin et achar. O
nam autem habuit filios semei et iuda. filii autem semei nadab et
abisur. Nomen uero uxoris abisur abigail: que peperit ei abo
ban et molid. filii autem nadab fuerunt saled et apphaim.
Mortuus est autem saled absque liberis. filius uero apphaim: iesi. Qui ie
si genuit sesan. Porro sesan genuit oholi. filii autem iuda fratris sem
mei. iether et ionathan. Quorum et iether mortuus est absque
liberis. Porro ionathan genuit phaleth et ziza. Isti fuerunt
filii ieramehel. Sesan autem non habuit filios sed filias et seruum
egiptium nomine ieraa dedit que ei filiam suam uxorem que peperit
ei ethei. Ethei autem genuit nathan et nathan genuit zabad.
Zabad quoque genuit ophal. et ophal genuit obed. Obed genuit iehu. Ie
hu genuit azariam. Azarias genuit helles. helles genuit elesa. Elesa
genuit sisamoi. Sisamoi genuit sellum. Sellum genuit icamian. Ica
mian genuit elisama. filii autem caleb fratris ieramehel. mosa
primogenitus eius. ipse est pater ziph. et filii maresa patris ebron. Por
ro filii ebron. core et taphu et recem et samma. Sa
ma autem genuit raam patrem iecaam. Et recem genuit semei. filius
semei: maon. et maon pater bethsur. Epha autem concubina
caleph: peperit aram. et mosa et gezez. Porro aram
genuit gesen. filii iadai regem et ioathan et gesan et pha
leth et epha et saaph. Concubina caleb maacha peperit
saber et tharana. Genuit autem saaph patrem madmene. saue pa
trem machbena: et patrem gabaa. filia uero caleb fuit ach
sa. Hii erant filii caleb. filii ur primogeniti ephrata. so

bal pater cariathiarim. salma pater bethleem. arepph pater bethgab.
Fuerunt autem filii sobal patris cariathiarim qui videbat dimi-
dium requietionum. et de cognatione cariathiarim iethrei et aphu-
tei et semathei et maserei. Ex his egressi sunt saraitae et
esthaolitae. Filii salma bethleem et netophati coronae do-
mus ioab et dimidium requietionis sarai. Cognationes quoque scribarum
habitantium in iabes: canentes atque resonantes et in taber-
naculis commorantes. Hii sunt cinei qui venerunt de colore pa-
[III] tris domus rechab. David vero hos habuit filios qui ei nati
sunt in hebron. primogenitum amon ex achinoam iezrahelitide.
secundum daniel de abigail carmelitide. tercium absalon filium
maacha filiae tholmei regis gessuri. quartum adoniam
filium aggith. quintum saphatiam ex abital. sextum iethra-
am de egla uxore sua. Sex ergo nati sunt ei in hebron
ubi regnavit vii. annis et sex mensibus. xxxiii. autem annis reg-
navit in ierusalem. Porro in ierusalem nati sunt ei filii: samaa et sobab. et
nathan et salomon. iiii. de bethsabee filia amihel. iebah-
ar quoque et elisama et eliphaleth et noge et napheg et iafie.
necnon et elisama et eliade et eliphalech. ix. Omnes hii filii
david absque filiis concubinarum. habueruntque sororem thamar.
Filius autem salomonis roboam. cuius filius abia genuit asa. De hoc quoque na-
tus est iosaphat pater ioram: qui ioram genuit ochoziam. ex quo orto-
est ioas. et hic amasiam filium genuit azariam. Porro azarie filius
ioathan procreavit achaz patrem ezechie de quo natus est
manasses. Sed et manasses genuit amon patrem iosie. Filii
autem iosie fuerunt. primogenitus iohannan. secundus ioachim. tercius sede-
chias. quartus sellum. De ioachim natus est iechonias et sedechi-
as. Filii iechonie fuerunt asir. salathiel. melchiram. pha-
daia. senaser. et iecemia. sama. et nadabia. De pha-
daia orti sunt zorobabel et semei. Zorobabel genuit mosol-
lam. ananiam. et salomith sororem eorum. Asabam quoque et
ochol et barachiam et asadiam. iosabesed. v. Filius autem ananie
phaltias pater ieseie. cuius filius raphaia. hic quoque filius arnan. de
quo natus est abdia. cuius filius fuit sechenia. Filius sechenie se-
meia. cuius filii attus et iegaal et baaria. et naaria et saphat.
sessa sex numero. Filii naarie helienai et ezechias et ez-
ricam tres. Filii helienai: oduia et eliasub. et pheleia. et
[IIII] accub. et iohanan. et dalaia. et anani. vii. Filii iuda. fa-
res. esrom. et carmi et hur et sobal. Reaia vero filius sobal
genuit geth. de quo nati sunt achimai et laed. hee cognationes sara-
thi. Ista quoque stirps ethan iezrahel iesema et iedebos.
nomen sororis eorum asalelphuni. phuniel autem pater gedor. et
ezer pater osa. Isti sunt filii ur primogeniti ephrata patris bethleem.
assur vero patris thecue erant due uxores. alaa et naa-
ra. Peperit autem ei naara oozam. et epher et themani et as-
tari. Isti sunt filii naara. Porro filii alaa. sereth. isaar. et
ethanan. Chos autem genuit anob. et sobaba. et cognationem aral filii
arum. Fuit autem iabes inclitus pre fratribus suis: et mater eius vocavit no-
men illius iabes dicens. quia peperi eum in dolore. Invocavit vero iabes
deum israhel dicens. Si benedicens benedixeris mihi. et dilataveris
terminos meos et fuerit manus tua mecum et feceris me a ma-
litia non opprimi. et prestitit deus que precatus est. Caleb vero frater
suba genuit mahir qui fuit pater esthon. Porro esthon genuit bes-
sharafa et phesse et thena patrem urbis naas. hii sunt
viri recha. Filii autem cenez: othoniel et saraia. Porro
filii othonielis: athath et maonathi. athi genuit ephra. Sa-
raias genuit ioab patrem vallis artificum: ibi quippe artifices
erant. Filii vero caleb filii iephonne. hir et hela et na-
ehem. Filii hela: cenez. Filii quoque iaseleel ziph. et
zipha et thiria. et asrael. Filii ezra. iether et meret

et epher et ialon. genuitque mariam et sammai et iesba patrem esthamo.
Uxor quoque eius iudaia peperit iared patrem gedor. et heber patrem
socho. et hicuthiel patrem zanoe. Hii autem filii bethie filie
pharaonis quam accepit mered. Et filii uxoris odaie sororis na-
than patris ceila: garmi et esthamo qui fuit de machati.
Filii quoque symeon: amon et rena filius anan et thilon. Et filii
iesi zoheth et benzoeth. Filii sela filii iuda: her pater lecha. et la-
ada pater maresa et cognationes domus operantium byssum in domo
iuramenti. et qui stare fecit solem. virique mendacii et securus et incendens
qui principes fuerunt in moab et qui reversi sunt in lehem. hec autem verba
vetera. Hii sunt figuli habitantes in plantationibus et in sepibus
apud regem in operibus eius. commorantesque sunt ibi. Filii symeon: namu-
hel et iamin. iarib. zara. saul. sellum filius eius. mapsam filius
eius. masma filius eius. Filii masma amihel filius eius. zacchur
filius eius. semei filius eius. Filii semei xvi. et filie sex. fratres autem eius
non habuerunt filios multos et universa cognatio non potuit ade-
quare summam filiorum iuda. Habitaverunt autem in bersabee et mo-
lada et asarsual et in bala. et in asom et in tholath et in ba-
thuel et in horma. et in siceleg. et in bethmarchaboth et in a-
sarsusim. et in bethbera et in saarim. hee civitates eorum
usque ad regem david. Ville quoque eorum ethan. et aen et remon. et
thochen. et asan. civitates v. et universi viculi eorum per circu-
itum civitatum istarum usque ad baal. Hec est habitatio eorum et sedi-
um distributio. Mosobab quoque et iemlech et iosa filius amasie
et iohel et iehu filius iosabie filii saraie filii asiel et elioenai.
et iacoba. et suuia et asaia. et adihel et ismihel et banaia.
ziza quoque filius sephei filii allon. filii idaia. filii semri. filii
samaia. Isti sunt nominati principes in cognationibus suis. et in domo
affinitatum suarum multiplicati sunt vehementer. Et profecti sunt
ut ingrederentur in gador usque ad orientem vallis. et ut
quererent pascua gregibus suis. et invenerunt pascuas uberes
et valde bonas: et terram latissimam et quietam et fertilem
in qua ante habitaverant de stirpe cham. Hii ergo venerunt
quos supra descripsimus nominatim in diebus ezechie regis iuda:
et percusserunt tabernacula eorum et habitatores qui inventi
fuerant ibi. et deleverunt eos usque in presentem diem: habi-
taveruntque pro eis quia uberrimas ibidem pascuas reppe-
rerunt. De filiis quoque symeon abierunt in montem seyr vi-
ri d. habentes principes phaltiam et naariam et raphaiam
et oziel filios iesi. et percusserunt reliquias qui evadere potu-
erant amalechitarum et habitaverunt ibi pro eis usque ad
diem hanc. Filii quoque ruben primogeniti israhel ipse quippe fuit
primogenitus eius. sed cum violasset thorum patris sui: data sunt primo-
genita eius filiis ioseph filii israhel et non est ille reputatus
in primogenitum. Porro iudas qui erat fortissimus inter fratres
suos: de stirpe eius principes germinati sunt. primogenita autem re-
putata sunt ioseph. Filii ergo ruben primogeniti israhel. [V]
enoch et phallu. esrom. et carmi. Filii iohel: sama-
ia filius eius. gog filius eius. semei filius eius. micha filius eius. reaia filius eius.
baal filius eius. beera filius eius. quem captivum duxit theglath-
phalnasar rex assyriorum. et fuit princeps in tribu ruben.
Fratres autem eius et universa cognatio quando numerabantur per familias
suas habuerunt principes iehiel et zachariam. Porro ba-
la filius azaz filii samma filii iohel ipse habitavit in
aroer usque ad nebo. et beelmeon. Contra orientalem quoque
plagam habitavit usque ad introitum heremi et flumine
eufraten: multum quippe iumentorum numerum possidebant
in terra galaad. In diebus autem saul prelium gesserunt contra agare-
nos et interfecerunt illos. habitaveruntque pro eis in taber-
naculis eorum in omni plaga que respicit ad orientem

galaad. Filii vero gad e regione eorum habitaverunt in terra basan usque selcha. Iohel in capite et saphan secundus: ianai autem et safat in basan. Fratres vero eorum secundum domos cognationum suarum: michael et mosollam et sebe et iore et iachan et zie et eber septem. Hii filii abiahil filii uri filii iaro filii galaad filii michael filii iesesi filii ieddo filii buz. Fratres quoque filii abdiel filii guni princeps domus in familiis suis. Et habitaverunt in galaad et in basan et in viculis eius et in cunctis suburbanis saron usque ad terminos. Omnes hii numerati sunt in diebus ioathan regis iuda et in diebus ieroboam regis israel. Filii ruben et gad et dimidie tribus manasse viri bellatores scuta portantes et gladios et tendentes arcum eruditique ad prelia: quadraginta quattuor milia et septingenti sexaginta procedentes ad pugnam dimicaverunt contra agarenos. Ituri vero et naphis et nodab prebuerunt eis auxilium. Traditique sunt in manus eorum agareni et universi qui fuerant cum eis: quia deum invocaverunt cum preliarentur et exaudivit eos eo quod credidissent in eum. Ceperuntque omnia que possederant: camelorum quinquaginta milia et ovium ducenta quinquaginta milia et asinos duo milia et animas hominum centum milia. Vulnerati autem multi corruerunt. Fuit enim bellum domini: habitaveruntque pro eis usque ad transmigrationem. Filii quoque dimidie tribus manasse possederunt terram a finibus basan usque baal hermon et sanir et montem hermon: ingens quippe numerus erat. Et hii fuerunt principes domus cognationis eorum: epher et iesi et heliel et ezriel et ieremia et odoia et iedihel viri fortissimi et potentes et nominati duces in familiis suis. Reliquerunt autem deum patrum suorum et fornicati sunt post deos populorum terre quos abstulit deus coram eis. Et suscitavit deus israel spiritum phul regis assiriorum et spiritum teglatphalnasar regis assur: et transtulit ruben et gad et dimidiam tribum manasse et adduxit eos in lahela et habor et ara et fluvium gozan usque ad diem hanc.

VI

Filii levi: gerson caath et merari. Filii caath: amram isaar hebron et oziel. Filii amram: aaron moyses et maria. Filii aaron: nadab et abiu eleazar et ithamar. Eleazar genuit finees et finees genuit abisue. Abisue vero genuit bocci et bocci genuit ozi. Ozi genuit zaraiam et zaraias genuit meraioth. Porro meraioth genuit amariam. Amarias genuit achitob et achitob genuit sadoch. Sadoch genuit achimaas. Achimaas genuit azariam. Azarias genuit iohannan. Iohannan genuit azariam. Ipse est qui sacerdotio functus est in domo quam edificavit salomon in ierusalem. Genuit autem azarias amariam et amarias genuit achitob. Achitob genuit sadoch. Sadoc genuit sellum. Sellum genuit helchiam. Helchias genuit azariam. Azarias genuit saraiam et saraias genuit iosedech. Porro iosedech egressus est quando transtulit dominus iudam et ierusalem per manus nabugodonosor. Filii ergo levi: gersom caath et merari. Et hec nomina filiorum gersom: lobeni et semei. Filii caath: amram et isaar et hebron et oziel. Filii merari: mooli et musi. Hee autem cognationes levi secundum familias eorum. Gersom lobeni filius eius iaath filius eius zamma filius eius ioaath filius eius addo filius eius zara filius eius iethrai filius eius. Filii caath: aminadab filius eius chore filius eius asir filius eius helcana filius eius abiasaph filius eius asir filius eius thaath filius eius uriel filius eius ozias filius eius saul filius eius. Filii helchana: amasai et achimoth et helcana. Filii helcana: sophai filius eius naath filius eius heliab filius eius ieroboam filius eius helcana filius eius. Filii samuhel primogenitus vasseni et abia. Filii autem merari: mooli lobeni filius eius semei filius eius oza filius eius sammaa filius eius aggia filius eius asaia filius eius. Isti sunt quos constituit david super cantores domus domini ex quo collocata est archa: et ministrabant coram tabernaculo testimonii canentes: donec edificaret salomon domum domini in ierusalem. Stabant autem iuxta ordinem suum in ministerio. Hii vero sunt qui assistebant cum filiis suis. De filiis caath: heman cantor filius iohel filii samuel filii helcana filii iheroam filii heliel filii thohu filii suph filii helcana filii mahat filii amasai filii helcana filii iohel filii azarie filii sophonie filii thaath filii asir filii abiasaph filii chore filii isaar filii caath filii levi filii israel. Et frater eius asaph qui stabat a dextris eius. Asaph filius barachie filii samaa filii michael filii basie filii melchie filii athanai filii zarai filii adaia filii ethan filii zamma filii semei filii geth filii gerson filii levi. Filii autem merari fratres eorum ad sinistram: ethan filius chusi filii abdi filii maloch filii asabie filii amasie filii helcie filii amasai filii boni filii somer filii mooli filii musi filii merari filii levi. Fratres quoque eorum levite qui ordinati sunt in cunctum ministerium tabernaculi domus dei. Aaron vero et filii eius adolebant incensum super altare holocausti et super altare thimiamatis in omne opus sancti sanctorum: et ut precarentur pro israel iuxta omnia que preceperat moyses servus dei. Hii sunt autem filii aaron: eleazar filius eius finees filius eius abisue filius eius bocci filius eius ozi filius eius zaraia filius eius meraioth filius eius amarias filius eius achitob filius eius sadoc filius eius achimaas filius eius. Et hec habitacula eorum per vicos atque confinia filiorum scilicet aaron iuxta cognationes caathitarum: ipsis enim sorte contigerant. Dederunt igitur eis hebron in terra iuda et suburbana eius per circuitum: agros autem civitatis et villas caleph filio iephone. Porro filiis aaron dederunt civitates ad confugiendum hebron et lobna et suburbana eius: iether quoque et estemo cum suburbanis suis: helon quoque et dabir cum suburbanis suis: asan quoque et bethsames et suburbana eorum. De tribu autem beniamin gabee et suburbana eius et almath cum suburbanis suis: anathoth quoque cum suburbanis suis. Omnes civitates tredecim per cognationes suas. Filiis autem caath residuis de cognatione sua: dederunt ex dimidia tribu manasse in possessionem urbes decem. Porro filiis gerson per cognationes suas de tribu isachar et de tribu aser et de tribu nepthali et de tribu manasse in basan: urbes tredecim. Filiis autem merari per cognationes suas de tribu ruben et de tribu gad et de tribu zabulon: dederunt sorte civitates duodecim. Dederunt quoque filii israel levitis civitates et suburbana earum. Dederuntque per sortem ex tribu filiorum iuda et ex tribu filiorum symeon et ex tribu filiorum beniamin urbes has quas vocaverunt nominibus suis. Et ex his qui erant ex cognatione filiorum caath: fueruntque civitates eorum in terminis eorum de tribu effraim. Dederunt ergo eis urbes ad confugiendum sychem cum suburbanis suis in monte effraim et gazer cum suburbanis suis. Iecmaan quoque cum suburbanis suis et bethoron similiter. Necnon et helon cum suburbanis suis et gethremmon in eundem modum. Porro ex dimidia tribu manasse aner et suburbana eius: balaam et suburbana eius: his videlicet qui de cognatione filiorum caath reliqui erant. Filiis autem gerson de cognatione dimidie tribus manasse: gaulon in basan et suburbana eius: et astaroth cum suburbanis suis. De tribu isachar cedes et suburbana eius: et daberath cum suburbanis suis. Ramoth quoque et suburbana eius: et anem cum suburbanis suis. De tribu vero aser masal cum suburbanis suis et abdon similiter. Asac quoque et suburbana eius: et roob cum suburbanis suis. Porro de tribu nepthalim cedes in galilea et suburbana eius: amon cum suburbanis suis: et cariathaim et suburbana eius. Filiis autem merari residuis de tribu zabulon: remmono et suburbana eius: et thabor cum suburbanis suis. Trans iordanem quoque ex adverso ierico contra orientem iordanis: de tribu ruben bosor in solitudine cum suburbanis suis et iassa cum suburbanis suis. Necnon et cademoth et suburbana eius et mephaath cum suburbanis suis. Necnon et de tribu gad ramoth in galaad et suburbana eius et manaim cum suburbanis suis. Sed et esebon cum suburbanis suis et iezer cum suburbanis suis.

VII

Porro filii isachar: thola et phua iasub et samaron quattuor. Filii thola: ozi et raphaia et ieriel et iemai et iepsem et samuel principes per domos cognationum suarum. De stirpe thola viri fortissimi numerati sunt in diebus david viginti duo milia sexcenti. Filii ozi: iezraia de quo nati sunt michael et obadia et iohel et iesia quinque omnes principes. Cumque eis per

fam̄lias ⁊ ꝑpl̄s suos accmēti ad ṗluā uiri fortissimi. xxxvi. ᵭ.
Multas ēnī hūere uxores ⁊ filios. fr̄esq̄ eoꝝ p oēm cognatīonē
ysacar robustissimi ad pugnand̄. lxxxvii. ᵭ. Beniamin sunt filii
beniamin bale ⁊ bochor ⁊ iadihel tres. filii bale. hesbon ⁊ ozi
hel ⁊ ozi ⁊ zerimoth ⁊ urai. v. ṗrincipes familiar̄ ⁊ ad pugnād
robustissimi. num̄ś ā eoꝝ. xxii. ᵭ ⁊ xxxiiii. Porro filii bochor.
zamira ⁊ ioas. ⁊ eliezer. ⁊ elioenai. ⁊ amri ⁊ ierimoth ⁊ a
bia ⁊ anathoth. ⁊ almathem. Oēs hii filii bochor. num̄ati sunt ā p
familias suas ṗrincipes cognatīonum ad bella fortissimi. xx. ᵭ ⁊ cc.
Porro filii iedihel: balan. filii ā balan: ieus ⁊ beniamin
⁊ aoth ⁊ chanana ⁊ iothan ⁊ tharsis ⁊ achisaar. Oēs hii fi
lii iedihel ṗrincipes cognatīonū suar̄ uiri fortissimi. xvii. ᵭ
⁊ cc. ad ṗluā procedentes. Sephan q̄q̄ ⁊ aphan filii hir. ⁊ ha
sim filii er. filii ā nephtali: iasiel ⁊ guni ⁊ aser ⁊ sellū.
filii bala. Porro filii manasse: esriel. concubina ā eius siria
peperit machir pr̄em galaad. Machir ā accep̄ uxores
filiis suis happhim ⁊ sephan: ⁊ h̄uit sororē noīe maa
cha. Nom̄ ā sc̄di filii salfaad. Natēq̄ sunt salfaad filie. Et
peperit maacha uxor machir filiū: uocauitq̄ nom̄ eius phares.
Porro nom̄ fr̄is eius sares ⁊ filius eius ulam ⁊ recem. Filius ā ulā
badan. Hii sunt filii galaad filii machir filii manasse. So
ror ā eius regina peperit uirū decorū abiezer ⁊ moola. Erant
ā filii semida: ahin ⁊ sychē ⁊ leci ⁊ aniam. Filii ā ef
fraim: suthala bereth filius eius. thaath filius eius. elada fili⁹ eius ⁊ thaath filius
zabad ⁊ h̄ fil̄ suthala ⁊ ezer fili⁹ ezer ⁊ elad. Occiderūt aūt eos
uiri geth indigene. qr̄ descenderant ut inuaderent possessiones
eoꝝ. Luxit ig̃ effraim pr̄ eoꝝ multis diebꝫ ⁊ uenerūt fr̄s
eius ut consolarent̄ eum. Ingressusq̄ ē ad uxorē suā: q̄ concepit
⁊ peperit filiū ⁊ uocauit nom̄ eius beria eo q̄ in malis domꝰ eius or
tus esset. Filia ā eius fuit sara q̄ edificauit bethoron inferiorē
⁊ superiorē ⁊ ozensara. Porro filius eius rapha ⁊ reseph ⁊ the
le. de quo natus ē thaan q̄ genuit laadan. Huius q̄q̄ fil̄ ammiud genuit
elisama de quo ortus ē nun: q̄ h̄uit filiū iosue. Possessio ā eoꝝ
⁊ habitatio bethel cū filiabꝫ suis. ⁊ contra orientē noran ad
occidentalē plagā gazer ⁊ filie eius. Sychē q̄q̄ cū filiabꝫ
suis usq̄ aza ⁊ filias eius. Iuxta filios q̄q̄ manasse beth
san ⁊ filias eius. thanac ⁊ filias eius. mageddo ⁊ filias eius. dor
⁊ filias eius. In his habitauerūt filii ioseph filii isr̄l. Filii aser.
iomna ⁊ iesua ⁊ iesui ⁊ beria ⁊ sara soror eoꝝ. Filii
ā beria: heber ⁊ melchiel. ipse ē pr̄ barsaith. Heber
ā genuit ephlath ⁊ somer ⁊ otham ⁊ suaa sororē eoꝝ.
Filii ephlath. Porro filii somer: achi ⁊ raaga ⁊ iaba
⁊ aram. Filii ā helem fr̄is eius: supha ⁊ iemna ⁊ selles
⁊ amal. Filii supha: sue arnapher ⁊ sual ⁊ beri ⁊ iamra
bosor ⁊ hod ⁊ samma ⁊ salusa ⁊ iethran ⁊ bera. Filii iether:
iefone ⁊ phasfa ⁊ ara. Filii ā olaa: areth ⁊ aniel ⁊ resia.
Oēs hii filii aser ṗrincipes cognatīonū electi atq̄ fortissimi du
ces ducum. Numerus ā eoꝝ etatis q̄ apta esset ad bellū. xxvi.
VIII ᵭ. Beniamin ā genuit bale primogenitū suum. asbaal se
⁊ hosara tertiū. nohaa quartū. ⁊ rafa quintū. Fuerūtq̄ filii
bale. addar ⁊ gera ⁊ abiud. abisue q̄q̄ ⁊ noeman
⁊ achoe. Sed ⁊ gera ⁊ sefufan ⁊ uram. Hii sunt filii ad
dar ṗrincipes cognatīonum habitantiū in gabaa q̄ translati
sunt in manath. Noaman ā ⁊ aia ⁊ gera ipse transtulit eos.
⁊ genuit oza ⁊ ahiud. Porro saarim genuit in regione mo
ab postq̄ dimisit usim ⁊ bara uxores suas. Genuit ā
de edes uxore sua: iobab ⁊ sebia ⁊ mosa ⁊ molchom.
iebus q̄q̄ ⁊ sechia ⁊ marma. Hii sunt filii eius ṗrincipes in familiis
suis. Mehusim ū genuit achitob ⁊ elfaal. Porro filii elfa
al: heber ⁊ misaam ⁊ samaad. Hic edificauit ono ⁊ lod.

⁊ filias eius. Baria ā ⁊ sama: ṗrincipes cognatīonum habitantiū in
aialon: hii fugauerūt habitatores geth ⁊ ahio ⁊ sesac ⁊ ierim
oth ⁊ zabadia ⁊ arod ⁊ heder. michael q̄q̄ ⁊ iesfa ⁊ ioha. filii
baria ⁊ zabadia ⁊ mosollā ⁊ ezeci ⁊ heber ⁊ iesamari ⁊ iezlia ⁊ iobab.
filii elfaal. ⁊ iachim ⁊ zechri ⁊ zabdi ⁊ helioenai ⁊ selethai ⁊
elihel ⁊ adaia ⁊ baraia ⁊ samarath. filii semei. iesfan
⁊ heber ⁊ helihel ⁊ abdon ⁊ zechri ⁊ chanaan ⁊ anania ⁊
ailam ⁊ anathothia ⁊ iefdaia ⁊ fanuel. filii sesac. samsari
⁊ sooria ⁊ otholia ⁊ iersia ⁊ helia ⁊ zechri. filii ieroam. Hii
patriarche ⁊ cognatīonū ṗrincipes q̄ habitauerūt in ier̄lm. In gabaō
ā habitauerūt abigabaon ⁊ nom̄ uxoris eius maacha. Filiusq̄ eius p̄
mogenitꝰ abdon ⁊ sur ⁊ cis ⁊ baal ⁊ nadab. gedur q̄q̄ ⁊ ahio
⁊ zacher ⁊ macelloth. ⁊ macelloth genuit samaa. Habitaue
runtq̄ ex aduerso fr̄m suoꝝ in ier̄lm cū fr̄ibꝫ suis. Ner ā genuit cis.
⁊ cis genuit saul. Porro saul genuit ionathan ⁊ melchisue ⁊
aminadab ⁊ hisbaal. Filius ā ionathan merībaal. ⁊ merī
baal genuit micha. Filii micha: phiton ⁊ melech ⁊ tharaa
⁊ aaz. Sed aaz genuit ioada. ⁊ ioada genuit almoth ⁊ azmoth
⁊ zamri. Porro zamri genuit moosa ⁊ moosa genuit baana. cui⁹
filius fuit rafaia. de quo ortus ē elasa q̄ genuit asel. Porro asel
sex filii fuere his noībꝫ. ezricā. bochru. ismahel. sa
ria. abadia. anan. Oēs hii filii asel. Filii ā asa fr̄is eius
ulam primogenitꝰ ⁊ hus secundus ⁊ elifaleth tertius. Fueruntq̄ filii ulā
uiri robustissimi ⁊ magno robore tendentes arcum ⁊
multos h̄ntes filios ac nepotes usq̄ ad. cl. ᵭ. Oēs hii fi
lii beniamin. Uniuersus ig̃ isr̄l dinumeratus ē ⁊ summa eoꝝ IX
scripta ē in libro regū isr̄l ⁊ iuda: translatiq̄ sunt in babilo
nē ꝑp delictū suum. Hii ā habitauerūt primi in possessionibꝫ suis
in urbibꝫ suis isr̄l ⁊ sacerdotes ⁊ leuite ⁊ nathinei. Commora
ti sunt in ier̄lm de filiis iuda ⁊ de filiis beniamin: de filiis q̄q̄
effraim ⁊ manasse. Othei filius ammiud filii amri filii omri.
filii bonni. De filiis fares filii iuda ⁊ de siloni asaia primoge
nitus ⁊ filii eius. De filiis ā zara iehuel ⁊ fr̄s eoꝝ. dcxc. Porro
ro de filiis beniamin: salo filius mosollā filii oduia filii
asanua ⁊ iobania filius ieroboā ⁊ ela filius ozi filii mo
chori. ⁊ mosollā filius safathie filii rahuel filii iebā
nie ⁊ fr̄s eoꝝ p familias suas nongenti. lvi. Oēs hii ṗrincipes
cognatīonum p domos pr̄m suoꝝ. De sacerdotibꝫ ā ioiada
ioiarib ⁊ iachin. Azarias q̄q̄ filius helchie filii mosol
lā filii sadoch. filii maraioth filii achitob pontifex
domus dei. Porro adaias filius ieroam filii phasor filii mel
chia ⁊ masaia filius adihel filii iezra filii mosollā fi
lii mosollamoth filii emer. fr̄s q̄q̄ eoꝝ ṗrincipes p fami
lias suas: mille dcc. lx. fortissimi robore ad facien
dum opus ministerii in domo dei. De leuitis ā semeia filius
assub ⁊ filii ezricā filii asebia de filiis merari. Bacca
bar q̄q̄ carpentarius ⁊ galaleth. mathania filius micha
filii zechri filii asaph ⁊ obdias filius semeie filii galaal.
filii idithun ⁊ barachia filius asa filii helcana q̄ habi
tauit in atriis netophati. Ianitores ā sellū ⁊ accub ⁊ tel
mon ⁊ achiman ⁊ fr̄ eoꝝ sellū ṗrinceps usq̄ ad illud tempꝰ
in porta regis ad orientē obseruabant p uices suas de
filiis leui. Sellū uero filius chore filii abiasaf filii chore
cū fr̄ibꝫ suis ⁊ domo pr̄is sui. Hii sunt chorite sup opa minis
terii custodes uestibuloꝝ tabnaculi ⁊ familie eoꝝ p uices
castroꝝ dei custodientes introitū. Finees ā filius eleazar
erat dux eoꝝ coram dn̄o. Porro zacharias filius mo
sollā: ianitor porte tabnaculi testimonii. Oēs hii electi
in ostiarios p portas. cc. xii. ⁊ descripti in uillis ꝓpriis. quos con
stituerūt dd̄ ⁊ samuel uidens in fide sua. tā ipsos q̄m

filios eorum in ostiis domus domini et in tabernaculo vicibus suis per iiii ventos erant ostiarii id est ad orientem et ad occidentem ad aquilonem et ad austrum. Fratres autem eorum in viculis morabantur et veniebant in sabbatis suis de tempore usque ad tempus. His iiii levitis creditus erat omnis numerus ianitorum et erant super exedras et thesauros domus domini. Per gyrum quoque templi domini morabantur in custodiis suis ut cum tempus fuisset ipsi mane aperirent fores. De horum genere erant et super vasa ministerii ad numerum enim et inferebantur vasa et efferebantur de ipsis. Et quoque commissa habebant utensilia sanctuarii praeerant simile et vino et oleo et thuri et aromatibus. Filii autem sacerdotum unguenta ex aromatibus conficiebant. Et Mathathias levites primogenitus Sellum chorite praefectus erat omnium quae in sartagine frigebantur. Porro de filiis Caath fratribus eorum super panes erant propositionis ut semper novos per singula sabbata praepararent. Hii sunt principes cantorum per familias levitarum qui in exedris morabantur ita ut die ac nocte iugiter suo ministerio deservirent. Capita levitarum per familias suas principes manserunt in Ierusalem. In Gabaon autem commorati sunt pater Gabaon Iahiel et nomen uxoris eius Maacha. Filius primogenitus eius Abdon et Sur et Cis et Baal et Ner et Nadab. Gedor quoque et Haio et Zacharias et Macelloth. Porro Macelloth genuit Semaa. Isti habitaverunt e regione fratrum suorum in Ierusalem cum fratribus suis. Ner autem genuit Cis et Cis genuit Saul et Saul genuit Ionathan et Melchisue et Abinadab et Isbaal. Filius autem Ionathan Meribaal et Meribaal genuit Micha. Porro filii Micha Phiton et Malech et Tharaa et Ahaz. Ahaz autem genuit Iara et Iara genuit Alamath et Azmoth et Zamri. Zamri autem genuit Moosa. Moosa vero genuit Baana cuius filius Raphaia genuit Elasa de quo ortus est Asel. Porro Asel sex filios habuit his nominibus Ezricam Bocru Ismahel Saria Obdia Anan. Hii sunt filii Asel.

X Philisthiim autem pugnabant contra Israhel fugeruntque viri Israhel Palestinos et ceciderunt vulnerati in monte Gelboe. Cumque appropinquassent Philisthiim persequentes Saul et filios eius percusserunt Ionathan et Abinadab et Melchisue filios Saul. Et adgravatum est proelium contra Saul inveneruntque eum sagittarii et vulneraverunt iaculis. Et dixit Saul ad armigerum suum evagina gladium tuum et interfice me ne forte veniant incircumcisi isti et illudant mihi. Noluit autem armiger eius hoc facere timore perterritus. Arripuit ergo Saul ensem et irruit in eum. Quod cum vidisset armiger eius videlicet mortuum esse Saul irruit et ipse in gladium suum et mortuus est. Interiit ergo Saul et tres filii eius et omnis domus illius pariter concidit. Quod cum vidissent viri Israhel qui habitabant in campestribus fugerunt et Saul ac filiis eius mortuis dereliquerunt urbes suas et huc illucque dispersi sunt veneruntque Philisthiim et habitaverunt in eis. Die igitur altero detrahentes Philisthiim spolia caesorum invenerunt Saul et filios eius iacentes in monte Gelboe. Cumque spoliassent eum et amputassent caput armisque nudassent miserunt in terram suam ut circumferretur et ostenderetur idolorum templis et populis. Arma autem eius consecraverunt in fano dei sui et caput affixerunt in templo Dagon. Hoc cum audissent viri Iabes Galaad omnia scilicet quae Philisthiim fecerant super Saul consurrexerunt singuli virorum fortium et tulerunt cadavera Saul et filiorum eius attuleruntque ea in Iabes et sepelierunt ossa eorum subter quercum quae erat in Iabes et ieiunaverunt vii diebus. Mortuus est ergo Saul propter iniquitates suas eo quod praevaricatus sit mandatum domini quod praeceperat et non custodierit illud sed insuper etiam pythonissam consuluerit nec speraverit in domino propter quod interfecit eum et transtulit regnum eius ad David filium Ysai.

mors regis saul

XI Congregatus est igitur omnis Israhel ad David in Hebron dicens os tuum sumus et caro tua. Heri quoque et nudiustertius cum adhuc regnaret Saul tu eras qui educebas et introducebas Israhel tibi enim dixit dominus deus tuus tu pasces populum meum Israhel et tu eris princeps super eum. Venerunt ergo omnes maiores natu Israhel ad regem in Hebron et iniit David cum eis foedus coram domino unxeruntque eum regem super Israhel iuxta sermonem domini quem locutus est in manu Samuhel. Abiit quoque David et omnis Israhel in Ierusalem haec est Iebus ubi erant Iebusei habitatores terrae. Dixeruntque qui habitabant in Iebus ad David non ingredieris huc. Porro David cepit arcem Syon quae est civitas David. Dixitque omnis qui percusserit Iebuseum in primis erit princeps et dux. Ascendit igitur primus Ioab filius Sarviae et factus est princeps. Habitavit autem David in arce et idcirco appellata est civitas David. Aedificavitque urbem in circuitu a Mello usque ad gyrum. Ioab autem reliqua urbis extruxit. Proficiebatque David vadens et crescens et dominus exercituum erat cum eo. Hii principes virorum fortium David qui adiuverunt eum ut rex fieret super omnem Israhel iuxta verbum domini quod locutus est ad Israhel. Et iste numerus robustorum David. Iesbaam filius Achamoni princeps inter xxx. Iste levavit hastam suam super ccc vulneratos una vice. Et post eum Eleazar filius patrui eius Ahohites qui erat inter tres potentes. Iste fuit cum David in Phesdomim quando Philisthiim congregati sunt ad locum illum in proelium et erat ager regionis illius plenus hordeo fugeratque populus a facie Philisthinorum. Hii steterunt in medio agri et defenderunt eum. Cumque percussissent Philistheos dedit dominus salutem magnam populo suo. Descenderunt autem tres de xxx principibus ad petram in qua erat David ad speluncam Odollam quando Philisthiim fuerant castrametati in valle Raphaim. Porro David erat in praesidio et statio Philisthinorum in Bethleem. Desideravit igitur David et dixit o si quis daret mihi aquam de cisterna Bethleem quae est in porta. Tres ergo isti per media castra Philisthinorum perrexerunt et hauserunt aquam de cisterna Bethleem quae erat in porta et attulerunt ad David ut biberet. Qui noluit sed magis libavit illam domino dicens absit ut in conspectu dei mei hoc faciam et sanguinem istorum virorum bibam quia in periculo animarum suarum attulerunt mihi aquam et ob hanc causam noluit bibere. Haec fecerunt tres robustissimi. Abisai quoque frater Ioab ipse erat princeps trium et ipse levavit hastam suam contra ccc vulneratos et ipse erat inter tres nominatissimus inter tres secundos inclitus et princeps eorum verumtamen usque ad tres primos non pervenerat. Banaias filius Ioiade viri robustissimi qui multa opera perpetraverat de Capsehel ipse percussit duos arihel Moab et ipse descendit et interfecit leonem in media cisterna tempore nivis. Et ipse percussit virum aegyptium cuius statura erat v cubitorum et habebat lanceam ut liciatorium texentium. Descendit igitur ad eum in virga et rapuit hastam quam tenebat manu et interfecit eum hasta sua. Haec fecit Banaias filius Ioiade qui erat inter tres robustos nominatissimus inter xxx primus verumtamen usque ad tres non pervenerat. Posuit autem eum David ad auriculam suam. Porro fortissimi viri in exercitu Asahel frater Ioab et Eleanan filius patrui eius de Bethleem Semoth Arorites Helles Phallonites Hira filius Acces Thecuites Abiezer Anathothites Sobochai Husathites Ilai Ahohites Marai Netophathites Heled filius Baana Netophathites Ethai filius Ribai de Gabaath filiorum Beniamin Banaia Pharathonites Hurai de torrente Gaas Abiel Arabathites Azmoth Bauramites Eliaba Salabonites Filii Assem Gezonites Ionathan filius Sage Ararites Ahiam filius Sachar Ararites Eliphal filius Ur Epher Mecherathites Ahia Phellonites Esrai Carmelites Noorai filius Azbai Iohel frater Nathan Mabahar filius Agarai Selech Ammonites Noorai Berothites armiger Ioab filii Sarviae Ira Iethreus Gareb Iethreus Urias Ethaeus Zabad filius Oolai Adina filius Siza Rubenites princeps Rubenitarum et cum eo xxx Hanan filius Maacha et Iosaphat Mathanites Ozias Astarotites Sema et Iahiel filii Hotham Arorites Iediel filius Semri et Ioha frater eius Thosaites Eliel Maumites Ieribai et Iosia filii Elnaem et Iethma Moabites Heliel

XII et obed et iasihel de masobia. Hii quoque venerunt ad David in Siceleg cum ad huc fugeret Saul filium Cis qui erant fortissimi et egregii pugnatores tendentes arcum et utraque manu fundis saxa iacientes et dirigentes sagittas. De fratribus Saul ex Beniamin: princeps Achiezer et Ioas filii Samaa Gabaathites et Iaziel et Phallet filii Azmoth et Baracha et Iehu Anathothites. Samaias quoque Gabaonites fortissimus inter triginta et super triginta. Ieremias et Ieziel et Iohanan et Iezabad Gaderothites. Eluzai et Ierimuth et Baalia et Samaria et Saphatia Arophites. Helcana et Iesia et Azrahel et Ioezer et Iesbaam de Careim. Ioela quoque et Zabadia filii Ieroam de Gedor. Sed et de Gaddi transfugerunt ad David cum lateret in deserto viri robustissimi et pugnatores optimi tenentes clipeum et hastam facies eorum quasi facies leonis et veloces quasi capree in montibus. Ezer princeps Abdias secundus Heliab tertius Masmana quartus Ieremias quintus Hethi sextus Heliel septimus Iohanan octavus Helzebad nonus Ieremias decimus Bachanna undecimus. Hii de filiis Gad principes exercitus novissimus centum militibus preerat et maximus mille. Isti sunt qui transierunt Iordanem mense primo quando inundare consuevit super ripas suas et omnes fugaverunt qui morabantur in vallibus ad orientalem plagam et ad occidentalem. Venerunt autem et de Beniamin et de Iuda ad presidium in quo morabatur David. Egressusque est obviam David eis et ait. Si pacifice venistis ad me ut auxiliemini mihi: cor meum iungatur vobis. Si autem insidiamini mihi pro adversariis meis cum ego iniquitatem in manibus non habeam: videat Deus patrum nostrorum et iudicet. Spiritus vero induit Amasai principem inter triginta et ait. Tui sumus o David et tecum fili Isai. Pax pax tibi et pax adiutoribus tuis. te enim adiuvat Deus tuus. Suscepit ergo eos David et constituit eos principes turme. Porro de Manasse transfugerunt ad David cum veniebat cum Philistiim adversus Saul pugnare et non dimicavit cum eis. quia inito consilio remiserunt eum satrape Philistinorum dicentes. periculo capitis nostri revertetur ad dominum suum Saul. Quando igitur reversus est in Siceleg transfugerunt ad eum de Manasse Ednas et Iozabad et Iedihel et Michael et Ednas et Iozabad et Heliu et Salathi principes milium in Manasse. Hii prebuerunt auxilium David adversus latrunculos. Omnes enim erant viri fortissimi et facti sunt principes in exercitu. Sed et per singulos dies veniebant ad David ad auxiliandum ei usque dum fieret grandis numerus quasi exercitus Dei. Iste quoque est numerus principum exercitus qui venerunt ad David cum esset in Hebron ut transferrent regnum Saul ad eum iuxta verbum Domini. Filii Iuda portantes clipeum et hastam sex milia octingenti expediti ad prelium. De filiis Symeon virorum fortissimorum ad pugnandum septem milia centum. De filiis Levi quattuor milia sescenti. Ioiada quoque princeps de stirpe Aaron et cum eo tria milia septingenti. Sadoc etiam puer egregie indolis et domus patris eius principes viginti et duo. De filiis autem Beniamin fratribus Saul: tria milia. Magna enim pars eorum adhuc sequebatur domum Saul. Porro de filiis Effraim viginti milia octingenti fortissimi robore viri nominati in cognationibus suis. Et ex dimidia parte tribus Manasse decem et octo milia. singuli per nomina sua venerunt ut constituerent regem David. De filiis quoque Ysachar viri eruditi qui noverant singula tempora ad precipiendum quid facere deberet Israel: principes ducenti. Omnis autem reliqua tribus eorum sequebatur consilium. Porro de Zabulon qui egrediebantur ad prelium et stabant in acie instructi armis bellicis quinquaginta milia venerunt in auxilium non in corde duplici. Et de Nepthali principes mille et cum eis instructi clipeo et hasta: triginta et septem milia. De Dan etiam preparati ad prelium viginti octo milia sescenti. Et de Aser egredientes ad pugnam et in acie provocantes quadraginta milia. Trans Iordanem autem de filiis Ruben et Gad et de dimidia parte tribus Manasse instructi armis bellicis: centum viginti milia. Omnes isti viri bellatores expediti ad pugnandum corde perfecto venerunt in Hebron ut constituerent regem David super universum Israel. Fueruntque ibi apud David tribus diebus comedentes et bibentes. Preparaverant enim eis fratres sui. Sed et qui iuxta eos erant usque ad Ysachar et Zabulon et Neptalim afferebant panes in asinis et camelis et mulis et bobus ad vescendum farinam. palatas uvam passam. vinum. oleum. boves et arietes ad omnem copiam. Gaudium quippe erat in Israel.

XIII Iniit autem consilium David cum tribunis et centurionibus et universis principibus. et ait ad omnem cetum Israel. Si placet vobis et a Domino Deo nostro egreditur sermo quem loquor mittamus ad fratres nostros reliquos in universas regiones Israel et ad sacerdotes et levitas qui habitant in suburbanis urbium ut congregentur ad nos. et reducamus arcam Dei nostri ad nos. Non enim requisivimus eam in diebus Saul. Et respondit universa multitudo ut ita fieret. placuerat enim sermo omni populo. Congregavit ergo David cunctum Israel a Sior Egipti usque dum ingrediaris Emath ut adduceret arcam Dei de Cariathiarim. Et ascendit David et omnis vir Israel ad collem Cariathiarim qui est in Iuda: ut afferret inde arcam Domini Dei sedentis super cherubin ubi invocatum est nomen eius. Inposueruntque arcam Dei super plaustrum novum de domo Aminadab. Oza autem et fratres eius minabant plaustrum. Porro David et universus Israel ludebant coram Deo omni virtute in canticis et in cytharis et psalteriis et tympanis et cymbalis et tubis. Cum autem pervenissent ad aream Chidon: tetendit Oza manum suam ut sustentaret arcam. bos quippe lasciviens paululum inclinaverat eam. Iratus est itaque Dominus contra Ozam et percussit eum: eo quod tetigisset arcam. et mortuus est ibi coram Domino. Contristatusque David eo quod divisisset Dominus Ozam. vocavit locum illum divisio Oze usque in presentem diem. et timuit Deum tunc temporis dicens. Quomodo possum ad me introducere arcam Dei? Et ob hanc causam non eam adduxit ad se hoc est in civitatem David. sed avertit in domum Obededom Gethei. Mansit ergo arca Dei in domo Obededom tribus mensibus. Et benedixit Dominus domui eius et omnibus que habebat.

XIIII Misit quoque Hiram rex Tyri nuntios ad David et ligna cedrina et artifices parietum lignorumque ut edificarent ei domum. Cognovitque David eo quod confirmasset eum Dominus in regem super Israel et sublevatum esset regnum suum super populum eius Israel. Accepit quoque David alias uxores in Ierusalem: genuitque filios ac filias. Et hec nomina eorum qui nati sunt ei in Ierusalem. Sammua et Sobab. Nathan et Salomon. Iebaar et Helisu et Helet et Heliphaleg. Noga quoque et Napheg et Iafie. Elisama et Baliada et Heliphaleth. Audientes autem Philistiim eo quod unctus esset David in regem super universum Israel: ascenderunt omnes ut quererent eum. Quod cum audisset David: egressus est obviam eis. Porro Philistiim venientes: diffusi sunt in valle Rafaim. Consuluitque David Dominum dicens. Si ascendam ad Philistheos: si tradis eos in manu mea? Dixitque ei Dominus. Ascende et tradam eos in manu tua. Cumque illi ascendissent in Baalpharasim percussit eos ibi David et dixit. Divisit Deus inimicos meos per manum meam sicut dividuntur aque. Et idcirco vocatum est nomen loci illius Baalpharasim. Dereliqueruntque ibi deos suos quos David iussit exuri. Alia etiam vice Philistiim irruerunt et diffusi sunt in valle. Consuluitque rursum David Deum et dixit ei Deus. Non ascendas post eos recede ab eis et venies contra illos ex adverso pirorum. Cumque audieris sonitum gradientis in cacumine pirorum: tunc egredieris ad bellum. Egressus est enim Deus ante te ut percutiat castra Philistiim. Fecit ergo David sicut preceperat ei Deus: et percussit castra Philistinorum de Gabaon usque Gazera. Divulgatumque est nomen David in universis regionibus et Dominus dedit pavorem eius super omnes gentes.

XV Fecit quoque sibi domos in civitate David. et edificavit locum arche Dei. tetenditque ei tabernaculum. Tunc dixit David. Illicitum est ut a quoquam portetur arca Dei nisi a levitis quos elegit Dominus ad portandum eam: et ad ministrandum sibi usque in eternum. Congregavitque universum Israel in Ierusalem

ut afferretur arca dei in locum suum quem praeparaverat ei. necnon et filios Aa-
ron et levitas. De filiis Caath: Urihel princeps fuit et fratres eius .cxx.
De filiis Merari: Asaia princeps et fratres eius .ccxx. De filiis Gerson:
Iohel princeps et fratres eius .cxxx. De filiis Elisaphan: Semeias princeps
et fratres eius .cc. De filiis Hebron: Elihel princeps et fratres eius .lxxx. De filiis O-
ziel: Aminadab princeps et fratres eius .cxii. Vocavitque David Sadoc
et Abiathar sacerdotes et levitas Urihel, Asaia, Iohel, Seme-
iam, Helihel et Aminadab, et dixit ad eos: Vos qui estis principes fa-
miliarum leviticarum sanctificamini cum fratribus vestris et afferte arcam
domini dei Israel ad locum qui ei praeparatus est. ne ut a principio quia non e-
ratis praesentes percussit nos dominus: sic et nunc fiat illicitum quid nobis
agentibus. Sanctificati sunt ergo sacerdotes et levitae ut portarent
arcam domini dei Israel. Et portaverunt filii Levi arcam dei sicut praeceperat
Moyses iuxta verbum domini humeris suis in vectibus. Dixitque David principibus
levitarum ut constituerent de fratribus suis cantores in organis
musicorum, nablis videlicet et lyris et cymbalis ut resonaret
in excelsum sonitus leticie. Constitueruntque levitas Heman
filium Iohel et de fratribus eius Asaph filium Barachie. De filiis
vero Merari fratribus eorum: Ethan filium Casie et cum eis fratres eorum in
secundo ordine Zachariam et Ben et Iaziel et Semiramoth et Ia-
hiel et Hani et Heliab et Banaiam et Maasiam et Mathathiam
et Eliphalu et Macemam et Obededom et Iehiel ianitores. Porro
cantores Eman, Asaph et Ethan in cymbalis eneis concre-
pantes. Zacharias autem et Oziel et Semiramoth et Iahiel
et Hani et Heliab et Maasias et Banaias in nablis arcana
cantabant. Porro Mathathias et Eliphalu et Macenias
et Obededom et Iehiel et Ozazim in cytharis pro octava canebant
epinikion. Chonenias autem princeps levitarum prophetie preerat
ad precinendam melodiam. erat quippe valde sapiens. Et Bara-
chias et Elchana ianitores arche. Porro Sebenias et Iosa-
phat et Nathanael et Amasia et Zacharias et Banaias et
Eliezer sacerdotes clangebant tubis coram arca domini. Et Obede-
dom et Iehias erant ianitores arche. Igitur David et omnes maiores
natu Israel et tribuni iverunt ad deportandam arcam federis domini de
domo Obededom cum leticia. Cumque adiuvisset deus levitas qui
portabant arcam federis domini: immolabantur .vii. tauri et .vii. a-
rietes. Porro David erat indutus stola byssina et universi levi-
te qui portabant arcam domini cantoresque et Chonenias princeps
prophetie inter cantores. David autem indutus erat ephod lineo. U-
niversusque Israel deducebant arcam federis domini in iubilo et so-
nitu bucine et tubis et cymbalis et nablis et cytharis con-
crepantes. Cumque pervenisset arca federis domini usque ad civitatem
David: Michol filia Saul prospiciens per fenestram vidit regem
David saltantem atque ludentem et despexit eum in corde suo.

XVI Attulerunt igitur arcam dei et constituerunt eam in medio taberna-
culi quod tetenderat ei David. et obtulerunt holocausta et pacifi-
ca coram domino. Cumque complesset David offerens holocausta et paci-
fica: benedixit populo in nomine domini. et divisit universis per sin-
gulos a viro usque ad mulierem tortam panis et partem assa-
ture carnis bubale et similam oleo frixam. Constituitque coram
arca domini de levitis qui ministrarent et recordarentur operum eius
et glorificarent atque laudarent dominum deum Israel. Asaph princi-
pem et secundum eius Zachariam. Porro Iahiel et Semiramoth et
Iehiel et Mathathiam et Heliab et Banaiam et Obededom et Ie-
hiel super organa psalterii et lyras. Asaph autem ut cymba-
lis personaret. Banaiam vero et Aziel sacerdotes coram arca fe-
deris domini canere tuba iugiter. In illa die fecit David principem ad con-
fitendum domino Asaph et fratres eius. Confitemini domino et invocate nomen
eius: notas facite in populis adinventiones eius. Cantate ei et psal-
lite et narrate omnia mirabilia eius. Laudate nomen sanctum eius.
Letetur cor querentium dominum. Querite dominum et virtutem eius: querite faciem eius sem-
per. Recordamini mirabilium eius que fecit: signorum illius et iudiciorum oris eius.
Semen Israel servi eius: filii Iacob electi eius. Ipse dominus deus noster: in universa ter-
ra iudicia eius. Recordamini in sempiternum pacti eius: sermonis quem precepit
in mille generationes. Quod pepigit cum Abraham et iuramenti illius cum Y-
saac. Et constituit illud Iacob in preceptum et Israel in pactum sempiternum. dicens
Tibi dabo terram Chanaan funiculum hereditatis vestre. Cum essent pauci
numero parvi et coloni eius. Et transierunt de gente in gentem et de reg-
no ad populum alterum. Non dimisit quemquam calumpniari eos: sed increpavit
pro eis reges. Nolite tangere christos meos: et in prophetis meis nolite
malignari. Cantate domino omnis terra: annunciate ex die in diem
salutare eius. Narrate in gentibus gloriam eius: in cunctis populis mirabi-
lia eius. Quia magnus dominus et laudabilis nimis: et horribilis super omnes
deos. Omnes enim dii populorum ydola: dominus autem celos fecit. Confessio et mag-
nificentia coram illo: fortitudo et gaudium in loco eius. Afferte domino
familie populorum: afferte domino gloriam et imperium: date domino gloriam
laudi eius. Levate sacrificium et venite in conspectu eius: et adorate dominum
in decore sancto. Commoveatur a facie eius omnis terra: ipse enim fundavit
orbem immobilem. Letentur celi et exultet terra: et dicant in nationi-
bus dominus regnavit. Tonet mare et plenitudo eius: exultent agri
et omnia que in eis sunt. Tunc laudabunt ligna saltus coram domino: quia venit
iudicare terram. Confitemini domino quoniam bonus: quoniam in seculum misericordia eius.
Et dicite: Salva nos deus salvator noster et congrega nos et erue nos
de gentibus ut confiteamur nomini sancto tuo et exultemus in carminibus
tuis. Benedictus dominus deus Israel ab eterno et usque in eternum. Et dicat omnis populus
amen et ymnum domino. Dereliquit itaque ibi coram archa federis domini Asaph
et fratres eius ut ministrarent in conspectu arche iugiter per singulos
dies et vices suas. Porro Obededom et fratres eius .lxviii. et Obededom
filium Idithun et Osa constituit ianitores. Sadoc autem sacerdotem
et fratres eius sacerdotes coram tabernaculo domini in excelso quod erat in Ga-
baon: ut offerrent holocausta domino super altare holocausto-
matis iugiter mane et vespere iuxta omnia que scripta sunt in lege domini
quam precepit Israeli. Et post eum Heman et Idithun et reliquos electos
unumquemque vocabulo suo: ad confitendum domino quoniam in eternum misericordia
eius. Heman quoque et Idithun canentes tuba et quatientes cymba-
la et omnia musicorum organa ad canendum deo. Filios autem Idithun
fecit esse portarios. Reversusque est omnis populus in domum suam et David ut bene-
diceret et domui sue.

XVII Cum autem habitaret David in domo sua dixit
ad Nathan prophetam. Ecce ego habito in domo cedrina. arca autem
federis domini sub pellibus est. Et ait Nathan ad David. Omnia que in corde
tuo sunt fac: deus enim tecum est. Igitur nocte illa factus est sermo domini ad Na-
than dicens. Vade et loquere David servo meo. Hec dicit dominus. Non edifi-
cabis tu mihi domum ad habitandum: neque enim mansi in domo ex eo tempore
quo eduxi Israel de terra Egipti usque ad diem hanc: sed fui semper mu-
tans loca tabernaculi et in tentorio manens cum omni Israel. Numquid
locutus sum saltem uni iudicum Israel quibus preceperam ut pascerent populum
meum et dixi: Quare non edificastis mihi domum cedrinam? Nunc itaque sic
loqueris ad servum meum David. Hec dicit dominus exercituum: Ego tuli te cum in
pascuis sequereris gregem ut esses dux populi mei Israel. Et fui tecum
quocumque perrexisti. et interfeci omnes inimicos tuos coram te. fecique tibi
nomen grande quasi unius magnorum qui celebrantur in terra. Dedi lo-
cum populo meo Israel. plantabitur et habitabit in eo. et ultra non commovebitur.
nec filii iniquitatis atterent eos sicut a principio ex diebus quibus
dedi iudices populo meo Israel et humiliavi universos inimicos
tuos. Annuncio ergo tibi quod edificaturus sit domum tibi dominus. Cumque impleveris
dies tuos ut vadas ad patres tuos: suscitabo semen tuum
post te quod erit de filiis tuis et stabiliam regnum eius. Ipse edificabit
mihi domum. et firmabo solium eius usque in eternum. Ego ero ei in patrem
et ipse erit mihi in filium: et misericordiam meam non auferam ab eo sicut ab-
stuli ab eo qui ante te fuit. et statuam eum in domo mea et reg-

no meo usque in sempiternum, et thronus eius erit firmissimus in perpetuum. Iuxta omnia verba haec et iuxta universam visionem istam, sic locutus est Nathan ad David. Cumque venisset rex David et sedisset coram Domino, dixit: Quis ego sum Domine Deus, et quae domus mea ut praestares mihi talia? Sed et hoc parum visum est in conspectu tuo, ideoque locutus es super domum servi tui etiam in futurum, et fecisti me spectabilem super omnes homines. Domine Deus, quid ultra addere potest David, cum ita glorificaveris servum tuum et cognoveris eum? Domine, propter famulum tuum iuxta cor tuum fecisti omnem magnificentiam hanc, et nota esse voluisti universa magnalia. Domine, non est similis tui, et non est alius Deus absque te, ex omnibus quos audivimus auribus nostris. Quis enim est alius ut populus tuus Israel, gens una in terra, ad quam perrexit Deus ut liberaret et faceret populum sibi, et magnitudine sua atque terroribus eiceret nationes a facie eius, quam de Aegypto liberavit? Et posuisti populum tuum Israel tibi in populum usque in aeternum, et tu Domine factus es Deus eius. Nunc igitur Domine, sermo quem locutus es famulo tuo et super domum eius, confirmetur in perpetuum, et fac sicut locutus es. Permaneatque et magnificetur nomen tuum usque in sempiternum, et dicatur: Dominus exercituum Deus Israel, et domus David servi eius permanens coram eo. Tu enim Domine Deus meus revelasti auriculam servi tui, ut aedificares ei domum, et idcirco invenit servus tuus fiduciam ut oret coram te. Nunc ergo Domine, tu es Deus, et locutus es ad servum tuum tanta beneficia. Et coepisti benedicere domui servi tui, ut sit semper coram te. Te enim Domine benedicente, benedicta erit in perpetuum.

XVIII Factum est autem post haec ut percuteret David Philisthiim et humiliaret eos, et tolleret Geth et filias eius de manu Philisthiim, percuteretque Moab, et fierent Moabitae servi David offerentes ei munera. Eo tempore percussit David etiam Adadezer regem Soba regionis Emath, quando perrexit ut dilataret imperium suum usque ad flumen Euphraten. Cepit ergo David mille quadrigas eius et septem milia equitum ac viginti milia virorum peditum, subnervavitque omnes equos curruum, exceptis quadringentis quas reservavit sibi. Supervenit autem et Syrus Damascenus, ut auxilium praeberet Adadezer regi Soba; sed et huius percussit David viginti duo milia virorum. Et posuit milites in Damasco, ut Syria quoque serviret sibi et offerret munera. Adiuvitque eum Dominus in cunctis ad quae perrexerat. Tulit quoque David faretras aureas quas habuerant servi Adadezer, et attulit eas in Hierusalem; necnon de Thebath et Chun urbibus Adadezer aeris plurimum, de quo fecit Salomon mare aeneum et columnas et vasa aenea. Quod cum audisset Thou rex Emath, percussisse videlicet David omnem exercitum Adadezer regis Soba, misit Adoram filium suum ad regem David, ut postularet ab eo pacem et congratularetur ei quod percussisset et expugnasset Adadezer; adversarius quippe erat Thou Adadezer. Sed et omnia vasa aurea et argentea et aenea consecravit rex David Domino, cum argento et auro quod tulerat ex universis gentibus, tam de Idumaea quam Moab et filiis Ammon, Philisthiim et Amalech. Abisai vero filius Sarviae percussit Edom in valle Salinarum, decem et octo milia, et constituit in Edom praesidium ut serviret Idumaea David. Salvavitque Dominus David in cunctis ad quae perrexerat. Regnavit ergo David super universum Israel, et faciebat iudicium atque iustitiam cuncto populo suo. Porro Ioab filius Sarviae erat super exercitum, et Iosaphat filius Ahilud a commentariis, Sadoc autem filius Achitob et Abimelech filius Abiathar sacerdotes, et Susa scriba. Banaias quoque filius Ioiadae super legiones Cerethi et Phelethi. Porro filii David primi ad manum regis.

cerethi et phelethi

XIX Accidit autem ut moreretur Naas rex filiorum Ammon, et regnaret filius eius pro eo. Dixitque David: Faciam misericordiam cum Anon filio Naas; praestitit enim pater eius mihi gratiam. Misitque David nuntios ad consolandum eum super morte patris sui. Qui cum pervenissent in terram filiorum Ammon ut consolarentur Anon, dixerunt principes filiorum Ammon ad Anon: Tu forsitan putas quod David honoris causa in patrem tuum miserit qui consolentur te. Nec animadvertis quod ut explorent et investigent et scrutentur terram tuam venerunt ad te servi eius? Igitur Anon pueros David decalvavit et rasit, et praecidit tunicas eorum a natibus usque ad pedes, et dimisit eos. Qui cum abissent et hoc mandassent David, misit in occursum eorum (grandem enim contumeliam sustinuerant) et praecepit ut manerent in Hiericho donec cresceret barba eorum, et tunc reverterentur. Videntes autem filii Ammon quod iniuriam fecissent David, tam Anon quam reliquus populus miserunt mille talenta argenti ut conducerent sibi de Mesopotamia et de Syria Maacha et de Soba currus et equites. Conduxeruntque triginta duo milia curruum et regem Maacha cum populo eius. Qui cum venissent castrametati sunt e regione Medaba. Filii quoque Ammon congregati de urbibus suis venerunt ad bellum. Quod cum audisset David, misit Ioab et omnem exercitum virorum fortium. Egressique filii Ammon direxerunt aciem iuxta portam civitatis; reges autem qui ad auxilium eius venerant separatim in agro steterunt. Igitur Ioab intellegens bellum et ex adverso et post tergum contra se fieri, elegit viros fortissimos de universo Israel et perrexit contra Syrum. Reliquam autem partem populi dedit sub manu Abisai fratris sui, et perrexerunt contra filios Ammon. Dixitque: Si vicerit me Syrus, auxilio eris mihi; si autem superaverint te filii Ammon, ero tibi in praesidium. Confortare et agamus viriliter pro populo nostro et pro urbibus Dei nostri; Dominus autem quod in conspectu suo bonum est faciat. Perrexit ergo Ioab et populus qui cum eo erat contra Syrum ad proelium, et fugavit eos. Porro filii Ammon videntes quod fugisset Syrus, ipsi quoque fugerunt Abisai fratrem eius et ingressi sunt civitatem. Reversusque est et Ioab in Hierusalem. Videns autem Syrus quod cecidisset coram Israel, misit nuntios et adduxit Syrum qui erat trans fluvium. Sophach autem princeps militiae Adadezer erat dux eorum. Quod cum nuntiatum esset David, congregavit universum Israel et transivit Iordanem, irruitque in eos et direxit ex adverso aciem, illis contra pugnantibus. Fugit autem Syrus ab Israel, et interfecit David de Syris septem milia curruum et quadraginta milia peditum, et Sophach exercitus principem. Videntes autem servi Adadezer se ab Israel esse superatos, transfugerunt ad David et servierunt ei. Noluitque ultra Syria auxilium praebere filiis Ammon.

XX Factum est autem post anni circulum, eo tempore quo solent reges ad bella procedere, congregavit Ioab exercitum et robur militiae, et vastavit terram filiorum Ammon; perrexitque et obsedit Rabba. Porro David manebat in Hierusalem, quando Ioab percussit Rabba et destruxit eam. Tulit autem David coronam Melchom de capite eius, et invenit in ea auri pondo talentum et pretiosissimas gemmas, fecitque inde sibi diadema. Manubias quoque urbis plurimas tulit. Populum autem qui erat in ea eduxit, et fecit super eos tribulas et trahas et ferrata carpenta transire, ita ut dissecarentur et contererentur. Sic fecit David cunctis urbibus filiorum Ammon, et reversus est cum omni populo suo in Hierusalem. Post haec initum est bellum in Gazer adversum Philisthaeos, in quo percussit Sobochai Usathites Saphai de genere Raphaim, et humiliavit eos. Aliud quoque bellum gestum est adversus Philisthaeos, in quo percussit Adeodatus filius Saltus Bethleemites fratrem Goliath Getthaei, cuius hastae lignum erat quasi liciatorium texentium. Sed et aliud bellum accidit in Geth, in quo fuit homo longissimus habens digitos senos, id est simul viginti quattuor, qui et ipse de Rapha fuerat stirpe generatus. Hic blasphemavit Israel, et percussit eum Ionathan filius Samaa fratris David. Hi sunt filii Rapha in Geth, qui ceciderunt in manu David et servorum eius.

XXI Consurrexit autem Satan contra Israel, et concitavit David ut numeraret Israel. Dixitque David ad Ioab et ad principes populi: Ite et numerate Israel a Bersabee usque Dan, et afferte mihi numerum ut sciam. Responditque Ioab: Augeat Dominus populum suum centuplum quam sunt. Nonne domine mi rex omnes servi tui sunt? Quare hoc quaerit dominus meus, quod in peccatum reputetur Israeli? Sed sermo regis magis praevaluit

pestilentia

egressus est ioab et circuivit universum israel et reversus est ierusalem. Dedit-que
david numerum eorum quos circuierat. Et inventus est omnis israel numerus mille
milia et centum milia virorum educentium gladium. De iuda autem quadringenta
septuaginta milia bellatorum. Nam levi et beniamin non numeravit eo quod invi-
tus exequeretur regis imperium. Displicuit autem deo quod iussum erat et per-
cussit israel. Dixitque david ad deum. Peccavi nimis ut hoc facerem.
Obsecro aufer iniquitatem servi tui quia insipienter egi.
Et locutus est dominus ad gad videntem david dicens. Vade et loquere ad david et
dic ei. Haec dicit dominus. Trium tibi optionem do. Unum quod volueris elige
ut faciam tibi. Cumque venisset gad ad david: dixit ei. Haec dicit dominus. Elige
quod volueris. aut tribus annis pestilentiam. aut tribus mensibus fuge-
re hostes tuos et gladium eorum non posse evadere. aut tribus
diebus gladium domini et mortem versari in terra et angelum domini in-
terficientem in universis finibus israel. Nunc igitur vide quid respondeam ei qui mi-
sit me. Et dixit david ad gad. Ex omni parte me angustiae premunt,
sed melius mihi est ut incidam in manus domini: quia multae sunt mi-
serationes eius: quam in manus hominum. Misitque dominus pestilentiam in
israel et ceciderunt de israel septuaginta milia virorum. Misit quoque angelum in
ierusalem ut percuteret eam. Cumque percuteretur: vidit dominus et misertus
est super magnitudine mali et imperavit angelo qui percutiebat.
Sufficit: iam cesset manus tua. Porro angelus domini stabat
iuxta aream ornan iebusei. Levansque david oculos suos vidit
angelum domini stantem inter terram et caelum et evaginatum gla-
dium in manu eius et versum contra ierusalem. et ceciderunt tam ipse quam
maiores natu vestiti ciliciis proni in terram. Dixitque david ad
deum. Nonne ego sum qui iussi ut numeraretur populus? Ego sum qui
peccavi. ego qui malum feci: iste grex quid meruit? Domine deus
meus vertatur obsecro manus tua in me et in domum patris mei:
populus autem tuus non percutiatur. Angelus autem domini praecepit gad ut diceret
ad david ut ascenderet exstrueretque altare domino deo in area
ornan iebusei. Ascendit ergo david iuxta sermonem gad quem lo-
cutus fuerat ex sermone domini. Porro ornan cum suspexisset et vi-
disset angelum. quattuor quoque filii eius cum eo absconderunt se. Nam eo tem-
pore terebat in area triticum. Igitur cum venisset david ad ornan conspexit
eum ornan et processit ei obviam de area. et adoravit eum
pronus in terram. Dixitque ei david. Da mihi locum areae tuae ut aedifi-
cem in ea altare domino. ita ut quantum valet argentum accipias.
et cesset plaga a populo. Dixit autem ornan ad david. Tolle et faciat
dominus meus rex quodcumque ei placet. Sed et boves do in holocaustum
et tribulas in ligna et triticum in sacrificium. Omnia libens praebeo.
Dixitque ei rex david. Nequaquam ita fiet: sed argentum dabo
quantum valet. Neque enim tibi auferre debeo et sic offerre domino
holocausta gratuita. Dedit ergo david ornan pro loco siclos
auri iustissimi ponderis sescentos. et aedificavit ibi altare
domino. obtulitque holocausta et pacifica et invocavit dominum
et exaudivit eum in igne de caelo super altare holocausti.
Praecepitque dominus angelo. et convertit gladium suum in vaginam. Pro-
tinus ergo david videns quod exaudisset eum dominus in area ornan iebu-
sei: immolavit ibi victimas. Tabernaculum autem domini quod fecerat
moyses in deserto: et altare holocaustorum ea tempesta-
te erat in excelso gabaon: et non praevaluit david ire ad
altare ut ibi obsecraret deum: nimio enim fuerat timore per-
XXII
territus videns gladium angeli domini. Dixitque david. Haec est domus
dei. et hoc altare in holocaustum israel. Et praecepit ut congre-
garentur omnes proselyti de terra israel: et constituit ex eis latomos
ad caedendos lapides et poliendos ut aedificaretur do-
mus domini. Ferrum quoque plurimum ad clavos ianuarum et ad com-
missuras atque iuncturas praeparavit david: et aeris pondus in-
numerabile. Ligna quoque cedrina non poterant aestimari quae si-
donii et tyrii deportaverant ad david. Et dixit david. Salomon fi-
lius meus puer parvulus est et delicatus. Domus autem quam aedificari volo ta-
lis esse debet: ut in cunctis regionibus nominetur. Praeparabo ergo ei necessaria.
Et ob hanc causam ante mortem suam omnes praeparavit impensas. Vocavit- preparavit impensas
que salomonem filium suum et praecepit ei ut aedificaret domum domino deo
israel. Dixitque david ad salomonem. Fili mi voluntatis meae fuit ut
aedificarem domum nomini domini dei mei. Sed factus est sermo domini ad me di-
cens. Multum sanguinem effudisti. et plurima bella bellasti: non
poteris aedificare domum nomini meo. tanto effuso sanguine coram
me. Filius qui nascetur tibi erit vir quietissimus. Faciam enim eum requiescere
ab omnibus inimicis suis per circuitum: et ob hanc causam pacificus vo-
cabitur et pacem et otium dabo in israel cunctis diebus eius. Ipse aedifi-
cabit domum nomini meo: et ipse erit mihi in filium. et ego ero ei in patrem:
firmaboque solium regni eius super israel in aeternum. Nunc ergo fili mi sit dominus
tecum: et prosperare et aedifica domum domino deo tuo sicut locutus est de te. Det
quoque tibi dominus prudentiam et sensum: ut regere possis israel et custodire
legem domini dei tui. Tunc enim proficere poteris si custodieris mandata
et iudicia quae praecepit dominus moysi: ut doceret israel. Confortare et
viriliter age ne timeas neque paveas. Ecce ego in paupertatecu-
la mea praeparavi impensas domus domini auri talenta centum milia et argenti
mille milia talentorum: aeris vero et ferri non est pondus. Vincitur enim
numerus magnitudine. Ligna et lapides praeparavi ad universa
impendia. Habes quoque plurimos artifices. latomos et caementarios
artificesque lignorum et omnium artium: ad faciendum opus prudentissimos
in auro et argento. in aere et ferro. cuius non est numerus. Surge igitur et fac:
et erit dominus tecum. Praecepit quoque david cunctis principibus israel ut adiuva-
rent salomonem filium suum. Cernitis inquit quod dominus deus vester vobiscum sit.
et dederit vobis requiem per circuitum. et tradiderit omnes inimicos in manu
vestra: et subiecta sit terra coram domino et coram populo eius. Praebete igitur
corda vestra et animas vestras ut quaeratis dominum deum vestrum: et surgite
et aedificate sanctuarium domino deo ut introducatur arca foederis domini
et vasa domino consecrata in domum quae aedificatur nomini domini. Igitur david se- XXIII
nex et plenus dierum regem constituit salomonem filium suum super israel et
congregavit omnes principes israel et sacerdotes atque levitas. Numeratique sunt
levitae a triginta annis et supra. et inventa sunt triginta octo milia virorum. Ex
his electi sunt et distributi in ministerium domus domini viginti quattuor milia. praeposi-
torum autem et iudicum sex milia. Porro quattuor milia ianitores et totidem
psaltae canentes domino in organis quae fecerat ad canendum. Et
distribuit eos david per vices filiorum levi: gerson videlicet et caath
et merari. Et gersonni: leedan et semei. Filii leedan: princeps iehi-
el et zetham et iohel tres. Filii semei: salomith et oziel et
aran tres. Isti principes familiarum leedan. Porro filii semei: le-
eth et ziza et iaus et baria. Isti filii semei quattuor. Erat autem leeth
prior ziza secundus. Porro iaus et baria non habuerunt plurimos filios.
Et idcirco in una familia unaque domo computati sunt. Filii caath:
amram et isaar. hebron et oziel quattuor. Filii amram: aaron et
moyses. Separatusque est aaron ut ministraret in sancta sanctorum ipse et fi-
lii eius in sempiternum: et adoleret incensum domino secundum ritum suum. ac benediceret nomini
eius in perpetuum. Moysi quoque hominis dei filii adnumerati sunt in tribu
levi. Filii moysi: gersom et eliezer. Filii gersom: subuhel
primus. Fuerunt autem filii eleazar filii alii. Porro filii rohobia
multiplicati sunt nimis. Filii isaar: salumith primus. Filii
hebron: ieriau primus. amarias secundus. iaziel tertius. iecmaan quartus.
Filii oziel: micha primus. iesia secundus. Filii merari: mooli et mu-
si. Filii mooli: eleazar et cis. Mortuus est autem eleazar et non habuit
filios sed filias: acceperuntque eas filii cis fratres earum. Filii musi:
mooli et eder et ierimuth tres. Hi filii levi in cognationibus et
familiis suis principes per vices et numerum capitum singulorum: qui facie-
bant opera ministerii domus domini a viginti annis et supra. Dixit enim david. Requiem
dedit dominus deus israel populo suo et habitationem ierusalem usque in aeternum: nec erit offi-
cii levitarum ut ultra portent tabernaculum et omnia vasa eius ad

ministrandi iuxta preceptum quia dominus novissima supputabitur numerus filiorum
levi a .xx. annis et supra: et erunt sub manu filiorum aaron in cultu domus
domini in vestibulis et in exedris et in loco purificationis et in sanctuario et in operibus
universis ministerii templi domini. Sacerdotes autem super panes propositionis et ad
simile sacrificium: et ad lagana azima et sartaginem et ad tor-
rendum similam. et super omne pondus atque mensuram. Levite autem ut stent
mane ad confitendum et canendum domino. similiterque ad vesperam in oblatione
holocaustorum domini quam in sabbatis et kalendis et in solempnitatibus reliquis
iuxta numerum et cerimonias uniuscuiusque rei iugiter coram domino. et custodiant
observationes tabernaculi federis et ritum sanctuarii et observationem
XXIIII filiorum aaron fratrum suorum: ut ministrent in domo domini. Porro
filiis aaron hee partitiones erant. Filii aaron nadab et abiud ante
patrem suum absque liberis. sacerdotioque functus est eleazar et itham-
ar. Et divisit eos david. id est sadoc de filiis eleazar et achime-
lech de filiis ithamar: secundum vices suas et ministerium. Inventique sunt
multo plures filii eleazar in principibus virorum: quam filii ithamar.
Divisit autem eis: id est filiis eleazar principes per familias .xvi. et fili-
is ithamar per familias et domos suas octo. Porro divisit utros-
que inter se familias sortibus. Erant enim principes sanctuarii et principes domus
dei tam de filiis eleazar quam de filiis ithamar. Descripsitque eos
semeias filius nathanael scriba levites coram rege et principibus
et sadoc sacerdote et achimelech filio abiathar: principibus quoque
familiarum sacerdotalium et leviticarum: unam domum que ceteris preerat ele-
azar: et alteram domum que sub se habebat ceteros ithamar. Exivit autem
sors prima ioarib. secunda iedeie. tertia harim. iiii. seorim. v. melchi-
a. vi. maiamin. vii. accos. viii. abia. ix. hiesu. x. seche-
nia. xi. eliasib. xii. iachim. xiii. oppha. xiiii. isbaal. xv. bel-
ga. xvi. emer. xvii. ezir. xviii. aphses. xix. phetheia. xx.
iezechel. xxi. iachin. xxii. gamul. xxiii. dalaiam. xxiiii. ma-
ziau. Hee vices eorum secundum ministeria sua ut ingrediantur domum
dei et iuxta ritum suum sub manu aaron patris eorum sicut preceperat dominus
deus israel. Porro filiorum levi qui reliqui fuerant de filiis amram
erat subahel: et de filiis subahel iedeia. De filiis quoque roob-
ie princeps iesias. isaari vero salemoth. filiusque salemoth ia-
hadiath. filiusque eius ieriau. amarias secundus. iazihel tertius. iec-
maam. iiii. Filius oziel micha. Filius micha samir. Frater
micha iesia. filiusque iesie zacarias. Filii mari. mooli et
musi. Filii ioziau benon: filii quoque mari oziau et soem et
zacur et hebri. Porro mooli filius eleazar qui non habebat liberos.
filii vero cis ieremihel. Filii musi: mooli eder et ierimoth.
Isti filii levi secundum domos familiarum suarum. Miseruntque et ipsi sortes
contra fratres suos filios aaron coram david rege et sadoc et achime-
lech et principibus familiarum sacerdotalium et leviticarum: tam ma-
XXV iores quam minores omnes sors equaliter dividebat. Igitur
david et magistratus exercitus segregaverunt in ministerium filios asaph
et eman et idithun qui prophetarent in citharis et psalteriis
et cymbalis secundum numerum suum dedicato sibi officio servientes.
De filiis asaph: zachur et ioseph et nathania et asarela:
filii asaph sub manu asaph prophetantis iuxta regem. Por-
ro idithun filii idithun: godolias. sori. iesias. et sabat-
ias et mathathias sex. sub manu patris sui idithun qui in
cithara prophetabat super confitentes et laudantes dominum. Eman
quoque filii eman: bocciau. mathania. oziel. subuhel.
et ierimoth. anania. anani. eliatha. geddelthi. et ro-
mentiezer. et iesbacasa. mellothi. othir. mazioth. Omnes
isti filii eman: videntis regis in sermonibus dei ut exal-
taret cornu. Deditque deus eman filios .xiiii. et filias tres.
Universi sub manu patris sui ad cantandum in templo domini distri-
buti erant in cymbalis et psalteriis et citharis in ministerio
domus domini iuxta regem asaph videlicet et idithun et eman.

Fuit autem numerus eorum cum fratribus suis qui erudiebant canticum domini cuncti doctores
.cc. lxxxviii. Miseruntque sortes per vices suas ex equo tam maior quam
minor doctus pariter et indoctus. Egressaque est sors prima ioseph qui erat
de asaph. secunda godolie ipsi et filiis eius et fratribus eius .xii. Tertia zachur
filiis eius et fratribus eius .xii. Quarta ysari filiis et fratribus eius .xii. Quin-
ta nathanie filiis et fratribus eius .xii. Sexta bocciau filiis et fratribus eius .xii. Sep-
tima isrehela filiis et fratribus eius .xii. Octava ysaie filiis et fratribus eius .xii.
Nona mathanie filiis et fratribus eius .xii. Decima semeie filiis et fratribus
eius .xii. xi. azarehel filiis et fratribus eius .xii. xii. asabie filiis et fratribus eius .xii.
xiii. subahel filiis et fratribus eius .xii. xiiii. mathatie filiis et fratribus eius .xii.
xv. ierimoth filiis et fratribus eius .xii. xvi. ananie filiis et fratribus eius .xii.
xvii. iesbocasse filiis et fratribus eius .xii. xviii. anani filiis et fratribus eius .xii.
xix. mellothi filiis et fratribus eius .xii. xx. eliatha filiis et fratribus eius .xii. xxi.
othir filiis et fratribus eius .xii. xxii. godolthi filiis et fratribus eius .xii. xxiii.
mazioth filiis et fratribus eius .xii. xxiiii. romemthiezer filiis et fratribus eius .xii.
XXVI Divisiones autem ianitorum. De chorithis meselamia filius
chore de filiis asaph. Filii meselemie zacharias primo-
genitus. iadiel secundus. ioatha tertius. sachar .iiii. nathanael .v.
amihel .vi. isachar .vii. phollathi .viii. quia benedixit
illi deus. Semeie autem filio eius nati sunt filii principes familiarum su-
arum. erant enim viri fortissimi. Filii quoque semeie othni et
raphael et obedihel et zabad et fratres eius viri fortissimi: he-
liu quoque et samachias. Omnes hii de filiis obededom: ipsi et
filii et fratres eorum fortissimi ad ministrandum lxii. de obe-
dedom. Porro meselemie filii et fratres robustissimi .x-
et octo. De hosa autem id est de filiis merari: semri princeps. non enim
habuerat primogenitum: et idcirco posuerat eum pater eius in principem.
helchias secundus. tabelias .iii. zacharias .iiii. Omnes hii filii et
fratres hose .xiii. Hii divisi sunt in ianitores ut semper principes
custodiarum sicut et fratres eorum ministrarent in domo domini. Miseruntque
sortes ex equo et parvi et magni per familias suas in unam-
quamque portarum. Cecidit ergo sors orientalis semelie. Porro
zacharie filio eius viro prudentissimo et erudito sortito
obtigit plaga septentrionalis. Obededom vero et filiis eius
ad austrum: in qua parte domus erat seniorum concilium. Sephi-
ma et hosa ad occidentem iuxta portam que ducit ad viam
ascensionis: custodia contra custodiam. Ad orientem vero levite
sex. et ad aquilonem .iiii. per diem atque ad meridiem similiter in die
iiii. et ubi erat concilium bini et bini. In cellulis quoque ianit-
orum ad occidentem .iiii. in via bini per cellulas. Hee
sunt divisiones ianitorum filiorum chore et merari. Porro
achias erat super thesauros domus domini: ac vasa sanctorum. Filii
leedan: filii gersonni. iehieli. Filii iehieli: zathan
et iohel fratres eius super thesauros domus domini. Amramitis
et isaaritis et hebronitis et ezihelitis. Subahel autem
filius gersom filii musi prepositus thesauris. Fratres quoque eius
eliezer cuius filius raabia et huius filius isaias et huius filius ioram.
huius quoque filius zechri: sed et huius filius selemith. Ipse et fratres eius super the-
sauros sanctorum que sanctificavit david rex et principes familiarum
et tribuni et centuriones et duces exercitus: de bellis et
manubiis preliorum quas consecraverant ad instaurationem
et supellectilem templi domini. Hec autem universa sanctificavit sa-
muel videns et saul filius cis et abner filius ner et ioab
filius sarvie. Omnes qui sanctificaverunt ea per manum salemith
et fratrum eius. Isaaritis vero preerat chonenias et filii eius ad
opera forinsecus super israel ad docendum et ad iudicandum eos.
Porro de hebronitis: asabias et fratres eorum vi-
ri fortissimi mille .dcc. preerant israeli trans iordanem
contra occidentem in cunctis operibus domini et in ministerium regis.
Hebronitarum autem princeps fuit ieria: secundum familias et cognatio-

nerorum. Quadragesimo anno regni David recensiti sunt et inventi viri fortissimi in Iazer Galaad. Fratresque eius robustioris etatis duo milia septingenti principes familiarum. Preposuit autem eos David rex Rubenitis et Gaddi et dimidie tribui Manasse in omne ministerium dei et regis.

XXVII Filii autem Israel secundum numerum suum principes familiarum tribuni et centuriones et prefecti qui ministrabant regi iuxta turmas suas ingredientes et egredientes per singulos menses in anno. viginti quattuor milibus singuli preerant. Prime turme in primo mense Iesboam preerat filius Zabdiel et sub eo viginti quattuor milia. de filiis Phares princeps cunctorum principum in exercitu mense primo. Secundi mensis habebat turmam Dudia Ahohites et post se alter nomine Macelloth qui regebat partem exercitus viginti quattuor milium. Dux quoque turme tertie in mense tertio erat Banaias filius Ioiade sacerdos. et in divisione sua viginti quattuor milia. Ipse est Banaias fortissimus inter triginta et super triginta. Preerat autem turme ipsius Amizabad filius eius. Quartus mense quarto Asahel frater Ioab et Zabadias filius eius post eum et in turma eius viginti quattuor milia. Quintus mense quinto princeps Samaoth Iezarites et in turma eius viginti quattuor milia. Sextus mense sexto Hira filius Acces Thecuites et in turma eius viginti quattuor milia. Septimus mense septimo Helles Phallonites de filiis Ephraim et in turma eius viginti quattuor milia. Octavus mense octavo Sobochai Husathites de stirpe Zarai et in turma eius viginti quattuor milia. Nonus mense nono Abiezer Anathothites de filiis Iemini et in turma eius viginti quattuor milia. Decimus mense decimo Marai et ipse Netophathites de stirpe Zarai et in turma eius viginti quattuor milia. Undecimus mense undecimo Banaias Pharathonites de filiis Ephraim et in turma eius viginti quattuor milia. Duodecimus mense duodecimo Holdai Netophathites de stirpe Gothoniel et in turma eius viginti quattuor milia. Porro tribubus preerant Israel Rubenitis dux Eliezer filius Zechri. Simeonitis dux Saphatias filius Maacha. Levitis Asabias filius Camuhel. Aaronitis Sadoc. Iuda Heliu frater David. Isachar Amri filius Michael. Zabulonitis Iesmaias filius Abdie. Nephtalitis Ierimuth filius Ozrihel. filiis Efraim Osee filius Ozazim. dimidie tribui Manasse Ioel filius Phadaie. et dimidie tribui Manasse in Galaad Iaddo filius Zacharie. Beniamin autem Iasihel filius Abner. Dan vero Ezrihel filius Ieroam. Hii principes filiorum Israel. Noluit autem David numerare eos a viginti annis inferius quia dixerat dominus ut multiplicaret Israel quasi stellas celi. Ioab filius Sarvie ceperat numerare nec conplevit. quia super hoc ira irruerat in Israel. et idcirco numerus eorum qui fuerant recensiti non est relatus in fastos regis David. Super thesauros autem regis fuit Azmoth filius Adihel. His autem thesauris qui erant in urbibus et in vicis et in turribus presidebat Ionathan filius Ozie. Operi autem rustico et agricolis qui exercebant terram preerat Ezri filius Chelub. Vinearumque cultoribus Semeias Ramathites. cellis autem vinariis Zabdias Aphonites. Nam super olivetas et ficeta que erant in campestribus Balanan Gederites. super apothecas autem olei Ioas. Porro armentis que pascebantur in Sarona prepositus fuit Setrai Saronites. et super boves in vallibus Saphat filius Adli. super camelos vero Ubil Ismahelites. et super asinos Iadias Meronathites. Super oves quoque Iaziza Agareus. Omnes hii principes substantie regis David. Ionathan autem patruus David consiliarius vir prudens et litteratus. ipse et Iahiel filius Achamoni erat cum filiis regis. Achitofel etiam consiliarius regis. et Chusai Arachites amicus regis. Post Achitofel fuit Ioiada filius Banaie et Abiathar. Princeps autem exercitus regis erat Ioab.

XXVIII Convocavit igitur David omnes principes Israel duces tribuum et prepositos turmarum qui ministrabant regi. tribunos quoque et centuriones et qui preerant substantie et possessionibus regis. filiosque suos cum eunuchis et potentes et robustissimos quosque in exercitu Ierusalem. Cumque surrexisset rex et stetisset ait. Audite me fratres mei et populus meus. Cogitavi ut edificarem domum in qua requiesceret archa federis domini et scabellum pedum dei nostri. et ad edificandum omnia preparavi. Deus autem dixit mihi. Non edificabis domum nomini meo. eo quod sis vir bellator et sanguinem fuderis. Sed elegit dominus deus Israel me de universa domo patris mei ut essem rex super Israel in sempiternum. De Iuda enim elegit principes. Porro de domo Iuda domum patris mei. et de filiis patris mei placuit ei ut me eligeret regem super cunctum Israel. Sed et de filiis meis. filios enim multos dedit mihi dominus. elegit Salomonem filium meum ut sederet in throno regni domini super Israel. dixitque mihi. Salomon filius tuus edificabit domum meam et atria mea. ipsum enim elegi mihi in filium et ego ero ei in patrem. et firmabo regnum eius usque in eternum. si perseveraverit facere precepta mea et iudicia sicut et hodie. Nunc ergo coram universo cetu Israel audiente deo nostro. custodite et perquirite cuncta mandata domini dei nostri. ut possideatis terram bonam et relinquatis eam filiis vestris post vos usque in sempiternum. Tu autem Salomon fili mi scito deum patris tui et servi ei corde perfecto et animo voluntario. Omnia enim corda scrutatur dominus et universas mentium cogitationes intellegit. Si quesieris eum invenies. Si autem dereliqueris illum proiciet te in eternum. Nunc ergo quia elegit te dominus ut edificares domum sanctuarii. confortare et perfice. Dedit autem David Salomoni filio suo descriptionem porticus et templi et cellariorum et cenaculi et cubiculorum in adytis et domus propitiationis. necnon et omnium que cogitaverat atriorum et exedrarum per circuitum in thesauros domus domini et in thesauros sanctorum. divisionumque sacerdotalium et leviticarum in omnia opera domus domini. et in universa vasa ministerii templi domini. Aurum in pondere per vasa singula ministerii. argenti quoque pondus per vasorum diversitatem. Sed et in candelabra aurea et ad lucernas eorum aurum pro mensura uniuscuiusque candelabri et lucernarum. Similiter et in candelabra argentea et in lucernas eorum pro diversitate mensure pondus argenti tribuit. Aurum quoque dedit in mensas propositionis pro diversitate mensarum. similiter et argentum in alias mensas argenteas. Ad fuscinulas quoque et phialas et turibula ex auro purissimo. et leunculos aureos pro qualitate mensure pondus distribuit in leunculum et leunculum. Similiter et in leones argenteos diversum argenti pondus separavit. Altari autem in quo adolebatur incensum aurum purissimum dedit. ut ex ipso fieret similitudo quadrige cherubin extendentium alas et velantium archam federis domini. Omnia inquit venerunt scripta manu domini ad me ut intellegerem universa opera exemplaris. Dixit quoque David Salomoni filio suo viriliter age et confortare et fac. ne timeas et ne paveas. dominus enim deus meus tecum erit. et non dimittet te nec derelinquet donec perficias omne opus ministerii domus domini. Ecce divisiones sacerdotum et levitarum in omne opus ministerii domus domini assistunt tibi. et parati sunt et noverunt tam principes quam populus facere omnia precepta tua.

XXIX Locutusque est David rex ad omnem ecclesiam. Salomonem filium meum unum elegit deus adhuc puerum et tenellum. opus quippe grande est. neque enim homini preparatur habitatio sed deo. Ego autem totis viribus meis preparavi impensas domus dei mei. aurum ad vasa aurea et argentum in argentea. es in enea. ferrum in ferrea. ligna ad lignea. lapides onichinos et quasi stibinos et diversorum colorum. omnemque pretiosum lapidem et marmor Parium abundantissime. Et super hec que obtuli in domum dei mei de peculio meo aurum et argentum do in templum dei mei exceptis his que paravi in edem sanctam. tria milia talenta auri de auro Ophir. et septem milia talentorum argenti probatissimi ad deaurandos parietes templi. ut ubicumque opus est aurum de auro. et ubicumque opus est argentum de argento. opera fiant per manus artificum. Et si quis sponte offert impleat manum suam hodie et offerat quod voluerit domino. Polliciti sunt itaque principes familiarum et proceres tribuum Israel tribuni quoque et centuriones et principes possessionum regis. dederuntque in opera domus domini auri talenta quinque milia et solidos decem milia. argenti talenta decem milia. et eris talentorum decem et octo milia. ferri

ut edificabis

omnia ea corda

locavit

impensas

stibinos

prasinum

q. c. m. talentorum. Et apud quoscumque inventi sunt lapides dederunt in the-
sauros domus domini per manum Iehiel Gersonitis. Laetatusque est populus cum vota
sponte promitterent, quia corde toto offerebant ea domino. Sed et David
rex laetatus est gaudio magno. Et benedixit domino coram universa
multitudine et ait: Benedictus es domine deus Israel patris nostri ab aeterno
in aeternum. Tua est domine magnificentia et potentia et gloria atque victoria
et tibi laus. Cuncta enim quae in caelo sunt et in terra tua sunt. Tuum domine regnum
et tu es super omnes principes. Tuae divitiae et tua est gloria. Tu dominaris
omnium. In manu tua virtus et potentia. In manu tua magni-
tudo et imperium omnium. Nunc igitur deus noster confitemur tibi et laudamus nomen tuum
inclitum. Quis ego et quis populus meus, ut possimus haec universa pro-
mittere? Tua sunt omnia, et quae de manu tua accepimus dedimus
tibi. Peregrini enim sumus coram te et advenae sicut omnes patres nostri.
Dies nostri quasi umbra super terram et nulla est mora. Domine deus noster omnis haec
copia quam paravimus ut aedificaretur domus nomini sancto tuo de ma-
nu tua est et tua sunt omnia. Scio deus meus quod probes corda et
simplicitatem diligas. Unde et ego in simplicitate cordis mei laetus
obtuli universa haec, et populum tuum qui hic repertus est vidi cum ingenti
gaudio tibi offerre donaria. Domine deus Abraham et Isaac et Israel
patrum nostrorum, custodi in aeternum hanc voluntatem cordis eorum, et semper in ve-
nerationem tui mens ista permaneat. Salomoni quoque filio meo da
cor perfectum ut custodiat mandata tua et testimonia tua
et caerimonias tuas et faciat universa et aedificet aedem cuius impen-
sas paravi. Praecepit autem David universae ecclesiae: Benedicite domino deo
nostro. Et benedixit omnis ecclesia domino deo patrum suorum et inclinaverunt
se et adoraverunt deum, deinde regem. Immolaveruntque victimas domino
et obtulerunt holocausta die sequenti: tauros mille, arie-
tes mille, agnos mille cum libaminibus suis et universo
ritu abundantissime in omnem Israel. Et comederunt et biberunt coram
domino in die illa cum gaudio magno. Et unxerunt secundo Salomonem filium
suum David. Unxerunt autem domino in principem et Sadoc in pontificem. Seditque
Salomon super solium domini in regem pro David patre suo et cunctis placuit,
et paruit illi omnis Israel. Sed et universi principes et potentes et
cuncti filii regis David dederunt manum et subiecti fuerunt Salomoni
regi. Magnificavit ergo dominus Salomonem super omnem Israel et dedit
illi gloriam regni qualem nullus habuit ante eum rex Israel. Igitur
David filius Isai regnavit super universum Israel. Et dies quibus regnavit
super Israel fuerunt quadraginta anni. In Hebron regnavit septem annis
et in Ierusalem annis triginta tribus. Et mortuus est in senectute bona ple-
nus dierum et divitiis et gloria. Regnavitque Salomon filius eius pro eo. Ges-
ta autem David regis priora et novissima scripta sunt in libro Samuelis
videntis et in libro Nathan prophetae atque in volumine Gad vi-
dentis, universique regni eius et fortitudinis et temporum quae transierunt
sub eo sive in Israel sive in cunctis regnis terrarum.

Confortatus est ergo Salomon filius David in regno suo,
et dominus erat cum eo et magnificavit eum in excelsum.
Praecepitque Salomon universo Israel tribunis et centu-
rionibus et ducibus et iudicibus omnis Israel et principi-
bus familiarum. Et abiit cum universa multitudine
in excelsum Gabaon, ubi erat tabernaculum foederis quod fecit Moy-
ses famulus dei in solitudine. Arcam autem dei adduxerat David de Ca-
riathiarim in locum quem praeparaverat ei et ubi fixerat illi taberna-
culum, hoc est in Ierusalem. Altare quoque aeneum quod fabricaverat Beseleel
filius Uri filii Ur ibi erat coram tabernaculo domini, quod et requisivit
Salomon et omnis ecclesia. Ascenditque Salomon ad altare aeneum coram
tabernaculo foederis domini et obtulit in eo mille hostias. Ecce autem
in ipsa nocte apparuit ei deus dicens: Postula quod vis ut dem tibi.
Dixitque Salomon deo: Tu fecisti cum David patre meo misericordiam magnam
et constituisti me regem pro eo. Nunc ergo domine deus impleatur sermo tuus quem
pollicitus es David patri meo. Tu enim me fecisti regem super populum tuum
multum, qui tam innumerabilis est quam pulvis terrae. Da mihi sapientiam et in-
telligentiam, ut ingrediar et egrediar coram populo tuo. Quis enim potest hunc populum tu-
um digne qui tam grandis est iudicare? Dixit autem deus ad Salomonem:
Quia hoc magis placuit cordi tuo et non postulasti divitias et
substantiam et gloriam neque animas eorum qui te oderant, sed nec dies vitae
plurimos, postulasti autem sapientiam et scientiam ut iudicare possis populum
meum super quem constitui te regem, sapientia et scientia data sunt tibi. Divitias
autem et substantiam et gloriam dabo tibi, ita ut nullus in regibus nec ante te nec post
te fuerit similis tui. Venit ergo Salomon ab excelso Gabaon in Ierusalem
coram tabernaculo foederis, et regnavit super Israel. Congregavitque sibi currus et equites,
et facti sunt ei mille quadringenti currus et duodecim milia equitum, et fecit eos
esse in urbibus quadrigarum et cum rege in Ierusalem. Praebuitque rex in Ierusalem argentum et
aurum quasi lapides, et cedros quasi sycomoros quae nascuntur in campestri-
bus multitudine magna. Adducebantur autem ei equi de Aegypto
et de Coa a negotiatoribus regis, qui ibant et emebant pretio quadrigam
equorum sescentis argenteis et equum centum quinquaginta. Similiter de universis regnis Che-
thaeorum et a regibus Syriae emptio celebrabatur.

II

Decrevit autem
Salomon aedificare domum nomini domini et palatium sibi. Et numeravit septuaginta milia
virorum portantium humeris et octoginta milia qui caederent lapides in mon-
tibus, praepositosque eorum tria milia sescentos. Misit quoque ad Hiram regem Tyri
dicens: Sicut egisti cum David patre meo et misisti ei ligna cedrina
ut aedificaret sibi domum in qua et habitavit, sic fac mecum ut aedificem
domum nomini domini dei mei, et consecrem eam ad adolendum incensum coram
illo et fumigandum aromata et ad propositionem panum sempiter-
nam et holocautomata mane et vespere, sabbatis quoque et neo-
meniis et sollemnitatibus domini dei nostri in sempiternum quae mandata
sunt Israel. Domus enim quam aedificare cupio magna est; magnus enim est deus
noster super omnes deos. Quis ergo poterit praevalere ut aedificet ei dig-
nam domum? Si caelum et caeli caelorum capere eum non queunt, quis ego
sum ut possim ei aedificare domum? Sed ad hoc tantum ut adoleatur
incensum coram eo. Mitte ergo mihi virum eruditum qui noverit opera-
ri in auro et argento, aere et ferro, purpura, coccino et hyacintho,
et qui sciat sculpere caelaturas cum his artificibus quos mecum habeo
in Iudaea et Ierusalem, quos praeparavit David pater meus. Sed et ligna cedrina
mitte mihi et arceuthina et pinea de Libano. Scio enim quod
servi tui noverint caedere ligna de Libano, et erunt servi mei
cum servis tuis ut parentur mihi ligna plurima. Domus enim quam aedifi-
care cupio magna est nimis et inclita. Praeterea operariis qui cae-
dent ligna servis tuis dabo in cibaria tritici choros viginti
milia et hordei choros totidem, olei quoque sata viginti milia. Dixit autem
Hiram rex Tyri per litteras quas miserat Salomoni: Quia dilexit dominus popu-
lum suum, ideo te regnare fecit super eum. Et addidit dicens: Benedictus
dominus deus Israel qui fecit caelum et terram, qui dedit David regi filium sapientem
et eruditum et sensatum atque prudentem, ut aedificaret domum domino
et palatium sibi. Misi ergo tibi virum prudentem et scientissimum Hi-
ram patrem meum, filium mulieris de filiabus Dan, cuius pater
Tyrius fuit, qui novit operari in auro et argento, aere et ferro, mar-
more et lignis, in purpura quoque et hyacintho et bysso et coccino,
et qui sciat caelare omnem sculpturam et adinvenire prudenter quodcumque
in opere necessarium est cum artificibus tuis et cum artificibus domini mei
David patris tui. Triticum ergo et hordeum et oleum et vinum quod polli-
citus es domine mi mitte servis tuis. Nos autem caedemus ligna
de Libano quot necessaria habueris et applicabimus ea ratibus
per mare in Ioppen. Tuum est transferre ea in Ierusalem. Numeravit igitur
Salomon omnes viros proselytos qui erant in terra Israel post dinumeratio-
nem quam dinumeravit David pater eius, et inventi sunt centum quinquaginta milia et tria milia et sescenti. Fe-
citque ex eis septuaginta milia qui humeris onera portarent et octoginta milia
lapides in montibus caederent, tria milia autem et sescentos praepositos
operis populi.

III

Et coepit Salomon aedificare domum domini
in Ierusalem in monte Moria qui demonstratus fuerat David patri eius in loco

mortuus est David
confortatus est Salomon
postula quod vis

in area ornan

III quod paraverat David in area Ornan Iebusaei. Coepit autem aedificare mense secundo anno quarto regni sui. Et haec sunt fundamenta quae iecit Salomon ut aedificaret domum Dei: longitudinis cubitos in mensura prima sexaginta, latitudinis cubitos viginti. Porticum vero ante frontem quae tendebatur in longum iuxta mensuram latitudinis domus cubitorum viginti. Porro altitudo centum viginti cubitorum erat, et deauravit eam intrinsecus auro mundissimo. Domum quoque maiorem texit tabulis ligneis abiegnis et laminas auri obrizi affixit per totum, sculpsitque in ea palmas et quasi catenulas se invicem complectentes. Stravit quoque pavimentum templi pretiosissimo marmore decore multo. Porro aurum erat probatissimum, de quo laminas texit domus et trabes eius et postes et parietes et ostia, et caelavit cherubin in parietibus. Fecit quoque domum sancti sanctorum: longitudinem iuxta latitudinem domus cubitorum viginti, et latitudinem similiter cubitorum viginti, et laminis aureis texit eam quasi talentis sexcentis. Sed et clavos fecit aureos, ita ut singuli clavi siclos quinquagenos appenderent. Cenacula quoque texit auro. Fecit etiam in domo sancti sanctorum cherubin duos opere statuario et texit eos auro. Alae quoque cherubin viginti cubitis extendebantur, ita ut una ala haberet cubitos quinque et tangeret parietem domus, et altera quinque cubitos habens alam tangeret alterius cherub. Similiter cherub alterius ala quinque habebat cubitos et tangebat parietem, et ala eius altera quinque cubitorum alam cherub alterius contingebat. Igitur alae utrorumque cherubin expansae erant et extendebantur per cubitos viginti; ipsi autem stabant erectis pedibus et facies eorum erant versae ad exteriorem domum. Fecit quoque velum ex hyacintho, purpura, cocco et bysso, et intexuit ei cherubin. Ante fores etiam templi duas columnas, quae triginta et quinque cubitos habebant altitudinis. Porro capita earum quinque cubitorum. Necnon et quasi catenulas in oraculo, et superposuit eas capitibus columnarum, malogranata etiam centum, quae catenulis interposuit. Ipsas quoque columnas posuit in vestibulo templi, unam a dextris et alteram a sinistris; eam quae a dextris erat vocavit Iachin, et quae ad laevam Booz.

IIII Fecit quoque altare aeneum viginti cubitorum longitudinis et viginti cubitorum latitudinis et decem cubitorum altitudinis. Mare etiam fusile decem cubitis a labio usque ad labium rotundum per circuitum; quinque cubitos habebat altitudinis, et funiculus triginta cubitorum ambiebat gyrum eius. Similitudo quoque boum erat subter illud, et decem cubitis quaedam extrinsecus caelatura quasi duobus versibus alvum maris circuibat. Boves autem erant fusiles, et ipsum mare super duodecim boves impositum erat, quorum tres respiciebant ad aquilonem et alii tres ad occidentem, porro tres alii meridiem et tres qui reliqui erant orientem, mare habentes superpositum; et posteriora boum erant intrinsecus sub mari. Porro vastitas eius habebat mensuram palmi, et labium illius erat quasi labium calicis vel repandi lilii; capiebatque tria milia metretas. Fecit quoque concas decem, et posuit quinque a dextris et quinque a sinistris, ut lavarent in eis omnia quae in holocaustum oblaturi erant. Porro in mari sacerdotes lavabantur. Fecit autem et candelabra aurea decem secundum speciem qua iussa erant fieri, et posuit ea in templo, quinque a dextris et quinque a sinistris. Necnon et mensas decem, et posuit eas in templo, quinque a dextris et quinque a sinistris; phialas quoque aureas centum. Fecit etiam atrium sacerdotum et basilicam grandem, et ostia in basilica quae texit aere. Porro mare posuit in latere dextro contra orientem ad meridiem. Fecit autem Hiram lebetes et creagras et phialas, et complevit omne opus regis in domo Dei, hoc est columnas duas et epistylia et capita et quasi quaedam retiacula quae capita tegerent super epistylia; malogranata quoque quadringenta et retiacula duo, ita ut bini ordines malogranatorum singulis retiaculis iungerentur, quae protegerent epistylia et capita columnarum. Bases quoque fecit et concas quas superposuit basibus; mare unum, boves quoque duodecim sub mari, et lebetes et creagras et phialas. Omnia vasa fecit Salomoni Hiram pater eius in domo Domini ex aere mundissimo. In regione Iordanis fudit ea rex in argillosa terra inter Socoth et Saredatha. Erat autem multitudo vasorum innumerabilis, ita ut ignoraretur pondus aeris. Fecitque Salomon omnia vasa domus Dei et altare aureum et mensas, et super eas panes propositionis; candelabra quoque cum lucernis suis ut lucerent ante oraculum iuxta ritum ex auro purissimo, et florentia quaedam et lucernas et forcipes aureos; omnia de auro mundissimo facta sunt. Thymiamateria quoque et turibula et phialas et mortariola ex auro purissimo, et ostia caelavit templi interioris, id est in sancta sanctorum, et ostia templi forinsecus aurea. Sicque completum est omne opus quod fecit Salomon in domo Domini. Intulit igitur Salomon omnia quae voverat David pater suus; argentum et aurum et universa vasa posuit in thesauris domus Dei.

V Post quae congregavit maiores natu Israel et cunctos principes tribuum et capita familiarum de filiis Israel in Ierusalem, ut adducerent arcam foederis Domini de civitate David, quae est Sion. Venerunt itaque ad regem omnes viri Israel in die sollemni mensis septimi. Cumque venissent cuncti de senioribus Israel, portaverunt Levitae arcam et intulerunt eam et omnem paraturam tabernaculi. Porro vasa sanctuarii quae erant in tabernaculo portaverunt sacerdotes cum Levitis. Rex autem Salomon et universus coetus Israel et omnes qui fuerant congregati ante arcam immolabant arietes et boves absque ullo numero; tanta enim erat multitudo victimarum. Et intulerunt sacerdotes arcam foederis Domini in locum suum, id est ad oraculum templi, in sancta sanctorum, subter alas cherubin, ita ut cherubin expanderent alas suas super locum in quo posita erat arca, et ipsam arcam tegerent cum vectibus eius. Vectium autem quibus portabatur arca, quia paululum longiores erant, capita parebant ante oraculum; si vero quis paululum fuisset extrinsecus, eos videre non poterat. Fuit itaque arca ibi usque in praesentem diem. Nihilque erat in arca nisi duae tabulae quas posuerat Moyses in Horeb, quando legem dedit Dominus filiis Israel egredientibus ex Aegypto. Egressis autem sacerdotibus de sanctuario (omnes enim sacerdotes qui ibi potuerant inveniri sanctificati sunt, nec adhuc in illo tempore vices et ministeriorum ordo inter eos divisus erat), tam Levitae quam cantores, id est et qui sub Asaph erant et qui sub Heman et qui sub Idithun, filii et fratres eorum, vestiti byssinis, cymbalis et psalteriis et citharis concrepabant, stantes ad orientalem plagam altaris, et cum eis sacerdotes centum viginti canentes tubis. Igitur cunctis pariter et tubis et voce et cymbalis et organis et diversi generis musicorum concinentibus et vocem in sublime tollentibus, longe sonitus audiebatur, ita ut cum Dominum laudare coepissent et dicere: Confitemini Domino quoniam bonus, quoniam in saeculum misericordia eius, impleretur domus Dei nube, nec possent sacerdotes stare et ministrare propter caliginem; compleverat enim gloria Domini domum Dei.

VI Tunc Salomon ait: Dominus pollicitus est ut habitaret in caligine. Ego autem aedificavi domum nomini eius, ut habitaret ibi in perpetuum. Et convertit rex faciem suam et benedixit universae multitudini Israel; nam omnis turba stabat intenta, et ait: Benedictus Dominus Deus Israel, qui quod locutus est David patri meo opere complevit dicens: A die qua eduxi populum meum de terra Aegypti non elegi civitatem de cunctis tribubus Israel ut aedificaretur in ea domus nomini meo, neque elegi quemquam alium virum ut esset dux in populo meo Israel; sed elegi Ierusalem ut sit nomen meum in ea, et elegi David ut constituerem eum super populum meum Israel. Cumque fuisset voluntatis David patris mei ut aedificaret domum nomini Domini Dei Israel, dixit Dominus ad eum: Quia haec fuit voluntas tua ut aedificares domum nomini meo, bene quidem fecisti huiuscemodi habere voluntatem; sed non tu aedificabis domum, verum filius tuus qui egredietur de lumbis tuis, ipse aedificabit domum nomini meo. Complevit ergo Dominus sermonem suum quem locutus fuerat, et ego surrexi pro David patre meo et sedi super thronum Israel, sicut locutus est Dominus, et aedificavi domum nomini Domini Dei Israel, et posui in ea arcam in qua est pactum Domini quod pepigit cum filiis Israel. Stetit ergo coram altare Domini ex adverso universae multitudinis Israel et extendit manus suas. Siquidem fecerat Salomon basim aeneam et posuerat eam in medio basilicae, habentem quinque cubitos longitudinis et quinque cubitos latitudinis et tres cubitos altitudinis, stetitque super eam, et deinceps flexis genibus contra universam multitudinem Israel et palmis in caelum levatis ait: Domine Deus Israel, non est similis tui Deus in caelo et in terra, qui custodis pactum et misericordiam cum servis tuis

maiores natu
arcam federis
rex salomon
et tulerunt sacerdotes
duo tabule
non adhuc divisus ordo
asaph. heman idithum
non de bona voluntate
extendit manus suas
flexis genibus
oratio salomonis

Dominus apparuit Salomoni nocte

Oratio Salomonis

qui ambulaverunt coram te in toto corde suo, qui praestitisti servo tuo David patri meo quaecumque locutus fueras ei: et quae ore promiseras, opere complesti, sicut et praesens tempus probat. Nunc ergo Domine Deus Israel, imple servo tuo David patri meo quaecumque locutus es, dicens: Non deficiet ex te vir coram me, qui sedeat super thronum Israel: ita tamen si custodierint filii tui vias suas, et ambulaverint in lege mea, sicut et tu ambulasti coram me. Et nunc Domine Deus Israel, firmetur sermo tuus, quem locutus es servo tuo David. Ergone credibile est ut habitet Deus cum hominibus super terram? Si caelum et caeli caelorum non te capiunt, quanto magis domus ista, quam aedificavi? Sed ad hoc tantum facta est, ut respicias orationem servi tui et obsecrationem eius, Domine Deus meus: et audias preces quas fundit famulus tuus coram te, ut aperias oculos tuos super domum istam diebus ac noctibus, super locum in quo pollicitus es ut invocaretur nomen tuum, et exaudires orationem quam servus tuus orat in eo. Exaudi preces famuli tui et populi tui Israel: quicumque oraverit in loco isto, exaudi de habitaculo tuo, id est de caelis, et propitiare. Si peccaverit quispiam in proximum suum, et iurare contra eum paratus venerit, seseque maledicto constrinxerit coram altari in domo ista: tu exaudies de caelo, et facies iudicium servorum tuorum, ita ut reddas iniquo viam suam in caput proprium, et ulciscaris iustum, retribuens ei secundum iustitiam suam. Si superatus fuerit populus tuus Israel ab inimicis (peccabunt enim tibi) et conversi egerint poenitentiam, et obsecraverint nomen tuum, et fuerint deprecati in loco isto, tu exaudies de caelo, et propitiare peccato populi tui Israel, et reduces eos in terram quam dedisti eis et patribus eorum. Si clauso caelo pluvia non fluxerit propter peccata populi, et deprecati te fuerint in loco isto, et confessi nomini tuo, et conversi a peccatis suis, cum eos afflixeris, exaudi de caelo, Domine, et dimitte peccata servis tuis et populi tui Israel, et doce eos viam bonam per quam ingrediantur: et da pluviam terrae quam dedisti populo tuo ad possidendum. Fames si orta fuerit in terra, et pestilentia, aerugo et aurugo, et locusta et bruchus, et hostes vastatis regionibus portas obsederint civitatis, omnisque plaga et infirmitas presserit: si quis de populo tuo Israel fuerit deprecatus, cognoscens plagam et infirmitatem suam, et expanderit manus suas in domo hac: tu exaudies de caelo, de sublimi scilicet habitaculo tuo, et propitiaberis, et reddes unicuique secundum vias suas, quas nosti eum habere in corde suo (tu enim solus nosti corda filiorum hominum): ut timeant te, et ambulent in viis tuis cunctis diebus quibus vivunt super faciem terrae quam dedisti patribus nostris. Externum quoque qui non est de populo tuo Israel, si venerit de terra longinqua propter nomen tuum magnum, et propter manum tuam robustam, et brachium tuum extentum, et adoraverit in loco isto: tu exaudies de caelo firmissimo habitaculo tuo, et facies cuncta pro quibus invocaverit te ille peregrinus: ut sciant omnes populi terrae nomen tuum, et timeant te sicut populus tuus Israel, et cognoscant quia nomen tuum invocatum est super domum hanc, quam aedificavi nomini tuo. Si egressus fuerit populus tuus ad bellum contra adversarios suos per viam in qua miseris eos, adorabunt te contra viam in qua civitas haec est, quam elegisti, et domus quam aedificavi nomini tuo, ut exaudias de caelo preces eorum et obsecrationem, et ulciscaris. Si autem peccaverint tibi (neque enim est homo qui non peccet) et iratus fueris eis, et tradideris hostibus, et captivos duxerint eos in terram longinquam, vel certe quae iuxta est, et conversi in corde suo in terra ad quam captivi ducti fuerant, egerint poenitentiam, et deprecati te fuerint in terra captivitatis suae, dicentes: Peccavimus, inique fecimus, iniuste egimus: et reversi fuerint ad te in toto corde suo, et in tota anima sua, in terra captivitatis suae ad quam ducti sunt, adorabunt te contra viam terrae suae quam dedisti patribus eorum, et urbis quam elegisti, et domus quam aedificavi nomini tuo: ut exaudias de caelo, hoc est, de firmo habitaculo tuo, preces eorum, et facias iudicium, et dimittas populo tuo, quamvis peccatori: tu es enim Deus meus. Aperiantur, quaeso, oculi tui, et aures tuae intentae sint ad orationem quae fit in loco isto. Nunc igitur consurge Domine Deus in requiem tuam, tu et arca fortitudinis tuae: sacerdotes tui Domine Deus induantur salutem, et sancti tui laetentur in bonis. Domine Deus, ne averteris faciem christi tui: memento misericordiarum David servi tui. Cumque complesset

Ignis descendit

Salomon fundens preces, ignis descendit de caelo, et devoravit holocausta et victimas: et maiestas Domini implevit domum. Nec poterant sacerdotes ingredi templum Domini, eo quod implesset maiestas Domini templum Domini. Sed et omnes filii Israel videbant descendentem ignem, et gloriam Domini super domum: et corruentes proni in terram super pavimentum stratum lapide, adoraverunt, et laudaverunt Dominum: Quoniam bonus, quoniam in saeculum misericordia eius. Rex autem et omnis populus immolabant victimas coram Domino.

VII Mactavit igitur rex Salomon hostias, boum viginti duo millia, arietum centum viginti millia: et dedicavit domum Dei rex et universus populus. Sacerdotes autem stabant in officiis suis: et Levitae in organis carminum Domini, quae fecit David rex ad laudandum Dominum: Quoniam in aeternum misericordia eius, hymnos David canentes per manus suas: porro sacerdotes canebant tubis ante eos, cunctusque Israel stabat. Sanctificavit quoque Salomon medium atrii ante templum Domini: obtulerat enim ibi holocausta, et adipes pacificorum, quia altare aeneum quod fecerat non poterat sustinere holocausta et sacrificia et adipes. Fecit ergo Salomon solemnitatem in tempore illo septem diebus, et omnis Israel cum eo, ecclesia magna valde, ab introitu Emath usque ad torrentem Aegypti. Fecitque die octavo collectam, eo quod dedicasset altare septem diebus, et solemnitatem celebrasset diebus septem. Igitur in die vigesimo tertio mensis septimi, dimisit populos ad tabernacula sua laetantes atque gaudentes super bono quod fecerat Dominus David et Salomoni, et Israel populo suo. Complevitque Salomon domum Domini, et domum regis, et omnia quae disposuerat in corde suo ut faceret in domo Domini et in domo sua, et prosperatus est. Apparuit autem ei Dominus nocte, et ait: Audivi orationem tuam, et elegi locum istum mihi in domum sacrificii. Si clausero caelum, et pluvia non fluxerit, et mandavero et praecepero locustae ut devoret terram, et misero pestilentiam in populum meum: conversus autem populus meus, super quos invocatum est nomen meum, deprecatus me fuerit, et exquisierit faciem meam, et egerit poenitentiam a viis suis pessimis: et ego exaudiam de caelo, et propitius ero peccatis eorum, et sanabo terram eorum. Oculi quoque mei erunt aperti, et aures meae erectae ad orationem eius qui in loco isto oraverit: elegi enim, et sanctificavi locum istum, ut sit nomen meum ibi in sempiternum, et permaneant oculi mei et cor meum ibi cunctis diebus. Tu quoque si ambulaveris coram me, sicut ambulavit David pater tuus, et feceris iuxta omnia quae praecepi tibi, et iustitias meas iudiciaque servaveris: suscitabo thronum regni tui, sicut pollicitus sum David patri tuo, dicens: Non auferetur de stirpe tua vir qui sit princeps in Israel. Si autem aversi fueritis, et dereliqueritis iustitias meas, et praecepta mea quae proposui vobis, et abeuntes servieritis diis alienis, et adoraveritis eos, evellam vos de terra mea quam dedi vobis: et domum hanc quam aedificavi nomini meo, proiiciam a facie mea, et tradam eam in parabolam, et in exemplum cunctis populis. Et domus ista erit in proverbium universis transeuntibus, et dicent stupentes: Quare fecit Dominus sic terrae huic, et domui huic? Respondebuntque: Quia dereliquerunt Dominum Deum patrum suorum, qui eduxit eos de terra Aegypti, et apprehenderunt deos alienos, et adoraverunt eos, et coluerunt: idcirco venerunt super eos universa haec mala.

VIII Expletis autem viginti annis, postquam aedificavit Salomon domum Domini et domum suam: civitates quas dederat Hiram Salomoni, aedificavit, et habitare ibi fecit filios Israel. Abiit quoque in Emath Suba, et obtinuit eam. Et aedificavit Palmiram in deserto, et alias civitates munitissimas aedificavit in Emath. Extruxitque Bethoron superiorem, et Bethoron inferiorem, civitates muratas, habentes portas et vectes et seras. Balaath etiam et omnes urbes firmissimas quae fuerunt Salomonis, cunctasque urbes quadrigarum, et urbes equitum. Omnia quaecumque voluit Salomon atque disposuit, aedificavit in Ierusalem et in Libano, et in universa terra potestatis suae. Omnem populum qui derelictus fuerat de Hethaeis, et Amorrhaeis, et Pherezaeis, et Hevaeis, et Iebusaeis, qui non erant de stirpe Israel, de filiis eorum, et de posteris quos non interfecerant filii Israel, subiugavit Salomon in tributarios usque in diem hanc. Porro de filiis Israel non posuit ut servirent operibus regis: ipsi enim erant viri bellatores, et duces primi, et principes quadrigarum et equitum eius. Omnes autem principes exercitus regis Salomonis

filiam vero pharaonis transtulit de civitate David in domum quam aedificaverat ei. Dixit enim rex: Non habitabit uxor mea in domo David regis Israel, eo quod sanctificata sit, quia ingressa est in eam arca Domini. Tunc obtulit Salomon holocausta Domino super altare Domini quod extruxerat ante porticum, ut per singulos dies offerretur in eo iuxta praeceptum Moysi in sabbatis et in kalendis et in festis diebus ter per annum, id est in sollempnitate azymorum et in sollempnitate ebdomadarum et in sollempnitate tabernaculorum. Et constituit iuxta dispositionem David patris sui officia sacerdotum in ministeriis suis, et Levitas in ordine suo ut laudarent et ministrarent coram sacerdotibus iuxta ritum uniuscuiusque diei, et ianitores in divisionibus suis per portam et portam; sic enim praeceperat David homo Dei. Nec praetergressi sunt de mandatis regis tam sacerdotes quam Levitae ex omnibus quae praeceperat, et in custodiis thesaurorum. Omnes impensas praeparatas habuit Salomon ex eo die quo fundavit domum Domini usque in diem quo perfecit eam. Tunc abiit Salomon in Asiongaber et in Ahilath ad oram maris Rubri, quae est in terra Edom. Misit autem ei Hiram per manus servorum suorum naves et nautas gnaros maris, et abierunt cum servis Salomonis in Ophir, tuleruntque inde quadringenta quinquaginta talenta auri et attulerunt ad regem Salomonem.

IX Regina quoque Saba cum audisset famam Salomonis, venit ut temptaret eum in aenigmatibus in Ierusalem, cum magnis opibus et camelis qui portabant aromata et auri plurimum gemmasque pretiosas. Cumque venisset ad Salomonem, locuta est ei quaecumque erant in corde suo. Et exposuit ei Salomon omnia quae proposuerat, nec quicquam fuit quod non perspicuum ei fecerit. Quae postquam vidit, sapientiam scilicet Salomonis et domum quam aedificaverat, necnon et cibaria mensae eius et habitacula servorum et officia ministrorum eius et vestimenta eorum, pincernas quoque et vestes eorum, et victimas quas immolabat in domo Domini, non erat prae stupore ultra in ea spiritus. Dixitque ad regem: Verus est sermo quem audieram in terra mea de virtutibus et sapientia tua. Non credebam narrantibus donec ipsa venissem et vidissent oculi mei, et probassem vix medietatem sapientiae tuae mihi fuisse narratam; vicisti famam virtutibus tuis. Beati viri tui et beati servi tui qui assistunt coram te omni tempore et audiunt sapientiam tuam. Sit Dominus Deus tuus benedictus, qui voluit te ordinare super thronum suum regem Domini Dei tui. Quia diligit Deus Israel et vult servare eum in aeternum, ideo posuit te super eum regem, ut facias iudicia atque iustitiam. Dedit autem regi centum viginti talenta auri et aromata multa nimis et gemmas pretiosissimas; non fuerunt aromata talia ut haec quae dedit regina Saba regi Salomoni. Sed et servi Hiram cum servis Salomonis attulerunt aurum de Ophir et ligna thyina et gemmas pretiosissimas, de quibus fecit rex, de lignis scilicet thyinis, gradus in domo Domini et in domo regia, citharas quoque et psalteria cantoribus; numquam visa sunt in terra Iuda ligna talia. Rex autem Salomon dedit reginae Saba cuncta quae voluit et quae postulavit, et multo plura quam attulerat ad eum; quae reversa abiit in terram suam cum servis suis. Erat autem pondus auri quod afferebatur Salomoni per singulos annos sexcenta sexaginta sex talenta auri, excepta ea summa quam legati diversarum gentium et negotiatores afferre consueverant, omnesque reges Arabiae et satrapae terrarum qui comportabant aurum et argentum Salomoni. Fecit igitur rex Salomon ducentas hastas aureas de summa sexcentorum aureorum qui in singulis hastis expendebantur, trecenta quoque scuta aurea trecentorum aureorum quibus tegebantur singula scuta; posuitque ea rex in armamentario quod erat consitum nemore. Fecit quoque rex solium eburneum grande et vestivit illud auro mundissimo. Sex quoque gradus quibus ascendebatur ad solium, et scabellum aureum et brachiola duo altrinsecus, et duos leones stantes iuxta brachiola, sed et alios duodecim leunculos stantes super sex gradus ex utraque parte. Non fuit tale solium in universis regnis. Omnia quoque vasa convivii regis erant aurea, et vasa domus saltus Libani ex auro purissimo; argentum enim in diebus illis pro nihilo reputabatur. Siquidem naves regis ibant in Tharsis cum servis Hiram semel in annis tribus, et deferebant inde aurum et argentum et ebur et simias et pavos. Magnificatus est igitur Salomon super omnes reges terrae prae divitiis et gloria. Omnesque reges terrarum desiderabant videre faciem Salomonis, ut audirent sapientiam quam dederat Deus in corde eius, et deferebant ei munera, vasa argentea et aurea et vestes et arma et aromata, equos et mulos per singulos annos. Habuit quoque Salomon quadraginta milia equorum in stabulis et curruum equitumque duodecim milia, constituitque eos in urbibus quadrigarum et ubi erat rex in Ierusalem. Exercuit etiam potestatem super cunctos reges a flumine Eufrate usque ad terram Philisthinorum et usque ad terminos Aegypti. Tantamque copiam praebuit argenti in Ierusalem quasi lapidum, et cedrorum tantam multitudinem velut sycomororum quae gignuntur in campestribus. Adducebantur autem ei equi de Aegypto cunctisque regionibus. Reliqua autem operum Salomonis priorum et novissimorum scripta sunt in verbis Nathan prophetae et in libris Ahiae Silonitis, in visione quoque Addo videntis contra Ieroboam filium Nabath. Regnavit autem Salomon in Ierusalem super omnem Israel quadraginta annis, dormivitque cum patribus suis, et sepelierunt eum in civitate David; regnavitque Roboam filius eius pro eo.

X Profectus est autem Roboam in Sichem; illuc enim cunctus Israel convenerat ut constituerent eum regem. Quod cum audisset Ieroboam filius Nabath qui erat in Aegypto (fugerat quippe illuc ante Salomonem), statim reversus est. Vocaveruntque eum, et venit cum universo Israel, et locuti sunt ad Roboam dicentes: Pater tuus durissimo iugo nos pressit; tu leviora impera patre tuo qui nobis gravem imposuit servitutem, et paululum de onere subleva, ut serviamus tibi. Qui ait: Post tres dies revertimini ad me. Cumque abisset populus, iniit consilium cum senibus qui steterant coram patre eius Salomone dum adhuc viveret, dicens: Quid datis consilii ut respondeam populo? Qui dixerunt ei: Si placueris populo huic et leniveris eos verbis clementibus, servient tibi omni tempore. At ille reliquit consilium senum, et cum iuvenibus tractare coepit qui cum eo nutriti fuerant et erant in comitatu illius. Dixitque ad eos: Quid vobis videtur? vel respondere quid debeo populo huic qui dixit mihi: Subleva iugum quod imposuit nobis pater tuus? At illi responderunt ut iuvenes et nutriti cum eo in deliciis, atque dixerunt: Sic loqueris populo qui dixit tibi: Pater tuus aggravavit iugum nostrum, tu sublevea; et sic respondebis ei: Minimus digitus meus grossior est lumbis patris mei. Pater meus imposuit vobis iugum grave, et ego maius pondus apponam; pater meus cecidit vos flagellis, ego vero caedam vos scorpionibus. Venit ergo Ieroboam et universus populus ad Roboam die tertio, sicut praeceperat eis. Responditque rex dura, derelicto consilio seniorum, locutusque est iuxta iuvenum voluntatem: Pater meus grave vobis imposuit iugum, quod ego gravius faciam; pater meus cecidit vos flagellis, ego vero caedam vos scorpionibus. Et non adquievit populi precibus; erat enim voluntatis Dei ut compleretur sermo eius quem locutus fuerat per manum Ahiae Silonitis ad Ieroboam filium Nabath. Populus autem universus, rege duriora dicente, sic locutus est ad eum: Non est nobis pars in David, neque hereditas in filio Isai. Revertere in tabernacula tua Israel, tu autem pasce domum tuam David. Et abiit Israel in tabernacula sua. Super filios autem Israel qui habitabant in civitatibus Iuda regnavit Roboam. Misitque rex Roboam Aduram qui praeerat tributis, et lapidaverunt eum filii Israel, et mortuus est. Porro rex Roboam currum festinavit ascendere et fugit in Ierusalem. Recessitque Israel a domo David usque ad diem hanc.

XI Venit autem Roboam in Ierusalem, et convocavit universam domum Iuda et Beniamin, centum octoginta milia electorum atque bellantium, ut dimicaret contra Israel et converteret ad se regnum suum. Factusque est sermo Domini ad Semeiam hominem Dei dicens: Loquere ad Roboam filium Salomonis regem Iuda, et ad universum Israel qui est in Iuda et Beniamin. Haec dicit Dominus: Non ascendetis neque pugnabitis contra fratres vestros; revertatur unusquisque in domum suam, quia mea hoc gestum est voluntate. Qui cum audissent sermonem Domini, reversi sunt, nec perrexerunt contra regem Ieroboam.

Argentum quasi lapides reputabatur

Dormit Salomon, regnat Roboam

Reliquit consilium senum

Venit gens Ieroboam

Recessit Israel

Sesac rex egypti spoliavit Roboam

Habitavit autem Roboam in Ierusalem et edificavit civitates muratas in Iuda. extruxitque Bethleem et Etham et Thecue, Bethsur quoque et Socho et Odollam, necnon et Geth et Maresa et Ziph, sed et Aduram et Lachis et Azecha, Saraa quoque et Ahialon et Hebron que erant in Iuda et Beniamin civitates munitissimas. Cumque clausisset eas muris, posuit in eis principes ciborumque horrea, hoc est olei et vini. Sed et in singulis urbibus fecit armamentaria scutorum et hastarum, firmavitque eas multa diligentia, et imperavit super Iudam et Beniamin. Sacerdotes autem et Levite qui erant in universo Israel venerunt ad eum de cunctis sedibus suis, relinquentes suburbana et possessiones suas, et transeuntes ad Iudam et Ierusalem, eo quod abiecisset eos Ieroboam et posteri eius, ne sacerdotio Domini fungerentur; qui constituit sibi sacerdotes excelsorum et demoniorum vitulorumque quos fecerat. Sed et de cunctis tribubus Israel quicumque dederant cor suum ut quererent Dominum Deum Israel venerunt Ierusalem ad immolandas victimas suas coram Domino Deo patrum suorum. Et roboraverunt regnum Iuda, et confirmaverunt Roboam filium Salomonis per tres annos; ambulaverunt enim in viis David et Salomonis annis tantum tribus. Duxit autem Roboam uxorem Mahalath filiam Ierimuth filii David, Abihail quoque filiam Heliab filii Ysai, que peperit ei filios Iehus et Somoriam et Zoom. Post hanc quoque accepit Maacham filiam Absalom, que peperit ei Abia et Ethai et Ziza et Salomith.

De uxoribus et concubinis Roboam

Amavit autem Roboam Maacham filiam Absalom super omnes uxores suas et concubinas; nam uxores decem et octo duxerat, concubinas autem sexaginta; et genuit viginti et octo filios et sexaginta filias. Constituit vero in capite Abiam filium Maacha ducem super omnes fratres suos; ipsum enim regem facere cogitabat, quia sapientior fuit et potentior super omnes filios eius, et in cunctis finibus Iuda et Beniamin et in universis civitatibus muratis; prebuitque eis escas plurimas, et multas petiit uxores.

Sesac rex egipti

XII Cumque roboratum esset regnum Roboam et confortatum, dereliquit legem Domini, et omnis Israel cum eo. Anno autem quinto regni Roboam ascendit Sesac rex Egypti in Ierusalem, quia peccaverant Domino, cum mille ducentis curribus et sexaginta milibus equitum; nec erat numerus vulgi quod venerat cum eo ex Egypto, Libyes scilicet et Trogodite et Ethiopes.

Trogodite

Cepitque civitates munitissimas in Iuda, et venit usque Ierusalem. Semeias autem propheta ingressus est ad Roboam et principes Iuda qui congregati fuerant in Ierusalem fugientes Sesach, dixitque ad eos: Hec dicit Dominus: Vos reliquistis me, et ego reliqui vos in manu Sesac. Consternatique principes Israel et rex dixerunt: Iustus est Dominus. Cumque vidisset Dominus quod humiliati essent, factus est sermo Domini ad Semeiam, dicens:

quare humiliati sunt

Quia humiliati sunt, non disperdam eos, daboque eis pauxillum auxilii, et non stillabit furor meus super Ierusalem per manum Sesach. Verumtamen servient ei, ut sciant distantiam servitutis mee et servitutis regni terrarum. Recessit itaque Sesac rex Egypti ab Ierusalem, sublatis thesauris domus Domini et domus regis, omniaque secum tulit, et clipeos aureos quos fecerat Salomon, pro quibus fecit rex eneos, et tradidit illos principibus scutariorum qui custodiebant vestibulum palatii. Cumque introiret rex domum Domini, veniebant scutarii et tollebant eos, iterumque referebant ad armamentarium suum. Verumtamen quia humiliati sunt, aversa est ab eis ira Domini, nec deleti sunt penitus; siquidem et in Iuda inventa sunt opera bona. Confortatus est ergo rex Roboam in Ierusalem atque regnavit. Quadraginta autem et unius anni erat cum regnare cepisset, et decem et septem annis regnavit in Ierusalem urbe quam elegit Dominus ut confirmaret nomen suum ibi de cunctis tribubus Israel; nomenque matris eius Naama Ammanitis. Fecit autem malum, et non preparavit cor suum ut quereret Dominum. Opera vero Roboam prima et novissima scripta sunt in libris Semeie prophete et Addo videntis, et diligenter exposita. Pugnaveruntque adversum se Roboam et Ieroboam cunctis diebus. Et dormivit Roboam cum patribus suis, et sepultus est in civitate David, regnavitque Abia filius eius pro eo.

Bellum erat inter Abia et Ieroboam

XIII Anno octavodecimo regis Ieroboam regnavit Abia super Iudam. Tribus annis regnavit in Ierusalem; nomenque matris eius Michaia filia Urihel de Gabaa. Et erat bellum inter Abiam et Ieroboam. Cumque inisset Abia certamen, et haberet bellicosissimos viros et electorum quadringenta milia, Ieroboam instruxit e contra aciem octingenta milia virorum, qui et ipsi electi erant et ad bella fortissimi. Stetit igitur Abia super montem Semeron, qui erat in Ephraim, et ait: Audi Ieroboam et omnis Israel. Num ignoratis quod Dominus Deus Israel dederit regnum David super Israel in sempiternum, ipsi et filiis eius in pactum salis? Et surrexit Ieroboam filius Nabath servus Salomonis filii David, et rebellavit contra dominum suum. Congregatique sunt ad eum viri vanissimi et filii Belial, et prevaluerunt contra Roboam filium Salomonis. Porro Roboam erat rudis et corde pavido, nec potuit resistere eis. Nunc ergo vos dicitis quod resistere possitis regno Domini quod possidet per filios David, habetisque grandem populi multitudinem atque vitulos aureos quos fecit vobis Ieroboam in deos. Et eiecistis sacerdotes Domini filios Aaron atque Levitas, et fecistis vobis sacerdotes sicut omnes populi terrarum; quicumque venerit et initiaverit manum suam in tauro de bubus et in arietibus septem, fit sacerdos eorum qui non sunt dii. Noster autem Dominus Deus est, quem non relinquimus. Sacerdotes quoque ministrant Domino de filiis Aaron, et Levite sunt in ordine suo. Holocausta quoque offerunt Domino per singulos dies mane et vespere, et thymiama confectum legis preceptis, et proponuntur panes in mensa mundissima; estque apud nos candelabrum aureum et lucerne eius ut accendantur semper ad vesperam. Nos quippe custodimus precepta Domini Dei nostri, quem vos reliquistis. Ergo in exercitu nostro dux Deus est, et sacerdotes eius qui clangunt tubis et resonant contra vos. Filii Israel, nolite pugnare contra Dominum Deum patrum vestrorum, quia non vobis expedit. Hec illo loquente, Ieroboam retro moliebatur insidias. Cumque ex adverso hostium staret, ignorantem Iudam suo ambiebat exercitu. Respiciensque Iudas vidit instare bellum ex adverso et post tergum, et clamavit ad Dominum, ac sacerdotes tubis canere ceperunt. Omnesque viri Iuda vociferati sunt; et ecce illis clamantibus perterruit Deus Ieroboam et omnem Israel qui stabat ex adverso Abia et Iuda. Fugeruntque filii Israel Iudam, et tradidit eos Deus in manu eorum. Percussit ergo eos Abia et populus eius plaga magna, et corruerunt vulnerati ex Israel quingenta milia virorum fortium. Humiliatique sunt filii Israel in tempore illo, et vehementissime confortati filii Iude, eo quod sperassent in Domino Deo patrum suorum. Persecutus est autem Abia fugientem Ieroboam, et cepit civitates eius, Bethel et filias eius, et Hesrana cum filiabus suis, Ephron quoque et filias eius. Nec valuit ultra resistere Ieroboam in diebus Abia; quem percussit Dominus, et mortuus est. Igitur Abia confortato imperio suo accepit uxores quatuordecim, procreavitque viginti duos filios et sedecim filias. Reliqua autem sermonum Abia, viarumque et operum eius, scripta sunt diligentissime in libro prophete Addo.

XIV Dormivit autem Abia cum patribus suis, et sepelierunt eum in civitate David; regnavitque Asa filius eius pro eo, in cuius diebus quievit terra annis decem. Fecit autem Asa quod bonum et placitum erat in conspectu Dei sui, et subvertit altaria peregrini cultus et excelsa, et confregit statuas, lucosque succidit; ac precepit Iude ut quereret Dominum Deum patrum suorum, et faceret legem et universa mandata; et abstulit de cunctis urbibus Iuda aras et fana, et regnavit in pace. Edificavit quoque urbes munitas in Iuda, quia quietus erat, et nulla temporibus eius bella surrexerant, pacem Domino largiente. Dixit autem Iude: Edificemus civitates istas, et vallemus muris, et roboremus turribus et portis et seris, donec a bellis quieta sunt omnia, eo quod quesierimus Dominum Deum patrum nostrorum, et dederit nobis pacem per gyrum. Edificaverunt igitur, et nullum in extruendo impedimentum fuit. Habuit autem Asa in exercitu suo portantium scuta et hastas de Iuda trecenta milia; de Beniamin vero scutariorum et sagittariorum ducenta octoginta milia; omnes isti viri fortissimi. Egressus est autem contra eos Zara Ethiops cum exercitu suo decies centena milia, et curribus trecentis, et venit usque Maresa. Porro Asa perrexit obviam ei, et instruxit aciem ad bellum in valle Sephata, que est iuxta Maresa. Et invocavit Dominum Deum, et ait: Domine, non est apud te ulla distantia, utrum in paucis auxilieris an in pluribus.

adiuva nos Domine Deus noster in te enim et in tuo nomine habentes fiduciam venimus contra hanc multitudinem. Domine Deus noster tu es, non praevaleat contra te homo. Exterruit itaque Dominus Aethiopas coram Asa et Iuda, fugeruntque Aethiopes. Et persecutus est eos Asa et populus qui cum eo erat usque Gerara, et ruerunt Aethiopes usque ad internecionem, quia Domino caedente contriti sunt et exercitu illius proeliante. Tulerunt ergo spolia multa et percusserunt civitates omnes per circuitum Gerarae, grandis quippe cunctos terror invaserat, et diripuerunt urbes et multam praedam asportaverunt. Sed et caulas ovium destruentes tulerunt pecorum infinitam multitudinem et camelorum, reversique sunt in Hierusalem.

XV Azarias autem filius Oded facto in se spiritu Dei egressus est in occursum Asa et dixit ei: Audite me Asa et omnis Iuda et Beniamin. Dominus vobiscum quia fuistis cum eo. Si quaesieritis eum invenietis, si autem dereliqueritis eum derelinquet vos. Transibunt autem multi dies in Israhel absque Deo vero et absque sacerdote doctore et absque lege. Cumque reversi fuerint in angustia sua ad Dominum Deum Israhel et quaesierint eum, repperient. In tempore illo non erit pax egredienti et ingredienti, sed terrores undique in cunctis habitatoribus terrarum. Pugnabit enim gens contra gentem et civitas contra civitatem, quia Dominus conturbabit eos in omni angustia. Vos ergo confortamini et non dissolvantur manus vestrae; erit enim merces operi vestro. Quod cum audisset Asa, verba scilicet et prophetiam Azariae filii Oded prophetae, confortatus est et abstulit idola de omni terra Iuda et Beniamin et ex urbibus quas ceperat montis Ephraim, et dedicavit altare Domini quod erat ante porticum Domini. Congregavitque universum Iudam et Beniamin et advenas cum eis de Ephraim et de Manasse et de Symeon; plures enim ad eum confugerant ex Israhel, videntes quod Dominus Deus illius esset cum eo. Cumque venissent Hierusalem mense tertio, anno quintodecimo regni Asa, immolaverunt Domino in die illa de manubiis et praeda quam adduxerant boves septingentos et arietes septem milia. Et intravit ex more ad corroborandum foedus ut quaererent Dominum Deum patrum suorum in toto corde et in tota anima sua. Si quis autem, inquit, non quaesierit Dominum Deum Israhel moriatur, a minimo usque ad maximum, a viro usque ad mulierem. Iuraveruntque Domino voce magna in iubilo et in clangore tubae et in sonitu bucinarum. Omnes qui erant in Iuda cum execratione; in omni enim corde suo iuraverunt et in tota voluntate quaesierunt eum et invenerunt, praestititque eis Dominus requiem per circuitum. Sed et Maacham matrem Asa regis ex augusto deposuit imperio eo quod fecisset in luco simulacrum Priapi, quod omne contrivit et in frusta comminuens combussit in torrente Cedron. Excelsa autem derelicta sunt in Israhel, attamen cor Asa erat perfectum cunctis diebus eius. Ea quae voverat pater suus et ipse intulit in domum Domini, argentum et aurum vasorumque diversam suppellectilem. Bellum vero non fuit usque ad tricesimum quintum annum regni Asa.

XVI Anno autem tricesimo sexto regni eius ascendit Baasa rex Israhel in Iudam et muro circumdabat Rama, ut nullus tute posset egredi et ingredi de regno Asa. Protulit ergo Asa argentum et aurum de thesauris domus Domini et de thesauris regis, misitque ad Benadad regem Syriae qui habitabat in Damasco dicens: Foedus inter me et te est, pater quoque meus et pater tuus habuere concordiam, quam ob rem misi tibi argentum et aurum, ut rupto foedere quod habes cum Baasa rege Israhel facias eum a me recedere. Quo comperto Benadad misit principes exercituum suorum ad urbes Israhel, qui percusserunt Ahion et Dan et Abelmaim et universas urbes muratas Nepthalim. Quod cum audisset Baasa, desiit aedificare Rama et intermisit opus suum. Porro Asa rex adsumpsit universum Iudam et tulerunt lapides de Rama et ligna quae aedificationi praeparaverat Baasa, aedificavitque ex eis Gabaa et Maspha. In tempore illo venit Anani propheta ad Asa regem Iuda et dixit ei: Quia habuisti fiduciam in rege Syriae et non in Domino Deo tuo, ideo evasit Syriae regis exercitus de manu tua. Nonne Aethiopes et Lybies multo plures erant quadrigis et equitibus et multitudine nimia, quos cum Domino credidisses tradidit in manu tua? Oculi enim Domini contemplantur universam terram, et praebent fortitudinem his qui corde perfecto credunt in eum. Stulte igitur egisti et propter hoc ex praesenti tempore adversum te bella consurgent. Iratusque Asa adversus videntem iussit eum mitti in nervum; valde quippe super hoc fuerat indignatus, et interfecit de populo in tempore illo plurimos. Opera autem Asa prima et novissima scripta sunt in libro regum Iuda et Israhel. Aegrotavit etiam Asa anno tricesimo nono regni sui dolore pedum vehementissimo, et nec in infirmitate sua quaesivit Dominum sed magis in medicorum arte confisus est. Dormivitque cum patribus suis et mortuus est anno quadragesimo primo regni sui. Et sepelierunt eum in sepulchro suo quod foderat sibi in civitate David, posueruntque eum super lectum suum plenum aromatibus et unguentis meretriciis quae erant pigmentariorum arte confecta, et conbusserunt super eum ambitione nimia.

XVII Regnavit autem Iosaphat filius eius pro eo et invaluit contra Israhel. Constituitque militum numeros in cunctis urbibus Iuda quae erant vallatae muris, praesidiaque disposuit in terra Iuda et in civitatibus Ephraim quas ceperat Asa pater eius. Et fuit Dominus cum Iosaphat quia ambulavit in viis David patris sui primis, et non speravit in Baalim, sed in Deo patris sui, et perrexit in praeceptis illius et non iuxta peccata Israhel. Confirmavitque Dominus regnum in manu eius, et dedit omnis Iuda munera Iosaphat, factaeque sunt ei infinitae divitiae et multa gloria. Cumque sumpsisset cor eius audaciam propter vias Domini, etiam excelsa et lucos de Iuda abstulit. Tertio autem anno regni sui misit de principibus suis Benahil et Obdiam et Zachariam et Nathanahel et Micheam ut docerent in civitatibus Iuda, et cum eis Levitas Semeiam et Nathaniam et Zabadiam, Asahel quoque et Semiramoth et Ionathan, Adoniamque et Tobiam et Tobadoniam Levitas, et cum eis Elisama et Ioram sacerdotes. Docebantque populum in Iuda habentes librum legis Domini, et circuibant cunctas urbes Iuda atque erudiebant populum. Itaque factus est pavor Domini super omnia regna terrarum quae erant per gyrum Iuda, nec audebant bellare contra Iosaphat. Sed et Philisthei Iosaphat munera deferebant et vectigal argenti, Arabes quoque adducebant pecora arietum septem milia septingentos et hircos totidem. Crevit ergo Iosaphat et magnificatus est usque in sublime atque aedificavit in Iuda domos ad instar turrium urbesque muratas. Et multa opera paravit in urbibus Iuda; viri quoque bellatores et robusti erant in Hierusalem, quorum iste numerus per domos atque familias singulorum: in Iuda principes exercitus, Ednas dux et cum eo robustissimi viri trecenta milia. Post hunc Iohanan princeps et cum eo ducenta octoginta milia. Post istum quoque Amasias filius Zechri consecratus Domino et cum eo ducenta milia virorum fortium. Hunc sequebatur robustus ad proelia Eliada et cum eo tenentium arcum et clypeum ducenta milia. Post istum etiam Iozabad et cum eo centum octoginta milia expeditorum militum. Hii omnes erant ad manum regis, exceptis aliis quos posuerat in urbibus muratis in toto Iuda.

XVIII Fuit ergo Iosaphat dives et inclitus multum et adfinitate coniunctus est Ahab. Descenditque post annos ad eum in Samariam, ad cuius adventum mactavit Ahab arietes et boves plurimos et populo qui venerat cum eo, persuasitque illi ut ascenderet in Ramoth Galaad. Dixitque Ahab rex Israhel ad Iosaphat regem Iuda: Veni mecum in Ramoth Galaad. Cui ille respondit: Ut ego et tu, sicut populus tuus sic et populus meus, tecumque erimus in bello. Dixitque Iosaphat ad regem Israhel: Consule obsecro inpraesentiarum sermonem Domini. Congregavit ergo rex Israhel prophetarum quadringentos viros et dixit ad eos: In Ramoth Galaad ad bellandum ire debemus an quiescere? At illi: Ascende, inquiunt, et tradet Deus in manu regis. Dixitque Iosaphat: Num est hic propheta Domini ut ab illo etiam requiramus? Et ait rex Israhel ad Iosaphat: Est vir unus a quo possumus quaerere Domini voluntatem, sed ego odi eum quia non prophetat mihi bonum sed malum omni tempore. Est autem Micheas filius Iemla. Dixitque ei Iosaphat: Ne loquaris, rex, hoc modo. Vocavit ergo rex Israhel unum de eunuchis et dixit ei: Voca cito Micheam filium Iemla. Porro rex Israhel et Iosaphat rex Iuda uterque sedebant in solio suo vestiti cultu regio. Sedebant autem in area iuxta portam Samariae, omnesque prophetae vaticinabantur

Baasa

egrotavit asa medicorum

iosofath

acab

nō quo deus adiuvat credentes in se

De falsis prophetis regis Achab. Et de Michea propheta domini

coram eis. Sedechias autem filius Chanaana fecit sibi cornua ferrea et ait: Haec dicit Dominus: His ventilabis Syriam donec conteras eam. Omnesque prophetae similiter prophetabant atque dicebant: Ascende in Ramoth Galaad et prosperaberis et tradet eos Dominus in manu regis. Nuntius autem qui ierat ad vocandum Micheam ait illi: En verba omnium prophetarum uno ore bona regi annuntiant: quaeso ergo te ut et sermo tuus ab eis non dissentiat loquarisque prospera. Cui respondit Micheas: Vivit Dominus quia quodcumque dixerit mihi Deus meus hoc loquar. Venit ergo ad regem. Cui rex ait: Michea, ire debemus in Ramoth Galaad ad bellandum an quiescere? Cui ille ait: Ascendite. Cuncta enim prospera evenient et tradentur hostes in manus vestras. Dixitque rex: Iterum atque iterum te adiuro ut non loquaris mihi nisi quod verum est in nomine Domini. At ille ait: Vidi universum Israel dispersum in montibus sicut oves absque pastore; et dixit Dominus: Non habent isti dominos: revertatur unusquisque in domum suam in pace. Et ait rex Israel ad Iosaphat: Nonne dixi tibi quod non prophetaret iste mihi quidquam boni sed ea quae mala sunt? At ille: Idcirco, ait, audite verbum Domini. Vidi Dominum sedentem in solio suo et omnem exercitum caeli assistentem ei a dextris et a sinistris.

quomodo decepit Achab

Et dixit Dominus: Quis decipiet Achab regem Israel ut ascendat et corruat in Ramoth Galaad? Cumque diceret unus hoc modo et alter alio, processit spiritus et stetit coram Domino et ait: Ego decipiam eum. Cui Dominus: In quo, inquit, decipies? At ille respondit: Egrediar et ero spiritus mendax in ore omnium prophetarum eius. Dixitque Dominus: Decipies et praevalebis: egredere et fac ita. Nunc igitur ecce Dominus dedit spiritum mendacii in ore omnium prophetarum tuorum, et Dominus locutus est de te mala. Accessit autem Sedechias filius Chanaana et percussit Michee maxillam et ait: Per quam viam transivit spiritus Domini a me ut loqueretur tibi? Dixitque Micheas: Tu ipse videbis in die illo quando ingressus fueris cubiculum de cubiculo ut abscondaris. Praecepit autem rex Israel dicens: Tollite Micheam et ducite eum ad Amon principem civitatis et ad Ioas filium Amalech, et dicetis: Haec dicit rex: Mittite hunc in carcerem et date ei panis modicum et aquae pauxillum donec revertar in pace. Dixitque Micheas: Si reversus fueris in pace, non est locutus Dominus in me. Et ait: Audite populi omnes. Igitur ascenderunt rex Israel et Iosaphat rex Iuda in Ramoth Galaad. Dixitque rex Israel ad Iosaphat: Mutabo habitum et sic ad pugnam vadam; tu autem induere vestibus tuis. Mutatoque rex Israel habitu venit ad bellum. Rex autem Syriae praeceperat ducibus equitatus sui dicens: Ne pugnetis contra minimum aut contra maximum nisi contra solum regem Israel. Itaque cum vidissent principes equitatus Iosaphat dixerunt: Rex Israel est iste. Et circumdederunt eum dimicantes. At ille clamavit ad Dominum et auxiliatus est ei atque avertit eos ab illo. Cum enim vidissent duces equitatus quod non esset rex Israel, reliquerunt eum. Accidit autem ut unus e populo sagittam in incertum iaceret et percuteret regem Israel inter cervicem et scapulas.

Achab vulneratus est sagitta

At ille aurigae suo ait: Converte manum tuam et educ me de acie quia vulneratus sum. Et finita est pugna in die illo. Porro rex Israel stabat in curru suo contra Syros usque ad vesperam et mortuus est occidente sole.

XIX

Reversus est autem Iosaphat rex Iuda domum suam pacifice in Ierusalem. Cui occurrit Hieu filius Anani videns et ait ad eum: Impio praebes auxilium et his qui oderunt Dominum amicitia iungeris, et idcirco iram quidem Domini merebaris.

De bona opera

Sed bona opera inventa sunt in te, eo quod abstuleris lucos de terra Iuda et praeparaveris cor tuum ut requireres Dominum Deum patrum tuorum. Habitavit ergo Iosaphat in Ierusalem. Rursumque egressus est ad populum de Bersabee usque ad montem Ephraim et revocavit eos ad Dominum Deum patrum suorum. Constituitque iudices terrae in cunctis civitatibus Iuda munitis per singula loca. Et praecipiens iudicibus: Videte, ait, quid faciatis: non enim hominis exercetis iudicium sed Domini, et quodcumque iudicaveritis in vos redundabit. Sit timor Domini vobiscum et cum diligentia cuncta facite. Non est enim apud Dominum Deum nostrum iniquitas nec personarum acceptio nec cupido munerum.

attendite iudicium personarum acceptio

In Ierusalem quoque constituit Iosaphat Levitas et sacerdotes et principes familiarum ex Israel ut iudicium et causam Domini iudicarent habitatoribus eius. Praecepitque eis dicens: Sic agetis in timore Domini fideliter et corde perfecto. Omnem causam quae venerit ad vos fratrum vestrorum qui habitant in urbibus suis, inter cognatum et cognatum, ubicumque quaestio est de lege, de mandato, de caeremoniis, de iustificationibus, ostendite eis ut non peccent in Dominum et ne veniat ira super vos et super fratres vestros. Sic ergo agentes non peccabitis. Amarias autem sacerdos et pontifex vester in his quae ad Deum pertinent praesidebit. Porro Zabadias filius Ismahel qui est dux in domo Iuda super ea opera erit quae ad regis officium pertinent. Habetisque magistros Levitas coram vobis. Confortamini et agite diligenter, et erit Dominus vobiscum in bonis.

XX

Post haec congregati sunt filii Moab et filii Ammon et cum eis de Ammonitis ad Iosaphat ut pugnarent contra eum. Veneruntque nuntii et indicaverunt Iosaphat dicentes: Venit contra te multitudo magna de his locis quae trans mare sunt et de Syria, et ecce consistunt in Asasonthamar quae est Engaddi. Iosaphat autem timore perterritus totum se contulit ad rogandum Dominum et praedicavit ieiunium universo Iuda. Congregatusque est Iuda ad deprecandum Dominum; sed et omnes de urbibus suis venerunt ad obsecrandum eum. Cumque stetisset Iosaphat in medio coetu Iudae et Ierusalem in domo Domini ante atrium novum, ait: Domine Deus patrum nostrorum, tu es Deus in caelo et dominaris cunctis regnis gentium; in manu tua est fortitudo et potentia, nec quisquam tibi potest resistere. Nonne tu Deus noster interfecisti omnes habitatores terrae huius coram populo tuo Israel et dedisti eam semini Abraham amici tui in sempiternum? Habitaveruntque in ea et exstruxerunt in illa sanctuarium nomini tuo dicentes: Si irruerint super nos mala, gladius iudicii, pestilentia et fames, stabimus coram domo hac in conspectu tuo, in qua invocatum est nomen tuum, et clamabimus ad te in tribulationibus nostris, et exaudies salvosque facies. Nunc igitur ecce filii Ammon et Moab et mons Seir, per quos non concessisti Israel ut transirent quando egrediebantur de Aegypto, sed declinaverunt ab eis et non interfecerunt illos, e contrario agunt et nituntur eicere nos de possessione quam tradidisti nobis. Deus noster, ergo non iudicabis eos? In nobis quidem non est tanta fortitudo ut possimus huic multitudini resistere quae irruit super nos. Sed cum ignoremus quid agere debeamus, hoc solum habemus residui ut oculos nostros dirigamus ad te. Omnis vero Iuda stabat coram Domino cum parvulis et uxoribus et liberis suis. Erat autem Iaziel filius Zachariae filii Banaiae filii Iehiel filii Mathaniae Levites de filiis Asaph, super quem factus est spiritus Domini in medio turbae, et ait: Attendite omnis Iuda et qui habitatis Ierusalem et tu rex Iosaphat: Haec dicit Dominus vobis: Nolite timere nec paveatis hanc multitudinem; non est enim vestra pugna sed Dei. Cras descendetis contra eos; ascensuri enim sunt per clivum nomine Sis, et invenietis illos in summitate torrentis qui est contra solitudinem Ieruel. Non eritis vos qui dimicabitis, sed tantummodo confidenter state et videbitis auxilium Domini super vos, o Iuda et Ierusalem. Nolite timere nec paveatis; cras egrediemini contra eos et Dominus erit vobiscum. Iosaphat ergo et Iuda et omnes habitatores Ierusalem ceciderunt proni in terram coram Domino et adoraverunt eum. Porro Levitae de filiis Caath et de filiis Core laudabant Dominum Deum Israel voce magna in excelsum. Cumque mane surrexissent, egressi sunt per desertum Thecue; profectisque eis, stans Iosaphat in medio eorum dixit: Audite me viri Iuda et omnes habitatores Ierusalem: credite in Domino Deo vestro et securi eritis; credite prophetis eius et cuncta evenient prospera. Deditque consilium populo et statuit cantores Domini ut laudarent eum in turmis suis et antecederent exercitum ac voce consona dicerent: Confitemini Domino quoniam in aeternum misericordia eius. Cumque coepissent laudes canere, vertit Dominus insidias eorum in semetipsos, filiorum scilicet Ammon et Moab et montis Seir, qui egressi fuerant ut pugnarent contra Iudam, et percussi sunt. Namque filii Ammon et Moab consurrexerunt adversum habitatores montis Seir ut interficerent et delerent eos; cumque hoc opere perpetrassent, etiam in semetipsos versi mutuis concidere vulneribus. Porro Iudas cum venisset ad speculam quae respicit solitudinem, vidit procul omnem late regionem plenam cadaveribus, nec superesse quemquam qui necem potuisset evadere. Venit ergo Iosaphat

et omnis populus cum eo ad detrahenda spolia mortuorum: inveneruntque inter cadavera variam supellectilem, vestes quoque et vasa pretiosissima, et diripuerunt, ita ut omnia portare non possent, nec per tres dies spolia auferre prae praedae magnitudine. Die autem quarto congregati sunt in valle benedictionis: etenim quoniam ibi benedixerant Domino, vocaverunt locum illum vallis benedictionis usque in hanc diem. Reversusque est omnis vir Iuda et habitatores Ierusalem, et Iosafat ante eos in Ierusalem cum laetitia magna, eo quod dedisset eis Dominus gaudium de inimicis suis. Ingressique sunt in Ierusalem cum psalteriis et citharis et tubis in domum Domini. Irruit autem pavor Domini super universa regna terrarum, cum audissent quod pugnasset Dominus contra inimicos Israel. Quievitque regnum Iosafat, et praebuit ei Deus pacem per circuitum. Regnavit igitur Iosafat super Iudam, et erat triginta quinque annorum cum regnare coepisset: viginti autem et quinque annis regnavit in Ierusalem, et nomen matris eius Azuba filia Selahi. Et ambulavit in via patris sui Asa, nec declinavit ab ea, faciens quae placita erant coram Domino. Verumtamen excelsa non abstulit, et adhuc populus non direxerat cor suum ad Dominum Deum patrum suorum. Reliqua autem gestorum Iosafat priorum et novissimorum scripta sunt in verbis Ieu filii Anani, quae digessit in libros regum Israel. Post haec iniit amicitias Iosafat rex Iuda cum Ochozia rege Israel, cuius opera fuerunt impiissima. Et particeps fuit ut facerent naves quae irent in Tharsis: feceruntque classem in Asiongaber. Prophetavit autem Eliezer filius Dodau de Maresa ad Iosafat, dicens: Quia habuisti foedus cum Ochozia, percussit Dominus opera tua, contritaeque sunt naves, nec potuerunt ire in Tharsis.

XXI · Ioram · Azarias · Zacharias

Dormivit autem Iosafat cum patribus suis, et sepultus est cum eis in civitate David: regnavitque Ioram filius eius pro eo. Qui habuit fratres filios Iosafat, Azariam et Iahiel et Zachariam et Azariam et Michael et Safatiam: omnes hi filii Iosafat regis Iuda. Deditque eis pater suus multa munera argenti et auri et pensitationes, cum civitatibus munitissimis in Iuda: regnum autem tradidit Ioram, eo quod esset primogenitus. Surrexit ergo Ioram super regnum patris sui: cumque se confirmasset, occidit omnes fratres suos gladio, et quosdam de principibus Israel. Triginta duorum annorum erat Ioram cum regnare coepisset, et octo annis regnavit in Ierusalem. Ambulavitque in viis regum Israel, sicut egerat domus Achab: filia quippe Achab erat uxor eius, et fecit malum in conspectu Domini. Noluit autem Dominus disperdere domum David propter pactum quod inierat cum eo, et quia promiserat ut daret ei lucernam et filiis eius omni tempore. In diebus illis rebellavit Edom, ne esset subditus Iudae, et constituit sibi regem. Cumque transisset Ioram cum principibus suis et cuncto equitatu qui erat secum, surrexit nocte et percussit Edom qui se circumdederat, et omnes duces equitatus eius. Attamen rebellavit Edom, ne esset sub ditione Iuda usque ad hanc diem. Eo tempore et Lobna recessit ne esset sub manu illius: dereliquerat enim Dominum Deum patrum suorum. Insuper et excelsa fabricatus est in urbibus Iuda, et fornicari fecit habitatores Ierusalem, et praevaricari Iudam. Allatae sunt autem ei litterae ab Helia propheta, in quibus scriptum erat: Haec dicit Dominus Deus David patris tui: Quoniam non ambulasti in viis Iosafat patris tui, et in viis Asa regis Iuda, sed incessisti per iter regum Israel, et fornicari fecisti Iudam et habitatores Ierusalem, imitatus fornicationem domus Achab, insuper et fratres tuos domum patris tui, meliores te, occidisti: ecce Dominus percutiet te plaga magna, cum populo tuo et filiis et uxoribus tuis, universaque substantia tua. Tu autem aegrotabis pessimo languore uteri tui, donec egrediantur vitalia tua paulatim per dies singulos. Suscitavit ergo Dominus contra Ioram spiritum Philistinorum et Arabum, qui confines sunt Aethiopibus. Et ascenderunt in terram Iuda, et vastaverunt eam, diripueruntque cunctam substantiam quae inventa est in domo regis, insuper et filios eius et uxores: nec remansit ei filius nisi Ioachaz qui minimus natu erat. Et super haec omnia percussit eum Dominus alvi languore insanabili. Cumque diei succederet dies, et temporum spatia volverentur, duorum annorum expletus est circulus: et sic longa consumptus tabe, ita ut egereret etiam viscera sua, languore pariter et vita caruit. Mortuusque est in infirmitate pessima, et non fecit ei populus secundum morem combustionis exequias, sicut fecerat maioribus eius. Triginta duorum annorum fuit cum regnare coepisset, et octo annis regnavit in Ierusalem. Ambulavitque non recte, et sepelierunt eum in civitate David, verumtamen non in sepulcro regum.

XXII · Ochoziam

Constituerunt autem habitatores Ierusalem Ochoziam filium eius minimum regem pro eo: omnes enim maiores natu, qui ante eum fuerant, interfecerant latrones Arabum qui irruerant in castra. Regnavitque Ochozias filius Ioram regis Iuda. Quadraginta duorum annorum erat Ochozias cum regnare coepisset, et uno anno regnavit in Ierusalem, et nomen matris eius Athalia filia Amri. *(marg.: mater eius athalia)* Sed et ipse ingressus est per vias domus Achab: mater enim eius impulit eum ut impie ageret. Fecit igitur malum in conspectu Domini, sicut domus Achab: ipsi enim fuerunt ei consiliarii post mortem patris sui in interitum eius. Ambulavitque in consiliis eorum. Et perrexit cum Ioram filio Achab rege Israel in bellum contra Azael regem Syriae in Ramoth Galaad: vulneraveruntque Syri Ioram. Qui reversus est ut curaretur in Iezrahel: multas enim plagas acceperat in supradicto certamine. Igitur Ochozias filius Ioram rex Iuda descendit ut inviseret Ioram filium Achab in Iezrahel aegrotantem. *(marg.: ochozias descendit)* Voluntatis quippe fuit Dei adversus Ochoziam ut veniret ad Ioram: et cum venisset, et egrederetur cum eo adversum Ieu filium Namsi, quem unxit Dominus ut deleret domum Achab. *(marg.: cum eo contra Ieu et cetera)* Cum ergo everteret Ieu domum Achab, invenit principes Iuda et filios fratrum Ochoziae qui ministrabant ei, et interfecit illos. Ipsum quoque perquirens Ochoziam, comprehendit latitantem in Samaria: adductumque ad se occidit, et sepelierunt eum, eo quod esset filius Iosafat, qui quaesierat Dominum in toto corde suo. *(marg.: ochozias occiditur)* Nec erat ultra spes aliqua ut de stirpe quis regnaret Ochoziae. Siquidem Athalia mater eius videns quod mortuus esset filius suus, surrexit et interfecit omnem stirpem regiam domus Ioram. *(marg.: athalia interfecit omnem stirpem Ioram)* Porro Iosabeth filia regis tulit Ioas filium Ochoziae, et furata est eum de medio filiorum regis cum interficerentur: absconditque eum cum nutrice sua in cubiculo lectulorum. Iosabeth autem quae absconderat eum, erat filia regis Ioram, uxor Ioiadae pontificis, soror Ochoziae: et idcirco Athalia non interfecit eum. Fuit ergo cum eis in domo Dei absconditus sex annis, quibus regnavit Athalia super terram.

XXIII · Ioiada

Anno autem septimo confortatus Ioiada, assumpsit centuriones, Azariam videlicet filium Ieroam, et Ismahel filium Iohanan, Azariam quoque filium Obed, et Maasiam filium Adaiae, et Elisaphat filium Zechri: et iniit cum eis foedus. Qui circumeuntes Iudam, congregaverunt Levitas de cunctis urbibus Iuda, et principes familiarum Israel, veneruntque in Ierusalem. Iniit ergo omnis multitudo pactum in domo Dei cum rege: dixitque ad eos Ioiada: Ecce filius regis regnabit, sicut locutus est Dominus super filios David. *(marg.: ecce filius regis)* Iste est ergo sermo quem facietis: Tertia pars vestrum qui veniunt ad sabbatum sacerdotum et Levitarum et ianitorum, erit in portis: tertia vero pars ad domum regis: et tertia ad portam quae appellatur Fundamenti: omne vero reliquum vulgus sit in atriis domus Domini. Nec quispiam alius ingrediatur domum Domini, nisi sacerdotes et qui ministrant de Levitis: ipsi tantummodo ingrediantur, quia sanctificati sunt: et omne reliquum vulgus observet custodias Domini. Levitae autem circumdent regem, habentes singuli arma sua: et si quis alius ingressus fuerit templum, interficiatur: sintque cum rege et intrante et egrediente. Fecerunt ergo Levitae et universus Iuda iuxta omnia quae praeceperat Ioiada pontifex: et assumpserunt singuli viros qui sub se erant, et veniebant per ordinem sabbati cum his qui iam impleverant sabbatum et egressuri erant. Siquidem Ioiada pontifex non dimiserat abire turmas, quae sibi per singulas ebdomadas succedere consueverant. Deditque Ioiada sacerdos centurionibus lanceas clipeosque et peltas regis David, quas consecraverat in domo Domini. Constituitque omnem populum tenentium pugiones a parte templi dextra usque ad partem templi sinistram, coram altari et templo, per circuitum regis. Et eduxerunt filium regis, et imposuerunt ei diadema, dederuntque ei in manu tenendam legem, et constituerunt eum regem. *(marg.: et eduxerunt filium regis)* Unxit quoque eum Ioiada pontifex et filii eius, imprecatique sunt atque dixerunt: Vivat rex. Quod cum audisset Athalia, vocem scilicet currentium atque laudantium regem, ingressa est ad populum in templum Domini. Cumque vidisset regem stantem super gradum in introitu, et principes turmasque circa eum, omnemque populum terrae gaudentem atque clangentem tubis et diversi generis organis concinentem, vocemque laudantium, scidit vestimenta sua et ait:

Educite illam extra septa
Pepigit ergo Ioiada foedus
Mathan occiderunt Baal
Constituit quoque ianitores

Insidiae insidiae. Egressus autem Ioiada ad centuriones et principes exercitus dixit eis: Educite illam extra septa templi, et interficiatur foris gladio. Praecepitque sacerdos ne occideretur in domo Domini. Et imposuerunt cervicibus eius manus: cumque intrasset portam equorum domus regis, interfecerunt eam ibi. Pepigit autem Ioiada foedus inter se universumque populum et regem, ut esset populus Domini. Itaque ingressus est omnis populus domum Baal, et destruxerunt eam: et altaria ac simulacra illius confregerunt: Mathan quoque sacerdotem Baal interfecerunt ante aras. Constituit autem Ioiada praepositos in domo Domini, sub manibus sacerdotum et Levitarum, quos distribuit David in domo Domini: ut offerrent holocausta Domino, sicut scriptum est in lege Moysi, in gaudio et canticis, iuxta dispositionem David. Constituit quoque ianitores in portis domus Domini, ut non ingrederetur eam immundus in omni re. Assumpsitque centuriones et fortissimos viros ac principes populi, et omne vulgus terrae. Et fecerunt descendere regem de domo Domini, et introire per medium portae superioris in domum regis, et collocaverunt eum in solio regali. Laetatusque est omnis populus terrae, et urbs quievit.

XXIIII

Ioas

Porro Athalia interfecta est gladio. Septem annorum erat Ioas cum regnare coepisset: et quadraginta annis regnavit in Ierusalem: nomen matris eius Sebia de Bersabee. Fecitque quod bonum est coram Domino cunctis diebus Ioiadae sacerdotis. Accepit autem ei Ioiada uxores duas, de quibus genuit filios et filias. Post quae placuit Ioas ut instauraret domum Domini. Congregavitque sacerdotes et Levitas, et dixit eis: Egredimini ad civitates Iuda, et colligite de universo Israel pecuniam ad sartatecta templi Dei vestri per singulos annos, festinatoque hoc facite. Porro Levitae egere negligentius.

Ioiada

Vocavitque rex Ioiadam principem, et dixit ei: Quare tibi non fuit curae ut cogeres Levitas inferre de Iuda et de Ierusalem pecuniam, quae constituta est a Moyse servo Domini ut inferret eam omnis multitudo Israel in tabernaculum testimonii? Athalia enim impiissima et filii eius destruxerunt domum Dei, et de universis quae sanctificata fuerant in templo Domini, ornaverunt fanum Baalim. Praecepit ergo rex, et fecerunt arcam: posueruntque eam iuxta portam domus Domini forinsecus. Et praedicatum est in Iuda et Ierusalem ut deferrent singuli pretium Domino, quod constituit Moyses servus Dei super omnem Israel in deserto. Laetatique sunt cuncti principes et omnis populus: et ingressi contulerunt in arcam Domini atque miserunt, ita ut impleretur. Cumque tempus esset ut deferrent arcam coram rege per manus Levitarum (videbant enim multam pecuniam), ingrediebatur scriba regis, et quem primus sacerdos constituerat: effundebantque pecuniam quae erat in arca: porro arcam reportabant ad locum suum: sicque faciebant per singulos dies, et congregata est infinita pecunia, quam dedit rex et Ioiada his qui praeerant operibus domus Domini: at illi conducebant ex ea caesores lapidum, et artifices operum singulorum ut instaurarent domum Domini: fabros quoque ferri et aeris, ut quod cadere coeperat, fulciretur. Egeruntque hi qui operabantur industrie, et obducebatur parietum cicatrix per manus eorum, ac suscitaverunt domum Domini in statum pristinum, et firmiter eam stare fecerunt. Cumque complessent omnia opera, detulerunt coram rege et Ioiada reliquam partem pecuniae: de qua facta sunt vasa templi in ministerium et ad holocausta, phialae quoque et cetera vasa aurea et argentea: et offerebantur holocausta in domo Domini iugiter cunctis diebus Ioiadae.

Senuit ergo Ioiada

Senuit autem Ioiada plenus dierum, et mortuus est cum esset centum triginta annorum. Sepelieruntque eum in civitate David cum regibus, eo quod fecisset bonum cum Israel et cum domo eius.

Ingressi sunt principes

Postquam autem obiit Ioiada, ingressi sunt principes Iuda, et adoraverunt regem: qui delinitus obsequiis eorum, acquievit eis. Et dereliquerunt templum Domini Dei patrum suorum, servieruntque lucis et sculptilibus, et facta est ira contra Iudam et Ierusalem propter hoc peccatum. Mittebatque eis prophetas ut reverterentur ad Dominum, quos protestantes illi audire nolebant.

Zachariam

Spiritus itaque Domini induit Zachariam filium Ioiadae sacerdotem, et stetit in conspectu populi, et dixit eis: Haec dicit Dominus Deus: Quare transgredimini praeceptum Domini, quod vobis non proderit, et dereliquistis Dominum, ut derelinqueret vos?

Miserunt lapides

Qui congregati adversus eum, miserunt lapides iuxta regis imperium in atrio domus Domini. Et non est recordatus Ioas rex misericordiae quam fecerat Ioiada pater illius secum, sed interfecit filium eius.

Qui cum moreretur

Qui cum moreretur, ait: Videat Dominus, et requirat. Cumque evolutus esset annus, ascendit contra eum exercitus Syriae: venitque in Iudam et Ierusalem, et interfecit cunctos principes populi, atque universam praedam miserunt regi in Damascum. Et certe cum permodicus venisset numerus Syrorum, tradidit Dominus in manibus eorum infinitam multitudinem, eo quod dereliquissent Dominum Deum patrum suorum: in Ioas quoque ignominiosa exercuere iudicia. Et abeuntes dimiserunt eum in languoribus magnis: surrexerunt autem contra eum servi sui in ultionem sanguinis filii Ioiadae sacerdotis, et occiderunt eum in lectulo suo, et mortuus est: sepelieruntque eum in civitate David, sed non in sepulcris regum. Insidiati vero sunt ei Zabad filius Semaath Ammanitidis, et Iozabad filius Semarith Moabitidis. Porro filii eius, ac summa pecuniae quae adunata fuerat sub eo, et instauratio domus Dei, scripta sunt diligentius in libro regum.

XXV

Regnavit autem Amasias filius eius pro eo. Viginti quinque annorum erat Amasias cum regnare coepisset: et viginti novem annis regnavit in Ierusalem: nomen matris eius Ioaden de Ierusalem. Fecitque bonum in conspectu Domini: verumtamen non in corde perfecto. Cumque roboratum sibi videret imperium, iugulavit servos qui occiderant regem patrem suum: sed filios eorum non interfecit, sicut scriptum est in libro legis Moysi, ubi praecepit Dominus, dicens: Non occidentur patres pro filiis, neque filii pro patribus suis, sed unusquisque in suo peccato morietur. Congregavit igitur Amasias Iudam, et constituit eos per familias, tribunosque et centuriones in universo Iuda et Beniamin: et recensuit a viginti annis et supra, invenitque trecenta millia iuvenum qui egrederentur ad pugnam, et tenerent hastam et clypeum. Mercede quoque conduxit de Israel c. millia robustorum, c. talentis argenti. Venit autem homo Dei ad illum, et ait: O rex, ne egrediatur tecum exercitus Israel: non est enim Dominus cum Israel et cunctis filiis Ephraim: quod si putas in robore exercitus bella consistere, superari te faciet Deus ab hostibus: Dei quippe est et adiuvare, et in fugam convertere. Dixitque Amasias ad hominem Dei: Quid ergo fiet de c. talentis quae dedi militibus Israel? Et respondit ei homo Dei: Habet Dominus unde tibi dare possit multo his plura. Separavit itaque Amasias exercitum qui venerat ad eum ex Ephraim, ut reverteretur in locum suum: at illi contra Iudam vehementer irati, reversi sunt in regionem suam. Porro Amasias confidenter eduxit populum suum, et abiit in vallem Salinarum, percussitque filios Seir decem millia. Et alia decem millia virorum ceperunt filii Iuda, et adduxerunt ad praeruptum cuiusdam petrae: praecipitaveruntque eos de summo in praeceps, qui universi crepuerunt. At ille exercitus, quem remiserat Amasias ne secum iret ad praelium, diffusus est in civitatibus Iuda a Samaria usque Bethoron: et interfectis tribus millibus, diripuit praedam magnam. Amasias vero post caedem Idumaeorum, et allatos deos filiorum Seir, statuit illos in deos sibi, et adorabat eos, et illis adolebat incensum. Quam ob rem iratus Dominus contra Amasiam, misit ad illum prophetam, qui diceret ei: Cur adorasti deos, qui non liberaverunt populum suum de manu tua? Cumque haec ille loqueretur, respondit ei: Num consiliarius regis es? quiesce, ne forte interficiam te. Discedensque propheta: Scio, inquit, quod cogitaverit Deus occidere te, quia fecisti hoc malum, et insuper non acquievisti consilio meo. Igitur Amasias rex Iuda inito pessimo consilio, misit ad Ioas filium Ioachaz filii Iehu, regem Israel, dicens: Veni, videamus nos mutuo. At ille remisit nuntios, dicens: Carduus qui est in Libano, misit ad cedrum Libani, dicens: Da filiam tuam filio meo uxorem: et ecce bestiae quae erant in silva Libani, transierunt et conculcaverunt carduum. Dixisti: Percussi Edom, et idcirco erigitur cor tuum in superbiam: sede in domo tua, cur malum adversum te provocas, ut cadas et tu, et Iuda tecum? Noluit audire Amasias, eo quod Domini esset voluntas ut traderetur in manibus hostium propter deos Edom. Ascendit ergo Ioas rex Israel, et mutuos sibi praebuere conspectus: Amasias autem rex Iuda erat in Bethsames Iudae: corruitque Iudas coram Israel, et fugit in tabernacula sua. Porro Amasiam regem Iuda filium Ioas filii Ioachaz cepit Ioas rex Israel in Bethsames, et adduxit in Ierusalem: et destruxit murum eius a porta Ephraim usque ad portam anguli quadringentis cubitis. Omne quoque aurum et argentum et universa vasa quae reperat in domo

ozias percussus est lepra

achaz ... ydolatriam ... tradit ei in manu ...

et Obededom in thesauris domus regis, necnon et filios obsidum, reversus est in Samariam. Vixit autem Amasias filius Ioas rex Iuda postquam mortuus est Ioas filius Ioachaz rex Israel xv annis. Reliqua autem sermonum Amasie priorum ac novissimorum scripta sunt in libro regum Iuda et Israel. Qui postquam recessit a Domino, tetenderunt ei insidias in Ierusalem. Cumque fugisset Lachis, miserunt et interfecerunt eum ibi. Reportantesque super equos, sepelierunt eum cum patribus suis in civitate David.

XXVI ozias

Omnis autem populus Iuda filium eius Oziam annorum xvi constituit regem pro patre suo Amasia. Ipse edificavit Ahilath et restituit eam dicioni Iude, postquam dormivit rex cum patribus suis. Sedecim annorum erat Ozias cum regnare cepisset, et lii annis regnavit in Ierusalem: nomen matris eius Iechelia de Ierusalem. Fecitque quod erat rectum in oculis Domini iuxta omnia que fecerat Amasias pater eius. Et exquisivit Dominum in diebus Zacharie intelligentis et videntis Deum: et cum requireret Dominum, direxit eum in omnibus. Denique egressus est et pugnavit contra Philistiim, et destruxit murum Geth et murum Iabnie murumque Azoti. Edificavit quoque oppida in Azoto et Philistiim. Et adiuvit eum Deus contra Philistiim et contra Arabas qui habitabant in Gurbaal, et contra Ammonitas. Pendebantque Ammonite munera Ozie, et divulgatum est nomen eius usque ad introitum Egypti propter crebras victorias. Edificavitque Ozias turres in Ierusalem super portam anguli et super portam vallis, et reliquas in eodem muri latere, firmavitque eas. Extruxit etiam turres in solitudine, et effodit cisternas plurimas, eo quod haberet multa pecora tam in campestribus quam in heremi vastitate. Vineas quoque habuit et vinitores in montibus et in Carmelo: erat quippe homo agricultura deditus. Fuit autem exercitus bellatorum eius qui procedebant ad prelia sub manu Iehiel scribe Maasieque doctoris, et sub manu Ananie qui erat de ducibus regis. Omnisque numerus principum per familias virorum fortium duorum milium dc. Et sub eis universus exercitus ccc et vii milium d, qui erant apti ad bella, et pro rege contra adversarios dimicabant. Preparavit quoque eis Ozias, id est cuncto exercitui, clipeos et hastas et galeas et loricas arcusque et fundas ad iaciendos lapides. Et fecit in Ierusalem diversi generis machinas quas in turribus collocavit et in angulis murorum, ut mitterent sagittas et saxa grandia. Egressumque est nomen eius procul, eo quod auxiliaretur ei Dominus et corroborasset illum. Sed cum roboratus esset, elevatum est cor eius in interitum suum, et neglexit Dominum Deum suum. Ingressusque templum Domini adolere voluit incensum super altare thimiamatis. Statimque ingressus post eum Azarias sacerdos et cum eo sacerdotes Domini lxxx viri fortissimi, restiterunt regi atque dixerunt: Non est tui officii, Ozia, ut adoleas incensum Domino, sed sacerdotum, hoc est filiorum Aaron, qui consecrati sunt ad huiuscemodi ministerium. Egredere de sanctuario, ne contempseris, quia non reputabitur tibi in gloriam hoc a Domino Deo. Iratusque Ozias, tenens in manu thuribulum ut adoleret incensum, minabatur sacerdotibus. Statimque orta est lepra in fronte eius coram sacerdotibus in domo Domini super altare thimiamatis. Cumque respexisset eum Azarias pontifex et omnes reliqui sacerdotes, viderunt lepram in fronte eius, et festinato expulerunt eum. Sed et ipse perterritus acceleravit egredi, eo quod sensisset illico plagam Domini. Fuit igitur Ozias rex leprosus usque ad diem mortis sue, et habitavit in domo separata plenus lepra, ob quam eiectus fuerat de domo Domini. Porro Ioatham filius eius rexit domum regis et iudicabat populum terre. Reliqua autem sermonum Ozie priorum et novissimorum scripsit Ysaias filius Amos propheta. Dormivitque Ozias cum patribus suis, et sepelierunt eum in agro regalium sepulchrorum, eo quod esset leprosus. Regnavitque Ioatham filius eius pro eo.

ozias mo[ritur]

Ioathan

XXVII

Viginti quinque annorum erat Ioatham cum regnare cepisset, et xvi annis regnavit in Ierusalem. Nomen matris eius Ierusa filia Sadoc. Fecitque quod rectum erat coram Domino iuxta omnia que fecerat Ozias pater suus, excepto quod non est ingressus templum Domini, et adhuc populus delinquebat. Ipse edificavit portam domus Domini excelsam, et in muro Ophel multa construxit. Urbes quoque edificavit in montibus Iuda, et in saltibus castella et turres. Ipse pugnavit contra regem filiorum Ammon et vicit eos. Dederuntque ei filii Ammon in tempore illo c talenta argenti et x milia choros hordei et totidem tritici. Hec ei prebuerunt filii Ammon in anno secundo et tertio. Corroboratusque est Ioatham, eo quod direxisset vias suas coram Domino Deo suo. Reliqua autem sermonum Ioatham et omnes pugne eius et opera scripta sunt in libro regum Israel et Iuda. Viginti v annorum erat cum regnare cepisset, et xvi annis regnavit in Ierusalem. Dormivitque Ioatham cum patribus suis, et sepelierunt eum in civitate David. Et regnavit Achaz filius eius pro eo.

XXVIII achaz

Viginti annorum erat Achaz cum regnare cepisset, et xvi annis regnavit in Ierusalem. Non fecit rectum in conspectu Domini sicut David pater eius, sed ambulavit in viis regum Israel. Insuper et statuas fudit Baalim. Ipse est qui adolevit incensum in valle Benennon, et lustravit filios suos in igne iuxta ritum gentium quas interfecit Dominus in adventu filiorum Israel. Sacrificabat quoque et thimiama succendebat in excelsis et in collibus et sub omni ligno frondoso. Tradiditque eum Dominus Deus eius in manu regis Syrie, qui percussit eum magnamque predam de eius cepit imperio, et adduxit in Damascum. Manibus quoque regis Israel traditus est et percussus plaga grandi. Occiditque Facee filius Romelie de Iuda cxx milia in die una, omnes viros bellatores, eo quod reliquissent Dominum Deum patrum suorum. Eodem tempore occidit Zechri vir potens ex Effraim Maasiam filium regis, et Ezricam ducem domus eius, Helcanam quoque secundum a rege. Ceperuntque filii Israel de fratribus suis cc milia mulierum, puerorum et puellarum, et infinitam predam, pertuleruntque eam in Samariam. Ea tempestate erat ibi propheta Domini nomine Oded, qui egressus obviam exercitui venienti in Samariam, dixit eis: Ecce iratus Dominus Deus patrum vestrorum contra Iudam tradidit eos in manibus vestris, et occidistis eos atrociter, ita ut in celum pertingeret vestra crudelitas. Insuper filios Iuda et Ierusalem vultis vobis subicere in servos et ancillas, quod nequaquam facto opus est: peccastis enim super hoc Domino Deo vestro. Sed audite consilium meum, et reducite captivos quos adduxistis de fratribus vestris, quia magnus furor Domini imminet vobis. Steterunt itaque viri de principibus filiorum Effraim, Azarias filius Iohanan, Barachias filius Mosollamoth, Ezechias filius Sellum, et Amasa filius Adali, contra eos qui veniebant de prelio, et dixerunt eis: Non introducetis huc captivos, ne peccemus Domino. Quare vultis adicere super peccata nostra et vetera cumulare delicta? Grande enim peccatum est, et ira furoris Domini imminet super Israel. Dimiseruntque viri bellatores predam et universa que ceperant coram principibus et omni multitudine. Steteruntque viri quos supra memoravimus, et apprehendentes captivos, omnesque qui nudi erant vestierunt de spoliis. Cumque vestissent eos et calciassent, et refecissent cibo ac potu, unxissentque eos et adhibuissent eis curam, quicumque ambulare non poterant et erant inbecillo corpore, imposuerunt eos iumentis, et adduxerunt Iericho civitatem palmarum ad fratres eorum, ipsique reversi sunt in Samariam. Tempore illo misit rex Achaz ad regem Assyriorum postulans auxilium. Veneruntque Idumei et percusserunt multos ex Iuda et ceperunt predam magnam. Philistiim quoque diffusi sunt per urbes campestres et ad meridiem Iude, ceperuntque Bethsames et Haialon et Gaderoth, Socho quoque et Thamnan et Zamzo cum viculis suis, et habitaverunt in eis. Humiliaverat enim Dominus Iudam propter Achaz regem Iuda, eo quod nudasset eum auxilio et contemptui habuisset Dominum. Adduxitque contra eum Teglathfalnasar regem Assyriorum, qui et afflixit eum et, nullo resistente, vastavit. Igitur Achaz spoliata domo Domini et domo regum et principum, dedit regi Assyriorum munera, et tamen nichil ei profuit. Insuper et tempore angustie sue auxit contemptum in Dominum. Ipse per se rex Achaz immolavit diis Damasci victimas percussoribus suis, et dixit: Dii regum Syrie auxiliantur eis, quos ego placabo hostiis, et aderunt mihi: cum e contrario ipsi fuerint ruine ei et universo Israel. Direptis itaque Achaz omnibus vasis domus Dei atque confractis, clausit ianuas templi Dei, et fecit sibi altaria in universis angulis Ierusalem. In omnibus quoque urbibus Iuda extruxit aras ad cremandum thus, atque ad iracundiam provocavit Dominum Deum patrum suorum. Reliqua autem sermonum eius et omnium operum suorum priorum et novissimorum scripta sunt in libro regum Iuda et Israel. Dormivitque Achaz cum patribus suis, et sepelierunt eum in civitate Ierusalem: neque enim receperunt eum in sepulchra regum Israel. Regnavitque Ezechias filius eius pro eo.

occidit Facee

ceperunt filij israel

propheta domini

Tempore illo misit rex achaz

Humiliaverat dominus iuda

Direptis achaz

Ipse rex achaz

ezechias

XXIX

Igitur Ezechias regnare cepit cum xxv esset annorum

Ezechias fecit mundare domum Domini et adductis sacerdotibus et levitis celebravit phase

et xxix annis regnavit in Jerusalem. Nomen matris ejus Abia, filia Zachariae. Fecitque quod erat placitum in conspectu Domini, juxta omnia quae fecerat David pater ejus. Ipse anno et mense primo regni sui aperuit valvas domus Domini, et instauravit eas. Adduxitque sacerdotes atque Levitas, et congregavit eos in plateam orientalem. Dixitque ad eos: Audite me, Levitae, et sanctificamini: mundate domum Domini Dei patrum vestrorum, auferte omnem immunditiam de sanctuario. Peccaverunt patres nostri, et fecerunt malum in conspectu Domini Dei nostri, derelinquentes eum: averterunt facies suas a tabernaculo Domini, et praebuerunt dorsum. Clauseruntque ostia quae erant in porticu, et extinxerunt lucernas, incensumque non adoleverunt, et holocausta non obtulerunt in sanctuario Deo Israel. Concitatus est itaque furor Domini super Judam et Jerusalem, tradiditque eos in commotionem, et in interitum, et in sibilum, sicut ipsi cernitis oculis vestris. En corruerunt patres nostri gladiis, filii nostri et filiae nostrae et conjuges captivae ductae sunt propter hoc scelus. Nunc ergo placet mihi ut ineamus foedus cum Domino Deo Israel, et avertet a nobis furorem irae suae. Filii mei, nolite negligere: vos elegit Dominus ut stetis coram eo, et ministretis illi, colatisque eum, et crematis incensum. Surrexerunt ergo Levitae: Mahath filius Amasai, et Joel filius Azariae de filiis Caath: porro de filiis Merari, Cis filius Abdi, et Azarias filius Jalaleel. De filiis autem Gerson, Joah filius Zemma, et Eden filius Joah. At vero de filiis Elisaphan, Samri, et Jahiel. De filiis quoque Asaph, Zacharias, et Mathanias. Necnon de filiis Heman, Jahiel, et Semei: sed et de filiis Idithun, Semeias, et Oziel. Congregaveruntque fratres suos, et sanctificati sunt, et ingressi sunt juxta mandatum regis et imperium Domini, ut expiarent domum Dei. Sacerdotes quoque ingressi templum Domini ut sanctificarent illud, extulerunt omnem immunditiam, quam intro repererant in vestibulo domus Domini, quam tulerunt Levitae, et asportaverunt ad torrentem Cedron foras. Coeperunt autem prima die mensis primi mundare, et in die octava ejusdem mensis ingressi sunt porticum templi Domini: expiaveruntque templum diebus octo, et in die sextadecima mensis ejusdem quod coeperant, impleverunt. Ingressi quoque sunt ad Ezechiam regem, et dixerunt ei: Sanctificavimus omnem domum Domini, et altare holocausti, vasaque ejus, necnon et mensam propositionis cum omnibus vasis suis, cunctamque templi supellectilem, quam polluerat rex Achaz in regno suo, postquam praevaricatus est: et ecce exposita sunt omnia coram altari Domini. Consurgensque diluculo Ezechias rex, adunavit omnes principes civitatis, et ascendit in domum Domini: obtuleruntque simul tauros septem, et arietes septem, et agnos septem, et hircos septem, pro peccato, pro regno, pro sanctuario, pro Juda: dixitque sacerdotibus filiis Aaron ut offerrent super altare Domini. Mactaverunt igitur tauros, et susceperunt sacerdotes sanguinem, et fuderunt illum super altare: mactaverunt etiam arietes, et illorum sanguinem super altare fuderunt, immolaveruntque agnos, et fuderunt super altare sanguinem. Applicuerunt hircos pro peccato coram rege et universa multitudine, imposueruntque manus suas super eos: et immolaverunt illos sacerdotes, et asperserunt sanguinem eorum coram altari pro piaculo universi Israelis: pro omni quippe Israel praeceperat rex ut holocaustum fieret et pro peccato. Constituit quoque Levitas in domo Domini cum cymbalis, et psalteriis, et citharis, secundum dispositionem David regis, et Gad videntis, et Nathan prophetae: siquidem Domini praeceptum fuit per manum prophetarum ejus. Steteruntque Levitae tenentes organa David, et sacerdotes tubas. Et jussit Ezechias ut offerrent holocaustum super altare: cumque offerrentur holocausta, coeperunt laudes canere Domino, et clangere tubis, atque in diversis organis quae David rex Israel praeparaverat, concrepare. Omni autem turba adorante, cantores, et hi qui tenebant tubas, erant in officio suo donec compleretur holocaustum. Cumque finita esset oblatio, incurvatus est rex, et omnes qui erant cum eo, et adoraverunt. Praecepitque Ezechias et principes Levitis ut laudarent Dominum sermonibus David et Asaph videntis: qui laudaverunt eum magna laetitia, et incurvato genu adoraverunt. Ezechias autem etiam haec addidit: Implestis manus vestras Domino, accedite, et offerte victimas et laudes in domo

Domini. Obtulit ergo universa multitudo hostias, et laudes, et holocausta mente devota. Porro numerus holocaustorum quae obtulit multitudo, hic fuit: tauros septuaginta, arietes centum, agnos ducentos. Sanctificaverunt quoque boves sexcentos, et oves tria millia. Sacerdotes vero pauci erant, nec poterant sufficere ut pelles holocaustorum detraherent: unde et Levitae fratres eorum adjuverunt eos, donec impleretur opus, et sanctificarentur antistites: Levitae quippe faciliori ritu sanctificantur, quam sacerdotes. Fuerunt ergo holocausta plurima, adipes pacificorum, et libamina holocaustorum: et completus est cultus domus Domini. Laetatusque est Ezechias et omnis populus, eo quod ministerium Domini esset expletum. De repente quippe hoc fieri placuerat.

XXX

Misit quoque Ezechias ad omnem Israel et Judam: scripsitque epistolas ad Ephraim et Manassen, ut venirent in domum Domini in Jerusalem, et facerent phase Domino Deo Israel. Inito ergo consilio regis et principum, et universi coetus Jerusalem, decreverunt ut facerent phase mense secundo. Non enim potuerant facere in tempore suo, quia sacerdotes qui possent sufficere sanctificati non fuerant, et populus nondum congregatus fuerat in Jerusalem. Placuitque sermo regi, et omni multitudini. Et decreverunt ut mitterent nuntios in universum Israel de Bersabee usque Dan, ut venirent, et facerent phase Domino Deo Israel in Jerusalem: multi enim non fecerant sicut lege praescriptum est. Perrexeruntque cursores cum epistolis ex regis imperio, et principum ejus, in universum Israel et Judam, juxta quod rex jusserat, praedicantes: Filii Israel, revertimini ad Dominum Deum Abraham, et Isaac, et Israel: et revertetur ad reliquias quae effugerunt manum regis Assyriorum. Nolite fieri sicut patres vestri et fratres, qui recesserunt a Domino Deo patrum suorum, qui tradidit eos in interitum, ut ipsi cernitis. Nolite indurare cervices vestras, sicut patres vestri: tradite manus Domino, et venite ad sanctuarium ejus, quod sanctificavit in aeternum: servite Domino Deo patrum vestrorum, et avertetur a vobis ira furoris ejus. Si enim vos reversi fueritis ad Dominum, fratres vestri et filii habebunt misericordiam coram dominis suis, qui illos duxerunt captivos, et revertentur in terram hanc: pius enim et clemens est Dominus Deus vester, et non avertet faciem suam a vobis, si reversi fueritis ad eum. Igitur cursores pergebant velociter de civitate in civitatem per terram Ephraim et Manasse usque Zabulon, illis irridentibus et subsannantibus eos. Attamen quidam viri ex Aser et Manasse et Zabulon, acquiescentes consilio, venerunt Jerusalem. In Juda vero facta est manus Domini ut daret eis cor unum, et facerent juxta praeceptum regis et principum verbum Domini. Congregatique sunt in Jerusalem populi multi ut facerent solemnitatem azymorum in mense secundo. Et surgentes destruxerunt altaria quae erant in Jerusalem, atque universa in quibus idolis adolebatur incensum subvertentes, projecerunt in torrentem Cedron. Immolaverunt autem phase quartadecima die mensis secundi. Sacerdotes quoque atque Levitae tandem sanctificati obtulerunt holocausta in domo Domini. Steteruntque in ordine suo juxta dispositionem et legem Moysi hominis Dei: sacerdotes vero suscipiebant effundendum sanguinem de manibus Levitarum, eo quod multa turba sanctificata non esset: et idcirco immolarent Levitae phase his qui non occurrerant sanctificari Domino. Magna etiam pars populi de Ephraim, et Manasse, et Issachar, et Zabulon, quae sanctificata non fuerat, comedit phase, non juxta quod scriptum est: et oravit pro eis Ezechias, dicens: Dominus bonus propitiabitur cunctis qui in toto corde requirunt Dominum Deum patrum suorum: et non imputabit eis quod minus sanctificati sunt. Quem exaudivit Dominus, et placatus est populo. Feceruntque filii Israel, qui inventi sunt in Jerusalem, solemnitatem azymorum septem diebus in laetitia magna, laudantes Dominum per singulos dies: Levitae quoque et sacerdotes per organa quae suo officio congruebant. Et locutus est Ezechias ad cor omnium Levitarum qui habebant intelligentiam bonam super Domino: et comederunt septem diebus solemnitatis, immolantes victimas pacificorum, et laudantes Dominum Deum patrum suorum. Placuitque universae multitudini ut celebrarent etiam alios dies septem: quod et fecerunt cum ingenti gaudio. Ezechias enim rex Juda praebuerat multitudini mille tauros, et vij. milia ovium:

principes vero dederant populo tauros mille et oves x. milia. Sanctificata est ergo sacerdotum plurima multitudo et hilaritate perfusa omnis turba Iuda tam sacerdotum et levitarum quam universe frequentie que venerat ex Israel, proselytorum quoque de terra Israel et habitantium in Iuda. Factaque est grandis celebritas in Ierusalem qualis a diebus Salomonis filii David regis Israel in ea urbe non fuerat. Surrexerunt autem sacerdotes atque levite benedicentes populo et exaudita est vox eorum pervenitque oratio in habitaculum sanctum celi.

CAP. XXXI

Cumque hec fuerint rite celebrata, egressus est omnis Israel qui inventus fuerat in urbibus Iuda, et fregerunt simulacra succideruntque lucos, demoliti sunt excelsa et altaria destruxerunt, non solum de universo Iuda et Beniamin sed et de Effraim quoque et Manasse, donec penitus everterent; reversique sunt omnes filii Israel in possessiones et civitates suas. Ezechias autem constituit turmas sacerdotales et leviticas per divisiones suas, unumquemque in officio proprio, tam sacerdotum videlicet quam levitarum, ad holocausta et pacifica, ut ministrarent et confiterentur canerentque in portis castrorum Domini. Pars autem regis erat ut de propria eius substantia offerretur holocaustum mane semper et vespere, sabbatis quoque et kalendis et sollempnitatibus ceteris sicut scriptum est in lege Moysi. Precepit etiam populo habitantium Ierusalem ut darent partes sacerdotibus et levitis ut possent vacare legi Domini. Quod cum percrebuisset in auribus multitudinis, plurimas obtulere primitias filii Israel frumenti vini et olei, mellis quoque et omnium que gignit humus decimas obtulerunt. Sed et filii Israel et Iuda qui habitabant in urbibus Iuda obtulerunt decimas boum et ovium, decimasque sanctorum que voverant Domino Deo suo, atque universa portantes fecerunt acervos plurimos. Mense tertio ceperunt acervorum iacere fundamenta et mense septimo compleverunt eos. Cumque ingressi fuissent Ezechias et principes eius, viderunt acervos et benedixerunt Domino ac populo Israel. Interrogavitque Ezechias sacerdotes et levitas cur ita iacerent acervi. Respondit illi Azarias sacerdos primus de stirpe Sadoc dicens: Ex quo ceperunt offerri primitie in domo Domini comedimus et saturati sumus, et remanserunt plurima eo quod benedixerit Dominus populo suo; reliquiarum autem copia est ista quam cernis. Precepit igitur Ezechias ut prepararent horrea in domo Domini. Quod cum fecissent, intulerunt tam primitias quam decimas et quecumque voverant fideliter. Fuit autem prefectus eorum Chonenias levita et Semei frater eius secundus, post quem Iehiel et Azarias et Naath et Asael et Ierimoth, Iozabad quoque et Heliel et Iesmachias et Maath et Banaias prepositi sub manibus Choneniae et Semei fratris eius ex imperio Ezechie regis et Azarie pontificis domus Dei, ad quos omnia pertinebant. Chore vero filius Iemna levites et ianitor orientalis porte prepositus erat his que sponte offerebantur Domino primitiisque et consecratis in sancta sanctorum. Et sub cura eius Eden et Beniamin, Iesue et Semeias, Amarias quoque et Sechenias in civitatibus sacerdotum, ut fideliter distribuerent fratribus suis partes minoribus atque maioribus, exceptis maribus ab annis tribus et supra, cunctis qui ingrediebantur templum Domini et quicquid per dies singulos conducebat in ministerio atque observationibus iuxta divisiones suas. Sacerdotibus per familias et levitis a vicesimo anno et supra per ordines et turmas suas, universeque multitudini tam uxoribus quam liberis eorum utriusque sexus fideliter de his que sanctificata fuerant cibi prebebantur. Sed et filiorum Aaron per agros et suburbana urbium singularum dispositi erant viri qui partes distribuerent universo sexui masculino de sacerdotibus et levitis. Fecit ergo Ezechias universa que diximus in omni Iuda, operatusque est quod bonum et rectum erat et verum coram Domino Deo suo in universa cultura ministerii domus Domini iuxta legem et cerimonias, volens requirere Deum suum in toto corde suo; fecitque et prosperatus est.

Senacherib

CAP. XXXII

Post que et huiuscemodi veritatem venit Senacherib rex Assyriorum et ingressus Iudam obsedit civitates munitas volens eas capere. Quod cum vidisset Ezechias, venisse scilicet Senacherib et totum belli impetum verti contra Ierusalem, inito cum principibus consilio virisque fortissimis ut obturarent capita fontium que erant extra urbem, et hoc omnium decernente sententia, congregavit plurimam multitudinem et obturaverunt cunctos fontes et rivum qui fluebat in medio terre dicentes: Ne veniant reges Assyriorum et inveniant aquarum abundantiam. Edificavit quoque agens industrie omnem murum qui fuerat dissipatus et extruxit turres desuper et forinsecus alterum murum, instauravitque Mello in civitate David et fecit universi generis armaturam et clipeos. Constituitque principes bellatorum in exercitu et convocavit universos in platea porte civitatis ac locutus est ad cor eorum dicens: Viriliter agite et confortamini; nolite timere nec paveatis regem Assyriorum et universam multitudinem que est cum eo; multo enim plures nobiscum sunt quam cum illo. Cum illo est brachium carneum, nobiscum Dominus Deus noster qui auxiliator est noster pugnatque pro nobis. Confortatusque est populus huiuscemodi verbis Ezechie regis Iuda. Que postquam gesta sunt, misit Senacherib rex Assyriorum servos suos in Ierusalem — ipse enim cum universo exercitu obsidebat Lachis — ad Ezechiam regem Iuda et ad omnem populum qui erat in urbe dicens: Hec dicit Senacherib rex Assyriorum: In quo habentes fiduciam sedetis obsessi in Ierusalem? Num Ezechias decipit vos ut tradat morti in fame et siti, affirmans quod Dominus Deus vester liberet vos de manu regis Assyriorum? Numquid non iste est Ezechias qui destruxit excelsa illius et altaria, et precepit Iude et Ierusalem dicens: Coram altari uno adorabitis et in ipso comburetis incensum? An ignoratis que ego fecerim et patres mei cunctis terrarum populis? Numquid prevalere potuerunt dii gentium omniumque terrarum liberare regionem suam de manu mea? Quis est de universis diis gentium quas vastaverunt patres mei qui potuerit eruere populum suum de manu mea, ut possit etiam Deus vester eruere vos de hac manu? Non vos ergo decipiat Ezechias nec vana persuasione deludat neque credatis ei. Si enim nullus potuit deus cunctarum gentium atque regnorum liberare populum suum de manu mea et de manu patrum meorum, consequenter nec Deus vester poterit eruere vos de manu mea. Sed et alia multa locuti sunt servi eius contra Dominum Deum et contra Ezechiam servum eius. Epistolas quoque scripsit plenas blasphemie in Dominum Deum Israel et locutus est adversus eum: Sicut dii gentium ceterarum non potuerunt liberare populum suum de manu mea, sic et Deus Ezechie eruere non poterit populum suum de manu ista. Insuper et clamore magno lingua iudaica contra populum qui sedebat in muris Ierusalem personabat, ut terreret eos et caperet civitatem. Locutusque est contra Deum Ierusalem sicut adversum deos populorum terre, opera manuum hominum. Oraverunt igitur Ezechias rex et Ysaias filius Amos propheta adversum hanc blasphemiam ac vociferati sunt usque in celum. Et misit Dominus angelum qui percussit omnem virum robustum et bellatorem et principem exercitus regis Assyriorum, reversusque est cum ignominia in terram suam. Cumque ingressus esset domum dei sui, filii qui egressi fuerant de utero eius interfecerunt eum gladio. Salvavitque Dominus Ezechiam et habitatores Ierusalem de manu Senacherib regis Assyriorum et de manu omnium, et prestitit eis quietem per circuitum. Multi etiam deferebant hostias et sacrificia Domino in Ierusalem et munera Ezechie regi Iuda, qui exaltatus est post hec coram cunctis gentibus. In diebus illis egrotavit Ezechias usque ad mortem, et oravit Dominum, exaudivitque eum et dedit ei signum. Sed non iuxta beneficia que acceperat retribuit, quia elevatum est cor eius; et facta est contra eum ira et contra Iudam et Ierusalem. Humiliatusque est postea eo quod exaltatum fuisset cor eius, tam ipse quam habitatores Ierusalem, et idcirco non venit super eos ira Domini in diebus Ezechie. Fuit autem Ezechias dives et inclitus valde, et thesauros sibi plurimos congregavit argenti et auri et lapidis pretiosi, aromatum et armorum universi generis et vasorum magni pretii. Apothecas quoque frumenti vini et olei, et presepia omnium iumentorum caulasque pecorum et urbes edificavit sibi; habebat quippe greges ovium et armentorum innumerabiles, eo quod dedisset ei Dominus substantiam multam nimis. Ipse est Ezechias qui obturavit superiorem fontem aquarum Gyon et avertit eas subter ad occidentem urbis David; in omnibus operibus suis prospere egit que voluit. Attamen in legatione principum Babilonis qui missi fuerant ad eum ut interrogarent de portento quod acciderat super terram, dereliquit eum Deus ut temptaretur et nota fierent omnia que erant in corde eius. Reliqua autem sermonum Ezechie et misericordiarum eius scripta sunt in visione Ysaie filii Amos prophete et in libro regum Iuda et Israel.

CAP. XXXIII

Dormivitque Ezechias cum patribus suis et sepelierunt eum super sepulchra filiorum David; et celebravit eius exequias universus Iuda et omnes habitatores Ierusalem; regnavitque Manasses filius eius pro eo.

et misit Dominus angelum

Egrotavit Ezechias

Manasses

xii annorum erat Manasses

Duodecim annorum erat Manasses cum regnare coepisset, et quinquaginta quinque annis regnavit in Hierusalem. Fecit autem malum coram Domino iuxta abominationes gentium quas subvertit Dominus coram filiis Israhel. Et conversus instauravit excelsa quae demolitus fuerat Ezechias pater eius; construxitque aras Baalim et fecit lucos, et adoravit omnem militiam caeli et coluit eam. (omnem militiam caeli) Aedificavit quoque altaria in domo Domini de qua dixerat Dominus: In Hierusalem erit nomen meum in aeternum. Aedificavit autem ea cuncto exercitui caeli in duobus atriis domus Domini. Transireque fecit filios suos per ignem in valle Benennon. (filios transire fecit per ignem, auguria, somnia) Observabat somnia, sectabatur auguria, maleficis artibus inserviebat, habebat secum magos et incantatores; multaque mala operatus est coram Domino ut irritaret eum. Sculptile quoque et conflatile signum posuit in domo Dei, de qua locutus est Deus ad David et ad Salomonem filium eius dicens: In domo hac et in Hierusalem quam elegi de cunctis tribubus Israhel ponam nomen meum in sempiternum. Et moveri non faciam pedem Israhel de terra quam tradidi patribus eorum, ita dumtaxat si custodierint facere quae praecepi eis, cunctamque legem et caerimonias atque iudicia per manum Mosi. Igitur Manasses seduxit Iudam et habitatores Hierusalem ut facerent malum super omnes gentes quas subverterat Dominus a facie filiorum Israhel. Locutusque est Dominus ad eum et ad populum illius et adtendere noluerunt. Idcirco superinduxit eis principes exercitus regis Assyriorum, ceperuntque Manassen (cepit Manassen) et vinctum catenis atque conpedibus duxerunt Babylonem. Qui postquam coangustatus est oravit Dominum Deum suum et egit paenitentiam valde coram Deo patrum suorum. Deprecatusque est eum et obsecravit intente; et exaudivit orationem eius reduxitque eum Hierusalem in regnum suum, et cognovit Manasses quod Dominus ipse esset Deus. Post haec aedificavit murum extra civitatem David ad occidentem Gion in convalle ab introitu portae Piscium per circuitum usque ad Ophel, et exaltavit illum vehementer; constituitque principes exercitus in cunctis civitatibus Iuda munitis. Et abstulit deos alienos et simulacrum de domo Domini, aras quoque quas fecerat in monte domus Domini et in Hierusalem, et proiecit omnia extra urbem. Porro instauravit altare Domini et immolavit super illud victimas et pacifica et laudem, praecepitque Iudae ut serviret Domino Deo Israhel. Attamen adhuc populus immolabat in excelsis Domino Deo suo. Reliqua autem gestorum Manasse et obsecratio eius ad Dominum Deum suum, verba quoque videntium qui loquebantur ad eum in nomine Domini Dei Israhel, continentur in sermonibus regum Israhel. Oratio quoque eius et exauditio, et cuncta peccata atque contemptus, loca etiam in quibus aedificavit excelsa et fecit lucos et statuas antequam ageret paenitentiam, scripta sunt in sermonibus Ozai. Dormivit ergo Manasses cum patribus suis et sepelierunt eum in domo sua, regnavitque pro eo filius eius Amon. (dormivit Manasses, regnavit pro eo Amon) Viginti duorum annorum erat Amon cum regnare coepisset, et duobus annis regnavit in Hierusalem. Fecitque malum in conspectu Domini sicut fecerat Manasses pater eius, et cunctis idolis quae Manasses fuerat fabricatus immolavit atque servivit. Et non est reveritus faciem Domini sicut reveritus est Manasses pater eius, et multo maiora deliquit. Cumque coniurassent adversus eum servi sui interfecerunt eum in domo sua. Porro reliqua populi multitudo caesis his qui Amon percusserant constituit regem Iosiam filium eius pro eo.

Iosias regnare cepit

CAP. XXXIIII

Octo annorum erat Iosias cum regnare coepisset, et triginta et uno anno regnavit in Hierusalem. Fecitque quod erat rectum in conspectu Domini et ambulavit in viis David patris sui; non declinavit neque ad dextram neque ad sinistram. Octavo autem anno regni sui cum adhuc esset puer coepit quaerere Deum patris sui David, et duodecimo anno postquam coeperat mundavit Iudam et Hierusalem ab excelsis et lucis simulacrisque et sculptilibus. Destruxeruntque coram eo aras Baalim, et simulacra quae superposita fuerant demoliti sunt, lucos etiam et sculptilia succidit atque comminuit et super tumulos eorum qui eis immolare consueverant fragmenta dispersit. Ossa praeterea sacerdotum conbusit in altaribus idolorum mundavitque Iudam et Hierusalem. Sed et in urbibus Manasse et Ephraim et Symeon usque Nepthalim cuncta subvertit. Cumque altaria dissipasset et lucos et sculptilia contrivisset in frusta, cunctaque delubra demolitus esset de universa terra Israhel, reversus est in Hierusalem. Igitur anno octavodecimo regni sui mundata iam terra et templo Domini misit Saphan filium Eseliae et Maasiam principem civitatis et Ioha filium Ioachaz a commentariis ut instaurarent domum Domini Dei sui. Qui venerunt ad Helciam sacerdotem magnum, acceptamque ab eo pecuniam quae inlata fuerat in domum Domini et quam congregaverant levitae et ianitores de Manasse et Ephraim et universis reliquiis Israhel, ab omni quoque Iuda et Beniamin et habitatoribus Hierusalem, tradiderunt in manibus eorum qui praeerant operariis in domo Domini ut instaurarent templum et infirma quaeque sarcirent. At illi dederunt eam artificibus et caementariis ut emerent lapides de lapidicinis et ligna ad commissuras aedificii et ad contignationem domorum quas destruxerant reges Iuda. Qui fideliter cuncta faciebant. Erant autem praepositi operantium Iahath et Abdias de filiis Merari, Zaccharias et Mosollam de filiis Caath, qui urguebant opus, omnes levitae scientes organis canere. Super eos vero qui ad diversos usus onera portabant erant scribae et magistri de levitis ianitores. Cumque efferrent pecuniam quae inlata fuerat in templum Domini repperit Helcias sacerdos librum legis Domini per manum Mosi. Et ait ad Saphan scribam: Librum legis inveni in domo Domini; et tradidit ei. At ille intulit volumen ad regem et nuntiavit ei dicens: Omnia quae dedisti in manu servorum tuorum ecce conplentur. Argentum quod repertum est in domo Domini conflaverunt, datumque est praefectis artificum et diversa opera fabricantium. Praeterea tradidit mihi Helcias sacerdos librum. Quem cum rege praesente recitasset, audissetque ille verba legis, scidit vestimenta sua, et praecepit Helciae et Ahicam filio Saphan et Abdon filio Micha, Saphan quoque scribae et Asaiae servo regis, dicens: Ite et orate Dominum pro me et pro reliquiis Israhel et Iuda super universis sermonibus libri istius qui repertus est; magnus enim furor Domini stillavit super nos eo quod non custodierint patres nostri verba Domini ut facerent omnia quae scripta sunt in isto volumine. Abiit ergo Helcias et hii qui simul a rege missi fuerant ad Oldan prophetidem uxorem Sellum filii Thecuath filii Asra custodis vestium, quae habitabat in Hierusalem in secunda, et locuti sunt ei verba quae supra narravimus. At illa respondit eis: Haec dicit Dominus Deus Israhel: Dicite viro qui misit vos ad me: Haec dicit Dominus: Ecce ego inducam mala super locum istum et super habitatores eius, cunctaque maledicta quae scripta sunt in libro hoc quem legerunt coram rege Iuda, quia dereliquerunt me et sacrificaverunt diis alienis ut me ad iracundiam provocarent in cunctis operibus manuum suarum; idcirco stillabit furor meus super locum istum et non extinguetur. Ad regem autem Iuda qui misit vos pro Domino deprecando sic loquimini: Haec dicit Dominus Deus Israhel: Quoniam audisti verba voluminis atque emollitum est cor tuum et humiliatus es in conspectu Dei super his quae dicta sunt contra locum hunc et habitatores Hierusalem, reveritusque faciem meam scidisti vestimenta tua et flevisti coram me, ego quoque exaudivi te, dicit Dominus. Iam enim colligam te ad patres tuos et inferreris in sepulchrum tuum in pace, nec videbunt oculi tui omne malum quod ego inducturus sum super locum istum et super habitatores eius. Rettulerunt itaque regi cuncta quae dixerat. At ille convocatis universis maioribus natu Iuda et Hierusalem ascendit in domum Domini, unaque omnes viri Iuda et habitatores Hierusalem, sacerdotes et levitae et cunctus populus a minimo usque ad maximum; quibus audientibus in domo Domini legit rex omnia verba voluminis. Et stans in tribunali suo percussit foedus coram Domino ut ambularet post eum et custodiret praecepta et testimonia et iustificationes eius in toto corde suo et in tota anima sua, faceretque quae scripta sunt in volumine illo quod legerat. Adiuravit quoque super hoc omnes qui reperti fuerant in Hierusalem et Beniamin, et fecerunt habitatores Hierusalem iuxta pactum Domini Dei patrum suorum. Abstulit ergo Iosias cunctas abominationes de universis regionibus filiorum Israhel, et fecit omnes qui residui erant in Israhel servire Domino Deo suo. Cunctis diebus eius non recesserunt a Domino Deo patrum suorum.

CAP. XXXV

Fecit autem Iosias in Hierusalem phase Domino, et immolatum est phase quartadecima die mensis primi. Et constituit sacerdotes in officiis suis hortatusque est eos ut ministrarent in domo Domini. Levitis quoque ad quorum eruditionem omnis Israhel sanctificabatur Domino locutus est: Ponite arcam in sanctuario templi quod aedificavit Salomon filius David rex Israhel; nequaquam enim eam ultra portabitis. Sed nunc ministrate Domino Deo vestro et populo eius Israhel. Et praeparate vos per domos et cognationes vestras in divisionibus singulorum sicut praecepit

...de scripto Salomon filii eius. Ministrate in sanctuario per familias turmasque leviticas et sanctificati immolate phase. Fratres etiam vestros ut possint iuxta verba quae locutus est Dominus in manu Mosi facere praeparate. Dedit praeterea Iosias omni populo qui ibi fuerat inventus in sollemnitate phase agnos et hedos de gregibus et reliqui pecoris triginta milia, boum quoque tria milia; haec de regis universa substantia. Duces quoque eius sponte quod voluerant obtulerunt tam populo quam sacerdotibus et Levitis. Porro Helcias et Zaccharias et Iehihel principes domus Domini dederunt sacerdotibus ad faciendum phase pecora commixtim duo milia sescenta et boves trecentos. Chonenias autem et Semeias necnon et Nathanahel fratres eius, Asabias quoque et Iehihel et Iozabad principes Levitarum dederunt ceteris Levitis ad celebrandum phase quinque milia pecorum et boves quingentos. Praeparatumque est ministerium, et steterunt sacerdotes in officio suo, Levitae quoque in turmis iuxta regis imperium. Et immolatum est phase, asperseruntque sacerdotes manu sua sanguinem, et Levitae detraxerunt pelles holocaustorum, et separaverunt ea ut darent per domos et familias singulorum et offerrentur Domino sicut scriptum est in libro Mosi; de bubus quoque fecerunt similiter. Et assaverunt phase super ignem iuxta quod in lege scriptum est; pacificas vero hostias coxerunt in lebetis et caccabis et ollis, et festinato distribuerunt universae plebi; sibi autem et sacerdotibus postea paraverunt, nam in oblatione holocaustorum et adipum usque ad noctem sacerdotes fuere occupati; unde Levitae et sibi et sacerdotibus filiis Aaron paraverunt novissimis. Porro cantores filii Asaph stabant in ordine suo iuxta praeceptum David et Asaph et Heman et Idithun prophetarum regis; ianitores vero per portas singulas observabant, ita ut ne puncto quidem discederent a ministerio; quam ob rem et fratres eorum Levitae paraverunt eis cibos. Omnis igitur cultura Domini rite conpleta est in die illa, ut facerent phase et offerrent holocausta super altare Domini iuxta praeceptum regis Iosiae. Feceruntque filii Israhel qui reperti fuerant ibi phase in tempore illo et sollemnitatem azymorum septem diebus. Non fuit phase simile huic in Israhel a diebus Samuhel prophetae, sed nec quisquam de cunctis regibus Israhel fecit phase sicut Iosias, sacerdotibus et Levitis et omni Iuda et Israhel qui reppertus fuerat et habitantibus in Hierusalem. Octavodecimo anno regni Iosiae hoc phase celebratum est. Postquam instauraverat Iosias templum, ascendit Nechao rex Aegypti ad pugnandum in Charchamis iuxta Eufraten, et processit in occursum eius Iosias. At ille missis ad eum nuntiis ait: Quid mihi et tibi est rex Iuda? Non adversum te hodie venio, sed contra aliam pugno domum, ad quam me Deus festinato ire praecepit. Desine adversum Deum facere qui mecum est, ne interficiat te. Noluit Iosias reverti, sed praeparavit contra eum bellum, nec adquievit sermonibus Nechao ex ore Dei, verum perrexit ut dimicaret in campo Mageddo. Ibique vulneratus a sagittariis dixit pueris suis: Educite me de proelio, quia oppido vulneratus sum. Qui transtulerunt eum de curru in alterum currum qui sequebatur eum more regio, et asportaverunt in Hierusalem, mortuusque est et sepultus in mausoleo patrum suorum, et universus Iuda et Hierusalem luxerunt eum, Hieremias maxime, cuius omnes cantores atque cantatrices usque in praesentem diem lamentationes super Iosiam replicant, et quasi lex obtinuit in Israhel: ecce scriptum fertur in Lamentationibus. Reliqua autem sermonum Iosiae et misericordiarum eius quae lege praecepta sunt Domini, opera quoque illius prima et novissima scripta sunt in libro regum Iuda et Israhel.

XXXVI Tulit ergo populus terrae Ioachaz filium Iosiae et constituit regem pro patre suo in Hierusalem. Viginti trium annorum erat Ioachaz cum regnare coepisset, et tribus mensibus regnavit in Hierusalem. Amovit autem eum rex Aegypti cum venisset Hierusalem, et condemnavit terram centum talentis argenti et talento auri. Constituitque pro eo regem Eliachim fratrem eius super Iudam et Hierusalem, et vertit nomen eius Ioachim; ipsum vero Ioachaz tulit secum et abduxit in Aegyptum. Viginti quinque annorum erat Ioachim cum regnare coepisset, et undecim annis regnavit in Hierusalem, fecitque malum coram Domino Deo suo. Contra hunc ascendit Nabuchodonosor rex Chaldeorum, et vinctum catenis duxit in Babylonem, ad quam et vasa Domini transtulit et posuit ea in templo suo. Reliqua autem verborum Ioachim et abominationum eius quas operatus est et quae inventa sunt in eo continentur in libro regum Iuda et Israhel. Regnavit autem Ioachin filius eius pro eo. Octo annorum erat Ioachin cum regnare coepisset, et tribus mensibus ac decem diebus regnavit in Hierusalem, fecitque malum in conspectu Domini. Cumque anni circulus volveretur, misit Nabuchodonosor rex qui adduxerunt eum in Babylonem, asportatis simul pretiosissimis vasis domus Domini; regem vero constituit Sedeciam fratrem eius super Iudam et Hierusalem. Viginti et unius anni erat Sedecias cum regnare coepisset, et undecim annis regnavit in Hierusalem. Fecitque malum in oculis Domini Dei sui, et non erubuit faciem Hieremiae prophetae loquentis ad se ex ore Domini. A rege quoque Nabuchodonosor recessit, qui adiuraverat eum per Deum, et induravit cervicem suam et cor ut non reverteretur ad Dominum Deum Israhel. Sed et universi principes sacerdotum et populus praevaricati sunt inique iuxta universas abominationes gentium, et polluerunt domum Domini quam sanctificaverat sibi in Hierusalem. Mittebat autem Dominus Deus patrum suorum ad illos per manum nuntiorum suorum, de nocte consurgens et cotidie commonens, eo quod parceret populo et habitaculo suo. At illi subsannabant nuntios Dei et parvipendebant sermones eius inludebantque prophetis, donec ascenderet furor Domini in populum eius et esset nulla curatio. Adduxit enim super eos regem Chaldeorum, et interfecit iuvenes eorum gladio in domo sanctuarii sui; non est misertus adulescentis et virginis et senis nec decrepiti quidem, sed omnes tradidit in manibus eius. Universaque vasa domus Domini tam maiora quam minora et thesauros templi et regis et principum transtulit in Babylonem. Incenderunt hostes domum Dei, destruxeruntque murum Hierusalem, universas turres conbusserunt, et quicquid pretiosum fuerat demoliti sunt. Si quis evaserat gladium, ductus in Babylonem servivit regi et filiis eius donec imperaret rex Persarum, et conpleretur sermo Domini ex ore Hieremiae, et celebraret terra sabbata sua; cunctis enim diebus desolationis egit sabbatum, usque dum conplerentur septuaginta anni. Anno autem primo Cyri regis Persarum ad explendum sermonem Domini quem locutus fuerat per os Hieremiae, suscitavit Dominus spiritum Cyri regis Persarum, qui iussit praedicari in universo regno suo etiam per scripturam dicens: Haec dicit Cyrus rex Persarum: Omnia regna terrae dedit mihi Dominus Deus caeli, et ipse praecepit mihi ut aedificarem ei domum in Hierusalem quae est in Iudaea. Quis ex vobis est in omni populo eius? Sit Dominus Deus suus cum eo, et ascendat.

Utrum difficilius sit facere quod poscitis an negare necdum statui. Nam neque vobis aliquid imperantibus abnuere sententiae est, et magnitudo oneris inpositi ita cervices premit, ut ante sub fasce ruendum sit quam levandum. Accedunt ad hoc invidorum studia, qui omne quod scribimus reprehendendum putant, et interdum contra se conscientia repugnante publice lacerant quod occulte legunt; in tantum ut clamare conpellar et dicere: Domine, libera animam meam a labiis iniquis et a lingua dolosa. Tertius annus est, et semper scribitis atque rescribitis ut Ezrae librum vobis de hebraeo transferam, quasi non habeatis graeca et latina volumina, aut quicquid illud est quod a nobis vertitur non statim ab omnibus conspuendum sit. Frustra autem, ut ait quidam, niti, et nihil aliud fatigando nisi odium quaerere, extremae dementiae est. Itaque obsecro vos, mi Domnion et Rogatiane carissimi, ut privata lectione contenti librum non efferatis in publicum, nec fastidiosis ingeratis cibos, vitetisque eorum supercilium qui iudicare tantum de aliis et ipsi facere nihil noverunt. Si qui autem fratrum sunt quibus nostra non displicent, his tribuatis exemplar, admonentes ut hebraea nomina, quae in hoc volumine crebra sunt, distincte et per intervalla transcribant; nihil enim proderit emendasse librum, nisi emendatio librariorum diligentia conservetur. Nec quemquam moveat quod unus a nobis editus liber est, nec apocriforum tertii et quarti somniis delectetur; quia et apud Hebraeos Ezrae Neemiaeque sermones in unum volumen coartantur, et quae non habentur apud illos nec de viginti quattuor senibus sunt, procul abicienda. Si quis autem septuaginta vobis opposuerit interpretes, quorum exemplaria varietas ipsa lacerata et eversa demonstrat, nec potest utique verum adseri quod diversum est, mittite eum ad evangelia, in quibus multa ponuntur quasi de veteri testamento quae apud septuaginta interpretes non habentur, velut est illud: Quoniam Nazareus vocabitur; et: Ex Aegypto vocavi filium meum; et: Videbunt in quem conpunxerunt; et multa alia quae latiori operi reservamus; et quaerite ab eo ubi scripta sint; cumque proferre non potuerit, vos legite de his exemplaribus quae nuper a nobis edita maledicorum cotidie linguis confodiuntur. Sed ut ad conpendium veniam, edidi aliquid quod non habetur in graeco, vel aliter habetur quam a me versum est. Quid imperite laniatis? Interroget Hebraeos

Margin notes: phase — ascendit Pharao rex Egipti — vulneratus — ioachaz — ioachim — ioachim — nabugodonosor — rege constituit sedechiam — adduxit super eos regem Chaldeorum — Anno primo Cyri regis Persarum — Prefacio Esdre

tpis auctoribus nullorum mee vel arrogem vel derogem fidem. Porro
quod est si clausis quod dicitur oculis in volunt maledicere. et non imitantur grecorum
studium et beniuolentiam qui post lxx. translatores iam christi euuangelio
choruscante iudeos et hebionitas legis ueteris interpretes aquilam
uidelicet et simachum et theodotionem et curiose legunt et per origenis
nis laborem in exaplis ecclesiis dedicauerunt. Quanto magis la
tini grati esse debent quod exultantem cernerent greciam ad se aliquid mu
tuari. Primum est magnorum sumptuum et infinite difficultatis
uel exemplaria omnia habere. Deinde et qui habuerit et hebrei sermonis
ignari sunt: magis errabunt ignorantes quis e multis uerius dixerit.
Quod et sapientissimo cuidam nuper apud grecos accidit: ut interdum
scripture sensum relinquens: uniuscuiusque interpretis sequeretur errorem.
Nos autem qui hebree lingue saltem paruam habemus scientiam: et latinus
nobis utcumque sermo non deest: et de aliis magis possumus iudicare:
et ea que ipsi intelligimus in nostra lingua exprimere. Itaque licet excetra
sibilet uictorque sinon incendia iactet: numquam meo iuuante silen
tio eloquio et precisa lingua balbutiet. Legant qui uolunt: qui no
lunt abiciant. Euentilent apices litteras calumpnientur. Magis uestra
caritate prouocabor ad studium quam illorum detractione et odio deterrebor.

In anno primo cyri regis persarum ut impleretur sermo
domini ex ore ieremie. suscitauit dominus spiritum cyri regis persarum
et traduxit uocem in uniuerso regno suo et per scripturam dicens. Hec dicit cy
rus rex persarum. Omnia regna terre dedit mihi dominus deus celi et ipse precepit mihi
ut edificarem ei domum in ierusalem que est in iudea. Quis est in uobis de uni
uerso populo eius sit deus illius cum ipso. et ascendat ierusalem que est in iudea: et edifi
cet domum domini dei israel. ipse est deus qui est in ierusalem. et omnes reliqui in cunctis locis
ubicumque habitant adiuuent eum uiri de loco suo argento et auro et
substantia et pecoribus. excepto quod uoluntarie offerunt templo dei quod est in ierusalem.
Et surrexerunt principes patrum de iuda et beniamin et sacerdotes et le
uite. et omnis cuius suscitauit deus spiritum ut ascenderent ad edificandum
templum domini quod erat in ierusalem. uniuersique qui erant in circuitu adiuuerunt
manus eorum in uasis argenteis et aureis. in substantia et iumentis et in sup
pellectili. exceptis hiis que sponte obtulerant. Rex quoque cyrus protulit ua
sa templi domini que tulerat nabugodonosor de ierusalem et posuerat in templo dei
sui. Protulit autem ea cyrus rex persarum per manum mitridatis filii gazabar
et adnumerauit ea salabassar principi iude. Et hic est numerus eorum. fiale
auree. xxx. fiale argentee mille. cultri. xxix. sciphi aurei
xxx. sciphi argentei. ii. milia. cccc. x. uasa alia mille. Omnia ua
sa aurea et argentea. v. milia. cccc. Uniuersa tulit salabassar cum
hiis qui ascendebant de transmigratione babilonis in ierusalem. II Hii sunt autem
filii prouincie qui ascenderunt de captiuitate quos transtulerat nabugodonosor
rex babilonis in babilonem: et reuersi sunt in ierusalem et iudam. unusquisque in ci
uitatem suam. qui uenerunt cum zorobabel iesua neemia. saraia. rahelaia.
mardochai. belsam. mesfar. beguai. reum. baana. Numerus uirorum
populi israel. filii fares. ii. milia. c. lxxii. filii area. dcc. lxxv. filii se
fetia. ccc. lxxii. filii phetmoab filiorum iosue et ioab. ii. milia. dccc.
xii. filii helam mille. cc. liiii. filii zethua nongenti. xlv. filii
zachai. dcc. lx. filii bani. dc. xlii. filii bebai. dc. xxiii.
filii azagad. mille. cc. xxii. filii adonicam. dc. lxvi. filii beguai.
ii. milia. lvi. filii adin. cccc. liiii. filii ather qui erant ex iezechia
xc. viii. filii besai. ccc. xxiii. filii iora. c. xii. filii asom. cc. xxiii. filii
gebbar. xcv. filii bethleem. c. xxiii. uiri nepthe. lvi. uiri anato
th. c. xxviii. filii azmaueth. xlii. filii cariathiarim. cephira
et beroth. dcc. xliii. filii rama et gaba. dc. xxi. uiri machmas
c. xxii. uiri bethel et gai. cc. xxiii. filii nebo. lii. filii megbis
c. lvi. filii helam alterius mille. cc. liiii. filii arim. ccc. xx. filii lod adid
et ono. dcc. xxv. filii iericho. ccc. xlv. filii senaa. iii. milia. dc. xxx.
Sacerdotes filii idaia in domo iosue nongenti. lxxiii. filii em
mer mille. lii. filii phesur mille. cc. xlvii. filii arim mille
xvii. Leuite filii iosue et cedmihel filiorum oduie
lxxiiii. Cantores filii asaph. c. xxviii. filii ianitorum filii sel
lum. filii ather. filii telmon. filii accub. filii atita. filii sobai. uniuersi
c. xxxix. Nathinei filii siai filii asufa. filii tebbaoth. filii ceros
filii siaa. filii fadon. filii lebana. filii agaba. filii accub. filii agab. filii
selmai. filii anan. filii gaddel. filii gaer. filii raaia. filii rasin. filii ne
choda. filii gazem. filii aza. filii fasea. filii besee. filii asennaa. filii mu
nim. filii nephusim. filii bethue. filii acupha. filii arur. filii besluth.
filii mauda. filii arsa. filii berchos. filii sisara. filii thema. filii nasia.
filii atipha. filii seruorum salomonis. filii sotelai. filii sofereth. filii faruda.
filii iala. filii dercon. filii gedel. filii safatia. filii athil. filii focereth.
qui erant de asebaim. filii ammi. omnes nathinei et filii seruorum
salomonis. ccc. xc. ii. Et hii qui ascenderunt de thelmela thelarsa.
cherub. et adon et mer et non potuerunt indicare domum patrum suorum
et semen suum utrum ex israel essent. filii dalaia filii tobia. filii neco
da. dc. lii. Et de filiis sacerdotum filii obia. filii accos. filii berzel
lai. galaaditis uxorem et uocatus est nomine eorum. Hii quesierunt
scripturam genealogie sue et non inuenerunt et eiecti sunt de sacerdotio.
Et dixit athersatha eis ut non comederent de sancta sanctorum donec surg
eret sacerdos doctus atque perfectus. Omnis multitudo quasi unus. xl. ii. milia.
ccc. lx. exceptis seruis eorum et ancillis qui erant. vii. milia. ccc. xxxvii. et in
ipsis cantores atque cantatrices. cc. Equi eorum. dcc. xxxvi. muli eorum
cc. xlv. Cameli eorum. cccc. xxxv. Asini eorum. sex. milia. dcc. xx.
Et de principibus patrum cum ingrederentur templum domini quod est in ierusalem. sponte obtu
lerunt in domo dei ad extruendam eam in loco suo. Secundum uires suas de
derunt in impensas operis auri solidos. lx. milia. et mille. argenti
mnas. v. milia. et uestes sacerdotales. c. Habitauerunt ergo sacerdotes et
leuite et de populo. et cantores et ianitores. et nathinei in urbibus suis.
uniuersique israel in ciuitatibus suis. Iamque uenerat mensis septimus: et e
rant filii israel in ciuitatibus. Congregatus est ergo populus quasi uir unus III
in ierusalem. et surrexit iosue filius iosedech et fratres eius sacerdotes et zoro
babel filius salathiel et fratres eius et edificauerunt altare dei israel ut
offerrent in eo holocaustomata sicut scriptum est in lege moysi uiri
dei. Collocauerunt autem altare super bases suas deterrentibus eos per
circuitum populis terrarum: et obtulerunt super illud holocaustum domino mane
et uespere. Feceruntque solempnitatem tabernaculorum sicut scriptum est: et ho
locaustum diebus singulis per ordinem secundum preceptum opus diei in die suo.
et post hoc holocaustum iuge tam in kalendis quam in uniuersis solempnita
tibus domini que erant consecrate et in omnibus in quibus ultro offerebatur munus
domino. A primo die mensis vii. ceperunt offerre holocaustum domino. porro tem
plum dei fundatum nondum erat. Dederunt autem pecunias latomis et ce
mentariis. cibum quoque et potum et oleum sydoniis tyriisque ut defer
rent ligna cedrina de libano ad mare ioppe: iuxta quod prece
perat cyrus rex persarum eis. Anno autem secundo aduentus eorum ad templum
dei in ierusalem mense secundo. ceperunt zorobabel filius salathiel et iosue
filius iosedech et reliqui de fratribus eorum sacerdotes et leuite et omnes
qui uenerant de captiuitate in ierusalem. et constituerunt leuitas a
xx. annis et supra ut urgerent opus domini. Steteruntque iosue filius eius
et fratres eius cedmihel et filii eius et filii iuda quasi uir unus ut insi
starent super eos qui faciebant opus in templo dei filii enadab. filii
eorum et fratres eorum leuite. Fundato ergo a cementariis templo domini
steterunt sacerdotes in ornatu suo cum tubis et leuite filii asaph
in cymbalis ut laudarent dominum per manus dauid regis israel. et con
cinebant in hymnis et confessione domino. quoniam bonus. quoniam in seculum
misericordia eius super israel. Omnis quoque populus uociferabatur clamore magno
in laudando dominum eo quod fundatum esset templum domini. Plurimi et de sa
cerdotibus et leuitis et principes patrum et seniores qui uiderant templum
prius cum fundatum esset et hoc templum in oculis eorum. flebant uoce
magna: et multi uociferantes in letitia eleuabant uocem.
Nec poterat quisquam agnoscere uocem clamoris letantium
et uocem fletus populi: commixtim enim populus uociferabatur clamore

Marginalia: Licet excetra etc. — Cyrus rex — Surrexerunt principes ad edificandum templum — vasa templi — II — zorobabel — II — cantores et cantatrices — III — zorobabel et iosue

magno et vox audiebatur procul. Audierunt autem hostes Iude et Beniamin quia filii captivitatis edificarent templum Domino Deo Israel, et accedentes ad Zorobabel et ad principes patrum dixerunt eis: Edificemus vobiscum, quia ita ut vos querimus Deum vestrum. Ecce nos immolavimus victimas a diebus Asoraddan regis Assur qui adduxit nos huc. Et dixit eis Zorobabel et Iosue et reliqui principes patrum Israel: Non est vobis et nobis ut edificemus domum Deo nostro, sed nos ipsi soli edificabimus Domino Deo nostro, sicut precepit nobis Cyrus rex Persarum. Factum est igitur ut populus terre impediret manus populi Iude et turbaret eos in edificando. Conduxerunt autem adversum eos consiliatores ut destruerent consilium eorum omnibus diebus Cyri regis Persarum et usque ad regnum Darii regis Persarum.

IIII In regno autem Asueri, ipse est Artaxerxes, in principio regni eius scripserunt accusationem adversum habitatores Iude et Ierusalem. Et in diebus Artaxerxis scripsit Besellam, Mitridates et Tabeel et reliqui qui erant in consilio eorum ad Artaxerxen regem Persarum. Epistola autem accusationis scripta erat syriace et legebatur sermone syro. Reum Beelteem et Samsai scriba scripserunt epistolam unam de Ierusalem Artaxerxi regi huiuscemodi. Reum Beelteem et Samsai scriba et reliqui consiliatores eorum, Dinei et Apharsathacei, Terphalei, Arphasei, Erchuei, Babylonii, Susanechei, Dievi, Elamite, et ceteri de gentibus quas transtulit Asenaphar magnus et gloriosus et habitare eas fecit in civitatibus Samarie et in reliquis regionibus trans Flumen in pace. Hoc est exemplar epistole quam miserunt ad eum. Artaxerxi regi servi tui viri qui sunt trans Flumen salutem dicunt. Notum sit regi quia Iudei qui ascenderunt a te ad nos venerunt in Ierusalem civitatem rebellem et pessimam, quam edificant extruentes muros eius et parietes componentes. Nunc igitur notum sit regi quia si civitas illa edificata fuerit et muri eius instaurati, tributum et vectigal et annuos reditus non dabunt, et usque ad reges hec noxa perveniet. Nos autem memores salis quod in palatio comedimus, et quia lesiones regis videre nefas ducimus, idcirco misimus et nuntiavimus regi, ut recenseas in libris historiarum patrum tuorum, et invenies scriptum in commentariis, et scies quoniam urbs illa urbs rebellis est et nocens regibus et provinciis, et bella concitantur in ea ex diebus antiquis, quam ob rem et civitas ista destructa est. Nuntiamus nos regi quoniam si civitas illa edificata fuerit et muri ipsius instaurati, possessionem trans Fluvium non habebis. Verbum misit rex ad Reum Beelteem et Samsai scribam et ad reliquos qui erant in consilio eorum, habitatores Samarie, et ceteris trans Fluvium salutem dicens et pacem. Accusationem quam misistis ad nos manifeste lecta est coram me, et a me preceptum est, et recensuerunt inveneruntque quoniam civitas illa a diebus antiquis adversum reges rebellat et seditiones et prelia concitantur in ea. Nam et reges fortissimi fuerunt in Ierusalem, qui et dominati sunt omni regioni que trans Fluvium est, tributum quoque et vectigal et reditus accipiebant. Nunc ergo audite sententiam ut prohibeatis viros illos, et urbs illa non edificetur donec si forte a me iussum fuerit. Videte ne negligenter hoc impleatis, et paulatim crescat malum contra reges. Itaque exemplum edicti Artaxerxis regis lectum est coram Reum et Samsai scriba et consiliariis eorum, et abierunt festinantes in Ierusalem ad Iudeos et prohibuerunt eos in brachio et robore. Tunc intermissum est opus domus Dei in Ierusalem, et non fiebat usque ad annum secundum regni Darii regis Persarum.

V Prophetaverunt autem Aggeus propheta et Zacharias filius Addo prophetantes ad Iudeos qui erant in Iudea et Ierusalem in nomine Dei Israel. Tunc surrexerunt Zorobabel filius Salathiel et Iosue filius Iosedech et ceperunt edificare templum Dei in Ierusalem, et cum eis prophete Dei adiuvantes eos. In ipso autem tempore venit ad eos Tatannai qui erat dux trans Flumen et Starbuzanai et consiliarii eorum, sicque dixerunt eis: Quis dedit vobis consilium ut domum hanc edificaretis et muros hos instauraretis? Ad quod respondimus eis que essent nomina hominum auctorum illius edificationis. Oculus autem Dei eorum factus est super senes Iudeorum, et non potuerunt inhibere eos. Placuitque ut res ad Darium referretur, et tunc

satisfacerent adversus accusationem illam. Exemplar epistole quam misit Tatannai dux regionis trans Flumen et Starbuzanai et consiliatores eius Arfasacei qui erant trans Flumen ad Darium regem. Sermo quem miserant ei sic scriptus erat: Dario regi pax omnis. Notum sit regi isse nos ad Iudeam provinciam ad domum Dei magni que edificatur lapide impolito, et ligna ponuntur in parietibus, opusque illud diligenter extruitur et crescit in manibus eorum. Interrogavimus ergo senes illos et ita diximus eis: Quis dedit vobis potestatem ut domum hanc edificaretis et muros hos instauraretis? Sed et nomina eorum quesivimus ab eis ut nuntiaremus tibi, que scripsimus nomina virorum qui sunt principes in eis. Huiuscemodi autem sermonem responderunt nobis dicentes: Nos sumus servi Dei celi et terre, et edificamus templum quod erat extructum ante hos annos multos, quodque rex Israel magnus edificaverat et extruxerat. Postquam autem ad iracundiam provocaverunt patres nostri Deum celi, tradidit eos in manus Nabuchodonosor regis Babylonis Chaldei, domum quoque hanc destruxit et populum eius transtulit in Babylonem. Anno autem primo Cyri regis Babylonis, Cyrus rex proposuit edictum ut domus Dei edificaretur. Nam et vasa templi Dei aurea et argentea que Nabuchodonosor tulerat de templo quod erat in Ierusalem et asportaverat ea in templum Babylonis, protulit Cyrus rex de templo Babylonis, et data sunt Salabassar vocabulo, quem et principem constituit. Dixitque ei: Hec vasa tolle et vade et pone ea in templo quod est in Ierusalem, et domus Dei edificetur in loco suo. Tunc igitur Salabassar ille venit et posuit fundamenta templi Dei in Ierusalem, et ex eo tempore usque nunc edificatur et necdum completum est. Nunc ergo si videtur regi bonum, recenseat in bibliotheca regis que est in Babylone utrumnam a Cyro rege iussum fuerit ut edificaretur domus Dei in Ierusalem, et voluntatem regis super hac re mittat ad nos.

VI Tunc Darius rex precepit, et recensuerunt in bibliotheca librorum qui erant repositi in Babylone. Et inventum est in Ecbatanis, quod est castrum in Mediana provincia, volumen unum, talisque scriptus erat in eo commentarius. Anno primo Cyri regis, Cyrus rex decrevit ut domus Dei edificaretur que est in Ierusalem in loco ubi immolent hostias, et ut ponant fundamenta supportantia altitudinem cubitorum sexaginta et latitudinem cubitorum sexaginta, ordines de lapidibus impolitis tres, et sic ordines de lignis novis; sumptus autem de domo regis dabuntur. Sed et vasa templi Dei aurea et argentea que Nabuchodonosor tulerat de templo Ierusalem et attulerat ea in Babylonem, reddantur et referantur in templum in Ierusalem in locum suum, que et posita sunt in templo Dei. Nunc ergo Tatannai dux regionis que est trans Flumen, Starbuzanai et consiliarii vestri Arfasacei qui estis trans Flumen, procul recedite ab illis, et dimittite fieri templum Dei illud a duce Iudeorum et a senioribus eorum, ut domum Dei illam edificent in loco suo. Sed et a me preceptum est quid oporteat fieri a presbyteris Iudeorum illis ut edificetur domus Dei, scilicet ut de archa regis, id est de tributis que dantur de regione trans Flumen, studiose sumptus dentur viris illis, ne impediatur opus. Quod si necesse fuerit, et vitulos et agnos et hedos in holocaustum Deo celi, frumentum, sal, vinum et oleum secundum ritum sacerdotum qui sunt in Ierusalem, detur eis per dies singulos, ne sit in aliquo querimonia. Et offerant oblationes Deo celi, orentque pro vita regis et filiorum eius. A me ergo positum est decretum ut omnis homo qui hanc mutaverit iussionem, tollatur lignum de domo ipsius et erigatur et configatur in eo, domus autem eius publicetur. Deus autem qui habitare fecit nomen suum ibi, dissipet omnia regna et populum qui extenderit manum suam ut repugnet et dissipet domum Dei illam que est in Ierusalem. Ego Darius statui decretum quod studiose impleri volo. Igitur Tatannai dux regionis trans Flumen et Starbuzanai et consiliarii eius, secundum quod preceperat Darius rex, sic diligenter executi sunt. Seniores autem Iudeorum edificabant et prosperabantur iuxta prophetiam Aggei prophete et Zacharie filii Addo, et edificaverunt et construxerunt iubente Deo Israel et iubente Cyro et Dario et Artaxerxe regibus Persarum, et compleverunt domum Dei istam usque ad diem tertium mensis Adar, qui est annus sextus regni Darii regis. Fecerunt autem filii Israel, sacerdotes et levite et reliqui filiorum transmigrationis, dedicationem domus Dei in gaudio, et obtulerunt in dedicationem domus Dei vitulos centum, arietes ducentos, agnos quadringentos, hircos caprarum pro peccato totius Israel duodecim, iuxta numerum tribuum Israel. Et statuerunt sacerdotes in ordinibus suis et levitas in vicibus suis super opera Dei in Ierusalem, sicut scriptum est in libro Moysi.

Marginal notes: hostes Iude et Beniamin — Zorobabel et Iosue — Accusatio adversum Iudeos scripta syriace — intermissum est opus — Zorobabel et Iosue — Darius rex — Cyrus rex decrevit edificari domum — Et a me preceptum est — Et offerant oblationes — Edificaverunt iubente Deo, Cyro et Dario — Fecerunt et filii Israel dedicationem

fecerunt autem filii transmigrationis pascha xiiii die mensis primi. Purificati enim fuerant sacerdotes et levite quasi unus. Omnes mundi ad immolandum pascha universis filiis transmigrationis et fratribus suis sacerdotibus et sibi. Et comederunt filii Israel qui reversi fuerant de transmigratione et omnis qui se separaverat a coinquinatione gentium terre ad eos ut quererent dominum deum Israel. Et fecerunt sollempnitatem azimorum vii diebus in letitia quoniam letificaverat eos dominus et converterat cor regis Assur ad eos ut adiuvaret manus eorum in opere domus domini dei Israel.

VII Post hec autem verba in regno Artaxerxis regis Persarum Esdras filius Sareae filii Azarie filii Helchie filii Sellum filii Sadoc filii Achitob filii Amarie filii Azarie filii Maraioth filii Zaraie filii Ozi filii Bocci filii Abisue filii Finees filii Eleazar filii Aaron sacerdotis ab initio. Ipse Esdras ascendit de Babilone et ipse scriba velox in lege Moysi quam dedit dominus deus Israel. Et dedit ei rex secundum manum domini dei eius bonam super eum omnem petitionem eius. Et ascenderunt de filiis Israel et de filiis sacerdotum et de filiis Levitarum et de cantoribus et de ianitoribus et de Nathinneis in Ierusalem anno vii Artaxerxis regis. Et venerunt in Ierusalem mense v ipse est annus vii regis. Quia in primo die mensis primi cepit ascendere de Babilone et in primo die mensis quinti venit in Ierusalem iuxta manum dei sui bonam super se. Esdras enim paravit cor suum ut investigaret legem domini et faceret et doceret in Israel preceptum et iudicium. Hoc est autem exemplar epistole edicti quod dedit rex Artaxerxes Esdre sacerdoti scribe erudito in sermonibus et preceptis domini et cerimoniis eius in Israel. Artaxerxes rex regum Esdre sacerdoti scribe legis dei celi doctissimo salutem. A me decretum est ut cuicumque placuerit in regno meo de populo Israel et de sacerdotibus eius et de Levitis ire in Ierusalem tecum vadat. A facie enim regis et vii consiliatorum eius missus es ut visites Iudeam et Ierusalem in lege dei tui que est in manu tua et ut feras argentum et aurum quod rex et consiliatores eius sponte obtulerunt deo Israel cuius in Ierusalem tabernaculum est. Et omne argentum et aurum quodcumque inveneris in universa provincia Babilonis et populus offerre voluerit et de sacerdotibus que sponte obtulerint domui dei sui que est in Ierusalem libere accipe et studiose eme de hac pecunia vitulos arietes agnos et sacrificia et libamina eorum et offer ea super altare templi dei vestri quod est in Ierusalem. Sed et si quid tibi et fratribus tuis placuerit de reliquo argento et auro ut faciatis iuxta voluntatem dei vestri facite. Vasa quoque que dantur tibi in ministerium domus dei tui trade in conspectu dei in Ierusalem. Sed et cetera quibus opus fuerit in domo dei tui quantumcumque necesse est ut expendas dabitur de thesauro et de fisco regis et a me. Ego Artaxerxes rex statui atque decrevi omnibus custodibus arche publice qui sunt trans flumen ut quodcumque petierit a vobis Esdras sacerdos scriba legis dei celi absque mora detis usque ad argenti talenta c et usque ad frumenti choros c et usque ad vini batos c et usque ad batos olei c. Sal vero absque mensura. Omne quod ad ritum dei celi pertinet tribuatur diligenter in domo dei celi ne forte irascatur contra regnum regis et filiorum eius. Vobis quoque notum facimus de universis sacerdotibus et Levitis et cantoribus et ianitoribus Nathinneis et ministris domus dei huius ut vectigal et tributum et annonas non habeatis potestatem imponendi super eos. Tu autem Esdra secundum sapientiam dei tui que est in manu tua constitue iudices et presides ut iudicent omni populo qui est trans flumen his videlicet qui noverunt legem dei tui sed et imperitos docete libere. Et omnis qui non fecerit legem dei tui et legem regis diligenter iudicium erit de eo sive in mortem sive in exilium sive in condempnationem substantie eius vel certe in carcerem. Et dixit Esdras scriba: Benedictus dominus deus patrum nostrorum qui dedit hoc in corde regis ut glorificaret domum domini que est in Ierusalem et in me inclinavit misericordiam suam coram rege et consiliatoribus eius et universis principibus regis potentibus. Et ego confortatus manu domini dei mei que erat in me congregavi de Israel principes qui ascenderent mecum.

VIII Hii sunt ergo principes familiarum et hec genealogia eorum qui ascenderunt mecum in regno Artaxerxis regis de Babilone. De filiis Finees Gersom. De filiis Ithamar Daniel. De filiis David Accus. De filiis Sechenie et de filiis Pharos Zacharias et cum eo numerati sunt viri cl. De filiis Phaethmoab Elioenai filius Zarie et cum eo cc viri. De filiis Sechenie filius Ezechiel et cum eo ccc viri. De filiis Adenabeth filius Ionathan et cum eo l viri. De filiis Helam Isaias filius Athalie et cum eo lxx viri. De filiis Saphatie Zebedia filius Michael et cum eo lxxx viri. De filiis Ioab Abedia filius Iehiel et cum eo ccxviii viri. De filiis Salomith filius Iosphie et cum eo clx viri. De filiis Bebai Zaccarias filius Bebai et cum eo xxviii viri. De filiis Ezead Iohanan filius Ezechan et cum eo cx viri. De filiis Adonicam qui erant novissimi et hec nomina eorum Elifeleth et Heiel et Samaias et cum eis lx viri. De filiis Begui Uthai et Zacchur et cum eis lxx viri. Congregavi autem eos ad fluvium qui decurrit ad Hauua et mansimus ibi diebus tribus. Quesivique in populo et in sacerdotibus de filiis Levi et non inveni ibi. Itaque misi Eleazar et Ariel et Semeiam et Elnathan et Iarib et alterum Elnathan et Nathan et Zachariam et Mesollam principes et Ioarib et Elnathan sapientes. Et misi eos ad Heddo qui est princeps in Casphie loco et posui in ore eorum verba que loquerentur ad Heddo et ad fratres eius Nathinneos in loco Casphie ut adducerent nobis ministros domus dei nostri. Et adduxerunt nobis per manum dei nostri bonam super nos virum doctissimum de filiis Mooli filii Levi filii Israel et Sarabiam et filios eius et fratres eius xviii. Et Asabiam et cum eo Isaiam de filiis Merari fratresque eius et filios eius xx. Et de Nathinneis quos dederat David et principes ad ministeria Levitarum Nathinneos ccxx. Omnes hii suis nominibus vocabantur. Et predicavi ibi ieiunium iuxta fluvium Hauua ut affligeremur coram domino deo nostro et peteremus ab eo viam rectam nobis et filiis nostris universeque substantie nostre. Erubui enim petere a rege auxilium et equites qui defenderent nos ab inimico in via quia dixeramus regi: Manus dei nostri est super omnes qui querunt eum in bonitate et imperium eius et fortitudo eius et furor super omnes qui derelinquunt eum. Ieiunavimus autem et rogavimus deum nostrum per hoc et evenit nobis prospere. Et separavi de principibus sacerdotum xii Sarabiam et Asabiam et cum eis de fratribus eorum x. Et appendi eis argentum et aurum et vasa consecrata domus dei nostri que obtulerat rex et consiliatores eius et principes eius universusque Israel eorum qui inventi fuerant. Et appendi in manibus eorum argenti talenta dcl et vasa argentea c auri c talenta et crateras aureos xx qui habebant solidos millenos et vasa eris fulgentis optimi duo pulchra ut aurum. Et dixi eis: Vos sancti domini et vasa sancta et argentum et aurum quod sponte oblatum est domino deo patrum nostrorum. Vigilate et custodite donec appendatis coram principibus sacerdotum et Levitarum et ducibus familiarum Israel in Ierusalem in thesaurum domus domini. Susceperunt autem sacerdotes et Levite pondus argenti et auri et vasorum ut deferrent in Ierusalem in domum dei nostri. Promovimus ergo a flumine Hauua xii die mensis primi ut pergeremus Ierusalem et manus dei nostri fuit super nos et liberavit nos de manu inimici et insidiatoris in via. Et venimus Ierusalem et mansimus ibi diebus tribus. Die autem iiii appensum est argentum et aurum et vasa in domo dei nostri per manum Remoth filii Urie sacerdotis et cum eo Eleazar filius Finees et cum eis Iozabed filius Iosue et Noadaia filius Bennoi Levite iuxta numerum et pondus omnium. Descriptumque est omne pondus in tempore illo. Sed et qui venerant de captivitate filii transmigrationis obtulerunt holocaustomata deo Israel vitulos xii pro omni Israel arietes xcvi agnos lxxvii hircos pro peccato xii omnia in holocaustum domino. Dederunt autem edicta regis satrapis qui erant de conspectu regis et ducibus trans flumen et elevaverunt populum et domum dei.

IX Postquam autem hec completa sunt accesserunt ad me principes dicentes: Non est separatus populus Israel et sacerdotes et Levite a populis terrarum et de abhominationibus eorum Chananei videlicet et Ethei et Ferezei et Iebusei et Ammonitarum et Moabitarum et Egyptiorum et Amorreorum. Tulerunt enim de filiabus eorum sibi et filiis suis et commiscuerunt semen sanctum cum populis terrarum manus etiam principum et magistratuum fuit in transgressione hac prima. Cumque audissem sermonem istum scidi pallium meum et tunicam et evelli capillos capitis mei et barbe et sedi merens. Convenerunt autem ad me omnes qui timebant

Esdras ascendit

Artaxerxes rex regum Esdre

Artaxerxes

de istis qui duxerunt uxores alienigenas

dei israhel propter transgressionem eorum qui de captivitate venerant, et ego sedebam tristis usque ad sacrificium vespertinum. Et in sacrificio vespertino surrexi de afflictione mea, et scisso pallio et tunica curvavi genua mea et expandi manus meas ad dominum deum meum et dixi: Deus meus, confundor et erubesco levare faciem meam ad te, quoniam iniquitates nostre multiplicate sunt super caput nostrum, et delicta nostra creverunt usque ad celum a diebus patrum nostrorum. Sed et nos ipsi peccavimus graviter usque ad diem hanc, et in iniquitatibus nostris traditi sumus ipsi et reges nostri et sacerdotes nostri in manum regum terrarum, et in gladium et in captivitatem et in rapinam et in confusionem vultus, sicut et die hac. Et nunc quasi parum et ad momentum facta est deprecatio nostra apud dominum deum nostrum, ut dimitterentur nobis reliquie et daretur paxillus in loco sancto eius, et illuminaret oculos nostros deus noster, et daret nobis vitam modicam in servitute nostra: quia servi sumus, et in servitute nostra non dereliquit nos deus noster, et inclinavit super nos misericordiam coram rege persarum ut daret nobis vitam et sublimaret domum dei nostri et extrueret solitudines eius, et daret nobis sepem in iuda et in ierusalem. Et nunc quid dicemus deus noster post hec? quia dereliquimus mandata tua que precepisti in manu servorum tuorum prophetarum dicens: Terra ad quam vos ingredimini ut possideatis eam terra immunda est iuxta immunditiam populorum ceterarumque terrarum abominationibus eorum qui repleverunt eam ab ore usque ad os in coinquinatione sua. Nunc ergo filias vestras ne detis filiis eorum, et filias eorum ne accipiatis filiis vestris, et non queratis pacem eorum et prosperitatem eorum usque in eternum, ut confortemini et comedatis que bona sunt terre et heredes habeatis filios vestros usque in seculum. Et post omnia que venerunt super nos in operibus nostris pessimis et in delicto nostro magno, quia tu deus noster liberasti nos de iniquitate nostra et dedisti nobis salutem sicut est hodie, ut non converteremur et irrita faceremus mandata tua neque matrimonia iungeremus cum populis abominationum istarum. Numquid iratus es nobis usque ad consummationem, ne dimitteres nobis reliquias ad salutem? Domine deus israhel, iustus es tu, quoniam derelicti sumus qui salvaremur sicut die hac. Ecce coram te sumus in delicto nostro; non enim stari potest coram te super hoc.

X Sic ergo orante esdra et implorante eo et flente et iacente ante templum dei, collectus est ad eum de israhel cetus grandis nimis virorum et mulierum et puerorum, et flevit populus multo fletu. Et respondit sechenias filius iehiel de filiis helam et dixit esdre: Nos prevaricati sumus in deum nostrum et duximus uxores alienigenas de populis terre; et nunc si est penitudo in israhel super hoc, percutiamus fedus cum domino deo nostro, ut proiciamus universas uxores alienigenas et eos qui de his nati sunt, iuxta voluntatem domini et eorum qui timent preceptum dei nostri; secundum legem fiat. Surge, tuum est decernere, nosque erimus tecum; confortare et fac. Surrexit ergo esdras et adiuravit principes sacerdotum et levitarum et omnem israhel ut facerent secundum verbum hoc, et iuraverunt. Et surrexit esdras ante domum dei et abiit ad cubiculum iohanan filii eliasib, et ingressus est illuc; panem non comedit et aquam non bibit, lugebat enim transgressionem eorum qui de captivitate venerant. Et missa est vox in iuda et in ierusalem omnibus filiis transmigrationis ut congregarentur in ierusalem, et omnis qui non venerit in tribus diebus iuxta consilium principum et seniorum auferetur universa substantia eius, et ipse abicietur de cetu transmigrationis. Convenerunt igitur omnes viri iuda et beniamin in ierusalem tribus diebus; ipse est mensis nonus, vicesima die mensis, et sedit omnis populus in platea domus dei trementes pro peccato et pluviis. Et surrexit esdras sacerdos et dixit ad eos: Vos transgressi estis et duxistis uxores alienigenas ut adderetis super delictum israhel. Et nunc date confessionem domino deo patrum vestrorum et facite placitum eius, et separamini a populis terre et ab uxoribus alienigenis. Et respondit universa multitudo dixitque voce magna: Iuxta verbum tuum ad nos sic fiat. Verumtamen quia populus multus est et tempus pluvie et non sustinemus stare foris, et opus non est diei unius vel duorum, vehementer quippe peccavimus in sermone isto. Constituantur principes in universa multitudine, et omnes in civitatibus nostris qui duxerunt uxores alienigenas veniant in temporibus statutis, et cum his seniores per civitatem et civitatem et iudices eius, donec avertatur ira dei nostri a nobis super peccato hoc. Igitur ionathan filius asahel et iaasia filius thecue steterunt super hoc, et mesollam et sebethai levites adiuverunt eos. Feceruntque sic filii transmigrationis, et abierunt esdras sacerdos et viri principes familiarum in domos patrum suorum et omnes per nomina sua. Et sederunt in die primo mensis decimi ut quererent rem, et consummati sunt omnes viri qui duxerant uxores alienigenas usque ad diem primam mensis primi. Et inventi sunt de filiis sacerdotum qui duxerant uxores alienigenas. De filiis iosue filii iosedech et fratres eius maasia et eliezer et iarib et godolia. Et dederunt manus suas ut eicerent uxores suas et pro delicto suo arietem de ovibus offerrent. Et de filiis emmer anani et zebedia. Et de filiis serim maasia et helia et semeia et iehiel et ozias. Et de filiis phessur helioenai maasia ismahel nathanael iozabed et elasa. Et de filiis levitarum iozabed et semei et celaia, ipse est calita, phataia iuda et eliezer. Et de cantoribus eliasib, et de ianitoribus sellum et telem et uri. De filiis pharos remia et ezia et melchia et banea. Et de filiis helam mathania zacarias et iehel et abdi et ierimoth et helia. Et de filiis zetua helioenai eliasib mathania et ierimoth et zabed et aziza. Et de filiis bebai iohanan anania zabbai athalai. Et de filiis bani mosollam et melluch et adaia iasub et saal et ramoth. Et de filiis phaethmoab edna et calal banaias maasias mathanias beseleel et bennui et manasse. Et de filiis erem eliezer iesue melchias semeias symeon beniamin moloch samarias. De filiis asom mathanai mathetha zabed eliphelech iermai manasse semei. De filiis bani maaddi amram et huel baneas et badaias chelau vannia marimuth et eliasib et mathanias mathanai et iasi et bani et bennui semei et salmias et nathan et adaias mechnedabai sisai sarai ezrel et selemau et semeria sellum amaria ioseph. De filiis nebu iahiel mathathias zabed zabina ieddu et iohel banaia. Omnes hii acceperunt uxores alienigenas, et fuerunt ex eis mulieres que pepererant filios.

I Et factum est in mense casleu anno vicesimo, et ego eram in susis castro, et venit anani unus de fratribus meis ipse et viri ex iuda, et interrogavi eos de iudeis qui remanserant et supererant de captivitate et de ierusalem. Et dixerunt mihi: Qui remanserunt et relicti sunt de captivitate ibi in provincia, in afflictione magna sunt et in obprobrio, et murus ierusalem dissipatus est et porte eius combuste sunt igni. Cumque audissem verba huiuscemodi, sedi et flevi et luxi diebus multis; ieiunabam et orabam ante faciem dei celi et dixi: Queso domine deus celi, fortis, magne atque terribilis, qui custodis pactum et misericordiam cum his qui te diligunt et custodiunt mandata tua, fiant aures tue auscultantes et oculi tui aperti ut audias orationem servi tui quam ego oro coram te hodie nocte et die pro filiis israhel servis tuis, et confiteor pro peccatis filiorum israhel quibus peccaverunt tibi; et ego et domus patris mei peccavimus, vanitate seducti sumus et non custodivimus mandatum tuum et cerimonias et iudicia que precepisti moysi famulo tuo. Memento verbi quod mandasti moysi famulo tuo dicens: Cum transgressi fueritis ego dispergam vos in populos; et si revertamini ad me et custodiatis precepta mea et faciatis ea, etiam si abducti fueritis ad extrema celi, inde congregabo vos et reducam in locum quem elegi ut habitaret nomen meum ibi. Et ipsi servi tui et populus tuus quos redemisti in fortitudine tua magna et in manu tua valida. Obsecro domine, sit auris tua attendens ad orationem servi tui et ad orationem servorum tuorum qui volunt timere nomen tuum, et dirige servum tuum hodie et da ei misericordiam ante virum hunc. Ego enim eram pincerna regis.

II artaxerxes
Factum est autem in mense nisan anno vicesimo artarxersis regis, et vinum erat ante eum, et levavi vinum et dedi regi, et eram quasi languidus ante faciem eius. Dixitque mihi rex: Quare vultus tuus tristis est, cum te egrotum non videam? Non est hoc frustra, sed malum nescio quod in corde tuo est. Et timui valde ac nimis, et dixi regi: Rex in eternum vive. Quare non mereat vultus meus, quia civitas domus sepulchrorum patris mei deserta est et porte eius combuste sunt igni? Et ait mihi rex: Pro qua re postulas? Et oravi deum celi et dixi ad regem: Si videtur regi bonum et si placet servus tuus ante faciem tuam, obsecro ut mittas me in iudeam ad civitatem sepulchri patris mei, et edificabo eam. Dixitque mihi rex et regina que sedebat iuxta eum: Usque ad quod tempus erit iter tuum

regis. Et placuit ante vultum regis et misit me et statui ei tempus. Et dixi regi: Si regi videtur bonum, epistolas det mihi ad duces regionis trans flumen ut traducant me donec veniam in Iudaeam, et epistolam ad Asaph custodem saltus regis ut det mihi ligna ut tegere possim portas turris domus et muros civitatis et domum quam ingressus fuero. Et dedit mihi rex iuxta manum dei mei bonam mecum. Et veni ad duces regionis trans flumen dedique eis epistolas regis. Miserat autem rex mecum principes militum et equites. Et audierunt Sanaballat Horonites et Tobias servus Ammanites et contristati sunt afflictione magna quod venisset homo qui quaereret prosperitatem filiorum Israhel. Et veni Hierusalem et eram ibi diebus tribus. Et surrexi nocte ego et viri pauci mecum, et non indicavi cuiquam quid deus dedisset in corde meo ut facerem in Hierusalem, et iumentum non erat mecum nisi animal cui sedebam. Et egressus sum per portam vallis nocte et ante fontem draconis et ad portam stercoris, et considerabam murum Hierusalem dissipatum et portas eius consumptas igni. Et transivi ad portam fontis et ad aquaeductum regis, et non erat locus iumento cui sedebam ut transiret. Et ascendi per torrentem nocte et considerabam murum, et reversus veni ad portam vallis et redii. Magistratus autem nesciebant quo abissem aut quid ego facerem, sed et Iudaeis et sacerdotibus et optimatibus et magistratibus et reliquis qui faciebant opus usque ad id loci nihil indicaveram. Et dixi eis: Vos nostis afflictionem in qua sumus, quia Hierusalem deserta est et portae eius consumptae sunt igni; venite et aedificemus muros Hierusalem et non simus ultra obprobrium. Et indicavi eis manum dei mei quod esset bona mecum et verba regis quae locutus esset mihi, et aio: Surgamus et aedificemus. Et confortatae sunt manus eorum in bono. Audierunt autem Sanaballat Horonites et Tobias servus Ammanites et Gosem Arabs et subsannaverunt nos et despexerunt dixeruntque: Quae est haec res quam facitis? numquid contra regem vos rebellatis? Et reddidi eis sermonem dixique ad eos: Deus caeli ipse nos iuvat, et nos servi eius sumus. Surgamus et aedificemus. Vobis autem non est pars et iustitia et memoria in Hierusalem.

III Et surrexit Eliasib sacerdos magnus et fratres eius sacerdotes et aedificaverunt portam gregis; ipsi sanctificaverunt eam et statuerunt valvas eius, et usque ad turrem centum cubitorum sanctificaverunt eam usque ad turrem Ananehel. Et iuxta eum aedificaverunt viri Hiericho, et iuxta eos aedificavit Zacchur filius Amri. Portam autem piscium aedificaverunt filii Asanaa; ipsi texerunt eam et statuerunt valvas eius et seras et vectes. Et iuxta eos aedificavit Marimuth filius Uriae filii Accus, et iuxta eum aedificavit Mosollam filius Barachiae filii Mesezabel, et iuxta eum aedificavit Sadoc filius Baana, et iuxta eum aedificaverunt Thecueni. Optimates autem eorum non supposuerunt colla sua in opere domini sui. Et portam veterem aedificaverunt Ioiada filius Phasea et Mosollam filius Besodia; ipsi texerunt eam et statuerunt valvas eius et seras et vectes. Et iuxta eos aedificaverunt Meltias Gabaonites et Iadon Meronathites, viri de Gabaon et Maspha, pro duce qui erat in regione trans flumen. Et iuxta eum aedificavit Ezihel filius Araia aurifex, et iuxta eum aedificavit Anania filius pigmentarii, et dimiserunt Hierusalem usque ad murum plateae latioris. Et iuxta eum aedificavit Raphaia filius Hur princeps vici Hierusalem. Et iuxta eum aedificavit Ieiada filius Aromath contra domum suam. Et iuxta eum aedificavit Accus filius Asebeniae. Mediam partem vici aedificavit Melchias filius Herem et Asub filius Phaeth Moab et turrem furnorum. Et iuxta eum aedificavit Sellum filius Aloes princeps mediae partis vici Hierusalem, ipse et filiae eius. Et portam vallis aedificavit Anun et habitatores Zanoe; ipsi aedificaverunt eam et statuerunt valvas eius et seras et vectes, et mille cubitos in muro usque ad portam sterquilinii. Et portam sterquilinii aedificavit Melchias filius Rechab princeps vici Bethacharem; ipse aedificavit eam et texit et statuit valvas eius et seras et vectes. Et portam fontis aedificavit Sellum filius Choloza princeps pagi Maspha; ipse aedificavit eam et texit et statuit valvas eius et seras et vectes et muros piscinae Siloae in hortum regis et usque ad gradus qui descendunt de civitate David. Post eum aedificavit Neemias filius Azboc princeps dimidiae partis vici Bethsur usque contra sepulchrum David et usque ad piscinam quae grandi opere constructa est et usque ad domum fortium. Post eum aedificaverunt Levitae, et Rehum filius Benni. Post eum aedificavit Asebias princeps dimidiae partis vici Ceilae in vico suo. Post eum aedificaverunt fratres eorum Bavai filius Enadad princeps dimidiae partis Ceilae. Et aedificavit iuxta eum Azer filius Iosue princeps Maspha mensuram secundam contra ascensum firmissimi anguli. Post eum in monte aedificavit Baruch filius Zacchai mensuram secundam ab angulo usque ad portam domus Eliasib sacerdotis magni. Post eum aedificavit Meremuth filius Uriae filii Accus mensuram secundam a porta domus Eliasib donec extenderetur domus Eliasib. Et post eum aedificaverunt sacerdotes viri de campestribus Iordanis. Post eum aedificavit Beniamin et Asub contra domum suam, et post eum aedificavit Azarias filius Maasiae filii Ananiae contra domum suam. Post eum aedificavit Bennui filius Enadad mensuram secundam a domo Azariae usque ad flexuram et usque ad angulum. Falel filius Ozi contra flexuram et turrem quae eminet de domo regis excelsa, id est in atrio carceris. Post eum Phadaia filius Pharos. Nathinnei autem habitabant in Ophel usque contra portam aquarum ad orientem et turrem quae prominebat. Post eum aedificaverunt Thecueni mensuram secundam e regione a turre magna et eminenti usque ad murum templi. Sursum autem a porta equorum aedificaverunt sacerdotes unusquisque contra domum suam. Post eos aedificavit Sadoc filius Emmer contra domum suam, et post eum aedificavit Semaia filius Secheniae custos portae orientalis. Post eum aedificavit Anania filius Selemiae et Anon filius Seleph sextus mensuram secundam. Post eum aedificavit Mosollam filius Barachiae contra gazophylacium suum. Post eum aedificavit Melchias filius aurificis usque ad domum Nathinneorum et scruta vendentium contra portam iudicialem et usque ad cenaculum anguli. Et inter cenaculum anguli ad portam gregis aedificaverunt artifices et negotiatores.

IIII Factum est autem cum audisset Sanaballat quod aedificaremus murum, iratus est valde et motus nimis subsannavit Iudaeos et dixit coram fratribus suis et frequentia Samaritanorum: Quid Iudaei faciunt imbecilles? num dimittent eos gentes? num sacrificabunt et conplebunt in una die? numquid aedificare poterunt lapides de acervis pulveris qui conbusti sunt? Sed et Tobias Ammanites proximus eius ait: Aedificent; si ascenderit vulpis, transiliet murum eorum lapideum. Audi deus noster quia facti sumus despectui; converte obprobrium super caput eorum et da eos in despectionem in terra captivitatis. Ne operias iniquitatem eorum, et peccatum eorum coram facie tua non deleatur, quia inriserunt aedificantes. Itaque aedificavimus murum et coniunximus totum usque ad partem dimidiam, et provocatum est cor populi ad operandum. Factum est autem cum audisset Sanaballat et Tobias et Arabes et Ammanitae et Azotii quod obducta esset cicatrix muri Hierusalem et quod coepissent interrupta concludi, irati sunt nimis. Et congregati sunt omnes pariter ut venirent et pugnarent contra Hierusalem et molirentur insidias. Et oravimus deum nostrum et posuimus custodes super murum die ac nocte contra eos. Dixit autem Iudas: Debilitata est fortitudo portantis et humus nimia est, et nos non poterimus aedificare murum. Et dixerunt hostes nostri: Nesciant et ignorent donec veniamus in medio eorum et interficiamus eos et cessare faciamus opus. Factum est autem venientibus Iudaeis qui habitabant iuxta eos et dicentibus nobis per decem vices ex omnibus locis quibus venerant ad nos, statui in loco post murum per circuitum populum in ordinem cum gladiis suis et lanceis et arcubus. Et perspexi atque surrexi et aio ad optimates et magistratus et ad reliquam partem vulgi: Nolite timere a facie eorum; domini magni et terribilis mementote et pugnate pro fratribus vestris, filiis vestris et filiabus vestris et uxoribus vestris et domibus vestris. Factum est autem cum audissent inimici nostri nuntiatum esse nobis, dissipavit deus consilium eorum, et reversi sumus omnes ad muros unusquisque ad opus suum. Et factum est a die illa media pars iuvenum eorum faciebant opus et media parata erat ad bellum, et lanceae et scuta et arcus et loricae, et principes post eos in omni domo Iuda aedificantium in muro et portantium onera et inponentium; una manu sua faciebat opus et altera tenebat gladium. Aedificantium enim unusquisque gladio erat accinctus renes. Et aedificabant et clangebant bucina iuxta me. Et dixi ad optimates et magistratus et ad reliquam partem vulgi: Opus grande est et latum, et nos sumus

separati in muro procul alter ab altero. In loco quocumque audieritis clangorem
tube illuc concurrite ad nos. Deus noster pugnabit pro nobis. Et nos ipsi faciamus
opus: et media pars nostrum teneat lanceas ab ascensu aurore donec egre-
diantur astra. In tempore quoque illo dixi populo: unusquisque cum puero suo maneat
in medio Ierusalem: et sint nobis per noctem et diem ad operandum. Ego autem et fratres
mei et pueri mei et custodes qui erant post me non deponebamus vesti-
V menta nostra. Unusquisque tantum nudabatur ad baptismum. Et factus est cla-
mor populi et uxorum eius magnus adversus fratres suos Iudeos. Et erant qui di-
cerent: filii nostri et filie nostre multe sunt nimis: accipiamus pro pretio
eorum frumentum et comedamus et vivamus. Et erant qui dicerent: agros
nostros et vineas et domos nostras opponamus: et accipiamus frumen-
tum in fame. Et alii dicebant: Mutuo sumamus pecunias in tribu-
ta regis: demusque agros nostros et vineas. Et nunc sicut carnes fratrum
nostrorum sic carnes nostre sunt: et sicut filii eorum ita et filii nostri. Ecce nos
subiugamus filios nostros et filias nostras in servitutem: et de filiabus
nostris sunt famule, nec habemus unde possint redimi: et agros nostros et vi-
neas alii possident. Et iratus sum nimis cum audissem clamorem
eorum secundum verba hec: cogitavitque cor meum mecum: et increpavi optimates
et magistratus et dixi eis: Usurasne singuli a fratribus vestris exigitis?
Et congregavi adversum eos contionem magnam et dixi eis: Nos ut sci-
tis redemimus fratres nostros Iudeos qui venditi fuerant gentibus secundum
possibilitatem nostram. Et vos igitur vendetis fratres vestros et redimemus
eos? Et siluerunt: nec invenerunt quid responderent. Dixique ad eos: Non est bo-
na res quam facitis. Quare non in timore Dei nostri ambulatis, ne
exprobretur nobis a gentibus inimicis nostris? Et ego et fratres mei
et pueri mei commodavimus plurimis pecuniam et frumentum. Non repe-
tamus in commune istud. Es alienum concedamus quod debetur nobis. Reddi-
te eis hodie agros suos, vineas suas, oliveta sua et domos
suas: quin potius et centesimam pecunie, frumenti, vini et olei, quam
exigere soletis ab eis, date pro illis. Et dixerunt: Reddemus et ab eis
nil queremus: sicque faciemus ut loqueris. Et vocavi sacerdotes et adiuravi
eos ut facerent iuxta quod dixeram. Insuper et sinum meum excussi et dixi:
Sic excutiat Deus omnem virum qui non compleverit verbum istud de domo
sua et de laboribus suis: sic excutiatur et vacuus fiat. Et dixit univer-
sa multitudo: Amen. Et laudaverunt Deum. Fecit ergo populus sicut dictum erat.
A die autem illa qua preceperat mihi rex ut essem dux in terra Iuda, ab anno
xx. usque ad annum xxxii. Artaxerxis regis per annos xii. ego et fratres
mei annonas que ducibus debebantur non comedimus. Duces autem
primi qui fuerant ante me gravaverunt populum: et acceperunt ab eis in pane
vino et pecunia cotidie siclos xl. Sed et ministri eorum depresserunt
populum. Ego autem non feci ita propter timorem Dei: quin potius in opere muri edifica-
vi, et agrum non emi: et omnes pueri mei congregati ad opus erant. Iudei quoque et
magistratus eorum c.l. viri: et qui veniebant ad nos de gentibus que
in circuitu nostro sunt in mensa mea erant. Parabatur autem mihi per dies singulos
bos unus: arietes sex electi, exceptis volatilibus: et inter dies x. vina
diversa et alia multa tribuebam. Insuper et annonas ducatus mei
non quesivi. Valde enim erat attenuatus populus. Memento mei Deus meus
VI in bonum secundum omnia que feci populo huic. Factum est autem, cum audisset
Sanaballath et Tobias et Gosem Arabs et ceteri inimici
nostri quod edificassem ego murum et non esset in ipso residua interrup-
tio, usque ad tempus autem illud valvas non posueram in portis: misit
Sanaballath et Gosem ad me dicentes: Veni et percutiamus fedus
pariter in viculis in campo Ono. Ipsi autem cogitabant ut facerent
mihi malum. Misi ergo ad eos nuntios dicens: Opus grande ego facio
et non possum descendere, ne forte negligatur cum venero et descen-
dero ad vos. Miserunt autem ad me secundum verbum hoc per quattuor vices: et respon-
di eis iuxta sermonem priorem. Et misit ad me Sanaballath
secundum verbum prius v. vice puerum suum, et epistolam habebat in manu
scriptam hoc modo. In gentibus auditum est et Gosem dixit quod tu et
Iudei cogitetis rebellare: et propterea edificetis murum et levare
te velis super eos regem: propter quam causam et prophetas posuisti qui predi-
cent de te in Ierusalem dicentes: Rex in Iudea est. Auditurus est rex ver-

ba hec: ideo nunc veni ut ineamus consilium pariter. Et misi ad eos dicens: Non est
factum secundum verba hec que tu loqueris: de corde enim tuo tu componis hec. Omnes enim hi terre-
bant nos cogitantes quod cessarent manus nostre ab opere et quiescerent.
Quam ob causam magis confortavi manus meas. Et ingressus sum domum Se-
maie filii Dalaie filii Metabeel secreto. Qui ait: Tractemus nobiscum
in domo Dei in medio templi: et claudamus portas edis, quia venturi sunt ut
interficiant te, et nocte venturi sunt ad occidendum te. Et dixi: Num quis-
quam similis mei fugit? Et quis ut ego ingredietur templum et vivet? Non ingrediar.
Et intellexi quod Deus non misisset eum, sed quasi vaticinans locutus esset ad me, et To-
bias et Sanaballath conduxissent eum. Acceperat enim pretium ut
territus facerem et peccarem, et haberent malum quod exprobrarent mihi. Memento
mei Domine pro Tobia et Sanaballath iuxta opera eorum talia: sed et Noadie
prophete et ceterorum prophetarum qui terrebant me. Completus est autem murus xxv. die
mensis Elul, l. duobus diebus. Factum est ergo cum audissent inimici nostri
ut timerent universe gentes que erant in circuitu nostro et conciderent intra semet-
ipsos et scirent quod a Deo factum esset opus hoc. Sed et in diebus illis multe op-
timatum Iudeorum epistole mittebantur ad Tobiam, et a Tobia venie-
bant ad eos. Multi enim erant in Iudea habentes iuramentum eius quia gener
erat Sedechie filii Iosei et Iohanen filius eius acceperat filiam Mo-
sollam filii Barachie. Sed et laudabant eum coram me et verba mea
nuntiabant ei: et Tobias mittebat epistolas ut terreret me.
Postquam autem edificatus est murus et posui valvas et recensui ianitores VII
et cantores et Levitas: precepi Anani fratri meo et Ananie
principi domus de Ierusalem: ipse enim quasi vir verax et timens Deum plus ceteris
videbatur: et dixi eis: Non aperiantur porte Ierusalem usque ad calorem
solis. Cumque adhuc assisterent, clause porte sunt et oppilate. Et posui
custodes de habitatoribus Ierusalem singulos per vices suas et unumquem-
que contra domum suam. Civitas autem erat lata nimis et grandis et populus par-
vus in medio eius et non erant domus edificate. Deus autem dedit in corde
meo et congregavi optimates et magistratus et vulgus ut re-
censerem eos. Et inveni librum census eorum qui ascenderant primum et
inventum est scriptum in eo. Isti filii provincie qui ascenderunt de captivi-
tate transmigrationis quos transtulerat Nabuchodonosor rex Babilonis et re-
versi sunt in Ierusalem et in Iudeam unusquisque in civitatem suam. Qui venerunt
cum Zorobabel: Iosue, Neemias, Azarias, Raamias, Naamani,
Mardocheus, Belsar, Mespharath, Beggoai, Naum, Baana.
Numerus virorum populi Israel: filii Pharos: duo milia c.lxxii. filii
Saphatie: ccc.lxxii. filii Area: dc.lii. filii Phaathmoab filiorum
Iosue et Ioab: duo milia dccc.xviii. filii Helam: mille cc.l-
iiii. filii Zethua: dccc.xlv. filii Zachai: dcc.lx. filii Bennui: dc.xl-
viii. filii Bebai: dc.xxviii. filii Azgad: duo milia ccc.xxii. filii
Adonicam: dc.lxvii. filii Baggoaim: duo milia lxvii. filii Adin:
dc.lv. filii Ather filii Ezechie: xcviii. filii Asem: ccc.xxviii.
filii Besai: ccc.xxiiii. filii Areph: c.xii. filii Gabaon: xcv. filii Beth-
leem et Netupha: c.lxxxviii. viri Anathoth: c.xxviii. viri
Bethamoth: xlii. viri Cariathiarim, Cephira et Beroth: dcc.
xl.iii. viri Rama et Geba: dc.xxi. viri Machmas: c.xxii.
viri Bethel et Hai: c.xxiii. viri Nebo alterius: lii. viri Helam
alterius: mille cc.liiii. filii Arem: ccc.xx. filii Iericho: ccc.xlv.
filii Lodadid et Ono: dcc.xxi. filii Senaa: tria milia nongenti xxx.
Sacerdotes filii Idaia in domo Iosue: nongenti lxxiii. fi-
lii Emmer: mille lii. filii Phassur: mille cc.xlvii. filii Arem:
mille septemdecim. Levite filii Iosue et Gedmihel filiorum
Oduie: lxxiiii. Cantores filii Asaph: c.xlviii. Ianitores
filii Sellum filii Ater filii Thelmon filii Accub filii Atita
filii Sobai: c.xxxviii. Nathinei filii Soha filii Aspha filii Thebba-
oth filii Ceros filii Siaa filii Phadon filii Lebana filii Agaba filii Sel-
mon filii Anan filii Gedel filii Gaer filii Raaia filii Rasin filii Ne-
choda filii Gezem filii Aza filii Phasea filii Besai filii Minum filii Ne-
phusim filii Bechuc filii Acupha filii Assur filii Besloth filii Meida
filii Arsa filii Bercos filii Sisara filii Thema filii Nasia filii Athipha
filii servorum Salomonis filii Sothai filii Sophereth filii Pherida filii Iahala.

fi. dorcon. fi. geddel. fi. saphatia. fi. athil. fi. phocereth qui erat ortus
ex abiam filio amon. Omnes nathinei et filii servorum salomonis ccc.xc.
ii. Hii sunt autem qui ascenderunt de themela thelarsa cherub addon et e-
mer et non potuerunt indicare domum patrum suorum et semen suum utrum ex israel
essent. Filii dalaia. fi. tobia. fi. nechoda. dc.xlii. Et de sacerdotibus
filii abia filii accos. fi. berzellai qui accepit de filiabus berzel-
lai galaaditis uxorem et vocatus est nomine eorum. Hii quesierunt scrip-
turam suam in censu et non invenerunt: et eiecti sunt de sacerdotio. Dixitque

sacerdos doctus

athersatha eis ut non manducarent de sanctis sanctorum donec staret sacer-
dos doctus et eruditus. Omnis multitudo quasi unus: xlii. milia. dc.lx.
absque servis et ancillis eorum qui erant vii. milia. ccc.xxxvii. et inter eos
cantores et cantatrices. cc.xlv. Cameli eorum cccc.xxxv. asini
sex milia. dcc.xx. Huc usque refertur quid in commentario scriptum fuit:
exhinc neemie historia texitur. Non nulli autem de principibus familiarum
dederunt impensas in domum dei. athersatha dedit in thesaurum au-
ri dragmas mille: fialas l. tunicas sacerdotales d.xxx. Et
de principibus familiarum dederunt in thesaurum operis auri dragmas
xx. milia. et argenti mnas duo milia. cc. Et quod dedit reliquus populus auri
dragmas xx. milia. et argenti mnas ii. milia. et tunicas sacerdota-
les lxvii. Habitaverunt autem sacerdotes et levite et ianitores et canto-

scenofegie

res et reliquum vulgus et nathinei et omnis israel in civitatibus suis.
Et venerat mensis vii. scenofegie sub esdra et neemia.

nota capitulum — esdre scribe

VIII

Filii autem israel erant in civitatibus suis. Congregatusque est omnis populus quasi vir
unus ad plateam que est ante portam aquarum: et dixerunt esdre scribe
ut afferret librum legis moysi quam preceperat dominus israel. Attulit ergo esdras
sacerdos legem coram multitudine virorum et mulierum: cunctisque qui
poterant intellegere in die prima mensis vii. Et legit in eo aperte in
platea que erat ante portam aquarum de mane usque ad mediam
diem in conspectu virorum et mulierum et sapientium. et aures omnis populi

esdras

erant erecte ad librum. Stetit autem esdras scriba super gradum lig-
neum quem fecerat ad loquendum: steteruntque iuxta eum mathathias
et semeia et ania. et uria. et helchia. et maasia ad dexteram eius:
et ad sinistram phadaia misahel et melchia et asum et a-
sebdana zacharia et mosolla. Et aperuit esdras librum coram
omni populo. super universum quippe populum eminebat. Et cum aperuisset eum:
stetit omnis populus et benedixit esdras domino deo voce magna. Et respondit
omnis populus amen amen. Elevansque manus suas: et incurvati sunt et adora-
verunt deum proni in terram. Porro iosue et bani et serebia. ia-
min. accub. sebthai. odia. maasia. celita. azarias. io-
zabed. anan. phalaia. levite silentium faciebant in populo
ad audiendam legem. populus autem stabat in gradu suo et legerunt
in libro legis dei distincte et aperte ad intelligendum. Et intellexerunt cum
legeretur. Dixit autem neemias ipse est athersatha et esdras sacer-
dos scriba et levite interpretantes universo populo. Dies sanctificatus est
domino deo nostro: nolite lugere et nolite flere. flebat autem omnis populus
cum audiret verba legis. Et dixit eis. Ite et comedite pinguia
et bibite mulsum: et mittite partes eis qui non preparaverunt sibi. quia

nota: ite comedite
mittite partes
nolite contristari

sanctus dies domini est: et nolite contristari. Gaudium etenim domini est fortitu-
do nostra. Levite autem silentium faciebant in omni populo dicentes. Tacete
quia dies sanctus est: et nolite dolere. Abiit itaque omnis populus ut comederet et
biberet et mitteret partes et faceret letitiam magnam. quia intellexe-
rant verba que docuerat eos. Et in die secundo congregati sunt principes fa-
miliarum universi populi sacerdotes et levite ad esdram scribam: ut inter-
pretaretur eis verba legis. Et invenerunt scriptum in lege precepisse dominum
in manu moysi ut habitarent filii israel in tabernaculis in die
sollempni mense vii. et ut predicarent et divulgarent vocem in univer-
sis urbibus suis et in ierusalem dicentes. Egredimini in montem et afferte fron-
des olive et frondes ligni pulcherrimi. frondes myrti et ra-
mos palmarum et frondes ligni nemorosi ut fiant taber-
nacula sicut scriptum est. Et egressus est populus et attulerunt. Feceruntque sibi ta-
bernacula unusquisque in domate suo. et in atriis suis et in atriis domus
dei et in platea porte aquarum et in platea porte ephraim.

Fecit ergo universa ecclesia eorum qui redierant de captivitate tabernacula et ha-
bitaverunt in tabernaculis. Non enim fecerant a diebus iosue filii nun ta-
liter filii israel usque ad diem illum. et fuit letitia magna nimis. Legit
autem in libro legis dei per dies singulos a die primo usque ad diem novis-
simum: et fecerunt sollempnitatem vii. diebus et in die viii. collectam

IX

iuxta ritum. In die autem xxiiii. mensis huius convenerunt filii israel in ie-
iunio et saccis et humus super eos. et separatum est semen filiorum israel
ab omni filio alienigena. et steterunt coram domino et confitebantur peccata sua
et iniquitates patrum suorum. et consurrexerunt ad standum. et legerunt in
volumine legis domini dei sui. quater in die et quater in nocte confitebantur
et adorabant dominum deum suum. Steterunt autem super gradum levitarum iosue
et bani. cedmihel. sabania. bonni. sarebias. bani. et chanani. et
clamaverunt voce magna ad dominum deum suum. Et dixerunt levite
iosue et cedmihel. bonni. asebias. serebias. arebia. odoia.
sebna. phathaia. Surgite benedicite domino deo vestro ab eterno usque
in eternum: et benedicant nomini glorie tue excelso in omni benedictione et lau-
de. Et dixit esdras. Tu ipse domine solus. tu fecisti celum et celum ce-
lorum et omnem exercitum eorum: terram et universa que in ea sunt maria et omnia
que in eis sunt: et tu vivificas omnia hec et exercitus celi te adorat. Tu
ipse domine deus qui elegisti abram et eduxisti eum de igne chaldeorum
et posuisti nomen eius abraham. et invenisti cor eius fidele coram te. et percus-
sisti cum eo fedus ut dares ei terram chananei. ethei. amorrei. phere-
zei. et iebusei. et gergesei. ut dares eam semini eius: et implesti verba tua
quoniam iustus es. Et vidisti afflictionem patrum nostrorum in egypto: clamoremque
eorum audisti super mare rubrum. et dedisti signa et portenta
in pharaone et in universis servis eius et in omni populo terre illius. Cognovisti
enim quia superbe egerant contra eos: et fecisti tibi nomen sicut et in hac die. et mare
divisisti ante eos: et transierunt per medium maris in sicco. Persecu-
tores autem eorum proiecisti in profundum quasi lapidem in aquas validas. et
in columpna nubis ductor eorum fuisti per diem et in columpna ignis
per noctem ut appareret eis via per quam ingrediebantur. Ad montem
quoque synai descendisti et locutus es cum eis de celo. et dedisti eis iudi-
cia recta et legem veritatis. cerimonias et precepta bona et sabbatum sa-
nctificatum tuum ostendisti eis. et mandata et cerimonias et legem precepisti
eis in manu moysi servi tui. Panem quoque de celo dedisti
eis in fame eorum: et aquam de petra eduxisti eis sitientibus. et dixi-
sti eis ut ingrederentur et possiderent terram super quam levasti manum tuam
ut traderes eis. Ipsi vero et patres nostri superbe egerunt et induraverunt cervi-
ces suas: et non audierunt mandata
tua. et noluerunt audire et non sunt recordati mirabilium tuorum que
feceras eis. et induraverunt cervices suas. et dederunt caput ut reverteren-
tur ad servitutem suam quasi per contentionem. Tu autem deus propitius. clemens et
misericors. longanimis et multe miserationis: non dereliquisti eos. Et quidem
cum fecissent sibi vitulum conflatilem et dixissent iste est deus tuus qui eduxit
te de egypto: feceruntque blasphemias magnas. Tu autem in misericordiis tuis
multis non dimisisti eos in deserto. Columpna nubis non recessit
ab eis per diem ut duceret eos in viam: et columpna ignis per noctem
ut ostenderet eis iter per quod ingrederentur. Et spiritum tuum bonum dedisti qui
doceret eos: et manna tuum non prohibuisti ab ore eorum: et aquam de-
disti eis in siti. Quadraginta annis pavisti eos in deserto: nichil eis
defuit. vestimenta eorum non inveteraverunt et pedes eorum non sunt attriti.
Et dedisti eis regna et populos et partitus es eis sortes: et possederunt
terram seon. et terram regis esebon et terram og regis basan. et filios eorum
multiplicasti sicut stellas celi. et adduxisti eos ad terram de qua
dixeras patribus eorum ut ingrederentur et possiderent eam. et venerunt
filii et possederunt terram. et humiliasti coram eis habitatores ter-
re chananeos. et dedisti eos in manu eorum: et reges eorum et popu-
los terre ut facerent eis sicut placebat eis. Ceperunt itaque urbes mu-
nitas et humum pinguem et possederunt domos plenas cunctis
bonis. cisternas ab aliis fabricatas: vineas et oliveta et lig-
na pomifera multa. et comederunt et saturati sunt et inpinguati
sunt et habundaverunt deliciis in bonitate tua magna. Provocaverunt

a te ad iracundiam et recesserunt a te et proiecerunt legem tuam post terga sua et prophetas tuos occiderunt qui contestabantur eos ut reverterentur ad te feceruntque blasphemias grandes. Et dedisti eos in manu hostium suorum et adflixerunt eos. Et in tempore tribulationis sue clamaverunt ad te et tu de celo audisti et secundum miserationes tuas multas dedisti eis salvatores qui salvarent eos de manu hostium suorum. Cumque requievissent reversi sunt ut facerent malum in conspectu tuo et dereliquisti eos in manu inimicorum suorum et possederunt eos. Conversique sunt et clamaverunt ad te. Tu autem de celo exaudisti et liberasti eos in misericordiis tuis multis temporibus et contestatus es eos ut reverterentur ad legem tuam. Ipsi vero superbe egerunt et non audierunt mandata tua et in iudiciis tuis peccaverunt que faciet homo et vivet in eis. Et dederunt humerum recedentem et cervicem suam induraverunt nec audierunt. Et protraxisti super eos annos multos et contestatus es eos in spiritu tuo per manum prophetarum tuorum et non audierunt. Et tradidisti eos in manu populorum terrarum. In misericordiis autem tuis plurimis non fecisti eos in consumptione nec dereliquisti eos quoniam deus miserationum et clemens tu es. Nunc itaque deus noster deus magne fortis et terribilis custodiens pactum et misericordiam ne avertas a facie tua omnem laborem qui invenit nos reges nostros et principes nostros et sacerdotes nostros et prophetas nostros et patres nostros et omnem populum tuum a diebus regis Assur usque in diem hanc. Et tu iustus es in omnibus que venerunt super nos quia veritatem fecisti nos autem impie egimus. Reges nostri principes nostri sacerdotes nostri et patres nostri non fecerunt legem tuam et non attenderunt mandata tua et testimonia tua que testificatus es in eis. Et ipsi in regnis suis et in bonitate tua multa quam dederas eis et in terra latissima et pingui quam tradideras in conspectu eorum non servierunt tibi nec reversi sunt a studiis suis pessimis. Ecce nos ipsi hodie servi sumus et terra quam dedisti patribus nostris ut comederent panem eius et que bona sunt eius et nos ipsi servi sumus in ea. Et fruges eius multiplicantur regibus quos posuisti super nos propter peccata nostra et corporibus nostris dominantur et iumentis nostris secundum voluntatem suam et in tribulatione magna sumus. Super omnibus ergo his nos ipsi percutimus fedus et scribimus et signant principes nostri Levite nostri et sacerdotes nostri.

[margin: nos impie egimus]

X Signatores autem fuerunt Neemias Athersatha filius Achelai et Sedecias Saraias Azarias Ieremias Phassur Amarias Melchias Attus Sebenias Melluch Arem Merimuth Obdias Daniel Genthon Baruch Mosollam Abia Miamin Maazia Belga Semeia. Hii sacerdotes. Porro Levite Iosue filius Azanie Bennui de filiis Enadad Cedmihel et fratres eorum Sebenia Odovia Celita Phalaia Anan Micha Roob Asebia Zaccur Sarebia Sabania Odaia Bani Baninu. Capita populi Pheros Moab Helam Zethu Bani Bonni Azgad Bebai Adonia Beggai Adin Ater Ezechia Azur Odevia Asum Besai Ares Anathoth Nebai Mecphias Mosollam Azir Mesezabel Sadoc Ieddua Pheltia Anan Anaia Osee Anania Asub Alloes Phalea Sobec Reum Asebna Maasia Ahaia Hanan Anan Melluch Arem Baana. Et reliqui de populo sacerdotes Levite ianitores et cantores Nathinnei et omnes qui se separaverunt de populis terrarum ad legem dei uxores eorum filii eorum et filie eorum. Omnis qui poterat sapere spondentes pro fratribus suis optimates eorum et qui veniebant ad pollicendum et iurandum ut ambularent in lege dei quam dederat in manu Moysi servi dei ut facerent et custodirent universa mandata domini dei nostri et iudicia eius et cerimonias eius et ut non daremus filias nostras populo terre et filias eorum non acciperemus filiis nostris. Populi quoque terre qui important venalia et omnia ad usum per diem sabbati ut vendant non accipiemus ab eis in sabbato et in die sanctificato et dimittemus annum septimum et exactionem universe manus. Et statuemus super nos precepta ut demus tertiam partem sicli per annum ad opus domus dei nostri ad panes propositionis et ad sacrificium sempiternum et in holocaustum sempiternum in sabbatis in kalendis in sollempnitatibus et in sanctificatis et pro peccato ut exoretur pro Israel et in omnem usum domus dei nostri. Sortes ergo misimus super oblationem lignorum inter sacerdotes et Levitas et populum ut inferrentur in domum dei nostri per domos patrum nostrorum per tempora a temporibus anni usque ad annum ut arderent super altare domini dei nostri sicut scriptum est in lege Moysi. Et ut afferremus primogenita terre nostre et primitiva universi fructus omnis ligni ab anno in annum in domo domini et priora filiorum nostrorum et pecorum nostrorum sicut scriptum est in lege et priora boum nostrorum et ovium nostrarum ut offerrentur in domo dei nostri sacerdotibus qui ministrant in domo dei nostri. Et primitias ciborum nostrorum et libaminum nostrorum et poma omnis ligni vindemie quoque et olei afferemus sacerdotibus ad gazophilacium dei nostri et decimam partem terre nostre Levitis. Ipsi Levite decimas accipient ex omnibus civitatibus operum nostrorum. Erit autem sacerdos filius Aaron cum Levitis in decimis Levitarum et Levite offerent decimam partem decime sue in domo dei nostri ad gazophilacium in domo thesauri. Ad gazophilacium enim deportabunt filii Israel et filii Levi primitias frumenti vini et olei et ibi erunt vasa sanctificata et sacerdotes et cantores et ianitores et ministri et non dimittemus domum dei nostri.

XI Habitaverunt autem principes populi in Ierusalem. Reliqua vero plebs misit sortem ut tollerent unam partem de decem qui habitaturi essent in Ierusalem civitate sancta novem vero partes in civitatibus. Benedixit autem populus omnibus viris qui se sponte obtulerant ut habitarent in Ierusalem. Hii sunt itaque principes provincie qui habitaverunt in Ierusalem et in civitatibus Iuda. Habitavit autem unusquisque in possessione sua in urbibus suis Israel sacerdotes Levite Nathinnei et filii servorum Salomonis. Et in Ierusalem habitaverunt de filiis Iuda et de filiis Beniamin. De filiis Iuda Athaias filius Aziam filii Zacharie filii Amarie filii Saphatie filii Malaleel. De filiis Phares Maasia filius Baruch filius Colaza filius Azia filius Adaia filius Ioiarib filius Zacharie filius Silonites. Omnes hii filii Phares qui habitaverunt in Ierusalem quadringenti sexaginta octo viri fortes. Hii sunt autem filii Beniamin Sellum filius Mosollam filius Ioed filius Phadaia filius Colaia filius Maasia filius Etheel filius Isaia. Et post eum Gabbai Sellai nongenti viginti octo. Et Iohel filius Zechri prepositus eorum et Iudas filius Senua super civitatem secundus. Et de sacerdotibus Idaia filius Ioiarib Iachin Saraia filius Helcie filius Mosollam filius Sadoc filius Meraioth filius Achitob princeps domus dei et fratres eorum facientes opera templi octingenti viginti duo. Et Adaia filius Ieroam filius Phelelia filius Amsi filius Zacharie filius Phassur filius Melchie et fratres eius principes patrum ducenti quadraginta duo. Et Amassai filius Azreel filius Azi filius Mosollamoth filius Emmer et fratres eorum potentes nimis centum viginti octo et prepositus eorum Zabdiel filius potentium. Et de Levitis Semeia filius Asob filius Azaricam filius Asabia filius Boni et Sabathai et Iozabed a principibus Levitarum super omnia opera que erant forinsecus in domo dei. Et Mathania filius Micha filius Zebedei filius Asaph princeps ad laudandum et confitendum in oratione et Becbecias secundus de fratribus eius et Abda filius Samua filius Galal filius Idithun. Omnes Levite in civitate sancta ducenti octoginta quatuor. Et ianitores Accub Telmon et fratres eorum qui custodiebant ostia centum septuaginta duo. Et reliqui ex Israel sacerdotes et Levite in universis civitatibus Iuda unusquisque in possessione sua. Et Nathinnei qui habitabant in Ophel et Siaha et Gaspha de Nathinneis. Et episcopus Levitarum in Ierusalem Azi filius Bani filius Asabie filius Mathanie filius Miche. De filiis Asaph cantores in ministerio domus dei. Preceptum quippe regis super eos erat et ordo in cantoribus per dies singulos. Et Phathahia filius Mesezebel de filiis Zara filii Iuda in manu regis iuxta omne verbum populi et in domibus per omnes regiones eorum. De filiis Iuda habitaverunt in Cariatharbe et in filiabus eius et in Dibon et in filiabus eius et in Capsehel et in viculis eius et in Iesue et in Molada et in Bethphalech et in Asersual et in Bersabee et in filiabus eius et in Siceleg et in Mochona et in filiabus eius et in Remmon et in Saraa et in Ierimuth Zanoa Odollam et in villis earum Lachis et regionibus eius et Azeca et filiabus eius. Et manserunt in Bersabee usque ad vallem Ennom. Filii autem Beniamin a Geba Mechmas et Aia et Bethel et filiabus eius Anathoth Nob Anania Asor Rama Gethaim Adid Seboim et Neballath Loth et Ono valle artificum. Et de Levitis portiones Iude et Beniamin.

XII Hii autem sacerdotes et Levite qui ascenderunt cum Zorobabel filio Salathiel et Iosue Saraia Ieremias Ezra Amaria Melluch Attus Sechenia Reum Merimuth Addo Genthon Abia Miamin Madia Belga Semeia et Ioiarib Idaia Sellum Amoc Helcias Idaia. Isti principes sacerdotum et fratres eorum in diebus Iosue. Porro Levite Iesua Bennui Cedmihel Sarebia Iuda Mathanias super hymnos ipsi et fratres eorum et Becbecia atque Hanni fratres eorum unusquisque in officio suo. Iosue autem genuit Ioachim et Ioachim genuit Eliasib et Eliasib genuit Ioiada et Ioiada genuit Ionathan et Ionathan genuit Ieddua. In diebus autem Ioachim erant sacerdotes et principes familiarum Saraie Amaria Ieremie Anania Esdre Mosollam Amarie Iohannan.

Neemie

Michias Ionathan Sebenie Ioseph Aram Edna Maraioth Elchi Addaie Zacharie Genton Mosollam Abie Zechri Miamin et Madie Phelti Belge Zammua Semaie Ionathan Ioacib Mathania Iadaie Azi Sellai Sellaia Mochebor Helcie Asebia Idaie Nathanahel. Leuite in diebus Eliasib et Ioiada et Iohanan et Geddoa scripti principes familiarum et sacerdotes in regno Darii Perse. Filii Leui principes familiarum scripti in libro uerborum dierum et usque ad dies Ionathan filii Eliasib. Et principes leuitarum Asebia Serebia et Iosue filius Cedmihel et fratres eorum per uices suas ut laudarent et confiterentur iuxta preceptum Dauid uiri dei et obseruarent equaliter per ordinem. Mathania et Bebecia Obedia Mosollam Thelmon Accub custodes portarum et uestibulorum ante portas. Hii in diebus Ioachim filii Iesue filii Iosedech et in diebus Neemie ducis et Esdre sacerdotis scribe. In dedicatione autem muri Ierusalem requisierunt leuitas de omnibus locis suis ut adducerent eos in Ierusalem et facerent dedicationem et leticiam in actione gratiarum et in cantico et in cymbalis psalteriis et citharis. Congregati sunt autem filii cantorum et de campestribus circa Ierusalem et de uillis Netophati et de domo Galgal et de regionibus Gebee et Azmaueth quoniam uillas edificauerunt sibi cantores in circuitu Ierusalem. Et mundati sunt sacerdotes et leuite et mundauerunt populum et portas et murum. Ascendere autem feci principes Iuda super murum et statui duos choros laudantium magnos et ierunt ad dexteram super murum ad portam sterquilinii. Et iuit post eos Osaias et media pars principum Iuda et Azarias Esdras et Mosollam Iudas et Beniamin et Semeia et Ieremia. Et de filiis sacerdotum in tubis Zacharias filius Ionathan filius Semeie filius Mathanie filius Michaie filius Zeccur filius Asaph. Et fratres eius Semeia et Asarel Malalai Galalai Maai Nathanael et Iuda et Anani in uasis cantici Dauid uiri dei et Esdras scriba ante eos in porta fontis. Et contra eos ascenderunt in gradibus ciuitatis Dauid in ascensu muri super domum Dauid et usque ad portam aquarum ad orientem. Et chorus secundus gratias referentium ibat ex aduerso et ego post eum et media pars populi super murum et super turrem furnorum et usque ad murum latissimum et super portam Ephraim et super portam antiquam et super portam piscium et turrem Ananehel et turrem Emath et usque ad portam gregis et steterunt in porta custodie. Steteruntque duo chori laudantium in domo dei et ego et dimidia pars magistratuum mecum. Et sacerdotes Eliachim Maasias Miamin Micheas Elioenai Zacharias Anania in tubis et Maasia et Semeia et Eleazar et Azi et Iohanan et Melchia et Elam et Ezer et clare cecinerunt cantores et Iezraia prepositus. Et immolauerunt in die illa uictimas magnas et letati sunt. Deus enim letificauerat eos leticia magna. Sed et uxores eorum et liberi gauisi sunt et audita est leticia Ierusalem procul. Recensuerunt quoque in die illa uiros super gazophilacia thesauri ad libamina et ad primitias et ad decimas ut inferrent per eos principes ciuitatis in decore gratiarum actionis sacerdotes et leuitas quia letificatus est Iuda in sacerdotibus et leuitis astantibus. Et custodierunt obseruationem dei sui et obseruationem expiationis et cantores et ianitores iuxta preceptum Dauid et Salomonis filii eius quia in diebus Dauid et Asaph ab exordio erant principes constituti cantorum in carmine laudantium et confitentium deo. Et omnis Israel in diebus Zorobabel et in diebus Neemie dabant partes cantoribus et ianitoribus per dies singulos et sanctificabant leuitas et leuite sanctificabant filios Aaron.

nota

XIII In die autem illo lectum est in uolumine Moysi audiente populo et inuentum est scriptum in eo quod non debeant introire Ammanites et Moabites in ecclesiam dei usque in eternum eo quod non occurrerint filiis Israel cum pane et aqua et conduxerint aduersum eos Balaam ad maledicendum eis et conuertit deus noster maledictionem in benedictionem. Factum est autem cum audissent legem separauerunt omnem alienigenam ab Israel. Et super hoc erat Eliasib sacerdos qui fuerat positus in gazophilacio domus dei nostri et proximus Tobie. Fecit ergo sibi gazophilacium grande et ibi erant ante eum reponentes munera et thus et uasa et decimam frumenti uini et olei partes leuitarum et cantorum et ianitorum et primitias sacerdotales. In omnibus autem his non fui in Ierusalem quia anno tricesimo secundo Artarxersis regis Babilonis ueni ad regem et in fine dierum rogaui regem et ueni in Ierusalem et intellexi malum quod fecerat Eliasib Tobie ut faceret ei thesaurum in uestibulis domus dei. Et malum mihi uisum est ualde et proieci uasa domus Tobie foras de gazophilacio. Precepique et emundauerunt gazophilacia et retuli ibi uasa domus dei sacrificium et thus. Et cognoui quod partes leuitarum non fuissent date et fugisset unusquisque in regionem suam de leuitis et de cantoribus et de his qui ministrabant. Et egi causam aduersum magistratus et dixi: Quare dereliquimus domum dei? Et congregaui eos et feci stare in stationibus suis. Et omnis Iuda apportabat decimam frumenti uini et olei in horrea. Et constituimus super horrea Selemiam sacerdotem et Sadoc scribam et Phadaiam de leuitis et iuxta eos Anan filium Zaccur filium Mathanie quoniam fideles comprobati sunt et ipsis credite sunt partes fratrum suorum. Memento mei deus pro hoc et ne deleas miserationes meas quas feci in domo dei mei et in ceremoniis eius. In diebus illis uidi in Iuda calcantes torcularia in sabbato portantes aceruos et onerantes super asinos uinum et uuas et ficus et omne onus inferentes in Ierusalem in die sabbati. Et contestatus sum eos ut in die qua uendere liceret uenderent. Et Tyrii habitauerunt in ea inferentes pisces et omnia uenalia et uendebant in sabbatis filiis Iuda et in Ierusalem. Et obiurgaui optimates Iuda et dixi eis: Que est hec res mala quam uos facitis et profanatis diem sabbati? Numquid non hec fecerunt patres nostri et adduxit deus noster super nos omne malum hoc et super ciuitatem hanc? Et uos additis iracundiam super Israel uiolando sabbatum. Factum est autem cum quieuissent porte Ierusalem die sabbati dixi: Claudite ianuas. Et clauserunt ianuas. Et precepi ut non aperirent eas usque post sabbatum. Et de pueris meis constitui super portas ut nullus inferret onus in die sabbati. Et manserunt negotiatores et uendentes uniuersa uenalia foris Ierusalem semel et bis. Et contestatus sum eos et dixi eis: Quare manetis ex aduerso muri? Si secundo hoc feceritis manum mittam in uos. Itaque ex tempore illo non uenerunt in sabbato. Dixi quoque leuitis ut mundarentur et uenirent ad custodiendas portas et sanctificandam diem sabbati. Et pro hoc ergo memento mei deus meus et parce mihi secundum multitudinem miserationum tuarum. Sed et in diebus illis uidi Iudeos ducentes uxores Azotidas Ammanitidas et Moabitidas. Et filii eorum ex media parte loquebantur azotice et nesciebant loqui iudaice et loquebantur iuxta linguam populi et populi. Et obiurgaui eos et maledixi et cecidi ex eis uiros et decalcaui eos et adiuraui in deo ut non darent filias suas filiis eorum et non acciperent de filiabus eorum filiis suis et sibimetipsis dicens: Numquid non in huiuscemodi re peccauit Salomon rex Israel? Et certe in gentibus multis non erat rex similis ei et dilectus deo suo erat et posuit eum deus regem super omnem Israel et ipsum ergo ad peccatum duxerunt mulieres alienigene. Numquid et nos inobedientes faciemus omne malum grande hoc ut preuaricemur in deo nostro et ducamus uxores peregrinas? De filiis autem Ioiada filii Eliasib sacerdotis magni gener erat Sanaballa Thoronites quem fugaui a me. Recordare domine deus meus aduersum eos qui polluunt sacerdotium iusque sacerdotale et leuiticum. Igitur mundaui eos ab omnibus alienigenis et constitui ordines sacerdotum et leuitarum unumquemque in ministerio suo et in oblatione lignorum in temporibus constitutis et in primitiuis. Memento mei deus meus in bonum. Amen.

Librum Hester uariis translatoribus constat esse uiciatum. Quem ego de archiuis Hebreorum releuans uerbum e uerbo expressius transtuli. Quem librum editio uulgata laciniosis hinc inde uerborum funibus trahit, addens ea que ex tempore dici poterant et audiri, sicut solitum est scolaribus disciplinis sumpto themate excogitare quibus uerbis uti potuit qui iniuriam passus est uel qui iniuriam fecit. Vos autem o Paula et Eustochium quoniam et bibliothecas Hebreorum studuistis intrare et interpretum certamina comprobastis, tenentes Hester hebraicum librum per singula uerba nostram translationem aspicite ut possitis agnoscere me nil minuisse minuendo nil et augmentasse addendo sed fideli testimonio simpliciter sicut in hebreo habetur historiam hebraicam

Ammonites · Balaam · Moabites

Artarxerxes

nota

omnia uenalia

Prologue to Hester

latine lingue edidisse. Hec autem affectamus laudes hominum nec vituperationes expavescimus. Deo enim placere curantes minas hominum penitus non timemus: quoniam dissipat deus ossa eorum qui hominibus placere desiderant. Et secundum apostolum qui hoc faciunt servi christi esse non possunt. Rubricis in libro hester alfabetum ex minio usque ad theta litteram fecimus diversis in locis volentes scilicet lectori insinuare ordinem septuaginta interpretum. Per hoc insinuare studioso lectori. Nos enim iuxta morem hebreorum ordinem prosequentes in latina editione maluimus.

In diebus assueri qui regnavit ab india usque ethiopiam super centum viginti septem provincias: quando sedit in solio regni sui susa civitas regni eius exordium fuit. Tertio igitur anno imperii sui fecit grande convivium cunctis principibus et pueris suis fortissimis: persarum et medorum inclitis et prefectis provinciarum coram se: ut ostenderet divitias glorie regni sui ac magnitudinem atque iactantiam potentie sue multo tempore: centum videlicet et octoginta diebus. Cumque implerentur dies convivii invitavit omnem populum qui inventus est in susis a maximo usque ad minimum. Et septem diebus iussit convivium preparari in vestibulo horti et nemoris quod regio cultu et manu consitum erat: et pendebant ex omni parte tentoria aerei coloris et carbasini et iacinctini sustentata funibus bissinis atque purpureis qui eburneis circulis inserti erant et columpnis marmoreis fulciebantur. Lectuli quoque aurei et argentei super pavimentum smaragdino et pario stratum lapide dispositi erant: quod mira varietate pictura decorabat. Bibebant autem qui invitati erant aureis poculis et aliis atque aliis vasis cibi inferebantur. Vinum quoque ut magnificentia regia dignum erat abundans et precipuum ponebatur. Nec erat qui nolentes cogeret ad bibendum: sic rex statuerat preponens mensis singulos de principibus suis: ut sumeret unusquisque quod vellet. Vasthi quoque regina fecit convivium feminarum in palatio ubi rex assuerus manere consueverat. Itaque die septimo cum rex esset hilarior et post nimiam potionem incaluisset mero: precepit mauman et bazatha et arbona et bagatha et abgatha et zarath et charchas septem eunuchis qui in conspectu eius ministrabant: ut introducerent reginam vasthi coram rege posito super caput eius diademate: ut ostenderet cunctis populis et principibus illius pulchritudinem: erat enim pulchra valde. Que renuit et ad regis imperium quod per eunuchos mandaverat venire contempsit. Unde iratus rex et nimio furore succensus: interrogavit sapientes qui ex more regio semper ei aderant et illorum faciebat cuncta consilio scientium leges ac iura maiorum. Erant autem primi et proximi charsena et sethar et admatha et tharsis et mares et marsana et mamuchan septem duces persarum atque medorum qui videbant faciem regis et primi post eum residere soliti erant: cui sententie vasthi regina subiaceret que assueri regis imperium quod per eunuchos mandaverat facere noluisset. Responditque mamuchan audiente rege atque principibus: non solum regem lesit regina vasthi: sed et omnes populos et principes qui sunt in cunctis provinciis regis assueri. Egredietur enim sermo regine ad omnes mulieres ut contempnant viros suos et dicant: rex assuerus iussit ut regina vasthi intraret ad eum et illa noluit. Atque hoc exemplo omnes principum coniuges persarum atque medorum parvipendent imperia maritorum. Unde regis iusta est indignatio. Si tibi placet egrediatur edictum a facie tua et scribatur iuxta legem persarum atque medorum quam preteriri illicitum est: ut nequaquam ultra vasthi ingrediatur ad regem: sed regnum illius altera que melior illa est accipiat. Et hoc in omne quod latissimum est provinciarum tuarum divulgetur imperium: et cuncte uxores tam maiorum quam minorum deferant maritis suis honorem. Placuit consilium eius regi et principibus: fecitque rex iuxta consilium mamuchan: et misit epistolas ad universas provincias regni sui: ut queque gens audire et legere poterat diversis linguis et litteris: esse viros principes ac maiores in domibus suis: et hoc per cunctos populos divulgari.

II. His ita gestis postquam regis assueri deferbuerat indignatio recordatus est vasthi et que fecisset vel que passa esset. Dixeruntque pueri regis ac ministri eius: querantur regi puelle virgines ac speciose: et mittantur qui considerent per universas provincias puellas speciosas et virgines: et adducant eas ad civitatem susan: et tradant eas in domum feminarum sub manu egei eunuchi qui est prepositus et custos mulierum regiarum: et accipiant mundum muliebrem et cetera ad usus necessaria: et quecumque inter omnes oculis regis placuerit ipsa regnet pro vasthi. Placuit sermo regi: et ita ut suggesserant iussit fieri. Erat vir iudeus in susis civitate vocabulo mardocheus filius iair filii semei filii cis de stirpe gemini: qui translatus fuerat de ierusalem eo tempore quo iechoniam regem iuda nabugodonosor rex babilonis transtulerat: qui fuit nutricius filie fratris sui edisse: que altero nomine vocabatur hester: et utrumque parentem amiserat: pulchra nimis et decora facie. Mortuisque patre eius ac matre mardocheus sibi eam adoptavit in filiam. Cumque percrebruisset regis imperium: et iuxta mandatum illius multe pulchre virgines adducerentur susan: et egeo traderentur eunucho: hester quoque inter ceteras puellas ei tradita est ut servaretur in numero feminarum. Que placuit ei et invenit gratiam in conspectu illius. Et precepit eunucho ut acceleraret mundum muliebrem: et traderet ei partes suas et septem puellas speciosissimas de domo regis: et tam ipsam quam pedissequas eius ornaret atque excoleret. Que noluit indicare ei populum et patriam suam. Mardocheus enim preceperat ut de hac re omnino reticeret: qui deambulabat cotidie ante vestibulum domus in qua electe virgines servabantur: curam agens salutis hester et scire volens quid ei accideret. Cum autem venisset tempus singularum per ordinem puellarum ut intrarent ad regem: expletis omnibus que ad cultum muliebrem pertinebant mensis duodecimus vertebatur. Ita dumtaxat ut sex mensibus oleo ungerentur myrtino et aliis sex quibusdam pigmentis et aromatibus uterentur. Ingredientesque ad regem quicquid postulassent ad ornatum pertinens accipiebant: et ut eis placuerat compositae de triclinio feminarum ad regis cubiculum transiebant. Et que intraverat vespere egrediebatur mane: atque inde in secundas edes deducebatur: que sub manu sasagazi eunuchi erant qui concubinis regiis presidebat: nec habebat potestatem ad regem ultra redeundi nisi voluisset rex et eam venire iussisset ex nomine. Evoluto autem tempore per ordinem instabat dies quo hester filia abiahil fratris mardochei quam sibi adoptaverat in filiam intrare deberet ad regem. Que non quesivit muliebrem cultum: sed quecumque voluit egeus eunuchus custos virginum hec ei ad ornatum dedit. Erat enim formosa valde et incredibili pulchritudine: omnium oculis gratiosa et amabilis videbatur. Ducta est itaque ad cubiculum regis assueri mense decimo qui vocatur tebeth septimo anno regni eius. Et amavit eam rex plus quam omnes mulieres: habuitque gratiam et misericordiam coram eo super omnes mulieres: et posuit diadema regni in capite eius: fecitque eam regnare in loco vasthi. Et iussit convivium preparari permagnificum cunctis principibus et servis suis pro coniunctione et nuptiis hester. Et dedit requiem universis provinciis: ac dona largitus est iuxta magnificentiam principalem. Cumque et secundo quererentur virgines et congregarentur: mardocheus manebat ad regis ianuam. Necdum prodiderat hester patriam et populum suum iuxta eius mandatum. Quicquid enim ille precipiebat: observabat hester: et ita cuncta faciebat ut eo tempore solita erat quo eam parvulam nutriebat. Eo igitur tempore quo mardocheus ad regis ianuam morabatur: irati sunt bagathan et thares duo eunuchi regis qui ianitores erant et in primo palatii limine presidebant: volueruntque insurgere in regem et occidere eum. Quod mardocheum non latuit: statimque nuntiavit regine hester: et illa regi ex nomine mardochei qui ad se rem detulerat. Quesitum est et inventum: et appensus uterque eorum in patibulo. Mandatumque est historiis et annalibus traditum coram rege.

III. Post hec rex assuerus exaltavit aman filium amadathi qui erat de stirpe agag: et posuit solium eius super omnes principes quos habebat. Cunctique servi regis qui in foribus palatii versabantur flectebant genua et adorabant aman: sic enim preceperat eis imperator. Solus mardocheus non flectebat genu neque adorabat eum. Cui dixerunt pueri regis qui ad fores palatii presidebant: Cur preter ceteros non observas mandata regis? Cumque hoc crebrius dicerent

Marginal notes: mundum — edisse — hester — mundum muliebrem — oleo — De persecutione mardochei ... — III. aman — mardocheus — edem

et ille nollet audire, nuntiaverunt Aman scire cupientes utrum perseveraret in sententia: dixerat enim eis se esse Iudeum. Quod cum audisset Aman, et experimento probasset quod Mardocheus non flecteret sibi genu, nec se adoraret, iratus est valde, et pro nihilo duxit in unum Mardocheum mittere manus suas: audierat enim quod esset gentis Iudee, magisque voluit omnem Iudeorum qui erant in regno Assueri perdere nationem. Mense primo (cuius vocabulum est nisan), anno duodecimo regni Assueri, missa est sors in urnam que hebraice dicitur phur coram Aman, quo die et quo mense gens Iudeorum deberet interfici: et exivit mensis duodecimus, qui vocatur adar. Dixitque Aman regi Assuero: Est populus per omnes provincias regni tui dispersus, et a se mutuo separatus, novis utens legibus et ceremoniis, insuper et regis scita contempnens: et optime nosti quod non expediat regno tuo ut insolescat per licentiam. Si tibi placet, decerne ut pereat, et decem milia talentorum appendam archariis gaze tue. Tulit ergo rex anulum quo utebatur de manu sua, et dedit eum Aman filio Amadathi de progenie Agag, hosti Iudeorum, dixitque ad eum: Argentum quod tu polliceris, tuum sit: de populo age quod tibi placet. Vocatique sunt scribe regis mense primo nisan, tertiadecima die eiusdem mensis: et scriptum est, ut iusserat Aman, ad omnes satrapas regis, et iudices provinciarum, diversarumque gentium, ut queque gens legere poterat et audire pro varietate linguarum, ex nomine regis Assueri: et littere signate ipsius anulo misse sunt per cursores regis ad universas provincias, ut occiderent atque delerent omnes Iudeos, a puero usque ad senem, parvulos et mulieres, uno die, hoc est tertiodecimo mensis duodecimi, qui vocatur adar, et bona eorum diriperent. Summa autem epistolarum hec fuit, ut omnes provincie scirent, et pararent se ad predictam diem. Festinabant cursores qui missi erant, explere regis imperium. Statimque in Susis pependit edictum, rege et Aman celebrante convivium, et cunctis Iudeis qui in urbe erant flentibus.

Que cum audisset Mardocheus, scidit vestimenta sua, et indutus est sacco, spargens cinerem capiti: et in platea medie civitatis voce magna clamabat, ostendens amaritudinem animi sui, et hoc eiulatu usque ad fores palatii gradiens. Non enim erat licitum indutum sacco aulam regis intrare. In omnibus quoque provinciis, oppidis, ac locis, ad que crudele regis dogma pervenerat, planctus ingens erat apud Iudeos, ieiunium, ululatus, et fletus, sacco et cinere multis pro strato utentibus. Ingresse sunt autem puelle Hester et eunuchi, nuntiaveruntque ei. Quod audiens consternata est: et misit vestem, ut ablato sacco induerent eum: quam accipere noluit. Accitoque Athach eunucho, quem rex ministrum ei dederat, precepit ut iret ad Mardocheum, et disceret ab eo cur hoc faceret. Egressusque Athach, ivit ad Mardocheum stantem in platea civitatis, ante ostium palatii: qui indicavit ei omnia que acciderant, quomodo Aman promisisset ut in thesauros regis pro Iudeorum nece inferret argentum. Exemplar quoque edicti, quod pendebat in Susis, dedit ei, ut regine ostenderet, et moneret eam ut intraret ad regem, et deprecaretur eum pro populo suo. Regressus Athach, nuntiavit Hester omnia que Mardocheus dixerat. Que respondit ei, et iussit ut diceret Mardocheo: Omnes servi regis, et cuncte que sub dicione eius sunt, norunt provincie, quod sive vir sive mulier non vocatus, interius atrium regis intraverit, absque ulla cunctatione statim interficiatur: nisi forte rex auream virgam ad eum tetenderit pro signo clementie, atque ita possit vivere. Ego igitur quomodo ad regem intrare potero, que triginta iam diebus non sum vocata ad eum? Quod cum audisset Mardocheus, rursum mandavit Hester, dicens: Ne putes quod animam tuam tantum liberes, quia in domo regis es pre cunctis Iudeis: si enim nunc silueris, per aliam occasionem liberabuntur Iudei: et tu et domus patris tui peribitis. Et quis novit utrum idcirco ad regnum veneris, ut in tali tempore parareris? Rursumque Hester hec Mardocheo verba mandavit: Vade, et congrega omnes Iudeos quos in Susis reperieris, et orate pro me. Non comedatis et non bibatis tribus diebus et tribus noctibus: et ego cum ancillis meis similiter ieiunabo, et tunc ingrediar ad regem contra legem faciens, non vocata, tradensque me morti et periculo. Ivit itaque Mardocheus, et fecit omnia que ei Hester preceperat.

IIII Die autem tertio induta est Hester regalibus vestimentis, et stetit in atrio domus regie, quod erat interius, contra basilicam regis: at ille sedebat super solium suum in consistorio palatii contra ostium domus. Cumque vidisset Hester reginam stantem, placuit oculis eius, et extendit contra eam virgam auream, quam tenebat manu. Que accedens, osculata est summitatem virge eius. Dixitque ad eam rex: Quid vis Hester regina? que est petitio tua? etiam si dimidiam partem regni mei petieris, dabitur tibi. At illa respondit: Si regi placet, obsecro ut venias ad me hodie, et Aman tecum ad convivium quod paravi. Statimque rex, Vocate, inquit, cito Aman, ut Hester obediat voluntati. Venerunt itaque rex et Aman ad convivium quod eis regina paraverat. Dixitque ei rex, postquam vinum biberat abundanter: Quid petis ut detur tibi? et pro qua re postulas? etiam si dimidiam partem regni mei petieris, impetrabis. Cui respondit Hester: Petitio mea et preces iste sunt: Si inveni gratiam in conspectu regis, et si regi placet ut det mihi quod postulo, et meam impleat petitionem: veniat rex et Aman ad convivium quod paravi eis, et cras aperiam regi voluntatem meam. Egressus est itaque illo die Aman letus et alacer. Cumque vidisset Mardocheum sedentem ante fores palatii, et non solum non assurrexisse sibi, sed nec motum quidem de loco sessionis sue, indignatus est valde: et dissimulata ira, reversus in domum suam, convocavit ad se amicos, et Zares uxorem suam: et exposuit illis magnitudinem divitiarum suarum, filiorumque turbam, et quanta eum gloria super omnes principes et servos suos rex elevasset. Et post hec ait: Regina quoque Hester nullum alium vocavit cum rege ad convivium preter me: apud quam etiam cras cum rege pransurus sum. Et cum hec omnia habeam, nihil me habere puto, quamdiu videro Mardocheum Iudeum sedentem ante fores regias. Responderuntque ei Zares uxor eius, et ceteri amici: Iube parari excelsam trabem, habentem altitudinis quinquaginta cubitos, et dic mane regi ut appendatur super eam Mardocheus, et sic ibis cum rege letus ad convivium. Placuit ei consilium, et iussit excelsam parari crucem.

Noctem illam duxit rex insompnem, iussitque sibi afferri historias et annales priorum temporum. Que cum illo presente legerentur, ventum est ad eum locum ubi scriptum erat, quomodo nuntiasset Mardocheus insidias Bagathan et Thares eunuchorum regem Assuerum iugulare cupientium. Quod cum audisset rex, ait: Quid pro hac fide honoris ac premii Mardocheus consecutus est? Dixeruntque ei servi illius ac ministri: Nihil omnino mercedis accepit. Statimque rex: Quis est, inquit, in atrio? Aman quippe interius atrium domus regie intraverat, ut suggereret regi, et iuberet Mardocheum affigi patibulo, quod ei fuerat preparatum. Responderunt pueri: Aman stat in atrio. Dixitque rex: Ingrediatur. Cumque esset ingressus, ait illi: Quid debet fieri viro quem rex honorare desiderat? Cogitans autem in corde suo Aman, et reputans quod nullum alium rex nisi se vellet honorare, respondit: Hominem quem rex honorare cupit, debet indui vestibus regiis, et imponi super equum qui de sella regis est, et accipere regium diadema super caput suum, et primus de regiis principibus ac tyrannis teneat equum eius, et per plateam civitatis incedens clamet, et dicat: Sic honorabitur quemcumque voluerit rex honorare. Dixitque ei rex: Festina, et sumpta stola et equo, fac ut locutus es Mardocheo Iudeo, qui sedet ante fores palatii. Cave ne quicquam de his que locutus es pretermittas. Tulit itaque Aman stolam et equum, indutumque Mardocheum in platea civitatis, et impositum equo precedebat, atque clamabat: Hoc honore condignus est, quem rex voluerit honorare. Reversusque est Mardocheus ad ianuam palatii: et Aman festinavit ire in domum suam lugens et operto capite: narravitque Zares uxori sue, et amicis omnia que evenissent sibi. Cui responderunt sapientes, quos habebat in consilio, et uxor eius: Si de semine Iudeorum est Mardocheus, ante quem cadere cepisti, non poteris ei resistere, sed cades in conspectu eius. Adhuc illis loquentibus, venerunt eunuchi regis, et cito eum ad convivium quod regina paraverat, pergere compulerunt. Intravit itaque rex et Aman ut biberent cum regi

Dixitque ei rex etiam in secundo die postquam vino incaluerat: Quae est petitio tua Esther ut detur tibi? et quid vis fieri? etiam si dimidiam partem regni mei petieris impetrabis. Ad quem illa respondit: Si inveni gratiam in oculis tuis o rex, et si tibi placet, dona mihi animam meam pro qua rogo, et populum meum pro quo obsecro. Traditi enim sumus ego et populus meus ut conteramur, iugulemur, et pereamus. Atque utinam in servos et famulas venderemur: esset tolerabile malum, et gemens tacerem: nunc autem hostis noster est, cuius crudelitas redundat in regem. Respondensque rex Assuerus ait: Quis est iste, et cuius potentiae, ut haec audeat facere? Dixitque Hester: Hostis et inimicus noster pessimus iste est Aman. Quod ille audiens illico obstupuit, vultum regis ac reginae ferre non sustinens. Rex autem iratus surrexit, et de loco convivii intravit in hortum arboribus consitum. Aman quoque surrexit ut rogaret Hester reginam pro anima sua, intellexit enim a rege sibi paratum malum. Qui cum reversus esset de horto nemoribus consito, et intrasset convivii locum, reperit Aman super lectulum corruisse in quo iacebat Hester, et ait: Etiam reginam vult opprimere me praesente in domo mea. Necdum verbum de ore regis exierat, et statim operuerunt faciem eius. Dixitque Arbona unus de eunuchis qui stabant in ministerio regis: En lignum quod paraverat Mardocheo, qui locutus est pro rege, stat in domo Aman, habens altitudinis quinquaginta cubitos. Cui dixit rex: Appendite eum in eo. Suspensus est itaque Aman in patibulo quod paraverat Mardocheo, et regis ira quievit.

Ca. VIII

In die illo dedit rex Assuerus Hester reginae domum Aman adversarii Iudaeorum, et Mardocheus ingressus est ante faciem regis. Confessa est enim ei Hester quod esset patruus suus. Tulitque rex anulum quem ab Aman recipi iusserat, et tradidit Mardocheo. Hester autem constituit Mardocheum super domum suam. Nec his contenta, procidit ad pedes regis flevitque et locuta ad eum oravit ut malitiam Aman Agagitae et machinationes eius pessimas quas excogitaverat contra Iudaeos iuberet irritas fieri. At ille ex more sceptrum aureum protendit manu, quo signum clementiae monstrabatur, illaque consurgens stetit ante eum, et ait: Si placet regi, et si inveni gratiam in oculis eius, et deprecatio mea non ei videtur esse contraria, obsecro ut novis epistolis veteres Aman litterae insidiatoris et hostis Iudaeorum quibus eos in cunctis regis provinciis perire praeceperat corrigantur. Quomodo enim potero sustinere necem et interfectionem populi mei? Responditque rex Assuerus Hester reginae et Mardocheo Iudaeo: Domum Aman concessi Hester, et ipsum iussi affigi cruci, quia ausus est manum in Iudaeos mittere. Scribite ergo Iudaeis, sicut vobis placet, regis nomine, signantes litteras anulo meo. Haec enim consuetudo erat, ut epistolis quae ex regis nomine mittebantur, et illius anulo signatae erant, nemo auderet contradicere. Accitisque scribis et librariis regis (erat autem tempus tertii mensis, qui appellatur Siban) vigesima et tertia illius die scriptae sunt epistolae, ut Mardocheus voluerat, ad Iudaeos, et ad principes, procuratoresque et iudices, qui centum viginti septem provinciis ab India usque Aethiopiam praesidebant: provinciae atque provinciae, populo et populo iuxta linguas et litteras suas, et Iudaeis, prout legere poterant et audire. Ipsaeque epistolae quae regis nomine mittebantur, anulo ipsius obsignatae sunt, et missae per veredarios: qui per omnes provincias discurrentes veteres litteras novis nuntiis praevenirent. Quibus imperavit rex ut convenirent Iudaeos per singulas civitates, et in unum praeciperent congregari, ut starent pro animabus suis, et omnes inimicos suos eorumque coniuges ac liberos et universas domos interficerent atque delerent, et spolia eorum diriperent. Et constituta est per omnes provincias una ultionis dies, id est tertiadecima mensis duodecimi Adar. Summaque epistolae haec fuit, ut in omnibus terris ac populis qui regis Assueri imperio subiacebant notum fieret paratos esse Iudaeos ad capiendam vindictam de hostibus suis. Egressique sunt veredarii celeres nuntios perferentes, et edictum regis pependit in Susan. Mardocheus autem de palatio et de conspectu regis egrediens, fulgebat vestibus regiis, hyacinthinis videlicet et aerinis, coronam auream portans in capite, et amictus pallio serico atque purpureo. Omnisque civitas exultavit atque laetata est. Iudaeis autem nova lux oriri visa est, gaudium, honor, et tripudium. Apud omnes populos, urbes, atque provincias quocumque regis iussa veniebant, mira exultatio, epulae atque convivia, et festus dies: in tantum ut plures alterius gentis et sectae eorum religioni et caeremoniis iungerentur. Grandis enim cunctos Iudaici nominis terror invaserat.

IX

Igitur duodecimi mensis quem Adar vocari ante iam diximus, tertiadecima die, quando cunctis Iudaeis interfectio parabatur, et hostes eorum inhiabant sanguini, versa vice Iudaei superiores esse coeperunt, et se de adversariis vindicare. Congregatique sunt per singulas civitates, oppida, et loca, ut extenderent manum contra inimicos et persecutores suos. Nullusque ausus est resistere, eo quod omnes populos magnitudinis eorum formido penetrarat. Nam et provinciarum iudices, et duces, et procuratores, omnisque dignitas quae singulis locis et operibus praeerat, extollebant Iudaeos timore Mardochei; quem principem esse palatii, et plurimum posse cognoverant: fama quoque nominis eius crescebat cotidie, et per cunctorum ora volitabat. Itaque percusserunt Iudaei inimicos suos plaga magna, et occiderunt eos, reddentes eis quod sibi paraverant facere: in tantum ut etiam in Susan quingentos viros interficerent, extra decem filios Aman Agagitae hostis Iudaeorum: quorum ista sunt nomina: Pharsandatha, et Delphon, et Esphatha, et Phoratha, et Adalia, et Aridatha, et Phermestha, et Arisai, et Aridai, et Vaiezatha. Quos cum occidissent, praedas de substantiis eorum agere noluerunt. Statimque numerus eorum qui occisi erant in Susan ad regem relatus est. Qui dixit reginae: In urbe Susan interfecerunt Iudaei quingentos viros, et alios decem filios Aman: quantam putas eos exercere caedem in universis provinciis? Quid ultra postulas, et quid vis ut fieri iubeam? Cui illa respondit: Si regi placet, detur potestas Iudaeis, ut sicut fecerunt hodie in Susan, sic et cras faciant, et decem filii Aman in patibulis suspendantur. Praecepitque rex ut ita fieret. Statimque in Susan pependit edictum, et decem filii Aman suspensi sunt. Congregatis Iudaeis quartadecima die mensis Adar, interfecti sunt in Susan trecenti viri: nec ab illis direpta substantia est. Sed et per omnes provincias quae dicioni regis subiacebant, pro animabus suis steterunt Iudaei, interfectis hostibus ac persecutoribus suis: in tantum ut septuaginta quinque milia occisorum implerentur, et nullus de substantiis eorum quicquam contingeret. Dies autem tertiusdecimus mensis Adar primus apud omnes interfectionis fuit, et quartadecima die caedere desierunt. Quem constituerunt esse sollemnem, ut in eo omni deinceps tempore vacarent epulis, gaudio, atque conviviis. At hi qui in urbe Susan caedem exercuerant, tertiodecimo et quartodecimo eiusdem mensis die in caede versati sunt: quintodecimo autem die percutere desierunt. Et idcirco eundem diem constituerunt sollemnem epularum atque laetitiae. Hi vero Iudaei qui in oppidis non muratis ac villis morabantur, quartumdecimum diem mensis Adar conviviorum et gaudii decreverunt, ita ut exultent in eo, et mittant sibi mutuo partes epularum et ciborum. Scripsit itaque Mardocheus omnia haec, et litteris comprehensa misit ad Iudaeos qui in omnibus regis provinciis morabantur, tam in vicino positis quam procul, ut quartamdecimam et quintamdecimam diem mensis Adar pro festis susciperent, et revertente semper anno sollemni celebrarent honore: quia in ipsis diebus se ulti sunt Iudaei de inimicis suis, et luctus atque tristitia in hilaritatem gaudiumque conversa sunt, essentque isti dies epularum atque laetitiae, et mitterent sibi invicem ciborum partes, et pauperibus munuscula largirentur. Susceperuntque Iudaei in sollemnem ritum cuncta quae eo tempore facere coeperant, et quae Mardocheus litteris facienda mandaverat. Aman enim filius Amadathi stirpis Agag hostis et adversarius Iudaeorum, cogitavit contra eos malum, ut occideret illos atque deleret: et misit phur, quod nostra lingua vertitur in sortem. Et postea ingressa est Hester ad regem, obsecrans ut conatus eius litterae regis irriti fierent: et malum quod contra Iudaeos cogitaverat, reverteretur in caput eius. Denique et ipsum et filios eius affixerunt cruci, atque ex illo tempore dies isti appellati sunt Phurim, id est sortium, eo quod phur, id est sors, in urnam missa fuerit. Et cuncta quae gesta sunt epistolae, id est libri huius volumine continentur. Quaeque sustinuerunt, et quae deinceps immutata sunt, susceperunt Iudaei super se et semen suum, et super cunctos qui religioni eorum voluerint copulari, ut nulli liceat duos hos dies absque

Marginal notes: Petitio et responsio — Aman quoque surrexit — precepit aureum — nouis epistolis — edictum mardochei — Iudeis noua lux — Percusserunt iudei inimicos — congregatis iudeis — XIIII die mensis adar — Scripsit mardocheus — phurim id est sortium eo quod phur id est sors

solemnitate celebretur, quae scripta testatur, et certa expetunt tempora, annis omnibus sibi iugiter succedentibus. Isti sunt dies quos nulla umquam delebit oblivio, et per singulas generationes cunctae in toto orbe provinciae celebrabunt. Nec est ulla civitas in qua dies Phurim, id est sortium, non observentur a Iudaeis, et ab eorum progenie quae his caeremoniis obligata est. Scripseruntque Hester regina filia Abiahel, et Mardocheus Iudaeus, etiam secundam epistolam, ut omni studio dies ista solemnis sanciretur in posterum. Et miserunt ad omnes Iudaeos qui in centum viginti septem regis Assueri provinciis versabantur, ut haberent pacem, et susciperent veritatem, observantes dies sortium, et suo tempore cum gaudio celebrarent: sicut constituerant Mardocheus et Hester, et illi observanda susceperant a se et a semine suo, ieiunia atque clamores, et sortium dies, et omnia quae libri huius qui vocatur Hester historia continentur. Rex vero Assuerus omnem terram et cunctas maris insulas fecit tributarias. Cuius fortitudo et imperium, et dignitas atque sublimitas qua exaltavit Mardocheum, scripta sunt in libris Medorum atque Persarum: et quomodo Mardocheus Iudaici generis secundus a rege Assuero fuerit, et magnus apud Iudaeos, et acceptabilis plebi fratrum suorum, quaerens bona populo suo, et loquens ea quae ad pacem seminis sui pertinerent.

VI Quae habentur in hebraeo, plena fide expressi. Haec autem quae sequuntur scripta reperi in editione vulgata, quae graecorum lingua et litteris continentur; et interim post finem libri hoc capitulum ferebatur, quod iuxta consuetudinem nostram obelo, id est veru, praenotavimus. Dixitque Mardocheus: A Deo facta sunt ista. Recordatus sum somnii quod videram, haec eadem significantis: nec eorum quidquam irritum fuit. Parvus fons qui crevit in fluvium, et in lucem solemque conversus est, et in aquas plurimas redundavit, Hester est, quam rex accepit uxorem, et voluit esse reginam. Duo autem dracones: ego sum et Aman. Gentes quae convenerant: hi sunt qui conati sunt delere nomen Iudaeorum. Gens autem mea Israel est, quae clamavit ad Dominum, et salvum fecit Dominus populum suum, liberavitque nos de omnibus malis, et fecit signa magna atque portenta inter gentes, et duas sortes esse praecepit, unam populi Dei et alteram cunctarum gentium. Venitque utraque sors in statutum ex illo iam tempore diem coram Deo universis gentibus; et recordatus est Dominus populi sui, ac misertus est hereditatis suae. Et observabuntur dies isti in mense adar, quartadecima et quintadecima die eiusdem mensis, cum omni studio et gaudio in unum coetum populi congregati, in cunctas deinceps generationes populi Israel. Anno quarto regnantibus Ptolomaeo et Cleopatra, attulerunt Dositheus, qui se sacerdotem et levitici generis ferebat, et Ptolomaeus filius eius, hanc epistolam Phurim, quam dixerunt interpretatum esse Lisimachum Ptolomaei filium in Ierusalem. Hoc quoque principium erat in editione vulgata, quod nec in hebraeo nec apud ullum fertur interpretum. Anno secundo regnante Artaxerxe maximo, prima die mensis Nisan, vidit somnium Mardocheus filius Iairi, filii Semei, filii Cis, de tribu Beniamin, homo Iudaeus qui habitabat in urbe Susis, vir magnus et inter primos aulae regiae. Erat autem de eo numero captivorum quos transtulerat Nabugodonosor rex Babilonis de Ierusalem cum Iechonia rege Iudae. Et hoc eius somnium fuit. Apparuerunt voces et tumultus, et tonitrua et terrae motus, et conturbatio super terram. Et ecce duo dracones magni, paratique contra se in proelium. Ad quorum clamorem cunctae concitatae sunt nationes, ut pugnarent contra gentem iustorum. Fuitque dies illa tenebrarum et discriminis, tribulationis et angustiae, et ingens formido super terram. Conturbataque est gens iustorum timentium mala sua, et praeparata ad mortem. Clamaveruntque ad Deum, et illis vociferantibus fons parvus crevit in fluvium maximum, et in aquas plurimas redundavit. Lux et sol ortus est, et humiles exaltati sunt, et devoraverunt inclitos.

VII Quod cum vidisset Mardocheus, et surrexisset de strato, cogitabat quid Deus facere vellet, et fixum habebat in animo, scire cupiens quid significaret somnium. Morabatur autem eo tempore in aula regis cum Bagatha et Thara eunuchis regis, qui ianitores erant palatii. Cumque intellexisset cogitationes eorum et curas diligentius pervidisset, didicit quod conarentur in regem Artaxerxen manus mittere, et nuntiavit super eo regi. Qui de utroque habita quaestione, confessos duci iussit ad mortem. Rex autem quod gestum erat scripsit in commentariis; sed et Mardocheus rei memoriam litteris tradidit. Praecepitque ei rex ut in aula palatii moraretur, datis ei pro delatione muneribus. Aman vero filius Amadathi Bugeus erat gloriosissimus coram rege, et voluit nocere Mardocheo et populo eius pro duobus regis eunuchis qui fuerant interfecti. Huc usque proemium. Quae sequuntur, in eo loco posita erant ubi scriptum est in volumine: et diripuerunt bona vel substantias eorum; quae in sola vulgata editione repperimus. Epistolae autem hoc exemplar fuit. Rex maximus Artaxerxes ab India usque Ethiopiam centum viginti septem provinciarum principibus et ducibus qui eius imperio subiecti sunt salutem dicit. Cum plurimis gentibus imperarem, et universum orbem meae dicioni subiugassem, volui nequaquam abuti potentiae magnitudine, sed clementia et lenitate gubernare subiectos, ut absque ullo terrore vitam silentio transigentes optata cunctis mortalibus pace fruerentur. Quaerente autem me a consiliariis meis quomodo hoc posset impleri, unus qui sapientia et fide ceteros praecellebat, et erat post regem secundus, Aman nomine, indicavit mihi in toto orbe terrarum populum esse dispersum, qui novis uteretur legibus, et contra omnium gentium consuetudinem faciens, regum iussa contemneret, et universarum concordiam nationum sua dissensione violaret. Quod cum didicissemus, videntes unam gentem rebellem adversus omne hominum genus perversis uti legibus, nostrisque iussionibus contraire, et turbare subiectarum nobis provinciarum pacem atque concordiam, iussimus ut quoscumque Aman, qui omnibus provinciis praepositus est et secundus a rege, et quem patris loco colimus, monstraverit, cum coniugibus ac liberis deleantur ab inimicis suis, nullusque eorum misereatur, quartadecima die duodecimi mensis adar anni praesentis, ut nefarii homines uno die ad inferos descendentes reddant imperio nostro pacem quam turbaverant. Huc usque exemplar epistolae. Quae sequuntur, post eum locum scripta repperi ubi legitur: Pergensque Mardocheus fecit omnia quae ei mandaverat Hester. Nec tamen habentur in hebraico, et apud nullum penitus feruntur interpretum. Mardocheus autem deprecatus est Dominum, memor omnium operum eius, et dixit: Domine Domine rex omnipotens, in dicione enim tua cuncta sunt posita, et non est qui possit tuae resistere voluntati, si decreveris salvare Israel. Tu fecisti caelum et terram, et quidquid caeli ambitu continetur. Dominus omnium es, nec est qui resistat maiestati tuae. Cuncta nosti, et scis quia non pro superbia et contumelia et aliqua gloriae cupiditate fecerim hoc, ut non adorarem Aman superbissimum; libenter enim pro salute Israel etiam vestigia pedum eius deosculari paratus essem; sed timui ne honorem Dei mei transferrem ad hominem, et ne quemquam adorarem excepto Deo meo. Et nunc, Domine rex, Deus Abraham, miserere populi tui, quia volunt nos inimici nostri perdere, et hereditatem tuam delere. Ne despicias partem tuam quam redemisti tibi de Egypto. Exaudi deprecationem meam, et propitius esto sorti et funiculo tuo, et converte luctum nostrum in gaudium, ut viventes laudemus nomen tuum, Domine, et ne claudas ora te canentium. Omnis quoque Israel pari mente et obsecratione clamavit ad Dominum, eo quod eis certa mors impenderet.

VII Hester quoque regina confugit ad Dominum, pavens periculum quod imminebat. Cumque deposuisset vestes regias, fletibus et luctui apta indumenta suscepit, et pro unguentis variis cinere et stercore implevit caput, et corpus suum humiliavit ieiuniis, omniaque loca in quibus antea laetari consueverat crinium laceratione complevit. Et deprecabatur Dominum Deum Israel dicens: Domine mi, qui rex noster es solus, adiuva me solitariam, et cuius praeter te nullus est auxiliator alius. Periculum meum in manibus meis est. Audivi a patre meo quod tu

expositio somnii sequentis

regnante artaxerxe vidit somnium mardocheus

mardocheus

ianitores

Rex

Aman

oratio mardochei

Laudemus

ut possideret hereditatem sempiternam, fecistique eis sicut locutus es. Peccavimus in conspectu tuo, et idcirco tradidisti nos in manus inimicorum nostrorum; coluimus enim deos eorum. Iustus es, Domine. Et nunc non eis sufficit quod durissima nos opprimunt servitute, sed robur manuum suarum idolorum potentiae deputantes volunt tua mutare promissa et delere hereditatem tuam, et claudere ora laudantium te atque extinguere gloriam templi et altaris tui, ut aperiant ora gentium et laudent idolorum fortitudinem, et praedicent carnalem regem in sempiternum. Ne tradas, Domine, sceptrum tuum his qui non sunt, ne rideant ad ruinam nostram; sed converte consilium eorum super eos, et eum qui in nos coepit saevire disperde. Memento, Domine, et ostende te nobis in tempore tribulationis nostrae, et mihi da fiduciam, Domine rex deorum et universae potestatis. Tribue sermonem compositum in ore meo in conspectu leonis, et transfer cor illius in odium hostis nostri, ut et ipse pereat et ceteri qui ei consentiunt. Nos autem libera manu tua, et adiuva me nullum aliud auxilium habentem nisi te, Domine, qui habes omnium scientiam, et nosti quia oderim gloriam iniquorum, et detester cubile incircumcisorum et omnis alienigenae. Tu scis necessitatem meam, quod abominer signum superbiae et gloriae meae quod est super caput meum in diebus ostentationis meae, et detester illud quasi pannum menstruatae, et non portem in diebus silentii mei, et quod non comederim in mensa Aman, nec mihi placuerit convivium regis, et non biberim vinum libaminum; et numquam laetata sit ancilla tua ex quo huc translata sum usque in praesentem diem, nisi in te, Domine Deus Abraham. Deus fortis super omnes, exaudi vocem eorum qui nullam aliam spem habent, et libera nos de manu iniquorum, et erue me a timore meo.

Et haec addita reperi in editione vulgata. Et mandavit ei haud dubium quin Mardochaeus, ut ingrederetur ad regem et rogaret pro populo suo et pro patria sua. Memorare, inquit, dierum humilitatis tuae, quomodo nutrita sis in manu mea, quia Aman secundus a rege locutus est contra nos in mortem; et tu invoca Dominum, et loquere regi pro nobis, et libera nos de morte. Necnon et ista quae subdita sunt. Die autem tertio deposuit vestimenta ornatus sui, et circumdata est gloria sua. Cumque regio fulgeret habitu et invocasset omnium rectorem et salvatorem Deum, assumpsit duas famulas, et super unam quidem innitebatur quasi prae deliciis et nimia teneritudine corpus suum ferre non sustinens; altera autem famularum sequebatur dominam, defluentia in humum indumenta sustentans. Ipsa autem roseo vultu colore perfusa, et gratis ac nitentibus oculis tristem celabat animum et nimio timore contractum. Ingressa igitur cuncta per ordinem ostia stetit contra regem ubi ille residebat super solium regni sui, indutus vestibus regiis auroque fulgens et pretiosis lapidibus, eratque terribilis aspectu. Cumque elevasset faciem et ardentibus oculis furorem pectoris indicasset, regina corruit et in pallorem colore mutato lassum super ancillulam reclinavit caput. Convertitque Deus spiritum regis in mansuetudinem, et festinus ac metuens exilivit de solio, et sustentans eam ulnis suis donec rediret ad se, his verbis blandiebatur: Quid habes, Hester? Ego sum frater tuus, noli metuere. Non morieris; non enim pro te sed pro omnibus haec lex constituta est. Accede igitur et tange sceptrum. Cumque illa reticeret, tulit auream virgam et posuit super collum eius et osculatus est eam, et ait: Cur mihi non loqueris? Quae respondit: Vidi te, domine, quasi angelum Dei, et conturbatum est cor meum prae timore gloriae tuae. Valde enim mirabilis es, domine, et facies tua plena est gratiarum. Cumque loqueretur, rursus corruit et paene exanimata est. Rex autem turbabatur, et omnes ministri eius consolabantur eam.

Exemplar epistulae regis Artaxerxis quam pro Iudaeis ad omnes regni sui provincias misit, quod et ipsum in hebraeo volumine non habetur.

Rex magnus Artaxerxes ab India usque Aethiopiam centum viginti septem provinciarum ducibus ac principibus qui nostrae iussioni oboediunt salutem dicit. Multi bonitate principum et honore qui in eos collatus est abusi sunt in superbiam, et non solum subiectos regibus nituntur opprimere sed datam sibi gloriam non ferentes in ipsos qui dederunt moliuntur insidias. Nec contenti sunt gratias non agere beneficiis et humanitatis in se iura violare, sed Dei quoque cuncta cernentis arbitrantur se posse fugere sententiam. Et in tantum vesaniae proruperunt ut eos qui credita sibi officia diligenter observant et ita cuncta agunt ut omnium laude digni sint mendaciorum cuniculis conentur subvertere, dum aures principum simplices et ex sua natura alios aestimantes callida fraude decipiunt. Quae res et ex veteribus probatur historiis, et ex his quae geruntur cotidie, quomodo malis quorundam suggestionibus regum studia depraventur. Unde providendum est paci omnium provinciarum. Nec putare debetis, si diversa iubeamus, ex animi nostri venire levitate, sed pro qualitate et necessitate temporum, ut rei publicae poscit utilitas, ferre sententiam. Et ut manifestius quod dicimus intellegatis, Aman filius Amadathi et animo et gente Macedo alienusque a Persarum sanguine et pietatem nostram sua crudelitate commaculans, peregrinus a nobis susceptus est, et tantam in se expertus humanitatem ut pater noster vocaretur et adoraretur ab omnibus post regem secundus, qui in tantum arrogantiae tumorem sublatus est ut regno nos privare niteretur et spiritu. Nam Mardochaeum, cuius fide et beneficiis vivimus, et consortem regni nostri Hester cum omni gente sua novis quibusdam atque inauditis machinis expetivit in mortem, hoc cogitans ut illis interfectis insidiaretur nostrae solitudini et regnum Persarum transferret in Macedonas. Nos autem a pessimo mortalium Iudaeos neci destinatos in nulla penitus culpa repperimus, sed e contrario iustis utentes legibus et filios altissimi et maximi semperque viventis Dei, cuius beneficio et patribus nostris et nobis regnum est traditum et usque hodie custoditur. Unde eas litteras quas sub nomine nostro ille direxerat sciatis esse irritas. Pro quo scelere ante portas huius urbis, id est Susan, et ipse qui machinatus est et omnis cognatio eius pendet in patibulis, non nobis sed Deo reddente ei quod meruit. Edictum autem quod nunc mittimus in cunctis urbibus proponatur, ut liceat Iudaeis uti legibus suis. Quibus debetis esse adminiculo, ut eos qui se ad necem eorum paraverant possint interficere tertiadecima die mensis duodecimi qui vocatur Adar. Hanc enim diem Deus omnipotens maeroris et luctus eis vertit in gaudium. Unde et vos inter ceteros dies festos hanc habetote diem, et celebrate eam cum omni laetitia, ut et in posterum cognoscatur omnes qui fideliter Persis oboediunt dignam pro fide recipere mercedem, qui autem insidiantur regno eorum perire pro scelere. Omnis autem provincia et civitas quae noluerit sollemnitatis huius esse particeps, gladio et igne pereat, et sic deleatur ut non solum hominibus sed etiam bestiis invia sit in sempiternum, pro exemplo contemptus et inoboedientiae.

Chromatio et Heliodoro episcopis Hieronymus presbyter in Domino salutem. Mirari non desino exactionis vestrae instantiam. Exigitis enim ut librum chaldeo sermone conscriptum ad latinum stilum traham, librum utique Tobiae, quem Hebraei de catalogo divinarum scripturarum secantes his quae apocrypha memorant manciparunt. Feci satis desiderio vestro, non tamen meo studio. Arguunt enim nos Hebraeorum studia et imputant nobis contra suum canonem latinis auribus ista transferre. Sed melius esse iudicans Phariseorum displicere iudicio et episcoporum iussionibus deservire, institi ut potui. Et quia vicina est Chaldeorum lingua sermoni hebraico, utriusque linguae peritissimum loquacem repperiens, unius diei laborem arripui, et quicquid ille mihi hebraicis verbis expressit, hoc ego accito notario sermonibus latinis exposui. Orationibus vestris mercedem huius operis compensabo, cum gratum vobis didicero me quod iubere estis dignati complesse.

Jeronimus Prologus Tobie

Tobias ex tribu et ciuitate nephtali que est in superioribus ga
lilee supra naason post uiam que ducit ad occidentem
in sinistro habens ciuitatem sofeth. cum captus esset in die
bus salmanasar regis assyriorum in captiuitate
tamen positus uiam ueritatis non deseruit. ita ut omnia que
habere poterat cotidie concaptiuis fratribus qui erant de genere eius impertiret.
Cumque esset iunior omnibus in tribu nephtali: nichil tamen puerile gessit in
opere. Denique cum irent omnes ad uitulos aureos quos ieroboam fecerat
rex israel: hic solus fugiebat consortia omnium et pergebat ad ierusalem
templum domini et ibi adorabat dominum deum israel. omnia primitiua sua et decimas
suas fideliter offerens. ita ut in tercio anno proselitis et aduenis
ministraret omnem decimationem. Hec et hiis similia secundum legem dei puer-
lus obseruabat. Cum uero factus esset uir: accepit uxorem annam
de tribu sua. genuitque ex ea filium nomen suum imponens ei. quem ab infan-
cia timere deum docuit et abstinere ab omni peccato. Igitur cum per captiuita-
tem deuenisset cum uxore sua et filio in ciuitatem niniuen cum omni tribu
sua. et omnes ederent ex cibis gentilium: iste custodiuit animam suam et
nunquam contaminatus est in escis eorum. Et quoniam memor fuit domini in to-
to corde suo. dedit illi deus gratiam in conspectu salmanasar regis:
et dedit illi potestatem quocumque uellet ire habens libertatem quecumque facere
uoluisset. Pergebat ergo per omnes qui erant in captiuitate et monita
salutis dabat eis. Cum autem uenisset in rages ciuitatem medorum et ex hiis
quibus honoratus fuerat a rege habuisset decem talenta argenti et cum mul-
ta generis sui turba gabelum egentem uideret qui erat ex tribu
eius: sub cyrographo dedit illi memoratum pondus argenti.
Post multum uero temporis mortuo salmanasar rege cum regna-
ret sennacherib filius eius pro eo et filios israel exosos haberet in con-
spectu suo: tobias pergebat per omnem cognationem suam et consolabatur
eos. diuidebatque unicuique prout poterat de facultatibus suis.
esurientes alebat. nudisque uestimenta prebebat. et mortu-
is atque occisis sepulturam sollicitus exhibebat. Denique cum reuer-
sus esset rex sennacherib fugiens a iudea plagam quam circa eum
deus fecerat propter blasphemiam suam et iratus multos occideret ex
filiis israel: tobias sepeliebat corpora eorum. At ubi nunciatum
est regi: iussit eum occidi et tulit omnem substantiam eius. Tobias
uero cum filio suo et cum uxore fugiens nudus latuit: quia multi dili-
gebant eum. Post dies uero .xlv. occiderunt regem filii ipsius: et reuer-
sus est tobias ad domum suam: omnisque facultas eius restituta est ei.
II Post hec uero cum esset dies festus domini et factum esset prandium bonum
in domo tobie dixit filio suo. Uade et adduc aliquos de tribu
nostra timentes deum. ut epulentur nobiscum. Cumque abisset reuersus
nunciauit ei unum ex filiis israel iugulatum iacere in platea.
Statimque exiliens de accubitu suo relinquens prandium ieiu-
nus peruenit ad corpus: tollensque illud portauit ad domum suam oc-
culte ut dum sol occubuisset caute sepeliret eum. Cumque
occultasset corpus manducauit panem cum luctu et tremore me-
morans illum sermonem quem dixit dominus per amos prophetam. Dies fes-
ti uestri conuertentur in lamentationem et luctum. Cum uero sol occubuisset
abiit et sepeliuit eum. Arguebant autem illum omnes proximi sui dicentes.
Iam huius rei causa interfici iussus es. et uix effugisti mortis im-
perium: et iterum sepelis mortuos? Sed tobias plus timens deum
quam regem rapiebat corpora occisorum et occultabat
in domo sua: et mediis noctibus sepeliebat ea. Contigit autem
ut quadam die fatigatus a sepultura ueniens domum iactasset se
iuxta parietem et obdormisset: et ex nido hirundinum dormien-
ti illi calida stercora inciderent super oculos eius fieretque cecus.
Hanc autem temptationem ideo permisit deus euenire illi: ut posteris
daretur exemplum pacientie eius sicut et sancti iob. Nam cum ab infancia
sua semper deum timuerit et mandata eius custodierit: non est contris-
tatus contra deum quod plaga cecitatis euenerit ei. Sed inmobilis in
dei timore permansit: agens gratias deo omnibus diebus uite sue.
Nam sicut beato iob insultabant reges. ita isti parentes et cognati eius irri-
debant uitam eius dicentes. Ubi est spes tua pro qua elemosinas et sepulturas fa-
ciebas? Tobias uero increpabat eos dicens. Nolite ita loqui. quoniam fi-
lii sanctorum sumus: et uitam illam expectamus quam deus daturus est hiis qui fidem
suam nunquam mutant ab eo. Anna uero uxor eius ibat ad textrinum opus co-
tidie et de labore manuum suarum uictum quem consequi poterat
deferebat. Unde factum est ut hedum caprarum accipiens detulisset do-
mi. Cuius cum uocem balantis uir eius audisset: dixit. Uidete ne
forte furtiuus sit: et reddite eum dominis suis: quia non licet nobis aut
edere ex furto aliquid aut contingere. Ad hec uxor eius irata respondit.
Manifeste uana facta est spes tua: et elemosine tue modo appa-
ruerunt. Atque hiis et aliis huiusmodi uerbis exprobrabat ei. Tunc To-
bias ingemuit et cepit orare cum lacrimis dicens. Iustus es III
domine et omnia iudicia tua uera sunt: et omnes uie tue misericordia et ueritas
et iudicium. Et nunc domine memor esto mei. ne uindictam su-
mas de peccatis meis: neque reminiscaris delicta mea uel
parentum meorum. Quoniam non obediuimus preceptis tuis: et tra-
diti sumus in direptionem et captiuitatem et mortem et in fabulam:
et improperium omnibus nationibus in quibus dispersisti nos. Et nunc
domine magna iudicia tua: quia non egimus secundum precepta tua:
et non ambulauimus sincere coram te. Et nunc domine secundum uolunta-
tem tuam fac mecum et precipe in pace recipi spiritum meum: expe-
dit enim michi mori magis quam uiuere. Eadem itaque die contigit ut sa-
ra filia raguelis in rages ciuitate medorum et ipsa audiret impro-
perium ab una ex ancillis patris sui quoniam tradita fuerat septem
uiris et demonium nomine asmodeus occiderat eos mox ut
ingressi fuissent ad eam. Ergo cum pro culpa sua increparet
puellam: respondit ei dicens. Amplius ex te non uideamus filium
aut filiam super terram interfectrix uirorum tuorum. Numquid et me
occidere uis sicut et occidisti .vii. uiros? Ad hanc uocem per-
rexit in superius cubiculum domus sue: et tribus diebus et tribus noctibus non
manducauit neque bibit: sed in oratione persistens cum lacrimis depre-
cabatur deum ut ab isto improperio liberaret eam. Factum est au-
tem. Tercia die cum compleret orationem benedicens dominum dixit. Bene-
dictum est nomen tuum domine deus patrum nostrorum qui cum iratus fueris misericordiam
facies: et in tempore tribulationis peccata dimittis hiis qui inuocant
te. Ad te domine faciem meam conuerto: ad te oculos meos dirigo.
Peto domine ut de uinculo improperii huius absoluas me: aut
certe desuper terram eripias me. Tu scis domine quia nunquam concu-
piui uirum: et mundam seruaui animam meam ab omni concupis-
centia. Nunquam cum ludentibus miscui me: neque cum hiis qui in leuita-
te ambulant participem me prebui. Uirum autem cum timore
tuo non cum libidine mea consensi suscipere. Et aut ego indigna
fui illis: aut illi forsitan me digni non fuerunt: quia forsitan
uiro alio conseruasti me. Non est enim in hominis potestate consilium tu-
um. Hoc autem pro certo habet omnis qui te colit: quia uita eius si in probatione fuerit
coronabitur. Si autem in tribulatione fuerit liberabitur: et si in correptione
fuerit ad misericordiam tuam peruenire licebit. Non enim delectaris in per-
ditionibus nostris: quia post tempestatem tranquillum facis: et post lacrima-
tionem et fletum exultationem infundis. Sit nomen tuum deus israel benedictum
in secula. In illo tempore exaudite sunt preces amborum in conspectu glo-
rie summi dei: et missus est angelus domini sanctus raphael ut curaret eos am-
bos quorum uno tempore sunt orationes in conspectu domini recitate. Igitur IIII
cum tobias putaret orationem suam exaudiri ut mori potuis-
set: uocauit ad se tobiam filium suum dixitque ei. Audi fili mi
uerba oris mei et ea in corde tuo quasi fundamentum construe.
Cum acceperit deus animam meam corpus meum sepeli: et honorem ha-
bebis matri tue omnibus diebus uite eius. Memor enim esse debes
que et quanta pericula passa sit propter te in utero suo. Cum autem et ipsa

cum compleverit tempus vite sue sepelies eam circa me. Omnibus autem diebus vite
tue in mente habeto deum: et cave ne aliquando peccato consencias et pretermittas
precepta dei nostri. Ex substantia tua fac elemosinam et noli avertere faciem
tuam ab ullo paupere. Ita enim fiet ut nec a te avertatur facies domini.
Quomodo potueris ita esto misericors. Si multum tibi fuerit abundanter tri-
bue. Si exiguum tibi fuerit etiam exiguum libenter impertiri stude. Premium
enim bonum tibi thesaurizas in die necessitatis. Quoniam elemosina ab omni peccato
et a morte liberat et non patietur animam ire in tenebras. Fiducia magna
erit coram summo deo elemosina omnibus facientibus eam. Attende tibi fili mi ab omni
fornicatione et preter uxorem tuam numquam patiaris crimen scire. Superbiam
numquam in tuo sensu aut in tuo verbo dominari permittas. In ipsa enim
initium sumpsit omnis perditio. Quicumque tibi aliquid operatus fuerit statim ei mer-
cedem restitue et merces mercenarii tui apud te omnino non ma-
neat. Quod ab alio oderis fieri tibi vide ne tu aliquando alteri facias. Panem
tuum cum esurientibus et egenis comede et de vestimentis tuis nudos
tege. Panem tuum et vinum tuum super sepulturam iusti constitue et noli
ex eo manducare et bibere cum peccatoribus. Consilium semper a sapiente
perquire. Omni tempore benedic deum et pete ab eo ut vias tuas dirigat
et omnia consilia tua in ipso permaneant. Indico etiam tibi fili mi dedisse me
decem talenta argenti dum adhuc infantulus esses Gabelo in Rages civitate Medorum
et chirographum eius apud me habeo. Et ideo perquire quomodo ad eum pervenias
et recipias ab eo supra memoratum pondus argenti et restituas
ei chirographum suum. Noli timere fili mi. Pauperem quidem vitam gerimus
sed multa bona habebimus si timuerimus deum et recesserimus ab omni
V peccato et fecerimus bene. Tunc respondit Tobias patri suo et dixit. Omnia quecumque
precepisti mihi faciam pater. Quomodo autem pecuniam hanc requiram ignoro.
Ille me nescit et ego illum ignoro. Quod signum dabo ei? Sed neque viam
per quam pergatur illuc aliquando cognovi. Tunc pater suus respondit illi et dixit.
Chirographum quidem illius penes me habeo quod cum illi ostenderis statim res-
tituet. Sed perge nunc et inquire tibi aliquem fidelem virum qui eat tecum salva
mercede sua dum adhuc vivo ut recipias eam. Tunc egressus Tobias
invenit iuvenem splendidum stantem precinctum et quasi paratum ad am-
bulandum. Et ignorans quod angelus dei esset salutavit eum et dixit. Unde
te habemus bone iuvenis? At ille respondit ei. Ex filiis Israel. Et Tobi-
as dixit ei. Nosti viam que ducit in regionem Medorum? Cui respondit. No-
vi. Et omnia itinera eius frequenter ambulavi et mansi apud Gabelum
fratrem nostrum qui moratur in Rages civitate Medorum que posita est in monte
Ecbathanis. Cui Tobias ait. Sustine me obsecro donec hec
ipsa nuntiem patri meo. Tunc ingressus Tobias indicavit universa hec
patri suo. Super que admiratus pater rogavit ut introiret ad eum. Ingres-
sus itaque salutavit eum et dixit. Gaudium tibi sit semper. Et Tobias ait.
Quale mihi gaudium erit qui in tenebris sedeo et lumen celi non
video? Cui ait iuvenis. Forti animo esto. In proximo est ut a deo cu-
reris. Dixit itaque illi Tobias. Numquid poteris perducere filium meum ad
Gabelum in Rages civitatem Medorum? Et cum redieris restituam tibi merce-
dem tuam. Et dixit ei angelus. Ego ducam et reducam eum sanum ad te.
Cui Tobias respondit. Rogo te indica mihi de qua domo aut de qua tribu
es tu? Cui Raphael angelus dixit. Genus queris mercenarii an ip-
sum mercenarium qui cum filio tuo eat? Sed ne forte sollicitum te
reddam ego sum Azarias Ananie magni filius. Et Tobias
respondit. Ex magno genere es tu. Sed peto ne irascaris quod volu-
erim cognoscere genus tuum. Dixit autem illi angelus. Ego sanum
ducam et sanum tibi reducam filium tuum. Respondens autem Tobias dixit. Bene
ambuletis et sit deus in itinere vestro et angelus eius comitetur vobiscum.
Tunc paratis omnibus que erant in via portanda fecit Tobias vale
patri suo et matri sue et ambulaverunt ambo simul. Cumque profecti essent
cepit flere mater eius et dicere. Baculum senectutis nostre tulisti et
transmisisti a nobis. Numquam fuisset ipsa pecunia pro qua misisti
eum. Sufficiebat enim nobis paupertas nostra ut divitias compu-
taremus hoc quod videbamus filium nostrum. Dixitque ei Tobias. Noli
flere. Salvus perveniet filius noster et salvus revertetur ad nos et
oculi tui videbunt illum. Credo enim quod angelus dei bonus
comitetur ei et bene disponat omnia que circa ipsum geruntur
ita ut cum gaudio revertatur ad nos. Ad hanc vocem ces-
savit mater eius flere et tacuit. Profectus est autem Tobias et canis secutus est VI
eum et mansit prima mansione iuxta fluvium Tigris. Et exivit ut
lavaret pedes suos et ecce piscis immanis exivit ad devorandum
eum. Quem expavescens Tobias clamavit voce magna dicens.
Domine invadit me. Et dixit ei angelus. Apprehende branchiam eius et
trahe eum ad te. Quod cum fecisset attraxit eum in siccum et palpitare
cepit ante pedes eius. Tunc dixit ei angelus. Exentera hunc piscem et cor
eius et fel et iecur repone tibi. Sunt enim hec necessaria ad medicamenta
utiliter. Quod cum fecisset assavit carnes eius et secum tulerunt in via.
Cetera salierunt que sufficerent eis quousque pervenirent in Rages civitate Me-
dorum. Tunc interrogavit Tobias angelum et dixit ei. Obsecro te Azaria
frater ut dicas mihi quod remedium habebunt ista que de pisce servare iussisti.
Respondens angelus dixit ei. Cordis eius particulam si super carbones po-
nas fumus eius extricat omne genus demoniorum sive a viro sive a
muliere ita ut ultra non accedat ad eos. Et fel valet ad ungen-
dos oculos in quibus fuerit albugo et sanabuntur. Et dixit ei Tobias.
Ubi vis ut maneamus? Respondensque angelus ait. Est hic Raguel nomine
propinquus vir de tribu tua et hic habet filiam nomine Saram. Sed neque mascu-
lum neque feminam ullam habet aliam preter eam. Tibi debetur omnis substantia eius et o-
portet eam te accipere coniugem. Pete ergo eam a patre eius et dabit tibi eam in uxorem.
Tunc respondit Tobias et dixit. Audio quia tradita est septem viris et mortui
sunt. Sed et hoc audivi quia demonium illos occidit. Timeo ergo ne
forte et mihi hec eveniant et cum sim unicus parentibus meis de-
ponam senectutem illorum cum tristicia ad inferos. Tunc Raphael dixit
ei. Audi me et ostendam tibi qui sunt quibus prevalere potest demonium. Hii namque
qui coniugium ita suscipiunt ut deum a se et a sua mente excludant et sue li-
bidini ita vacent sicut equus et mulus quibus non est intellectus. Habet pote-
statem demonium super eos. Tu autem cum acceperis eam ingressus cubiculum per tres
dies continens esto ab ea et nichil aliud nisi in orationibus vacabis cum ea. Ipsa
autem nocte incenso iecore piscis fugabitur demonium. Secunda vero nocte
in copulatione sanctorum patriarcharum admitteris. Tertia autem nocte
benedictionem consequeris ut filii ex vobis procreentur incolumes.
Transacta autem tertia nocte accipies uxorem cum timore domini
amore filiorum magis quam libidine ductus ut in semine Abrahe
benedictionem in filiis consequaris. Ingressi sunt autem ad Raguelem et VII
suscepit eos Raguel cum gaudio. Intuensque Tobiam Raguel dixit
Anne uxori sue. Quam similis est iuvenis iste consobrino meo.
Et cum hec dixisset ait. Unde estis iuvenes fratres nostri? At illi dixerunt.
Ex tribu Nephtali sumus ex captivitate Ninive. Dixitque
illis Raguel. Nostis Tobiam fratrem meum? Qui dixerunt. Novimus.
Cumque multa bona loqueretur de eo dixit angelus ad Raguelem.
Tobias de quo interrogas pater istius est. Et misit se Raguel super eum
et cum lacrimis osculatus est eum et plorans super collum eius dixit. Benedictio
sit tibi fili mi quia boni et optimi viri filius es. Et Anna uxor
eius et Sara filia ipsorum lacrimate sunt. Postquam autem locuti sunt precepit
Raguel occidi arietem et parari convivium. Cumque hortaretur
eos discumbere ad prandium Tobias dixit. Hic ego hodie non
manducabo neque bibam nisi prius petitionem meam confirmes
et promittas mihi dare Saram filiam tuam. Quo audito verbo Ra-
guel expavit sciens quid evenerit illis septem viris qui ingressi sunt
ad eam. Et timere cepit ne forte et huic similiter accideret. Et cum
nutaret et non daret ullum petenti responsum dixit ei angelus.
Noli timere dare eam isti quoniam huic timenti deum debetur con-
iux filia tua. Propterea alius non potuit habere illam. Tunc dixit Raguel.
Non dubito quod deus preces et lacrimas meas in conspectu suo
admiserit. Et credo quoniam ideo fecit vos venire ad me ut ista
coniungeretur cognationi sue secundum legem Moysi. Et nunc no-
li dubium gerere quod tibi eam tradam. Et apprehendens dexteram fi-
lie sue dextere Tobie tradidit dicens. Deus Abraham et deus
Isaac et deus Iacob sit vobiscum et ipse coniungat vos impleatque
benedictionem suam in vobis. Et accepta carta fecerunt conscriptio-
nem coniugii. Et post hec epulabantur benedicentes deum. Vocavitque
ad se Raguel Annam uxorem suam et precepit ei ut prepara-
ret alterum cubiculum. Et introduxit in illud Saram filiam suam.

nota

nota forma coniugii

et lacrimatam est. dixitque ei: forti animo esto filia mi. Dominus celi det tibi gau-
VIII dium pro tedio quod perpessa es. Postquam vero cenaverunt, introduxerunt
iuvenem ad eam. Recordatus itaque Tobias sermonis angeli, protulit
de cassidili suo partem iecoris. posuitque eam super carbones vivos. Tunc
Raphael angelus apprehendit demonem et religavit eum in deserto
superioris Egypti. Tunc hortatus est virginem Tobias. dixitque ei: Sara ex-
urge et deprecemur Deum hodie et cras et secundum cras: quia istis tribus noctibus
Deo iungimur: tertia autem transacta nocte in nostro erimus coniugio.
Filii quippe sanctorum sumus: et non possumus ita coniungi sicut gentes que igno-
rant Deum. Surgentesque autem pariter instanter orabant ambo simul
ut sanitas daretur eis. Dixitque Tobias: Domine Deus patrum nostrorum bene-
dicant te celi et terra et mare et fontes et flumina, et omnis creatura tua
que in eis sunt. Tu fecisti Adam de limo terre dedistique ei adiutorium
Evam. Et nunc Domine tu scis quia non luxurie causa accipio sororem meam
sed sola posteritatis dilectione in qua benedicatur nomen tuum in secula
seculorum. Dixit quoque Sara: Miserere nobis Domine miserere nobis et senescamus
ambo pariter sani. Et factum est circa pullorum cantum: accer-
siri iussit Raguel servos suos: et abierunt cum eo pariter ut foderent
sepulcrum. Dicebat enim: ne forte simili modo evenerit ei quo et ceteris aliis .vii.
qui sunt ingressi ad eam. Cumque parassent fossam: reversus Raguel ad ux-
orem suam dixit ei: Mitte unam ex ancillis tuis et videat si mortuus
est ut sepeliam illum antequam illucescat. Et misit unam ex ancillis
suis. Que ingressa cubiculum reperit eos salvos et incolumes et
secum pariter dormientes. Et reversa nuntiavit bonum nuntium.
Et benedixerunt Dominum Raguel videlicet et Anna uxor eius. et dixerunt:
Benedicimus te Domine Deus Israel quia non contigit nobis quemadmodum putaba-
mus. Fecisti enim nobiscum misericordiam tuam et exclusisti a nobis inimicum
persequentem nos: misertus es autem duobus unicis. Fac eos Domine ple-
nius benedicere te et sacrificium tibi laudis tue et sue sanitatis offer-
re: ut cognoscat universitas gentium quia tu es Deus solus in uni-
versa terra. Statimque precepit servis suis Raguel ut replerent fossam
quam fecerant prius quam elucesceret. Uxori autem sue dixit ut instrueret
convivium et prepararet omnia que in cibos erant iter agentibus necessaria.
Duas quoque vaccas pingues et quattuor arietes occidi fecit et parari
epulas omnibus vicinis suis cunctisque amicis. Et adiuravit Raguel
Tobiam ut duas ebdomadas moraretur apud eum. De omnibus autem que pos-
sidebat Raguel dimidiam partem dedit Tobie: et fecit hanc
scripturam ut pars dimidia que supererat post obitum eorum Tobie do-
IX minio deveniret. Tunc vocavit ad se Tobias angelum quem quidem
hominem estimabat: dixitque ei: Azaria frater peto ut auscultes
verba mea. Si me ipsum tradam tibi servum non ero condignus provi-
dentie tue. Tamen obsecro te ut assumas tibi animalia sive servitia.
et vadas ad Gabelum in Rages civitatem Medorum. reddasque ei
chirographum suum et recipias ab eo pecuniam. et roges eum
venire ad nuptias meas. Scis enim ipse quoniam numerat pater meus
dies: et si tardavero una die plus contristatur anima eius. Et certe
vides quomodo adiuravit me Raguel cuius adiuramentum spernere
non possum. Tunc Raphael assumens quattuor ex servis Raguelis et
duos camelos in Rages civitatem Medorum perrexit. et inveniens
Gabelum dedit ei chirographum suum et recepit omnem pecuniam.
Indicavitque ei de Tobia filio Tobie omnia que gesta sunt. fecitque eum
secum venire ad nuptias. Cumque ingressus esset domum Raguelis in-
venit Tobiam discumbentem. et exiliens osculati sunt se invicem.
Et flevit Gabelus benedixitque Deum et dixit. Benedicat te Dominus Deus
Israel quia filius es optimi viri et iusti et timentis Deum et elemosinas fa-
cientis. et dicatur benedictio super uxorem tuam et super parentes vestros. et
videatis filios vestros et filios filiorum vestrorum usque ad tertiam et quar-
tam generationem. et sit semen vestrum benedictum a Deo Israel qui regnat
in secula seculorum. Cumque omnes dixissent amen: accesserunt ad convivi-
um: sed et cum timore Dei nuptiarum convivium exercebant. Cum vero mo-
X ras faceret Tobias causa nuptiarum: sollicitus erat pater eius
Tobias dicens: Putas quare moratur filius meus aut quare detentus
est ibi? Putasne Gabelus mortuus est et nemo illi reddet pecuniam?
Cepit autem contristari nimis ipse et Anna uxor eius cum eo: et ceperunt ambo
simul flere: eo quod die statuto minime reverteretur filius eorum ad eos.
Flebat igitur mater eius irremediabilibus lacrimis atque dicebat: Heu heu
me fili mi: ut quid te misimus peregrinari lumen oculorum nostrorum,
baculum senectutis nostre, solatium vite nostre, spem posteritatis nostre?
Omnia simul in te uno habentes te non debuimus dimittere a nobis. Cui
dicebat Tobias: Tace et noli turbari: sanus est filius noster. Satis
fidelis est vir ille cum quo misimus illum. Illa autem nullo modo consolari pote-
rat: sed cotidie exiliens circumspiciebat et circuibat vias omnes
per quas spes remeandi videbatur ut procul videret eum si fieri
posset venientem. At vero Raguel dicebat ad generum suum:
Mane hic et ego mittam nuntium salutis de te ad Tobiam
patrem tuum. Cui Tobias dixit: Ego novi quia pater meus et ma-
ter mea dies computant et cruciatur spiritus eorum in ipsis. Cumque verbis
multis rogaret Raguel Tobiam et ille eum nulla ratione
vellet audire: tradidit ei Saram et dimidiam partem omnis substan-
tie sue in pueris, in puellis, in pecudibus, in camelis et in vaccis: et
in pecunia multa: et salvum atque gaudentem dimisit eum
a se dicens: Angelus Domini sanctus sit in itinere vestro perducatque vos in-
columes: et inveniatis omnia recte circa parentes vestros: et
videant oculi mei filios vestros priusquam moriar. Et apprehen-
dentes parentes filiam suam osculati sunt eam et dimiserunt ire
monentes eam honorare soceros, diligere maritum, regere fa-
miliam, gubernare domum: et seipsam irreprehensibilem exhibe-
re. Cumque reverterentur pervenerunt ad Charan que est in medio itine- XI
re contra Ninive .xi. die. Dixitque angelus: Tobia frater: scis quemadmodum
reliquisti patrem tuum. Si placet itaque tibi precedamus: et lento gra-
du sequantur iter nostrum familie simul cum coniuge tua et cum animali-
bus. Cumque hoc placuisset ut irent: dixit Raphael ad Tobiam:
Tolle tecum ex felle piscis: erit enim necessarium. Tulit itaque Tobias ex
felle piscis: et abierunt. Anna autem sedebat secus viam cotidie
in supercilio montis unde respicere poterat de longinquo. Et dum ex
eodem loco specularetur adventum eius: vidit a longe et illico ag-
novit venientem filium suum: currensque nuntiavit viro suo dicens:
Ecce venit filius tuus. Dixitque Raphael ad Tobiam: At ubi introieris
domum tuam statim adora Dominum Deum tuum et gratias agens ei acce-
de ad patrem tuum et osculare eum: statimque line super oculos eius ex
felle isto piscis quod portas tecum. Scias enim quia mox aperientur
oculi eius: et videbit pater tuus lumen celi et in aspectu tuo gaudebit.
Tunc precucurrit canis qui simul fuerat in via: et quasi nuntius adveniens
blandimento sue caude gaudebat. Et consurgens cecus pater
cepit offendens pedibus currere: et data manu puero occur-
rit obviam filio suo et suscipiens osculatus est eum cum uxore sua,
et ceperunt flere ambo pre gaudio. Cumque adorassent Deum et gratias
egissent consederunt. Tunc sumens Tobias de felle piscis linivit
oculos patris sui. Et sustinuit quasi dimidiam fere horam: et cepit
albugo ex oculis eius quasi membrana ovi egredi. Quam apprehen-
dens Tobias traxit ab oculis eius. statimque visum recepit. Et glori-
ficabant Deum ipse videlicet et uxor eius et omnes qui sciebant eum. Dice-
batque Tobias: Benedico te Domine Deus Israel quia tu castigasti
me et tu salvasti me: et ecce video Tobiam filium meum. In-
gressa est quoque post .vii. dies Sara uxor filii eius et omnis familia et pecora
sana et cameli et pecunia multa uxoris: sed et illa pecunia
quam receperat a Gabelo: et narravit parentibus suis omnia beneficia
Dei que fecisset circa eum per hominem qui eum duxerat. Veneruntque Achi-
or et Nabath consobrini Tobie gaudentes ad Tobiam: et congratula-
bantur ei de omnibus bonis que circa illum ostenderat Deus. Et per .vii. dies epu-
lantes cum gaudio magno gavisi sunt. Tunc vocavit ad se XII
Tobias filium suum: dixitque ei: Quid possumus dare viro isti sancto
qui venit tecum? Respondens Tobias patri suo dixit: Pater quam mercedem da-
bimus ei? aut quid dignum poterit esse beneficiis eius? Me duxit et
reduxit sanum. pecuniam a Gabelo ipse suscepit: uxorem ipse
me habere fecit. et demonium ab ea ipse compescuit. gaudium
parentibus eius fecit: meque ipsum a devoratione piscis eripuit: te
quoque videre fecit lumen celi. et bonis omnibus per eum repleti sumus.

de cassidili

eo illi ad haec dignum poterimus dare? Sed peto te pater mi ut roges eum si forte dignabitur medietatem de omnibus quae allata sunt sibi assumere. Tunc vocantes eum pater scilicet et filius tulerunt eum in partem et rogare ceperunt ut dignaretur dimidiam partem omnium quae attulerant acceptam habere. Tunc dixit eis occulte: Benedicite Deum caeli et coram omnibus viventibus confitemini ei quia fecit vobiscum misericordiam suam. Etenim sacramentum regis abscondere bonum est: opera autem Dei revelare et confiteri honorificum est. Bona est oratio cum ieiunio et elemosina magis quam thesauros auri recondere. Quoniam elemosina a morte liberat et ipsa est quae purgat peccata et facit invenire vitam eternam. Qui autem faciunt peccatum et iniquitatem hostes sunt animae suae. Manifesto ergo vobis veritatem et non abscondam a vobis occultum sermonem. Quando orabas cum lacrimis et sepeliebas mortuos et derelinquebas prandium tuum et mortuos abscondebas per diem in domo tua et nocte sepeliebas eos, ego obtuli orationem tuam Domino. Et quia acceptus eras Deo necesse fuit ut temptatio probaret te. Et nunc misit me Dominus ut curarem te et Saram uxorem filii tui a demonio liberarem. Ego enim sum Raphael angelus unus ex septem qui astamus ante Dominum. Cumque haec audissent turbati sunt et trementes ceciderunt super terram in faciem suam. Dixitque eis angelus: Pax vobis, nolite timere. Etenim cum essem vobiscum per voluntatem Dei eram: ipsum benedicite et cantate illi. Videbar quidem vobiscum manducare et bibere, sed ego cibo invisibili et potu qui ab hominibus videri non potest utor. Tempus est ergo ut revertar ad eum qui me misit. Vos autem benedicite Deum et enarrate omnia mirabilia eius. Et cum haec dixisset ab aspectu eorum ablatus est et ultra eum videre non potuerunt. Tunc prostrati per horas tres in faciem benedixerunt Deum et exsurgentes narraverunt omnia mirabilia eius.

XIII Aperiens autem Tobias senior os suum benedixit Dominum et dixit: Magnus es Domine in eternum et in omnia secula regnum tuum, quoniam tu flagellas et salvas, deducis ad inferos et reducis, et non est qui effugiat manum tuam. Confitemini Domino filii Israhel et in conspectu gentium laudate eum, quoniam ideo dispersit vos inter gentes quae ignorant eum ut vos enarretis mirabilia eius et faciatis scire eos quia non est alius Deus omnipotens praeter eum. Ipse castigavit nos propter iniquitates nostras et ipse salvabit nos propter misericordiam suam. Aspicite ergo quae fecit nobiscum et cum timore et tremore confitemini illi, regemque seculorum exaltate in operibus vestris. Ego autem in terra captivitatis meae confitebor illi, quoniam ostendit maiestatem suam in gentem peccatricem. Convertimini itaque peccatores et facite iustitiam coram Deo credentes quod faciat vobiscum misericordiam suam. Ego autem et anima mea in eo letabimur. Benedicite Dominum omnes electi eius, agite dies letitiae et confitemini illi. Ierusalem civitas Dei castigavit te Dominus in operibus manuum tuarum. Confitere Domino in bonis tuis et benedic Deum seculorum ut reedificet in te tabernaculum suum et revocet ad te omnes captivos et gaudeas in omnia secula seculorum. Luce splendida fulgebis et omnes fines terrae adorabunt te. Nationes ex longinquo ad te venient et munera deferentes adorabunt in te Dominum et terram tuam in sanctificationem habebunt. Nomen enim magnum invocabunt in te. Maledicti erunt qui contempserint te et condempnati erunt omnes qui blasphemaverint te, benedictique erunt qui edificaverint te. Tu autem letaberis in filiis tuis quoniam omnes benedicentur et congregabuntur ad Dominum. Beati omnes qui diligunt te et qui gaudent super pace tua. Anima mea benedic Dominum quoniam liberavit Ierusalem civitatem suam a cunctis tribulationibus eius Dominus Deus noster. Beatus ero si fuerint reliquiae seminis mei ad videndam claritatem Ierusalem. Portae Ierusalem ex saphiro et smaragdo edificabuntur et ex lapide pretioso omnis circuitus murorum eius. Ex lapide candido et mundo omnes plateae eius sternentur et per vicos eius alleluia cantabitur. Benedictus Dominus qui exaltavit eam et sit regnum eius in secula seculorum super eam. Amen.

XIIII Et consummati sunt sermones Tobiae. Et postquam illuminatus est Tobias vixit annis quadraginta duobus et vidit filios nepotum suorum. Completis itaque annis centum duobus sepultus est honorifice in Ninive. Quinquaginta namque sex annorum lumen oculorum amisit, sexagenarius vero recepit. Reliquum vero vitae suae in gaudio fuit et cum bono profectu timoris Dei perrexit in pace. In hora autem mortis suae vocavit ad se Tobiam filium suum et septem iuvenes filios eius nepotes suos dixitque eis: Prope erit interitus Ninive, non enim excidit verbum Domini, et fratres nostri qui dispersi sunt a terra Israhel revertentur ad eam. Omnis autem deserta terra eius replebitur et domus Dei quae in ea incensa est iterum reedificabitur, ibique revertentur omnes timentes Deum. Et relinquent gentes idola sua et venient in Ierusalem et inhabitabunt in eam. Et gaudebunt in ea omnes reges terrae adorantes regem Israhel. Audite ergo filii mei patrem vestrum. Servite Domino in veritate et inquirite ut faciatis quae placita sunt illi, et filiis vestris mandate ut faciant iustitias et elemosinas ut sint memores Dei et benedicant eum in omni tempore in veritate et in tota virtute sua. Nunc ergo filii audite me et nolite manere hic, sed quacumque die sepelieritis matrem vestram circa me in uno sepulcro, ex eo dirigite gressus vestros ut exeatis hinc. Video enim quia iniquitas eius finem dabit ei. Factum est autem post obitum matris suae Tobias abscessit ex Ninive cum uxore sua et filiis et filiorum filiis et reversus est ad soceros suos. Invenitque eos incolumes in senectute bona et curam eorum gessit et ipse clausit oculos eorum, et omnem hereditatem domus Raguelis ipse percepit, viditque quintam generationem filios filiorum suorum. Et completis annis nonaginta novem in timore Domini cum gaudio sepelierunt eum. Omnis autem cognatio eius et omnis generatio eius in bona vita et in sancta conversatione permansit, ita ut accepti essent tam Deo quam hominibus et cunctis habitantibus in terra.

Prologus in Iudith

Apud Hebreos liber Iudith inter agiographa legitur, cuius auctoritas ad roboranda illa quae in contentionem veniunt minus idonea iudicatur. Chaldeo tamen sermone conscriptus inter historias computatur. Sed quia hunc librum synodus Nicena in numero sanctarum scripturarum legitur computasse, acquievi postulationi vestrae, immo exactioni, et sepositis occupationibus quibus vehementer artabar, huic unam lucubratiunculam dedi, magis sensum e sensu quam ex verbo verbum transferens. Multorum codicum varietatem vitiosissimam amputavi; sola ea quae intelligentia integra in verbis chaldeis invenire potui latinis expressi. Accipite Iudith viduam castitatis exemplum et triumphali laude perpetuis eam preconiis declarate. Hanc enim non solum feminis sed et viris imitabilem dedit, qui castitatis eius remunerator virtutem talem ei tribuit ut invictum omnibus hominibus vinceret, insuperabilem superaret.

Arphaxat rex medorum

Arphaxath itaque rex Medorum subiugaverat multas gentes imperio suo et ipse edificavit civitatem potentissimam quam appellavit Egbathanis ex lapidibus quadratis et sectis. Fecit muros eius in latitudinem cubitorum septuaginta et in altitudinem cubitorum triginta, turres vero eius posuit in altitudinem cubitorum centum. Per quadrum vero earum latus utrumque vicenorum pedum spatio tendebatur, posuitque portas eius in altitudinem turrium, et gloriabatur quasi potens in potentia exercitus sui et in gloria quadrigarum suarum. Anno igitur duodecimo regni sui Nabuchodonosor rex Assyriorum qui regnabat in Ninive civitate magna pugnavit contra Arphaxath et optinuit eum in campo magno qui appellatur Ragau circa Eufraten et Tygrim et Iadason in campo Erioch regis Elicorum. Tunc exaltatum est regnum Nabuchodonosor et cor eius elevatum est, et misit ad omnes qui habitabant in Cilicia et Damasco et Libano et ad gentes quae sunt in Carmelo et Cedar et inhabitantes Galileam in campo magno Hesdrelon et ad omnes qui erant in Samaria et trans flumen Iordanem usque Ierusalem et omnem terram Iesse quousque perveniatur ad montes Ethiopiae. Ad hos omnes misit nuntios Nabuchodonosor rex Assyriorum, qui omnes uno animo contradixerunt et remiserunt eos vacuos ac sine honore abiecerunt. Tunc indignatus Nabuchodonosor rex adversus omnem terram illam iuravit per thronum et regnum suum quod defenderet se de omnibus regionibus his.

Nabuchodonosor rex assyriorum

II Anno tertio decimo Nabuchodonosor regis vicesima et secunda die mensis primi factum est verbum in domo Nabuchodonosor regis Assyriorum ut defenderet se. Vocavitque omnes maiores natu omnesque duces bellatores suos et habuit cum eis misterium consilii sui, dixitque cogitationem suam in eo esse ut omnem terram suo subiugaret imperio. Quod dictum cum placuisset omnibus, vocavit Nabuchodonosor rex Holofernem principem militiae suae et dixit ei: Egredere adversus omne regnum

quod est princeps bellatorum

nō 2 c. de capta de holoferne & achior

tunc holofernes

occidentis, et contra eos praecipue qui contempserunt imperium meum. Non parcet oculus tuus ulli regno, omnemque urbem munitam subjugabis mihi. Tunc Holofernes vocavit duces et magistratus virtutis Assyriorum: et dinumeravit viros in expeditionem sicut praecepit ei rex, centum viginti millia peditum pugnatorum: et equites sagittarios duodecim millia. Omnemque expeditionem suam fecit praeire in multitudine innumerabilium camelorum, cum his quae exercitibus sufficerent copiose: boum quoque armenta, gregesque ovium, quorum non erat numerus. Frumentum ex omni Syria in transitu suo parari constituit. Aurum vero et argentum de domo regis assumpsit multum nimis. Et profectus est ipse et omnis exercitus cum quadrigis, et equitibus, et sagittariis, qui cooperuerunt faciem terrae sicut locustae. Cumque pertransisset fines Assyriorum, venit ad magnos montes Ange, qui sunt a sinistro Ciliciae: ascenditque omnia castella eorum, et obtinuit omnem munitionem. Effregit autem civitatem opinatissimam Melothi, praedavitque omnes filios Tharsis, et filios Ismael, qui erant contra faciem deserti, et ad austrum terrae Cellon. Et transivit Euphraten, et venit in Mesopotamiam: et fregit omnes civitates excelsas quae erant ibi, a torrente Mambre usquequo perveniatur ad mare: et occupavit terminos ejus a Cilicia usque ad fines Japheth, qui sunt ad austrum. Adduxitque omnes filios Madian, et praedavit omnem locupletationem eorum, omnesque resistentes sibi occidit in ore gladii. Et post haec descendit in campos Damasci in diebus messis, et succendit omnia sata, omnesque arbores et vineas fecit incidi. Et cecidit timor illius super omnes inhabitantes terram.

misit legatos

III. Tunc miserunt legatos suos universarum urbium ac provinciarum reges ac principes, Syriae scilicet Mesopotamiae, et Syriae Sobal, et Libyae, atque Ciliciae, qui venientes ad Holofernem, dixerunt: Desinat indignatio tua circa nos: melius est enim ut viventes serviamus Nabuchodonosor regi magno, et subditi simus tibi, quam morientes cum interitu nostro ipsi servitutis nostrae damna patiamur. Omnis civitas nostra, omnisque possessio, omnes montes, et colles, et campi, et armenta boum, gregesque ovium, caprarumque, equorumque et camelorum, et universae facultates nostrae, atque familiae, in conspectu tuo sunt. Sint omnia nostra sub lege tua. Nos et filii nostri servi tui sumus. Veni nobis pacificus dominus, et utere servitio nostro sicut placuerit tibi. Tunc descendit Holofernes de montibus cum equitibus in virtute magna, et obtinuit omnem civitatem, et omnem inhabitantem terram. De universis autem urbibus assumpsit sibi auxiliatores viros fortes, et electos ad bellum. Tantusque metus provinciis illis incubuit, ut universarum urbium habitatores principes et honorati simul cum populis exirent obviam venienti, excipientes eum cum coronis et lampadibus, ducentes choros in tibiis et tympanis. Nec ista tamen facientes, ferocitatem ejus pectoris mitigare potuerunt: nam et civitates eorum destruxit, et lucos eorum excidit.

precepit illi nabug 5

Praeceperat enim illi Nabuchodonosor rex, ut omnes deos terrae exterminaret, videlicet ut ipse solus diceretur deus ab his nationibus quae potuissent Holofernis potentia subjugari. Pertransiens autem Syriam Sobal, et omnem Apameam, omnemque Mesopotamiam, venit ad Idumaeos in terram Gabaa, accepitque civitates eorum, et sedit ibi per triginta dies, in quibus diebus adunari praecepit universum exercitum virtutis suae.

filii isrl

IIII. Tunc audientes haec filii Israel, qui habitabant in terra Juda, timuerunt valde a facie ejus. Tremor et horror invasit sensus eorum, ne hoc faceret Jerusalem et templo Domini, quod fecerat ceteris civitatibus et templis earum. Et miserunt in omnem Samariam per circuitum usque Jericho, et praeoccupaverunt omnes vertices montium: et muris circumdederunt vicos suos, et congregaverunt frumenta in praeparationem pugnae. Sacerdos etiam Eliachim scripsit ad universos qui erant contra Esdrelon, quae est contra faciem campi magni juxta Dothain, et universos per quos viae transitus esse poterat, ut obtinerent ascensus montium, per quos via esse poterat ad Jerusalem, et illic custodirent ubi angustum iter esse poterat inter montes. Et fecerunt filii Israel secundum quod constituerat eis sacerdos Domini Eliachim. Et clamavit omnis populus ad Dominum instantia magna, et humiliaverunt animas suas in jejuniis et orationibus, ipsi et mulieres eorum. Et induerunt se sacerdotes ciliciis, et infantes prostraverunt contra faciem templi Domini, et altare Domini operuerunt cilicio. Et clamaverunt ad Dominum Deum Israel unanimiter, ne darentur in praedam infantes eorum, et uxores eorum in divisionem, et civitates eorum in exterminium, et sancta eorum in pollutionem.

eliachi sacerdos

Tunc Eliachim sacerdos Domini magnus circuivit omnem Israel, allocutusque est eos, dicens: Scitote quoniam exaudiet Dominus preces vestras, si manentes permanseritis in jejuniis et orationibus in conspectu Domini. Memores estote Moysi servi Domini, qui Amalech confidentem in virtute sua, et in potentia sua, et in exercitu suo, et in clypeis suis, et in curribus suis, et in equitibus suis, non ferro pugnando, sed precibus sanctis orando dejecit: sic erunt universi hostes Israel, si perseveraveritis in hoc opere quod coepistis. Ad hanc ergo exhortationem ejus deprecantes Dominum, permanebant in conspectu Domini, ita ut etiam hi qui offerebant Domino holocausta, praecincti ciliciis offerrent sacrificia Domino, et erat cinis super capita eorum. Et ex toto corde suo omnes orabant Deum, ut visitaret populum suum Israel.

nota

V. Nuntiatumque est Holoferni principi militiae Assyriorum quod filii Israel praepararent se ad resistendum, ac montium itinera conclusissent. Et furore nimio exarsit in iracundia magna, vocavitque omnes principes Moab et duces Ammon, et dixit eis: Dicite mihi quis sit populus iste qui montana obsidet: aut quae et quales et quantae sint civitates eorum: quae etiam sit virtus eorum, aut quae sit multitudo eorum: vel quis rex militiae illorum: et quare prae omnibus qui habitant in oriente, isti contempserunt nos, et non exierunt obviam nobis, ut susciperent nos cum pace?

tunc achior

Tunc Achior dux omnium filiorum Ammon, respondens, ait: Si digneris audire, domine mi, dicam veritatem in conspectu tuo de populo isto, qui in montanis habitat, et non egredietur verbum falsum ex ore meo. Populus iste ex progenie Chaldaeorum est. Hic primum in Mesopotamia habitavit, quoniam noluerunt sequi deos patrum suorum, qui erant in terra Chaldaeorum. Deserentes itaque caeremonias patrum suorum, quae in multitudine deorum erant, unum Deum caeli coluerunt, qui et praecepit eis ut exirent inde, et habitarent in Charan.

achior 5

Cumque operuisset omnem terram fames, descenderunt in Aegyptum, illicque per quadringentos annos sic multiplicati sunt, ut dinumerari eorum non posset exercitus. Cumque gravaret eos rex Aegypti, atque in aedificationibus urbium suarum in luto et latere subjugasset eos, clamaverunt ad Dominum suum, et percussit totam terram Aegypti plagis variis. Cumque ejecissent eos Aegyptii a se, et cessasset plaga ab eis, et iterum eos vellent capere et ad suum servitium revocare, fugientibus his Deus caeli mare aperuit, ita ut hinc inde aquae quasi murus solidarentur, et isti pede sicco fundum maris perambulando transirent. In quo loco dum innumerabilis exercitus Aegyptiorum eos persequeretur, ita aquis coopertus est, ut non remaneret vel unus, qui factum posteris nuntiaret. Egressi vero mare Rubrum, deserta Sina montis occupaverunt, in quibus numquam homo habitare potuit, vel filius hominis requievit. Illic fontes amari obdulcati sunt eis ad bibendum, et per annos quadraginta annonam de caelo consecuti sunt. Ubicumque ingressi sunt sine arcu et sagitta, et absque scuto et gladio, Deus eorum pugnavit pro eis et vicit. Et non fuit qui insultaret populo isti, nisi quando recessit a cultu Domini Dei sui. Quotiescumque autem praeter ipsum Deum suum alterum coluerunt, dati sunt in praedam, et in gladium, et in opprobrium. Quotiescumque autem paenituerunt se recessisse a cultura Dei sui, dedit eis Deus caeli virtutem resistendi. Denique Chananaeum regem, et Jebusaeum, et Pherezaeum, et Hethaeum, et Hevaeum, et Amorrhaeum, et omnes potentes in Hesebon prostraverunt, et terras eorum, et civitates eorum ipsi possederunt: et usque dum non peccarent in conspectu Dei sui, erant cum illis bona: Deus enim illorum odit iniquitatem. Nam et ante hos annos cum recessissent a via, quam dederat illis Deus ut ambularent in ea, exterminati sunt praeliis a multis nationibus, et plurimi eorum captivi abducti sunt in terram non suam. Nuper autem reversi ad Dominum Deum suum, ex dispersione qua dispersi fuerant, adunati sunt, et ascenderunt montana haec omnia, et iterum possident Jerusalem, ubi sunt sancta eorum. Nunc ergo, mi domine, perquire si est aliqua iniquitas eorum in conspectu Dei eorum: ascendamus ad illos, quoniam tradens tradet illos Deus eorum tibi, et subjugati erunt sub jugo potentiae tuae. Si vero non est offensio populi hujus coram Deo suo, non poterimus resistere illis, quoniam Deus eorum defendet illos: et erimus in opprobrium universae terrae.

nō [illegible] q bethulia

VI. Et factum est, cum cessasset loqui Achior verba haec, irati sunt omnes magnates Holofernis, et cogitabant interficere eum, dicentes ad alterutrum: Quis est iste, qui filios Israel posse dicat resistere regi Nabuchodonosor et exercitibus ejus,

homines inermes et sine virtute et sine peritia artis pugne. Ut ergo agnoscat Achior quoniam fallit nos, ascendamus in montana. Et cum capti fuerint potentes eorum, tunc cum eodem gladio transverberabitur. Ut sciat omnis gens quoniam Nabuchodonosor deus terre est, et preter ipsum alius non est.

VI Factum est autem cum cessassent loqui, indignatus Holofernes vehementer dixit ad Achior: Quoniam prophetasti nobis dicens, quod gens Israel defendatur a deo suo, ut ostendam tibi quoniam non est deus nisi Nabuchodonosor: cum percusserimus eos omnes sicut hominem unum, tunc et ipse cum illis Assyriorum gladio interibis, et omnis Israel tecum perditione disperiet: et probabis quoniam Nabuchodonosor sit dominus universe terre: tuncque gladius militie mee transiet per latera tua, et confixus cades inter vulneratos Israel, et non respirabis ultra, donec extermineris cum illis. Porro autem si prophetiam tuam veram existimas, non concidat vultus tuus, et pallor qui faciem tuam obtinuit, abscedat a te, si verba mea hec putas impleri non posse. Ut autem noveris quia simul cum illis hec experieris, ecce ex hac hora illorum societati sociaberis, ut dum dignas mei gladii penas exceperint, ipse simul ultioni subiaceas. Tunc Holofernes precepit servis suis ut comprehenderent Achior, et ducerent eum in Bethuliam, et traderent eum in manus filiorum Israel. Et accipientes eum servi Holofernis, profecti sunt per campestria: sed cum appropinquassent ad montana, exierunt contra eos fundibularii. Illi autem divertentes a latere montis, ligaverunt Achior ad arborem manibus et pedibus, et sic vinctum de restibus dimiserunt eum, et reversi sunt ad dominum suum. Porro filii Israel descendentes de Bethulia, venerunt ad eum, quem solventes duxerunt ad Bethuliam, atque in medio populi illum statuentes, percunctati sunt quid rerum esset quod illum vinctum Assyrii reliquissent. In diebus illis erant illic principes, Ozias filius Micha de tribu Simeon, et Charmi, qui et Gothoniel. In medio itaque seniorum, et in conspectu omnium, Achior dixit omnia que locutus ipse fuerat ab Holoferne interrogatus: et qualiter populus Holofernis voluisset propter hoc verbum interficere eum, et quemadmodum ipse Holofernes iratus iusserit eum Israelitis hac de causa tradi: ut dum vicerit filios Israel, tunc et ipsum Achior diversis iubeat interire suppliciis, propter hoc quod dixisset: Deus celi defensor eorum est. Cumque Achior universa exposuisset, omnis populus cecidit in faciem, adorantes Dominum: et communi lamentatione et fletu unanimes preces suas Domino effuderunt, dicentes: Domine Deus celi et terre, intuere superbiam eorum, et respice ad nostram humilitatem, et faciem sanctorum tuorum attende, et ostende quoniam non derelinquis presumentes de te, et presumentes de se, et de sua virtute gloriantes, humilias. Finito itaque fletu, et per totam diem oratione populorum completa, consolati sunt Achior, dicentes: Deus patrum nostrorum, cuius tu virtutem predicasti, ipse tibi hanc dabit vicissitudinem, ut eorum magis tu interitum videas. Cum vero Dominus Deus noster dederit hanc libertatem servis suis, sit et tecum Deus in medio nostri: ut sicut placuerit tibi, ita cum tuis omnibus converseris. Tunc Ozias finito consilio suscepit eum in domum suam, et fecit ei cenam magnam. Et vocatis omnibus presbiteris, simul expleto ieiunio refecerunt. Postea autem convocatus est omnis populus, et per totam noctem intra ecclesiam oraverunt, petentes auxilium a Deo Israel.

VII Holofernes autem altera die precepit exercitibus suis ut ascenderent contra Bethuliam. Erant autem pedites bellatorum centum viginti milia, et equites viginti duo milia, preter preparationes virorum illorum quos occupaverat captivitas, et abducti fuerant de provinciis et urbibus universe iuventutis. Omnes paraverunt se pariter ad pugnam contra filios Israel, et venerunt per crepidinem montis usque ad apicem, qui respicit super Dothaim, a loco qui dicitur Belma usque ad Chelmon, qui est contra Esdrelon. Filii autem Israel ut viderunt multitudinem illorum, prostraverunt se super terram, mittentes cinerem super capita sua, unanimes orantes ut Deus Israel misericordiam suam ostenderet super populum suum. Et assumentes arma sua bellica, sederunt per loca que ad angusti itineris tramitem dirigunt inter montuosa, et erant custodientes ea tota die et nocte. Porro Holofernes dum circuit per gyrum, reperit quod fons qui influebat, aqueductum illorum a parte australi extra civitatem dirigi: et incidi precepit aqueductum illorum. Erant tamen non longe a muris fontes, ex quibus furtim videbantur haurire aquam, ad refocillandum potius quam ad potandum. Sed filii Ammon et Moab accesserunt ad Holofernem, dicentes: Filii Israel non in lancea nec in sagitta confidunt, sed montes defendunt illos, et muniunt illos colles in precipitio constituti. Ut ergo sine congressione pugne possis superare eos, pone custodes fontium, ut non hauriant aquam ex eis, et sine gladio interficies eos, vel certe fatigati tradent civitatem suam, quam putant in montibus positam superari non posse. Et placuerunt verba hec coram Holoferne, et coram satellitibus eius, et constituit per gyrum centenarios per singulos fontes. Cumque ista custodia per dies viginti fuisset expleta, defecerunt cisterne, et collectiones aquarum omnibus habitantibus in Bethulia, ita ut non esset intra civitatem unde satiarentur vel una die, quoniam ad mensuram dabatur populis aqua cotidie. Tunc ad Oziam congregati omnes viri femineque, iuvenes et parvuli, omnes simul una voce dixerunt: Iudicet Deus inter nos et te, quoniam fecisti in nos mala, nolens loqui pacifice cum Assyriis, et propter hoc vendidit nos Deus in manibus eorum. Et ideo non est qui adiuvet, cum prosternamur ante oculos eorum in siti, et perditione magna. Et nunc congregate universos qui in civitate sunt, ut sponte tradamus nos omnes populo Holofernis. Melius est enim ut captivi benedicamus Dominum viventes, quam moriamur, et simus obprobrium omni carni, cum viderimus uxores nostras et infantes nostros mori ante oculos nostros. Contestamur hodie celum et terram, et Deum patrum nostrorum, qui ulciscitur nos secundum peccata nostra, ut iam tradatis civitatem in manu militie Holofernis, et sit finis noster brevis in ore gladii, qui longior efficitur in ariditate sitis. Et cum hec dixissent, factus est fletus et ululatus magnus in ecclesia ab omnibus, et per multas horas una voce clamaverunt ad Deum, dicentes: Peccavimus cum patribus nostris, iniuste egimus, iniquitatem fecimus: tu quia pius es, miserere nostri, aut in tuo flagello vindica iniquitates nostras, et noli tradere confitentes te populo qui ignorat te, ut non dicant inter gentes: Ubi est Deus eorum? Et cum fatigati his clamoribus, et his fletibus lassati siluissent, exurgens Ozias infusus lacrimis, dixit: Equo animo estote, fratres, et hos quinque dies expectemus a Domino misericordiam. Forsitan enim indignationem suam abscindet, et dabit gloriam nomini suo. Si autem transactis quinque diebus non venerit adiutorium, faciemus hec verba que locuti estis.

VIII Et factum est, cum audisset hec verba Iudith vidua, que erat filia Merari, filii Idox, filii Ioseph, filii Ozie, filii Elai, filii Iamnor, filii Gedeon, filii Raphaim, filii Achitob, filii Melchie, filii Enam, filii Madanie, filii Salathiel, filii Symeon, filii Ruben: et vir eius fuit Manasses, qui mortuus est in diebus messis ordeacie: instabat enim super alligantes manipulos in campo, et venit estus super caput eius, et mortuus est in Bethulia civitate sua, et sepultus est illic cum patribus suis. Erat autem Iudith relicta eius vidua iam annis tribus et mensibus sex. Et in superioribus domus sue fecit sibi secretum cubiculum, in quo cum puellis suis clausa morabatur. Et habens super lumbos suos cilicium, ieiunabat omnibus diebus vite sue, preter sabbata et neomenias et festa domus Israel. Erat autem eleganti aspectu nimis, cui vir suus reliquerat divitias multas, et familiam copiosam, ac possessiones armentis boum et gregibus ovium plenas. Et erat hec in omnibus famosissima, quoniam timebat Dominum valde, nec erat qui loqueretur de illa verbum malum. Hec itaque cum audisset quoniam Ozias promisisset quod transacto quinto die traderet civitatem, misit ad presbiteros Chambri

Marginalia: achior · in bethulia · tunc ad oziam · exurgens ozias dixit equo animo estote · Iudith · manasses · in bethulia civitate · hec cum audisset

qui estis vos

et Charmin. Et venerunt ad illam et dixit eis: Quod est hoc verbum in quo conſe-
ſit Ozias ut tradat civitatem Aſſyriis si infra quinque dies non vene-
rit nobis adiutorium? Et qui estis vos qui temptatis dominum? Non est
iste sermo qui misericordiam provocet sed potius qui iram excitet et furorem
accendat. Posuistis vos tempus miserationis domini et in arbitrio
vestro diem constituistis ei. Sed quia patiens est dominus in hoc ipso peniteamus
et indulgentiam eius fusis lacrimis postulemus. Non enim quasi ho-
mo sic comminabitur deus neque sicut filius hominis ad iracundiam inflammabitur.
Et ideo humiliemus illi animas nostras et in spiritu constituti humilia-
to servientes illi dicamus flentes domino ut secundum voluntatem suam
sic faciat nobiscum misericordiam suam ut sicut conturbatum est cor nostrum
in superbia eorum ita et de nostra humilitate gloriemur: quia non secuti
sumus peccata patrum nostrorum qui dereliquerunt deum suum et adoraverunt deos
alienos pro quo scelere dati sunt in gladium et in rapinam et in
confusionem inimicis suis. Nos autem alterum deum nescimus preter ipsum.
Expectemus humiles consolationem eius et exquiret sanguinem nostrum
de afflictionibus inimicorum nostrorum et humiliabit omnes gentes quecumque
insurgunt contra nos et faciet illas sine honore dominus deus noster.
Et nunc fratres quoniam vos qui estis presbiteri in populo dei et ex vobis pendet
anima illorum ad eloquium vestrum corda eorum erigite: ut memo-
res sint quia temptati sunt patres nostri ut probarentur si vere co-
lerent deum suum. Memores esse debent quomodo pater noster Abraham
temptatus est et per multas tribulationes probatus dei amicus ef-
fectus est. Sic Yſaac sic Iacob sic Moyses et omnes qui placuerunt
deo per multas tribulationes transierunt fideles. Illi autem qui tempta-
tiones non susceperunt cum timore domini et patientiam suam et impro-
perium murmurationis sue contra dominum protulerunt: exterminati sunt ab
exterminatore et a serpentibus perierunt. Et nos ergo non ulciscamur
nos pro his que patimur. Sed reputantes peccatis nostris hec ipsa su-
pplicia minora esse flagella domini quibus quasi servi corripimur
ad emendationem non ad perditionem nostram evenisse credamus.
Et dixerunt illi Ozias et presbiteri: Omnia que locuta es vera sunt et non
est in sermonibus tuis ulla reprehensio. Sic ergo ora pro nobis
quoniam mulier sancta es et timens deum. Et dixit illis Iudith: Sicut quod
loqui potui dei esse cognoscitis. Ita quod facere disposui probate
si ex deo est et orate ut firmum faciat deus consilium meum.
Stabitis vos ad portam nocte ista et ego exeam cum abra
mea et orate ut sicut dixistis in diebus quinque respiciat dominus
populum suum Israel. Vos autem nolo ut scrutemini actum meum
et usque dum renuntiem vobis nichil aliud fiat nisi oratio pro me ad
dominum deum nostrum. Et dixit ad eam Ozias princeps Iude:
Vade in pace et dominus sit tecum in ultionem inimicorum nostro-
IX rum. Et revertentes abierunt. Quibus abscedentibus
Iudith ingressa est oratorium suum et induens se cilicio
posuit cinerem super caput suum et prosternens se coram domino cla-
mavit ad dominum dicens: Domine deus patris mei Symeon qui
dedisti illi gladium in defensionem alienigenarum qui
violatores extiterunt in coinquinatione sua et denudaverunt
femur virginis in confusionem et dedisti mulieres eorum in predam
et filias eorum in captivitatem et omnem predam in divisionem
servis tuis qui zelaverunt zelum tuum. Subveni queso te
domine deus meus mihi vidue. Tu enim fecisti priora et illa post illa
cogitasti et hoc factum est quod ipse voluisti. Omnes enim vie tue pa-
rate sunt et tua iudicia in tua providentia posuisti.
Respice castra Aſſyriorum nunc sicut tunc castra videre E-
gyptiorum dignatus es quando post servos tuos armati cur-
rebant confidentes in quadrigis et in equitatu suo et in mul-
titudine bellatorum. Sed aspexisti super castra eorum et tene-
bre fatigaverunt eos. Tenuit pedes eorum abyſſus et aque
operuerunt eos. Sic fiant et isti domine qui confidunt in mul-
titudine sua et in curribus suis et in contis et in sagittis suis et in lan-
ceis gloriantur et nesciunt quia tu ipse es deus noster qui conteris bella ab initio
et dominus nomen est tibi. Erige brachium tuum sicut ab initio et allide vir-
tutem eorum in virtute tua. Cadat virtus eorum in iracundia tua
qui promittunt se violare sancta tua et polluere tabernaculum
nominis tui et deicere gladio suo cornu altaris tui. Fac domine
ut gladio proprio eius superbia amputetur. Capiatur laqueo oculorum
suorum in me et percuties eum ex labiis caritatis mee. Da mihi
in animo constantiam ut contempnam illum et virtutem ut evertam
illum. Erit enim hoc memoriale nominis tui cum manus femine deiecerit
eum. Non enim in multitudine est virtus tua domine neque in equorum viribus
voluntas tua. Nec superbi ab initio placuerunt tibi sed humilium
et mansuetorum semper placuit deprecatio. Deus celorum crea-
tor aquarum et dominus totius creature exaudi me miseram
deprecantem et de tua misericordia presumentem. Memento domine testamenti
tui et da verbum in ore meo et in corde meo consilium corrobo-
ra ut domus tua in tua sanctificatione permaneat et omnes gentes ag-
noscant quia tu es deus et alius non est preter te. Factum est autem X
cum cessasset Iudith clamare ad dominum surrexit de loco
quo iacuerat prostrata domino vocavitque abram suam et descendens
in domum suam abstulit a se cilicium et exuit se vestimentis vi-
duitatis sue et lavit corpus suum et unxit se myrro opti-
mo et discriminavit crinem capitis sui et imposuit mitram su-
per caput suum et induit se vestimentis iocunditatis sue induitque
sandalia pedibus suis assumpsitque dextraliola et lilia et
inaures et anulos et omnibus ornamentis suis ornavit se. Cui etiam
dominus contulit splendorem quoniam omnis ista compositio non ex libidine
sed ex virtute pendebat. Et ideo dominus hanc in illam pulcritudinem
ampliavit ut incomparabili decore omnium oculis appareret.
Imposuit itaque abre sue ascopam vini et vas olei et polentam
et palatas et panes et caseum et profecta est. Cumque venissent
ad portam civitatis invenerunt expectantem Oziam et presbiteros
civitatis. Qui cum vidissent eam stupentes mirati sunt nimis
pulcritudinem eius. Nichil tamen interrogantes eam dimi-
serunt transire dicentes: Deus patrum nostrorum det tibi gratiam et omne
consilium cordis tui sua virtute corroboret et glorietur super te
Ierusalem et sit nomen tuum in numero sanctorum et iustorum. Et dixerunt
hii qui illic erant omnes una voce: Fiat fiat. Iudith vero orans
dominum transivit portas ipsa et abra eius. Factum est autem cum descen-
deret montem circa ortum diei occurrerunt ei exploratores
Aſſyriorum et tenuerunt eam dicentes: Unde venis aut quo
vadis? Que respondit: Filia sum Hebreorum ideo ego fugi a facie
eorum quoniam futurum agnovi quod dentur vobis in depredationem
pro eo quod contempnentes vos noluerunt ultro tradere se ipsos
ut invenirent misericordiam in conspectu vestro. Hac de causa cogita-
vi mecum dicens: Vadam ad faciem principis Holofernis
ut indicem illi secreta illorum et ostendam illi quo aditu
possit obtinere eos ita ut non cadat unus vir de exercitu eius.
Et cum audissent viri illi verba eius considerabant faciem eius
et erat in oculis eorum stupor quoniam pulcritudinem eius mira-
bantur nimis. Et dixerunt ad eam: Conservasti animam tuam
eo quod tale repperisti consilium ut descenderes ad dominum nostrum.
Hoc autem scias quoniam cum steteris in conspectu eius bene tibi faciet et eris
gratissima in corde eius. Duxeruntque illam ad tabernaculum Ho-
lofernis annuntiantes eam. Cumque intrasset ante faciem ei-
us statim captus est in oculis suis Holofernis. Dixeruntque ad eum
satellites eius: Quis contempnit populum Hebreorum qui tam deco-
ras mulieres habent ut non pro his merito pugnare contra eos
debeamus? Videns itaque Holofernem Iudith sedentem in
conopeo quod erat ex purpura et auro et smaragdo et la-
pidibus pretiosis intextum et cum in faciem eius intendisset
adoravit eum prosternens se super terram. Et levaverunt illam

c in vallem bethulie

[XI] ...um holofernis iubente domino suo. Tunc holofernes dixit ei. Equo animo esto et noli pavere in corde tuo: quia ego numquam nocui viro qui voluit servire nabuchodonosor regi. Populus autem tuus si non contempsisset me, non levassem lanceam meam super eum. Nunc autem dic mihi qua ex causa recessisti ab illis, et placuit tibi ut venires ad nos. Et dixit illi Iudith: Sume verba ancille tue, quoniam si secuta fueris verba ancille tue, perfectam rem faciet dominus tecum. Vivit enim nabuchodonosor rex terre, et vivit virtus eius que est in te ad correptionem omnium animarum errantium: quoniam non solum homines serviunt illi per te, sed et bestie agri obtemperant illi. Nuntiatur enim industria animi tui universis gentibus, et indicatum est omni seculo quoniam tu solus bonus et potens es in omni regno eius, et disciplina tua omnibus provinciis predicatur. Nec hoc latet quod locutus est Achior, nec illud ignoratur quod ei iusseris evenire. Constat enim deum nostrum sic peccatis offensum, ut mandaverit per prophetas suos ad populum quod tradat eum pro peccatis suis. Et quoniam sciunt se offendisse deum suum filii Israel, tremor tuus super ipsos est. Insuper etiam fames invasit eos, et ab ariditate aque iam inter mortuos computantur. Denique hoc ordinant ut interficiant pecora sua, et sanguinem eorum bibant. Et sancta domini sui, que precepit deus non contingi, in frumento, vino et oleo, hec cogitaverunt impendere, et volunt consumere que nec manibus deberent contingere: ergo quoniam hec faciunt, certum est quod in perditionem dabuntur. Quod ego ancilla tua cognoscens, fugi ab illis, et misit me dominus hec ipsa nuntiare tibi. Ego enim ancilla tua deum colo etiam nunc apud te, et exiet ancilla tua, et orabo deum, et dicet mihi quando eis reddat peccatum suum, et veniens nuntiabo tibi, ita ut ego adducam te per mediam Ierusalem, et habebis omnem populum Israel sicut oves quibus non est pastor, et non latrabit vel unus canis contra te: quoniam hec mihi dicta sunt per providentiam dei. Et quoniam iratus est illis deus, hec ipsa missa sum nuntiare tibi. Placuerunt autem omnia verba hec coram holoferne et coram pueris eius, et mirabantur ad sapientiam eius, et dicebant alter ad alterum: Non est talis mulier super terram in aspectu, in pulchritudine, et in sensu verborum. Et dixit ad illam holofernes: Bene fecit deus qui misit te ante populum, ut des illum tu in manibus nostris. Et quoniam bona est promissio tua, si fecerit mihi hoc deus tuus, erit et deus meus, et tu in domo nabuchodonosor magna eris, et nomen tuum nominabitur in universa terra.

[XII] Tunc iussit eam introire ubi repositi erant thesauri eius, et iussit illic manere eam, et constituit quid daretur illi de convivio suo. Cui respondit Iudith et dixit: Nunc non potero manducare ex his que mihi precipis tribui, ne veniat super me offensio: ex his autem que mihi detuli manducabo. Cui holofernes ait: Si defecerint tibi ista que tecum detulisti, quid faciemus tibi? Et dixit Iudith: Vivit anima tua domine mi, quoniam non expendet omnia hec ancilla tua donec faciat deus in manu mea hec que cogitavi.

c Et induxerunt illam servi eius in tabernaculum quod preceperat. Et petiit dum introiret ut daretur ei copia nocte et ante lucem egrediendi foras ad orationem, et deprecandi dominum. Et precepit cubiculariis suis ut sicut placeret illi, exiret et introiret ad orandum deum suum per triduum. Et exibat noctibus in vallem bethulie, et baptizabat se in fonte aque. Et ut ascendebat, orabat dominum deum Israel ut dirigeret viam eius ad liberationem populi sui. Et introiens munda manebat in tabernaculo, usque dum acciperet escam suam in vespere. Et factum est in quarto die holofernes fecit cenam servis suis, et dixit ad vagao eunuchum suum: Vade, et suade hebream illam, ut sponte consentiat habitare mecum. Fedum est enim apud assyrios, si femina irrideat virum, agendo ut immunis transeat ab eo. Tunc introivit vagao ad Iudith, et dixit: Non vereatur bona puella introire ad dominum meum, ut honorificetur ante faciem eius, ut manducet cum eo et bibat vinum in iocunditate. Cui Iudith respondit: Que ego sum ut contradicam domino meo? Omne quod erit ante oculos eius bonum et optimum faciam. Quicquid autem illi placitum fuerit, hoc erit mihi optimum omnibus diebus vite mee. Et surrexit et ornavit se vestimento suo, et ingressa stetit ante faciem eius. Cor autem holofernis concussum est: erat enim ardens in concupiscentia eius. Et dixit ad eam holofernes: Bibe nunc, et accumbe in iocunditate, quoniam gratiam invenisti coram me. Et dixit Iudith: Bibam domine, quoniam magnificata est anima mea hodie pre omnibus diebus meis. Et accepit et manducavit et bibit coram ipso ea que paraverat illi ancilla eius. Et iocundus factus est holofernes ad illam, bibitque vinum multum nimis, quantum numquam biberat in vita sua.

[XIII] Ut autem sero factum est, festinaverunt servi illius ad hospitia sua, et conclusit vagao ostia cubiculi, et abiit. Erant autem omnes fatigati a vino. Eratque Iudith sola in cubiculo. Porro holofernes iacebat in lecto, nimia ebrietate sopitus. Dixitque Iudith puelle sue ut staret foras ante cubiculum, et observaret. Stetitque Iudith ante lectum, orans cum lacrimis, et labiorum motu in silentio dicens: Confirma me domine deus Israel, et respice in hac hora ad opera manuum mearum, ut sicut promisisti Ierusalem civitatem tuam erigas: et hoc quod credens per te posse fieri cogitavi, perficiam. Et cum hec dixisset, accessit ad columpnam que erat ad caput lectuli eius, et pugionem eius, qui in ea ligatus pendebat, exsolvit. Cumque evaginasset illum, apprehendit comam capitis eius, et ait: Confirma me domine deus Israel in hac hora. Et percussit bis in cervicem eius, et abscidit caput eius, et abstulit conopeum eius a columpnis, et evolvit corpus eius truncum. Et post pusillum exivit, et tradidit caput holofernis ancille sue, et iussit ut mitteret illud in peram suam. Et exierunt due, secundum consuetudinem suam, quasi ad orationem, et transierunt castra, et gyrantes vallem venerunt ad portam civitatis. Et dixit Iudith a longe custodibus murorum: Aperite portas, quoniam nobiscum est deus, qui fecit virtutem in Israel. Et factum est cum audissent viri vocem eius, vocaverunt presbyteros civitatis. Et concurrerunt ad eam omnes a minimo usque ad maximum: quoniam sperabant eam iam non esse venturam. Et accendentes luminaria congyraverunt circa eam universi. Illa autem ascendens in eminentiorem locum, iussit fieri silentium. Cumque omnes tacuissent, dixit Iudith: Laudate dominum deum nostrum, qui non deseruit sperantes in se. Et in me ancilla sua adimplevit misericordiam suam quam promisit domui Israel: et interfecit in manu mea hostem populi sui in hac nocte. Et proferens de pera caput holofernis, ostendit illis dicens: Ecce caput holofernis principis militie assyriorum, et ecce conopeum illius, in quo recumbebat in ebrietate sua, ubi et per manum femine percussit illum dominus deus noster. Vivit autem ipse dominus, quoniam custodivit me angelus eius et hinc euntem, et ibi commorantem, et inde huc revertentem, et non permisit me ancillam suam dominus coinquinari, sed sine pollutione peccati revocavit me vobis gaudentem in victoria sua, in evasione mea, et in liberatione vestra. Confitemini illi omnes, quoniam bonus, quoniam in seculum misericordia eius. Universi autem adorantes dominum, dixerunt ad eam: Benedixit te dominus in virtute sua, quia per te ad nihilum redegit inimicos nostros. Porro Ozias princeps populi Israel, dixit ad eam: Benedicta es tu filia a domino deo excelso pre omnibus mulieribus super terram. Benedictus dominus qui creavit celum et terram, qui te direxit in vulnera capitis principis inimicorum nostrorum: quia hodie nomen tuum ita magnificavit, ut non recedat laus tua de ore hominum qui memores fuerint virtutis domini in eternum, pro quibus non pepercisti anime tue propter angustias et tribulationem generis tui, sed subvenisti ruine ante conspectum dei nostri. Et dixit omnis populus: Fiat, fiat. Porro Achior vocatus venit, et dixit ei Iudith: Deus Israel, cui tu testimonium dedisti quod ulciscatur se de inimicis

ad orationem

est ipse caput omnium incredulorum incidit in hac nocte in manu mea.
Ut probes quia ita est: ecce caput holofernis qui in contemptu superbie sue deum
israel contempsit. et tibi interitum minabatur dicens. Cum captus fuerit populus israel gla-
dio perforari precipiam latera tua. Videns autem achior caput holofernis
angustiatus pre pavore cecidit in faciem suam super terram. et estuavit
anima eius. Postea vero quam resumpto spiritu recreatus est: procidit ad pe-
des eius et adoravit eam et dixit. Benedicta tu a deo tuo in omni tabernaculo
iacob. quoniam in omni gente que audierit nomen tuum magnifica-
bitur deus israel super te. XIIII Dixit autem iudith ad omnem populum. Audite me
fratres. Suspendite caput hoc super muros nostros. et erit cum exierit sol. ac-
cipiat unusquisque arma sua et exite cum impetu non ut descendatis
deorsum. sed quasi impetum facientes. Tunc exploratores necesse erit
ut fugiant ad principem suum excitandum ad pugnam. Cumque
duces eorum concurrerint ad tabernaculum holofernis et invenerint eum
truncum in suo sanguine volutatum: decidet super eos timor.
Cumque cognoveritis fugere illos. ite post illos securi. quoniam dominus con-
teret eos sub pedibus vestris. Tunc achior videns virtutem quam fecit
deus israel relicto gentilitatis ritu credidit deo: et circumcidit car-
nem preputii sui et appositus est ad populum israel et omnis successio ge-
neris eius usque in hodiernum diem. Mox autem ut ortus est dies suspenderunt
super muros caput holofernis. accepitque unusquisque vir arma sua et
egressi sunt cum grandi strepitu et ululatu. Quod videntes explora-
tores: ad tabernaculum holofernis cucurrerunt. Porro hi qui in ta-
bernaculo erant venientes et ante ingressum cubiculi perstrepen-
tes: excitandi gratia inquietudinem arte moliebantur. ut
non ab excitantibus sed a sonantibus holofernes evigilaret. Nullus
enim audebat cubiculum virtutis assyriorum pulsando aut
intrando aperire. Sed cum venissent duces eius et tribuni et universi
maiores exercitus regis assyriorum dixerunt cubiculariis. Intrate
et excitate illum: quoniam egressi mures de cavernis suis ausi sunt pro-
vocare nos ad prelium. Tunc ingressus vagao cubiculum eius
stetit ante cortinam et plausum fecit manibus suis.
suspicabatur enim illum cum iudith dormire. Sed cum nullum mo-
tum iacentis sensu aurium caperet: accessit proximans
ad cortinam et elevans eam videns cadaver holofernis ab-
sque capite in suo sanguine tabefactum iacere super terram excla-
mavit voce magna cum fletu et scidit vestimenta sua
et ingressus tabernaculum iudith non invenit eam et exilivit
foras ad populum et dixit. Una mulier hebrea fecit confusionem in
domo regis nabuchodonosor. Ecce enim holofernes iacet in terra
et caput eius non est in illo. Quod cum audissent principes virtutis as-
syriorum sciderunt omnes vestimenta sua: et intollerabilis
timor et tremor cecidit super eos. et turbati sunt animi eorum val-
de. et factus est clamor incomparabilis in medio castrorum.
XV Cumque omnis exercitus decollatum holofernem audisset. fugit mens
et consilium ab eis et solo tremore et metu agitati fuge presi-
dium sumunt: ita ut nullus loqueretur cum proximo suo. sed inclinato
capite relictis omnibus evadere hebreos quos armatos venire
super se audierant conabantur. fugientes per vias camporum et se-
mitas collium. Videntes itaque filii israel fugientes secuti
sunt: descenderuntque clangentes tubis et ululantes post eos. Et quoniam as-
syrii non adunati in fugam ibant precipites. filii autem israel uno
agmine persequentes debilitabant omnes quos invenire potuissent.
Misit itaque ozias nuntios per omnes civitates et regiones israel. Omnis itaque regio.
omnisque urbs electam iuventutem armatam misit post eos. et perse-
cuti sunt eos in ore gladii. quousque pervenirent ad extremitatem fini-
11 um suorum. Reliqui autem qui erant in bethulia ingressi sunt castra assyrio-
rum. et predam quam fugientes assyrii reliquerant abstulerunt et
onustati sunt valde. Hi vero qui victores reversi sunt ad bethuliam:
omnia que erant illorum abstulerunt secum. ita ut non esset numerus in peco-
ribus et iumentis et universis mobilibus eorum: ita ut a minimo usque ad
magnum omnes divites fierent de predationibus eorum. Ioachim autem summus pon-
tifex de ierusalem venit in bethuliam cum universis presbyteris suis ut videret iu-
dith. Que cum exisset ad illum: benedixerunt illam omnes una voce dicentes.
Tu gloria ierusalem tu leticia israel. tu honorificentia populi nostri. quia fecisti
viriliter et confortatum est cor tuum eo quod castitatem amaveris et post
virum tuum alterum nescieris. ideo et manus domini confortavit te. et ideo
eris benedicta in eternum. Et dixit omnis populus fiat fiat. Per dies autem triginta
vix collecta sunt spolia assyriorum a populo israel. Porro autem universa
que holofernis peculiaria fuisse probata sunt dederunt iudith: in
auro et argento et vestibus et gemmis et omni supellectili et tradita
sunt illi omnia a populo. et omnes populi gaudebant cum mulieribus et virginibus et iu-
venibus in organis et citharis. XVI Tunc cantavit canticum hoc domino
iudith dicens. Incipite domino in tympanis: cantate domino in cymbalis:
modulamini illi psalmum novum: exultate et invocate nomen eius.
Dominus conterens bella. dominus nomen est illi. qui posuit castra sua in medio populi sui
ut eriperet nos de manu omnium inimicorum nostrorum. Venit assur ex
montibus ab aquilone in multitudine fortitudinis sue. cuius multitu-
do obturavit torrentes et equi eorum cooperuerunt valles. Dixit se
incensurum fines meos. et iuvenes meos occisurum gladio:
infantes meos dare in predam et virgines in captivitatem. Dominus autem
omnipotens nocuit eum et tradidit in manus femine et confudit eum. Non enim ce-
cidit potens eorum a iuvenibus: nec filii titan percusserunt eum.
nec excelsi gigantes imposuerunt se illi. sed iudith filia merari
in specie faciei sue dissolvit eum. Exuit enim se vestimento viduitatis
et induit se vestimento leticie in exultatione filiorum israel. Unxit
faciem suam unguento. colligavit cincinnos suos mitra ad deci-
piendum illum. Sandalia eius rapuerunt oculos eius: pulchritudo eius
captivam fecit animam eius. Amputavit pugione cervicem eius. Hor-
ruerunt perse constantiam eius et medi audaciam eius. Tunc ululaverunt
castra assyriorum quando apparuerunt humiles mei arescentes in
siti. Filii puellarum compunxerunt eos: et sicut pueros fugientes oc-
ciderunt eos. perierunt in prelio a facie domini mei. Hymnum cantemus
domino. hymnum novum cantemus deo nostro. Adonay domine magnus es
tu et preclarus in virtute tua et quem superare nemo potest. Tibi serviat omnis crea-
tura tua. quia dixisti et facta sunt: misisti spiritum tuum et creata sunt
et non est qui resistat voci tue. Montes a fundamentis mo-
vebuntur cum aquis. petre sicut cera liquescent ante faciem tuam.
Qui autem timent te magni erunt apud te per omnia. Ve genti insur-
genti super genus meum. dominus enim omnipotens vindicabit in eis in die iu-
dicii visitabit illos. Dabit enim ignem et vermes in carnes eorum
ut urantur et sentiant usque in sempiternum. Et factum est post hec omnis populus
post victoriam venit ad ierusalem adorare dominum. et mox ut puri-
ficati sunt obtulerunt omnes holocausta et vota et repromissi-
ones suas. Porro iudith universa vasa bellica ho-
lofernis que dedit illi populus et conopeum quod ipsa sustulerat
de cubili ipsius in anathema oblivionis. Erat autem populus iocundus secundum faciem
sanctorum. et per tres menses gaudium huius victorie celebratum est cum
iudith. Post dies autem illos unusquisque rediit in sua et iudith
magna facta est in bethulia et preclarior erat universe
terre israel. Erat etiam virtuti castitas adiuncta ita ut non
cognosceret virum omnibus diebus vite sue. ex quo defunctus
est manasses vir eius. Erat autem diebus festis procedens cum
gloria magna. Mansit autem in domo viri sui annis .c.v.
et dimisit abram suam liberam: et defuncta est ac sepulta cum
viro suo in bethulia. Luxitque illam omnis populus diebus .vii. In
omni autem spatio vite eius non fuit qui perturbaret israel. et post mortem
eius annis multis. Dies autem victorie huius festivitatis ab
hebreis in numero sanctorum dierum accipitur et colitur a iudeis
ex illo tempore usque in presentem diem.

iudith
achior
Una mulier hebrea
in bethulia
ad bethuliam
Ioachim sacerdos
Sandalia
anathema

Chromatio et Heliodoro episcopis Hieronymus presbyter in Domino salutem. **Prologus** Mirari non desino exactionis vestre instantiam. Exigitis enim ut librum chaldeo sermone conscriptum ad latinum stilum traham, librum utique Tobie, quem Hebrei de cathalogo divinarum scripturarum secantes, his que agiografa memorant manciparunt. Feci satis desiderio vestro, non tamen meo studio. Arguunt enim nos Hebreorum studia et imputant nobis contra suum canonem latinis auribus ista transferre. Sed melius esse iudicans Phariseorum displicere iudicio et episcoporum iussionibus deservire, institi ut potui, et quia vicina est Chaldeorum lingua sermoni hebraico, utriusque lingue peritissimum loquacem reperiens unius diei laborem arripui, et quicquid ille mihi hebraicis verbis expressit, hoc ego accito notario sermonibus latinis exposui. Orationibus vestris mercedem huius operis compensabo, cum gratum vobis didicero me quod iubere estis dignati complesse.

Tobias filius Ananiel ex tribu Neptalim. Hec est civitas Cimbel que est in regione Galilee. Captivitatem duxit Salmanasar rex Assyriorum. Iuvenis in timore Dei furtum, lege magnitudine iniquitas gloriosus in erga quartum ... Qui dum sepeliret mortuos et inopes pasceret, cecitate luminum caruit et in tenebris tenebrosis ... lumen claritatis promeruit.

Explicit prologus. Incipit liber Tobie.

Tobias ex tribu et civitate Neptalim, que est in superioribus Galilee super Naason, post viam que ducit ad occidentem, in sinistro habens civitatem Sephet, cum captus esset in diebus Salmanasar regis Assyriorum, in captivitate tamen positus, viam veritatis non deseruit, ita ut omnia que habere poterat cotidie concaptivis fratribus qui erant ex genere suo impertiret. Cumque esset iunior omnibus in tribu Neptalim, nichil tamen puerile gessit in opere. Denique cum irent omnes ad vitulos aureos quos Ieroboam fecerat rex Israel, hic solus fugiebat consortia omnium, et pergebat ad Ierusalem ad templum Domini, et ibi adorabat Dominum Deum Israel, omnia primitiva sua et decimas suas fideliter offerens, ita ut in tertio anno proselitis et advenis ministraret omnem decimationem. Hec et his similia secundum legem Dei puerulus observabat. Cum vero factus esset vir, accepit uxorem Annam de tribu sua, genuitque ex ea filium, nomen suum imponens ei, quem ab infantia timere Deum docuit et abstinere ab omni peccato. Igitur cum per captivitatem devenisset cum uxore sua et filio in civitatem Ninive cum omni tribu sua, cum omnes ederent ex cibis gentilium, iste custodivit animam suam et numquam contaminatus est in escis eorum. Et quoniam memor fuit Domini in toto corde suo, dedit illi Deus gratiam in conspectu Salmanasar regis, et dedit illi potestatem quocumque vellet ire, habens libertatem quecumque facere voluisset. Pergebat ergo per omnes qui erant in captivitate et monita salutis dabat eis. Cum autem venisset in Rages civitatem Medorum, et ex his quibus honoratus fuerat a rege habuisset decem talenta argenti, et cum multa turba generis sui Gabelum egentem videret, qui erat ex tribu eius, sub chirographo dedit illi memoratum pondus argenti.

II Post multum vero temporis mortuo Salmanasar rege, cum regnaret Sennacherib filius eius pro eo, et filios Israel exosos haberet in conspectu suo, Tobias pergebat per omnem cognationem suam et consolabatur eos dividebatque unicuique prout poterat de facultatibus suis. Esurientes alebat, nudisque vestimenta prebebat, et mortuis atque occisis sepulturam sollicitus exhibebat. Denique cum reversus esset rex Sennacherib fugiens a Iudea plagam quam circa eum fecerat Deus propter blasphemiam suam, et iratus multos occideret ex filiis Israel, Tobias sepeliebat corpora eorum. At ubi nuntiatum est regi, iussit eum occidi et tulit omnem substantiam eius. Tobias vero cum filio suo et cum uxore fugiens nudus latuit, quia multi diligebant eum. Post dies vero quadraginta quinque occiderunt regem filii ipsius, et reversus est Tobias in domum suam omnisque facultas eius restituta est ei.

Post hec vero cum esset dies festus Domini et factum esset prandium bonum in domo Tobie, dixit filio suo: Vade et adduc aliquos de tribu nostra timentes Deum ut epulentur nobiscum. Cumque abisset, reversus nuntiavit ei unum ex filiis Israel iugulatum iacere in platea. Statimque exiliens de accubitu suo, relinquens prandium, ieiunus pervenit ad corpus, tollensque illud portavit ad domum suam occulte, ut dum sol occubuisset, caute sepeliret eum. Cumque occultasset corpus, manducavit panem cum luctu et tremore, memorans illum sermonem quem dixit Dominus per Amos prophetam: Dies festi vestri convertentur in lamentationem et luctum. Cum vero sol occubuisset, abiit et sepelivit eum. Arguebant autem illum omnes proximi eius dicentes: Iam huius rei causa interfici iussus es et vix effugisti mortis imperium, et iterum sepelis mortuos? Sed Tobias plus timens Deum quam regem, rapiebat corpora occisorum et occultabat in domo sua, et mediis noctibus sepeliebat ea. Contigit autem ut quadam die fatigatus a sepultura veniens domum iactasset se iuxta parietem et obdormisset, et ex nido hirundinum dormienti illi calida stercora inciderent super oculos eius, fieretque cecus. Hanc autem temptationem ideo permisit Dominus evenire illi ut posteris daretur exemplum patientie eius, sicut et sancti Iob. Nam cum ab infantia sua semper Deum timuerit et mandata eius custodierit, non est contristatus contra Deum quod plaga cecitatis evenerit ei, sed immobilis in Dei timore permansit, agens gratias Deo omnibus diebus vite sue. Nam sicut beato Iob insultabant reges, ita isti parentes et cognati eius irridebant vitam eius dicentes: Ubi est spes tua, pro qua elemosinas et sepulturas faciebas? Tobias vero increpabat eos dicens: Nolite ita loqui, quoniam filii sanctorum sumus et vitam illam expectamus quam Deus daturus est his qui fidem suam numquam mutant ab eo. Anna vero uxor eius ibat ad opus textrinum cotidie et de labore manuum suarum victum quem consequi poterat deferebat. Unde factum est ut edum caprarum accipiens detulisset domi. Cuius cum vocem balantis vir eius audisset, dixit: Videte ne forte furtivus sit; reddite eum dominis suis, quia non licet nobis aut edere ex furto aliquid aut contingere. Ad hec uxor eius irata respondit: Manifeste vana facta est spes tua, et elemosine tue modo apparuerunt. Atque his et aliis huiuscemodi verbis exprobrabat ei.

Tunc Tobias ingemuit et cepit orare cum lacrimis dicens: Iustus es Domine et omnia iudicia tua iusta sunt, et omnes vie tue misericordia et veritas et iudicium. Et nunc Domine memor esto mei, et ne vindictam sumas de peccatis meis, neque reminiscaris delicta mea vel parentum meorum. Quoniam non obedivimus preceptis tuis, ideo traditi sumus in direptionem et captivitatem et mortem et in fabulam et in improperium omnibus nationibus in quibus dispersisti nos. Et nunc Domine magna iudicia tua, quia non egimus secundum precepta tua et non ambulavimus sinceriter coram te. Et nunc Domine secundum voluntatem tuam fac mecum, et precipe in pace recipi spiritum meum, expedit enim mihi mori magis quam vivere.

III Eadem itaque die contigit ut Sara filia Raguelis in civitate Medorum, et ipsa audiret improperium ab una ex ancillis patris sui, quoniam tradita fuerat septem viris, et demonium nomine Asmodeus occiderat eos mox ut ingressi fuissent ad eam. Ergo cum pro culpa sua increparet puellam, respondit ei dicens: Amplius ex te non videamus filium aut filiam super terram, interfectrix virorum tuorum. Numquid et occidere me vis, sicut et iam occidisti septem viros? Ad hanc vocem perrexit in superius cubiculum domus sue et tribus diebus et

et noli ex eo manducare et bibere cum peccatoribus

ac tribus noctibus non manducavit neque bibit, sed in orationibus persistens lacrimis deprecabatur deum ut ab isto improperio liberaret eam. Factum est autem tertia die dum compleret orationem benedicens dominum dixit: Benedictum est nomen tuum domine deus patrum nostrorum, qui cum iratus fueris misericordiam facis, et in tempore tribulationis peccata dimittis his qui invocant te. Ad te domine faciem meam converto, ad te oculos meos dirigo. Peto domine ut de vinculo improperii huius absolvas me, aut certe desuper terram eripias me. Tu scis domine quia numquam concupivi virum, et mundam servavi animam meam ab omni concupiscentia. Numquam cum ludentibus miscui me, neque cum his qui in levitate ambulant participem me praebui. Virum autem cum timore tuo, non cum libidine mea consensi suscipere. Et aut ego indigna fui illis, aut illi forsitan digni mei non fuerunt, quia forsitan viro alio conservasti me. Non enim in potestate hominis est consilium tuum. Hoc autem pro certo habet omnis qui te colit, quod vita eius si in probatione fuerit coronabitur; si autem in tribulatione fuerit liberabitur, et si in correptione fuerit ad misericordiam tuam pervenire licebit. Non enim delectaris in perditionibus nostris, quia post tempestatem tranquillum facis, et post lacrimationem et fletum exultationem infundis. Sit nomen tuum deus israhel benedictum in secula. In illo tempore exaudite sunt preces amborum in conspectu gloriae summi dei, et missus est angelus domini sanctus raphahel ut curaret eos ambos, quorum uno tempore sunt orationes in conspectu domini recitatae.

un. 1. nō cā

IIII

Vocavit ad se ad[?] — hic est thobias docuit filium suum

Igitur cum tobias putaret orationem suam exaudiri ut mori potuisset, vocavit ad se tobiam filium suum dixitque ei: Audi fili mi verba oris mei, et ea in corde tuo quasi fundamentum construe. Cum acceperit deus animam meam, corpus meum sepeli, et honorem habebis matri tuae omnibus diebus vitae eius. Memor enim esse debes quae et quanta pericula passa sit propter te in utero suo. Cum autem et ipsa compleverit tempus vitae suae, sepelies eam circa me. Omnibus autem diebus vitae tuae in mente habeto deum, et cave ne aliquando peccato consentias et praetermittas praecepta dei nostri. Ex substantia tua fac elemosinam, et noli avertere faciem tuam ab ullo paupere; ita enim fiet ut nec a te avertatur facies domini. Quomodo potueris ita esto misericors. Si multum tibi fuerit abundanter tribue; si exiguum tibi fuerit etiam exiguum libenter impertiri stude. Praemium enim bonum tibi thesaurizas in die necessitatis, quoniam elemosina ab omni peccato et a morte liberat, et non patietur animam ire in tenebras. Fiducia magna erit coram summo deo elemosina omnibus facientibus eam. Attende tibi fili mi ab omni fornicatione, et praeter uxorem tuam numquam patiaris crimen scire. Superbiam numquam in tuo sensu aut in tuo verbo dominari permittas; in ipsa enim initium sumpsit omnis perditio. Quicumque aliquid tibi operatus fuerit, statim ei mercedem restitue, et merces mercennarii tui apud te omnino non maneat. Quod ab alio oderis fieri tibi, vide ne tu aliquando alteri facias. Panem tuum cum esurientibus et egenis comede, et de vestimentis tuis nudos tege. Panem tuum et vinum tuum super sepulturam iusti constitue, et noli ex eo manducare et bibere cum peccatoribus. Consilium semper a sapiente perquire. Omni tempore benedic deum, et pete ab eo ut vias tuas dirigat, et omnia consilia tua in ipso permaneant. Indico etiam tibi fili mi dedisse me decem talenta argenti dum adhuc infantulus esses gabelo in rages civitate medorum, et chirographum eius apud me habeo. Et ideo perquire quomodo ad eum pervenias et recipias ab eo supra memoratum pondus argenti, et restituas ei chirographum suum. Noli timere fili mi: pauperem quidem vitam gerimus, sed multa bona habebimus si timuerimus deum et recesserimus

Omnibus diebus vitae tuae

Si multum

Superbiam

quod ab alio te

consilium

ab omni peccato et fecerimus bene. Tunc tobias respondit patri suo et dixit: Omnia quaecumque praecepisti mihi faciam pater. Quomodo autem hanc pecuniam requiram ignoro. Ille me nescit et ego ignoro illum. Quod signum dabo illi? Sed neque viam per quam pergatur illuc aliquando cognovi. Tunc pater suus respondit illi et dixit: Chirographum quidem illius penes me habeo, quod dum illi ostenderis statim restituet. Sed perge nunc et inquire tibi aliquem fidelem virum qui eat tecum salva mercede sua, dum adhuc vivo, ut recipias eam.

V

Tunc egressus tobias invenit iuvenem splendidum stantem praecinctum et quasi paratum ad ambulandum, et ignorans quod angelus dei esset salutavit eum et dixit: Unde te habemus bone iuvenis? At ille respondit: Ex filiis israhel. Et tobias dixit ei: Nosti viam quae ducit in regionem medorum? Cui respondit: Novi, et omnia itinera eius frequenter ambulavi, et mansi apud gabelum fratrem nostrum qui moratur in rages civitate medorum, quae posita est in monte egbathanis. Cui tobias ait: Sustine me obsecro donec haec ipsa nuntiem patri meo. Tunc ingressus tobias indicavit universa haec patri suo. Super quae admiratus pater eius rogavit ut introiret ad eum. Ingressus itaque salutavit eum et dixit: Gaudium tibi sit semper. Et tobias ait: Quale gaudium mihi erit qui in tenebris sedeo et lumen caeli non video? Cui ait iuvenis: Forti animo esto, in proximo est ut a deo cureris. Dixit itaque illi tobias: Numquid poteris perducere filium meum ad gabelum in rages civitatem medorum? Et cum redieris restituam tibi mercedem tuam. Et dixit ei angelus: Ego ducam et reducam eum ad te. Cui tobias respondit: Rogo te, indica mihi de qua domo aut de qua tribu es tu. Cui raphael angelus ait: Genus quaeris mercennarii an ipsum mercennarium qui cum filio tuo eat? Sed ne forte sollicitum te reddam, ego sum azarias ananiae magni filius. Et tobias respondit: Ex magno genere es tu. Sed peto ne irascaris quod voluerim cognoscere genus tuum. Dixit autem illi angelus: Ego sanum ducam et sanum tibi reducam filium tuum. Respondens autem tobias dixit: Bene ambuletis, et sit deus in itinere vestro, et angelus eius comitetur vobiscum. Tunc paratis omnibus quae erant in via portanda, fecit tobias vale patri suo et matri suae, et ambulaverunt ambo simul. Cumque profecti essent, coepit flere mater eius et dicere: Baculum senectutis nostrae tulisti et transmisisti a nobis. Numquam fuisset illa pecunia pro qua misisti eum. Sufficiebat enim nobis paupertas nostra ut divitias computaremus hoc quod videbamus filium nostrum. Dixitque tobias: Noli flere, salvus perveniet filius noster et salvus revertetur ad nos, et oculi tui videbunt eum. Credo enim quod angelus dei bonus comitetur ei et bene disponat omnia quae circa eum geruntur, ita ut cum gaudio revertatur ad nos. Ad hanc vocem cessavit mater eius flere et tacuit. Profectus est autem tobias et canis secutus est eum, et mansit prima mansione iuxta fluvium tigris.

Et exiit ut lavaret pedes suos, et ecce piscis immanis exivit ad devorandum eum. Quem expavescens tobias clamavit voce magna dicens: Domine invadit me. Et dixit ei angelus: Apprehende branchiam eius et trahe eum ad te. Quod cum fecisset attraxit eum in siccum, et palpitare coepit ante pedes eius. Tunc dixit ei angelus: Exentera hunc piscem, et cor eius et fel et iecur repone tibi; sunt enim haec necessaria ad medicamenta utiliter. Quod cum fecisset assavit carnes eius, et secum tulerunt in via; cetera salierunt quae sufficerent eis quousque pervenirent in rages civitatem medorum. Tunc interrogavit tobias angelum et dixit ei: Obsecro te azaria frater ut dicas mihi quod remedium habebunt ista quae de pisce servare iussisti. Respondens angelus dixit ei: Cordis eius particulam si super carbones ponas, fumus eius

extricat omne genus demoniorum sive a viro sive a muliere ita ut ultra non accedat ad eos. Dixitque ei: Ubi vis ut maneamus? Respondensque angelus ait: Est hic Raguel nomine vir propinquus de tribu tua, et hic habet filiam nomine Saram, sed neque masculum neque feminam ullam habet aliam preter eam. Tibi debetur omnis substantia eius, et oportet te eam accipere coniugem. Pete ergo eam a patre eius, et dabit tibi eam uxorem. Tunc respondit Tobias et dixit: Audio quia tradita est septem viris, et mortui sunt; sed et hoc audivi quia demonium illos occidit. Timeo ergo ne forte et mihi hec eveniant, et cum sim unicus parentibus meis, deponam senectutem illorum cum tristitia ad inferos. Tunc angelus Raphael dixit ei: Audi me et ostendam tibi qui sunt quibus prevalere potest demonium. Hi namque qui coniugium ita suscipiunt ut Deum a se et a sua mente excludant, et sue libidini ita vacent sicut equus et mulus quibus non est intellectus, habet potestatem demonium super eos. Tu autem cum acceperis eam, ingressus cubiculum per tres dies continens esto ab ea, et nichil aliud nisi in orationibus vacabis cum ea. Ipsa autem nocte incenso iecore piscis fugabitur demonium. Secunda vero nocte in copulatione sanctorum patriarcharum admitteris. Tertia autem nocte benedictionem consequeris ut filii ex vobis procreentur incolumes. Transacta autem tertia nocte accipies virginem cum timore Domini, amore filiorum magis quam libidine ductus, ut in semine Abrahe benedictionem in filiis consequaris.

VII Ingressi sunt autem ad Raguelem, et suscepit eos Raguel cum gaudio. Intuensque Tobiam Raguel dixit Anne uxori sue: Quam similis est iuvenis iste consobrino meo. Et cum hec dixisset, ait: Unde estis iuvenes fratres nostri? At illi dixerunt: Ex tribu Neptalim sumus, ex captivitate Ninive. Dixitque illis Raguel: Nostis Tobiam fratrem meum? Qui dixerunt: Novimus. Cumque multa bona loqueretur de eo, dixit angelus ad Raguelem: Tobias de quo interrogas pater istius est. Et misit se Raguel, et cum lacrimis osculatus est eum, et plorans supra collum eius dixit: Benedictio sit tibi, fili mi, quia boni et optimi viri filius es. Et Anna uxor eius et Sara ipsorum filia lacrimate sunt. Postquam autem locuti sunt, precepit Raguel occidi arietem et parari convivium. Cumque hortaretur eos discumbere ad prandium, Tobias dixit: Hic ego hodie non manducabo neque bibam, nisi prius petitionem meam confirmes et promittas dare mihi Saram filiam tuam. Quo audito verbo Raguel expavit, sciens quid evenerit illis septem viris qui ingressi sunt ad eam, et timere cepit ne forte et huic similiter contingeret. Et cum nutaret et non daret petenti ullum responsum, dixit ei angelus: Noli timere dare eam isti, quoniam huic timenti Deum debetur coniux filia tua; propterea alius non potuit habere illam. Tunc dixit Raguel: Non dubito quod Deus preces et lacrimas meas in conspectu suo admiserit. Et credo quoniam ideo vos fecit venire ad me, ut ista coniungeretur cognationi sue secundum legem Moysi. Et nunc nolite dubium gerere quod tibi eam tradam. Et apprehendens dexteram filie sue, dextere Tobie tradidit, dicens: Deus Abraham et Deus Ysaac et Deus Iacob vobiscum sit, et ipse coniungat vos impleatque benedictionem suam in vobis. Et accepta carta fecerunt conscriptionem coniugii. Et post hec epulati sunt benedicentes Deum. Vocavitque Raguel ad se Annam uxorem suam, et precepit ei ut prepararet alterum cubiculum. Et introduxit illuc Saram filiam suam, et lacrimata est. Dixitque ei: Forti animo esto, filia mea. Dominus celi det tibi gaudium pro tedio quod perpessa es.

VIII Postquam vero cenaverunt, introduxerunt iuvenem ad eam. Recordatus itaque Tobias sermonum angeli, protulit de cassidili suo partem iecoris, posuitque eam super carbones vivos. Tunc Raphael angelus apprehendit demonium et religavit illud in deserto superioris Egypti. Tunc hortatus est Tobias virginem, dixitque ei: Sara, exsurge, et deprecemur Deum hodie et cras et secundum cras, quia his tribus noctibus Deo iungimur; tertia autem transacta nocte in nostro erimus coniugio. Filii quippe sanctorum sumus, et non possumus ita coniungi sicut gentes que ignorant Deum. Surgentes autem pariter instanter orabant ambo simul ut sanitas daretur eis. Dixitque Tobias: Domine Deus patrum nostrorum, benedicant te celi et terra, mare, fontes et flumina, et omnis creatura tua que in eis est. Tu fecisti Adam de limo terre, dedistique ei adiutorium Evam. Et nunc, Domine, tu scis quia non luxurie causa accipio sororem meam coniugem, sed sola posteritatis dilectione, in qua benedicatur nomen tuum in secula seculorum. Dixit quoque Sara: Miserere nobis, Domine, miserere nobis, et consenescamus ambo pariter sani. Et factum est circa pullorum cantum, accersiri iussit Raguel servos suos, et abierunt cum eo pariter ut foderent sepulcrum. Dicebat enim: Ne forte simili modo evenerit ei quo et ceteris illis septem viris qui sunt ingressi ad eam. Cumque parassent fossam, reversus Raguel ad uxorem suam dixit ei: Mitte unam de ancillis tuis, et videat si mortuus est, ut sepeliam eum antequam illucescat. At illa misit unam ex ancillis suis. Que ingressa cubiculum reperit eos salvos et incolumes, secum pariter dormientes. Et reversa nuntiavit bonum nuntium. Et benedixerunt Dominum, Raguel videlicet et Anna uxor eius, et dixerunt: Benedicimus te, Domine Deus Israhel, quia non contigit quemadmodum putabamus. Fecisti enim nobiscum misericordiam tuam, et exclusisti a nobis inimicum persequentem nos. Misertus es autem duobus unicis. Fac eos, Domine, plenius benedicere te, et sacrificium tibi laudis tue et sue sanitatis offerre, ut cognoscat universitas gentium quia tu es Deus solus in universa terra. Statimque precepit Raguel servis suis ut replerent fossam quam fecerant priusquam elucesceret. Uxori autem sue dixit ut instrueret convivium et prepararet omnia que in cibos erant iter agentibus necessaria. Duas quoque pingues vaccas et quattuor arietes occidi fecit, et parari epulas omnibus vicinis suis cunctisque amicis. Et adiuravit Raguel Tobiam ut duas ebdomadas moraretur apud se. De omnibus autem que possidebat Raguel dimidiam partem dedit Tobie, et fecit scripturam ut pars dimidia que supererat post obitum eorum Tobie dominio deveniret.

IX Tunc vocavit Tobias angelum ad se, quem quidem hominem estimabat, dixitque ei: Azaria frater, peto ut auscultes verba mea. Si me ipsum tradam tibi servum, non ero condignus providentie tue. Tamen obsecro te ut assumas tibi animalia sive servitia, et vadas ad Gabelum in Rages civitatem Medorum, reddasque ei cirographum suum, et recipias ab eo pecuniam, et roges eum venire ad nuptias meas. Scis enim ipse quoniam numerat pater meus dies, et si tardavero una die plus, contristatur anima eius. Et quidem vides quomodo adiuravit me Raguel, cuius adiurationem spernere non possum. Tunc Raphael assumens quattuor ex servis Raguelis et duos camelos, in Rages civitatem Medorum perrexit, et inveniens Gabelum dedit ei cirographum suum, et recepit ab eo omnem pecuniam. Indicavitque ei de Tobia filio Tobie omnia que gesta sunt, fecitque eum secum venire ad nuptias. Cumque ingressus esset domum Raguelis, invenit Tobiam discumbentem, et exsiliens osculati sunt se invicem, et flevit Gabelus, benedixitque Deum, et dixit: Benedicat te Deus Israhel, quia filius es optimi viri et iusti et timentis Deum et elemosinas facientis. Et dicatur benedictio super uxorem tuam et super parentes vestros. Et videatis filios vestros et filios filiorum vestrorum usque in tertiam et quartam generationem, et sit semen vestrum benedictum a Deo Israhel, qui regnat in secula seculorum. Cumque omnes dixissent Amen, accesserunt ad convivium, sed et cum timore Domini nuptiarum convivium exercebant.

X Cum vero moras faceret Tobias causa nuptiarum, sollicitus erat pater eius Tobias, dicens: Putas quare moratur filius meus, aut quare detentus est ibi? Putasne Gabelus mortuus est, et nemo reddet illi pecuniam? Cepit autem contristari nimis ipse et Anna uxor eius cum eo, et ceperunt ambo simul flere, eo quod die statuto minime reverteretur filius eorum ad eos. Flebat igitur mater eius irremediabilibus lacrimis atque dicebat: Heu heu me, fili mi, ut quid

 Bona est oratio cum ieiunio et elemosina

te nobiscum peregrinari, lumen oculorum nostrorum, baculum senectutis nostre, solatium vite nostre, spem posteritatis nostre? Omnia simul in te uno habentes, te non debuimus dimittere a nobis. Cui dicebat Tobias: Tace et noli turbari, sanus est filius noster, satis fidelis est vir ille cum quo misimus eum. Illa autem nullo modo consolari poterat, sed cotidie exiliens circumspiciebat, et circuibat vias omnes per quas spes remeandi videbatur, ut procul videret eum si fieri posset venientem. At vero Raguel dicebat ad generum suum: Mane hic, et ego mittam nuntium salutis de te ad Tobiam patrem tuum. Cui Tobias dixit: Ego novi quia pater meus et mater mea modo dies computant, et cruciatur spiritus eorum in ipsis. Cumque verbis multis rogaret Raguel Tobiam, et ille eum nulla ratione vellet audire, tradidit ei Saram et dimidiam partem omnis substantie sue in pueris, in puellis, in pecudibus, in camelis, in vaccis et in pecunia multa, et salvum atque gaudentem dimisit eum a se dicens: Angelus Domini sanctus sit in itinere vestro, perducatque vos incolumes, et inveniatis omnia recte circa parentes vestros, et videant oculi mei filios vestros priusquam moriar. Et apprehendentes parentes filiam suam osculati sunt eam, et dimiserunt ire, monentes eam honorare soceros, diligere maritum, regere familiam, gubernare domum, et se ipsam irreprehensibilem exhibere.

XI Cumque reverterentur, pervenerunt ad Charan, que est in medio itinere contra Niniven, undecimo die. Dixitque angelus: Tobia frater, scis quemadmodum reliquisti patrem tuum. Si placet itaque tibi, precedamus, et lento gradu sequantur iter nostrum familie simul cum coniuge tua et cum animalibus. Cumque hoc placuisset ut irent, dixit Raphael ad Tobiam: Tolle tecum ex felle piscis, erit enim necessarium. Tulit itaque Tobias ex felle illo, et abierunt. Anna autem sedebat secus viam cotidie in supercilio montis, unde respicere poterat de longinquo. Et dum ex eodem loco specularetur adventum eius, vidit a longe et illico agnovit venientem filium suum, currensque nuntiavit viro suo dicens: Ecce venit filius tuus. Dixitque Raphael ad Tobiam: At ubi introieris domum tuam, statim adora Dominum Deum tuum, et gratias agens ei accede ad patrem tuum et osculare eum, statimque lini super oculos eius ex felle isto piscis quod portas tecum. Scias enim quoniam mox aperientur oculi eius, et videbit pater tuus lumen celi, et in aspectu tuo gaudebit. Tunc precucurrit canis qui simul fuerat in via, et quasi nuntius adveniens blandimento sue caude gaudebat. Et consurgens cecus pater eius cepit offendens pedibus currere, et data manu puero occurrit obviam filio suo. Et suscipiens osculatus est eum cum uxore sua, et ceperunt ambo flere pre gaudio. Cumque adorassent Deum et gratias egissent, consederunt. Tunc sumens Tobias de felle piscis, linivit oculos patris sui. Et sustinuit quasi dimidiam fere horam, et cepit albugo ex oculis eius quasi membrana ovi egredi. Quam apprehendens Tobias traxit ab oculis eius, statimque visum recepit. Et glorificabant Deum, ipse videlicet et uxor eius et omnes qui sciebant eum. Et dicebat Tobias: Benedico te Domine Deus Israel, quia tu castigasti me et tu salvasti me, et ecce video Tobiam filium meum. Ingressa est etiam post septem dies Sara uxor filii eius et omnis familia sana, et pecora et cameli et pecunia multa uxoris, sed et illa pecunia quam receperat a Gabelo. Et narravit parentibus suis omnia beneficia Dei, que fecisset circa eum per hominem qui eum duxerat. Veneruntque Achior et Nabath consobrini Tobie gaudentes ad Tobiam, et congratulantes ei de omnibus bonis que circa illum ostenderat Deus. Et per septem dies epulantes, omnes gaudio magno gavisi sunt.

XII Tunc vocavit ad se Tobias filium suum, dixitque ei: Quid possumus dare viro isti sancto qui venit tecum? Respondens Tobias dixit patri suo: Pater, quam mercedem dabimus ei? aut quid dignum poterit esse beneficiis eius? Me duxit et reduxit sanum, pecuniam a Gabelo ipse suscepit, uxorem ipse me habere fecit, et demonium ab ea ipse compescuit, gaudium parentibus eius fecit, me ipsum a devoratione piscis eripuit, te quoque videre fecit lumen celi, et bonis omnibus per eum repleti sumus. Quid illi ad hec dignum poterimus dare? Sed peto te, pater mi, ut roges eum si forte dignabitur medietatem de omnibus que allata sunt sibi assumere. Et vocantes eum, pater scilicet et filius, tulerunt eum in partem, et rogare ceperunt ut dignaretur dimidiam partem omnium que attulerant acceptam habere. Tunc dixit eis occulte: Benedicite Deum celi, et coram omnibus viventibus confitemini illi, quia fecit vobiscum misericordiam suam. Etenim sacramentum regis abscondere bonum est, opera autem Dei revelare et confiteri honorificum est. Bona est oratio cum ieiunio et elemosina, magis quam thesauros auri condere. Quoniam elemosina a morte liberat, et ipsa est que purgat peccata, et facit invenire misericordiam et vitam eternam. Qui autem faciunt peccatum et iniquitatem, hostes sunt anime sue. Manifesto ergo vobis veritatem, et non abscondam a vobis occultum sermonem. Quando orabas cum lacrimis, et sepeliebas mortuos, et derelinquebas prandium tuum, et mortuos abscondebas per diem in domo tua, et nocte sepeliebas eos, ego obtuli orationem tuam Domino. Et quia acceptus eras Deo, necesse fuit ut temptatio probaret te. Et nunc misit me Dominus ut curarem te, et Saram uxorem filii tui a demonio liberarem. Ego enim sum Raphael angelus, unus ex septem qui astamus ante Dominum. Cumque hec audissent, turbati sunt, et trementes ceciderunt super terram in faciem suam. Dixitque eis angelus: Pax vobis, nolite timere. Etenim cum essem vobiscum, per voluntatem Dei eram: ipsum benedicite et cantate illi. Videbar quidem vobiscum manducare et bibere, sed ego cibo invisibili et potu qui ab hominibus videri non potest utor. Tempus est ergo ut revertar ad eum qui me misit; vos autem benedicite Deum, et narrate omnia mirabilia eius. Et cum hec dixisset, ab aspectu eorum ablatus est, et ultra eum videre non potuerunt. Tunc prostrati per horas tres in faciem benedixerunt Deum, et exsurgentes narraverunt omnia mirabilia eius.

XIII Aperiens autem Tobias senior os suum benedixit Dominum, et dixit: Magnus es Domine in eternum, et in omnia secula regnum tuum. Quoniam tu flagellas et salvas, deducis ad inferos et reducis, et non est qui effugiat manum tuam. Confitemini Domino filii Israel, et in conspectu gentium laudate eum, quoniam ideo dispersit vos inter gentes que ignorant eum, ut vos enarretis mirabilia eius, et faciatis scire eos quia non est alius Deus omnipotens preter eum. Ipse castigavit nos propter iniquitates nostras, et ipse salvabit nos propter misericordiam suam. Aspicite ergo que fecit nobiscum, et cum timore et tremore confitemini illi, regemque seculorum exaltate in operibus vestris. Ego autem in terra captivitatis mee confitebor illi, quoniam ostendit maiestatem suam in gentem peccatricem. Convertimini itaque peccatores, et facite iustitiam coram Deo, credentes quod faciat vobiscum misericordiam suam. Ego autem et anima mea in eo letabimur. Benedicite Dominum omnes electi eius, agite dies letitie et confitemini illi. Ierusalem civitas Dei, castigavit te Dominus in operibus manuum tuarum. Confitere Domino in bonis tuis, et benedic Deum seculorum, ut reedificet in te tabernaculum suum, et revocet ad te omnes captivos, et gaudeas in omnia secula seculorum. Luce splendida fulgebis, et omnes fines terre adorabunt te. Nationes ex longinquo ad te venient, et munera deferentes adorabunt in te Dominum, et terram tuam in sanctificationem habebunt. Nomen enim magnum invocabunt in te. Maledicti erunt qui contempserint te, et condempnati erunt omnes qui blasphemaverint te, benedictique erunt qui edificaverint te. Tu autem letaberis in filiis tuis, quoniam omnes qui diligunt te et qui gaudent benedicentur et congregabuntur

non moriar

ad dominum. Beati omnes qui diligunt te, et qui gaudent super pace tua. Anima mea benedic dominum, quoniam liberavit Ierusalem civitatem suam a cunctis tribulationibus eius dominus deus noster. Beatus ero si fuerint reliquie seminis mei ad videndam claritatem Ierusalem. Porte Ierusalem ex saphiro et smaragdo edificabuntur, et ex lapide precioso omnis circuitus murorum eius. Ex lapide candido et mundo omnes platee eius sternentur, et per vicos eius alleluia cantabitur. Benedictus dominus qui exaltavit eam, et sit regnum eius in secula seculorum super eam. Amen.

XIIII Et consummati sunt sermones Tobie. Et postquam illuminatus est Tobias, vixit annis xlii et vidit filios nepotum suorum. Completis itaque annis c et ii sepultus est honorifice in Ninive. Quinquagesimo namque et sexto anno oculorum lumen amisit, sexagenarius vero recepit. Reliquum vero vite sue in gaudio fuit, et cum bono profectu timoris domini perrexit in pace. In hora autem mortis sue vocavit ad se Tobiam filium suum et septem iuvenes filios eius nepotes suos, dixitque eis: Prope erit interitus Ninive. Non enim excidet verbum domini, et fratres nostri qui dispersi sunt a terra Israel revertentur ad eam. Omnis autem deserta terra eius replebitur, et domus dei que in ea incensa est iterum reedificabitur; ibique revertentur omnes timentes deum. Et relinquent gentes idola sua, et venient in Ierusalem et inhabitabunt in ea. Et gaudebunt in ea omnes reges terre, adorantes regem Israel. Audite ergo, filii mei, patrem vestrum. Servite domino in veritate, et inquirite ut faciatis que placita sunt illi. Et filiis vestris mandate ut faciant iusticias et elemosinas, ut sint memores dei et benedicant eum in omni tempore in veritate et in tota virtute sua. Nunc ergo, filii, audite me et nolite manere hic, sed quacumque die sepelieritis matrem vestram circa me in uno sepulcro, ex eo dirigite gressus vestros ut exeatis hinc. Video enim quia iniquitas eius finem dabit ei. Factum est autem post obitum matris sue, Tobias abscessit ex Ninive cum uxore sua et filiis et filiorum filiis, et reversus est ad soceros suos. Invenitque eos incolumes in senectute bona, et curam eorum gessit, et ipse clausit oculos eorum, et omnem hereditatem domus Raguelis ipse percepit, viditque quintam generationem filios filiorum suorum. Et completis annis nonaginta et novem in timore domini, cum gaudio sepelierunt eum. Omnis autem cognatio eius et tota generatio eius in bona vita et in sancta conversatione permansit, ita ut accepti essent tam deo quam hominibus et cunctis habitatoribus terre. Explicit liber Tobie.

Iudith vidua filia Merari de tribu Symeon, magna virtute insignis et amore castitatis, que in typo ecclesie diabolum capite detruncavit, nec formidavit pro salute populi mortem, nec furorem regis expavit. Nam dormientem nequiter principem, talium pudore virtutibus, triumphalem victoriam reportavit. Vixit annos cv; sepulta in spelunca viri sui Manasse in Bethulia civitate, que sita est in tribu Iuda inter Dothaim et Balazon.

Apud hebreos liber Iudith inter agiographa legitur, cuius auctoritas ad roboranda illa que in contentionem veniunt minus idonea iudicatur. Chaldeo tamen sermone conscriptus inter hystorias computatur. Sed quia hunc librum synodus Nicena in numero sanctarum scripturarum legitur computasse, adquievi postulationi vestre, immo exactioni, et sepositis occupationibus quibus vehementer artabar, huic unam lucubratiunculam dedi, magis sensum e sensu quam ex verbo verbum transferens. Multorum codicum varietatem viciosissimam amputavi; sola ea que intelligentia integra in verbis caldeis invenire potui, latinis expressi. Accipite Iudith viduam, castitatis exemplum, et triumphali laude perpetuis eam preconiis declarate. Hanc enim non solum feminis sed et viris imitabilem dedit, qui castitatis eius remunerator virtutem talem tribuit, ut invictum omnibus hominibus vinceret et insuperabilem superaret. Incipit liber Iudith.

Arphaxat itaque rex Medorum subiugaverat multas gentes imperio suo, et ipse edificavit civitatem potentissimam quam appellavit Egbathanis, ex lapidibus quadratis et sectis. Fecit muros eius in latitudinem cubitorum lxx et in altitudinem cubitorum xxx. Turres vero eius posuit in altitudinem cubitorum c. Per quadrum vero earum latus utrumque vicenorum pedum spatio tendebatur, posuitque portas eius in altitudinem turrium. Et gloriabatur quasi potens in potentia exercitus sui et in gloria quadrigarum suarum. Anno igitur xii regni sui, Nabugodonosor rex Assyriorum qui regnabat in Ninive civitate magna pugnavit contra Arphaxat, et optinuit eum in campo magno qui appellatur Ragau, circa Eufraten et Tigrim et Iadason in campo Erioch regis Elicorum. Tunc exaltatum est regnum Nabugodonosor, et cor eius elevatum est. Et misit ad omnes qui habitabant in Cilicia et Damasco et Libano, et ad gentes que sunt in Carmelo et Cedar, et inhabitantes Galileam in campo magno Hesdrelon, et ad omnes qui erant in Samaria et trans flumen Iordanem usque Ierusalem, et omnem terram Iesse quousque perveniatur ad montes Ethiopie. Ad hos omnes misit nuntios Nabugodonosor rex Assyriorum, qui omnes uno animo contradixerunt, et remiserunt eos vacuos, et sine honore abiecerunt. Tunc indignatus est Nabugodonosor rex adversus omnem terram illam, et iuravit per thronum et regnum suum quod defenderet se de omnibus regionibus his.

II Anno xiii Nabugodonosor regis, vicesima et secunda die mensis primi, factum est verbum in domo Nabugodonosor regis Assyriorum ut defenderet se. Vocavitque omnes maiores natu, omnesque duces et bellatores suos, et habuit cum eis misterium consilii sui. Dixitque cogitationem suam in eo esse, ut omnem terram suo subiugaret imperio. Quod dictum cum placuisset omnibus, vocavit Nabugodonosor rex Holofernem principem milicie sue, et dixit ei: Egredere adversum omne regnum occidentis, et contra eos precipue qui contempserunt imperium meum. Non parcet oculus tuus ulli regno, omnemque urbem munitam subiugabis michi. Tunc Holofernes vocavit duces et magistratus virtutis Assyriorum, et dinumeravit viros in expeditionem sicut precepit ei rex, c et xx milia peditum pugnatorum et equitum sagittariorum xii milia. Omnemque expeditionem suam fecit preire in multitudine innumerabilium camelorum, cum his que exercitibus sufficerent copiose, boum quoque armenta gregesque ovium, quorum non erat numerus. Frumentum ex omni Syria in transitu suo parari constituit. Aurum vero et argentum de domo regis assumpsit multum nimis. Et profectus est ipse et omnis exercitus cum quadrigis et equitibus et sagittariis, qui cooperuerunt faciem terre sicut locuste. Cumque pertransisset fines Assyriorum, venit ad magnos montes Ange, qui sunt a sinistro Cilicie. Ascenditque omnia castella eorum, et optinuit omnem munitionem. Effregit autem civitatem opinatissimam Melothi, predavitque omnes filios Tharsis et filios Ismahel qui erant contra faciem deserti et ad austrum terre Celeon. Et transivit Eufraten, et venit in Mesopotamiam, et fregit omnes civitates excelsas que erant ibi, a torrente Mambre usquequo perveniatur ad mare. Et occupavit terminos eius a Cilicia usque ad fines Iapheth, qui sunt ad austrum. Abduxitque omnes filios Madian, et predavit omnem locupletationem eorum, omnesque resistentes sibi occidit in ore gladii. Et post hec descendit in campos Damasci in diebus messis, et succendit omnia sata, omnesque arbores et vineas fecit incidi, et cecidit timor illius super omnes inhabitantes terram.

III Tunc miserunt legatos suos universarum urbium ac provinciarum reges ac principes, Syrie scilicet Mesopotamie et Syrie Sobal et Libie atque Cilicie, qui venientes ad Holofernem dixerunt: Desinat indignatio tua circa nos. Melius est enim ut viventes serviamus Nabugodonosor regi magno.

Arphaxat rex

Nabuc rex

Vocavit Nabuc rex Holofernem principem

subditi humiliter quam morientes cum interitu nostro et ipsi servitutis nostrae damna patiamur. Omnis civitas nostra, omnisque possessio, omnes montes et colles et campi, et armenta boum, gregesque ovium, caprarumque, equorum camelorumque, et universae facultates nostrae atque familiae, in conspectu tuo sunt: sint omnia sub lege tua. Nos et filii nostri servi tui sumus. Veni nobis pacificus dominus, et utere servitio nostro sicut placuerit tibi. Tunc descendit de montibus cum equitibus in virtute magna, et obtinuit omnem civitatem, et omnem inhabitantem terram. De universis autem urbibus assumpsit sibi auxiliarios viros fortes, et electos ad bellum. Tantusque metus provinciis illis incubuit, ut universarum urbium habitatores principes et honorati simul cum populis exirent obviam venienti, excipientes eum cum coronis et lampadibus, ducentes choros in tibiis et tympanis. Nec ista tamen facientes, ferocitatem eius pectoris mitigare potuerunt: nam et civitates eorum destruxit, et lucos eorum excidit. Praeceperat enim illi Nabuchodonosor rex, ut omnes deos terrae exterminaret, videlicet ut ipse solus deus diceretur ab his nationibus, quae potuissent Holofernis potentia subiugari. Pertransiens autem Syriam Sobal, et omnem Apameam, omnemque Mesopotamiam, venit ad Idumaeos in terram Gabaa, accepitque civitates eorum, et sedit ibi per triginta dies: in quibus diebus adunari praecepit universum exercitum virtutis suae.

IIII Tunc audientes haec filii Israel, qui habitabant in terra Iuda, timuerunt valde a facie eius. Tremor et horror invasit sensus eorum, ne hoc faceret Ierusalem et templo Domini, quod fecerat ceteris civitatibus et templis earum. Et miserunt in omnem Samariam per circuitum usque Iericho, et praeoccupaverunt omnes vertices montium: et muris circumdederunt vicos suos, et congregaverunt frumenta in praeparationem pugnae. Sacerdos etiam Eliachim scripsit ad universos qui erant contra Esdrelon, quae est contra faciem campi magni iuxta Dothaim, et universos per quos viae transitus esse poterat, ut obtinerent ascensus montium, per quos via aliqua esse poterat ad Ierusalem, et illic custodirent ubi angustum iter esse poterat inter montes. Et fecerunt filii Israel secundum quod constituerat eis sacerdos Domini Eliachim. Et clamavit omnis populus ad Dominum instantia magna, et humiliaverunt animas suas in ieiuniis et orationibus, ipsi et mulieres eorum. Et induerunt se sacerdotes ciliciis, et infantes prostraverunt contra faciem templi Domini, et altare Domini operuerunt cilicio. Et clamaverunt ad Dominum Deum Israel unanimiter, ne darentur in praedam infantes eorum, et uxores eorum in divisionem, et civitates eorum in exterminium, et sancta eorum in pollutionem. Tunc Eliachim sacerdos Domini magnus circuivit omnem Israel, allocutusque est eos, dicens: Scitote quoniam exaudiet Dominus preces vestras, si manentes permanseritis in ieiuniis et orationibus in conspectu Domini. Memores estote Moysi servi Domini, qui Amalech confidentem in virtute sua et in potentia sua et in exercitu suo et in clipeis suis et in curribus suis et in equitibus suis, non ferro pugnando, sed precibus sanctis orando deiecit: sic erunt universi hostes Israel, si perseveraveritis in hoc opere quod coepistis. Ad hanc igitur exhortationem eius deprecantes Dominum, permanebant in conspectu Domini, ita ut etiam hi qui offerebant Domino holocausta, praecincti ciliciis offerrent sacrificia Domino, et erat cinis super capita eorum. Et ex toto corde suo omnes orabant Deum, ut visitaret populum suum Israel.

Sermo de presentanea orationis

V Nuntiatumque est Holoferni principi militiae Assyriorum quod filii Israel praepararent se ad resistendum, ac montium itinera conclusissent. Et furore nimio exarsit in iracundia magna, vocavitque omnes principes Moab et duces Ammon, et dixit eis: Dicite mihi quis sit populus iste qui montana obsidet: aut quae et quales et quantae sint civitates eorum: quae etiam sit virtus eorum, aut quae sit multitudo eorum: vel quis rex militiae illorum: et quare prae omnibus qui habitant in oriente, isti contempserunt nos, et non exierunt obviam nobis, ut susciperent nos cum pace.

Achior

Tunc Achior dux omnium filiorum Ammon respondens ait: Si digneris audire, domine mi, dicam veritatem in conspectu tuo de populo isto qui in montanis habitat, et non egredietur verbum falsum ex ore meo. Populus iste ex progenie Chaldaeorum est. Hic primum in Mesopotamia habitavit, quoniam noluerunt sequi deos patrum suorum, qui erant in terra Chaldaeorum. Deserentes itaque caeremonias patrum suorum, quae in multitudine deorum erant, unum Deum caeli coluerunt, qui et praecepit eis ut exirent inde et habitarent in Charan. Cumque operuisset omnem terram fames, descenderunt in Aegyptum, illicque per quadringentos annos sic multiplicati sunt, ut dinumerari eorum non posset exercitus. Cumque gravaret eos rex Aegypti, atque in aedificationibus urbium suarum in luto et latere subiugasset eos, clamaverunt ad Dominum suum, et percussit totam terram Aegypti plagis variis. Cumque eiecissent eos Aegyptii a se, et cessasset plaga ab eis, et iterum eos vellent capere et ad suum servitium revocare, fugientibus his, Deus caeli mare aperuit, ita ut hinc inde aquae quasi murus solidarentur, et isti pede sicco fundum maris perambulando transirent. In quo loco dum innumerabilis exercitus Aegyptiorum eos persequeretur, ita aquis coopertus est, ut non remaneret vel unus qui factum posteris nuntiaret. Egressi vero mare Rubrum, deserta Sina montis occupaverunt, in quibus numquam homo habitare potuit, vel filius hominis requievit. Illic fontes amari obdulcati sunt eis ad bibendum, et per annos quadraginta annonam de caelo consecuti sunt. Ubicumque ingressi sunt sine arcu et sagitta, et absque scuto et gladio, Deus eorum pugnavit pro eis et vicit. Et non fuit qui insultaret populo isti, nisi quando recessit a cultu Domini Dei sui. Quotienscumque autem praeter ipsum Deum suum alterum coluerunt, dati sunt in praedam et in gladium et in opprobrium. Quotienscumque autem paenituerunt se recessisse a cultura Dei sui, dedit eis Deus caeli virtutem resistendi. Denique Chananaeum regem, et Iebusaeum, et Pherezaeum, et Hethaeum, et Evaeum, et Amorrhaeum, et omnes potentes in Esebon prostraverunt, et terras eorum et civitates eorum ipsi possederunt: et usque dum non peccarent in conspectu Dei sui, erant cum illis bona: Deus enim illorum odit iniquitatem. Nam et ante hos annos cum recessissent a via quam dederat illis Deus ut ambularent in ea, exterminati sunt proeliis a multis nationibus, et plurimi eorum captivi abducti sunt in terram non suam. Nuper autem reversi ad Dominum Deum suum, ex dispersione qua dispersi fuerant adunati sunt, et ascenderunt montana haec omnia, et iterum possident Ierusalem, ubi sunt sancta eorum. Nunc ergo, mi domine, perquire si est aliqua iniquitas eorum in conspectu Dei eorum: et ascendamus ad illos, quoniam tradens tradet illos Deus eorum tibi, et subiugati erunt sub iugo potentiae tuae. Si vero non est offensio populi huius coram Deo suo, non poterimus resistere illis, quoniam Deus eorum defendet illos: et erimus in opprobrium universae terrae. Et factum est, cum cessasset loqui Achior verba haec, irati sunt omnes magnates Holofernis, et cogitabant interficere eum, dicentes ad alterutrum: Quis est iste, qui filios Israel posse dicat resistere regi Nabuchodonosor et exercitibus eius, homines inermes et sine virtute et sine peritia artis pugnae? Ut ergo agnoscat Achior quoniam fallit nos, ascendamus in montana: et cum capti fuerint potentes eorum, tunc cum eisdem gladio transfigetur: ut sciat omnis gens quoniam Nabuchodonosor deus terrae est, et praeter ipsum alius non est.

VI Factum est autem cum cessassent loqui, indignatus Holofernes vehementer, dixit ad Achior: Quoniam prophetasti nobis dicens quod gens Israel defendatur a Deo suo, ut ostendam tibi quoniam non est deus nisi Nabuchodonosor: cum percusserimus eos omnes sicut hominem unum, tunc et ipse cum illis Assyriorum gladio interibis, et omnis Israel tecum perditione disperiet: et probabis quoniam Nabuchodonosor dominus sit universae terrae: tuncque gladius militiae meae transiet per latera tua, et confixus cades inter vulneratos Israel, et non respirabis ultra, donec extermineris cum illis. Porro autem si prophetiam tuam veram existimas, non concidat vultus tuus: et pallor qui faciem tuam obtinuit, abscedat a te.

ba mea putas impleri non posse. Ut autem noveris quod simul
cum illis hec experieris: ecce ex hac hora illorum populo
sociaberis, ut dum dignas mei gladii penas excep-
erint, ipse simul ultioni subiaceas. Tunc Holofernes
precepit servis suis ut comprehenderent Achior, et perducerent
in Bethuliam, et traderent eum in manus filiorum Israel. Et ac-
cipientes eum servi Holofernis, profecti sunt per
campestria. Sed cum appropinquassent ad montana, exi-
erunt contra eos fundibularii. Illi autem divertentes a latere m-
ontis, ligaverunt Achior ad arborem manibus et pedibus, et sic
vinctum restibus dimiserunt eum, et reversi sunt ad dominum
suum. Porro filii Israel descendentes de Bethulia, venerunt
ad eum. Quem solventes duxerunt ad Bethuliam, atque in me-
dio populi illum statuentes, percunctati sunt quid rerum esset quod illum
vinctum Assyrii reliquissent. In diebus illis erant illic prin-
cipes, Ozias filius Micha de tribu Symeon, et Charmi
qui et Gothoniel. In medio itaque seniorum et in conspectu omnium Achior
dixit omnia que locutus fuerat ipse ab Holoferne interrogatus,
et qualiter populus Holofernis voluisset propter hoc verbum interficere
eum, et quemadmodum ipse Holofernes iratus iusserit
eum Israelitis hac de causa tradi: ut dum vicerit filios Israel,
tunc et ipsum Achior diversis iubeat interire suppliciis,
propter hoc quod dixisset: Deus celi defensor eorum est. Cumque
universa Achior exposuisset, omnis populus cecidit in faciem
adorantes Dominum. Et communi lamentatione et fletu
unanimes preces suas Domino effuderunt, dicentes: Domine Deus
celi et terre, intuere superbiam eorum, et respice ad nostram
humilitatem, et faciem sanctorum tuorum attende, et ostende
quoniam non derelinquis presumentes de te, et presumentes
de se, et de sua virtute gloriantes humilias. Finito itaque
fletu, et per totum diem oratione populorum completa, consolati
sunt Achior, dicentes: Deus patrum nostrorum, cuius tu virtutem predi-
casti, ipse tibi hanc dabit vicissitudinem,
ut eorum magis tu interitum videas. Cum vero Dominus Deus noster dederit hanc
libertatem servis suis, sit et tecum Deus in medio nostri: ut sicut
placuerit tibi, ita cum tuis omnibus converseris. Tunc Ozias
finito consilio suscepit eum in domum suam, et fecit ei cenam
magnam. Et vocatis omnibus presbyteris, simul expleto ieiu-
nio refecerunt. Postea vero convocatus est omnis populus, et per totam
noctem intra ecclesiam oraverunt petentes auxilium
VII a Deo Israel. Holofernes autem altera die precepit exercitibus suis
ut ascenderent contra Bethuliam. Erant autem pedites bel-
latorum centum viginti milia, et equites viginti duo milia, preter
preparationes virorum illorum quos occupaverat captivitas,
et abducti fuerant de provinciis et urbibus universe iu-
ventutis. Omnes pariter preparaverunt se ad pugnam contra
filios Israel, et venerunt per crepidinem montis usque ad api-
cem qui respicit Dothaim, a loco qui dicitur Belma usque
Chelmon, qui est contra Esdrelon. Filii autem Israel ut viderunt
multitudinem illorum, prostraverunt se super terram, mittentes
cinerem super capita sua, unanimes orantes ut Deus
Israel misericordiam suam ostenderet super populum suum. Et assumentes
arma sua bellica, sederunt per loca que angusti itineris tra-
mitem dirigunt inter montuosa, et erant custodientes
ea tota die et nocte. Porro Holofernes dum circuit in
gyrum, reperit quod fons qui influebat, aqueductum
illorum a parte australi extra civitatem dirigeret: et incidi
precepit aqueductum eorum. Erant tamen non longe a mu-
ris fontes, ex quibus furtim videbantur haurire
aquam ad refocillandum potius quam ad bibendum. Sed
filii Ammon et Moab accesserunt ad Holofer-
nem, dicentes: Filii Israel non in lancea nec in sagitta
confidunt, sed montes defendunt illos, et muniunt
illos colles in precipitio constituti. Ut ergo sine congressione
pugne possis superare eos, pone custodes fontium
ut non hauriant aquam ex eis: et sine gladio interficies eos, vel certe
fatigati tradent civitatem suam, quam putant in montibus
positam superari non posse. Et placuerunt verba hec coram
Holoferne et coram satellitibus eius, et constituit per gyrum
centenarios per singulos fontes. Cumque ista custodia
per dies viginti fuisset expleta, defecerunt cisterne et collectiones
aquarum omnibus habitantibus in Bethulia, ita ut non esset in-
tra civitatem unde satiarentur vel una die, quia
ad mensuram dabatur populis aqua cotidie. Tunc ad
Oziam congregati omnes viri femineque, iuvenes et senes
et parvuli, simul omnes una voce dixerunt: Iudicet
Deus inter nos et te, quoniam fecisti in nos mala, nolens
loqui cum Assyriis pacifice, et propter hoc vendidit nos Deus in ma-
nibus eorum. Et ideo non est qui adiuvet, cum prosternimur ante
oculos eorum in siti et perditione magna. Et nunc congregate
universos qui in civitate sunt, ut sponte nos tradamus
omnes populo Holofernis. Melius est enim ut captivi benedicamus
Dominum viventes, quam moriamur et simus obprobrium omni
carni, cum viderimus uxores nostras et infantes nostros mori
ante oculos nostros. Contestamur hodie celum et terram, et
Deum patrum nostrorum qui ulciscitur nos secundum peccata nostra, ut iam
tradatis civitatem in manu militie Holofernis, et sit finis
noster brevis in ore gladii, qui longior efficitur in ariditate
sitis. Et cum hec dixissent, factus est fletus et ululatus magnus
in ecclesia ab omnibus, et per multas horas una voce clamaverunt
ad Deum dicentes: Peccavimus cum patribus nostris, iniuste egimus,
iniquitatem fecimus. Quia tu pius es, miserere nostri, aut in tuo fla-
gello vindica iniquitates nostras, et noli tradere confitentes te
populo qui ignorat te, ut non dicant inter gentes: Ubi est Deus eorum?
Et cum fatigati hiis clamoribus, et hiis fletibus lassati
siluissent, exurgens Ozias infusus lacrimis dixit: Equo
animo estote fratres, et hos quinque dies expectemus a Do-
mino misericordiam. Forsitan enim indignationem suam abscidet, et
dabit gloriam nomini suo. Si autem transactis quinque diebus non venerit
adiutorium, faciemus hec verba que locuti estis. Et VIII
factum est cum audisset hec Iudith vidua, que erat
filia Merari, filii Idox, filii Ioseph, filii Ozie, filii
Elai, filii Iamnor, filii Gedeon, filii Raphaim, filii
Achitob, filii Melchie, filii Enan, filii Nathanie,
filii Salathiel, filii Symeon, filii Ruben: et vir eius fuit
Manasses, qui mortuus est in diebus messis hordeacie.
Instabat enim super alligantes manipulos in campo, et
venit estus super caput eius, et mortuus est in Bethulia civi-
tate sua, et sepultus est illic cum patribus suis. Erat autem Iudith Sequitur de Iudith
relicta eius vidua iam annis tribus et mensibus sex. Et in
superioribus domus sue fecit sibi secretum cubiculum, in quo
cum puellis suis clausa morabatur, et habens super lumbos suos cili-
cium, ieiunabat omnibus diebus vite sue, preter sabbata et nō
neomenias et festa domus Israel. Erat autem eleganti
aspectu nimis, cui vir suus reliquerat divitias multas,
et familiam copiosam, ac possessiones armentis boum
et gregibus ovium plenas. Et erat hec in omnibus famosissima,
quia timebat Dominum valde, nec erat qui loqueretur de
illa verbum malum. Hec itaque cum audisset quoniam Ozias promisisset
quod transacto quinto die traderet civitatem, misit ad presbyteros
Chabri et Charmi. Et venerunt ad illam, et dixit
eis: Quod est hoc verbum in quo consensit Ozias ut tradat
civitatem Assyriis, si intra quinque dies non venerit nobis
adiutorium? Et qui estis vos qui temptatis
Dominum? Non est iste sermo qui misericordiam provocet, sed
potius qui iram excitet, et furorem accendat. Posuistis

vos tempus miserationis Domini, et in arbitrium vestrum diem constituistis ei. Sed quia patiens est Dominus, in hoc ipso peniteamus, et indulgentiam eius fusis lacrimis postulemus. Non enim quasi homo sic Deus comminabitur, neque sicut filius hominis ad iracundiam inflammabitur. Ideo humiliemus illi animas nostras, et in spiritu constituti humiliato servientes illi dicamus flentes Domino, ut secundum voluntatem suam sic faciat nobiscum misericordiam suam: ut sicut conturbatum est cor nostrum in superbia illorum, ita etiam de nostra humilitate gloriemur: quoniam non sumus secuti peccata patrum nostrorum, qui dereliquerunt Deum suum, et adoraverunt deos alienos, pro quo scelere dati sunt in gladium, et in rapinam, et in confusionem inimicis suis. Nos autem alterum deum nescimus preter ipsum. Expectemus humiles consolationem eius, et exquiret sanguinem nostrum de afflictionibus inimicorum nostrorum, et humiliabit omnes gentes quecumque insurgunt contra nos, et faciet illas sine honore Dominus Deus noster. Et nunc, fratres, quoniam vos estis presbyteri in populo Dei, et ex vobis pendet anima eorum, ad eloquium vestrum corda eorum erigite, ut memores sint quia temptati sunt patres nostri ut probarentur si vere colerent Deum suum. Memores esse debent quomodo pater noster Abraham temptatus est, et per multas tribulationes probatus, Dei amicus effectus est. Sic Ysaac, sic Iacob, sic Moyses, et omnes qui placuerunt Deo, per multas tribulationes transierunt fideles. Illi autem qui temptationes non susceperunt cum timore Domini, et impatientiam suam et improperium murmurationis sue contra Dominum protulerunt, exterminati sunt ab exterminatore, et a serpentibus perierunt. Et nos ergo non ulciscamur nos pro his que patimur, sed reputantes peccatis nostris hec ipsa minora esse supplicia, flagella Domini quibus quasi servi corripimur ad emendationem, et non ad perditionem nostram evenisse credamus. Et dixerunt illi Ozias et presbyteri: Omnia que locuta es vera sunt, et non est in sermonibus tuis ulla reprehensio. Nunc ergo ora pro nobis, quoniam mulier sancta es et timens Deum. Et dixit illis Iudith: Sicut quod loqui potui Dei esse cognoscitis, ita quod facere disposui probate si ex Deo est, et orate ut firmum faciat Deus consilium meum. Stabitis vos ad portam nocte ista, et ego exeam cum abra mea: et orate ut sicut dixistis, in diebus quinque respiciat Dominus populum suum Israel. Vos autem nolo ut scrutemini actum meum, et usque dum renuntiem vobis, nihil aliud fiat nisi oratio pro me ad Dominum Deum nostrum. Et dixit ad eam Ozias princeps Iude: Vade in pace, et Dominus sit tecum in ultionem inimicorum nostrorum. Et revertentes abierunt.

IX Quibus abscedentibus, Iudith ingressa est oratorium suum: et induens se cilicio, posuit cinerem super caput suum: et prosternens se Domino, clamabat ad Dominum dicens: Domine Deus patris mei Symeon, qui dedisti illi gladium in defensionem alienigenarum, qui violatores extiterunt in coinquinatione sua, et denudaverunt femur virginis in confusionem: et dedisti mulieres illorum in predam, et filias illorum in captivitatem: et omnem predam in divisionem servis tuis, qui zelaverunt zelum tuum: subveni, queso te, Domine Deus meus, mihi vidue. Tu enim fecisti priora, et illa post illa cogitasti: et hoc factum est quod ipse voluisti. Omnes enim vie tue parate sunt, et tua iudicia in tua providentia posuisti. Respice castra Assyriorum nunc, sicut tunc castra Egyptiorum videre dignatus es, quando post servos tuos armati currebant, confidentes in quadrigis, et in equitatu suo, et in multitudine bellatorum. Sed aspexisti super castra eorum, et tenebre fatigaverunt eos. Tenuit pedes eorum abyssus, et aque operuerunt eos. Sic fiant et isti, Domine, qui confidunt in multitudine sua, et in curribus suis, et in contis, et in scutis, et in sagittis suis, et in lanceis gloriantur, et nesciunt quia tu ipse es Deus noster, qui conteris bella ab initio, et Dominus nomen est tibi. Erige brachium tuum sicut ab initio, et allide virtutem illorum in virtute tua: cadat virtus eorum in iracundia tua, qui promittunt se violare sancta tua, et polluere tabernaculum nominis tui, et deicere gladio suo cornu altaris tui. Fac, Domine, ut gladio proprio eius superbia amputetur. Capiatur laqueo oculorum suorum in me, et percuties eum ex labiis caritatis mee. Da mihi in animo constantiam ut contempnam illum, et virtutem ut evertam illum. Erit enim hoc memoriale nominis tui, cum manus femine deiecerit eum. Non enim in multitudine est virtus tua, Domine, neque in equorum viribus voluntas tua est, nec superbi ab initio placuerunt tibi: sed humilium et mansuetorum semper tibi placuit deprecatio. Deus celorum, creator aquarum, et dominator totius creature, exaudi me miseram deprecantem, et de tua misericordia presumentem. Memento, Domine, testamenti tui, et da verbum in ore meo, et in corde meo consilium corrobora, ut domus tua in sanctificatione tua permaneat, et omnes gentes agnoscant quia tu es Deus, et non est alius preter te.

X Factum est autem cum cessasset clamare ad Dominum, surrexit de loco in quo iacuerat prostrata ad Dominum. Vocavitque abram suam, et descendens in domum suam abstulit a se cilicium, et exuit se vestimentis viduitatis sue, et lavit corpus suum, et unxit se myro optimo, et discriminavit crinem capitis sui, et imposuit mitram super caput suum, et induit se vestimentis iocunditatis sue, induitque sandalia pedibus suis, assumpsitque dextraliola et lilia, et inaures et anulos, et omnibus ornamentis suis ornavit se. Cui etiam Dominus contulit splendorem, quoniam omnis ista compositio non ex libidine, sed ex virtute pendebat: et ideo Dominus hanc in illam pulchritudinem ampliavit, ut incomparabili decore omnium oculis appareret. Imposuit itaque abre sue ascopam vini, et vas olei, et polentam, et palathas, et panes, et caseum, et profecta est. Cumque venissent ad portam civitatis, invenerunt expectantem Oziam et presbyteros civitatis. Qui cum vidissent eam, stupentes mirati sunt nimis pulchritudinem eius. Nihil tamen interrogantes eam, dimiserunt transire, dicentes: Deus patrum nostrorum det tibi gratiam, et omne consilium tui cordis sua virtute corroboret, ut glorietur super te Ierusalem, et sit nomen tuum in numero sanctorum et iustorum. Et dixerunt hi qui illic erant omnes una voce: Fiat, fiat. Iudith vero orans Dominum transivit per portas, ipsa et abra eius. Factum est autem cum descenderet montem circa ortum diei, occurrerunt ei exploratores Assyriorum, et tenuerunt illam, dicentes: Unde venis? aut quo vadis? Que respondit: Filia sum Hebreorum, ideo ego fugi a facie eorum, quoniam futurum agnovi quod dentur vobis in depredationem, pro eo quod contempnentes vos noluerunt ultro tradere se ipsos, ut invenirent misericordiam in conspectu vestro. Hac de causa cogitavi mecum dicens: Vadam ad faciem principis Holofernis, ut indicem illi secreta illorum, et ostendam illi quo aditu possit obtinere eos, ita ut non cadat unus vir de exercitu eius. Et cum audissent viri illi verba eius, considerabant faciem eius, et erat in oculis eorum stupor, quoniam pulchritudinem eius mirabantur nimis. Et dixerunt ad eam: Conservasti animam tuam, eo quod tale repperisti consilium, ut descenderes ad dominum nostrum. Hoc autem scias, quoniam cum steteris in conspectu eius, bene tibi faciet, et eris gratissima in corde eius. Duxeruntque illam ad tabernaculum Holofernis, annuntiantes eam. Cumque intrasset ante faciem eius, statim captus est in suis oculis Holofernes. Dixeruntque ad eum satellites eius: Quis contempnat populum Hebreorum, qui tam decoras mulieres habent, ut non pro his merito pugnare contra eos debeamus? Videns itaque Iudith Holofernem sedentem in conopeo, quod erat ex purpura, et auro, et smaragdo, et lapidibus pretiosis intextum: et cum in faciem eius intendisset, adoravit eum, prosternens se super terram. Et elevaverunt illam servi Holofernis, iubente domino suo.

XI Tunc Holofernes dixit ei:

Equo animo esto et noli pavere in corde tuo, quoniam ego numquam nocui viro qui voluit servire Nabuchodonosor regi. Populus autem tuus si non contempsisset me, non levassem lanceam meam super eum. Nunc autem dic mihi qua ex causa recessisti ab illis et placuit tibi ut venires ad nos. Et dixit illi Iudith: Sume verba ancille tue, quoniam si secuta fueris verba ancille tue, perfectam rem faciet Dominus tecum. Vivit enim Nabuchodonosor rex terre, et vivit virtus eius que est in te ad correptionem omnium animarum errantium, quoniam non solum homines serviunt illi per te, sed et bestie agri obtemperant illi. Nuntiatur enim industria animi tui universis gentibus, et indicatum est omni seculo quoniam tu solus bonus et potens es in omni regno eius, et disciplina tua omnibus provinciis predicatur. Nec hoc latet quod locutus est Achior, nec illud ignoratur quod ei iusseris evenire. Constat enim Deum nostrum sic peccatis offensum ut mandaverit per prophetas suos ad populum quod tradat eum pro peccatis suis. Et quoniam sciunt se offendisse Deum suum filii Israel, tremor tuus super ipsos est. Insuper etiam fames invasit eos, et ab ariditate aque iam inter mortuos computantur. Denique hoc ordinant ut interficiant pecora sua et sanguinem eorum bibant. Et sancta Domini sui que precepit Deus non contingi in frumento vino et oleo, hec cogitaverunt impendere, et volunt consumere que nec manibus deberent contingere. Ergo quoniam hec faciunt, certum est quod in perditionem dabuntur. Quod ego ancilla tua cognoscens fugi ab illis, et misit me Dominus hec ipsa nuntiare tibi. Ego enim ancilla tua Deum colo etiam nunc apud te, et exiet ancilla tua, et orabo Deum, et dicet mihi quando eis reddat peccatum suum, et veniens nuntiabo tibi, ita ut ego adducam te per mediam Ierusalem, et habebis omnem populum Israel sicut oves quibus non est pastor, et non latrabit vel unus canis contra te, quoniam hec mihi dicta sunt per providentiam Dei. Et quoniam iratus est illis Deus, hec ipsa missa sum nuntiare tibi. Placuerunt autem omnia verba hec coram Holoferne et coram pueris eius, et mirabantur sapientiam eius, et dicebant alter ad alterum: Non est talis mulier super terram in aspectu, in pulchritudine, et in sensu verborum. Et dixit ad eam Holofernes: Benefecit Deus qui misit te ante populum, ut des illum tu in manibus nostris. Et quoniam bona est promissio tua, si fecerit mihi hoc Deus tuus, erit et Deus meus, et tu in domo Nabuchodonosor magna eris, et nomen tuum nominabitur in universa terra.

CXII Tunc iussit eam introire ubi repositi erant thesauri eius, et iussit illic manere eam, et constituit quid daretur illi de convivio suo. Cui respondit Iudith et dixit: Nunc non potero manducare ex his que mihi precipis tribui, ne veniat super me offensio; ex his autem que mihi detuli manducabo. Cui Holofernes ait: Si defecerint tibi ista que tecum detulisti, quid faciemus tibi? Et dixit Iudith: Vivit anima tua, domine meus, quoniam non expendet omnia ancilla tua donec faciat Deus in manu mea hec que cogitavi. Et induxerunt illam servi eius in tabernaculum quod preceperat. Et petiit dum introiret ut daretur illi copia nocte et ante lucem egrediendi foras ad orationem et deprecandi Dominum. Et precepit cubiculariis suis ut sicut placeret illi exiret et introiret ad adorandum Deum suum per triduum. Et exiebat noctibus in vallem Bethulie et baptizabat se in fonte aque. Et ut ascendebat orabat Dominum Deum Israel ut dirigeret viam eius ad liberationem populi sui. Et introiens munda manebat in tabernaculo usque dum acciperet escam suam in vespera. Et factum est in quarto die Holofernes fecit cenam servis suis, et dixit ad Vagao eunuchum suum: Vade et suade Hebream illam ut sponte consentiat habitare mecum. Fedum est enim apud Assyrios si femina irrideat virum agendo ut immunis transeat ab eo. Tunc introivit Vagao ad Iudith et dixit: Non vereatur bona puella introire ad dominum meum ut honorificetur ante faciem eius, et manducet cum eo et bibat vinum in iocunditate. Cui Iudith respondit: Que ego sum ut contradicam domino meo? Omne quod erit ante oculos eius bonum et optimum faciam. Quicquid autem illi placuerit, hoc mihi erit optimum omnibus diebus vite mee. Et surrexit et ornavit se vestimento suo, et ingressa stetit ante faciem eius. Cor autem Holofernis concussum est, erat enim ardens in concupiscentia eius. Et dixit ad eam Holofernes: Bibe nunc et accumbe in iocunditate, quoniam gratiam invenisti coram me. Et dixit Iudith: Bibam, domine, quoniam magnificata est anima mea hodie pre omnibus diebus meis. Et accepit et manducavit et bibit coram ipso ea que paraverat illi ancilla eius. Et iocundus factus est Holofernes ad eam, bibitque vinum multum nimis quantum numquam biberat in vita sua.

CXIII Ut autem sero factum est, festinaverunt servi eius ad hospitia sua, et conclusit Vagao ostia cubiculi et abiit. Erant autem omnes fatigati a vino, eratque Iudith sola in cubiculo. Porro Holofernes iacebat in lecto nimia ebrietate sopitus. Dixitque Iudith puelle sue ut staret foris ante cubiculum et observaret. Stetitque Iudith ante lectum orans cum lacrimis et labiorum motu in silentio dicens: Confirma me, Domine Deus Israel, et respice in hac hora ad opera manuum mearum, ut sicut promisisti Ierusalem civitatem tuam erigas, et hoc quod credens per te posse fieri cogitavi perficiam. Et cum hec dixisset, accessit ad columpnam que erat ad caput lectuli eius, et pugionem eius, qui in ea ligatus pendebat, exsolvit. Cumque evaginasset illum, apprehendit comam capitis eius et ait: Confirma me, Domine Deus Israel, in hac hora. Et percussit bis in cervicem eius, et abscidit caput eius, et abstulit conopeum eius a columpnis, et evolvit corpus eius truncum. Et post pusillum exivit et tradidit caput Holofernis ancille sue, et iussit ut mitteret illud in peram suam. Et exierunt due secundum consuetudinem suam quasi ad orationem, et transierunt castra, et gyrantes vallem venerunt ad portam civitatis. Et dixit Iudith a longe custodibus murorum: Aperite portas, quoniam nobiscum est Deus, qui fecit virtutem magnam in Israel. Et factum est cum audissent viri vocem eius, vocaverunt presbiteros civitatis. Et concurrerunt ad eam omnes a minimo usque ad maximum, quoniam sperabant eam iam non esse venturam. Et accendentes luminaria congyraverunt circa eam universi. Illa autem ascendens in eminentiorem locum iussit fieri silentium. Cumque omnes tacuissent, dixit Iudith: Laudate Dominum Deum nostrum, qui non deseruit sperantes in se, et in me ancilla sua adimplevit misericordiam suam quam promisit domui Israel, et interfecit in manu mea hostem populi sui hac nocte. Et proferens de pera caput Holofernis ostendit illis dicens: Ecce caput Holofernis principis militie Assyriorum, et ecce conopeum illius in quo recumbebat in ebrietate sua, ubi et per manum femine percussit illum Dominus Deus noster. Vivit autem ipse Dominus, quoniam custodivit me angelus eius et hinc euntem et ibi commorantem et inde huc revertentem, et non permisit me Dominus ancillam suam coinquinari, sed sine pollutione peccati revocavit me vobis, gaudentem in victoria sua, in evasione mea, et in liberatione vestra. Confitemini illi omnes, quoniam bonus, quoniam in seculum misericordia eius. Universi autem adorantes Dominum dixerunt ad eam: Benedixit te Dominus in virtute sua, quia per te ad nichilum redegit inimicos nostros. Porro Ozias princeps populi Israel dixit ad eam: Benedicta es tu filia a Domino Deo excelso pre omnibus mulieribus super terram. Benedictus Dominus qui creavit celum et terram, qui te direxit in vulnera capitis principis inimicorum nostrorum, quia hodie nomen tuum ita magnificavit ut non recedat laus tua de ore hominum, qui memores fuerint virtutis Domini in eternum, pro quibus non pepercisti anime tue propter angustias et tribulationem generis tui, sed subvenisti ruine ante conspectum Dei nostri. Et dixit omnis populus: Fiat, fiat. Porro Achior vocatus venit, et dixit ei Iudith: Deus Israel, cui tu testimonium dedisti quod

abscidit caput eius

in anathema oblivionis

ulciscatur se de inimicis. Ipse caput omnium incredulorum incidit in hac
nocte in manu mea. Et ut probes quia ita est, ecce caput Holofernis
qui in contemptu superbiae suae Deum Israel contempsit, et tibi interitum
minabatur dicens: Cum captus fuerit populus Israel, gladio perfo-
rari praecipiam latera tua. Videns autem Achior caput Holofernis, ang-
ustiatus est prae pavore, cecidit in faciem suam super terram, et aestua-
vit anima eius. Postea vero quam resumpto spiritu recreatus est, procidit
ad pedes eius, et adoravit eam, et dixit: Benedicta tu a Deo tuo in omni
tabernaculo Iacob, quoniam in omni gente quae audierit nomen tuum, mag-
XIIII nificabitur super te Deus Israel. Dixit autem Iudith ad omnem populum: Audite
me fratres. Suspendite caput hoc super muros nostros. Et erit cum exierit
sol, accipiat unusquisque arma sua, et exite cum impetu, non ut
descendatis deorsum, sed quasi impetum facientes. Tunc explor-
atores necesse erit ut fugiant ad principem suum excitandum ad pu-
gnam. Cumque duces eorum cucurrerint ad tabernaculum Holofernis,
et invenerint eum truncum, decidet super eos timor. Cumque cognov-
eritis fugere illos, ite post illos securi, quoniam Deus conteret eos sub
pedibus vestris. Tunc Achior videns virtutem quam fecit Deus Israel,
relicto gentilitatis ritu, credidit Deo, et circumcidit carnem
praeputii sui, et appositus est ad populum, et omnis successio generis
eius usque in hodiernum diem. Mox autem ut ortus est dies, sus-
suspenderunt super muros caput Holofernis. Accepitque unusquisque
vir arma sua, et egressi sunt cum grandi strepitu et ulul-
atu. Quod videntes exploratores, ad tabernaculum cucurrerunt.
Porro hi qui in tabernaculo erant, venientes et ante ingressum
cubiculi perstrepentes, excitandi gratia inquietudinem
moliebantur, ut non ab excitantibus, sed a sonantibus Holofernes
evigilaret. Nullus enim audebat cubiculum virtutis Assyriorum
pulsando aut intrando aperire. Sed cum venissent duces eius et
tribuni, et universi maiores exercitus regis Assyriorum, dixerunt
cubiculariis: Intrate, et excitate illum, quoniam egressi
mures de cavernis ausi sunt provocare nos ad bellum. Tunc
ingressus Vagao eunuchus cubiculum eius, stetit ante cortinam,
et elevavit eam, et plausum fecit manibus. Suspicab-
atur enim illum cum Iudith dormire. Sed cum nullum motum
iacentis sensu aurium caperet, accessit proximans
ad cortinam, et elevans eam, videns cadaver absque
capite Holofernis in suo sanguine tabefactum iacere super terram,
exclamavit voce magna cum fletu, et scidit vestim-
enta sua. Et ingressus tabernaculum Iudith, non invenit
eam, et exivit foras ad populum, et dixit: Una mulier
hebraea fecit confusionem in domo regis Nabuchodonosor. Ecce
enim Holofernes iacet in terra, et caput illius non est in illo.
Quod cum audissent principes virtutis Assyriorum, sciderunt omnes
vestimenta sua, et intolerabilis timor et tremor cecidit super
eos, et turbati sunt animi eorum valde. Et factus est clamor incomp-
XV arabilis in medio castrorum. Cumque omnis exercitus decol-
latum Holofernem audisset, fugit mens et consil-
ium ab eis, et solo tremore et metu agitati fugae praesidium
sumunt, ita ut nullus loqueretur cum proximo suo, sed inclinato
capite, relictis omnibus, evadere Hebraeos, quos armatos
super se venire audiebant, conantes per vias camporum
fugientes et semitas collium. Videntes itaque filii Israel fug-
ientes illos, secuti sunt. Descenderunt clangentes tubis
et ululantes post ipsos. Et quoniam Assyrii non adunati in fugam
ibant praecipites, filii autem Israel uno agmine persequentes
debilitabant omnes quos invenire potuissent. Misit itaque
Ozias nuntios per omnes civitates et regiones Israel. Omnis
itaque regio, omnisque urbs electam iuventutem misit ar-
matam post eos, et persecuti sunt eos in ore gladii, quousque per-
venirent ad extremitatem finium suorum. Reliqui autem
qui erant in Bethulia, ingressi sunt castra Assyriorum, et
praedam quam fugientes Assyrii reliquerant abstulerunt

secum, et onustati sunt valde. Hi vero qui victores reversi
sunt ad Bethuliam, omnia quae erant illorum attulerunt
secum, ita ut non esset numerus in pecoribus et iumentis et universis mo-
bilibus eorum, ut a minimo usque ad maximum omnes divites
fierent de praedationibus eorum. Ioachim autem summus pontifex
de Ierusalem venit in Bethuliam cum universis presbyteris suis ut
videret Iudith. Quae cum exisset ad illum, benedixerunt eam
omnes una voce dicentes: Tu gloria Ierusalem, tu laetitia Isr-
ael, tu honorificentia populi nostri, quia fecisti viriliter, et confortatum
est cor tuum, eo quod castitatem amaveris, et post virum tuum alterum nescieris:
ideo et manus Domini confortavit te, et ideo eris benedicta in aeternum.
Et dixit omnis populus: Fiat, fiat. Post dies autem triginta vix sunt
spolia Assyriorum a populo Israel. Porro autem universa quae Holofernis pecul-
iaria fuisse probata sunt, dederunt Iudith in auro et argento,
et vestibus et gemmis, et omni supellectili, et tradita sunt illi omnia
a populo. Et omnes populi gaudebant cum mulieribus et virginibus et iu-
venibus in organis et citharis. XVI Tunc cantavit Iudith can-
ticum hoc dicens: Incipite Domino in tympanis, cantate
Deo in cymbalis, modulamini illi psalmum novum, exult-
ate et invocate nomen eius. Dominus conterens bella, Dominus nomen est
illi. Qui posuit castra sua in medio populi sui, ut eriperet
nos de manu omnium inimicorum nostrorum. Venit Assur ex mon-
tibus ab aquilone in multitudine fortitudinis suae, cuius multi-
tudo obturaverunt torrentes, et equi eorum cooperuerunt valles.
Dixit se fines meos, et iuvenes meos occi-
surum gladio, infantes meos dare in praedam, et virgines in
captivitatem. Dominus autem omnipotens nocuit eum, et tradidit eum in man-
us feminae, et confodit eum. Non enim cecidit potens eorum a iuvenibus,
nec filii Titan percusserunt eum, nec excelsi gigantes oppo-
suerunt se illi, sed Iudith filia Merari in specie faciei suae dis-
solvit eum. Exuit enim se vestimento viduitatis, et
induit se vestimento laetitiae in exultatione filiorum Isr-
ael. Unxit faciem suam unguento, et colligavit
suos mitra ad decipiendum illum. eius rapue-
runt oculos eius, pulchritudo eius captivam fecit animam eius:
amputavit pugione cervicem eius. Horruerunt
audaciam eius. Tunc ululaverunt castra Assyriorum, quando ap-
paruerunt humiles mei arescentes in siti. Filii puellarum
compunxerunt eos, et sicut pueros fugientes occiderunt eos:
perierunt in praelio a facie Domini mei. Hymnum cantemus Domino, hymnum
novum cantemus Deo nostro. Adonai Domine Deus, magnus es tu et prae-
clarus in virtute tua, et quem superare nemo potest. Tibi serviat omnis crea-
tura tua, quia dixisti et facta sunt; misisti spiritum tuum et creata sunt, et non est qui
resistat voci tuae. Montes a fundamentis movebuntur
cum aquis, petrae sicut cera liquescent ante faciem tuam. Qui autem timent
te, magni erunt apud te per omnia. Vae genti insurgenti super
genus meum: Dominus enim omnipotens vindicabit in eis, in die iudicii
visitabit illos. Dabit enim ignem et vermes in carnes eorum,
ut sentiant usque in sempiternum. Et factum
est post haec, omnis populus post victoriam venit in Ierusalem adorare
Dominum, et mox ut purificati sunt, obtulerunt omnes holocausta
et vota, et repromissiones suas. Porro Iudith universa vasa
bellica Holofernis quae dedit ei populus, et conopeum quod ipsa sust-
ulerat de lecto ipsius, obtulit. Erat autem populus
iucundus secundum faciem sanctorum, et per tres menses gaudium huius vict-
oriae celebratum est cum Iudith. Post dies autem illos unusquisque rediit
in sua, et Iudith magna facta est in Bethulia, et praeclarior
facta erat universae terrae Israel. Erat enim virtuti castitas
adiuncta, ita ut non cognosceret virum omnibus diebus vitae suae
ex quo defunctus est Manasses vir eius. Erat autem diebus
festis procedens cum gloria magna. Mansit autem in domo viri
sui annos centum quinque, et dimisit abram suam liberam, et defu-
ncta est, ac sepulta est cum viro suo in Bethulia. Luxitque eam

Longis plus diebus CV. In omni autem spatio vitae eius non fuit qui perturbaret Israhel et post mortem eius annis multis. Dies autem victoriae huius festivitatis ab Hebraeis in numero sanctorum dierum accipitur et colitur a Iudaeis ex illo tempore usque in praesentem diem.

Explicit liber Iudith. Incipit prologus in librum Hester.

Librum Hester variis translatoribus constat esse vitiatum. Quem ego de archivis Hebraeorum relevans, verbum e verbo expressius transtuli. Quem librum editio vulgata laciniosis hinc inde verborum funibus trahit, addens ea quae ex tempore dici poterant et audiri, sicut solitum est scholaribus disciplinis sumpto themate excogitare quibus verbis uti potuit qui iniuriam passus est vel ille qui iniuriam fecit. Vos autem, o Paula et Eustochium, quoniam et bibliothecas Hebraeorum studuistis intrare, et interpretum certamina comprobastis, tenentes Hester Hebraicum librum per singula verba nostram translationem aspicite, ut possitis agnoscere me nihil etiam augmentasse addendo, sed fideli testimonio simpliciter, sicut in Hebraeo habetur, historiam Hebraicam Latinae linguae tradidisse. Nec affectamus laudes hominum nec vituperationes expavescimus. Deo enim placere curantes minas hominum penitus non timemus, quoniam dissipat Deus ossa eorum qui hominibus placere desiderant, et secundum apostolum qui huiusmodi sunt servi Christi esse non possunt.

Incipit liber Hester.

I In diebus Assueri qui regnavit ab India usque Aethiopiam super centum viginti septem provincias, quando sedit in solio regni sui, Susan civitas regni eius exordium fuit. Tertio igitur anno imperii sui fecit grande convivium cunctis principibus et pueris suis, fortissimis Persarum et Medorum inclitis et praefectis provinciarum coram se, ut ostenderet divitias gloriae regni sui ac magnitudinem atque iactantiam potentiae suae, multo tempore, centum videlicet et octoginta diebus. Cumque implerentur dies convivii, invitavit omnem populum qui inventus est in Susis, a maximo usque ad minimum, et septem diebus iussit convivium praeparari in vestibulo horti et nemoris, quod regio cultu et manu consitum erat. Et pendebant ex omni parte tentoria aerii coloris et carbasini ac hyacinthini, sustentata funibus byssinis atque purpureis, qui eburneis circulis inserti erant et columnis marmoreis fulciebantur. Lectuli quoque aurei et argentei super pavimentum smaragdino et pario stratum lapide dispositi erant, quod mira varietate pictura decorabat. Bibebant autem qui invitati erant aureis poculis, et aliis atque aliis vasis cibi inferebantur. Vinum quoque ut magnificentia regia dignum erat, abundans et praecipuum ponebatur. Nec erat qui nolentes cogeret ad bibendum, sed sicut rex statuerat, praeponens mensis singulos de principibus suis, ut sumeret unusquisque quod vellet. Vasthi quoque regina fecit convivium feminarum in palatio ubi rex Assuerus manere consueverat. Itaque die septimo, cum rex esset hilarior et post nimiam potationem incaluisset mero, praecepit Mauman et Bazatha et Arbona et Bagatha et Abgatha et Zarath et Charchas, septem eunuchis qui in conspectu eius ministrabant, ut introducerent reginam Vasthi coram rege, posito super caput eius diademate, et ostenderet cunctis populis et principibus illius pulchritudinem; erat enim pulchra valde. Quae renuit et ad regis imperium quod per eunuchos mandaverat venire contempsit. Unde iratus rex et nimio furore succensus interrogavit sapientes qui ex more regio semper ei aderant, et illorum faciebat cuncta consilio, scientium leges ac iura maiorum. Erant autem primi et proximi Charsena et Sethar et Admatha et Tharsis et Mares et Marsana et Mamuchan, septem duces Persarum atque Medorum, qui videbant faciem regis et primi post eum residere soliti erant, cui sententiae Vasthi regina subiaceret, quae Assueri regis imperium quod per eunuchos mandaverat facere noluisset. Responditque Mamuchan audiente rege atque principibus: Non solum regem laesit regina Vasthi, sed et omnes principes et populos qui sunt in cunctis provinciis regis Assueri. Egredietur enim sermo reginae ad omnes mulieres, ut contemnant viros suos et dicant: Rex Assuerus iussit ut regina Vasthi intraret ad eum, et illa noluit. Atque hoc exemplo omnes principum coniuges Persarum atque Medorum parvipendent imperia maritorum. Unde regis iusta est indignatio. Si tibi placet, egrediatur edictum a facie tua, et scribatur iuxta legem Persarum atque Medorum, quam praeteriri illicitum est, ut nequaquam ultra Vasthi regina ingrediatur ad regem, sed regnum illius altera quae melior illa est accipiat. Et hoc in omne (quod latissimum est) provinciarum tuarum divulgetur imperium, et cunctae uxores tam maiorum quam minorum deferant maritis suis honorem. Placuit consilium eius regi et principibus, fecitque rex iuxta consilium Mamuchan, et misit epistolas ad universas provincias regni sui, ut quaeque gens audire et legere poterat, diversis linguis et litteris, esse viros principes ac maiores in domibus suis, et hoc per cunctos populos divulgari.

II His itaque gestis, postquam regis Assueri deferbuerat indignatio, recordatus est Vasthi et quae fecisset vel quae passa esset. Dixeruntque pueri regis ac ministri eius: Quaerantur regi puellae virgines ac speciosae, et mittantur qui considerent per universas provincias puellas speciosas et virgines, et adducant eas ad civitatem Susan, et tradant eas in domum feminarum sub manu Egei eunuchi, qui est praepositus et custos mulierum regiarum, et accipiant mundum muliebrem et cetera ad usus necessaria. Et quaecumque inter omnes oculis regis placuerit, ipsa regnet pro Vasthi. Placuit sermo regi, et ita, ut suggesserant, iussit fieri. Erat vir Iudaeus in Susan civitate vocabulo Mardocheus, filius Iair, filii Semei, filii Cis, de stirpe Iemini, qui translatus fuerat de Hierusalem eo tempore quo Iechoniam regem Iuda Nabuchodonosor rex Babylonis transtulerat, qui fuit nutricius filiae fratris sui Edissae, quae altero nomine Hester vocabatur, et utrumque parentem amiserat, pulchra nimis et decora facie. Mortuisque patre eius ac matre, Mardocheus sibi eam adoptavit in filiam. Cumque percrebruisset regis imperium, et iuxta mandatum illius multae virgines pulchrae adducerentur Susan et Egeo traderentur eunucho, Hester quoque inter ceteras puellas ei tradita est ut servaretur in numero feminarum. Quae placuit ei et invenit gratiam in conspectu illius. Et accelerare iussit mundum muliebrem, et tradere ei partes suas, et septem puellas speciosissimas de domo regis, et tam ipsam quam pedisequas eius ornare atque excolere. Quae noluit indicare ei populum et patriam suam; Mardocheus enim praeceperat ut de hac re omnino reticeret. Qui deambulabat cotidie ante vestibulum domus in qua electae virgines servabantur, curam agens salutis Hester et scire volens quid ei accideret. Cum autem venisset tempus singularum per ordinem puellarum ut intrarent ad regem, expletis omnibus quae ad cultum muliebrem pertinebant, mensis duodecimus vertebatur, ita dumtaxat ut sex menses oleo ungerentur myrtino, et aliis sex quibusdam pigmentis et aromatibus uterentur. Ingredientesque ad regem quicquid postulassent ad ornatum pertinens accipiebant, et ut eis placuerat compositae de triclinio feminarum ad regis cubiculum transibant. Et quae intraverat vespere egrediebatur mane, atque inde in secundas aedes deducebatur, quae sub manu Sasagazi eunuchi erant, qui concubinis regis praesidebat. Nec habebat potestatem ad regem ultra redeundi, nisi voluisset rex et eam venire iussisset ex nomine. Evoluto autem tempore per ordinem, instabat dies quo Hester filia Abihail fratris Mardochei, quam sibi adoptaverat in filiam, intrare deberet ad regem. Quae non quaesivit muliebrem cultum, sed quaecumque voluit Egeus

eunuchus custos virginum, haec ei ad ornatum dedit. Erat enim formosa valde, et incredibili pulchritudine: omnium oculis gratiosa et amabilis videbatur. Ducta est itaque ad cubiculum regis Assueri mense decimo, qui vocatur Tebeth, septimo anno regni eius. Et amavit eam rex plus quam omnes mulieres, habuitque gratiam et misericordiam coram eo super omnes mulieres, et posuit diadema regni in capite eius, fecitque eam regnare in loco Vasthi. Et iussit convivium praeparari permagnificum cunctis principibus et servis suis pro coniunctione et nuptiis Hester. Et dedit requiem universis provinciis, ac dona largitus est iuxta magnificentiam principalem. Cumque secundo quaererentur virgines et congregarentur, Mardocheus manebat ad regis ianuam: necdum prodiderat Hester patriam et populum suum, iuxta mandatum eius. Quidquid enim ille praecipiebat, observabat Hester: et ita cuncta faciebat ut eo tempore solita erat quo eam parvulam nutriebat. Eo igitur tempore, quo Mardocheus ad regis ianuam morabatur, irati sunt Bagathan et Thares duo eunuchi regis, qui ianitores erant, et in primo palatii limine praesidebant: volueruntque insurgere in regem, et occidere eum. Quod Mardocheum non latuit, statimque nuntiavit reginae Hester: et illa regi ex nomine Mardochei, qui ad se rem detulerat. Quaesitum est, et inventum: et appensus est uterque eorum in patibulo. Mandatumque est historiis, et annalibus traditum coram rege.

III. Post haec rex Assuerus exaltavit Aman filium Amadathi, qui erat de stirpe Agag: et posuit solium eius super omnes principes quos habebat. Cunctique servi regis, qui in foribus palatii versabantur, flectebant genua, et adorabant Aman: sic enim eis praeceperat imperator. Solus Mardocheus non flectebat genu, neque adorabat eum. Cui dixerunt pueri regis, qui ad fores palatii praesidebant: Cur praeter ceteros non observas mandata regis? Cumque hoc crebrius dicerent, et ille nollet audire, nuntiaverunt Aman, scire cupientes utrum perseveraret in sententia: dixerat enim eis se esse Iudaeum. Quod cum audisset Aman, et experimento probasset quod Mardocheus non flecteret sibi genu, nec se adoraret, iratus est valde. Et pro nihilo duxit in unum Mardocheum mittere manus suas: audierat enim quod esset gentis Iudaeae, magisque voluit omnem Iudaeorum, qui erant in regno Assueri, perdere nationem. Mense primo (cuius vocabulum est Nisan) anno duodecimo regni Assueri, missa est sors in urnam, quae hebraice dicitur phur, coram Aman, quo die et quo mense gens Iudaeorum deberet interfici: et exivit mensis duodecimus, qui vocatur Adar. Dixitque Aman regi Assuero: Est populus per omnes provincias regni tui dispersus, et a se mutuo separatus, novis utens legibus et caeremoniis, insuper et regis scita contemnens. Et optime nosti quod non expediat regno tuo ut insolescat per licentiam. Si tibi placet, decerne ut pereat, et decem millia talentorum appendam arcariis gazae tuae. Tulit ergo rex anulum, quo utebatur, de manu sua, et dedit eum Aman filio Amadathi de progenie Agag, hosti Iudaeorum, dixitque ad eum: Argentum, quod tu polliceris, tuum sit: de populo age quod tibi placet. Vocatique sunt scribae regis mense primo Nisan, tertiadecima die eiusdem mensis: et scriptum est, ut iusserat Aman, ad omnes satrapas regis, et iudices provinciarum, diversarumque gentium, ut quaeque gens legere poterat, et audire pro varietate linguarum, ex nomine regis Assueri: et litterae, signatae ipsius anulo, missae sunt per cursores regis ad universas provincias, ut occiderent atque delerent omnes Iudaeos, a puero usque ad senem, parvulos et mulieres, uno die, hoc est tertiodecimo mensis duodecimi, qui vocatur Adar, et bona eorum diriperent. Summa autem epistolarum haec fuit, ut omnes provinciae scirent, et pararent se ad praedictam diem. Festinabant cursores qui missi erant, explere regis imperium. Statimque in Susis pependit edictum, rege et Aman celebrante convivium, et cunctis Iudaeis qui in urbe erant flentibus.

Quae cum audisset Mardocheus, scidit vestimenta sua, et indutus est sacco, spargens cinerem capiti: et in platea mediae civitatis voce magna clamabat, ostendens amaritudinem animi sui, et hoc eiulatu usque ad fores palatii gradiens: non enim erat licitum indutum sacco aulam regis intrare. In omnibus quoque provinciis, oppidis, ac locis, ad quae crudele regis dogma pervenerat, planctus ingens erat apud Iudaeos, ieiunium, ululatus, et fletus, sacco et cinere multis pro strato utentibus. Ingressae sunt autem puellae Hester et eunuchi, nuntiaveruntque ei. Quod audiens consternata est: et misit vestem, ut ablato sacco induerent eum: quam accipere noluit. Accitoque Athach eunucho, quem rex ministrum ei dederat, praecepit ut iret ad Mardocheum, et disceret ab eo cur hoc faceret. Egressusque Athach, ivit ad Mardocheum stantem in platea civitatis, ante ostium palatii: qui indicavit ei omnia quae acciderant, quomodo Aman promisisset ut in thesauros regis pro Iudaeorum nece inferret argentum. Exemplar quoque edicti, quod pendebat in Susis, dedit ei, ut reginae ostenderet, et moneret eam ut intraret ad regem, et deprecaretur eum pro populo suo. Regressus Athach, nuntiavit Hester omnia quae Mardocheus dixerat. Quae respondit ei, et iussit ut diceret Mardocheo: Omnes servi regis, et cunctae quae sub dicione eius sunt norunt provinciae, quod sive vir, sive mulier non vocatus, interius atrium regis intraverit, absque ulla cunctatione statim interficiatur: nisi forte rex auream virgam ad eum tetenderit pro signo clementiae, atque ita possit vivere. Ego igitur quomodo ad regem intrare potero, quae triginta iam diebus non sum vocata ad eum? Quod cum audisset Mardocheus, rursum mandavit Hester, dicens: Ne putes quod animam tuam tantum liberes, quia in domo regis es prae cunctis Iudaeis: si enim nunc silueris, per aliam occasionem liberabuntur Iudaei: et tu, et domus patris tui peribitis. Et quis novit utrum idcirco ad regnum veneris, ut in tali tempore parareris? Rursumque Hester haec Mardocheo verba mandavit: Vade, et congrega omnes Iudaeos quos in Susis reperies, et orate pro me. Non comedatis et non bibatis tribus diebus et tribus noctibus: et ego cum ancillis meis similiter ieiunabo, et tunc ingrediar ad regem contra legem faciens, non vocata, tradensque me morti et periculo. Ivit itaque Mardocheus, et fecit omnia quae ei Hester praeceperat.

V. Die autem tertio induta est Hester regalibus vestimentis, et stetit in atrio domus regiae, quod erat interius, contra basilicam regis: at ille sedebat super solium suum in consistorio palatii contra ostium domus. Cumque vidisset Hester reginam stantem, placuit oculis eius, et extendit contra eam virgam auream, quam tenebat manu. Quae accedens, osculata est summitatem virgae eius. Dixitque ad eam rex: Quid vis Hester regina? quae est petitio tua? etiam si dimidiam regni mei partem petieris, dabitur tibi. At illa respondit: Si regi placet, obsecro ut venias ad me hodie, et Aman tecum ad convivium quod paravi. Statimque rex: Vocate, inquit, cito Aman, ut Hester obediat voluntati. Venerunt itaque rex et Aman ad convivium quod eis regina paraverat. Dixitque ei rex, postquam vinum biberat abundanter: Quid petis ut detur tibi? et pro qua re postulas? etiam si dimidiam regni mei partem petieris, impetrabis. Cui respondit Hester: Petitio mea, et preces sunt istae: Si inveni in conspectu regis gratiam, et si regi placet ut det mihi quod postulo, et meam impleat

petitione: veniat rex et aman ad convivium quod paravi eis et cras regi aperiam voluntatem meam. Egressus est itaque illo die aman laetus et alacer. Cumque vidisset mardocheum sedentem ante fores palatii, et non solum non assurrexisse sibi sed nec motum quidem de loco sessionis suae, indignatus est valde: et dissimulata ira reversus in domum suam, convocavit ad se amicos suos et zares uxorem suam et exposuit illis magnitudinem divitiarum suarum filiorumque turbam et quanta eum gloria super omnes principes et servos suos rex elevasset. Et post haec ait: Regina quoque hester nullum alium vocavit cum rege ad convivium praeter me: apud quam etiam cras cum rege pransurus sum. Et cum haec omnia habeam, nihil me habere puto, quamdiu videro mardocheum iudeum sedentem ante fores regias. Responderuntque ei zares uxor eius et ceteri amici: Iube parari excelsam trabem habentem altitudinem quinquaginta cubitos, et dic mane regi ut appendatur super eam mardocheus; et sic ibis cum rege laetus ad convivium. Placuit ei consilium, et iussit excelsam parari crucem.

C: VI. Edit. Sixt.

Noctem illam duxit rex insomnem, iussitque afferri sibi historias et annales priorum temporum. Quae cum illo praesente legerentur, ventum est ad eum locum ubi scriptum erat quomodo nuntiasset mardocheus insidias bagathan et thares eunuchorum regem assuerum iugulare cupientium. Quod cum audisset rex, ait: Quid pro hac fide honoris ac praemii mardocheus consecutus est? Dixerunt ei servi illius ac ministri: Nihil omnino mercedis accepit. Statimque rex: Quis est, inquit, in atrio? Aman quippe interius atrium domus regiae intraverat ut suggereret regi ut iuberet mardocheum affigi patibulo quod ei fuerat praeparatum. Responderunt pueri: Aman stat in atrio. Dixitque rex: Ingrediatur. Cumque esset ingressus, ait illi: Quid debet fieri viro quem rex honorare desiderat? Cogitans autem aman in corde suo et reputans quod nullum alium rex nisi se vellet honorare, respondit: Homo quem rex honorare cupit debet indui vestibus regiis et imponi super equum qui de sella regis est, et accipere regium diadema super caput suum, et primus de regiis principibus ac tyrannis teneat equum eius, et per plateam civitatis incedens clamet et dicat: Sic honorabitur quemcumque rex voluerit honorare. Dixitque ei rex: Festina, et sumpta stola et equo fac ut locutus es mardocheo iudeo qui sedet ante fores palatii. Cave ne quicquam de his quae locutus es praetermittas. Tulit itaque aman stolam et equum, indutumque mardocheum in platea civitatis et impositum equo praecedebat atque clamabat: Hoc honore dignus est quem rex voluerit honorare. Reversusque est mardocheus ad ianuam palatii, et aman festinavit ire in domum suam lugens et operto capite, narravitque zares uxori suae et amicis omnia quae evenissent ei. Cui responderunt sapientes quos habebat in consilio et uxor eius: Si de semine iudeorum est mardocheus ante quem cadere coepisti, non poteris ei resistere sed cades in conspectu eius. Adhuc illis loquentibus venerunt eunuchi regis et cito eum ad convivium quod regina paraverat pergere compulerunt.

C: VII. Edit. Sixt.

Intravit itaque rex et aman ut biberent cum regina. Dixitque ei rex etiam in secundo die postquam vino incaluerat: Quae est petitio tua hester ut detur tibi, et quid vis fieri? Etiam si dimidiam partem regni mei petieris impetrabis. Ad quem illa respondit: Si inveni gratiam in oculis tuis o rex, et si tibi placet, dona mihi animam meam pro qua rogo et populum meum pro quo obsecro. Traditi enim sumus ego et populus meus ut conteramur iugulemur et pereamus. Atque utinam in servos et famulas venderemur: esset tolerabile malum, et gemens tacerem. Nunc autem hostis noster est cuius crudelitas redundat in regem. Respondensque rex assuerus ait: Quis est iste et cuius potentiae ut haec audeat facere? Dixitque hester: Hostis et inimicus noster pessimus iste est aman. Quod ille audiens illico obstupuit, vultum regis ac reginae ferre non sustinens. Rex autem iratus surrexit et de loco convivii intravit in hortum arboribus consitum. Aman quoque surrexit ut rogaret hester reginam pro anima sua; intellexit enim a rege sibi paratum malum. Qui cum reversus esset de horto nemoribus consito et intrasset convivii locum, reperit aman super lectulum corruisse in quo iacebat hester, et ait: Etiam reginam vult opprimere me praesente in domo mea. Necdum verbum de ore regis exierat, et statim operuerunt faciem eius. Dixitque arbona, unus de eunuchis qui stabant in ministerio regis: En lignum quod paraverat mardocheo qui locutus est pro rege, stat in domo aman, habens altitudinis quinquaginta cubitos. Cui dixit rex: Appendite eum in eo. Suspensus est itaque aman in patibulo quod paraverat mardocheo, et regis ira quievit.

C: VIII. Edit. Sixt.

Die illo dedit rex assuerus hester reginae domum aman adversarii iudeorum, et mardocheus ingressus est ante faciem regis; confessa est enim ei hester quod esset patruus suus. Tulitque rex anulum quem ab aman recipi iusserat et tradidit mardocheo. Hester autem constituit mardocheum super domum suam. Nec his contenta procidit ad pedes regis flevitque et locuta ad eum oravit ut malitiam aman agagitae et machinationes eius pessimas quas excogitaverat contra iudeos iuberet irritas fieri. At ille ex more sceptrum aureum protendit manu quo signum clementiae monstrabatur. Illaque consurgens stetit ante eum et ait: Si placet regi, et si inveni gratiam in oculis eius, et deprecatio mea non ei videtur esse contraria, obsecro ut novis epistulis veteres aman litterae insidiatoris et hostis iudeorum, quibus eos in cunctis regis provinciis perire praeceperat, corrigantur. Quomodo enim potero sustinere necem et interfectionem populi mei? Dixitque rex assuerus hester reginae et mardocheo iudeo: Domum aman concessi hester, ipsumque iussi affigi cruci quia ausus est manum in iudeos mittere. Scribite ergo iudeis sicut vobis placet ex regis nomine, signantes litteras anulo meo. Haec enim consuetudo erat ut epistulis quae ex regis nomine mittebantur et illius anulo signatae erant nemo auderet contradicere. Accitisque scribis et librariis regis (erat autem tempus tertii mensis qui appellatur siban) vicesima et tertia illius die scriptae sunt epistulae ut mardocheus voluerat ad iudeos et ad principes procuratoresque et iudices qui centum viginti septem provinciis ab india usque ad aethiopiam praesidebant, provinciae atque provinciae, populo et populo iuxta linguas et characteres suos, et iudeis prout legere poterant et audire. Ipsaeque epistulae quae regis nomine mittebantur anulo illius signatae sunt et missae per veredarios qui per omnes provincias discurrentes veteres litteras novis nuntiis praevenirent. Quibus imperavit rex ut convenirent iudeos per singulas civitates, et in unum praeciperent congregari ut starent pro animabus suis, et omnes inimicos suos eorumque coniuges ac liberos et universas domos interficerent atque delerent, et spolia eorum diriperent. Et constituta est per omnes provincias una ultionis dies, id est tertiadecima mensis duodecimi adar. Summaque epistulae haec fuit, ut in omnibus terris ac populis qui regis assueri imperio subiacebant notum fieret paratos esse iudeos ad capiendam vindictam de hostibus suis. Egressique sunt veredarii celeres nuntios perferentes, et edictum regis pependit in susis. Mardocheus autem de palatio et de conspectu regis egrediens fulgebat vestibus regiis hyacinthinis videlicet et aerinis, coronam auream portans in capite et amictus serico pallio atque purpureo. Omnisque civitas exultavit atque laetata est. Iudeis autem nova lux oriri visa est, gaudium honor et tripudium. Apud omnes populos urbes atque provincias quocumque regis iussa veniebant, mira exultatio, epulae atque convivia.

et festus dies, in tantum ut plures alterius gentis et secte eorum religioni et cerimoniis iungerentur. Grandis enim cunctos iudaici nominis terror invaserat.

C: IX. Edit: Sixtin:

Igitur duodecimi mensis quem adar vocari ante iam diximus tertiadecima die, quando cunctis iudeis interfectio parabatur, et hostes eorum inhiabant sanguini, versa vice iudei superiores esse ceperunt et se de adversariis vindicare. Congregatique sunt per singulas civitates, oppida et loca, ut extenderent manum contra inimicos et persecutores suos. Nullusque ausus est resistere, eo quod omnes populos magnitudinis eorum formido penetrarat. Nam et provinciarum iudices et duces et procuratores, omnisque dignitas que singulis locis ac operibus preerat, extollebant iudeos timore Mardochei; quem principem esse palatii et plurimum posse cognoverant. Fama quoque nominis eius crescebat cotidie, et per cunctorum ora volitabat. Itaque percusserunt iudei inimicos suos plaga magna, et occiderunt eos, reddentes eis quod sibi paraverant facere; in tantum ut etiam in Susis quingentos viros interficerent, preter decem filios Aman Agagite hostis iudeorum, quorum ista sunt nomina: Pharsandata et Delphon et Esphata et Phorata et Adalia et Aridatha et Ephermetha et Arisai et Aridai et Vaizatha. Quos cum occidissent, predas de substantiis eorum tangere noluerunt. Statimque numerus eorum qui occisi erant in Susis ad regem relatus est. Qui dixit regine: In urbe Susis interfecere iudei quingentos viros, et alios decem filios Aman; quantam putas eos exercere cedem in universis provinciis? Quid ultra postulas, et quid vis ut fieri iubeam? Cui illa respondit: Si regi placet, detur potestas iudeis ut sicut hodie fecerunt in Susis, sic et cras faciant; et decem filii Aman in patibulis suspendantur. Precepitque rex ut ita fieret. Statimque in Susis pependit edictum, et decem filii Aman suspensi sunt. Congregatis iudeis quartadecima mensis die adar, interfecti sunt in Susis trecenti viri; nec illorum ab illis direpta est substantia. Sed et per omnes provincias que dicioni regis subiacebant pro animabus suis steterunt iudei, interfectis hostibus ac persecutoribus suis; in tantum ut septuaginta quinque milia occisorum implerentur, et nullus de substantiis eorum quicquam contingeret. Dies autem tertiusdecimus mensis adar unus apud omnes interfectionis fuit, et quartodecimo die cedere desierunt. Quem constituerunt esse sollempnem, ut in eo omni deinceps tempore vacarent epulis, gaudio atque conviviis. At hii qui in urbe Susis cedem exercuerant, tertiodecimo et quartodecimo eiusdem mensis die in cede versati sunt; quintodecimo autem die percutere desierunt. Et idcirco eundem diem constituere sollempnem epularum atque leticie. Hii vero iudei qui in oppidis non muratis ac villis morabantur, quartumdecimum diem mensis adar conviviorum et gaudii decreverunt, ita ut exultent in eo, et mittant sibi mutuo partes epularum et ciborum. Scripsit itaque Mardocheus omnia hec, et litteris comprehensa misit ad iudeos qui in omnibus regis provinciis morabantur, tam in vicino positis quam procul, ut quartamdecimam et quintamdecimam diem mensis adar pro festis susciperent, et revertente semper anno sollempni celebrarent honore; quia in ipsis diebus se ulti sunt iudei de inimicis suis, et luctus atque tristitia in hilaritatem gaudiumque conversa sunt, essentque isti dies epularum atque leticie, et mitterent sibi invicem ciborum partes, et pauperibus munuscula largirentur. Susceperuntque iudei in sollempnem ritum cuncta que eo tempore facere ceperant, et que Mardocheus litteris facienda mandaverat. Aman enim filius Amadathi stirpis Agag, hostis et adversarius iudeorum, cogitavit contra eos malum, ut occideret eos atque deleret, et misit phur, quod nostra lingua vertitur in sortem. Et postea ingressa est Hester ad regem, obsecrans ut conatus eius litteris regis irriti fierent, et malum quod contra iudeos cogitaverat, reverteretur in caput eius. Denique et ipsum et filios eius affixerunt cruci. Atque ex illo tempore dies isti appellati sunt phurim, id est sortium, eo quod phur, id est sors, in urnam missa fuerit. Et cuncta que gesta sunt, epistule, id est huius libri, volumine continentur; queque sustinuerunt, et que deinceps immutata sunt. Susceperunt iudei super se et semen suum, et super cunctos qui religioni eorum voluerint copulari, ut nulli liceat duos hos dies absque sollempnitate transigere, quos scriptura testatur, et certa expetunt tempora, annis sibi iugiter succedentibus. Isti sunt dies quos nulla umquam delebit oblivio; et per singulas generationes cuncte in toto orbe provincie celebrabunt. Nec est ulla civitas in qua dies phurim, id est sortium, non observentur a iudeis, et ab eorum progenie que his cerimoniis obligata est. Scripserunt que Hester regina filia Abiahel, et Mardocheus iudeus, etiam secundam epistulam, ut omni studio dies ista sollempnis sanciretur in posterum. Et miserunt ad omnes iudeos qui in centum viginti septem regis Assueri provinciis versabantur, ut haberent pacem, et susciperent veritatem, observantes dies sortium, et suo tempore cum gaudio celebrarent, sicut constituerant Mardocheus et Hester, et illi observanda susceperant a se et a semine suo, ieiunia atque clamores, et sortium dies. Et omnia que libri huius qui vocatur Hester hystoria continentur.

Rex vero Assuerus omnem terram et cunctas maris insulas fecit tributarias. Cuius fortitudo et imperium, et dignitas atque sublimitas qua exaltavit Mardocheum, scripta sunt in libris Medorum atque Persarum. Et quomodo Mardocheus iudaici generis secundus a rege Assuero fuerit, et magnus inter iudeos, et acceptabilis plebi fratrum suorum, querens bona populo suo, et loquens ea que ad pacem sui seminis pertinerent.

Que habentur in hebreo plena fide expressi. Hec autem que sequuntur scripta repperi in editione vulgata, que grecorum lingua et litteris continetur, et interim post finem libri hoc capitulum ferebatur, quod iuxta consuetudinem nostram obelo, id est veru, prenotavimus.

Dixitque Mardocheus: A Deo facta sunt ista. Recordatus sum somnii quod videram, hec eadem significantis; nec eorum quicquam irritum fuit. Parvus fons qui crevit in fluvium, et in lucem solemque conversus est, et in aquas plurimas redundavit, Hester est, quam rex accepit uxorem, et voluit esse reginam. Duo autem dracones, ego sum et Aman. Gentes que convenerant, hii sunt qui conati sunt delere nomen iudeorum. Gens autem mea Israhel est, que clamavit ad Dominum, et salvum fecit Dominus populum suum, liberavitque nos ab omnibus malis, et fecit signa magna atque portenta inter gentes; et duas sortes esse precepit, unam populi Dei, et alteram cunctarum gentium. Venitque utraque sors in statutum ex illo iam tempore diem coram Deo universis gentibus. Et recordatus est Dominus populi sui, ac misertus est hereditatis sue. Et observabuntur dies isti in mense adar, quartadecima et quintadecima die eiusdem mensis, omni studio et gaudio in unum cetum populi congregati, in cunctas deinceps generationes populi Israhel.

Anno quarto regnantibus Ptolomeo et Cleopatra, attulerunt Dositheus, qui se sacerdotem et levitici generis ferebat, et Ptolomeus filius eius, hanc epistulam phurim, quam dixerunt interpretatum esse Lysimachum Ptolomei filium in Hierusalem.

Anno secundo regnante Artaxerxe maximo, prima die mensis nisan, vidit somnium Mardocheus filius Iairi, filii Semei, filii Cis, de tribu Beniamin, homo iudeus, qui habitabat in urbe Susis, vir magnus et inter primos aule regie.

Sollempne

[...]erat de eo numero captivorum quos transtulerat Nabuchodonosor rex Babylonis de Hierusalem cum Iechonia rege Iuda. Et hoc eius somnium fuit: Apparuerunt voces et tumultus et tonitrua et terraemotus et conturbatio super terram. Et ecce duo dracones magni paratique contra se in proelium. Ad quorum clamorem cunctae concitatae sunt nationes ut pugnarent contra gentem iustorum. Fuitque dies illa tenebrarum et discriminis, tribulationis et angustiae, et ingens formido super terram. Conturbataque est gens iustorum timentium mala sua et praeparata ad mortem. Clamaveruntque ad Deum; et illis vociferantibus fons parvus crevit in fluvium maximum, et in aquas plurimas redundavit. Lux et sol ortus est, et humiles exaltati sunt, et devoraverunt inclitos. Quod cum vidisset Mardocheus et surrexisset de strato, cogitabat quid Deus facere vellet; et fixum habebat in animo, cupiens scire quid significaret somnium.

C: XII Ed: Sixt. Morabatur autem eo tempore in aula regis cum Bagatha et Thara eunuchis regis, qui ianitores erant palatii. Cumque intellexisset cogitationes eorum, et curas diligentius pervidisset, didicit quod conarentur in regem Artaxerxem manus mittere, et nuntiavit super eo regi. Qui de utroque habita quaestione, confessos iussit duci ad mortem. Rex autem quod gestum erat scripsit in commentariis; sed et Mardocheus rei memoriam litteris tradidit. Praecepitque ei rex ut in aula palatii moraretur, datis ei pro delatione muneribus. Aman vero filius Amadathi [...] erat gloriosissimus coram rege, et voluit nocere Mardocheo et duobus eunuchis regis.

C: X. Ed: Sixt. — Hucusque prohemium.

Quae sequuntur, in eo loco posita erant ubi scriptum est in volumine: Et diripuerunt bona vel substantias eorum; quae in sola vulgata editione repperimus. Epistolae autem hoc exemplar fuit:

VII. C: XIII Ed: Sixt. Rex maximus Artaxerxes ab India usque Aethiopiam centum viginti septem provinciarum principibus et ducibus qui eius imperio subiecti sunt, salutem dicit. Cum plurimis gentibus imperarem et universum orbem meae ditioni subiugassem, volui nequaquam abuti potentiae magnitudine, sed clementia et lenitate gubernare subiectos, ut absque ullo terrore vitam silentio transigentes, optata cunctis mortalibus pace fruerentur. Quaerente autem me a consiliariis meis quomodo hoc posset impleri, unus qui sapientia et fide ceteros praecellebat et erat post regem secundus, Aman nomine, indicavit mihi in toto orbe terrarum populum esse dispersum qui novis uteretur legibus et contra omnium gentium consuetudinem faciens, regum iussa contemneret et universarum concordiam nationum sua dissensione violaret. Quod cum didicissemus, videntes unam gentem rebellem adversus omne hominum genus perversis uti legibus nostrisque iussionibus contraire, et turbare subiectarum nobis provinciarum pacem atque concordiam, iussimus ut quoscumque Aman, qui omnibus provinciis praepositus est et secundus a rege, et quem patris loco colimus, monstraverit, cum coniugibus ac liberis deleantur ab inimicis suis, nullusque eorum misereatur, quarta decima die duodecimi mensis Adar anni praesentis, ut nefarii homines uno die ad inferos descendentes, reddant imperio nostro pacem quam turbaverant.

C: XI. Ed: Sixt. VII. Hucusque exemplar epistolae. Quae sequuntur post eum locum scripta repperi ubi legitur: Pergensque Mardocheus fecit omnia quae ei mandaverat Hester. Mardocheus autem deprecatus est Dominum memor omnium operum eius et dixit: Domine Domine rex omnipotens, in dicione enim tua cuncta sunt posita, et non est qui possit tuae resistere voluntati, si decreveris salvare Israhel. Tu fecisti caelum et terram et quicquid caeli ambitu continetur. Dominus omnium es, nec est qui resistat maiestati tuae. Cuncta nosti, et scis quia non pro superbia et contumelia et aliqua gloriae cupiditate fecerim hoc, ut non adorarem Aman superbissimum (libenter enim pro salute Israhel etiam vestigia pedum eius deosculari paratus essem), sed timui ne honorem Dei mei transferrem ad hominem, et ne quemquam adorarem excepto Deo meo. Et nunc Domine rex, Deus Abraham, miserere populi tui, quia volunt nos inimici nostri perdere, et hereditatem tuam delere. Ne despicias partem tuam quam redemisti tibi de Aegypto. Exaudi deprecationem meam, et propitius esto sorti et funiculo tuo, et converte luctum nostrum in gaudium, ut viventes laudemus nomen tuum Domine, et ne claudas ora te canentium. Omnis quoque Israhel pari mente et obsecratione clamavit ad Dominum, eo quod eis certa mors impenderet.

C: XIV. Edit: Sixt. Hester quoque regina confugit ad Dominum, pavens periculum quod imminebat. Cumque deposuisset vestes regias, fletibus et luctui apta indumenta suscepit, et pro unguentis variis cinere et stercore implevit caput, et corpus suum humiliavit ieiuniis, omniaque loca in quibus laetari ante consueverat crinium laceratione complevit. Et deprecabatur Dominum Deum Israhel dicens: Domine mi qui rex noster es solus, adiuva me solitariam et cuius praeter te nullus est auxiliator alius. Periculum meum in manibus meis est. Audivi a patre meo quod tu Domine tulisses Israhel de cunctis gentibus, et patres nostros ex omnibus retro maioribus suis ut possideres hereditatem sempiternam, fecistique eis sicut locutus es. Peccavimus in conspectu tuo, et idcirco tradidisti nos in manus inimicorum nostrorum. Coluimus enim deos eorum. Iustus es Domine. Et nunc non eis sufficit quod durissima nos opprimunt servitute, sed robur manuum suarum idolorum potentiae deputantes, volunt tua mutare promissa, et delere hereditatem tuam, et claudere ora te laudantium, atque extinguere gloriam templi et altaris tui, ut aperiant ora gentium, et laudent idolorum fortitudinem, et praedicent carnalem regem in sempiternum. Ne tradas Domine sceptrum tuum his qui non sunt, ne rideant ad ruinam nostram; sed converte consilium eorum super eos, et eum qui in nos coepit saevire disperde. Memento Domine et ostende te nobis in tempore tribulationis nostrae, et da mihi fiduciam, Domine rex deorum et universae potestatis. Tribue sermonem compositum in ore meo in conspectu leonis, et transfer cor illius in odium hostis nostri, ut et ipse pereat et ceteri qui ei consentiunt. Nos autem libera manu tua, et adiuva me nullum aliud auxilium habentem nisi te, Domine, qui habes omnium scientiam, et nosti quia oderim gloriam iniquorum, et detester cubile incircumcisorum et omnis alienigenae. Tu scis necessitatem meam, quod abominer signum superbiae et gloriae meae quod est super caput meum in diebus ostentationis meae, et detester illud quasi pannum menstruatae, et non portem in diebus silentii mei, et quod non comederim in mensa Aman, nec mihi placuerit convivium regis, et non biberim vinum libaminum, et numquam laetata sit ancilla tua ex quo huc translata sum usque in praesentem diem, nisi in te Domine Deus Abraham. Deus fortis super omnes, exaudi vocem eorum qui nullam aliam spem habent, et libera nos de manu iniquorum, et erue me a timore meo.

C: XV. Edit: Sixt. Haec quoque addita repperi in editione vulgata.

Et mandavit ei Hester Mardocheus ut ingrederetur ad regem et rogaret pro populo suo et pro patria sua. Memorare inquit dierum humilitatis tuae, quomodo nutrita sis in manu mea, quia Aman secundus a rege locutus est contra nos in mortem; et tu invoca Dominum, et loquere regi pro nobis, et libera nos de morte. Necnon et ista quae subdita sunt. Die autem tertio deposuit vestimenta ornatus sui et circumdata est gloria sua. Cumque regio fulgeret habitu et invocasset omnium rectorem et salvatorem Deum, assumpsit duas famulas, et super unam quidem innitebatur quasi prae deliciis et nimia teneritudine corpus suum ferre non sustinens.

altera ad famulas loquebatur. Dominam defluentem in humum sustentans. Ipsa autem roseo vultu colore perfusa et gratis ac nitentibus oculis tristem celabat animum et nimio timore contractum. Ingressa igitur cuncta per ordinem ostia stetit contra regem ubi ille residebat super solium regni sui indutus vestibus regiis. auroque fulgens et preciosis lapidibus. eratque terribilis aspectu. Cumque elevasset faciem et ardentibus oculis furorem pectoris indicasset. regina corruit. et in pallorem colore mutato: lassum super ancillam caput reclinavit. Convertitque deus spiritum regis in mansuetudinem. et festinus ac metuens exilivit de solio. et sustentans eam ulnis suis donec rediret ad se. his verbis blandiebatur. Quid habes hester? Ego sum frater tuus. Noli metuere. non morieris. Non enim pro te sed pro omnibus hec lex constituta est. Accede igitur et tange sceptrum. Cumque illa reticeret. tulit auream virgam et posuit super collum eius et osculatus est eam et ait. Cur mihi non loqueris? Que respondit. Vidi te domine quasi angelum dei et conturbatum est cor meum pre timore glorie tue. Valde enim mirabilis es domine. et facies tua plena est gratiarum. Cumque loqueretur rursum corruit et pene exanimata est. Rex autem turbabatur. et omnes ministri eius consolabantur eam.

C. xvi
Ed: Sixt.

Exemplar epistole regis artaxerxis quam pro iudeis ad totas regni sui provincias misit quod et ipsum in ebraico volumine non habetur.

Rex magnus artaxerxes ab india usque ethiopiam centum viginti septem provinciarum ducibus ac principibus qui nostre iussioni obediunt salutem dicit. Multi bonitate principum et honore qui in eos collatus est abusi sunt in superbiam. et non solum subiectos regibus nituntur opprimere sed datam sibi gloriam non ferentes in ipsos qui dederunt moliuntur insidias. Nec contenti sunt gratias non agere beneficiis et humanitatis in se iura violare. sed dei quoque cuncta cernentis arbitrantur se posse fugere sententiam. Et in tantum vesanie proruperunt ut eos qui credita sibi officia diligenter observant et ita cuncta agunt ut omnium laude digni sint mendaciorum cuniculis conentur subvertere dum aures principum simplices et ex sua natura alios estimantes callida fraude decipiunt. Que res et veteribus probatur historiis et ex his que geruntur cotidie quomodo malis quorundam suggestionibus regum studia depraventur. Unde providendum est paci omnium provinciarum. Nec putare debetis si diversa iubeamus ex animi nostri venire levitate sed pro qualitate et necessitate temporum ut rei publice poscit utilitas ferre sententiam. Et ut manifestius quod dicimus intelligatis. Aman filius amadathi et animo et gente macedo alienusque a persarum sanguine et pietatem nostram sua crudelitate commaculans peregrinus a nobis susceptus est. et tantam in se expertus humanitatem ut pater noster vocaretur et adoraretur ab omnibus post regem secundus. Qui in tantum arrogantie tumorem sublatus est ut regno nos privare niteretur et spiritu. nam mardocheum cuius fide et beneficiis vivimus et consortem regni nostri hester cum omni gente sua novis quibusdam atque inauditis machinis expetivit in mortem. ut his interfectis insidiaretur nostre solitudini et regnum persarum transferret in macedonas. Nos autem a pessimo mortalium iudeos neci destinatos in nulla penitus culpa repperimus. sed econtrario iustis utentes legibus et filios altissimi et maximi semperque viventis dei cuius beneficio et patribus nostris et nobis regnum et usque hodie custodierit. Unde eas quas sub nomine nostro ille direxerat litteras irritas esse cognoscite. Pro quo scelere ante portas huius urbis id est susis et ipse qui machinatus est et omnis cognatio eius pendet in patibulis. non nobis sed deo reddente ei quod meruit. Hoc autem edictum quod nunc mittimus in cunctis urbibus proponatur ut liceat iudeis uti legibus suis. Quibus debetis esse adminiculo ut eos qui se ad necem eorum paraverant possint interficere tertiadecima die mensis duodecimi qui vocatur adar. Hanc enim diem omnipotens deus merorem et luctum eis vertit in gaudium. Unde et vos inter ceteros festos dies hanc habetote diem et celebrate eam cum omni letitia. ut et in posterum cognoscant omnes qui fideliter persis obediunt dignam pro fide recipere mercedem. Qui autem insidiantur regno eorum pro scelere perire. Omnis autem provincia et civitas que noluerit sollempnitatis huius esse particeps gladio et igne pereat. et sic deleatur ut non solum hominibus sed et bestiis invia sit in sempiternum pro exemplo contemptus et inobedientie.

Incipit Liber Iob.

VIR erat in terra hus nomine iob. Et erat vir ille simplex et rectus. ac timens deum et recedens a malo. Natique sunt ei septem filii et tres filie. Et fuit possessio eius septem milia ovium. et tria milia camelorum. quingenta quoque iuga boum. et quingente asine ac familia multa nimis. Eratque vir ille magnus inter omnes orientales. Et ibant filii eius et faciebant convivium per domos unusquisque in die suo. Et mittentes vocabant tres sorores suas ut comederent et biberent cum eis. Cumque in orbem transissent dies convivii mittebat ad eos iob et sanctificabat illos. Consurgensque diluculo offerebat holocausta pro singulis. Dicebat enim: ne forte peccaverint filii mei. et benedixerint deo in cordibus suis. Sic faciebat iob cunctis diebus. Quadam autem die cum venissent filii dei ut assisterent coram domino affuit inter eos etiam sathan. Cui dixit dominus. Unde venis? Qui respondens ait. Circuivi terram et perambulavi eam. Dixitque dominus ad eum. Numquid considerasti servum meum iob quod non sit ei similis in terra homo simplex et rectus et timens deum et recedens a malo? Cui respondens sathan ait. Numquid frustra timet iob deum? Nonne tu vallasti eum ac domum eius universamque substantiam per circuitum. operibus manuum eius benedixisti. et possessio eius crevit in terra? Sed extende paululum manum tuam et tange cuncta que possidet. nisi in faciem benedixerit tibi. Dixit ergo dominus ad sathan. Ecce universa que habet in manu tua sunt. tantum in eum ne extendas manum tuam. Egressusque est sathan a facie domini. Cum autem quadam die filii et filie eius comederent et biberent vinum in domo fratris sui primogeniti. nuntius venit ad iob qui diceret. Boves arabant et asine pascebantur iuxta eos. et irruerunt sabei tuleruntque omnia et pueros percusserunt gladio. et evasi ego solus ut nuntiarem tibi. Cumque adhuc ille loqueretur venit alter et dixit. Ignis dei cecidit de celo et tactas oves puerosque consumpsit. et effugi ego solus ut nuntiarem tibi. Sed et adhuc illo loquente venit alius et dixit. Chaldei fecerunt tres turmas et invaserunt camelos et tulerunt eos. necnon et pueros percusserunt gladio. et ego fugi solus ut nuntiarem tibi. Adhuc loquebatur ille. et ecce alius intravit et dixit. Filiis tuis et filiabus vescentibus et bibentibus vinum in domo fratris sui primogeniti. repente ventus vehemens irruit a regione deserti et concussit quattuor angulos domus. que corruens oppressit liberos tuos et mortui sunt. et effugi

Commendatur ipse a possessione et familia. [illegible] de possessione. Quod maior fuerit [illegible] tanto plures ministros habebat qui opes devoraret [illegible]. Solus [illegible] frater maior [illegible] maioris [illegible] [illegible]

ego solus ut nuntiarem tibi. Tunc surrexit Iob et scidit vestimenta sua, et tonso capite corruens in terram adoravit, et dixit: Nudus egressus sum de utero matris meae, et nudus revertar illuc. Dominus dedit, Dominus abstulit; sicut Domino placuit, ita factum est: sit nomen Domini benedictum. In omnibus his non peccavit Iob labiis suis, neque stultum quid contra Deum locutus est.

II. Factum est autem cum quadam die venissent filii Dei et starent coram Domino, venisset quoque Sathan inter eos, et staret in conspectu eius, ut diceret Dominus ad Sathan: Unde venis? Qui respondens ait: Circuivi terram et perambulavi eam. Et dixit Dominus ad Sathan: Numquid considerasti servum meum Iob, quod non sit ei similis in terra, vir simplex et rectus, ac timens Deum, et recedens a malo, et adhuc retinens innocentiam? Tu autem commovisti me adversus eum, ut affligerem eum frustra. Cui respondens Sathan ait: Pellem pro pelle, et cuncta quae habet homo dabit pro anima sua: alioquin mitte manum tuam, et tange os eius et carnem, et tunc videbis quod in faciem benedicat tibi. Dixit ergo Dominus ad Sathan: Ecce in manu tua est, verumtamen animam illius serva. Egressus igitur Sathan a facie Domini, percussit Iob ulcere pessimo a planta pedis usque ad verticem eius: qui testa saniem radebat, sedens in sterquilinio. Dixit autem illi uxor sua: Adhuc tu permanes in simplicitate tua? benedic Deo et morere. Qui ait ad illam: Quasi una de stultis mulieribus locuta es: si bona suscepimus de manu Domini, mala quare non suscipiamus? In omnibus his non peccavit Iob labiis suis. Igitur audientes tres amici Iob omne malum quod accidisset ei, venerunt singuli de loco suo, Eliphaz Themanites, et Baldach Suhites, et Sophar Naamathites. Condixerant enim ut pariter venientes visitarent eum et consolarentur. Cumque elevassent procul oculos suos, non cognoverunt eum, et exclamantes ploraverunt, scissisque vestibus sparserunt pulverem super caput suum in caelum. Et sederunt cum eo in terra septem diebus et septem noctibus, et nemo loquebatur ei verbum: videbant enim dolorem esse vehementem.

III. Post haec aperuit Iob os suum, et maledixit diei suo, et dixit: Pereat dies in qua natus sum, et nox in qua dictum est: Conceptus est homo. Dies ille vertatur in tenebras, non requirat eum Deus desuper, et non illustretur lumine. Obscurent eum tenebrae et umbra mortis, occupet eum caligo, et involvatur amaritudine. Noctem illam tenebrosus turbo possideat, non computetur in diebus anni, nec numeretur in mensibus. Sit nox illa solitaria, nec laude digna. Maledicant ei qui maledicunt diei, qui parati sunt suscitare Leviathan. Obtenebrentur stellae caligine eius: expectet lucem et non videat, nec ortum surgentis aurorae. Quia non conclusit ostia ventris qui portavit me, nec abstulit mala ab oculis meis. Quare non in vulva mortuus sum? egressus ex utero non statim perii? Cur exceptus genibus? cur lactatus uberibus? Nunc enim dormiens silerem, et somno meo requiescerem cum regibus et consulibus terrae, qui aedificant sibi solitudines: aut cum principibus, qui possident aurum, et replent domos suas argento: aut sicut abortivum absconditum non subsisterem, vel qui concepti non viderunt lucem. Ibi impii cessaverunt a tumultu, et ibi requieverunt fessi robore. Et quondam vincti pariter sine molestia, non exaudierunt vocem exactoris. Parvus et magnus ibi sunt, et servus liber a domino suo. Quare misero data est lux, et vita his qui in amaritudine animae sunt? qui expectant mortem et non venit, quasi effodientes thesaurum, gaudentque vehementer cum invenerint sepulcrum? Viro cuius abscondita est via, et circumdedit eum tenebris?

Antequam comedam suspiro, et quasi inundantes aquae sic rugitus meus: quia timor quem timebam evenit mihi, et quod verebar accidit. Nonne dissimulavi? nonne silui? nonne quievi? et venit super me indignatio.

IIII. Respondens autem Eliphaz Themanites dixit: Si coeperimus loqui tibi, forsitan moleste accipies; sed conceptum sermonem tenere quis poterit? Ecce docuisti plurimos, et manus lassas roborasti: vacillantes confirmaverunt sermones tui, et genua trementia confortasti: nunc autem venit super te plaga, et defecisti: tetigit te, et conturbatus es. Ubi est timor tuus, fortitudo tua, patientia tua, et perfectio viarum tuarum? Recordare, obsecro te, quis umquam innocens periit? aut quando recti deleti sunt? Quin potius vidi eos qui operantur iniquitatem, et seminant dolores, et metunt eos, flante Deo perisse, et spiritu irae eius esse consumptos. Rugitus leonis, et vox leaenae, et dentes catulorum leonum contriti sunt. Tigris periit eo quod non haberet praedam, et catuli leonis dissipati sunt. Porro ad me dictum est verbum absconditum, et quasi furtive suscepit auris mea venas susurri eius. In horrore visionis nocturnae, quando solet sopor occupare homines, pavor tenuit me et tremor, et omnia ossa mea perterrita sunt: et cum spiritus me praesente transiret, inhorruerunt pili carnis meae. Stetit quidam cuius non agnoscebam vultum, imago coram oculis meis, et vocem quasi aurae lenis audivi. Numquid homo Dei comparatione iustificabitur? aut factore suo purior erit vir? Ecce qui serviunt ei non sunt stabiles, et in angelis suis reperit pravitatem: quanto magis hi qui habitant domos luteas, qui terrenum habent fundamentum, consumentur velut a tinea? De mane usque ad vesperam succidentur: et quia nullus intelligit, in aeternum peribunt. Qui autem reliqui fuerint, auferentur ex eis: morientur, et non in sapientia.

V. Voca ergo si est qui tibi respondeat, et ad aliquem sanctorum convertere. Virum stultum interficit iracundia, et parvulum occidit invidia. Ego vidi stultum firma radice, et maledixi pulchritudini eius statim. Longe fient filii eius a salute, et conterentur in porta, et non erit qui eruat. Cuius messem famelicus comedet, et ipsum rapiet armatus, et bibent sitientes divitias eius. Nichil in terra sine causa fit, et de humo non egredietur dolor. Homo nascitur ad laborem, et avis ad volatum. Quamobrem ego deprecabor Dominum, et ad Deum ponam eloquium meum: qui facit magna et inscrutabilia et mirabilia absque numero: qui dat pluviam super faciem terrae, et irrigat aquis universa: qui ponit humiles in sublime, et maerentes erigit sospitate. Qui dissipat cogitationes malignorum, ne possint implere manus eorum quod coeperant: qui apprehendit sapientes in astutia eorum, et consilium pravorum dissipat. Per diem incurrent tenebras, et quasi in nocte sic palpabunt in meridie. Porro salvum faciet a gladio oris eorum, et de manu violenti pauperem. Et erit egeno spes, iniquitas autem contrahet os suum. Beatus homo qui corripitur a Domino: increpationem ergo Domini ne reprobes: quia ipse vulnerat et medetur: percutit, et manus eius sanabunt. In sex tribulationibus liberabit te, et in septima non tanget te malum. In fame eruet te de morte, et in bello de manu gladii. A flagello linguae absconderis, et non timebis calamitatem cum venerit. In vastitate et fame ridebis, et bestias terrae non formidabis. Sed cum lapidibus regionum pactum tuum, et bestiae terrae pacificae erunt tibi. Et scies quod pacem habeat tabernaculum tuum, et visitans speciem tuam non peccabis. Scies quoque quoniam multiplex erit semen tuum, et progenies tua quasi herba terrae. Ingredieris in abundantia sepulcrum, sicut infertur acervus tritici in tempore suo. Ecce hoc ut

Marginal notes: mors leonis — nichil in terra sine ca[usa] — homo ad laborem — corripitur — In sex tribulationibus

invectas qui mihi est. Quod audisti mente pertracta.

C. VI. Respondens autem Iob dixit: Utinam appenderentur peccata mea quibus iram merui, et calamitas quam patior in statera. Quasi arena maris haec gravior appareret; unde et verba mea dolore sunt plena: quia sagittae Domini in me sunt, quarum indignatio ebibit spiritum meum; et terrores Domini militant contra me. Numquid rugiet onager cum habuerit herbam? aut mugiet bos cum ante praesepe plenum steterit? aut poterit comedi insulsum, quod non est sale conditum? aut potest aliquis gustare, quod gustatum affert mortem? Quae prius nolebat tangere anima mea, nunc prae angustia cibi mei sunt. Quis det ut veniat petitio mea, et quod exspecto tribuat mihi Deus? Et qui coepit, ipse me conterat; solvat manum suam, et succidat me? Et haec mihi sit consolatio, ut affligens me dolore, non parcat, nec contradicam sermonibus Sancti. Quae est enim fortitudo mea ut sustineam? aut quis finis meus ut patienter agam? Nec fortitudo lapidum fortitudo mea, nec caro mea aenea est. Ecce non est auxilium mihi in me, et necessarii quoque mei recesserunt a me. Qui tollit ab amico suo misericordiam, timorem Domini derelinquit. Fratres mei praeterierunt me, sicut torrens qui raptim transit in convallibus. Qui timent pruinam, irruet super eos nix. Tempore quo fuerint dissipati, peribunt: et ut incaluerint, solventur de loco suo. Involutae sunt semitae gressuum eorum; ambulabunt in vacuum, et peribunt. Considerate semitas Thema, itinera Saba, et exspectate paulisper. Confusi sunt, quia speravi: venerunt quoque usque ad me, et pudore cooperti sunt. Nunc venistis; et modo videntes plagam meam timetis. Numquid dixi: Afferte mihi, et de substantia vestra donate mihi? vel: Liberate me de manu hostis, et de manu robustorum eruite me? Docete me, et ego tacebo; et si quid forte ignoravi, instruite me. Quare detraxistis sermonibus veritatis, cum e vobis nullus sit qui possit arguere me? Ad increpandum tantum eloquia concinnatis, et in ventum verba profertis. Super pupillum irruitis, et subvertere nitimini amicum vestrum. Verumtamen quod coepistis explete; praebete aurem, et videte an mentiar. Respondete, obsecro, absque contentione: et loquentes id quod iustum est, iudicate. Et non invenietis in lingua mea iniquitatem, nec in faucibus meis stultitia personabit.

C. VII. Militia est vita hominis super terram, et sicut dies mercenarii dies eius. Sicut cervus desiderat umbram, et sicut mercenarius praestolatur finem operis sui, sic et ego habui menses vacuos, et noctes laboriosas enumeravi mihi. Si dormiero, dicam: Quando consurgam? et rursum exspectabo vesperam, et replebor doloribus usque ad tenebras. Induta est caro mea putredine et sordibus pulveris; cutis mea aruit et contracta est. Dies mei velocius transierunt quam a texente tela succiditur, et consumpti sunt absque ulla spe. Memento quia ventus est vita mea, et non revertetur oculus meus ut videat bona. Nec aspiciet me visus hominis; oculi tui in me, et non subsistam. Sicut consumitur nubes et pertransit, sic qui descenderit ad inferos non ascendet. Nec revertetur ultra in domum suam, neque cognoscet eum amplius locus eius. Quapropter et ego non parcam ori meo; loquar in tribulatione spiritus mei, confabulabor cum amaritudine animae meae. Numquid mare sum ego, aut cetus, quia circumdedisti me carcere? Si dixero: Consolabitur me lectulus meus, et relevabor loquens mecum in strato meo; terrebis me per somnia, et per visiones horrore concuties. Quam ob rem elegit suspendium anima mea, et mortem ossa mea. Desperavi, nequaquam ultra iam vivam: parce mihi, nihil enim sunt dies mei. Quid est homo, quia magnificas eum? aut quid apponis erga eum cor tuum? Visitas eum diluculo, et subito probas illum. Usquequo non parcis mihi, nec dimittis me ut glutiam salivam meam? Peccavi; quid faciam tibi, o custos hominum? quare posuisti me contrarium tibi, et factus sum mihimetipsi gravis? Cur non tollis peccatum meum, et quare non aufers iniquitatem meam? Ecce nunc in pulvere dormiam; et si mane me quaesieris, non subsistam.

VIII. Respondens autem Baldad Suhites, dixit: Usquequo loqueris talia, et spiritus multiplex sermones oris tui? Numquid Deus supplantat iudicium? aut Omnipotens subvertit quod iustum est? Etiam si filii tui peccaverunt ei, et dimisit eos in manu iniquitatis suae, tu tamen si diluculo consurrexeris ad Deum, et Omnipotentem fueris deprecatus; si mundus et rectus incesseris, statim evigilabit ad te, et pacatum reddet habitaculum iustitiae tuae, in tantum ut si priora tua fuerint parva, et novissima tua multiplicentur nimis. Interroga enim generationem pristinam, et diligenter investiga patrum memoriam (hesterni quippe sumus, et ignoramus, quoniam sicut umbra dies nostri sunt super terram): et ipsi docebunt te, loquentur tibi, et de corde suo proferent eloquia. Numquid vivere potest scirpus absque humore? aut crescere carectum sine aqua? Cum adhuc sit in flore, nec carpatur manu, ante omnes herbas arescit. Sic viae omnium qui obliviscuntur Deum, et spes hypocritae peribit. Non ei placebit vecordia sua, et sicut tela aranearum fiducia eius. Innitetur super domum suam, et non stabit; fulciet eam, et non consurget. Humectus videtur antequam veniat sol, et in ortu suo germen eius egredietur. Super acervum petrarum radices eius densabuntur, et inter lapides commorabitur. Si absorbuerit eum de loco suo, negabit eum, et dicet: Non novi te. Haec est enim laetitia viae eius, ut rursum de terra alii germinentur. Deus non proiciet simplicem, nec porriget manum malignis, donec impleatur risu os tuum, et labia tua iubilo. Qui oderunt te, induentur confusione: et tabernaculum impiorum non subsistet.

IX. Et respondens Iob, ait: Vere scio quod ita sit, et quod non iustificetur homo compositus Deo. Si voluerit contendere cum eo, non poterit ei respondere unum pro mille. Sapiens corde est, et fortis robore: quis restitit ei, et pacem habuit? Qui transtulit montes, et nescierunt hi quos subvertit in furore suo. Qui commovet terram de loco suo, et columnae eius concutiuntur. Qui praecipit soli, et non oritur: et stellas claudit quasi sub signaculo. Qui extendit caelos solus, et graditur super fluctus maris. Qui facit Arcturum, et Oriona, et Hyadas, et interiora Austri. Qui facit magna et incomprehensibilia, quorum non est numerus. Si venerit ad me, non videbo eum: si abierit, non intelligam. Si repente interroget, quis respondebit ei? vel quis dicere potest: Cur ita facis? Deus, cuius irae nemo resistere potest, et sub quo curvantur qui portant orbem. Quantus ergo sum ego, ut respondeam ei, et loquar verbis meis cum eo? Qui etiam si habuero quippiam iustum, non respondebo, sed meum iudicem deprecabor. Et cum invocantem exaudierit me, non credo quod exaudierit vocem meam. In turbine enim conteret me, et multiplicabit vulnera mea etiam sine causa. Non concedit requiescere spiritum meum, et implet me amaritudinibus. Si fortitudo quaeritur,

— Arcturus
Celi arce situatus, que constat ex collectione vii stellarum.
Ab yades quod est aqua: hyades id est stelle pluviales et oriuntur in tempore hiemali.

robustissimus est. Si equitas iudicii, nemo audet pro me testimonium reddere. Si iustificare me voluero, os meum condempnabit me. Si innocentem ostendero, pravum me comprobabit. Etiam si simplex fuero, hoc ipsum ignorabit anima mea, et tedebit me vite mee. Unum est quod locutus sum, et innocentem et impium ipse consumit. Si flagellat, occidat semel, et non de penis innocentum rideat. Terra data est in manus impii, vultum iudicum eius operit. Quod si non ille est, quis ergo est? Dies mei velociores fuerunt cursore, fugerunt et non viderunt bonum. Pertransierunt quasi naves poma portantes, sicut aquila volans ad escam. Cum dixero: Nequaquam ita loquar, commuto faciem meam et dolore torqueor. Verebar omnia opera mea, sciens quod non parceres delinquenti. Si autem et sic impius sum, quare frustra laboravi? Si lotus fuero quasi aquis nivis, et fulserint velut mundissime manus mee, tamen sordibus intinges me, et abhominabuntur me vestimenta mea. Neque enim viro qui similis mei est respondebo, nec qui mecum in iudicio ex quo possit audiri. Non est qui utrumque valeat arguere et ponere manum suam in ambobus. Auferat a me virgam suam, et pavor eius non me terreat. Loquar et non timebo eum; neque enim possum metuens respondere.

X Tedet animam meam vite mee, dimittam adversum me eloquium meum, loquar in amaritudine anime mee. Dicam Deo: Noli me condempnare; indica mihi cur me ita iudices. Numquid bonum tibi videtur si calumnieris et opprimas me opus manuum tuarum, et consilium impiorum adiuves? Numquid oculi carnei tibi sunt, aut sicut videt homo, et tu videbis? Numquid sicut dies hominis dies tui, et anni tui sicut humana sunt tempora, ut queras iniquitatem meam et peccatum meum scruteris, et scias quia nihil impium fecerim, cum sit nemo qui de manu tua possit eruere? Manus tue fecerunt me et plasmaverunt me totum in circuitu, et sic repente precipitas me? Memento queso quod sicut lutum feceris me, et in pulverem reduces me. Nonne sicut lac mulsisti me, et sicut caseum me coagulasti? Pelle et carnibus vestisti me, ossibus et nervis compegisti me. Vitam et misericordiam tribuisti mihi, et visitatio tua custodivit spiritum meum. Licet hec celes in corde tuo, tamen scio quia universorum memineris. Si peccavi et ad horam pepercisti mihi, cur ab iniquitate mea mundum me esse non pateris? Et si impius fuero, ve mihi est; et si iustus, non levabo caput, saturatus afflictione et miseria. Et propter superbiam quasi leenam capies me, reversusque mirabiliter me crucias. Instauras testes tuos contra me, et multiplicas iram tuam adversum me, et pene militant in me. Quare de vulva eduxisti me? Qui utinam consumptus essem, ne oculus me videret. Fuissem quasi non essem, de utero translatus ad tumulum. Numquid non paucitas dierum meorum finietur brevi? Dimitte ergo me ut plangam paululum dolorem meum, antequam vadam et non revertar, ad terram tenebrosam et opertam mortis caligine, terram miserie et tenebrarum, ubi umbra mortis et nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat.

XI Respondens autem Sophar Naamathites dixit: Numquid qui multa loquitur, non et audiet? aut vir verbosus iustificabitur? Tibi soli tacebunt homines? et cum ceteros irriseris, a nullo confutaberis? Dixisti enim: Purus est sermo meus, et mundus sum in conspectu tuo. Atque utinam Deus loqueretur tecum, et aperiret labia sua tibi, ut ostenderet tibi secreta sapientie, et quod multiplex esset lex eius, et intelligeres quod multo minora exigaris ab eo quam meretur iniquitas tua. Forsitan vestigia Dei comprehendes, et usque ad perfectum omnipotentem reperies? Excelsior celo est, et quid facies? profundior inferno, et unde cognosces? Longior terra mensura eius, et latior mari. Si subverterit omnia, vel in unum coartaverit, quis contradicet ei? vel quis dicere potest: Cur ita facis? Ipse enim novit hominum vanitatem, et videns iniquitatem, nonne considerat? Vir vanus in superbiam erigitur, et tamquam pullum onagri se liberum natum putat. Tu autem firmasti cor tuum, et expandisti ad eum manus tuas. Si iniquitatem que est in manu tua abstuleris a te, et non permanserit in tabernaculo tuo iniustitia, tunc levare poteris faciem tuam absque macula, et eris stabilis, et non timebis. Miserie quoque oblivisceris, et quasi aquarum que preterierunt recordaberis. Et quasi meridianus fulgor consurget tibi ad vesperam; et cum te consumptum putaveris, orieris ut lucifer. Et habebis fiduciam, proposita tibi spe, et defossus securus dormies. Requiesces, et non erit qui te exterreat, et deprecabuntur faciem tuam plurimi. Oculi autem impiorum deficient, et effugium peribit ab eis, et spes illorum abhominatio anime.

XII Respondens autem Iob dixit: Ergo vos estis soli homines, et vobiscum morietur sapientia? Et mihi est cor sicut et vobis, nec inferior vestri sum; quis enim hec que nostis ignorat? Qui deridetur ab amico suo sicut ego, invocabit Deum et exaudiet eum; deridetur enim iusti simplicitas. Lampas contempta apud cogitationes divitum, parata ad tempus statutum. Habundant tabernacula predonum, et audacter provocant Deum, cum ipse dederit omnia in manus eorum. Nimirum interroga iumenta, et docebunt te; et volatilia celi, et indicabunt tibi. Loquere terre, et respondebit tibi, et narrabunt pisces maris. Quis ignorat quod omnia hec manus Domini fecerit? In cuius manu anima omnis viventis, et spiritus universe carnis hominis. Nonne auris verba diiudicat, et fauces comedentis saporem? In antiquis est sapientia, et in multo tempore prudentia. Apud ipsum est sapientia et fortitudo, ipse habet consilium et intelligentiam. Si destruxerit, nemo est qui edificet; si incluserit hominem, nullus est qui aperiat. Si continuerit aquas, omnia siccabuntur; et si emiserit eas, subvertent terram. Apud ipsum est fortitudo et sapientia; ipse novit et decipientem et eum qui decipitur. Adducit consiliarios in stultum finem, et iudices in stuporem. Balteum regum dissolvit, et precingit fune renes eorum. Ducit sacerdotes inglorios, et optimates supplantat; commutans labium veracium, et doctrinam senum auferens. Effundit despectionem super principes, eos qui oppressi fuerant relevans. Qui revelat profunda de tenebris, et producit in lucem umbram mortis. Qui multiplicat gentes, et perdit eas, et subversas in integrum restituit. Qui immutat cor principum populi terre, et decipit eos ut frustra incedant per invium; palpabunt quasi in tenebris, et non in luce, et errare eos faciet quasi ebrios.

XIII Ecce omnia hec vidit oculus meus, et audivit auris mea, et intellexi singula. Secundum scientiam vestram et ego novi, nec inferior vestri sum. Sed tamen ad omnipotentem loquar, et disputare cum Deo cupio, prius vos ostendens fabricatores mendacii et cultores perversorum dogmatum. Atque utinam taceretis, ut putaremini esse sapientes. Audite ergo correptiones meas, et iudicium labiorum meorum attendite. Numquid Deus indiget vestro mendacio, ut pro illo loquamini dolos? Numquid faciem eius accipitis, et pro Deo iudicare nitimini?

Excelsior

nota simplicitas

tabernacula predonum

interroga iumenta

parabole

¶ Sapientia est in Deo ... sapientie ... de sapientia ...

aut placebit ei quem celare nihil potest. aut decipietur ut
homo vestris fraudulentiis? Ipse vos arguet quoniam in absco-
ndito faciem eius accipitis. Statim ut se commoverit tur-
babit vos. et terror eius irruet super vos. Memoria vestra
comparabitur cineri. et redigentur in lutum cervice-
s vestre. Tacete paulisper ut loquar quodcumque mihi
mens suggesserit. Quare lacero carnes meas
dentibus meis. et animam meam porto in manibus
meis. Etiam si occiderit me in ipso sperabo. Ver-
umptamen vias meas in conspectu eius arguam. et
ipse erit salvator meus. Non enim veniet in conspectu eius
omnis hypocrita. Audite sermonem meum et enigmata
mea percipite auribus vestris. Si fuero iudicatus scio
quod iustus inveniar. Quis est qui iudicetur mecum?
veniat. Quare tacens consumor? Duo tantum ne fa-
ciat mihi et tunc a facie tua non abscondar. Manum tu-
am longe fac a me. et formido tua non me terreat.
Voca me et ego respondebo tibi. aut certe loquar. et tu mihi
responde. Quantas habeo iniquitates et peccata?
scelera mea atque delicta ostende mihi. Cur
faciem tuam abscondis et arbitraris me inimicum tuum?
Contra folium quod vento rapitur ostendis pot-
entiam tuam. et stipulam siccam persequeris.
Scribis enim contra me amaritudines. et consumere me vis peccatis
adolescentie mee. Posuisti in nervo pedem
meum. et observasti omnes semitas meas. et ve-
stigia pedum meorum considerasti. Qui quasi
putredo consumendus sum. et quasi vestimentum quod
comeditur a tinea. XIIII Homo natus de muliere
brevi vivens tempore. repletur multis miseriis.
Qui quasi flos egreditur et conteritur. et fugit velud
umbra. et numquam in eodem statu permanet. Et
dignum ducis super huiuscemodi aperire oculos tuos. et adducere
eum tecum in iudicium? Quis potest facere mundum de im-
mundo conceptum semine? Nonne tu qui solus
es? Breves dies hominis sunt. numerus mensium eius
apud te est. Constituisti terminos eius qui preteriri non
poterunt. Recede paululum ab eo ut quiescat
donec optata veniat. sicut mercenarii dies eius.
Lignum habet spem si precisum fuerit. rursum virescit
et rami eius pullulant. Si senuerit in terra
radix eius. et in pulvere emortuus fuerit truncus illius.
ad odorem aque germinabit. et faciet comam quasi
cum primum plantatum est. Homo vero cum mortuus fuerit
et nudatus atque consumptus. ubi queso est? Quomodo si
recedant aque de mari et fluvius vacuefactus
arescat. sic homo cum dormierit non resurget donec
atteratur celum non evigilabit. nec consurget
de somno suo. Quis mihi hoc tribuat ut in in-
ferno protegas me. et abscondas me donec per-
transeat furor tuus. et constituas mihi tempus in quo
recorderis mei? Putasne mortuus homo rursum
vivat? Cunctis diebus quibus nunc milito
expecto donec veniat immutatio mea. Vocabis
me et ego respondebo tibi. operi manuum tuarum
porriges dexteram. Tu quidem gressus meos
dinumerasti. sed parce peccatis meis. Signasti
quasi in sacculo delicta mea. sed curasti iniquitatem meam.
Mons cadens defluit. et saxum transfertur de loco suo tras-
fertur. lapides excavant aque. et alluvione
paulatim terra consumitur. et hominem ergo similiter
perdes. Roborasti eum paululum ut in perpetuum
pertransiret. Immutabis faciem eius et emittes eum.

Sive nobiles fuerint filii eius sive ignobiles non intelliget.
Attamen caro eius dum vivet dolebit. et anima eius super sem-
etipso lugebit. XV Respondens autem Eliphaz Theman-
ites dixit. Numquid sapiens respondebit quasi
in ventum loquens. et implebit ardore stomachum
suum? Arguis verbis eum qui non est equalis tibi. et loqueris
quod tibi non expedit? Quantum in te est evacuasti timorem.
et tulisti preces coram deo. Docuit enim iniquitas tua
os tuum. et imitaris linguam blasphemantium. Con-
dempnabit te os tuum et non ego. et labia tua respon-
debunt tibi. Numquid primus homo tu natus es. et ante
colles formatus? Numquid consilium dei audisti. et
inferior te erit eius sapientia? Quid nosti quod igno-
ramus? Quid intelligis quod ignoramus nescimus?
Et senes et antiqui sunt in nobis. multo vetustiores
quam patres tui. Numquid grande est ut consoletur
te deus? Sed verbis tuis pravis hoc prohibetur. Quid te
elevat cor tuum. et quasi magna cogitans attonitos
habes oculos? Quid tumet contra deum spiritus tuus. ut
proferas de ore tuo huiuscemodi sermones? Quid est
homo ut immaculatus sit. et ut iustus appar-
eat natus de muliere? Ecce inter sanctos eius nemo inmu-
tabilis. et celi non sunt mundi in conspectu eius. Quanto magis
abhominabilis et inutilis homo. qui bibit
quasi aquam iniquitatem? Ostendam tibi audi me.
quod vidi narrabo tibi. Sapientes confitentur
et non abscondunt patres suos. quibus soli data est
terra. et non transivit alienus per eos. Cunctis diebus
suis impius superbit. et numerus annorum incertus est
tyrannidis eius. Sonitus terroris semper in auribus eius.
illius. et cum pax sit. ille semper insidias suspicatur. Non
credit quod reverti possit de tenebris ad lucem. circumspectans
undique gladium. Cum se moverit ad querendum panem.
novit quod paratus sit in manu eius tenebrarum dies.
terrebit eum tribulatio. et angustia et angustia vallabit
eum. sicut regem qui preparatur ad prelium. Tetendit
enim adversus deum manum suam. et contra omnipotentem
roboratus est. Cucurrit adversus eum erecto collo. et
pingui cervice armatus est. Operuit faciem eius pinguedo
crassitudo. et de lateribus eius arvina dependet. Habi-
tavit in civitatibus desolatis. et in domibus desertis que
in tumulos sunt redacte. Non ditabitur nec perse-
verabit substantia eius. nec mittet in terra radicem suam.
Non recedet de tenebris. Ramos eius arefaciet
flamma. et auferetur spiritu oris sui. Non cre-
dat frustra errore deceptus. quod aliquo pretio redimendus
sit. Antequam dies eius impleantur peribit. et manus eius
arescent. Ledetur quasi vinea in primo flore botrus eius.
et quasi oliva proiciens florem suum. Congregatio enim
hypocrite sterilis. et ignis devorabit tabernacula
eorum qui munera libenter accipiunt. Concepit
dolorem et peperit iniquitatem. et uterus eius preparat
dolos. XVI Respondens autem Iob dixit. Audivi fre-
quenter talia. Consolatores onerosi omnes vos estis.
Numquid habebunt finem verba ventosa? aut aliquid
tibi molestum est si loquaris? Poteram et ego similia
vestri loqui. atque utinam esset anima vestra pro anima
mea. Consolarer et ego vos sermonibus. et mov-
erem caput meum super vos. Roborarem vos ore meo
et moverem labia mea quasi parcens vobis. Sed quid
agam? Si locutus fuero non quiescet dolor meus.
et si tacuero non recedet a me. Nunc autem oppressit
me dolor meus. et in nichilum redacti sunt omnes

c. Laus impiorum brevis: ypocrite

XVI artus mei. Rugae meae dicunt testimonium contra me. et suscitatur
falsiloquus adversus faciem meam contradicens mihi. Collegit
furorem suum in me. et [comminans mihi] infremuit
contra me dentibus suis. hostis meus terribilibus oculis me intuitus est.
Aperuerunt super me ora sua. et exprobrantes percusse-
runt maxillas meas. saciati sunt penis
meis. Conclusit me deus apud iniquum et manibus
impiorum me tradidit. Ego ille quondam opulentus
repente contritus sum. tenuit cervicem meam. confregit
me et posuit me sibi quasi in signum. Circumdedit me lanceis
suis. convulneravit lumbos meos. non pepercit. et effu-
dit in terra viscera mea. Concidit me vulnere su-
per vulnus. irruit in me quasi gigas. Saccum consui super cutem
meam. et operui cinere carnem meam. Facies mea in-
tumuit a fletu. et palpebre mee caligaverunt. Hec
passus sum absque iniquitate manus mee. cum haberem
mundas ad deum preces. Terra ne operias sanguinem
meum. neque inveniat locum in te latendi clamor meus.
Ecce enim in celo testis meus. et conscius meus in excelsis.
Verbosi amici mei. ad deum stillat oculus meus. Atque
utinam sic iudicaretur vir cum deo. quomodo iudicatur
filius hominis cum collega suo. Ecce enim breves anni tran-
seunt. et semitam per quam non revertar ambulo.
XVII Spiritus meus attenuabitur. dies mei breviabuntur. et
solum michi superest sepulcrum. Non peccavi. et in amaritu-
dinibus moratur oculus meus. Libera me domine et pone
me iuxta te. et cuiusvis manus pugnet contra me. Cor eorum
longe fecisti a disciplina. propterea non exaltabuntur.
Predam pollicetur sociis. et oculi filiorum eius deficient.
Posuit me quasi in proverbium vulgi. et exemplum sum
coram eis. Nunc autem derident me iuniores tempore. quorum
non dignabar patres ponere cum canibus gregis mei. Calig-
avit ab indignatione oculus meus. et membra mea quasi
in nichilum redacta sunt. Stupebunt iusti super hoc. et inno-
cens contra ypocritam suscitabitur. Et tenebit iustus viam
suam. et mundis manibus addet fortitudinem. Igitur
vos omnes convertimini et venite. et non inveniam in vobis
ullum sapientem. Dies mei transierunt. cogitationes
mee dissipate sunt torquentes cor meum. Noctem
verterunt in diem. et rursum post tenebras spero lucem.
Si sustinuero infernus domus mea est. et in tenebris stravi
lectulum meum. Putredini dixi pater meus es. mater
mea. et soror mea vermibus. Ubi est ergo nunc prestolatio mea. et
patientiam meam quis considerat? In profundissimum
infernum descendent omnia mea. Putasne saltem
XVIII ibi erit requies michi? Respondens autem Baldad Suhi-
tes dixit. Usque ad quem finem verba iactabitis? Intellige prius. et sic
loquamur. Quare reputati sumus ut iumenta. et sorduimus
coram vobis? Qui perdis animam tuam in furore tuo. Numquid
propter te derelinquetur terra. et transferentur rupes de loco suo? Nonne
lux impii extinguetur. nec splendebit flamma ignis eius?
Lux obtenebrescet in tabernaculo illius. et lucerna que super eum est
extinguetur. Artabuntur gressus virtutis eius. et precipitabit
eum consilium suum. Inmisit enim in rete pedes suos. et in ma-
culis eius ambulat. Tenebitur planta illius laqueo. et exardescet
contra eum sitis. Abscondita est in terra pedica eius. et decip-
ula illius super semitam. Undique terrebunt eum formidines. et
involvent pedes eius. Attenuetur fame robur eius. et in-
edia invadat costas illius. Devoret pulchritudinem cutis
eius. Consumat brachia eius primogenita mors.
Avellatur de tabernaculo suo fiducia eius. et calcet super
eum quasi rex interitus. Habitent in tabernaculo illius socii eius
qui non est. aspergatur in tabernaculo eius sulphur. Deorsum
radices eius siccentur. sursum autem atteratur messis eius.
Memoria illius pereat de terra. et non celebretur nomen eius
in plateis. Expellet eum de luce in tenebras. et de orbe
transferet eum. Non erit semen eius neque progenies in populo
suo. nec ulle reliquie in regionibus eius. In die eius stupebunt
novissimi. et primos invadet horror. Hec sunt ergo taber-
nacula iniqui. et iste locus eius qui ignorat deum. Respondens XIX
autem Iob dixit. Usquequo affligitis animam meam. et atteritis me
sermonibus? En decies confunditis me. et non erubescitis
opprimentes me. Nempe et si ignoravi. mecum erit ignorantia
mea. At vos contra me erigimini. et arguitis me obprobriis
meis. Saltem nunc intelligite quia deus non equo iudicio affli-
xerit me. et flagellis suis me cinxerit. Ecce clamabo vim
patiens. et nemo audiet. vociferabor et non est qui iudicet.
Semitam meam circumsepsit. et transire non possum.
et in calle meo tenebras posuit. Spoliavit me gloria
mea. et abstulit coronam de capite meo. Destruxit
me undique et pereo. et quasi evulse arbori abstulit spem
meam. Iratus est contra me furor eius. et sic me habuit quasi
hostem suum. Simul venerunt latrones eius. et fecerunt
sibi viam per me. et obsederunt in gyro tabernaculum meum.
Fratres meos longe fecit a me. et noti mei quasi alieni
recesserunt a me. Dereliquerunt me propinqui
mei. et qui me noverant obliti sunt mei. Inquil-
ini domus mee et ancille mee sicut alienum habuerunt
me. et quasi peregrinus fui in oculis eorum. Servum meum
vocavi et non respondit. ore proprio deprecabar illum.
Halitum meum exhorruit uxor mea. et orabam
filios uteri mei. Stulti quoque despiciebant me. et
cum ab eis recessissem. detrahebant michi. Abhomi-
nati sunt me quondam consiliarii mei. et quem
maxime diligebam adversatus est michi. Pelli
mee consumptis carnibus adhesit os meum. et derelicta
sunt tantummodo labia circa dentes meos. Miseremini
mei miseremini mei saltem vos amici mei. quia
manus domini tetigit me. Quare persequimini me
sicut deus. et carnibus meis saturamini? Quis michi tribuat
ut scribantur sermones mei? Quis michi det ut exarentur
in libro stilo ferreo. et plumbi lamina. vel certe sculp-
antur in silice? Scio enim quod redemptor meus vivit.
et in novissimo die de terra surrecturus sum. et rursum
circumdabor pelle mea. et in carne mea videbo deum
salvatorem meum. Quem visurus sum ego ipse et oculi
mei conspecturi sunt et non alius. reposita est hec spes mea
in sinu meo. Quare ergo nunc dicitis persequamur eum. et radicem
verbi inveniamus contra eum? Fugite ergo a facie gladii.
quoniam ultor iniquitatum gladius est. et scitote esse iudicium. Respondens autem XX
Sophar naamathites dixit. Ideo cogitationes mee
varie succedunt sibi. et mens in diversa rapi-
tur. Doctrinam qua me arguit audiam. et spiritus intellig-
entie mee respondebit michi. Hoc scio a principio. ex quo posi-
tus est homo super terram. quod laus impiorum brevis sit. et gaudium
ypocrite ad instar puncti. Si ascenderit usque ad celum
superbia eius. et caput eius nubes tetigerit. quasi sterquilinium
in fine perdetur. et qui eum viderant dicent. Ubi est?
Velut somnium avolans non invenietur. transiet sic-
ut visio nocturna. Oculus qui eum viderat non videbit.
neque ultra intuebitur eum locus suus. Filii eius atterentur
egestate. et manus illius reddent ei dolorem suum.
Ossa eius implebuntur vitiis adolescentie eius. et cum eo
in pulvere dormient. Cum enim dulce fuerit in ore eius malum.
abscondet illud sub lingua sua. Parcet illi et non dere-
linquet illud. et celabit in gutture suo. Panis eius in utero illius

que visurus sum

c. Sophar ad

c. Laus impiorum brevis

c. Ypocrite

vertetur in fel aspidum intrinsecus. Divitias quas devoravit evomet et de ventre illius extrahet eas Deus. Caput aspidum suget et occidet eum lingua viperae. Non videat rivulos fluminis torrentes mellis et butyri. Luet quae fecit omnia nec tamen consumetur. Iuxta multitudinem adinventionum suarum sic et sustinebit. Quoniam confringens nudavit pauperes domum rapuit et non aedificavit eam. Nec est satiatus venter eius et cum habuerit quae cupierat possidere non poterit. Non remansit de cibo eius et propterea nihil permanebit de bonis eius. Cum satiatus fuerit arctabitur aestuabit et omnis dolor irruet in eum. Utinam impleatur venter eius ut emittat in eum iram furoris sui et pluat super illum bellum suum. Fugiet arma ferrea et irruet in arcum aereum. Eductus et egrediens de vagina sua et fulgurans in amaritudine sua. Vadent et venient super eum horribiles. Omnes tenebrae absconditae sunt in occultis eius. Devorabit eum ignis qui non succenditur. Affligetur relictus in tabernaculo suo. Revelabunt caeli iniquitatem eius et terra consurget adversus eum. Apertum erit germen domus illius detrahetur in die furoris Dei. Haec est pars hominis impii a Deo et hereditas verborum eius a Domino.

XXI. Respondens autem Iob dixit: Audite quaeso sermones meos et agite paenitentiam. Sustinete me et ego loquar et post mea si videbitur verba ridete. Numquid contra hominem disputatio mea est ut merito non debeam contristari? Attendite me et obstupescite et superponite digitum ori vestro. Et ego quando recordatus fuero pertimesco et concutit carnem meam tremor. Quare ergo impii vivunt sublevati sunt confortatique divitiis? Semen eorum permanet coram eis propinquorum turba et nepotum in conspectu eorum. Domus eorum securae sunt et pacatae et non est virga Dei super illos. Bos eorum concepit et non abortivit vacca peperit et non est privata fetu suo. Egrediuntur quasi greges parvuli eorum et infantes eorum exultant lusibus. Tenent tympanum et citharam et gaudent ad sonitum organi. Ducunt in bonis dies suos et in puncto ad inferna descendunt. Qui dixerunt Deo recede a nobis et scientiam viarum tuarum nolumus. Quis est Omnipotens ut serviamus ei et quid nobis prodest si oraverimus illum? Verumtamen quia non sunt in manu eorum bona sua consilium impiorum longe sit a me. Quotiens lucerna impiorum extinguetur et superveniet eis inundatio et dolores dividet furoris sui. Erunt sicut paleae ante faciem venti et sicut favilla quam turbo dispergit. Deus servabit filiis illius dolorem patris et cum reddiderit tunc sciet. Videbunt oculi eius interfectionem suam et de furore Omnipotentis bibet. Quid enim ad eum pertinet de domo sua post se et si numerus mensium eius dimidietur? Numquid Deum quispiam docebit scientiam qui excelsos iudicat? Iste moritur robustus et sanus dives et felix. Viscera eius plena sunt adipe et medullis ossa illius irrigantur. Alius vero moritur in amaritudine animae absque ullis opibus. Et tamen simul in pulverem dormient et vermes operient eos. Certe novi cogitationes vestras et sententias contra me iniquas. Dicitis enim: Ubi est domus principis et ubi tabernacula impiorum? Interrogate quemlibet de viatoribus et haec eadem eum intellegere cognoscetis. Quia in diem perditionis servatur malus et ad diem furoris ducetur. Quis arguet coram eo viam eius et quae fecit quis reddet illi? Ipse ad sepulchra ducetur et in congerie mortuorum vigilabit. Dulcis fuit glareis Cocyti et post se omnem hominem trahet et ante se innumerabiles. Quomodo igitur consolamini me frustra cum responsio vestra repugnare ostensa sit veritati?

XXII. Respondens autem Eliphaz Themanites dixit: Numquid Deo comparari potest homo etiam cum perfectae fuerit scientiae? Quid prodest Deo si iustus fueris aut quid ei confers si immaculata fuerit via tua? Numquid timens arguet te et veniet tecum in iudicium et non propter malitiam tuam plurimam et infinitas iniquitates tuas? Abstulisti enim pignus fratrum tuorum sine causa et nudos spoliasti vestibus. Aquam lasso non dedisti et esurienti subtraxisti panem. In fortitudine brachii tui possidebas terram et potentissimus obtinebas eam. Viduas dimisisti vacuas et lacertos pupillorum comminuisti. Propterea circumdatus es laqueis et conturbat te formido subita. Et putabas te tenebras non visurum et impetu aquarum inundantium non oppressurum. An cogitas quod Deus excelsior caelo sit et super stellarum verticem sublimetur? Et dicis: Quid enim novit Deus et quasi per caliginem iudicat. Nubes latibulum eius nec nostra considerat et circa cardines caeli perambulat. Numquid semitam saeculorum custodire cupis quam calcaverunt viri iniqui, qui sublati sunt ante tempus suum et fluvius subvertit fundamentum eorum? Qui dicebant Deo: Recede a nobis, et quasi nihil possit facere Omnipotens aestimabant eum, cum ille implesset domos eorum bonis, quorum sententia procul sit a me. Videbunt iusti et laetabuntur et innocens subsannabit eos. Nonne succisa est erectio eorum et reliquias eorum devoravit ignis? Acquiesce igitur ei et habeto pacem et per haec habebis fructus optimos. Suscipe ex ore illius legem et pone sermones eius in corde tuo. Si reversus fueris ad Omnipotentem aedificaberis et longe facies iniquitatem a tabernaculo tuo. Dabit pro terra silicem et pro silice torrentes aureos. Eritque Omnipotens contra hostes tuos et argentum coacervabitur tibi. Tunc super Omnipotentem deliciis affluens et elevabis ad Deum faciem tuam. Rogabis eum et exaudiet te et vota tua reddes. Decernes rem et veniet tibi et in viis tuis splendebit lumen. Qui enim humiliatus fuerit erit in gloria et qui inclinaverit oculos suos ipse salvabitur. Salvabitur innocens, salvabitur autem munditia manuum suarum.

XXIII. Respondens autem Iob ait: Nunc quoque in amaritudine est sermo meus et manus plagae meae aggravata est super gemitum meum. Quis mihi tribuat ut cognoscam et inveniam illum et veniam usque ad solium eius? Ponam coram eo iudicium et os meum replebo increpationibus, ut sciam verba quae mihi respondeat et intellegam quid loquatur mihi. Nolo multa fortitudine contendat mecum nec magnitudinis suae mole me premat. Proponat aequitatem contra me et perveniat ad victoriam iudicium meum. Si ad orientem iero non apparet, si ad occidentem non intellegam eum. Si ad sinistram quid agam? Non apprehendam eum. Si me vertam ad dexteram non videbo illum. Ipse vero scit viam meam et probavit me quasi aurum quod per ignem transit. Vestigia eius secutus est pes meus, viam eius custodivi et non declinavi ex ea. A mandatis labiorum eius non recessi et in sinu meo abscondi verba oris eius. Ipse enim solus est et nemo avertere potest cogitationem eius, et anima eius quodcumque voluit hoc fecit. Cum expleverit in me voluntatem suam, et alia multa similia praesto sunt ei. Et idcirco a facie eius turbatus sum et considerans eum timore sollicitor. Deus mollivit cor meum et Omnipotens conturbavit me. Non enim perii propter imminentes tenebras

nec faciem meam operuit caligo.

XXIIII

Ab omnipotente non sunt abscondita tempora. Qui autem noverunt eum, ignorant dies illius. Alii terminos transtulerunt, diripuerunt greges et paverunt eos. Asinum pupillorum abegerunt, et abstulerunt pro pignore bovem vidue. Subverterunt pauperum viam, et oppresserunt pariter mansuetos terre. Alii quasi onagri in deserto egrediuntur ad opus suum, vigilantesque ad predam preparant panem liberis. Agrum non suum demetunt, et vineam eius quem vi oppresserint vindemiant. Nudos dimittunt homines, indumenta tollentes, quibus non est operimentum in frigore: quos imbres montium rigant, et non habentes velamen amplexantur lapides. Vim fecerunt depredantes pupillos, et vulgum pauperem spoliaverunt. Nudis et incedentibus absque vestitu, et esurientibus tulerunt spicas. Inter acervos eorum meridiati sunt, qui calcatis torcularibus sitiunt. De civitatibus fecerunt viros gemere, et anima vulneratorum clamavit, et Deus inultum abire non patitur. Ipsi fuerunt rebelles lumini; nescierunt vias eius, nec reversi sunt per semitas illius. Mane primo consurgit homicida, interficit egenum et pauperem; per noctem vero erit quasi fur. Oculus adulteri observat caliginem, dicens: Non me videbit oculus, et operiet vultum suum. Perfodit in tenebris domos, sicut in die condixerant sibi, et ignoraverunt lucem. Si subito apparuerit aurora, arbitrantur umbram mortis, et sic in tenebris quasi in luce ambulant. Levis est super faciem aque; maledicta sit pars eius in terra, nec ambulet per viam vinearum. Ad nimium calorem transeat ab aquis nivium, et usque ad inferos peccatum illius. Obliviscatur eius misericordia; dulcedo illius vermis. Non sit in recordatione, sed conteratur quasi lignum infructuosum. Pavit enim sterilem et que non parit, et vidue bene non fecit. Detraxit fortes in fortitudine sua, et cum steterit non credet vite sue. Dedit ei Deus locum penitentie, et ille abutitur eo in superbiam. Oculi autem eius sunt in viis illius. Elevati sunt ad modicum, et non subsistent, et humiliabuntur sicut omnia, et auferentur, et sicut summitates spicarum conterentur. Quod si non est ita, quis me potest arguere esse mentitum, et ponere ante Deum verba mea?

XXV

Respondens autem Baldad Suhites dixit: Potestas et terror apud eum est, qui facit concordiam in sublimibus suis. Numquid est numerus militum eius? Et super quem non surget lumen illius? Numquid iustificari potest homo comparatus Deo? Aut apparere mundus natus de muliere? Ecce etiam luna non splendet, et stelle non sunt munde in conspectu eius: quanto magis homo putredo, et filius hominis vermis?

XXVI

Respondens autem Iob dixit: Cuius adiutor es? Numquid imbecillis? Et sustentas brachium eius qui non est fortis? Cui dedisti consilium? Forsitan illi qui non habet sapientiam, et prudentiam tuam ostendisti plurimam. Quem docere voluisti? Nonne eum qui fecit spiramentum? Ecce gigantes gemunt sub aquis, et qui habitant cum eis. Nudus est infernus coram illo, et nullum est operimentum perditioni. Qui extendit aquilonem super vacuum, et appendit terram super nichilum. Qui ligat aquas in nubibus suis, ut non erumpant pariter deorsum. Qui tenet vultum solii sui, et expandit super illud nebulam suam. Terminum circumdedit aquis, usque dum finiantur lux et tenebre. Columne celi contremiscunt, et pavent ad nutum eius. In fortitudine illius repente maria congregata sunt, et prudentia eius percussit superbum. Spiritus eius ornavit celos, et obstetricante manu eius eductus est coluber tortuosus. Ecce hec ex parte dicta sunt viarum eius, et cum vix parvam stillam sermonis eius audierimus, quis poterit tonitruum magnitudinis illius intueri?

XXVII

Addidit quoque Iob, assumens parabolam suam, et dixit: Vivit Deus, qui abstulit iudicium meum, et omnipotens, qui ad amaritudinem adduxit animam meam, quia donec superest halitus in me, et spiritus Dei in naribus meis, non loquentur labia mea iniquitatem, nec lingua mea meditabitur mendacium. Absit a me ut iustos vos esse iudicem; donec deficiam non recedam ab innocentia mea. Iustificationem meam quam cepi tenere non deseram; nec enim reprehendit me cor meum in omni vita mea. Sit ut impius inimicus meus, et adversarius meus quasi iniquus. Que enim spes est ypocrite, si avare rapiat, et non liberet Deus animam eius? Numquid Deus audiet clamorem eius, cum venerit super illum angustia? Aut poterit in omnipotente delectari, et invocare Deum in omni tempore? Docebo vos per manum Dei que omnipotens habeat, nec abscondam. Ecce vos omnes nostis, et quid sine causa vana loquimini? Hec est pars hominis impii apud Deum, et hereditas violentorum, quam ab omnipotente suscipient. Si multiplicati fuerint filii eius, in gladio erunt, et nepotes eius non saturabuntur pane. Qui reliqui fuerint ex eo, sepelientur in interitu, et vidue eius non plorabunt. Si comportaverit quasi terram argentum, et sicut lutum preparaverit vestimenta, preparabit quidem, sed iustus vestietur illis, et argentum innocens dividet. Edificavit sicut tinea domum suam, et sicut custos fecit umbraculum. Dives cum dormierit nichil secum auferet; aperiet oculos suos, et nichil inveniet. Apprehendet eum quasi aqua inopia; nocte opprimet eum tempestas. Tollet eum ventus urens, et auferet, et velut turbo rapiet eum de loco suo. Et mittet super eum, et non parcet; de manu eius fugiens fugiet. Stringet super eum manus suas, et sibilabit super illum, intuens locum eius.

XXVIII

Habet argentum venarum suarum principia, et auro locus est in quo conflatur. Ferrum de terra tollitur, et lapis solutus calore in es vertitur. Tempus posuit tenebris, et universorum finem ipse considerat, lapidem quoque caliginis et umbram mortis. Dividit torrens a populo peregrinante eos quos oblitus est pes egentis hominis, et invios. Terra de qua oriebatur panis in loco suo igne subversa est. Locus saphiri lapides eius, et glebe illius aurum. Semitam ignoravit avis, nec intuitus est eam oculus vulturis. Non calcaverunt eam filii institorum, nec pertransivit per eam leena. Ad silicem extendit manum suam; subvertit a radicibus montes. In petris rivos excidit, et omne preciosum vidit oculus eius. Profunda quoque fluviorum scrutatus est, et abscondita in lucem produxit. Sapientia vero ubi invenitur? Et quis est locus intelligentie? Nescit homo pretium eius, nec invenitur in terra suaviter viventium. Abyssus dicit: Non est in me; et mare loquitur: Non est mecum. Non dabitur aurum obrizum pro ea, nec appendetur argentum in commutatione eius. Non conferetur tinctis Indie coloribus, nec lapidi sardonico preciosissimo vel saphiro. Non adequabitur ei aurum vel vitrum, nec commutabuntur pro ea vasa auri excelsa et eminentia, nec memorabuntur comparatione eius. Trahitur autem sapientia de occultis. Non adequabitur ei topazius de Ethiopia, nec tincture mundissime componetur. Unde ergo sapientia venit? Et quis est locus intelligentie? Abscondita est ab oculis omnium viventium; volucres quoque celi latet. Perditio et mors dixerunt: Auribus nostris audivimus famam eius. Deus intelligit viam eius, et ipse novit locum illius. Ipse enim fines mundi intuetur, et omnia que sub celo sunt

q̄ fecit ventis pondus

respicit. Qui fecit ventis pondus et aquas appendit in mensura. Quando ponebat pluviis legem et viam procellis sonantibus. Tunc vidit illam et enarravit et praeparavit et investigavit. Et dixit homini: Ecce timor Domini ipsa est sapientia, et recedere a malo intelligentia.

ix. a

XXIX

Addidit quoque Iob assumens parabolam suam et dixit: Quis mihi tribuat ut sim iuxta menses pristinos secundum dies quibus Deus custodiebat me? Quando splendebat lucerna eius super caput meum et ad lumen eius ambulabam in tenebris. Sicut fui in diebus adolescentiae meae, quando secreto Deus erat in tabernaculo meo. Quando erat Omnipotens mecum et in circuitu meo pueri mei. Quando lavabam pedes meos butyro et petra fundebat mihi rivos olei. Quando procedebam ad portam civitatis et in platea parabant cathedram mihi. Videbant me iuvenes et abscondebantur, et senes assurgentes stabant. Principes cessabant loqui et digitum superponebant ori suo. Vocem suam cohibebant duces et lingua eorum gutturi suo adhaerebat. Auris audiens beatificabat me et oculus videns testimonium reddebat mihi, eo quod liberassem pauperem vociferantem et pupillum cui non esset adiutor. Benedictio perituri super me veniebat et cor viduae consolatus sum. Iustitia indutus sum et vestivit me sicut vestimento et diademate iudicio meo. Oculus fui caeco et pes claudo. Pater eram pauperum, et causam quam nesciebam diligentissime investigabam. Conterebam molas iniqui et de dentibus illius auferebam praedam. Dicebamque: In nidulo meo moriar et sicut palma multiplicabo dies. Radix mea aperta est secus aquas et ros morabitur in messione mea. Gloria mea semper innovabitur et arcus meus in manu mea instaurabitur. Qui me audiebant exspectabant sententiam et intenti tacebant ad consilium meum. Verbis meis addere nihil audebant et super illos stillabat eloquium meum. Exspectabant me sicut pluviam et os suum aperiebant quasi ad imbrem serotinum. Si quando ridebam ad eos non credebant, et lux vultus mei non cadebat in terram. Si voluissem ire ad eos, sedebam primus. Cumque sederem quasi rex circumstante exercitu, eram tamen maerentium consolator.

x. n

XXX

Nunc autem derident me iuniores tempore, quorum non dignabar patres ponere cum canibus gregis mei; quorum virtus manuum erat mihi pro nihilo, et vita ipsa putabantur indigni. Egestate et fame steriles, qui rodebant in solitudine squalentes calamitate et miseria; et mandebant herbas et arborum cortices, et radix iuniperorum erat cibus eorum. Qui de convallibus ista rapientes, cum singula reperissent, ad ea cum clamore currebant. In desertis habitabant torrentium et in cavernis terrae vel super glaream. Qui inter huiuscemodi laetabantur et esse sub sentibus delicias computabant. Filii stultorum et ignobilium et in terra penitus non parentes. Nunc in eorum canticum versus sum et factus sum eis in proverbium. Abominantur me et longe fugiunt a me, et faciem meam conspuere non verentur. Pharetram enim suam aperuit et afflixit me, et frenum posuit in os meum. Ad dexteram orientis calamitates meae illico surrexerunt; pedes meos subverterunt et oppresserunt quasi fluctibus semitis suis. Dissipaverunt itinera mea, insidiati sunt mihi et praevaluerunt, et non fuit qui ferret auxilium. Quasi rupto muro et aperta ianua irruerunt super me et ad meas miserias devoluti sunt. Redactus sum in nihilum; abstulisti quasi ventus desiderium meum, et velut nubes pertransiit salus mea.

Nunc autem in memetipso marcescit anima mea, et possident me dies afflictionis. Nocte os meum perforatur doloribus, et qui me comedunt non dormiunt. In multitudine eorum consumitur vestimentum meum, et quasi capitio tunicae succinxerunt me. Comparatus sum luto et assimilatus sum favillae et cineri. Clamo ad te et non exaudis me; sto et non respicis me. Mutatus es mihi in crudelem, et in duritia manus tuae adversaris mihi. Elevasti me et quasi super ventum ponens elisisti me valide. Scio quia morti trades me, ubi constituta est domus omni viventi. Verumtamen non ad consumptionem eorum emittis manum tuam, et si corruerint ipse salvabis. Flebam quondam super eo qui afflictus erat, et compatiebatur anima mea pauperi. Exspectabam bona et venerunt mihi mala; praestolabar lucem et eruperunt tenebrae. Interiora mea efferbuerunt absque ulla requie; praevenerunt me dies afflictionis. Maerens incedebam sine furore; consurgens in turba clamabam. Frater fui draconum et socius struthionum. Cutis mea denigrata est super me, et ossa mea aruerunt prae caumate. Versa est in luctum cithara mea, et organum meum in vocem flentium.

Pepigi foedus cum oculis meis ut ne cogitarem quidem de virgine. Quam enim partem haberet in me Deus desuper, et hereditatem Omnipotens de excelsis? Numquid non perditio est iniquo et alienatio operantibus iniustitiam? Nonne ipse considerat vias meas et cunctos gressus meos dinumerat? Si ambulavi in vanitate et festinavit in dolo pes meus, appendat me in statera iusta et sciat Deus simplicitatem meam. Si declinavit gressus meus de via, et si secutum est oculos meos cor meum, et si manibus meis adhaesit macula, seram et alius comedat, et progenies mea eradicetur. Si deceptum est cor meum super muliere, et si ad ostium amici mei insidiatus sum, scortum sit alteri uxor mea, et super illam incurventur alii. Hoc enim nefas est et iniquitas maxima. Ignis est usque ad perditionem devorans et omnia eradicans genimina. Si contempsi subire iudicium cum servo meo et ancilla mea, cum disceptarent adversum me, quid enim faciam cum surrexerit ad iudicandum Deus? Et cum quaesierit, quid respondebo illi? Numquid non in utero fecit me qui et illum operatus est, et formavit in vulva unus? Si negavi quod volebant pauperibus et oculos viduae exspectare feci; si comedi buccellam meam solus et non comedit pupillus ex ea, quia ab infantia mea crevit mecum miseratio et de utero matris meae egressa est mecum; si despexi pereuntem eo quod non habuerit indumentum, et absque operimento pauperem; si non benedixerunt mihi latera eius, et de velleribus ovium mearum calefactus est; si levavi super pupillum manum meam, etiam cum viderem me in porta superiorem, humerus meus a iunctura sua cadat, et brachium meum cum suis ossibus confringatur. Semper enim quasi tumentes super me fluctus timui Deum, et pondus eius ferre non potui. Si putavi aurum robur meum et obryzo dixi: Fiducia mea; si laetatus sum super multis divitiis meis et quia plurima reperit manus mea; si vidi solem cum fulgeret et lunam incedentem clare, et laetatum est in abscondito cor meum et osculatus sum manum meam ore meo, quae est iniquitas maxima et negatio contra Deum altissimum; si gavisus sum ad ruinam eius qui me oderat et exsultavi quod invenisset eum malum; non enim dedi ad peccandum guttur meum ut expeterem maledicens animam eius; si non dixerunt viri tabernaculi mei: Quis det de carnibus eius ut saturemur; foris non mansit peregrinus, ostium meum viatori patuit. Si abscondi

hominis peccatum meum et si celavi in sinu meo iniquitatem meam. Si expavi ad multitudinem nimiam et despectio propinquorum terruit me et non magis tacui nec egressus sum ostium. Quis mihi tribuat adiutorem ut desiderium meum audiat omnipotens et librum scribat ipse qui iudicat ut in humero meo portem illum et circumdem illum quasi coronam mihi. Per singulos gradus meos pronuntiabo illum et quasi principi offeram eum. Si adversum me terra mea clamat et cum ipsa sulci eius deflent. Si fructus eius comedi absque pecunia et animam agricolarum eius afflixi, pro frumento oriatur mihi tribulus et pro hordeo spina.

XXXII

Quieverunt autem tres viri isti respondere Iob eo quod iustus sibi videretur. Et iratus indignatusque est Heliu filius Barachel Buzites de cognatione Ram. Iratus est autem adversum Iob eo quod iustum se diceret coram deo. Porro adversum tres amicos eius indignatus est eo quod non invenissent responsionem rationabilem sed tantum condempnassent Iob. Igitur Heliu expectavit Iob loquentem eo quod seniores se essent qui loquebantur. Cum autem vidisset quod tres respondere non potuissent, iratus est vehementer. Respondensque Heliu filius Barachel Buzites dixit: Iunior sum tempore, vos autem antiquiores; idcirco dimisso capite veritus sum indicare vobis meam sententiam. Sperabam enim quod etas prolixior loqueretur et annorum multitudo doceret sapientiam. Sed ut video spiritus est in hominibus et inspiratio omnipotentis dat intellectum. Non sunt longevi sapientes nec senes intelligunt iudicium. Ideo dicam: audite me, ostendam vobis etiam ego sapientiam meam. Expectavi enim sermones vestros, audivi prudentiam vestram donec disceptaremini sermonibus. Et donec putabam vos aliquid dicere considerabam, sed ut video non est qui arguere possit Iob et respondere ex vobis sermonibus eius. Ne forte dicatis: invenimus sapientiam; deus proiecit eum non homo. Nihil locutus est mihi et ego non secundum sermones vestros respondebo illi. Extimuerunt et non responderunt ultra abstuleruntque a se eloquia. Quoniam igitur expectavi et non sunt locuti, steterunt nec responderunt ultra, respondebo et ego partem meam et ostendam scientiam meam. Plenus sum enim sermonibus et coartat me spiritus uteri mei. En venter meus quasi mustum absque spiraculo quod lagunculas novas dirumpit. Loquar et respirabo paululum, aperiam labia mea et respondebo. Non accipiam personam viri et deum homini non equabo. Nescio enim quamdiu subsistam et si post modicum tollat me factor meus.

XXXIII

Audi igitur Iob eloquia mea et omnes sermones meos ausculta. Ecce aperui os meum, loquatur lingua mea in faucibus meis. Simplici corde meo sermones mei et sententiam labia mea puram loquentur. Spiritus dei fecit me et spiraculum omnipotentis vivificavit me. Si potes responde mihi et adversus faciem meam consiste. Ecce et me sicut et te fecit deus et de eodem luto ego quoque formatus sum. Verumtamen miraculum meum non te terreat et eloquentia mea non sit tibi gravis. Dixisti ergo in auribus meis et vocem verborum audivi: Mundus sum ego absque delicto, immaculatus et non est iniquitas in me. Quia querelas in me repperit, ideo arbitratus est me inimicum sibi. Posuit in nervo pedes meos, custodivit omnes semitas meas. Hoc est ergo in quo non es iustificatus. Respondebo tibi quia maior sit deus homine. Adversus eum contendis quod non ad omnia verba responderit tibi? Semel loquitur deus et secundo idipsum non repetit. Per somnium in visione nocturna quando irruit sopor super homines et dormiunt in lectulo, tunc aperit aures virorum et erudiens eos instruit disciplina ut avertat hominem ab his que fecit et liberet eum de superbia. Eruens animam eius a corruptione et vitam illius ut non transeat in gladium. Increpat quoque per dolorem in lectulo et omnia ossa eius marcescere facit. Abhominabilis ei fit in vita sua panis et anime illius cibus ante desiderabilis. Tabescet caro eius et ossa que tecta fuerant nudabuntur. Appropinquabit corruptioni anima eius et vita illius mortiferis. Si fuerit pro eo angelus loquens unus de milibus ut annuntiet hominis equitatem, miserebitur eius et dicet: libera eum ut non descendat in corruptionem; inveni in quo ei propitier. Consumpta est caro eius a suppliciis, revertatur ad dies adolescentie sue. Deprecabitur deum et placabilis ei erit et videbit faciem eius in iubilo et reddet homini iustitiam suam. Respiciet homines et dicet: peccavi et vere deliqui et ut eram dignus non recepi. Liberavit animam suam ne pergeret in interitum sed vivens lucem videret. Ecce hec omnia operatur deus tribus vicibus per singulos, ut revocet animas eorum a corruptione et illuminet luce viventium. Attende Iob et audi me et tace dum ego loquor. Si autem habes quod loquaris responde mihi; loquere, volo enim te apparere iustum. Quod si non habes, audi me; tace et docebo te sapientiam.

XXXIIII

Pronuntians itaque Heliu etiam hec locutus est: Audite sapientes verba mea et eruditi auscultate me. Auris enim verba probat et guttur escas gustu diiudicat. Iudicium eligamus nobis et inter nos videamus quid sit melius. Quia dixit Iob: iustus sum et deus subvertit iudicium meum. In iudicando enim me mendacium est, violenta sagitta mea absque ullo peccato. Quis est vir ut est Iob qui bibit subsannationem quasi aquam, qui graditur cum operantibus iniquitatem et ambulat cum viris impiis? Dixit enim: non placebit vir deo etiam si cucurrerit cum eo. Ideo viri cordati audite me: absit a deo impietas et ab omnipotente iniquitas. Opus enim hominis reddet ei et iuxta vias singulorum restituet eis. Vere enim deus non condempnabit frustra nec omnipotens subvertet iudicium. Quem constituit alium super terram aut quem posuit super orbem quem fabricatus est? Si direxerit ad eum cor suum, spiritum illius et flatum ad se trahet. Deficiet omnis caro simul et homo in cinerem revertetur. Si habes ergo intellectum audi quod dicitur et ausculta vocem eloquii mei. Numquid qui non amat iudicium sanari potest? Et quomodo tu eum qui iustus est in tantum condempnas? Qui dicit regi apostata, qui vocat duces impios, qui non accipit personas principum nec cognovit tyrannum cum disceptaret contra pauperem; opus enim manuum eius sunt universi. Subito morientur et in media nocte turbabuntur populi et pertransibunt et auferent violentum absque manu. Oculi enim eius super vias hominum et omnes gressus eorum considerat. Non sunt tenebre et non est umbra mortis ut abscondantur ibi qui operantur iniquitatem. Neque enim ultra in hominis potestate est ut veniat ad deum in iudicium. Conteret multos et innumerabiles et stare faciet alios pro eis. Novit enim opera eorum, idcirco inducet noctem et conterentur. Quasi impios percussit eos in loco videntium, qui quasi de industria recesserunt ab eo et omnes vias eius intelligere noluerunt, ut pervenire facerent ad eum clamorem egeni et audiret vocem pauperum. Ipso enim concedente pacem quis est qui condempnet? Ex quo absconderit vultum quis est qui contempletur eum et super gentem et super omnes homines? Qui regnare facit hominem ypocritam propter peccata populi. Quia ergo ego locutus sum ad deum, te quoque non prohibebo.

ypocrita

Si erravi, tu doce me; si iniquitatem locutus sum, ultra non addam. Numquid a te Deus expetit eam, quia displicuit tibi? Tu enim coepisti loqui, et non ego; quod si quid nosti melius, loquere. Viri intelligentes loquantur mihi, et vir sapiens audiat me. Iob autem stulte locutus est, et verba illius non sonant disciplinam. Pater mi, probetur Iob usque ad finem; ne desinas ab homine iniquitatis. Quia addit super peccata sua blasphemiam; inter nos interim constringatur, et tunc ad iudicium provocet sermonibus suis Deum.

Igitur Heliu haec rursum locutus est: Numquid aequa tibi videtur tua cogitatio, ut diceres: Iustior Deo sum? Dixisti enim: Non tibi placet quod bonum est; vel quid tibi proderit si ego peccavero? Itaque ego respondebo sermonibus tuis, et amicis tuis tecum. Suspice caelum, et intuere, et contemplare aethera, quod altior te sit. Si peccaveris, quid ei nocebis? Et si multiplicatae fuerint iniquitates tuae, quid facies contra illum? Porro si iuste egeris, quid donabis ei? Aut quid de manu tua accipiet? Homini qui similis tui est nocebit impietas tua, et filium hominis adiuvabit iustitia tua. Propter multitudinem calumniatorum clamabunt, et eiulabunt propter vim brachii tyrannorum. Et non dixit: Ubi est Deus, qui fecit me, qui dedit carmina in nocte, qui docet nos super iumenta terrae, et super volucres caeli erudit nos? Ibi clamabunt, et non exaudiet, propter superbiam malorum. Non ergo frustra audiet Deus, et Omnipotens singulorum causas intuebitur. Etiam cum dixeris: Non considerat; iudicare coram illo, et expecta eum. Nunc enim non infert furorem suum, nec ulciscitur scelus valde. Ergo Iob frustra aperit os suum, et absque scientia verba multiplicat.

XXXVI. Addens quoque Heliu, haec locutus est: Sustine me paululum, et indicabo tibi; adhuc enim habeo quod pro Deo loquar. Repetam scientiam meam a principio, et operatorem meum probabo iustum. Vere enim absque mendacio sermones mei, et perfecta scientia probabitur tibi. Deus potentes non abicit, cum et ipse sit potens; sed non salvat impios, et iudicium pauperibus tribuit. Non auferet a iusto oculos suos, et reges in solio collocat in perpetuum, et illi eriguntur. Et si fuerint in catenis, et vinciantur funibus paupertatis, indicabit eis opera eorum, et scelera eorum, quia violenti fuerunt. Revelabit quoque aurem eorum, ut corripiat; et loquetur, ut revertantur ab iniquitate. Si audierint et observaverint, complebunt dies suos in bono, et annos suos in gloria. Si autem non audierint, transibunt per gladium, et consumentur in stultitia. Simulatores et callidi provocant iram Dei, neque clamabunt cum vincti fuerint. Morietur in tempestate anima eorum, et vita eorum inter effeminatos. Eripiet de angustia sua pauperem, et revelabit in tribulatione aurem eius. Igitur salvabit te de ore angusto latissime, et non habentis fundamentum subter se; requies autem mensae tuae erit plena pinguedine. Causa tua quasi impii iudicata est; causam iudiciumque recipies. Non ergo te superet ira, ut aliquem opprimas, nec multitudo donorum inclinet te. Depone magnitudinem tuam absque tribulatione, et omnes robustos fortitudine. Ne protrahas noctem, ut ascendant populi pro eis. Cave ne declines ad iniquitatem; hanc enim coepisti sequi post miseriam. Ecce, Deus excelsus in fortitudine sua, et nullus ei similis in legislatoribus. Quis poterit scrutari vias eius? Aut quis audet ei dicere: Operatus es iniquitatem? Memento quod ignores opus eius, de quo cecinerunt viri. Omnes homines vident eum, unusquisque intuetur procul. Ecce, Deus magnus vincens scientiam nostram; numerus annorum eius inaestimabilis. Qui aufert stillas pluviae, et effundit imbres ad instar gurgitum, qui de nubibus fluunt, quae praetexunt cuncta desuper. Si voluerit extendere nubes quasi tentorium suum, et fulgurare lumine suo desuper, cardines quoque maris operiet. Per haec enim iudicat populos, et dat escas multis mortalibus. In manibus abscondit lucem, et praecipit ei ut rursus adveniat. Annuntiat de ea amico suo, quod possessio eius sit, et ad eam possit ascendere.

XXXVII. Super hoc expavit cor meum, et emotum est de loco suo. Audiet auditionem in terrore vocis eius, et sonum de ore illius procedentem. Subter omnes caelos ipse considerat, et lumen illius super terminos terrae. Post eum rugiet sonitus; tonabit voce magnitudinis suae, et non investigabitur cum audita fuerit vox eius. Tonabit Deus in voce sua mirabiliter, qui facit magna et inscrutabilia; qui praecipit nivi ut descendat in terram, et hiemis pluviis, et imbribus fortitudinis suae; qui in manu omnium hominum signat, ut noverint singuli opera sua. Ingredietur bestia latibulum suum, et in antro suo morabitur. Ab interioribus egredietur tempestas, et ab Arcturo frigus. Flante Deo concrescit gelu, et rursum latissimae funduntur aquae. Frumentum desiderat nubes, et nubes spargunt lumen suum; quae lustrant cuncta per circuitum, quocumque eas voluntas gubernantis duxerit, ad omne quod praeceperit illis super faciem orbis terrarum; sive in una tribu, sive in terra sua, sive in quocumque loco misericordiae suae eas iusserit inveniri. Ausculta haec, Iob; sta, et considera mirabilia Dei. Numquid scis quando praeceperit Deus pluviis ut ostenderent lucem nubium eius? Numquid nosti semitas nubium magnas et perfectas scientias? Nonne vestimenta tua calida sunt, cum perflata fuerit terra austro? Tu forsitan cum eo fabricatus es caelos, qui solidissimi quasi aere fusi sunt. Ostende nobis quid dicamus illi; nos quippe involvimur tenebris. Quis narrabit ei quae loquor? Etiam si locutus fuerit homo, devorabitur. At nunc non vident lucem; subito aer cogetur in nubes, et ventus transiens fugabit eas. Ab aquilone aurum venit, et ad Deum formidolosa laudatio. Digne eum invenire non possumus; magnus fortitudine, et iudicio, et iustitia, et enarrari non potest. Ideo timebunt eum viri, et non audebunt contemplari omnes qui sibi videntur esse sapientes.

XXXVIII. Respondens autem Dominus Iob de turbine, dixit: Quis est iste involvens sententias sermonibus imperitis? Accinge sicut vir lumbos tuos; interrogabo te, et responde mihi. Ubi eras quando ponebam fundamenta terrae? Indica mihi, si habes intelligentiam. Quis posuit mensuras eius, si nosti? Vel quis tetendit super eam lineam? Super quo bases illius solidatae sunt? Aut quis demisit lapidem angularem eius, cum me laudarent simul astra matutina, et iubilarent omnes filii Dei? Quis conclusit ostiis mare, quando erumpebat quasi de vulva procedens, cum ponerem nubem vestimentum eius, et caligine illud quasi pannis infantiae obvolverem? Circumdedi illud terminis meis, et posui vectem et ostia, et dixi: Usque huc venies, et non procedes amplius, et hic confringes tumentes fluctus tuos. Numquid post ortum tuum praecepisti diluculo, et ostendisti aurorae locum suum? Et tenuisti concutiens extrema terrae, et excussisti impios ex ea? Restituetur ut lutum signaculum, et stabit sicut vestimentum; auferetur ab impiis lux sua, et brachium excelsum confringetur. Numquid ingressus es profunda maris, et in novissimis abyssi deambulasti? Numquid apertae sunt tibi portae mortis, et ostia tenebrosa vidisti? Numquid considerasti latitudinem terrae? Indica mihi, si nosti omnia, in qua via lux habitet, et tenebrarum quis locus sit, ut ducas unumquodque ad terminos suos, et intelligas semitas domus eius

Sciebas tunc quod nasciturus esses et numerum dierum tuorum noveras? Numquid ingressus es thesauros nivis aut thesauros grandinis aspexisti, que preparavi in tempus hostis in diem pugne et belli? Per quam viam spargitur lux, dividitur estus super terram? Quis dedit vehementissimo imbri cursum et viam sonantis tonitrui, ut plueret super terram absque homine in deserto, ubi nullus mortalium commoratur, ut impleret inviam et desolatam et produceret herbas virentes? Quis est pluvie pater, vel quis genuit stillas roris? De cuius utero egressa est glacies, et gelu de celo quis genuit? In similitudinem lapidis aque durantur, et superficies abyssi constringitur. Numquid coniungere valebis micantes stellas Pliades, aut gyrum Arcturi poteris dissipare? Numquid producis Luciferum in tempore suo, et Vesperum super filios terre consurgere facis? Numquid nosti ordinem celi, et pones rationem eius in terra? Numquid elevabis in nebula vocem tuam, et impetus aquarum operiet te? Numquid mittes fulgura, et ibunt, et revertentia dicent tibi: Adsumus? Quis posuit in visceribus hominis sapientiam, vel quis dedit gallo intelligentiam? Quis enarrabit celorum rationem, et concentum celi quis dormire faciet? Quando fundebatur pulvis in terra, et glebe compingebantur? Numquid capies leene predam, et animam catulorum eius implebis, quando cubant in antris et in specubus insidiantur? Quis preparat corvo escam suam, quando pulli eius clamant ad Deum, vagantes eo quod non habeant cibos?

XXXIX Numquid nosti tempus partus ibicum in petris, vel parturientes cervas observasti? Dinumerasti menses conceptus earum, et scisti tempus partus earum? Incurvantur ad fetum et pariunt, et rugitus emittunt. Separantur filii earum et pergunt ad pastum; egrediuntur, et non revertuntur ad eas. Quis dimisit onagrum liberum, et vincula eius quis solvit? Cui dedi in solitudine domum, et tabernacula eius in terra salsuginis. Contemnit multitudinem civitatis, clamorem exactoris non audit. Circumspicit montes pascue sue, et virentia queque perquirit. Numquid volet rinoceros servire tibi, aut morabitur ad presepe tuum? Numquid alligabis rinocerota ad arandum loro tuo, aut confringet glebas vallium post te? Numquid fiduciam habebis in magna fortitudine eius, et derelinques ei labores tuos? Numquid credes ei quod reddat sementem tibi, et aream tuam congreget? Penna struthionis similis est pennis herodii et accipitris. Quando derelinquit ova sua in terra, tu forsitan in pulvere calefacies ea? Obliviscitur quod pes conculcet ea, aut bestia agri conterat. Duratur ad filios suos quasi non sint sui; frustra laboravit nullo timore cogente. Privavit enim eam Deus sapientia, nec dedit illi intelligentiam. Cum tempus fuerit, in altum alas erigit; deridet equum et ascensorem eius. Numquid prebebis equo fortitudinem, aut circumdabis collo eius hinnitum? Numquid suscitabis eum quasi locustas? Gloria narium eius terror. Terram ungula fodit, exultat audacter, in occursum pergit armatis. Contemnit pavorem, nec cedit gladio. Super ipsum sonabit pharetra, vibrabit hasta et clipeus. Fervens et fremens sorbet terram, nec reputat tube sonare clangorem. Ubi audierit buccinam, dicit: Vah! Procul odoratur bellum, exhortationem ducum et ululatum exercitus. Numquid per sapientiam tuam plumescit accipiter, expandens alas suas ad austrum? Numquid ad preceptum tuum elevabitur aquila, et in arduis ponet nidum suum? In petris manet, et in preruptis silicibus commoratur, atque inaccessis rupibus. Inde contemplatur escam, et de longe oculi eius prospiciunt. Pulli eius lambent sanguinem, et ubicumque cadaver fuerit, statim adest. — c. pulli aquile.

Et adiecit Dominus et locutus est ad Iob: Numquid qui contendit cum Deo tam facile conquiescit? Utique qui arguit Deum debet respondere ei.

XL Respondens autem Iob Domino dixit: Qui leviter locutus sum, respondere quid possum? Manum meam ponam super os meum. Unum locutus sum, quod utinam non dixissem, et alterum, quibus ultra non addam. Respondens autem Dominus Iob de turbine dixit: Accinge sicut vir lumbos tuos; interrogabo te, et indica mihi. Numquid irritum facies iudicium meum, et condempnabis me ut tu iustificeris? Et si habes brachium sicut Deus, et si voce simili tonas? Circumda tibi decorem, et in sublime erigere, et esto gloriosus, et speciosis induere vestibus. Disperge superbos in furore tuo, et respiciens omnem arrogantem humilia. Respice cunctos superbos et confunde eos, et contere impios in loco suo. Absconde eos in pulvere simul, et facies eorum demerge in foveam. Et ego confitebor quod salvare te possit dextera tua. Ecce behemoth, quem feci tecum, fenum quasi bos comedet. Fortitudo eius in lumbis eius, et virtus illius in umbilico ventris eius. Constringit caudam suam quasi cedrum; nervi testiculorum eius perplexi sunt. Ossa eius velut fistule eris; cartilago illius quasi lamine ferree. Ipse est principium viarum Dei; qui fecit eum, applicabit gladium eius. Huic montes herbas ferunt; omnes bestie agri ludent ibi. Sub umbra dormit in secreto calami et locis humentibus. Protegunt umbre umbram eius; circumdabunt eum salices torrentis. Ecce absorbebit fluvium et non mirabitur, et habet fiduciam quod influat Iordanis in os eius. In oculis eius quasi hamo capiet eum, et in sudibus perforabit nares eius. An extrahere poteris leviathan hamo, et fune ligabis linguam eius? Numquid pones circulum in naribus eius, aut armilla perforabis maxillam eius? Numquid multiplicabit ad te preces, aut loquetur tibi mollia? Numquid feriet tecum pactum, et accipies eum servum sempiternum? Numquid illudes ei quasi avi, aut ligabis eum ancillis tuis? Concident eum amici, divident illum negotiatores? Numquid implebis sagenas pelle eius, et gurgustium piscium capite illius? Pone super eum manum tuam; memento belli, nec ultra addas loqui. Ecce spes eius frustrabitur eum, et videntibus cunctis precipitabitur.

XLI Non quasi crudelis suscitabo eum; quis enim resistere potest vultui meo? Quis ante dedit mihi ut reddam ei? Omnia que sub celo sunt mea sunt. Non parcam ei, et verbis potentibus et ad deprecandum compositis. Quis revelabit faciem indumenti eius, et in medium oris eius quis intrabit? Portas vultus eius quis aperiet? Per gyrum dentium eius formido. Corpus illius quasi scuta fusilia, compactum squamis se prementibus. Una uni coniungitur, et ne spiraculum quidem incedit per eas. Una alteri adherebunt, et tenentes se nequaquam separabuntur. Sternutatio eius splendor ignis, et oculi eius ut palpebre diluculi. De ore eius lampades procedunt, sicut tede ignis accense. De naribus eius procedit fumus, sicut olle succense atque ferventis. Halitus eius prunas ardere facit, et flamma de ore eius egreditur. In collo eius morabitur fortitudo, et faciem eius precedet egestas. Membra carnium eius coherentia sibi; mittet contra eum fulmina, et ad locum

Orphos — Orphos — behemoth

alium non ferrent. Cor eius indurabitur quasi lapis, et stringetur
quasi malleatoris incus. Cum sublatus fuerit timebunt
angeli, et territi purgabuntur. Cum apprehenderit
eum gladius, subsistere non poterit, neque hasta neque thorax.
Reputabit enim quasi paleas ferrum, et quasi lignum
putridum aes. Non fugabit eum vir sagittarius,
in stipulam versi sunt ei lapides fundae. Quasi stipu-
lam aestimabit malleum, et deridebit vibrantem
hastam. Sub ipso erunt radii solis, sternet sibi
aurum quasi lutum. Fervescere faciet quasi ollam
profundum mare, et ponet quasi cum unguenta
bulliunt. Post eum lucebit semita, aestimabit abys-
sum quasi senescentem. Non est super terram potestas quae
comparetur ei, qui factus est ut nullum timeret.
Omne sublime videt, ipse est rex super universos filios superbiae.

XLII. Respondens autem Iob Domino, dixit: Scio quia omnia potes,
et nulla te latet cogitatio. Quis est iste qui celat consilium
absque scientia? Ideo insipienter locutus sum, et quae ultra
modum excederent scientiam meam. Audi, et ego loquar;
interrogabo te, et responde mihi. Auditu auris audivi
te, nunc autem oculus meus videt te. Idcirco ego ipse me repre-
hendo, et ago paenitentiam in favilla et cinere. Postquam autem
locutus est Dominus verba haec ad Iob, dixit ad Eliphaz Thema-
nitem: Iratus est furor meus in te, et in duos amicos tuos,
quoniam non estis locuti coram me rectum, sicut servus
meus Iob. Sumite ergo vobis septem tauros et septem arietes,
et ite ad servum meum Iob, et offerte holocaustum pro vobis.
Iob autem servus meus orabit pro vobis; faciem eius sus-
cipiam, ut non vobis imputetur stultitia. Neque enim
locuti estis coram me recta, sicut servus meus Iob.
Abierunt ergo Eliphaz Themanites, et fecerunt sicut
locutus fuerat ad eos Dominus, et suscepit Dominus faciem Iob.
Dominus quoque conversus est ad paenitentiam Iob, cum oraret
pro amicis suis. Et addidit Dominus omnia quaecumque fuerant
Iob duplicia. Venerunt autem ad eum omnes fratres sui, et
universae sorores suae, et cuncti qui noverant eum
prius, et comederunt cum eo panem in domo eius, et moverunt
super eum caput suum, et consolati sunt eum super omni malo quod
intulerat Dominus super eum. Et dederunt ei unusquisque ovem
unam, et inaurem auream unam. Dominus autem
benedixit novissimis Iob magis quam principio eius.
Et facta sunt ei quattuordecim milia ovium, et sex milia
camelorum, et mille iuga boum, et mille asinae.
Et fuerunt ei septem filii et tres filiae. Et vocavit no-
men unius Diem, et nomen secundae Cassiam, et nomen tertiae
Cornustibii. Non sunt autem inventae mulieres speciosae
sicut filiae Iob in universa terra. Deditque eis pater suus
hereditatem inter fratres earum. Vixit autem Iob post flagella
haec centum quadraginta annis, et vidit filios suos, et
filios filiorum suorum usque ad quartam generationem.
Et mortuus est senex et plenus dierum.

Iungat epistola quos iungit sacerdotium, immo carta non dividat quos Christi nectit amor. Commentarios in Osee, Amos, Zachariam, Malachiam, quos poscitis, scripsissem, si licuisset pre valitudine. Mittitis solatia sumptuum, notarios nostros et librarios sustentatis, ut vobis potissimum nostrum desudet ingenium. Et ecce ex latere frequens turba diversa poscentium, quasi aut equum sit me vobis esurientibus aliis laborare, aut in ratione dati et accepti cuiquam preter vos obnoxius sim. Itaque longa egrotatione fractus, ne penitus hoc anno reticerem, et apud vos mutus essem, tridui opus nomini vestro consecravi, interpretationem videlicet trium Salomonis voluminum: Masloth, quas Hebrei Parabolas, vulgata autem editio Proverbia vocat; Coeleth, quem Grece Ecclesiasten, Latine Concionatorem possumus dicere; Sirasirim, quod in linguam nostram vertitur Canticum canticorum. Fertur et panaretos Iesu filii Sirach liber, et alius pseudepigraphus, qui Sapientia Salomonis inscribitur. Quorum priorem hebraicum reperi, non Ecclesiasticum ut apud Latinos, sed Parabolas prenotatum, cui iuncti erant Ecclesiastes et Canticum canticorum, ut similitudinem Salomonis non solum librorum numero, sed etiam materiarum genere coequaret. Secundus apud Hebreos nusquam est, quin et ipse stilus grecam eloquentiam redolet, et nonnulli scriptorum veterum hunc esse Iudei Philonis affirmant. Sicut ergo Iudith et Tobi et Machabeorum libros legit quidem ecclesia, sed eos inter canonicas scripturas non recipit, sic et hec duo volumina legat ad edificationem plebis, non ad auctoritatem ecclesiasticorum dogmatum confirmandam. Si cui sane Septuaginta interpretum magis editio placet, habet eam a nobis olim emendatam. Neque enim sic nova cudimus, ut vetera destruamus. Et tamen cum diligentissime legerit, sciat magis nostra scripta intellegi, que non in tertium vas transfusa coacuerint, sed statim de prelo purissime commendata teste suum saporem servaverint.

PARABOLE Salomonis filii David regis Israhel, ad sciendam sapientiam et disciplinam, ad intellegenda verba prudentie, et suscipiendam eruditionem doctrine, iustitiam et iudicium et equitatem, ut detur parvulis astutia, adolescenti scientia et intellectus. Audiens sapiens sapientior erit, et intellegens gubernacula possidebit. Animadvertet parabolam et interpretationem, verba sapientium et enigmata eorum. Timor domini principium scientie. Sapientiam atque doctrinam stulti despiciunt. Audi fili mi disciplinam patris tui, et ne dimittas legem matris tue, ut addatur gratia capiti tuo, et torques collo tuo. Fili mi, si te lactaverint peccatores, ne adquiescas eis. Si dixerint: Veni nobiscum, insidiemur sanguini, abscondamus tendiculas contra insontem frustra; deglutiamus eum sicut infernus viventem et integrum quasi descendentem in lacum. Omnem pretiosam substantiam reperiemus, implebimus domos nostras spoliis. Sortem mitte nobiscum, marsupium unum sit omnium nostrum. Fili mi, ne ambules cum eis; prohibe pedem tuum a semitis eorum. Pedes enim illorum ad malum currunt, et festinant ut effundant sanguinem. Frustra autem iacitur rete ante oculos pennatorum. Ipsi quoque contra sanguinem suum insidiantur, et moliuntur fraudes contra animas suas. Sic semite omnis avari animas possidentium rapiunt. Sapientia foris predicat, in plateis dat vocem suam; in capite turbarum clamitat, in foribus portarum urbis profert verba sua dicens: Usquequo parvuli diligitis infantiam, et stulti ea que sibi sunt noxia cupient, et imprudentes odibunt scientiam? Convertimini ad correptionem meam; en proferam vobis spiritum meum, et ostendam vobis verba mea. Quia vocavi et renuistis, extendi manum meam et non fuit qui aspiceret; despexistis omne consilium meum, et increpationes meas neglexistis. Ego quoque in interitu vestro ridebo, et subsannabo cum vobis quod timebatis advenerit; cum irruerit repentina calamitas, et interitus quasi tempestas ingruerit, quando venerit super vos tribulatio et angustia. Tunc invocabunt me et non exaudiam; mane consurgent et non invenient me, eo quod exosam habuerint disciplinam et timorem domini non susceperint, nec adquieverint consilio meo et detraxerint universe correptioni mee. Comedent igitur fructus vie sue, suisque consiliis saturabuntur. Aversio parvulorum interficiet eos, et prosperitas stultorum perdet illos. Qui autem me audierit absque terrore requiescet, et abundantia perfruetur, malorum timore sublato.

II Fili mi, si susceperis sermones meos et mandata mea absconderis penes te, ut audiat sapientiam auris tua, inclina cor tuum ad cognoscendam prudentiam. Si enim sapientiam invocaveris, et inclinaveris cor tuum prudentie, si quesieris eam quasi pecuniam, et sicut thesauros effoderis illam, tunc intelliges timorem domini, et scientiam dei invenies. Quia dominus dat sapientiam, et ex ore eius scientia et prudentia. Custodiet rectorum salutem, et proteget gradientes simpliciter, servans semitas iustitie, et vias sanctorum custodiens. Tunc intelliges iustitiam et iudicium et equitatem et omnem semitam bonam. Si intraverit sapientia cor tuum, et scientia anime tue placuerit, consilium custodiet te, et prudentia servabit te, ut eruaris a via mala, et ab homine qui perversa loquitur; qui relinquunt iter rectum et ambulant per vias tenebrosas; qui letantur cum malefecerint et exultant in rebus pessimis; quorum vie perverse et infames gressus eorum. Ut eruaris a muliere aliena et ab extranea, que mollit sermones suos, et relinquit ducem pubertatis sue, et pacti dei sui oblita est. Inclinata est enim ad mortem domus eius, et ad inferos semite ipsius. Omnes qui ingrediuntur ad eam non revertentur, nec apprehendent semitas vite. Ut ambules in via bona, et calles iustorum custodias. Qui enim recti sunt habitabunt in terra, et simplices permanebunt in ea; impii vero de terra perdentur, et qui inique agunt auferentur ex ea.

III Fili mi, ne obliviscaris legis mee, et precepta mea cor tuum custodiat; longitudinem enim dierum et annos vite et pacem apponent tibi. Misericordia et veritas te non deserant; circumda eas gutturi tuo, et describe in tabulis cordis tui, et invenies gratiam et disciplinam bonam coram deo et hominibus. Habe fiduciam in domino ex toto corde tuo et ne

Cur detestatus sum disciplinam

innitaris prudentie tue. In omnibus viis tuis cogita illum et ipse diriget gressus tuos. Ne sis sapiens apud temetipsum; time deum et recede a malo. Sanitas quippe erit umbilico tuo et irrigatio ossium tuorum. Honora dominum de tua substantia et de primitiis omnium frugum tuarum da pauperibus, et implebuntur horrea tua saturitate et vino torcularia tua redundabunt. Disciplinam domini fili mi ne abicias nec deficias cum ab eo corriperis. Quem enim diligit dominus corripit et quasi pater in filio complacet sibi. Beatus homo qui invenit sapientiam et qui affluit prudentia. Melior est acquisitio eius negotiatione argenti et auri primi et purissimi fructus eius. Pretiosior est cunctis opibus et omnia que desiderantur huic non valent comparari. Longitudo dierum in dextera eius et in sinistra illius divitie et gloria. Vie eius vie pulchre et omnes semite eius pacifice. Lignum vite est his qui apprehenderint eam et qui tenuerit eam beatus. Dominus sapientia fundavit terram, stabilivit celos prudentia. Sapientia illius eruperunt abyssi et nubes rore concrescunt. Fili mi ne effluant hec ab oculis tuis. Custodi legem atque consilium et erit vita anime tue et gratia faucibus tuis. Tunc ambulabis fiducialiter in via tua et pes tuus non impinget. Si dormieris non timebis, quiesces et suavis erit somnus tuus. Ne paveas repentino terrore et irruentes tibi potentias impiorum. Dominus enim erit in latere tuo et custodiet pedem tuum ne capiaris. Noli prohibere benefacere eum qui potest; si vales et ipse benefac. Ne dicas amico tuo vade et revertere, cras dabo tibi, cum statim possis dare. Ne moliaris amico tuo malum cum ille in te habeat fiduciam. Ne contendas adversus hominem frustra cum ipse tibi nichil mali fecerit. Ne emuleris hominem iniustum nec imiteris vias eius, quia abhominatio domini est omnis illusor et cum simplicibus sermocinatio eius. Egestas a domino in domo impii, habitacula autem iustorum benedicentur. Illusores ipse deludet et mansuetis dabit gratiam. Gloriam sapientes possidebunt, stultorum exaltatio ignominia.

IIII

Audite filii disciplinam patris et attendite ut sciatis prudentiam. Donum bonum tribuam vobis, legem meam ne derelinquatis. Nam et ego filius fui patris mei tenellus et unigenitus coram matre mea, et docebat me atque dicebat: Suscipiat cor tuum verba mea, custodi precepta mea et vives. Posside sapientiam, posside prudentiam; ne obliviscaris neque declines a verbis oris mei. Ne dimittas eam et custodiet te; dilige eam et servabit te. Principium sapientie posside sapientiam et in omni possessione tua acquire prudentiam. Arripe illam et exaltabit te, glorificaberis ab ea cum eam fueris amplexatus. Dabit capiti tuo augmenta gratiarum et corona inclita proteget te. Audi fili mi et suscipe verba mea ut multiplicentur tibi anni vite. Viam sapientie monstrabo tibi, ducam te per semitas equitatis. Quas cum ingressus fueris non arctabuntur gressus tui et currens non habebis offendiculum. Tene disciplinam, ne dimittas eam; custodi illam quia ipsa est vita tua. Ne delecteris semitis impiorum nec tibi placeat malorum via. Fuge ab ea nec transeas per illam, declina et desere illam. Non enim dormiunt nisi malefecerint et rapitur somnus ab eis nisi supplantaverint. Comedunt panem impietatis et vinum iniquitatis bibunt. Iustorum autem semita quasi lux splendens procedit et crescit usque ad perfectam diem. Via impiorum tenebrosa, nesciunt ubi corruant. Fili mi ausculta sermones meos et ad eloquia mea inclina aurem tuam. Ne recedant ab oculis tuis, custodi ea in medio cordis tui. Vita enim sunt invenientibus ea et universe carni sanitas. Omni custodia serva cor tuum quia ex ipso vita procedit. Remove a te os pravum et detrahentia labia sint procul a te. Oculi tui recta videant et palpebre tue precedant gressus tuos. Dirige semitam pedibus tuis et omnes vie tue stabilientur. Ne declines ad dexteram neque ad sinistram; averte pedem tuum a malo. Vias enim que a dextris sunt novit dominus, perverse vero sunt que a sinistris sunt. Ipse autem rectos faciet cursus tuos, itinera autem tua in pace producet.

V

Fili mi attende sapientiam meam et prudentie mee inclina aurem tuam, ut custodias cogitationes et disciplinam labia tua conservent. Ne attenderis fallacie mulieris. Favus enim distillans labia meretricis et nitidius oleo guttur eius; novissima autem illius amara quasi absinthium et acuta quasi gladius biceps. Pedes eius descendunt in mortem et ad inferos gressus illius penetrant. Per semitam vite non ambulant, vagi gressus eius et investigabiles. Nunc ergo fili audi me et ne recedas a verbis oris mei. Longe fac ab ea viam tuam et ne appropinques foribus domus eius. Ne des alienis honorem tuum et annos tuos crudeli. Ne forte impleantur extranei viribus tuis et labores tui sint in domo aliena. Et gemas in novissimis quando consumpseris carnes tuas et corpus tuum et dicas: Cur detestatus sum disciplinam et increpationibus non acquievit cor meum, nec audivi vocem docentium me et magistris non inclinavi aurem meam? Pene fui in omni malo in medio ecclesie et synagoge. Bibe aquam de cisterna tua et fluenta putei tui. Deriventur fontes tui foras et in plateis aquas tuas divide. Habeto eas solus, nec sint alieni participes tui. Sit vena tua benedicta et letare cum muliere adolescentie tue. Cerva carissima et gratissimus hinnulus. Ubera eius inebrient te omni tempore, in amore illius delectare iugiter. Quare seduceris fili mi ab aliena et foveris in sinu alterius? Respicit dominus vias hominis et omnes gressus illius considerat. Iniquitates sue capiunt impium et funibus peccatorum suorum constringitur. Ipse morietur quia non habuit disciplinam et in multitudine stultitie sue decipietur.

VI

Fili mi si spoponderis pro amico tuo, defixisti apud extraneum manum tuam. Illaqueatus es verbis oris tui et captus propriis sermonibus. Fac ergo quod dico fili mi et temetipsum libera, quia incidisti in manum proximi tui. Discurre

festina, suscita amicum tuum. Ne dederis somnum oculis tuis, nec dormitent palpebre tue. Eruere quasi damula de manu, et quasi avis de manu aucupis. Vade ad formicam, o piger, et considera vias eius, et disce sapientiam: que cum non habeat ducem, nec preceptorem, nec principem, parat in estate cibum sibi, et congregat in messe quod comedat. Usquequo piger dormies? quando consurges e somno tuo? Paululum dormies, paululum dormitabis, paululum conseres manus ut dormias: et veniet tibi quasi viator egestas, et pauperies quasi vir armatus. Si vero impiger fueris, veniet ut fons messis tua, et egestas longe fugiet a te. Homo apostata, vir inutilis, graditur ore perverso; annuit oculis, terit pede, digito loquitur; pravo corde machinatur malum, et omni tempore iurgia seminat. Huic extemplo veniet perditio sua, et subito conteretur, nec habebit ultra medicinam. Sex sunt que odit Dominus, et septimum detestatur anima eius: oculos sublimes, linguam mendacem, manus effundentes innoxium sanguinem, cor machinans cogitationes pessimas, pedes veloces ad currendum in malum, proferentem mendacia testem fallacem, et eum qui seminat inter fratres discordias. Conserva, fili mi, precepta patris tui, et ne dimittas legem matris tue. Liga ea in corde tuo iugiter, et circumda gutturi tuo. Cum ambulaveris, gradiantur tecum; cum dormieris, custodiant te; et evigilans loquere cum eis. Quia mandatum lucerna est, et lex lux, et via vite increpatio discipline: ut custodiant te a muliere mala, et a blanda lingua extranee. Non concupiscat pulchritudinem eius cor tuum, nec capiaris nutibus illius: pretium enim scorti vix est unius panis; mulier autem viri pretiosam animam capit. Numquid potest homo abscondere ignem in sinu suo, ut vestimenta illius non ardeant? aut ambulare super prunas, ut non comburantur plante eius? sic qui ingreditur ad mulierem proximi sui, non erit mundus cum tetigerit eam. Non grandis est culpa cum quis furatus fuerit: furatur enim ut esurientem impleat animam; deprehensus quoque reddet septuplum, et omnem substantiam domus sue tradet. Qui autem adulter est, propter cordis inopiam perdet animam suam; turpitudinem et ignominiam congregat sibi, et opprobrium illius non delebitur: quia zelus et furor viri non parcet in die vindicte, nec acquiescet cuiusquam precibus, nec suscipiet pro redemptione dona plurima.

VII

Fili mi, custodi sermones meos, et precepta mea reconde tibi. Fili, serva mandata mea, et vives; et legem meam quasi pupillam oculi tui: liga eam in digitis tuis, scribe illam in tabulis cordis tui. Dic sapientie: Soror mea es; et prudentiam voca amicam tuam: ut custodiat te a muliere extranea, et ab aliena que verba sua dulcia facit. De fenestra enim domus mee per cancellos prospexi, et video parvulos; considero vecordem iuvenem, qui transit per plateam iuxta angulum, et prope viam domus illius graditur in obscuro, advesperascente die, in noctis tenebris et caligine. Et ecce mulier occurrit illi ornatu meretricio preparata ad capiendas animas; garrula et vaga, quietis impatiens, nec valens in domo consistere pedibus suis, nunc foris, nunc in plateis, nunc iuxta angulos insidians. Apprehensumque deosculatur iuvenem, et procaci vultu blanditur, dicens: Victimas pro salute vovi; hodie reddidi vota mea. Idcirco egressa sum in occursum tuum, desiderans te videre, et reperi. Intexui funibus lectulum meum, stravi tapetibus pictis ex Egypto; aspersi cubile meum mirra, et aloe, et cinnamomo. Veni, inebriemur uberibus, et fruamur cupitis amplexibus, donec illucescat dies. Non est enim vir in domo sua; abiit via longissima. Sacculum pecunie secum tulit; in die plene lune reversurus est in domum suam. Irretivit eum multis sermonibus, et blanditiis labiorum protraxit illum. Statim eam sequitur quasi bos ductus ad victimam, et quasi agnus lasciviens, et ignorans quod ad vincula stultus trahatur, donec transfigat sagitta iecur eius; velut si avis festinet ad laqueum, et nescit quod de periculo anime illius agitur. Nunc ergo, fili mi, audi me, et attende verbis oris mei. Ne abstrahatur in viis illius mens tua, neque decipiaris semitis eius: multos enim vulneratos deiecit, et fortissimi quique interfecti sunt ab ea. Vie inferi domus eius, penetrantes in interiora mortis.

CVIII

Numquid non sapientia clamitat, et prudentia dat vocem suam? In summis excelsisque verticibus supra viam, in mediis semitis stans, iuxta portas civitatis in ipsis foribus loquitur, dicens: O viri, ad vos clamito, et vox mea ad filios hominum. Intelligite, parvuli, astutiam, et insipientes, animadvertite. Audite, quoniam de rebus magnis locutura sum, et aperientur labia mea ut recta predicent. Veritatem meditabitur guttur meum, et labia mea detestabuntur impium. Iusti sunt omnes sermones mei; non est in eis pravum quid, neque perversum. Recti sunt intelligentibus, et equi invenientibus scientiam. Accipite disciplinam meam, et non pecuniam; doctrinam magis quam aurum eligite. Melior est enim sapientia cunctis opibus pretiosissimis, et omne desiderabile ei non potest comparari. Ego sapientia habito in consilio, et eruditis intersum cogitationibus. Timor Domini odit malum; arrogantiam, et superbiam, et viam pravam, et os bilingue detestor. Meum est consilium et equitas; mea est prudentia, mea est fortitudo. Per me reges regnant, et legum conditores iusta decernunt; per me principes imperant, et potentes decernunt iustitiam. Ego diligentes me diligo; et qui mane vigilant ad me, invenient me. Mecum sunt divitie et glorie, opes superbe et iustitia. Melior est enim fructus meus auro et lapide pretioso, et genimina mea argento electo. In viis iustitie ambulo, in medio semitarum iudicii, ut ditem diligentes me, et thesauros eorum repleam. Dominus possedit me in initio viarum suarum, antequam quicquam faceret a principio. Ab eterno ordinata sum, et ex antiquis, antequam terra fieret. Nondum erant abyssi, et ego iam concepta eram; necdum fontes aquarum eruperant; necdum montes gravi mole

constiterant, ante colles ego parturiebar. Adhuc terram non fecerat et flumina et cardines orbis terre. Quando preparabat celos aderam, quando certa lege et gyro vallabat abyssos, quando ethera firmabat sursum et librabat fontes aquarum, quando circumdabat mari terminum suum et legem ponebat aquis ne transirent fines suos, quando appendebat fundamenta terre. Cum eo eram cuncta componens et delectabar per singulos dies, ludens coram eo omni tempore, ludens in orbe terrarum, et delicie mee esse cum filiis hominum. Nunc ergo filii audite me: beati qui custodiunt vias meas. Audite disciplinam et estote sapientes et nolite abicere eam. Beatus homo qui audit me et qui vigilat ad fores meas cotidie et observat ad postes hostii mei. Qui me invenerit inveniet vitam et hauriet salutem a Domino. Qui autem in me peccaverit ledet animam suam; omnes qui me oderunt diligunt mortem.

IX. Sapientia edificavit sibi domum, excidit columpnas septem. Immolavit victimas suas, miscuit vinum et proposuit mensam suam. Misit ancillas suas ut vocarent ad arcem et ad menia civitatis: Si quis est parvulus veniat ad me. Et insipientibus locuta est: Venite comedite panem meum et bibite vinum quod miscui vobis. Relinquite infantiam et vivite et ambulate per vias prudentie. Qui erudit derisorem ipse sibi iniuriam facit, et qui arguit impium generat maculam sibi. Noli arguere derisorem ne oderit te; argue sapientem et diliget te. Da sapienti occasionem et addetur ei sapientia; doce iustum et festinabit accipere. Principium sapientie timor Domini, et scientia sanctorum prudentia. Per me enim multiplicabuntur dies tui et addentur tibi anni vite. Si sapiens fueris tibimet ipsi eris; si autem illusor, solus portabis malum. Mulier stulta et clamosa, plenaque illecebris et nichil omnino sciens, sedit in foribus domus sue super sellam in excelso urbis loco, ut vocaret transeuntes per viam et pergentes itinere suo: Qui est parvulus declinet ad me. Et vecordi locuta est: Aque furtive dulciores sunt et panis absconditus suavior. Et ignoravit quod gigantes ibi sunt et in profundis inferni convive eius. Qui applicabitur ei descendet ad inferos; nam qui abscesserit ab ea salvabitur.

X. Filius sapiens letificat patrem, filius vero stultus mestitia est matris sue.

Non proderunt thesauri impietatis; iustitia vero liberabit a morte.

Non affliget Dominus fame animam iusti, et insidias impiorum subvertet. Egestatem operata est manus remissa, manus autem fortium divitias parat. Qui nititur mendaciis hic pascit ventos, idem autem ipse sequitur aves volantes. Qui congregat in messe filius sapiens est, qui autem stertit estate filius confusionis. Benedictio Domini super caput iusti, os autem impiorum operit iniquitas. Memoria iusti cum laudibus, et nomen impiorum putrescet. Sapiens corde precepta suscipit, stultus ceditur labiis. Qui ambulat simpliciter ambulat confidenter; qui autem depravat vias suas manifestus erit. Qui annuit oculo dabit dolorem, et stultus labiis verberabitur. Vena vite os iusti, et os impiorum operit iniquitatem. Odium suscitat rixas, et universa delicta operit caritas. In labiis sapientis invenitur sapientia, et virga in dorso eius qui indiget corde. Sapientes abscondunt scientiam, os autem stulti confusioni proximum est. Substantia divitis urbs fortitudinis eius, pavor pauperum egestas eorum. Opus iusti ad vitam, fructus autem impii ad peccatum. Via vite custodienti disciplinam, qui autem increpationes relinquit errat. Abscondunt odium labia mendacia; qui profert contumeliam insipiens est. In multiloquio non deerit peccatum; qui autem moderatur labia sua prudentissimus est. Argentum electum lingua iusti, cor impiorum pro nichilo. Labia iusti erudiunt plurimos, qui autem indocti sunt in cordis egestate morientur. Benedictio Domini divites facit, nec sociabitur ei afflictio. Quasi per risum stultus operatur scelus, sapientia est viro prudentia. Quod timet impius veniet super eum; desiderium suum iustis dabitur. Quasi tempestas transiens non erit impius, iustus autem quasi fundamentum sempiternum. Sicut acetum dentibus et fumus oculis, sic piger his qui miserunt eum. Timor Domini apponit dies, et anni impiorum breviabuntur. Expectatio iustorum letitia, spes autem impiorum peribit. Fortitudo simplicis via Domini, et pavor his qui operantur malum. Iustus in eternum non commovebitur, impii autem non habitabunt super terram. Os iusti parturiet sapientiam, lingua pravorum peribit. Labia iusti considerant placita, et os impiorum perversa.

XI. Statera dolosa abhominatio est apud Dominum, et pondus equum voluntas eius. Ubi fuerit superbia ibi erit et contumelia; ubi autem humilitas ibi et sapientia. Simplicitas iustorum diriget eos, et supplantatio perversorum vastabit illos. Non proderunt divitie in die ultionis, iustitia autem liberabit a morte. Iustitia simplicis diriget viam eius, et in impietate sua corruet impius. Iustitia rectorum liberabit eos, et in insidiis suis capientur iniqui. Mortuo homine impio nulla erit ultra spes, et expectatio sollicitorum peribit. Iustus de angustia liberatus est, et tradetur impius pro eo. Simulator ore decipit amicum suum, iusti autem liberabuntur scientia. In bonis iustorum exultabit civitas, et in perditione impiorum erit laudatio. Benedictione iustorum exaltabitur civitas, et ore impiorum subvertetur. Qui despicit amicum suum indigens corde est, vir autem prudens tacebit. Qui ambulat fraudulenter revelat archana, qui autem fidelis est celat amici commissum. Ubi non est gubernator populus corruet, salus autem ubi multa consilia. Affligetur malo qui fidem facit pro extraneo; qui autem cavet laqueos securus erit. Mulier gratiosa inveniet gloriam, et robusti habebunt divitias. Benefacit anime sue vir misericors; qui autem crudelis est et propinquos abicit. Impius facit opus instabile, seminanti autem iustitiam merces fidelis. Clementia preparat vitam, et sectatio malorum mortem. Abhominabile Domino cor pravum, et voluntas eius in his qui simpliciter ambulant. Manus in manu non erit innocens malus; semen autem iustorum salvabitur. Circulus aureus in naribus suis mulier pulchra et fatua. Desiderium iustorum omne bonum est, prestolatio impiorum furor. Alii dividunt propria et ditiores fiunt, alii rapiunt non sua et semper in egestate sunt. Anima que benedicit impinguabitur, et qui inebriat ipse quoque inebriabitur. Qui abscondit frumenta maledicetur in populis, benedictio autem super caput vendentium. Bene consurgit diluculo qui querit bona; qui autem investigator malorum est opprimetur ab eis. Qui confidit in divitiis suis corruet, iusti autem quasi virens folium germinabunt. Qui conturbat domum suam possidebit ventos, et qui stultus est serviet sapienti. Fructus iusti lignum vite, et qui suscipit animas sapiens est. Si iustus in terra recipit, quanto magis impius et peccator.

XII. Qui diligit disciplinam diligit scientiam, qui autem odit increpationes insipiens est. Qui bonus est hauriet a Domino gratiam; qui autem confidit in cogitationibus suis impie agit. Non roborabitur homo ex impietate, et radix iustorum non commovebitur. Mulier diligens corona est viro suo, et putredo in ossibus eius que confusione res dignas gerit. Cogitationes iustorum iudicia, et consilia impiorum fraudulentia. Verba impiorum insidiantur sanguini, os iustorum liberabit eos. Verte impios et non erunt, domus autem iustorum permanebit. Doctrina sua

Non conturbabit iustum.

cognoscetur vir. Qui autem vanus et excors est patebit contemptui. Melior est pauper et sufficiens sibi quam gloriosus et indigens pane. Novit iustus animas iumentorum suorum, viscera autem impiorum crudelia. Qui operatur terram suam satiabitur panibus; qui autem sectatur otium stultissimus est. Qui suavis est in vini demorationibus, in suis munitionibus relinquit contumeliam. Desiderium impii munimentum est pessimorum; radix autem iustorum proficiet. Propter peccata labiorum ruina proximat malo; effugiet autem iustus de angustia. De fructu oris sui unusquisque replebitur bonis, et iuxta opera manuum suarum retribuetur ei. Via stulti recta in oculis eius; qui autem sapiens est audit consilia. Fatuus statim indicat iram suam; qui autem dissimulat iniuriam callidus est. Qui quod novit loquitur index iustitiae est; qui autem mentitur testis est fraudulentus. Est qui promittit et quasi gladio pungitur conscientiae; lingua autem sapientium sanitas est. Labium veritatis firmum erit in perpetuum; qui autem testis est repentinus concinnat linguam mendacii. Dolus in corde cogitantium mala; qui autem pacis ineunt consilia sequitur eos gaudium. Non contristabit iustum quicquid ei acciderit; impii autem replebuntur malo. Abominatio est Domino labia mendacia; qui autem fideliter agunt placent ei. Homo versutus celat scientiam, et cor insipientium provocat stultitiam. Manus fortium dominabitur; quae autem remissa est tributis serviet. Maeror in corde viri humiliabit eum, et sermone bono laetificabitur. Qui negligit damnum propter amicum iustus est; iter autem impiorum decipiet eos. Non inveniet fraudulentus lucrum, et substantia hominis erit auri pretium. In semita iustitiae vita; iter autem devium ducit ad mortem. Filius sapiens doctrina patris; qui autem illusor est non audit cum arguitur. De fructu oris sui homo satiabitur bonis; anima autem impiorum iniqua.

XII Qui custodit os suum custodit animam suam; qui autem inconsideratus est ad loquendum sentiet mala. Vult et non vult piger; anima autem operantium impinguabitur. Verbum mendax iustus detestabitur; impius autem confundit et confundetur. Iustitia custodit innocentis viam; impietas autem peccatorem supplantat. Est quasi dives cum nihil habeat, et est quasi pauper cum in multis divitiis sit. Redemptio animae viri divitiae suae; qui autem pauper est increpationem non sustinet. Lux iustorum laetificat; lucerna autem impiorum extinguetur. Inter superbos semper iurgia sunt; qui autem agunt omnia cum consilio reguntur sapientia. Substantia festinata minuetur; quae autem paulatim colligitur manu multiplicabitur. Spes quae differtur affligit animam; lignum vitae desiderium veniens. Qui detrahit alicui rei ipse se in futurum obligat; qui autem timet praeceptum in pace versabitur. Lex sapientis fons vitae, ut declinet a ruina mortis. Doctrina bona dabit gratiam; in itinere contemptorum vorago. Astutus omnia agit cum consilio; qui autem fatuus est aperiet stultitiam. Nuntius impii cadet in malum; legatus fidelis sanitas. Egestas et ignominia ei qui deserit disciplinam; qui autem acquiescit arguenti glorificabitur. Desiderium si compleatur delectat animam; detestantur stulti eos qui fugiunt mala. Qui cum sapientibus graditur sapiens erit; amicus stultorum similis efficietur. Peccatores persequitur malum, et iustis retribuentur bona. Bonus relinquit heredes filios et nepotes, et custoditur iusto substantia peccatoris. Multi cibi in novalibus

patrum, et aliis congregantur absque iudicio. Qui parcit virgae odit filium suum; qui autem diligit illum instanter erudit. Iustus comedit et replet animam suam; venter autem impiorum insaturabilis.

XIII Sapiens mulier aedificat domum suam; insipiens exstructam quoque manibus destruet. Ambulans recto itinere et timens Deum despicitur ab eo qui infami graditur via. In ore stulti virga superbiae; labia sapientium custodiunt eos. Ubi non sunt boves praesepe vacuum est; ubi autem apparent plurimae segetes, ibi manifesta fortitudo bovis. Testis fidelis non mentietur; profert autem mendacium dolosus testis. Quaerit derisor sapientiam et non invenit; doctrina prudentium facilis. Vade contra virum stultum, et nescit labia prudentiae. Sapientia callidi est intelligere viam suam, et imprudentia stultorum errans. Stultus illudit peccatum, et inter iustos morabitur gratia. Cor quod novit amaritudinem animae suae, in gaudio eius non miscebitur extraneus. Domus impiorum delebitur; tabernacula vero iustorum germinabunt. Est via quae videtur homini iusta, novissima autem eius deducunt ad mortem. Risus dolore miscebitur, et extrema gaudii luctus occupat. Viis suis replebitur stultus, et super eum erit vir bonus. Innocens credit omni verbo; astutus considerat gressus suos. Sapiens timet et declinat a malo; stultus transilit et confidit. Impatiens operabitur stultitiam, et vir versutus odiosus est. Possidebunt parvuli stultitiam, et exspectabunt astuti scientiam. Iacebunt mali ante bonos, et impii ante portas iustorum. Etiam proximo suo pauper odiosus erit; amici vero divitum multi. Qui despicit proximum suum peccat; qui autem miseretur pauperi beatus erit. Qui credit in Domino misericordiam diligit. Errant qui operantur malum; misericordia et veritas praeparant bona. In omni opere bono erit abundantia; ubi autem verba sunt plurima ibi egestas frequens. Corona sapientium divitiae eorum; fatuitas stultorum imprudentia. Liberat animas testis fidelis, et profert mendacia versipellis. In timore Domini fiducia fortitudinis, et filiis eius erit spes. Timor Domini fons vitae, ut declinet a ruina mortis. In multitudine populi dignitas regis, et in paucitate plebis ignominia principis. Qui patiens est multa gubernatur sapientia; qui autem impatiens est exaltat stultitiam suam. Vita carnium sanitas cordis; putredo ossium invidia. Qui calumniatur egentem exprobrat factori eius; honorat autem eum qui miseretur pauperis. In malitia sua expelletur impius; sperat autem iustus in morte sua. In corde prudentis requiescit sapientia, et indoctos quoque erudiet. Iustitia elevat gentem; miseros autem facit populos peccatum.

XV Acceptus est regi minister intelligens; iracundiam eius inutilis sustinebit. Responsio mollis frangit iram; sermo durus suscitat furorem. Lingua sapientium ornat scientiam; os fatuorum ebullit stultitiam. In omni loco oculi Domini contemplantur bonos et malos. Lingua placabilis lignum vitae; quae autem immoderata est conteret spiritum. Stultus irridet disciplinam patris sui; qui autem custodit increpationes astutior fiet. In abundanti iustitia virtus maxima est; cogitationes autem impiorum eradicabuntur. Domus iusti plurima fortitudo, et in fructibus impii conturbatio. Labia sapientium disseminabunt scientiam; cor stultorum dissimile erit. Victimae impiorum abominabiles

tum domino. Vota iustorum placabilia. Abhominatio est domino via impii; qui sequitur iustitiam diligitur ab eo. Doctrina mala deserenti viam vite; qui increpationes odit morietur. Infernus et perditio coram domino; quanto magis corda filiorum hominum. Non amat pestilens eum qui se corripit, nec ad sapientes graditur. Cor gaudens exhilarat faciem; in merore animi deicitur spiritus. Cor sapientis querit doctrinam, et os stultorum pascitur imperitia. Omnes dies pauperis mali; secura mens quasi iuge convivium. Melius est parum cum timore domini quam thesauri magni et insatiabiles. Melius est vocare ad olera cum caritate quam ad vitulum saginatum cum odio. Vir iracundus provocat rixas; qui patiens est mitigat suscitatas. Iter pigrorum quasi sepes spinarum; via iustorum absque offendiculo. Filius sapiens letificat patrem, et stultus homo despicit matrem suam. Stultitia gaudium stulto, et vir prudens dirigit gressus suos. Dissipantur cogitationes ubi non est consilium; ubi vero sunt plures consiliarii confirmantur. Letatur homo in sententia oris sui, et sermo opportunus optimus. Semita vite super eruditum, ut declinet de inferno novissimo. Domum superborum demolietur dominus, et firmos faciet terminos vidue. Abhominatio domini cogitationes male, et purus sermo pulcherrimus firmabitur ab eo. Conturbat domum suam qui sectatur avaritiam; qui autem odit munera vivet. Mens iusti meditatur obedientiam; os impiorum redundat malis. Longe est dominus ab impiis, et orationes iustorum exaudiet. Lux oculorum letificat animam; fama bona impinguat ossa. Auris que audit increpationes vite in medio sapientium commorabitur. Qui abicit disciplinam despicit animam suam; qui autem adquiescit increpationibus possessor est cordis. Timor domini disciplina sapientie, et gloriam precedit humilitas.

XVI

Hominis est animam preparare, et domini gubernare linguam. Omnes vie hominum patent oculis eius; spirituum ponderator est dominus. Revela domino opera tua, et dirigentur cogitationes tue. Universa propter semetipsum operatus est dominus, impium quoque ad diem malum. Abhominatio domini est omnis arrogans; etiam si manus ad manum fuerit, non erit innocens. Initium vie bone facere iustitiam; accepta est autem apud deum magis quam immolare hostias. Misericordia et veritate redimitur iniquitas, et in timore domini declinatur a malo. Cum placuerint domino vie hominis, inimicos quoque eius convertet ad pacem. Melius est parum cum iustitia quam multi fructus cum iniquitate. Cor hominis disponit viam suam, sed domini est dirigere gressus eius. Divinatio in labiis regis; in iudicio non errabit os eius. Pondus et statera iudicia domini sunt, et opera eius omnes lapides sacculi. Abhominabiles regi qui agunt impie, quoniam iustitia firmatur solium. Voluntas regum labia iusta; qui recta loquitur diligetur. Indignatio regis nuntii mortis, et vir sapiens placabit eam. In hilaritate vultus regis vita, et clementia eius quasi imber serotinus. Posside sapientiam quia auro melior est, et adquire prudentiam quia pretiosior est argento. Semita iustorum declinat mala; custos anime sue servat viam suam. Contritionem precedit superbia, et ante ruinam exaltatur spiritus. Melius est humiliari cum mitibus quam dividere spolia cum superbis.

Eruditus in verbo reperiet bona, et qui sperat in domino beatus est. Qui sapiens corde est appellabitur prudens, et qui dulcis eloquio maiora reperiet. Fons vite eruditio possidentis; doctrina stultorum fatuitas. Cor sapientis erudiet os eius, et labiis illius addet gratiam. Favus mellis verba composita, dulcedo anime sanitas ossium. Est via que videtur homini recta, et novissima eius ducunt ad mortem. Anima laborantis laborat sibi, quia compulit eum os suum. Vir impius fodit malum, et in labiis eius ignis ardescit. Homo perversus suscitat lites, et verbosus separat principes. Vir iniquus lactat amicum suum, et ducit eum per viam non bonam. Qui attonitis oculis cogitat prava, mordens labia sua perficit malum. Corona dignitatis senectus, que in viis iustitie reperietur. Melior est patiens viro forti, et qui dominatur animo suo expugnatore urbium. Sortes mittuntur in sinum, sed a domino temperantur.

XVII

Melior est buccella sicca cum gaudio quam domus plena victimis cum iurgio. Servus sapiens dominabitur filiis stultis, et inter fratres hereditatem dividet. Sicut igne probatur argentum et aurum camino, ita corda probat dominus. Malus obedit lingue inique, et fallax obtemperat labiis mendacibus. Qui despicit pauperem exprobrat factori eius, et qui ruina letatur alterius non erit impunitus. Corona senum filii filiorum, et gloria filiorum patres eorum. Non decent stultum verba composita, nec principem labium mentiens. Gemma gratissima expectatio prestolantis; quocumque se verterit prudenter intelliget. Qui celat delictum querit amicitias; qui altero sermone repetit separat federatos. Plus proficit correptio apud prudentem quam centum plage apud stultum. Semper iurgia querit malus; angelus autem crudelis mittetur contra eum. Expedit magis ursis occurrere raptis fetibus quam fatuo confidenti sibi in stultitia sua. Qui reddit mala pro bonis, non recedet malum de domo eius. Qui dimittit aquam caput est iurgiorum, et antequam patiatur contumeliam iudicium deserit. Et qui iustificat impium et qui condempnat iustum, abhominabilis est uterque apud deum. Quid prodest stulto habere divitias, cum sapientiam emere non possit? Qui altam facit domum suam querit ruinam, et qui evitat discere incidet in mala. Omni tempore diligit qui amicus est, et frater in angustiis comprobatur. Stultus homo plaudet manibus cum spoponderit pro amico suo. Qui meditatur discordias diligit rixas, et qui exaltat ostium querit ruinam. Qui perversi cordis est non inveniet bonum, et qui vertit linguam incidet in malum. Natus est stultus in ignominiam suam, sed nec pater in fatuo letabitur. Animus gaudens etatem floridam facit; spiritus tristis exsiccat ossa. Munera de sinu impius accipit ut pervertat semitas iudicii. In facie prudentis lucet sapientia; oculi stultorum in finibus terre. Ira patris filius stultus, et dolor matris que genuit eum. Non est bonum dampnum inferre iusto, nec percutere principem qui recta iudicat. Qui moderatur sermones suos doctus et prudens est, et pretiosi spiritus vir eruditus. Stultus quoque si tacuerit sapiens reputabitur, et si compresserit labia sua intelligens.

XVIII

Occasiones querit qui vult recedere ab amico; omni tempore exprobrabilis erit. Non recipit stultus verba prudentie, nisi ea dixeris que versantur in corde eius. Impius cum in profundum

venerit peccatorum contempnit sed sequitur eum ignominia et obprobrium. Aqua profunda verba ex ore viri et torrens redundans fons sapientie. Accipere personam impii non est bonum ut declines a veritate iudicii. Labia stulti inmiscent se rixis et os eius iurgia provocat. Os stulti contritio eius et labia ipsius ruina anime eius. Verba bilinguis quasi simplicia et ipsa perveniunt usque ad interiora ventris. Pigrum deicit timor; anime autem effeminatorum esurient. Qui mollis et dissolutus est in opere suo frater est sua opera dissipantis. Turris fortissima nomen Domini; ad ipsum currit iustus et exaltabitur. Substantia divitis urbs roboris eius et quasi murus validus circumdans eum. Antequam conteratur exaltatur cor hominis et antequam glorificetur humiliatur. Qui prius respondet quam audiat stultum se esse demonstrat et confusione dignum. Spiritus viri sustentat inbecillitatem suam; spiritum vero ad irascendum facilem quis poterit sustinere? Cor prudens possidebit scientiam et auris sapientium querit doctrinam. Donum hominis dilatat viam eius et ante principes spatium ei facit. Iustus prior est accusator sui; venit amicus eius et investigabit eum. Contradictiones comprimit sors et inter potentes quoque diiudicat. Frater qui adiuvatur a fratre quasi civitas firma et iudicia quasi vectes urbium. De fructu oris viri replebitur venter eius et genimina labiorum ipsius saturabunt eum. Mors et vita in manu lingue; qui diligunt eam comedent fructus eius. Qui invenit mulierem bonam invenit bonum et hauriet iocunditatem a Domino. Qui expellit mulierem bonam expellit bonum; qui autem tenet adulteram stultus est et insipiens. Cum obsecrationibus loquetur pauper et dives effabitur rigide. Vir amabilis ad societatem magis amicus erit quam frater.

XIX Melior est pauper qui ambulat in simplicitate sua quam dives torquens labia sua et insipiens. Ubi non est scientia anime non est bonum et qui festinus est pedibus offendet. Stultitia hominis supplantat gressus eius et contra Deum fervet animo suo. Divitie addunt amicos plurimos; a paupere autem et hii quos habuit separantur. Testis falsus non erit inpunitus et qui mendacia loquitur non effugiet. Multi colunt personam potentis et amici sunt dona tribuentis. Fratres hominis pauperis oderunt eum insuper et amici procul recesserunt ab eo. Qui tantum verba sectatur nichil habebit; qui autem possessor est mentis diligit animam suam et custos prudentie inveniet bona. Testis falsus non erit inpunitus et qui loquitur mendacia peribit. Non decent stultum delicie nec servum dominari principibus. Doctrina viri per patientiam noscitur et gloria eius est iniqua pretergredi. Sicut fremitus leonis ita et regis ira et sicut ros super herbam ita et hilaritas eius. Dolor patris filius stultus et tecta iugiter perstillantia litigiosa mulier. Domus et divitie dantur a parentibus; a Domino autem proprie uxor prudens. Pigredo inmittit soporem et anima dissoluta esuriet. Qui custodit mandatum custodit animam suam; qui autem negligit viam suam mortificabitur. Feneratur Domino qui miseretur pauperis et vicissitudinem suam reddet ei. Erudi filium tuum ne desperes; ad interfectionem autem eius ne ponas animam tuam. Qui inpatiens est sustinebit dampnum et cum rapuerit aliud apponet. Audi consilium et suscipe disciplinam ut sis sapiens in novissimis tuis. Multe cogitationes in corde viri; voluntas autem Domini permanebit. Homo indigens misericors est et melior est pauper quam vir mendax. Timor Domini ad vitam et in plenitudine commorabitur absque visitatione pessima. Abscondit piger manum suam sub ascella nec ad os suum applicat eam. Pestilente flagellato stultus sapientior erit; si autem corripuerit sapientem intelliget disciplinam. Qui affligit patrem et fugit matrem ignominiosus est et infelix. Non cesses fili audire doctrinam nec ignores sermones scientie. Testis iniquus deridet iudicium et os impiorum devorat iniquitatem. Parata sunt derisoribus iudicia et mallei percutientes stultorum corporibus.

XX Luxuriosa res vinum et tumultuosa ebrietas; quicumque hiis delectatur non erit sapiens. Sicut rugitus leonis ita et terror regis; qui provocat eum peccat in animam suam. Honor est homini qui separat se a contentionibus; omnes autem stulti miscentur contumeliis. Propter frigus piger arare noluit; mendicabit ergo estate et non dabitur ei. Sicut aqua profunda sic consilium in corde viri sed homo sapiens exhauriet illud. Multi homines misericordes vocantur; virum autem fidelem quis inveniet? Iustus qui ambulat in simplicitate sua beatos post se filios derelinquet. Rex qui sedet in solio iudicii dissipat omne malum intuitu suo. Quis potest dicere: Mundum est cor meum, purus sum a peccato? Pondus et pondus, mensura et mensura, utrumque abhominabile est apud Deum. Ex studiis suis intelligitur puer si munda et recta sint opera eius. Aurem audientem et oculum videntem Dominus fecit utrumque. Noli diligere sompnum ne te egestas opprimat; aperi oculos tuos et saturare panibus. Malum est, malum est, dicit omnis emptor, et cum recesserit tunc gloriabitur. Est aurum et multitudo gemmarum et vas preciosum labia scientie. Tolle vestimentum eius qui fideiussor extitit alieni et pro extraneis aufer pignus ab eo. Suavis est homini panis mendacii et postea implebitur os eius calculo. Cogitationes consiliis roborantur et gubernaculis tractanda sunt bella. Ei qui revelat misteria et ambulat fraudulenter et dilatat labia sua ne commiscearis. Qui maledicit patri suo et matri extinguetur lucerna eius in mediis tenebris. Hereditas ad quam festinatur in principio in novissimo benedictione carebit. Ne dicas: Reddam malum; expecta Dominum et liberabit te. Abhominatio est apud Dominum pondus et pondus; statera dolosa non est bona. A Domino diriguntur gressus viri; quis autem hominum intelligere potest viam suam? Ruina est homini devorare sanctos et post vota retractare. Dissipat impios rex sapiens et incurvat super eos fornicem. Lucerna Domini spiraculum hominis que investigat omnia secreta ventris. Misericordia et veritas custodiunt regem et roboratur clementia tronus eius. Exultatio iuvenum fortitudo eorum et dignitas senum canities. Livor vulneris absterget mala et plage in secretioribus ventris.

XXI Sicut divisiones aquarum ita cor regis in manu Domini; quocumque voluerit inclinabit illud. Omnis via viri recta sibi videtur; appendit autem corda Dominus. Facere misericordiam et iudicium magis placet Domino quam victime. Exaltatio oculorum est dilatatio cordis; lucerna impiorum peccatum. Cogitationes robusti semper in habundantia; omnis autem piger semper in egestate est. Qui congregat thesauros lingua mendacii vanus et excors est et impingetur ad laqueos mortis. Rapine impiorum detrahent eos quia noluerunt facere iudicium. Perversa via viri aliena est; qui autem mundus est rectum opus eius. Melius est sedere in angulo domatis quam cum muliere litigiosa et in domo communi. Anima impii desiderat malum; non miserebitur proximo suo. Mulctato pestilente sapientior erit parvulus et si sectetur sapientem sumet scientiam. Excogitat iustus de domo impii ut detrahat impios a malo. Qui obturat aurem suam ad clamorem pauperis et ipse clamabit et non exaudietur. Munus absconditum extinguit iras et donum in sinu indignationem maximam. Gaudium iusto est facere iudicium et pavor operantibus iniquitatem. Vir qui erraverit a via doctrine in cetu gigantum commorabitur. Qui diligit epulas in egestate erit; qui amat vinum et pinguia non ditabitur. Pro iusto datur impius et pro rectis iniquus. Melius est habitare in terra deserta quam cum muliere rixosa et iracunda. Thesaurus desiderabilis et oleum in habitaculo iusti et inprudens homo dissipabit illud. Qui sequitur iustitiam et misericordiam inveniet vitam.

gloriam. Civitatem fortium ascendit sapiens, et destruxit robur fiducie eius. Qui custodit os suum et linguam suam, custodit ab angustiis animam suam. Superbus et arrogans vocatur indoctus, qui in ira operatur superbiam. Desideria occidunt pigrum, noluerunt enim quicquam manus eius operari. Tota die concupiscit et desiderat; qui autem iustus est tribuet et non cessabit. Hostie impiorum abominabiles, quia offeruntur ex scelere. Testis mendax peribit; vir obediens loquetur victoriam. Vir impius procaciter obfirmat vultum suum; qui autem iustus est corrigit viam suam. Non est sapientia, non est prudentia, non est consilium contra Dominum. Equus paratur ad diem belli, Dominus autem salutem tribuet.

XXII Melius est nomen bonum quam divitie multe; super argentum et aurum gratia bona. Dives et pauper obviaverunt sibi; utriusque operator est Dominus. Callidus vidit malum et abscondit se; innocens pertransiit et afflictus est damno. Finis modestie timor Domini, divitie et gloria et vita. Arma et gladii in via perversi; custos anime sue longe recedit ab eis. Proverbium est: adolescens iuxta viam suam, etiam cum senuerit non recedet ab ea. Dives pauperibus imperat, et qui accipit mutuum servus est fenerantis. Qui seminat iniquitatem metet mala, et virga ire sue consummabitur. Qui pronus est ad misericordiam benedicetur, de panibus enim suis dedit pauperi. Victoriam et honorem acquiret qui dat munera; animam autem aufert accipientium. Eice derisorem et exibit cum eo iurgium, cessabuntque cause et contumelie. Qui diligit cordis munditiam, propter gratiam labiorum suorum habebit amicum regem. Oculi Domini custodiunt scientiam, et supplantantur verba iniqui. Dicit piger: Leo foris, in medio platearum occidendus sum. Fovea profunda os aliene; cui iratus est Dominus incidet in eam. Stultitia colligata est in corde pueri, et virga discipline fugabit eam. Qui calumniatur pauperem ut augeat divitias suas, dabit ipse ditiori et egebit. Inclina aurem tuam et audi verba sapientium; appone autem cor ad doctrinam meam, que pulchra erit tibi cum servaveris eam in ventre tuo, et redundabit in labiis tuis, ut sit in Domino fiducia tua; unde et ostendi eam tibi hodie. Ecce descripsi eam tibi tripliciter in cogitationibus et scientia, ut ostenderem tibi firmitatem et eloquia veritatis, respondere ex his illis qui miserunt te. Non facias violentiam pauperi quia pauper est, neque conteras egenum in porta, quia iudicabit Dominus causam eius, et configet eos qui confixerunt animam eius. Noli esse amicus homini iracundo, neque ambules cum viro furioso, ne forte discas semitas eius et sumas scandalum anime tue. Noli esse cum his qui defigunt manus suas, et qui vades se offerunt pro debitis; si enim non habes unde restituas, quid cause est ut tollat operimentum de cubili tuo? Ne transgrediaris terminos antiquos quos posuerunt patres tui. Vidisti virum velocem in opere suo? coram regibus stabit, nec erit ante ignobiles.

XXIII Quando sederis ut comedas cum principe, diligenter attende que posita sunt ante faciem tuam, et statue cultrum in gutture tuo, si tamen habes in potestate animam tuam. Ne desideres de cibis eius, in quo est panis mendacii. Noli laborare ut diteris, sed prudentie tue pone modum. Ne erigas oculos tuos ad opes quas habere non potes, quia facient sibi pennas quasi aquile et avolabunt in celum. Ne comedas cum homine invido, et ne desideres cibos eius, quoniam in similitudinem arioli et coniectoris estimat quod ignorat. Comede et bibe, dicet tibi, et mens eius non est tecum. Cibos quos comederas evomes, et perdes pulchros sermones tuos. In auribus insipientium ne loquaris, quia despicient doctrinam eloquii tui. Ne attingas terminos parvulorum, et agrum pupillorum ne introeas; propinquus enim eorum fortis est, et ipse iudicabit contra te causam illorum. Ingrediatur ad doctrinam cor tuum, et aures tue ad verba scientie. Noli subtrahere a puero disciplinam; si enim percusseris eum virga, non morietur. Tu virga percuties eum, et animam eius de inferno liberabis. Fili mi, si sapiens fuerit animus tuus, gaudebit tecum cor meum, et exultabunt renes mei cum locuta fuerint rectum labia tua. Non emuletur cor tuum peccatores, sed in timore Domini esto tota die, quia habebis spem in novissimo, et prestolatio tua non auferetur. Audi fili mi et esto sapiens, et dirige in via animum tuum. Noli esse in conviviis potatorum, nec in comessationibus eorum qui carnes ad vescendum conferunt, quia vacantes potibus et dantes symbola consumentur, et vestietur pannis dormitatio. Audi patrem tuum qui genuit te, et ne contempnas cum senuerit mater tua. Veritatem eme et noli vendere sapientiam, et doctrinam et intelligentiam. Exultat gaudio pater iusti; qui sapientem genuit letabitur in eo. Gaudeat pater tuus et mater tua, et exultet que genuit te. Prebe fili mi cor tuum mihi, et oculi tui vias meas custodiant. Fovea enim profunda est meretrix, et puteus angustus aliena. Insidiatur in via quasi latro, et quos incautos viderit interficiet. Cui ve? cuius patri ve? cui rixe? cui fovee? cui sine causa vulnera? cui suffusio oculorum? Nonne his qui commorantur in vino et student calicibus epotandis? Ne intuearis vinum quando flavescit, cum splenduerit in vitro color eius; ingreditur blande, sed in novissimo mordebit ut coluber, et sicut regulus venena diffundet. Oculi tui videbunt extraneas, et cor tuum loquetur perversa. Et eris sicut dormiens in medio mari, et quasi sopitus gubernator amisso clavo. Et dices: Verberaverunt me, sed non dolui; traxerunt me, et ego non sensi; quando evigilabo et rursum vina reperiam?

XXIIII Ne emuleris viros malos, nec desideres esse cum eis, quia rapinas meditatur mens eorum, et fraudes labia eorum loquuntur. Sapientia edificabitur domus, et prudentia roborabitur. In doctrina replebuntur cellaria universa substantia pretiosa et pulcherrima. Vir sapiens fortis est, et vir doctus robustus et validus, quia cum dispositione initur bellum, et erit salus ubi multa consilia sunt. Excelsa stulto sapientia; in porta non aperiet os suum. Qui cogitat mala facere, stultus vocabitur. Cogitatio stulti peccatum est, et abominatio hominum detractor. Si desperaveris lapsus in die angustie, imminuetur fortitudo tua. Erue eos qui ducuntur ad mortem, et qui trahuntur ad interitum liberare ne cesses. Si dixeris: Vires non suppetunt, qui inspector est cordis ipse intelligit, et servatorem anime tue nihil fallit, reddetque homini iuxta opera sua. Comede fili mi mel quia bonum est, et favum dulcissimum gutturi tuo. Sic et doctrina sapientie anime tue: quam cum inveneris, habebis in novissimis spem, et spes tua non peribit. Ne insidieris et queras impietatem in domo iusti, neque vastes requiem eius. Septies enim cadet iustus et resurget; impii autem corruent in malum. Cum ceciderit inimicus tuus ne gaudeas, et in ruina eius ne exultet cor tuum, ne forte videat Dominus et displiceat ei, et auferat ab eo iram suam. Ne contendas cum pessimis, nec emuleris impios, quoniam non habent futurorum spem mali, et lucerna impiorum extinguetur. Time Dominum fili mi, et regem, et cum detractoribus non commiscearis, quoniam repente consurget perditio eorum, et ruinam utriusque quis novit? Hec quoque sapientibus: Cognoscere personam in iudicio non est bonum. Qui dicunt impio: Iustus es, maledicent eis populi et detestabuntur eos tribus. Qui arguunt eum laudabuntur, et super ipsos veniet benedictio. Labia deosculabitur qui recta verba respondet. Prepara foris opus tuum, et diligenter exerce agrum tuum, ut postea edifices domum tuam. Ne sis testis frustra contra proximum tuum, nec lactes quemquam labiis tuis. Ne dicas: Quomodo fecit mihi, sic faciam ei; reddam unicuique secundum opus suum. Per agrum hominis pigri transivi, et per vineam viri stulti, et ecce

totum repleverant urticae, operuerant superficiem eius spinae, et maceria lapidum destructa erat. Quod cum vidissem, posui in corde meo, et exemplo didici disciplinam. Usquequo piger dormis? quando de somno consurges? Parum inquam dormies, modicum dormitabis, paululum manus conseres ut quiescas; et veniet tibi quasi cursor egestas, et mendicitas quasi vir armatus.

XXV Hae quoque parabolae Salomonis, quas transtulerunt viri Ezechiae regis Iuda. Gloria Dei est celare verbum, et gloria regum investigare sermonem. Caelum sursum et terra deorsum, et cor regum inscrutabile. Aufer rubiginem de argento, et egredietur vas purissimum. Aufer impietatem de vultu regis, et firmabitur iustitia thronus eius. Ne gloriosus appareas coram rege, et in loco magnorum ne steteris. Melius est enim ut dicatur tibi: Ascende huc, quam ut humilieris coram principe. Quae viderunt oculi tui, ne proferas in iurgio cito, ne postea emendare non possis, cum dehonestaveris amicum tuum. Causam tuam tracta cum amico tuo, et secretum extraneo ne reveles, ne forte insultet tibi cum audierit, et exprobrare non cesset. Gratia et amicitia liberant, quas tibi serva ne exprobrabilis fias. Mala aurea in lectis argenteis, qui loquitur verbum in tempore suo. Inauris aurea et margaritum fulgens, qui arguit sapientem et aurem obedientem. Sicut frigus nivis in die messis, ita legatus fidelis ei qui misit eum, animam ipsius requiescere facit. Nubes et ventus et pluviae non sequentes, vir gloriosus et promissa non complens. Patientia lenietur princeps, et lingua mollis confringet duritiam. Mel invenisti? comede quod sufficit tibi, ne forte satiatus evomas illud. Subtrahe pedem tuum de domo proximi tui, ne quando satiatus oderit te. Iaculum et gladius et sagitta acuta homo qui loquitur contra proximum suum falsum testimonium. Dens putridus et pes lassus qui sperat super infideli in die angustiae, et amittit pallium in die frigoris, et acetum in nitro qui cantat carmina cordi pessimo. Sicut tinea vestimento et vermis ligno, ita tristitia viri nocet cordi. Si esurierit inimicus tuus, ciba illum; si sitierit, da ei aquam bibere: prunas enim congregabis super caput eius, et Dominus reddet tibi. Ventus aquilo dissipat pluvias, et facies tristis linguam detrahentem. Melius est sedere in angulo domatis, quam cum muliere litigiosa et in domo communi. Aqua frigida animae sitienti, et nuntius bonus de terra longinqua. Fons turbatus pede et vena corrupta, iustus cadens coram impio. Sicut qui mel comedit multum non est ei bonum, sic qui scrutator est maiestatis opprimetur a gloria. Sicut urbs patens et absque murorum ambitu, ita vir qui non potest in loquendo cohibere spiritum suum.

XXVI Quomodo nix in aestate et pluviae in messe, sic indecens est stulto gloria. Nam sicut avis ad alta transvolans et passer quolibet vadens, sic maledictum frustra prolatum in quempiam superveniet. Flagellum equo et camus asino, et virga in dorso imprudentium. Ne respondeas stulto iuxta stultitiam suam, ne efficiaris ei similis. Responde stulto iuxta stultitiam suam, ne sibi sapiens esse videatur. Claudus pedibus et iniquitatem bibens, qui mittit verba per nuntium stultum. Quomodo pulchras frustra habet claudus tibias, sic indecens est in ore stultorum parabola. Sicut qui mittit lapidem in acervum Mercurii, ita qui tribuit insipienti honorem. Quomodo si spina nascatur in manu temulenti, sic parabola in ore stultorum. Iudicium determinat causas, et qui imponit stulto silentium iras mitigat. Sicut canis qui revertitur ad vomitum suum, sic imprudens qui iterat stultitiam suam. Vidisti hominem sapientem sibi videri? magis spem habebit insipiens illo. Dicit piger: Leo est in via, et leaena in itineribus. Sicut ostium vertitur in cardine suo, ita piger in lectulo suo. Abscondit piger manum sub ascella sua, et laborat si ad os suum eam converterit. Sapientior sibi piger videtur septem viris loquentibus sententias. Sicut qui apprehendit auribus canem, sic qui transit impatiens et commiscetur rixae alterius. Sicut noxius est qui mittit lanceas et sagittas in mortem, ita vir qui fraudulenter nocet amico suo, et cum fuerit deprehensus dicit: Ludens feci. Cum defecerint ligna, extinguetur ignis, et susurrone subtracto iurgia conquiescunt. Sicut carbones ad prunas et ligna ad ignem, sic homo iracundus suscitat rixas. Verba susurronis quasi simplicia, et ipsa perveniunt ad intima ventris. Quomodo si argento sordido ornare velis vas fictile, sic labia tumentia cum pessimo corde sociata. Labiis suis intelligitur inimicus, cum in corde tractaverit dolos. Quando submiserit vocem suam, ne credideris ei, quoniam septem nequitiae sunt in corde illius. Qui operit odium fraudulenter, revelabitur malitia eius in concilio. Qui fodit foveam incidet in eam, et qui volvit lapidem revertetur ad eum. Lingua fallax non amat veritatem, et os lubricum operatur ruinas.

XXVII Ne glorieris in crastinum, ignorans quid superventura pariat dies. Laudet te alienus et non os tuum, extraneus et non labia tua. Grave est saxum et onerosa arena, sed ira stulti utroque gravior. Ira non habet misericordiam nec erumpens furor, et impetum concitati ferre quis poterit? Melior est manifesta correptio quam amor absconditus. Meliora sunt vulnera diligentis quam fraudulenta oscula odientis. Anima saturata calcabit favum, anima esuriens et amarum pro dulci sumet. Sicut avis transmigrans de nido suo, sic vir qui relinquit locum suum. Unguento et variis odoribus delectatur cor, et bonis amici consiliis anima dulcoratur. Amicum tuum et amicum patris tui ne dimiseris, et domum fratris tui ne ingrediaris in die afflictionis tuae. Melior est vicinus iuxta quam frater procul. Stude sapientiae fili mi, et laetifica cor meum, ut possis exprobranti respondere sermonem. Astutus videns malum absconditus est; parvuli transeuntes sustinuerunt dispendia. Tolle vestimentum eius qui spopondit pro extraneo, et pro alienis aufer ei pignus. Qui benedicit proximo suo voce grandi, de nocte consurgens, maledicenti similis erit. Tecta perstillantia in die frigoris, et litigiosa mulier comparantur. Qui retinet eam, quasi qui ventum teneat, et oleum dexterae suae vocabit. Ferrum ferro acuitur, et homo exacuit faciem amici sui. Qui servat ficum comedet fructus eius, et qui custos est domini sui glorificabitur. Quomodo in aquis resplendent vultus prospicientium, sic corda hominum manifesta sunt prudentibus. Infernus et perditio numquam replentur, similiter et oculi hominum insatiabiles. Quomodo probatur in conflatorio argentum et in fornace aurum, sic probatur homo ore laudantis. Si contuderis stultum in pila, quasi tisanas feriente desuper pilo, non auferetur ab eo stultitia eius. Diligenter agnosce vultum pecoris tui, tuosque greges considera.

dens.

conflatorio

Non enim habebis iugiter potestatem, sed corona tribuetur in generationem et generationem. Aperta sunt prata et apparuerunt herbe virentes in montibus et collecta sunt fena de montibus. Agni ad vestimentum tuum et hedi ad agri pretium. Sufficiat tibi lac caprarum in cibos tuos in necessaria domus tue et ad victum ancillis tuis.

XXVIII

Fugit impius nemine persequente, iustus autem quasi leo confidens absque terrore erit. Propter peccata terre multi principes eius, et propter hominis sapientiam et horum scientiam que dicuntur vita ducis longior erit. Vir pauper calumnians pauperes similis imbri vehementi in quo paratur fames. Qui derelinquunt legem laudant impium; qui custodiunt succenduntur contra eum. Viri mali non cogitant iudicium; qui autem requirunt Dominum animadvertunt omnia. Melior est pauper ambulans in simplicitate sua quam dives in pravis itineribus. Qui custodit legem filius sapiens est; qui autem pascit comessatores confundit patrem suum. Qui coacervat divitias usuris et fenore liberali in pauperes congregat eas. Qui declinat aurem suam ne audiat legem, oratio eius erit execrabilis. Qui decipit iustos in via mala, in interitu suo corruet, et simplices possidebunt bona eius. Sapiens sibi videtur vir dives; pauper autem prudens scrutabitur eum. In exultatione iustorum multa gloria; regnantibus impiis ruine hominum. Qui abscondit scelera sua non dirigetur; qui autem confessus fuerit et reliquerit ea misericordiam consequetur. Beatus homo qui semper est pavidus; qui vero mentis est dure corruet in malum. Leo rugiens et ursus esuriens princeps impius super populum pauperem. Dux indigens prudentia multos opprimet per calumniam; qui autem odit avaritiam longi fient dies eius. Hominem qui calumniatur anime sanguinem, si usque ad lacum fugerit, nemo sustinet. Qui ambulat simpliciter salvus erit; qui perversis graditur viis concidet semel. Qui operatur terram suam saturabitur panibus; qui sectatur otium replebitur egestate. Vir fidelis multum laudabitur; qui autem festinat ditari non erit innocens. Qui cognoscit in iudicio faciem non facit bene; iste et pro buccella panis deserit veritatem. Vir qui festinat ditari et aliis invidet ignorat quod egestas superveniet ei. Qui corripit hominem gratiam postea inveniet apud eum magis quam ille qui per lingue blandimenta decipit. Qui subtrahit aliquid a patre suo et a matre et dicit hoc peccatum non esse particeps homicide est. Qui se iactat et dilatat iurgia concitat; qui vero sperat in Domino sanabitur. Qui confidit in corde suo stultus est; qui autem graditur sapienter iste laudabitur. Qui dat pauperi non indigebit; qui despicit deprecantem sustinebit penuriam. Cum surrexerint impii abscondentur homines; cum illi perierint multiplicabuntur iusti.

XXIX

Viro qui corripientem dura cervice contemnit repentinus superveniet interitus, et eum sanitas non sequetur. In multiplicatione iustorum letabitur vulgus; cum impii sumpserint principatum gemet populus. Vir qui amat sapientiam letificat patrem suum; qui autem nutrit scorta perdet substantiam. Rex iustus erigit terram; vir avarus destruet eam. Homo qui blandis fictisque sermonibus loquitur amico suo rete expandit pedibus eius. Peccantem virum iniquum involvet laqueus, et iustus laudabit atque gaudebit. Novit iustus causam pauperum; impius ignorat scientiam. Homines pestilentes dissipant civitatem; sapientes vero avertunt furorem. Vir sapiens si cum stulto contenderit, sive irascatur sive rideat non inveniet requiem. Viri sanguinum oderunt simplicem; iusti autem querunt animam eius. Totum spiritum suum profert stultus; sapiens differt et reservat in posterum. Princeps qui libenter audit verba mendacii omnes ministros habet impios. Pauper et creditor obviaverunt sibi; utriusque illuminator est Dominus. Rex qui iudicat in veritate pauperes, thronus eius in eternum firmabitur. Virga atque correptio tribuit sapientiam; puer autem qui dimittitur voluntati sue confundit matrem suam. In multiplicatione impiorum multiplicabuntur scelera, et iusti ruinas eorum videbunt. Erudi filium tuum et refrigerabit te et dabit delicias anime tue. Cum prophetia defecerit dissipabitur populus; qui vero custodit legem beatus est. Servus verbis non potest erudiri, quia quod dicis intelligit et respondere contemnit. Vidisti hominem velocem ad loquendum? Stultitia magis speranda est quam illius correptio. Qui delicate a pueritia nutrit servum suum postea sentiet eum contumacem. Vir iracundus provocat rixas, et qui ad indignandum facilis est erit ad peccandum proclivior. Superbum sequitur humilitas, et humilem spiritu suscipiet gloria. Qui cum fure participat odit animam suam; adiurantem audit et non indicat. Qui timet hominem cito corruet; qui sperat in Domino sublevabitur. Multi requirunt faciem principis, et a Domino iudicium egreditur singulorum. Abominantur iusti virum impium, et abominantur impii eos qui in recta sunt via. Verbum custodiens filius extra perditionem erit.

XXX

Verba congregantis filii vomentis. Visio quam locutus est vir cum quo est Deus, et qui Deo secum morante confortatus ait: Stultissimus sum virorum et sapientia hominum non est mecum. Non didici sapientiam et non novi scientiam sanctorum. Quis ascendit in celum atque descendit? Quis continuit spiritum in manibus suis? Quis colligavit aquas quasi in vestimento? Quis suscitavit omnes terminos terre? Quod nomen est eius, et quod nomen filii eius, si nosti? Omnis sermo Dei ignitus, clipeus est sperantibus in se. Ne addas quicquam verbis illius et arguaris inveniarisque mendax. Duo rogavi te, ne deneges mihi antequam moriar: Vanitatem et verba mendacia longe fac a me; mendicitatem et divitias ne dederis mihi; tribue tantum victui meo necessaria, ne forte satiatus illiciar ad negandum et dicam: Quis est Dominus? Et egestate compulsus furer et periurem nomen Dei mei. Ne accuses servum ad dominum suum, ne forte maledicat tibi et corruas. Generatio que patri suo maledicit et que matri sue non benedicit. Generatio que sibi munda videtur et tamen non est lota a sordibus suis. Generatio cuius excelsi sunt oculi et palpebre eius in alta surrecte. Generatio que pro dentibus gladios habet et commandit molaribus suis ut comedat inopes de terra et pauperes ex hominibus. Sanguisuge due sunt filie dicentes: Affer, affer. Tria sunt insaturabilia, et quartum quod numquam dicit: Sufficit. Infernus et os vulve, et terra que non satiatur aqua; ignis vero numquam dicit: Sufficit. Oculum qui subsannat patrem et qui despicit partum matris sue, effodiant eum corvi de torrentibus et comedant eum filii aquile. Tria sunt difficilia mihi, et quartum penitus ignoro: Viam aquile in celo, viam colubri super petram, viam navis in medio mari, et viam viri in adolescentula. Talis est et via mulieris adultere, que comedit et tergens os suum dicit: Non sum operata malum. Per tria movetur terra, et quartum non potest sustinere: Per servum cum regnaverit, per stultum cum saturatus fuerit cibo, per odiosam mulierem cum in matrimonio fuerit assumpta, et per ancillam cum fuerit heres domine sue. Quattuor sunt minima terre, et ipsa sunt sapientiora sapientibus: Formice populus infirmus, qui preparant in messe cibum sibi; lepusculus plebs invalida, que collocat in petra cubile suum; regem locusta non habet, et egreditur universa per turmas

stellio manibus nititur et moratur in aedibus regis. Tria sunt quae bene gradiuntur et quartum quod incedit feliciter. Leo fortissimus bestiarum ad nullius pavebit occursum. Gallus succinctus lumbos et aries, nec est rex qui resistat ei. Est qui stultus apparuit postquam elevatus est in sublime; si enim intellexisset, ori imposuisset manum. Qui autem fortiter premit ubera ad eliciendum lac exprimit butyrum; et qui vehementer emungit elicit sanguinem; et qui provocat iras producit discordias. Verba Lamuelis regis. Visio qua erudivit eum mater sua.

XXXI Quid dilecte mi, quid dilecte uteri mei, quid dilecte votorum meorum? Ne dederis mulieribus substantiam tuam et divitias tuas ad delendos reges. Noli regibus, o Lamuel, noli regibus dare vinum, quia nullum secretum est ubi regnat ebrietas; et ne forte bibant et obliviscantur iudiciorum, et mutent causam filiorum pauperis. Date siceram maerentibus et vinum his qui amaro sunt animo. Bibant et obliviscantur egestatis suae, et doloris non recordentur amplius. Aperi os tuum muto et causis omnium filiorum qui pertranseunt. Aperi os tuum, decerne quod iustum est, et iudica inopem et pauperem.

× Aleph. Mulierem fortem quis inveniet? Procul et de ultimis finibus pretium eius. Beth. Confidit in ea cor viri sui, et spoliis non indigebit. Gimel. Reddet ei bonum et non malum omnibus diebus vitae suae. Daleth. Quaesivit lanam et linum, et operata est consilio manuum suarum. He. Facta est quasi navis institoris, de longe portans panem suum. Vau. Et de nocte surrexit, deditque praedam domesticis suis et cibaria ancillis suis. Zai. Consideravit agrum et emit eum; de fructu manuum suarum plantavit vineam. Heth. Accinxit fortitudine lumbos suos, et roboravit brachium suum. Teth. Gustavit et vidit quia bona est negotiatio eius; non extinguetur in nocte lucerna eius. Ioth. Manum suam misit ad fortia, et digiti eius apprehenderunt fusum. Caph. Manum suam aperuit inopi, et palmas suas extendit ad pauperem. Lamed. Non timebit domui suae a frigoribus nivis; omnes enim domestici eius vestiti sunt duplicibus. Mem. Stragulatam vestem fecit sibi; byssus et purpura indumentum eius. Nun. Nobilis in portis vir eius, quando sederit cum senatoribus terrae. Samech. Sindonem fecit et vendidit, et cingulum tradidit Chananaeo. Ain. Fortitudo et decor indumentum eius, et ridebit in die novissimo. Phe. Os suum aperuit sapientiae, et lex clementiae in lingua eius. Sade. Consideravit semitas domus suae, et panem otiosa non comedit. Coph. Surrexerunt filii eius et beatissimam praedicaverunt; vir eius, et laudavit eam. Res. Multae filiae congregaverunt divitias; tu supergressa es universas. Sin. Fallax gratia et vana est pulchritudo; mulier timens Dominum ipsa laudabitur. Tau. Date ei de fructu manuum suarum, et laudent eam in portis opera eius.

Explicit liber proverbiorum. Incipit ecclesiastes.

VERBA Ecclesiastes filii David regis Ierusalem.

Vanitas vanitatum, dixit Ecclesiastes, vanitas vanitatum et omnia vanitas. Quid habet amplius homo de universo labore suo quo laborat sub sole? Generatio praeterit et generatio advenit; terra autem in aeternum stat. Oritur sol et occidit, et ad locum suum revertitur; ibique renascens gyrat per meridiem et flectitur ad aquilonem; lustrans universa in circuitu pergit spiritus, et in circulos suos regreditur. Omnia flumina intrant in mare, et mare non redundat; ad locum unde exeunt flumina revertuntur ut iterum fluant. Cunctae res difficiles; non potest eas homo explicare sermone. Non saturatur oculus visu, nec auris impletur auditu. Quid est quod fuit? Ipsum quod futurum est. Quid est quod factum est? Ipsum quod faciendum est. Nihil sub sole novum, nec valet quisquam dicere: Ecce hoc recens est; iam enim praecessit in saeculis quae fuerunt ante nos. Non est priorum memoria; sed nec eorum quidem quae postea futura sunt erit recordatio apud eos qui futuri sunt in novissimo. Ego Ecclesiastes fui rex Israel in Ierusalem, et proposui in animo meo quaerere et investigare sapienter de omnibus quae fiunt sub sole. Hanc occupationem pessimam dedit Deus filiis hominum ut occuparentur in ea. Vidi quae fiunt cuncta sub sole, et ecce universa vanitas et afflictio spiritus. Perversi difficile corriguntur, et stultorum infinitus est numerus. Locutus sum in corde meo dicens: Ecce magnus effectus sum et praecessi sapientia omnes qui fuerunt ante me in Ierusalem; et mens mea contemplata est multa sapienter, et didici. Dedique cor meum ut scirem prudentiam atque doctrinam, erroresque et stultitiam; et agnovi quod in his quoque esset labor et afflictio spiritus, eo quod in multa sapientia multa sit indignatio, et qui addit scientiam addit et dolorem.

II Dixi ego in corde meo: Vadam et affluam deliciis et fruar bonis. Et vidi quod hoc quoque esset vanitas. Risum reputavi errorem, et gaudio dixi: Quid frustra deciperis? Cogitavi in corde meo abstrahere a vino carnem meam, ut animum meum transferrem ad sapientiam devitaremque stultitiam, donec viderem quid esset utile filiis hominum, quo facto opus est sub sole numero dierum vitae suae. Magnificavi opera mea; aedificavi mihi domos, et plantavi vineas; feci hortos et pomaria, et consevi ea cuncti generis arboribus; et exstruxi mihi piscinas aquarum ut irrigarem silvam lignorum germinantium. Possedi servos et ancillas, multamque familiam habui, armenta quoque et magnos ovium greges ultra omnes qui fuerunt ante me in Ierusalem. Coacervavi mihi argentum et aurum et substantias regum ac provinciarum; feci mihi cantores et cantatrices, et delicias filiorum hominum, scyphos et urceolos in ministerio ad vina fundenda; et supergressus sum opibus omnes qui fuerunt ante me in Ierusalem. Sapientia quoque perseveravit mecum. Et omnia quae desideraverunt oculi mei non negavi eis, nec prohibui cor meum quin omni voluptate frueretur et oblectaret se in his quae praeparaveram; et hanc ratus sum partem meam si uterer labore meo. Cumque me convertissem ad universa opera quae fecerant manus meae, et ad labores in quibus frustra sudaveram, vidi in omnibus vanitatem et afflictionem animi, et nihil permanere sub sole. Transivi ad contemplandam sapientiam, erroresque et stultitiam. Quid est, inquam, homo ut sequi possit regem factorem suum? Et vidi quod tantum praecederet sapientia stultitiam quantum differt lux tenebris. Sapientis oculi in capite eius; stultus in tenebris ambulat. Et didici quod unus utriusque esset interitus.

III Et dixi in corde meo: Si unus et stulti et meus occasus erit, quid mihi prodest quod maiorem sapientiae dedi operam? Locutusque cum mente mea animadverti quod hoc quoque esset vanitas. Non enim erit memoria sapientis similiter ut stulti in perpetuum, et futura tempora oblivione cuncta pariter operient. Moritur doctus similiter ut indoctus. Et idcirco taeduit me vitae meae, videntem mala esse universa sub sole, et cuncta vanitatem et afflictionem spiritus. Rursus detestatus sum omnem industriam meam qua sub sole studiosissime laboravi, habiturus heredem post me, quem ignoro utrum sapiens an stultus futurus sit; et dominabitur in laboribus meis quibus desudavi et sollicitus fui. Et est quicquam tam vanum? Unde cessavi renuntiavitque cor meum ultra laborare sub sole. Nam cum alius laboret in sapientia et doctrina et sollicitudine, homini otioso quaesita dimittit; et hoc ergo vanitas et magnum malum. Quid enim proderit homini de universo labore suo et afflictione spiritus qua sub sole cruciatus est? Cuncti dies eius doloribus et aerumnis pleni sunt, nec

× vid: Hieronymi Prolog: Galeat: Libro Judicum 1o præfixum. Nov: 1702.
vid: et Targum Bibl: Polyglott:

nec per noctem mente requiescit. Et hoc nonne vanitas est? Nonne melius est comedere et bibere et ostendere anime sue bona de laboribus suis? Et hoc de manu dei est. Quis ita devorabit et deliciis affluet ut ego? Homini bono in conspectu suo dedit deus sapientiam et scientiam et leticiam; peccatori autem dedit afflictionem et curam superfluam, ut addat et congreget, et tradat ei qui placuit deo. Sed et hoc vanitas est et cassa sollicitudo mentis.

III

Omnia tempus habent, et suis spaciis transeunt universa sub sole. Tempus nascendi et tempus moriendi. Tempus plantandi et tempus evellendi quod plantatum est. Tempus occidendi et tempus sanandi. Tempus destruendi et tempus edificandi. Tempus flendi et tempus ridendi. Tempus plangendi et tempus saltandi. Tempus spargendi lapides et tempus colligendi. Tempus amplexandi et tempus longe fieri ab amplexibus. Tempus adquirendi et tempus perdendi. Tempus custodiendi et tempus abiciendi. Tempus scindendi et tempus consuendi. Tempus tacendi et tempus loquendi. Tempus dilectionis et tempus odii. Tempus belli et tempus pacis. Quid amplius habet homo de labore suo? Vidi afflictionem quam dedit deus filiis hominum ut distendantur in ea. Cuncta fecit bona in tempore suo, et mundum tradidit disputacioni eorum, ut non inveniat homo opus quod operatus est deus ab initio usque ad finem. Et cognovi quod non esset melius nisi letari et facere bene in vita sua. Omnis enim homo qui comedit et bibit et videt bonum de labore suo, hoc donum dei est. Didici quod omnia opera que fecit deus perseverent in perpetuum. Non possumus eis quicquam addere nec auferre que fecit deus ut timeatur. Quod factum est, ipsum permanet; que futura sunt iam fuerunt, et deus instaurat quod abiit. Vidi sub sole in loco iudicii impietatem et in loco iusticie iniquitatem. Et dixi in corde meo: Iustum et impium iudicabit deus, et tempus omnis rei tunc erit. Dixi in corde meo de filiis hominum, ut probaret eos deus et ostenderet similes esse bestiis. Idcirco unus interitus est hominis et iumentorum, et equa utriusque condicio. Sicut moritur homo, sic et illa moriuntur. Similiter spirant omnia, et nichil habet homo iumento amplius. Cuncta subiacent vanitati, et omnia pergunt ad unum locum. De terra facta sunt, et in terram pariter revertuntur. Quis novit si spiritus filiorum Adam ascendat sursum, et si spiritus iumentorum descendat deorsum? Et deprehendi nichil esse melius quam letari hominem in opere suo, et hanc esse partem illius. Quis enim eum adducet ad iudicium ut post se futura cognoscat?

IIII

Verti me ad alia, et vidi calumpnias que sub sole geruntur, et lacrimas innocentum, et neminem consolatorem; nec posse resistere eorum violencie, cunctorum auxilio destitutos. Et laudavi magis mortuos quam viventes, et feliciorem utroque iudicavi qui necdum natus est, nec vidit mala que sub sole fiunt. Rursum contemplatus sum omnes labores hominum et industrias animadverti patere invidie proximi; et in hoc ergo vanitas et cura superflua est. Stultus complicat manus suas et comedit carnes suas dicens: Melior est pugillus cum requie quam plena utraque manus cum labore et afflictione animi. Considerans repperi et aliam vanitatem sub sole. Unus est et secundum non habet, non filium, non fratrem, et tamen laborare non cessat, nec saciantur oculi eius diviciis, nec recogitat dicens: Cui laboro et fraudo animam meam bonis? In hoc quoque vanitas est et afflictio pessima. Melius est ergo duos simul esse quam unum; habent enim emolumentum societatis sue. Si unus ceciderit, ab altero fulcietur. Ve soli, quia cum ceciderit non habet sublevantem se. Et si dormierint duo, fovebuntur mutuo; unus quomodo calefiet? Et si quispiam prevaluerit contra unum, duo resistent ei. Funiculus triplex difficile rumpitur. Melior est puer pauper et sapiens rege sene et stulto, qui nescit providere in posterum. Quod de carcere catenisque interdum quis egrediatur ad regnum, et alius natus in regno inopia consumatur. Vidi cunctos viventes qui ambulant sub sole cum adolescente secundo qui consurget pro eo. Infinitus numerus est populi omnium qui fuerunt ante eum; et qui postea futuri sunt non letabuntur in eo. Sed et hoc vanitas et afflictio spiritus. Custodi pedem tuum ingrediens domum dei, et appropinqua ut audias. Multo enim melior est obediencia quam stultorum victime, qui nesciunt quid faciunt mali.

V

Ne temere quid loquaris, neque cor tuum sit velox ad proferendum sermonem coram deo. Deus enim in celo, et tu super terram; idcirco sint pauci sermones tui. Multas curas sequuntur sompnia, et in multis sermonibus invenietur stulticia. Si quid vovisti deo, ne moreris reddere; displicet enim ei infidelis et stulta promissio. Sed quodcumque voveris, redde. Multoque melius est non vovere quam post votum promissa non reddere. Ne dederis os tuum ut peccare facias carnem tuam, neque dicas coram angelo: Non est providencia, ne forte iratus deus contra sermones tuos dissipet cuncta opera manuum tuarum. Ubi multa sunt sompnia, plurime vanitates et sermones innumeri. Tu vero deum time. Si videris calumpnias egenorum et violenta iudicia, et subverti iusticiam in provincia, non mireris super hoc negocio, quia excelso alius excelsior est, et super hos quoque eminenciores sunt alii, et insuper universe terre rex imperat servienti. Avarus non implebitur pecunia, et qui amat divicias fructum non capiet ex eis; et hoc ergo vanitas. Ubi multe sunt opes, multi et qui comedunt eas. Et quid prodest possessori, nisi quod cernit divicias oculis suis? Dulcis est sompnus operanti, sive parum sive multum comedat; saturitas autem divitis non sinit eum dormire. Est et alia infirmitas pessima quam vidi sub sole: divicie conservate in malum domini sui. Pereunt enim in afflictione pessima. Generavit filium qui in summa egestate erit. Sicut egressus est nudus de utero matris sue, sic revertetur, et nichil auferet secum de labore suo. Miserabilis prorsus infirmitas, quomodo venit sic revertetur. Quid ergo prodest ei quod laboravit in ventum? Cunctis diebus vite sue comedit in tenebris et curis multis, et in erumpna atque tristicia. Hoc itaque visum est michi bonum, ut comedat quis et bibat et fruatur leticia ex labore suo quo laboravit ipse sub sole numerum dierum vite sue quos dedit ei deus; et hec est pars illius. Et omni homini cui dedit deus divicias atque substanciam, potestatemque ei tribuit ut comedat ex eis et fruatur parte sua et letetur de labore suo, hoc est donum dei. Non enim satis recordabitur dierum vite sue, eo quod deus occupet deliciis cor eius.

VI

Est et aliud malum quod vidi sub sole, et quidem frequens apud homines. Vir cui dedit deus divicias atque substanciam et honorem, et nichil deest anime eius ex omnibus que desiderat; nec tribuit ei potestatem ut comedat ex eo, sed homo extraneus vorabit illud. Hoc vanitas et magna miseria est. Si genuerit quispiam centum liberos, et vixerit multos annos, et plures dies etatis habuerit, et anima illius non utatur bonis substancie sue, sepulturaque careat, de hoc ego pronuncio quod melior illo sit abortivus. Frustra enim venit, et pergit ad tenebras, et oblivione delebitur

et non vidit solem neque cognovit distantiam boni et mali. Etiam si duobus milibus annis vixerit et non fuerit perfruitus bonis, nonne ad unum locum properant omnia? Omnis labor hominis in ore eius, sed anima eius non implebitur. Quid habet amplius sapiens a stulto? et quid pauper, nisi ut pergat illuc ubi est vita? Melius est videre quod cupias, quam desiderare quod nescias. Sed et hoc vanitas est et presumptio spiritus. Qui futurus est, iam vocatum est nomen eius: et scitur quod homo sit, et non possit contra fortiorem se in iudicio contendere. Verba sunt plurima, multamque in disputando habentia vanitatem.

VII

Quid necesse est homini maiora se querere, cum ignoret quid conducat sibi in vita sua, numero dierum peregrinationis sue, et tempore quod velut umbra preterit? aut quis ei poterit indicare quid post eum futurum sub sole sit? Melius est nomen bonum quam unguenta preciosa, et dies mortis die nativitatis. Melius est ire ad domum luctus quam ad domum convivii; in illa enim finis cunctorum admonetur hominum, et vivens cogitat quid futurum sit. Melior est ira risu, quia per tristitiam vultus corrigitur animus delinquentis. Cor sapientium ubi tristitia est, et cor stultorum ubi leticia. Melius est a sapiente corripi, quam stultorum adulatione decipi: quia sicut sonitus spinarum ardentium sub olla, sic risus stulti: sed et hoc vanitas. Calumnia conturbat sapientem, et perdet robur cordis illius. Melior est finis orationis quam principium. Melior est patiens arrogante. Ne velox sis ad irascendum, quia ira in sinu stulti requiescit. Ne dicas: Quid putas cause est quod priora tempora meliora fuere quam nunc sunt? stulta enim est huiuscemodi interrogatio. Utilior est sapientia cum divitiis, et magis prodest videntibus solem. Sicut enim protegit sapientia, sic protegit pecunia; hoc autem plus habet eruditio et sapientia, quod vitam tribuunt possessori suo. Considera opera Dei, quod nemo possit corrigere quem ille despexerit. In die bona fruere bonis, et malam diem precave: sicut enim hanc, sic et illam fecit Deus, ut non inveniat homo contra eum iustas querimonias. Hec quoque vidi in diebus vanitatis mee: iustus perit in iustitia sua, et impius multo vivit tempore in malicia sua. Noli esse iustus multum, neque plus sapias quam necesse est, ne obstupescas. Ne impie agas multum, et noli esse stultus, ne moriaris in tempore non tuo. Bonum est te sustentare iustum; sed et ab illo ne subtrahas manum tuam, quia qui Deum timet, nichil negligit. Sapientia confortabit sapientem super decem principes civitatis. Non est enim homo iustus in terra qui faciat bonum et non peccet. Sed et cunctis sermonibus qui dicuntur ne accommodes cor tuum, ne forte audias servum tuum maledicentem tibi: scit enim conscientia tua quia et tu crebro maledixisti aliis. Cuncta temptavi in sapientia. Dixi: Sapiens efficiar; et ipsa longius recessit a me multo magis quam erat: et alta profunditas, quis inveniet eam? Lustravi universa animo meo, ut scirem, et considerarem, et quererem sapientiam et rationem, et ut cognoscerem impietatem stulti, et errorem imprudentium: et inveni amariorem morte mulierem, que laqueus venatorum est, et sagena cor eius; vincula sunt manus eius. Qui placet Deo effugiet illam; qui autem peccator est, capietur ab illa. Ecce hoc inveni, dixit Ecclesiastes, unum et alterum, ut invenirem rationem quam adhuc querit anima mea, et non inveni. Virum de mille unum repperi; mulierem ex omnibus non inveni. Solummodo hoc inveni, quod fecerit Deus hominem rectum, et ipse se infinitis miscuerit questionibus. Quis talis ut sapiens est? et quis cognovit solutionem verbi?

VIII

Sapientia hominis lucet in vultu eius, et potentissimus faciem illius commutabit. Ego os regis observo, et precepta iuramenti Dei. Ne festines recedere a facie eius, neque permaneas in opere malo: quia omne quod voluerit faciet. Et sermo illius potestate plenus est, nec dicere ei quisquam potest: Quare ita facis? Qui custodit preceptum, non experietur quicquam mali. Tempus et responsionem cor sapientis intelligit. Omni negocio tempus est et opportunitas, et multa hominis afflictio, quia ignorat preterita, et futura nullo scire potest nuncio. Non est in hominis dicione prohibere spiritum, nec habet potestatem in die mortis, nec sinitur quiescere ingruente bello, neque salvabit impietas impium. Omnia hec consideravi, et dedi cor meum in cunctis operibus que fiunt sub sole. Interdum dominatur homo homini in malum suum. Vidi impios sepultos, qui etiam cum adhuc viverent in loco sancto erant, et laudabantur in civitate quasi iustorum operum: sed et hoc vanitas est. Etenim quia non profertur cito contra malos sententia, absque ullo timore filii hominum perpetrant mala. Attamen ex eo quod peccator centies facit malum, et per patientiam sustentatur, ego cognovi quod erit bonum timentibus Deum, qui verentur faciem eius. Non sit bonum impio, nec prolongentur dies eius, sed quasi umbra transeant qui non timent faciem Domini. Est et alia vanitas que fit super terram. Sunt iusti quibus mala proveniunt quasi opera egerint impiorum; et sunt impii qui ita securi sunt quasi iustorum facta habeant. Sed et hoc vanissimum iudico. Laudavi igitur leticiam, quod non esset homini bonum sub sole, nisi quod comederet, et biberet, atque gauderet: et hoc solum auferret secum de labore suo in diebus vite quos dedit ei Deus sub sole. Et apposui cor meum ut scirem sapientiam, et intelligerem distentionem que versatur in terra. Est homo qui diebus et noctibus somnum non capit oculis. Et intellexi quod omnium operum Dei nullam possit homo invenire rationem eorum que fiunt sub sole: et quanto plus laboraverit ad querendum, tanto minus inveniat: etiam si dixerit sapiens se nosse, non poterit reperire. Omnia hec tractavi in corde meo ut curiose intelligerem.

IX

Sunt iusti atque sapientes, et opera eorum in manu Dei; et tamen nescit homo utrum amore an odio dignus sit: sed omnia in futurum servantur incerta, eo quod universa eque eveniant iusto et impio, bono et malo, mundo et immundo, immolanti victimas et sacrificia contempnenti. Sicut bonus, sic et peccator; ut periurus, ita et ille qui verum deierat. Hoc est pessimum inter omnia que sub sole fiunt, quia eadem cunctis eveniunt. Unde et corda filiorum hominum implentur malicia et contemptu in vita sua, et post hec ad inferos deducentur. Nemo est qui semper vivat, et qui huius rei habeat fiduciam: melior est canis vivus leone mortuo. Viventes enim sciunt se esse morituros, mortui vero nichil noverunt amplius, nec habent ultra mercedem, quia oblivioni tradita est memoria eorum. Amor quoque et odium et invidie simul perierunt, nec habent partem in hoc seculo et in opere quod sub sole geritur. Vade ergo, et comede in leticia panem tuum, et bibe cum gaudio vinum tuum, quia Deo placent opera tua. Omni tempore sint vestimenta tua candida, et

oleum de capite tuo non deficiat. Perfruere vita cum uxore quam diligis cunctis diebus vite instabilitatis tue qui dati sunt tibi sub sole omni tempore vanitatis tue; hec est enim pars tua in vita et in labore tuo quo laboras sub sole. Quodcumque potest manus tua facere instanter operare, quia nec opus nec ratio nec sciencia nec sapiencia erunt apud inferos quo tu properas. Verti me ad aliud et vidi sub sole nec velocium esse cursum nec fortium bellum nec sapientium panem nec doctorum divitias nec artificum graciam, sed tempus casumque in omnibus. Nescit homo finem suum, sed sicut pisces capiuntur hamo et sicut aves comprehenduntur laqueo, sic capiuntur homines tempore malo cum eis extemplo supervenerit. Hanc quoque sub sole vidi sapienciam et probavi maximam. Civitas parva et pauci in ea viri; venit contra eam rex magnus et vallavit eam extruxitque munitiones per gyrum et perfecta est obsidio. Inventusque est in ea vir pauper et sapiens et liberavit urbem per sapienciam suam, et nullus deinceps recordatus est hominis illius pauperis. Et dicebam ego meliorem esse sapienciam fortitudine. Quomodo ergo sapiencia pauperis contempta est et verba eius non sunt audita? Verba sapientium audiuntur in silencio plus quam clamor principis inter stultos. Melior est sapiencia quam arma bellica, et qui in uno peccaverit multa bona perdet.

X Muscae morientes perdunt suavitatem unguenti. Preciosior est sapiencia et gloria parva ad tempus stulticia. Cor sapientis in dextera eius et cor stulti in sinistra illius. Sed et in via stultus ambulans, cum ipse insipiens sit, omnes stultos estimat. Si spiritus potestatem habentis ascenderit super te, locum tuum ne dimiseris, quia curatio cessare faciet peccata maxima. Est malum quod vidi sub sole quasi per errorem egrediens a facie principis: positum stultum in dignitate sublimi et divites sedere deorsum. Vidi servos in equis et principes ambulantes quasi servos super terram. Qui fodit foveam incidet in eam, et qui dissipat sepem mordebit eum coluber. Qui transfert lapides affligetur in eis, et qui scindit ligna vulnerabitur ab eis. Si retunsum fuerit ferrum et hoc non ut prius sed hebetatum fuerit, multo labore exacuetur, et post industriam sequetur sapiencia. Si mordeat serpens in silencio, nichil eo minus habet qui occulte detrahit. Verba oris sapientis gracia, et labia insipientis precipitabunt eum. Inicium verborum eius stulticia, et novissimum oris illius error pessimus. Stultus verba multiplicat; ignorat homo quid ante se fuerit, et quid post se futurum sit quis ei poterit indicare? Labor stultorum affliget eos qui nesciunt in urbem pergere. Ve tibi terra cuius rex puer est et cuius principes mane comedunt. Beata terra cuius rex nobilis est et cuius principes vescuntur in tempore suo ad reficiendum et non ad luxuriam. In pigriciis humiliabitur contignacio, et in infirmitate manuum perstillabit domus. In risum faciunt panem et vinum ut epulentur bibentes, et pecunie obediunt omnia. In cogitacione tua regi ne detrahas, et in secreto cubiculi tui ne maledixeris diviti, quia et aves celi portabunt vocem tuam, et qui habet pennas annunciabit sentenciam.

XI Mitte panem tuum super transeuntes aquas, quia post tempora multa invenies illum. Da partem septem necnon et octo, quia ignoras quid futurum sit mali super terram. Si reple[te] fuerint nubes, imbrem super terram effundent. Si ceciderit lignum ad austrum aut ad aquilonem, in quocumque loco ceciderit ibi erit. Qui observat ventum non seminat, et qui considerat nubes numquam metet. Quomodo ignoras que sit via spiritus et qua racione compingantur ossa in ventre pregnantis, sic nescis opera Dei qui fabricator est omnium. Mane semina semen tuum, et vespere ne cesset manus tua, quia nescis quid magis oriatur, hoc aut illud; et si utrumque simul, melius erit. Dulce lumen et delectabile est oculis videre solem. Si annis multis vixerit homo et in omnibus his letatus fuerit, meminisse debet tenebrosi temporis et dierum multorum, qui cum venerint vanitatis arguentur preterita. Letare ergo iuvenis in adolescencia tua, et in bono sit cor tuum in diebus iuventutis tue, et ambula in viis cordis tui et in intuitu oculorum tuorum, et scito quod pro omnibus his adducet te Deus in iudicium. Aufer iram a corde tuo et amove maliciam a carne tua; adolescencia enim et voluptas vana sunt.

XII Memento creatoris tui in diebus iuventutis tue, antequam veniat tempus afflictionis et appropinquent anni de quibus dicas: non michi placent; antequam tenebrescat sol et lumen et luna et stelle, et revertantur nubes post pluviam; quando commovebuntur custodes domus et nutabunt viri fortissimi, et ociose erunt molentes imminuto numero, et tenebrescent videntes per foramina, et claudent ostia in platea in humilitate vocis molentis, et consurgent ad vocem volucris, et obsurdescent omnes filie carminis. Excelsa quoque timebunt et formidabunt in via; florebit amigdalus, impinguabitur locusta, et dissipabitur capparis, quoniam ibit homo in domum eternitatis sue, et circuibunt in platea plangentes; antequam rumpatur funis argenteus et recurrat vitta aurea, et conteratur ydria super fontem, et confringatur rota super cisternam, et revertatur pulvis in terram suam unde erat, et spiritus redeat ad Deum qui dedit illum. Vanitas vanitatum, dixit Ecclesiastes, omnia vanitas. Cumque esset sapientissimus Ecclesiastes, docuit populum et enarravit que fecerat, et investigans composuit parabolas multas. Quesivit verba utilia et conscripsit sermones rectissimos ac veritate plenos. Verba sapientium sicut stimuli et quasi clavi in altum defixi, que per magistrorum consilium data sunt a pastore uno. His amplius, fili mi, ne requiras. Faciendi plures libros nullus est finis, frequensque meditacio carnis afflictio est. Finem loquendi omnes pariter audiamus: Deum time et mandata eius observa; hoc est enim omnis homo. Et cuncta que fiunt adducet Deus in iudicium pro omni errato, sive bonum sive malum sit.

Explicit liber ecclesiastes. Incipit liber qui appellatur cantica canticorum [illegible]

Osculetur me osculo oris sui, quia meliora sunt ubera tua vino, fragrancia unguentis optimis. Odor unguentorum tuorum super omnia aromata. Unguentum effusum nomen tuum; ideo adolescentule

dilexerunt te nimis. vox ecclesie ad Christum. Trahe me
post te curremus in odorem unguentorum tuorum. Ecclesia de Christo.
Introduxit me rex in cubiculum suum exultabimus
et letabimur in te memores uberum tuorum super vinum.
Recti diligunt te. Ecclesia de se patiente. Nigra sum sed formo-
sa filie Ierusalem sicut tabernacula cedar sicut pelles
Salomonis. nolite me considerare quod fusca sim quia
decoloravit me sol. Filii matris mee pugnaverunt
contra me posuerunt me custodem in vineis. vineam
meam non custodivi. vox ecclesie ad Christum. Indica mihi quem
diligit anima mea ubi pascas ubi cubes in meridie
ne vagari incipiam post greges sodalium tuorum. vox Christi
ad ecclesiam. Si ignoras te o pulcherrima inter mulieres egre-
dere et abi post vestigia gregum et pasce edos tuos iuxta
tabernacula pastorum. Equitatui meo in curribus Phara-
onis assimilavi te amica mea. pulchre sunt gene
tue sicut turturis collum tuum sicut monilia. Murenu-
las aureas faciemus tibi vermiculatas argento. vox ecclesie
de Christo. Dum esset rex in accubitu suo nardus
mea dedit odorem suum. Fasciculus mirre dilectus
meus mihi inter ubera mea commorabitur. Botrus cypri
dilectus meus mihi in vineis engaddi. vox Christi ad ecclesiam.
Ecce tu pulchra es amica mea ecce tu pulchra oculi tui
columbarum. vox ecclesie ad Christum. Ecce tu pulcher es dilecte
mi et decorus lectulus noster floridus. tigna domorum nostrarum
cedrina laquearia nostra cypressina. vox Christi de se et de ecclesia.
II Ego flos campi et lilium convallium. Sicut lilium inter
spinas sic amica mea inter filias. vox ecclesie de Christo.
Sicut malum inter ligna silvarum sic dilectus meus inter
filios. Sub umbra illius quem desideraveram sedi et
fructus eius dulcis gutturi meo. Introduxit me rex in cellam
vinariam. ordinavit in me caritatem. Fulcite me
floribus stipate me malis quia amore langueo. vox ecclesie
de Christo. Leva eius sub capite meo et dextera illius ampl-
exabitur me. vox Christi de ecclesia. Adiuro vos o filie Ierusalem
per capreas cervosque camporum ne suscitetis neque evigil-
are faciatis dilectam quoadusque ipsa velit. vox ecclesie
de Christo. Vox dilecti mei. Ecce iste venit saliens in
montibus transiliens colles. Similis est dilectus meus cap-
ree hinnuloque cervorum. En ipse stat post parietem nostrum
prospiciens per fenestras prospiciens per cancellos. En dilectus
meus loquitur mihi. Surge propera amica mea columba
mea formosa mea et veni. Iam enim hiems transiit
imber abiit et recessit. flores apparuerunt in terra
nostra. tempus putationis advenit. vox turturis
audita est in terra nostra. ficus protulit grossos suos. vinee
florentes dederunt odorem. vox Christi ad ecclesiam.
Surge amica mea sponsa mea et veni columba
mea in foraminibus petre in caverna macerie. ostende
mihi faciem tuam. sonet vox tua in auribus meis. vox enim tua
dulcis et facies tua decora. vox Christi ad ypocritas. Capite
nobis vulpes parvulas que demoliuntur vineas. nam
vinea nostra floruit. vox ecclesie de Christo. Dilectus meus
mihi et ego illi qui pascitur inter lilia donec aspiret dies
et inclinentur umbre. Revertere similis esto dilecte
mi capree hinnuloque cervorum super montes bethel.
III In lectulo meo per noctes quesivi quem diligit
anima mea. Quesivi illum et non inveni. Surgam et circuibo
civitatem per vicos et plateas. queram quem diligit anima mea.
Quesivi illum et non inveni. Invenerunt me vigiles
qui custodiunt civitatem. Ecclesia de Christo ad apostolos dicit. Num
quem diligit anima mea vidistis? Paululum cum pertransissem
eos inveni quem diligit anima mea. Tenui eum nec dimi-
ttam donec introducam illum in domum matris mee et
in cubiculum genetricis mee. vox Christi de ecclesia.
Adiuro vos filie Ierusalem per capreas cervosque camporum ne
suscitetis neque evigilare faciatis dilectam donec ipsa
velit. Synagoga de ecclesia. Que est ista que ascendit per deser-
tum sicut virgula fumi ex aromatibus mirre et thuris
et universi pulveris pigmentarii. vox ecclesie de Christo. En
lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiunt ex fortis-
simis Israel. omnes tenentes gladios et ad bella doctissimi.
uniuscuiusque ensis super femur suum propter noctium timores. de Christo
dicit ecclesia de gentibus electa. Ferculum fecit sibi rex Salo-
mon de lignis Libani columnas eius fecit argenteas recli-
natorium aureum ascensum purpureum media cari-
tate constravit propter filias Ierusalem. vox ecclesie de Christo. Egredimini
et videte filie Syon regem Salomonem in diademate quo
coronavit eum mater sua in die desponsationis illius et in
die leticie cordis eius. vox Christi ad ecclesiam. Quam pulchra es
amica mea quam pulchra es. oculi tui columbarum absque
eo quod intrinsecus latet. Capilli tui sicut greges caprarum que
IIII ascenderunt de monte Galaad. Dentes tui sicut
greges tonsarum que ascenderunt de lavacro omnes gemellis
fetibus et sterilis non est inter eas. Sicut vitta coccinea labia tua
et eloquium tuum dulce. Sicut fragmen mali punici
ita gene tue absque eo quod intrinsecus latet. Sicut turris David
collum tuum que edificata est cum propugnaculis. mille
clipei pendent ex ea. omnis armatura fortium. Duo
ubera tua sicut duo hinnuli capree gemelli qui
pascuntur in liliis donec aspiret dies et inclinentur
umbre. Vadam ad montem mirre et ad collem thuris.
Tota pulchra es amica mea et macula non est in te. Veni de Lib-
ano sponsa mea veni de Libano veni coronaberis de
capite Amana de vertice Sanir et Hermon de cubilibus
leonum de montibus pardorum. Vulnerasti cor meum soror
mea sponsa. vulnerasti cor meum in uno oculorum tuorum et in uno crine colli tui. Quam pulchre
sunt mamme tue soror mea sponsa mea. pulchriora sunt
ubera tua vino et odor unguentorum tuorum super omnia aromata.
Favus distillans labia tua sponsa. mel et lac sub lingua
tua. et odor vestimentorum tuorum sicut odor thuris. Ortus conclusus
soror mea sponsa. ortus conclusus fons signatus. Emissi-
ones tue paradisus malorum punicorum cum pomorum
fructibus. Cypri cum nardo. nardus et crocus. fistula
et cinnamomum cum universis lignis Libani. mirra et aloe
cum universis primis unguentis. Fons ortorum puteus aquarum
viventium que fluunt impetu de Libano.
Surge aquilo et veni auster perfla ortum meum et fluent
V aromata illius. Ecclesia de Christo dicit. Veniat dilectus meus
in ortum suum et comedat fructum pomorum suorum. Christus ad ecclesiam
dicit. Veni in ortum meum soror mea sponsa. messui — messui vel misi
mirram meam cum aromatibus meis. Comedi favum
cum melle meo. bibi vinum meum cum lacte meo. Christus ad apostolos
dicit. Comedite amici mei et bibite et inebriamini
karissimi. Ego dormio et cor meum vigilat. vox ecclesie de Christo. — ego dormio
Vox dilecti mei pulsantis. Aperi mihi soror mea
amica mea columba mea immaculata mea. quia
caput meum plenum est rore et cincinni mei guttis noctium.
Expoliavi me tunica mea. quomodo induar illa? Lavi

pedes meos, quomodo inquinabo eos? Dilectus meus misit manum suam per foramen, et venter meus intremuit ad tactum eius. Surrexi ut aperirem dilecto meo; manus meae distillaverunt myrrham, et digiti mei pleni myrrha probatissima. Pessulum ostii mei aperui dilecto meo; at ille declinaverat atque transierat. Anima mea liquefacta est, ut dilectus locutus est. Quaesivi et non inveni illum; vocavi, et non respondit mihi. Invenerunt me custodes qui circumeunt civitatem; percusserunt me, et vulneraverunt me; tulerunt pallium meum custodes murorum. Adiuro vos, filiae Ierusalem, si inveneritis dilectum meum, ut nuntietis ei quia amore langueo. *vox synagoge ad ecclesiam* Qualis est dilectus tuus ex dilecto, o pulcherrima mulierum? qualis est dilectus tuus ex dilecto, quia sic adiurasti nos? *vox ecclesie ad amicos* Dilectus meus candidus et rubicundus, electus ex millibus. Caput eius aurum optimum; comae eius sicut elatae palmarum, nigrae quasi corvus. Oculi eius sicut columbae super rivulos aquarum, quae lacte sunt lotae, et resident iuxta fluenta plenissima. Genae illius sicut areolae aromatum consitae a pigmentariis. Labia eius lilia distillantia myrrham primam. Manus illius tornatiles aureae, plenae hyacinthis. Venter eius eburneus, distinctus sapphiris. Crura illius columnae marmoreae, quae fundatae sunt super bases aureas. Species eius ut Libani, electus ut cedri. Guttur illius suavissimum, et totus desiderabilis. Talis est dilectus meus, et iste est amicus meus, filiae Ierusalem.

VI *vox synagoge ad ecclesiam* Quo abiit dilectus tuus, o pulcherrima mulierum? Quo declinavit dilectus tuus? et quaeremus eum tecum. *vox ecclesie* Dilectus meus descendit in hortum suum ad areolam aromatum, ut pascatur in hortis, et lilia colligat. Ego dilecto meo, et dilectus meus mihi, qui pascitur inter lilia. *vox Christi ad ecclesiam* Pulchra es, amica mea, suavis et decora sicut Ierusalem, terribilis ut castrorum acies ordinata. Averte oculos tuos a me, quia ipsi me avolare fecerunt. Capilli tui sicut grex caprarum quae apparuerunt de Galaad. Dentes tui sicut grex ovium quae ascenderunt de lavacro: omnes gemellis fetibus, et sterilis non est in eis. Sicut cortex mali punici, sic genae tuae, absque occultis tuis. Sexaginta sunt reginae, et octoginta concubinae, et adolescentularum non est numerus. Una est columba mea, perfecta mea; una est matris suae, electa genitrici suae. Viderunt illam filiae Sion, et beatissimam praedicaverunt; reginae et concubinae, et laudaverunt eam. Quae est ista quae progreditur quasi aurora consurgens, pulchra ut luna, electa ut sol, terribilis ut castrorum acies ordinata? *vox ecclesie de synagoga* Descendi in hortum meum, ut viderem poma convallium, et inspicerem si floruisset vinea, et germinassent mala punica. Nescivi; anima mea conturbavit me propter quadrigas Aminadab. *vox ecclesie ad synagogam [illegible]* Revertere, revertere, Sulamitis; revertere, revertere, ut intueamur te.

VII *vox [illegible]* Quid videbis in Sulamite, nisi choros castrorum? Quam pulchri sunt gressus tui in calceamentis, filia principis! Iuncturae femorum tuorum sicut monilia quae fabricata sunt manu artificis. Umbilicus tuus crater tornatilis, numquam indigens poculis. Venter tuus sicut acervus tritici vallatus liliis. Duo ubera tua sicut duo hinnuli gemelli capreae. Collum tuum sicut turris eburnea. Oculi tui sicut piscinae in Hesebon, quae sunt in porta filiae multitudinis. Nasus tuus sicut turris Libani, quae respicit contra Damascum. Caput tuum ut Carmelus, et comae capitis tui sicut purpura regis vincta canalibus. Quam pulchra es et quam decora, carissima, in deliciis! Statura tua assimilata est palmae, et ubera tua botris. *vox Christi de ecclesia* Dixi: Ascendam in palmam, et apprehendam fructus eius; *vox [illegible] ad ecclesiam* et erunt ubera tua sicut botri vineae, et odor oris tui sicut malorum. Guttur tuum sicut vinum optimum, *vox ecclesie de Christo* dignum dilecto meo ad potandum, labiisque et dentibus illius ad ruminandum. Ego dilecto meo, et ad me conversio eius. *vox ecclesie ad Christum* Veni, dilecte mi, egrediamur in agrum, commoremur in villis. Mane surgamus ad vineas; videamus si floruit vinea, si flores fructus parturiunt, si floruerunt mala punica: ibi dabo tibi ubera mea. Mandragorae dederunt odorem in portis nostris omnia poma: nova et vetera, dilecte mi, servavi tibi. *vox [illegible]*

VIII Quis mihi det te fratrem meum sugentem ubera matris meae, ut inveniam te foris, et deosculer te, et iam me nemo despiciat? Apprehendam te, et ducam in domum matris meae; ibi me docebis, et dabo tibi poculum ex vino condito, et mustum malorum granatorum meorum. Laeva eius sub capite meo, et dextera illius amplexabitur me. *vox [illegible]* Adiuro vos, filiae Ierusalem, ne suscitetis neque evigilare faciatis dilectam, donec ipsa velit. *vox synagoge de ecclesia* Quae est ista quae ascendit de deserto, deliciis affluens, innixa super dilectum suum? *vox [illegible] synagoge de ecclesia* Sub arbore malo suscitavi te; ibi corrupta est mater tua, ibi violata est genitrix tua. Pone me ut signaculum super cor tuum, ut signaculum super brachium tuum, quia fortis est ut mors dilectio, dura sicut infernus aemulatio: lampades eius lampades ignis atque flammarum. Aquae multae non potuerunt extinguere caritatem, nec flumina obruent illam. Si dederit homo omnem substantiam domus suae pro dilectione, quasi nihil despiciet eam. *vox [illegible] de synagoga* Soror nostra parva, et ubera non habet; quid faciemus sorori nostrae in die quando alloquenda est? Si murus est, aedificemus super eum propugnacula argentea; si ostium est, compingamus illud tabulis cedrinis. *vox ecclesie credentis* Ego murus, et ubera mea sicut turris, ex quo facta sum coram eo quasi pacem reperiens. *synagoga [illegible]* Vinea fuit pacifico in ea quae habet populos; tradidit eam custodibus: vir affert pro fructu eius mille argenteos. *vox Christi [illegible]* Vinea mea coram me est. Mille tui pacifici, et ducenti his qui custodiunt fructus eius. Quae habitas in hortis, amici auscultant: fac me audire vocem tuam. *vox ecclesie ad Christum* Fuge, dilecte mi, et assimilare capreae hinnuloque cervorum super montes aromatum.

Explicit Cantica canticorum. Incipit liber Sapientie Salomonis. Capitulum I

Diligite iustitiam, qui iudicatis terram. Sentite de Domino in bonitate, et in simplicitate cordis quaerite illum: quoniam invenitur ab his qui non tentant illum, apparet autem eis qui fidem habent in illum. Perversae enim cogitationes separant a Deo; probata autem virtus corripit insipientes: quoniam in malevolam animam non introibit sapientia, nec habitabit in corpore

amore langueo

dilecto meo

Revertere

terminus

subdito peccatis. Spiritus enim sanctus discipline effugiet fictum, et auferet se a cogitationibus que sunt sine intellectu, et corripietur a superveniente iniquitate. Benignus est enim spiritus sapientie, et non liberabit maledicum a labiis suis: quoniam renum illius testis est deus, et cordis illius scrutator est verus, et lingue illius auditor. Quoniam spiritus domini replevit orbem terrarum, et hoc quod continet omnia, scientiam habet vocis. Propter hoc qui loquitur iniqua non potest latere, nec preteriet illum corripiens iudicium. In cogitationibus enim impii interrogatio erit. Sermonum autem illius auditio ad deum veniet, ad correptionem iniquitatum illius. Quoniam auris zeli audit omnia, et tumultus murmurationum non abscondetur. Custodite ergo vos a murmuratione que nichil prodest, et a detractione parcite lingue, quoniam sermo obscurus in vacuum non ibit. Os autem quod mentitur occidit animam. Nolite zelare mortem in errore vite vestre, neque acquiratis perditionem in operibus manuum vestrarum. Quoniam deus mortem non fecit, nec letatur in perditione vivorum. Creavit enim ut essent omnia, et sanabiles fecit nationes orbis terrarum, et non est in illis medicamentum exterminii, nec inferorum regnum in terra. Iustitia enim perpetua est et immortalis. Impii autem manibus et verbis accersierunt illam, et estimantes illam amicam defluxerunt, et sponsiones posuerunt ad illam, quoniam digni sunt qui sint ex parte illius.

II Dixerunt enim cogitantes apud se non recte: Exiguum et cum tedio est tempus vite nostre, et non est refrigerium in fine hominis, et non est qui agnitus sit reversus ab inferis. Quia ex nichilo nati sumus, et post hoc erimus tamquam non fuerimus, quoniam fumus afflatus est in naribus nostris, et sermo scintille ad commovendum cor nostrum, qua extincta, cinis erit corpus nostrum, et spiritus diffundetur tamquam mollis aer, et transibit vita nostra tamquam vestigium nubis, et sicut nebula dissolvetur que fugata est a radiis solis, et a calore illius aggravata. Et nomen nostrum oblivionem accipiet per tempus, et nemo memoriam habebit operum nostrorum. Umbre enim transitus est tempus nostrum, et non est reversio finis nostri, quoniam consignata est, et nemo revertitur. Venite ergo, et fruamur bonis que sunt, et utamur creatura tamquam in iuventute celeriter. Vino pretioso et unguentis nos impleamus, et non pretereat nos flos temporis. Coronemus nos rosis antequam marcescant. Nullum pratum sit quod non pertranseat luxuria nostra. Nemo nostrum exsors sit luxurie nostre. Ubique relinquamus signa letitie, quoniam hec est pars nostra, et hec est sors. Opprimamus pauperem iustum, et non parcamus vidue, nec veterani revereamur canos multi temporis. Sit autem fortitudo nostra lex iustitie: quod enim infirmum est, inutile invenitur. Circumveniamus ergo iustum, quoniam inutilis est nobis, et contrarius est operibus nostris, et improperat nobis peccata legis, et diffamat in nos peccata discipline nostre. Promittit se scientiam dei habere, et filium dei se nominat. Factus est nobis in traductionem cogitationum nostrarum. Gravis est nobis etiam ad videndum, quoniam dissimilis est aliis vita illius, et immutate sunt vie eius. Tamquam nugaces estimati sumus ab illo, et abstinet se a viis nostris tamquam ab immunditiis, et prefert novissima iustorum, et gloriatur patrem se habere deum. Videamus ergo si sermones illius veri sint, et temptemus que ventura sunt illi, et sciemus que erunt novissima illius. Si enim est verus filius dei, suscipiet illum, et liberabit eum de manu contrariorum. Contumelia et tormento interrogemus eum, ut sciamus reverentiam eius, et probemus patientiam illius. Morte turpissima condempnemus eum. Erit enim ei respectus ex sermonibus illius. Hec cogitaverunt, et erraverunt: excecavit enim illos malitia eorum. Et nescierunt sacramenta dei, neque mercedem speraverunt iustitie, nec iudicaverunt honorem animarum sanctarum. Quoniam deus creavit hominem inexterminabilem, et ad imaginem similitudinis sue fecit illum.

III Invidia autem diaboli mors introivit in orbem terrarum. Imitantur autem illum qui sunt ex parte illius. Iustorum autem anime in manu dei sunt, et non tanget illos tormentum mortis. Visi sunt oculis insipientium mori, et estimata est afflictio exitus illorum, et quod a nobis est iter, exterminium. Illi autem sunt in pace. Et si coram hominibus tormenta passi sunt, spes illorum immortalitate plena est. In paucis vexati, in multis bene disponentur, quoniam deus temptavit eos, et invenit illos dignos se. Tamquam aurum in fornace probavit illos, et quasi holocausti hostiam accepit illos, et in tempore erit respectus illorum. Fulgebunt iusti, et tamquam scintille in arundineto discurrent. Iudicabunt nationes, et dominabuntur populis, et regnabit dominus illorum in perpetuum. Qui confidunt in illo, intelligent veritatem, et fideles in dilectione acquiescent illi, quoniam donum et pax est electis eius. Impii autem secundum que cogitaverunt correptionem habebunt, qui neglexerunt iustum, et a domino recesserunt. Sapientiam enim et disciplinam qui abicit, infelix est, et vacua est spes illorum, et labores sine fructu, et inutilia opera eorum. Mulieres eorum insensate sunt, et nequissimi filii eorum. Maledicta creatura eorum, quoniam felix est sterilis, et incoinquinata que nescivit thorum in delicto, habebit fructum in respectione animarum sanctarum, et spado qui non operatus est per manus suas iniquitatem, nec cogitavit adversus deum nequissima. Dabitur enim illi fidei donum electum, et sors in templo dei acceptissima. Bonorum enim laborum gloriosus est fructus, et que non concidat radix sapientie. Filii autem adulterorum in inconsummatione erunt, et ab iniquo thoro semen exterminabitur. Et si quidem longe vite erunt, in nichilum computabuntur, et sine honore erit novissima senectus illorum. Et si celerius defuncti fuerint, non habebunt spem, nec in die agnitionis allocutionem. Nationis enim iniquae dire sunt consummationes.

IIII O quam pulchra est casta generatio cum claritate. Immortalis est enim memoria illius, quoniam et apud deum nota est et apud homines. Cum presens est, imitantur illam, et desiderant eam cum se eduxerit, et in perpetuum coronata triumphat, incoinquinatorum certaminum premium vincens. Multigena autem impiorum multitudo non erit utilis, et spuria vitulamina non dabunt radices altas, nec stabile firmamentum collocabunt. Et si in ramis in tempore germinaverint, infirmiter posita, a vento commovebuntur, et a nimietate ventorum eradicabuntur. Confringentur enim rami inconsummati, et fructus illorum inutiles, et acerbi ad manducandum, et ad nichilum apti. Ex iniquis enim omnes filii qui nascuntur, testes sunt nequitie adversus parentes in interrogatione sua. Iustus autem si morte preoccupatus fuerit, in refrigerio erit. Senectus enim venerabilis est non diuturna, neque annorum numero computata. Cani autem sunt sensus hominis, et etas senectutis vita immaculata. Placens deo factus est dilectus, et vivens inter peccatores translatus est. Raptus est ne malitia mutaret intellectum eius, aut ne fictio deciperet animam illius. Fascinatio enim nugacitatis obscurat bona, et inconstantia concupiscentie transvertit sensum sine malitia. Consummatus in brevi explevit tempora multa. Placita enim erat deo anima illius. Propter hoc properavit educere illum de medio iniquitatum. Populi autem videntes et non intelligentes, nec ponentes in precordiis talia, quoniam gratia dei et misericordia est in sanctos eius, et respectus in electos illius. Condempnat autem iustus mortuus vivos impios, et iuventus celerius consummata longam vitam iniusti. Videbunt enim finem sapientis, et non intelligent quid de illo cogitaverit deus, et quare munierit illum dominus. Videbunt et contempnent eos. Illos autem dominus irridebit. Et erunt post hec decidentes sine honore, et in contumelia inter mortuos in perpetuum, quoniam disrumpet illos inflatos sine voce, et commovebit illos a fundamentis, et usque ad supremum desolabuntur. Et erunt gementes, et memoria illorum peribit. Venient in cogitatione peccatorum suorum timidi, et traducent eos ex adverso iniquitates eorum.

V Tunc stabunt iusti in magna constantia adversus eos qui se angustiaverunt, et qui abstulerunt labores eorum.

videntes turbabuntur timore horribili et mirabuntur in subitatione insperate salutis gementes dicentes intra se penitentiam agentes et pre angustia spiritus gementes. hii sunt quos aliquando habuimus in derisum et in similitudinem inproperii. nos insensati vitam illorum estimabamus insaniam et finem illorum sine honore. quomodo computati sunt inter filios dei et inter sanctos sors illorum est. Ergo erravimus a via veritatis et iustitie lumen non luxit nobis et sol intelligentie non est ortus nobis. lassati sumus in via iniquitatis et perditionis et ambulavimus vias difficiles. viam autem domini ignoravimus. Quid nobis profuit superbia aut quid divitiarum iactantia contulit nobis. Transierunt omnia illa tamquam umbra et tamquam nuntius percurrens et tamquam navis que pertransit fluctuantem aquam. cuius cum preterierit non est vestigium invenire neque semitam carine illius in fluctibus. aut avis que transvolat in aere nullum invenitur argumentum itineris illius sed tantum sonitus alarum verberans levem ventum et scindens per vim itineris aerem commotis alis transvolavit et post hoc nullum signum invenitur itineris illius. aut tamquam sagitta emissa in locum destinatum divisus aer continuo in se reclusus est ut ignoretur transitus illius. Sic et nos nati continuo desivimus esse et virtutis quidem nullum signum valuimus ostendere in malignitate autem nostra consumpti sumus. Talia dixerunt in inferno hii qui peccaverunt. quoniam spes impii tamquam lanugo est que a vento tollitur et tamquam spuma gracilis que a procella dispergitur et tamquam fumus qui a vento diffusus est et tamquam memoria hospitis unius diei pretereuntis. Iusti autem in perpetuum vivent et apud dominum est merces eorum et cogitatio eorum apud altissimum. Ideo accipient regnum decoris et diadema speciei de manu domini quoniam dextera sua teget eos et brachio suo defendet illos. accipiet armaturam zelus illius et armabit creaturam ad ultionem inimicorum. Induet pro thorace iustitiam et accipiet pro galea iudicium certum. Sumet scutum inexpugnabile equitatem. acuet autem duram iram in lanceam et pugnabit cum illo orbis terrarum contra insensatos. Ibunt directe emissiones fulgurum et tamquam a bene curvato arcu nubium exterminabuntur et ad certum locum insilient et a petrosa ira plene mittentur grandines et excandescet in illos aqua maris et flumina concurrent duriter. Contra illos stabit spiritus virtutis et tamquam turbo venti dividet illos et ad heremum perducet omnem terram iniquitas et malignitas evertet sedes potentium.

VI. Melior est sapientia quam vires et vir prudens magis quam fortis. Audite ergo reges et intelligite discite iudices finium terre. prebete aures vos qui continetis multitudines et placetis vobis in turbis nationum. quoniam data est a domino potestas vobis et virtus ab altissimo qui interrogabit opera vestra et cogitationes scrutabitur. quoniam cum essetis ministri regni illius non recte iudicastis neque custodistis legem iustitie neque secundum voluntatem dei ambulastis. horrende et cito apparebit vobis quoniam iudicium durissimum his qui presunt fiet. Exiguo enim conceditur misericordia. potentes autem potenter tormenta patientur. Non enim subtrahet personam cuiusquam deus nec verebitur magnitudinem cuiusquam quoniam pusillum et magnum ipse fecit et equaliter cura est illi de omnibus. fortioribus autem fortior instat cruciatio. Ad vos ergo reges sunt hii sermones mei ut discatis sapientiam et non excidatis. Qui enim custodierint iustitiam iuste iustificabuntur et qui didicerint ista invenient quid respondeant. Concupiscite ergo sermones meos diligite illos et habebitis disciplinam. Clara est et que numquam marcescit sapientia et facile videtur ab his qui diligunt eam et invenietur ab his qui querunt illam. preoccupat qui se concupiscunt ut illis se prior ostendat. Qui de luce vigilaverit ad illam non laborabit. assidentem enim illam foribus suis inveniet. Cogitare ergo de illa sensus est consummatus et qui vigilaverit propter illam cito erit securus. quoniam dignos se ipsa circuit querens et in viis ostendet se illis hilariter et in omni providentia occurrit illis. Initium enim illius verissima est discipline concupiscentia. Cura ergo discipline dilectio est et dilectio custodia legum illius est. custoditio autem legum consummatio incorruptionis est. incorruptio autem facit esse proximum deo. Concupiscentia itaque sapientie deducit ad regnum perpetuum. Si ergo delectamini sedibus et sceptris reges populi diligite sapientiam ut in perpetuum regnetis. diligite lumen sapientie omnes qui preestis populis. Quid est autem sapientia et quemadmodum facta sit referam et non abscondam a vobis sacramenta dei sed ab initio nativitatis investigabo et ponam in lucem scientiam illius et non preteribo veritatem neque cum invidia tabescente iter habebo quoniam talis homo non erit particeps sapientie. Multitudo autem sapientium sanitas est orbis terrarum et rex sapiens stabilimentum populi est. Ergo accipite disciplinam per sermones meos et proderit vobis.

VII. Sum quidem et ego mortalis homo similis omnibus et ex genere terreni illius qui prior factus est et in ventre matris figuratus sum caro. decem mensium tempore coagulatus sum in sanguine ex semine hominis et delectamento somni conveniente. Et ego natus accepi communem aerem et in similiter factam decidi terram et primam vocem similem omnibus emisi plorans. In involumentis nutritus sum et curis magnis. Nemo enim ex regibus aliud habuit nativitatis initium. Unus ergo introitus est omnibus ad vitam et similis exitus. Propter hoc optavi et datus est mihi sensus et invocavi et venit in me spiritus sapientie et preposui illam regnis et sedibus et divitias nihil esse duxi in comparatione illius. nec comparavi illi lapidem pretiosum quoniam omne aurum in comparatione illius arena est exigua et tamquam lutum estimabitur argentum in conspectu illius. Super salutem et speciem dilexi illam et proposui pro luce habere illam quoniam inextinguibile est lumen illius. Venerunt autem mihi omnia bona pariter cum illa et innumerabilis honestas per manus illius. et letatus sum in omnibus quoniam antecedebat me ista sapientia et ignorabam quoniam horum omnium mater est. Quam sine fictione didici et sine invidia communico et honestatem illius non abscondo. Infinitus enim thesaurus est hominibus quo qui usi sunt participes facti sunt amicitie dei propter discipline dona commendati. Mihi autem dedit deus dicere ex sententia et presumere digna horum que mihi dantur quoniam ipse sapientie dux est et sapientium emendator. In manu enim illius et nos et sermones nostri et omnis sapientia et operum scientia et disciplina. Ipse enim dedit mihi horum que sunt scientiam veram ut sciam dispositionem orbis terrarum et virtutes elementorum. initium et consummationem et medietatem temporum vicissitudinum permutationes et commutationes temporum. anni cursus et stellarum dispositiones. naturas animalium et iras bestiarum vim ventorum et cogitationes hominum differentias virgultorum et virtutes radicum. et quecumque sunt absconsa et improvisa didici. Omnium enim artifex docuit me sapientia. Est enim in illa spiritus intelligentie sanctus unicus multiplex subtilis mobilis disertus incoinquinatus certus suavis amans bonum acutus quem nihil vetat benefaciens humanus benignus stabilis certus securus omnem habens virtutem omnia prospiciens et qui capiat omnes spiritus intelligibiles mundos subtiles.

mobilibus melior est sapientia, attingit autem ubique propter suam munditiam. Vapor est enim virtutis Dei, et emanatio quedam est claritatis omnipotentis Dei sincera; et ideo nichil inquinatum in illam incurrit. Candor est enim lucis eterne, et speculum sine macula Dei maiestatis, et imago bonitatis illius. Et cum sit una, omnia potest; et in se permanens omnia innovat; et per nationes in animas sanctas se transfert; amicos Dei et prophetas constituit. Neminem enim diligit Deus nisi eum qui cum sapientia inhabitat. Est enim hec speciosior sole, et super omnem dispositionem stellarum; luci comparata invenitur prior. Illi enim succedit nox, sapientiam autem non vincit malitia.

VIII

Attingit ergo a fine usque ad finem fortiter, et disponit omnia suaviter. Hanc amavi et exquisivi a iuventute mea, et quesivi sponsam mihi eam assumere, et amator factus sum forme illius. Generositatem illius glorificat, contubernium habens Dei; sed et omnium Dominus dilexit illam. Doctrix enim est discipline Dei, et electrix operum illius. Et si divitie appetuntur in vita, quid sapientia locupletius, que operatur omnia? Si autem sensus operatur, quis horum que sunt magis quam illa est artifex? Et si iustitiam quis diligit, labores huius magnas habent virtutes: sobrietatem enim et prudentiam docet, et iustitiam et virtutem, quibus utilius nichil est in vita hominibus. Et si multitudinem scientie desiderat quis, scit preterita, et de futuris estimat; scit versutias sermonum et dissolutiones argumentorum; signa et monstra scit antequam fiant, et eventus temporum et seculorum. Proposui ergo hanc adducere mihi ad convivendum, sciens quoniam mecum communicabit de bonis, et erit allocutio cogitationis et tedii mei. Habebo propter hanc claritatem ad turbas, et honorem apud seniores iuvenis; et acutus inveniar in iudicio, et in conspectu potentium admirabilis ero, et facies principum mirabuntur me. Tacentem me sustinebunt, et loquentem me respicient, et sermocinante me plura, manus ori suo imponent. Preterea habebo per hanc immortalitatem, et memoriam eternam his qui post me futuri sunt relinquam. Disponam populos, et nationes mihi erunt subdite. Timebunt me audientes reges horrendi; in multitudine videbor bonus, et in bello fortis. Intrans in domum meam conquiescam cum illa; non enim habet amaritudinem conversatio illius, nec tedium convictus illius, sed letitiam et gaudium. Hec cogitans apud me, et commemorans in corde meo, quoniam immortalitas est in cognatione sapientie, et in amicitia illius delectatio bona, et in operibus manuum illius honestas sine defectione, et in certamine loquele illius sapientia, et preclaritas in communicatione sermonum ipsius, circuibam querens ut mihi illam assumerem. Puer autem eram ingeniosus, et sortitus sum animam bonam. Et cum essem magis bonus, veni ad corpus incoinquinatum. Et ut scivi quoniam aliter non possum esse continens nisi Deus det, et hoc ipsum erat sapientie, scire cuius esset hoc donum, adii Dominum et deprecatus sum illum, et dixi ex totis precordiis meis:

IX

Deus patrum meorum, et Domine misericordie, qui fecisti omnia verbo tuo, et sapientia tua constituisti hominem ut dominaretur creature que a te facta est, ut disponat orbem terrarum in equitate et iustitia, et in directione cordis iudicium iudicet: da mihi sedium tuarum assistricem sapientiam, et noli me reprobare a pueris tuis; quoniam ego servus tuus et filius ancille tue, homo infirmus et exigui temporis, et minor ad intellectum iudicii et legum. Nam et si quis erit consummatus inter filios hominum, si ab illo abfuerit sapientia tua, in nichilum computabitur. Tu me elegisti regem populo tuo, et iudicem filiorum tuorum et filiarum, et dixisti edificare templum in monte sancto tuo, et in civitate habitationis tue altare, similitudinem tabernaculi sancti tui, quod preparasti ab initio; et tecum sapientia tua, que novit opera tua, que et affuit tunc cum orbem terrarum faceres, et sciebat quid esset placitum oculis tuis, et quid directum in preceptis tuis. Mitte illam de celis sanctis tuis, et a sede magnitudinis tue, ut mecum sit et mecum laboret, ut sciam quid acceptum sit apud te. Scit enim illa omnia et intelligit, et deducet me in operibus meis sobrie, et custodiet me in sua potentia. Et erunt accepta opera mea, et disponam populum tuum iuste, et ero dignus sedium patris mei. Quis enim hominum poterit scire consilium Dei? Aut quis poterit cogitare quid velit Deus? Cogitationes enim mortalium timide, et incerte providentie nostre. Corpus enim quod corrumpitur aggravat animam, et deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem. Et difficile estimamus que in terra sunt, et que in prospectu sunt invenimus cum labore. Que autem in celis sunt quis investigabit? Sensum autem tuum quis sciet, nisi tu dederis sapientiam, et miseris spiritum sanctum tuum de altissimis, et sic correcte sint semite eorum qui sunt in terris, et que tibi placent didicerint homines? Nam per sapientiam sanati sunt quicumque placuerunt tibi, Domine, a principio.

X

Hec illum qui primus formatus est a Deo pater orbis terrarum, cum solus esset creatus, custodivit, et eduxit illum a delicto suo, et dedit illi virtutem continendi omnia. Ab hac ut recessit iniustus in ira sua, per iram homicidii fraterni deperiit. Propter quem cum aqua deleret terram, sanavit iterum sapientia, per contemptibile lignum iustum gubernans. Hec et in consensu nequitie, cum se nationes contulissent, scivit iustum, et conservavit sine querela Deo, et in filii misericordia fortem custodivit. Hec iustum a pereuntibus impiis liberavit fugientem, descendente igne in Pentapolim, quibus in testimonium nequitie fumigabunda constat deserta terra, et incerto tempore fructus habentes arbores, et incredibilis anime memoria stans figmentum salis. Sapientiam enim pretereuntes, non tantum in hoc lapsi sunt ut ignorarent bona, sed et insipientie sue reliquerunt hominibus memoriam, ut in his que peccaverunt nec latere potuissent. Sapientia autem hos qui se observant a doloribus liberavit. Hec profugum ire fratris iustum deduxit per vias rectas, et ostendit illi regnum Dei, et dedit illi scientiam sanctorum; honestavit illum in laboribus, et complevit labores illius. In fraude circumvenientium illum affuit illi, et honestum fecit illum. Custodivit illum ab inimicis, et a seductoribus tutavit illum, et certamen forte dedit illi ut vinceret, et sciret quoniam omnium potentior est sapientia. Hec venditum iustum non dereliquit, sed a peccatoribus liberavit eum; descenditque cum illo in foveam, et in vinculis non dereliquit illum, donec afferret illi sceptrum regni, et potentiam adversus eos qui illum deprimebant; et mendaces ostendit qui maculaverunt illum, et dedit illi claritatem eternam. Hec populum iustum et semen sine querela liberavit a nationibus que illum deprimebant. Intravit in animam servi Dei, et stetit contra reges horrendos in portentis et signis. Et reddidit iustis mercedem laborum suorum, et deduxit illos in via mirabili, et fuit illis in velamento diei, et in luce stellarum per noctem. Transtulit illos per mare Rubrum, et transvexit illos per aquam nimiam. Inimicos autem illorum demersit in mare, et ab altitudine inferorum eduxit illos. Ideo iusti tulerunt spolia impiorum, et decantaverunt, Domine, nomen sanctum tuum, et victricem manum tuam laudaverunt pariter; quoniam sapientia aperuit os mutorum, et linguas infantium fecit disertas.

XI

Direxit opera illorum in manibus prophete sancti. Iter fecerunt per deserta que non habitabantur, et in locis desertis fixerunt casas. Steterunt contra hostes, et de inimicis se vindicaverunt. Sitierunt, et invocaverunt te, et data est illis aqua de petra altissima, et requies sitis de lapide duro. Per que enim penas passi sunt inimici illorum a defectione potus sui, et in eis cum abundarent filii Israel letati sunt, per hec cum illis deessent bene cum illis actum est. Nam pro fonte quidem sempiterni fluminis humanum sanguinem dedisti iniustis. Qui cum minuerentur in traductione infantium occisorum, dedisti illis

habundantem aquam insperate, ostendens per sitim que tunc fuit quemadmodum tuos exaltares et adversarios illorum necares. Cum enim temptati sunt et quidem cum misericordia disciplinam accipientes, scierunt quemadmodum cum ira iudicati impii tormenta paterentur. Hos quidem tamquam pater monens probasti, illos autem tamquam durus rex interrogans condempnasti. Absentes enim et presentes similiter torquebantur. Duplex enim illos acceperat tedium et gemitus cum memoria preteritorum. Cum enim audirent per sua tormenta bene secum agi, commemorati sunt Dominum, admirantes in fine exitus. Quem enim in expositione prava proiectum deriserunt, in finem eventus mirati sunt, non similiter iustis sicientes. Pro cogitationibus autem insensatis iniquitatis illorum, quod quidam errantes colebant mutos serpentes et bestias supervacuas, inmisisti illis multitudinem mutorum animalium in vindictam, ut scirent quia per que peccat quis, per hec et torquetur. Non enim impossibilis erat omnipotens manus tua, que creavit orbem terrarum ex materia invisa, inmittere illis multitudinem ursorum aut audaces leones aut novi generis ira plenas ignotas bestias, aut vaporem ignium spirantes, aut odorem fumi proferentes, aut horrendas ab oculis scintillas emittentes, quarum non solum lesura poterat illos exterminare, sed et aspectus per timorem occidere. Sed et sine istis uno spiritu poterant occidi, persecutionem passi ab ipsis factis suis et dispersi per spiritum virtutis tue. Sed omnia in mensura et numero et pondere disposuisti. Multum enim valere tibi soli supererat semper, et virtuti brachii tui quis resistet? Quoniam tamquam momentum statere, sic est ante te orbis terrarum, et tamquam gutta roris antelucani que descendit in terram. Sed misereris omnium quia omnia potes, et dissimulas peccata hominum propter penitentiam. Diligis enim omnia que sunt, et nichil odisti eorum que fecisti, nec enim odiens aliquid constituisti aut fecisti. Quomodo autem posset aliquid permanere nisi tu voluisses? aut quod a te vocatum non esset conservaretur? Parcis autem omnibus, quoniam tua sunt, Domine, qui amas animas.

XII O quam bonus et suavis est, Domine, spiritus tuus in omnibus! Ideoque hos qui exerrant partibus corripis, et de quibus peccant admones et alloqueris, ut relicta malitia credant in te, Domine. Illos enim antiquos inhabitatores terre sancte tue quos exhorruisti, quoniam odibilia opera tibi faciebant per medicamina et sacrificia iniusta, et filiorum suorum necatores sine misericordia, et comestores viscerum hominum, et devoratores sanguinis a medio sacramento tuo, et auctores parentes animarum inauxiliatarum, voluisti perdere per manus parentum nostrorum, ut dignam perciperent peregrinationem puerorum Dei, que tibi omnium carior est terra. Sed et his tamquam hominibus pepercisti, et misisti antecessores exercitus tui vespas, ut illos paulatim exterminarent. Non quia inpotens eras in bello subicere impios iustis, aut bestiis sevis aut verbo duro simul exterminare, sed partibus iudicans dabas locum penitentie, non ignorans quoniam nequam est natio illorum et naturalis malitia ipsorum, et quoniam non poterat mutari cogitatio illorum in perpetuum. Semen enim erat maledictum ab initio, nec timens aliquem veniam dabas peccatis illorum. Quis enim dicet tibi: Quid fecisti? aut quis stabit contra iudicium tuum? aut quis in conspectu tuo veniet vindex iniquorum hominum? aut quis tibi imputabit si nationes perierint quas tu fecisti? Non enim est alius Deus quam tu, cui cura est de omnibus, ut ostendas quoniam non iniuste iudicas iudicium. Neque rex neque tyrannus in conspectu tuo inquirent de his quos perdidisti. Cum ergo sis iustus, iuste omnia disponis. Ipsum quoque

qui non debet puniri condempnare, exterum estimas a tua virtute. Virtus enim tua iustitie initium est, et ob hoc quod Dominus omnium es, omnibus te parcere facit. Virtutem enim ostendis tu, qui non crederis esse in virtute consummatus, et hos qui te nesciunt audacia traducis. Tu autem dominator virtutis cum tranquillitate iudicas, et cum magna reverentia disponis nos. Subest enim tibi cum volueris posse. Docuisti autem populum tuum per talia opera, quoniam oportet iustum esse et humanum, et bone spei fecisti filios tuos, quoniam iudicans das locum in peccatis penitentie. Si enim inimicos servorum tuorum et debitos morti cum tanta cruciasti attentione, dans tempus et locum per que possent mutari a malitia, cum quanta diligentia iudicasti filios tuos, quorum parentibus iuramenta et conventiones dedisti bonarum promissionum? Cum ergo das nobis disciplinam, inimicos nostros multipliciter flagellas, ut bonitatem tuam cogitemus iudicantes, et cum de nobis iudicatur speremus misericordiam tuam. Unde et illis qui in vita sua insensate et iniuste vixerunt, per hec que coluerunt dedisti summa tormenta. Etenim in erroris via diutius erraverunt, deos estimantes hec que in animalibus sunt supervacua, infantium insensatorum more viventes. Propter hoc tamquam pueris insensatis iudicium in derisum dedisti. Qui autem ludibriis et increpationibus non sunt correpti, dignum Dei iudicium experti sunt. In quibus enim patiebantur moleste ferebant, in his quos putabant deos, in ipsis cum exterminarentur videntes illum quem olim negabant se nosse, verum Deum agnoverunt: propter quod et finis condempnationis eorum venit super illos.

Vani autem sunt omnes homines in quibus non subest scientia Dei, et de his que videntur bona non potuerunt intelligere eum qui est, neque operibus attendentes agnoverunt quis esset artifex, sed aut ignem aut spiritum aut citatum aerem aut gyrum stellarum aut nimiam aquam aut solem et lunam, rectores orbis terrarum, deos putaverunt. Quorum si specie delectati deos putaverunt, sciant quanto his dominator eorum speciosior est: speciei enim generator hec omnia constituit. Aut si virtutem et opera eorum mirati sunt, intelligant ab illis, quoniam qui hec fecit fortior est illis. A magnitudine enim speciei et creature cognoscibiliter poterit creator horum videri. Sed tamen adhuc in his minor est querela. Et hii enim fortasse errant, Deum querentes et volentes invenire. Etenim cum in operibus illius conversentur, inquirunt, et persuasum habent quoniam bona sunt que videntur. Iterum autem nec his debet ignosci. Si enim tantum potuerunt scire ut possent estimare seculum, quomodo huius Dominum non facilius invenerunt? Infelices autem sunt, et inter mortuos spes illorum est, qui appellaverunt deos opera manuum hominum, aurum et argentum, artis inventionem, et similitudines animalium, aut lapidem inutilem opus manus antique. Aut si quis artifex faber de silva lignum rectum secuerit, et huius docte eradat omnem corticem, et arte sua usus diligenter fabricet vas utile in conversationem vite, reliquiis autem eius operis ad preparationem esce abutatur, et reliquum horum, quod ad nullos usus facit, lignum curvum et vorticibus plenum, sculpat diligenter per vacuitatem suam, et per scientiam artis sue figuret illud, et assimilet illud imagini hominis, aut alicui ex animalibus illud comparet, perliniens rubrica, et rubicundum faciens fuco colorem illius, et omnem maculam que in illo est perliniens, et faciat ei dignam habitationem, et in pariete ponens illud et confirmans ferro ne forte cadat, prospiciens illi, sciens quoniam non potest adiuvare se: imago enim est, et opus est illi adiutorium. Et de substantia sua

de nuptiis votum faciens inquirit. Non erubescit loqui cum illo qui sine anima est: et pro sanitate quidem infirmum deprecatur, et pro vita rogat mortuum, et in adiutorium inutilem invocat, et pro itinere petit ab eo qui ambulare non potest, et de adquirendo et de operando et de omnium rerum eventu petit ab eo qui in omnibus est inutilis.

XIIII

Iterum alius cogitans navigare et per feros fluctus iter facere incipiens, ligno portante se fragilius lignum invocat. Illud enim cupiditas adquirendi excogitavit, et artifex sapientia fabricavit sua. Tua autem, pater, providentia gubernat, quoniam dedisti et in mari viam, et inter fluctus semitam firmissimam, ostendens quoniam potens es ex omnibus salvare, etiam si sine rate aliquis adeat mare. Sed ut non essent vacua sapientie tue opera, propter hoc etiam et exiguo ligno credunt homines animas suas, et transeuntes mare per ratem liberati sunt. Sed et ab initio cum perirent superbi gigantes, spes orbis terrarum ad ratem confugiens remisit seculo semen nativitatis, que manu tua erat gubernata. Benedictum est enim lignum per quod fit iustitia. Per manus autem quod fit idolum, maledictum est et ipsum, et qui fecit illud: quia ille quidem operatus est, illud autem cum esset fragile deus cognominatus est. Similiter autem odio sunt deo impius et impietas eius. Etenim quod factum est, cum illo qui fecit tormenta patietur. Propter hoc et in ydolis nationum non erit respectus: quoniam creature dei in odium facte sunt, et in temptationem anime hominum, et in muscipulam pedibus insipientium. Initium enim fornicationis est exquisitio ydolorum, et adinventio illorum corruptio vite est. Neque enim erant ab initio, neque erunt in perpetuum. Supervacuitas enim hominum hec advenit in orbem terrarum, et ideo brevis illorum finis est inventus. Acerbo enim luctu dolens pater, cito sibi rapti filii fecit imaginem, et illum qui tunc quasi homo mortuus fuerat, nunc tamquam deum colere cepit, et constituit inter servos suos sacra et sacrificia. Deinde interveniente tempore, convalescente iniqua consuetudine, hic error tamquam lex custoditus est, et tyrannorum imperio colebantur figmenta. Et hos quos in palam homines honorare non poterant propter hoc quod longe essent, e longinquo figura eorum allata, evidentem imaginem regis quem honorare volebant fecerunt, ut illum qui aberat tamquam presentem colerent sua sollicitudine. Provexit autem ad horum culturam et hos qui ignorabant artificis eximia diligentia. Ille enim volens placere illi qui se assumpsit, elaboravit arte sua ut similitudinem in melius figuraret. Multitudo autem hominum abducta per speciem operis, eum qui ante tempus tamquam homo honoratus fuerat, nunc deum estimaverunt. Et hec fuit vite humane deceptio: quoniam aut affectui aut regibus deservientes homines, incommunicabile nomen lapidibus et lignis imposuerunt. Et non suffecerat errasse eos circa dei scientiam, sed et in magno viventes inscientie bello, tot et tam magna mala pacem appellant. Aut enim filios suos sacrificantes, aut obscura sacrificia facientes, aut insanie plenas vigilias habentes, neque vitam neque nuptias mundas iam custodiunt, sed alius alium per invidiam occidit, aut adulterans contristat: et omnia commixta sunt, sanguis, homicidium, furtum et fictio, corruptio et infidelitas, turbatio et periurium, tumultus bonorum, dei immemoratio, animarum inquinatio, nativitatis immutatio, nuptiarum inconstantia, inordinatio mechie et impudicitie. Infandorum enim ydolorum cultura omnis mali causa est, et initium et finis. Aut enim dum letantur insaniunt, aut certe vaticinantur falsa, aut vivunt iniuste, aut peierant cito. Dum enim confidunt in ydolis que sine anima sunt, male iurantes noceri se non sperant. Utraque ergo illis evenient digne, quoniam male senserunt de deo attendentes ydolis, et iuraverunt iniuste in dolo contempnentes iustitiam. Non enim iuratorum virtus, sed peccantium pena perambulat semper iniustorum prevaricationem.

XV

Tu autem deus noster suavis et verus es, patiens et in misericordia disponens omnia. Etenim si peccaverimus, tui sumus, scientes magnitudinem tuam; et si non peccaverimus, scimus quoniam apud te sumus computati. Nosse enim te consummata iustitia est, et scire iustitiam et virtutem tuam radix est immortalitatis. Non enim in errorem induxit nos hominum male artis excogitatio, nec umbra picture labor sine fructu, effigies sculpta per varios colores, cuius aspectus insensato dat concupiscentiam, et diligit mortue imaginis effigiem sine anima. Malorum amatores digni sunt qui spem habeant in talibus, et qui faciunt illos, et qui diligunt, et qui colunt. Sed et figulus mollem terram premens laboriose fingit ad usus nostros unumquodque vas, et de eodem luto fingit que munda sunt in usum vasa, et similiter que his sunt contraria: horum autem vasorum quis sit usus, iudex est figulus. Et cum labore vano deum fingit de eodem luto, ille qui paulo ante de terra factus fuerat, et post pusillum reducit se unde acceptus est, repetitus anime debitum quam habebat. Sed cura est illi, non quia laboraturus est, nec quoniam brevis illi vita est, sed concertatur aurificibus et argentariis, sed et erarios imitatur, et gloriam prefert, quoniam res supervacuas fingit. Cinis est enim cor eius, et terra supervacua spes illius, et luto vilior vita eius: quoniam ignoravit qui se finxit, et qui inspiravit illi animam que operatur, et qui insufflavit ei spiritum vitalem. Sed et estimaverunt lusum esse vitam nostram, et conversationem vite compositam ad lucrum, et oportere undecumque etiam ex malo adquirere. Hic enim scit se super omnes delinquere, qui ex terre materia fragilia vasa et sculptilia fingit. Omnes enim insipientes et infelices supra modum anime superbi sunt, inimici populi tui et imperantes illi: quoniam omnia ydola nationum deos estimaverunt, quibus neque oculorum usus est ad videndum, neque nares ad percipiendum spiritum, neque aures ad audiendum, neque digiti manuum ad tractandum, sed et pedes eorum pigri ad ambulandum. Homo enim fecit illos, et qui spiritum mutuatus est, is finxit illos. Nemo enim sibi similem homo poterit deum fingere. Cum enim sit mortalis, mortuum fingit manibus iniquis. Melior enim est ipse his quos colit, quia ipse quidem vixit cum esset mortalis, illi autem numquam. Sed et animalia miserrima colunt: insensata enim comparata his, illis sunt deteriora. Sed nec aspectu aliquis ex his animalibus bona potest conspicere: effugerunt autem dei laudem et benedictionem eius.

XVI

Propter hec et per his similia passi sunt digne tormenta, et per multitudinem bestiarum exterminati sunt. Pro quibus tormentis bene disposuisti populum tuum, quibus dedisti concupiscentiam delectamenti sui, novum saporem, escam parans eis ortigometram: ut illi quidem concupiscentes escam, propter ea que illis ostensa et missa sunt, etiam a necessaria concupiscentia averterentur. Hi autem in brevi inopes facti, novam gustaverunt escam. Oportebat enim illis sine excusatione quidem supervenire interitum exercentibus tyrannidem; his autem tantum ostendere quemadmodum inimici eorum exterminabantur. Etenim cum illis supervenit seva bestiarum ira, morsibus perversorum colubrorum exterminabantur. Sed non in perpetuum ira tua permansit, sed ad correptionem in brevi turbati sunt, signum habentes salutis ad commemorationem mandati legis tue. Qui enim conversus est, non per hoc quod videbat sanabatur, sed per te omnium salvatorem. In hoc autem ostendisti inimicis nostris quia tu es qui liberas ab omni malo. Illos enim locustarum et muscarum occiderunt morsus, et non est inventa sanitas anime illorum, quia digni erant ab huiusmodi exterminari: filios autem tuos nec draconum venenatorum vicerunt dentes, misericordia enim tua adveniens sanabat illos. In memoria enim sermonum tuorum examinabantur, et velociter salvabantur, ne in altam incidentes oblivionem non possent tuo uti adiutorio. Etenim neque herba neque malagma sanavit illos, sed tuus, domine, sermo, qui sanat omnia. Tu es enim, domine, qui vite et mortis habes potestatem, et deducis ad portas mortis et reducis. Homo autem occidit quidem per malitiam, et cum exierit spiritus non revertetur, nec revocabit animam que recepta est. Sed tuam manum effugere impossibile est. Negantes enim te nosse impii, per fortitudinem brachii tui flagellati sunt, novis aquis et grandinibus et pluviis persecutionem passi, et per ignem consumpti. Quod enim mirabile erat, in aqua que omnia extinguit plus ignis valebat: vindex est enim orbis iustorum. Quodam enim tempore mansuetabatur ignis, ne comburerentur que ad impios missa erant animalia, sed ut ipsi videntes scirent quoniam dei iudicio patiuntur persecutionem. Et quodam tempore in aqua supra virtutem ignis exardebat undique, ut iniquę terre nationem exterminaret.

panibus angelorum esca nutristi populum tuum, et paratum panem de celo prestitisti illis sine labore, omne delectamentum in se habentem et omnis saporis suavitatem. Substantia enim tua dulcedinem tuam, quam in filios habes, ostendebat, et deserviens uniuscuiusque voluntati, ad quod quisque volebat convertebatur. Nix autem et glacies sustinebant vim ignis et non tabescebant, ut scirent quoniam fructus inimicorum exterminabat ignis ardens in grandine et pluvia choruscans. Hic autem iterum ut nutrirentur iusti, etiam sue virtutis oblitus est. Creatura enim tibi factori deserviens exardescit in tormentum adversus iniustos, et lenior fit ad benefaciendum pro his qui in te confidunt. Propter hoc et tunc in omnia transfigurata, omnium nutrici gratie tue deserviebat, ad voluntatem eorum qui a te desiderabant, ut scirent filii tui quos dilexisti, Domine, quoniam non nativitatis fructus pascunt homines, sed sermo tuus hos qui in te crediderint conservat. Quod enim ab igne non poterat exterminari, statim ab exiguo radio solis calefactum tabescebat, ut notum omnibus esset quoniam oportet prevenire solem ad benedictionem tuam, et ad ortum lucis te adorare. Ingrati enim spes tamquam hibernalis glacies tabescet, et disperiet tamquam aqua supervacua.

XVII

Magna enim sunt iudicia tua, Domine, et inenarrabilia verba tua; propter hoc indisciplinate anime erraverunt. Dum enim persuasum habent iniqui posse dominari nationi sancte, vinculis tenebrarum et longe noctis compediti, inclusi sub tectis, fugitivi perpetue providentie iacuerunt. Et dum putant se latere in obscuris peccatis, tenebroso oblivionis velamento dispersi sunt, paventes horrende et cum admiratione nimia perturbati. Neque enim que continebat illos spelunca sine timore custodiebat, quoniam sonitus descendens perturbabat illos, et persone triste illis apparentes pavorem illis prestabant. Et ignis quidem nulla vis poterat illis lumen prebere, nec siderum limpide flamme illuminare poterant illam noctem horrendam. Apparebat autem illis subitaneus ignis timore plenus, et timore percussi illius que non videbatur faciei, estimabant deteriora esse que videbantur; et magice artis appositi erant derisus, et sapientie glorie correptio cum contumelia. Illi enim qui promittebant timores et perturbationes expellere se ab anima languente, hi cum derisu pleni timore languebant. Nam etsi nihil illos ex monstris perturbabat, transitu animalium et serpentium sibilatione commoti tremebundi peribant, et aerem quem nulla ratione quis effugere posset negantes se videre. Cum sit enim timida nequitia, dat testimonium condempnationis; semper enim presumit seva perturbata conscientia. Nihil enim est timor nisi proditio cogitationis auxiliorum. Et dum ab intus minor est expectatio, maiorem putat scientiam eius cause de qua tormentum prestat. Illi autem qui impotentem vere noctem et ab infimis et ab altissimis inferis supervenientem, eundem somnum dormientes, aliquando monstrorum exagitabantur timore, aliquando anime deficiebant traductione; subitaneus enim illis et insperatus timor supervenerat. Deinde si quisquam ex illis decidisset, custodiebatur in carcere sine ferro reclusus. Si enim rusticus quis erat, aut pastor, aut agri operarius preoccupatus esset, ineffugibilem sustinebat necessitatem. Una enim catena tenebrarum omnes erant colligati. Sive spiritus sibilans, aut inter spissos arborum ramos avium sonus suavis, aut vis aque decurrentis nimium, aut sonus validus precipitatarum petrarum, aut ludentium animalium cursus invisus, aut mugientium valida bestiarum vox, aut resonans de altissimis montibus echo, deficientes faciebant illos pre timore. Omnis enim orbis terrarum limpido illuminabatur lumine, et non impeditis operibus continebatur. Solis autem illis superposita erat gravis nox, imago tenebrarum que superventura illis erat. Ipsi ergo sibi erant graviores tenebris.

XVIII

Sanctis autem tuis maxima erat lux, et horum quidem vocem audiebant, sed figuram non videbant. Et quia non et ipsi eadem passi erant, magnificabant te, et qui ante lesi erant, quia non ledebantur, gratias agebant, et ut esset differentia donum petebant. Propter quod ignis ardentem columpnam ducem habuerunt ignote vie, et solem sine lesura boni hospitii prestitisti. Digni quidem illi carere luce et pati carcerem tenebrarum, qui inclusos custodiebant filios tuos, per quos incipiebat incorruptum legis lumen seculo dari. Cum cogitarent iustorum occidere infantes, et uno exposito filio et liberato, in traductionem illorum multitudinem filiorum abstulisti, et pariter illos perdidisti in aqua valida. Illa enim nox ante cognita est patribus nostris, ut vere scientes quibus iuramentis crediderunt animequiores essent. Suscepta est autem a populo tuo sanitas quidem iustorum, iniustorum autem exterminatio. Sicut enim lesisti adversarios, sic et nos provocans magnificasti. Absconse enim sacrificabant iusti pueri bonorum, et iustitie legem in concordia disposuerunt, similiter et bona et mala percepturos iustos, patrum iam decantantes laudes. Resonabat autem inconveniens inimicorum vox, et flebilis audiebatur planctus ploratorum infantium. Simili autem pena servus cum domino afflictus est, et popularis homo regi similia passus. Similiter ergo omnes uno nomine mortis mortuos habebant innumerabiles. Nec enim ad sepeliendum vivi sufficiebant, quoniam uno momento que erat preclarior natio eorum exterminata est. De omnibus enim non credentes propter veneficia, tunc vero primum cum fuit exterminium primogenitorum, spoponderunt populum Dei se esse. Cum enim quietum silentium contineret omnia, et nox in suo cursu medium iter haberet, omnipotens sermo tuus de celo a regalibus sedibus, durus debellator, in mediam exterminii terram prosilivit, gladius acutus insimulatum imperium tuum portans, et stans replevit omnia morte, et usque ad celum attingebat stans in terra. Tunc continuo visus sompniorum malorum turbaverunt illos, et timores supervenerunt inopinati. Et alius alibi proiectus semivivus, propter quam moriebatur causam demonstrabat mortis. Visiones enim que illos turbaverunt hec premonebant, ne inscii quare mala patiebantur perirent. Tetigit autem tunc et iustos temptatio mortis, et commotio in heremo facta est multitudinis, sed non diu permansit ira tua. Properans enim homo sine querela deprecari pro populis, proferens servitutis sue scutum, orationem et per incensum deprecationem allegans, restitit ire et finem imposuit necessitati, ostendens quoniam tuus est famulus. Vicit autem turbas non in virtute corporis nec armature potentia, sed verbo illum qui se vexabat subiecit, iuramenta parentum et testamentum commemorans. Cum enim iam acervatim cecidissent super alterutrum mortui, interstitit et amputavit impetum, et divisit illam que ad vivos ducebat viam. In veste enim poderis quam habebat totus erat orbis terrarum, et parentum magnalia in quattuor ordinibus lapidum erat sculpta, et magnificentia tua in diademate capitis illius sculpta erat. His autem cessit qui exterminabat, et hec extimuit; erat enim sola temptatio ire sufficiens.

XIX

Impiis autem usque in novissimum sine misericordia ira supervenit. Presciebat enim et futura illorum, quoniam cum ipsi permisissent ut se educerent, et cum magna sollicitudine premisissent illos, consequebantur illos penitentia acti. Adhuc enim inter manus habentes luctum et deplorantes ad monumenta mortuorum, aliam sibi assumpserunt cogitationem inscientie, et quos rogantes proiecerant, hos tamquam fugitivos persequebantur. Ducebat enim illos ad hunc finem digna necessitas, et horum que acciderant commemorationem amittebant, ut que deerant tormentis repleret punitio, et populus quidem tuus mirabiliter transiret, illi autem novam mortem invenirent. Omnis enim creatura ad suum genus ab initio refigurabatur, deserviens tuis preceptis, ut pueri tui custodirentur illesi. Nam nubes castra eorum

obumbrabat terra, ex aqua que ante erat, terra arida apparuit, et in mari rubro via sine impedimento, et campus germinans de profundo nimio, per quem omnis natio transivit que tegebatur tua manu, videntes tua mirabilia et monstra. Tamquam equi enim depaverunt escam, et tamquam agni exultaverunt, magnificantes te domine qui liberasti illos. Memores enim erant adhuc eorum que in incolatu illorum facta fuerant, quemadmodum pro natione animalium eduxit terra muscas, et pro piscibus eructavit fluvius multitudinem ranarum. Novissime autem viderunt novam creaturam avium, cum adducti concupiscentia postulaverunt escas epulationis. In allocutione enim desiderii ascendit illis de mari ortigometra, et vexationes peccatoribus supervenerunt non sine illis que ante facta erant argumentis per vim fluminum. Iuste enim patiebantur secundum suas nequitias. Etenim detestabiliorem inhospitalitatem instituerunt. Alii quidem ignotos non recipiebant advenas, alii autem bonos hospites in servitutem accipiebant. Et non solum hec, sed et alius quidam respectus erat illorum, quoniam inviti recipiebant extraneos. Qui autem cum letitia receperunt hos qui eisdem usi erant iuribus, sevissimis afflixerunt doloribus. Percussi sunt autem cecitate sicut illi in foribus iusti, cum subitaneis cooperti essent tenebris, unusquisque ostii sui transitum querebat. In se enim elementa dum convertuntur, sicut in organo qualitatis sonus immutatur, et omnia suum sonum custodiunt. Unde estimari ex ipso visu certo potest. Agrestia enim in aquatica convertebantur, et quecumque erant natantia in terram transibant. Ignis in aqua valebat supra suam virtutem, et aqua extinguentis nature obliviscebatur. Flamme econtrario corruptibilium animalium non vexaverunt carnes coambulantium, nec dissolvebant illam que facile dissolvebatur sicut glacies bonam escam. In omnibus enim domine magnificasti populum tuum et honorasti, et non despexisti in omni tempore et in omni loco assistens eis.

Explicit liber Sapientie. Incipit prologus Ecclesiastici Iesu filii Syrach.

Multorum nobis et magnorum per legem et prophetas aliosque qui secuti sunt illos sapientia demonstrata est, in quibus oportet laudare Israel doctrine et sapientie causa, quia non solum ipsos loquentes necesse est esse peritos, sed etiam extraneos posse et dicentes et scribentes doctissimos fieri. Avus meus Iesus, postquam se amplius dedit ad diligentiam lectionis legis et prophetarum et aliorum librorum qui nobis a parentibus nostris traditi sunt, voluit et ipse scribere aliquid horum que ad doctrinam et sapientiam pertinent, ut desiderantes discere et illorum periti facti, magis magisque attendant animo et confirmentur ad legitimam vitam. Hortor itaque vos venire cum benevolentia et attentiore studio lectionem facere, et veniam habere in illis in quibus videmur sequentes imaginem sapientie deficere in verborum compositione. Nam deficiunt verba hebraica quando fuerint translata ad alteram linguam. Non autem solum hec, sed et ipsa lex et prophete ceterique aliorum librorum non parvam habent differentiam quando inter se dicuntur. Nam in octavo et tricesimo anno temporibus Ptolomei Evergetis regis, postquam perveni in Egiptum et cum multum temporis ibi fecissem, inveni ibi libros relictos non parve neque contempnende doctrine. Itaque bonum et necessarium putavi et ipse aliquam addere diligentiam et laborem interpretandi librum istum, et multa vigilia attuli doctrinam in spatio temporis ad illa que ad finem ducunt, librum dare et illis qui volunt animum intendere et discere quemadmodum oporteat instituere mores qui secundum legem domini proposuerunt vitam agere.

Incipit liber Ecclesiasticus Iesu filii Syrach.

Omnis sapientia a domino deo est, et cum illo fuit semper et est ante evum. Harenam maris et pluvie guttas et dies seculi quis dinumeravit? Altitudinem celi et latitudinem terre et profundum abyssi quis dimensus est? Sapientiam dei precedentem omnia quis investigavit? Prior omnium creata est sapientia, et intellectus prudentie ab evo. Fons sapientie verbum dei in excelsis, et ingressus illius mandata eterna. Radix sapientie cui revelata est, et astutias illius quis agnovit? Disciplina sapientie cui revelata est et manifestata? et multiplicationem ingressus illius quis intellexit? Unus est altissimus creator omnipotens, et rex potens et metuendus nimis, sedens super thronum illius et dominans deus. Ipse creavit illam in spiritu sancto, et vidit et dinumeravit et mensus est. Et effudit illam super omnia opera sua, et super omnem carnem secundum datum suum, et prebuit illam diligentibus se. Timor domini gloria et gloriatio et letitia et corona exultationis. Timor domini delectabit cor, et dabit letitiam et gaudium in longitudinem dierum. Timenti dominum bene erit in extremis, et in die defunctionis sue benedicetur. Dilectio dei honorabilis sapientia. Quibus autem apparuerit in visu, diligunt eam in visione et in agnitione magnalium suorum. Initium sapientie timor domini, et cum fidelibus in vulva concreatus est, et cum electis feminis graditur, et cum iustis et fidelibus agnoscitur. Timor domini scientie religiositas. Religiositas custodiet et iustificabit cor, iocunditatem atque gaudium dabit. Timenti dominum bene erit, et in diebus consummationis illius benedicetur. Plenitudo sapientie timere deum, et plenitudo a fructibus illius. Omnem domum illius implebit a generationibus, et receptacula a thesauris illius. Corona sapientie timor domini, replens pacem et salutis fructum, et vidit et dinumeravit eam. Utraque autem sunt dona dei. Scientiam et intellectum prudentie sapientia compartietur, et gloriam tenentium se exaltat. Radix sapientie est timere dominum, et rami illius longevi. In thesauris sapientie intellectus et scientie religiositas, execratio autem peccatoribus sapientia. Timor domini expellit peccatum, nam qui sine timore est non poterit iustificari. Iracundia enim animositatis illius subversio illius est. Usque in tempus sustinebit patiens, et postea redditio iocunditatis. Bonus sensus usque in tempus abscondet verba illius, et labia multorum enarrabunt sensum illius. In thesauris sapientie significatio discipline, execratio autem peccatori cultura dei. Fili, concupiscens sapientiam conserva iustitiam, et deus prebebit illam tibi. Sapientia enim et disciplina timor domini, et quod beneplacitum est illi fides et mansuetudo, et adimplebit thesauros illius. Non sis incredibilis timori domini, et ne accesseris ad illum duplici corde. Ne fueris ypocrita in conspectu hominum, et non scandalizeris in labiis tuis. Attende in illis ne forte cadas et adducas anime tue inhonorationem, et revelet deus absconsa tua, et in medio synagoge elidat te, quoniam accessisti maligne ad dominum, et cor tuum plenum est dolo et fallacia.

II

Fili, accedens ad servitutem dei, sta in iustitia et timore, et prepara animam tuam ad temptationem. Deprime cor tuum et sustine, inclina aurem tuam et excipe verba intellectus, et ne festines in tempore obductionis. Sustine sustentationes dei, coniungere deo et sustine, ut crescat in novissimo vita tua. Omne quod tibi applicitum fuerit accipe, et in dolore sustine, et in humilitate tua patientiam habe, quoniam in igne probatur aurum et argentum, homines vero receptibiles in camino humiliationis. Crede deo et recuperabit te, et dirige viam tuam et spera in illum. Serva timorem illius et in illo veterasce. Metuentes dominum sustinete misericordiam eius, et non deflectatis ab illo ne cadatis. Qui timetis dominum credite illi, et non evacuabitur merces vestra. Qui timetis dominum sperate in illum, et in oblectationem veniet vobis misericordia. Qui timetis dominum diligite illum, et illuminabuntur corda vestra. Respicite, filii, nationes hominum, et scitote quia nullus speravit in domino et confusus est. Quis enim permansit in mandatis eius et derelictus est? aut quis invocavit illum et despexit eum? ... Ve duplici corde et labiis scelestis et manibus malefacientibus et peccatori terram ingredienti duabus viis. Ve dissolutis corde qui non credunt deo, et ideo non protegentur ab eo. Ve his qui perdiderunt sustinentiam et qui dereliquerunt vias rectas et diverterunt in vias pravas. Et quid facient cum inspicere ceperit dominus? Qui timent

Pax omnium

de duplici corde

duabus viis

dominum non erunt incredibiles verbo illius et qui diligunt illum conservabunt viam illius. Qui timent dominum inquirent quae beneplacita sunt illi et qui diligunt illum replebuntur lege ipsius. Qui timent dominum praeparabunt corda sua et in conspectu illius sanctificabunt animas suas. Qui timent dominum custodiunt mandata illius et patientiam habebunt usque ad inspectionem illius dicentes: Si paenitentiam non egerimus incidemus in manus Domini et non in manus hominum. Secundum enim magnitudinem ipsius sic et misericordia ipsius cum ipso est. Filii sapientiae ecclesia iustorum et natio illorum obedientia et dilectio. Iudicium patris audite filii dilecti et sic facite ut salvi sitis. Deus enim honoravit patrem in filiis et iudicium matris exquirens firmavit in filios. Qui diligit deum exorabit pro peccatis et continebit se ab illis et in oratione dierum exaudietur. Et sicut qui thesaurizat ita et qui honorificat matrem suam.

III

Qui honorat patrem iocundabitur in filiis et qui honorat patrem suum vita vivet longiore. Et qui obaudit patri refrigerabit matrem. Qui timet dominum honorat parentes et quasi dominis serviet his qui se genuerunt. In opere et sermone et omni patientia honora patrem tuum ut superveniat tibi benedictio a Deo et benedictio illius in novissimo maneat. Benedictio patris firmat domos filiorum, maledictio autem matris eradicat ~~firmamentum~~ fundamenta. Ne glorieris in contumelia patris tui, non enim est tibi gloria sed confusio. Gloria enim hominis ex honore patris sui et dedecus filii pater sine honore. Fili suscipe senectam patris tui et non contristes eum in vita illius. Et si defecerit sensu veniam da et ne spernas eum in tua virtute. Elemosina enim patris non erit in oblivione. Nam pro peccato matris restituetur tibi bonum et in iustitia aedificabitur tibi. In die tribulationis commemorabitur tui et sicut in sereno glacies solventur tua peccata. Quam malae famae est qui relinquit patrem et est maledictus a Deo qui exasperat matrem. Fili in mansuetudine opera tua perfice et super hominum gloriam diligeris. Quanto magnus es humilia te in omnibus et coram Deo invenies gratiam. Quoniam magna potentia Dei solius et ab humilibus honoratur. Altiora te ne quaesieris et fortiora te ne scrutatus fueris, sed quae praecepit tibi Deus illa cogita semper et in pluribus operibus eius ne fueris curiosus. Non est enim tibi necessarium ea quae abscondita sunt videre oculis tuis. In supervacuis rebus noli scrutari multipliciter et in pluribus operibus eius non eris curiosus. Plurima enim super sensum hominum ostensa sunt tibi. Multos enim supplantavit suspicio illorum et in vanitate detinuit sensus illorum. Cor durum male habebit in novissimo et qui amat periculum in illo peribit. Cor ingrediens duas vias non habebit successus et pravus corde in illis scandalizabitur. Cor nequam gravabitur in doloribus et peccator adiciet ad peccandum. Synagogae superborum non erit sanitas, frutex enim peccati radicabitur in illis et non intellegetur. Cor sapientis intellegitur in sapientia et auris bona audiet cum omni concupiscentia sapientiam. Sapiens cor et intellegibile abstinebit se a peccatis et in operibus iustitiae successus habebit. Ignem ardentem extinguit aqua et elemosina resistit peccatis. Et Deus prospector est eius qui reddit gratiam, meminit in posterum et in tempore casus sui inveniet firmamentum.

IIII

Fili elemosinam pauperis ne fraudes et oculos tuos ne transvertas a paupere. Animam esurientem ne despexeris et non exasperes pauperem in inopia sua. Cor inopis ne adflixeris et non protrahas datum angustianti. Rogationem contribulati ne abicias et non avertas faciem tuam ab egeno. Ab inope ne avertas oculos tuos propter iram et non relinquas quaerentibus tibi retro maledicere. Maledicentis enim tibi in amaritudine animae exaudietur deprecatio illius; exaudiet autem eum qui fecit illum. Congregationi pauperum affabilem te facito et presbytero humilia animam tuam et magnato humilia caput tuum. Declina pauperi aurem tuam et redde debitum tuum et responde pacifica in mansuetudine. Libera eum qui iniuriam patitur de manu superbi et non acide feras in anima tua. In iudicando esto pupillis misericors ut pater et pro viro matri illorum, et eris velut filius Altissimi obaudiens et miserebitur tui magis quam mater. Sapientia filiis suis vitam inspirat et suscipit inquirentes se et praeibit in via iustitiae. Et qui illam diligit diligit vitam et qui vigilaverint ad illam complectentur placorem eius. Qui tenuerint illam vitam hereditabunt et quo introibit benedicet Deus. Qui serviunt ei obsequentes erunt sancto et eos qui diligunt illam diligit Deus. Qui audit illam iudicabit gentes et qui intuetur illam permanebit confidens. Si crediderit ei hereditabit illam et erunt in confirmatione creaturae illorum. Quoniam in temptatione ambulat cum eo et in primis eligit eum. Timorem et metum et probationem inducet super illum et cruciabit illum in tribulatione doctrinae suae donec temptet illum in cogitationibus illius et credat animae illius. Et firmabit illum et iter adducet directum ad illum et laetificabit illum et denudabit absconsa sua illi et thesaurizabit super illum scientiam et intellectum iustitiae. Si autem oberraverit derelinquet eum et tradet eum in manus inimici sui. Fili conserva tempus et devita a malo. Pro anima tua non confundaris dicere verum. Est enim confusio adducens peccatum et est confusio adducens gloriam et gratiam. Ne accipias faciem adversus faciem tuam nec adversus animam tuam mendacium. Non reverearis proximum tuum in casu suo nec retineas verbum in tempore salutis. Non abscondas sapientiam tuam in decore eius. In lingua enim agnoscitur sapientia et sensus et scientia et doctrina in verbo sensati et firmamentum in operibus iustitiae. Non contradicas verbo veritatis ullo modo et de mendacio ineruditionis tuae confundere. Non confundaris confiteri peccata tua et ne subicias te omni homini pro peccato. Noli resistere contra faciem potentis nec coneris contra ictum fluvii. Pro iustitia agonizare pro anima tua et usque ad mortem certa pro iustitia et Deus expugnabit pro te inimicos tuos. Noli citatus esse in lingua tua et inutilis et remissus in operibus tuis. Noli esse sicut leo in domo tua evertens domesticos tuos et opprimens subiectos tibi. Non sit porrecta manus tua ad accipiendum et ad reddendum collecta.

V

Non attendas ad possessiones iniquas et ne dixeris est mihi sufficiens vita. Nihil enim proderit in tempore vindictae et obductionis. Non sequaris in fortitudine tua concupiscentiam cordis tui. Et ne dixeris quomodo potui aut quis me subiciet propter facta mea. Deus enim vindicans vindicabit. Ne dixeris peccavi et quid accidit mihi triste. Altissimus enim est patiens redditor. De propitiato peccatorum noli esse sine metu neque adicias peccatum super peccatum. Et ne dicas miseratio Dei magna multitudinis peccatorum meorum miserebitur. Misericordia enim et ira ab illo cito proximant et in peccatores respicit ira illius. Non tardes converti ad Dominum et ne differas de die in diem. Subito enim veniet ira illius et in tempore vindictae disperdet te. Noli anxius esse in divitiis iniustis, non enim proderunt in die obductionis et vindictae. Non ventiles te in omnem ventum et non eas in omnem viam, sic enim peccator probatur in duplici lingua. Esto firmus in via Domini et in veritate sensus tui et scientia. Et prosequatur te verbum pacis et iustitiae. Esto mansuetus ad audiendum verbum Dei ut intellegas et cum sapientia proferas responsum verum. Si est tibi intellectus responde proximo, sin autem sit manus tua super os tuum ne capiaris in verbo indisciplinato et confundaris. Honor et gloria in sermone sensati, lingua vero imprudentis subversio est ipsius. Non appelleris susurro et lingua tua ne capiaris et confundaris. Super furem enim est confusio et paenitentia et denotatio pessima super bilinguem. Susurratori autem odium et inimicitia et contumelia. Iustifica pusillum et magnum similiter.

VI

Pro amico noli fieri inimicus proximo, improperium enim et contumeliam malus hereditabit, et omnis peccator invidus et bilinguis. Non te extollas in cogitatione animae tuae velut taurus ne elidatur virtus tua per stultitiam. Et folia tua comedat et fructus tuos perdat et relinquaris velut lignum aridum in eremo. Anima enim nequa disperdet qui se habet et in gaudium inimicis dat illum et deducet in sortem impiorum. Verbum dulce multiplicat amicos et mitigat inimicos et lingua eucharis in

Marginalia: quaerentes d. — iudicii — patrem — honora p. — maledictio matris — elemosina patris — pro peccato matris — qui relinquit patrem — quanto magnus es — altiora te — curiosus — sapiens cor — ignem ardentem ; elemosina — inope — pauperi

in bono homine habundabit. Multi pacifici sint tibi, et consiliarius sit tibi unus de mille. Si possides amicum, in temptatione posside illum, et non facile credas ei. Est enim amicus secundum tempus suum, et non permanebit in tempore tribulationis. Et est amicus qui convertitur ad inimicitiam; et est amicus qui odium et rixam et convicia denudabit. Est autem amicus socius mense, et non permanebit in die necessitatis. Amicus si permanserit fixus, erit tibi quasi coequalis, et in domesticis tuis fiducialiter aget. Si humiliaverit se contra te, et a facie tua absconderit se, unanimem habebis amicitiam bonam. Ab inimicis tuis separare, et ab amicis tuis attende. Amicus fidelis protectio fortis; qui autem invenit illum, invenit thesaurum. Amico fideli nulla est comparatio, et non est digna ponderatio auri et argenti contra bonitatem fidei illius. Amicus fidelis medicamentum vite et immortalitatis, et qui metuunt Dominum invenient illum. Qui timet Deum eque habebit amicitiam bonam, quoniam secundum illum erit amicus illius. Fili, a iuventute tua accipe doctrinam, et usque ad canos invenies sapientiam. Quasi is qui arat et seminat accede ad illam, et sustine bonos fructus illius; in opere enim ipsius exiguum laborabis, et cito edes de generationibus illius. Quam aspera nimium est sapientia indoctis hominibus, et non permanebit in illa excors. Quasi lapidis virtus probatio erit in illis, et non demorabuntur proicere illam. Sapientia enim doctrine secundum nomen est eius, et non est multis manifesta; quibus autem agnita est, permanet usque ad conspectum Dei. Audi fili et accipe consilium intellectus, et ne abicias consilium meum. Inice pedem tuum in compedes illius, et in torques illius collum tuum. Subice humerum tuum et porta illam, et ne acedieris vinculis eius. In omni animo tuo accede ad illam, et in omni virtute tua serva vias eius. Investiga illam, et manifestabitur tibi, et continens factus ne derelinquas illam. In novissimis enim invenies requiem in ea, et convertetur tibi in oblectationem. Et erunt tibi compedes eius in protectionem fortitudinis et bases virtutis, et torques illius in stolam glorie. Decor enim vite est in illa, et vincula illius alligatura salutaris. Stolam glorie indues eam, et coronam gratulationis superpones tibi. Fili, si attenderis mihi, disces eam; et si accommodaveris animum tuum, sapiens eris. Si inclinaveris aurem tuam, excipies doctrinam; et si dilexeris audire, sapiens eris. In multitudine presbyterorum prudentium sta, et sapientie illorum ex corde coniungere, ut omnem narrationem Dei possis audire, et proverbia laudis non effugiant a te. Et si videris sensatum, evigila ad illum, et gradus ostiorum illius exterat pes tuus. Cogitatum habe in preceptis Dei, et in mandatis illius maxime assiduus esto; et ipse dabit tibi cor, et concupiscentia sapientie dabitur tibi.

VII. Noli facere mala, et non te apprehendent. Discede ab iniquo, et deficient mala abs te. Non semines mala in sulcis iniustitie, et non metes ea in septuplum. Noli querere ab homine ducatum, neque a rege cathedram honoris. Non te iustifices ante Deum, quoniam agnitor cordis ipse est; et penes regem noli velle videri sapiens. Noli querere fieri iudex, nisi valeas virtute irrumpere iniquitates, ne forte extimescas faciem potentis, et ponas scandalum in agilitate tua. Non pecces in multitudinem civitatis, nec te immittas in populum; neque alliges duplicia peccata, nec enim in uno eris immunis. Noli esse pusillanimis in animo tuo; exorare et facere elemosinam ne despicias. Ne dicas: In multitudine munerum meorum respiciet Deus, et offerente me Deo altissimo suscipiet munera mea. Non irrideas hominem in amaritudine anime; est enim qui humiliat et exaltat circumspector Deus. Noli amare mendacium adversus fratrem tuum, neque in amicum similiter facias. Noli velle mentiri omne mendacium; assiduitas enim illius non est bona. Noli verbosus esse in multitudine presbyterorum, et non iteres verbum in oratione tua. Non oderis laboriosa opera, et rusticationem ab altissimo creatam. Non te

reputes in multitudine indisciplinatorum. Memento ire, quoniam non tardabit. Humilia valde spiritum tuum, quoniam vindicta carnis impii ignis et vermis. Noli prevaricari in amicum pecuniam differentem, neque fratrem carissimum auro spreveris. Noli discedere a muliere sensata et bona, quam sortitus es in timore Dei; gratia enim verecundie illius super aurum. Non ledas servum in veritate operantem, neque mercenarium dantem animam suam. Servus sensatus sit tibi dilectus quasi anima tua; non defraudes illum libertate, neque inopem derelinquas illum. Pecora tibi sunt? attende illis; et si sunt utilia, perseverent apud te. Filii tibi sunt? erudi illos, et curva illos a pueritia illorum. Filie tibi sunt? serva corpus illarum, et non ostendas hilarem faciem tuam ad illas. Trade filiam, et grande opus feceris, et homini sensato da illam. Mulier si est tibi secundum animam tuam, non proicias illam; et odibili non credas te. In toto corde tuo honora patrem tuum, et gemitus matris tue ne obliviscaris. Memento quoniam nisi per illos natus non fuisses, et retribue illis quomodo et illi tibi. In omni anima tua time Deum, et sacerdotes illius sanctifica. In omni virtute tua dilige eum qui te fecit, et ministros eius non derelinquas. Honora Deum ex tota anima tua, et honorifica sacerdotes, et propurga te cum brachiis. Da illis partem sicut mandatum est tibi primitiarum et purgationis; et de negligentia tua purga te cum paucis. Datum brachiorum tuorum et sacrificium sanctificationis offeres Domino, et initia sanctorum. Et pauperi porrige manum tuam, ut perficiatur propitiatio et benedictio tua. Gratia dati in conspectu omnis viventis, et mortuo non prohibeas gratiam. Non desis plorantibus in consolatione, et cum lugentibus ambula. Non te pigeat visitare infirmum; ex his enim in dilectione firmaberis. In omnibus operibus tuis memorare novissima tua, et in eternum non peccabis.

VIII. Non litiges cum homine potente, ne forte incidas in manus illius. Non contendas cum viro locuplete, ne forte contra te constituat litem tibi. Multos enim perdidit aurum et argentum, et usque ad cor regum extendit et convertit. Non litiges cum homine linguato, et non struas in ignem illius ligna. Non communices homini indocto, ne male de progenie tua loquatur. Ne despicias hominem avertentem se a peccato, neque improperes ei; memento quoniam omnes in correptione sumus. Ne spernas hominem in sua senectute, etenim ex nobis senescunt. Noli de mortuo inimico tuo gaudere, sciens quoniam omnes morimur, et in gaudium nolumus venire. Ne despicias narrationem presbyterorum sapientium, et in proverbiis illorum conversare; ab ipsis enim disces sapientiam et doctrinam intellectus, et ministrare magnatis sine querela. Non te pretereat narratio seniorum; ipsi enim didicerunt a patribus suis; quoniam ab ipsis disces intellectum, et in tempore necessitatis dabis responsum. Non incendas carbones peccatorum arguens eos, et ne incendaris flamma ignis peccatorum illorum. Non contra faciem stes contumeliosi, ne sedeat quasi insidiator ori tuo. Noli fenerari homini fortiori te; quod si feneraveris, quasi perditum habe. Non spondeas super virtutem tuam; quod si spoponderis, quasi restituens cogita. Non iudices contra iudicem, quoniam secundum quod iustum est iudicat. Cum audace non eas in via, ne forte gravet mala sua in te; ipse enim secundum voluntatem suam vadit, et simul cum stultitia illius peries. Cum iracundo non facias rixam, et cum audace non eas in desertum, quoniam quasi nihil est ante illum sanguis, et ubi non est adiutorium elidet te. Cum fatuis consilium non habeas; non enim poterunt diligere nisi que eis placent. Coram extraneo ne facias consilium; nescis enim quid pariat. Non omni homini cor tuum manifestes, ne forte inferat tibi gratiam falsam et convicietur tibi.

IX. Non zeles mulierem sinus tui, ne ostendat super te malitiam doctrine nequam. Non des mulieri potestatem anime tue, ne ingrediatur in virtutem tuam et confundaris. Ne respicias mulierem multivolam, ne forte incidas in laqueos illius. Cum saltatrice ne assiduus sis, nec audias illam, ne forte pereas

filii
filie
Honora patrem
de mortuo
de morte inimici
proverbia sapientum
narratio seniorum

in efficacia illius. Virginem ne conspicias, ne forte scandalizeris in decore eius. Non des fornicariis animam tuam in ullo, ne perdas te et animam et hereditatem tuam. Noli circumspicere in vicis civitatis, nec oberraveris in plateis illius. Averte faciem tuam a muliere compta, et ne circumspicias speciem alienam. Propter speciem mulieris multi perierunt, et ex hoc concupiscentia quasi ignis exardescit. Omnis mulier que est fornicaria quasi stercus in via conculcabitur. Speciem mulieris aliene multi admirati reprobi facti sunt. Colloquium enim illius quasi ignis exardescit. Cum aliena muliere ne sedeas omnino, nec accumbas cum ea super cubitum, et non alterceris cum ea in vino, ne forte declinet cor tuum in illam, et sanguine tuo labaris in perditionem. Non derelinquas amicum antiquum; novus enim non erit similis illi. Vinum novum amicus novus: veterascet, et cum suavitate bibes illud. Non zeles gloriam et opes peccatoris; non enim scis que futura sit illius subversio. Non placeat tibi iniuria iniustorum, sciens quoniam usque ad inferos non placebit impius. Longe abesto ab homine potestatem habente occidendi, et non suspicaberis timorem mortis. Et si accesseris ad illum, noli aliquid committere, ne forte auferat vitam tuam. Communionem mortis scito, quoniam in medio laqueorum ingredieris, et super dolentium arma ambulabis. Secundum virtutem tuam cave te a proximo tuo, et cum sapientibus et prudentibus tracta. Viri iusti sint tibi convive, et in timore Dei sit tibi gloriatio. Et in sensu sit tibi cogitatus Dei, et omnis enarratio tua in preceptis Altissimi. In manibus artificum opera laudabuntur, et princeps populi in sapientia sermonis sui, in sensu vero seniorum verbum. Terribilis est in civitate sua homo linguosus, et temerarius in verbo suo odibilis erit.

X. Iudex sapiens iudicabit populum suum, et principatus sensati stabilis erit. Secundum iudicem populi, sic et ministri eius; et qualis rector est civitatis, tales et inhabitantes in ea. Rex insipiens perdet populum suum, et civitates inhabitabuntur per sensum prudentium. In manu Dei potestas terre, et execrabilis omnis iniquitas gentium; et utilem rectorem in tempore suscitabit super illam. In manu Dei potestas hominis, et super faciem scribe imponet honorem suum. Omnis iniurie proximi ne memineris, et nihil agas in operibus iniurie. Odibilis coram Deo est et hominibus superbia, et execrabilis omnis iniquitas gentium. Regnum a gente in gentem transfertur propter iniustitias et iniurias et contumelias et diversos dolos. Avaro autem nihil est scelestius. Quid superbit terra et cinis? Nihil est iniquius quam amare pecuniam; hic enim et animam suam venalem habet, quoniam in vita sua proiecit intima sua. Omnis potentatus brevis vita. Languor prolixior gravat medicum. Brevem languorem precidit medicus; sic et rex hodie est, et cras morietur. Cum enim morietur homo, hereditabit serpentes et bestias et vermes. Initium superbie hominis apostatare a Deo, quoniam ab eo qui fecit illum recessit cor eius; quoniam initium omnis peccati est superbia. Qui tenuerit illam adimplebitur maledictis, et subvertet eum in finem. Propterea exhonoravit Dominus conventus malorum, et destruxit eos usque in finem. Sedes ducum superborum destruxit Deus, et sedere fecit mites pro eis. Radices gentium superbarum arefecit Deus, et plantavit humiles ex ipsis gentibus. Terras gentium evertit Deus, et perdidit eas usque ad fundamentum. Arefecit ex ipsis, et disperdidit illos, et cessare fecit memoriam eorum a terra. Perdidit Deus memoriam superborum, et reliquit memoriam humilium sensu. Non est creata hominibus superbia, neque iracundia nationi mulierum. Semen hominum honorabitur hoc quod timet Deum; semen autem hoc exhonorabitur quod preterit mandata Dei. In medio fratrum rector illorum in honore, et qui timent Deum erunt in oculis illius. Gloria divitum et pauperum timor Dei est. Noli despicere hominem iustum pauperem, et noli magnificare virum peccatorem divitem. Magnus et iudex et potens est in honore, et non est maior illo qui timet Deum. Servo sensato liberi servient, et vir prudens et disciplinatus non murmurabit correptus, et inscius non honorabitur. Noli extollere te in faciendo opere tuo, et noli cunctari in tempore angustie. Melior est qui operatur et abundat in omnibus, quam qui gloriatur et eget pane. Fili, in mansuetudine serva animam tuam, et da illi honorem secundum meritum suum. Peccantem in animam suam quis iustificabit? et quis honorificabit exhonorantem animam suam? Pauper gloriatur per disciplinam et timorem suum, et est homo qui honorificatur propter substantiam suam. Qui autem gloriatur in paupertate, quanto magis in substantia? et qui gloriatur in substantia, paupertatem vereatur.

XI. Sapientia humiliati exaltabit caput illius, et in medio magnatorum consedere illum faciet. Non laudes virum in specie sua, neque spernas hominem in visu suo. Brevis in volatilibus est apis, et initium dulcoris habet fructus illius. In vestitu ne glorieris umquam, nec in die honoris tui extollaris, quoniam mirabilia opera Altissimi solius, et gloriosa et absconsa et invisa opera illius. Multi tyranni sederunt in throno, et insuspicabilis portavit diadema. Multi potentes oppressi sunt valide, et gloriosi traditi sunt in manus alterorum. Priusquam interroges ne vituperes quemquam, et cum interrogaveris corripe iuste. Priusquam audias ne respondeas verbum, et in medio sermonum ne adicias loqui. De ea re que te non molestat ne certeris, et in iudicio peccantium ne consistas. Fili, ne in multis sint actus tui; et si dives fueris, non eris immunis a delicto. Si enim secutus fueris, non apprehendes, et non effugies si precucurreris. Est homo laborans et festinans et dolens impius, et tanto magis non abundabit. Est homo marcidus egens recuperatione, plus deficiens virtute et abundans paupertate; et oculus Dei respexit illum in bono, et erexit eum ab humilitate ipsius, et exaltavit caput eius; et mirati sunt in illo multi, et honoraverunt Deum. Bona et mala, vita et mors, paupertas et honestas a Deo sunt. Sapientia et disciplina et scientia legis apud Deum; dilectio et vie bonorum apud ipsum. Error et tenebre peccatoribus concreata sunt; qui autem exultant in malis, consenescunt in malo. Datio Dei permanet iustis, et profectus illius successus habebit in eternum. Est qui locupletatur parce agendo, et hec pars mercedis illius in eo quod dicit: Inveni requiem mihi, et nunc manducabo de bonis meis solus; et nescit quod tempus preteriet, et mors appropinquet, et relinquat omnia aliis, et morietur. Sta in testamento tuo, et in illo colloquere, et in opere mandatorum tuorum veterasce. Ne manseris in operibus peccatorum. Confide autem in Deo, et mane in loco tuo. Facile est enim in oculis Dei subito honestare pauperem. Benedictio Dei in mercedem iusti festinat, et in hora veloci processus illius fructificat. Ne dicas: Quid est mihi opus, et que erunt mihi ex hoc bona? Ne dicas: Sufficiens mihi sum, et quid ex hoc pessimabor? In die bonorum ne immemor sis malorum, et in die malorum ne immemor sis bonorum; quoniam facile est coram Deo in die obitus retribuere unicuique secundum vias suas. Malitia hore oblivionem facit luxurie magne, et in fine hominis denudatio operum illius. Ante mortem ne laudes hominem quemquam, quoniam in filiis suis agnoscitur vir. Non omnem hominem inducas in domum tuam; multe enim sunt insidie dolosi. Sicut enim eructant precordia fetentium, et sicut perdix inducitur in caveam, et ut caprea in laqueum, sic et cor superborum, et sicut prospector videns casum proximi sui. Bona enim in mala convertens insidiatur, et in electis imponet maculam. A scintilla una augetur ignis, et ab uno doloso augetur sanguis; homo vero peccator sanguini insidiatur. Attende tibi a pestifero, fabricat enim mala, ne forte inducat super te subsannationem in perpetuum. Admitte ad te alienigenam, et subvertet te in turbine, et abalienabit te a tuis propriis.

XII. Si benefeceris, scito cui feceris, et erit gratia in bonis tuis multa. Benefac iusto, et invenies retributionem magnam; et si non ab ipso, certe a Domino. Non est enim ei bene qui assiduus est in malis et eleemosynas non danti; quoniam et Altissimus odio habet peccatores, et misertus est penitentibus. Da misericordi, et ne suscipias peccatorem; et impiis et peccatoribus reddet vindictam, custodiens eos in diem vindicte. Da bono

recipies peccatorem. Benefac humili et non dederis impio; prohibe panes illi dari, ne in ipsis potentior te sit. Nam duplicia mala invenies in omnibus bonis quaecumque feceris illi, quoniam et Altissimus odio habet peccatores, et impiis reddet vindictam. Non agnoscetur in bonis amicus, et non abscondetur in malis inimicus. In bonis viri inimici illius in tristitia, et in malitia illius amicus agnitus est. Non credas inimico tuo in aeternum; sicut enim aeramentum aeruginat malitia illius. Et si humiliatus vadat curvus, adice animum tuum et custodi te ab illo. Non statuas illum penes te, nec sedeat ad dexteram tuam, ne forte conversus in locum tuum inquirat cathedram tuam, et in novissimo cognoscas verba mea et in sermonibus meis stimuleris. Quis miserebitur incantatori a serpente percusso, et omnibus qui appropiant bestiis? Et sic qui comitatur cum viro iniquo et obvolutus est in peccatis eius. Una hora tecum permanebit; si autem declinaveris, non supportabit. In labiis suis indulcat inimicus, et in corde suo insidiatur ut subvertat te in foveam. In oculis suis lacrimatur inimicus, et si invenerit tempus non satiabitur sanguine. Si incurrerint tibi mala, invenies eum illic priorem, et quasi adiuvans suffodiet plantas tuas. Caput suum movebit et plaudet manu, et multa susurrans commutabit vultum suum.

XIII

Qui tetigerit picem inquinabitur ab ea, et qui communicaverit superbo induet superbiam. Pondus super se tollet qui honestiori se communicat; et ditiori te ne socius fueris. Quid communicabit cacabus ad ollam? Quando enim se colliserint, confringetur. Dives iniuste egit et fremet; pauper autem laesus tacebit. Si largitus fueris, assumet te; et si non habueris, derelinquet te. Si habes, convivet tecum et evacuabit te, et ipse non dolebit super te. Si necessarius illi fueris, supplantabit te, et subridens spem dabit, narrabit tibi bona, et dicet: Quid opus est tibi? Et confundet te in cibis suis donec te exinaniat bis et ter, et in novissimo deridebit te; et postea videns derelinquet te, et caput suum movebit ad te. Humiliare Deo, et exspecta manus eius. Attende ne seductus in stultitiam humilieris. Noli esse humilis in sapientia tua, ne humiliatus in stultitiam seducaris. Advocatus a potentiore, discede; ex hoc enim magis te advocabit. Ne improbus sis, ne impingaris; et ne longe sis ab eo, ne eas in oblivionem. Ne retineas ex aequo loqui cum illo, nec credas multis verbis illius; ex multa enim loquela tentabit te, et subridens interrogabit te de absconditis tuis. Immitis animus illius conservabit verba tua, et non parcet de malitia et de vinculis. Cave tibi et attende diligenter auditui tuo, quoniam cum subversione tua ambulas. Audiens vero illa quasi in somnis vide, et vigilabis. Omni vita tua dilige Deum, et invoca illum in salute tua. Omne animal diligit simile sibi; sic et omnis homo proximum sibi. Omnis caro ad similem sibi coniungetur, et omnis homo simili sui sociabitur. Si communicabit lupus agno aliquando, sic peccator iusto. Quae communicatio sancto homini ad canem? Aut quae pars diviti ad pauperem? Venatio leonis onager in eremo; sic et pascua divitum sunt pauperes. Et sicut abominatio est superbo humilitas, sic et execratio divitis pauper. Dives commotus confirmatur ab amicis suis; humilis autem cum ceciderit, expelletur et a notis. Diviti decepto multi recuperatores; locutus est superba, et iustificaverunt illum. Humilis deceptus est, insuper et arguitur; locutus est sensate, et non est datus ei locus. Dives locutus est, et omnes tacuerunt, et verbum illius usque ad nubes perducent. Pauper locutus est, et dicunt: Quis est hic? Et si offenderit, subvertent illum. Bona est substantia cui non est peccatum in conscientia, et nequissima paupertas in ore impii. Cor hominis immutat faciem illius, sive in bona sive in mala. Vestigium cordis boni et faciem bonam difficile invenies, et cum labore.

XIIII

Beatus vir qui non est lapsus verbo ex ore suo, et non est stimulatus in tristitia delicti. Felix qui non habuit animi sui tristitiam, et non excidit a spe sua. Viro cupido et tenaci sine ratione est substantia; et homini livido ad quid aurum? Qui acervat ex animo suo iniuste, aliis congregat, et in bonis illius alius luxuriabitur. Qui sibi nequam est, cui alii bonus erit? Et non iucundabitur in bonis suis. Qui sibi invidet, nihil est illo nequius, et haec redditio est malitiae illius. Et si bene fecerit, ignoranter et non volens facit, et in novissimo manifestat malitiam suam. Nequam est oculus lividi, et avertens faciem et despiciens animam suam. Insatiabilis oculus cupidi in parte iniquitatis; non satiabitur donec consumat arefaciens animam suam. Oculus malus ad mala, et non satiabitur pane, sed indigens et in tristitia erit super mensam suam. Fili, si habes, benefac tecum, et Deo dignas oblationes offer. Memor esto quoniam mors non tardat, et testamentum inferorum quia demonstratum est tibi; testamentum enim huius mundi morte morietur. Ante mortem benefac amico tuo, et secundum vires tuas exporrigens da pauperi. Non defrauderis a die bono, et particula boni doni non te praetereat. Nonne aliis relinques dolores et labores tuos in divisione sortis? Da et accipe, et iustifica animam tuam. Ante obitum tuum operare iustitiam, quoniam non est apud inferos invenire cibum. Omnis caro sicut faenum veterascet, et sicut folium fructificans in arbore viridi. Alia generantur et alia deiciuntur; sic generatio carnis et sanguinis, alia finitur et alia nascitur. Omne opus corruptibile in fine deficiet, et qui illud operatur ibit cum illo. Et omne opus electum iustificabitur, et qui operatur illud honorabitur in illo. Beatus vir qui in sapientia morabitur, et qui in iustitia sua meditabitur, et in sensu cogitabit circumspectionem Dei; qui excogitat vias illius in corde suo, et in absconditis suis intelligens, vadens post illam quasi investigator, et in viis illius consistens; qui respicit per fenestras illius, et in ianuis illius audiens; qui requiescit iuxta domum illius, et in parietibus illius figens palum, statuet casulam suam ad manus illius, et requiescent in casula illius bona per aevum; statuet filios suos sub tegmine illius, et sub ramis eius morabitur; protegetur sub tegmine illius a fervore, et in gloria eius requiescet.

XV

Qui timet Deum faciet bona, et qui continens est iustitiae apprehendet illam, et obviabit illi quasi mater honorificata, et quasi mulier a virginitate suscipiet illum. Cibabit illum pane vitae et intellectus, et aqua sapientiae salutaris potabit illum; et firmabitur in illo et non flectetur, et continebit illum et non confundetur; et exaltabit illum apud proximos suos, et in medio ecclesiae aperiet os eius, et adimplebit illum spiritu sapientiae et intellectus, et stola gloriae vestiet illum. Iucunditatem et exsultationem thesaurizabit super illum, et nomine aeterno hereditabit illum. Homines stulti non apprehendent illam, et homines sensati obviabunt illi; homines stulti non videbunt eam, longe enim abest a superbia et dolo. Viri mendaces non erunt illius memores, et viri veraces invenientur in illa, et successum habebunt usque ad inspectionem Dei. Non est speciosa laus in ore peccatoris, quoniam a Deo profecta est sapientia. Sapientiae enim Dei astabit laus, et in ore fideli abundabit, et dominator dabit eam illi. Non dixeris: Per Deum abest; quae enim odit ne feceris. Non dicas: Ille me implanavit; non enim necessarii sunt ei homines impii. Omne execramentum erroris odit Dominus, et non erit amabile timentibus eum. Deus ab initio constituit hominem, et reliquit illum in manu consilii sui. Adiecit mandata et praecepta sua. Si volueris mandata conservare, conservabunt te, et in perpetuum fidem placitam facere. Apposuit tibi aquam et ignem; ad quod volueris porrige manum tuam. Ante hominem vita et mors, bonum et malum; quod placuerit ei dabitur illi. Quoniam multa sapientia Dei, et fortis in potentia, videns omnes sine intermissione. Oculi Domini ad timentes eum, et ipse agnoscit omnem operam hominis. Nemini mandavit impie agere, et nemini dedit spatium peccandi. Non enim concupiscit multitudinem filiorum infidelium et inutilium.

XVI

Ne iucunderis in filiis impiis, si multiplicentur; nec oblecteris super ipsos, si non est timor Dei in illis. Non credas vitae illorum, et ne respexeris

filius unicus dni

in synagoga

antiqui gigantes

sexcenta milia

nisi labor illorum. Melior est enim unus timens deum quam mille
filii impii. Et utile est mori sine filiis quam relinquere
filios impios. Ab uno sensato inhabitabitur patria, tribus
impiis deseretur. Multa alia vidit oculus meus, et for-
tiora horum audivit auris mea. In synagoga pecca-
torum exardebit ignis, et in gente incredibili exar-
descet ira. Non exoraverunt pro peccatis suis antiqui
gigantes, qui destructi sunt confidentes sue virtu-
ti: et non pepercit peregrinationi illorum, sed perculit eos
et execratus est illos pre superbia verbi illorum. Non miser-
tus est illis, gentem totam perdens, et extollentem se in suis
peccatis. Et sicut sexcenta milia peditum qui congre-
gati sunt in duritia cordis sui: et si unus fuisset cervi-
catus, mirum si fuisset immunis. Misericordia enim et ira est
cum illo. Potens exoratio, et effundens iram: secundum
misericordiam suam, sic correptio illius hominem secundum opera sua iu-
dicatur. Non effugiet in rapina peccator, et non retar-
dabit sufferentia misericordiam facientis. Omnis misericordia
faciet locum unicuique secundum meritum operum suorum, et
secundum intellectum peregrinationis ipsius. Non dicas: A deo abscon-
dar, et ex summo quis mei memorabitur? In populo
magno non agnoscar: que est enim anima mea in
tam immensa creatura? Ecce celum et celi celorum, abys-
sus, et universa terra, et que in eis sunt, in conspectu illius
commovebuntur, montes simul et colles et fundamenta
terre: cum conspexerit illa deus, tremore concutientur.
Et in omnibus his insensatum est cor: et omne cor intelligitur ab
illo. Et vias illius quis intelligit? Et procellam quam
nec oculus videbit hominis? Nam plurima opera illius sunt
in absconsis: sed opera iustitie illius quis enuntiabit?
aut quis sustinebit? Longe enim est testamentum
a quibusdam, et interrogatio hominum in consummatione est.
Qui minoratur corde cogitat inania: et vir imprudens
et errans cogitat stulta. Audi me fili, et disce
disciplinam sensus, et in verbis meis attende in corde
tuo: et dicam in equitate disciplinam, et scrutabor
enarrare sapientiam: et in verbis meis attende in corde
tuo, et dico in equitate spiritus virtutes quas posuit
deus in opera sua ab initio, et in veritate enuntio scientiam
eius. In iudicio dei opera eius ab initio, et ab institutione
ipsorum distinxit partes illorum, et initia eorum in gentibus
suis. Ornavit in eternum opera illorum: nec esurierunt
nec laboraverunt, et non destiterunt ab operibus suis.
Unusquisque proximum sibi non angustiabit usque in
eternum. Non sis incredibilis verbo illius. Post hec deus
in terram respexit, et implevit illam bonis suis. Anima
omnis vitalis denuntiavit ante faciem ipsius, et in ipsam
iterum reversio illorum.

XVII Deus de terra creavit hominem,
et secundum imaginem suam fecit illum. Et iterum convertit illum
in ipsam, et secundum se vestivit illum virtute. Numerum
dierum et tempus dedit illi, et potestatem eorum que sunt
super terram. Posuit timorem illius super omnem carnem,
et dominatus est bestiarum et volatilium. Creavit
ex ipso adiutorium simile sibi: consilium, et linguam, et
oculos, et aures, et cor dedit illis excogitandi: et
disciplina intellectus replevit illos. Creavit
illis scientiam spiritus, sensu implevit cor eorum illorum,
et bona et mala ostendit illis. Posuit oculum ipsorum
super corda illorum, ostendere illis magnalia operum
suorum, ut nomen sanctificationis collaudent, et glori-
ari in mirabilibus illius, ut magnalia enarrent
operum eius. Addidit illis disciplinam, et legem
vite hereditavit illos. Testamentum eternum
constituit cum illis, et iustitiam et iudicia sua osten-
dit illis. Et magnalia honoris eius vidit oculus
eorum, et honorem vocis audierunt aures illorum. Et
dixit illis: Attendite ab omni iniquo. Et mandavit illis
unicuique de proximo suo. Vie illorum coram ipso sunt
semper, non sunt absconse ab oculis illius. In una-

Addidit illis disciplinam et legem

quamque gentem preposuit rectorem: et pars dei Isra-
el facta est manifesta. Et omnia opera illorum velut sol in conspectu
dei: et oculi eius sine intermissione inspicientes in viis
illorum. Non sunt abscondita testamenta
per iniquitatem illorum, et omnes iniquitates eorum in conspectu
dei. Elemosina viri quasi signaculum cum ipso, et gratiam
hominis quasi pupillam conservabit: et postea resurget,
et retribuet illis retributionem, unicuique in caput illorum,
et convertet in interiores partes terre. Penitentibus autem dedit
viam iustitie, et confirmavit deficientes sustinere, et
destinavit illis sortem veritatis. Convertere ad dominum,
et relinque peccata tua. Precare ante faciem domini, et minue
offendicula. Revertere ad dominum, et avertere ab iniustitia
tua, et nimis odito execrationem: et cognosce iustitias
et iudicia dei, et sta in sorte propositionis et orationis
altissimi dei. In partes vade seculi sancti cum vivis
et dantibus confessionem deo. Non demoreris in errore
impiorum, ante mortem confitere. A mortuo quasi nihil perit
confessio. Confiteberis vivens, vivus et sanus confite-
beris, et laudabis deum, et gloriaberis in miserationibus
illius. Quam magna misericordia dei, et propitiatio illius
convertentibus ad se. Nec enim omnia possunt esse in hominibus,
quoniam non est immortalis filius hominis, et in vanitate mali-
tie placuerunt. Quid lucidius sole? et hic deficiet.
Aut quid nequius quam quod excogitavit caro et
sanguis? et hoc arguetur. Virtutem altitudinis celi
ipse conspicit: et omnes homines terra et cinis. Qui vivit

XVIII in eternum creavit omnia simul. Deus solus
iustificabitur, et manet invictus rex in eternum. Quis
sufficit enarrare opera illius? Quis enim investi-
gabit magnalia illius? Virtutem autem magnitudi-
nis illius quis enuntiabit? Aut quis adiciet
enarrare misericordiam eius? Non est minuere neque adicere,
nec est invenire magnalia dei. Cum consumma-
verit homo, tunc incipiet: et cum quieverit, aporia-
bitur. Quid est homo, et que est gratia illius? et
quid bonum, aut quid nequam illius? Numerus
dierum hominum ut multum centum anni: quasi gutta
aque maris deputati sunt, et sicut calculus arene:
sic exigui anni in die evi. Propter hoc patiens est
in illis deus, et effundet super eos misericordiam suam. Vidit
presumptionem cordis illorum quoniam mala est, et cogno-
vit subversionem illorum quoniam nequam est. Ideo adim-
plevit propitiationem suam in illis, et ostendit illis viam
equitatis. Miseratio hominis circa proximum suum: miseri-
cordia autem dei super omnem carnem. Qui misericordiam habet, docet et
erudit quasi pastor gregem suum. Miseretur excipi-
entis doctrinam miserationis, et qui festinat in iudici-
is eius. Fili, in bonis ne des querelam, et in omni dato ne des
tristitiam verbi mali. Nonne ardorem refrigerabit
ros? sic et verbum melius quam datum. Nonne ecce
verbum super datum bonum? sed utraque cum homine iustificato.
Stultus acriter improperabit: et datus indisciplinati
tabescere facit oculos. Ante iudicium para iustitiam
tibi, et antequam loquaris disce. Ante languorem
adhibe medicinam, et ante iudicium interroga teipsum,
et in conspectu dei invenies propitiationem. Ante langu-
orem humilia te, et in tempore infirmitatis ostende
conversationem tuam. Non impediaris orare semper, et
ne verearis usque ad mortem iustificari: quoniam merces dei
manet in eternum. Ante orationem prepara animam tuam, et noli
esse quasi homo qui tentat deum. Memento ire in die
consummationis, et tempus retributionis in conversione
faciei. Memento paupertatis in tempore abundantie,
et necessitatum paupertatis in die divitiarum. A mane
usque ad vesperam immutabitur tempus, et hec omnia citata
in oculis dei. Homo sapiens in omnibus metuet, et in diebus
delictorum attendet ab inertia. Omnis astutus
agnoscit sapientiam, et invenienti eam dabit

confessionem. Sensati in verbis et ipsi sapienter egerunt et intellexerunt veritatem et iustitiam et impleverunt proverbia et iudicia. Post concupiscentias tuas non eas et a voluntate tua avertere. Si praestes animae tuae concupiscentias eius faciet te in gaudium inimicis tuis. Ne oblecteris in turbis nec in modicis: assidua enim est commissio illorum. Ne fueris mediocris in contentione ex foenore, et est tibi nihil in sacculo: eris enim invidus vitae tuae.

XIX

Operarius ebriosus non locupletabitur: et qui spernit modica paulatim decidet. Vinum et mulieres apostatare faciunt sapientes, et arguent sensatos: et qui se iungit fornicariis erit nequam. Putredo et vermes hereditabunt illum, et extolletur in exemplum maius, et tolletur de numero anima eius. Qui credit cito levis corde est et minorabitur: et qui delinquit in animam suam insuper habebitur. Qui gaudet iniquitate denotabitur, et qui odit correptionem minuetur vita: et qui odit loquacitatem extinguit malitiam. Qui peccat in animam suam poenitebit: et qui iocundatur in malitia denotabitur. Ne iteres verbum nequam et durum, et non minoraberis. Amico et inimico noli enarrare sensum tuum: et si est tibi delictum noli denudare. Audiet enim te et custodiet te, et quasi defendens peccatum odiet te, et sic aderit tibi semper. Audisti verbum adversus proximum tuum? commoriatur in te, fidens quoniam non te dirumpet. A facie verbi parturit fatuus, tamquam gemitus partus infantis. Sagitta infixa femori carnis, sic verbum in corde stulti. Corripe amicum ne forte non intellexerit et dicat: Non feci: aut si fecerit, ne iterum addat facere. Corripe proximum ne forte non dixerit: et si dixerit, ne forte iteret. Corripe amicum: saepe enim fit commissio. Et non omni verbo credas: est qui labitur lingua, sed non ex animo. Quis est enim qui non deliquerit in lingua sua? Corripe proximum antequam commineris. Et da locum timori Altissimi: quia omnis sapientia timor Dei, et in illa timere Deum, et in omni sapientia dispositio legis. Et non est sapientia nequitiae disciplina: et non est cogitatus peccatorum prudentia. Est nequitia et in ipsa execratio: et est insipiens qui minuitur sapientia. Melior est homo qui minuitur sapientia et deficiens sensu in timore, quam qui abundat sensu et transgreditur legem Altissimi. Est solertia certa et ipsa iniqua. Et est qui emittit verbum certum enarrans veritatem. Est qui nequiter humiliat se, et interiora eius plena sunt dolo: et est iustus qui se nimium submittit a multa humilitate: et est iustus qui inclinat faciem suam et fingit se non videre quod ignoratum est: et si ab imbecillitate virium vetetur peccare, si invenerit tempus malefaciendi malefaciet. Ex visu cognoscitur vir, et ab occursu faciei cognoscitur sensatus. Amictus corporis et risus dentium et ingressus hominis enuntiant de illo. Est correptio mendax in ira contumeliosi: et est iudicium quod non probatur esse bonum: et est tacens, et ipse est prudens.

XX

Quam bonum est arguere quam irasci, et confitentem in oratione non prohibere. Concupiscentia spadonis devirginabit iuvenculam: sic qui facit per vim iudicium iniquum. Quam bonum est correptum manifestare poenitentiam: sic enim effugies voluntarium peccatum. Est tacens qui invenitur sapiens: et est odibilis qui procax est ad loquendum. Est autem tacens non habens sensum loquelae: et est tacens sciens tempus apti temporis. Homo sapiens tacebit usque ad tempus: lascivus autem et imprudens non servabunt tempus. Qui multis utitur verbis laedet animam suam: et qui potestatem sibi sumit iniuste odietur. Est processus in malis viro indisciplinato, et est inventio in detrimentum. Est datum quod non est utile: et est datum cuius retributio duplex. Est propter gloriam minoratio: et est qui ab humilitate levabit caput. Est qui multa redimat modico pretio, et restituens ea in septuplum. Sapiens in verbis seipsum amabilem facit: gratiae autem fatuorum effundentur. Datum insipientis non erit utile tibi: oculi enim illius septemplices sunt. Exigua dabit et multa improperabit: et apertio oris illius inflammatio est. Hodie foeneratur quis et cras expetit: odibilis est homo huiusmodi. Fatuo non erit amicus, et non erit gratia bonis illius: qui enim edunt panem illius falsae linguae sunt. Quotiens et quanti irridebunt eum? neque enim quod habendum erat directo sensu distribuit: similiter et quod non erat habendum. Lapsus falsae linguae quasi qui in pavimento cadens: sic casus malorum festinanter veniet. Homo acharis quasi fabula vana, in ore indisciplinatorum assidua erit. Ex ore fatui reprobabitur parabola: non enim dicit illam in tempore suo. Est qui vetatur peccare prae inopia, et in requie sua stimulabitur. Est qui perdet animam suam prae confusione, et ab imprudenti persona perdet eam: personae autem acceptione perdet se. Est qui prae confusione promittit amico, et lucratus est eum inimicum gratis. Opprobrium nequam in homine mendacium, et in ore indisciplinatorum assidue erit. Potior fur quam assiduitas viri mendacis: perditionem autem ambo hereditabunt. Mores hominum mendacium sine honore: et confusio illorum cum ipsis sine intermissione. Sapiens in verbis producet seipsum, et homo prudens placebit magnatis. Qui operatur terram suam inaltabit acervum frugum: et qui operatur iustitiam ipse exaltabitur: qui vero placet magnatis effugiet iniquitatem. Xenia et dona excaecant oculos iudicum, et quasi mutus in ore avertit correptiones eorum. Sapientia absconsa et thesaurus invisus: quae utilitas in utrisque? Melior est qui celat insipientiam suam, quam homo qui abscondit sapientiam suam.

XXI

Fili peccasti? non adicias iterum: sed et de pristinis deprecare ut tibi dimittantur. Quasi a facie colubri fuge peccata: et si accesseris ad illa, suscipient te. Dentes leonis dentes eius, interficientes animas hominum. Quasi rumphea bis acuta omnis iniquitas: plagae illius non est sanitas. Obiurgatio et iniuriae annullabunt substantiam: et domus quae nimis locuples est annullabitur superbia: sic substantia superbi eradicabitur. Deprecatio pauperis ex ore usque ad aures eius perveniet, et iudicium festinato veniet illi. Qui odit correptionem vestigium est peccatoris: et qui timet Deum convertetur ad cor suum. Notus a longe potens lingua audaci: et sensatus scit labi se ab ipso. Qui aedificat domum suam impendiis alienis, quasi qui colligit lapides suos in hieme. Stuppa collecta synagoga peccantium, et consummatio illorum flamma ignis. Via peccantium complanata lapidibus, et in fine illorum inferi et tenebrae et poenae. Qui custodit iustitiam continebit sensum eius. Consummatio timoris Dei sapientia et sensus. Non erudietur qui non est sapiens in bono. Est autem sapientia quae abundat in malo: et non est sensus ubi est amaritudo. Scientia sapientis tamquam inundatio abundabit, et consilium illius sicut fons vitae permanet. Cor fatui quasi vas confractum, et omnem sapientiam non tenebit. Verbum sapiens quodcumque audierit scius laudabit et ad se adiciet: audivit luxuriosus et displicebit illi, et proiciet illud post dorsum suum. Narratio fatui quasi sarcina in via: nam in labiis sensati invenietur gratia. Os prudentis quaeritur in ecclesia, et verba illius cogitabunt in cordibus suis. Tamquam domus exterminata sic fatuo sapientia: et scientia insensati inenarrabilia verba. Compedes in pedibus stulto doctrina, et quasi vincula manuum super manum dextram. Fatuus in risu exaltat vocem suam: vir autem sapiens vix tacite ridebit. Ornamentum aureum prudenti doctrina, et quasi brachiale in brachio dextro. Pes fatui facilis in domum proximi: et homo peritus confundetur a persona potentis. Stultus a fenestra respiciet in domum: vir autem eruditus foris stabit. Stultitia hominis auscultare per ostium: et prudens gravabitur contumelia. Labia imprudentium stulta narrabunt: verba autem prudentium statera ponderabuntur. In ore fatuorum cor illorum: et in corde sapientium os illorum. Dum maledicit impius diabolum, maledicit ipse animam suam. Susurro coinquinabit animam suam, et in omnibus odietur: et qui cum eo manserit odiosus erit.

XXII

In lapide luteo lapidatus est piger, et omnes loquentur super aspernationem illius. De stercore boum lapidatus est piger: et omnis qui tetigerit eum excutiet manus. Confusio patris est de filio indisciplinato: filia autem in deminoratione fiet. Filia prudens hereditas viro suo: nam que confundit, in contumeliam fit genitoris. Patrem et virum confundit audax, et ab impiis non minorabitur: ab utrisque autem inhonorabitur. Musica in luctu importuna narratio: flagella et doctrina in omni tempore sapientia. Qui docet fatuum, quasi qui conglutinat testam. Qui narrat verbum non audienti, quasi qui excitat dormientem de gravi somno. Cum dormiente loquitur qui enarrat stulto sapientiam, et in fine narrationis dicit: Quis est hic? Supra mortuum plora, defecit enim lux eius: et supra fatuum plora, defecit enim sensus. Modicum plora super mortuum, quoniam requievit. Nequissimi enim nequissima vita super mortem fatui. Luctus mortui septem dies: fatui autem et impii omnes dies vite illorum. Cum stulto ne multum loquaris, et cum insensato ne abieris. Serva te ab illo, ut non molestiam habeas, et non coinquinaberis peccato illius. Deflecte ab illo, et invenies requiem, et non acediaberis in stultitia illius. Super plumbum quid gravabitur? et quod illi aliud nomen quam fatuus? Arenam, et salem, et massam ferri facilius est ferre quam hominem imprudentem, et fatuum, et impium. Sicut loramentum ligneum colligatum in fundamento edificii non dissolvetur, sic et cor confirmatum in cogitatione consilii. Cogitatus sensati in omni tempore, vel metu non depravabitur. Sicut pali in excelsis, et cementa sine impensa posita, contra faciem venti non permanebunt: sic et cor timidum in cogitatione stulti, contra impetum timoris non resistet. Sic et cor trepidum in cogitatione fatui omni tempore non metuet, sic et qui in preceptis dei permanet semper. Pungens oculum deducit lacrimas: et qui pungit cor, profert sensum. Mittens lapidem in volatilia, deiciet illa: sic et qui conviciatur amico, dissolvit amicitiam. Ad amicum etsi produxeris gladium, non desperes: est enim regressus. Ad amicum si aperueris os triste, non timeas: est enim concordatio: excepto convicio, et improperio, et superbia, et mysterii revelatione, et plaga dolosa: in his omnibus effugiet amicus. Fidem posside cum amico in paupertate illius, ut et in bonis illius leteris. In tempore tribulationis illius permane illi fidelis, ut et in hereditate illius coheres sis. Ante ignem camini vapor, et fumus ignis inaltatur: sic et ante sanguinem maledicta, et contumelie, et mine. Amicum salutare non confundar, a facie illius non me abscondam: et si mala mihi evenerint per illum, sustinebo. Omnis qui audiet, cavebit se ab eo. Quis dabit ori meo custodiam, et super labia mea signaculum certum, ut non cadam ab ipsis, et lingua mea perdat me?

XXIII

Domine pater, et dominator vite mee, ne derelinquas me in consilio eorum: nec sinas me cadere in illis. Quis superponet in cogitatu meo flagella, et in corde meo doctrinam sapientie, ut ignorationibus eorum non parcant mihi, et non appareant delicta eorum, et ne adincrescant ignorantie mee, et multiplicentur delicta mea, et peccata mea abundent, et incidam in conspectu adversariorum meorum, et gaudeat super me inimicus meus? Domine pater, et deus vite mee, ne derelinquas me in cogitatu illorum. Extollentiam oculorum meorum ne dederis mihi, et omne desiderium averte a me. Aufer a me ventris concupiscentias, et concubitus concupiscentie ne apprehendant me, et anime irreverenti et infrunite ne tradas me. Doctrinam oris audite filii: et qui custodierit illam, non periet labiis, nec scandalizabitur in operibus nequissimis. In vanitate sua apprehenditur peccator, et superbus et maledicus scandalizabuntur in illis. Iurationi non assuescat os tuum: multi enim casus in illa. Nominatio vero dei non sit assidua in ore tuo, et nominibus sanctorum non admiscearis, quoniam non eris immunis ab eis. Sicut enim servus interrogatus assidue, a livore non minuitur: sic omnis iurans, et nominans, in toto a peccato non purgabitur. Vir multum iurans implebitur iniquitate, et non discedet a domo illius plaga. Et si frustraverit, delictum illius super ipsum erit: et si dissimulaverit, delinquit dupliciter: et si in vacuum iuraverit, non iustificabitur: replebitur enim retributione domus illius. Est et alia loquela contraria morti, non inveniatur in hereditate Iacob. Etenim a misericordibus omnia hec auferentur, et in delictis non volutabuntur. Indisciplinate loquele non assuescat os tuum: est enim in illa verbum peccati. Memento patris et matris tue, in medio enim magnatorum consistis: ne forte obliviscatur te deus in conspectu illorum, et assiduitate tua infatuatus, improperium patiaris, et malles non esse natus, et diem nativitatis tue maledicas. Homo assuetus in verbis improperii, in omnibus diebus suis non erudietur. Duo genera abundant in peccatis, et tertium adducit iram et perditionem. Anima calida quasi ignis ardens, non extinguetur donec aliquid glutiat: et homo nequam in ore carnis sue non desinet donec incendat ignem. Homini fornicario omnis panis dulcis, non fatigabitur transgrediens usque ad finem. Omnis homo qui transgreditur lectum suum, contemnens in animam suam, et dicens: Quis me videt? Tenebre circumdant me, et parietes cooperiunt me, et nemo circumspicit me: quem vereor? delictorum meorum non memorabitur altissimus. Et non intelligit quoniam omnia videt oculus illius, quoniam expellit a se timorem dei huiusmodi hominis timor, et oculi hominum timentes illum: et non cognovit quoniam oculi domini multo plus lucidiores sunt super solem, circumspicientes omnes vias hominum, et profundum abyssi, et hominum corda intuentes in absconsas partes. Domino enim deo, antequam crearentur, omnia sunt agnita: sic et post perfectum respicit omnia. Hic in plateis civitatis vindicabitur, et quasi pullus equinus fugabitur: et ubi non speravit, apprehendetur. Et erit dedecus omnibus, eo quod non intellexerit timorem domini. Sic et mulier omnis relinquens virum suum, et statuens hereditatem ex alieno matrimonio: primo enim in lege altissimi incredibilis fuit: et secundo, virum suum dereliquit: tertio, in adulterio fornicata est, et ex alio viro filios statuit sibi. Hec in ecclesiam adducetur, et in filios eius respicietur. Non tradent filii eius radices, et rami eius non dabunt fructum. Derelinquet in maledictum memoriam illius, et dedecus illius non delebitur. Et agnoscent qui derelicti sunt, quoniam nihil melius est quam timor dei: et nihil dulcius quam respicere in mandatis domini. Gloria magna est sequi dominum: longitudo enim dierum assumetur ab eo.

XXIIII

Sapientia laudabit animam suam, et in deo honorabitur, et in medio populi sui gloriabitur, et in ecclesiis altissimi aperiet os suum, et in conspectu virtutis illius gloriabitur, et in medio populi sui exaltabitur, et in plenitudine sancta admirabitur, et in multitudine electorum habebit laudem, et inter benedictos benedicetur, dicens: Ego ex ore altissimi prodivi, primogenita ante omnem creaturam: ego feci in celis ut oriretur lumen indeficiens, et sicut nebula texi omnem terram: ego in altissimis habitavi, et thronus meus in columna nubis. Gyrum celi circuivi sola, et profundum abyssi penetravi, in fluctibus maris ambulavi, et in omni terra steti: et in omni populo, et in omni gente primatum habui: et omnium excellentium et humilium corda virtute calcavi: et in his omnibus requiem quesivi, et in hereditate domini morabor. Tunc precepit, et dixit mihi creator omnium: et qui creavit me, requievit in tabernaculo meo, et dixit mihi: In Iacob inhabita, et in Israel hereditare, et in electis meis mitte radices. Ab initio et ante secula creata sum, et usque ad futurum seculum non desinam, et in habitatione sancta coram ipso ministravi. Et sic in Syon firmata sum, et in civitate sanctificata similiter requievi, et in Ierusalem potestas mea. Et radicavi in populo honorificato, et in parte dei mei hereditas illius, et in plenitudine sanctorum detentio mea. Quasi cedrus exaltata sum in Libano, et quasi cypressus in monte Syon: quasi palma exaltata sum in Cades, et quasi plantatio rose in Iericho: quasi oliva speciosa in campis, et quasi platanus exaltata sum iuxta aquam in plateis. Sicut cinnamomum et balsamum aromatizans odorem dedi: quasi myrrha electa dedi suavitatem odoris: et quasi storax, et galbanus, et ungula, et gutta, et quasi libanus non incisus vaporavi habitationem meam, et quasi balsamum non mixtum odor meus. Ego quasi therebintus

extendi ramos meos et rami mei honoris et gratiae. Ego quasi vitis fructificavi suavitatem odoris, et flores mei fructus honoris et honestatis. Ego mater pulchrae dilectionis, et timoris, et agnitionis, et sanctae spei. In me gratia omnis viae et veritatis; in me omnis spes vitae et virtutis. Transite ad me omnes qui concupiscitis me, et a generationibus meis implemini: spiritus enim meus super mel dulcis, et hereditas mea super mel et favum. Memoria mea in generationes saeculorum. Qui edunt me adhuc esurient, et qui bibunt me adhuc sitient. Qui audit me non confundetur, et qui operantur in me non peccabunt. Qui elucidant me vitam aeternam habebunt. Haec omnia liber vitae, et testamentum Altissimi, et agnitio veritatis. Legem mandavit Moyses in praeceptis iustitiarum, et hereditatem domui Iacob, et Israel promissiones. Posuit David puero suo excitare regem ex ipso fortissimum, et in throno honoris sedentem in sempiternum. Qui implet quasi Phison sapientiam, et sicut Tigris in diebus novorum. Qui adimplet quasi Euphrates sensum; qui multiplicat quasi Iordanis in tempore messis. Qui mittit disciplinam sicut lucem, et assistens quasi Gehon in die vindemiae. Qui perfecit primus scire ipsam, et infirmior non investigabit eam. A mari enim abundavit cogitatio eius, et consilium illius ab abysso magna. Ego sapientia effudi flumina. Ego quasi trames aquae immensae de fluvio; ego quasi fluvii dioryx, et sicut aquaeductus exivi de paradiso. Dixi: Rigabo hortum plantationum, et inebriabo prati mei fructum. Et ecce factus est mihi trames abundans, et fluvius meus appropinquavit ad mare: quoniam doctrinam quasi antelucanum illumino omnibus, et enarrabo illam usque ad longinquum. Penetrabo omnes inferiores partes terrae, et inspiciam omnes dormientes, et illuminabo omnes sperantes in Domino. Adhuc doctrinam quasi prophetiam effundam, et relinquam illam quaerentibus sapientiam, et non desinam in progenies illorum usque in aevum sanctum. Videte quoniam non soli mihi laboravi, sed omnibus exquirentibus veritatem.

XXV

In tribus placitum est spiritui meo, quae sunt probata coram Deo et hominibus: concordia fratrum, et amor proximorum, et vir et mulier bene sibi consentientes. Tres species odivit anima mea, et aggravor valde animae illorum: pauperem superbum, divitem mendacem, senem fatuum et insensatum. Quae in iuventute tua non congregasti, quomodo in senectute tua invenies? Quam speciosum canitiei iudicium, et presbyteris cognoscere consilium! Quam speciosa veteranis sapientia, et gloriosis intellectus et consilium! Corona senum multa peritia, et gloria illorum timor Dei. Novem insuspicabilia cordis magnificavi, et decimum dicam in lingua hominibus: homo qui iucundatur in filiis, vivens et videns subversionem inimicorum suorum. Beatus qui habitat cum muliere sensata, et qui lingua sua non est lapsus, et qui non servivit indignis se. Beatus qui invenit amicum verum, et qui enarrat iustitiam auri audienti. Quam magnus qui invenit sapientiam et scientiam! sed non est super timentem Dominum. Timor Dei super omnia se superposuit. Beatus homo cui donatum est habere timorem Dei: qui tenet illum, cui assimilabitur? Timor Dei initium dilectionis eius; fidei autem initium agglutinandum est ei. Omnis plaga tristitia cordis est, et omnis malitia nequitia mulieris. Et omnem plagam, et non plagam videbit cordis: et omnem nequitiam, et non nequitiam mulieris: et omnem obductum, et non obductum odientium: et omnem vindictam, et non vindictam inimicorum. Non est caput nequius super caput colubri: et non est ira super iram mulieris. Commorari leoni et draconi placebit, quam habitare cum muliere nequam. Nequitia mulieris immutat faciem eius, et obcaecat vultum suum tamquam ursus, et quasi saccum ostendit. In medio proximorum eius ingemuit vir eius, et audiens suspiravit modicum. Brevis omnis malitia super malitiam mulieris: sors peccatorum cadat super illam. Sicut ascensus arenosus in pedibus veterani, sic mulier linguata homini quieto. Ne respicias in mulieris speciem, et non concupiscas mulierem in specie. Mulieris ira, et irreverentia, et confusio magna. Mulier si primatum habeat, contraria est viro suo. Cor humile, et facies tristis, et plaga mortis, mulier nequam. Manus debiles et genua dissoluta, mulier quae non beatificat virum suum. A muliere initium factum est peccati, et per illam omnes morimur. Non des aquae tuae exitum, nec modicum; nec mulieri nequam veniam prodeundi. Si non ambulaverit ad manum tuam, confundet te in conspectu inimicorum. A carnibus tuis abscinde illam, ne semper te abutatur.

XXVI

Mulieris bonae beatus vir: numerus enim annorum illius duplex. Mulier fortis oblectat virum suum, et annos vitae illius in pace implebit. Pars bona, mulier bona; in parte bona timentium Deum dabitur viro pro factis bonis. Divitis autem et pauperis cor bonum, in omni tempore vultus illorum hilaris. A tribus timuit cor meum, et in quarto facies mea metuit: delaturam civitatis, et collectionem populi, et calumniam mendacem: super mortem, omnia gravia: dolor cordis et luctus mulier zelotypa. In muliere zelotypa flagellum linguae, omnibus communicans. Sicut boum iugum quod movetur, ita et mulier nequam: qui tenet illam, quasi qui apprehendit scorpionem. Mulier ebriosa ira magna, et contumelia: et turpitudo illius non tegetur. Fornicatio mulieris in extollentia oculorum, et in palpebris illius agnoscetur. In filia non avertente se, firma custodiam, ne inventa occasione utatur se. Ab omni irreverentia oculorum eius cave, et ne mireris si te neglexerit: sicut viator sitiens ad fontem os aperiet, et ab omni aqua proxima bibet, et contra omnem palum sedebit, et contra omnem sagittam aperiet pharetram, donec deficiat. Gratia mulieris sedulae delectabit virum suum, et ossa illius impinguabit. Disciplina illius datum Dei est. Mulier sensata et tacita, non est immutatio eruditae animae. Gratia super gratiam mulier sancta et pudorata. Omnis autem ponderatio non est digna continentis animae. Sicut sol oriens mundo in altissimis Dei, sic mulieris bonae species in ornamentum domus eius. Lucerna splendens super candelabrum sanctum, et species faciei super aetatem stabilem. Columnae aureae super bases argenteas, et pedes firmi super plantas stabilis mulieris. Fundamenta aeterna supra petram solidam, et mandata Dei in corde mulieris sanctae. In duobus contristatum est cor meum, et in tertio iracundia mihi advenit: vir bellator deficiens per inopiam, et vir sensatus contemptus: et qui transgreditur a iustitia ad peccatum, Deus paravit eum ad romphaeam. Duae species difficiles et periculosae mihi apparuerunt: difficile exuitur negotians a negligentia sua, et non iustificabitur caupo a peccatis labiorum.

XXVII

Propter inopiam multi deliquerunt, et qui quaerit locupletari, avertit oculum suum. Sicut in medio compaginis lapidum palus figitur, sic et inter medium venditionis et emptionis angustiabitur peccatum. Conteretur cum delinquente delictum. Si non in timore Domini tenueris te instanter, cito subvertetur domus tua. Sicut in percussura cribri remanebit pulvis, sic aporia hominis in cogitatu illius. Vasa figuli probat fornax, et homines iustos temptatio tribulationis. Sicut rusticatio de ligno ostendit fructum illius, sic verbum ex cogitatu cordis hominis. Ante sermonem non laudes virum: haec enim temptatio est hominum. Si sequaris iustitiam, apprehendes illam, et indues quasi poderem honoris, et inhabitabis cum ea: et proteget te in sempiternum, et in die agnitionis invenies firmamentum. Volatilia ad sibi similia conveniunt, et veritas ad eos qui operantur illam revertetur. Leo venationi insidiatur semper: sic peccata operantibus iniquitates. Homo sanctus in sapientia manet sicut sol: nam stultus sicut luna mutatur. In medio insensatorum serva verbum tempori; in medio autem cogitantium assiduus esto. Narratio peccantium odiosa, et risus illorum in deliciis peccati. Loquela multum iurans horripilationem capiti statuet, et irreverentia ipsius obturatio aurium. Effusio sanguinis in rixa superborum, et maledictio illorum auditus gravis. Qui denudat arcana amici, fidem perdit, et non inveniet amicum ad animum suum. Dilige proximum, et coniungere fide cum illo. Quod si denudaveris absconsa illius, non persequeris post eum: sicut enim homo qui perdit amicum suum, sic et qui perdit amicitiam proximi sui. Et sicut qui dimittit avem de manu sua, sic reliquisti proximum

tuum

mulier
filia
viator sitiens
vasa figuli
iustitia
dicto

Et non eum capies. non illum sequaris. quoniam longe abest. effugit enim quasi caprea de laqueo. quia vulnerata est anima illius. ultra eum non poteris colligare. Et maledicti est concordatio. denudare autem amici misteria desperatio est anime infelicis. Annuens oculo fabricat iniqua. et nemo eum abiciet. In conspectu oculorum tuorum condulcabit os suum. et super sermones tuos admirabitur. novissime autem pervertet os suum. et in verbis tuis dabit scandalum. Multa audivi et non coequavi ei. et Dominus odiet illum. Qui in altum mittit lapidem super caput eius cadet. et plaga dolosi dividet vulnera. Qui foveam fodit incidet in illam. et qui statuit lapidem proximo offendet in eo. et qui laqueum alio ponit peribit in illo. Facienti nequissimum consilium super ipsum devolvetur. et non agnoscet unde veniat illi. Illusio et improperium superborum. et vindicta sicut leo insidiabitur illi. Laqueo peribunt qui oblectantur casu iustorum. dolor autem consumet illos antequam moriantur. Ira et furor utraque execrabilia sunt. et vir peccator continens erit illorum.

XXVIII

Qui vindicari vult a Domino inveniet vindictam. et peccata illius servans servabit. Relinque proximo tuo nocenti te. et tunc deprecanti tibi peccata solventur. Homo homini servat iram. et a Deo querit medelam. In hominem similem sibi non habet misericordiam. et de peccatis suis deprecatur. Ipse dum caro sit reservat iram. et propitiationem petit a Deo. Quis exorabit pro delictis illius? Memento novissimorum. et desine inimicari. Tabitudo enim et mors imminent in mandatis eius. Memorare timorem Dei. et non irascaris proximo. Memorare testamentum Altissimi. et despice ignorantiam proximi. Abstine te a lite. et minues peccata. homo enim iracundus incendit litem. et vir peccator turbabit amicos. et in medio pacem habentium immittet inimicitiam. Secundum enim ligna silve sic ignis exardescit. et secundum virtutem hominis sic iracundia illius erit. et secundum substantiam suam exaltabit iram suam. Certamen festinatum incendit ignem. et lis festinans effundit sanguinem. et lingua testificans adducit mortem. Si sufflaveris in scintillam quasi ignis exardebit. et si expueris super illam extinguetur. utraque ex ore proficiscuntur. Susurro et bilinguis maledictus. multos enim turbabit pacem habentes. Lingua tertia multos commovit. et dispersit illos de gente in gentem. Civitates muratas divitum destruxit. et domos magnatorum effodit. Virtutes populorum concidit. et gentes fortes dissolvit. Lingua tertia mulieres viratas eiecit. et privavit illas laboribus suis. Qui respicit illam non habebit requiem. nec habebit amicum in quo requiescat. Flagelli plaga livorem facit. plaga autem lingue comminuet ossa. Multi ceciderunt in ore gladii. sed non sic quasi qui interierunt per linguam suam. Beatus qui tectus est a lingua nequam. qui in iracundiam illius non transivit. et qui non attraxit iugum illius. et in vinculis eius non est ligatus. Iugum enim illius iugum ferreum est. et vinculum illius vinculum ereum est. Mors illius mors nequissima. et utilis potius infernus quam illa. Perseverantia illius non permanebit. sed obtinebit vias iniustorum. et in flamma sua non comburet iustos. Qui relinquunt Deum incident in illam. et exardebit in illis. et non extinguetur. et immittetur in illos quasi leo. et quasi pardus ledet illos. Sepi aures tuas spinis. et noli audire linguam nequam. et ori tuo facito ostia et seras. Aurum tuum et argentum tuum confla. et verbis tuis facito stateram. et frenos ori tuo rectos. Et attende ne forte labaris in lingua. et cadas in conspectu inimicorum insidiantium tibi. et sit casus tuus insanabilis in mortem.

XXIX

Qui facit misericordiam fenerat proximo suo. et qui prevalet manu mandata servat. Fenerare proximo tuo in tempore necessitatis illius. et iterum redde proximo in tempore suo. Confirma verbum. et fideliter age cum illo. et in omni tempore invenies quod tibi necessarium est. Multi quasi inventionem estimaverunt fenus. et prestiterunt molestiam his qui se adiuverunt. Donec accipiant osculantur manus dantis. et in promissionibus humiliant vocem suam. et in tempore redditionis postulabit tempus. et loquetur verba tedii et murmurationum. et tempus causabitur. Si autem potuerit reddere adversabitur. solidi vix reddet dimidium. et computabit illud quasi inventionem. Sin autem fraudabit illum pecunia sua. et possidebit illum inimicum gratis. et convicia et maledicta reddet illi. et pro honore et beneficio reddet illi contumeliam. Multi non causa nequitie non feneraverunt. sed fraudari gratis timuerunt. Verumtamen super humilem animo fortior esto. et pro elemosina non trahas illum. Propter mandatum assume pauperem. et propter inopiam eius ne dimittas illum vacuum. Perde pecuniam propter fratrem et amicum tuum. et non abscondas illam sub lapide in perditionem. Pone thesaurum tuum in preceptis Altissimi. et proderit tibi magis quam aurum. Conclude elemosinam in corde pauperis. et hec pro te exorabit ab omni malo. Elemosina viri quasi sacculus cum ipso. et gratiam hominis quasi pupillam conservabit. Et postea resurget. et retribuet illis retributionem unicuique in caput ipsorum. Super scutum potentis et super lanceam adversus inimicum tuum pugnabit. Vir bonus fidem facit pro proximo suo. et qui perdiderit confusionem derelinquet eum. Gratiam fideiussoris ne obliviscaris. dedit enim pro te animam suam. Repromissorem fugit peccator et immundus. Bona repromissoris sibi ascribit peccator. et ingratus sensu derelinquet liberantem se. Vir repromittit de proximo suo. et cum perdiderit reverentiam derelinquetur ab eo. Repromissio nequissima multos perdidit dirigentes. et commovit illos quasi fluctus maris. Viros potentes gyrans migrare fecit. et vagati sunt in gentibus alienis. Peccator transgrediens mandatum Domini incidet in promissionem nequam. et qui conatur multa agere incidet in iudicium. Recupera proximum secundum virtutem tuam. et attende tibi ne incidas. Initium vite hominis aqua et panis. et vestimentum. et domus protegens turpitudinem. Melior est victus pauperis sub tegmine asserum quam epule splendide in peregre sine domicilio. Minimum pro magno placeat tibi. et improperium peregrinationis non audies. Vita nequam hospitandi de domo in domum. et ubi hospitabitur non fiducialiter aget. nec aperiet os. Hospitabitur et pascet et potabit ingratos. et ad hec amara audiet. Transi hospes et orna mensam. et que in manu habes ciba ceteros. Exi a facie honoris amicorum meorum. necessitudine domus mee hospitio mihi factus est frater. Gravia hec homini habenti sensum. correptio domus et improperium feneratoris.

XXX

Qui diligit filium suum assiduat illi flagella. ut letetur in novissimo suo. et non palpet proximorum hostia. Qui docet filium suum laudabitur in illo. et in medio domesticorum in illo gloriabitur. Qui docet filium suum in zelum mittit inimicum. et in medio amicorum gloriabitur in illo. Mortuus est pater eius. et quasi non est mortuus. similem enim reliquit sibi post se. In vita sua vidit et letatus est in illo. in obitu suo non est contristatus. nec confusus est coram inimicis. Reliquit enim defensorem domus contra inimicos. et amicis reddentem gratiam. Pro animabus filiorum colligabit vulnera sua. et super omnem vocem turbabuntur viscera eius. Equus indomitus evadit durus. et filius remissus evadet preceps. Lacta filium et paventem te faciet. lude cum eo et contristabit te. Non corrideas illi ne doleas. et in novissimo obstupescent dentes tui. Non des illi potestatem in iuventute. et ne despicias cogitatus illius. Curva cervicem eius in iuventute. et tunde latera eius dum infans est. ne forte induret et non credat tibi. et erit tibi dolor anime. Doce filium tuum et operare in illo. ne in turpitudinem illius offendas. Melior est pauper sanus et fortis viribus quam dives imbecillis et flagellatus malitia. Salus anime in sanctitate iustitie melior est omni auro et argento. et corpus validum quam census immensus. Non est census super censum salutis corporis. et non est oblectamentum super cordis gaudium. Melior est mors quam vita amara. et requies eterna quam languor perseverans. Bona abscondita in ore clauso quasi appositiones epularum circumposite sepulcro. Quid proderit libatio idolo? nec enim manducabit nec odorabit. Sic qui effugatur a Domino portans mercedes iniquitatis. videns oculis et ingemiscens. sicut spado complectens virginem et suspirans. Tristitiam non des anime tue. et non affligas temetipsum in consilio tuo. Iocunditas cordis hec est vita hominis. et thesaurus sine defectione sanctitatis. Et exultatio

curis. Et longevitas. Miserere animae tuae placens Deo, et contine, congrega cor tuum in sanctitate eius, et tristitiam longe repelle a te. Multos enim occidit tristitia, et non est utilitas in illa. Zelus et iracundia minuunt dies, et ante tempus senectam adducet cogitatus. Splendidum cor bonum in epulis est, epulae enim illius diligenter fiunt.

CXXX

Vigilia honestatis tabefaciet carnes, et cogitatus illius auferet somnum. Cogitatus praescientiae avertit sensum, et infirmitas gravis sobriam facit animam. Laboravit dives in congregatione substantiae, et in requie sua replebitur bonis suis. Laboravit pauper in diminutione victus, et in fine inops fit. Qui aurum diligit non iustificabitur, et qui insequitur consumptionem, replebitur ex ea. Multi dati sunt in auri casus, et facta est in specie ipsius perditio illorum. Lignum offensionis est aurum sacrificantium; vae illis qui sectantur illud, et omnis imprudens deperiet in illo. Beatus dives qui inventus est sine macula, et qui post aurum non abiit, nec speravit in pecunia et thesauris. Quis est hic, et laudabimus eum? fecit enim mirabilia in vita sua. Qui probatus est in illo, et perfectus est, erit illi gloria aeterna; qui potuit transgredi, et non est transgressus; facere mala, et non fecit. Ideo stabilita sunt bona illius in Domino, et eleemosynas illius enarrabit omnis ecclesia sanctorum. Supra mensam magnam sedisti? non aperias super illam faucem tuam prior. Non dicas sic: Multa sunt quae super illam sunt. Memento quoniam malus est oculus nequam. Nequius oculo quid creatum est? ideo ab omni facie sua lacrimabitur, cum viderit. Ne extendas manum tuam prior, et invidia contaminatus erubescas. Ne comprimaris in convivio. Intellige quae sunt proximi tui ex teipso. Utere quasi homo frugi his quae tibi apponuntur, ne, cum manducas multum, odio habearis. Cessa prior causa disciplinae, et noli nimius esse, ne forte offendas. Et si in medio multorum sedisti, prior illis ne extendas manum tuam, nec prior poscas bibere. Quam sufficiens est homini erudito vinum exiguum! et in dormiendo non laborabis ab illo, et non senties dolorem. Vigilia, cholera, et tortura viro infrunito; somnus sanitatis in homine parco: dormiet usque mane, et anima illius cum ipso delectabitur. Et si coactus fueris in edendo multum, surge e medio, et evome, et refrigerabit te, et non adduces corpori tuo infirmitatem. Audi me, fili, et ne spernas me, et in novissimo invenies verba mea. In omnibus operibus tuis esto velox, et omnis infirmitas non occurret tibi. Splendidum in panibus benedicent labia multorum, et testimonium veritatis illius fidele. In nequissimo pane murmurabit civitas, et testimonium nequitiae illius verum est. Diligentes in vino noli provocare: multos enim exterminavit vinum. Ignis probat ferrum durum: sic vinum corda superborum arguet in ebrietate potatum. Aequa vita hominibus vinum in sobrietate: si bibas illud moderate, eris sobrius. Quae vita est ei qui minuitur vino? Quid defraudat vitam? mors. Vinum in iucunditate creatum est, et non in ebrietate, ab initio. Exsultatio animae et corporis vinum moderate potatum. Sanitas est animae et corpori sobrius potus. Vinum multum potatum irritationem et iram et ruinas multas facit. Amaritudo animae vinum multum potatum. Ebrietatis animositas, imprudentis offensio, minorans virtutem, et faciens vulnera. In convivio vini non arguas proximum, et non despicias eum in iucunditate illius. Verba improperii non dicas illi, et non premas illum in repetendo.

CXXXI

Rectorem te posuerunt? noli extolli; esto in illis quasi unus ex ipsis. Curam illorum habe, et sic conside, et omni cura tua explicita recumbe, ut laeteris propter illos, et ornamentum gratiae accipias coronam, et dignationem consequaris corrogationis. Loquere, maior natu, decet enim te primum verbum diligenti scientia, et non impedias musicam. Ubi auditus non est, non effundas sermonem, et importune noli extolli in sapientia tua. Gemmula carbunculi in ornamento auri, et comparatio musicorum in convivio vini. Sicut in fabricatione auri signum est smaragdi, sic numerus musicorum in iucundo et moderato vino. Audi tacens, et pro reverentia accedet tibi bona gratia. Adolescens, loquere in tua causa vix. Si bis interrogatus fueris, habeat caput responsum tuum. In multis esto quasi inscius, et audi tacens simul et quaerens. In medio magnatorum loqui non plurimum. Et ubi sunt senes, non multum loqui. Ante grandinem praeibit coruscatio, et ante verecundiam praeibit gratia, et pro reverentia accedet tibi bona gratia. Et hora surgendi non te trices; praecurre autem prior in domum tuam, et illic avocare, et illic lude, et age conceptiones tuas, et non in delictis et verbo superbo. Et super his omnibus benedicito Dominum, qui fecit te, et inebriantem te ab omnibus bonis suis. Qui timet Dominum, excipiet doctrinam eius, et qui vigilaverint ad illum invenient benedictionem. Qui quaerit legem, replebitur ab ea; et qui insidiose agit, scandalizabitur in ea. Qui timent Dominum invenient iudicium iustum, et iustitias quasi lumen accendent. Peccator homo vitabit correptionem, et secundum voluntatem suam inveniet comparationem. Vir consilii non disperdet intelligentiam; alienus et superbus non pertimescet timorem. Etiam postquam fecit cum eo sine consilio, et suis insectationibus arguetur. Fili, sine consilio nihil facias, et post factum non poenitebis. In via ruinae non eas, et non offendes in lapides; nec credas te viae laboriosae, ne ponas animae tuae scandalum. Et a filiis tuis cave, et a domesticis tuis attende. In omni opere tuo crede ex fide animae tuae: hoc est enim conservatio mandatorum. Qui credit Deo attendit mandatis, et qui confidit in illo non minorabitur.

CXXIII

Timenti Dominum non occurrent mala, sed in tentatione Deus illum conservabit et liberabit a malis. Sapiens non odit mandata et iustitias, et non illidetur quasi in procella navis. Homo sensatus credit legi Dei, et lex illi fidelis. Qui interrogationem manifestat, parabit verbum, et sic deprecatus exaudietur, et conservabit disciplinam, et tunc respondebit. Praecordia fatui quasi rota carri, et quasi axis versatilis cogitatus illius. Equus emissarius, sic et amicus subsannator: sub omni supra sedente hinnit. Quare dies diem superat, et iterum lux lucem, et annus annum, sol a sole? A Domini scientia separati sunt, facto sole et praeceptum custodiente. Et immutavit tempora et dies festos ipsorum, et in illis dies festos celebraverunt ad horam. Ex ipsis exaltavit et magnificavit Deus, et ex ipsis posuit in numerum dierum. Et omnes homines de solo, et ex terra, unde creatus est Adam. In multitudine disciplinae Dominus separavit eos, et immutavit vias eorum. Ex ipsis benedixit et exaltavit, et ex ipsis sanctificavit et ad se applicavit; et ex ipsis maledixit et humiliavit, et convertit illos a separatione ipsorum. Quasi lutum figuli in manu ipsius plasmare illud et disponere: omnes viae eius secundum dispositionem eius; sic homo in manu illius qui se fecit, et reddet illi secundum iudicium suum. Contra malum bonum est, et contra mortem vita; sic et contra virum iustum peccator. Et sic intuere in omnia opera Altissimi: duo et duo, et unum contra unum. Et ego novissimus evigilavi, et quasi qui colligit acinos post vindemiatores. In benedictione Dei et ipse speravi, et quasi qui vindemiat replevi torcular. Respicite quoniam non mihi soli laboravi, sed omnibus exquirentibus disciplinam. Audite me, magnates et omnes populi, et rectores ecclesiae, auribus percipite. Filio et mulieri, fratri et amico non des potestatem super te in vita tua, et non dederis alii possessionem tuam, ne forte poeniteat te, et deprecaris pro illis. Dum adhuc superes et aspiras, non immutabit te omnis caro. Melius est enim ut filii tui te rogent, quam te respicere in manus filiorum tuorum. In omnibus operibus tuis praecellens esto. Ne dederis maculam in gloria tua. In die consummationis dierum vitae tuae, et in tempore exitus tui, distribue hereditatem tuam. Cibaria, et virga, et onus asino; panis et disciplina, et opus servo. Operatur in disciplina, et quaerit requiescere: laxa manus illi, et quaerit libertatem. Iugum et lorum curvant collum durum, et servum inclinant operationes assiduae. Servo malevolo tortura et compedes: mitte illum in operationem, ne vacet; multam enim malitiam docuit otiositas. In opera constitue eum, sic enim condecet illum; quod si non obaudierit, curva illum compedibus; et non amplifices super omnem carnem, verum sine iudicio nihil facias grave. Si est tibi servus fidelis, sit tibi quasi anima tua; quasi fratrem sic eum tracta, quoniam in sanguine animae comparasti illum. Si laeseris eum iniuste, in fugam convertetur; et si extollens discesserit, quem quaeras, et in qua via quaeras illum nescis.

CXXXV

Vana spes et mendacium viro insensato,

lavatio a baptizatur a mortuo

maleficos

somnia

sacrificium

panis egenti

oratio

baptizatur a mortuo

lavatio

XXXV

et somnia extollunt imprudentes. Quasi qui apprehendit umbram et persequitur ventum, sic et qui attendit ad visa mendacia. Hoc secundum hoc visio somniorum: ante faciem hominis similitudo alterius hominis. Ab immundo quid mundabitur? et a mendace quid verum dicetur? Divinatio erroris et auguria mendacia et somnia malefacientium vanitas est. Et sicut parturientis cor tuum fantasias patitur: nisi ab altissimo fuerit emissa visitatio, ne dederis in illis cor tuum. Multos enim errare fecerunt somnia, et exciderunt sperantes in illis. Sine mendacio consummabitur verbum legis, et sapientia in ore fidelis complanabitur. Qui non est tentatus, quid scit? Vir in multis expertus cogitabit multa, et qui multa didicit enarrabit intellectum. Qui non est expertus, pauca recognoscit. Qui autem in multis factus est, multiplicabit malitiam. Qui tentatus non est, qualia scit? Qui implanatus est, abundabit nequitia. Multa vidi errando, et plurimas verborum consuetudines. Aliquoties usque ad mortem periclitatus sum horum causa, et liberatus sum gratia Dei. Spiritus timentium Deum quaeritur, et in respectu illius benedicetur. Spes enim illorum in salvantem illos, et oculi Dei in diligentes se. Qui timet Dominum nihil trepidabit, et non pavebit, quoniam ipse est spes eius. Timentis Dominum beata est anima eius. Ad quem respicit, et quis est fortitudo eius? Oculi Domini super timentes eum: protector potentiae, firmamentum virtutis, tegimen ardoris, et umbraculum meridiani, deprecatio offensionis, et adiutorium casus, exaltans animam et illuminans oculos, dans sanitatem et vitam et benedictionem. Immolantis ex iniquo oblatio est maculata, et non sunt beneplacitae subsannationes iniustorum. Dominus solus sustinentibus se in via veritatis et iustitiae. Dona iniquorum non probat Altissimus, nec respicit in oblationes iniquorum, nec in multitudine sacrificiorum eorum propitiabitur peccatis. Qui offert sacrificium ex substantia pauperum, quasi qui victimat filium in conspectu patris sui. Panis egentium vita pauperis est; qui defraudat illum, homo sanguinis est. Qui aufert in sudore panem, quasi qui occidit proximum suum. Qui effundit sanguinem, et qui fraudem facit mercenario, fratres sunt. Unus aedificans et unus destruens: quid prodest illis nisi labor? Unus orans et unus maledicens: cuius vocem exaudiet Deus? Qui baptizatur a mortuo et iterum tangit illum, quid proficit lavatio illius? Sic homo qui ieiunat in peccatis suis et iterum eadem faciens, quid proficit humiliando se? orationem illius quis exaudiet?

XXXV

Qui conservat legem multiplicat orationem. Sacrificium salutare est attendere mandatis, et discedere ab omni iniquitate et propitiationem litare sacrificii super iniustitias, et deprecatio pro peccatis recedere ab iniustitia. Retribuet gratiam qui offert similaginem, et qui facit misericordiam offert sacrificium. Beneplacitum est Domino recedere ab iniquitate, et deprecatio pro peccatis recedere ab iniustitia. Non apparebis ante conspectum Dei vacuus. Haec enim omnia propter mandatum Dei fiunt. Oblatio iusti impinguat altare, et odor suavitatis est in conspectu Altissimi. Sacrificium iusti acceptum est, et memoriam eius non obliviscetur Dominus. Bono animo gloriam redde Deo, et non minuas primitias manuum tuarum. In omni dato hilarem fac vultum tuum, et in exsultatione sanctifica decimas tuas. Da Altissimo secundum datum eius, et in bono oculo adinventionem facito manuum tuarum, quoniam Dominus retribuens est, et septies tantum reddet tibi. Noli offerre munera prava, non enim suscipiet illa. Et noli inspicere sacrificium iniustum, quoniam Dominus iudex est, et non est apud illum gloria personae. Non accipiet Dominus personam in pauperem, et deprecationem laesi exaudiet. Non despiciet preces pupilli, nec viduam si effundat loquelam gemitus. Nonne lacrimae viduae ad maxillam descendunt, et exclamatio eius super deducentem eas? A maxilla enim ascendunt usque ad caelum, et Dominus exauditor non delectabitur in illis. Qui adorat Deum in oblectatione suscipietur, et deprecatio illius usque ad nubes propinquabit. Oratio humiliantis se nubes penetrabit, et donec propinquet non consolabitur, et non discedet donec aspiciat Altissimus. Et Dominus non elongabit, sed iudicabit iustos et faciet iudicium. Et Fortissimus non habebit in illis patientiam, ut contribulet dorsum ipsorum, et gentibus reddet vindictam, donec tollat plenitudinem superborum et sceptra iniquorum contribulet, donec reddat hominibus secundum actus suos, et secundum opera Adae et secundum praesumptionem illius, donec iudicet iudicium plebis suae, et oblectabit iustos misericordia sua. Speciosa misericordia Dei in tempore tribulationis, quasi nubes pluviae in tempore siccitatis.

XXXVI

Miserere nostri, Deus omnium, et respice nos, et ostende nobis lucem miserationum tuarum. Et immitte timorem tuum super gentes quae non exquisierunt te, et cognoscant quia non est Deus nisi tu, ut enarrent magnalia tua. Alleva manum tuam super gentes alienas, ut videant potentiam tuam. Sicut enim in conspectu eorum sanctificatus es in nobis, sic in conspectu nostro magnificaberis in illis, ut cognoscant te sicut et nos cognovimus, quoniam non est Deus praeter te, Domine. Innova signa et immuta mirabilia. Glorifica manum et brachium dextrum. Excita furorem et effunde iram. Extolle adversarium et afflige inimicum. Festina tempus et memento finis, ut enarrent mirabilia tua. In ira flammae devoretur qui salvatur, et qui pessimant plebem tuam inveniant perditionem. Contere caput principum inimicorum dicentium: Non est alius praeter nos. Congrega omnes tribus Iacob, et cognoscant quia non est Deus nisi tu, ut enarrent magnalia tua, et hereditabis eos sicut ab initio. Miserere plebi tuae, super quam invocatum est nomen tuum, et Israel, quem coaequasti primogenito tuo. Miserere civitati sanctificationis tuae, Ierusalem, civitati requiei tuae. Reple Sion inenarrabilibus virtutibus tuis et gloria tua populum tuum. Da testimonium his qui ab initio creaturae tuae sunt, et suscita praedicationes quas locuti sunt in nomine tuo prophetae priores. Da mercedem sustinentibus te, ut prophetae tui fideles inveniantur, et exaudi orationes servorum tuorum secundum benedictionem Aaron de populo tuo, et dirige nos in viam iustitiae, et sciant omnes qui habitant terram quia tu es Deus conspector saeculorum. Omnem escam manducabit venter, et est cibus cibo melior. Fauces contingunt cibum ferinum, et cor sensatum verba mendacia. Cor pravum dabit tristitiam, et homo peritus resistet illi. Omnem masculum excipiet mulier, et est filia melior filio. Species mulieris exhilarat faciem viri sui, et super omnem concupiscentiam hominis superducit desiderium. Si est lingua curationis, est et mitigationis et misericordiae; non est vir illius secundum filios hominum. Qui possidet mulierem bonam inchoat possessionem, adiutorium secundum illum est, et columna ut requies. Ubi non est sepes, diripietur possessio; et ubi non est mulier, ingemiscit egens. Cui credit qui non habet nidum, et deflectens ubicumque obscuraverit, quasi succinctus latro exsiliens de civitate in civitatem?

XXXVII

Omnis amicus dicet: Et ego amicitiam copulavi. Sed est amicus solo nomine amicus. Nonne tristitia inest usque ad mortem? Sodalis autem et amicus ad inimicitiam convertentur. O praesumptio nequissima, unde creata es cooperire aridam malitia et dolositate illius? Sodalis amico coniucundatur in oblectationibus, et in tempore tribulationis adversarius erit. Sodalis amico condolet causa ventris, et contra hostem accipiet scutum. Non obliviscaris amici tui in animo tuo, et non immemor sis illius in opibus tuis. Noli consiliari cum socero tuo, et a zelantibus te absconde consilium. Omnis consiliarius prodit consilium, sed est consiliarius in semetipso. A consiliario serva animam tuam: prius scito quae sit illius necessitas, et ipse enim animo suo cogitabit, ne forte mittat sudem in terram et dicat tibi: Bona est via tua, et stet e contrario videre quid tibi eveniat. Cum viro irreligioso tracta de sanctitate, et cum iniusto

cum muliere de his que emulatur. cum timido de bello. cum negociatore de traiectione. cum emptore de venditione. cum viro livido de gratiis agendis. cum impio de pietate. cum inhonesto de honestate. cum operario agri de omni opere. cum operario annuali de consummatione anni. cum servo pigro de multa operatione. Non attendas his in omni consilio. Sed cum viro sancto assiduus esto, quemcumque cognoveris observantem timorem Dei, cuius anima est secundum animam tuam, et qui cum titubaveris in tenebris condolebit tibi. Et cor boni consilii statue tecum; non est enim tibi aliud plus illo. Anima viri sancti enunciabit aliquando vera, quam septem circumspectores sedentes in excelso ad speculandum. Et in his omnibus deprecare Altissimum, ut dirigat in veritate viam tuam. Ante omnia opera verbum verax precedat te, et ante omnem actum consilium stabile. Verbum nequam immutabit cor; ex quo partes quatuor oriuntur: bonum et malum, vita et mors; et dominatrix illorum est assidua lingua. Vir peritus multos erudivit, et anime sue suavis est. Qui sophistice loquitur odibilis est; in omni re defraudabitur. Non est enim illi data a Domino gratia; omni enim sapientia defraudatus est. Est sapiens anime sue sapiens, et fructus sensus illius laudabilis. Vir sapiens plebem suam erudit, et fructus sensus illius fideles sunt. Vir sapiens implebitur benedictionibus, et videntes illum laudabunt. Vita viri in numero dierum; dies autem Israel innumerabiles sunt. Sapiens in populo hereditabit honorem, et nomen illius erit vivens in eternum. Fili, in vita tua tempta animam tuam, et si fuerit nequam, non des illi potestatem. Non enim omnia omnibus expediunt, et non omni anime omne genus placet. Noli avidus esse in omni epulatione, et non te effundas super omnem escam. In multis enim escis erit infirmitas, et aviditas appropinquabit usque ad coleram. Propter crapulam multi obierunt; qui autem abstinens est adiciet vitam.

XXXVIII Honora medicum propter necessitatem; etenim illum creavit Altissimus. A Deo est enim omnis medela, et a rege accipiet donationem. Disciplina medici exaltabit caput illius, et in conspectu magnatorum collaudabitur. Altissimus creavit de terra medicamenta, et vir prudens non abhorrebit illa. Nonne a ligno indulcorata est aqua amara? Ad agnitionem hominum virtus illorum; et dedit hominibus scientiam Altissimus, honorari in mirabilibus suis. In his curans mitigabit dolorem, et unguentarius faciet pigmenta suavitatis, et unctiones conficiet sanitatis, et non consummabuntur opera eius. Pax enim Dei super faciem terre. Fili, in tua infirmitate ne despicias te ipsum, sed ora Dominum, et ipse curabit te. Averte a delicto, et dirige manus, et ab omni delicto munda cor tuum. Da suavitatem, et memoriam similaginis, et impingua oblationem, et da locum medico; etenim illum Dominus creavit, et non discedat a te, quia opera eius sunt necessaria. Est enim tempus quando in manus illorum incurras; ipsi vero Dominum deprecabuntur, ut dirigat requiem eorum et sanitatem, propter conversationem illorum. Qui delinquit in conspectu eius qui fecit eum, incidet in manus medici. Fili, in mortuum produc lacrimas, et quasi dira passus incipe plorare, et secundum iudicium contege corpus illius, et non despicias sepulturam illius. Propter delaturam autem amare fer luctum illius uno die, et consolare propter tristitiam; et fac luctum secundum meritum eius uno die vel duobus, propter detractionem. A tristitia enim festinat mors, et cooperit virtutem, et tristitia cordis flectit cervicem. In abductione permanet tristitia, et substantia inopis secundum cor eius. Ne dederis in tristitia cor tuum, sed repelle eam a te, et memento novissimorum. Noli oblivisci, neque enim est conversio; et huic nihil proderis, et te ipsum pessimabis. Memor esto iudicii mei; sic enim erit et tuum: michi heri, et tibi hodie. In requie mortui requiescere fac memoriam eius, et consolare illum in exitu spiritus sui. Sapientia scribe in tempore vacuitatis; et qui minoratur actu sapientiam percipiet. Qua sapientia replebitur qui tenet aratrum, et qui gloriatur in iaculo, stimulo boves agitat, et conversatur in operibus eorum, et enarratio eius in filiis taurorum? Cor suum dabit ad versandos sulcos, et vigilia eius in sagina vaccarum. Sic omnis faber et architectus, qui noctem tanquam diem transigit; qui sculpit signacula sculptilia, et assiduitas eius variat picturam;

Cor suum dabit in similitudinem picture, et vigilia sua perficiet opus. Sic faber ferrarius sedens iuxta incudem, et considerans opus ferri: vapor ignis uret carnes eius, et in calore fornacis concertatur. Vox mallei innovat aurem eius, et contra similitudinem vasis oculus eius. Cor suum dabit in consummationem operum, et vigilia sua ornabit in perfectionem. Sic figulus sedens ad opus suum, convertens pedibus suis rotam, qui in sollicitudine positus est semper propter opus suum, et in numero est omnis operatio eius. In brachio suo formabit lutum, et ante pedes suos curvabit virtutem suam. Cor suum dabit ut consummet linitionem, et vigilia sua mundabit fornacem. Omnes hi in manibus suis speraverunt, et unusquisque in arte sua sapiens est. Sine his omnibus non edificatur civitas, et non inhabitabunt nec inambulabunt, et in ecclesiam non transilient. Super sellam iudicis non sedebunt, et testamentum iudicii non intelligent, neque palam facient disciplinam et iudicium, et in parabolis non invenientur; sed creaturam evi confirmabunt, et deprecatio eorum in operatione artis, accommodantes animam suam, et conquirentes in lege Altissimi.

XXXIX Sapientiam omnium antiquorum exquiret sapiens, et in prophetis vacabit. Narrationem virorum nominatorum conservabit, et in versutias parabolarum simul introibit. Occulta proverbiorum exquiret, et in absconditis parabolarum conversabitur. In medio magnatorum ministrabit, et in conspectu presidis apparebit. In terram alienigenarum gentium pertransiet; bona enim et mala in omnibus temptabit. Cor suum tradet ad vigilandum diluculo ad Dominum qui fecit illum, et in conspectu Altissimi deprecabitur. Aperiet os suum in oratione, et pro delictis suis deprecabitur. Si enim Dominus magnus voluerit, spiritu intelligentie replebit illum; et ipse tanquam imbres mittet eloquia sapientie sue, et in oratione confitebitur Domino. Et ipse diriget consilium eius et disciplinam, et in absconditis suis consiliabitur. Ipse palam faciet disciplinam doctrine sue, et in lege testamenti Domini gloriabitur. Collaudabunt multi sapientiam eius, et usque in seculum non delebitur. Non recedet memoria eius, et nomen eius requiretur a generatione in generationem. Sapientiam eius enarrabunt gentes, et laudem eius enunciabit ecclesia. Si permanserit, nomen derelinquet plus quam mille; et si requieverit, proderit illi. Adhuc consiliabor ut enarrem, ut furore enim repletus sum. In voce dicit: Obaudite me, divini fructus, et quasi rosa plantata super rivos aquarum fructificate. Quasi Libanus odorem suavitatis habete. Florete flores quasi lilium, et date odorem, et frondete in gratiam, et collaudate canticum, et benedicite Dominum in operibus suis. Date nomini eius magnificentiam, et confitemini illi in voce labiorum vestrorum, et in canticis labiorum et citharis; et sic dicetis in confessione: Opera Domini universa bona valde. In verbo eius stetit aqua sicut congeries, et in sermone oris eius sicut exceptoria aquarum; quoniam in precepto ipsius placor fit, et non est minoratio in salute ipsius. Opera omnis carnis coram illo, et non est quicquam absconditum ab oculis eius. A seculo usque in seculum respicit, et nichil est mirabile in conspectu eius. Non est dicere: Quid est hoc, aut quid est istud? omnia enim in tempore suo querentur. Benedictio illius quasi fluvius inundavit. Quomodo cataclismus aridam inebriavit, sic ira ipsius gentes que non exquisierunt eum hereditabit. Quomodo convertit aquas in siccitatem, et siccata est terra; et vie illius viis illorum directe sunt; sic peccatoribus offensiones in ira eius. Bona bonis creata sunt ab initio; sic nequissimis bona et mala. Initium necessarie rei vite hominum: aqua, ignis, et ferrum, sal, lac, et panis similagineus, et mel, et botrus uve, et oleum, et vestimentum. Hec omnia sanctis in bona, sic et impiis et peccatoribus in mala convertentur. Sunt spiritus qui ad vindictam creati sunt, et in furore suo confirmaverunt tormenta sua. In tempore consummationis effundent virtutem, et furorem eius qui fecit illos placabunt. Ignis, grando, fames, et mors, omnia hec ad vindictam creata sunt. Bestiarum dentes, et scorpii, et serpentes, et romphea vindicans in exterminium impios. In mandatis eius epulabuntur, et super terram in necessitatem preparabuntur, et in temporibus suis non preterient verbum. Propterea ab initio confirmatus sum, et consiliatus sum, et cogitavi, et scripta dimisi. Omnia opera Domini bona, et omne opus hora sua subministrabit. Non est dicere: Hoc illo nequius est; omnia enim in tempore suo comprobabuntur. Et nunc in omni corde et ore collaudate, et benedicite nomen Domini.

XL Occupatio

sapientiam

occulta proverbiorum

spiritus

ope ad vindictam

magna creata est omnibus hominibus et iugum grave super filios Adam a die exitus de ventre matris eorum usque in diem sepulturae in matrem omnium. Cogitationes eorum et timores cordis, adinventiones expectationis et dies finitionis, a residente super sedem gloriosam usque ad humiliatum in terra et cinere, ab eo qui utitur iacincto et portat coronam usque ad eum qui operitur lino crudo: furor, zelus, tumultus, fluctuatio et timor mortis, iracundia perseverans et contentio; et in tempore refectionis in cubili somnus noctis immutat scientiam eius. Modicum tamquam nihil in requie, et ab eo in somnis quasi in die respectus; conturbatus est in visu cordis sui tamquam qui evaserit in die belli. In tempore salutis suae exsurrexit et admirans ad nullum timorem; cum omni carne ab homine usque ad pecus, et super peccatores septuplum. Ad haec mors, sanguis, contentio et romphea, oppressiones, fames et contritio et flagella: super iniquos creata sunt haec omnia, et propter illos factus est cataclismus. Omnia quae de terra sunt in terram convertentur, et omnes aquae in mare convertentur. Omne munus et iniquitas delebitur, et fides in saeculum stabit. Substantiae iniquorum sicut fluvius siccabuntur, et sicut tonitruum magnum in pluvia personabunt. In aperiendo manus suas laetabitur; sic praevaricatores in consummatione tabescent. Nepotes impiorum non multiplicabunt ramos, et radices immundae super cacumen petrae sonant. Super omnem aquam viriditas, et ad oram fluminis ante omne foenum evelletur. Gratia sicut paradisus in benedictionibus, et misericordia in saeculum permanet. Vita sibi sufficientis operarii condulcabitur, et in ea invenies thesaurum. Filii et aedificatio civitatis confirmabit nomen, et super hoc mulier immaculata computabitur. Vinum et musica laetificant cor, et super utraque dilectio sapientiae. Tibiae et psalterium suavem faciunt melodiam, et super utraque lingua suavis. Gratiam et speciem desiderabit oculus tuus, et super haec virides sationes. Amicus et sodalis in tempore convenientes, et super utrosque mulier cum viro. Fratres in adiutorium in tempore tribulationis, et super eos misericordia liberabit. Aurum et argentum est constitutio pedum, et super utrumque consilium beneplacitum. Facultates et virtutes exaltant cor, et super haec timor Domini. Non est in timore Domini minoratio, et non est in eo inquirere adiutorium. Timor Domini sicut paradisus benedictionis, et super omnem gloriam operuerunt illum. Fili, in tempore vitae tuae ne indigeas; melius est enim mori quam indigere. Vir respiciens in mensam alienam, non est vita eius in cogitatione victus; alit enim animam suam cibis alienis. Vir autem disciplinatus et eruditus custodiet se. In ore imprudentis condulcabitur inopia, et in ventre eius ignis ardebit.

cathaclismus

tibia et psalterium

mors

XLI. O mors, quam amara est memoria tua homini pacem habenti in substantiis suis, viro quieto et cuius viae directae sunt in omnibus, et adhuc valenti accipere cibum. O mors, bonum est iudicium tuum homini indigenti et qui minoratur viribus, defecto aetate et cui de omnibus cura est, et incredibili qui perdit sapientiam. Noli metuere iudicium mortis; memento quae ante te fuerunt et quae superventura sunt tibi: hoc iudicium a Domino omni carni. Et quid superveniet tibi in beneplacito Altissimi? Sive decem, sive centum, sive mille anni; non est enim in inferno accusatio vitae. Filii abominationum fiunt filii peccatorum, et qui conversantur secus domos impiorum. Filiorum peccatorum periet hereditas, et cum semine illorum assiduitas opprobrii. De patre impio queruntur filii, quoniam propter illum sunt in opprobrio. Vae vobis, viri impii, qui dereliquistis legem Domini Altissimi! Et si nati fueritis, in maledictione nascemini; et si mortui fueritis, in maledictione erit pars vestra. Omnia quae de terra sunt in terram convertentur; sic impii a maledicto in perditionem. Luctus hominum in corpore ipsorum, nomen autem impiorum delebitur. Curam habe de bono nomine; hoc enim magis permanebit tibi quam mille thesauri pretiosi et magni. Bonae vitae numerus dierum, bonum autem nomen permanebit in aevum. Disciplinam in pace conservate, filii; sapientia enim abscondita et thesaurus invisus, quae utilitas in utrisque? Melior est homo qui abscondit stultitiam suam quam homo qui abscondit sapientiam suam. Verumtamen reveremini in his quae procedunt de ore meo. Non est enim bonum omnem reverentiam observare, et non omnia omnibus bene placent in fide. Erubescite a patre et a matre de fornicatione, et a praesidente et a potente de mendacio, a principe et a iudice de delicto, a synagoga et plebe de iniquitate, a socio et amico de iniustitia, et de loco in quo habitas de furto, de veritate Dei et testamento, de discubitu in panibus et ab obfuscatione dati et accepti, a salutantibus de silentio, a respectu mulieris fornicariae, et ab aversione vultus cognati. Ne avertas faciem a proximo tuo, et ab auferendo partem et non restituendo. Ne respicias mulierem alieni viri, et ne scruteris ancillam eius, neque steteris ad lectum eius. Ab amicis de sermonibus improperii, et cum dederis ne improperes.

Noli metuere mortem

XLII. Non duplices sermonem auditus de revelatione sermonis absconditi, et eris vere sine confusione, et invenies gratiam in conspectu omnium hominum. Ne pro his omnibus confundaris, et ne accipias personam ut delinquas: de lege Altissimi et testamento, et de iudicio iustificare impium, de verbo sociorum et viatorum, et de datione hereditatis amicorum, de aequalitate staterae et ponderum, de acquisitione multorum et paucorum, de corruptione emptionis et negotiatorum, et de multa disciplina filiorum, et servo pessimo latus sanguinare. Super mulierem nequam bonum est signum. Ubi manus multae sunt, claude; et quodcumque trades, numera et appende; datum vero et acceptum omne describe. De disciplina insensati et fatui, et de senioribus qui iudicantur ab adolescentibus, et eris eruditus in omnibus, et probabilis in conspectu omnium vivorum. Filia patris abscondita est vigilia, et sollicitudo eius aufert somnum, ne forte in adolescentia sua adulta efficiatur, et cum viro commorata odibilis fiat; nequando polluatur in virginitate sua, et in paternis suis gravida inveniatur; ne forte cum viro commorata transgrediatur, aut certe sterilis efficiatur. Super filiam luxuriosam confirma custodiam, nequando faciat te in opprobrium venire inimicis, a detractione in civitate et obiectione plebis, et confundat te in multitudine populi. Omni homini noli intendere in specie, et in medio mulierum noli commorari; de vestimentis enim procedit tinea, et a muliere iniquitas viri. Melior est enim iniquitas viri quam mulier benefaciens, et mulier confundens in opprobrium. Memor ero igitur operum Domini, et quae vidi annuntiabo. In sermonibus Domini opera eius. Sol illuminans per omnia respexit, et gloria Domini plenum est opus eius. Nonne Dominus fecit sanctos enarrare omnia mirabilia sua, quae confirmavit Dominus omnipotens stabiliri in gloria sua? Abyssum et cor hominum investigavit, et in astutia illorum excogitavit. Cognovit enim Dominus omnem scientiam, et inspexit in signum aevi, annuntians quae praeterierunt et quae superventura sunt, revelans vestigia occultorum. Non praeterit illum omnis cogitatus, et non abscondit se ab eo ullus sermo. Magnalia sapientiae suae decoravit, qui est ante saeculum et usque in saeculum; neque adiectum est, neque minuitur, et non eget alicuius consilio. Quam desiderabilia omnia opera eius! Et tamquam scintilla quae est considerare. Omnia haec vivunt et manent in saeculum, et in omni necessitate omnia obaudiunt ei. Omnia duplicia, unum contra unum, et non fecit quidquam deesse. Unius confirmavit bona; et quis satiabitur videns gloriam eius?

XLIII. Altitudinis firmamentum pulchritudo eius est, species caeli in visione gloriae. Sol in aspectu annuntians in exitu, vas admirabile, opus Excelsi. In meridiano exurit terram, et in conspectu ardoris eius quis poterit sustinere? Fornacem custodiens in operibus ardoris; tripliciter sol exurens montes, radios igneos exsufflans

et refulgens radiis suis obcecat oculos. Magnus dominus qui fecit illum et in sermonibus eius festinavit iter. Et luna in omnibus in tempore suo ostensio temporis et signum evi. A luna signum diei festi, luminare quod minuitur in consummatione. Mensis secundum nomen eius est crescens mirabiliter in consummatione. Vas castrorum in excelsis, in firmamento celi resplendens gloriose. Species celi gloria stellarum mundum illuminans in excelsis dominus. In verbis sancti stabunt ad iudicium et non deficient in vigiliis suis. Vide arcum et benedic eum qui fecit illum, valde speciosus est in splendore suo. Gyravit celum in circuitu glorie sue, manus excelsi aperuerunt illum. Imperio suo acceleravit nivem et accelerat coruscationes emittere iudicii sui. Propterea aperti sunt thesauri et evolaverunt nebule sicut aves. In magnitudine sua posuit nubes et confracti sunt lapides grandinis. In conspectu eius commovebuntur montes et in voluntate eius aspirabit notus. Vox tonitrui eius verberavit terram, tempestas aquilonis et congregatio spiritus. Et sicut avis deponens ad sedendum aspergit nivem, et sicut locusta demergens descensus eius. Pulchritudinem candoris eius admirabitur oculus et super imbrem eius expavescet cor. Gelu sicut salem effundet super terram, et dum gelaverit fiet tamquam cacumina tribuli. Frigidus ventus aquilo flavit et gelavit cristallus ab aqua; super omnem congregationem aquarum requiescet et sicut lorica induet se aquis. Et devorabit montes et exuret desertum et extinguet viride sicut igne. Medicina omnium in festinatione nebule, et ros obvians ab ardore venienti humilem efficiet eum. In sermone eius siluit ventus, cogitatione sua placavit abyssum et plantavit illam dominus. Qui navigant mare enarrant pericula eius, et audientes auribus nostris admirabimur. Illic preclara opera et mirabilia, varia genera bestiarum et omnium pecorum et creatura beluarum. Propter ipsum confirmatus est itineris finis, et in sermone eius composita sunt omnia. Multa dicemus et deficiemus in verbis, consummatio autem sermonum ipse est. Gloriantes ad quid valebimus? ipse enim omnipotens super omnia opera sua. Terribilis dominus et magnus vehementer, et mirabilis potentia ipsius. Glorificantes dominum quantumcumque potueritis, supervalebit enim adhuc, et admirabilis magnificentia eius. Benedicentes dominum exaltate illum quantum potestis, maior enim est omni laude. Exaltantes eum replemini virtute. Ne laboretis, non enim pervenietis. Quis vidit eum et enarrabit? et quis magnificabit eum sicut est ab initio? Multa abscondita sunt maiora his, pauca enim vidimus operum eius. Omnia autem dominus fecit, et pie agentibus dedit sapientiam.

XLIIII

Laudemus viros gloriosos et parentes nostros in generatione sua. Multam gloriam fecit dominus magnificentia sua a seculo. Dominantes in potestatibus suis, homines magni virtute et prudentia sua prediti, nuntiantes in prophetis dignitatem prophetarum, et imperantes in presenti populo, et virtute prudentie populis sanctissima verba. In peritia sua requirentes modos musicos et narrantes carmina scripturarum. Homines divites in virtute, pulchritudinis studium habentes, pacificantes in domibus suis. Omnes isti in generationibus gentis sue gloriam adepti sunt, et in diebus suis habentur in laudibus. Qui de illis nati sunt reliquerunt nomen narrandi laudes eorum. Et sunt quorum non est memoria, perierunt quasi qui non fuerint, et nati sunt quasi non nati, et filii ipsorum cum ipsis. Sed illi viri misericordie sunt quorum pietates non defuerunt, cum semine eorum permanent bona. Hereditas sancta nepotes eorum, et in testamentis stetit semen eorum, et filii eorum propter illos usque in eternum manent. Semen eorum et gloria eorum non derelinquetur. Corpora ipsorum in pace sepulta sunt, et nomen eorum vivit in generationem et generationem. Sapientiam ipsorum narrent populi, et laudem eorum nuntiet ecclesia. Enoch placuit deo et translatus est in paradisum ut det gentibus sapientiam. Noe inventus est perfectus iustus, et in tempore iracundie factus est reconciliatio. Ideo dimissum est reliquum terre cum factum est diluvium. Testamenta seculi posita sunt apud illum, ne deleri possit diluvio omnis caro. Abraham magnus pater multitudinis gentium, et non est inventus similis illi in gloria, qui conservavit legem excelsi et fuit in testamento cum illo. In carne eius stare fecit testamentum, et in temptatione inventus est fidelis. Ideo iureiurando dedit illi gloriam in gente sua, crescere illum quasi terre cumulum, et ut stellas exaltare semen eius, et hereditare illos a mari usque ad mare et a flumine usque ad terminos terre. Et in Isaac eodem modo fecit propter Abraham patrem eius. Benedictionem omnium gentium dedit illi dominus, et testamentum confirmavit super caput Iacob. Agnovit eum in benedictionibus suis et dedit illi hereditatem, et divisit illi partem in tribubus duodecim. Et conservavit illi homines misericordie invenientes gratiam in oculis omnis carnis.

XLV

Dilectus deo et hominibus Moyses, cuius memoria in benedictione est. Similem illum fecit in gloria sanctorum, et magnificavit eum in timore inimicorum, et in verbis suis monstra placavit. Glorificavit illum in conspectu regum, et iussit illi coram populo suo, et ostendit illi gloriam suam. In fide et lenitate ipsius sanctum fecit illum, et elegit eum ex omni carne. Audivit enim eum et vocem ipsius, et induxit illum in nubem. Et dedit illi coram precepta et legem vite et discipline, docere Iacob testamentum suum et iudicia sua Israel. Excelsum fecit Aaron fratrem eius et similem sibi de tribu Levi. Statuit ei testamentum eternum et dedit illi sacerdotium gentis, et beatificavit illum in gloria, et circumcinxit eum zona glorie, et induit eum stolam glorie, et coronavit eum in vasis virtutis. Circumpedes et femoralia et humerale posuit ei, et cinxit illum tintinnabulis aureis plurimis in gyro, dare sonitum in incessu suo, auditum facere sonitum in templo in memoriam filiis gentis sue. Stolam sanctam auro et iacincto et purpura, opus textile viri sapientis, iudicio et veritate prediti, torto cocco opus artificis, gemmis pretiosis figuratis in ligatura auri, et sculptis opere lapidarii in memoriam secundum numerum tribuum Israel. Corona aurea super mitram eius expressa signo sanctitatis et gloria honoris, opus virtutis et desideria oculorum ornata. Sic pulchra ante ipsum non fuerunt talia usque ad originem. Non est indutus illa alienigena aliquis, sed tantum filii ipsius soli et nepotes eius per omne tempus. Sacrificia ipsius consumpta sunt igni cotidie. Complevit Moyses manus eius et unxit illum oleo sancto. Factum est illi in testamentum eternum et semini eius sicut dies celi, fungi sacerdotio et habere laudem et glorificare populum suum in nomine suo. Ipsum elegit ab omni vivente offerre sacrificium deo, incensum et bonum odorem, in memoriam placare pro populo suo. Et dedit illi in preceptis suis potestatem in testamentis iudiciorum, docere Iacob testimonia et in lege sua lucem dare Israel. Quia contra illum steterunt alieni, et propter invidiam circumdederunt illum homines in deserto qui erant cum Dathan et Abiron, et congregatio Core in iracundia. Vidit dominus deus et non placuit illi, et consumpti sunt in impetu iracundie. Fecit illis monstra et consumpsit illos in flamma ignis. Et addidit Aaron gloriam et dedit illi hereditatem, et primitias frugum terre divisit illi. Panem ipsis in primis paravit in satietatem; nam et sacrificia domini edent que dedit illi et semini eius. Ceterum in terra gentes non hereditabit, et pars non est illi in gente, ipse est enim pars eius et hereditas. Phinees filius Eleazari tertius in gloria est, in imitando eum in timore domini, et stare in reverentia gentis; in bonitate et alacritate anime sue placuit deo pro Israel. Ideo statuit ad illum testamentum pacis, principem sanctorum et gentis sue, ut sit illi et semini eius sacerdotii dignitas in eternum. Et testamentum David regi filio Iesse de tribu Iuda, hereditas ipsi et semini eius, ut daret sapientiam in cor nostrum iudicare gentem suam in iustitia, ne abolerentur bona ipsorum, et gloriam ipsorum in gentem eorum eternam fecit.

XLVI

Fortis in bello Iesus Nave, successor Moysi in prophetis, qui fuit magnus secundum nomen suum, maximus in salutem electorum dei, expugnare insurgentes hostes ut consequeretur hereditatem Israel. Quam gloriam adeptus est in tollendo manus suas et iactando contra civitates rompheas! Quis ante illum sic restitit? nam hostes ipse dominus perduxit. An non in iracundia eius impeditus est sol, et una dies facta est quasi duo? Invocavit altissimum potentem in oppugnando inimicos undique, et audivit illum magnus et sanctus deus in saxis grandinis virtutis valde fortis. Impetum fecit contra gentem hostilem, et in descensu perdidit contrarios, ut cognoscant gentes potentiam eius, quia contra deum

pugnare, nec non in diebus Moysi fecit misericordiam ipse et Caleph filius Iephone stare contra hostem et prohibere gentem a peccatis et perfringere murmur malitiae. Et ipsi duo constituti a periculo liberati sunt a numero sexcentorum milium peditum, inducere illos in hereditatem in terram quae manat lac et mel. Et dedit Dominus ipsi Caleph fortitudinem, et usque in senectutem permansit illi virtus, ut ascenderet in excelsum terrae locum, et semen ipsius obtinuit hereditatem, ut viderent omnes filii Israel quia bonum est obsequi sancto Deo. Et iudices singuli suo nomine, quorum non est corruptum cor, qui non aversi sunt a Domino, ut sit memoria illorum in benedictione, et ossa eorum pullulent de loco suo, et nomen eorum permaneat in aeternum, permanens ad filios illorum sanctorum virorum gloria. Dilectus a Domino Deo suo Samuel propheta Domini renovavit imperium, et unxit principes in gente sua. In lege Domini iudicavit congregationem, et vidit Dominus Iacob, et in fide sua probatus est propheta, et cognitus est in verbis suis fidelis, quia vidit Deum lucis, et invocavit Dominum omnipotentem in expugnando hostes circumstantes undique, in oblatione agni inviolati. Et tonuit de caelo Dominus, et in sonitu magno auditam fecit vocem suam. Et contrivit principes Tyriorum et omnes duces Philisthiim, et ante tempus finis vitae suae et saeculi testimonium praebuit in conspectu Domini et Christi: pecunias et usque ad calciamenta ab omni carne non accepit. Et non accusavit illum homo. Et post hoc dormivit et notum fecit regi et ostendit illi finem vitae suae, et exaltavit vocem suam de terra in prophetia delere impietatem gentis.

XLVII Post hec surrexit Nathan propheta in diebus David. Et quasi adeps separatus a carne, sic David a filiis Israel. Cum leonibus lusit quasi cum agnis, et in ursis similiter fecit sicut in agnis ovium in iuventute sua. Numquid non occidit gigantem et abstulit opprobrium de gente, in tollendo manum in saxo fundae deiecit exultationem Goliae? Nam invocavit Dominum omnipotentem, et dedit in dextera eius tollere hominem fortem in bello et exaltare cornu gentis suae. Sic in decem milibus glorificavit eum, et laudavit illum in benedictionibus Domini in offerendo illi coronam gloriae. Contrivit enim inimicos undique, et extirpavit Philisthiim contrarios usque in hodiernum diem. Contrivit cornu ipsorum usque in aeternum. In omni opere dedit confessionem sancto et excelso in verbo gloriae. De omni corde suo laudavit Dominum et dilexit Dominum qui fecit illum. Et dedit illi contra inimicos potentiam. Et stare fecit cantores contra altare, et in sono eorum dulces fecit modulos. Et dedit in celebrationibus decus et ornavit tempora usque ad consummationem vitae, ut laudarent nomen sanctum Domini et amplificarent mane Dei sanctitatem. Christus purgavit peccata ipsius et exaltavit in aeternum cornu ipsius, et dedit illi testamentum regum et sedem gloriae in Israel. Post ipsum surrexit filius eius sensatus, et propter illum deiecit omnem potentiam inimicorum. Salomon imperavit in diebus pacis, cui subiecit Deus omnes hostes, ut conderet domum in nomine suo et pararet sanctitatem in sempiternum. Quemadmodum eruditus es in iuventute tua, et impletus es quasi flumen sapientia, et terram retexit anima tua, et replesti in comparationibus aenigmata. Ad insulas longe divulgatum est nomen tuum, et dilectus es in pace tua. In cantilenis et proverbiis et comparationibus et interpretationibus miratae sunt terrae, et in nomine Domini, cui est cognomen Deus Israel. Collegisti quasi auricalcum aurum, et ut plumbum complesti argentum, et inclinasti femora tua mulieribus, potestatem habuisti in corpore tuo. Dedisti maculam in gloria tua et profanasti semen tuum inducere iracundiam ad liberos tuos et incitari stultitiam tuam, ut faceres imperium bipertitum et ex Ephraim imperare imperium durum. Deus autem non derelinquet misericordiam suam et non corrumpet neque delebit opera sua, neque perdet a stirpe nepotes electi sui, et semen eius qui diligit Dominum non corrumpet. Dedit autem reliquum Iacob et David de ipsa stirpe. Et finem habuit Salomon cum patribus. Et dereliquit post se de semine suo gentis stultitiam et deminutum a prudentia Roboam, qui avertit gentem consilio suo, et Hieroboam filium Nabath qui peccare fecit Israel, et dedit viam peccandi Ephraim, et plurima redundaverunt peccata ipsorum valde, averterunt eos a terra sua, et quaesivit omnes nequitias usque dum perveniret ad illos defensio, et ab omnibus peccatis liberavit eos.

XLVIII Et surrexit Helias propheta quasi ignis, et verbum ipsius quasi facula ardebat. Qui induxit in illos famem, et irritantes illum invidia sua pauci facti sunt. Non poterant enim sustinere praecepta Domini. Verbo Domini continuit caelum et deiecit de caelo ignem ter. Sic amplificatus est Helias in mirabilibus suis. Et quis potest similiter sic gloriari tibi? Qui sustulisti mortuum ab inferis de sorte mortis in verbo Domini Dei. Qui deiecisti reges ad perniciem, et confregisti facile potentiam ipsorum et gloriosos de lecto suo. Qui audis in Sina iudicium et in Horeb iudicia defensionis. Qui ungis reges ad paenitentiam et prophetas facis successores post te. Qui receptus es in turbine ignis, in curru equorum igneorum. Qui scriptus es in iudiciis temporum lenire iracundiam Domini, conciliare cor patris ad filium et restituere tribus Iacob. Beati sunt qui te viderunt et in amicitia tua decorati sunt. Nam nos vita vivimus tantum, post mortem autem non erit tale nomen nostrum. Helias quidem in turbine tectus est, et in Heliseo completus est spiritus eius. In diebus suis non pertimuit principem, et potentia nemo vicit illum, nec superavit illum verbum aliquod, et mortuum prophetavit corpus eius. In vita sua fecit monstra, et in morte mirabilia operatus est. In omnibus istis non paenituit populus, et non recesserunt a peccatis suis usque dum eiecti sunt de terra sua et dispersi sunt in omnem terram, et relicta est gens perpauca et princeps in domo David. Quidam ipsorum fecerunt quod placeret Deo, alii autem multa commiserunt peccata. Ezechias munivit civitatem suam et induxit in medio ipsius aquam, et fodit ferro rupem et aedificavit ad aquam puteum. In diebus ipsius ascendit Sennacherib et misit Rapsacen et sustulit manum suam contra illos et extulit manum suam in Sion et superbus factus est potentia sua. Tunc mota sunt corda et manus ipsorum, et doluerunt quasi parturientes mulieres. Et invocaverunt Dominum misericordem, et expandentes manus suas extulerunt ad caelum. Et sanctus Dominus Deus audivit cito vocem ipsorum. Non est commemoratus peccatorum illorum, neque dedit illos inimicis suis, sed purgavit illos in manu Isaiae sancti prophetae. Deiecit castra Assyriorum, et contrivit illos angelus Domini. Quia fecit Ezechias quod placuit Deo, et fortiter ivit in via David patris sui, quam mandaverat illi Isaias propheta magnus et fidelis in conspectu Dei. In diebus ipsius retro rediit sol, et addidit regi vitam. Spiritu magno vidit ultima, et consolatus est lugentes in Sion usque in sempiternum. Ostendit futura et abscondita antequam evenirent.

XLIX Memoria Iosiae in compositionem odoris facta opus pigmentarii. In omni ore quasi mel indulcabitur eius memoria, et ut musica in convivio vini. Ipse est directus divinitus in paenitentiam gentis, et tulit abominationes impietatis. Et gubernavit ad Dominum cor ipsius, et in diebus peccatorum corroboravit pietatem. Praeter David et Ezechiam et Iosiam omnes peccatum commiserunt. Nam reliquerunt legem potentes reges Iuda, et contempserunt timorem Dei. Dederunt enim regnum suum aliis, et gloriam suam alienigenae genti. Incenderunt electam sanctitatis civitatem et desertas fecerunt vias eius in manu Hieremiae. Nam male tractaverunt illum, qui a ventre matris consecratus est propheta, evertere et eruere

quasi ignis effulgens

et perdere, et iterum reaedificare et renovare. Ezechiel qui vidit conspectum gloriae quam ostendit illi in curru cherubin. Nam commemoratus est inimicorum in imbre benefacere illis qui ostenderunt rectas vias. Et duodecim prophetarum ossa pullulent de loco suo: nam corroboraverunt Iacob et redemerunt se in fide virtutis. Quomodo amplificemus Zorobabel? nam et ipse quasi signum in dextera manu, sic et Iesum filium Iosedech? qui in diebus suis aedificaverunt domum, et exaltaverunt templum sanctum Domino paratum in gloriam sempiternam. Et Nehemias in memoria multo tempore, qui erexit nobis muros eversos, et stare fecit portas et seras, qui erexit domos nostras. Nemo natus est in terra qualis Enoch: nam et ipse receptus est a terra. Et Ioseph natus est homo princeps fratrum, firmamentum gentis, rector fratrum, stabilimentum populi: et ossa ipsius visitata sunt, et post mortem prophetaverunt. Seth et Sem apud homines gloriam adepti sunt: et super omne animal in origine Adam.

L Simon Oniae filius sacerdos magnus, qui in vita sua suffulsit domum, et in diebus suis corroboravit templum. Templi etiam altitudo ab ipso fundata est, duplex aedificatio et excelsi parietes templi. In diebus ipsius emanaverunt putei aquarum, et quasi mare adimpleti sunt supra modum. Qui curavit gentem suam, et liberavit eam a perditione. Qui praevaluit amplificare civitatem, qui adeptus est gloriam in conversatione gentis: et ingressum domus et atrii amplificavit. Quasi stella matutina in medio nebulae, et quasi luna plena in diebus suis lucet. Et quasi sol refulgens, sic ille effulsit in templo Dei. Quasi arcus refulgens inter nebulas gloriae, et quasi flos rosarum in diebus vernis, et quasi lilia quae sunt in transitu aquae, et quasi thus redolens in diebus aestatis. Quasi ignis effulgens, et thus ardens in igne. Quasi vas auri solidum, ornatum omni lapide pretioso. Quasi oliva pullulans, et cypressus in altitudinem se extollens, in accipiendo ipsum stolam gloriae, et vestiri eum in consummationem virtutis. In ascensu altaris sancti, gloriam dedit sanctitatis amictum. In accipiendo autem partes de manu sacerdotum, et ipse stans iuxta aram. Et circa illum corona fratrum: quasi plantatio cedri in monte Libano, sic circa illum steterunt quasi rami palmae, et omnes filii Aaron in gloria sua. Oblatio autem Domini in manibus ipsorum coram omni synagoga Israel: et consummatione fungens in ara, amplificare oblationem excelsi regis, porrexit manum suam in libatione, et libavit de sanguine uvae. Et fudit in fundamento altaris odorem divinum excelso principi. Tunc exclamaverunt filii Aaron, in tubis productilibus sonuerunt, et auditam fecerunt vocem magnam in memoriam coram Deo. Tunc omnis populus simul properaverunt, et ceciderunt in faciem super terram adorare Dominum Deum suum, et dare preces omnipotenti Deo excelso. Et amplificaverunt psallentes in vocibus suis: et in magna domo auctus est sonitus suavitatis plenus. Et rogavit populus Dominum excelsum in prece, usque dum perfectus est honor Domini, et munus suum perfecerunt. Tunc descendens, manus suas extulit in omnem congregationem filiorum Israel, dare gloriam Deo a labiis suis, et in nomine ipsius gloriari. Et iteravit orationem suam, volens ostendere virtutem Dei. Et nunc orate Deum omnium, qui magna fecit in omni terra, qui auxit dies nostros a ventre matris nostrae, et fecit nobiscum secundum misericordiam suam. Det nobis iucunditatem cordis, et fieri pacem in diebus nostris in Israel per dies sempiternos: credere Israel nobiscum esse misericordiam Dei, ut liberet nos in diebus suis. Duas gentes odit anima mea: tertia autem non est gens quam oderim: qui sedent in monte Seir, et Philisthiim, et stultus populus qui habitat in Sichimis. Doctrinam sapientiae et disciplinae scripsit in codice isto Iesus filius Sirach Ierosolymita, qui renovavit sapientiam de corde suo. Beatus qui in istis versatur bonis: qui ponit illa in corde suo, sapiens erit semper. Si enim haec fecerit, ad omnia valebit: quia lux Dei vestigium eius est.

LI Confitebor tibi Domine rex, et collaudabo te Deum salvatorem meum. Confitebor nomini tuo: quoniam adiutor et protector factus es mihi, et liberasti corpus meum a perditione, a laqueo linguae iniquae, et a labiis operantium mendacium, et in conspectu astantium factus es mihi adiutor. Et liberasti me secundum multitudinem misericordiae nominis tui a rugientibus, praeparatis ad escam, de manibus quaerentium animam meam, et de portis tribulationum quae circumdederunt me: a pressura flammae quae circumdedit me, et in medio ignis non sum aestuatus, de altitudine ventris inferi, et a lingua coinquinata, et a verbo mendacii, a rege iniquo, et a lingua iniusta. Laudabit usque ad mortem anima mea Dominum: et vita mea appropinquans erat in inferno deorsum. Circumdederunt me undique, et non erat qui adiuvaret. Respiciens eram ad adiutorium hominum, et non erat. Memoratus sum misericordiae tuae Domine, et operationis tuae, quae a saeculo sunt: quoniam eruis sustinentes te Domine, et liberas eos de manibus gentium. Exaltasti super terram habitationem meam, et pro morte defluente deprecatus sum. Invocavi Dominum patrem Domini mei, ut non derelinquat me in die tribulationis meae, et in tempore superborum sine adiutorio. Laudabo nomen tuum assidue, et collaudabo illud in confessione, et exaudita est oratio mea. Et liberasti me de perditione, et eripuisti me de tempore iniquo. Propterea confitebor et laudem dicam tibi, et benedicam nomini Domini. Cum adhuc iunior essem, priusquam oberrarem, quaesivi sapientiam palam in oratione mea. Ante templum postulabam pro illa, et usque in novissimis inquiram eam, et efflorebit tanquam praecox uva. Laetatum est cor meum in ea, ambulavit pes meus iter rectum, a iuventute mea investigabam eam. Inclinavi modice aurem meam, et excepi illam. Multam inveni in me ipso sapientiam, et multum profeci in ea. (non) Danti mihi sapientiam dabo gloriam. (capiam) Consiliatus sum enim ut facerem illam: zelatus sum bonum, et non confundar. Colluctata est anima mea in illa, et in faciendo eam confirmatus sum. Manus meas extendi in altum, et insipientiam eius luxit anima mea. Animam meam direxi ad illam, et in agnitione inveni eam. Possedi cum ipsis cor ab initio: propter hoc non derelinquar. Venter meus conturbatus est quaerendo illam: propterea bonam possidebo possessionem. Dedit mihi Dominus linguam mercedem meam: et in ipsa laudabo eum. Appropiate ad me indocti, et congregate vos in domum disciplinae. Quid adhuc retardatis? et quid dicitis in his? animae vestrae sitiunt vehementer. Aperui os meum, et locutus sum: Comparate vobis sine argento sapientiam, et collum vestrum subiicite iugo, et suscipiat anima vestra disciplinam: in proximo est enim invenire eam. Videte oculis vestris quia modicum laboravi, et inveni mihi multam requiem. Assumite disciplinam in multo numero argenti, et copiosum aurum possidete in ea. Laetetur anima vestra in misericordia eius, et non confundemini in laude ipsius. Operamini opus vestrum ante tempus, et dabit vobis mercedem vestram in tempore suo. Explicit liber Ecclesiasticus.

Explicit prologus. Incipit liber ysaie prophete.

Visio ysaie prophete filii amos quam vidit super iudam
et ierusalem in diebus ozie ioathan achaz ezechie
regum iuda. Audite celi et auribus percipe terra quia
dominus locutus est. Filios enutrivi et exaltavi ipsi autem spreve-
runt me. Cognovit bos possessorem suum et asinus
presepe domini sui. israel autem me non cognovit et populus
meus non intellexit. Ve genti peccatrici populo gravi ini-
quitate. semini nequam filiis sceleratis. dereliq-
runt dominum blasphemaverunt sanctum israel abalienati
sunt retrorsum. Super quo percutiam vos ultra addentes
prevaricationem. Omne caput languidum et omne cor merens.
A planta pedis usque ad verticem non est in eo sanitas. Vulnus
et livor et plaga tumens non est circumligata nec cura-
ta medicamine neque fota oleo. Terra vestra deserta
civitates vestre succense igni. Regionem vestram
coram vobis alieni devorant et desolabitur sicut in vast-
itate hostili. Et derelinquetur filia syon ut umbra-
culum in vinea et sicut tugurium in cucumerario. Sicut
civitas que vastatur. Nisi dominus exercituum reliquisset nobis
semen: quasi sodoma fuissemus et quasi gomorra similes
essemus. Audite verbum domini principes sodomorum percipe
auribus legem dei nostri populus gomorre. Quo mihi multitudi-
nem victimarum vestrarum dicit dominus. Plenus sum. Holocau-
stum arietum et adipem pinguium et sanguinem vitu-
lorum et agnorum et hyrcorum nolui. Cum veneritis
ante conspectum meum quis quesivit hec de manibus vestris
ut ambularetis in atriis meis. Ne afferatis ultra sacri-
ficium frustra. Incensum mihi abhominatio est. Ne-
omeniam et sabbatum et festivitates alias non feram.
Iniqui sunt cetus vestri. Kalendas et sollempnitates
vestras odivit anima mea. Facta sunt mihi molesta. laboravi
sustinens. Et cum extenderitis manus vestras: avertam
oculos meos a vobis. et cum multiplicaveritis orationem: non
exaudiam. Manus enim vestre sanguine plene sunt.
Lavamini mundi estote. Auferte malum cogi-
tationum vestrarum ab oculis meis. Quiescite agere perverse
discite benefacere. Querite iudicium subvenite op-
presso: iudicate pupillo. defendite viduam et venite
et arguite me dicit dominus. Si fuerint peccata vestra ut coc-
cinum: quasi nix dealbabuntur. Et si fuerint rubra
quasi vermiculus: velud lana alba erunt. Si volueritis
et audieritis me: bona terre comedetis. Quod si nolu-
eritis et me provocaveritis ad iracundiam: gladius
devorabit vos. quia os domini locutum est. Quomodo facta
est meretrix civitas fidelis plena iudicii. Iustitia
habitavit in ea. nunc autem homicide. Argentum tuum versum est
in scoriam. vinum tuum mixtum est aqua. Principes
tui infideles. socii furum. Omnes diligunt munera.
sequuntur retributiones. Pupillo non iudicant et cau-
sa vidue non ingreditur ad eos. Propter hoc ait dominus deus exercituum
fortis israel. Heu consolabor super hostibus meis et vindicabor
de inimicis meis. Et convertam manum meam ad te et excoquam
ad purum scoriam tuam et auferam omne stagnum tuum.
Et restituam iudices tuos ut fuerunt prius et consiliarios
tuos sicut antiquitus. post hec vocaberis civitas iusti
urbs fidelis. Syon in iudicio redimetur et reducent
eam in iustitia. Et conteret scelestos et peccatores simul
et qui dereliquerunt dominum consumentur. Confundentur
enim ab ydolis quibus sacrificaverunt. Et erubescetis super
ortis que elegeratis. cum fueritis velud quercus defluen-
tibus foliis et velud ortus sine aqua. Et erit fortitudo
vestra ut favilla stuppe et opus vestrum quasi scintilla.
et succendetur utrumque et non erit qui extinguat.
Verbum quod vidit ysaias filius amos super iudam
et ierusalem. Et erit in novissimis diebus preparatus mons
domus domini in vertice montium et elevabitur super colles et fluent
ad eum omnes gentes et ibunt populi multi et dicent
Venite ascendamus ad montem domini et ad domum dei
iacob et docebit nos vias suas et ambulabimus
in semitis eius quia de syon exibit lex et verbum domini de
ierusalem. Et iudicabit gentes et arguet populos multos et
conflabunt gladios suos in vomeres et lanceas suas
in falces. Non levabit gens contra gentem gladium nec
exercebuntur ultra ad prelium. Domus iacob venite et
ambulemus in lumine domini. Proiecisti enim domum tuam
quia repleti sunt ut olim et augures habuerunt ut
philistim et pueris alienis adheserunt. Repleta
est terra argento et auro et non est finis thesaurorum eius.
Et repleta est terra eius equis et innumerabiles quadrige
eius. Et repleta est terra eius ydolis. Opus manuum suarum ado-
raverunt quod fecerunt digiti eorum. Et incurvavit se
homo et humiliatus est vir. Ne ergo dimittas illis. Ingredere
in petram et abscondere in fossa humo a facie timoris
domini et a gloria maiestatis eius. Oculi sublimes hominis humiliati
sunt et incurvabitur altitudo virorum. Exaltabitur autem dominus
solus in die illa. Quia dies domini exercituum super omnem
superbum et excelsum et super omnem arrogantem et humiliabitur. Et super omnes
cedros libani sublimes et erectas. et super omnes quercus
basan. et super omnes montes excelsos et super omnes colles ele-
vatos. Et super omnem turrim excelsam. et super omnem murum
munitum et super omnes naves tharsis. et super omne quod visu
pulcrum est. Et incurvabitur omnis sublimitas hominum et
humiliabitur altitudo virorum. et elevabitur dominus solus
in die illa. et ydola penitus conterentur. Et introibunt in spe-
luncas petrarum et in voragines terre a facie formidinis
domini et a gloria maiestatis eius cum surrexerit percutere
terram. In die illa proiciet homo ydola argenti sui et si-
mulacra auri sui que fecerat sibi ut adoraret talpas et vesper-
tiliones. et ingredietur scissuras petrarum et in cavernas
saxorum a facie formidinis domini et a gloria maiestatis eius
cum surrexerit percutere terram. Quiescite ergo ab homine
cuius spiritus in naribus eius quia excelsus reputatus est ipse.
Ecce enim dominator dominus exercituum auferet ab ierusalem et a
iuda validum et fortem. omne robur panis et omne robur
aque. et fortem et virum bellatorem. et iudicem et prophetam.

tumultuabitur puer contra senem [?] ... — Ysaias audivit seraphin clamantes sanctus sanctus sanctus

151

et principem super quinquaginta et honorabilem vultu et consiliarium et sapientem de architectis et prudentem eloquii mystici. Et dabo pueros principes eorum et effeminati dominabuntur eis. Et irruet populus vir ad virum et unusquisque ad proximum suum. Tumultuabitur puer contra senem et ignobilis contra nobilem. Apprehendet enim vir fratrem suum domesticum patris sui: Vestimentum tibi est, princeps esto noster, ruina autem hec sub manu tua. Respondebit in die illa dicens: Non sum medicus, et in domo mea non est panis neque vestimentum; nolite constituere me principem populi. Ruit enim Ierusalem et Iudas concidit, quia lingua eorum et adinventiones eorum contra Dominum, ut provocarent oculos maiestatis eius. Agnitio vultus eorum respondebit eis, et peccatum suum quasi Sodoma predicaverunt nec absconderunt. Ve anime eorum, quoniam reddita sunt eis mala. Dicite iusto quoniam bene, quoniam fructum adinventionum suarum comedet. Ve impio in malum, retributio enim manuum eius fiet ei. Populum meum exactores sui spoliaverunt, et mulieres dominate sunt eis. Popule meus, qui te beatum dicunt ipsi te decipiunt, et viam gressuum tuorum dissipant. Stat ad iudicandum Dominus, et stat ad iudicandos populos. Dominus ad iudicium veniet cum senibus populi sui et principibus eius: Vos enim depasti estis vineam, et rapina pauperis in domo vestra. Quare atteritis populum meum et facies pauperum commolitis, dicit Dominus Deus exercituum. Et dixit Dominus: Pro eo quod elevate sunt filie Sion et ambulaverunt extento collo et nutibus oculorum ibant et plaudebant, ambulabant pedibus suis et composito gradu incedebant, decalvabit Dominus verticem filiarum Sion, et Dominus crinem earum nudabit. In die illa auferet Dominus ornamentum calciamentorum et lunulas et torques et monilia et armillas et mitras et discriminalia et periscelidas et murenulas et olfactoriola et inaures et anulos et gemmas in fronte pendentes et mutatoria et palliola et linteamina et acus et specula et sindones et vittas et theristra. Et erit pro suavi odore fetor, et pro zona funiculus, et pro crispanti crine calvitium, et pro fascia pectorali cilicium. Pulcherrimi quoque viri tui gladio cadent, et fortes tui in prelio. Et merebunt atque lugebunt porte eius, et desolata in terra sedebit.

IIII Et apprehendent septem mulieres virum unum in die illa dicentes: Panem nostrum comedemus et vestimentis nostris operiemur; tantummodo invocetur nomen tuum super nos, aufer obprobrium nostrum. In die illa erit germen Domini in magnificentia et gloria, et fructus terre sublimis, et exultatio his qui salvati fuerint de Israel. Et erit: omnis qui relictus fuerit in Syon et residuus in Ierusalem sanctus vocabitur, omnis qui scriptus est in vita in Ierusalem. Si abluerit Dominus sordes filiarum Syon, et sanguinem Ierusalem laverit de medio eius in spiritu iudicii et spiritu ardoris. Et creabit Dominus super omnem locum montis Syon et ubi invocatus est nubem per diem, et fumum et splendorem ignis flammantis in nocte; super omnem enim gloriam protectio. Et tabernaculum erit in umbraculum diei ab estu, et in securitatem et absconsionem a turbine et a pluvia.

Cantabo dilecto meo canticum patruelis mei vinee sue. Vinea facta est dilecto meo in cornu filio olei. Et sepivit eam et lapides elegit ex illa et plantavit eam electam, et edificavit turrim in medio eius et torcular extruxit in ea; et expectavit ut faceret uvas, et fecit labruscas. Nunc ergo habitatores Ierusalem et viri Iuda, iudicate inter me et vineam meam. Quid est quod debui ultra facere vinee mee et non feci ei? An quod expectavi ut faceret uvas et fecit labruscas? Et nunc ostendam vobis quid ego faciam vinee mee: auferam sepem eius, et erit in direptionem; diruam maceriam eius, et erit in conculcationem. Et ponam eam desertam; non putabitur et non fodietur, et ascendent vepres et spine; et nubibus mandabo ne pluant super eam imbrem. Vinea enim Domini exercituum domus Israel est, et vir Iuda germen eius delectabile; et expectavi ut faceret iudicium, et ecce iniquitas; et iustitiam, et ecce clamor. Ve qui coniungitis domum ad domum et agrum agro copulatis usque ad terminum loci; numquid habitabitis vos soli in medio terre? In auribus meis sunt hec, dicit Dominus exercituum: Nisi domus multe deserte fuerint, grandes et pulchre absque habitatore. Decem enim iugera vinearum facient lagunculam unam, et triginta modii sementis facient modios tres. Ve qui consurgitis mane ad ebrietatem sectandam et potandum usque ad vesperam, ut vino estuetis. Cithara et lyra et tympanum et tibia et vinum in conviviis vestris, et opus Domini non respicitis, nec opera manuum eius consideratis. Propterea captivus ductus est populus meus, quia non habuit scientiam, et nobiles eius interierunt fame, et multitudo eius siti exaruit. Propterea dilatavit infernus animam suam et aperuit os suum absque ullo termino, et descendent fortes eius et populus eius et sublimes gloriosique eius ad eum. Et incurvabitur homo et humiliabitur vir, et oculi sublimium deprimentur. Et exaltabitur Dominus exercituum in iudicio, et Deus sanctus sanctificabitur in iustitia. Et pascentur agni iuxta ordinem suum, et deserta in ubertatem versa advene comedent. Ve qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis, et quasi vinculum plaustri peccatum, qui dicitis: Festinet et cito veniat opus eius ut videamus, et appropiet et veniat consilium sancti Israel et sciemus illud. Ve qui dicitis malum bonum et bonum malum, ponentes tenebras lucem et lucem tenebras, ponentes amarum in dulce et dulce in amarum. Ve qui sapientes estis in oculis vestris et coram vobismetipsis prudentes. Ve qui potentes estis ad bibendum vinum, et viri fortes ad miscendam ebrietatem; qui iustificatis impium pro muneribus, et iustitiam iusti aufertis ab eo. Propter hoc, sicut devorat stipulam lingua ignis et calor flamme exurit, sic radix eorum quasi favilla erit, et germen eorum ut pulvis ascendet; abiecerunt enim legem Domini exercituum, et eloquium sancti Israel blasphemaverunt. Ideo iratus est furor Domini in populum suum, et extendit manum suam super eum et percussit eum; et conturbati sunt montes, et facta sunt morticina eorum quasi stercus in medio platearum. In omnibus his non est aversus furor eius, sed adhuc manus eius extenta. Et levabit signum in nationibus procul, et sibilabit ad eum de finibus terre; et ecce festinus velociter veniet. Non est deficiens neque laborans in eo; non dormitabit neque dormiet, neque solvetur cingulum renum eius, nec rumpetur corrigia calciamenti eius. Sagitte eius acute, et omnes arcus eius extenti; ungule equorum eius ut silex, et rote eius quasi impetus tempestatis. Rugitus eius ut leonis; rugiet ut catuli leonum, et frendebit et tenebit predam et amplexabitur, et non erit qui eruat. Et sonabit super eum in die illa sicut sonitus maris; aspiciemus in terram, et ecce tenebre tribulationis, et lux obtenebrata est in caligine eius.

VI In anno quo mortuus est rex Ozias, vidi Dominum sedentem super solium excelsum et elevatum, et ea que sub ipso erant replebant templum. Seraphin stabant super illud; sex ale uni et sex ale alteri; duabus velabant faciem eius, et duabus velabant pedes eius, et duabus volabant. Et clamabant alter ad alterum et dicebant: Sanctus, sanctus, sanctus Dominus Deus exercituum; plena est omnis terra gloria eius. Et commota sunt superliminaria cardinum a voce clamantis, et domus repleta est fumo. Et dixi: Ve mihi quia tacui, quia vir pollutus labiis ego sum, et in medio populi polluta labia habentis ego habito, et regem Dominum exercituum vidi oculis meis. Et volavit ad me unus de seraphin, et in manu eius calculus, quem forcipe tulerat de altari. Et tetigit os meum et dixit: Ecce tetigit hoc labia tua, et auferetur iniquitas tua, et peccatum tuum mundabitur. Et audivi vocem Domini dicentis: Quem mittam? et quis ibit nobis? Et dixi: Ecce ego, mitte me. Et dixit: Vade, et dices populo huic: Audite audientes et nolite intelligere, et videte visionem et nolite cognoscere. Exceca cor populi huius, et aures eius aggrava, et oculos eius claude, ne forte videat oculis suis et auribus suis audiat, et corde suo intelligat et convertatur et sanem eum. Et dixi: Usquequo Domine? Et dixit: Donec desolentur civitates absque habitatore, et domus sine homine, et terra relinquetur deserta. Et longe faciet Dominus homines, et multiplicabitur que derelicta fuerat in medio terre. Et adhuc in ea decimatio, et convertetur et erit in ostensionem sicut terebinthus et sicut quercus que expandit ramos suos. Semen sanctum erit id quod steterit in ea.

VII Et factum est in diebus Achaz filii Ioathan filii Ozie regis Iuda, ascendit Rasin rex Syrie et Phacee filius Romelie rex Israel in Ierusalem ad preliandum

decem iugera
ve qui coniungitis
ve qui dicitis
ve qui sapientes estis
ve qui po[tentes] e[stis]
ve mihi quia tacui
calculus
achaz

Ierusalem, et non potuerunt debellare eam. Et nuntiaverunt domui David dicentes: Requievit Syria super Ephraim, et commotum est cor eius et cor populi eius sicut moventur ligna silvarum a facie venti. Et dixit dominus ad Ysaiam: Egredere in occursum Achaz tu et qui derelictus est Iasub filius tuus ad extremum aqueductus piscine superioris in via agri fullonis. Et dices ad eum: Vide ut sileas; noli timere, et cor tuum ne formidet a duabus caudis titionum fumigantium istorum, in ira furoris Rasin regis Syrie et filii Romelie. Eo quod consilium inierit contra te Syria in malum, Ephraim et filius Romelie dicentes: Ascendamus ad Iudam et suscitemus eum et avellamus eum ad nos et ponamus regem in medio eius filium Tabeel. Hec dicit dominus deus: Non stabit et non erit istud, sed caput Syrie Damascus et caput Damasci Rasin; et adhuc lx et v anni et desinet Ephraim esse populus; et caput Ephraim Samaria, et caput Samarie filius Romelie. Si non credideritis, non permanebitis. Et adiecit dominus loqui ad Achaz dicens: Pete tibi signum a domino deo tuo in profundum inferni sive in excelsum supra. Et dixit Achaz: Non petam et non temptabo dominum. Et dixit: Audite ergo domus David: Numquid parum vobis est molestos esse hominibus, quia molesti estis et deo meo? Propter hoc dabit dominus ipse vobis signum. Ecce virgo concipiet et pariet filium et vocabitis nomen eius Emanuel. Butirum et mel comedet, ut sciat reprobare malum et eligere bonum. Quia antequam sciat puer reprobare malum et eligere bonum, derelinquetur terra quam tu detestaris a facie duorum regum suorum. Adducet dominus super te et super populum tuum et super domum patris tui dies qui non venerunt a diebus separationis Ephraim a Iuda cum rege Assyriorum. Et erit in die illa: sibilabit dominus musce que est in extremo fluminum Egypti, et api que est in terra Assur, et venient et requiescent omnes in torrentibus vallium et in cavernis petrarum et in omnibus frutectis et in universis foraminibus. In die illa radet dominus in novacula conducta in his qui trans flumen sunt, in rege Assyriorum, caput et pilos pedum et barbam universam. Et erit in die illa: nutriet homo vaccam boum et duas oves, et pre ubertate lactis comedet butirum; butirum enim et mel manducabit omnis qui relictus fuerit in medio terre. Et erit in die illa: omnis locus ubi fuerint mille vites mille argenteis, et in spinas et in vepres erunt. Cum sagittis et arcu ingredientur illuc; vepres enim et spine erunt in universa terra. Et omnes montes qui in sarculo sarrientur, non veniet illuc terror spinarum et veprium, et erit in pascua bovis et in conculcationem pecoris.

VIII. Et dixit dominus ad me: Sume tibi librum grandem et scribe in eo stilo hominis: Velociter spolia detrahe, cito predare. Et adhibui mihi testes fideles, Uriam sacerdotem et Zachariam filium Barachie. Et accessi ad prophetissam, et concepit et peperit filium. Et dixit dominus ad me: Voca nomen eius Accelera spolia detrahere, festina predari. Quia antequam sciat puer vocare patrem suum et matrem suam, auferetur fortitudo Damasci et spolia Samarie coram rege Assyriorum. Et adiecit dominus loqui ad me adhuc dicens: Pro eo quod abiecit populus iste aquas Syloe que vadunt cum silentio, et assumpsit magis Rasin et filium Romelie, propter hoc ecce dominus adducet super eos aquas fluminis fortes et multas, regem Assyriorum et omnem gloriam eius; et ascendet super omnes rivos eius et fluet super universas ripas eius, et ibit per Iudam inundans et transiens usque ad collum veniet. Et erit extensio alarum eius implens latitudinem terre tue, o Emanuel. Congregamini populi et vincimini, et audite universe procul terre; confortamini et vincimini, accingite vos et vincimini; inite consilium et dissipabitur, loquimini verbum et non fiet, quia nobiscum deus. Hec enim ait dominus ad me: Sicut in forti manu erudivit me ne irem in via populi huius dicens: Non dicatis coniuratio. Omnia enim que loquitur populus iste coniuratio est; et timorem eius ne timeatis neque paveatis. Dominum exercituum ipsum sanctificate; ipse pavor vester et ipse terror vester. Et erit vobis in sanctificationem, in lapidem autem offensionis et in petram scandali duabus domibus Israel, in laqueum et in ruinam habitantibus Ierusalem.

Et offendent ex eis plurimi et cadent et conterentur et irretientur et capientur. Liga testimonium, signa legem in discipulis meis. Et expectabo dominum qui abscondit faciem suam a domo Iacob, et prestolabor eum. Ecce ego et pueri mei quos dedit mihi dominus in signum et in portentum Israel a domino exercituum qui habitat in monte Syon. Et cum dixerint ad vos: Querite a phitonibus et a divinis qui strident in incantationibus suis, numquid non populus a deo suo requiret pro vivis a mortuis? Ad legem magis et ad testimonium. Quod si non dixerint iuxta verbum hoc, non erit eis matutina lux. Et transibit per eam, corruet et esuriet; et cum esurierit, irascetur et maledicet regi suo et deo suo, et suspiciet sursum. Et ad terram intuebitur, et ecce tribulatio et tenebre, dissolutio et angustia et caligo persequens, et non poterit avolare de angustia sua.

Primo tempore alleviata est terra Zabulon et terra Neptalim, et novissimo aggravata est via maris trans Iordanem Galilee gentium. Populus qui ambulabat in tenebris vidit lucem magnam; habitantibus in regione umbre mortis lux orta est eis. Multiplicasti gentem, et non magnificasti leticiam. Letabuntur coram te sicut qui letantur in messe, sicut exultant victores capta preda, quando dividunt spolia. Iugum enim oneris eius et virgam humeri eius et sceptrum exactoris eius superasti sicut in die Madian. Quia omnis violenta predatio cum tumultu, et vestimentum mixtum sanguine erit in combustionem et cibus ignis. Parvulus enim natus est nobis, et filius datus est nobis, et factus est principatus super humerum eius; et vocabitur nomen eius admirabilis, consiliarius, deus, fortis, pater futuri seculi, princeps pacis. Multiplicabitur eius imperium, et pacis non erit finis; super solium David et super regnum eius sedebit, ut confirmet illud et corroboret in iudicio et iusticia amodo et usque in sempiternum. Zelus domini exercituum faciet hoc. Verbum misit dominus in Iacob, et cecidit in Israel. Et sciet populus omnis Ephraim et habitantes Samariam in superbia et magnitudine cordis dicentes: Lateres ceciderunt, sed quadris lapidibus edificabimus; sicomoros succiderunt, sed cedros inmutabimus. Et elevabit dominus hostes Rasin super eum, et inimicos eius in tumultum vertet, Syriam ab oriente et Philistiim ab occidente, et devorabunt Israel toto ore. In omnibus his non est aversus furor eius, sed adhuc manus eius extenta. Et populus non est reversus ad percutientem se, et dominum exercituum non exquisierunt. Et disperdet dominus ab Israel caput et caudam, incurvantem et refrenantem die una. Longevus et honorabilis ipse est caput, et propheta docens mendacium ipse est cauda. Et erunt qui beatificant populum istum seducentes, et qui beatificantur precipitati. Propter hoc super adolescentulis eius non letabitur dominus, et pupillorum eius et viduarum non miserebitur; quia omnis ypocrita est et nequam, et universum os locutum est stulticiam. In omnibus his non est aversus furor eius, sed adhuc manus eius extenta. ~~populus non est reversus~~ ad percutientem se. Succensa est enim quasi ignis impietas, vepres et spinam vorabit, et succendetur in densitate saltus, et convolvetur superbia fumi. In ira domini exercituum conturbata est terra, et erit populus quasi esca ignis; vir fratri suo non parcet. Et declinabit ad dexteram et esuriet, et comedet ad sinistram et non saturabitur; unusquisque carnem brachii sui vorabit, Manasses Ephraim et Ephraim Manassen, simul ipsi contra Iudam. In omnibus his non est aversus furor eius, sed adhuc manus eius extenta.

Ve qui condunt leges iniquas et scribentes iniusticiam scripserunt, ut opprimerent in iudicio pauperes et vim facerent cause humilium populi mei, ut essent vidue preda eorum et pupillos diriperent. Quid facietis in die visitationis et calamitatis de longe venientis? Ad cuius fugietis auxilium? Et ubi derelinquetis gloriam vestram, ne incurvemini sub vinculo et cum interfectis cadatis? Super omnibus his non est aversus furor eius, sed adhuc manus eius extenta. Ve Assur, virga furoris mei et baculus ipse, in manu eorum indignatio mea. Ad gentem fallacem mittam eum, et contra populum furoris mei

mandabo.

Marginal notes: et sedebit et occursum achaz — piscine superioris — et — titionum — et achaz pete tibi signum — et ecce virgo concipiet — egipti et api — librum — et prophetissam — adhuc dixit — collum — o emanuel — nos

illum ut auferat spolia et diripiat praedam, et ponat illum in conculcationem quasi lutum platearum. Ipse autem non sic arbitrabitur, et cor eius non ita existimabit: sed ad conterendum erit cor eius, et ad internecionem gentium non paucarum. Dicet enim: Numquid non principes mei simul reges sunt? Numquid non ut Charchamis sic Calanno, et ut Arphad sic Emath? Numquid non ut Damascus sic Samaria? Quomodo invenit manus mea regna idoli, sic et simulacra eorum de Ierusalem et de Samaria. Numquid non sicut feci Samariae et idolis eius, sic faciam Ierusalem et simulacris eius? Et erit: cum impleverit Dominus cuncta opera sua in monte Sion et in Ierusalem, visitabo super fructum magnifici cordis regis Assur, et super gloriam altitudinis oculorum eius. Dixit enim: In fortitudine manus meae feci, et in sapientia mea intellexi: et abstuli terminos populorum, et principes eorum depraedatus sum, et detraxi quasi potens in sublimi residentes. Et invenit quasi nidum manus mea fortitudinem populorum: et sicut colliguntur ova quae derelicta sunt, sic universam terram ego congregavi: et non fuit qui moveret pennam, et aperiret os, et ganniret. Numquid gloriabitur securis contra eum qui secat in ea? aut exaltabitur serra contra eum a quo trahitur? Quomodo si elevetur virga contra levantem se, et exaltetur baculus, qui utique lignum est. Propter hoc mittet dominator Dominus exercituum in pinguibus eius tenuitatem: et subtus gloriam eius succensa ardebit quasi combustio ignis. Et erit lumen Israel in igne, et Sanctus eius in flamma: et succendetur et devorabitur spina eius et vepres in die una. Et gloria saltus eius, et Carmeli eius, ab anima usque ad carnem consumetur: et erit terrore profugus. Et reliquiae ligni saltus eius prae paucitate numerabuntur, et puer scribet eos. Et erit in die illa: non adiciet residuum Israel, et hi qui fugerint de domo Iacob, inniti super eo qui percutit eos: sed innitetur super Dominum Sanctum Israel in veritate. Reliquiae convertentur, reliquiae, inquam, Iacob ad Deum fortem. Si enim fuerit populus tuus Israel quasi arena maris, reliquiae convertentur ex eo: consummatio abbreviata inundabit iustitiam. Consummationem enim et abbreviationem Dominus Deus exercituum faciet in medio omnis terrae. Propter hoc haec dicit Dominus Deus exercituum: Noli timere populus meus habitator Sion ab Assur: in virga percutiet te, et baculum suum levabit super te in via Aegypti. Adhuc enim paululum modicumque, et consummabitur indignatio, et furor meus super scelus eorum. Et suscitabit super eum Dominus exercituum flagellum iuxta plagam Madian in petra Oreb, et virgam suam super mare, et levabit eam in via Aegypti. Et erit in die illa: auferetur onus eius de humero tuo, et iugum eius de collo tuo, et computrescet iugum a facie olei. Veniet in Aiath, transibit in Magron: apud Machmas commendabit vasa sua. Transierunt cursim, Gabaa sedes nostra: obstupuit Rama, Gabaath Saulis fugit. Hinni voce tua filia Gallim, attende Laisa, paupercula Anathoth. Migravit Medemena: habitatores Gabim confortamini. Adhuc dies est, ut in Nobe stetur: agitabit manum suam super montem filiae Sion, collem Ierusalem. Ecce dominator Dominus exercituum confringet lagunculam in terrore, et excelsi statura succidentur, et sublimes humiliabuntur. Et subvertentur condensa saltus ferro: et Libanus cum excelsis cadet.

XI

Et egredietur virga de radice Iesse, et flos de radice eius ascendet. Et requiescet super eum spiritus Domini: spiritus sapientiae et intellectus, spiritus consilii et fortitudinis, spiritus scientiae et pietatis, et replebit eum spiritus timoris Domini. Non secundum visionem oculorum iudicabit, neque secundum auditum aurium arguet: sed iudicabit in iustitia pauperes, et arguet in aequitate pro mansuetis terrae: et percutiet terram virga oris sui, et spiritu labiorum suorum interficiet impium. Et erit iustitia cingulum lumborum eius, et fides cinctorium renum eius. Habitabit lupus cum agno, et pardus cum haedo accubabit: vitulus et leo et ovis simul morabuntur, et puer parvulus minabit eos. Vitulus et ursus pascentur, simul requiescent catuli eorum: et leo quasi bos comedet paleas. Et delectabitur infans ab ubere super foramine aspidis: et in caverna reguli qui ablactatus fuerit manum suam mittet. Non nocebunt et non occident in universo monte sancto meo: quia repleta est terra scientia Domini, sicut aquae maris operientes. In die illa radix Iesse, qui stat in signum populorum, ipsum gentes deprecabuntur, et erit sepulcrum eius gloriosum. Et erit in die illa: adiciet Dominus secundo manum suam ad possidendum residuum populi sui, quod relinquetur ab Assyriis, et ab Aegypto, et a Phetros, et ab Aethiopia, et ab Aelam, et a Sennaar, et ab Emath, et ab insulis maris. Et

elevabit signum in nationes, et congregabit profugos Israel, et dispersos Iuda colliget a quattuor plagis terrae. Et auferetur zelus Ephraim, et hostes Iuda peribunt: Ephraim non aemulabitur Iudam, et Iudas non pugnabit contra Ephraim. Et volabunt in humeros Philisthiim per mare, simul praedabuntur filios orientis: Idumaea et Moab praeceptum manus eorum, et filii Ammon oboedientes erunt. Et desolabit Dominus linguam maris Aegypti, et levabit manum suam super flumen in fortitudine spiritus sui: et percutiet eum in septem rivis, ita ut transeant per eum calciati. Et erit via residuo populo meo qui relinquetur ab Assyriis: sicut fuit Israeli in die qua ascendit de terra Aegypti. Et dices in die illa:

XII

Confitebor tibi Domine, quoniam iratus es mihi: conversus est furor tuus, et consolatus es me. Ecce Deus salvator meus, fiducialiter agam, et non timebo: quia fortitudo mea et laus mea Dominus, et factus est mihi in salutem. Haurietis aquas in gaudio de fontibus salvatoris: et dicetis in die illa: Confitemini Domino, et invocate nomen eius: notas facite in populis adinventiones eius: mementote quoniam excelsum est nomen eius. Cantate Domino quoniam magnifice fecit: annuntiate hoc in universa terra. Exsulta, et lauda habitatio Sion: quia magnus in medio tui Sanctus Israel.

XIII

Onus Babylonis, quod vidit Isaias filius Amos. Super montem caliginosum levate signum, exaltate vocem, levate manum, et ingrediantur portas duces. Ego mandavi sanctificatis meis, et vocavi fortes meos in ira mea, exsultantes in gloria mea. Vox multitudinis in montibus, quasi populorum frequentium: vox sonitus regum, gentium congregatarum: Dominus exercituum praecepit militiae belli, venientibus de terra procul, a summitate caeli: Dominus et vasa furoris eius, ut disperdat omnem terram. Ululate, quia prope est dies Domini: quasi vastitas a Domino veniet. Propter hoc omnes manus dissolventur, et omne cor hominis contabescet, et conteretur. Tortiones et dolores tenebunt, quasi parturiens dolebunt: unusquisque ad proximum suum stupebit, facies combustae vultus eorum. Ecce dies Domini veniet, crudelis, et indignationis plenus, et irae, furorisque, ad ponendam terram in solitudinem, et peccatores eius conterendos de ea. Quoniam stellae caeli et splendor earum non expandent lumen suum: obtenebratus est sol in ortu suo, et luna non splendebit in lumine suo. Et visitabo super orbis mala, et contra impios iniquitatem eorum: et quiescere faciam superbiam infidelium, et arrogantiam fortium humiliabo. Pretiosior erit vir auro, et homo mundo obrizo. Super hoc caelum turbabo: et movebitur terra de loco suo, propter indignationem Domini exercituum, et propter diem irae furoris eius. Et erit quasi damula fugiens, et quasi ovis: et non erit qui congreget: unusquisque ad populum suum convertetur, et singuli ad terram suam fugient. Omnis qui inventus fuerit, occidetur: et omnis qui supervenerit, cadet in gladio. Infantes eorum allidentur in oculis eorum: diripientur domus eorum, et uxores eorum violabuntur. Ecce ego suscitabo super eos Medos, qui argentum non quaerant, nec aurum velint: sed sagittis parvulos interficient, et lactantibus uteris non miserebuntur, et super filios non parcet oculus eorum. Et erit Babylon illa gloriosa in regnis, inclyta superbia Chaldaeorum, sicut subvertit Dominus Sodomam et Gomorrham. Non habitabitur usque in finem, et non fundabitur usque ad generationem et generationem: nec ponet ibi tentoria Arabs, nec pastores requiescent ibi. Sed requiescent ibi bestiae, et replebuntur domus eorum draconibus: et habitabunt ibi struthiones, et pilosi saltabunt ibi: et respondebunt ibi ululae in aedibus eius, et sirenes in delubris voluptatis.

XIIII

Prope est ut veniat tempus eius, et dies eius non elongabuntur. Miserebitur enim Dominus Iacob, et eliget adhuc de Israel, et requiescere eos faciet super humum suam: adiungetur advena ad eos, et adhaerebit domui Iacob. Et tenebunt eos populi, et adducent eos in locum suum: et possidebit eos domus Israel super terram Domini in servos et ancillas: et erunt capientes eos qui se ceperant, et subicient exactores suos. Et erit in die illa: cum requiem dederit tibi Deus a labore tuo, et a concussione tua, et a servitute dura, qua ante servisti, sumes parabolam istam contra regem Babylonis, et dices: Quomodo cessavit exactor, quievit tributum? Contrivit Dominus baculum impiorum, virgam dominantium, caedentem populos in indignatione, plaga insanabili, subicientem in furore gentes, persequentem crudeliter. Conquievit et siluit omnis terra, gavisa est et exsultavit. Abietes quoque laetatae sunt super te, et cedri Libani: ex quo dormisti, non ascendit qui succidat nos. Infernus subter conturbatus est in occursum adventus tui, suscitavit tibi gigantes. Omnes principes terrae surrexerunt de soliis suis, omnes principes nationum.

Margin notes: nidi — et desolabit — prorsus — ad patrem — struthiones, pilosi, ululae, sirenes — exactor — impiorum — tunc

[universi respondebunt et dicent tibi: Et tu] vulneratus es sicut et nos; nostri similis effectus es. Detracta est ad inferos superbia tua, concidit cadaver tuum; subter te sternetur tinea, et operimentum tuum erunt vermes. Quomodo cecidisti de caelo, lucifer, qui mane oriebaris? corruisti in terram, qui vulnerabas gentes? Qui dicebas in corde tuo: In caelum conscendam, super astra Dei exaltabo solium meum, sedebo in monte testamenti, in lateribus aquilonis; ascendam super altitudinem nubium, similis ero Altissimo? Verumtamen ad infernum detraheris, in profundum laci. Qui te viderint, ad te inclinabuntur, teque prospicient: Numquid iste est vir qui conturbavit terram, qui concussit regna, qui posuit orbem desertum, et urbes eius destruxit, vinctis eius non aperuit carcerem? Omnes reges gentium universi dormierunt in gloria, vir in domo sua; tu autem proiectus es de sepulchro tuo, quasi stirps inutilis pollutus, et obvolutus cum his qui interfecti sunt gladio, et descenderunt ad fundamenta laci, quasi cadaver putridum. Non habebis consortium, neque cum eis in sepultura; tu enim terram tuam disperdidisti, tu populum tuum occidisti. Non vocabitur in aeternum semen pessimorum. Praeparate filios eius occisioni in iniquitate patrum eorum; non consurgent, nec hereditabunt terram, neque implebunt faciem orbis civitatum. Et consurgam super eos, dicit Dominus exercituum, et perdam Babylonis nomen, et reliquias, et germen, et progeniem, ait Dominus. Et ponam eam in possessionem ericii, et in paludes aquarum, et scopabo eam in scopa terens, dicit Dominus exercituum. Iuravit Dominus exercituum, dicens: Si non, ut putavi, ita erit; et quomodo mente tractavi, sic eveniet: ut conteram Assyrium in terra mea, et in montibus meis conculcem eum; et auferetur ab eis iugum eius, et onus illius ab humero eorum tolletur. Hoc consilium quod cogitavi super omnem terram, et haec est manus extenta super universas gentes. Dominus enim exercituum decrevit, et quis poterit infirmare? et manus eius extenta, et quis avertet eam? In anno quo mortuus est rex Achaz, factum est onus istud: Ne laeteris, Philisthaea omnis tu, quoniam comminuta est virga percussoris tui; de radice enim colubri egredietur regulus, et semen eius absorbens volucrem. Et pascentur primogeniti pauperum, et pauperes fiducialiter requiescent; et interire faciam in fame radicem tuam, et reliquias tuas interficiam. Ulula, porta; clama, civitas; prostrata est Philisthaea omnis; ab aquilone enim fumus veniet, et non est qui effugiat agmen eius. Et quid respondebitur nuntiis gentis? Quia Dominus fundavit Sion, et in ipso sperabunt pauperes populi eius.

XV. Onus Moab. Quia nocte vastata est Ar Moab, conticuit; quia nocte vastatus est murus Moab, conticuit. Ascendit domus, et Dibon ad excelsa, in planctum; super Nabo et super Medaba Moab ululabit; in cunctis capitibus eius calvitium, et omnis barba radetur. In triviis eius accincti sunt sacco; super tecta eius et in plateis eius omnis ululatus descendit in fletum. Clamabit Hesebon et Eleale, usque Iasa audita est vox eorum; super hoc expediti Moab ululabunt, anima eius ululabit sibi. Cor meum ad Moab clamabit; vectes eius usque ad Segor, vitulam conternantem; per ascensum enim Luith flens ascendet, et in via Oronaim clamorem contritionis levabunt. Aquae enim Nemrim desertae erunt, quia aruit herba, defecit germen, viror omnis interiit. Secundum magnitudinem operis et visitatio eorum; ad torrentem salicum ducent eos. Quoniam circuivit clamor terminum Moab, usque ad Gallim ululatus eius, et usque ad puteum Elim clamor eius. Quia aquae Dibon repletae sunt sanguine; ponam enim super Dibon additamenta; his qui fugerint de Moab leonem, et reliquiis terrae.

XVI. Emitte agnum, Domine, dominatorem terrae, de Petra deserti ad montem filiae Sion. Et erit: sicut avis fugiens, et pulli de nido avolantes, sic erunt filiae Moab in transcensu Arnon. Ini consilium, coge concilium; pone quasi noctem umbram tuam in meridie; absconde fugientes, et vagos ne prodas. Habitabunt apud te profugi mei; Moab, esto latibulum eorum a facie vastatoris; finitus est enim pulvis, consummatus est miser; defecit qui conculcabat terram. Et praeparabitur in misericordia solium, et sedebit super eum in veritate in tabernaculo David, iudicans et quaerens iudicium, et velociter reddens quod iustum est. Audivimus superbiam Moab, superbus est valde; superbia eius et arrogantia eius et indignatio eius plus quam fortitudo eius. Propterea ululabit Moab ad Moab, universus ululabit; his qui laetantur super muros cocti lateris loquimini plagas suas. Quoniam suburbana Hesebon deserta sunt, et vineam Sabama domini gentium exciderunt; flagella eius usque ad Iazer pervenerunt, erraverunt in deserto; propagines eius relictae sunt, transierunt mare. Super hoc plorabo in fletu Iazer vineam Sabama; inebriabo te lacrima mea, Hesebon et Eleale, quoniam super vindemiam tuam et super messem tuam vox calcantium irruit. Et auferetur laetitia et exsultatio de Carmelo, et in vineis non exsultabunt neque iubilabunt; vinum in torculari non calcabit qui calcare consueverat; vocem calcantium abstuli. Super hoc venter meus ad Moab quasi cithara sonabit, et viscera mea ad murum cocti lateris. Et erit: cum apparuerit quod laboravit Moab super excelsis suis, ingredietur ad sancta sua ut obsecret, et non valebit. Hoc verbum quod locutus est Dominus ad Moab ex tunc. Et nunc locutus est Dominus, dicens: In tribus annis, quasi anni mercenarii, auferetur gloria Moab super omni populo multo, et relinquetur parvulus et modicus, nequaquam multus.

[XVII.] Onus Damasci. Ecce Damascus desinet esse civitas, et erit sicut acervus lapidum in ruina. Derelictae civitates Aroer gregibus erunt, et requiescent ibi, et non erit qui exterreat. Et cessabit adiutorium ab Ephraim, et regnum a Damasco; et reliquiae Syriae sicut gloria filiorum Israel erunt, dicit Dominus exercituum. Et erit in die illa: attenuabitur gloria Iacob, et pingue carnis eius marcescet. Et erit sicut congregans in messe quod restiterit, et brachium eius spicas leget; et erit sicut quaerens spicas in valle Raphaim. Et relinquetur in eo sicut racemus, et sicut excussio oleae duarum vel trium olivarum in summitate rami, sive quattuor aut quinque in cacuminibus eius fructus eius, dicit Dominus Deus Israel. In die illa inclinabitur homo ad factorem suum, et oculi eius ad Sanctum Israel respicient; et non inclinabitur ad altaria quae fecerunt manus eius, et quae operati sunt digiti eius non respiciet, lucos et delubra. In die illa erunt civitates fortitudinis eius derelictae sicut aratra et segetes quae derelictae sunt a facie filiorum Israel, et eris deserta. Quia oblita es Dei salvatoris tui, et Fortis adiutoris tui non es recordata; propterea plantabis plantationem fidelem, et germen alienum seminabis. In die plantationis tuae labrusca, et mane semen tuum florebit; ablata est messis in die hereditatis, et dolebit graviter. Vae multitudini populorum multorum, ut multitudo maris sonantis; et tumultus turbarum sicut sonitus aquarum multarum. Sonabunt populi sicut sonitus aquarum inundantium, et increpabit eum, et fugiet procul; et rapietur sicut pulvis montium a facie venti, et sicut turbo coram tempestate. In tempore vespere, et ecce turbatio; matutinum, et non subsistet. Haec est pars eorum qui vastaverunt nos, et sors diripientium nos.

[XVIII.] Vae terrae cymbalo alarum, quae est trans flumina Aethiopiae, qui mittit in mare legatos, et in vasis papyri super aquas. Ite, angeli veloces, ad gentem convulsam et dilaceratam; ad populum terribilem, post quem non est alius; ad gentem exspectantem et conculcatam, cuius diripuerunt flumina terram eius. Omnes habitatores orbis qui moramini in terra, cum elevatum fuerit signum in montibus, videbitis, et clangorem tubae audietis. Quia haec dicit Dominus ad me: Quiescam, et considerabo in loco meo, sicut meridiana lux clara est, et sicut nubes roris in die messis. Ante messem enim totus effloruit, et immatura perfectio germinabit, et praecidentur ramusculi eius falcibus; et quae derelicta fuerint, abscindentur, excutientur. Et relinquentur simul avibus montium et bestiis terrae; et aestate perpetua erunt super eum volucres, et omnes bestiae terrae super illum hiemabunt. In tempore illo deferetur munus Domino exercituum a populo divulso et dilacerato, a populo terribili, post quem non fuit alius, a gente exspectante, exspectante et conculcata, cuius diripuerunt flumina terram eius, ad locum nominis Domini exercituum, montem Sion.

[XIX.] Onus Aegypti. Ecce Dominus ascendet super nubem levem, et ingredietur Aegyptum, et commovebuntur simulacra Aegypti a facie eius, et cor Aegypti tabescet in medio eius. Et concurrere faciam Aegyptios adversus Aegyptios, et pugnabit vir contra fratrem suum, et vir contra amicum suum, civitas adversus civitatem, regnum adversus regnum. Et dirumpetur spiritus Aegypti in visceribus eius, et consilium eius praecipitabo; et interrogabunt simulacra sua, et divinos suos, et pythones, et ariolos. Et tradam Aegyptum in manu dominorum crudelium, et rex fortis dominabitur eorum, ait Dominus Deus exercituum.

Margin notes: lucifer · Preparate filios · Et non ut putavi · achaz · omnes tu · xv. · xvi. non · Babylon

et arescet aqua de mari et fluvius desolabitur atque siccabitur. Et deficient flumina attenuabuntur et siccabuntur rivi aggerum. Calamus et iuncus marcescet. Nudabitur alveus rivi a fonte suo, et omnis sementis irrigua siccabitur arescet et non erit. Et merebunt piscatores et lugebunt omnes mittentes in flumen hamum, et expandentes rete super faciem aquarum elanguescent. Confundentur qui operabantur linum pectentes et texentes subtilia. Et erunt irrigua eius flaccentia; omnes qui faciebant lacunas ad capiendos pisces. Stulti principes Thaneos, sapientes consiliarii Pharaonis dederunt consilium insipiens. Quomodo dicetis Pharaoni: Filius sapientium ego, filius regum antiquorum? Ubi nunc sunt sapientes tui? annuntient tibi et indicent quid cogitaverit Dominus exercituum super Egyptum. Stulti facti sunt principes Thaneos, emarcuerunt principes Memphis, deceperunt Egyptum angulum populorum eius. Dominus miscuit in medio eius spiritum vertiginis, et errare fecerunt Egyptum in omni opere suo sicut errat ebrius et vomens. Et non erit Egypto opus quod faciat caput et caudam incurvantem et refrenantem. In die illa erit Egyptus quasi mulieres, et stupebunt et timebunt a facie commotionis manus Domini exercituum quam ipse movebit super eam. Et erit terra Iuda Egypto in pavorem; omnis qui illius fuerit recordatus pavebit a facie consilii Domini exercituum quod ipse cogitavit super eam. In die illa erunt quinque civitates in terra Egypti loquentes lingua Chanaan et iurantes per Dominum exercituum; civitas solis vocabitur una. In die illa erit altare Domini in medio terre Egypti et titulus Domini iuxta terminum eius; erit in signum et in testimonium Domino exercituum in terra Egypti. Clamabunt enim ad Dominum a facie tribulantis, et mittet eis salvatorem et propugnatorem qui liberet eos. Et cognoscetur Dominus ab Egypto, et cognoscent Egyptii Dominum in die illa, et colent eum in hostiis et in muneribus, et vota vovebunt Domino et solvent. Et percutiet Dominus Egyptum plaga et sanabit eam, et revertentur ad Dominum et placabitur eis et sanabit eos. In die illa erit via de Egypto in Assyrios, et intrabit Assyrius Egyptum et Egyptius in Assyrios, et servient Egyptii Assyrio. In die illa erit Israel tertius Egyptio et Assyrio, benedictio in medio terre, cui benedixit Dominus exercituum dicens: Benedictus populus meus Egypti et opus manuum mearum Assyrio, hereditas autem mea Israel.

XX In anno quo ingressus est Tharthan in Azotum, cum misisset eum Sargon rex Assyriorum, et pugnasset contra Azotum et cepisset eam, in tempore illo locutus est Dominus in manu Ysaie filii Amos dicens: Vade et solve saccum de lumbis tuis, et calciamenta tua tolle de pedibus tuis. Et fecit sic, vadens nudus et discalciatus. Et dixit Dominus: Sicut ambulavit servus meus Ysaias nudus et discalciatus, trium annorum signum et portentum erit super Egyptum et super Ethiopiam, sic minabit rex Assyriorum captivitatem Egypti et transmigrationem Ethiopie, iuvenum et senum, nudam et discalciatam, discopertis natibus, ad ignominiam Egypti. Et timebunt et confundentur ab Ethiopia spe sua et ab Egypto gloria sua. Et dicet habitator insule huius in die illa: Ecce hec erat spes nostra, ad quos confugimus in auxilium ut liberaret nos a facie regis Assyriorum; et quomodo effugere poterimus nos?

XXI Onus deserti maris. Sicut turbines ab affrico veniunt, de deserto venit, de terra horribili. Visio dura nuntiata est mihi: qui incredulus est infideliter agit, et qui depopulator est vastat. Ascende Elam, obside Mede, omnem gemitum eius cessare feci. Propterea repleti sunt lumbi mei dolore, angustia possedit me sicut angustia parturientis; corrui cum audirem, conturbatus sum cum viderem. Emarcuit cor meum, tenebre stupefecerunt me; Babilon dilecta mea posita est mihi in miraculum. Pone mensam, contemplare in specula comedentes et bibentes; surgite principes, arripite clipeum. Hec enim dixit mihi Dominus: Vade et pone speculatorem, et quodcumque viderit annuntiet. Et vidit currum duorum equitum, ascensorem asini et ascensorem cameli, et contemplatus est diligenter multo intuitu. Et clamavit leo: Super speculam Domini ego sum stans iugiter per diem, et super custodiam meam ego sum stans totis noctibus. Ecce iste venit ascensor vir bige equitum. Et respondit et dixit: Cecidit, cecidit Babilon, et omnia sculptilia deorum eius contrita sunt in terram. Tritura mea et filia aree mee, que audivi a Domino exercituum Deo Israhel, annuntiavi vobis. Onus Duma. Ad me clamat ex Seir: Custos, quid de nocte? custos, quid de nocte? Dixit custos: Venit mane et nox; si queritis, querite; convertimini, venite. Onus in Arabia. In saltu ad vesperam dormietis, in semitis Dedanim. Occurrentes sitienti ferte aquam, qui habitatis terram austri; cum panibus occurrite fugienti. A facie enim gladiorum fugerunt, a facie gladii imminentis, a facie arcus extenti, a facie gravis prelii. Quoniam hec dicit Dominus ad me: Adhuc in uno anno quasi in anno mercenarii, et auferetur omnis gloria Cedar. Et reliquie numeri sagittariorum fortium de filiis Cedar imminuentur; Dominus enim Deus Israhel locutus est.

XXII Onus vallis visionis. Quidnam quoque tibi est, quia ascendisti et tu omnis in tecta, clamoris plena, urbs frequens, civitas exultans? Interfecti tui non interfecti gladio, nec mortui in bello. Cuncti principes tui fugerunt simul, dureque ligati sunt; omnes qui inventi sunt vincti sunt pariter, procul fugerunt. Propterea dixi: Recedite a me, amare flebo; nolite incumbere ut consolemini me super vastitate filie populi mei. Dies enim interfectionis et conculcationis et fletuum Domino Deo exercituum in valle visionis, scrutans murum et magnificus super montem. Et Elam sumpsit pharetram, currum hominis equitis, et parietem nudavit clipeus. Et erunt electe valles tue plene quadrigarum, et equites ponent sedes suas in porta. Et revelabitur operimentum Iude, et videbis in die illa armamentarium domus saltus. Et scissuras civitatis David videbitis, quia multiplicate sunt; et congregastis aquas piscine inferioris, et domos Ierusalem numerastis, et destruxistis domos ad muniendum murum. Et lacum fecistis inter duos muros ad aquam piscine veteris, et non suspexistis ad eum qui fecerat eam, et operatorem eius de longe non vidistis. Et vocabit Dominus Deus exercituum in die illa ad fletum et ad planctum, ad calvitium et ad cingulum sacci. Et ecce gaudium et letitia, occidere vitulos et iugulare arietes, comedere carnes et bibere vinum: Comedamus et bibamus, cras enim moriemur. Et revelata est in auribus meis vox Domini exercituum: Si dimittetur iniquitas hec vobis donec moriamini, dicit Dominus Deus exercituum. Hec dicit Dominus Deus exercituum: Vade, ingredere ad eum qui habitat in tabernaculo, ad Sobnam prepositum templi, et dices ad eum: Quid tu hic, aut quasi quis hic? quia excidisti tibi hic sepulcrum, excidisti in excelso memoriale diligenter, in petra tabernaculum tibi. Ecce Dominus asportari te faciet sicut asportatur gallus gallinaceus, et quasi amictum sic sublevabit te. Coronans coronabit te tribulatione; quasi pilam mittet te in terram latam et spatiosam; ibi morieris, et ibi erit currus glorie tue, ignominia domus Domini tui. Et expellam te de statione tua, et de ministerio tuo deponam te. Et erit in die illa: vocabo servum meum Eliachim filium Helchie, et induam illum tunica tua, et cingulo tuo confortabo eum, et potestatem tuam dabo in manu eius; et erit quasi pater habitantibus Ierusalem et domui Iuda. Et dabo clavem domus David super humerum eius; et aperiet et non erit qui claudat, et claudet et non erit qui aperiat. Et figam illum paxillum in loco fideli, et erit in solium glorie domui patris sui. Et suspendent super eum omnem gloriam domus patris eius, vasorum diversa genera, omne vas parvulum, a vasis craterarum usque ad omne vas musicorum. In die illa dicit Dominus exercituum: auferetur paxillus qui fixus fuerat in loco fideli, et frangetur et cadet, et peribit quod pependerat in eo, quia Dominus locutus est.

XXIII Onus Tyri. Ululate naves maris, quia vastata est domus unde venire consueverant; de terra Cethim revelatum est eis. Tacete qui habitatis in insula; negotiatores Sidonis transfretantes mare repleverunt te. In aquis multis semen Nili, messis fluminis fruges eius; et facta est negotiatio gentium. Erubesce Sidon, ait enim mare, fortitudo maris dicens: Non parturivi et non peperi, et non enutrivi iuvenes, nec ad incrementum perduxi virgines. Cum auditum fuerit in Egypto, dolebunt cum audierint de Tyro. Transite maria, ululate qui habitatis

Marginalia: aliud — Babilon — cedar — coronans — erubesce Sidon — non parturivi

XXIII

[illegible]

XXIIII

[illegible]

XXV

[illegible]

XXVI

[illegible]

Aperite portas. Secundum angelos vel aperite in portis iusticie 4 ...

nobis [...] leviathan serpentem vectem tortuosum

et erit vobis visio omnium

impulsae. Quia ros lucis ros tuus, et terram gigantum detrahes in ruinam. Vade populus meus, intra in cubicula tua, claude ostia tua super te, abscondere modicum ad momentum, donec pertranseat indignatio. Ecce enim Dominus egredietur de loco suo, ut visitet iniquitatem habitatoris terrae contra eum; et revelabit terra sanguinem suum, et non operiet ultra interfectos suos.

XXVI. In die illa visitabit Dominus in gladio suo duro et grandi et forti super leviathan serpentem vectem, et super leviathan serpentem tortuosum, et occidet cetum qui in mari est. In die illa vinea meri cantabit ei. Ego Dominus qui servo eam, repente propinabo ei; ne forte visitetur contra eam, nocte et die servo eam. Indignatio non est mihi. Quis dabit me spinam et veprem in praelio? Gradiar super eam, succendam eam pariter. An potius tenebit fortitudinem meam, faciet pacem mihi, pacem faciet mihi? Qui ingrediuntur impetu ad Iacob, florebit et germinabit Israel, et implebunt faciem orbis semine. Numquid iuxta plagam percutientis se percussit eum? aut sicut occidit interfectos eius, sic occisus est? In mensura contra mensuram, cum abiecta fuerit, iudicabit eam; meditatus est in spiritu suo duro per diem ardoris. Idcirco super hoc dimittetur iniquitas domui Iacob, et iste omnis fructus ut auferatur peccatum eius, cum posuerit omnes lapides altaris sicut lapides cineris allisos; non stabunt luci et delubra. Civitas enim munita desolata est, speciosa relinquetur et dimittetur quasi desertum; ibi pascetur vitulus, et ibi accubabit, et consumet summitates eius. In siccitate messes illius conterentur; mulieres venientes et docentes eam. Non est enim populus sapiens; propterea non miserebitur eius qui fecit eum, et qui formavit eum non parcet ei. Et erit: in die illa percutiet Dominus ab alveo fluminis usque ad torrentem Aegypti, et vos congregabimini unus et unus, filii Israel. Et erit: in die illa clangetur in tuba magna, et venient qui perditi fuerant de terra Assyriorum, et qui eiecti erant in terra Aegypti, et adorabunt Dominum in monte sancto in Ierusalem.

XXVII. Vae coronae superbiae, ebriis Ephraim, et flori decidenti, gloriae exsultationis eius, qui erant in vertice vallis pinguissimae, errantes a vino. Ecce validus et fortis Dominus, sicut impetus grandinis, turbo confringens, sicut impetus aquarum multarum inundantium et emissarum super terram spatiosam. Pedibus conculcabitur corona superbiae ebriorum Ephraim. Et erit flos decidens gloriae exsultationis eius, qui est super verticem vallis pinguium, quasi temporaneum ante maturitatem autumni, quod cum aspexerit videns, statim ut manu tenuerit, devorabit illud. In die illa erit Dominus exercituum corona gloriae et sertum exsultationis residuo populi sui, et spiritus iudicii sedenti super iudicium, et fortitudo revertentibus de bello ad portam. Verum hi quoque prae vino nescierunt, et prae ebrietate erraverunt; sacerdos et propheta nescierunt prae ebrietate, absorpti sunt a vino, erraverunt in ebrietate, nescierunt videntem, ignoraverunt iudicium. Omnes enim mensae repletae sunt vomitu sordiumque, ita ut non esset ultra locus. Quem docebit scientiam? et quem intelligere faciet auditum? ablactatos a lacte, avulsos ab uberibus. Quia manda remanda, manda remanda; exspecta reexspecta, exspecta reexspecta; modicum ibi, modicum ibi. In loquela enim labii, et lingua altera loquetur ad populum istum. Cui dixit: Haec est requies mea, reficite lassum, et hoc est meum refrigerium; et noluerunt audire. Et erit eis verbum Domini: Manda remanda, ~~exspecta reexspecta~~ manda remanda; exspecta reexspecta, exspecta reexspecta; modicum ibi, modicum ibi; ut vadant et cadant retrorsum, et conterantur, et illaqueentur, et capiantur. Propter hoc audite verbum Domini, viri illusores, qui dominamini super populum meum qui est in Ierusalem. Dixistis enim: Percussimus foedus cum morte, et cum inferno fecimus pactum; flagellum inundans cum transierit, non veniet super nos, quia posuimus mendacium spem nostram, et mendacio protecti sumus. Idcirco haec dicit Dominus Deus: Ecce ego mittam in fundamentis Sion lapidem, lapidem probatum, angularem, pretiosum, in fundamento fundatum. Qui crediderit in eum non confundetur. Et ponam in pondere iudicium, et iustitiam in mensura; et subvertet grando spem mendacii, et protectionem aquae inundabunt. Et delebitur foedus vestrum cum morte, et pactum vestrum cum inferno non stabit. Flagellum inundans cum transierit, eritis ei in conculcationem. Quandocumque pertransierit, tollet vos, quoniam mane diluculo pertransibit in die et in nocte, et tantummodo sola vexatio intellectum dabit auditui. Coangustatum est enim stratum, ita ut alter decidat, et pallium breve utrumque operire non potest. Sicut enim in monte divisionum stabit Dominus, sicut in valle quae est in Gabaon irascetur, ut faciat opus suum, alienum opus eius; ut operetur opus suum, peregrinum est opus eius ab eo. Et nunc nolite illudere, ne forte constringantur vincula vestra. Consummationem enim et abbreviationem audivi a Domino Deo exercituum super universam terram. Auribus percipite, et audite vocem meam; attendite, et audite eloquium meum. Numquid tota die arabit arans ut serat, proscindet et sariet humum suam? Nonne cum adaequaverit faciem eius, seret gith, et cyminum sparget, et ponet triticum per ordinem, et hordeum et milium, et viciam in finibus suis? Et erudiet eum in iudicio; Deus suus docebit illum. Non enim in serris triturabitur gith, nec rota plaustri super cyminum circuibit; sed in virga excutietur gith, et cyminum in baculo. Panis autem comminuetur; verum non in perpetuum triturans triturabit illud, neque vexabit eum rota plaustri, nec ungulis suis comminuet eum. Et hoc a Domino Deo exercituum exivit, ut mirabile faceret consilium, et magnificaret iustitiam.

XXIX. Vae Ariel, Ariel civitas quam expugnavit David! Additus est annus ad annum; solemnitates evolutae sunt. Et circumvallabo Ariel, et erit tristis et moerens, et erit mihi quasi Ariel. Et circumdabo quasi sphaeram in circuitu tuo, et iaciam contra te aggerem, et munimenta ponam in obsidionem tuam. Humiliaberis, de terra loqueris, et de humo audietur eloquium tuum; et erit quasi pythonis de terra vox tua, et de humo eloquium tuum mussitabit. Et erit sicut pulvis tenuis multitudo ventilantium te, et sicut favilla pertransiens multitudo eorum qui contra te praevaluerunt. Eritque repente confestim: a Domino exercituum visitabitur in tonitruo, et commotione terrae, et voce magna turbinis et tempestatis, et flammae ignis devorantis. Et erit sicut somnium visionis nocturnae multitudo omnium gentium quae dimicaverunt contra Ariel, et omnes qui militaverunt et obsederunt et praevaluerunt adversus eam. Et sicut somniat esuriens et comedit, cum autem fuerit expergefactus, vacua est anima eius; et sicut somniat sitiens et bibit, et postquam fuerit expergefactus, lassus adhuc sitit, et anima eius vacua est; sic erit multitudo omnium gentium quae dimicaverunt contra montem Sion. Obstupescite et admiramini; fluctuate et vacillate; inebriamini, et non a vino; movemini, et non ab ebrietate. Quoniam miscuit vobis Dominus spiritum soporis; claudet oculos vestros, prophetas et principes vestros qui vident visiones operiet, sicut verba libri signati, quem cum dederint scienti litteras, dicent: Lege istum; et respondebit: Non possum, signatus est enim. Et dabitur liber nescienti litteras, diceturque ei: Lege; et respondebit: Nescio litteras. Et dixit Dominus: Eo quod appropinquat populus iste ore suo, et labiis suis glorificat me, cor autem eius longe est a me, et timuerunt me mandato hominum et doctrinis; ideo ecce ego addam ut admirationem faciam populo huic miraculo grandi et stupendo: peribit enim sapientia a sapientibus eius, et intellectus prudentium eius abscondetur. Vae qui profundi estis corde, ut a Domino abscondatis consilium, quorum sunt in tenebris opera, et dicunt: Quis videt nos, et quis novit nos? Perversa est haec vestra cogitatio; quasi si lutum contra figulum cogitet, et dicat opus factori suo: Non fecisti me; et figmentum dicat fictori suo: Non intelligis. Nonne adhuc in modico et in brevi convertetur Libanus in Charmel, et Charmel in saltum reputabitur? Et audient in die illa surdi verba libri, et de tenebris et caligine oculi caecorum videbunt. Et addent mites in Domino laetitiam, et pauperes homines in Sancto Israel exsultabunt, quoniam defecit qui praevalebat, consummatus est illusor, et succisi sunt omnes qui vigilabant super iniquitatem, qui peccare faciebant homines in verbo, et arguentem in porta supplantabant, et declinaverunt frustra a iusto. Propter hoc haec dicit Dominus ad domum Iacob, qui redemit Abraham: Non modo confundetur Iacob, nec modo vultus eius erubescet; sed cum viderit filios suos, opera manuum mearum in medio sui, sanctificantes nomen meum, et sanctificabunt Sanctum Iacob, et Deum Israel praedicabunt, et scient errantes spiritu intellectum, et mussitatores discent legem.

XXX. Vae filii desertores, dicit Dominus, ut faceretis consilium, et non ex me, et ordiremini telam, et non per spiritum meum, ut adderetis peccatum super peccatum; qui ambulatis ut descendatis in Aegyptum, et os meum non interrogastis

vox pythonis

expergefactus

verba libri

peribit sapientia

Ve qui profundi estis

Ve filii desertores

sitit

o tu qui predaris ... beati qui seminatis

pharaonis auxilium et fortitudine pharaonis et habentes fiduciam
in umbra egypti. Et erit vobis fortitudo pharaonis in confusionem
et fiducia umbre egypti in ignominiam. Erant enim in
taphnis principes tui et nuncii tui usque ad taphnes pervenerunt.
Omnes confusi sunt super populo qui eis prodesse non potuerunt.
Non fuerunt in auxilium et in aliquam utilitatem sed
in confusionem et in obprobrium. Onus iumentorum austri. In terra
tribulationis et angustie. leena et leo ex eis vipera et regulus
volans. portantes super humeros iumentorum divitias suas
et super gibbum camelorum thesauros suos ad populum qui eis
prodesse non poterit. Egyptus enim frustra et vane auxiliabitur.
Ideo clamavi super hoc superbia tantum est quiesce. Nunc
ingressus scribe ei super buxum et in libro diligenter exara
illud. et erit in novissimo die in testimonium usque in eternum.
Populus enim ad iracundiam provocans est et filii mendaces filii
nolentes audire legem dei. Qui dicunt videntibus nolite
videre et aspicientibus nolite aspicere nobis ea que
recta sunt. loquimini nobis placentia. videte nobis
errores. Auferte a me viam. declinate a me semitam.
cessare faciat a facie nostra sanctus israel. Propterea hec dicit dominus sanctus israel.
Pro eo quod reprobastis verbum hoc et sperastis in calumnia
et in tumultu et innixi estis super eo. Propterea erit vobis iniquitas hec
sicut interruptio cadens et requisita in muro excelso.
Quoniam subito dum non speratur veniet contritio eius. et comminuetur
sicut conteritur lagena figuli contritione pervalida. et non invenietur
de fragmentis eius testa in qua portetur igniculus de incendio.
aut hauriatur parum aque de fovea. Quia hec dicit dominus deus sanctus israel.
Si revertamini et quiescatis salvi eritis. In silentio et in spe
erit fortitudo vestra. Et noluistis et dixistis. Nequaquam
sed ad equos fugiemus. Ideo fugietis. Et super veloces
ascendemus. ideo velociores erunt qui persequentur vos.
Mille homines a facie terroris unius. et a facie terroris quinque fu-
gietis. donec relinquamini quasi malus navis in vertice
montis. et quasi signum super collem. Propterea expectat dominus ut misereatur
vestri. et ideo exaltabitur parcens vobis. quia deus iu-
dicii dominus. beati omnes qui expectant eum. Populus enim syon
habitabit in ierusalem. plorans nequaquam plorabit. miserans miserebitur
tui. ad vocem clamoris tui statim ut audierit respondebit tibi. Et
dabit vobis dominus panem artum et aquam brevem. et non faciet
avolare a te ultra doctorem tuum. Et erunt oculi tui vi-
dentes preceptorem tuum. et aures tue audient verbum post
tergum monentis. Hec est via ambulate in ea. neque ad
dexteram neque ad sinistram. Et contaminabis laminas
sculptilium argenti tui. et vestimentum conflatilis auri tui.
et disperges ea sicut immunditiam menstruate. Egredere
dices ei. Et dabitur pluvia semini tuo. ubicumque semi-
naveris in terra. et panis frugum terre erit uberrimus et
pinguis. pascetur in possessione tua in die illo agnus
spatiose. et tauri tui et pulli asinorum qui operantur terram
commixtum migma comedent sicut in area ventilatum
est. Et erunt super omnem montem excelsum et super
omnem collem elevatum rivi currentium aquarum in die
interfectionis multorum cum ceciderint turres. Et erit lux lune
sicut lux solis. et lux solis erit septempliciter sicut lux
septem dierum in die qua alligaverit dominus vulnus populi sui et
percussuram plage eius sanaverit. Ecce nomen domini
venit de longinquo. ardens furor eius et gravis ad
portandum. labia eius repleta sunt indignatione et lingua
eius quasi ignis devorans. Spiritus eius velut torrens in-
undans usque ad medium colli. ad perdendas gentes in
nihilum. et frenum erroris quod erat in maxillis populorum.
Canticum erit vobis sicut vox sanctificate sollempnitatis et
leticia cordis. sicut qui pergit cum tibia. ut intret
in montem domini ad fortem israel. Et auditam faciet dominus
gloriam vocis sue. et terrorem brachii sui
ostendet in comminatione furoris et flamma ignis
devorantis. allidet in turbine et lapide gran-
dinis. A voce enim domini pavebit assur virga
percussus. et erit transitus virge fundatus. quam

requiescere faciet dominus super eum in tympanis et citharis
et in bellis precipuis expugnabit eos. Preparata
est enim ab heri thophet. a rege preparata profunda et dila-
tata. Nutrimenta eius ignis et ligna multa. Flatus
domini sicut torrens sulphuris succendens eam.

XXXI

Ve qui descendunt in egyptum ad auxi-
lium. in equis sperantes et habentes fiduciam
super quadrigis. quia multe sunt. et super equitibus
quia prevalidi nimis. et non sunt confisi super sanctum israel.
et dominum non requisierunt. Sed ipse sapiens adduxit
malum. et verba sua non abstulit. Et consurget
contra domum pessimorum et contra auxilium operantium
iniquitatem. Egyptus homo et non deus. et equi
eorum caro et non spiritus. Et dominus in-
clinabit manum suam et corruet
auxiliator. et cadet auxiliatus. simulque omnes
consumentur. Quia hec dicit dominus ad me. Quomodo si ru-
giat leo. et catulus leonis super predam
suam. cum occurrerit ei multitudo pastorum
a voce eorum non formidabit. et a multitudine eorum
non pavebit. sic descendet dominus exercituum ut prelietur super
montem syon. et super collem eius. Sicut aves volantes sic
proteget dominus exercituum ierusalem. protegens et liberans. transiens
et salvans. Convertimini sicut in profundum recesseratis filii
israel. In die enim illa abiciet vir idola argenti sui
que fecerunt vobis manus vestre in peccatum. Et cadet assur in gladio
non viri et gladius non hominis vorabit eum.
~~regnabit rex et principes~~ Et fugiet non a facie
gladii. et iuvenes eius vectigales erunt. Et fortitudo eius a
terrore transibit. et pavebunt fugientes principes eius.
dixit dominus cuius ignis in syon. et caminus eius in ierusalem.

XXXII

Ecce in
iustitia regnabit rex. et principes in iudicio preerunt.
Et erit vir sicut qui absconditur a vento et celat
se a tempestate sicut rivi aquarum in siti et umbra petre
prominentis in terra deserta. Non caligabunt oculi videntium
et aures audientium diligenter auscultabunt. Et cor stultorum
intelliget scientiam. et lingua balborum loquetur velociter et
plane. Non vocabitur ultra is qui insipiens est princeps.
neque fraudulentus appellabitur maior. Stultus enim
fatua loquetur. et cor eius faciet iniquitatem ut perficiat
simulationem. et loquatur ad dominum fraudulenter. et
vacuam faciat animam esurientis. et potum sitienti
auferat. Fraudulenti vasa pessima sunt. Ipse enim
cogitationes concinnavit ad perdendos mites in sermone
mendacii. cum loqueretur pauper iudicium. Princeps vero
ea que digna sunt principe cogitabit. et ipse
super duces stabit. Mulieres opulente surgite et
audite vocem meam. filie confidentes percipite
auribus eloquium meum. Post dies enim et annum vos
conturbabimini confidentes. Consummata est enim vindemia.
collectio ultra non veniet. Obstupescite opulente
conturbamini confidentes. exuite vos et confun-
dimini. accingite lumbos vestros super ubera. plan-
gite super regiones desiderabiles. super vineam fertilem.
Super humum populi mei spine et vepres ascendent. quanto
magis super omnes domos gaudii civitatis exultantis.
domus enim dimissa est. multitudo urbis relicta est.
tenebre et palpatio facte sunt super speluncas usque
in eternum. Gaudium onagrorum pascua gregum.
donec effundatur super nos spiritus de excelso. et erit
desertum in chermel. et chermel in saltum reputa-
bitur. Et habitabit in solitudine iudicium et
iustitia in chermel sedebit. Et erit opus iustitie pax
et cultus iustitie silentium. et securitas usque in sempiternum.
Et sedebit populus meus in pulchritudine pacis. et in taber-
naculis fiducie. et in requie opulenta. Grando autem in
descensione saltus. et humilitate humiliabitur
civitas. Beati qui seminatis super omnes aquas

XXXIII

immittentes pedem bovis et asini. Ve qui predaris
nonne et ipse predaberis. Et qui spernis nonne et ipse

Mille homines

A voce clamoris tui

sic lux lune sicut lux solis

et repleta

j. mittentes pedem bovis et asini

spreveris? Cum consummaveris depraedationem, depraedaberis; cum fatigatus desieris contemnere, contemneris. Domine, miserere nostri, te enim expectavimus; esto brachium nostrum in mane, et salus nostra in tempore tribulationis. A voce angeli fugerunt populi, et ab exaltatione tua dispersae sunt gentes. Et congregabuntur spolia vestra sicut colligitur bruchus, velut cum fossae plenae fuerint de eo. Magnificatus est Dominus, quoniam habitavit in excelso; implevit Sion iudicio et iustitia. Et erit fides in temporibus tuis; divitiae salutis sapientia et scientia; timor Domini ipse est thesaurus eius. Ecce videntes clamabunt foris, angeli pacis amare flebunt. Dissipatae sunt viae, cessavit transiens per semitam; irritum factum est pactum, proiecit civitates, non reputavit homines. Luxit et elanguit terra; confusus est Libanus et obsorduit, et factus est Saron sicut desertum, et concussa est Basan et Carmelus. Nunc exurgam, dicit Dominus, nunc exaltabor, nunc sublevabor. Concipietis ardorem, parietis stipulam; spiritus vester ut ignis vorabit vos. Et erunt populi quasi de incendio cinis; spinae congregatae igni comburentur. Audite qui longe estis quae fecerim, et cognoscite vicini fortitudinem meam. Conterriti sunt in Sion peccatores, possedit tremor hypocritas. Quis poterit habitare de vobis cum igne devorante? Quis habitabit ex vobis cum ardoribus sempiternis? Qui ambulat in iustitiis et loquitur veritatem, qui proicit avaritiam ex calumnia et excutit manus suas ab omni munere, qui obturat aures suas ne audiat sanguinem et claudit oculos suos ne videat malum. Iste in excelsis habitabit, munimenta saxorum sublimitas eius; panis ei datus est, aquae eius fideles sunt. Regem in decore suo videbunt oculi eius, cernent terram de longe. Cor tuum meditabitur timorem: ubi est litteratus? Ubi legis verba ponderans? Ubi doctor parvulorum? Populum impudentem non videbis, populum alti sermonis, ita ut non possis intelligere disertitudinem linguae eius, in quo nulla est sapientia. Respice Sion civitatem sollemnitatis nostrae; oculi tui videbunt Ierusalem, habitationem opulentam, tabernaculum quod nequaquam transferri poterit, nec auferentur clavi eius in sempiternum, et omnes funiculi eius non rumpentur; quia solummodo ibi magnificus est Dominus noster; locus fluviorum, rivi latissimi et patentes. Non transibit per eum navis remigum, neque trieris magna transgredietur per eum. Dominus enim iudex noster, Dominus legifer noster, Dominus rex noster, ipse salvabit nos. Laxati sunt funiculi tui, et non praevalebunt; sic erit malus tuus, ut dilatare signum non queas. Tunc dividentur spolia praedarum multarum; claudi diripient praedam. Nec dicet vicinus: Elangui; populus qui habitat in ea, auferetur ab eo iniquitas.

XXXIV

Accedite gentes et audite, et populi attendite; audiat terra et plenitudo eius, orbis et omne germen eius. Quia indignatio Domini super omnes gentes, et furor super universam militiam eorum; interfecit eos et dedit eos in occisionem. Interfecti eorum proicientur, et de cadaveribus eorum ascendet foetor; tabescent montes a sanguine eorum. Et tabescet omnis militia caelorum, et complicabuntur sicut liber caeli, et omnis militia eorum defluet sicut defluit folium de vinea et de ficu. Quoniam inebriatus est in caelo gladius meus; ecce super Idumaeam descendet, et super populum interfectionis meae ad iudicium. Gladius Domini repletus est sanguine, incrassatus est adipe, de sanguine agnorum et hircorum, de sanguine medullatorum arietum. Victima enim Domini in Bosra, et interfectio magna in terra Edom. Et descendent unicornes cum eis, et tauri cum potentibus; inebriabitur terra eorum sanguine, et humus eorum adipe pinguium. Quia dies ultionis Domini, annus retributionum iudicii Sion. Et convertentur torrentes eius in picem, et humus eius in sulphur, et erit terra eius in picem ardentem. Nocte et die non extinguetur, in sempiternum ascendet fumus eius; a generatione in generationem desolabitur, in saecula saeculorum non erit transiens per eam. Et possidebunt illam onocrotalus et ericius, ibis et corvus habitabunt in ea. Et extendetur super eam mensura ut redigatur ad nichilum, et perpendiculum in desolationem. Nobiles eius non erunt ibi; regem potius invocabunt, et omnes principes eius erunt in

Ysaia

nichilum. Et orientur in domibus eius spinae et urticae, et paliurus in munitionibus eius; et erit cubile draconum et pascua struthionum. Et occurrent daemonia onocentauris, et pilosus clamabit alter ad alterum; ibi cubavit lamia et invenit sibi requiem. Ibi habuit foveam ericius et enutrivit catulos, et circumfodit et fovit in umbra eius; illuc congregati sunt milvi, alter ad alterum. Requirite diligenter in libro Domini et legite: unum ex eis non defuit, alter alterum non quaesivit; quia quod ex ore meo procedit, ille mandavit, et spiritus eius ipse congregavit ea. Et ipse misit eis sortem, et manus eius divisit eam illis in mensuram; usque in aeternum possidebunt eam, in generationem et generationem habitabunt in ea.

XXXV

Laetabitur deserta et invia, et exultabit solitudo et florebit quasi lilium. Germinans germinabit et exultabit laetabunda et laudans; gloria Libani data est ei, decor Carmeli et Saron; ipsi videbunt gloriam Domini et decorem Dei nostri. Confortate manus dissolutas, et genua debilia roborate. Dicite pusillanimis: Confortamini et nolite timere; ecce Deus vester ultionem adducet retributionis; Deus ipse veniet et salvabit vos. Tunc aperientur oculi caecorum, et aures surdorum patebunt. Tunc saliet sicut cervus claudus, et aperta erit lingua mutorum, quia scissae sunt in deserto aquae et torrentes in solitudine. Et quae erat arida, in stagnum, et sitiens in fontes aquarum. In cubilibus in quibus prius dracones habitabant, orietur viror calami et iunci. Et erit ibi semita et via, et via sancta vocabitur; non transibit per eam pollutus; et haec erit vobis directa via, ita ut stulti non errent per eam. Non erit ibi leo, et mala bestia non ascendet per eam, nec invenietur ibi; et ambulabunt qui liberati fuerint. Et redempti a Domino convertentur, et venient in Sion cum laude, et laetitia sempiterna super caput eorum; gaudium et laetitiam obtinebunt, et fugiet dolor et gemitus.

XXXVI

Et factum est in quartodecimo anno regis Ezechiae, ascendit Sennacherib rex Assyriorum super omnes civitates Iuda munitas et cepit eas. Et misit rex Assyriorum Rabsacen de Lachis in Ierusalem ad regem Ezechiam in manu gravi, et stetit ad aquaeductum piscinae superioris in via agri fullonis. Et egressus est ad eum Eliachim filius Helciae qui erat super domum, et Sobna scriba et Ioahe filius Asaph a commentariis. Et dixit ad eos Rabsaces: Dicite Ezechiae: Haec dicit rex magnus, rex Assyriorum: Quae est ista fiducia qua confidis? Aut quo consilio vel fortitudine rebellare disponis? Super quem habes fiduciam, quia recessisti a me? Ecce confidis super baculum arundineum confractum istum, super Aegyptum, cui si innixus fuerit homo, intrabit in manum eius et perforabit eam; sic Pharao rex Aegypti omnibus qui confidunt in eo. Quod si responderis michi: In Domino Deo nostro confidimus; nonne ipse est cuius abstulit Ezechias excelsa et altaria, et dixit Iudae et Ierusalem: Coram altari isto adorabitis? Et nunc trade te domino meo regi Assyriorum, et dabo tibi duo milia equorum, nec poteris ex te praebere ascensores eorum. Et quomodo sustinebis faciem iudicis unius loci ex servis domini mei minoribus? Quod si confidis in Aegypto, in quadrigis et in equitibus; et nunc numquid sine Domino ascendi ad terram istam ut disperderem eam? Dominus dixit ad me: Ascende super terram istam et disperde eam. Et dixit Eliachim et Sobna et Ioahe ad Rabsacen: Loquere ad servos tuos syra lingua, intelligimus enim; ne loquaris ad nos iudaice in auribus populi qui est super murum. Et dixit ad eos Rabsaces: Numquid ad dominum tuum et ad te misit me dominus meus ut loquerer omnia verba ista, et non potius ad viros qui sedent in muro, ut comedant stercora sua et bibant urinam pedum suorum vobiscum? Et stetit Rabsaces et clamavit voce magna iudaice et dixit: Audite verba regis magni, regis Assyriorum. Haec dicit rex: Non seducat vos Ezechias, quia non poterit eruere vos. Et non vobis tribuat fiduciam Ezechias super Dominum dicens: Eruens liberabit nos Dominus, non dabitur civitas ista in manu regis Assyriorum. Nolite audire Ezechiam.

paliurus / pilosus / lamia / ericius / milui

deserta

confortate manus

De ezechia et sennacherib

fiducia

baculum arundineum

rex assiriorum

Haec dicit rex Assyriorum: Facite mecum benedictionem et egredimini ad me, et comedite unusquisque vineam suam et unusquisque ficum suam, et bibite unusquisque aquam cisterne sue, donec veniam et tollam vos ad terram que ut terra vestra est, terram frumenti et vini, terram panum et vinearum. Non conturbet vos Ezechias dicens: Dominus liberabit nos. Numquid liberaverunt dii gentium unusquisque terram suam de manu regis Assyriorum? Ubi est deus Emath et Arphad? ubi est deus Sepharvaim? numquid liberaverunt Samariam de manu mea? Quis est ex omnibus diis terrarum istarum qui eruerit terram suam de manu mea, ut eruat Dominus Ierusalem de manu mea? Et siluerunt et non responderunt ei verbum. Mandaverat enim rex dicens: Non respondeatis ei. Et ingressus est Eliachim filius Helchie qui erat super domum, et Sobna scriba, et Ioahe filius Asaph a commentariis ad Ezechiam scissis vestibus, et nuntiaverunt ei verba Rabsacis.

a commentariis

XXXVII. rex ezechias

Et factum est cum audisset rex Ezechias, scidit vestimenta sua et obvolutus est sacco, et intravit in domum Domini. Et misit Eliachim qui erat super domum, et Sobnam scribam, et seniores de sacerdotibus opertos saccis ad Ysaiam filium Amos prophetam, et dixerunt ad eum: Hec dicit Ezechias: Dies tribulationis et angustie et correptionis et blasphemie dies hec, quia venerunt filii usque ad partum et virtus non est pariendi. Si quomodo audiat Dominus Deus tuus verba Rabsacis quem misit rex Assyriorum dominus suus ad blasphemandum Deum viventem et exprobrandum sermonibus quos audivit Dominus Deus tuus: leva ergo orationem pro reliquiis que reperte sunt. Et venerunt servi regis Ezechie ad Ysaiam. Et dixit ad eos Ysaias: Hec dicetis domino vestro: Hec dicit Dominus: Ne timeas a facie verborum que audisti, quibus blasphemaverunt pueri regis Assyriorum me. Ecce ego dabo ei spiritum et audiet nuntium et revertetur ad terram suam, et corruere eum faciam gladio in terra sua. Et reversus est Rabsaces et invenit regem Assyriorum preliantem adversus Lobnam. Audierat enim quia profectus esset de Lachis. Et audivit de Tharaca rege Ethiopie dicentes: Egressus est ut pugnet contra te. Quod cum audisset, misit nuntios ad Ezechiam dicens: Hec dicetis Ezechie regi Iude loquentes: Non te decipiat Deus tuus in quo tu confidis dicens: Non dabitur Ierusalem in manu regis Assyriorum. Ecce tu audisti omnia que fecerunt reges Assyriorum omnibus terris quas subverterunt, et tu poteris liberari? Numquid eruerunt eos dii gentium quos subverterunt patres mei, Gozam et Haram et Reseph et filios Eden qui erant in Thalassar? Ubi est rex Emath et rex Arphad et rex urbis Sepharvaim, Ana et Ava? Et tulit Ezechias libros de manu nuntiorum et legit eos, et ascendit in domum Domini, et expandit eos Ezechias coram Domino. Et oravit Ezechias ad Dominum dicens: Domine exercituum Deus Israel qui sedes super cherubin, tu es Deus solus omnium regnorum terre, tu fecisti celum et terram. Inclina Domine aurem tuam et audi, aperi Domine oculos tuos et vide, et audi omnia verba Sennacherib que misit ad blasphemandum Deum viventem. Vere enim Domine desertas fecerunt reges Assyriorum terras et regiones earum, et dederunt deos earum igni: non enim erant dii, sed opera manuum hominum, lignum et lapis, et comminuerunt eos. Et nunc Domine Deus noster salva nos de manu eius, et cognoscant omnia regna terre quia tu es Dominus solus. Et misit Ysaias filius Amos ad Ezechiam dicens: Hec dicit Dominus Deus Israel: Pro quibus rogasti me de Sennacherib rege Assyriorum, hoc est verbum quod locutus est Dominus super eum: Despexit te et subsannavit te virgo filia Syon, post te caput movit filia Ierusalem. Cui exprobrasti et quem blasphemasti, et super quem exaltasti vocem et levasti altitudinem oculorum tuorum? ad sanctum Israel. In manu servorum tuorum exprobrasti Domino et dixisti: In multitudine quadrigarum mearum ego ascendi altitudinem montium, iuga Libani, et succidam excelsa cedrorum eius et electas abietes illius, et introibo altitudinem summitatis eius, saltum Carmeli eius. Ego fodi et bibi aquam et exsiccavi vestigio pedis mei omnes rivos

exprobrasti

Reseph

aggerum. Numquid non audisti que olim fecerim ei? Ex diebus antiquis ego plasmavi illud, et nunc adduxi; et factum est in eradicationem collium compugnantium et civitatum munitarum. Habitatores earum breviata manu contremuerunt et confusi sunt; facti sunt sicut fenum agri et gramen pascue et herba tectorum que exaruit antequam maturesceret. Habitationem tuam et egressum tuum et introitum tuum cognovi, et insaniam tuam contra me. Cum fureres adversum me, superbia tua ascendit in aures meas; ponam ergo circulum in naribus tuis et frenum in labiis tuis, et reducam te in viam per quam venisti. Tibi autem hoc erit signum: Comede hoc anno que sponte nascuntur, et in anno secundo pomis vescere; in anno autem tertio seminate et metite et plantate vineas et comedite fructum earum. Et mittet id quod salvatum fuerit de domo Iuda et quod reliquum est radicem deorsum, et faciet fructum sursum; quia de Ierusalem exibunt reliquie et salvatio de monte Syon. Zelus Domini exercituum faciet istud. Propterea hec dicit Dominus de rege Assyriorum: Non introibit civitatem hanc, et non iaciet ibi sagittam, et non occupabit eam clipeus, et non mittet in circuitu eius aggerem. In via qua venit per eam revertetur, et civitatem hanc non ingredietur, dicit Dominus. Et protegam civitatem istam ut salvem eam propter me et propter David servum meum. Egressus est autem angelus Domini et percussit in castris Assyriorum centum octoginta quinque milia. Et surrexerunt mane, et ecce omnes cadavera mortuorum. Et egressus est et abiit et reversus est Sennacherib rex Assyriorum, et habitavit in Ninive. Et factum est cum adoraret in templo Nesrach deum suum, Adramelech et Sarasar filii eius percusserunt eum gladio, fugeruntque in terram Ararat; et regnavit Asoraddon filius eius pro eo.

XXXVIII

In diebus illis egrotavit Ezechias usque ad mortem; et introivit ad eum Ysaias filius Amos propheta et dixit ei: Hec dicit Dominus: Dispone domui tue, quia morieris tu et non vives. Et convertit Ezechias faciem suam ad parietem, et oravit ad Dominum et dixit: Obsecro Domine memento queso quomodo ambulaverim coram te in veritate et in corde perfecto, et quod bonum est in oculis tuis fecerim. Et flevit Ezechias fletu magno. Et factum est verbum Domini ad Ysaiam dicens: Vade et dic Ezechie: Hec dicit Dominus Deus David patris tui: Audivi orationem tuam, vidi lacrimas tuas; ecce ego adiciam super dies tuos quindecim annos, et de manu regis Assyriorum eruam te et civitatem istam, et protegam eam. Hoc autem tibi erit signum a Domino, quia faciet Dominus verbum hoc quod locutus est: Ecce ego reverti faciam umbram linearum per quas descenderat in horologio Achaz in sole retrorsum decem lineis. Et reversus est sol decem lineis per gradus quos descenderat. Scriptura Ezechie regis Iuda cum egrotasset et convaluisset de infirmitate sua. Ego dixi: In dimidio dierum meorum vadam ad portas inferi; quesivi residuum annorum meorum. Dixi: Non videbo Dominum Deum in terra viventium; non aspiciam hominem ultra et habitatorem quietis. Generatio mea ablata est et convoluta est a me quasi tabernaculum pastorum. Precisa est velut a texente vita mea; dum adhuc ordirer succidit me; de mane usque ad vesperam finies me. Sperabam usque ad mane; quasi leo sic contrivit omnia ossa mea; de mane usque ad vesperam finies me. Sicut pullus hyrundinis sic clamabo, meditabor ut columba; attenuati sunt oculi mei suspicientes in excelsum. Domine vim patior, responde pro me. Quid dicam, aut quid respondebit michi cum ipse fecerit? Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine anime mee. Domine si sic vivitur et in talibus vita spiritus mei, corripies me et vivificabis me. Ecce in pace amaritudo mea amarissima; tu autem eruisti animam meam ut non periret; proiecisti post tergum tuum omnia peccata mea. Quia non infernus confitebitur tibi neque mors laudabit te; non expectabunt qui descendunt in lacum veritatem tuam. Vivens vivens ipse confitebitur tibi sicut et ego hodie; pater filiis notam faciet veritatem tuam. Domine salvum me fac, et cantica nostra cantabimus cunctis diebus vite nostre in domo Domini. Et iussit Ysaias ut tollerent massam de ficis et cataplasmarent super vulnus et sanaretur. Et dix

vox clamantis in deserto

Ezechias: Quod erit signum quia ascendam in domum Domini?

XXXIX

In tempore illo misit Merodach Baladan filius Baladan rex Babylonis libros et munera ad Ezechiam: audierat enim quod egrotasset et convaluisset. Letatus est autem super eis Ezechias, et ostendit eis cellam aromatum, et argenti, et auri, et odoramentorum, et unguenti optimi, et omnes apothecas supellectilis sue, et universa que inventa sunt in thesauris eius. Non fuit verbum quod non ostenderet eis Ezechias in domo sua et in omni potestate sua. Introivit autem Isaias propheta ad regem Ezechiam, et dixit ei: Quid dixerunt viri isti? et unde venerunt ad te? Et dixit Ezechias: De terra longinqua venerunt ad me, de Babylone. Et dixit: Quid viderunt in domo tua? Et dixit Ezechias: Omnia que in domo mea sunt viderunt: non fuit res quam non ostenderim eis in thesauris meis. Et dixit Isaias ad Ezechiam: Audi verbum Domini exercituum. Ecce dies venient, et auferentur omnia que in domo tua sunt, et que thesaurizaverunt patres tui usque ad diem hanc, in Babylonem: non relinquetur quicquam, dicit Dominus. Et de filiis tuis qui exibunt de te, quos genueris, tollent, et erunt eunuchi in palatio regis Babylonis. Et dixit Ezechias ad Isaiam: Bonum verbum Domini quod locutus est. Et dixit: Fiat tantum pax et veritas in diebus meis.

XL

Consolamini, consolamini, popule meus, dicit Deus vester. Loquimini ad cor Ierusalem, et advocate eam: quoniam completa est malitia eius, dimissa est iniquitas illius: suscepit de manu Domini duplicia pro omnibus peccatis suis. Vox clamantis in deserto: Parate viam Domini, rectas facite in solitudine semitas Dei nostri. Omnis vallis exaltabitur, et omnis mons et collis humiliabitur, et erunt prava in directa, et aspera in vias planas. Et revelabitur gloria Domini, et videbit omnis caro pariter quod os Domini locutum est. Vox dicentis: Clama. Et dixi: Quid clamabo? Omnis caro fenum, et omnis gloria eius quasi flos agri. Exsiccatum est fenum, et cecidit flos, quia spiritus Domini sufflavit in eo. Vere fenum est populus: exsiccatum est fenum, et cecidit flos: verbum autem Domini nostri manet in eternum. Super montem excelsum ascende tu qui evangelizas Sion: exalta in fortitudine vocem tuam, qui evangelizas Ierusalem: exalta, noli timere. Dic civitatibus Iuda: Ecce Deus vester: ecce Dominus Deus in fortitudine veniet, et brachium eius dominabitur: ecce merces eius cum eo, et opus illius coram illo. Sicut pastor gregem suum pascet: in brachio suo congregabit agnos, et in sinu suo levabit, fetas ipse portabit. Quis mensus est pugillo aquas, et celos palmo ponderavit? quis appendit tribus digitis molem terre, et libravit in pondere montes, et colles in statera? Quis adiuvit spiritum Domini? aut quis consiliarius eius fuit, et ostendit illi? Cum quo iniit consilium, et instruxit eum, et docuit eum semitam iustitie, et erudivit eum scientiam, et viam prudentie ostendit illi? Ecce gentes quasi stilla situle, et quasi momentum statere reputate sunt: ecce insule quasi pulvis exiguus. Et Libanus non sufficiet ad succendendum, et animalia eius non sufficient ad holocaustum. Omnes gentes quasi non sint, sic sunt coram eo, et quasi nihilum et inane reputate sunt ei. Cui ergo similem fecistis Deum? aut quam imaginem ponetis ei? Numquid sculptile conflavit faber? aut aurifex auro figuravit illud, et laminis argenteis argentarius? Forte lignum et imputribile elegit: artifex sapiens querit quomodo statuat simulacrum quod non moveatur. Numquid non scitis? numquid non audistis? numquid non annuntiatum est vobis ab initio? numquid non intellexistis fundamenta terre? Qui sedet super gyrum terre, et habitatores eius sunt quasi locuste: qui extendit velut nihilum celos, et expandit eos sicut tabernaculum ad inhabitandum. Qui dat secretorum scrutatores quasi non sint, iudices terre velut inane fecit. Et quidem neque plantatus, neque satus, neque radicatus in terra truncus eorum: repente flavit in eos, et aruerunt, et turbo quasi stipulam auferet eos. Et cui assimilastis me, et adequastis? dicit sanctus. Levate in excelsum oculos vestros, et videte quis creavit hec: qui educit in numero militiam eorum, et omnes ex nomine vocat: pre multitudine fortitudinis et roboris virtutisque eius, neque unum reliquum fuit. Quare dicis Iacob, et loqueris Israel: Abscondita est via mea a Domino, et a Deo meo iudicium meum transivit? Numquid nescis, aut non audisti? Deus sempiternus Dominus, qui creavit terminos terre: non deficiet, neque laborabit, nec est investigatio sapientie eius. Qui dat lasso virtutem, et his qui non sunt, fortitudinem et robur multiplicat. Deficient pueri, et laborabunt, et iuvenes in infirmitate cadent. Qui autem sperant in Domino mutabunt fortitudinem, assument pennas sicut aquile, current et non laborabunt, ambulabunt et non deficient.

XLI

Taceant ad me insule, et gentes mutent fortitudinem: accedant, et tunc loquantur, simul ad iudicium propinquemus. Quis suscitavit ab oriente iustum, vocavit eum ut sequeretur se? dabit in conspectu eius gentes, et reges obtinebit: dabit quasi pulverem gladio eius, sicut stipulam vento raptam arcui eius. Persequetur eos, transibit in pace, semita in pedibus eius non apparebit. Quis hec operatus est et fecit, vocans generationes ab exordio? Ego Dominus, primus et novissimus ego sum. Viderunt insule, et timuerunt, extrema terre obstupuerunt, appropinquaverunt, et accesserunt. Unusquisque proximo suo auxiliabitur, et fratri suo dicet: Confortare. Confortavit faber erarius percutiens malleo eum qui cudebat tunc temporis, dicens: Glutino bonum est: et confortavit eum in clavis, ut non moveretur. Et tu Israel serve meus, Iacob quem elegi, semen Abraham amici mei: in quo apprehendi te ab extremis terre, et a longinquis eius vocavi te, et dixi tibi: Servus meus es tu, elegi te, et non abieci te. Ne timeas, quia ego tecum sum: ne declines, quia ego Deus tuus: confortavi te, et auxiliatus sum tibi, et suscepit te dextera iusti mei. Ecce confundentur et erubescent omnes qui pugnant adversum te: erunt quasi non sint, et peribunt viri qui contradicunt tibi. Queres eos, et non invenies viros rebelles tuos: erunt quasi non sint: et veluti consumptio homines bellantes adversum te. Quia ego Dominus Deus tuus apprehendens manum tuam, dicensque tibi: Ne timeas, ego adiuvi te. Noli timere vermis Iacob, qui mortui estis ex Israel: ego auxiliatus sum tibi, dicit Dominus: et redemptor tuus sanctus Israel. Ego posui te quasi plaustrum triturans novum, habens rostra serrantia: triturabis montes et comminues: et colles quasi pulverem pones. Ventilabis eos, et ventus tollet, et turbo disperget eos: et tu exultabis in Domino, in sancto Israel letaberis. Egeni et pauperes querunt aquas, et non sunt: lingua eorum siti aruit. Ego Dominus exaudiam eos, Deus Israel non derelinquam eos. Aperiam in supinis collibus flumina, et in medio camporum fontes: ponam desertum in stagna aquarum, et terram inviam in rivos aquarum. Dabo in solitudinem cedrum, et spinam, et myrtum, et lignum olive: ponam in deserto abietem, ulmum, et buxum simul: ut videant, et sciant, et recogitent, et intelligant pariter quia manus Domini fecit hoc, et sanctus Israel creavit illud. Prope facite iudicium vestrum, dicit Dominus: afferte, si quid forte habetis, dicit rex Iacob. Accedant, et nuntient nobis quecumque ventura sunt: priora que fuerunt nuntiate: et ponemus cor nostrum, et sciemus novissima eorum, et que ventura sunt indicate nobis. Annuntiate que ventura sunt in futurum, et sciemus quia dii estis vos: bene quoque aut male, si potestis, facite: et loquamur, et videamus simul. Ecce vos estis ex nihilo, et opus vestrum ex eo quod non est: abominatio est qui elegit vos. Suscitavi ab aquilone, et veniet ab ortu solis: vocabit nomen meum, et adducet magistratus quasi lutum, et velut plastes conculcans humum. Quis annuntiavit ab exordio ut sciamus, et a principio ut dicamus: Iustus es? Non est neque annuntians, neque predicens, neque audiens sermones vestros. Primus ad Sion dicet: Ecce adsunt, et Ierusalem evangelistam dabo. Et vidi, et non erat neque ex istis quisquam qui iniret consilium, et interrogatus responderet verbum. Ecce omnes iniusti, et vana opera eorum: ventus et inane simulacra eorum.

XLII

Ecce servus meus, suscipiam eum: electus meus, complacuit sibi in illo anima mea: dedi spiritum meum super eum, iudicium gentibus proferet. Non clamabit, neque accipiet personam, nec audietur foris vox eius. Calamum quassatum non conteret, et linum fumigans non extinguet: in veritate educet iudicium. Non erit tristis neque turbulentus, donec ponat in terra iudicium: et legem eius insule exspectabunt. Hec dicit Dominus Deus creans celos, et extendens eos: firmans terram, et que germinant

ex ea.

ab oriente

primus et novissimus

faber ... cudebat

tunc temporis

Auxiliatus sum tibi

cedrum spinam myrtum abietem ulmum et buxum

primus ad Syon

non de predictis

calamum quassatum

quae prima fuerunt

dans flatum populo qui est super eam et spiritum calcantibus eam. Ego dominus vocavi te in iustitia et apprehendi manum tuam et servavi te et dedi te in foedus populi in lucem gentium, ut aperires oculos caecorum et educeres de conclusione vinctum, de domo carceris sedentes in tenebris. Ego dominus hoc est nomen meum; gloriam meam alteri non dabo et laudem meam sculptilibus. Quae prima fuerunt ecce venerunt; nova quoque ego annuntio; antequam oriantur audita vobis faciam. Cantate domino canticum novum, laus eius ab extremis terrae; qui descenditis in mare et plenitudo eius, insulae et habitatores earum. Sublevetur desertum et civitates eius; in domibus habitabit Cedar. Laudate habitatores Petrae, de vertice montium clamabunt. Ponent domino gloriam et laudem eius in insulis nuntiabunt. Dominus sicut fortis egredietur, sicut vir proeliator suscitabit zelum, vociferabitur et clamabit, super inimicos suos confortabitur. Tacui semper, silui, patiens fui; sicut pariens loquar, dissipabo et absorbebo simul. Desertos faciam montes et colles, et omne gramen eorum exsiccabo, et ponam flumina in insulas, et stagna arefaciam. Et ducam caecos in viam quam nesciunt, et in semitis quas ignoraverunt ambulare eos faciam; ponam tenebras coram eis in lucem et prava in recta. Haec verba feci eis et non dereliqui eos. Conversi sunt retrorsum; confundantur confusione qui confidunt in sculptili, qui dicunt conflatili: vos dii nostri. Surdi audite, et caeci intuemini ad videndum. Quis caecus nisi servus meus, et surdus nisi ad quem nuntios meos misi? Quis caecus nisi qui venundatus est, et quis caecus nisi servus domini? Qui vides multa, nonne custodies? Qui apertas habes aures, nonne audies? Et dominus voluit ut sanctificaret eum et magnificaret legem et extolleret. Ipse autem populus direptus et vastatus; laqueus iuvenum omnes, et in domibus carcerum absconditi sunt; facti sunt in rapinam nec est qui eruat, in direptionem nec est qui dicat redde. Quis est in vobis qui audiat hoc, attendat et auscultet futura? Quis dedit in direptionem Iacob et Israhel vastantibus? Nonne dominus ipse cui peccavimus? Et noluerunt in viis eius ambulare et non audierunt legem eius. Et effudit super eum indignationem furoris sui et forte bellum, et combussit eum in circuitu et non cognovit, et succendit eum et non intellexit.

XLIII

Et nunc haec dicit dominus creans te Iacob et formans te Israhel: Noli timere quia redemi te et vocavi te nomine tuo; meus es tu. Cum transieris per aquas tecum ero, et flumina non operient te; cum ambulaveris in igne non combureris et flamma non ardebit in te. Quia ego dominus deus tuus sanctus Israhel salvator tuus; dedi propitiationem tuam Aegyptum, Aethiopiam et Saba pro te. Ex quo honorabilis factus es in oculis meis et gloriosus, ego dilexi te, et dabo homines pro te et populos pro anima tua. Noli timere quia tecum ego sum; ab oriente adducam semen tuum et ab occidente congregabo te. Dicam aquiloni da, et austro noli prohibere; affer filios meos de longinquo et filias meas ab extremis terrae. Et omnem qui invocat nomen meum, in gloriam meam creavi eum, formavi eum et feci eum. Educ foras populum caecum et oculos habentem, surdum et aures ei sunt. Omnes gentes congregatae sunt simul et collectae sunt tribus. Quis in vobis annuntiet istud et quae prima sunt audire nos faciat? Dent testes eorum et iustificentur, et audiant et dicant: vere. Vos testes mei dicit dominus, et servus meus quem elegi, ut sciatis et credatis mihi et intellegatis quia ego ipse sum; ante me non est formatus deus et post me non erit. Ego sum ego sum dominus et non est absque me salvator. Ego annuntiavi et salvavi, auditum feci, et non fuit in vobis alienus; vos testes mei dicit dominus, et ego deus. Et ab initio ego ipse, et non est qui de manu mea eruat; operabor et quis avertet illud? Haec dicit dominus redemptor vester sanctus Israhel: Propter vos misi Babylonem et detraxi vectes universos et Chaldeos in navibus suis gloriantes. Ego dominus sanctus vester creans Israhel rex vester. Haec dicit dominus qui dedit in mari viam et in aquis torrentibus semitam; qui eduxit quadrigam et equum, agmen et robustum; simul obdormierunt nec resurgent; contriti sunt quasi linum et extincti sunt. Ne memineritis priorum et antiqua ne intueamini. Ecce ego facio nova et nunc orientur; utique cognoscetis ea; ponam in deserto viam et in invio flumina. Glorificabit me bestia agri, dracones et strutiones, quia dedi in deserto aquas, flumina in invio, ut darem potum populo meo electo. Populum istum formavi mihi, laudem meam narrabit. Non me invocasti Iacob, nec laborasti in me Israhel. Non obtulisti mihi arietem holocausti tui et victimis tuis non glorificasti me; non te servire feci in oblatione nec laborem tibi praebui in ture. Non emisti mihi argento calamum, et adipe victimarum tuarum non inebriasti me. Verumtamen servire me fecisti in peccatis tuis, praebuisti mihi laborem in iniquitatibus tuis. Ego sum ego sum ipse qui deleo iniquitates tuas propter me, et peccatorum tuorum non recordabor. Reduc me in memoriam et iudicemur simul; narra si quid habes ut iustificeris. Pater tuus primus peccavit et interpretes tui praevaricati sunt in me. Et contaminavi principes sanctos, dedi ad internecionem Iacob et Israhel in blasphemiam.

XLIIII

Et nunc audi Iacob serve meus et Israhel quem elegi. Haec dicit dominus faciens et formans te ab utero auxiliator tuus: Noli timere serve meus Iacob, et rectissime quem elegi. Effundam enim aquas super sitientem et fluenta super aridam; effundam spiritum meum super semen tuum et benedictionem meam super stirpem tuam. Et germinabunt inter herbas quasi salices iuxta praeterfluentes aquas. Iste dicet domini ego sum, et ille vocabit in nomine Iacob, et hic scribet manu sua domino, et in nomine Israhel assimilabitur. Haec dicit dominus rex Israhel et redemptor eius dominus exercituum: Ego primus et ego novissimus, et absque me non est deus. Quis similis mei? vocet et annuntiet et ordinem exponat mihi, ex quo constitui populum antiquum; ventura et quae futura sunt annuntient eis. Nolite timere neque conturbemini; ex tunc audire te feci et annuntiavi; vos estis testes mei. Numquid est deus absque me et formator quem ego non noverim? Plastae idoli omnes nihil sunt, et amantissima eorum non proderunt eis. Ipsi sunt testes eorum, quia non vident neque intellegunt ut confundantur. Quis formavit deum et sculptile conflavit ad nihil utile? Ecce omnes participes eius confundentur; fabri enim sunt ex hominibus; convenient omnes, stabunt et pavebunt et confundentur simul. Faber ferrarius lima operatus est, in prunis et in malleis formavit illud et operatus est in brachio fortitudinis suae; esuriet et deficiet, non bibet aquam et lassescet. Artifex lignarius extendit normam, formavit illud in runcina, fecit illud in angularibus et in circino tornavit illud, et fecit imaginem viri quasi speciosum hominem habitantem in domo. Succidit cedros, tulit ilicem et quercum quae steterat inter ligna saltus; plantavit pinum quam pluvia nutrivit. Et facta est hominibus in focum; sumpsit ex eis et calefactus est, et succenderunt et coxerunt panes; de reliquo autem operatus est deum et adoravit, fecit sculptile et curvatus est ante illud. Medium eius combussit igni, et de medio eius carnes comedit, coxit pulmentum et saturatus est, et calefactus est et dixit: Vah, calefactus sum, vidi focum. Reliquum autem eius deum fecit et sculptile sibi; curvatur ante illud et adorat illud et obsecrat dicens: Libera me quia deus meus es tu. Nescierunt neque intellexerunt; obliti enim sunt ne videant oculi eorum et ne intellegant corde suo. Non recogitant in mente sua neque cognoscunt neque sentiunt ut dicant: Medietatem eius combussi igni et coxi super carbones eius panes, coxi carnes et comedi, et de reliquo eius idolum faciam? Ante truncum ligni procidam? Pars eius cinis est; cor insipiens adorabit illud, et non liberabit animam suam neque dicet: forte mendacium est in dextera mea. Memento horum Iacob et Israhel quoniam servus meus es tu. Formavi te, servus meus es tu Israhel, ne obliviscaris mei. Delevi ut nubem iniquitates tuas et quasi nebulam peccata tua; revertere ad me quoniam redemi te. Laudate caeli quoniam misericordiam fecit dominus; iubilate extrema terrae; resonate montes laudationem, saltus et omne lignum eius, quoniam redemit dominus Iacob et Israhel gloriabitur. Haec dicit dominus redemptor tuus et formator tuus ex utero: Ego sum dominus faciens omnia, extendens caelos solus, stabiliens terram et nullus mecum; irrita faciens signa divinorum et ariolos in furorem vertens; convertens sapientes retrorsum et scientiam eorum stultam faciens; suscitans verbum servi sui et consilium nuntiorum suorum complens; qui dico Hierusalem habitaberis, et civitatibus Iuda aedificabimini, et deserta eius suscitabo; qui dico profundo desolare et flumina tua arefaciam; qui dico Cyro pastor meus es et omnem voluntatem meam complebis; qui dico Hierusalem aedificaberis et templo fundaberis.

XLV

Haec dicit dominus christo meo Cyro cuius apprehendi dexteram ut subiciam ante faciem eius gentes et dorsa regum vertam, et aperiam

ianuas et portae non claudentur.

ianuas, et porte non claudentur. Ego ante te ibo, et gloriosos terre humiliabo; portas ereas conteram, et vectes ferreos confringam. Et dabo tibi thesauros absconditos, et archana secretorum, ut scias quia ego Dominus qui voco nomen tuum, Deus Israel. Propter servum meum Iacob, et Israel electum meum, et vocavi te nomine tuo; assimilavi te, et non cognovisti me. Ego Dominus, et non est amplius; extra me non est Deus. Accinxi te, et non cognovisti me, ut sciant hii qui ab ortu solis et qui ab occidente, quoniam absque me non est. Ego Dominus, et non est alter, formans lucem et creans tenebras, faciens pacem et creans malum; ego Dominus faciens omnia hec. Rorate celi desuper, et nubes pluant iustum; aperiatur terra, et germinet salvatorem, et iustitia oriatur simul; ego Dominus creavi eum. Ve qui contradicit fictori suo, testa de samiis terre! Numquid dicet lutum figulo suo: Quid facis, et opus tuum absque manibus est? Ve qui dicit patri: Quid generas? et mulieri: Quid parturis? Hec dicit Dominus, Sanctus Israel, plastes eius: Ventura interrogate me; super filios meos et super opus manuum mearum mandate mihi. Ego feci terram, et hominem super eam creavi ego; manus mee tetenderunt celos, et omni militie eorum mandavi. Ego suscitavi eum ad iustitiam, et omnes vias eius dirigam; ipse edificabit civitatem meam, et captivitatem meam dimittet, non in pretio neque in muneribus, dicit Dominus Deus exercituum. Hec dicit Dominus: Labor Egypti, et negotiatio Ethiopie, et Sabaim viri sublimes ad te transibunt, et tui erunt; post te ambulabunt, vincti manicis pergent, et te adorabunt, teque deprecabuntur: Tantum in te est Deus, et non est absque te Deus. Vere tu es Deus absconditus, Deus Israel salvator. Confusi sunt et erubuerunt omnes; simul abierunt in confusionem fabricatores errorum. Israel salvatus est in Domino salute eterna; non confundemini, et non erubescetis usque in seculum seculi. Quia hec dicit Dominus creans celos, ipse Deus formans terram, et faciens eam, ipse plastes eius; non in vanum creavit eam, ut habitaretur formavit eam: Ego Dominus, et non est alius. Non in abscondito locutus sum, in loco terre tenebroso; non dixi semini Iacob: Frustra querite me. Ego Dominus loquens iustitiam, annuntians recta. Congregamini, et venite, et accedite simul, qui salvati estis ex gentibus; nescierunt qui levant lignum sculpture sue, et rogant deum non salvantem. Annuntiate, et venite, et consiliamini simul: quis auditum fecit hoc ab initio, ex tunc predixit illud? numquid non ego Dominus? et non est ultra Deus absque me. Deus iustus et salvans non est preter me. Convertimini ad me, et salvi eritis, omnes fines terre, quia ego Deus, et non est alius. In memetipso iuravi, egredietur de ore meo iustitie verbum, et non revertetur; quia mihi curvabitur omne genu, et iurabit omnis lingua. Ergo in Domino, dicet, mee sunt iustitie et imperium; ad eum venient, et confundentur omnes qui repugnant ei. In Domino iustificabitur et laudabitur omne semen Israel.

XLVI Confractus est Bel, contritus est Nabo; facta sunt simulacra eorum bestiis et iumentis, onera vestra gravi pondere usque ad lassitudinem. Contabuerunt, et contrita sunt simul; non potuerunt salvare portantem, et anima eorum in captivitatem ibit. Audite me, domus Iacob, et omne residuum domus Israel, qui portamini a meo utero, qui gestamini a mea vulva. Usque ad senectam ego ipse, et usque ad canos ego portabo; ego feci, et ego feram, ego portabo et salvabo. Cui assimilastis me, et adequastis, et comparastis me, et fecistis similem? Qui confertis aurum de sacculo, et argentum statera ponderatis, conducentes aurificem ut faciat deum, et procidunt et adorant. Portant illud in humeris gestantes, et ponentes in loco suo, et stabit, ac de loco suo non movebitur; sed et cum clamaverint ad eum, non audiet, de tribulatione non salvabit eos. Mementote istud, et fundamini; redite, prevaricatores, ad cor. Recordamini prioris seculi, quoniam ego sum Deus, et non est ultra Deus, nec est similis mei; annuntians ab exordio novissimum, et ab initio que necdum facta sunt, dicens: Consilium meum stabit, et omnis voluntas mea fiet; vocans ab oriente avem, et de terra longinqua virum voluntatis mee; et locutus sum, et adducam illud; creavi, et faciam illud. Audite me, duro corde, qui longe estis a iustitia. Prope feci iustitiam meam, non elongabitur, et salus mea non morabitur. Dabo in Syon salutem, et Israel gloriam meam.

XLVII Descende, sede in pulvere, virgo filia Babylon; sede in terra, non est solium filie Chaldeorum, quia ultra non vocaberis mollis et tenera. Tolle molam, et mole farinam; denuda turpitudinem tuam, discooperi humerum, revela crura, transi flumina. Revelabitur ignominia tua, et videbitur opprobrium tuum; ultionem capiam, et non resistet mihi homo. Redemptor noster, Dominus exercituum nomen illius, Sanctus Israel. Sede tacens, et intra in tenebras, filia Chaldeorum, quia non vocaberis ultra domina regnorum. Iratus sum super populum meum, contaminavi hereditatem meam, et dedi eos in manu tua; non posuisti eis misericordias; super senem aggravasti iugum tuum valde. Et dixisti: In sempiternum ero domina; non posuisti hec super cor tuum, neque recordata es novissimi tui. Et nunc audi hec, delicata, et habitans confidenter, que dicis in corde tuo: Ego sum, et non est preter me amplius; non sedebo vidua, et ignorabo sterilitatem. Venient tibi duo hec subito in die una: sterilitas et viduitas. Universa venerunt super te, propter multitudinem maleficiorum tuorum, et propter duritiam incantatorum tuorum vehementem. Et fiduciam habuisti in malitia tua, et dixisti: Non est qui videat me. Sapientia tua et scientia tua, hec decepit te; et dixisti in corde tuo: Ego sum, et preter me non est altera. Veniet super te malum, et nescies ortum eius; et irruet super te calamitas, quam non poteris expiare; veniet super te repente miseria quam nescies. Sta cum incantatoribus tuis, et cum multitudine maleficiorum tuorum, in quibus laborasti ab adolescentia tua, si forte quid prosit tibi, aut si possis fieri fortior. Defecisti in multitudine consiliorum tuorum; stent et salvent te augures celi, qui contemplabantur sidera, et supputabant menses, ut ex eis annuntiarent ventura tibi. Ecce facti sunt quasi stipula, ignis combussit eos; non liberabunt animam suam de manu flamme; non sunt prune quibus calefiant, nec focus ut sedeant ad eum. Sic facta sunt tibi in quibuscumque laboraveras; negotiatores tui ab adolescentia tua unusquisque in via sua erraverunt; non est qui salvet te.

XLVIII Audite hec, domus Iacob, qui vocamini nomine Israel, et de aquis Iuda existis, qui iuratis in nomine Domini, et Dei Israel recordamini, non in veritate neque in iustitia. De civitate enim sancta vocati sunt, et super Deum Israel constabiliti sunt; Dominus exercituum nomen eius. Priora ex tunc annuntiavi, et ex ore meo exierunt, et audita feci ea; repente operatus sum, et venerunt. Scivi enim quia durus es tu, et nervus ferreus cervix tua, et frons tua erea. Predixi tibi ex tunc; antequam venirent indicavi tibi, ne forte diceres: Idola mea fecerunt hec, et sculptilia mea et conflatilia mandaverunt ista. Que audisti, vide omnia; vos autem num annuntiastis? Audita feci tibi nova ex tunc, et conservata sunt que nescis. Nunc creata sunt, et non ex tunc, et ante diem, et non audisti ea, ne forte dicas: Ecce ego cognovi ea. Neque audisti, neque cognovisti, neque ex tunc aperta est auris tua; scio enim quia prevaricans prevaricaberis, et transgressorem ex utero vocavi te. Propter nomen meum longe faciam furorem meum, et laude mea infrenabo te, ne intereas. Ecce excoxi te, sed non quasi argentum; elegi te in camino paupertatis. Propter me, propter me faciam, ut non blasphemer, et gloriam meam alteri non dabo. Audi me, Iacob, et Israel quem ego voco: ego ipse, ego primus, et ego novissimus. Manus quoque mea fundavit terram, et dextera mea mensa est celos; ego vocabo eos, et stabunt simul. Congregamini omnes vos, et audite: quis de eis annuntiavit hec? Dominus dilexit eum; faciet voluntatem suam in Babylone, et brachium suum in Chaldeis. Ego, ego locutus sum et vocavi eum; adduxi eum, et directa est via eius. Accedite ad me, et audite hoc: non a principio in abscondito locutus sum; ex tempore antequam fieret, ibi eram, et nunc Dominus Deus misit me, et spiritus eius. Hec dicit Dominus redemptor tuus, Sanctus Israel: Ego Dominus Deus tuus docens te utilia, gubernans te in via qua ambulas. Utinam attendisses mandata mea! facta fuisset sicut flumen pax tua, et iustitia tua sicut gurgites maris; et fuisset quasi arena semen tuum, et stirps uteri tui ut lapilli eius; non interisset, et non fuisset attritum nomen eius a facie mea. Egredimini de Babylone, fugite a Chaldeis; in voce exultationis annuntiate, auditum facite hoc, et efferte illud usque ad extrema terre; dicite: Redemit Dominus servum suum Iacob. Non sitierunt in deserto cum educeret eos; aquam de petra produxit eis, et scidit petram, et fluxerunt aque. Non est pax impiis, dicit Dominus.

XLIX Audite, insule, et attendite, populi de longe: Dominus ab utero vocavit me, de ventre matris mee recordatus est nominis mei. Et posuit os meum quasi gladium acutum, in umbra manus sue protexit me, et posuit me sicut sagittam electam; in pharetra sua abscondit me. Et dixit mihi: Servus meus es tu, Israel, quia in te gloriabor. Et ego dixi: In vacuum laboravi, sine causa et vane fortitudinem meam consumpsi; ergo iudicium meum cum Domino, et

Venient tibi duo
malefactorum
malum
augures celi
negociatores
Durus es et nervus ferreus cervix tua
effrenabo
elegi te
adduxi eum
docens te utilia
redemit dominus
Audite insule
in pharetra sua

Et opus meum cum deo meo. Et nunc dicit dominus formans me ex utero servum sibi ut reducam iacob ad eum, et israel non congregabitur; et glorificatus sum in oculis domini, et deus meus factus est fortitudo mea. Et dixit: parum est ut sis mihi servus ad suscitandas tribus iacob et feces israel convertendas; ecce dedi te in lucem gentium ut sis salus mea usque ad extremum terre. Hec dicit dominus redemptor israel sanctus eius, ad contemptibilem animam, ad abhominatam gentem, ad servum dominorum: Reges videbunt et consurgent principes, et adorabunt propter dominum quia fidelis est, et sanctum israel qui elegit te. Hec dicit dominus: In tempore placito exaudivi te, et in die salutis auxiliatus sum tui; et servavi te et dedi te in fedus populi, ut suscitares terram et possideres hereditates dissipatas; ut diceres his qui vincti sunt: Exite, et his qui in tenebris: Revelamini. Super vias pascentur, et in omnibus planis pascua eorum. Non esurient neque sitient, et non percutiet eos estus et sol, quia miserator eorum reget eos, et ad fontes aquarum potabit eos. Et ponam omnes montes meos in viam, et semite mee exaltabuntur. Ecce isti de longe venient, et ecce illi ab aquilone et mari, et isti de terra australi. Laudate celi et exulta terra, iubilate montes laudem, quia consolatus est dominus populum suum, et pauperum suorum miserebitur. Et dixit syon: Dereliquit me dominus, et dominus oblitus est mei. Numquid oblivisci potest mulier infantem suum, ut non misereatur filio uteri sui? Et si illa oblita fuerit, ego tamen non obliviscar tui. Ecce in manibus meis descripsi te; muri tui coram oculis meis semper. Venerunt structores tui; destruentes te et dissipantes a te exibunt. Leva in circuitu oculos tuos et vide: omnes isti congregati sunt, venerunt tibi. Vivo ego, dicit dominus, quia omnibus his velut ornamento vestieris, et circumdabis tibi eos quasi sponsa. Quia deserta tua et solitudines tue et terra ruine tue nunc angusta erunt pre habitatoribus, et longe fugabuntur qui absorbebant te. Adhuc dicent in auribus tuis filii sterilitatis tue: Angustus mihi est locus, fac spatium mihi ut habitem. Et dices in corde tuo: Quis genuit mihi istos? ego sterilis et non pariens, transmigrata et captiva; et istos quis enutrivit? ego destituta et sola; et isti ubi erant? Hec dicit dominus deus: Ecce levabo ad gentes manum meam, et ad populos exaltabo signum meum; et afferent filios tuos in ulnis, et filias tuas super humeros portabunt. Et erunt reges nutricii tui, et regine nutrices tue; vultu in terram demisso adorabunt te, et pulverem pedum tuorum lingent; et scies quia ego dominus, super quo non confundentur qui expectant eum. Numquid tolletur a forti preda? aut quod captum fuerit a robusto salvum esse poterit? Quia hec dicit dominus: Equidem et captivitas a forti tolletur, et quod ablatum fuerit a robusto salvabitur. Eos vero qui iudicaverunt te ego iudicabo, et filios tuos ego salvabo. Et cibabo hostes tuos carnibus suis, et quasi musto sanguine suo inebriabuntur; et sciet omnis caro quia ego dominus salvans te, et redemptor tuus fortis iacob.

C. L.

Hec dicit dominus: Quis est hic liber repudii matris vestre quo dimisi eam? aut quis est creditor meus cui vendidi vos? Ecce in iniquitatibus vestris venditi estis, et in sceleribus vestris dimisi matrem vestram. Quia veni et non erat vir; vocavi et non erat qui audiret. Numquid abbreviata et parvula facta est manus mea ut non possim redimere? aut non est in me virtus ad liberandum? Ecce in increpatione mea desertum faciam mare, ponam flumina in siccum; computrescent pisces sine aqua et morientur in siti. Induam celos tenebris, et saccum ponam operimentum eorum. Dominus dedit mihi linguam eruditam ut sciam sustentare eum qui lassus est verbo; erigit mane, mane erigit mihi aurem ut audiam quasi magistrum. Dominus deus aperuit mihi aurem, ego autem non contradico; retrorsum non abii. Corpus meum dedi percutientibus, et genas meas vellentibus; faciem meam non averti ab increpantibus et conspuentibus in me. Dominus deus auxiliator meus, et ideo non sum confusus; ideo posui faciem meam ut petram durissimam, et scio quoniam non confundar. Iuxta est qui iustificat me; quis contradicet mihi? stemus simul; quis est adversarius meus? accedat ad me. Ecce dominus deus auxiliator meus; quis est qui condempnet me? Ecce omnes quasi vestimentum conterentur, tinea comedet eos.

Quis ex vobis timens dominum, audiens vocem servi sui? qui ambulavit in tenebris et non est lumen ei, speret in nomine domini et innitatur super deum suum. Ecce omnes vos accendentes ignem, accincti flammis, ambulate in lumine ignis vestri et in flammis quas succendistis; de manu mea factum est hoc vobis: in doloribus dormietis.

C. LI.

Audite me qui sequimini quod iustum est et queritis dominum; attendite ad petram unde excisi estis, et ad cavernam laci de qua precisi estis. Attendite ad abraham patrem vestrum, et ad saram que peperit vos; quia unum vocavi eum, et benedixi ei, et multiplicavi eum. Consolabitur ergo dominus syon, et consolabitur omnes ruinas eius; et ponet desertum eius quasi delicias, et solitudinem eius quasi ortum domini. Gaudium et leticia invenietur in ea, gratiarum actio et vox laudis. Attendite ad me popule meus, et tribus mea me audite; quia lex a me exiet, et iudicium meum in lucem populorum requiescet. Prope est iustus meus, egressus est salvator meus, et brachia mea populos iudicabunt; me insule expectabunt, et brachium meum sustinebunt. Levate in celum oculos vestros, et videte sub terra deorsum; quia celi sicut fumus liquescent, et terra sicut vestimentum atteretur, et habitatores eius sicut hec interibunt; salus autem mea in sempiternum erit, et iustitia mea non deficiet. Audite me qui scitis iustum, populus meus, lex mea in corde eorum; nolite timere obprobrium hominum, et blasphemias eorum ne metuatis. Sicut enim vestimentum sic comedet eos vermis, et sicut lanam sic devorabit eos tinea; salus autem mea in sempiternum erit, et iustitia mea in generationes generationum. Consurge, consurge, induere fortitudinem brachium domini; consurge sicut in diebus antiquis, in generationibus seculorum. Numquid non tu percussisti superbum, vulnerasti draconem? Numquid non tu siccasti mare, aquam abyssi vehementis; qui posuisti profundum maris viam ut transirent liberati? Et nunc qui redempti sunt a domino revertentur, et venient in syon laudantes, et leticia sempiterna super capita eorum; gaudium et leticiam tenebunt, fugiet dolor et gemitus. Ego ego ipse consolabor vos. Quis tu ut timeres ab homine mortali, et a filio hominis qui quasi fenum ita arescet? Et oblitus es domini factoris tui, qui tetendit celos et fundavit terram; et formidasti iugiter tota die a facie furoris eius qui te tribulabat et paraverat ad perdendum. Ubi nunc est furor tribulantis? Cito veniet gradiens ad aperiendum, et non interficiet usque ad internecionem, nec deficiet panis eius. Ego autem sum dominus deus tuus qui conturbo mare, et intumescunt fluctus eius; dominus exercituum nomen meum. Posui verba mea in ore tuo, et in umbra manus mee protexi te, ut plantes celos et fundes terram, et dicas ad syon: Populus meus es tu. Elevare, elevare, consurge ierusalem, que bibisti de manu domini calicem ire eius; usque ad fundum calicis soporis bibisti, et potasti usque ad feces. Non est qui sustentet eam ex omnibus filiis quos genuit, et non est qui apprehendat manum eius ex omnibus filiis quos enutrivit. Duo sunt que occurrerunt tibi: quis contristabitur super te? vastitas et contritio, et fames et gladius; quis consolabitur te? Filii tui proiecti sunt, dormierunt in capite omnium viarum sicut orix illaqueatus; pleni indignatione domini, increpatione dei tui. Idcirco audi hoc paupercula, et ebria non a vino. Hec dicit dominator tuus dominus, et deus tuus qui pugnavit pro populo suo: Ecce tuli de manu tua calicem soporis, fundum calicis indignationis mee; non adicies ut bibas illum ultra. Et ponam illum in manu eorum qui te humiliaverunt, et dixerunt anime tue: Incurvare ut transeamus; et posuisti ut terram corpus tuum, et quasi viam transeuntibus.

C. LII.

Consurge, consurge, induere fortitudine tua syon; induere vestimentis glorie tue, ierusalem civitas sancti; quia non adiciet ultra ut pertranseat per te incircumcisus et immundus. Excutere de pulvere, consurge, sede ierusalem; solve vincula colli tui, captiva filia syon. Quia hec dicit dominus: Gratis venundati estis, et sine argento redimemini. Quia hec dicit dominus deus: In egyptum descendit populus meus in principio ut colonus esset ibi; et assur absque ulla causa calumpniatus est eum. Et nunc quid mihi est hic, dicit dominus, quoniam ablatus est populus meus gratis? Dominatores eius inique agunt, dicit dominus, et iugiter tota die nomen meum blasphematur. Propter hoc sciet populus meus nomen meum in die illa, quia ego ipse qui loquebar, ecce assum. Quam pulchri super montes pedes annuntiantis et predicantis pacem

annuntiantis et praedicantis pacem, annuntiantis bonum, praedicantis salutem, dicentis Syon: regnabit deus tuus. Vox speculatorum tuorum: levaverunt vocem, simul laudabunt, quia oculo ad oculum videbunt, cum converterit dominus Syon. Gaudete et laudate simul, deserta Ierusalem, quia consolatus est dominus populum suum, redemit Ierusalem. Paravit dominus brachium sanctum suum in oculis omnium gentium, et videbunt omnes fines terrae salutare dei nostri. Recedite, recedite, exite inde, pollutum nolite tangere; exite de medio eius, mundamini qui fertis vasa domini. Quoniam non in tumultu exibitis nec in fuga properabitis; praecedet enim vos dominus, et congregabit vos deus Israel. Ecce intelleget servus meus, exaltabitur et elevabitur et sublimis erit valde. Sicut obstupuerunt super te multi, sic inglorius erit inter viros aspectus eius et forma eius inter filios hominum. Iste asperget gentes multas, super ipsum continebunt reges os suum; quia quibus non est narratum de eo viderunt, et qui non audierunt contemplati sunt.

LIII. Quis credidit auditui nostro? Et brachium domini cui revelatum est? Et ascendet sicut virgultum coram eo, et sicut radix de terra sitienti. Non est species ei neque decor; et vidimus eum, et non erat aspectus, et desideravimus eum, despectum et novissimum virorum, virum dolorum et scientem infirmitatem; et quasi absconditus vultus eius et despectus, unde nec reputavimus eum. Vere languores nostros ipse tulit, et dolores nostros ipse portavit; et nos putavimus eum quasi leprosum et percussum a deo et humiliatum. Ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra; disciplina pacis nostrae super eum, et livore eius sanati sumus. Omnes nos quasi oves erravimus, unusquisque in viam suam declinavit; et dominus posuit in eo iniquitatem omnium nostrum. Oblatus est quia ipse voluit, et non aperuit os suum; sicut ovis ad occisionem ducetur, et quasi agnus coram tondente se obmutescet et non aperiet os suum. De angustia et de iudicio sublatus est; generationem eius quis enarrabit? Quia abscisus est de terra viventium, propter scelus populi mei percussi eum. Et dabit impios pro sepultura et divitem pro morte sua, eo quod iniquitatem non fecerit, neque dolus fuerit in ore eius. Et dominus voluit conterere eum in infirmitate. Si posuerit pro peccato animam suam, videbit semen longaevum, et voluntas domini in manu eius dirigetur. Pro eo quod laboravit anima eius, videbit et saturabitur; in scientia sua iustificabit ipse iustus servus meus multos, et iniquitates eorum ipse portabit. Ideo dispertiam ei plurimos, et fortium dividet spolia, pro eo quod tradidit in mortem animam suam, et cum sceleratis reputatus est; et ipse peccatum multorum tulit, et pro transgressoribus rogavit.

LIIII. Lauda sterilis quae non paris, decanta laudem et hinni quae non pariebas; quia multi filii desertae magis quam eius quae habet virum, dicit dominus. Dilata locum tentorii tui, et pelles tabernaculorum tuorum extende, ne parcas; longos fac funiculos tuos, et clavos tuos consolida. Ad dexteram enim et ad laevam penetrabis, et semen tuum gentes hereditabit, et civitates desertas inhabitabit. Noli timere, quia non confunderis, neque erubesces; non enim te pudebit, quia confusionis adolescentiae tuae oblivisceris, et opprobrii viduitatis tuae non recordaberis amplius. Quia dominabitur tui qui fecit te; dominus exercituum nomen eius; et redemptor tuus sanctus Israel, deus omnis terrae vocabitur. Quia ut mulierem derelictam et maerentem spiritu vocavit te dominus, et uxorem ab adolescentia abiectam, dixit deus tuus. Ad punctum in modico dereliqui te, et in miserationibus magnis congregabo te. In momento indignationis abscondi faciem meam parumper a te, et in misericordia sempiterna misertus sum tui, dixit redemptor tuus dominus. Sicut in diebus Noe istud mihi est, cui iuravi ne inducerem aquas Noe ultra super terram; sic iuravi ut non irascar tibi et non increpem te. Montes enim commovebuntur, et colles contremescent; misericordia autem mea non recedet a te, et foedus pacis meae non movebitur, dixit miserator tuus dominus. Paupercula, tempestate convulsa, absque ulla consolatione, ecce ego sternam per ordinem lapides tuos, et fundabo te in sapphiris; et ponam iaspidem propugnacula tua, et portas tuas in lapides sculptos, et omnes terminos tuos in lapides desiderabiles. Universos filios tuos doctos a domino, et multitudinem pacis filiis tuis. Et in iustitia fundaberis. Recede procul a calumnia, quia non timebis, et a pavore, quia non appropinquabit tibi. Ecce

accola veniet qui non erat mecum; advena quondam tuus adiungetur tibi. Ecce ego creavi fabrum sufflantem in igne prunas et proferentem vas in opus suum; et ego creavi interfectorem ad disperdendum. Omne vas quod fictum est contra te non dirigetur; et omnem linguam resistentem tibi in iudicio iudicabis. Haec est hereditas servorum domini, et iustitia eorum apud me, dicit dominus.

LV. Omnes sitientes, venite ad aquas; et qui non habetis argentum, properate, emite et comedite; venite, emite absque argento et absque ulla commutatione vinum et lac. Quare appenditis argentum non in panibus, et laborem vestrum non in saturitate? Audite audientes me, et comedite bonum, et delectabitur in crassitudine anima vestra. Inclinate aurem vestram et venite ad me; audite, et vivet anima vestra, et feriam vobiscum pactum sempiternum, misericordias David fideles. Ecce testem populis dedi eum, ducem ac praeceptorem gentibus. Ecce gentem quam nesciebas vocabis, et gentes quae non cognoverunt te ad te current, propter dominum deum tuum et sanctum Israel, quia glorificavit te. Quaerite dominum dum inveniri potest; invocate eum dum prope est. Derelinquat impius viam suam, et vir iniquus cogitationes suas, et revertatur ad dominum, et miserebitur eius, et ad deum nostrum, quoniam multus est ad ignoscendum. Non enim cogitationes meae cogitationes vestrae, neque viae vestrae viae meae, dicit dominus. Quia sicut exaltantur caeli a terra, sic exaltatae sunt viae meae a viis vestris, et cogitationes meae a cogitationibus vestris. Et quomodo descendit imber et nix de caelo, et illuc ultra non revertitur, sed inebriat terram et infundit eam et germinare eam facit, et dat semen serenti et panem comedenti, sic erit verbum meum quod egredietur de ore meo: non revertetur ad me vacuum, sed faciet quaecumque volui, et prosperabitur in his ad quae misi illud. Quia in laetitia egrediemini, et in pace deducemini; montes et colles cantabunt coram vobis laudem, et omnia ligna regionis plaudent manu. Pro saliunca ascendet abies, et pro urtica crescet myrtus; et erit dominus nominatus in signum aeternum quod non auferetur.

LVI. Haec dicit dominus: Custodite iudicium et facite iustitiam, quia iuxta est salus mea ut veniat, et iustitia mea ut reveletur. Beatus vir qui facit hoc, et filius hominis qui apprehendet istud, custodiens sabbatum ne polluat illud, custodiens manus suas ne faciat omne malum. Et non dicat filius advenae qui adhaeret domino, dicens: Separatione dividet me dominus a populo suo; et non dicat eunuchus: Ecce ego lignum aridum. Quia haec dicit dominus eunuchis: Qui custodierint sabbata mea, et elegerint quae ego volui, et tenuerint foedus meum, dabo eis in domo mea et in muris meis locum et nomen melius a filiis et filiabus; nomen sempiternum dabo eis quod non peribit. Et filios advenae qui adhaerent domino ut colant eum et diligant nomen eius, ut sint ei in servos, omnem custodientem sabbatum ne polluat illud, et tenentem foedus meum, adducam eos in montem sanctum meum, et laetificabo eos in domo orationis meae; holocausta eorum et victimae eorum placebunt mihi super altari meo; quia domus mea domus orationis vocabitur cunctis populis. Ait dominus deus qui congregat dispersos Israel: Adhuc congregabo ad eum congregatos eius. Omnes bestiae agri, venite ad devorandum, universae bestiae saltus. Speculatores eius caeci omnes, nescierunt universi; canes muti non valentes latrare, videntes vana, dormientes et amantes somnia. Et canes impudentissimi nescierunt saturitatem; ipsi pastores ignoraverunt intellegentiam; omnes in viam suam declinaverunt, unusquisque ad avaritiam suam a summo usque ad novissimum. Venite, sumamus vinum et impleamur ebrietate; et erit sicut hodie, sic et cras, et multo amplius.

LVII. Iustus perit, et non est qui recogitet in corde suo; et viri misericordiae colliguntur, quia non est qui intellegat; a facie enim malitiae collectus est iustus. Veniat pax, requiescat in cubili suo qui ambulavit in directione sua. Vos autem accedite huc, filii auguratricis, semen adulteri et fornicariae. Super quem lusistis? Super quem dilatastis os et eiecistis linguam? Numquid non vos filii scelesti, semen mendax, qui consolamini in diis subter omne lignum frondosum, immolantes parvulos in torrentibus subter eminentes petras? In partibus torrentis pars tua, haec est sors tua; et ipsis effudisti libamen, obtulisti sacrificium. Numquid super his non indignabor? Super montem excelsum et sublimem posuisti cubile tuum, et illuc ascendisti ut immolares hostias. Et post ostium et retro postem posuisti memoriale tuum; quia iuxta me discooperuisti et suscepisti adulterum; dilatasti cubile tuum, et pepigisti cum eis foedus; dilexisti stratum eorum manu aperta. Et ornasti te regi unguento, et multiplicasti pigmenta tua; misisti legatos tuos procul, et humiliata es usque ad inferos. In multitudine viae tuae laborasti; non dixisti: Quiescam. Vitam manus tuae invenisti, propterea non rogasti.

Marginal notes: speculatorum; recedite; consolabitur; sitientes; inclinate; quaerite; in nubibus; quae; iudicium; eunuchis; speculatores ceci; canes impudentissimi; tube; torrentis; libamen; tedium

auferte offendicula

[illegible]

LVIII

[illegible]

frange esurienti

[illegible]

ortus irriguus

[illegible]

sustollam te

LIX

[illegible]

[illegible]

diebus seculi. Ipsi autem ad iracundiam provocaverunt et afflixerunt spiritum sanctum eius [illegible] et ipse debellavit eos. Et recordatus est dierum seculi moysi et populi sui. Ubi est qui eduxit eos de mari cum pastoribus gregis sui. Ubi est qui posuit in medio eius spiritum sancti sui. Qui eduxit ad dexteram moysen brachio maiestatis sue. Qui scidit aquas ante eos ut faceret sibi nomen sempiternum. Qui eduxit eos per abyssos quasi equum in deserto non impingentem. Sicut animal in campo descendens spiritus domini ductor eius fuit. Sic adduxisti populum tuum ut faceres tibi nomen glorie. Attende de celo et vide de habitaculo sancto tuo et glorie tue. Ubi est zelus tuus et fortitudo tua [illegible] [illegible] ... Tu enim pater noster et abraham nescivit nos et israel ignoravit nos. Tu domine pater noster redemptor noster a seculo nomen tuum. Quare errare nos fecisti domine de viis tuis. Indurasti cor nostrum ne timeremus te. Convertere propter servos tuos tribus hereditatis tue. Quasi nihilum possederunt populum sanctum tuum. Hostes nostri conculcaverunt sanctificationem tuam. Facti sumus quasi in principio cum non dominareris nostri neque invocaretur nomen tuum super nos.

LXIIII

Utinam disrumperes celos et descenderes. A facie tua montes defluerent. Sicut exustio ignis tabescerent, aque arderent igni ut notum fieret nomen tuum inimicis tuis. A facie tua gentes turbarentur. Cum feceris mirabilia non sustinebimus. Descendisti et a facie tua montes defluxerunt. A seculo non audierunt neque auribus perceperunt. Oculus non vidit deus absque te que [illegible] ... [illegible]

nerit sequentes viis. Ecce respice populus tuus omnes nos. Civitas

LXV

Quesierunt me qui ante non interrogabant

invenerunt qui non quesierunt me. Dixi. Ecce ego ad gentem

que nesciebat me et que non invocabat nomen meum. Ex-

pandi manus meas tota die ad populum incredulum qui graditur

in via non bona post cogitationes suas. Populus qui ad iracundiam

provocat me ante faciem meam semper. Qui immolant in hor-

tis et sacrificant super lateres. Qui habitant in sepulchris

et in delubris ydolorum dormiunt. Qui comedunt carnem

suillam et ius prophanum in vasis eorum. Qui dicunt recede a

me non appropinques mihi quia immundus es. Isti fumus

in furore meo ignis ardens tota die. Ecce scriptum est

coram me non tacebo. Sed reddam et retribuam in sinum

eorum iniquitates vestras et iniquitates patrum vestrorum simul

dicit dominus qui sacrificaverunt super montes et super colles expro-

braverunt mihi. Et remetiar opus eorum primum in sinu eorum.

Hec dicit dominus. Quomodo si inveniatur granum in bo-

tro et dicatur ne dissipes illud quoniam benedictio est sic faciam

propter servos meos ut non disperdam totum. Et educam de iacob

semen et de iuda possidentem montes meos.

Et hereditabunt eam electi mei et servi mei habitabunt

ibi. Et erunt campestria in caulas gregum et vallis a-

chor in cubile armentorum populo meo qui requisierunt

me. Et vos qui dereliquistis dominum qui obliti estis mon-

tem sanctum meum qui ponitis fortune mensam et libatis

super eam. Numerabo vos in gladio et omnes in gladio

cede corruetis pro eo quod vocavi et non respondistis.

Locutus sum et non audistis et faciebatis malum in oculis

meis et que nolui elegistis. Propter hoc hec dicit dominus

deus. Ecce servi mei comedent et vos esurietis. Ecce servi mei

mei bibent et vos sitietis. Ecce servi mei letabuntur

et vos confundemini. Ecce servi mei laudabunt

moysen

dextra

auribus

et inter prophanum

mei

Angelus pertransiet

prae exultatione cordis, et vos clamabitis prae dolore cordis et prae contritione spiritus ululabitis. Et dimittetis nomen vestrum in iuramentum electis meis. Interficiet te Dominus Deus, et servos suos vocabit nomine alio, in quo qui benedictus est super terram benedicetur in Deo amen. Et qui iurat in terra iurabit in Deo amen, quia oblivioni traditae sunt angustiae priores, et quia absconditae sunt ab oculis meis. Ecce enim ego creo caelos novos et terram novam, et non erunt in memoria priora, et non ascendent super cor. Sed gaudebitis et exultabitis usque in sempiternum in his quae ego creo. Quia ecce ego creo Ierusalem exultationem, et populum eius gaudium. Et exultabo in Ierusalem, et gaudebo in populo meo, et non audietur in ea ultra vox fletus et vox clamoris, et non erit ibi amplius infans dierum et senex qui non impleat dies suos; quoniam puer centum annorum morietur, et peccator centum annorum maledictus erit. Et aedificabunt domos et habitabunt, et plantabunt vineas et comedent fructus earum. Non aedificabunt et alius habitabit, non plantabunt et alius comedet. Secundum enim dies ligni erunt dies populi mei, et opera manuum eorum inveterabunt. Electi mei non laborabunt frustra, neque generabunt in conturbatione, quia semen benedictorum Domini est, et nepotes eorum cum eis. Eritque antequam clament, ego exaudiam; adhuc illis loquentibus ego audiam. Lupus et agnus pascentur simul, leo et bos comedent paleas, et serpenti pulvis panis eius. Non nocebunt neque occident in omni monte sancto meo, dicit Dominus.

LXVI Haec dicit Dominus: Caelum sedes mea, terra autem scabellum pedum meorum. Quae est ista domus quam aedificabitis mihi, et quis est iste locus quietis meae? Omnia haec manus mea fecit, et facta sunt universa ista, dicit Dominus. Ad quem autem respiciam nisi ad pauperculum et contritum spiritu et trementem sermones meos? Qui immolat bovem quasi qui interficiat virum, qui mactat pecus quasi qui excerebret canem, qui offert oblationem quasi qui sanguinem suillum offerat, qui recordatur thuris quasi qui benedicat idolo. Haec omnia elegerunt in viis suis, et in abominationibus suis anima eorum delectata est. Unde et ego eligam illusiones eorum, et quae timebant adducam eis, quia vocavi et non erat qui responderet; locutus sum et non audierunt, feceruntque malum in oculis meis, et quae nolui elegerunt. Audite verbum Domini qui tremitis ad verbum eius. Dixerunt fratres vestri odientes vos et abicientes propter nomen meum: Glorificetur Dominus, et videbimus in laetitia vestra; ipsi autem confundentur. Vox populi de civitate, vox de templo, vox Domini reddentis retributionem inimicis suis. Antequam parturiret peperit, antequam veniret partus eius peperit masculum. Quis audivit umquam tale, et quis vidit huic simile? Numquid parturiet terra in die una, aut parietur gens simul, quia parturivit et peperit Sion filios suos? Numquid ego qui alios parere facio ipse non pariam, dicit Dominus? Si ego qui generationem ceteris tribuo sterilis ero, ait Dominus Deus tuus? Laetamini cum Ierusalem et exultate in ea omnes qui diligitis eam; gaudete cum ea gaudio universi qui lugetis super eam, ut sugatis et repleamini ab ubere consolationis eius, ut mulgeatis et deliciis affluatis ab omnimoda gloria eius. Quia haec dicit Dominus: Ecce ego declinabo super eam quasi fluvium pacis, et quasi torrentem inundantem gloriam gentium quam sugetis; ad ubera portabimini, et super genua blandientur vobis. Quomodo si cui mater blandiatur, ita ego consolabor vos, et in Ierusalem consolabimini. Videbitis, et gaudebit cor vestrum, et ossa vestra quasi herba germinabunt. Et cognoscetur manus Domini servis eius, et indignabitur inimicis suis. Quia ecce Dominus in igne veniet, et quasi turbo quadrigae eius, reddere in indignatione furorem suum et increpationem suam in flamma ignis. Quia in igne Dominus diiudicabit, et in gladio suo ad omnem carnem, et multiplicabuntur interfecti a Domino. Qui sanctificabantur et mundos se putabant in hortis post ianuam intrinsecus, qui comedebant carnem suillam et abominationem et murem, simul consumentur, dicit Dominus. Ego autem opera eorum et cogitationes eorum venio ut congregem cum omnibus gentibus et linguis; et venient et videbunt gloriam meam. Et ponam in eis signum, et mittam ex eis qui salvati fuerint ad gentes, in mare, in Africam et Lydiam tendentes sagittam, in Italiam et Graeciam, ad insulas longe, ad eos qui non audierunt de me et non viderunt gloriam meam. Et annuntiabunt gloriam meam gentibus, et adducent omnes fratres vestros de cunctis gentibus donum Domino, in equis et in quadrigis et in lecticis et in mulis et in carrucis, ad montem sanctum meum Ierusalem, dicit Dominus, quomodo si inferant filii Israel munus in vase mundo in domum Domini. Et assumam ex eis in sacerdotes et Levitas, dicit Dominus. Quia sicut caeli novi et terra nova quae ego facio stare coram me, dicit Dominus, sic stabit semen vestrum et nomen vestrum. Et erit mensis ex mense et sabbatum ex sabbato; veniet omnis caro ut adoret coram facie mea, dicit Dominus. Et egredientur et videbunt cadavera virorum qui praevaricati sunt in me. Vermis eorum non morietur, et ignis eorum non extinguetur, et erunt usque ad satietatem visionis omni carni.

Explicit Isaias propheta. Habet versus iii. d. lxxx. Incipit prologus sancti Ieronimi presbiteri in Ieremiam prophetam.

Ieremias propheta, cui hic prologus scribitur, sermone quidem apud Hebraeos Isaia et Osee et quibusdam aliis prophetis videtur rusticior, sed sensibus par, quippe qui eodem spiritu prophetaverit. Porro simplicitas eloquii de loco ei in quo natus est accidit. Fuit enim Anathothites, qui est hodie usque viculus tribus ab Ierosolimis distans milibus. Sacerdos ex sacerdotibus et in matris utero sanctificatus, virginitate sua evangelicum virum Christi dedicans. Hic [illegible] puer et captivitatem urbis [illegible] vidit [illegible]. Iam certe [illegible] Assyrii [illegible] Medos [illegible]; iam enim eorum coloni regnum possidebant. Verum [illegible] quadruplici [illegible] alphabeto [illegible] reddidimus. Praeterea ordinem visionum, qui apud Graecos et Latinos omnino confusus est, ad pristinam fidem correximus. Librum autem Baruch notarii eius, qui apud Hebraeos nec legitur nec habetur, praetermisimus, pro his omnibus maledicta ab aemulis praestolantes, quibus me necesse est per singula opuscula respondere. Et hoc patior, quia vos cogitis, o Paula et Eustochium. Ad compendium mihi [illegible] modestiae furori eorum silentio me ponere, qui cotidie novum aliquid [illegible] in undique [illegible] provocant.

Verba Ieremiae filii Helciae, de sacerdotibus qui fuerunt in Anathoth in terra Beniamin. Quod factum est verbum Domini ad eum in diebus Iosiae filii Amon regis Iuda, in tertiodecimo anno regni eius. Et factum est in diebus Ioachim filii Iosiae regis Iuda, usque ad consummationem undecimi anni Sedeciae filii Iosiae regis Iuda, usque ad transmigrationem Ierusalem in mense quinto. Et factum est verbum Domini ad me dicens: Priusquam te formarem in utero novi te, et antequam exires de vulva sanctificavi te, et prophetam in gentibus dedi te. Et dixi: A, a, a, Domine Deus, ecce nescio loqui, quia puer ego sum. Et dixit Dominus ad me: Noli dicere: Puer sum; quoniam ad omnia quae mittam te ibis, et universa quaecumque mandavero tibi loqueris. Ne timeas a facie eorum, quia tecum ego sum ut eruam te, dicit Dominus. Et misit Dominus manum suam et tetigit os meum, et dixit Dominus ad me: Ecce dedi verba mea in ore tuo. Ecce constitui te hodie super gentes et super regna, ut evellas et destruas et disperdas et dissipes et aedifices et plantes. Et factum est verbum Domini ad me dicens: Quid tu vides, Ieremia? Et dixi: Virgam vigilantem ego video. Et dixit Dominus ad me: Bene vidisti, quia vigilabo ego super verbo meo ut faciam illud. Et factum est verbum Domini secundo ad me dicens: Quid tu vides? Et dixi: Ollam succensam ego video, et faciem eius a facie aquilonis. Et dixit Dominus ad me: Ab aquilone pandetur malum super omnes habitatores terrae. Quia ecce ego convocabo omnes cognationes regnorum aquilonis, ait Dominus, et venient et ponent unusquisque solium suum in introitu portarum Ierusalem, et super omnes muros eius in circuitu, et super universas urbes Iuda. Et loquar iudicia mea cum eis super omnem malitiam eorum qui dereliquerunt me et libaverunt diis alienis et adoraverunt opus manuum suarum. Tu ergo accinge lumbos tuos, et surge et loquere ad eos omnia quae ego praecipio tibi. Ne formides a facie eorum, nec enim timere te faciam vultum eorum. Ego quippe dedi te hodie in civitatem munitam et in columnam ferream et in murum aereum super omnem terram, regibus Iuda, principibus eius et sacerdotibus et populo terrae. Et bellabunt adversum te et non praevalebunt, quia tecum ego sum, ait Dominus, ut liberem te.

Et factum est verbum Domini ad me dicens: Vade et clama in auribus Ierusalem dicens: Haec dicit Dominus: Recordatus sum tui.

filii quoque mempheos et thaneos

miserans adolescentiam tuam, et caritatem desponsationis tue, quando secuta es me in deserto, in terra que non seminatur. Sanctus Israel Domino, primitie frugum eius: omnes qui devorant eum delinquunt; mala venient super eos, dicit Dominus. Audite verbum Domini, domus Iacob, et omnes cognationes domus Israel. Hec dicit Dominus: Quid invenerunt patres vestri in me iniquitatis, quia elongaverunt a me, et ambulaverunt post vanitatem, et vani facti sunt? Et non dixerunt: Ubi est Dominus, qui ascendere nos fecit de terra Egypti; qui traduxit nos per desertum, per terram inhabitabilem et inviam, per terram sitis, et imaginem mortis, per terram in qua non ambulavit vir, neque habitavit homo? Et induxi vos in terram Carmeli, ut comederetis fructum eius, et optima illius: et ingressi contaminastis terram meam, et hereditatem meam posuistis in abhominationem. Sacerdotes non dixerunt: Ubi est Dominus? et tenentes legem nescierunt me, et pastores prevaricati sunt in me: et prophete prophetaverunt in Baal, et idola secuti sunt. Propterea adhuc iudicio contendam vobiscum, ait Dominus, et cum filiis vestris disceptabo. Transite ad insulas Cethim, et videte: et in Cedar mittite, et considerate vehementer: et videte si factum est huiuscemodi. Si mutavit gens deos suos, et certe ipsi non sunt dii: populus vero meus mutavit gloriam suam in idolum. Obstupescite celi super hoc, et porte eius desolamini vehementer, dicit Dominus. Duo enim mala fecit populus meus: me dereliquerunt fontem aque vive, et foderunt sibi cisternas, cisternas dissipatas, que continere non valent aquas. Numquid servus est Israel, aut vernaculus? quare ergo factus est in predam? Super eum rugierunt leones, et dederunt vocem suam, posuerunt terram eius in solitudinem: civitates eius exuste sunt, et non est qui habitet in eis. Filii quoque Mempheos et Taphnes constupraverunt te usque ad verticem. Numquid non istud factum est tibi, quia dereliquisti Dominum Deum tuum eo tempore quo ducebat te per viam? Et nunc quid tibi vis in via Egypti, ut bibas aquam turbidam? et quid tibi cum via Assyriorum, ut bibas aquam fluminis? Arguet te malitia tua, et aversio tua increpabit te. Scito et vide quia malum et amarum est reliquisse te Dominum Deum tuum, et non esse timorem mei apud te, dicit Dominus Deus exercituum. A seculo confregisti iugum meum, rupisti vincula mea, et dixisti: Non serviam. In omni enim colle sublimi et sub omni ligno frondoso tu prosternebaris meretrix. Ego autem plantavi te vineam electam, omne semen verum: quomodo ergo conversa es mihi in pravum, vinea aliena? Si laveris te nitro, et multiplicaveris tibi herbam borith, maculata es in iniquitate tua coram me, dicit Dominus Deus. Quomodo dicis: Non sum polluta, post Baalim non ambulavi? vide vias tuas in convalle, scito quid feceris: cursor levis explicans vias suas. Onager assuetus in solitudine, in desiderio anime sue attraxit ventum amoris sui; nullus avertet eam: omnes qui querunt eam non deficient: in menstruis eius invenient eam. Prohibe pedem tuum a nuditate, et guttur tuum a siti. Et dixisti: Desperavi, nequaquam faciam: adamavi quippe alienos, et post eos ambulabo. Quomodo confunditur fur quando deprehenditur, sic confusi sunt domus Israel, ipsi et reges eorum, principes, et sacerdotes, et prophete eorum, dicentes ligno: Pater meus es tu; et lapidi: Tu me genuisti. Verterunt ad me tergum, et non faciem: et in tempore afflictionis sue dicent: Surge, et libera nos. Ubi sunt dii tui, quos fecisti tibi? surgant et liberent te in tempore afflictionis tue: secundum numerum quippe civitatum tuarum erant dii tui, Iuda. Quid vultis mecum iudicio contendere? omnes dereliquistis me, dicit Dominus. Frustra percussi filios vestros, disciplinam non receperunt: devoravit gladius vester prophetas vestros, quasi leo vastator generatio vestra. Videte verbum Domini: Numquid solitudo factus sum Israeli, aut terra serotina? Quare ergo dixit populus meus: Recessimus, non veniemus ultra ad te? Numquid obliviscetur virgo ornamenti sui, aut sponsa fascie pectoralis sue? populus vero meus oblitus est mei diebus innumeris. Quid niteris bonam ostendere viam tuam ad querendam dilectionem, que insuper et malitias tuas docuisti vias tuas, et in alis tuis inventus est sanguis animarum pauperum et innocentum? non in fossis inveni eos, sed in omnibus que supra memoravi. Et dixisti: Absque peccato et innocens ego sum: et propterea avertatur furor tuus a me. Ecce ego iudicio contendam tecum, eo quod dixeris: Non peccavi. Quam vilis facta es nimis, iterans vias tuas! et ab Egypto confunderis, sicut confusa es ab Assur. Nam et ab ista egredieris, et manus tue erunt super caput tuum: quoniam obtrivit Dominus confidentiam tuam, et nihil habebis prosperum in ea.

III Vulgo dicitur: Si dimiserit vir uxorem suam, et recedens ab eo duxerit virum alterum, numquid revertetur ad eam ultra? numquid non polluta et contaminata erit mulier illa? Tu autem fornicata es cum amatoribus multis: tamen revertere ad me, dicit Dominus, et ego suscipiam te. Leva oculos tuos in directum, et vide ubi nunc prostrata sis: in viis sedebas, expectans eos quasi latro in solitudine: et polluisti terram in fornicationibus tuis, et in malitiis tuis. Quam ob rem prohibite sunt stille pluviarum, et serotinus imber non fuit: frons mulieris meretricis facta est tibi, noluisti erubescere. Ergo saltem amodo voca me: Pater meus, dux virginitatis mee tu es: numquid irasceris in perpetuum, aut perseverabis in finem? Ecce locuta es, et fecisti mala, et potuisti. Et dixit Dominus ad me in diebus Iosie regis: Numquid vidisti que fecerit aversatrix Israel? abiit sibimet super omnem montem excelsum, et sub omni ligno frondoso, et fornicata est ibi. Et dixi, cum fecisset hec omnia: Ad me revertere: et non est reversa. Et vidit prevaricatrix soror eius Iuda, quia pro eo quod mechata esset aversatrix Israel, dimisissem eam, et dedissem ei libellum repudii: et non timuit prevaricatrix Iuda soror eius, sed abiit et fornicata est etiam ipsa. Et facilitate fornicationis sue contaminavit terram, et mechata est cum lapide et cum ligno. Et in omnibus his non est reversa ad me prevaricatrix soror eius Iuda in toto corde suo, sed in mendacio, ait Dominus. Et dixit Dominus ad me: Iustificavit animam suam aversatrix Israel, comparatione prevaricatricis Iude. Vade, et clama sermones istos contra aquilonem, et dices: Revertere aversatrix Israel, ait Dominus, et non avertam faciem meam a vobis: quia sanctus ego sum, dicit Dominus, et non irascar in perpetuum. Verumtamen scito iniquitatem tuam, quia in Dominum Deum tuum prevaricata es: et dispersisti vias tuas alienis sub omni ligno frondoso, et vocem meam non audisti, ait Dominus. Convertimini, filii revertentes, dicit Dominus: quia ego vir vester: et assumam vos unum de civitate, et duos de cognatione, et introducam vos in Sion. Et dabo vobis pastores iuxta cor meum, et pascent vos scientia et doctrina. Cumque multiplicati fueritis, et creveritis in terra in diebus illis, ait Dominus, non dicent ultra: Archa testamenti Domini: neque ascendet super cor, neque recordabuntur illius, nec visitabitur, nec fiet ultra. In tempore illo vocabunt Ierusalem solium Domini: et congregabuntur ad eam omnes gentes in nomine Domini in Ierusalem, et non ambulabunt post pravitatem cordis sui pessimi. In diebus illis ibit domus Iuda ad domum Israel, et venient simul de terra aquilonis ad terram quam dedi patribus vestris. Ego autem dixi: Quomodo ponam te in filios, et tribuam tibi terram desiderabilem, hereditatem preclaram exercituum gentium? Et dixi: Patrem vocabis me, et post me ingredi non cessabis. Sed quomodo si contempnat mulier amatorem suum, sic contempsit me domus Israel, dicit Dominus. Vox in viis audita est, ploratus et ululatus filiorum Israel: quoniam iniquam fecerunt viam suam, obliti sunt Domini Dei sui. Convertimini filii revertentes, et sanabo aversiones vestras. Ecce nos venimus ad te: tu enim es Dominus Deus noster. Vere mendaces erant colles, multitudo montium: vere in Domino Deo nostro salus Israel. Confusio comedit laborem patrum nostrorum ab adolescentia nostra, greges eorum et armenta eorum, filios eorum et filias eorum. Dormiemus in confusione nostra, et operiet nos ignominia nostra: quoniam Domino Deo nostro peccavimus nos et patres nostri, ab adolescentia nostra usque ad diem hanc: et non audivimus vocem Domini Dei nostri.

IIII Si reverteris, Israel, ait Dominus, ad me convertere: si abstuleris offendicula tua a facie mea, non commoveberis. Et iurabis: Vivit Dominus in veritate, et in iudicio, et in iustitia: et benedicent eum gentes, ipsumque laudabunt. Hec enim dicit Dominus viro Iuda et Ierusalem: Novate vobis novale, et nolite serere super spinas: circumcidimini Domino, et auferte preputia cordium vestrorum, vir Iuda et habitatores Ierusalem: ne forte egrediatur ut ignis indignatio mea, et succendatur, et non sit qui extinguat, propter malitiam cogitationum vestrarum. Annuntiate in Iuda, et in Ierusalem auditum facite: loquimini, et canite tuba in terra; clamate fortiter, et dicite: Congregamini, et ingrediamur civitates munitas. Levate signum in Sion. Confortamini, nolite stare, quia malum ego adduco ab aquilone, et contritionem magnam. Ascendit leo de cubili suo, et predo gentium se levavit: egressus est de loco suo ut ponat terram tuam in solitudinem: civitates tue vastabuntur, remanentes absque habitatore. Super hoc accingite vos ciliciis, plangite et ululate: quia non est aversa ira furoris Domini a nobis. Et erit in die illa, dicit Dominus: peribit cor regis, et cor principum: et obstupescent sacerdotes, et prophete consternabuntur.

et eum

et prohibite sunt ... blasphemasti ... implesti mala cogitationum ... ostendisti ... quod sermone ...

et pastores

ploratus

et irritabit

excitetur dominum

Et dixi. Heu heu heu domine deus. Ergo ne decepisti populum istum et ierusalem dicens. pax erit vobis: et ecce pervenit gladius usque ad animam. In tempore illo dicetur populo huic et ierusalem. Ventus urens in viis que sunt in deserto vie filie populi mei. non ad ventilandum et ad purgandum. Spiritus plenus ex his veniet michi. Et nunc ego loquar iudicia mea cum eis. Ecce quasi nubes ascendet et quasi tempestas currus eius. velociores aquilis equi illius. Ve nobis quoniam vastati sumus. Lava a malicia cor tuum ierusalem ut salva fias. Usquequo morabuntur in te cogitationes noxie. Vox enim annunciantis a dan et notum facientis idolum de monte effraim. Concitate gentes. ecce auditum est in ierusalem custodes venire de terra longinqua. et dare super civitates iuda vocem suam. Quasi custodes agrorum facti sunt super eam in gyro: quia me ad iracundiam provocavit ait dominus. Vie tue et cogitationes tue fecerunt hec tibi: ista malicia tua quia amara quia tetigit cor tuum. Ventrem meum doleo ventrem meum doleo sensus cordis mei turbati sunt in me. Non tacebo quoniam vocem buccine audivit anima mea clamorem prelii. Contritio super contritionem vocata est et vastata est omnis terra. Repente vastata sunt tabernacula mea: subito pelles mee. Usquequo videbo fugientem audiam vocem buccine? Quia stultus meus populus me non cognovit. filii insipientes sunt et vecordes. Sapientes sunt ut faciant mala. bene autem facere nescierunt. Aspexi terram. et ecce vacua erat et nichil. et celos et non erat lux in eis. Vidi montes et ecce movebantur et omnes colles conturbati sunt. Intuitus sum et non erat homo. et omne volatile celi recessit. Aspexi et ecce carmelus desertus. et omnes urbes eius ~~deserte sunt~~ destructe sunt a facie domini et a facie ire furoris eius. Hec enim dicit dominus. Deserta erit omnis terra. Sed tamen consummationem non faciam. Lugebit terra et merebunt celi desuper eo quod locutus sum. Cogitavi et non penitui me. nec aversus sum ab eo. A voce equitis et mittentis sagittam: fugit omnis civitas. Ingressi sunt ardua et ascenderunt rupes. universe urbes derelicte sunt. et non habitat in eis homo. Tu autem vastata quid facies? cum vestieris te coccino: cum ornata fueris monili aureo et pinxeris stibio oculos tuos. frustra componeris: contempserunt te amatores tui. animam tuam querent. Vocem enim quasi parturientis audivi angustias ut puerpere. vox filie syon intermorientis expandentisque manus suas. Ve michi quia defecit anima mea propter interfectos.

stibio

V. nos cl a

V. Circuite vias ierusalem et aspicite. Considerate et querite in plateis eius an inveniatis virum facientem iudicium et querentem fidem: et propitius ero ei. Quod si et vivit dominus dixerint: et hoc falso iurabunt. Domine oculi tui respiciunt fidem. Percussisti eos et non doluerunt: attrivisti eos et renuerunt accipere disciplinam. Induraverunt facies suas super petram: et noluerunt reverti. Ego autem dixi. Forsitan pauperes sunt et stulti ignorantes viam domini iudicium dei sui. Ibo igitur ad optimates et loquar eis. Ipsi enim cognoverunt viam domini iudicium dei sui. Et ecce magis hii simul confregerunt iugum: ruperunt vincula. Ideo percussit eos leo de silva. lupus ad vesperam vastavit eos. pardus vigilans super civitates eorum. omnis qui egressus fuerit ex eis capietur: quia multiplicate sunt prevaricationes eorum. confortate sunt aversiones eorum. Super quo propitius tibi esse potero. Filii tui dereliquerunt me. et iurant in hiis qui non sunt dii. Saturavi eos et mechati sunt. in domo meretricis luxuriabantur. Equi amatores et emissarii facti sunt: unusquisque ad uxorem proximi sui hinniebat. Numquid super hiis non visitabo dicit dominus. et in gente tali non ulciscetur anima mea. Ascendite muros eius et dissipate. consummationem autem nolite facere. Auferte propagines eius: quia non sunt domini. Prevaricatione enim prevaricata est in me domus israel et domus iuda. ait dominus. Negaverunt dominum et dixerunt. Non est ipse. neque veniet super nos malum. gladium et famem non videbimus. Prophete fuerunt in ventum locuti. et responsum non fuit in eis. Hec ergo evenient illis. Hec dicit dominus exercituum. Quia locuti estis verbum istud. ecce ego do verba mea in ore tuo in ignem. et populum istum in ligna et vorabit eos. Ecce ego adducam super vos gentem de longinquo domus israel. ait dominus. gentem robustam. gentem antiquam. gentem cuius ignorabis linguam. nec intelliges quid loquatur. Pharetra eius quasi sepulcrum patens. universi fortes. Et comedet segetes tuas et panem tuum. devorabit filios tuos et filias tuas. comedet gregem tuum et armenta tua. comedet vineam tuam et ficum tuam. et conteret urbes munitas tuas in quibus tu habes fiduciam gladio. Verumtamen in diebus illis ait dominus. non faciam vos in consummationem. Quod si dixeritis quare fecit dominus deus noster nobis hec omnia. dices ad eos. Sicut dereliquistis me et servistis deo alieno in terra vestra. sic servietis alienis in terra non vestra. Annunciate hoc domui iacob: et auditum facite in iuda dicentes. Audi popule stulte qui non habes cor. qui habentes oculos non videtis. et aures et non auditis. Me ergo non timebitis ait dominus. et a facie mea non dolebitis? Qui posui arenam terminum mari. preceptum sempiternum quod non preteribit. et commovebuntur et non poterunt. et intumescent fluctus eius. et non transibunt illud. Populo autem huic factum est cor incredulum et exasperans. recesserunt et abierunt. et non dixerunt in corde suo. Metuamus dominum deum nostrum. qui dat nobis pluviam temporaneam et serotinam in tempore suo. plenitudinem annue messis custodientem nobis. Iniquitates vestre declinaverunt hec. et peccata vestra prohibuerunt ~~bona~~ bonum a vobis. Quia inventi sunt in populo meo impii insidiantes quasi aucupes laqueos ponentes et pedicas ad capiendos viros. sicut decipula plena avibus: sic domus eorum plene sunt dolo. Ideo magnificati sunt et ditati. Incrassati sunt et impinguati. et preterierunt sermones meos pessime. Causam vidue non iudicaverunt. causam pupilli ~~dirigunt~~ et iudicium pauperum non iudicaverunt. Numquid super hiis non visitabo dicit dominus. aut super gentem huiuscemodi non ulciscetur anima mea? Stupor et mirabilia facta sunt in terra. Prophete prophetabant mendacium: et sacerdotes applaudebant manibus. Et populus meus dilexit talia. Quid igitur fiet in novissimo ei[...]

VI. Confortamini filii beniamin in medio [...] ierusalem. et in theuca clangite buccina. et [...] super bethacarem levate vexillum: quia malum [...] ab aquilone et contritio magna. Speciose et delicate assimilavi filiam syon. Ad eam venient pastores et greges eorum. Fixerunt in ea tentoria in circuitu [...] unusquisque eos qui sub manu sua sunt. [...] bellum. consurgite et ascendamus in meridie. Ve nobis [...] declinavit dies quia longiores facte sunt umbre vesperi. Surgite et ascendamus in nocte et dissipemus domos eius. Quia hec dicit dominus exercituum. Cedite lignum eius. et fundite circa ierusalem aggerem. Hec est civitas visitationis. omnis calumpnia in medio eius. Sicut frigidam facit cisterna aquam suam. sic frigidam fecit maliciam suam. iniquitas et vastitas audietur in ea coram me semper infirmitas et plaga. Erudire ierusalem ne forte recedat anima mea a te ne forte ponam te desertam terram inhabitabilem. Hec dicit dominus exercituum. Usque ad racemum colligent quasi in vinea reliquias israel. Converte manum tuam quasi vindemiator ad cartallum. Cui loquar et quem contestabor ut audiat. Ecce incircumcise aures eorum. et audire non possunt. Ecce verbum domini factum est eis in obprobrium: et non suscipient illud. Ideo furore domini plenus sum: laboravi sustinens. Effunde super parvulum foris et super consilium iuvenum simul. Vir enim cum muliere capietur. senex cum pleno dierum. Et transibunt domus eorum ad alteros. agri et uxores pariter. quia extendam manum meam super habitantes terram dicit dominus. A minore quippe usque ad maiorem: omnes avaricie student. et a propheta usque ad sacerdotem cuncti faciunt dolum. Et curabant contritionem filie populi mei cum ignominia dicentes. pax pax. et non erat pax. Confusi sunt qui abhominationem fecerunt. quin potius confusione non sunt confusi. et erubescere nescierunt. Quam ob rem cadent inter ruentes. in tempore visitationis sue corruent. dicit dominus. Hec dicit dominus. State super vias et videte et interrogate de semitis antiquis que sit via bona et ambulate in ea: et invenietis refrigerium animabus vestris. Et dixerunt. Non ambulabimus. Et constitui super vos speculatores. Audite vocem tube. Et dixerunt. Non audiemus. Ideo audite gentes et cognosce congregatio quanta ego faciam eis. Audi terra. Ecce ego adducam mala super populum istum. fructum cogitationum eius: quia verba mea non audierunt et legem meam proiecerunt. Ut quid michi thus de saba affertis. et calamum suave olentem de terra longinqua. Holocaustomata vestra non sunt accepta. et victime

paupes optimates

saturavi eos

eq amatores

Evenient ista ibi ...

victime vestre non placuerunt mihi. Propterea hec dicit Dominus: Ecce ego dabo in populum istum ruinas, et ruent in eis patres et filii simul, vicinus et proximus peribunt. Hec dicit Dominus: Ecce populus venit de terra aquilonis, et gens magna consurget a finibus terre. Sagittam et scutum arripiet; crudelis est, et non miserebitur. Vox ejus quasi mare sonabit, et super equos ascendent, preparati quasi vir ad prelium, adversum te, filia Sion. Audivimus famam ejus; dissolute sunt manus nostre; tribulatio apprehendit nos, dolores ut parturientem. Nolite exire ad agros, et in via ne ambuletis, quoniam gladius inimici, pavor in circuitu. Filia populi mei, accingere cilicio, et conspergere cinere; luctum unigeniti fac tibi, planctum amarum, quia repente veniet vastator super nos. Probatorem dedi te in populo meo robustum, et scies, et probabis viam eorum. Omnes isti principes declinantes, ambulantes fraudulenter, es et ferrum: universi corrupti sunt. Defecit sufflatorium, in igne consumptum est plumbum, frustra conflavit conflator: malicie enim eorum non sunt consumpte. Argentum reprobum vocate eos, quia Dominus projecit illos.

VII. Verbum quod factum est ad Jeremiam a Domino, dicens: Sta in porta domus Domini, et predica ibi verbum istud, et dic: Audite verbum Domini, omnis Juda, qui ingredimini per portas has ut adoretis Dominum. Hec dicit Dominus exercituum, Deus Israel: Bonas facite vias vestras et studia vestra, et habitabo vobiscum in loco isto. Nolite confidere in verbis mendacii, dicentes: Templum Domini, templum Domini, templum Domini est. Quoniam si bene direxeritis vias vestras et studia vestra, si feceritis judicium inter virum et proximum ejus, advene, et pupillo, et vidue non feceritis calumniam, nec sanguinem innocentem effuderitis in loco hoc, et post deos alienos non ambulaveritis in malum vobismetipsis, habitabo vobiscum in loco isto, in terra quam dedi patribus vestris a seculo et usque in seculum. Ecce vos confiditis vobis in sermonibus mendacii, qui non proderunt vobis, furari, occidere, adulterari, jurare mendaciter, libare Baalim, et ire post deos alienos quos ignoratis. Et venistis, et stetistis coram me in domo hac in qua invocatum est nomen meum, et dixistis: Liberati sumus, eo quod fecerimus omnes abominationes istas. Numquid ergo spelunca latronum facta est domus ista, in qua invocatum est nomen meum, in oculis vestris? Ego, ego sum; ego vidi, dicit Dominus. Ite ad locum meum in Silo, ubi habitavit nomen meum a principio, et videte que fecerim ei propter maliciam populi mei Israel. Et nunc, quia fecistis omnia opera hec, dicit Dominus, et locutus sum ad vos mane consurgens et loquens, et non audistis, et vocavi vos, et non respondistis, faciam domui huic in qua invocatum est nomen meum, et in qua vos habetis fiduciam, et loco quem dedi vobis et patribus vestris, sicut feci Silo. Et projiciam vos a facie mea, sicut projeci omnes fratres vestros, universum semen Ephraim. Tu ergo noli orare pro populo hoc, nec assumas pro eis laudem et orationem, et non obsistas michi, quia non exaudiam te. Nonne vides quid isti faciunt in civitatibus Juda, et in plateis Jerusalem? Filii colligunt ligna, et patres succendunt ignem, et mulieres conspergunt adipem, ut faciant placentas regine celi, et libent diis alienis, et me ad iracundiam provocent. Numquid me ad iracundiam provocant? dicit Dominus. Nonne semetipsos in confusionem vultus sui? Ideo hec dicit Dominus Deus: Ecce furor meus et indignatio mea conflatur super locum istum, super viros et super jumenta, et super lignum regionis, et super fruges terre, et succendetur, et non extinguetur. Hec dicit Dominus exercituum, Deus Israel: Holocaustomata vestra addite victimis vestris, et comedite carnes. Quia non sum locutus cum patribus vestris, et non precepi eis in die qua eduxi eos de terra Egypti, de verbo holocaustomatum et victimarum. Sed hoc verbum precepi eis, dicens: Audite vocem meam, et ero vobis Deus, et vos eritis michi populus; et ambulate in omni via quam mandavi vobis, ut bene sit vobis. Et non audierunt, nec inclinaverunt aurem suam, sed abierunt in voluntatibus et in pravitate cordis sui mali, factique sunt retrorsum et non in ante, a die qua egressi sunt patres eorum de terra Egypti usque ad diem hanc. Et misi ad vos omnes servos meos prophetas per diem, consurgens diluculo et mittens. Et non audierunt me, nec inclinaverunt aurem suam, sed induraverunt cervicem suam, et pejus operati sunt quam patres eorum. Et loqueris ad eos omnia verba hec, et non audient te; et vocabis eos, et non respondebunt tibi. Et dices ad eos: Hec est gens que non audivit vocem Domini Dei sui, nec recepit disciplinam; periit fides, et ablata est de ore eorum. Tonde capillum tuum, et projice, et sume in directum planctum, quia projecit Dominus et reliquit generationem furoris sui. Quia fecerunt filii Juda malum in oculis meis, dicit Dominus; posuerunt offendicula

sua in domo in qua invocatum est nomen meum, ut pollueretur eam. Et edificaverunt excelsa Topheth, que est in valle filii Ennom, ut incenderent filios suos et filias suas igni, que non precepi nec cogitavi in corde meo. Ideo ecce dies venient, dicit Dominus, et non dicetur amplius Topheth, et vallis filii Ennom, sed vallis interfectionis; et sepelient in Topheth, eo quod non sit locus. Et erit morticinum populi hujus in cibos volucribus celi et bestiis terre, et non erit qui abigat. Et quiescere faciam de urbibus Juda et de plateis Jerusalem vocem gaudii et vocem leticie, vocem sponsi et vocem sponse; in desolationem enim erit terra. suo

VIII. In tempore illo, ait Dominus, ejicient ossa regis Juda, et ossa principum ejus, et ossa sacerdotum, et ossa prophetarum, et ossa eorum qui habitaverunt Jerusalem, de sepulcris suis; et pandent ea ad solem, et lunam, et omnem miliciam celi, que dilexerunt, et quibus servierunt, et post que ambulaverunt, et que quesierunt, et adoraverunt. Non colligentur, et non sepelientur; in sterquilinium super faciem terre erunt. Et eligent magis mortem quam vitam omnes qui residui fuerint de cognatione hac pessima in universis locis que derelicta sunt, ad que ejeci eos, dicit Dominus exercituum. Et dices ad eos: Hec dicit Dominus: Numquid qui cadit non resurget? et qui aversus est non revertetur? Quare ergo aversus est populus iste in Jerusalem aversione contentiosa? Apprehenderunt mendacium, et noluerunt reverti. Attendi et auscultavi: nemo quod bonum est loquitur; nullus est qui agat penitentiam super peccato suo, dicens: Quid feci? Omnes conversi sunt ad cursum suum, quasi equus impetu vadens ad prelium. Milvus in celo cognovit tempus suum; turtur, et hirundo, et ciconia custodierunt tempus adventus sui; populus autem meus non cognovit judicium Domini. Quomodo dicitis: Sapientes nos sumus, et lex Domini nobiscum est? Vere mendacium operatus est stilus mendax scribarum. Confusi sunt sapientes, perterriti et capti sunt; verbum enim Domini projecerunt, et sapientia nulla est in eis. Propterea dabo mulieres eorum exteris, agros eorum heredibus alienis, quia a minimo usque ad maximum omnes avariciam sequuntur; a propheta usque ad sacerdotem cuncti faciunt mendacium. Et sanabant contritionem filie populi mei ad ignominiam, dicentes: Pax, pax, cum non esset pax. Confusi sunt, quia abominationem fecerunt; quin potius confusione non sunt confusi, et erubescere nescierunt. Idcirco cadent inter corruentes; in tempore visitationis sue corruent, dicit Dominus. Congregans congregabo eos, ait Dominus. Non est uva in vitibus, et non sunt ficus in ficulnea; folium defluxit, et dedi eis que pretergressa sunt. Quare sedemus? convenite, et ingrediamur civitatem munitam, et sileamus ibi, quia Dominus noster silere nos fecit, et potum dedit nobis aquam fellis: peccavimus enim Domino. Expectavimus pacem, et non erat bonum; tempus medele, et ecce formido. A Dan auditus est fremitus equorum ejus; a voce hinnituum pugnatorum ejus commota est omnis terra; et venerunt, et devoraverunt terram et plenitudinem ejus, urbem et habitatores ejus. Quia ecce ego mittam vobis serpentes regulos, quibus non est incantatio, et mordebunt vos, ait Dominus. Dolor meus super dolorem, in me cor meum merens. Ecce vox clamoris filie populi mei de terra longinqua: Numquid Dominus non est in Syon? aut rex ejus non est in ea? Quare ergo me ad iracundiam concitaverunt in sculptilibus suis, et in vanitatibus alienis? Transiit messis, finita est estas, et nos salvati non sumus. Super contritione filie populi mei contritus sum et contristatus; stupor obtinuit me. Numquid resina non est in Galaad? aut medicus non est ibi? quare igitur non est obducta cicatrix filie populi mei? in galaad

IX. Quis dabit capiti meo aquam, et oculis meis fontem lacrimarum? et plorabo die ac nocte interfectos filie populi mei. Quis dabit me in solitudine diversorium viatorum, et derelinquam populum meum, et recedam ab eis? quia omnes adulteri sunt, cetus prevaricatorum. Et extenderunt linguam suam quasi arcum mendacii, et non veritatis; confortati sunt in terra, quia de malo ad malum egressi sunt, et me non cognoverunt, dicit Dominus. Unusquisque se a proximo suo custodiat, et in omni fratre suo non habeat fiduciam, quia omnis frater supplantans supplantabit, et omnis amicus fraudulenter incedet. Et vir fratrem suum deridebit, et veritatem non loquentur; docuerunt enim linguam suam loqui mendacium; ut inique agerent laboraverunt. Habitatio tua in medio doli; in dolo renuerunt scire me, dicit Dominus. Propterea hec dicit Dominus exercituum: Ecce ego conflabo et probabo eos; quid enim aliud faciam a facie filie populi mei? Sagitta

vulneravit lingua eorum, dolum locuta est. In ore suo pacem cum amico suo loquitur, et occulte ponit ei insidias. Numquid super his non visitabo, dicit dominus, aut in gente huiuscemodi non ulciscetur anima mea? Super montes assumam fletum ac lamentum, et super speciosa deserti planctum, quoniam incensa sunt eo quod non sit vir pertransiens, et non audierunt vocem possidentis. A volucre celi usque ad pecora transmigraverunt et recesserunt. Et dabo Ierusalem in acervos arene et cubilia draconum, et civitates Iuda dabo in desolationem eo quod non sit habitator. Quis est vir sapiens qui intelligat hoc, et ad quem verbum oris domini fiat ut annunciet istud, quare perierit terra, exusta sit quasi desertum, eo quod non sit qui pertranseat? Et dixit dominus: Quia dereliquerunt legem meam quam dedi eis, et non audierunt vocem meam et non ambulaverunt in ea, et abierunt post pravitatem cordis sui et post Baalim, quod didicerunt a patribus suis. Idcirco hec dicit dominus exercituum Deus Israel: Ecce ego cibabo populum istum absinthio, et potum dabo eis aquam fellis, et dispergam eos in gentibus quas non noverunt ipsi et patres eorum, et mittam post eos gladium donec consumantur. Hec dicit dominus exercituum: Contemplamini et vocate lamentatrices et veniant, et ad eas que sapientes sunt mittite et properent et festinent et assumant super nos lamentum. Deducant oculi nostri lacrimas, et palpebre nostre defluant aquis, quia vox lamentationis audita est de Syon: Quomodo vastati sumus et confusi vehementer, quia dereliquimus terram, quoniam deiecta sunt tabernacula nostra. Audite ergo, mulieres, verbum domini, et assumant aures vestre sermonem oris eius, et docete filias vestras lamentum, et unaquaque proximam suam planctum. Quia ascendit mors per fenestras nostras, ingressa est domos nostras, disperdere parvulos de foris, iuvenes de plateis. Loquere: Hec dicit dominus: Et cadet morticinum hominis quasi stercus super faciem regionis, et quasi fenum post tergum metentis, et non est qui colligat. Hec dicit dominus: Non glorietur sapiens in sapientia sua, et non glorietur fortis in fortitudine sua, et non glorietur dives in divitiis suis; sed in hoc glorietur qui gloriatur, scire et nosse me, quia ego sum dominus qui facio misericordiam et iudicium et iustitiam in terra; hec enim placent michi, ait dominus. Ecce dies veniunt, dicit dominus, et visitabo super omnem qui circumcisum habet preputium, super Egyptum et super Iudam et super Edom et super filios Amon et super Moab et super omnes qui attonsi sunt in comam, habitantes in deserto, quia omnes gentes habent preputium, omnis autem domus Israel incircumcisi sunt corde.

X. Audite verbum quod locutus est dominus super vos, domus Israel. Hec dicit dominus: Iuxta vias gentium nolite discere, et a signis celi nolite metuere, que timent gentes, quia leges populorum vane sunt, quia lignum de saltu precidit opus manus artificis in ascia. Argento et auro decoravit illud, clavis et malleis compegit ut non dissolvatur. In similitudinem palme fabricata sunt et non loquentur; portata tollentur, quia incedere non valent. Nolite ergo timere ea, quia nec male possunt facere nec bene. Non est similis tui, domine; magnus es tu et magnum nomen tuum in fortitudine. Quis non timebit te, o rex gentium? Tuum est enim decus. Inter cunctos sapientes gentium et in universis regnis eorum nullus est similis tui. Pariter insipientes et fatui probabuntur; doctrina vanitatis eorum lignum est. Argentum involutum de Tharsis affertur, et aurum de Ophaz; opus artificis et manus erarii. Iacinctus et purpura indumentum eorum; opus artificum universa hec. Dominus autem Deus verus est; ipse Deus vivens et rex sempiternus. Ab indignatione eius commovebitur terra, et non sustinebunt gentes comminationem eius. Sic ergo dicetis eis: Dii qui celos et terram non fecerunt pereant de terra et de his que sub celo sunt. Qui facit terram in fortitudine sua, preparat orbem in sapientia sua, et prudentia sua extendit celos. Ad vocem suam dat multitudinem aquarum in celo, et elevat nebulas ab extremitatibus terre; fulgura in pluviam fecit, et educit ventum de thesauris suis. Stultus factus est omnis homo a scientia sua; confusus est omnis artifex in sculptili, quia falsum est quod conflavit, et non est spiritus in eis. Vana sunt et opus risu dignum; in tempore visitationis sue peribunt. Non est his similis pars Iacob, qui enim formavit omnia ipse est, et Israel virga hereditatis eius; dominus exercituum nomen illi. Congrega de terra confusionem tuam, que habitas in obsidione, quia hec dicit dominus: Ecce ego longe proiciam habitatores terre in hac vice, et tribulabo eos ita ut inveniantur. Ve michi super contritione mea, pessima plaga mea. Ego autem dixi: Plane hec infirmitas mea est, et portabo illam. Tabernaculum meum vastatum est, omnes funiculi mei dirupti sunt; filii mei exierunt a me et non subsistunt. Non est qui extendat ultra tentorium meum et erigat pelles meas. Quia

stulte egerunt pastores et dominum non quesierunt; propterea non intellexerunt, et omnis grex eorum dispersus est. Vox auditionis ecce venit, et commotio magna de terra aquilonis, ut ponat civitates Iuda solitudinem et habitaculum draconum. Scio, domine, quia non est hominis via eius, nec viri est ut ambulet et dirigat gressus suos. Corripe me, domine, verumptamen in iudicio, et non in furore tuo, ne forte ad nichilum redigas me. Effunde indignationem tuam super gentes que non cognoverunt te, et super provincias que nomen tuum non invocaverunt, quia comederunt Iacob et devoraverunt eum et consumpserunt illum, et decus eius dissipaverunt.

XI. Verbum quod factum est ad Ieremiam a domino dicens: Audite verba pacti huius, et loquimini ad viros Iuda et ad habitatores Ierusalem, et dices ad eos: Hec dicit dominus Deus Israel: Maledictus vir qui non audierit verba pacti huius, quod precepi patribus vestris in die qua eduxi eos de terra Egypti, de fornace ferrea, dicens: Audite vocem meam et facite omnia que precipio vobis, et eritis michi in populum, et ego ero vobis in Deum, ut suscitem iuramentum quod iuravi patribus vestris daturum me eis terram fluentem lacte et melle, sicut est dies hec. Et respondi et dixi: Amen, domine. Et dixit dominus ad me: Vociferare omnia verba hec in civitatibus Iuda et foris Ierusalem dicens: Audite verba pacti huius et facite illa, quia contestans contestatus sum patres vestros in die qua eduxi eos de terra Egypti usque ad diem hanc, mane consurgens contestatus sum et dixi: Audite vocem meam. Et non audierunt nec inclinaverunt aurem suam, sed abierunt unusquisque in pravitate cordis sui mali, et induxi super eos omnia verba pacti huius quod precepi ut facerent et non fecerunt. Et dixit dominus ad me: Inventa est coniuratio in viris Iuda et in habitatoribus Ierusalem. Reversi sunt ad iniquitates patrum suorum priores, qui noluerunt audire verba mea; et hii ergo abierunt post deos alienos ut servirent eis. Irritum fecerunt domus Israel et domus Iuda pactum meum quod pepigi cum patribus eorum. Quam ob rem hec dicit dominus: Ecce ego inducam super eos mala de quibus exire non poterunt, et clamabunt ad me et non exaudiam eos. Et ibunt civitates Iuda et habitatores Ierusalem et clamabunt ad deos quibus libant, et non salvabunt eos in tempore afflictionis eorum. Secundum numerum enim civitatum tuarum erant dii tui, Iuda, et secundum numerum viarum Ierusalem posuisti aras confusionis, aras ad libandum Baalim. Tu ergo noli orare pro populo hoc, et ne assumas pro eis laudem et orationem, quia non exaudiam in tempore clamoris eorum ad me, in tempore afflictionis eorum. Quid est quod dilectus meus in domo mea facit scelera multa? Numquid carnes sancte auferent a te malitias tuas in quibus gloriata es? Olivam uberem, pulchram, fructiferam, speciosam vocavit dominus nomen tuum; ad vocem loquele grandis exarsit ignis in ea, et combusta sunt fructeta eius. Et dominus exercituum qui plantavit te locutus est super te malum, pro malis domus Israel et domus Iuda que fecerunt sibi ad irritandum me, libantes Baalim. Tu autem, domine, demonstrasti michi et cognovi; tunc ostendisti michi studia eorum. Et ego quasi agnus mansuetus qui portatur ad victimam, et non cognovi quia cogitaverunt super me consilia dicentes: Mittamus lignum in panem eius, et eradamus eum de terra viventium, et nomen eius non memoretur amplius. Tu autem, domine Sabaoth, qui iudicas iuste et probas renes et corda, videam ultionem tuam ex eis, tibi enim revelavi causam meam. Propterea hec dicit dominus ad viros Anathoth qui querunt animam tuam et dicunt: Non prophetabis in nomine domini, et non morieris in manibus nostris. Propterea hec dicit dominus exercituum: Ecce ego visitabo super eos; iuvenes morientur in gladio, filii eorum et filie eorum morientur in fame, et reliquie non erunt ex eis; inducam enim malum super viros Anathoth, annum visitationis eorum.

XII. Iustus quidem tu es, domine, si disputem tecum, verumptamen iusta loquar ad te: Quare via impiorum prosperatur, bene est omnibus qui prevaricantur et inique agunt? Plantasti eos et radicem miserunt, proficiunt et faciunt fructum; prope es tu ori eorum et longe a renibus eorum. Et tu, domine, nosti me, vidisti me et probasti cor meum tecum. Congrega eos quasi gregem ad victimam, et sanctifica eos in die occisionis. Usquequo lugebit terra, et herba omnis regionis siccabitur propter malitiam habitantium in ea? Consumptum est animal et volucre, quoniam dixerunt: Non videbit novissima nostra. Si cum peditibus currens laborasti, quomodo contendere poteris cum equis? Cum autem in terra pacis securus fueris, quid facies in superbia Iordanis? Nam et fratres tui et domus patris tui, etiam ipsi pugnaverunt adversum te et clamaverunt post te plena voce. Ne credas eis cum locuti fuerint tibi bona. Reliqui domum meam, dimisi hereditatem meam, dedi dilectam animam meam in manu inimicorum eius. Facta est michi hereditas mea quasi leo in silva; dedit contra me vocem, ideo odivi eam. Numquid avis discolor hereditas mea michi? Numquid avis tincta per totum? Venite, congregamini, omnes bestie terre, properate ad devorandum. Pastores multi demoliti sunt vineam meam, conculcaverunt partem meam, dederunt portionem meam desiderabilem in desertum solitudinis. Posuerunt eam in dissipationem, luxitque super me deserta desolatione desolata est omnis terra, quia nullus est qui recogitet corde. Super omnes vias deserti venerunt vastatores, quia gladius domini devorabit ab extremo terre usque ad extremum eius; non est pax universe carni. Seminaverunt triticum et spinas messuerunt; hereditatem acceperunt et non eis proderit. Confundemini

absinthio

ascendit mors

non est

ophaz

XIII

ni a fructibus vestris propter iram furoris Domini. Haec dicit Dominus adversum omnes vicinos meos pessimos qui tangunt hereditatem quam distribui populo meo Israhel: Ecce ego evellam eos de terra eorum, et domum Iuda evellam de medio eorum. Et cum evellero eos, convertar et miserebor eorum, et reducam eos, virum ad hereditatem suam et virum in terram suam. Et erit: si eruditi didicerint vias populi mei, ut iurent in nomine meo: Vivit Dominus, sicut docuerunt populum meum iurare in Baal, aedificabuntur in medio populi mei. Quod si non audierint, evellam gentem illam evulsione et perditione, ait Dominus.

XIII

Haec dicit Dominus ad me: Vade et posside lumbare lineum tibi, et pones illud super lumbos tuos, et in aquam non inferes illud. Et possedi lumbare iuxta verbum Domini, et posui circa lumbos meos. Et factus est sermo Domini ad me secundo dicens: Tolle lumbare quod possedisti, quod est circa lumbos tuos, et surgens vade ad Eufraten, et absconde illud ibi in foramine petrae. Et abii et abscondi illud in Eufrate, sicut praeceperat mihi Dominus. Et factum est post dies plurimos, dixit Dominus ad me: Surge et vade ad Eufraten, et tolle inde lumbare quod praecepi tibi ut absconderes illud ibi. Et abii ad Eufraten et fodi, et tuli lumbare de loco ubi absconderam illud, et ecce computruerat lumbare ita ut nulli usui aptum esset. Et factum est verbum Domini ad me dicens: Haec dicit Dominus: Sic putrescere faciam superbiam Iuda et superbiam Hierusalem multam, populum istum pessimum qui nolunt audire verba mea et ambulant in pravitate cordis sui, abieruntque post deos alienos ut servirent eis et adorarent eos, et erunt sicut lumbare istud quod nulli usui aptum est. Sicut enim adheret lumbare ad lumbos viri, sic adglutinavi mihi omnem domum Israhel et omnem domum Iuda, dicit Dominus, ut essent mihi in populum et in nomen et in laudem et in gloriam, et non audierunt. Dices ergo ad eos sermonem istum: Haec dicit Dominus Deus Israhel: Omnis laguncula implebitur vino. Et dicent ad te: Numquid ignoramus quia omnis laguncula implebitur vino? Et dices ad eos: Haec dicit Dominus: Ecce ego implebo omnes habitatores terrae huius, et reges qui sedent de stirpe David super thronum eius, et sacerdotes et prophetas et omnes habitatores Hierusalem ebrietate, et dispergam eos virum a fratre suo, et patres et filios pariter, ait Dominus; non parcam et non concedam neque miserebor ut non disperdam eos. Audite et auribus percipite; nolite elevari, quia Dominus locutus est. Date Domino Deo vestro gloriam antequam contenebrescat, et antequam offendant pedes vestri ad montes caliginosos; expectabitis lucem, et ponet eam in umbram mortis et in caliginem. Quod si hoc non audieritis, in abscondito plorabit anima mea a facie superbiae; plorans plorabit et deducet oculus meus lacrimam, quia captus est grex Domini. Dic regi et dominatrici: Humiliamini, sedete, quoniam descendit de capite vestro corona gloriae vestrae. Civitates austri clausae sunt, et non est qui aperiat; translata est omnis Iuda transmigratione perfecta. Levate oculos vestros et videte qui venitis ab aquilone; ubi est grex qui datus est tibi, pecus inclitum tuum? Quid dices cum visitaverit te? Tu enim docuisti eos adversum te, et erudisti in caput tuum. Numquid non dolores adprehendent te, quasi mulierem parturientem? Quod si dixeris in corde tuo: Quare venerunt mihi haec? Propter multitudinem iniquitatis tuae revelata sunt verecundiora tua, pollutae sunt plantae tuae. Si mutare potest Aethiops pellem suam aut pardus varietates suas, et vos poteritis benefacere cum didiceritis malum. Et disseminabo eos quasi stipulam quae vento raptatur in deserto. Haec sors tua parsque mensurae tuae a me, dicit Dominus, quia oblita es mei et confisa es in mendacio. Unde et ego nudavi femora tua contra faciem tuam, et apparuit ignominia tua, adulteria tua, et hinnitus tuus, scelus fornicationis tuae; super colles in agro vidi abominationes tuas. Vae tibi Hierusalem, non mundaberis post me; usquequo adhuc?

XIIII

Quod factum est verbum Domini ad Hieremiam de sermonibus siccitatis. Luxit Iudaea, et portae eius corruerunt et obscuratae sunt in terra, et clamor Hierusalem ascendit. Maiores miserunt minores suos ad aquam; venerunt ad hauriendum, non invenerunt aquam, reportaverunt vasa sua vacua; confusi sunt et adflicti, et operuerunt capita sua. Propter terrae vastitatem, quia non venit pluvia in terram, confusi sunt agricolae, operuerunt capita sua. Nam et cerva in agro peperit et reliquit, quia non erat herba. Et onagri steterunt in rupibus, traxerunt ventum quasi dracones; defecerunt oculi eorum, quia non erat herba. Si iniquitates nostrae responderint nobis, Domine, fac propter nomen tuum, quoniam multae sunt aversiones nostrae; tibi peccavimus. Expectatio Israhel, salvator eius in tempore tribulationis, quare quasi colonus futurus es in terra, et quasi viator declinans ad manendum? Quare futurus es velut vir vagus, ut fortis qui non potest salvare? Tu autem in nobis es, Domine, et nomen tuum super nos invocatum est; ne derelinquas nos. Haec dicit Dominus populo huic, qui dilexit movere pedes suos et non quievit, et Domino non placuit: nunc recordabitur iniquitatum eorum et visitabit peccata eorum. Et dixit Dominus ad me: Noli orare pro populo isto in bonum. Cum ieiunaverint non exaudiam preces eorum, et si obtulerint holocaustomata et victimas non suscipiam ea, quoniam gladio et fame et peste ego consumam eos. Et dixi: A a a, Domine Deus, prophetae dicunt eis: Non videbitis gladium, et fames non erit in vobis, sed pacem veram dabit vobis in loco isto. Et dixit Dominus ad me: Falso prophetae vaticinantur in nomine meo; non misi eos, et non praecepi eis, neque locutus sum ad eos; visionem mendacem et divinationem et fraudulentiam et seductionem cordis sui prophetant vobis. Idcirco haec dicit Dominus de prophetis qui prophetant in nomine meo, quos ego non misi, dicentes: Gladius et fames non erit in terra hac: In gladio et fame consumentur prophetae illi. Et populi quibus prophetant erunt proiecti in viis Hierusalem prae fame et gladio, et non erit qui sepeliat eos, ipsi et uxores eorum, filii et filiae eorum, et effundam super eos malum suum. Et dices ad eos verbum istud: Deducant oculi mei lacrimam per noctem et diem, et non taceant, quoniam contritione magna contrita est virgo filia populi mei, plaga pessima vehementer. Si egressus fuero ad agros, ecce occisi gladio; et si introiero in civitatem, ecce adtenuati fame; propheta quoque et sacerdos abierunt in terram quam ignorabant. Numquid proiciens abiecisti Iudam, aut Sion abominata est anima tua? Quare ergo percussisti nos ita ut nulla sit sanitas? Expectavimus pacem, et non est bonum, et tempus curationis, et ecce turbatio. Cognovimus, Domine, impietates nostras, iniquitates patrum nostrorum, quia peccavimus tibi. Ne des nos in obprobrium propter nomen tuum, neque facias nobis contumeliam solii gloriae tuae; recordare, ne irritum facias foedus tuum nobiscum. Numquid sunt in sculptilibus gentium qui pluant, aut caeli possunt dare imbres? Nonne tu es Dominus Deus noster, quem expectavimus? Tu enim fecisti omnia haec.

XV

Et dixit Dominus ad me: Si steterit Moyses et Samuel coram me, non est anima mea ad populum istum; eice illos a facie mea, et egrediantur. Quod si dixerint ad te: Quo egrediemur? dices ad eos: Haec dicit Dominus: Qui ad mortem, ad mortem; et qui ad gladium, ad gladium; et qui ad famem, ad famem; et qui ad captivitatem, ad captivitatem. Et visitabo super eos quattuor species, dicit Dominus: gladium ad occisionem, et canes ad lacerandum, et volatilia caeli et bestias terrae ad devorandum et dissipandum. Et dabo eos in fervorem universis regnis terrae, propter Manassen filium Ezechiae regis Iuda, super omnibus quae fecit in Hierusalem. Quis enim miserebitur tui, Hierusalem, aut quis contristabitur pro te, aut quis ibit ad rogandum pro pace tua? Tu reliquisti me, dicit Dominus, retrorsum abisti; et extendam manum meam super te et interficiam te; laboravi rogans. Et dispergam eos ventilabro in portis terrae; interfeci et disperdidi populum meum, et tamen a viis suis non sunt reversi. Multiplicatae sunt mihi viduae eius super harenam maris; induxi eis super matrem adulescentis vastatorem meridie; misi super civitates repente terrorem. Infirmata est quae peperit septem, defecit anima eius; occidit ei sol cum adhuc esset dies; confusa est et erubuit, et residuos eius in gladium dabo in conspectu inimicorum eorum, ait Dominus. Vae mihi, mater mea, quare genuisti me virum rixae, virum discordiae in universa terra? Non feneravi, nec feneravit mihi quisquam; omnes maledicunt mihi. Dicit Dominus: Si non reliquiae tuae in bonum, si non occurri tibi in tempore adflictionis et in tempore tribulationis adversus inimicum. Numquid foederabitur ferrum ferro ab aquilone, et aes? Divitias tuas et thesauros tuos in direptionem dabo gratis, in omnibus peccatis tuis et in omnibus terminis tuis. Et adducam inimicos tuos de terra quam nescis, quia ignis succensus est in furore meo, super vos ardebit. Tu scis, Domine; recordare mei, et visita me, et tuere me ab his qui persequuntur me. Noli in patientia tua suscipere me; scito quoniam sustinui propter te obprobrium. Inventi sunt sermones tui, et comedi eos, et factum est mihi verbum tuum in gaudium et in laetitiam cordis mei, quoniam invocatum est nomen tuum super me, Domine Deus exercituum. Non sedi in concilio ludentium, et gloriatus sum a facie manus tuae; solus sedebam, quoniam comminatione replesti me. Quare factus est dolor meus perpetuus, et plaga mea desperabilis renuit curari? Facta est mihi quasi mendacium aquarum infidelium. Propter hoc haec dicit Dominus: Si converteris, convertam te, et ante faciem meam stabis; et si separaveris pretiosum a vili, quasi os meum eris; convertentur ipsi ad te, et tu non converteris ad eos. Et dabo te populo huic in murum aereum fortem, et bellabunt adversum te, et non preuale

c. iniquitate

Venite et percutiamus eum lingua

...bunt quia ego tecum sum ut salvem te et eruam te dicit dominus. Et liberabo te de manu pessimorum et redimam te de manu fortium.

XVI

Et factum est verbum domini ad me dicens. Non accipies uxorem et non erunt tibi filii et filie in loco isto. Quia hec dicit dominus super filios et filias qui generantur in loco isto et super matres eorum que genuerunt eos et super patres eorum de quorum stirpe sunt nati in terra hac. Mortibus egrotationum morientur. Non plangentur et non sepelientur, in sterquilinium super faciem terre erunt, et gladio et fame consumentur, et erit cadaver eorum in escam volatilibus celi et bestiis terre. Hec enim dicit dominus. Ne ingrediaris domum convivii neque vadas ad plangendum neque consoleris eos, quia abstuli pacem meam a populo isto dicit dominus misericordiam et miserationes. Et morientur grandes et parvi in terra ista, non sepelientur neque plangentur, et non se incident neque calvitium fiet pro eis. Et non frangent inter eos lugenti panem ad consolandum super mortuo, et non dabunt eis potum calicis ad consolandum super patre suo et matre. Et domum convivii non ingredieris ut sedeas cum eis et comedas et bibas. Quia hec dicit dominus exercituum deus Israel. Ecce ego auferam de loco isto in oculis vestris et in diebus vestris vocem gaudii et vocem letitie, vocem sponsi et vocem sponse. Et cum annuntiaveris populo huic omnia verba hec et dixerint tibi quare locutus est dominus super nos omne malum grande istud. Que iniquitas nostra aut quod peccatum nostrum quod peccavimus domino deo nostro. Dices ad eos. Quia dereliquerunt me patres vestri ait dominus et abierunt post deos alienos et servierunt eis et adoraverunt eos, et me dereliquerunt et legem meam non custodierunt. Sed et vos peius operati estis quam patres vestri. Ecce enim ambulat unusquisque post pravitatem cordis sui mali ut me non audiat. Et eiciam vos de terra hac in terram quam ignoratis vos et patres vestri, et servietis ibi diis alienis die ac nocte qui non dabunt vobis requiem. Propterea ecce dies veniunt dicit dominus et non dicetur ultra vivit dominus qui eduxit filios Israel de terra Egypti, sed vivit dominus qui eduxit filios Israel de terra aquilonis et de universis terris ad quas eieci eos, et reducam eos in terram suam quam dedi patribus eorum. Ecce ego mittam piscatores multos dicit dominus et piscabuntur eos, et post hec mittam eis multos venatores et venabuntur eos de omni monte et de omni colle et de cavernis petrarum. Quia oculi mei super omnes vias eorum, non sunt abscondite a facie mea, et non fuit occultata iniquitas eorum ab oculis meis. Et reddam primum duplices iniquitates et peccata eorum quia contaminaverunt terram meam in morticinis idolorum suorum et abhominationibus suis impleverunt hereditatem meam. Domine fortitudo mea et robur meum et refugium meum in die tribulationis, ad te gentes venient ab extremis terre et dicent. Vere mendacium possederunt patres nostri vanitatem que eis non profuit. Numquid faciet sibi homo deos, et ipsi non sunt dii. Idcirco ecce ego ostendam eis per vicem hanc, ostendam eis manum meam et virtutem meam, et scient quia nomen mihi dominus.

pristabunt

XVII

Peccatum Iuda scriptum est stilo ferreo in ungue adamantino, exaratum super latitudinem cordis eorum et in cornibus ararum eorum. Cum recordati fuerint filii eorum ararum suarum et lucorum suorum lignorumque frondentium in montibus excelsis, sacrificantes in agro, fortitudinem tuam et omnes thesauros tuos in direptionem dabo, excelsa tua propter peccata in universis finibus tuis. Et relinqueris sola ab hereditate tua quam dedi tibi, et servire te faciam inimicis tuis in terra quam ignoras, quoniam ignem succendisti in furore meo, usque in eternum ardebit. Hec dicit dominus. Maledictus homo qui confidit in homine et ponit carnem brachium suum, et a domino recedit cor eius. Erit enim quasi mirice in deserto, et non videbit cum venerit bonum, sed habitabit in siccitate in deserto in terra salsuginis et inhabitabili. Benedictus vir qui confidit in domino, et erit dominus fiducia eius. Et erit quasi lignum quod transplantatur super aquas quod ad humorem mittit radices suas, et non timebit cum venerit estus. Et erit folium eius viride, et in tempore siccitatis non erit sollicitum, nec aliquando desinet facere fructum. Pravum est cor hominis et inscrutabile, quis cognoscet illud. Ego dominus scrutans cor et probans renes, qui do unicuique iuxta viam suam et iuxta fructum adinventionum suarum. Perdix fovit que non peperit, fecit divitias et non in iudicio, in dimidio dierum suorum derelinquet eas, et in novissimo suo erit insipiens. Solium glorie altitudinis a principio, locus sanctificationis nostre. Expectatio Israel domine, omnes qui te derelinquunt confundentur, recedentes a te in terra scribentur, quoniam dereliquerunt venam aquarum viventium dominum. Sana me domine et sanabor, salvum me fac et salvus ero, quia laus mea tu es. Ecce ipsi dicunt ad me. Ubi est verbum domini, veniat. Et ego non sum turbatus te pastorem sequens, et diem hominis non desideravi tu scis. Quod egressum est de labiis meis rectum in conspectu tuo fuit. Non sis tu mihi formidini, spes mea tu in die afflictionis. Confundantur qui me persequuntur et non confundar ego, paveant illi et non paveam ego. Induc super eos diem afflictionis et duplici contritione contere eos. Hec dicit dominus ad me. Vade et sta in porta filiorum populi per quam ingrediuntur reges Iuda et egrediuntur, et in cunctis portis Ierusalem, et dices ad eos. Audite verbum domini reges Iuda et omnis Iuda cunctique habitatores Ierusalem qui ingredimini per portas istas. Hec dicit dominus. Custodite animas vestras et nolite portare pondera in die sabbati nec inferatis per portas Ierusalem. Et nolite eicere onera de domibus vestris in die sabbati, et omne opus non facietis. Sanctificate diem sabbati sicut precepi patribus vestris. Et non audierunt nec inclinaverunt aurem suam, sed induraverunt cervicem suam ne audirent me et ne acciperent disciplinam. Et erit si audieritis me dicit dominus ut non inferatis onera per portas civitatis huius in die sabbati, et si sanctificaveritis diem sabbati ne faciatis in eo omne opus, ingredientur per portas civitatis huius reges et principes sedentes super solium David et ascendentes in curribus et equis, ipsi et principes eorum viri Iuda et habitatores Ierusalem, et habitabitur civitas hec in sempiternum. Et venient de civitatibus Iuda et de circuitu Ierusalem et de terra Beniamin et de campestribus et de montuosis et ab austro portantes holocaustum et victimam et sacrificium et thus, et inferent oblationem in domum domini. Si autem non audieritis me ut sanctificetis diem sabbati et ne portetis onus et ne inferatis per portas Ierusalem in die sabbati, succendam ignem in portis eius et devorabit domos Ierusalem et non extinguetur.

XVIII

Verbum quod factum est ad Ieremiam a domino dicens. Surge et descende in domum figuli, et ibi audies verba mea. Et descendi in domum figuli, et ecce ipse faciebat opus super rotam. Et dissipatum est vas quod ipse faciebat e luto manibus suis, conversusque fecit illud vas alterum sicut placuerat in oculis eius ut faceret. Et factum est verbum domini ad me dicens. Numquid sicut figulus iste non potero vobis facere domus Israel ait dominus. Ecce sicut lutum in manu figuli sic vos in manu mea domus Israel. Repente loquar adversum gentem et adversum regnum ut eradicem et destruam et disperdam illud. Si penitentiam egerit gens illa a malo suo quod locutus sum adversus eam, agam et ego penitentiam super malo quod cogitavi ut facerem ei. Et subito loquar de gente et de regno ut edificem et plantem illud. Si fecerit malum in oculis meis ut non audiat vocem meam, penitentiam agam super bono quod locutus sum ut facerem ei. Nunc ergo dic viro Iuda et habitatoribus Ierusalem dicens. Hec dicit dominus. Ecce ego fingo contra vos malum et cogito contra vos cogitationem. Revertatur unusquisque a via sua mala, et dirigite vias vestras et studia vestra. Qui dixerunt. Desperavimus, post cogitationes enim nostras ibimus, et unusquisque pravitatem cordis sui mali faciemus. Ideo hec dicit dominus. Interrogate gentes, quis audivit talia horribilia que fecit nimis virgo Israel. Numquid deficiet de petra agri nix Libani, aut evelli possunt aque erumpentes frigide et defluentes. Quia oblitus est mei populus meus frustra libantes et impingentes in viis suis in semitis seculi, ut ambularent per eas in itinere non trito, ut fieret terra eorum in desolationem et in sibilum sempiternum. Omnis qui preterierit per eam obstupescet et movebit caput suum. Sicut ventus urens dispergam eos coram inimico, dorsum et non faciem ostendam eis in die perditionis eorum. Et dixerunt. Venite et cogitemus contra Ieremiam cogitationes, non enim peribit lex a sacerdote neque consilium a sapiente nec sermo a propheta. Venite et percutiamus eum lingua, et non attendamus ad universos sermones eius. Attende domine ad me et audi vocem adversariorum meorum. Numquid redditur pro bono malum, quia foderunt foveam anime mee. Recordare quod steterim in conspectu tuo ut loquerer pro eis bonum et averterem indignationem tuam ab eis. Propterea da filios eorum in famem et deduc eos in manus gladii. Fiant uxores eorum absque liberis et vidue, et viri earum interficiantur morte, iuvenes eorum confodiantur gladio in prelio. Audiatur clamor de domibus eorum, adduces enim super eos latronem repente, quia foderunt foveam ut caperent me, et laqueos absconderunt pedibus meis. Tu autem domine scis omne consilium eorum

maledicto

benedictio

perdix

meum in morte. ne propicieris iniquitati eorum et peccatum eorum a facie tua non deleatur. fiant corruentes in conspectu tuo in tempore furoris tui abutere eis.

XIX Haec dicit dominus: Vade et accipe lagunculam figuli testeam de senioribus populi et de senioribus sacerdotum. et egredere ad vallem filii ennom que est iuxta introitum porte fictilis. et predicabis ibi verba que ego loquar ad te. et dices. Audite verbum domini reges iuda et habitatores ierusalem. Haec dicit dominus exercituum deus israel. Ecce ego inducam afflictionem super locum istum ita ut omnis qui audierit illam tinniant aures eius. eo quod dereliquerint me et alienum fecerint locum istum. et libaverint in eo diis alienis quos nescierunt ipsi et patres eorum et reges iuda. et repleverunt locum istum sanguine innocentium. Et edificaverunt excelsa baalim ad comburendos filios suos igni in holocaustum baalim que non precepi nec locutus sum nec ascenderunt in cor meum. Propterea ecce dies veniunt dicit dominus et non vocabitur amplius locus iste topheth et vallis filii ennom sed vallis occisionis. et dissipabo consilium iuda et ierusalem in loco isto. et subvertam eos gladio in conspectu inimicorum suorum et in manu querentium animas eorum. et dabo cadavera eorum escam volatilibus celi et bestiis terre. et ponam civitatem hanc in stuporem et in sibilum. omnis qui preterierit per eam obstupescet et sibilabit super universa plaga eius. et cibabo eos carnibus filiorum suorum et carnibus filiarum suarum. et unusquisque carnes amici sui comedet in obsidione et angustia in qua concludent eos inimici eorum et qui querunt animas eorum. Et conteres lagunculam in oculis virorum qui ibunt tecum. et dices ad eos. Haec dicit dominus exercituum. Sic conteram populum istum et civitatem istam sicut conteritur vas figuli quod non potest ultra instaurari. et in topheth sepelientur eo quod non sit alius locus ad sepeliendum. Sic faciam loco huic ait dominus et habitatoribus eius. et ponam civitatem istam sicut topheth. Et erunt domus ierusalem et domus regum iuda sicut locus topheth immunde. omnes domus in quarum domatibus sacrificaverunt omni militie celi et libaverunt libamina diis alienis. Venit autem ieremias de topheth quo miserat eum dominus ad prophetandum. et stetit in atrio domus domini et dixit ad omnem populum. Haec dicit dominus exercituum deus israel. Ecce ego inducam super civitatem hanc et super omnes urbes eius universa mala que locutus sum adversum eam. quoniam induraverunt cervicem suam ut non audirent sermones meos.

XX Et audivit phassur filius emmer sacerdos qui constitutus erat princeps in domo domini ieremiam prophetantem sermones istos. Et percussit phassur ieremiam prophetam et misit eum in nervum quod erat in porta beniamin superiori in domo domini. Cumque illuxisset in crastinum eduxit phassur ieremiam de nervo. et dixit ad eum ieremias. Non phassur vocavit dominus nomen tuum sed pavorem undique. quia haec dicit dominus. Ecce ego dabo te in pavorem te et omnes amicos tuos. et corruent gladio inimicorum suorum et oculi tui videbunt. et omnem iudam dabo in manum regis babylonis. et traducet eos in babylonem et percutiet eos gladio. et dabo universam substantiam civitatis huius et omnem laborem eius omneque pretium. Et cunctos thesauros regum iuda dabo in manu inimicorum eorum. et diripient eos et tollent et ducent in babylonem. Tu autem phassur et omnes habitatores domus tue ibitis in captivitatem. et in babylonem venies et ibi morieris ibique sepelieris tu et omnes amici tui quibus prophetasti mendacium. Seduxisti me domine et seductus sum. fortior me fuisti et invaluisti. factus sum in derisum tota die. omnes subsannant me. quia iam olim loquor vociferans iniquitatem et vastitatem clamito. et factus est mihi sermo domini in opprobrium et in derisum tota die. Et dixi. Non recordabor eius neque loquar ultra in nomine illius. et factus est in corde meo quasi ignis estuans claususque in ossibus meis. et defeci ferre non sustinens. Audivi enim contumelias multorum et terrorem in circuitu. persequimini et persequamur eum. ab omnibus viris qui erant pacifici mei et custodientes latus meum. si quomodo decipiatur et prevaleamus adversus eum et consequamur ultionem ex eo. Dominus autem mecum est quasi bellator fortis. ideo qui persequuntur me cadent et infirmi erunt. confundentur vehementer quia non intellexerunt opprobrium sempiternum quod numquam delebitur. Et tu domine exercituum probator iusti qui vides renes et cor videam queso ultionem tuam ex eis. tibi enim revelavi causam meam. Cantate domino laudate dominum quia liberavit animam pauperis de manu malorum.

Maledicta dies in qua natus sum. dies in qua peperit me mater mea non sit benedicta. maledictus vir qui annuntiavit patri meo dicens. Natus est tibi puer masculus et quasi gaudio letificavit eum. Sit homo ille ut sunt civitates quas subvertit dominus et non penituit eum. audiat clamorem mane et ululatum in tempore meridiano. qui non me interfecit a vulva. et consumerentur in confusione dies mei. ut fieret mihi mater mea sepulchrum et vulva eius conceptus eternus. Quare de vulva egressus sum ut viderem laborem et dolorem.

XXI Verbum quod factum est ad ieremiam a domino quando misit ad eum rex sedechias phassur filium melchie et sophoniam filium maasie sacerdotem dicens. Interroga pro nobis dominum quia nabuchodonosor rex babylonis preliatur adversum nos. si forte faciat dominus nobiscum secundum omnia mirabilia sua et recedat a nobis. Et dixit ieremias ad eos. Sic dicetis sedechie. Haec dicit dominus deus israel. Ecce ego convertam vasa belli que in manibus vestris sunt et quibus vos pugnatis adversum regem babylonis et chaldeos qui obsident vos in circuitu murorum. et congregabo ea in medio civitatis huius. et debellabo vos ego in manu extenta et in brachio forti et in furore et in indignatione et in ira grandi. et percutiam habitatores civitatis huius. homines et bestie pestilentia magna morientur. Et post haec ait dominus. Dabo sedechiam regem iuda et servos eius et populum eius et qui derelicti sunt in civitate hac a peste et gladio et fame in manu nabuchodonosor regis babylonis et in manu inimicorum eorum et in manu querentium animam eorum. et percutiet eos in ore gladii. et non flectetur neque parcet neque miserebitur. Et ad populum hunc dices. Haec dicit dominus. Ecce ego do coram vobis viam vite et viam mortis. qui habitaverit in urbe hac morietur gladio et fame et peste. Qui autem egressus fuerit et transfugerit ad chaldeos qui obsident vos vivet. et erit ei anima sua quasi spolium. posui enim faciem meam super civitatem hanc in malum et non in bonum ait dominus. In manu regis babylonis dabitur et exuret eam igni. Et domui regis iuda. Audite verbum domini domus david. Haec dicit dominus. Iudicate mane iudicium et eruite vi oppressum de manu calumniantis. ne forte egrediatur ut ignis indignatio mea et succendatur et non sit qui extinguat propter malitiam studiorum vestrorum. Ecce ego ad te habitatricem vallis solide atque campestris ait dominus. qui dicitis. Quis percutiet nos et quis ingredietur domos nostras. Et visitabo super vos iuxta fructum studiorum vestrorum dicit dominus. et succendam ignem in saltu eius et devorabit omnia in circuitu eius.

XXII Haec dicit dominus. Descende in domum regis iuda et loqueris ibi verbum hoc et dices. Audi verbum domini rex iuda qui sedes super solium david tu et servi tui et populus tuus qui ingredimini per portas istas. Haec dicit dominus. Facite iudicium et iustitiam et liberate vi oppressum de manu calumniatoris. et advenam et pupillum et viduam nolite contristare neque opprimatis inique. et sanguinem innocentem ne effundatis in loco isto. Si enim facientes feceritis verbum istud ingredientur per portas domus huius reges sedentes de genere david super thronum eius. et ascendentes currus et equos ipsi et servi et populus eorum. Quod si non audieritis verba haec. in memetipso iuravi dicit dominus quia in solitudinem erit domus haec. Quia haec dicit dominus super domum regis iuda. Galaad tu mihi caput libani. si non posuero te solitudinem urbes inhabitabiles. et sanctificabo super te interficientem virum et arma eius. et succident electas cedros tuas et precipitabunt in ignem. Et pertransibunt gentes multe per civitatem hanc. et dicet unusquisque proximo suo. Quare fecit dominus sic civitati huic grandi. Et respondebunt. Eo quod dereliquerint pactum domini dei sui. et adoraverint deos alienos et servierint eis. Nolite flere mortuum neque lugeatis super eum fletu. plangite eum qui egreditur quia non revertetur ultra nec videbit terram nativitatis sue. Quia haec dicit dominus ad sellum filium iosie regem iuda qui regnavit pro iosia patre suo. qui egressus est de loco isto. non revertetur huc amplius. sed in loco ad quem transtuli eum ibi morietur. et terram istam non videbit amplius. Ve qui edificat domum suam in iniustitia et cenacula sua non in iudicio. amicum suum opprimet frustra et mercedem eius non reddet ei. Qui dicit. Edificabo mihi domum latam et cenacula spatiosa. qui aperit sibi fenestras et facit laquearia cedrina pingitque sinopide. Numquid regnabis quoniam confers te cedro. pater tuus numquid non comedit et bibit et fecit iudicium et iustitiam tunc cum bene erat ei. Iudicavit causam pauperis et egeni in bonum suum. numquid non ideo quia cognovit me dicit dominus. Tui vero oculi et cor ad avaritiam et ad sanguinem innocentem fundendum et ad calumniam et ad cursum mali operis. Propterea haec dicit dominus ad ioachim

de sedechia

flete mortuum

ve qui edificat domum

sinopide

sepultura asini

Iosie regem Iuda: Non plangent eum: Ve frater, et ve soror: non concrepabunt ei: Ve domine, et ve inclite. Sepultura asini sepelietur, putrefactus et proiectus extra portas Ierusalem. Ascende Libanum, et clama: et in Basan da vocem tuam, et clama ad transeuntes, quia contriti sunt omnes amatores tui. Locutus sum ad te in abundantia tua, et dixisti: Non audiam. Hec est via tua ab adolescentia tua, quia non audisti vocem meam. Omnes pastores tuos pascet ventus, et amatores tui in captivitatem ibunt: et tunc confunderis, et erubesces ab omni malitia tua. Que sedes in Libano, et nidificas in cedris, quomodo congemuisti cum venissent tibi dolores, quasi dolores parturientis? Vivo ego, dicit Dominus, quia si fuerit Iechonias filius Ioakim regis Iuda anulus in manu dextera mea, inde evellam eum. Et dabo te in manu querentium animam tuam, et in manu quorum tu formidas faciem, et in manu Nabuchodonosor regis Babilonis, et in manu Caldeorum. Et mittam te, et matrem tuam que genuit te, in terram alienam, in qua nati non estis, ibique moriemini: et in terram ad quam ipsi levant animam suam ut revertantur illuc, non revertentur. Numquid vas fictile atque contritum vir iste Iechonias? numquid vas absque omni voluptate? quare abiecti sunt ipse et semen eius, et proiecti in terram quam ignoraverunt? Terra, terra, terra, audi sermonem Domini. Hec dicit Dominus: Scribe virum istum sterilem, virum qui in diebus suis non prosperabitur: nec enim erit de semine eius vir qui sedeat super solium David, et potestatem habeat ultra in Iuda.

XXIII

De pastoribus

XXIII

Ve pastoribus qui disperdunt et dilacerant gregem pascue mee, dicit Dominus. Ideo hec dicit Dominus Deus Israel ad pastores qui pascunt populum meum: Vos dispersistis gregem meum, et eiecistis eos, et non visitastis eos: ecce ego visitabo super vos malitiam studiorum vestrorum, ait Dominus. Et ego congregabo reliquias gregis mei de omnibus terris ad quas eiecero eos illuc, et convertam eos ad rura sua: et crescent et multiplicabuntur. Et suscitabo super eos pastores, et pascent eos: non formidabunt ultra, et non pavebunt: et nullus queretur ex numero, dicit Dominus. Ecce dies veniunt, dicit Dominus, et suscitabo David germen iustum: et regnabit rex, et sapiens erit, et faciet iudicium et iustitiam in terra. In diebus illis salvabitur Iuda, et Israel habitabit confidenter: et hoc est nomen quod vocabunt eum: Dominus iustus noster. Propter hoc ecce dies veniunt, dicit Dominus, et non dicent ultra: Vivit Dominus qui eduxit filios Israel de terra Egypti: sed: Vivit Dominus qui eduxit et adduxit semen domus Israel de terra aquilonis, et de cunctis terris ad quas eieceram eos illuc: et habitabunt in terra sua. Ad prophetas: Contritum est cor meum in medio mei, contremuerunt omnia ossa mea: factus sum quasi vir ebrius, et quasi homo madidus a vino, a facie Domini, et a facie verborum sanctorum eius. Quia adulteris repleta est terra, quia a facie maledictionis luxit terra, arefacta sunt arva deserti: factus est cursus eorum malus, et fortitudo eorum dissimilis. Propheta namque et sacerdos polluti sunt: et in domo mea inveni malum eorum, ait Dominus. Idcirco via eorum erit quasi lubricum in tenebris: impellentur enim, et corruent in ea: afferam enim super eos mala, annum visitationis eorum, ait Dominus. Et in prophetis Samarie vidi fatuitatem: prophetabant in Baal, et decipiebant populum meum Israel. Et in prophetis Ierusalem vidi similitudinem adulterantium, et iter mendacii: et confortaverunt manus pessimorum, ut non converteretur unusquisque a malitia sua: facti sunt mihi omnes ut Sodoma, et habitatores eius quasi Gomorra. Propterea hec dicit Dominus exercituum ad prophetas: Ecce ego cibabo eos absinthio, et potabo eos felle: a prophetis enim Ierusalem egressa est pollutio super omnem terram. Hec dicit Dominus exercituum: Nolite audire verba prophetarum qui prophetant vobis, et decipiunt vos: visionem cordis sui loquuntur, non de ore Domini. Dicunt his qui blasphemant me: Locutus est Dominus: Pax erit vobis: et omni qui ambulat in pravitate cordis sui dixerunt: Non veniet super vos malum. Quis enim affuit in consilio Domini, et vidit et audivit sermonem eius? quis consideravit verbum illius et audivit? Ecce turbo dominice indignationis egredietur, et tempestas erumpens super caput impiorum veniet. Non revertetur furor Domini usque dum faciat, et usque dum compleat cogitationem cordis sui: in novissimis diebus intelligetis consilium eius. Non mittebam prophetas, et ipsi currebant: non loquebar ad eos, et ipsi prophetabant. Si stetissent in consilio meo, et nota fecissent verba mea populo meo, avertissem utique eos a via sua mala, et a pessimis cogitationibus suis. Putasne Deus e vicino ego sum, dicit Dominus, et non Deus de longe? Si occultabitur vir in absconditis, et ego non videbo eum, dicit Dominus? numquid non celum et terram ego impleo, ait Dominus? Audivi que dixerunt

cibabo eos absinthio
potabo eos felle

prophete prophetantes in nomine meo mendacium, atque dicentes: Somniavi, somniavi. Usquequo istud est in corde prophetarum vaticinantium mendacium, et prophetantium seductiones cordis sui? qui volunt facere ut obliviscatur populus meus nominis mei propter somnia eorum que narrat unusquisque ad proximum suum, sicut obliti sunt patres eorum nominis mei propter Baal. Propheta qui habet somnium, narret somnium: et qui habet sermonem meum, loquatur sermonem meum vere: quid paleis ad triticum? dicit Dominus. Numquid non verba mea sunt quasi ignis, dicit Dominus, et quasi malleus conterens petram? Propterea ecce ego ad prophetas, ait Dominus, qui furantur verba mea unusquisque a proximo suo. Ecce ego ad prophetas, ait Dominus, qui assumunt linguas suas, et aiunt: Dicit Dominus. Ecce ego ad prophetas somniantes mendacium, ait Dominus, qui narraverunt ea, et seduxerunt populum meum in mendacio suo, et in miraculis suis: cum ego non misissem eos, nec mandassem eis, qui nichil profuerunt populo huic, dicit Dominus. Si igitur interrogaverit te populus iste, vel propheta, aut sacerdos, dicens: Quod est onus Domini? dices ad eos: Vos estis onus: proiciam quippe vos, dicit Dominus. Et propheta, et sacerdos, et populus qui dicit: Onus Domini, visitabo super virum illum, et super domum eius. Hec dicetis unusquisque ad proximum, et ad fratrem suum: Quid respondit Dominus? et quid locutus est Dominus? Et onus Domini ultra non memorabitur: quia onus erit unicuique sermo suus: et pervertistis verba Dei viventis, Domini exercituum Dei nostri. Hec dices ad prophetam: Quid respondit tibi Dominus? et quid locutus est Dominus? Si autem onus Domini dixeritis, propter hoc hec dicit Dominus: Quia dixistis sermonem istum: Onus Domini: et misi ad vos, dicens: Nolite dicere: Onus Domini: propterea ecce ego tollam vos portans, et derelinquam vos, et civitatem quam dedi vobis et patribus vestris, a facie mea. Et dabo vos in opprobrium sempiternum, et in ignominiam eternam, que numquam oblivione delebitur.

XXIIII

Ostendit michi Dominus: et ecce duo calathi pleni ficis, positi ante templum Domini, postquam transtulit Nabuchodonosor rex Babilonis Iechoniam filium Ioakim regem Iuda, et principes eius, et fabrum et inclusorem de Ierusalem, et adduxit eos in Babilonem. Calathus unus ficus bonas habebat nimis, ut solent ficus esse primi temporis: et calathus unus ficus habebat malas nimis, que comedi non poterant eo quod essent male. Et dixit Dominus ad me: Quid tu vides, Ieremia? Et dixi: Ficus, ficus bonas, bonas valde: et malas, malas valde, que comedi non possunt eo quod sint male. Et factum est verbum Domini ad me, dicens: Hec dicit Dominus Deus Israel: Sicut ficus hee bone, sic cognoscam transmigrationem Iuda, quam emisi de loco isto in terram Caldeorum, in bonum. Et ponam oculos meos super eos ad placandum, et reducam eos in terram hanc: et edificabo eos, et non destruam: et plantabo eos, et non evellam. Et dabo eis cor ut sciant me, quia ego sum Dominus: et erunt michi in populum, et ego ero eis in Deum, quia revertentur ad me in toto corde suo. Et sicut ficus pessime que comedi non possunt eo quod sint male, hec dicit Dominus: sic dabo Sedechiam regem Iuda, et principes eius, et reliquos de Ierusalem, qui remanserunt in urbe hac, et qui habitant in terra Egypti. Et dabo eos in vexationem, afflictionemque omnibus regnis terre: in opprobrium, et in parabolam, et in proverbium, et in maledictionem in universis locis ad que eieci eos. Et mittam in eis gladium, et famem, et pestem, donec consumantur de terra quam dedi eis et patribus eorum.

XXV

Verbum quod factum est ad Ieremiam de omni populo Iuda, in anno quarto Ioakim filii Iosie regis Iuda (ipse est annus primus Nabuchodonosor regis Babilonis), quod locutus est Ieremias propheta ad omnem populum Iuda, et ad universos habitatores Ierusalem, dicens: A tertiodecimo anno Iosie filii Amon regis Iuda usque ad diem hanc, iste tertius et vicesimus annus: factum est verbum Domini ad me, et locutus sum ad vos de nocte consurgens, et loquens, et non audistis. Et misit Dominus ad vos omnes servos suos prophetas, consurgens diluculo, mittensque: et non audistis, neque inclinastis aures vestras ut audiretis, cum diceret: Revertimini unusquisque a via sua mala, et a pessimis cogitationibus vestris, et habitabitis in terra quam dedit Dominus vobis et patribus vestris a seculo et usque in seculum. Et nolite ire post deos alienos ut serviatis eis, adoretisque eos: neque me ad iracundiam provocetis in operibus manuum vestrarum, et non affligam vos. Et non audistis me, dicit Dominus, ut me ad iracundiam provocaretis in operibus manuum vestrarum in malum vestrum. Propterea hec dicit Dominus exercituum: Pro eo quod non audistis verba mea, ecce ego mittam, et assumam universas cognationes aquilonis, ait Dominus, et Nabuchodonosor regem Babilonis servum meum: et adducam eos super terram istam, et super habitatores eius, et super omnes nationes que in circuitu illius sunt: et interficiam eos, et ponam eos in stuporem et in sibilum, et in solitudines sempiternas. Perdamque ex eis vocem gaudii, et vocem leticie, vocem sponsi, et vocem sponse, vocem mole, et lumen lucerne.

[illegible]

XXVI

[illegible]

XXVII

[illegible]

XXIX

[illegible]

non tulit nabuchodonosor rex babylonis cum transferret iechoniam filium ioachim regem iuda de ierusalem in babylonem et omnes optimates iuda et ierusalem. Quia hec dicit dominus exercituum deus israel ad uasa que derelicta sunt in domo domini et in domo regis iuda et in ierusalem: In babylonem transferentur et ibi erunt usque ad diem uisitationis sue dicit dominus et afferri faciam ea et restitui in loco isto.

XXVIII

Et factum est in anno illo in principio regni sedecie regis iuda in anno quarto in mense quinto dixit ad me ananias filius azur propheta de gabaon in domo domini coram sacerdotibus et omni populo dicens: Hec dicit dominus exercituum deus israel: Contriui iugum regis babylonis. Adhuc duo anni dierum et ego referri faciam ad locum istum omnia uasa domini que tulit nabuchodonosor rex babylonis de loco isto et transtulit ea in babylonem. Et iechoniam filium ioachim regem iuda et omnem transmigrationem iuda qui ingressi sunt in babylonem ego conuertam ad locum istum ait dominus: conteram enim iugum regis babylonis. Et dixit ieremias propheta ad ananiam prophetam in oculis sacerdotum et in oculis omnis populi qui stabat in domo domini. Et ait ieremias propheta: Amen, sic faciat dominus: suscitet dominus uerba tua que prophetasti ut referantur uasa in domum domini et omnis transmigratio de babylone ad locum istum. Verumtamen audi uerbum hoc quod ego loquor in auribus tuis et in auribus uniuersi populi. Prophete qui fuerunt ante me et ante te ab initio et prophetauerunt super terras multas et super regna magna de prelio et de afflictione et de fame. Propheta qui uaticinatus est pacem: cum uenerit uerbum eius scietur propheta quem misit dominus in ueritate. Et tulit ananias propheta catenam de collo ieremie prophete et confregit eam. Et ait ananias in conspectu omnis populi dicens: Hec dicit dominus: Sic confringam iugum nabuchodonosor regis babylonis post duos annos dierum de collo omnium gentium. Et abiit ieremias propheta in uiam suam. Et factum est uerbum domini ad ieremiam postquam confregit ananias propheta catenam de collo ieremie prophete dicens: Vade et dic ananie: Hec dicit dominus: Catenas ligneas contriuisti et facies pro eis catenas ferreas. Quia hec dicit dominus exercituum deus israel: Iugum ferreum posui super collum cunctarum gentium istarum ut seruiant nabuchodonosor regi babylonis et seruient ei. Insuper et bestias terre dedi ei. Et dixit ieremias propheta ad ananiam prophetam: Audi anania: non misit te dominus et tu confidere fecisti populum istum in mendacio. Idcirco hec dicit dominus: Ecce ego mittam te a facie terre: hoc anno morieris: aduersum enim dominum locutus es. Et mortuus est ananias propheta in anno illo mense septimo.

XXIX

Et hec sunt uerba libri que misit ieremias propheta de ierusalem ad reliquias seniorum transmigrationis et ad sacerdotes et ad prophetas et ad omnem populum quem traduxerat nabuchodonosor de ierusalem in babylonem, postquam egressus est iechonias rex et domina et eunuchi et principes iuda et ierusalem et faber et inclusor de ierusalem, in manu elasa filii saphan et gamarie filii helchie quos misit sedechias rex iuda ad nabuchodonosor regem babylonis in babylonem dicens: Hec dicit dominus exercituum deus israel omni transmigrationi quam transtuli de ierusalem in babylonem: Edificate domos et habitate et plantate ortos et comedite fructum eorum. Accipite uxores et generate filios et filias et date filiis uestris uxores et filias uestras date uiris et pariant filios et filias et multiplicamini ibi et nolite esse pauci numero. Et querite pacem ciuitatis ad quam transmigrare uos feci et orate pro ea ad dominum: quia in pace illius erit pax uobis. Hec enim dicit dominus exercituum deus israel: Non uos seducant prophete uestri qui sunt in medio uestrum et diuini uestri et ne attendatis ad sompnia uestra que uos sompniatis. Quia falso ipsi prophetant uobis in nomine meo et non misi eos dicit dominus. Quia hec dicit dominus: Cum ceperint impleri in babylone lxx anni uisitabo uos et suscitabo super uos uerbum meum bonum ut reducam uos ad locum istum. Ego enim scio cogitationes quas ego cogito super uos ait dominus: cogitationes pacis et non afflictionis ut dem uobis finem et patientiam. Et inuocabitis me et ibitis et orabitis me et exaudiam uos. Queretis me et inuenietis cum quesieritis me in toto corde uestro. Et inueniar a uobis ait dominus et reducam captiuitatem uestram et congregabo uos de uniuersis gentibus et de cunctis locis ad que expuli uos dicit dominus et reuerti uos faciam de loco ad quem transmigrare uos feci. Quia dixistis: Suscitauit nobis dominus prophetas in babylone. Quia hec dicit dominus ad regem qui sedet super solium dauid et ad omnem populum habitatorem urbis huius, ad fratres uestros qui non sunt egressi uobiscum in transmigrationem: hec dicit dominus exercituum: Ecce ego mittam in eis gladium et famem et pestem et ponam eos quasi ficus malas que comedi non possunt eo quod pessime sint. Et persequar eos in gladio et in fame et in pestilentia et dabo eos in uexationem uniuersis regnis terre, in maledictionem et in stuporem et in sibilum et in opprobrium cunctis gentibus ad quas ego eieci eos, eo quod non audierint uerba mea dicit dominus que misi ad eos per seruos meos prophetas de nocte consurgens et mittens: et non audistis dicit dominus. Vos ergo audite uerbum domini omnis transmigratio quam emisi de ierusalem in babylonem. Hec dicit dominus exercituum deus israel ad achab filium chulie et ad sedechiam filium maasie qui prophetant uobis in nomine meo mendaciter: Ecce ego tradam eos in manus nabuchodonosor regis babylonis et percutiet eos in oculis uestris. Et assumetur ex eis maledictio omni transmigrationi iuda que est in babylone dicentium: Ponat te dominus sicut sedechiam et sicut achab quos frixit rex babylonis in igne, pro eo quod fecerint stultitiam in israel et mechati sunt in uxores amicorum suorum et locuti sunt uerbum in nomine meo mendaciter quod non mandaui eis. Ego sum iudex et testis dicit dominus. Et ad semeiam neelamitem dices: Hec dicit dominus exercituum deus israel: Pro eo quod misisti in nomine tuo libros ad omnem populum qui est in ierusalem et ad sophoniam filium maasie sacerdotem et ad uniuersos sacerdotes dicens: Dominus dedit te sacerdotem pro ioiada sacerdote ut sis dux in domo domini super omnem uirum arrepticium et prophetantem ut mittas eum in neruum et in carcerem. Et nunc quare non increpasti ieremiam anathotiten qui prophetat uobis? Quia super hoc misit ad nos in babylonem dicens: Longum est: edificate domos et habitate et plantate ortos et comedite fructus eorum. Legit ergo sophonias sacerdos librum istum in auribus ieremie prophete. Et factum est uerbum domini ad ieremiam dicens: Mitte ad omnem transmigrationem dicens: Hec dicit dominus ad semeiam neelamitem: Pro eo quod prophetauit uobis semeias et ego non misi eum et fecit uos confidere in mendacio, idcirco hec dicit dominus: Ecce ego uisitabo super semeiam neelamitem et super semen eius. Non erit ei uir sedens in medio populi huius et non uidebit bonum quod ego faciam populo meo ait dominus: quia preuaricationem locutus est aduersum dominum.

XXX

Verbum quod factum est ad ieremiam a domino dicens: Hec dicit dominus deus israel dicens: Scribe tibi omnia uerba que locutus sum ad te in libro. Ecce enim dies ueniunt dicit dominus et conuertam conuersionem populi mei israel et iuda ait dominus et conuertam eos ad terram quam dedi patribus eorum et possidebunt eam. Et hec uerba que locutus est dominus ad israel et ad iudam: Quoniam hec dicit dominus: Vocem terroris audiuimus: formido et non est pax. Interrogate et uidete si generat masculus. Quare ergo uidi omnis uiri manum super lumbum suum quasi parturientis et conuerse sunt uniuerse facies in auruginem? Ve quia magna dies illa nec est similis eius: tempusque tribulationis est iacob et ex ipso saluabitur. Et erit in die illa ait dominus exercituum: conteram iugum eius de collo tuo et uincula eius dirumpam et non dominabuntur ei amplius alieni, sed seruient domino deo suo et dauid regi suo quem suscitabo eis. Tu ergo ne timeas serue meus iacob ait dominus neque paueas israel: quia ecce ego saluabo te de terra longinqua et semen tuum de terra captiuitatis eorum. Et reuertetur iacob et quiescet et cunctis affluet bonis et non erit quem formidet. Quoniam tecum ego sum ait dominus ut saluem te. Faciam enim consummationem in cunctis gentibus in quibus dispersi te: te autem non faciam in consummationem sed castigabo te in iudicio ut non tibi uidearis innoxius. Quia hec dicit dominus: Insanabilis fractura tua pessima plaga tua. Non est qui iudicet iudicium tuum ad alligandum: curationum utilitas non est tibi. Omnes amatores tui obliti sunt tui teque non querent. Plaga enim inimici percussi te castigatione crudeli: propter multitudinem iniquitatis tue dura facta sunt peccata tua. Quid clamas super contritione tua? Insanabilis est dolor tuus: propter multitudinem iniquitatis tue et propter dura peccata tua feci hec tibi. Propterea omnes qui comedunt te deuorabuntur et uniuersi hostes tui in captiuitatem ducentur et qui te uastant uastabuntur cunctosque predatores tuos dabo in predam. Obducam enim cicatricem tibi et a uulneribus tuis sanabo te dicit dominus: quia eiectam uocauerunt te syon: hec est que non habebat requirentem. Hec dicit dominus: Ecce ego conuertam conuersionem tabernaculorum iacob et tectis eius miserebor et edificabitur ciuitas in excelso suo et templum iuxta ordinem suum fundabitur. Et egredietur de eis laus uoxque ludentium et multiplicabo eos et non minuentur et glorificabo eos et non attenuabuntur. Et erunt filii eius sicut a principio et cetus eius coram me permanebit et uisitabo aduersum omnes qui tribulant eum. Et erit dux eius ex eo et princeps de medio eius producetur et applicabo eum et accedet ad me. Quis enim iste est qui applicet cor suum ut appropinquet

mihi, ait dominus. Et eritis mihi in populum, et ego ero vobis in deum. Ecce turbo domini, furor egrediens, procella ruens, in capite impiorum conquiescet. Non avertet iram indignationis dominus donec faciat et compleat cogitationem cordis sui; in novissimo dierum intelligetis ea.

XXXI In tempore illo dicit dominus ero deus universis cognationibus Israel, et ipsi erunt mihi in populum. Haec dicit dominus: Invenit gratiam in deserto populus qui remanserat a gladio; vadit ad requiem suam Israel. Longe dominus apparuit mihi. Et in caritate perpetua dilexi te, ideo attraxi te miserans. Rursumque aedificabo te et aedificaberis, virgo Israel. Adhuc ornaberis tympanis tuis, et egredieris in choro ludentium. Adhuc plantabis vineas in montibus Samariae; plantabunt plantantes, et donec tempus veniat non vindemiabunt. Quia erit dies in qua clamabunt custodes in monte Ephraim: Surgite et ascendamus in Sion ad dominum deum nostrum. Quia haec dicit dominus: Exultate in laetitia Iacob, et hinnite contra caput gentium; personate, canite et dicite: Salva, domine, populum tuum, reliquias Israel. Ecce ego adducam eos de terra aquilonis, et congregabo eos ab extremis terrae; inter quos erunt caecus et claudus, praegnans et pariens simul, coetus magnus revertentium huc. In fletu venient, et in misericordia reducam eos; et adducam eos per torrentes aquarum in via recta, et non impingent in ea, quia factus sum Israeli pater, et Ephraim primogenitus meus est. Audite verbum domini gentes, et annuntiate in insulis quae procul sunt, et dicite: Qui dispersit Israel congregabit eum, et custodiet eum sicut pastor gregem suum. Redemit enim dominus Iacob, et liberavit eum de manu potentioris. Et venient et laudabunt in monte Sion, et confluent ad bona domini super frumento et vino et oleo et foetu pecorum et armentorum; eritque anima eorum quasi hortus irriguus, et ultra non esurient. Tunc laetabitur virgo in choro, iuvenes et senes simul; et convertam luctum eorum in gaudium, et consolabor eos, et laetificabo a dolore suo. Et inebriabo animam sacerdotum pinguedine, et populus meus bonis meis adimplebitur, ait dominus. Haec dicit dominus: Vox in excelso audita est lamentationis, luctus et fletus Rachel plorantis filios suos et nolentis consolari super eis, quia non sunt. Haec dicit dominus: Quiescat vox tua a ploratu, et oculi tui a lacrimis, quia est merces operi tuo, ait dominus; et revertentur de terra inimici. Et est spes novissimis tuis, ait dominus, et revertentur filii ad terminos suos. Audiens audivi Ephraim transmigrantem: Castigasti me et eruditus sum, quasi iuvenculus indomitus; converte me et convertar, quia tu dominus deus meus. Postquam enim convertisti me, egi paenitentiam; et postquam ostendisti mihi, percussi femur meum. Confusus sum et erubui, quoniam sustinui opprobrium adolescentiae meae. Si filius honorabilis mihi Ephraim, si puer delicatus; quia ex quo locutus sum de eo, adhuc recordabor eius. Idcirco conturbata sunt viscera mea super eum; miserans miserebor eius, ait dominus. Statue tibi speculam, pone tibi amaritudines; dirige cor tuum in viam rectam in qua ambulasti; revertere virgo Israel, revertere ad civitates tuas istas. Usquequo deliciis dissolveris, filia vaga? Quia creavit dominus novum super terram: femina circumdabit virum. Haec dicit dominus exercituum deus Israel: Adhuc dicent verbum istud in terra Iuda et in urbibus eius, cum convertero captivitatem eorum: Benedicat tibi dominus, pulchritudo iustitiae, mons sanctus. Et habitabunt in eo Iudas et omnes civitates eius simul, agricolae et minantes greges. Quia inebriavi animam lassam, et omnem animam esurientem saturavi. Ideo quasi de somno suscitatus sum, et vidi, et somnus meus dulcis mihi. Ecce dies veniunt, dicit dominus, et seminabo domum Israel et domum Iuda semine hominum et semine iumentorum. Et sicut vigilavi super eos ut evellerem et demolirer et dissiparem et disperderem et affligerem, sic vigilabo super eos ut aedificem et plantem, ait dominus. In diebus illis non dicent ultra: Patres comederunt uvam acerbam, et dentes filiorum obstupuerunt. Sed unusquisque in iniquitate sua morietur; omnis homo qui comederit uvam acerbam, obstupescent dentes eius. Ecce dies venient, dicit dominus, et feriam domui Israel et domui Iuda foedus novum, non secundum pactum quod pepigi cum patribus vestris in die qua apprehendi manum eorum ut educerem eos de terra Aegypti; pactum quod irritum fecerunt, et ego dominatus sum eorum, dicit dominus. Sed hoc erit pactum quod feriam cum domo Israel post dies illos, dicit dominus: Dabo legem meam in visceribus eorum, et in corde eorum scribam eam; et ero eis in deum, et ipsi erunt mihi in populum. Et non docebit ultra vir proximum suum, et vir fratrem suum, dicens: Cognosce dominum; omnes enim cognoscent me a minimo eorum usque ad maximum, ait dominus; quia propitiabor iniquitati eorum, et peccati eorum non ero memor amplius. Haec dicit dominus qui dat solem in lumine diei, ordinem lunae et stellarum in lumine noctis, qui turbat mare et sonant fluctus eius, dominus exercituum nomen illi. Si defecerint leges istae coram me, dicit dominus, tunc et semen Israel deficiet ut non sit gens coram me cunctis diebus. Haec dicit dominus: Si mensurari potuerint caeli sursum, et investigari fundamenta terrae deorsum, et ego abiciam universum semen Israel propter omnia quae fecerunt, dicit dominus. Ecce dies veniunt, dicit dominus, et aedificabitur civitas domino a turre Ananeel usque ad portam anguli; et exibit ultra norma mensurae in conspectu eius super collem Gareb, et circuibit Goatha, et omnem vallem cadaverum et cineris, et universam regionem mortis usque ad torrentem Cedron, et usque ad angulum portae equorum orientalis, sanctum domini; non evelletur et non destruetur ultra in perpetuum.

XXXII Verbum quod factum est ad Ieremiam a domino in anno decimo Sedeciae regis Iuda; ipse est annus octavus decimus Nabuchodonosor. Tunc exercitus regis Babylonis obsidebat Ierusalem, et Ieremias propheta erat clausus in atrio carceris qui erat in domo regis Iuda. Clauserat enim eum Sedecias rex Iuda dicens: Quare vaticinaris dicens: Haec dicit dominus: Ecce ego dabo civitatem istam in manu regis Babylonis, et capiet eam; et Sedecias rex Iuda non effugiet de manu Chaldaeorum, sed tradetur in manu regis Babylonis, et loquetur os eius cum ore illius, et oculi eius oculos illius videbunt; et in Babylonem ducet Sedeciam, et ibi erit donec visitem eum, ait dominus. Si autem dimicaveritis adversum Chaldaeos, nihil prosperum habebitis. Et dixit Ieremias: Factum est verbum domini ad me dicens: Ecce Anameel filius Sellum patruelis tuus veniet ad te dicens: Eme tibi agrum meum qui est in Anathoth; tibi enim competit ex propinquitate ut emas. Et venit ad me Anameel filius patrui mei secundum verbum domini ad vestibulum carceris, et ait ad me: Posside agrum meum qui est in Anathoth in terra Beniamin, quia tibi competit hereditas, et tu propinquus ut possideas. Intellexi autem quod verbum domini esset, et emi agrum ab Anameel filio patrui mei, qui est in Anathoth, et appendi ei argentum septem stateres et decem argenteos. Et scripsi in libro et signavi, et adhibui testes, et appendi argentum in statera. Et accepi librum possessionis signatum, et stipulationes et rata, et signa forinsecus. Et dedi librum possessionis Baruch filio Neri filii Maasiae in oculis Anameel patruelis mei, in oculis testium qui scripti erant in libro emptionis, in oculis omnium Iudaeorum qui sedebant in atrio carceris. Et praecepi Baruch coram eis dicens: Haec dicit dominus exercituum deus Israel: Sume libros istos, emptionis hunc signatum, et librum hunc qui apertus est, et pone illos in vase fictili ut permanere possint diebus multis. Haec enim dicit dominus exercituum deus Israel: Adhuc possidebuntur domus et agri et vineae in terra ista. Et oravi ad dominum postquam tradidi librum possessionis Baruch filio Neri dicens: Heu heu heu, domine deus, ecce tu fecisti caelum et terram in fortitudine tua magna et in brachio tuo extento; non erit tibi difficile omne verbum; qui facis misericordiam in milibus, et reddis iniquitatem patrum in sinum filiorum post eos; fortissime, magne, potens, dominus exercituum nomen tibi. Magnus consilio et incomprehensibilis cogitatu, cuius oculi aperti sunt super omnes vias filiorum Adam, ut reddas unicuique secundum vias suas et secundum fructum adinventionum eius. Qui posuisti signa et portenta in terra Aegypti usque ad diem hanc, et in Israel et in hominibus, et fecisti tibi nomen sicut est dies haec. Et eduxisti populum tuum Israel de terra Aegypti in signis et in portentis et in manu robusta et in brachio extento et in terrore magno; et dedisti eis terram hanc quam iurasti patribus eorum ut dares eis, terram fluentem lacte et melle. Et ingressi sunt et possederunt eam, et non oboedierunt voci tuae, et in lege tua non ambulaverunt; omnia quae mandasti eis ut facerent non fecerunt, et evenerunt eis omnia mala haec. Ecce munitiones exstructae sunt adversum civitatem ut capiatur, et urbs data est in manus Chaldaeorum qui proeliantur adversus eam a facie gladii et famis et pestilentiae; et quodcumque locutus es accidit, ut ipse tu cernis. Et tu dicis mihi, domine deus: Eme agrum argento, et adhibe testes, cum urbs data sit in manus Chaldaeorum. Et factum est verbum domini ad Ieremiam dicens: Ecce ego dominus deus universae carnis; numquid mihi difficile erit omne verbum? Propterea haec dicit dominus: Ecce ego tradam civitatem istam in manus Chaldaeorum et in manu regis Babylonis, et capient eam. Et venient Chaldaei proeliantes adversum urbem hanc, et succendent eam igni, et comburent

c vade et loquere ad sedechiam

eam et domos in quarum domatibus sacrificabant baal et libabant diis alienis libamina ad irritandum me. Erant enim filii israhel et filii iuda iugiter facientes malum in oculis meis ab adolescentia sua. Filii israhel qui usque nunc exacerbant me in opere manuum suarum dicit dominus. Quia in furore et indignatione mea facta est mihi civitas haec a die qua aedificaverunt eam usque ad diem istam qua auferetur a conspectu meo, propter malitiam filiorum israhel et filiorum iuda quam fecerunt ad iracundiam me provocantes, ipsi et reges eorum et principes eorum et sacerdotes et prophetae eorum, viri iuda et habitatores ierusalem. Et verterunt ad me terga et non facies cum docerem eos diluculo et erudirem et nollent audire ut acciperent disciplinam. Et posuerunt idola sua in domo in qua invocatum est nomen meum ut polluerent eam. Et aedificaverunt excelsa baal quae sunt in valle filii ennom ut initiarent filios suos et filias suas moloch, quod non mandavi eis nec ascendit in cor meum ut facerent abominationem hanc et in peccatum deducerent iudam. Et nunc propter ista haec dicit dominus deus israhel ad civitatem hanc de qua vos dicitis quod tradetur in manus regis babylonis in gladio et in fame et in peste. Ecce ego congregabo eos de universis terris ad quas eieci eos in furore meo et in ira mea et in indignatione grandi, et reducam eos ad locum istum et habitare eos faciam confidenter. Et erunt mihi in populum et ego ero eis in deum. Et dabo eis cor unum et viam unam ut timeant me universis diebus et bene sit eis et filiis eorum post eos. Et feriam eis pactum sempiternum et non desinam eis benefacere, et timorem meum dabo in corde eorum ut non recedant a me. Et laetabor super eis cum bene eis fecero, et plantabo eos in terra ista in veritate in toto corde meo et in tota anima mea. Quia haec dicit dominus: Sicut adduxi super populum istum omne malum hoc grande, sic adducam super eos omne bonum quod ego loquor ad eos. Et possidebuntur agri in terra ista de qua vos dicitis quod deserta sit eo quod non remanserit homo et iumentum et data sit in manus chaldeorum. Agri pecunia ementur et scribentur in libro et inprimetur signum et testis adhibebitur in terra beniamin et in circuitu ierusalem et in civitatibus iuda et in civitatibus montanis et in civitatibus campestribus et in civitatibus quae ad austrum sunt, quia convertam captivitatem eorum ait dominus.

XXXIII Et factum est verbum domini ad ieremiam secundo, cum adhuc clausus esset in atrio carceris dicens: Haec dicit dominus qui facturus est et formaturus illud et paraturus, dominus nomen eius. Clama ad me et exaudiam te et adnuntiabo tibi grandia et firma quae nescis. Quia haec dicit dominus deus israhel ad domos urbis huius et ad domos regis iuda quae destructae sunt et ad munitiones et ad gladium venientium ut dimicent cum chaldeis, et ut impleant eas cadaveribus hominum quos percussi in furore meo et in indignatione mea, abscondens faciem meam a civitate hac propter omnem malitiam eorum. Ecce ego obducam eis cicatricem et sanitatem et curabo eos et revelabo illis deprecationem pacis et veritatis. Et convertam conversionem iuda et conversionem israhel et aedificabo eos sicut et a principio. Et emundabo illos ab omni iniquitate sua in qua peccaverunt mihi, et propitius ero cunctis iniquitatibus eorum in quibus deliquerunt mihi et spreverunt me. Et erit mihi in nomen et in gaudium et in laudem et in exultationem cunctis gentibus terrae quae audierint omnia bona quae ego facturus sum eis, et pavebunt et turbabuntur in universis bonis et in omni pace quam ego faciam eis. Haec dicit dominus: Adhuc audietur in loco isto quem vos dicitis esse desertum eo quod non sit homo nec iumentum in civitatibus iuda et foris ierusalem quae desolatae sunt absque homine et absque habitatore et absque pecore, vox gaudii et vox laetitiae, vox sponsi et vox sponsae, vox dicentium: Confitemini domino exercituum quoniam bonus dominus quoniam in aeternum misericordia eius, et portantium vota in domum domini. Reducam enim conversionem terrae sicut a principio dicit dominus. Haec dicit dominus exercituum: Adhuc erit in loco isto deserto absque homine et absque iumento et in cunctis civitatibus eius habitaculum pastorum accubantium gregum. In civitatibus montuosis et in civitatibus campestribus et in civitatibus quae ad austrum sunt et in terra beniamin et in circuitu ierusalem et in civitatibus iuda, adhuc transibunt greges ad manum numerantis ait dominus. Ecce dies veniunt dicit dominus et suscitabo verbum bonum quod locutus sum ad domum israhel et ad domum iuda. In diebus illis et in tempore illo germinare faciam david germen iustitiae et faciet iudicium et iustitiam in terra. In diebus illis salvabitur iuda et ierusalem habitabit confidenter, et hoc est nomen quod vocabunt eam: dominus iustus noster. Quia haec dicit dominus: Non interibit de david vir qui sedeat super thronum domus israhel. Et de sacerdotibus et levitis non interibit a facie mea vir qui offerat holocautomata et incendat sacrificium et caedat victimas cunctis diebus. Et factum est verbum domini ad ieremiam dicens: Haec dicit dominus: Si irritum potest fieri pactum meum cum die et pactum meum cum nocte ut non sit dies et nox in tempore suo, et pactum meum irritum esse poterit cum david servo meo ut non sit ex eo filius qui regnet in throno eius, et levitae et sacerdotes ministri mei. Sicut enumerari non possunt stellae caeli et metiri harena maris, sic multiplicabo semen david servi mei et levitas ministros meos. Et factum est verbum domini ad ieremiam dicens: Numquid non vidisti quid populus hic locutus sit dicens: Duae cognationes quas elegerat dominus abiectae sunt, et populum meum despexerunt eo quod non sit ultra gens coram eis. Haec dicit dominus: Si pactum meum inter diem et noctem et leges caelo et terrae non posui, equidem et semen iacob et david servi mei proiciam ut non adsumam de semine eius principes seminis abraham isaac et iacob. Reducam enim conversionem eorum et miserebor eis.

XXXIIII Verbum quod factum est ad ieremiam a domino quando nabuchodonosor rex babylonis et omnis exercitus eius universaque regna terrae quae erant sub potestate manus eius et omnes populi bellabant contra ierusalem et contra omnes urbes eius dicens: Haec dicit dominus deus israhel: Vade et loquere ad sedeciam regem iuda et dices ad eum: Haec dicit dominus: Ecce ego tradam civitatem hanc in manu regis babylonis et succendet eam igni. Et tu non effugies de manu eius, sed conprehensione capieris et in manu eius traderis, et oculi tui oculos regis babylonis videbunt et os eius cum ore tuo loquetur et babylonem introibis. Attamen audi verbum domini sedecia rex iuda: Haec dicit dominus ad te: Non morieris in gladio sed in pace morieris, et secundum conbustiones patrum tuorum regum priorum qui fuerunt ante te sic conburent te et vae domine plangent te, quia verbum ego locutus sum dicit dominus. Et locutus est ieremias propheta ad sedeciam regem iuda universa verba haec in ierusalem. Et exercitus regis babylonis pugnabat contra ierusalem et contra omnes civitates iuda quae reliquae erant, contra lachis et contra azeca; hae enim supererant de civitatibus iuda urbes munitae. Verbum quod factum est ad ieremiam a domino postquam percussit rex sedecias foedus cum omni populo in ierusalem praedicans, ut dimitteret unusquisque servum suum et unusquisque ancillam suam hebraeum et hebraeam liberos, et nequaquam dominarentur eis, id est in iudaeo et fratre suo viro. Audierunt ergo omnes principes et universus populus qui inierant pactum ut dimitteret unusquisque servum suum et unusquisque ancillam suam liberos et ultra non dominarentur eis. Audierunt igitur et dimiserunt. Et conversi sunt deinceps et retraxerunt servos et ancillas suas quos dimiserant liberos, et subiugaverunt in famulos et famulas. Et factum est verbum domini ad ieremiam a domino dicens: Haec dicit dominus deus israhel: Ego percussi foedus cum patribus vestris in die qua eduxi eos de terra aegypti de domo servitutis dicens: Cum conpleti fuerint septem anni dimittat unusquisque fratrem suum hebraeum qui venditus est ei, et serviet tibi sex annis et dimittes eum a te liberum; et non audierunt patres vestri me nec inclinaverunt aurem suam. Et conversi estis vos hodie et fecistis quod rectum est in oculis meis ut praedicaretis libertatem unusquisque ad amicum suum, et inistis pactum in conspectu meo in domo in qua invocatum est nomen meum super eam. Et reversi estis et commaculastis nomen meum et reduxistis unusquisque servum suum et unusquisque ancillam suam quos dimiseratis ut essent liberi et suae potestatis, et subiugastis eos ut sint vobis servi et ancillae. Propterea haec dicit dominus: Vos non audistis me ut praedicaretis libertatem unusquisque fratri suo et unusquisque amico suo. Ecce ego praedico vobis libertatem ait dominus ad gladium et ad pestem et ad famem, et dabo vos in commotionem cunctis regnis terrae. Et dabo viros qui praevaricantur foedus meum et non observaverunt verba foederis quibus adsenserunt in conspectu meo, vitulum quem conciderunt in duas partes et transierunt inter divisiones eius, principes iuda et principes ierusalem, eunuchi et sacerdotes et omnis populus terrae qui transierunt inter divisiones vituli, et dabo eos in manu inimicorum suorum et in manu quaerentium animam eorum, et erit morticinum eorum in escam volatilibus caeli et bestiis terrae. Et sedeciam regem iuda et principes eius dabo in manu inimicorum suorum et in manu quaerentium animam eorum et in manu exercituum regis babylonis qui recesserunt a vobis. Ecce ego praecipio dicit dominus et reducam eos in civitatem hanc et proeliabuntur adversus eam et capient eam et succendent igni, et civitates iuda dabo in solitudinem eo quod non sit habitator.

habitator.

XXXV

Verbum quod factum est ad Ieremiam a Domino in diebus Ioachim filii Iosiae regis Iuda, dicens: Vade ad domum Rechabitarum, et loquere eis, et introduces eos in domum Domini, in unam exedram thesaurorum, et dabis eis bibere vinum. Et assumpsi Iezoniam filium Ieremiae filii Habsaniae, et fratres eius, et omnes filios eius, et universam domum Rechabitarum. Et introduxi eos in domum Domini ad gazophylacium filiorum Hanan filii Iegedeliae hominis Dei, quod erat iuxta gazophylacium principum, super thesaurum Maasiae filii Sellum, qui erat custos vestibuli. Et posui coram filiis domus Rechabitarum scyphos plenos vino, et calices: et dixi ad eos: Bibite vinum. Qui responderunt: Non bibemus vinum: quia Ionadab filius Rechab pater noster praecepit nobis, dicens: Non bibetis vinum vos et filii vestri usque in sempiternum: et domum non aedificabitis, et sementem non seretis, et vineas non plantabitis, nec habebitis: sed in tabernaculis habitabitis cunctis diebus vestris, ut vivatis diebus multis super faciem terrae, in qua vos peregrinamini. Oboedivimus ergo voci Ionadab filii Rechab patris nostri in omnibus quae praecepit nobis, ita ut non biberemus vinum cunctis diebus nostris nos et mulieres nostrae, filii et filiae nostrae: et non aedificaremus domos ad habitandum, et vineam, et agrum, et sementem non habuimus: sed habitavimus in tabernaculis, et oboedientes fuimus iuxta omnia quae praecepit nobis Ionadab pater noster. Cum autem ascendisset Nabuchodonosor rex Babylonis ad terram nostram, diximus: Venite et ingrediamur Ierusalem a facie exercitus Chaldaeorum, et a facie exercitus Syriae: et mansimus in Ierusalem. Et factum est verbum Domini ad Ieremiam, dicens: Haec dicit Dominus exercituum Deus Israel: Vade, et dic viris Iuda, et habitatoribus Ierusalem: Numquid non recipietis disciplinam ut oboediatis verbis meis, dicit Dominus? Praevaluerunt sermones Ionadab filii Rechab, quos praecepit filiis suis ut non biberent vinum: et non biberunt usque ad diem hanc, quia oboedierunt praecepto patris sui: ego autem locutus sum ad vos de mane consurgens et loquens, et non oboedistis mihi. Misique ad vos omnes servos meos prophetas, consurgens diluculo, mittensque et dicens: Convertimini unusquisque a via sua pessima, et bona facite studia vestra: et nolite sequi deos alienos, neque colatis eos, et habitabitis in terra quam dedi vobis et patribus vestris: et non inclinastis aurem vestram, neque audistis me. Firmaverunt igitur filii Ionadab filii Rechab praeceptum patris sui, quod praeceperat eis: populus autem iste non oboedivit mihi. Idcirco haec dicit Dominus exercituum Deus Israel: Ecce ego adducam super Iudam et super omnes habitatores Ierusalem universam afflictionem, quam locutus sum adversum illos, eo quod locutus sum ad illos, et non audierunt: vocavi illos, et non responderunt mihi. Domui autem Rechabitarum dixit Ieremias: Haec dicit Dominus exercituum Deus Israel: Pro eo quod oboedistis praecepto Ionadab patris vestri, et custodistis omnia mandata eius, et fecistis universa quae praecepit vobis: propterea haec dicit Dominus exercituum Deus Israel: Non deficiet vir de stirpe Ionadab filii Rechab, stans in conspectu meo cunctis diebus.

XXXVI

Et factum est in anno quarto Ioachim filii Iosiae regis Iuda, factum est verbum hoc ad Ieremiam a Domino, dicens: Tolle volumen libri, et scribes in eo omnia verba quae locutus sum tibi adversum Israel et Iudam, et adversum omnes gentes, a die qua locutus sum ad te ex diebus Iosiae usque ad diem hanc. Si forte audiente domo Iuda universa mala quae ego cogito facere eis, revertatur unusquisque a via sua pessima: et propitius ero iniquitati et peccato eorum. Vocavit ergo Ieremias Baruch filium Neriae: et scripsit Baruch ex ore Ieremiae omnes sermones Domini, quos locutus est ad eum, in volumine libri: et praecepit Ieremias Baruch, dicens: Ego clausus sum, nec valeo ingredi domum Domini. Ingredere ergo tu, et lege de volumine in quo scripsisti ex ore meo verba Domini, audiente populo in domo Domini in die ieiunii: insuper et audiente universo Iuda, qui veniunt de civitatibus suis, leges eis: si forte cadat oratio eorum in conspectu Domini, et revertatur unusquisque a via sua pessima: quoniam magnus furor et indignatio est, quam locutus est Dominus adversus populum hunc. Et fecit Baruch filius Neriae iuxta omnia quae praeceperat ei Ieremias propheta, legens ex volumine sermones Domini in domo Domini. Factum est autem in anno quinto Ioachim filii Iosiae regis Iuda, in mense nono: praedicaverunt ieiunium in conspectu Domini omni populo in Ierusalem, et universae multitudini quae confluxerat de civitatibus Iuda in Ierusalem. Legitque Baruch ex volumine sermones Ieremiae in domo Domini in gazophylacio Gamariae filii Saphan scribae, in vestibulo superiori, in introitu portae novae domus Domini, audiente omni populo. Cumque audisset Micheas filius Gamariae filii Saphan omnes sermones Domini ex libro: descendit in domum regis ad gazophylacium scribae: et ecce ibi omnes principes sedebant, Elisama scriba, et Dalaias filius Semeiae, et Elnathan filius Achobor, et Gamarias filius Saphan, et Sedecias filius Hananiae, et universi principes: et nuntiavit eis Micheas omnia verba quae audivit legente Baruch ex volumine in auribus populi. Miserunt itaque omnes principes ad Baruch, Iudi filium Nathaniae filii Selemiae filii Chusi, dicentes: Volumen ex quo legisti audiente populo, sume in manu tua, et veni. Tulit ergo Baruch filius Neriae volumen in manu sua, et venit ad eos: et dixerunt ad eum: Sede, et lege haec in auribus nostris. Et legit Baruch in auribus eorum. Igitur cum audissent omnia verba, obstupuerunt unusquisque ad proximum suum, et dixerunt ad Baruch: Nuntiare debemus regi omnes sermones istos. Et interrogaverunt eum, dicentes: Indica nobis quomodo scripsisti omnes sermones istos ex ore eius. Dixit autem eis Baruch: Ex ore suo loquebatur quasi legens ad me omnes sermones istos: et ego scribebam in volumine atramento. Et dixerunt principes ad Baruch: Vade, et abscondere tu et Ieremias, et nemo sciat ubi sitis. Et ingressi sunt ad regem in atrium: porro volumen commendaverunt in gazophylacio Elisamae scribae: et nuntiaverunt audiente rege omnes sermones. Misitque rex Iudi ut sumeret volumen: qui tollens illud de gazophylacio Elisamae scribae, legit audiente rege et universis principibus qui stabant circa regem. Rex autem sedebat in domo hiemali in mense nono: et posita erat arula coram eo plena prunis. Cumque legisset Iudi tres pagellas vel quatuor, scidit illud scalpello scribae, et proiecit in ignem qui erat super arulam, donec consumeretur omne volumen igni qui erat in arula. Et non timuerunt, neque sciderunt vestimenta sua, rex, et omnes servi eius, qui audierunt universos sermones istos. Verumtamen Elnathan, et Dalaias, et Gamarias contradixerunt regi ne combureret librum: et non audivit eos. Et praecepit rex Ieremeel filio Amelech, et Saraiae filio Ezriel, et Selemiae filio Abdeel, ut comprehenderent Baruch scribam, et Ieremiam prophetam: abscondit autem eos Dominus. Et factum est verbum Domini ad Ieremiam prophetam, postquam combusserat rex volumen, et sermones quos scripserat Baruch ex ore Ieremiae, dicens: Rursum tolle volumen aliud: et scribe in eo omnes sermones priores, qui erant in primo volumine, quod combussit Ioachim rex Iuda. Et ad Ioachim regem Iuda dices: Haec dicit Dominus: Tu combussisti volumen illud, dicens: Quare scripsisti in eo annuntians: Festinus veniet rex Babylonis, et vastabit terram hanc, et cessare faciet ex illa hominem et iumentum? Propterea haec dicit Dominus contra Ioachim regem Iuda: Non erit ex eo qui sedeat super solium David: et cadaver eius proiicietur ad aestum per diem, et ad gelu per noctem. Et visitabo contra eum, et contra semen eius, et contra servos eius iniquitates suas, et adducam super eos, et super habitatores Ierusalem, et super viros Iuda omne malum quod locutus sum ad eos, et non audierunt. Ieremias autem tulit volumen aliud, et dedit illud Baruch filio Neriae scribae: qui scripsit in eo ex ore Ieremiae omnes sermones libri, quem combusserat Ioachim rex Iuda igni: et insuper additi sunt sermones multo plures quam ante fuerant.

Sedechias

XXXVII

Et regnavit rex Sedechias filius Iosiae pro Iechonia filio Ioachim: quem constituit Nabuchodonosor rex Babylonis regem in terra Iuda. Et non oboedivit ipse, et servi eius, et populus terrae verbis Domini, quae locutus est in manu Ieremiae prophetae. Et misit rex Sedechias Iuchal filium Selemiae, et Sophoniam filium Maasiae sacerdotem ad Ieremiam prophetam, dicens: Ora pro nobis Dominum Deum nostrum. Ieremias autem libere ambulabat in medio populi: non enim miserant eum in custodiam carceris. Igitur exercitus Pharaonis egressus est de Aegypto: et audientes Chaldaei qui obsidebant Ierusalem, huiuscemodi nuntium, recesserunt ab Ierusalem. Et factum est verbum Domini ad Ieremiam prophetam, dicens: Haec dicit Dominus Deus Israel: Sic dicetis regi Iuda, qui misit vos ad me interrogandum: Ecce exercitus Pharaonis, qui egressus est vobis in auxilium, revertetur in terram suam in Aegyptum. Et redient Chaldaei, et bellabunt contra civitatem hanc: et capient eam, et incendent igni. Haec dicit Dominus: Nolite decipere animas vestras, dicentes: Euntes abibunt et recedent a nobis Chaldaei: quia non abibunt. Sed et si percusseritis omnem exercitum Chaldaeorum

sed qui pugnant adversum vos, et derelicti fuerint ex eis aliqui vulnerati, singuli de tentorio suo consurgent et incendent civitatem hanc igni. Ergo cum recessisset exercitus Chaldeorum ab Ierusalem propter exercitum Pharaonis, egressus est Ieremias de Ierusalem ut iret in terram Beniamin et divideret ibi possessionem in conspectu civium. Cumque pervenisset ad portam Beniamin, erat ibi custos portae per vices nomine Ieria filius Selemiae filii Ananiae, et apprehendit Ieremiam prophetam dicens: Ad Chaldeos profugis. Et respondit Ieremias: Falsum est, non fugio ad Chaldeos. Et non audivit eum, sed comprehendit Ieria Ieremiam et adduxit eum ad principes. Quam ob rem irati principes super Ieremiam, cesum eum miserunt in carcerem qui erat in domo Ionathan scribae; ipse enim praepositus erat super carcerem. Itaque ingressus est Ieremias in domum laci et in ergastulum, et sedit ibi Ieremias diebus multis.

rex Sedechias

Mittens autem Sedechias rex tulit eum et interrogavit eum in domo sua abscondite et dixit: Putasne est sermo a Domino? Et dixit Ieremias: Est. Et ait: In manu regis Babylonis traderis. Et dixit Ieremias ad Sedechiam: Quid peccavi tibi et servis tuis et populo tuo, quia misisti me in domum carceris? Ubi sunt prophetae vestri qui prophetabant vobis et dicebant: Non veniet rex Babylonis super vos et super terram hanc? Nunc ergo audi, obsecro, domine mi rex: valeat deprecatio mea in conspectu tuo, et ne me remittas in domum Ionathan scribae, ne moriar ibi. Praecepit ergo rex Sedechias ut traderetur Ieremias in vestibulo carceris, et daretur ei torta panis cotidie, excepto pulmento, donec consumerentur omnes panes de civitate; et mansit Ieremias in vestibulo carceris.

XXXVIII

Audivit autem Saphatias filius Mathan et Gedelias filius Phassur et Iuchal filius Selemiae et Phassur filius Melchiae sermones quos Ieremias loquebatur ad omnem populum dicens: Haec dicit Dominus: Quicumque manserit in civitate hac morietur gladio et fame et peste; qui autem profugerit ad Chaldeos vivet, et erit anima eius sospes et vivens. Haec dicit Dominus: Tradendo tradetur civitas haec in manu exercitus regis Babylonis, et capiet eam. Et dixerunt principes regi: Rogamus ut occidatur homo iste; de industria enim dissolvit manus virorum bellantium qui remanserunt in civitate hac et manus universi populi, loquens ad eos iuxta verba haec; siquidem homo iste non quaerit pacem populo huic sed malum. Et dixit rex Sedechias: Ecce ipse in manibus vestris est; nec enim fas est regem vobis quicquam negare.

tulerunt Ieremiam et proiecerunt eum in lacum

Tulerunt ergo Ieremiam et proiecerunt eum in lacum Melchiae filii Amalech qui erat in vestibulo carceris, et submiserunt Ieremiam funibus in lacum in quo non erat aqua sed lutum; descendit itaque Ieremias in caenum. Audivit autem Abdemelech Aethiops vir eunuchus qui erat in domo regis quod misissent Ieremiam in lacum; porro rex sedebat in porta Beniamin. Et egressus est Abdemelech de domo regis et locutus est ad regem dicens: Domine mi rex, malefecerunt viri isti omnia quaecumque perpetrarunt contra Ieremiam prophetam, mittentes eum in lacum ut moriatur ibi fame; non sunt enim panes ultra in civitate. Praecepit itaque rex Abdemelech Aethiopi dicens: Tolle tecum hinc triginta viros et leva Ieremiam prophetam de lacu antequam moriatur. Assumptis ergo Abdemelech secum viris ingressus est domum regis quae erat sub cellario, et tulit inde veteres pannos et antiqua quae computruerant, et submisit ea ad Ieremiam in lacum per funiculos. Dixitque Abdemelech Aethiops ad Ieremiam: Pone veteres pannos et haec scissa et putrida sub cubito manuum tuarum et super funes. Fecit ergo Ieremias sic.

extraxerunt Ieremiam

Et extraxerunt Ieremiam funibus et eduxerunt eum de lacu; mansit autem Ieremias in vestibulo carceris. Et misit rex Sedechias et tulit eum ad se Ieremiam prophetam ad ostium tertium quod erat in domo Domini. Et dixit rex ad Ieremiam:

interrogo te sermonem

Interrogo ego te sermonem, ne abscondas a me aliquid. Dixit autem Ieremias ad Sedechiam: Si annuntiavero tibi, numquid non interficies me? et si consilium dedero tibi, non me audies.

iuravit Sedechias

Iuravit ergo Sedechias rex Ieremiae clam dicens: Vivit Dominus qui fecit nobis animam hanc, si occidero te et si tradidero te in manus virorum istorum qui quaerunt animam tuam. Et dixit Ieremias ad Sedechiam: Haec dicit Dominus exercituum Deus Israel: Si profectus exieris ad principes regis Babylonis, vivet anima tua et civitas haec non succendetur igni, et salvus eris tu et domus tua. Si autem non exieris ad principes regis Babylonis, tradetur civitas haec in manus Chaldeorum, et succendent eam igni, et tu non effugies de manu eorum. Et dixit rex Sedechias ad Ieremiam: Sollicitus sum propter Iudaeos qui transfugerunt ad Chaldeos, ne forte tradar in manus eorum et illudant mihi. Respondit autem Ieremias: Non te tradent. Audi, quaeso, vocem Domini quam ego loquor ad te, et bene tibi erit et vivet anima tua. Quod si nolueris egredi, iste est sermo quem ostendit mihi Dominus: Ecce omnes mulieres quae remanserunt in domo regis Iuda educentur ad principes regis Babylonis, et ipsae dicent: Seduxerunt te et praevaluerunt adversum te viri pacifici tui, demerserunt in caeno et in lubrico pedes tuos et recesserunt a te. Et omnes uxores tuae et filii tui educentur ad Chaldeos, et non effugies manus eorum, sed in manu regis Babylonis capieris, et civitatem hanc comburet igni. Dixit ergo Sedechias ad Ieremiam: Nullus sciat verba haec, et non morieris. Si autem audierint principes quia locutus sum tecum, et venerint ad te et dixerint tibi: Indica nobis quid locutus sis cum rege, ne celes nos et non te interficiemus, et quid locutus est tecum rex; dices ad eos: Prostravi ego preces meas coram rege, ne me reduci iuberet in domum Ionathan et ibi morerer. Venerunt ergo omnes principes ad Ieremiam et interrogaverunt eum, et locutus est eis iuxta omnia verba quae praeceperat ei rex; et cessaverunt ab eo, nihil enim fuerat auditum. Mansit vero Ieremias in vestibulo carceris usque ad diem quo capta est Ierusalem; et factum est ut caperetur Ierusalem.

XXXIX

Anno nono Sedechiae regis Iuda mense decimo venit Nabuchodonosor rex Babylonis et omnis exercitus eius ad Ierusalem et obsidebant eam. Undecimo autem anno Sedechiae mense quarto quinta mensis aperta est civitas. Et ingressi sunt omnes principes regis Babylonis et sederunt in porta media, Neregel Sereser, Semegarnabu, Sarsachim Rapsaces, Neregel Sereser Rebmag, et omnes reliqui principes regis Babylonis. Cumque vidisset eos Sedechias rex Iuda et omnes viri bellatores, fugerunt et egressi sunt nocte de civitate per viam horti regis et per portam quae erat inter duos muros, et egressi sunt ad viam deserti. Persecutus est autem eos exercitus Chaldeorum, et comprehenderunt Sedechiam in campo solitudinis Iericho, et captum adduxerunt ad Nabuchodonosor regem Babylonis in Reblatha quae est in terra Emath, et locutus est ad eum iudicia. Et occidit rex Babylonis filios Sedechiae in Reblatha in oculis eius, et omnes nobiles Iuda occidit rex Babylonis. Oculos quoque Sedechiae eruit et vinxit eum compedibus ut duceretur in Babylonem. Domum quoque regis et domum vulgi succenderunt Chaldei igni, et murum Ierusalem subverterunt. Et reliquias populi qui remanserant in civitate et perfugas qui transfugerant ad eum et superfluos vulgi qui remanserant transtulit Nabuzardan magister militum in Babylonem. Et de plebe pauperum qui nihil penitus habebant dimisit Nabuzardan magister militum in terra Iuda, et dedit eis vineas et cisternas in die illa. Praeceperat autem Nabuchodonosor rex Babylonis de Ieremia Nabuzardan magistro militiae dicens: Tolle illum et pone super eum oculos tuos, nihilque ei mali facias, sed ut voluerit sic facias ei. Misit ergo Nabuzardan princeps militiae et Nabuzezban et Rabsares et Neregel et Sereser et Rebmag et omnes optimates regis Babylonis miserunt et tulerunt Ieremiam de vestibulo carceris et tradiderunt eum Godoliae filio Ahicam filii Saphan ut intraret domum et habitaret in populo. Ad Ieremiam autem factus fuerat sermo Domini cum clausus esset in vestibulo carceris dicens: Vade et dic Abdemelech Aethiopi dicens: Haec dicit Dominus exercituum Deus Israel: Ecce ego inducam sermones meos super civitatem hanc in malum et non in bonum, et erunt in conspectu tuo in die illa. Et liberabo te in die illa, ait Dominus, et non traderis in manus virorum quos tu formidas, sed eruens liberabo te, et gladio non cades, sed erit tibi anima tua in salutem, quia in me habuisti fiduciam, ait Dominus.

XL

Sermo qui factus est ad Ieremiam a Domino postquam dimissus est a Nabuzardan magistro militiae de Rama, quando tulit eum vinctum catenis in medio omnium qui migrabant de Ierusalem et Iuda et ducebantur in Babylonem. Tollens ergo princeps militiae Ieremiam dixit ad eum: Dominus Deus tuus locutus est malum hoc super locum istum, et adduxit et fecit Dominus sicut locutus est, quia peccastis Domino et non audistis vocem eius, et factus est vobis sermo hic. Nunc ergo ecce solvi te hodie de catenis quae sunt in manibus tuis; si placet tibi ut venias mecum in Babylonem, veni, et ponam oculos meos super te. Si autem displicet tibi venire mecum in

perfussit godoliam

babylone residere. Ecce omnis terra in conspectu tuo est: quod elegeris et quo placuerit tibi ut vadas, illuc perge. Et mecum noli venire, sed habita apud Godoliam filium Ahicam filii Saphan, quem praeposuit rex Babylonis civitatibus Iuda: habita ergo cum eo in medio populi, vel quocumque placuerit tibi ut vadas, vade. Dedit quoque ei magister militiae cibaria et munuscula, et dimisit eum. Venit autem Ieremias ad Godoliam filium Ahicam in Masphath, et habitavit cum eo in medio populi qui relictus fuerat in terra. Cumque audissent omnes principes exercitus qui dispersi fuerant per regiones, ipsi et socii eorum, quod praefecisset rex Babylonis Godoliam filium Ahicam terrae, et quod commendasset ei viros et mulieres et parvulos, et de pauperibus terrae qui non fuerant translati in Babylonem, venerunt ad Godoliam in Masphath, et Ismahel filius Nathaniae, et Iohanan et Ionathan filii Caree, et Sareas filius Thanehumeth, et filii Ophi qui erant de Netophathi, et Iezonias filius Maachathi, ipsi et viri eorum. Et iuravit eis Godolias filius Ahicam filii Saphan et comitibus eorum, dicens: Nolite timere servire Chaldaeis; habitate in terra, et servite regi Babylonis, et bene erit vobis. Ecce ego habito in Masphath, ut respondeam praecepto Chaldaeorum qui mittuntur ad nos; vos autem colligite vindemiam et messem et oleum, et condite in vasis vestris, et manete in urbibus vestris quas tenetis. Sed et omnes Iudaei qui erant in Moab et in filiis Ammon et in Idumaea et in universis regionibus, audito quod dedisset rex Babylonis reliquias in Iudaea, et quod praeposuisset super eos Godoliam filium Ahicam filii Saphan, reversi sunt, inquam, omnes Iudaei de universis locis ad quae profugerant, et venerunt in terram Iuda ad Godoliam in Masphath, et collegerunt vinum et messem multam nimis. Iohanan autem filius Caree et omnes principes exercitus qui dispersi fuerant in regionibus venerunt ad Godoliam in Masphath, et dixerunt ei: Scito quod Baalis rex filiorum Ammon misit Ismahel filium Nathaniae percutere animam tuam. Et non credidit eis Godolias filius Ahicam. Iohanan autem filius Caree dixit ad Godoliam seorsum in Masphath, loquens: Ibo et percutiam Ismahel filium Nathaniae nullo sciente, ne interficiat animam tuam, et dissipentur omnes Iudaei qui congregati sunt ad te, et peribunt reliquiae Iuda. Et ait Godolias filius Ahicam ad Iohanan filium Caree: Noli facere verbum hoc; falsum enim tu loqueris de Ismahel.

XLI Et factum est in mense septimo, venit Ismahel filius Nathaniae filii Elisama de semine regali, et optimates regis, et decem viri cum eo, ad Godoliam filium Ahicam in Masphath, et comederunt ibi panes simul in Masphath. Surrexit autem Ismahel filius Nathaniae et decem viri qui cum eo erant, et percusserunt Godoliam filium Ahicam filii Saphan gladio, et interfecerunt eum quem praefecerat rex Babylonis terrae. Omnes quoque Iudaeos qui erant cum Godolia in Masphath, et Chaldaeos qui reperti sunt ibi, et viros bellatores percussit Ismahel. Secundo autem die postquam occiderat Godoliam, nullo adhuc sciente, venerunt viri de Sichem et de Silo et de Samaria octoginta viri, rasi barba et scissis vestibus et squalentes, et munera et thus habebant in manu, ut offerrent in domo Domini. Egressus ergo Ismahel filius Nathaniae in occursum eorum de Masphath, incedens et plorans ibat; cum autem occurrisset eis, dixit ad eos: Venite ad Godoliam filium Ahicam. Qui cum venissent ad medium civitatis, interfecit eos Ismahel filius Nathaniae circa medium laci, ipse et viri qui erant cum eo. Decem autem viri reperti sunt inter eos qui dixerunt ad Ismahel: Noli occidere nos, quia habemus thesauros in agro, frumenti et hordei et olei et mellis. Et cessavit, et non interfecit eos cum fratribus suis. Lacus autem in quem proiecerat Ismahel omnia cadavera virorum quos percussit propter Godoliam, ipse est quem fecit rex Asa propter Baasa regem Israel; ipsum replevit Ismahel filius Nathaniae occisis. Et captivas duxit Ismahel omnes reliquias populi qui erant in Masphath, filias regis, et universum populum qui remanserat in Masphath, quos commendaverat Nabuzardan princeps militiae Godoliae filio Ahicam. Et cepit eos Ismahel filius Nathaniae, et abiit ut transiret ad filios Ammon. Audivit autem Iohanan filius Caree et omnes principes bellatorum qui erant cum eo omne malum quod fecerat Ismahel filius Nathaniae. Et assumptis universis viris, profecti sunt ut bellarent adversum Ismahel filium Nathaniae, et invenerunt eum ad aquas multas quae sunt in Gabaon. Cumque vidisset omnis populus qui erat cum Ismahel Iohanan filium Caree et universos principes bellatorum qui erant cum eo, laetati sunt. Et reversus est omnis populus quem ceperat Ismahel in Masphath, reversusque abiit ad Iohanan filium Caree. Ismahel autem filius Nathaniae fugit cum octo viris a facie Iohanan, et abiit ad filios Ammon. Tulit ergo Iohanan filius Caree et omnes principes bellatorum qui erant cum eo universas reliquias vulgi quas reduxerat ab Ismahel filio Nathaniae de Masphath, postquam percussit Godoliam filium Ahicam: fortes viros ad proelium, et mulieres et pueros et eunuchos quos reduxerat de Gabaon. Et abierunt, et sederunt peregrinantes in Chamaam, quae est iuxta Bethlehem, ut pergerent et introirent Aegyptum a facie Chaldaeorum; timebant enim eos, quia percusserat Ismahel filius Nathaniae Godoliam filium Ahicam, quem praeposuerat rex Babylonis in terra Iuda.

XLII Et accesserunt omnes principes bellatorum, et Iohanan filius Caree, et Iezonias filius Osaiae, et reliquum vulgus a parvo usque ad magnum, dixeruntque ad Ieremiam prophetam: Cadat oratio nostra in conspectu tuo, et ora pro nobis ad Dominum Deum tuum pro universis reliquiis istis, quia derelicti sumus pauci de pluribus, sicut oculi tui nos intuentur; et annuntiet nobis Dominus Deus tuus viam per quam pergamus, et verbum quod faciamus. Dixit autem ad eos Ieremias propheta: Audivi. Ecce ego oro ad Dominum Deum vestrum secundum verba vestra; omne verbum quodcumque responderit mihi, indicabo vobis, nec abscondam a vobis quidquam. Et illi dixerunt ad Ieremiam: Sit Dominus inter nos testis veritatis et fidei, si non iuxta omne verbum in quo miserit te Dominus Deus tuus ad nos, sic faciemus. Sive bonum est sive malum, voci Domini Dei nostri, ad quem mittimus te, obediemus, ut bene sit nobis cum audierimus vocem Domini Dei nostri. Cum autem completi essent decem dies, factum est verbum Domini ad Ieremiam. Vocavitque Iohanan filium Caree et omnes principes bellatorum qui erant cum eo, et universum populum a minimo usque ad magnum, et dixit ad eos: Haec dicit Dominus Deus Israel, ad quem misistis me ut prosternerem preces vestras in conspectu eius: Si quiescentes manseritis in terra hac, aedificabo vos et non destruam, plantabo et non evellam; iam enim placatus sum super malo quod feci vobis. Nolite timere a facie regis Babylonis, quem vos pavidi formidatis; nolite metuere eum, dicit Dominus, quia vobiscum sum ego, ut salvos vos faciam et eruam de manu eius. Et dabo vobis misericordias, et miserebor vestri, et habitare vos faciam in terra vestra. Si autem dixeritis vos: Non habitabimus in terra ista, nec audiemus vocem Domini Dei nostri, dicentes: Nequaquam, sed ad terram Aegypti pergemus, ubi non videbimus bellum, et clangorem tubae non audiemus, et famem non sustinebimus, et ibi habitabimus; propter hoc nunc audite verbum Domini, reliquiae Iuda. Haec dicit Dominus exercituum Deus Israel: Si posueritis faciem vestram ut ingrediamini Aegyptum, et intraveritis ut ibi habitetis, gladius quem vos formidatis ibi comprehendet vos in terra Aegypti, et fames pro qua estis solliciti adhaerebit vobis in Aegypto, et ibi moriemini. Omnesque viri qui posuerunt faciem suam ut ingrediantur Aegyptum, ut habitent ibi, morientur gladio et fame et peste; nullus de eis remanebit, nec effugiet a facie mali quod ego afferam super eos. Quia haec dicit Dominus exercituum Deus Israel: Sicut conflatus est furor meus et indignatio mea super habitatores Ierusalem, sic conflabitur indignatio mea super vos, cum ingressi fueritis Aegyptum; et eritis in iusiurandum et in stuporem et in maledictum et in opprobrium, et nequaquam ultra videbitis locum istum. Verbum Domini super vos, reliquiae Iuda: Nolite intrare Aegyptum. Scientes scietis quia obtestatus sum vos hodie, quia decepistis animas vestras. Vos enim misistis me ad Dominum Deum nostrum, dicentes: Ora pro nobis ad Dominum Deum nostrum, et iuxta omnia quaecumque dixerit tibi Dominus Deus noster, sic annuntia nobis, et faciemus. Et annuntiavi vobis hodie, et non audistis vocem Domini Dei vestri super universis pro quibus misit me ad vos. Nunc ergo scientes scietis quia gladio et fame et peste moriemini in loco ad quem voluistis intrare ut habitaretis ibi.

XLIII Factum est autem, cum complesset Ieremias loquens ad populum universos sermones Domini Dei eorum, pro quibus miserat eum Dominus Deus eorum ad illos, omnia verba haec, dixit Azarias filius Osaiae et Iohanan filius Caree et omnes viri superbi, dicentes ad Ieremiam: Mendacium tu loqueris; non misit te Dominus Deus noster, dicens: Ne ingrediamini Aegyptum ut habitetis illuc. Sed Baruch filius Neriae incitat te adversum nos, ut tradat nos in manus Chaldaeorum, ut interficiat nos et traduci faciat in Babylonem. Et non audivit Iohanan filius Caree et omnes principes bellatorum et universus populus vocem Domini ut maneret in terra

Iuda. Sed tollens Iohanan filius Caree et universi principes bellatorum universos reliquiarum Iuda qui reversi fuerant de cunctis gentibus ad quas fuerant ante dispersi ut habitarent in terra Iuda, viros et mulieres et parvulos et filias regis et omnem animam quam reliquerat Nabuzardan princeps militiae cum Godolia filio Ahicam filii Saphan, et Ieremiam prophetam et Baruch filium Neriae, et ingressi sunt terram Aegypti, quia non oboedierunt voci Domini, et venerunt usque ad Tafnis. Et factus est sermo Domini ad Ieremiam in Tafnis dicens: Sume in manu tua lapides grandes et absconde eos in crypta quae est sub muro latericio in porta domus Pharaonis in Tafnis, cernentibus viris Iudaeis, et dices ad eos: Haec dicit Dominus exercituum Deus Israhel: Ecce ego mittam et adsumam Nabuchodonosor regem Babylonis servum meum, et ponam thronum eius super lapides istos quos abscondi, et statuet solium suum super eos. Veniensque percutiet terram Aegypti, quos in mortem in mortem, et quos in captivitatem in captivitatem, et quos in gladium in gladium. Et succendet ignem in delubris deorum Aegypti, et conburet ea et captivos ducet illos, et amicietur terra Aegypti sicut amicitur pastor pallio suo, et egredietur inde in pace. Et conteret statuas domus Solis quae sunt in terra Aegypti, et delubra deorum Aegypti conburet igni.

C. XLIIII

Verbum quod factum est ad Ieremiam ad omnes Iudaeos qui habitabant in terra Aegypti, habitantes in Magdolo et in Tafnis et in Memphis et in terra Phatures, dicens: Haec dicit Dominus exercituum Deus Israhel: Vos vidistis omne malum istud quod adduxi super Hierusalem et super omnes urbes Iuda, et ecce desertae sunt hodie et non est in eis habitator propter malitiam quam fecerunt ut me ad iracundiam provocarent, et irent ut sacrificarent et colerent deos alienos quos nesciebant et illi et vos et patres vestri. Et misi ad vos omnes servos meos prophetas de nocte consurgens mittensque et dicens: Nolite facere verbum abominationis huiuscemodi quam odivi. Et non audierunt neque inclinaverunt aurem suam ut converterentur a malis suis et non sacrificarent diis alienis. Et conflata est indignatio mea et furor meus, et succensa est in civitatibus Iuda et in plateis Hierusalem, et versae sunt in solitudinem et vastitatem secundum diem hanc. Et nunc haec dicit Dominus exercituum Deus Israhel: Quare vos facitis malum grande hoc contra animas vestras, ut intereat ex vobis vir et mulier, parvulus et lactans de medio Iudae, nec relinquatur vobis quicquam residuum, provocantes me in operibus manuum vestrarum, sacrificando diis alienis in terra Aegypti in quam ingressi estis ut habitetis ibi, et dispereatis et sitis in maledictionem et in obprobrium cunctis gentibus terrae? Numquid obliti estis mala patrum vestrorum et mala regum Iuda et mala uxorum eius et mala vestra et mala uxorum vestrarum, quae fecerunt in terra Iuda et in regionibus Hierusalem? Non sunt mundati usque ad diem hanc, et non timuerunt et non ambulaverunt in lege Domini et in praeceptis meis quae dedi coram vobis et coram patribus vestris. Ideo haec dicit Dominus exercituum Deus Israhel: Ecce ego ponam faciem meam in vobis in malum, et disperdam omnem Iudam. Et adsumam reliquias Iudae qui posuerunt facies suas ut ingrederentur terram Aegypti et habitarent ibi, et consumentur omnes in terra Aegypti. Cadent in gladio et in fame, et consumentur a minimo usque ad maximum in gladio et in fame morientur, et erunt in iusiurandum et in miraculum et in maledictionem et in obprobrium. Et visitabo habitatores terrae Aegypti sicut visitavi super Hierusalem in gladio et in fame et in peste, et non erit qui effugiat et sit residuus de reliquiis Iudaeorum qui vadunt ut peregrinentur in terra Aegypti, et revertantur in terram Iuda ad quam ipsi elevant animas suas ut revertantur et habitent ibi; non revertentur nisi qui fugerint.

Responderunt autem Ieremiae omnes viri scientes quod sacrificarent uxores eorum diis alienis, et universae mulieres quarum stabat multitudo grandis, et omnis populus habitantium in terra Aegypti in Phatures, dicentes: Sermonem quem locutus es ad nos in nomine Domini non audiemus ex te, sed facientes faciemus omne verbum quod egredietur de ore nostro, ut sacrificemus reginae caeli et libemus ei libamina sicut fecimus nos et patres nostri, reges nostri et principes nostri in urbibus Iuda et in plateis Hierusalem, et saturati sumus panibus et bene nobis erat malumque non vidimus. Ex eo autem tempore quo cessavimus sacrificare reginae caeli et libare ei libamina, indigemus omnibus et gladio et fame consumpti sumus. Quod si nos sacrificamus reginae caeli et libamus ei libamina, numquid sine viris nostris fecimus ei placentas ad colendum eam et libandum ei libamina? Et dixit Ieremias ad omnem populum, adversum viros et adversum mulieres et adversum universam plebem

Regine celi / regine

qui responderant ei verbum dicens: Numquid non sacrificium quod sacrificastis in civitatibus Iuda et in plateis Hierusalem vos et patres vestri, reges vestri et principes vestri et populus terrae, horum recordatus est Dominus et ascendit super cor eius? Et non poterat Dominus ultra portare propter malitiam studiorum vestrorum et propter abominationes quas fecistis; et facta est terra vestra in desolationem et in stuporem et in maledictum, eo quod non sit habitator sicut est dies haec, propterea quod sacrificaveritis idolis et peccaveritis Domino, et non audieritis vocem Domini et in lege et in praeceptis et in testimoniis eius non ambulaveritis, idcirco evenerunt vobis mala haec sicut est dies haec. Dixit autem Ieremias ad omnem populum et ad universas mulieres: Audite verbum Domini, omnis Iuda qui estis in terra Aegypti. Haec dicit Dominus exercituum Deus Israhel dicens: Vos et uxores vestrae locutae estis ore vestro et manibus vestris implestis dicentes: Faciamus vota nostra quae vovimus, ut sacrificemus reginae caeli et libemus ei libamina. Implestis vota vestra et opere perpetrastis ea. Ideo audite verbum Domini, omnis Iuda qui habitatis in terra Aegypti: Ecce ego iuravi in nomine meo magno, ait Dominus, quia nequaquam ultra vocabitur nomen meum ex ore omnis viri Iudaei dicentis: Vivit Dominus Deus, in omni terra Aegypti. Ecce ego vigilabo super eos in malum et non in bonum, et consumentur omnes viri Iuda qui sunt in terra Aegypti gladio et fame donec penitus consumantur. Et qui fugerint gladium revertentur de terra Aegypti in terram Iuda viri pauci, et scient omnes reliquiae Iudae ingredientium terram Aegypti ut habitent ibi cuius sermo conpleatur, meus an illorum. Et hoc vobis signum, ait Dominus, quod visitem ego super vos in loco isto, ut sciatis quia vere conplebuntur sermones mei contra vos in malum. Haec dicit Dominus: Ecce ego tradam Pharaonem Efree regem Aegypti in manu inimicorum eius et in manu quaerentium animam illius, sicut tradidi Sedeciam regem Iuda in manu Nabuchodonosor regis Babylonis inimici sui et quaerentis animam eius.

C. XLV

Verbum quod locutus est Ieremias propheta ad Baruch filium Neriae, cum scripsisset verba haec in libro ex ore Ieremiae anno quarto Ioacim filii Iosiae regis Iuda dicens: Haec dicit Dominus Deus Israhel ad te, Baruch: Dixisti: Vae misero mihi, quoniam addidit Dominus dolorem dolori meo; laboravi in gemitu meo et requiem non inveni. Haec dicit Dominus: Sic dices ad eum: Ecce quos aedificavi ego destruo, et quos plantavi ego evello, et universam terram hanc. Et tu quaeris tibi grandia? Noli quaerere, quia ecce ego adducam malum super omnem carnem, ait Dominus, et dabo tibi animam tuam in salutem in omnibus locis ad quaecumque perrexeris.

C. XLVI

Quod factum est verbum Domini ad Ieremiam prophetam contra gentes, ad Aegyptum, adversum exercitum Pharaonis Nechao regis Aegypti qui erat iuxta flumen Eufraten in Charchamis, quem percussit Nabuchodonosor rex Babylonis in quarto anno Ioacim filii Iosiae regis Iuda. Praeparate scutum et clypeum et procedite ad bellum. Iungite equos et ascendite equites; state in galeis, polite lanceas, induite vos loricis. Quid igitur? Vidi ipsos pavidos et terga vertentes, fortes eorum caesos; fugerunt conciti nec respexerunt; terror undique, ait Dominus. Non fugiat velox nec salvari se putet fortis; ad aquilonem iuxta flumen Eufraten victi sunt et ruerunt. Quis est iste qui quasi flumen ascendit, et veluti fluviorum intumescunt gurgites eius? Aegyptus fluminis instar ascendit, et velut flumina movebuntur fluctus eius, et dicet: Ascendens operiam terram, perdam civitatem et habitatores eius. Ascendite equos et exultate in curribus, et procedant fortes, Aethiopia et Libyes tenentes scutum, et Lydii arripientes et iacientes sagittas. Dies autem ille Domini Dei exercituum, dies ultionis, ut sumat vindictam de inimicis suis; devorabit gladius et saturabitur et inebriabitur sanguine eorum, victima enim Domini Dei exercituum in terra aquilonis iuxta flumen Eufraten. Ascende in Galaad et tolle resinam, virgo filia Aegypti; frustra multiplicas medicamina, sanitas non erit tibi. Audierunt gentes ignominiam tuam, et ululatus tuus replevit terram, quia fortis inpegit in fortem et ambo pariter conciderunt. Verbum quod locutus est Dominus ad Ieremiam prophetam super eo quod venturus esset Nabuchodonosor rex Babylonis et percussurus terram Aegypti. Adnuntiate Aegypto et auditum facite in Magdolo, et resonet in Memphis et in Tafnis; dicite: Sta et praepara te, quia devorabit gladius ea quae per circuitum tuum sunt. Quare conputruit fortis tuus? Non stetit, quoniam Dominus subvertit eum. Multiplicavit ruentes, ceciditque vir ad proximum suum, et dicent: Surge et revertamur ad populum nostrum et ad terram nativitatis nostrae a facie gladii columbae.

vocate nomen Pharaonis regis Aegypti tumultum adduxit tempus. Vivo ego, inquit rex, Dominus exercituum nomen eius, quoniam sicut Thabor in montibus et sicut Carmelus in mari veniet. Vasa transmigrationis fac tibi, habitatrix filia Aegypti, quia Memphis in solitudinem erit, et deseretur, et inhabitabilis erit. Vitula elegans atque formosa Aegyptus; stimulator ab aquilone veniet ei. Mercenarii quoque eius, qui versabantur in medio eius, quasi vituli saginati versi sunt, et fugerunt simul, nec stare potuerunt; quia dies interfectionis eorum venit super eos, tempus visitationis eorum. Vox eius quasi aeris sonabit, quoniam cum exercitu properabunt, et cum securibus venient ei quasi caedentes ligna. Succiderunt saltum eius, ait Dominus, qui supputari non potest; multiplicati sunt super locustas, et non est eis numerus. Confusa est filia Aegypti, et tradita in manu populi aquilonis. Dixit Dominus exercituum Deus Israel: Ecce ego visitabo super tumultum Alexandriae, et super Pharaonem, et super Aegyptum, et super deos eius, et super reges eius, et super eos qui confidunt in eo. Et dabo eos in manu quaerentium animam eorum, et in manu Nabuchodonosor regis Babylonis, et in manu servorum eius; et post haec habitabitur sicut diebus pristinis, ait Dominus. Et tu ne timeas, serve meus Iacob, et ne paveas, Israel, quia ecce ego salvum te faciam de longinquo, et semen tuum de terra captivitatis tuae; et revertetur Iacob, et requiescet, et prosperabitur, et non erit qui exterreat eum. Et tu noli timere, serve meus Iacob, ait Dominus, quia tecum ego sum; quia ego consumam cunctas gentes ad quas eieci te; te vero non consumam, sed castigabo te in iudicio, nec quasi innocenti parcam tibi.

XLVII Quod factum est verbum Domini ad Ieremiam prophetam contra Palaestinos, antequam percuteret Pharao Gazam. Haec dicit Dominus: Ecce aquae ascendunt ab aquilone, et erunt quasi torrens inundans, et operient terram et plenitudinem eius, urbem et habitatores eius. Clamabunt homines, et ululabunt omnes habitatores terrae, a strepitu pompae armorum et bellatorum eius, a commotione quadrigarum eius et multitudine rotarum illius. Non respexerunt patres filios manibus dissolutis, pro adventu diei in quo vastabuntur omnes Philisthiim, et dissipabitur Tyrus et Sidon cum omnibus reliquis auxiliis suis; depopulatus est enim Dominus Palaestinos, reliquias insulae Cappadociae. Venit calvitium super Gazam, conticuit Ascalon et reliquiae vallis earum. Usquequo concideris? O mucro Domini, usquequo non quiesces? Ingredere in vaginam tuam, refrigerare et sile. Quomodo quiescet, cum Dominus praeceperit ei adversum Ascalonem et adversum maritimas eius regiones, ibique condixerit illi?

XLVIII Ad Moab. Haec dicit Dominus exercituum Deus Israel: Vae super Nabo, quoniam vastata est et confusa; capta est Cariathaim, confusa est fortis, et tremuit. Non est ultra exsultatio in Moab contra Hesebon; cogitaverunt malum. Venite, et disperdamus eam de gente. Ergo silens conticesces, sequeturque te gladius. Vox clamoris de Oronaim, vastitas et contritio magna. Contrita est Moab; annuntiate clamorem parvulis eius. Per ascensum enim Luith plorans ascendet in fletu, quoniam in descensu Oronaim hostes ululatum contritionis audierunt. Fugite, salvate animas vestras, et eritis quasi myricae in deserto. Pro eo enim quod habuisti fiduciam in munitionibus tuis et in thesauris tuis, tu quoque capieris; et ibit Chamos in transmigrationem, sacerdotes eius et principes eius simul. Et veniet praedo ad omnem urbem, et urbs nulla salvabitur; et peribunt valles, et dissipabuntur campestria, quoniam dixit Dominus. Date florem Moab, quia florens egredietur; et civitates eius desertae erunt et inhabitabiles. Maledictus qui facit opus Domini fraudulenter, et maledictus qui prohibet gladium suum a sanguine. Fertilis fuit Moab ab adolescentia sua, et requievit in faecibus suis, nec transfusus est de vase in vas, et in transmigrationem non abiit; idcirco permansit gustus eius in eo, et odor eius non est immutatus. Propterea ecce dies veniunt, dicit Dominus, et mittam ei ordinatores et stratores laguncularum, et sternent eum, et vasa eius exhaurient, et lagunculas eorum collident. Et confundetur Moab a Chamos, sicut confusa est domus Israel a Bethel, in qua habebat fiduciam. Quomodo dicitis: Fortes sumus, et viri robusti ad praeliandum? Vastata est Moab, et civitates illius ascenderunt, et electi iuvenes eius descenderunt in occisionem, ait rex, Dominus exercituum nomen eius. Prope est interitus Moab ut veniat, et malum eius velociter accurret nimis. Consolamini eum, omnes qui estis in circuitu eius, et universi qui scitis nomen eius, dicite: Quomodo confracta est virga fortis, baculus gloriosus? Descende de gloria, et sede in siti, habitatio filiae Dibon, quoniam vastator Moab ascendet ad te, dissipabit munitiones tuas. In via sta, et prospice, habitatio Aroer; interroga fugientem et ei qui evasit dic: Quid accidit? Confusus est Moab, quoniam victus est; ululate et clamate, annuntiate in Arnon quoniam vastata est Moab. Et iudicium venit ad terram campestrem, super Helon, et super Iasa, et super Mephaath, et super Dibon, et super Nabo, et super domum Deblathaim, et super Cariathaim, et super Bethgamul, et super Bethmaon, et super Carioth, et super Bosra, et super omnes civitates terrae Moab, quae longe et quae prope sunt. Abscissum est cornu Moab, et brachium eius contritum est, ait Dominus. Inebriate eum, quoniam contra Dominum erectus est, et allidet manum Moab in vomitu suo, et erit in derisum etiam ipse. Fuit enim in derisum tibi Israel; quasi inter fures reperisses eum, propter verba ergo tua quae adversum illum locutus es, captivus duceris. Relinquite civitates, et habitate in petra, habitatores Moab; et estote quasi columba nidificans in summo ore foraminis. Audivimus superbiam Moab; superbus est valde; sublimitatem eius, et arrogantiam, et superbiam, et altitudinem cordis eius. Ego scio, ait Dominus, iactantiam eius, et quod non sit iuxta eam virtus eius, nec iuxta quod poterat conata sit facere. Ideo super Moab eiulabo, et ad Moab universam clamabo, ad viros muri fictilis lamentantes. De planctu Iazer plorabo tibi, vinea Sabama; propagines tuae transierunt mare, usque ad mare Iazer pervenerunt. Super messem tuam et vindemiam tuam praedo irruit. Ablata est laetitia et exsultatio de Carmelo et de terra Moab, et vinum de torcularibus sustuli; nequaquam calcator uvae solitum celeuma cantabit. De clamore Hesebon usque Eleale et Iasa dederunt vocem suam, a Segor usque ad Oronaim, vitula conternante; aquae quoque Nemrim pessimae erunt. Et auferam de Moab, ait Dominus, offerentem in excelsis et sacrificantem diis eius. Propterea cor meum ad Moab quasi tibiae resonabit, et cor meum ad viros muri fictilis dabit sonitum tibiarum; quia plus fecit quam potuit, idcirco perierunt. Omne enim caput calvitium, et omnis barba rasa erit; in cunctis manibus colligatio, et super omne dorsum cilicium. Super omnia tecta Moab et in plateis eius omnis planctus, quia contrivi Moab sicut vas inutile, ait Dominus. Quomodo victa est, et ululaverunt? Quomodo deiecit cervicem Moab, et confusus est? Eritque Moab in derisum, et in exemplum omnibus in circuitu suo. Haec dicit Dominus: Ecce quasi aquila volabit, et extendet alas suas ad Moab. Capta est Carioth, et munitiones comprehensae sunt; et erit cor fortium Moab in die illa sicut cor mulieris parturientis. Et cessabit Moab esse populus, quoniam contra Dominum gloriatus est. Pavor, et fovea, et laqueus super te, o habitator Moab, dicit Dominus. Qui fugerit a facie pavoris, cadet in foveam; et qui conscenderit de fovea, capietur laqueo. Adducam enim super Moab annum visitationis eorum, ait Dominus. In umbra Hesebon steterunt de laqueo fugientes, quia ignis egressus est de Hesebon, et flamma de medio Seon, et devorabit partem Moab, et verticem filiorum tumultus. Vae tibi, Moab! periisti, popule Chamos, quia comprehensi sunt filii tui et filiae tuae in captivitatem. Et convertam captivitatem Moab in novissimis diebus, ait Dominus. Hucusque iudicia Moab.

XLIX Ad filios Ammon. Haec dicit Dominus: Numquid filii non sunt Israel, aut heres non est ei? Cur ergo hereditate possedit Melchom Gad, et populus eius in urbibus eius habitavit? Ideo ecce dies veniunt, dicit Dominus, et auditum faciam super Rabbath filiorum Ammon fremitum praelii, et erit in tumulum dissipata, filiaeque eius igni succendentur, et possidebit Israel possessores suos, ait Dominus. Ulula, Hesebon, quoniam vastata est Hai; clamate, filiae Rabbath, accingite vos ciliciis; plangite et circuite per sepes, quoniam Melchom in transmigrationem ducetur, sacerdotes eius et principes eius simul. Quid gloriaris in vallibus? Defluxit vallis tua, filia delicata, quae confidebas in thesauris tuis, et dicebas: Quis veniet ad me? Ecce ego inducam super te terrorem, ait Dominus Deus exercituum, ab omnibus qui sunt in circuitu tuo; et dispergemini singuli a conspectu vestro, nec erit qui congreget fugientes. Et post haec reverti faciam captivos filiorum Ammon, ait Dominus. Ad Idumaeam. Haec dicit Dominus exercituum: Numquid non ultra est sapientia in Theman? Periit consilium a filiis; inutilis facta est sapientia eorum. Fugite, et terga vertite, descendite in voraginem, habitatores Dedan, quoniam perditionem Esau adduxi super eum, tempus visitationis eius. Si vindemiatores venissent super te, non reliquissent racemum; si fures in nocte, rapuissent quod sufficeret sibi. Ego vero discooperui Esau, revelavi abscondita eius, et celari non poterit. Vastatum est semen eius, et fratres eius, et vicini eius, et non erit. Relinque pupillos tuos, et ego faciam eos vivere; et viduae tuae in me sperabunt. Quia haec dicit Dominus: Ecce quibus non erat iudicium ut biberent calicem, bibentes bibent; et tu

quibus non erat iudicium ut biberent calicem, bibentes bibent: et tu quasi innocens relinqueris? non eris innocens, sed bibens bibes. Quia per memetipsum iuravi, dicit dominus, quia in solitudinem et in opprobrium et in desertum et in maledictionem erit Bosra, et omnes civitates eius erunt in solitudines sempiternas. Auditum audivi a domino, et legatus ad gentes missus est: Congregamini et venite contra eam, et consurgamus in proelium. Ecce enim parvulum dedi te in gentibus, contemptibilem inter homines. Arrogantia tua decepit te et superbia cordis tui, qui habitas in cavernis petrae et apprehendere niteris altitudinem collis; cum exaltaveris quasi aquila nidum tuum, inde detraham te, dicit dominus. Et erit Idumaea deserta; omnis qui transibit per eam stupebit et sibilabit super omnes plagas eius. Sicut subversa est Sodoma et Gomorra et vicinae eius, ait dominus, non habitabit ibi vir, et non incolet eam filius hominis. Ecce quasi leo ascendet de superbia Iordanis ad pulchritudinem robustam, quia subito currere faciam eum ad illam. Et quis erit electus quem praeponam ei? Quis enim similis mei? et quis sustinebit me? et quis est iste pastor qui resistat vultui meo? Propterea audite consilium domini quod inivit de Edom, et cogitationes eius quas cogitavit de habitatoribus Theman: si non deiecerint eos parvuli gregis, nisi dissipaverint cum eis habitationem eorum. A voce ruinae eorum commota est terra; clamor in mari Rubro auditus est vocis eius. Ecce quasi aquila ascendet et avolabit, et expandet alas suas super Bosram, et erit cor fortium Idumaeae in die illa quasi cor mulieris parturientis. Ad Damascum. Confusa est Emath et Arphad, quia auditum pessimum audierunt; turbati sunt in mari; prae sollicitudine quiescere non potuit. Dissoluta est Damascus, versa est in fugam; tremor apprehendit eam, angustia et dolores tenuerunt eam quasi parturientem. Quomodo dereliquerunt civitatem laudabilem, urbem laetitiae? Ideo cadent iuvenes eius in plateis eius, et omnes viri proelii conticescent in die illa, ait dominus exercituum. Et succendam ignem in muro Damasci, et devorabit moenia Benadad. Ad Cedar et ad regna Asor, quae percussit Nabuchodonosor rex Babylonis. Haec dicit dominus: Surgite et ascendite ad Cedar, et vastate filios orientis. Tabernacula eorum et greges eorum capient; pelles eorum et omnia vasa eorum et camelos eorum tollent sibi, et vocabunt super eos formidinem in circuitu. Fugite, abite vehementer, in voraginibus sedete qui habitatis Asor, ait dominus; iniit enim contra vos rex Babylonis consilium et cogitavit adversum vos cogitationes. Consurgite et ascendite ad gentem quietam et habitantem confidenter, ait dominus; non ostia nec vectes eis; soli habitant. Et erunt cameli eorum in direptionem, et multitudo iumentorum eorum in praedam, et dispergam eos in omnem ventum qui sunt attonsi in comam, et ex omni confinio eorum adducam interitum super eos, ait dominus. Et erit Asor in habitaculum draconum deserta usque in aeternum; non manebit ibi vir, nec incolet eam filius hominis. Quod factum est verbum domini ad Ieremiam prophetam adversum Elam in principio regni Sedeciae regis Iuda, dicens: Haec dicit dominus exercituum: Ecce ego confringam arcum Elam et summam fortitudinem eorum. Et inducam super Elam quattuor ventos a quattuor plagis caeli, et ventilabo eos in omnes ventos istos; et non erit gens ad quam non perveniant profugi Elam. Et pavere faciam Elam coram inimicis suis et in conspectu quaerentium animam eorum; et adducam super eos malum, iram furoris mei, dicit dominus; et mittam post eos gladium, donec consumam eos. Et ponam solium meum in Elam, et perdam inde reges et principes, ait dominus. Sed in novissimis diebus reverti faciam captivos Elam, dicit dominus.

L. Verbum quod locutus est dominus de Babylone et de terra Chaldaeorum in manu Ieremiae prophetae. Annuntiate in gentibus et auditum facite; levate signum, praedicate et nolite celare; dicite: Capta est Babylon, confusus est Bel, victus est Merodach; confusa sunt sculptilia eius, superata sunt idola eorum. Quoniam ascendit contra eam gens ab aquilone, quae ponet terram eius in solitudinem, et non erit qui habitet in ea ab homine usque ad pecus, et moti sunt et abierunt. In diebus illis et in tempore illo, ait dominus, venient filii Israel, ipsi et filii Iuda simul, ambulantes et flentes properabunt, et dominum deum suum quaerent. In Sion interrogabunt viam; huc facies eorum. Venient et apponentur ad dominum foedere sempiterno quod nulla oblivione delebitur. Grex perditus factus est populus meus; pastores eorum seduxerunt eos, feceruntque vagari in montibus; de monte in collem transierunt, obliti sunt cubilis sui. Omnes qui invenerunt comederunt eos, et hostes eorum dixerunt: Non peccavimus, pro eo quod peccaverunt domino decori iustitiae et exspectationi patrum eorum domino.

Recedite de medio Babylonis et de terra Chaldaeorum egredimini, et estote quasi haedi ante gregem. Quoniam ecce ego suscito et adducam in Babylonem congregationem gentium magnarum de terra aquilonis, et praeparabuntur adversum eam, et inde capietur; sagitta eius quasi viri fortis interfectoris non revertetur vacua. Et erit Chaldaea in praedam; omnes vastantes eam replebuntur, ait dominus. Quoniam exsultatis et magnifica loquimini diripientes hereditatem meam, quoniam effusi estis sicut vituli super herbam et mugistis sicut tauri. Confusa est mater vestra nimis, et adaequata pulveri quae genuit vos. Ecce novissima erit in gentibus, deserta, invia et arens. Ab ira domini non habitabitur, sed redigetur tota in solitudinem; omnis qui transibit per Babylonem stupebit et sibilabit super universis plagis eius. Praeparamini contra Babylonem per circuitum omnes qui tenditis arcum; debellate eam, non parcatis iaculis, quia domino peccavit. Clamate adversus eam, ubique dedit manum; ceciderunt fundamenta eius, destructi sunt muri eius, quoniam ultio domini est. Ultionem accipite de ea; sicut fecit facite ei. Disperdite satorem de Babylone et tenentem falcem in tempore messis; a facie gladii columbae unusquisque ad populum suum convertetur, et singuli ad terram suam fugient. Grex dispersus Israel, leones eiecerunt eum; primus comedit eum rex Assur, iste novissimus exossavit eum Nabuchodonosor rex Babylonis.

Propterea haec dicit dominus exercituum deus Israel: Ecce ego visitabo regem Babylonis et terram eius sicut visitavi regem Assur. Et reducam Israel ad habitaculum suum, et pascetur Carmelum et Basan, et in monte Ephraim et Galaad saturabitur anima eius. In diebus illis et in tempore illo, ait dominus, quaeretur iniquitas Israel et non erit, et peccatum Iuda et non invenietur, quoniam propitius ero eis quos reliquero. Super terram dominantium ascende, et super habitatores eius visita; dissipa et interfice quae post eos sunt, ait dominus, et fac iuxta omnia quae praecepi tibi. Vox belli in terra et contritio magna. Quomodo confractus est et contritus malleus universae terrae? quomodo versa est in desertum Babylon in gentibus? Illaqueavi te et capta es Babylon, et nesciebas; inventa es et apprehensa, quoniam dominum provocasti. Aperuit dominus thesaurum suum et protulit vasa irae suae, quoniam opus est domino deo exercituum in terra Chaldaeorum. Venite ad eam ab extremis finibus, aperite ut exeant qui conculcent eam; tollite de via lapides et redigite in acervos, et interficite eam, nec sit quicquam reliquum. Dissipate universos fortes eius, descendant in occisionem; vae eis, quia venit dies eorum, tempus visitationis eorum. Vox fugientium et eorum qui evaserunt de terra Babylonis, ut annuntient in Sion ultionem domini dei nostri, ultionem templi eius. Annuntiate in Babylonem plurimis, omnibus qui tendunt arcum; consistite adversus eam per gyrum, et nullus evadat; reddite ei secundum opus suum, iuxta omnia quae fecit facite illi, quia contra dominum erexit se, adversum sanctum Israel. Idcirco cadent iuvenes eius in plateis eius, et omnes viri bellatores eius conticescent in die illa, ait dominus. Ecce ego ad te superbe, dicit dominus deus exercituum, quia venit dies tuus, tempus visitationis tuae. Et cadet superbus et corruet, et non erit qui suscitet eum; et succendam ignem in urbibus eius, et devorabit omnia in circuitu eius.

Haec dicit dominus exercituum: Calumniam sustinent filii Israel et filii Iuda simul; omnes qui ceperunt eos tenent, nolunt dimittere eos. Redemptor eorum fortis, dominus exercituum nomen eius; iudicio defendet causam eorum ut exterreat terram et commoveat habitatores Babylonis. Gladius ad Chaldaeos, ait dominus, et ad habitatores Babylonis, et ad principes et ad sapientes eius. Gladius ad divinos eius, qui stulti erunt; gladius ad fortes illius, qui timebunt. Gladius ad equos eius et ad currus eius et ad omne vulgus quod est in medio eius, et erunt quasi mulieres; gladius ad thesauros eius, qui diripientur. Siccitas super aquas eius erit, et arescent, quia terra sculptilium est, et in portentis gloriantur. Propterea habitabunt dracones cum faunis ficariis, et habitabunt in ea struthiones; et non inhabitabitur ultra usque in sempiternum, nec exstruetur usque ad generationem et generationem. Sicut subvertit dominus Sodomam et Gomorram et vicinas eius, ait dominus, non habitabit ibi vir, et non incolet eam filius hominis. Ecce populus venit ab aquilone, et gens magna, et reges multi consurgent a finibus terrae. Arcum et scutum apprehendent; crudeles sunt et immisericordes; vox eorum quasi mare sonabit, et super equos ascendent

vir ad prelium contra te filia Babylonis. Audivit rex Babylonis famam eorum et dissolute sunt manus eius, angustia apprehendit eum, dolor quasi parturientem. Ecce quasi leo ascendet de superbia Iordanis ad pulchritudinem robustam, quia subito currere faciam eum ad illam. Et quis erit electus quem preponam ei? Quis enim similis mei, et quis sustinebit me? Et quis est iste pastor qui resistat vultui meo? Propterea audite consilium Domini quod mente concepit adversum Babylonem, et cogitationes eius quas cogitavit super terram Chaldeorum: nisi detraxerint eos parvuli gregum, nisi dissipatum fuerit cum eis habitaculum eorum. A voce captivitatis Babylonis commota est terra, et clamor inter gentes auditus est.

LI. Hec dicit Dominus: Ecce ego suscitabo super Babylonem et super habitatores eius, qui cor suum levaverunt contra me, quasi ventum pestilentem. Et mittam in Babylonem ventilatores, et ventilabunt eam, et demolientur terram eius, quia venerunt super eam undique in die afflictionis eius. Non tendat qui tendit arcum suum, et non ascendat loricatus. Nolite parcere iuvenibus eius, interficite omnem militiam eius. Et cadent interfecti in terra Chaldeorum, et vulnerati in regionibus eius. Quoniam non fuit viduatus Israel et Iuda a Domino Deo suo Domino exercituum; terra autem eorum repleta est delicto a Sancto Israel. Fugite de medio Babylonis, et salvet unusquisque animam suam; nolite tacere super iniquitatem eius, quia tempus ultionis est Domino, vicissitudinem ipse retribuet ei. Calix aureus Babylon in manu Domini, inebrians omnem terram; de vino eius biberunt gentes, et ideo commote sunt. Subito cecidit Babylon et contrita est; ululate super eam, tollite resinam ad dolorem eius, si forte sanetur. Curavimus Babylonem, et non est sanata; derelinquamus eam, et eamus unusquisque in terram suam, quoniam pervenit usque ad celos iudicium eius, et elevatum est usque ad nubes. Protulit Dominus iustitias nostras; venite et narremus in Sion opus Domini Dei nostri. Acuite sagittas, implete pharetras; suscitavit Dominus spiritum regum Medorum, et contra Babylonem mens eius est ut perdat eam, quoniam ultio Domini est, ultio templi sui. Super muros Babylonis levate signum, augete custodiam, levate custodes, preparate insidias, quia cogitavit Dominus et fecit quecumque locutus est contra habitatores Babylonis. Que habitas super aquas multas, locuples in thesauris, venit finis tuus pedalis precisionis tue. Iuravit Dominus exercituum per animam suam: Quoniam replebo te hominibus quasi brucho, et super te celeuma cantabitur. Qui fecit terram in fortitudine sua, preparavit orbem in sapientia sua, et prudentia sua extendit celos. Dante eo vocem, multiplicantur aque in celo, qui levat nubes ab extremo terre, fulgura in pluviam fecit, et produxit ventos de thesauris suis. Stultus factus est omnis homo a scientia; confusus est omnis conflator in sculptili, quia mendax est conflatio eius, nec est spiritus in eis. Vana sunt opera et risu digna; in tempore visitationis sue peribunt. Non sicut hec pars Iacob, quia qui fecit omnia ipse est, et Israel sceptrum hereditatis eius; Dominus exercituum nomen eius. Collidis tu mihi vasa belli, et ego collidam in te gentes, et disperdam in te regna, et collidam in te equum et equitem eius, et collidam in te currum et ascensorem eius, et collidam in te virum et mulierem, et collidam in te senem et puerum, et collidam in te iuvenem et virginem, et collidam in te pastorem et gregem eius, et collidam in te agricolam et iugales eius, et collidam in te duces et magistratus. Et reddam Babyloni et cunctis habitatoribus Chaldee omne malum suum, quod fecerunt in Sion, in oculis vestris, ait Dominus. Ecce ego ad te mons pestifer, ait Dominus, qui corrumpis universam terram; et extendam manum meam super te, et evolvam te de petris, et dabo te in montem combustionis. Et non tollent de te lapidem in angulum, et lapidem in fundamenta, sed perditus in eternum eris, ait Dominus. Levate signum in terra, clangite buccina in gentibus, sanctificate super eam gentes, annuntiate contra illam regibus Ararat, Menni et Ascenez; numerate contra eam Taphsar, adducite equum quasi bruchum aculeatum. Sanctificate contra eam gentes, reges Medie, duces eius et universos magistratus eius, cunctamque terram potestatis eius. Et commovebitur terra et turbabitur, quia evigilabit contra Babylonem cogitatio Domini, ut ponat terram Babylonis desertam et inhabitabilem. Cessaverunt fortes Babylonis a prelio, habitaverunt in presidiis; devoratum est robur eorum, et facti sunt quasi mulieres; incense sunt tabernacula eius, contriti sunt vectes eius. Currens obviam currenti veniet, et nuntius obvians nuntianti, ut annuntiet regi Babylonis quia capta est civitas eius a summo usque ad summum, et vada preoccupata sunt, et paludes incense sunt igni, et viri bellatores conturbati sunt. Quia hec dicit Dominus exercituum Deus Israel: Filia Babylonis quasi area, tempus triture eius; adhuc modicum, et veniet tempus messionis eius. Comedit me, devoravit me Nabuchodonosor rex Babylonis; reddidit me quasi vas inane, absorbuit me quasi draco, replevit ventrem suum teneritudine mea, et eiecit me. Iniquitas adversum me et caro mea super Babylonem, dicit habitatio Sion, et sanguis meus super habitatores Chaldee, dicit Ierusalem. Propterea hec dicit Dominus: Ecce ego iudicabo causam tuam, et ulciscar ultionem tuam, et desertum faciam mare eius, et siccabo venam eius. Et erit Babylon in tumulos, habitatio draconum, stupor et sibilus, eo quod non sit habitator. Simul ut leones rugient, excutient comas velut catuli leonum. In calore eorum ponam potus eorum, et inebriabo eos ut sopiantur, et dormiant somnum sempiternum, et non consurgant, dicit Dominus. Deducam eos quasi agnos ad victimam, et quasi arietes cum hedis. Quomodo capta est Sesach, et comprehensa est inclyta universe terre? Quomodo facta est in stuporem Babylon inter gentes? Ascendit super Babylonem mare, multitudine fluctuum eius operta est. Facte sunt civitates eius in stuporem, terra inhabitabilis et deserta, terra in qua nullus habitet, nec transeat per eam filius hominis. Et visitabo super Bel in Babylone, et eiciam quod absorbuerat de ore eius, et non confluent ad eum ultra gentes; siquidem et murus Babylonis corruet. Egredimini de medio eius, populus meus, ut salvet unusquisque animam suam ab ira furoris Domini. Et ne forte mollescat cor vestrum, et timeatis auditum qui audietur in terra; et veniet in anno auditio, et post hunc annum auditio, et iniquitas in terra, et dominator super dominatorem. Propterea ecce dies veniunt, et visitabo super sculptilia Babylonis, et omnis terra eius confundetur, et universi interfecti eius cadent in medio eius. Et laudabunt super Babylonem celi et terra et omnia que in eis sunt, quia ab aquilone venient ei predones, ait Dominus. Et quomodo fecit Babylon ut caderent occisi in Israel, sic de Babylone cadent occisi in universa terra. Qui fugistis gladium, venite, nolite stare; recordamini procul Domini, et Ierusalem ascendat super cor vestrum. Confusi sumus, quoniam audivimus opprobrium; operuit ignominia facies nostras, quia venerunt alieni super sanctificationem domus Domini. Propterea ecce dies veniunt, dicit Dominus, et visitabo super sculptilia eius, et in omni terra eius mugiet vulneratus. Si ascenderit Babylon in celum, et firmaverit in excelso robur suum, a me venient vastatores eius, ait Dominus. Vox clamoris de Babylone, et contritio magna de terra Chaldeorum, quoniam vastavit Dominus Babylonem, et perdidit ex ea vocem magnam; et sonabunt fluctus eorum quasi aque multe; dedit sonitum vox eorum, quia venit super eam, id est super Babylonem, predo, et apprehensi sunt fortes eius, et emarcuit arcus eorum, quia fortis ultor Dominus reddens retribuet. Et inebriabo principes eius et sapientes eius, et duces eius et magistratus eius et fortes eius, et dormient somnum sempiternum, et non expergiscentur, ait rex, Dominus exercituum nomen eius. Hec dicit Dominus exercituum: Murus Babylonis ille latissimus suffossione suffodietur, et porte eius excelse igne comburentur, et labores populorum ad nihilum, et gentium in ignem erunt, et disperibunt. Verbum quod precepit Ieremias propheta Saraie filio Nerie filii Maasie, cum pergeret cum Sedecia rege in Babylonem, in anno quarto regni eius; Saraias autem erat princeps prophetie. Et scripsit Ieremias omne malum quod venturum erat super Babylonem in libro uno, omnia verba hec que scripta sunt contra Babylonem. Et dixit Ieremias ad Saraiam: Cum veneris in Babylonem, et videris, et legeris omnia verba hec, dices: Domine, tu locutus es contra locum istum, ut disperderes eum, ne sit qui in eo habitet ab homine usque ad pecus, et ut sit perpetua solitudo. Cumque compleveris legere librum istum, ligabis ad eum lapidem, et proicies illum in medium Euphraten, et dices: Sic submergetur Babylon, et non consurget a facie afflictionis quam ego adduco super eam, et dissolvetur. Hucusque verba Ieremie.

LII. Filius viginti et unius anni erat Sedecias cum regnare cepisset, et undecim annis regnavit in Ierusalem; et nomen matris eius Amital filia Ieremie de Lobna. Et fecit malum in oculis Domini, iuxta omnia que fecerat Ioachim. Quoniam furor Domini erat in Ierusalem et in Iuda, usquequo proiceret eos a facie sua; et recessit Sedecias a rege Babylonis.

vox clamoris

ad Saraiam

Sedechias

Factum est autem in anno nono regni eius in mense x. x. die mensis venit Nabuchodonosor rex Babylonis ipse et omnis exercitus eius adversus Ierusalem et obsederunt eam et edificaverunt contra eam munitiones in circuitu. Et fuit civitas obsessa usque ad xi. annum regis Sedechie. Mense autem quarto nona die mensis obtinuit fames civitatem et non erant alimenta populo terre. Et dirupta est civitas et omnes viri bellatores eius fugerunt exieruntque de civitate nocte per viam porte que est inter duos muros et ducit ad ortum regis, Caldeis obsidentibus urbem in gyro, et abierunt per viam que ducit in heremum. Persecutus est autem Caldeorum exercitus regem et apprehenderunt Sedechiam in deserto quod est iuxta Iericho, et omnis comitatus eius diffugit ab eo. Cumque comprehendissent regem, adduxerunt eum ad regem Babylonis in Reblatha que est in terra Emath, et locutus est ad eum iudicia. Et iugulavit rex Babylonis filios Sedechie in oculis eius; sed et omnes principes Iuda occidit in Reblatha. Et oculos Sedechie eruit et vinxit eum compedibus et adduxit eum rex Babylonis in Babylonem et posuit eum in domo carceris usque ad diem mortis eius. In mense autem quinto decima die mensis, ipse est annus nonus decimus Nabuchodonosor regis Babylonis, venit Nabuzardan princeps militie qui stabat coram rege Babylonis in Ierusalem, et incendit domum Domini et domum regis et omnes domos Ierusalem, et omnem domum magnam igne combussit. Et totum murum Ierusalem per circuitum destruxit cunctus exercitus Caldeorum qui erat cum magistro militie. De pauperibus autem populi et de reliquo vulgo quod remanserat in civitate, et de perfugis qui transfugerant ad regem Babylonis, et ceteros de multitudine transtulit Nabuzardan princeps militie. De pauperibus vero terre reliquit Nabuzardan princeps militie vinitores et agricolas. Columnas quoque ereas que erant in domo Domini et bases et mare eneum quod erat in domo Domini confregerunt Caldei, et tulerunt omne es eorum in Babylonem. Et lebetes et creagras et psalteria et phialas et mortariola et omnia vasa erea que in ministerio fuerant tulerunt; et ydrias et thimiamateria et urceos et pelves et candelabra et mortaria et ciathos, quotquot aurea aurea et quotquot argentea argentea, tulit magister militie; et columnas duas et mare unum et vitulos xii. ereos qui erant sub basibus, quas fecerat rex Salomon in domo Domini. Non erat pondus eris omnium horum vasorum. De columnis autem xviii. cubiti altitudinis erant in columna una, et funiculus xii. cubitorum circuibat eam. Porro grossitudo eius iiii. digitorum, et intrinsecus cava erat. Et capitella super utramque erea; altitudo capitelli unius v. cubitorum, et retiacula et malagranata super coronam in circuitu, omnia erea. Similiter columne secunde et malagranata. Et fuerunt malagranata xcvi. dependentia, et omnia malagranata c. retiaculis circumdabantur. Et tulit magister militie Saraiam sacerdotem primum et Sophoniam sacerdotem secundum et tres custodes vestibuli. Et de civitate tulit eunuchum unum qui erat prepositus super viros bellatores, et vii. viros de his qui videbant faciem regis qui inventi sunt in civitate, et scribam principem militum qui probabat tirones, et lx. viros de populo terre qui inventi sunt in medio civitatis. Tulit autem eos Nabuzardan magister militie et duxit eos ad regem Babylonis in Reblatha. Et percussit eos rex Babylonis et interfecit eos in Reblatha in terra Emath, et translatus est Iuda de terra sua. Iste est populus quem transtulit Nabuchodonosor in anno vii. Iudeos tria milia et xxiii. In anno xviii. Nabuchodonosor de Ierusalem animas dcccxxxii. In anno xxiii. Nabuchodonosor transtulit Nabuzardan magister militie animas Iudeorum dccxlv. Omnes ergo anime iiii. milia dc. Et factum est in xxxvii. anno transmigrationis Ioachin regis Iuda, xii. mense, xxv. die mensis, elevavit Evilmerodach rex Babylonis ipso anno regni sui caput Ioachin regis Iuda et eduxit eum de domo carceris. Et locutus est cum eo bona, et posuit thronum eius super thronos regum qui erant post se in Babylone. Et mutavit vestimenta carceris eius, et comedebat panem coram eo semper cunctis diebus vite sue. Et cibaria eius cibaria perpetua dabantur ei a rege Babylonis, statuta per singulos dies usque ad diem mortis sue, cunctis diebus vite sue.

Et factum est postquam in captivitatem redactus est Israel et Ierusalem deserta est, sedit Ieremias propheta flens et planxit lamentatione hac in Ierusalem et amaro animo suspirans et eiulans dixit. Explicit liber Ieremie prophete. Incipit [illegible]

Aleph. Quomodo sedet sola civitas plena populo; facta est quasi vidua domina gentium, princeps provinciarum facta est sub tributo.

Beth. Plorans ploravit in nocte, et lacrime eius in maxillis eius; non est qui consoletur eam ex omnibus caris eius; omnes amici eius spreverunt eam et facti sunt ei inimici.

Gimel. Migravit Iudas propter afflictionem et multitudinem servitutis; habitavit inter gentes nec invenit requiem; omnes persecutores eius apprehenderunt eam inter angustias.

Deleth. Vie Syon lugent eo quod non sint qui veniant ad sollempnitatem; omnes porte eius destructe, sacerdotes eius gementes, virgines eius squalide, et ipsa oppressa amaritudine.

He. Facti sunt hostes eius in capite, inimici eius locupletati sunt, quia Dominus locutus est super eam propter multitudinem iniquitatum eius; parvuli eius ducti sunt in captivitatem ante faciem tribulantis.

Vau. Et egressus est a filia Syon omnis decor eius; facti sunt principes eius velut arietes non invenientes pascua, et abierunt absque fortitudine ante faciem subsequentis.

Zai. Recordata est Ierusalem dierum afflictionis sue et prevaricationis omnium desiderabilium suorum que habuerat a diebus antiquis, cum caderet populus eius in manu hostili et non esset auxiliator; viderunt eam hostes et deriserunt sabbata eius.

Heth. Peccatum peccavit Ierusalem, propterea instabilis facta est; omnes qui glorificabant eam spreverunt illam, quia viderunt ignominiam eius; ipsa autem gemens conversa est retrorsum.

Theth. Sordes eius in pedibus eius, nec recordata est finis sui; deposita est vehementer, non habens consolatorem. Vide, Domine, afflictionem meam, quoniam erectus est inimicus.

Ioth. Manum suam misit hostis ad omnia desiderabilia eius, quia vidit gentes ingressas sanctuarium suum, de quibus preceperas ne intrarent in ecclesiam tuam.

Caph. Omnis populus eius gemens et querens panem; dederunt preciosa queque pro cibo ad refocillandam animam. Vide, Domine, et considera quoniam facta sum vilis.

Lameth. O vos omnes qui transitis per viam, attendite et videte si est dolor sicut dolor meus, quoniam vindemiavit me, ut locutus est Dominus in die ire furoris sui.

Mem. De excelso misit ignem in ossibus meis et erudivit me; expandit rete pedibus meis, convertit me retrorsum; posuit me desolatam, tota die merore confectam.

Nun. Vigilavit iugum iniquitatum mearum; in manu eius convolute sunt et imposite collo meo; infirmata est virtus mea; dedit me Dominus in manu de qua non potero surgere.

Samech. Abstulit omnes magnificos meos Dominus de medio mei; vocavit adversum me tempus ut contereret electos meos; torcular calcavit Dominus virgini filie Iuda.

Ayn. Idcirco ego plorans, et oculus meus deducens aquas, quia longe factus est a me consolator convertens animam meam; facti sunt filii mei perditi, quoniam invaluit inimicus.

Phe. Expandit Syon manus suas; non est qui consoletur eam; mandavit Dominus adversum Iacob in circuitu eius hostes eius; facta est Ierusalem quasi polluta menstruis inter eos.

Sade. Iustus est Dominus, quia os eius ad iracundiam provocavi. Audite, obsecro, universi populi, et videte dolorem meum; virgines mee et iuvenes mei abierunt in captivitatem.

Coph. Vocavi amicos meos et ipsi deceperunt me; sacerdotes mei et senes mei in urbe consumpti sunt, quia quesierunt cibum sibi ut refocillarent animam suam.

Res. Vide, Domine, quoniam tribulor; conturbatus est venter meus, subversum est cor meum in memetipsa, quoniam amaritudine plena sum; foris interficit gladius et domi mors similis est.

Sin. Audierunt quia ingemisco ego, et non est qui consoletur me; omnes inimici mei audierunt malum meum, letati sunt quoniam tu fecisti; adduxisti diem consolationis, et fient similes mei.

Thau. Ingrediatur omne malum eorum coram te, et vindemia eos sicut vindemiasti me propter omnes iniquitates meas; multi enim gemitus mei et cor meum merens.

Aleph. Quomodo obtexit caligine in furore suo Dominus filiam Syon; proiecit de celo in terram inclitam Israel, et non est recordatus scabelli pedum suorum in die furoris sui.

Beth. Precipitavit Dominus nec pepercit omnia speciosa Iacob; destruxit in furore suo munitiones virginis Iuda, deiecit in terram, polluit regnum

Marginalia:

fames

De diversis vasis de domo Domini ablatis

[illegible]

Saraiam sacerdotem primum

Trenus idem est quod lamentum

Lamie mammas nudaverunt

et principes eius. Ghimel. Confregit in ira furoris sui omne cornu Israel; avertit retrorsum dexteram suam a facie inimici, et succendit in Iacob quasi ignem flamme devorantis in giro. Deleth. Tetendit arcum suum quasi inimicus, firmavit dexteram suam quasi hostis, et occidit omne quod pulchrum erat visu in tabernaculo filie Syon; effudit quasi ignem indignationem suam. He. Factus est Dominus velut inimicus, precipitavit Israel, precipitavit omnia menia eius, dissipavit munitiones eius, et replevit in filia Iuda humiliatum et humiliatam. Vau. Et dissipavit quasi ortum tentorium suum, demolitus est tabernaculum suum; oblivioni tradidit Dominus in Syon festivitatem et sabbatum, et in obprobrium et in indignationem furoris sui regem et sacerdotem. Zai. Reppulit Dominus altare suum, maledixit sanctificationi sue; tradidit in manu inimici muros turrium eius; vocem dederunt in domo Domini sicut in die sollempni. Heth. Cogitavit Dominus dissipare murum filie Syon; tetendit funiculum suum, et non avertit manum suam a perditione; luxitque antemurale, et murus pariter dissipatus est. Theth. Defixe sunt in terra porte eius, perdidit et contrivit vectes eius; regem eius et principes eius in gentibus; non est lex, et prophete eius non invenerunt visionem a Domino. Ioth. Sederunt in terra, conticuerunt senes filie Syon; consperserunt cinere capita sua, accincti sunt ciliciis; abiecerunt in terram capita sua virgines Iuda. Caph. Defecerunt pre lacrimis oculi mei, conturbata sunt viscera mea; effusum est in terra iecur meum super contritione filie populi mei, cum deficeret parvulus et lactens in plateis oppidi. Lamed. Matribus suis dixerunt: Ubi est triticum et vinum? cum deficerent quasi vulnerati in plateis civitatis, cum exhalarent animas suas in sinu matrum suarum. Mem. Cui comparabo te, vel cui assimilabo te, filia Ierusalem? cui exequabo te, et consolabor te, virgo filia Syon? magna est enim velut mare contritio tua; quis medebitur tui? Nun. Prophete tui viderunt tibi falsa et stulta, nec aperiebant iniquitatem tuam, ut te ad penitentiam provocarent; viderunt autem tibi assumptiones falsas et eiectiones. Samech. Plauserunt super te manibus omnes transeuntes per viam; sibilaverunt et moverunt caput suum super filiam Ierusalem: Hecine est urbs, dicentes, perfecti decoris, gaudium universe terre? Phe. Aperuerunt super te os suum omnes inimici tui; sibilaverunt et fremuerunt dentibus, et dixerunt: Devorabimus; en ista est dies quam expectabamus; invenimus, vidimus. Ain. Fecit Dominus que cogitavit, complevit sermonem suum quem preceperat a diebus antiquis; destruxit et non pepercit, et letificavit super te inimicum, et exaltavit cornu hostium tuorum. Sade. Clamavit cor eorum ad Dominum super muros filie Syon: Deduc quasi torrentem lacrimas per diem et noctem; non des requiem tibi, neque taceat pupilla oculi tui. Caph. Consurge, lauda in nocte, in principio vigiliarum; effunde sicut aquam cor tuum ante conspectum Domini; leva ad eum manus tuas pro anima parvulorum tuorum, qui defecerunt in fame in capite omnium compitorum. Res. Vide, Domine, et considera quem vindemiaveris ita; ergone comedent mulieres fructum suum, parvulos ad mensuram palme? si occiditur in sanctuario Domini sacerdos et propheta? Sen. Iacuerunt in terra foris puer et senex; virgines mee et iuvenes mei ceciderunt in gladio; interfecisti in die furoris tui, percussisti nec misertus es. Thau. Vocasti quasi ad diem sollempnem qui terrerent me de circuitu, et non fuit in die furoris Domini qui effugeret et relinqueretur; quos educavi et enutrivi, inimicus meus consumpsit eos.

Aleph. Ego vir videns paupertatem meam in virga indignationis eius. Aleph. Me minavit et adduxit in tenebras et non in lucem. Aleph. Tantum in me vertit et convertit manum suam tota die. Beth. Vetustam fecit pellem meam et carnem meam, contrivit ossa mea. Beth. Edificavit in giro meo, et circumdedit me felle et labore. Beth. In tenebrosis collocavit me, quasi mortuos sempiternos. Ghimel. Circumedificavit adversum me ut non egrediar; aggravavit compedem meum. Ghimel. Sed et cum clamavero et rogavero, exclusit orationem meam. Ghimel. Conclusit vias meas lapidibus quadris, semitas meas subvertit. Deleth. Ursus insidians factus est michi, leo in absconditis. Deleth. Semitas meas subvertit et confregit me; posuit me desolatam. Deleth. Tetendit arcum suum et posuit me quasi signum ad sagittam. He. Misit in renibus meis filias pharetre sue. He. Factus sum in derisum omni populo meo, canticum eorum tota die. He. Replevit me amaritudinibus, inebriavit me absinthio. Vau. Et fregit ad numerum dentes meos, cibavit me cinere. Vau. Et repulsa est a pace anima mea, oblitus sum bonorum. Vau. Et dixi: Periit finis meus et spes mea a Domino. Zai. Recordare paupertatis et transgressionis mee, absinthii et fellis. Zai. Memoria memor ero, et tabescet in me anima mea. Zai. Hec recolens in corde meo, ideo sperabo. Heth. Misericordie Domini quia non sumus consumpti, quia non defecerunt miserationes eius. Heth. Novi diluculo, multa est fides tua. Heth. Pars mea Dominus, dixit anima mea; propterea expectabo eum. Theth. Bonus est Dominus sperantibus in eum, anime querenti illum. Theth. Bonum est prestolari cum silentio salutare Dei. Theth. Bonum est viro cum portaverit iugum ab adolescentia sua. Ioth. Sedebit solitarius et tacebit, quia levavit se super se. Ioth. Ponet in pulvere os suum, si forte sit spes. Ioth. Dabit percutienti se maxillam, saturabitur obprobriis. Caph. Quia non repellet in sempiternum Dominus. Caph. Quia si abiecit, et miserebitur secundum multitudinem misericordiarum suarum. Caph. Non enim humiliavit ex corde suo, et abiecit filios hominum. Lamed. Ut conteret sub pedibus suis omnes vinctos terre. Lamed. Ut declinaret iudicium viri in conspectu vultus Altissimi. Lamed. Ut perverteret hominem in iudicio suo, Dominus ignoravit. Mem. Quis est iste qui dixit ut fieret, Domino non iubente? Mem. Ex ore Altissimi non egredientur nec mala nec bona? Mem. Quid murmuravit homo vivens, vir pro peccatis suis? Nun. Scrutemur vias nostras et queramus, et revertamur ad Dominum. Nun. Levemus corda nostra cum manibus ad Dominum in celos. Nun. Nos inique egimus et ad iracundiam provocavimus; idcirco tu inexorabilis es. Samech. Operuisti in furore et percussisti nos; occidisti, nec pepercisti. Samech. Opposuisti nubem tibi, ne transeat oratio. Samech. Eradicationem et abiectionem posuisti me in medio populorum.

Phe. Aperuerunt super nos os suum omnes inimici. Phe. Formido et laqueus facta est nobis vaticinatio et contritio. Phe. Divisiones aquarum deduxit oculus meus in contritione filie populi mei.

Ain. Oculus meus afflictus est nec tacuit, eo quod non esset requies. Ain. Donec respiceret et videret Dominus de celis. Ain. Oculus meus depredatus est animam meam in cunctis filiabus urbis mee. Sade. Venatione ceperunt me quasi avem inimici mei gratis. Sade. Lapsa est in lacum vita mea, et posuerunt lapidem super me. Sade. Inundaverunt aque super caput meum; dixi: Perii. Coph. Invocavi nomen tuum, Domine, de lacu novissimo. Coph. Vocem meam audisti; ne avertas aurem tuam a singultu meo et clamoribus. Coph. Appropinquasti in die quando invocavi te; dixisti: Ne timeas. Res. Iudicasti, Domine, causam anime mee, redemptor vite mee. Res. Vidisti, Domine, iniquitatem illorum adversum me; iudica iudicium meum. Res. Vidisti omnem furorem, universas cogitationes eorum adversum me. Sen. Audisti obprobrium eorum, Domine, omnes cogitationes eorum adversum me. Sen. Labia insurgentium michi, et meditationes eorum adversum me tota die. Sen. Sessionem eorum et resurrectionem eorum vide; ego sum psalmus eorum. Thau. Reddes eis vicem, Domine, iuxta opera manuum suarum. Thau. Dabis eis scutum cordis, laborem tuum. Thau. Persequeris in furore et conteres eos sub celis, Domine.

IIII

Aleph. Quomodo obscuratum est aurum, mutatus est color optimus! dispersi sunt lapides sanctuarii in capite omnium platearum. Beth. Filii Syon incliti et amicti auro primo, quomodo reputati sunt in vasa testea, opus manuum figuli! Ghimel. Sed et lamie nudaverunt mammam, lactaverunt catulos suos; filia populi mei crudelis quasi strutio in deserto. Deleth. Adhesit lingua lactentis ad palatum eius in siti; parvuli petierunt panem, et non erat qui frangeret eis. He. Qui vescebantur voluptuose interierunt in viis; qui nutriebantur in croceis amplexati sunt stercora. Vau. Et maior effecta est iniquitas filie populi mei peccato Sodomorum, que subversa est in momento, et non ceperunt in ea manus. Zai. Candidiores Nazarei eius nive, nitidiores lacte, rubicundiores ebore antiquo, saphiro pulchriores. Heth. Denigrata est super carbones facies eorum, et non sunt cogniti in plateis; adhesit cutis eorum ossibus, aruit et facta est quasi lignum. Theth. Melius fuit occisis gladio quam

Bonum est viro

dispersi sunt lapides

Lamie

Lamie sunt voluptas carnalis et cupiditas temporalium que mammas nudant dum delectationem manifestant, que lactant catulos vel catulis cibos prebent in immunditia et dicuntur lamie quasi lanie quia eos qui in eis delectantur diversis sollicitudinibus laniant. ... abbatis villa

fectis fame, quia isti extabuerunt consumpti a sterilitate terre. Ioth. Manus mulierum misericordium coxerunt filios suos; facti sunt cibus earum in contritione filie populi mei. Caph. Complevit Dominus furorem suum, effudit iram indignationis sue, et succendit ignem in Sion, et devoravit fundamenta eius. Lamed. Non crediderunt reges terre et universi habitatores orbis quoniam ingrederetur hostis et inimicus per portas Ierusalem. Mem. Propter peccata prophetarum eius et iniquitates sacerdotum eius, qui effuderunt in medio eius sanguinem iustorum. Nun. Erraverunt ceci in plateis, polluti sunt in sanguine; cumque non possent, tenuerunt lacinias suas. Samech. Recedite polluti, clamaverunt eis, recedite, abite, nolite tangere; iurgati quippe sunt et commoti; dixerunt inter gentes: non addet ultra ut habitet in eis. Ayn. Facies Domini divisit eos, non addet ut respiciat eos; facies sacerdotum non erubuerunt, neque senum miserti sunt. Phe. Cum adhuc subsisteremus, defecerunt oculi nostri ad auxilium nostrum vanum; cum respiceremus attenti ad gentem que salvare non poterat. Sade. Lubricaverunt vestigia nostra in itinere platearum nostrarum; appropinquavit finis noster. Coph. Velociores fuerunt persecutores nostri aquilis celi; super montes persecuti sunt nos, in deserto insidiati sunt nobis. Res. Spiritus oris nostri Christus Dominus captus est in peccatis nostris, cui diximus: In umbra tua vivemus in gentibus. Syn. Gaude et letare filia Edom, que habitas in terra Hus; ad te quoque perveniet calix, inebriaberis atque nudaberis. Tau. Completa est iniquitas tua filia Sion, non addet ultra ut transmigret te; visitavit iniquitatem tuam filia Edom, discooperuit peccata tua.

Incipit oratio Ieremie.

Recordare Domine quid acciderit nobis; intuere et respice opprobrium nostrum. Hereditas nostra versa est ad alienos, domus nostre ad extraneos. Pupilli facti sumus absque patre, matres nostre quasi vidue. Aquam nostram pecunia bibimus, ligna nostra pretio comparavimus. Cervicibus nostris minabamur, lassis non dabatur requies. Egypto dedimus manum et Assyriis, ut saturaremur pane. Patres nostri peccaverunt et non sunt, et nos iniquitates eorum portavimus. Servi dominati sunt nostri, non fuit qui redimeret de manu eorum. In animabus nostris afferebamus panem nobis, a facie gladii in deserto. Pellis nostra quasi clibanus exusta est, a facie tempestatum famis. Mulieres in Sion humiliaverunt, et virgines in civitatibus Iuda. Principes manu suspensi sunt, facies senum non erubuerunt. Adolescentibus impudice abusi sunt, et pueri in ligno corruerunt. Senes defecerunt de portis, iuvenes de choro psallentium. Defecit gaudium cordis nostri, versus est in luctum chorus noster. Cecidit corona capitis nostri; ve nobis, quia peccavimus. Propterea mestum factum est cor nostrum, ideo contenebrati sunt oculi nostri, propter montem Sion quia disperiit; vulpes ambulaverunt in eo. Tu autem Domine in eternum permanebis, solium tuum in generatione et generationem. Quare in perpetuum oblivisceris nostri, derelinques nos in longitudine dierum? Converte nos Domine ad te et convertemur; innova dies nostros sicut a principio. Sed proiciens repulisti nos, iratus es contra nos vehementer.

Prologus in librum Baruch.

Liber iste qui Baruch nomine prenotatur in hebreo canone non habetur, sed tantum in vulgata editione. Similiter et epistola Ieremie. Propter notitiam autem legentium hic scripta sunt, quia multa de Christo novissimisque temporibus indicant.

Incipit liber Baruch.

c. i. Et hec verba libri que scripsit Baruch filius Nerie, filii Maasie, filii Sedechie, filii Sedei, filii Helchie, in Babylonia, in anno quinto, in septima die mensis, in tempore quo ceperunt Caldei Ierusalem et succenderunt eam igni. Et legit Baruch verba libri huius ad aures Iechonie filii Ioachim regis Iuda, et ad aures universi populi venientis ad librum, et ad aures potentium filiorum regum, et ad aures presbyterorum, et ad aures populi a minimo usque ad maximum eorum, omnium habitantium in Babylonia, et ad flumen Sodi. Qui audientes plorabant, et ieiunabant, et orabant in conspectu Domini. Et collegerunt pecuniam secundum quod potuit uniuscuiusque manus, et miserunt in Ierusalem ad Ioachim filium Helchie filii Salom sacerdotem, et ad sacerdotes, et ad omnem populum qui inventus est cum eo in Ierusalem, cum acciperet vasa templi Domini que ablata fuerant de templo, revocare in terram Iuda, decima die mensis Sivan, vasa argentea que fecit Sedechias filius Iosie rex Iuda, posteaquam cepisset Nabuchodonosor rex Babylonis Iechoniam et principes et cunctos potentes et populum terre ab Ierusalem, et duxit eos vinctos in Babylonem. Et dixerunt: Ecce misimus ad vos pecunias, de quibus emite holocautomata et thus, et facite manna, et offerte pro peccato ad aram Domini Dei nostri, et orate pro vita Nabuchodonosor regis Babylonis, et pro vita Balthasar filii eius, ut sint dies eorum sicut dies celi super terram, et ut det Dominus virtutem nobis, et illuminet oculos nostros, ut vivamus sub umbra Nabuchodonosor regis Babylonis, et sub umbra Balthasar filii eius, et serviamus eis multis diebus, et inveniamus gratiam in conspectu eorum. Et pro nobis ipsis orate ad Dominum Deum nostrum, quia peccavimus Domino Deo nostro, et non est aversus furor eius a nobis usque in hunc diem. Et legite librum istum quem misimus ad vos recitari in templo Domini in die solemni et in die opportuno. Et dicetis: Domino Deo nostro iustitia, nobis autem confusio faciei nostre, sicut est dies hec omni Iuda et habitantibus in Ierusalem, regibus nostris et principibus nostris et sacerdotibus nostris et prophetis nostris et patribus nostris. Peccavimus ante Dominum Deum nostrum, et non credidimus diffidentes in eum, et non fuimus subiectibiles illi, et non audivimus vocem Domini Dei nostri, ut ambularemus in mandatis eius que dedit nobis. A die qua eduxit patres nostros de terra Egypti usque ad diem hanc, eramus incredibiles ad Dominum Deum nostrum, et dissipati recessimus ne audiremus vocem ipsius. Et adheserunt nobis mala multa et maledictiones que constituit Dominus Moysi servo suo, qui eduxit patres nostros de terra Egypti, dare nobis terram fluentem lac et mel, sicut hodierna die. Et non audivimus vocem Domini Dei nostri secundum omnia verba prophetarum quos misit ad nos, et abivimus unusquisque in sensum cordis nostri maligni, operari diis alienis, facientes mala ante oculos Domini Dei nostri. Propter quod statuit Dominus Deus noster verbum suum quod locutus est ad nos, et ad iudices nostros qui iudicaverunt Israel, et ad reges nostros, et ad principes nostros, et ad omnem Israel et Iuda, ut adduceret Dominus super nos mala magna que non sunt facta sub celo, quemadmodum facta sunt in Ierusalem, secundum que scripta sunt in lege Moysi, ut manducaret homo carnes filii sui et carnes filie sue. Et dedit illos sub manu regum omnium qui sunt in circuitu nostro, in improperium et in desolationem in omnibus populis in quibus nos dispersit Dominus. Et facti sunt subtus et non supra, quia peccavimus Domino Deo nostro non obaudiendo voci ipsius. Domino Deo nostro iustitia, nobis autem et patribus nostris confusio faciei, sicut est dies hec. Que locutus est Dominus super nos, omnia mala hec que venerunt super nos. Et non sumus deprecati faciem Domini Dei nostri, ut reverteremur unusquisque nostrum a viis suis pessimis. Et vigilavit Dominus in malis, et adduxit ea super nos, quia iustus est Dominus in omnibus operibus suis que mandavit nobis. Et non audivimus vocem ipsius ut iremus in preceptis Domini que dedit ante faciem nostram. Et nunc Domine Deus Israel, qui eduxisti populum tuum de terra Egypti in manu valida, et in signis et in prodigiis, et in virtute tua magna, et in brachio excelso, et fecisti tibi nomen sicut est dies iste, peccavimus, impie egimus, inique gessimus, Domine Deus noster, in omnibus iustitiis tuis. Avertatur ira tua a nobis, quia derelicti sumus pauci inter gentes ubi dispersisti nos. Exaudi Domine preces nostras et orationes nostras, et educ nos propter te, et da nobis invenire gratiam ante faciem eorum qui nos abduxerunt, ut sciat omnis terra quia tu es Dominus Deus noster, et quia nomen tuum invocatum est super Israel et super genus ipsius. Respice Domine de domo sancta tua in nos, et inclina aurem tuam et exaudi nos. Aperi oculos tuos et vide, quia non mortui qui sunt in inferno, quorum spiritus acceptus est a visceribus suis, dabunt honorem et iustificationem Domino; sed anima que tristis est super magnitudine mali, et incedit curva et infirma, et oculi deficientes, et anima esuriens dat tibi gloriam et iustitiam Domino. Quia non secundum iustitias patrum nostrorum nos fundimus preces et petimus misericordiam ante conspectum tuum, Domine Deus noster, sed quia misisti iram tuam et furorem tuum super nos, sicut locutus es in manu puerorum tuorum prophetarum, dicens: Sic dicit Dominus: Inclinate humerum vestrum et cervicem vestram, et opera facite regi Babylonis, et sedebitis in terra quam dedi patribus vestris. Quod si non audieritis vocem Domini Dei vestri operari regi Babylonis, defectionem vestram faciam de civitatibus Iuda et a foribus Ierusalem, et auferam a vobis vocem

nō possent tangere

lacinias

lubricaverunt

iocunditatis et vocem gaudii et vocem sponsi et vocem sponsae. Et erit omnis terra sine vestigio ab inhabitantibus eam. Et non audierunt vocem tuam ut operarentur regi Babyloniae, et statuisti verba tua quae locutus es in manibus puerorum tuorum prophetarum, ut transferrentur ossa regum nostrorum et ossa patrum nostrorum de loco suo. Et ecce sunt proiecta in calore solis et in gelu noctis, et mortui sunt in doloribus pessimis, in fame et in gladio et in emissione. Et posuisti templum in quo invocatum est nomen tuum in ipso, sicut haec dies est, propter iniquitatem domus Israel et domus Iuda. Et fecisti in nobis, Domine Deus noster, secundum omnem bonitatem tuam et secundum omnem miserationem tuam illam magnam, sicut locutus es in manu pueri tui Moysi in die qua praecepisti ei scribere legem tuam coram filiis Israel, dicens: Si non audieritis vocem meam, multitudo haec magna et multa convertetur in minimam inter gentes, quo ego dispergam illos; quia scio quia me non audiet populus, populus est enim dura cervice; et convertetur ad cor suum in terra captivitatis suae, et scient quia ego sum Dominus Deus eorum. Et dabo eis cor et intelligent, aures et audient. Et laudabunt me in terra captivitatis suae, et memores erunt nominis mei, et avertent se a dorso suo duro et a malignitatibus suis, quia reminiscentur viam patrum suorum qui peccaverunt in me. Et revocabo illos in terram quam iuravi patribus eorum, Abraham, Isaac et Iacob, et dominabuntur eius, et multiplicabo eos, et non minorabuntur. Et statuam illis testamentum alterum sempiternum, ut sim illis in Deum, et ipsi erunt mihi in populum; et non movebo amplius populum meum, filios Israel, a terra quam dedi illis.

III

Et nunc, Domine omnipotens Deus Israel, anima in angustiis et spiritus anxius clamat ad te. Audi, Domine, et miserere, quia peccavimus ante te; quia tu sedes in sempiternum, et nos peribimus in aevum. Domine omnipotens, Deus Israel, audi nunc orationem mortuorum Israel et filiorum ipsorum qui peccaverunt ante te, et non audierunt vocem Domini Dei sui, et agglutinata sunt nobis mala. Noli meminisse iniquitatum patrum nostrorum, sed memento manus tuae et nominis tui in tempore isto, quia tu es Dominus Deus noster, et laudabimus te, Domine. Quia propter hoc dedisti timorem tuum in cordibus nostris, et ut invocemus nomen tuum et laudemus te in captivitate nostra, quia convertimur ab iniquitate patrum nostrorum qui peccaverunt ante te. Et ecce nos hodie in captivitate nostra sumus, qua nos dispersisti in improperium et in maledictum et in peccatum, secundum omnes iniquitates patrum nostrorum qui discesserunt a te, Domine Deus noster.

Audi, Israel, mandata vitae; auribus percipe, ut scias prudentiam. Quid est, Israel, quod in terra inimicorum es? Inveterasti in terra aliena, coinquinatus es cum mortuis, deputatus es cum descendentibus in infernum. Dereliquisti fontem sapientiae; nam si in via Dei ambulasses, habitasses utique in pace sempiterna. Disce ubi sit prudentia, ubi sit virtus, ubi sit intellectus, ut scias simul ubi sit longiturnitas vitae et victus, ubi sit lumen oculorum et pax. Quis invenit locum eius? Et quis intravit in thesauros eius? Ubi sunt principes gentium, et qui dominantur super bestias quae sunt super terram? Qui in avibus caeli ludunt, qui argentum thesaurizant et aurum, in quo confidunt homines, et non est finis acquisitionis eorum? Qui argentum fabricant et solliciti sunt, nec est inventio operum illorum. Exterminati sunt et ad inferos descenderunt, et alii loco eorum surrexerunt. Iuvenes viderunt lumen, et habitaverunt super terram; viam autem disciplinae ignoraverunt, neque intellexerunt semitas eius, neque filii eorum susceperunt eam; a facie ipsorum longe facta est. Non est audita in terra Chanaan, neque visa est in Theman. Filii quoque Agar, qui exquirunt prudentiam quae de terra est, negotiatores terrae et Theman, et fabulatores et exquisitores prudentiae et intelligentiae; viam autem sapientiae nescierunt, neque commemorati sunt semitas eius. O Israel, quam magna est domus Dei, et ingens locus possessionis eius! Magnus est, et non habet finem; excelsus et immensus. Ibi fuerunt gigantes nominati illi, qui ab initio fuerunt, statura magna, scientes bellum. Non hos elegit Dominus, neque viam disciplinae invenerunt; propterea perierunt. Et quoniam non habuerunt sapientiam, interierunt propter suam insipientiam. Quis ascendit in caelum, et accepit eam, et eduxit eam de nubibus? Quis transfretavit mare, et invenit eam, et attulit eam super aurum electum? Non est qui possit scire vias eius, neque qui exquirat semitas eius; sed qui scit universa novit eam, et invenit eam prudentia sua; et qui praeparavit terram in aeterno tempore, et replevit eam pecudibus et quadrupedibus; qui emittit lumen, et vadit, et vocavit illud, et obaudit illi in tremore. Stellae autem lumen dederunt in custodiis suis, et laetatae sunt; vocatae sunt, et dixerunt: Adsumus; et luxerunt ei cum iucunditate qui fecit illas. Hic est Deus noster, et non aestimabitur alius adversus eum. Hic adinvenit omnem viam disciplinae, et tradidit illam Iacob puero suo et Israel dilecto suo. Post haec in terris visus est, et cum hominibus conversatus est.

IV

Hic liber mandatorum Dei, et lex quae est in aeternum. Omnes qui tenent eam ad vitam pervenient; qui autem dereliquerunt eam, in mortem. Convertere, Iacob, et apprehende eam; ambula per viam ad splendorem eius contra lumen eius. Ne tradas alteri gloriam tuam, et dignitatem tuam genti alienae. Beati sumus, Israel, quia quae Deo placent manifesta sunt nobis. Animaequior esto, populus Dei, memorabilis Israel. Venundati estis gentibus non in perditionem; sed propter quod in ira provocastis Deum, traditi estis adversariis. Exacerbastis enim eum qui fecit vos, Deum aeternum, immolantes daemoniis, et non Deo. Obliti enim estis eum qui nutrivit vos, et contristastis nutricem vestram Ierusalem. Vidit enim iracundiam a Deo venientem vobis, et dixit: Audite, confines Sion, adduxit enim mihi Deus luctum magnum. Vidi enim captivitatem populi mei, filiorum meorum et filiarum, quam superduxit illis Aeternus. Nutrivi enim illos cum iucunditate; dimisi autem illos cum fletu et luctu.

Nemo gaudeat super me viduam et desolatam. A multis derelicta sum propter peccata filiorum meorum, quia declinaverunt a lege Dei. Iustitias autem ipsius nescierunt, nec ambulaverunt per vias mandatorum Dei, neque per semitas veritatis eius cum iustitia ingressi sunt. Veniant confines Sion, et memorentur captivitatem filiorum et filiarum mearum, quam superduxit illis Aeternus. Adduxit enim super illos gentem de longinquo, gentem improbam et alterius linguae, qui non sunt reveriti senem, neque puerorum miserti sunt, et abduxerunt dilectos viduae, et a filiis unicam desolaverunt. Ego autem quid possum adiuvare vos? Qui enim adduxit super vos mala, ipse vos eripiet de manibus inimicorum vestrorum. Ambulate, filii, ambulate; ego enim derelicta sum sola. Exui me stola pacis, indui autem me sacco obsecrationis, et clamabo ad Altissimum in diebus meis. Animaequiores estote, filii, clamate ad Dominum, et eripiet vos de manu principum inimicorum.   Animequior es

Ego enim speravi in aeternum salutem vestram, et venit mihi gaudium a Sancto super misericordia quae veniet vobis ab aeterno salutari nostro. Emisi enim vos cum luctu et ploratu; reducet autem vos mihi Dominus cum gaudio et iucunditate in sempiternum. Sicut enim viderunt vicinae Sion captivitatem vestram a Deo, sic videbunt et in celeritate salutem vestram a Deo, quae superveniet vobis cum honore magno et splendore aeterno. Filii, patienter sustinete iram quae supervenit vobis. Persecutus est enim te inimicus tuus, sed cito videbis perditionem ipsius, et super cervices ipsius ascendes. Delicati mei ambulaverunt vias asperas; ducti sunt enim ut grex direptus ab inimicis. Animaequiores estote, filii, et proclamate ad Dominum; erit enim memoria vestra ab eo qui ducit vos. Sicut enim fuit sensus vester ut erraretis a Deo, decies tantum iterum convertentes requiretis eum. Qui enim induxit vobis mala, ipse rursum adducet vobis sempiternam iucunditatem cum salute vestra. Animaequior esto, Ierusalem;   Animequior

exhortatur enim te qui te nominavit. Nocentes peribunt qui te vexaverunt, et qui gratulati sunt in tua ruina punientur. Civitates quibus servierunt filii tui punientur, et quae accepit filios tuos. Sicut enim gavisa est in tua ruina, et laetata est in casu tuo, sic contristabitur in sua desolatione. Et amputabitur exultatio multitudinis eius, et gaudium eius erit in luctum. Ignis enim superveniet ei ab Aeterno in longiturnis diebus, et habitabitur a daemoniis in multitudine temporis. Circumspice, Ierusalem, ad orientem, et vide iucunditatem a Deo tibi venientem. Ecce enim veniunt filii tui quos dimisisti dispersos, veniunt collecti ab oriente usque ad occidentem in verbo Sancti, gaudentes in honorem Dei.

V

Exue te, Ierusalem, stola luctus et vexationis tuae, et indue te decore et honore eius quae a Deo tibi est sempiternae gloriae. Circumdabit te Dominus diploide iustitiae, et imponet mitram capiti tuo honoris

omni. Deus enim ostendet splendorem suum in te qui sub caelo est. Nominabitur enim tibi nomen tuum a Deo in sempiternum: pax iustitiae, et honor pietatis. Exsurge Hierusalem, et sta in excelso, et circumspice ad orientem, et vide collectos filios tuos ab oriente sole usque ad occidentem in verbo sancti gaudentes Dei memoria. Exierunt enim abs te pedibus ducti ab inimicis: adducet autem illos Dominus ad te portatos in honore sicut filios regni. Constituit enim Deus humiliare omnem montem excelsum et rupes perennes, et convalles replere in aequalitatem terrae, ut ambulet Israel diligenter in honorem Dei. Adduxerunt autem silvae et omne lignum suavitatis Israel ex mandato Dei. Adducet enim Deus Israel cum iucunditate in lumine maiestatis suae, cum misericordia et iustitia quae est ab ipso. Explicit liber Baruch.

Incipit exemplum epistulae quam misit Ieremias ad abductos captivos in Babyloniam a rege Babyloniorum, ut nuntiaret

VI

Propter peccata quae peccastis ante Deum, abducemini in Babyloniam captivi a Nabuchodonosor rege Babyloniorum. Ingressi itaque in Babyloniam, eritis illic annis plurimis et temporibus longis, usque ad generationes septem: post hoc autem educam vos inde cum pace. Nunc autem videbitis in Babylonia deos aureos et argenteos et lapideos et ligneos in humeris portari, ostentantes metum gentibus. Videte ergo ne et vos similes efficiamini factis alienis, et metuatis, et metus vos capiat in ipsis. Visa itaque turba de retro et ab ante, adorantes dicite in cordibus vestris: Te oportet adorari, Domine. Angelus autem meus vobiscum est; ipse autem exquiret animas vestras. Nam lingua ipsorum polita a fabro, ipsa etiam inaurata et inargentata falsa sunt, et non possunt loqui. Et sicut virgini amanti ornamenta, ita accepto auro fabricata sunt. Coronas certe aureas habent super capita sua dii illorum: unde subtrahunt sacerdotes ab eis aurum et argentum, et erogant illud in semetipsos. Dant autem et ex ipso prostitutis, et meretrices ornant: et iterum cum receperint illud a meretricibus, ornant deos suos. Hi autem non liberantur ab aerugine et tinea. Opertis autem illis veste purpurea, extergent faciem ipsorum propter pulverem domus, qui est plurimus inter eos. Sceptrum autem habet ut homo, sicut iudex regionis, qui in se peccantem non interficit. Habet etiam in manu gladium et securim, se autem de bello et a latronibus non liberat. Unde vobis notum sit quia non sunt dii; ne ergo timueritis eos. Sicut enim vas hominis confractum inutile efficitur, tales sunt et dii illorum. Constitutis illis in domo, oculi eorum pleni sunt pulvere a pedibus introeuntium. Et sicut alicui qui regem offendit circumseptae sunt ianuae, aut sicut ad sepulcrum adductum mortuum, ita tutantur sacerdotes ostia clausuris et seris, ne a latronibus expolientur. Lucernas accendunt illis, et quidem multas, ex quibus nullam videre possunt: sunt autem sicut trabes in domo. Corda vero eorum dicuntur elingere serpentes qui de terra sunt, dum comedunt eos et vestimentum ipsorum, et non sentiunt. Nigrae fiunt facies eorum a fumo qui in domo fit. Supra corpus eorum et supra caput volant noctuae et hirundines, et aves etiam, similiter et cattae. Unde scietis quia non sunt dii: ne ergo timueritis eos. Aurum etiam quod habent ad speciem est: nisi aliquis exterserit aeruginem, non fulgebunt. Neque enim dum conflarentur sentiebant. Ex omni pretio empta sunt, in quibus spiritus non inest. Sine pedibus in humeris portantur, ostendentes ignobilitatem suam hominibus. Confundantur etiam qui colunt ea. Propterea si ceciderint in terram, a semetipsis non consurgunt; neque si quis eum statuerit rectum, per semetipsum stabit, sed sicut mortuis munera eorum illis apponentur. Hostias eorum sacerdotes ipsorum vendunt et abutuntur: similiter et mulieres eorum decerpentes neque infirmo neque mendicanti aliquid impertiunt. De sacrificiis eorum fetae et menstruatae contingunt. Scientes itaque ex his quia non sunt dii, ne timueritis eos. Unde enim vocantur dii? Quia mulieres apponunt diis argenteis et aureis et ligneis; et in domibus eorum sacerdotes sedent habentes tunicas scissas, et capita et barbam rasam, quorum capita nuda sunt. Rugiunt autem clamantes contra deos suos, sicut in cena mortui. Vestimenta eorum auferunt sacerdotes, et vestiunt uxores suas et filios suos. Neque si quid mali patiuntur ab aliquo, neque si quid boni, poterunt retribuere: neque regem constituere possunt, neque auferre. Similiter neque divitias dare possunt, neque malum retribuere. Si quis illis votum voverit et non reddiderit, nec hoc requirunt. Hominem a morte non liberant, neque infirmum a potentiore eripiunt. Hominem caecum ad visum non restituent; de necessitate hominem non liberabunt. Viduae non miserebuntur, neque orphanis benefacient. Lapidibus de monte similes sunt dii illorum lignei et lapidei, aurei et argentei. Qui autem colunt ea confundentur. Quomodo ergo aestimandum est aut dicendum illos esse deos? Adhuc enim ipsis Chaldaeis non honorantibus ea: qui cum audierint mutum non posse loqui, offerunt illud ad Bel, postulantes ab eo loqui: quasi possint sentire qui non habent motum. Et ipsi cum intellexerint, relinquent ea: sensum enim non habent ipsi dii illorum. Mulieres autem circumdatae funibus in viis sedent, succendentes ossa olivarum. Cum autem aliqua ex ipsis attracta ab aliquo transeunte dormierit cum eo, proximae suae exprobrat quod ea non sit digna habita sicut ipsa, neque funis eius diruptus sit. Omnia autem quae illis fiunt falsa sunt. Quomodo ergo aestimandum aut dicendum est illos esse deos? A fabris autem et ab aurificibus facta sunt: nihil aliud erunt nisi id quod volunt esse sacerdotes. Artifices etiam ipsi qui ea faciunt non sunt multi temporis. Numquid ergo possunt ea quae ab ipsis fabricata sunt esse dii? Relinquunt autem falsa et opprobrium postea futuris. Nam cum supervenerit illis proelium et mala, cogitant sacerdotes ubi se abscondant cum illis. Quomodo ergo sentiri debeant quoniam non sunt dii, qui nec de bello se liberant, neque de malis se eripiunt? Nam cum sint lignea, inaurata et inargentata, sciatur postea quia falsa sunt ab universis gentibus et regibus: quae manifesta sunt quia non sunt dii, sed opera manuum hominum, et nullum Dei opus cum illis. Unde ergo notum est quia non sunt dii, sed opera manuum hominum, et nullum Dei opus in ipsis est? Regem regioni non suscitant, neque pluviam hominibus dabunt. Iudicium quoque non discernent, neque regionem liberabunt ab iniuria: quia nihil possunt, sicut corniculae inter medium caeli et terrae. Etenim cum inciderit ignis in domum deorum ligneorum et aureorum et argenteorum, sacerdotes quidem ipsorum fugient et liberabuntur: ipsi vero sicut trabes in medio comburentur. Regi autem et bello non resistent. Quomodo ergo aestimandum est aut recipiendum quia dii sunt? Non a furibus neque a latronibus se liberabunt dii lignei et lapidei et inaurati et inargentati, quibus hi qui fortiores sunt auferent aurum et argentum, et vestimentum quo operti sunt, et abibunt, nec sibi auxilium ferunt. Itaque melius est esse regem ostentantem virtutem suam, aut vas in domo utile in quo gloriabitur qui possidet illud, vel ostium in domo quod custodit quae in ipsa sunt, quam falsi dii. Sol quidem et luna ac sidera, cum sint splendida et emissa ad utilitates, obaudiunt. Similiter et fulgur cum apparuerit perspicuum est: idipsum autem et spiritus in omni regione spirat. Et nubes, quibus cum imperatum fuerit a Deo perambulare universum orbem, perficiunt quod imperatum est eis. Ignis etiam missus desuper ut consumat montes et silvas, facit quod praeceptum est ei. Haec autem neque speciebus neque virtutibus uni eorum similia sunt: unde neque existimandum est neque dicendum illos esse deos, quando non possunt neque iudicium iudicare neque facere hominibus. Scientes itaque quia non sunt dii, ne ergo timueritis eos. Neque enim regibus maledicent neque benedicent. Signa etiam in caelo gentibus non ostendunt, neque ut sol lucebunt, neque illuminabunt ut luna. Bestiae meliores sunt illis, quae possunt fugere sub tectum ac prodesse sibi. Nullo itaque modo nobis est manifestum quia sunt dii: propter quod ne timueritis eos. Nam sicut in cucumerario formido nihil custodit, ita sunt dii illorum lignei et argentei et inaurati. Eodem modo et in horto spina alba, supra quam omnis avis sedet; similiter et mortuo proiecto in tenebris, similes sunt dii illorum lignei et inaurati et inargentati. A purpura quoque et murice, quae supra illos tineant, scietis itaque quia non sunt dii. Ipsi etiam postremo comeduntur, et erit opprobrium in regione. Melior est homo iustus qui non habet simulachra: nam erit longe ab opprobriis.

Ezechiel est propheta in captivitate [illegible] descripta est, sed et Ieremias propheta flevit et plangebat [illegible]

Ezechiel propheta cum Ioachim rege Iuda captivus ductus est in Babylonem. Ibique his qui cum eo captivi ducti fuerant prophetavit, penitentibus quod ad Ieremie vaticinium se ultro adversariis tradidissent et viderent adhuc urbem Ierosolimam stare, quam ille casuram esse predixerat. Tricesimo autem etatis sue anno et captivitatis quinto exorsus est ad concaptivos loqui. Eodem tempore licet posterior hic in Chaldea, Ieremias in Iudea prophetaverunt. Sermo eius nec satis disertus nec admodum rusticus est, sed ex utroque medie temperatus. Sacerdos et ipse sicut et Ieremias, principia voluminis et finem magnis habet obscuritatibus involuta. Sed et vulgata eius editio non multum distat ab hebraico. Unde satis miror quid cause extiterit ut, si eosdem translatores in ceteris libris habemus, in quibusdam eadem, in aliis diversa transtulerint. Lege ergo et hunc iuxta translationem nostram, qui per cola scriptus et commata manifestiorem sensum legentibus tribuit. Sed et vos amici mei et hunc sublimatum dicite eius quod nostro eloquio appellavit ut scriberetis. Sed etiam ut illud ex eventu quod significantius dicitur ἀκροάσασθαι, id est [illegible], hoc in audiendo deveniat.

Incipit liber Ezechielis. c. I.

Et factum est in tricesimo anno, in quarto, in quinta mensis, cum essem in medio captivorum iuxta fluvium Chobar, aperti sunt celi et vidi visiones Dei. In quinta mensis, ipse est annus quintus transmigrationis regis Ioachin, factum est verbum Domini ad Ezechielem filium Buzi sacerdotem in terra Chaldeorum secus flumen Chobar, et facta est super eum ibi manus Domini. Et vidi, et ecce ventus turbinis veniebat ab aquilone, et nubes magna, et ignis involvens, et splendor in circuitu eius, et de medio eius quasi species electri, id est de medio ignis. Et in medio eius similitudo quatuor animalium, et hic aspectus eorum: similitudo hominis in eis. Et quatuor facies uni, et quatuor penne uni. Et pedes eorum pedes recti, et planta pedis eorum quasi planta pedis vituli, et scintille quasi aspectus eris candentis. Et manus hominis sub pennis eorum in quatuor partibus. Et facies et pennas per quatuor partes habebant; iuncteque erant penne eorum alterius ad alterum. Non revertebantur cum incederent, sed unumquodque ante faciem suam gradiebatur. Similitudo autem vultus eorum: facies hominis et facies leonis a dextris ipsorum quatuor, facies autem bovis a sinistris ipsorum quatuor, et facies aquile desuper ipsorum quatuor. Facies eorum et penne eorum extente desuper; due penne singulorum iungebantur, et due tegebant corpora eorum. Et unumquodque eorum coram facie sua ambulabat; ubi erat impetus spiritus, illuc gradiebantur, nec revertebantur cum ambularent. Et similitudo animalium, et aspectus eorum quasi carbonum ignis ardentium, et quasi aspectus lampadarum. Hec erat visio discurrens in medio animalium, splendor ignis, et de igne fulgur egrediens. Et animalia ibant et revertebantur in similitudinem fulguris coruscantis. Cumque aspicerem animalia, apparuit rota una super terram iuxta animalia, habens quatuor facies. Et aspectus rotarum et opus earum quasi visio maris, et una similitudo ipsarum quatuor; et aspectus earum et opera quasi sit rota in medio rote. Per quatuor partes earum euntes ibant, et non revertebantur cum ambularent. Statura quoque erat rotis, et altitudo, et horribilis aspectus; et totum corpus plenum oculis in circuitu ipsarum quatuor.

Cumque ambularent animalia, ambulabant pariter et rote iuxta ea. Et cum elevarentur animalia de terra, elevabantur simul et rote. Quocumque ibat spiritus, illuc eunte spiritu et rote pariter elevabantur sequentes eum; spiritus enim vite erat in rotis. Cum euntibus ibant, et cum stantibus stabant, et cum elevatis a terra pariter elevabantur et rote sequentes ea, quia spiritus vite erat in rotis. Et similitudo super capita animalium firmamenti quasi aspectus cristalli horribilis, et extenti super capita eorum desuper. Sub firmamento autem penne eorum recte, alterius ad alterum; unumquodque duabus alis velabat corpus suum, et alterum similiter velabatur. Et audiebam sonum alarum quasi sonum aquarum multarum, quasi sonum sublimis Dei. Cum ambularent, quasi sonus erat multitudinis, ut sonus castrorum. Cumque starent, demittebantur penne eorum. Nam cum fieret vox super firmamentum quod erat super caput eorum, stabant et submittebant alas suas. Et super firmamentum quod erat imminens capiti eorum, quasi aspectus lapidis sapphiri similitudo throni. Et super similitudinem throni similitudo quasi aspectus hominis desuper. Et vidi quasi speciem electri velud aspectum ignis intrinsecus eius per circuitum. A lumbis eius et desuper, et a lumbis eius usque deorsum, vidi quasi speciem ignis splendentis in circuitu, velud aspectum arcus cum fuerit in nube in die pluvie. Hic erat aspectus splendoris per gyrum. Hec visio similitudinis glorie Domini.

Et vidi et cecidi in faciem meam, II
et audivi vocem loquentis, et dixit ad me: Fili hominis, sta super pedes tuos, et loquar tecum. Et ingressus est in me spiritus, postquam locutus est mihi, et statuit me supra pedes meos, et audivi loquentem ad me et dicentem: Fili hominis, mitto ego te ad filios Israel, ad gentes apostatrices que recesserunt a me. Patres eorum prevaricati sunt pactum meum usque ad diem hanc. Et filii dura facie et indomabili corde sunt, ad quos ego mitto te. Et dices ad eos: Hec dicit Dominus Deus: si forte vel ipsi audiant, et si forte quiescant, quoniam domus exasperans est; et scient quia propheta fuit in medio eorum. Tu ergo, fili hominis, ne timeas eos, neque sermones eorum metuas, quoniam increduli et subversores sunt tecum, et cum scorpionibus habitas. Verba eorum ne timeas, et vultus eorum ne formides, quia domus exasperans est. Loqueris ergo verba mea ad eos, si forte audiant et quiescant, quoniam irritatores sunt. Tu autem, fili hominis, audi quecumque loquor ad te, et noli esse exasperans sicut domus exasperatrix est. Aperi os tuum, et comede quecumque ego do tibi. Et vidi, et ecce manus missa ad me, in qua erat involutus liber. Et expandit illum coram me, qui erat scriptus intus et foris. Et scripte erant in eo lamentationes et carmen et ve. Et dixit ad me: Fili hominis, quodcumque inveneris comede. Comede volumen istud, et vadens loquere ad filios Israel. Et aperui os meum, et cibavit me volumine illo. Et dixit ad me: Fili hominis, venter tuus comedet, et viscera tua complebuntur volumine isto quod ego do tibi. Et comedi illud, et factum est in ore meo sicut mel dulce. Et dixit ad me: Fili hominis, vade III
ad domum Israel et loqueris verba mea ad eos. Non enim ad populum profundi sermonis et ignote lingue tu mitteris ad domum Israel, neque ad populos multos profundi sermonis et ignote lingue, quorum non possis audire sermones. Et si ad illos mittereris, ipsi audirent te. Domus autem Israel nolunt audire te, quia nolunt audire me. Omnis quippe domus Israel attrita fronte est et duro corde. Ecce dedi faciem tuam valentiorem faciebus eorum, et frontem tuam duriorem frontibus eorum. Ut adamantem et ut silicem dedi faciem tuam; ne timeas eos, neque metuas a facie eorum, quia domus exasperans est. Et dixit ad me: Fili hominis, omnes sermones meos quos ego loquor ad te, assume in corde tuo, et auribus tuis audi. Et vade, et ingredere ad transmigrationem, ad filios populi tui, et loqueris ad eos, et dices eis: Hec dicit Dominus Deus, si forte audiant et quiescant. Et assumpsit me spiritus, et audivi post me vocem commotionis magne: Benedicta gloria Domini de loco suo; et vocem alarum animalium percutientium alteram ad alteram, et vocem rotarum sequentium animalia, et vocem commotionis magne. Spiritus quoque levavit me et assumpsit me, et abii amarus in indignatione spiritus mei; manus enim Domini erat mecum confortans me. Et veni ad transmigrationem, ad acervum novarum frugum, ad eos qui habitabant iuxta flumen Chobar, et sedi ubi illi sedebant, et mansi ibi septem diebus merens in medio eorum. Cum autem pertransissent septem dies, factum est verbum Domini ad me dicens: Fili hominis, speculatorem dedi te domui Israel, et audies de ore meo verbum, et annuntiabis eis ex me. Si dicente me ad impium: Morte morieris, non annuntiaveris ei, neque locutus fueris ut avertatur a via sua impia et vivat, ipse impius in iniquitate sua morietur, sanguinem autem eius de manu tua requiram. Si autem tu annuntiaveris impio, et ille non fuerit conversus ab impietate sua et a via sua impia, ipse quidem in iniquitate sua morietur, tu autem animam tuam liberasti. Sed et si conversus iustus a iustitia sua fuerit, et fecerit iniquitatem, ponam offendiculum coram eo; ipse morietur, quia non annuntiasti ei; in peccato suo morietur, et non erunt in memoria iustitie eius quas fecit, sanguinem vero eius de manu tua requiram. Si autem tu annuntiaveris iusto ut non peccet iustus, et ille non peccaverit, vivens vivet, quia annuntiasti ei, et tu animam tuam liberasti. Et facta est super me manus Domini, et dixit ad me: Surgens egredere in campum, et ibi loquar tecum. Et surgens egressus sum in campum. Et ecce ibi gloria Domini

Lamentationes carmen et vae

nota contra negligentiam sacerdotum

stabat quasi gloria quam vidi iuxta fluvium Chobar. Et cecidi in faciem meam et ingressus est in me spiritus et statuit me super pedes meos et locutus est mihi et dixit ad me: Ingredere et includere in medio domus tuae. Et tu fili hominis ecce data sunt super te vincula et ligabunt te in eis et non egredieris in medio eorum.

et linguam tuam

Et linguam tuam adhaerere faciam palato tuo et eris mutus nec quasi vir obiurgans quia domus exasperans est. Cum autem locutus fuero tibi aperiam os tuum et dices ad eos: Haec dicit Dominus Deus: Qui audit audiat et qui quiescit quiescat quia domus exasperans est.

laterem

IIII

Et tu fili hominis sume tibi laterem et pones eum coram te et describes in eo civitatem Ierusalem. Et ordinabis adversus eam obsidionem et aedificabis munitiones et comportabis aggerem et dabis contra eam castra et pones arietes in gyro. Et tu sume tibi sartaginem ferream et pones eam in murum ferreum inter te et inter civitatem et obfirmabis faciem tuam ad eam et erit in obsidionem et circumdabis eam. Signum est domui Israel. Et tu dormies super latus tuum sinistrum et pones iniquitates domus Israel super eo numero dierum quibus dormies super illud et assumes iniquitatem eorum. Ego autem dedi tibi annos iniquitatis eorum numero dierum trecentos et nonaginta dies et portabis iniquitatem domus Israel. Et cum compleveris haec dormies super latus tuum dexterum secundo et assumes iniquitatem domus Iuda quadraginta diebus.

diem pro anno

Diem pro anno diem inquam pro anno dedi tibi. Et ad obsidionem Ierusalem convertes faciem tuam et brachium tuum erit extentum et prophetabis adversus eam. Ecce circumdedi te vinculis et non te convertes a latere tuo in latus aliud donec compleas dies obsidionis tuae.

Et tu sume tibi frumentum et hordeum et fabam et lentem et milium et viciam et mittes ea in vas unum et facies tibi panes numero dierum quibus dormies super latus tuum. Trecentis et nonaginta diebus comedes illud. Cibus autem tuus quo vesceris erit in pondere viginti stateres in die. A tempore usque ad tempus comedes illud. Et aquam in mensura bibes sextam partem hin. A tempore usque ad tempus bibes illud. Et quasi subcinericium hordeaceum comedes illud et stercore quod egreditur de homine operies illud in oculis eorum. Et dixit Dominus: Sic comedent filii Israel panem suum pollutum inter gentes ad quas eiciam eos.

Ego dixi a a a

Et dixi: A a a Domine Deus ecce anima mea non est polluta et morticinum et laceratum a bestiis non comedi ab infantia mea usque nunc et non est ingressa in os meum omnis caro immunda. Et dixit ad me: Ecce dedi tibi fimum boum pro stercoribus humanis et facies panem tuum in eo. Et dixit ad me: Fili hominis ecce ego conteram baculum panis in Ierusalem et comedent panem in pondere et in sollicitudine et aquam in mensura et in angustia bibent ut deficientibus pane et aqua corruat unusquisque ad fratrem suum et contabescant in iniquitatibus suis.

v.

V

Et tu fili hominis sume tibi gladium acutum radentem pilos et assumes eum et duces per caput tuum et per barbam tuam et assumes tibi stateram ponderis et divides eos. Tertiam partem igni combures in medio civitatis iuxta completionem dierum obsidionis et assumes tertiam partem et concides gladio in circuitu eius. Tertiam vero aliam disperges in ventum et gladium nudabo post eos. Et sumes inde parvum numerum et ligabis eos in summitate pallii tui. Et ex eis rursum tolles et proicies eos in medio ignis et combures eos igni et ex eo egredietur ignis in omnem domum Israel. Haec dicit Dominus Deus: Ista est Ierusalem in medio gentium posui eam et in circuitu eius terras. Et contempsit iudicia mea ut plus esset impia quam gentes et praecepta mea ultra quam terrae quae in circuitu eius sunt. Iudicia enim mea proiecerunt et in praeceptis meis non ambulaverunt. Idcirco haec dicit Dominus Deus: Quia superastis gentes quae in circuitu vestro sunt et in praeceptis meis non ambulastis et iudicia mea non fecistis et iuxta iudicia gentium quae in circuitu vestro sunt non estis operati, ideo haec dicit Dominus Deus: Ecce ego ad te et ipse ego faciam in medio tui iudicia in oculis gentium et faciam in te quod non feci et quibus similia ultra non faciam propter omnes abominationes tuas.

quia patres comedent filios

Ideo patres comedent filios in medio tui et filii comedent patres suos et faciam in te iudicia et ventilabo universas reliquias tuas in omnem ventum. Ideo vivo ego dicit Dominus Deus nisi pro eo quod sanctum meum violasti in omnibus offensionibus tuis et in omnibus abominationibus tuis ego quoque confringam et non parcet oculus meus et non miserebor. Tertia pars tui peste morietur et fame consumetur in medio tui et tertia pars tui in gladio cadet in circuitu tuo. Tertiam vero partem tuam in omnem ventum dispergam et gladium evaginabo post eos et complebo furorem meum et requiescere faciam indignationem meam in eis et consolabor et scient quia ego Dominus locutus sum in zelo meo cum implevero indignationem meam in eis. Et dabo te in desertum et in opprobrium gentibus quae in circuitu tuo sunt in conspectu omnis praetereuntis. Et eris opprobrium et blasphemia exemplum et stupor in gentibus quae in circuitu tuo sunt cum fecero in te iudicia in furore et in indignatione et in increpationibus irae. Ego Dominus locutus sum quando misero sagittas famis pessimas in eos quae erunt mortiferae et quas mittam ut disperdam vos et famem congregabo super vos et conteram in vobis baculum panis. Et immittam in vos famem et bestias pessimas usque ad pestilentia et sanguis transibunt per te et gladium inducam super te. Ego Dominus locutus sum.

Et factus est sermo Domini ad me dicens: Fili hominis pone faciem tuam ad montes Israel et prophetabis ad eos et dices: Montes Israel audite verbum Domini Dei. Haec dicit Dominus Deus montibus et collibus rupibus et vallibus: Ecce ego inducam super vos gladium et disperdam excelsa vestra et demoliar aras vestras et confringentur simulacra vestra et deiciam interfectos vestros ante idola vestra. Et dabo cadavera filiorum Israel ante faciem simulacrorum vestrorum et dispergam ossa vestra circum aras vestras in omnibus habitationibus vestris. Urbes desertae erunt et excelsa demolientur et dissipabuntur et interibunt arae vestrae et confringentur et cessabunt idola vestra et conterentur delubra vestra et delebuntur opera vestra. Et cadet interfectus in medio vestri et scietis quia ego sum Dominus. Et relinquam in vobis eos qui fugerint gladium in gentibus cum dispersero vos in terris. Et recordabuntur mei liberati vestri in gentibus ad quas captivi ducti sunt quia contrivi cor eorum fornicans et recedens a me et oculos eorum fornicantes post idola sua et displicebunt sibimetipsis super malis quae fecerunt in universis abominationibus suis. Et scient quia ego Dominus non frustra locutus sum ut facerem eis malum hoc. Haec dicit Dominus Deus: Percute manum tuam et allide pedem tuum et dic: Heu ad omnes abominationes malorum domus Israel quia gladio fame et peste ruituri sunt. Qui longe est peste morietur qui autem prope gladio corruet et qui relictus fuerit et obsessus fame morietur et complebo indignationem meam in eis. Et scietis quia ego Dominus cum fuerint interfecti vestri in medio idolorum vestrorum in circuitu ararum vestrarum in omni colle excelso et in cunctis summitatibus montium et subtus omne lignum nemorosum et subtus universam quercum frondosam locum ubi accenderunt thura redolentia universis idolis suis. Et extendam manum meam super eos et faciam terram desolatam et destitutam a deserto Deblatha in omnibus habitationibus eorum et scient quia ego Dominus.

VI

Et factus est sermo Domini ad me dicens: Et tu fili hominis haec dicit Dominus Deus terrae Israel: Finis venit venit finis super quattuor plagas terrae. Nunc finis super te et immittam furorem meum in te et iudicabo te iuxta vias tuas et ponam contra te omnes abominationes tuas. Et non parcet oculus meus super te et non miserebor sed vias tuas ponam super te et abominationes tuae in medio tui erunt et scietis quia ego Dominus. Haec dicit Dominus Deus: Afflictio una afflictio ecce venit. Finis venit venit finis evigilavit adversum te ecce venit. Venit contritio super te qui habitas in terra. Venit tempus prope est dies occisionis et non gloriae montium. Nunc de propinquo effundam iram meam super te et complebo furorem meum in te et iudicabo te iuxta vias tuas et imponam tibi omnia scelera tua et non parcet oculus meus nec miserebor sed vias tuas imponam tibi et abominationes tuae in medio tui erunt et scietis quia ego sum Dominus percutiens. Ecce dies ecce venit egressa est contritio floruit virga germinavit superbia. Iniquitas surrexit in virga impietatis non ex eis et non ex populo neque ex sonitu eorum et non erit requies in eis. Venit tempus appropinquavit dies. Qui emit non laetetur et qui vendit non lugeat quia ira super omnem populum eius. Quia qui vendit ad id quod vendidit

non reuertetur ad id quod uendidit, et adhuc in uiuentibus uita eorum. uisio enim ad omnem multitudinem eius non regredietur, et uir in iniquitate uite sue non confortabitur. Canite tuba, preparentur omnes, et non est qui uadat ad prelium: ira enim mea super uniuersum populum eius. Gladius foris, et pestis et fames intrinsecus: qui in agro est gladio morietur, et qui in ciuitate pestilentia et fame deuorabuntur. Et saluabuntur qui fugerint ex eis, et erunt in montibus quasi columbe conuallium omnes trepidi, unusquisque in iniquitate sua. Omnes manus dissoluentur, et omnia genua fluent aquis. Et accingent se ciliciis, et operiet eos formido, et in omni facie confusio, et in uniuersis capitibus eorum caluitium. Argentum eorum foras proicietur, et aurum eorum in sterquilinium erit. Argentum eorum et aurum eorum non ualebit liberare eos in die furoris domini. Animam suam non saturabunt, et uentres eorum non implebuntur, quia scandalum iniquitatis eorum factum est. Et ornamentum monilium suorum in superbiam posuerunt, et imagines abominationum suarum et simulacrorum fecerunt ex eo: propter hoc dedi eis illud in inmunditiam, et dabo illud in manus alienorum ad diripiendum, et impiis terre in predam, et contaminabunt illud. Et auertam faciem meam ab eis, et uiolabunt archanum meum, et introibunt in illud emissarii, et contaminabunt illud. Fac conclusionem, quoniam terra plena est iudicio sanguinum, et ciuitas plena iniquitate. Et adducam pessimos de gentibus, et possidebunt domos eorum, et quiescere faciam superbiam potentium, et possidebunt sanctuaria eorum. Angustia superueniente requirent pacem, et non erit. Conturbatio super conturbationem ueniet, et auditus super auditum, et querent uisionem de propheta, et lex peribit a sacerdote, et consilium a senioribus. Rex lugebit, et princeps induetur merore, et manus populi terre conturbabuntur. Secundum uiam eorum faciam eis, et secundum iudicia eorum iudicabo eos, et scient quia ego dominus.

VIII Et factum est in anno sexto, in sexto mense, in quinta mensis: ego sedebam in domo mea, et senes Iuda sedebant coram me, et cecidit super me ibi manus domini dei. Et uidi, et ecce similitudo quasi aspectus ignis: ab aspectu lumborum eius et deorsum ignis, et a lumbis eius et sursum quasi aspectus splendoris, ut uisio electri. Et emissa similitudo manus apprehendit me in cincinno capitis mei, et eleuauit me spiritus inter terram et celum, et adduxit me in Ierusalem in uisione dei, iuxta ostium interius quod respiciebat ad aquilonem, ubi erat statutum idolum zeli ad prouocandam emulationem. Et ecce ibi gloria dei Israel secundum uisionem quam uideram in campo. Et dixit ad me: Fili hominis, leua oculos tuos ad uiam aquilonis. Et leuaui oculos meos ad uiam aquilonis, et ecce ab aquilone porte altaris idolum zeli in ipso introitu. Et dixit ad me: Fili hominis, putasne uides tu quid isti faciunt, abominationes magnas quas domus Israel facit hic, ut procul recedam a sanctuario meo? Et adhuc conuersus uidebis abominationes maiores. Et introduxit me ad ostium atrii, et uidi, et ecce foramen unum in pariete. Et dixit ad me: Fili hominis, fode parietem. Et cum fodissem parietem, apparuit ostium unum. Et dixit ad me: Ingredere, et uide abominationes pessimas quas isti faciunt hic. Et ingressus uidi, et ecce omnis similitudo reptilium et animalium abominatio, et uniuersa idola domus Israel depicta erant in pariete in circuitu per totum. Et septuaginta uiri de senioribus domus Israel, et Iezonias filius Saphan stabat in medio eorum stantium ante picturas, et unusquisque habebat turibulum in manu sua, et uapor nebule de ture consurgebat. Et dixit ad me: Certe uides, fili hominis, que seniores domus Israel faciunt in tenebris, unusquisque in abscondito cubiculi sui. Dicunt enim: Non uidet dominus nos; dereliquit dominus terram. Et dixit ad me: Adhuc conuersus uidebis abominationes maiores quas isti faciunt. Et introduxit me per ostium porte domus domini quod respiciebat ad aquilonem, et ecce ibi mulieres sedebant plangentes Adonidem. Et dixit ad me: Certe uidisti, fili hominis: adhuc conuersus uidebis abominationes maiores his. Et introduxit me in atrium domus domini interius, et ecce in ostio templi domini inter uestibulum et altare quasi uiginti quinque uiri dorsa habentes contra templum domini, et facies ad orientem, et adorabant ad ortum solis. Et dixit ad me: Certe uidisti, fili hominis: numquid leue est hoc domui Iuda, ut facerent abominationes istas quas fecerunt hic? quia replentes terram iniquitate conuersi sunt ad irritandum me, et ecce applicant ramum ad nares suas. Ergo et ego faciam in furore: non parcet oculus meus, nec miserebor; et cum clamauerint ad aures meas uoce magna, non exaudiam eos.

IX Et clamauit in auribus meis uoce magna, dicens: Appropinquauerunt uisitationes urbis, et unusquisque uas interfectionis habet in manu sua. Et ecce sex uiri ueniebant de uia porte superioris que respicit ad aquilonem, et uniuscuiusque uas interitus in manu eius; uir quoque unus in medio eorum uestitus lineis, et atramentarium scriptoris ad renes eius; et ingressi sunt, et steterunt iuxta altare ereum. Et gloria domini Israel assumpta est de cherub que erat super eum ad limen domus, et uocauit uirum qui indutus erat lineis et atramentarium scriptoris habebat in lumbis suis. Et dixit dominus ad eum: Transi per mediam ciuitatem in medio Ierusalem, et signa thau super frontes uirorum gementium et dolentium super cunctis abominationibus que fiunt in medio eius. Et illis dixit audiente me: Transite per ciuitatem sequentes eum, et percutite: non parcat oculus uester, neque misereamini. Senem, adolescentulum et uirginem, paruulum et mulieres interficite usque ad internecionem; omnem autem super quem uideritis thau ne occidatis, et a sanctuario meo incipite. Ceperunt ergo a uiris senioribus qui erant ante faciem domus. Et dixit ad eos: Contaminate domum, et implete atria interfectis; egredimini. Et egressi sunt, et percutiebant eos qui erant in ciuitate. Et cede completa remansi ego, ruique super faciem meam, et clamans aio: Heu heu heu, domine deus, ergone disperdes omnes reliquias Israel, effundens furorem tuum super Ierusalem? Et dixit ad me: Iniquitas domus Israel et Iuda magna est nimis ualde, et repleta est terra sanguinibus, et ciuitas repleta est auersione. Dixerunt enim: Dereliquit dominus terram, et dominus non uidet. Igitur et meus non parcet oculus, neque miserebor: uiam eorum super caput eorum reddam. Et ecce uir qui indutus erat lineis, qui habebat atramentarium in dorso suo, respondit uerbum, dicens: Feci sicut precepisti mihi.

X Et uidi, et ecce in firmamento quod erat super caput cherubin quasi lapis saphirus, quasi species similitudinis solii apparuit super ea. Et dixit ad uirum qui indutus erat lineis, et ait: Ingredere in medio rotarum que sunt subtus cherubin, et imple manum tuam prunis ignis que sunt inter cherubin, et effunde super ciuitatem. Ingressusque est in conspectu meo. Cherubin autem stabant a dextris domus cum ingrederetur uir, et nubes impleuit atrium interius. Et eleuata est gloria domini desuper cherub ad limen domus, et repleta est domus nube, et atrium repletum est splendore glorie domini. Et sonitus alarum cherubin audiebatur usque ad atrium exterius, quasi uox dei omnipotentis loquentis. Cumque precepisset uiro qui indutus erat lineis, dicens: Sume ignem de medio rotarum que sunt inter cherubin, ingressus ille stetit iuxta rotam. Et extendit cherub manum de medio cherubin ad ignem qui erat inter cherubin, et sumpsit, et dedit in manus eius qui indutus erat lineis; qui accipiens egressus est. Et apparuit in cherubin similitudo manus hominis subtus pennas eorum. Et uidi, et ecce quatuor rote iuxta cherubin: rota una iuxta cherub unum, et rota alia iuxta cherub unum. Species autem rotarum erat quasi uisio lapidis crisoliti, et aspectus earum similitudo una quatuor, quasi sit rota in medio rote. Cumque ambularent, in quatuor partes gradiebantur, et non reuertebantur ambulantia, sed ad locum ad quem ire declinabat que prima erat, sequebantur et cetere, nec conuertebantur. Et omne corpus earum et colla et manus et penne et circuli plena erant oculis in circuitu quatuor rotarum. Et rotas istas uocauit uolubiles audiente me. Quatuor autem facies habebat unum: facies una facies cherub, et facies secunda facies hominis, et in tertio facies leonis, et in quarto facies aquile. Et eleuata sunt cherubin: ipsum est animal quod uideram iuxta fluuium Chobar. Cumque ambularent cherubin, ambulabant pariter et rote iuxta ea; et cum eleuarent cherubin alas suas ut exaltarentur de terra, non residebant rote, sed et ipse iuxta erant. Stantibus illis stabant, et cum eleuatis eleuabantur: spiritus enim uite erat in eis. Et egressa est gloria domini a limine

vi vii — demenciam / tau — intuetem tau — rota — quatuor rote — rota in medio rote

pli et stetit super cherubin. Et elevantia cherubin alas suas
exaltata sunt a terra coram me. Et illis egredientibus rote quoque subse-
cute sunt. Et stetit in introitu porte domus domini orientalis et glo-
ria dei israel erat super ea. Ipsum est animal quod vidi subter deum israel iuxta flu-
XI vium chobar. Et vultus eorum et impetus singulorum ante faciem
suam ingrediebatur. Et elevavit me spiritus et introduxit me
ad portam domus domini orientalem que respicit solis ortum. Et ecce
in introitu porte viginti quinque viri. Et vidi in medio eorum iechoniam
filium azur et pheltiam filium banaie principes populi. Dixitque ad
me: Fili hominis, hii sunt viri qui cogitant iniquitatem et trac-
tant consilium pessimum in urbe ista, dicentes: Nonne dudum edi-
ficate sunt domus? hec est lebes, nos autem carnes. Iccirco vaticina-
re de eis, vaticinare fili hominis. Et irruit in me spiritus domini et
dixit ad me: Loquere: Hec dicit dominus deus: Sic locuti estis domus
israel, et cogitationes cordis vestri ego novi. Plurimos occidistis
in urbe hac et implestis vias eius interfectis. Propterea hec dicit dominus
deus: Interfecti vestri quos posuistis in medio eius, hii sunt carnes et hec
est lebes. Et educam vos de medio eius. Gladium metuistis
et gladium inducam super vos, ait dominus. Et eiciam vos de medio eius da-
boque vos in manu hostium, et faciam in vobis iudicia. Gladio cade-
tis, in finibus israel iudicabo vos, et scietis quia ego dominus. Hec non erit vo-
bis in lebetem, et vos non eritis in medio eius in carnes. In finibus
israel iudicabo vos, et scietis quia ego dominus, quia in preceptis meis non am-
bulastis, et iudicia mea non fecistis, sed iuxta iudicia gentium
que in circuitu vestro sunt estis operati. Et factum est cum prophetarem, phel-
tias filius banaie mortuus est. Et cecidi in faciem meam clamans
voce magna et dixi: heu, heu, heu, domine deus, consummationem
tu facis reliquiarum israel. Et factum est verbum domini ad me dicens:
Fili hominis, fratres tui, viri et omnis domus israel universi quibus dixerunt ha-
bitatores ierusalem: Longe recedite a domino, nobis data est terra in pos-
sessionem. Propterea hec dicit dominus deus: Quia longe feci eos in gentibus,
et quia dispersi eos in terris, ero eis in sanctificationem modicam in terris ad
quas venerunt. Propterea loquere: Hec dicit dominus deus: Congregabo vos de
populis et adunabo de terris in quibus dispersi estis, daboque vobis humum
israel. Et ingredientur illuc et auferent omnes offensiones cunctasque
abominationes eius de illa. Et dabo eis cor unum et spiritum novum tribu-
am in visceribus eorum, et auferam cor lapideum de carne eorum et da-
bo eis cor carneum, ut in preceptis meis ambulent et iudicia mea
custodiant faciantque ea, et sint mihi in populum et ego sim eis in
deum. Quorum cor post offendicula et abominationes suas ambulat, horum
viam in capite suo ponam, dicit dominus deus. Et elevaverunt che-
rubin alas suas et rote cum eis, et gloria dei israel erat super ea. Et
ascendit gloria domini de medio civitatis stetitque super montem qui est
ad orientem urbis. Et spiritus levavit me adduxitque in chaldeam ad trans-
migrationem in visione in spiritu dei. Et sublata est a me visio quam videram.
XII Et locutus sum ad transmigrationem omnia verba domini que ostenderat mihi. Et
factum est verbum domini ad me dicens: Fili hominis, in medio domus exasperantis
tu habitas, qui oculos habent ad videndum et non vident, et aures ad audien-
dum et non audiunt, quia domus exasperans est. Tu ergo fili hominis fac tibi
vasa transmigrationis et transmigrabis per diem coram eis. Transmi-
grabis autem de loco tuo ad locum alterum in conspectu eorum, si forte aspi-
ciant, quia domus exasperans est. Et efferes foras vasa tua quasi
vasa transmigrantis per diem in conspectu eorum. Tu autem egredie-
ris vespere coram eis sicut egreditur migrans. Ante oculos eorum per-
fode tibi parietem et egredieris per eum in conspectu eorum. In humeris
portaberis, in caligine efferēris; faciem tuam velabis et non
videbis terram, quia portentum dedi te domui israel. Feci ergo sicut pre-
ceperat mihi dominus: vasa mea protuli quasi vasa transmigrantis per diem, et
vespere perfodi mihi parietem manu. In caligine egressus
sum et in humeris portatus in conspectu eorum. Et factum est verbum domini ad
me mane dicens: Fili hominis, numquid non dixerunt ad te domus israel,
domus exasperans: Quid tu facis? Dic ad eos: Hec dicit dominus deus:
Super ducem onus istud, qui est in ierusalem, et super omnem domum israel que
est in medio eorum. Dic: Ego portentum vestrum. Quomodo feci sic

fiet illis. In transmigrationem et captivitatem ibunt. Et dux qui est
in medio eorum in humeris portabitur. In caligine egredietur; parie-
tem perfodient ut educant eum; facies eius operietur, ut non videat oc-
ulo terram. Et extendam rete meum super eum, et capietur in sage-
na mea, et adducam eum in babylonem in terram chaldeorum; et ipsam
non videbit, ibique morietur. Et omnes qui circa eum sunt presidi-
um eius et agmina eius dispergam in omnem ventum, et gladium evagi-
nabo post eos. Et scient quia ego dominus, quando dispersero eos in
gentibus et disseminavero eos in terris. Et relinquam ex eis viros
paucos a gladio et fame et pestilentia, ut enarrent omnia
scelera eorum in gentibus ad quas ingredientur, et scient quia ego dominus.
Et factum est sermo domini ad me dicens: Fili hominis, panem tuum in
conturbatione comede, sed et aquam tuam in festinatione et merore
bibe. Et dices ad populum terre: Hec dicit dominus deus ad eos qui habitant
in ierusalem in terra israel: Panem suum in sollicitudine comedent, et aquam
suam in desolatione bibent, ut desoletur terra a multitudine sua
propter iniquitatem omnium qui habitant in ea. Et civitates que
nunc habitantur desolate erunt, terraque deserta, et scietis quia ego dominus.
Et factum est sermo domini ad me dicens: Fili hominis, quod est proverbium istud
vobis in terra israel dicentium: In longum differentur dies, et peribit omnis
visio? Ideo dic ad eos: Hec dicit dominus deus: Quiescere faciam proverbium istud,
neque vulgo dicetur ultra in israel; et loquere ad eos quod appropinquaverint
dies et sermo omnis visionis. Non enim erit ultra omnis visio cas-
sa, neque divinatio ambigua in medio filiorum israel, quia ego dominus loquar.
Et quodcumque locutus fuero verbum, et fiet, et non prolongabitur amplius, sed in
diebus vestris, domus exasperans, loquar verbum et faciam illud, dicit
XIII dominus deus. Et factum est sermo domini ad me dicens: Fili hominis, vatici-
nare ad prophetas israel qui prophetant, et dices prophetantibus de corde
suo: Audite verbum domini. Hec dicit dominus deus: Ve prophetis insipien-
tibus qui sequuntur spiritum suum, et nihil vident. Quasi vulpes in
desertis prophete tui israel erant. Non ascendistis ex adverso
neque opposuistis murum pro domo israel ut staretis in prelio in die
domini. Vident vana et divinant mendacium, dicentes: Ait dominus,
cum dominus non miserit eos; et perseveraverunt confirmare sermonem.
Numquid non visionem cassam vidistis, et divinationem men-
dacem locuti estis? Et dicitis: Ait dominus, cum ego non sim locutus.
Propterea hec dicit dominus deus: Quia locuti estis vana et vidistis mendacium,
ideo ecce ego ad vos, dicit dominus deus. Et erit manus mea super prophetas
qui vident vana et divinant mendacium. In consilio populi mei
non erunt, et in scriptura domus israel non scribentur, nec in terram israel ingredi-
entur. Et scietis quia ego dominus deus, eo quod deceperint populum meum dicen-
tes pax, et non est pax. Et ipse edificabat parietem, illi autem liniebant eum lu-
to absque paleis. Dic ad eos qui liniunt absque temperatura quod casurus
sit. Erit enim imber inundans, et dabo lapides pergrandes desuper
irruentes, et ventum procelle dissipantem. Siquidem ecce cecidit pa-
ries. Numquid non dicetur vobis: Ubi est litura quam linistis? Propterea hec
dicit dominus deus: Et erumpere faciam spiritum tempestatum in indig-
natione mea, et imber inundans in furore meo erit, et lapides grandes
in ira in consumptionem. Et destruam parietem quem linistis absque tem-
peramento, et adequabo eum terre, et revelabitur fundamentum eius, et ca-
det et consumetur in medio eius, et scietis quia ego sum dominus. Et complebo
indignationem meam in pariete, et in his qui liniunt eum absque tempera-
mento. Dicamque vobis: Non est paries, et non sunt qui liniunt eum, prophete israel
qui prophetant ad ierusalem et vident ei visionem pacis, et non est pax,
ait dominus deus. Et tu fili hominis pone faciem tuam contra filias popu-
li tui que prophetant de corde suo, et vaticinare super eas, et dic:
Hec dicit dominus deus: Ve que consuunt pulvillos sub omni cubi-
to manus, et faciunt cervicalia sub capite universe etatis ad ca-
piendas animas. Et cum caperent animas populi mei, vivificabant ani-
mas eorum. Et violabant me ad populum meum propter pugillum ordei et
fragmen panis, ut interficerent animas que non moriuntur, et
vivificarent animas que non vivunt, mentientes populo meo cre-
denti mendaciis. Propter hoc hec dicit dominus deus: Ecce ego ad pulvil-
los vestros quibus vos capitis animas volantes, et dirumpam eos de

Et factus est sermo domini ad me dicens: Fili hominis, ecce domus israel
dicentium: Visio quam hic videt in dies multos et in tempora longa iste
prophetat. Propterea dic ad eos: Hec dicit dominus deus: Non prolongabitur ultra omnis
sermo meus; verbum quod locutus fuero complebitur, dicit dominus deus.

pessima

de brachiis vestris et dimittam animas quas vos capitis animas ad volandum. Et dirumpam cervicalia vestra et liberabo populum meum de manu vestra, nec erunt ultra in manibus vestris ad praedandum; et scietis quia ego Dominus. Pro eo quod maerere fecistis cor iusti mendaciter, quem ego non contristavi, et confortastis manus impii ut non reverteretur a via sua mala et viveret: propterea vana non videbitis, et divinationes non divinabitis amplius, et eruam populum meum de manu vestra, et scietis quia ego Dominus.

XIIII Et venerunt ad me viri seniorum Israhel et sederunt coram me. Et factus est sermo Domini ad me dicens: Fili hominis, viri isti posuerunt inmunditias suas in cordibus suis, et scandalum iniquitatis suae statuerunt contra faciem suam; numquid interrogatus respondebo eis? Propter hoc loquere eis et dices ad eos: Haec dicit Dominus Deus: Homo homo de domo Israhel qui posuerit inmunditias suas in corde suo et scandalum iniquitatis suae statuerit contra faciem suam et venerit ad prophetam interrogans per eum me, ego Dominus respondebo ei in multitudine inmunditiarum suarum, ut capiatur domus Israhel in corde suo quo recesserunt a me in cunctis idolis suis. Propterea dic ad domum Israhel: Haec dicit Dominus Deus: Convertimini et recedite ab idolis vestris et ab universis contaminationibus vestris avertite facies vestras. Quia homo homo de domo Israhel et de proselytis quicumque advena fuerit in Israhel, si alienatus fuerit a me et posuerit idola sua in corde suo et scandalum iniquitatis suae statuerit contra faciem suam et venerit ad prophetam ut interroget per eum me, ego Dominus respondebo ei per me; et ponam faciem meam super hominem illum et faciam eum in exemplum et in proverbium et disperdam eum de medio populi mei, et scietis quia ego Dominus. Et propheta cum erraverit et locutus fuerit verbum, ego Dominus decepi prophetam illum, et extendam manum meam super illum et delebo eum de medio populi mei Israhel. Et portabunt iniquitatem suam; iuxta iniquitatem interrogantis sic iniquitas prophetae erit, ut non erret ultra domus Israhel a me neque polluatur in universis praevaricationibus suis, sed sit mihi in populum et ego sim eis in Deum, ait Dominus exercituum. Et factus est sermo Domini ad me dicens: Fili hominis, terra cum peccaverit mihi ut praevaricetur praevaricans, extendam manum meam super eam et conteram virgam panis eius et inmittam in eam famem et interficiam de ea hominem et iumentum. Et si fuerint tres viri isti in medio eius, Noe, Danihel et Iob, ipsi iustitia sua liberabunt animas suas, ait Dominus exercituum. Quod si et bestias pessimas induxero super terram ut vastem eam et fuerit invia eo quod non sit pertransiens propter bestias, tres viri isti si fuerint in ea, vivo ego, dicit Dominus Deus, quia nec filios nec filias liberabunt, sed ipsi soli liberabuntur, terra autem desolabitur. Vel si gladium induxero super terram illam et dixero: Gladie, transi per terram, et interfecero de ea hominem et iumentum, et tres viri isti fuerint in medio eius, vivo ego, dicit Dominus Deus, non liberabunt filios neque filias, sed ipsi soli liberabuntur. Si autem et pestilentiam inmisero super terram illam et effudero indignationem meam super eam in sanguine ut auferam ex ea hominem et iumentum, et Noe et Danihel et Iob fuerint in medio eius, vivo ego, dicit Dominus Deus, quia filium et filiam non liberabunt, sed ipsi iustitia sua liberabunt animas suas. Quoniam haec dicit Dominus Deus: Quod et si quattuor iudicia mea pessima, gladium et famem et bestias malas et pestilentiam, inmisero in Hierusalem ut interficiam de ea hominem et pecus, tamen relinquetur in ea salvatio educentium filios et filias; ecce ipsi ingredientur ad vos et videbitis viam eorum et adinventiones eorum, et consolabimini super malo quod induxi in Hierusalem in omnibus quae inportavi super eam. Et consolabuntur vos cum videritis viam eorum et adinventiones eorum, et cognoscetis quod non frustra fecerim omnia quae feci in ea, ait Dominus Deus.

XV Et factus est sermo Domini ad me dicens: Fili hominis, quid fiet de ligno vitis ex omnibus lignis nemorum quae sunt inter ligna silvarum? Numquid tolletur de ea lignum ut fiat opus aut fabricabitur de ea paxillus ut dependeat in eo quodcumque vas? Ecce igni datum est in escam, utramque partem eius consumpsit ignis et medietas eius redacta est in favillam; numquid utile erit ad opus? Etiam cum esset integrum non erat aptum ad opus, quanto magis cum ignis illud devoraverit et conbuserit nihil ex eo fiet operis? Propterea haec dicit Dominus Deus: Quomodo lignum vitis inter ligna silvarum quod dedi igni ad devorandum, sic tradam habitatores Hierusalem, et ponam faciem meam in eos: de igne egredientur et ignis consumet eos, et scietis quia ego Dominus cum posuero faciem meam in eos, et dedero terram inviam et desolatam eo quod praevaricatores extiterint, dicit Dominus Deus.

XVI Et factus est sermo Domini ad me dicens: Fili hominis, notas fac Hierusalem abominationes suas, et dices: Haec dicit Dominus Deus Hierusalem: Radix tua et generatio tua de terra Chanaan, pater tuus Amorreus et mater tua Cetthea. Et quando nata es, in die ortus tui non est praecisus umbilicus tuus, et aqua non es lota in salutem nec sale salita nec involuta pannis. Non pepercit super te oculus ut faceret tibi unum de his miseratus tui, sed proiecta es super faciem terrae in abiectione animae tuae in die qua nata es. Transiens autem per te vidi te conculcari in sanguine tuo, et dixi tibi cum esses in sanguine tuo: Vive; dixi, inquam, tibi: In sanguine tuo vive. Multiplicatam quasi germen agri dedi te, et multiplicata es et grandis effecta, et ingressa es et pervenisti ad mundum muliebrem; ubera tua intumuerunt et pilus tuus germinavit, et eras nuda et confusione plena. Et transivi per te et vidi te, et ecce tempus tuum tempus amantium, et expandi amictum meum super te et operui ignominiam tuam, et iuravi tibi et ingressus sum pactum tecum, ait Dominus Deus, et facta es mihi. Et lavi te aqua et emundavi sanguinem tuum ex te et unxi te oleo. Et vestivi te discoloribus et calciavi te ianthino et cinxi te bysso et indui te subtilibus. Et ornavi te ornamento et dedi armillas in manibus tuis et torquem circa collum tuum, et dedi inaurem super os tuum et circulos auribus tuis et coronam decoris in capite tuo. Et ornata es auro et argento et vestita es bysso et polymito et multis coloribus; similam et mel et oleum comedisti, et decora facta es vehementer nimis et profecisti in regnum. Et egressum est nomen tuum in gentes propter speciem tuam, quia perfecta eras in decore meo quem posueram super te, dicit Dominus Deus. Et habens fiduciam in pulchritudine tua fornicata es in nomine tuo et exposuisti fornicationem tuam omni transeunti ut eius fieres. Et sumens de vestimentis tuis fecisti tibi excelsa hinc inde consuta et fornicata es super eis, sicut non est factum neque futurum est. Et tulisti vasa decoris tui de auro meo et argento meo quae dedi tibi et fecisti tibi imagines masculinas et fornicata es in eis. Et sumpsisti vestimenta tua multicoloria et operuisti illas, et oleum meum et thymiama meum posuisti coram eis, et panem meum quem dedi tibi, similam et oleum et mel quibus enutrivi te, posuisti in conspectu eorum in odorem suavitatis, et factum est, ait Dominus Deus. Et tulisti filios tuos et filias tuas quas generasti mihi et immolasti eis ad devorandum. Numquid parva est fornicatio tua? Immolasti filios meos et dedisti illos consecrans eis. Et post omnes abominationes tuas et fornicationes non es recordata dierum adulescentiae tuae, quando eras nuda et confusione plena, conculcata in sanguine tuo. Et accidit post omnem malitiam tuam (vae vae tibi, ait Dominus Deus) et aedificasti tibi lupanar et fecisti tibi prostibulum in cunctis plateis; ad omne caput viae aedificasti signum prostitutionis tuae et abominabilem fecisti decorem tuum, et divisisti pedes tuos omni transeunti et multiplicasti fornicationes tuas. Et fornicata es cum filiis Egypti vicinis tuis magnarum carnium, et multiplicasti fornicationem tuam ad inritandum me. Ecce ego extendam manum meam super te et auferam iustificationem tuam, et dabo te in animas odientium te filiarum Palestinarum quae erubescunt in via tua scelerata. Et fornicata es in filiis Egyptiorum eo quod necdum fueris expleta, et postquam fornicata es nec sic es satiata. Et multiplicasti fornicationem tuam in terra Chanaan cum Chaldeis, et nec sic satiata es. In quo mund

vestivi te discoloribus

auri

multicoloria

lupanar

dabo te

mundabo

cor tuum, ait Dominus Deus, cum facias omnia hec opera mulieris meretricis et procacis. Quia fabricasti lupanar tuum in capite omnis vie, et excelsum tuum fecisti in omni platea; nec facta es quasi meretrix fastidio augens pretium, sed quasi mulier adultera que super virum suum inducit alienos. Omnibus meretricibus dantur mercedes, tu autem dedisti mercedes amatoribus tuis, et donabas eis ut intrarent ad te undique ad fornicandum tecum. Factumque est in te contra consuetudinem mulierum in fornicationibus tuis, et post te non erit fornicatio. In eo enim quod dedisti mercedes et mercedes non accepisti, factum est in te contrarium. Propterea meretrix audi verbum Domini. Hec dicit Dominus Deus: Quia effusum est es tuum, et revelata est ignominia tua in fornicationibus tuis super amatores tuos, et super idola abhominationum tuarum in sanguine filiorum tuorum quos dedisti eis: ecce ego congregabo omnes amatores tuos quibus commixta es, et omnes quos dilexisti cum universis quos oderas, et congregabo eos super te undique, et nudabo ignominiam tuam coram eis, et videbunt omnem turpitudinem tuam. Et iudicabo te iudiciis adulterarum et effundentium sanguinem, et dabo te in sanguinem furoris et zeli. Et dabo te in manibus eorum, et destruent lupanar tuum, et demolientur prostibulum tuum, et denudabunt te vestimentis tuis, et auferent vasa decoris tui, et derelinquent te nudam plenamque ignominia. Et adducent super te multitudinem, et lapidabunt te lapidibus, et trucidabunt te gladiis suis. Et comburent domos tuas igni, et facient in te iudicia in oculis mulierum plurimarum, et desines fornicari, et mercedes ultra non dabis. Et requiescet indignatio mea in te, et auferetur zelus meus a te, et quiescam nec irascar amplius. Eo quod non fueris recordata dierum adolescentie tue, et provocasti me in omnibus his. Quapropter et ego vias tuas in capite tuo dedi, ait Dominus Deus, et non feci iuxta scelera tua in omnibus abhominationibus tuis. Ecce omnis qui dicit vulgo proverbium in te assumet illud, dicens: Sicut mater, ita et filia eius. Filia matris tue es tu, que proiecit virum suum et filios suos, et soror sororum tuarum es tu, que proiecerunt viros suos et filios suos. Mater vestra Cethea, et pater vester Amorreus. Et soror tua maior Samaria, ipsa et filie eius, que habitant ad sinistram tuam; soror autem tua minor te, que habitat a dextris tuis, Sodoma et filie eius. Sed nec in viis earum ambulasti, neque secundum scelera earum fecisti paululum minus; pene sceleratiora fecisti illis in omnibus viis tuis. Vivo ego, dicit Dominus Deus, quia non fecit Sodoma soror tua, ipsa et filie eius, sicut fecisti tu et filie tue. Ecce hec fuit iniquitas Sodome sororis tue: superbia, saturitas panis et habundantia, et ocium ipsius et filiarum eius; et manum egeno et pauperi non porrigebant. Et elevate sunt et fecerunt abhominationes coram me, et abstuli eas sicut vidisti. Et Samaria dimidium peccatorum tuorum non peccavit, sed vicisti eam sceleribus tuis, et iustificasti sorores tuas in omnibus abhominationibus tuis quas operata es. Ergo et tu porta confusionem tuam, que vicisti sorores tuas peccatis tuis, sceleratius agens ab eis: iustificate sunt enim a te. Ergo et tu confundere, et porta ignominiam tuam, que iustificasti sorores tuas. Et convertam restituens eas conversione Sodome cum filiabus suis, et conversione Samarie et filiarum eius, et convertam reversionem tuam in medio earum, ut portes ignominiam tuam, et confundaris in omnibus que fecisti consolans eas. Et soror tua Sodoma et filie eius revertentur ad antiquitatem suam, et Samaria et filie eius revertentur ad antiquitatem suam, et tu et filie tue revertemini ad antiquitatem vestram. Non fuit autem Sodoma soror tua audita in ore tuo in die superbie tue, antequam revelaretur malicia tua, sicut hoc tempore in obprobrium filiarum Syrie et cunctarum in circuitu tuo filiarum Palestinarum, que ambiunt te per gyrum. Scelus tuum et ignominiam tuam tu portasti, ait Dominus Deus. Quia hec dicit Dominus Deus: Et faciam tibi sicut despexisti iuramentum, ut irritum faceres pactum. Et recordabor ego pacti mei tecum in diebus adolescentie tue, et suscitabo tibi pactum sempiternum. Et recordaberis viarum tuarum et confunderis cum receperis sorores tuas te maiores cum minoribus tuis, et dabo eas tibi in filias, sed non ex pacto tuo. Et suscitabo ego pactum meum tecum, et scies quia ego Dominus, ut recorderis et confundaris, et non sit tibi ultra aperire os pre confusione tua, cum placatus tibi fuero in omnibus que fecisti, ait Dominus Deus.

Et factum est verbum Domini ad me dicens: Fili hominis, propone enigma et narra parabolam ad domum Israel, et dices: Hec dicit Dominus Deus: Aquila grandis magnarum alarum, longo membrorum ductu, plena plumis et varietate, venit ad Libanum, et tulit medullam cedri. Summitatem frondium eius avulsit, et transportavit eam in terram Chanaan, in urbe negociatorum posuit illam. Et tulit de semine terre, et posuit illud in terra pro semine, ut firmaret radicem super aquas multas; in superficie posuit illud. Cumque germinasset, crevit in vineam latiorem humilem statura, respicientibus ramis eius ad eam, et radices eius sub illa erant. Facta est ergo vinea, et fructificavit in palmites, et emisit propagines. Et facta est aquila altera grandis, magnis alis, multisque plumis, et ecce vinea ista quasi mittens radices suas ad eam, palmites suos extendit ad illam, ut irrigaret eam de areolis germinis sui. In terra bona super aquas multas plantata est, ut faciat frondes et portet fructum, ut sit in vineam grandem. Dic: Hec dicit Dominus Deus: Ergone prosperabitur? Nonne radices eius evellet, et fructus eius distringet, et siccabit omnes palmites germinis eius, et arescet, et non in brachio grandi neque in populo multo, ut evelleret eam radicitus? Ecce plantata est: ergone prosperabitur? Nonne cum tetigerit eam ventus urens siccabitur, et in areis germinis sui arescet? Et factum est verbum Domini ad me dicens: Dic ad domum exasperantem: Nescitis quid ista significent? Dic: Ecce venit rex Babylonis in Ierusalem, et assumet regem et principes eius, et adducet eos ad semetipsum in Babylonem. Et tollet de semine regni, ferietque cum eo fedus, et accipiet ab eo iusiurandum; sed et fortes terre tollet, ut sit regnum humile et non elevetur, sed custodiat pactum eius et servet illud. Qui recedens ab eo misit nuncios ad Egyptum, ut daret sibi equos et populum multum. Numquid prosperabitur vel consequetur salutem qui fecit hec? Et qui dissolvit pactum, numquid effugiet? Vivo ego, dicit Dominus Deus, quoniam in loco regis qui constituit eum regem, cuius fecit irritum iuramentum et solvit pactum quod habebat cum eo, in medio Babylonis morietur. Et non in exercitu grandi neque in populo multo faciet contra eum Pharao prelium, in iactu aggeris et in extructione vallorum, ut interficiat animas multas. Spreverat enim iuramentum ut solveret fedus, et ecce dedit manum suam, et cum omnia hec fecerit, non effugiet. Propterea hec dicit Dominus Deus: Vivo ego, quoniam iuramentum quod sprevit, et fedus quod prevaricatus est, ponam in caput eius. Et expandam super eum rete meum, et comprehendetur in sagena mea, et adducam eum in Babylonem, et iudicabo eum ibi in prevaricatione qua despexit me. Et omnes profugi eius cum universo agmine suo gladio cadent, residui autem in omnem ventum dispergentur, et scietis quia ego Dominus locutus sum. Hec dicit Dominus Deus: Et sumam ego de medulla cedri sublimis, et ponam; de vertice ramorum eius tenerum distringam, et plantabo super montem excelsum et eminentem. In monte sublimi Israel plantabo illud, et erumpet in germen, et faciet fructum, et erit in cedrum magnam, et habitabunt sub ea omnes volucres, et omne volatile sub umbra frondium eius nidificabit. Et scient omnia ligna regionis quia ego Dominus humiliavi lignum sublime, et exaltavi lignum humile, et siccavi lignum viride, et frondere feci lignum aridum. Ego Dominus locutus sum, et feci.

Et factus est sermo Domini ad me dicens: Quid est quod inter vos parabolam vertitis in proverbium istud in terra Israel, dicentes: Patres comederunt uvam acerbam, et dentes filiorum obstupescunt?

Ecce iniquitas Sodome

Vivo ego dicit Dominus Deus si fuerit vobis ultra parabola hec in proverbium in Israel. Ecce omnes anime mee sunt; ut anima patris ita et anima filii mea est: anima que peccaverit ipsa morietur. Et vir si fuerit iustus et fecerit iudicium et iusticiam, in montibus non comederit et oculos suos non levaverit ad idola domus Israel, et uxorem proximi sui non violaverit et ad mulierem menstruatam non accesserit, et hominem non contristaverit, pignus debitori reddiderit, per vim nichil rapuerit, panem suum esurienti dederit et nudum operuerit vestimento, ad usuram non commodaverit et amplius non acceperit, ab iniquitate averterit manum suam, iudicium verum fecerit inter virum et virum, in preceptis meis ambulaverit et iudicia mea custodierit ut faciat veritatem, hic iustus est, vita vivet, ait Dominus Deus. Quod si genuerit filium latronem effundentem sanguinem et fecerit unum de istis, et hec quidem omnia non facientem, sed in montibus comedentem et uxorem proximi sui polluentem, egenum et pauperem contristantem, rapientem rapinas, pignus non reddentem et ad idola levantem oculos suos, abominationem facientem, ad usuram dantem et amplius accipientem, numquid vivet? Non vivet. Cum universa detestanda hec fecerit morte morietur; sanguis eius in ipso erit. Quod si genuerit filium qui videns omnia peccata patris sui que fecit timuerit, et non fecerit simile eis: super montes non comederit et oculos suos non levaverit ad idola domus Israel, et uxorem proximi sui non violaverit, et virum non contristaverit, pignus non retinuerit, et rapinam non rapuerit, panem suum esurienti dederit et nudum operuerit vestimento, a pauperis iniuria averterit manum suam, usuram et superabundantiam non acceperit, iudicia mea fecerit, in preceptis meis ambulaverit, hic non morietur in iniquitate patris sui, sed vita vivet. Pater eius quia calumpniatus est et vim fecit fratri et malum operatus est in medio populi sui, ecce mortuus est in iniquitate sua. Et dicitis: Quare non portavit filius iniquitatem patris? Videlicet quia filius iudicium et iusticiam operatus est, omnia precepta mea custodivit et fecit illa, vita vivet. Anima que peccaverit ipsa morietur; filius non portabit iniquitatem patris et pater non portabit iniquitatem filii; iusticia iusti super eum erit et impietas impii erit super eum. Si autem impius egerit penitentiam ab omnibus peccatis suis que operatus est, et custodierit universa precepta mea et fecerit iudicium et iusticiam, vita vivet et non morietur. Omnium iniquitatum eius quas operatus est non recordabor; in iusticia sua quam operatus est vivet. Numquid voluntatis mee est mors impii, dicit Dominus Deus, et non ut convertatur a viis suis et vivat? Si autem averterit se iustus a iusticia sua et fecerit iniquitatem secundum omnes abominationes quas operari solet impius, numquid vivet? Omnes iusticie eius quas fecerat non recordabuntur; in prevaricatione qua prevaricatus est et in peccato suo quod peccavit in ipsis morietur. Et dixistis: Non est equa via Domini. Audite ergo domus Israel: Numquid via mea non est equa, et non magis vie vestre prave sunt? Cum enim averterit se iustus a iusticia sua et fecerit iniquitatem, morietur in eis; in iniusticia quam operatus est morietur. Et cum averterit se impius ab impietate sua quam operatus est, et fecerit iudicium et iusticiam, ipse animam suam vivificabit. Considerans enim et avertens se ab omnibus iniquitatibus suis quas operatus est, vita vivet et non morietur. Et dicunt filii Israel: Non est equa via Domini. Numquid vie mee non sunt eque domus Israel, et non magis vie vestre prave? Ideo unumquemque iuxta vias suas iudicabo domus Israel, ait Dominus Deus. Convertimini et agite penitentiam ab omnibus iniquitatibus vestris, et non erit vobis in ruinam iniquitas. Proicite a vobis omnes prevaricationes vestras in quibus prevaricati estis, et facite vobis cor novum et spiritum novum; et quare moriemini domus Israel? Quia nolo mortem morientis, dicit Dominus Deus; revertimini et vivite.

XIX

Et tu assume planctum super principes Israel et dices: Quare mater tua leena inter leones cubavit, in medio leunculorum enutrivit catulos suos? Et eduxit unum de leunculis suis; leo factus est et didicit capere predam hominesque comedere. Et audierunt de eo gentes, et non absque vulneribus suis ceperunt eum, et adduxerunt eum in cathenis in terram Egypti. Que cum vidisset quoniam infirmata est et periit expectatio eius, tulit unum de leunculis suis, leonem constituit eum. Qui incedebat inter leones et factus est leo; et didicit capere predam et homines devorare. Didicit viduas eius facere et civitates eorum in desertum adducere. Et desolata est terra et plenitudo eius a voce rugitus illius. Et convenerunt adversus eum gentes undique de provinciis, et expanderunt super eum rete suum; in vulneribus earum captus est. Et miserunt eum in caveam, in cathenis adduxerunt eum ad regem Babilonis; miseruntque eum in carcerem ne audiretur vox eius ultra super montes Israel. Mater tua quasi vinea in sanguine tuo super aquam plantata; fructus eius et frondes eius creverunt ex aquis multis. Et facte sunt ei virge solide in sceptra dominantium, et exaltata est statura eius inter frondes; et vidit altitudinem suam in multitudine palmitum suorum. Et evulsa est in ira, in terram proiecta, et ventus urens siccavit fructum eius. Marcuerunt et arefacte sunt virge roboris eius; ignis comedit eam. Et nunc transplantata est in desertum, in terra invia et sitienti; et egressus est ignis de virga ramorum eius qui fructum eius comedit, et non fuit in ea virga fortis, sceptrum dominantium. Planctus est et erit in planctum.

XX

Et factum est in anno septimo in quinto mense decima die mensis, venerunt viri de senioribus Israel ut interrogarent Dominum, et sederunt coram me. Et factus est sermo Domini ad me dicens: Fili hominis, loquere senioribus Israel et dices ad eos: Hec dicit Dominus Deus: Num ad interrogandum me vos venistis? Vivo ego quia non respondebo vobis, ait Dominus Deus. Si iudicas eos, si iudicas fili hominis, abominationes patrum eorum ostende eis. Et dices ad eos: Hec dicit Dominus Deus: In die qua elegi Israel et levavi manum meam pro stirpe domus Iacob et apparui eis in terra Egypti et levavi manum meam pro eis dicens: Ego Dominus Deus vester; in die illa levavi manum meam pro eis ut educerem eos de terra Egypti in terram quam provideram eis fluentem lacte et melle, que est egregia inter omnes terras. Et dixi ad eos: Unusquisque offensiones oculorum suorum abiciat, et in idolis Egypti nolite pollui; ego Dominus Deus vester. Et irritaverunt me nolueruntque me audire; unusquisque abominationes oculorum suorum non proiecit, nec idola Egypti reliquerunt. Et dixi ut effunderem indignationem meam super eos et implerem iram meam in eis in medio terre Egypti. Et feci propter nomen meum ut non violaretur coram gentibus in quarum medio erant et inter quas apparui eis ut educerem eos de terra Egypti. Eieci ergo eos de terra Egypti et eduxi in desertum, et dedi eis precepta mea et iudicia mea ostendi eis, que faciens homo vivet in eis. Insuper et sabbata mea dedi eis ut essent signum inter me et eos, et scirent quia ego Dominus sanctificans eos. Et irritaverunt me domus Israel in deserto; in preceptis meis non ambulaverunt et iudicia mea proiecerunt, que faciens homo vivet in eis, et sabbata mea violaverunt vehementer. Dixi ergo ut effunderem furorem meum super eos in deserto et consumerem eos. Et feci propter nomen meum ne violaretur coram gentibus de quibus eieci eos in conspectu earum. Ego ergo levavi manum meam super eos in deserto ne inducerem eos in terram quam dedi eis fluentem lacte et melle, precipuam terrarum omnium, quia iudicia mea proiecerunt et in preceptis meis non ambulaverunt et sabbata mea violaverunt; post idola enim cor eorum gradiebatur. Et pepercit oculus meus super eos ut non interficerem eos, nec consumpsi eos in deserto. Dixi autem ad filios eorum in solitudine: In preceptis patrum vestrorum nolite incedere, nec iudicia eorum custodiatis, nec in idolis eorum polluamini. Ego Dominus Deus vester: in preceptis meis ambulate, et iudicia mea custodite et facite ea, et sabbata mea sanctificate, ut sit signum inter me et vos, et sciatis quia ego sum Dominus Deus vester. Et exacerbaverunt me filii, in preceptis meis non ambulaverunt et iudicia mea non custodierunt ut facerent ea, que cum fecerit homo vivet in eis, et sabbata mea violaverunt; comminatus sum ergo ut effunderem

Insuper et sabbata mea dedi eis

preceptis

furorem meum super eos, et implerem iram meam in eis in deserto. Averti autem manum meam et feci propter nomen meum ut non violaretur coram gentibus de quibus eieci eos in oculis earum. Iterum levavi manum meam in eos in solitudine ut dispergerem illos in nationes et ventilarem in terras, eo quod iudicia mea non fecissent, et praecepta mea reprobassent, et sabbata mea violassent, et post idola patrum suorum fuissent oculi eorum. Ergo et ego dedi eis praecepta non bona, et iudicia in quibus non vivent. Et pollui eos in muneribus suis cum offerrent omne quod aperit vulvam propter delicta sua, et scient quia ego dominus. Quam ob rem loquere ad domum Israel fili hominis et dices ad eos: Haec dicit dominus deus. Adhuc et in hoc blasphemaverunt me patres vestri cum sprevissent me contemnentes, et induxissem eos in terram super quam levavi manum meam ut darem eis; viderunt omnem collem excelsum et omne lignum nemorosum, et immolaverunt ibi victimas suas, et dederunt ibi irritationem oblationis suae, et posuerunt ibi odorem suavitatis suae, et libaverunt libationes suas. Et dixi ad eos: Quid est excelsum ad quod vos ingredimini? Et vocatum est nomen eius excelsum usque ad hunc diem. Propterea dic ad domum Israel: Haec dicit dominus deus: Certe in via patrum vestrorum vos polluimini, et post offendicula eorum vos fornicamini, et in oblatione donorum vestrorum cum traducitis filios vestros per ignem vos polluimini in omnibus idolis vestris usque hodie. Et ego respondebo vobis domus Israel? Vivo ego dicit dominus deus quia non respondebo vobis. Neque cogitatio mentis vestrae fiet dicentium: Erimus sicut gentes et sicut cognationes terrae ut colamus ligna et lapides. Vivo ego dicit dominus deus quoniam in manu forti et in brachio extento et in furore effuso regnabo super vos. Et educam vos de populis et congregabo vos de terris in quibus dispersi estis in manu valida et in brachio extento et in furore effuso regnabo super vos. Et adducam vos in desertum populorum et iudicabor vobiscum ibi facie ad faciem; sicut iudicio contendi adversum patres vestros in deserto terrae Aegypti, sic iudicabo vos dicit dominus. Et subiciam vos sceptro meo et inducam vos in vinculis foederis, et eligam de vobis transgressores et impios, et de terra incolatus eorum educam eos, et terram Israel non ingredientur, et scietis quia ego dominus. Et vos domus Israel, haec dicit dominus deus: Singuli post idola vestra ambulate et servite eis. Quod si et in hoc non audieritis me, et nomen meum sanctum pollueritis ultra in muneribus vestris et in idolis vestris, in monte sancto meo, in monte excelso Israel, ait dominus deus, ibi serviet mihi omnis domus Israel, omnes inquam in terra in qua placebunt mihi, et ibi quaeram primitias vestras et initium decimarum vestrarum in omnibus sanctificationibus vestris. In odorem suavitatis suscipiam vos cum eduxero vos de populis et congregavero vos de terris in quas dispersi estis, et sanctificabor in vobis in oculis nationum, et scietis quia ego dominus. Cum induxero vos in terram Israel in terram pro qua levavi manum meam ut darem eam patribus vestris, et recordabimini ibi viarum vestrarum et omnium scelerum vestrorum quibus polluti estis in eis, et displicebitis vobis in conspectu vestro in omnibus malitiis vestris quas fecistis. Et scietis quia ego dominus cum benefecero vobis propter nomen meum, non secundum vias vestras malas neque secundum scelera vestra pessima, domus Israel, ait dominus deus.

XXI

Et factus est sermo domini ad me dicens: Fili hominis pone faciem tuam contra viam austri et stilla ad africum et propheta ad saltum agri meridiani, et dices saltui meridiano: Audi verbum domini. Haec dicit dominus deus: Ecce ego succendam in te ignem et comburam in te omne lignum viride et omne lignum aridum. Non extinguetur flamma succensionis, et comburetur in ea omnis facies ab austro usque ad aquilonem, et videbit universa caro quia ego dominus succendi eam, nec extinguetur. Et dixi: A a a domine deus, ipsi dicunt de me: Numquid non per parabolas loquitur iste? Et factus est sermo domini ad me dicens: Fili hominis pone faciem tuam ad Ierusalem et stilla ad sanctuaria et propheta contra humum Israel, et dices terrae Israel: Haec dicit dominus deus: Ecce ego ad te, et eiciam gladium meum de vagina sua et occidam in te iustum et impium. Pro eo autem quod occidi in te iustum et impium, idcirco egredietur gladius meus de vagina sua ad omnem carnem ab austro usque ad aquilonem, ut sciat omnis caro quia ego dominus eduxi gladium meum de vagina sua irrevocabilem. Et tu fili hominis ingemisce in contritione lumborum, et in amaritudinibus ingemisce coram eis. Cumque dixerint ad te: Quare tu gemis? dices: Pro auditu, quia venit; et tabescet omne cor, et dissolventur universae manus, et infirmabitur omnis spiritus, et per cuncta genua fluent aquae. Ecce venit et fiet, ait dominus deus. Et factus est sermo domini ad me dicens: Fili hominis propheta et dices: Haec dicit dominus deus: Loquere: Gladius, gladius exacutus est et limatus; ut caedat victimas exacutus est, ut splendeat limatus est; qui moves sceptrum filii mei, succidisti omne lignum. Et dedi eum ad levigandum ut teneatur manu; iste exacutus est gladius et iste limatus est ut sit in manu interficientis. Clama et ulula fili hominis quia hic factus est in populo meo, hic in cunctis ducibus Israel; qui fugerant gladio traditi sunt cum populo meo, ideo plaude super femur, quia probatus est. Et hoc cum sceptrum subverterit, et non erit, dicit dominus deus. Tu ergo fili hominis propheta et percute manu ad manum et duplicetur gladius, ac triplicetur gladius interfectorum; hic est gladius occisionis magnae, qui obstupescere eos facit et corde tabescere, et multiplicat ruinas. In omnibus portis eorum dedi conturbationem gladii acuti et limati ad fulgendum, amicti ad caedem. Exacuere, vade ad dexteram sive ad sinistram, quocumque faciei tuae appetitus est. Quin et ego plaudam manu ad manum et implebo indignationem meam; ego dominus locutus sum. Et factus est sermo domini ad me dicens: Et tu fili hominis pone tibi duas vias ut veniat gladius regis Babylonis; de terra una egredientur ambae, et manu capiet coniecturam; in capite viae civitatis coniciet. Viam pones ut veniat gladius ad Rabbath filiorum Ammon et ad Iudam in Ierusalem munitissimam. Stetit enim rex Babylonis in bivio, in capite duarum viarum, divinationem quaerens, commiscens sagittas; interrogavit idola, exta consuluit. Ad dexteram eius facta est divinatio super Ierusalem, ut ponat arietes, ut aperiat os in caede, ut elevet vocem in ululatu, ut ponat arietes contra portas, ut comportet aggerem, ut aedificet munitiones. Eritque quasi consulens frustra oraculum in oculis eorum, et sabbatorum otium imitans; ipse autem recordabitur iniquitatis ad capiendum. Idcirco haec dicit dominus deus: Pro eo quod recordati estis iniquitatis vestrae, et revelastis praevaricationes vestras, et apparuerunt peccata vestra in omnibus cogitationibus vestris, pro eo inquam quod recordati estis, manu capiemini. Tu autem profane impie dux Israel, cuius venit dies in tempore iniquitatis praefinita, haec dicit dominus deus: Aufer cidarim, tolle coronam; nonne haec est quae humilem sublevavit et sublimem humiliavit? Iniquitatem, iniquitatem, iniquitatem ponam eam; et hoc non factum est donec veniret cuius est iudicium, et tradam ei. Et tu fili hominis propheta et dic: Haec dicit dominus deus ad filios Ammon et ad opprobrium eorum, et dices: Mucro, mucro, evagina te ad occidendum, lima te ut interficias et fulgeas, cum tibi videntur vana et divinantur mendacia, ut dareris super colla vulneratorum impiorum quorum venit dies in tempore iniquitatis praefinita. Revertere in vaginam tuam; in loco in quo creatus es, in terra nativitatis tuae iudicabo te. Et effundam super te indignationem meam; in igne furoris mei sufflabo in te, daboque te in manus hominum insipientium et fabricantium interitum. Igni eris cibus; sanguis tuus erit in medio terrae, oblivioni traderis, quia ego dominus locutus sum.

Et factus est sermo domini ad me dicens: Et tu fili hominis, nonne iudicas, nonne iudicas civitatem sanguinum? Et ostendes ei omnes abominationes suas

Et dices: hec dicit Dominus Deus: Civitas effundens sanguinem in medio sui, ut veniat tempus eius, et que fecit idola contra semetipsam, ut pollueretur. In sanguine tuo, qui a te effusus est, deliquisti, et in idolis tuis, que fecisti, polluta es; et appropinquare fecisti dies tuos, et adduxisti tempus annorum tuorum: propterea dedi te opprobrium gentibus, et irrisionem universis terris. Que iuxta sunt, et que procul a te, triumphabunt de te: sordida, nobilis, grandis interitu. Ecce principes Israel, singuli in brachio suo, fuerunt in te ad effundendum sanguinem. Patrem et matrem contumeliis affecerunt in te; advenam calumniati sunt in medio tui; pupillum et viduam contristaverunt apud te. Sanctuaria mea sprevisti, et sabbata mea polluisti. Viri detractores fuerunt in te ad effundendum sanguinem, et super montes comederunt in te; scelus operati sunt in medio tui. Verecundiora patris discooperuerunt in te; immunditiam menstruate humiliaverunt in te. Et unusquisque in uxorem proximi sui operatus est abhominationem, et socer nurum suam polluit nefarie; frater sororem suam, filiam patris sui, oppressit in te. Munera acceperunt apud te ad effundendum sanguinem; usuram et superabundantiam accepisti, et avare proximos tuos calumniabaris, meique oblita es, ait Dominus Deus. Ecce complosi manus meas super avaritiam tuam quam fecisti, et super sanguinem qui effusus est in medio tui. Numquid sustinebit cor tuum, aut prevalebunt manus tue in diebus quos ego faciam tibi? ego Dominus locutus sum, et faciam. Et dispergam te in nationes, et ventilabo te in terras, et deficere faciam immunditiam tuam a te. Et possidebo te in conspectu gentium, et scies quia ego Dominus.

Et factum est verbum Domini ad me, dicens: Fili hominis, versa est mihi domus Israel in scoriam: omnes isti es, et stagnum, et ferrum, et plumbum in medio fornacis; scoria argenti facti sunt. Propterea hec dicit Dominus Deus: Eo quod versi estis omnes in scoriam, propterea ecce ego congregabo vos in medio Ierusalem, congregatione argenti, et eris, et ferri, et stagni, et plumbi in medio fornacis, ut succendam in ea ignem ad conflandum: sic congregabo in furore meo et in ira mea, et requiescam, et conflabo vos. Et congregabo vos, et succendam vos in igne furoris mei, et conflabimini in medio eius. Ut conflatur argentum in medio fornacis, sic eritis in medio eius: et scietis quia ego Dominus, cum effuderim indignationem meam super vos.

Et factus est sermo Domini ad me, dicens: Fili hominis, dic ei: Tu es terra immunda, et non compluta in die furoris. Coniuratio prophetarum in medio eius: sicut leo rugiens, capiensque predam, animas devoraverunt; opes et pretium acceperunt; viduas eius multiplicaverunt in medio illius. Sacerdotes eius contempserunt legem meam, et polluerunt sanctuaria mea: inter sanctum et profanum non habuerunt distantiam, et inter pollutum et mundum non intellexerunt; et a sabbatis meis averterunt oculos suos, et coinquinabar in medio eorum. Principes eius in medio illius quasi lupi rapientes predam ad effundendum sanguinem, et ad perdendas animas, et avare ad sectanda lucra. Prophete autem eius liniebant eos absque temperamento, videntes vana, et divinantes eis mendacium, dicentes: Hec dicit Dominus Deus: cum Dominus non sit locutus. Populi terre calumniabantur calumniam, et rapiebant violenter; egenum et pauperem affligebant, et advenam opprimebant calumnia absque iudicio. Et quesivi de eis virum qui interponeret sepem, et staret oppositus contra me pro terra, ne dissiparem eam: et non inveni. Et effudi super eos indignationem meam; in igne ire mee consumpsi eos: viam eorum in caput eorum reddidi, ait Dominus Deus.

Et factus est sermo Domini ad me, dicens: Fili hominis, due mulieres filie matris unius fuerunt, et fornicate sunt in Egypto: in adolescentia sua fornicate sunt ibi; subacta sunt ubera earum, et fracte sunt mamme pubertatis earum. Nomina autem earum, Oolla maior, et Ooliba soror eius minor: et habui eas, et pepererunt filios et filias. Porro earum nomina, Samaria Oolla, et Ierusalem Ooliba. Fornicata est igitur super me Oolla, et insanivit in amatores suos, in Assyrios propinquantes, vestitos iacinto, principes et magistratus, iuvenes cupidinis universos, equites, ascensores equorum. Et dedit fornicationes suas super eos electos, filios Assyriorum universos; et in omnibus in quos insanivit, in immunditiis eorum polluta est. Insuper et fornicationes suas quas habuerat in Egypto non reliquit: nam et illi dormierunt cum ea in adolescentia eius, et illi confregerunt ubera pubertatis eius, et effuderunt fornicationem suam super eam. Propterea tradidi eam in manus amatorum suorum, in manus filiorum Assur, super cuius insanivit libidine. Ipsi discooperuerunt ignominiam eius, filios et filias eius tulerunt, et ipsam occiderunt gladio: et facte sunt famose mulieres, et iudicia perpetraverunt in eam. Quod cum vidisset soror eius Ooliba, plus quam illa insanivit libidine, et fornicationem suam super fornicationem sororis sue ad filios Assyriorum prebuit impudenter, ducibus et magistratibus ad se venientibus indutis veste varia, equitibus qui vectabantur equis, et adolescentibus forma cunctis egregia. Et vidi quod polluta esset via una ambarum. Et auxit fornicationes suas: cumque vidisset viros depictos in pariete, imagines Chaldeorum expressas coloribus, et accinctos balteis renes, et tiaras tinctas in capitibus eorum, formam ducum omnium, similitudinem filiorum Babylonis terreque Chaldeorum, in qua orti sunt, insanivit super eos concupiscentia oculorum suorum, et misit nuntios ad eos in Chaldeam. Cumque venissent ad eam filii Babylonis ad cubile mammarum, polluerunt eam stupris suis, et polluta est ab eis, et saturata est anima eius ab illis. Denudavit quoque fornicationes suas, et discooperuit ignominiam suam: et recessit anima mea ab ea, sicut recesserat anima mea a sorore eius. Multiplicavit enim fornicationes suas, recordans dies adolescentie sue, quibus fornicata est in terra Egypti. Et insanivit libidine super concubitum eorum, quorum carnes sunt ut carnes asinorum, et sicut fluxus equorum fluxus eorum. Et visitasti scelus adolescentie tue, quando subacta sunt in Egypto ubera tua, et confracte sunt mamme pubertatis tue. Propterea, Ooliba, hec dicit Dominus Deus: Ecce ego suscitabo amatores tuos contra te, de quibus satiata est anima tua, et congregabo eos adversum te in circuitu: filios Babylonis, et universos Chaldeos, nobiles, tyrannosque, et principes, omnes filios Assyriorum, iuvenes forma egregia, duces et magistratus universos, principes principum, et nominatos ascensores equorum: et venient super te instructi curru et rota, multitudo populorum: lorica, et clypeo, et galea armabuntur contra te undique: et dabo coram eis iudicium, et iudicabunt te iudiciis suis. Et ponam zelum meum in te, quem exercebunt tecum in furore: nasum tuum et aures tuas precident, et que remanserint gladio concident; ipsi filios tuos et filias tuas capient, et novissimum tuum devorabitur igni. Et denudabunt te vestimentis tuis, et tollent vasa glorie tue. Et requiescere faciam scelus tuum de te, et fornicationem tuam de terra Egypti: nec levabis oculos tuos ad eos, et Egypti non recordaberis amplius. Quia hec dicit Dominus Deus: Ecce ego tradam te in manus eorum quos odisti, in manus de quibus satiata est anima tua. Et agent tecum in odio, et tollent omnes labores tuos, et dimittent te nudam et ignominia plenam; et revelabitur ignominia fornicationum tuarum, scelus tuum et fornicationes tue. Fecerunt hec tibi, quia fornicata es post gentes in quibus

polluta es in idolis eorum. In via sororis tue ambulasti, et
dabo calicem eius in manu tua. Hec dicit dominus deus: Calicem
sororis tue bibes profundum et latum; eris in derisum et in
subsannationem, que est capacissima. Ebrietate et
dolore repleberis, calice meroris et tristicie,
calice sororis tue Samarie. Et bibes illum et potabis usque
ad feces, et fragmenta eius devorabis, et ubera tua
lacerabis, quia ego locutus sum, ait dominus deus. Propterea hec
dicit dominus deus: Quia oblita es mei et proiecisti me post corpus
tuum, tu quoque porta scelus tuum et fornicationes tuas.
Et ait dominus ad me dicens: Fili hominis, numquid
iudicas Oollam et Oolibam, et annuntias eis scelera
earum? Quia adultere sunt, et sanguis in manibus earum, et cum
idolis suis fornicate sunt. Insuper et filios suos quos genu-
erunt mihi obtulerunt eis ad devorandum. Sed et hoc
fecerunt mihi: polluerunt sanctuarium meum in die illa, et
sabbata mea profanaverunt. Cumque immolarent
filios suos idolis suis, et ingrediebantur sanctuarium meum
in die illa ut pollueren illud. Et etiam hec fecerunt in medio
domus mee. Miserunt ad viros venientes de longinquo,
ad quos nuntios miserant; itaque ecce venerunt, quibus te
lavisti, et circumlinisti stibio oculos tuos, et ornata es mundo
muliebri. Sedisti in lecto pulcherrimo, et mensa ordi-
nata est ante te; thymiama meum et unguentum meum
posuisti super eam. Et vox multitudinis exultantis erat
in ea; et in viris qui de multitudine hominum adducebantur, et
veniebant de deserto, posuerunt armillas in manibus
earum, et coronas speciosas in capitibus earum. Et dixi ei
que attrita est in adulteriis: Nunc fornicabitur in fornicatione sua et
hec. Et ingressi sunt ad eam quasi ad mulierem meretricem;
sic ingrediebantur ad Oollam et ad Oolibam mulieres
nefarias. Viri ergo iusti sunt; hii iudicabunt eas
iudicio adulterarum, et iudicio effundentium sanguinem,
quia adultere sunt, et sanguis in manibus earum. Cum
idolis suis fornicate sunt. Hec enim dicit dominus deus: Adduc ad
eas multitudinem, et trade eas in tumultum et rapinam,
et lapidibus populorum lapidentur, et confodiantur gladiis eorum;
filios et filias earum interficient, et domos earum igne succ-
endent. Et auferam scelus de terra, et discent omnes mulie-
res ne faciant secundum scelus earum. Et dabunt scelus vestrum super
vos, et peccata idolorum vestrorum portabitis; et scietis quia ego dominus deus.

mundo muliebri

XXIIII. c.

XXIIII

Et factum est verbum domini ad me in anno nono, in mense
decimo, decima die mensis, dicens: Fili hominis, scribe tibi nomen
diei huius, in qua confirmatus est rex Babylonis adversum Ierusalem
hodie. Et dices per proverbium ad domum irritatricem parabolam,
et loqueris ad eos: Hec dicit dominus deus: Pone ollam eneam,
pone inquam, et mitte in ea aquam. Congere frusta eius
in ea, omnem partem bonam, femur et armum, electa
et ossibus plenam. Pinguissimum pecus assume; compone
quoque struem ossium sub ea. Efferbuit coctio eius,
et discocta sunt ossa illius in medio eius. Propterea hec dicit
dominus deus: Ve civitati sanguinum, olle cuius rubigo in ea est,
et rubigo eius non exivit de ea; per partes et per partes suas
eice eam; non cecidit super eam sors. Sanguis enim eius in
medio eius est; super limpidissimam petram effudit
illum; non effudit illum super terram ut possit operiri pul-
vere. Ut super inducerem indignationem meam et ulciscerer
vindictam, dedi sanguinem eius super petram limpidissim-
am ne operiretur. Propterea hec dicit dominus deus: Ve civitati sang-
uinum, cuius ego grandem faciam pyram. Congere ossa
que igne succendam; consumentur carnes, et coquetur univ-
ersa compositio, et ossa tabescent. Pone quoque eam super
prunas vacuam, ut incalescat, et liquefiat es eius, et confletur
in medio eius inquinamentum eius, et consumatur rubigo eius.

Pinguissimum pecus assume.

Multo labore sudatum est, et non exivit de ea nimia rubigo
eius, neque per ignem. Immunditia tua execrabilis, quia mundare te
volui, et non es mundata a sordibus tuis. Sed nec mundaberis prius
donec quiescere faciam indignationem meam in te. Ego dominus
locutus sum; veniet et faciam; non transeam, nec parcam,
nec placabor. Iuxta vias tuas et iuxta adinventiones tuas iudi-
cabo te, dicit dominus. Et factum est verbum domini ad me dicens: Fili hominis,
ecce ego tollo a te desiderabile oculorum tuorum in plaga, et non plang-
es neque plorabis, neque fluent lacrime tue. Ingemisce tacens;
mortuorum luctum non facies. Corona tua circumligata sit tibi,
et calciamenta tua erunt in pedibus tuis; nec amictu ora velabis, nec
cibos lugentium comedes. Et locutus sum ad populum mane,
et mortua est uxor mea vespere; fecique mane sicut preceperat
mihi. Et dixit ad me populus: Quare non indicas nobis quid ista signi-
ficent que tu facis? Et dixi ad eos: Sermo domini factus est ad me
dicens: Loquere domui Israel: Hec dicit dominus deus: Ecce ego polluam
sanctuarium meum, superbiam imperii vestri, et desiderabile oculorum vestrorum,
et super quo pavet anima vestra. Filii vestri et filie quas reliquistis
gladio cadent. Et facietis sicut feci: ora amictu non velabitis,
et cibos lugentium non comedetis. Coronas habebitis in capitibus
vestris, et calciamenta in pedibus. Non plangetis neque flebitis, sed
tabescetis in iniquitatibus vestris, et unusquisque gemet ad fratrem
suum. Eritque Ezechiel vobis in portentum; iuxta omnia que fecit facietis
cum venerit istud; et scietis quia ego dominus deus. Et tu, fili hominis, ecce
in die qua tollam ab eis fortitudinem eorum et gaudium
dignitatis, et desiderium oculorum eorum super quo requiescunt anime eorum,
et filios et filias eorum, in die illa cum venerit fugiens ad te, ut
annuntiet tibi, in die illa aperietur os tuum cum eo qui fugit,
et loqueris et non silebis ultra. Eritque eis in portentum, et scietis quia ego
dominus. Et factus est sermo domini ad me dicens: Fili hominis,
pone faciem tuam contra filios Ammon, et prophetabis de eis. Et dices filiis
Ammon: Audite verbum domini dei. Hec dicit dominus deus: Pro eo quod dixisti:
Euge, euge, super sanctuarium meum quia pollutum est, et super terram Israel
quoniam desolata est, et super domum Iuda quoniam ducti sunt in capti-
vitatem; ideo ego tradam te filiis orientalibus in hereditatem, et col-
locabunt caulas suas in te, et ponent in te tentoria sua; ipsi
comedent fruges tuas, et ipsi bibent lac tuum. Et dabo
Rabbath in habitaculum camelorum, et filios Ammon in cubile pecorum;
et scietis quia ego dominus. Quia hec dicit dominus deus: Pro eo quod plausisti
manu, et percussisti pede, et gavisa es ex toto affectu
super terram Israel; idcirco ecce ego extendam manum meam super te, et
tradam te in direptionem gentium, et interficiam te de populis, et perdam
de terris, et conteram; et scies quia ego dominus. Hec dicit dominus deus: Pro eo
quod dixit Moab et Seir: Ecce sicut omnes gentes domus Iuda;
ideo ecce ego aperiam humerum Moab de civitatibus, de
civitatibus inquam eius et de finibus eius, inclitas terre Bethiesimoth
et Beelmeon et Cariathaim, filiis orientis cum filiis Ammon,
et dabo eam in hereditatem, ut non sit ultra memoria filiorum Ammon
in gentibus. Et in Moab faciam iudicia, et scient quia ego dominus.
Hec dicit dominus deus: Pro eo quod fecit Idumea ultionem ut se vindicaret
de filiis Iuda, peccavitque delinquens et vindictam expetivit
de eis; ideo hec dicit dominus deus: Extendam manum
meam super Idumeam, et auferam de ea hominem et iumentum,
et faciam eam desertam ab Austro; et qui sunt in Dedan
gladio cadent. Et dabo ultionem meam super Idumeam per manum
populi mei Israel, et facient in Edom iuxta iram meam et furorem
meum; et scient vindictam meam, dicit dominus deus. Hec dicit dominus deus: Pro eo quod
fecerunt Palestini vindictam, et ulti se sunt toto animo interfi-
cientes, et implentes inimicitias veteres; propterea hec dicit dominus deus:
Ecce ego extendam manum meam super Palestinos, et interficiam
interfectores, et perdam reliquias maritime regionis, faciamque in eis
magnas ultiones, arguens in furore; et scient
quia ego dominus, cum dedero vindictam meam super eos. Et factum est
in undecimo anno, prima die mensis, factus est sermo domini ad me dicens:

filii hominis, pro eo quod dixit Tyrus de Ierusalem: Euge, confractae sunt portae populorum, conversa est ad me; implebor, deserta est: propterea haec dicit Dominus Deus: Ecce ego super te, Tyre, et ascendere faciam ad te gentes multas, sicut ascendit mare fluctuans. Et dissipabunt muros Tyri, et destruent turres eius: et radam pulverem eius de ea, et dabo eam in limpidissimam petram. Siccatio sagenarum erit in medio maris, quia ego locutus sum, ait Dominus Deus: et erit in direptionem gentibus. Filiae quoque eius quae sunt in agro, gladio interficientur: et scient quia ego Dominus. Quia haec dicit Dominus Deus: Ecce ego adducam ad Tyrum Nabuchodonosor regem Babylonis ab aquilone, regem regum, cum equis, et curribus, et equitibus, et coetu, populoque magno. Filias tuas quae sunt in agro, gladio interficiet: et circumdabit te munitionibus, et comportabit aggerem in gyro: et elevabit contra te clypeum. Et vineas et arietes temperabit in muros tuos, et turres tuas destruet in armatura sua. Inundatione equorum eius operiet te pulvis eorum: a sonitu equitum, et rotarum, et curruum movebuntur muri tui, cum ingressus fuerit portas tuas quasi per introitum urbis dissipatae. Ungulis equorum suorum conculcabit omnes plateas tuas: populum tuum gladio caedet, et statuae tuae nobiles in terram corruent. Vastabunt opes tuas, diripient negotiationes tuas: et destruent muros tuos, et domos tuas praeclaras subvertent: et lapides tuos, et ligna tua, et pulverem tuum in medio aquarum ponent. Et quiescere faciam multitudinem canticorum tuorum, et sonitus citharum tuarum non audietur amplius. Et dabo te in limpidissimam petram, siccatio sagenarum eris, nec aedificaberis ultra: quia ego locutus sum, dicit Dominus Deus. Haec dicit Dominus Deus Tyro: Numquid non a sonitu ruinae tuae, et gemitu interfectorum tuorum cum occisi fuerint in medio tui, commovebuntur insulae? Et descendent de sedibus suis omnes principes maris: et auferent exuvias suas, et vestimenta sua varia abiicient, et induentur stupore: in terra sedebunt, et attoniti super repentino casu tuo admirabuntur. Et assumentes super te lamentum, dicent tibi: Quomodo peristi, quae habitas in mari, urbs inclyta, quae fuisti fortis in mari cum habitatoribus tuis, quos formidabant universi? Nunc stupebunt naves in die pavoris tui: et turbabuntur insulae in mari, eo quod nullus egrediatur ex te. Quia haec dicit Dominus Deus: Cum dedero te urbem desolatam sicut civitates quae non habitantur, et adduxero super te abyssum, et operuerint te aquae multae: et detraxero te cum his qui descendunt in lacum ad populum sempiternum, et collocavero te in terra novissima, sicut solitudines veteres, cum his qui deducuntur in lacum, ut non habiteris: porro cum dedero gloriam in terra viventium, in nihilum redigam te, et non eris, et requisita non invenieris ultra in sempiternum, dicit Dominus Deus.

XXVII Et factum est verbum Domini ad me, dicens: Tu ergo, fili hominis, assume super Tyrum lamentum: et dices Tyro, quae habitat in introitu maris, negotiationi populorum ad insulas multas: Haec dicit Dominus Deus: O Tyre, tu dixisti: Perfecti decoris ego sum, et in corde maris sita. Finitimi tui, qui te aedificaverunt, impleverunt decorem tuum: abietibus de Sanir extruxerunt te cum omnibus tabulatis maris; cedrum de Libano tulerunt ut facerent tibi malum. Quercus de Basan dolaverunt in remos tuos: et transtra tua fecerunt tibi ex ebore indico, et praetoriola de insulis Italiae. Byssus varia de Aegypto texta est tibi in velum ut poneretur in malo: hyacinthus et purpura de insulis Elisa facta sunt operimentum tuum. Habitatores Sidonis et Aradii fuerunt remiges tui: sapientes tui, Tyre, facti sunt gubernatores tui. Senes Giblii et prudentes eius habuerunt nautas ad ministerium variae supellectilis tuae: omnes naves maris et nautae earum fuerunt in populo negotiationis tuae. Persae, et Lydii, et Libyes erant in exercitu tuo viri bellatores tui: clypeum et galeam suspenderunt in te pro ornatu tuo. Filii Aradii cum exercitu tuo erant super muros tuos in circuitu: sed et Pygmaei, qui erant in turribus tuis, pharetras suas suspenderunt in muris tuis per gyrum: ipsi compleverunt pulchritudinem tuam. Carthaginenses

negotiatores tui, a multitudine cunctarum divitiarum, argento, ferro, stagno, plumboque repleverunt nundinas tuas. Graecia, Thubal, et Mosoch, ipsi institores tui: mancipia et vasa aerea advexerunt populo tuo. De domo Thogorma equos, et equites, et mulos adduxerunt ad forum tuum. Filii Dedan negotiatores tui: insulae multae negotiatio manus tuae: dentes eburneos et hebeninos commutaverunt in pretio tuo. Syrus negotiator tuus propter multitudinem operum tuorum, gemmam, et purpuram, et scutulata, et byssum, et sericum, et chodchod proposuerunt in mercatu tuo. Iuda et terra Israel ipsi institores tui in frumento primo: balsamum, et mel, et oleum, et resinam proposuerunt in nundinis tuis. Damascenus negotiator tuus in multitudine operum tuorum, in multitudine diversarum opum, in vino pingui, in lanis coloris optimi. Dan, et Graecia, et Mosel in nundinis tuis proposuerunt ferrum fabrefactum: stacte et calamus in negotiatione tua. Dedan institores tui in tapetibus ad sedendum. Arabia et universi principes Cedar, ipsi negotiatores manus tuae: cum agnis, et arietibus, et hoedis venerunt ad te negotiatores tui. Venditores Saba et Reema, ipsi negotiatores tui: cum universis primis aromatibus, et lapide pretioso, et auro, quod proposuerunt in mercatu tuo. Haran, et Chene, et Eden negotiatores tui: Saba, Assur, et Chelmad venditores tui. Ipsi negotiatores tui multifariam involucris hyacinthi, et polymitorum, gazarumque pretiosarum, quae obvolutae et astrictae erant funibus: cedros quoque habebant in negotiationibus tuis. Naves maris, principes tui in negotiatione tua: et repleta es, et glorificata nimis in corde maris. In aquis multis adduxerunt te remiges tui: ventus auster contrivit te in corde maris. Divitiae tuae, et thesauri tui, et multiplex instrumentum tuum, nautae tui et gubernatores tui, qui tenebant supellectilem tuam, et populo tuo praeerant: viri quoque bellatores tui, qui erant in te, cum universa multitudine tua, quae est in medio tui: cadent in corde maris in die ruinae tuae. A sonitu clamoris gubernatorum tuorum conturbabuntur classes. Et descendent de navibus suis omnes qui tenebant remum: nautae et universi gubernatores maris in terra stabunt: et eiulabunt super te voce magna, et clamabunt amare: et superiacient pulverem capitibus suis, et cinere conspergentur. Et radent super te calvitium, et accingentur ciliciis: et plorabunt te in amaritudine animae ploratu amarissimo. Et assument super te carmen lugubre, et plangent te: Quae est ut Tyrus, quae obmutuit in medio maris? Quae in exitu negotiationum tuarum de mari implesti populos multos: in multitudine divitiarum tuarum, et populorum tuorum ditasti reges terrae. Nunc contrita es a mari, in profundis aquarum opes tuae, et omnis multitudo tua, quae erat in medio tui, ceciderunt. Universi habitatores insularum obstupuerunt super te: et reges earum omnes tempestate perculsi mutaverunt vultus. Negotiatores populorum sibilaverunt super te: ad nihilum deducta es, et non eris usque in perpetuum.

XXVIII Et factus est sermo Domini ad me, dicens: Fili hominis, dic principi Tyri: Haec dicit Dominus Deus: Eo quod elevatum est cor tuum, et dixisti: Deus ego sum, et in cathedra Dei sedi in corde maris, cum sis homo, et non Deus: et dedisti cor tuum quasi cor Dei. Ecce sapientior es tu Daniele: omne secretum non est absconditum a te. In sapientia et prudentia tua fecisti tibi fortitudinem: et acquisisti aurum et argentum in thesauris tuis. In multitudine sapientiae tuae, et in negotiatione tua multiplicasti tibi fortitudinem: et elevatum est cor tuum in robore tuo. Propterea haec dicit Dominus Deus: Eo quod elevatum est cor tuum quasi cor Dei: idcirco ecce ego adducam super te alienos robustissimos gentium: et nudabunt gladios suos super pulchritudinem sapientiae tuae, et polluent decorem tuum. Interficient et detrahent

De nove lapidibus

in interitu occisorum in corde maris. Numquid dicens loquens
deus ego sum coram interficientibus te cum sis homo et non
deus. In manu occidentium te morte incircumcisorum
morieris in manu alienorum quia ego locutus sum,
ait dominus deus. Et factum est sermo domini ad me dicens. Fili hominis
leva planctum super regem Tyri et dices ei. Haec dicit dominus deus. Tu
signaculum similitudinis plenus sapientia et decore perfectus.

De lucifero

Sardius

In deliciis paradisi dei fuisti. Omnis lapis preciosus operimentum
tuum. Sardius topacius et iaspis crisolitus onix et
berillus saphirus carbunculus et smaragdus. Aurum opus
decoris tui et foramina tua in die qua conditus es preparata
sunt. Tu cherub extentus et protegens, et posui te in monte
sancto dei, in medio lapidum ignitorum ambulasti. Perfectus in viis
tuis a die conditionis tue donec inventa est iniquitas in te.
In multitudine negotiationis tue repleta sunt interiora
tua iniquitate et peccasti. Et eieci te de monte dei et perdidi
te, o cherub protegens, de medio lapidum ignitorum;
et elevatum est cor tuum in decore tuo. Perdidisti sapientiam tuam
in decore tuo. In terram proieci te, ante faciem regum dedi te,
ut cernerent te. In multitudine iniquitatum tuarum
et iniquitate negotiationis tue polluisti sanctificationem
tuam. Producam ergo ignem de medio tui qui comedat te et
dabo te in cinerem super terram in conspectu omnium videntium te.
Omnes qui viderint te in gentibus obstupescent super te;
nichil factus es et non eris in perpetuum. Et factum est sermo domini
ad me dicens. Fili hominis pone faciem tuam contra Sidonem et prophetabis
de ea et dices. Haec dicit dominus deus. Ecce ego ad te Sidon
et glorificabor in medio tui. Et scient quia ego dominus cum fecero
in ea iudicia et sanctificatus fuero in ea. Et immittam ei pestilentiam
et sanguinem in plateis eius et corruent interfecti in
medio eius gladio per circuitum. Et scient quia ego dominus. Et non erit
ultra domui Israel offendiculum amaritudinis et spina
dolorem inferens undique per circuitum eorum qui adversantur
eis. Et scient quia ego dominus deus. Haec dicit dominus deus. Cum congregavero
domum Israel de populis in quibus dispersi sunt sanctificabor
in eis coram gentibus et habitabunt in terra sua quam
dedi servo meo Iacob. Et habitabunt in ea securi et edificabunt
domos et plantabunt vineas et habitabunt
confidenter cum fecero iudicia in omnibus qui adversantur eis per

XXIX

circuitum et scient quia ego dominus deus eorum. In anno
decimo in decimo mense undecima die mensis factum est verbum
domini ad me dicens. Fili hominis pone faciem tuam contra pharaonem
regem Egypti et prophetabis de eo et de Egypto universa.
Loquere et dices. Haec dicit dominus deus. Ecce ego ad te pharao
rex Egypti draco magne qui cubas in medio fluminum
tuorum et dicis. Meus est fluvius et ego feci
memet ipsum. Et ponam frenum in maxillis tuis et agglutinabo
pisces fluminum tuorum squamis tuis et extraham
te de medio fluminum tuorum et universi pisces
tui squamis tuis adherebunt. Et proiciam te in desertum
et omnes pisces fluminis tui. Super faciem terre cades non
colligeris neque congregaberis. Bestiis terre et volatilibus
celi dedi te ad devorandum. Et scient omnes habitatores
Egypti quia ego dominus pro eo quod fuisti baculus arundineus
domui Israel quando apprehenderunt te manu et confractus
es et lacerasti omnem humerum eorum. Et innitentibus eis super
te comminutus es et dissolvisti omnes renes eorum. Propterea
haec dicit dominus deus. Ecce ego adducam super te gladium et interficiam
de te hominem et iumentum. Et erit terra Egypti
in desertum et in solitudinem et scient quia ego dominus eo
quod dixeris: fluvius meus est et ego feci eum. Ideo
ecce ego ad te et ad flumina tua. Daboque terram
Egypti in solitudines gladio dissipatam a turre

Syenes usque ad terminos Ethiopie. Non pertransibit eam
pes hominis neque pes iumenti gradietur in ea. Et non habitabitur
XL annis. Daboque terram Egypti desertam in medio
terrarum desertarum, et civitates eius in medio urbium
subversarum et erunt desolate XL annis. Et dispergam
Egyptios in nationes et ventilabo eos in terras. Quia haec dicit
dominus deus: post finem XL annorum congregabo Egyptum de
populis in quibus dispersi fuerant. Et reducam captivitatem
Egypti et collocabo eos in terra Phatures in terra nativitatis
sue et erunt ibi in regnum humile. Et inter regna
cetera erit humillima et non elevabitur ultra super nationes.
Et imminuam eos ne imperent gentibus. Neque erunt ultra
domui Israel in fiducia docentes iniquitatem ut fugiant
et sequantur eos. Et scient quia ego dominus deus. Et factum est
in XX et VII anno in primo mense, prima die mensis factum
est verbum domini ad me dicens. Fili hominis Nabuchodonosor
rex Babylonis servire fecit exercitum suum servitute
magna adversum Tyrum; omne caput decalvatum et omnis
humerus depilatus est et merces non reddita est ei neque
exercitui eius de Tyro pro servitute qua servivit mihi
adversus eam. Propterea haec dicit dominus deus. Ecce ego dabo Nabuchodonosor
regem Babylonis in terra Egypti et accipiet multitudinem
eius et depredabitur manubias eius et diripiet spolia
eius et erit merces exercitui illius et operi pro quo servivit
adversus eam. Dedi ei terram Egypti pro eo quod laboraverit
mihi, ait dominus deus. In die illa pullulabit cornu domui Israel et tibi
dabo apertum os in medio eorum et scient quia ego dominus. Et factum
est verbum domini ad me dicens. Fili hominis propheta et dices.
Haec dicit dominus deus. Ululate ve ve diei quia iuxta est dies et appropinquat
dies domini dies nubis, tempus gentium erit. Et veniet
gladius in Egyptum et erit pavor in Ethiopia cum ceciderint
vulnerati in Egypto et ablata fuerit multitudo illius et destructa
fuerint fundamenta eius. Ethiopia et Libia et Lidi et omne reliquum
vulgus et Chub et filii terre federis cum eis gladio cadent.
Haec dicit dominus deus. Et corruent fulcientes Egyptum et destructa
erit superbia imperii eius; a turre Syenes gladio cadent in
ea, ait dominus exercituum. Et dissipabuntur in medio terrarum desolatarum
et urbes eius in medio civitatum desertarum erunt.
Et scient quia ego dominus cum dedero ignem in Egypto
et attriti fuerint omnes auxiliatores eius. In die illa egredientur
nuncii a facie mea in trieribus ad conterendam
Ethiopie confidentiam et erit pavor in eis in die Egypti
quia absque dubio veniet. Haec dicit dominus deus. Et cessare faciam
multitudinem Egypti in manu Nabuchodonosor regis Babylonis.
Ipse et populus eius cum eo fortissimi gentium adducentur
ad disperdendam terram et evaginabunt gladios suos super
Egyptum et implebunt terram interfectis. Et faciam
alveos fluminum aridos et tradam terram in manus
pessimorum et dissipabo terram et plenitudinem eius manu
alienorum ego dominus locutus sum. Haec dicit dominus deus. Et disperdam
simulacra et cessare faciam idola de Memphis et dux
de terra Egypti non erit amplius et dabo terrorem in terra Egypti
et disperdam terram Phatures et dabo ignem in Taphnis et
faciam iudicia in Alexandria. Et effundam indignationem
meam super Pelusium robur Egypti et interficiam multitudinem
Alexandrie et dabo ignem in Egypto; quasi parturiens dolebit
Pelusium et Alexandria erit dissipata et in Memphis
angustie cotidiane. Iuvenes Heliopoleos et Bubasti gladio
cadent et ipse captive ducentur, et in Taphnis nigrescet
dies cum contrivero ibi sceptra Egypti et defecerit in ea superbia
potentie eius. Ipsam nubes operiet. Filie autem eius in captivitatem
ducentur et faciam iudicia in Egypto et scient quia ego dominus.
Et factum est in XI anno in primo mense in septimo die mensis

hec. Et factum est verbum domini ad me dicens. Fili hominis brachium Pharaonis regis Egypti confregi, et ecce non est obvolutum ut restituatur ei sanitas, ut ligaretur pannis et fasciaretur linteolis, ut recepto robore posset tenere gladium. Propterea hec dicit dominus deus. Ecce ego ad Pharaonem regem Egypti, et comminuam brachium eius forte sed confractum, et deiciam gladium de manu eius, et dispergam Egyptum in gentibus, et ventilabo eos in terris; et confortabo brachia regis Babylonis, daboque gladium meum in manu eius, et confringam brachia Pharaonis, et gement gemitibus interfecti coram facie eius. Et confortabo brachia regis Babylonis, et brachia Pharaonis concident, et scient quia ego dominus, cum dedero gladium meum in manu regis Babylonis, et extenderit eum super terram Egypti; et dispergam Egyptum in nationes, et ventilabo eos in terris. Et scient quia ego dominus.

XXXI Et factum est in XI anno, in tercio die mensis, factum est verbum domini ad me dicens. Fili hominis, dic Pharaoni regi Egypti et populo eius: Cui similis factus es in magnitudine tua? Ecce Assur quasi cedrus in Libano, pulcher ramis et frondibus nemorosus, excelsusque altitudine, et inter condensas frondes elevatum est cacumen eius. Aque nutrierunt illum, abyssus exaltavit illum; flumina eius manabant in circuitu radicum eius, et rivos suos emisit ad universa ligna regionis. Propterea elevata est altitudo eius super omnia ligna regionis, et multiplicata sunt arbusta eius, et elevati sunt rami eius pre aquis multis. Cumque extendisset umbram suam, in ramis eius fecerunt nidos omnia volatilia celi, et sub frondibus eius genuerunt omnes bestie saltuum, et sub umbraculo illius habitabat cetus gentium plurimarum. Eratque pulcherrimus in magnitudine sua et in dilatatione arbustorum suorum. Erat enim radix illius iuxta aquas multas. Cedri non fuerunt altiores illo in paradiso dei, abietes non adequaverunt summitatem eius, et platani non fuerunt eque frondibus eius. Omne lignum paradisi dei non est assimilatum illi et pulchritudini eius, quoniam speciosum feci eum et multis condensisque frondibus; et emulata sunt eum omnia ligna voluptatis que erant in paradiso dei. Propterea hec dicit dominus deus. Pro eo quod sublimatus est in altitudine, et dedit summitatem suam virentem atque condensam, et elevatum est cor eius in altitudine sua, tradidi eum in manu fortissimi gentium; faciens faciet ei; iuxta impietatem eius eieci eum. Et succident eum alieni et crudelissimi nationum, et proicient eum super montes, et in cunctis convallibus corruent rami eius, et confringentur arbusta eius in universis rupibus terre, et recedent de umbraculo eius omnes populi terre, et relinquent eum. In ruina eius habitaverunt omnia volatilia celi, et in ramis eius fuerunt universe bestie regionis. Quam ob rem non elevabuntur in altitudine sua omnia ligna aquarum, nec ponent sublimitatem suam inter nemorosa atque frondosa, nec stabunt in sublimitate sua omnia que irrigantur aquis, quia omnes traditi sunt ad mortem, ad terram ultimam in medio filiorum hominum, ad eos qui descendunt in lacum. Hec dicit dominus deus. In die qua descendit ad inferos induxi luctum, operui eum abysso, et prohibui flumina eius, et coercui aquas multas; contristatus est super eum Libanus, et omnia ligna agri concussa sunt. A sonitu ruine eius commovi gentes, cum deducerem eum ad infernum ~~cum omnia ligna voluptatis egregia atque preclara~~ cum his qui descendebant in lacum. Et consolata sunt in terra infima omnia ligna voluptatis egregia atque preclara in Libano, universa que irrigabantur aquis. Nam et ipsi cum eo descendent ad infernum ad interfectos gladio, et brachium uniuscuiusque sedebit sub umbraculo eius in medio nationum. Cui assimilatus es, o inclite atque sublimis inter ligna voluptatis? ~~Ad terram ultimam in medio interfectorum~~ Ecce deductus es cum lignis voluptatis ad terram ultimam; in medio incircumcisorum dormies, cum eis qui interfecti sunt gladio. Ipse est Pharao et omnis multitudo eius, dicit dominus deus.

XXXII Et factum est in XII anno, in mense XII, in una mensis, factum est verbum domini ad me dicens. Fili hominis, assume lamentum super Pharaonem regem Egypti, et dices ad eum. Leoni gentium assimilatus es, et draconi qui est in mari, et ventilabas cornu in fluminibus tuis, et conturbabas aquas pedibus tuis, et conculcabas flumina eorum. Propterea hec dicit dominus deus. Expandam super te rete meum in multitudine populorum multorum, et extraham te in sagena mea, et proiciam te in terram; super faciem agri abiciam te, et habitare faciam super te omnia volatilia celi, et saturabo de te bestias universe terre. Et dabo carnes tuas super montes, et implebo colles tuos sanie tua, et irrigabo terram fetore sanguinis tui super montes, et valles implebuntur ex te. Et operiam cum extinctus fueris celos, et nigrescere faciam stellas eius; solem nube tegam, et luna non dabit lumen suum. Omnia luminaria celi merere faciam super te, et dabo tenebras super terram tuam, dicit dominus deus, et irritabo cor populorum multorum, cum induxero contritionem tuam in gentibus super terras quas nescis. Et stupescere faciam super te populos multos, et reges eorum horrore nimio formidabunt super te, cum volare ceperit gladius meus super facies eorum, et obstupescent repente singuli pro anima sua in die ruine sue. Quia hec dicit dominus deus. Gladius regis Babylonis veniet tibi; in gladiis fortium deiciam multitudinem tuam; inexpugnabiles gentes omnes hee, et vastabunt superbiam Egypti, et dissipabitur multitudo eius. Et perdam omnia iumenta eius que erant super aquas plurimas, et non conturbabit eas pes hominis ultra, neque ungula iumentorum conturbabit eas. Tunc purissimas reddam aquas eorum, et flumina eorum quasi oleum adducam, ait dominus deus, cum dedero terram Egypti desolatam; deseretur autem terra a plenitudine sua quando percussero omnes habitatores eius, et scient quia ego dominus. Planctus est, et plangent eum filie gentium; plangent eum super Egypto, et super multitudine eius plangent eum, ait dominus deus. Et factum est in XII anno, in XV die mensis, factum est verbum domini ad me dicens. Fili hominis, cane lugubre super multitudinem Egypti, et detrahe eam ipsam et filias gentium robustarum ad terram ultimam, cum his qui descendunt in lacum. Quo pulchrior es? Descende et dormi cum incircumcisis. In medio interfectorum gladio cadent; gladius datus est, attraxerunt eam et omnes populos eius. Loquentur ei potentes robustorum de medio inferni, qui cum auxiliatoribus eius descenderunt et dormierunt incircumcisi interfecti gladio. Ibi Assur et omnis multitudo eius; in circuitu illius sepulcra eorum, omnes interfecti et qui ceciderunt gladio, quorum data sunt sepulcra in novissimis laci. Et facta est multitudo eius per gyrum sepulcri eius, universi interfecti cadentesque gladio, qui dederant quondam formidinem in terra viventium. Ibi Elam et omnis multitudo eius per gyrum sepulcri sui, omnes hi interfecti ruentesque gladio, qui descenderunt incircumcisi ad terram ultimam, qui posuerunt terrorem suum in terra viventium, et portaverunt ignominiam suam cum his qui descendunt in lacum. In medio interfectorum posuerunt cubile eius in universis populis eius; in circuitu eius sepulcrum illius; omnes hi incircumcisi interfectique gladio; dederunt enim terrorem in terra viventium, et portaverunt ignominiam suam cum his qui descendunt in lacum; in medio interfectorum positi sunt. Ibi Mosoch et Thubal et omnis multitudo eius; in circuitu eius sepulcra illius; omnes hi incircumcisi interfectique et cadentes gladio, quia dederunt formidinem suam in terra viventium. Et non dormient cum fortibus cadentibusque et incircumcisis, qui descenderunt ad infernum cum armis suis, et posuerunt gladios suos sub capitibus suis, et fuerunt iniquitates eorum in ossibus eorum, quia terror fortium facti sunt in terra viventium. Et tu ergo in medio incircumcisorum contereris, et dormies cum interfectis gladio. Ibi Idumea et reges eius et omnes duces eius qui dati sunt cum exercitu suo cum interfectis gladio, et qui cum incircumcisis dormierunt, et cum his qui descendunt in lacum. Ibi principes aquilonis omnes et universi venatores, qui deducti sunt cum interfectis, paventes et in sua formidine confusi, qui dormierunt

ſole nube tegā

incircumcisi cum interfectis gladio et portaverunt confusionem suam cum his qui descendunt in lacum. Vidit eos Pharao et consolatus est super universa multitudine sua quae interfecta est gladio, et portaverunt confusionem suam cum his qui descenderunt in lacum. Pharao et omnis exercitus eius, ait Dominus Deus, quia dedi terrorem meum in terra viventium, et dormivit in medio incircumcisorum cum interfectis gladio Pharao et omnis multitudo eius, ait Dominus Deus.

XXXIII

Et factus est sermo Domini ad me dicens: Fili hominis, loquere ad filios populi tui et dices ad eos: Terra cum induxero super eam gladium, et tulerit populus terrae virum unum de novissimis suis et constituerit eum super se speculatorem, et ille viderit gladium venientem super terram, et cecinerit bucina et adnuntiaverit populo; audiens autem quisquis ille est sonitum bucinae non se observaverit, veneritque gladius et tulerit eum, sanguis ipsius super caput eius erit. Sonum bucinae audivit et non se observavit, sanguis eius in ipso erit; si autem se custodierit, animam suam salvabit. Quod si speculator viderit gladium venientem et non insonuerit bucina, et populus se non custodierit, veneritque gladius et tulerit de eis animam, ille quidem in iniquitate sua captus est, sanguinem autem eius de manu speculatoris requiram. Et tu, fili hominis, speculatorem dedi te domui Israel; audiens ergo ex ore meo sermonem adnuntiabis eis ex me. Si me dicente ad impium: Impie, morte morieris, non fueris locutus ut se custodiat impius a via sua, ipse impius in iniquitate sua morietur, sanguinem autem eius de manu tua requiram. Si autem adnuntiante te ad impium ut a viis suis convertatur, non fuerit conversus a via sua, ipse in iniquitate sua morietur, porro tu animam tuam liberasti. Tu ergo, fili hominis, dic ad domum Israel: Sic locuti estis dicentes: Iniquitates nostrae et peccata nostra super nos sunt, et in ipsis nos tabescimus, quomodo ergo vivere poterimus? Dic ad eos: Vivo ego, dicit Dominus Deus, nolo mortem impii sed ut revertatur impius a via sua et vivat. Convertimini a viis vestris pessimis, et quare moriemini domus Israel? Tu itaque, fili hominis, dic ad filios populi tui: Iustitia iusti non liberabit eum in quacumque die peccaverit, et impietas impii non nocebit ei in quacumque die conversus fuerit ab impietate sua, et iustus non poterit vivere in iustitia sua in quacumque die peccaverit. Etiam si dixero iusto quod vita vivat, et confisus in iustitia sua fecerit iniquitatem, omnes iustitiae eius oblivioni tradentur, et in iniquitate sua quam operatus est in ipsa morietur. Si autem dixero impio: Morte morieris, et egerit paenitentiam a peccato suo feceritque iudicium et iustitiam, et pignus restituerit ille impius rapinamque reddiderit, in mandatis vitae ambulaverit, nec fecerit quicquam iniustum, vita vivet et non morietur. Omnia peccata eius quae peccavit non imputabuntur ei; iudicium et iustitiam fecit, vita vivet. Et dixerunt filii populi tui: Non est aequi ponderis via Domini; et ipsorum via iniusta est. Cum enim recesserit iustus a iustitia sua feceritque iniquitates, morietur in eis. Et cum recesserit impius ab impietate sua feceritque iudicium et iustitiam, vivet in eis. Et dicitis: Non est recta via Domini. Unumquemque iuxta vias suas iudicabo de vobis, domus Israel. Et factum est in duodecimo anno, in decimo mense, in quinta mensis transmigrationis nostrae, venit ad me qui fugerat de Hierusalem dicens: Vastata est civitas. Manus autem Domini facta fuerat ad me vespere antequam veniret qui fugerat; aperuitque os meum donec veniret ad me mane, et aperto ore meo non silui amplius. Et factum est verbum Domini ad me dicens: Fili hominis, qui habitant in ruinosis his super humum Israel loquentes aiunt: Unus erat Abraham et hereditate possedit terram; nos autem multi, nobis data est terra in possessionem. Idcirco dices ad eos: Haec dicit Dominus Deus: Qui in sanguine comeditis et oculos vestros levatis ad inmunditias vestras et sanguinem funditis, numquid terram hereditate possidebitis? Stetistis in gladiis vestris, fecistis abominationes, et unusquisque uxorem proximi sui polluit,

et terram hereditate possidebitis? Haec dices ad eos: Sic dicit Dominus Deus: Vivo ego, quia qui in ruinosis habitant gladio cadent, et qui in agro est bestiis tradetur ad devorandum, qui autem in praesidiis et in speluncis sunt peste morientur. Et dabo terram in solitudinem et desertum, et deficiet superba fortitudo eius, et desolabuntur montes Israel eo quod nullus sit qui per eos transeat. Et scient quia ego Dominus, cum dedero terram eorum desolatam et desertam propter universas abominationes suas quas operati sunt. Et tu, fili hominis, filii populi tui qui loquuntur de te iuxta muros et in ostiis domorum, et dicunt unus ad alterum, vir ad proximum suum loquentes: Venite et audiamus qui sit sermo egrediens a Domino. Et veniunt ad te quasi si ingrediatur populus, et sedent coram te populus meus et audiunt sermones tuos et non faciunt eos, quia in canticum oris sui vertunt illos, et avaritiam suam sequitur cor eorum. Et es eis quasi carmen musicum quod suavi dulcique sono canitur; et audient verba tua et non facient ea. Et cum venerit quod praedictum est, ecce enim venit, tunc scient quod prophetes fuerit inter eos.

XXXIIII

Et factum est verbum Domini ad me dicens: Fili hominis, propheta de pastoribus Israel, propheta et dices pastoribus: Haec dicit Dominus Deus: Vae pastoribus Israel qui pascebant semet ipsos; nonne greges pascuntur a pastoribus? Lac comedebatis et lanis operiebamini, et quod crassum erat occidebatis, gregem autem meum non pascebatis. Quod infirmum fuit non consolidastis, et quod aegrotum non sanastis, quod fractum est non alligastis, et quod abiectum est non reduxistis, et quod perierat non quaesistis, sed cum austeritate imperabatis eis et cum potentia. Et dispersae sunt oves meae eo quod non esset pastor, et factae sunt in devorationem omnium bestiarum agri, et dispersae sunt. Erraverunt greges mei in cunctis montibus et in universo colle excelso, et super omnem faciem terrae dispersi sunt greges mei, et non erat qui requireret, non erat, inquam, qui requireret. Propterea, pastores, audite verbum Domini: Vivo ego, dicit Dominus Deus, quia pro eo quod facti sunt greges mei in rapinam et oves meae in devorationem omnium bestiarum agri eo quod non esset pastor, neque enim quaesierunt pastores gregem meum, sed pascebant pastores semet ipsos et greges meos non pascebant; propterea, pastores, audite verbum Domini. Haec dicit Dominus Deus: Ecce ego ipse super pastores, requiram gregem meum de manu eorum et cessare eos faciam ut ultra non pascant gregem, nec pascant amplius pastores semet ipsos; et liberabo gregem meum de ore eorum, et non erit ultra eis in escam. Quia haec dicit Dominus Deus: Ecce ego ipse requiram oves meas et visitabo eas. Sicut visitat pastor gregem suum in die quando fuerit in medio ovium suarum dissipatarum, sic visitabo oves meas, et liberabo eas de omnibus locis quo dispersae fuerant in die nubis et caliginis. Et educam eas de populis et congregabo eas de terris et inducam eas in terram suam, et pascam eas in montibus Israel in rivis et in cunctis sedibus terrae. In pascuis uberrimis pascam eas, et in montibus excelsis Israel erunt pascua earum; ibi requiescent in herbis virentibus et in pascuis pinguibus pascentur super montes Israel. Ego pascam oves meas et ego eas accubare faciam, dicit Dominus Deus. Quod perierat requiram, et quod abiectum erat reducam, et quod confractum fuerat alligabo, et quod infirmum erat consolidabo, et quod pingue et forte custodiam, et pascam illos in iudicio. Vos autem greges mei, haec dicit Dominus Deus: Ecce ego iudico inter pecus et pecus, arietum et hircorum. Nonne satis vobis erat pascua bona depasci? Insuper et reliquias pascuarum vestrarum conculcastis pedibus vestris; et cum purissimam aquam biberetis, reliquam pedibus vestris turbabatis. Et oves meae his quae conculcata pedibus vestris fuerant pascebantur, et quae pedes vestri turbaverant haec bibebant. Propterea haec dicit Dominus Deus ad vos: Ecce ego ipse iudico inter pecus pingue et macilentum, pro eo quod lateribus et umeris inpingebatis et cornibus vestris ventilabatis omnia infirma pecora donec dispergerentur foras. Salvabo gregem meum, et non erit ultra in rapinam, et iudicabo inter pecus et pecus. Et suscitabo super ea pastorem unum qui pascat eas, servum meum David: ipse pascet

eas

Margin notes (left): Vide c. ... — De speculatore — De speculatore — Speculatorem dedi te domui Israel — Nolo mortem — Iustitia — Impietas — In sanguine comeditis — Uxorem proximi

et ipse erit eis in pastorem. Ego autem dominus ero eis in deum, et servus meus David princeps in medio eorum; ego dominus locutus sum. Et faciam cum eis pactum pacis, et cessare faciam bestias pessimas de terra: et qui habitant in deserto securi dormient in saltibus. Et ponam eos in circuitu collis mei benedictionem: et deducam imbrem in tempore suo; pluviae benedictionis erunt. Et dabit lignum agri fructum suum, et terra dabit germen suum, et erunt in terra sua absque timore: et scient quia ego dominus, cum contrivero catenas iugi eorum, et eruero eos de manu imperantium sibi. Et non erunt ultra in rapinam in gentibus, neque bestiae terrae devorabunt eos: sed habitabunt confidenter absque ullo terrore. Et suscitabo eis germen nominatum: et non erunt ultra imminuti fame in terra, neque portabunt amplius opprobria gentium. Et scient quia ego dominus deus eorum cum eis, et ipsi populus meus domus Israel, ait dominus deus. Vos autem greges mei, greges pascuae meae, homines estis: et ego dominus deus vester, dicit dominus deus.

XXXV. Et factus est sermo domini ad me dicens: Fili hominis, pone faciem tuam adversum montem Seir, et prophetabis de eo, et dices ei: Haec dicit dominus deus: Ecce ego ad te, mons Seir, et extendam manum meam super te, et dabo te desolatum atque desertum. Urbes tuas demoliar, et tu desertus eris: et scies quia ego dominus. Eo quod fueris inimicus sempiternus, et concluseris filios Israel in manus gladii in tempore afflictionis eorum, in tempore iniquitatis extremae. Propterea vivo ego, dicit dominus deus, quoniam sanguini tradam te, et sanguis te persequetur: et cum sanguinem oderis, sanguis persequetur te. Et dabo montem Seir desolatum atque desertum: et auferam de eo euntem et redeuntem. Et implebo montes eius occisorum suorum: in collibus tuis et in vallibus tuis atque in torrentibus interfecti gladio cadent. In solitudines sempiternas tradam te, et civitates tuae non habitabuntur: et scietis quia ego dominus deus. Eo quod dixeris: Duae gentes et duae terrae meae erunt, et hereditate possidebo eas, cum dominus esset ibi. Propterea vivo ego, dicit dominus deus, quia faciam iuxta iram tuam et secundum zelum tuum, quem fecisti odio habens eos: et notus efficiar per eos cum te iudicavero. Et scies quia ego dominus audivi universa opprobria tua quae locutus es de montibus Israel, dicens: Deserti, nobis dati sunt ad devorandum. Et insurrexistis super me ore vestro, et derogastis adversum me verba vestra: ego audivi. Haec dicit dominus deus: Laetante universa terra, in solitudinem te redigam. Sicut gavisus es super hereditatem domus Israel eo quod fuerit dissipata, sic faciam tibi: dissipatus eris, mons Seir, et Idumaea omnis: et scient quia ego dominus.

XXXVI. Tu autem, fili hominis, propheta super montes Israel, et dices: Montes Israel, audite verbum domini. Haec dicit dominus deus: Eo quod dixerit inimicus de vobis: Euge, altitudines sempiternae in hereditatem datae sunt nobis: propterea vaticinare, et dic: Haec dicit dominus deus: Pro eo quod desolati estis et conculcati per circuitum, et facti in hereditatem reliquis gentibus, et ascendistis super labium linguae, et opprobrium populi: propterea montes Israel, audite verbum domini dei. Haec dicit dominus deus montibus et collibus, torrentibus vallibusque, et desertis parietinis, et urbibus derelictis, quae depopulatae sunt et subsannatae a reliquis gentibus per circuitum. Propterea haec dicit dominus deus: Quoniam in igne zeli mei locutus sum de reliquis gentibus, et de Idumaea universa, quae dederunt terram meam sibi in hereditatem cum gaudio et toto corde et ex animo: et eiecerunt eam ut vastarent: idcirco vaticinare super humum Israel, et dices montibus et collibus, iugis et vallibus: Haec dicit dominus deus: Ecce ego in zelo meo et in furore meo locutus sum, eo quod confusionem gentium sustinueritis. Ideo haec dicit dominus deus: Ego levavi manum meam, ut gentes quae in circuitu vestro sunt, ipsae confusionem suam portent. Vos autem, montes Israel, ramos vestros germinetis, et fructum vestrum afferatis populo meo Israel: prope enim est ut veniat. Quia ecce ego ad vos, et convertar ad vos, et arabimini, et accipietis sementem. Et multiplicabo in vobis homines, omnemque domum Israel: et habitabuntur civitates, et ruinosa instaurabuntur. Et replebo vos hominibus et iumentis: et multiplicabuntur et crescent: et habitare vos faciam sicut a principio, bonisque donabo maioribus quam habuistis ab initio: et scietis quia ego dominus. Et adducam super vos homines, populum meum Israel, et hereditate possidebunt te: et eris eis in hereditatem, et non addes ultra ut absque eis sis. Haec dicit dominus deus: Pro eo quod dicunt de vobis: Devoratrix hominum es, et suffocans gentem tuam: propterea homines non comedes amplius, et gentem tuam non necabis ultra, ait dominus deus: nec auditam faciam in te amplius confusionem gentium, et opprobrium populorum nequaquam portabis, et gentem tuam non amittes amplius, ait dominus deus. Et factum est verbum domini ad me dicens: Fili hominis, domus Israel habitaverunt in humo sua, et polluerunt eam in viis suis et in studiis suis: iuxta immunditiam menstruatae facta est via eorum coram me. Et effudi indignationem meam super eos pro sanguine quem fuderunt super terram, et in idolis suis polluerunt eam. Et dispersi eos in gentes, et ventilati sunt in terras: iuxta vias eorum et adinventiones eorum iudicavi eos. Et ingressi sunt ad gentes ad quas introierunt, et polluerunt nomen sanctum meum, cum diceretur de eis: Populus domini iste est, et de terra eius egressi sunt. Et peperci nomini sancto meo, quod polluerat domus Israel in gentibus ad quas ingressi sunt. Ideo dices domui Israel: Haec dicit dominus deus: Non propter vos ego faciam, domus Israel, sed propter nomen sanctum meum, quod polluistis in gentibus ad quas intrastis. Et sanctificabo nomen meum magnum, quod pollutum est inter gentes, quod polluistis in medio earum: ut sciant gentes quia ego dominus, ait dominus exercituum, cum sanctificatus fuero in vobis coram eis. Tollam quippe vos de gentibus, et congregabo vos de universis terris, et adducam vos in terram vestram. Et effundam super vos aquam mundam, et mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris, et ab universis idolis vestris mundabo vos. Et dabo vobis cor novum, et spiritum novum ponam in medio vestri: et auferam cor lapideum de carne vestra, et dabo vobis cor carneum. Et spiritum meum ponam in medio vestri: et faciam ut in praeceptis meis ambuletis, et iudicia mea custodiatis et operemini. Et habitabitis in terra quam dedi patribus vestris: et eritis mihi in populum, et ego ero vobis in deum. Et salvabo vos ex universis inquinamentis vestris: et vocabo frumentum et multiplicabo illud, et non imponam vobis famem. Et multiplicabo fructum ligni et genimina agri, ut non portetis ultra opprobrium famis in gentibus. Et recordabimini viarum vestrarum pessimarum, studiorumque non bonorum: et displicebunt vobis iniquitates vestrae et scelera vestra. Non propter vos ego faciam, ait dominus deus, notum sit vobis: confundimini et erubescite super viis vestris, domus Israel. Haec dicit dominus deus: In die qua mundavero vos ex omnibus iniquitatibus vestris, et habitari fecero urbes, et instauravero ruinosa, et terra deserta fuerit exculta, quae quondam erat desolata in oculis omnis viatoris, dicent: Terra illa inculta facta est ut hortus voluptatis: et civitates desertae et destitutae atque suffossae munitae sederunt. Et scient gentes quaecumque derelictae fuerint in circuitu vestro, quia ego dominus aedificavi dissipata, plantavique inculta: ego dominus locutus sum et fecerim. Haec dicit dominus deus: Adhuc in hoc invenient me domus Israel, ut faciam eis: multiplicabo eos sicut gregem hominum, ut gregem sanctum, ut gregem Ierusalem in sollemnitatibus eius: sic erunt civitates desertae plenae gregibus hominum: et scient quia ego dominus.

auferam cor lapideum

XXXVII. Facta est super me manus domini, et eduxit me in spiritu domini, et dimisit me in medio campi qui erat plenus ossibus: et circumduxit me per ea in gyro: erant autem multa valde super faciem campi, siccaque vehementer. Et dixit ad me: Fili hominis, putasne vivent ossa ista? Et dixi: Domine deus, tu nosti. Et dixit ad me: Vaticinare de ossibus istis, et dices eis: Ossa arida, audite verbum domini. Haec dicit dominus deus ossibus his: Ecce ego intromittam in vos spiritum, et vivetis. Et dabo super vos nervos, et succrescere faciam super vos carnes, et superextendam in vobis cutem: et dabo vobis spiritum, et vivetis, et scietis quia ego dominus. Et prophetavi sicut praeceperat mihi: factus est autem sonitus prophetante me, et ecce commotio: et accesserunt ossa ad ossa, unumquodque ad iuncturam suam. Et vidi, et ecce super ea nervi et carnes ascenderunt: et extenta est in eis cutis desuper, et spiritum non habebant. Et dixit ad me: Vaticinare ad spiritum, vaticinare fili hominis, et dices ad spiritum:

Hec dicit dominus deus. A quattuor ventis veni spiritus et insufla super interfectos istos et reviviscant. Et prophetavi sicut preceperat mihi et ingressus est in ea spiritus et vixerunt steteruntque super pedes suos exercitus grandis nimis valde. Et dixit ad me: Fili hominis, ossa hec universa domus Israel est; ipsi dicunt: Aruerunt ossa nostra et periit spes nostra et abscisi sumus. Propterea vaticinare et dices ad eos: Hec dicit dominus deus: Ecce ego aperiam tumulos vestros et educam vos de sepulchris vestris populus meus, et inducam vos in terram Israel. Et scietis quia ego dominus, cum aperuero sepulchra vestra et eduxero vos de tumulis vestris popule meus, et dedero spiritum meum in vobis et vixeritis, et requiescere vos faciam super humum vestram, et scietis quia ego dominus locutus sum et feci, ait dominus deus. Et factus est sermo domini ad me dicens: Et tu fili hominis sume tibi lignum unum et scribe super illud: Iude et filiorum Israel sociorum eius; et tolle lignum alterum et scribe super illud: Ioseph ligno Effraim et cuncte domui Israel sociorumque eius. Et adiunge illa unum ad alterum tibi in lignum unum, et erunt in unionem in manu tua. Cum autem dixerint ad te filii populi tui loquentes: Nonne indicas nobis quid in his tibi velis? loqueris ad eos: Hec dicit dominus deus: Ecce ego assumam lignum Ioseph quod est in manu Effraim et tribus Israel que iuncte sunt ei, et dabo eas pariter cum ligno Iude, et faciam eas in lignum unum, et erunt unum in manu eius. Erunt autem ligna super que scripseris in manu tua in oculis eorum. Et dices ad eos: Hec dicit dominus deus: Ecce ego assumam filios Israel de medio nationum ad quas abierunt, et congregabo eos undique et adducam eos ad humum suam. Et faciam eos in gentem unam in terra in montibus Israel, et rex unus erit omnibus imperans; et non erunt ultra due gentes, nec dividentur amplius in duo regna. Neque polluentur ultra in idolis suis et abominationibus suis et cunctis iniquitatibus suis, et salvos eos faciam de universis sedibus suis in quibus peccaverunt, et mundabo eos, et erunt mihi populus et ego ero eis deus. Et servus meus David rex super eos, et pastor unus erit omnium eorum; in iudiciis meis ambulabunt et mandata mea custodient et facient ea. Et habitabunt super terram quam dedi servo meo Iacob in qua habitaverunt patres vestri, et habitabunt super eam ipsi et filii eorum et filii filiorum eorum usque in sempiternum, et David servus meus princeps eorum in perpetuum. Et percutiam illis fedus pacis, pactum sempiternum erit eis; et fundabo eos et multiplicabo, et dabo sanctificationem meam in medio eorum in perpetuum. Et erit tabernaculum meum in eis, et ero eis deus et ipsi erunt mihi populus. Et scient gentes quia ego dominus sanctificator Israel, cum fuerit sanctificatio mea in medio eorum in perpetuum.

XXXVIII

Et factus est sermo domini ad me dicens: Fili hominis pone faciem tuam contra Gog terram Magog, principem capitis Mosoch et Thubal, et vaticinare de eo, et dices ad eum: Hec dicit dominus deus: Ecce ego ad te Gog principem capitis Mosoch et Thubal, et circumagam te et ponam frenum in maxillis tuis, et educam te et omnem exercitum tuum, equos et equites vestitos loricis universos, multitudinem magnam hastam et clipeum arripientium et gladium, Perse Ethiopes et Libies cum eis, omnes scutati et galeati. Gomer et universa agmina eius, domus Thogorma latera aquilonis et totum robur eius, populique multi tecum. Prepara et instrue te et omnem multitudinem tuam que coacervata est ad te, et esto eis in preceptum. Post dies multos visitaberis; in novissimo annorum venies ad terram que reversa est a gladio, et congregata de populis multis ad montes Israel qui fuerunt deserti iugiter; hec de populis educta est, et habitabunt in ea confidenter universi. Ascendens autem quasi tempestas venies, et quasi nubes ut operias terram tu et omnia agmina tua et populi multi tecum. Hec dicit dominus deus: In die illa ascendent sermones super cor tuum, et cogitabis cogitationem pessimam, et dices: Ascendam ad terram absque muro, veniam ad quiescentes habitantesque secure; omnes hii habitant sine muro, vectes et porte non sunt eis, ut diripias spolia et invadas predam, ut inferas manum tuam super eos qui deserti fuerant et postea restituti, et super populum qui est congregatus ex gentibus, qui possidere cepit et esse habitator umbilici terre. Saba et Dedan et nego-

tiatores

Tharsis et omnes leones eius dicent tibi: Numquid ad sumenda spolia tu venis? Ecce ad diripiendam predam congregasti multitudinem tuam, ut tollas argentum et aurum et auferas supellectilem atque substantiam, et diripias manubias infinitas. Propterea vaticinare fili hominis et dices ad Gog: Hec dicit dominus deus: Numquid non in die illo cum habitaverit populus meus Israel confidenter scies? et venies de loco tuo a lateribus aquilonis, tu et populi multi tecum, ascensores equorum universi, cetus magnus et exercitus vehemens, et ascendes super populum meum Israel quasi nubes ut operias terram. In novissimis diebus eris, et adducam te super terram meam, ut sciant gentes me cum sanctificatus fuero in te in oculis eorum o Gog. Hec dicit dominus deus: Tu ergo ille es de quo locutus sum in diebus antiquis in manu servorum meorum prophetarum Israel, qui prophetaverunt in diebus illorum temporum ut adducerem te super eos. Et erit in die illa in die adventus Gog super terram Israel, ait dominus deus, ascendet indignatio mea in furore meo. Et in zelo meo in igne ire mee locutus sum quia in die illa erit commotio magna super terram Israel. Et commovebuntur a facie mea pisces maris et volucres celi et bestie agri et omne reptile quod movetur super humum, cunctique homines qui sunt super faciem terre; et subvertentur montes et cadent sepes, et omnis murus in terram ruet. Et convocabo adversus eum in cunctis montibus meis gladium, ait dominus deus; gladius uniuscuiusque in fratrem suum dirigetur. Et iudicabo eum peste et sanguine et imbre vehementi et lapidibus immensis; ignem et sulphur pluam super eum et super exercitum eius et super populos multos qui sunt cum eo. Et magnificabor et sanctificabor et notus ero in oculis gentium multarum, et scient quia ego dominus.

XXXIX

Tu autem fili hominis vaticinare adversum Gog et dices: Hec dicit dominus deus: Ecce ego super te Gog principem capitis Mosoch et Thubal. Et circumagam te et seducam te et ascendere te faciam de lateribus aquilonis, et adducam te super montes Israel, et percutiam arcum tuum in manu sinistra tua et sagittas tuas de manu dextera tua deiciam. Super montes Israel cades tu et omnia agmina tua et populi tui qui sunt tecum; feris avibus omnique volatili et bestiis terre dedi te ad devorandum. Super faciem agri cades, quia ego locutus sum, ait dominus deus. Et emittam ignem in Magog et in his qui habitant in insulis confidenter, et scient quia ego dominus. Et nomen sanctum meum notum faciam in medio populi mei Israel, et non polluam nomen sanctum meum amplius, et scient gentes quia ego dominus sanctus Israel. Ecce venit et factum est, ait dominus deus; hec est dies de qua locutus sum. Et egredientur habitatores de civitatibus Israel et succendent et comburent arma, clipeum et hastas, arcum et sagittas et baculos manuum et contos, et succendent ea igni septem annis. Et non portabunt ligna de regionibus, neque succident de saltibus, quoniam arma succendent igne, et depredabuntur eos quibus prede fuerant, et diripient vastatores suos, ait dominus deus. Et erit in die illa dabo Gog locum nominatum sepulchrum in Israel, vallem viatorum ad orientem maris, que obstupescere faciat pretereuntes, et sepelient ibi Gog et omnem multitudinem eius, et vocabitur vallis multitudinis Gog. Et sepelient eos domus Israel ut mundent terram septem mensibus. Sepeliet autem eum omnis populus terre, et erit eis nominata dies in qua glorificatus sum, ait dominus deus. Et viros iugiter constituent lustrantes terram, qui sepeliant et requirant eos qui remanserant super faciem terre, ut emundent eam; post menses autem septem querere incipient. Et circuibunt peragrantes terram, cumque viderint os hominis, statuent iuxta illud titulum donec sepeliant illud pollinctores in valle multitudinis Gog. Nomen autem civitatis Amona, et mundabunt terram. Tu ergo fili hominis hec dicit dominus deus: dic omni volucri et universis avibus cunctisque bestiis agri: Convenite, properate, concurrite undique ad victimam meam quam ego immolo vobis, victimam grandem super montes Israel, ut comedatis carnes et bibatis sanguinem. Carnes fortium comedetis et sanguinem principum terre bibetis, arietum agnorum et hircorum taurorumque, altilium et pinguium omnium

Adipem in saturitatem et bibetis sanguinem in ebrietatem de victima quam ego immolabo vobis. Et saturabimini super mensam meam de equo et equite forti et de universis viris bellatoribus ait Dominus Deus. Et ponam gloriam meam in gentibus et videbunt omnes gentes iudicium meum quod fecerim et manum meam quam posuerim super eos. Et scient domus Israel quia ego Dominus Deus eorum a die illa et deinceps. Et scient gentes quoniam in iniquitate sua capta sit domus Israel eo quod dereliquerint me et absconderim faciem meam ab eis et tradiderim eos in manus hostium et ceciderint in gladio universi. Iuxta immunditiam eorum et scelus feci eis et abscondi faciem meam ab illis. Propterea haec dicit Dominus Deus: Nunc reducam captivitatem Iacob et miserebor omnis domus Israel et assumam zelum pro nomine sancto meo. Et portabunt confusionem suam et omnem praevaricationem qua praevaricati sunt in me cum habitaverint in terra sua confidenter neminem formidantes, et reduxero eos de populis et congregavero de terris inimicorum suorum et sanctificatus fuero in eis in oculis gentium plurimarum. Et scient quia ego Dominus Deus eorum eo quod transtulerim eos in nationes et congregaverim eos super terram suam et non dereliquerim quemquam ex eis ibi. Et non abscondam ultra faciem meam ab eis eo quod effuderim spiritum meum super omnem domum Israel ait Dominus Deus.

XL

In xxv anno transmigrationis nostrae in exordio anni decima mensis, xiiii anno postquam percussa est civitas, in ipsa hac die facta est super me manus Domini et adduxit me illuc. In visionibus Dei adduxit me in terram Israel et dimisit me super montem excelsum nimis super quem erat quasi aedificium civitatis vergentis ad austrum. Et introduxit me illuc et ecce vir cuius erat species quasi species aeris et funiculus lineus in manu eius et calamus mensurae in manu eius, stabat autem in porta. Et locutus est ad me idem vir: Fili hominis vide oculis tuis et auribus tuis audi et pone cor tuum in omnia quae ego ostendam tibi, quia ut ostendantur tibi adductus es huc; annuntia omnia quae tu vides domui Israel. Et ecce murus forinsecus in circuitu domus undique et in manu viri calamus mensurae sex cubitorum et palmo, et mensus est latitudinem aedificii calamo uno altitudinem quoque calamo uno. Et venit ad portam quae respiciebat viam orientalem et ascendit per gradus eius, et mensus est limen portae calamo uno latitudinem, id est limen unum calamo uno in latitudine, et thalamum uno calamo in longum et uno calamo in latum, et inter thalamos v cubitos, et limen portae iuxta vestibulum portae intrinsecus calamo uno. Et mensus est vestibulum portae viii cubitorum et frontem eius duobus cubitis, vestibulum autem portae erat intrinsecus. Porro thalami portae ad viam orientalem tres hinc et tres inde, mensura una trium et mensura una frontium ex utraque parte. Et mensus est latitudinem liminis portae x cubitorum et longitudinem portae xiii cubitorum, et marginem ante thalamos cubiti unius et cubitus unus finis utrimque, thalami autem vi cubitorum erant hinc et inde. Et mensus est portam a tecto thalami usque ad tectum eius latitudinem xxv cubitorum, ostium contra ostium. Et fecit frontes per sexaginta cubitos et ad frontem atrium portae undique per circuitum. Et ante faciem portae quae pertingebat usque ad faciem vestibuli portae interioris quinquaginta cubitos. Et fenestras obliquas in thalamis et in frontibus eorum quae erant intra portam undique per circuitum, similiter autem erant et in vestibulis fenestrae per gyrum intrinsecus et ante frontes pictura palmarum. Et eduxit me ad atrium exterius et ecce gazophylacia et pavimentum stratum lapide in atrio per circuitum, xxx gazophylacia in circuitu pavimenti. Et pavimentum in fronte portarum secundum longitudinem portarum erat inferius. Et mensus est latitudinem a facie portae inferioris usque ad frontem atrii interioris extrinsecus centum cubitos ad orientem et ad aquilonem. Portam quoque quae respiciebat viam aquilonis atrii exterioris mensus est tam in longitudine quam in latitudine. Et thalamos eius tres hinc et tres inde et frontem eius et vestibula eius secundum mensuram portae prioris quinquaginta cubitorum longitudinem

et latitudinem eius xxv cubitorum. Fenestrae autem eius et vestibulum et sculpturae secundum mensuram portae quae respiciebat ad orientem, et vii graduum erat ascensus eius et vestibulum ante eam. Et porta atrii interioris contra portam aquilonis et orientalem, et mensus est a porta usque ad portam c cubitos. Et duxit me ad viam australem et ecce porta quae respiciebat ad austrum, et mensus est frontem eius et vestibulum eius iuxta mensuras superiores. Et fenestras eius et vestibula in circuitu sicut fenestras ceteras, quinquaginta cubitorum longitudine et latitudine xxv cubitorum. Et in gradibus vii ascendebatur ad eam et vestibulum ante fores eius, et caelatae palmae erant una hinc et altera inde in fronte eius. Et porta atrii interioris in via australi, et mensus est a porta usque ad portam in via australi c cubitos. Et introduxit me in atrium interius ad portam australem et mensus est portam iuxta mensuras superiores. Thalamum eius et frontem eius et vestibulum eius eisdem mensuris et fenestras eius et vestibulum eius in circuitu, quinquaginta cubitos longitudinis et latitudinis xxv cubitos. Et vestibulum per gyrum longitudine xxv cubitorum et latitudine v cubitorum. Et vestibulum eius ad atrium exterius et palmas eius in fronte, et viii gradus erant quibus ascendebatur per eam. Et introduxit me in atrium interius per viam orientalem et mensus est portam secundum mensuras superiores. Thalamum eius et frontem eius et vestibulum eius sicut supra, et fenestras eius et vestibula eius in circuitu longitudine quinquaginta cubitorum et latitudine xxv cubitorum. Et vestibulum eius id est atrii exterioris et palmae caelatae in fronte eius hinc et inde, et in octo gradibus ascensus eius. Et introduxit me ad portam quae respiciebat ad aquilonem et mensus est secundum mensuras superiores. Thalamum eius et frontem eius et vestibulum eius et fenestras eius per circuitum longitudine quinquaginta cubitorum et latitudine xxv cubitorum. Et vestibulum eius respiciebat ad atrium exterius et caelatura palmarum in fronte eius hinc et inde, et in octo gradibus ascensus eius. Et per singula gazophylacia ostium in frontibus portarum, ibi lavabant holocaustum. Et in vestibulo portae duae mensae hinc et duae mensae inde, ut immoletur super eas holocaustum et pro peccato et pro delicto. Et ad latus exterius quod ascendit ad ostium portae quae pergit ad aquilonem duae mensae, et ad latus alterum ante vestibulum portae duae mensae. Quattuor mensae hinc et quattuor mensae inde, per latera portae viii mensae erant super quas immolabant. Quattuor autem mensae ad holocaustum de lapidibus quadris extructae, longitudine cubiti unius et dimidii et latitudine cubiti unius et dimidii et altitudine cubiti unius, super quas ponant vasa in quibus immolatur holocaustum et victima. Et labia earum palmi unius reflexa intrinsecus per circuitum, super mensas autem carnes oblationis. Et extra portam interiorem gazophylacia cantorum in atrio interiori quod erat in latere portae respicientis ad aquilonem, et facies eorum contra viam australem, una ex latere portae orientalis quae respiciebat ad viam aquilonis. Et dixit ad me: Hoc est gazophylacium quod respicit viam meridianam, sacerdotum erit qui excubant in custodiis templi. Porro gazophylacium quod respicit ad viam aquilonis sacerdotum erit qui excubant ad ministerium altaris. Isti sunt filii Sadoc qui accedunt de filiis Levi ad Dominum ut ministrent ei. Et mensus est atrium longitudine c cubitorum et latitudine c cubitorum per quadrum, et altare ante faciem templi. Et introduxit me in vestibulum templi et mensus est vestibulum v cubitis hinc et v cubitis inde, et latitudinem portae trium cubitorum hinc et trium cubitorum inde. Longitudinem autem vestibuli xx cubitorum et latitudinem xi cubitorum, et octo gradibus ascendebatur ad eam. Et columnae erant in frontibus una hinc et altera inde.

XLI

Et introduxit me in templum et mensus est frontes sex cubitos latitudinis hinc et vi cubitos latitudinis inde, latitudinem tabernaculi. Et latitudo portae x cubitorum erat, et latera portae v cubitis hinc et v cubitis inde. Et mensus est longitudinem eius xl

[margin: templi] [margin: templi]

cubitorum et latitudinem viginti cubitorum. Et ingressus interius mensus est in fronte porte duos cubitos, et portam sex cubitorum, et latitudinem porte septem cubitorum. Et mensus est longitudinem eius viginti cubitorum, et latitudinem viginti cubitorum ante faciem templi. Et dixit ad me: Hoc est sanctum sanctorum. Et mensus est parietem domus sex cubitorum, et latitudinem lateris quatuor cubitorum undique per circuitum domus.

dom.

Latera autem latus ad latus bis triginta tria; et erant eminentia que ingrederentur per parietem domus in lateribus per circuitum, ut continerent et non attingerent parietem templi. Et platea erat in rotundum ascendens sursum per cocleam, et in cenaculum templi deferebat per gyrum; idcirco latius erat templum in superioribus, et sic de inferioribus ascendebatur ad superiora in medium. Et vidi in domo altitudinem per circuitum fundata latera ad mensuram calami sex cubitorum spatio, et latitudinem per parietem lateris forinsecus quinque cubitorum; et erat interior domus in lateribus domus. Et inter gazophilacia latitudinem viginti cubitorum in circuitu domus undique. Et ostium lateris ad orationem, ostium unum ad viam aquilonis, et ostium unum ad viam australem; et latitudinem loci ad orationem quinque cubitorum in circuitu. Et edificium quod erat separatum versusque ad viam respicientem ad mare latitudinis septuaginta cubitorum; paries autem edificii quinque cubitorum latitudinis per circuitum, et longitudo eius nonaginta cubitorum. Et mensus est domus longitudinem centum cubitorum, et quod separatum erat edificium et parietes eius longitudinis centum cubitorum. Latitudo autem ante faciem domus et eius quod erat separatum contra orientem centum cubitorum. Et mensus est longitudinem edificii contra faciem eius quod erat separatum ad dorsum; ethecas ex utraque parte centum cubitorum; et templum interius et vestibula atrii. Limina et fenestras obliquas et ethecas in circuitu per tres partes, contra uniuscuiusque limen, stratumque lignorum per gyrum in circuitu. Terra autem usque ad fenestras, et fenestre clause super ostia; et usque ad domum interiorem et forinsecus per omnem parietem in circuitu intrinsecus et forinsecus ad mensuram. Et fabrefacta cherubim et palme, et palma inter cherub et cherub; duasque facies habebat cherub: faciem hominis iuxta palmam ex hac parte, et faciem leonis iuxta palmam ex alia parte, expressam per omnem domum in circuitu. De terra usque ad superiora cherubim et palme celate erant in pariete templi. Limen quadrangulum, et facies sanctuarii aspectus contra aspectum. Altaris lignei trium cubitorum altitudo, et longitudo eius duorum cubitorum; et anguli eius et longitudo eius et parietes eius lignei. Et locutus est ad me: Hec est mensa coram Domino. Et duo ostia erant in templo et in sanctuario; et in duobus ostiis ex utraque parte bina erant ostiola que in se invicem plicabantur; bina enim erant ex utraque parte ostiorum. Et celata erant in ipsis ostiis templi cherubim et sculpture palmarum, sicut in parietibus quoque expresse erant. Quamobrem erant et grossiora ligna in vestibuli fronte forinsecus, super que fenestre oblique, et similitudo palmarum hinc atque inde in humerulis vestibuli, secundum latera domus latitudinemque parietum.

per cocleam

XLII. Et eduxit me in atrium exterius per viam ducentem ad aquilonem, et introduxit me in gazophilacium quod erat contra separatum edificium et contra edem vergentem ad aquilonem. In facie longitudinis centum cubitos ostii aquilonis, et latitudinis quinquaginta cubitos, contra viginti cubitos atrii interioris, et contra pavimentum stratum lapide atrii exterioris, ubi erat porticus iuncta porticui triplici. Et ante gazophilacia deambulatio decem cubitorum latitudinis, ad interiora respiciens vie cubiti unius. Et ostia eorum ad aquilonem, ubi erant gazophilacia in superioribus humiliora, quia supportabant porticus que ex illis eminebant de inferioribus et de mediis edificii. Tristega enim erant, et non habebant columpnas sicut erant columpne atriorum; propterea eminebant de inferioribus et de mediis a terra cubitis quinquaginta. Et peribolus exterior secundum gazophilacia que erant in via atrii exterioris ante gazophilacia; longitudo eius quinquaginta cubitorum. Quia longitudo erat gazophilaciorum atrii exterioris quinquaginta cubitorum, et longitudo ante faciem templi centum cubitorum. Et erat subter gazophilacia hec introitus ab oriente ingredientium in ea de atrio exteriori. In latitudine periboli atrii quod erat contra viam orientalem in faciem edificii separati, et erant ante edificium gazophilacia. Et via ante faciem eorum iuxta similitudinem gazophilaciorum que erant in via aquilonis; secundum longitudinem eorum sic et latitudo eorum, et omnis introitus eorum et similitudines et ostia eorum. Secundum ostia gazophilaciorum que erant in via respiciente ad notum, ostium in capite vie, que via erat ante vestibulum separatum per viam orientalem ingredientibus. Et dixit ad me: Gazophilacia aquilonis et gazophilacia austri que sunt ante edificium separatum, hec sunt gazophilacia sancta, in quibus vescuntur sacerdotes qui appropinquant ad Dominum in sancta sanctorum; ibi ponent sancta sanctorum et oblationem pro peccato et pro delicto; locus enim sanctus est. Cum autem ingressi fuerint sacerdotes, non egredientur de sanctis in atrium exterius, et ibi reponent vestimenta sua in quibus ministrant, quia sancta sunt; vestienturque vestimentis aliis, et sic procedent ad populum. Cumque complesset mensuras domus interioris, eduxit me per viam porte que respiciebat ad viam orientalem, et mensus est eam undique per circuitum. Mensus est autem contra ventum orientalem calamo mensure quingentos calamos in calamo mensure per circuitum. Et mensus est contra ventum aquilonem quingentos calamos in calamo mensure per gyrum. Et ad ventum australem mensus est quingentos calamos in calamo mensure per circuitum. Et ad ventum occidentalem mensus est quingentos calamos in calamo mensure. Per quatuor ventos mensus est murum eius undique per circuitum, longitudinem quingentorum cubitorum et latitudinem quingentorum cubitorum, dividentem inter sanctuarium et vulgi locum.

XLIII. Et duxit me ad portam que respiciebat ad viam orientalem. Et ecce gloria Dei Israel ingrediebatur per viam orientalem, et vox erat ei quasi vox aquarum multarum, et terra splendebat a maiestate eius. Et vidi visionem secundum speciem quam videram quando venit ut disperderet civitatem, et species secundum aspectum quem videram iuxta fluvium Chobar; et cecidi super faciem meam. Et maiestas Domini ingressa est templum per viam porte que respiciebat ad orientem. Et levavit me spiritus, et introduxit me in atrium interius; et ecce repleta erat gloria Domini domus. Et audivi loquentem ad me de domo, et vir qui stabat iuxta me dixit ad me: Fili hominis, locus solii mei et locus vestigiorum pedum meorum, ubi habito in medio filiorum Israel in eternum. Et non polluent ultra domus Israel nomen sanctum meum, ipsi et reges eorum in fornicationibus suis et in ruinis regum suorum et in excelsis. Qui fabricati sunt limen suum iuxta limen meum, et postes suos iuxta postes meos, et murus erat inter me et eos; et polluerunt nomen sanctum meum in abominationibus quas fecerunt; propter quod consumpsi eos in ira mea. Nunc ergo repellant procul fornicationem suam et ruinas regum suorum a me, et habitabo in medio eorum semper. Tu autem, fili hominis, ostende domui Israel templum, et confundantur ab iniquitatibus suis, et metiantur fabricam, et erubescant ex omnibus que fecerunt. Figuram domus et fabrice eius, exitus et introitus et omnem descriptionem eius et universa precepta eius, cunctumque ordinem eius et omnes leges eius ostende eis, et scribes in oculis eorum ut custodiant omnes descriptiones eius et precepta illa, et faciant ea. Ista est lex domus in summitate montis: omnes fines eius in circuitu sanctum sanctorum est. Hec ergo est lex domus. Iste autem mensure altaris in cubito verissimo, qui habebat

cubitum et palmum. In sinu eius cubitus et cubitus in latitudine, et diffinitio eius usque ad labium eius et in circuitu palmus unus. Hec quoque erat fossa altaris. Et de sinu terre usque ad crepidinem novissimam duo cubiti et latitudo cubiti unius. Et a crepidine minore usque ad crepidinem maiorem iiii cubiti et latitudo unius cubiti. Ipse quoque arihel iiii cubitorum et ab ariel usque ad sursum cornua iiii. Et arihel xii cubitorum in longitudine per xii cubitos latitudinis, quadrangulatum equis lateribus. Et crepido xiiii cubitorum longitudinis per xiiii cubitos latitudinis in iiii angulis eius. Et corona in circuitu eius dimidii cubiti, et sinus eius unius cubiti per circuitum. Gradus autem eius versi ad orientem. Et dixit ad me: Fili hominis, hec dicit Dominus Deus: Hii sunt ritus altaris in quacumque die fuerit fabricatum, ut offeratur super illud holocaustum et effundatur sanguis. Et dabis sacerdotibus et levitis qui sunt de semine Sadoch, qui accedunt ad me, ait Dominus Deus, ut offerant mihi vitulum de armento pro peccato. Et assumens de sanguine eius pones super iiii cornua eius et super iiii angulos crepidinis et super coronam in circuitu, et mundabis illud et expiabis. Et tolles vitulum qui oblatus fuerit pro peccato, et comburet illum in separato loco domus extra sanctuarium. Et in die secunda offeres hircum caprarum inmaculatum pro peccato, et expiabunt altare sicut expiaverunt in vitulo. Cumque compleveris expians illud, offeres vitulum de armento inmaculatum et arietem de grege inmaculatum. Et offeres eos in conspectu Domini, et mittent sacerdotes super eos sal et offerent eos holocaustum Domino. Septem diebus facies hircum pro peccato cotidie, et vitulum de armento et arietem de pecoribus inmaculatos offerent. Septem diebus expiabunt altare et mundabunt illud et implebunt manum eius. Expletis autem diebus in die viii et ultra, facient sacerdotes super altare holocausta vestra et que pro pace offerunt, et placatus ero vobis, ait Dominus Deus.

XLIIII

Et convertit me ad viam porte sanctuarii exterioris que respiciebat ad orientem, et erat clausa. Et dixit Dominus ad me: Porta hec clausa erit, non aperietur et vir non transibit per eam, quoniam Dominus Deus Israel ingressus est per eam, eritque clausa principi. Princeps ipse sedebit in ea ut comedat panem coram Domino. Per viam vestibuli porte ingredietur et per viam eius egredietur. Et adduxit me per viam porte aquilonis in conspectu domus, et vidi, et ecce implevit gloria Domini domum Domini, et cecidi in faciem meam. Et dixit ad me Dominus: Fili hominis, pone cor tuum et vide oculis tuis et auribus tuis audi omnia que ego loquar ad te de universis cerimoniis domus Domini et de cunctis legibus eius, et pones cor tuum in viis templi per omnes exitus sanctuarii. Et dices ad exasperantem me domum Israel: Hec dicit Dominus Deus: Sufficiant vobis omnia scelera vestra, domus Israel, eo quod inducitis filios alienos incircumcisos corde et incircumcisos carne ut sint in sanctuario meo et polluant domum meam, et offertis panes meos, adipem et sanguinem, et dissolvitis pactum meum in omnibus sceleribus vestris. Et non servastis precepta sanctuarii mei, et posuistis custodes observationum mearum in sanctuario meo vobismetipsis. Hec dicit Dominus Deus: Omnis alienigena incircumcisus corde et incircumcisus carne non ingredietur sanctuarium meum, omnis filius alienus qui est in medio filiorum Israel. Sed et levite qui longe recesserunt a me in errore filiorum Israel et erraverunt a me post idola sua et portaverunt iniquitatem suam, erunt in sanctuario meo editui et ianitores portarum domus et ministri domus. Ipsi mactabunt holocausta et victimas populi, et ipsi stabunt in conspectu eorum ut ministrent eis. Pro eo quod ministraverunt illis in conspectu idolorum suorum et facti sunt domui Israel in offendiculum iniquitatis, idcirco levavi manum meam super eos, ait Dominus Deus, et portabunt iniquitatem suam. Et non appropinquabunt ad me ut sacerdotio fungantur mihi, neque accedent ad omne sanctuarium meum iuxta sancta sanctorum, sed portabunt confusionem suam et scelera sua que fecerunt. Et dabo eos ianitores domus in omni ministerio eius et in universis que fient in ea. Sacerdotes et levite filii Sadoch qui custodierunt cerimonias sanctuarii mei cum errarent filii Israel a me, ipsi accedent ad me ut ministrent mihi, et custodiant cerimonias meas. Cumque ingredientur portas atrii interioris vestibus lineis induentur. Nec ascendet

Et stabunt in conspectu meo ut offerant mihi adipem et sanguinem, ait Dominus Deus. Ipsi ingredientur sanctuarium meum et ipsi accedent ad mensam meam ut ministrent mihi.

super eos quicquam laneum, quando ministrant in portis atrii interioris et intrinsecus. Vitte linee erunt in capitibus eorum et feminalia linea erunt in lumbis eorum, et non accingentur in sudore. Cumque egredientur atrium exterius ad populum, exuent se vestimentis suis in quibus ministraverant, et reponent ea in gazophilacio sanctuarii, et vestient se vestimentis aliis, et non sanctificabunt populum in vestibus suis. Caput autem suum non radent neque comam nutrient, sed tondentes attondent capita sua. Et vinum non bibet omnis sacerdos quando ingressurus est atrium interius. Et viduam et repudiatam non accipient uxores, sed virgines de semine domus Israel, sed et viduam que fuerit vidua a sacerdote accipient. Et populum meum docebunt quid sit inter sanctum et pollutum, et inter mundum et immundum ostendent eis. Et cum fuerit controversia, stabunt in iudiciis meis et iudicabunt. Leges meas et precepta mea in omnibus sollempnitatibus meis custodient, et sabbata mea sanctificabunt. Et ad mortuum hominem non ingredientur ne polluantur, nisi ad patrem et matrem et filium et filiam et fratrem et sororem que alterum virum non habuerit, in quibus contaminabuntur. Et postquam fuerit emundatus, vii dies numerabuntur ei. Et in die introitus sui in sanctuarium ad atrium interius ut ministret mihi in sanctuario, offeret pro peccato suo, ait Dominus Deus. Non erit autem eis hereditas, ego hereditas eorum, et possessionem non dabitis eis in Israel, ego enim possessio eorum. Victimam et pro peccato et pro delicto ipsi comedent, et omne votum in Israel ipsorum erit. Et primitiva omnium primogenitorum et omnia libamina ex omnibus que offeruntur sacerdotum erunt, et primitiva ciborum vestrorum dabitis sacerdoti ut reponat benedictionem domui tue. Omne morticinum et captum a bestia de avibus et de pecoribus non comedent sacerdotes.

XLV

Cumque ceperitis terram dividere sortito, separate primitias Domino sanctificatum de terra, longitudine xxv milia et latitudine x milia. Sanctificatum erit in omni termino eius per circuitum. Et erit ex omni parte sanctificatum quingentos per quingentos quadrifariam per circuitum, et quinquaginta cubitis in suburbana eius per gyrum. Et a mensura ista mensurabis longitudinem xxv milium et latitudinem x milium, et in ipso erit templum sanctumque sanctorum. Sanctificatum de terra erit sacerdotibus ministris sanctuarii qui accedunt ad ministerium Domini, et erit eis locus in domos et in sanctuarium sanctitatis. Viginti quinque autem milia longitudinis et x milia latitudinis erunt levitis qui ministrant domui; ipsi possidebunt xx gazophilacia. Et possessionem civitatis dabitis v milia latitudinis et longitudinis xxv milia secundum separationem sanctuarii, omni domui Israel. Principi quoque hinc et inde in separationem sanctuarii et in possessionem civitatis, contra faciem separationis sanctuarii et contra faciem possessionis urbis, a latere maris usque ad mare et a latere orientis usque ad orientem. Longitudinis autem iuxta unamquamque partium a termino occidentali usque ad terminum orientalem. De terra erit ei possessio in Israel, et non depopulabuntur ultra principes populum meum, sed terram dabunt domui Israel secundum tribus eorum. Hec dicit Dominus Deus: Sufficiat vobis principes Israel; iniquitatem et rapinas intermittite, et iudicium et iustitiam facite. Separate confinia vestra a populo meo, ait Dominus Deus. Statera iusta et ephi iustum et batus iustus erit vobis. Ephi et batus equalia et unius mensure erunt, ut capiat decimam partem cori batus et decimam partem cori ephi; iuxta mensuram cori erit equa libratio eorum. Siclus autem xx obolos habet. Porro xx sicli et xxv sicli et xv sicli minam faciunt. Et hee sunt primitie quas tolletis: sextam partem ephi de choro frumenti, et sextam partem ephi de choro ordei. Mensura quoque olei, batus olei decima pars chori est, et x bati chorum faciunt, quia x bati implent chorum. Et arietem unum de grege ducentorum de his que nutriunt Israel in sacrificium et in holocaustum et in pacifica ad expiandum pro eis, ait Dominus Deus. Omnis populus terre tenebitur primitiis his principi in Israel. Et super principem erunt holocausta et sacrificium et libamina in sollempnitatibus et in kalendis et in sabbatis et in universis sollempnitatibus domus Israel. Ipse faciet pro peccato sacrificium et holocaustum et pacifica ad expiandum pro domo Israel. Hec dicit Dominus Deus: In primo mense una die mensis sumes vitulum de armento inmaculatum

Et tollet sacerdos de sanguine quod erit
pro peccato et ponet in postibus domus et in iiii angulis crepidinis
altaris et in postibus porte atrii interioris. Et sic facies in
septima die mensis pro unoquoque qui ignoravit et erro-
re deceptus est et expiabis pro domo. In primo mense
xiiii die mensis erit vobis phase sollempnitas vii diebus
azima comedentur. Et faciet princeps in die illa pro se
et pro universo populo terre vitulum pro peccato. Et in vii dierum
sollempnitate faciet holocaustum domino vii vitulos et
vii arietes inmaculatos cotidie vii diebus et pro peccato
hircum caprarum cotidie. Et sacrificium ephi per arietem
faciet et olei hin per singula ephi. Septimo mense xv die mensis
in sollempnitate faciet sicut supra dicta sunt per vii dies
tam pro peccato quam pro holocausto et in sacrificio et in oleo.

XLVI

Hec dicit dominus deus: porta atrii interioris que respicit ad orientem erit clausa
vi diebus in quibus opus fit, die autem sabbati aperietur. Sed et in die
kalendarum aperietur. Et intrabit princeps per viam vestibuli
porte deforis et stabit in limine porte. Et facient sacerdotes
holocaustum eius et pacifica eius et adorabit super limen porte et
egredietur. Porta autem non claudetur usque ad vesperam et ad-
orabit populus terre ad ostium porte illius in sabbatis et kalendis
coram domino. Holocaustum autem hoc offeret princeps domino in die
sabbati vi agnos inmaculatos et arietem inmaculatum et sacrifi-
cium ephi per arietem. Agnis autem sacrificium quod dederit manus eius
et olei hin per singula ephi. In die autem kalendarum vitulum
de armento inmaculatum et vi agni et arietes inmacul-
ati erunt. Et ephi per vitulum, ephi quoque per arietem faciet sacrificium.
Agnis autem sicut invenerit manus eius et olei hin per singula ephi.
Cumque ingressurus est princeps per viam vestibuli porte ingre-
diatur et per eandem viam exeat. Et cum intrabit populus terre in
conspectu domini in sollempnitatibus, qui ingreditur per portam aqui-
lonis ut adoret egrediatur per viam porte meridiane, porro
qui ingreditur per viam porte meridiane egrediatur
per viam porte aquilonis. Non revertetur per viam porte per
quam ingressus est sed e regione illius egredietur. Princeps autem in
medio eorum cum ingredientibus ingredietur et cum egre-
dientibus egredietur. Et in nundinis et in sollempnitatibus erit
sacrificium ephi per vitulum et ephi per arietem. Agnis autem erit sacrifi-
cium sicut invenerit manus eius et olei hin per singula ephi. Cum autem
fecerit princeps spontaneum holocaustum aut pacificum volun-
tarium domino, aperietur ei porta que respicit ad orientem et faciet
holocaustum suum et pacifica sua sicut fieri solet in die sabba-
ti et egredietur claudeturque porta postquam exierit. Et agnum eiusdem
anni inmaculatum faciet holocaustum cotidie domino semper
mane faciet illud. Et sacrificium faciet super eo cata mane sextam
partem ephi et de oleo tertiam partem hin ut misceatur simile sac-
rificium domino legitimum iuge atque perpetuum. Faciet agnum et sacrifi-
cium et oleum cata mane holocaustum sempiternum.
Hec dicit dominus deus: Si dederit princeps donum alicui de filiis suis hereditas
eius filiorum suorum erit, possidebunt eam hereditarie. Si autem
dederit legatum de hereditate sua uni servorum suorum erit
illius usque ad annum remissionis et revertetur ad principem.
Hereditas autem eius filiis eius erit. Et non accipiet princeps de heredi-
tate populi per violentiam et de possessione eorum, sed de possessione sua
dabit hereditatem filiis suis, ut non dispergatur populus meus unusquisque
a possessione sua. Et introduxit me per ingressum qui erat
ex latere porte in gazophilacia sanctuarii ad sacerdotes que respici-
ebant ad aquilonem et erat ibi locus vergens ad occidentem.
Et dixit ad me: iste est locus ubi coquent sacerdotes pro delicto et pro
peccato, ubi coquent sacrificium ut non efferant in atrium exterius
et sanctificetur populus. Et eduxit me in atrium exterius et circum-
duxit me per iiii angulos atrii et ecce atriolum erat
in angulo atrii, atriola singula per angulos atrii. In iiii angulis
atrii atriola disposita xl cubitorum per longum et xxx per latum.
Mensure unius iiii erant. Et paries per circuitum ambiens
iiii atriola et culine fabricate erant subter porticus per
gyrum. Et dixit ad me: Hec est domus culinarum in qua coquent
ministri domus domini victimas populi.

XLVII

Et convertit me ad portam
domus et ecce aque egrediebantur subter limen domus ad orientem.
Facies enim domus respiciebat ad orientem. Aque autem descendebant in
latus templi dextrum ad meridiem altaris. Et eduxit me per
viam porte aquilonis et convertit me ad viam foras portam
exteriorem viam que respiciebat ad orientem. Et ecce aque
redundantes a latere dextro. Cum egrederetur vir ad orientem
qui habebat funiculum in manu sua et mensus est mille cubitos
et traduxit me per aquam usque ad talos. Rursumque mensus est mille et tra-
duxit me per aquam usque ad genua. Et mensus est mille et tra-
duxit me per aquam usque ad renes. Et mensus est mille torrentem
quem non potui pertransire, quoniam intumuerant aque profunde torrentis
qui non potest transvadari. Et dixit ad me: Certe vidisti fili hominis.
Et duxit me et convertit ad ripam torrentis. Cumque me
convertissem, ecce in ripa torrentis ligna multa nimis ex
utraque parte. Et ait ad me: Aque iste que egrediuntur
ad tumulos sabuli orientalis et descendunt ad plana
deserti intrabunt mare et exibunt et sanabuntur aque.
Et omnis anima vivens que serpit quocumque venerit torrens vivet.
Et erunt pisces multi satis postquam venerint illuc aque iste et sa-
nabuntur. Et vivent omnia ad que venerit torrens. Et stabunt
super illa piscatores ab engaddi usque ad engallim. Siccatio sagena-
rum erit. Plurime species erunt piscium eius sicut pisces maris
magni multitudinis nimie. In litoribus autem eius et in palustribus
non sanabuntur quia in salinas dabuntur. Et super torrentem orietur
in ripis eius ex utraque parte omne lignum pomiferum; non defluet
folium ex eo et non deficiet fructus eius. Per singulos menses afferet
primitiva, quia aque eius de sanctuario egredientur. Et erunt
fructus eius in cibum et folia eius ad medicinam. Hec dicit dominus deus: Hic est
terminus in quo possidebitis terram in xii tribubus Israel, quia Ioseph
duplicem funiculum habet. Possidebitis autem eam singuli
eque ut frater suus, super quam levavi manum meam ut darem patribus vestris,
et cadet terra hec vobis in possessionem. Hic est autem terminus terre ad
plagam septentrionalem a mari magno via bethalon
venientibus sadada, emath, berotha, sabarim que est
inter terminum damasci et confinium emath, domus atticon
que est iuxta terminos auran. Et erit terminus a mari usque ad atrium
enon, terminus damasci, et ab aquilone ad aquilonem
et terminus emath plaga autem septentrionalis. Porro plaga
orientalis de medio auran et de medio damasci et de medio
galaad et de medio terre Israel, iordanis disterminans ad
mare orientale. Metiemini etiam plagam orientalem. Plaga
autem australis meridiana a thamar usque ad aquas contradictionis cades
et torrens usque ad mare magnum et plaga ad meridiem australis.
Et plaga maris mare magnum a confinio per directum donec
venias emath. Hec est plaga maris. Et dividetis terram istam vobis
per tribus Israel, et mittetis eam in hereditatem vobis et advenis qui acces-
serint ad vos qui genuerint filios in medio vestrum. Et erunt
vobis sicut indigene inter filios Israel; vobiscum divident possessionem
in medio tribuum Israel. In tribu autem quacumque fuerit advena, ibi dabi-
tis possessionem illi, ait dominus deus.

XLVIII

Et hec nomina tribuum: A finibus
aquilonis iuxta viam Bethalon pergentibus emath
atrium enon terminus damasci ad aquilonem iuxta emath,
et erit ei plaga orientalis mare Dan una. Et a termino
Dan a plaga orientali usque ad plagam maris Aser una. Et a
termino Aser a plaga orientali usque ad plagam maris
Neptalim una. Et super terminum Neptalim a plaga orien-
tali usque ad plagam maris Manasse una. Et super terminum
Manasse a plaga orientali usque ad plagam maris Effraim
una.

Et iuxta terminum Effraim a plaga orientali usque ad plagam maris Ruben una. Et iuxta terminum Ruben a plaga orientali usque ad plagam maris Iuda una. Et iuxta terminum Iuda a plaga orientali usque ad plagam maris erunt primitie quas separabitis, xxv milibus latitudine et longitudine sicut singule partes a plaga orientali usque ad plagam maris: et erit sanctuarium in medio eius. Primitie quas separabitis domino, longitudo xxv milibus et latitudo x milibus. Hee autem erunt primitie sanctuarii sacerdotum ad aquilonem xxv milia, et ad mare latitudinis x milibus, sed et ad orientem latitudinis x milia, et ad meridiem longitudinis xxv milibus. Et erit sanctuarium domini in medio eius. Sacerdotibus sanctuarium erit de filiis Sadoc qui custodierunt cerimonias meas, et non erraverunt cum errarent filii Israel, sicut erraverunt et Levite. Et erunt eis primitie de primitiis terre sanctum sanctorum iuxta terminum Levitarum. Sed et Levitis similiter iuxta fines sacerdotum xxv milia longitudinis et latitudinis x milia. Omnis longitudo xxv milium et latitudo x milium. Et non venundabunt ex eo neque mutabunt nec transferentur primitie terre, quia sanctificate sunt domino. Quinque milia autem que supersunt in latitudine per xxv milia, prophana erunt urbis in habitaculum et in suburbana, et erit civitas in medio eius. Et hee mensure eius: ad plagam septentrionalem quingenti et iiii milia, et ad plagam meridianam quingenti et iiii milia, et ad plagam orientalem quingenti et iiii milia, et ad plagam occidentalem quingenti et iiii milia. Erunt autem suburbana civitatis ad aquilonem ducenti l, et ad meridiem ducenti l, et ad orientem ducenti l, et ad mare ducenti l. Quod autem reliquum fuerit in longitudine secundum primitias sanctuarii, x milia in orientem et x milia ad occidentem, erunt sicut primitie sanctuarii, et erunt fruges eius in panes his qui serviunt civitati. Servientes autem civitati operabuntur ex omnibus tribubus Israel. Omnes primitie xxv milium per xxv milia in quadrum separabuntur in primitias sanctuarii et possessionem civitatis. Quod autem reliquum fuerit principis erit ex omni parte primitiarum sanctuarii et possessionis civitatis e regione xxv milium primitiarum usque ad terminum orientalem, sed et ad mare e regione xxv milium usque ad terminum maris similiter in partibus principis erit. Et erunt primitie sanctuarii et sanctuarium templi in medio eius. De possessione autem Levitarum et de possessione civitatis in medio partium principis erit inter terminum Iuda et inter terminum Beniamin, et ad principem pertinebit. Et reliquis tribubus: a plaga orientali usque ad plagam occidentalem Beniamin una. Et contra terminum Beniamin a plaga orientali usque ad plagam occidentalem Symeon una. Et super terminum Symeonis a plaga orientali usque ad plagam occidentis Ysachar una. Et iuxta terminum Ysachar a plaga orientali usque ad plagam occidentalem Zabulon una. Et iuxta terminum Zabulon a plaga orientali usque ad plagam maris Gad una. Et iuxta terminum Gad ad plagam austri in meridie, et erit finis de Thamar usque ad aquas contradictionis Cades, hereditas contra mare magnum. Hec est terra quam mittetis in sortem tribubus Israel, et hee partitiones earum, ait dominus deus. Et hii egressus civitatis: a plaga septentrionali quingentos et iiii milia mensurabis. Et porte civitatis in nominibus tribuum Israel: porte tres ad septentrionalem, porta Ruben una, porta Iude una, porta Levi una. Et ad plagam orientalem quingenti et iiii milia, et porte tres: porta Ioseph una, porta Beniamin una, porta Dan una. Et ad plagam meridianam quingenti et iiii milia metieris, porta Symeonis una, porta Ysachar una, porta Zabulon una. Et ad plagam occidentalem quingenti et iiii milia, et porte eorum tres: porta Gad una, porta Aser una, porta Nepthalim una. Per circuitum xviii milia. Et nomen civitatis ex illa die dominus ibidem.

Prologus Ieronimi in Daniele.

Danihel interpretatur iudicium dei. Qui et in ipsis rebus iudicium divine examinationis exhibuit: dum reprobata eorum falsitate Susannam a mortis interitu liberavit. Sive quod visiones et somnia quibus perurgebatur Nabuchodonosor rex, et quidam enigmata Balthasari monstrabat, sagaci mente discutiens aperuit. Quando desideriorum vir appellatus est, quia panem desideriorum non manducavit, et vinum concupiscentie non bibit. Hic de Christi manifestior propheta, super omnes claro sermone regna orbis pronuntiat, et tempus adventus Christi manifestissima predicatione annotat.

Danielem prophetam iuxta lxx interpretes domini salvatoris ecclesie non legunt utentes Theodotionis editione. Et hoc cur acciderit nescio. Sive enim quia sermo chaldaicus est, et quibusdam proprietatibus a nostro eloquio discrepat, noluerunt lxx interpretes easdem lingue lineas in translatione servare. Sive sub nomine eorum ab alio nescio quo non satis callente linguam chaldeam editus est liber. Sive aliud quid cause extiterit ignorans, hoc unum affirmare possum quod multum a veritate discordet et recto iudicio repudiatus sit. Sciendum quippe Danielem maxime et Ezram hebraicis quidem litteris sed chaldaico sermone conscriptos et unam Ieremie h.p.y.k.u.cu.d. Iob quoque cum arabica lingua habere plurimam societatem. Denique et ego adolescentulus post Quintiliani et Tullii lectionem ac flores rethoricos cum me in lingue huius pistrinum reclusissem et multo sudore multoque tempore vix cepissem anhelantia stridentiaque verba resonare, et quasi per criptam ambulans rarum desuper lumen aspicerem, impegi novissime in Danielem et tanto tedio affectus sum ut desperatione subita omnem veterem laborem voluerim contempnere. Verum adhortante me quodam Hebreo et illud michi in sua lingua crebrius ingerente: labor omnia vincit improbus, qui michi videbar sciolus inter eos cepi rursum discipulus esse chaldaicus. Et ut verum fatear usque ad presentem diem magis possum sermonem chaldaicum legere et intelligere quam sonare. Hec idcirco refero ut difficultatem vobis Danielis ostenderem, qui apud Hebreos nec Susanne habet hystoriam nec ympnum trium puerorum nec Belis draconisque fabulas. Quas nos quia in toto orbe disperse sunt veru anteposito easque iugulante subiecimus, ne videremur apud imperitos magnam partem voluminis detruncasse. Audivi ego quendam de preceptoribus Iudeorum cum Susanne derideret hystoriam et a Greco nescio quo diceret esse confictam, illud opponere quod Origeni quoque Affricanus opposuit. Ethimologias has a.p.u.o.w.y.c.v.y.a.u.y.o.x.y.c.a.y. n.y.a.n.w.o.u.y.n.p.y.x.u.y.x.u.n.v.c.a.y. de greco sermone descendere. Cuius rei nos intelligentiam hanc possumus dare, ut verbi gratia dicamus ab arbore ilice dixisse eum illico pereas, et a lentisco in lentem te comminuat angelus, vel non lente pereas, aut lentus, id est flexibilis, ducaris ad mortem, sive aliud quid ad arboris nomen conveniens. Deinde tantum fuisse otii tribus pueris cavillabatur ut in camino estuantis incendii metro luderent et per ordinem ad laudem dei elementa omnia provocarent. Aut quod miraculum divineque aspirationis indicium vel draconem interfectum offa picis, vel sacerdotum Belis machinas deprehensas, que magis prudentia sollertis viri quam prophetali essent spiritu perpetrata. Cum vero ad Abacuc venirent et de Iudea in Chaldeam raptum lectisternium ferre, querebant exemplum ubi legissemus in toto veteri testamento quemquam sanctorum gravi volasse corpore et in puncto hore tanta terrarum spatia transisse. Cui cum quidam e nostris satis promptus ad loquendum Ezechielem adduxisset in medium et diceret eum de Chaldea in Iudeam fuisse translatum, derisit hominem et ex ipso volumine demonstravit Ezechielem in spiritu se vidisse transpositum. Denique et apostolum nostrum, videlicet ut eruditum virum et qui legem ab Hebreis didicisset, non fuisse ausum

apo toy

ab arbore ilice

a lentisco

adfirmare se imperitorum hoc dixisse. Sed ceteris de fabulis his simul arguisset. apocriphis libris eam fabulam arguebat. Cuius rei lectoris arbitrio iudicium relinquentes admonemus non haberi danielem apud hebreos inter prophetas, sed inter eos qui agiografa conscripserunt. In tres siquidem partes omnis ab eis scriptura dividitur: in legem, in prophetas, et agiografa, id est in quinque et in octo et in undecim libros, de quo non est huius temporis disserere. Que autem ex hoc propheta, immo contra hunc librum porphyrius obiciat, testes sunt methodius, eusebius, apollinaris, qui multis versuum milibus eius vesanie respondentes, nescio an curioso lectori satisfecerint. Unde obsecro vos, o paula et eustochium, fundatis pro me ad dominum preces, ut quamdiu in hoc corpusculo sum, scribam aliquid gratum vobis, utile ecclesie, dignum posteris. Presentium quippe iudiciis non satis moveor, qui in alterutram partem aut amore labuntur aut odio. **Incipit liber danielis**

Nabug[odonosor] — Joachim

Anno tertio regni ioachim regis iude venit nabugodonosor rex babilonis ierusalem et obsedit eam. Et tradidit dominus in manu eius ioachim regem iude et partem vasorum domus dei, et asportavit ea in terram sennaar in domum dei sui, et vasa intulit in domum thesauri dei sui. Et ait rex asphanez preposito eunuchorum suorum ut introduceret de filiis israel et de semine regio et tirannorum pueros in quibus nulla esset macula, decoros forma et eruditos omni sapientia, cautos scientia et doctos disciplina, et qui possent stare in palatio regis, ut doceret eos litteras et linguam chaldeorum. Et constituit eis rex annonam per singulos dies de cibis suis et de vino unde bibebat ipse, ut enutriti tribus annis postea starent in conspectu regis. Fuerunt ergo inter eos de filiis iuda daniel, ananias, misahel et azarias. Et inposuit eis prepositus eunuchorum nomina: danieli balthasar, ananie sidrach, misaheli misach, et azarie abdenago.

Daniel vocatur balthasar

Proposuit autem daniel in corde suo ne pollueretur de mensa regis neque de vino potus eius, et rogavit eunuchorum prepositum ne contaminaretur. Dedit autem deus danieli gratiam et misericordiam in conspectu principis eunuchorum. Et ait princeps eunuchorum ad danielem: Timeo ego dominum meum regem, qui constituit vobis cibum et potum; qui si viderit vultus vestros macilentiores pre ceteris adolescentibus coevis vestris, condempnabitis caput meum regi. Et dixit daniel ad malasar, quem constituerat princeps eunuchorum super danielem, ananiam, misahelem et azariam: Tempta nos obsecro servos tuos diebus decem, et dentur nobis legumina ad vescendum et aqua ad bibendum, et contemplare vultus nostros et vultus puerorum qui vescuntur cibo regio, et sicut videris facies cum servis tuis.

no de abstinentia daniel et sociorum eius

Qui audito sermone huiuscemodi temptavit eos diebus decem. Post dies autem decem apparuerunt vultus eorum meliores et corpulentiores pre omnibus pueris qui vescebantur cibo regio. Porro malasar tollebat cibaria et vinum potus eorum, dabatque eis legumina. Pueris autem his dedit deus scientiam et disciplinam in omni libro et sapientia; danieli autem intelligentiam omnium visionum et somniorum. Completis itaque diebus post quos dixerat rex ut introducerentur, introduxit eos prepositus eunuchorum in conspectu nabugodonosor. Cumque locutus eis fuisset rex, non sunt inventi de universis tales ut daniel, ananias, misahel et azarias, et steterunt in conspectu regis. Et omne verbum sapientie et intellectus quod sciscitatus est ab eis rex invenit in eis decuplum super cunctos ariolos et magos qui erant in universo regno eius. Fuit autem daniel usque ad annum primum cyri regis.

fuit autem daniel — II — Sommum nabug[odonosor] — nabug[odonosor]

In anno secundo regni nabugodonosor vidit nabugodonosor somnium, et conterritus est spiritus eius, et somnium eius fugit ab eo. Precepit autem rex ut convocarentur arioli et magi et malefici et chaldei, ut indicarent regi somnia sua. Qui cum venissent, steterunt coram rege. Et dixit ad eos rex: Vidi somnium, et mente confusus ignoro quid viderim. Responderuntque chaldei regi syriace: Rex in sempiternum vive; dic somnium servis tuis, et interpretationem eius indicabimus. Et respondens rex ait chaldeis: Sermo recessit a me; nisi indicaveritis mihi somnium et coniecturam eius, peribitis vos, et domus vestre publicabuntur. Si autem somnium et coniecturam eius narraveritis, premia et dona et honorem multum accipietis a me. Somnium igitur et interpretationem eius indicate mihi. Responderunt secundo atque dixerunt: Rex somnium dicat servis suis, et interpretationem illius indicabimus. Respondit rex et ait: Certe novi quod tempus redimitis, scientes quod recesserit a me sermo. Si ergo somnium non indicaveritis mihi, una est de vobis sententia, quod interpretationem quoque fallacem et deceptione plenam composueritis ut loquamini mihi donec tempus pertranseat. Somnium itaque dicite mihi, ut sciam quod interpretationem quoque eius veram loquamini. Respondentes ergo chaldei coram rege dixerunt: Non est homo super terram qui sermonem tuum, rex, possit implere; sed neque regum quisquam magnus et potens verbum huiuscemodi sciscitatur ab omni ariolo et mago et chaldeo. Sermo enim quem tu queris, rex, gravis est, nec reperietur quisquam qui indicet illum in conspectu regis, exceptis diis quorum non est cum hominibus conversatio. Quo audito rex in furore et in ira magna precepit ut perirent omnes sapientes babilonis. Et egressa sententia sapientes interficiebantur, querebanturque daniel et socii eius ut perirent. Tunc daniel requisivit de lege atque sententia ab arioch principe milicie regis qui egressus fuerat ad interficiendos sapientes babilonis. Et interrogavit eum qui a rege acceperat potestatem, quam ob causam tam crudelis sententia a facie regis esset egressa. Cum ergo rem indicasset arioch danieli, daniel ingressus rogavit regem ut tempus daret sibi ad solutionem indicandam regi. Et ingressus est domum suam, ananieque et misaheli et azarie sociis suis indicavit negotium, ut quererent misericordiam a facie dei celi super sacramento isto, et non perirent daniel et socii eius cum ceteris sapientibus babilonis. Tunc danieli mysterium per visionem nocte revelatum est. Et benedixit daniel deum celi, et locutus ait: Sit nomen domini benedictum a seculo et usque in seculum, quia sapientia et fortitudo eius sunt. Et ipse mutat tempora et etates, transfert regna atque constituit, dat sapientiam sapientibus et scientiam intelligentibus disciplinam. Ipse revelat profunda et abscondita, et novit in tenebris constituta, et lux cum eo est. Tibi, deus patrum nostrorum, confiteor teque laudo, quia sapientiam et fortitudinem dedisti mihi, et nunc ostendisti mihi que rogavimus te, quia sermonem regis aperuisti nobis. Post hec daniel ingressus ad arioch, quem constituerat rex ut perderet sapientes babilonis, sic ei locutus est: Sapientes babilonis ne perdas; introduc me in conspectu regis, et solutionem regi narrabo. Tunc arioch festinus introduxit danielem ad regem, et dixit ei: Inveni hominem de filiis transmigrationis iuda qui solutionem regi annuntiet. Respondit rex et dixit danieli, cuius nomen erat balthasar: Putasne vere potes mihi indicare somnium quod vidi et interpretationem eius? Et respondens daniel coram rege ait: Mysterium quod rex interrogat sapientes, magi, arioli et aruspices non queunt indicare regi. Sed est deus in celo revelans mysteria, qui indicavit tibi, rex nabugodonosor, que ventura sunt novissimis temporibus. Somnium tuum et visiones capitis tui in cubili tuo huiuscemodi sunt. Tu rex cogitare cepisti in strato tuo quid esset futurum post hec, et qui revelat mysteria ostendit tibi que ventura sunt. Michi quoque non in sapientia que est in me plus quam in cunctis viventibus sacramentum hoc revelatum est, sed ut interpretatio regi manifesta fieret, et cogitationes mentis tue scires. Tu rex videbas, et ecce quasi statua una grandis; statua illa magna et statura sublimis stabat contra te, et intuitus eius erat terribilis. Huius statue caput ex auro optimo erat, pectus autem et brachia de argento, porro venter et femora ex ere, tibie autem ferree, pedum quedam pars erat ferrea, quedam autem fictilis.

videbas ita donec abscisus est lapis de monte sine manibus, et percussit statuam in pedibus eius ferreis et fictilibus, et comminuit eos. Tunc contrita sunt pariter ferrum, testa, aes, argentum et aurum, et redacta quasi in favillam aestivae areae, quae rapta sunt vento, nullusque locus inventus est eis: lapis autem qui percusserat statuam, factus est mons magnus et implevit universam terram. Hoc est somnium; interpretationem quoque eius dicemus coram te, rex. Tu rex regum es: et Deus caeli regnum, et fortitudinem, et imperium, et gloriam dedit tibi; et omnia in quibus habitant filii hominum et bestiae agri, volucresque caeli, dedit in manu tua, et sub dicione tua universa constituit: tu es ergo caput aureum. Et post te consurget regnum aliud minus te, argenteum; et regnum tertium aliud aereum, quod imperabit universae terrae. Et regnum quartum erit velut ferrum. Quomodo ferrum comminuit et domat omnia, sic comminuet omnia haec et conteret. Porro quia vidisti pedum et digitorum partem testae figuli, et partem ferream, regnum divisum erit, quod tamen de plantario ferri orietur, secundum quod vidisti ferrum mixtum testae ex luto. Et digitos pedum ex parte ferreos, et ex parte fictiles: ex parte regnum erit solidum, et ex parte contritum. Quod autem vidisti ferrum mixtum testae ex luto, commiscebuntur quidem humano semine, sed non adhaerebunt sibi, sicuti ferrum misceri non potest testae. In diebus autem regnorum illorum suscitabit Deus caeli regnum quod in aeternum non dissipabitur, et regnum eius alteri populo non tradetur: comminuet autem et consumet universa regna haec, et ipsum stabit in aeternum. Secundum quod vidisti quod de monte abscisus est lapis sine manibus, et comminuit testam, et ferrum, et aes, et argentum, et aurum, Deus magnus ostendit regi quae futura sunt postea: et verum est somnium, et fidelis interpretatio eius. Tunc rex Nabuchodonosor cecidit in faciem suam, et Danielem adoravit, et hostias et incensum praecepit ut sacrificarent ei. Loquens ergo rex ait Danieli: Vere Deus vester Deus deorum est, et Dominus regum, et revelans mysteria: quoniam tu potuisti aperire sacramentum hoc. Tunc rex Danielem in sublime extulit, et munera multa et magna dedit ei: et constituit eum principem super omnes provincias Babylonis, et praefectum magistratuum super cunctos sapientes Babylonis. Daniel autem postulavit a rege, et constituit super opera provinciae Babylonis Sidrach, Misach et Abdenago: ipse autem Daniel erat in foribus regis. Visio danielis secunda.

III Nabuchodonosor rex fecit statuam auream, altitudine cubitorum sexaginta, latitudine cubitorum sex, et statuit eam in campo Dura provinciae Babylonis. Itaque Nabuchodonosor rex misit ad congregandos satrapas, magistratus, et iudices, duces, et tyrannos, et praefectos, omnesque principes regionum, ut convenirent ad dedicationem statuae quam erexerat Nabuchodonosor rex. Tunc congregati sunt satrapae, magistratus, et iudices, duces, et tyranni, et optimates qui erant in potestatibus constituti, et universi principes regionum, ut convenirent ad dedicationem statuae quam erexerat Nabuchodonosor rex. Stabant autem in conspectu statuae quam erexerat Nabuchodonosor rex, et praeco clamabat valenter: Vobis dicitur populis, tribubus, et linguis: in hora qua audieritis sonitum tubae, et fistulae, et citharae, sambucae, et psalterii, et symphoniae, et universi generis musicorum, cadentes adorate statuam auream quam constituit Nabuchodonosor rex. Si quis autem non prostratus adoraverit, eadem hora mittetur in fornacem ignis ardentis. Post haec igitur statim ut audierunt omnes populi sonitum tubae, fistulae, et citharae, sambucae, et psalterii, et symphoniae, et omnis generis musicorum, cadentes omnes populi, tribus et linguae, adoraverunt statuam auream quam constituerat Nabuchodonosor rex. Statimque in ipso tempore accedentes viri Chaldaei accusaverunt Iudaeos, dixeruntque Nabuchodonosor regi: Rex, in aeternum vive. Tu rex posuisti decretum, ut omnis homo qui audierit sonitum tubae, fistulae, et citharae, sambucae, et psalterii, et symphoniae, et universi generis musicorum, prosternat se, et adoret statuam auream: si quis autem non procidens adoraverit, mittatur in fornacem ignis ardentis. Sunt ergo viri Iudaei, quos constituisti super opera regionis Babylonis, Sidrach, Misach et Abdenago: viri

dos ipsi ... et tribubus et linguis in hora qua audieritis

isti contempserunt, rex, decretum tuum: deos tuos non colunt, et statuam auream quam erexisti non adorant. Tunc Nabuchodonosor in furore et in ira praecepit ut adducerentur Sidrach, Misach et Abdenago: qui confestim adducti sunt in conspectu regis. Pronuntiansque Nabuchodonosor rex, ait eis: Verene Sidrach, Misach et Abdenago, deos meos non colitis, et statuam auream quam constitui non adoratis? Nunc ergo si estis parati, quacumque hora audieritis sonitum tubae, fistulae, citharae, sambucae, et psalterii, et symphoniae, omnisque generis musicorum, prosternite vos, et adorate statuam quam feci: quod si non adoraveritis, eadem hora mittemini in fornacem ignis ardentis: et quis est Deus qui eripiet vos de manu mea? Respondentes Sidrach, Misach et Abdenago, dixerunt regi Nabuchodonosor: Non oportet nos de hac re respondere tibi. Ecce enim Deus noster, quem colimus, potest eripere nos de camino ignis ardentis, et de manibus tuis, o rex, liberare. Quod si noluerit, notum sit tibi, rex, quia deos tuos non colimus, et statuam auream quam erexisti non adoramus. Tunc Nabuchodonosor repletus est furore, et aspectus faciei illius immutatus est super Sidrach, Misach et Abdenago, et praecepit ut succenderetur fornax septuplum quam succendi consueverat. Et viris fortissimis de exercitu suo iussit ut, ligatis pedibus Sidrach, Misach et Abdenago, mitterent eos in fornacem ignis ardentis. Et confestim viri illi vincti, cum braccis suis, et tiaris, et calceamentis, et vestibus, missi sunt in medium fornacis ignis ardentis: nam iussio regis urgebat, fornax autem succensa erat nimis. Porro viros illos qui miserant Sidrach, Misach et Abdenago interfecit flamma ignis. Viri autem hi tres, id est, Sidrach, Misach et Abdenago, ceciderunt in medio camino ignis ardentis colligati. Et ambulabant in medio flammae laudantes Deum, et benedicentes Domino. Stans autem Azarias oravit sic, aperiensque os suum in medio ignis, ait: Benedictus es, Domine Deus patrum nostrorum, et laudabile, et gloriosum nomen tuum in saecula: quia iustus es in omnibus quae fecisti nobis, et universa opera tua vera, et viae tuae rectae, et omnia iudicia tua vera. Iudicia enim vera fecisti iuxta omnia quae induxisti super nos, et super civitatem sanctam patrum nostrorum Ierusalem: quia in veritate et in iudicio induxisti omnia haec propter peccata nostra. Peccavimus enim, et inique egimus recedentes a te: et deliquimus in omnibus: et praecepta tua non audivimus, nec observavimus, nec fecimus sicut praeceperas nobis, ut bene nobis esset. Omnia ergo quae induxisti super nos, et universa quae fecisti nobis, in vero iudicio fecisti: et tradidisti nos in manibus inimicorum iniquorum, et pessimorum praevaricatorum, et regi iniusto et pessimo ultra omnem terram. Et nunc non possumus aperire os: confusio et opprobrium facti sumus servis tuis, et his qui colunt te. Ne, quaesumus, tradas nos in perpetuum propter nomen tuum, et ne dissipes testamentum tuum: neque auferas misericordiam tuam a nobis propter Abraham dilectum tuum, et Isaac servum tuum, et Israel sanctum tuum: quibus locutus es, pollicens quod multiplicares semen eorum sicut stellas caeli, et sicut arenam quae est in littore maris: quia, Domine, imminuti sumus plus quam omnes gentes, sumusque humiles in universa terra hodie propter peccata nostra. Et non est in tempore hoc princeps, et dux, et propheta, neque holocaustum, neque sacrificium, neque oblatio, neque incensum, neque locus primitiarum coram te, ut possimus invenire misericordiam tuam: sed in animo contrito, et spiritu humilitatis suscipiamur. Sicut in holocausto arietum et taurorum, et sicut in millibus agnorum pinguium: sic fiat sacrificium nostrum in conspectu tuo hodie, ut placeat tibi: quoniam non est confusio confidentibus in te. Et nunc sequimur te in toto corde, et timemus te, et quaerimus faciem tuam. Ne confundas nos: sed fac nobiscum iuxta mansuetudinem tuam, et secundum multitudinem misericordiae tuae. Et erue nos in mirabilibus tuis, et da gloriam nomini tuo, Domine: et confundantur omnes qui ostendunt servis tuis mala, confundantur in omni potentia tua, et robur eorum conteratur: et sciant quia tu es Dominus Deus solus, et gloriosus super orbem terrarum. Et non cessabant qui miserant eos ministri regis succendere fornacem naphtha, et stuppa, et pice, et malleolis: et effundebatur flamma super fornacem cubitis quadraginta novem: et erupit, et incendit quos reperit iuxta fornacem de Chaldaeis. Angelus autem Domini descendit cum Azaria et sociis eius in fornacem: et excussit flammam ignis

vido de tribus pueris missis in caminum ignis

in Christum

eorum

de fornace. et fecit medium fornacis quasi uentum roris flantem. et non tetigit eos omnino ignis. neque contristauit nec quicquam molestie intulit. Tunc hi tres quasi ex uno ore laudabant et glorificabant et benedicebant deum in fornace dicentes. Benedictus es domine deus patrum nostrorum. et laudabilis et superexaltatus in secula. Et benedictum nomen glorie tue sanctum. et laudabile et superexaltatum in omnibus seculis. Benedictus es in templo sancto glorie tue. et laudabilis et superexaltatus in secula. Benedictus es qui intueris abyssos. et sedes super cherubin. et laudabilis. Benedictus es domine in firmamento celi. et laudabilis et gloriosus in secula. Benedicite omnia opera domini domino. laudate et superexaltate eum in secula. Benedicite angeli domini domino. laudate et superexaltate eum in secula. Benedicite celi domino. l. et s. e. i. s. Benedicite aque omnes que super celos sunt domino. l. et s. e. i. s. Benedicite omnes uirtutes domini domino. l. et s. e. i. s. Benedicite sol et luna domino. l. et s. e. i. s. Benedicite stelle celi domino. l. et s. e. i. s. Benedicite ymber et ros domino. l. et s. e. i. s. Benedicite omnes spiritus dei domino. l. et s. e. i. s. Benedicite ignis et estus domino. l. et s. e. i. s. Benedicite frigus et estas domino. l. et s. e. i. s. Benedicite rores et pruina domino. l. et s. e. i. s. Benedicite gelu et frigus domino. l. et s. e. i. s. Benedicite glacies et niues domino. l. et s. e. i. s. Benedicite noctes et dies domino. l. et s. e. i. s. Benedicite lux et tenebre domino. l. et s. e. i. s. Benedicite fulgura et nubes domino. l. et s. e. i. s. Benedicat terra dominum. l. et s. e. i. s. Benedicite montes et colles domino. l. et s. e. i. s. Benedicite uniuersa germinantia in terra domino. l. et s. e. i. s. Benedicite fontes domino. l. et s. e. i. s. Benedicite maria et flumina domino. l. et s. e. i. s. Benedicite cete et omnia que mouentur in aquis domino. l. et s. e. i. s. Benedicite omnes uolucres celi domino. l. et s. e. i. s. Benedicite omnes bestie et pecora domino. l. et s. e. i. s. Benedicite filii hominum domino. l. et s. e. i. s. Benedicat israel dominum. l. et s. e. i. s. Benedicite sacerdotes domini domino. l. et s. e. i. s. Benedicite serui domini domino. l. et s. e. i. s. Benedicite spiritus et anime iustorum domino. l. et s. e. i. s. Benedicite sancti et humiles corde domino. l. et s. e. i. s. Benedicite ananias azarias misael domino. l. et s. e. i. s. Quia eruit nos de inferno. et saluos fecit de manu mortis. et liberauit de medio ardentis flamme. et de medio ignis eruit nos. Confitemini domino quoniam bonus. quoniam in seculum misericordia eius. Benedicite omnes religiosi domino deo deorum. laudate et confitemini. quia in omnia secula misericordia eius. Tunc nabuchodonosor rex obstupuit. et surrexit propere. et ait optimatibus suis. Nonne tres uiros misimus in medium ignis compeditos? Qui respondentes dixerunt regi. Vere rex. Et ait. Ecce ego uideo uiros quatuor solutos. et ambulantes in medio ignis. et nichil corruptionis in eis est. et species quarti similis filio dei. Tunc accessit nabuchodonosor ad ostium fornacis ignis ardentis. et ait. Sydrach misach et abdenago serui dei excelsi egredimini et uenite. Statimque egressi sunt sydrach misach et abdenago de medio ignis. Et congregati satrape et magistratus et iudices et potentes regis contemplabantur uiros illos. quoniam nichil potestatis habuisset ignis in corporibus eorum. et capillus capitis eorum non esset adustus. et sarabala eorum non fuissent immutata. et odor ignis non transisset per eos. Erumpens nabuchodonosor ait. Benedictus deus eorum. sydrach misach et abdenago. qui misit angelum suum et eruit seruos suos qui crediderunt in eum. et uerbum regis immutauerunt. et tradiderunt corpora sua ne seruirent et ne adorarent omnem deum excepto deo suo. A me ergo positum est decretum. ut omnis populus tribus et lingua quecumque locuta fuerit blasphemiam contra deum sydrach misach et abdenago dispereat. et domus eius uastetur. Neque enim est deus alius qui possit ita saluare. Tunc rex promouit sydrach misach et abdenago in prouincia babylonis. [illegible] Nabuchodonosor rex omnibus populis gentibus et linguis qui habitant in uniuersa terra. pax uobis multiplicetur. Signa et mirabilia fecit apud me deus excelsus. Placuit ergo mihi predicare signa eius quia magna sunt. et mirabilia eius quia fortia. et regnum eius regnum sempiternum. et potestas eius in generationem et generationem.

Visio danielis tercia.

IIII Ego nabuchodonosor quietus eram in domo mea et florens in palatio meo. Somnium uidi quod perterruit me. et cogitationes mee in strato meo. et uisiones capitis mei conturbauit me.

Et per me propositum est decretum ut introducerentur in conspectu meo cuncti sapientes babylonis. et ut solutionem somnii indicarent mihi. Tunc ingrediebantur arioli magi chaldei et aruspices. et somnium narraui in conspectu eorum. et solutionem eius non indicauerunt mihi. donec collega ingressus est in conspectu meo daniel cui nomen baltasar secundum nomen dei mei. qui habet spiritum deorum sanctorum in semetipso. et somnium coram ipso locutus sum. Baltasar princeps ariolorum. quia ego scio quod spiritum deorum sanctorum habeas in te. et omne sacramentum non est impossibile tibi. uisiones somniorum meorum quas uidi. et solutionem eorum narra. Visio capitis mei in cubili meo. Videbam et ecce arbor in medio terre. et altitudo eius nimia. Magna arbor et fortis. et proceritas eius contingens celum. Aspectus illius erat usque ad terminos uniuerse terre. Folia eius pulcherrima. et fructus eius nimius. et esca uniuersorum in ea. Subter eam habitabant animalia et bestie. et in ramis eius conuersabantur uolucres celi. et ex ea uescebatur omnis caro. Videbam in uisione capitis mei super stratum meum. et ecce uigil et sanctus de celo descendit. et clamauit fortiter. et sic ait. Succidite arborem. et precidite ramos eius. et excutite folia eius. et dispergite fructus eius. Fugiant bestie que subter eam sunt. et uolucres de ramis eius. Verumptamen germen radicum eius in terra sinite. et alligetur uinculo ferreo et ereo in herbis que foris sunt. et rore celi tingatur. et cum feris pars eius in herba terre. Cor eius ab humano commutetur. et cor fere detur ei. et septem tempora mutentur super eum. In sententia uigilum decretum est. et sermo sanctorum et petitio. donec cognoscant uiuentes quoniam dominatur excelsus in regno hominum. et cuicumque uoluerit dabit illud. et humillimum hominem constituet super eum. Hoc somnium uidi ego rex nabuchodonosor. Tu ergo baltasar interpretationem narra festinus. quia omnes sapientes regni mei non queunt solutionem edicere mihi. Tu autem potes. quia spiritus deorum sanctorum in te est. Tunc daniel cuius nomen baltasar cepit intra semetipsum tacitus cogitare quasi hora una. et cogitationes eius conturbabant eum. Respondens autem rex ait. Baltasar somnium et interpretatio eius non conturbent te. Respondit baltasar et dixit. Domine mi. somnium hiis qui te oderunt. et interpretatio eius hostibus tuis sit. Arborem quam uidisti sublimem atque robustam. cuius altitudo pertingebat ad celum. et aspectus illius in omnem terram. et rami eius pulcherrimi. et fructus eius nimius. et esca omnium in ea. subter eam habitantes bestie agri. et in ramis eius commorantes aues celi. Tu es rex qui magnificatus es et inualuisti. et magnitudo tua creuit et peruenit usque ad celum. et potestas tua in terminos uniuerse terre. Quod autem uidit rex uigilem et sanctum descendere de celo et dicere. Succidite arborem et dissipate illam. attamen germen radicum eius in terra dimittite. et uinciatur ferro et ere in herbis foris. et rore celi conspergatur. et cum feris sit pabulum eius. donec septem tempora mutentur super eum. Hec est interpretatio sententie altissimi que peruenit super dominum meum regem. Eicient te ab hominibus. et cum bestiis ferisque erit habitatio tua. et fenum ut bos comedes. et rore celi infunderis. Septem quoque tempora mutabuntur super te. donec scias quod dominetur excelsus super regnum hominum. et cuicumque uoluerit det illud. Quod autem precepit ut relinqueretur germen radicum eius. id est arboris. regnum tuum manebit tibi postquam cognoueris potestatem esse celestem. Quam ob rem rex consilium meum placeat tibi. et peccata tua elemosinis redime. et iniquitates tuas misericordiis pauperum. forsitan ignoscet delictis tuis. Omnia hec uenerunt super nabuchodonosor regem. Post finem mensium duodecim in aula regis babylonis deambulabat. Responditque rex et ait. Nonne hec est babylon magna quam ego edificaui in domum regni in robore fortitudinis mee et in gloria decoris mei? Cum adhuc sermo esset in ore regis. uox de celo ruit. Tibi dicitur nabuchodonosor rex. regnum tuum transibit a te. et ab hominibus te eicient. et cum bestiis et feris erit habitatio tua. fenum quasi bos comedes. et septem tempora mutabuntur super te. donec scias quod dominetur excelsus in regno hominum. et cuicumque uoluerit det illud. Eadem hora sermo completus est super nabuchodonosor. et ex hominibus abiectus est. et fenum ut bos comedit.

Nonne tres uiros

et saraballa eorum

Visio danielis tercia

ex rore celi corpus eius infectum est, donec capilli eius in similitudinem aquilarum crescerent, et ungues eius quasi auium. Igitur post finem dierum ego nabuchodonosor oculos meos ad celum leuaui, et sensus meus redditus est mihi: et altissimo benedixi, et uiuentem in sempiternum laudaui et glorificaui: quia potestas eius potestas sempiterna, et regnum eius in generationem et generationem. Et omnes habitatores terre apud eum in nichilum reputati sunt: iuxta uoluntatem enim suam facit tam in uirtutibus celi quam in habitatoribus terre: et non est qui resistat manui eius, et dicat ei: Quare fecisti? In ipso tempore sensus meus reuersus est ad me, et ad honorem regni mei decoremque perueni: et figura mea reuersa est ad me: et optimates mei et magistratus mei requisierunt me, et in regno meo restitutus sum: et magnificentia amplior addita est mihi. Nunc igitur ego nabuchodonosor laudo et magnifico et glorifico regem celi: quia omnia opera eius uera, et uie eius iudicia, et gradientes in superbia potest humiliare.

Visio danielis .iiii. **V** Balthasar rex fecit grande conuiuium optimatibus suis mille: et unusquisque secundum suam bibebat etatem. Precepit ergo iam temulentus ut afferrentur uasa aurea et argentea que asportauerat nabuchodonosor pater eius de templo quod fuit in ierusalem, ut biberent in eis rex et optimates eius, uxoresque eius et concubine. Tunc allata sunt uasa aurea et argentea que asportauerat de templo quod fuit in ierusalem: et biberunt in eis rex et optimates eius, uxores et concubine illius. Bibebant uinum, et laudabant deos suos aureos et argenteos, ereos, ferreos, ligneosque et lapideos. In eadem hora apparuerunt digiti quasi manus hominis scribentis contra candelabrum in superficie parietis aule regie: et rex aspiciebat articulos manus scribentis. Tunc regis facies commutata est, et cogitationes eius conturbabant eum: et compages renum eius soluebantur, et genua eius ad se inuicem collidebantur. Exclamauit itaque rex fortiter ut introducerent magos chaldeos et aruspices. Et proloquens rex ait sapientibus babylonis: Quicumque legerit scripturam hanc, et interpretationem eius manifestam mihi fecerit, purpura uestietur, et torquem auream habebit in collo, et tertius in regno meo erit. Tunc ingressi omnes sapientes regis, non potuerunt nec scripturam legere, nec interpretationem indicare regi. Unde rex balthasar satis conturbatus est, et uultus illius immutatus est: sed et optimates eius turbabantur. Regina autem pro re que acciderat regi et optimatibus eius, domum conuiuii ingressa est: et proloquens ait: Rex in eternum uiue: non te conturbent cogitationes tue, neque facies tua immutetur. Est uir in regno tuo qui spiritum deorum sanctorum habet in se: et in diebus patris tui scientia et sapientia inuente sunt in eo. Nam et rex nabuchodonosor pater tuus principem magorum incantatorum chaldeorum et aruspicum constituit eum, pater, inquam, tuus o rex: quia spiritus amplior, et prudentia, intelligentiaque et interpretatio somniorum, et ostensio secretorum, ac solutio ligatorum inuente sunt in eo, hoc est in daniele: cui rex posuit nomen balthasar. Nunc itaque daniel uocetur, et interpretationem narrabit. Igitur introductus est daniel coram rege. Ad quem prefatus rex ait: Tu es daniel de filiis captiuitatis iude, quem adduxit pater meus rex de iudea? Audiui de te quoniam spiritum deorum habeas, et scientia intelligentiaque ac sapientia ampliores inuente sunt in te. Et nunc introgressi sunt in conspectu meo sapientes magi, ut scripturam hanc legerent, et interpretationem eius indicarent mihi: et nequiuerunt sensum huius sermonis edicere. Porro ego audiui de te, quod possis obscura interpretari, et ligata dissoluere: si uales ergo scripturam legere, et interpretationem eius indicare mihi, purpura uestieris, et torquem auream circa collum tuum habebis, et tertius in regno meo princeps eris. Ad que respondens daniel, ait coram rege: Munera tua sint tibi, et dona domus tue alteri da: scripturam autem legam tibi, rex, et interpretationem eius ostendam tibi. O rex, altissimus deus regnum et magnificentiam, gloriam et honorem dedit nabuchodonosor patri tuo. Et propter magnificentiam quam dederat ei, uniuersi populi, tribus et lingue tremebant et metuebant eum: quos uolebat interficiebat: et quos uolebat, percutiebat: et quos uolebat, exaltabat: et quos uolebat, humiliabat. Quando autem eleuatum est cor eius, et spiritus illius obfirmatus est ad superbiam, depositus est de solio regni sui, et gloria eius ablata est: et a filiis hominum eiectus est, sed et cor eius cum bestiis positum est, et cum onagris erat habitatio eius: fenum quoque ut bos comedebat, et rore celi corpus eius infectum est:

donec cognosceret quod potestatem haberet altissimus in regno hominum: et quemcumque uoluerit, suscitabit super illud. Tu quoque filius eius balthasar non humiliasti cor tuum, cum scires hec omnia: sed aduersum dominatorem celi eleuatus es: et uasa domus eius allata sunt coram te: et tu, et optimates tui, et uxores tue, et concubine tue uinum bibistis in eis: deos quoque argenteos et aureos, et ereos, ferreos, ligneosque et lapideos, qui non uident neque audiunt neque sentiunt, laudasti: porro deum qui habet flatum tuum in manu sua, et omnes uias tuas, non glorificasti. Ideo ab eo missus est articulus manus, que scripsit hoc quod exaratum est. Hec est autem scriptura que digesta est: Mane, thecel, phares. Et hec est interpretatio sermonis. Mane: numerauit deus regnum tuum, et compleuit illud. Thecel: appensum es in statera, et inuentus es minus habens. Phares: diuisum est regnum tuum, et datum est medis et persis. Tunc iubente rege indutus est daniel purpura, et circumdata est torques aurea collo eius: et predicatum est de eo quod haberet potestatem tertius in regno. Eadem nocte interfectus est balthasar rex chaldeus. Et darius medus successit in regnum annos natus sexaginta duos.

Visio danielis .v. **P**lacuit **VI** dario, et constituit super regnum satrapas centum uiginti, ut essent in toto regno suo. Et super eos principes tres, ex quibus daniel unus erat: ut satrape illis redderent rationem, et rex non sustineret molestiam. Igitur daniel superabat omnes principes et satrapas: quia spiritus dei amplior erat in eo. Porro rex cogitabat constituere eum super omne regnum: unde principes et satrape querebant occasionem ut inuenirent danieli ex latere regis: nullamque causam et suspicionem reperire potuerunt, eo quod fidelis esset, et omnis culpa et suspicio non inueniretur in eo. Dixerunt ergo uiri illi: Non inueniemus danieli huic aliquam occasionem, nisi forte in lege dei sui. Tunc principes et satrape surripuerunt regi, et sic locuti sunt ei: Dari rex, in eternum uiue. Consilium inierunt omnes principes regni tui, magistratus et satrape, senatores et iudices, ut decretum imperatorium exeat, et edictum: ut omnis qui petierit aliquam petitionem a quocumque deo et homine, usque ad dies triginta, nisi a te rex, mittatur in lacum leonum. Nunc itaque rex confirma sententiam, et scribe decretum: ut non immutetur quod statutum est a medis atque persis, nec preuaricari cuiquam liceat. Porro rex darius proposuit edictum, et statuit. Quod cum daniel comperisset, id est constitutam legem, ingressus est domum suam: et fenestris apertis in cenaculo suo contra ierusalem, tribus temporibus in die flectebat genua sua, et adorabat, confitebaturque coram deo suo, sicut et ante facere consueuerat. Viri ergo illi curiosius inquirentes, inuenerunt danielem orantem et obsecrantem deum suum. Et accedentes locuti sunt regi super edicto: Rex, numquid non constituisti ut omnis homo qui rogaret quemquam de diis et hominibus usque ad dies triginta, nisi te rex, mitteretur in lacum leonum? Ad quem respondens rex, ait: Verus est sermo iuxta decretum medorum atque persarum, quod preuaricari non licet. Tunc respondentes dixerunt coram rege: Daniel de filiis captiuitatis iuda, non curauit de lege tua, et de edicto quod constituisti: sed tribus temporibus per diem orat obsecratione sua. Quod uerbum cum audisset rex, satis contristatus est: et pro daniele posuit cor ut liberaret eum, et usque ad occasum solis laborabat ut erueret eum. Viri autem illi intelligentes regem, dixerunt ei: Scito rex quia lex medorum atque persarum est, ut omne decretum quod constituerit rex, non liceat immutare. Tunc rex precepit, et adduxerunt danielem, et miserunt eum in lacum leonum. Dixitque rex danieli: Deus tuus, quem colis semper, ipse liberabit te. Allatusque est lapis unus, et positus est super os laci: quem obsignauit rex anulo suo, et anulo optimatum suorum, ne quid fieret contra danielem. Et abiit rex in domum suam, et dormiuit incenatus, cibique non sunt allati coram eo, insuper et somnus recessit ab eo. Tunc rex primo diluculo consurgens, festinus ad lacum leonum perrexit: appropinquansque lacui, danielem uoce lacrimabili inclamauit, et affatus est eum: Daniel serue dei uiuentis, deus tuus, cui tu seruis semper, putasne ualuit te liberare a leonibus? Et daniel regi respondens ait: Rex in eternum uiue. Deus meus misit angelum suum

Marginal notes: mane techel — Occisus est balthasar … — Daniel … — oratio danielis — ter temporibus in die flectebat genua et orabat — Decretum medorum — Daniel missus in lacum leonum

c. nulla amilia

et conclusit ora leonum et non nocuerunt mihi quia coram eo iustitia inventa est in me sed et coram te rex delictum non feci. Tunc rex vehementer gavisus est super eo et Danielem praecepit educi de lacu eductusque est Daniel de lacu et nulla laesio inventa est in eo quia credidit Deo suo. Iubente autem rege adducti sunt viri illi qui accusaverant Danielem et in lacum leonum missi sunt ipsi et filii et uxores eorum et non pervenerunt usque ad pavimentum laci donec arriperent eos leones et omnia ossa eorum comminuerunt. Tunc Darius rex scripsit universis populis tribubus et linguis habitantibus in universa terra pax vobis multiplicetur. A me constitutum est decretum ut in universo imperio et regno meo tremescant et paveant Deum Danielis ipse est enim Deus vivens et aeternus in saecula et regnum eius non dissipabitur et potestas eius usque in aeternum. Ipse liberator atque salvator faciens signa et mirabilia in caelo et in terra qui liberavit Danielem de lacu leonum. Porro Daniel perseveravit usque ad regnum Darii regnumque Cyri Persae.

VII Visio

Anno primo Baltasar regis Babylonis Daniel somnium vidit visio autem capitis eius in cubili suo et somnium scribens brevi sermone comprehendit summatimque perstringens ait. Videbam in visione mea nocte et ecce quattuor venti caeli pugnabant in mari magno et quattuor bestiae grandes ascendebant de mari diversae inter se. Prima quasi leena et alas habebat aquilae aspiciebam donec evulsae sunt alae eius et sublata est de terra et super pedes quasi homo stetit et cor hominis datum est ei. Et ecce bestia alia similis urso in parte stetit et tres ordines erant in ore eius et in dentibus eius et sic dicebant ei surge comede carnes plurimas. Post haec aspiciebam et ecce alia quasi pardus et alas habebat avis quattuor super se et quattuor capita erant in bestia et potestas data est ei. Post haec aspiciebam in visione noctis et ecce bestia quarta terribilis atque mirabilis et fortis nimis dentes ferreos habebat magnos comedens atque comminuens et reliqua pedibus suis conculcans dissimilis autem erat ceteris bestiis quas videram ante eam et habebat cornua decem. Considerabam cornua et ecce cornu aliud parvulum ortum est de medio eorum et tria de cornibus primis evulsa sunt a facie eius et ecce oculi quasi oculi hominis erant in cornu isto et os loquens ingentia. Aspiciebam donec throni positi sunt et antiquus dierum sedit vestimentum eius candidum quasi nix et capilli capitis eius quasi lana munda thronus eius flammae ignis rotae eius ignis accensus. Fluvius igneus rapidusque egrediebatur a facie eius milia milium ministrabant ei et decies milies centena milia adsistebant ei iudicium sedit et libri aperti sunt. Aspiciebam propter vocem sermonum grandium quos cornu illud loquebatur et vidi quoniam interfecta esset bestia et perisset corpus eius et traditum esset ad comburendum igni. Aliarum quoque bestiarum ablata esset potestas et tempora vitae constituta essent eis usque ad tempus et tempus. Aspiciebam ergo in visione noctis et ecce in nubibus caeli quasi filius hominis veniebat et usque ad antiquum dierum pervenit et in conspectu eius obtulerunt eum. Et dedit ei potestatem et honorem et regnum et omnes populi tribus ac linguae ipsi servient potestas eius potestas aeterna quae non auferetur et regnum eius quod non corrumpetur. Horruit spiritus meus ego Daniel territus sum in his et visiones capitis mei conturbaverunt me. Accessi ad unum de adsistentibus et veritatem quaerebam ab eo de omnibus his qui dixit mihi interpretationem sermonum et docuit me. Hae bestiae magnae quattuor quattuor regna consurgent de terra. Suscipient autem regnum sancti Dei altissimi et obtinebunt regnum usque in saeculum et saeculum saeculorum. Post hoc volui diligenter discere de bestia quarta quae erat dissimilis valde ab omnibus et terribilis nimis dentes et ungues eius ferrei comedebat et comminuebat et reliqua pedibus suis conculcabat. Et de cornibus decem quae habebat in capite et de alio quod ortum fuerat ante quod ceciderant tria cornua et de cornu illo quod habebat oculos et os loquens grandia et maius erat ceteris. Aspiciebam et ecce cornu illud faciebat bellum adversum sanctos et praevalebat eis donec venit antiquus dierum et iudicium dedit sanctis Excelsi et tempus advenit et regnum obtinuerunt sancti. Et sic ait bestia quarta regnum quartum erit in terra quod maius erit omnibus regnis et devorabit universam terram et conculcabit et comminuet eam. Porro cornua decem ipsius regni decem reges erunt et alius consurget post eos et ipse potentior erit prioribus et tres reges humiliabit. Et sermones contra Excelsum loquetur et sanctos Altissimi conteret et putabit quod possit mutare tempora et leges et tradentur in manu eius usque ad tempus et tempora et dimidium temporis. Et iudicium sedebit ut auferatur potentia et conteratur et dispereat usque in finem. Regnum autem et potestas et magnitudo regni quae est subter omne caelum detur populo sanctorum Altissimi cuius regnum regnum sempiternum est et omnes reges servient ei et oboedient. Hucusque finis verbi ego Daniel multum cogitationibus meis conturbabar et facies mea mutata est in me verbum autem in corde meo conservavi.

VIII

Anno tertio regni Baltasar regis visio apparuit mihi. Ego Daniel post id quod videram in principio vidi in visione mea cum essem in Susis castro quod est in Aelam regione vidi autem in visione esse me super portam Ulai. Et levavi oculos meos et vidi et ecce aries unus stabat ante paludem habens cornua excelsa et unum excelsius altero atque succrescens. Postea vidi arietem cornibus ventilantem contra occidentem et contra aquilonem et contra meridiem et omnes bestiae non poterant resistere ei neque liberari de manu eius fecitque secundum voluntatem suam et magnificatus est. Et ego intellegebam ecce autem hircus caprarum veniebat ab occidente super faciem totius terrae et non tangebat terram porro hircus habebat cornu insigne inter oculos suos. Et venit usque ad arietem illum cornutum quem videram stantem ante portam et cucurrit ad eum in impetu fortitudinis suae. Cumque appropinquasset prope arietem efferatus est in eum et percussit arietem et comminuit duo cornua eius et non poterat aries resistere ei cumque eum misisset in terram conculcavit et nemo quibat liberare arietem de manu eius. Hircus autem caprarum magnus factus est nimis cumque crevisset fractum est cornu magnum et orta sunt quattuor cornua subter illud per quattuor ventos caeli. De uno autem ex eis egressum est cornu unum modicum et factum est grande contra meridiem et contra orientem et contra fortitudinem. Et magnificatum est usque ad fortitudinem caeli et deiecit de fortitudine et de stellis et conculcavit eas. Et usque ad principem fortitudinis magnificatum est et ab eo tulit iuge sacrificium et deiecit locum sanctificationis eius. Robur autem datum est ei contra iuge sacrificium propter peccata et prosternetur veritas in terra et faciet et prosperabitur. Et audivi unum de sanctis loquentem et dixit unus sanctus alteri nescio cui loquenti usquequo visio et iuge sacrificium et peccatum desolationis quae facta est et sanctuarium et fortitudo conculcabitur. Et dixit ei usque ad vesperam et mane duo milia trecenti et mundabitur sanctuarium. Factum est autem cum viderem ego Daniel visionem et quaererem intellegentiam ecce stetit in conspectu meo quasi species viri. Et audivi vocem viri inter Ulai et clamavit et ait Gabriel fac intellegere istum visionem. Et venit et stetit iuxta ubi ego stabam cumque venisset pavens corrui in faciem meam et ait ad me intellege fili hominis quoniam in tempore finis complebitur visio. Cumque loqueretur ad me collapsus sum pronus in terram et tetigit me et statuit me in gradu meo. Dixitque mihi ego ostendam tibi quae futura sunt in novissimo maledictionis quoniam habet tempus finem suum. Aries quem vidisti habere cornua rex Medorum est atque Persarum. Porro hircus caprarum rex Graecorum est et cornu grande quod erat inter oculos eius ipse est rex primus. Quod autem fracto illo surrexerunt quattuor pro eo quattuor reges de gente eius consurgent sed non in fortitudine eius. Et post regnum eorum cum creverint iniquitates consurget rex impudens facie et intellegens propositiones. Et roborabitur fortitudo eius sed non in viribus suis et supra quam credi potest universa vastabit et prosperabitur et faciet et interficiet robustos et populum sanctorum secundum voluntatem suam.

Marginalia: quattuor venti; quattuor bestie; bestia prima quasi leena; 2a similis urso; alia quasi pardus; 4a terribilis et; milia milium

et dirigetur dolus in manu eius, et cor suum magnificabit, et in copia rerum occidet plurimos, et contra principem principum consurget, et sine manu conteretur. Et visio vespere et mane que dicta est vera est. Tu ergo signa visionem, quia post dies multos erit. Et ego Daniel langui et egrotavi per dies; cumque surrexissem, faciebam opera regis, et stupebam ad visionem, et non erat qui interpretaretur.

IX

In anno primo Darii filii Assueri de semine Medorum, qui imperavit super regnum Chaldeorum, anno uno regni eius, ego Daniel intellexi in libris numerum annorum, de quo factus est sermo Domini ad Ieremiam prophetam, ut complerentur desolationis Ierusalem septuaginta anni. Et posui faciem meam ad Dominum Deum meum rogare et deprecari in ieiuniis, sacco et cinere. Et oravi Dominum Deum meum, et confessus sum, et dixi: Obsecro, Domine Deus magne et terribilis, custodiens pactum et misericordiam diligentibus te et custodientibus mandata tua. Peccavimus, iniquitatem fecimus, impie egimus et recessimus, et declinavimus a mandatis tuis ac iudiciis. Non obedivimus servis tuis prophetis, qui locuti sunt in nomine tuo regibus nostris, principibus nostris, patribus nostris, omnique populo terre. Tibi, Domine, iustitia; nobis autem confusio faciei, sicut est hodie viro Iuda et habitatoribus Ierusalem et omni Israel, his qui prope sunt et his qui procul in universis terris ad quas eiecisti eos propter iniquitates eorum, in quibus peccaverunt in te. Domine, nobis confusio faciei, regibus nostris, principibus nostris et patribus nostris, qui peccaverunt. Tibi autem Domino Deo nostro misericordia et propitiatio, quia recessimus a te, et non audivimus vocem Domini Dei nostri, ut ambularemus in lege eius, quam posuit nobis per servos suos prophetas. Et omnis Israel prevaricati sunt legem tuam, et declinaverunt ne audirent vocem tuam; et stillavit super nos maledictio et detestatio, que scripta est in libro Moysi servi Dei, quia peccavimus ei. Et statuit sermones suos, quos locutus est super nos et super principes nostros qui iudicaverunt nos, ut superduceret in nos malum magnum, quale numquam fuit sub omni celo, secundum quod factum est in Ierusalem. Sicut scriptum est in lege Moysi, omne malum hoc venit super nos; et non rogavimus faciem tuam, Domine Deus noster, ut reverteremur ab iniquitatibus nostris et cogitaremus veritatem tuam. Et vigilavit Dominus super malitiam, et adduxit eam super nos; iustus Dominus Deus noster in omnibus operibus suis que fecit; non enim audivimus vocem eius. Et nunc, Domine Deus noster, qui eduxisti populum tuum de terra Egypti in manu forti, et fecisti tibi nomen secundum diem hanc, peccavimus, iniquitatem fecimus, Domine, in omnem iustitiam tuam; avertatur, obsecro, ira tua et furor tuus a civitate tua Ierusalem et monte sancto tuo. Propter peccata enim nostra et iniquitates patrum nostrorum, Ierusalem et populus tuus in opprobrium sunt omnibus per circuitum nostrum. Nunc ergo exaudi, Deus noster, orationem servi tui et preces eius, et ostende faciem tuam super sanctuarium tuum quod desertum est, propter temetipsum. Inclina, Deus meus, aurem tuam et audi; aperi oculos tuos et vide desolationem nostram, et civitatem super quam invocatum est nomen tuum; neque enim in iustificationibus nostris prosternimus preces ante faciem tuam, sed in miserationibus tuis multis. Exaudi, Domine; placare, Domine; attende et fac; ne moreris propter temetipsum, Deus meus, quia nomen tuum invocatum est super civitatem et super populum tuum. Cumque adhuc loquerer et orarem et confiterer peccata mea et peccata populi mei Israel, et prosternerem preces meas in conspectu Dei mei pro monte sancto Dei mei, adhuc me loquente in oratione, ecce vir Gabriel, quem videram in visione a principio, cito volans tetigit me in tempore sacrificii vespertini. Et docuit me, et locutus est mihi, dixitque: Daniel, nunc egressus sum ut docerem te et intelligeres. Ab exordio precum tuarum egressus est sermo; ego autem veni ut indicarem tibi, quia vir desideriorum es; tu ergo animadverte sermonem et intellige visionem. Septuaginta ebdomades abbreviate sunt super populum tuum et super urbem sanctam tuam, ut consummetur prevaricatio, et finem accipiat peccatum, et deleatur iniquitas, et adducatur iustitia sempiterna, et impleatur visio et prophetia, et ungatur sanctus sanctorum. Scito ergo et animadverte: ab exitu sermonis, ut iterum edificetur Ierusalem, usque ad Christum ducem, ebdomades septem et ebdomades sexaginta due erunt; et rursum edificabitur platea et muri in angustia temporum. Et post ebdomades sexaginta duas occidetur Christus, et non erit eius populus qui eum negaturus est. Et civitatem et sanctuarium dissipabit populus cum duce venturo; et finis eius vastitas, et post finem belli statuta desolatio. Confirmabit autem pactum multis ebdomada una; et in dimidio ebdomadis deficiet hostia et sacrificium; et erit in templo abominatio desolationis, et usque ad consummationem et finem perseverabit desolatio.

X

Anno tertio Cyri regis Persarum, verbum revelatum est Danieli cognomento Baltassar, et verum verbum et fortitudo magna; intellexitque sermonem; intelligentia enim est opus in visione. In diebus illis ego Daniel lugebam trium ebdomadarum diebus; panem desiderabilem non comedi, et caro et vinum non introierunt in os meum, sed neque unguento unctus sum, donec complerentur trium ebdomadarum dies. Die autem vicesima et quarta mensis primi eram iuxta fluvium magnum, qui est Tigris. Et levavi oculos meos et vidi, et ecce vir unus vestitus lineis, et renes eius accincti auro obrizo, et corpus eius quasi crisolitus, et facies eius velut species fulguris, et oculi eius ut lampas ardens, et brachia eius et que deorsum sunt usque ad pedes quasi species eris candentis, et vox sermonum eius ut vox multitudinis. Vidi autem ego Daniel solus visionem; porro viri qui erant mecum non viderunt, sed terror nimius irruit super eos, et fugerunt in absconditum. Ego autem relictus solus vidi visionem grandem hanc, et non remansit in me fortitudo, sed et species mea immutata est in me, et emarcui, nec habui quicquam virium. Et audivi vocem sermonum eius, et audiens iacebam consternatus super faciem meam, et vultus meus herebat terre. Et ecce manus tetigit me, et erexit me super genua mea et super articulos manuum mearum. Et dixit ad me: Daniel vir desideriorum, intellige verba que ego loquor ad te, et sta in gradu tuo; nunc enim sum missus ad te. Cumque dixisset mihi sermonem istum, steti tremens. Et ait ad me: Noli metuere, Daniel, quia ex die primo quo posuisti cor tuum ad intelligendum ut te affligeres in conspectu Dei tui, exaudita sunt verba tua, et ego veni propter sermones tuos. Princeps autem regni Persarum restitit mihi viginti et uno diebus; et ecce Michael, unus de principibus primis, venit in adiutorium meum, et ego remansi ibi iuxta regem Persarum. Veni autem ut docerem te que ventura sunt populo tuo in novissimis diebus, quoniam adhuc visio in dies. Cumque loqueretur mihi huiuscemodi verbis, deieci vultum meum ad terram et tacui. Et ecce quasi similitudo filii hominis tetigit labia mea, et aperiens os meum locutus sum, et dixi ad eum qui stabat contra me: Domine mi, in visione tua dissolute sunt compages mee, et nihil in me remansit virium. Et quomodo poterit servus domini mei loqui cum domino meo? nihil enim in me remansit virium, sed et halitus meus intercluditur. Rursum ergo tetigit me quasi visio hominis, et confortavit me, et dixit: Noli timere, vir desideriorum; pax tibi; confortare et esto robustus. Cumque loqueretur mecum, convalui, et dixi: Loquere, domine mi, quia confortasti me. Et ait: Numquid scis quare venerim ad te? Et nunc revertar ut prelier adversum principem Persarum. Cum ego egrederer, apparuit princeps Grecorum veniens. Verumtamen annuntiabo tibi quod expressum est in scriptura veritatis; et nemo est adiutor meus in omnibus his, nisi Michael princeps vester.

XI

Ego autem ab anno primo Darii Medi stabam ut confortaretur et roboraretur. Et nunc veritatem annuntiabo tibi. Ecce adhuc tres reges stabunt in Perside, et quartus ditabitur opibus nimiis super omnes; et cum invaluerit divitiis suis, concitabit omnes adversum regnum Grecie. Surget vero rex fortis, et dominabitur potestate multa, et faciet quod placuerit ei. Et cum steterit, conteretur regnum eius, et dividetur in quattuor ventos celi, sed non in posteros eius, neque secundum potentiam illius qua dominatus est; lacerabitur enim regnum eius etiam in externos, exceptis his. Et confortabitur rex austri, et de principibus eius prevalebit super eum, et dominabitur ditione; multa enim dominatio eius. Et post finem annorum federabuntur, filiaque regis austri veniet ad regem aquilonis facere amicitiam, et non obtinebit fortitudinem brachii, nec stabit semen eius; et tradetur ipsa, et qui adduxerunt eam adolescentes eius, et qui confortabant eam in temporibus. Et stabit de germine radicum eius plantatio, et veniet cum exercitu, et ingredietur provinciam regis aquilonis, et abutetur eis, et obtinebit.

abhominatio

intelligencia opus est in visione

ecce vir unus

intelligo verba

veni ut docerem te que ventura sunt in novissimis diebus

apparuit

in scriptura veritatis

regni Medi

filia regis austri

claude sermone · signa librum

insuper et deos eorum et sculptilia, vasa quoque pretiosa argenti et auri captiva ducet in Aegyptum: ipse praevalebit adversus regem aquilonis. Et intrabit in regnum rex austri, et revertetur ad terram suam. Filii autem ejus provocabuntur, et congregabunt multitudinem exercituum plurimorum: et veniet properans et inundans: et revertetur, et concitabitur, et congredietur cum robore ejus. Et provocatus rex austri egredietur, et pugnabit adversus regem aquilonis, et praeparabit multitudinem nimiam, et dabitur multitudo in manu ejus. Et capiet multitudinem, et exaltabitur cor ejus, et dejiciet multa millia: sed non praevalebit. Convertetur enim rex aquilonis, et praeparabit multitudinem multo majorem quam prius: et in fine temporum annorum veniet properans cum exercitu magno et opibus nimiis. Et in temporibus illis multi consurgent adversus regem austri: filii quoque praevaricatorum populi tui extollentur ut impleant visionem, et corruent. Et veniet rex aquilonis, et comportabit aggerem, et capiet urbes munitissimas: et brachia austri non sustinebunt, et consurgent electi ejus ad resistendum, et non erit fortitudo. Et faciet veniens super eum juxta placitum suum, et non erit qui stet contra faciem ejus: et stabit in terra inclyta, et consumetur in manu ejus. Et ponet faciem suam ut veniat ad tenendum universum regnum ejus, et recta faciet cum eo: et filiam feminarum dabit ei, ut evertat illud: et non stabit, nec illius erit. Et convertet faciem suam ad insulas, et capiet multas: et cessare faciet principem opprobrii sui, et opprobrium ejus convertetur in eum. Et convertet faciem suam ad imperium terrae suae, et impinget, et corruet, et non invenietur. Et stabit in loco ejus vilissimus, et indignus decore regio: et in paucis diebus conteretur, non in furore, nec in praelio. Et stabit in loco ejus despectus, et non tribuetur ei honor regius: et veniet clam, et obtinebit regnum in fraudulentia. Et brachia pugnantis expugnabuntur a facie ejus, et conterentur: insuper et dux foederis. Et post amicitias, cum eo faciet dolum: et ascendet, et superabit in modico populo. Et abundantes et uberes urbes ingredietur: et faciet quae non fecerunt patres ejus, et patres patrum ejus: rapinas, et praedam, et divitias eorum dissipabit, et contra firmissimas cogitationes inibit: et hoc usque ad tempus. Et concitabitur fortitudo ejus, et cor ejus adversum regem austri in exercitu magno: et rex austri provocabitur ad bellum multis auxiliis et fortibus nimis: et non stabunt, quia inibunt adversus eum consilia. Et comedentes panem cum eo conterent illum, exercitusque ejus opprimetur, et cadent interfecti plurimi. Duorum quoque regum cor erit ut malefaciant, et ad mensam unam mendacium loquentur, et non proficient: quia adhuc finis in aliud tempus. Et revertetur in terram suam cum opibus multis: et cor ejus adversum testamentum sanctum, et faciet, et revertetur in terram suam. Statuto tempore revertetur, et veniet ad austrum, et non erit priori simile novissimum. Et venient super eum trieres et Romani: et percutietur, et revertetur, et indignabitur contra testamentum sanctuarii, et faciet: reverteturque, et cogitabit adversum eos qui dereliquerunt testamentum sanctuarii. Et brachia ex eo stabunt, et polluent sanctuarium fortitudinis, et auferent juge sacrificium: et dabunt abominationem in desolationem. Et impii in testamentum simulabunt fraudulenter: populus autem sciens Deum suum obtinebit, et faciet. Et docti in populo docebunt plurimos: et ruent in gladio, et in flamma, et in captivitate, et in rapina dierum. Cumque corruerint, sublevabuntur auxilio parvulo: et applicabuntur eis plurimi fraudulenter. Et de eruditis ruent, ut conflentur, et eligantur, et dealbentur usque ad tempus praefinitum: quia adhuc aliud tempus erit. Et faciet juxta voluntatem suam rex, et elevabitur, et magnificabitur adversus omnem deum: et adversus Deum deorum loquetur magnifica, et dirigetur donec compleatur iracundia: perpetrata quippe est definitio. Et Deum patrum suorum non reputabit: et erit in concupiscentiis feminarum, nec quemquam deorum curabit: quia adversum universa consurget. Deum autem maozim in loco suo venerabitur: et deum quem ignoraverunt patres ejus colet auro, et argento, et lapide pretioso, rebusque pretiosis. Et faciet ut muniat maozim cum deo alieno quem cognovit, et multiplicabit gloriam, et dabit eis potestatem in multis, et terram dividet gratuito. Et in tempore praefinito praeliabitur adversus eum rex austri, et quasi tempestas veniet contra illum rex aquilonis in curribus, et in equitibus, et in classe magna, et ingredietur terras, et conteret, et pertransiet. Et introibit in terram gloriosam, et multae corruent: hae autem solae salvabuntur de manu ejus: Edom, et Moab, et principium filiorum Ammon. Et mittet manum suam in terras: et terra Aegypti non effugiet. Et dominabitur thesaurorum auri, et argenti, et in omnibus pretiosis Aegypti: per Libyam quoque et Aethiopiam transibit. Et fama turbabit eum ab oriente et ab aquilone: et veniet in multitudine magna ut conterat et interficiat plurimos. Et figet tabernaculum suum Apadno inter maria, super montem inclytum et sanctum: et veniet usque ad summitatem ejus, et nemo auxiliabitur ei.

XII

In tempore autem illo consurget Michael princeps magnus, qui stat pro filiis populi tui: et veniet tempus quale non fuit ab eo ex quo gentes esse coeperunt usque ad tempus illud. Et in tempore illo salvabitur populus tuus, omnis qui inventus fuerit scriptus in libro. Et multi de his qui dormiunt in terrae pulvere evigilabunt: alii in vitam aeternam, et alii in opprobrium ut videant semper. Qui autem docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti: et qui ad justitiam erudiunt multos, quasi stellae in perpetuas aeternitates. Tu autem, Daniel, claude sermones, et signa librum usque ad tempus statutum: plurimi pertransibunt, et multiplex erit scientia. Et vidi ego Daniel, et ecce quasi duo alii stabant: unus hinc super ripam fluminis, et alius inde ex altera ripa fluminis. Et dixi viro qui erat indutus lineis, qui stabat super aquas fluminis: Usquequo finis horum mirabilium? Et audivi virum qui indutus erat lineis, qui stabat super aquas fluminis, cum elevasset dexteram et sinistram suam in caelum, et jurasset per viventem in aeternum, quia in tempus, et tempora, et dimidium temporis. Et cum completa fuerit dispersio manus populi sancti, complebuntur universa haec. Et ego audivi, et non intellexi. Et dixi: Domine mi, quid erit post haec? Et ait: Vade, Daniel, quia clausi sunt signatique sermones usque ad praefinitum tempus. Eligentur, et dealbabuntur, et quasi ignis probabuntur multi: et impie agent impii, neque intelligent omnes impii: porro docti intelligent. Et a tempore cum ablatum fuerit juge sacrificium, et posita fuerit abominatio in desolationem, dies mille ducenti nonaginta. Beatus qui exspectat, et pervenit usque ad dies mille trecentos triginta quinque. Tu autem vade ad praefinitum: et requiesces, et stabis in sorte tua in finem dierum.

XIII

Et erat vir habitans in Babylone, cui nomen erat Joakim: et accepit uxorem nomine Susannam, filiam Helciae, pulchram nimis, et timentem Deum: parentes enim illius, cum essent justi, erudierunt filiam suam secundum legem Moysi. Erat autem Joakim dives valde, et erat ei pomarium vicinum domui suae: et ad ipsum confluebant Judaei, eo quod esset honorabilior omnium. Et constituti sunt de populo duo senes judices in illo anno: de quibus locutus est Dominus: Quia egressa est iniquitas de Babylone a senioribus judicibus, qui videbantur regere populum. Isti frequentabant domum Joakim, et veniebant ad eos omnes qui habebant judicia. Cum autem populus revertisset per meridiem, ingrediebatur Susanna, et deambulabat in pomario viri sui. Et videbant eam senes quotidie ingredientem et deambulantem: et exarserunt in concupiscentiam ejus: et everterunt sensum suum, et declinaverunt oculos suos ut non viderent caelum, neque recordarentur judiciorum justorum. Erant ergo ambo vulnerati amore ejus, nec indicaverunt sibi vicissim dolorem suum: erubescebant enim indicare sibi concupiscentiam suam, volentes concumbere cum ea: et observabant quotidie sollicitius videre eam. Dixitque alter ad alterum: Eamus domum, quia prandii hora est. Et egressi recesserunt

cesserunt ab

Cumque reversi essent venerunt in unum et sciscitantes ab invicem causam confessi sunt concupiscentiam suam. Et tunc in commune statuerunt tempus quando eam possent invenire solam. Factum est autem cum observarent diem aptum ingressa est aliquando sicut heri et nudiustertius cum duabus solis puellis voluitque lavari in pomario. Estus quippe erat. Et non erat ibi quisquam preter duos senes absconditos et contemplantes eam. Dixit ergo puellis: Afferte mihi oleum et smigmata et ostia pomarii claudite ut laver. Et fecerunt sicut preceperat. Clauseruntque ostia pomarii et egresse sunt per posticum ut afferrent que iusserat. Nesciebantque senes intus esse absconditos. Cum autem egresse essent puelle surrexerunt duo senes et accurrerunt ad eam et dixerunt: Ecce ostia pomarii clausa sunt et nemo nos videt et nos in concupiscentia tui sumus. Quam ob rem assentire nobis et commiscere nobiscum. Quod si nolueris dicemus contra te testimonium quod fuerit tecum iuvenis et ob hanc causam emiseris puellas a te. Ingemuit Susanna et ait: Angustie sunt mihi undique. Si enim hoc egero mors mihi est. Si autem non egero non effugiam manus vestras. Sed melius est mihi absque opere incidere in manus vestras quam peccare in conspectu Domini. Et exclamavit voce magna Susanna. Exclamaverunt autem et senes adversus eam. Et cucurrit unus et aperuit ostia pomarii. Cum ergo audissent clamorem in pomario famuli domus irruerunt per posticum ut viderent quidnam esset. Postquam autem senes locuti sunt erubuerunt servi vehementer quia nunquam dictus fuerat sermo huiuscemodi de Susanna. Et facta est dies crastina. Cumque venisset populus ad virum eius Ioachim venerunt et duo presbyteri pleni iniqua cogitatione adversus Susannam ut interficerent eam. Et dixerunt coram populo: Mittite ad Susannam filiam Helchie uxorem Ioachim. Et statim miserunt. Et venit cum parentibus et filiis et universis cognatis suis. Porro Susanna erat delicata nimis et pulchra specie. At iniqui illi iusserunt ut discooperiretur. Erat enim cooperta ut vel sic satiarentur decore eius. Flebant igitur sui et omnes qui noverant eam. Consurgentes autem duo presbyteri in medio populi posuerunt manus suas super caput eius. Que flens suspexit ad celum. Erat enim cor eius fiduciam habens in Domino. Et dixerunt presbyteri: Cum deambularemus in pomario soli ingressa est hec cum duabus puellis et clausit ostia pomarii et dimisit puellas a se. Venitque ad eam adolescens qui erat absconditus et concubuit cum ea. Porro nos cum essemus in angulo pomarii videntes iniquitatem cucurrimus ad eos et vidimus eos pariter commisceri. Et illum quidem non quivimus comprehendere quia fortior nobis erat et apertis ostiis exilivit. Hanc autem cum apprehendissemus interrogavimus quisnam esset adolescens et noluit indicare nobis. Huius rei testes sumus. Credidit eis multitudo quasi senibus et iudicibus populi et condempnaverunt eam ad mortem. Exclamavit autem voce magna Susanna et dixit: Deus eterne qui absconditorum es cognitor qui nosti omnia antequam fiant, tu scis quoniam falsum testimonium tulerunt contra me. Et ecce morior cum nichil horum fecerim que isti maliciose composuerunt adversum me. Exaudivit autem Dominus vocem eius. Cumque duceretur ad mortem suscitavit Dominus spiritum sanctum pueri iunioris cuius nomen Daniel. Et exclamavit voce magna: Mundus ego sum a sanguine huius. Et conversus omnis populus ad eum dixit: Quis est iste sermo quem tu locutus es? Qui cum staret in medio eorum ait: Sic fatui filii Israel non iudicantes neque quod verum est cognoscentes condempnastis filiam Israel? Revertimini ad iudicium quia falsum testimonium locuti sunt adversus eam. Reversus est ergo populus cum festinatione et dixerunt ei senes: Veni et sede in medio nostrum et indica nobis quia tibi Deus dedit honorem senectutis. Et dixit ad eos Daniel: Separate eos ab invicem procul et diiudicabo eos. Cum ergo divisi essent alter ab altero vocavit unum de eis et dixit ad eum: Inveterate dierum malorum, nunc venerunt peccata tua que operabaris prius, iudicans iudicia iniusta, innocentes opprimens et dimittens noxios, dicente Domino: Innocentem et iustum non interficies.

Nunc ergo si vidisti eam dic sub qua arbore videris eos colloquentes sibi. Qui ait: Sub scino. Dixit autem Daniel: Recte mentitus es in caput tuum. Ecce enim angelus Dei accepta sententia ab eo scindet te medium. Et amoto eo iussit venire alium et dixit ei: Semen Chanaan et non Iuda, species decepit te et concupiscentia subvertit cor tuum. Sic faciebatis filiabus Israel et ille timentes loquebantur vobis. Sed filia Iuda non sustinuit iniquitatem vestram. Nunc ergo dic mihi sub qua arbore comprehenderis eos loquentes sibi. Qui ait: Sub prino. Dixit autem ei Daniel: Recte mentitus es et tu in caput tuum. Manet enim angelus Domini gladium habens ut secet te medium et interficiat vos. Exclamavit itaque omnis cetus voce magna et benedixerunt Dominum qui salvat sperantes in se. Et consurrexerunt adversus duos presbyteros. Convicerat enim eos Daniel ex ore suo falsum dixisse testimonium. Feceruntque eis sicut male egerant adversus proximum ut facerent secundum legem Moysi. Et interfecerunt eos et salvatus est sanguis innoxius in die illa. Helchias autem et uxor eius laudaverunt Dominum pro filia sua Susanna cum Ioachim marito eius et cognatis omnibus quia non esset inventa in ea res turpis. Daniel autem factus est magnus in conspectu populi a die illa et deinceps. Et rex Astiages appositus est ad patres suos et suscepit Cirus Perses regnum eius.

XIII

Erat autem Daniel conviva regis et honoratus super omnes amicos eius. Erat quoque idolum apud Babilonios nomine Bel. Et impendebantur in eo per dies singulos simile artabe xii et oves xl vini quoque amphore vi. Rex quoque colebat eum et ibat per singulos dies adorare eum. Porro Daniel adorabat Deum suum. Dixitque ei rex: Quare non adoras Bel? Qui respondens ait ei: Quia non colo idola manufacta sed viventem Deum qui creavit celum et terram et habet potestatem omnis carnis. Et dixit rex ad eum: Non videtur tibi esse Bel vivens Deus? An non vides quanta comedat et bibat cotidie? Et ait Daniel arridens: Ne erres rex. Iste enim intrinsecus luteus est et forinsecus ereus neque comedit aliquando. Et iratus rex vocavit sacerdotes eius et ait eis: Nisi dixeritis mihi quis est qui comedat impensas has moriemini. Si autem ostenderitis quoniam Bel comedat hec morietur Daniel quia blasphemavit in Bel. Et dixit Daniel regi: Fiat iuxta verbum tuum. Erant autem sacerdotes Bel lxx exceptis uxoribus et parvulis et filiis. Et venit rex cum Daniele in templum Bel. Et dixerunt sacerdotes Bel: Ecce nos egredimur foras et tu rex pone escas et vinum misce et claude ostium et signa anulo tuo. Et cum ingressus fueris mane nisi inveneris omnia comesta a Bel morte moriemur vel Daniel qui mentitus est adversum nos. Contempnebant autem quia fecerant sub mensa absconditum introitum et per ipsum ingrediebantur semper et devorabant ea. Factum est igitur postquam egressi sunt illi et rex posuit cibos ante Bel, precepit Daniel pueris suis et attulerunt cinerem et cribraverunt per totum templum coram rege. Et egressi clauserunt ostium et signantes anulo regis abierunt. Sacerdotes autem ingressi sunt nocte iuxta consuetudinem suam et uxores et filii eorum et comederunt omnia et biberunt. Surrexit autem rex primo diluculo et Daniel cum eo. Et ait rex: Salvane sunt signacula Daniel? Qui respondit: Salva rex. Statimque cum aperuisset ostium intuitus rex mensam exclamavit voce magna: Magnus es Bel et non est apud te dolus quisquam. Et risit Daniel et tenuit regem ne ingrederetur intro et dixit: Ecce pavimentum, animadverte cuius vestigia sint hec. Et dixit rex: Video vestigia virorum et mulierum et infantium. Et iratus est rex. Tunc apprehendit rex sacerdotes et uxores et filios eorum et ostenderunt ei abscondita ostiola per que ingrediebantur et consumebant que erant super mensam. Occidit ergo rex eos et tradidit Bel in potestatem Danielis qui subvertit eum et templum eius. Et erat draco magnus in loco illo et colebant eum Babilonii.

sub scino

sub prino

rex Astiages · Cirus

XIII · Bel

artabe xii et oves xl

sacerdotes Bel lxx

cribrant cinerem

a prius Daniel

draco magnus

Secunda missio danielis in lacum leonum

Et dixit rex danieli: Ecce non potes dicere quin hic sit deus vivens. Adora ergo eum. Dixitque daniel: Dominum deum meum adoro, quia ipse est deus vivens. Tu autem rex da michi potestatem, et interficiam draconem absque gladio et fuste. Et ait rex: Do tibi. Tulit ergo daniel picem et adipem et pilos, et coxit pariter, fecitque massas et dedit in os draconis, et disruptus est draco. Et dixit daniel: Ecce quem colebatis. Et cum audissent babilonii, indignati sunt vehementer, et congregati adversus regem dixerunt: Iudeus factus est rex. Bel destruxit, draconem interfecit, et sacerdotes occidit. Et dixerunt cum venissent ad regem: Trade nobis danielem, alioquin interficiemus te et domum tuam. Vidit ergo rex quod irruerent in eum vehementer, et necessitate compulsus tradidit eis danielem. Qui miserunt eum in lacum leonum, et erat ibi diebus sex. Porro in lacu erant septem leones, et dabantur eis duo corpora et due oves. Et tunc non data sunt eis, ut devorarent danielem. Erat autem abacuch propheta in iudea, et ipse coxerat pulmentum, et intriverat panes in alveolo, et ibat in campum ut ferret messoribus. Dixitque angelus domini ad abacuch: Fer prandium quod habes in babilonem danieli, qui est in lacu leonum. Et dixit abacuch: Domine, babilonem non vidi, et lacum nescio. Et apprehendit eum angelus domini in vertice eius, et portavit eum capillo capitis sui, posuitque eum in babilone supra lacum in impetu spiritus sui. Et clamavit abacuch dicens: Daniel serve dei, tolle prandium quod misit tibi deus. Et ait daniel: Recordatus es enim mei deus, et non dereliquisti diligentes te. Surgensque daniel comedit. Porro angelus domini restituit abacuch in loco suo confestim. Venit ergo rex die septimo ut lugeret danielem, et venit ad lacum et introspexit, et ecce daniel sedens in medio leonum. Et exclamavit rex voce magna dicens: Magnus es domine deus danielis. Et extraxit eum de lacu leonum. Porro illos qui perdicionis eius causa fuerant intromisit in lacum, et devorati sunt in momento coram eo. Tunc rex ait: Paveant habitantes universam terram deum danielis. Ipse est enim deus vivens in secula. Ipse liberator est atque salvator, faciens signa et mirabilia in celo et in terra, qui liberavit danielem de lacu leonum.

Lugeret danielem

Prologus Ieronimi in XII prophetas.

Non idem est ordo duodecim prophetarum apud hebreos qui est apud nos. Unde secundum id quod ibi legitur hic quoque dispositi sunt. Osee commaticus est et quasi per sententias loquens. Iohel planus in principiis, in fine obscurior. Et singuli usque ad malachiam habent proprietates suas, quas qui eorum scienter legerit dictorum animadvertet. Et quia longum est de omnibus dicere, hoc tantum vos o paula et eustochium admonitas volo scire, unum librum esse duodecim prophetarum, et osee sinchronon, id est coevum, esse ysaie, malachiam vero aggei et zacharie fuisse temporibus. In quibus autem tempora non scribuntur in titulo, sub illis eos regibus prophetasse, sub quibus et hii qui ante eos habent titulos prophetaverunt.

Temporibus ozie et ioathe, achaz et ezechie regum iuda, et ieroboam filii ioas regis israel, osee filius beeri ad prophetandum descendit spiritu repletus est. Hic commemoratis iam in titulo regum, achaz rex iuda et ieroboam rex israel, de quibus sicut dictum est in hystoria regum et paralipomenon invenitur, et iam israel ydolatrie crimen impio ac patre suo ad vitulos coegerunt, propter quod dicit ad osee loquens. Et dicens: Accipe tibi uxorem fornicariam, et fac tibi filios fornicationum. Fornicariam iam ut eloquium corporis moveret. Ex gentilem dum ignorantem appellat, qui dei cecidit sive amore tempore simulachrorum te subiectio descendit. Et cum propheta dei precepto in hystoria reparavit, accepta et filium iezrahel appellavit nominare, deo pollicente post breve tempore sanguinem iezrahel in domo ieu vindicare. Qui per missionem hic est, ieu per heliseum in regnum unctum, ad defendendum

achaz ieroboam

sanguinem naboth. Naboth enim cum iezabel et templum in metropoli civitatis que iezrahel achab regis israel urbe interfecit, ut in hystoria regum exposuimus. Ieu quamvis gravius divinum preceptum in vindicando sanguine, tamen in eodem memoratis domini delinquit, ideo pacto dominum delinquere inventus est. Cum per ieroboam ad vitulos conversus est, origines suas sic fallaciter mutavit ac dei preceptum et religionem cum spiritu regem. Sanguis naboth qui in loco dicitur iezrahel fuit effusus, in domo ieu per has memoratam ieroboam peccatum redundavit significat. Huic sententie uni dei ipsum ... Domum autem iuda misericordia ob hoc puniendam, quia ezechias rex iuda filius achaz sublatis ydolis que tempore patris eius qui cecidit reges ... templum dei purgavit ac sanctificavit monstrans sicut quod fecit;

Incipit osee

VERBUM domini quod factum est ad osee filium beeri in diebus ozie, ioathan, achaz, ezechie regum iuda, et in diebus ieroboam filii ioas regis israel. Principium loquendi domino in osee. Et dixit dominus ad osee: Vade sume tibi uxorem fornicariam et fac filios fornicationum, quia fornicans fornicabitur terra a domino. Et abiit et accepit gomer filiam debelaim, et concepit et peperit filium. Et dixit dominus ad eum: Voca nomen eius iezrahel, quoniam adhuc modicum et visitabo sanguinem iezrahel super domum ieu, et quiescere faciam regnum domus israel. Et in illa die conteram arcum israel in valle iezrahel. Et concepit adhuc et peperit filiam, et dixit ei: Voca nomen eius absque misericordia, quia non addam ultra misereri domui israel, sed oblivione obliviscar eorum. Et domui iuda miserebor, et salvabo eos in domino deo suo, et non salvabo eos in arcu et gladio et in bello et in equis et in equitibus. Et ablactavit eam que erat absque misericordia. Et concepit et peperit filium, et dixit: Voca nomen eius non populus meus, quia vos non populus meus, et ego non ero vester. Et erit numerus filiorum israel quasi arena maris que sine mensura est et non numerabitur. Et erit in loco ubi dicetur eis non populus meus vos, dicetur eis filii dei viventis. Et congregabuntur filii iuda et filii israel pariter, et ponent sibimet caput unum, et ascendent de terra, quia magnus dies iezrahel. Dicite fratribus vestris populus meus, et sorori vestre misericordiam consecuta. Iudicate matrem vestram iudicate, quia ipsa non uxor mea, et ego non vir eius. Auferat fornicationes suas a facie sua, et adulteria sua de medio uberum suorum, ne forte expoliem eam nudam, et statuam eam secundum diem nativitatis sue. Et ponam eam quasi solitudinem, et statuam eam velud terram invium, et interficiam eam siti. Et filiorum illius non miserebor, quia filii fornicationum sunt, quia fornicata est mater eorum, confusa est que concepit eos, quia dixit: Vadam post amatores meos, qui dant panes michi et aquas meas, lanam meam et linum meum, oleum meum et potum meum. Propter hoc ecce ego sepiam viam tuam spinis, et sepiam eam maceria, et semitas suas non inveniet. Et sequetur amatores suos, et non apprehendet eos, et queret eos et non inveniet, et dicet: Vadam et revertar ad virum meum priorem, quia bene michi erat tunc magis quam nunc. Et hec nescivit quia ego dedi ei frumentum et vinum et oleum, et argentum multiplicavi ei et aurum, que fecerunt baal. Ideo convertar et sumam frumentum meum in tempore suo, et vinum meum in tempore suo, et liberabo lanam meam et linum meum que operiebant ignominiam eius. Et nunc revelabo stultitiam eius in oculis amatorum eius, et vir non eruet eam de manu mea. Et cessare faciam omne gaudium eius, sollempnitatem eius, neomeniam eius et sabbatum eius, et omnia festa tempora eius. Et corrumpam vineam eius et ficum eius, de quibus dixit: Mercedes hee mee sunt, quas dederunt michi amatores mei. Et ponam eam in saltum, et comedet illam bestia agri. Et visitabo super eam dies baalim, quibus accendebat incensum, et ornabatur inaure sua et monili suo, et ibat post amatores suos, et mei obliviscebatur, dicit dominus. Propter hoc ecce ego lactabo eam, et adducam eam in solitudinem, et loquar ad cor eius. Et dabo ei vinitores eius ex eodem loco, et vallem achor

ad aperiendam spem: et canet ibi iuxta dies iuventutis suae, et iuxta dies ascensionis suae de terra Aegypti. Et erit in die illa, ait Dominus: vocabit me, Vir meus: et non vocabit me ultra, Baali. Et auferam nomina Baalim de ore eius, et non recordabitur ultra nominis eorum. Et percutiam cum eis foedus in die illa cum bestia agri, et cum volucre caeli, et cum reptili terrae: et arcum, et gladium, et bellum conteram de terra: et dormire eos faciam fiducialiter. Et sponsabo te mihi in sempiternum: et sponsabo te mihi in iustitia, et iudicio, et in misericordia, et in miserationibus. Et sponsabo te mihi in fide: et scies quia ego Dominus. Et erit in die illa: exaudiam, dicit Dominus, exaudiam caelos, et illi exaudient terram. Et terra exaudiet triticum, et vinum, et oleum, et haec exaudient Iezrahel. Et seminabo eam mihi in terram, et miserebor eius, quae fuit absque misericordia. Et dicam non populo meo: Populus meus es tu: et ipse dicet: Deus meus es tu.

III Et dixit Dominus ad me: Adhuc vade, et dilige mulierem dilectam amico, et adulteram: sicut diligit Dominus filios Israel, et ipsi respiciunt ad deos alienos, et diligunt vinacia uvarum. Et fodi eam mihi quindecim argenteis, et choro hordei, et dimidio choro hordei. Et dixi ad eam: Dies multos exspectabis me: non fornicaberis, et non eris viro: sed et ego exspectabo te. Quia dies multos sedebunt filii Israel sine rege, et sine principe, et sine sacrificio, et sine altari, et sine ephod, et sine theraphim. Et post haec revertentur filii Israel, et quaerent Dominum Deum suum, et David regem suum: et pavebunt ad Dominum, et ad bonum eius in novissimo dierum.

IIII Audite verbum Domini, filii Israel, quia iudicium Domino cum habitatoribus terrae: non est enim veritas, et non est misericordia, et non est scientia Dei in terra. Maledictum, et mendacium, et homicidium, et furtum, et adulterium inundaverunt, et sanguis sanguinem tetigit. Propter hoc lugebit terra, et infirmabitur omnis qui habitat in ea, in bestia agri, et in volucre caeli: sed et pisces maris congregabuntur. Verumtamen unusquisque non iudicet: et non arguatur vir: populus enim tuus sicut hi qui contradicunt sacerdoti. Et corrues hodie, et corruet etiam propheta tecum: nocte tacere feci matrem tuam. Conticuit populus meus, eo quod non habuerit scientiam: quia tu scientiam repulisti, repellam te, ne sacerdotio fungaris mihi: et oblita es legis Dei tui, obliviscar filiorum tuorum et ego. Secundum multitudinem eorum sic peccaverunt mihi: gloriam eorum in ignominiam commutabo. Peccata populi mei comedent, et ad iniquitatem eorum sublevabunt animas eorum. Et erit sicut populus, sic sacerdos: et visitabo super eum vias eius, et cogitationes eius reddam ei. Et comedent, et non saturabuntur: fornicati sunt, et non cessaverunt: quoniam Dominum reliquerunt in non custodiendo. Fornicatio, et vinum, et ebrietas auferunt cor. Populus meus in ligno suo interrogavit, et baculus eius annuntiavit ei: spiritus enim fornicationum decepit eos, et fornicati sunt a Deo suo. Super capita montium sacrificabant, et super colles accendebant thymiama: subtus quercum, et populum, et terebinthum, quia bona erat umbra eius: ideo fornicabuntur filiae vestrae, et sponsae vestrae adulterae erunt. Non visitabo super filias vestras cum fuerint fornicatae, et super sponsas vestras cum adulteraverint: quoniam ipsi cum meretricibus conversabantur, et cum effeminatis sacrificabant, et populus non intelligens vapulabit. Si fornicaris tu Israel, non delinquat saltem Iuda: et nolite ingredi in Galgala, et ne ascenderitis in Bethaven, neque iuraveritis: Vivit Dominus. Quoniam sicut vacca lasciviens declinavit Israel: nunc pascet eos Dominus quasi agnum in latitudine. Particeps idolorum Ephraim, dimitte eum. Separatum est convivium eorum, fornicatione fornicati sunt: dilexerunt afferre ignominiam protectores eius. Ligavit eum spiritus in alis suis, et confundentur a sacrificiis suis.

V Audite hoc sacerdotes, et attendite domus Israel, et domus regis auscultate: quia vobis iudicium est, quoniam laqueus facti estis speculationi, et rete expansum super Thabor. Et victimas declinastis in profundum: et ego eruditor omnium eorum. Ego scio Ephraim, et Israel non est absconditus a me: quia nunc fornicatus est Ephraim, contaminatus est Israel. Non dabunt cogitationes suas ut revertantur ad Deum suum: quia spiritus fornicationum in medio eorum, et Dominum non cognoverunt. Et respondebit arrogantia Israel in facie eius: et Israel et Ephraim ruent in iniquitate sua, ruet etiam Iudas cum eis. In gregibus suis, et in armentis suis vadent ad quaerendum Dominum, et non invenient: ablatus est ab eis. In Dominum praevaricati sunt, quia filios alienos genuerunt: nunc devorabit eos mensis cum partibus suis. Clangite buccina in Gabaa, tuba in Rama: ululate in Bethaven, post tergum tuum Beniamin. Ephraim in desolatione erit in die correptionis: in tribubus Israel ostendi fidem. Facti sunt principes Iuda quasi assumentes terminum: super eos effundam quasi aquam iram meam. Calumniam patiens est Ephraim, fractus iudicio: quoniam coepit abire post sordes. Et ego quasi tinea Ephraim: et quasi putredo domui Iuda. Et vidit Ephraim languorem suum, et Iuda vinculum suum: et abiit Ephraim ad Assur, et misit ad regem ultorem: et ipse non poterit sanare vos, nec solvere poterit a vobis vinculum. Quoniam ego quasi leaena Ephraim, et quasi catulus leonis domui Iuda: ego, ego capiam et vadam: tollam, et non est qui eruat. Vadens revertar ad locum meum: donec deficiatis, et quaeratis faciem meam.

VI In tribulatione sua mane consurgent ad me: venite, et revertamur ad Dominum: quia ipse cepit, et sanabit nos: percutiet, et curabit nos. Vivificabit nos post duos dies: in die tertia suscitabit nos, et vivemus in conspectu eius. Sciemus, sequemurque ut cognoscamus Dominum: quasi diluculum praeparatus est egressus eius, et veniet quasi imber nobis temporaneus et serotinus terrae. Quid faciam tibi Ephraim? quid faciam tibi Iuda? misericordia vestra quasi nubes matutina: et quasi ros mane pertransiens. Propter hoc dolavi in prophetis, occidi eos in verbis oris mei: et iudicia tua quasi lux egredientur. Quia misericordiam volui, et non sacrificium: et scientiam Dei plus quam holocausta. Ipsi autem sicut Adam transgressi sunt pactum, ibi praevaricati sunt in me. Galaad civitas operantium idolum, supplantata sanguine. Et quasi fauces virorum latronum, particeps sacerdotum in via interficientium pergentes de Sichem: quia scelus operati sunt. In domo Israel vidi horrendum: ibi fornicationes Ephraim: contaminatus est Israel. Sed et Iuda pone messem tibi, cum convertero captivitatem populi mei.

VII Cum sanare vellem Israel, revelata est iniquitas Ephraim, et malitia Samariae, quia operati sunt mendacium: et fur ingressus est spolians, latrunculus foris. Et ne forte dicant in cordibus suis omnem malitiam eorum me recordatum: nunc circumdederunt eos adinventiones suae, coram facie mea factae sunt. In malitia sua laetificaverunt regem: et in mendaciis suis principes. Omnes adulterantes, quasi clibanus succensus a coquente: quievit paululum civitas a commixtione fermenti, donec fermentaretur totum. Dies regis nostri: coeperunt principes furere a vino: extendit manum suam cum illusoribus. Quia applicuerunt quasi clibanum cor suum cum insidiaretur eis: tota nocte dormivit coquens eos, mane ipse succensus quasi ignis flammae. Omnes calefacti sunt quasi clibanus, et devoraverunt iudices suos: omnes reges eorum ceciderunt: non est qui clamet in eis ad me. Ephraim in populis ipse commiscebatur: Ephraim factus est subcinericius panis qui non reversatur. Comederunt alieni robur eius, et ipse nescivit: sed et cani effusi sunt in eo, et ipse ignoravit. Et humiliabitur superbia Israel in facie eius: nec reversi sunt ad Dominum Deum suum, et non quaesierunt eum in omnibus his. Et factus est Ephraim quasi columba seducta non habens cor: Aegyptum invocabant, ad Assyrios abierunt. Et cum profecti fuerint, expandam super eos rete meum: quasi volucrem caeli detraham eos, caedam eos secundum auditionem coetus eorum. Vae eis, quoniam recesserunt a me: vastabuntur, quia praevaricati sunt in me: et ego redemi eos: et ipsi locuti sunt contra me mendacia. Et non clamaverunt ad me in corde suo, sed ululabant in cubilibus suis: super triticum et vinum ruminabant, recesserunt a me. Et ego erudivi eos, et confortavi brachia eorum: et in me cogitaverunt malitiam. Reversi sunt ut essent absque iugo: facti sunt quasi arcus dolosus: cadent in gladio principes eorum, a furore linguae suae. Ista subsannatio eorum in terra Aegypti.

VIII In gutture tuo sit tuba quasi aquila super domum Domini: pro eo quod transgressi sunt foedus meum, et legem meam praevaricati sunt. Me invocabunt: Deus meus, cognovimus te Israel. Proiecit Israel bonum: inimicus persequetur eum. Ipsi regnaverunt

venite et revertamur / vivificabit nos post duos dies / in die tertia

ceperunt principes furere a vino

quasi clibanus

pro cingulo [illegible] fictio est prosopopeia [illegible]

et non ex me; principes extiterunt et non cognovi. Argentum suum et aurum suum fecerunt sibi idola ut interirent. Proiectus est vitulus tuus Samaria; iratus est furor meus in eos. Usquequo non poterunt emundari? Quia ex Israel et ipse est; artifex fecit illum, et non est deus, quoniam in aranearum telas erit vitulus Samarie. Quia ventum seminabunt et turbinem metent; culmus stans non est in eo, germen non faciet farinam; quod et si fecerit, alieni comedent eam. Devoratus est Israel; nunc factus est in nationibus quasi vas immundum, quia ipsi ascenderunt ad Assur, onager solitarius sibi; Ephraim munera dederunt amatoribus. Sed et cum mercede conduxerint nationes, nunc congregabo eos; et quiescent paulisper ab onere regis et principum. Quia multiplicavit Ephraim altaria ad peccandum, facte sunt ei are in delictum. Scribam ei multiplices leges meas, que velud aliene computate sunt. Hostias afferent, immolabunt carnes et comedent, et dominus non suscipiet eas; nunc recordabitur iniquitatis eorum et visitabit peccata eorum; ipsi in Egyptum convertentur. Et oblitus est Israel factoris sui et edificavit delubra, et Iudas multiplicavit urbes munitas; et mittam ignem in civitates eius, et devorabit edes illius.

ventum seminant

IX. Noli letari Israel, noli exultare sicut populi, quia fornicatus es a deo tuo; dilexisti mercedem super omnes areas tritici. Area et torcular non pascet eos, et vinum mentietur eis. Non habitabunt in terra domini; reversus est Ephraim in Egyptum, et in Assiriis pollutum comedit. Non libabunt domino vinum, et non placebunt ei; sacrificia eorum quasi panis lugentium; omnes qui comedent eum contaminabuntur, quia panis eorum anime ipsorum, non intrabit in domum domini. Quid facietis in die sollempni, in die festivitatis domini? Ecce enim profecti sunt a vastitate; Egyptus congregabit eos, Memphis sepeliet eos; desiderabile argentum eorum urtica hereditabit, lappa in tabernaculis eorum. Venerunt dies visitationis, venerunt dies retributionis; scitote Israel stultum prophetam, insanum virum spiritualem, propter multitudinem iniquitatis tue et multitudinem amentie. Speculator Ephraim cum deo meo; propheta laqueus ruine factus est super omnes vias eius, insania in domo dei eius. Profunde peccaverunt sicut in diebus Gabaa; recordabitur iniquitatis eorum et visitabit peccata eorum. Quasi uvas in deserto inveni Israel; quasi prima poma ficulnee in cacumine eius vidi patres eorum; ipsi autem intraverunt ad Beelphegor et abalienati sunt in confusione, et facti sunt abhominabiles sicut ea que dilexerunt. Ephraim quasi avis avolavit, gloria eorum a partu et ab utero et a conceptu. Quod et si enutrierint filios suos, absque liberis eos faciam in hominibus; sed et ve eis cum recessero ab eis. Ephraim, ut vidi, Tyrus erat fundata in pulchritudine; et Ephraim educet ad interfectorem filios suos. Da eis domine. Quid dabis eis? Da eis vulvam sine liberis et ubera arentia. Omnes nequitie eorum in Galgal, quia ibi exosos habui eos; propter maliciam adinventionum eorum de domo mea eiciam eos; non addam ut diligam eos; omnes principes eorum recedentes. Percussus est Ephraim, radix eorum exsiccata est; fructum nequaquam facient; quod et si genuerint, interficiam amantissima uteri eorum. Abiciet eos deus meus, quia non audierunt eum, et erunt vagi in nationibus.

X. Vitis frondosa Israel, fructus adequatus est ei; secundum multitudinem fructus sui multiplicavit altaria, iuxta ubertatem terre sue exuberavit simulacris. Divisum est cor eorum; nunc interibunt; ipse confringet simulacra eorum, depopulabitur aras eorum. Quia nunc dicent: Non est rex nobis; non enim timemus dominum, et rex quid faciet nobis? Loquimini verba visionis inutilis, et ferietis fedus, et germinabit quasi amaritudo iudicium super sulcos agri. Vaccas Bethaven coluerunt habitatores Samarie, quia luxit super eum populus eius, et editui eius super eum exultaverunt in gloria eius, quia migravit ab eo. Siquidem et ipse in Assur delatus est, munus regi ultori; confusio Ephraim capiet, et confundetur Israel in voluntate sua. Transire fecit Samaria regem suum quasi spumam super faciem aque. Et disperdentur excelsa idoli, peccatum Israel; lappa et tribulus ascendet super aras eorum; et dicent montibus: Operite nos, et collibus: Cadite super nos. Ex diebus Gabaa peccavit Israel; ibi steterunt; non comprehendet eos in Gabaa prelium super filios iniquitatis. Iuxta desiderium meum corripiam eos; congregabuntur super eos populi, cum corripientur propter duas iniquitates suas. Ephraim vitula docta diligere trituram, et ego transivi super pulchritudinem colli eius; ascendam super Ephraim, arabit Iudas, confringet sibi sulcos Iacob. Seminate vobis in iusticia, et metite in ore misericordie; innovate vobis novale; tempus autem requirendi dominum cum venerit qui docebit vos iusticiam. Arastis impietatem, iniquitatem messuistis, comedistis frugem mendacii, quia confisus es in viis tuis, in multitudine fortium tuorum. Consurget tumultus in populo tuo, et omnes munitiones tue vastabuntur, sicut vastatus est Salmana a domo eius qui iudicavit Baal in die prelii, matre super filios allisa. Sic fecit vobis Bethel a facie malicie nequitiarum vestrarum.

XI. Sicut mane transit, pertransiit rex Israel. Quia puer Israel, et dilexi eum, et ex Egypto vocavi filium meum. Vocaverunt eos, sic abierunt a facie eorum; Baalim immolabant et simulacris sacrificabant. Et ego quasi nutricius Ephraim portabam eos in brachiis meis, et nescierunt quod curarem eos. In funiculis Adam traham eos, in vinculis caritatis; et ero eis quasi exaltans iugum super maxillas eorum, et declinavi ad eum ut vesceretur. Non revertetur in terram Egypti, et Assur ipse rex eius, quoniam noluerunt converti. Cepit gladius in civitatibus eius, et consumet electos eius et comedet capita eorum. Et populus meus pendebit ad reditum meum; iugum autem imponetur eis simul, quod non auferetur. Quomodo dabo te Ephraim, protegam te Israel? Quomodo dabo te sicut Adama, ponam te ut Seboim? Conversum est in me cor meum, pariter conturbata est penitudo mea. Non faciam furorem ire mee, non convertar ut disperdam Ephraim, quia deus ego et non homo; in medio tui sanctus, et non ingrediar civitatem. Post dominum ambulabunt; quasi leo rugiet, quia ipse rugiet, et formidabunt filii maris. Et avolabunt quasi avis ex Egypto, et quasi columba de terra Assiriorum; et collocabo eos in domibus suis, dicit dominus. Circumdedit me in negatione Ephraim, et in dolo domus Israel; Iudas autem testis descendit cum deo, et cum sanctis fidelis.

XII. Ephraim pascit ventum et sequitur estum; tota die mendacium et vastitatem multiplicat, et fedus cum Assiriis iniit, et oleum in Egyptum ferebat. Iudicium ergo domini cum Iuda, et visitatio super Iacob; iuxta vias eius et iuxta adinventiones eius reddet ei. In utero supplantavit fratrem suum, et in fortitudine sua directus est cum angelo; et invaluit ad angelum et confortatus est; flevit et rogavit eum; in Bethel invenit eum, et ibi locutus est nobiscum. Et dominus deus exercituum, dominus memoriale eius. Et tu ad deum tuum converteris; misericordiam et iudicium custodi, et spera in deo tuo semper. Chanaan, in manu eius statera dolosa, calumpniam dilexit. Et dixit Ephraim: Verumtamen dives effectus sum, inveni ydolum michi; omnes labores mei non invenient michi iniquitatem quam peccavi. Et ego dominus deus tuus ex terra Egypti, adhuc sedere te faciam in tabernaculis sicut in diebus festivitatis. Et locutus sum super prophetas, et ego visionem multiplicavi, et in manu prophetarum assimilatus sum. Si Galaad ydolum, ergo frustra erant in Galgal bobus immolantes; nam et altaria eorum quasi acervi super sulcos agri. Fugit Iacob in regionem Syrie, et servivit Israel in uxorem, et in uxorem servavit. In propheta autem eduxit dominus Israel de Egypto, et in propheta servatus est. Ad iracundiam me provocavit Ephraim in amaritudinibus; et sanguis eius super eum veniet, et obprobrium eius restituet ei dominus eius.

XIII. Loquente Ephraim horror invasit Israel; et deliquit in Baal et mortuus est. Et nunc addiderunt ad peccandum, feceruntque sibi conflatile de argento suo quasi similitudinem ydolorum; factura artificum totum est. His ipsi dicunt: Immolate homines vitulos adorantes. Idcirco erunt quasi nubes matutina, et sicut ros matutinus preteriens, sicut pulvis turbine raptus ex area, et sicut fumus de fumario. Ego autem dominus deus tuus ex terra Egypti, et deum absque me

Ioel

nosces. et salvator non est praeter me. Ego cognovi te in deserto in terra
solitudinis. Iuxta pascua sua adimpleti sunt et saturati. Et levaverunt cor suum et obliti sunt mei. Et ego ero eis quasi leena sicut pardus
in via Assyriorum. Occurram eis quasi ursa raptis catulis. et dirumpam interiora iecoris eorum. et consumam eos ibi quasi leo. Bestia agri scindet eos.
Perditio tua Israel. tantummodo in me auxilium tuum. Ubi est rex tuus? maxime nunc salvet te in omnibus
urbibus tuis. et iudices tui de quibus dixisti. Da mihi regem et principes. Dabo tibi regem in furore meo. et auferam in indignatione
mea. Colligata est iniquitas Ephraim absconditum est
peccatum eius. Dolores parturientis venient ei. Ipse filius non
sapiens. Nunc enim non stabit in contritione filiorum. De manu mortis
liberabo eos. de morte redimam eos. Ero mors tua o
mors. ero morsus tuus inferne. Consolatio abscondita est
ab oculis meis. quia ipse inter fratres dividet. Adducet urentem
ventum dominus de deserto ascendentem. et siccabit venas eius et desolabit
fontem eius. et ipse diripiet thesaurum omnis vasis desiderabilis.

XIIII Pereat Samaria quoniam ad amaritudinem concitavit deum
suum. in gladio pereant. parvuli eorum elidantur. et fete eius discindantur. Convertere Israel ad dominum deum tuum. quoniam corruisti in
iniquitate tua. Tollite vobiscum verba et convertimini ad dominum et
dicite ei. Omnem aufer iniquitatem et accipe bonum et reddemus
vitulos labiorum nostrorum. Assur non salvabit nos. super equum non ascendemus.
nec dicemus ultra dii nostri opera manuum nostrarum. quia eius qui in te est misereberis
pupilli. Sanabo contritiones eorum. diligam eos spontanee.
quia aversus est furor meus ab eis. Ero quasi ros. Israel germinabit sicut lilium. et erumpet radix eius ut Libani. Ibunt rami
eius. et erit quasi oliva gloria eius. et odor eius ut Libani. Convertentur
sedentes in umbra eius. vivent tritico. et germinabunt quasi vinea.
memoriale eius sicut vinum Libani. Ephraim quid mihi ultra idola?
Ego exaudiam et dirigam eum. ego ut abietem virentem. ex me
fructus tuus inventus est. Quis sapiens et intelliget ista? intelligens et sciet hec? Quia recte vie domini. et iusti ambulabunt
in eis. prevaricatores vero corruent in eis. Explicit Osee propheta.

Incipit prologus Iohelis prophete.

Sanctus Iohel apud hebreos post Osee ponitur.
et quod ibi nomine Effraim ad .x. tribus refertur
vaticinium; quas Samaria vel Israel sepe memoramus.
hic hunc prophetam [illegible] ad tribum Iuda adiecerit
ponere credendum est [illegible] i. x. tribuum [illegible]
[illegible]. Tempora quoque quibus prophetavit eadem debemus
accipere que in Osee legimus in diebus Ozie Ioathan Achaz
et Ezechie regum Iuda. et in diebus Ieroboam filii Ioas regis Israel
[illegible] sermonem domini ad prophetam dicit ei referri [illegible]
[illegible] alii loquitur. [illegible] factum est in [illegible] audite
[illegible] ille qui [illegible] qui [illegible] corde
percipitur. [illegible] auribus audiendi; audite [illegible]
[illegible] auribus percipite [illegible]
non auribus sed corde percipite. Quanto celestes audiunt
[illegible] qui [illegible] auribus percipiunt. hec duo verba [illegible] ad simplicem
[illegible] intelligentiam [illegible]
in Genesi Lamech [illegible] ad uxores suas Ada et Sella. audite
verba mea uxores Lamech; auribus percipite sermones meos.
quoniam occidi virum in vulnus meum et iuvenem in livore meo. et Ysaias:
audite celi et auribus percipe terra.
Iohel filius Phatuel describit terram .xii. tribuum erucha
bruco locusta rubigine vastante consumptam. et post eversionem
prioris populi effusum spiritum sanctum super servos dei et ancillas. id est super
.cxx. qui [illegible] ad .xv. [illegible] surgentes
[illegible] gradatim [illegible] efficitur [illegible] ostendemus. Ex
[illegible] hec flumina principia [illegible] sunt [illegible]
partes [illegible] omnium [illegible] docilesque
benivolos aut attentos [illegible] efficere. [illegible]
[illegible] magnitudine cladis [illegible] principium. eos qui
audita exigit volens ad primam provocare reddit attentos
[illegible] malum [illegible] aspicientes
[illegible] incipiens. In his prophetia [illegible] reges et tempora
sunt prenotata que hisdem temporibus ac regibus quibus
Osee prophetavit. et Iohel [illegible] incipiens audite domini [illegible]
prologue. [illegible] qui [illegible]
[illegible] prophetare. Incipit Iohel propheta.

Verbum domini quod factum est ad Iohel
filium Phatuel. Audite hoc senes. et auribus percipite
omnes habitatores terre. si factum est istud in diebus vestris aut in
diebus patrum vestrorum. Super hoc filiis vestris narrate. et filii vestri
filiis suis. et filii eorum generationi alteri. Residuum eruce comedit
locusta. et residuum locuste comedit bruchus. et residuum
bruchi comedit rubigo. Expergiscimini ebrii et flete et ululate omnes qui bibitis vinum in dulcedine. quia periit ab
ore vestro. Gens enim ascendit super terram meam fortis et innumerabilis.
Dentes eius ut dentes leonis. et molares eius ut catuli leonis. Posuit
vineam meam in desertum. et ficum meam decorticavit.
Nudans spoliavit eam et proiecit. albi facti sunt rami eius. Plange
quasi virgo accincta sacco super virum pubertatis sue. Periit
sacrificium et libatio de domo domini. luxerunt sacerdotes ministri
domini. Depopulata est regio. luxit humus. quoniam devastatum
est triticum. confusum est vinum. elanguit oleum. Confusi
sunt agricole. ululaverunt vinitores super frumento et hordeo. quia periit messis agri. Vinea confusa est et ficus elanguit.
malogranatum et palma et malum et omnia ligna agri aruerunt. quia confusum est gaudium a filiis hominum. Accingite vos
et plangite sacerdotes. ululate ministri altaris. Ingredimini
cubate in sacco ministri dei mei. quia interiit de domo dei vestri
sacrificium et libatio. Sanctificate ieiunium. vocate
cetum. congregate senes et omnes habitatores terre in domum dei
vestri. et clamate ad dominum. a a a diei. quia prope est dies domini. IIII
et quasi vastitas veniet a potente. Numquid non coram oculis vestris
alimenta perierunt. de domo dei nostri letitia et exultatio? Computruerunt iumenta in stercore suo. demolita sunt horrea. dissipate
sunt apothece. quia confusum est triticum. Quid ingemuit animal.
mugierunt greges armenti. quia non est pascua eis. Sed et greges
pecorum disperierunt. Ad te domine clamabo. quia ignis comedit
speciosa deserti. et flamma succendit omnia ligna regionis. Sed et bestie
agri quasi area sitiens imbrem suspexerunt ad te. quoniam exsiccati sunt fontes aquarum. et ignis comedit speciosa deserti.

II Canite tuba in Sion ululate in monte sancto meo. conturbentur omnes habitatores terre. quia venit dies domini. quia prope est dies tenebrarum et
caliginis. dies nubis et turbinis. Quasi mane expansum super
montes populus multus et fortis. similis ei non fuit a principio. et post
eum non erit usque in annos generationis et generationis. Ante faciem eius
ignis vorans. et post eum exurens flamma. Quasi ortus voluptatis
terra coram eo. et post eum solitudo deserti. neque est qui effugiat eum.
Quasi aspectus equorum aspectus eorum. et quasi equites sic current. Sicut
sonitus quadrigarum super capita montium exilient. sicut sonitus flamme
ignis devorantis stipulam. velud populus fortis preparatus ad prelium.
A facie eius cruciabuntur populi. omnes vultus redigentur in ollam. Sicut
fortes current. quasi viri bellatores ascendent murum. Viri
in viis suis gradientur. et non declinabunt a semitis suis. Unusquisque
fratrem suum non coartabit. singuli in calle suo ambulabunt. Sed et per
fenestras cadent. et non demolientur. Urbem ingredientur. in muro
current. domos conscendent. per fenestras intrabunt quasi fur. A facie
eius contremuit terra. moti sunt celi. sol et luna obtenebrati sunt. et stelle
retraxerunt splendorem suum. Et dominus dedit vocem suam ante faciem
exercitus sui. quia multa sunt nimis castra eius. quia fortia et facientia
verbum eius. Magnus enim dies domini et terribilis valde. et quis sustinebit
eum? Nunc ergo dicit dominus. Convertimini ad me in toto corde vestro. in ieiunio.
et fletu et planctu. et scindite corda vestra et non vestimenta vestra.

IOHEL

[Con]vertimini ad dominum deum vestrum, quia benignus et misericors est et patiens et multe misericordie et prestabilis super malitia. Quis scit si convertatur et ignoscat deus et relinquat post se benedictionem, sacrificium et libamen domino deo vestro? Canite tuba in Syon, sanctificate ieiunium, vocate cetum, congregate populum, sanctificate ecclesiam, coadunate senes, congregate parvulos et sugentes ubera. Egrediatur sponsus de cubili suo et sponsa de thalamo suo. Inter vestibulum et altare plorabunt sacerdotes ministri domini et dicent: Parce domine, parce populo tuo, et ne des hereditatem tuam in obprobrium, ut dominentur eis nationes. Quare dicunt in populis: Ubi est deus eorum? Zelatus est dominus terram suam et pepercit populo suo. Et respondit dominus et dixit populo suo: Ecce ego mittam vobis frumentum et vinum et oleum, et replebimini eis, et non dabo vos ultra obprobrium in gentibus. Et eum qui ab aquilone est procul faciam a vobis, et expellam eum in terram inviam et desertam, faciem eius contra mare orientale et extremum eius ad mare novissimum. Et ascendet fetor eius et ascendet putredo eius, quia superbe egit. Noli timere, terra, exulta et letare, quia magnificavit dominus ut faceret. Nolite timere, animalia regionis, quia germinaverunt speciosa deserti, quia lignum attulit fructum suum, ficus et vinea dederunt virtutem suam. Et filii Syon, exultate et letamini in domino deo vestro, quia dedit vobis doctorem iustitie, et descendere faciet ad vos imbrem matutinum et serotinum sicut in principio. Et implebuntur aree frumento, et redundabunt torcularia vino et oleo. Et reddam vobis annos quos comedit locusta, bruchus et rubigo et eruca, fortitudo mea magna quam misi in vos. Et comedetis vescentes et saturabimini, et laudabitis nomen domini dei vestri, qui fecit vobiscum mirabilia, et non confundetur populus meus in sempiternum. Et scietis quia in medio Israel ego sum, et ego dominus deus vester, et non est amplius, et non confundetur populus meus in eternum.

III Et erit post hec: effundam spiritum meum super omnem carnem, et prophetabunt filii vestri et filie vestre; senes vestri somnia somniabunt, et iuvenes vestri visiones videbunt. Sed et super servos meos et ancillas meas in diebus illis effundam spiritum meum. Et dabo prodigia in celo et in terra, sanguinem et ignem et vaporem fumi. Sol convertetur in tenebras et luna in sanguinem, antequam veniat dies domini magnus et horribilis. Et erit: omnis qui invocaverit nomen domini salvus erit, quia in monte Syon et in Ierusalem erit salvatio, sicut dixit dominus, et in residuis quos dominus vocaverit.

IIII Quia ecce in diebus illis et in tempore illo, cum convertero captivitatem Iuda et Ierusalem, congregabo omnes gentes et deducam eas in vallem Iosaphat, et disceptabo cum eis ibi super populo meo et hereditate mea Israel, quos disperserunt in nationibus, et terram meam diviserunt. Et super populum meum miserunt sortem, et posuerunt puerum in prostibulo, et puellam vendiderunt pro vino ut biberent. Verum quid mihi et vobis, Tyrus et Sydon et omnis terminus Palestinorum? Numquid ultionem vos reddetis mihi? Et si ulciscimini vos contra me, cito velociter reddam vicissitudinem vobis super caput vestrum. Argentum enim meum et aurum tulistis, et desiderabilia mea et pulcherrima intulistis in delubra vestra. Et filios Iuda et filios Ierusalem vendidistis filiis Grecorum, ut longe faceretis eos de finibus suis. Ecce ego suscitabo eos de loco in quo vendidistis eos, et convertam retributionem vestram in caput vestrum. Et vendam filios vestros et filias vestras in manibus filiorum Iuda, et venundabunt eos Sabeis, genti longinque, quia dominus locutus est. Clamate hoc in gentibus, sanctificate bellum, suscitate robustos; accedant, ascendant omnes viri bellatores. Concidite aratra vestra in gladios et ligones vestros in lanceas. Infirmus dicat: Quia ego fortis sum. Erumpite et venite, omnes gentes de circuitu, et congregamini. Ibi occumbere faciet dominus robustos tuos. Consurgant et ascendant gentes in vallem Iosaphat, quia ibi sedebo ut iudicem omnes gentes in circuitu.

Mittite falces, quoniam maturavit messis; venite et descendite, quia plenum est torcular. Exuberant torcularia, quia multiplicata est malitia eorum. Populi, populi in valle concisionis, quia iuxta est dies domini in valle concisionis. Sol et luna obtenebrati sunt, et stelle retraxerunt splendorem suum. Et dominus de Syon rugiet, et de Ierusalem dabit vocem suam. Et movebuntur celi et terra, et dominus spes populi sui et fortitudo filiorum Israel. Et scietis quia ego dominus deus vester, habitans in Syon in monte sancto meo. Et erit Ierusalem sancta, et alieni non transibunt per eam amplius. Et erit in die illa: stillabunt montes dulcedinem, et colles fluent lacte, et per omnes rivos Iuda ibunt aque. Et fons de domo domini egredietur et irrigabit torrentem spinarum. Egyptus in desolationem erit, et Ydumea in desertum perditionis, pro eo quod inique egerint in filios Iuda et effuderint sanguinem innocentem in terra sua. Et Iudea in eternum habitabitur, et Ierusalem in generationem et generationem. Et mundabo sanguinem eorum quem non mundaveram, et dominus commorabitur in Syon.

Prologus in Amos propheta.

Ozias rex cum dei religionem sollicite emularetur, nimio religionis amore provocatus contra preceptum legis Moysi arrepto turribulo, ut historia libri Regum et Paralipomenon ostendit, sacerdotale officium presumere conatus est. Ob eam rem tremore in templo dei exorto, ut ait Zacharias propheta meminerat, ante hunc terremotum Amos propheta temporibus Ozie et Ieroboam filii Ioas regis Israel gentes que longe computarentur ... ob eas causas quas memoravimus ad futura denuntiat. Et quia idem propheta multis sceleribus impietatibus et iniquitatibus vix non confirmat eum ... tertio promissione iram domini dare posse significat ... nec penitentiam nec indulgentiam dari ... similitudinem que in prodit gentes ... perditio gravem et irrevocabilem dei iram ... adversus eas de eventu processuram voluit demonstrare.

Amos pastor et rusticus et ruborum mora distinguens paucis sermonibus explicari non potest. Quis enim digne exprimat tria et quatuor scelera Damasci, Gaze et Tyri, Idumee, filiorum Amon et Moab, et septimo octavoque gradu Iude et Israel? Hic loquitur ad vaccas pingues que sunt in monte Samarie, et ruituram domum maiorem minoremque testatur. Cernit fictorem locuste et stantem dominum super murum litum vel adamantinum, et uncinum pomorum adtrahentem supplicium peccatoribus, et famem in terram, non famem panis neque sitim aque, sed audiendi verbum dei. Amos vero inspiratus homo ... spiritu gratie plenus ... prophetavit per Osee prophetam ... Ecce quoque ... Que tuba in die clangoris ... in Iudea ... Ascende in montem excelsum tu qui evangelizas Syon, exalta vocem tuam. Explicit prologus.

Incipit Amos propheta.

Verba Amos qui fuit in pastoribus de Thecue, que vidit super Israel in diebus Ozie regis Iuda et in diebus Ieroboam filii Ioas regis Israel, ante duos annos terremotus. Et dixit: Dominus de Syon rugiet et de Ierusalem dabit vocem suam, et luxerunt speciosa pastorum, et exsiccatus est vertex Carmeli. Hec dicit dominus: Super tribus sceleribus Damasci et super quatuor non convertam eum, eo quod trituraverint in plaustris ferreis Galaad. Et mittam ignem in domum Azahel, et devorabit domos Benadab. Et conteram vectem Damasci, et disperdam habitatorem de campo idoli et tenentem sceptrum de domo voluptatis, et transferetur populus Syrie Cyrenen, dicit dominus. Hec dicit dominus: Super tribus sceleribus Gaze et super quatuor non convertam eum, eo quod transtulerint captivitatem perfectam ut concluderent eam in Idumea. Et mittam ignem in murum Gaze, et devorabit

delei. Et disperdam habitatorem de Azoto, et tenentem sceptrum de Ascalone; et convertam manum meam super Accaron, et peribunt reliquie Philistinorum, dicit dominus deus. Hec dicit dominus: Super tribus sceleribus Tyri, et super quatuor non convertam eum, eo quod concluserint captivitatem perfectam in Idumea, et non sunt recordati federis fratrum. Et mittam ignem in murum Tyri, et devorabit edes eius. Hec dicit dominus: Super tribus sceleribus Edom, et super quatuor non convertam eum, eo quod persecutus sit in gladio fratrem suum, et violaverit misericordiam eius, et tenuerit ultra furorem suum, et indignationem suam servaverit usque in finem. Mittam ignem in Theman, et devorabit edes Bosre. Hec dicit dominus: Super tribus sceleribus filiorum Ammon, et super quatuor non convertam eum, eo quod dissecuerit pregnantes Galaad ad dilatandum terminum suum. Et succendam ignem in muro Rabbe, et devorabit edes eius in ululatu in die belli, et in turbine in die commotionis. Et ibit Melchom in captivitatem, ipse et principes eius simul, dicit dominus.

II. Hec dicit dominus: Super tribus sceleribus Moab, et super quatuor non convertam eum, eo quod incenderit ossa regis Idumee usque ad cinerem. Et mittam ignem in Moab, et devorabit edes Carioth, et morietur in sonitu Moab, in clangore tube. Et disperdam iudicem de medio eius, et omnes principes eius interficiam cum eo, dicit dominus. Hec dicit dominus: Super tribus sceleribus Iuda, et super quatuor non convertam eum, eo quod abiecerit legem domini, et mandata eius non custodierit; deceperunt enim eos idola sua, post que abierunt patres eorum. Et mittam ignem in Iudam, et devorabit edes Ierusalem. Hec dicit dominus: Super tribus sceleribus Israel, et super quatuor non convertam eum, pro eo quod vendiderit argento iustum, et pauperem pro calciamentis. Qui conterunt super pulverem terre capita pauperum, et viam humilium declinant; et filius ac pater eius ierunt ad puellam, ut violarent nomen sanctum meum. Et super vestimentis pignoratis accubuerunt iuxta omne altare, et vinum damnatorum bibebant in domo dei sui. Ego autem exterminavi Amorreum a facie eorum, cuius altitudo cedrorum altitudo eius, et fortis ipse quasi quercus; et contrivi fructum eius desuper, et radices eius subter. Ego sum qui ascendere vos feci de terra Egypti, et deduxi vos in deserto quadraginta annis, ut possideretis terram Amorrei. Et suscitavi de filiis vestris in prophetas, et de iuvenibus vestris nazareos. Numquid non ita est, filii Israel? dicit dominus. Et propinabatis nazareis vinum, et prophetis mandabatis dicentes: Ne prophetetis. Ecce ego stridebo subter vos, sicut stridet plaustrum onustum feno. Et peribit fuga a veloce, et fortis non obtinebit virtutem suam, et robustus non salvabit animam suam. Et tenens arcum non stabit, et velox pedibus suis non salvabitur, et ascensor equi non salvabit animam suam; et robustus corde inter fortes nudus fugiet in illa die, dicit dominus.

III. Audite verbum quod locutus est dominus super vos, filii Israel, super omnem cognationem quam eduxi de terra Egypti, dicens: Tantummodo vos cognovi ex omnibus cognationibus terre; idcirco visitabo super vos omnes iniquitates vestras. Numquid ambulabunt duo pariter, nisi convenerit eis? Numquid rugiet leo in saltu, nisi habuerit predam? Numquid dabit catulus leonis vocem de cubili suo, nisi aliquid apprehenderit? Numquid cadet avis in laqueum terre absque aucupe? Numquid auferetur laqueus de terra antequam quid ceperit? Si clanget tuba in civitate, et populus non expavescet? Si erit malum in civitate, quod dominus non fecerit? Quia non facit dominus deus verbum, nisi revelaverit secretum suum ad servos suos prophetas. Leo rugiet, quis non timebit? Dominus deus locutus est, quis non prophetabit? Auditum facite in edibus Azoti, et in edibus terre Egypti, et dicite: Congregamini super montes Samarie, et videte insanias multas in medio eius, et calumniam patientes in penetralibus eius. Et nescierunt facere rectum, dicit dominus, thesaurizantes iniquitatem et rapinas in edibus suis. Propterea hec dicit dominus deus: Tribulabitur, et circuietur terra; et detrahetur ex te fortitudo tua, et diripientur edes tue. Hec dicit dominus: Quomodo si eruat pastor de ore leonis duo crura, aut extremum auricule, sic eruentur filii Israel qui habitant in Samaria in plaga lectuli, et in Damasci grabato. Audite, et contestamini in domo Iacob, dicit dominus deus exercituum, quia in die cum visitare cepero prevaricationes Israel, super eum visitabo et super altaria Bethel; et amputabuntur cornua altaris, et cadent in terram. Et percutiam domum hiemalem cum domo estivali, et peribunt domus eburnee, et dissipabuntur edes multe, dicit dominus.

IIII. Audite verbum hoc, vacce pingues, que estis in monte Samarie, que calumniam facitis egenis, et confringitis pauperes; que dicitis dominis vestris: Afferte, et bibemus. Iuravit dominus deus in sancto suo, quia ecce dies venient super vos, et levabunt vos in contis, et reliquias vestras in ollis ferventibus. Et per aperturas exibitis altera contra alteram, et proiciemini in Armon, dicit dominus. Venite ad Bethel, et impie agite; ad Galgalam, et multiplicate prevaricationem; et afferte mane victimas vestras, tribus diebus decimas vestras. Et sacrificate de fermentato laudem, et vocate voluntarias oblationes, et annuntiate: sic enim voluistis, filii Israel, dicit dominus deus. Unde et ego dedi vobis stuporem dentium in cunctis urbibus vestris, et indigentiam panum in omnibus locis vestris; et non estis reversi ad me, dicit dominus. Ego quoque prohibui a vobis imbrem, cum adhuc tres menses superessent usque ad messem; et plui super civitatem unam, et super civitatem alteram non plui: pars una compluta est, et pars super quam non plui aruit. Et venerunt due et tres civitates ad civitatem unam ut biberent aquam, et non sunt satiate; et non redistis ad me, dicit dominus. Percussi vos in vento urente, et in aurugine; multitudinem hortorum vestrorum, et vinearum vestrarum, oliveta vestra, et ficeta vestra comedit eruca; et non redistis ad me, dicit dominus. Misi in vos mortem in via Egypti; percussi in gladio iuvenes vestros usque ad captivitatem equorum vestrorum, et ascendere feci putredinem castrorum vestrorum in nares vestras; et non redistis ad me, dicit dominus. Subverti vos sicut subvertit deus Sodomam et Gomorram, et facti estis quasi torris raptus ab incendio; et non redistis ad me, dicit dominus. Quapropter hec faciam tibi, Israel; postquam autem hec fecero tibi, preparare in occursum dei tui, Israel. Quia ecce formans montes, et creans ventum, et annuntians homini eloquium suum, faciens matutinam nebulam, et gradiens super excelsa terre: dominus deus exercituum nomen eius.

V. Audite verbum istud, quod ego levo super vos planctum. Domus Israel cecidit, et non adiciet ut resurgat. Virgo Israel proiecta est in terram suam, non est qui suscitet eam. Quia hec dicit dominus deus: Urbs de qua egrediebantur mille, relinquentur in ea centum; et de qua egrediebantur centum, relinquentur in ea decem in domo Israel. Quia hec dicit dominus domui Israel: Querite me, et vivetis. Et nolite querere Bethel, et in Galgalam nolite intrare, et in Bersabee non transibitis; quia Galgala captiva ducetur, et Bethel erit inutilis. Querite dominum, et vivite, ne forte comburatur ut ignis domus Ioseph, et devorabit, et non erit qui extinguat Bethel. Qui convertitis in absinthium iudicium, et iustitiam in terra relinquitis, facientem Arcturum et Orionem, et convertentem in mane tenebras, et diem in noctem mutantem; qui vocat aquas maris, et effundit eas super faciem terre: dominus nomen est eius. Qui subridet vastitatem super robustum, et depopulationem super potentem affert. Odio habuerunt corripientem in porta, et loquentem perfecte abominati sunt. Ideo pro eo quod diripiebatis pauperem, et predam electam tollebatis ab eo, domos quadro lapide edificabitis, et non habitabitis in eis; vineas amantissimas plantabitis, et non bibetis vinum earum. Quia cognovi multa scelera vestra, et fortia peccata vestra: hostes iusti, accipientes munus, et pauperes in porta deprimentes. Ideo prudens in tempore illo tacebit, quia tempus malum est. Querite bonum, et non malum, ut vivatis; et erit dominus deus exercituum vobiscum, sicut dixistis. Odite malum, et diligite bonum, et constituite in porta iudicium; si forte misereatur dominus deus exercituum reliquiis Ioseph. Propterea hec dicit dominus deus exercituum dominator: In omnibus plateis planctus; et in cunctis que foris sunt dicetur: Ve, ve! et vocabunt agricolam ad luctum, et ad planctum eos qui sciunt plangere. Et in omnibus vineis erit planctus, quia pertransibo in medio tui, dicit dominus. Ve desiderantibus diem domini! ad quid eam vobis? Dies domini ista, tenebre, et non lux. Quomodo si fugiat vir a facie leonis, et occurrat ei ursus; et ingrediatur domum, et innitatur manu sua super parietem, et mordeat eum coluber. Numquid non tenebre dies domini, et non lux; et caligo, et non splendor in ea? Odi, et proieci festivitates vestras, et non capiam odorem cetuum vestrorum. Quod si obtuleritis michi holocaustomata, et munera vestra, non suscipiam; et vota pinguium vestrorum non respiciam. Aufer

Aufer a me tumultum carminum eorum et cantica lire tue non exaudiam. Et revelabitur quasi aqua iudicium, et iustitia quasi torrens fortis. Numquid hostias et sacrificium obtulistis mihi in deserto quadraginta annis, domus Israel? Et portastis tabernaculum Moloch deo vestro, et imaginem idolorum vestrorum, sidus dei vestri, que fecistis vobis. Et migrare vos faciam trans Damascum, dicit dominus, deus exercituum nomen eius.

VI. Ve vobis qui opulenti estis in Syon, et confiditis in monte Samarie, optimates capita populorum, ingredientes pompatice domum Israel. Transite in Chalanne et videte, et ite inde in Emath magnam, et descendite in Geth Palestinorum, et ad optima queque regna horum, si latior terminus eorum termino vestro est; qui separati estis in diem malum, et appropinquatis solio iniquitatis. Qui dormitis in lectis eburneis, et lascivitis in stratis vestris. Qui comeditis agnum de grege, et vitulos de medio armenti. Qui canitis ad vocem psalterii. Sicut David putaverunt se habere vasa cantici, bibentes in phialis vinum, et optimo unguento delibuti, et nichil patiebantur super contritione Ioseph. Quapropter nunc migrabunt in capite transmigrantium, et auferetur factio lascivientium. Iuravit dominus deus in anima sua, dicit dominus deus exercituum: Detestor ego superbiam Iacob, et domos eius odi, et tradam civitatem cum habitatoribus suis. Quod si reliqui fuerint decem viri in domo una, et ipsi morientur. Et tollet eum propinquus suus et comburet eum, ut efferat ossa de domo, et dicet ei qui in penetralibus domus est: Numquid adhuc est penes te? Et respondebit: Finis est. Et dicet ei: Tace, et non recorderis nominis domini. Quia ecce dominus mandavit, et percutiet domum maiorem ruinis, et domum minorem scissionibus. Numquid currere possunt in petris equi, aut arari potest in bubalis? Quoniam convertistis in amaritudinem iudicium, et fructum iustitie in absinthium. Qui letamini in nichilo, qui dicitis: Numquid non in fortitudine nostra assumpsimus nobis cornua? Ecce enim suscitabo super vos, domus Israel, dicit dominus deus exercituum, gentem, et conteret vos ab introitu Emath usque ad torrentem deserti.

VII. Hec ostendit mihi dominus deus, et ecce fictor locuste in principio germinantium serotini imbris, et ecce serotinus post tonsorem regis. Et factum est, cum consummasset comedere herbam terre, dixi: Domine deus, propitius esto, obsecro. Quis suscitabit Iacob, quia parvulus est? Misertus est dominus super hoc. Non erit, dixit dominus. Hec ostendit mihi dominus deus, et ecce vocabat iudicium ad ignem dominus deus, et devoravit abyssum multam, et comedit simul partem. Et dixi: Domine deus, quiesce, obsecro. Quis suscitabit Iacob, quia parvulus est? Misertus est dominus super hoc. Sed et istud non erit, dixit dominus deus. Hec ostendit mihi dominus, et ecce dominus stans super murum litum, et in manu eius trulla cementarii. Et dixit dominus ad me: Quid tu vides, Amos? Et dixi: Trullam cementarii. Et dixit dominus: Ecce ego ponam trullam in medio populi mei Israel; non adiciam ultra superinducere eum. Et demolientur excelsa idoli, et sanctificationes Israel desolabuntur, et consurgam super domum Ieroboam in gladio. Et misit Amasias sacerdos Bethel ad Ieroboam regem Israel, dicens: Rebellavit contra te Amos in medio domus Israel; non poterit terra sustinere universos sermones eius. Hec enim dicit Amos: In gladio morietur Ieroboam, et Israel captivus migrabit de terra sua. Et dixit Amasias ad Amos: Qui vides, gradere, fuge in terram Iuda, et comede ibi panem, et prophetabis ibi. Et in Bethel non adicies ultra ut prophetes, quia sanctificatio regis est et domus regni est. Et respondit Amos, et dixit ad Amasiam: Non sum propheta, et non sum filius prophete, sed armentarius ego sum vellicans sicomoros. Et tulit me dominus cum sequerer gregem, et dixit ad me dominus: Vade, propheta ad populum meum Israel. Et nunc audi verbum domini: Tu dicis: Non prophetabis super Israel, et non stillabis super domum idoli. Propter hoc hec dicit dominus: Uxor tua in civitate fornicabitur, et filii tui et filie tue in gladio cadent, et humus tua funiculo metietur, et tu in terra polluta morieris, et Israel captivus migrabit de terra sua.

VIII. Hec ostendit mihi dominus deus, et ecce uncinus pomorum. Et dixit: Quid tu vides, Amos? Et dixi: Uncinum pomorum. Et dixit dominus ad me: Venit finis super populum meum Israel; non adiciam ultra ut pertranseam eum. Et stridebunt cardines templi in die illa, dicit dominus deus; multi morientur, in omni loco proicietur silentium. Audite hoc, qui conteritis pauperem, et deficere facitis egenos terre, dicentes: Quando transibit mensis, et venundabimus merces, et sabbatum, et aperiemus frumentum, ut imminuamus mensuram, et augeamus siclum, et supponamus stateras dolosas, ut possideamus in argento egenos et pauperes pro calciamentis, et quisquilias frumenti vendamus? Iuravit dominus in superbiam Iacob: Si oblitus fuero usque in finem omnia opera eorum. Numquid super isto non commovebitur terra, et lugebit omnis habitator eius, et ascendet quasi fluvius universa, et eicietur et defluet quasi rivus Egypti? Et erit in die illa, dicit dominus deus, occidet sol in meridie, et tenebrescere faciam terram in die luminis. Et convertam festivitates vestras in luctum, et omnia cantica vestra in planctum. Et inducam super omne dorsum vestrum saccum, et super omne caput calvitium, et ponam eam quasi luctum unigeniti, et novissima eius quasi diem amarum. Ecce dies veniunt, dicit dominus, et mittam famem in terram, non famem panis neque sitim aque, sed audiendi verbum domini. Et commovebuntur a mari usque ad mare, et ab aquilone usque ad orientem; circuibunt querentes verbum domini, et non invenient. In die illa deficient virgines pulchre et adolescentes in siti, qui iurant in delicto Samarie, et dicunt: Vivit deus tuus, Dan, et vivit via Bersabee; et cadent, et non resurgent ultra.

IX. Vidi dominum stantem super altare, et dixit: Percute cardinem, et commoveantur superliminaria. Avaritia enim in capite omnium, et novissimum eorum in gladio interficiam. Non erit fuga eis. Fugient, et non salvabitur ex eis qui fugerit. Si descenderint usque ad infernum, inde manus mea educet eos; et si ascenderint usque in celum, inde detraham eos. Et si absconditi fuerint in vertice Carmeli, inde scrutans auferam eos. Et si celaverint se ab oculis meis in profundo maris, ibi mandabo serpenti, et mordebit eos. Et si abierint in captivitatem coram inimicis suis, ibi mandabo gladio, et occidet eos. Et ponam oculos meos super eos in malum et non in bonum. Et dominus deus exercituum, qui tangit terram et tabescet, et lugebunt omnes habitantes in ea, et ascendet sicut rivus omnis, et defluet sicut fluvius Egypti. Qui edificat in celo ascensionem suam, et fasciculum suum super terram fundavit; qui vocat aquas maris, et effundit eas super faciem terre, dominus nomen eius. Numquid non ut filii Ethiopum vos estis mihi, filii Israel, ait dominus? Numquid non Israel ascendere feci de terra Egypti, et Palestinos de Capadocia, et Syros de Cyrene? Ecce oculi domini dei super regnum peccans, et conteram illud a facie terre; verumtamen conterens non conteram domum Iacob, dicit dominus. Ecce enim mandabo ego, et concutiam in omnibus gentibus domum Israel, sicut concutitur triticum in cribro, et non cadet lapillus super terram. In gladio morientur omnes peccatores populi mei, qui dicunt: Non appropinquabit, et non veniet super nos malum. In die illa suscitabo tabernaculum David quod cecidit, et reedificabo aperturas murorum eius, et ea que corruerant instaurabo, et reedificabo eum sicut in diebus antiquis, ut possideant reliquias Idumee, et omnes nationes, eo quod invocatum sit nomen meum super eos, dicit dominus faciens hec. Ecce dies veniunt, dicit dominus, et comprehendet arator messorem, et calcator uve mittentem semen; et stillabunt montes dulcedinem, et omnes colles culti erunt. Et convertam captivitatem populi mei Israel, et edificabunt civitates desertas, et habitabunt, et plantabunt vineas, et bibent vinum earum, et facient hortos, et comedent fructus eorum. Et plantabo eos super humum suam, et non evellam eos ultra de terra sua quam dedi eis, dicit dominus deus tuus.

Explicit Amos propheta. Incipit prologus in Abdiam prophetam.

Iacob patriarcha fratrem habuit Esau, qui ob ruborem coctionis lentis Edom hebraica lingua appellatus est, quod latine sanguineus dicitur, memorat

Etiam

opulenti
optimates
pompatice

qui dormitis

uacitte

trullam
cementarii

vellicans sicomoros

trem suum qui in israel nomen acceperat. et in odio commotus in dimicare conatus est. Iudea de esau qui populum israel hoc est filios patriarche iacob perdere est conatus odium inimicum prosecuta est. Edom appellata est. Et quia populus israel de captivitate caldeorum per cyrum regem persarum nutu dei revocatus in terram ab alio regno constitutus affligebatur atque oppressus est. Ideo hoc regnum quod in more esau perdere populum persecutum est per denuntiationem abdie prophete increpatur. quia in dei indignatione contra virtutem populi sui superatum gloriabatur. De quo regno olim per david in psalmo cxxxvi dictum est. memor esto domine filiorum edom in die ierusalem. Nam reliqua sermone prophetia sub ingenti iudicio [illegible] prophetias regnum domini per israel significavit. hebrei hunc esse dicunt qui sub rege samarie achab et impiissima iezabel pavit c prophetas in speluncis qui non curvaverunt genua baal. Et de vii milibus erat quos helias augurabatur ignorare. Sepulchrum eius usque hodie est in mausoleo helisei prophete et baptiste iohannis in sebaste veneratione habetur. que olim samaria dicebatur. hanc herodes rex antipatri filius in honorem augusti cesaris greco nomine vocavit augustam. hic est qui [illegible] accepit gratiam prophetalem et dux exercitus fit dux esse. Tunc in samaria parvum gregem pavit. iste in toto orbe christi pavit ecclesiam. Et sicut stephanus coronam meruit passionis, sic hic servitute dei et paulo gloriam. quia abdias servus domini interpretatur eloquio.

Visio abdie. Hec dicit dominus deus ad edom. Explicit prologus. Incipit abdias propheta.

Auditum audivimus a domino. et legatum ad gentes misit. Surgite et consurgamus adversus eum in prelium. Ecce parvulum dedi te in gentibus. contemptibilis tu es valde. Superbia cordis tui extulit te habitantem in scissuris petre, exaltantem solium tuum. qui dicis in corde tuo. Quis detrahet me in terram? Si exaltatus fueris ut aquila. et si inter sidera posueris nidum tuum, inde detraham te, dicit dominus. Si fures introissent ad te. si latrones per noctem. quomodo conticuisses? Nonne furati essent sufficientia sibi? Si vindemiatores introissent ad te, numquid saltem racemos reliquissent tibi? Quomodo scrutati sunt esau. investigaverunt abscondita eius? Usque ad terminum emiserunt te. omnes viri federis tui illuserunt tibi. Invaluerunt adversum te viri pacis tue. qui comedunt tecum ponent insidias subter te. Non est prudentia in eo. Numquid non in die illa, dicit dominus, perdam sapientes de ydumea. et prudentiam de monte esau. Propter interfectionem et propter iniquitatem in fratrem tuum iacob operiet te confusio. et peribis in eternum. In die cum stares adversus eum. quando capiebant alieni exercitum eius. et extranei ingrediebantur portas eius. et super ierusalem mittebant sortem. tu quoque eras quasi unus ex eis. Et non despicies in die fratris tui. in die peregrinationis eius. et non letaberis super filios iuda in die perditionis eorum. et non magnificabis os tuum in die angustie. neque ingredieris portam populi mei in die ruine eorum. neque despicies et tu in malis eius in die vastitatis illius. Et non emitteris adversum exercitum eius in die vastitatis illius. neque stabis in exitibus ut interficias eos qui fugerint. et non concludes reliquos eius in die tribulationis. Quoniam iuxta est dies domini super omnes gentes. sicut fecisti fiet tibi. retributionem tuam convertet in caput tuum. Quomodo enim bibistis super montem sanctum meum. bibent omnes gentes iugiter. et bibent et absorbebunt. et erunt quasi non sint. Et in monte syon erit salvatio et erit sanctus. et possidebit domus iacob eos qui se possederant. Et erit domus iacob ignis. et domus ioseph flamma. et domus esau stipula. et succendentur in eis et devorabunt eos. et non erunt reliquie domus esau. quia dominus locutus est. Et hereditabunt hi qui ad austrum montem esau. et qui in campestribus philisthiim. et possidebunt regionem effraym et regionem samarie. et beniamin possidebit galaad. Et transmigratio exercitus huius filiorum israel omnia loca chananeorum usque ad sareptam. et transmigratio ierusalem que in bosphoro est possidebit civitates austri. Et ascendent salvatores in montem syon iudicare montem esau. et erit domino regnum. Amen.

Explicit abdias propheta. Incipit prologus in ionam prophetam.

Sanctum ionam hebrei affirmant filium fuisse mulieris vidue sareptane. quem helyas propheta mortuum suscitavit. matre postea dicente ad eum. Nunc cognovi quia vir dei es tu. et verbum domini in ore tuo est veritas. Et ob hanc causam etiam ipsum puerum vocant amathi. Amathi enim in nostra lingua veritatem sonat. Et ex eo quod verum helyas locutus est. ille qui suscitatus est filius dicitur esse veritatis. Ideo de civitate columba nascitur. quia ionas columba sonat. In redemptionem autem israel ionas ad gentes mittitur. quia ninive agente penitentiam illi in malitia perseverent. Temporibus quippe ieroboe regis israel qui deo relicto in samaria idolis serviebat. ionam prophetam fuisse quem et liber regum indicat. Sed et propheta illum ante predixerat. civitatis ninive dei misericordiam consecutos videret. nec tamen predicare videretur. Ad denuntiandum interitum eidem civitati ire nolebat. Nam sicut et ad habraham de impietate sodomorum et gomorreorum ploratus est. Clamor sodomorum et gomorreorum pervenit ad me. Ita et de ninive dicitur. eo quod ascenderit clamor malitie eius ad eum. Sed quia sententia dei de sodomis tamen ninive revocata est. et ideo ionas adversum ninivem prolatam revocare nolebat. divine dispensationis ignarus. qui saluti hominum consecutus magis invidebat quam meritum. Sed illi accidit quod et zebedeo qui filium suum amantem mortuum ignorabat. Ideo a conspectu dei fugere se ionas putabat. humanum aliquid passus dicente david. Quo ibo a spiritu tuo. Iona columba et dolens filius amathi. Item aliud.

Ionas qui fuit de geth que est in opher. ad gentium predicationem mittitur. missus contempnit. contempnens fugit. fugiens dormit. et sic per vices mittitur. Sorte latentem reprehendit. Ceto absorbetur. devoratur. et orante revomitur. Deletur predicatur subversionem. sed observat civitatem impiam urbis. et salutem gentium invidet. Gaudet et edere virentis in umbraculo et dolet subito arescente. Qui sepultus in quadam urbe geth in viculo demonstratur qui est in secundo miliario sephorim itinere quo pergitur tyberiadem. Explicit prologus. Incipit ionas propheta.

Et factum est verbum domini ad ionam filium amathi dicens. Surge et vade in ninivem civitatem grandem. et predica in ea. quia ascendit malitia eius coram me. Et surrexit ionas ut fugeret in tharsis a facie domini. Et descendit in ioppen. et invenit navem euntem in tharsis. et dedit naulum eius. et descendit in eam ut iret cum eis in tharsis a facie domini. Dominus autem misit ventum magnum in mare. et facta est tempestas magna in mari. et navis periclitabatur conteri. Et timuerunt naute. et clamaverunt viri ad deum suum. et miserunt vasa que erant in navi in mare ut alleviaretur ab eis. Et ionas descendit ad interiora navis. et dormiebat sopore gravi. Et accessit ad eum gubernator et dixit ei. Quid tu sopore deprimeris? Surge invoca deum tuum. si forte recogitet deus de nobis. et non pereamus. Et dixit vir ad collegam suum. Venite et mittamus sortes. et sciamus quare hoc malum sit nobis. Et miserunt sortes. et cecidit sors super ionam. Et dixerunt ad eum. Indica nobis cuius causa malum istud sit nobis. quod est opus tuum. que terra tua. et quo vadis. vel ex quo populo es tu? Et dixit ad eos. Hebreus ego sum. et dominum deum celi ego timeo. qui fecit mare et aridam. Et timuerunt viri timore magno. et dixerunt ad eum. Quid hoc fecisti? Cognoverunt enim viri quod a facie domini fugeret. quia indicaverat eis. Et dixerunt ad eum. Quid faciemus tibi. et cessabit mare a nobis? quia mare ibat et intumescebat super eos. Et dixit ad eos. Tollite me et mittite in mare. et cessabit mare a vobis. Scio enim ego quoniam propter me tempestas grandis hec venit super vos. Et remigabant viri ut reverterentur ad aridam. et non valebant. quia mare ibat et intumescebat super eos. Et clamaverunt ad dominum et dixerunt. Quesumus domine ne pereamus in anima viri istius. ne des super nos

Ionam prophetam
xiiii c. 5

sanguinem innocentem: quia tu domine sicut voluisti fecisti. Et tulerunt
ionam et miserunt in mare. Et stetit mare a fervore suo. Et
timuerunt viri timore magno dominum. et immolaverunt hostias
ii domino et voverunt vota. Et preparavit dominus piscem grandem
ut deglutiret ionam. Et erat ionas in ventre piscis tribus
diebus et tribus noctibus. Et oravit ionas ad dominum deum suum
de ventre piscis. et dixit. Clamavi de tribulatione mea ad
dominum et exaudivit me de ventre inferi. Clamavi et exaudi-
sti vocem meam. Proiecisti me in profundum in corde maris et flu-
men circumdedit me. Omnes gurgites tui et fluctus tui super me
transierunt. Et ego dixi. Abiectus sum a conspectu oculorum tuorum. Verumptamen
rursus videbo templum sanctum tuum. Circumdederunt me aque
usque ad animam meam. Abyssus vallavit me. pelagus operuit
caput meum. Ad extrema montium descendi. terre vectes circum-
dederunt me circumdederunt me in eternum. et sublevabis de
corruptione vitam meam domine deus meus. Cum angustiaretur
in me anima mea. domini recordatus sum ut veniat ad te oratio
mea ad templum sanctum tuum. Qui custodiunt vanitates frustra
misericordiam suam derelinquunt. Ego autem in voce laudis immolabo tibi. quecumque
vovi reddam pro salute domino. Et dixit dominus pisci et evomuit
iii ionam in aridam. Et factum est verbum domini ad ionam
secundo dicens. Surge et vade in Niniven civitatem magnam.
et predica in ea predicationem quam ego loquor ad te. Et surrexit ionas
et abiit in Niniven iuxta verbum domini. et Ninive erat civitas
magna itinere dierum trium. Et cepit ionas introire civitatem
itinere diei unius et clamavit et dixit. Adhuc xl dies et Ninive
subvertetur. Et crediderunt viri ninivite in deum et predicaverunt
ieiunium. et vestiti sunt saccis a maiore usque ad minorem. Et
pervenit verbum ad regem Ninive. et surrexit de solio suo. et ab-
iecit vestimentum suum a se et indutus est sacco et sedit in cinere. et
clamavit et dixit. In Ninive ex ore regis et principum eius dicentes.
homines et iumenta et boves et pecora non gustent quicquam nec
pascantur et aquam non bibant. et operiantur saccis homines et iumenta
et clament ad dominum in fortitudine. et convertatur vir a
via sua mala et ab iniquitate que est in manibus eorum. Quis scit
si convertatur et ignoscat deus et revertatur a furore ire sue et non
peribimus. Et vidit deus opera eorum quia conversi sunt de via sua mala et
misertus est deus super malitiam quam locutus fuerat ut faceret eis
et non fecit. Et afflictus est ionas afflictione magna et ir-
atus est et oravit ad dominum et dixit. Obsecro domine. numquid
non hoc est verbum meum cum adhuc essem in terra mea? propter hoc preoccu-
pavi ut fugerem in Tharsis. Scio enim quia tu deus clemens et mis-
ericors es patiens et multe miserationis et ignoscens super
malitia. Et nunc domine tolle queso animam meam a me. quia melior
est mihi mors quam vita. Et dixit dominus. Putasne bene irasceris tu? Et
egressus est ionas de civitate. et sedit contra orientem civitatis. et fecit sibimet
umbraculum ibi. et sedebat subter illud in umbra donec videret quid
accideret civitati. Et preparavit dominus deus hederam et ascendit
super caput ione ut esset umbra super caput eius et protegeret eum. laborave-
rat enim. Et letatus est ionas super hederam letitia magna.
Et preparavit deus vermem ascensu diluculi in crastinum.
et percussit hederam et exaruit. Et cum ortus fuisset sol. precepit
dominus vento calido et urenti. et percussit sol super caput ione et estu-
abat. Et petivit anime sue ut moreretur et dixit. Melius est mihi
mori quam vivere. Et dixit dominus ad ionam. Putasne bene
irasceris tu super hederam? Et dixit. Bene irascor ego usque
ad mortem. Et dixit dominus. Tu doles super hederam in qua non
laborasti neque fecisti ut cresceret. que sub una nocte nata
est et sub una nocte periit. Et ego non parcam Ninive civi-
tati magne in qua sunt plus quam centum viginti milia hominum qui
nesciunt quid sit inter dexteram et sinistram suam. et iumenta multa.

Explicit ionas propheta. Incipit prologus in Micheam prophetam.

Temporibus ioathan et achaz et ezechie
regum iuda micheam ad achaz prophetasse scribit
repleta ubique deus. . . lectio sua demonstrat. Sed de supradictis nunc
regum ioathan et ezechiam ob religionem placuisse historia.
historia quam regum liber et dierum paralipomenon edocet. Achaz
vero scelestus deo. ydola samarie et syrie quibus et filios suos
et exercitum regni eorum magnos obtulerit coluisse ostendit.
Cum autem de samariam que regum israhel et iuda memo-
ratorum simulatorum scelera nec excellere increpant indig-
natione suam iterum predicturum minatur. Et super pre-
varicatores qui cuncte populum fallaci suasione ad colenda
ydola impulerunt. ultionem plagis captivitatem et interitum
et lectum denuntiavit. Explicit prologus. Incipit Micheas propheta.

Verbum domini quod factum est ad Micheam
Morasthiten in diebus ioathan achaz et ezechie regum
iuda. quod vidit super samariam et ierusalem. Audite populi omnes
et attendat terra et plenitudo eius. et sit dominus deus vobis in testem
dominus de templo sancto suo. Quia ecce dominus egredietur de loco suo. et
descendet et calcabit super excelsa terre. et consumentur montes subtus
eum. et valles scindentur. sicut cera a facie ignis. et sicut aque que decurrunt
in preceps. In scelere iacob omne istud et in peccatis domus israhel. Quod
scelus iacob? Nonne samaria? et que excelsa iude? Nonne
ierusalem? Et ponam samariam quasi acervum lapidum in agro cum
plantatur vinea. Et detraham in vallem lapides eius et fundam-
enta eius revelabo. Et omnia sculptilia eius concidentur. et omnes mercedes eius
comburentur igni et omnia ydola eius ponam in perditionem. quia de mercedibus
meretricis congregata sunt et usque ad mercedem meretricis revertentur.
Super hoc plangam et ululabo. et vadam spoliatus et nudus. faciam
planctum velut draconum. et luctum velut struthionum. quia
desperata est plaga eius. quia venit usque ad iudam. tetigit portam
populi mei usque ad ierusalem. In geth nolite annuntiare. lacrimis ne
ploretis. In domo pulveris pulvere vos conspergite. et transite vobis
habitatio pulchra confusa ignominia. Non est egressa que habitat in
exitu planctum domus vicina accipiet ex vobis que stetit sibimet.
Quia infirmata est in bonum que habitat in amaritudinibus. quia
descendit malum a domino in portam ierusalem. Tumultus quadrigarum
stuporis habitanti lachis. principium peccati est filie syon. quia in te
inventa sunt scelera israhel. Propterea dabit emissarios super hereditatem
geth. domus mendacii in deceptionem regibus israhel. Adhuc heredem
adducam tibi que habitas in maresa. usque ad odollam veniet gloria israhel.
Decalvare et tondere super filios deliciarum tuarum. Dilata calvitium
tuum sicut aquila. quoniam captivi ducti sunt ex te. Ve qui cogitatis II
inutile et operamini malum in cubilibus vestris. In luce
matutina faciunt illud. quoniam contra deum est manus eorum. Et concupi-
erunt agros et violenter tulerunt et domos rapuerunt. et calumpni-
abantur virum et domum eius. virum et hereditatem eius. Ideo hec dicit
dominus. Ecce ego cogito super familiam istam malum unde non auferetis
colla vestra et non ambulabitis superbi quoniam tempus pessimum est. In die
illa sumetur super vos parabola et cantabitur canticum cum suavitate
dicentium depopulatione vastati sumus. Pars populi mei commutata
est. Quomodo recedet a me cum revertatur qui regiones nostras dividat?
Propter hoc non erit tibi mittens funiculum sortis in cetu domini. Ne
loquamini loquentes. Non stillabit super istos. non comprehendet
confusio. Dicit domus iacob. Numquid abbreviatus
est spiritus domini aut tales sunt cogitationes eius? Nonne verba mea bona
sunt cum eo qui recte graditur? Et econtrario populus meus in adversa-
rium consurrexit. Desuper tunicam pallium sustulistis et
eos qui transibant simpliciter convertistis in bellum. Mulieres
populi mei eiecistis de domo deliciarum suarum. A parvulis ea-
rum tulistis laudem meam in perpetuum. Surgite et ite quia non habetis
hic requiem. Propter immunditiam eius corrumpetur putredine
pessima. Utinam non essem vir habens spiritum et mendacium potius
loquerer. Stillabo tibi in vinum et in ebrietatem. Et erit super quem stillatur
populus iste. Congregatione congregabo iacob totum te. In unum
conducam reliquias israhel pariter. ponam illum quasi gregem in ovili.

quasi pecus in medio caulae tumultuabuntur a multitudine hominum. Ascendet enim pandens iter ante eos; dividet et transibunt portam et egredientur per eam; et transibit rex eorum coram eis, et Dominus in capite eorum.

III Et dixi: Audite, principes Iacob, et duces domus Israel: Numquid non vestrum est scire iudicium, qui odio habetis bonum et diligitis malum; qui violenter tollitis pelles eorum desuper eos, et carnem eorum desuper ossibus eorum? Qui comederunt carnem populi mei, et pellem eorum desuper excoriaverunt, et ossa eorum confregerunt, et conciderunt sicut in lebete, et quasi carnem in medio ollae. Tunc clamabunt ad Dominum, et non exaudiet eos; et abscondet faciem suam ab eis in tempore illo, sicut nequiter egerunt in adinventionibus suis. Haec dicit Dominus super prophetas qui seducunt populum meum; qui mordent dentibus suis, et praedicant pacem; et si quis non dederit in ore eorum quippiam, sanctificant super eum proelium. Propterea nox vobis pro visione erit, et tenebrae vobis pro divinatione; et occumbet sol super prophetas, et obtenebrabitur super eos dies. Et confundentur qui vident visiones, et confundentur divini; et operient omnes vultus suos, quia non est responsum Dei. Verumtamen ego repletus sum fortitudine spiritus Domini, iudicio et virtute, ut annuntiem Iacob scelus suum, et Israel peccatum suum. Audite hoc, principes domus Iacob, et iudices domus Israel, qui abominamini iudicium, et omnia recta pervertitis; qui aedificatis Sion in sanguinibus, et Ierusalem in iniquitate. Principes eius in muneribus iudicabant, et sacerdotes eius in mercede docebant, et prophetae eius in pecunia divinabant; et super Dominum requiescebant, dicentes: Numquid non Dominus in medio nostrum? Non venient super nos mala. Propter hoc, causa vestri, Sion quasi ager arabitur, et Ierusalem quasi acervus lapidum erit, et mons templi in excelsa silvarum.

IIII Et erit in novissimo dierum, erit mons domus Domini praeparatus in vertice montium, et sublimis super colles; et fluent ad eum populi. Et properabunt gentes multae, et dicent: Venite, ascendamus ad montem Domini, et ad domum Dei Iacob; et docebit nos de viis suis, et ibimus in semitis eius: quia de Sion egredietur lex, et verbum Domini de Ierusalem. Et iudicabit inter populos multos, et corripiet gentes fortes usque in longinquum; et concident gladios suos in vomeres, et hastas suas in ligones; non sumet gens adversus gentem gladium, et non discent ultra belligerare. Et sedebit vir subtus vitem suam, et subtus ficum suam, et non erit qui deterreat, quia os Domini exercituum locutum est. Quia omnes populi ambulabunt unusquisque in nomine dei sui; nos autem ambulabimus in nomine Domini Dei nostri in aeternum et ultra. In die illa, dicit Dominus, congregabo claudicantem, et eam quam eieceram colligam, et quam afflixeram; et ponam claudicantem in reliquias, et eam quae laboraverat in gentem robustam; et regnabit Dominus super eos in monte Sion, ex hoc nunc et usque in aeternum. Et tu, turris gregis nebulosa filiae Sion, usque ad te veniet; et veniet potestas prima, regnum filiae Ierusalem. Nunc quare maerore contraheris? Numquid rex non est tibi, aut consiliarius tuus periit, quia comprehendit te dolor sicut parturientem? Dole et satage, filia Sion, sicut parturiens; quia nunc egredieris de civitate, et habitabis in regione, et venies usque ad Babylonem; ibi liberaberis, ibi redimet te Dominus de manu inimicorum tuorum. Et nunc congregatae sunt super te gentes multae, quae dicunt: Lapidetur, et aspiciat in Sion oculus noster. Ipsi autem non cognoverunt cogitationes Domini, et non intellexerunt consilium eius, quia congregavit eos quasi faenum areae. Surge, et tritura, filia Sion, quia cornu tuum ponam ferreum, et ungulas tuas ponam aereas; et comminues populos multos, et interficies Domino rapinas eorum, et fortitudinem eorum Domino universae terrae.

V Nunc vastaberis, filia latronis; obsidionem posuerunt super nos; in virga percutient maxillam iudicis Israel. Et tu, Bethleem Effrata, parvulus es in millibus Iuda; ex te mihi egredietur qui sit dominator in Israel, et egressus eius ab initio, a diebus aeternitatis. Propter hoc dabit eos usque ad tempus in quo parturiens pariet; et reliquiae fratrum eius convertentur ad filios Israel. Et stabit, et pascet in fortitudine Domini, in sublimitate nominis Domini Dei sui; et convertentur, quia nunc magnificabitur usque ad terminos terrae. Et erit iste pax, cum venerit Assyrius in terram nostram, et quando calcaverit in domibus nostris; et suscitabimus super eum septem pastores, et octo primates homines. Et pascent terram Assur in gladio, et terram Nemrod in lanceis eius; et liberabit ab Assur, cum venerit in terram nostram, et cum calcaverit in finibus nostris. Et erunt reliquiae Iacob in medio populorum multorum quasi ros a Domino, et quasi stillae super herbam, quae non exspectat virum, et non praestolatur filios hominum. Et erunt reliquiae Iacob in gentibus, in medio populorum multorum, quasi leo in iumentis silvarum, et quasi catulus leonis in gregibus pecorum, qui cum transierit, et conculcaverit, et ceperit, non est qui eruat. Exaltabitur manus tua super hostes tuos, et omnes inimici tui interibunt. Et erit in die illa, dicit Dominus, auferam equos tuos de medio tui, et disperdam quadrigas tuas; et perdam civitates terrae tuae, et destruam omnes munitiones tuas, et auferam maleficia de manu tua, et divinationes non erunt in te; et perire faciam sculptilia tua, et statuas tuas de medio tui, et non adorabis ultra opera manuum tuarum. Et evellam lucos tuos de medio tui, et conteram civitates tuas. Et faciam in furore et in indignatione ultionem in omnibus gentibus quae non audierunt.

VI Audite quae Dominus loquitur: Surge, contende iudicio adversum montes, et audiant colles vocem tuam. Audiant montes iudicium Domini, et fortia fundamenta terrae; quia iudicium Domini cum populo suo, et cum Israel diiudicabitur. Popule meus, quid feci tibi, aut quid molestus fui tibi? Responde mihi. Quia eduxi te de terra Aegypti, et de domo servientium liberavi te, et misi ante faciem tuam Moysen, et Aaron, et Mariam. Popule meus, memento, quaeso, quid cogitaverit Balach rex Moab, et quid responderit ei Balaam filius Beor, de Setim usque ad Galgalam, ut cognosceres iustitias Domini. Quid dignum offeram Domino? Curvabo genu Deo excelso? Numquid offeram ei holocautomata, et vitulos anniculos? Numquid placari potest Dominus in millibus arietum, aut in multis millibus hircorum pinguium? Numquid dabo primogenitum meum pro scelere meo, fructum ventris mei pro peccato animae meae? Indicabo tibi, o homo, quid sit bonum, et quid Dominus requirat a te: utique facere iudicium, et diligere misericordiam, et sollicitum ambulare cum Deo tuo. Vox Domini ad civitatem clamat, et salus erit timentibus nomen tuum. Audite, tribus, et quis approbabit illud? Adhuc ignis in domo impii thesauri iniquitatis, et mensura minor irae plena. Numquid iustificabo stateram impiam, et saccelli pondera dolosa? In quibus divites eius repleti sunt iniquitate, et habitantes in ea loquebantur mendacium, et lingua eorum fraudulenta in ore eorum. Et ego ergo coepi percutere te perditione super peccatis tuis. Tu comedes, et non saturaberis, et humiliatio tua in medio tui; et apprehendes, et non salvabis, et quos salvaveris in gladium dabo. Tu seminabis, et non metes; tu calcabis olivam, et non ungeris oleo, et mustum, et non bibes vinum. Et custodisti praecepta Amri, et omne opus domus Achab, et ambulasti in voluntatibus eorum, ut darem te in perditionem, et habitantes eius in sibilum; et opprobrium populi mei portabitis.

VII Vae mihi, quia factus sum sicut qui colligit in autumno racemos vindemiae; non est botrus ad comedendum; praecoquas ficus desideravit anima mea. Periit sanctus de terra, et rectus in hominibus non est; omnes in sanguine insidiantur, vir fratrem suum venatur ad mortem. Malum manuum suarum dicunt bonum; princeps postulat, et iudex in reddendo est; et magnus locutus est desiderium animae suae, et conturbaverunt eam. Qui optimus in eis est, quasi paliurus; et qui rectus, quasi spina de sepe. Dies speculationis tuae, visitatio tua venit; nunc erit vastitas eorum. Nolite credere amico, et nolite confidere in duce; ab ea quae dormit in sinu tuo custodi claustra oris tui. Quia filius contumeliam facit patri, et filia consurgit adversus matrem suam, nurus adversus socrum suam; et inimici hominis domestici eius. Ego autem ad Dominum aspiciam, exspectabo Deum salvatorem meum; audiet me Deus meus. Ne laeteris, inimica mea, super me, quia cecidi: consurgam, cum sedero in tenebris; Dominus lux mea est. Iram Domini portabo, quoniam peccavi ei.

Non .n. loquitur in extasi ut montanus

donec iudicet causam meam et faciat iudicium meum. Educet me in lucem, videbo iustitiam eius. Et aspiciet inimica mea, et operietur confusione, quae dicit ad me: Ubi est Dominus Deus tuus? Oculi mei videbunt eam; nunc erit in conculcationem ut lutum platearum. Dies ut aedificentur maceriae tuae. In die illa longe fiet lex. In die illa usque ad te veniet Assur, et usque ad civitates munitas, et a civitatibus munitis usque ad flumen, et ad mare de mari, et ad montem de monte. Et erit terra in desolationem propter habitatores suos, et propter fructum cogitationum eorum. Pasce populum tuum in virga tua, gregem hereditatis tuae, habitantes solos in saltu, in medio Carmeli. Pascentur Basan et Galaad iuxta dies antiquos. Secundum dies egressionis tuae de terra Aegypti ostendam ei mirabilia. Videbunt gentes et confundentur super omni fortitudine sua; ponent manum super os, aures eorum surdae erunt. Lingent pulverem sicut serpentes, velut reptilia terrae perturbabuntur in aedibus suis. Dominum Deum nostrum formidabunt, et timebunt te. Quis Deus similis tui, qui aufers iniquitatem et transis peccatum reliquiarum hereditatis tuae? Non immittet ultra furorem suum, quoniam volens misericordiam est. Revertetur et miserebitur nostri, deponet iniquitates nostras, et proiciet in profundum maris omnia peccata nostra. Dabis veritatem Iacob, misericordiam Abraham, quae iurasti patribus nostris a diebus antiquis. Explicit Michea propheta. Incipit prefatio in Naum prophetam.

Naum prophetam ante adventum regis Assyriorum qui populum Israel captivum Ninive regione transtulerit, iuxta Hebreorum traditionem firmant. Siquidem in fine sui temporis legimus pro deliciis adventum idem propheta annuntiare monstratur. Ezechie tempore habitatores Ninive, Iona in eorum civitate predicante, ne divina in eos denuntiatum interitum sustinerent, peccatorum et ipsi penitentiam egissent, accepta divina gratia omnibus se criminibus implicuerunt. Quia de causa memoratus propheta spiritu dei plenus iudicium dei annuntiat, dicens ... ita loquitur: Deus zelans et ulciscens Dominus. Iam enim decem tribus abierunt ducente Salmanasar in captivitatem sub Ezechia rege Iuda. Sub quo tempore nunc in consolationem populi qui remanserat ad Assyrium Ninive visio scribitur. Nec erat parva consolatio tam his qui iam Assyriis serviebant, quam reliquis sub Ezechia de tribu Iuda et Beniamin, qui ab hisdem hostibus obsidebantur, ut audirent Assyrios quoque a Chaldeis esse capiendos. Sic in sequentibus libri huius ostenditur. Sciendum autem quod Ninive in sua lingua de hebreo speciosam sonat. Sed pro sua ... vide et apud Grecos hoc ... nomen accepit. Sed quicquid hic adversus Ninive dicitur, de mundo figuraliter predicatur. Quam ob causam et assumptio quae in libro ... in praesenti apud hebreos ... ex eo quod causa adversus propheta ... nec sinat elevari ... Similiter hoc attendendum, quod hic ipse assumptio ... propheta ... Non enim loquitur in extasi ut Montanus et Prisca Maximillaque delirant, sed quod prophetat, liber visionis intellegentis universa quae loquitur ... De hac consummatione vel ... et anagoge in consolatione ... propheta ... dicens ... ad iudicium diei, ubi illorum adversum impios Assyrios futurum dicit.

Naum consolator interpretatur. Increpat civitatem sanguinum, et post eversionem illius loquitur: Ecce super montes pedes evangelizantis et annuntiantis pacem. Incipit Naum propheta.

Onus Ninive. Liber visionis Naum Elcesei. Deus aemulator et ulciscens Dominus; ulciscens Dominus et habens furorem; ulciscens Dominus in hostes suos, et irascens ipse inimicis suis. Dominus patiens et magnus fortitudine, et mundans non faciet innocentem. Dominus in tempestate et turbine viae eius, et nebulae pulvis pedum eius. Increpans mare et exsiccans illud, et omnia flumina ad desertum deducens. Infirmatus est Basan et Carmelus, et flos Libani elanguit. Montes commoti sunt ab eo, et colles desolati sunt; et contremuit terra a facie eius, et orbis et omnes habitantes in eo. Ante faciem indignationis eius quis stabit? et quis resistet in ira furoris eius? Indignatio eius effusa est ut ignis, et petrae dissolutae sunt ab eo. Bonus Dominus et confortans in die tribulationis, et sciens sperantes in se. Et in diluvio praetereunte consummationem faciet loci eius, et inimicos eius persequentur tenebrae. Quid cogitatis contra Dominum? Consummationem ipse faciet; non consurget duplex tribulatio. Quia sicut spinae se invicem complectuntur, sic convivium eorum pariter potantium: consumentur quasi stipula ariditate plena. Ex te exivit cogitans contra Dominum malitiam, mente pertractans praevaricationem. Haec dicit Dominus: Si perfecti fuerint, et ita plures, sic quoque attondentur et pertransibit. Afflixi te, et non affligam te ultra. Et nunc conteram virgam eius de dorso tuo, et vincula tua disrumpam. Et praecipiet super te Dominus: Non seminabitur ex nomine tuo amplius; de domo dei tui interficiam sculptile et conflatile; ponam sepulcrum tuum, quia inhonoratus es. Ecce super montes pedes evangelizantis et annuntiantis pacem. Celebra, Iuda, festivitates tuas, et redde vota tua, quia non adiciet ultra ut pertranseat in te Belial; universus interiit. Ascendit qui dispergat coram te, qui custodiat obsidionem. Contemplare viam, conforta lumbos, robora virtutem valde. Quia reddidit Dominus superbiam Iacob sicut superbiam Israel, quia vastatores dissipaverunt eos, et propagines eorum corruperunt. Clipeus fortium eius ignitus, viri exercitus in coccineis; igneae habenae currus in die praeparationis eius, et agitatores consopiti sunt. In itineribus conturbati sunt, quadrigae collisae sunt in plateis; aspectus eorum quasi lampades, quasi fulgura discurrentia. Recordabitur fortium suorum; ruent in itineribus suis; velociter ascendent muros eius, et praeparabitur umbraculum. Portae fluviorum apertae sunt, et templum ad solum dirutum. Et miles captivus abductus est; et ancillae eius minabantur gementes ut columbae, murmurantes in cordibus suis. Et Ninive quasi piscina aquarum aquae eius; ipsi vero fugerunt. State, state, et non est qui revertatur. Diripite argentum, diripite aurum; et non est finis divitiarum ex omnibus vasis desiderabilibus. Dissipata est, et scissa et dilacerata; et cor tabescens, et dissolutio geniculorum, et defectio in cunctis renibus; et facies omnium sicut nigredo ollae. Ubi est habitaculum leonum, et pascua catulorum leonum, ad quam ivit leo ut ingrederetur illuc catulus leonis, et non est qui exterreat? Leo cepit sufficienter catulis suis, et necavit leaenis suis, et implevit praeda speluncas suas, et cubile suum rapina. Ecce ego ad te, dicit Dominus exercituum, et succendam usque ad fumum quadrigas tuas, et leunculos tuos comedet gladius; et exterminabo de terra praedam tuam, et non audietur ultra vox nuntiorum tuorum.

Ve civitas sanguinum, universa mendacii dilaceratione plena; non recedet a te rapina. Vox flagelli et vox impetus rotae, et equi frementis, et quadrigae ferventis, et equitis ascendentis, et micantis gladii, et fulgurantis hastae, et multitudinis interfectae, et gravis ruinae; nec est finis cadaverum, et corruent in corporibus suis. Propter multitudinem fornicationum meretricis speciosae et gratae, et habentis maleficia, quae vendidit gentes in fornicationibus suis, et familias in maleficiis suis. Ecce ego ad te, dicit Dominus exercituum, et revelabo pudenda tua in facie tua, et ostendam gentibus nuditatem tuam, et regnis ignominiam tuam. Et proiciam super te abominationes, et contumeliis te afficiam, et ponam te in exemplum. Et erit omnis

No .n. lo[quitur] i[n] extasi ut montanus

nudi te, et dicet: Vastata est Ninive. Quis commovebit super te caput? unde quaeram consolatorem tibi? Numquid melior es Alexandria populorum, quae habitat in fluminibus? aquae in circuitu eius. Cuius divitiae mare, aquae muri eius. Aethiopia fortitudo eius, et Aegyptus, et non est finis: Africa et Libyes fuerunt in auxilio tuo. Sed et ipsa in transmigrationem ducta est in captivitatem: parvuli eius elisi sunt in capite omnium viarum, et super inclytos eius miserunt sortem, et omnes optimates eius confixi sunt in compedibus. Et tu ergo inebriaberis, et eris despecta: et tu quaeres auxilium ab inimico. Omnes munitiones tuae sicut ficus cum grossis suis: si concussae fuerint, cadent in os comedentis. Ecce populus tuus mulieres in medio tui: inimicis tuis adapertione pandentur portae terrae tuae: devorabit ignis vectes tuos. Aquam propter obsidionem hauri tibi, exstrue munitiones tuas: intra in lutum et calca, subigens tene laterem. Ibi comedet te ignis: peribis gladio, devorabit te ut bruchus: congregare ut bruchus, multiplicare ut locusta. Plures fecisti negotiationes tuas quam stellae sint caeli: bruchus expansus est, et avolavit. Custodes tui quasi locustae: et parvuli tui quasi locustae locustarum, quae considunt in sepibus in die frigoris: sol ortus est, et avolaverunt, et non est cognitus locus earum ubi fuerint. Dormitaverunt pastores tui, rex Assur: sepelientur principes tui: latitabit populus tuus in montibus, et non est qui congreget. Non est obscura contritio tua, pessima est plaga tua. Omnes qui audierunt auditionem tuam, compresserunt manum super te: quia super quem non transiit malitia tua semper?

Incipit prologus sancti Jeronimi in Abachuc.

Abacuc amplexans, quia ex eo quod Abachuc vocatur amabilis Domini fuit, vocatur amplexatus; et quod in certamen cum Deo congreditur, amplexantis, id est luctantis, sortitus vocabulum. Nullus enim tam audaci voce ausus est Deum ad disceptationem iustitiae provocare. Cur in rebus humanis et mundi istius tanta rerum iniquitas sit? In principio voluminis sui describit diabolum cum membris suis. In fine suspirat adventum passionemque Domini Salvatoris. Nam de quo alio quam de Christi adventu qui futurus erat intelligendum dicit: Et respondit Dominus ad me et dixit: Scribe visum et explana in buxo, ut assequatur qui legit eum. Quia adhuc visio ad tempus, et ostendetur in fine, et non mentietur; si tardaverit, sustine eum, quia veniens veniet et non morabitur. De passione et inimicis eius a Domino dicit: Domine audivi auditionem tuam et timui; Domine consideravi opera tua et expavi. Quid vero hoc est, nisi cognitio novae ac repentinae salutis hominum? Resurrectio ad vivos: In medio duorum animalium cognosceris. Vel est in medio duorum animalium, id est in medio duorum testamentorum, aut in medio duorum latronum, aut in medio Moysi et Heliae cum illo in monte sermocinantium. Dum appropinquaverint anni cognosceris, in adventu temporis ostenderis. Quod autem dicit: Cornua in manibus eius sunt, quid aliud nisi crucis vexillum significat? quod est vocabulum et salvatoris huius prophetae proprium dicentis: Ego autem in Domino exultabo, gaudebo in Jesu meo. Quod nobis est amicum et dulce, et audire et prodicere Abacuc luctator fortis et rigidus. Stat super custodiam suam et figit gradum super munitionem, ut Christum in cruce contempletur et dicat: Operuit caelos gloria eius et laudis eius plena est terra; splendor eius ut lux erit.

Incipit Abacuc propheta.

Onus quod vidit Abacuc propheta. Usquequo Domine clamabo, et non exaudies? vociferabor ad te vim patiens, et non salvabis? Quare ostendisti mihi iniquitatem et laborem, videre praedam et iniustitiam contra me? et factum est iudicium, et contradictio potentior. Propter hoc lacerata est lex, et non pervenit usque ad finem iudicium: quia impius praevalet adversus iustum, propterea egreditur iudicium perversum. Aspice in gentibus et videte, et admiramini et obstupescite: quia opus factum est in diebus vestris, quod nemo credet cum narrabitur. Quia ecce ego suscitabo Chaldaeos, gentem amaram et velocem, ambulantem super latitudinem terrae, ut possideat tabernacula non sua. Horribilis et terribilis est: ex semetipsa iudicium et onus eius egredietur. Leviores pardis equi eius, et velociores lupis vespertinis: et diffundentur equites eius. Equites namque eius de longe venient, volabunt quasi aquila festinans ad comedendum. Omnes ad praedam venient, facies eorum ventus urens: et congregabit quasi arenam captivitatem. Et ipse de regibus triumphabit, et tyranni ridiculi eius erunt: ipse super omnem munitionem ridebit, et comportabit aggerem, et capiet eam. Tunc mutabitur spiritus, et pertransibit, et corruet: haec est fortitudo eius dei sui. Numquid non tu a principio, Domine Deus meus, sancte meus, et non moriemur? Domine in iudicium posuisti eum: et fortem ut corriperes fundasti eum. Mundi sunt oculi tui, ne videas malum: et respicere ad iniquitatem non poteris. Quare respicis super inique agentes, et taces devorante impio iustiorem se? Et facies homines quasi pisces maris, et quasi reptile non habens principem? Totum in hamo sublevavit, traxit illud in sagena sua, et congregavit in rete suum. Super hoc laetabitur et exultabit. Propterea immolabit sagenae suae, et sacrificabit reti suo: quia in ipsis incrassata est pars eius, et cibus eius electus. Propter hoc ergo expandit sagenam suam, et semper interficere gentes non parcet.

II Super custodiam meam stabo, et figam gradum super munitionem: et contemplabor ut videam quid dicatur mihi, et quid respondeam ad arguentem me. Et respondit mihi Dominus, et dixit: Scribe visum, et explana eum super tabulas: ut percurrat qui legerit eum. Quia adhuc visus procul, et apparebit in finem, et non mentietur: si moram fecerit, expecta illum: quia veniens veniet, et non tardabit. Ecce qui incredulus est, non erit recta anima eius in semetipso: iustus autem in fide sua vivet. Et quomodo vinum potantem decipit: sic erit vir superbus, et non decorabitur: qui dilatavit quasi infernus animam suam: et ipse quasi mors, et non adimpletur: et congregabit ad se omnes gentes, et coacervabit ad se omnes populos. Numquid non omnes isti super eum parabolam sument, et loquelam aenigmatum eius: et dicetur: Vae ei qui multiplicat non sua? usquequo et aggravat contra se densum lutum? Numquid non repente consurgent qui mordeant te: et suscitabuntur lacerantes te, et eris in rapinam eis? Quia tu spoliasti gentes multas, spoliabunt te omnes qui reliqui fuerint de populis propter sanguinem hominis, et iniquitatem terrae civitatis, et omnium habitantium in ea. Vae qui congregat avaritiam malam domui suae, ut sit in excelso nidus eius, et liberari se putat de manu mali. Cogitasti confusionem domui tuae, concidisti populos multos, et peccavit anima tua. Quia lapis de pariete clamabit: et lignum, quod inter iuncturas aedificiorum est, respondebit. Vae qui aedificat civitatem in sanguinibus, et praeparat urbem in iniquitate. Numquid non haec sunt a Domino exercituum? Laborabunt enim populi in multo igne: et gentes in vacuum, et deficient. Quia replebitur terra, ut cognoscant gloriam Domini, quasi aquae operientes mare. Vae qui potum dat amico suo mittens fel suum, et inebrians ut aspiciat nuditatem eius. Repletus es ignominia pro gloria: bibe tu quoque, et consopire: circumdabit te calix dexterae Domini, et vomitus ignominiae super gloriam tuam. Quia iniquitas Libani operiet te, et vastitas animalium deterrebit eos de sanguinibus hominum, et iniquitate terrae, et civitatis, et omnium habitantium in ea. Quid prodest sculptile, quia sculpsit illud fictor suus, conflatile et imaginem falsam? quia speravit in figmento fictor eius ut faceret simulacra muta. Vae qui dicit ligno: Expergiscere: Surge, lapidi tacenti. Numquid ipse docere poterit? Ecce iste coopertus est auro et argento, et

appo ingra

in tenebris

ve q congregat

lapis de priete clamabit

ve qui edificat etc

et omnis spiritus non est in visceribus eius. Dominus autem in templo sancto suo. sileat
a facie eius omnis terra. Oratio abacuc prophete pro ignorantiis.
III Domine audivi auditum tuum et timui. Domine opus tuum
in medio &c. Prologus Jeronimi.

Tradunt hebrei cuiuscumque prophete pa-
ter aut avus ponatur in titulo: ipsos quoque prophetas
fuisse. Unde et amos unum de xii prophetis qui dixit
non sum propheta nec filius prophete sed pastor caprarius vellicans
sicomoros: prius nominatum titulo. hic vero sophonias propheta
est qui generatione non ita dicam prophetica et gloriosa maiorum
suorum stirpe generatus est. et sub iosia rege iuda prophetavit.
Huius enim patrem cusi: avum godoliam. proavum amasiam.
atavum ezechiam: et hanc quadrigam ipse velud eximius
auriga complevit. Nomen sophonie alii speculam. alii
archanum domini transtulerunt. Sive ergo speculam. sive absconditum
domini misterium: utrumque prophete convenit. Dicitur enim ad ezech
iel: Fili hominis speculatorem te posui domui israel. Iste ergo
propheta qui erit in specula et in sublimibus constitutus et misteria
videat domini: filius erit chusi qui interpretatur humilitas. hab-
ebit avum godoliam. qui dicitur magnitudo domini. et pro-
avum amasiam. qui et ipse interpretatur sermo domini. ata-
vum ezechiam qui sonat fortitudo domini. De fortitudine
itaque domini nascitur sermo domini. et de sermone domini nascitur
magnitudo domini. et de magnitudine domini nascitur humilitas.
Ut enim perveniat aliquis ad perfectum: dicat quia non sum dignus
vocari apostolus. Et in psalmo. Domine non est exaltatum cor meum
neque elati sunt oculi mei.

Sophonias speculator et archanorum dei cognitor.
Audivit clamorem a porta piscium. et eiulatum a secunda.
et contritionem a collibus. Indicit quoque ululatum habitatoribus pile.
quia conticuit omnis populus chanaan. dispersi sunt universi qui invol-
uti erant argento. Incipit sophonias propheta.

Verbum domini quod factum est ad sophoniam
filium chusi: filii godolie. filii amasie. filii ezechie.
in diebus iosie filii ammon regis iude. Congre-
gans congregabo omnia a facie terre dicit dominus. Congregans
hominem et pecus. congregans volatilia celi. et pisces maris: et
ruine impiorum erunt. Et disperdam homines a facie terre dicit
dominus. Et extendam manum meam super iudam. et super omnes habitantes
ierusalem. Et disperdam de loco hoc reliquias baal. et nomina
edituorum cum sacerdotibus. et eos qui adorant super tecta militiam
celi: et adorant et iurant in domino. et iurant in melchom: et qui
avertuntur de post tergum domini. et qui non quesierunt dominum nec
investigaverunt eum. Silete a facie domini dei: quia iuxta dies
domini. quia preparavit dominus hostiam. sanctificavit vocatos suos.
Et erit in die hostie domini visitabo super principes et super
filios regis. et super omnes qui induti sunt veste peregrina. Et vi-
sitabo super omnem qui arroganter ingreditur super limen
in die illa: qui complent domum domini dei sui iniquitate et dolo.
Et erit in die illa dicit dominus vox clamoris a porta piscium.
et ululatus a secunda. et contritio magna a collibus. Ululate habita-
tores pile. Conticuit omnis populus chanaan. disperierunt
omnes involuti argento. Et erit in tempore illo scrutabor
ierusalem in lucernis. et visitabo super viros defixos in fecibus suis.
qui dicunt in cordibus suis. Non faciet bene dominus: et non faciet
male. Et erit fortitudo eorum in direptionem: et domus eorum in
desertum. et edificabunt domos. et non habitabunt: et plantabunt
vineas. et non bibent vinum earum. Iuxta est dies domini
magnus: iuxta et velox nimis. Vox diei domini ama-
ra. tribulabitur ibi fortis. Dies ire dies illa. dies tribulationis
et angustie. dies calamitatis et miserie. dies tenebrarum
et caliginis. dies nebule et turbinis. dies tube et clangoris
super civitates munitas. et super angulos excelsos. Et tribulabo
homines. et ambulabunt ut ceci quia domino peccaverunt. Et effun-
detur sanguis eorum sicut humus: et corpora eorum sicut stercora. Sed et
argentum eorum et aurum eorum non poterit liberare eos in die ire
domini. In igne zeli eius devorabitur omnis terra: quia consummationem
cum festinatione faciet cunctis habitantibus terram.
II Convenite, congregamini gens non amabilis. priusquam
pariat iussio quasi pulverem transeuntem diem. antequam veniat
super vos ira furoris domini. Querite dominum omnes mansueti terre:
qui iudicium eius estis operati. Querite iustum. querite mansuetum.
si quomodo abscondamini in die furoris domini. Quia gaza destructa
erit. et ascalon in desertum. Azotum in meridie eicient: et acch-
aron eradicabitur. Ve qui habitatis funiculum maris: gens
perditorum. Verbum domini super vos chanaan terra philistinorum et
disperdam te ita ut non sit inhabitator. Et erit funiculus maris
requies pastorum: et caule pecorum. Et erit funiculus eius qui rem-
anserit de domo iuda: ibi pascentur. In domibus ascalonis
ad vesperam requiescent. quia visitabit eos dominus deus eorum: et avertet
captivitatem eorum. Audivi obprobrium moab. et blasphemias
filiorum ammon: que exprobraverunt populo meo. et magnificati sunt
super terminos eorum. Propterea vivo ego dicit dominus exercituum deus israel:
quia moab ut sodoma erit. et filii ammon quasi gomorra. siccitas
spinarum et acervi salis: et desertum usque in eternum. Reliquie
populi mei diripient illos. et residui gentis mee possidebunt
eos. Hoc eis eveniet pro superbia sua. quia blasphemaverunt. et
magnificati sunt super populum domini exercituum. Horribilis dominus
super eos: et attenuabit omnes deos terre. et adorabunt eum
viri de loco suo: omnes insule gentium. Sed et vos ethiopes
interfecti gladio meo eritis. Et extendet manum suam super
aquilonem: et perdet assur. Et ponet speciosam in solitudi-
nem et in invium: et quasi desertum. Et accubabunt in medio eius
greges omnes bestie gentium: et onocrotalus et ericius in liminibus
eius morabuntur. Vox cantantis in fenestra. corvus in super limi-
nari: quoniam attenuabo robur eius. Hec est civitas gloriosa habitans
in confidentia. que dicebat in corde suo. Ego sum: et extra me
non est alia amplius. Quomodo facta est in desertum cubile bestie.
Omnis qui transit per eam sibilabit: et movebit manum
suam.
III Ve provocatrix et redempta civitas. Columba:
non audivit vocem: et non suscepit disciplinam. In domino non con-
fisa est: ad deum suum non appropinquavit. Principes eius in me-
dio eius quasi leones rugientes. Iudices eius lupi vespe-
re non relinquebant in mane. Prophete eius vesani. viri infideles.
Sacerdotes eius polluerunt sanctum. iniuste egerunt contra legem. Dominus
iustus in medio eius non faciet iniquitatem. Mane mane
iudicium suum dabit in lucem. et non abscondetur. Nescivit
autem iniquus confusionem. Disperdidi gentes. et dissipati sunt
anguli earum: desertas feci vias eorum. eo quod non sit qui transeat.
Desolate sunt civitates eorum. non remanente viro neque
ullo habitatore. Dixi. Attamen timebis me. suscipies discipli-
nam. et non peribit habitaculum eius propter omnia in quibus visitavi
eam. Verumtamen diluculo surgentes: corruperunt omnes
cogitationes suas. Quapropter expecta me dicit dominus in die resur-
rectionis mee in futurum: quia iudicium meum ut congregem
gentes. et colligam regna. Et effundam super eos indignationem
meam: omnem iram furoris mei. In igne enim zeli mei devor-
abitur omnis terra. quia tunc reddam populis labium electum.
ut invocent omnes in nomine domini. et serviant ei humero uno.
Ultra flumina ethiopie inde supplices mei. filii dispersorum
meorum deferent munus mihi. In die illa non confunderis
super cunctis adinventionibus tuis. quibus prevaricata es in me. Quia tunc
auferam de medio tui magniloquos superbie tue. et non adicies
exaltari amplius in monte sancto meo. Et derelinquam
in medio tui populum pauperem et egenum: et sperabunt in nomine
domini reliquie israel. Non facient iniquitatem: nec loquentur

mendacium, et non invenietur in ore eorum lingua dolosa. Quoniam ipsi pascentur et accubabunt, et non erit qui exterreat. Lauda filia Sion, iubila Israel; letare et exulta in omni corde filia Ierusalem. Abstulit Dominus iudicium tuum, avertit inimicos tuos; rex Israel Dominus in medio tui, non timebis malum ultra. In die illa dicetur Ierusalem: Noli timere; Sion, non dissolvantur manus tue. Dominus Deus tuus in medio tui fortis, ipse salvabit; gaudebit super te in letitia, silebit in dilectione sua, exultabit super te in laude. Nugas qui a lege recesserant congregabo, quia ex te erant, ut non ultra habeas super eis obprobrium. Ecce ego interficiam omnes qui afflixerunt te in tempore illo, et salvabo claudicantem, et eam que eiecta fuerat congregabo, et ponam eos in laudem et in nomen in omni terra confusionis eorum, in tempore illo quo adducam vos, et in tempore quo congregabo vos. Dabo enim vos in nomen et in laudem omnibus populis terre, cum convertero captivitatem vestram coram oculis vestris, dicit Dominus.

Prologus Ieronimi.

Aggeus propheta ob causam peccati Sedechie regis, ut historia libri Dabreiamin, id est Paralipomenon, indicat, qui fidem promissam Nabugodonosor regi Chaldeorum non servaverat, ipsum et terram eius ... memorato rege Ierusalem expugnata captivum in Babilonia fuisse perductum, cum memoratis propheta inibi tempore dolens retulit ... sanguinis innocentium ... que in plateis ... generationem in Babilonia ... ob causas memoratas ... Ieremias ... annorum captivitatem ... eundem propheta in regno Chaldeorum futuram ... hac tunc non completo usque annorum numero ... temporis ... memorati ... ad revocationem Ierusalem ... sexagesimo octavo anno regno Chaldeorum ... cum adhuc octo anni ad regnandum restabant. Unde et tertia visio Danielis ostendit ... eandem visionem ... Darius qui in diebus imperabat ... visio Danielis ostendit memorato regno successit, cuius primo anno regni undecima visio Danielis ostendit ... quare tempore ... pro te ... pro ... eandem promissionem a Deo postulabat impleri, qui per Gabrielem angelum eandem visionem ... compleri ... Cyro rege Persarum ... promissione Dei ... historia libri Paralipomenon et liber Esdre firmavit. Cumque ... templum Dei edificari ceperunt, mortuo Cyro rege ... regnante Dario rege Persarum, qui memorato successit ... gentes ... Ierusalem ... restaurationem templi ... impedire ceperunt ... templi Domini ... promissione ... Darii regis Persarum Aggeus propheta a Deo mittitur ad Zorobabel, qui de tribu erat Iuda, qui principatum regni susceperat, et ad Ihesum filium Iosedech summum sacerdotem; admonet ut credant completo numero annorum tempore restaurationis Ierusalem advenisse ... populi ... dixit populus hic ... non dum venit tempus ut edificetur domus Dei. Omnia autem que textus prophetie continentur, reversionem populi, edificationem templi, renovationem civitatis, observantiam in sacerdotibus, et in eversu regnorum gentium ... significant.

Aggeus festivus et letus, qui seminavit in lacrimis ut in gaudio meteret, destructum templum edificat. Dominum patrem inducit loquentem: adhuc unum modicum et ego commovebo celum et terram et mare et aridam, et movebo omnes gentes et veniet desideratus cunctis gentibus. In anno secundo Darii regis Persarum. Incipit Aggeus.

In anno secundo Darii regis, in mense sexto, in die una mensis, factum est verbum Domini in manu Aggei prophete ad Zorobabel filium Salathiel ducem Iuda, et ad Ihesum filium Iosedech sacerdotem magnum, dicens: Hec ait Dominus exercituum dicens: Populus iste dicit: Nondum venit tempus domus Domini edificande. Et factum est verbum Domini in manu Aggei prophete dicens: Numquid tempus vobis est ut habitetis in domibus laqueatis, et domus ista deserta? Et nunc hec dicit Dominus exercituum: Ponite corda vestra super vias vestras. Seminastis multum et intulistis parum; comedistis et non estis satiati; bibistis et non estis inebriati; operuistis vos et non estis calefacti; et qui mercedes congregavit misit eas in sacculum pertusum. Hec dicit Dominus exercituum: Ponite corda vestra super vias vestras. Ascendite in montem, portate ligna et edificate domum, et acceptabilis mihi erit et glorificabor, dicit Dominus. Respexistis ad amplius, et ecce factum est minus; et intulistis in domum, et exsufflavi illud. Quam ob causam, dicit Dominus exercituum? Quia domus mea deserta est, et vos festinastis unusquisque in domum suam. Propter hoc super vos prohibiti sunt celi ne darent rorem, et terra prohibita est ne daret germen suum; et vocavi siccitatem super terram et super montes, et super triticum et super vinum et super oleum, et quecumque profert humus, et super homines et super iumenta et super omnem laborem manuum. Et audivit Zorobabel filius Salathiel et Ihesus filius Iosedech sacerdos magnus et omnes reliquie populi vocem Domini Dei sui et verba Aggei prophete, sicut misit eum Dominus Deus eorum ad ipsos, et timuit populus a facie Domini. Et dixit Aggeus nuntius Domini de nuntiis Domini populo dicens: Ego vobiscum sum, dicit Dominus. Et suscitavit Dominus spiritum Zorobabel filii Salathiel ducis Iuda, et spiritum Ihesu filii Iosedech sacerdotis magni, et spiritum reliquorum de omni populo, et ingressi sunt et faciebant opus in domo Domini exercituum Dei sui, in die vicesima et quarta mensis, in sexto mense, in anno secundo Darii regis. In septimo mense, vicesima et prima mensis, factum est verbum Domini in manu Aggei prophete dicens: Loquere ad Zorobabel filium Salathiel ducem Iuda, et ad Ihesum filium Iosedech sacerdotem magnum, et ad reliquos populi dicens: Quis in vobis est derelictus qui vidit domum istam in gloria sua prima? Et quid vos videtis hanc nunc? Numquid non ita est quasi non sit in oculis vestris? Et nunc confortare Zorobabel, dicit Dominus, et confortare Ihesu fili Iosedech sacerdos magne, et confortare omnis populus terre, dicit Dominus exercituum, et facite, quoniam ego vobiscum sum, dicit Dominus exercituum, verbum quod pepigi vobiscum cum egrederemini de terra Egypti, et spiritus meus erit in medio vestrum; nolite timere. Quia hec dicit Dominus exercituum: Adhuc unum modicum est, et ego commovebo celum et terram et mare et aridam, et movebo omnes gentes, et veniet desideratus cunctis gentibus, et implebo domum istam gloria, dicit Dominus exercituum. Meum est argentum et meum est aurum, dicit Dominus exercituum. Magna erit gloria domus istius novissime plus quam prime, dicit Dominus exercituum; et in loco isto dabo pacem, dicit Dominus exercituum.

II In vicesima et quarta noni mensis, in anno secundo Darii regis, factum est verbum Domini ad Aggeum prophetam dicens: Hec dicit Dominus exercituum: Interroga sacerdotes legem dicens: Si tulerit homo carnem sanctificatam in ora vestimenti sui, et tetigerit de summitate eius panem aut pulmentum aut vinum aut oleum aut omnem cibum, numquid sanctificabitur? Respondentes autem sacerdotes dixerunt: Non. Et dixit Aggeus: Si tetigerit pollutus in anima ex omnibus his, numquid contaminabitur? Et responderunt sacerdotes et dixerunt: Contaminabitur. Et respondit Aggeus et dixit: Sic populus iste et sic gens ista ante faciem meam, dicit Dominus, et sic omne opus manuum eorum, et omnia que obtulerunt ibi contaminata erunt. Et nunc ponite corda vestra a die hac et supra, antequam poneretur lapis super lapidem in templo Domini, cum accederetis ad acervum viginti modiorum et fierent decem, et intraretis ad torcular ut exprimeretis quinquaginta lagenas et fiebant viginti. Percussi vos vento urente et aurugine et grandine omnia opera manuum vestrarum, et non fuit

[marginal notes, later hand:] ptisti — uo li — zorobabel et ihc. — no — ad zorobabel / ad ihm fi iosedech — Adhuc unum modic est et ego et c.

qui tetigerit vos

in vobis qui revertatur ad me dicit Dominus. Ponite corda vestra ex die ista et in futurum. A die vicesima et quarta noni mensis, a die qua fundamenta iacta sunt templi Domini, ponite super cor vestrum. Numquid iam semen in germine est, et adhuc vinea et ficus et malogranatum et lignum olive non floruit? Ex die ista benedicam. Et factum est verbum Domini secundo ad Aggeum in vicesima et quarta mensis dicens: Loquere ad Zorobabel ducem Iuda dicens: Ego movebo celum pariter et terram, et subvertam solium regnorum, et conteram fortitudinem regni gentium, et subvertam quadrigam et ascensorem eius, et descendent equi et ascensores eorum, vir in gladio fratris sui. In die illo, dicit Dominus exercituum, assumam te Zorobabel fili Salathiel serve meus, dicit Dominus, et ponam te quasi signaculum, quia te elegi, dicit Dominus exercituum.

Prologus Jeronimi super Zachariam.

Secundo anno Darii regis Medorum Aggeum et Zachariam prophetasse sermones concordem declaratur. Unde hic cum Aggeo Zacharie in ordine prophetarum platatur, quem cum duobus aliis ... ostenduntur in prophetam ... invenitur ad restaurationem templi precepto dei prophetiam annuntiasse. Esdras refert dicens: In secundo anno Darii regis prophetaverunt Aggeus et Zacharias filius Addo propheta ad Iudeos qui erant in Iudea et Ierusalem in nomine Dei Israel. Tunc surrexerunt Zorobabel filius Salathiel et Iesus filius Iosedech principes eius et inchoaverunt edificare domum Dei que est in Ierusalem. Quibus cum audissent prophete exhortatione sua adiuverunt eos. Iam populum Israel ab abhominatione patrum delictorum ... idem propheta cupiens revocare verbis ... Vidi noctem et ecce vir ascendens super equum rubeum et cetera. Vidit propheta virum equo rubeo sedentem et stantem in medio mirtetorum umbrosorum. Qui in visione hoc solutio est: vir ascendens super equum rubeum licet angelus intelligatur, tamen quod per colorem equum conscendere visus est vindictam sanguinis in eam gentem significat proferendam que populum Israel in captivitatem redegerunt. Sicut Ysaias propheta per ruborem vestimentorum inter gentes vindictam et sanguinem adeo proferendam demonstravit, ubi sibi ipsi dicens: Quis est iste qui venit de Edom et cetera. Rubor vestimentorum de Bosra et cetera. Stantem vero in medio mirtetorum umbrosorum quod dixit letitiam populi assistentem ... significationem voluit designare. ... ligni ... Accipietis die prima fructus ligni speciosi ... per bene olentia ligni ... umbraculum demonstravit. Sed hanc visionem ... demonstravit ob hoc nocturnam propheta se vidisse memoravit quia populum Israel in ... Egypti nocturnis tenebris ... Cuius exemplum ... liberius eundem de redigunt captivitatis ... Chaldeorum per noctem prophete revelatam.

Zacharias memor Domini sui multiplex in prophetia ... vestibus sordidis et lapide oculorum septem, candelabrumque aureum cum totidem lucernis quot oculi, duas quoque olivas sinistram lampadis et dextre, ut post equos rufos, varios, albos et dispersos et quadrigas ... et equum de Ierusalem ... pauperem regem vaticinetur et predicet sedentem super pullum filium asine subiugalis.

Incipit Zacharias propheta.

In mense octavo in anno secundo Darii regis factum est verbum Domini ad Zachariam filium Barachie filium Addo prophetam dicens: Iratus est Dominus super patres vestros iracundia. Et dices ad eos: Hec dicit Dominus exercituum: Convertimini ad me, dicit Dominus exercituum, et convertar ad vos, dicit Dominus exercituum. Ne sitis sicut patres vestri, ad quos clamabant prophete priores dicentes: Hec dicit Dominus exercituum: Convertimini de viis vestris malis et de cogitationibus vestris pessimis; et non audierunt neque attenderunt ad me, dicit Dominus. Patres vestri ubi sunt? et prophete numquid in sempiternum vivent? Verumtamen verba mea et legitima mea que mandavi servis meis prophetis, numquid non comprehenderunt patres vestros? Et conversi sunt et dixerunt: Sicut cogitavit Dominus exercituum facere nobis secundum vias nostras et secundum adinventiones nostras fecit nobis. In die vicesima et quarta undecimi mensis Sabath, in anno secundo Darii, factum est verbum Domini ad Zachariam filium Barachie filii Addo prophetam dicens: Vidi per noctem, et ecce vir ascendens super equum rufum, et ipse stabat inter mirteta que erant in profundo, et post eum equi rufi, varii et albi. Et dixi: Quid sunt isti, domine mi? Et dixit ad me angelus qui loquebatur in me: Ego ostendam tibi quid sint hec. Et respondit vir qui stabat inter mirteta et dixit: Isti sunt quos misit Dominus ut perambularent terram. Et responderunt angelo Domini qui stabat inter mirteta et dixerunt: Perambulavimus terram, et ecce omnis terra habitatur et quiescit. Et respondit angelus Domini et dixit: Domine exercituum, usquequo tu non misereberis Ierusalem et urbium Iuda quibus iratus es? Iste iam septuagesimus annus est. Et respondit Dominus angelo qui loquebatur in me verba bona, verba consolatoria. Et dixit ad me angelus qui loquebatur in me: Clama dicens: Hec dicit Dominus exercituum: Zelatus sum Ierusalem et Sion zelo magno, et ira magna ego irascor super gentes opulentas, quia ego iratus sum parum, ipsi vero adiuverunt in malum. Propterea hec dicit Dominus: Revertar ad Ierusalem in misericordiis; domus mea edificabitur in ea, ait Dominus exercituum, et perpendiculum extendetur super Ierusalem. Adhuc clama dicens: Hec dicit Dominus exercituum: Adhuc affluent civitates mee bonis, et consolabitur Dominus adhuc Sion, et eliget adhuc Ierusalem.

II Et levavi oculos meos et vidi, et ecce quattuor cornua. Et dixi ad angelum qui loquebatur in me: Quid sunt hec? Et dixit ad me: Hec sunt cornua que ventilaverunt Iudam et Israel et Ierusalem. Et ostendit mihi Dominus quattuor fabros. Et dixi: Quid isti veniunt facere? Qui ait dicens: Hec sunt cornua que ventilaverunt Iudam per singulos viros, et nemo eorum levavit caput suum; et venerunt isti deterrere ea, ut deiciant cornua gentium que levaverunt cornu super terram Iuda ut dispergerent eam. Et levavi oculos meos et vidi, et ecce vir, et in manu eius funiculus mensorum. Et dixi: Quo tu vadis? Et dixit ad me: Ut metiar Ierusalem et videam quanta sit latitudo eius et quanta longitudo eius. Et ecce angelus qui loquebatur in me egrediebatur, et angelus alius egrediebatur in occursum eius. Et dixit ad eum: Curre, loquere ad puerum istum dicens: Absque muro habitabitur Ierusalem pre multitudine hominum et iumentorum in medio eius. Et ego ero ei, ait Dominus, murus ignis in circuitu, et in gloria ero in medio eius. O, o, o fugite de terra aquilonis, dicit Dominus, quoniam in quattuor ventos celi dispersi vos, dicit Dominus. O Sion fuge que habitas apud filiam Babylonis, quia hec dicit Dominus exercituum: Post gloriam misit me ad gentes que spoliaverunt vos; qui enim tetigerit vos tangit pupillam oculi mei. Quia ecce ego levo manum meam super eos, et erunt preda his qui serviebant sibi, et cognoscetis quia Dominus exercituum misit me. Lauda et letare filia Sion, quia ecce ego venio et habitabo in medio tui, ait Dominus. Et applicabuntur gentes multe ad Dominum in die illa, et erunt mihi in populum, et habitabo in medio tui, et scies quia Dominus exercituum misit me ad te. Et possidebit Dominus Iudam partem suam in terra sanctificata, et eliget adhuc Ierusalem. Sileat omnis caro a facie Domini, quia surrexit de habitaculo sancto suo.

III Et ostendit mihi Dominus

zorobabel

equum iubentem in medio myrteti

letitia assistat et misterii significat

Ihesum sacerdotem magnum stantem coram angelo domini, et Sathan stabat a dextris eius ut adversaretur ei. Et dixit dominus ad Sathan: Increpet dominus in te, Sathan, et increpet dominus in te qui elegit Ierusalem. Numquid non iste torris erutus de igne? Et Ihesus erat indutus vestibus sordidis, et stabat ante faciem angeli. Qui respondit et ait ad eos qui stabant coram se dicens: Auferte vestimenta sordida ab eo. Et dixit ad eum: Ecce abstuli a te iniquitatem tuam et indui te mutatoriis. Et dixit: Ponite cidarim mundam super caput eius. Et posuerunt cidarim mundam super caput eius et induerunt eum vestibus. Et angelus domini stabat. Et contestabatur angelus domini Ihesum dicens: Hec dicit dominus exercituum: Si in viis meis ambulaveris et custodiam meam custodieris, tu quoque iudicabis domum meam et custodies atria mea, et dabo tibi ambulantes de his qui nunc hic assistunt. Audi, Ihesu sacerdos magne, tu et amici tui qui habitant coram te, quia viri portendentes sunt. Ecce enim ego adducam servum meum Orientem. Quia ecce lapis quem dedi coram Ihesu; super lapidem unum septem oculi sunt. Ecce ego celabo sculpturam eius, ait dominus exercituum, et auferam iniquitatem terre illius in die una. In die illa, dicit dominus exercituum, vocabit vir amicum suum subter vineam et subter ficum.

IIII Et reversus est angelus qui loquebatur in me, et suscitavit me quasi virum qui suscitatur de somno suo. Et dixit ad me: Quid tu vides? Et dixi: Vidi et ecce candelabrum aureum totum, et lampas eius super caput ipsius, et septem lucerne eius super illud, et septem infusoria lucernis que erant super caput eius. Et due olive super illud, una a dextris lampadis et una a sinistris eius. Et respondi et aio ad angelum qui loquebatur in me dicens: Quid sunt hec, domine mi? Et respondit angelus qui loquebatur in me et dixit ad me: Numquid nescis quid sunt hec? Et dixi: Non, domine mi. Et respondit et ait ad me dicens: Hoc est verbum domini ad Zorobabel dicens: Non in exercitu nec in robore sed in spiritu meo, dicit dominus exercituum. Quis tu, mons magne, coram Zorobabel? In planum. Et educet lapidem primarium et exequabit gratiam gratie eius. Et factum est verbum domini ad me dicens: Manus Zorobabel fundaverunt domum istam et manus eius perficient eam, et scietis quia dominus exercituum misit me ad vos. Quis enim despexit dies parvos? Et letabuntur et videbunt lapidem stagneum in manu Zorobabel. Septem isti oculi domini sunt qui discurrunt in universam terram. Et respondi et dixi ad eum: Quid sunt due olive iste ad dexteram candelabri et ad sinistram eius? Et respondi secundo et dixi ad eum: Quid sunt due spice olivarum que sunt secus duo rostra aurea, in quibus sunt suffusoria ex auro? Et ait ad me dicens: Numquid nescis quid sunt hec? Et dixi: Non, domine mi. Et dixit: Isti sunt duo filii olei qui assistunt dominatori universe terre.

V Et conversus sum et levavi oculos meos et vidi, et ecce volumen volans. Et dixit ad me: Quid tu vides? Et dixi: Ecce ego video volumen volans; longitudo eius viginti cubitorum et latitudo eius decem cubitorum. Et dixit ad me: Hec est maledictio que egreditur super faciem omnis terre, quia omnis fur sicut ibi scriptum est iudicabitur, et omnis iurans ex hoc similiter iudicabitur. Educam illud, dicit dominus exercituum, et veniet ad domum furis et ad domum iurantis in nomine meo mendaciter, et commorabitur in medio domus eius et consumet eam et ligna eius et lapides eius. Et egressus est angelus qui loquebatur in me et dixit ad me: Leva oculos tuos et vide quid est hoc quod egreditur. Et dixi: Quidnam est? Et dixit: Hec est amphora egrediens. Et dixit: Hec est oculus eorum in universa terra. Et ecce talentum plumbi portabatur, et ecce mulier una sedens in medio amphore. Et dixit: Hec est impietas. Et proiecit eam in medio amphore et misit massam plumbeam in os eius. Et levavi oculos meos et vidi, et ecce due mulieres egredientes, et spiritus in alis earum, et habebant alas quasi alas milvi, et levaverunt amphoram inter terram et celum. Et dixi ad angelum qui loquebatur in me: Quo iste deferunt amphoram? Et dixit ad me: Ut edificetur ei domus in terra Sennaar et stabiliatur et ponatur ibi super basem suam.

C. VI Et conversus sum et levavi oculos meos et vidi, et ecce quattuor quadrige egredientes de medio duorum montium, et montes, montes erei. In quadriga prima equi rufi, et in quadriga secunda equi nigri, et in quadriga tertia equi albi, et in quadriga quarta equi varii et fortes. Et respondi et dixi ad angelum qui loquebatur in me: Quid sunt hec, domine mi? Et respondit angelus et ait ad me: Isti sunt quattuor venti celi qui egrediuntur ut stent coram dominatore omnis terre. In qua erant equi nigri egrediebantur ad terram aquilonis, et albi egressi sunt post eos, et varii egressi sunt ad terram austri. Qui autem erant robustissimi exierunt et querebant ire et discurrere per omnem terram. Et dixit: Ite, perambulate terram. Et perambulaverunt terram. Et vocavit me et locutus est ad me dicens: Ecce qui egrediuntur in terram aquilonis requiescere fecerunt spiritum meum in terra aquilonis. Et factum est verbum domini ad me dicens: Sume a transmigratione ab Oldai et a Tobia et ab Idaia, et venies tu in die illa et intrabis domum Iosie filii Sophonie qui venerunt de Babilone. Et sumes argentum et aurum et facies coronas et pones in capite Ihesu filii Iosedech sacerdotis magni. Et loqueris ad eum dicens: Hec ait dominus exercituum dicens: Ecce vir, Oriens nomen eius, et subter eum orietur et edificabit templum domino. Et ipse extruet templum domino, et ipse portabit gloriam et sedebit et dominabitur super solio suo, et erit sacerdos super solio suo, et consilium pacis erit inter illos duos. Et corone erunt Helem et Tobie et Idaie et Hen filio Sophonie memoriale in templo domini. Et qui procul sunt venient et edificabunt in templo domini, et scietis quia dominus exercituum misit me ad vos. Erit autem hoc, si auditu audieritis vocem domini dei vestri.

oriens nomen eius

C. VII Et factum est in anno quarto Darii regis, factum est verbum domini ad Zachariam in quarta mensis noni qui est Casleu. Et miserunt ad domum dei Sarasar et Rogomelech et viri qui erant cum eo ad deprecandam faciem domini, ut dicerent sacerdotibus domus domini exercituum et prophetis loquentes: Numquid flendum mihi est in mense quinto vel sanctificare me debeo sicut iam feci multis annis? Et factum est verbum domini exercituum ad me dicens: Loquere ad omnem populum terre et ad sacerdotes dicens: Cum ieiunaretis et plangeretis in quinto et septimo mense per hos septuaginta annos, numquid ieiunium ieiunastis mihi? Et cum comederetis et biberetis, numquid non vobis comedistis et vobis bibistis? Numquid non sunt verba que locutus est dominus in manu prophetarum priorum, cum adhuc Ierusalem habitaretur et esset opulenta, ipsa et urbes in circuitu eius, et ad austrum et in campestribus habitaretur? Et factum est verbum domini ad Zachariam dicens: Hec ait dominus exercituum dicens: Iudicium verum iudicate, et misericordiam et miserationes facite unusquisque cum fratre suo. Et viduam et pupillum et advenam et pauperem nolite calumniari, et malum vir fratri suo non cogitet in corde suo. Et noluerunt attendere et averterunt scapulam recedentem et aures suas aggravaverunt ne audirent. Et cor suum posuerunt ut adamantem ne audirent legem et verba que misit dominus exercituum in spiritu suo per manum prophetarum priorum. Et facta est indignatio magna a domino exercituum. Et factum est sicut locutus est et non audierunt; sic clamabunt et non exaudiam, dicit dominus exercituum. Et dispersi eos per omnia regna que nescierunt, et terra desolata est ab eis eo quod non esset transiens et revertens; et posuerunt terram desiderabilem in desertum.

iudicium verum

C. VIII Et factum est verbum domini exercituum dicens: Hec dicit dominus exercituum: Zelatus sum Sion zelo magno, et indignatione magna zelatus sum eam. Hec dicit dominus exercituum: Reversus sum

ad Sion, et habitabo in medio Ierusalem: ~~et vir baculus in manu eius prae multitudine dierum et plateae civitatis~~ et vocabitur Ierusalem civitas veritatis et mons Domini exercituum mons sanctificatus. Haec dicit Dominus exercituum: Adhuc habitabunt senes et anus in plateis Ierusalem: et viri baculus in manu eius prae multitudine dierum. Et plateae civitatis complebuntur infantibus et puellis ludentibus in plateis eius. Haec dicit Dominus exercituum: Si difficile videbitur in oculis reliquiarum populi huius in diebus illis, numquid in oculis meis difficile erit, dicit Dominus exercituum? Haec dicit Dominus exercituum: Ecce ego salvabo populum meum de terra orientis et de terra occasus solis. Et adducam eos et habitabunt in medio Ierusalem: et erunt mihi in populum, et ego ero eis in Deum in veritate et in iustitia. Haec dicit Dominus exercituum: Confortentur manus vestrae qui auditis in diebus his sermones istos per os prophetarum, in die qua fundata est domus Domini exercituum ut templum aedificaretur. Siquidem ante dies illos merces hominum non erat, nec merces iumentorum erat, neque introeunti et exeunti erat pax prae tribulatione: et dimisi omnes homines, unumquemque contra proximum suum. Nunc autem non iuxta dies priores ego faciam reliquiis populi huius, dicit Dominus exercituum: Sed semen pacis erit: vinea dabit fructum suum, et terra dabit germen suum, et caeli dabunt rorem suum: et possidere faciam reliquias populi huius universa haec. Et erit: sicut eratis maledictio in gentibus, domus Iuda et domus Israel, sic salvabo vos et eritis benedictio. Nolite timere, confortentur manus vestrae. Quia haec dicit Dominus exercituum: Sicut cogitavi ut affligerem vos, cum ad iracundiam provocassent me patres vestri, dicit Dominus, et non sum misertus: sic conversus cogitavi in diebus istis ut benefaciam Ierusalem et domui Iuda. Nolite timere. Haec sunt ergo verba quae facietis: Loquimini veritatem unusquisque cum proximo suo: veritatem et iudicium pacis iudicate in portis vestris. Et unusquisque malum contra amicum suum ne cogitetis in cordibus vestris: et iuramentum mendax ne diligatis. Omnia enim haec sunt quae odi, dicit Dominus. Et factum est verbum Domini exercituum ad me, dicens: Haec dicit Dominus exercituum: Ieiunium quarti, et ieiunium quinti, et ieiunium septimi, et ieiunium decimi erit domui Iuda in gaudium et laetitiam, et in sollemnitates praeclaras: veritatem tantum et pacem diligite. Haec dicit Dominus exercituum: Usquequo veniant populi et habitent in civitatibus multis, et vadant habitatores unus ad alterum, dicentes: Eamus et deprecemur faciem Domini, et quaeramus Dominum exercituum: vadam etiam ego. Et venient populi multi et gentes robustae ad quaerendum Dominum exercituum in Ierusalem, et deprecandam faciem Domini. Haec dicit Dominus exercituum: In diebus illis in quibus apprehendent decem homines ex omnibus linguis gentium, et apprehendent fimbriam viri Iudaei, dicentes: Ibimus vobiscum: audivimus enim quoniam Deus vobiscum est.

IX Onus verbi Domini in terra Hadrach et Damasci requiei eius: quia Domini est oculus hominis et omnium tribuum Israel. Emath quoque in terminis eius, et Tyrus et Sidon: assumpserunt quippe sibi sapientiam valde. Et aedificavit Tyrus munitionem suam, et coacervavit argentum quasi humum, et aurum ut lutum platearum. Ecce Dominus possidebit eam, et percutiet in mari fortitudinem eius, et haec igni devorabitur. Videbit Ascalon, et timebit, et Gaza, et dolebit nimis: et Accaron, quoniam confusa est spes eius: et peribit rex de Gaza, et Ascalon non habitabitur. Et sedebit separator in Azoto, et disperdam superbiam Philisthinorum. Et auferam sanguinem eius de ore eius, et abominationes eius de medio dentium eius: et relinquetur etiam ipse Deo nostro, et erit quasi dux in Iuda, et Accaron quasi Iebusaeus. Et circumdabo domum meam ex his qui militant mihi euntes et revertentes, et non transibit ultra super eos exactor: quia nunc vidi in oculis meis. Exulta satis filia Sion, iubila filia Ierusalem. Ecce rex tuus veniet tibi iustus et salvator: ipse pauper et ascendens super asinam et super pullum filium asinae. Et disperdam quadrigam ex Ephraim, et equum de Ierusalem, et dissipabitur arcus belli: et loquetur pacem gentibus, et potestas eius a mari usque ad mare, et a fluminibus usque ad fines terrae. Tu quoque in sanguine testamenti tui emisisti vinctos tuos de lacu in quo non est aqua. Convertimini ad munitionem vincti spei: hodie quoque annuntians duplicia reddam tibi. Quoniam extendi mihi Iudam quasi arcum, implevi Ephraim: et suscitabo filios tuos Sion super filios tuos Graecia, et ponam te quasi gladium fortium. Et Dominus Deus super eos videbitur, et exibit ut fulgur iaculum eius: et Dominus Deus in tuba canet, et vadet in turbine austri. Dominus exercituum proteget eos: et devorabunt, et subicient lapidibus fundae: et bibentes inebriabuntur quasi a vino, et replebuntur ut phialae, et quasi cornua altaris. Et salvabit eos Dominus Deus eorum in die illa, ut gregem populi sui: quia lapides sancti elevabuntur super terram eius. Quid enim bonum eius est, et quid pulchrum eius, nisi frumentum electorum et vinum germinans virgines?

X Petite a Domino pluviam in tempore serotino, et Dominus faciet nives, et pluviam imbris dabit eis, singulis herbam in agro. Quia simulacra locuta sunt inutile, et divini viderunt mendacium, et somniatores locuti sunt frustra: vane consolabantur: ideo abducti sunt quasi grex: affligentur, quia non est eis pastor. Super pastores iratus est furor meus, et super hircos visitabo: quia visitavit Dominus exercituum gregem suum domum Iuda, et posuit eos quasi equum gloriae suae in bello. Ex ipso angulus, ex ipso paxillus, ex ipso arcus proelii, ex ipso egredietur omnis exactor simul. Et erunt quasi fortes conculcantes lutum viarum in proelio: et bellabunt, quia Dominus cum eis: et confundentur ascensores equorum. Et confortabo domum Iuda, et domum Ioseph salvabo: et convertam eos, quia miserebor eorum: et erunt sicut fuerunt quando non proieceram eos: ego enim Dominus Deus eorum, et exaudiam eos. Et erunt quasi fortes Ephraim, et laetabitur cor eorum quasi a vino: et filii eorum videbunt, et laetabuntur, et exsultabit cor eorum in Domino. Sibilabo eis, et congregabo eos, quia redemi eos: et multiplicabo eos sicut ante fuerant multiplicati. Et seminabo eos in populis, et de longe recordabuntur mei: et vivent cum filiis suis, et revertentur. Et reducam eos de terra Aegypti, et de Assyriis congregabo eos, et ad terram Galaad et Libani adducam eos, et non invenietur eis locus. Et transibit in maris freto, et percutiet in mari fluctus, et confundentur omnia profunda fluminis, et humiliabitur superbia Assur, et sceptrum Aegypti recedet. Confortabo eos in Domino, et in nomine eius ambulabunt, dicit Dominus.

XI Aperi Libane portas tuas, et comedat ignis cedros tuas. Ulula abies, quia cecidit cedrus, quoniam magnifici vastati sunt: ululate quercus Basan, quoniam succisus est saltus munitus. Vox ululatus pastorum, quia vastata est magnificentia eorum: vox rugitus leonum, quoniam vastata est superbia Iordanis. Haec dicit Dominus Deus meus: Pasce pecora occisionis, quae qui possederant occidebant, et non dolebant, et vendebant ea, dicentes: Benedictus Dominus, divites facti sumus: et pastores eorum non parcebant eis. Et ego non parcam ultra super habitantes terram, dicit Dominus: ecce ego tradam homines, unumquemque in manu proximi sui, et in manu regis sui: et concident terram, et non eruam de manu eorum. Et pascam pecus occisionis propter hoc, o pauperes gregis. Et assumpsi mihi duas virgas, unam vocavi Decorem, et alteram vocavi Funiculum: et pavi gregem. Et succidi tres pastores in mense uno, et contracta est anima mea in eis, siquidem et anima eorum variavit in me. Et dixi: Non pascam vos: quod moritur, moriatur: et quod succiditur, succidatur: et reliqui devorent unusquisque carnem proximi sui. Et tuli virgam meam quae vocabatur Decor, et abscidi eam, ut irritum facerem

fedus meum quod percussi cum omnibus populis. Et in irritum deductum est in die illa. Et cognoverunt sic pauperes gregis qui custodiunt mihi, quia verbum domini est. Et dixi ad eos: Si bonum est in oculis vestris, afferte mercedem meam, et si non, quiescite. Et appenderunt mercedem meam triginta argenteos. Et dixit dominus ad me: Proice illud ad statuarium, decorum pretium quo appretiatus sum ab eis. Et tuli triginta argenteos et proieci illos in domum domini ad statuarium. Et precidi virgam meam secundam que appellabatur Funiculus, ut dissolverem germanitatem inter Iudam et Israel. Et dixit dominus ad me: Adhuc sume tibi vasa pastoris stulti. Quia ecce ego suscitabo pastorem in terra, qui derelicta non visitabit, dispersa non queret, et contritum non sanabit, et id quod stat non enutriet, et carnes pinguium comedet, et ungulas eorum dissolvet. O pastor et idolum, derelinquens gregem. Gladius super brachium eius et super oculum dextrum eius. Brachium eius ariditate siccabitur, et oculus dexter eius tenebrescens obscurabitur.

XII Onus verbi domini super Israel. Dicit dominus extendens celum et fundans terram et fingens spiritum hominis in eo. Ecce ego ponam Ierusalem superliminare crapule omnibus populis in circuitu. Sed et Iudas erit in obsidione contra Ierusalem. Et erit in die illa, ponam Ierusalem lapidem oneris cunctis populis. Omnes qui levabunt eam concisione lacerabuntur, et colligentur adversus eam omnia regna terre. In die illa, dicit dominus, percutiam omnem equum in stuporem et ascensorem eius in amentiam. Et super domum Iuda aperiam oculos meos et omnem equum populorum percutiam cecitate. Et dicent duces Iuda in corde suo: Confortentur mihi habitatores Ierusalem in domino exercituum deo eorum. In die illo ponam duces Iuda sicut caminum ignis in lignis et sicut facem ignis in feno, et devorabunt ad dexteram et ad sinistram omnes populos in circuitu. Et habitabitur Ierusalem rursum in loco suo in Ierusalem. Et salvabit dominus tabernacula Iuda sicut in principio, ut non magnifice glorietur domus David et gloria habitantium Ierusalem contra Iudam. In die illo proteget dominus habitatores Ierusalem. Et erit qui offenderit ex eis in die illa quasi David, et domus David quasi dei, sicut angelus domini in conspectu eius. Et erit in die illa, queram conterere omnes gentes que veniunt contra Ierusalem. Et effundam super domum David et super habitatores Ierusalem spiritum gratie et precum. Et aspicient ad me quem confixerunt, et plangent eum planctu quasi super unigenitum, et dolebunt super eum ut doleri solet in morte primogeniti. In die illa magnus erit planctus in Ierusalem, sicut planctus Adadremmon in campo Mageddon. Et planget terra, familie et familie seorsum: familie domus David seorsum et mulieres eorum seorsum, familie domus Nathan seorsum et mulieres eorum seorsum, familie domus Levi seorsum et mulieres eorum seorsum, familie Semei seorsum et mulieres eorum seorsum. Omnes familie reliquie, familie et familie seorsum, et mulieres eorum seorsum.

XIII In die illa erit fons patens domui David et habitantibus Ierusalem in ablutionem peccatoris et menstruate. Et erit in illa die, dicit dominus exercituum, disperdam nomina idolorum de terra, et non memorabuntur ultra. Et pseudoprophetas et spiritum immundum auferam de terra. Et erit cum prophetaverit quispiam ultra, dicent ei pater eius et mater eius qui genuerunt eum: Non vives, quia mendacium locutus es in nomine domini. Et configent eum pater eius et mater eius genitores eius cum prophetaverit. Et erit in die illa, confundentur prophete unusquisque ex visione sua cum prophetaverit, nec operientur pallio saccino ut mentiantur. Sed dicet: Non sum propheta, homo agricola ego sum, quoniam Adam exemplum meum ab adolescentia mea. Et dicetur ei: Quid sunt plage iste in medio manuum tuarum? Et dicet: His plagatus sum in domo eorum qui diligebant me. Framea suscitare super pastorem meum et super virum coherentem mihi, dicit dominus exercituum. Percute pastorem et dispergentur oves, et convertam manum meam ad parvulos. Et erunt in omni terra, dicit dominus, partes due in ea dispergentur et deficient, et tertia pars relinquetur in ea. Et ducam tertiam partem per ignem, et uram eos sicut uritur argentum, et probabo eos sicut probatur aurum. Ipse vocabit nomen meum, et ego exaudiam eum. Dicam: Populus meus es. Et ipse dicet: Dominus deus meus.

XIIII Ecce dies veniunt domini, et dividentur spolia tua in medio tui. Et congregabo omnes gentes ad Ierusalem in prelium, et capietur civitas et vastabuntur domus et mulieres violabuntur. Et egredietur media pars civitatis in captivitatem, et reliquum populi non auferetur ex urbe. Et egredietur dominus et preliabitur contra gentes illas sicut preliatus est in die certaminis. Et stabunt pedes eius in die illa super montem Olivarum qui est contra Ierusalem ad orientem. Et scindetur mons Olivarum ex media parte sui ad orientem et ad occidentem prerupto grandi valde, et separabitur medium montis ad aquilonem et medium eius ad meridiem. Et fugietis ad vallem montium eorum, quoniam coniungetur vallis montium usque ad proximum. Et fugietis sicut fugistis a facie terremotus in diebus Ozie regis Iuda. Et veniet dominus deus meus omnesque sancti cum eo. Et erit in die illa, non erit lux, sed frigus et gelu. Et erit dies una que nota est domino, non dies neque nox, et in tempore vespere erit lux. Et erit in die illa, exibunt aque vive de Ierusalem: medium earum ad mare orientale et medium earum ad mare novissimum. In estate et in hieme erunt. Et erit dominus rex super omnem terram. In die illa erit dominus unus, et erit nomen eius unum. Et revertetur omnis terra usque ad desertum, de colle Remmon ad austrum Ierusalem. Et exaltabitur et habitabit in loco suo, a porta Beniamin usque ad locum porte prioris, usque ad portam angulorum, et a turre Ananehel usque ad torcularia regis. Et habitabunt in ea, et anathema non erit amplius, sed sedebit Ierusalem secura. Et hec erit plaga qua percutiet dominus omnes gentes que pugnaverunt adversus Ierusalem: tabescet caro uniuscuiusque stantis super pedes suos, et oculi eius contabescent in foraminibus suis, et lingua eorum contabescet in ore suo. In die illa erit tumultus domini magnus in eis, et apprehendet vir manum proximi sui, et conseretur manus eius super manum proximi sui. Sed et Iudas pugnabit adversus Ierusalem, et congregabuntur divitie omnium gentium in circuitu, aurum et argentum et vestes multe satis. Et sic erit ruina equi et muli et cameli et asini et omnium iumentorum que fuerint in castris illis, sicut ruina hec. Et omnes qui reliqui fuerint de universis gentibus que venerunt contra Ierusalem, ascendent ab anno in annum ut adorent regem dominum exercituum et celebrent festivitatem tabernaculorum. Et erit qui non ascenderit de familiis terre ad Ierusalem ut adoret regem dominum exercituum, non erit super eos imber. Quod et si familia Egypti non ascenderit et non venerit, nec super eos erit, sed erit ruina qua percutiet dominus omnes gentes que non ascenderint ad celebrandam festivitatem tabernaculorum. Hoc erit peccatum Egypti, et hoc peccatum omnium gentium que non ascenderint ad celebrandam festivitatem tabernaculorum. In die illa erit quod super frenum equi est sanctum domino. Et erunt lebetes in domo domini quasi phiale coram altari. Et erit omnis lebes in Ierusalem et in Iuda sanctificatus domino exercituum. Et venient omnes immolantes et sument ex eis et coquent in eis. Et non erit mercator ultra in domo domini exercituum in die illo.

Explicit. Incipit prologus super Malachiam.

Deus per Moysen in populo Israel
preceperat tabernaculum
cum hic omnis corporalis ritus labor hostias ei quibus
vacuas sibi offerre, quibus legem suam ad regendum populum

labia sacerdotis

ob hoc dederunt ut placationes et oblationes munera vivencium hominum sed ipsum preceptis celestibus facientes obedire. Unde sacerdotes angelos dei etiam hoc loco scriptura testatur. Et quia tam multis contemptibus spreti erant et dona precepta sacerdotes sacrificia vicio deturbata ipsi et mentibus atque impietatibus maculati deo offerre ceperunt ideo per Malachiam prophetam deus ipsum Israel increpavit dicens: Non est mihi voluntas in vobis dicit dominus exercituum et munus non suscipiam de manu vestra. Ab ortu enim solis usque ad occasum magnum est nomen meum in gentibus et in omni loco sacrificatur et offertur nomini meo oblatio munda.

Malachias latine interpretatur angelus domini id est nuntius. Quicquid enim loquebatur quasi a domino esset mandatum credebatur. Et inde tale ei nomen septuaginta transtulerunt dicentes: Assumptio verbi domini super Israel in manu angeli eius. Prophetavit autem novissimus post Babylonem cum Aggeo.

Incipit Malachias propheta.

Onus verbi domini ad Israel in manu Malachie. Dilexi vos dicit dominus. Et dixistis: In quo dilexisti nos? Nonne frater erat Esau Iacob dicit dominus, et dilexi Iacob, Esau autem odio habui. Et posui montes eius in solitudinem, et hereditatem eius in dracones deserti. Quod si dixerit Idumea: Destructi sumus, sed revertentes edificabimus que destructa sunt; hec dicit dominus exercituum: Isti edificabunt et ego destruam. Et vocabuntur termini impietatis, et populus cui iratus est dominus usque in eternum. Et oculi vestri videbunt, et vos dicetis: Magnificetur dominus super terminum Israel. Filius honorat patrem, et servus dominum suum. Si ergo pater ego sum, ubi est honor meus? Et si dominus ego sum, ubi est timor meus? dicit dominus exercituum. Ad vos o sacerdotes qui despicitis nomen meum. Et dixistis: In quo despeximus nomen tuum? Offertis super altare meum panem pollutum, et dicitis: In quo polluimus te? In eo quod dicitis: Mensa domini despecta est. Si offeratis cecum ad immolandum, nonne malum est? Et si offeratis claudum et languidum, nonne malum est? Offer illud duci tuo, si placuerit ei aut si susceperit faciem tuam, dicit dominus exercituum. Et nunc deprecamini vultum dei ut misereatur vestri. De manu enim vestra factum est hoc; si quo modo suscipiat facies vestras, dicit dominus exercituum. Quis est in vobis qui claudat hostia et incendat altare meum gratuito? Non est mihi voluntas in vobis dicit dominus exercituum, et munus non suscipiam de manu vestra. Ab ortu enim solis usque ad occasum magnum est nomen meum in gentibus, et in omni loco sacrificatur et offertur nomini meo oblatio munda, quia magnum est nomen meum in gentibus, dicit dominus exercituum. Et vos polluistis illud in eo quod dicitis: Mensa domini contaminata est, et quod superponitur contemptibile est cum igne qui illud devorat. Et dixistis: Ecce de labore, et exsufflastis illud, dicit dominus exercituum. Et intulistis de rapinis claudum et languidum et intulistis munus. Numquid suscipiam illud de manu vestra? dicit dominus. Maledictus dolosus qui habet in grege suo masculum et votum faciens immolat debile domino, quia rex magnus ego sum, dicit dominus exercituum, et nomen meum horribile in gentibus.

II

Et nunc ad vos mandatum hoc est, O sacerdotes. Si nolueritis audire et si nolueritis ponere super cor, ut detis gloriam nomini meo, ait dominus exercituum, mittam in vos egestatem et maledicam benedictionibus vestris, et maledicam illis, quoniam non posuistis super cor. Ecce ego proiciam vobis brachium, et dispergam super vultum vestrum stercus sollempnitatum vestrarum, et assumet vos secum. Et scietis quia misi ad vos mandatum istud, ut esset pactum meum cum Levi, dicit dominus exercituum. Pactum meum fuit cum eo vite et pacis, et dedi ei timorem, et timuit me, et a facie nominis mei pavebat. Lex veritatis fuit in ore eius, et iniquitas non est inventa in labiis eius. In pace et in equitate ambulavit mecum, et multos avertit ab iniquitate. Labia enim sacerdotis custodient scientiam, et legem requirent ex ore eius, quia angelus domini exercituum est. Vos autem recessistis de via et scandalizastis plurimos in lege; irritum fecistis pactum Levi, dicit dominus exercituum. Propter quod et ego dedi vos contemptibiles et humiles omnibus populis, sicut non servastis vias meas et accepistis faciem in lege. Numquid non pater unus omnium nostrum? Numquid non deus unus creavit nos? Quare ergo despicit unusquisque nostrum fratrem suum, violans pactum patrum nostrorum? Transgressus est Iudas, et abominatio facta est in Israel et in Ierusalem, quia contaminavit Iudas sanctificationem domini quam dilexit, et habuit filiam dei alieni. Disperdat dominus virum qui fecerit hoc, magistrum et discipulum de tabernaculis Iacob, et offerentem munus domino exercituum. Et hoc rursum fecistis: operiebatis lacrimis altare domini, fletu et mugitu, ita ut non respiciam ultra ad sacrificium nec accipiam placabile quid de manu vestra. Et dixistis: Quam ob causam? Quia dominus testificatus est inter te et uxorem pubertatis tue, quam tu despexisti; et hec particeps tua et uxor federis tui. Nonne unus fecit et residuum spiritus eius est? Et quid unus querit nisi semen dei? Custodite ergo spiritum vestrum, et uxorem adolescentie tue noli despicere. Cum odio habueris eam dimitte, dicit dominus deus Israel; operiet autem iniquitas vestimentum eius, dicit dominus exercituum. Custodite spiritum vestrum et nolite despicere. Laborare fecistis dominum in sermonibus vestris. Et dixistis: In quo eum fecimus laborare? In eo cum diceretis: Omnis qui facit malum bonus est in conspectu domini, et tales ei placent; aut certe ubi est deus iudicii?

III

Ecce ego mitto angelum meum, et preparabit viam ante faciem meam. Et statim veniet ad templum suum dominator quem vos queritis, et angelus testamenti quem vos vultis. Ecce venit, dicit dominus exercituum. Et quis poterit cogitare diem adventus eius? Et quis stabit ad videndum eum? Ipse enim quasi ignis conflans et quasi herba fullonum. Et sedebit conflans et emundans argentum, et purgabit filios Levi, et colabit eos quasi aurum et quasi argentum, et erunt domino offerentes sacrificia in iustitia. Et placebit domino sacrificium Iuda et Ierusalem sicut dies seculi et sicut anni antiqui. Et accedam ad vos in iudicio, et ero testis velox maleficis et adulteris et periuris, et qui calumpniantur mercedem mercenarii, viduas et pupillos, et opprimunt peregrinum, nec timuerunt me, dicit dominus exercituum. Ego enim dominus et non mutor, et vos filii Iacob non estis consumpti. A diebus enim patrum vestrorum recessistis a legitimis meis et non custodistis. Revertimini ad me et revertar ad vos, dicit dominus exercituum. Et dixistis: In quo revertemur? Si affiget homo deum, quia vos affigitis me. Et dixistis: In quo configimus te? In decimis et primitiis. Et in penuria vos maledicti estis, et me vos configitis gens tota. Inferte omnem decimam in horreum, et sit cibus in domo mea, et probate me super hoc, dicit dominus, si non aperuero vobis cataractas celi et effudero vobis benedictionem usque ad habundantiam. Et increpabo pro vobis devorantem, et non corrumpet fructum terre vestre, nec erit sterilis vinea in agro, dicit dominus exercituum. Et beatos vos dicent omnes gentes; eritis enim vos terra desiderabilis, dicit dominus exercituum. Invaluerunt super me verba vestra, dicit dominus. Et dixistis: Quid locuti sumus contra te? Dixistis: Vanus est qui servit deo. Et quod emolumentum quia custodivimus precepta eius et quia ambu-

c esau

c filius

c pater / timebit

ad vos o sacerdotes

i o sacerdotes

l o

c maledicam

ambulavimus tristes coram domino exercituum. Ergo nunc beatos
dicimus arrogantes. Siquidem edificati sunt
facientes impietatem et temptaverunt deum et salvi facti sunt.
Tunc locuti sunt timentes dominum unusquisque cum proximo
suo. Et attendit dominus et audivit et scriptus est liber mo-
numenti coram eo timentibus dominum et cogitantibus nomen
eius. Et erunt mihi ait dominus exercituum in die qua ego facio in
peculium et parcam eis sicut parcit vir filio suo servienti
sibi. Et convertimini et videbitis quid sit inter iustum et impium
et inter servientem deo et non servientem ei. Ecce enim dies veniet
succensa quasi caminus et erunt omnes superbi et omnes facientes
impietatem stipula. Et inflammabit eos dies veniens
dicit dominus exercituum quae non relinquet eis radicem et germen. Et
orietur vobis timentibus nomen meum sol iustitiae
et sanitas in pennis eius. Et egrediemini et salietis
sicut vituli de armento et calcabitis impios cum fuerint
cinis sub planta pedum vestrorum in die qua ego facio
dicit dominus exercituum. Mementote legis Moysi servi mei quam
mandavi ei in Choreb ad omnem Israel praecepta et iudicia.
Ecce ego mittam vobis Heliam prophetam antequam ve-
niat dies domini magnus et horribilis. Et convertet cor
patrum ad filios et cor filiorum ad patres eorum ne forte
veniam et percutiam terram anathemate.

Cap 4

Incipit argumentum secundum Matheum.

Matheus ex Iudea sicut in ordine primus po-
nitur, ita evangelium in Iudea primus scri-
psit. Cuius vocatio ad Deum ex publicanis ac-
tibus fuit, duorum in generatione Christi principia
presumens, unius cuius prima circumcisio
in carne, alterius cuius secundum cor electio
fuit, et ex utrisque in patribus Christus. Sicque quater-
nario numero triformiter posito, [illegible]
posito principium a credendi fide in electio-
nis tempus porrigens, et ab electione usque in
transmigrationis diem dirigens, atque a trans-
migratione usque in Christum definiens,
decursam adventus Domini ostendit ge-
nerationem, et numero satisfaciens et tempori,
ut se quod esset ostenderet, et Dei in se opus mo-
strans, etiam in his quorum genus posuit,
Christi operantis a principio testimonium non
negaret. Quarum omnium rerum tempus, ordo,
numerus, dispositio, vel ratio quod fidei neces-
sarium est, Deus Christus est, qui factus est ex
muliere, factus sub lege, natus ex vir-
gine, passus in carne, omnia in cruce fi-
xit, ut triumphans ea in semetipso resurgens
in corpore, et patris nomen filio, et nomen filii
patri restituens in filiis, sine principio, si-
ne fine, ostendens unum se cum patre es-
se, quia unus est. In quo evangelio utile est
desiderantibus Deum sic prima, vel media,
vel perfecta cognoscere, ut et vocationem apostoli
et opus evangelii et dilectionem Dei in
carne nascentis per universa legentes intel-
ligant, atque id in eo in quo apprehensi sunt
et apprehendere expetunt recognoscant. Nobis
enim hoc in studio argumenti fuit, et fidem
facte rei tradere, et operantis Dei intelligenda
diligenter dispositionem querentibus non tacere.

Liber generationis Iesu Christi filii David,
filii Abraham. Abraham autem genuit
Ysaac. Ysaac autem genuit Iacob. Iacob autem
genuit Iudam et fratres eius. Iudas autem ge-
nuit Phares et Zaram de Thamar. Pha-
res autem genuit Esrom. Esrom autem ge-
nuit Aram. Aram autem genuit Amina-
dab. Aminadab autem genuit Naason.
Naason autem genuit Salmon. Salmon autem
genuit Booz de Raab. Booz autem genuit Ob-
ed ex Ruth. Obed autem genuit Iesse.
Iesse autem genuit David regem. David
autem rex genuit Salomonem ex ea que fuit Urie.
Salomon autem genuit Roboam. Roboas autem
genuit Abiam. Abias autem genuit Asa. Asa
autem genuit Iosaphat. Iosaphat autem ge-
nuit Ioram. Ioram autem genuit Oziam.
Ozias autem genuit Ioatham. Ioatham autem
genuit Achaz. Achaz autem genuit Ezechiam. E-
zechias autem genuit Manassen. Manasses autem
genuit Amon. Amon autem genuit Iosiam. Iosias autem
genuit Iechoniam et fratres eius in transmi-
gratione Babilonis. Et post transmigratio-
nem Babilonis Iechonias genuit Salatiel.
Salatiel autem genuit Salatiel Zorobabel. Zo-
robabel autem genuit Abiud. Abiud autem genuit
Eliachim. Eliachim autem genuit Azor. Azor
autem genuit Sadoch. Sadoch autem genuit Achim.
Achim autem genuit Eliud. Eliud autem genuit Elea-
zar. Eleazar autem genuit Mathan. Mathan
autem genuit Iacob. Iacob autem genuit Ioseph vi-
rum Marie, de qua natus est Iesus qui vocatur
Christus. Omnes itaque generationes ab Abraham &
usque ad David generationes quatuordecim,
et a David usque ad transmigrationem Babi-
lonis xiiii, et a transmigratione Babilonis
usque ad Christum generationes xiiii. Christi autem ge-
neratio sic erat. Cum esset desponsata
mater Iesu Maria Ioseph, antequam conve-
nirent inventa est habens in utero de
Spiritu Sancto. Ioseph autem vir eius cum esset iustus
et nollet eam traducere, voluit occul-
te dimittere eam. Hec autem eo cogitante, ecce an-
gelus Domini in somnis apparuit ei
dicens: Ioseph fili David, noli timere
accipere Mariam coniugem tuam. Quod enim in
ea natum est de Spiritu Sancto est. Pariet autem
filium, et vocabis nomen eius Iesum. Ipse enim
salvum faciet populum suum a peccatis
eorum. Hoc autem totum factum est ut adimple-
retur quod dictum est per prophetam dicentem: Ecce a Domino
virgo in utero habebit et pariet filium, et
vocabunt nomen eius Emanuel, quod est
interpretatum nobiscum Deus. Exsurgens autem
Ioseph a somno fecit sicut precepit
ei angelus Domini, et accepit coniugem
suam. Et non cognoscebat eam donec peperit eam
filium suum primogenitum, et vocavit Chap. 2.
nomen eius Iesum. Cum ergo natus esset
Iesus in Bethleem Iude in diebus Herodis
regis, ecce magi ab oriente venerunt Iero-
solimam dicentes: Ubi est qui natus est
rex Iudeorum? Vidimus enim stellam eius in
oriente, et venimus adorare eum. Au-
diens autem Herodes rex turbatus est, et omnis
Ierosolima cum illo. Et congregans omnes prin-
cipes sacerdotum et scribas populi sciscitabatur
ab eis ubi Christus nasceretur. At illi dixerunt At
ei: In Bethleem Iude. Sic enim scriptum est per pro-
phetam: Et tu Bethleem terra Iuda, nequaquam
minima es in principibus Iuda. Ex te
enim exiet dux qui regat populum meum Israel.

tunc herodes

Tunc herodes clam vocatis magis diligenter di-
dicit ab eis tempus stelle que apparuit eis.
Et mittens eos in bethleem dixit. Ite et interro-
gate diligenter de puero. Et cum in-
veneritis renunciate michi. ut et ego veni-
ens adorem eum. Qui cum audissent regem
abierunt. Et ecce stella quam viderant in
oriente antecedebat eos. usque dum veniens sta-
ret supra ubi erat puer. Videntes autem stel-
lam magi gavisi sunt gaudio magno
valde. Et intrantes domum invenerunt pu-
erum cum maria matre eius. Et procidentes ado-
raverunt eum. Et apertis thesauris suis obtu-
lerunt ei munera. aurum. thus. et mirram.
Et responso accepto in sompnis ne redirent
ad herodem: per aliam viam reversi sunt in re-
gionem suam. Qui cum recessissent: ecce

ecce angelus domini

angelus domini apparuit in sompnis io-
seph. dicens. Surge et accipe puerum. et ma-
trem eius. et fuge in egiptum. et esto ibi
usque dum dicam tibi. Futurum est enim ut
herodes querat puerum ad perdendum eum.
Qui consurgens accepit puerum. et matrem
eius nocte et secessit in egyptum. et
erat ibi usque ad obitum herodis. ut adim-
pleretur quod dictum est a domino per prophetam di-
centem. Ex egypto vocavi filium meum.
Tunc herodes videns quoniam illusus esset a magis:
iratus est valde et mittens occidit omnes
pueros qui erant in bethleem. et in omnibus
finibus eius a bimatu et infra. secundum tempus quod
exquisierat a magis. Tunc adimpletum
est quod dictum est per ieremiam prophetam dicentem.

vox in rama

Vox in rama audita est ploratus. et ululatus
multus. rachel plorans filios suos. et noluit
consolari quia non sunt. Defuncto autem herode: ecce

dixit / in egypto

angelus domini apparuit in sompnis ioseph in egypto di-
cens. Surge et accipe puerum. et matrem
eius. et vade in terram israel. Defuncti
sunt enim qui querebant animam pueri. Qui con-
surgens accepit puerum et matrem eius. et venit
in terram israel. Audiens autem quod archelaus
regnaret in iudea pro herode patre suo: timuit
illo ire. Et admonitus in sompnis: secessit
in partes galilee. Et veniens habitavit in civita-
te que vocatur nazareth. ut adimpleretur
quod dictum est per prophetas: quoniam nazareus vocabitur.

121 III

iohannes baptista

In diebus autem illis venit iohannes baptista predicans
in deserto iudee. et dicens. Penitentiam agite.
appropinquabit enim regnum celorum. Hic est enim de quo

vox clamantis

dictum est per ysaiam prophetam dicentem. Vox
clamantis in deserto: parate viam domini.
rectas facite semitas eius. Ipse autem io-
hannes habebat vestimentum de pilis ca-
melorum. et zonam pelliceam circa lumbos

locusta et mel

suos. Esca autem eius erat locuste et mel silvestre. Tunc exi-
bat ad eum ierosolima. et omnis iudea. et
omnis regio circa iordanem. et baptizabantur
ab eo in iordane confitentes peccata sua. Vi-
dens autem multos phariseorum et saduceorum
venientes ad baptismum suum: dixit
eis. Progenies viperarum quis demonstrabit
vobis fugere a ventura ira? Facite er-
go dignum fructum penitentie. et ne veli-
tis dicere intra vos: patrem habemus abraham.
Dico enim vobis quod potens est deus de lapidibus
istis suscitare filios habrahe. Iam enim secu-
ris ad radicem posita est. Omnis ergo ar-
bor que non facit fructum bonum excidetur. et
in ignem mittetur. Ego quidem baptizo vos
in aqua in penitentiam. Qui autem post me venturus est
forcior me est. cuius non sum dignus calciamenta
portare. Ipse vos baptizabit in spiritu sancto et
igne. Cuius ventilabrum in manu sua. et
permundabit aream suam. et congregabit tri-
ticum suum in horreum. paleas autem comburet
igni inextinguibili. Tunc venit ihesus a ga-
lilea in iordanem ad iohannem. ut bapti-
zaretur ab eo. Iohannes autem prohibebat eum
dicens. Ego a te debeo baptizari. et tu venis
ad me. Respondens autem ihesus dixit ei. Sine modo.
Sic enim decet nos implere omnem iusticiam.
Tunc dimisit illum. Baptizatus autem ihesus confestim
ascendit de aqua. et ecce aperti sunt ei
celi. et vidit spiritum dei descendentem sicut co-
lumbam. et venientem super se. Et ecce vox de
celo dicens. Hic est filius meus dilectus in
quo michi complacui.

IIII

Tunc ductus est ihesus in
desertum a spiritu ut temptaretur a diabo-
lo. Et cum ieiunasset quadraginta diebus. et
quadraginta noctibus: postea esuriit. Et acce-
dens temptator dixit ei. Si filius dei es: dic
ut lapides isti panes fiant. Qui respondens
dixit. Scriptum est. Non in solo pane vi-
vit homo. sed in omni verbo quod procedit de
ore dei. Tunc assumpsit eum in sanctam civi-
tatem. et statuit eum supra pinnaculum
templi. et dixit ei. Si filius dei es: mitte te
deorsum. Scriptum est enim quia angelis suis manda-
vit de te. et in manibus tollent te ne forte
offendas ad lapidem pedem tuum. Ait
illi ihesus. Scriptum est. Non temptabis do-
minum deum tuum. Iterum
assumpsit eum diabolus in montem excelsum
valde. et ostendit ei omnia regna mundi.
et gloriam eorum. et dixit. Hec omnia tibi da-
bo: si cadens adoraveris me. Tunc
dicit illi ihesus. Vade sathana. Scriptum
est enim. Dominum deum tuum adorabis.
et illi soli servies. Tunc reliquit eum diabolus.
Et ecce angeli accesserunt et ministrabant

iohannes

ei. Cum autem audisset ihesus quod iohannes tra-
ditus esset: secessit in galileam. et relicta
civitate nazareth. venit et habitavit in capharnaum

V

harnaum maritima in finibus zab-
ulon et neptalim. ut adimpleretur quod dictum
est per ysaiam prophetam. Terra zabulon et terra
neptalim via maris trans iordanem galilee
gentium populus qui ambulabat in tene-
bris vidit lucem magnam et sedentibus in
regione umbre mortis lux orta est eis. Exin-
de cepit ihesus predicare et dicere penitentiam agi-
te. appropinquabit regnum celorum. Ambulans
ihesus iuxta mare galilee vidit duos fratres. Sy-
monem qui vocatur petrus et andream fra-
trem eius mittentes rete in mare. erant enim
piscatores et ait illis. venite post me. faciam
vos fieri piscatores hominum. et illi continuo re-
lictis retibus et navi secuti sunt eum. Et proce-
dens inde vidit alios duos fratres. iacobum zebedei et
iohannem fratrem eius in navi cum zebedeo
patre eorum reficientes retia sua et vocavit
eos. Illi autem statim relictis retibus et patre se-
cuti sunt eum. Et circuibat ihesus totam ga-
lileam docens in synagogis eorum et predicans
evangelium regni et sanans omnem lan-
guorem et omnem infirmitatem in populo. Et
abiit opinio eius in totam syriam. et ob-
tulerunt ei omnes male habentes variis lan-
guoribus et tormentis comprehensos et qui de-
monia habebant et lunaticos et paraliticos et
curavit eos. et secute sunt eum turbe multe
de galilea et de decapoli et de ierosolimis et de
iudea et de trans iordanem. Videns autem
turbas ihesus. ascendit in montem et cum se-
disset accesserunt ad eum discipuli eius
et aperiens os suum docebat eos dicens. Be-
ati pauperes spiritu. quoniam ipsorum est regnum celo-
rum. Beati mites quoniam ipsi possidebunt terram.
Beati qui lugent quoniam ipsi consolabuntur.
Beati qui esuriunt et sitiunt iusticiam quo-
niam ipsi saturabuntur. Beati miseri-
cordes quoniam ipsi misericordiam consequentur. Beati mun-
do corde quoniam ipsi deum videbunt. Beati
pacifici quoniam filii dei vocabuntur. Beati
qui persecutionem patiuntur propter iusticiam quoniam ip-
sorum est regnum celorum. Beati estis cum ma-
ledixerint vobis homines et persecuti vos
fuerint et dixerint omne malum adversum
vos mentientes propter me. Gaudete in illa die
et exultate. ecce enim merces vestra copiosa est in ce-
lis. Sic enim persecuti sunt prophetas qui fuerunt
ante vos. Vos estis sal terre. Quod si sal evanu-
erit in quo salietur? Ad nichilum valet ul-
tra. nisi ut mittatur foras et conculcetur ab
hominibus. Vos estis lux mundi. Non potest
civitas abscondi supra montem posita.
Neque accendunt lucernam et ponunt eam
sub modio. sed super candelabrum ut luceat
omnibus qui in domo sunt. Sic luceat lux
vestra coram hominibus ut videant opera vestra
bona et glorificent patrem vestrum qui in celis est.
Nolite putare quoniam veni solvere legem aut
prophetas. Non veni solvere sed adimplere.
Amen dico vobis. donec transeat celum
et terra. iota unum aut unus apex non pre-
teribit a lege donec omnia fiant. Qui
ergo solverit unum de mandatis istis mini-
mis et docuerit sic homines minimus voca-
bitur in regno celorum. Qui autem fecerit et docuerit
hic magnus vocabitur in regno celorum.
Dico autem vobis. nisi habundaverit iusticia
vestra plusquam scribarum et phariseorum non
intrabitis in regnum celorum. Audistis quia
dictum est antiquis. Non occides. Qui autem occiderit
reus erit iudicio. Ego autem dico vobis quia o-
mnis qui irascitur fratri suo reus erit iudicio.
Qui autem dixerit fratri suo racha reus erit
concilio. Qui autem dixerit fatue reus erit gehenne
ignis. Si ergo offers munus tuum ad
altare et recordatus fueris quia frater tuus habet
aliquid adversum te. relinque ibi munus
tuum ante altare et vade prius reconciliari
fratri tuo et tunc veniens offeres munus tuum
ad altare. Esto consentiens adversario tuo cito
dum es in via cum eo. ne forte tradat te
adversarius tuus iudici. et iudex ministro
te tradat et mittaris in carcerem. Amen
dico tibi non exies inde donec reddas no-
vissimum quadrantem. Audistis quia dictum
est antiquis. Non mechaberis. Ego autem dico vo-
bis quia omnis qui viderit mulierem ad concu-
piscendum eam. iam mechatus est eam in corde
suo. Quod si oculus tuus dexter scandalizat te.
abscide eum et proice abs te. Expedit enim tibi
ut pereat unum membrorum tuorum quam totum
corpus eat in gehennam. Scriptum est.
Quicumque dimiserit uxorem suam det ei li-
bellum repudii. Ego autem dico vobis quia
qui dimiserit uxorem suam excepta causa for-
nicationis facit eam mechari et qui di-
missam duxerit adulterat. Iterum au-
distis quia dictum est antiquis. non periurabis.
reddes autem domino iuramenta tua. Ego
autem dico vobis non iurare omnino. neque per celum
quia thronus dei est. neque per terram quia scabe-
llum pedum eius est. neque per ierosolimam
quia civitas magni regis est. neque per caput tuum
iuraveris. quia non potes unum capillum al-
bum et nigrum facere. Sit autem sermo vester
est est. non non. Quod autem his habundantius
est a malo est. Audistis quia dictum est oculum
pro oculo. dentem pro dente. Ego autem di-
co vobis non resistere malo. Sed si quis percusserit
te in dexteram maxillam. prebe ei et
alteram. Et ei qui vult tecum iudicio contendere
et tunicam tuam tollere. dimitte ei
et pallium. Et quicumque te angariaverit mille passus

Diligite inimicos vestros

vade cum illo alia duo. Qui petit a te da ei. et volenti mutuari a te ne avertaris. Audistis quia dictum est antiquis. Diliges proximum tuum. et odio habebis inimicum tuum. Ego autem dico vobis diligite inimicos vestros. et benefacite eis qui oderunt vos. et orate pro persequentibus. et calumpniantibus vos ut sitis filii patris vestri qui in celis est. qui facit solem suum oriri super bonos et malos. et pluit super iustos et iniustos. Si enim diligitis eos qui vos diligunt quam mercedem habebitis. Nonne et publicani hoc faciunt. et si salutaveritis fratres vestros tantum quid amplius facitis. Nonne et ethnici hoc faciunt.

VI

Estote ergo perfecti. sicut et pater vester celestis perfectus est. Attendite ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus. ut videamini ab hominibus. Alioquin mercedem non habebitis apud patrem vestrum qui in celis est. Quando ergo facis elemosinam. noli tuba canere ante te sicut ypocrite faciunt in sinagogis et in vicis ut honorificentur ab hominibus. Amen dico vobis receperunt mercedem suam. Te autem faciente elemosinam nesciat sinistra quid faciat dextera tua ut sit elemosina tua in abscondito. et pater tuus qui videt in abscondito reddet tibi. Et cum oratis non eritis sicut ypocrite qui amant in sinagogis. et in angulis platearum stantes orare ut videantur ab hominibus. Amen dico vobis receperunt mercedem suam. Tu autem cum oraveris intra in cubiculum. et clauso hostio. ora patrem tuum in abscondito. et pater tuus qui in abscondito videt reddet tibi. Orantes autem nolite multum loqui sicut ethnici. putant enim quod in multiloquio exaudiantur. Nolite ergo assimilari illis. Scit enim pater vester quid opus sit vobis antequam petatis eum. Sic ergo vos orabitis.

Pater noster qui es in celis sanctificetur nomen tuum. Adveniat regnum tuum. Fiat voluntas tua. sicut in celo. et in terra. Panem nostrum supersubstancialem da nobis hodie. et dimitte nobis debita nostra sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. et ne nos inducas in temptacionem. Sed libera nos a malo amen. Si enim dimiseritis peccata eorum. dimittet et vobis pater vester celestis delicta vestra. Si autem non dimiseritis hominibus. nec pater vester dimittet peccata vestra. Cum autem ieiunatis nolite fieri sicut ypocrite tristes. Exterminant enim facies suas ut pareant hominibus ieiunantes. Amen dico vobis receperunt mercedem suam. Tu autem cum ieiunas. unge caput tuum et faciem tuam lava. ne videaris autem hominibus ieiunans sed patri tuo qui est in abscondito. et pater tuus qui videt in abscondito. reddet tibi. Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra. ubi erugo et tinea demoliuntur. et ubi fures effodiunt. et furantur. Thesaurizate autem vobis thesauros in celo. ubi neque erugo neque tinea demolitur. et ubi fures non effodiunt nec furantur. Ubi est thesaurus tuus ibi est cor tuum. Lucerna corporis tui est oculus tuus. Si oculus tuus fuerit simplex totum corpus tuum lucidum erit. Si oculus tuus nequam fuerit. totum corpus tuum tenebrosum erit. Si ergo lumen quod in te est tenebre sunt. quante erunt ipse tenebre. Nemo potest duobus dominis servire. Aut enim unum odio habebit. et alterum diliget. aut unum sustinebit. et alterum contempnet. Non potestis deo servire et mammone. Ideo dico vobis. ne solliciti sitis anime vestre. quid manducetis. neque corpori vestro quid induamini. Nonne anima vestra plus est quam esca. et corpus est plus quam vestimentum. Respicite volatilia celi quoniam neque serunt neque metunt. neque congregant in horrea. et pater vester celestis pascit illa. Nonne vos pluris estis illis? Quis autem vestrum cogitans potest adicere ad staturam suam cubitum unum. et de vestimento quid solliciti estis. Considerate lilia agri quomodo crescunt neque laborant neque nent. Dico autem vobis. quoniam nec salomon in omni gloria sua coopertus est sicut unum ex istis. Si autem fenum agri quod hodie est. et cras in clibanum mittitur. deus sic vestit quanto magis vos minime fidei. Nolite ergo solliciti esse dicentes quid manducabimus aut quid bibemus aut quo operiemur. Hec enim omnia gentes inquirunt. Scit enim pater vester quia his omnibus indigetis. Querite primum regnum dei. et iustitiam eius. et hec omnia adicientur vobis. Nolite ergo solliciti esse in crastinum. Crastinus enim dies sollicitus erit sibi ipsi. Sufficit enim diei malicia sua.

VII

Nolite iudicare ut non iudicemini. In quo enim iudicio iudicaveritis. iudicabimini. In qua mensura mensi fueritis remetietur vobis. Quid autem vides festucam in oculo fratris tui. et trabem in oculo tuo non vides. Aut quomodo dicis fratri tuo. Sine eiciam de oculo tuo festucam. et ecce trabes est in oculo tuo. Ypocrita eice primum trabem de oculo tuo. et tunc videbis eicere festucam de oculo fratris tui. Nolite sanctum dare canibus. neque mittatis margaritas vestras

ante porcos ne forte eas conculcent pedibus suis et conversi dirumpant vos. Petite et dabitur vobis. Querite et invenietis. Pulsate et aperietur vobis. Omnis enim qui petit accipit, et qui querit invenit, et pulsanti aperietur. Aut quis est ex vobis homo, quem si petierit filius suus panem, numquid lapidem porriget ei? Aut si piscem petierit, numquid serpentem porriget ei? Si ergo vos cum sitis mali nostis bona data dare filiis vestris, quanto magis pater vester qui in celis est dabit bona petentibus se. Omnia ergo quecumque vultis ut faciant vobis homines, et vos facite illis. Hec est enim lex et prophete. Intrate per angustam portam, quia lata porta et spatiosa via que ducit ad perditionem, et multi sunt qui intrant per eam. Quam angusta porta et arta via que ducit ad vitam, et pauci sunt qui inveniunt eam. Attendite a falsis prophetis qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces. A fructibus eorum cognoscetis eos. Numquid colligunt de spinis uvas, aut de tribulis ficus? Sic omnis arbor bona fructus bonos facit, mala autem arbor fructus malos facit. Non potest arbor bona fructus malos facere, neque arbor mala fructus bonos facere. Omnis arbor que non facit fructum bonum excidetur et in ignem mittetur. Igitur ex fructibus eorum cognoscetis eos. Non omnis qui dicit mihi domine domine intrabit in regnum celorum, sed qui facit voluntatem patris mei qui in celis est, ipse intrabit in regnum celorum. Multi dicent mihi in illa die, domine domine nonne in nomine tuo prophetavimus, et in nomine tuo demonia eiecimus, et in nomine tuo virtutes multas fecimus? Et tunc confitebor illis quia numquam novi vos. Discedite a me qui operamini iniquitatem. Omnis ergo qui audit verba mea hec et facit ea, assimilabitur viro sapienti qui edificavit domum suam supra firmam petram, et descendit pluvia, et flaverunt venti, et irruerunt in domum illam, et non cecidit. Fundata enim erat supra firmam petram. Et omnis qui audit verba mea hec et non facit ea, similis erit viro stulto qui edificavit domum suam supra arenam, et descendit pluvia, et venerunt flumina, et flaverunt venti, et irruerunt in domum illam, et cecidit, et fuit ruina eius magna. Et factum est cum consummasset Ihesus verba hec, admirabantur turbe super doctrina eius. Erat enim docens eos sicut potestatem habens, et non sicut scribe eorum et pharisei.

VIII Cum autem descendisset de monte, secute sunt eum turbe multe. Et ecce leprosus veniens adorabat eum dicens: Domine si vis potes me mundare. Et extendens manum Ihesus tetigit eum dicens: Volo mundare. Et confestim mundata est lepra eius. Et ait ei Ihesus: Vide nemini dixeris, sed vade ostende te sacerdoti, et offer munus quod precepit Moyses in testimonium illis. Cum autem introisset Capharnaum, accessit ad eum centurio rogans eum et dicens: Domine puer meus iacet in domo paralyticus et male torquetur. Et ait illi Ihesus: Ego veniam et curabo eum. Et respondens centurio ait: Domine non sum dignus ut intres sub tectum meum, sed tantum dic verbo et sanabitur puer meus. Nam et ego homo sum sub potestate constitutus habens sub me milites, et dico huic vade et vadit, et alio veni et venit, et servo meo fac hoc et facit. Audiens autem Ihesus miratus est, et sequentibus se dixit: Amen dico vobis non inveni tantam fidem in Israel. Dico autem vobis quod multi ab oriente et occidente venient, et recumbent cum Abraham et Ysaac et Iacob in regno celorum. Filii autem regni eicientur in tenebras exteriores, ibi erit fletus et stridor dentium. Et dixit Ihesus centurioni: Vade et sicut credidisti fiat tibi. Et sanatus est puer in illa hora. Et cum venisset Ihesus in domum Petri, vidit socrum eius iacentem et febricitantem, et tetigit manum eius et dimisit eam febris, et surrexit et ministrabat eis. Vespere autem facto obtulerunt ei multos demonia habentes, et eiciebat spiritus verbo, et omnes male habentes curavit, ut impleretur quod dictum est per Ysaiam prophetam dicentem: Ipse infirmitates nostras accepit et egrotationes portavit. Videns autem Ihesus turbas multas circum se, iussit ire trans fretum. Et accedens unus scriba ait: Magister sequar te quocumque ieris. Et dicit ei Ihesus: Vulpes foveas habent et volucres celi nidos, filius autem hominis non habet ubi caput suum reclinet. Alius autem de discipulis eius ait illi: Domine permitte me primum ire et sepelire patrem meum. Ihesus autem ait illi: Sequere me, et dimitte mortuos sepelire mortuos suos. Et ascendente eo in naviculam secuti sunt eum discipuli eius. Et ecce motus magnus factus est in mari, ita ut navicula operiretur fluctibus, ipse vero dormiebat. Et accesserunt et suscitaverunt eum dicentes: Domine salva nos perimus. Et dicit eis: Quid timidi estis modice fidei? Tunc surgens imperavit ventis et mari, et facta est tranquillitas magna. Porro homines mirati sunt dicentes: Qualis est iste quia venti et mare obediunt ei? Et cum venisset trans fretum in regionem Gerasenorum, occurrerunt ei duo habentes demonia de monumentis exeuntes, sevi nimis, ita ut nemo posset transire per viam illam. Et ecce clamaverunt dicentes: Quid nobis et tibi Ihesu fili Dei? Venisti huc ante tempus torquere nos? Erat autem non longe ab illis grex porcorum pascens. Demones autem rogabant eum dicentes: Si eicis nos hinc, mitte nos in gregem porcorum. Et ait illis: Ite. Et illi exeuntes abierunt in porcos. Et ecce impetu abiit totus grex per preceps in mare, et mortui sunt in aquis. Pastores autem fugerunt, et venientes nuntiaverunt in civitatem omnia

Vulpes foveas habent

mortuos

Et mitte nos in gregem porcorum

et de his qui demonia habuerant. Et ecce tota
civitas exiit obviam Ihesu. et viso eo rogabant ut trans-
IX iret a finibus eorum. Et ascendens in naviculam
transfretavit. et venit in civitatem suam. Et ecce
offerebant ei paraliticum iacentem in lecto. Et
videns Ihesus fidem illorum dixit paralitico. Confide fili
remittuntur tibi peccata tua. Et ecce quidam de scribis
dixerunt intra se. hic blasphemat. Et cum vi-
disset Ihesus cogitationes eorum dixit. Ut quid cogitatis
mala in cordibus vestris. Quid est facilius dicere
dimittuntur tibi peccata. an dicere surge. et am-
bula. Ut autem sciatis quia filius hominis habet po-
testatem in terra dimittendi peccata. tunc ait
paralitico. Surge tolle lectum tuum. et vade in
domum tuam. Et surrexit et abiit in domum suam.
Videntes autem turbe timuerunt et glorifica-
verunt deum. qui dedit potestatem talem
hominibus. Et cum transisset inde Ihesus vidit ho-
minem sedentem in theloneo Matheum nomine
et ait illi. Sequere me. Et surgens secutus est eum.
Et factum est discumbente eo in domo. ecce multi pub-
licani. et peccatores venientes discumbebant
cum Ihesu. et discipulis eius. Et videntes pharisei
dicebant discipulis eius. Quare cum publicanis
magister vester manducat et peccatoribus. At Ihesus
audiens ait. Non est opus valentibus medicus
sed male habentibus. Euntes autem discite quid est. Miseri-
cordiam volo. et non sacrificium. Non enim veni vocare iustos
sed peccatores. Tunc accesserunt ad eum discipuli
Iohannis dicentes. Quare nos et pharisei ieiunamus
frequenter. discipuli autem tui non ieiunant.
Et ait illis Ihesus. Numquid possunt filii sponsi lugere quam-
diu cum illis est sponsus. Venient autem dies cum
auferetur ab eis sponsus. et tunc ieiunabunt. Ne-
mo autem immittit commissuram panni rudis in vesti-
mentum vetus. Tollit enim plenitudinem eius a ve-
stimento. et peior scissura fit. Neque mittunt vinum
novum in utres veteres. alioquin rumpuntur
utres. et vinum effunditur. et utres pereunt. Sed
vinum novum in utres novos mittunt. et
ambo conservantur. Hec autem eo loquente ad eos ecce
princeps unus accessit et adorabat eum di-
cens. Domine filia mea modo defuncta est. sed
veni impone manum super eam et vivet. Et surg-
ens Ihesus sequebatur eum et discipuli eius. Et ecce
mulier que sanguinis fluxum patiebatur .xii.
annis. accessit retro et tetigit fimbriam ve-
stimenti eius. Dicebat enim intra se. Si tetigero
tantum vestimentum eius salva ero. At Ihesus
conversus videns eam dixit. Confide filia fides tua
te salvam fecit. et salva facta est mulier ex illa
hora. Et cum venisset Ihesus in domum principis
et vidisset tibicines. et turbam tumultuantem
dicebat. Recedite. non est mortua puella. sed dor-
mit. et deridebant eum. Et cum eiecta esset tu-
rba intravit. et tenuit manum eius et surrexit puella.
Et exiit fama hec in universam terram illam. Et transeunte
inde Ihesu. secuti sunt eum duo ceci et clamantes
~~Ihesus~~ clamantes et dicentes. Miserere nostri fili David.
Cum autem venisset domum accesserunt ad eum
ceci. et dicit eis Ihesus. Creditis quia hoc possum facere
vobis. Dicunt ei. Utique domine. Tunc tetigit
oculos eorum dicens. secundum fidem vestram fiat
vobis. Et aperti sunt oculi eorum. et comminatus est
eis Ihesus dicens. Videte ne quis sciat. Illi autem
exeuntes diffamaverunt eum in tota terra
illa. Egressis autem illis ecce obtulerunt ei ho-
minem mutum demonium habentem. Et eiecto
demonio. locutus est mutus. et admirate sunt
turbe dicentes. Numquam apparuit sic in Israhel.
Pharisei autem dicebant. In principe demo-
niorum eicit demones. Et circuibat Ihesus civita-
tes omnes. et castella. et in synagogis eorum
et predicans evangelium regni. et curans
omnem languorem et omnem infirmitatem.
Videns autem turbas misertus est eis quia erant
vexati. et iacentes sicut oves non habentes pasto-
rem. Tunc dicit discipulis suis. Messis quidem
multa. operarii vero pauci. Rogate ergo do-
minum messis. ut mittat operarios in messem
suam. Et convocatis .xii. discipulis suis de- X
dit eis potestatem spirituum immundorum
ut eicerent eos. et curarent omnem languorem
Duodecim autem apostolorum nomina sunt hec. Primus
Simon qui dicitur Petrus. et Andreas frater eius
Philippus. et Bartholomeus. Iacobus Zebedei
Iohannes frater eius. Thomas et Matheus publi-
canus. et Iacobus Alphei. Simon Cananeus
et Taddeus. et Iudas Scariothes. qui et tradidit
eum. Hos duodecim misit Ihesus precipiens
eis et dicens. In viam gentium ne abieritis et
in civitates Samaritanorum ne intraveritis. Sed pocius
ite ad oves que perierunt domus Israhel. Eun-
tes autem predicate quia appropinquabit regnum
celorum. Infirmos curate. mortuos suscitate.
Leprosos mundate. demones eicite. Gratis
accepistis gratis date. Nolite possidere aurum
neque argentum. neque pecuniam in zonis vestris.
non peram in via. neque duas tunicas. neque calce-
amenta. neque virgam. Dignus est enim operarius
~~mercede~~ cibo suo. In quamcumque autem civitatem intra-
veritis aut castellum. interrogate quis in ea
dignus sit. et ibi manete donec exeatis. In-
trantes autem in domum salutate eam
dicentes. Pax huic domui. Et siquidem fuerit
domus illa digna veniet pax vestra super eam. Si autem
non fuerit digna pax vestra ad vos revertetur.
Et quicumque non receperit vos. neque audierit sermo-
nes vestros exeuntes foras de domo vel de ci-
vitate excutite pulverem de pedibus vestris.
Amen dico vobis tollerabilius erit terre Sodo-
morum. et Gomorreorum in die iudicii quam illi civi-
tati

Non est opus valentibus medicus

commissuram panni rudis

Filia mea iam defuncta est

tra

prudentes

pedes

Ecce ego mitto vos sicut oves in medio lupo-
rum. Estote ergo prudentes sicut serpentes
et simplices sicut columbe. Cavete autem
ab hominibus. Tradent enim vos in conciliis et in
sinagogis suis flagellabunt vos. Et ad reges
et presides ducemini propter me in testimoni-
um illis et gentibus. Cum autem tradent vos noli-
te cogitare quomodo aut quid loquamini. Dabitur
enim vobis in illa hora quid loquamini. Non enim estis qui
loquimini sed spiritus patris vestri qui loquitur in vobis.
Tradet autem frater fratrem in mortem et pater filium.
Et insurgent filii in parentes et morte eos af-
ficient. Et eritis odio omnibus hominibus propter
nomen meum. Qui autem perseveraverit usque in fi-
nem hic salvus erit. Cum autem persequentur
vos in civitate ista fugite in aliam. Amen
dico vobis non consummabitis civitates Israel donec
veniat filius hominis. Non est discipulus
super magistrum nec servus super dominum suum.
Sufficit discipulo ut sit sicut magister eius.
et servus sicut dominus eius. Si patrem fami-
lias beelzebub vocaverunt quanto magis domes-
ticos eius. Ne ergo timueritis eos. Nichil enim opertum
quod non revelabitur et occultum quod non scietur.
Quod dico vobis in tenebris dicite in lumine.
et quod in aure auditis predicate super tecta. Et no-
lite eos timere qui occidunt corpus. animam autem
non possunt occidere. Sed potius timete eum
qui potest animam et corpus perdere in gehen-
nam. Nonne duo passeres asse veneunt. et
unus ex illis non cadet super terram sine patre
vestro. Capilli autem capitis vestri omnes nu-
merati sunt. Nolite timere. multis passe-
ribus meliores estis vos. Omnis ergo qui
confitebitur me coram hominibus confitebor et ego
eum coram patre meo qui in celis est. Qui
autem me negaverit. negabo et eum coram
patre meo qui in celis est. Nolite arbitrari
quia venerim pacem mittere super terram.
Non veni pacem mittere sed gladium. Veni
enim separare hominem adversus patrem su-
um. et filiam adversus matrem suam. et nurum
adversus socrum suam. et inimici hominis
domestici eius. Qui amat patrem aut matrem
plus quam me. non est me dignus. et qui amat
filium aut filiam super me. non est me
dignus. et qui non accipit crucem suam. et
sequitur me. non est me dignus. Qui invenit
animam suam perdet eam. et qui perdiderit a-
nimam suam propter me inveniet eam. Qui
recipit vos me recipit. et qui me recipit re-
cipit eum qui misit me. Qui recipit prophetam
in nomine prophete. mercedem prophete accipiet.
et quicumque potum dederit uni ex minimis
istis calicem aque frigide tantum in nomine
discipuli. amen dico vobis non perdet mercedem
suam.

XI

Et factum est cum consummasset ihesus precipiens duodecim
discipulis suis. transiit inde ut doceret. et pre-
dicaret in civitatibus eorum. Iohannes autem cum au-
disset in vinculis opera christi. mittens duos de
discipulis suis. ait illi. Tu es qui venturus es an
alium expectamus. Et respondens ihesus ait illis.
Euntes renuntiate iohanni que audistis. et vidistis.
Ceci vident. claudi ambulant. Leprosi mun-
dantur. Surdi audiunt. mortui resurgunt.
pauperes evangelizantur. Et beatus est qui
non fuerit scandalizatus in me. Illis autem abe-
untibus cepit ihesus dicere ad turbas de iohan-
ne. Quid existis in desertum videre. Arundi-
nem vento agitatam. Sed quid existis videre.
hominem mollibus vestitum. Ecce qui molli-
bus vestiuntur in domibus regum sunt. Sed quid
existis videre. prophetam. Etiam dico vobis et
plusquam prophetam. Hic est enim de quo scriptum est.
Ecce ego mitto angelum meum ante faciem
tuam qui preparabit viam tuam ante te. A-
men dico vobis. non surrexit maior iohanne baptista.
Qui autem minor est. in regno celorum maior
est illo. A diebus autem iohannis baptiste usque
nunc regnum celorum vim patitur. et vio-
lenti rapiunt illud. Omnes enim prophete. et lex. usque
ad iohannem prophetaverunt. Et si vultis recipere ipse
est helias qui venturus est. Qui habet aures
audiendi audiat. Cui autem similem estimabo
istam generationem. Similis est pueris seden-
tibus in foro qui clamantes coequalibus di-
cunt. Cecinimus vobis. et non saltastis. Lamen-
tavimus. et non planxistis. Venit autem iohannes
neque bibens neque manducans. et dicunt. demo-
nium habet. Venit filius hominis manducans
et bibens. et dicunt. Ecce homo vorax. et po-
tator vini. publicanorum. et peccatorum amicus.
et iustificata est sapientia a filiis suis. Tunc ce-
pit exprobrare civitatibus in quibus facte sunt plu-
rime virtutes eius. quia non egissent penitentiam.
Ve tibi corozaim. ve tibi bethsaida. Quia si
in tyro. et sydone facte essent virtutes. que facte
sunt in vobis. olim in cinere. et cilicio. pe-
nitentiam egissent. Verumptamen dico vobis
tyro. et sydoni. remissius erit in die iudicii
quam vobis. Et tu capharnaum numquid exalta-
beris usque in infernum descendes. quia si in sodo-
mis facte essent virtutes que in te facte sunt. for-
te mansissent usque in hanc diem. Verumptamen
dico vobis. quia terre sodomorum remissius erit
in die iudicii quam tibi. In illo tempore res-
pondens ihesus dixit. Confiteor tibi pater domine
celi et terre. quia abscondisti hec a sapientibus
et prudentibus. et revelasti ea parvulis. Ita
pater. quoniam sic fuit placitum ante te. Omnia
michi tradita sunt a patre meo. Et nemo
novit filium nisi pater. neque patrem quis novit

nisi filius, et cui voluerit filius revelare. Venite
ad me omnes qui laboratis et onerati estis, et
ego reficiam vos. Tollite iugum meum super
vos, et discite a me quia mitis sum et humilis corde, et
invenietis requiem animabus vestris. Iugum
enim meum suave est, et onus meum leve.
XII In
illo tempore abiit Ihesus sabbato per sata. Discipuli autem
eius esurientes ceperunt evellere spicas et man-
ducare. Pharisei autem videntes dixerunt ei:
Ecce discipuli tui faciunt quod non licet eis sab-
batis facere. At ille dixit eis: Non legistis quid
fecerit David quando esuriit, et qui cum eo erant,
quomodo intravit in domum Dei, et panes pro-
positionis comedit, quos non licebat ei comedere
neque his qui cum eo erant, nisi solis sacerdo-
tibus? Aut non legistis in lege quia sabbatis sa-
cerdotes in templo sabbatum violant, et sine
crimine sunt? Dico autem vobis quia templo
maior est hic. Si autem sciretis quid est: Volo
misericordiam et non sacrificium, numquam condemp-
nassetis innocentes. Dominus enim est filius hominis
et etiam sabbati. Et cum transisset inde, venit in sina-
gogam eorum. Et ecce homo manum habens aridam.
Et interrogabant eum dicentes: Si licet sab-
batis curare? ut accusarent eum. Ipse autem
dixit eis: Quis erit ex vobis homo qui habeat
ovem unam, et si ceciderit hec sabbatis in fo-
veam, nonne tenebit et levabit eam? Quan-
to magis melior est homo ove. Itaque licet sab-
batis benefacere. Tunc ait homini: Exten-
de manum tuam. Et extendit, et restituta est sanitati
sicut altera. Exeuntes autem pharisei consilium
faciebant adversus eum quomodo eum perde-
rent. Ihesus autem sciens recessit inde, et secuti
sunt eum multi, et curavit eos omnes, et
precepit eis ne manifestum eum facerent, ut
adimpleretur quod dictum est per Ysaiam prophetam
dicentem: Ecce puer meus electus quem e-
legi, in quo bene complacuit anime mee. Ponam
spiritum meum super eum, et iudicium gentibus
nuntiabit. Non contendet neque clamabit, neque
audiet aliquis in plateis vocem eius. Arun-
dinem quassatam non confringet, et linum
fumigans non extinguet, donec eiciat ad
victoriam iudicium, et in nomine eius gen-
tes sperabunt. Tunc oblatus est ei demoni-
um habens cecus et mutus, et curavit eum
ita ut loqueretur et videret. Et stupebant
omnes turbe et dicebant: Numquid hic est
filius David? Pharisei autem audientes dixe-
runt: Hic non eicit demones nisi in Beelzeb-
ub principe demoniorum. Ihesus autem sciens co-
gitationes eorum dixit eis: Omne regnum
divisum contra se desolabitur, et omnis civi-
tas vel domus divisa non stabit. Et si sa-
thanas sathanam eicit, adversus se di-
visus est. Quomodo ergo stabit regnum eius? Et si
in Beelzebub eicio demones, in quo fi-
lii vestri eiciunt? Si autem ego in spiritu Dei
eicio demones, igitur pervenit in vos regnum
Dei. Aut quomodo potest quisquam intrare in domum
fortis et vasa eius diripere, nisi prius al-
ligaverit fortem? Et tunc domum eius di-
ripiet. Qui non est mecum contra me est, et
qui non congregat mecum spargit. Ideo dico
vobis: omne peccatum et blasphemia remit-
tetur hominibus, spiritus autem bl-
asphemie non remittetur ei neque in hoc seculo neque
in futuro. Aut facite arborem bonam et
fructum eius bonum, aut facite arborem
malam et fructum eius malum. Siquidem
ex fructu arbor agnoscitur. Progenies vipera-
rum, quomodo potestis bona loqui cum sitis
mali? Ex habundantia enim cordis os loquitur.
Bonus homo de bono thesauro profert bo-
na, et malus autem de malo thesauro pro-
fert mala. Dico autem vobis quoniam omne ver-
bum otiosum quod locuti fuerint homines,
reddent rationem de eo in die iudicii. Ex
verbis enim tuis iustificaberis, et ex verbis tu-
is condempnaberis. Tunc responderunt ei qui-
dam de scribis et phariseis dicentes: Magister,
volumus a te signum videre. Qui respon-
dens ait illis: Generatio mala et adultera
signum querit, et signum non dabitur ei
nisi signum Ione prophete. Sicut enim fuit Ionas in
ventre ceti tribus diebus et tribus noctibus,
sic erit filius hominis in corde terre tri-
bus diebus et tribus noctibus. Viri Ninivite
surgent in iudicio cum generatione ista, et
condempnabunt eam, quia penitentiam egerunt
in predicatione Ione. Et ecce plusquam Io-
nas hic. Regina austri surget in iudicio cum
generatione ista, et condempnabit eam, quia ve-
nit a finibus terre audire sapientiam Sa-
lomonis. Et ecce plusquam Salomon hic.
Cum autem immundus spiritus exierit ab homine,
ambulat per loca arida querens requiem,
et non invenit. Tunc dicit: Revertar in
domum meam unde exivi. Et veniens in-
venit eam vacantem, scopis mundatam
et ornatam. Tunc vadit et assumit septem
alios spiritus secum nequiores se, et intran-
tes habitant ibi. Et fiunt novissima hominis
illius peiora prioribus. Sic erit generationi
huic pessime. Adhuc eo loquente ad tur-
bas, ecce mater eius et fratres stabant foris que-
rentes loqui ei. Dixit autem ei quidam:
Ecce mater tua et fratres tui foris stant
querentes te. At ille respondens dicenti si-
bi ait: Que est mater mea, et qui sunt fratres
mei? Et extendens manum in discipulos
suos dixit: Ecce mater mea et fratres mei.
Quicumque enim fecerit voluntatem patris mei qui
in celis est, ipse meus frater et soror et mater
est. XIII In illo die exiens Ihesus de domo se-
debat secus mare. Et congregate sunt ad eum
turbe multe, ita ut naviculam ascendens sederet,
et omnis turba in litore stabat. Et locutus
est eis multa in parabolis dicens: Ecce exiit

xii. per sata

1 Reg. 21. g. panes propositionis
sacerdotes in templo
Num. 28.

Ysa. 42. a.

omne regnum

qui seminat seminare semen suum. Et dum se-
minat quedam ceciderunt secus viam, et venerunt
volucres celi et comederunt ea. Alia autem ce-
ciderunt in petrosa, ubi non habebant terram
multam, et continuo exorta sunt, quia non habe-
bant altitudinem terre. Sole autem orto e-
stuaverunt, et quia non habuerunt radicem
aruerunt. Alia autem ceciderunt in spinas,
et creverunt spine et suffocaverunt ea. Alia
vero ceciderunt in terram bonam, et dabant
fructum, aliud centesimum, aliud se-
xagesimum, aliud tricesimum. Qui habet aures
audiendi audiat. Et accedentes discipuli
dixerunt ei: Quare in parabolis loqueris eis? Qui
respondens ait illis: Quia vobis datum est
nosse misterium regni celorum, illis autem non
est datum. Qui enim habet, dabitur ei et habun-
dabit. Qui autem non habet, et quod habet auferetur
ab eo. Ideo in parabolis loquor eis, quia videntes non
vident, et audientes non audiunt, neque intel-
ligunt, ut impleatur prophetia Ysaie dicen-
tis: Auditu audietis et non intelligetis, et
videntes videbitis et non videbitis. Incras-
satum est enim cor populi huius, et auribus graviter
audierunt, et oculos suos clauserunt, ne
quando oculis videant, et auribus audiant, et
corde intelligant, et convertantur, et sanem
eos. Vestri autem beati oculi quia vident,
et aures vestre quia audiunt. Amen quippe dico
vobis, quia multi prophete et iusti cupierunt vi-
dere que videtis, et non viderunt, et audire que
auditis, et non audierunt. Vos ergo audite
parabolam seminantis. Omnis qui audit ver-
bum seminantis regni et non intelligit,
venit malus et rapit quod seminatum est
in corde eius. Hic est qui secus viam semi-
natus est. Qui autem super petrosa seminatus
est, hic est qui verbum audit, et continuo cum
gaudio accipit illud; non habet autem in se ra-
dicem sed est temporalis. Facta autem tribu-
latione et persecutione propter verbum, continuo scan-
dalizatur. Qui autem est in spinis, hic est qui
verbum audit, et sollicitudo seculi istius et fa-
llacia divitiarum suffocat verbum, et sine
fructu efficitur. Qui vero in terram bonam semi-
natus est, hic est qui verbum audit et intel-
ligit, et fructum affert, et facit aliud quidem
centesimum, aliud tricesimum. Aliam para-
bolam proposuit eis dicens: Simile factum
est regnum celorum homini qui seminavit
bonum semen in agro suo. Cum autem dor-
mirent homines, venit inimicus eius et
superseminavit zizania in medio tri-
tici, et habiit. Cum autem crevisset herba et fru-
ctum fecisset, tunc apparuerunt zizania.
Accedentes autem servi patrisfamilias dixerunt
ei: Domine, nonne bonum semen seminasti
in agro tuo? Unde ergo habet zizania? Et ait
illis: Inimicus homo hoc fecit. Servi autem dix-
erunt ei: Vis imus et colligimus ea? Et

ait: Non, ne forte colligentes zizania eradi-
cetis cum eis simul et triticum. Sinite utraque
crescere usque ad messem, et in tempore messis di-
cam messoribus: Colligite primum zizania
et alligate ea in fasciculos ad comburendum;
triticum autem congregate in horreum me-
um. Aliam parabolam proposuit eis dicens:
Simile est regnum celorum grano sinap-
is, quod accipiens homo seminavit in agro
suo; quod minimum quidem est omnibus semi-
nibus. Cum autem creverit maius est omnibus
oleribus, et fit arbor, ita ut volucres celi ve-
niant et habitent in ramis eius. Aliam pa-
rabolam locutus est eis dicens: Simile est reg-
num celorum fermento, quod acceptum mulier
abscondit in farine satis tribus, donec fer-
mentatum est totum. Hec autem omnia lo-
cutus est Ihesus in parabolis ad turbas, et sine
parabolis non loquebatur eis, ut impleretur
quod dictum est per prophetam dicentem: Aperiam
in parabolis os meum, eructabo abscondi-
ta a constitucione mundi. Tunc dimissis tur-
bis venit in domum, et accesserunt ad
eum discipuli eius dicentes: Edissere no-
bis parabolam zizaniorum agri. Qui respon-
dens ait: Qui seminat bonum semen
est filius hominis. Ager autem est mundus.
Bonum autem hii sunt filii regni. Zizania
autem sunt filii nequam. Inimicus autem qui
seminavit ea est diabolus. Messis vero consu-
matio seculi est. Messores autem angeli sunt.
Sicut ergo colliguntur zizania et igne
comburuntur, sic erit in consumatione seculi. Mit-
tet filius hominis angelos suos, et col-
ligent de regno omnia scandala, et eos
qui faciunt iniquitatem, et mittent eos in
caminos ignis. Ibi erit fletus et stridor
dencium. Tunc iusti fulgebunt sicut sol
in regno patris eorum. Qui habet aures audien-
di audiat. Simile est regnum celorum the-
sauro abscondito in agro, quem qui invenit
homo abscondit, et pre gaudio illius vadit
et vendit universa que habet, et emit agrum
illum. Iterum simile est regnum celorum ho-
mini negociatori querenti bonas marga-
ritas. Inventa una preciosa margarita, a-
biit et vendidit omnia que habuit, et emit eam.
Iterum simile est regnum celorum sagene
misse in mare, et ex omni genere piscium
congreganti. Quam cum impleta esset edu-
centes, et secus litus sedentes elegerunt
bonos in vasa sua, malos autem foras
miserunt. Sic erit in consumatione seculi. Exi-
bunt angeli, et separabunt malos de
medio iustorum, et mittent eos in caminum
ignis. Ibi erit fletus et stridor dencium.
Intellexistis hec omnia? Dicunt ei: Etiam.
Ait illis: Ideo omnis scriba doctus in reg-
no celorum similis est homini patrifamilias
qui profert de thesauro suo nova et vetera.

Sinite utraque crescere
Simile est regnum celorum grano sinapis
Simile est regnum celorum fermento
Edissere nobis parabolam zizaniorum
semen
Simile est regnum celorum
Simile est regnum celorum
Simile est regnum celorum
Omnis scriba doctus

Et factum est cum consummasset Iesus parabolas istas
transiit inde. et veniens in patriam suam docebat
eos in synagogis eorum, ita ut mirarentur et
dicerent. Unde huic sapientia hec et virtu-
tes? Nonne hic est fabri filius? Nonne mater eius
dicitur Maria. et fratres eius Iacobus et Ioseph
et Simon et Iudas? et sorores eius nonne omnes apud nos
sunt? Unde ergo huic omnia ista? Et scandaliza-
bantur in eo. Iesus autem dixit eis. Non est pro-
pheta sine honore nisi in patria sua. et non fecit
ibi virtutes multas propter incredulitatem eorum.
Herodes tetrarcha
ij XIIII In illo tempore audivit Herodes tetrarcha
famam Iesu. et ait pueris suis. Hic est
Iohannes Baptista. ipse surrexit a mortuis. et ideo vir-
tutes operantur in eo. Herodes enim tenuit Io-
hannem. et alligavit eum. et posuit eum in
carcerem propter Herodiadem uxorem fratris sui. Di-
non licet tibi habere
cebat enim Iohannes illi. Non licet tibi habere eam.
Et volens illum occidere. timuit populum quia si-
quia
cut prophetam eum habebant. Die autem nata-
lis Herodis saltavit filia Herodiadis in me-
dio et placuit Herodi. Unde cum iuramento
pollicitus est dare ei quodcumque postulasset ab eo. At
illa premonita a matre sua. Da michi inquit hic in
caput Iohannis
disco caput Iohannis Baptiste. Et contristatus est rex
propter iusiurandum et propter eos qui pariter discum-
bebant iussit dari. misitque et decollavit Io-
hannem in carcere. Et allatum est caput eius in
disco. et datum est puelle. et tulit matri sue.
Et accedentes discipuli eius tulerunt corpus eius
et sepelierunt illud. et venientes nunciaverunt
Iesu. Quod cum audisset Iesus. secessit inde in
navicula in locum desertum seorsum. et
cum audissent turbe secute sunt eum pedes-
tres de civitatibus. et exiens Iesus vidit turb-
am multam. et misertus est eis. et curavit lan-
guidos eorum. Vespere autem facto accesserunt
ad eum discipuli eius dicentes. Desertus est
locus. et hora iam preteriit. dimitte turbas
ut euntes in castella emant sibi escas. Iesus
autem dixit eis. Non habent necesse ire. date
illis vos manducare. Responderunt ei. Non
quinque panes
habemus hic nisi quinque panes et duos pisces.
Qui ait illis. Afferte michi illos huc. Et cum
iussisset turbam discumbere super fenum.
acceptis quinque panibus et duobus piscibus. aspiciens
in celum benedixit. et fregit. et dedit dis-
cipulis suis panes. discipuli autem turbis.
Et manducaverunt omnes et saturati
sunt. et tulerunt reliquias. xii. cophinos
fragmentorum plenos. Manducantium autem
quinque milia virorum
fuit numerus quinque milia virorum. exceptis mu-
lieribus et parvulis. Et statim iussit Iesus discip-
ulos ascendere in naviculam. et precedere e-
um trans fretum donec dimitteret turbas.
Et dimissa turba. ascendit in montem solus
orare. Vespere autem facto. solus erat ibi.
Navicula autem in medio mari iactabatur

fluctibus. erat enim contrarius ventus. Quarta autem
vigilia noctis venit ad eos ambulans super ma-
re. ambulantem. turbati sunt dicentes
quia fantasma est. et pre timore clamaverunt.
Statimque Iesus locutus est eis dicens. Habete fidu-
ciam. ego sum nolite timere. Respondens autem
Petrus dixit. Domine si tu es iube me ve-
nire ad te super aquas. et ipse ait. veni. Et des-
cendens Petrus de navicula ambulabat super
aquas ut veniret ad Iesum. Videns vero ventum
validum timuit. et cum cepisset mergi ex-
clamavit dicens. Domine salvum me fac.
Et continuo Iesus extendens manum apprehendit
eum et ait illi. Modice fidei quare dubitasti? Et
cum ascendisset in naviculam. cessavit ventus.
Qui autem in navicula erant. venerunt et ado-
raverunt eum dicentes. Vere filius dei
es. Et cum transfretassent. venerunt in terram
Genesareth. Et cum cognovissent eum vi-
ri loci illius. miserunt in universam regionem
et obtulerunt ei omnes male habentes. et rog-
abant eum. ut vel fimbriam vestimenti
eius tangerent. Et quicumque tetigerunt eum
salvi facti sunt. Tunc accesserunt ad eum XV
ab Ierosolimis scribe et pharisei dicentes.
Quare discipuli tui transgrediuntur tradi-
tiones seniorum? Non enim lavant manus suas
cum panem manducant. Ipse autem respondens
ait. Quare et vos transgredimini mandatum
dei propter traditionem vestram? Nam deus dixit. Ho-
nora patrem et matrem. Qui maledixerit
patri vel matri. morte moriatur. Vos autem
dicitis. quicumque dixerit patri vel matri. munus quodcumque
est ex me tibi proderit. et non honorificabit pa-
trem suum aut matrem. Et irritum fecistis
mandatum dei propter traditionem vestram. Ypo-
crite bene prophetavit de vobis Ysaias propheta
dicens. Populus hic labiis me honorat. cor
autem eorum longe est a me. Sine causa autem co-
lunt me docentes doctrinas et mandata
hominum. Et convocatis ad se turbis dixit eis.
Audite et intelligite. Non quod intrat in os
coinquinat hominem. Tunc accedentes disci-
puli eius dixerunt ei. Scis quia pharisei au-
dito hoc verbo scandalizati sunt? At ipse respon-
dens ait. Omnis plantatio quam non plantavit
pater meus celestis eradicabitur. Sinite
illos. Ceci sunt duces cecorum. Cecus autem
si ceco ducatum prestat. ambo in foveam
cadunt. Respondens autem Petrus dixit
ei. Edissere nobis parabolam istam. Et ille
dixit. Adhuc et vos sine intellectu estis? Non
intelligitis quia omne quod in os intrat in
ventrem vadit. et in secessum emittitur?
Que autem procedunt de ore de corde ex-
eunt. et ea coinquinant hominem. De corde
enim exeunt cogitationes male. homicidia.
Adulteria. fornicationes. furta. falsa testimonia.

blasphemie. Hec sunt que coinquinant hominem;
Non lotis autem manibus manducare non coin-
quinat hominem; Et egressus inde ihesus. se-
cessit in partes tyri. et sydonis. Et ecce mu-
lier chananea. a finibus illis egressa clamauit
dicens. miserere mei domine fili dauid. fi-
lia mea male a demonio uexatur; Qui non
respondit ei uerbum. Et accedentes discipuli
eius rogabant eum dicentes; Dimitte
eam. quia clamat post nos; Ipse autem res-
pondens ait. Non sum missus nisi ad oues
que perierunt domus israel; At illa uenit. et ado-
rauit eum. dicens; Domine. adiuua me.
Qui respondens. ait. Non est bonum sumere
panem filiorum. et mittere canibus. At illa dixit;
Etiam domine. Nam et catelli edunt de micis
que cadunt de mensa dominorum suorum; Tunc
respondens ihesus ait. O mulier magna
est fides tua. fiat tibi sicut uis; Et sanata est
filia eius ex illa hora; Et cum transisset inde
ihesus. uenit secus mare galilee; Et ascendens in
montem. sedebat ibi; Et accesserunt ad eum
turbe multe. habentes secum mutos. clauduos. cecos
debiles. et alios multos. Et proiecerunt
eos ad pedes eius; et curauit eos. ita ut
turbe mirarentur. uidentes mutos loquentes.
claudos ambulantes. cecos uidentes. Et ma-
gnificabant deum israel. Ihesus autem conuo-
catis discipulis suis. dixit. Misereor turbe.
quia triduo iam perseuerant mecum. et tamen
non habent quod manducent; Et dimittere eos ieiu-
nos nolo. ne deficiant in uia; Et dicunt
ei discipuli. Unde ergo nobis in deserto
panes tantos. ut saturemus turbam tan-
tam. Et ait illis ihesus. Quot panes habetis. At
illi dixerunt. Septem. et paucos pisciculos;
Et precepit turbe discumbere super terram. Et
accipiens ihesus. vii. panes. et pisces. et gratias
agens fregit. et dedit discipulis suis. et dis-
cipuli dederunt populo; Et comederunt
omnes. et saturati sunt. Et quod su-
perfuit de fragmentis. tulerunt. vii. spor-
tas plenas. Erant autem qui manducauerant
.iiii. milia hominum. extra paruulos et mu-
lieres; Et dimissa turba ascendit in nau-
XVI. culam. et uenit in fines magedan. Et ac-
cesserunt ad eum pharisei et saducei temp-
tantes. et rogauerunt eum ut signum de
celo ostenderet eis; Et ait eis. Facto uespe-
re dicitis. serenum erit. rubicundum est
enim celum. et mane. hodie tempestas. ru-
tilat enim triste celum. Faciem ergo celi di-
iudicare nostis. Signa autem tempo-
rum non potestis scire. Generatio mala et ad-
ultera signum querit. et signum non dabitur
ei nisi signum ione prophete. Et relictis illis.
abiit. Et cum uenissent discipuli eius
trans fretum. obliti sunt panes accipere.

Qui dixit illis. Intuemini. et cauete a fermento
phariseorum. et saduceorum; At illi cogitabant inter
se dicentes. quia panes non accepimus. Sciens
autem ihesus dixit eis. Quid cogitatis inter uos mo-
dice fidei. quia panes non habetis. Nondum intel-
ligitis neque recordamini. v. panum. in. v. milia
hominum. et quot cophinos sumpsistis. Neque septem panum in quattuor milia hominum et quot sportas sumpsistis. Quare non ... q̄r ł cophinos
intelligitis. quia non de pane dixi uobis. Ca-
uete a fermento phariseorum. et saduceorum. Tunc cauete
intellexerunt quia non dixerit cauendum a fermento
panum. sed a doctrina phariseorum. et saduceorum. saduceorum
Venit autem ihesus in partes cesaree philippi
et interrogabat discipulos suos dicens.
Quem dicunt homines esse filium ho-
minis. At illi dixerunt. Alii iohannem baptistam.
Alii autem heliam. Alii uero ieremiam.
aut unum ex prophetis. Dicit autem ihesus. Vos
autem quem me esse dicitis; Respondens simon
petrus. dixit. Tu es christus filius dei uiui. Respondens
autem ihesus. dixit ei. Beatus es simon bariona.
quia caro. et sanguis non reuelauit tibi. sed pater
meus qui est in celis. Et ego dico tibi. quia tu
es petrus. et super hanc petram edificabo ec-
clesiam meam; Et porte inferi non preuale-
bunt aduersus eam; Et tibi dabo claues reg- quodcumque lig
ni celorum; Et quodcumque ligaueris super terram.
erit ligatum et in celis. Et quodcumque solueris super
terram erit solutum et in celis. Tunc precepit
discipulis suis. ut nemini dicerent. quia ipse non
esset ihesus christus. Exinde cepit ihesus ostendere dis-
cipulis suis quia oporteret eum ire ierosolimam.
Et multa pati a senioribus. et scribis. et princi-
pibus sacerdotum. et occidi. et resurgere tertia
die; Et assumens eum petrus. cepit increpare
eum dicens. Absit a te domine. non erit tibi
hoc. Qui conuersus dixit petro. Vade post
me sathanas. scandalum es michi. quia non sathanas
sapis ea que dei sunt. sed ea que hominum.
Tunc ihesus dixit discipulis suis. Si quis si quis uult venire
uult uenire post me abneget semetipsum
et tollat crucem suam. et sequatur me. Qui enim
uoluerit animam suam saluam facere. perdet eam.
Qui autem perdiderit animam suam saluam
facere propter me. inueniet eam. Quid enim prodest
homini. si mundum uniuersum lucretur. ani-
me uero sue detrimentum patiatur. Aut quam
commutationem dabit homo pro anima
sua. Filius enim hominis uenturus est in gloria
patris sui cum angelis suis. et tunc reddet uni-
cuique secundum opera sua. Amen dico uobis. sunt qui-
dam de hic stantibus qui non gustabunt
mortem donec uideant filium hominis
in regno suo. Et post dies. vi. assumpsit ihesus XVII. xviii
petrum. et iacobum. et iohannem fratrem eius. et duxit transfiguratio
eos in montem seorsum. et transfiguratus
est ante eos; Et resplenduit facies eius sicut
sol. uestimenta autem eius facta sunt alba
sicut nix. Et ecce apparuit illis moyses. et

helias

Helias cum eo loquentes. Respondens petrus dixit
ad ihesum. Domine bonum est nos hic esse. Si uis
faciamus hic tria tabernacula. tibi unum.
Moysi unum. et Helie unum. Adhuc eo lo-
quente ecce nubes lucida obumbrauit eos. et
ecce uox de nube dicens. Hic est filius meus
dilectus in quo michi complacui. ipsum audite.
Et audientes discipuli: ceciderunt in faciem su-
am. et timuerunt ualde. et accessit ihesus. et teti-
git eos. dixitque eis. Surgite. nolite timere.
Leuantes autem oculos suos neminem uiderunt.
nisi solum ihesum. Et descendentibus illis de
monte precepit ihesus dicens. Nemini dixeritis
uisionem. donec filius hominis a mortuis re-
surgat. Et interrogauerunt eum discipuli eius
dicentes. Quid ergo scribe dicunt quod heliam oporteat
primum uenire? Et ille respondens dixit eis.
Helias quidem uenturus est. et restituet omnia. Di-
co autem uobis quod helias iam uenit. et non cognou-
erunt eum. sed fecerunt in eum quecumque uolue-
runt. Sic et filius hominis passurus est ab eis.
Tunc intellexerunt discipuli quia de iohanne bap-
tista dixisset eis. Et cum uenissent ad turbam.
homo accessit ad eum genibus prouolutus ante eum.
dicens. Domine miserere filio meo. quia luna-
ticus est. et male patitur. nam sepe cadit in
ignem. et crebro in aquam. Et obtuli eum
discipulis tuis. et non potuerunt curare eum.
Respondens ihesus ait. O generatio incredula et peruersa quous-
que ero uobiscum. usquequo patiar uos. Afferte illum
huc ad me. Et increpauit illum ihesus. et exiit
ab eo demonium. et curatus est puer ex illa
hora. Tunc accesserunt ad eum discipuli se-
creto. et dixerunt ei. Quare nos non potuimus
illum eicere. Dixit illis. Propter incredulitatem uestram.
Amen dico uobis si habueritis fidem sicut granum
synapis. dicetis monti huic. Transi hinc. et
transibit. et nichil impossibile erit uobis. Hoc
genus non eicitur. nisi per orationem et ieiunium.
Conuersantibus autem illis in galilea. dixit illis ihesus.
Filius hominis tradendus est in manus hominum.
et occident eum. et tertia die resurget. Et contrista-
ti sunt uehementer. Et cum uenissent caphar-
naum accesserunt qui didragma accipie-
bant ad petrum. et dixerunt ei. Magister
uester non soluit didragma? Ait. Etiam. Et
cum intrasset in domum. preuenit eum ihesus
dicens. Quid tibi uidetur Symon? Reges terre
a quibus accipiunt. tributum uel censum, ab ali-
enis? Et ille dixit. Ab alienis. Dixit illi ihesus.
Ergo liberi sunt filii. Ut autem non scandali-
zemus eos. uade ad mare. et mitte hamum.
et eum piscem qui primus ascenderit tolle.
et aperto ore eius inuenies staterem. illum su-
XVIII mens. da eis pro me et pro te. In illa hora
accesserunt discipuli ad ihesum dicentes. Quis
putas maior est in regno celorum? Et aduocans
ihesus paruulum statuit in medio eorum et dixit.

didragma

A filiis suis an

Ut non scandalizemus

staterem

Amen dico uobis nisi conuersi fueritis et efficiamini sic-
ut paruuli. non intrabitis in regnum celorum. Qui-
cumque ergo humiliauerit se sicut paruulus iste. hic est
maior in regno celorum. Et qui susceperit unum par-
uulum talem in nomine meo. me suscipit. Qui
autem scandalizauerit unum de pusillis istis
qui in me credunt. expedit ei ut suspendatur
mola asinaria in collo eius. et demergatur in
profundum maris. Ve mundo a scandalis.
Necesse est enim ut ueniant scandala. uerumptamen ue
homini illi per quem scandalum uenit. Si
autem manus tua uel pes tuus scandalizat
te. abscide eum et proice abs te. Bonum tibi est
ad uitam ingredi debilem. uel claudum.
quam duas manus uel duos pedes habentem
mitti in ignem eternum. Et si oculus tuus
scandalizat te. erue eum et proice abs te. Bo-
num est tibi cum uno oculo in uitam intra-
re. quam duos oculos habentem mitti in gehen-
nam ignis. Videte ne contempnatis unum
ex his pusillis. Dico enim uobis quia angeli eorum
semper uident faciem patris mei. qui in celis
est. Venit enim filius hominis saluare quod perier-
at. Quid uobis uidetur si fuerint alicui centum
oues. et errauerit una ex eis, nonne relinquit
nonaginta nouem in deserto. et uadit que-
rere eam. que errauit. Et si contigit ut inueni-
at eam. amen dico uobis quia gaudebit super
eam magis quam super nonaginta nouem que
non errauerunt. Sic non est uoluntas ante
patrem uestrum qui in celis est ut pereat unus de pusillis
istis. Si autem peccauerit in te frater tuus, ua-
de et corripe eum inter te et ipsum solum. Si
te audierit. lucratus es fratrem tuum. Si autem
te non audierit: adhibe tecum unum. uel du-
os. ut in ore duorum uel trium testium stet om-
ne uerbum. Quod si non audierit eos. dic ecclesie. Si
autem ecclesiam non audierit. sit tibi sicut
ethnicus. et publicanus. Amen dico uobis
quecumque alligaueritis super terram. erunt ligata
et in celo. et quecumque solueritis super terram erunt
soluta et in celo. Iterum dico uobis. quia si
duo consenserint ex uobis super terram de omni
re quamcumque petierint. fiet illis a patre meo
qui in celis est. Ubi enim sunt duo uel tres congre-
gati in nomine meo. ibi sum in medio eorum.
Tunc accedens petrus ad eum ait. Domine
quotiens peccabit in me frater meus. et dimit-
tam ei usque septies? Dicit illi ihesus. Non dico
tibi usque septies. sed usque septuagies septies.
Ideo assimilatum est regnum celorum homini
regi. qui uoluit rationem ponere cum seruis
suis. Et cum cepisset rationem ponere oblatus
est ei unus qui debebat .x. milia talenta.
Cum autem non haberet unde redderet iussit
eum dominus uenundari. et uxorem eius
et filios. et omnia que habebat. et reddi. Procidens
autem seruus ille rogabat eum dicens.

Patientiam habe in me et omnia reddam tibi.
Misertus autem dominus servi illius di-
misit eum et omne debitum dimisit ei.
Egressus autem servus ille invenit
unum de conservis suis qui debebat ei c de-
narios et tenens suffocabat eum dicens
Redde quod debes. Et procidens conservus eius roga-
bat eum dicens patientiam habe in me
et omnia reddam tibi. Ille autem noluit
sed abiit et misit illum in carcerem do-
nec redderet universum debitum. Viden-
tes autem conservi eius que fiebant contristati
sunt valde et venerunt et narraverunt
domino suo omnia que facta fuerant. Tunc vo-
cavit illum dominus suus et ait illi: Ser-
ve nequam omne debitum dimisi tibi
quoniam rogasti me. Nonne ergo oportuit et te
misereri conservi tui sicut et ego tui miser-
tus sum? Et iratus dominus eius tradi-
dit illum tortoribus quoadusque redderet u-
niversum debitum. Sic et pater meus celestis
faciet vobis si non remiseritis unusquisque
XIX fratri suo de cordibus vestris. Et factum est cum con-
summasset ihesus sermones istos migravit a
galilea et venit in fines iudee trans iorda-
nem. Et secute sunt eum turbe multe et
curavit eos ibi. Et accesserunt ad eum pha-
risei temptantes eum et dicentes: Si
licet homini dimittere uxorem suam qua-
cumque ex causa. Qui respondens ait illis:
Non legistis quia qui fecit ab initio mascu-
lum et feminam fecit eos et dixit: Propter
hoc dimittet homo patrem et matrem et adhe-
rebit uxori sue et erunt duo in carne
una. Itaque iam non sunt duo sed una caro.
Quod ergo deus coniunxit homo non separet. Di-
cunt ei: Quid ergo moyses mandavit dare li-
bellum repudii et dimittere? Ait illis:
Quoniam moyses ad duritiam cordis vestri permi-
sit vobis dimittere uxores vestras; ab initio
autem non fuit sic. Dico autem vobis
quia quicumque dimiserit uxorem suam nisi
ob fornicationem et aliam duxerit mecha-
tur et qui dimissam duxerit mechatur.
Dicunt ei discipuli eius: Si ita est causa ho-
minis cum uxore non expedit nubere.
Qui dixit: Non omnes capiunt verbum ist-
ud sed quibus datum est. Sunt enim eunuchi
qui facti sunt ab hominibus et sunt eun-
uchi qui se ipsos castraverunt propter regnum
celorum. Qui potest capere capiat. Tunc ob-
lati sunt ei parvuli ut eis manus imponeret
et oraret. Discipuli autem increpabant
eos. Ihesus autem ait eis: Sinite parvulos
venire ad me et nolite prohibere eos. Ta-
lium est enim regnum celorum. Et cum imposuisset

eis manus abiit inde. Et ecce unus accedens
ait illi: Magister bone quid boni faciam
ut habeam vitam eternam? Qui dixit ei: Quid
me interrogas de bono? Unus est bonus
deus. Si autem vis ad vitam ingredi
serva mandata. Dicit illi: Que?
Ihesus autem dixit ei: Non homicidium fa-
cies. Non furtum facies. Non falsum testi-
monium dices. Honora patrem tuum
et matrem tuam et diliges proximum tu-
um sicut te ipsum. Dicit illi adolescens: Omnia
hec custodivi a iuventute mea. Quid ad-
huc michi deest? Ait illi ihesus: Si vis per-
fectus esse vade et vende omnia que habes et da
pauperibus et habebis thesaurum in celo et veni
sequere me. Cum audisset adolescens ver-
bum abiit tristis. Erat enim habens multas
possessiones. Ihesus autem dixit discipulis suis:
Amen dico vobis quia dives difficile intra-
bit in regnum celorum. Et iterum di-
co vobis facilius est camelum per foramen acus
transire quam divitem intrare in reg-
num celorum. Auditis autem discipuli mira-
bantur valde dicentes: Quis ergo poterit sal-
vus esse? Aspiciens autem ihesus dixit illis:
Apud homines hoc impossibile est; apud deum
autem omnia possibilia sunt. Tunc res-
pondens petrus dixit ei: Ecce nos reliquimus
omnia et secuti sumus te. Quid ergo erit
nobis? Ihesus autem dixit illis: Amen di-
co vobis quod vos qui secuti estis me in regene-
ratione cum sederit filius hominis in sede
magestatis sue sedebitis et vos super sedes xii
iudicantes xii tribus israel. Et omnis qui re-
liquerit domum vel fratres vel sorores
aut patrem aut matrem aut uxorem aut
filios aut agros propter nomen meum centu-
plum accipiet et vitam eternam possidebit.
Multi autem erunt primi novissimi et no-
vissimi primi. Simile est enim regnum celorum
XX homini patrifamilias qui exiit primo ma-
ne conducere operarios in vineam suam. Con-
ventione autem facta cum operariis ex diurno de-
nario misit eos in vineam suam et quod iu-
stum dabo vobis. Illi autem abierunt. Ite-
rum autem exiit circa vi et ix horam
et fecit similiter. Circa undecimam vero exiit et in-
venit alios stantes et dicit illis: Quid hic
statis tota die otiosi? Dicunt ei: Quia nemo
nos conduxit. Dicit illis: Ite et vos in vineam
meam. Cum sero autem factum esset dicit do-
minus vinee procuratori suo: Voca operari-
os et redde illis mercedem suam incipi-
ens a novissimis usque ad primos. Cum
venissent ergo qui circa undecimam horam
venerant acceperunt singulos dena-
rios.

Magister bone

non adulterabis

camelum

aut

ecce nos reliquimus omnia

fratres aut

Et egressus circa horam tertiam vidit alios stantes in foro otiosos et illis dixit: Ite et vos in vineam meam.

[illegible] in quadragesima

Venientes autem et primi arbitrati sunt quod plus essent accepturi. Acceperunt autem et ipsi singulos denarios.

Videntes autem principes sacerdotum et scribe mirabilia que fecit et pueros clamantes in templo [illegible]

Et accipientes murmurabant adversus patrem fa-
milias dicentes. Hi novissimi una hora fe-
cerunt. et pares illos nobis fecisti. qui portavi-
mus pondus diei et estus. At ille respondens
uni eorum dixit. Amice non facio tibi iniuriam.
Nonne ex denario convenisti mecum. Tolle quod
tuum est et vade. volo autem et huic no-
vissimo dare quantum et tibi. Aut non licet
mihi quod volo facere. An oculus tuus nequam
est quia ego bonus sum. Sic erunt novissi-
mi primi. et primi novissimi. Multi enim sunt
vocati. pauci vero electi. Et ascendens Ihesus Ie-
rosolimam. assumpsit .xii. discipulos suos
secreto. et ait illis. Ecce ascendimus Ierosoli-
mam. et filius hominis tradetur principi-
bus sacerdotum. et scribis. et condempnabunt
eum morte. et tradent eum gentibus ad illuden-
dum. et flagellandum. et crucifigendum.
et tercia die resurget. Tunc accessit ad eum
mater filiorum zebedei. cum filiis suis adorans
et petens aliquid ab eo. Qui dixit ei. Quid vis.
Ait illi. Dic ut sedeant hii duo filii mei u-
nus ad dexteram tuam. et unus ad sinistram
in regno tuo. Respondens autem Ihesus dixit. Nes-
citis quid petatis. Potestis bibere calicem quem
ego bibiturus sum. Dicunt ei possumus.
Ait illis. Calicem quidem meum bibetis, sedere autem
ad dexteram meam vel ad sinistram. non est
meum dare vobis. sed quibus paratum est a patre me-
o. Et audientes .x. indignati sunt de duo-
bus fratribus. Ihesus autem vocavit eos ad se.
et ait illis. Scitis quia principes gentium do-
minantur eorum. et qui maiores sunt pote-
statem exercent in eos. Non ita erit inter
vos. Sed quicumque voluerit inter vos maior fi-
eri sit vester minister. et qui voluerit inter vos primus
esse. erit vester servus. Sicut filius hominis non
venit ministrari. sed ministrare. et dare
animam suam redemptionem pro multis. Et egre-
dientibus illis ab iericho. secuta est eum
turba multa. Et ecce duo ceci sedentes secus vi-
am audierunt quia Ihesus transiret. et clamaverunt
dicentes. Domine miserere nostri fili david.
Turba autem increpabat eos ut tacerent.
At illi magis clamabant dicentes. Domine
miserere nostri fili david. Et stetit Ihesus et vocavit
eos et ait. Quid vultis ut faciam vobis. Dicunt
illi. Domine ut aperiantur oculi nostri. Misertus
autem eorum Ihesus. tetigit oculos eorum. et confestim
XXI viderunt. et secuti sunt eum. Et cum appropinquas-
set Ihesus Ierosolimis. et venisset Bethfage ad
montem oliveti. tunc misit duos discipulos su-
os dicens illis. Ite in castellum quod contra vos
est. et statim invenietis asinam alligatam
et pullum cum ea. Solvite et adducite michi.
Et si quis vobis aliquid dixerit. dicite quia dominus hiis

opus habet. et confestim dimittet eos. Hoc autem fac-
tum est. ut impleretur quod dictum est per prophetam di-
centem. Dicite filie Syon. Ecce rex tuus venit
tibi mansuetus. sedens super asinam. et pullum
filium subiugalis. Euntes autem discipuli
fecerunt sicut precepit eis Ihesus. Et adduxerunt
asinam et pullum. et imposuerunt vestimenta
sua super eos. et eum desuper sedere fecerunt.
Plurima autem turba straverunt vestimenta
sua super eos in via. alii autem cedebant
ramos de arboribus. et sternebant in via.
Turbe autem que precedebant. et que sequebantur cla-
mabant dicentes. Osanna filio david. Be-
nedictus qui venit in nomine domini. O-
sanna in excelsis. Et cum intrasset Ierosolimam
commota est universa civitas dicens. Quis est hic.
Populi autem dicebant. Hic est Ihesus propheta
a nazareth galilee. Et intravit Ihesus in templum
dei. et eiciebat omnes vendentes et ementes
de templo. et mensas nummulariorum. et cathe-
dras vendentium columbas evertit. et dixit
eis. Scriptum est. Domus mea domus ora-
tionis vocabitur. vos autem fecistis illam spe-
luncam latronum. Et accesserunt ad eum
ceci. et claudi. et sanavit eos in templo. Et di-
centes. osanna filio david. indignati sunt
et dixerunt ei. Audis quid isti dicunt. Ihesus autem
dixit eis. Utique. Numquam legistis quia ex
ore infantium et lactentium. perfecisti lau-
dem. Et relictis illis abiit foras extra ci-
vitatem in bethaniam. ibique mansit. [illegible]
de regno dei. Mane autem revertens
in civitatem esuriit. Et videns fici arborem
unam secus viam venit ad eam. et nichil
invenit in ea nisi folia tantum. Et ait illi. Numquam ex
te fructus nascatur in sempiternum. Et are-
facta est continuo ficulnea. Et videntes disci-
puli. mirati sunt dicentes. Quomodo continuo a-
ruit. Respondens autem Ihesus ait illis. Amen dico vobis.
si habueritis fidem. et non hesitaveritis. non solum
de ficulnea facietis. sed et si monti huic di-
xeritis tolle et iacta te in mare. et ita fiet. Et omnia que-
cumque petieritis in oratione credentes acci-
pietis. Et cum venisset in templum accesse-
runt ad eum docentem principes sacerdotum
et seniores populi dicentes. In qua potestate
hec facis. et quis dedit tibi hanc potesta-
tem. Respondens Ihesus ait illis. Interrogabo et ego
vos unum sermonem. quem si dixeritis michi.
et ego dicam vobis in qua potestate hec facio.
Dicite michi. Baptismus iohannis unde e-
rat. e celo an ex hominibus. At illi cogita-
bant inter se dicentes. Si dixerimus e ce-
lo dicet nobis. Quare ergo non credidistis
illi. Si autem dixerimus ex hominibus. ti-
memus turbam. Omnes enim habent iohannem sicut

prophetam. Et respondentes Ihesu dixerunt. Nescimus.
Ait illis. Nec ego dico vobis in qua potestate
hec facio. Quid vobis videtur? Homo quidam habebat
duos filios. Et accedens ad primum ait. Fili
vade hodie operare in vineam meam. Ille autem
respondens ait. Nolo. Postea penitentia motus
abiit. Accedens autem ad alterum dixit
similiter. At ille respondens ait. Eo domine.
et non ivit. Quis ex duobus fecit voluntatem
patris? Dicunt ei. Primus. Dicit illis Ihesus. A-
men dico vobis. quia publicani et meretrices
precedunt vos in regnum dei. Venit enim
iohannes ad vos in via iustitie. et non credi-
distis ei. Publicani autem et meretrices cre-
diderunt ei. Vos autem videntes. nec peni-
tentiam habuistis. postea ut crederetis ei. A-
liam parabolam audite. Homo erat pa-
terfamilias. qui plantavit vineam suam
et sepem circumdedit ei. et fodit in ea torcu-
lar. et edificavit turrim. et locavit eam a-
gricolis. et peregre profectus est. Cum autem tempus
fructuum appropinquasset. misit servos suos
ad agricolas. ut acciperent fructus eius. Et a-
gricole apprehensis servis eius. alium ceciderunt
alium autem occiderunt. alium vero lapida-
verunt. Iterum misit alios servos plures pri-
oribus. et fecerunt illis similiter. Novissime autem
misit ad eos filium suum dicens. Forsitan
verebuntur filium meum. Agricole autem
videntes filium dixerunt intra se. Hic est
heres. Venite occidamus eum. et habebimus
hereditatem eius. Et apprehensum eum occiderunt.
et extra vineam eiecerunt. Cum ergo venerit
dominus vinee. quid faciet agricolis illis? Aiunt
illi. Malos male perdet. et vineam suam
locabit aliis agricolis. qui reddant ei fruc-
tum temporibus suis. Dicit illis. Numquam le-
gistis in scripturis. Lapidem quem reprobaverunt
edificantes. hic factus est in caput anguli.
A domino factum est istud. et est mirabile in
oculis nostris. Ideo dico vobis. quia auferetur
a vobis regnum dei. et dabitur genti facien-
ti fructum eius. Et qui ceciderit super la-
pidem istum confringetur. Super quem vero
ceciderit. conteret eum. Et cum audissent prin-
cipes sacerdotum. et pharisei parabolas eius.
cognoverunt quod de ipsis diceret. Et querentes
eum tenere timuerunt turbas. quoniam sicut
XXII prophetam eum habebant. Et respondens
Ihesus dixit in parabolis iterum eis. Si-
mile est regnum celorum homini regi qui fe-
cit nuptias filio suo. Et misit servos suos
vocare invitatos ad nuptias. et nolebant
venire. Iterum misit alios dicens. Dicite
invitatis. Ecce prandium meum para-
vi. tauri mei. et altilia mea occisa. et omnia
parata. Venite ad nuptias. Illi autem neglexe-
runt. et abierunt. alius in villam suam
alius vero ad negotiationem suam. Reliqui vero
tenuerunt servos eius. et contumeliis affectos
occiderunt. Rex autem cum audisset iratus
est. et missis exercitibus suis. perdidit homi-
cidas illos. et civitatem eorum succendit. Tunc
ait servis suis. Nuptie quidem parate sunt. sed
qui invitati sunt non fuerunt digni. Ite ergo
ad exitus viarum. et quoscumque inveneritis vo-
cate ad nuptias. Et egressi servi eius in vias
congregaverunt omnes quos invenerunt bonos
et malos. et implete sunt nuptie discumben-
tium. Intravit autem rex ut videret discumben-
tes. et vidit ibi hominem non vestitum veste
nuptiali. et ait illi. Amice quomodo huc in- — quo hinc intrasti
trasti. non habens vestem nuptialem? At ille ob-
mutuit. Tunc dixit rex ministris suis. Liga-
tis manibus eius et pedibus. mittite eum in
tenebras exteriores. ibi erit fletus et stridor
dentium. Multi autem sunt vocati. pauci
vero electi. Tunc abeuntes pharisei. consili-
um inierunt ut caperent Ihesum in sermone. Et
mittunt ei discipulos suos cum herodia-
nis dicentes. Magister scimus quia verax es. et
viam dei in veritate doces. et non est tibi cura
de aliquo. Non enim respicis personam homi-
num. Dic ergo nobis quid tibi videtur. Licet cen-
sum dari cesari an non? Cognita autem Ihesus nequi- — cesari
tia eorum ait. Quid me temptatis ypocrite? O-
stendite michi numisma census. At illi op-
tulerunt ei denarium. Et ait illis Ihesus. Cuius
est hec imago. et superscriptio? Dicunt ei. Cesa-
ris. Tunc ait illis. Reddite ergo que sunt ce- — reddite ergo que sunt cesaris cesari et que sunt dei deo
saris cesari. et que sunt dei deo. Et audientes
mirati sunt. et relicto eo abierunt. In illo
die accesserunt ad eum saducei qui dicunt — accesserunt ad Ihesum saducei
non esse resurrectionem. et interrogaverunt eum
dicentes. Magister moyses dixit. Si quis — Deut. xxv
mortuus fuerit non habens filium ut ducat
frater eius uxorem illius. et suscitet semen
fratri suo. Erant enim apud nos septem fratres. et — erant vii fratres
primus uxore ducta mortuus est. et non habens
semen. reliquit uxorem suam fratri suo. Similiter
secundus et tertius. usque ad septimum. No-
vissime autem omnium. et mulier defuncta
est. In resurrectione ergo cuius erit de septem ux-
or? Omnes enim habuerunt eam. Respondens autem
Ihesus ait illis. Erratis nescientes scripturas
neque virtutem dei. In resurrectione enim neque nu- — neque nubent
bent. neque nubentur. sed sunt sicut angeli
dei in celo. De resurrectione autem mortuorum
non legistis quod dictum est a deo dicente vobis. Ego
sum deus abraham. et deus ysaac. et deus
iacob. Non est deus mortuorum. sed deus viven-
tium. Et audientes turbe mirabantur in

pharisei audierunt

magister

doctrina eius. Pharisei autem audientes quod sile-
tium imposuisset saduceis, convenerunt in unum
et interrogavit eum unus ex eis legis doctor
temptans eum. Magister quod est mandatum ma-
gnum in lege? Ait illi Ihesus. Diliges domi-
num deum tuum ex toto corde tuo et ex
tota anima tua et ex tota mente tua. Hoc est
maximum et primum mandatum. Secundum autem
simile est huic. Diliges autem proximum tuum
sicut te ipsum. In his duobus mandatis uni-
versa lex pendet et prophete. Congregatis autem
phariseis interrogavit eos Ihesus dicens. Q-
uid vobis videtur de Christo? cuius filius est?
Dicunt ei. David. Ait illis. Quomodo ergo
David in spiritu vocat eum dominum dicens.
Dixit dominus domino meo. sede a dextris
meis. donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum. Si ergo David in spiritu vo-
cat eum dominum, quomodo filius eius
est? Et nemo poterat respondere ei verbum.
neque ausus fuit quisquam ex illa die eum

XXIII

amplius interrogare. Tunc Ihesus locutus
est ad turbas et ad discipulos suos dicens.

super cathedram

Super cathedram Moysi sederunt scribe et ph-
arisei. Omnia quecumque dixerint vobis ser-
vate et facite. secundum opera autem eorum nolite facere.
Dicunt enim et non faciunt. Alligant autem one-
ra gravia et importabilia. et imponunt in
humeros hominum. Digito autem suo
nolunt movere. Omnia vero opera sua fa-
ciunt ut videantur ab hominibus. Dilatant

philateria

enim phylacteria sua. et magnificant fi-
brias. Amant autem primos recubitus in ce-
nis. et primas cathedras in sinagogis. et sa-
lutationes in foro. et vocari ab hominibus

rabbi

rabbi. Vos autem nolite vocari rabbi. U-
nus est enim magister vester. Omnes autem vos fratres estis.
Et patrem nolite vocare vobis super terram.
Unus est enim pater vester qui in celis est. Nec voce-
mini magistri. quia magister vester unus est Christus. Qui
maior est vestrum. erit minister vester. Qui autem
se humiliaverit exaltabitur. et qui se exalta-

ve vobis

verit humiliabitur. Ve autem vobis scribe
et pharisei ypocrite qui clauditis regnum
celorum ante homines. Vos autem non
intratis. nec introeuntes sinitis intrare.

ve vobis

Ve vobis scribe et pharisei ypocrite qui comedi-
tis domos viduarum et orationes longas ora-

ve vobis

tes. propter hoc amplius accipietis iudicium. Ve
vobis scribe et pharisei ypocrite. qui cir-
cuitis mare et aridam. ut faciatis prose-
litum unum. Et cum fuerit factus facitis eum

ve vobis

filium gehenne duplo quam vos. Ve vo-
bis duces ceci. qui dicitis. Quicumque iuraverit

iuravit

per templum nichil est. Qui autem iuraverit in auro

b debet

templi. debitor est. Stulti et ceci. quid enim ma-
ius est. aurum an templum quod sanctifi-
cat aurum? Et quicumque iuraverit in altari
nichil est. Quicumque autem iuraverit in dono

quod est super illud debitor est. Ceci. quid enim maius
est donum an altare quod sanctificat dona-
num? Qui ergo iurat in altari iurat
in eo. et in omnibus que sunt super illud. Et
quicumque iuraverit in templo. iurat in illo
et in eo qui habitat in eo. Et qui iurat in
celo. iurat in throno dei. et in eo qui sedet
super eum. Ve vobis scribe et pharisei

ve

ypocrite qui decimatis mentam et ane-
tum. et ciminum. et reliquistis que gra-
viora sunt legis. iudicium. misericor-
diam et fidem. Hec oportuit facere. et illa
non omittere. Duces ceci excolantes cu-
licem camelum autem glucientes. Ve

ve

vobis scribe et pharisei ypocrite qui
mundatis quod deforis est calicis et parop-
sidis intus autem pleni estis rapina et immun-
dicia. Pharisee autem cece. munda prius
quod intus est calicis et parapsidis ut fiat

ve

et id quod deforis est mundum. Ve vobis
scribe et pharisei ypocrite. qui similes
estis sepulcris dealbatis que deforis ap-
parent hominibus speciosa intus plena sunt

speciosa

ossibus mortuorum et omni spurcitia. Sic
et vos a foris quidem paretis hominibus iusti.
Intus autem pleni estis ypocrisi et

ve

iniquitate. Ve vobis scribe et pharisei y-
pocrite. qui edificatis sepulcra prophe-
tarum. et ornatis monumenta iusto-
rum. et dicitis. Si fuissemus in diebus patrum

fuga

nostrorum non essemus socii eorum in sanguine
prophetarum. Itaque testimonio estis vobis-

tristis

metipsis. quia filii estis eorum qui prophetas occide-
runt. et vos implete mensuram patrum
vestrorum. Serpentes genimina viperarum
quomodo fugietis a iudicio gehenne. Ideo ecce

audacio

ego mitto ad vos prophetas. et sapientes et scri-
bas. et ex illis occidetis. et crucifigetis. et ex
eis flagellabitis in sinagogis vestris.
et persequemini de civitate in civitatem.
ut veniat super vos omnis sanguis iustus
qui effusus est super terram. a sanguine

Abel

Abel iusti usque ad sanguinem Zacharie
filii Barachie quem occidistis inter tem-
plum et altare. Amen dico vobis venient hec
omnia super generationem istam. Ierusalem Ie-

gallina

rusalem que occidis prophetas. et lapidas eos
qui ad te missi sunt. Quotiens volui con-
gregare filios tuos. quemadmodum gallina con-
gregat pullos suos sub alas. et noluisti.
Ecce relinquetur vobis domus vestra de-
serta. Dico enim vobis. non me videbitis amodo
donec dicatis. Benedictus qui venit in
nomine domini. Et egressus Ihesus

XXIIII

de templo ibat. et accesserunt ad eum
discipuli eius ut ostenderent ei edificationes
templi. Ipse autem respondens ait illis.
Videtis hec omnia? Amen dico vobis

non relinquetur hic lapis super lapidem qui
non destruatur. Sedente autem eo super mon
tem oliueti accesserunt ad eum discipuli
eius secreto dicentes. Dic nobis quando hec erunt
et quod signum aduentus tui et consummationis
seculi. Et respondens ihesus dixit illis. videte ne quis
uos seducat. Multi enim uenient in nomine
meo dicentes. Ego sum xpistus. et multos se
ducent. Audituri enim estis prelia et opiniones
preliorum. videte ne turbemini. Oportet enim hec fie
ri sed nondum est finis. Consurget enim gens in
gentem. et regnum in regnum. et erunt
pestilencie. et fames. et terremotus per loca.
Hec autem omnia initia sunt dolorum. Tunc
tradent uos in tribulationem. et occident uos. et
eritis odio omnibus hominibus propter nomen me
um. Et tunc scandalizabuntur multi. et in
uicem se tradent. et odio habebunt inuicem.
Et multi pseudo prophete surgent. et seducent
multos. Et quoniam habundauit iniquitas refrige
scet caritas multorum. Qui autem perseuerau
erit usque in finem hic saluus erit. Et predicab
itur hoc euuangelium regni in uniuerso orbe
in testimonium omnibus gentibus. et tunc
ueniet consummatio. Cum ergo uideritis ab
hominationem desolationis que dicta est
a daniele propheta stantem in loco sancto. qui le
git intelligat. Tunc qui in iudea sunt.
fugiant in montes. et qui in tecto non des
cendat tollere aliquid de domo sua. Et qui
in agro non reuertatur tollere tunicam su
am. Ve autem pregnantibus. et nutrientibus
in illis diebus. Orate autem ut non fiat fuga
uestra hieme uel sabbato. Erit enim tunc tri
bulatio magna qualis non fuit ab initio
mundi usque modo neque fiet. Et nisi breuiati
essent dies illi non fieret salua omnis ca
ro. Sed propter electos breuiabuntur dies illi.
Tunc si quis uobis dixerit ecce hic xpistus aut
ecce illic. nolite credere. Surgent enim pse
udo xpisti et pseudo prophete. et dabunt signa
magna. et prodigia. ita ut in errorem induca
ntur si fieri potest etiam electi. Ecce predi
xi uobis. Si ergo dixerint uobis. ecce in
deserto est nolite exire. Ecce in penetralibus
nolite credere. Sicut enim fulgur exit ab ori
ente. et paret in occidentem. ita erit ad
uentus filii hominis. Vbicumque fuerit corpus
illic congregabuntur aquile. Statim autem
post tribulationem dierum illorum sol obscura
bitur. et luna non dabit lumen suum. et ste
lle cadent de celo. et uirtutes celorum mo
uebuntur. Et tunc apparebit signum filii
hominis in celo. Et tunc plangent se omnes
tribus terre. et uidebunt filium hominis u
enientem in nubibus celi cum uirtute m
agna. et maiestate. Et mittet angelos su
os cum tuba. et uoce magna. et congregab
unt electos eius a .iiii. uentis. a summis
celorum usque ad terminos eorum. Ab arbore autem
fici discite parabolam. Cum iam ramus
eius tener fuerit. et folia nata sunt scitis quia prope est
estas. Ita et uos cum uideritis hec omnia. sci
tote quia prope est in ianuis. Amen dico uobis. quia
non preteribit generatio hec. donec omnia
fiant. Celum et terra transibunt. uerba
autem mea non transient. De die autem illa
et hora nemo scit. neque angeli celorum nisi solus
pater. Sicut autem fuit in diebus noe. ita e
rit aduentus filii hominis. Sicut enim erant
in diebus ante diluuium comedentes
et bibentes. nubentes. et nuptum tradentes
usque ad eum diem in quo intrauit in archam
noe. et non cognouerunt donec uenit diluui
um. et tulit omnes. ita erit aduentus filii
hominis. Tunc duo erunt in agro unus as // Duo in agro
sumetur. et alter relinquetur. Due mole
ntes in mola una assumetur. et altera relinque
tur. Duo in lecto unus assumetur. et alter
relinquetur. Vigilate ergo quia nescitis
qua hora dominus uester uenturus sit. Illud
autem scitote quia si sciret pater familias
qua hora fur uenturus esset. uigilaret utique
et non sineret perfodi domum suam. Ideo
et uos estote parati quia nescitis qua hora
filius hominis uenturus sit. Quis putas
est fidelis seruus et prudens quem constituit
dominus super familiam suam. ut det illis
cibum in tempore. Beatus ille seruus quem
cum uenerit dominus eius inuenerit sic fa
cientem. Amen dico uobis super omnia bona
sua constituet eum. Si autem dixerit malus
ille seruus in corde suo moram facit dominus
meus uenire. et ceperit percutere conseruos suos
manducet autem et bibat cum ebriosis. ueniet
dominus serui illius in die qua non sperat.
et hora qua ignorat. et diuidet eum. partemque
eius ponet cum ypocritis. illic erit fletus
et stridor dentium. Tunc simile est regnum XXV
celorum .x. uirginibus. que accipientes lampa
des suas exierunt obuiam sponso et sponse.
Quinque autem ex eis erant fatue et .v. ~~fatue~~
prudentes. Sed .v. fatue acceptis lampadi
bus non sumpserunt oleum secum in uasis suis
cum lampadibus. Moram autem faciente spon
so. dormitauerunt omnes. et dormierunt. Me
dia autem nocte clamor factus est ecce sponsus
uenit. exite obuiam ei. Tunc surrexerunt
omnes uirgines ille. et ornauerunt lampades
suas. Fatue autem sapientibus dixerunt. Date
nobis de oleo uestro quia lampades nostre extinguntur.
Responderunt prudentes dicentes. Ne forte
non sufficiat nobis et uobis. ite potius ad uende
ntes. et emite uobis. Dum autem irent emere
uenit sponsus. et que parate erant. intra
uerunt cum eo ad nuptias. et clausa est ianua.
Nouissime ueniunt. et relique uirgines di
centes. Domine domine aperi nobis. At ille
respondens ait. Amen dico uobis nescio uos.
Vigilate itaque quia nescitis horam neque diem.
Sicut enim homo peregre proficiscens uocauit
seruos suos. et tradidit illis bona sua. et uni

c alabastru

cui tradidit .v. talenta. Alii autem duo. Alii
autem unum. unicuique secundum propriam virtutem. et profectus
est statim. Abiit autem qui quinque talenta accep-
erat. et operatus est in eis. et lucratus est alia .v. Si-
militer et qui duo acceperat. lucratus est alia
duo. Qui autem unum acceperat abiens fod-
it in terram. et abscondit pecuniam domini su-
i. Post multum vero temporis venit dominus s-
ervorum illorum. et posuit rationem cum eis. Et accedens
qui .v. talenta acceperat. obtulit alia .v.
talenta dicens. Domine .v. talenta tradidi-
sti michi. ecce alia .v. superlucratus sum. Ait
illi dominus eius. Euge serve bone et fide-
lis quia super pauca fuisti fidelis supra multa
te constituam. intra in gaudium domini tui.
Accessit autem qui duo talenta acceperat et
ait. Domine duo talenta tradidisti michi.
ecce alia duo super lucratus sum. Ait illi do-
minus eius. Euge serve bone et fidelis quia
super pauca fuisti fidelis supra multa te con-
stituam. intra in gaudium domini tui. Ac-
cedens autem qui unum talentum acceperat
ait. Domine scio quia durus homo es. et me-
tis ubi non seminasti. et congregas ubi non spar-
sisti. et timens abii. et abscondi talentum
tuum in terra. Ecce habes quod tuum est. Respondens
autem dominus eius. dixit ei. Serve male et pi-
ger sciebas quia non meto ubi semino. et congrego ubi non [margin: no]
sparsi. Oportuit ergo te committere pecuniam meam
nummulariis. et veniens ego utique recepissem
quod meum est cum usura. Tollite itaque ab eo tale-
ntum. et date ei qui .x. habet talenta. Omni enim ha- [margin: c oi. n. hūti]
benti dabitur. et habundabit. ei autem qui non
habet. et quod videtur habere auferetur ab eo. Et in- [margin: c similem fiun / Cū ad venit / filius hois]
utilem servum eicite in tenebras exteriores. ibi
erit fletus et stridor dentium. Cum autem ve-
nerit filius hominis in maiestate sua. et omnes
angeli eius cum eo. sedebit super sedem ma-
iestatis sue. et congregabuntur ante eum omnes
gentes. et separabit eos ab invicem sicut
pastor segregat oves ab hedis. et statuet o-
ves quidem a dextris. hedos autem a sinistris.
Tunc dicet rex. hiis qui a dextris eius erunt.
Venite benedicti patris mei. percipite regnum quod
vobis paratum est ab origine mundi. Esurivi
et dedistis michi manducare. sitivi. et dedistis
michi bibere. Hospes eram. et collegistis me.
nudus eram et cooperuistis me. infirmus et vi-
sitastis me. Tunc respondebunt iusti dicentes ei.
Domine quando vidimus te esurientem. et pavimus te. sitien-
tem. et dedimus tibi potum. quando autem vi-
dimus te hospitem. et collegimus te. et nudum.
et cooperuimus te. aut quando vidimus te infirmum.
aut in carcere. et venimus ad te. Et respondens r-
ex dicet illis. Amen dico vobis quamdiu fe-
cistis uni de fratribus meis minimis michi
fecistis. Tunc dicet et hiis qui a sinistris eius e-
runt. Discedite a me maledicti in ignem eternum.
qui paratus est diabolo. et angelis eius. Esuri-
vi enim. et non dedistis michi manducare. Siti-
vi et non dedistis michi bibere. Hospes eram

et non collegistis me. nudus et non cooperuistis me.
infirmus et in carcere. et non visitastis me.
Tunc respondebunt ei et ipsi dicentes. Domine
quando vidimus te esurientem. aut sitientem.
aut hospitem aut nudum. aut infirmum
vel in carcere. et non ministravimus tibi.
Tunc respondebit illis dicens. Amen dico
vobis quamdiu non fecistis uni de mino-
ribus meis hiis. nec michi fecistis. Et ibunt
hii in supplicium eternum. iusti autem
in vitam eternam. Et factum est cum con- XXVI.
summasset ihesus sermones omnes hos dixit
discipulis suis. Scitis quia post biduum
pascha fiet. et filius hominis tradetur ut
crucifigatur. Tunc congregati sunt principes
sacerdotum et seniores populi in atrium prin-
cipis sacerdotum qui dicebatur caiphas
et consilium fecerunt ut ihesum dolo tenerent et
occiderent. Dicebant autem. Non in die festo.
ne forte tumultus fieret in populo. Cum
autem ihesus esset in bethania in domo symo-
nis leprosi. accessit ad eum mulier habens a-
labastrum unguenti preciosi. et effudit super
caput ipsius recumbentis. Videntes autem
discipuli indignati sunt dicentes. Ut quid perditio
hec. potuit enim unguentum istud venun-
dari multo. et dari pauperibus. Sciens autem
ihesus ait illis. Quid molesti estis huic mu-
lieri. Opus enim bonum operata est in me.
Nam semper pauperes habetis vobiscum. me
autem non semper habebitis. Mittens autem
hec unguentum hoc in corpus meum. ad se-
peliendum me fecit. Amen dico vobis ubi-
cumque predicatum fuerit hoc evangelium in
toto mundo dicetur. et quod hec fecit in me-
moriam eius. Tunc abiit unus de .xii.
qui dicitur iudas scarioth ad principes
sacerdotum. et ait illis. Quid michi vultis
dare. et ego eum vobis tradam. At illi con-
stituerunt ei .xxx. argenteos. Et exinde que-
rebat opportunitatem ut eum traderet. Pri-
ma autem die azimorum accesserunt disci-
puli ad ihesum dicentes. Ubi vis paremus tibi
comedere pascha. At ihesus ait. Ite in civi-
tatem quendam. et dicite ei. Magister dicit.
Tempus meum prope est apud te facio pa-
scha cum discipulis meis. Et fecerunt discipuli
sicut precepit illis ihesus. et paraverunt pascha.
Vespere autem facto. discumbebat ihesus cum d-
iscipulis suis. et edentibus illis dixit. Amen di-
co vobis. quia unus vestrum me traditurus est. Et
contristati valde. ceperunt dicere singuli. Numquid
ego sum domine. At ille respondens ait. Qui
intingit mecum manum in parapside. hic
me tradet. Filius quidem hominis vadit sicut scriptum est
de illo. Ve autem homini illi per quem filius
hominis tradetur. Bonum erat ei. si natus
non fuisset homo ille. Respondens autem iudas qui tra-
didit eum dixit. Numquid ego sum rabbi. Ait
illi. Tu dixisti. Cenantibus autem illis. accepit
ihesus panem. et benedixit ac fregit. et dedit dis-

cipulis suis et ait. Accipite et comedite. hoc est
corpus meum. Et accipiens calicem gratias
egit. et dedit illis dicens. Bibite ex hoc
omnes. hic est enim sanguis novi testamenti
qui pro multis effundetur in remissionem
peccatorum. Dico autem vobis. non bibam
amodo de hoc genimine vitis usque in diem
illum. cum illud bibam novum in regno
patris mei. Et hymno dicto in montem o-
liveti exierunt. Tunc dicit illis ihesus. Omnes
vos scandalum patiemini in me ista
nocte. Scriptum est enim. Percutiam pastorem
et dispergentur oves gregis. postquam autem
resurrexero. precedam vos in galileam.
Respondens autem petrus ait illi. Et si omnes scan-
dalizati fuerint in te. ego numquam scan-
dalizabor. Ait illi ihesus. Amen dico tibi. quia
in hac nocte antequam gallus cantet. ter
me negabis. Ait illi petrus. Et si oportuerit
me mori tecum. non te negabo. Similiter
et omnes discipuli dixerunt. Tunc venit ihesus
cum illis in villam que dicitur gethse-
mani. et dixit discipulis suis. Sedete hic
donec vadam illuc. et orem. Et assump-
to petro cum duobus filiis zebedei cepit
contristari. et mestus esse. Tunc ait illis. Tristis
est anima mea usque ad mortem. Sustinete
hic et vigilate mecum. Et progressus pusil-
lum. procidit in faciem suam. orans et di-
cens. Pater mi si possibile est. transeat
a me calix iste. Verumptamen non sicut ego vo-
lo sed sicut tu. Et venit ad discipulos suos
et invenit eos dormientes. Et dicit petro. Si-
c non potuistis una hora vigilare mecum.
vigilate et orate ut non intretis in tempta-
tionem. Spiritus quidem promptus est. caro autem
mea infirma. Iterum autem secundo abiit
et oravit dicens. Pater mi si non potest hic ca-
lix transire a me nisi bibam illum. fiat
voluntas tua. Et venit iterum. et invenit
eos dormientes. Erant enim oculi eorum gravati.
Et relictis illis abiit iterum. et oravit tertio
eundem sermonem dicens. Tunc venit
ad discipulos suos et dixit eis. Dormite
iam et requiescite. Ecce appropinquavit hora.
et filius hominis tradetur in manus pecca-
torum. Surgite eamus. ecce appropinquavit hora.
qui me tradet. Adhuc eo loquente. ecce iu-
das unus de .xii. qui vocabatur iudas venit
et cum eo turba multa. cum gladiis et fu-
stibus missi a principibus sacerdotum. et seni-
oribus populi. Qui autem tradidit eum
dedit eis signum dicens. Quemcumque osculatus
fuero. ipse est tenete eum. Et confestim accedens
ad ihesum dixit. Ave rabbi. Et osculatus est
eum. Dixitque illi ihesus. Amice ad quid venisti.
Tunc accesserunt. et manus inie-
cerunt in ihesum. et tenuerunt eum. Et ecce
unus ex his qui erant cum ihesu extendens
manum exemit gladium suum. et percutiens
servum principis sacerdotum amputavit

auriculam eius. Tunc ait illi ihesus. Converte gladium
tuum in locum suum. Omnes enim qui acceperint gla-
dium gladio peribunt. An putas quia non possum
rogare patrem meum. et exhibebit michi modo
plusquam .xii. legiones angelorum. Quomodo
ergo implebuntur scripture. Quia sic oportet fi-
eri. In illa hora dixit ihesus turbis. Tanquam ad
latronem existis cum gladiis et fustibus comprehen-
dere me. Cotidie apud vos sedebam in templo
docens. et non me tenuistis. Hoc autem totum fa-
ctum est. ut adimplerentur scripture prophetarum.
Tunc discipuli relicto eo omnes fugerunt. At
illi tenentes ihesum duxerunt ad caipham prin-
cipem sacerdotum. ubi scribe. et seniores con-
venerant. Petrus autem sequebatur eum.
a longe. usque in atrium principis sacerdotum.
et ingressus intro. sedebat cum ministris ut
videret finem. Principes autem sacerdotum.
et omne concilium querebant falsum testimo-
nium contra ihesum. ut eum morti traderent. et
non invenerunt cum multi falsi testes acce-
ssissent. Novissime autem venerunt duo fa-
lsi testes dixerunt. Hic dixit. Possum destru-
ere templum dei. et post triduum reedificare
illud. Et surgens princeps sacerdotum ait illi.
Nichil respondes ad ea que isti adversum te
testificantur. Ihesus autem tacebat. Et princeps
sacerdotum ait illi. Adiuro te per deum vivum
ut dicas nobis si tu es christus filius dei. Dicit
illi ihesus. Tu dixisti. Verumptamen dico vobis. a-
modo videbitis filium hominis sedentem a
dextris virtutis dei. et venientem in nubibus
celi. Tunc princeps sacerdotum scidit ve-
stimenta sua. dicens. Blasphemavit. Quid
adhuc egemus testibus. Ecce nunc audistis blas-
phemiam. Quid vobis videtur. At illi respon-
dentes dixerunt. Reus est mortis. Tunc expuerunt
in faciem eius. et colaphis eum ceciderunt. A-
lii autem in faciem palmas ei dederunt di-
centes. Prophetiza nobis christe. quis est qui te percussit.
Petrus vero sedebat foris in atrio. Et accessit
ad eum una ancilla dicens. Et tu cum ihesu
galileo eras. At ille negavit coram omnibus
dicens. Nescio quid dicis. Exeunte autem illo ia-
nuam. vidit eum alia ancilla. et ait his qui
erant ibi. Et hic erat cum ihesu nazareno. Et
iterum negavit cum iuramento quia non no-
vi hominem. Et post pusillum accesserunt
qui stabant. et dixerunt petro. Vere et tu ex
illis es. Nam et loquela tua manifestum te
facit. Tunc cepit detestari. et iurare quia non
novisset hominem. Et continuo gallus cantavit.
Et recordatus est petrus verbi ihesu quod dixerat.
Priusquam gallus cantet ter me negabis.
Et egressus foras flevit amare. Mane autem XXVII
facto consilium inierunt omnes principes sacer-
dotum. et seniores populi adversus ihesum. ut eum
morti traderent. Et vinctum adduxerunt eum
et tradiderunt pontio pilato presidi. Tunc videns
iudas qui tradidit eum quia damnatus esset
penitentia ductus. retulit .xxx. argenteos prin-
cipi-
bus

sacerdotum. et senioribus dicens. peccavi tradens
sanguinem iustum. At illi dixerunt. Quid
ad nos. Tu videris. Et proiectis in templo ar-
genteis recessit. et abiens laqueo se suspen-
dit. Principes autem sacerdotum. accep-
tis argenteis. dixerunt. Non licet mittere
eos in corbanan. quia pretium sanguinis est.
Consilio autem inito. emerunt ex illis agrum
figuli in sepulturam peregrinorum. propter hoc vocatus
est ager ille. acheldemach. hoc est ager
sanguinis. usque in hodiernum diem. Tunc
impletum est. quod dictum est per ieremiam pro-
phetam dicentem. Et acceperunt .xxx. argen-
teos pretium appretiati quem appretiaverunt
a filiis israhel. et dederunt eos in agrum figuli
sicut constituit mihi dominus. Ihesus autem
stetit ante presidem. et interrogavit eum pre-
ses. dicens. Tu es rex iudeorum. Dicit illi ihesus.
Tu dicis. Et cum accusaretur a principibus sa-
cerdotum. et senioribus nichil respondit. Tunc
dicit illi pilatus. Non audis quanta adver-
sum te dicunt testimonia. Et non respondit
ei ad ullum verbum. ita ut miraretur preses
vehementer. Per diem autem sollempnem
consueverat preses dimittere eis unum vinctum
quem voluissent. Habebat autem tunc unum
vinctum insignem. qui dicebatur barab-
bas. qui propter homicidium missus erat in car-
cerem. Congregatis ergo illis. dixit pilatus.
Quem vultis dimittam vobis barraban.
an ihesum qui dicitur christus. Sciebat enim quod
per invidiam tradidissent eum. Sedente
autem illo pro tribunali. misit ad eum uxor
eius dicens. Nichil tibi. et iusto illi. Multa
enim passa sum hodie per visum propter eum. Pr-
incipes autem sacerdotum. et seniores persua-
serunt populis ut peterent barraban. ih-
esum vero perderent. Respondens autem preses ait
illis. Quem vultis vobis de duobus dimitti.
At illi dixerunt. Barraban. Dicit eis pilatus.
Quid igitur faciam de ihesu. qui dicitur
christus. Dicunt omnes. Crucifigatur. Ait illis
preses. Quid enim mali fecit. At illi magis
clamabant dicentes. Crucifigatur. Videns
autem pilatus quia nichil proficeret. sed magis
tumultus fieret. accepta aqua lavit manus
suas coram omni populo dicens. Innocens
ego sum a sanguine iusti huius vos videritis.
Et respondens universus populus dixit. Sanguis eius
super nos. et super filios nostros. Tunc dimisit illis
barraban. ihesum vero flagellatum tradi-
dit eis ut crucifigeretur. Tunc milites presi-
dis suscipientes ihesum in pretorium congrega-
verunt ad eum universam cohortem. Et ex-
uentes eum clamidem coccineam circumde-
derunt ei. Et plectentes coronam de spinis
posuerunt super caput eius. et arundinem in de-
xtera eius. et genu flexo ante eum illude-
bant dicentes. Ave rex iudeorum. Et expuentes
in eum acceperunt arundinem. et percutie-
bant caput eius. Et postquam illuserunt ei exu-
erunt eum clamide et induerunt eum vesti-
mentis eius. et duxerunt eum ut crucifi-
geretur. Exeuntes autem invenerunt quendam
hominem cyreneum nomine simonem.
hunc angariaverunt ut tolleret crucem
eius. et venerunt in locum qui dicitur go-
lgatha. quod est calvarie locus. Et dederunt
ei vinum bibere cum felle mixtum. Et
cum gustasset noluit bibere. Postquam
autem crucifixerunt eum diviserunt sibi
vestimenta eius sortem mittentes. ut
adimpleretur quod dictum est per prophetam dicen-
tem. Diviserunt vestimenta mea sibi. et
super vestem meam miserunt sortem. Et se-
dentes servabant eum. et imposuerunt
super caput eius causam illius scriptam. hic
est rex iudeorum. Tunc crucifixi sunt cum eo
duo latrones. unus a dextris. et unus a
sinistris. Pretereuntes autem blasphema-
bant eum moventes capita sua. et di-
centes. Vah qui destruis templum dei.
et in triduo illud reedificas. Salva temet-
ipsum. Si filius dei es descende de cruce.
Similiter et principes sacerdotum illuden-
tes cum scribis. et senioribus dicebant.
Alios salvos fecit se ipsum non potest sa-
lvum facere. Si rex israhel est descend-
at de cruce. et credimus ei. Confidit in deo
liberet eum nunc si vult. Dixit enim quia fi-
lius dei sum. Id ipsum et latrones qui
crucifixi erant cum eo. improperabant ei. 4 latrones
A sexta autem hora tenebre facte sunt
usque ad horam nonam. Et circa horam nonam
clamavit ihesus voce magna dicens. Hely.
hely. Lamazabthany. hoc est. Deus meus deus meus.
ut quid dereliquisti me. Quidam autem illic
stantibus audientes dicebant. Heliam
vocat iste. Et continuo currens unus ex eis ac-
ceptam spongiam implevit aceto. et imposu-
it arundini. et dabat ei bibere. Ceteri vero di-
cebant. Sine. videamus an veniat helyas
liberans eum. Ihesus autem clamans voce
magna. emisit spiritum. Et ecce velum templi
scissum est in duas partes a summo usque deorsum.
et terra mota est. et petre scisse sunt. et monu-
menta aperta sunt. et multa corpora sanctorum
qui dormierant surrexerunt. Et exeuntes
de monumentis post resurrectionem eius ve-
nerunt in sanctam civitatem. et apparuerunt
multis. Centurio autem. et qui cum eo erant
viso terremotu. et hiis que fiebant. timu-
erunt valde. dicentes. Vere filius dei erat
iste. Erant autem mulieres multe a longe
que secute erant ihesum a galilea ministrantes
ei. Inter quas erat maria magdalene. et
maria iacobi. et ioseph mater. et mater filiorum
zebedei. Cum autem sero factum esset venit quidam
homo dives ab arimathia nomine ioseph.
qui et ipse erat discipulus ihesu. Hic accessit

ad pilatum et petiit corpus ihesu. Tunc pilatus iussit reddi corpus. Et accepto corpore ioseph involvit illud in sindone munda. et posuit illud in monumento suo novo quod exciderat in petra. Et advolvit saxum magnum ad hostium monumenti et abiit. Erant autem ibi maria magdalene et altera maria sedentes contra sepulchrum. Altera autem die que est post parasceven. convenerunt principes sacerdotum et pharisei ad pilatum dicentes. Domine recordati sumus quia seductor ille dixit adhuc vivens post tres dies resurgam. Iube ergo custodiri sepulchrum usque in diem tertium. ne forte veniant discipuli eius et furentur eum. et dicant plebi: surrexit a mortuis. et erit novissimus error peior priore. Ait illis pilatus. Habetis custodiam. Ite custodite sicut scitis. Illi autem abeuntes munierunt sepulchrum signantes lapidem cum custodibus.

XXVIII Vespere autem sabbati que lucescit in prima sabbati. venit maria magdalene et altera maria videre sepulchrum. Et ecce terremotus factus est magnus. Angelus autem domini descendit de celo et accedens revolvit lapidem et sedebat super eum. Erat autem aspectus eius sicut fulgur. et vestimenta eius sicut nix. Pre timore autem eius exterriti sunt custodes et facti sunt velut mortui. Respondens autem angelus dixit mulieribus. Nolite timere vos. Scio enim quod ihesum qui crucifixus est queritis. Non est hic. Surrexit enim sicut dixit. Venite et videte locum ubi positus erat dominus. Et cito euntes dicite discipulis eius et petro quia surrexit. et ecce precedet vos in galileam. ibi eum videbitis. ecce predixi vobis. Et exierunt cito de monumento cum timore et gaudio magno. currentes nuntiare discipulis eius. Et ecce occurrit illis ihesus dicens. Avete. Ille autem accesserunt et tenuerunt pedes eius et adoraverunt eum. Tunc ait illis ihesus. Nolite timere. Ite nuntiate fratribus meis ut eant in galileam ibi me videbunt. Que cum abissent. ecce quidam de custodibus venerunt in civitatem et nuntiaverunt principibus sacerdotum omnia que facta fuerant. Et congregati cum senioribus consilio accepto. pecuniam copiosam dederunt militibus dicentes. Dicite quia discipuli eius nocte venerunt. et furati sunt eum nobis dormientibus. Et si auditum fuerit a preside. nos suadebimus ei et securos vos faciemus. At illi accepta pecunia fecerunt sicut erant docti. Et divulgatum est verbum istud apud iudeos usque in hodiernum diem. Undecim discipuli abierunt in galileam in montem ubi constituerat illis ihesus. Et videntes eum adoraverunt. quidam autem dubitaverunt. Et accedens ihesus locutus est eis dicens. Data est michi omnis potestas in celo et in terra. Euntes ergo docete omnes gentes baptizantes eos in nomine patris et filii et spiritus sancti. docentes eos servare omnia quecumque mandavi vobis. Et ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem seculi.

Explicit Evangelium secundum Matheum.

Explicit evangelium secundum Matheum. Incipit prologus.

Marcus evangelista dei electus et petri in baptismate filius atque in divino sermone discipulus sacerdotium in israhel agens secundum carnem levita. ad fidem christi conversus evangelium in ytalia scripsit. ostendens in eo quid et generi suo deberet et christo. Nam initium principii in voce prophetice exclamationis instituens ordinem levitice electionis ostendit ut predicans predestinatum iohannem filium zacharie in voce angeli annuntiantis emissum non solum verbum caro factum sed et corpus domini in omnia per verbum divine vocis animatum initio evangelice predicationis ostenderet. ut qui hec legens sciret cui initium carnis in domino et dei advenientis habitaculum caro deberet agnoscere atque in se verbum vocis quod in consonantibus perdiderat inveniret. Denique et perfecti evangelii opus intrans et a baptismo domini predicare deum inchoans non laboravit nativitatem carnis quam in prioribus viderat dicere. sed totus in expulsionem deserti ieiunium numeri temptationem diaboli. congregationem bestiarum et ministerium protulit angelorum. ut instituens nos ad intelligendum singula in brevi compingens nec auctoritatem facte rei demeret et perficiendo operi plenitudinem non negaret. Denique amputasse sibi post fidem pollicem dicitur. ut sacerdotio reprobus haberetur. Sed tantum consentiens fidei predestinata potuit electio. ut nec sic in opere verbi perderet quod prius meruerat in genere. Nam alexandrie episcopus fuit. Cuius per singula opus fuit scire et evangelii in se dicta disponere et disciplinam in se legis agnoscere et divinam in carne domini intelligere naturam. que in nobis primum opere requiri. deinde inquisita volumus agnosci habentes in mercede exhortationis quia qui plantat et qui rigat unum sunt. Qui autem incrementum prestat deus est.

Incipit evangelium secundum marcum.

Initium evangelii ihesu christi filii dei. Sicut scriptum est in ysaia propheta. Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam. qui preparabit viam tuam ante te. Vox clamantis in deserto. parate viam domini rectas facite semitas eius. Fuit iohannes in deserto baptizans et predicans baptismum penitentie in remissionem peccatorum. Et egrediebantur ad illum omnis regio iudee et ierosolimite universi. et baptizabantur ab illo in iordanis flumine confitentes peccata sua. Et erat iohannes vestitus pilis cameli et zona pellicea circa lumbos eius. et locustas et mel silvestre edebat. et predicabat dicens. Venit fortior me post me cuius non sum dignus procumbens solvere corrigiam calciamentorum eius. Ego baptizavi vos aqua. Ille vero baptizabit

baptizatus est

vos in spiritu sancto. Et factum est in diebus illis venit Ihesus
a nazareth galilee. et baptizatus est in iordane
a iohanne. et statim ascendens de aqua vi
dit celos apertos. et spiritum tamquam columbam
descendentem et manentem in ipso. et vox facta
est de celis diccens. Tu es filius meus dilectus
in te complacui. Et statim spiritus expulit eum in
desertum. et erat in deserto. quadraginta di
ebus. et quadraginta noctibus. Et temptabatur
a sathana. Eratque cum bestiis. et angeli mini
strabant ei. Postquam autem traditus est
iohannes. venit Ihesus in galileam. predicans
evangelium regni dei. et dicens. quoniam imple
tum est tempus. et appropinquabit regnum dei.
Penitemini. et credite evangelio. Et preteriens secus
mare galilee. vidit symonem et andream fratrem eius
mittentes retia in mare. Erant enim piscatores. Et
dixit eis Ihesus. Venite post me. faciam vos fieri pis
catores hominum. Et protinus relictis retibus secuti sunt
eum. Et progressus inde pusillum vidit iacobum
zebedei. et iohannem fratrem eius. et ipsos in navi compone
tes retia. et statim vocavit illos. Et relicto patre suo
zebedeo in navi. cum mercennariis secuti sunt
eum. Et ingrediuntur capharnaum. et statim in
gressus sabbatis in sinagogam docebat eos. Et stu
pebant super doctrina eius. Erat enim docens eos
quasi potestatem habens. et non sicut scribe. Et erat in
sinagoga eorum homo in spiritu inmundo. et exclam
avit dicens. Quid nobis et tibi Ihesu nazarene ve
nisti ante tempus perdere nos. Scio quia sis sanc
tus dei. Et comminatus est ei Ihesus dicens. Obmutesce et exi
de homine. Et discerpens eum spiritus inmundus
et exclamans voce magna exiit ab eo. Et mira
ti sunt omnes. ita ut conquirerent inter se dicen
tes. Quidnam hoc est. que nam doctrina hec no
va. quia in potestate et in spiritibus imperat. et obe
diunt ei. Et processit rumor eius statim in omnem
regionem galilee. Et protinus egredientes de
sinagoga. venerunt in domum Symonis et an
dree cum iacobo et iohanne. Decumbebat autem
socrus Symonis febricitans. qui statim dicunt
ei de illa. Et accedens elevavit eam. apprehensa
manu eius continuo dimisit eam febris. et
ministrabat eis. Vespere autem facto cum occi
disset sol. afferebant ad eum omnes male
habentes. et demonia habentes. et erat omnis
civitas congregata ad ianuam. et curavit multos.
qui vexabantur variis languoribus. et demo
nia multa eiciebat. et non sinebat ea loqui.
quoniam sciebant eum. Et diluculo valde surgens
egressus abiit in desertum locum. ibique ora
bat. Et prosecutus est eum Symon. et qui cum illo erant.
Et cum invenissent eum dixerunt. Quia omnes
querunt te. Et ait illis. Eamus in proximos vi
cos et civitates ut et ibi predicem. Ad hoc enim ve
ni. Et erat predicans in sinagogis eorum et omni
galilea et demonia eiciens. Et venit ad eum
leprosus deprecans eum. et genu flexo dixit.
Si vis potes me mundare. Ihesus autem miser
tus est eius extendens manum suam et tangens
eum. Ait illi. Volo. mundare. Et cum dixis
set. statim discessit ab eo lepra. et mundatus est.
Et comminatus est ei. statimque eiecit illum. et dicit
ei. Vide nemini dixeris. Sed vade ostende te
principi sacerdotum. et offer pro emundatione tua
que precepit moyses in testimonium illis. At
ille egressus cepit predicare. et diffamare
sermonem. ita ut iam non posset introire ma
nifeste in civitatem. Sed foris in desertis lo
cis esse. et conveniebant ad eum undique.

II

Et iterum
intravit capharnaum post dies. viii. et au
ditum est quod in domo esset. et convenerunt mul
ti. ita ut non caperet eos domus neque ad ianuam.
et loquebatur eis verbum. Et venerunt ad
eum ferentes paralyticum. qui a quattuor por
tabatur. Et cum non possent offerre eum
illi pre turba. nudaverunt tectum ubi
erat. et patefacientes submiserunt grabatum
in quo paralyticus iacebat. Cum vidisset
autem Ihesus fidem illorum. ait paraliti
co. Fili. dimittuntur tibi peccata tua. Er
ant autem illic quidam de scribis sedentes.
et cogitantes in cordibus suis. Quid hic sic
loquitur. Blasphemat. Quis enim potest
dimittere peccata nisi solus deus. Quo
statim cognito Ihesus spiritu suo. quia sic cogita
verunt intra se dicit illis. Quid ista cogi
tatis in cordibus vestris. Quid est facilius di
cere paralitico. dimittuntur tibi peccata.
an dicere. Surge. tolle grabatum tuum
et ambula. Ut autem sciatis quia potesta
tem habet filius hominis in terra dimittendi
peccata. ait paralitico. Tibi dico. Surge
tolle grabatum tuum. et vade in domum
tuam. Et statim surrexit ille. et sublato graba
to abiit coram omnibus. ita ut mirarentur
omnes. et honorificaverunt deum di
centes. quia numquam sic vidimus. Et egres
sus est rursus ad mare omnisque turba veniebat
ad eum. et docebat eos. Et cum preteriret
eos. vidit Levi alphei sedentem ad theolo
nium. et ait illi. Sequere me. Et surgens
secutus est eum. Et factum est cum accumberet in
domo illius multi publicani et peccatores
simul discumbebant cum Ihesu. et discipulis
eius. Erant enim multi qui sequebantur eum
et scribe. et pharisei videntes quia manducaret
cum publicanis et peccatoribus dicebant disci
pulis eius. Quare cum publicanis et pe
ccatoribus manducat magister vester. et bibit. Hoc
audito Ihesus ait illis. Non necesse habent sani
medico. sed qui male habent. Non enim veni vocare
iustos sed peccatores. Et erant discipuli iohannis
et pharisei ieiunantes. et veniunt. et dicunt
illi. Quare discipuli iohannis. et phariseorum ie
iunant. tui autem discipuli non ieiunant.
Et ait illis Ihesus. Numquid possunt filii nuptiarum
quamdiu sponsus est cum illis ieiunare. Quanto
tempore habent secum sponsum. non possunt
ieiunare. Venient autem dies cum aufe
retur ab eis sponsus. et tunc ieiunabunt
in illis diebus. Nemo assumentum panni

tudis assuit vestimento veteri. Alioquin au
fert supplementum novum a veteri. et maior
scissura fit. Et nemo mittit vinum novum
in utres veteres. Alioquin dirumpit vinum
utres. et vinum effunditur. et utres peribunt.
Sed vinum novum in utres novos mitti debet.
Et factum est iterum cum dominus sabbatis
ambularet per sata. et discipuli eius ceperunt
progredi. et vellere spicas. Pharisei autem
dicebant ei. Ecce quid faciunt discipuli tui
sabbatis quod non licet. Et ait illis. Numquam legistis
quid fecerit David quando necessitatem ha
buit. et esuriit ipse. et qui cum eo erant quo
modo introivit in domum dei sub abia
thar principe sacerdotum. et panes propositio
nis manducavit quos non licebat edere.
nisi sacerdotibus. et dedit eis qui cum eo erant.
Et dicebat eis. Sabbatum propter hominem factum
est. et non homo propter sabbatum. Itaque dominus
III est filius hominis etiam sabbati. Et in
troivit iterum in synagogam. et erat ibi
homo habens manum aridam. et observabant
eum. si sabbatis curaret ut accusarent il
lum. Et ait homini habenti manum aridam.
Surge in medium. Et dicit eis. Licet sabbatis
benefacere an male. Animam salvam fa
cere an perdere. At illi tacebant. et circumspi
ciens eos cum ira. contristatus super cecitate
cordis eorum. dicit homini. Extende manum
tuam. et extendit. et restituta est manus
illi. Exeuntes autem pharisei. statim cum
herodianis consilium faciebant adversus
eum. quomodo eum perderent. Ihesus autem
cum discipulis suis secessit ad mare. et mul
ta turba a galilea. et iudea. secuta est
eum. et ab ierosolimis. et ab ydumea. et
transiordanem. et qui circa tyrum. et sydo
nem multitudo magna audientes que
faciebat. venerunt ad eum. Et dixit
ihesus discipulis suis ut navicula sibi deser
viret propter turbam. ne comprimerent eum. Mul
tos enim sanabat. ita ut irruerent in eum
ut illum tangerent. et quotquot autem
habebant plagas. et spiritus inmundi cum illum
videbant. procidebant ei. et clamabant di
centes. Tu es filius dei. et vehementer com
minabatur eis ne manifestarent illum.
Et ascendens in montem vocavit ad se quos
voluit ipse. et venerunt ad eum. et fe
cit ut essent .xii. predicare. Et dedit illis
potestatem curandi infirmitates. et ei
ciendi demonia. et imposuit simoni nomen
petrus. et iacobum zebedei. et iohannem fratrem
iacobi. et imposuit eis nomina boaner
ges quod est filii tonitrui. et andream et
philippum. et bartholomeum. et matheum
et thomam. et iacobum alphei. et thadeum.
et simonem cananeum. et iudam scarioth.
qui tradidit illum. Et veniunt ad domum.
et convenit iterum turba. ita ut non possent
neque panem manducare. Et cum audissent

sui. exierunt tenere eum. Dicebant enim. quoniam in fu
rorem versus est. Et scribe qui ab ierosolimis
descenderant. dicebant. quoniam beelzeb
ub habet. et quia in principe demoniorum eicit
demonia. Et convocatis eis in parabolis dicebat
illis. Quomodo potest sathanas sathanam
eicere. et si regnum in se dividatur non potest
stare regnum illud. et si domus super semetipsam
dispertiatur non potest domus illa stare. Et si
sathanas consurgit in semetipsum dispertitus est
et non poterit stare sed finem habet. Nemo po
test vasa fortis ingressus in domum diri
pere nisi prius fortem alliget. et tunc domum
diripiet. Amen dico vobis. quoniam omnia dimit
tentur filiis hominum peccata. et blasphe
mie quibus blasphemaverint. Qui autem b
lasphemaverit in spiritum sanctum non habet remissionem
in eternum. sed reus erit eterni delicti. Quoniam
dicebant spiritum inmundum habet. Et veniunt
mater eius et fratres. et foris stantes miserunt ad
eum vocantes eum. et sedebat circa eum tur
ba. et dicunt ei. Ecce mater tua et fratres tui foris querunt
te. et respondens ait eis. Que est mater mea et
fratres mei. et circumspiciens eos qui in circuitu
eius sedebant. ait. Ecce mater mea et fratres mei.
Qui enim fecerit voluntatem dei. hic frater meus
IIII et soror mea et mater est. Et iterum cepit ihesus
docere ad mare. et congregata est ad eum turba
multa. ita ut in navem ascendens sederet in
mari. et omnis turba circa mare super terram
erat. et docebat illos in parabolis multa. Et
dicebat illis in doctrina sua. Audite. Ecce
exiit seminans ad seminandum. Et dum se
minat. aliud cecidit circa viam. et vene
runt volucres. et comederunt illud. Aliud vero
cecidit super petrosa. ubi non habuit terram
multam. et statim exortum est. quoniam non ha
bebat altitudinem terre. et quando exortus est
sol. exestuavit. et eo quod non haberet radicem
exaruit. Et aliud cecidit in spinas. et ascende
runt spine et suffocaverunt illud. et fructum
non dedit. Et aliud cecidit in terram bonam
et dabat fructum ascendentem et crescentem.
et afferebat unum triginta. et unum sexa
ginta. et unum centum. Et dicebat. Qui habet
aures audiendi audiat. Et cum esset singula
ris. interrogaverunt eum. hii qui cum eo
erant .xii. parabolam. et dicebat eis. Vobis
datum est scire misterium regni dei. Illis autem
qui foris sunt in parabolis omnia fiunt.
ut videntes videant. et non videant. et au
dientes audiant. et non intelligant. nequando
convertantur. et dimittantur eis peccata. Et ait illis.
Nescitis parabolam hanc. et quomodo
omnes parabolas cognoscetis. Qui seminat
verbum seminat. Hii autem sunt qui cir
ca viam. ubi seminatur verbum. et cum audi
erint. confestim venit sathanas. et aufert ver
bum quod seminatum est in cordibus eorum. Et hii
sunt similiter qui super petrosa seminantur.
qui cum audierint verbum. statim cum gaudio

metipsam
diripere in domum eius ingressus diripiet
ecce
initium
4 docebat illos in parabolis
Suffocaverunt
unum
vobis datum est scire
Et illo et ut mitteret eos
Boanarges

accipiunt illud. et non habent radicem in se. set temporales sunt. deinde orta tribulatione et persecutione propter verbum confestim scandalizantur. Et hii sunt qui in spinis seminantur. Hii sunt qui verbum audiunt. et erumpne seculi. et deceptio divitiarum et circa reliqua concupiscentie introeuntes suffocant verbum. et sine fructu efficitur. Et hii sunt qui super terram bonam seminati sunt qui audiunt verbum. et suscipiunt. et fructificant. unum triginta. et unum sexaginta. et unum centum. Et dicebat illis. Numquid venit lucerna ut sub modio ponatur. aut sub lecto. nonne ut super candelabrum ponatur. Non enim est aliquid absconditum quod non manifestetur. nec factum est occultum set ut in palam veniat. Si quis habet aures audiendi audiat. Et dicebat illis. Videte quid audiatis. In qua mensura mensi fueritis remetietur vobis. et adicietur vobis. Qui enim habet dabitur illi. et qui non habet. et quod habet auferetur ab eo. Et dicebat. Sic est regnum dei. quemadmodum si homo iaciat sementem in terram. et dormiat. et exurgat nocte. et die. et semen germinet. et increscat dum nescit ille. Ultro enim terra fructificat. primum herbam. deinde spicam. deinde plenum frumentum in spica. Et cum se produxerit fructus. statim mittit falcem. quoniam adest messis. Et dicebat. Cui assimilabimus regnum dei. aut cui parabole comparabimus illud. Sicut granum synapis. quod cum seminatum est in terra. minus est omnibus seminibus que sunt in terra. et cum seminatum fuerit. ascendit in arborem et fit maius omnibus oleribus. et facit ramos magnos ita ut possint sub umbra eius aves celi habitare. Et talibus multis parabolis loquebantur eis verbum. prout poterant audire. sine parabolis autem non loquebantur eis. Seorsum autem discipulis suis disserebat omnia. Et ait illis in illa die cum sero esset factum. Transeamus contra. Et dimittentes turbam. assumunt eum ita ut erat in navi. et alie naves erant cum eo. Et facta est procella magna venti. et fluctus mittebat in navem. ut impleretur navis. Et erat ipse in puppi super cervical dormiens. Et excitant eum. et dicunt illi. Magister non ad te pertinet quia perimus. Et exurgens comminatus est vento et dixit mari. Tace obmutesce. Et cessavit ventus. et facta est tranquillitas magna. Et ait illis. Quid timidi estis. nec dum habetis fidem. Et timuerunt magno timore. et dicebant ad alterutrum. Quis putas est iste. Quia mare et venti obediunt ei.

V. Et venerunt trans fretum maris in regionem gerasenorum. et exeunti de navi. statim occurrit ei de monumentis homo in spiritu inmundo. qui domicilium habebat in monumentis. Et neque cathenis iam quisquam poterat eum ligare. quoniam sepe compedibus et cathenis vinctus. dirupisset cathenas. et compedes comminuisset. nemo poterat eum domare. Et semper nocte ac die in monumentis et in montibus erat clamans. et concidens se lapidibus. Videns autem ihesum a longe cucurrit. et adoravit eum. et clamans voce magna dixit. Quid michi et tibi ihesu fili dei altissimi. Adiuro te per deum ne me torqueas. Dicebat enim illi. Exi spiritus inmunde ab homine. Et interrogabat eum. Quod tibi nomen est? Legio michi nomen est quia multi sumus. Et deprecabantur eum multum. ne se expelleret extra regionem. Erat autem ibi circa montem grex porcorum magnus pascens. Et deprecabantur eum spiritus dicentes. Mitte nos in porcos. ut in eos introeamus. Et concessit eis statim ihesus. Et exeuntes spiritus inmundi introierunt in porcos. et magno impetu grex precipitatus est in mare ad duo milia. Et suffocati sunt in mari. Qui autem pascebant eos fugerunt et nunciaverunt in civitatem et in agros. Et egressi sunt videre quid esset factum. et veniunt ad ihesum. et vident illum qui a demonio vexabatur. sedentem vestitum et sane mentis. et timuerunt. Et narraverunt illis qui viderant qualiter factum esset ei qui demonium habuerat. et de porcis. Et rogare eum ceperunt. ut discederet de finibus eorum. Cumque ascenderet navim. cepit illum deprecari qui a demonio vexatus fuerat ut esset cum illo. Et non admisit illum set ait illi. Vade in domum tuam. ad tuos et nuncia illis. quanta tibi dominus fecerit. et misertus sit tui. Et abiit et cepit predicare in decapoli. quanta sibi fecisset ihesus. et omnes mirabantur. Et cum ascendisset ihesus in navim rursus trans fretum convenit turba multa ad illum. et erat circa mare. Et venit quidam de archisinagogis nomine Iayrus. et videns eum procidit ad pedes eius. et deprecabatur eum multum dicens. Quia filia mea in extremis est. veni impone manum super eam. ut salva sit. et vivat. Et abiit cum illo. et sequebatur eum turba multa. et comprimebant eum. Et mulier que erat in fluxu sanguinis annis xii. et fuerat multa perpessa a compluribus medicis. et erogaverat omnia sua nec quicquam profecerat. set magis deterius habebat. cum audisset de ihesu. venit in turba retro. et tetigit vestimentum eius. Dicebat autem. quia si vel vestimentum eius tetigero salva ero. Et confestim siccatus est fons sanguinis eius. et sensit corpore quod sanata esset a plaga. Et statim ihesus in semetipso cognoscens virtutem que exierat de illo. conversus ad turbam aiebat. Quis tetigit vestimenta mea? Et dicebant ei discipuli sui. Vides turbam comprimentem te. et dicis. Quis me tetigit. Et circumspiciebat videre eam que hoc fecerat.

Marginal notes: et aliud — unum — mensura — ultro — Sicut granum sinapis — in multis parabolis loquebatur eis — De homine habente spiritum inmundum

Mulier autem timens ⁊ tremens sciens quod
factum esset in se. venit ⁊ procidit ante eum
⁊ dixit ei omnem veritatem. Ihesus autem
dixit ei. Filia fides tua te salvam fecit.
vade in pace ⁊ esto sana a plaga tua.
Adhuc eo loquente veniunt ad archisi
nagogum dicentes. Quia filia tua mor
tua est. Quid ultra vexas magistrum. Ihesus
autem verbo quod dicebant audito ait ar
chisinagogo. Noli timere. Tantummodo
crede. ⁊ non admisit quemquam sequi
se nisi petrum. ⁊ iacobum. ⁊ iohannem
fratrem iacobi. ⁊ veniunt in domum archi
sinagogi. ⁊ videt tumultum. ⁊ flentes.
⁊ eiulantes multum. ⁊ ingressus ihesus
ait eis. Quid turbamini ⁊ ploratis.
puella non est mortua. sed dormit. ⁊ ir
ridebant eum. Ipse vero eiectis omnibus
assumpsit — assumit patrem ⁊ matrem puelle ⁊ qui
secum erant. ⁊ ingrediuntur ubi e
rat puella iacens. ⁊ tenens manum
puelle ait ei. Thabitha cumi quod est in
terpretatum. puella tibi dico surge. ⁊
confestim surrexit puella. ⁊ ambulabat.
Erat autem annorum .xii. ⁊ obstipuerunt
stupore maximo. ⁊ precepit illis vehemen
ter. ut nemo id sciret. ⁊ iussit dari il
li manducare. ⁊ egressus inde abiit
in patriam suam. ⁊ sequebantur eum
VI discipuli sui. Et facto sabbato cepit in synago
ga docere. ⁊ multi audientes admira
bantur in doctrina eius dicentes. Unde
huic hec omnia. ⁊ que est sapientia que
data est illi. ⁊ virtutes tales que per ma
nus eius efficiuntur. Nonne iste est faber
filius marie. frater iacobi. ⁊ ioseph. ⁊
iude. ⁊ Simonis. Nonne ⁊ sorores eius
hic nobiscum sunt. ⁊ scandalizabantur in
illo. ⁊ dicebat eis ihesus. Quia non est propheta sine
honore nisi in patria sua ⁊ in cognatione
sua. ⁊ in domo sua. ⁊ non poterat ibi
virtutem ullam facere nisi paucos
impositis manibus curavit. ⁊ mirabatur
propter incredulitatem illorum. ⁊ circuibat caste
lla in circuitu docens. ⁊ convocavit .xii. ⁊ ce
pit eos mittere binos. ⁊ dabat illis po
testatem spirituum inmundorum. ⁊ precepit
eis ne quid tollerent in via nisi virgam
tantum. non peram. non panem. neque in zona es
sed calciatos sandaliis. ⁊ ne induerentur
duabus tunicis. ⁊ dicebat eis. Quocumque
introieritis domum illic manete do
nec exeatis inde. ⁊ quicumque non receperint
nec audierint vos. exeuntes inde excu
tite pulverem de pedibus vestris in testi
monium illis. ⁊ exeuntes predicabant
ut penitentiam agerent. ⁊ demonia multa
eiciebant. ⁊ ungebant oleo multos
egros. ⁊ sanabantur. ⁊ audivit hero
des. manifestum enim factum est nomen

eius. ⁊ dicebat quia iohannes baptista re
surrexit a mortuis ⁊ propterea virtutes operantur
in illo. Alii autem dicebant. quia propheta est. quasi
unus ex prophetis. Quo audito herodes ait.
Quem ego decollavi iohannem. hic a
mortuis resurrexit. Ipse enim herodes mis — Herodes tenuit iohannem
it ac tenuit iohannem. ⁊ vinxit eum in
carcerem propter herodiadem uxorem philippi fratris sui
quia duxerat eam. Dicebat enim iohannes
herodi. Non licet tibi habere uxorem fratris — Non licet tibi
tui. Herodias autem insidiabatur illi. ⁊
volebat occidere eum nec poterat. Herodes
autem metuebat iohannem. sciens virum
iustum. ⁊ sanctum. ⁊ custodiebat eum. Et audi
to eo multa faciebat. ⁊ libenter eum au
diebat. ⁊ cum dies oportunus accidisset
natali suo. cenam fecit principibus ⁊ tri
bunis. ⁊ primis galilee. Cumque introisset
filia ipsius. ⁊ saltasset ⁊ placuisset herodi
simulque recumbentibus. rex ait puelle. Pete
a me quod vis ⁊ dabo tibi. ⁊ iuravit illi quia
quicquid petieris dabo tibi. licet dimidium
regni mei. Que cum exisset dixit matri sue.
Quid petam. ⁊ illa dixit. Caput iohannis ba
ptiste. Cumque introisset statim cum festi
natione ad regem. petivit dicens. Volo ut pro
tinus des michi caput iohannis baptiste in dis
co. Et contristatus est rex propter iusiurandum ⁊ propter
simul recumbentes. noluit eam contristari.
sed misso spiculatore precepit afferri in disco
caput iohannis. ⁊ decollavit eum in car
cere. ⁊ attulit caput eius in disco. ⁊ dedit
illud puelle. ⁊ puella dedit matri sue. Quo
audito discipuli eius venerunt. ⁊ tule
runt corpus eius. ⁊ posuerunt illud in monu
mento. ⁊ convenientes apostoli ad ihesum. renun
ciaverunt omnia que egerant ⁊ docuerant.
⁊ ait illis. Venite seorsum in desertum lo
cum. ⁊ requiescite pusillum. Erant enim qui
veniebant. ⁊ redibant multi. ⁊ nec spa
cium manducandi habebant. ⁊ ascenden
tes in navim. abierunt in desertum locum
⁊ viderunt eos abeuntes. ⁊ cognoverunt
multi. ⁊ pedestres de omnibus civitatibus
concurrerunt illuc ⁊ prevenerunt eos. Et
exiens vidit turbam multam ihesus. ⁊ miser
tus est super eos. quia erant sicut oves non ha
bentes pastorem. ⁊ cepit docere eos multa.
Et cum iam multa hora fieret accesserunt dis
cipuli eius dicentes. Desertus est locus hic.
⁊ iam hora preterit. Dimitte illos ut euntes
in proximas villas ⁊ vicos. emant sibi cibos
quos manducent. ⁊ respondens ait illis. Da
te illis vos manducare. ⁊ dixerunt ei. Eun
tes emamus denariis ducentis panes. ⁊
dabimus eis manducare. ⁊ dicit eis. Quot
panes habetis. Ite ⁊ videte. ⁊ cum cognovissent
dicunt. Quinque panes. ⁊ duos pisces. ⁊ pre
cepit illis ut accumbere facerent omnes secundum
contubernia super viride fenum. ⁊ discubue — contubernia
runt

v. panibus

in partes per centenos et per quinquagenos. Et acceptis
v. panibus et duobus piscibus, intuens in celum be-
nedixit, et fregit panes, et dedit discipulis suis
ut ponerent ante eos. Et duos pisces divisit om-
nibus. Et manducaverunt omnes, et saturati sunt.
Et sustulerunt reliquias fragmentorum xii. cophi-
nos plenos. et de piscibus. Erant autem qui
manducaverunt. v. milia virorum. Et statim co-
egit ihesus discipulos suos ascendere navem, ut
precederent eum trans fretum ad Bethsaida,
dum ipse dimitteret populum. Et cum dimi-
sisset eos, abiit in montem orare. Et cum sero
esset, erat navis in medio mari, et ipse solus
in terra. Et videns eos laborantes in remiga-
do. Erat enim ventus contrarius eis. Et circa quartam
vigiliam noctis venit ad eos ambulans super
mare. et volebat preterire eos. At illi ut vi-
derunt eum ambulantem super mare, puta-
verunt fantasma esse. et exclamaverunt. Omnes
enim eum viderunt, et conturbati sunt. Et statim
locutus est cum eis, et dixit illis. Confidite ego

[nolite]

sum; nolite timere. Et ascendit ad illos in na-
vem. et cessavit ventus. Et plus magis intra
se stupebant. Non enim intellexerunt de pa-
nibus. Erat enim cor illorum obcecatum. Et cum
transfretassent, pervenerunt in terram Ge-
nesareth. et applicuerunt. Cumque egressi es-
sent de navi, continuo cognoverunt eum.
Et percurrentes universam regionem illam,
ceperunt in grabatis eos qui se male habe-
bant circumferre ubi audiebant eum esse.
Et quocumque introibat in vicos vel in villas aut
civitates, in plateis ponebant infirmos, et
deprecabantur eum ut vel fimbriam vesti-
menti eius tangerent. Et quotquot tangebant

VII

eum, salvi fiebant. Et conveniunt ad
eum pharisei, et quidam de scribis ab Iero-
solimis. Et cum vidissent quosdam ex discipulis eius
communibus manibus, id est non lotis manducare pa-
nem, vituperaverunt. Pharisei enim et omnes Iude-
i, nisi crebro lavent manus, non manducant,
tenentes traditionem seniorum. Et a foro nisi ba-
ptizentur, non comedunt. Et alia multa que tra-
dita sunt illis servare, baptismata calicum,
et urceorum, et eramentorum, et lectorum. Et interro-
gabant eum pharisei et scribe. Quare discipuli
tui non ambulant iuxta traditionem se-
niorum, sed communibus manibus manducant
panem? At ille respondens ait illis. Bene prophe-
tavit Ysaias de vobis ypocritis, sicut scrip-
tum est. Populus hic labiis me honorat, cor
autem eorum longe est a me. In vanum

[me]

autem me colunt, docentes doctrinas et precep-
ta hominum. Baptismata urceorum et calicum
et alia similia his facitis multa. Et dicebat
illis. Bene irritum facitis preceptum dei ut
traditionem vestram servetis. Moyses enim dixit
honora patrem tuum et matrem tuam. Et qui ma-
ledixerit patri vel matri morte moriatur. Vos
autem dicitis. Si dixerit homo patri aut ma-
tri corban, quod est donum, quodcumque ex me tibi profu-

[Relinquentes enim man-
datum dei tenentes
traditionem hominum.]

erit. et ultra non dimittitis eum quicquam facere
patri suo aut matri, rescindentes verbum
dei per traditionem vestram quam tra-
didistis. Et similia huiusmodi multa fa-
citis. Et advocans iterum turbam dicebat
illis. Audite me omnes et intelligite. Nichil
est extra hominem introiens in eum quod
possit eum coinquinare. Sed que de homine
procedunt, illa sunt que communicant hominem.
Si quis habet aures audiendi, audiat. Et cum
introisset in domum a turba, interroga-
bant eum discipuli eius parabolam. Et ait illis.
Sic et vos imprudentes estis? Non intelli-
gitis quia omne extrinsecus introiens
in hominem non potest eum communicare,
quia non introit in cor eius, sed in ventrem
et in secessum exit, purgans omnes escas?
Dicebat autem quoniam que de homine
exeunt, illa communicant hominem. Ab intus
enim de corde hominum cogitationes male pro-
cedunt. Adulteria, fornicationes, homici-
dia, furta, avaritie, nequitie, dolus, in-
pudicitia, oculus malus, blasphemia,
superbia, stultitia. omnia hec mala ab intus pro-
cedunt, et communicant hominem. Et inde sur-
gens, abiit in fines Tyri et Sidonis. Et
ingressus domum, neminem voluit scire,
et non potuit latere. Mulier enim statim ut
audivit de eo, cuius habebat filia spiritum
inmundum, intravit, et procidit ad pedes
eius. Erat autem mulier gentilis, Syro-
phenissa genere. Et rogabat eum ut de-
monium eiceret de filia eius. Qui dixit
illi. Sine prius saturari filios. Non est enim
bonum sumere panem filiorum, et mittere
canibus. At illa respondit, et dixit ei. Utique
domine. Nam et catelli sub mensa come-
dunt de micis puerorum. Et ait illi. Propter hunc
sermonem vade. Exiit demonium de filia
tua. Et cum abiisset domum suam, invenit
puellam iacentem supra lectum, et demo-
nium exisse. Et iterum exiens de finibus
Tyri, venit per Sidonem ad mare Galilee
inter medios fines Decapoleos. Et adducunt
ei surdum et mutum. et deprecabantur eum
ut imponat illi manum. Et apprehendens
eum de turba seorsum, misit digitos
suos in auriculas eius. et expuens tetigit
linguam eius. Et suspiciens in celum, in-
gemuit. et ait illi. Effeta, quod est adaperire.
Et statim aperte sunt aures eius. et solutum
est vinculum lingue eius, et loquebatur
recte. Et precepit illis ne cui dicerent. Quanto
autem eis precipiebat, tanto magis
predicabant. et eo amplius admirabantur,
dicentes. Bene omnia fecit. et surdos fecit
audire, et mutos loqui. In illis diebus

VIII

iterum cum turba multa esset cum Ihesu, nec
haberent quod manducarent, convocatis disci-
pulis ait illis. Misereor super turbam,
quia ecce iam triduo sustinent me, nec habent

quod manducent. Et si dimisero eos ieiunos in domum suam deficient in via. Quidam enim ex eis de longe venerunt. Et responderunt ei discipuli sui. Unde illos quis poterit saturare panibus in solitudine. Et interrogavit eos. Quot panes habetis? Qui dixerunt: vii. Et precepit turbe discumbere super terram. Et accipiens vii panes gratias agens fregit et dabat discipulis suis ut apponerent. Et apposuerunt turbe. Et habebant pisciculos paucos. Et ipsos benedixit et iussit apponi. Et manducaverunt et saturati sunt. Et sustulerunt quod superaverat de fragmentis vii sportas. Erant autem qui manducaverant quasi iiii milia. Et dimisit eos. Et statim ascendens navem cum discipulis suis venit in partes Dalmanutha. Et exierunt pharisei et ceperunt conquirere cum eo, querentes ab illo signum de celo temptantes eum. Et ingemiscens spiritu ait: Quid generatio ista querit signum? Amen dico vobis si dabitur generationi isti signum. Et dimittens eos iterum ascendens navem abiit trans fretum. Et obliti sunt sumere panes et nisi unum panem non habebant secum in navi. Et precipiebat eis dicens: Videte et cavete a fermento phariseorum et a fermento Herodis. Et cogitabant ad alterutrum dicentes: quia panes non habemus. Quo cognito Ihesus ait illis: Quid cogitatis quia panes non habetis? Nondum cognoscitis nec intelligitis? Adhuc cecatum habetis cor vestrum? Oculos habentes non videtis, et aures habentes non auditis. Nec recordamini quando quinque panes fregi in v milia hominum, et quot cophinos fragmentorum plenos sustulistis? Dicunt ei: xii. Quando et vii panes in quattuor milia, quot sportas fragmentorum sustulistis? Et dicunt ei: vii. Et dicebat eis: Quomodo nondum intelligitis? Et veniunt Bethsaidam. Et adducunt ei cecum et rogabant eum ut illum tangeret. Et apprehensa manu ceci eduxit eum extra vicum, et expuens in oculos eius, impositis manibus suis interrogavit eum si aliquid videret. Et aspiciens ait: Video homines velud arbores ambulantes. Deinde iterum imposuit manus super oculos eius, et cepit videre, et restitutus est ita ut videret clare omnia. Et misit illum in domum suam dicens: Vade in domum tuam, et si in vicum introieris nemini dixeris. Et egressus est Ihesus et discipuli eius in castella Cesaree Philippi. Et in via interrogabat discipulos suos dicens eis: Quem me dicunt homines esse? Qui responderunt illi dicentes: Iohannem Baptistam, alii Heliam, alii vero quasi unum de prophetis. Tunc dicit illis: Vos vero quem me esse dicitis? Respondens Petrus ait: Tu es Christus. Et comminatus est eis ne cui

dicerent de illo. Et cepit docere illos quoniam oportet filium hominis multa pati et reprobari a senioribus et a summis sacerdotibus et scribis et occidi et post tres dies resurgere. Et palam verbum loquebatur. Et apprehendens eum Petrus cepit increpare eum. Qui conversus et videns discipulos suos comminatus est Petro dicens: Vade retro me Sathanas, quoniam non sapis que Dei sunt sed que sunt hominum. Et convocata turba cum discipulis suis dixit eis: Si quis vult me sequi, deneget se ipsum et tollat crucem suam et sequatur me. Qui enim voluerit animam suam salvam facere perdet eam. Qui autem perdiderit animam suam propter me et evangelium salvam eam faciet. Quid enim proderit homini si lucretur mundum totum et detrimentum faciat anime sue? Aut quid dabit homo commutationis pro anima sua? Qui enim me confusus fuerit et verba mea in generatione ista adultera et peccatrice, et filius hominis confundetur eum cum venerit in gloria patris sui cum angelis sanctis. Et dicebat illis: Amen dico vobis quia sunt quidam de hic stantibus qui non gustabunt mortem donec videant regnum Dei veniens in virtute.

IX

nō transfiguratio

Et post dies sex assumpsit Ihesus Petrum et Iacobum et Iohannem et duxit illos in montem excelsum seorsum solos, et transfiguratus est coram ipsis. Et vestimenta eius facta sunt splendentia et candida nimis velud nix, qualia fullo super terram non potest candida facere. Et apparuit illis Helias cum Moyse, et erant loquentes cum Ihesu. Et respondens Petrus ait Ihesu: Rabbi, bonum est nos hic esse, et faciamus tria tabernacula, tibi unum, Moysi unum et Helye unum. Non enim sciebat quid diceret. Erant enim timore exterriti. Et facta est nubes obumbrans eos, et venit vox de nube dicens: Hic est filius meus carissimus, audite illum. Et statim circumspicientes neminem amplius viderunt nisi Ihesum tantum secum. Et descendentibus illis de monte precepit illis ne cuiquam que vidissent narrarent, nisi cum filius hominis a mortuis resurrexerit.

Et verbum continuerunt apud se conquirentes quid esset cum a mortuis resurrexerit.

Et interrogabant eum dicentes: Quid ergo dicunt pharisei et scribe quia Heliam oportet venire primum? Qui respondens ait illis: Helias cum venerit primo restituet omnia. Et quomodo scriptum est in filium hominis ut multa patiatur et contempnatur. Sed dico vobis quia et Helias venit et fecerunt illi quecumque voluerunt, sicut scriptum est de eo. Et veniens ad discipulos suos vidit turbam magnam circa eos et scribas conquirentes cum illis. Et confestim omnis populus videns Ihesum stupefactus est et expaverunt, et accurrentes salutabant eum. Et interrogavit eos: Quid inter vos conquiritis? Et respondens unus de turba dixit: Magister, attuli

filium meum ad te habentem spiritum mutum.
Qui ubicumque eum apprehenderit allidit e-
um. et spumat et stridet dentibus et ares-
cit. Et dixi discipulis tuis ut eicerent illum.
et non potuerunt. Qui respondens eis dixit.
O generatio incredula quamdiu apud vos
ero quamdiu vos patiar. Afferte illum ad
me. Et attulerunt eum. Et cum vidisset illum
statim spiritus conturbavit eum. et elisus in terram
volutabatur spumans. Et interrogavit pa-
trem eius. quantum temporis est ex quo hoc
ei accidit. At ille ait. Ab infantia. Et frequen-
ter eum et in ignem et in aquas misit
ut eum perderet. Sed si quid potes adiuva nos
misertus nostri. Iesus autem ait illi. Si po-
tes credere. omnia possibilia sunt credenti.
Et continuo exclamans pater pueri cum lacri-
mis aiebat. Credo domine. adiuva incre-
dulitatem meam. Et cum videret Iesus concur-
rentem turbam. comminatus est spiritui in-
mundo dicens illi. Surde et mute spiritus.
ego precipio tibi. exi ab eo. et amplius ne
introeas in eum. Et clamans. et multum
discerpens eum. exiit ab eo. et factus est sic-
ut mortuus. ita ut multi dicerent quia mor-
tuus est. Iesus autem tenens manum eius.
elevavit eum et surrexit. Et cum introisset
in domum. discipuli eius secreto interroga-
bant eum. Quare nos non potuimus eicere eum.
Et dixit illis. Hoc genus in nullo potest exire
nisi in oratione et ieiunio. Et inde profecti pre-
tergrediebantur Galileam. nec volebat
quemquam scire. Docebat autem discip-
ulos suos. et dicebat illis. quoniam filius hominis
tradetur in manus hominum et occident
eum. et occisus tertia die resurget. At illi ig-
norabant verbum. et timebant eum interro-
gare. Et venerunt Capharnaum. Qui cum
domi essent interrogabat eos. Quid in via trac-
tabatis. At illi tacebant. Siquidem inter se
in via disputaverunt. quis esset maior illorum.
Et residens vocavit .xii. et ait illis. Si quis v-
ult primus esse. erit omnium novissimus.
et omnium minister. Et accipiens puerum
statuit eum in medio eorum. Quem cum complexus
esset ait illis. Quisquis unum ex huiusmodi
pueris receperit in nomine meo me recipit.
Et quicumque me susceperit. non me suscipit. sed eum
qui misit me. Respondit illi Iohannes dicens. Ma-
gister vidimus quendam in nomine tuo ei-
cientem demonia qui non sequitur nos. et pro-
hibuimus eum. Iesus autem ait. Nolite eum prohi-
bere. Nemo est enim qui faciat virtutem in
nomine meo. et cito possit male loqui de me.
Qui enim non est adversum vos. pro vobis est. Quisquis
enim potum dederit vobis calicem aque in no-
mine meo. quia Christi estis. Amen dico vobis. non
perdet mercedem suam. Et quisquis scandalizaverit
unum ex his pusillis credentibus in me. bonum

est magis ei si circumdaretur mola asina-
ria collo eius et in mare mitteretur. Et si
scandalizaverit te manus tua. abscide illam.
Bonum est tibi debilem introire in vitam
quam duas manus habentem ire in ge-
hennam in ignem inextinguibilem. ubi vermis
eorum non moritur. et ignis non extinguitur.
Et si pes tuus scandalizat te. amputa illum.
Bonum est tibi claudum introire in vitam
eternam. quam duos pedes habentem mitti in
gehennam ignis ubi vermis eorum non mo-
ritur. et ignis non extinguitur. Quod si oculus
tuus scandalizat te. eice eum. Bonum est
tibi luscum introire in regnum Dei. quam
duos oculos habentem mitti in gehennam
ignis. ubi vermis eorum non moritur. et ig-
nis non extinguitur. Omnis enim igne sal-
lietur. et omnis victima sale salietur. Bo-
num est sal. quod si sal insulsum fuerit. in
quo illud condietis. Habete in vobis salem.
et pacem inter vos. Et inde exurgens ve-
nit in fines Iudee ultra Iordanem. et conve-
niunt iterum turbe ad eum. et sicut consue-
rat. iterum docebat illos. Et accedentes pha- X
risei interrogabant eum. si licet viro ux-
orem dimittere temptantes eum. At ille
respondens dixit eis. Quid vobis precepit Moy-
ses. Qui dixerunt. Moyses libellum re-
pudii scribere et dimittere. Quibus respondens
Iesus ait. Ad duritiam cordis vestri scripsit
vobis preceptum istud. Ab initio autem creatu-
re masculum et feminam fecit eos Deus.
et dixit. Propter hoc relinquet homo patrem suum
et matrem. et adherebit uxori sue. et erunt
duo in carne una. Itaque iam non sunt duo
sed una caro. Quod ergo Deus coniunxit. homo
non separet. Et in domo iterum discipuli eius
de eodem interrogaverunt eum. Et dicit
illis. Quicumque dimiserit uxorem suam. et a-
liam duxerit. adulterium committit super eam.
Et si uxor dimiserit virum suum. et alii
nupserit. mechatur. Et offerebant illi par-
vulos ut tangeret illos. Discipuli autem
comminabantur offerentibus. Quos cum vide-
ret Iesus indigne tulit. et ait illis. Sinite
parvulos venire ad me. et ne prohibueritis eos.
talium est enim regnum Dei. Amen dico vobis
quisquis non receperit regnum Dei velut par-
vulus non intrabit in illud. Et complexans eos
et imponens manus super illos benedicebat
eos. Et cum egressus esset in viam. procurrens
quidam genu flexo ante eum rogabat
eum dicens. Magister bone quid faciam ut
vitam eternam percipiam. Iesus autem
dixit ei. Quid me dicis bonum. Nemo
bonus nisi solus Deus. Precepta nosti. Ne ad-
ulteres. ne occidas. ne fureris. ne falsum
testimonium dixeris. ne fraudem feceris. Hono-
ra patrem tuum et matrem. At ille respondens

ait illi. Magister hec omnia observavi a iu
ventute mea. Ihesus autem intuitus eum, di
lexit eum. et dixit illi. Unum tibi deest.
vade quecumque habes vende et da pauperibus
et habebis thesaurum in celo. et veni sequere
me. Qui contristatus in verbo abiit me
rens. Erat enim habens possessiones multas.
Et circumspiciens Ihesus. ait discipulis suis.
Quam difficile qui pecunias habent in regnum
dei introibunt. Discipuli autem obstup
escebant in verbis eius. At Ihesus rursus res
pondens ait illis. Filioli quam difficile est
confidentes in pecuniis in regnum dei introire.
Facilius est camelum per foramen acus tran
sire. quam divitem intrare in regnum dei.
Qui magis admirabantur dicentes ad
semet ipsos. Et quis potest salvus fieri. Et intuens
Ihesus ait ad illos. Apud homines impossi
bile est. sed non apud deum. Omnia enim
possibilia sunt apud deum. Et cepit petrus
ei dicere. Ecce nos dimisimus omnia et
secuti sumus te. Respondens Ihesus ait. Amen dico
vobis. Nemo est qui reliquerit domum.
aut fratres. aut sorores. aut patrem. aut
matrem. aut filios. aut agros propter me et propter
evangelium. qui non accipiat centies tan
tum in tempore hoc. domos et fratres. et soro
res. et matres. et filios. et agros. cum persecu
tionibus. et in seculo futuro vitam eternam. Mul
ti autem erunt. primi novissimi. et no
vissimi primi. Erant autem in via ascenden
tes in ierosolimam. et precedebat eos Ihesus. et
stupebant. et sequentes timebant. Et as
sumens iterum .xii. cepit illis dicere.
que essent ei ventura. quia ecce ascendimus
ierosolimam. et filius hominis tradetur.
principibus sacerdotum. et scribis. et senio
ribus. et dampnabunt eum morti. et tradent
eum gentibus. et illudent ei. et conspuent eum.
et flagellabunt eum. et interficient eum.
et tercia die resurget. Et accedunt ad eum
iacobus et iohannes filii zebedei dicentes. Ma
gister volumus. ut quodcumque petierimus
facias nobis. At ille dixit eis. Quid vultis ut facia
am vobis. Et dixerunt. Da nobis ut unus ad
dexteram tuam. et alius ad sinistram tuam
sedeamus in gloria tua. Ihesus autem ait il
lis. Nescitis quid petatis. potestis bibere cali
cem quem ego bibiturus sum. aut ba
ptismo quo ego baptizor baptizari. At
illi dixerunt ei. Possumus. Ihesus autem
ait eis. Calicem quidem quem ego bibo bi
betis. et baptismo quo ego baptizor. bap
tizabimini. Sedere autem ad dexteram
meam. vel ad sinistram non est meum da
re vobis. sed quibus paratum est. Et audientes .x.
ceperunt indignari de iacobo et iohanne.
Ihesus autem vocans eos. ait illis. Scitis quia
hii qui videntur principari gentibus do

minantur eis. et principes eorum potestatem
habent ipsorum. Non ita est autem in vobis. Sed quicumque
voluerit fieri maior. erit minister
vester. et quicumque in vobis voluerit primus esse
erit omnium servus. Nam et filius hominis
non venit ut ministraretur ei. sed ut mi
nistraret. et daret animam suam redemp
tionem pro multis. Et veniunt iericho. Et profi
ciscente eo de iericho. et discipulis eius. et plu
rima multitudine. filius thimei bartimeus
cecus sedebat iuxta viam mendicans.
qui cum audisset quia Ihesus nazarenus est.
cepit clamare et dicere. Fili david Ihesu mi
serere mei. Et comminabantur ei multi ut ta
ceret. At ille multo magis clamabat. Fili
david miserere mei. Et stans Ihesus precepit il
lum vocari. Et vocant cecum dicentes ei. Ani
mequior esto. surge vocat te. Qui proiec
to vestimento suo. exiliens venit ad eum.
Et respondens Ihesus dixit illi. Quid vis tibi
faciam. Cecus autem dixit ei. Rabboni ut
videam. Ihesus autem ait illi. Vade fides tua
te salvum fecit. Et confestim vidit. et sequebatur
eum in via. Et cum appropinquarent iero

XI

solime. et bethanie ad montem olivarum mit
tit duos ex discipulis suis. et ait illis. Ite
in castellum quod contra vos est. et statim intro
euntes illuc. invenietis pullum ligatum.
super quem nemo adhuc hominum sedit.
Solvite illum et adducite. Et si quis vobis di
xerit. Quid facitis. dicite quia domino necessa
rius est. et continuo illum dimittet huc. Et a
beuntes invenerunt pullum ligatum ante
ianuam foris in bivio. et solvunt eum. Et
quidam de illic stantibus dicebant illis. Quid
facitis solventes pullum. Qui dixerunt
eis. sicut preceperat illis Ihesus. et dimiserunt eis.
Et adduxerunt pullum ad Ihesum. et imposuerunt
illi vestimenta sua. et sedit super eum. Multi
autem vestimenta sua straverunt in via.
alii autem frondes cedebant de arboribus
et sternebant in via. Et qui preibant. et qui seque
bantur. clamabant dicentes. Osanna bene
dictus qui venit in nomine domini. benedictum
quod venit regnum patris nostri david. osanna in
excelsis. Et introivit ierosolimam in templum.
et circumspectis omnibus cum iam vespera esset
hora. exiit in bethaniam cum .xii. discipulis.
Et alia die cum exirent a bethania esuriit. Cumque
vidisset a longe ficum habentem folia. venit
si quid forte inveniret in ea. Et cum venisset ad
eam nichil invenit in eam preter folia. Non
enim erat tempus ficorum. Et respondens dixit
ei. Iam non amplius in eternum quisquam fru
ctum ex te manducet. Et audiebant discipuli
eius. Et veniunt ierosolimam. Et cum
introisset templum. cepit eicere vendentes
et ementes in templo. et mensas nummula
riorum. et cathedras vendentium columbas

ficum

ficorum

Regnare vult qui non invenit culmen honoris sine certamine laboris.
Que tibi premia patris regnum non plene
[illegible]

ciuitate. Et non sinebat ut quisquam transferret
uas per templum. et docebat dicens eis. Non-
ne scriptum est quia domus mea domus ora-
tionis uocabitur omnibus gentibus? vos autem
fecistis eam speluncam latronum. Quo audito principes
sacerdotum et scribe querebant quomo-
do perderent eum. Timebant enim eum quia uni-
uersa turba admirabatur super doctrina
eius. Et cum uespera facta esset egrediebatur de
ciuitate. Et cum mane transirent uiderunt
ficum aridam factam a radicibus. Et recordatus
est petrus dixit ei. Rabbi ecce ficus cui male-
dixisti aruit. Et respondens ihesus ait eis. Habete
fidem dei. Amen dico uobis quicumque huic monti
dixerit. tollere et mittere in mare. et non hesi-
tauerit in corde suo. sed crediderit. quia quodcumque di-
xerit fiat: fiet ei. Propterea dico uobis omnia quecumque
orantes petitis credite. quia accipietis. et ueni-
ent uobis. Et cum stabitis ad orandum. dimit-
tite si quid habetis aduersus aliquem. ut et pater uester
qui in celis est dimittat uobis peccata uestra. Quod
si uos non dimiseritis. nec pater uester qui in ce-
lis est dimittet peccata uestra uobis. Et ueniunt rursus
iterum ierosolimam. Et cum ambularet
in templo accedunt ad eum summi sacer-
dotes. et scribe. et seniores. et dicunt illi. In
qua potestate hec facis. et quis dedit tibi
hanc potestatem ut ista facias. Ihesus autem
respondens ait illis. Interrogabo uos. et ego
unum uerbum. et respondete michi. et di-
cam uobis in qua potestate hec faciam.
Baptismum iohannis de celo erat an ex
hominibus? Respondete michi. At illi cogi-
tabant secum dicentes. Si dixerimus de
celo. dicet. Quare ergo non credidistis ei? Si
dixerimus ex hominibus timemus populum.
Omnes enim habebant iohannem quia uere propheta
esset. Et respondentes dicunt ihesu. Nescimus.
Et respondens ihesus ait illis. Neque ego dico uobis
in qua potestate hec faciam.

XII

Et cepit illis
in parabolis loqui. Vineam pastinauit
homo. et circumdedit sepem. et fodit lacum.
et edificauit turrem. et locauit eam agricolis
et peregre profectus est. Et misit ad agricolas
in tempore seruum. ut ab agricolis acciperet
de fructu uinee. Qui apprehensum eum ceciderunt
et dimiserunt uacuum. Et iterum misit
ad illos alium seruum. et illum in capite uul-
nerauerunt. et contumeliis affecerunt. et con-
tumeliis affecerunt. Et rursum alium mi-
sit. et illum occiderunt. et plures alios quos-
dam cedentes. alios uero occidentes. Adhuc
ergo unum filium habens karissimum. et illum mi-
sit ad eos nouissimum dicens. Quia uere-
buntur filium meum. Coloni autem dixe-
runt ad inuicem. Hic est heres. Venite
occidamus eum. et nostra erit hereditas. Et appre-
hendentes eum occiderunt. et eiecerunt extra ui-
neam. Quid ergo faciet dominus uinee?
ueniet et perdet colonos. et dabit uineam aliis.
Nec scripturam hanc legistis. Lapidem quem
reprobauerunt edificantes. hic factus est in
caput anguli. A domino factum est istud
et est mirabile in oculis nostris. Et querebant
eum tenere. et timuerunt turbam. Cog-
nouerunt enim. quia ad eos parabolam
hanc dixerit. Et relicto eo abierunt. Et
mittunt ad eum quosdam ex pharise-
is. et herodianis ut caperent eum in uer-
bo. Qui uenientes dicunt ei. Magister
scimus quia uerax es. et non curas quem-
quam. nec enim uides in faciem hominum.
sed in ueritate uiam dei doces. Licet
tributum dare cesari an non dabimus?
Qui sciens uersutiam eorum ait illis. Quid
me temptatis. Afferte michi denarium
ut uideam. At illi attulerunt. Et ait
illis. Cuius est ymago hec. et inscriptio.
Dicunt illi cesaris. Respondens autem
ihesus dixit illis. Reddite igitur que sunt
cesaris cesari. et que sunt dei deo. Et
mirabantur super eo. Et ueniunt saduce-
i ad eum. qui dicunt resurrectionem non
esse. et interrogabant eum dicentes. Ma-
gister moyses scripsit nobis ut si cuius
frater mortuus fuerit. et dimiserit uxorem.
et filios non reliquerit. accipiat frater eius
uxorem ipsius. et resuscitet semen fratri suo.
Septem ergo fratres erant. et primus ac-
cepit uxorem. et mortuus est non relic-
to semine. Et secundus accepit eam.
et mortuus est. et nec iste reliquit semen.
Et tercius similiter. Et acceperunt eam
similiter septem. et non reliquerunt se-
men. Nouissima omnium defuncta est
et mulier. In resurrectione ergo cum
resurrexerint. cuius de his erit uxor?
Septem enim habuerunt eam uxorem.
Et respondens ihesus ait illis. Nonne ideo
erratis non scientes scripturas. Neque uir-
tutem dei? Cum enim a mortuis resur-
rexerint. neque nubent. neque nubentur. sed
sunt sicut angeli dei in celis. De mortuis autem
quod resurgant non legistis in libro moysi
super rubum. quomodo dixerit illi deus
inquiens. Ego sum deus abraham. et
deus ysaac. et deus iacob. Non est deus
mortuorum sed uiuorum. Vos ergo multum
erratis. Et accessit unus de scribis qui
audierat illos conquirentes. et uidens quoniam
bene illis responderit. interrogauit eum
quod esset primum omnium mandatum.
Ihesus autem respondit ei. Quia primum omni-
um mandatum est. Audi israel dominus
deus tuus deus unus est. Et diliges do-
minum deum tuum ex toto corde tuo.
et ex tota anima tua. et ex tota mente tua.
et ex tota uirtute tua. Hoc est primum
mandatum. Secundum autem simile
est huic. Diliges proximum tuum tamquam
te ipsum. Maius horum est aliud mandatum
non est. Et ait illi scriba. Bene magister dixisti.

in veritate dixisti quia unus est et non est alius praeter eum et ut diligatur ex toto corde et ex tota anima et ex toto intellectu et ex tota fortitudine et diligere proximum tamquam se ipsum maius est omnibus holocaustomatibus et sacrificiis. Iesus autem videns quod sapienter respondisset dixit illi non longe es a regno Dei. Et nemo iam audebat eum interrogare. Et respondens Iesus dicebat docens in templo quomodo dicunt scribae Christum filium esse David. Ipse enim David dicebat in Spiritu Sancto dixit Dominus Domino meo sede a dextris meis donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum. Ipse ergo David dicit eum Dominum et unde est filius eius. Et multa turba eum libenter audivit. Et dicebat eis in doctrina sua cavete a scribis qui volunt in stolis ambulare et salutari in foro et in primis cathedris sedere in synagogis et primos discubitus in cenis qui devorant domos viduarum sub obtentu prolixae orationis hii accipient prolixius iudicium. Et sedens Iesus contra gazophylacium aspiciebat quomodo turba iactaret aes in gazophylacium et multi divites iactabant multa. Cum venisset autem una vidua pauper misit duo minuta quod est quadrans. Et convocans discipulos suos ait illis amen dico vobis quoniam vidua haec pauper plus omnibus misit qui miserunt in gazophylacium. Omnes enim ex eo quod abundabat illis miserunt haec vero de penuria sua omnia quae habuit misit totum victum suum.

XIII Et cum egrederetur de templo ait illi unus ex discipulis suis magister aspice quales lapides et quales structurae. Et respondens Iesus ait illi vides has omnes magnas aedificationes non relinquetur lapis super lapidem qui non destruatur. Et cum sederet in monte Oliveti contra templum interrogabant eum separatim Petrus et Iacobus et Iohannes et Andreas dic nobis quando ista fient et quod signum erit quando haec omnia incipient consummari. Et respondens Iesus coepit dicere illis videte ne quis vos seducat. Multi enim venient in nomine meo dicentes quia ego sum et multos seducent. Cum audieritis autem bella et opiniones bellorum ne timueritis oportet enim fieri sed nondum finis. Exsurget enim gens super gentem et regnum super regnum et erunt terraemotus per loca et fames. Initium dolorum haec. Videte autem vosmet ipsos tradent enim vos in conciliis et in synagogis vapulabitis et ante praesides et reges stabitis propter me in testimonium illis. Et in omnes gentes primum oportet praedicari evangelium. Et cum duxerint vos tradentes nolite praecogitare quid loquamini sed quod datum vobis fuerit in illa hora id loquimini non enim vos estis loquentes sed Spiritus Sanctus. Tradet autem frater fratrem in mortem et pater filium et consurgent filii in parentes et morte adficient eos. Et eritis odio omnibus propter nomen meum qui autem sustinuerit in finem hic salvus erit. Cum autem videritis abominationem desolationis stantem ubi non debet qui legit intellegat tunc qui in Iudaea sunt fugiant in montes. Et qui super tectum ne descendat in domum nec introeat ut tollat quid de domo sua. Et qui in agro erit non revertatur retro tollere vestimentum suum. Vae autem praegnatibus et nutrientibus in illis diebus. Orate vero ut hieme non fiant. Erunt enim dies illi tribulationes tales quales non fuerunt ab initio creaturae quam condidit Deus usque nunc neque fient. Et nisi breviasset Dominus dies non fuisset salva omnis caro sed propter electos quos elegit breviavit dies. Et tunc si quis vobis dixerit ecce hic est Christus ecce illic ne credideritis. Exsurgent enim pseudochristi et pseudoprophetae et dabunt signa et portenta ad seducendos si potest fieri etiam electos. Vos ergo videte ecce praedixi vobis omnia. Sed in illis diebus post tribulationem illam sol contenebrabitur et luna non dabit splendorem suum et stellae caeli erunt decidentes et virtutes quae in caelis sunt movebuntur. Et tunc videbunt Filium hominis venientem in nubibus cum virtute magna et gloria. Et tunc mittet angelos suos et congregabit electos suos a quattuor ventis a summo terrae usque ad summum caeli. A ficu autem discite parabolam cum iam ramus eius tener fuerit et nata fuerint folia cognoscitis quia in proximo sit aestas sic et vos cum videritis haec fieri scitote quod in proximo sit in ostiis. Amen dico vobis quoniam non transiet generatio haec donec omnia ista fiant. Caelum et terra transibunt verba autem mea non transibunt. De die autem illo vel hora nemo scit neque angeli in caelo neque Filius nisi Pater. Videte vigilate et orate nescitis enim quando tempus sit. Sicut homo qui peregre profectus reliquit domum suam et dedit servis suis potestatem cuiusque operis et ianitori praecepit ut vigilet. Vigilate ergo nescitis enim quando dominus domus veniat sero an media nocte an galli cantu an mane ne cum venerit repente inveniat vos dormientes. Quod autem vobis dico omnibus dico vigilate.

XIIII Erat autem pascha et azyma post biduum et quaerebant summi sacerdotes et scribae quomodo eum dolo tenerent et occiderent. Dicebant autem non in die festo ne forte tumultus fieret populi. Et cum esset Bethaniae in domo Simonis leprosi et recumberet venit mulier habens alabastrum unguenti nardi spicati pretiosi et fracto alabastro effudit super caput eius. Erant autem quidam indigne ferentes intra semet ipsos et dicentes ut quid perditio ista unguenti facta est. Poterat enim unguentum istud veniri plus quam trecentis denariis et dari pauperibus et fremebant in eam. Iesus autem dixit sinite eam quid illi molesti estis bonum opus operata est in me. Semper enim pauperes habetis vobiscum et cum volueritis potestis illis benefacere me autem non semper habetis. Quod habuit haec fecit praevenit unguere corpus meum in sepulturam. Amen dico vobis ubicumque praedicatum fuerit evangelium istud in universo mundo et quod fecit haec narrabitur in memoriam eius. Et Iudas Scarioth unus de duodecim abiit ad summos sacerdotes ut proderet eum illis. Qui audientes gavisi sunt et promiserunt ei pecuniam se daturos et quaerebat quomodo illum oportune traderet. Et primo die azymorum quando pascha immolabant dicunt ei discipuli quo vis eamus et paremus tibi ut manduces pascha. Et mittit duos ex discipulis suis et dicit eis ite in civitatem et occurret vobis homo lagoenam aquae baiulans sequimini eum. Et quocumque introierit dicite domino quia magister dicit ubi est refectio mea ubi pascha cum discipulis meis manducem. Et ipse vobis demonstrabit cenaculum grande stratum et illic parate nobis. Et abierunt discipuli eius et venerunt in civitatem et invenerunt sicut dixerat illis et paraverunt pascha. Vespere autem facto venit cum duodecim. Et discumbentibus eis et manducantibus ait Iesus amen dico vobis quia unus ex vobis me tradet qui manducat mecum. At illi coeperunt contristari et dicere ei singillatim numquid ego. Qui ait illis unus ex duodecim qui intingit mecum manum in catino. Et Filius quidem hominis vadit sicut scriptum est de eo vae autem homini illi per quem Filius hominis traditur bonum erat ei si non esset natus homo ille. Et manducantibus illis accepit Iesus panem et benedicens fregit et dedit eis et ait sumite hoc est corpus meum. Et accepto calice gratias agens dedit eis et biberunt ex illo omnes. Et ait illis hic est sanguis meus novi testamenti qui pro multis effunditur. Amen dico vobis quod iam non bibam de genimine vitis usque in diem illum cum illud bibam novum in regno Dei. Et hymno dicto exierunt in montem Olivarum. Et ait eis Iesus omnes scandalizabimini in nocte ista quia scriptum est percutiam pastorem et dispergentur oves. Sed postquam resurrexero praecedam vos in Galilaeam. Petrus autem ait ei et si omnes scandalizati fuerint sed non ego. Et ait illi Iesus amen dico tibi quia tu hodie in nocte hac priusquam bis gallus vocem dederit ter me es negaturus. At ille amplius loquebatur et si oportuerit me simul commori tibi non te negabo.

Azima

nardi spicati

Bonum erat illi

non te negabo. Similiter autem et omnes dicebant. Et veniunt
in predium cui nomen erat gesemani. Et ait discip-
ulis suis. Sedete hic donec orem. Et assumit petrum
et iacobum et iohannem secum. et cepit pavere et tedere.
Et ait illis. Tristis est anima mea usque ad mortem. Sustinete
hic et vigilate. Et cum processisset paululum procidit super
terram. et orabat ut si fieri posset transiret ab eo hora.
Et dixit. abba pater. omnia tibi possibilia sunt. transfer cali-
cem hunc a me. Sed non quod ego volo sed quod tu. Et venit.
Et invenit eos dormientes. Et ait petro. Symon
dormis. non potuisti una hora vigilare. Vigilate
et orate ut non intretis in temptationem. Spiritus quidem promptus
est. caro vero infirma. Et iterum abiens oravit eundem
sermonem dicens. Et reversus denuo. invenit eos dor-
mientes. Erant enim oculi eorum gravati. et ignorabant
quid responderent ei. Et venit tercio. et ait illis. Dormite
iam et requiescite. sufficit. Venit hora. ecce tradetur
filius hominis in manus peccatorum. Surgite eamus. ecce
qui me tradet prope est. Et adhuc eo loquente venit iudas
scarioth unus ex xii. et cum illo turba multa cum
gladiis et lignis missi a summis sacerdotibus et scribis et
senioribus. Dederat autem traditor eius signum dicens.
Quemcumque osculatus fuero. ipse est tenete eum. et ducite
caute. Et cum venisset statim accedens ad eum. ait. Ave
rabbi. et osculatus est eum. At illi manus iniecerunt in eum.
Et tenuerunt eum. Unus autem quidam de circumstantibus educens
gladium percussit servum summi sacerdotis. et
amputavit illi auriculam. Et respondens ihesus ait
illis. Tamquam ad latronem existis cum gladiis et lignis
comprehendere me. Cotidie eram apud vos docens
in templo et non me tenuistis. Sed ut impleantur
scripture. Tunc discipuli eius relinquentes eum omnes
fugerunt. Adolescens quidam sequebatur eum amictus
sindone super nudo. et tenuerunt eum. At ille
reiecta sindone nudus profugit ab eis. Et adduxerunt
ihesum ad summum sacerdotem. et convenerunt omnes sacerdotes
et scribe et seniores. Et petrus a longe secutus est eum usque
intro in atrium summi sacerdotis et sedebat cum ministris
et calefaciebat se ad ignem. Summi vero sacerdotes et omne
concilium querebant adversus ihesum testimonium ut eum
morti traderent. nec inveniebant. Multi enim falsum
testimonium dicebant adversus eum. et convenientia
testimonia non erant. Et quidam surgentes falsum
testimonium ferebant adversus eum dicentes quoniam nos
audivimus eum dicentem. Ego dissolvam templum
hoc manufactum et per triduum aliud non manufactum edifi-
cabo. Et non erat conveniens testimonium illorum. Et ex-
surgens summus sacerdos in medium. interrogavit ihesum
dicens. Non respondes quicquam ad ea que tibi obiciuntur
ab his. Ille autem tacebat et nichil respondit. Rursus
summus sacerdos interrogabat eum et dixit ei. Tu es christus filius
dei benedicti. Ihesus autem dixit illi. Ego sum. et videbitis
amodo filium hominis sedentem a dextris virtutis dei et
venientem cum nubibus celi. Summus autem sacerdos
scindens vestimenta sua. ait. Quid adhuc deside-
ramus testes. audistis blasphemiam. Quid vobis
videtur. Qui omnes condempnaverunt eum esse reum mor-
tis. Et ceperunt quidam conspuere in eum et velare
faciem eius et colaphis eum cedere. et dicere ei. prophe-
tiza. quis est qui te percussit. Et ministri eum alapis
cedebant. Et cum esset petrus in atrio deorsum. venit

non respondes quicquam

una de ancillis summi sacerdotis. Et cum vidisset
petrum calefacientem se. aspiciens. ait
illum. Et tu cum ihesu nazareno eras. At ille
negavit dicens. Neque scio neque novi quid dicis. et
exiit foras ante atrium et gallus cantavit.
Rursus autem cum vidisset illum ancilla. cepit dicere circumst-
antibus. Quia hic ex illis est. At ille iterum negavit. Et post
pusillum rursus qui astabant dicebant petro.
Vere ex illis es. nam et galileus es. Ille autem cepit ana-
thematizare et iurare. Quia nescio hominem istum
quem dicitis. Et statim iterum gallus cantavit. Et recor-
datus est petrus verbi quod dixerat ei ihesus. priusquam gallus cantet
bis. ter me negabis. Et cepit flere. Et confestim XV
mane consilium facientes summi sacerdotes cum senioribus
et scribis et universo concilio vincientes ihesum duxerunt
et tradiderunt eum pilato. Et interrogavit eum pilatus.
Tu es rex iudeorum. At ille respondens ait illi. Tu dicis.
Et accusabant eum summi sacerdotes in multis. Pilatus autem
rursum interrogavit eum dicens. Non respondes quicquam.
Vide in quantis te accusant. Ihesus autem amplius nichil respondit
ita ut miraretur pilatus. Per diem autem festum dimittere
solebat illis unum ex vinctis quemcumque petissent. Erat
autem qui dicebatur barrabas qui cum seditiosis erat
vinctus qui in seditione fecerat homicidium. Et cum
ascendisset turba cepit rogare sicut semper facie-
bat illis. Pilatus autem respondit eis et dixit. Vultis
dimittam vobis regem iudeorum. Sciebat enim quod
per invidiam tradidissent eum summi sacerdotes. Pon-
tifices autem concitaverunt turbam ut magis barraban
dimitteret eis. Pilatus autem iterum respondens ait illis.
Quid ergo vultis ut faciam regi iudeorum. At
illi iterum clamaverunt crucifige eum. Pilatus vero
dicebat eis. Quid enim mali fecit. At illi magis
clamabant. crucifige eum. Pilatus autem volens
populo satisfacere. dimisit illis barraban et tradidit
eis ihesum flagellis cesum. ut crucifigeretur. Milites
autem duxerunt eum intro in atrium pretorii et convoca-
bant totam cohortem. et induunt eum purpura
et imponunt ei plectentes spineam coronam.
Et ceperunt salutare eum et dicere. Ave rex iudeorum
et percutiebant caput eius arundine. et conspue-
bant in eum. et ponentes genua adorabant
eum. Et postquam illuserunt ei. exuerunt eum purpu- eum
ram et induerunt eum vestimentis suis. Et educunt
eum ut crucifigerent eum. Et angariaverunt
pretereuntem quempiam symonem cyreneum
venientem de villa patrem alexandri et ruphi.
ut tolleret crucem eius. Et perducunt eum in golgatha
locum quod est interpretatum calvarie locus. Et dabant
ei bibere mirratum vinum. et non accepit.
Et crucifigentes eum diviserunt vestimenta
eius. mittentes sortem super eis quis quid tolleret. Erat
autem hora tercia. et crucifixerunt eum. Et erat
titulus cause eius inscriptus Rex iudeorum. Et cum eo
crucifigunt duos latrones. unum a dextris et alium
a sinistris eius. Et impleta est scriptura que dicit.
Et cum iniquis deputatus est. Et pretereuntes blas-
phemabant eum. dicentes et moventes
capita sua. dicentes. Vach qui destruis destruis
templum dei. et in tribus diebus edificas. Salvum
fac temetipsum descendens de cruce. Similiter et

Et similiter sacerdotes illudentes ad alterutrum cum scribis dicebant: Alios salvos fecit, se ipsum non potest salvum facere. Christus rex Israel descendat nunc de cruce ut videamus et credamus. Et qui cum eo crucifixi erant convitiabantur ei. Et facta hora sexta tenebre facte sunt per totam terram usque in horam nonam. Et hora nona exclamavit Iesus voce magna dicens: Heloy heloy lamazabathani? quod est interpretatum Deus meus Deus meus ut quid me dereliquisti? Et quidam de circumstantibus audientes dicebant: Ecce Heliam vocat. Currens autem unus et implens spongiam aceto circumponensque calamo potum dabat ei dicens: Sinite videamus si veniat Helias ad deponendum eum. Iesus autem emissa voce magna exspiravit. Et velum templi scissum est in duo a summo usque deorsum. Videns autem centurio qui ex adverso stabat quia sic clamans exspirasset ait: Vere hic homo filius dei erat. Erant autem et mulieres de longe aspicientes inter quas erat Maria Magdalene et Maria Iacobi minoris et Ioseph mater et Salome, et cum esset in Galilea sequebantur eum et ministrabant ei, et alie multe que simul cum eo ascenderant Ierosolimam. Et cum iam sero esset factum, quia erat parasceve quod est ante sabbatum, venit Ioseph ab Arimathia nobilis decurio qui et ipse erat expectans regnum dei, et audacter introivit ad Pilatum et petiit corpus Iesu. Pilatus autem mirabatur si iam obisset, et accersito centurione interrogavit eum si iam mortuus esset. Et cum cognovisset a centurione donavit corpus Ioseph. Ioseph autem mercatus sindonem et deponens eum involvit sindone et posuit eum in monumento quod erat excisum de petra et advolvit lapidem ad hostium monumenti. Maria autem Magdalene et Maria Ioseph aspiciebant ubi poneretur.

XVI Et cum transisset sabbatum, Maria Magdalene et Maria Iacobi et Salome emerunt aromata ut venientes ungerent Iesum. Et valde mane una sabbatorum veniunt ad monumentum orto iam sole. Et dicebant ad invicem: Quis revolvet nobis lapidem ab hostio monumenti? Et respicientes viderunt revolutum lapidem; erat quippe magnus valde. Et introeuntes in monumentum viderunt iuvenem sedentem in dextris coopertum stola candida, et obstupuerunt. Qui dicit illis: Nolite expavescere; Iesum queritis Nazarenum crucifixum; surrexit, non est hic; ecce locus ubi posuerunt eum. Sed ite dicite discipulis eius et Petro quia precedet vos in Galileam; ibi eum videbitis sicut dixit vobis. At ille exeuntes fugerunt de monumento; invaserat enim eas tremor et pavor, et nemini quicquam dixerunt; timebant enim. Surgens autem Iesus mane prima sabbati apparuit primo Marie Magdalene de qua eiecerat septem demonia. Illa vadens nuntiavit his qui cum eo fuerant lugentibus et flentibus. Et illi audientes quia viveret et visus esset ab ea non crediderunt. Post hec autem duobus ex eis ambulantibus ostensus est in alia effigie euntibus in villam. Et illi euntes nuntiaverunt ceteris, nec illis crediderunt. Novissime recumbentibus illis undecim apparuit et exprobravit incredulitatem eorum et duritiam cordis, quia his qui viderant eum resurrexisse non crediderunt. Et dixit eis: Euntes in mundum universum predicate evangelium omni creature. Qui crediderit et baptizatus fuerit salvus erit; qui vero non crediderit condempnabitur. Signa autem eos qui crediderint hec sequentur: in nomine meo demonia eicient, linguis loquentur novis, serpentes tollent,

et si mortiferum quid biberint non eos nocebit; super egros manus imponent et bene habebunt. Et dominus quidem Iesus postquam locutus est eis assumptus est in celum et sedet a dextris dei. Illi autem profecti predicaverunt ubique domino cooperante et sermonem confirmante sequentibus signis.

Incipit prologus sancti Ieronimi in evangelium Luce.

Lucas Syrus natione Antiochensis arte medicus, discipulus apostolorum, postea Paulum secutus usque ad confessionem eius, serviens domino sine crimine. Nam neque uxorem umquam habuit neque filios. lxx annorum in Bithinia obiit plenus spiritu sancto. Qui cum iam descripta essent evangelia, per Mattheum quidem in Iudea, per Marcum autem in Italia, sancto instigante spiritu in Achaie partibus hoc scripsit evangelium, significans etiam ipse in principio ante alia esse descripta. Cui extra ea que ordo evangelice dispositionis exposcit, ea maxime necessitas laboris fuit ut primum grecis fidelibus omni perfectione venturi in carnem dei Christi manifestata humanitate, ne iudaicis fabulis attenti in solo legis desiderio tenerentur, vel ne hereticis fabulis et stultis sollicitationibus seducti exciderent a veritate elaboraret. Dehinc ut in principio evangelii Iohannis nativitate presumpta, cui evangelium scriberet et in quo electus scriberet indicaret, contestans in se completa esse que essent ab aliis inchoata. Cui ideo post baptismum filii dei a perfectione generationis in Christo implete et repetende a principio nativitatis humane potestas permissa est, ut requirentibus demonstraret in quo apprehendens erat per Nathan filium introitu recurrentis in deum generationis admisso, indisparabilis dei ut predicans in hominibus Christum suum perfecti opus hominis redire in se per filium faceret, qui per David patrem venientibus iter prebebat in Christo. Cui Luce non inmerito etiam scribendorum Actuum apostolicorum potestas in ministerio datur, ut deo in deum pleno et filio perditionis extincto, oratione ab apostolis facta, sorte domini electionis numerus compleretur. Sicque Paulus consummationem apostolicis actibus daret, quem diu contra stimulum recalcitrantem dominus elegisset. Quod legentibus ac requirentibus deum et si per singula expediri a nobis utile fuerat, scientes tamen quod operantem agricolam oporteat de fructibus suis edere, vitavimus publicam curiositatem, ne non tam volentibus deum videremur demonstrare quam fastidientibus prodidisse.

Incipit evangelium secundum Lucam. ca. i. Iste alius prologus.

Quoniam quidem multi conati sunt ordinare narrationem que in nobis complete sunt rerum, sicut tradiderunt nobis qui ab initio ipsi viderunt et ministri fuerunt sermonis, visum est et mihi assecuto a principio omnia diligenter ex ordine tibi scribere optime Theophile, ut cognoscas eorum verborum de quibus eruditus es veritatem.

Incipit evangelium Luce evangeliste. c. i.

Fuit in diebus Herodis regis Iudee sacerdos quidam nomine Zacharias de vice Abia, et uxor illi de filiabus Aaron et nomen eius Elizabeth. Erant autem iusti ambo ante deum, incedentes in omnibus mandatis et iustificationibus domini sine querela. Et non erat eis filius eo quod esset Elizabeth sterilis et ambo processissent in diebus suis. Factum est autem cum sacerdotio fungeretur Zacharias in ordine vicis sue ante deum, secundum consuetudinem sacerdotii sorte exiit ut incensum poneret ingressus in templum domini. Et omnis multitudo populi erat orans

foras hora incensi. Apparuit autem illi angelus domini stans a dextris altaris incensi. Et zacharias videns turbatus est, et timor irruit super eum. Ait autem ad illum angelus: Ne timeas zacharia, quoniam exaudita est deprecatio tua, et uxor tua elizabet pariet tibi filium, et vocabis nomen eius iohannem. Et erit gaudium tibi et exultatio, et multi in nativitate eius gaudebunt. Erit enim magnus coram domino, et vinum et siceram non bibet, et spiritu sancto replebitur adhuc ex utero matris sue, et multos filiorum israel convertet ad dominum deum ipsorum. Et ipse precedet ante illum in spiritu et virtute helye, ut convertat corda patrum in filios, et incredulos ad prudentiam iustorum, parare domino plebem perfectam. Et dixit zacharias ad angelum: Unde hoc sciam? Ego enim sum senex, et uxor mea processit in diebus suis. Et respondens angelus dixit ei: Ego sum gabriel qui asto ante deum, et missus sum loqui ad te et hec tibi evangelizare. Et ecce eris tacens et non poteris loqui usque in diem quo hec fiant, pro eo quod non credidisti verbis meis que implebuntur in tempore suo. Et erat plebs expectans zachariam, et mirabantur quod tardaret ipse in templo. Egressus autem non poterat loqui ad illos, et cognoverunt quod visionem vidisset in templo. Et ipse erat innuens illis, et permansit mutus. Et factum est ut impleti sunt dies officii eius, abiit in domum suam. Post autem hos dies concepit elisabet uxor eius, et occultabat se mensibus quinque, dicens: Quia sic fecit mihi dominus in diebus quibus respexit auferre opprobrium meum inter homines. In mense autem sexto missus est angelus gabriel a deo in civitatem galilee cui nomen nazareth, ad virginem desponsatam viro cui nomen erat ioseph de domo david, et nomen virginis maria. Et ingressus angelus ad eam dixit: Ave gratia plena, dominus tecum, benedicta tu in mulieribus. Que cum audisset turbata est in sermone eius, et cogitabat qualis esset ista salutatio. Et ait angelus ei: Ne timeas maria, invenisti enim gratiam apud deum. Ecce concipies in utero et paries filium, et vocabis nomen eius ihesum. Hic erit magnus, et filius altissimi vocabitur, et dabit illi dominus deus sedem david patris eius, et regnabit in domo iacob in eternum, et regni eius non erit finis. Dixit autem maria ad angelum: Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco? Et respondens angelus dixit ei: Spiritus sanctus superveniet in te, et virtus altissimi obumbrabit tibi. Ideoque et quod nascetur ex te sanctum, vocabitur filius dei. Et ecce elisabet cognata tua et ipsa concepit filium in senectute sua, et hic mensis est sextus illi que vocatur sterilis, quia non erit impossibile apud deum omne verbum. Dixit autem maria: Ecce ancilla domini, fiat michi secundum verbum tuum. Et discessit ab illa angelus. Exurgens autem maria in diebus illis abiit in montana cum festinatione in civitatem iuda, et intravit in domum zacharie et salutavit elisabeth. Et factum est ut audivit salutationem marie elisabet, exultavit infans in utero eius, et repleta est spiritu sancto elisabeth, et exclamavit voce magna et dixit: Benedicta tu inter mulieres, et benedictus fructus ventris tui. Et unde hoc michi ut veniat mater domini mei ad me? Ecce enim ut facta est vox salutationis tue in auribus meis, exultavit in gaudio infans in utero meo. Et beata que credidisti, quoniam perficientur ea que dicta sunt tibi a domino. Et ait maria: Magnificat anima mea dominum, et exultavit spiritus meus in deo salutari meo. Quia respexit humilitatem ancille sue, ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. Quia fecit michi magna qui potens est, et sanctum nomen eius. Et misericordia eius a progenie in progenies timentibus eum. Fecit potentiam in brachio suo, dispersit superbos mente cordis sui. Deposuit potentes de sede, et exaltavit humiles. Esurientes implevit bonis, et divites dimisit inanes. Suscepit israel puerum suum, recordatus misericordie sue. Sicut locutus est ad patres nostros, abraham et semini eius in secula. Mansit autem maria cum illa quasi mensibus tribus, et reversa est in domum suam. Elisabeth autem impletum est tempus pariendi, et peperit filium. Et audierunt vicini et cognati eius quia magnificavit dominus misericordiam suam cum illa, et congratulabantur ei. Et factum est in die octavo venerunt circumcidere puerum, et vocabant eum nomine patris sui zachariam. Et respondens mater eius dixit: Nequaquam,

non ab ... [illegible]

Ideoque quod nascetur ex te sanctum vocabitur filius dei

Magnificat anima mea dominum

sed vocabitur iohannes. Et dixerunt ad illam: Quia nemo est in cognatione tua qui vocetur hoc nomine. Innuebant autem patri eius quem vellet vocari eum. Et postulans pugillarem scripsit dicens: Iohannes est nomen eius. Et mirati sunt universi. Apertum est autem illico os eius et lingua eius, et loquebatur benedicens deum. Et factus est timor super omnes vicinos eorum, et super omnia montana iudee divulgabantur omnia verba hec. Et posuerunt omnes qui audierant in corde suo dicentes: Quis putas puer iste erit? Etenim manus domini erat cum illo. Et zacharias pater eius impletus est spiritu sancto et prophetavit dicens: Benedictus dominus deus israel, quia visitavit et fecit redemptionem plebis sue. Et erexit cornu salutis nobis in domo david pueri sui. Sicut locutus est per os sanctorum qui a seculo sunt prophetarum eius, salutem ex inimicis nostris et de manu omnium qui oderunt nos, ad faciendam misericordiam cum patribus nostris, et memorari testamenti sui sancti. Iusiurandum quod iuravit ad abraham patrem nostrum daturum se nobis, ut sine timore de manu inimicorum nostrorum liberati serviamus illi in sanctitate et iustitia coram ipso omnibus diebus nostris. Et tu puer propheta altissimi vocaberis, preibis enim ante faciem domini parare vias eius. Ad dandam scientiam salutis plebi eius in remissionem peccatorum eorum, per viscera misericordie dei nostri, in quibus visitavit nos oriens ex alto, illuminare his qui in tenebris sedent et in umbra mortis sedent, ad dirigendos pedes nostros in viam pacis. Puer autem crescebat et confortabatur spiritu, et erat in desertis usque in diem ostensionis sue ad israel.

II Factum est autem in diebus illis, exiit edictum a cesare augusto ut describeretur universus orbis. Hec descriptio prima facta est a preside syrie cyrino. Et ibant omnes ut profiterentur singuli in suam civitatem. Ascendit autem et ioseph a galylea de civitate nazareth in iudeam civitatem david que vocatur bethleem, eo quod esset de domo et familia david, ut profiteretur cum maria desponsata sibi uxore pregnante. Factum est autem cum essent ibi, impleti sunt dies ut pareret. Et peperit filium suum primogenitum, et pannis eum involvit, et reclinavit eum in presepio, quia non erat eis locus in diversorio. Et pastores erant in regione eadem vigilantes et custodientes vigilias noctis super gregem suum. Et ecce angelus domini stetit iuxta illos, et claritas dei circumfulsit illos, et timuerunt timore magno. Et dixit illis angelus: Nolite timere. Ecce enim evangelizo vobis gaudium magnum quod erit omni populo, quia natus est vobis hodie salvator, qui est christus dominus, in civitate david. Et hoc vobis signum: invenietis infantem pannis involutum et positum in presepio. Et subito facta est cum angelo multitudo milicie celestis laudantium deum et dicentium: Gloria in altissimis deo, et in terra pax hominibus bone voluntatis. Et factum est ut discesserunt ab eis angeli in celum, pastores loquebantur ad invicem: Transeamus usque bethleem, et videamus hoc verbum quod factum est, quod dominus fecit et ostendit nobis. Et venerunt festinantes, et invenerunt mariam et ioseph et infantem positum in presepio. Videntes autem cognoverunt de verbo quod dictum erat illis de puero hoc. Et omnes qui audierunt mirati sunt, et de his que dicta erant a pastoribus ad ipsos. Maria autem conservabat omnia verba hec, conferens in corde suo. Et reversi sunt pastores glorificantes et laudantes deum in omnibus que audierant et viderant, sicut dictum est ad illos. Et postquam consummati sunt dies octo ut circumcideretur puer, vocatum est nomen eius ihesus, quod vocatum est ab angelo priusquam in utero conciperetur. Et postquam impleti sunt dies purgationis marie secundum legem moysi, tulerunt illum in ierusalem ut sisterent eum domino, sicut scriptum est in lege domini: quia omne masculinum adaperiens vulvam sanctum domino vocabitur. Et ut darent hostiam secundum quod dictum est in lege domini, par turturum aut duos pullos columbarum. Et ecce homo erat in ierusalem cui nomen symeon, et homo iste iustus et timoratus, expectans consolationem israel, et spiritus sanctus erat in eo. Et responsum acceperat a spiritu sancto non visurum se mortem nisi prius videret christum domini. Et venit in spiritu in templum. Et cum inducerent puerum ihesum parentes eius ut facerent secundum consuetudinem legis pro eo, et ipse accepit eum in ulnas suas, et benedixit deum et dixit: Nunc dimittis servum tuum domine secundum verbum tuum in pace. Quia viderunt oculi mei salutare tuum.

Benedictus dominus deus israel

Hec descriptio

omne masculinum

Nunc dimittis

nichil amplius quam constitutum est, faciatis / vob

quod parasti ante faciem omnium populorum. Lumen ad revelationem gentium et
gloriam plebis tue israel. Et erat pater et mater mirantes super hiis que dicebantur de illo.
Et benedixit illis symeon et dixit ad mariam matrem eius. Ecce positus est hic in
ruinam et in resurrectionem multorum in israel. Et in signum cui contradicetur
Et tuam ipsius animam pertransibit gladius ut revelentur ex multis cordi-
bus cogitationes. Et erat anna prophetissa filia phanuel de tribu aser. Hec proces-
serat in diebus multis et vixerat cum viro suo annis vii a virginitate su-
a. Et hec vidua erat usque ad annos octoginta iiii. que non discedebat de tem-
plo ieiuniis et obsecrationibus serviens deo nocte et die. Et hec ipsa hora superve-
niens confitebatur domino et loquebatur de illo omnibus qui expectabant re-
demptionem israel. Et ut perfecerunt omnia secundum legem moysi reversi sunt
in galileam in civitatem suam nazareth. Puer autem crescebat et conforta-
batur plenus sapientia et gratia dei erat cum illo. Et ibant parentes eius per omnes
annos in ierusalem in die sollempni pasche. Et cum factus esset ihesus annorum xii
ascendentibus illis ierosolimam secundum consuetudinem diei festi consum-
matisque diebus cum redirent remansit puer ihesus in ierusalem et non cogno-
verunt parentes eius. Existimantes autem illum esse in comitatu venerunt
iter diei et requirebant eum inter cognatos et notos. Et non invenientes regres-
si sunt in ierusalem requirentes eum. Et factum est post triduum invenerunt il-
lum in templo sedentem in medio doctorum audientem illos et interrogantem
eos. Stupebant autem omnes qui eum audiebant super prudentia et responsis eius.
Et videntes admirati sunt. Et dixit mater eius ad eum. Fili quid fecisti
nobis sic? Ecce pater tuus et ego dolentes querebamus te. Et ait ad illos. Quid est
quod me querebatis? nesciebatis quia in hiis que patris mei sunt oportet me esse.
Et ipsi non intellexerunt verbum quod locutus est ad illos. Et descendit cum eis
et venit nazareth et erat subditus illis. Et mater eius conservabat omnia
verba hec conferens in corde suo. Et ihesus proficiebat sapientia et etate et gratia apud
deum et homines.

III

Anno autem quintodecimo imperii tiberii cesaris pre-
sidente poncio pilato iudeam tetrarcha autem galilee herode philippo autem
fratre eius tetrarcha iture et traconitidis regionis et lisania abiline
tetrarcha sub principibus sacerdotum anna et caypha factum est verbum domini
super iohannem zacharie filium in deserto. Et venit in omnem regionem
iordanis predicans baptismum penitentie in remissionem peccatorum sicut scriptum est
in libro sermonum ysaye prophete. Vox clamantis in deserto pa-
rate viam domini rectas facite semitas eius. Omnis vallis implebi-
tur et omnis mons et collis humiliabitur et erunt prava in directa et as-
pera in vias planas. Et videbit omnis caro salutare dei. Dicebat ergo ad tur-
bas que exibant ut baptizarentur ab ipso. Genimina viperarum quis osten-
dit vobis fugere a ventura ira? Facite ergo fructus dignos penitentie et ne ceperitis
dicere patrem habemus abraham. Dico enim vobis quia potens est deus de lapidi-
bus istis suscitare filios abrahe. Iam enim securis ad radicem arboris
posita est. Omnis ergo arbor non faciens fructum bonum excidetur et in ig-
nem mittetur. Et interrogabant eum turbe dicentes. Quid ergo facie-
mus? Respondens autem dicebat illis. Qui habet duas tunicas det non haben-
ti. Et qui habet escas similiter faciat. Venerunt autem ad eum et publicani ut bap-
tizarentur et dixerunt ad illum. Magister quid faciemus? At ille dixit ad eos.
Nichil amplius quam quod constitutum est vobis faciatis. Interrogabant autem
eum et milites dicentes. Quid faciemus et nos? Et ait illis. Neminem concuti-
atis neque calumpniam faciatis et contenti estote stipendiis vestris. Exis-
timante autem populo et cogitantibus omnibus in cordibus suis de iohanne ne forte
ipse esset christus. Respondit iohannes dicens omnibus. Ego quidem baptizo vos aqua
veniet autem fortior me post me cuius non sum dignus corrigiam solvere
calciamentorum eius. Ipse vos baptizabit in spiritu sancto et igni. Cuius venti-
labrum in manu eius et purgabit aream suam et congregabit triti-
cum in horreum suum. Paleas autem comburet igni inextinguibili.
Multa quidem et alia exhortans evangelizabat populo. Herodes autem
tetrarcha cum corriperetur ab illo de herodiade uxore fratris sui et de
omnibus malis que fecit herodes adiecit et hoc super omnia et inclusit
iohannem in carcere. Factum est autem cum baptizaretur omnis populus
et ihesu baptizato et orante apertum est celum et descendit spiritus sanctus
corporali specie sicut columba in ipsum. Et vox de celo facta est. Tu es filius
meus dilectus in te complacuit michi. Et ipse ihesus erat incipiens quasi
annorum xxx ut putabatur filius ioseph. Qui fuit heli qui fuit ma-
thath qui fuit levi qui fuit melchi qui fuit ianne qui fuit ioseph
qui fuit mathathie qui fuit amos qui fuit naum qui fuit esli qui
fuit nagge qui fuit maath qui fuit mathathie qui fuit semei
qui fuit ioseph qui fuit iuda qui fuit iohanna qui fuit resa qui fuit
zorobabel qui fuit salathiel qui fuit neri qui fuit melchi qui fuit
addi qui fuit cosan qui fuit elmadam qui fuit her qui fuit
ihesu qui fuit helyezer qui fuit iorim qui fuit mathat qui fuit le-
vi qui fuit symeon qui fuit iuda qui fuit ioseph qui fuit iona qui fuit e-
liachim qui fuit melcha qui fuit menna qui fuit mathatha
qui fuit nathan qui fuit david qui fuit iesse qui fuit obeth qui fuit — David
booz qui fuit salmon qui fuit naason qui fuit aminadab qui
fuit aram qui fuit esrom qui fuit phares qui fuit iude qui fuit
iacob qui fuit ysaac qui fuit abrahe qui fuit thare qui fuit
nachor qui fuit seruch qui fuit ragau qui fuit phaleth qui fuit
heber qui fuit sale qui fuit caynan qui fuit arphaxat qui fuit
sem qui fuit noe qui fuit lamech qui fuit matusale qui fuit enoc
qui fuit iareth qui fuit malaleel qui fuit caynan qui fuit enos
qui fuit seth qui fuit adam qui fuit dei.

IIII

Ihesus autem plenus spiritu
sancto regressus est ab iordane. Et agebatur in spiritu in desertum diebus
xl et temptabatur a diabolo. Et nichil manducavit in diebus illis. Et
consummatis illis esuriit. Dixit autem illi diabolus. Si filius dei es
dic lapidi huic ut panis fiat. Et respondit ad illum ihesus. Scriptum est
quia non in pane solo vivit homo sed in omni verbo dei. Et duxit illum diabo-
lus et ostendit illi omnia regna orbis terre in momento temporis.
Et ait ei. Tibi dabo potestatem hanc universam et gloriam illorum
quia michi tradita sunt et cui volo do illa. Tu ergo si adoraveris me erunt
tua omnia. Et respondens ihesus dixit illi. Scriptum est. Dominum deum tuum ad-
orabis et illi soli servies. Et duxit illum in ierusalem et statuit eum
super pinnaculum templi et dixit illi. Si filius dei es mitte te de-
hinc deorsum. Scriptum est enim quod angelis suis mandavit de te
ut conservent te et quia in manibus tollent te ne forte offendas
ad lapidem pedem tuum. Et respondens ihesus ait illi. Dictum est. Non
temptabis dominum deum tuum. Et consummata omni temptatione
diabolus recessit ab illo usque ad tempus. Et regressus est ihesus in virtu-
te spiritus in galileam et fama exiit per universam regionem de illo. Et ipse
docebat in synagogis eorum et magnificabatur ab omnibus. Et venit
nazareth ubi erat nutritus et intravit secundum consuetudinem suam
die sabbati in synagogam et surrexit legere. Et traditus est illi
liber ysaye prophete et ut revolvit librum invenit locum ubi scriptum
erat. Spiritus domini super me propter quod unxit me evangelizare pauperibus
misit me sanare contritos corde predicare captivis remissionem et ce-
cis visum. Dimittere confractos in remissionem predicare annum
domini acceptum et diem retributionis. Et cum plicuisset librum reddi-
dit ministro et sedit et omnium in synagoga oculi erant intenden-
tes in eum. Cepit autem dicere ad illos. Quia hodie impleta est hec
scriptura in auribus vestris. Et omnes testimonium illi dabant et
mirabantur in verbis gratie que procedebant de ore ipsius et dicebant. Nonne
hic filius est ioseph? Et ait illis. Utique dicetis michi hanc simi-
litudinem. Medice cura te ipsum. Quanta audivimus facta in capharna-
um fac et hic in patria tua. Ait autem. Amen dico vobis quia nemo
propheta acceptus est in patria sua. In veritate dico vobis multe vidu-
e erant in diebus helye in israel quando clausum est celum annis tri-
bus et mensibus sex cum facta esset fames magna in omni terra et ad nul-
lam missus est helyas nisi in sarepta sidonie ad mulierem
viduam. Et multi leprosi erant in israel sub helyseo propheta et nemo
eorum mundatus est nisi naaman syrus. Et repleti sunt omnes in syna-
goga ira hec audientes. Et surrexerunt et eiecerunt illum ex-
tra civitatem et duxerunt illum usque ad supercilium montis super quem
civitas illorum erat edificata ut precipitarent eum. Ipse autem
transiens per medium illorum ibat. Et descendit in capharnaum
civitatem galylee ibique docebat illos sabbatis. Et stupebant in
doctrina eius quia in potestate erat sermo ipsius. Et in syna-
goga erat homo habens demonium inmundum et exclamavit vo-
ce magna dicens. Sine quid nobis et tibi ihesu nazarene venis-
ti perdere nos? Scio te quis sis sanctus dei. Et increpavit illum ihesus di-
cens. Obmutesce et exi ab eo. Et cum proiecisset illum demo-
nium in medium exiit ab illo nichilque illum nocuit. Et fac-

Marginal notes: non textum quem legebat ihc — medice cura te ipsum — multe vidue

est pavor in omnibus et colloquebantur ad invicem dicentes Quod est hoc verbum quia in potestate et virtute imperat immundis spiritibus et exeunt. Et divulgabatur fama de illo in omnem locum regionis. Surgens autem de synagoga introivit in domum Simonis. Socrus autem Simonis tenebatur magnis febribus et rogaverunt illum pro ea. Et stans super illam imperavit febri et dimisit illam. Et continuo surgens ministrabat illis. Cum sol autem occidisset omnes qui habebant infirmos variis languoribus ducebant illos ad eum. At ille singulis manus imponens curabat eos. Exibant autem daemonia a multis clamantia et dicentia quia tu es filius Dei. Et increpans non sinebat ea loqui quia sciebant ipsum esse Christum. Facta autem die egressus ibat in desertum locum et turbae requirebant eum. Et venerunt usque ad ipsum et detinebant illum ne discederet ab eis. Quibus ille ait Quia et aliis civitatibus oportet me evangelizare regnum Dei quia ideo missus sum. Et erat praedicans in synagogis Galilaeae.

IIII

V. Factum est autem cum turba irrueret in eum ut audirent verbum Dei et ipse stabat secus stagnum Genesareth. Et vidit duas naves stantes secus stagnum; piscatores autem descenderant et lavabant retia. Ascendens autem in unam navim quae erat Simonis rogavit eum a terra reducere pusillum. Et sedens docebat de navicula turbas. Ut cessavit autem loqui dixit ad Simonem Duc in altum et laxate retia vestra in capturam. Et respondens Simon dixit illi Praeceptor per totam noctem laborantes nihil cepimus; in verbo autem tuo laxabo rete. Et cum hoc fecissent concluserunt piscium multitudinem copiosam. Rumpebatur autem rete eorum. Et annuerunt sociis qui erant in alia navi ut venirent et adiuvarent eos. Et venerunt et impleverunt ambas naviculas ita ut pene mergerentur. Quod cum videret Simon Petrus procidit ad genua Iesu dicens Exi a me quia homo peccator sum Domine. Stupor enim circumdederat eum et omnes qui cum eo erant in captura piscium quam ceperant. Similiter autem Iacobum et Iohannem filios Zebedaei qui erant socii Simonis. Et ait ad Simonem Iesus Noli timere; ex hoc iam homines eris capiens. Et subductis ad terram navibus relictis omnibus secuti sunt eum. Et factum est cum esset in una civitatum et ecce vir plenus lepra. Et videns Iesum et procidens in faciem rogavit eum dicens Domine si vis potes me mundare. Et extendens manum tetigit eum dicens Volo, mundare. Et confestim lepra discessit ab eo. Et ipse praecepit illi ut nemini diceret, sed vade ostende te sacerdoti et offer pro emundatione tua sicut praecepit Moyses in testimonium illis. Perambulabat autem magis sermo de illo et conveniebant multae turbae ut audirent et curarentur ab eo ab infirmitatibus suis. Ipse autem secedebat in desertum et orabat.

[margin: vidit 2 naves]

Et factum est in una dierum et ipse sedebat docens. Et erant pharisaei sedentes et legis doctores qui venerant ex omni castello Galilaeae et Iudaeae et Hierusalem; et virtus Domini erat ad sanandum eos. Et ecce viri portantes in lectulo hominem qui erat paralyticus et quaerebant eum inferre et ponere ante eum. Et non invenientes qua parte illum inferrent prae turba ascenderunt supra tectum et per tegulas submiserunt eum cum lecto in medium ante Iesum. Quorum fidem ut vidit dixit Homo remittuntur tibi peccata tua. Et coeperunt cogitare scribae et pharisaei dicentes Quis est hic qui loquitur blasphemias? Quis potest dimittere peccata nisi solus Deus? Ut cognovit autem cogitationes eorum Iesus respondens dixit ad illos Quid cogitatis mala in cordibus vestris? Quid est facilius dicere Dimittuntur tibi peccata, an dicere Surge et ambula? Ut sciatis autem quia Filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata ait paralytico Tibi dico surge, tolle grabatum tuum et vade in domum tuam. Et confestim surgens coram illis tulit lectum in quo iacebat et abiit in domum suam magnificans Deum. Et stupor apprehendit omnes et magnificabant Deum. Et repleti sunt timore dicentes quia vidimus mirabilia hodie. Et post haec exiit et vidit publicanum nomine Levi sedentem ad teloneum et ait illi Sequere me. Et relictis omnibus surgens secutus est eum. Et fecit ei convivium magnum Levi in domo sua. Et erat turba multa publicanorum et aliorum qui cum illis erant discumbentes. Et murmurabant pharisaei et scribae eorum dicentes ad discipulos eius Quare cum publicanis et peccatoribus manducatis et bibitis? Et respondens Iesus dixit ad illos Non egent qui sani sunt medico sed qui male habent. Non veni vocare iustos sed peccatores in paenitentiam. At illi dixerunt ad eum Quare discipuli Iohannis ieiunant frequenter et obsecrationes faciunt, similiter et pharisaeorum, tui autem edunt et bibunt? Quibus ille ait Numquid potestis filios sponsi dum cum illis est sponsus facere ieiunare? Venient autem dies cum ablatus fuerit sponsus ab illis, tunc ieiunabunt in illis diebus. Dicebat autem et similitudinem ad illos quia nemo commissuram a vestimento novo immittit in vestimentum vetus, alioquin et novum rumpit et veteri non convenit commissura a novo. Et nemo mittit vinum novum in utres veteres, alioquin rumpet vinum novum utres et ipsum effundetur et utres peribunt; sed vinum novum in utres novos mittendum est et utraque conservantur. Et nemo bibens vetus statim vult novum, dicit enim Vetus melius est.

VI. Factum est autem in sabbato secundoprimo cum transiret per sata vellebant discipuli eius spicas et manducabant confricantes manibus. Quidam autem pharisaeorum dicebant illis Quid facitis quod non licet in sabbatis? Et respondens Iesus ad eos dixit Nec hoc legistis quod fecit David cum esurisset ipse et qui cum eo erant? Quomodo intravit in domum Dei et panes propositionis sumpsit et manducavit et dedit his qui cum eo erant quos non licebat manducare nisi tantum sacerdotibus? Et dicebat illis Quia dominus est Filius hominis etiam sabbati. Factum est autem et in alio sabbato ut intraret in synagogam et doceret. Et erat ibi homo et manus eius dextra erat arida. Observabant autem eum scribae et pharisaei si in sabbato curaret ut invenirent unde accusarent eum. Ipse vero sciebat cogitationes eorum et ait homini qui habebat manum aridam Surge et sta in medium. Et surgens stetit. Ait autem ad illos Iesus Interrogo vos si licet sabbato bene facere an male, animam salvam facere an perdere? Et circumspectis omnibus dixit homini Extende manum tuam. Et extendit et restituta est manus eius. Ipsi autem repleti sunt insipientia et colloquebantur ad invicem quidnam facerent de Iesu. Factum est autem in illis diebus exiit in montem orare et erat pernoctans in oratione Dei. Et cum dies factus esset vocavit discipulos suos et elegit duodecim ex ipsis quos et apostolos nominavit: Simonem quem cognominavit Petrum et Andream fratrem eius, Iacobum et Iohannem, Philippum et Bartholomeum, Matthaeum et Thomam, Iacobum Alphei et Simonem qui vocatur Zelotes, Iudam Iacobi et Iudam Scarioth qui fuit proditor. Et descendens de monte cum illis stetit in loco campestri et turba discipulorum eius et multitudo copiosa plebis ab omni Iudaea et Hierusalem et maritima et Tyri et Sidonis qui venerant ut audirent eum et sanarentur a languoribus suis. Et qui vexabantur a spiritibus immundis curabantur. Et omnis turba quaerebat eum tangere quia virtus de illo exibat et sanabat omnes. Et ipse elevatis oculis in discipulos suos dicebat Beati pauperes quia vestrum est regnum Dei. Beati qui nunc esuritis quia saturabimini. Beati qui nunc fletis quia ridebitis. Beati eritis cum vos oderint homines et cum separaverint vos et exprobraverint et eiecerint nomen vestrum tamquam malum propter Filium hominis. Gaudete in illa die et exultate, ecce enim merces vestra multa est in caelo; secundum haec enim faciebant prophetis patres eorum. Verumtamen vae vobis divitibus quia habetis consolationem vestram. Vae vobis qui saturati estis quia esurietis. Vae vobis qui ridetis nunc quia lugebitis et flebitis. Vae vobis cum benedixerint vobis homines; secundum haec enim faciebant pseudoprophetis patres eorum.

[margin: Beati pauperes — Ve vobis — Sed vobis]

Sed vobis dico qui auditis: diligite inimicos vestros, bene facite his qui oderunt vos. Benedicite maledicentibus vobis, orate pro calumniantibus vos. Et qui te percutit in maxillam praebe et alteram. Omni autem petenti te tribue, et qui aufert quae tua sunt ne repetas. Et ab eo qui aufert tibi vestimentum et tunicam noli prohibere. Et prout vultis ut faciant vobis homines et vos facite illis similiter. Et si diligitis eos qui vos diligunt quae vobis est gratia? Nam et peccatores diligentes se diligunt. Et si benefeceritis his qui vobis benefaciunt quae vobis est gratia? Siquidem et peccatores hoc faciunt. Et si mutuum dederitis his a quibus speratis recipere quae gratia est vobis? Nam et peccatores peccatoribus feneratur ut recipiant aequalia. Verumtamen

diligite inimicos vestros. et benefacite et mutuum date nihil inde sperantes et erit merces vestra multa et eritis filii altissimi. quia ipse benignus est super ingratos et malos. Estote ergo misericordes: sicut et pater vester misericors est. Nolite iudicare et non iudicabimini. Nolite condempnare et non condempnabimini. Dimittite et dimittetur vobis. Date et dabitur vobis. Mensuram bonam et confertam et coagitatam et supereffluentem dabunt in sinum vestrum. Eadem quippe mensura qua mensi fueritis remetietur vobis. Dicebat autem illis similitudinem. Numquid potest cecus cecum ducere? Nonne ambo in foveam cadunt? Non est discipulus super magistrum. perfectus autem omnis erit si sit sicut magister eius. Quid autem vides festucam in oculo fratris tui trabem autem que in oculo tuo est non consideras? Aut quomodo potes dicere fratri tuo frater sine eiciam festucam de oculo tuo. ipse in oculo tuo trabem non videns? Hypocrita: eice primum trabem de oculo tuo. et tunc perspicies ut educas festucam de oculo fratris tui. Non est enim arbor bona que facit fructus malos neque arbor mala faciens fructum bonum. Unaqueque enim arbor de fructu suo cognoscitur. Neque enim de spinis colligunt ficus neque de rubo vindemiant uvam. Bonus homo de bono thesauro cordis sui profert bonum. et malus homo de malo thesauro cordis sui profert malum. Ex habundantia enim cordis os loquitur. Quid autem vocatis me domine domine et non facitis que dico? Omnis qui venit ad me et audit sermones meos et facit eos ostendam vobis cui similis est. Similis est homini edificanti domum qui fodit in altum et posuit fundamenta super petram. Inundatione autem facta illisum est flumen domui illi. et non potuit eam movere. fundata enim erat super petram. Qui autem audit et non facit similis est homini edificanti domum suam super terram sine fundamento. in quam illisus est fluvius et continuo cecidit et facta est ruina domus illius magna.

VII

Cum autem implesset omnia verba sua in aures plebis intravit in Capharnaum. Centurionis autem cuiusdam servus male habens erat moriturus qui illi erat pretiosus. Et cum audisset de Ihesu misit ad eum seniores Iudeorum rogans eum ut veniret et salvaret servum eius. At illi cum venissent ad Ihesum sollicite rogabant eum dicentes ei. Quia dignus est ut hoc illi prestes. Diligit enim gentem nostram et synagogam ipse edificavit nobis. Ihesus autem ibat cum illis. Et cum iam non longe esset a domo misit ad eum centurio amicos dicens. Domine noli vexari. Non enim dignus sum ut sub tectum meum intres. propter quod et meipsum non dignum arbitratus sum ut venirem ad te. Sed dic verbo et sanabitur puer meus. Nam et ego homo sum sub potestate constitutus habens sub me milites. et dico huic vade et vadit. et alio veni et venit. et servo meo fac hoc et facit. Quo audito Ihesus miratus est. et conversus sequentibus se turbis dixit. Amen dico vobis nec in Israel tantam fidem inveni. Et reversi qui missi fuerant domum: invenerunt servum qui languerat sanum. Et factum est deinceps ibat Ihesus in civitatem que vocatur Naim. et ibant cum illo discipuli eius et turba copiosa. Cum autem appropinquaret porte civitatis ecce defunctus efferebatur filius unicus matris sue. et hec vidua erat et turba civitatis multa cum illa. Quam cum vidisset Dominus misericordia motus super illam dixit illi. Noli flere. Et accessit et tetigit loculum. Hii autem qui portabant steterunt. Et ait. Adolescens tibi dico surge. Et resedit qui erat mortuus: et cepit loqui. et dedit illum matri sue. Accepit autem omnes timor: et magnificabant Deum dicentes quia propheta magnus surrexit in nobis. et quia Deus visitavit plebem suam. Et exiit sermo hic in universam Iudeam de eo et omnem circa regionem. Et nuntiaverunt Iohanni discipuli eius de omnibus his. Et convocavit duos de discipulis suis Iohannes et misit ad Ihesum dicens. Tu es qui venturus es an alium expectamus? Cum autem venissent ad eum viri dixerunt. Iohannes baptista misit nos ad te dicens. Tu es qui venturus es an alium expectamus? In ipsa autem hora curavit multos a languoribus et plagis et spiritibus malis et cecis multis donavit visum. Et respondens dixit illis. Euntes renuntiate Iohanni que vidistis et audistis. Quia ceci vident claudi ambulant leprosi mundantur surdi audiunt mortui resurgunt pauperes evangelizantur. Et beatus est quicumque non fuerit scandalizatus in me. Et cum discessissent nuntii Iohannis cepit dicere de Iohanne ad turbas. Quid existis in desertum videre? harundinem vento moveri? Sed quid existis videre? hominem mollibus vestimentis indutum? Ecce qui in veste pretiosa sunt et in deliciis in domibus regum sunt. Sed quid existis videre? prophetam? Utique dico vobis et plus quam prophetam. Hic est enim de quo scriptum est. Ecce mitto angelum meum ante faciem tuam. qui preparabit viam tuam ante te. Dico enim vobis maior inter natos mulierum propheta Iohanne baptista nemo est. Qui autem minor est in regno Dei: maior est illo. Et omnis populus audiens et publicani iustificaverunt Deum baptizati baptismo Iohannis. Pharisei autem et legis periti consilium Dei spreverunt in semetipsos non baptizati ab eo. Cui ergo similes dicam homines generationis huius? et cui similes sunt? Similes sunt pueris sedentibus in foro et loquentibus ad invicem et dicentibus. Cantavimus vobis tibiis et non saltastis. lamentavimus et non plorastis. Venit enim Iohannes baptista neque manducans panem neque bibens vinum et dicitis demonium habet. Venit filius hominis manducans et bibens et dicitis ecce homo devorator et bibens vinum amicus publicanorum et peccatorum. Et iustificata est sapientia ab omnibus filiis suis. Rogabat autem illum quidam phariseus ut manducaret cum illo. Et ingressus domum pharisei discubuit. Et ecce mulier que erat in civitate peccatrix ut cognovit quod Ihesus accubuisset in domo pharisei attulit alabastrum unguenti et stans retro secus pedes eius lacrimis cepit rigare pedes eius et capillis capitis sui tergebat. et osculabatur pedes eius et unguento ungebat. Videns autem phariseus qui vocaverat eum ait intra se dicens. Hic si esset propheta sciret utique que et qualis est mulier que tangit eum quia peccatrix est. Et respondens Ihesus dixit ad illum. Symon habeo tibi aliquid dicere. At ille ait. Magister dic. Duo debitores erant cuidam feneratori. unus debebat denarios quingentos et alius quinquaginta. Non habentibus autem illis unde redderent donavit utrisque. Quis ergo eum plus diligit? Respondens Symon dixit. Estimo quia is cui plus donavit. At ille dixit ei. Recte iudicasti. Et conversus ad mulierem dixit Symoni. Vides hanc mulierem? Intravi in domum tuam: aquam pedibus meis non dedisti. Hec autem lacrimis rigavit pedes meos et capillis suis tersit. Osculum mihi non dedisti. Hec autem ex quo intravit non cessavit osculari pedes meos. Oleo caput meum non unxisti. Hec autem unguento unxit pedes meos. Propter quod dico tibi remittuntur ei peccata multa quoniam dilexit multum. Cui autem minus dimittitur minus diligit. Dixit autem ad illam. Remittuntur tibi peccata tua. Et ceperunt qui simul accumbebant dicere intra se. Quis est hic qui etiam peccata dimittit? Dixit autem ad mulierem. Fides tua te salvam fecit. vade in pace.

VIII

Et factum est deinceps et ipse iter faciebat per civitates et castella predicans et evangelizans regnum Dei et duodecim cum illo et mulieres alique que erant curate a spiritibus malignis et infirmitatibus. Maria que vocatur Magdalene de qua demonia septem exierant. et Iohanna uxor Chuze procuratoris Herodis. et Susanna et alie multe que ministrabant eis de facultatibus suis. Cum autem turba plurima conveniret et de civitatibus properarent ad eum dixit per similitudinem. Exiit qui seminat seminare semen suum. Et dum seminat aliud cecidit secus viam et conculcatum est et volucres celi comederunt illud. Et aliud cecidit supra petram: et natum aruit quia non habebat humorem. Et aliud cecidit inter spinas. et simul exorte spine suffocaverunt illud. Et aliud cecidit in terram bonam: et ortum fecit fructum centuplum. Hec dicens clamabat. Qui habet aures audiendi audiat. Interrogabant autem eum discipuli eius que esset hec parabola. Quibus ipse dixit. Vobis datum est nosse misterium regni Dei. ceteris autem in parabolis ut videntes non videant. et audientes non intelligant. Est autem hec parabola. Semen est verbum Dei. Qui autem secus viam: hii sunt qui audiunt deinde venit diabolus et tollit verbum de corde eorum ne credentes salvi fiant. Nam qui supra petram: hii sunt qui cum audierint cum gaudio suscipiunt verbum. et hii radices non habent quia ad tempus credunt et in tempore temptationis recedunt. Quod autem in spinis cecidit. hii sunt qui audierunt et a sollicitudinibus et divitiis et voluptatibus vite euntes suffocantur et non referunt fructum. Quod autem in terram bonam hii sunt qui corde bono et optimo audientes verbum retinent et fructum afferunt in patientia. Nemo autem accendit lucernam et operit eam vase aut sub lecto ponit. sed supra candelabrum ponit. ut intrantes videant lumen. Non enim est occultum quod non manifestetur nec absconditum quod non cognoscatur et in palam veniat. Videte ergo quomodo audi-

tis. Qui enim habet dabitur illi. Et quicumque non habet, et quod putat se habere auferetur ab illo. Venerunt autem ad illum mater et fratres eius, et non poterant adire ad eum prae turba. Et nuntiatum est illi: Mater tua et fratres tui stant foris volentes videre te. Qui respondens dixit ad illos: Mater mea et fratres mei hi sunt qui verbum Dei audiunt et faciunt.

Factum est autem in una dierum, et ipse ascendit in naviculam et discipuli eius. Et ait ad illos: Transfretemus trans stagnum. Et ascenderunt. Navigantibus autem illis obdormivit. Et descendit procella venti in stagnum, et complebantur et periclitabantur. Accedentes autem suscitaverunt eum dicentes: Praeceptor, perimus. At ille surgens increpavit ventum et tempestatem aquae, et cessavit, et facta est tranquillitas. Dixit autem illis: Ubi est fides vestra? Qui timentes mirati sunt dicentes ad invicem: Quis putas hic est, quia et ventis imperat et mari, et oboediunt ei? Et navigaverunt ad regionem Gerasenorum, quae est contra Galilaeam. Et cum egressus esset ad terram, occurrit illi vir quidam qui habebat daemonium iam temporibus multis, et vestimento non induebatur, neque in domo manebat sed in monumentis. Is ut vidit Iesum, procidit ante illum, et exclamans voce magna dixit: Quid mihi et tibi est, Iesu fili Dei altissimi? Obsecro te ne me torqueas. Praecipiebat enim spiritui immundo ut exiret ab homine. Multis enim temporibus arripiebat illum, et vinciebatur catenis et compedibus custoditus, et ruptis vinculis agebatur a daemonio in deserta. Interrogavit autem illum Iesus dicens: Quod tibi nomen est? At ille dixit: Legio, quia intraverunt daemonia multa in eum. Et rogabant illum ne imperaret illis ut in abyssum irent. Erat autem ibi grex porcorum multorum pascentium in monte, et rogabant eum ut permitteret eis in illos ingredi. Et permisit illis. Exierunt ergo daemonia ab homine et intraverunt in porcos, et impetu abiit grex per praeceps in stagnum et suffocatus est. Quod ut viderunt factum qui pascebant, fugerunt et nuntiaverunt in civitatem et in villas. Exierunt autem videre quod factum est, et venerunt ad Iesum, et invenerunt hominem sedentem a quo daemonia exierant, vestitum ac sana mente ad pedes eius, et timuerunt. Nuntiaverunt autem illis qui viderant, quomodo sanus factus esset a legione. Et rogaverunt eum omnis multitudo regionis Gerasenorum ut discederet ab ipsis, quia magno timore tenebantur. Ipse autem ascendens navem reversus est. Et rogabat eum vir a quo daemonia exierant ut cum eo esset. Dimisit autem eum Iesus dicens: Redi in domum tuam et narra quanta fecerit tibi Deus. Et abiit per universam civitatem praedicans quanta illi fecisset Iesus. Factum est autem cum redisset Iesus, excepit illum turba. Erant enim omnes exspectantes eum. Et ecce venit vir cui nomen Iairus, et ipse princeps synagogae erat, et cecidit ad pedes Iesu, rogans eum ut intraret in domum eius, quia filia unica erat illi fere annorum duodecim, et haec moriebatur. Et contigit, dum iret, a turbis comprimebatur. Et mulier quaedam erat in fluxu sanguinis ab annis duodecim, quae in medicos erogaverat omnem substantiam suam, nec ab ullo potuit curari. Accessit retro et tetigit fimbriam vestimenti eius, et confestim stetit fluxus sanguinis eius. Et ait Iesus: Quis est qui me tetigit? Negantibus autem omnibus, dixit Petrus et qui cum illo erant: Praeceptor, turbae te comprimunt et affligunt, et dicis: Quis me tetigit? Et dixit Iesus: Tetigit me aliquis. Nam et ego novi virtutem de me exisse. Videns autem mulier quia non latuit, tremens venit et procidit ante pedes eius, et ob quam causam tetigerit eum indicavit coram omni populo, et quemadmodum confestim sanata sit. At ipse dixit illi: Filia, fides tua te salvam fecit. Vade in pace. Adhuc illo loquente venit quidam ad principem synagogae dicens ei: Quia mortua est filia tua, noli vexare illum. Iesus autem audito hoc verbo respondit patri puellae: Noli timere, crede tantum, et salva erit. Et cum venisset domum, non permisit intrare secum quemquam nisi Petrum et Iohannem et Iacobum et patrem et matrem puellae. Flebant autem omnes et plangebant illam. At ille dixit: Nolite flere. Non est enim mortua puella, sed dormit. Et deridebant eum scientes quod mortua esset. Ipse autem tenens manum eius clamavit dicens: Puella, surge. Et reversus est spiritus eius, et surrexit continuo. Et iussit illi dari manducare. Et stupuerunt parentes eius, quibus praecepit ne alicui dicerent quod factum erat.

IX Convocatis autem duodecim apostolis, dedit illis virtutem et potestatem super omnia daemonia, et ut languores curarent. Et misit illos praedicare regnum Dei et sanare infirmos. Et ait ad illos: Nihil tuleritis

in via, neque virgam neque peram neque panem neque pecuniam, neque duas tunicas habeatis. Et in quamcumque domum intraveritis, ibi manete, et inde ne exeatis. Et quicumque non receperint vos, exeuntes de civitate illa, etiam pulverem pedum vestrorum excutite in testimonium supra illos. Egressi autem circuibant per castella, evangelizantes et curantes ubique. Audivit autem Herodes tetrarcha omnia quae fiebant ab eo, et haesitabat eo quod diceretur a quibusdam quia Iohannes surrexit a mortuis, a quibusdam vero quia Helias apparuit, ab aliis autem quia propheta unus de antiquis surrexit. Et ait Herodes: Iohannem ego decollavi. Quis autem est iste de quo ego audio talia? Et quaerebat videre eum. Et reversi apostoli narraverunt illi quaecumque fecerunt. Et assumptis illis secessit seorsum in locum desertum qui est Bethsaidae. Quod cum cognovissent turbae, secutae sunt illum. Et excepit illos, et loquebatur illis de regno Dei, et eos qui cura indigebant sanabat. Dies autem coeperat declinare. Et accedentes duodecim dixerunt illi: Dimitte turbas, ut euntes in castella villasque quae circa sunt divertant et inveniant escas, quia hic in loco deserto sumus. Ait autem ad illos: Vos date illis manducare. At illi dixerunt: Non sunt nobis plus quam quinque panes et duo pisces, nisi forte nos eamus et emamus in omnem hanc turbam escas. Erant autem fere viri quinque milia. Ait autem ad discipulos suos: Facite illos discumbere per convivia quinquagenos. Et ita fecerunt, et discumbere fecerunt omnes. Acceptis autem quinque panibus et duobus piscibus, respexit in caelum et benedixit illis, et fregit, et distribuit discipulis suis ut ponerent ante turbas. Et manducaverunt omnes et saturati sunt. Et sublatum est quod superfuit illis fragmentorum cophini duodecim. Et factum est cum solus esset orans, erant cum illo et discipuli, et interrogavit illos dicens: Quem me dicunt turbae esse? At illi responderunt et dixerunt: Iohannem Baptistam, alii autem Heliam, alii vero quia propheta unus de prioribus surrexit. Dixit autem illis: Vos autem quem me dicitis esse? Respondens autem Simon Petrus dixit: Christum Dei. At ille increpans illos praecepit ne cui dicerent hoc, dicens: Quia oportet filium hominis multa pati et reprobari a senioribus et principibus sacerdotum et scribis, et occidi, et tertia die resurgere. Dicebat autem ad omnes: Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, et tollat crucem suam cotidie, et sequatur me. Qui enim voluerit animam suam salvam facere, perdet eam. Nam qui perdiderit animam suam propter me, salvam faciet illam. Quid enim proficit homo si lucretur universum mundum, se autem ipsum perdat et detrimentum sui faciat? Nam qui me erubuerit et meos sermones, hunc filius hominis erubescet cum venerit in maiestate sua et patris et sanctorum angelorum. Dico autem vobis vere, sunt aliqui hic stantes qui non gustabunt mortem donec videant regnum Dei. Factum est autem post haec verba fere dies octo, et assumpsit Petrum et Iacobum et Iohannem, et ascendit in montem ut oraret. Et factum est dum oraret, species vultus eius altera, et vestitus eius albus refulgens. Et ecce duo viri loquebantur cum illo. Erant autem Moyses et Helias, visi in maiestate, et dicebant excessum eius quem completurus erat in Hierusalem. Petrus vero et qui cum illo erant gravati erant somno, et evigilantes viderunt maiestatem eius et duos viros qui stabant cum illo. Et factum est cum discederent ab illo, ait Petrus ad Iesum: Praeceptor, bonum est nos hic esse, et faciamus tria tabernacula, unum tibi et unum Moysi et unum Heliae, nesciens quid diceret. Haec autem illo loquente, facta est nubes et obumbravit eos, et timuerunt intrantibus illis in nubem. Et vox facta est de nube dicens: Hic est filius meus dilectus, ipsum audite. Et dum fieret vox, inventus est Iesus solus. Et ipsi tacuerunt, et nemini dixerunt in illis diebus quicquam ex his quae viderant. Factum est autem in sequenti die, descendentibus illis de monte, occurrit illis turba multa. Et ecce vir de turba exclamavit dicens: Magister, obsecro te, respice in filium meum, quia unicus est mihi. Et ecce spiritus apprehendit illum, et subito clamat, et elidit et dissipat eum cum spuma, et vix discedit dilanians eum. Et rogavi discipulos tuos ut eicerent illum, et non potuerunt. Respondens autem Iesus dixit: O generatio infidelis et perversa, usquequo ero apud vos et patiar vos? Adduc huc filium tuum. Et cum accederet, elisit illum daemonium et dissipavit. Et increpavit Iesus spiritum immundum, et sanavit puerum, et reddidit illum patri eius. Stupebant autem omnes in magnitudine Dei. Omnibusque mirantibus in omnibus quae faciebat, dixit ad discipulos suos: Ponite vos in cordibus vestris sermones istos. Filius enim hominis futurum est ut tradatur in manus hominum. At illi ignorabant verbum istud, et erat velatum ante eos ut non sentirent illud, et timebant interrogare eum de hoc verbo. Intravit autem cogitatio in eos quis eorum maior esset. At Iesus videns cogitationes cordis illorum, apprehendit puerum et statuit eum secus se, et ait illis: Quicumque susceperit puerum istum in nomine meo, me recipit. Et quicumque me receperit

recipit eum qui me misit. Nam qui minor est inter omnes vos hic maior est. Respondens autem Iohannes dixit: Praeceptor, vidimus quendam in nomine tuo eicientem demonia et prohibuimus eum quia non sequitur nobiscum. Et ait ad illum Ihesus: Nolite prohibere. Qui enim non est adversum vos pro vobis est. Factum est autem dum complerentur dies assumptionis eius et ipse faciem suam firmavit ut iret in Ierusalem, et misit nuntios ante conspectum suum. Et euntes intraverunt in civitatem Samaritanorum ut pararent illi, et non receperunt eum quia facies eius erat euntis in Ierusalem. Cum vidissent autem discipuli eius Iacobus et Iohannes dixerunt: Domine, vis dicimus ut ignis descendat de celo et consumat illos? Et conversus increpavit illos et dixit: Nescitis cuius spiritus estis. Filius hominis non venit animas perdere sed salvare. Et abierunt in aliud castellum. Factum est autem ambulantibus illis in via dixit quidam ad illum: Sequar te quocumque ieris. Et ait illi Ihesus: Vulpes foveas habent et volucres celi nidos, filius autem hominis non habet ubi caput suum reclinet. Ait autem ad alterum: Sequere me. Ille autem dixit: Domine, permitte mihi primum ire et sepelire patrem meum. Dixitque illi Ihesus: Sine ut mortui sepeliant mortuos suos; tu autem vade et annuntia regnum Dei. Et ait alter: Sequar te Domine, sed primum permitte mihi renuntiare his qui domi sunt. Ait ad illum Ihesus: Nemo mittens manum suam in aratrum et aspiciens retro aptus est regno Dei.

X

Post hec autem designavit Dominus et alios septuaginta duos et misit illos binos ante faciem suam in omnem civitatem et locum quo erat ipse venturus. Et dicebat illis: Messis quidem multa, operarii autem pauci. Rogate ergo dominum messis ut mittat operarios in messem suam. Ite. Ecce ego mitto vos sicut agnos inter lupos. Nolite portare sacculum neque peram neque calciamenta, et neminem per viam salutaveritis. In quamcumque domum intraveritis primum dicite: Pax huic domui. Et si ibi fuerit filius pacis, requiescet super illum pax vestra; sin autem, ad vos revertetur. In eadem autem domo manete edentes et bibentes que apud illos sunt; dignus enim est operarius mercede sua. Nolite transire de domo in domum. Et in quamcumque civitatem intraveritis et susceperint vos, manducate que apponuntur vobis, et curate infirmos qui in illa sunt et dicite illis: Appropinquavit in vos regnum Dei. In quamcumque autem civitatem intraveritis et non susceperint vos, exeuntes in plateas eius dicite: Etiam pulverem qui adhesit nobis de civitate vestra extergimus in vos; tamen hoc scitote quia appropinquavit regnum Dei. Dico vobis quia Sodomis in die illa remissius erit quam illi civitati. Ve tibi Corozain, ve tibi Bethsaida, quia si in Tyro et Sidone facte fuissent virtutes que in vobis facte sunt, olim in cilicio et cinere sedentes penitèrent. Verumtamen Tyro et Sidoni remissius erit in iudicio quam vobis. Et tu Capharnaum usque in celum exaltata usque ad infernum demergeris. Qui vos audit me audit, et qui vos spernit me spernit; qui autem me spernit spernit eum qui me misit. Reversi sunt autem septuaginta duo cum gaudio dicentes: Domine, et demonia subiciuntur nobis in nomine tuo. Et ait illis: Videbam Sathanam sicut fulgur de celo cadentem. Ecce dedi vobis potestatem calcandi supra serpentes et scorpiones et supra omnem virtutem inimici, et nihil vobis nocebit. Verumtamen in hoc nolite gaudere quia spiritus vobis subiciuntur; gaudete autem quod nomina vestra scripta sunt in celis. In ipsa hora exultavit in Spiritu Sancto et dixit: Confiteor tibi Pater, Domine celi et terre, quod abscondisti hec a sapientibus et prudentibus et revelasti ea parvulis. Etiam Pater, quia sic placuit ante te. Omnia mihi tradita sunt a Patre meo, et nemo scit quis sit Filius nisi Pater, et quis sit Pater nisi Filius et cui voluerit Filius revelare. Et conversus ad discipulos dixit: Beati oculi qui vident que vos videtis. Dico enim vobis quod multi prophete et reges voluerunt videre que vos videtis et non viderunt, et audire que auditis et non audierunt. Et ecce quidam legisperitus surrexit temptans illum et dicens: Magister, quid faciendo vitam eternam possidebo? At ille dixit ad eum: In lege quid scriptum est? Quomodo legis? Ille respondens dixit: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo et ex tota anima tua et ex omnibus viribus tuis et ex omni mente tua, et proximum tuum sicut te ipsum. Dixitque illi: Recte respondisti; hoc fac et vives. Ille autem volens iustificare se ipsum dixit ad Ihesum: Et quis est meus proximus? Suscipiens autem Ihesus dixit: Homo quidam descendebat ab Ierusalem in Iericho et incidit in latrones, qui etiam despoliaverunt eum et plagis impositis abierunt semivivo relicto. Accidit autem ut sacerdos quidam descenderet eadem via, et viso illo preterivit. Similiter et levita cum esset secus locum et videret eum pertransiit. Samaritanus autem quidam iter faciens venit secus eum, et videns eum misericordia motus est, et appropians alligavit vulnera eius infundens oleum et vinum, et imponens illum in iumentum suum duxit in stabulum et curam eius egit. Et

altera die protulit duos denarios et dedit stabulario et ait: Curam illius habe, et quodcumque supererogaveris ego cum rediero reddam tibi. Quis horum trium videtur tibi proximus fuisse illi qui incidit in latrones? At ille dixit: Qui fecit misericordiam in illum. Et ait illi Ihesus: Vade et tu fac similiter. Factum est autem dum irent et ipse intravit in quoddam castellum, et mulier quedam Martha nomine excepit illum in domum suam. Et huic erat soror nomine Maria, que etiam sedens secus pedes Domini audiebat verbum illius. Martha autem satagebat circa frequens ministerium. Que stetit et ait: Domine, non est tibi cure quod soror mea reliquit me solam ministrare? Dic ergo illi ut me adiuvet. Et respondens dixit illi Dominus: Martha, Martha, sollicita es et turbaris erga plurima; porro unum est necessarium. Maria optimam partem elegit que non auferetur ab ea.

XI

Et factum est cum esset in loco quodam orantem, ut cessavit, dixit unus ex discipulis eius ad eum: Domine, doce nos orare sicut et Iohannes docuit discipulos suos. Et ait illis: Cum oratis dicite: Pater noster qui in celis es, sanctificetur nomen tuum. Adveniat regnum tuum. Fiat voluntas tua sicut in celo et in terra. Panem nostrum cotidianum da nobis hodie, et dimitte nobis debita nostra sicut et nos dimittimus debitoribus nostris, et ne nos inducas in temptationem, sed libera nos a malo. Et ait ad illos: Quis vestrum habebit amicum et ibit ad illum media nocte et dicet illi: Amice, commoda mihi tres panes, quoniam amicus meus venit de via ad me et non habeo quod ponam ante illum. Et ille deintus respondens dicat: Noli mihi molestus esse; iam ostium meum clausum est et pueri mei mecum sunt in cubili; non possum surgere et dare tibi. Et ille si perseveraverit pulsans, dico vobis et si non dabit illi surgens eo quod amicus eius sit, propter improbitatem tamen eius surget et dabit illi quotquot habet necessarios. Et ego dico vobis: Petite et dabitur vobis, querite et invenietis, pulsate et aperietur vobis. Omnis enim qui petit accipit, et qui querit invenit, et pulsanti aperietur. Quis autem ex vobis patrem petit panem, numquid lapidem dabit illi? Aut piscem, numquid pro pisce serpentem dabit illi? Aut si petierit ovum, numquid porriget illi scorpionem? Si ergo vos cum sitis mali nostis bona data dare filiis vestris, quanto magis Pater vester de celo dabit spiritum bonum petentibus se. Et erat eiciens demonium et illud erat mutum. Et cum eiecisset demonium locutus est mutus, et admirate sunt turbe. Quidam autem ex eis dixerunt: In Beelzebub principe demoniorum eicit demonia. Et alii temptantes signum de celo querebant ab eo. Ipse autem ut vidit cogitationes eorum dixit eis: Omne regnum in se ipsum divisum desolabitur, et domus supra domum cadet. Si autem et Sathanas in se ipsum divisus est, quomodo stabit regnum ipsius? Quia dicitis in Beelzebub eicere me demonia. Si autem ego in Beelzebub eicio demonia, filii vestri in quo eiciunt? Ideo ipsi iudices vestri erunt. Porro si in digito Dei eicio demonia, profecto pervenit in vos regnum Dei. Cum fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt ea que possidet. Si autem fortior illo superveniens vicerit eum, universa arma eius auferet in quibus confidebat et spolia eius distribuet. Qui non est mecum adversum me est, et qui non colligit mecum dispergit. Cum immundus spiritus exierit ab homine, ambulat per loca inaquosa querens requiem, et non inveniens dicit: Revertar in domum meam unde exivi. Et cum venerit invenit scopis mundatam et ornatam. Et tunc vadit et assumit septem alios spiritus secum nequiores se, et ingressi habitant ibi. Et fiunt novissima hominis illius peiora prioribus. Factum est autem cum hec diceret, extollens vocem quedam mulier de turba dixit illi: Beatus venter qui te portavit et ubera que suxisti. At ille dixit: Quinimmo beati qui audiunt verbum Dei et custodiunt illud. Turbis autem concurrentibus cepit dicere: Generatio hec generatio nequam est; signum querit, et signum non dabitur ei nisi signum Ione prophete. Nam sicut fuit Ionas signum Ninivitis, ita erit et Filius hominis generationi isti. Regina austri surget in iudicio cum viris generationis huius et condempnabit illos, quia venit a finibus terre audire sapientiam Salomonis, et ecce plus quam Salomon hic. Viri Ninivite surgent in iudicio cum generatione hac et condempnabunt illam, quia penitentiam egerunt ad predicationem Ione, et ecce plus quam Ionas hic. Nemo lucernam accendit et in abscondito ponit neque sub modio, sed supra candelabrum, ut qui ingrediuntur lumen videant. Lucerna corporis tui est oculus tuus. Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit; si autem nequam fuerit, etiam corpus tuum tenebrosum erit. Vide ergo ne lumen

siquidem et ipsi dimittimus omni debenti nobis.

eius quod petit accipit

Rependet

Verte me

cum immundus spiritus

Nemo lucernam

Vide ergo ne lumen

Si ergo corpus tuum totum lucidum erit non habens aliquam partem tenebrarum erit lucidum totum et sicut lucerna fulgoris illuminabit te. Et cum loqueretur rogavit illum quidam Phariseus ut pranderet apud se. Et ingressus recubuit. Phariseus autem cepit intra se reputans dicere quare non baptizatus esset ante prandium. Et ait Dominus ad illum: Nunc vos Pharisei quod deforis est calicis et catini mundatis; quod autem intus est vestrum plenum est rapina et iniquitate. Stulti, nonne qui fecit quod foris est etiam id quod intus est fecit? Verumptamen quod superest date elemosinam et ecce omnia munda sunt vobis. Sed ve vobis Phariseis qui decimatis mentam et rutam et omne olus et preteritis iudicium et caritatem Dei. Hec autem oportuit facere et illa non omittere. Ve vobis Phariseis qui diligitis primas cathedras in synagogis et salutationes in foro. Ve vobis qui estis ut monumenta que non apparent et homines ambulantes supra nesciunt. Respondens autem quidam ex legis peritis ait illi: Magister hec dicens etiam nobis contumeliam facis. At ille ait: Et vobis legis peritis ve, quia oneratis homines oneribus que portari non possunt et ipsi uno digito vestro non tangitis sarcinas. Ve vobis qui edificatis monumenta prophetarum, patres autem vestri occiderunt illos. Profecto testificamini quod consentitis operibus patrum vestrorum, quoniam ipsi quidem eos occiderunt, vos autem edificatis eorum sepulcra. Propterea et sapientia Dei dixit: Mittam ad illos prophetas et apostolos et ex illis occident et persequentur, ut inquiratur sanguis omnium prophetarum qui effusus est a constitutione mundi a generatione ista, a sanguine Abel usque ad sanguinem Zacharie qui periit inter altare et edem. Ita dico vobis requiretur ab hac generatione. Ve vobis legis peritis quia tulistis clavem scientie; ipsi non introistis et eos qui introibant prohibuistis. Cum hec ad illos diceret, ceperunt Pharisei et legis periti graviter insistere et os eius opprimere de multis, insidiantes ei et querentes capere aliquid ex ore eius ut accusarent eum.

XII. Multis autem turbis circumstantibus ita ut se invicem conculcarent, cepit dicere ad discipulos suos: Attendite a fermento Phariseorum quod est ypocrisis. Nichil autem opertum est quod non reveletur neque absconditum quod non sciatur. Quoniam que in tenebris dixistis in lumine dicentur, et quod in aurem locuti estis in cubiculis predicabitur in tectis. Dico autem vobis amicis meis: Ne terreamini ab his qui occidunt corpus et post hec non habent amplius quid faciant. Ostendam autem vobis quem timeatis: timete eum qui postquam occiderit habet potestatem mittere in gehennam. Ita dico vobis hunc timete. Nonne quinque passeres veneunt dipondio, et unus ex illis non est in oblivione coram Deo? Sed et capilli capitis vestri omnes numerati sunt. Nolite ergo timere: multis passeribus pluris estis. Dico autem vobis: Omnis quicumque confessus fuerit me coram hominibus, et Filius hominis confitebitur illum coram angelis Dei. Qui autem negaverit me coram hominibus, denegabitur coram angelis Dei. Et omnis qui dicit verbum in Filium hominis remittetur ei; ei autem qui in Spiritum Sanctum blasphemaverit non remittetur. Cum autem inducent vos in synagogas et ad magistratus et potestates, nolite solliciti esse qualiter aut quid respondeatis aut quid dicatis. Spiritus Sanctus enim docebit vos in ipsa hora que oporteat dicere. Ait autem quidam ei de turba: Magister dic fratri meo ut dividat mecum hereditatem. At ille dixit ei: Homo quis me constituit iudicem aut divisorem super vos? Dixitque ad illos: Videte et cavete ab omni avaritia, quia non in habundantia cuiusquam vita eius est ex his que possidet. Dixit autem similitudinem ad illos dicens: Hominis cuiusdam divitis uberes fructus ager attulit, et cogitabat intra se dicens: Quid faciam quod non habeo quo congregem fructus meos? Et dixit: Hoc faciam: destruam horrea mea et maiora faciam et illuc congregabo omnia que nata sunt michi et bona mea, et dicam anime mee: Anima, habes multa bona posita in annos plurimos; requiesce, comede, bibe, epulare. Dixit autem illi Deus: Stulte, hac nocte animam tuam repetunt a te; que autem parasti cuius erunt? Sic est qui sibi thesaurizat et non est in Deum dives. Dixitque ad discipulos suos: Ideo dico vobis, nolite solliciti esse anime quid manducetis neque corpori quid vestiamini. Anima plus est quam esca et corpus plus quam vestimentum. Considerate corvos quia non seminant neque metunt, quibus non est cellarium neque horreum, et Deus pascit illos. Quanto magis vos pluris estis illis? Quis autem vestrum cogitando potest adicere ad staturam suam cubitum unum? Si ergo neque quod minimum est potestis, quid de ceteris solliciti estis? Considerate lilia agri quomodo crescunt: non laborant neque nent. Dico autem vobis quia nec Salomon in omni gloria sua vestiebatur sicut unum ex istis. Si autem fenum agri quod hodie in agro est et cras in clibanum mittitur Deus sic vestit, quanto magis vos pusille fidei. Et vos nolite querere quid manducetis aut quid bibatis et nolite in sublime tolli. Hec enim omnia gentes mundi querunt. Pater autem vester scit quoniam his indigetis. Verumptamen querite regnum Dei et hec omnia adicientur vobis. Nolite timere pusillus grex quia complacuit patri vestro dare vobis regnum. Vendite que possidetis et date elemosinam. Facite vobis sacculos qui non veterascunt, thesaurum non deficientem in celis, quo fur non appropiat neque tinea corrumpit. Ubi enim thesaurus vester est ibi et cor vestrum erit. Sint lumbi vestri precincti et lucerne ardentes in manibus vestris. Et vos similes hominibus expectantibus dominum suum quando revertatur a nuptiis, ut cum venerit et pulsaverit confestim aperiant ei. Beati servi illi quos cum venerit dominus invenerit vigilantes. Amen dico vobis quod precinget se et faciet illos discumbere et transiens ministrabit illis. Et si venerit in secunda vigilia et si in tertia vigilia venerit et ita invenerit, beati sunt servi illi. Hoc autem scitote quia si sciret paterfamilias qua hora fur veniret, vigilaret utique et non sineret perfodi domum suam. Et vos estote parati, quia qua hora non putatis Filius hominis veniet. Ait autem ei Petrus: Domine ad nos dicis hanc parabolam an et ad omnes? Dixit autem Dominus: Quis putas est fidelis dispensator et prudens quem constituit dominus super familiam suam ut det illis in tempore tritici mensuram? Beatus ille servus quem cum venerit dominus invenerit ita facientem. Vere dico vobis quia super omnia que possidet constituet illum. Quod si dixerit servus ille in corde suo: Moram facit dominus meus venire, et ceperit percutere pueros et ancillas et edere et bibere et inebriari, veniet dominus servi illius in die qua non sperat et hora qua nescit, et dividet eum partemque eius cum infidelibus ponet. Ille autem servus qui cognovit voluntatem domini sui et non preparavit et non fecit secundum voluntatem eius vapulabit multis. Qui autem non cognovit et fecit digna plagis vapulabit paucis. Omni autem cui multum datum est multum queretur ab eo, et cui commendaverunt multum plus petent ab eo. Ignem veni mittere in terram, et quid volo nisi ut accendatur? Baptismo autem habeo baptizari, et quomodo coartor usque dum perficiatur? Putatis quia pacem veni dare in terram? Non, dico vobis, sed separationem. Erunt enim ex hoc quinque in domo una divisi, tres in duos et duo in tres dividentur: pater in filium et filius in patrem suum, mater in filiam et filia in matrem, socrus in nurum suam et nurus in socrum suam. Dicebat autem et ad turbas: Cum videritis nubem orientem ab occasu, statim dicitis: nimbus venit, et ita fit. Et cum austrum flantem, dicitis quia estus erit, et fit. Ypocrite, faciem celi et terre nostis probare, hoc autem tempus quomodo non probatis? Quid autem et a vobis ipsis non iudicatis quod iustum est? Cum autem vadis cum adversario tuo ad principem, in via da operam liberari ab illo, ne forte trahat te apud iudicem et iudex tradat te exactori et exactor mittat te in carcerem. Dico tibi non exies inde donec etiam novissimum minutum reddas.

XIII. Aderant autem quidam in ipso tempore nuntiantes illi de Galileis quorum sanguinem Pilatus miscuit cum sacrificiis eorum. Et respondens dixit illis: Putatis quia hii Galilei pre omnibus Galileis peccatores fuerunt quia talia passi sunt? Non, dico vobis, sed nisi penitentiam habueritis omnes similiter peribitis. Sicut illi decem et octo supra quos cecidit turris in Siloa et occidit eos, putatis quia et ipsi debitores fuerunt preter omnes homines habitantes in Ierusalem? Non, dico vobis, sed si non penitentiam egeritis omnes similiter peribitis. Dicebat autem et hanc similitudinem: Arborem fici habebat quidam plantatam in vinea sua, et venit querens fructum in ea et non invenit. Dixit autem ad cultorem vinee: Ecce anni tres sunt ex quo venio querens fructum in ficulnea hac et non invenio. Succide ergo illam: ut quid etiam terram occupat? At ille respondens dixit illi: Domine dimitte illam et hoc anno usque dum fodiam circa illam et mittam stercora; et si quidem fecerit fructum, sin autem, in futurum succides eam. Erat autem docens in synagoga eorum sabbatis. Et ecce mulier que habebat spiritum infirmitatis annis decem et octo, et erat inclinata nec omnino poterat sursum respicere. Quam cum videret Ihesus vocavit eam ad se et ait illi: Mulier dimissa es ab infirmitate tua. Et imposuit illi manus, et confestim erecta est et glorificabat Deum.

ecce eicio demonia

Cap

glorificabat. Respondens autem archisynagogus indignans quia sabbato curasset ihesus, dicebat turbe: Sex dies sunt in quibus oportet operari: in his ergo venite et curamini, et non in die sabbati. Respondit autem ad illum dominus, et dixit: Hypocrite, unusquisque vestrum sabbato non solvit bovem suum aut asinum a presepio, et ducit adaquare? Hanc autem filiam abrahe, quam alligavit sathanas, ecce decem et octo annis, non oportuit solvi a vinculo isto die sabbati? Et cum hec diceret, erubescebant omnes adversarii eius: et omnis populus gaudebat in universis que gloriose fiebant ab eo. Dicebat ergo: Cui simile est regnum dei, et cui simile estimabo illud? Simile est grano sinapis, quod acceptum homo misit in ortum suum, et crevit, et factum est in arborem magnam, et volucres celi requieverunt in ramis eius. Et iterum dixit: Cui simile estimabo regnum dei? Simile est fermento, quod acceptum mulier abscondit in farine sata tria, donec fermentaretur totum. Et ibat per civitates et castella docens, et iter faciens in ierusalem. Ait autem illi quidam: Domine, si pauci sunt qui salvantur? Ipse autem dixit ad illos: Contendite intrare per angustam portam: quia multi, dico vobis, querent intrare, et non poterunt. Cum autem intraverit paterfamilias, et clauserit hostium, incipietis foris stare, et pulsare hostium, dicentes: Domine, aperi nobis: et respondens dicet vobis: Nescio vos unde sitis. Tunc incipietis dicere: Manducavimus coram te, et bibimus, et in plateis nostris docuisti. Et dicet vobis: Nescio vos unde sitis: discedite a me omnes operarii iniquitatis. Ibi erit fletus et stridor dentium: cum videritis abraham, et ysaac, et iacob, et omnes prophetas in regno dei, vos autem expelli foras. Et venient ab oriente, et occidente, et aquilone, et austro, et accumbent in regno dei. Et ecce sunt novissimi qui erant primi, et sunt primi qui erant novissimi. In ipsa die accesserunt quidam phariseorum, dicentes illi: Exi, et vade hinc: quia herodes vult te occidere. Et ait illis: Ite, et dicite vulpi illi: Ecce eicio demonia, et sanitates perficio hodie, et cras, et tertia die consummor. Verumtamen oportet me hodie, et cras, et sequenti die ambulare: quia non capit prophetam perire extra ierusalem. Ierusalem, ierusalem, que occidis prophetas, et lapidas eos qui mittuntur ad te, quotiens volui congregare filios tuos quemadmodum avis nidum suum sub pennis, et noluisti? Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta. Dico autem vobis, quia non videbitis me donec veniat cum dicetis: Benedictus qui venit in nomine domini.

XIIII

Et factum est cum intraret ihesus in domum cuiusdam principis phariseorum sabbato manducare panem, et ipsi observabant eum. Et ecce homo quidam ydropicus erat ante illum. Et respondens ihesus dixit ad legisperitos et phariseos, dicens: Si licet sabbato curare? At illi tacuerunt. Ipse vero apprehensum sanavit eum, ac dimisit. Et respondens ad illos dixit: Cuius vestrum asinus aut bos in puteum cadet, et non continuo extrahet illum die sabbati? Et non poterant ad hec respondere illi. Dicebat autem et ad invitatos parabolam, intendens quomodo primos accubitus eligerent, dicens ad illos: Cum invitatus fueris ad nuptias, non discumbas in primo loco, ne forte honoratior te sit invitatus ab illo, et veniens is qui te et illum vocavit, dicat tibi: Da huic locum: et tunc incipias cum rubore novissimum locum tenere. Sed cum vocatus fueris, vade, recumbe in novissimo loco: ut cum venerit qui te invitavit, dicat tibi: Amice, ascende superius. Tunc erit tibi gloria coram simul discumbentibus: quia omnis qui se exaltat, humiliabitur: et qui se humiliat, exaltabitur. Dicebat autem et ei qui se invitaverat: Cum facis prandium aut cenam, noli vocare amicos tuos, neque fratres tuos, neque cognatos, neque vicinos divites, ne forte te et ipsi reinvitent, et fiat tibi retributio: sed cum facis convivium, voca pauperes, debiles, claudos, et cecos: et beatus eris, quia non habent retribuere tibi: retribuetur enim tibi in resurrectione iustorum. Hec cum audisset quidam de simul discumbentibus, dixit illi: Beatus qui manducabit panem in regno dei. At ipse dixit ei: Homo quidam fecit cenam magnam, et vocavit multos. Et misit servum suum hora cene dicere invitatis ut venirent, quia iam parata sunt omnia. Et ceperunt simul omnes excusare. Primus dixit ei: Villam emi, et necesse habeo exire et videre illam: rogo te, habe me excusatum. Et alter dixit: Iuga boum emi quinque, et eo probare illa: rogo te, habe me excusatum. Et alius dixit: Uxorem duxi, et ideo non possum venire. Et reversus servus nuntiavit hec domino suo. Tunc iratus paterfamilias, dixit servo suo: Exi cito in plateas et vicos civitatis: et pauperes ac debiles, et cecos, et claudos introduc huc. Et ait servus: Domine, factum est ut imperasti, et adhuc locus est. Et ait dominus servo: Exi in vias et sepes: et compelle intrare, ut impleatur domus mea. Dico autem vobis quod nemo virorum illorum qui vocati sunt, gustabit cenam meam. Ibant autem turbe multe cum eo: et conversus dixit ad illos: Si quis venit ad me, et non odit patrem suum, et matrem, et uxorem, et filios, et fratres, et sorores, adhuc autem et animam suam, non potest meus esse discipulus. Et qui non baiulat crucem suam, et venit post me, non potest meus esse discipulus. Quis enim ex vobis volens turrim edificare, non prius sedens computat sumptus, qui necessarii sunt, si habeat ad perficiendum, ne posteaquam posuerit fundamentum, et non potuerit perficere, omnes qui vident, incipiant illudere ei, dicentes: Quia hic homo cepit edificare, et non potuit consummare? Aut quis rex iturus committere bellum adversus alium regem, non sedens prius cogitat si possit cum decem milibus occurrere ei qui cum viginti milibus venit ad se? Alioquin adhuc illo longe agente, legationem mittens rogat ea que pacis sunt. Sic ergo omnis ex vobis qui non renuntiat omnibus que possidet, non potest meus esse discipulus. Bonum est sal. Si autem sal evanuerit, in quo condietur? Neque in terram, neque in sterquilinium utile est, sed foras mittetur. Qui habet aures audiendi, audiat.

CXV

Erant autem appropinquantes ei publicani et peccatores ut audirent illum. Et murmurabant pharisei et scribe, dicentes: Quia hic peccatores recipit, et manducat cum illis. Et ait ad illos parabolam istam, dicens: Quis ex vobis homo qui habet centum oves, et si perdiderit unam ex illis, nonne dimittit nonaginta novem in deserto, et vadit ad illam que perierat, donec inveniat illam? Et cum invenerit illam, imponit in humeros suos gaudens: et veniens domum convocat amicos et vicinos, dicens illis: Congratulamini mihi, quia inveni ovem meam que perierat. Dico vobis quod ita gaudium erit in celo super uno peccatore penitentiam agente, quam super nonaginta novem iustis, qui non indigent penitentia. Aut que mulier habens dragmas decem, si perdiderit dragmam unam, nonne accendit lucernam, et everrit domum, et querit diligenter, donec inveniat? Et cum invenerit, convocat amicas et vicinas, dicens: Congratulamini mihi, quia inveni dragmam quam perdideram. Ita dico vobis: gaudium erit coram angelis dei super uno peccatore penitentiam agente. Ait autem: Homo quidam habuit duos filios: et dixit adolescentior ex illis patri: Pater, da mihi portionem substantie que me contingit. Et divisit illis substantiam. Et non post multos dies congregatis omnibus, adolescentior filius peregre profectus est in regionem longinquam, et ibi dissipavit substantiam suam vivendo luxuriose. Et postquam omnia consummasset, facta est fames valida in regione illa, et ipse cepit egere. Et abiit, et adhesit uni civium regionis illius. Et misit illum in villam suam ut pasceret porcos. Et cupiebat implere ventrem suum de siliquis quas porci manducabant: et nemo illi dabat. In se autem reversus, dixit: Quanti mercenarii in domo patris mei abundant panibus, ego autem hic fame pereo. Surgam, et ibo ad patrem meum, et dicam ei: Pater, peccavi in celum et coram te: iam non sum dignus vocari filius tuus: fac me sicut unum de mercenariis tuis. Et surgens venit ad patrem suum. Cum autem adhuc longe esset, vidit illum pater ipsius, et misericordia motus est, et accurrens cecidit super collum eius, et osculatus est eum. Dixitque ei filius: Pater, peccavi in celum et coram te: iam non sum dignus vocari filius tuus. Dixit autem pater ad servos suos: Cito proferte stolam primam, et induite illum, et date anulum in manum eius, et calciamenta in pedes: et adducite vitulum saginatum, et occidite, et manducemus et epulemur: quia hic filius meus mortuus erat, et revixit: perierat, et inventus est. Et ceperunt epulari. Erat autem filius eius senior in agro: et cum veniret, et appropinquaret domui, audivit symphoniam et chorum: et vocavit unum de servis, et interrogavit que hec essent. Isque dixit illi: Frater tuus venit, et occidit pater tuus vitulum saginatum, quia salvum illum recepit. Indignatus est autem, et nolebat introire. Pater ergo illius egressus, cepit rogare illum. At ille respondens, dixit patri suo: Ecce tot annis servio tibi, et numquam mandatum tuum preterivi, et numquam dedisti mihi edum ut cum amicis meis epularer: sed postquam filius tuus hic, qui devoravit substantiam suam cum meretricibus, venit, occidisti illi vitulum saginatum. At ipse dixit illi: Fili, tu semper mecum es, et omnia mea tua sunt: epulari autem et gaudere oportebat, quia frater tuus hic mortuus erat, et revixit: perierat

inventus est.

XVI

Dicebat autem et ad discipulos suos. Homo quidam erat dives qui habebat villicum, et hic diffamatus est apud illum quasi dissipasset bona ipsius. Et vocavit illum et ait illi: Quid hoc audio de te? Redde rationem villicationis tuae, iam enim non poteris amplius villicare. Ait autem villicus intra se: Quid faciam, quia dominus meus aufert a me villicationem? Fodere non valeo, mendicare erubesco. Scio quid faciam ut cum amotus fuero a villicatione recipiant me in domos suas. Convocatis itaque singulis debitoribus domini sui, dicebat primo: Quantum debes domino meo? At ille dixit: Centum cados olei. Dixitque illi: Accipe cautionem tuam et sede cito, scribe quinquaginta. Deinde alio dixit: Tu vero quantum debes? Qui ait: Centum choros tritici. Ait illi: Accipe litteras tuas et scribe octoginta. Et laudavit dominus villicum iniquitatis quia prudenter fecisset, quia filii huius seculi prudentiores sunt filiis lucis in generatione sua. Et ego vobis dico: facite vobis amicos de mammona iniquitatis, ut cum defeceritis recipiant vos in eterna tabernacula. Qui fidelis est in minimo et in maiore fidelis est, et qui in modico iniquus est et in maiore iniquus est. Si ergo in iniquo mammone fideles non fuistis, quod verum est quis credet vobis? Et si in alieno fideles non fuistis, quod vestrum est quis dabit vobis? Nemo servus potest duobus dominis servire; aut enim unum odiet et alterum diliget, aut uni adherebit et alterum contempnet. Non potestis deo servire et mammone. Audiebant autem omnia hec pharisei qui erant avari, et deridebant illum. Et ait illis: Vos estis qui iustificatis vos coram hominibus, deus autem novit corda vestra, quia quod hominibus altum est abominatio est ante deum. Lex et prophete usque ad Iohannem; ex eo regnum dei evangelizatur, et omnis in illud vim facit. Facilius est autem celum et terram preterire quam de lege unum apicem cadere. Omnis qui dimittit uxorem suam et ducit alteram mechatur, et qui dimissam a viro ducit mechatur.

Nemo potest duobus dominis servire

Homo quidam erat dives

Homo quidam erat dives et induebatur purpura et bisso, et epulabatur cotidie splendide. Et erat quidam mendicus nomine Lazarus qui iacebat ad ianuam eius ulceribus plenus, cupiens saturari de micis que cadebant de mensa divitis, et nemo illi dabat; sed et canes veniebant et lingebant ulcera eius. Factum est autem ut moreretur mendicus et portaretur ab angelis in sinum Abrahe. Mortuus est autem et dives et sepultus est in inferno. Elevans autem oculos suos cum esset in tormentis, vidit Abraham a longe et Lazarum in sinu eius. Et ipse clamans dixit: Pater Abraham, miserere mei, et mitte Lazarum ut intinguat extremum digiti sui in aquam ut refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma. Et dixit illi Abraham: Fili, recordare quia recepisti bona in vita tua, et Lazarus similiter mala; nunc autem hic consolatur, tu vero cruciaris. Et in his omnibus inter nos et vos chaos magnum firmatum est, ut hii qui volunt hinc transire ad vos non possint, neque inde huc transmeare. Et ait: Rogo ergo te pater ut mittas eum in domum patris mei; habeo enim quinque fratres, ut testetur illis ne et ipsi veniant in locum hunc tormentorum. Et ait illi Abraham: Habent Moysen et prophetas, audiant illos. At ille dixit: Non pater Abraham, sed si quis ex mortuis resurrexerit credent.

XVII

Scandala

Et ad discipulos suos ait: Impossibile est ut non veniant scandala; ve autem illi per quem veniunt. Utilius est illi si lapis molaris imponatur circa collum eius et proiciatur in mare, quam ut scandalizet unum de pusillis istis. Attendite vobis. Si peccaverit in te frater tuus, increpa illum, et si penitentiam egerit dimitte illi. Et si septies in die peccaverit in te et septies in die conversus fuerit ad te dicens: penitet me, dimitte illi. Et dixerunt apostoli domino: Adauge nobis fidem. Dixit autem dominus: Si habueritis fidem sicut granum sinapis, dicetis huic arbori moro: eradicare et transplantare in mare, et obediet vobis. Quis autem vestrum habens servum arantem aut pascentem qui regresso de agro dicat illi: statim transi, recumbe; et non dicat ei: para quod cenem, et precinge te et ministra michi donec manducem et bibam, et post hec tu manducabis et bibes? Numquid gratiam habet servo illi quia fecit que ei imperaverat? Non puto. Sic et vos cum feceritis omnia que precepta sunt vobis, dicite: servi inutiles sumus; quod debuimus facere fecimus.

Fidem

Et factum est dum iret in Ierusalem, transibat per mediam Samariam et Galileam. Et cum ingrederetur quoddam castellum, occurrerunt ei decem viri leprosi qui steterunt a longe, et levaverunt vocem dicentes: Ihesu preceptor, miserere nostri. Quos ut vidit dixit: Ite, ostendite vos sacerdotibus. Et factum est dum irent mundati sunt. Unus autem ex illis ut vidit quia mundatus est, regressus est cum magna voce magnificans deum, et cecidit in faciem ante pedes eius gratias agens; et hic erat Samaritanus. Respondens autem Ihesus dixit: Nonne decem mundati sunt? Et novem ubi sunt? Non est inventus qui rediret et daret gloriam deo nisi hic alienigena. Et ait illi: Surge, vade, quia fides tua te salvum fecit. Interrogatus autem a phariseis: quando venit regnum dei? respondens eis dixit: Non venit regnum dei cum observatione, neque dicent: ecce hic aut ecce illic. Ecce enim regnum dei intra vos est. Et ait ad discipulos suos: Venient dies quando desideretis videre unum diem filii hominis et non videbitis. Et dicent vobis: ecce hic et ecce illic. Nolite ire neque sectemini. Nam sicut fulgur coruscans de sub celo in ea que sub celo sunt fulget, ita erit filius hominis in die sua. Primum autem oportet illum multa pati et reprobari a generatione hac. Et sicut factum est in diebus Noe, ita erit et in diebus filii hominis. Edebant et bibebant, uxores ducebant et dabantur ad nuptias, usque in diem qua intravit Noe in archam, et venit diluvium et perdidit omnes. Similiter sicut factum est in diebus Loth: edebant et bibebant, emebant et vendebant, plantabant et edificabant; qua die autem exiit Loth a Sodomis, pluit ignem et sulphur de celo et omnes perdidit; secundum hec erit qua die filius hominis revelabitur. In illa hora qui fuerit in tecto et vasa eius in domo, ne descendat tollere illa; et qui in agro similiter non redeat retro. Memores estote uxoris Loth. Quicumque quesierit animam suam salvam facere perdet illam, et quicumque perdiderit illam vivificabit eam. Dico vobis: in illa nocte erunt duo in lecto uno, unus assumetur et alter relinquetur; due erunt molentes in unum, una assumetur et altera relinquetur; duo in agro, unus assumetur et alter relinquetur. Respondentes dicunt illi: Ubi domine? Qui dixit illis: Ubicumque fuerit corpus, illuc congregabuntur et aquile.

XVIII

Dicebat autem et parabolam ad illos quoniam oportet semper orare et non deficere, dicens: Iudex quidam erat in quadam civitate qui deum non timebat et hominem non reverebatur. Vidua autem quedam erat in civitate illa et veniebat ad eum dicens: vindica me de adversario meo. Et nolebat per multum tempus. Post hec autem dixit intra se: Etsi deum non timeo nec hominem revereor, tamen quia molesta est michi hec vidua vindicabo illam, ne in novissimo veniens sugillet me. Ait autem dominus: Audite quid iudex iniquitatis dicit. Deus autem non faciet vindictam electorum suorum clamantium ad se die ac nocte, et patientiam habebit in illis? Dico vobis quia cito faciet vindictam illorum. Verumtamen filius hominis veniens putas inveniet fidem in terra? Dixit autem et ad quosdam qui in se confidebant tamquam iusti et aspernabantur ceteros parabolam istam: Duo homines ascendebant in templum ut orarent, unus phariseus et alter publicanus. Phariseus stans hec apud se orabat: Deus, gratias ago tibi quia non sum sicut ceteri hominum, raptores, iniusti, adulteri, velut etiam hic publicanus. Ieiuno bis in sabbato, decimas do omnium que possideo. Et publicanus a longe stans nolebat nec oculos ad celum levare, sed percutiebat pectus suum dicens: Deus propitius esto michi peccatori. Dico vobis, descendit hic iustificatus in domum suam ab illo, quia omnis qui se exaltat humiliabitur, et qui se humiliat exaltabitur. Afferebant autem ad illum et infantes ut eos tangeret. Quod cum viderent discipuli, increpabant illos. Ihesus autem convocans illos dixit: Sinite pueros venire ad me et nolite vetare eos, talium est enim regnum dei. Amen dico vobis, quicumque non acceperit regnum dei sicut puer, non intrabit in illud. Et interrogavit eum quidam princeps dicens: Magister bone, quid faciens vitam eternam possidebo? Dixit autem ei Ihesus: Quid me dicis bonum? Nemo bonus nisi solus deus. Mandata nosti: non occides, non mechaberis, non furtum facies, non falsum testimonium dices, honora patrem tuum et matrem. Qui ait: Hec omnia custodivi a iuventute mea. Quo audito Ihesus ait: Adhuc unum tibi deest. Omnia quecumque

Bonus

habes vende et da pauperibus et habebis thesaurum in celo et veni sequere me.
His ille auditis contristatus est quia dives erat valde. Videns autem illum
Jhesus tristem factum dixit. Quam difficile qui pecunias habent in regnum dei intrabunt.
Facilius est enim camelum per foramen acus transire quam divitem intrare in re-
gnum dei. Et dixerunt qui hec audiebant. Et quis potest salvus fieri? Ait illis. Que
impossibilia sunt apud homines possibilia sunt apud deum. Ait autem Petrus.
Ecce nos reliquimus omnia et secuti sumus te. Qui dixit eis. Amen dico vobis: nemo
est qui reliquerit domum aut parentes aut fratres aut uxorem aut filios aut
agros propter regnum dei et non recipiat multo plura in hoc tempore et in seculo venturo
vitam eternam. Assumpsit autem Jhesus xii discipulos et ait illis. Ecce ascendimus
Jerosolimam et consummabuntur omnia que scripta sunt per prophetas de filio hominis.
Tradetur enim gentibus et illudetur et flagellabitur et conspuetur. Et postquam flagellave-
rint occident eum et tercia die resurget. Et ipsi nichil horum intellexerunt. Et
erat autem verbum istud absconditum ab eis et non intelligebant que dice-
bantur. Factum est autem cum appropinquaret Jericho: cecus quidam sedebat secus vi-
am mendicans. Et cum audiret turbam pretereuntem interrogabat quid hoc esset.
Dixerunt autem ei quod Jhesus Nazarenus transiret. Et clamavit dicens. Jhesu fili
David miserere mei. Et qui preibant increpabant eum ut taceret. Ipse vero multo
magis clamabat. Fili David miserere mei. Stans autem Jhesus iussit eum
adduci ad se. Et cum appropinquasset interrogavit illum dicens. Quid tibi vis
faciam? At ille dixit. Domine ut videam. Et Jhesus dixit illi. Respice. Fides tua
te salvum fecit. Et confestim vidit et sequebatur illum magnificans deum. Et
XIX omnis plebs ut vidit dedit laudem deo. Et ingressus perambula-
bat Jericho. Et ecce vir nomine Zacheus et hic erat princeps publicanorum
et ipse dives. Et querebat videre Jhesum quis esset et non poterat pre turba quia
statura pusillus erat. Et precurrens ascendit in arborem sicomorum
ut videret illum: quia inde erat transiturus. Et cum venisset ad locum su-
spiciens Jhesus vidit illum. Et dixit ad eum. Zachee festinans descende quia
hodie in domo tua oportet me manere. Et festinans descendit et exce-
pit illum gaudens. Et cum viderent omnes murmurabant dicentes quod
ad hominem peccatorem divertisset. Stans autem Zacheus dixit ad Jhesum. Ecce dimi-
dium bonorum meorum domine do pauperibus. Et si quid aliquem defraudavi
reddo quadruplum. Ait Jhesus ad illum. Quia hodie salus facta est domui
huic eo quod et ipse filius sit Abrahe. Venit enim filius hominis querere et salvum
facere quod perierat. Hec illis audientibus adiciens dixit parabolam eo quod
esset prope Jerusalem. Et quia existimarent quod confestim regnum dei manifesta-
retur. Dixit ergo. Homo quidam nobilis abiit in regionem longinquam accipere
sibi regnum et reverti. Vocatis autem decem servis suis dedit illis decem mnas. Et ait
illis. Negociamini dum venio. Cives autem eius oderant illum et miserunt
legationem post illum dicentes. Nolumus hunc regnare super nos. Et fa-
ctum est dum rediret accepto regno et iussit vocari servos quibus
dedit pecuniam ut sciret quantum quisque negociatus esset. Venit autem primus
dicens. Domine mna tua decem mnas adquisivit. Et ait illi. Euge serve
bone quia in modico fuisti fidelis eris potestatem habens super decem civitates.
Et alter venit dicens. Domine mna tua fecit quinque mnas. Et huic ait. Et tu
esto super quinque civitates. Et alter venit dicens. Domine ecce mna tua quam
habui repositam in sudario. Timui enim te quia homo austerus es. Tol-
lis quod non posuisti et metis quod non seminasti. Dicit ei. De ore tuo te iu-
dico serve nequam. Sciebas quod ego austerus homo sum tollens quod non
posui et metens quod non seminavi. Et quare non dedisti pecuniam meam
ad mensam. Et ego veniens cum usuris utique exegissem illam. Et ad-
stantibus dixit. Auferte ab illo mnam et date illi qui decem mnas habet. Et dixe-
runt ei. Domine habet decem mnas. Dico autem vobis quia omni habenti dabitur
et habundabit. Ab eo autem qui non habet et quod habet auferetur ab eo. Verum-
tamen inimicos meos illos qui noluerunt me regnare super se addu-
cite huc et interficite ante me. Et his dictis precedebat ascendens Jero-
solimam. Et factum est cum appropinquasset Bethphage et Bethaniam ad
montem qui vocatur Oliveti: misit duos discipulos dicens. Ite in ca-
stellum quod contra vos est: in quod introeuntes invenietis pullum
asine alligatum cui nemo unquam hominum sedit. Solvite illum et addu-
cite mihi. Et si quis vos interrogaverit quare solvitis sic dicetis ei.
Quia dominus operam eius desiderat. Abierunt autem qui missi erant et in-
venerunt sicut dixit illis stantem pullum. Solventibus autem illis
pullum dixerunt domini eius ad illos. Quid solvitis pullum? At illi dixe-
runt. Quia dominus eum necessarium habet. Et duxerunt illum ad Jhesum. Et iactantes

super pullum vestimenta sua Jhesum imposuerunt. Eunte autem illo substerne-
bant vestimenta sua in via. Et cum appropinquaret iam ad descen-
sum montis Oliveti: ceperunt omnes turbe descendentium gaudent-
es laudare deum voce magna super omnibus quas viderant virtutibus dicen-
tes. Benedictus qui venit in nomine domini rex. Pax in celo et in terra et
gloria in excelsis. Et quidam phariseorum de turbis dixerunt ad illum. Magister incre-
pa discipulos tuos. Quibus ipse ait. Dico vobis. Quia si hii tacuerint:
lapides clamabunt. Et cum appropinquavit videns civitatem
flevit super eam dicens. Quia si cognovisses et tu. Et quidem in hac die
tua que ad pacem tibi. Nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis. Quia
venient dies in te et circumdabunt te inimici tui vallo. Et circum-
dabunt te et coangustabunt te undique et ad terram prosternent te
et filios tuos qui in te sunt. Et non relinquent in te lapidem super lapidem eo quod
non cognoveris tempus visitationis tue. Et ingressus in templum
cepit eicere vendentes in illo et ementes dicens illis. Scriptum est.
Quia domus mea domus orationis est. Vos autem fecistis illam speluncam
latronum. Et erat cotidie docens in templo. Principes autem
sacerdotum et scribe et pharisei et principes plebis querebant illum
perdere et non inveniebant quid facerent illi. Omnis enim populus suspen-
sus erat audiens illum. Et factum est in una dierum docen- XX
te illo populum in templo et evangelizante convenerunt princip-
es sacerdotum et scribe cum senioribus et aiunt dicentes ad illum.
Dic nobis in qua potestate hec facis? Aut quis est qui dedit tibi hanc
potestatem? Respondens autem dixit ad illos. Interrogabo vos et ego unum verbum.
Respondete mihi. Baptismus Johannis de celo erat an ex hominibus? At
illi cogitabant inter se dicentes. Quia si dixerimus de celo: dicet.
Quare non credidistis illi? Si autem dixerimus ex hominibus: ple-
bs universa lapidabit nos. Certi sunt enim Johannem prophetam esse.
Et responderunt se nescire unde esset. Et Jhesus ait illis. Neque ego dico vobis in
qua potestate hec facio. Cepit autem dicere ad plebem parabolam hanc.
Homo quidam plantavit vineam et locavit eam colonis
et ipse peregre fuit multis temporibus. Et in tempore misit ad cultores ser-
vum ut de fructu vinee darent illi. Qui cesum dimiserunt
eum inanem. Et addidit alterum servum mittere. Illi autem hunc
servum quoque cedentes et afficientes contumelia dimiserunt ina-
nem. Et addidit tercium mittere. Qui et illum vulnerantes eiecerunt.
Dixit autem dominus vinee. Quid faciam? Mittam filium meum dilectum.
Forsitan cum hunc viderint verebuntur. Quem cum vidissent coloni
cogitaverunt inter se dicentes. Hic est heres. Occidamus illum
ut nostra fiat hereditas. Et eiectum illum extra vineam occiderunt. Quid
ergo faciet illis dominus vinee? Veniet et perdet colonos istos. Et dabit vine-
am aliis. Quo audito dixerunt illi. Absit. Ille autem aspiciens eos
ait. Quid est ergo hoc quod scriptum est. Lapidem quem reprobaverunt edi-
ficantes hic factus est in caput anguli. Omnis qui ceciderit super lapidem illum: conquas-
sabitur. Super quem autem ceciderit comminuet illum. Et querebant prin-
cipes sacerdotum et scribe mittere in illum manus illa hora: et timu-
erunt populum. Cognoverunt autem quod ad ipsos dixerit similitudi-
nem istam. Et observantes miserunt insidiatores qui se
iustos simularent ut caperent eum in sermone et traderent eum prin-
cipatui et potestati presidis. Et interrogaverunt eum dicentes.
Magister scimus quia recte dicis et doces et non accipis personam sed in
veritate viam dei doces. Licet nobis tributum dari Cesari an non?
Considerans autem dolum illorum dixit ad illos. Quid me tempta-
tis? Ostendite mihi denarium. Cuius habet imaginem et superscrip-
tionem? Respondentes dixerunt illi. Cesaris. Et ait illis. Reddite ergo
que sunt Cesaris Cesari et que sunt dei deo. Et non potuerunt verbum eius
reprehendere coram plebe. Et mirati sunt in responso eius
et tacuerunt. Accesserunt autem quidam saduceorum qui
negant esse resurrectionem et interrogaverunt eum dicentes.
Magister Moyses scripsit nobis. Si frater alicuius fuerit mortuus
habens uxorem et hic sine filiis fuerit ut accipiat eam frater eius
uxorem et suscitet semen fratri suo. Septem ergo fratres erant et
primus accepit uxorem et mortuus est sine filiis. Et sequens accepit
illam et ipse mortuus est sine filio. Et tercius accepit illam.
Similiter et omnes septem et non reliquerunt semen et mortui sunt.

vii fratres erant

Intrauit autem sathanas in iudam et c.

Nouissima autem omnium mortua est et mulier. In resurrec-
tione ergo cuius eorum erit uxor? Siquidem septem habuerunt eam uxorem.
Et ait illis Ihesus. Filii seculi huius nubunt et traduntur ad nuptias.
Illi uero qui digni habebuntur seculo illo et resurrectione ex mortuis
neque nubent neque ducent uxores. Neque enim ultra mori poterunt.
equales enim sunt angelis et filii sunt dei, cum sint filii resur-
rectionis. Quia uero resurgant mortui et moyses ostendit
secus rubum sicut dicit dominum deum abraham et deum ysaac et deum iacob.
Deus autem non est mortuorum sed uiuorum. Omnes enim uiuunt ei. Respon-
dentes quidam scribarum dixerunt. Magister bene dixisti. Et amplius
non audebant eum quicquam interrogare. Dixit autem ad illos. Quomodo
dicunt christum filium dauid esse? Et ipse dauid dicit in libro psalmorum. Dixit do-
minus domino meo sede a dextris meis donec ponam inimicos tuos scabellum
pedum tuorum. Dauid ergo dominum illum uocat. Et quomodo filius eius est?
Audiente autem omni populo dixit discipulis suis. Attendite a scribis qui uolunt
ambulare in stolis et amant salutationes in foro et primas ca-
thedras in synagogis et primos discubitus in conuiuiis, qui deu-
orant domos uiduarum simulantes longam orationem. Hii
percipient dampnationem maiorem.

XXI

Respiciens autem uidit
eos qui mittebant munera sua in gazophilacium diuites. Vidit autem
et quandam uiduam pauperculam mittentem era minuta duo et
dixit. Vere dico uobis quia uidua hec pauper plus quam omnes misit.
Nam omnes hii ex abundanti sibi miserunt in munera dei. Hec
autem ex eo quod deest illi omnem uictum suum quem habuit misit. Et
quibusdam dicentibus de templo quod lapidibus bonis et donis orna-
tum esset dixit. Hec que uidetis uenient dies in quibus non relinquetur
lapis super lapidem qui non destruatur. Interrogauerunt autem illum
dicentes. Preceptor quando hec erunt et quod signum cum fieri incipient?
Qui dixit. Videte ne seducamini. Multi enim uenient in nomine meo
dicentes quia ego sum et tempus appropinquabit. Nolite ergo ire post illos.
Cum autem audieritis prelia et sediciones nolite terreri. Oportet enim
hec primum fieri sed nondum statim finis. Tunc dicebat illis. Surget gens con-
tra gentem et regnum aduersus regnum et terremotus magni erunt
per loca et pestilentie et fames terroresque de celo et signa magna erunt.
Sed ante hec omnia inicient uobis manus suas et persequentur tradentes
in synagogas et custodias trahentes ad reges et presides propter no-
men meum. Continget autem uobis in testimonium. Ponite ergo in cor-
dibus uestris non premeditari quemadmodum respondeatis. Ego enim dabo uobis
os et sapientiam cui non poterunt resistere et contradicere omnes aduersarii ue-
stri. Trademini autem a parentibus et fratribus et cognatis et amicis et mor-
te afficient ex uobis. Et eritis odio omnibus propter nomen meum. Et ca-
pillus de capite uestro non peribit. In patientia uestra possidebitis
animas uestras. Cum autem uideritis circumdari ab exercitu ierusalem tunc sci-
tote quia appropinquabit desolatio eius. Tunc qui in iudea sunt fugi-
ant in montes et qui in medio eius discedant et qui in regioni-
bus non intrent in eam. Quia dies ultionis hii sunt ut impleantur
omnia que scripta sunt. Ve autem pregnantibus et nutrientibus in illis
diebus. Erit enim pressura magna super terram et ira huic populo. Et
cadent in ore gladii et captiui ducentur in omnes gentes et
ierusalem calcabitur a gentibus donec impleantur tempora nationum.
Et erunt signa in sole et luna et stellis et in terris pressura gentium
pre confusione sonitus maris et fluctuum. Arescentibus hominibus
pre timore et expectatione que superuenient uniuerso orbi. Nam uir-
tutes celorum mouebuntur. Et tunc uidebunt filium hominis
uenientem in nube cum potestate magna et maiestate. Hiis
autem fieri incipientibus respicite et leuate capita uestra quoniam appro-
pinquabit redemptio uestra. Et dixit illis similitudinem. Videte
ficulneam et omnes arbores cum producunt iam ex se fructum
scitis quia prope est estas. Ita et uos cum uideritis hec fieri scitote quoniam pro-
pe est regnum dei. Amen dico uobis quia non preteribit generatio hec donec
omnia fiant. Celum et terra transibunt, uerba autem mea non
transibunt. Attendite autem uobis ne forte grauentur corda uestra in
crapula et ebrietate et curis huius uite et superueniat in uos re-
pentina dies illa. Tanquam laqueus enim superueniet in omnes qui
sedent super faciem omnis terre. Vigilate itaque omni tempore
orantes ut digni habeamini fugere ista omnia que futura sunt
et stare ante filium hominis. Erat autem diebus docens in templo, noc-
tibus uero exiens morabatur in monte qui uocatur oliueti. Et omnis populus manicabat
ad eum in templo audire eum.

XXII

Appropinquabat autem dies festus
azimorum qui dicitur pascha. Et querebant principes sacerdotum et scribe
quomodo eum interficerent, timebant uero plebem. Intrauit autem sathanas
in iudam qui cognominabatur scarioth unum de duodecim. Et abiit et
locutus est cum principibus sacerdotum et magistratibus quemadmodum
illum traderet eis. Et gauisi sunt et pacti sunt pecuniam
illi dare. Et spopondit. Et querebat oportunitatem ut illum tra-
deret sine turbis. Venit autem dies azimorum in qua erat necesse occidi
pascha. Et misit petrum et iohannem dicens. Euntes parate nobis
pascha ut manducemus. At illi dixerunt. Vbi uis paremus? Et dixit
ad eos. Ecce introeuntibus uobis in ciuitatem occurret uobis homo
amphoram aque portans. Sequimini eum in domum in quam
intrat et dicetis patrifamilias domus. Dicit tibi magister: Vbi est diuersorium
ut pascha cum discipulis meis manducem? Et ipse uobis osten-
det cenaculum magnum stratum et ibi parate. Euntes autem inue-
nerunt sicut dixit illis et parauerunt pascha. Et cum facta esset hora dis-
cubuit et xii apostoli cum eo. Et ait illis. Desiderio desideraui hoc pas-
cha manducare uobiscum antequam patiar. Dico enim uobis quia ex hoc non man-
ducabo illud donec impleatur in regno dei. Et accepto calice gratias
egit et dixit. Accipite et diuidite inter uos. Dico enim uobis quod non bibi-
am de generatione uitis donec regnum dei ueniat. Et accepto pane
gratias egit et fregit et dedit discipulis suis dicens. Hoc est corpus me-
um quod pro uobis datur. Hoc facite in meam commemorationem. Similiter
et calicem postquam cenauit dicens. Hic est calix nouum testamentum in sanguine
meo qui pro uobis fundetur. Verumptamen ecce manus tradentis me me-
cum est in mensa. Et quidem filius hominis sicut quod diffinitum est ua-
dit. Verumptamen ue homini illi per quem tradetur. Et ipsi ceperunt querere
inter se quis esset ex eis qui hoc facturus esset. Facta est et contentio inter
eos quis eorum uideretur esse maior. Dixit autem eis. Reges gentium dominantur eorum et qui potesta-
tem habent super eos benefici uocantur. Vos autem non sic, sed qui maior est in uobis
fiat sicut minor et qui precessor sicut ministrator. Nam quis maior
est qui recumbit an qui ministrat? Nonne qui recumbit? Ego
autem in medio uestrum sum tanquam qui ministrat. Vos autem estis qui
permansistis mecum in temptationibus meis. Et ego dispono
uobis sicut disposuit mihi pater meus regnum ut edatis et bibatis super mensam
meam in regno meo et sedeatis super thronos iudicantes duodecim
tribus israel. ~~Cum misi uos sine sacculo et sine pera~~ Ait autem dominus. Symon
symon ecce sathanas expetiuit uos ut cribraret sicut triticum. Ego
autem rogaui pro te ut non deficiat fides tua. Et aliquando conuersus confir-
ma fratres tuos. Qui dixit ei. Domine tecum paratus sum et in carcerem et in
mortem ire. Et ille dixit. Dico tibi petre, non cantabit hodie gallus donec
ter abneges nosse me. Et dixit eis. Quando misi uos sine sacculo et sine pera et
calciamentis numquid defuit uobis aliquid? At illi dixerunt. Nichil. Dixit ergo ei-
s. Sed nunc qui habet sacculum tollat similiter et peram. Et qui non habet gladium
uendat tunicam suam et emat gladium. Dico enim uobis quod adhuc hoc quod
scriptum est oportet impleri in me. Et cum iniquis deputatus est.
Etenim ea que sunt de me finem habent. At illi dixerunt. Domine ecce gladii duo
hic. At ille dixit eis. Satis est. Et egressus ibat secundum consuetudinem in
montem oliuarum. Secuti sunt autem illum et discipuli. Et cum peruenisset ad lo-
cum dixit illis. Orate ne intretis in temptationem. Et ipse auulsus est ab eis
quantum iactus est lapidis. Et positis genibus orabat dicens. Pater si uis
transfer calicem hunc a me. Verumptamen non mea uoluntas sed tua
fiat. Apparuit autem illi angelus de celo confortans eum. Et factus
in agonia prolixius orabat. Et factus est sudor eius sicut gutte san-
guinis decurrentis in terram. Et cum surrexisset ab oratione et ue-
nisset ad discipulos suos inuenit eos dormientes pre tristicia. Et
ait illis. Quid dormitis? Surgite orate ne intretis in temp-
tationem. Adhuc eo loquente ecce turba et qui uocabatur iudas
unus ex xii antecedebat eos. Et cum appropinquasset ihesu ut
oscularetur eum. Ihesus autem dixit illi. Iuda osculo filium ho-
minis tradis? Videntes autem hii qui circa ipsum erant quod futurum erat dix-
erunt. Domine si percutimus in gladio? Et percussit unus ex illis

Cum autem audieritis prelia
surget gens contra gentem

ve autem pregnantibus

et erunt signa

servum principis sacerdotum et amputavit auriculam eius dextram. Respondens autem Iesus ait: Sinite usque huc. Et cum tetigisset auriculam eius, sanavit eum. Dixit autem Iesus ad eos qui venerant ad se principes sacerdotum et magistratus templi et seniores: Quasi ad latronem existis cum gladiis et fustibus? Cum cotidie vobiscum fuerim in templo, non extendistis manus in me; sed haec est vestra hora et potestas tenebrarum. Comprehendentes autem eum duxerunt ad domum principis sacerdotum. Petrus vero sequebatur a longe. Accenso autem igne in medio atrio et circumsedentibus illis, erat Petrus in medio eorum. Quem cum vidisset ancilla quaedam sedentem ad lumen et eum fuisset intuita, dixit: Et hic cum illo erat. At ille negavit eum dicens: Mulier, non novi eum. Et post pusillum alius videns eum dixit: Et tu de illis es. Petrus vero ait: O homo, non sum. Et intervallo facto quasi horae unius alius quidam affirmabat dicens: Vere et hic cum illo erat, nam et Galilaeus est. Et ait Petrus: Homo, nescio quid dicis. Et continuo adhuc eo loquente cantavit gallus. Et conversus Dominus respexit Petrum. Et recordatus est Petrus verbi Domini sicut dixit: Quia priusquam gallus cantet, ter me negabis. Et egressus foras flevit amare. Et viri qui tenebant illum illudebant ei caedentes. Et velaverunt eum et percutiebant faciem eius et interrogabant eum dicentes: Prophetiza quis est qui te percussit? Et alia multa blasphemantes dicebant in eum. Et ut factus est dies, convenerunt seniores plebis et principes sacerdotum et scribae et duxerunt illum in concilium suum dicentes: Si tu es Christus, dic nobis. Et ait illis: Si vobis dixero, non credetis; si autem et interrogavero, non respondebitis mihi neque dimittetis. Ex hoc autem erit Filius hominis sedens a dextris virtutis Dei. Dixerunt autem omnes: Tu ergo es Filius Dei? Qui ait: Vos dicitis quia ego sum. At illi dixerunt: Quid adhuc desideramus testimonium? Ipsi enim audivimus de ore eius.

C. XXIII

Et surgens omnis multitudo eorum duxerunt illum ad Pilatum. Coeperunt autem accusare eum dicentes: Hunc invenimus subvertentem gentem nostram et prohibentem tributa dari Caesari et dicentem se Christum regem esse. Pilatus autem interrogavit eum dicens: Tu es rex Iudaeorum? At ille respondens ait: Tu dicis. Ait autem Pilatus ad principes sacerdotum et turbas: Nihil invenio causae in hoc homine. At illi invalescebant dicentes: Commovet populum docens per universam Iudaeam incipiens a Galilaea usque huc. Pilatus autem audiens Galilaeam interrogavit si homo Galilaeus esset. Et ut cognovit quod de Herodis potestate esset, remisit eum ad Herodem qui et ipse Hierosolymis erat illis diebus. Herodes autem viso Iesu gavisus est valde. Erat enim cupiens ex multo tempore videre eum, eo quod audiret multa de illo, et sperabat signum aliquod videre ab eo fieri. Interrogabat autem illum multis sermonibus. At ipse nihil illi respondebat. Stabant autem principes sacerdotum et scribae constanter accusantes eum. Sprevit autem illum Herodes cum exercitu suo et illusit indutum veste alba et remisit ad Pilatum. Et facti sunt amici Herodes et Pilatus in ipsa die. Nam antea inimici erant ad invicem. Pilatus autem convocatis principibus sacerdotum et magistratibus et plebe dixit ad illos: Obtulistis mihi hunc hominem quasi avertentem populum, et ecce ego coram vobis interrogans nullam causam inveni in homine isto ex his in quibus eum accusatis. Sed neque Herodes; nam remisi vos ad illum, et ecce nihil dignum morte actum est ei. Emendatum ergo illum dimittam. Necesse autem habebat dimittere eis per diem festum unum. Exclamavit autem simul universa turba dicens: Tolle hunc et dimitte nobis Barabban. Qui erat propter seditionem quandam factam in civitate et homicidium missus in carcerem. Iterum autem Pilatus locutus est ad illos volens dimittere Iesum. At illi succlamabant dicentes: Crucifige crucifige eum. Ille autem tertio dixit ad illos: Quid enim mali fecit iste? Nullam causam mortis invenio in eo. Corripiam ergo illum et dimittam. At illi instabant vocibus magnis postulantes ut crucifigeretur. Et invalescebant voces eorum. Et Pilatus adiudicavit fieri petitionem eorum. Dimisit autem eum qui propter homicidium et seditionem missus fuerat in carcerem quem petebant; Iesum vero tradidit voluntati eorum. Et cum ducerent eum, apprehenderunt Simonem quendam Cyrenensem venientem de villa et imposuerunt illi crucem portare post Iesum. Sequebatur autem illum multa turba populi et mulierum quae plangebant et lamentabantur eum. Conversus autem ad illas Iesus dixit: Filiae Hierusalem, nolite flere super me, sed super vos ipsas flete et super filios vestros. Quoniam ecce venient dies in quibus dicent: Beatae steriles et ventres qui non genuerunt et ubera quae non lactaverunt. Tunc incipient dicere montibus: Cadite super nos, et collibus: Operite nos. Quia si in viridi ligno haec faciunt, in arido quid fiet? Ducebantur autem et alii duo nequam cum eo ut interficerentur. Et postquam venerunt in locum qui dicitur Calvariae, ibi crucifixerunt eum et latrones, unum a dextris et alterum a sinistris. Iesus autem dicebat: Pater, dimitte illis, non enim sciunt quid faciunt. Dividentes vero vestimenta eius miserunt sortes. Et stabat populus expectans. Et deridebant eum principes cum eis dicentes: Alios salvos fecit, se salvum faciat si hic est Christus Dei electus. Illudebant autem ei et milites accedentes et acetum offerebant illi dicentes: Si tu es rex Iudaeorum, salvum te fac. Erat autem et superscriptio scripta super eum litteris graecis et latinis et hebraicis: Hic est rex Iudaeorum. Unus autem de his qui pendebant latronibus blasphemabat eum dicens: Si tu es Christus, salvum fac temetipsum et nos. Respondens autem alter increpabat eum dicens: Neque tu times Deum quod in eadem damnatione es. Et nos quidem iuste, nam digna factis recipimus; hic vero nihil mali gessit. Et dicebat ad Iesum: Memento mei Domine cum veneris in regnum tuum. Et dixit illi Iesus: Amen dico tibi hodie mecum eris in paradiso. Erat autem fere hora sexta, et tenebrae factae sunt in universa terra usque in horam nonam. Et obscuratus est sol, et velum templi scissum est medium. Et clamans voce magna Iesus ait: Pater, in manus tuas commendo spiritum meum. Et haec dicens exspiravit. Videns autem centurio quod factum fuerat glorificavit Deum dicens: Vere hic homo iustus erat. Et omnis turba eorum qui simul aderant ad spectaculum istud et videbant quae fiebant percutientes pectora sua revertebantur. Stabant autem omnes noti eius a longe et mulieres quae secutae erant eum a Galilaea haec videntes. Et ecce vir nomine Ioseph qui erat decurio vir bonus et iustus, hic non consenserat consilio et actibus eorum, ab Arimathia civitate Iudaeae, qui expectabat et ipse regnum Dei. Hic accessit ad Pilatum et petiit corpus Iesu. Et depositum involvit sindone et posuit eum in monumento exciso in quo nondum quisquam positus fuerat. Et dies erat parasceves et sabbatum inlucescebat. Subsecutae autem mulieres quae cum ipso venerant de Galilaea viderunt monumentum et quemadmodum positum erat corpus eius. Et revertentes paraverunt aromata et unguenta. Et sabbato quidem siluerunt secundum mandatum.

C. XXIIII

Una autem sabbati valde diluculo venerunt ad monumentum portantes quae paraverant aromata. Et invenerunt lapidem revolutum a monumento. Et ingressae non invenerunt corpus Domini Iesu. Et factum est dum mente consternatae essent de isto, ecce duo viri steterunt secus illas in veste fulgenti. Cum timerent autem et declinarent vultum in terram, dixerunt ad illas: Quid quaeritis viventem cum mortuis? Non est hic, sed surrexit. Recordamini qualiter locutus est vobis cum adhuc in Galilaea esset, dicens quia oportet Filium hominis tradi in manus hominum peccatorum et crucifigi et die tertia resurgere. Et recordatae sunt verborum eius. Et regressae a monumento nuntiaverunt haec omnia illis undecim et ceteris omnibus. Erat autem Maria Magdalene et Iohanna et Maria Iacobi et ceterae quae cum eis erant, quae dicebant ad apostolos haec. Et visa sunt ante illos sicut deliramentum verba ista, et non credebant illis. Petrus autem surgens cucurrit ad monumentum et procumbens vidit linteamina sola posita, et abiit secum mirans quod factum fuerat. Et ecce duo ex illis ibant ipsa die in castellum quod erat in spatio stadiorum sexaginta ab Hierusalem nomine Emmaus. Et ipsi loquebantur ad invicem de his omnibus quae acciderant. Et factum est dum fabularentur et secum quaererent, et ipse Iesus appropinquans ibat cum illis. Oculi autem illorum tenebantur ne eum agnoscerent. Et ait ad illos: Qui sunt hi sermones quos confertis ad invicem et estis tristes? Et respondens unus cui nomen Cleophas dixit ei: Tu solus peregrinus es in Hierusalem et non cognovisti quae facta sunt in illa his diebus? Quibus ille dixit: Quae? Et dixerunt: De Iesu Nazareno qui fuit vir propheta potens in opere et sermone coram Deo et omni populo. Et quomodo tradiderunt eum summi sacerdotes et principes nostri in damnationem mortis et crucifixerunt eum. Nos autem sperabamus quia ipse esset redempturus Israhel. Et nunc super haec omnia tertia dies est hodie quod haec facta sunt. Sed et mulieres quaedam ex nostris terruerunt nos quae ante lucem fuerunt ad monumentum et non invento corpore eius venerunt dicentes se etiam visionem angelorum vidisse qui dicunt eum vivere. Et abierunt quidam ex nostris ad monumentum et ita invenerunt sicut mulieres dixerunt, ipsum vero non invenerunt. Et ipse dixit ad eos: O stulti et tardi corde ad credendum in omnibus quae locuti sunt prophetae. Nonne haec oportuit pati Christum et ita intrare in gloriam suam? Et incipiens a Mose et omnibus prophetis interpretabatur illis in omnibus scripturis quae de ipso erant. Et appropinquaverunt castello quo ibant, et ipse se finxit longius ire. Et coegerunt illum dicentes: Mane nobiscum quoniam advesperascit et inclinata est iam dies. Et intravit cum illis. Et factum est dum recumberet cum eis, accepit panem et benedixit ac fregit

ambulantes

ihu

et porrigebat illis. Et aperti sunt oculi eorum et cognoverunt eum.
Et ipse evanuit ab oculis eorum. Et dixerunt ad invicem: Nonne cor
nostrum ardens erat in nobis de ihesu dum loqueretur nobis in via et aperi-
ret nobis scripturas? Et surgentes eadem hora regressi sunt in ierusalem
et invenerunt congregatos undecim et eos qui cum eis erant dicen-
tes quod surrexit dominus vere et apparuit Simoni. Et ipsi narrabant
que gesta erant in via et quomodo cognoverunt eum in fractione pa-
nis. Dum autem hec loquerentur ihesus stetit in medio eorum et dixit eis: Pax vobis.
Ego sum, nolite timere. Conturbati vero et conterriti existimabant se spi-
ritum videre. Et dixit eis: Quid turbati estis et cogitationes ascen-
dunt in corda vestra? Videte manus meas et pedes meos quia ego ipse
sum. Palpate et videte quia spiritus carnem et ossa non habet sicut me vide-
tis habere. Et cum dixisset ostendit eis manus et pedes. Adhuc autem illis
non credentibus et mirantibus pre gaudio dixit: Habetis hic aliquid quod man-
ducetur? At illi obtulerunt ei partem piscis assi et favum mel-
lis. Et cum manducasset coram eis sumens reliquias dedit eis
et dixit ad eos: Hec sunt verba que locutus sum vobis cum adhuc essem vobiscum
quoniam necesse est impleri omnia que scripta sunt in lege moysi et pro-
phetis et psalmis de me. Tunc aperuit illis sensum ut intelligerent scri-
pturas. Et dixit eis: Quia sic scriptum est et sic oportebat christum pati et resur-
gere a mortuis die tercia et predicari in nomine eius penitentiam et remissio-
nem peccatorum in omnes gentes incipientibus ab ierosolima. Vos au-
tem testes estis horum. Et ego mittam promissum patris mei in vos. Vos autem
sedete in civitate quoadusque induamini virtute ex alto. Eduxit
autem eos foras in bethaniam et elevatis manibus suis benedixit eis.
Et factum est dum benediceret illis recessit ab eis et ferebatur in celum. Et ipsi
adorantes regressi sunt in ierusalem cum gaudio magno. Et erant
semper in templo laudantes et benedicentes deum.

Prologus in evangelium Iohannis.

Hic est iohannes evangelista unus ex discipulis dei qui virgo electus
a deo, quem de nuptiis volentem nubere vocavit deus. Cui virgi-
nitatis in hoc duplex testimonium in evangelio datur quod et pre ceteris
dilectus a deo dicitur, et huic matrem suam de cruce pendens com-
mendavit deus, ut virginem virgo servaret. Denique manifestans
in evangelio quod erat ipse incorruptibilis verbi opus inchoans,
solus verbum carnem factum esse nec lumen a tenebris comprehensum fuisse te-
statur, primum signum ponens quod in nuptiis fecit deus, ostendens quod e-
rat ipse, ut legentibus demonstraret quod ubi deus invitatus est deficere
nuptiarum vinum debebat, et veteribus immutatis omnia nova que
a christo instituuntur appareant. Hoc autem evangelium scripsit in asia
postea quam in pathmos insula apocalipsim scripserat, ut cui
in principio canonis incorruptibilis finis per virginem in apocali-
psim redderetur, dicente christo: Ego sum alpha et ω. Et hic est iohannes
in epheso qui sciens supervenisse diem recessus sui, convocatis discipulis suis
in epheso per multa signorum experimenta promens christum descendens in
defossum sepulture sue locum, facta oratione positus est ad patres suos
tam extraneus a dolore mortis quam a corruptione carnis inve-
nitur alienus. Tamen post omnes evangelium scripsit, et hoc virgini debeba-
tur. Quorum tamen vel scriptorum temporis dispositio vel librorum ordina-
tio ideo per singula a nobis non exponitur, ut sciendi desiderio col-
locato et querentibus fructus laboris et deo magisterii doctrina servetur.

Incipit evangelium Iohannis.

In principio erat verbum et verbum erat apud deum et deus erat verbum. Hoc
erat in principio apud deum. Omnia per ipsum facta sunt et sine ipso factum est
nichil. Quod factum est in ipso vita erat, et vita erat lux hominum. Et lux
in tenebris lucet et tenebre eam non comprehenderunt. Fuit homo
missus a deo cui nomen erat iohannes. Hic venit in testimonium ut
testimonium perhiberet de lumine ut omnes crederent per illum. Non
erat ille lux sed ut testimonium perhiberet de lumine. Erat lux vera que
illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. In mundo
erat et mundus per ipsum factus est et mundus eum non cognovit. In propria venit et sui
eum non receperunt. Quotquot autem receperunt eum dedit eis potestatem
filios dei fieri his qui credunt in nomine eius. Qui non ex sanguinibus
neque ex voluntate carnis neque ex voluntate viri sed ex deo nati
sunt. Et verbum caro factum est et habitavit in nobis. Et vidimus gloriam eius
gloriam quasi unigeniti a patre, plenum gratie et veritatis. Iohannes testi-
monium perhibet de ipso et clamat dicens: Hic erat quem dixi: Qui post
me venturus est ante me factus est quia prior me erat. Et de plenitudine e-
ius nos omnes accepimus, et gratiam pro gratia. Quia lex per moysen data est, gra-
tia et veritas per ihesum christum facta est. Deum nemo vidit umquam. Unigenitus
filius qui est in sinu patris ipse enarravit. Et hoc est testimonium iohannis quando
miserunt iudei ab ierosolimis sacerdotes et levitas ad eum ut interrog-
arent eum: Tu quis es? Et confessus est et non negavit, et confessus est
quia non sum ego christus. Et interrogaverunt eum: Quid ergo? Helyas es tu? Et
dixit: Non sum. Propheta es tu? Et respondit: Non. Dixerunt ergo ei: Quis es
ut responsum demus his qui miserunt nos? Quid dicis de te ipso? Ait: E-
go vox clamantis in deserto: parate viam domini, sicut dixit ysayas propheta.
Et qui missi fuerant erant ex phariseis. Et interrogaverunt eum et dixerunt
ei: Quid ergo baptizas si tu non es christus neque helyas neque propheta? Respondit eis
iohannes dicens: Ego baptizo in aqua. Medius autem vestrum stetit quem vos
nescitis. Ipse est qui post me venturus est, qui ante me factus est, cuius ego non
sum dignus ut solvam eius corrigiam calciamenti. Hec in bethania facta
sunt trans iordanem ubi erat iohannes baptizans. Altera autem die vi-
dit iohannes ihesum venientem ad se et ait: Ecce agnus dei, ecce qui tollit
peccata mundi. Hic est de quo dixi: Post me venit vir qui ante me factus
est quia prior me erat. Et ego nesciebam eum, sed ut manifestaretur in
israel propterea veni ego in aqua baptizans. Et testimonium perhibuit iohannes
dicens: Quia vidi spiritum descendentem quasi columbam de celo et mansit
super eum. Et ego nesciebam eum, sed qui misit me baptizare in a-
qua ille michi dixit: Super quem videris spiritum descendentem et manentem
super eum, hic est qui baptizat in spiritu sancto. Et ego vidi et testimonium perhi-
bui quia hic est filius dei. Altera autem die stabat iohannes et ex discipulis
eius duo. Et respiciens ihesum ambulantem dixit: Ecce agnus dei. Et
audierunt eum duo discipuli loquentem et secuti sunt ihesum. Conversus
autem ihesus et videns eos sequentes se dixit eis: Quid queritis? Qui dixerunt
ei: Rabi, quod dicitur interpretatum magister, ubi habitas? Dicit eis: Venite et vide-
te. Venerunt et viderunt ubi maneret, et apud eum manserunt die il-
lo. Hora autem erat quasi decima. Erat autem andreas frater symonis petri unus
ex duobus qui audierant a iohanne et secuti fuerant eum. Invenit hic
primum fratrem suum symonem et dicit ei: Invenimus messiam quod est interpre-
tatum christus. Et adduxit eum ad ihesum. Intuitus autem eum ihesus dixit: Tu es si-
mon filius iohanna, tu vocaberis cephas quod interpretatur petrus. In cra-
stinum voluit exire in galileam et invenit philippum. Et dixit ei ihesus:
Sequere me. Erat autem philippus a bethsaida civitate andree et
petri. Invenit philippus nathanael et dixit ei: Quem scripsit moyses
in lege et prophete invenimus ihesum filium ioseph a nazareth. Et dixit
ei nathanael: A nazareth potest aliquid boni esse? Dixit ei philippus:
Veni et vide. Vidit ihesus nathanael venientem ad se et dicit de eo:
Ecce vere israelita in quo dolus non est. Dixit ei nathanael: Unde me nosti?
Respondit ihesus et dixit ei: Priusquam te philippus vocaret, cum esses sub ficu,
vidi te. Respondit nathanael et ait: Rabi, tu es filius dei, tu es rex israel.
Respondit ihesus et dixit ei: Quia dixi tibi vidi te sub ficu credis? Maius his
videbis. Et dixit ei: Amen amen dico vobis, videbitis celum apertum et an-
gelos dei ascendentes et descendentes super filium hominis. Et die tercia
II Nuptie facte sunt in chana galylee et erat mater ihesu ibi. Vocatus est autem
et ihesus et discipuli eius ad nuptias. Et deficiente vino dicit
mater ihesu ad eum: Vinum non habent. Et dicit ei ihesus: Quid michi et tibi est
mulier? Nondum venit hora mea. Dicit mater eius ministris: Quod-
cumque dixerit vobis facite. Erant autem ibi lapidee ydrie sex posi-
te secundum purificationem iudeorum, capientes singule metretas
binas vel ternas. Dicit eis ihesus: Implete ydrias aqua. Et imple-
verunt eas usque ad summum. Et dicit eis ihesus: Haurite nunc et ferte
architriclino. Et tulerunt. Ut autem gustavit architriclinus aquam
vinum factam et non sciebat unde esset, ministri autem sciebant qui ha-
userant aquam, vocat sponsum architriclinus et dicit ei: Omnis
homo primum bonum vinum ponit et cum inebriati fuerint
id quod deterius est. Tu autem servasti bonum vinum usque adhuc. Hoc
fecit initium signorum ihesus in chana galilee et manifesta-
vit gloriam suam et crediderunt in eum discipuli eius. Post
hec descendit capharnaum ipse et mater eius et fratres et discipuli eius et i-
bi manserunt non multis diebus. Et prope erat pascha iudeorum et as-
cendit ihesus ierosolimam. Et invenit in templo vendentes o-

Eiecit de templo

vendentes oves et boves et columbas et nummularios sedentes. Et cum fecisset quasi flagellum de funiculis: omnes eiecit de templo, oves quoque et boves, et nummulariorum effudit aes et mensas subvertit. Et his qui columbas vendebant dixit: Auferte ista hinc, et nolite facere domum patris mei domum negotiationis. Recordati vero sunt discipuli eius quia scriptum est: Zelus domus tuae comedit me. Responderunt ergo iudaei et dixerunt ei: Quod signum ostendis nobis quia haec facis? Respondit Iesus et dixit eis: Solvite templum hoc et in tribus diebus excitabo illud. Dixerunt ergo iudaei: Quadraginta et sex annis aedificatum est templum hoc, et tu in tribus diebus excitabis illud? Ille autem dicebat de templo corporis sui. Cum ergo resurrexisset a mortuis, recordati sunt discipuli eius quia hoc dicebat, et crediderunt scripturae et sermoni quem dixit Iesus. Cum autem esset Hierosolymis in pascha in die festo, multi crediderunt in nomine eius, videntes signa eius quae faciebat. Ipse autem Iesus non credebat semetipsum eis, eo quod ipse nosset omnes, et quia non opus erat ei ut quis testimonium perhiberet de homine. Ipse enim sciebat quid esset in homine.

III Erat autem homo ex pharisaeis, Nicodemus nomine, princeps iudaeorum. Hic venit ad Iesum nocte et dixit ei: Rabbi, scimus quia a Deo venisti magister. Nemo enim potest haec signa facere quae tu facis, nisi fuerit Deus cum eo. Respondit Iesus et dixit ei: Amen amen dico tibi: nisi quis natus fuerit denuo, non potest videre regnum Dei. Dicit ad eum Nicodemus: Quomodo potest homo nasci cum senex sit? Numquid potest in ventrem matris suae iterato introire et renasci? Respondit Iesus et dixit: Amen amen dico tibi: nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu Sancto, non potest introire in regnum Dei. Quod natum est ex carne caro est, et quod natum est ex Spiritu spiritus est. Non mireris quia dixi tibi: oportet vos nasci denuo. Spiritus ubi vult spirat, et vocem eius audis, sed nescis unde veniat aut quo vadat. Sic est omnis qui natus est ex Spiritu. Respondit Nicodemus et dixit ei: Quomodo possunt haec fieri? Respondit Iesus et dixit ei: Tu es magister in Israel, et haec ignoras? Amen amen dico tibi, quia quod scimus loquimur et quod vidimus testamur, et testimonium nostrum non accipitis. Si terrena dixi vobis et non creditis, quomodo si dixero vobis caelestia credetis? Et nemo ascendit in caelum nisi qui descendit de caelo, Filius hominis qui est in caelo. Et sicut Moyses exaltavit serpentem in deserto, ita exaltari oportet Filium hominis, ut omnis qui credit in ipsum non pereat, sed habeat vitam aeternam. Sic enim dilexit Deus mundum ut Filium suum unigenitum daret, ut omnis qui credit in eum non pereat, sed habeat vitam aeternam. Non enim misit Deus Filium suum in mundum ut iudicet mundum, sed ut salvetur mundus per ipsum. Qui credit in eum non iudicatur; qui autem non credit iam iudicatus est, quia non credidit in nomine unigeniti Filii Dei. Hoc est autem iudicium: quia lux venit in mundum, et dilexerunt homines magis tenebras quam lucem; erant enim eorum mala opera. Omnis enim qui male agit odit lucem et non venit ad lucem, ut non arguantur opera eius. Qui autem facit veritatem venit ad lucem, ut manifestentur eius opera, quia in Deo sunt facta. Post haec venit Iesus et discipuli eius in terram Iudaeam, et illic demorabatur cum eis et baptizabat. Erat autem et Iohannes baptizans in Aenon iuxta Salim, quia aquae multae erant illic, et adveniebant et baptizabantur. Nondum enim missus fuerat in carcerem Iohannes. Facta est ergo quaestio ex discipulis Iohannis cum iudaeis de purificatione. Et venerunt ad Iohannem et dixerunt ei: Rabbi, qui erat tecum trans Iordanem, cui tu testimonium perhibuisti, ecce hic baptizat et omnes veniunt ad eum. Respondit Iohannes et dixit: Non potest homo accipere quicquam nisi fuerit ei datum de caelo. Ipsi vos mihi testimonium perhibetis quod dixerim: Non sum ego Christus, sed quia missus sum ante illum. Qui habet sponsam sponsus est; amicus autem sponsi, qui stat et audit eum, gaudio gaudet propter vocem sponsi. Hoc ergo gaudium meum impletum est. Illum oportet crescere, me autem minui. Qui desursum venit super omnes est. Qui est de terra de terra est et de terra loquitur. Qui de caelo venit super omnes est, et quod vidit et audivit hoc testatur, et testimonium eius nemo accipit. Qui accepit eius testimonium signavit quia Deus verax est. Quem enim misit Deus verba Dei loquitur; non enim ad mensuram dat Deus Spiritum. Pater diligit Filium et omnia dedit in manu eius. Qui credit in Filium habet vitam aeternam; qui autem incredulus est Filio non videbit vitam, sed ira Dei manet super eum.

IIII Ut ergo cognovit Iesus quia audierunt pharisaei quia Iesus plures discipulos facit et baptizat quam Iohannes, quamquam Iesus non baptizaret sed discipuli eius, reliquit Iudaeam et abiit iterum in Galilaeam. Oportebat autem eum transire per Samariam. Venit ergo Iesus in civitatem Samariae quae dicitur Sichar, iuxta praedium quod dedit Iacob Ioseph filio suo. Erat autem ibi fons Iacob. Iesus autem fatigatus ex itinere sedebat sic supra fontem. Hora erat quasi sexta. Venit mulier de Samaria haurire aquam. Dicit ei Iesus: Da mihi bibere. Discipuli enim eius abierant in civitatem ut cibos emerent. Dicit ergo ei mulier illa samaritana: Quomodo tu iudaeus cum sis bibere a me poscis, quae sum mulier samaritana? Non enim coutuntur iudaei samaritanis. Respondit Iesus et dixit ei: Si scires donum Dei, et quis est qui dicit tibi: Da mihi bibere, tu forsitan petisses ab eo et dedisset tibi aquam vivam. Dicit ei mulier: Domine, neque in quo haurias habes, et puteus altus est; unde ergo habes aquam vivam? Numquid tu maior es patre nostro Iacob, qui dedit nobis puteum, et ipse ex eo bibit et filii eius et pecora eius? Respondit Iesus et dixit ei: Omnis qui bibit ex aqua hac sitiet iterum; qui autem biberit ex aqua quam ego dabo ei non sitiet in aeternum, sed aqua quam ego dabo ei fiet in eo fons aquae salientis in vitam aeternam. Dicit ad eum mulier: Domine, da mihi hanc aquam, ut non sitiam neque veniam huc haurire. Dicit ei Iesus: Vade, voca virum tuum et veni huc. Respondit mulier et dixit: Non habeo virum. Dicit ei Iesus: Bene dixisti quia non habeo virum; quinque enim viros habuisti, et nunc quem habes non est tuus vir; hoc vere dixisti. Dicit ei mulier: Domine, video quia propheta es tu. Patres nostri in monte hoc adoraverunt, et vos dicitis quia Hierosolymis est locus ubi adorare oportet. Dicit ei Iesus: Mulier, crede mihi quia venit hora quando neque in monte hoc neque in Hierosolymis adorabitis Patrem. Vos adoratis quod nescitis; nos adoramus quod scimus, quia salus ex iudaeis est. Sed venit hora et nunc est, quando veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu et veritate. Nam et Pater tales quaerit qui adorent eum. Spiritus est Deus, et eos qui adorant eum in spiritu et veritate oportet adorare. Dicit ei mulier: Scio quia Messias venit, qui dicitur Christus. Cum ergo venerit ille, nobis annuntiabit omnia. Dicit ei Iesus: Ego sum, qui loquor tecum. Et continuo venerunt discipuli eius, et mirabantur quia cum muliere loquebatur. Nemo tamen dixit: Quid quaeris? aut: Quid loqueris cum ea? Reliquit ergo hydriam suam mulier et abiit in civitatem, et dicit illis hominibus: Venite et videte hominem qui dixit mihi omnia quaecumque feci. Numquid ipse est Christus? Exierunt ergo de civitate et veniebant ad eum. Interea rogabant eum discipuli dicentes: Rabbi, manduca. Ille autem dixit eis: Ego cibum habeo manducare quem vos nescitis. Dicebant ergo discipuli ad invicem: Numquid aliquis attulit ei manducare? Dicit eis Iesus: Meus cibus est ut faciam voluntatem eius qui misit me, ut perficiam opus eius. Nonne vos dicitis quod adhuc quattuor menses sunt et messis venit? Ecce dico vobis: Levate oculos vestros et videte regiones, quia albae sunt iam ad messem. Et qui metit mercedem accipit et congregat fructum in vitam aeternam, ut et qui seminat simul gaudeat et qui metit. In hoc enim est verbum verum, quia alius est qui seminat et alius qui metit. Ego misi vos metere quod vos non laborastis; alii laboraverunt, et vos in labores eorum introistis. Ex civitate autem illa multi crediderunt in eum samaritanorum propter verbum mulieris testimonium perhibentis, quia dixit mihi omnia quaecumque feci. Cum venissent ergo ad eum samaritani, rogaverunt eum ut ibi maneret. Et mansit ibi duos dies. Et multo plures crediderunt in eum propter sermonem eius, et mulieri dicebant: Quia iam non propter tuam loquelam credimus; ipsi enim audivimus et scimus quia hic est vere Salvator mundi. Post duos autem dies exiit inde et abiit in Galilaeam. Ipse enim Iesus testimonium perhibuit quia propheta in sua patria honorem non habet. Cum ergo venisset in Galilaeam, exceperunt eum galilaei, cum omnia vidissent quae fecerat Hierosolymis in die festo; et ipsi enim venerant ad diem festum. Venit ergo Iesus iterum in Cana Galilaeae, ubi fecit aquam vinum. Et erat quidam regulus cuius filius infirmabatur Capharnaum. Hic cum audisset quia Iesus adveniret a Iudaea in Galilaeam, abiit ad eum et rogabat eum ut descenderet et sanaret filium eius; incipiebat enim mori. Dixit ergo Iesus ad eum: Nisi signa et prodigia videritis non creditis. Dicit ad eum regulus: Domine, descende priusquam moriatur filius meus. Dicit ei Iesus: Vade, filius tuus vivit. Credidit homo sermoni quem dixit ei Iesus et ibat. Iam autem eo descendente, servi occurrerunt ei et nuntiaverunt dicentes quia filius eius viveret. Interrogabat ergo horam ab eis in qua melius habuerit. Et dixerunt ei quia heri hora septima reliquit eum febris. Cognovit ergo pater quia illa hora erat in qua dixit ei Iesus: Filius tuus vivit; et credidit ipse et domus eius tota. Hoc iterum secundum signum fecit Iesus cum venisset a Iudaea in Galilaeam.

Baptismus Iohannis in Ennon

regulus

C. V. Post hec erat festus dies iudeorum et ascendit ihesus ierosolimam. Est autem ierosolimis probatica piscina que cognominatur hebraice bethsaida quinque porticus habens. In his iacebat multitudo magna languentium cecorum claudorum aridorum expectantium aque motum. Angelus autem domini secundum tempus descendebat in piscinam et movebatur aqua et qui prior descendisset in piscinam post motionem aque sanus fiebat a quacumque detinebatur infirmitate. Erat autem quidam homo ibi xxxviii annos habens in infirmitate sua. Hunc cum vidisset ihesus iacentem et cognovisset quia multum iam tempus haberet dicit ei Vis sanus fieri? Respondit ei languidus Domine hominem non habeo ut cum turbata fuerit aqua mittat me in piscinam. Dum venio enim ego alius ante me descendit. Dicit ei ihesus Surge tolle grabatum tuum et ambula. Et statim sanus factus est homo et sustulit grabatum suum et ambulabat. Erat autem sabbatum in illa die. Dicebant ergo iudei illi qui sanatus fuerat Sabbatum est non licet tibi tollere grabatum tuum. Respondit eis Qui me fecit sanum ille mihi dixit Tolle grabatum tuum et ambula. Interrogaverunt ergo eum Quis est ille homo qui dixit tibi Tolle grabatum tuum et ambula? Is autem qui sanus fuerat effectus nesciebat quis esset. Ihesus autem declinavit a turba constituta in loco. Postea invenit eum ihesus in templo et dixit illi Ecce sanus factus es iam noli peccare ne deterius tibi aliquid contingat. Abiit ille homo et nuntiavit iudeis quia ihesus esset qui fecit eum sanum. Propterea persequebantur iudei ihesum quia hec faciebat in sabbato. Ihesus autem respondit eis Pater meus usque modo operatur et ego operor. Propterea ergo magis querebant eum iudei interficere quia non solum solvebat sabbatum sed et patrem suum dicebat deum equalem se faciens deo. Respondit itaque ihesus et dixit eis Amen amen dico vobis non potest filius a se facere quicquam nisi quod viderit patrem facientem. Quecumque enim ille fecerit hec et filius similiter facit. Pater enim diligit filium et omnia demonstrat ei que ipse facit et maiora his demonstrabit ei opera ut vos miremini. Sicut enim pater suscitat mortuos et vivificat sic et filius quos vult vivificat. Neque enim pater iudicat quemquam sed iudicium omne dedit filio ut omnes honorificent filium sicut honorificant patrem. Qui non honorificat filium non honorificat patrem qui misit illum. Amen amen dico vobis quia qui verbum meum audit et credit ei qui misit me habet vitam eternam et in iudicium non venit sed transiet a morte in vitam. Amen amen dico vobis quia venit hora et nunc est quando mortui audient vocem filii dei et qui audierint vivent. Sicut enim pater habet vitam in semetipso sic dedit et filio vitam habere in semetipso et potestatem dedit ei iudicium facere quia filius hominis est. Nolite mirari hoc quia venit hora in qua omnes qui in monumentis sunt audient vocem eius et procedent qui bona fecerunt in resurrectionem vite qui vero mala egerunt in resurrectionem iudicii. Non possum ego a me ipso facere quicquam. Sicut audio iudico et iudicium meum iustum est quia non quero voluntatem meam sed voluntatem eius qui misit me. Si ego testimonium perhibeo de me ipso testimonium meum non est verum. Alius est qui testimonium perhibet de me et scio quia verum est testimonium quod perhibet de me. Vos misistis ad iohannem et testimonium perhibuit veritati. Ego autem non ab homine testimonium accipio sed hec dico ut vos salvi sitis. Ille erat lucerna ardens et lucens. Vos autem voluistis ad horam exultare in luce eius. Ego autem habeo testimonium maius iohanne. Opera enim que dedit mihi pater ut perficiam ea ipsa opera que ego facio testimonium perhibent de me quia pater me misit. Et qui misit me pater ipse testimonium perhibuit de me. Neque vocem eius umquam audistis neque speciem eius vidistis. Et verbum eius non habetis in vobis manens quia quem misit ille huic vos non creditis. Scrutamini scripturas quia vos putatis in ipsis vitam eternam habere. Et ille sunt que testimonium perhibent de me et non vultis venire ad me ut vitam habeatis. Claritatem ab hominibus non accipio. Sed cognovi vos quia dilectionem dei non habetis in vobis. Ego veni in nomine patris mei et non accipitis me. Si alius venerit in nomine suo illum accipietis. Quomodo potestis vos credere qui gloriam ab invicem accipitis et gloriam que a solo deo est non queritis? Nolite putare quia ego accusaturus sim vos apud patrem. Est qui accusat vos moyses in quo vos speratis. Si enim crederetis moysi crederetis forsitan et mihi. De me enim ille scripsit. Si autem illius litteris non creditis quomodo verbis meis credetis?

VI. Post hec abiit ihesus trans mare galilee quod est tiberiadis et sequebatur eum multitudo magna quia videbant signa que faciebat super his qui infirmabantur. Subiit ergo in montem ihesus et ibi sedebat cum discipulis suis. Erat autem proximum pascha dies festus iudeorum. Cum sublevasset ergo oculos ihesus et vidisset quia multitudo maxima venit ad eum dicit ad philippum Unde ememus panes ut manducent hii? Hoc autem dicebat temptans eum. Ipse enim sciebat quid esset facturus. Respondit ei philippus Ducentorum denariorum panes non sufficiunt eis ut unusquisque modicum quid accipiat. Dicit ei unus ex discipulis eius andreas frater symonis petri Est puer unus hic qui habet quinque panes ordeaceos et duos pisces. Sed hec quid sunt inter tantos? Dixit ergo ihesus Facite homines discumbere. Erat autem fenum multum in loco. Discubuerunt ergo viri numero quasi quinque milia. Accepit ergo ihesus panes et cum gratias egisset distribuit discumbentibus. Similiter et ex piscibus quantum volebant. Ut autem impleti sunt dixit discipulis suis Colligite que superaverunt fragmenta ne pereant. Collegerunt ergo et impleverunt xii cophinos fragmentorum ex quinque panibus ordeaceis que superfuerunt his qui manducaverant. Illi ergo homines cum vidissent quod fecerat signum dicebant quia hic est vere propheta qui venturus est in mundum. Ihesus ergo cum cognovisset quia venturi essent ut raperent eum et facerent eum regem fugit iterum in montem ipse solus. Ut autem sero factum est descenderunt discipuli eius ad mare. Et cum ascendissent navim venerunt trans mare in capharnaum. Et tenebre iam facte erant et non venerat ad eos ihesus. Mare autem vento magno flante exurgebat. Cum remigassent ergo quasi stadia xxv aut xxx vident ihesum ambulantem super mare et proximum navi fieri et timuerunt. Ille autem dicit eis Ego sum nolite timere. Voluerunt ergo accipere eum in navim et statim fuit navis ad terram ad quam ibant. Altera die turba que stabat trans mare vidit quia navicula alia non erat ibi nisi una et quia non introisset cum discipulis suis ihesus in navim sed soli discipuli eius abiissent. Alie vero supervenerunt naves a tyberiade iuxta locum ubi manducaverant panem gratias agente domino. Cum ergo vidisset turba quia ihesus non esset ibi neque discipuli eius ascenderunt in naviculas et venerunt capharnaum querentes ihesum. Et cum invenissent eum trans mare dixerunt ei Rabbi quando huc venisti? Respondit ihesus et dixit Amen amen dico vobis queritis me non quia vidistis signa sed quia manducastis ex panibus et saturati estis. Operamini non cibum qui perit sed qui permanet in vitam eternam quem filius hominis dabit vobis. Hunc enim pater signavit deus. Dixerunt ergo ad eum Quid faciemus ut operemur opera dei? Respondit ihesus et dixit eis Hoc est opus dei ut credatis in eum quem misit ille. Dixerunt ergo ei Quod ergo tu facis signum ut videamus et credamus tibi? Quid operaris? Patres nostri manna manducaverunt in deserto sicut scriptum est Panem de celo dedit eis manducare. Dixit ergo eis ihesus Amen amen dico vobis non moyses dedit vobis panem de celo sed pater meus dat vobis panem de celo verum. Panis enim dei est qui de celo descendit et dat vitam mundo. Dixerunt ergo ad eum Domine da nobis semper hunc panem. Dixit autem eis ihesus Ego sum panis vite. Qui venit ad me non esuriet et qui credit in me non sitiet umquam. Sed dixi vobis quia et vidistis me et non creditis. Omne quod dat mihi pater ad me veniet et eum qui venit ad me non eiciam foras quia descendi de celo non ut faciam voluntatem meam sed voluntatem eius qui misit me. Hec est autem voluntas eius qui misit me patris ut omne quod dedit mihi non perdam ex eo sed resuscitem illud in novissimo die. Hec est enim voluntas patris mei qui misit me ut omnis qui videt filium et credit in eum habeat vitam eternam et ego resuscitabo eum in novissimo die. Murmurabant ergo iudei de illo quia dixisset Ego sum panis qui de celo descendi et dicebant Nonne hic est ihesus filius ioseph cuius nos novimus patrem et matrem? Quomodo ergo dicit hic quia de celo descendi? Respondit ergo ihesus et dixit eis Nolite murmurare invicem. Nemo potest venire ad me nisi pater qui misit me traxerit eum et ego resuscitabo eum in novissimo die. Est scriptum in prophetis Et erunt omnes docibiles dei. Omnis qui audivit a patre et didicit venit ad me. Non quia patrem vidit quisquam nisi is qui est a deo hic vidit patrem. Amen amen dico vobis qui credit in me habet vitam eternam. Ego sum panis vite. Patres vestri manducaverunt in deserto manna et mortui sunt. Hic est panis de celo descendens ut si quis ex ipso manducaverit non moriatur. Ego sum panis vivus qui de celo descendi. Si quis manducaverit ex hoc pane vivet in eternum et panis quem ego dabo caro mea est pro mundi vita. Litigabant ergo iudei ad invicem dicentes Quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum? Dixit ergo eis ihesus Amen amen dico vobis nisi manducaveritis

carnem filii hominis et biberitis eius sanguinem non habebitis vitam in vobis. Qui manducat meam carnem et bibit meum sanguinem habet vitam aeternam. Caro enim mea vere est cibus et sanguis meus vere est potus. Et ego resuscitabo eum in novissimo die. Caro enim mea vere est cibus et sanguis meus vere est potus. Qui manducat meam carnem et bibit meum sanguinem in me manet et ego in illo. Sicut misit me vivens pater et ego vivo propter patrem, et qui manducat me et ipse vivet propter me. Hic est panis qui de caelo descendit. Non sicut manducaverunt patres vestri manna in deserto et mortui sunt. Qui manducat hunc panem vivet in aeternum. Haec dixit in synagoga docens in Capharnaum. Multi ergo audientes ex discipulis eius dixerunt: Durus est hic sermo, et quis potest eum audire? Sciens autem Iesus apud semet ipsum quia murmurarent de hoc discipuli eius, dixit eis: Hoc vos scandalizat? Si ergo videritis filium hominis ascendentem ubi erat prius? Spiritus est qui vivificat, caro autem non prodest quicquam. Verba quae ego locutus sum vobis spiritus et vita sunt. Sed sunt quidam ex vobis qui non credunt. Sciebat enim ab initio Iesus qui essent credentes et quis traditurus esset eum. Et dicebat: Propterea dixi vobis quia nemo potest venire ad me nisi fuerit ei datum a patre meo. Ex hoc multi discipulorum eius abierunt retro, et iam non cum illo ambulabant. Dixit ergo Iesus ad duodecim: Numquid et vos vultis abire? Respondit ergo ei Simon Petrus: Domine ad quem ibimus? Verba vitae aeternae habes, et nos credidimus et cognovimus quia tu es Christus filius Dei vivi. Respondit eis Iesus: Nonne ego vos duodecim elegi, et ex vobis unus diabolus est? Dicebat autem Iudam Simonis Iscariotis; hic enim erat traditurus eum, cum esset unus ex duodecim.

VII. Post haec ambulabat Iesus in Galilaeam; non enim volebat in Iudaeam ambulare, quia quaerebant eum Iudaei interficere. Erat autem in proximo dies festus Iudaeorum scenophegia. Dixerunt autem ad eum fratres eius: Transi hinc et vade in Iudaeam, ut et discipuli tui videant opera tua quae facis. Nemo quippe in occulto quid facit et quaerit ipse in palam esse. Si haec facis, manifesta te ipsum mundo. Neque enim fratres eius credebant in eum. Dicit ergo eis Iesus: Tempus meum nondum advenit, tempus autem vestrum semper est paratum. Non potest mundus odisse vos, me autem odit, quia ego testimonium perhibeo de illo quod opera eius mala sunt. Vos ascendite ad diem festum hunc; ego autem non ascendam ad diem festum istum, quia meum tempus nondum impletum est. Haec cum dixisset, ipse mansit in Galilaea. Ut autem ascenderunt fratres eius, tunc et ipse ascendit ad diem festum, non manifeste sed quasi in occulto. Iudaei ergo quaerebant eum in die festo et dicebant: Ubi est ille? Et murmur multus de eo erat in turba. Quidam enim dicebant quia bonus est; alii autem dicebant: Non, sed seducit turbas. Nemo tamen palam loquebatur de illo propter metum Iudaeorum. Iam autem die festo mediante ascendit Iesus in templum et docebat. Et mirabantur Iudaei dicentes: Quomodo hic litteras scit, cum non didicerit? Respondit eis Iesus et dixit: Mea doctrina non est mea, sed eius qui misit me. Si quis voluerit voluntatem eius facere, cognoscet de doctrina utrum ex Deo sit, an ego a me ipso loquar. Qui a semet ipso loquitur gloriam propriam quaerit; qui autem quaerit gloriam eius qui misit illum, hic verax est et iniustitia in illo non est. Nonne Moses dedit vobis legem, et nemo ex vobis facit legem? Quid me quaeritis interficere? Respondit turba et dixit: Daemonium habes; quis te quaerit interficere? Respondit Iesus et dixit eis: Unum opus feci et omnes miramini. Propterea Moses dedit vobis circumcisionem, non quia ex Mose est sed ex patribus, et in sabbato circumciditis hominem. Si circumcisionem accipit homo in sabbato ut non solvatur lex Mosi, mihi indignamini quia totum hominem sanum feci in sabbato? Nolite iudicare secundum faciem, sed iustum iudicium iudicate. Dicebant ergo quidam ex Hierosolymis: Nonne hic est quem quaerunt interficere? Et ecce palam loquitur, et nihil ei dicunt. Numquid vere cognoverunt principes quia hic est Christus? Sed hunc scimus unde sit; Christus autem cum venerit nemo scit unde sit. Clamabat ergo docens in templo Iesus et dicens: Et me scitis et unde sim scitis; et a me ipso non veni, sed est verus qui misit me, quem vos nescitis. Ego scio eum, quia ab ipso sum et ipse me misit. Quaerebant ergo eum adprehendere, et nemo misit in illum manus, quia nondum venerat hora eius. De turba autem multi crediderunt in eum et dicebant: Christus cum venerit numquid plura signa faciet quam quae hic facit? Audierunt Pharisaei turbam murmurantem de illo haec, et miserunt principes et Pharisaei ministros ut adprehenderent eum. Dixit ergo eis Iesus: Adhuc modicum tempus vobiscum sum, et vado ad eum qui misit me. Quaeretis me et non invenietis, et ubi sum ego vos non potestis venire. Dixerunt ergo Iudaei ad semet ipsos: Quo hic iturus est, quia non inveniemus eum? Numquid in dispersionem gentium iturus est et docturus gentes?

Quis est hic sermo quem dixit: Quaeretis me et non invenietis, et ubi sum ego vos non potestis venire? In novissimo autem die magno festivitatis stabat Iesus et clamabat dicens: Si quis sitit veniat ad me et bibat. Qui credit in me, sicut dicit scriptura, flumina de ventre eius fluent aquae vivae. Hoc autem dixit de spiritu quem accepturi erant credentes in eum; nondum enim erat spiritus datus, quia Iesus nondum erat glorificatus. Ex illa ergo turba cum audissent hos sermones eius, dicebant: Hic est vere propheta. Alii dicebant: Hic est Christus. Quidam autem dicebant: Numquid a Galilaea Christus venit? Nonne scriptura dicit quia ex semine David et de Bethlehem castello ubi erat David venit Christus? Dissensio itaque facta est in turba propter eum. Quidam autem ex ipsis volebant adprehendere eum, sed nemo misit super illum manus. Venerunt ergo ministri ad pontifices et Pharisaeos, et dixerunt eis illi: Quare non adduxistis illum? Responderunt ministri: Numquam sic locutus est homo sicut hic loquitur homo. Responderunt ergo eis Pharisaei: Numquid et vos seducti estis? Numquid aliquis ex principibus credidit in eum aut ex Pharisaeis? Sed turba haec quae non novit legem maledicti sunt. Dixit Nicodemus ad eos, ille qui venit ad eum nocte, qui unus erat ex ipsis: Numquid lex nostra iudicat hominem nisi audierit ab ipso prius et cognoverit quid faciat? Responderunt et dixerunt ei: Numquid et tu Galilaeus es? Scrutare scripturas et vide quia propheta a Galilaea non surgit. Et reversi sunt unusquisque in domum suam.

VIII. Iesus autem perrexit in montem Oliveti, et diluculo iterum venit in templum, et omnis populus venit ad eum, et sedens docebat eos. Adducunt autem scribae et Pharisaei mulierem in adulterio deprehensam, et statuerunt eam in medio, et dixerunt ei: Magister, haec mulier modo deprehensa est in adulterio. In lege autem Moses mandavit nobis huiusmodi lapidare. Tu ergo quid dicis? Hoc autem dicebant temptantes eum, ut possent accusare eum. Iesus autem inclinans se deorsum digito scribebat in terra. Cum autem perseverarent interrogantes eum, erexit se et dixit eis: Qui sine peccato est vestrum, primus in illam lapidem mittat. Et iterum se inclinans scribebat in terra. Audientes autem unus post unum exibant, incipientes a senioribus, et remansit solus Iesus et mulier in medio stans. Erigens autem se Iesus dixit ei: Mulier, ubi sunt qui te accusabant? Nemo te condemnavit? Quae dixit: Nemo, Domine. Dixit autem Iesus: Nec ego te condemnabo. Vade, et amplius iam noli peccare. Iterum ergo locutus est eis Iesus dicens: Ego sum lux mundi; qui sequitur me non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vitae. Dixerunt ergo ei Pharisaei: Tu de te ipso testimonium perhibes; testimonium tuum non est verum. Respondit Iesus et dixit eis: Et si ego testimonium perhibeo de me ipso, verum est testimonium meum, quia scio unde veni et quo vado; vos autem nescitis unde venio aut quo vado. Vos secundum carnem iudicatis, ego non iudico quemquam. Et si iudico ego, iudicium meum verum est, quia solus non sum, sed ego et qui misit me pater. Et in lege vestra scriptum est quia duorum hominum testimonium verum est. Ego sum qui testimonium perhibeo de me ipso, et testimonium perhibet de me qui misit me pater. Dicebant ergo ei: Ubi est pater tuus? Respondit Iesus: Neque me scitis neque patrem meum; si me sciretis, forsitan et patrem meum sciretis. Haec verba locutus est Iesus in gazophylacio docens in templo, et nemo adprehendit eum, quia necdum venerat hora eius. Dixit ergo iterum eis Iesus: Ego vado, et quaeretis me, et in peccato vestro moriemini. Quo ego vado vos non potestis venire. Dicebant ergo Iudaei: Numquid interficiet semet ipsum, quia dicit: Quo ego vado vos non potestis venire? Et dicebat eis: Vos de deorsum estis, ego de supernis sum; vos de mundo hoc estis, ego non sum de hoc mundo. Dixi ergo vobis quia moriemini in peccatis vestris; si enim non credideritis quia ego sum, moriemini in peccato vestro. Dicebant ergo ei: Tu quis es? Dixit eis Iesus: Principium, qui et loquor vobis. Multa habeo de vobis loqui et iudicare, sed qui me misit verax est, et ego quae audivi ab eo haec loquor in mundo. Et non cognoverunt quia patrem eis dicebat Deum. Dixit ergo eis Iesus: Cum exaltaveritis filium hominis, tunc cognoscetis quia ego sum, et a me ipso facio nihil, sed sicut docuit me pater haec loquor; et qui me misit mecum est, et non reliquit me solum, quia ego quae placita sunt ei facio semper. Haec illo loquente multi crediderunt in eum. Dicebat ergo Iesus ad eos qui crediderunt ei Iudaeos: Si vos manseritis in sermone meo, vere discipuli mei eritis, et cognoscetis veritatem, et veritas liberabit vos. ... Respondit Iesus ... Abraham pater vester exultavit ut videret diem meum ... Dixerunt ergo Iudaei ad eum: Quinquaginta annos nondum habes, et Abraham vidisti? ... quem te ipsum facis? Respondit eis Iesus ... Dixit eis Iesus: Amen amen dico vobis

Marginal notes: Tu quis es; nondum erat spiritus datus; Digito scribebat; Tu quis es? principium qui et loquor vobis; scenophegia; Sensibiles ...; quod sibi ...

Sunt qui querit me interficere etc.

quia omnis qui facit peccatum servus est peccati. Servus autem non manet in domo in eternum; filius autem manet in eternum. Si ergo vos filius liberaverit, vere liberi eritis. Scio quia filii Abrahe estis; sed queritis me interficere, quia sermo meus non capit in vobis. Ego quod vidi apud patrem meum loquor; et vos que vidistis apud patrem vestrum facitis. Responderunt et dixerunt ei: Pater noster Abraham est. Dicit eis Iesus: Si filii Abrahe estis, opera Abrahe facite. Nunc autem queritis me interficere, hominem qui veritatem vobis locutus sum, quam audivi a Deo. Hoc Abraham non fecit. Vos facitis opera patris vestri. Dixerunt itaque ei: Nos ex fornicatione non sumus nati; unum patrem habemus Deum. Dixit ergo eis Iesus: Si Deus pater vester esset, diligeretis utique me. Ego enim ex Deo processi et veni; neque enim a me ipso veni, sed ille me misit. Quare loquelam meam non cognoscitis? Quia non potestis audire sermonem meum. Vos ex patre diabolo estis, et desideria patris vestri vultis facere. Ille homicida erat ab initio, et in veritate non stetit, quia non est veritas in eo. Cum loquitur mendacium, ex propriis loquitur, quia mendax est et pater eius. Ego autem quia veritatem dico, non creditis mihi. Quis ex vobis arguet me de peccato? Si veritatem dico, quare non creditis mihi? Qui ex Deo est, verba Dei audit. Propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis. Responderunt ergo Iudei et dixerunt ei: Nonne bene dicimus nos quia Samaritanus es tu et demonium habes? Respondit Iesus: Ego demonium non habeo, sed honorifico patrem meum, et vos inhonorastis me. Ego autem non quero gloriam meam; est qui querat et iudicet. Amen amen dico vobis: si quis sermonem meum servaverit, mortem non gustabit in eternum. Dixerunt ergo Iudei: Nunc cognovimus quia demonium habes. Abraham mortuus est et prophete, et tu dicis: Si quis sermonem meum servaverit, non gustabit mortem in eternum. Numquid tu maior es patre nostro Abraham, qui mortuus est? Et prophete mortui sunt. Quem te ipsum facis? Respondit Iesus: Si ego glorifico me ipsum, gloria mea nihil est. Est pater meus qui glorificat me, quem vos dicitis quia Deus vester est; et non cognovistis eum. Ego autem novi eum. Et si dixero quia non scio eum, ero similis vobis mendax. Sed scio eum, et sermonem eius servo. Abraham pater vester exultavit ut videret diem meum; et vidit et gavisus est. Dixerunt ergo Iudei ad eum: Quinquaginta annos nondum habes, et Abraham vidisti? Dixit eis Iesus: Amen amen dico vobis, antequam Abraham fieret, ego sum. Tulerunt ergo lapides ut iacerent in eum. Iesus autem abscondit se et exivit de templo.

IX. Et preteriens vidit hominem cecum a nativitate, et interrogaverunt eum discipuli eius: Rabbi, quis peccavit, hic aut parentes eius, ut cecus nasceretur? Respondit Iesus: Neque hic peccavit neque parentes eius, sed ut manifestentur opera Dei in illo. Me oportet operari opera eius qui misit me, donec dies est; venit nox quando nemo potest operari. Quamdiu in mundo sum, lux sum mundi. Hec cum dixisset, expuit in terram et fecit lutum ex sputo, et linivit lutum super oculos eius, et dixit ei: Vade, lava in natatoria Siloe, quod interpretatur Missus. Abiit ergo et lavit, et venit videns. Itaque vicini et qui viderant eum prius quia mendicus erat, dicebant: Nonne hic est qui sedebat et mendicabat? Alii dicebant: Quia hic est. Alii autem: Nequaquam, sed similis est ei. Ille vero dicebat: Quia ego sum. Dicebant ergo ei: Quomodo aperti sunt tibi oculi? Respondit: Ille homo qui dicitur Iesus lutum fecit et unxit oculos meos, et dixit mihi: Vade ad natatoria Siloe et lava. Et abii et lavi et vidi. Et dixerunt ei: Ubi est ille? Ait: Nescio. Adducunt eum ad Phariseos qui cecus fuerat. Erat autem sabbatum quando lutum fecit Iesus et aperuit oculos eius. Iterum ergo interrogabant eum Pharisei quomodo vidisset. Ille autem dixit eis: Lutum posuit mihi super oculos, et lavi, et video. Dicebant ergo ex Phariseis quidam: Non est hic homo a Deo, qui sabbatum non custodit. Alii autem dicebant: Quomodo potest homo peccator hec signa facere? Et scisma erat inter eos. Dicunt ergo ceco iterum: Tu quid dicis de eo qui aperuit oculos tuos? Ille autem dixit: Quia propheta est. Non crediderunt ergo Iudei de illo quia cecus fuisset et vidisset, donec vocaverunt parentes eius qui viderat, et interrogaverunt eos dicentes: Hic est filius vester, quem vos dicitis quia cecus natus est? Quomodo ergo nunc videt? Responderunt eis parentes eius et dixerunt: Scimus quia hic est filius noster et quia cecus natus est; quomodo autem nunc videat nescimus, aut quis eius aperuit oculos nos nescimus. Ipsum interrogate; etatem habet, ipse de se loquatur. Hec dixerunt parentes eius quia timebant Iudeos. Iam enim conspiraverant Iudei, ut si quis eum confiteretur Christum, extra synagogam fieret. Propterea parentes eius dixerunt: Quia etatem habet, ipsum interrogate. Vocaverunt ergo rursum hominem qui fuerat cecus, et dixerunt ei: Da gloriam Deo; nos scimus quia hic homo peccator est. Dixit ergo ille: Si peccator est nescio; unum scio, quia cecus cum essem, modo video. Dixerunt ergo illi: Quid fecit tibi? Quomodo aperuit tibi oculos? Respondit eis: Dixi vobis iam et audistis; quid iterum vultis audire? Numquid et vos vultis discipuli eius fieri? Maledixerunt ergo ei et dixerunt: Tu discipulus illius sis; nos autem Moysi discipuli sumus. Nos scimus quia Moysi locutus est Deus; hunc autem nescimus unde sit. Respondit ille homo et dixit eis: In hoc enim mirabile est, quia vos nescitis unde sit, et aperuit oculos meos. Scimus autem quia peccatores Deus non audit, sed si quis Dei cultor est et voluntatem eius facit, hunc exaudit. A seculo non est auditum quia aperuit quis oculos ceci nati. Nisi esset hic a Deo, non poterat facere quicquam. Responderunt et dixerunt ei: In peccatis natus es totus, et tu doces nos? Et eiecerunt eum foras. Audivit Iesus quia eiecerunt eum foras, et cum invenisset eum, dixit ei: Tu credis in filium Dei? Respondit ille et dixit: Quis est, Domine, ut credam in eum? Et dixit ei Iesus: Et vidisti eum, et qui loquitur tecum ipse est. At ille ait: Credo, Domine. Et procidens adoravit eum. Et dixit ei Iesus: In iudicium ego in hunc mundum veni, ut qui non vident videant, et qui vident ceci fiant. Et audierunt quidam ex Phariseis qui cum ipso erant, et dixerunt ei: Numquid et nos ceci sumus? Dixit eis Iesus: Si ceci essetis, non haberetis peccatum; nunc vero dicitis quia videmus; peccatum vestrum manet.

X. Amen amen dico vobis: qui non intrat per ostium in ovile ovium, sed ascendit aliunde, ille fur est et latro. Qui autem intrat per ostium, pastor est ovium. Huic ostiarius aperit, et oves vocem eius audiunt, et proprias oves vocat nominatim et educit eas. Et cum proprias oves emiserit, ante eas vadit, et oves illum sequuntur, quia sciunt vocem eius. Alienum autem non sequuntur, sed fugiunt ab eo, quia non noverunt vocem alienorum. Hoc proverbium dixit eis Iesus; illi autem non cognoverunt quid loqueretur eis. Dixit ergo eis iterum Iesus: Amen amen dico vobis, quia ego sum ostium ovium. Omnes quotquot venerunt fures sunt et latrones, sed non audierunt eos oves. Ego sum ostium. Per me si quis introierit salvabitur, et ingredietur et egredietur et pascua inveniet. Fur non venit nisi ut furetur et mactet et perdat. Ego veni ut vitam habeant et abundantius habeant. Ego sum pastor bonus. Bonus pastor animam suam dat pro ovibus suis. Mercenarius et qui non est pastor, cuius non sunt oves proprie, videt lupum venientem, et dimittit oves et fugit; et lupus rapit et dispergit oves. Mercenarius autem fugit, quia mercenarius est et non pertinet ad eum de ovibus. Ego sum pastor bonus, et cognosco meas, et cognoscunt me mee. Sicut novit me pater, et ego agnosco patrem; et animam meam pono pro ovibus meis. Et alias oves habeo que non sunt ex hoc ovili, et illas oportet me adducere, et vocem meam audient, et fiet unum ovile et unus pastor. Propterea me pater diligit, quia ego pono animam meam ut iterum sumam eam. Nemo tollit eam a me, sed ego pono eam a me ipso. Potestatem habeo ponendi eam, et potestatem habeo iterum sumendi eam. Hoc mandatum accepi a patre meo. Dissensio iterum facta est inter Iudeos propter sermones hos. Dicebant autem multi ex ipsis: Demonium habet et insanit; quid eum auditis? Alii dicebant: Hec verba non sunt demonium habentis. Numquid demonium potest cecorum oculos aperire? Facta sunt autem encenia in Ierosolimis, et hiemps erat. Et ambulabat Iesus in templo in porticu Salomonis. Circumdederunt eum ergo Iudei et dicebant ei: Quousque animam nostram tollis? Si tu es Christus, dic nobis palam. Respondit eis Iesus: Loquor vobis et non creditis. Opera que ego facio in nomine patris mei, hec testimonium perhibent de me. Sed vos non creditis, quia non estis ex ovibus meis. Oves mee vocem meam audiunt, et ego cognosco eas, et sequuntur me; et ego vitam eternam do eis, et non peribunt in eternum, et non rapiet eas quisquam de manu mea. Pater meus quod dedit mihi maius omnibus est, et nemo potest rapere de manu patris mei. Ego et pater unum sumus. Sustulerunt lapides Iudei ut lapidarent eum. Respondit eis Iesus: Multa bona opera ostendi vobis ex patre meo; propter quod eorum opus me lapidatis? Responderunt ei Iudei: De bono opere non lapidamus te, sed de blasphemia, et quia tu homo cum sis, facis te ipsum Deum. Respondit eis Iesus: Nonne scriptum est in lege vestra quia ego dixi dii estis? Si illos dixit deos ad quos sermo Dei factus est, et non potest solvi scriptura, quem pater sanctificavit et misit in mundum, vos dicitis quia blasphemas, quia dixi filius Dei sum? Si non facio opera patris mei, nolite credere mihi. Si autem facio, et si mihi non vultis credere, operibus credite, ut cognoscatis et credatis quia in me est pater et ego in patre. Querebant ergo eum apprehendere

Margin notes: nunc querit me etc. — Vos ex patre — antequam Abraham fieret — Vidit hominem cecum — Vade et lava te — Erat autem sabbatum — encenia

exivit de manibus eorum. Et abiit iterum trans iordanem in eum locum ubi erat
erat iohannes baptizans primum. et mansit illic. Et multi venerunt ad eum et di-
cebant quia iohannes signum quidem fecit nullum. omnia autem quecumque dixit iohannes
de hoc vera erant. et multi crediderunt in eum.

XI Erat autem
quidam languens lazarus a bethania de castello marie et marthe so-
roris eius. Maria autem erat que unxit dominum unguento et extersit capillis suis pe-
des eius. cuius frater lazarus infirmabatur. Miserunt ergo sorores ad eum dicentes.
Domine ecce quem amas infirmatur. Audiens autem ihesus dixit eis. Infirmi-
tas hec non est ad mortem sed pro gloria dei ut glorificetur filius dei per eam. Diligebat
autem ihesus martham et sororem eius mariam et lazarum. Ut ergo audivit
quia infirmabatur. tunc quidem mansit in eodem loco duobus diebus. Deinde
post hec dixit discipulis suis. Eamus in iudeam iterum. Dicunt ei discipuli. Rabbi. nunc querebant
te iudei lapidare. et iterum vadis illuc? Respondit ihesus. Nonne .xii. hore sunt
diei? Si quis ambulaverit in die non offendit quia lucem huius mundi
videt. Si autem ambulaverit in nocte offendit. quia lux non est in eo. Hec ait. et
post hec dixit eis. Lazarus amicus noster dormit sed vado ut a sompno excitem
eum. Dixerunt ergo discipuli eius. Domine si dormit salvus erit. Dixerat
autem ihesus de morte eius. illi autem putaverunt quia de dormitione sompni
diceret. Tunc ergo dixit eis ihesus manifeste. Lazarus mortuus est et gaudeo
propter vos ut credatis quoniam non eram ibi. sed eamus ad eum. Dixit ergo thomas
qui dicitur didimus ad condiscipulos. Eamus et nos: ut moriamur cum eo. Venit
itaque ihesus et invenit eum .iiii. dies iam in monumento habentem.
Erat autem bethania iuxta ierosolimam quasi stadiis quindecim. Multi autem
ex iudeis venerant ad martham et mariam ut consolarentur eas de fra-
tre suo. Martha ergo ut audivit quia ihesus venit: occurrit illi. Mari-
a autem domi sedebat. Dixit ergo martha ad ihesum. Domine si fuisses hic
frater meus non fuisset mortuus. Sed et nunc scio quia quecumque poposceris a deo.
dabit tibi deus. Dicit illi ihesus. Resurget frater tuus. Dicit ei martha.
Scio quia resurget in resurrectione in novissimo die. Dixit ei ihesus. Ego
sum resurrectio et vita. Qui credit in me etiam si mortuus fuerit vivet.
Et omnis qui vivit et credit in me: non morietur in eternum. Credis hoc? Ait
illi. Utique domine. Ego credidi quia tu es christus filius dei qui in hunc mundum
venisti. Et cum hec dixisset: abiit et vocavit mariam sororem suam silen-
tio dicens. Magister adest et vocat te. Illa ut audivit surrexit cito et ve-
nit ad eum. Nondum enim venerat ihesus in castellum sed adhuc erat in loco il-
lo ubi occurrerat ei martha. Iudei ergo qui erant cum ea in domo et
consolabantur eam cum vidissent mariam quia cito surrexit et exiit secu-
ti sunt eam dicentes quia vadit ad monumentum ut ploret ibi.
Maria ergo cum venisset ubi erat ihesus: videns eum cecidit ad pedes eius
et dixit ei. Domine si fuisses hic non esset mortuus frater meus. Ihesus ergo ut vidit
eam plorantem et iudeos qui venerant cum ea plorantes infremuit
spiritu et turbavit se ipsum et dixit. Ubi posuistis eum? Dicunt ei. Domine veni
et vide. Et lacrimatus est ihesus. Dixerunt ergo iudei. Ecce quomodo amabat eum.
Quidam autem ex ipsis dixerunt. Non poterat hic qui aperuit oculos ceci facere
ut et hic non moreretur? Ihesus ergo rursus fremens in semet ipso venit ad
monumentum. Erat autem spelunca et lapis superpositus erat ei. Ait ihesus. Tolli-
te lapidem. Dicit ei martha soror eius qui mortuus fuerat. Domine iam fetet.
quatriduanus enim est. Dicit ei ihesus. Nonne dixi tibi quoniam si credideris videbis
gloriam dei? Tulerunt ergo lapidem. Ihesus autem elevatis oculis sursum: dixit. Pater.
gratias ago tibi: quia audisti me. Ego autem sciebam quia semper me audis
sed propter populum qui circumstat dixi. ut credant quia tu me misisti. Hec cum
dixisset: voce magna clamavit. Lazare veni foras. Et statim prodi-
it qui fuerat mortuus ligatus pedes et manus institis: et facies illius
sudario erat ligata. Dicit eis ihesus. Solvite illum et sinite abire. Mul-
ti ergo ex iudeis qui venerant ad mariam et martham et viderant que fecit:
crediderunt in eum. Quidam autem ex ipsis abierunt ad phariseos et
dixerunt eis que fecit ihesus. Collegerunt ergo pontifices et pharisei concilium
adversus ihesum et dicebant. Quid facimus quia hic homo multa signa
facit? Si dimittimus eum sic: omnes credent in eum. Et venient ro-
mani et tollent locum nostrum et gentem. Unus autem ex ipsis cayphas nomine
cum esset pontifex illius anni dixit eis. Vos nescitis quicquam nec cogitatis
quia expedit vobis ut unus moriatur homo pro populo et non tota gens pereat. Hoc
autem a semet ipso non dixit. sed cum esset pontifex anni illius: prophetavit quia ihesus
moriturus erat pro gente. Et non tantum pro gente sed ut filios dei qui erant
dispersi congregaret in unum. Ab illo ergo die cogitaverunt ut interficerent
eum. Ihesus ergo iam non in palam ambulabat apud iudeos sed abiit in

regionem iuxta desertum in civitatem que dicitur effrem: et ibi mora-
batur cum discipulis suis. Proximum autem erat pascha iudeorum. et ascenderunt
multi ierosolimam de regione ante pascha ut sanctificarent se ipsos. Que-
rebant ergo ihesum et colloquebantur ad invicem in templo stantes. Quid putatis quia
non venit ad diem festum? Dederant autem pontifices et pharisei mandatum
ut si quis cognoverit ubi sit indicet. ut apprehendant eum.

XII Ihesus
ergo ante sex dies pasche venit bethaniam ubi fuerat lazarus mortuus quem
suscitavit ihesus. Fecerunt autem ei cenam ibi. et martha ministrabat. La-
zarus vero unus erat ex discumbentibus cum eo. Maria ergo accepit
libram unguenti nardi pistici preciosi et unxit pedes ihesu. et extersit ca-
pillis suis pedes eius et domus impleta est ex odore unguenti. Dixit
ergo unus ex discipulis eius iudas scarioth qui erat eum traditurus.
Quare hoc unguentum non venit trecentis denariis et datum est egenis?
Dixit autem hoc non quia de egenis pertinebat ad eum sed quia fur erat et loculos habens
ea que mittebantur portabat. Dixit ergo ihesus. Sine illam ut in die sepulture mee
servet illud. Pauperes enim semper habetis vobiscum me autem non semper habebitis.
Cognovit ergo turba multa ex iudeis quia illic esset et venerunt non propter ihesum
tantum sed ut lazarum viderent quem suscitavit a mortuis. Cogitaverunt autem
principes sacerdotum ut et lazarum interficerent quia multi propter illum abibant
ex iudeis et credebant in ihesum. In crastinum autem turba multa que conve-
nerat ad diem festum cum audissent quia venit ihesus ierosolimam acce-
perunt ramos palmarum et processerunt obviam ei et clamabant. Osan-
na benedictus qui venit in nomine domini rex israel. Et invenit ihesus asellum
et sedit super eum sicut scriptum est. Noli timere filia syon: ecce rex tuus
venit sedens super pullum asine. Hec non cognoverunt discipuli eius primum
sed quando glorificatus est ihesus tunc recordati sunt quia hec erant scripta de eo.
et hec fecerunt ei. Testimonium ergo perhibebat turba que erat cum eo quando
lazarum vocavit de monumento et suscitavit eum a mortuis. Pro-
pterea et obviam venit turba quia audierunt eum fecisse hoc signum.
Pharisei ergo dixerunt ad semet ipsos. Videtis quia nichil proficimus. ecce mun-
dus totus post eum abiit. Erant autem quidam gentiles ex his qui ascen-
derant ut adorarent in die festo. Hii ergo accesserunt ad philippum
qui erat a bethsaida galilee et rogabant eum dicentes. Domine vo-
lumus ihesum videre. Venit philippus et dicit andree. Andreas rursum et phi-
lippus dixerunt ihesu. Ihesus autem respondit eis dicens. Venit hora ut clarificetur
filius hominis. Amen amen dico vobis: nisi granum frumenti cadens in terram mortu-
um fuerit ipsum solum manet. Si autem mortuum fuerit multum fructum affert.
Qui amat animam suam perdet eam. et qui odit animam suam in hoc mundo
in vitam eternam custodit eam. Si quis michi ministrat: me sequatur.
Et ubi sum ego: illic et minister meus erit. Si quis michi ministraverit hono-
rificabit eum pater meus. Nunc anima mea turbata est. Et quid dicam?
Pater salvifica me in hac hora. Sed propterea veni in horam hanc. Pater
clarifica nomen tuum. Venit ergo de celo dicens. Et clarificavi et iterum clari-
ficabo. Turba ergo que stabat et audierat dicebat tonitruum factum esse.
Alii dicebant. Angelus ei locutus est. Respondit ihesus et dixit. Non propter me vox
hec venit: sed propter vos. Nunc iudicium est mundi. Nunc princeps huius mun-
di eicietur foras. et ego si exaltatus fuero a terra omnia traham ad me
ipsum. Hoc autem dicebat significans qua morte esset moriturus. Respondit
ei turba. Nos audivimus ex lege: quia christus manet in eternum. Et quomodo
tu dicis oportet exaltari filium hominis? Quis est iste filius
hominis? Dixit ergo eis ihesus. Adhuc modicum lumen in vobis est. Ambulate
dum lucem habetis: ut non tenebre vos comprehendant. Et qui am-
bulat in tenebris: nescit quo vadat. Dum lucem habetis credite in
lucem: ut filii lucis sitis. Hec locutus est eis ihesus et abiit et abscondit se
ab eis. Cum autem tanta signa fecisset coram eis non credebant in eum.
ut sermo ysaye prophete impleretur quem dixit. Domine quis credidit auditui
nostro et brachium domini cui revelatum est? Propterea non poterant credere quia iterum
dixit ysayas. Excecavit oculos eorum et induravit corda eorum ut non
videant oculis et intelligant corde et convertantur et sanem eos. Hec
dixit ysayas. quando vidit gloriam eius. et locutus est de eo. Verumptamen
et ex principibus multi crediderunt in eum. sed propter phariseos non confiteban-
tur ut de synagoga non eicerentur. Dilexerunt enim gloriam hominum
magis quam gloriam dei. Ihesus autem clamavit et dixit. Qui credit in me non
credit in me sed in eum qui misit me. et qui videt me videt eum
qui misit me. Ego lux in mundum veni ut omnis qui credit in
me: in tenebris non maneat. Et si quis audierit verba mea et

osanna

eme ea que opus sunt

c vidisti non ille scariothis

non custodierit: ego non iudico eum. Non enim veni ut iudicem mun-
dum, sed ut salvificem mundum. Qui spernit me et non accipit verba mea:
habet qui iudicet eum. Sermo quem locutus sum, ille iudicabit eum in no-
vissimo die. Quia ego ex me ipso non sum locutus. Sed qui misit me pater, ipse mihi
mandatum dedit, quid dicam et quid loquar. Et scio quia manda-
xiii tum eius vita eterna est. Que ergo ego loquor: sicut dixit mihi pater, sic loquor.
Ante diem festi pasche sciens Ihesus quia venit eius hora **XIII**
ut transeat ex hoc mundo ad patrem: cum dilexisset suos qui erant in
mundo, usque in finem dilexit eos. Et cena facta, cum diabolus iam
misisset in cor ut traderet eum Iudas Simonis Scariothis, sciens quia
omnia dedit ei pater in manus, et quia a deo exivit et ad deum vadit: surgit
a cena et ponit vestimenta sua. Et cum accepisset linteum, precinxit
se. Deinde mittit aquam in pelvim et cepit lavare pedes discipulorum, et exter-
gere linteo quo erat precinctus. Venit ergo ad Symonem Petrum. Et di-
cit ei Petrus: Domine, tu mihi lavas pedes? Respondit Ihesus et dixit ei: Quod ego
facio tu nescis modo: scies autem postea. Dicit ei Petrus: Non lavabis
mihi pedes in eternum. Respondit ei Ihesus: Si non lavero te, non habebis par-
tem mecum. Dicit ei Simon Petrus: Domine, non tantum pedes meos, sed et
manus et caput. Dicit ei Ihesus: Qui lotus est non indiget nisi ut pedes
lavet, sed est mundus totus. Et vos mundi estis, sed non omnes.
Sciebat enim quisnam esset qui traderet eum; propterea dixit: Non estis
mundi omnes. Postquam ergo lavit pedes eorum et accepit vesti-
menta sua, cum recubuisset iterum, dixit eis: Scitis quid fecerim
vobis? Vos vocatis me magister et domine, et bene dicitis: sum etenim.
Si ergo lavi pedes vestros dominus et magister, et vos debetis alter alterius lava-
re pedes. Exemplum enim dedi vobis, ut quemadmodum ego feci vobis, ita
et vos faciatis. Amen amen dico vobis: non est servus maior domino suo,
neque apostolus maior eo qui misit illum. Si hec scitis, beati eritis
si feceritis ea. Non de omnibus vobis dico. Ego scio quos elegerim: sed
ut impleatur scriptura: Qui manducat panem meum levabit
contra me calcaneum suum. Amen amen dico vobis: qui accipit si
quem misero, me accipit. Qui autem me accipit, accipit eum qui
me misit. Cum dixisset hec, turbatus est spiritu, et protestatus est
et dixit: Amen amen dico vobis, quia unus ex vobis tradet me. Aspicie-
bant ergo discipuli ad invicem, hesitantes de quo diceret. Erat ergo
recumbens unus ex discipulis eius in sinu Ihesu, quem di-
ligebat Ihesus. Innuit ergo huic Simon Petrus et dicit ei: Quis est
de quo dicit? Itaque cum recubuisset ille supra pectus Ihesu, dicit
ei: Domine, quis est? Respondit Ihesus: Ille est cui ego intinctum panem por-
rexero. Et cum intinxisset panem, dedit Iude Simonis Scariothis.
Et post bucellam tunc introivit in eum Sathanas. Dicit ei Ihesus:
Quod facis, fac citius. Hoc autem nemo scivit discumbentium ad quid
dixerit ei. Quidam enim putabant, quia loculos habebat Iudas, quod dixerit
ei Ihesus: Eme ea que opus sunt nobis ad diem festum: aut ut ege-
nis aliquid daret. Cum ergo accepisset ille bucellam, exivit con-
tinuo. Erat autem nox. Cum ergo exisset, dixit Ihesus: Nunc clarifica-
tus est filius hominis, et deus clarificatus est in eo. Si deus clarificatus
est in eo, et deus clarificavit eum in semet ipso, et continuo clarifica-
bit eum. Filioli, adhuc modicum vobiscum sum. Queretis me, et si-
cut dixi Iudeis: quo ego vado, vos non potestis venire, et vobis
dico modo. Mandatum novum do vobis, ut et vos diligatis invicem
sicut dilexi vos, ut et vos diligatis invicem. In hoc cognoscent
omnes quia discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad invicem.
Dicit ei Symon Petrus: Domine, quo vadis? Respondit Ihesus: Quo ego
vado, non potes me modo sequi: sequeris autem postea. Dicit ei Symon
Petrus: Quare non te possum modo sequi? Animam meam pro te ponam.
xiv Respondit Ihesus: Animam tuam pro me pones? Amen amen dico tibi: non canta-
bit gallus donec ter me neges. **XIIII** Non turbetur
cor vestrum. Creditis in deum, et in me credite. In domo patris mei
mansiones multe sunt. Si quo minus dixissem vobis: quia vado
parare vobis locum. Et cum abiero et preparavero vobis locum,
iterum venio et accipiam vos ad me ipsum, ut ubi sum ego et vos
sitis. Et quo ego vado scitis, et viam scitis. Dicit ei Thomas:
Domine, nescimus quo vadis: et quomodo possumus viam scire? Dicit ei Ihesus:
Ego sum via et veritas et vita. Nemo venit ad patrem nisi per me. Si
cognovissetis me, et patrem meum utique cognovissetis. Et
a modo cognoscetis eum et vidistis eum. Dicit ei Philippus: Domine, ostende
nobis patrem, et sufficit nobis. Dicit ei Ihesus: Tanto tempore vobiscum sum, et non
cognovistis me? Philippe, qui videt me, videt et patrem. Quomodo tu dicis: ostende
nobis patrem? Non credis quia ego in patre et pater in me est? Verba que ego loquor
vobis, a me ipso non loquor. Pater autem in me manens, ipse
facit opera. Non creditis quia ego in patre et pater in me est? Alioquin propter opera ipsa
credite. Amen amen dico vobis, qui credit in me, opera que ego facio et ipse
faciet, et maiora horum faciet, quia ego ad patrem vado. Et quodcumque petieritis
patrem in nomine meo, hoc faciam, ut glorificetur pater in filio. Si quid petieritis
me in nomine meo, hoc faciam. Si diligitis me, mandata mea serva-
te. Et ego rogabo patrem, et alium paraclitum dabit vobis, ut maneat vo-
biscum in eternum, spiritum veritatis, quem mundus non potest accipere, quia non videt eum
nec scit eum. Vos autem cognoscetis eum, quia apud vos manebit, et in vobis
erit. Non vos relinquam orphanos: veniam ad vos. Modicum et mundus
me iam non videt. Vos autem videtis me, quia ego vivo et vos vivetis. In
illa die vos cognoscetis quia ego sum in patre meo, et vos in me, et ego in
vobis. Qui habet mandata mea et servat ea, ille est qui me diligit. Qui autem
diligit me, diligetur a patre meo, et ego diligam eum, et manifestabo ei
me ipsum. Dicit ei Iudas, non ille Scariothis: Domine, quid factum est quia nobis
manifestaturus es te ipsum? Respondit Ihesus et dixit ei: Si quis diligit me, ser-
monem meum servabit, et pater meus diliget eum, et ad eum veniemus
et mansionem apud eum faciemus. Qui non diligit me, sermones meos
non servat. Et sermonem quem audistis non est meus, sed eius qui mi-
sit me patris. Hec locutus sum vobis apud vos manens. Paraclitus autem
spiritus sanctus, quem mittet pater in nomine meo, ille vos docebit omnia et
suggeret vobis omnia quecumque dixero vobis. Pacem relinquo vobis,
pacem meam do vobis. Non quomodo mundus dat, ego do vobis. Non turbe-
tur cor vestrum neque formidet. Audistis quia ego dixi vobis: vado et ve-
nio ad vos. Si diligeretis me, gauderetis utique, quia vado ad patrem, quia pater
maior me est. Et nunc dixi vobis priusquam fiat, ut cum factum fuerit credatis.
Iam non multa loquar vobiscum. Venit enim princeps mundi huius, et in
me non habet quicquam. Sed ut cognoscat mundus quia diligo patrem, et sicut
mandatum dedit mihi pater, sic facio. **XV** Surgite, eamus hinc.
Ego sum vitis vera, et pater meus agricola est. Omnem palmitem in me
non ferentem fructum, tollet eum, et omnem qui affert fructum purgabit
eum, ut fructum plus afferat. Iam vos mundi estis propter sermonem
quem locutus sum vobis. Manete in me, et ego in vobis. Sicut pal-
mes non potest ferre fructum a semet ipso nisi manserit in vite: sic
nec vos nisi in me manseritis. Ego sum vitis, vos palmites. Qui
manet in me et ego in eo, hic affert fructum multum, quia sine me nil
potestis facere. Si quis in me non manserit, mittetur foras sicut pal-
mes et arescet, et colligent eum et in ignem mittent et ardet. Si man-
seritis in me et verba mea in vobis manserint, quodcumque volueritis pe-
tetis et fiet vobis. In hoc clarificatus est pater meus, ut fructum plu-
rimum afferatis et efficiamini mei discipuli. Sicut dilexit me pater,
et ego dilexi vos. Manete in dilectione mea. Sicut et ego patris mei
precepta servavi et maneo in eius dilectione. Hec locutus sum vobis
ut gaudium meum in vobis sit, et gaudium vestrum impleatur.
Hoc est preceptum meum ut diligatis invicem sicut dilexi vos. Ma-
iorem hanc dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro ami-
cis suis. Vos amici mei estis si feceritis que ego precipio vobis.
Iam non dicam vos servos, quia servus nescit quid faciat
dominus eius. Vos autem dixi amicos, quia omnia quecumque audivi a patre
meo nota feci vobis. Non vos me elegistis, sed ego elegi vos, et po-
sui vos ut eatis et fructum afferatis, et fructus vester maneat, ut quodcumque
petieritis patrem in nomine meo, det vobis. Hec mando vobis,
ut diligatis invicem. Si mundus vos odit, scitote quia me priorem vobis
odio habuit. Si de mundo fuissetis, mundus quod suum erat diligeret;
quia vero de mundo non estis, sed ego elegi vos de mundo, propterea
odit vos mundus. Mementote sermonis mei quem ego
dixi vobis: non est servus maior domino suo. Si me persecuti sunt, et
vos persequentur. Si sermonem meum servaverunt, et vestrum servabunt.
Sed hec omnia vobis facient propter nomen meum, quia nesciunt eum
qui me misit. Si non venissem et locutus eis fuissem, peccatum non habe-
rent. Nunc autem excusationem non habent de peccato suo. Qui me odit,
et patrem meum odit. Si opera non fecissem in eis que nemo alius

introivit in eum sathanas
ad fac fac citius

c opus

sent, peccatum non haberent. Nunc autem et viderunt et oderunt et me et patrem meum. Sed ut impleatur sermo qui in lege eorum scriptus est: quia odio habuerunt me gratis. Cum autem venerit paraclitus quem ego mittam vobis a patre, spiritum veritatis qui a patre procedit, ille testimonium perhibebit de me. Et vos testimonium perhibebitis, quia ab initio mecum estis.

XVI. Haec locutus sum vobis ut non scandalizemini. Absque synagogis facient vos; sed venit hora ut omnis qui interficit vos arbitretur obsequium se praestare deo. Et haec facient vobis quia non noverunt patrem neque me. Sed haec locutus sum vobis ut cum venerit hora eorum reminiscamini quia ego dixi vobis. Haec autem vobis ab initio non dixi, quia vobiscum eram. Et nunc vado ad eum qui misit me, et nemo ex vobis interrogat me: Quo vadis? Sed quia haec locutus sum vobis, tristitia implevit cor vestrum. Sed ego veritatem vobis dico: expedit vobis ut ego vadam. Si enim non abiero, paraclitus non veniet ad vos; si autem abiero, mittam eum ad vos. Et cum venerit ille, arguet mundum de peccato et de iustitia et de iudicio. De peccato quidem, quia non crediderunt in me. De iustitia vero, quia ad patrem vado, et iam non videbitis me. De iudicio autem, quia princeps huius mundi iam iudicatus est. Adhuc habeo multa vobis dicere, sed non potestis portare modo. Cum autem venerit ille spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem. Non enim loquetur a semetipso, sed quaecumque audiet loquetur, et quae ventura sunt annuntiabit vobis. Ille me clarificabit, quia de meo accipiet et annuntiabit vobis. Omnia quaecumque habet pater mea sunt; propterea dixi quia de meo accipiet et annuntiabit vobis. Modicum et iam non videbitis me, et iterum modicum et videbitis me, quia vado ad patrem. Dixerunt ergo ex discipulis eius ad invicem: Quid est hoc quod dicit nobis: Modicum et non videbitis me, et iterum modicum et videbitis me, et quia vado ad patrem? Dicebant ergo: Quid est hoc quod dicit modicum? Nescimus quid loquitur. Cognovit autem Iesus quod volebant eum interrogare, et dixit eis: De hoc quaeritis inter vos quia dixi: Modicum et non videbitis me, et iterum modicum et videbitis me. Amen amen dico vobis, quia plorabitis et flebitis vos, mundus autem gaudebit; vos autem contristabimini, sed tristitia vestra vertetur in gaudium. Mulier cum parit tristitiam habet quia venit hora eius; cum autem pepererit puerum, iam non meminit pressurae propter gaudium quia natus est homo in mundum. Et vos igitur nunc quidem tristitiam habetis; iterum autem videbo vos, et gaudebit cor vestrum, et gaudium vestrum nemo tollet a vobis. Et in illo die me non rogabitis quicquam. Amen amen dico vobis, si quid petieritis patrem in nomine meo, dabit vobis. Usque modo non petistis quicquam in nomine meo. Petite et accipietis, ut gaudium vestrum sit plenum. Haec in proverbiis locutus sum vobis. Venit hora cum iam non in proverbiis loquar vobis, sed palam de patre meo annuntiabo vobis. Illo die in nomine meo petetis, et non dico vobis quia ego rogabo patrem de vobis; ipse enim pater amat vos, quia vos me amastis et credidistis quia a deo exivi. Exivi a patre et veni in mundum; iterum relinquo mundum et vado ad patrem. Dicunt ei discipuli eius: Ecce nunc palam loqueris et proverbium nullum dicis. Nunc scimus quia scis omnia et non est opus tibi ut quis te interroget. In hoc credimus quia a deo existi. Respondit eis Iesus: Modo creditis? Ecce venit hora et iam venit ut dispergamini unusquisque in propria et me solum relinquatis; et non sum solus, quia pater mecum est. Haec locutus sum vobis ut in me pacem habeatis. In mundo pressuram habebitis; sed confidite, ego vici mundum.

XVII. Haec locutus est Iesus, et sublevatis oculis in caelum dixit: Pater, venit hora; clarifica filium tuum ut filius tuus clarificet te; sicut dedisti ei potestatem omnis carnis, ut omne quod dedisti ei det eis vitam aeternam. Haec est autem vita aeterna, ut cognoscant te solum verum deum et quem misisti Iesum Christum. Ego te clarificavi super terram; opus consummavi quod dedisti mihi ut faciam. Et nunc clarifica me tu pater apud temetipsum claritate quam habui priusquam mundus fieret apud te. Manifestavi nomen tuum hominibus quos dedisti mihi de mundo. Tui erant et mihi eos dedisti, et sermonem tuum servaverunt. Et nunc cognoverunt quia omnia quae dedisti mihi abs te sunt, quia verba quae dedisti mihi dedi eis; et ipsi acceperunt et cognoverunt vere quia a te exivi, et crediderunt quia tu me misisti. Ego pro eis rogo; non pro mundo rogo, sed pro his quos dedisti mihi, quia tui sunt. Et mea omnia tua sunt et tua mea sunt, et clarificatus sum in eis. Et iam non sum in mundo, et hii in mundo sunt, et ego ad te venio. Pater sancte, serva eos in nomine tuo quos dedisti mihi, ut sint unum sicut et nos. Cum essem cum eis, ego servabam eos in nomine tuo. Quos dedisti mihi custodivi, et nemo ex his periit nisi filius perditionis, ut scriptura impleatur. Nunc autem ad te venio, et haec loquor in mundo ut habeant gaudium meum impletum in semetipsis. Ego dedi eis sermonem tuum, et mundus odio eos habuit, quia non sunt de mundo sicut et ego non sum de mundo. Non rogo ut tollas eos de mundo, sed ut serves eos a malo. De mundo non sunt sicut et ego non sum de mundo. Sanctifica eos in veritate. Sermo tuus veritas est. Sicut tu me misisti in mundum, et ego misi eos in mundum. Et pro eis ego me sanctifico, ut sint et ipsi sanctificati in veritate. Non pro eis autem rogo tantum, sed et pro his qui credituri sunt per verbum eorum in me, ut omnes unum sint, sicut tu pater in me et ego in te, ut et ipsi in nobis unum sint, ut mundus credat quia tu me misisti. Et ego claritatem quam dedisti mihi dedi eis, ut sint unum sicut et nos unum sumus. Ego in eis et tu in me, ut sint consummati in unum, et cognoscat mundus quia tu me misisti et dilexisti eos sicut et me dilexisti. Pater, quos dedisti mihi volo ut ubi sum ego et illi sint mecum, ut videant claritatem meam quam dedisti mihi, quia dilexisti me ante constitutionem mundi. Pater iuste, mundus te non cognovit, ego autem te cognovi, et hii cognoverunt quia tu me misisti. Et notum feci eis nomen tuum et notum faciam, ut dilectio qua dilexisti me in ipsis sit et ego in ipsis.

XVIII. Haec cum dixisset Iesus, egressus est cum discipulis suis trans torrentem Cedron, ubi erat hortus in quem introivit ipse et discipuli eius. Sciebat autem et Iudas qui tradebat eum locum, quia frequenter Iesus convenerat illuc cum discipulis suis. Iudas ergo cum accepisset cohortem et a pontificibus et pharisaeis ministros, venit illuc cum laternis et facibus et armis. Iesus itaque sciens omnia quae ventura erant super eum processit et dixit eis: Quem quaeritis? Responderunt ei: Iesum Nazarenum. Dicit eis Iesus: Ego sum. Stabat autem et Iudas qui tradebat eum cum ipsis. Ut ergo dixit eis: Ego sum, abierunt retrorsum et ceciderunt in terram. Iterum ergo eos interrogavit: Quem quaeritis? Illi autem dixerunt: Iesum Nazarenum. Respondit Iesus: Dixi vobis quia ego sum. Si ergo me quaeritis, sinite hos abire. Ut impleretur sermo quem dixit: Quia quos dedisti mihi non perdidi ex ipsis quemquam. Simon ergo Petrus habens gladium eduxit eum, et percussit pontificis servum et abscidit eius auriculam dexteram. Erat autem nomen servo Malchus. Dixit ergo Iesus Petro: Mitte gladium tuum in vaginam. Calicem quem dedit mihi pater non vis ut bibam illum? Cohors ergo et tribunus et ministri Iudaeorum comprehenderunt Iesum et ligaverunt eum, et adduxerunt eum ad Annam primum. Erat autem socer Caiphae, qui erat pontifex anni illius. Erat autem Caiphas qui consilium dederat Iudaeis quia expedit unum hominem mori pro populo. Sequebatur autem Iesum Simon Petrus et alius discipulus. Discipulus autem ille erat notus pontifici, et introivit cum Iesu in atrium pontificis. Petrus autem stabat ad ostium foris. Exivit ergo discipulus ille alius qui erat notus pontifici, et dixit ostiariae, et introduxit Petrum. Dicit ergo ancilla ostiaria Petro: Numquid et tu ex discipulis es hominis istius? Dicit ille: Non sum. Stabant autem servi et ministri ad prunas, quia frigus erat, et calefaciebant se. Erat autem Petrus cum eis stans et calefaciens se. Pontifex ergo interrogavit Iesum de discipulis suis et de doctrina eius. Respondit ei Iesus: Ego palam locutus sum mundo; ego semper docui in synagoga et in templo quo omnes Iudaei conveniunt, et in occulto locutus sum nihil. Quid me interrogas? Interroga eos qui audierunt quid locutus sum ipsis. Ecce hii sciunt quid dixerim ego. Haec autem cum dixisset, unus assistens ministrorum dedit alapam Iesu dicens: Sic respondes pontifici? Respondit ei Iesus: Si male locutus sum, testimonium perhibe de malo; si autem bene, quid me caedis? Et misit eum Annas ligatum ad Caipham pontificem. Erat autem Simon Petrus stans et calefaciens se. Dixerunt ergo ei: Numquid et tu ex discipulis eius es? Negavit ille et dixit: Non sum. Dicit ei unus ex servis pontificis, cognatus eius cuius abscidit Petrus auriculam: Nonne ego te vidi in horto cum illo? Iterum ergo negavit Petrus, et statim gallus cantavit. Adducunt ergo Iesum a Caipha in praetorium. Erat autem mane, et ipsi non introierunt in praetorium ut non contaminarentur, sed manducarent pascha. Exivit ergo Pilatus ad eos foras et dixit: Quam accusationem affertis adversus hominem hunc? Responderunt et dixerunt ei: Si non esset hic malefactor, non tibi tradidissemus eum. Dixit ergo eis Pilatus: Accipite eum vos, et secundum legem vestram iudicate eum. Dixerunt ergo ei Iudaei: Nobis non licet interficere quemquam. Ut sermo Iesu impleretur quem dixit, significans qua morte esset moriturus. Introivit ergo iterum in praetorium Pilatus, et vocavit Iesum et dixit ei: Tu es rex Iudaeorum? Et respondit Iesus: A temetipso hoc dicis, an alii tibi dixerunt de me? Respondit Pilatus: Numquid ego Iudaeus sum? Gens tua et pontifices tradiderunt te mihi. Quid fecisti? Respondit Iesus: Regnum meum non est de hoc mundo. Si ex hoc mundo esset regnum meum, ministri mei decertarent utique ut non traderer Iudaeis; nunc autem regnum meum non est hinc. Dixit itaque ei Pilatus: Ergo rex es tu? Respondit Iesus: Tu dicis quia rex sum ego. Ego in hoc natus sum et ad hoc veni in mundum, ut testimonium perhibeam veritati. Omnis qui est ex veritate audit vocem meam. Dicit ei Pilatus: Quid est veritas? Et cum hoc dixisset, iterum

… nondum enim sciebant scripturam

exiit ad iudeos et dicit eis. Ego nullam invenio in eo causam. Est autem consuetudo vobis ut unum dimittam vobis in pascha. Vultis ergo dimittam vobis regem iudeorum. Clamaverunt rursum omnes dicentes. Non hunc sed barraban. Erat autem barrabas latro. XIX. Tunc ergo apprehendit pilatus ihesum et flagellavit. Et milites plectentes coronam de spinis inposuerunt capiti eius. et veste purpurea circumdederunt eum. et veniebant ad eum et dicebant. Ave rex iudeorum. Et dabant ei alapas. Exiit iterum pilatus foras et dicit eis. Ecce adduco eum vobis foras ut cognoscatis quia in eo nullam causam invenio. Exiit ergo ihesus portans spineam coronam et purpureum vestimentum. et dicit eis. Ecce homo. Cum ergo vidissent eum pontifices et ministri clamabant dicentes. Crucifige crucifige eum. Dicit eis pilatus. Accipite eum vos et crucifigite. ego enim non invenio in eo causam. Responderunt ei iudei. Nos legem habemus et secundum legem debet mori. quia filium dei se fecit. Cum ergo audisset pilatus hunc sermonem magis timuit. Et ingressus pretorium iterum dicit ad ihesum. Unde es tu? Ihesus autem responsum non dedit ei. Dicit ergo ei pilatus. Michi non loqueris? Nescis quia potestatem habeo crucifigere te. et potestatem habeo dimittere te? Respondit ihesus. Non haberes potestatem adversum me ullam nisi esset tibi datum desuper. propterea qui tradidit me tibi maius peccatum habet. Exinde querebat pilatus dimittere eum. Iudei autem clamabant dicentes. Si hunc dimittis non es amicus cesaris. Omnis enim qui se regem facit contradicit cesari. Pilatus ergo cum audisset hos sermones adduxit foras ihesum. et sedit pro tribunali in loco qui dicitur lithostratos hebraice autem gabbatha. Erat autem parasceve pasche hora quasi sexta. et dicit iudeis. Ecce rex vester. Illi autem clamabant. Tolle tolle crucifige eum. Dicit eis pilatus. Regem vestrum crucifigam? Responderunt pontifices. Non habemus regem nisi cesarem. Tunc ergo tradidit eis illum ut crucifigeretur. Susceperunt autem ihesum et eduxerunt. Et baiulans sibi crucem exivit in eum qui dicitur calvarie locum hebraice golgatha ubi eum crucifixerunt et cum eo alios duos hinc et hinc. medium autem ihesum. Scripsit autem et titulum pilatus et posuit super crucem. Erat autem scriptum. Ihesus nazarenus rex iudeorum. Hunc ergo titulum multi legerunt iudeorum. quia prope civitatem erat locus ubi crucifixus est ihesus. Et erat scriptum hebraice grece latine. Dicebant ergo pilato pontifices iudeorum. Noli scribere rex iudeorum. sed quia dixit rex sum iudeorum. Respondit pilatus. Quod scripsi scripsi. Milites ergo cum crucifixissent eum. acceperunt vestimenta eius et fecerunt quattuor partes. unicuique militi partem et tunicam. Erat autem tunica inconsutilis desuper contexta per totum. Dixerunt ergo ad invicem. Non scindamus eam sed sortiamur de ea cuius sit. Ut scriptura impleretur dicens. Partiti sunt sibi vestimenta mea et in vestem meam miserunt sortem. Et milites quidem hec fecerunt. Stabant autem iuxta crucem ihesu mater eius et soror matris eius maria cleophe et maria magdalene. Cum vidisset ergo ihesus matrem et discipulum stantem quem diligebat dicit matri sue. Mulier ecce filius tuus. Deinde dicit discipulo. Ecce mater tua. Et ex illa hora accepit eam discipulus in suam. Postea sciens ihesus quia iam omnia consummata sunt ut consummaretur scriptura dicit. Sitio. Vas ergo positum erat plenum aceto. Illi autem spongiam plenam aceto ysopo circumponentes obtulerunt ori eius. Cum ergo accepisset ihesus acetum dixit. Consummatum est. Et inclinato capite tradidit spiritum. Iudei ergo quoniam parasceve erat ut non remanerent in cruce corpora sabbato. erat autem magnus ille dies sabbati. rogaverunt pilatum ut frangerentur eorum crura et tollerentur. Venerunt ergo milites et primi quidem fregerunt crura et alterius qui crucifixus est cum eo. Ad ihesum autem cum venissent ut viderunt eum iam mortuum non fregerunt eius crura sed unus militum lancea latus eius aperuit. Et continuo exivit sanguis et aqua. Et qui vidit testimonium perhibuit et verum est testimonium eius. Et ille scit quia vera dicit ut et vos credatis. Facta sunt enim hec ut scriptura impleretur. Os non comminuetis ex eo. Et iterum alia scriptura dicit. Videbunt in quem transfixerunt. Post hec autem rogavit pilatum ioseph ab arimathia eo quod esset discipulus ihesu. occultus autem propter metum iudeorum ut tolleret corpus ihesu. Et permisit pilatus. Venit ergo et tulit corpus ihesu. Venit autem et nichodemus qui venerat ad ihesum nocte primum ferens mixturam mirre et aloes quasi libras centum. Acceperunt ergo corpus ihesu et ligaverunt illud linteis cum aromatibus sicut mos est iudeis sepelire. Erat autem in loco ubi crucifixus est ortus et in orto monumentum novum in quo nondum quisquam positus erat. Ibi ergo propter parasceven iudeorum quia iuxta erat monumentum posuerunt ihesum.

Una autem sabbati maria magdalene venit mane cum adhuc tenebre essent ad monumentum et vidit lapidem sublatum a monumento. Cucurrit ergo et venit ad symonem petrum et alium discipulum quem amabat ihesus et dixit eis. Tulerunt dominum meum de monumento et nescimus ubi posuerunt eum. Exiit ergo petrus et ille alius discipulus et venerunt ad monumentum. Currebant autem duo simul et ille alius discipulus precucurrit citius petro et venit primus ad monumentum. Et cum se inclinasset vidit linteamina non tamen introivit. Venit ergo symon petrus sequens eum et introivit in monumentum. Et vidit posita linteamina et sudarium quod fuerat super caput eius. non cum linteaminibus positum. sed separatim involutum in unum locum. Tunc ergo introivit et ille discipulus qui venerat primus ad monumentum et vidit et credidit. Nondum enim sciebat scripturam quia oportebat eum a mortuis resurgere. Abierunt ergo discipuli ad semet ipsos. Maria autem stabat ad monumentum foris plorans. Dum ergo fleret inclinavit se et prospexit in monumentum et videt duos angelos in albis sedentes unum ad caput et unum ad pedes ubi positum fuerat corpus ihesu. Dicunt ei illi. Mulier quid ploras? Dicit eis. Quia tulerunt dominum meum et nescio ubi posuerunt eum. Hec cum dixisset conversa est retrorsum et vidit ihesum stantem et nesciebat quia ihesus est. Dicit ei ihesus. Mulier quid ploras? quem queris? Illa existimans quia ortolanus esset. dicit ei. Domine si tu sustulisti eum dicito michi ubi posuisti eum et ego eum tollam. Dicit ei ihesus. Maria. Conversa illa dicit ei. Rabboni quod dicitur magister. Dicit ei ihesus. Noli me tangere. Nondum enim ascendi ad patrem meum. ~~et patrem vestrum deum meum et deum vestrum. Venit ergo maria magdalene~~ Vade autem ad fratres meos et dic eis. Ascendo ad patrem meum et patrem vestrum. deum meum et deum vestrum. Venit ergo maria magdalene annuntians discipulis quia vidit dominum et hec dixit michi. Cum ergo esset sero die illo una sabbatorum et fores essent clause ubi erant discipuli congregati propter metum iudeorum venit ihesus et stetit in medio eorum et dixit eis. Pax vobis. Et cum hec dixisset ostendit eis manus et latus. Gavisi sunt ergo discipuli viso domino. Dixit ergo eis iterum. Pax vobis. Sicut misit me pater et ego mitto vos. Hec cum dixisset insufflavit et dixit eis. Accipite spiritum sanctum. Quorum remiseritis peccata remittuntur eis. et quorum retinueritis retenta sunt. Thomas autem unus ex duodecim qui dicitur didimus non erat cum eis quando venit ihesus. Dixerunt ergo ei alii discipuli. Vidimus dominum. Ille autem dixit eis. Nisi videro in manibus eius fixuram clavorum et mittam digitum meum in locum clavorum et mittam manum meam in latus eius non credam. Et post dies octo iterum erant discipuli intus et thomas cum eis. Venit ihesus ianuis clausis et stetit in medio eorum et dixit. Pax vobis. Deinde dicit thome. Infer digitum tuum huc et vide manus meas et affer manum tuam et mitte in latus meum et noli esse incredulus sed fidelis. Respondit thomas et dixit ei. Dominus meus et deus meus. Dicit ei ihesus. Quia vidisti me thoma credidisti. Beati qui non viderunt et crediderunt. Multa quidem et alia signa fecit ihesus in conspectu discipulorum suorum que non sunt scripta in libro hoc. Hec autem scripta sunt ut credatis quia ihesus est christus filius dei. et ut credentes vitam habeatis in nomine eius. XXI. Postea manifestavit se iterum ihesus ad mare tyberiadis. Manifestavit autem sic. Erant simul symon petrus et thomas qui dicitur didimus et nathanael qui erat a chana galilee et filii zebedei et alii ex discipulis eius duo. Dicit eis symon petrus. Vado piscari. Dicunt ei. Venimus et nos tecum. Et exierunt et ascenderunt in navim. et illa nocte nichil prendiderunt. Mane autem iam facto stetit ihesus in litore. non tamen cognoverunt discipuli quia ihesus est. Dicit ergo eis ihesus. Pueri numquid pulmentarium habetis? Responderunt ei. Non. Dixit eis. Mittite in dexteram navigii rete et invenietis. Miserunt ergo et iam non valebant illud trahere pre multitudine piscium. Dixit ergo discipulus ille quem diligebat ihesus petro. Dominus est. Symon petrus cum audisset quia dominus est tunica succinxit se. erat enim nudus et misit se in mare. Alii autem discipuli navigio venerunt. non enim longe erant a terra sed quasi cubitis ducentis trahentes rete piscium. Ut ergo descenderunt in terram. viderunt prunas positas et piscem superpositum et panem. Dicit eis ihesus. Afferte de piscibus quos prendidistis nunc. Ascendit symon petrus et traxit rete in terram plenum magnis piscibus centum quinquaginta tribus. Et cum tanti essent non est scissum rete. Dicit eis ihesus. Venite prandete. Et nemo audebat discumbentium interrogare eum. tu quis es? scientes quia dominus est. Et venit ihesus et accepit panem et dabat eis et piscem similiter. Hoc iam tertio manifestatus est ihesus discipulis suis cum re-

p tribunali / lithostrotos / parasceue

tunica inconsutilis

stabat iuxta crucem

illi autem spongiam

ioseph ab arimathia / et nichodemus

Rabboni

surrexisset a mortuis. Cum ergo prandissent dicit Symoni Petro Ihesus: Symon Iohannis diligis me plus his? Dicit ei: Etiam domine tu scis quia amo te. Dicit ei: Pasce agnos meos. Dicit ei iterum: Symon Iohannis diligis me? Ait illi: Etiam domine, tu scis quia amo te. Dicit ei: Pasce agnos meos. Dicit ei tertio: Symon Iohannis amas me? Contristatus est Petrus quia dixit ei tertio Amas me, et dixit ei: Domine tu omnia scis, tu scis quia amo te. Dicit ei: Pasce oves meas. Amen amen dico tibi, cum esses iunior cingebas te et ambulabas ubi volebas. Cum autem senueris extendes manus tuas et alius te cinget et ducet quo tu non vis. Hoc autem dixit significans qua morte clarificaturus esset deum. Et cum hoc dixisset, dicit ei: Sequere me. Conversus Petrus vidit illum discipulum quem diligebat Ihesus sequentem, qui et recubuit in cena super pectus eius et dixit: Domine quis est qui tradet te? Hunc ergo cum vidisset Petrus, dixit Ihesu: Domine hic autem quid? Dicit ei Ihesus: Sic eum volo manere donec veniam, quid ad te? Tu me sequere. Exivit ergo sermo iste inter fratres quia discipulus ille non moritur. Et non dixit ei Ihesus non moritur, sed sic eum volo manere donec veniam, quid ad te? Hic est discipulus ille qui testimonium perhibet de his et scripsit hec. Et scimus quia verum est testimonium eius. Sunt autem et alia multa que fecit Ihesus, que si scribantur per singula, nec ipsum arbitror mundum capere eos qui scribendi sunt libros. Amen. Amen.

Argumentum. Epistola ad Romanos.

Romani sunt in partibus Italie. Hii preventi sunt a falsis apostolis et sub nomine domini nostri Ihesu Christi in legem et prophetas erant inducti. Hos revocat apostolus ad veram et evangelicam fidem scribens eis ab Athenis.

Paulus servus Ihesu Christi vocatus apostolus segregatus in evangelium dei, quod ante promiserat per prophetas suos in scripturis sanctis de filio suo qui factus est ei ex semine David secundum carnem, qui predestinatus est filius dei in virtute secundum spiritum sanctificationis ex resurrectione mortuorum Ihesu Christi domini nostri, per quem accepimus gratiam et apostolatum ad obediendum fidei in omnibus gentibus pro nomine eius, in quibus estis et vos vocati Ihesu Christi. Omnibus qui sunt Rome dilectis dei vocatis sanctis: gratia vobis et pax a deo patre nostro et domino Ihesu Christo. Primum quidem gratias ago deo meo per Ihesum Christum pro omnibus vobis, quia fides vestra annuntiatur in universo mundo. Testis enim mihi est deus cui servio in spiritu meo in evangelio filii eius, quod sine intermissione memoriam vestri facio semper in orationibus meis, obsecrans si quomodo tandem aliquando prosperum iter habeam in voluntate dei veniendi ad vos. Desidero enim videre vos, ut aliquid impertiar vobis gratie spiritualis ad confirmandos vos, id est simul consolari in vobis per eam que invicem est fidem vestram atque meam. Nolo vos ignorare fratres, quia sepe proposui venire ad vos, et prohibitus sum usque adhuc, ut aliquem fructum habeam in vobis sicut et in ceteris gentibus. Grecis ac barbaris, sapientibus et insipientibus debitor sum. Ita quod in me promptum est et vobis qui Rome estis evangelizare. Non enim erubesco evangelium. Virtus enim dei est in salutem omni credenti, Iudeo primum et Greco. Iustitia enim dei in eo revelatur ex fide in fidem, sicut scriptum est: Iustus autem ex fide vivit. Revelatur enim ira dei de celo super omnem impietatem et iniustitiam hominum eorum qui veritatem dei in iniustitia detinent. Quia quod notum est dei manifestum est in illis. Deus enim illis revelavit. Invisibilia enim ipsius a creatura mundi per ea que facta sunt intellecta conspiciuntur, sempiterna quoque eius virtus et divinitas, ita ut sint inexcusabiles. Quia cum cognovissent deum, non sicut deum glorificaverunt aut gratias egerunt, sed evanuerunt in cogitationibus suis et obscuratum est insipiens cor eorum. Dicentes enim se esse sapientes stulti facti sunt, et mutaverunt gloriam incorruptibilis dei in similitudinem imaginis corruptibilis hominis et volucrum et quadrupedum et serpentium. Propter quod tradidit illos deus in desideria cordis eorum in immunditiam, ut contumeliis afficiant corpora sua in semetipsis, qui commutaverunt veritatem dei in mendacium et coluerunt et servierunt creature potius quam creatori, qui est benedictus in secula amen.

II Propterea tradidit illos deus in passiones ignominie. Nam femine eorum immutaverunt naturalem usum in eum usum qui est contra naturam. Similiter autem et masculi relicto naturali usu femine exarserunt in desideriis suis in invicem masculi in masculos turpitudinem operantes, et mercedem quam oportuit erroris sui in semetipsis recipientes. Et sicut non probaverunt deum habere in notitia, tradidit illos deus in reprobum sensum ut faciant ea que non conveniunt, repletos omni iniquitate, malitia, fornicatione, avaritia, nequitia, plenos invidia, homicidio, contentione, dolo, malignitate, susurrones, detractores, deo odibiles, contumeliosos, superbos, elatos, inventores malorum, parentibus non obedientes, insipientes, incompositos, sine affectione, absque federe, sine misericordia. Qui cum iustitiam dei cognovissent, non intellexerunt quoniam qui talia agunt digni sunt morte. Non solum qui faciunt ea, sed etiam qui consentiunt facientibus. Propter quod inexcusabilis es o homo omnis qui iudicas. In quo enim alterum iudicas, teipsum condempnas. Eadem enim agis que iudicas. Scimus enim quoniam iudicium dei est secundum veritatem in eos qui talia agunt. Existimas autem hoc o homo omnis qui iudicas eos qui talia agunt et facis ea, quia tu effugies iudicium dei? An divitias bonitatis eius et patientie et longanimitatis contempnis? Ignoras quoniam benignitas dei ad penitentiam te adducit? Secundum duritiam autem tuam et impenitens cor thesaurizas tibi iram in die ire et revelationis iusti iudicii dei, qui reddet unicuique secundum opera eius: hiis quidem qui secundum patientiam boni operis gloriam et honorem et incorruptionem querentibus vitam eternam, hiis autem qui ex contentione et qui non acquiescunt veritati, credunt autem iniquitati, ira et indignatio. Tribulatio et angustia in omnem animam hominis operantis malum, Iudei primum et Greci. Gloria autem et honor et pax omni operanti bonum, Iudeo primum et Greco. Non est enim personarum acceptio apud deum. Quicumque enim sine lege peccaverunt, sine lege peribunt. Et quicumque in lege peccaverunt, per legem iudicabuntur. Non enim auditores legis iusti sunt apud deum, sed factores legis iustificabuntur. Cum enim gentes que legem non habent naturaliter ea que legis sunt faciunt, eiusmodi legem non habentes ipsi sibi sunt lex, qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis, testimonium reddente illis conscientia eorum et inter se invicem cogitationum accusantium aut etiam defendentium, in die cum iudicabit deus occulta hominum secundum evangelium meum per Ihesum Christum. Si autem tu Iudeus cognominaris et requiescis in lege et gloriaris in deo et nosti voluntatem eius et probas utiliora, instructus per legem, confidis teipsum ducem esse cecorum, lumen eorum qui in tenebris sunt, eruditorem insipientium, magistrum infantium, habentem formam scientie et veritatis in lege. Qui ergo alium doces, teipsum non doces. Qui predicas non furandum, furaris. Qui dicis non mechandum, mecharis. Qui abhominaris ydola, sacrilegium facis. Qui in lege gloriaris, per prevaricationem legis deum inhonoras. Nomen enim dei per vos blasphematur inter gentes, sicut scriptum est. Circumcisio quidem prodest si legem observes. Si autem prevaricator legis sis, circumcisio tua preputium facta est. Si igitur preputium iustitias legis custodiat, nonne preputium illius in circumcisionem reputabitur? Et iudicabit quod ex natura est preputium legem consummans te qui per litteram et circumcisionem prevaricator legis es. Non enim qui in manifesto Iudeus est, neque que in manifesto in carne circumcisio, sed qui in abscondito Iudeus est, et circumcisio cordis in spiritu non littera, cuius laus non ex hominibus sed ex deo est.

III Quid ergo amplius est Iudeo, aut que utilitas circumcisionis? Multum per omnem modum. Primum quidem quia credita sunt illis eloquia dei. Quid enim si quidam illorum non crediderunt? Numquid incredulitas illorum fidem dei evacuavit? Absit. Est enim deus verax, omnis autem homo mendax, sicut scriptum est: Ut iustificeris in sermonibus tuis et vincas cum iudicaris. Si autem iniquitas nostra iustitiam dei commendat, quid dicemus? Numquid iniquus est deus qui infert iram? Secundum hominem dico. Absit. Alioquin quomodo iudicabit deus hunc mundum? Si enim veritas dei in meo mendacio habundavit in gloriam ipsius, quid adhuc et ego tamquam peccator iudicor? Et non sicut blasphemamur et sicut aiunt nos quidam dicere: Faciamus mala ut veniant bona. Quorum dampnatio iusta est. Quid ergo? Precellimus eos? Nequaquam.

Causati enim sumus iudeos et grecos omnes sub peccato esse sicut scriptum est quia non est iustus quisquam; non est intelligens non est requirens deum. Omnes declinaverunt simul inutiles facti sunt; non est qui faciat bonum non est usque ad unum. Sepulcrum patens est guttur eorum linguis suis dolose agebant venenum aspidum sub labiis eorum. Quorum os maledictione et amaritudine plenum est; veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem. Contritio et infelicitas in viis eorum et viam pacis non cognoverunt. Non est timor dei ante oculos eorum. Scimus autem quoniam quecumque lex loquitur his qui in lege sunt loquitur ut omne os obstruatur et subditus fiat omnis mundus deo. Quia ex operibus legis non iustificabitur omnis caro coram illo. Per legem enim cognitio peccati. Nunc autem sine lege iusticia dei manifestata est testificata a lege et prophetis. Iusticia autem dei per fidem ihesu christi in omnes et super omnes qui credunt. Non enim est distinctio. Omnes enim peccaverunt et egent gloria dei. Iustificati gratis per gratiam ipsius per redemptionem que est in christo ihesu, quem proposuit deus propiciatorem per fidem in sanguine ipsius ad ostensionem iusticie sue propter remissionem precedentium delictorum in sustentatione dei ad ostensionem iusticie eius in hoc tempore ut sit ipse iustus et iustificans eum qui ex fide est ihesu christi. Ubi est ergo gloriatio tua? Exclusa est. Per quam legem? Factorum? Non, sed per legem fidei. Arbitramur enim iustificari hominem per fidem sine operibus legis. An iudeorum deus tantum? Nonne et gentium? Immo et gentium. Quoniam quidem unus deus qui iustificat circumcisionem ex fide et preputium per fidem. Legem ergo destruimus per fidem? Absit, sed legem statuimus.

IIII. Quid ergo dicemus invenisse abraham patrem nostrum secundum carnem? Si enim abraham ex operibus legis iustificatus est habet gloriam sed non apud deum. Quid enim scriptura dicit? Credidit abraham deo et reputatum est ei ad iusticiam. Ei autem qui operatur merces non imputatur secundum gratiam sed secundum debitum. Ei vero qui non operatur credenti autem in eum qui iustificat impium reputatur fides eius ad iusticiam secundum propositum gratie dei. Sicut et david dicit beatitudinem hominis cui deus accepto fert iusticiam sine operibus. Beati quorum remisse sunt iniquitates et quorum tecta sunt peccata. Beatus vir cui non imputavit dominus peccatum. Beatitudo ergo hec in circumcisione manet an etiam in preputio? Dicimus enim quia reputata est abrahe fides ad iusticiam. Quomodo ergo reputata est? In circumcisione an in preputio? Non in circumcisione sed in preputio. Et signum accepit circumcisionis signaculum iusticie fidei que est in preputio, ut sit pater omnium credentium per preputium ut reputetur illis ad iusticiam, et sit pater circumcisionis non his tantum qui sunt ex circumcisione sed et his qui sectantur vestigia fidei que est in preputio patris nostri abrahe. Non enim per legem promissio abrahe aut semini eius ut heres esset mundi, sed per iusticiam fidei. Si enim qui ex lege heredes sunt exinanita est fides abolita est promissio. Lex enim iram operatur. Ubi enim non est lex nec prevaricatio. Ideo ex fide ut secundum gratiam firma sit promissio omni semini non ei qui ex lege est solum sed et ei qui ex fide est abrahe qui est pater omnium nostrum sicut scriptum est quia patrem multarum gentium posui te, ante deum cui credidisti qui vivificat mortuos et vocat ea que non sunt tamquam ea que sunt. Qui contra spem in spem credidit ut fieret pater multarum gentium secundum quod dictum est ei: Sic erit semen tuum sicut stelle celi et sicut arena que est in litore maris. Et non infirmatus est fide nec consideravit corpus suum emortuum cum fere centum annorum esset et emortuam vulvam sare. In repromissione etiam dei non hesitavit diffidentia sed confortatus est fide dans gloriam deo plenissime sciens quia quecumque promisit deus potens est et facere. Ideo et reputatum est illi ad iusticiam. Non est autem scriptum tantum propter ipsum quia reputatum est illi ad iusticiam, sed et propter nos quibus reputabitur credentibus in eum qui suscitavit ihesum christum dominum nostrum a mortuis qui traditus est propter delicta nostra et resurrexit propter iustificationem nostram.

V. Iustificati ergo ex fide pacem habeamus ad deum per dominum nostrum ihesum christum, per quem et accessum habemus per fidem in gratiam istam in qua stamus et gloriamur in spe glorie filiorum dei. Non solum autem sed et gloriamur in tribulationibus scientes quod tribulatio pacientiam operatur, pacientia autem probationem, probatio vero spem. Spes autem non confundit quia caritas dei diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctum qui datus est nobis. Ut quid enim christus cum adhuc infirmi essemus secundum tempus pro impiis mortuus est? Vix enim pro iusto quis moritur. Nam pro bono forsitan quis audeat mori. Commendat autem suam caritatem deus in nobis quoniam cum adhuc peccatores essemus christus pro nobis mortuus est. Multo ergo magis nunc iustificati in sanguine ipsius salvi erimus ab ira per ipsum. Si enim cum inimici essemus reconciliati sumus deo per mortem filii eius, multo magis reconciliati salvi erimus in vita ipsius. Non solum autem sed et gloriamur in deo per dominum nostrum ihesum christum per quem et reconciliationem accepimus. Propterea sicut per unum hominem in hunc mundum peccatum intravit et per peccatum mors, et ita in omnes homines mors pertransiit in quo omnes peccaverunt. Usque ad legem enim peccatum erat in mundo. Peccatum autem non imputabatur cum lex non esset. Sed regnavit mors ab adam usque ad moysen etiam in eos qui non peccaverunt in similitudinem prevaricationis ade qui est forma futuri. Sed non sicut delictum ita et donum. Si enim unius delicto multi mortui sunt multo magis gratia dei et donum in gratia unius hominis ihesu christi in plures habundavit. Et non sicut per unum peccatum ita et donum. Nam iudicium quidem ex uno in condempnationem, gratia autem ex multis delictis in iustificationem. Si enim unius delicto mors regnavit per unum, multo magis habundantiam gratie et donationis et iusticie accipientes in vita regnabunt per unum ihesum christum. Igitur sicut per unius delictum in omnes homines in condempnationem sic et per unius iusticiam in omnes homines in iustificationem vite. Sicut enim per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi, ita et per unius obeditionem iusti constituentur multi. Lex autem subintravit ut habundaret delictum. Ubi autem habundavit delictum superhabundavit gratia. Ut sicut regnavit peccatum in mortem, ita et gratia regnet per iusticiam in vitam eternam per ihesum christum dominum nostrum.

VI. Quid ergo dicemus? Permanebimus in peccato ut gratia habundet? Absit. Qui enim mortui sumus peccato quomodo adhuc vivemus in illo? An ignoratis quia quicumque baptizati sumus in christo ihesu in morte ipsius baptizati sumus? Consepulti enim sumus cum illo per baptismum in mortem ut quomodo surrexit christus a mortuis per gloriam patris ita et nos in novitate vite ambulemus. Si enim complantati facti sumus similitudini mortis eius simul et resurrectionis erimus. Hoc scientes quia vetus homo noster simul crucifixus est ut destruatur corpus peccati ut ultra non serviamus peccato. Qui enim mortuus est iustificatus est a peccato. Si autem mortui sumus cum christo credimus quia simul etiam vivemus cum christo, scientes quod christus surgens ex mortuis iam non moritur; mors illi ultra non dominabitur. Quod enim mortuus est peccato mortuus est semel; quod autem vivit vivit deo. Ita et vos existimate vos mortuos quidem esse peccato viventes autem deo in christo ihesu. Non ergo regnet peccatum in vestro mortali corpore ut obediatis concupiscentiis eius; sed neque exhibeatis membra vestra arma iniquitatis peccato, sed exhibete vos deo tanquam ex mortuis viventes et membra vestra arma iusticie deo. Peccatum enim vobis non dominabitur. Non enim sub lege estis sed sub gratia. Quid ergo? Peccabimus quoniam non sumus sub lege sed sub gratia? Absit. Nescitis quoniam cui exhibetis vos servos ad obediendum servi estis eius cui obeditis sive peccati ad mortem sive obeditionis ad iusticiam? Gratias autem deo quod fuistis servi peccati, obedistis autem ex corde in eam formam doctrine in qua traditi estis. Liberati autem a peccato servi facti estis iusticie. Humanum dico propter infirmitatem carnis vestre. Sicut enim exhibuistis membra vestra servire inmundicie et iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibete membra vestra servire iusticie in sanctificationem. Cum enim servi essetis peccati liberi fuistis iusticie. Quem ergo fructum habuistis tunc in illis in quibus nunc erubescitis? Nam finis illorum mors est. Nunc vero liberati a peccato servi autem facti deo habetis fructum vestrum in sanctificationem finem vero vitam eternam. Stipendia enim peccati mors. Gratia autem dei vita eterna in christo ihesu domino nostro.

VII. An ignoratis fratres scientibus enim legem loquor quia lex in homine dominatur quanto tempore vivit? Nam que sub viro est mulier vivente viro alligata est legi. Si autem mortuus fuerit vir eius soluta est a lege viri. Igitur vivente viro vocabitur adultera si fuerit cum alio viro. Si autem mortuus fuerit vir eius liberata est a lege viri ut non sit adultera si fuerit cum alio viro. Itaque fratres mei et vos mortificati

estis legi per corpus christi ut sitis alterius qui ex mortuis resurrexit ut fruc
tificaremus deo. Cum enim essemus in carne passiones peccatorum que per
legem erant operabantur in membris nostris ut fructificarent morti. Nunc
autem soluti sumus a lege mortis in qua detinebamur ita ut seruiamus
in nouitate spiritus et non in uetustate littere. Quid ergo dicemus? Lex peccatum est? Absit.
Sed peccatum non cognoui nisi per legem. Nam concupiscentiam nesciebam
nisi lex diceret. Non concupisces. Occasione autem accepta per mandatum op
eratum est in me omnem concupiscentiam. Sine lege enim peccatum mortuum
erat. Ego autem uiuebam sine lege aliquando. Sed cum uenisset mandatum
peccatum reuixit. Ego autem mortuus sum et inuentum est mihi mandatum
quod erat ad uitam hoc esse ad mortem. Nam peccatum occasione accepta per man
datum seduxit me et per illud occidit. Itaque lex quidem sancta et mandatum
sanctum et iustum et bonum. Quod ergo bonum est mihi factum est mors? Absit. Sed
peccatum ut appareat peccatum per bonum mihi operatum est mortem ut fiat supra
modum peccans peccatum per mandatum. Scimus enim quod spiritalis est lex
ego autem carnalis sum uenundatus sub peccato. Quod enim operor non intelligo.
Non enim quod uolo bonum hoc ago sed quod odi malum illud facio. Si autem
quod nolo illud facio consentio legi quoniam bona est. Nunc autem iam
non ego operor illud sed quod habitat in me peccatum. Scio enim quia non habitat in
me hoc est in carne mea bonum. Nam uelle adiacet mihi perficere autem
bonum non inuenio. Non enim quod uolo bonum hoc facio sed quod nolo
malum hoc ago. Si autem quod nolo illud facio: non ego operor illud sed quod habi
tat in me peccatum. Inuenio igitur legem uolenti mihi facere bonum quoniam ma
lum mihi adiacet. Condelector enim legi dei secundum interiorem hominem.
uideo autem aliam legem in membris meis repugnantem legi men
tis mee et captiuantem me in legem peccati que est in membris meis.
Infelix ego homo. quis me liberabit de corpore mortis huius? Gratia dei per
ihesum christum dominum nostrum. VIII. Igitur ipse ego mente seruio
legi dei carne autem legi peccati. Nichil ergo nunc dampnationis est his qui
sunt in christo ihesu; liberauit me a lege peccati et mortis. Nam quod impossi
bile erat legi in quo infirmabatur per carnem. deus filium suum
mittens in similitudinem carnis peccati et de peccato dampnauit peccatum
in carne ut iustificatio legis impleretur in nobis qui non secundum
carnem ambulamus sed secundum spiritum. Qui enim secundum carnem sunt que
carnis sunt sapiunt. Qui uero secundum spiritum: que sunt spiritus sentiunt. Nam
prudentia carnis: mors est. Prudentia autem spiritus: uita et pax. quoniam sap
ientia carnis inimica est deo. Legi enim dei non subiecta est nec enim potest. Qui
autem in carne sunt: deo placere non possunt. Vos autem in carne non estis
sed in spiritu: si tamen spiritus dei habitat in uobis. Si quis autem spiritum christi non habet hic non est eius.
Si autem christus in uobis est corpus quidem mortuum est propter peccatum. Spiritus uero ui
uit propter iustificationem. Quod si spiritus eius qui suscitauit ihesum christum a
mortuis habitat in uobis qui suscitauit christum ihesum a mortuis uiuifi
cabit et mortalia corpora uestra: propter inhabitantem spiritum eius in uobis. Ergo
fratres debitores sumus non carni ut secundum carnem uiuamus. Si enim secundum
carnem uixeritis: moriemini. Si autem spiritu facta carnis mortificaueritis:
uiuetis. Quicumque enim spiritu dei aguntur hii filii sunt dei. Non enim acce
pistis spiritum seruitutis iterum in timore sed accepistis spiritum adop
tionis filiorum in quo clamamus abba pater. Ipse enim spiritus testimonium red
dit spiritui nostro: quod sumus filii dei. Si autem filii et heredes. Heredes quidem
dei. coheredes autem christi. si tamen compatimur ut et conglorificemur. Existimo enim
quod non sunt condigne passiones huius temporis ad futuram gloriam
que reuelabitur in nobis. Nam expectatio creature reuelationem fi
liorum dei expectat. Vanitati enim creatura subiecta est non uolens: sed
propter eum qui subiecit in spe quia et ipsa creatura liberabitur a seruitu
te corruptionis in libertatem glorie filiorum dei. Scimus enim quod omnis
creatura ingemiscit et parturit usque adhuc. Non solum autem
illa: sed et nos ipsi primitias spiritus habentes. et ipsi intra nos ingemis
cimus adoptionem filiorum dei expectantes redemptionem cor
poris nostri. Spe enim salui facti sumus. Spes autem que uidetur non est
spes. Nam quod uidet quis quid sperat? Si autem quod non uidemus
speramus. per patientiam expectamus. Similiter autem et spiritus adiuuat
et infirmitatem nostram. Nam quid oremus sicut oportet ne
scimus. sed ipse spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus
Qui autem scrutatur corda. scit quid desideret spiritus. quia secundum deum

qui

postulat pro sanctis. Scimus autem quoniam diligentibus deum omnia coo
perantur in bonum. his qui secundum propositum uocati sunt sancti. Nam quos pre
sciuit et predestinauit conformes fieri ymaginis filii sui. ut sit ipse primogeni
tus in multis fratribus. Quos autem predestinauit: hos et uocauit. Et quos
uocauit: hos et iustificauit. Quid ergo dicemus ad hec? Si deus pro nobis
quis contra nos? Qui etiam proprio filio suo non pepercit sed pro nobis omnibus tra
didit illum. Quomodo non etiam cum illo omnia nobis donauit? Quis accu
sabit aduersus electos dei? Deus qui iustificat quis est qui condemp
net? christus ihesus qui mortuus est. immo qui et resurrexit qui est ad
dexteram dei. qui et interpellat pro nobis. Quis ergo nos separabit a caritate christi?
Tribulatio an angustia. an persecutio. an fames. an nuditas. an peri
culum. an gladius? Sicut scriptum est. Quia propter te mortificamur
tota die estimati sumus sicut oues occisionis. Sed in his omnibus
superamus propter eum qui dilexit nos. Certus sum enim. quia neque mors neque
uita. neque angeli. neque archangeli. neque principatus. neque potestates. neque instan
cia. neque futura. neque fortitudo. neque altitudo. neque profundum. neque creatura a
lia poterit nos separare a caritate dei. que est in christo ihesu domino nostro

IX.

Veritatem dico in christo non mentior testimonium mihi perhibente conscientia me
a in spiritu sancto quoniam tristicia est mihi magna et continuus dolor cordi
meo. Optabam enim ipse ego anathema esse a christo pro fratribus meis qui
sunt cognati mei. secundum carnem qui sunt israhelite. quorum est adoptio
filiorum et gloria et testamentum et legislatio et obsequium et promissa quorum
patres. et ex quibus christus secundum carnem: qui est super omnia deus be
nedictus in secula amen. Non autem quod exciderit uerbum dei. Non enim omnes qui
ex israhel hii sunt israhelite neque quia semen sunt abrahe omnes filii. Sed in
ysaac uocabitur tibi semen. id est non qui filii carnis hii filii
dei. Sed qui sunt filii promissionis estimantur in semine. Promissionis
enim uerbum hoc est. Secundum hoc tempus ueniam et erit sare filius. Non solum autem
illa: sed et rebecca ex uno concubitu habens ysaac patris nostri. Cum enim non
dum nati fuissent aut aliquid egissent boni aut mali ut se
cundum electionem propositum dei maneret non ex operibus sed ex uo
cante dictum est ei. quia maior seruiet minori sicut scriptum
est. Iacob dilexi. esau autem odio habui. Quid ergo dicemus? Numquid
iniquitas est apud deum? Absit. Moysi enim dicit. Miserebor
cui misereor et misericordiam prestabo cui miserebor. Igitur non uolentis
neque currentis sed miserentis est dei. Dicit enim scriptura pharaoni.
Quia ad hoc ipsum excitaui te ut ostendam in te uirtutem meam et an
nuncietur nomen meum in uniuersa terra. Ergo cuius uult miseretur et
quem uult indurat. Dicis itaque mihi. Quid adhuc queritur? Uoluntati
enim eius quis resistit? O homo tu quis es: qui respondeas deo? Numquid
dicit figmentum ei qui se finxit. quid me fecisti sic? An non habet po
testatem figulus luti ex eadem massa facere aliud quidem uas in ho
norem. aliud uero in contumeliam? Quod si uolens deus ostendere
iram suam et notam facere potentiam suam sustinuit in multa patien
cia uasa ire apta in interitum. ut ostenderet diuitias glorie sue in ua
sa misericordie que preparauit in gloriam. quos et uocauit non solum ex
iudeis. sed etiam ex gentibus sicut in osee dicit. Uocabo non plebem
meam plebem meam. et non dilectam dilectam et non misericordiam consecutam
misericordiam consecutam. Et erit. In loco ubi dictum est eis non plebs mea
uos: ibi uocabuntur filii dei uiui. Ysaias autem clamat pro israhel. Si fu
erit numerus filiorum israhel tamquam arena maris: reliquie salue fi
ent. Uerbum enim consummans et abbreuians in equitate quia uerbum bre
uiatum faciet dominus super terram. Et sicut predixit ysaias nisi dominus sabaoth re
liquisset nobis semen. sicut sodoma facti essemus. et sicut gomorra si
miles fuissemus. Quid ergo dicemus? Quod gentes que non seque
bantur iusticiam apprehenderunt iusticiam. Iusticiam autem que ex fide est.
Israhel uero sectando legem iusticie: in legem iusticie non peruenit. Quare?
Quia non ex fide. sed quasi ex operibus. offenderunt enim in lapidem of
fensionis sicut scriptum est. Ecce pono in syon lapidem offensio
nis. et petram scandali. et omnis qui credit in eum non confundetur.

X.

Fratres. uoluntas quidem cordis mei et obsecratio ad deum fit pro illis in
salutem. testimonium enim perhibeo illis quod emulationem dei habent sed non se
cundum scientiam. Ignorantes enim dei iusticiam et suam querentes statuere iusticie
dei non sunt subiecti. Finis enim legis christus ad iusticiam omni credenti.

Moyses enim scripsit quia iustitiam que ex lege est qui fecerit homo vivet in ea. Que autem ex fide est iustitia sic dicit: Ne dixeris in corde tuo: Quis ascendet in celum? id est Christum deducere. Aut quis descendet in abyssum? hoc est Christum ex mortuis revocare. Sed quid dicit scriptura? Prope est verbum in ore tuo et in corde tuo: hoc est verbum fidei quod predicamus. Quia si confitearis in ore tuo dominum nostrum Ihesum et in corde tuo credideris quod deus illum suscitavit a mortuis salvus eris. Corde enim creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem. Dicit enim scriptura: Omnis qui credit in illum non confundetur. Non enim est distinctio Iudei et Greci. Nam idem dominus omnium, dives in omnes qui invocant illum. Omnis enim quicumque invocaverit nomen domini salvus erit. Quomodo ergo invocabunt in quem non crediderunt? Aut quomodo credent ei quem non audierunt? Quomodo autem audient sine predicante? Quomodo vero predicabunt nisi mittantur? Sicut scriptum est: Quam speciosi pedes evangelizantium pacem, evangelizantium bona. Sed non omnes obediunt evangelio. Ysaias enim dicit: Domine quis credidit auditui nostro? Ergo fides ex auditu, auditus autem per verbum Christi. Sed dico: Numquid non audierunt? Et quidem in omnem terram exivit sonus eorum et in fines orbis terre verba eorum. Sed dico: Numquid Israel non cognovit? Primus Moyses dicit: Ego ad emulationem vos adducam in non gentem, in gentem insipientem in iram vos mittam. Ysaias autem audet et dicit: Inventus sum a non querentibus me, palam apparui his qui me non interrogabant. Ad Israel autem dicit: Tota die expandi manus meas ad populum non credentem et contradicentem.

XI Dico ergo: Numquid repulit deus populum suum? Absit. Nam et ego Israelita sum, ex semine Abraham, de tribu Beniamin. Non repulit deus plebem suam quam prescivit. An nescitis in Helya quid dicit scriptura, quemadmodum interpellat deum adversus Israel? Domine, prophetas tuos occiderunt, altaria tua suffoderunt, et ego relictus sum solus, et querunt animam meam. Sed quid dicit illi responsum divinum? Reliqui michi septem milia virorum qui non curvaverunt genua ante Baal. Sic ergo et in hoc tempore reliquie secundum electionem gratie salve facte sunt. Si autem gratia, iam non ex operibus, alioquin gratia iam non est gratia. Quid ergo? Quod querebat Israel hoc non est consecutus, electio autem consecuta est; ceteri vero excecati sunt, sicut scriptum est: Dedit illis deus spiritum compunctionis, oculos ut non videant et aures ut non audiant, usque in hodiernum diem. Et David dicit: Fiat mensa eorum coram illis in laqueum et in captionem et in scandalum et in retributionem illis. Obscurentur oculi eorum ne videant, et dorsum illorum semper incurva. Dico ergo: Numquid sic offenderunt ut caderent? Absit. Sed illorum delicto salus gentibus facta est, ut illos emulentur. Quod si delictum illorum divitie sunt mundi, et diminutio eorum divitie gentium, quanto magis plenitudo eorum? Vobis enim dico gentibus: Quamdiu quidem ego sum gentium apostolus, ministerium meum honorificabo, si quomodo ad emulandum provocem carnem meam et salvos faciam aliquos ex illis. Si enim amissio eorum reconciliatio est mundi, que assumptio nisi vita ex mortuis? Quod si delibatio sancta est, et massa; et si radix sancta, et rami. Quod si aliqui ex ramis fracti sunt, tu autem cum oleaster esses insertus es in illis et socius radicis et pinguedinis olive factus es, noli gloriari adversus ramos. Quod si gloriaris, non tu radicem portas sed radix te. Dicis ergo: Fracti sunt rami ut ego inserar. Bene; propter incredulitatem fracti sunt, tu autem fide stas. Noli altum sapere sed time. Si enim deus naturalibus ramis non pepercit, ne forte nec tibi parcat. Vide ergo bonitatem et severitatem dei: in eos quidem qui ceciderunt severitatem, in te autem bonitatem dei, si permanseris in bonitate; alioquin et tu excideris. Sed et illi, si non permanserint in incredulitate, inserentur. Potens est enim deus iterum inserere illos. Nam si tu ex naturali excisus es oleastro et contra naturam insertus es in bonam olivam, quanto magis hii secundum naturam inserentur sue olive per gratiam Ihesu Christi. Nolo enim vos ignorare fratres misterium hoc, ut non sitis vobis ipsis sapientes, quia cecitas ex parte contigit in Israel donec plenitudo gentium intraret, et sic omnis Israel salvus fieret, sicut scriptum est: Veniet ex Syon qui eripiat et avertat impietatem ab Iacob. Et hoc illis a me testamentum, cum abstulero peccata eorum. Secundum evangelium quidem inimici propter vos, secundum electionem autem karissimi propter patres. Sine penitentia enim sunt dona et vocatio dei. Sicut enim aliquando et vos non credidistis deo, nunc autem misericordiam consecuti estis propter illorum incredulitatem, ita et isti nunc non crediderunt in vestram misericordiam, ut et ipsi misericordiam consequantur. Conclusit deus enim omnia in incredulitate ut omnium misereatur. O altitudo divitiarum sapientie et scientie dei, quam incomprehensibilia sunt iudicia eius et investigabiles vie eius. Quis enim cognovit sensum domini, aut quis consiliarius eius fuit? aut quis prior dedit illi et retribuetur ei? Quoniam ex ipso et per ipsum et in ipso sunt omnia; ipsi gloria in secula seculorum. Amen.

XII Obsecro itaque vos fratres per misericordiam dei ut exhibeatis corpora vestra hostiam viventem, sanctam, deo placentem, rationabile obsequium vestrum. Et nolite conformari huic seculo, sed reformamini in novitate sensus vestri, ut probetis que sit voluntas dei bona et beneplacens et perfecta. Dico enim per gratiam que data est michi omnibus qui sunt inter vos non plus sapere quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem, et unicuique sicut deus divisit mensuram fidei. Sicut enim in uno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent, ita multi unum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra. Habentes autem donationes secundum gratiam que data est nobis differentes, sive prophetiam secundum rationem fidei, sive ministerium in ministrando, sive qui docet in doctrina, qui exhortatur in exhortando, qui tribuit in simplicitate, qui preest in sollicitudine, qui miseretur in hilaritate. Dilectio sine simulatione. Odientes malum, adherentes bono, caritate fraternitatis invicem diligentes, honore invicem prevenientes, sollicitudine non pigri, spiritu ferventes, domino servientes, spe gaudentes, in tribulatione patientes, orationi instantes, necessitatibus sanctorum communicantes, hospitalitatem sectantes. Benedicite persequentibus vos, benedicite et nolite maledicere. Gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus, id ipsum invicem sentientes, non alta sapientes sed humilibus consentientes. Nolite esse prudentes apud vosmetipsos, nulli malum pro malo reddentes, providentes bona non tantum coram deo sed et coram omnibus hominibus. Si fieri potest, quod ex vobis est cum omnibus hominibus pacem habentes. Non vosmet ipsos defendentes karissimi, sed date locum ire. Scriptum est enim: Michi vindictam et ego retribuam dicit dominus. Sed si esurierit inimicus tuus, ciba illum; si sitit, potum da illi. Hoc enim faciens carbones ignis congeres super caput eius. Noli vinci a malo, sed vince in bono malum.

XIII Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. Non est enim potestas nisi a deo; que autem sunt a deo ordinata sunt. Itaque qui resistit potestati dei ordinationi resistit. Qui autem resistunt ipsi sibi dampnationem adquirunt. Nam principes non sunt timori boni operis sed mali. Vis autem non timere potestatem? Bonum fac et habebis laudem ex illa. Dei enim minister est tibi in bonum. Si autem male feceris, time; non enim sine causa gladium portat. Dei enim minister est, vindex in iram ei qui malum agit. Ideo necessitate subditi estote, non solum propter iram sed et propter conscientiam. Ideo enim et tributa prestatis; ministri enim dei sunt in hoc ipsum servientes. Reddite ergo omnibus debita: cui tributum tributum, cui vectigal vectigal, cui timorem timorem, cui honorem honorem. Nemini quicquam debeatis nisi ut invicem diligatis. Qui enim diligit proximum legem implevit. Nam non adulterabis, non occides, non furaberis, non falsum testimonium dices, non concupisces, et si quod est aliud mandatum in hoc verbo instauratur: Diliges proximum tuum tamquam te ipsum. Dilectio proximi malum non operatur. Plenitudo ergo legis est dilectio. Et hoc scientes quia hora est iam nos de sompno surgere. Nunc enim propior est nostra salus quam cum credidimus. Nox precessit, dies autem appropinquavit. Abiciamus ergo opera tenebrarum et induamur arma lucis. Sicut in die honeste ambulemus, non in comessationibus et ebrietatibus, non in cubilibus et impudicitiis, non in contentione et emulatione, sed induimini dominum Ihesum Christum, et carnis curam ne feceritis in desideriis.

XIIII Infirmum autem in fide assumite, non in disceptationibus cogitationum. Alius enim credit manducare se omnia; qui autem infirmus est olus manducet. Is qui manducat non manducantem non spernat, et qui non manducat manducantem non iudicet; deus enim illum assumpsit. Tu quis es qui iudicas alienum servum? Suo domino stat aut cadit. Stabit autem; potens est enim deus statuere illum. Nam alius iudicat diem inter diem, alius iudicat omnem diem; unusquisque in suo sensu habundet. Qui sapit diem domino sapit. Et qui manducat domino manducat; gratias enim agit deo. Nemo enim nostrum sibi vivit, et nemo sibi moritur. Sive enim vivimus domino vivimus, sive morimur domino morimur. Sive ergo vivimus sive morimur domini sumus. In hoc enim Christus et mortuus est et resurrexit ut et mortuorum et vivorum

et qui non manducat domino non manducat et gratias agit deo

dominetur. Tu autem quid iudicas fratrem tuum? aut tu quare spernis fratrem tuum? Omnes enim stabimus ante tribunal Dei. Scriptum est enim: Vivo ego, dicit Dominus, quoniam mihi flectetur omne genu, et omnis lingua confitebitur Deo. Itaque unusquisque nostrum pro se rationem reddet Deo. Non ergo amplius invicem iudicemus: sed hoc iudicate magis, ne ponatis offendiculum fratri, vel scandalum. Scio et confido in Domino Iesu, quia nihil commune per ipsum, nisi ei qui existimat quid commune esse, illi commune est. Si enim propter cibum frater tuus contristatur, iam non secundum caritatem ambulas. Noli cibo tuo illum perdere, pro quo Christus mortuus est. Non ergo blasphemetur bonum nostrum. Non est enim regnum Dei esca et potus, sed iustitia et pax et gaudium in Spiritu Sancto. Qui enim in hoc servit Christo, placet Deo, et probatus est hominibus. Itaque quae pacis sunt sectemur, et quae aedificationis sunt in invicem custodiamus. Noli propter escam destruere opus Dei. Omnia quidem munda sunt: sed malum est homini qui per offendiculum manducat. Bonum est non manducare carnem, et non bibere vinum, neque in quo frater tuus offenditur, aut scandalizatur, aut infirmatur. Tu fidem quam habes penes temetipsum habe coram Deo. Beatus qui non iudicat semetipsum in eo quod probat. Qui autem discernit, si manducaverit, damnatus est, quia non ex fide. Omne autem quod non est ex fide, peccatum est.

XV

Debemus autem nos firmiores imbecillitates infirmorum sustinere, et non nobis placere. Unusquisque vestrum proximo suo placeat in bonum, ad aedificationem. Etenim Christus non sibi placuit, sed sicut scriptum est: Improperia improperantium tibi ceciderunt super me. Quaecumque enim scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt: ut per patientiam, et consolationem Scripturarum, spem habeamus. Deus autem patientiae et solatii det vobis idipsum sapere in alterutrum secundum Iesum Christum: ut unanimes, uno ore honorificetis Deum et patrem Domini nostri Iesu Christi. Propter quod suscipite invicem, sicut et Christus suscepit vos in honorem Dei. Dico enim Christum Iesum ministrum fuisse circumcisionis propter veritatem Dei, ad confirmandas promissiones patrum. Gentes autem super misericordia honorare Deum, sicut scriptum est: Propterea confitebor tibi in gentibus, et nomini tuo cantabo. Et iterum dicit: Laetamini gentes cum plebe eius. Et iterum: Laudate omnes gentes Dominum: et magnificate eum omnes populi. Et rursum Isaias ait: Erit radix Iesse, et qui exsurget regere gentes, in eum gentes sperabunt. Deus autem spei repleat vos omni gaudio, et pace in credendo: ut abundetis in spe, et virtute Spiritus Sancti. Certus sum autem fratres mei et ego ipse de vobis, quoniam et ipsi pleni estis dilectione, repleti omni scientia, ita ut possitis alterutrum monere. Audacius autem scripsi vobis fratres ex parte, tamquam in memoriam vos reducens: propter gratiam quae data est mihi a Deo, ut sim minister Christi Iesu in gentibus: sanctificans evangelium Dei, ut fiat oblatio gentium accepta, et sanctificata in Spiritu Sancto. Habeo igitur gloriam in Christo Iesu ad Deum. Non enim audeo aliquid loqui eorum quae per me non efficit Christus in oboedientiam gentium, verbo et factis, in virtute signorum, et prodigiorum, in virtute Spiritus Sancti: ita ut ab Ierusalem per circuitum usque ad Illyricum repleverim evangelium Christi. Sic autem praedicavi evangelium hoc, non ubi nominatus est Christus, ne super alienum fundamentum aedificarem, sed sicut scriptum est: Quibus non est annuntiatum de eo, videbunt: et qui non audierunt, intellegent. Propter quod et impediebar plurimum venire ad vos, et prohibitus sum usque adhuc. Nunc vero ulterius locum non habens in his regionibus, cupiditatem autem habens veniendi ad vos ex multis iam praecedentibus annis: cum in Hispaniam proficisci coepero, spero quod praeteriens videam vos, et a vobis deducar illuc, si vobis primum ex parte fruitus fuero. Nunc igitur proficiscar in Ierusalem ministrare sanctis. Probaverunt enim Macedonia et Achaia collationem aliquam facere in pauperes sanctorum, qui sunt in Ierusalem. Placuit enim eis: et debitores sunt eorum. Nam si spiritualium eorum participes facti sunt gentiles, debent et in carnalibus ministrare eis. Hoc igitur cum consummavero, et assignavero eis fructum hunc, per vos proficiscar in Hispaniam. Scio autem quoniam veniens ad vos, in abundantia benedictionis Christi veniam. Obsecro ergo vos fratres per Dominum nostrum Iesum Christum, et per caritatem Sancti Spiritus, ut adiuvetis me in orationibus vestris pro me ad Deum, ut liberer ab infidelibus qui sunt in Iudaea, et obsequii mei oblatio accepta fiat in Ierusalem sanctis, ut veniam ad vos in gaudio per voluntatem Dei, et refrigerer vobiscum. Deus autem pacis sit cum omnibus vobis. Amen.

XVI

Commendo autem vobis Phoeben sororem nostram, quae est in ministerio ecclesiae, quae est in Cenchris: ut eam suscipiatis in Domino digne sanctis: et assistatis ei in quocumque negotio vestri indiguerit: etenim ipsa quoque astitit multis, et mihi ipsi. Salutate Priscam et Aquilam adiutores meos in Christo Iesu, qui pro anima mea suas cervices supposuerunt: quibus non solus ego gratias ago, sed et cunctae ecclesiae gentium, et domesticam ecclesiam eorum. Salutate Epaenetum dilectum mihi, qui est primitivus Asiae in Christo. Salutate Mariam, quae multum laboravit in vobis. Salutate Andronicum et Iuniam cognatos et concaptivos meos: qui sunt nobiles in apostolis, qui et ante me fuerunt in Christo. Salutate Ampliatum dilectissimum mihi in Domino. Salutate Urbanum adiutorem nostrum in Christo Iesu, et Stachyn dilectum meum. Salutate Apellen probum in Christo. Salutate eos qui sunt ex Aristoboli domo. Salutate Herodionem cognatum meum. Salutate eos qui sunt ex Narcissi domo, qui sunt in Domino. Salutate Tryphaenam et Tryphosam, quae laborant in Domino. Salutate Persidem carissimam, quae multum laboravit in Domino. Salutate Rufum electum in Domino, et matrem eius et meam. Salutate Asyncritum, Phlegontem, Hermen, Patrobam, Hermam: et qui cum eis sunt fratres. Salutate Philologum et Iuliam, Nereum et sororem eius, et Olympiadem, et omnes qui cum eis sunt sanctos. Salutate invicem in osculo sancto. Salutant vos omnes ecclesiae Christi. Rogo autem vos fratres ut observetis eos qui dissensiones et offendicula praeter doctrinam quam vos didicistis faciunt, et declinate ab illis. Huiuscemodi enim Christo Domino nostro non serviunt, sed suo ventri: et per dulces sermones et benedictiones seducunt corda innocentium. Vestra autem oboedientia in omnem locum divulgata est. Gaudeo igitur in vobis. Sed volo vos sapientes esse in bono, et simplices in malo. Deus autem pacis conterat Satanam sub pedibus vestris velociter. Gratia Domini nostri Iesu Christi vobiscum. Salutat vos Timotheus adiutor meus, et Lucius, et Iason, et Sosipater cognati mei. Saluto vos ego Tertius, qui scripsi epistulam, in Domino. Salutat vos Gaius hospes meus, et universa ecclesia. Salutat vos Erastus arcarius civitatis, et Quartus frater. Gratia Domini nostri Iesu Christi cum omnibus vobis. Amen. Ei autem qui potens est vos confirmare iuxta evangelium meum, et praedicationem Iesu Christi, secundum revelationem mysterii temporibus aeternis taciti, quod nunc patefactum est per Scripturas prophetarum secundum praeceptum aeterni Dei, ad oboeditionem fidei in cunctis gentibus cogniti, soli sapienti Deo, per Iesum Christum, cui honor in saecula saeculorum. Amen.

Prologus in primam ad Corinthios.

Corinthii sunt Achaici, et hi similiter ab apostolo audierunt verbum veritatis, et subversi sunt multifarie a falsis apostolis, quidam a philosophiae verbosa eloquentia, alii a secta legis iudaicae inducti. Hos revocat apostolus ad veram et evangelicam sapientiam, scribens eis ab Epheso.

Epistola Pauli ad Corinthios.

Paulus vocatus apostolus Christi Iesu per voluntatem Dei, et Sosthenes frater, ecclesiae Dei quae est Corinthi, sanctificatis in Christo Iesu, vocatis sanctis, cum omnibus qui invocant nomen Domini nostri Iesu Christi, in omni loco ipsorum et nostro. Gratia vobis et pax a Deo patre nostro, et Domino Iesu Christo. Gratias ago Deo meo semper pro vobis in gratia Dei, quae data est vobis in Christo Iesu, quia in omnibus divites facti estis in illo, in omni verbo, et in omni scientia, sicut testimonium Christi confirmatum est in vobis: ita ut nihil vobis desit in ulla gratia, exspectantibus revelationem Domini nostri Iesu Christi, qui et confirmabit vos usque in finem sine crimine, in adventum Domini nostri Iesu Christi. Fidelis Deus, per quem vocati estis in societatem Filii eius Iesu Christi Domini nostri. Obsecro autem vos fratres, per nomen Domini nostri Iesu Christi: ut idipsum dicatis omnes, et non sint in vobis schismata: sitis autem perfecti in eodem sensu, et in eadem sententia. Significatum est enim mihi de vobis fratres mei ab his qui sunt Chloes, quia contentiones sunt inter vos. Hoc autem dico, quod unusquisque vestrum dicit: Ego quidem sum Pauli: ego autem Apollo: ego vero Cephae: ego autem Christi. Divisus est Christus? numquid Paulus crucifixus est pro vobis? aut in nomine Pauli baptizati estis? Gratias ago Deo meo quod neminem vestrum baptizavi, nisi Crispum et Gaium: ne quis dicat quod in nomine meo baptizati estis. Baptizavi autem et Stephanae domum: ceterum nescio si quem alium baptizaverim. Non enim misit me Christus baptizare, sed evangelizare: non in sapientia verbi, ut non evacuetur crux Christi. Verbum enim crucis pereuntibus quidem stultitia est: his autem qui salvi fiunt, id est nobis, Dei virtus est. Scriptum est enim: Perdam sapientiam sapientium, et prudentiam prudentium reprobabo. Ubi sapiens? ubi scriba? ubi conquisitor huius saeculi? Nonne stultam fecit Deus sapientiam huius mundi? Nam quia in Dei sapientia non cognovit mundus per sapientiam Deum: placuit Deo per stultitiam praedicationis salvos facere credentes. Quoniam et Iudaei signa petunt, et Graeci sapientiam quaerunt: nos autem praedicamus Christum crucifixum, Iudaeis quidem scandalum, gentibus autem stultitiam, ipsis autem vocatis Iudaeis, atque Graecis Christum Dei virtutem, et Dei sapientiam: quia quod stultum est Dei, sapientius est hominibus: et quod infirmum est Dei, fortius est hominibus. Videte enim vocationem vestram fratres, quia non multi sapientes secundum carnem, non multi potentes, non multi nobiles: sed quae stulta sunt mundi elegit Deus, ut confundat sapientes: et infirma mundi elegit Deus, ut confundat fortia: et ignobilia mundi et contemptibilia elegit Deus, et ea quae non sunt, ut ea quae sunt destrueret: ut non glorietur omnis caro in conspectu eius. Ex ipso autem vos estis in Christo Iesu, qui factus est sapientia nobis a Deo, et iustitia, et sanctificatio, et redemptio: ut quemadmodum scriptum est: Qui gloriatur, in Domino glorietur.

II

Et ego cum venissem ad vos fratres, veni non in sublimitate sermonis, aut sapientiae, annuntians vobis testimonium Christi.

Non enim iudicavi scire me aliquid inter vos nisi Ihesum Christum et hunc crucifixum. Et ego in infirmitate et timore et tremore multo fui apud vos, et sermo meus et predicatio mea non in persuasibilibus humane sapientie verbis, sed in ostensione spiritus et virtutis, ut fides vestra non sit in sapientia hominum sed in virtute Dei. Sapientiam autem loquimur inter perfectos, sapientiam vero non huius seculi neque principum huius seculi qui destruuntur, sed loquimur Dei sapientiam in misterio que abscondita est, quam predestinavit Deus ante secula in gloriam nostram, quam nemo principum huius seculi cognovit. Si enim cognovissent, numquam Dominum glorie crucifixissent. Sed sicut scriptum est: quod oculus non vidit nec auris audivit nec in cor hominis ascendit, que preparavit Deus hiis qui diligunt illum. Nobis autem revelavit Deus per spiritum suum. Spiritus enim omnia scrutatur, etiam profunda Dei. Quis enim hominum scit que sunt hominis nisi spiritus hominis qui in ipso est? Ita et que Dei sunt nemo cognovit nisi spiritus Dei. Nos autem non spiritum huius mundi accepimus sed spiritum qui ex Deo est, ut sciamus que a Deo donata sunt nobis, que et loquimur non in doctis humane sapientie verbis sed in doctrina spiritus, spiritualibus spiritualia comparantes. Animalis autem homo non percipit ea que sunt spiritus Dei; stultitia enim est illi et non potest intelligere, quia spiritualiter examinatur. Spiritualis autem iudicat omnia, et ipse a nemine iudicatur. Quis enim cognovit sensum Domini, qui instruat eum? Nos autem sensum Christi habemus.

III. Et ego, fratres, non potui vobis loqui quasi spiritualibus sed quasi carnalibus. Tamquam parvulis in Christo lac vobis potum dedi, non escam; nondum enim poteratis, sed nec nunc quidem potestis; adhuc enim estis carnales. Cum enim sit inter vos zelus et contentio, nonne carnales estis et secundum hominem ambulatis? Cum enim quis dicat: ego quidem sum Pauli, alius autem: ego Apollo, nonne homines estis? Quid igitur est Apollo, quid vero Paulus? Ministri eius cui credidistis, et unicuique sicut Dominus dedit. Ego plantavi, Apollo rigavit, sed Deus incrementum dedit. Itaque neque qui plantat est aliquid neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus. Qui plantat autem et qui rigat unum sunt. Unusquisque autem propriam mercedem accipiet secundum suum laborem. Dei enim sumus adiutores; Dei agricultura estis, Dei edificatio estis. Secundum gratiam Dei que data est michi ut sapiens architectus fundamentum posui; alius autem superedificat. Unusquisque autem videat quomodo superedificet. Fundamentum enim aliud nemo potest ponere preter id quod positum est, quod est Christus Ihesus. Si quis autem superedificat supra fundamentum hoc aurum, argentum, lapides preciosos, ligna, fenum, stipulam, uniuscuiusque opus manifestum erit. Dies enim Domini declarabit, quia in igne revelabitur, et uniuscuiusque opus quale sit ignis probabit. Si cuius opus manserit quod superedificavit, mercedem accipiet. Si cuius opus arserit, detrimentum patietur; ipse autem salvus erit, sic tamen quasi per ignem. Nescitis quia templum Dei estis et spiritus Dei habitat in vobis? Si quis autem templum Dei violaverit, disperdet illum Deus. Templum enim Dei sanctum est, quod estis vos. Nemo se seducat. Si quis videtur inter vos sapiens esse in hoc seculo, stultus fiat ut sit sapiens. Sapientia enim huius mundi stultitia est apud Deum. Scriptum est enim: Comprehendam sapientes in astutia eorum. Et iterum: Dominus novit cogitationes sapientium quoniam vane sunt. Itaque nemo glorietur in hominibus. Omnia enim vestra sunt, sive Paulus sive Apollo sive Cephas sive mundus sive vita sive mors sive presentia sive futura; omnia enim vestra sunt, vos autem Christi, Christus autem Dei.

IIII. Sic nos existimet homo ut ministros Christi et dispensatores misteriorum Dei. Hic iam queritur inter dispensatores ut fidelis quis inveniatur. Michi autem pro minimo est ut a vobis iudicer aut ab humano die; sed neque meipsum iudico. Nichil enim michi conscius sum, sed non in hoc iustificatus sum; qui autem iudicat me Dominus est. Itaque nolite ante tempus iudicare quoadusque veniat Dominus, qui et illuminabit abscondita tenebrarum et manifestabit consilia cordium, et tunc laus erit unicuique a Deo. Hec autem, fratres, transfiguravi in me et Apollo propter vos, ut in nobis discatis ne supra quam scriptum est unus adversus alterum infletur pro alio. Quis enim te discernit? Quid autem habes quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis? Iam saturati estis, iam divites facti estis; sine nobis regnatis, et utinam regnetis ut et nos vobiscum regnemus. Puto enim quod Deus nos apostolos novissimos ostendit tamquam morti destinatos, quia spectaculum facti sumus huic mundo et angelis et hominibus. Nos stulti propter Christum, vos autem prudentes in Christo; nos infirmi, vos autem fortes; vos nobiles, nos autem ignobiles. Usque in hanc horam et esurimus et sitimus et nudi sumus et colaphis cedimur et instabiles sumus et laboramus operantes manibus nostris. Maledicimur et benedicimus, persecutionem patimur et sustinemus, blasphemamur et obsecramus. Tamquam purgamenta huius mundi facti sumus omnium peripsema usque adhuc. Non ut confundam vos hec scribo, sed ut filios meos carissimos moneo. Nam si decem milia pedagogorum habeatis in Christo, sed non multos patres; nam in Christo Ihesu per evangelium ego vos genui. Rogo ergo vos, imitatores mei estote sicut et ego Christi. Ideo misi ad vos Timotheum qui est filius meus

carissimus et fidelis in Domino, qui vos commonefaciat vias meas que sunt in Christo Ihesu, sicut ubique in omni ecclesia doceo. Tamquam non venturus sim ad vos sic inflati sunt quidam. Veniam autem cito ad vos si Dominus voluerit, et cognoscam non sermonem eorum qui inflati sunt sed virtutem. Non enim in sermone est regnum Dei sed in virtute. Quid vultis? In virga veniam ad vos an in caritate et spiritu mansuetudinis?

V. Omnino auditur inter vos fornicatio, et talis fornicatio qualis nec inter gentes, ita ut uxorem patris aliquis habeat. Et vos inflati estis, et non magis luctum habuistis ut tollatur de medio vestrum qui hoc opus fecit. Ego quidem absens corpore, presens autem spiritu, iam iudicavi ut presens eum qui sic operatus est in nomine Domini nostri Ihesu Christi, congregatis vobis et meo spiritu cum virtute Domini Ihesu, tradere huiusmodi Sathane in interitum carnis ut spiritus salvus sit in die Domini nostri Ihesu Christi. Non bona gloriatio vestra. Nescitis quia modicum fermentum totam massam corrumpit? Expurgate vetus fermentum ut sitis nova conspersio, sicut estis azimi. Etenim pascha nostrum immolatus est Christus. Itaque epulemur non in fermento veteri neque in fermento malicie et nequitie, sed in azimis sinceritatis et veritatis. Scripsi vobis in epistola ne commisceamini fornicariis, non utique fornicariis huius mundi aut avaris aut rapacibus aut idolis servientibus; alioquin debueratis de hoc mundo exisse. Nunc autem scripsi vobis non commisceri; si is qui frater nominatur inter vos est fornicator aut avarus aut idolis serviens aut maledicus aut ebriosus aut rapax, cum eiusmodi nec cibum sumere. Quid enim michi de hiis qui foris sunt iudicare? Nonne de hiis qui intus sunt vos iudicatis? Nam eos qui foris sunt Deus iudicabit. Auferte malum ex vobis ipsis.

VI. Audet aliquis vestrum habens negotium adversus alterum iudicari apud iniquos et non apud sanctos? An nescitis quoniam sancti de hoc mundo iudicabunt? Et si in vobis iudicabitur mundus, indigni estis qui de minimis iudicetis? Nescitis quoniam angelos iudicabimus, quanto magis secularia? Secularia igitur iudicia si habueritis, contemptibiles qui sunt in ecclesia illos constituite ad iudicandum. Ad verecundiam vestram dico. Sic non est inter vos sapiens quisquam qui possit iudicare inter fratrem suum, sed frater cum fratre iudicio contendit, et hoc apud infideles. Iam quidem omnino delictum est in vobis quod iudicia habetis inter vos. Quare non magis iniuriam accipitis? Quare non magis fraudem patimini? Sed vos iniuriam facitis et fraudatis, et hoc fratribus. An nescitis quia iniqui regnum Dei non possidebunt? Nolite errare: neque fornicarii neque idolis servientes neque adulteri neque molles neque masculorum concubitores neque fures neque avari neque ebriosi neque maledici neque rapaces regnum Dei possidebunt. Et hec quidem fuistis, sed abluti estis, sed sanctificati estis in nomine Domini nostri Ihesu Christi et in spiritu Dei nostri. Omnia michi licent, sed non omnia expediunt. Omnia michi licent, sed ego sub nullius redigar potestatem. Esca ventri et venter escis; Deus autem et hunc et hanc destruet. Corpus autem non fornicationi sed Domino, et Dominus corpori. Deus vero et Dominum suscitavit et nos suscitabit per virtutem suam. Nescitis quoniam corpora vestra membra Christi sunt? Tollens ergo membra Christi faciam membra meretricis? Absit. An nescitis quoniam qui adheret meretrici unum corpus efficitur? Erunt enim duo in carne una. Qui autem adheret Domino unus spiritus est. Fugite fornicationem. Omne peccatum quodcumque fecerit homo extra corpus est; qui autem fornicatur in corpus suum peccat. An nescitis quoniam membra vestra templum sunt spiritus sancti qui in vobis est, quem habetis a Deo, et non estis vestri? Empti enim estis precio magno. Glorificate et portate Deum in corpore vestro.

VII. De quibus autem scripsistis michi: bonum est homini mulierem non tangere; propter fornicationem autem unusquisque suam uxorem habeat, et unaqueque suum virum habeat. Uxori vir debitum reddat, similiter autem et uxor viro. Mulier sui corporis potestatem non habet sed vir; similiter autem et vir sui corporis potestatem non habet sed mulier. Nolite fraudare invicem, nisi forte ex consensu ad tempus ut vacetis orationi; et iterum revertimini in idipsum, ne temptet vos Sathanas propter incontinentiam vestram. Hoc autem dico secundum indulgentiam, non secundum imperium. Volo autem omnes homines esse sicut meipsum; sed unusquisque proprium donum habet ex Deo, alius quidem sic, alius vero sic. Dico autem non nuptis et viduis: bonum est illis si sic permaneant sicut et ego. Quod si non se continent, nubant; melius est enim nubere quam uri. Hiis autem qui matrimonio iuncti sunt precipio non ego sed Dominus, uxorem a viro non discedere; quod si discesserit, manere innuptam aut viro suo

reconciliari. Et vir uxorem non dimittat. Nam ceteris ego dico, non dominus. Si quis frater uxorem habet infidelem, et haec consentit habitare cum illo, non dimittat eam. Et si qua mulier habet virum infidelem, et hic consentit habitare cum illa, non dimittat virum. Sanctificatus est enim vir infidelis in muliere fideli, et sanctificata est mulier infidelis per virum fidelem. Alioquin filii vestri immundi essent, nunc autem sancti sunt. Quod si infidelis discedit, discedat. Non est enim servituti subiectus frater aut soror in eiusmodi. In pace autem vocavit nos Deus. Unde enim scis mulier si virum salvum facies? Aut unde scis vir si mulierem salvam facies? Nisi unicuique sicut divisit Dominus. Unumquemque sicut vocavit Deus, ita ambulet, et sic in omnibus ecclesiis doceo. Circumcisus aliquis vocatus est, non adducat praeputium. In praeputio aliquis vocatus est, non circumcidatur. Circumcisio nihil est, et praeputium nihil est, sed observatio mandatorum Dei. Unusquisque in qua vocatione vocatus est, in ea permaneat. Servus vocatus es, non sit tibi curae, sed et si potes liber fieri, magis utere. Qui enim in Domino vocatus est servus, libertus est Domini. Similiter qui liber vocatus est, servus est Christi. Pretio empti estis, nolite fieri servi hominum. Unusquisque in quo vocatus est frater, in hoc permaneat apud Deum. De virginibus autem praeceptum Domini non habeo, consilium autem do, tamquam misericordiam consecutus a Domino ut sim fidelis. Existimo ergo hoc bonum esse propter instantem necessitatem, quoniam bonum est homini sic esse. Alligatus es uxori, noli quaerere solutionem. Solutus es ab uxore, noli quaerere uxorem. Si autem acceperis uxorem, non peccasti, et si nupserit virgo, non peccavit. Tribulationem tamen carnis habebunt huiusmodi. Ego autem vobis parco. Hoc itaque dico fratres. Tempus breve est. Reliquum est, ut et qui habent uxores, tamquam non habentes sint. Et qui flent, tamquam non flentes. Et qui gaudent, tamquam non gaudentes. Et qui emunt, tamquam non possidentes. Et qui utuntur hoc mundo, tamquam non utantur. Praeterit enim figura huius mundi. Volo autem vos sine sollicitudine esse. Qui sine uxore est, sollicitus est quae Domini sunt, quomodo placeat Deo. Qui autem cum uxore est, sollicitus est quae sunt mundi, quomodo placeat uxori, et divisus est. Et mulier innupta et virgo cogitat quae Domini sunt, ut sit sancta et corpore et spiritu. Quae autem nupta est, cogitat quae sunt mundi, quomodo placeat viro. Porro hoc ad utilitatem vestram dico, non ut laqueum vobis iniciam, sed ad id quod honestum est, et quod facultatem praebeat sine impedimento Dominum obsecrandi. Si quis autem turpem se videri existimat super virgine sua quod sit superadulta, et ita oportet fieri, quod vult faciat. Non peccat si nubat. Nam qui statuit in corde suo firmus, non habens necessitatem, potestatem autem habens suae voluntatis, et hoc iudicavit in corde suo, servare virginem suam, bene facit. Igitur et qui matrimonio iungit virginem suam, bene facit, et qui non iungit, melius facit. Mulier alligata est legi quanto tempore vir eius vivit. Quod si dormierit vir eius, liberata est, cui vult nubat, tantum in Domino. Beatior autem erit si sic permanserit secundum meum consilium. Puto autem quod et ego spiritum Dei habeam.

VIII

De his autem quae idolis sacrificantur, scimus quia omnes scientiam habemus. Scientia inflat, caritas vero aedificat. Si quis autem se existimat scire aliquid, nondum cognovit quemadmodum oporteat eum scire. Si quis autem diligit Deum, hic cognitus est ab eo. De escis autem quae idolis immolantur, scimus quia nihil est idolum in mundo, et quod nullus Deus nisi unus. Nam et si sunt qui dicantur dii, sive in caelo sive in terra, siquidem sunt dii multi et domini multi, nobis tamen unus Deus Pater, ex quo omnia, et nos in illum, et unus Dominus Iesus Christus, per quem omnia, et nos per ipsum. Sed non in omnibus est scientia. Quidam autem cum conscientia usque nunc idoli quasi idolothytum manducant, et conscientia eorum cum sit infirma polluitur. Esca autem nos non commendat Deo. Neque enim si manducaverimus abundabimus, neque si non manducaverimus deficiemus. Videte autem ne forte haec licentia vestra offendiculum fiat infirmis. Si enim quis viderit eum qui habet scientiam in idolio recumbentem, nonne conscientia eius cum sit infirma aedificabitur ad manducandum idolothyta? Et peribit infirmus in tua scientia, frater propter quem Christus mortuus est. Sic autem peccantes in fratres et percutientes conscientiam eorum infirmam, in Christum peccatis. Quapropter si esca scandalizat fratrem meum, non manducabo carnem in aeternum, ne fratrem meum scandalizem.

IX

Non sum liber? Non sum apostolus? Nonne Christum Iesum Dominum nostrum vidi? Nonne opus meum vos estis in Domino? Et si aliis non sum apostolus, sed tamen vobis sum. Nam signaculum apostolatus mei vos estis in Domino. Mea defensio apud eos qui me interrogant haec est. Numquid non habemus potestatem manducandi et bibendi? Numquid non habemus potestatem mulierem sororem circumducendi sicut et ceteri apostoli et fratres Domini et Cephas? Aut solus ego et Barnabas non habemus potestatem hoc operandi? Quis militat suis stipendiis umquam? Quis plantat vineam et de fructu eius non edit? Quis pascit gregem et de lacte gregis non manducat? Numquid secundum hominem haec dico? An et lex haec non dicit? Scriptum est enim in lege Moysi: Non alligabis os bovi trituranti. Numquid de bobus cura est Deo? An propter nos utique dicit? Nam propter nos scripta sunt, quoniam debet in spe qui arat arare, et qui triturat in spe fructus percipiendi. Si nos vobis spiritalia seminavimus, magnum est si nos carnalia vestra metamus? Si alii potestatis vestrae participes sunt, quare non potius nos? Sed non usi sumus hac potestate, sed omnia sustinemus, ne quod offendiculum demus evangelio Christi. Nescitis quoniam qui in sacrario operantur quae de sacrario sunt edunt, et qui altari deserviunt cum altari participantur? Ita et Dominus ordinavit his qui evangelium annuntiant de evangelio vivere. Ego autem nullo horum usus sum. Non scripsi autem haec ut ita fiant in me. Bonum est enim mihi magis mori quam ut gloriam meam quis evacuet. Nam si evangelizavero, non est mihi gloria. Necessitas enim mihi incumbit. Vae enim mihi est si non evangelizavero. Si enim volens hoc ago, mercedem habeo. Si autem invitus, dispensatio mihi credita est. Quae est ergo merces mea? Ut evangelium praedicans sine sumptu ponam evangelium, ut non abutar potestate mea in evangelio. Nam cum liber essem ex omnibus, omnium me servum feci, ut plures lucrifacerem. Et factus sum Iudaeis tamquam Iudaeus, ut Iudaeos lucrarer; his qui sub lege sunt quasi sub lege essem, cum ipse non essem sub lege, ut eos qui sub lege erant lucrifacerem; his qui sine lege erant tamquam sine lege essem, cum sine lege Dei non essem, sed in lege essem Christi, ut lucrifacerem eos qui sine lege erant. Factus sum infirmis infirmus, ut infirmos lucrifacerem. Omnibus omnia factus sum, ut omnes facerem salvos. Omnia autem facio propter evangelium, ut particeps eius efficiar. Nescitis quod hi qui in stadio currunt omnes quidem currunt, sed unus accipit bravium? Sic currite ut comprehendatis. Omnis autem qui in agone contendit ab omnibus se abstinet. Et illi quidem ut corruptibilem coronam accipiant, nos autem incorruptam. Ego igitur sic curro non quasi in incertum, sic pugno non quasi aerem verberans, sed castigo corpus meum et in servitutem redigo, ne forte cum aliis praedicaverim, ipse reprobus efficiar.

X

Nolo enim vos ignorare fratres, quoniam patres nostri omnes sub nube fuerunt, et omnes mare transierunt, et omnes in Moyse baptizati sunt in nube et in mari, et omnes eandem escam spiritalem manducaverunt, et omnes eundem potum spiritalem biberunt. Bibebant autem de spiritali consequenti eos petra. Petra autem erat Christus. Sed non in pluribus eorum beneplacitum est Deo. Nam prostrati sunt in deserto. Haec autem in figura facta sunt nostri, ut non simus concupiscentes malorum, sicut et illi concupierunt. Neque idolatrae efficiamini, sicut quidam ex ipsis, quemadmodum scriptum est: Sedit populus manducare et bibere, et surrexerunt ludere. Neque fornicemur, sicut quidam ex ipsis fornicati sunt, et ceciderunt una die viginti tria milia. Neque temptemus Christum, sicut quidam eorum temptaverunt, et a serpentibus perierunt. Neque murmuraveritis, sicut quidam eorum murmuraverunt, et perierunt ab exterminatore. Haec autem omnia in figura contingebant illis. Scripta sunt autem ad correptionem nostram, in quos fines saeculorum devenerunt. Itaque qui se existimat stare, videat ne cadat. Temptatio vos non apprehendat nisi humana. Fidelis autem Deus est, qui non patietur vos temptari super id quod potestis, sed faciet cum temptatione etiam proventum, ut possitis sustinere. Propter quod, carissimi mihi, fugite ab idolorum cultura. Ut prudentibus loquor, vos ipsi iudicate quod dico. Calix benedictionis cui benedicimus, nonne communicatio sanguinis Christi est? Et panis quem frangimus, nonne participatio corporis Domini est? Quoniam unus panis, unum corpus multi sumus, omnes qui de uno pane et de uno calice participamus. Videte Israel secundum carnem. Nonne qui edunt hostias participes sunt altaris? Quid ergo dico? Quod idolis immolatum sit aliquid? Aut quod idolum sit aliquid? Sed quae immolant gentes, daemoniis immolant, et non Deo. Nolo autem vos socios fieri daemoniorum. Non potestis calicem Domini bibere et calicem daemoniorum. Non potestis mensae Domini participes esse et mensae daemoniorum. An aemulamur Dominum? Numquid fortiores illo sumus? Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt. Omnia mihi licent, sed non omnia aedificant. Nemo quod suum est quaerat, sed quod alterius. Omne quod in macello venit manducate, nihil interrogantes propter conscientiam. Domini est terra et plenitudo eius. Si quis vocat vos infidelium et vultis ire, omne quod vobis apponitur manducate, nihil interrogantes propter conscientiam. Si quis autem dixerit: Hoc immolatum est idolis, nolite manducare, propter illum qui indicavit, et propter conscientiam. Conscientiam autem dico non tuam, sed alterius. Ut quid enim libertas mea iudicatur ab aliena conscientia? Si ego cum gratia participo, quid blasphemor pro eo quod gratias ago? Sive ergo manducatis sive bibitis vel aliud quid facitis, omnia in gloriam Dei facite. Sine offensione estote Iudaeis et gentibus et ecclesiae Dei, sicut et ego per omnia omnibus placeo, non quaerens quod mihi utile est, sed quod multis, ut salvi fiant.

XI Imitatores mei estote, sicut et ego Christi. Laudo autem vos fratres quod per omnia mei memores estis, et sicut tradidi vobis praecepta mea tenetis. Volo autem vos scire quod omnis viri caput Christus est, caput autem mulieris vir, caput vero Christi Deus. Omnis vir orans aut prophetans velato capite, deturpat caput suum. Omnis autem mulier orans aut prophetans non velato capite, deturpat caput suum: unum enim est ac si decalvetur. Nam si non velatur mulier, et tondeatur. Si vero turpe est mulieri tonderi aut decalvari, velet caput suum. Vir quidem non debet velare caput suum, quoniam imago et gloria Dei est; mulier autem gloria est viri. Non enim vir ex muliere est, sed mulier ex viro. Etenim non est creatus vir propter mulierem, sed mulier propter virum. Ideo debet mulier velamen habere supra caput propter angelos. Verumtamen neque vir sine muliere, neque mulier sine viro in Domino. Nam sicut mulier de viro, ita et vir per mulierem; omnia autem ex Deo. Vos ipsi iudicate: decet mulierem non velatam orare Deum? Nec ipsa natura docet vos, quod vir quidem si comam nutriat, ignominia est illi; mulier vero si comam nutriat, gloria est illi, quoniam capilli pro velamine ei dati sunt. Si quis autem videtur contentiosus esse, nos talem consuetudinem non habemus, neque ecclesia Dei. Hoc autem praecipio: non laudans quod non in melius sed in deterius convenitis. Primum quidem convenientibus vobis in ecclesia, audio scissuras esse et ex parte credo. Nam oportet et haereses esse, ut et qui probati sunt manifesti fiant in vobis. Convenientibus ergo vobis in unum, iam non est dominicam cenam manducare. Unusquisque enim suam cenam praesumit ad manducandum, et alius quidem esurit, alius autem ebrius est. Numquid domos non habetis ad manducandum et bibendum? Aut ecclesiam Dei contemnitis, et confunditis eos qui non habent? Quid dicam vobis? Laudo vos? In hoc non laudo. Ego enim accepi a Domino quod et tradidi vobis, quoniam Dominus Iesus in qua nocte tradebatur accepit panem, et gratias agens fregit et dixit: Accipite et manducate, hoc est corpus meum quod pro vobis tradetur; hoc facite in meam commemorationem. Similiter et calicem, postquam cenavit, dicens: Hic calix novum testamentum est in meo sanguine; hoc facite quotienscumque bibetis in meam commemorationem. Quotienscumque enim manducabitis panem hunc et calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis donec veniat. Itaque quicumque manducaverit panem et biberit calicem Domini indigne, reus erit corporis et sanguinis Domini. Probet autem se ipsum homo, et sic de pane illo edat et de calice bibat. Qui enim manducat et bibit indigne, iudicium sibi manducat et bibit, non diiudicans corpus Domini. Ideo inter vos multi infirmi et imbecilles, et dormiunt multi. Quod si nosmet ipsos diiudicaremus, non utique iudicaremur. Dum iudicamur autem, a Domino corripimur, ut non cum hoc mundo damnemur. Itaque fratres mei, cum convenitis ad manducandum, invicem exspectate. Si quis esurit, domi manducet, ut non in iudicium conveniatis. Cetera autem cum venero disponam.

XII De spiritualibus autem nolo vos ignorare fratres. Scitis quoniam cum gentes essetis, ad simulacra muta prout ducebamini euntes. Ideo notum vobis facio, quod nemo in Spiritu Dei loquens dicit anathema Iesu. Et nemo potest dicere Dominus Iesus, nisi in Spiritu Sancto. Divisiones vero gratiarum sunt, idem autem Spiritus. Et divisiones ministrationum sunt, idem autem Dominus. Et divisiones operationum sunt, idem vero Deus qui operatur omnia in omnibus. Unicuique autem datur manifestatio Spiritus ad utilitatem. Alii quidem per Spiritum datur sermo sapientiae, alii autem sermo scientiae secundum eundem Spiritum, alteri fides in eodem Spiritu, alii gratia sanitatum in uno Spiritu, alii operatio virtutum, alii prophetia, alii discretio spirituum, alii genera linguarum, alii interpretatio sermonum. Haec autem omnia operatur unus atque idem Spiritus, dividens singulis prout vult. Sicut enim corpus unum est et membra habet multa, omnia autem membra corporis cum sint multa, unum corpus sunt, ita et Christus. Etenim in uno Spiritu omnes nos in unum corpus baptizati sumus, sive Iudaei sive gentiles, sive servi sive liberi, et omnes uno Spiritu potati sumus. Nam et corpus non est unum membrum, sed multa. Si dixerit pes: Quoniam non sum manus, non sum de corpore; num ideo non est de corpore? Et si dixerit auris: Quoniam non sum oculus, non sum de corpore; num ideo non est de corpore? Si totum corpus oculus, ubi auditus? Si totum auditus, ubi odoratus? Nunc autem posuit Deus membra, unumquodque eorum in corpore sicut voluit. Quod si essent omnia unum membrum, ubi corpus? Nunc autem multa quidem membra, unum autem corpus. Non potest dicere oculus manui: Opera tua non indigeo; aut iterum caput pedibus: Non estis mihi necessarii. Sed multo magis quae videntur membra corporis infirmiora esse, necessaria sunt. Et quae putamus ignobiliora membra esse corporis, his honorem abundantiorem circumdamus; et quae inhonesta sunt nostra, abundantiorem honestatem habent; honesta autem nostra nullius egent. Sed Deus temperavit corpus, ei cui deerat abundantiorem tribuendo honorem, ut non sit scisma in corpore, sed id ipsum pro invicem sollicita sint membra. Et si quid patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra; sive gloriatur unum membrum, congaudent omnia membra. Vos autem estis corpus Christi et membra de membro. Et quosdam quidem posuit Deus in ecclesia primum apostolos, secundo prophetas, tertio doctores, deinde virtutes, exinde gratias curationum, opitulationes, gubernationes, genera linguarum. Numquid omnes apostoli? Numquid omnes prophetae? Numquid omnes doctores? Numquid omnes virtutes? Numquid omnes gratiam habent curationum? Numquid omnes linguis loquuntur? Numquid omnes interpretantur? Aemulamini autem charismata meliora. Et adhuc excellentiorem viam vobis demonstro.

XIII Si linguis hominum loquar et angelorum, caritatem autem non habeam, factus sum velut aes sonans aut cymbalum tinniens. Et si habuero prophetiam, et noverim mysteria omnia et omnem scientiam, et habuero omnem fidem ita ut montes transferam, caritatem autem non habuero, nihil sum. Et si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, et si tradidero corpus meum ita ut ardeam, caritatem autem non habuero, nihil mihi prodest. Caritas patiens est, benigna est; caritas non aemulatur, non agit perperam, non inflatur, non est ambitiosa, non quaerit quae sua sunt, non irritatur, non cogitat malum, non gaudet super iniquitate, congaudet autem veritati; omnia suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet. Caritas numquam excidit, sive prophetiae evacuabuntur, sive linguae cessabunt, sive scientia destruetur. Ex parte enim cognoscimus et ex parte prophetamus; cum autem venerit quod perfectum est, evacuabitur quod ex parte est. Cum autem essem parvulus, loquebar ut parvulus, sapiebam ut parvulus, cogitabam ut parvulus; quando autem factus sum vir, evacuavi quae erant parvuli. Videmus nunc per speculum in aenigmate, tunc autem facie ad faciem; nunc cognosco ex parte, tunc autem cognoscam sicut et cognitus sum. Nunc autem manent fides, spes, caritas, tria haec; maior autem horum est caritas.

XIIII Sectamini caritatem, aemulamini spiritualia, magis autem ut prophetetis. Qui enim loquitur lingua, non hominibus loquitur sed Deo; nemo enim audit, spiritus autem loquitur mysteria. Nam qui prophetat, hominibus loquitur ad aedificationem et exhortationem et consolationem. Qui loquitur lingua, semet ipsum aedificat; qui autem prophetat, ecclesiam aedificat. Volo autem omnes vos loqui linguis, magis autem prophetare; nam maior est qui prophetat quam qui loquitur linguis, nisi forte interpretetur ut ecclesia aedificationem accipiat. Nunc autem fratres, si venero ad vos linguis loquens, quid vobis prodero, nisi vobis loquar aut in revelatione aut in scientia aut in prophetia aut in doctrina? Tamen quae sine anima sunt vocem dantia, sive tibia sive cithara, nisi distinctionem sonituum dederint, quomodo scietur quod canitur aut quod citharizatur? Etenim si incertam vocem det tuba, quis parabit se ad bellum? Ita et vos per linguam nisi manifestum sermonem dederitis, quomodo scietur id quod dicitur? Eritis enim in aera loquentes. Tam multa, ut puta, genera linguarum sunt in hoc mundo, et nihil sine voce est. Si ergo nesciero virtutem vocis, ero ei cui loquor barbarus, et qui loquitur mihi barbarus. Sic et vos, quoniam aemulatores estis spirituum, ad aedificationem ecclesiae quaerite ut abundetis. Et ideo qui loquitur lingua, oret ut interpretetur. Nam si orem lingua, spiritus meus orat, mens autem mea sine fructu est. Quid ergo est? Orabo spiritu, orabo et mente; psallam spiritu, psallam et mente. Ceterum si benedixeris spiritu, qui supplet locum idiotae, quomodo dicet Amen super tuam benedictionem, quoniam quid dicas nescit? Nam tu quidem bene gratias agis, sed alter non aedificatur. Gratias ago Deo quod omnium vestrum lingua loquor; sed in ecclesia volo quinque verba sensu meo loqui, ut et alios instruam, quam decem milia verborum in lingua. Fratres, nolite pueri effici sensibus, sed malitia parvuli estote, sensibus autem perfecti estote. In lege enim scriptum est: Quoniam in aliis linguis et labiis aliis loquar populo huic, et nec sic exaudient me, dicit Dominus. Itaque linguae in signum sunt non fidelibus sed infidelibus, prophetiae autem non infidelibus sed fidelibus. Si ergo conveniat universa ecclesia in unum et omnes

linguis loquantur intret autem idiota aut infideles, nonne dicent
quod insanitis? Si autem omnes prophetent, intret autem quis infidelis
vel idiota, convincitur ab omnibus, diiudicatur ab omnibus, occulta cordis
eius manifesta fiunt, et ita cadens in faciem adorabit Deum, pronunti-
ans quod vere Deus in vobis sit. Quid ergo est fratres? Cum convenitis unus-
quisque vestrum psalmum habet, doctrinam habet, apocalypsim habet, linguam habet,
interpretationem habet: omnia ad aedificationem fiant. Sive lingua quis
loquitur, secundum duos, aut ut multum tres, et per partes, et unus interpretetur. Si autem
non fuerit interpres, taceat in ecclesia, sibi autem loquatur et Deo. Prophetae duo aut
tres dicant, et ceteri diiudicent. Quod si alii revelatum fuerit sedenti, pri-
or taceat. Potestis enim omnes per singulos prophetare, ut omnes discant, et
omnes exhortentur. Et spiritus prophetarum prophetis subiecti sunt. Non enim est dissen-
sionis Deus, sed pacis: sicut in omnibus ecclesiis sanctorum doceo. An a vobis ver-
bum Dei processit? aut in vos solos pervenit? Si quis videtur propheta esse aut
spiritalis, cognoscat quae scribo vobis, quia Domini sunt mandata. Si quis autem
ignorat, ignorabitur. Itaque fratres mei aemulamini prophetare: et loqui linguis
nolite prohibere. Omnia autem honeste et secundum ordinem fiant in vobis. Muli-
eres in ecclesiis taceant, non enim permittitur eis loqui, sed subditas esse, sicut et lex
dicit. Si quid autem volunt discere, domi viros suos interrogent. Turpe
est enim mulieri in ecclesia loqui. XV Notum autem vobis facio fr-
atres evangelium quod praedicavi vobis, quod et accepistis, in quo et statis,
per quod et salvamini: qua ratione praedicaverim vobis si tenetis, nisi frustra cre-
didistis. Tradidi enim vobis in primis quod et accepi: quoniam Christus mortuus est
pro peccatis nostris secundum scripturas: et quia sepultus est, et quia resurrexit tertia die secundum
scripturas: et quia visus est Cephae, et post hoc undecim. Deinde visus est plus quam
quingentis fratribus simul, ex quibus multi manent usque adhuc, quidam
autem dormierunt. Deinde visus est Iacobo, deinde apostolis omnibus. Novissime
autem omnium tamquam abortivo visus est et mihi. Ego enim sum minimus apostolorum, qui
non sum dignus vocari apostolus, quoniam persecutus sum ecclesiam Dei. Gratia autem Dei
sum id quod sum, et gratia eius in me vacua non fuit, sed abundantius
omnibus illis laboravi: non ego autem, sed gratia Dei mecum. Sive enim ego, sive il-
li: sic praedicamus, et sic credidistis. Si autem Christus praedicatur quod resurrexit a mor-
tuis, quomodo quidam dicunt in vobis quoniam resurrectio mortuorum non est?
Si autem resurrectio mortuorum non est: neque Christus resurrexit. Si autem
Christus non resurrexit, inanis est praedicatio nostra, inanis est et fides vestra. Inveni-
mur autem et falsi testes Dei: quoniam testimonium diximus adversus Deum quod suscitav-
erit Christum, quem non suscitavit. Nam si mortui non resurgunt: neque
Christus resurrexit. Quod si Christus non resurrexit, vana est fides vestra, adhuc
enim estis in peccatis vestris. Ergo qui dormierunt in Christo, perierunt. Si in h-
ac vita tantum in Christo sperantes sumus, miserabiliores sumus omni-
bus hominibus. Nunc autem Christus resurrexit a mortuis primitiae dormien-
tium, quoniam quidem per hominem mors, et per hominem resurrectio mor-
tuorum. Et sicut in Adam omnes moriuntur, ita et in Christo omnes vivifi-
cabuntur. Unusquisque autem in suo ordine, primitiae Christus, deinde hi qui sunt
Christi, qui in adventu eius crediderunt. Deinde finis: cum tradiderit reg-
num Deo et Patri, cum evacuaverit omnem principatum, et potestatem et vir-
tutem. Oportet enim illum regnare, donec ponat omnes inimicos sub pe-
dibus eius. Novissime autem inimica destruetur mors. Omnia enim subiecit sub
pedibus eius. Cum autem dicat omnia subiecta sunt ei, sine dubio praeter eum
qui subiecit ei omnia. Cum autem subiecta fuerint illi omnia, tunc et ipse
Filius subiectus erit illi, qui sibi subiecit omnia, ut sit Deus omnia in omni-
bus. Alioquin quid facient qui baptizantur pro mortuis, si omnino mor-
tui non resurgunt? ut quid et baptizantur pro illis? ut quid et nos periclitamur
omni hora? Cotidie morior per vestram gloriam fratres, quam habeo in Christo
Iesu Domino nostro. Si secundum hominem ad bestias pugnavi Ephesi, quid mihi pro-
dest, si mortui non resurgunt? Manducemus, et bibamus, cras enim morie-
mur. Nolite seduci: Corrumpunt bonos mores collo-
quia mala. Evigilate iusti, et nolite peccare: ignorantiam enim Dei qui-
dam habent, ad reverentiam vobis loquor. Sed dicet aliquis: Quomodo
resurgunt mortui? qualive corpore venient? Insipiens, tu quod
seminas non vivificatur, nisi prius moriatur. Et quod seminas, non cor-
pus quod futurum est seminas, sed nudum granum, ut puta tritici,
aut alicuius ceterorum seminum. Deus autem dat illi corpus sicut vo-
luit: et unicuique seminum proprium corpus. Non omnis caro eadem caro,
sed alia hominum, alia pecorum, alia vero [illegible], alia vero volu-
crum, alia vero piscium. Et corpora caelestia, et corpora terrestria: sed alia quidem
caelestium gloria, alia autem terrestrium. Alia claritas solis, alia claritas lunae, alia
claritas stellarum. Stella enim a stella differt in claritate: sic et resurrec-
tio mortuorum. Seminatur in corruptione, surget in incorruptione.
Seminatur in ignobilitate, surget in gloria: seminatur in infirmitate,
surget in virtute: seminatur corpus animale, surget corpus spiritale. Si
est corpus animale, est et spiritale, sicut scriptum est: Factus est primus homo
Adam in animam viventem, novissimus Adam in spiritum vivificantem.
Sed non prius quod spiritale est, sed quod animale: deinde quod spiritale.
Primus homo de terra terrenus: secundus homo de caelo caelestis. Qualis terrenus,
tales et terreni: et qualis caelestis, tales et caelestes. Igitur sicut portavimus
imaginem terreni, portemus et imaginem caelestis. Hoc autem dico fratres: quia
caro et sanguis regnum Dei possidere non possunt: neque corruptio incor-
ruptelam possidebit. Ecce mysterium vobis dico: Omnes quidem resur-
gemus, sed non omnes immutabimur. In momento, in ictu oculi, in novis-
sima tuba: canet enim tuba, et mortui resurgent incorrupti: et nos im-
mutabimur. Oportet enim corruptibile hoc induere incorruptionem: et
mortale hoc induere immortalitatem. Cum autem mortale hoc induerit im-
mortalitatem, tunc fiet sermo qui scriptus est: Absorpta est mors in vic-
toria. Ubi est mors victoria tua? Ubi est mors stimulus tuus? Stimulus
autem mortis peccatum est: virtus vero peccati lex. Deo autem gratias qui dedit no-
bis victoriam per Dominum nostrum Iesum Christum. Itaque fratres mei dilecti, stabiles e-
stote, et immobiles: abundantes in opere Domini semper, scientes quo-
d labor vester non est inanis in Domino. XVI De collectis autem quae
fiunt in sanctos, sicut ordinavi ecclesiis Galatiae, ita et vos facite. Per unam
sabbati unusquisque vestrum apud se ponat, recondens quod ei bene placu-
erit: ut non cum venero tunc collectae fiant. Cum autem praesens fuero:
quos probaveritis per epistolas, hos mittam perferre gratiam vestram in Ierusalem.
Quod si dignum fuerit ut et ego eam, mecum ibunt. Veniam autem
ad vos, cum Macedoniam pertransiero: nam Macedoniam pertransibo.
Apud vos autem forsitan manebo, vel etiam hiemabo: ut vos me de-
ducatis quocumque iero. Nolo enim vos modo in transitu videre, spero enim me
aliquantulum temporis manere apud vos, si Dominus permiserit. Permanebo
autem Ephesi usque ad Pentecosten. Ostium enim mihi apertum est magnum, et
evidens: et adversarii multi. Si autem venerit Timotheus, videte ut sine
timore sit apud vos: opus enim Domini operatur, sicut et ego. Ne quis ergo illum
spernat: deducite autem illum in pace, ut veniat ad me: exspecto enim
illum cum fratribus. De Apollo autem fratre notum vobis facio, quoniam mul-
tum rogavi eum ut veniret ad vos cum fratribus: et utique non fuit vo-
luntas ut nunc veniret: veniet autem, cum ei vacuum fuerit.
Vigilate, state in fide, viriliter agite, et confortamini. Omnia vestra
in caritate fiant. Obsecro vos autem fratres, nostis domum Stephanae et
Fortunati, quoniam sunt primitiae Achaiae, et in ministerium sanctorum ordi-
naverunt seipsos: ut et vos subditi sitis eiusmodi, et omni cooperanti et la-
boranti. Gaudeo autem in praesentia Stephanae et Fortunati et Achaici: quo-
niam id quod vobis deerat, ipsi suppleverunt. Refecerunt enim et meum
spiritum et vestrum. Cognoscite ergo qui eiusmodi sunt. Salutant vos ecclesiae
Asiae. Salutant vos in Domino multum Aquila et Prisca cum domestica
sua ecclesia. Salutant vos fratres omnes. Salutate invicem in osculo sancto.
Salutatio mea manu Pauli. Si quis non amat Dominum Iesum Christum, sit an-
athema maranatha. Gratia Domini nostri Iesu Christi vobiscum. Caritas mea cum
omnibus vobis in Christo Iesu. Amen. Prologus in secundam epistolam ad Corinthios.

Post actam paenitentiam consolatoriam epistolam scribit eis a Troade per Titum,
et collaudans eos hortatur ad meliora, contristatos quidem eos, sed emenda-
tos ostendens. Incipit epistola ad Corinthios.

Paulus apostolus Iesu Christi per voluntatem Dei, et Timo-
theus frater, ecclesiae Dei quae est Corinthi, cum sanctis
omnibus qui sunt in universa Achaia. Gratia vo-
bis et pax a Deo Patre nostro, et Domino Iesu Christo. Bene-
dictus Deus et Pater Domini nostri Iesu Christi, Pater misericordiarum, et Deus totius con-
solationis, qui consolatur nos in omni tribulatione nostra: ut possimus
et ipsi consolari eos qui in omni pressura sunt, per exhortationem qua exhor-
tamur et ipsi a Deo. Quoniam sicut abundant passiones Christi in nobis, ita et per Christum

Que enim videntur temporalia sunt, que autem non videntur eterna sunt.

habundat consolatio nostra. Sive autem tribulamur pro vestra exhortatione et salute, sive consolamur pro vestra consolatione, sive exhortamur pro vestra exhortatione et salute, que operatur tolerantiam earundem passionum quas et nos patimur, ut spes nostra firma sit pro vobis, scientes quod sicut socii passionum estis, sic eritis et consolationis. Non enim volumus ignorare vos, fratres, de tribulatione nostra que facta est in Asia, quoniam supra modum gravati sumus supra virtutem, ita ut tederet nos etiam vivere. Sed ipsi in nobis ipsis responsum mortis habuimus, ut non simus fidentes in nobis, sed in Deo qui suscitat mortuos; qui de tantis periculis eripuit nos et eruit, in quem speramus quoniam et adhuc eripiet, adiuvantibus et vobis in oratione pro nobis, ut ex multorum personis facierum eius que in nobis est donationis per multos gratie agantur pro nobis. Nam gloria nostra hec est, testimonium conscientie nostre, quod in simplicitate et sinceritate Dei, et non in sapientia carnali, sed in gratia Dei conversati sumus in hoc mundo, habundantius autem ad vos. Non enim alia scribimus vobis quam que legistis et cognovistis. Spero autem quod usque in finem cognoscetis, sicut et cognovistis nos ex parte, quod gloria vestra sumus, sicut et vos nostra in die domini nostri Ihesu Christi. Et hac confidentia volui prius venire ad vos, ut secundam gratiam haberetis, et per vos transire in Macedoniam, et iterum a Macedonia venire ad vos, et a vobis deduci in Iudeam. Cum ergo hoc voluissem, numquid levitate usus sum? aut que cogito secundum carnem cogito, ut sit apud me est et non? Fidelis autem Deus, quia sermo noster qui fuit apud vos non est in illo est et non. Dei enim filius Ihesus Christus qui in vobis per nos predicatus est, per me et Silvanum et Timotheum, non fuit est et non, sed est in illo fuit. Quotquot enim promissiones Dei sunt, in illo est; ideo et per ipsum amen Deo ad gloriam nostram. Qui autem confirmat nos vobiscum in Christo, et qui unxit nos, Deus, et qui signavit nos, et dedit pignus spiritus in cordibus nostris. Ego autem testem Deum invoco in animam meam, quod parcens vobis non veni ultra Corinthum. Non quia dominamur fidei vestre, sed adiutores sumus gaudii vestri; nam fide statis.

II. Statui autem hoc ipse apud me ne iterum in tristitia venirem ad vos. Si enim ego contristo vos, et quis est qui me letificet nisi qui contristatur ex me? Et hoc ipsum scripsi vobis, ut non cum venero tristitiam super tristitiam habeam de quibus oportuerat me gaudere, confidens in omnibus vobis quia meum gaudium omnium vestrum est. Nam ex multa tribulatione et angustia cordis scripsi vobis per multas lacrimas, non ut contristemini, sed ut sciatis quam caritatem habeam habundantius in vobis. Si quis autem contristavit, non me contristavit, sed ex parte ut non onerem omnes vos. Sufficit illi qui huiusmodi est obiurgatio hec que fit a pluribus, ita ut econtrario magis donetis et consolemini, ne forte habundantiori tristitia absorbeatur qui eiusmodi est. Propter quod obsecro vos ut confirmetis in illum caritatem. Ideo enim et scripsi, ut cognoscam experimentum vestrum, an in omnibus obedientes sitis. Cui autem aliquid donastis, et ego. Nam et ego quod donavi, si quid donavi, propter vos in persona Christi, ut non circumveniamur a Sathana; non enim ignoramus cogitationes eius. Cum venissem autem Troadem propter evangelium Christi, et ostium mihi apertum esset in domino, non habui requiem spiritui meo, eo quod non invenerim Titum fratrem meum; sed valefaciens eis profectus sum in Macedoniam. Deo autem gratias, qui semper triumphat nos in Christo Ihesu, et odorem notitie sue manifestat per nos in omni loco; quia Christi bonus odor sumus Deo in his qui salvi fiunt et in his qui pereunt; aliis quidem odor mortis in mortem, aliis autem odor vite in vitam. Et ad hec quis tam idoneus? Non enim sumus sicut plurimi adulterantes verbum Dei, sed ex sinceritate, sed sicut ex Deo coram Deo in Christo loquimur.

III. Incipimus iterum nosmetipsos commendare? aut numquid egemus sicut quidam commendaticiis epistolis ad vos, aut ex vobis? Epistola nostra vos estis, scripta in cordibus nostris, que scitur et legitur ab omnibus hominibus, manifestati quoniam epistola estis Christi, ministrata a nobis, et scripta non atramento sed spiritu Dei vivi, non in tabulis lapideis, sed in tabulis cordis carnalibus. Fiduciam autem talem habemus per Christum ad Deum, non quod sufficientes simus cogitare aliquid a nobis quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est; qui et idoneos nos fecit ministros novi testamenti, non littera sed spiritu; littera enim occidit, spiritus autem vivificat. Quod si ministratio mortis litteris deformata in lapidibus fuit in gloria, ita ut non possent intendere filii Israel in faciem Moysi propter gloriam vultus eius que evacuatur, quomodo non magis ministratio spiritus erit in gloria? Nam si ministratio dampnationis gloria est, multo magis habundat ministerium iustitie in gloria. Nam nec glorificatum est quod claruit in hac parte propter excellentem gloriam. Si enim quod evacuatur per gloriam est, multo magis quod manet in gloria est. Habentes igitur talem spem multa fiducia utimur, et non sicut Moyses ponebat velamen super faciem suam ut non intenderent filii Israel in faciem eius quod evacuatur. Sed obtusi sunt sensus eorum; usque in hodiernum enim diem id ipsum velamen in lectione veteris testamenti manet non revelatum, quoniam in Christo evacuatur. Sed usque in hodiernum diem cum legitur Moyses, velamen est positum super cor eorum. Cum autem conversus fuerit ad Dominum, auferetur velamen. Dominus autem spiritus est; ubi autem spiritus Domini, ibi libertas. Nos vero omnes revelata facie gloriam Domini speculantes in eandem ymaginem transformamur a claritate in claritatem, tamquam a Domini spiritu.

IIII. Ideo habentes hanc ministrationem, iuxta quod misericordiam consecuti sumus, non deficimus, sed abdicamus occulta dedecoris, non ambulantes in astutia, neque adulterantes verbum Dei, sed in manifestatione veritatis commendantes nosmetipsos ad omnem conscientiam hominum coram Deo. Quod si etiam opertum est evangelium nostrum, in his qui pereunt est opertum; in quibus deus huius seculi excecavit mentes infidelium, ut non fulgeat illuminatio evangelii glorie Christi, qui est ymago Dei. Non enim nosmetipsos predicamus, sed Ihesum Christum Dominum nostrum, nos autem servos vestros per Ihesum. Quoniam Deus qui dixit de tenebris lumen splendescere, illuxit in cordibus nostris ad illuminationem scientie claritatis Dei in facie Christi Ihesu. Habemus autem thesaurum istum in vasis fictilibus, ut sublimitas sit virtutis Dei et non ex nobis. In omnibus tribulationem patimur, sed non angustiamur; aporiamur, sed non destituimur; persecutionem patimur, sed non derelinquimur; deicimur, sed non perimus; semper mortificationem Ihesu in corpore nostro circumferentes, ut et vita Ihesu in corporibus nostris manifestetur. Semper enim nos qui vivimus in mortem tradimur propter Ihesum, ut et vita Ihesu manifestetur in carne nostra mortali. Ergo mors in nobis operatur, vita autem in vobis. Habentes autem eundem spiritum fidei, sicut scriptum est: Credidi propter quod locutus sum, et nos credimus, propter quod et loquimur; scientes quoniam qui suscitavit Ihesum et nos cum Ihesu suscitabit et constituet vobiscum. Omnia enim propter vos, ut gratia habundans per multos in gratiarum actione habundet in gloriam Dei. Propter quod non deficimus; sed licet is qui foris est noster homo corrumpitur, tamen is qui intus est renovatur de die in diem. Id enim quod in presenti est momentaneum et leve tribulationis nostre supra modum in sublimitate eternum glorie pondus operatur in nobis, non contemplantibus nobis que videntur, sed que non videntur.

V. Scimus enim quoniam si terrestris domus nostra huius habitationis dissolvatur, quod edificationem ex Deo habemus, domum non manufactam eternam in celis. Nam et in hoc ingemiscimus, habitationem nostram que de celo est superindui cupientes, si tamen vestiti et non nudi inveniamur. Nam et qui sumus in hoc tabernaculo ingemiscimus gravati, eo quod nolumus expoliari, sed supervestiri, ut absorbeatur quod mortale est a vita. Qui autem efficit nos in hoc ipsum Deus, qui dedit nobis pignus spiritus. Audentes igitur semper, scientes quoniam dum sumus in corpore peregrinamur a Domino (per fidem enim ambulamus, non per speciem), audemus autem et bonam voluntatem habemus magis peregrinari a corpore et presentes esse ad Dominum. Et ideo contendimus sive absentes sive presentes placere illi. Omnes enim nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis prout gessit, sive bonum sive malum. Scientes ergo timorem Domini hominibus suademus, Deo autem manifesti sumus. Spero autem et in conscientiis vestris manifestos nos esse. Non iterum nos commendamus vobis, sed occasionem damus vobis gloriandi pro nobis, ut habeatis ad eos qui in facie gloriantur et non in corde. Sive enim mente excedimus, Deo; sive sobrii sumus, vobis. Caritas enim Christi urget nos, estimantes hoc, quoniam si unus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt. Et pro omnibus mortuus est Christus, ut et qui vivunt iam non sibi vivant, sed ei qui pro ipsis mortuus est et resurrexit. Itaque nos ex hoc neminem novimus secundum carnem; et si cognovimus secundum carnem Christum, sed nunc iam non novimus. Si qua ergo in Christo nova creatura, vetera transierunt; ecce facta sunt nova. Omnia autem ex Deo, qui reconciliavit nos sibi per Christum, et dedit nobis ministerium reconciliationis. Quoniam quidem Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi, non reputans illis delicta ipsorum, et posuit in nobis verbum reconciliationis.

pro Christo ergo legatione fungimur tamquam Deo exhortante per nos. Obsecramus pro Christo reconciliamini Deo. Eum qui non noverat peccatum pro nobis peccatum fecit ut nos efficeremur iustitia Dei in ipso. Adiuvantes autem exhortamur ne in vacuum gratiam Dei recipiatis. Ait enim:

VI. Tempore accepto exaudivi te et in die salutis adiuvi te. Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis. Nemini dantes ullam offensionem ut non vituperetur ministerium nostrum, sed in omnibus exhibeamus nosmet ipsos sicut Dei ministros in multa patientia, in tribulationibus, in necessitatibus, in angustiis, in plagis, in carceribus, in seditionibus, in laboribus, in vigiliis, in ieiuniis, in castitate, in scientia, in longanimitate, in suavitate, in Spiritu Sancto, in caritate non ficta, in verbo veritatis, in virtute Dei, per arma iustitie a dextris et a sinistris, per gloriam et ignobilitatem, per infamiam et bonam famam, ut seductores et veraces, sicut qui ignoti et cogniti, quasi morientes et ecce vivimus, ut castigati et non mortificati, quasi tristes semper autem gaudentes, sicut egentes multos autem locupletantes, tamquam nichil habentes et omnia possidentes. Os nostrum patet ad vos o Chorinthii, cor nostrum dilatatum est. Non angustiamini in nobis, angustiamini autem in visceribus vestris. Eandem autem habentes remunerationem tamquam filiis dico, dilatamini et vos. Nolite iugum ducere cum infidelibus. Que enim participatio iustitie cum iniquitate? aut que societas luci ad tenebras? Que autem conventio Christi ad Belial? aut que pars fideli cum infideli? Qui autem consensus templo Dei cum idolis? Vos enim estis templum Dei vivi, sicut dicit Deus: Quoniam inhabitabo in illis et inambulabo et ero illorum Deus et ipsi erunt mihi populus. Propter quod exite de medio eorum et separamini dicit Dominus, et inmundum ne tetigeritis, et ego recipiam vos, et ero vobis in patrem et vos eritis mihi in filios et filias dicit Dominus omnipotens.

VII. Has ergo habentes promissiones karissimi mundemus nos ab omni inquinamento carnis et spiritus, perficientes sanctificationem in timore Dei. Capite nos. Neminem lesimus, neminem corrupimus, neminem circumvenimus. Non ad condempnationem vestram dico. Predixi enim quod in cordibus nostris estis ad commoriendum et ad convivendum. Multa michi fiducia est apud vos, multa michi gloriatio pro vobis. Repletus sum consolatione, superhabundo gaudio in omni tribulatione nostra. Nam et cum venissemus Macedoniam nullam requiem habuit caro nostra, sed omnem tribulationem passi: foris pugne, intus timores. Sed qui consolatur humiles consolatus est nos Deus in adventu Titi. Non solum autem in adventu eius, sed etiam in solatio quo consolatus est in vobis, referens nobis vestrum desiderium, vestrum fletum, vestram emulationem pro me, ita ut magis gauderem. Quoniam et si contristavi vos in epistula, non me penitet; et si peniteret, videns quod epistula illa et si ad horam vos contristavit, nunc gaudeo, non quia contristati estis, sed quia contristati estis ad penitentiam. Contristati enim estis secundum Deum, ut in nullo detrimentum patiamini ex nobis. Que enim secundum Deum tristitia est penitentiam in salutem stabilem operatur, seculi autem tristitia mortem operatur. Ecce enim hoc ipsum secundum Deum contristari vos quantam in vobis operatur sollicitudinem, sed defensionem, sed indignationem, sed timorem, sed desiderium, sed emulationem, sed vindictam. In omnibus exhibuistis vos incontaminatos esse negotio. Igitur et si scripsi vobis, non propter eum qui fecit iniuriam nec propter eum qui passus est, sed ad manifestandam sollicitudinem nostram quam habemus pro vobis coram Deo. Ideo consolati sumus. In consolatione autem nostra habundantius magis gavisi sumus super gaudio Titi, quia refectus est spiritus eius ab omnibus vobis. Et si quid apud illum de vobis gloriatus sum, non sum confusus, sed sicut omnia vobis in veritate locuti sumus, ita et gloriatio nostra que fuit ad Titum veritas facta est. Et viscera eius habundantius in vobis sunt, reminiscentis omnium vestrum obedientiam, quomodo cum timore et tremore excepistis eum. Gaudeo quod in omnibus confido in vobis.

VIII. Notam autem facimus vobis fratres gratiam Dei que data est in ecclesiis Macedonie, quod in multo experimento tribulationis habundantia gaudii ipsorum fuit, et altissima paupertas eorum habundavit in divitias simplicitatis eorum. Quia secundum virtutem testimonium illis reddo et supra virtutem voluntarii fuerunt, cum multa exhortatione obsecrantes nos gratiam et communicationem ministerii quod fit in sanctos. Et non sicut speravimus, sed semetipsos dederunt primum Domino, deinde nobis per voluntatem Dei, ita ut rogaremus Titum ut quemadmodum cepit ita et perficiat in vos et gratiam istam. Sed sicut in omnibus habundatis fide et sermone et scientia et omni sollicitudine insuper et caritate vestra in nos, ut et in hac gratia habundetis. Non quasi imperans dico, sed per aliorum sollicitudinem etiam vestre caritatis ingenium bonum comprobans. Scitis enim gratiam Domini nostri Iesu Christi, quoniam propter vos egenus factus est cum esset dives, ut illius inopia vos divites essetis. Et consilium in hoc do. Hoc enim vobis utile est qui non solum facere sed et velle cepistis ab anno priore. Nunc vero et facto perficite, ut quemadmodum promptus est animus voluntatis, ita sit et perficiendi ex eo quod habetis. Si enim voluntas prompta est, secundum id quod habet accepta est, non secundum quod non habet. Non enim ut aliis sit remissio, vobis autem tribulatio, sed ex equalitate in presenti tempore vestra habundantia illorum inopiam suppleat, ut et illorum habundantia vestre inopie sit supplementum, ut fiat equalitas sicut scriptum est: Qui multum, non habundavit, et qui modicum, non minoravit. Gratias autem Deo qui dedit eandem sollicitudinem pro vobis in corde Titi, quoniam exhortationem quidem suscepit, sed cum sollicitior esset sua voluntate profectus est ad vos. Misimus etiam cum illo fratrem cuius laus est in evangelio per omnes ecclesias. Non solum autem, sed et ordinatus ab ecclesiis comes peregrinationis nostre in hanc gratiam que ministratur a nobis ad Domini gloriam et destinatam voluntatem nostram, devitantes hoc ne quis nos vituperet in hac plenitudine que ministratur a nobis in gloriam Dei. Providemus enim bona non solum coram Deo sed etiam coram hominibus. Misimus autem cum illis et fratrem nostrum quem probavimus in multis sepe sollicitum esse, nunc autem multo sollicitiorem confidentia multa in vos, sive pro Tito qui est socius meus et in vos adiutor, sive fratres nostri apostoli ecclesiarum gloria Christi. Ostensionem ergo que est caritatis vestre et nostre gloriationis pro vobis in illos ostendite in faciem ecclesiarum.

De equalitate

IX. Nam de ministerio quod fit in sanctos ex habundanti est michi scribere vobis. Scio enim promptum animum vestrum, pro quo de vobis glorior apud Macedones, quoniam et Achaia parata est ab anno preterito, et vestra emulatio provocavit plurimos. Misimus autem fratres, ut ne quod gloriamur de vobis evacuetur in hac parte, ut quemadmodum dixi parati sitis, ne cum venerint mecum Macedones et invenerint vos imparatos, erubescamus nos, ut non dicamus vos, in hac substantia. Necessarium ergo existimavi rogare fratres ut preveniant ad vos et preparent repromissam benedictionem hanc paratam esse, sic quasi benedictionem, non quasi avaritiam. Hoc autem dico: qui parce seminat parce et metet, et qui seminat in benedictionibus de benedictionibus et metet. Unusquisque prout destinavit in corde suo, non ex tristitia aut ex necessitate; hilarem enim datorem diligit Deus. Potens est autem Deus omnem gratiam habundare facere in vobis, ut in omnibus semper omnem sufficientiam habentes habundetis in omne opus bonum, sicut scriptum est: Dispersit, dedit pauperibus, iustitia eius manet in seculum seculi. Qui autem administrat semen seminanti et panem ad manducandum prestabit et multiplicabit semen vestrum et augebit incrementa frugum iustitie vestre, ut in omnibus locupletati habundetis in omnem simplicitatem, que operatur per nos gratiarum actionem Deo. Quoniam ministerium huius officii non solum supplet ea que desunt sanctis, sed etiam habundat per multos gratiarum actione in Domino, per probationem ministerii huius glorificantes Deum in obedientia confessionis vestre in evangelium Christi et simplicitate communicationis in illos et in omnes, et ipsorum obsecratione pro vobis, desiderantium vos propter eminentem gratiam Dei in vobis. Gratias Deo super inenarrabili dono eius.

Hilarem datorem

Dispersit

X. Ipse autem ego Paulus obsecro vos per mansuetudinem et modestiam Christi, qui in faciem quidem humilis sum inter vos, absens autem confido in vobis. Rogo autem ne presens audeam per eam confidentiam qua existimor audere in quosdam qui arbitrantur nos tamquam secundum carnem ambulemus. In carne enim ambulantes non secundum carnem militamus. Nam arma militie nostre non carnalia sed potentia Deo ad destructionem munitionum, consilia destruentes et omnem altitudinem extollentem se adversus scientiam Dei, et in captivitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi, et in promptu habentes ulcisci omnem inobedientiam cum impleta fuerit vestra obedientia. Que secundum faciem sunt videte. Si quis confidit sibi Christi se esse, hoc cogitet iterum apud se, quia sicut ipse Christi est ita et nos. Nam et si amplius aliquid gloriatus fuero de potestate nostra quam dedit Dominus in edificationem et non in destructionem vestram, non erubescam. Ut autem non existimer tamquam terrere vos per epistulas, quoniam quidem epistule inquiunt graves sunt et fortes, presentia autem corporis

infirma, et sermo contemptibilis. Hoc cogitet qui eiusmodi est, quia quales sumus verbo per epistolas absentes, tales et praesentes in facto. Non enim audemus inserere aut comparare nos quibusdam qui seipsos commendant; sed ipsi in nobis nosmetipsos metientes, et comparantes nosmetipsos nobis. Nos autem non in immensum gloriabimur, sed secundum mensuram regulae qua mensus est nobis Deus, mensuram pertingendi usque ad vos. Non enim quasi non pertingentes ad vos, superextendimus nos; usque ad vos enim pervenimus in evangelio Christi. Non in immensum gloriantes in alienis laboribus, spem autem habentes crescentis fidei vestrae in vobis magnificari secundum regulam nostram in abundantiam, in illa quae ultra vos sunt evangelizare, non in aliena regula in his quae praeparata sunt gloriari. Qui autem gloriatur in Domino glorietur. Non enim qui seipsum commendat ille probatus est, sed quem Deus commendat. Utinam sustineretis modicum quid insipientiae meae, sed et supportate me. Aemulor enim vos Dei aemulatione. Despondi enim vos uni viro virginem castam exhibere Christo.

C. XI

Timeo autem ne sicut serpens Evam seduxit astutia sua, ita corrumpantur sensus vestri et excidant a simplicitate quae est in Christo. Nam si is qui venit alium Christum praedicat quem non praedicavimus, aut alium spiritum accipitis quem non accepistis, aut aliud evangelium quod non recepistis, recte pateremini. Existimo enim nihil me minus fecisse a magnis apostolis. Nam etsi imperitus sum sermone, sed non scientia; in omnibus autem manifestatus sum vobis. Aut numquid peccatum feci meipsum humilians ut vos exaltemini, quoniam gratis evangelium Dei evangelizavi vobis? Alias ecclesias spoliavi accipiens stipendium ad ministerium vestrum. Et cum essem apud vos et egerem, nulli onerosus fui; nam quod mihi deerat suppleverunt fratres qui venerunt a Macedonia; et in omnibus sine onere me vobis servavi et servabo. Est veritas Christi in me, quoniam haec gloriatio non infringetur in me in regionibus Achaiae. Quare? quia non diligo vos? Deus scit. Quod autem facio et faciam, ut amputem occasionem eorum qui volunt occasionem, ut in quo gloriantur inveniantur sicut et nos. Nam eiusmodi sunt pseudoapostoli, operarii subdoli, transfigurantes se in apostolos Christi. Et non mirum, ipse enim Satanas transfigurat se in angelum lucis. Non est ergo magnum si ministri eius transfigurentur velut ministri iustitiae, quorum finis erit secundum opera ipsorum. Iterum dico, ne quis me putet insipientem esse; alioquin velut insipientem accipite me, ut et ego modicum quid glorier. Quod loquor non loquor secundum Deum, sed quasi in insipientia, in hac substantia gloriae. Quoniam multi gloriantur secundum carnem, et ego gloriabor. Libenter enim suffertis insipientes cum sitis ipsi sapientes. Sustinetis enim si quis vos in servitutem redigit, si quis devorat, si quis accipit, si quis extollitur, si quis in faciem vos caedit. Secundum ignobilitatem dico, quasi nos infirmi fuerimus in hac parte. In quo quis audet, in insipientia dico, audeo et ego. Hebraei sunt, et ego; Israhelitae sunt, et ego; semen Abrahae sunt, et ego; ministri Christi sunt, et ego; ut minus sapiens dico, plus ego: in laboribus plurimis, in carceribus abundantius, in plagis supra modum, in mortibus frequenter. A Iudaeis quinquies quadragenas una minus accepi; ter virgis caesus sum, semel lapidatus sum, ter naufragium feci, nocte ac die in profundo maris fui; in itineribus saepe, periculis fluminum, periculis latronum, periculis ex genere, periculis ex gentibus, periculis in civitate, periculis in solitudine, periculis in mari, periculis in falsis fratribus; in labore et aerumna, in vigiliis multis, in fame et siti, in ieiuniis multis, in frigore et nuditate; praeter illa quae extrinsecus sunt, instantia mea cotidiana, sollicitudo omnium ecclesiarum. Quis infirmatur et ego non infirmor? quis scandalizatur et ego non uror? Si gloriari oportet, quae infirmitatis meae sunt gloriabor. Deus et Pater Domini nostri Iesu Christi scit, qui est benedictus in saecula, quod non mentior. Damasci praepositus gentis Aretae regis custodiebat civitatem Damascenorum ut me comprehenderet; et per fenestram in sporta dimissus sum per murum, et sic effugi manus eius.

C. XII

Si gloriari oportet, non expedit quidem; veniam autem ad visiones et revelationes Domini. Scio hominem in Christo ante annos quattuordecim, sive in corpore nescio sive extra corpus nescio, Deus scit, raptum huiusmodi usque ad tertium caelum. Et scio huiusmodi hominem, sive in corpore sive extra corpus nescio, Deus scit, quoniam raptus est in paradisum et audivit arcana verba quae non licet homini loqui. Pro eiusmodi gloriabor, pro me autem nihil nisi in infirmitatibus meis. Nam etsi voluero gloriari, non ero insipiens, veritatem enim dicam; parco autem, ne quis me existimet supra id quod videt in me aut audit ex me. Et ne magnitudo revelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis meae angelus Satanae ut me colaphizet. Propter quod ter Dominum rogavi ut discederet a me; et dixit mihi: Sufficit tibi gratia mea, nam virtus in infirmitate perficitur. Libenter igitur gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me virtus Christi. Propter quod placeo mihi in infirmitatibus, in contumeliis, in necessitatibus, in persecutionibus, in angustiis pro Christo. Cum enim infirmor tunc potens sum. Factus sum insipiens, vos me coegistis. Ego enim a vobis debui commendari; nihil enim minus feci ab his qui sunt supra modum apostoli, tametsi nihil sum. Signa tamen apostolatus mei facta sunt super vos in omni patientia, in signis et prodigiis et virtutibus. Quid est enim quod minus habuistis prae ceteris ecclesiis, nisi quod ego ipse non gravavi vos? Donate mihi hanc iniuriam.

C. XIII

Ecce tertio hoc paratus sum venire ad vos, et non ero gravis vobis. Non enim quaero quae vestra sunt sed vos; nec enim debent filii parentibus thesaurizare, sed parentes filiis. Ego autem libentissime impendam et superimpendar ipse pro animabus vestris, licet plus vos diligens minus diligar. Sed esto, ego vos non gravavi; sed cum essem astutus dolo vos cepi. Numquid per aliquem eorum quos misi ad vos circumveni vos? Rogavi Titum et misi cum eo fratrem. Numquid Titus vos circumvenit? Nonne eodem spiritu ambulavimus? nonne isdem vestigiis? Olim putatis quod excusemus nos apud vos? Coram Deo in Christo loquimur. Omnia autem, carissimi, propter vestram aedificationem. Timeo enim ne forte cum venero non quales volo inveniam vos, et ego inveniar a vobis qualem non vultis; ne forte contentiones, aemulationes, animositates, dissensiones, detractiones, susurrationes, inflationes, seditiones sint inter vos; ne iterum cum venero humiliet me Deus apud vos, et lugeam multos ex his qui ante peccaverunt et non egerunt paenitentiam super inmunditia et fornicatione et inpudicitia quam gesserunt. Ecce tertio hoc venio ad vos. In ore duorum vel trium testium stabit omne verbum. Praedixi enim et praedico, ut praesens bis et nunc absens, his qui ante peccaverunt et ceteris omnibus, quoniam si venero iterum non parcam. An experimentum quaeritis eius qui in me loquitur Christus, qui in vobis non infirmatur sed potens est in vobis? Nam etsi crucifixus est ex infirmitate, sed vivit ex virtute Dei. Nam et nos infirmi sumus in illo, sed vivemus cum eo ex virtute Dei in vobis. Vosmetipsos temptate si estis in fide, ipsi vos probate. An non cognoscitis vosmetipsos quia Christus Iesus in vobis est? nisi forte reprobi estis. Spero autem quod cognoscetis quia nos non sumus reprobi. Oramus autem Deum ut nihil mali faciatis, non ut nos probati pareamus, sed ut vos quod bonum est faciatis, nos autem ut reprobi simus. Non enim possumus aliquid adversus veritatem sed pro veritate. Gaudemus enim quoniam nos infirmi sumus, vos autem potentes estis. Hoc et oramus, vestram consummationem. Ideo haec absens scribo, ut non praesens durius agam secundum potestatem quam Dominus dedit mihi in aedificationem et non in destructionem. De cetero, fratres, gaudete, perfecti estote, exhortamini, idipsum sapite, pacem habete, et Deus pacis et dilectionis erit vobiscum. Salutate invicem in osculo sancto. Salutant vos sancti omnes. Gratia Domini nostri Iesu Christi et caritas Dei et communicatio sancti Spiritus sit semper cum omnibus vobis. Amen.

Explicit epistola ad Corinthios II. Incipit prologus in epistolam ad Galatas.

Galatae sunt Graeci. Hi verbum veritatis primum ab apostolo acceperunt, sed post discessum eius temptati sunt a falsis apostolis ut in legem et circumcisionem verterentur. Hos apostolus revocat ad fidem veritatis, scribens eis ab Epheso. Incipit epistola ad Galatas.

C. I

Paulus apostolus non ab hominibus neque per hominem sed per Iesum Christum et Deum Patrem qui suscitavit eum a mortuis, et qui mecum sunt omnes fratres, ecclesiis Galatiae: gratia vobis et pax a Deo Patre et Domino nostro Iesu Christo, qui dedit semetipsum pro peccatis nostris ut eriperet nos de praesenti saeculo nequam secundum voluntatem Dei et Patris nostri, cui est gloria in saecula saeculorum, amen. Miror quod sic tam cito transferimini ab eo qui vos vocavit in gratiam Christi in aliud evangelium, quod non est aliud, nisi sunt aliqui qui vos conturbant et volunt convertere evangelium Christi. Sed licet nos aut angelus de caelo evangelizet vobis praeter quod evangelizavimus vobis,

anathema sit. Sicut praediximus et nunc iterum dico: Si quis vobis evangelizaverit praeter id quod accepistis, anathema sit. Modo enim hominibus suadeo an deo? aut quaero hominibus placere? Si adhuc hominibus placerem, Christi servus non essem. Notum enim vobis facio fratres evangelium quod evangelizatum est a me, quia non est secundum hominem. Neque enim ego ab homine accepi illud neque didici, sed per revelationem Iesu Christi. Audistis enim conversationem meam aliquando in iudaismo, quoniam supra modum persequebar ecclesiam dei et expugnabam illam, et proficiebam in iudaismo supra multos coetaneos meos in genere meo, abundantius aemulator existens paternarum mearum traditionum. Cum autem placuit ei qui me segregavit de utero matris meae et vocavit per gratiam suam, ut revelaret filium suum in me, ut evangelizarem illum in gentibus, continuo non acquievi carni et sanguini, neque veni Ierosolimam ad antecessores meos apostolos, sed abii in Arabiam, et iterum reversus sum Damascum. Deinde post annos tres veni Ierosolimam videre Petrum, et mansi apud eum diebus xv. Alium autem apostolorum vidi neminem, nisi Iacobum fratrem domini. Quae autem scribo vobis, ecce coram deo quia non mentior. Deinde veni in partes Syriae et Ciliciae. Eram autem ignotus facie ecclesiis Iudaeae quae erant in Christo; tantum autem auditum habebant: quoniam qui persequebatur nos aliquando, nunc evangelizat fidem quam aliquando expugnabat, et in me clarificabant deum.

II Deinde post annos xiiii iterum ascendi Ierosolimam cum Barnaba, assumpto et Tito. Ascendi autem secundum revelationem, et contuli cum illis evangelium quod praedico in gentibus, seorsum autem his qui videbantur aliquid esse, ne forte in vacuum currerem aut cucurrissem. Sed neque Titus qui mecum erat, cum esset gentilis, compulsus est circumcidi, sed propter subintroductos falsos fratres qui subintroierunt explorare libertatem nostram quam habemus in Christo Iesu, ut nos in servitutem redigerent. Quibus neque ad horam cessimus subiectioni, ut veritas evangelii permaneat apud vos. Ab his autem qui videbantur esse aliquid, quales aliquando fuerint nihil mea interest; deus personam hominis non accipit. Mihi enim qui videbantur esse aliquid nihil contulerunt. Sed e contra cum vidissent quod creditum est mihi evangelium praeputii, sicut et Petro circumcisionis. Qui enim operatus est Petro in apostolatum circumcisionis, operatus est et mihi inter gentes. Et cum cognovissent gratiam quae data est mihi, Petrus et Iacobus et Iohannes, qui videbantur columpnae esse, dextras dederunt mihi et Barnabae societatis, ut nos in gentes, ipsi autem in circumcisionem; tantum ut pauperum memores essemus, quod etiam sollicitus fui hoc ipsum facere. Cum autem venisset Cephas Antiochiam, in faciem ei restiti, quia reprehensibilis erat. Prius enim quam venirent quidam a Iacobo, cum gentibus edebat. Cum autem venissent, subtrahebat et segregabat se, timens eos qui ex circumcisione erant. Et simulationi eius consenserunt ceteri Iudaei, ita ut et Barnabas duceretur ab eis in illam simulationem. Sed cum vidissem quod non recte ambularent ad veritatem evangelii, dixi Cephae coram omnibus: Si tu cum Iudaeus sis gentiliter vivis et non Iudaice, quomodo gentes cogis Iudaizare? Nos natura Iudaei, et non ex gentibus peccatores. Scientes autem quod non iustificatur homo ex operibus legis nisi per fidem Iesu Christi, et nos in Christo Iesu credimus, ut iustificemur ex fide Christi et non ex operibus legis; propter quod ex operibus legis non iustificabitur omnis caro. Quod si quaerentes iustificari in Christo, inventi sumus et ipsi peccatores, numquid Christus peccati minister est? Absit. Si enim quae destruxi, haec iterum reaedifico, praevaricatorem me constituo. Ego enim per legem legi mortuus sum, ut deo vivam; Christo confixus sum cruci. Vivo autem iam non ego, vivit vero in me Christus. Quod autem nunc vivo in carne, in fide vivo filii dei, qui dilexit me et tradidit se ipsum pro me. Non abicio gratiam dei. Si enim per legem iustitia, ergo gratis Christus mortuus est.

III O insensati Galatae, quis vos fascinavit non oboedire veritati, ante quorum oculos Christus Iesus proscriptus est, in vobis crucifixus? Hoc solum volo a vobis discere: ex operibus legis spiritum accepistis, an ex auditu fidei? Sic stulti estis ut cum spiritu coeperitis, nunc carne consummemini? Tanta passi estis sine causa, si tamen sine causa. Qui ergo tribuit vobis spiritum et operatur virtutes in vobis, ex operibus legis an ex auditu fidei? Sicut Abraham credidit deo, et reputatum est ei ad iustitiam. Cognoscitis ergo quia qui ex fide sunt, hii sunt filii Abrahae. Providens autem scriptura quia ex fide iustificat gentes deus, praenuntiavit Abrahae quia benedicentur in te omnes gentes. Igitur qui ex fide sunt benedicentur cum fideli Abraham. Quicumque enim ex operibus legis sunt, sub maledicto sunt. Scriptum est enim: Maledictus omnis qui non permanserit in omnibus quae scripta sunt in libro legis, ut faciat ea. Quoniam autem in lege nemo iustificatur apud deum, manifestum est, quia iustus ex fide vivit. Lex autem non est ex fide, sed qui fecerit ea vivet in illis. Christus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum, quia scriptum est: Maledictus omnis qui pendet in ligno, ut in gentibus benedictio Abrahae fieret in Christo Iesu, ut pollicitationem spiritus accipiamus per fidem. Fratres, secundum hominem dico, tamen hominis confirmatum testamentum nemo spernit aut superordinat. Abrahae dictae sunt promissiones et semini eius. Non dicit et seminibus, quasi in multis, sed quasi in uno: et semini tuo, qui est Christus. Hoc autem dico: testamentum confirmatum a deo, quae post quadringentos et triginta annos facta est lex, non irritum facit ad evacuandam promissionem. Nam si ex lege hereditas, iam non ex promissione. Abrahae autem per repromissionem donavit deus. Quid igitur lex? Propter transgressiones posita est donec veniret semen cui promiserat, ordinata per angelos in manu mediatoris. Mediator autem unius non est, deus autem unus est. Lex ergo adversus promissa dei? Absit. Si enim data esset lex quae posset vivificare, vere ex lege esset iustitia. Sed conclusit scriptura omnia sub peccato, ut promissio ex fide Iesu Christi daretur credentibus. Prius autem quam veniret fides, sub lege custodiebamur conclusi in eam fidem quae revelanda erat. Itaque lex paedagogus noster fuit in Christo, ut ex fide iustificemur. At ubi venit fides, iam non sumus sub paedagogo. Omnes enim filii dei estis per fidem quae est in Christo Iesu. Quicumque enim in Christo baptizati estis, Christum induistis. Non est Iudaeus neque Graecus, non est servus neque liber, non est masculus neque femina. Omnes enim vos unum estis in Christo Iesu. Si autem vos Christi, ergo Abrahae semen estis, secundum promissionem heredes.

IIII Dico autem, quanto tempore heres parvulus est, nihil differt a servo cum sit dominus omnium, sed sub tutoribus et actoribus est usque ad praefinitum tempus a patre. Ita et nos cum essemus parvuli, sub elementis huius mundi eramus servientes. At ubi venit plenitudo temporis, misit deus filium suum factum ex muliere, factum sub lege, ut eos qui sub lege erant redimeret, ut adoptionem filiorum reciperemus. Quoniam autem estis filii, misit deus spiritum filii sui in corda vestra clamantem: Abba pater. Itaque iam non est servus sed filius; quod si filius, et heres per deum. Sed tunc quidem ignorantes deum, his qui natura non sunt dii serviebatis. Nunc autem cum cognoveritis deum, immo cogniti sitis a deo, quomodo convertimini iterum ad infirma et egena elementa, quibus denuo servire vultis? Dies observatis et menses et tempora et annos. Timeo vos ne forte sine causa laboraverim in vobis. Estote sicut ego, quia et ego sicut vos. Fratres obsecro vos, nihil me laesistis. Scitis autem quia per infirmitatem carnis evangelizavi vobis iam pridem, et temptationem vestram in carne mea non sprevistis neque respuistis, sed sicut angelum dei excepistis me, sicut Christum Iesum. Ubi est ergo beatitudo vestra? Testimonium enim perhibeo vobis quia si fieri posset, oculos vestros eruissetis et dedissetis mihi. Ergo inimicus vobis factus sum, verum dicens vobis? Aemulantur vos non bene, sed excludere vos volunt, ut illos aemulemini. Bonum autem aemulamini in bono semper, et non tantum cum praesens sum apud vos. Filioli mei, quos iterum parturio donec formetur Christus in vobis. Vellem autem esse apud vos modo et mutare vocem meam, quoniam confundor in vobis. Dicite mihi qui sub lege vultis esse, legem non legistis? Scriptum est enim quoniam Abraham duos filios habuit, unum de ancilla et unum de libera. Sed qui de ancilla, secundum carnem natus est; qui autem de libera, per repromissionem. Quae sunt per allegoriam dicta. Haec enim sunt duo testamenta, unum quidem in monte Syna in servitutem generans, quae est Agar. Syna enim mons est in Arabia, qui coniunctus est ei quae nunc est Ierusalem, et servit cum filiis suis. Illa autem quae sursum est Ierusalem libera est, quae est mater nostra. Scriptum est enim: Laetare sterilis quae non paris, erumpe et clama quae non parturis, quia multi filii desertae magis quam eius quae habet virum. Nos autem fratres secundum Ysaac promissionis

carne

homini liberi sumus; sed quomodo tunc is qui secundum carnem natus fuerat persequebatur eum qui secundum spiritum, ita et nunc; sed quid dicit scriptura? Eice ancillam et filium eius. Non enim heres erit filius ancille cum filio libere. Itaque fratres non sumus ancille filii sed libere, qua libertate Christus nos liberavit. V. State, et nolite iterum iugo servitutis contineri. Ecce ego Paulus dico vobis quoniam si circumcidimini Christus vobis nihil proderit. Testificor autem rursum omni homini circumcidenti se quoniam debitor est universe legis faciende. Evacuati estis a Christo, qui in lege iustificamini; a gratia excidistis. Nos enim spiritu ex fide spem iustitie expectamus. Nam in Christo Iesu neque circumcisio aliquid valet neque preputium, sed fides que per caritatem operatur. Currebatis bene; quis vos fascinavit veritati non obedire? Nemini consenseritis. Persuasio hec non est ex eo qui vocat vos. Modicum fermentum totam massam corrumpit. Ego confido in vobis in Domino, quod nihil aliud sapietis. Qui autem conturbat vos portabit iudicium, quicumque est ille. Ego autem fratres si circumcisionem predico quid adhuc persecutionem patior? Ergo evacuatum est scandalum crucis. Utinam et abscindantur qui vos conturbant. Vos enim in libertatem vocati estis fratres; tantum ne libertatem in occasionem detis carnis, sed per caritatem servite invicem. Omnis enim lex in uno sermone impletur: Diliges proximum tuum sicut te ipsum. Quod si invicem mordetis et comeditis, videte ne ab invicem consumamini. Dico autem: spiritu ambulate, et desideria carnis non perficietis. Caro enim concupiscit adversus spiritum, et spiritus adversus carnem; hec enim sibi invicem adversantur, ut non quecumque vultis illa faciatis. Quod si spiritu ducimini, non estis sub lege. Manifesta sunt autem opera carnis, que sunt fornicatio, immunditia, luxuria, idolorum servitus, veneficia, inimicitie, contentiones, emulationes, ire, rixe, dissensiones, secte, invidie, homicidia, ebrietates, comessationes, et his similia; que predico vobis sicut predixi, quoniam qui talia agunt regnum Dei non consequentur. Fructus autem spiritus est caritas, gaudium, pax, patientia, longanimitas, bonitas, benignitas, mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas. Adversus huiusmodi non est lex. Qui autem sunt Christi carnem suam crucifixerunt cum vitiis et concupiscentiis. VI. Si vivimus spiritu, spiritu et ambulemus. Non efficiamur inanis glorie cupidi, invicem provocantes, invicem invidentes. Fratres, et si preoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui spirituales estis huiusmodi instruite in spiritu lenitatis, considerans te ipsum ne et tu tempteris. Alter alterius onera portate, et sic adimplebitis legem Christi. Nam si quis existimat se aliquid esse cum nihil sit, ipse se seducit. Opus autem suum probet unusquisque, et sic in semet ipso tantum gloriam habebit, et non in altero. Unusquisque enim onus suum portabit. Communicet autem his qui cathezizatur verbum, ei qui se cathezizat in omnibus bonis. Nolite errare; Deus non irridetur. Que enim seminaverit homo, hec et metet. Quoniam qui seminat in carne sua, de carne et metet corruptionem; qui autem seminat in spiritu, de spiritu metet vitam eternam. Bonum autem facientes non deficiamus; tempore enim suo metemus non deficientes. Ergo dum tempus habemus operemur bonum ad omnes, maxime autem ad domesticos fidei. Videte qualibus litteris scripsi vobis mea manu. Quicumque volunt placere in carne, hi cogunt vos circumcidi, tantum ut crucis Christi persecutionem non patiantur. Neque enim qui circumciduntur legem custodiunt, sed volunt vos circumcidi ut in carne vestra glorientur. Mihi autem absit gloriari nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi, per quem mihi mundus crucifixus est, et ego mundo. In Christo enim Iesu neque circumcisio aliquid valet neque preputium, sed nova creatura. Et quicumque hanc regulam secuti fuerint, pax super illos et misericordia, et super Israel Dei. De cetero nemo mihi molestus sit; ego enim stigmata Iesu in corpore meo porto. Gratia Domini nostri Iesu Christi cum spiritu vestro. Amen.

Prologus in epistolam ad Ephesios

Ephesii sunt Asiani. Hi accepto verbo veritatis perstiterunt in fide. Hos collaudat apostolus scribens eis a Roma de carcere.

Epistola ad Ephesios

Paulus apostolus Iesu Christi per voluntatem Dei, sanctis omnibus qui sunt Ephesi et fidelibus in Christo Iesu. Gratia vobis et pax a Deo patre nostro et Domino Iesu Christo. Benedictus Deus et pater Domini nostri Iesu Christi qui benedixit nos in omni benedictione spirituali in celestibus in Christo, sicut elegit nos in ipso ante mundi constitutionem ut essemus sancti et immaculati in conspectu eius in caritate; qui predestinavit nos in adoptionem filiorum per Iesum Christum in ipsum secundum propositum voluntatis sue, in laudem glorie gratie sue, in qua gratificavit nos in dilecto filio suo, in quo habemus redemptionem per sanguinem eius, remissionem peccatorum secundum divitias gratie eius, que superabundavit in nobis in omni sapientia et prudentia, ut notum faceret nobis sacramentum voluntatis sue secundum bonum placitum eius, quod proposuit in eo in dispensatione plenitudinis temporum instaurare omnia in Christo que in celis et que in terris sunt in ipso, in quo etiam et nos sorte vocati sumus predestinati secundum propositum eius qui operatur omnia secundum consilium voluntatis sue, ut simus in laudem glorie eius, qui ante speravimus in Christo; in quo et vos cum audissetis verbum veritatis, evangelium salutis vestre, in quo et credentes signati estis spiritu promissionis sancto, qui est pignus hereditatis nostre, in redemptionem adquisitionis, in laudem glorie ipsius. Propterea et ego audiens fidem vestram que est in Domino Iesu, et dilectionem in omnes sanctos, non cesso gratias agens pro vobis, memoriam vestri faciens in orationibus meis, ut Deus Domini nostri Iesu Christi pater glorie det vobis spiritum sapientie et revelationis in agnitione eius, illuminatos oculos cordis vestri, ut sciatis que sit spes vocationis eius, et que divitie glorie hereditatis eius in sanctis, et que sit supereminens magnitudo virtutis eius in nos qui credimus secundum operationem potentie virtutis eius quam operatus est in Christo, suscitans illum a mortuis, et constituens eum ad dexteram suam in celestibus supra omnem principatum et potestatem et virtutem et dominationem et omne nomen quod nominatur non solum in hoc seculo sed etiam in futuro; et omnia subiecit sub pedibus eius, et ipsum dedit caput supra omnem ecclesiam, que est corpus ipsius et plenitudo eius qui omnia in omnibus adimpletur. II. Et vos cum essetis mortui delictis et peccatis vestris, in quibus aliquando ambulastis secundum seculum mundi huius, secundum principem potestatis aeris huius, spiritus qui nunc operatur in filios diffidentie, in quibus et nos omnes aliquando conversati sumus in desideriis carnis nostre, facientes voluntatem carnis et cogitationum, et eramus natura filii ire sicut et ceteri. Deus autem qui dives est in misericordia, propter nimiam caritatem suam qua dilexit nos, cum essemus mortui peccatis convivificavit nos in Christo, cuius gratia estis salvati, et conresuscitavit, et consedere fecit in celestibus in Christo Iesu, ut ostenderet in seculis supervenientibus abundantes divitias gratie sue in bonitate super nos in Christo Iesu. Gratia enim estis salvati per fidem, et hoc non ex vobis, Dei enim donum est; non ex operibus, ut ne quis glorietur. Ipsius enim sumus factura, creati in Christo Iesu in operibus bonis que preparavit Deus ut in illis ambulemus. Propter quod memores estote quod aliquando vos gentes eratis in carne, qui dicebamini preputium ab ea que dicitur circumcisio in carne manufacta, quia eratis illo in tempore sine Christo, alienati a conversatione Israel et hospites testamentorum promissionis, spem non habentes et sine Deo in hoc mundo. Nunc autem in Christo Iesu vos qui aliquando eratis longe facti estis prope in sanguine Christi. Ipse enim est pax nostra, qui fecit utraque unum, et medium parietem macerie solvens, inimicitias in carne sua, legem mandatorum in decretis evacuans, ut duos condat in semet ipso in unum novum hominem, faciens pacem, ut reconciliet ambos in uno corpore Deo per crucem, interficiens inimicitias in semet ipso. Et veniens evangelizavit pacem vobis qui longe fuistis, et pacem his qui prope, quoniam per ipsum habemus accessum ambo in uno spiritu ad patrem. Ergo iam non estis hospites et advene, sed estis cives sanctorum et domestici Dei, superedificati super fundamentum apostolorum et prophetarum, ipso summo angulari lapide Christo Iesu, in quo omnis edificatio constructa crescit in templum sanctum in Domino, in quo et vos coedificamini in habitaculum Dei in spiritu sancto. III. Huius rei gratia ego Paulus vinctus Christi Iesu pro vobis gentibus, si tamen audistis dispensationem gratie Dei que data est mihi in vobis, quoniam secundum revelationem notum mihi factum est sacramentum, sicut supra scripsi in brevi, prout potestis legentes intelligere prudentiam meam in misterio Christi, quod aliis generationibus non est agnitum filiis hominum.

sicut nunc revelatum est sanctis apostolis eius et prophetis in spiritu esse gentes coheredes et concorporales et comparticipes promissionis eius in christo ihesu per evangelium cuius factus sum minister secundum donum gratie dei que data est michi secundum operationem virtutis eius. Michi omnium sanctorum minimo data est gratia hec in gentibus evangelizare investigabiles divitias christi et illuminare omnes que sit dispensatio sacramenti absconditi a seculis in deo qui omnia creavit ut innotescat principibus et potestatibus in celestibus per ecclesiam multiformis sapientia dei secundum prefinitionem seculorum quam fecit in christo ihesu domino nostro in quo habemus fiduciam et accessum in confidentia per fidem eius. Propter quod peto ne deficiatis in tribulationibus meis pro vobis que est gloria vestra. Huius rei gratia flecto genua mea ad patrem domini nostri ihesu christi ex quo omnis paternitas in celis et in terra nominatur ut det vobis secundum divitias glorie sue virtute corroborari per spiritum eius in interiore homine habitare christum per fidem in cordibus vestris in caritate radicati et fundati ut possitis comprehendere cum omnibus sanctis que sit latitudo longitudo sublimitas et profundum. Scire etiam supereminentem scientie caritatem christi ut impleamini in omnem plenitudinem dei. Ei autem qui potens est omnia facere superhabundanter quam petimus aut intelligimus secundum virtutem que operatur in nobis ipsi gloria in ecclesia et in christo ihesu in omnes generationes seculi seculorum amen.

IIII

Obsecro itaque vos ego vinctus in domino ut digne ambuletis vocatione qua vocati estis cum omni humilitate et mansuetudine cum patientia supportantes invicem in caritate solliciti servare unitatem spiritus in vinculo pacis. Unum corpus et unus spiritus sicut vocati estis in una spe vocationis vestre. Unus dominus una fides unum baptisma unus deus et pater omnium qui super omnes et per omnia et in omnibus nobis. Unicuique autem nostrum data est gratia secundum mensuram donationis christi. Propter quod dicit: Ascendens in altum captivam duxit captivitatem dedit dona hominibus. Quod autem ascendit quid est nisi quia et descendit primum in inferiores partes terre? Qui descendit ipse est et qui ascendit super omnes celos ut impleret omnia. Et ipse dedit quosdam quidem apostolos quosdam autem prophetas alios vero evangelistas alios autem pastores et doctores ad consummationem sanctorum in opus ministerii in edificationem corporis christi donec occurramus omnes in unitatem fidei et agnitionis filii dei in virum perfectum in mensuram etatis plenitudinis christi ut iam non simus parvuli fluctuantes et circumferamur omni vento doctrine in nequitia hominum in astutia ad circumventionem erroris. Veritatem autem facientes in caritate crescamus in illo per omnia qui est caput christus ex quo totum corpus compactum et connexum per omnem iuncturam subministrationis secundum operationem in mensuram uniuscuiusque membri augmentum corporis facit in edificationem sui in caritate. Hoc igitur dico et testificor in domino ut iam non ambuletis sicut gentes ambulant in vanitate sensus sui tenebris obscuratum habentes intellectum alienati a vita dei per ignorantiam que est in illis propter cecitatem cordis ipsorum. Qui desperantes semetipsos tradiderunt impudicitie in operationem immunditie omnis et avaritie. Vos autem non ita didicistis christum si tamen illum audistis et in ipso edocti estis sicut est veritas in ihesu deponere vos secundum pristinam conversationem veterem hominem qui corrumpitur secundum desideria erroris. Renovamini autem spiritu mentis vestre et induite novum hominem qui secundum deum creatus est in iustitia et sanctitate veritatis. Propter quod deponentes mendacium loquimini veritatem unusquisque cum proximo suo quoniam sumus invicem membra. Irascimini et nolite peccare sol non occidat super iracundiam vestram. Nolite locum dare diabolo. Qui furabatur iam non furetur magis autem laboret operando manibus suis quod bonum est ut habeat unde tribuat necessitatem patienti. Omnis sermo malus ex ore vestro non procedat sed si quis est bonus ad edificationem fidei ut det gratiam audientibus. Et nolite contristare spiritum sanctum dei in quo signati estis in diem redemptionis. Omnis amaritudo et ira et indignatio et clamor et blasphemia tollatur a vobis cum omni malitia. Estote autem invicem benigni misericordes donantes invicem sicut et deus in christo donavit nobis.

V

Estote ergo imitatores dei sicut filii karissimi et ambulate in dilectione sicut et christus dilexit nos et tradidit semetipsum pro nobis oblationem et hostiam deo in odorem suavitatis. Fornicatio autem et omnis immunditia aut avaritia nec nominetur in vobis sicut decet sanctos aut turpitudo aut stultiloquium aut scurrilitas que ad rem non pertinet sed magis gratiarum actio. Hoc autem scitote intelligentes quia omnis fornicator aut immundus aut avarus quod est ydolorum servitus non habet hereditatem in regno christi et dei. Nemo vos seducat inanibus verbis propter hec enim venit ira dei in filios diffidentie. Nolite ergo effici participes eorum. Eratis enim aliquando tenebre nunc autem lux in domino ut filii lucis ambulate. Fructus enim lucis est in omni bonitate et iustitia et veritate probantes quid sit beneplacitum deo. Et nolite communicare operibus infructuosis tenebrarum magis autem redarguite. Que enim in occulto fiunt ab ipsis turpe est et dicere. Omnia autem que arguuntur a lumine manifestantur omne enim quod manifestatur lumen est. Propter quod dicit: Surge qui dormis et exurge a mortuis et illuminabit te christus. Videte itaque fratres quomodo caute ambuletis non quasi insipientes sed ut sapientes redimentes tempus quoniam dies mali sunt. Propterea nolite fieri imprudentes sed intelligentes que sit voluntas dei. Et nolite inebriari vino in quo est luxuria sed implemini spiritu sancto loquentes vobismet ipsis in psalmis et hymnis et canticis spiritualibus cantantes et psallentes in cordibus vestris domino gratias agentes semper pro omnibus in nomine domini nostri ihesu christi deo et patri subiecti invicem in timore christi. Mulieres viris suis subdite sint sicut domino quoniam vir caput est mulieris sicut christus caput est ecclesie ipse salvator corporis eius. Sed ut ecclesia subiecta est christo ita et mulieres viris suis in omnibus. Viri diligite uxores vestras sicut et christus dilexit ecclesiam et seipsum tradidit pro ea ut illam sanctificaret mundans lavacro aque in verbo vite ut exhiberet ipse sibi gloriosam ecclesiam non habentem maculam aut rugam aut aliquid huiusmodi sed ut sit sancta et immaculata. Ita et viri debent diligere uxores suas ut corpora sua. Qui suam uxorem diligit seipsum diligit. Nemo enim umquam odio carnem suam habuit sed nutrit et fovet eam sicut et christus ecclesiam quia membra sumus corporis eius de carne eius et de ossibus eius. Propter hoc relinquet homo patrem et matrem suam et adherebit uxori sue et erunt duo in carne una. Sacramentum hoc magnum est ego autem dico in christo et in ecclesia. Verumptamen et vos singuli unusquisque uxorem suam sicut seipsum diligat uxor autem timeat virum.

VI

Filii obedite parentibus vestris in domino hoc enim iustum est. Honora patrem tuum et matrem quod est mandatum primum in promissione ut bene sit tibi et sis longevus super terram. Et patres nolite ad iracundiam provocare filios vestros sed educate illos in disciplina et correptione domini. Servi obedite dominis carnalibus cum timore et tremore in simplicitate cordis vestri sicut christo non ad oculum servientes quasi hominibus placentes sed ut servi christi facientes voluntatem dei ex animo cum bona voluntate servientes sicut domino et non hominibus scientes quoniam unusquisque quodcumque fecerit bonum hoc percipiet a domino sive servus sive liber. Et vos domini eadem facite illis remittentes minas scientes quia et illorum et vester dominus est in celis et personarum acceptio non est apud eum. De cetero fratres confortamini in domino et in potentia virtutis eius. Induite vos armaturam dei ut possitis stare adversus insidias diaboli quia non est nobis colluctatio adversus carnem et sanguinem sed adversus principes et potestates adversus mundi rectores tenebrarum harum contra spiritualia nequitie in celestibus. Propterea accipite armaturam dei ut possitis resistere in die malo et in omnibus perfecti stare. State ergo succincti lumbos vestros in veritate et induti loricam iustitie et calciati pedes in preparatione evangelii pacis in omnibus sumentes scutum fidei in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere. Et galeam salutis assumite et gladium spiritus quod est verbum dei per omnem orationem et obsecrationem orantes omni tempore in spiritu et in ipso vigilantes in omni instantia et obsecratione pro omnibus sanctis et pro me ut detur michi sermo in apertione oris mei cum fiducia notum facere misterium evangelii

pro quo legatione fungor in cathena ita ut in ipso audeam prout oportet me loqui sed verbum Dei non potest alligari. Ut autem et vos sciatis quae circa me sunt quid agam omnia nota vobis faciet Tychicus karissimus frater et fidelis minister in Domino quem misi ad vos in hoc ipsum ut cognoscatis quae circa nos sunt et consoletur corda vestra. Pax fratribus et caritas cum fide a Deo Patre et Domino Iesu Christo. Gratia cum omnibus qui diligunt Dominum nostrum Iesum Christum in incorruptione. Amen.

Prologus in epistolam ad Philippenses.

Philippenses sunt Macedones. Hi accepto verbo veritatis perstiterunt in fide nec receperunt falsos apostolos. Hos apostolus collaudat scribens eis ab urbe Roma de carcere. Explicit.

Incipit epistola ad Philippenses.

Paulus apostolus et Timotheus servi Iesu Christi omnibus sanctis in Christo Iesu qui sunt Philippis cum episcopis et diaconibus. Gratia vobis et pax a Deo Patre nostro et Domino Iesu Christo. Gratias ago Deo meo in omni memoria vestri semper in cunctis orationibus meis pro omnibus vobis cum gaudio deprecationem faciens super communicatione vestra in evangelio a prima die usque nunc, confidens hoc ipsum quia qui coepit in vobis opus bonum perficiet usque in diem Christi Iesu, sicut est mihi iustum hoc sentire pro omnibus vobis eo quod habeam vos in corde et in vinculis meis et in defensione et confirmatione evangelii socios gaudii mei omnes vos esse. Testis enim mihi est Deus quomodo cupiam omnes vos in visceribus Iesu Christi. Et hoc oro ut caritas vestra magis ac magis habundet in scientia et in omni sensu ut probetis potiora ut sitis sinceres et sine offensa in diem Christi, repleti fructu iustitiae per Iesum Christum in gloriam et laudem Dei. Scire autem vos volo fratres quia quae circa me sunt magis ad profectum venerunt evangelii, ita ut vincula mea manifesta fierent in Christo in omni pretorio et in ceteris omnibus, et plures e fratribus in Domino confidentes vinculis meis habundantius auderent sine timore verbum Dei loqui. Quidam quidem et propter invidiam et contentionem, quidam autem et propter bonam voluntatem Christum praedicant; quidam ex caritate scientes quoniam in defensionem evangelii positus sum; quidam autem ex contentione Christum adnuntiant non sincere existimantes pressuram se suscitare vinculis meis. Quid enim? dum omni modo sive per occasionem sive per veritatem Christus adnuntiatur, et in hoc gaudeo sed et gaudebo. Scio enim quia hoc mihi proveniet in salutem per vestram orationem et subministrationem Spiritus Iesu Christi, secundum expectationem et spem meam quia in nullo confundar sed in omni fiducia sicut semper et nunc magnificabitur Christus in corpore meo sive per vitam sive per mortem. Mihi enim vivere Christus est et mori lucrum. Quod si vivere in carne hic mihi fructus operis est et quid eligam ignoro. Coartor autem e duobus desiderium habens dissolvi et esse cum Christo multo magis melius; permanere autem in carne magis necessarium est propter vos. Et hoc confidens scio quia manebo et permanebo omnibus vobis ad profectum vestrum et gaudium fidei, ut gratulatio vestra habundet in Christo Iesu in me per meum adventum iterum ad vos. Tantum digne evangelio Christi conversamini ut sive cum venero et videro vos sive absens audiam de vobis quia statis in uno spiritu unanimes collaborantes fidei evangelii, et in nullo terreamini ab adversariis, quae est eis causa perditionis vobis autem salutis et hoc a Deo, quia vobis donatum est pro Christo non solum ut in eum credatis sed ut etiam pro illo patiamini, idem certamen habentes quale et vidistis in me et nunc audistis de me.

II Si qua ergo consolatio in Christo, si quod solatium caritatis, si qua societas spiritus, si qua viscera miserationis, implete gaudium meum ut idem sapiatis eandem caritatem habentes unanimes idipsum sentientes, nichil per contentionem neque per inanem gloriam sed in humilitate superiores sibi invicem arbitrantes, non quae sua sunt singuli considerantes sed et quae aliorum. Hoc enim sentite in vobis quod et in Christo Iesu, qui cum in forma Dei esset non rapinam arbitratus est esse se equalem Deo, sed semetipsum exinanivit formam servi accipiens in similitudinem hominum factus et habitu inventus ut homo. Humiliavit semetipsum factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis. Propter quod et Deus illum exaltavit et donavit illi nomen quod est super omne nomen ut in nomine Iesu omne genu flectatur celestium terrestrium et infernorum, et omnis lingua confiteatur quia Dominus Iesus Christus in gloria est Dei Patris. Itaque karissimi mei sicut semper obedistis non ut in presentia mei tantum sed multo magis nunc in absentia mea cum metu et tremore vestram salutem operamini. Deus est enim qui operatur in vobis et velle et perficere pro bona voluntate. Omnia autem facite sine murmurationibus et hesitationibus, ut sitis sine querela et simplices filii Dei sine reprehensione in medio nationis pravae et perversae inter quos lucetis sicut luminaria in mundo, verbum vitae continentes ad gloriam meam in die Christi quia non in vacuum cucurri neque in vacuum laboravi. Sed et si immolor supra sacrificium et obsequium fidei vestrae gaudeo et congratulor omnibus vobis; idipsum autem et vos gaudete et congratulamini mihi. Spero autem in Domino Iesu Timotheum me cito mittere ad vos ut et ego bono animo sim cognitis quae circa vos sunt. Neminem enim habeo tam unanimem qui sincera affectione pro vobis sollicitus sit. Omnes enim quae sua sunt querunt non quae sunt Iesu Christi. Experimentum autem eius cognoscite quia sicut patri filius mecum servivit in evangelio. Hunc igitur spero me mittere ad vos mox ut videro quae circa me sunt. Confido autem in Domino quoniam et ipse veniam ad vos cito. Necessarium autem existimavi Epaphroditum fratrem et cooperatorem et commilitonem meum vestrum autem apostolum et ministrum necessitatis meae mittere ad vos, quoniam quidem omnes vos desiderabat et mestus erat propterea quod audieratis illum infirmatum. Nam et infirmatus est usque ad mortem, sed Deus misertus est eius, non solum autem eius verum et mei ne tristitiam super tristitiam haberem. Festinantius ergo misi illum ut viso eo iterum gaudeatis et ego sine tristitia sim. Excipite itaque illum cum omni gaudio in Domino et eiusmodi cum honore habetote, quoniam propter opus Christi usque ad mortem accessit tradens animam suam ut impleret id quod ex vobis deerat erga meum obsequium. De cetero fratres mei gaudete in Domino. Eadem scribere vobis mihi quidem non pigrum vobis autem necessarium.

III Videte canes, videte malos operarios, videte concisionem. Nos enim sumus circumcisio qui spiritu Deo servimus et gloriamur in Christo Iesu et non in carne fiduciam habentes, quamquam ego habeam confidentiam et in carne. Si quis alius videtur confidere in carne ego magis: circumcisus octava die ex genere Israel de tribu Beniamin Hebreus ex Hebreis secundum legem Phariseus, secundum emulationem persequens ecclesiam Dei, secundum iustitiam quae in lege est conversatus sine querela. Sed quae mihi fuerunt lucra haec arbitratus sum propter Christum detrimenta. Verumtamen existimo omnia detrimentum esse propter eminentem scientiam Iesu Christi Domini mei propter quem omnia detrimentum feci et arbitror ut stercora ut Christum lucrifaciam et inveniar in illo non habens meam iustitiam quae ex lege est sed illam quae ex fide est Christi Iesu quae ex Deo est iustitia in fide, ad agnoscendum illum et virtutem resurrectionis eius et societatem passionum illius configuratus morti eius, si quo modo occurram ad resurrectionem quae est ex mortuis. Non quod iam acceperim aut iam perfectus sim, sequor autem si quo modo comprehendam in quo et comprehensus sum a Christo Iesu. Fratres ego me non arbitror comprehendisse; unum autem quae quidem retro sunt obliviscens ad ea vero quae sunt priora extendens me ad destinatum persequor ad bravium superne vocationis Dei in Christo Iesu. Quicumque ergo perfecti sumus hoc sentiamus; et si quid aliter sapitis et hoc vobis Deus revelabit. Verumtamen ad quod pervenimus ut idem sapiamus et in eadem permaneamus regula. Imitatores mei estote fratres et observate eos qui ita ambulant sicut habetis formam nostram. Multi enim ambulant quos sepe dicebam vobis nunc autem et flens dico inimicos crucis Christi, quorum finis interitus quorum deus venter est et gloria in confusione ipsorum qui terrena sapiunt. Nostra autem conversatio in celis est unde etiam salvatorem expectamus Dominum nostrum Iesum Christum, qui reformabit corpus humilitatis nostrae configuratum corpori claritatis suae secundum operationem qua possit etiam subicere sibi omnia.

IIII Itaque fratres mei karissimi et desideratissimi gaudium meum et corona mea sic state in Domino karissimi. Euchodiam rogo et Sintichen deprecor idipsum sapere in Domino. Etiam rogo et te germane compar adiuva illas quae mecum laboraverunt in evangelio cum Clemente et ceteris adiutoribus meis quorum nomina sunt in libro vitae. Gaudete in Domino semper; iterum dico gaudete. Modestia vestra nota sit omnibus hominibus. Dominus prope est. Nichil solliciti sitis sed in omni

et obsecratione cum gratiarum actione petitiones vestre innotescant apud deum. Et pax dei que exsuperat omnem sensum custodiat corda vestra et intelligentias vestras in christo ihesu. De cetero fratres quecumque sunt vera, quecumque pudica, quecumque iusta, quecumque sancta, quecumque amabilia, quecumque bone fame, si qua virtus, si qua laus discipline, hec cogitate, que et didicistis et accepistis et audistis et vidistis in me. Hec agite, et deus pacis erit vobiscum. Gavisus sum autem in domino vehementer quoniam tandem aliquando refloruistis pro me sentire sicut et sentiebatis: occupati autem eratis. Non quasi propter penuriam dico. Ego enim didici in quibus sum sufficiens esse. Scio et humiliari, scio et habundare; ubique et in omnibus institutus sum et saciari et esurire, et habundare et penuriam pati. Omnia possum in eo qui me confortat. Verumtamen bene fecistis communicantes tribulationi mee. Scitis autem et vos philippenses quod in principio evangelii quando profectus sum a macedonia, nulla mihi ecclesia communicavit in ratione dati et accepti nisi vos soli; quia et thessalonicam semel et bis in usum mihi misistis. Non quia quero datum, sed requiro fructum habundantem in ratione vestra. Habeo autem omnia et habundo. Repletus sum acceptis ab epaphrodito que misistis in odorem suavitatis, hostiam acceptam, placentem deo. Deus autem meus impleat desiderium vestrum secundum divitias suas in gloria in christo ihesu. Deo autem et patri nostro gloria in secula seculorum amen. Salutate omnem sanctum in christo ihesu. Salutant vos qui mecum sunt fratres. Salutant vos omnes sancti, maxime autem qui de domo cesaris sunt. Gratia domini nostri ihesu christi cum spiritu vestro. Amen.

Prologus in epistolam ad Colocenses.

Colocenses et hi sicut laodicenses sunt asiani. Et ipsi preventi erant a pseudo apostolis, nec ad hos accessit apostolus ipse, sed et hos per epistolam corrigit. Audierant enim verbum ab archippo qui et ministerium in eos accepit. Ergo apostolus iam ligatus scribit eis ab epheso per tithicum diaconum et honesimum acolitum.

Epistola.

Paulus apostolus ihesu christi per voluntatem dei et timotheus frater, his qui sunt colossis sanctis et fidelibus fratribus in christo ihesu. Gratia vobis et pax a deo patre nostro et domino ihesu christo. Gratias agimus deo et patri domini nostri ihesu christi semper pro vobis orantes, audientes fidem vestram in christo ihesu et dilectionem quam habetis in omnes sanctos propter spem que reposita est vobis in celis, quam audistis in verbo veritatis evangelii quod pervenit ad vos sicut et in universo mundo est et fructificat et crescit sicut in vobis ex qua die audistis et cognovistis gratiam dei in veritate, sicut didicistis ab epaphra karissimo conservo nostro qui est fidelis pro vobis minister christi ihesu, qui etiam manifestavit nobis dilectionem vestram in spiritu. Ideo et nos ex qua die audivimus non cessamus pro vobis orantes et postulantes ut impleamini agnitione voluntatis eius in omni sapientia et intellectu spiritali, ut ambuletis digne deo per omnia placentes, in omni opere bono fructificantes et crescentes in scientia dei, in omni virtute confortati secundum potentiam claritatis eius in omni patientia et longanimitate cum gaudio, gratias agentes deo et patri qui dignos nos fecit in partem sortis sanctorum in lumine; qui eripuit nos de potestate tenebrarum et transtulit in regnum filii dilectionis sue, in quo habemus redemptionem per sanguinem eius remissionem peccatorum; qui est imago dei invisibilis, primogenitus omnis creature; quia in ipso condita sunt universa in celis et in terra, visibilia et invisibilia, sive throni sive dominationes sive principatus sive potestates; omnia per ipsum et in ipso creata sunt; et ipse est ante omnes, et omnia in ipso constant. Et ipse est caput corporis ecclesie, qui est principium, primogenitus ex mortuis, ut sit in omnibus ipse primatum tenens, quia in ipso complacuit omnem plenitudinem inhabitare, et per eum reconciliare omnia in ipsum, pacificans per sanguinem crucis eius sive que in terris sive que in celis sunt. Et vos cum essetis aliquando alienati et inimici sensu in operibus malis, nunc autem reconciliavit in corpore carnis eius per mortem exhibere vos sanctos et immaculatos et irreprehensibiles coram ipso, si tamen permanetis in fide fundati et stabiles et immobiles a spe evangelii quod audistis, quod predicatum est in universa creatura que sub celo est, cuius factus sum ego paulus minister. Qui nunc gaudeo in passionibus pro vobis et adimpleo ea que desunt passionum christi in carne mea pro corpore eius quod est ecclesia, cuius factus sum ego minister secundum dispensationem dei que data est mihi in vos, ut impleam verbum dei, misterium quod absconditum fuit a seculis et generationibus, nunc autem manifestatum est sanctis eius, quibus voluit deus notas facere divitias glorie sacramenti huius in gentibus, quod est christus in vobis spes glorie, quem nos annunciamus corripientes omnem hominem et docentes omnem hominem in omni sapientia, ut exhibeamus omnem hominem perfectum in christo ihesu. In quo et laboro certando secundum operationem eius quam operatur in me in virtute.

II

Volo enim vos scire qualem sollicitudinem habeam pro vobis et pro his qui sunt laodicie et quicumque non viderunt faciem meam in carne, ut consolentur corda ipsorum instructi in caritate et in omnes divitias plenitudinis intellectus in agnitionem misterii dei patris ihesu christi, in quo sunt omnes thesauri sapientie et scientie absconditi. Hoc autem dico ut nemo vos decipiat in sublimitate sermonum. Nam et si corpore absens sum, sed spiritu vobiscum sum, gaudens et videns ordinem vestrum et firmamentum eius que in christo est fidei vestre. Sicut ergo accepistis christum ihesum dominum nostrum, in ipso ambulate, radicati et superedificati in ipso, et confirmati fide sicut et didicistis, habundantes in illo in gratiarum actione. Videte ne quis vos decipiat per philosophiam et inanem fallaciam secundum traditionem hominum, secundum elementa mundi et non secundum christum, quia in ipso inhabitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter. Et estis in illo repleti, qui est caput omnis principatus et potestatis, in quo et circumcisi estis circumcisione non manufacta in expoliatione corporis carnis, sed circumcisione christi, consepulti ei in baptismo, in quo et resurrexistis per fidem operationis dei qui suscitavit illum a mortuis. Et vos cum mortui essetis in delictis et preputio carnis vestre, convivificavit cum illo, donans vobis omnia delicta, delens quod adversus nos erat cirographum decreti quod erat contrarium nobis, et ipsum tulit de medio, affigens illud cruci, spolians principatus et potestates traduxit confidenter palam triumphans illos in semetipso. Nemo ergo vos iudicet in cibo aut in potu aut in parte diei festi aut neomenie aut sabbatorum, que sunt umbra futurorum, corpus autem christi. Nemo vos seducat volens in humilitate et religione angelorum que non vidit ambulans, frustra inflatus sensu carnis sue, et non tenens caput, ex quo totum corpus per nexus et coniunctiones subministratum et constructum crescit in augmentum dei. Si mortui estis cum christo ab elementis huius mundi, quid adhuc tanquam viventes in mundo decernitis? Ne tetigeritis, neque gustaveritis, neque contrectaveritis, que sunt omnia in interitum ipso usu, secundum precepta et doctrinas hominum; que sunt rationem quidem habentia sapientie in superstitione et humilitate et non ad parcendum corpori, non in honore aliquo ad saturitatem carnis.

III

Igitur si consurrexistis cum christo, que sursum sunt querite, ubi christus est in dextera dei sedens. Que sursum sunt sapite, non que super terram. Mortui enim estis et vita vestra abscondita est cum christo in deo. Cum autem christus apparuerit, vita vestra, tunc et vos apparebitis cum ipso in gloria. Mortificate ergo membra vestra que sunt super terram: fornicationem, inmunditiam, libidinem, concupiscentiam malam, et avaritiam que est simulacrorum servitus, propter que venit ira dei super filios incredulitatis, in quibus et vos ambulastis aliquando cum viveretis in illis. Nunc autem deponite et vos omnia, iram, indignationem, maliciam, blasphemiam, turpem sermonem de ore vestro. Nolite mentiri invicem, expoliantes vos veterem hominem cum actibus suis, et induentes novum eum qui renovatur in agnitione dei secundum imaginem eius qui creavit eum, ubi non est masculus et femina, gentilis et iudeus, circumcisio et preputium, barbarus et scita, servus et liber, sed omnia et in omnibus christus. Induite ergo vos sicut electi dei sancti et dilecti viscera misericordie, benignitatem, humilitatem, modestiam, patientiam, supportantes invicem et donantes vobismetipsis si quis adversus aliquem habet querelam; sicut et christus donavit vobis, ita et vos. Super omnia autem hec caritatem habete, quod est vinculum perfectionis. Et pax christi exultet in cordibus vestris, in qua et vocati estis in uno corpore, et grati estote. Verbum christi habitet in vobis habundanter in omni sapientia, docentes et commonentes vosmetipsos in psalmis et hymnis et canticis spiritalibus in gratia cantantes in cordibus vestris deo. Omne quodcumque facitis in verbo aut in opere, omnia in nomine domini ihesu christi, gratias agentes deo et patri per ipsum. Mulieres subdite estote viris sicut oportet in domino. Viri diligite uxores vestras et nolite amari esse ad illas. Filii obedite parentibus per omnia, hoc enim placitum est in domino. Patres nolite ad indignationem provocare filios vestros, ut non pusillo animo fiant. Servi obedite per omnia dominis carnalibus, non ad oculum

servientes quasi hominibus placentes sed in simplicitate cordis timentes Dominum. Quodcumque facitis ex animo operamini sicut Domino et non hominibus, scientes quod a Domino accipietis retributionem hereditatis. Domino Christo servite. Qui enim iniuriam facit recipiet id quod inique gessit, et non est personarum acceptio apud Deum.

IIII Domini quod iustum et aequum servis praestate, scientes quoniam et vos Dominum habetis in caelo. Orationi instate vigilantes in ea in gratiarum actione, orantes simul et pro nobis ut Deus aperiat nobis ostium sermonis sui ad loquendum mysterium Christi, propter quod etiam vinctus sum, ut manifestem illud ita ut oportet me loqui. In sapientia ambulate ad eos qui foris sunt, tempus redimentes. Sermo vester in gratia semper sale sit conditus, ut sciatis quomodo oporteat vos unicuique respondere. Quae circa me sunt omnia vobis nota faciet Tychicus carissimus frater et fidelis minister et conservus in Domino, quem misi ad vos ad hoc ipsum ut cognoscat quae circa vos sunt et consoletur corda vestra, cum Onesimo carissimo et fideli fratre qui est ex vobis; qui omnia quae hic aguntur nota facient vobis. Salutat vos Aristarchus concaptivus meus et Marcus consobrinus Barnabae, de quo accepistis mandata: si venerit ad vos excipite illum; et Iesus qui dicitur Iustus, qui sunt ex circumcisione. Hi soli sunt adiutores mei in regno Dei, qui mihi fuerunt solatio. Salutat vos Epaphras qui ex vobis est, servus Christi Iesu, semper sollicitus pro vobis in orationibus, ut stetis perfecti et pleni in omni voluntate Dei. Testimonium enim illi perhibeo quod habet multum laborem pro vobis et pro his qui sunt Laodiciae et qui Hierapoli. Salutat vos Lucas medicus carissimus et Demas. Salutate fratres qui sunt Laodiciae et Nympham et quae in domo eius est ecclesiam. Et cum lecta fuerit apud vos epistula, facite ut et in Laodicensium ecclesia legatur, et eam quae Laodicensium est vos legatis. Et dicite Archippo: Vide ministerium quod accepisti in Domino ut illud impleas. Salutatio mea manu Pauli. Memores estote vinculorum meorum. Gratia Domini nostri Iesu Christi vobiscum. Amen.

Prologus in epistulam ad Thessalonicenses

Thessalonicenses sunt Macedones. Hi accepto verbo veritatis perstiterunt in fide, etiam in persecutione civium suorum. Praeterea non receperunt falsos apostolos, nec ea quae a falsis apostolis dicebantur. Hos collaudat apostolus scribens eis ab Athenis per Tychicum et Onesimum.

Epistula ad Thessalonicenses

Paulus et Silvanus et Timotheus ecclesiae Thessalonicensium in Deo Patre et Domino Iesu Christo. Gratia vobis et pax. Gratias agimus Deo semper pro omnibus vobis memoriam vestri facientes in orationibus nostris sine intermissione, memores operis fidei vestrae et laboris et caritatis et sustinentiae spei Domini nostri Iesu Christi ante Deum et Patrem nostrum, scientes, fratres dilecti a Deo, electionem vestram, quia evangelium nostrum non fuit ad vos in sermone tantum sed et in virtute et in Spiritu Sancto et in plenitudine multa, sicut scitis quales fuerimus in vobis propter vos. Et vos imitatores nostri facti estis et Domini, excipientes verbum in tribulatione multa cum gaudio Spiritus Sancti, ita ut facti sitis forma omnibus credentibus in Macedonia et in Achaia. A vobis enim diffamatus est sermo Domini non solum in Macedonia et in Achaia, sed in omni loco fides vestra quae est ad Deum profecta est, ita ut non sit nobis necesse quicquam loqui. Ipsi enim de nobis adnuntiant qualem introitum habuerimus ad vos, et quomodo conversi estis ad Deum a simulacris, servire Deo vivo et vero, et expectare Filium eius de caelis, quem suscitavit ex mortuis, Iesum, qui eripuit nos ab ira ventura.

II Nam ipsi scitis, fratres, introitum nostrum ad vos quia non inanis fuit, sed ante passi et contumeliis affecti, sicut scitis, in Philippis, fiduciam habuimus in Deo nostro loqui ad vos evangelium Dei in multa sollicitudine. Exhortatio enim nostra non de errore neque de inmunditia neque in dolo, sed sicut probati sumus a Deo ut crederetur nobis evangelium, ita loquimur, non quasi hominibus placentes sed Deo qui probat corda nostra. Neque enim aliquando fuimus in sermone adulationis, sicut scitis, neque in occasione avaritiae, Deus testis est, nec quaerentes ab hominibus gloriam, neque a vobis neque ab aliis, cum possemus oneri esse ut Christi apostoli; sed facti sumus parvuli in medio vestrum, tamquam si nutrix foveat filios suos. Ita desiderantes vos cupide volebamus tradere vobis non solum evangelium Dei sed etiam animas nostras, quoniam carissimi nobis facti estis. Memores enim estis, fratres, laboris nostri et fatigationis: nocte et die operantes ne quem vestrum gravaremus, praedicavimus vobis evangelium Dei. Vos testes estis et Deus, quam sancte et iuste et sine querela vobis qui credidistis fuimus, sicut scitis qualiter unumquemque vestrum tamquam pater filios suos deprecantes vos et consolantes testificati sumus, ut ambularetis digne Deo qui vocavit vos in suum regnum et gloriam. Ideo et nos gratias agimus Deo sine intermissione, quoniam cum accepissetis a nobis verbum auditus Dei, accepistis illud non ut verbum hominum sed sicut est vere verbum Dei, qui operatur in vobis qui credidistis. Vos enim imitatores facti estis, fratres, ecclesiarum Dei quae sunt in Iudaea in Christo Iesu, quia eadem passi estis et vos a contribulibus vestris sicut et ipsi a Iudaeis, qui et Dominum occiderunt Iesum et prophetas, et nos persecuti sunt, et Deo non placent, et omnibus hominibus adversantur, prohibentes nos gentibus loqui ut salvae fiant, ut impleant peccata sua semper. Pervenit enim ira Dei super illos usque in finem. Nos autem, fratres, desolati a vobis ad tempus horae, aspectu non corde, abundantius festinavimus faciem vestram videre cum multo desiderio. Quoniam voluimus venire ad vos, ego quidem Paulus, et semel et iterum, sed impedivit nos Satanas. Quae est enim nostra spes aut gaudium aut corona gloriae? Nonne vos ante Dominum nostrum Iesum Christum estis in adventu eius? Vos enim estis gloria nostra et gaudium.

III Propter quod non sustinentes amplius placuit nobis remanere Athenis solis, et misimus Timotheum fratrem nostrum et ministrum Dei in evangelio Christi ad confirmandos vos et exhortandos pro fide vestra, ut nemo moveatur in tribulationibus istis. Ipsi enim scitis quod in hoc positi sumus. Nam et cum apud vos essemus praedicebamus vobis passuros nos tribulationes, sicut et factum est et scitis. Propterea et ego amplius non sustinens misi ad cognoscendam fidem vestram, ne forte temptaverit vos is qui temptat, et inanis fiat labor noster. Nunc autem veniente Timotheo ad nos a vobis, et adnuntiante nobis fidem et caritatem vestram, et quia memoriam nostri habetis bonam semper, desiderantes nos videre sicut nos quoque vos, ideo consolati sumus, fratres, in vobis in omni necessitate et tribulatione nostra per vestram fidem, quoniam nunc vivimus si vos statis in Domino. Quam enim gratiarum actionem possumus Deo retribuere pro vobis in omni gaudio quo gaudemus propter vos ante Deum nostrum, nocte et die abundantius orantes ut videamus faciem vestram et compleamus ea quae desunt fidei vestrae? Ipse autem Deus et Pater noster et Dominus noster Iesus dirigat viam nostram ad vos. Vos autem Dominus multiplicet et abundare faciat caritatem in invicem et in omnes, quemadmodum et nos in vobis, ad confirmanda corda vestra sine querela in sanctitate ante Deum et Patrem nostrum in adventu Domini nostri Iesu cum omnibus sanctis eius. Amen.

IIII De cetero ergo, fratres, rogamus vos et obsecramus in Domino Iesu, ut quemadmodum accepistis a nobis quomodo oporteat vos ambulare et placere Deo, sicut et ambulatis, ut abundetis magis. Scitis enim quae praecepta dederim vobis per Dominum Iesum. Haec est enim voluntas Dei, sanctificatio vestra, ut abstineatis vos a fornicatione, ut sciat unusquisque vestrum suum vas possidere in sanctificatione et honore, non in passione desiderii sicut et gentes quae ignorant Deum, et ne quis supergrediatur neque circumveniat in negotio fratrem suum, quoniam vindex est Dominus de his omnibus, sicut praediximus vobis et testificati sumus. Non enim vocavit nos Deus in inmunditiam, sed in sanctificationem. Itaque qui spernit non hominem spernit sed Deum, qui etiam dedit Spiritum suum Sanctum in vobis. De caritate autem fraternitatis non necesse habemus scribere vobis; ipsi enim vos a Deo didicistis ut diligatis invicem. Etenim facitis illud in omnes fratres in universa Macedonia. Rogamus autem vos, fratres, ut abundetis magis, et operam detis ut quieti sitis, et ut vestrum negotium agatis, et operemini manibus vestris sicut praecepimus vobis, et ut honeste ambuletis ad eos qui foris sunt et nullius aliquid desideretis. Nolumus autem vos ignorare, fratres, de dormientibus, ut non contristemini sicut et ceteri qui spem non habent. Si enim credimus quod Iesus mortuus est et resurrexit, ita et Deus eos qui dormierunt per Iesum adducet cum eo. Hoc enim vobis dicimus in verbo Domini, quia nos qui vivimus, qui residui sumus in adventum Domini, non praeveniemus eos qui dormierunt, quoniam ipse Dominus in iussu et in voce archangeli et in tuba Dei descendet de caelo, et mortui qui in Christo sunt resurgent primi. Deinde nos qui vivimus, qui relinquimur, simul rapiemur cum illis in nubibus obviam Christo in aera, et sic semper cum Domino erimus. Itaque consolamini invicem in verbis istis.

V De temporibus autem et momentis, fratres, non indigetis ut scribam vobis. Ipsi enim diligenter scitis quia dies Domini sicut fur in nocte ita veniet. Cum enim dixerint pax et securitas, tunc repentinus eis superveniet interitus sicut dolor in utero habenti, et non effugient. Vos autem, fratres, non estis in tenebris, ut vos dies illa tamquam fur comprehendat. Omnes enim vos filii lucis estis et filii diei; non sumus noctis neque tenebrarum. Igitur non dormiamus sicut et ceteri, sed vigilemus et sobrii simus. Qui enim dormiunt nocte dormiunt, et qui ebrii sunt nocte ebrii sunt. Nos autem qui diei sumus sobrii

De novissimis temporibus

induti loricam fidei et caritatis et galeam spem salutis. Quoniam non posuit nos Deus in iram, sed in adquisitionem salutis per Dominum nostrum Iesum Christum, qui mortuus est pro nobis ut sive vigilemus sive dormiamus simul cum illo vivamus. Propter quod consolamini invicem et aedificate alterutrum sicut et facitis. Rogamus autem vos fratres ut noveritis eos qui laborant inter vos et praesunt vobis in Domino et monent vos, ut habeatis illos abundantius in caritate propter opus illorum; pacem habete cum eis. Rogamus autem vos fratres corripite inquietos, consolamini pusillanimes, suscipite infirmos, patientes estote ad omnes. Videte ne quis malum pro malo reddat, sed semper quod bonum est sectamini in invicem et in omnes. Semper gaudete, sine intermissione orate, in omnibus gratias agite; haec est enim voluntas Dei in Christo Iesu in omnibus vobis. Spiritum nolite extinguere, prophetias nolite spernere; omnia autem probate, quod bonum est tenete; ab omni specie mala abstinete vos. Ipse autem Deus pacis sanctificet vos per omnia, et integer spiritus vester et anima et corpus sine querella in adventu Domini nostri Iesu Christi servetur. Fidelis est qui vocavit vos, qui etiam faciet. Fratres orate pro nobis. Salutate fratres omnes in osculo sancto. Adiuro vos per Dominum ut legatur epistula haec omnibus sanctis fratribus. Gratia Domini nostri Iesu Christi vobiscum. Amen.

Prologus in secundam epistulam ad Thessalonicenses.

Ad Thessalonicenses secundam epistulam scribit apostolus et notum facit eis de temporibus novissimis et de adversarii detectione. Scribit hanc epistulam ab Athenis.

Paulus et Silvanus et Timotheus ecclesiae Thessalonicensium in Deo Patre nostro et Domino Iesu Christo. Gratia vobis et pax a Deo Patre nostro et Domino Iesu Christo. Gratias agere debemus Deo semper pro vobis fratres ita ut dignum est, quoniam supercrescit fides vestra et abundat caritas uniuscuiusque omnium vestrum invicem, ita ut et nos ipsi in vobis gloriemur in ecclesiis Dei pro patientia vestra et fide in omnibus persecutionibus vestris et tribulationibus quas sustinetis in exemplum iusti iudicii Dei, ut digni habeamini in regno Dei pro quo et patimini. Si tamen iustum est apud Deum retribuere tribulationem his qui vos tribulant, et vobis qui tribulamini requiem nobiscum in revelatione Domini Iesu de caelo cum angelis virtutis eius in flamma ignis dantis vindictam his qui non noverunt Deum et qui non oboediunt evangelio Domini nostri Iesu Christi, qui poenas dabunt in interitu aeternas a facie Domini et a gloria virtutis eius, cum venerit glorificari in sanctis suis et admirabilis fieri in omnibus qui crediderunt, quia creditum est testimonium nostrum super vos in die illo. In quo etiam oramus semper pro vobis ut dignetur vos vocatione sua Deus noster et impleat omnem voluntatem bonitatis et opus fidei in virtute, ut clarificetur nomen Domini nostri Iesu Christi in vobis et vos in illo secundum gratiam Dei nostri et Domini Iesu Christi.

II Rogamus autem vos fratres per adventum Domini nostri Iesu Christi et nostrae congregationis in ipsum, ut non cito moveamini a vestro sensu neque terreamini neque per spiritum neque per sermonem neque per epistulam tamquam per nos missam, quasi instet dies Domini. Ne quis vos seducat ullo modo, quoniam nisi venerit discessio primum et revelatus fuerit homo peccati filius perditionis, qui adversatur et extollitur supra omne quod dicitur Deus aut quod colitur, ita ut in templo Dei sedeat ostendens se tamquam sit Deus. Non retinetis quod cum adhuc essem apud vos haec dicebam vobis? Et nunc quid detineat scitis, ut reveletur in suo tempore. Nam mysterium iam operatur iniquitatis; tantum ut qui tenet nunc teneat donec de medio fiat. Et tunc revelabitur ille iniquus quem Dominus Iesus interficiet spiritu oris sui et destruet inlustratione adventus sui, eum cuius est adventus secundum operationem Satanae in omni virtute et signis et prodigiis mendacibus, et in omni seductione iniquitatis his qui pereunt, eo quod caritatem veritatis non receperunt ut salvi fierent. Ideo mittet illis Deus operationem erroris ut credant mendacio, ut iudicentur omnes qui non crediderunt veritati sed consenserunt iniquitati. Nos autem debemus gratias agere Deo semper pro vobis fratres dilecti a Deo, quod elegerit vos Deus primitias in salutem in sanctificatione spiritus et fide veritatis, in qua et vocavit vos per evangelium nostrum in adquisitionem gloriae Domini nostri Iesu Christi. Itaque fratres state et tenete traditiones quas didicistis sive per sermonem sive per epistulam nostram. Ipse autem Dominus noster Iesus Christus et Deus et Pater noster qui dilexit nos et dedit consolationem aeternam et spem bonam in gratia, exhortetur corda vestra et confirmet in omni opere et sermone bono.

III De cetero fratres orate pro nobis ut sermo Dei currat et clarificetur sicut et apud vos,

ubique

et ut liberemur ab inportunis et malis hominibus; non enim omnium est fides. Fidelis autem Dominus est qui confirmabit vos et custodiet a malo. Confidimus autem de vobis in Domino quoniam quae praecipimus et facitis et facietis. Dominus autem dirigat corda vestra in patientia Dei et in caritate Christi. Denuntiamus autem vobis fratres in nomine Domini nostri Iesu Christi ut subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinate et non secundum traditionem quam acceperunt a nobis. Ipsi enim scitis quemadmodum oporteat imitari nos, quoniam non inquieti fuimus inter vos, neque gratis panem manducavimus ab aliquo, sed in labore et fatigatione nocte et die operantes ne quem vestrum gravaremus. Non quasi non habuerimus potestatem, sed ut nosmet ipsos formam daremus vobis ad imitandum nos. Nam et cum essemus apud vos hoc denuntiabamus vobis, quoniam si quis non vult operari nec manducet. Audivimus enim inter vos quosdam ambulare inquiete, nihil operantes sed curiose agentes. His autem qui eiusmodi sunt denuntiamus et obsecramus in Domino Iesu Christo ut cum silentio operantes suum panem manducent. Vos autem fratres nolite deficere benefacientes. Quod si quis non oboedit verbo nostro per epistulam, hunc notate et non commisceamini cum illo ut confundatur; et nolite quasi inimicum existimare, sed corripite ut fratrem. Ipse autem Dominus pacis det vobis pacem sempiternam in omni loco. Dominus cum omnibus vobis. Salutatio mea manu Pauli, quod est signum in omni epistula; ita scribo. Gratia Domini nostri Iesu Christi cum omnibus vobis. Amen.

De ambulantibus inordinate

Prologus in epistulam ad Timotheum.

Timotheum instruit et docet de ordinatione episcopatus et diaconii et omnis ecclesiasticae disciplinae.

Incipit Epistula ad Timotheum I

Paulus apostolus Christi Iesu secundum imperium Dei salvatoris nostri et Christi Iesu spei nostrae Timotheo dilecto filio in fide. Gratia misericordia et pax a Deo Patre et Christo Iesu Domino nostro. Sicut rogavi te ut remaneres Ephesi cum irem in Macedoniam, ut denuntiares quibusdam ne aliter docerent neque intenderent fabulis et genealogiis interminatis, quae quaestiones praestant magis quam aedificationem Dei quae est in fide. Finis autem praecepti est caritas de corde puro et conscientia bona et fide non ficta. A quibus quidam aberrantes conversi sunt in vaniloquium, volentes esse legis doctores, non intellegentes neque quae loquuntur neque de quibus adfirmant. Scimus autem quia bona est lex si quis ea legitime utatur, sciens hoc quia iusto lex non est posita sed iniustis et non subditis, impiis et peccatoribus, sceleratis et contaminatis, patricidis et matricidis, homicidis, fornicariis, masculorum concubitoribus, plagiariis, mendacibus, periuris, et si quid aliud sanae doctrinae adversatur, quae est secundum evangelium gloriae beati Dei quod creditum est mihi. Gratias ago ei qui me confortavit Christo Iesu Domino nostro quia fidelem me existimavit ponens in ministerio, qui prius fui blasphemus et persecutor et contumeliosus; sed misericordiam consecutus sum quia ignorans feci in incredulitate. Superabundavit autem gratia Domini nostri cum fide et dilectione quae est in Christo Iesu. Fidelis sermo et omni acceptione dignus, quia Christus Iesus venit in hunc mundum peccatores salvos facere, quorum primus ego sum. Sed ideo misericordiam consecutus sum ut in me primo ostenderet Christus Iesus omnem patientiam ad informationem eorum qui credituri sunt illi in vitam aeternam. Regi autem saeculorum inmortali invisibili soli Deo honor et gloria in saecula saeculorum. Amen. Hoc praeceptum commendo tibi fili Timothee secundum praecedentes in te prophetias, ut milites in illis bonam militiam, habens fidem et bonam conscientiam, quam quidam repellentes circa fidem naufragaverunt, ex quibus est Hymeneus et Alexander, quos tradidi Satanae ut discant non blasphemare.

II Obsecro igitur primo omnium fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus, pro regibus et omnibus qui in sublimitate sunt, ut quietam et tranquillam vitam agamus in omni pietate et castitate. Hoc enim bonum est et acceptum coram salvatore nostro Deo, qui omnes homines vult salvos fieri et ad agnitionem veritatis venire. Unus enim Deus, unus et mediator Dei et hominum homo Christus Iesus, qui dedit redemptionem semet ipsum pro omnibus, cuius testimonium temporibus suis confirmatum est, in quo positus sum ego praedicator et apostolus; veritatem dico non mentior, doctor gentium

in Christo Iesu

Bona est lex

Hymeneus et Alexander

pro regibus

in fide et veritate. Volo ergo viros orare in omni loco levantes puras manus sine ira et disceptatione. Similiter et mulieres in habitu ornato cum verecundia et sobrietate ornantes se non in tortis crinibus aut auro aut margaritis vel veste pretiosa, sed quod decet mulieres promittentes pietatem per opera bona. Mulier in silentio discat cum omni subiectione. Docere autem mulieri non permitto neque dominari in virum, sed esse in silentio. Adam enim primus formatus est, deinde Eva. Et Adam non est seductus, mulier autem seducta in praevaricatione fuit. Salvabitur autem per filiorum generationem si permanserit in fide et dilectione et sanctificatione cum sobrietate.

III. Fidelis sermo: si quis episcopatum desiderat, bonum opus desiderat. Oportet ergo episcopum inreprehensibilem esse, unius uxoris virum, sobrium, prudentem, ornatum, pudicum, hospitalem, doctorem, non vinolentum, non percussorem sed modestum, non litigiosum, non cupidum, suae domui bene praepositum, filios habentem subditos cum omni castitate. Si quis autem domui suae praeesse nescit, quomodo ecclesiae Dei diligentiam habebit? Non neophytum, ne in superbiam elatus in iudicium incidat diaboli. Oportet autem illum et testimonium habere bonum ab his qui foris sunt, ut non in opprobrium incidat et laqueum diaboli. Diaconos similiter pudicos, non bilingues, non multo vino deditos, non turpe lucrum sectantes, habentes mysterium fidei in conscientia pura. Et hii autem probentur primum, et sic ministrent nullum crimen habentes. Mulieres similiter pudicas, non detrahentes, sobrias, fideles in omnibus. Diacones sint unius uxoris viri, qui filiis suis bene praesint et suis domibus. Qui enim bene ministraverint, gradum sibi bonum adquirent et multam fiduciam in fide quae est in Christo Iesu. Haec tibi scribo sperans me venire ad te cito. Si autem tardavero, ut scias quomodo oporteat te in domo Dei conversari, quae est ecclesia Dei vivi, columna et firmamentum veritatis. Et manifeste magnum est pietatis sacramentum, quod manifestatum est in carne, iustificatum est in spiritu, apparuit angelis, praedicatum est gentibus, creditum est in mundo,

IIII. adsumptum est in gloria. Spiritus autem manifeste dicit quia in novissimis temporibus discedent quidam a fide attendentes spiritibus erroris et doctrinis daemoniorum, in hypocrisi loquentium mendacium et cauteriatam habentium suam conscientiam, prohibentium nubere, abstinere a cibis quos Deus creavit ad percipiendum cum gratiarum actione fidelibus et his qui cognoverunt veritatem. Quia omnis creatura Dei bona, et nihil reiciendum quod cum gratiarum actione percipitur. Sanctificatur enim per verbum Dei et orationem. Haec proponens fratribus bonus eris minister Christi Iesu, enutritus verbis fidei et bonae doctrinae quam adsecutus es. Ineptas autem et aniles fabulas devita. Exerce teipsum ad pietatem. Nam corporalis exercitatio ad modicum utilis est, pietas autem ad omnia utilis est, promissionem habens vitae quae nunc est et futurae. Fidelis sermo et omni acceptione dignus. In hoc enim laboramus et maledicimur quia speramus in Deum vivum, qui est salvator omnium hominum, maxime fidelium. Praecipe haec et doce. Nemo adulescentiam tuam contemnat, sed exemplum esto fidelium in verbo, in conversatione, in caritate, in fide, in castitate. Dum venio, attende lectioni, exhortationi, doctrinae. Noli neglegere gratiam quae in te est, quae data est tibi per prophetiam cum inpositione manuum presbyterii. Haec meditare, in his esto, ut profectus tuus manifestus sit omnibus. Attende tibi et doctrinae, insta in illis. Hoc enim faciens et teipsum salvum facies et eos qui te audiunt. Seniorem ne increpaveris, sed obsecra ut patrem, iuvenes ut fratres, anus ut matres, iuvenculas ut sorores cum omni castitate.

V. Viduas honora quae vere viduae sunt. Si qua autem vidua filios aut nepotes habet, discat primum domum suam regere et mutuam vicem reddere parentibus; hoc enim acceptum est coram Deo. Quae autem vere vidua est et desolata, speret in Deum et instet obsecrationibus et orationibus nocte ac die. Nam quae in deliciis est, vivens mortua est. Et hoc praecipe, ut inreprehensibiles sint. Si quis autem suorum et maxime domesticorum curam non habet, fidem negavit et est infideli deterior. Vidua eligatur non minus sexaginta annorum, quae fuerit unius viri uxor, in operibus bonis testimonium habens, si filios educavit, si hospitio recepit, si sanctorum pedes lavit, si tribulationem patientibus subministravit, si omne opus bonum subsecuta est. Adulescentiores autem viduas devita. Cum enim luxuriatae fuerint in Christo, nubere volunt, habentes damnationem quia primam fidem irritam fecerunt. Simul autem et otiosae discunt circuire domos, non solum otiosae sed et verbosae et curiosae, loquentes quae non oportet. Volo ergo iuniores nubere, filios procreare,

matres familias esse, nullam occasionem dare adversario maledicti gratia. Iam enim quaedam conversae sunt post Satanan. Si quis fidelis habet viduas, subministret illis, et non gravetur ecclesia, ut his quae vere viduae sunt sufficiat. Qui bene praesunt presbyteri duplici honore digni habeantur, maxime qui laborant in verbo et doctrina. Dicit enim scriptura: Non infrenabis os bovi trituranti, et: Dignus est operarius mercede sua. Adversus presbyterum accusationem noli recipere, nisi sub duobus vel tribus testibus. Peccantes coram omnibus argue, ut et ceteri timorem habeant. Testor coram Deo et Christo Iesu et electis angelis ut haec custodias sine praeiudicio, nihil faciens in aliam partem declinando. Manus cito nemini inposueris neque communicaveris peccatis alienis. Teipsum castum custodi. Noli adhuc aquam bibere, sed vino modico utere propter stomachum tuum et frequentes tuas infirmitates. Quorundam hominum peccata manifesta sunt praecedentia ad iudicium, quosdam autem et subsequuntur. Similiter et facta bona manifesta sunt, et quae aliter se habent abscondi non possunt.

VI. Quicumque sunt sub iugo servi, dominos suos omni honore dignos arbitrentur, ne nomen Domini et doctrina blasphemetur. Qui autem fideles habent dominos non contemnant quia fratres sunt, sed magis serviant quia fideles sunt et dilecti, qui beneficii participes sunt. Haec doce et exhortare. Si quis aliter docet et non adquiescit sanis sermonibus Domini nostri Iesu Christi et ei quae secundum pietatem est doctrinae, superbus est, nihil sciens, sed languens circa quaestiones et pugnas verborum, ex quibus oriuntur invidiae, contentiones, blasphemiae, suspiciones malae, conflictationes hominum mente corruptorum et qui veritate privati sunt, existimantium quaestum esse pietatem. Est autem quaestus magnus pietas cum sufficientia. Nihil enim intulimus in hunc mundum, haut dubium quia nec auferre quid possumus. Habentes autem alimenta et quibus tegamur, his contenti sumus. Nam qui volunt divites fieri incidunt in laqueum et in temptationem diaboli et desideria multa et inutilia et nociva, quae mergunt homines in interitum et perditionem. Radix enim omnium malorum est cupiditas, quam quidam appetentes erraverunt a fide et inseruerunt se doloribus multis. Tu autem, o homo Dei, haec fuge. Sectare vero iustitiam, pietatem, fidem, caritatem, patientiam, mansuetudinem. Certa bonum certamen fidei, adprehende vitam aeternam in qua vocatus es et confessus es bonam confessionem coram multis testibus. Praecipio tibi coram Deo qui vivificat omnia, et Christo Iesu qui testimonium reddidit sub Pontio Pilato bonam confessionem, ut serves mandatum sine macula, inreprehensibile usque in adventum Domini nostri Iesu Christi, quem suis temporibus ostendet beatus et solus potens, rex regum et dominus dominantium, qui solus habet inmortalitatem et lucem habitat inaccessibilem, quem vidit nullus hominum sed nec videre potest, cui gloria, honor et imperium sempiternum. Amen. Divitibus huius saeculi praecipe non sublime sapere neque sperare in incerto divitiarum, sed in Deo vivo qui praestat nobis omnia abunde ad fruendum, bene agere, divites fieri in operibus bonis, facile tribuere, communicare, thesaurizare sibi fundamentum bonum in futurum, ut adprehendant veram vitam. O Timothee, depositum custodi, devitans profanas vocum novitates et oppositiones falsi nominis scientiae, quam quidam promittentes circa fidem exciderunt. Gratia Dei tecum. Amen.

Prologus in secundam epistulam ad Timotheum.

Item Timotheo scribit de exhortatione martyrii et omnis regulae veritatis, et quid futurum sit temporibus novissimis, et de sua passione, scribens ab urbe Roma.

Paulus apostolus Christi Iesu per voluntatem Dei secundum promissionem vitae quae est in Christo Iesu, Timotheo carissimo filio, gratia, misericordia, pax a Deo Patre et Christo Iesu Domino nostro. Gratias ago Deo cui servio a progenitoribus in conscientia pura, quod sine intermissione habeam tui memoriam in orationibus meis nocte ac die, desiderans te videre, memor lacrimarum tuarum, ut gaudio implear, recordationem accipiens eius fidei quae est in te non ficta, quae et habitavit primum in avia tua Lyide et matre tua Eunice, certus sum autem quod et in te. Propter quam causam admoneo te ut resuscites gratiam Dei quae est in te per inpositionem manuum mearum. Non enim dedit nobis Deus spiritum timoris, sed virtutis et dilectionis et sobrietatis. Noli itaque erubescere testimonium Domini nostri neque me vinctum eius, sed conlabora evangelio secundum virtutem Dei, qui nos liberavit et vocavit vocatione sua sancta, non secundum opera nostra sed secundum propositum suum et gratiam quae data est nobis in Christo Iesu ante tempora saecularia, manifestata est autem nunc per inluminationem salvatoris

nostri ihesu christi qui destruxit quidem mortem. illuminavit autem vitam
et incorruptionem per evangelium in quo positus sum ego predicator et
apostolus et magister gentium. ob quam causam etiam hec patior. sed non confundor.
Scio enim cui credidi et certus sum quia potens est depositum meum serva-
re in illum diem. Formam habe sanorum verborum que a me audisti
in fide et dilectione in christo ihesu. O timothee bonum depositum custodi per spiri-
tum sanctum qui habitat in nobis. Scis hoc quod aversi sunt a me omnes qui in asia sunt ex quibus
est phigelus et hermogenes. Det misericordiam deus onesiphori domui quia sepe me refri-
geravit. et cathenam meam non erubuit. sed cum romam venisset sollicite me
quesivit et invenit. et quanta ephesi ministravit tu melius nosti.
II Tu ergo fili mi confortare in gratia que est in christo ihesu. et que audisti a me per multos
testes. hec commenda fidelibus hominibus qui idonei erunt et alios docere. Labora sicut
bonus miles christi ihesu. Nemo militans deo implicat se negotiis secularibus ut
ei placeat cui se probavit. Nam et qui certat in agone non coronatur nisi legitime cer-
taverit. Laborantem agricolam oportet primum de fructibus accipere. Intellige que dico.
Dabit enim tibi dominus in omnibus intellectum. Memor esto dominum ihesum christum resur-
rexisse a mortuis ex semine david secundum evangelium meum in quo laboro usque ad
vincula quasi male operans sed verbum dei non est alligatum. Ideo omnia sustineo
propter electos ut et ipsi salutem consequantur que est in christo ihesu cum gloria celesti. Fi-
delis sermo. Nam si commortui sumus et convivemus. si sustinemus et conreg-
nabimus. Si negaverimus et ille negabit nos. si non credimus ille fidelis perma-
net negare se ipsum non potest. Hec commone testificans coram deo. Noli verbis
contendere. ad nichil enim utile nisi ad subversionem audientium. Sollicite cura
te ipsum probabilem exhibere deo. operarium inconfusibilem recte tractantem verbum
veritatis. Profana autem et vaniloquia devita. Multum enim proficiunt
ad impietatem et sermo eorum ut cancer serpit. Ex quibus est hymeneus
et philetus qui a veritate exciderunt dicentes resurrectionem iam factam et sub-
verterunt quorundam fidem. Sed firmum fundamentum dei stat habens signacu-
lum hoc. Cognovit dominus qui sunt eius et discedat ab iniquitate omnis qui
nominat nomen domini. In magna autem domo non solum sunt vasa au-
rea et argentea sed et lignea et fictilia et quedam quidem in honorem quedam
autem in contumeliam. Si quis ergo emundaverit se ab istis. erit vas in
honorem sanctificatum et utile domino ad omne opus bonum paratum.
Iuvenilia autem desideria fuge. sectare vero iustitiam. fidem. caritatem
pacem cum hiis qui invocant dominum de corde puro. Stultas autem et sine
disciplina questiones devita sciens quia generant lites. Servum autem domini non
oportet litigare sed mansuetum esse ad omnes. docibilem. patientem. cum
modestia corripientem eos qui resistunt veritati ne quando det illis deus penitentiam ad cog-
noscendam veritatem et resipiscant a diaboli laqueis a quo capti tenentur
ad ipsius voluntatem.
III Hoc autem scito quod in novissimis diebus
instabunt tempora periculosa et erunt homines se ipsos amantes. cupi-
di. elati. superbi. blasphemi. parentibus inobedientes. ingrati. scelesti. sine
affectione. sine pace. criminatores. incontinentes. inmites. sine be-
nignitate. proditores. protervi. tumidi. voluptatum amatores magis quam
dei. habentes quidem speciem pietatis virtutem autem eius abnegantes. et hos de-
vita. Ex hiis enim sunt qui penetrant domos et captivas ducunt mu-
lierculas oneratas peccatis que ducuntur variis desideriis semper discentes
et numquam ad scientiam veritatis pervenientes. Quemadmodum autem iannes et mam-
bres restiterunt moysi. ita et hii resistunt veritati. homines cor-
rupti mente reprobi circa fidem. sed ultra non proficient. Insipientia enim eorum
manifesta erit omnibus sicut et illorum fuit. Tu autem assecutus es
meam doctrinam. institutionem. propositum. fidem. longanimitatem
dilectionem. patientiam. persecutiones. passiones. qualia
michi facta sunt antiochie. yconio. listris. quales persecutiones sustinui
et ex omnibus eripuit me dominus. Et omnes qui volunt pie vivere in
christo ihesu persecutionem patientur. Mali autem homines et seductores profi-
cient in peius errantes et in errorem mittentes. Tu vero permane in
hiis que didicisti et credita sunt tibi. sciens a quo didiceris. Et quia ab in-
fantia sacras litteras nosti. que te possunt instruere ad salutem per fidem
que est in christo ihesu. Omnis scriptura divinitus inspirata utilis est ad do-
cendum. ad arguendum. ad corrigendum. ad erudiendum in iu-
stitia. ut sit perfectus sit homo dei. ad omne opus bonum instructus.
IIII Testificor coram deo et christo ihesu qui iudicaturus est vivos et mortuos et ad-
ventum ipsius et regnum eius. Predica verbum insta oportune importune
argue. obsecra. increpa in omni patientia et doctrina. Erit enim tempus cum
sanam doctrinam non sustinebunt. sed ad sua desideria coacervabunt sibi ma-
gistros prurientes auribus. Et a veritate quidem auditum avertent ad fabulas au-
tem convertentur. Tu vero vigila. in omnibus labora. opus fac evangeliste
ministerium tuum imple. sobrius esto. Ego enim iam delibor et tempus mee re-
solutionis instat. Bonum certamen certavi. cursum consummavi. fidem ser-
vavi. De reliquo reposita est michi corona iustitie quam reddet michi dominus in illa
die iustus iudex. Non solum autem michi sed et hiis qui diligunt adventum eius.
Festina venire ad me cito. Demas enim me dereliquit diligens hoc se-
culum et abiit thessalonicam. Crescens in galathiam titus in dalmatiam.
Lucas est mecum solus. Marcum assume et adduc tecum. Est enim michi u-
tilis in ministerio. Tichicum autem misi ephesum. Penulam quam reliqui
troade apud carpum veniens affer tecum et libros maxime autem mem-
branas. Alexander erarius multa mala michi ostendit reddet illi dominus
secundum opera eius. Quem et tu devita valde enim restitit verbis nostris. In prima
mea defensione nemo michi affuit sed omnes me dereliquerunt. Non eis
illis imputetur. Dominus autem michi astitit et confortavit me ut per me predicatio im-
pleatur et audiant omnes gentes. et liberatus sum de ore leonis. Liberavit
me dominus ab omni opere malo. et salvum faciet in regnum suum celeste cui
gloria in secula seculorum amen. Saluta priscam et aquilam et onesiphori do-
mum. Erastus remansit corinthi. trophimum autem reliqui infirmum
mileti. Festina ante hyemem venire. Salutat te eubolus et pudens et li-
nus et claudia. et omnes fratres. Dominus ihesus christus cum spiritu tuo. gratia nobiscum amen.

Prologus in epistolam ad titum

Titum commonefacit et instruit de constitutione presbiterii et de spirituali conver-
satione et hereticis vitandis qui in scripturis iudaicis credunt scribens ei a nicopoli.

Paulus servus dei apostolus autem ihesu christi secundum fidem ele-
ctorum dei et agnitionem veritatis que secundum pietatem est
in spem vite eterne quam promisit qui non mentitur deus
ante tempora secularia. Manifestavit autem temporibus
suis verbum in predicatione sua que credita est
michi secundum preceptum salvatoris nostri dei tito dilecto fi-
lio secundum communem fidem. Gratia et pax a deo patre et christo ihesu salvatore nostro. Hu-
ius rei gratia reliqui te crete ut ea que desunt corrigas et constituas per civi-
tates presbiteros sicut ego tibi disposui. Si quis sine crimine est unius uxoris
vir filios habens fideles non in accusatione luxurie. aut non subditos.
Oportet enim episcopum sine crimine esse sicut dei dispensatorem non superbum
non iracundum. non vinolentum. non percussorem. non turpis lucri cupidum. sed h-
ospitalem. benignum. sobrium. iustum. sanctum. continentem amplectentem
eum qui secundum doctrinam est fidelem sermonem ut potens sit exhorta-
ri in doctrina sana. et eos qui contradicunt arguere. Sunt enim multi inobedien-
tes. vaniloqui et seductores. maxime qui de circumcisione sunt. Quos opor-
tet redargui. qui universas domos subvertunt. docentes que non opor-
tet turpis lucri gratia. Dixit quidam ex illis proprius ipsorum propheta. Cretenses
semper mendaces male bestie ventres pigri. testimonium hoc verum est.
Quam ob causam increpa illos dure ut sani sint in fide non intendentes
iudaicis fabulis et mandatis hominum aversantium se a veritate. Om-
nia munda mundis. coinquinatis autem et infidelibus nichil mundum. sed in-
quinate sunt eorum et mens et conscientia. Confitentur se nosse deum.
Factis autem negant cum sint abhominati et incredibiles et ad omne
opus bonum reprobi.
II Tu autem loquere que decet sanam doctrinam. Senes ut
sobrii sint. pudici. prudentes. sani in fide. in dilectione in patientia.
Anus similiter in habitu sancto non criminatrices. non multo vino servientes.
bene docentes. ut prudentiam doceant. Adolescentulas ut viros suos
ament. filios diligant. prudentes. castas. sobrias. domus curam habentes
benignas subditas suis viris. ut non blasphemetur verbum dei. I-
uvenes similiter hortare ut sobrii sint. In omnibus te ipsum prebe exem-
plum bonorum operum in doctrina. in integritate. in gravitate. verbum sa-
num irreprehensibile ut is qui ex adverso est vereatur nichil malum habens di-
cere de nobis. Servos dominis suis subditos esse in omnibus placentes
non contradicentes non fraudantes. sed in omnibus fidem bonam ostenden-
tes ut doctrinam salvatoris nostri dei ornent in omnibus. Apparuit enim
gratia dei salvatoris nostri omnibus hominibus erudiens nos ut abne-
gantes impietatem et secularia desideria sobrie et iuste et pie vivamus

in hoc seculo, expectantes beatam spem et adventum glorie magni dei et salvatoris nostri Ihesu Christi, qui dedit semetipsum pro nobis ut nos redimeret ab omni iniquitate et mundaret sibi populum acceptabilem sectatorem bonorum operum. Hec loquere et exhortare et argue cum omni imperio. Nemo te contempnat.

III Admone illos principibus et potestatibus subditos esse, dicto obedire, ad omne opus bonum paratos esse, neminem blasphemare, non litigiosos esse sed modestos, omnem ostendentes mansuetudinem ad omnes homines. Eramus enim et nos aliquando insipientes, increduli, errantes, servientes desideriis et voluptatibus variis, in malitia et invidia agentes, odibiles, odientes invicem. Cum autem benignitas et humanitas apparuit salvatoris nostri dei, non ex operibus iustitie que fecimus nos, sed secundum suam misericordiam salvos nos fecit per lavacrum regenerationis et renovationis spiritus sancti, quem effudit in nos habunde per Ihesum Christum salvatorem nostrum, ut iustificati gratia ipsius heredes simus secundum spem vite eterne. Fidelis sermo est, et de his volo te confirmare, ut curent bonis operibus preesse qui credunt deo. Hec sunt bona et utilia hominibus. Stultas autem questiones et genealogias et contentiones et pugnas legis devita. Sunt enim inutiles et vane. Hereticum hominem post unam et secundam correptionem devita, sciens quia subversus est qui eiusmodi est, et delinquit, cum sit proprio iudicio condempnatus. Cum misero ad te Archemam aut Tychicum, festina ad me venire Nicopolim. Ibi enim statui hyemare. Zenam legisperitum et Apollo sollicite premitte, ut nichil illis desit. Discant autem et nostri bonis operibus preesse ad usus necessarios, ut non sint infructuosi. Salutant te qui mecum sunt omnes. Saluta eos qui nos amant in fide. Gratia dei cum omnibus vobis. Amen.

questiones

Prologus in epistolam ad Philemonem.

Philemoni familiares litteras mittit pro Onesimo servo eius. Scribit autem ei ab urbe Roma de carcere.

Incipit epistola ad Philemonem.

Paulus vinctus Christi Ihesu et Timotheus frater Philemoni dilecto et adiutori nostro et Apphie sorori karissime et Archippo commilitoni nostro et ecclesie que in domo tua est. Gratia vobis et pax a deo patre nostro et domino Ihesu Christo. Gratias ago deo meo semper memoriam tui faciens in orationibus meis, audiens caritatem tuam et fidem quam habes in domino Ihesu et in omnes sanctos, ut communicatio fidei tue evidens fiat in agnitione omnis boni in Christo Ihesu. Gaudium enim magnum habui et consolationem in caritate tua, quia viscera sanctorum requieverunt per te, frater. Propter quod multam fiduciam habens in Christo Ihesu imperandi tibi quod ad rem pertinet, propter caritatem magis obsecro, cum sis talis ut Paulus senex, nunc autem et vinctus Ihesu Christi. Obsecro te pro meo filio quem genui in vinculis Onesimo, qui tibi aliquando inutilis fuit, nunc autem et tibi et mihi utilis, quem remisi tibi. Tu autem illum ut mea viscera suscipe. Quem ego volueram mecum detinere ut pro te michi ministraret in vinculis evangelii. Sine consilio autem tuo nichil volui facere, uti ne velut ex necessitate bonum tuum esset, sed voluntarium. Forsitan enim ideo discessit ad horam a te ut eternum illum reciperes, iam non ut servum sed pro servo karissimum fratrem, maxime michi, quanto autem magis tibi et in carne et in domino. Si ergo habes me socium, suscipe illum sicut me. Si autem aliquid nocuit tibi aut debet, hoc michi imputa. Ego Paulus scripsi mea manu, ego reddam, ut non dicam tibi quod et te ipsum michi debes. Ita frater, ego te fruar in domino. Refice viscera mea in domino. Confidens de obedientia tua scripsi tibi, sciens quoniam et super id quod dico facies. Simul autem et para michi hospitium. Nam spero per orationes vestras donari me vobis. Salutat te Epaphras concaptivus meus in Christo Ihesu, Marcus, Aristarchus, Demas, Lucas, adiutores mei. Gratia domini nostri Ihesu Christi cum spiritu vestro. Amen.

Prologus ad Hebreos.

In primis dicendum est cur apostolus Paulus in hac epistola scribendo non servaverit morem suum, ut vel vocabulum nominis sui vel ordinis describeret dignitatem. Hec est causa, quod ad eos scribens qui ex circumcisione crediderant, quasi gentium apostolus et non Hebreorum, sciens quoque eorum superbiam suamque humilitatem ipse demonstrans, meritum officii sui noluit anteferre. Nam simili modo et Iohannes apostolus propter humilitatem in epistola sua nomen suum eadem ratione non prefert. Hanc ergo epistolam fertur apostolus ad Hebreos conscriptam hebraica lingua misisse. Cuius sensum et ordinem retinens Lucas evangelista

Incipit epistola ad Hebreos.

post excessum beati Pauli apostoli greco sermone composuit.

Multipharie multisque modis olim deus loquens patribus in prophetis, novissime diebus istis locutus est nobis in filio, quem constituit heredem universorum, per quem fecit et secula. Qui cum sit splendor glorie et figura substantie eius, portansque omnia verbo virtutis sue, purgationem peccatorum faciens, sedet ad dexteram maiestatis in excelsis, tanto melior angelis effectus quanto differentius pre illis nomen hereditavit. Cui enim dixit aliquando angelorum: Filius meus es tu, ego hodie genui te? Et rursum: Ego ero illi in patrem, et ipse erit michi in filium. Et cum iterum introducit primogenitum in orbem terre, dicit: Et adorent eum omnes angeli dei. Et ad angelos quidem dicit: Qui facit angelos suos spiritus et ministros suos flammam ignis. Ad filium autem: Thronus tuus deus in seculum seculi; virga equitatis virga regni tui. Dilexisti iustitiam et odisti iniquitatem; propterea unxit te deus, deus tuus, oleo letitie pre participibus tuis. Et: Tu in principio, domine, terram fundasti, et opera manuum tuarum sunt celi. Ipsi peribunt, tu autem permanebis; et omnes ut vestimentum veterascent, et velut amictum mutabis eos et mutabuntur; tu autem idem ipse es, et anni tui non deficient. Ad quem autem angelorum dixit aliquando: Sede a dextris meis quoad ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum? Nonne omnes sunt administratorii spiritus in ministerium missi propter eos qui hereditatem capient salutis?

II Propterea habundantius oportet observare nos ea que audivimus, ne forte pereffluamus. Si enim qui per angelos dictus est sermo factus est firmus, et omnis prevaricatio et inobedientia accepit iustam mercedis retributionem, quomodo nos effugiemus si tantam neglexerimus salutem? Que cum initium accepisset enarrari per dominum, ab eis qui audierunt in nos confirmata est, contestante deo signis et portentis et variis virtutibus et spiritus sancti distributionibus secundum suam voluntatem. Non enim angelis subiecit orbem terre futurum, de quo loquimur. Testatus est autem in quodam loco quidam dicens: Quid est homo quod memor es eius, aut filius hominis quia visitas eum? Minuisti eum paulo minus ab angelis; gloria et honore coronasti eum, et constituisti eum super opera manuum tuarum. Omnia subiecisti sub pedibus eius. In eo enim quod ei omnia subiecit, nichil dimisit non subiectum ei. Nunc autem necdum videmus omnia subiecta ei. Eum autem qui modico quam angeli minoratus est videmus Ihesum propter passionem mortis gloria et honore coronatum, ut gratia dei pro omnibus gustaret mortem. Decebat enim eum propter quem omnia et per quem omnia, qui multos filios in gloriam adduxerat, auctorem salutis eorum per passionem consummare. Qui enim sanctificat et qui sanctificantur ex uno omnes. Propter quam causam non confunditur fratres eos vocare, dicens: Narrabo nomen tuum fratribus meis, in medio ecclesie laudabo te. Et iterum: Ego ero fidens in eum. Et iterum: Ecce ego et pueri mei quos michi dedit deus. Quia ergo pueri communicaverunt sanguini et carni, et ipse similiter participavit eisdem, ut per mortem destrueret eum qui habebat mortis imperium, id est diabolum, et liberaret eos qui timore mortis per totam vitam obnoxii erant servituti. Nusquam enim angelos apprehendit, sed semen Abrahe apprehendit. Unde debuit per omnia fratribus similari, ut misericors fieret et fidelis pontifex ad deum, ut repropitiaret delicta populi. In eo enim in quo passus est ipse et temptatus, potens est et eis qui temptantur auxiliari.

III Unde fratres sancti, vocationis celestis participes, considerate apostolum et pontificem confessionis nostre Ihesum, qui fidelis est ei qui fecit illum, sicut et Moyses in omni domo illius. Amplioris enim glorie iste pre Moyse dignus habitus est, quanto ampliorem honorem habet domus qui fabricavit illam. Omnis namque domus fabricatur ab aliquo; qui autem omnia creavit deus est. Et Moyses quidem fidelis erat in tota domo eius tamquam famulus in testimonium eorum que dicenda erant; Christus vero tamquam filius in domo sua, que domus sumus nos, si fiduciam et gloriam spei usque ad finem firmam retineamus. Quapropter sicut dicit spiritus sanctus: Hodie si vocem eius audieritis, nolite obdurare corda vestra sicut in exacerbatione secundum diem temptationis in deserto, ubi temptaverunt me patres vestri, probaverunt et viderunt opera mea quadraginta annis. Propter quod infensus fui generationi huic et dixi: Semper errant corde. Ipsi autem non cognoverunt vias meas; quibus iuravi in ira

mea si introibunt in requiem meam. Videte fratres ne forte sit in aliquo vestrum cor malum incredulitatis discedendi a deo vivo. Sed adhortamini vosmetipsos per singulos dies donec hodie cognominatur, ut non obduretur quis ex vobis fallacia peccati. Participes enim Christi effecti sumus, si tamen initium substantiae eius usque ad finem firmum retineamus. Dum dicitur: Hodie si vocem eius audieritis, nolite obdurare corda vestra, quemadmodum in illa exacerbatione. Quidam enim audientes exacerbaverunt, sed non omnes qui profecti sunt ab Egypto per Moysen. Quibus autem infensus est quadraginta annis? Nonne illis qui peccaverunt, quorum cadavera prostrata sunt in deserto? Quibus autem iuravit non introire in requiem ipsius, nisi illis qui increduli fuerunt? Et videmus quia non potuerunt introire propter incredulitatem.

IIII. Timeamus ergo ne forte relicta pollicitatione introeundi in requiem eius existimetur aliquis ex vobis deesse. Etenim et nobis nuntiatum est quemadmodum et illis; sed non profuit illis sermo auditus, non admixtus fidei ex his qui audierunt. Ingrediemur enim in requiem qui credidimus, quemadmodum dixit: Sicut iuravi in ira mea, si introibunt in requiem meam. Et quidem operibus ab institutione mundi perfectis. Dixit enim quodam loco de die septima sic: Et requievit deus die septima ab omnibus operibus suis. Et in isto rursum: Si introibunt in requiem meam. Quoniam ergo superest quosdam introire in illam, et hi quibus prioribus annuntiatum est non introierunt propter incredulitatem, iterum terminat diem quendam, hodie, in David dicendo, post tantum temporis, sicut supradictum est: Hodie si vocem eius audieritis, nolite obdurare corda vestra. Nam si eis Iesus requiem praestitisset, numquam de alia die loqueretur posthac. Itaque relinquitur sabbatismus populo dei. Qui enim ingressus est in requiem eius, etiam ipse requievit ab omnibus operibus suis, sicut a suis deus. Festinemus ergo ingredi in illam requiem, ut ne in idipsum quis incidat incredulitatis exemplum. Vivus est enim sermo dei et efficax et penetrabilior omni gladio ancipiti, et pertingens usque ad divisionem animae ac spiritus, compagum quoque et medullarum, et discretor cogitationum et intentionum cordis. Et non est ulla creatura invisibilis in conspectu eius. Omnia autem nuda et aperta sunt oculis eius, ad quem nobis sermo. Habentes ergo pontificem magnum qui penetravit caelos, Iesum filium dei, teneamus confessionem. Non enim habemus pontificem qui non possit compati infirmitatibus nostris, temptatum autem per omnia pro similitudine absque peccato. Adeamus ergo cum fiducia ad thronum gratiae, ut misericordiam consequamur et gratiam inveniamus in auxilio opportuno.

V. Omnis namque pontifex ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur in his quae sunt ad deum, ut offerat dona et sacrificia pro peccatis; qui condolere possit his qui ignorant et errant, quoniam et ipse circumdatus est infirmitate. Et propterea debet, quemadmodum pro populo, ita etiam et pro semetipso offerre pro peccatis. Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur a deo tamquam Aaron. Sic et Christus non semetipsum clarificavit ut pontifex fieret, sed qui locutus est ad eum: Filius meus es tu, ego hodie genui te. Quemadmodum et in alio loco dicit: Tu es sacerdos in aeternum secundum ordinem Melchisedech. Qui in diebus carnis suae preces supplicationesque ad eum qui possit illum salvum a morte facere cum clamore valido et lacrimis offerens, exauditus est pro sua reverentia. Et quidem cum esset filius dei, didicit ex his quae passus est oboedientiam; et consummatus factus est omnibus obtemperantibus sibi causa salutis aeternae, appellatus a deo pontifex iuxta ordinem Melchisedech. De quo nobis grandis sermo et ininterpretabilis ad dicendum, quoniam imbecilles facti estis ad audiendum. Etenim cum deberetis magistri esse propter tempus, rursum indigetis ut vos doceamini quae sint elementa exordii sermonum dei, et facti estis quibus lacte opus sit, non solido cibo. Omnis enim qui lactis est particeps, expers est sermonis iustitiae; parvulus enim est.

VI. Perfectorum autem est solidus cibus, eorum qui pro consuetudine exercitatos habent sensus ad discretionem boni et mali. Quapropter intermittentes inchoationis Christi sermonem ad perfectionem feramur, non rursum iacientes fundamentum paenitentiae ab operibus mortuis et fidei ad deum, baptismatum doctrinae, impositionis quoque manuum, ac resurrectionis mortuorum et iudicii aeterni. Et hoc faciemus, siquidem permiserit deus. Impossibile est enim eos qui semel sunt illuminati, gustaverunt etiam donum caeleste et participes facti sunt spiritus sancti, gustaverunt nihilominus bonum dei verbum virtutesque saeculi venturi, et prolapsi sunt, renovari rursus ad paenitentiam, rursum crucifigentes sibimetipsis filium dei et ostentui habentes. Terra enim saepe venientem super se bibens imbrem et generans herbam opportunam illis a quibus colitur, accipit benedictionem a deo; proferens autem spinas ac tribulos reproba est et maledicto proxima, cuius consummatio in combustionem. Confidimus autem de vobis dilectissimi meliora et viciniora saluti, tametsi ita loquimur. Non enim iniustus deus ut obliviscatur operis vestri et dilectionis quam ostendistis in nomine ipsius, qui ministrastis sanctis et ministratis. Cupimus autem unumquemque vestrum eandem ostentare sollicitudinem ad expletionem spei usque in finem, ut non segnes efficiamini, verum imitatores eorum qui fide et patientia hereditabunt promissiones. Abrahe namque promittens deus, quoniam neminem habuit per quem iuraret maiorem, iuravit per semetipsum dicens: Nisi benedicens benedicam te et multiplicans multiplicabo te. Et sic longanimiter ferens adeptus est repromissionem. Homines enim per maiorem sui iurant, et omnis controversiae eorum finis ad confirmationem est iuramentum. In quo abundantius volens deus ostendere pollicitationis heredibus immobilitatem consilii sui, interposuit iusiurandum, ut per duas res immobiles, quibus impossibile est mentiri deum, fortissimum solacium habeamus qui confugimus ad tenendam propositam spem, quam sicut anchoram habemus animae tutam ac firmam, et incedentem usque ad interiora velaminis, ubi praecursor pro nobis introivit Iesus, secundum ordinem Melchisedech pontifex factus in aeternum.

VII. Hic enim Melchisedech, rex Salem, sacerdos dei summi, qui obviavit Abrahe regresso a caede regum et benedixit ei, cui et decimas omnium divisit Abraham, primum quidem qui interpretatur rex iustitiae, deinde autem et rex Salem, quod est rex pacis, sine patre, sine matre, sine genealogia, neque initium dierum neque finem vitae habens, assimilatus autem filio dei, manet sacerdos in perpetuum. Intuemini autem quantus sit hic, cui et decimas dedit de praecipuis Abraham patriarcha. Et quidem de filiis Levi sacerdotium accipientes mandatum habent decimas sumere a populo secundum legem, id est a fratribus suis, quamquam et ipsi exierint de lumbis Abrahe. Cuius autem generatio non annumeratur in eis, decimas sumpsit ab Abraham, et hunc qui habebat repromissiones benedixit. Sine ulla autem contradictione quod minus est a meliore benedicitur. Et hic quidem decimas morientes homines accipiunt, ibi autem contestatur quia vivit. Et ut ita dictum sit, per Abraham et Levi, qui decimas accepit, decimatus est; adhuc enim in lumbis patris erat quando obviavit ei Melchisedech. Si ergo consummatio per sacerdotium Leviticum erat, populus enim sub ipso legem accepit, quid adhuc necessarium fuit secundum ordinem Melchisedech alium surgere sacerdotem, et non secundum ordinem Aaron dici? Translato enim sacerdotio necesse est ut et legis translatio fiat. In quo enim haec dicuntur, de alia tribu est, de qua nullus altario praesto fuit. Manifestum est enim quod ex Iuda ortus sit dominus noster, in qua tribu nihil de sacerdotibus Moyses locutus est. Et amplius adhuc manifestum est, si secundum similitudinem Melchisedech exsurgit alius sacerdos, qui non secundum legem mandati carnalis factus est, sed secundum virtutem vitae insolubilis. Contestatur enim: Quoniam tu es sacerdos in aeternum secundum ordinem Melchisedech. Reprobatio quidem fit praecedentis mandati propter infirmitatem eius et inutilitatem; nihil enim ad perfectum adduxit lex; introductio vero melioris spei, per quam proximamus ad deum. Et quantum est non sine iureiurando; alii quidem sine iureiurando sacerdotes facti sunt, hic autem cum iureiurando per eum qui dixit ad illum: Iuravit dominus et non paenitebit eum, tu es sacerdos in aeternum. In tantum melioris testamenti sponsor factus est Iesus. Et alii quidem plures facti sunt sacerdotes, idcirco quod morte prohiberentur permanere; hic autem eo quod maneat in aeternum, sempiternum habet sacerdotium. Unde et salvare in perpetuum potest accedentes per semetipsum ad deum, semper vivens ad interpellandum pro eis. Talis enim decebat ut nobis esset pontifex, sanctus, innocens, impollutus, segregatus a peccatoribus, et excelsior caelis factus; qui non habet cotidie necessitatem, quemadmodum sacerdotes, prius pro suis delictis hostias offerre, deinde pro populi; hoc enim fecit semel se offerendo. Lex enim homines constituit sacerdotes infirmitatem habentes; sermo autem iurisiurandi, qui post legem est, filium in aeternum perfectum.

VIII. Capitulum autem super ea quae dicuntur: talem habemus pontificem, qui consedit in dextera sedis

Melchisedech rex Salem obviavit Abrahe

magnitudinis in celis, sanctorum minister et tabernaculi veri quod fixit dominus et non homo. Omnis enim pontifex ad offerendum munera et hostias constituitur; unde necesse est et hunc habere aliquid quod offerat. Si ergo esset super terram, nec esset sacerdos, cum essent qui offerrent secundum legem munera, qui exemplari et umbre deserviunt celestium. Sicut responsum est Moysi cum consummaret tabernaculum: Vide, inquit, omnia facito secundum exemplar quod tibi ostensum est in monte. Nunc autem sortitus est melius ministerium, quanto et melioris testamenti mediator est, quod in melioribus repromissionibus sancitum est. Nam si illud prius culpa caruisset, non utique secundi locus inquireretur. Vituperans enim eos dicit: Ecce dies veniunt, dicit dominus, et consummabo super domum Israel et super domum Iuda testamentum novum, non secundum testamentum quod feci patribus eorum in die qua apprehendi manum illorum ut educerem eos de terra Egypti. Quoniam ipsi non permanserunt in testamento meo, et ego neglexi eos, dicit dominus. Quia hoc testamentum quod disponam domui Israel post dies illos, dicit dominus, dando leges meas in mentem eorum, et in corde eorum superscribam eas; et ero eis in deum, et ipsi erunt mihi in populum. Et non docebit unusquisque proximum suum et unusquisque fratrem suum dicens: Cognosce dominum, quia omnes scient me a minore usque ad maiorem eorum; quia propitius ero iniquitatibus eorum, et peccatorum illorum iam non memorabor. Dicendo autem novum, veteravit prius. Quod autem antiquatur et senescit prope interitum est.

IX

Habuit quidem et prius iustificationes culture et sanctum seculare. Tabernaculum enim factum est primum, in quo erant candelabra et mensa et propositio panum, quod dicitur sancta. Post velamentum autem secundum tabernaculum, quod dicitur sancta sanctorum, aureum habens turibulum et arcam testamenti circumtectam ex omni parte auro, in qua urna aurea habens manna, et virga Aaron que fronduerat, et tabule testamenti; superque eam cherubin glorie obumbrantia propitiatorium; de quibus modo non est dicendum per singula. His vero ita compositis, in priori quidem tabernaculo semper introibant sacerdotes sacrificiorum officia consummantes; in secundo autem semel in anno solus pontifex non sine sanguine quem offert pro sua et populi ignorantia, hoc significante spiritu sancto nondum propalatam esse sanctorum viam adhuc priore tabernaculo habente statum. Que parabola est temporis instantis, iuxta quam munera et hostie offeruntur que non possunt iuxta conscientiam perfectum facere servientem solummodo in cibis et in potibus et variis baptismatibus et iustitiis carnis usque ad tempus correctionis impositis. Christus autem assistens pontifex futurorum bonorum per amplius et perfectius tabernaculum non manufactum, id est non huius creationis, neque per sanguinem hircorum aut vitulorum sed per proprium sanguinem introivit semel in sancta, eterna redemptione inventa. Si enim sanguis hircorum et taurorum et cinis vitule aspersus inquinatos sanctificat ad emundationem carnis, quanto magis sanguis Christi qui per spiritum sanctum semet ipsum obtulit immaculatum deo emundabit conscientiam nostram ab operibus mortuis ad serviendum deo viventi. Et ideo novi testamenti mediator est, ut morte intercedente in redemptionem earum prevaricationum que erant sub priori testamento repromissionem accipiant qui vocati sunt eterne hereditatis. Ubi enim testamentum, mors necesse est intercedat testatoris. Testamentum enim in mortuis confirmatum est, alioquin nondum valet dum vivit qui testatus est. Unde nec primum quidem sine sanguine dedicatum est. Lecto enim omni mandato legis a Moyse universo populo, accipiens sanguinem vitulorum et hircorum cum aqua et lana coccinea et ysopo, ipsum quoque librum et omnem populum aspersit dicens: Hic sanguis testamenti quod mandavit ad vos deus. Etiam tabernaculum et omnia vasa ministerii sanguine similiter aspersit. Et omnia pene in sanguine mundantur secundum legem, et sine sanguinis effusione non fit remissio. Necesse est ergo exemplaria quidem celestium his mundari, ipsa autem celestia melioribus hostiis quam istis. Non enim in manufacta sancta Christus introivit exemplaria verorum, sed in ipsum celum, ut appareat nunc vultui dei pro nobis. Neque ut sepe offerat semet ipsum, quemadmodum pontifex intrat per sancta per singulos annos in sanguine alieno.

Alioquin oportebat eum frequenter pati ab origine mundi. Nunc autem semel in consummatione seculorum ad destitutionem peccati per hostiam suam apparuit. Et quemadmodum statutum est hominibus semel mori, post hoc autem iudicium, sic et Christus semel oblatus est ad multorum exhaurienda peccata; secundo sine peccato apparebit expectantibus se in salutem.

X

Umbram enim habens lex bonorum futurorum, non ipsam imaginem rerum, per singulos annos eisdem ipsis hostiis quas offerunt indesinenter numquam potest accedentes perfectos facere. Alioquin cessassent offerri, ideo quod nullam haberent ultra conscientiam peccati cultores semel mundati. Sed in ipsis commemoratio peccatorum per singulos annos fit. Impossibile enim est sanguine taurorum et hircorum auferri peccata. Ideo ingrediens mundum dicit: Hostiam et oblationem noluisti, corpus autem aptasti mihi; holocaustomata pro peccato non tibi placuerunt. Tunc dixi: Ecce venio. In capite libri scriptum est de me, ut faciam voluntatem tuam deus. Superius dicens: quia hostias et oblationes et holocaustomata pro peccato noluisti, nec placita sunt tibi que secundum legem offeruntur, tunc dixi: Ecce venio ut faciam deus voluntatem tuam. Aufert primum ut sequens statuat. In qua voluntate sanctificati sumus per oblationem corporis Christi Ihesu semel. Et omnis quidem sacerdos presto est cotidie ministrans et easdem sepe offerens hostias que numquam possunt auferre peccata. Hic autem unam pro peccatis offerens hostiam in sempiternum sedet in dextera dei, de cetero expectans donec ponantur inimici eius scabellum pedum eius. Una enim oblatione consummavit in sempiternum sanctificatos. Contestatur autem nos et spiritus sanctus. Postquam enim dixit: Hoc autem testamentum quod testabor ad illos post dies illos, dicit dominus, dando leges meas in cordibus eorum et in mentibus eorum superscribam eas, et peccatorum et iniquitatum eorum iam non recordabor amplius. Ubi autem horum remissio, iam non oblatio pro peccato. Habentes itaque fratres fiduciam in introitu sanctorum in sanguine Christi, quam initiavit nobis viam novam et viventem per velamen, id est carnem suam, et sacerdotem magnum super domum dei, accedamus cum vero corde in plenitudine fidei, aspersi corda a conscientia mala et abluti corpus aqua munda. Teneamus spei nostre confessionem indeclinabilem, fidelis enim est qui repromisit. Et consideremus invicem in provocationem caritatis et bonorum operum, non deserentes collectionem nostram sicut consuetudinis est quibusdam, sed consolantes, et tanto magis quanto videritis appropinquantem diem. Voluntarie enim peccantibus nobis post acceptam notitiam veritatis iam non relinquitur pro peccatis hostia, terribilis autem quedam expectatio iudicii et ignis emulatio que consumptura est adversarios. Irritam quis faciens legem Moysi sine ulla miseratione duobus vel tribus testibus moritur. Quanto magis putatis deteriora mereri supplicia qui filium dei conculcaverit et sanguinem testamenti pollutum duxerit in quo sanctificatus est, et spiritui gratie contumeliam fecerit? Scimus enim qui dixit: Mihi vindictam, et ego retribuam; et iterum: Quia iudicabit dominus populum suum. Horrendum est incidere in manus dei viventis. Rememoramini autem pristinos dies, in quibus illuminati magnum certamen sustinuistis passionum; et in alio quidem opprobriis et tribulationibus spectaculum facti, in alio autem socii taliter conversantium effecti. Nam et vinctis compassi estis et rapinam bonorum vestrorum cum gaudio suscepistis, cognoscentes vos habere meliorem et manentem substantiam. Nolite itaque amittere confidentiam vestram que magnam habet remunerationem. Patientia enim vobis necessaria est ut voluntatem dei facientes reportetis promissionem. Adhuc enim modicum aliquantulum qui venturus est veniet et non tardabit. Iustus autem meus ex fide vivit; quod si subtraxerit se, non placebit anime mee. Nos autem non sumus subtractionis filii in perditionem, sed fidei in acquisitionem anime.

XI

Est autem fides sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium. In hac enim testimonium consecuti sunt senes. Fide intelligimus aptata esse secula verbo dei, ut ex invisibilibus visibilia fierent. Fide plurimam hostiam Abel quam Cain obtulit deo, per quam testimonium consecutus est esse iustus, testimonium perhibente muneribus eius deo, et per illam defunctus adhuc loquitur. Fide Enoch translatus est ne videret mortem, et non inveniebatur quia transtulit illum deus. Ante translationem enim testim

habebat placuisse deo. Sine fide autem impossibile est placere deo. Credere enim oportet accedentem ad deum quia est, et inquirentibus se remunerator sit. Fide Noe responso accepto de his que adhuc non videbantur, metuens aptavit archam in salutem domus sue, per quam dampnavit mundum, et iustitie que per fidem est heres est institutus. Fide qui vocatur Abraham obedivit in locum exire quem accepturus erat in hereditatem, et exiit nesciens quo iret. Fide demoratus est in terra repromissionis tanquam in aliena, in casulis habitando cum Ysaac et Iacob coheredibus repromissionis eiusdem. Expectabat enim fundamenta habentem civitatem, cuius artifex et conditor deus. Fide et ipsa Sarra sterilis virtutem in conceptione seminis accepit, etiam preter tempus etatis, quoniam fidelem credidit esse eum qui repromiserat. Propter quod et ab uno orti sunt, et hoc emortuo, tanquam sidera celi in multitudinem, et sicut arena que est ad horam maris innumerabilis. Iuxta fidem defuncti sunt omnes isti non acceptis repromissionibus, sed a longe eas aspicientes et salutantes, et confitentes quia peregrini et hospites sunt super terram. Qui enim hec dicunt significant se patriam inquirere. Et si quidem ipsius meminissent de qua exierunt, habebant utique tempus revertendi. Nunc autem meliorem appetunt, id est celestem. Ideo non confunditur deus vocari deus eorum, paravit enim illis civitatem. Fide obtulit Abraham Ysaac cum temptaretur, et unigenitum offerebat qui susceperat repromissiones, ad quem dictum est quia in Ysaac vocabitur tibi semen, arbitrans quia et a mortuis suscitare potens est deus, unde eum et in parabolam accepit. Fide et de futuris benedixit Ysaac Iacob et Esau. Fide Iacob moriens singulos filiorum Ioseph benedixit, et adoravit fastigium virge eius. Fide Ioseph moriens de profectione filiorum Israel memoratus est, et de ossibus suis mandavit. Fide Moyses natus occultatus est mensibus tribus a parentibus suis, eo quod vidissent elegantem infantem, et non timuerunt regis edictum. Fide Moyses grandis factus negavit se esse filium filie Pharaonis, magis eligens affligi cum populo dei quam temporalis peccati habere iocunditatem, maiores divitias estimans thesauro Egyptiorum improperium Christi, aspiciebat enim in remunerationem. Fide reliquit Egyptum non veritus animositatem regis, invisibilem enim tanquam videns sustinuit. Fide celebravit pascha et sanguinis effusionem, ne qui vastabat primitiva tangeret eos. Fide transierunt mare rubrum tanquam per aridam terram, quod experti Egyptii devorati sunt. Fide muri Iericho corruerunt circuiti dierum septem. Fide Raab meretrix non periit cum incredulis, excipiens exploratores cum pace. Et quid adhuc dicam? Deficiet enim me tempus enarrantem de Gedeon, Barach, Sampson, Iepte, David, Samuel et prophetis, qui per fidem vicerunt regna, operati sunt iustitiam, adepti sunt repromissiones, obturaverunt ora leonum, extinxerunt impetum ignis, effugerunt aciem gladii, convaluerunt de infirmitate, fortes facti sunt in bello, castra verterunt exterorum, acceperunt mulieres de resurrectione mortuos suos. Alii autem distenti sunt non suscipientes redemptionem ut meliorem invenirent resurrectionem. Alii vero ludibria et verbera experti, insuper et vincula et carceres. Lapidati sunt, secti sunt, temptati sunt, in occisione gladii mortui sunt, circuierunt in melotis, in pellibus caprinis, egentes, angustiati, afflicti, quibus dignus non erat mundus, in solitudinibus errantes et montibus et speluncis et in cavernis terre. Et hii omnes testimonio fidei probati non acceperunt repromissionem, deo pro nobis melius aliquid providente, ut ne sine nobis consummarentur.

XII Ideoque et nos tantam habentes impositam nubem testium, deponentes omne pondus et circumstans nos peccatum, per patientiam curramus propositum nobis certamen, aspicientes in auctorem fidei et consummatorem Ihesum, qui proposito sibi gaudio sustinuit crucem, confusione contempta, atque in dextera sedis dei sedet. Recogitate enim eum qui talem sustinuit a peccatoribus adversum semetipsum contradictionem, ut ne fatigemini animis vestris deficientes. Nondum enim usque ad sanguinem restitistis adversus peccatum repugnantes, et obliti estis consolationis que vobis tanquam filiis loquitur dicens: Fili mi noli negligere disciplinam domini, neque fatigeris dum ab eo argueris. Quem enim diligit dominus castigat, flagellat autem omnem filium quem recipit. In disciplina perseverate. Tanquam filiis vobis offert se deus. Quis enim filius quem non corripit pater? Quod si extra disciplinam estis, cuius participes facti sunt omnes, ergo adulteri et non filii estis. Deinde patres quidem carnis nostre habuimus eruditores et reverebamur eos. Non multo magis obtemperabimus patri spirituum et vivemus? Et illi quidem in tempore paucorum dierum secundum voluntatem suam erudiebant nos, hic autem ad id quod utile est in recipiendo sanctificationem eius. Omnis autem disciplina in presenti quidem videtur non esse gaudii sed meroris, postea autem fructum pacatissimum exercitatis per eam reddet iustitie. Propter quod remissas manus et soluta genua erigite. Et gressus rectos facite pedibus vestris, ut non claudicans quis erret magis autem sanetur. Pacem sequimini cum omnibus et sanctimoniam sine qua nemo videbit deum, contemplantes ne quis desit gratie dei, ne qua radix amaritudinis sursum germinans impediat et per illam inquinentur multi. Ne quis fornicator aut prophanus ut Esau, qui propter unam escam vendidit primogenita sua. Scitote enim quoniam et postea cupiens hereditare benedictionem reprobatus est, non enim invenit penitentie locum, quanquam cum lacrimis inquisisset eam. Non enim accessistis ad tractabilem et accensibilem ignem et turbinem et caliginem et procellam et tube sonum et vocem verborum, quam qui audierunt excusaverunt se ne eis fieret verbum. Non enim portabant quod dicebatur: Et si bestia tetigerit montem lapidabitur. Et ita terribile erat quod videbatur, Moyses dixit: Exterritus sum et tremebundus. Sed accessistis ad Syon montem et civitatem dei viventis, Ierusalem celestem, et multorum milium angelorum frequentiam, et ecclesiam primitivorum qui conscripti sunt in celis, et iudicem omnium deum, et spiritus iustorum perfectorum, et testamenti novi mediatorem Ihesum, et sanguinis aspersionem melius loquentem quam Abel. Videte ne recusetis loquentem. Si enim illi non effugerunt recusantes eum qui super terram loquebatur, multo magis nos qui de celis loquentem nobis avertimus, cuius vox movit terram tunc, nunc autem repromittit dicens: Adhuc semel et ego movebo non solum terram sed et celum. Quod autem adhuc semel dicit, declarat mobilium translationem tanquam factorum, ut maneant ea que sunt immobilia.

XIII Itaque regnum immobile suscipientes habemus gratiam per quam serviamus placentes deo cum metu et reverentia. Etenim deus noster ignis consumens est. Caritas fraternitatis maneat in vobis, et hospitalitatem nolite oblivisci. Per hanc enim placuerunt quidam angelis hospitio receptis. Mementote vinctorum tanquam simul vincti, et laborantium tanquam et ipsi in corpore morantes. Honorabile connubium in omnibus et thorus immaculatus. Fornicatores enim et adulteros iudicabit deus. Sint mores sine avaritia, contenti presentibus. Ipse enim dixit: Non te deseram neque derelinquam, ita ut confidenter dicamus: Dominus mihi adiutor est, non timebo quid faciat mihi homo. Mementote prepositorum vestrorum qui vobis locuti sunt verbum dei, quorum intuentes exitum conversationis imitamini fidem. Ihesus Christus heri et hodie, ipse et in secula. Doctrinis variis et peregrinis nolite abduci. Optimum enim est gratia stabilire cor, non escis que non profuerunt ambulantibus in eis. Habemus altare de quo edere non habent potestatem qui tabernaculo deserviunt. Quorum enim animalium infertur sanguis pro peccato in sancta per pontificem, horum corpora cremantur extra castra. Propter quod et Ihesus ut sanctificaret per suum sanguinem populum extra portam passus est. Exeamus igitur ad eum extra castra, improperium eius portantes. Non enim habemus hic manentem civitatem, sed futuram inquirimus. Per ipsum ergo offeramus hostiam laudis semper deo, id est fructum labiorum confitentium nomini eius. Beneficentie autem et communionis nolite oblivisci. Talibus enim hostiis promeretur deus. Obedite prepositis vestris et subiacete eis. Ipsi enim pervigilant quasi rationem pro animabus vestris reddituri, ut cum gaudio hoc faciant et non gementes. Hoc enim non expedit vobis. Orate pro nobis. Confidimus enim quia bonam conscientiam habemus in omnibus bene volentes conversari. Amplius autem deprecor vos hoc facere quo celerius

testificatus vobis. Deus autem pacis qui eduxit de mortuis pastorem
magnum ovium in sanguine testamenti eterni dominum nostrum Iesum Christum aptet
vos in omni bono ut faciatis voluntatem eius faciens in vobis quod pla-
ceat coram se per Iesum Christum cui gloria in secula seculorum amen. Rogo autem
vos fratres ut sufferatis verbum solacii etenim per paucis scripsi vobis. Cog-
noscite fratrem nostrum Timotheum dimissum. Cum quo si celerius vene-
rit videbo vos. Salutate omnes prepositos vestros et omnes sanctos. Salutant
vos de Italia fratres. Gratia dei cum omnibus vobis.

Prologus in Actus apostolorum.

Lucas natione Syrus cuius laus in evangelio canitur, apud An-
tiochiam medicine artis egregius et apostolorum Christi discipulus, po-
stea ad confessionem Paulum secutus apostolum sine crimine in virgi-
nitate permanens domino maluit servire. Qui in octoginta quatuor
agens etatis annos in Bithinia de seculo noscitur emigrasse. Hic igitur
divino stimulatus instinctu. Post ea quam in Achaia per illum evangelium
scribens grecis fidelibus incarnationem Christi fideli narratione osten-
dit, eundemque ex stirpe David descendisse monstravit, non immerito
ad scribendum datur ut deo in deum pleno et filio perditionis extincto orati-
one ab apostolis facta sorte domini electionis numerus impleretur. Sicque Pau-
lum consummationem apostolicis actibus daret, quem contra stimulum
calcitrantem dominus elegisset. Quod legentibus ac requirenti-
bus deum brevi volui sermone ostendere quam prolixo et fastidien-
tibus prodidisse: sciens quod operantem agricolam oportet de suis fru-
ctibus edere. Quem ita divina subsecuta est gratia ut non solum
corporibus sed etiam animabus eius proficeret medicina. Prologus

Actus apostolorum nudam quidem videntur sonare hystoriam et nascen-
tis ecclesie infantiam texere. Sed si noverimus scriptorem eorum Lucam
esse medicum cuius laus est in evangelio, animadvertimus pariter omnia
verba illius anime languentis esse medicinam. Liber actuum apostolorum.

Primum quidem sermonem feci de omnibus o The-
ophile que cepit Iesus facere et docere usque in diem
qua precipiens apostolis per spiritum sanctum quos elegit assum-
ptus est. Quibus et prebuit se ipsum vivum post passi-
onem suam in multis argumentis per dies quadraginta
apparens eis et loquens de regno dei. Et convescens precepit eis ab Ie-
rosolimis ne discederent, sed expectarent promissionem patris quam
audistis inquit per os meum. Quia Iohannes quidem baptizavit aqua,
vos autem baptizabimini spiritu sancto non post multos hos dies. Igitur
qui convenerant interrogabant eum dicentes. Domine si in tem-
pore hoc restitues regnum Israel. Dixit autem eis. Non est vestrum nosse
tempora vel momenta que pater posuit in sua potestate, sed accipietis
virtutem supervenientis spiritus sancti in vos et eritis michi testes
in Ierusalem et omni Iudea et Samaria et usque ad ultimum terre. Et cum
hec dixisset, videntibus illis elevatus est, et nubes suscepit eum ab o-
culis eorum. Cumque intuerentur in celum euntem illum, ecce
duo viri astiterunt iuxta illos in vestibus albis qui et dixerunt. Vi-
ri Galilei quid statis aspicientes in celum? Hic Iesus qui assumptus est
a vobis in celum, sic veniet quemadmodum vidistis eum euntem in ce-
lum. Tunc reversi sunt Ierosolimam a monte qui vocatur Oliveti
qui est iuxta Ierusalem sabbati habens iter. Et cum introissent in cenacu-
lum ascenderunt in superiora ubi manebant Petrus et Iohannes
Iacobus et Andreas, Philippus et Thomas, Bartholomeus et Matheus,
Iacobus Alphei et Symon zelotes et Iudas Iacobi. Hii omnes erant
perseverantes unanimiter in oratione cum mulieribus et Maria matre
Iesu et fratribus eius. In diebus illis exurgens Petrus in medio fratrum
dixit. Erat autem turba hominum simul fere centum viginti. Viri
fratres oportet impleri scripturam quam predixit spiritus sanctus per os David de
Iuda qui fuit dux eorum qui comprehenderunt Iesum. Qui connu-
meratus erat in nobis et sortitus est sortem ministerii huius. Et
hic quidem possedit agrum de mercede iniquitatis et suspensus
crepuit medius et diffusa sunt omnia viscera eius. Et notum fa-
ctum est omnibus habitantibus Ierusalem ita ut appellaretur ager ille
lingua eorum Acheldemach id est ager sanguinis. Scriptum
est enim in libro psalmorum. Fiat commoratio eorum deser-
ta et non sit qui habitet in ea. Et episcopatum eius accipiat alius.

Non e[st] v[est]r[u]m

sabbati iter

Oportet ergo ex his viris qui nobiscum sunt congregati in omni
tempore quo intravit et exivit inter nos dominus Iesus incipiens a ba-
ptismate Iohannis usque in diem qua assumptus est a nobis testem re-
surrectionis eius nobiscum fieri unum ex istis. Et statuerunt duos
Ioseph qui vocabatur Barsabas qui cognominatus est Iustus et Ma-
thiam. Et orantes dixerunt. Tu domine qui corda nosti omnium osten-
de quem elegeris ex his duobus unum accipere locum ministerii huius
et apostolatus de quo prevaricatus est Iudas ut abiret in locum suum. Et
dederunt sortes eis. Et cecidit sors super Mathiam et adnumeratus est
cum undecim apostolis. Et cum complerentur dies pentecostes erant om-
nes pariter in eodem loco. Et factus est repente de celo sonus tamquam
advenientis spiritus vehementis, et replevit totam domum ubi erant se-
dentes. Et apparuerunt illis dispertite lingue tamquam ignis seditque
supra singulos eorum. Et repleti sunt omnes spiritu sancto et ceperunt lo-
qui variis linguis prout spiritus sanctus dabat eloqui illis. Erant autem
in Ierusalem habitantes Iudei viri religiosi ex omni natione que sub
celo est. Facta autem hac voce convenit multitudo et mente confu-
sa est, quia audiebat unusquisque lingua sua illos loquentes. Stupe-
bant autem omnes et mirabantur dicentes. Nonne ecce omnes isti
qui loquuntur Galilei sunt? Et quomodo nos audivimus unusquisque
linguam nostram in qua nati sumus? Parthi et Medi et Elamite et qui
habitant Mesopotamiam, Iudeam et Cappadociam, Pontum et Asiam,
Phrigiam et Pamphiliam, Egyptum et partes Libie que est circa Cy-
renen, et advene Romani, Iudei quoque et proseliti, Cretes et Arabes, audi-
vimus eos loquentes nostris linguis magnalia dei. Stupebant autem
omnes et mirabantur ad invicem dicentes. Quidnam hoc vult esse?
Alii autem irridebant dicentes quia musto pleni sunt isti. Stans autem
Petrus cum undecim levavit vocem suam et locutus est eis. Viri
Iudei et qui habitatis Ierusalem universi, hoc vobis notum sit et auribus perci-
pite verba mea. Non enim sicut vos estimatis hii ebrii sunt, cum sit ho-
ra diei tertia, sed hoc est quod dictum est per prophetam Iohel. Et erit in
novissimis diebus dicit dominus, effundam de spiritu meo super om-
nem carnem, et prophetabunt filii vestri et filie vestre. Et iuvenes vestri
visiones videbunt et seniores vestri somnia somniabunt. Et
quidem super servos meos et ancillas meas in diebus illis effundam
de spiritu meo et prophetabunt, et dabo prodigia in celo sursum et signa
in terra deorsum sanguinem et ignem et vaporem fumi. Sol convertetur
in tenebras et luna in sanguinem antequam veniat dies domini ma-
gnus et manifestus. Et erit omnis quicumque invocaverit no-
men domini salvus erit. Viri Israhelite audite verba hec. Iesum Naza-
renum virum approbatum a deo in vobis virtutibus et prodigiis et si-
gnis que fecit per illum deus in medio vestri sicut vos scitis, hunc de-
finito consilio et prescientia dei traditum per manus iniquorum affli-
gentes interemistis, quem deus suscitavit solutis dolo-
ribus inferni iuxta quod impossibile erat teneri illum ab eo.
David enim dicit in eum. Providebam dominum coram me semper
quoniam a dextris meis est michi ne commovear. Propter hoc letatum est
cor meum et exultavit lingua mea insuper et caro mea requiescet
in spe. Quoniam non derelinques animam meam in inferno, nec
dabis sanctum tuum videre corruptionem. Notas michi fecisti vias vite
replebis me iocunditate cum facie tua. Viri fratres liceat audenter
dicere ad vos de patriarcha David, quoniam defunctus est et sepultus est et se-
pulcrum eius est apud nos usque in hodiernum diem. Propheta igitur
cum esset et sciret quia iureiurando iurasset illi deus de fructu lumbi e-
ius sedere super sedem eius, providens locutus est de resurrectione Christi quia
neque derelictus est in inferno neque caro eius vidit corruptionem. Hunc
Iesum resuscitavit deus cuius omnes nos testes sumus. Dextera igitur dei exalta-
tus et promissione spiritus sancti accepta a patre effudit hoc donum quod
vos videtis et auditis. Non enim David ascendit in celos. Dicit
enim ipse. Dixit dominus domino meo sede a dextris meis donec
ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum. Certissime ergo
sciat omnis domus Israel quia et dominum eum et Christum deus fecit hunc
Iesum quem vos crucifixistis. His auditis compuncti sunt corde et
dixerunt ad Petrum et ad reliquos apostolos. Quid faciemus viri
fratres? Petrus vero ait ad illos. Penitentiam inquit agite et

baptizetur unusquisque vestrum in nomine Iesu Christi in remissionem peccatorum vestrorum et accipietis donum Spiritus Sancti. Vobis enim est repromissio et filiis vestris et omnibus qui longe sunt quoscumque advocaverit Dominus Deus noster. Aliis etiam verbis plurimis testificatus est et exhortabatur eos dicens: Salvamini a generatione ista prava. Qui ergo receperunt sermonem eius baptizati sunt et appositae sunt in illa die animae circiter tria milia. Erant autem perseverantes in doctrina apostolorum et communicatione fractionis panis et orationibus. Fiebat autem omni animae timor. Multa quoque prodigia et signa per apostolos fiebant in Hierusalem et metus erat magnus in universis. Omnes etiam qui credebant erant pariter et habebant omnia communia. Possessiones et substantias vendebant et dividebant illa omnibus prout cuique opus erat. Cotidie quoque perdurantes unanimiter in templo et frangentes circa domos panem sumebant cibum cum exultatione et simplicitate cordis, collaudantes Deum et habentes gratiam ad omnem plebem. Dominus autem augebat qui salvi fierent cotidie in id ipsum.

III Petrus autem et Iohannes ascendebant in templum ad horam orationis nonam. Et quidam vir qui erat claudus ex utero matris suae baiulabatur, quem ponebant cotidie ad portam templi quae dicitur Speciosa ut peteret elemosynam ab introeuntibus in templum. Is cum vidisset Petrum et Iohannem incipientes introire in templum rogabat ut elemosynam acciperet. Intuens autem in eum Petrus cum Iohanne dixit: Respice in nos. At ille intendebat in eos sperans se aliquid accepturum ab eis. Petrus autem dixit: Argentum et aurum non est mihi; quod autem habeo hoc tibi do. In nomine Iesu Christi Nazareni surge et ambula. Et adprehensa eius manu dextera adlevavit eum, et protinus consolidatae sunt bases eius et plantae, et exiliens stetit et ambulabat. Et intravit cum illis in templum ambulans et exiliens et laudans Dominum. Et vidit omnis populus eum ambulantem et laudantem Deum. Cognoscebant autem illum quod ipse erat qui ad elemosynam sedebat ad Speciosam portam templi, et impleti sunt stupore et extasi in eo quod contigerat illi. Cum autem teneret Petrum et Iohannem, cucurrit omnis populus ad eos ad porticum quae appellatur Salomonis stupentes. Videns autem Petrus respondit ad populum: Viri Israhelitae, quid miramini in hoc aut nos quid intuemini quasi nostra virtute aut potestate fecerimus hunc ambulare? Deus Abraham et Deus Isaac et Deus Iacob, Deus patrum nostrorum glorificavit filium suum Iesum, quem vos quidem tradidistis et negastis ante faciem Pilati, iudicante illo dimitti. Vos autem sanctum et iustum negastis et petistis virum homicidam donari vobis; auctorem vero vitae interfecistis, quem Deus suscitavit a mortuis, cuius nos testes sumus. Et in fide nominis eius hunc quem videtis et nostis confirmavit nomen eius, et fides quae per eum est dedit integram sanitatem istam in conspectu omnium vestrum. Et nunc, fratres, scio quia per ignorantiam fecistis sicut et principes vestri. Deus autem quae praenuntiavit per os omnium prophetarum pati Christum suum implevit sic. Paenitemini igitur et convertimini ut deleantur peccata vestra, ut cum venerint tempora refrigerii a conspectu Domini et miserit eum qui praedicatus est vobis Christum Iesum, quem oportet caelum quidem suscipere usque in tempora restitutionis omnium quae locutus est Deus per os sanctorum suorum a saeculo prophetarum. Moses quidem dixit: Quoniam prophetam vobis suscitabit Dominus Deus vester de fratribus vestris tamquam me; ipsum audietis iuxta omnia quaecumque locutus fuerit vobis. Erit autem: omnis anima quae non audierit prophetam illum exterminabitur de plebe. Et omnes prophetae a Samuhel et deinceps qui locuti sunt adnuntiaverunt dies istos. Vos estis filii prophetarum et testamenti quod disposuit Deus ad patres vestros dicens ad Abraham: Et in semine tuo benedicentur omnes familiae terrae. Vobis primum Deus suscitans filium suum misit eum benedicentem vobis, ut convertat se unusquisque a nequitia sua.

IIII Loquentibus autem illis ad populum supervenerunt sacerdotes et magistratus templi et Sadducaei, dolentes quod docerent populum et adnuntiarent in Iesu resurrectionem ex mortuis; et iniecerunt in eos manus et posuerunt eos in custodiam in crastinum; erat enim iam vespera. Multi autem eorum qui audierant verbum crediderunt, et factus est numerus virorum quinque milia. Factum est autem in crastinum ut congregarentur principes eorum et seniores et scribae in Hierusalem, et Annas princeps sacerdotum et Caiphas et Iohannes et Alexander et quotquot erant de genere sacerdotali; et statuentes eos in medio interrogabant: In qua virtute aut in quo nomine fecistis hoc vos? Tunc Petrus repletus Spiritu Sancto dixit ad eos: Principes populi et seniores, audite. Si nos hodie diiudicamur in benefacto hominis infirmi in quo iste salvus factus est, notum sit omnibus vobis et omni plebi Israhel quia in nomine Iesu Christi Nazareni quem vos crucifixistis, quem Deus suscitavit a mortuis, in hoc iste adstat coram vobis sanus. Hic est lapis qui reprobatus est a vobis aedificantibus, qui factus est in caput anguli. Et non est in alio aliquo salus; nec enim nomen aliud est sub caelo datum hominibus in quo oporteat nos salvos fieri. Videntes autem Petri constantiam et Iohannis, conperto quod homines essent sine litteris et idiotae, admirabantur et cognoscebant eos quoniam cum Iesu fuerant; hominem quoque videntes stantem cum eis qui curatus fuerat, nihil poterant contradicere. Iusserunt autem eos foras extra concilium secedere, et conferebant ad invicem dicentes: Quid faciemus hominibus istis? Quoniam quidem notum signum factum est per eos omnibus habitantibus Hierusalem manifestum, et non possumus negare. Sed ne amplius divulgetur in populum, comminemur eis ne ultra loquantur in nomine hoc ulli hominum. Et vocantes eos denuntiaverunt ne omnino loquerentur neque docerent in nomine Iesu. Petrus vero et Iohannes respondentes dixerunt ad eos: Si iustum est in conspectu Dei vos potius audire quam Deum, iudicate. Non enim possumus quae vidimus et audivimus non loqui. At illi comminantes dimiserunt eos, non invenientes quomodo punirent eos propter populum, quia omnes clarificabant id quod factum erat in eo quod acciderat. Annorum enim erat amplius quadraginta homo in quo factum erat signum istud sanitatis. Dimissi autem venerunt ad suos et adnuntiaverunt eis quanta ad eos principes sacerdotum et seniores dixissent. Qui cum audissent, unanimiter levaverunt vocem ad Deum et dixerunt: Domine, tu qui fecisti caelum et terram, mare et omnia quae in eis sunt, qui Spiritu Sancto per os patris nostri David pueri tui dixisti: Quare fremuerunt gentes et populi meditati sunt inania? Adstiterunt reges terrae et principes convenerunt in unum adversus Dominum et adversus Christum eius. Convenerunt enim vere in civitate ista adversus sanctum puerum tuum Iesum quem unxisti, Herodes et Pontius Pilatus cum gentibus et populis Israhel, facere quae manus tua et consilium tuum decreverunt fieri. Et nunc, Domine, respice in minas eorum, et da servis tuis cum omni fiducia loqui verbum tuum, in eo quod manum tuam extendas ad sanitates et signa et prodigia fieri per nomen sancti filii tui Iesu. Et cum orassent, motus est locus in quo erant congregati, et repleti sunt omnes Spiritu Sancto, et loquebantur verbum Dei cum fiducia. Multitudinis autem credentium erat cor unum et anima una, nec quisquam eorum quae possidebant aliquid suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia. Et virtute magna reddebant apostoli testimonium resurrectionis Iesu Christi Domini nostri, et gratia magna erat in omnibus illis. Neque enim quisquam egens erat inter illos. Quotquot enim possessores agrorum aut domorum erant vendentes adferebant pretia eorum quae vendebant et ponebant ante pedes apostolorum. Dividebatur autem singulis prout cuique opus erat. Ioseph autem qui cognominatus est Barnabas ab apostolis, quod est interpretatum Filius consolationis, Levites Cyprius genere, cum haberet agrum vendidit illum et adtulit pretium et posuit ante pedes apostolorum.

V Vir autem quidam nomine Ananias cum Saphira uxore sua vendidit agrum et fraudavit de pretio agri conscia uxore sua, et adferens partem quandam ad pedes apostolorum posuit. Dixit autem Petrus ad Ananiam: Cur temptavit Satanas cor tuum mentiri te Spiritui Sancto et fraudare de pretio agri? Nonne manens tibi manebat et venundatum erat in tua potestate? Quare posuisti in corde tuo hanc

Qui vulia
c Factum est autem
Petrus et Iohannes non loqui
dimissi venerunt
principes sacerdotes
Multitudo credentium cor unum et anima una
Ananias Saphira

rem? Non es mentitus hominibus sed deo. Audiens autem ana-
nias hec verba cecidit et expiravit. Et factus est timor magnus in om-
nes qui audierant. Surgentes autem iuvenes amoverunt eum
et efferentes sepelierunt. Factum est quasi horarum trium spatium et ux-
or illius nesciens quod factum fuerat introiit. Respondit autem ei petrus:
Dic mihi mulier si tanti agrum vendidistis. At illa dixit. Etiam
tanti. Petrus autem ait ad eam. Quid utique convenit vobis
temptare spiritum domini? Ecce pedes eorum qui sepelierunt virum tuum
ad ostium et efferent te. Confestim cecidit ante pedes eius et expiravit.
Intrantes autem iuvenes invenerunt illam mortuam et extulerunt
et sepelierunt ad virum suum. Et factus est timor magnus in
universa ecclesia et in omnes qui audierunt hec. Per manus autem
apostolorum fiebant signa et prodigia multa in plebe. Et erant unani-
miter omnes in porticu salomonis. Ceterorum autem nemo audebat
coniungere se illis sed magnificabat eos populus. Magis autem augebatur
credentium in domino multitudo virorum ac mulierum ita ut
in plateas eicerent infirmos et ponerent in lectulis et grabatis ut
veniente petro saltem umbra illius obumbraret quemquam eorum
et liberarentur ab infirmitatibus suis. Concurrebat autem multi-
tudo vicinarum civitatum ierusalem afferentes egros et vexatos a
spiritibus inmundis qui curabantur omnes. Exurgens autem princeps
sacerdotum annas et omnes qui cum illo erant que est heresis sa-
duceorum repleti sunt zelo et iniecerunt manus in apostolos et posu-
erunt illos in custodiam publicam. Angelus autem domini per noctem
aperiens ianuam carceris et educens eos dixit. Ite et stantes loqui-
mini in templo plebi omnia verba vite huius. Qui cum audissent
intraverunt diluculo in templum et docebant in nomine domini
ihesu christi. Adveniens autem princeps sacerdotum et qui cum eo erant
convocaverunt concilium et omnes seniores filiorum israel et mi-
serunt ad carcerem ut adducerentur. Cum venissent autem ministri
et aperto carcere non invenissent illos reversi nuntiaverunt dicen-
tes. Carcerem quidem invenimus clausum cum omni diligentia
et custodes stantes ante ianuas. Aperientes autem neminem intus
invenimus. Ut autem audierunt hos sermones magistratus templi
et principes sacerdotum ambigebant de illis quidnam fieret. Adve-
niens autem quidam nuntiavit eis. Quia ecce viri quos posuistis
in carcerem sunt in templo stantes et docentes populum. Tunc abiit
magistratus cum ministris et adduxit illos sine vi. Timebant enim
populum ne lapidarentur. Et cum adduxissent illos statuerunt in con-
cilio. Et interrogavit illos princeps sacerdotum dicens. Precipiendo precepi-
mus vobis ne doceretis in nomine isto. Et ecce replestis ierusalem doctri-
na vestra et vultis inducere super nos sanguinem hominis istius. Respon-
dens autem petrus et apostoli dixerunt. Obedire oportet deo magis quam
hominibus. Deus patrum nostrorum suscitavit ihesum quem vos inte-
mistis suspendentes in ligno. Hunc deus principem et salvatorem
exaltavit dextera sua ad dandam penitentiam israel et remissionem pec-
catorum et nos sumus testes horum verborum et spiritus sanctus quem
dedit deus omnibus obedientibus sibi. Hec cum audissent dissecaba-
ntur et cogitabant interficere illos. Surgens autem quidam in con-
cilio phariseus nomine gamaliel legis doctor honorabilis univer-
se plebi iussit foras ad breve fieri homines. Dixitque ad illos. Viri
israhelite attendite vobis super hominibus istis quid acturi sitis. Ante
hos enim dies extitit theodas dicens se esse aliquem magnum.
Cui consensit numerus virorum circiter quadringentorum qui
occisus est et omnes quicumque credebant ei dissipati sunt et re-
dacti ad nichilum. Post hunc extitit iudas galileus in diebus
professionis et avertit populum post se et ipse periit et omnes quotquot
consenserunt ei dispersi sunt. Et nunc itaque dico vobis discedite ab
hominibus istis et sinite illos. Quoniam si est ex hominibus consilium
hoc aut opus dissolvetur. Si vero ex deo est non poteritis dissol-
vere eos ne forte et deo repugnare inveniamini. Consense-
runt autem illi et convocantes apostolos cesos denuntiaverunt ne omnino
loquerentur in nomine ihesu et dimiserunt illos. Et illi quidem ibant
gaudentes a conspectu concilii quoniam digni habiti sunt pro nomine
ihesu contumeliam pati. Omni autem die in templo et circa domos
non cessabant docentes et evangelizantes christum ihesum.
In diebus autem illis crescente numero discipulorum factum est murmur- VI
mur grecorum adversus hebreos quod despicerentur in ministerio co-
tidiano vidue eorum. Convocantes autem xii multitudinem di-
scipulorum dixerunt. Non est equum nos derelinquere verbum dei
et ministrare mensis. Considerate ergo fratres viros ex vobis boni testimonii sep-
tem plenos spiritu sancto et sapientia quos constituamus super hoc o-
pus. Nos vero orationi et ministerio verbi instantes erimus. Et placuit
sermo coram omni multitudine. Et elegerunt stephanum vi-
rum plenum fide et spiritu sancto et philippum et prochorum et nicanorem
et timotheum et parmenam et nicolaum advenam antiochenum.
Hos autem statuerunt ante conspectum apostolorum et orantes in-
posuerunt eis manus. Et verbum domini crescebat et multiplica-
batur numerus discipulorum in ierusalem valde. Multa etiam turba
sacerdotum obediebat fidei. Stephanus autem plenus gratia et fortitudine
faciebat prodigia et signa magna in populo. Surrexerunt autem quidam
de synagoga que appellatur libertinorum et cyrenensium et alexan-
drinorum et eorum qui erant a cilicia et asia disputantes cum ste-
phano. Et non poterant resistere sapientie et spiritui qui loquebatur.
Tunc submiserunt viros qui dicerent se audisse eum dicentem verba
blasphemie in moysen et deum. Commoverunt itaque plebem et
seniores et scribas et concurrentes rapuerunt eum et adduxerunt in
concilium et statuerunt testes falsos dicentes. Homo iste non cessat
loqui verba adversus locum sanctum et legem. Audivimus enim eum dicentem
quia ihesus nazarenus hic destruet locum istum et mutabit tradi-
ciones quas tradidit nobis moyses. Et intuentes eum omnes qui sede-
bant in concilio viderunt faciem eius tamquam faciem angeli. Dixit
autem princeps sacerdotum stephano. Si hec se habent. Qui ait. VII
Viri fratres et patres audite. Deus glorie apparuit patri nostro abraham cum
esset in mesopotamia priusquam moraretur in charram. Et inde trans-
migravit illum de terra caldeorum et dixit ad illum. Exi de terra tua
et de cognatione tua et veni in terram quam tibi monstravero. Tunc
exiit de terra caldeorum et habitavit in charram. Et inde postquam
mortuus est pater eius transtulit illum in terram istam in qua nunc vos
habitatis. Et non dedit illi hereditatem in ea nec passum pedis et repro-
misit dare illi eam in possessionem et semini eius post ipsum cum non
haberet filium. Locutus est autem ad eum deus quia erit semen eius ac-
cola in terra aliena et servituti eos subicient et male tractabunt eos an-
nis quadringentis et septem. Et gentem cui servierint iudicabo
ego dixit dominus. Et post hec exibunt et servient mihi in loco is-
to. Et dedit illi testamentum circumcisionis. Et sic genuit ysa-
ac et circumcidit eum die octavo. Et ysaac iacob et iacob xii patri-
archas. Et patriarche emulantes ioseph vendiderunt in egyptum
et erat deus cum eo et eripuit eum ex omnibus tribulationibus
eius et dedit illi gratiam et sapientiam in conspectu pharaonis re-
gis egypti et constituit eum prepositum super egyptum et super om-
nem domum suam. Venit autem fames in universam egyptum
et chanaan et tribulatio magna et non inveniebant cibos patres
nostri. Cum audisset autem iacob esse frumentum in egypto mi-
sit patres nostros primum. Et in secundo cognitus est ioseph a fratribus
suis et manifestatum est pharaoni genus eius et omnem cog-
nationem suam in animabus septuaginta quinque. Et descendit
iacob in egyptum et defunctus est ipse et patres nostri et translati sunt in
sichem et positi in sepulcro quod emit abraham precio argenti
a filiis emor filii sichem. Cum appropinquaret autem tempus re-
promissionis quam confessus erat deus abrahe crevit populus et mul-
tiplicatus est in egypto qui non sciebat ioseph. Hic circumveniens
quoadusque surrexit rex alius in egypto

mittens autem ioseph accersivit iacob patrem suum

moyses

genus nostrum afflixit patres nostros ut exponerent infantes suos ne vivificarentur. Eodem tempore natus est Moyses et fuit gratus Deo, qui nutritus est tribus mensibus in domo patris sui. Exposito autem illo, sustulit eum filia Pharaonis et nutrivit eum sibi in filium. Et eruditus est Moyses omni sapientia Aegyptiorum, et erat potens in verbis et in operibus suis. Cum autem impleretur ei quadraginta annorum tempus, ascendit in cor eius ut visitaret fratres suos filios Israel. Et cum vidisset quendam iniuriam patientem, vindicavit illum, et fecit ultionem ei qui iniuriam sustinebat, percusso Aegyptio. Existimabat autem intellegere fratres quoniam Deus per manum ipsius daret salutem illis. At illi non intellexerunt. Sequenti vero die apparuit illis litigantibus, et reconciliabat eos in pacem dicens: Viri, fratres estis, ut quid nocetis alterutrum? Qui autem iniuriam faciebat proximo, reppulit eum dicens: Quis te constituit principem et iudicem super nos? Numquid interficere me tu vis, quemadmodum interfecisti heri Aegyptium? Fugit autem Moyses in verbo isto, et advena factus est in terra Madian, ubi generavit filios duos. Et expletis annis quadraginta, apparuit illi in deserto montis Sina angelus in igne flammae rubi. Moyses autem videns admiratus est visum. Et accedente illo ut consideraret, facta est vox Domini ad Moysen dicens: Ego sum Deus patrum tuorum, Deus Abraham, Deus Isaac et Deus Iacob. Tremefactus Moyses non audebat considerare. Dixit autem illi Dominus: Solve calciamentum pedum tuorum; locus enim in quo stas terra sancta est. Videns vidi afflictionem populi mei qui est in Aegypto, et gemitum eorum audivi, et descendi liberare eos. Et nunc veni, et mittam te in Aegyptum. Hunc Moysen, quem negaverunt dicentes: Quis te constituit principem et iudicem super nos? hunc Deus principem et redemptorem misit cum manu angeli qui apparuit illi in rubo. Hic eduxit illos faciens signa et prodigia in terra Aegypti et in Rubro mari et in deserto annis quadraginta. Hic est Moyses qui dixit filiis Israel: Prophetam vobis suscitabit Deus de fratribus vestris tamquam me: ipsum audietis. Hic est qui fuit in ecclesia in solitudine cum angelo qui loquebatur ei in monte Sina, et cum patribus nostris, qui accepit verba vitae dare nobis, cui noluerunt oboedire patres nostri, sed reppulerunt, et aversi sunt cordibus suis in Aegyptum, dicentes ad Aaron: Fac nobis deos qui praecedant nos; Moyses enim hic qui eduxit nos de terra Aegypti, nescimus quid factum sit ei. Et vitulum fecerunt in illis diebus, et obtulerunt hostiam simulacro, et laetabantur in operibus manuum suarum. Convertit autem Deus, et tradidit eos servire militiae caeli, sicut scriptum est in libro prophetarum: Numquid victimas aut hostias obtulistis mihi annis quadraginta in deserto, domus Israel? Et suscepistis tabernaculum Moloch et sidus dei vestri Rempham, figuras quas fecistis adorare eas. Et transferam vos trans Babylonem. Tabernaculum testimonii fuit patribus nostris in deserto, sicut disposuit eis Deus loquens ad Moysen ut faceret illud secundum formam quam viderat. Quod et induxerunt suscipientes patres nostri cum Iesu in possessionem gentium quas expulit Deus a facie patrum nostrorum usque in diebus David, qui invenit gratiam ante Deum et petiit ut inveniret tabernaculum Deo Iacob. Salomon autem aedificavit illi domum. Sed non Excelsus in manufactis habitat, sicut propheta dicit: Caelum mihi sedes est, terra autem scabellum pedum meorum. Quam domum aedificabitis mihi, dicit Dominus, aut quis locus requietionis meae est? Nonne manus mea fecit haec omnia? Dura cervice et incircumcisis cordibus et auribus, vos semper Spiritui Sancto resistitis, sicut patres vestri. Et occiderunt eos qui praenuntiabant de adventu iusti, cuius vos nunc proditores fuistis. Et quem prophetarum non sunt persecuti patres vestri? Et occiderunt eos qui praenuntiabant de adventu iusti, cuius vos nunc proditores et homicidae fuistis, qui accepistis legem in dispositione angelorum et non custodistis. Audientes autem haec dissecabantur cordibus suis, et stridebant dentibus in eum. Cum autem esset plenus Spiritu Sancto, intendens in caelum vidit gloriam Dei et Iesum stantem a dextris virtutis Dei, et ait: Ecce video caelos apertos et Filium hominis stantem a dextris Dei. Exclamantes autem voce magna continuerunt aures suas, et impetum fecerunt unanimiter in eum. Et eicientes eum extra civitatem lapidabant. Et testes deposuerunt vestimenta sua secus pedes adolescentis qui vocabatur Saulus. Et lapidabant Stephanum invocantem et dicentem: Domine Iesu, suscipe spiritum meum. Positis autem genibus clamavit voce magna dicens: Domine, ne statuas illis hoc peccatum. Et cum hoc dixisset, obdormivit in Domino. Saulus autem erat consentiens neci eius.

VIII

Facta autem in illa die persecutio magna in ecclesia quae erat Hierosolymis, et omnes dispersi sunt per regiones Iudaeae et Samariae praeter apostolos. Sepelierunt autem Stephanum viri timorati, et fecerunt planctum magnum super eum. Saulus autem devastabat ecclesiam per domos intrans, et trahens viros ac mulieres tradebat in custodiam. Igitur qui dispersi erant pertransibant evangelizantes verbum. Philippus autem descendens in civitatem Samariae praedicabat illis Christum. Intendebant autem turbae his quae a Philippo dicebantur unanimiter audientes, et videntes signa quae faciebat. Multi enim eorum qui habebant spiritus immundos clamantes voce magna exibant. Multi autem paralytici et claudi curati sunt. Factum est ergo gaudium magnum in illa civitate. Vir autem quidam erat nomine Simon, qui ante fuerat in civitate magus seducens gentem Samariae, dicens se esse aliquem magnum, cui auscultabant omnes a minimo usque ad maximum, dicentes: Hic est virtus Dei quae vocatur magna. Attendebant autem eum, propter quod multo tempore magicis suis artibus dementasset eos. Cum vero credidissent Philippo evangelizanti de regno Dei, in nomine Iesu Christi baptizabantur viri ac mulieres. Tunc Simon et ipse credidit, et cum baptizatus esset, adhaerebat Philippo; videns etiam signa et virtutes maximas fieri, stupens admirabatur. Cum autem audissent apostoli qui erant Hierosolymis quia recepit Samaria verbum Dei, miserunt ad eos Petrum et Iohannem. Qui cum venissent, oraverunt pro ipsis ut acciperent Spiritum Sanctum; nondum enim in quemquam illorum venerat, sed baptizati tantum erant in nomine Domini Iesu. Tunc imponebant manus super illos, et accipiebant Spiritum Sanctum. Cum vidisset autem Simon quia per impositionem manuum apostolorum daretur Spiritus Sanctus, obtulit eis pecuniam dicens: Date et mihi hanc potestatem, ut cuicumque imposuero manus, accipiat Spiritum Sanctum. Petrus autem dixit ad eum: Pecunia tua tecum sit in perditionem, quoniam donum Dei existimasti pecunia possideri. Non est tibi pars neque sors in sermone isto; cor enim tuum non est rectum coram Deo. Paenitentiam itaque age ab hac nequitia tua, et roga Deum si forte remittatur tibi haec cogitatio cordis tui. In felle enim amaritudinis et obligatione iniquitatis video te esse. Respondens autem Simon dixit: Precamini vos pro me ad Dominum, ut nihil veniat super me horum quae dixistis. Et illi quidem testificati et locuti verbum Domini redibant Hierosolymam, et multis regionibus Samaritanorum evangelizabant. Angelus autem Domini locutus est ad Philippum dicens: Surge et vade contra meridianum ad viam quae descendit ab Hierusalem in Gazam; haec est deserta. Et surgens abiit. Et ecce vir Aethiops eunuchus potens Candacis reginae Aethiopum, qui erat super omnes gazas eius, venerat adorare in Hierusalem, et revertebatur sedens super currum suum legensque prophetam Isaiam. Dixit autem Spiritus Philippo: Accede et adiunge te ad currum istum. Accurrens autem Philippus audivit eum legentem Isaiam prophetam, et dixit: Putasne intellegis quae legis? Qui ait: Et quomodo possum, si non aliquis ostenderit mihi? Rogavitque Philippum ut ascenderet et sederet secum. Locus autem scripturae quem legebat erat hic: Tamquam ovis ad occisionem ductus est, et sicut agnus coram tondente se sine voce, sic non aperuit os suum. In humilitate iudicium eius sublatum est. Generationem illius quis enarrabit? quoniam tolletur de terra vita eius. Respondens autem eunuchus Philippo dixit: Obsecro te, de quo propheta dicit hoc? de se an de alio aliquo? Aperiens autem Philippus os suum, et incipiens ab scriptura ista, evangelizavit illi Iesum. Et dum irent per viam, venerunt ad quandam aquam, et ait eunuchus: Ecce aqua; quid prohibet me baptizari? Dixit autem Philippus: Si credis ex toto corde, licet. Et respondens ait: Credo Filium Dei esse Iesum Christum. Et iussit stare currum, et descenderunt uterque in aquam, Philippus et eunuchus, et baptizavit eum. Cum autem ascendissent de aqua, Spiritus Domini rapuit Philippum, et amplius non vidit

eum eunuchus. Ibat autem per viam suam gaudens. Philippus autem
inventus est in Azoto. Et pertransiens evangelizabat civitatibus
cunctis donec veniret Caesaream. IX. Saulus autem adhuc
spirans minarum et caedis in discipulos domini accessit ad principem sa
cerdotum et petiit ab eo epistolas in Damascum ad synagogas ut si quos in
venisset huius viae viros ac mulieres vinctos perduceret in Hierusalem. Et cum
iter faceret contigit ut appropinquaret Damasco. Et subito circumfulsit eum
lux de caelo. Et cadens in terram audivit vocem dicentem sibi: Saule, Saule
quid me persequeris? Qui dixit: Quis es domine? Et ille: Ego sum
Iesus quem tu persequeris. Durum est tibi contra stimulum calcitrare. Et tre
mens ac stupens dixit: Domine quid me vis facere? Et dominus ad
eum: Surge et ingredere civitatem et dicetur tibi quid te oporteat fa
cere. Viri autem illi qui comitabantur cum eo stabant stupefacti
audientes quidem vocem, neminem autem videntes. Surrexit
autem Saulus de terra, apertisque oculis nihil videbat. Ad manus autem
illum trahentes introduxerunt Damascum, et erat tribus diebus non vi
dens, et non manducavit neque bibit. Erat autem quidam discipulus Da
masci nomine Ananias. Et dixit ad illum in visu dominus: Ana
nia. At ille ait: Ecce ego domine. Et dominus ad eum: Surge, vade in
vicum qui vocatur rectus et quaere in domo Iudae Saulum nomi
ne Tharsensem, ecce enim orat. Et vidit virum Ananiam nomine
introeuntem et imponentem sibi manus ut visum recipiat. Respon
dit autem Ananias: Domine audivi a multis de viro hoc quanta
mala sanctis tuis fecerit in Hierusalem, et hic habet potestatem a principibus sacer
dotum alligandi omnes qui invocant nomen tuum. Dixit autem
ad illum dominus: Vade quoniam vas electionis est mihi iste ut portet
nomen meum coram gentibus et regibus et filiis Israel. Ego enim ostendam
illi quanta oporteat eum pati pro nomine meo. Et abiit Ananias et in
troivit domum, et imponens ei manus dixit: Saule frater dominus mi
sit me Iesus qui apparuit tibi in via qua veniebas ut videas et im
plearis spiritu sancto. Et confestim ceciderunt ab oculis eius tamquam squamae,
et visum recepit. Et surgens baptizatus est, et cum accepisset cibum
confortatus est. Fuit autem cum discipulis qui erant Damasci per di
es aliquot. Et continuo ingressus Paulus in synagogas praedicabat Iesum
quoniam hic est filius dei. Stupebant autem omnes qui audiebant et dice
bant: Nonne hic est qui expugnabat in Hierusalem eos qui invocabant
nomen istud, et huc ad hoc venit ut vinctos illos duceret ad principes
sacerdotum? Paulus autem magis convalescebat et confundebat
Iudaeos qui habitabant Damasci, affirmans quoniam hic est Christus. Cum autem
implerentur dies multi, consilium fecerunt Iudaei ut interficerent eum.
Notae autem factae sunt Paulo insidiae eorum. Custodiebant autem
et portas die ac nocte ut eum interficerent. Accipientes autem eum discipuli
nocte per murum dimiserunt eum submittentes in sporta. Cum
autem venisset in Hierusalem temptabat iungere se discipulis, et omnes
timebant eum non credentes quod esset discipulus. Barnabas autem
apprehensum eum duxit ad apostolos, et narravit illis quomodo vidisset
in via dominum et quia locutus est ei, et quomodo in Dama
sco fiducialiter egit in nomine Iesu. Agens in nomine domini. Loque
batur quoque gentibus et disputabat cum Graecis. Illi autem quaerebant
occidere eum. Quod cum cognovissent fratres deduxerunt eum Caesare
am et dimiserunt Tharsum. Ecclesia quidem per totam Iudaeam et
Galilaeam et Samariam habebat pacem et aedificabatur ambulans
in timore domini et consolatione sancti spiritus replebatur. Factum est autem
ut Petrus dum pertransiret universos deveniret ad sanctos qui habita
bant Lyddae. Invenit autem ibi hominem quendam nomine
Aeneam ab annis octo iacentem in grabato qui erat paralyticus.
Et ait Petrus: Aenea, sanat te dominus Iesus Christus, surge et sterne tibi.
Et continuo surrexit. Et viderunt illum omnes qui habitabant
Lyddae et Saronae qui conversi sunt ad dominum. In Ioppe fuit que
dam discipula nomine Tabitha quae interpretata dicitur Dorcas. Haec
erat plena operibus bonis et elemosinis quas faciebat. Factum est

autem in diebus illis ut infirmata moreretur. Quam cum la
vissent, posuerunt eam in cenaculo. Cum autem prope esset Lydda
ab Ioppe, discipuli audientes quia Petrus esset in ea miserunt
ad eum duos viros rogantes: Ne pigriteris venire usque ad nos. Ex
surgens autem Petrus venit cum illis. Et cum advenisset duxerunt
eum in cenaculum, et circumsteterunt eum omnes viduae flentes
et ostendentes tunicas et vestes quas faciebat illis Dorcas. Eiectis autem
omnibus foras Petrus ponens genua sua oravit, et conversus ad cor
pus dixit: Tabitha surge. At illa aperuit oculos suos et viso Pe
tro resedit. Dans autem illi manum erexit eam. Et cum vocasset
sanctos et viduas assignavit eam vivam. Notum autem factum est per u
niversam Ioppen, et crediderunt multi in domino. Factum est autem
ut dies multos moraretur in Ioppe apud Simonem quendam
coriarium. X. Vir autem quidam erat in Caesarea
nomine Cornelius centurio cohortis quae dicitur Italica, religi
osus et timens deum cum omni domo sua, faciens elemosinas
multas plebi, et deprecans deum semper. Vidit in visu manife
ste quasi hora nona diei angelum dei introeuntem ad se et dicentem
sibi: Corneli. At ille intuens eum timore correptus dixit: Quis
es domine? Dixit autem illi: Orationes tuae et elemosinae tuae ascenderunt
in memoriam in conspectu dei. Et nunc mitte viros in Ioppen et
accersi Simonem quendam qui cognominatur Petrus. Hic hospita
tur apud Simonem quendam coriarium cuius est domus iuxta
mare. Hic dicet tibi quid te oporteat facere. Et cum discessisset ange
lus qui loquebatur illi, vocavit duos domesticos suos et militem me
tuentem dominum ex his qui parebant illi. Quibus cum narrasset
omnia misit illos in Ioppen. Postera autem die iter illis facientibus et
appropinquantibus civitati ascendit Petrus in superiora ut oraret circa ho
ram sextam. Et cum esuriret voluit gustare. Parantibus autem eis
cecidit super eum mentis excessus, et vidit caelum apertum et descendens
vas quoddam velut linteum magnum quattuor initiis submitti de
caelo in terram, in quo erant omnia quadrupedia et serpentia terrae
et volatilia caeli. Et facta est vox ad eum: Surge Petre, occide et man
duca. Ait autem Petrus: Absit domine, quia numquam manducavi omne
commune et immundum. Et vox iterum ad eum: Quae deus purificavit
tu commune ne dixeris. Hoc autem factum est per ter, et statim receptum est vas
in caelum. Et dum intra se haesitaret Petrus quidnam esset visio
quam vidisset, ecce viri qui missi erant a Cornelio inquirentes do
mum Simonis astiterunt ad ianuam. Et cum vocassent interroga
bant si Simon qui cognominatur Petrus illic haberet hospitium. Pe
tro autem cogitante de visione dixit spiritus: Ecce viri quaerunt
te. Surge itaque et descende et vade cum eis nihil dubitans quia ego mi
si illos. Descendens autem Petrus ad viros dixit: Ecce ego sum
quem quaeritis. Quae causa est propter quam venistis? Qui dixerunt: Cornelius
centurio vir iustus et timens deum et testimonium habens ab universa gente
Iudaeorum responsum accepit ab angelo sancto accersire te in domum
suam et audire verba abs te. Introducens igitur eos recepit hospi
tio. Sequenti autem die surgens profectus est cum eis, et quidam ex
fratribus ab Ioppe comitati sunt eum. Altera autem die introivit Cae
saream. Cornelius vero exspectabat illos convocatis cognatis su
is et necessariis amicis. Et factum est cum introisset Petrus obviavit
ei Cornelius et procidens ad pedes eius adoravit. Petrus vero levavit
eum dicens: Surge, et ego ipse homo sum. Et loquens cum illo intra
vit et invenit multos qui convenerant. Dixitque ad illos: Vos scitis
quomodo abominatum sit viro Iudaeo coniungi aut accedere ad alie
nigenam, et mihi ostendit deus neminem communem aut immundum
dicere hominem. Propter quod sine dubitatione veni accersitus. Interrogo er
go quam ob causam accersistis me. Et Cornelius ait: A nudius quarta die
usque ad hanc horam eram ieiunans et orans hora nona in domo mea,
et ecce vir stetit coram me in veste candida et ait: Corneli, exaudi
ta est oratio tua et elemosinae tuae commemoratae sunt in conspectu dei.

nota
et erat cum illis intrans et exiens in Ierusalem fiducialiter
nota
Cornelius
vidit in visu angelum
Ascendit petrus
vidit caelum apertum et descendentem
que deus purificavit
petrus cogitante
descendens autem petrus
cornelius
vos scitis
a nudius quarta die

Mitte ergo in ioppen et accersi symonem qui cognominatur petrus. Hic
hospitatur in domo symonis coriarii iuxta mare. Confestim igitur
misi ad te. et tu benefecisti veniendo. Nunc ergo omnes nos in conspectu tuo
assumus audire omnia quecumque tibi precepta sunt a domino. Ape-
riens autem petrus os suum dixit. In veritate comperi quia non est persona-
rum acceptor deus sed in omni gente qui timet eum et operatur iusti-
ciam: acceptus est illi. Verbum misit filiis israel annuncians pacem
per ihesum christum. hic omnium dominus est. vos scitis quod factum est verbum per univer-
sam iudeam incipiens a galilea post baptismum quod predicavit iohannes ihesum
a nazareth quomodo unxit eum deus spiritu sancto et virtute. Qui pertransiit bene-
faciendo et sanando omnes oppressos a diabolo: quia deus erat cum illo.
Et nos testes sumus omnium que fecit in regione iudeorum et in ierusalem
quem occiderunt suspendentes in ligno. hunc deus suscitavit tercia
die: et dedit eum manifestum fieri. non omni populo. sed testibus pre-
ordinatis a deo: nobis qui manducavimus et bibimus cum illo: postquam
resurrexit a mortuis. Et precepit nobis predicare populo et testificari: quia
ipse est qui constitutus est a deo iudex vivorum et mortuorum. Huic
omnes prophete testimonium perhibent: remissionem peccatorum accipere
per nomen eius omnes qui credunt in eum. Adhuc loquente petro
verba hec: cecidit spiritus sanctus super omnes qui audiebant verbum. Et ob-
stupuerunt ex circumcisione fideles. qui venerant cum petro: quia et in
nationes gratia spiritus sancti effusa est. Audiebant enim illos loquen-
tes linguis: et magnificantes deum. Tunc respondit petrus. Num-
quid aquam quis prohibere potest ut non baptizentur hii qui spiritum
sanctum acceperunt sicut et nos? Et iussit eos in nomine ihesu christi baptiza-
ri. Tunc rogaverunt eum: ut maneret apud eos aliquot diebus.
XI Audierunt autem apostoli et fratres qui erant in iudea quoniam et gentes receperunt
verbum dei: et honorificabant deum. Cum autem ascendisset petrus
in ierosolimam: disceptabant adversus illum qui erant ex circumcisio-
ne dicentes. Quare introisti ad viros preputium habentes: et mandua-
sti cum illis? Incipiens autem petrus exponebat illis ordinem dicens.
Ego eram in civitate ioppe orans: et vidi in excessu mentis visionem
descendens vas quoddam velud lintheum magnum quatuor initiis
submitti de celo et venit usque ad me. In quod intuens considerabam.
et vidi quadrupedia terre et bestias et reptilia et volatilia celi. Audivi
autem et vocem dicentem michi: Surge petre. occide et manduca. Dixi autem.
Nequaquam domine. quia commune et inmundum numquam introivit in os me-
um. Respondit autem vox secundo de celo. Quod deus mundavit: tu ne
commune dixeris. Hoc autem factum est per ter: et recepta sunt rursum
omnia in celum. Et ecce confestim tres viri astiterunt in domo in
qua eram missi a cesarea ad me. Dixit autem spiritus michi ut irem cum illis:
nichil hesitans. Venerunt autem mecum et sex fratres isti: et ingressi sumus in do-
mum viri. Narravit autem nobis quomodo vidisset angelum in domo sua
stantem et dicentem sibi. Mitte in ioppen et accersi symonem qui
cognominatur petrus qui loquetur tibi verba in quibus salvus eris tu
et universa domus tua. Cum autem cepissem loqui: decidit spiritus sanctus
super eos sicut et in nos in initio. Recordatus sum autem verbi domini sicut
dicebat. Iohannes quidem baptizavit aqua: vos autem baptizabimini spi-
ritu sancto. Si ergo eandem gratiam dedit illis deus sicut et nobis qui credidi-
mus in dominum ihesum christum. ego quis eram qui possem prohibere deum ne
daret illis spiritum sanctum credentibus in dominum ihesum christum? His auditis tac-
uerunt: et glorificaverunt deum dicentes. Ergo et gentibus deus penitentiam dedit
ad vitam. Et illi quidem qui dispersi fuerant a tribulatione que facta fu-
erat sub stephano perambulaverunt usque ad phenicem et cyprum et
antiochiam nemini loquentes verbum nisi solis iudeis. Erant autem
quidam ex his viri cyprii et cyrenei. Qui cum introissent antiochi-
am loquebantur ad grecos annunciantes dominum ihesum. Et erat manus do-
mini cum eis. multusque numerus credentium conversus est ad dominum. Per-
venit autem sermo ad aures ecclesie que erat ierosolimis super istis: et mise-
runt barnabam usque ad antiochiam. Qui cum pervenisset et vidis-
set gratiam dei gavisus est et hortabatur omnes proposito cordis permanere

in domino. quia erat vir bonus et plenus spiritu sancto et fide. et apposita est tur-
ba multa domino. Profectus est autem tharsum ut quereret saulum.
Quem cum invenisset perduxit ad antiochiam. et annum totum conver-
sati sunt in ecclesia et docuerunt turbam multam ita ut cognomina-
rentur primum antiochie discipuli christiani. In his autem diebus supervenerunt — apostoli
ab ierosolimis prophete antiochiam. Et surgens unus ex eis nomine a- — agabus
gabus significabat per spiritum famem magnam futuram in universo orbe
terrarum que facta est sub claudio. Discipuli autem prout quis habebat proposue-
runt in ministerium mittere habitantibus in iudea fratribus. Quod et fecerunt
mittentes ad seniores per manus barnabe et sauli. XII
Eodem autem tempore misit herodes rex manus ut affligeret quosdam — herodes
de ecclesia. Occidit autem iacobum fratrem iohannis gladio. Videns autem quia
placeret iudeis: apposuit ut apprehenderet et petrum. Erant autem dies azi-
morum. Quem cum apprehendisset: misit in carcerem. tradensque quatuor qua-
ternionibus militum ad custodiendum: volens post pascha producere
eum populo. Et petrus quidem servabatur in carcere. oratio autem fiebat si- — Oratio ante
ne intermissione ab ecclesia ad deum pro eo. Cum autem producturus eum es-
set herodes: in ipsa nocte erat petrus dormiens inter duos milites vinc-
tus cathenis duabus et custodes ante ostium custodiebant carcerem.
Et ecce angelus domini astitit et lumen refulsit in habitaculo. Percus- — angelus domini
soque latere petri: excitavit eum dicens. Surge velociter. Et ceciderunt
cathene de manibus eius. Dixit autem angelus ad eum. Precingere et calcia-
te caligas tuas. Et fecit sic. Et dixit illi. Circumda tibi vestimentum
tuum: et sequere me. Et exiens sequebatur eum. et nesciebat quia verum est
quod fiebat per angelum. Estimabat autem se visum videre. Transeun-
tes autem primam et secundam custodiam. venerunt ad portam ferream
que ducit ad civitatem: que ultro aperta est eis. Et exeuntes proces-
serunt vicum unum et continuo angelus discessit ab eo. Et petrus ad
se reversus dixit. Nunc scio vere quia misit dominus angelum suum et
eripuit me de manu herodis et de omni expectatione plebis iude-
orum. Consideransque venit ad domum marie matris iohannis qui
cognominatus est marcus. ubi erant multi congregati et orantes.
Pulsante autem eo ostium ianue: processit puella ad videndum
nomine rode. Et ut cognovit vocem petri pre gaudio: non aperuit
ianuam sed intro currens nunciavit stare petrum ante ianuam.
At illi dixerunt ad eam. Insanis. Illa autem affirmabat sic se habere.
Illi autem dicebant. Angelus eius est. Petrus autem perseverabat pul-
sans. Cum autem aperuissent ostium viderunt eum et obstupuerunt.
Annuens autem eis manu ut tacerent: narravit quomodo dominus
eduxisset eum de carcere. Dixitque. Nunciate iacobo et fratribus hec. Et egressus
abiit in alium locum. Facta autem die erat non parva turbatio inter mi-
lites quidnam de petro factum esset. Herodes autem cum requisisset eum et non
invenisset: inquisitione facta de custodibus: iussit eos duci. Descendensque
a iudea in cesaream. ibi commoratus est. Erat autem iratus tyriis et sydoni-
is. At illi unanimes venerunt ad eum et persuaso blasto qui erat super
cubiculum regis postulabant pacem eo quod alerentur regiones eorum
ab illo. Statuto autem die herodes vestitus veste regia sedit pro tri- — herodes
bunali et concionabatur ad eos. Populus autem acclamabat dei voces non
hominis. Confestim autem percussit eum angelus domini eo quod — percussit eum angelus
non dedisset honorem deo. Et consumptus a vermibus: expiravit. Ver-
bum autem domini crescebat: et multiplicabatur. XIII
Barnabas autem et saulus reversi sunt ab ierosolimis expleto mi-
nisterio assumpto iohanne qui cognominatus est marcus. Erant autem
in ecclesia que erat antiochie prophete et doctores in quibus bar-
nabas et symon qui vocabatur niger. et lucius cyrenensis et mana-
en qui erat herodis tetrarche collactaneus et saulus. Ministran-
tibus autem illis domino et ieiunantibus dixit spiritus sanctus. Segregate michi
barnabam et saulum in opus quod assumpsi eos. Tunc ieiunan-
tes et orantes inponentesque eis manus: dimiserunt illos. Et ipsi
quidem missi ab spiritu sancto abierunt seleuciam [illegible] ibi
et inde navigaverunt cyprum. Et cum venissent salamine:

predicabant verbum dei in synagogis iudeorum. habebant autem et iohannem in ministerio. Et cum perambulassent universam insulam usque ad paphum invenerunt quendam virum magum pseudoprophetam iudeum cui erat nomen bariesu qui erat cum proconsule sergio paulo viro prudente. Hic accersitis barnaba et paulo desiderabat audire verbum domini. Resistebat autem illis elimas magus sic enim interpretatur nomen eius querens avertere proconsulem a fide. Saulus autem qui et paulus repletus spiritu sancto intuens in eum dixit: O plene omni dolo et omni fallacia fili diaboli inimice omnis iustitie non desinis subvertere vias domini rectas. Et nunc ecce manus domini super te: et eris cecus non videns solem usque ad tempus. Et confestim cecidit in eum caligo et tenebre et circuiens querebat qui ei manum daret. Tunc proconsul cum vidisset factum credidit admirans super doctrina domini. Et cum a papho navigasset paulus et qui cum eo erant venerunt pergen pamphilie. Iohannes autem discedens ab eis reversus est ierosolimam. Illi vero pertranseuntes pergen venerunt antiochiam pisidie. et ingressi synagogam die sabbatorum sederunt. Post lectionem autem legis et prophetarum miserunt principes synagoge ad eos dicentes. Viri fratres si quis est in vobis sermo exhortationis ad plebem dicite. Surgens autem paulus et manu silentium indicens ait: Viri israhelite et qui timetis deum audite. Deus plebis israhel elegit patres nostros et plebem exaltavit cum essent incole in terra egypti et in brachio excelso eduxit eos de ea. et per .xl. annorum tempus mores eorum sustinuit in deserto. Et destruens gentes .vii. in terra chanaan sorte distribuit eis terram eorum quasi post quadringentos et quinquaginta annos. Et post hec dedit iudices usque ad samuhel prophetam. Et exinde postulaverunt regem et dedit illis deus saul filium cis virum de tribu beniamin annis .xl. Et amoto illo suscitavit illis david regem cui testimonium perhibens dixit: Inveni david filium iesse virum secundum cor meum qui faciet omnes voluntates meas. Huius deus ex semine secundum promissionem eduxit israhel salvatorem ihesum predicante iohanne ante faciem adventus eius baptismum penitentie omni populo israhel. Cum impleret autem iohannes cursum suum dicebat: Quem me arbitramini esse non sum ego sed ecce venit post me cuius non sum dignus calciamenta pedum solvere. Viri fratres filii generis abraham et qui in vobis timent deum vobis verbum salutis huius missum est. Qui enim habitabant ierusalem et principes eius hunc ignorantes et voces prophetarum que per omne sabbatum leguntur iudicantes impleverunt. Et nullam causam mortis invenientes in eum petierunt a pilato ut interficerent eum. Cumque consummassent omnia que de eo scripta erant deponentes eum de ligno posuerunt in monumento. Deus vero suscitavit eum a mortuis tertia die: qui visus est per dies multos his qui simul ascenderant cum eo a galilea in ierusalem qui usque nunc sunt testes eius ad plebem. Et nos vobis annuntiamus eam que ad patres nostros repromissio facta est quoniam deus hanc adimplevit filiis nostris resuscitans ihesum sicut et in psalmo secundo scriptum est: Filius meus es tu ego hodie genui te. Quod autem suscitavit eum a mortuis amplius iam non reversurum in corruptionem ita dixit: Quia dabo vobis sancta david fidelia. Et alias dicit: Non dabis sanctum tuum videre corruptionem. David enim in sua generatione cum administrasset voluntati dei dormivit et appositus est ad patres suos et vidit corruptionem. Quem vero deus suscitavit non vidit corruptionem. Notum igitur sit vobis viri fratres quia per hunc vobis remissio peccatorum annuntiatur ab omnibus quibus non potuistis in lege moysi iustificari. In hoc omnis qui credit iustificatur. Videte ergo ne superveniat vobis quod dictum est in prophetis: Videte contemptores et admiramini et disperdimini quia opus operor ego in diebus vestris opus quod non credetis si quis enarraverit vobis. Exeuntibus autem illis rogabant ut sequenti sabbato loquerentur sibi verba hec. Cumque dimissa esset synagoga secuti sunt multi iudeorum et colentium advenarum paulum et barnabam. Qui loquentes suadebant eis ut permanerent in gratia dei. Sequenti vero sabbato pene universa civitas convenit audire verbum dei. Videntes autem turbas iudei repleti sunt zelo et contradicebant his que a paulo dicebantur blasphemantes. Tunc constanter paulus et barnabas dixerunt: Vobis oportebat primum loqui verbum dei. Sed quoniam repellitis illud et indignos vos iudicatis eterne vite ecce convertimur ad gentes. Sic enim precepit nobis dominus: Posui te in lucem gentium ut sis in salutem usque ad extremum terre. Audientes autem gentes gavise sunt et glorificabant verbum domini et crediderunt quotquot erant preordinati ad vitam eternam. Disseminabatur autem verbum domini per universam regionem. Iudei autem concitaverunt religiosas mulieres et honestas et primos civitatis et excitaverunt persecutionem in paulum et barnabam et eiecerunt eos de finibus suis. At illi excusso pulvere pedum in eos venerunt iconium. discipuli quoque replebantur gaudio et spiritu sancto.

XIIII Factum est autem in iconio ut simul introirent synagogam iudeorum et loquerentur ita ut crederet iudeorum et grecorum copiosa multitudo. Qui vero increduli fuerunt iudei suscitaverunt et ad iracundiam concitaverunt animas gentium adversus fratres. Deus autem pacem fecit. Multo igitur tempore demorati sunt fiducialiter agentes in domino testimonium perhibente verbo gratie sue: dante signa et prodigia fieri per manus eorum. Divisa est autem multitudo civitatis et quidam quidem erant cum iudeis quidam vero cum apostolis. Cum autem esset factus impetus gentilium et iudeorum cum principibus suis ut contumeliis afficerent et lapidarent eos intelligentes confugerunt ad civitates lycaonie lystram et derben et universam in circuitu regionem et ibi evangelizantes erant. Et commota est omnis multitudo in doctrina eorum. Paulus autem et barnabas commorabantur lystris. Et vir quidam lystris infirmus pedibus sedebat claudus ex utero matris sue qui numquam ambulaverat. Hic audivit paulum loquentem. Qui intuitus eum et videns quia haberet fidem ut salvus fieret dixit magna voce: Surge super pedes tuos rectus. Et exilivit et ambulabat. Turbe autem cum vidissent quod fecerat paulus levaverunt vocem suam lycaonice dicentes: Dii similes facti hominibus descenderunt ad nos. Et vocabant barnabam iovem paulum vero mercurium quoniam ipse erat dux verbi. Sacerdos quoque iovis qui erat ante civitatem tauros et coronas ante fores afferens cum populis volebat sacrificare. Quod ubi audierunt apostoli barnabas et paulus conscissis tunicis suis exilierunt in turbas clamantes et dicentes: Viri quid hec facitis. Et nos mortales sumus similes vobis homines annuntiantes vobis ab his vanis converti ad deum vivum qui fecit celum et terram et mare et omnia que in eis sunt qui in preteritis generationibus dimisit omnes gentes ingredi vias suas. Et quidem non sine testimonio semetipsum reliquit benefaciens de celo dans pluvias et tempora fructifera implens cibo et letitia corda nostra. Et hec dicentes vix sedaverunt turbas ne sibi immolarent. Supervenerunt quidam ab antiochia et iconio iudei et persuasis turbis lapidantesque paulum traxerunt extra civitatem estimantes eum mortuum esse. Circumdantibus autem eum discipulis surgens intravit civitatem et postera die profectus est cum barnaba in derben. Cumque evangelizassent civitati illi et docuissent multos reversi sunt lystram et iconium et antiochiam confirmantes animas discipulorum exhortantesque ut permanerent in fide et quoniam per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum dei. Et cum constituissent illis per singulas ecclesias presbyteros et orassent cum ieiunationibus commendaverunt eos domino in quem crediderunt. Transeuntesque pisidiam venerunt in pamphiliam. Et loquentes in perge verbum domini descenderunt in attaliam et inde navigaverunt antiochiam unde erant traditi gratie dei in opus quod compleverunt.

Pseudo propheta

Elimas magus

ad tempus

de filio Iesse

Listram et Derben

Listris

Derben

c. per multas t.

uerant. Cum autem uenissent et congregassent ecclesiam, retulerunt quanta fecisset deus cum illis, et quia aperuisset gentibus ostium fidei. Morati sunt autem tempus non modicum cum discipulis.

XV

Et quidam descendentes de Iudea docebant fratres: Quia nisi circumcidimini secundum morem Moysi, non potestis saluari. Facta ergo seditione non minima Paulo et Barnabe aduersus illos, statuerunt ut ascenderent Paulus et Barnabas et quidam alii ex aliis ad apostolos et presbiteros in Ierusalem super hanc questionem. Illi ergo deducti ab ecclesia pertransibant Phenicem et Samariam, narrantes conuersionem gentium, et faciebant gaudium magnum omnibus fratribus. Cum autem uenissent Ierosolimam, suscepti sunt ab ecclesia et ab apostolis et senioribus, annuntiantes quanta deus fecisset cum illis. Surrexerunt autem quidam de heresi phariseorum qui crediderant, dicentes quia oportet circumcidi eos, precipere quoque seruare legem Moysi. Conueneruntque apostoli et seniores uidere de uerbo hoc. Cum autem magna conquisitio fieret, surgens Petrus ad eos dixit: Viri fratres, uos scitis quoniam ab antiquis diebus in nobis elegit deus per os meum audire gentes uerbum euangelii et credere. Et qui nouit corda deus testimonium perhibuit dans illis spiritum sanctum sicut et nobis, et nichil discreuit inter nos et illos, fide purificans corda eorum. Nunc ergo quid temptatis deum imponere iugum super ceruicem discipulorum, quod neque patres nostri neque nos portare potuimus? Sed per gratiam domini Iesu credimus saluari, quemadmodum et illi. Tacuit autem omnis multitudo, et audiebant Barnabam et Paulum narrantes quanta fecisset deus signa et prodigia in gentibus per eos. Et postquam tacuerunt, respondit Iacobus dicens: Viri fratres, audite me. Symon narrauit quemadmodum primum deus uisitauit sumere ex gentibus populum nomini suo. Et huic concordant uerba prophetarum, sicut scriptum est: Post hec reuertar et reedificabo tabernaculum Dauid quod decidit, et diruta eius reedificabo et erigam illud, ut requirant ceteri hominum dominum, et omnes gentes super quas inuocatum est nomen meum, dicit dominus faciens hec. Notum a seculo est domino opus suum. Propter quod ego iudico non inquietari eos qui ex gentibus conuertuntur ad deum, sed scribere ad eos ut abstineant se a contaminationibus simulacrorum et fornicatione et suffocatis et sanguine. Moyses enim a temporibus antiquis habet in singulis ciuitatibus qui eum predicent in sinagogis, ubi per omne sabbatum legitur. Tunc placuit apostolis et senioribus cum omni ecclesia eligere uiros ex eis et mittere Antiochiam cum Paulo et Barnaba, Iudam qui cognominabatur Barsabas et Silam, uiros primos in fratribus, scribentes per manus eorum: Apostoli et seniores fratres his qui sunt Antiochie et Syrie et Cilicie fratribus ex gentibus salutem. Quoniam audiuimus quia quidam ex nobis exeuntes turbauerunt uos uerbis, euertentes animas uestras, quibus non mandauimus, placuit nobis collectis in unum eligere uiros et mittere ad uos cum karissimis nostris Barnaba et Paulo, hominibus qui tradiderunt animas suas pro nomine domini nostri Iesu Christi. Misimus ergo Iudam et Silam, qui et ipsi uobis uerbis referent eadem. Visum est enim spiritui sancto et nobis nichil ultra imponere uobis oneris quam hec necessario, ut abstineatis uos ab immolatis simulacrorum et sanguine et suffocato et fornicatione, a quibus custodientes uos bene agetis. Valete. Illi ergo dimissi descenderunt Antiochiam, et congregata multitudine tradiderunt epistolam. Quam cum legissent, gauisi sunt super consolatione. Iudas autem et Silas et ipsi cum essent prophete, uerbo plurimo consolati sunt fratres et confirmauerunt. Facto autem ibi tempore dimissi sunt cum pace a fratribus ad eos qui miserant illos. Paulus autem et Barnabas demorabantur Antiochie docentes et euangelizantes cum aliis pluribus uerbum domini. Post aliquot autem dies dixit ad Barnabam Paulus: Reuertentes uisitemus fratres per uniuersas ciuitates in quibus predicauimus uerbum domini, quomodo se habeant. Barnabas autem secum uolebat assumere et Iohannem qui cognominabatur Barsabas Marcum. Paulus autem rogabat ut qui discessisset ab eis de Pamphilia et non isset cum eis in opus, non debere recipi eum.

XVI

Facta est autem dissensio ita ut discederent ab inuicem, et Barnabas quidem assumpto Marco nauigaret Cyprum. Paulus uero electo Sila profectus est, traditus gratie domini a fratribus. Perambulabat autem Syriam et Ciliciam, confirmans ecclesias, precipiens custodire precepta apostolorum et seniorum. Peruenit autem in Derben et Listram. Et ecce discipulus quidam erat ibi nomine Timotheus, filius mulieris Iudee fidelis, patre gentili. Huic testimonium bonum reddebant qui in Listris erant et Iconio fratres. Hunc uoluit Paulus secum proficisci, et assumens circumcidit eum propter Iudeos qui erant in illis locis. Sciebant enim omnes quod pater eius gentilis esset. Cum autem pertransirent ciuitates, tradebant eis custodire dogmata que erant decreta ab apostolis et senioribus qui erant Ierosolimis. Et ecclesie quidem confirmabantur fide et abundabant numero cotidie. Transeuntes Phrigiam et Galatie regionem, uetati sunt a spiritu sancto loqui uerbum dei in Asia. Cum uenissent autem in Misiam, temptabant ire Bithiniam, et non permisit eos spiritus Iesu. Cum autem pertransissent Misiam, descenderunt Troadem, et uisio per noctem Paulo ostensa est. Vir Macedo quidam erat stans et deprecans eum et dicens: Transiens in Macedoniam adiuua nos. Vt autem uisum uidit, statim quesiuimus proficisci in Macedoniam, certi facti quod uocasset nos deus euangelizare eis. Nauigantes autem a Troade recto cursu uenimus Samotraciam, et sequenti die Neapolim, et inde Philippis, que est prima pars Macedonie ciuitas colonie. Eramus autem in hac urbe diebus aliquot conferentes. Die autem sabbatorum egressi sumus foras portam iuxta flumen, ubi uidebatur oratio esse, et sedentes loquebamur mulieribus que conuenerant. Et quedam mulier nomine Lidia purpuraria ciuitatis Thiatirenorum colens deum audiuit, cuius dominus aperuit cor intendere his que dicebantur a Paulo. Cum autem baptizata esset et domus eius, deprecata est dicens: Si iudicastis me fidelem domino esse, introite in domum meam et manete. Et coegit nos. Factum est autem euntibus nobis ad orationem, puellam quandam habentem spiritum phitonem obuiare nobis, que questum magnum prestabat dominis suis diuinando. Hec subsecuta Paulum et nos clamabat dicens: Isti homines serui dei excelsi sunt, qui annuntiant uobis uiam salutis. Hoc autem faciebat multis diebus. Dolens autem Paulus et conuersus spiritui dixit: Precipio tibi in nomine Iesu Christi exire ab ea. Et exiit eadem hora. Videntes autem domini eius quia exiit spes questus eorum, apprehendentes Paulum et Silam perduxerunt in forum ad principes, et offerentes eos magistratibus dixerunt: Hii homines conturbant ciuitatem nostram, cum sint Iudei, et annuntiant morem quem non licet nobis suscipere neque facere, cum simus Romani. Et cucurrit plebs aduersus eos, et magistratus scissis tunicis eorum iusserunt eos uirgis cedi. Et cum multas plagas eis imposuissent, miserunt eos in carcerem, precipientes custodi ut diligenter custodiret eos. Qui cum tale preceptum accepisset, misit eos in interiorem carcerem, et pedes eorum strinxit ligno. Media autem nocte Paulus et Silas adorantes laudabant deum, et audiebant eos qui in custodia erant. Subito uero terremotus factus est magnus, ita ut mouerentur fundamenta carceris. Et statim aperta sunt omnia ostia, et uniuersorum uincula soluta sunt. Expergefactus autem custos carceris, et uidens apertas ianuas carceris, euaginato gladio uolebat interficere se, estimans fugisse uinctos. Clamauit autem Paulus uoce magna dicens: Nichil feceris tibi mali, uniuersi enim hic sumus. Petitoque lumine introgressus est, et tremefactus procidit Paulo et Sile ad pedes, et producens eos foras ait: Domini, quid me oportet facere ut saluus fiam? At illi dixerunt: Crede in dominum Iesum, et saluus eris tu et domus tua. Et locuti sunt ei uerbum domini cum omnibus qui erant in domo sua. Et tollens eos in illa hora noctis lauit plagas eorum, et baptizatus est ipse et omnis domus eius continuo. Cumque perduxisset eos in domum suam, apposuit eis mensam, et letatus est cum omni domo sua credens deo. Et cum dies factus esset, miserunt magistratus lictores dicentes: Dimitte homines illos. Nuntiauit autem custos carceris uerba hec Paulo, quia miserunt magistratus ut dimittamini. Nunc igitur exeuntes ite in pace. Paulus autem dixit eis: Cesos nos publice indempnatos homines Romanos miserunt in carcerem, et nunc occulte nos eiciunt? Non ita, sed ueniant et ipsi nos eiciant. Nuntiauerunt autem magistratibus lictores uerba hec. Timueruntque audito quod Romani essent, et uenientes deprecati sunt eos, et educentes rogabant ut egrederentur de

timotheus

vetati sunt a spiritu sancto

in macedoniam

et colonie

phitone

indemnatos

urbe. Exeuntes autem de carcere: introierunt in lidiam et uisis
fratribus consolati sunt eos et profecti sunt. XVII Cum autem pam
bulassent amphipolim et appolloniam uenerunt thessalonicam.
ubi erat synagoga iudeorum. Secundum consuetudinem autem paulus
introiuit ad eos. et per tria sabbata disserebat eis de scripturis adaperi
ens et insinuans quia christum oportuit pati et resurgere a mortuis. et quia
hic est ihesus christus quem ego annuntio uobis. Et quidam ex eis crediderunt
et adiuncti sunt paulo et sile. et de colentibus gentilibusque multitudo
magna. et mulieres nobiles non pauce. Zelantes autem iudei assu
mentesque de uulgo quosdam uiros malos et turba facta concitauerunt
ciuitatem. et assistentes domui iasonis. querebant eos producere in populum.
Et cum non inuenissent eos. trahebant iasonem et quosdam fratres
ad principes ciuitatis clamantes quoniam hii orbem concitant. et huc ue
nerunt quos suscepit iason. Et hii omnes contra decreta cesaris fac
iunt. regem alium dicentes esse ihesum. Concitauerunt autem plebem
et principes ciuitatis audientes hec. Et accepta satisfactione a iaso
ne et a ceteris dimiserunt eos. Fratres uero confestim per noctem dimise
runt paulum et silam in beroeam. Qui cum aduenissent: in
synagogam eorum iudeorum introierunt. Hii autem erant nobi
liores eorum qui sunt thessalonice qui susceperunt uerbum cum
omni auiditate cotidie scrutantes scripturas si hec ita se haberent. Et
quidem multi crediderunt ex eis et gentilium mulierum hone
starum et uiri non pauci. Cum autem cognouissent in thessaloni
ca iudei quia et beroe predicatum est a paulo uerbum dei, uenerunt et
illuc commouentes et turbantes multitudinem. Statimque autem
paulum dimiserunt fratres ut iret usque ad mare. Sylas autem et timo
theus remanserunt ibi. Qui autem deducebant paulum: perduxe
runt eum usque athenas. Et accepto mandato ab eo ad sylam et timo
theum ut quam celeriter uenirent ad illum profecti sunt. Paulus
autem cum athenis eos expectaret. incitabatur spiritus eius in ipso
uidens ydolatrie deditam ciuitatem. Disputabat igitur in synagoga cum
iudeis et colentibus et in foro per omnes dies ad eos qui aderant. Qui
dam autem epicurei et stoici philosophi disserebant cum eo. Et
quidam dicebant. Quid uult seminiuerbius hic dicere. alii
uero. Nouorum demoniorum uidetur annuntiator esse: quia ihesum et
resurrectionem annuntiabat eis. Et apprehensum eum ad ariopa
gum duxerunt dicentes. possumus scire que est hec noua que a te
dicitur doctrina. Noua enim quedam infers auribus nostris. Volumus
ergo scire quid nam uelint hec esse. Athenienses autem omnes et ad
uene hospites ad nichil aliud uacabant nisi aut dicere aut audire
aliquid noui. Stans autem paulus in medio ariopagi ait. Vi
ri athenienses per omnia quasi superstitiosos uos uideo esse. Preteriens
enim et uidens simulacra uestra inueni aram in qua scriptum e
rat ignoto deo. Quod ergo ignorantes colitis. hoc ego annuntio uobis.
Deus qui fecit mundum et omnia que in eo sunt. hic celi et terre cum
sit dominus non in manufactis templis inhabitat, nec manibus humanis
colitur indigens aliquo. cum ipse det omnibus uitam et inspira
tionem. et omnia. Fecitque ex uno omne genus hominum inhabi
tare super uniuersam faciem terre, diffiniens statuta tempora et ter
minos habitationis eorum querere deum si forte attrectent eum aut
inueniant quamuis non longe sit ab unoquoque nostrum. In ipso enim
uiuimus mouemur et sumus. sicut et quidam uestrorum poetarum dix
erunt. Ipsius enim et genus sumus. Genus ergo cum simus dei, non
debemus estimare auro aut argento aut lapidi aut sculpture
artis et cogitationis hominis: diuinum esse simile. Et tempora
quidem huius ignorantie despiciens deus. nunc annuntiat ho
minibus ut omnes ubique penitentiam agant, eo quod statuit diem in quo
iudicabit orbem in equitate in quo statuit. diem in qua iudi
fidem. prebens omnibus: suscitans eum a mortuis. Cum autem
audissent resurrectionem mortuorum, quidam quidem irride
bant. quidam uero dixerunt. Audiemus autem te de hoc iterum. Sic

paulus exiuit de medio eorum. Quidam uero uiri adherentes ei
crediderunt, in quibus et dionisius ariopagita et mulier nomine da
maris et alii cum eis. XVIII Post hec egressus ab athenis uenit
corinthum. et inueniens quendam iudeum nomine aquilam pon
ticum genere qui nuper uenerat ab ytalia et priscillam uxorem eius, eo quod
precepisset claudius discedere omnes iudeos a roma. accessit ad eos. Et
quia eiusdem erat artis manebat apud eos et operabatur. Erant autem
scenofactorie artis. Et disputabat in synagoga per omne sabbatum in
terponens nomen domini ihesu suadebatque iudeis et grecis. Cum autem
uenissent de macedonia sylas et timotheus. instabat uerbo paulus
testificans iudeis esse christum ihesum. contradicentibus autem eis et blasphe
mantibus. excutiens uestimenta sua dixit. Sanguis uester super caput
uestrum. Mundus ego ex hoc ad gentes uadam. Et migrans inde intrau
it in domum cuiusdam nomine titi iusti colentis deum: cuius domus
erat coniuncta synagoge. Crispus autem archisynagogus credidit
deo cum omni domo sua, Et multi corinthiorum audientes
credebant. et baptizabantur. Dixit autem dominus nocte per uisionem paulo;
Noli timere, sed loquere et ne taceas propter quod ego sum tecum. et nemo
apponetur tibi ut noceat te. quoniam populus est michi multus. docens a
pud eos uerbum dei. Gallione autem proconsule achaie in
surrexerunt uno animo iudei in paulum, et adduxerunt eum ad tribu
nal dicentes. quia contra legem hic persuadet hominibus colere deum. In
cipiente autem paulo aperire os: dixit gallio ad iudeos. Si quidem esset in
iquum aliquid aut facinus pessimum o uiri iudei recte uos sustinerem.
Si uero questiones sunt de uerbo et nominibus legis uestre, uos ipsi uideritis
iudex ego horum nolo esse. Et minauit eos a tribunali. Apprehenden
tes autem omnes sosthenen principem synagoge percutiebant ante tribunal.
et nichil eorum gallioni cure erat. Paulus uero cum adhuc sustinu
isset dies multos, fratribus uale faciens nauigauit syriam et cum eo
priscilla et aquila, qui sibi totonderat in cencris caput. habebat enim uo
tum. Deueneruntque ephesum et illos ibi reliquit, ipse uero ingressus syna
gogam: disputabat cum iudeis. Rogantibus autem eis ut ampliori tem
pore maneret non consensit, sed uale faciens, et dicens oportet me so
lempnem diem aduenire ierosolimam. Iterum reuertar ad uos deo uo
lente profectus est ab epheso. Et descendens cesaream. ascendit et salu
tauit ecclesiam, descendit antiochiam. Et facto ibi aliquanto tempore
profectus est perambulans ex ordine galaciam regionem et phrigiam.
confirmans omnes discipulos. Iudeus autem quidam apollo nomi
ne alexandrinus natione uir eloquens deuenit ephesum. potens in
scripturis. Hic erat edoctus uiam domini et feruens spiritu loquebatur
et docebat diligenter ea que sunt ihesu sciens tantum baptisma iohannis. Hic
ergo cepit fiducialiter agere in synagoga. Quem cum audissent priscilla
et aquila assumpserunt eum, et diligentius exposuerunt ei uiam
domini. Cum autem uellet ire achaiam. exhortati fratres scripse
runt discipulis ut susciperent eum. Qui cum uenisset contulit multum
hiis qui crediderant. uehementer enim iudeos reuincebat publice os
tendens per scripturas esse christum ihesum. XIX Factum est autem cum a
pollo esset corinthi ut paulus peragratis superioribus partibus ueniret
ephesum, et inueniret quosdam discipulos. Dixitque ad eos. Si spi
ritum sanctum accepistis credentes. At illi dixerunt ad eum. Sed neque
si spiritus sanctus est audiuimus. Ille uero ait. In quo ergo baptizati e
stis. Qui dixerunt. In iohannis baptismate. Dixit autem paulus. Io
hannes baptizauit baptismo penitentie populum dicens in eum qui uenturus
esset post ipsum. ut crederent. hoc est in ihesum; His auditis bap
tizati sunt in nomine domini ihesu. Et cum imposuisset illis ma
nus paulus, uenit spiritus sanctus super eos et loquebantur linguis et
prophetabant. Erant autem omnes uiri fere .xii. Ingressus autem sy
nagogam cum fiducia loquebatur per tres menses, disputans et
suadens de regno dei. Cum autem quidam indurarentur et non
crederent maledicentes uiam domini coram multitudine. di
scedens ab eis segregauit discipulos cotidie disputans in

ad athenas
superstitiosos
ignoto deo
in ipso
genus ergo cum dei
cum autem audissent resurrectionem
Dionisius ariopagita

scola tyranni cuiusdam ab hora quinta usque in horam decimam.
hoc autem factum est per biennium, ita ut omnes qui habitabant in A-
sia audirent verbum domini iudei atque gentiles. Virtutesque non modi-
cas deus faciebat per manus pauli, ita ut etiam super languidos deferren-
tur a corpore eius sudaria vel semicinctia, et recedebant ab eis langu-
ores, et spiritus nequam egrediebantur. Temptaverunt autem quidam
et de circumeuntibus iudeis exorcistis invocare super eos qui habebant
spiritus malos nomen domini ihesu, dicentes: Adiuro vos per ihesum
quem paulus predicat. Erant autem quidam iudei sceve principis
sacerdotum septem filii qui hoc faciebant. Respondens autem
spiritus nequam dixit eis: Ihesum novi, et paulum scio; vos autem
qui estis? Et insiliens homo in eos in quo erat demonium pes-
simum, et dominatus amborum invaluit contra eos, ita ut nudi et vul-
nerati effugerent de domo illa. Hoc autem notum factum est omnibus
iudeis atque gentilibus qui habitabant ephesi, et cecidit timor super omnes
illos et magnificabant nomen domini ihesu. Multique credentium
veniebant confitentes et annuntiantes actus suos. Multi autem
ex eis qui fuerant curiosa sectati contulerunt libros et conbu-
serunt coram omnibus, et computatis pretiis eorum invenerunt
pecuniam denariorum L milium. Ita fortiter verbum dei crescebat et
multiplicabatur et confirmabatur. His autem expletis proposuit
paulus in spiritu pertransita macedonia et achaia ire ierosolimam
dicens: Quoniam postquam fuero ibi oportet me et romam videre.
Mittens autem in macedoniam duos ex ministrantibus sibi timo-
theum et erastum, ipse remansit ad tempus in asia. Facta est autem
illo tempore turbatio non minima de via domini. Demetrius enim
quidam nomine argentarius faciens edes argenteas diane
prestabat artificibus non modicum questum. Quos convocans et eos qui huius-
modi erant opifices dixit: Viri scitis quia de hoc artificio adquisitio
est nobis, et videtis et auditis quia non solum ephesi sed pene totius asie
paulus hic suadens avertit multam turbam dicens quoniam non sunt
dii qui manibus fiunt. Non solum autem hec periclitabitur nobis pars
in redargutionem venire sed et magne diane templum in ni-
chilum reputabitur, sed et destrui incipiet maiestas eius quam tota
asia et orbis colit. His auditis repleti sunt ira et exclamaverunt dicen-
tes: Magna diana ephesiorum. Et impleta est civitas con-
fusione, et impetum fecerunt uno animo in theatrum rapto ga-
io et aristarcho macedonibus comitibus pauli. Paulo autem volen-
te intrare in populum non permiserunt discipuli. Quidam autem et de a-
sie principibus qui erant amici eius miserunt ad eum rogantes
ne se daret in theatrum. Alii autem aliud clamabant. Erat enim
ecclesia confusa, et plures nesciebant qua ex causa convenissent. De
turba autem detraxerunt alexandrum, propellentibus eum iudeis. Ale-
xander vero manu silentio postulato volebat reddere rationem po-
pulo. Quem ut cognoverunt iudeum esse, vox facta est una omnium quasi
per horas duas clamantium: Magna diana ephesiorum. Et cum se-
dasset scriba turbas dixit: Viri ephesii quis enim est hominum qui
nesciat ephesiorum civitatem cultricem esse magne diane iovisque
prolis? Cum ergo his contradici non possit, oportet vos sedatos esse et nichil
temere agere. Adduxistis enim homines istos neque sacrilegos neque blasph-
emantes deam vestram. Quod si demetrius et qui cum eo sunt artifi-
ces habent adversus aliquem causam, conventus forenses aguntur et proconsu-
les sunt, accusent invicem. Siquid autem alterius rei queritis in legi-
tima ecclesia poterit absolvi. Nam et periclitamur argui seditionis hodi-
erne cum nullus obnoxius sit de quo non possimus reddere ratio-
nem concursus istius. Et cum hec dixisset, dimisit ecclesiam.

XX Postquam autem cessavit tumultus, vocatis paulus discipulis et ex-
hortatus eos, vale dicens, profectus est ut iret in macedoniam.
Cum perambulasset partes illas et exhortatus eos fuisset multo
sermone, venit ad greciam, ubi cum fecisset menses tres, facte sunt
illi insidie a iudeis navigaturo in syriam. Habuitque consilium
ut reverteretur per macedoniam. Comitatus est autem eum sosipater
pirri beroensis, thessalonicensium vero aristarchus et secundus et gaius
et derbeus et timotheus, asiani vero tychicus et trophimus. Hii cum pre-
cessissent sustinuerunt nos troade. Nos vero navigavimus post
dies azimorum a philippis, et venimus ad eos troadem in diebus V.
ubi demorati sumus diebus VII. In una autem sabbati cum veni-
remus ad frangendum panem, paulus disputabat cum eis profec-
turus in crastinum, protraxitque sermonem usque in mediam noc-
tem. Erant autem lampades copiose in cenaculo ubi eramus
congregati. Sedens autem quidam adolescens nomine euticus
super fenestram, cum mergeretur somno gravi, disputante diu
paulo, ductus somno cecidit de tertio cenaculo deorsum et sub-
latus est mortuus. Ad quem cum descendisset paulus
incubuit super eum, et complexus dixit: Nolite turbari, anima enim
ipsius in eo est. Ascendensque autem frangensque panem et gustans
satisque allocutus usque in lucem sic profectus est. Adduxerunt autem
puerum viventem, et consolati sunt non minime. Nos autem
ascendentes navem navigavimus in asson, inde suscepturi
paulum. Sic enim disposuerat ipse per terram iter facturus. Cum autem
invenisset nos in asson, assumpto eo venimus mitylenen. Et inde
navigantes sequenti die venimus contra chium. Et alia die applicu-
imus samum, et sequenti die venimus miletum. Proposuerat autem
paulus transnavigare ephesum ne qua mora illi fieret in asia.
Festinabat enim si possibile sibi esset ut diem pentecosten fa-
ceret ierosolimis. A mileto autem mittens ephesum vocavit
maiores natu ecclesie. Qui cum venissent ad eum et simul es-
sent, dixit eis: Vos scitis a prima die qua ingressus sum in asiam
qualiter vobiscum per omne tempus fuerim serviens domino cum omni
humilitate et lacrimis et temptationibus que mihi acciderunt ex
insidiis iudeorum; quomodo nichil subtraxerim vobis utilium quominus
annuntiarem vobis et docerem vos publice et per domos, testificans iu-
deis atque gentilibus in deum penitentiam et fidem in dominum nostrum ihesum christum.
Et nunc ecce alligatus ego spiritu vado in ierusalem, que in ea ventura
sunt mihi ignorans, nisi quod spiritus sanctus per omnes civitates protesta-
tur mihi dicens quoniam vincula et tribulationes me manent in ie-
rosolimis. Sed nichil horum vereor nec facio animam meam preti-
osiorem quam me, dum modo consummem cursum meum et ministerium
verbi quod accepi a domino ihesu christo testificari evangelium
evangelium gratie dei. Et nunc ecce ego scio quia amplius non videbi-
tis faciem meam vos omnes per quos transivi predicans reg-
num dei. Quapropter contestor vos hodierna die quia mundus sum
a sanguine omnium. Non enim subterfugi quominus annuntiarem
omne consilium dei vobis. Attendite vobis et universo gregi in quo vos
spiritus sanctus posuit episcopos regere ecclesiam dei quam adquisivit sanguine
suo. Ego scio quoniam intrabunt post discessionem meam lupi rapa-
ces in vos non parcentes gregi, et ex vobis ipsis exurgent viri loque-
ntes perversa ut abducant discipulos post se. Propter quod vigilate memo-
ria retinentes quoniam per triennium nocte et die non cessavi cum lac-
rimis monens unumquemque vestrum. Et nunc commendo vos deo et verbo gra-
tie ipsius, qui potens est edificare et dare hereditatem in sanc-
tificatis omnibus. Argentum et aurum et vestem nullius concupivi
ipsi scitis, quoniam ad ea que mihi opus erant et his qui mecum sunt
ministraverunt manus iste. Omnia ostendi vobis quoniam sic labo-
rantes oportet suscipere infirmos ac meminisse verbi domini ihe-
su, quoniam ipse dixit: Beatius est magis dare quam accipere. Et cum hec
dixisset positis genibus suis cum omnibus illis oravit. Magnus
autem fletus factus est omnium, et procumbentes super collum pauli
osculabantur eum, dolentes maxime in verbo quod dixerat quoniam amplius
faciem eius non essent visuri. Et deducebant eum ad navem.

XXI Cum autem factum esset ut navigaremus abstracti
ab eis recto cursu venimus choum, et sequenti die rodum et inde pathe-
ram. Et cum invenissemus navem transfretantem
in phenicen ascendentes navigavimus. Cum paruissemus

apparuissemus

autem Cyprum relinquentes eam ad sinistram navigavimus
in Syriam, et venimus Tyrum. Ibi enim navis erat expositura
onus. Inventis autem discipulis, mansimus ibi diebus septem. Qui
Paulo dicebant per Spiritum ne ascenderet Ierosolymam. Et expletis autem
diebus profecti ibamus, deducentibus nos omnibus cum uxoribus et fi
liis usque foras civitatem. Et positis genibus in litore oravimus. Et cum
valefecissemus invicem, ascendimus in navem. Illi autem redi
erunt in sua. Nos vero navigatione expleta a Tyro descendi
mus Ptolomaidam, et salutatis fratribus mansimus apud illos una
die. Alia autem die profecti venimus Caesaream. Et intrantes domum
Philippi evangelistae qui erat unus de septem, mansimus apud
eum. Huic autem erant filiae quattuor virgines prophetantes. Et cum
moraremur per dies aliquot, supervenit quidam a Iudaea propheta no
mine Agabus. Is cum venisset ad nos, tulit zonam Pauli et alligans
sibi pedes et manus dixit: Haec dicit Spiritus Sanctus: Virum cuius est zona
haec, sic alligabunt in Ierusalem Iudaei, et tradent in manus gentium.
Quod cum audissemus rogabamus nos et qui loci illius erant ne
ascenderet Ierosolymam. Tunc respondit Paulus et dixit: Quid facitis flen
tes et affligentes cor meum? Ego enim non solum alligari, sed
et mori in Ierusalem paratus sum, propter nomen Domini Iesu. Et cum
ei suadere non possemus, quievimus dicentes: Domini volun
tas fiat. Post autem dies istos praeparati ascendebamus Ierosolymam.
Venerunt autem et ex discipulis a Caesarea nobiscum adducentes apud
quem hospitaremur Mnasonem quendam Cyprium antiquum
discipulum. Et cum venissemus Ierosolymam, libenter exceperunt
nos fratres. Sequenti autem die introibat Paulus nobiscum ad Iacobum,
omnesque collecti sunt seniores. Quos cum salutasset, narrab
at per singula quae fecisset Deus in gentibus per ministerium ipsius. At
illi cum audissent, magnificabant Deum. Dixeruntque ei: Vi
des frater quot milia sunt in Iudaeis qui crediderunt, et omnes aemulatores
sunt legis. Audierunt autem de te quia discessionem doceas a
Moyse eorum qui per gentes sunt Iudaeorum, dicens non debere
circumcidere eos filios suos, neque secundum consuetudinem ingredi. Quid ergo est?
Utique oportet convenire multitudinem; audient enim te supervenisse.
Hoc ergo fac quod tibi dicimus. Sunt nobis viri quattuor votum haben
tes super se. His assumptis sanctifica te cum illis, et impende in illis
ut radant capita; et scient omnes quia quae de te audierunt fal
sa sunt, sed ambulas et ipse custodiens legem. De his autem qui cre
diderunt ex gentibus nos scripsimus iudicantes ut abstineant se
ab idolis immolato et sanguine et suffocato et fornicatione. Tunc
Paulus assumptis viris postera die purificatus cum illis intra
vit in templum annuntians expletionem dierum purifica
tionis, donec offerretur pro unoquoque eorum oblatio. Cum autem
septem dies consummarentur, hi qui de Asia erant Iudaei, cum vidis
sent eum in templo, concitaverunt omnem populum et iniece
runt ei manus clamantes: Viri Israelitae, adiuvate. Hic est homo
qui adversus populum et legem et locum hunc ubique omnes docens, insuper
et gentiles induxit in templum, et violavit sanctum locum is
tum. Viderant enim Trophimum Ephesium in civitate cum ipso, quem aesti
maverunt quoniam in templum introduxisset Paulus. Commotaque est
tota civitas et facta est concursio populi. Et apprehendentes Paulum trahe
bant eum extra templum, et statim clausae sunt ianuae. Quaerenti
bus autem eum occidere nuntiatum est tribuno cohortis quia tota
confunditur Ierusalem. Qui statim assumptis militibus et centurioni
bus decucurrit ad illos. Qui cum vidissent tribunum et milites,
cessaverunt percutere Paulum. Tunc accedens tribunus apprehendit
eum et iussit alligari catenis duabus, et interrogabat quis esset et
quid fecisset. Alii autem aliud clamabant in turba. Et cum non
posset certum cognoscere prae tumultu, iussit duci eum in castra.
Et cum venisset ad gradus, contigit ut portaretur a militibus
propter vim populi. Sequebatur enim multitudo populi clamans: Tolle
eum. Et cum coepisset induci in castra Paulus, dicit tribuno:

Agabus propheta

Si licet mihi aliquid loqui ad te? Qui dixit: Graece nosti?
Nonne tu es Aegyptius qui ante hos dies tumultum concitasti et
duxisti in desertum quattuor milia virorum sicariorum? Et dixit
ad eum Paulus: Ego homo quidem sum Iudaeus a Tarso Ciliciae,
non ignotae civitatis municeps. Rogo autem te, permitte me
loqui ad populum. Et cum ille permisisset, Paulus stans in gradi XXII
bus annuit manu ad plebem, et magno silentio facto allocu
tus est Hebraea lingua dicens: Viri fratres et patres, au
dite quam ad vos nunc reddo rationem. Cum audissent autem
quia Hebraea lingua loqueretur ad eos, magis praestiterunt silentium.
Et dixit: Ego sum vir Iudaeus natus Tarso Ciliciae, nutritus
autem in ista civitate secus pedes Gamalielis eruditus iuxta veri
tatem paternae legis, aemulator legis sicut et vos estis omnes hodie;
qui hanc viam persecutus sum usque ad mortem, alligans et tra
dens in custodias viros ac mulieres, sicut princeps sacerdotum mihi
testimonium reddit et omnes maiores natu, a quibus et epistulas accipiens
ad fratres Damascum pergebam, ut adducerem inde vinctos in Ierusalem
ut punirentur. Factum est autem eunte me et appropinquante Damasco
media nocte, subito de caelo circumfulsit me lux copiosa;
et decidens in terram audivi vocem de caelo dicentem mihi: Saule Sau
le, quid me persequeris? Ego autem respondi: Quis es Domine? Dixitque
ad me: Ego sum Iesus Nazarenus quem tu persequeris. Durum est
tibi contra stimulum calcitrare. Et qui mecum erant lumen
quidem viderunt, vocem autem non audierunt eius qui loqueba
tur mecum. Et dixi: Quid faciam Domine? Dominus autem dixit ad me:
Surge, vade Damascum; ibi dicetur tibi de omnibus quae te opor
teat facere. Et cum non viderem prae claritate luminis illius, ad
manum deductus a comitibus veni Damascum. Ananias autem
quidam vir secundum legem testimonium habens ab omnibus habitantibus Iudae
is, veniens ad me et astans dixit mihi: Saule frater, respice. Et ego
eadem hora respexi in eum. At ille dixit: Deus patrum nostrorum prae
ordinavit te ut cognosceres voluntatem eius et videres iustum et au
dires vocem ex ore eius; quia eris testis illius ad omnes homi
nes eorum quae vidisti et audisti. Et nunc quid moraris? Exsurge
et baptizare et ablue peccata tua invocato nomine ipsius. Factum est
autem revertenti mihi in Ierusalem et oranti in templo, fieri me in stupore
mentis et videre illum dicentem mihi: Festina et exi velociter ex Ie
rusalem, quoniam non recipient testimonium tuum de me. Et ego dixi: Domine
ipsi sciunt quia ego eram concludens in carcerem et caedens per syna
gogas eos qui credebant in te. Et cum funderetur sanguis Stephani
testis tui, ego astabam et consentiebam et custodiebam vestimen
ta interficientium illum. Et dixit ad me: Vade, quoniam ego ad natio
nes longe mittam te. Audiebant autem eum usque ad hoc verbum, et
levaverunt vocem suam dicentes: Tolle de terra huiusmodi, non enim
fas est eum vivere. Vociferantibus autem eis et proicientibus vestimen
ta sua et pulverem iactantibus in aerem, iussit tribunus induci eum
in castra, et flagellis caedi et torqueri eum, ut sciret propter quam causam sic
acclamarent ei. Et cum astrinxissent eum loris, dixit astanti
sibi centurioni Paulus: Si hominem Romanum et indemnatum licet vo
bis flagellare? Quo audito centurio accessit ad tribunum et nun
tiavit ei dicens: Quid acturus es? Hic enim homo civis Roma
nus est. Accedens autem tribunus dixit illi: Dic mihi si tu Romanus
es? At ille dixit: Etiam. Et respondit tribunus: Ego multa summa
civitatem hanc consecutus sum. Et Paulus ait: Ego autem et natus
sum. Protinus ergo discesserunt ab illo qui eum torturi erant.
Tribunus quoque timuit, postquam rescivit quia Romanus esset et quia al
ligasset eum. Postera autem die volens scire diligentius XXIII
qua causa accusaretur a Iudaeis, solvit eum et iussit sacerdotes
convenire et omne concilium, et producens Paulum statuit in
ter illos.
Intendens autem concilium Paulus
ait: Viri fratres, ego omni conscientia bona conversatus sum ante Deum
usque in hodiernum diem. Princeps autem sacerdotum Ananias

proximis sibi percutere os eius. Tunc Paulus ad eum dixit: Percutiet te Deus, paries dealbate. Et tu sedens iudicas me secundum legem, et contra legem iubes me percuti? Et qui astabant dixerunt: Summum sacerdotem Dei maledicis? Dixit autem Paulus: Nesciebam, fratres, quod princeps esset sacerdotum. Scriptum est enim: Principem populi tui non maledices. Sciens autem Paulus quod una pars esset Sadducaeorum et altera Pharisaeorum, exclamavit in concilio: Viri fratres, ego Pharisaeus sum, filius Pharisaeorum; de spe et resurrectione mortuorum ego iudicor. Et cum haec dixisset, facta est dissensio inter Pharisaeos et Sadducaeos, et soluta est multitudo. Sadducaei enim dicunt non esse resurrectionem neque angelum neque spiritum; Pharisaei autem utraque confitentur. Factus est autem clamor magnus, et surgentes quidam Pharisaeorum pugnabant dicentes: Nihil mali invenimus in homine isto. Quid si spiritus locutus est ei aut angelus? Et cum [illegible] Paulus ab ipsis, iussit milites descendere et rapere eum de medio eorum ac deducere eum in castra. Sequenti autem nocte assistens ei Dominus ait: Constans esto; sicut enim testificatus es de me in Hierusalem, sic te oportet et Romae testificari. Facta autem die, collegerunt se quidam ex Iudaeis et devoverunt se, dicentes neque manducaturos neque bibituros donec occiderent Paulum. Erant autem plus quam quadraginta viri qui hanc coniurationem fecerant. Qui accesserunt ad principes sacerdotum et seniores et dixerunt: Devotione devovimus nos nihil gustaturos donec occidamus Paulum. Nunc ergo vos notum facite tribuno cum concilio ut producat illum ad vos, tamquam aliquid certius cognituri de eo. Nos vero priusquam appropiet parati sumus interficere illum. Quod cum audisset filius sororis Pauli insidias, venit et intravit in castra nuntiavitque Paulo. Vocans autem Paulus ad se unum ex centurionibus ait: Adulescentem hunc perduc ad tribunum; habet enim aliquid indicare illi. Et ille quidem assumens eum duxit ad tribunum et ait: Vinctus Paulus rogavit me hunc adulescentem perducere ad te, habentem aliquid loqui tibi. Apprehendens autem tribunus manum illius, secessit cum eo seorsum et interrogavit illum: Quid est quod habes indicare mihi? Ille autem dixit: Iudaeis convenit rogare te ut crastina die Paulum producas in concilium, quasi aliquid certius inquisituri sint de illo. Tu vero ne credideris illis; insidiantur enim ei ex eis viri amplius quam quadraginta, qui se devoverunt non manducare neque bibere donec interficiant eum; et nunc parati sunt exspectantes promissum tuum. Tribunus igitur dimisit adulescentem, praecipiens ne cui loqueretur quoniam haec nota sibi fecisset. Et vocatis duobus centurionibus dixit: Parate milites ducentos ut eant usque Caesaream, et equites septuaginta et lancearios ducentos a tertia hora noctis; et iumenta praeparate ut imponentes Paulum salvum perducerent ad Felicem praesidem. Scripsit enim epistulam continentem haec: Claudius Lysias optimo praesidi Felici salutem. Virum hunc comprehensum a Iudaeis et incipientem interfici ab eis, superveniens cum exercitu eripui, cognito quia Romanus est. Volensque scire causam quam obiciebant illi, deduxi eum in concilium eorum. Quem inveni accusari de quaestionibus legis ipsorum, nihil vero dignum morte aut vinculis habentem criminis. Et cum mihi perlatum esset de insidiis quas paraverant illi, misi eum ad te, denuntians et accusatoribus ut dicant apud te. Vale. Milites ergo secundum praeceptum sibi assumentes Paulum, duxerunt per noctem in Antipatridem. Et postera die dimissis equitibus ut cum eo irent, reversi sunt ad castra. Qui cum venissent Caesaream et tradidissent epistulam praesidi, statuerunt ante illum et Paulum. Cum legisset autem et interrogasset de qua provincia esset, et cognoscens quia de Cilicia: Audiam te, inquit, cum accusatores tui venerint. Iussitque in praetorio Herodis custodiri eum.

CXXIIII

Post autem quinque dies descendit princeps sacerdotum Ananias cum senioribus quibusdam et Tertullo quodam oratore, qui adierunt praesidem adversus Paulum. Et citato Paulo coepit accusare Tertullus dicens: Cum in multa pace agamus per te, et multa corrigantur per tuam providentiam, semper et ubique suscipimus, optime Felix, cum omni gratiarum actione. Ne diutius autem te protraham, oro breviter audias nos pro tua clementia. Invenimus hunc hominem pestiferum et concitantem seditiones omnibus Iudaeis in universo orbe, et auctorem seditionis sectae Nazarenorum, qui etiam templum violare conatus est; quem et apprehensum voluimus secundum legem nostram iudicare. Superveniens autem tribunus Lysias cum vi magna eripuit eum de manibus nostris, iubens accusatores eius ad te venire; a quo poteris ipse iudicans de omnibus istis cognoscere de quibus nos accusamus eum. Adiecerunt autem et Iudaei dicentes haec ita se habere. Respondit autem Paulus, annuente sibi praeside dicere: Ex multis annis te esse iudicem genti huic sciens, bono animo pro me satis faciam. Potes enim cognoscere quia non plus sunt mihi dies quam duodecim ex quo ascendi adorare in Hierusalem; et neque in templo invenerunt me cum aliquo disputantem aut concursum facientem turbae, neque in synagogis neque in civitate; neque probare possunt tibi de quibus nunc accusant me. Confiteor autem hoc tibi, quod secundum sectam quam dicunt haeresim sic deservio Patri et Deo meo, credens omnibus quae in lege et prophetis scripta sunt, spem habens in Deum, quam et hi ipsi exspectant, resurrectionem futuram iustorum et iniquorum. In hoc et ipse studeo sine offendiculo conscientiam habere ad Deum et ad homines semper. Post annos autem plures eleemosynas facturus in gentem meam veni et oblationes et vota, in quibus invenerunt me purificatum in templo, non cum turba neque cum tumultu. Et apprehenderunt me clamantes et dicentes: Tolle inimicum nostrum. Quidam autem ex Asia Iudaei, quos oportebat apud te praesto esse et accusare si quid haberent adversum me; aut hi ipsi dicant si quid invenerunt in me iniquitatis, cum stem in concilio, nisi de una hac solummodo voce qua clamavi inter eos stans: Quoniam de resurrectione mortuorum ego iudicor hodie a vobis. Distulit autem illos Felix, certissime sciens de via, dicens: Cum tribunus Lysias descenderit, audiam vos. Iussitque centurioni custodire eum et habere requiem, nec quemquam de suis prohibere ministrare ei. Post aliquot autem dies veniens Felix cum Drusilla uxore sua quae erat Iudaea, vocavit Paulum et audivit ab eo fidem quae est in Christum Iesum. Disputante autem illo de iustitia et castitate et de iudicio futuro, tremefactus Felix respondit: Quod nunc attinet vade; tempore autem opportuno accersiam te. Simul et sperans quod pecunia ei daretur a Paulo, propter quod et frequenter accersiens eum loquebatur cum eo. Biennio autem expleto accepit successorem Felix Porcium Festum. Volens autem gratiam praestare Iudaeis, Felix reliquit Paulum vinctum.

CXXV

Festus ergo cum venisset in provinciam, post triduum ascendit Hierosolymam a Caesarea. Adieruntque eum principes sacerdotum et primi Iudaeorum adversus Paulum, et rogabant eum postulantes gratiam adversus eum, ut iuberet eum perduci in Hierusalem, insidias tendentes ut interficerent eum in via. Festus autem respondit servari Paulum in Caesarea, se autem maturius profecturum. Qui ergo in vobis, ait, potentes sunt, descendentes simul, si quod est in viro crimen, accusent eum. Demoratus autem inter eos dies non amplius quam octo aut decem, descendit Caesaream; et altera die sedit pro tribunali et iussit Paulum adduci. Qui cum perductus esset, circumsteterunt eum qui ab Hierosolyma descenderant Iudaei, multas et graves causas obicientes quas non poterant probare, Paulo autem rationem reddente: Quoniam neque in legem Iudaeorum neque in templum neque in Caesarem quicquam peccavi. Festus autem volens Iudaeis gratiam praestare, respondens Paulo dixit: Vis Hierosolymam ascendere et ibi de his iudicari apud me? Dixit autem Paulus: Ad tribunal Caesaris sto, ubi me oportet iudicari. Iudaeis non nocui, sicut tu melius nosti. Si enim nocui aut dignum morte aliquid feci, non recuso mori; si vero nihil est eorum quae hi accusant me, nemo potest me illis donare. Caesarem appello. Tunc Festus cum concilio locutus respondit: Caesarem appellasti, ad Caesarem ibis. Et cum dies aliquot transacti essent, Agrippa rex et Beronice

dixerunt
te
eius
ipse ne discep
devorator
Lisias
exercitu
Tuba
diximus
rogavit
iudeorum
Agrippa

...omnino, ut ne forte raperent eum Iudaei et occiderent, et ipse postea calumniam sustineret quasi pecuniam accepisset. Et scheule et habet...

descenderunt Caesaream ad salutandum Festum. Et cum dies plures ibi demorarentur, Festus regi indicavit de Paulo, dicens: Vir quidam est derelictus a Felice vinctus, de quo cum essem Ierosolymis, adierunt me principes sacerdotum et seniores Iudaeorum, postulantes adversus illum damnationem. Ad quos respondi: quia non est consuetudo Romanis donare aliquem hominem prius quam is qui accusatur praesentes habeat accusatores, locumque defendendi accipiat ad abluenda crimina. Cum ergo huc convenissent sine ulla dilatione, sequenti die sedens pro tribunali, iussi adduci virum. De quo cum stetissent accusatores, nullam causam deferebant de quibus ego suspicabar malum: quaestiones vero quasdam de sua superstitione habebant adversus eum, et de quodam Iesu defuncto, quem affirmabat Paulus vivere. Haesitans autem ego de huiusmodi quaestione, dicebam si vellet ire Ierosolymam, et ibi iudicari de istis. Paulo autem appellante ut servaretur ad Augusti cognitionem, iussi servari eum, donec mittam eum ad Caesarem. Agrippa autem dixit ad Festum: Volebam et ipse hominem audire. Cras, inquit, audies eum. Altera autem die cum venisset Agrippa et Bernice cum multa ambitione, et introissent in auditorium cum tribunis et viris principalibus civitatis, iubente Festo adductus est Paulus. Et dixit Festus: Agrippa rex, et omnes qui simul adestis nobiscum viri, videtis hunc de quo omnis multitudo Iudaeorum interpellavit me Ierosolymis, petentes et acclamantes non oportere eum vivere amplius. Ego vero comperi nihil dignum eum morte admisisse. Ipso autem hoc appellante ad Augustum, iudicavi mittere. De quo quid certum scribam domino, non habeo. Propter quod produxi eum ad vos, et maxime ad te, rex Agrippa, ut interrogatione facta habeam quid scribam. Sine ratione enim mihi videtur mittere vinctum, et causas eius non significare. Agrippa vero ad Paulum ait: Permittitur tibi loqui pro temetipso.

Ca. XXVI

Tunc Paulus extenta manu coepit rationem reddere. De omnibus quibus accusor a Iudaeis, rex Agrippa, aestimo me beatum apud te cum sim defensurus me hodie, maxime te sciente omnia, et quae apud Iudaeos sunt consuetudines et quaestiones: propter quod obsecro patienter me audias. Et quidem vitam meam a iuventute, quae ab initio fuit in gente mea in Ierosolymis, noverunt omnes Iudaei: praescientes me ab initio (si velint testimonium perhibere) quoniam secundum certissimam sectam nostrae religionis vixi Pharisaeus. Et nunc in spe, quae ad patres nostros repromissionis facta est a Deo, sto iudicio subiectus: in quam duodecim tribus nostrae nocte ac die deservientes, sperant devenire. De qua spe accusor a Iudaeis, rex. Quid incredibile iudicatur apud vos si Deus mortuos suscitat? Et ego quidem existimaveram me adversus nomen Iesu Nazareni debere multa contraria agere, quod et feci Ierosolymis, et multos sanctorum ego in carceribus inclusi, a principibus sacerdotum potestate accepta: et cum occiderentur, detuli sententiam. Et per omnes synagogas frequenter puniens eos, compellebam blasphemare: et amplius insaniens in eos, persequebar usque in exteras civitates. In quibus dum irem Damascum cum potestate et permissu principum sacerdotum, die media in via vidi, rex, de caelo supra splendorem solis circumfulsisse me lumen, et eos qui mecum simul erant. Omnesque nos cum decidissemus in terram, audivi vocem loquentem mihi hebraica lingua: Saule, Saule, quid me persequeris? durum est tibi contra stimulum calcitrare. Ego autem dixi: Quis es, domine? Dominus autem dixit: Ego sum Iesus, quem tu persequeris. Sed exsurge, et sta super pedes tuos: ad hoc enim apparui tibi, ut constituam te ministrum, et testem eorum quae vidisti, et eorum quibus apparebo tibi, eripiens te de populo et gentibus, in quas nunc ego mitto te, aperire oculos eorum, ut convertantur a tenebris ad lucem, et de potestate Satanae ad Deum, ut accipiant remissionem peccatorum, et sortem inter sanctos, per fidem quae est in me. Unde, rex Agrippa, non fui incredulus caelesti visioni: sed his qui sunt Damasci primum, et Ierosolymis, et in omnem regionem Iudaeae, et gentibus annuntiabam, ut paenitentiam agerent, et converterentur ad Deum, digna paenitentiae opera facientes. Hac ex causa me Iudaei, cum essem in templo comprehensum, tentabant interficere. Auxilio autem adiutus Dei usque in hodiernum diem, sto testificans minori atque maiori, nihil extra dicens quam ea quae prophetae locuti sunt futura esse, et Moyses, si passibilis Christus, si primus ex resurrectione mortuorum, lumen annuntiaturus est populo et gentibus. Haec loquente eo, et rationem reddente, Festus magna voce dixit: Insanis Paule: multae te litterae ad insaniam convertunt. Et Paulus: Non insanio (inquit) optime Feste, sed veritatis et sobrietatis verba eloquor. Scit enim de his rex, ad quem et constanter loquor: latere enim eum nihil horum arbitror. Neque enim in angulo quidquam horum gestum est. Credis, rex Agrippa, prophetis? Scio quia credis. Agrippa autem ad Paulum: In modico suades me christianum fieri. Et Paulus: Opto apud Deum et in modico et in magno, non tantum te, sed etiam omnes qui audiunt hodie fieri tales, qualis et ego sum, exceptis vinculis his. Et exsurrexit rex, et praeses, et Bernice, et qui assidebant eis. Et cum secessissent, loquebantur ad invicem dicentes: Quia nihil morte aut vinculis dignum quid fecit homo iste. Agrippa autem Festo dixit: Dimitti poterat homo hic, si non appellasset Caesarem Caesarem.

Ca. XXVII

Ut autem iudicatum est eum navigare in Italiam, et tradi Paulum cum reliquis custodiis centurioni nomine Iulio cohortis Augustae, ascendentes navem Adrumetinam, incipientes navigare circa Asiae loca, sustulimus, perseverante nobiscum Aristarcho Macedone Thessalonicensi. Sequenti autem die devenimus Sidonem. Humane autem tractans Iulius Paulum, permisit ad amicos ire, et curam sui agere. Et inde cum sustulissemus, subnavigavimus Cyprum, propterea quod essent venti contrarii. Et pelagus Ciliciae et Pamphyliae navigantes, venimus Lystram, quae est Lyciae: et ibi inveniens centurio navem Alexandrinam navigantem in Italiam, transposuit nos in eam. Et cum multis diebus tarde navigaremus, et vix devenissemus contra Gnidum, prohibente nos vento, adnavigavimus Cretae iuxta Salmonem: et vix iuxta navigantes, venimus in locum quendam qui vocatur Boni portus, cui iuxta erat civitas Thessala. Multo autem tempore peracto, et cum iam non esset tuta navigatio eo quod et ieiunium iam praeterisset, consolabatur eos Paulus, dicens eis: Viri, video quoniam cum iniuria et multo damno non solum oneris et navis, sed etiam animarum nostrarum incipit esse navigatio. Centurio autem gubernatori et nauclero magis credebat, quam his quae a Paulo dicebantur. Et cum aptus portus non esset ad hiemandum, plurimi statuerunt consilium navigare inde, si quo modo possent devenientes Phoenicen hiemare, portum Cretae respicientem ad Africum et ad Corum. Aspirante autem austro, aestimantes propositum se tenere, cum sustulissent de Asson, legebant Cretam. Non post multum autem misit se contra ipsam ventus typhonicus, qui vocatur Euroaquilo. Cumque arrepta esset navis, et non posset conari in ventum, data nave flatibus, ferebamur. In insulam autem quandam decurrentes quae vocatur Cauda, potuimus vix obtinere scapham. Qua sublata, adiutoriis utebantur, accingentes navem, timentes ne in Syrtim inciderent, summisso vaso sic ferebantur. Valida autem nobis tempestate iactatis, sequenti die iactum fecerunt: et tertia die suis manibus armamenta navis proiecerunt. Neque autem sole, neque sideribus apparentibus per plures dies, et tempestate non exigua imminente, iam ablata erat spes omnis salutis nostrae. Et cum multa ieiunatio fuisset, tunc stans Paulus in medio eorum, dixit: Oportebat quidem, o viri, audito me, non tollere a Creta, lucrique facere iniuriam hanc et iacturam. Et nunc suadeo vobis bono animo esse: amissio enim nullius animae erit ex vobis, praeterquam navis. Astitit enim mihi hac nocte angelus

domini cuius sum ego et cui deservio dicens: Ne timeas Paule, cesa-
ri te oportet assistere, et ecce donavit tibi deus omnes qui navigant
tecum. Propter quod bono animo estote viri; credo enim deo meo, quia
sic erit quemadmodum dictum est mihi. In insulam autem quandam oportet
nos devenire. Sed posteaquam quarta decima nox supervenit navi-
gantibus nobis in Adria circa mediam noctem suspicabantur nautae
apparere sibi aliquam regionem. Qui et summittentes bolidem in-
venerunt passus .xx. et pusillum inde separati invenerunt passus
.xv. Timentes autem ne in aspera loca incideremus, de puppi mittentes
anchoras .iiii. optabant diem fieri. Nautis vero querentibus fugere
de navi, cum misissent scapham in mare sub obtentu quasi a pro-
ra inciperent anchoras extendere, dixit Paulus centurioni et mili-
bus: Nisi hii in navi manserint, vos salvi fieri non potestis. Tunc
absciderunt milites funes scaphe et passi sunt eam excidere. Et cum
lux inciperet fieri rogabat Paulus omnes sumere cibum dicens:
Quarta decima hodie die expectantes ieiuni permanetis nichil acci-
pientes. Propter quod rogo vos accipere cibum pro salute vestra, quia nul-
lius vestrum capillus de capite peribit. Et cum hec dixisset, sumens panem
gratias egit deo in conspectu omnium. Et cum fregisset, cepit
manducare. Animequiores autem facti omnes et ipsi sumpserunt ci-
bum. Eramus vero universe anime in navi ducente septua-
ginta sex. Et satiati cibo alleviabant navem iactantes triticum
in mare. Cum autem dies factus esset, terram non agnoscebant; sinum
vero quendam considerabant habentem litus, in quem cogitabant
si possent eicere navem. Et cum anchoras sustulissent, commit-
tebant se mari, simul laxantes iuncturas gubernaculorum. Et
levato artemone secundum flaturam aure tendebant ad litus. Et
cum incidissent in locum dithalassum, impegerunt navem;
et prora quidem fixa manebat immobilis, puppis vero solveba-
tur a vi maris. Militum autem fuit consilium ut custodias
occiderent, ne quis cum enatasset effugeret. Centurio autem
volens servare Paulum prohibuit fieri; iussitque eos qui possent
natare mittere se primos in mare et evadere et ad terram exire; et ceteros
alios in tabulis ferebant quosdam super ea que de navi erant. Et sic
factum est ut omnes anime evaderent ad terram. XXVIII Et cum
evasissemus, tunc cognovimus quia Militene insula vocabatur.
Barbari vero prestabant non modicam humanitatem nobis. Ac-
censa enim pyra reficiebant nos omnes propter imbrem qui imminebat
et frigus. Cum congregasset autem Paulus sarmentorum aliquan-
tam multitudinem et inposuisset super ignem, vipera a calore cum
processisset, invasit manum eius. Ut vero viderunt barbari penden-
tem bestiam de manu eius, ad invicem dicebant: Utique homici-
da est homo hic, qui cum evaserit de mari, ultio non sinit
eum vivere. Et ille quidem excutiens bestiam in ignem, nichil
mali passus est. At illi existimabant eum in tumorem conver-
ti, et subito casurum et mori. Diu autem illis expectantibus et videntibus
nichil mali in eo fieri, convertentes se dicebant eum esse deum.
In locis autem illis erant predia principis insule nomine Publii,
qui nos suscipiens triduo benigne exhibuit. Contigit autem
patrem Publii febribus et dissinteria vexatum iacere. Ad quem Pa-
ulus intravit, et cum orasset et imposuisset ei manus, sa-
navit eum. Quo facto omnes qui in insula habebant infirmi-
tates accedebant et curabantur. Qui etiam multis honoribus
nos honoraverunt, et navigantibus [illegible]
imposuerunt que necessaria erant.
Post menses autem tres navigavimus in navi Alexandri-
na que in insula hiemaverat, cui erat insigne Castorum.
Et cum venissemus Syracusam, mansimus ibi triduo. Inde
circumlegentes devenimus Regium. Et post unum di-
em flante austro secunda die venimus Puteolos, ubi inven-
tis fratribus rogati sumus manere apud eos dies septem. Et
sic venimus Romam. Et inde cum audissent fratres, occurrerunt
nobis usque ad Appii forum et Tres tabernas. Quos cum vidisset Pau-
lus, gratias agens deo accepit fiduciam. Cum venissemus autem
Romam, permissum est Paulo manere sibimet cum custodiente
se milite. Post tertium autem diem convocavit primos Iude-
orum. Cumque convenissent, dicebat eis: Ego viri fratres nichil
adversus plebem faciens aut morem paternum, vinctus ab Ie-
rosolimis traditus sum in manus Romanorum. Qui cum interroga-
tionem de me habuissent, voluerunt me dimittere eo quod nulla cau-
sa esset mortis in me. Contradicentibus autem Iudeis coactus sum ap-
pellare Cesarem, non quasi gentem meam habens aliquid accusare.
Propter hanc igitur causam rogavi vos videre et alloqui. Propter spem enim Israel
cathena hac circumdatus sum. At illi dixerunt ad eum: Nos neque
litteras accepimus de te a Iudea, neque adveniens aliquis fratrum nun-
tiavit aut locutus est quid de te malum. Rogamus autem
a te audire que sentis. Nam de secta hac notum est nobis quia
ubique ei contradicitur. Cum autem constituissent illi diem, ve-
nerunt ad eum in hospitium plures, quibus exponebat testi-
ficans regnum dei, suadensque eis de Ihesu ex lege Moysi et prophetis
de mane usque ad vesperam. Et quidam credebant hiis que dice-
bantur a Paulo; quidam vero non credebant. Cumque invicem
non essent consentientes, discedebant, dicente Paulo unum ver-
bum: Quia bene Spiritus sanctus locutus est per Ysaiam prophetam ad patres
nostros dicens: Vade ad populum istum et dic ad eos: Aure audietis
et non intelligetis, et videntes videbitis et non perspicietis. Incras-
satum est enim cor populi huius, et auribus graviter audierunt, et
oculos suos compresserunt, ne forte videant oculis et auribus audiant
et corde intelligant et convertantur, et sanem illos. Notum ergo sit
vobis quoniam gentibus missum est hoc salutare dei, et ipsi audient.
Et cum hec dixisset, exierunt ab eo Iudei, multam habentes inter se
questionem. Mansit autem biennio toto in suo conducto, et susci-
piebat omnes qui ingrediebantur ad eum, predicans regnum
dei et docens ea que sunt de domino Ihesu Christo cum omni fiducia
sine prohibitione, quia hic est Ihesus filius dei vivi per quem incipiet totus mun-
dus iudicari. Amen.

Prologus in canonicas

Non ita ordo est apud Grecos qui integre sapiunt et fidem
rectam sectantur epistolarum septem que canonice nuncupantur, sicut in la-
tinis codicibus invenitur, ut quia Petrus primus est in numero
apostolorum, prime sint etiam eius epistole in ordine ceterarum. Sed
sicut evangelistas dudum ad veritatis lineam correximus, i-
ta has proprio ordini deo nos iuvante reddidimus. Est enim prima
earum una Iacobi, Petri due, Iohannis tres, et Iude una. Que
si ab eis digeste sunt, ita quoque ab interpretibus fideliter in lati-
num eloquium verterentur, nec ambiguitatem legentibus face-
rent, nec sermonum sese varietates impugnarent, illo
precipue loco ubi de unitate trinitatis in prima Iohannis epistola
positum legimus. In qua etiam ab infidelibus translatoribus
multum erratum esse a fidei veritate comperimus, trium tantummodo voca-
bula, hoc est aque, sanguinis et spiritus, in ipsa editione ponenti-
bus, et patris verbique ac spiritus testimonium omittentibus, in quo maxime
et fides catholica roboratur et patris et filii et spiritus sancti una divinitatis
substantia comprobatur. In ceteris vero epistolis quantum a nostra aliorum
distet editio, lectoris prudentie derelinquo. Sed tu virgo Christi Eu-
stochium, dum a me impensius scripture veritatem inquiris,
meam quodammodo senectutem invidorum dentibus corrodendam
exponis, qui me falsarium corruptoremque sanctarum pronunciant scrip-
turarum. Sed ego in tali opere nec emulorum meorum
invidentiam pertimesco, nec sancte scripture veritatem poscentibus dene-
gabo.

Epistola Iacobi

Iacobus dei et domini nostri Ihesu Christi servus, duodecim tribubus que sunt

manat dulcem et amaram aquam? Numquid potest fratres mei

in dispersione salutem. Omne gaudium existimate fratres mei cum in temptationes varias incideritis: scientes quod probatio fidei vestrae patientiam operatur. Patientia autem opus perfectum habet: ut sitis perfecti et integri in nullo deficientes. Si quis autem vestrum indiget sapientia, postulet a deo qui dat omnibus affluenter et non improperat: et dabitur ei. Postulet autem in fide nihil haesitans: qui enim haesitat similis est fluctui maris qui a vento movetur et circumfertur. Non ergo aestimet homo ille quod accipiat aliquid a domino. Vir duplex animo inconstans est in omnibus viis suis. Glorietur autem frater humilis in exaltatione sua: dives autem in humilitate sua, quoniam sicut flos foeni transibit. Exortus est enim sol cum ardore et arefecit foenum, et flos eius decidit, et decor vultus eius deperiit: ita et dives in itineribus suis marcescet. Beatus vir qui suffert temptationem: quoniam cum probatus fuerit accipiet coronam vitae quam repromisit deus diligentibus se. Nemo cum temptatur dicat quoniam a deo temptatur. Deus enim intemptator malorum est: ipse autem neminem temptat. Unusquisque vero temptatur a concupiscentia sua abstractus et illectus. Deinde concupiscentia cum conceperit parit peccatum: peccatum vero cum consummatum fuerit generat mortem. Nolite itaque errare fratres mei dilectissimi. Omne datum optimum et omne donum perfectum desursum est descendens a patre luminum, apud quem non est transmutatio nec vicissitudinis obumbratio. Voluntarie enim genuit nos verbo veritatis, ut simus initium aliquod creaturae eius. Scitis fratres mei dilectissimi. Sit autem omnis homo velox ad audiendum: tardus autem ad loquendum et tardus ad iram. Ira enim viri iustitiam dei non operatur. Propter quod abicientes omnem immunditiam et habundantiam malitiae in mansuetudine suscipite insitum verbum quod potest salvare animas vestras. Estote autem factores verbi et non auditores tantum fallentes vosmetipsos. Quia si quis auditor est verbi et non factor, hic comparabitur viro consideranti vultum nativitatis suae in speculo. Consideravit enim se et abiit et statim oblitus est qualis fuerit. Qui autem perspexerit in legem perfectae libertatis et permanserit in ea non auditor obliviosus factus sed factor operis, hic beatus in facto suo erit. Si quis autem putat se religiosum esse non refrenans linguam suam sed seducens cor suum, huius vana est religio. Religio munda et immaculata apud deum et patrem haec est: visitare pupillos et viduas in tribulatione eorum, et immaculatum se custodire ab hoc seculo.

Cap. II. Fratres mei nolite in personarum acceptione habere fidem domini nostri Iesu Christi gloriae. Etenim si introierit in conventum vestrum vir aureum anulum habens in veste candida, introierit autem et pauper in sordido habitu, et intendatis in eum qui indutus est veste praeclara et dixeritis ei: Tu sede hic bene; pauperi autem dicatis: Tu sta illic aut sede sub scabello pedum meorum, nonne iudicatis apud vosmetipsos et facti estis iudices cogitationum iniquarum? Audite fratres mei dilectissimi. Nonne deus elegit pauperes in hoc mundo divites in fide et heredes regni quod repromisit deus diligentibus se? Vos autem exhonorastis pauperem. Nonne divites per potentiam opprimunt vos et ipsi trahunt vos ad iudicia? Nonne ipsi blasphemant bonum nomen quod invocatum est super vos? Si tamen legem perficitis regalem secundum scripturas: Diliges proximum tuum sicut teipsum, bene facitis. Si autem personas accipitis, peccatum operamini redarguti a lege quasi transgressores. Quicumque autem totam legem servaverit, offendat autem in uno, factus est omnium reus. Qui enim dixit non moechaberis, dixit et non occides. Quod si non moechaberis, occides autem, factus es transgressor legis. Sic loquimini et sic facite sicut per legem libertatis incipientes iudicari. Iudicium enim sine misericordia illi qui non fecit misericordiam. Superexaltat autem misericordia iudicium. Quid proderit fratres mei si fidem quis dicat se habere, opera autem non habeat? Numquid poterit fides salvare eum? Si autem frater aut soror nudi sunt et indigeant victu cotidiano, dicat autem aliquis ex vobis illis: Ite in pace, calefacimini et saturamini; non dederitis autem eis quae necessaria sunt corpori, quid proderit? Sic et fides si non habeat opera, mortua est in semetipsa. Sed dicet quis: Tu fidem habes et ego opera habeo. Ostende mihi fidem tuam sine operibus et ego ostendam tibi ex operibus fidem meam. Tu credis quoniam unus est deus: bene facis. Et demones credunt et contremiscunt. Vis autem scire o homo inanis quoniam fides sine operibus mortua est? Abraham pater noster nonne ex operibus iustificatus est offerens Isaac filium suum super altare? Vides quoniam fides cooperabatur operibus illius et ex operibus fides consummata est, et suppleta est scriptura dicens: Credidit Abraham deo et reputatum est illi ad iustitiam, et amicus dei appellatus est. Videtis quoniam ex operibus iustificatur homo et non ex fide tantum. Similiter autem et Raab meretrix nonne ex operibus iustificata est suscipiens nuntios et alia via eiciens? Sicut enim corpus sine spiritu mortuum est, ita et fides sine operibus mortua est.

Cap. III. Nolite plures magistri fieri fratres mei, scientes quod maius iudicium sumitis. In multis enim offendimus omnes. Si quis in verbo non offendit, hic perfectus est vir. Potest etiam freno circumducere totum corpus. Si autem equorum frena in ora mittimus ad consentiendum nobis, et omne corpus illorum circumferimus. Ecce et naves cum magnae sint et a ventis validis minentur, circumferuntur a modico gubernaculo ubi impetus dirigentis voluerit. Ita et lingua modicum quidem membrum est et magna exaltat. Ecce quantus ignis quam magnam silvam incendit. Et lingua ignis est, universitas iniquitatis. Lingua constituitur in membris nostris quae maculat totum corpus et inflammat rotam nativitatis nostrae inflammata a gehenna. Omnis enim natura bestiarum et volucrum et serpentium et ceterorum domantur et domita sunt a natura humana. Linguam autem nullus hominum domare potest, inquietum malum, plena veneno mortifero. In ipsa benedicimus deum et patrem, et in ipsa maledicimus homines qui ad similitudinem dei facti sunt. Ex ipso ore procedit benedictio et maledictio. Non oportet fratres mei haec ita fieri. Numquid fons de eodem foramine ficus olivas facere aut vitis ficus? Sic neque salsa dulcem potest facere aquam. Quis sapiens et disciplinatus inter vos? Ostendat ex bona conversatione operationem suam in mansuetudine sapientiae. Quod si zelum amarum habetis et contentiones sint in cordibus vestris, nolite gloriari et mendaces esse adversus veritatem. Non est enim ista sapientia desursum descendens sed terrena animalis diabolica. Ubi enim zelus et contentio, ibi inconstantia et omne opus pravum. Quae autem desursum est sapientia primum quidem pudica est, deinde pacifica, modesta, suadibilis, bonis consentiens, plena misericordia et fructibus bonis, iudicans sine simulatione. Fructus autem iustitiae in pace seminatur facientibus pacem.

Cap. IV. Unde bella et lites in vobis? Nonne hinc ex concupiscentiis vestris quae militant in membris vestris? Concupiscitis et non habetis; occiditis et zelatis et non potestis adipisci; litigatis et belligeratis et non habetis propter quod non postulatis. Petitis et non accipitis eo quod male petatis, ut in concupiscentiis vestris insumatis. Adulteri nescitis quia amicitia huius mundi inimica est dei? Quicumque ergo voluerit amicus esse seculi huius, inimicus dei constituitur. Aut putatis quia inaniter scriptura dicat: Ad invidiam concupiscit spiritus qui habitat in vobis? Maiorem autem dat gratiam. Propter quod dicit: Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. Subditi ergo estote deo; resistite autem diabolo et fugiet a vobis. Appropinquate deo et appropinquabit vobis. Emundate manus peccatores et purificate corda duplices animo. Miseri estote et lugete et plorate. Risus vester in luctum convertatur et gaudium in maerorem. Humiliamini in conspectu domini et exaltabit vos. Nolite detrahere alterutrum fratres. Qui detrahit fratri aut qui iudicat fratrem suum, detrahit legi et iudicat legem. Si autem iudicas legem, non es factor legis sed iudex. Unus est enim legislator et iudex qui potest perdere et liberare. Tu autem quis es qui iudicas proximum? Ecce nunc qui dicitis: Hodie aut crastino ibimus in illam civitatem et faciemus ibi quidem annum et mercabimur et lucrum faciemus, qui ignoratis quid erit in crastinum. Quae est enim vita vestra? Vapor est ad modicum parens, deinceps exterminabitur. Pro eo ut dicatis: Si dominus voluerit et si vixerimus faciemus hoc aut illud. Nunc autem exultatis in superbiis vestris. Omnis exultatio talis maligna est. Scienti igitur bonum facere et non facienti peccatum est illi.

Agite nunc divites plorate ululantes in miseriis vestris quae advenient vobis. Divitiae vestrae putrefactae sunt et vestimenta vestra a tineis comesta sunt. Aurum

et argentum vestrum eruginavit et erugo eorum in testimonium vobis erit et manducabit carnes vestras sicut ignis. Thesaurizastis vobis in novissimis diebus. Ecce merces operariorum qui messuerunt regiones vestras que fraudata est a vobis clamat et clamor eorum in aures Domini sabaoth introivit. Epulati estis super terram et in luxuriis enutristis corda vestra in die occisionis. Addixistis, occidistis iustum et non restitit vobis. Patientes igitur estote fratres usque ad adventum Domini. Ecce agricola expectat pretiosum fructum terre patienter ferens donec accipiat temporaneum et serotinum. Patientes estote et vos et confirmate corda vestra quoniam adventus Domini appropinquavit. Nolite ingemiscere fratres in alterutrum ut non iudicemini. Ecce iudex ante ianuam assistit. Exemplum accipite fratres exitus mali et longanimitatis laboris et patientie prophetas qui locuti sunt in nomine Domini. Ecce beatificamus eos qui sustinuerunt. Sufferentiam Iob audistis et finem Domini vidistis quoniam misericors Dominus est et miserator. Ante omnia autem fratres mei nolite iurare neque per celum neque per terram neque per aliud quodcumque iuramentum. Sit autem sermo vester est est, non non, ut non sub iudicio decidatis. Tristatur aliquis vestrum? oret. Equo animo est? psallat. Infirmatur quis in vobis? inducat presbyteros ecclesie et orent super eum unguentes eum oleo in nomine Domini. Et oratio fidei salvabit infirmum et allevabit eum Dominus, et si in peccatis sit dimittentur ei. Confitemini ergo alterutrum peccata vestra et orate pro invicem ut salvemini. Multum enim valet deprecatio iusti assidua. Helyas homo erat similis nobis passibilis et oratione oravit ut non plueret super terram et non pluit annos tres et menses sex. Et rursum oravit et celum dedit pluviam et terra dedit fructum suum. Fratres mei si quis ex vobis erraverit a veritate et converterit quis eum, scire debet quoniam qui converti fecerit peccatorem ab errore vie sue salvabit animam eius a morte et operit multitudinem peccatorum.

Canonica Petri I.

Petrus apostolus Iesu Christi electis advenis dispersionis Ponti Galatie Capadocie Asie et Bithinie secundum prescientiam Dei Patris in sanctificationem spiritus in obedientiam et aspersionem sanguinis Iesu Christi. Gratia vobis et pax multiplicetur. Benedictus Deus et Pater Domini nostri Iesu Christi qui secundum magnam misericordiam suam regeneravit nos in spem vivam per resurrectionem Iesu Christi ex mortuis in hereditatem incorruptibilem et incontaminatam et inmarcescibilem conservatam in celis in vobis qui in virtute Dei custodimini per fidem in salutem paratam revelari in tempore novissimo. In quo exultabitis modicum nunc si oportet contristari in variis temptationibus ut probatio vestre fidei multo preciosior auro quod per ignem probatur inveniatur in laudem et gloriam et honorem in revelatione Iesu Christi. Quem cum non videritis diligitis in quem nunc quoque non videntes creditis credentes autem exultabitis letitia inenarrabili et glorificata reportantes finem fidei vestre salutem animarum. De qua salute exquisierunt atque scrutati sunt prophete qui de futura in vobis gratia prophetaverunt scrutantes in quod vel quale tempus significaret in eis spiritus Christi prenuntians eas que in Christo sunt passiones et posteriores glorias. Quibus revelatum est quia non sibimet ipsis vobis autem ministrabant ea que nunc nuntiata sunt vobis per eos qui evangelizaverunt vobis Spiritu Sancto misso de celo in quem desiderant angeli prospicere. Propter quod succincti lumbos mentis vestre sobrii perfecte sperate in eam que offertur vobis gratiam in revelatione Iesu Christi. Quasi filii obedientie non configurati prioribus ignorantie vestre desideriis sed secundum eum qui vocavit vos sanctum et ipsi sancti in omni conversatione sitis quoniam scriptum est: Sancti eritis quia ego sanctus sum. Et si patrem invocatis eum qui sine acceptione personarum iudicat secundum uniuscuiusque opus in timore incolatus vestri tempore conversamini scientes quod non corruptibilibus auro vel argento redempti estis de vana vestra conversatione paterne traditionis sed precioso sanguine quasi agni immaculati et incontaminati Iesu Christi. Precogniti quidem ante constitutionem mundi manifestati autem in novissimis temporibus propter vos qui per ipsum fideles estis in Deo qui suscitavit eum a mortuis et dedit ei gloriam ut fides vestra et spes esset in Deo. Animas vestras castificantes in obedientia caritatis in fraternitatis amore simplici ex corde invicem diligite attentius renati non ex semine corruptibili sed incorruptibili per verbum Dei vivi et permanentis in eternum. Quia omnis caro ut fenum et omnis gloria eius tamquam flos feni. Exaruit fenum et flos eius decidit. Verbum autem Domini manet in eternum. Hoc est autem verbum quod evangelizatum est in vobis. Deponentes igitur omnem malitiam et omnem dolum et simulationes et invidias et omnes detractiones sicut modo geniti infantes rationabiles sine dolo lac concupiscite ut in eo crescatis in salutem si gustastis quoniam dulcis est Dominus.

II. Ad quem accedentes lapidem vivum ab hominibus quidem reprobatum a Deo autem electum honorificatum et ipsi tamquam lapides vivi superedificamini domus spiritales sacerdotium sanctum offerre spiritales hostias acceptabiles Deo per Iesum Christum. Propter quod continet scriptura: Ecce pono in Syon lapidem summum angularem electum preciosum et qui crediderit in eum non confundetur. Vobis igitur honor credentibus, non credentibus autem lapis quem reprobaverunt edificantes hic factus est in caput anguli et lapis offensionis et petra scandali his qui offendunt verbo nec credunt in quo et positi sunt. Vos autem genus electum regale sacerdotium gens sancta populus acquisitionis ut virtutes annuntietis eius qui de tenebris vos vocavit in admirabile lumen suum. Qui aliquando non populus nunc autem populus Dei, qui non consecuti misericordiam nunc autem misericordiam consecuti. Karissimi obsecro tamquam advenas et peregrinos abstinere vos a carnalibus desideriis que militant adversus animam, conversationem vestram inter gentes habentes bonam ut in eo quod detractant de vobis tamquam de malefactoribus ex bonis operibus vos considerantes glorificent Deum in die visitationis. Subiecti estote omni humane creature propter Deum sive regi quasi precellenti sive ducibus tamquam ab eo missis ad vindictam malefactorum laudem vero bonorum quia sic est voluntas Dei ut benefacientes obmutescere faciatis imprudentium hominum ignorantiam quasi liberi et non quasi velamen habentes malitie libertatem sed sicut servi Dei. Omnes honorate, fraternitatem diligite, Deum timete, regem honorificate. Servi subditi estote in omni timore dominis non tantum bonis et modestis sed etiam dyscolis. Hec est enim gratia si propter conscientiam Dei sustinet quis tristitias patiens iniuste. Que enim gratia est si peccantes et colaphizati suffertis? Sed si benefacientes patienter sustinetis hec est gratia apud Deum. In hoc enim vocati estis quia et Christus passus est pro vobis vobis relinquens exemplum ut sequamini vestigia eius. Qui peccatum non fecit nec inventus est dolus in ore eius. Qui cum malediceretur non maledicebat, cum pateretur non comminabatur, tradebat autem iudicanti se iniuste. Qui peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum ut peccatis mortui iustitie vivamus, cuius livore sanati sumus. Eratis enim sicut oves errantes sed conversi estis nunc ad pastorem et episcopum animarum vestrarum.

III. Similiter et mulieres subdite sint viris suis ut et si qui non credunt verbo per mulierum conversationem sine verbo lucrifiant considerantes in timore castam conversationem vestram. Quarum non sit extrinsecus capillatura aut circumdatio auri aut indumenti vestimentorum cultus sed qui absconditus cordis est homo in incorruptibilitate quieti et modesti spiritus qui est in conspectu Dei locuples. Sic enim aliquando et sancte mulieres sperantes in Deo ornabant se subiecte propriis viris sicut Sarra obediebat Abrahe dominum eum vocans cuius estis filie benefacientes et non timentes ullam perturbationem. Viri similiter cohabitantes secundum scientiam quasi infirmiori vasculo muliebri impertientes honorem tamquam et coheredibus gratie vite ut ne impediantur orationes vestre. In fide autem omnes unanimes in oratione estote compatientes fraternitatis amatores misericordes modesti humiles non reddentes malum pro malo vel maledictum pro maledicto sed e contrario benedicentes quia in hoc vocati estis ut benedictionem hereditate possideatis. Qui enim vult vitam diligere et videre dies bonos coherceat linguam suam a malo et labia eius ne loquantur dolum. Declinet autem a malo et faciat bonum inquirat pacem et sequatur eam. Quia oculi Domini super iustos et aures eius in preces eorum, vultus autem Domini super facientes mala. Et quis est qui vobis noceat si boni

emulatores fueritis. Sed et si quid patimini propter iustitiam: beati. Timorem autem eorum ne timueritis: ut non conturbemini. Dominum autem Christum sanctificate in cordibus vestris parati semper ad satisfactionem omni poscenti vos rationem de ea que in vobis est fide et spe. Sed cum modestia et timore conscientiam habentes bonam ut in eo quod detrahunt de vobis confundantur qui calumpniantur vestram bonam in Christo conversationem. Melius est enim benefacientes si velit voluntas dei pati quam malefacientes. Quia et Christus semel pro peccatis nostris mortuus est iustus pro iniustis ut nos offerret deo mortificatos quidem carne vivificatos autem spiritu. In quo et his qui in carcere conclusi erant spiritu veniens predicavit qui increduli fuerant aliquando quando expectabat dei patientia in diebus Noe cum fabricaretur archa in qua pauci id est octo anime salve facte sunt per aquam. Quod et vos nunc similis forme salvos facit baptisma non carnis depositio sordium sed conscientie bone interrogatio in deum per resurrectionem Ihesu Christi qui est in dextera dei deglutiens mortem ut vite eterne heredes efficeremur profectus in celum subiectis sibi angelis et potestatibus et virtutibus.

IIII. Christo igitur passo in carne et vos eadem cogitatione armamini quia qui passus est carne desiit a peccatis ut iam non hominum desideriis sed voluntate dei quod reliquum est in carne vivat temporis. Sufficit enim preteritum tempus ad voluntatem gentium consummandam qui ambulaverunt in luxuriis desideriis vinolentiis comessationibus potationibus et illicitis ydolorum cultibus. In quo mirantur non concurrentibus vobis in eandem luxurie confusionem blasphemantes qui reddent rationem ei qui paratus est iudicare vivos et mortuos. Propter hoc enim et mortuis evangelizatum est ut iudicentur quidem secundum homines in carne vivant autem secundum deum in spiritu. Omnium autem finis appropinquavit. Estote itaque prudentes et vigilate in orationibus. Ante omnia autem mutuam in vobismetipsis continuam caritatem habentes quia caritas operit multitudinem peccatorum. Hospitales invicem sine murmuratione. Unusquisque sicut accepit gratiam in alterutrum illam administrantes sicut boni dispensatores multiformis gratie dei. Si quis loquitur quasi sermones dei. Si quis ministrat tamquam ex virtute quam administrat deus: ut in omnibus honorificetur deus per Ihesum Christum dominum nostrum. Karissimi nolite peregrinari in fervore qui ad temptationem vobis fit quasi novi aliquid vobis contingat sed communicantes Christi passionibus gaudete ut et in revelatione glorie eius gaudeatis exultantes. Si exprobramini in nomine Christi beati eritis quoniam quod est honoris glorie et virtutis dei et qui est eius spiritus in vobis requiescet. Nemo enim vestrum patiatur quasi homicida aut fur aut maledicus aut alienorum appetitor. Si autem ut christianus non erubescat glorificet autem deum in isto nomine. Quoniam tempus est ut incipiat iudicium de domo dei. Si autem primum a nobis quis finis eorum qui non credunt dei evangelio? Et si iustus vix salvabitur impius et peccator ubi parebunt? Itaque et hii qui patiuntur secundum voluntatem dei fideli creatori commendent animas suas in benefactis.

V. Seniores ergo qui in vobis sunt obsecro consenior et testis Christi passionum qui et eius que in futuro revelanda est glorie communicator: pascite qui est in vobis gregem dei providentes non coacte sed spontanee secundum deum neque turpis lucri gratia sed voluntarie neque ut dominantes in cleris sed forma facti gregis ex animo. Et cum apparuerit princeps pastorum percipietis inmarcessibilem glorie coronam. Similiter adolescentes subditi estote senioribus. Omnes autem invicem humilitatem insinuate: quia deus superbis resistit humilibus autem dat gratiam. Humiliamini igitur sub potenti manu dei ut vos exaltet in tempore visitationis. Omnem sollicitudinem vestram proicientes in eum quoniam ipsi cura est de vobis. Sobrii estote vigilate quia adversarius vester diabolus tamquam leo rugiens circuit querens quem devoret. Cui resistite fortes in fide scientes eandem passionem ei que in mundo est vestre fraternitati fieri. Deus autem omnis gratie qui vocavit vos in eternam suam gloriam in Christo Ihesu modicum passos ipse perficiet confirmabit solidabitque. Ipsi gloria et imperium in secula seculorum amen. Per Silvanum vobis fidelem fratrem ut arbitror breviter scripsi obsecrans et contestans hanc esse veram gratiam dei in qua statis. Salutat vos que est in Babilone ecclesia coelecta et Marcus filius meus. Salutate invicem in osculo sancto. Gratia vobis omnibus qui estis in Christo amen.

Incipit epistola Petri secunda.

Symon Petrus servus et apostolus Ihesu Christi his qui coequalem nobiscum sortiti sunt fidem in iustitia dei nostri et salvatoris Ihesu Christi. Gratia vobis et pax adimpleatur in cognitione dei et Christi Ihesu domini nostri. Quomodo omnia nobis divine virtutis sue que ad vitam et pietatem donata sunt per cognitionem eius qui vocavit nos propria gloria et virtute per quem maxima et preciosa nobis promissa donavit ut per hec efficiamini divine consortes nature fugientes eius que in mundo est concupiscentie corruptionem. Vos autem curam omnem subinferentes ministrate in fide vestra virtutem in virtute autem scientiam in scientia autem abstinentiam in abstinentia autem patientiam in patientia autem pietatem in pietate autem amorem fraternitatis in amore fraternitatis caritatem. Hec enim si vobiscum assint et superent non vacuos nec sine fructu vos constituent in domini nostri Ihesu Christi cognitione. Cui enim non presto sunt hec cecus est et manu temptans oblivionem accipiens purgationis veterum suorum delictorum. Quapropter fratres magis satagite ut per bona opera certam vestram vocationem et electionem faciatis. Hec enim facientes non peccabitis aliquando. Sic enim habundanter ministrabitur vobis introitus in eternum regnum domini nostri et salvatoris Ihesu Christi. Propter quod incipiam vos semper commonere de his et quidem scientes et confirmatos in presenti veritate. Iustum autem arbitror quamdiu sum in hoc tabernaculo suscitare vos in commonitione. Certus quod velox est depositio tabernaculi mei secundum quod et dominus noster Ihesus Christus significavit mihi. Dabo autem operam et frequenter habere vos post obitum meum ut horum memoriam faciatis. Non enim indoctas fabulas secuti notam fecimus vobis domini nostri Ihesu Christi virtutem et presentiam: sed speculatores facti illius magnitudinis. Accipiens enim a deo patre honorem et gloriam voce delapsa ad eum huiuscemodi a magnifica gloria: Hic est filius meus dilectus in quo mihi complacui ipsum audite. Et hanc vocem nos audivimus de celo allatam cum essemus cum ipso in monte sancto. Et habemus firmiorem propheticum sermonem cui benefacitis attendentes quasi lucerne lucenti in caliginoso loco donec dies illucescat et lucifer oriatur in cordibus vestris.

II. Hoc primum intelligentes quod omnis prophetia scripture propria interpretatione non fit. Non enim voluntate humana allata est aliquando prophetia sed spiritu sancto inspirati locuti sunt sancti dei homines. Fuerunt vero et pseudoprophete in populo sicut et in vobis erunt magistri mendaces qui introducent sectas perditionis et eum qui emit eos dominum negant superducentes sibi celerem perditionem. Et multi sequentur eorum luxurias per quos via veritatis blasphemabitur. Et in avaritia fictis verbis de vobis negotiabuntur. Quibus iudicium iam olim non cessat et perditio eorum non dormitat. Si enim deus angelis peccantibus non pepercit sed rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit in iudicium cruciandos reservari. Et originali mundo non pepercit sed octavum Noe iustitie preconem custodivit diluvium mundo impiorum inducens. Et civitates Sodomorum et Gomorreorum in cinerem redigens eversione dampnavit exemplum eorum qui impie acturi sunt ponens. Et iustum Loth oppressum a nefandorum iniuria ac luxuriosa conversatione eripuit. Aspectu enim et auditu iustus erat habitans apud eos qui de die in diem animam iustam iniquis operibus cruciabant. Novit dominus pios de temptatione eripere. Iniquos vero in diem iudicii cruciandos reservare. Magis autem eos qui post carnem in concupiscentia immunditie ambulant dominationemque contempnunt audaces sibi placentes sectas non metuunt facere blasphemantes. Ubi angeli fortitudine et virtute cum sint maiores non portant adversum se execrabile iudicium. Hii vero velud irrationabilia pecora naturaliter in captionem et in perniciem in his que ignorant blasphemantes in corruptione sua peribunt percipientes mercedem iniustitie voluptatem existimantes diei delicias coinquinationes et macule deliciis affluentes in conviviis suis luxuriantes vobiscum oculos habentes plenos adulterii et incessabiles delicti pellicientes animas instabiles. Cor exercitatum avaritia habentes maledictionis filii derelinquentes viam rectam er

rauerunt secuti uiam balaam ex bosor qui mercedem iniquitatis amauit, correptionem uero habuit sue uesanie. Subiugale mutum animal in hominis uoce loquens prohibuit prophete insipientiam. Hii sunt fontes sine aqua et nebule turbinibus exagitate quibus caligo tenebrarum reseruatur. Superba enim uanitatis loquentes pelliciunt in desideriis carnis luxurie eos qui paululum effugiunt qui in errore conuersantur, libertatem illis promittentes cum ipsi serui sint corruptionis. A quo enim quis superatus est huius et seruus est. Si enim refugientes coinquinationes mundi in cognitione domini nostri et saluatoris ihesu christi his rursus implicati superantur facta sunt eis posteriora deteriora prioribus. Melius enim erat illis non cognoscere uiam iustitie quam post agnitionem retrorsum conuerti ab eo quod illis traditum est sancto mandato. Contigit enim eis illud ueri prouerbii: canis reuersus ad suum uomitum, et sus lota in uolutabro luti.

III Hanc ecce uobis karissimi secundam scribo epistolam in quibus excito uestram in commonitione sinceram mentem ut memores sitis eorum que predixi uerborum a sanctis prophetis et apostolorum uestrorum preceptorum domini et saluatoris. Hoc primum scientes quod uenient in nouissimis diebus in deceptione illusores iuxta proprias concupiscentias ambulantes, dicentes: ubi est promissio aut aduentus eius? Ex quo enim patres dormierunt omnia sic perseuerant ab initio creature. Latet enim eos hoc uolentes quod celi erant prius et terra de aqua et per aquam consistens dei uerbo, per que ille tunc mundus aqua inundatus periit. Celi autem qui nunc sunt et terra eodem uerbo repositi sunt igni reseruati in diem iudicii et perditionis impiorum hominum. Unum uero hoc non lateat uos karissimi quia unus dies apud dominum sicut mille anni et mille anni sicut dies unus. Non tardat dominus promissionem suam sicut quidam existimant, sed patienter agit propter uos, nolens aliquos perire sed omnes ad penitentiam reuerti. Adueniet autem dies domini sicut fur in quo celi magno impetu transient, elementa uero calore soluentur, terra autem et que in ipsa sunt opera exurentur. Cum igitur hec omnia dissoluenda sint, quales oportet esse uos in sanctis conuersationibus et pietatibus, expectantes et properantes in aduentum diei domini per quem celi ardentes soluentur et elementa ignis ardore tabescent. Nouos uero celos et nouam terram secundum promissa ipsius expectamus in quibus iustitia habitat. Propter quod karissimi hec expectantes satagite immaculati et inuiolati ei inueniri in pace. Et domini nostri longanimitatem salutem arbitramini sicut et karissimus frater noster paulus secundum datam sibi sapientiam scripsit uobis, sicut et in omnibus epistolis loquens in eis de his in quibus sunt quedam difficilia intellectu que indocti et instabiles deprauant sicut et ceteras scripturas ad suam ipsorum perditionem. Vos igitur fratres prescientes custodite ne insipientium errore traducti excidatis a propria firmitate. Crescite uero in gratia et cognitione domini nostri et saluatoris ihesu christi. Ipsi gloria et nunc et in diem eternitatis. Amen.

Explicit. [illegible] Iohannis

Quod fuit ab initio, quod audiuimus, quod uidimus oculis nostris, quod perspeximus et manus nostre contrectauerunt de uerbo uite. Et uita manifestata est, et uidimus et testamur et annuntiamus uobis uitam eternam que erat apud patrem et apparuit nobis. Quod uidimus et audiuimus annuntiamus et uobis ut et uos societatem habeatis nobiscum, et societas nostra sit cum patre et filio eius ihesu christo. Et hec scribimus uobis ut gaudeatis, et gaudium uestrum sit plenum. Et hec est annuntiatio quam audiuimus ab eo et annuntiamus uobis quoniam deus lux est et tenebre in eo non sunt ulle. Si dixerimus quoniam societatem habemus cum eo et in tenebris ambulamus mentimur et non facimus ueritatem. Si autem in luce ambulamus sicut et ipse est in luce, societatem habemus ad inuicem, et sanguis ihesu christi filii eius emundat nos ab omni peccato. Si dixerimus quoniam peccatum non habemus ipsi nos seducimus et ueritas in nobis non est. Si confiteamur peccata nostra fidelis est et iustus ut remittat nobis peccata nostra et emundet nos ab omni iniquitate. Si dixerimus quoniam non peccauimus mendacem facimus eum et uerbum eius non est in nobis.

II Filioli mei hec scribo uobis ut non peccetis. Sed et si quis peccauerit aduocatum habemus apud patrem ihesum christum iustum, et ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non pro nostris autem tantum sed etiam pro totius mundi. Et in hoc scimus quoniam cognouimus eum si mandata eius obseruemus. Qui dicit se nosse eum et mandata eius non custodit mendax est et in hoc ueritas non est. Qui autem seruat uerbum eius uere in hoc caritas dei perfecta est. In hoc scimus quoniam in ipso sumus. Qui dicit se in ipso manere debet sicut ille ambulauit et ipse ambulare. Karissimi non mandatum nouum scribo uobis sed mandatum uetus quod habuistis ab initio. Mandatum uetus est uerbum quod audistis. Iterum mandatum nouum scribo uobis quod est uerum et in ipso et in uobis quia tenebre transierunt et lumen uerum iam lucet. Qui dicit se in luce esse et fratrem suum odit in tenebris est usque adhuc. Qui diligit fratrem suum in lumine manet et scandalum in eo non est. Qui autem odit fratrem suum in tenebris est et in tenebris ambulat et nescit quo eat quia tenebre obcecauerunt oculos eius. Scribo uobis filioli quia remittuntur peccata uobis propter nomen eius. Scribo uobis patres quia cognouistis eum qui ab initio est. Scribo uobis adolescentes quia uicistis malignum. Scribo uobis infantes quia cognouistis patrem. Scribo uobis iuuenes quia fortes estis et uerbum dei in uobis manet et uicistis malignum. Nolite diligere mundum neque ea que in mundo sunt. Si quis diligit mundum non est caritas patris in eo. Quoniam omne quod est in mundo concupiscentia carnis est et concupiscentia oculorum et superbia uite que non est ex patre sed ex mundo est. Et mundus transit et concupiscentia eius. Qui autem facit uoluntatem dei manet in eternum. Filioli nouissima hora est, et sicut audistis quia antichristus uenit et nunc antichristi multi facti sunt, unde scimus quia nouissima hora est. Ex nobis prodierunt sed non erant ex nobis. Nam si fuissent ex nobis permansissent utique nobiscum, sed ut manifesti sint quoniam non sunt omnes ex nobis. Sed uos unctionem habetis a sancto et nostis omnia. Non scripsi uobis quasi ignorantibus ueritatem sed quasi scientibus eam, et quoniam omne mendacium ex ueritate non est. Quis est mendax nisi is qui negat quoniam ihesus non est christus? Hic est antichristus qui negat patrem et filium. Omnis qui negat filium nec patrem habet. Qui confitetur filium et patrem habet. Vos quod audistis ab initio in uobis permaneat. Si in uobis permanserit quod ab initio audistis et uos in filio et patre manebitis. Et hec est repromissio quam ipse pollicitus est nobis uitam eternam. Hec scripsi uobis de his qui seducunt uos. Et uos unctionem quam accepistis ab eo maneat in uobis, et non necesse habetis ut aliquis doceat uos, sed sicut unctio eius docet uos de omnibus et uerum est et non est mendacium, et sicut docuit uos manete in eo. Et nunc filioli manete in eo ut cum apparuerit habeamus fiduciam et non confundamur ab eo in aduentu eius. Si scitis quoniam iustus est scitote quoniam et omnis qui facit iustitiam ex ipso natus est.

III Videte qualem caritatem dedit nobis pater ut filii dei nominemur et simus. Propter hoc mundus non nouit nos quia non nouit eum. Karissimi nunc filii dei sumus et nondum apparuit quid erimus. Scimus quoniam cum ipse apparuerit similes ei erimus quoniam uidebimus eum sicuti est. Et omnis qui habet spem hanc in eo sanctificat se sicut et ille sanctus est. Omnis qui facit peccatum et iniquitatem facit, et peccatum est iniquitas. Et scitis quia ille apparuit ut peccata nostra tolleret, et peccatum in eo non est. Omnis qui in eo manet non peccat. Et omnis qui peccat non uidit eum nec cognouit eum. Filioli nemo uos seducat. Qui facit iustitiam iustus est sicut et ille iustus est. Qui facit peccatum ex diabolo est quoniam ab initio diabolus peccat. In hoc apparuit filius dei ut dissoluat opera diaboli. Omnis qui natus est ex deo peccatum non facit quoniam semen ipsius in eo manet, et non potest peccare quoniam ex deo natus est. In hoc manifesti sunt filii dei et filii diaboli. Omnis qui non est iustus non est ex deo, et qui non diligit fratrem suum. Quoniam hec est annuntiatio quam audistis ab initio ut diligatis alterutrum. Non sicut cain qui ex maligno erat et occidit fratrem suum. Et propter quid occidit eum? Quoniam opera eius maligna erant, fratris autem eius iusta. Nolite mirari fratres si odit uos mundus. Nos scimus quoniam translati sumus de morte ad uitam quoniam diligimus fratres. Qui non diligit manet in morte. Omnis qui odit fratrem suum homicida est. Et scitis quoniam omnis homicida non habet uitam eternam in se manentem. In hoc cognouimus caritatem dei quoniam ille pro nobis animam suam posuit, et nos debemus pro fratribus animas ponere. Qui habuerit substantiam mundi et uiderit fratrem suum necesse habere et clauserit uiscera sua ab eo, quomodo caritas dei manet in eo? Filioli mei non diligamus uerbo neque lingua sed opere et ueritate. In hoc cognoscimus quoniam ex ueritate sumus, et in conspectu eius suademus corda nostra. Quoniam si reprehenderit nos cor nostrum maior est deus corde nostro et nouit omnia. Karissimi si cor nostrum non reprehenderit nos fiduciam habemus ad deum, et quicquid petierimus accipiemus ab eo quoniam mandata eius custodimus et ea que sunt placita coram eo facimus. Et hoc est mandatum eius ut credamus in nomine filii eius ihesu christi et diligamus alterutrum sicut dedit mandatum nobis. Et qui seruat mandata eius in illo manet et ipse in eo. Et in hoc scimus quoniam manet in nobis de spiritu quem dedit nobis.

IIII Karissimi nolite omni spiritui credere, sed probate spiritus si ex deo sint quia multi pseudoprophete exierunt in mundum. In hoc cognoscitur spiritus dei. Omnis spiritus qui confitetur ihesum christum in carne uenisse

ex deo est. Et omnis spiritus qui solvit Iesum ex deo non est, et hic est antichristus quem audistis quoniam venit, et nunc iam in mundo est. Vos ex deo estis filioli, et vicistis eum, quoniam maior est qui in vobis est quam qui in mundo. Ipsi de mundo sunt, ideo de mundo loquuntur, et mundus eos audit. Nos autem ex deo sumus. Qui novit deum audit nos; qui non est ex deo non audit nos. In hoc cognoscimus spiritum veritatis et spiritum erroris. Karissimi, diligamus invicem, quoniam caritas ex deo est. Et omnis qui diligit fratrem suum ex deo natus est et cognoscit deum. Qui non diligit non novit deum, quoniam deus caritas est. In hoc apparuit caritas dei in nobis, quoniam filium suum unigenitum misit deus in mundum ut vivamus per eum. In hoc est caritas, non quasi nos dilexerimus deum, sed quoniam ipse prior dilexit nos, et misit filium suum propitiationem pro peccatis nostris. Karissimi, si sic deus dilexit nos, et nos debemus alterutrum diligere. Deum nemo vidit umquam. Si diligamus invicem, deus in nobis manet, et caritas eius in nobis perfecta est. In hoc intelligimus quoniam in eo manemus et ipse in nobis, quoniam de spiritu suo dedit nobis. Et nos vidimus et testificamur quoniam pater misit filium suum salvatorem mundi. Quisquis confessus fuerit quoniam Iesus est filius dei, deus in eo manet et ipse in deo. Et nos cognovimus et credidimus caritati quam habet deus in nobis. Deus caritas est, et qui manet in caritate in deo manet et deus in eo. In hoc perfecta est caritas dei nobiscum, ut fiduciam habeamus in die iudicii, quia sicut ille est et nos sumus in hoc mundo. Timor non est in caritate, sed perfecta caritas foras mittit timorem, quoniam timor penam habet. Qui autem timet non est perfectus in caritate. Nos ergo diligamus deum, quoniam deus prior dilexit nos. Si quis dixerit quoniam diligo deum, et fratrem suum oderit, mendax est. Qui enim non diligit fratrem suum quem videt, deum quem non videt quomodo potest diligere? Et hoc mandatum habemus a deo, ut qui diligit deum diligat et fratrem suum. V Omnis qui credit quoniam Iesus est Christus ex deo natus est. Et omnis qui diligit eum qui genuit, diligit et eum qui natus est ex eo. In hoc cognoscimus quoniam diligimus natos dei, cum deum diligamus et mandata eius faciamus. Hec est enim caritas dei, ut mandata eius custodiamus. Et mandata eius gravia non sunt, quoniam omne quod natum est ex deo vincit mundum. Et hec est victoria que vincit mundum, fides nostra. Quis est qui vincit mundum, nisi qui credit quoniam Iesus est filius dei? Hic est qui venit per aquam et sanguinem, Iesus Christus; non in aqua solum, sed in aqua et sanguine. Et spiritus est qui testificatur quoniam Christus est veritas. Quoniam tres sunt qui testimonium dant in terra, spiritus, aqua et sanguis, et tres unum sunt. Et tres sunt qui testimonium dant in celo, pater, verbum et spiritus sanctus, et hi tres unum sunt. Si testimonium hominum accipimus, testimonium dei maius est. Quoniam hoc est testimonium dei quod maius est, quod testificatus est de filio suo. Qui credit in filium dei habet testimonium dei in se. Qui non credit filio, mendacem facit eum, quia non credit in testimonium quod testificatus est deus de filio suo. Et hoc est testimonium, quoniam vitam eternam dedit nobis deus, et hec vita in filio eius est. Qui habet filium habet vitam; qui non habet filium dei vitam non habet. Hec scripsi vobis ut sciatis quoniam vitam eternam habetis, qui creditis in nomine filii dei. Et hec est fiducia quam habemus ad deum, quia quodcumque petierimus secundum voluntatem eius, audit nos. Et scimus quoniam audit nos quicquid petierimus; scimus quoniam habemus petitiones quas postulamus ab eo. Qui scit fratrem suum peccare peccatum non ad mortem, petat, et dabitur ei vita peccanti non ad mortem. Est peccatum ad mortem; non pro illo dico ut roget quis. Omnis iniquitas peccatum est, et est peccatum ad mortem. Scimus quoniam omnis qui natus est ex deo non peccat, sed generatio dei conservat eum, et malignus non tangit eum. Scimus quoniam ex deo sumus, et mundus totus in maligno positus est. Et scimus quoniam filius dei venit, et dedit nobis sensum ut cognoscamus verum deum, et simus in vero filio eius. Hic est verus deus et vita eterna. Filioli, custodite vos a simulacris.

Incipit secunda Iohannis

Senior electe domine et natis eius, quos ego diligo in veritate, et non ego solus, sed et omnes qui cognoverunt veritatem, propter veritatem que permanet in nobis et nobiscum erit in eternum. Sit vobiscum gratia, misericordia, pax a deo patre et a Christo Iesu filio patris in veritate et caritate. Gavisus sum valde quoniam inveni de filiis tuis ambulantes in veritate, sicut mandatum accepimus a patre. Et nunc rogo te domina, non tamquam mandatum novum scribens tibi, sed quod habuimus ab initio, ut diligamus alterutrum. Et hec est caritas, ut ambulemus secundum mandata eius. Hoc est enim mandatum, ut quemadmodum audistis ab initio, in eo ambuletis. Quoniam multi seductores exierunt in mundum, qui non confitentur Iesum Christum venisse in carne. Hic est seductor et antichristus.

Videte vosmetipsos ne perdatis que operati estis, sed ut mercedem plenam accipiatis. Omnis qui recedit et non permanet in doctrina Christi deum non habet; qui permanet in doctrina, hic et filium et patrem habet. Si quis venit ad vos et hanc doctrinam non affert, nolite recipere eum in domum, nec ave ei dixeritis. Qui enim dicit illi ave, communicat operibus illius malignis. Ecce predixi vobis ut in die domini non confundamini. Plura habens vobis scribere, nolui per cartam et atramentum; spero enim me futurum apud vos, et os ad os loqui, ut gaudium vestrum plenum sit. Salutant te filii sororis tue electe.

Incipit tertia Iohannis

Senior Gaio karissimo, quem ego diligo in veritate. Karissime, de omnibus orationem facio prospere te ingredi et valere, sicut prospere agit anima tua. Gavisus sum valde venientibus fratribus et testimonium perhibentibus veritati tue, sicut tu in veritate ambulas. Maiorem horum non habeo gratiam quam ut audiam filios meos in veritate ambulare. Karissime, fideliter agis quicquid operaris in fratres, et hoc in peregrinos, qui testimonium reddiderunt caritati tue in conspectu ecclesie, quos benefaciens deduces digne deo. Pro nomine enim eius profecti sunt, nihil accipientes a gentilibus. Nos ergo debemus suscipere huiusmodi, ut cooperatores simus veritatis. Scripsissem forsitan ecclesie, sed is qui amat primatum gerere in eis Diotrepes non recipit nos. Propter hoc si venero commoneam eius opera que facit, verbis malignis garriens in nos; et quasi non ei ista sufficiant, neque ipse suscipit fratres, et eos qui suscipiunt prohibet, et de ecclesia eicit. Karissime, noli imitari malum, sed quod bonum est. Qui benefacit ex deo est; qui malefacit non videt deum. Demetrio testimonium redditur ab omnibus et ab ipsa veritate, et nos testimonium perhibemus, et nosti quoniam testimonium nostrum verum est. Multa habui tibi scribere, sed nolui per atramentum et calamum scribere tibi. Spero autem protinus te videre, et os ad os loquemur. Pax tibi. Salutant te amici. Saluta amicos per nomen.

Epistola Iude

Iudas Iesu Christi servus, frater autem Iacobi, his qui in deo patre dilectis et Christo Iesu conservatis et vocatis. Misericordia vobis et pax et caritas adimpleatur. Karissimi, omnem sollicitudinem faciens scribendi vobis de communi vestra salute, necesse habui scribere vobis, deprecans supercertari semel tradite sanctis fidei. Subintroierunt enim quidam homines, qui olim prescripti sunt in hoc iudicium, impii, dei nostri gratiam transferentes in luxuriam, et solum dominatorem et dominum nostrum Iesum Christum negantes. Commonere autem vos volo, scientes semel omnia, quoniam Iesus populum de terra Egypti salvans, secundo eos qui non crediderunt perdidit; angelos vero qui non servaverunt suum principatum, sed dereliquerunt suum domicilium, in iudicium magni diei vinculis eternis sub caligine reservavit. Sicut Sodoma et Gomorra et finitime civitates simili modo exfornicate et abeuntes post carnem alteram facte sunt exemplum, ignis eterni penam sustinentes. Similiter et hi carnem quidem maculant, dominationem autem spernunt, maiestatem autem blasphemant. Cum Michael archangelus cum diabolo disputans altercaretur de corpore Moysi, non est ausus iudicium inferre blasphemie, sed dixit: Imperet tibi dominus. Hi autem quecumque quidem ignorant blasphemant; quecumque autem naturaliter tamquam muta animalia norunt, in his corrumpuntur. Ve illis, quia in via Caym abierunt, et errore Balaam mercede effusi sunt, et in contradictione Core perierunt. Hi sunt in epulis suis macule, convivantes sine timore, semetipsos pascentes, nubes sine aqua que a ventis circumferuntur, arbores autumpnales, infructuose, bis mortue, eradicate, fluctus feri maris, despumantes suas confusiones, sidera errantia, quibus procella tenebrarum in eternum servata est. Prophetavit autem et de his septimus ab Adam Enoch, dicens: Ecce venit dominus in sanctis milibus suis, facere iudicium contra omnes, et arguere omnes impios de omnibus operibus impietatis eorum quibus impie egerunt, et de omnibus duris que locuti sunt contra deum peccatores impii. Hi sunt murmuratores querulosi, secundum desideria sua ambulantes, et os illorum loquitur superba, mirantes personas questus causa. Vos autem karissimi memores estote verborum que predicta sunt ab apostolis domini nostri Iesu Christi, quia dicebant vobis quoniam in novissimo tempore venient illusores secundum sua desideria ambulantes in impietatibus. Hi sunt qui segregant semetipsos, sensuales, spiritum non habentes. Vos autem karissimi superedificantes vosmetipsos sanctissime vestre fidei, in spiritu sancto orantes, ipsos vos in dilectione dei servate, expectantes misericordiam domini nostri Iesu Christi in vitam eternam. Et hos quidem arguite iudicatos, illos vero salvate de igne rapientes, aliis autem misereamini

animales, spiritum non habentes. Vos autem karissimi superedificantes vosmetipsos

vestri in timore dei odientes et eam que carnalis est maculatam tunicam. Ei autem qui potens est vos conservare sine peccato et constituere ante conspectum glorie sue immaculatos in adventu domini nostri Ihesu Christi soli deo salvatori nostro per Ihesum Christum dominum nostrum gloria magnificentia imperium et potestas ante omne seculum et nunc et in omnia secula seculorum amen.

Incipit prologus in Apocalypsim.

Omnes qui pie volunt vivere in Christo ut ait apostolus persecutionem patiuntur. Unde illud. Fili accedens ad servitutem dei sta in iustitia et timore et prepara animam tuam ad temptationem. Tempore hostis non deest [illegible] sic et fideles in his [illegible] consolatur deus atque confirmat dicens. Nolite timere pusillus grex. Et quoniam videbat deus tribulationes quas passura erat ecclesia ab apostolis fundata super petram Christum ut minus timeret disposuit [illegible] filio et spiritui sancto ei revelare. Revelavit autem tota trinitas Christi humanitati [illegible] Iohanni per angelum Iohannes ecclesie. De qua revelatione hic ubi agitur [illegible] iste apocalypsis dicitur [illegible] consequenter ea que de revelatione [illegible] Iohannes ecclesie. [illegible] passa [illegible] in principio et ut passuram [illegible] novissimis [illegible] passuram sub antichristo erit tribulatio [illegible] ante electi et [illegible] ut de futuro premia sic suscepta [illegible] supplicia dicentur [illegible] premissa [illegible] Iohannes [illegible] sepultura [illegible] novi [illegible] propheticie nomine [illegible] in [illegible] evangelium legi [illegible] prophetia [illegible] signa [illegible] data est prophetia [illegible] de [illegible] futuro [illegible] auctoritate [illegible] angeli [illegible] Iohannis. [illegible] Iohannes in visione futura revelata [illegible] videtur est visio [illegible] alia [illegible] ad videndum. Alia spiritualis [illegible] vigilantes [illegible] visio [illegible] spiritu sancto revelante intellectu [illegible] sic est capitulum [illegible] Iohannes [illegible] referuntur. [illegible] vidit [illegible] Videt autem Iohannes [illegible] Pathmos insula relegatus a Domitiano [illegible] Domitiano in Pathmos insula [illegible] Mariam quia [illegible] Iohannes in principio evangelii sui redarguit dicens. In principio erat verbum [illegible] alpha et ω principium et finis. [illegible] principio et fine [illegible] Iohannes ostendit Christum esse principium et finem [illegible] tribulationum [illegible] Iohannes septem ecclesiis [illegible] generalem ecclesiam docet. [illegible] Iohannes [illegible] in futuro recepturam se premium. Invenio [illegible] ad patientiam [illegible] servandam quia brevis labor et premium magnum. Modus tractandi talis. Primo premittit prologum et salutationem ut reddat auditores benivolos et attentos quo premisso accedit ad narrationem. Ante narrationem vero ostendit Christum esse ab eterno sine principio et fine [illegible] loquentem. Ego sum alpha et ω id est principium et finis. [illegible] ad narrationem distinguit septem visiones [illegible] premittit autem prologum dicens Apocalypsis Ihesu Christi [illegible] alias visio [illegible] parabole Salomonis.

Incipit Apocalypsis.

Apocalypsis Ihesu Christi quam dedit illi deus palam facere servis suis que oportet fieri cito et significavit mittens per angelum suum servo suo Iohanni qui testimonium perhibuit verbo dei et testimonium Ihesu Christi quecumque vidit. Beatus qui legit et qui audit verba prophetie huius et servat ea que in ea scripta sunt tempus enim prope est. Iohannes septem ecclesiis que sunt in Asia. Gratia vobis et pax ab eo qui est et qui erat et qui venturus est. Et a septem spiritibus qui in conspectu throni eius sunt et ab Ihesu Christo qui est testis fidelis primogenitus mortuorum et princeps regum terre qui dilexit nos et lavit nos a peccatis nostris in sanguine suo. Et fecit nos regnum et sacerdotes deo et patri suo ipsi gloria et imperium in secula seculorum amen. Ecce venit cum nubibus et videbit eum omnis oculus et qui eum pupugerunt et plangent se super eum omnes tribus terre. Etiam amen. Ego sum alpha et ω principium et finis dicit dominus deus qui est et qui erat et qui venturus est omnipotens. Ego Iohannes frater vester et particeps in tribulatione et regno et patientia in Christo Ihesu fui in insula que appellatur Pathmos propter verbum dei et testimonium Ihesu. Fui in spiritu in dominica die et audivi post me vocem magnam tamquam tube dicentis. Quod vides scribe in libro et mitte septem ecclesiis que sunt in Asia. Epheso et Smyrne et Pergamo et Thyatire et Sardis et Philadelphie et Laodicie. Et conversus sum ut viderem vocem que loquebatur mecum et conversus vidi septem candelabra aurea et in medio septem candelabrorum aureorum similem filio hominis vestitum podere et precinctum ad mamillas zona aurea. Caput autem eius et capilli erant candidi tamquam lana alba et tamquam nix et oculi eius velut flamma ignis et pedes eius similes auricalco sicut in camino ardenti. Et vox illius tamquam vox aquarum multarum. Et habebat in dextera sua stellas septem et de ore eius gladius ex utraque parte acutus exibat. Et facies eius sicut sol lucet in virtute sua. Et cum vidissem eum cecidi ad pedes eius tamquam mortuus. Et posuit dexteram suam super me dicens. Noli timere. Ego sum primus et novissimus et fui mortuus et ecce sum vivens in secula seculorum. Et habeo claves mortis et inferni. Scribe ergo que vidisti et que sunt et que oportet fieri post hec. Sacramentum septem stellarum quas vidisti in dextera mea et septem candelabra aurea. Septem stelle angeli sunt septem ecclesiarum. Et candelabra septem ecclesie sunt.

II

Et angelo Ephesi ecclesie scribe. Hec dicit qui tenet septem stellas in dextera sua qui ambulat in medio septem candelabrorum aureorum. Scio opera tua et laborem et patientiam tuam et quia non potes sustinere malos. Et temptasti eos qui se dicunt apostolos esse et non sunt et invenisti eos mendaces et patientiam habes et sustinuisti propter nomen meum et non defecisti. Sed habeo adversum te pauca quod caritatem tuam primam reliquisti. Memor esto itaque unde excideris et age penitentiam et prima opera fac. Sin autem venio tibi et movebo candelabrum tuum de loco suo nisi penitentiam egeris. Sed hoc habes quia odisti facta Nicholaitarum que et ego odi. Qui habet aures audiat quid spiritus dicat ecclesiis. Vincenti dabo edere de ligno vite quod est in paradiso dei mei. Et angelo Smyrne ecclesie scribe. Hec dicit primus et novissimus qui fuit mortuus et vivit. Scio tribulationem tuam et paupertatem tuam sed dives es et blasphemaris ab his qui se dicunt iudeos esse et non sunt sed sunt synagoga Sathane. Nichil horum timeas que passurus es. Ecce missurus est diabolus ex vobis in carcerem ut temptemini et habebitis tribulationem diebus decem. Esto fidelis usque ad mortem et dabo tibi coronam vite. Qui habet aures audiat quid spiritus dicat ecclesiis. Qui vicerit non ledetur a morte secunda. Et angelo Pergami ecclesie scribe. Hec dicit qui habet rompheam ex utraque parte acutam. Scio ubi habitas ubi sedes est Sathane et tenes nomen meum et non negasti fidem meam et in diebus Antipas testis meus fidelis qui occisus est apud vos ubi Sathanas habitat. Sed habeo adversum te pauca. Habes illic tenentes doctrinam Balaam qui docebat Balach mittere scandalum coram filiis Israel edere et fornicari. Ita habes et tu tenentes doctrinam Nicholaitarum. Similiter penitentiam age. Si quo minus veniam tibi cito et pugnabo cum illis in gladio oris mei. Qui habet aures audiat quid spiritus dicat ecclesiis. Vincenti dabo manna absconditum. Et dabo illi calculum candidum et in calculo nomen novum scriptum quod nemo scit nisi qui accipit. Et angelo Thyatire ecclesie scribe. Hec dicit filius dei qui habet oculos ut flammam ignis et pedes eius similes auricalco. Novi opera tua et fidem et caritatem et ministerium et patientiam tuam et opera tua novissima plura prioribus. Sed habeo adversum te quia permittis mulierem Iezabel que se dicit propheten docere et seducere servos meos fornicari et manducare de idolothitis. Et dedi illi tempus ut penitentiam ageret et non vult penitere a fornicatione sua. Ecce mitto eam in lectum et qui mechantur cum ea in tribulatione maxima erunt nisi penitentiam egerint ab operibus suis et filios eius interficiam in morte et scient

Quod vides scribe

vii candelabra
similem filio hominis

Habeo [illegible] primam

Vincenti dabo
edere etc.

Esto fidelis

Antipas

Vincenti dabo
manna absconditum

omnes ecclesiae quia ego sum scrutans renes et corda, et dabo unicuique vestrum secundum opera sua. Vobis autem dico et ceteris qui Thyatirae estis: quicumque non habent doctrinam hanc, et qui non cognoverunt altitudines satanae, quemadmodum dicunt, non mittam super vos aliud pondus: tamen id quod habetis, tenete donec veniam. Et qui vicerit et custodierit usque in finem opera mea, dabo illi potestatem super gentes, et reget illas in virga ferrea, et tamquam vas figuli confringentur, sicut et ego accepi a Patre meo: et dabo illi stellam matutinam. Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat ecclesiis.

III

Et angelo Sardis ecclesiae scribe: Haec dicit qui habet septem spiritus Dei, et septem stellas: Scio opera tua, quia nomen habes quod vivas, et mortuus es. Esto vigilans, et confirma cetera quae moritura erant. Non enim invenio opera tua plena coram Deo meo. In mente ergo habe qualiter acceperis et audieris, et serva, et paenitentiam age. Si ergo non vigilaveris, veniam ad te tamquam fur, et nescies qua hora veniam ad te. Sed habes pauca nomina in Sardis qui non inquinaverunt vestimenta sua: et ambulabunt mecum in albis, quia digni sunt. Qui vicerit, sic vestietur vestimentis albis, et non delebo nomen eius de libro vitae, et confitebor nomen eius coram Patre meo et coram angelis eius. Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat ecclesiis. Et angelo Philadelphiae ecclesiae scribe: Haec dicit Sanctus et Verus, qui habet clavem David: qui aperit, et nemo claudit; claudit, et nemo aperit. Scio opera tua. Ecce dedi coram te ostium apertum, quod nemo potest claudere: quia modicam habes virtutem, et servasti verbum meum, et non negasti nomen meum. Ecce dabo de synagoga satanae qui dicunt se Iudaeos esse, et non sunt, sed mentiuntur: ecce faciam illos ut veniant, et adorent ante pedes tuos: et scient quia ego dilexi te, quoniam servasti verbum patientiae meae, et ego servabo te ab hora tentationis, quae ventura est in orbem universum tentare habitantes in terra. Ecce venio cito: tene quod habes, ut nemo accipiat coronam tuam. Qui vicerit, faciam illum columnam in templo Dei mei, et foras non egredietur amplius: et scribam super eum nomen Dei mei, et nomen civitatis Dei mei novae Ierusalem, quae descendit de caelo a Deo meo, et nomen meum novum. Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat ecclesiis. Et angelo Laodiciae ecclesiae scribe: Haec dicit Amen, testis fidelis et verus, qui est principium creaturae Dei. Scio opera tua: quia neque frigidus es, neque calidus: utinam frigidus esses, aut calidus: sed quia tepidus es, et nec frigidus, nec calidus, incipiam te evomere ex ore meo: quia dicis: Quod dives sum, et locupletatus, et nullius egeo: et nescis quia tu es miser, et miserabilis, et pauper, et caecus, et nudus. Suadeo tibi emere a me aurum ignitum probatum, ut locuples fias, et vestimentis albis induaris, et non appareat confusio nuditatis tuae, et collyrio inunge oculos tuos ut videas. Ego quos amo, arguo, et castigo. Aemulare ergo, et paenitentiam age. Ecce sto ad ostium, et pulso: si quis audierit vocem meam, et aperuerit mihi ianuam, intrabo ad illum, et cenabo cum illo, et ipse mecum. Qui vicerit, dabo ei sedere mecum in throno meo: sicut et ego vici, et sedi cum Patre meo in throno eius. Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat ecclesiis.

Margin: frigidus tepidus — pauper caecus nudus — Ego sto ad ostium

IIII

Post haec vidi: et ecce ostium apertum in caelo, et vox prima, quam audivi tamquam tubae loquentis mecum, dicens: Ascende huc, et ostendam tibi quae oportet fieri post haec. Statim fui in spiritu: et ecce sedes posita erat in caelo, et supra sedem sedens. Et qui sedebat similis erat aspectui lapidis iaspidis, et sardinis: et iris erat in circuitu sedis similis visioni smaragdinae. Et in circuitu sedis sedilia viginti quattuor: et super thronos viginti quattuor seniores sedentes, circumamicti vestimentis albis, et in capitibus eorum coronae aureae. Et de throno procedebant fulgura, et voces, et tonitrua: et septem lampades ardentes ante thronum, qui sunt septem spiritus Dei. Et in conspectu sedis tamquam mare vitreum simile crystallo: et in medio sedis, et in circuitu sedis quattuor animalia plena oculis ante et retro. Et animal primum simile leoni, et secundum animal simile vitulo, et tertium animal habens faciem quasi hominis, et quartum animal simile aquilae volanti. Et quattuor animalia, singula eorum habebant alas senas: et in circuitu, et intus plena sunt oculis: et requiem non habebant die ac nocte, dicentia: Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus omnipotens, qui erat, et qui est, et qui venturus est. Et cum darent illa animalia gloriam, et honorem, et benedictionem sedenti super thronum, viventi in saecula saeculorum, procidebant viginti quattuor seniores ante sedentem in throno, et adorabant viventem in saecula saeculorum, et mittebant coronas suas ante thronum, dicentes: Dignus es Domine Deus noster accipere gloriam, et honorem, et virtutem: quia tu creasti omnia, et propter voluntatem tuam erant, et creata sunt.

Margin: Iaspidi et sardini visionis smaragdino

V

Et vidi in dextera sedentis supra thronum, librum scriptum intus et foris, signatum sigillis septem. Et vidi angelum fortem, praedicantem voce magna: Quis est dignus aperire librum, et solvere signacula eius? Et nemo poterat in caelo, neque in terra, neque sub terra aperire librum, neque respicere illum. Et ego flebam multum, quoniam nemo dignus inventus est aperire librum, nec videre eum. Et unus de senioribus dixit mihi: Ne fleveris: ecce vicit leo de tribu Iuda, radix David, aperire librum, et solvere septem signacula eius. Et vidi: et ecce in medio throni et quattuor animalium, et in medio seniorum, agnum stantem tamquam occisum, habentem cornua septem, et oculos septem: qui sunt septem spiritus Dei, missi in omnem terram. Et venit: et accepit librum de dextera sedentis in throno. Et cum aperuisset librum, quattuor animalia, et viginti quattuor seniores ceciderunt coram agno, habentes singuli citharas, et phialas aureas plenas odoramentorum, quae sunt orationes sanctorum: et cantabant canticum novum, dicentes: Dignus es Domine accipere librum, et aperire signacula eius: quoniam occisus es, et redemisti nos Deo in sanguine tuo ex omni tribu, et lingua, et populo, et natione: et fecisti nos Deo nostro regnum, et sacerdotes: et regnabimus super terram. Et vidi, et audivi vocem angelorum multorum in circuitu throni, et animalium, et seniorum: et erat numerus eorum millia millium, dicentium voce magna: Dignus est agnus, qui occisus est, accipere virtutem, et divinitatem, et sapientiam, et fortitudinem, et honorem, et gloriam, et benedictionem. Et omnem creaturam, quae in caelo est, et super terram, et sub terra, et quae sunt in mari, et quae in eo: omnes audivi dicentes: Sedenti in throno, et agno: benedictio, et honor, et gloria, et potestas in saecula saeculorum. Et quattuor animalia dicebant: Amen. Et viginti quattuor seniores ceciderunt in facies suas: et adoraverunt viventem in saecula saeculorum.

VI

Et vidi quod aperuisset agnus unum de septem sigillis, et audivi unum de quattuor animalibus, dicens tamquam vocem tonitrui: Veni, et vide. Et vidi: et ecce equus albus, et qui sedebat super illum, habebat arcum, et data est ei corona, et exivit vincens ut vinceret. Et cum aperuisset sigillum secundum, audivi secundum animal, dicens: Veni, et vide. Et exivit alius equus rufus: et qui sedebat super illum, datum est ei ut sumeret pacem de terra, et ut invicem se interficiant, et datus est ei gladius magnus. Et cum aperuisset sigillum tertium, audivi tertium animal, dicens: Veni, et vide. Et ecce equus niger: et qui sedebat super eum, habebat stateram in manu sua. Et audivi tamquam vocem in medio quattuor animalium dicentium: Bilibris tritici denario, et tres bilibres hordei denario, et vinum et oleum ne laeseris. Et cum aperuisset sigillum quartum, audivi vocem quarti animalis dicentis: Veni, et vide. Et ecce equus pallidus: et qui sedebat super eum, nomen illi Mors, et infernus sequebatur eum, et data est illi potestas super quattuor partes terrae, interficere gladio, fame, et morte, et bestiis terrae. Et cum aperuisset sigillum quintum, vidi subtus altare animas interfectorum propter verbum Dei, et propter testimonium quod habebant, et clamabant voce magna, dicentes: Usquequo Domine (sanctus, et verus) non iudicas, et non vindicas sanguinem nostrum de iis qui habitant in terra? Et datae sunt illis singulae stolae albae: et dictum est illis ut requiescerent adhuc tempus modicum donec compleantur conservi eorum, et fratres eorum, qui interficiendi sunt sicut et illi. Et vidi cum aperuisset sigillum sextum: et ecce terraemotus magnus factus est, et sol factus est niger tamquam saccus cilicinus: et luna tota facta est sicut sanguis: et stellae de caelo ceciderunt super terram, sicut ficus emittit grossos suos cum a vento magno movetur: et caelum recessit sicut liber involutus: et omnis mons, et insulae de locis suis motae sunt: et reges terrae, et principes, et tribuni, et divites, et fortes, et omnis servus, et liber absconderunt se in speluncis, et in petris montium: et dicunt montibus, et petris: Cadite super nos, et abscondite nos a facie sedentis super thronum, et ab ira agni: quoniam venit dies magnus irae ipsorum: et quis poterit stare?

VII

Post haec vidi quattuor angelos stantes super quattuor angulos terrae, tenentes quattuor ventos terrae, ne flarent super terram, neque super mare, neque in ullam arborem. Et vidi alterum angelum ascendentem ab ortu solis, habentem signum Dei vivi: et clamavit voce magna quattuor angelis, quibus datum est nocere terrae, et mari, dicens: Nolite nocere terrae et mari, neque arboribus, quoadusque signemus servos Dei nostri in frontibus eorum. Et audivi numerum signatorum, centum quadraginta quattuor millia signati, ex omni tribu filiorum Israel. Ex tribu Iuda duodecim millia signati. Ex tribu Ruben duodecim millia signati. Ex tribu Gad duodecim millia signati. Ex tribu Aser duodecim millia signati. Ex tribu Nephthali duodecim millia signati. Ex tribu Manasse duodecim millia signati. Ex tribu Simeon duodecim millia signati. Ex tribu Levi duodecim millia signati. Ex tribu Issachar duodecim millia signati. Ex tribu Zabulon duodecim millia signati. Ex tribu Ioseph duodecim millia signati. Ex tribu

Beniamin duodecim milia signati. Post haec vidi turbam magnam quam dinumerare nemo poterat ex omnibus gentibus et tribubus et populis et linguis stantes ante thronum et in conspectu agni amicti stolis albis et palmae in manibus eorum. Et clamabant voce magna dicentes salus deo nostro qui sedet super thronum et agno. Et omnes angeli stabant in circuitu throni et seniorum et quattuor animalium. Et ceciderunt in conspectu throni in facies suas et adoraverunt deum dicentes amen. Benedictio et claritas et sapientia et gratiarum actio honor et virtus et fortitudo deo nostro in saecula saeculorum. Et respondit unus de senioribus dicens mihi: hi qui amicti sunt stolis albis qui sunt et unde venerunt. Et dixi illi: domine mi tu scis. Et dixit mihi: hi sunt qui venerunt de tribulatione magna et laverunt stolas suas et dealbaverunt eas in sanguine agni. Ideo sunt ante thronum dei et serviunt ei die ac nocte in templo eius. Et qui sedet in throno habitabit super illos. Non esurient neque sitient amplius neque cadet super illos sol neque ullus aestus. Quoniam agnus qui in medio throni est reget illos et deducet eos ad vitae fontes aquarum. Et absterget deus omnem lacrimam ab oculis eorum.

VIII. Et cum aperuisset sigillum septimum factum est silentium in caelo quasi media hora. Et vidi septem angelos in conspectu dei stantes et datae sunt illis septem tubae. Et alius angelus venit et stetit ante altare habens turibulum aureum. Et data sunt illi incensa multa ut daret de orationibus sanctorum omnium super altare aureum quod est ante thronum. Et ascendit fumus incensorum de orationibus sanctorum de manu angeli coram deo. Et accepit angelus turibulum et implevit illud de igne altaris et misit in terram. Et facta sunt tonitrua et voces et fulgura et terraemotus. Et septem angeli qui habebant septem tubas paraverunt se ut tuba canerent. Et primus angelus tuba cecinit et facta est grando et ignis mixta in sanguine et missum est in terram. Et tertia pars terrae combusta est et tertia pars arborum combusta est et omne faenum viride combustum est. Et secundus angelus tuba cecinit et tamquam mons magnus igne ardens missus est in mare. Et facta est tertia pars maris sanguis et mortua est tertia pars creaturae quae habebant animas in mari et tertia pars navium interiit. Et tertius angelus tuba cecinit et cecidit de caelo stella magna ardens tamquam facula. Et cecidit in tertiam partem fluminum et in fontes aquarum. Et nomen stellae dicitur absinthium. Et facta est tertia pars aquarum in absinthium et multi hominum mortui sunt de aquis quia amarae factae sunt.

IX. Et quartus angelus tuba cecinit et percussa est tertia pars solis et tertia pars lunae et tertia pars stellarum ut obscuraretur tertia pars eorum et diei non luceret pars tertia et noctis similiter. Et vidi et audivi vocem unius aquilae volantis per medium caeli dicentis voce magna: vae vae vae habitantibus in terra de ceteris vocibus trium angelorum qui erant tuba canituri. Et quintus angelus tuba cecinit et vidi stellam de caelo cecidisse in terram et data est illi clavis putei abyssi. Et aperuit puteum abyssi et ascendit fumus putei sicut fumus fornacis magnae. Et obscuratus est sol et aer de fumo putei sicut fumus fornacis magnae. Et de fumo putei exierunt locustae in terram et data est illis potestas sicut habent potestatem scorpiones terrae. Et praeceptum est illis ne laederent faenum terrae neque omne viride neque omnem arborem nisi tantum homines qui non habent signum dei in frontibus suis. Et datum est eis ne occiderent eos sed ut cruciarent mensibus quinque. Et cruciatus eorum ut cruciatus scorpionis cum percutit hominem. Et in diebus illis quaerent homines mortem et non invenient eam et desiderabunt mori et fugiet mors ab ipsis. Et similitudines locustarum similes equis paratis in proelium. Et super capita earum tamquam coronae similes auro. Et facies earum sicut facies hominum. Et habebant capillos sicut capillos mulierum. Et dentes earum sicut dentes leonum erant. Et habebant loricas sicut loricas ferreas. Et vox alarum earum sicut vox curruum equorum multorum currentium in bellum. Et habebant caudas similes scorpionum et aculei erant in caudis earum. Et potestas earum nocere hominibus mensibus quinque. Et habebant super se regem angelum abyssi cui nomen hebraice abaddon graece autem apollyon latine habens nomen exterminans. Vae unum abiit et ecce veniunt duo vae post haec. Et sextus angelus tuba cecinit. Et audivi vocem unam ex quattuor cornibus altaris aurei quod est ante oculos dei dicentem sexto angelo qui habebat tubam: solve quattuor angelos qui alligati sunt in flumine magno Eufrate. Et soluti sunt quattuor angeli qui parati erant in horam et diem et mensem et annum ut occiderent tertiam partem hominum. Et numerus equestris exercitus vicies milies dena milia. Audivi numerum eorum. Et ita vidi equos in visione et qui sedebant super eos habentes loricas igneas et hyacinthinas et sulphureas. Et capita equorum erant tamquam capita leonum. Et de ore eorum procedit ignis et fumus et sulphur. Ab his tribus plagis occisa est tertia pars hominum de igne et fumo et sulphure quod

procedebat ex ore ipsorum. Potestas enim equorum in ore eorum est et in caudis eorum. Nam caudae eorum similes serpentibus habentes capita et in his nocent. Et ceteri homines qui non sunt occisi in his plagis neque paenitentiam egerunt de operibus manuum suarum ut non adorarent daemonia et simulacra aurea et argentea et aerea et lapidea et lignea quae neque videre possunt neque audire neque ambulare. Et non egerunt paenitentiam ab homicidiis suis neque a veneficiis suis neque a fornicatione sua neque a furtis suis.

X. Et vidi alium angelum fortem descendentem de caelo amictum nube et iris in capite eius. Et facies eius erat ut sol et pedes eius tamquam columnae ignis. Et habebat in manu sua libellum apertum. Et posuit pedem suum dextrum super mare sinistrum autem super terram. Et clamavit voce magna quemadmodum cum leo rugit. Et cum clamasset locuta sunt septem tonitrua voces suas. Et cum locuta fuissent septem tonitrua scripturus eram. Et audivi vocem de caelo dicentem: signa quae locuta sunt septem tonitrua et noli ea scribere. Et angelus quem vidi stantem super mare et super terram levavit manum suam ad caelum et iuravit per viventem in saecula saeculorum qui creavit caelum et ea quae in illo sunt et terram et ea quae in ea sunt et mare et ea quae in eo sunt quia tempus amplius non erit. Sed in diebus vocis septimi angeli cum coeperit tuba canere consummabitur mysterium dei sicut evangelizavit per servos suos prophetas. Et vox quam audivi de caelo iterum loquentem mecum et dicentem: vade accipe librum apertum de manu angeli stantis super mare et super terram. Et abii ad angelum dicens ei ut daret mihi librum. Et dicit mihi: accipe et devora illum et faciet amaricare ventrem tuum sed in ore tuo erit dulce tamquam mel. Et accepi librum de manu angeli et devoravi illum et erat in ore meo tamquam mel dulce. Et cum devorassem eum amaricatus est venter meus. Et dicit mihi: oportet te iterum prophetare populis et gentibus et linguis et regibus multis.

XI. Et datus est mihi calamus similis virgae dicens: surge et metire templum dei et altare et adorantes in eo. Atrium autem quod est foris templum eice foras et ne metieris illud quoniam datum est gentibus. Et civitatem sanctam calcabunt mensibus quadraginta duobus. Et dabo duobus testibus meis et prophetabunt diebus mille ducentis sexaginta amicti saccis. Hi sunt duae olivae et duo candelabra in conspectu domini terrae stantes. Et si quis eos voluerit nocere ignis exiet de ore eorum et devorabit inimicos eorum. Et si quis voluerit eos laedere sic oportet eum occidi. Hi habent potestatem claudendi caelum ne pluat diebus prophetiae ipsorum. Et potestatem habent super aquas convertendi eas in sanguinem et percutere terram omni plaga quotienscumque voluerint. Et cum finierint testimonium suum bestia quae ascendit de abysso faciet adversum eos bellum et vincet illos et occidet illos. Et corpora eorum iacebunt in plateis civitatis magnae quae vocatur spiritaliter Sodoma et Aegyptus ubi et dominus eorum crucifixus est. Et videbunt de populis et tribubus et linguis et gentibus corpora eorum per tres dies et dimidium. Et corpora eorum non sinent poni in monumentis. Et inhabitantes terram gaudebunt super illos et iucundabuntur et munera mittent invicem quoniam hi duo prophetae cruciaverunt eos qui habitant super terram. Et post dies tres et dimidium spiritus vitae a deo intravit in eos. Et steterunt super pedes suos et timor magnus cecidit super eos qui viderunt eos. Et audierunt vocem magnam de caelo dicentem illis: ascendite huc. Et ascenderunt in caelum in nube et viderunt illos inimici eorum. Et in illa hora factus est terraemotus magnus et decima pars civitatis cecidit. Et occisi sunt in terraemotu nomina hominum septem milia. Et reliqui in timorem sunt missi et dederunt gloriam deo caeli. Vae secundum abiit et ecce vae tertium veniet cito. Et septimus angelus tuba cecinit et factae sunt voces magnae in caelo dicentes: factum est regnum huius mundi domini nostri et Christi eius et regnabit in saecula saeculorum amen. Et viginti quattuor seniores qui in conspectu dei sedent in sedibus suis ceciderunt in facies suas et adoraverunt deum dicentes: gratias agimus tibi domine deus omnipotens qui es et qui eras et qui venturus es quia accepisti virtutem tuam magnam et regnasti. Et iratae sunt gentes et advenit ira tua et tempus mortuorum iudicari et reddere mercedem servis tuis prophetis et sanctis et timentibus nomen tuum pusillis et magnis et exterminandi eos qui corruperunt terram.

XII. Et apertum est templum dei in caelo et visa est arca testamenti eius in templo eius. Et facta sunt fulgura et voces et terraemotus et grando magna. Et signum magnum apparuit in caelo mulier amicta sole et luna sub pedibus eius et in capite eius corona stellarum duodecim. Et in utero habens clamabat parturiens et cruciabatur ut pariat. Et visum est aliud signum in caelo. Et ecce draco magnus rufus habens capita septem et cornua decem et in capitibus suis septem diademata. Et cauda eius trahebat tertiam partem stellarum caeli et misit eas in terram. Et draco stetit ante mulierem quae erat paritura ut cum peperisset filium eius devoraret. Et peperit filium masculum qui recturus erat omnes gentes in virga ferrea. Et raptus est filius eius ad deum et ad thronum eius. Et mulier fugit in solitudinem ubi habet locum paratum a deo ut

metire

draco

sancti plim

ibi pascant illam diebus mille ducentis sexaginta. Et factum est prelium magnum in celo. Michael et angeli eius preliabantur cum dracone, et draco pugnabat et angeli eius, et non valuerunt, neque locus inventus est eorum amplius in celo. Et proiectus est draco ille serpens antiquus qui vocatur diabolus et sathanas, qui seducit universum orbem; proiectus est in terram, et angeli eius cum illo missi sunt. Et audivi vocem magnam de celo dicentem: Nunc facta est salus et virtus et regnum dei nostri et potestas christi eius, quia proiectus est accusator fratrum nostrorum, qui accusabat illos ante conspectum dei nostri die ac nocte. Et ipsi vicerunt illum propter sanguinem agni et propter verbum testimonii sui, et non dilexerunt animas suas usque ad mortem. Propterea letamini celi et qui habitatis in eis. Ve terre et mari,

Draco

quia descendit diabolus ad vos habens iram magnam, sciens quod modicum tempus habet. Et postquam vidit draco quod proiectus esset in terram, persecutus est mulierem que peperit masculum. Et date sunt mulieri due ale aquile magne ut volaret in desertum in locum suum, ubi alitur per tempus et tempora et dimidium temporis a facie serpentis. Et misit serpens ex ore suo post mulierem aquam tamquam flumen, ut eam faceret trahi a flumine. Et adiuvit terra mulierem, et aperuit terra os suum et absorbuit flumen quod misit draco in mulierem. Et iratus est draco in mulierem, et abiit facere prelium cum reliquis de semine eius, qui custodiunt mandata dei et habent testimonium ihesu christi. Et stetit supra arenam maris.

mulierem

serpens

bestiam

XIII

Et vidi de mari bestiam ascendentem habentem capita septem et cornua decem, et super cornua eius decem diademata, et super capita eius nomina blasphemie. Et bestia quam vidi similis erat pardo, et pedes eius sicut pedes ursi, et os eius sicut os leonis. Et dedit illi draco virtutem suam et potestatem magnam. Et vidi unum de capitibus suis quasi occisum in mortem, et plaga mortis eius curata est. Et admirata est universa terra post bestiam. Et adoraverunt draconem qui dedit potestatem bestie, et adoraverunt bestiam dicentes: Quis similis bestie? et quis poterit pugnare cum ea? Et datum est ei os loquens magna et blasphemias, et data est illi potestas facere menses quadraginta duos. Et aperuit os suum in blasphemias ad deum, blasphemare nomen eius et tabernaculum eius et eos qui in celo habitant. Et datum est illi bellum facere cum sanctis et vincere illos. Et data est ei potestas in omnem tribum et populum et linguam et gentem, et adoraverunt eam omnes qui inhabitant terram, quorum non sunt scripta nomina in libro vite agni qui occisus est ab origine mundi. Si quis habet aurem audiat. Qui in captivitatem duxerit, in captivitatem vadet. Qui in gladio occiderit, oportet eum gladio occidi. Hic est patientia et fides sanctorum. Et vidi bestiam aliam ascendentem de terra, et habebat cornua duo similia agni, et loquebatur sicut draco. Et potestatem prioris bestie omnem faciebat in conspectu eius. Et fecit terram et habitantes in ea adorare bestiam primam, cuius curata est plaga mortis. Et fecit signa magna, ut etiam ignem faceret de celo descendere in terram in conspectu hominum. Et seducit habitantes terram propter signa que data sunt illi facere in conspectu bestie, dicens habitantibus in terra ut faciant ymaginem bestie que habet plagam gladii et vixit. Et datum est illi ut daret spiritum ymagini bestie, et ut loquatur ymago bestie, et faciet ut quicumque non adoraverint ymaginem bestie occidantur. Et faciet omnes pusillos et magnos et divites et pauperes et liberos et servos habere caracterem in dextera manu aut in frontibus suis, et ne quis possit emere aut vendere nisi qui habet caracterem bestie aut numerum nominis eius. Hic sapientia est. Qui habet intellectum computet numerum bestie. Numerus enim hominis est, et numerus eius est sexcenti sexaginta sex.

agnus

XIIII

Et vidi et ecce agnus stabat supra montem syon, et cum eo centum quadraginta quattuor milia habentes nomen eius et nomen patris eius scriptum in frontibus suis. Et audivi vocem de celo tamquam vocem aquarum multarum et tamquam vocem tonitrui magni; et vocem quam audivi sicut citharedorum citharizantium in citharis suis. Et cantabant quasi canticum novum ante sedem dei et ante quattuor animalia et seniores. Et nemo poterat dicere canticum nisi illa centum quadraginta quattuor milia qui empti sunt de terra. Hii sunt qui cum mulieribus non sunt coinquinati, virgines enim sunt. Hii sequuntur agnum quocumque ierit. Hii empti sunt ex omnibus primitie deo et agno, et in ore ipsorum non est inventum mendacium; sine macula enim sunt ante thronum dei. Et vidi alterum angelum volantem per medium celi, habentem evangelium eternum ut evangelizaret sedentibus super terram et super omnem gentem et tribum et linguam et populum, dicens voce magna: Timete dominum et date illi honorem quia venit hora iudicii eius; et adorate eum qui fecit celum et terram, mare et fontes aquarum. Et alius angelus secutus est eum dicens: Cecidit, cecidit babylon illa magna, que a vino ire fornicationis sue potionavit omnes gentes. Et tertius angelus secutus est illos dicens voce magna: Si quis adoraverit bestiam et ymaginem eius et acceperit caracterem in fronte

canticum novum

angelum

sua aut in manu sua, et hic bibet de vino ire dei quod mixtum est mero in calice ire ipsius, et cruciabitur igne et sulphure in conspectu angelorum sanctorum et ante conspectum agni. Et fumus tormentorum ipsorum in secula seculorum ascendet, nec habent requiem die ac nocte qui adoraverunt bestiam et ymaginem eius, et si quis acceperit caracterem nominis eius. Hic patientia sanctorum est, qui custodiunt mandata dei et fidem ihesu. Et audivi vocem de celo dicentem michi: Scribe: Beati mortui qui in domino moriuntur. Amodo iam dicit spiritus ut requiescant a laboribus suis; opera enim illorum sequuntur illos. Et vidi et ecce nubem candidam, et super nubem sedentem similem filio hominis, habentem in capite suo coronam auream et in manu sua falcem acutam. Et alius angelus exivit de templo clamans voce magna ad sedentem super nubem: Mitte falcem tuam et mete, quia venit hora ut metatur, quia aruit messis terre. Et misit qui sedebat super nubem falcem suam in terram, et demessa est terra. Et alius angelus exivit de templo quod est in celo habens et ipse falcem acutam. Et alius angelus exivit de altari qui habet potestatem supra ignem, et clamavit voce magna ad eum qui habebat falcem acutam dicens: Mitte falcem tuam acutam et vindemia botros vinee terre, quoniam mature sunt uve eius. Et misit angelus falcem suam acutam in terram et vindemiavit vineam terre, et misit in lacum ire dei magnum. Et calcatus est lacus extra civitatem, et exivit sanguis de lacu usque ad frenos equorum per stadia mille sexcenta.

XV

Et vidi aliud signum in celo magnum et mirabile, angelos septem habentes plagas septem novissimas, quoniam in illis consummata est ira dei. Et vidi tamquam mare vitreum mixtum igne, et eos qui vicerunt bestiam et ymaginem eius et numerum nominis eius stantes super mare vitreum, habentes citharas dei, et cantantes canticum moysi servi dei et canticum agni dicentes: Magna et mirabilia opera tua domine deus omnipotens; iuste et vere vie tue domine rex seculorum. Quis non timebit te domine et magnificabit nomen tuum? quia solus pius es, quoniam omnes gentes venient et adorabunt in conspectu tuo, quoniam iudicia tua manifesta sunt. Et post hec vidi et ecce apertum est templum tabernaculi testimonii in celo. Et exierunt septem angeli habentes plagas de templo, vestiti lapide mundo candido et precincti circa pectora zonis aureis. Et unum de quattuor animalibus dedit septem angelis septem phialas aureas plenas iracundie dei viventis in secula seculorum. Et impletum est templum fumo a maiestate dei et de virtute eius, et nemo poterat introire in templum donec consummarentur septem plage septem angelorum.

XVI

Et audivi vocem magnam de templo dicentem septem angelis: Ite et effundite septem phialas ire dei in terram. Et abiit primus et effudit phialam suam in terram. Et factum est vulnus sevum ac pessimum in homines qui habebant caracterem bestie, et eos qui adoraverunt ymaginem eius. Et secundus effudit phialam suam in mare, et factus est sanguis tamquam mortui, et omnis anima vivens mortua est in mari. Et tertius effudit phialam suam super flumina et super fontes aquarum, et factus est sanguis. Et audivi angelum aquarum dicentem: Iustus es domine qui es et qui eras sanctus, qui hec iudicasti, quia sanguinem sanctorum et prophetarum effuderunt, et sanguinem eis dedisti bibere; digni enim sunt. Et audivi alterum ab altari dicentem: Etiam domine deus omnipotens, vera et iusta iudicia tua. Et quartus angelus effudit phialam suam in solem, et datum est illi estu affligere homines et igni. Et estuaverunt homines estu magno et blasphemaverunt nomen dei habentis potestatem super has plagas, neque egerunt penitentiam ut darent illi gloriam. Et quintus effudit phialam suam super sedem bestie, et factum est regnum eius tenebrosum, et commanducaverunt linguas suas pre dolore, et blasphemaverunt deum celi pre doloribus suis et vulneribus suis, et non egerunt penitentiam ex operibus suis. Et sextus angelus effudit phialam suam in flumen illud magnum eufraten, et siccavit aquam eius ut prepararetur via regibus ab ortu solis. Et vidi de ore draconis et de ore bestie et de ore pseudoprophete spiritus tres immundos in modum ranarum. Sunt enim spiritus demoniorum facientes signa, et procedunt ad reges totius terre congregare illos in prelium ad diem magnum dei omnipotentis. Ecce venio sicut fur. Beatus qui vigilat et custodit vestimenta sua ne nudus ambulet et videant turpitudinem eius. Et congregavit illos in locum qui vocatur hebraice hermagedon. Et septimus angelus effudit phialam suam in aerem, et exivit vox magna de templo a throno dicens: Factum est. Et facta sunt fulgura et voces et tonitrua, et terremotus factus est magnus, qualis numquam fuit ex quo homines fuerunt super terram, talis terremotus sic magnus. Et facta est civitas magna in tres partes, et civitates gentium ceciderunt, et babylon

magna venit in memoriam ante deum dare illi calicem vini indig-
nationis ire eius. Et omnis insula fugit et montes non sunt inventi et
grando magna sicut talentum descendit de celo in homines et blasphemaverunt
homines deum propter plagam grandinis quoniam magna facta est vehementer.

XVII Et venit unus de septem angelis qui habebant septem phialas et locutus est mecum
dicens: veni ostendam tibi dampnationem meretricis magne que sedet super aquas
multas cum qua fornicati sunt reges terre et inebriati sunt qui inhabitant terram
de vino prostitutionis eius. Et abstulit me in desertum in spiritu. Et vidi mulierem
sedentem super bestiam coccineam plenam nominibus blasphemie habentem capita
septem et cornua decem. Et mulier erat circumdata purpura et coccino et inaurata
auro et lapide precioso et margaritis habens poculum aureum in manu sua
plenum abhominatione et inmunditia fornicationis eius. Et in fronte
eius nomen scriptum: misterium. Babylon magna mater fornicationum et abho-
minationum terre. Et vidi mulierem ebriam de sanguine sanctorum et de sanguine
martyrum Ihesu. Et miratus sum cum vidissem illam admiratione mag-
na. Et dixit michi angelus: quare miraris? Ego dicam tibi sacramentum mulie-
ris et bestie que portat eam que habet capita septem et cornua decem. Bestia quam
vidisti fuit et non est et ascensura est de abysso et in interitum ibit et mi-
rabuntur inhabitantes terram, quorum non sunt scripta nomina in libro
vite a constitutione mundi videntes bestiam que erat et non est. Et hic est sen-
sus qui habet sapientiam. Septem capita septem montes sunt super quos mulier se-
det et reges septem sunt. Quinque ceciderunt unus est et alius nondum venit et
cum venerit oportet illum breve tempus manere. Et bestia que erat et non est
et ipsa octava est et de septem est et in interitum vadit. Et decem cornua que vidisti decem
reges sunt qui regnum nondum acceperunt sed potestatem tamquam reges una hora
accipient post bestiam. Hii unum consilium habent et virtutem et potestatem suam bestie
tradent. Hii cum agno pugnabunt et agnus vincet illos quoniam dominus dominorum est
et rex regum et qui cum illo sunt vocati electi et fideles. Et dixit michi: aque quas
vidisti ubi meretrix sedet populi sunt et gentes et lingue. Et decem cornua que vi-
disti in bestia hii odient fornicariam et desolatam facient illam et nudam
et carnes eius manducabunt et ipsam igne concremabunt. Deus enim dedit in
corda eorum ut faciant quod illi placitum est ut dent regnum suum bestie donec
consummentur verba dei. Et mulier quam vidisti est civitas magna que habet re-
gnum super reges terre.

XVIII Et post hec vidi alium angelum
descendentem de celo habentem potestatem magnam et terra illuminata est a g-
loria eius. Et clamavit in forti voce dicens: cecidit cecidit Babylon
magna et facta est habitatio demoniorum et custodia omnis spiritus inmundi et custodia
omnis volucris inmunde et odibilis quia de vino ire fornicationis eius biberunt omnes
gentes. Et reges terre cum illa fornicati sunt et mercatores terre de virtute de-
liciarum eius divites facti sunt. Et audivi aliam vocem de celo dicentem: exite de
illa populus meus ne participes sitis delictorum eius et de plagis eius non accipiatis.
Quoniam pervenerunt peccata eius usque ad celum et recordatus est deus iniquitatum eius. Red-
dite illi sicut et ipsa reddidit vobis et duplicate duplicia secundum opera eius.
In poculo quo miscuit vobis miscete illi duplum. Quantum glorificavit se et in
deliciis fuit tantum date illi tormentum et luctum quia in corde suo dicit: sedeo
regina et vidua non sum et luctum non videbo. Ideo in una die venient pla-
ge eius mors et luctus et fames et igni comburetur quia fortis est deus qui iudica-
bit illam. Et flebunt et plangent se super illam reges terre qui cum illa for-
nicati sunt et in deliciis vixerunt cum viderint fumum incendii eius lon-
ge stantes propter timorem tormentorum eius dicentes: ve ve civitas magna
illa Babylon civitas illa fortis quoniam una hora venit iudicium tuum.
Et negotiatores terre flebunt et lugebunt super illam quoniam merces eorum ne-
mo emet amplius merces auri et argenti et lapidis preciosi et margarite
et byssi et purpure et serici et cocci et omne lignum thyinum et omnia vasa ebo-
ris et omnia vasa de lapide precioso et eramento et ferro et marmore et cinna-
momum et amomum et odoramentorum et unguenti et thuris et vini et olei
et simile et tritici et iumentorum et ovium et equorum et redarum et mancipiorum et anima-
rum hominum. Et poma tua desideria anime discesserunt a te et omnia pinguia et preclara perie-
runt a te et amplius illa iam non invenient. Mercatores horum qui divites
facti sunt ab ea longe stabunt propter timorem tormentorum eius flentes et lu-
gentes et dicentes: ve ve civitas illa magna que amicta erat bys-
so et purpura et cocco et deaurata est auro et lapide precioso et margaritis quoniam
una hora destitute sunt tante divitie. Et omnis gubernator et omnis qui in la-
cum navigat et naute et qui in mari operantur longe steterunt et clamaverunt
videntes locum incendii eius dicentes: que similis civitati huic magne?
Et miserunt pulverem super capita sua et clamaverunt flentes et lugentes
et dicentes: ve ve civitas magna in qua divites facti sunt omnes qui habent naves
in mari de preciis eius quoniam una hora desolata est. Exulta super eam celum et
sancti apostoli et prophete quoniam iudicavit deus iudicium vestrum de illa. Et sustulit unus
angelus fortis lapidem quasi molarem magnum et misit in mare dicens: hoc impe-
tu mittetur Babylon magna illa civitas et ultra iam non invenietur. Et vox
citharedorum et musicorum et tibia canentium et tuba non audietur in ea amplius
et omnis artifex omnis artis non invenietur in ea amplius et vox mole non audietur in ea amplius et lux lucerne non lucebit in te amplius et
vox sponsi et sponse non audietur adhuc in te quia mercatores tui erant prin-
cipes terre quia in veneficiis tuis erraverunt omnes gentes et in ea sanguis
prophetarum et sanctorum inventus est et omnium qui interfecti sunt in terra.

XIX Post hec audivi quasi vocem magnam tubarum multarum in celo dicentium alleluia. Sa-
lus et gloria et virtus deo nostro est quia vera et iusta sunt iudicia eius qui iudicavit
de meretrice magna que corrupit terram in prostitutione sua et vindicavit san-
guinem servorum suorum de manibus eius. Et iterum dixerunt alleluia et fumus eius ascen-
dit in secula seculorum. Et ceciderunt seniores viginti quatuor et quatuor animalia et adora-
verunt deum sedentem super thronum dicentes amen alleluia. Et vox de throno exi-
vit dicens: laudem dicite deo nostro omnes servi eius et qui timetis deum pusilli et
magni. Et audivi quasi vocem turbe magne et sicut vocem aquarum mul-
tarum et sicut vocem tonitruum magnorum dicentium alleluia quoniam regnavit
dominus deus omnipotens. Gaudeamus et exultemus et demus gloriam deo quia venerunt nuptie
agni et uxor eius preparavit se et datum est illi ut cooperiat se byssino splen-
dente candido. Byssinum enim iustificationes sunt sanctorum. Et dixit michi: scribe: beati qui
ad cenam agni vocati sunt. Et dixit michi: hec verba dei vera sunt. Et cecidi ante
pedes eius ut adorarem eum. Et dixit michi: vide ne feceris: conservus tuus sum et fratrum tu-
orum habentium testimonium Ihesu. Deum adora. Testimonium enim Ihesu est spiritus prophetie. Et vidi ce-
lum apertum et ecce equus albus et qui sedebat super eum vocabatur fidelis et
verax et iustitia iudicat et pugnat. Oculi autem eius sicut flamma ignis et in ca-
pite eius diademata multa habens nomen scriptum quod nemo novit nisi ipse. Et
vestitus erat veste aspersa sanguine et vocabatur nomen eius verbum dei. Et exercitus
qui sunt in celo sequebantur eum in equis albis vestiti byssino albo et
mundo. Et de ore eius procedit gladius acutus ut in ipso percutiat omnes gentes
et ipse reget eos in virga ferrea. Et ipse calcat torcular vini furo-
ris ire dei omnipotentis. Et habet in vestimento et in femore suo scriptum: rex re-
gum et dominus dominantium. Et vidi unum angelum stantem in sole et clama-
vit voce magna dicens omnibus avibus que volabant per medium celi:
venite congregamini ad cenam magnam dei ut manducetis carnes
regum et carnes tribunorum et carnes fortium et carnes equorum et sedentium in ip-
sis et carnes liberorum et servorum et pusillorum et magnorum. Et vidi bestiam
et reges terre et exercitus eorum congregatos ad faciendum prelium cum illo qui se-
debat in equo et cum exercitu eius. Et apprehensa est bestia et cum illo pseudopro-
pheta qui fecit signa coram ipso quibus seduxit eos qui acceperunt caracterem
bestie et qui adoraverunt ymaginem eius. Vivi missi sunt hii duo in
stagnum ignis ardentis sulphure et ceteri occisi sunt gladio se-
dentis super equum qui procedit de ore ipsius et omnes aves saturate sunt carni-
bus eorum.

XX Et vidi angelum descendentem de celo habentem clavem
abyssi et catenam magnam in manu sua. Et apprehendit draconem serpen-
tem antiquum qui est diabolus et Sathanas et ligavit eum per annos mille
et misit eum in abyssum et clausit et signavit super illum ut non seducat am-
plius gentes donec consummentur mille anni. Post hec oportet illum sol-
vi modico tempore. Et vidi sedes et sederunt super eas et iudicium da-
tum est illis. Et animas decollatorum propter testimonium Ihesu et propter
verbum dei et qui non adoraverunt bestiam neque ymaginem eius nec acceperunt
caracterem in frontibus suis aut in manibus suis. Et vixerunt et
regnaverunt cum Christo mille annis. Ceteri mortuorum non vixe-
runt donec consummentur mille anni. Hec resurrectio prima est. Beatus
et sanctus qui habet partem in resurrectione prima. In hiis secunda mors

Longitudo et latitudo equalia sunt

APOCALIPSIS

mille anni

non habet potestatem sed erunt sacerdotes dei et christi eius et regnabunt cum
ipso mille annis. Et cum consummati fuerint mille anni solvetur
Gog et magog
sathanas de carcere suo et exiet et seducet gentes que sunt super quatuor an-
gulos terre Gog et Magog et congregabit eos in prelium quorum numerus est sicut
arena maris. Et ascenderunt super latitudinem terre et circuierunt castra
sanctorum et civitatem dilectam. Et descendit ignis a deo de celo et devo-
ravit eos. Et diabolus qui seducebat illos missus est in stagnum
ignis et sulphuris ubi et bestia et pseudo propheta cruciabuntur die ac no-
cte in secula seculorum. Et vidi tronum magnum candidum et seden-
tem super eum. A cuius conspectu fugit terra et celum et locus non est inven-
tus ab eis. Et vidi mortuos magnos et pusillos stantes in conspectu
troni et libri aperti sunt. Et alius liber apertus est qui est vite et iudicati
sunt mortui ex hiis que scripta erant in libris secundum opera ipsorum. Et dedit
mare mortuos qui erant in eo. Et mors et infernus dederunt mor-
tuos qui in ipsis erant et iudicatum est de singulis secundum opera eorum.
et infernus et mors
Et infernus et mors missi sunt in stagnum ignis. Hec mors secunda est.
Et qui non est inventus in libro vite scriptus missus est in stagnum
xxi. ignis. XXI. Et vidi celum novum et terram novam. Primum
enim celum et prima terra abiit et mare iam non est. Et ego iohannes
vidi civitatem sanctam ierusalem novam descendentem de celo a deo pa-
ecce tabernaculum
ratam sicut sponsam ornatam viro suo. Et audivi vocem magnam
de trono dicentem. Ecce tabernaculum dei cum hominibus. Et habita-
bit cum eis. Et ipsi populus eius erunt et ipse deus cum eis erit eorum deus.
Et absterget deus omnem lacrimam ab oculis eorum et mors ultra non
erit neque luctus neque clamor nec dolor erit ultra quia prima abierunt.
Et dixit qui sedebat in trono. Ecce nova facio omnia. Et dixit
michi. Scribe quia hec verba fidelissima sunt et vera. Et dixit michi. Factum est. Ego sum
timidis autem
a et ω. initium et finis. Ego sitienti dabo de fonte aque vite gratis.
Qui vicerit possidebit hec et ero illi deus et ille erit michi filius. Timidis
autem et incredulis et execratis et homicidis et fornicatoribus et veneficis
et ydolatris et omnibus mendacibus pars illorum erit in stagno ar-
denti igne et sulphure quod est mors secunda. Et venit unus de septem an-
de civitate sancta iherusalem
gelis habentibus septem phialas plenas plagis novissimis et locutus est me-
cum dicens. Veni et ostendam tibi sponsam uxorem agni. Et sustu-
lit me in spiritu in montem magnum et altum et ostendit michi civi-
tatem sanctam ierusalem descendentem de celo a deo habentem claritatem
dei et lumen eius simile lapidi precioso tamquam lapidi iaspidis sicut cri-
stallum. Et habebat murum magnum et altum habens portas
xii. et in portis angelos xii. et nomina scripta que sunt nomina tri-
buum filiorum israel. Ab oriente porte tres. et ab aquilone porte
tres et ab austro porte tres et ab occasu porte tres. Et murus civi-
tatis habens fundamenta xii. et in ipsis xii. nomina. xii. apostolorum
et agni. Et qui loquebatur mecum habebat mensuram arundineam
auream ut metiretur civitatem et portas eius et murum. Et ci-
et mensus est civitatem
vitas in quadro posita est et longitudo eius tanta est quanta et la-
titudo. Et mensus est civitatem de harundine per stadia xii. milia.
Longitudo et altitudo equalia sunt. Et mensus est murum eius
centum xliiii. cubitorum mensura hominis que est angeli.
fundamenta muri et
Et erat structura muri eius ex lapide iaspide. ipsa vero aurum
de xii lapidibus
mundum simile vitro mundo. Fundamenta muri civitatis
omni lapide precioso ornata. Fundamentum primum iaspis
secundo saphirus. tercius calcedonius. quartus smaragdus. quintus
sardonix. sextus sardius. septimus crisolitus. octavus berillus.
nonus topazius. decimus crisopassus. undecimus iacinctus. duo-
decimus ametistus. Et xii. porte xii. sunt margarite per singu-
las. Et singule porte erant ex singulis margaritis. Et platee
civitatis aurum mundum tamquam vitrum perlucidum. Et tem-
plum non vidi in ea. Dominus enim deus omnipotens tem-
plum est eius et agnus. Et civitas non eget sole neque luna ut
luceant in ea. Nam claritas dei illuminabit eam et lucerna
eius est agnus. Et ambulabunt gentes per lumen eius et reges

terre afferent gloriam suam et honorem in illam et porte eius non clau-
dentur per diem. Nox enim non erit illic et afferent gloriam et hono-
rem gentium in illam. Nec intrabit in eam aliquod coinquinatum fa-
ciens abhominationem et mendacium nisi qui scripti sunt in libro
vite agni. XXII. Et ostendit michi flumen aque vite vidi
splendidum tamquam cristallum procedentem de sede dei
et agni in medio platee eius et ex utraque parte fluminis lignum vite lignum vite
afferens fructus xii. per menses singulos reddens fructum suum
et folia ligni ad sanitatem gentium. Et omne maledictum non
erit amplius sed sedes dei et agni in illa erunt. Et servi eius servi-
ent illi et videbunt faciem eius et nomen eius in frontibus eorum.
Et nox ultra non erit et non egebunt lumine lucerne neque lumi-
ne solis. quoniam dominus deus illuminat illos et regnabunt in se-
cula. Et dixit michi. Hec verba fidelissima et vera sunt et dominus deus
spirituum prophetarum misit angelum suum ostendere servis suis que
oportet fieri cito. Et ecce venio velociter. Beatus qui custodit verba
prophetie libri huius. Et ego iohannes qui audivi et vidi hec. Et postquam
audissem et vidissem cecidi ut adorarem ante pedes angeli qui michi hec
ostendebat. Et dixit michi. Vide ne feceris. conservus enim tuus sum et fratrum tuo- vide ne feceris
rum prophetarum et eorum qui servant verba libri huius. Deum adora.
Et dicit michi. Ne signaveris verba prophetie libri huius. tempus enim prope
est. Qui nocet noceat adhuc et qui in sordibus est sordescat adhuc.
Et iustus iustificetur adhuc et sanctus sanctificetur adhuc. Ecce
venio cito et merces mea mecum est reddere unicuique secundum opera sua.
Ego sum a et ω. primus et novissimus principium et finis. Beati Beati et
qui lavant stolas suas ut sit potestas eorum in ligno vite et per por-
tas intrent in civitatem. Foris canes et venefici et impudici Foris autem
et homicide et ydolis servientes et omnis qui amat et facit mendacium.
Ego iohannes misi angelum meum testificari vobis hec in ecclesiis.
Ego sum radix et genus david stella splendida et matutina. Et spon-
sus et sponsa dicunt. Veni. Qui audit dicat veni. Et qui sitit veni-
at. Qui vult accipiat aquam vite gratis. Contestor ego omni au-
dienti verba prophetie libri huius. Si quis apposuerit ad hec. apponet de-
us super illum plagas scriptas in libro isto. Et si quis diminuerit
de verbis libri prophetie huius. auferet deus partem eius de libro vite
et de civitate sancta et de hiis que scripta sunt in libro isto. Dicit qui
testimonium perhibet istorum. Etiam venio cito amen. Veni
domine ihesu. Gratia domini nostri ihesu christi cum omnibus vobis amen.

arachan. lepra domata. Tribulatio.
arara. lepra mea. l tribulans me.
sive maledictio mea aut morbus insanabilis
araba. lepra. l morbus insanabilis.
aradi. princeps pulcritudinis. l principi pulcritudo. Tenebris sive velamen tristicie.
aradi. princeps tollens l calvo custos
arabia. princeps domini. l angustians domini.
arod. descendens. l descensio. sive descendit. aut descendet.
aredite. descendentes l descensio vel sive descenderunt aut descendentes.
arada. descensio est. l descendens ei.
aredatha. descendens tempore. l descensio peccatorum. Tergiosus.
aretina. princeps sibilans. l princeps
area. princeps merens. l calvo luctus seu velamen tristicie aut angustia lugentis.
arepha. incensa sive tribulatio panis. aut panis angustia nomen ex hebreo et greco compositum. Tenans electorum.
arestar. princeps l angustiae.
ares. princeps vigilans. l princeps sus
areth. princeps. l lepra. seu tribulatio aut reliquie principis. Incendium.
arphad. princeps incendens. l calvo
argat. princeps dei. Argon. Idem.
aragim. ramus l pugnatus. seu principis ramorum aut principis pugnantium.
arial. princeps domini. l principalis dei.
arim. ordo. l calvarium sive principalis eis aut angustia eorum. Tria vigilantes.
aron. princeps merens. l calvo in luctu sive velamen tristicie aut ang
arith. relique. l princeps reliquarum.
aroeri. princeps merorum eorum. l cantans canticum eis tristicie. Tristicia.
aron. princeps merorum. l cantans
arona. princeps tristicie. l cantans tristiciam. sive princeps merens est aut cantans tristicia est. Cantus tristicia.
arontie. princeps merentes. l can
aroz. iudicie l ministerium. sive coangustans l coangustatio. principis cadentium.
aroz. princeps luminis. l princeps sive angustians pelles aut velamen magnitudine.
arachim. princeps cadavera. l princeps ruine sive principis vinentium aut pri
archam. princeps demonorum. l principis coangustatorum sive tribulantes eos aut coangustatio eorum.
arachana. principis. l angustiatorum est l principis coangustatorum est. sive tribulantium eius. aut coangustationum eius.
arith. locorum l congregata. sive dispendens aut perditio.
arma. iuncta. l iunctam. seu angustans aut angustiatio. Angustiata.
asa. senarii. l longevus. Vitalis
asalassa. senarii infans. l longe
asagm. senarii robustus l longe vitalis fortitudinis. Mea.
asin. senarius me. l longevitatis
ason. civitas. l oppidum. Tantorum.
asonthamar. urbs palmarum. l civitas amaritudinis. seu urbis commutationum aut oppidum commu
asaram. libri l liberi. seu historia eorum aut historie eorum.
asaram. opus l adversari. seu transgressor aut prevaricator. Matrix.
asarael. transgressor l prevaricator sive operi facte aut adversari plas
an. digna l elevata. sive dignitas

aut elevatus est. Aut elevatus est.
ancor. auctores l cantilene.
ane. digna l elevata sive dignitas est.
anapha. speculatores aut speculatio sive superstitendens aut superstitio.
anl. petitio l expedite. sive abutens aut abusionum eorum.
anlate. petentes l expediti. sive abutentes aut abusionum eorum.
anlul. separatus perpingentes. l separationes. sive abutens consilio. Gaudet expeditus festinationis. Gaudium est.
anta. dignitas magna. l elevatio magna.
anthia. grago. l tabernaculum.
anoth. merces. l in mercede accepit.
pana. accinctus. l expeditus.
pam. accincti. l expediti.
partha. accinctus bona. l expeditio illuminationis. Mea.
parthana. accincti bonum. l expedite illuminati. Dilenarum eorum.
thathin. facientes cantilenas. l factor cantilenarum. l factor can
tharthin. facientes cantilenas eis.
tarbazanahi. iudex contemptor gementes. l speculator despiciens gemitum
echeunal. varii domini. l varietas domini.
echan. varii l varietas.
echnas. varii domini l varietas domini.
echiel. varii deo. l varietas domini.
ecananeth. tabernacula filiarum. l obumbratio filiarum. Iorum eius.
echri. obeta. l tabernaculum.
echrona. obeta. l tabernaculum domini.
echa. spine l cardui. sive tribuli aut punctiones. Ipsum domini.
echin. fatuus. l fatuitas. sive insulsus aut infatuus. Statio.
echud. elevans l elevatus. sive ele
ela. statio. l eloquentia. Domini.
ebaste. vallans l gurratus. Servi
elaiam. vallatus. l exinanitus.
ele. statio l eloquentia.
eledia. statio testans domino. l statio
ebera. stans domino. l eloquentia domini.
eberial. stans viri domini l statio in
eleona. stans merens. l statio dolens. sive statio iniquitas aut eloquentia inutilis. Ericitudinis.
ebethan. stans l eloquentia pondera.
ebra. stans domini. l stans domino. sive sectantes domini. aut sectator domini.
ebriel. stans deus. l stans deo. sive sectantes domini aut sectator dei. Re
elima. stagnum pulcre. l statio pulchra.
elim. statio maris. l statio est maris.
elom. damma l caprea. l capreola eorum aut damnula eorum.
eloth. spica l germinatio.
elon. damma l capra. sive statio magna aut secto est mare. Ad dominum deus.
ebriel. revertens ad deum. l revertatur
echan. byssus. l calidi.
echath. speculum l speculatio.
ethem. laboriosus l iniuriosus.
ethemite. iniuriosi. l laboriosi.
ethemas. domini l varietas domini. Tristis
eba. cibaria. l ex latere. Servus
ebdada. exitaria testium. l ex latere
edecha. iusticia l iustificatio. Ei.
edeche. iustificans eum. l iustificatio
edechias. iustificans dominum. l iustificatio domini. Latere lumatis.
edeur. exitaria ignis. l ex

edi. exitarium meum. l ex latere meo.
edu. exitarium meum. l ex latere meo meum. Memorii.
edin. galbine. l amaritudines sive neri amentum aut amentitas
edi. exitarium festinantis. l ex latere consolationis. Sive quae est ad.
edmihel. ex latere dei. l exitary
eddo. exitarium testium. l ex latere sermonis. Eorum. Provertere.
edmich. decor l decorus. Eius.
edracha. decor me. l decor meus.
edutha. testimonium. l testificans
ephana. humilis. l campestris
sive arterens eos aut attritio
ephanoth. arterens mortem. l humilians mortuos. sive labi in mortis aut iudicium mortuorum.
ephan. speculatio. l aquilonalis.
epher. liber. l littera. sive dedit aut
ephech. iudicium. l diiudicatio.
ephie. speculatores. l egrediens.
ephi. speculator l vulpes.
ephna. aquilo. l aquilonalis. sive terrenis eos aut terentatio eorum.
ephnon. egrediens. l absconditus. sive egreditur merores aut egrediens ostrutio. Res.
epho. speculator. l vulpes.
ephon. specula. l aquilo. seu speculum aut archanum.
ephonite. speculatores. l archani. seu aquilonales aut speculatio
ephor. aulis. l speculum. sive adherens. Adhesio placuit.
ephora. aula est. l speculans eum. sive placens adherere aut
ephani. placens signum. l adherens subtus. l archani visionis.
ephithan. speculator humilis.
ephin. spiritus aut spiritalis tor. sive bibens aut annulus.
ephuchan. attrerens hauriens l attritio vaini. sive obumbrans laetitia aut umbraculum iusticie.
egar. calidus. l minor.
egim. spine. l cardui. sive pungentes eos aut compungentes eorum.
egon. locutus murmurans. l loquela inutilis. Aut meridiana.
egorammori. l periculum. sive calens
egub. spina pungens. l cortex inutilis. Horribilis aut pilosa.
egun. idem quod gogon. Iosue.
echin. excelsus excitationes. Aut pi
ephim. hyrta. l hyrsute sive hispidi
echira. hispida. l hirsuta. seu
echothi. idem. Eos ambulacio.
ela. peticio. l umbraculum. sive dimittens eum. aut dimissio est.
ela. semper l in futurum. sive sempiterna aut sempiternum.
elach. tollens subvenie. l terpta
ella. peticio. l umbra eius. Impetum.
ellai. peticio mea. l rebellem me
ellaia. petens dominum. l umbraculum domini.
elate. petentes. l resurrexit. sive dimittentes eos aut perditi est.
elara. mittens. vel lata. ala ego ista a latitudine.
elara. peticio vel sepulcrum sive obumbrans eos aut dimissio eorum.

elcha. vani l prago. sive parvi suspirium aut parvificus.
elebin. potens. filio. Idumea
elioz. quae est tulit aut separatus
eleche. potentes vel dimittens sive ubi
ellen. pacifici. aut pacatus sive pacificus aut pacificatio.
ellemite. pacificus. pacati. sive pacificatus aut pacificatores.
elamar. reddit deo est.
elemias. reddit deo vel redditor domini. Redditor vel tuus vel repetitionis
elem. repetitio respicientis dolentes
eleph. peccato vel principans
elechar. fructus nullus l peticio devotationis
elench. ereus advocatio vel ereus advocatus. sive tollens semet ipsos aut erunt exerciti.
elim. iudices vel tollentes cum defectio vel dimissio
elina. sensus vel perfectio mea
elmar. sex nates vel perfectio mea.
elencia. ereus advocatio vel ex ea advocationis. sive tollens se met ipsum aut tangens exercitum.
elmon. pax vel sensus. sive forte imago aut decent subtiliter
elo. vae ei vel dimissio ei seu pertens eum.
elam. amissio ab l demissio. sive cunctus aut restituens
elum. pacificus vel pacatus aut pacificatio. Audite aut famosa auditio
ein audiens vel nominatio sive famosa
emma idem. Auditus eius
emmaa quod audit ei vel famosa
emaia quod audit domino vel famosa exauditio domini
emanoth. vel humile vel humiliatus sive quod audit aut nominatio auditor
emanich. vel questum aut auditio
bonitatis. Peccatum
emach vel epile. vel auditio
emathei. nominati peccato vel exaudi epile.
emdec. quod sensum vel quod auditum sive nominis auditus aut nominis sua
eme audiens. l auditus sive nominatio aut nomen. Dico putei.
emeber nomen fontis vel erat
emadab vel potentia vel i padre seu nomen auditionis aut et ea auditio. Men auditum
emegam ibi advena vel i colo vel sive auditus advene aut nomen audi nunc vel audi me sive quae vicem vel audio me. A domino
emaa audiet deus vel nominatio
emeim nomen eius vel exaudi tore mei.
emel sol vel ydolum. Templo quod hi quod yrt ebre. nomen breve quod simo ta quae sic a silitudine. Unde et silea
e domini quae ydola quae simulacra
emelias ydolum domini vel sol domini
emmer nomen amaritudinis vel erudi to amaritudinis. Donum
emerias emendo domino vel ordina
emeron. nepos dolens vel terra merum sive nomen magnum dole tis aut audiens magnum in do lore
emel fons solis vel sive mada

[illegible] aut manducans [illegible] laetitia exaudi[tio] mea
Seman nomen audiens vel famosa exauditio mea
Semida nomen meum scientiae vel audientium scientia mea audicio aut nomen meum scientia. Sinoia mea audita
Semida hic idem seu in ante
Semidane ... mea
... scientia aut sapientia mea
Semiramoth nomen meum videns mortem vel auditio mea visio mea
Semma nominatus vel exauditus
Semmer idem
Semester blasfemia vel blasfemium
Semoch nomina vel audientes seu nomen signum vel exaudita ...
Sennar audiens ... vel famosa auditio ...
Senaim audientes nova ... famose auditores ...
Sennar ... lacrimas vel audio amaritudinis
Semno ... vel auditio ... visio aut visionis ... odia
... amare ... amaritudinis
Semsai audiens ... salutaris famosa auditio salvatoris
Sench sol meus vel illuminatio
... vel habundantia ... amphora ... temptationis
... tollens vel angustiae ... amphora temptationis
... tollens eum vel angustia ... amphora temptationis
... voluntas vel mandatum seu voluntas mandatum eius ... mandatum voluntas eius
Senab voluntas patris vel mandatum ... voluntas ... mandatum ... voluntas patris
Senaar ferens vel excussio ... vel dentium ...
Senacherib tollens desertum vel allenans de ...
Sennam dentium vel angustians seu tollens eos aut habundantia eorum
Senaser voluntas vel mandatum ...
Senir ... vel angustians ... habundantia eius
... tollens ... vel temptationes tollens
... voluntas mandatum eorum vel mandatum ...
Sennon nomen videns ... nomen
Sensin sol vel illuminatio mea
... temptatio ...

Seraphim ardor vel incendium seu ardentes aut incendentes
Seraia princeps domini vel angustians dominum
Seraias idem
Serebi principium princeps vel angustians princeps
Serech ... vel ... aut ... principium
Sergius princeps ... vel princeps ...
Serui princeps ... aut angustians ...
Seron princeps eorum vel angustians
Seron princeps ... custos ...
Serua ... vel angustia
Seruch lorum vel corrigia ... pendens aut perfectio
Serua ... gustans aut angustiatio
Sesa ... vel firmatus ... aut egrediens
Sesach ... vel bissus ... aut ... bissinus
Sesai egrediens ... vel longe ... firmatus meus aut ... mea
Sesamei ... vel exsilio ...
Sesan ... vel exsilio
Sesbam ... vel tribulans
Sesbasar ... tribulator vel tribulatus
Sestua exsilio mortificationis vel exsilii ...
Sesion exsilio ... vel exsilium ...
Seth positus vel positio seu positi aut resurrectio
Seth ... seu ... aut poculum
Sethar poculum ... vel ...
Sethim spine vel ... resurrectiones eorum
Sethur ... meus vel absconsio mea ... aut ... mea
Sethur absconditus vel ...
Seua loquens vel ... vulpecula clamans aut tabernaculum
Seue loquere vel ... vulpecula clamans aut ...
Seuophagia ... vel tabernaculorum sollempnitas
... vel habitaculum ... tabernaculum ...
Sephanus corona vel norma ... aut ...

Siam ... vel scientes seu ... aut indigentia eorum
Siba ... vel ... seu ... aut ... exsilio
Sibar ... aut exsilio eorum
Sicha insania vel ebrietas
Sichem ... vel ...
Sichar ... vel ...
Sichar ... vel ... aut ...
Sichelegh ... vocis adducte vel adductio vocis defectae
Sidare ... effundens sextarium vel effusio sextarii
Sichem humerus vel humeri seu labor aut laborantes
Sicher ebrius vel ebrietas
Sicherat ebrius ...
Sielegh effundens sextarium vel effusio sextarii seu defectio vocis adducte vel adducto voci defectae
Sicha ponderosa vel laboriosa
Sichimites ponderosi vel laboriosi
Sichima humerosa vel laboriosa ... quod sichem ... ut sychima ...
Sichimi humerosi vel laboriosi
Sichimitae idem
Sidonie ponderis doloris vel ... laboriosa
Sidonius ponderis ... vel labor ... tionis
Sidon ... venatio ...
Sidon ... seu ...
Sidonis ... seu ...
Sidon venatio vel ... seu venatio moeroris aut venatio
... venatores ...
... seu venatores ...
Sidrach ... decorus ... decorus ...
Siene ... vel sciens ... indigentia
Sien ... vel ... aut indigentiae
Siob ... vel ...
Sila missus vel missio
Silam missus est vel missio eorum
Silas missio ... vel missi
Silem ... vel nova ...
... missio ...
Silo ... aut ... aut ...
Silo ... est ...

... seu mortificatio ...
Simeon audiens ... exaudi...
... audiens ...
Simeon audiens ... exaudiens
... audientes ...
Simon obediens vel obediens ...
... aut auditor ...
Simphonia ... vocum ...
Simuch locus vel locus ...
Sin temptatio egrediens vel exsilio temptationis
Sin dentes vel dentium ...
vel amphora temptationis ...
Sin ... vel ... seu mandatum ...
Sina temptatio egrediens ... vel exsilio temptationis eius
Sina dens vel dens ...
vel amphora temptatio eius
Sinai mensura vel mandatum ... egrediens eum
Sinai tentatio egrediens ...
Sinai dentes mei vel dentium meorum ... amphora ...
Sinai mensura mea vel mandatum meum
... odia ...
Sineus egrediens vel odiosus ...
... mea
Sigama doctrina vel ...
Sinchon ... victoria ... palma vel ...
Sinchen ... vel ...
Sion speculans ... est
Sion ... vel ...
... speculatio
Sior ... vel ... novum
Sior ... vel ... nova ...
Sir aula vel ... vulgo ...
... caldariam
Sira ... vel ... eius
... mora ...
Siracusa ... gaudium ...
Sirasion ... canticum ...
... eorum
Sira ... vel ... aut ...
Sis ... vel ... aut excelsi
Sirophenissa ... aut ... aut ...
... angustie ...
... eorum
... vel ... appellari ... aut egrediens
... vel ...
... temptatio mea ...

uel inspectio illuminata eorum
ochozath· inspectio illuminate eum
b; uel uulpibus illuminati eius
iamna· consummatio amaritudinis uel
amaricatio conspira
ozurueri· consummati amaritudinis
uel amaricatione consummate
oziime canticum canticus uel cantici
eorum · canticum eorum
ozinneth canentes canticum uel can
ti saluans eum uel lectio eius
oz pusillus uel pusillanimitas siue pusil
lanis· aut pusillanimitas
oli· serua cecitas uel mandata in ea
olab· conterens uel contritio
olulu· conterens· eum uel contritio eius
olach· simplex uel consiliarii siue conterere
te aut contritio eius
olin· terra mea secantis uel mandate
meritum eum
olal spica uel uectes ad portandum seu
uana uestis aut uanitas uae·
obi serua secantis me uel mandata
regine aut dulcedo
obiias sedens super sedem seu dulcedo
oboch irritamentum uel consilio·
obochai contritio mea uel incedium
meum siue irritamentum mittere aut con
tritus deuoratorum eorum
ocha triticum uel grago
ochoch triticum uel pugne
ochoruoth uel humilitas seu tribulum
aut tabernaculum
ozi· idem
orech centora uel tabernaculum siue trium
hum humilitate
orebethoronoch tectoria filii dedi
uel tabernacula filii corporis audiens
odar excludit uel lar a lare non a lapi
seu archanum eius aut exclusio eius
odi lar meus uel archanum meum
odi idem
odima passio silens uel declinatio eorum
odma filia uel silentium siue eorum aut
pre silens natione eorum
odimie passiones silencii uel decli
odinite filium uel siles seu certa aut
peccata silentio
oem ziruis uel expectatio eorum
oew zirus eis uel expectatio eorum aut
expectatus eos·
oes expectatus uel expectatio siue gradus
aut custodia
ophach irritati uel custodia siue irrite
ciens aut custodia eius
ophar speculum meum uel speculator
ophar ardens uel arctio siue ubertas
aut uber
ophar speculans· eum uel speculae dis
sipatio siue dissipans speculatorem aut
speculatorem uideo eius
ophech iudicans uel diiudicatio
opher liber uel narratio eius uel lib
opherech liberante uel narratio pi
ctoris eorum
ophim speculans eos uel speculator
ophomas speculum domini uel cognitio
archanorum dei
ophomas absondens domini uel ab
sconditus dominus siue speculans dominum
aut speculator domini
olemes auellens uel dimittens
siue auulsio aut dimissio

olonnath· centum regnantis eius
in gestione uel centum in gestiones respira
cius respiracionem
oenes zona uel custodia seu custo
diens aut custodia domini
omorias custos domini uel custodies
omni hosphanech saluator mundi
uel absconditorum reuelator
on proles uel dolores
om· pupilla mea uel sedes eius siue
oculus aut concinuum
onar coriaca uel subsistens eius siue
pecora tuba·
om pupilla mea uel sedes eius· siue oculus
meus aut concinuum· meum
ona proles ei uel dentes
ona pupilla eius uel sedes eius aut
oculus eius aut concinuum eius
oon nam pupilla meta eorum
uel sedes eius aut oculus eorum aut
concinuum eorum
oen ciuitas uel opidum
oonchasim ciuitas egypti uel op
pidum mandata hulia·
ooer proles pusilla uel pusillanimis
siue mane plasmatus aut angus
tiatus fortitudo plasma·
oom proles pusilla domini uel mane
ophim liber iudicium uel liber iudi
cium
or plasmatus uel angustatus
or proles fortis· siue tyrium aut iudicans
orachath hostes tui uel hostium
tuorum uel inimicorum tuorum bella
aut certe te·
orech· bona uel optima· siue eligens
electio aut bona
oreb· gena uel optima uinea· siue
electa uirtus aut uinea electionis
ori proles mea· uel tribus meus siue plas
matus in aut angustia mea·
onni honorum uel aberum siue ro
borans eos aut plasmatio eorum
olim pro saluans· dispersus uel
narrans dissensione
olbelenes· saluans eos uel saluans
in tempore siue gaudii decore aut de in
gaudium in tempore
olthuite· saluans dispersos uel salua
ocha archanum uel exclusio mea
ochan archanum meum uel exclusio
ochelther· radicans ligna uel in
dis arbores
ochudes archanum uel excludens
eorum· fauentes cantilenas uel
temporibus disputantes
ua salus uel saluator
ua· salus ei uel saluans eos eum
uaa· saluans eum uel saluatio ei
uel reddet uel saluans siue salutis
aut redditio·
uar· saluator sermonis uel salua
tionis uigilia·
ub uiridens uel tuendum contendens
aut contritio sua
ubech fructetum uel condensum
ubechim uirentes uel tuendum meum
aut contritio mea contritio
ubi· contritus uel celebrantes mea
ubri· sedens uel teneret siue sede aut
ubiam sedens est uel uersio eorum·
ubuel contritus deus uel tuendum dei·
uchba ob umbrosum eum uel tabernaculum
ei

uddi archanum meum uel de la
tere meo·
ue loquens uel locutio siue eructans
aut eructatio
uph uber uel scrip siue spe
culum aut effusio
upha scrip ei uel uber eius· siue
effundens eum aut speculatio eius
upham ardens uel ardor siue
ubertatum aut uberibus
uphamite· ardente uel uberi
tas siue ardor eius aut ubertas
uphans· ardens· uel effusio gratie
siue uberitatum aut uberis
uphuphin· ardens naue uel
uberitatem uestrorum
uperech· uanitas uirie· uel
uirtus prioris
uphim uinct uel uinctio sue
exurdens eos aut speculum eorum
uphir uanum uel uirtus
upham saluans eos uel salua
tio eorum uacantes eorum
uhnumite saluatis eos uel sal
ui loquens uel locutio
uinhel idem durities
un proles uel lapis seu durus aut
unnan· lapideus proprius uel duri
cia proprie ciuitas proprie eorum
unnanite· lapidea proprie uel du
unnanith mortificata uel mor
tificatio siue mortificatus aut
crucifixus morietur fractura·
unnaminites mirtus uel capti
ua siue mortificatus aut mors
unen· eruinens uel excitum
siue dentis aut eleuatio dentium
unem· lapideus celi aut du
ritia fortis·
uni proles mea uel lapis meus
siue dura mea aut duritia mea
unite proles mea· uel lapide mea
siue durum meum aut durice mee
ur durus uel robustus siue conti
nens aut directus
ur angustia uel aobita siue direc
tio aut continentia·
uri angustia mea uel cohibuit
me siue muri mei directi aut
gratia mea robusta· Deus
urihel· acharas dominus uel angeli
uriha· mirum dei uel robusta deo
siue gerens dominum aut directio dei
uriobelli fortis est deus uel ang
ans me deus et continens me
aut et directio mea
ursaddi· fortis domini uel gra
uis mea uelia· siue mirum acob
ursaddeu fortis domini uel
continentia ubertas meorum aut mur
uel adsuetatis meae aut directio
angustiarum meorum
us gaudium uel leticia
usach· letus uel gaudens· cum
ad· uel gaudium uel leticia alias
usa leta uel gaudens siue gau
dium et leticia
usachim· idem gratie
usam gaudium dominus uel leticia
usamna gaudium gratie uel leti
tia exsultionis
usama lilium uel gratia siue olere
uel lilium aut oleum gratiarum

usanechaney lilium prudentie
uel gratie cunctipotens seu gratiudini
domini aut letitia gratie contemplationis
us gaudium meum· uel leticia mea siue
operiens equum aut aperiens equitum
usis gaudium meum uel leticia super siue
respiciens me aut uersio mea
us gaudium gratie· uel leticia festiua
tis siue operimentum eorum aut operimentum
uthala· radix· uel radicatus
uthala radians eis uel radicatio
eorum
uthalite· radicante uel radicata·
uthalc· prelium mirum uel spina
mactida· siue spina radicis uel spina
et mactidatio
uur sitiens igne uel angeus in
cendium

Thadaph pauor uel sup
siue pauidus aut terror
tabath bona uel bonitas
tabeth ardens uel inficiens siue ac
acio aut infectio res·
tabenensioce· ardentes uel infici
entes siue occasiones aut infectio
tabitha damna uel caprea
taclos· silens uel silentium
taddeus appendens principem uel ap
ensio principis ueniens·
taphar· adueniens punit uel pulsus
taphna· claudiens uel clauditio
siue tinea temeritatis aut uenus
sio uita
taphne· malum abarbore tra
nisicia· uel typum apud siue
typum apud aut typum apies
tala· ros uel irroratio· e
talam· irrorans eos uel irrora
tio eorum
tala ager uel applicatio
tallam appendens eos uel agrorum
tamath proprius pacatus uel pacis proprius
siue dat consummatus aut consu
matio data·
tamanech consolator uel consolatus
aut consolatio
tarpo plus speculans uel speculator
aut speculatio
tarela uidens tribunum uel uisio
arbustile
taxias explorator uel exploratio
siue faciens iugum uel secta iugi
tayesm uel figit uel elegit siue com
re dedit aut tirant dedit
tar· signum uel liber siue signatus
aut superior·
tarchondiel cogitans uel cogitationem uel
cogitatio celestis
tarzus adiungens uel adiunctio
siue applicans aut applicatio
tecuthus agens uel placens uel doare
iben uidens uel bona· siue uidere
aut bonitas eius
tbiadis uisio uel bonitas siue ui
dens testimonium aut bonitas
testificationum
tephorum gehenna uel dolor uel
latitudo iniquitatis
tegies· uelox uel uelocitas·
temon· ruminans uel pinguedo
siue pinguis aut ruminatio
tenobeus beneficie uel beneficium
siue benefaciens aut benefica

tirtam, generes vel consortes
tiriam: generes eos vel consorti
tonesceorum. corum
Tirus angustia vel tribulatio sive
blasphematio aut fortitudo.
Tiri plasmator vel tribulator sive for-
tes aut angustiati.
Tichicus tacens vel taciturnitas
sive silentium tacentium.
Titus querens vel bonus sive lucis
aut lucis. visio
Tiphsa: videns aut visio vel te-
Tiphota clara vel conspiciens sive
clare videns ad conspiciendum.
Tob bonus vel bonitas.
Tobias bonus domino vel bonitas domini
sive ductus aut lux vel gradiens ad
universa.
Tobi bonum vel bona assumptio
Tophet: ruina vel cadens sive de-
clinans aut ruens
Topazion: idem.
Trade: siccitas vel siccum sive roch
es aut latitudo.
Trophimus dissolvens vel dissolutus
sive dissolvens thalamos aut
dissolutio thalamorum.
Tubal ductus ad luctum vel conversus
ad universa
Tubalcham ductus ad luctum la-
mentationis vel confusio adquisitionis
Tubalcham defectus possessionis
vel deserens lamentationem aut
delatus possessionem aut defectus
acquisitione. Huc usque per sephat
et breviori sunt aspiratione quae
principia nominum ex tau quae sequuntur cum as-
piratione legenda sunt.
Thamar dator indignationis
vel indignabilis. sive dator indig-
nationem vel indignabilem sive da-
ta est indignabilitas aut data est
ei indignatio
laus
Thau: dixes vel dimitte sive pu-
nerem ... aut signum
Thabee bonus eorum vel bonum eo-
rum. sive bonum eorum aut bona eorum
Thabellal: bonus dominus aut
bonitas dei dei
Thabne: bona visio vel bone vi-
siones
Thabiana: bona donatio vel bonu-
tas donationis.
Thabianei: bonum donante vel bonum
vel gratificati.
Thabor veniens lux vel veniet
lux vel veniente lumine. sive adventus
luminis aut lucis accessio.
Thabremon: bonum dubitatio vel
bona congregatio sive bonus adiu-
dens aut bonitas visionis eorum
Thachasim: laterem appensio
vel silentium eorum
Thadal: principes appendet vel prin-
cipes appendere sive principes appen-
det aut principis appensio.
Thaphiphim: claudicantes labiis vel
temptantium appensio vel ...
Thaphaus: signum vel signi ap-
titudo sive stipendiosos contrarios aut
canum contemptui ab ore ...

genus est non ab esse.
Taphnes: Idem. novi
Taphnachisme: nimis ... agnitio-
num novum vel nimio expensio
Taphua: contemptum appensio vel
contemptum appensio
Thai: timor vester vel fortior. tu
Thaim: duo vel bini vel duo aut bini
Thala: appensio vel appendens
sive involans aut involatio
Thalammuse? exemplo vel pro se-
met ipso sive ipse mei- ... sive se-
met ipse ...
Thalassa: appendens finctionem
vel appensio plasmationis sive
involans finctionem vel involans
plasmationem
Thalassar: appendit principem vel ap-
pensio principis. sive involans
principem aut involatio plasmatio
Thale appensio vel appendens
Thallim: psalmus vel ymnus sive
laudes aut laudationes.
Thabitha puella quae dicitur syre
syrum est non hebreum
Thalme: sulcus vel sulci mei
sive dependet aut expensio.
Thalmai: sulcus vel sulci mei
sive appendens me aut suspen-
sio mea.
Thamar: palma vel amara sive
commutans aut commutatio.
Thammuz: consummatus vel conte-
nebrei. sive contemptus aut consumptio
Thamna: deficiens vel deficientis sive
fidelis est aut consummatio eorum
Thamnas: deficiens vel deficiens sive
nec ... finctura aut consum-
matio ... plasmationis.
Thamnath: ... explora-
tores odoris vel ...
exploratores odoris vel ...
tes exploratores ascensionis
Thamnathsare: ... com-
motionem novum vel ... operacio-
ne nova.
Thamnes: ... deficiens
sive fidelis aut assumptio eorum
Thamni: ... vel consumma-
tio mea.
Thana: humilis vel respondens sive
responsio aut humilitas.
Thanaa: humiliter vel responsio est
Thanaath: respondit ... responsio ...
Thanach humiliatio vel ...
dens assumptionem
Thanathselo humilitas ...
missionis vel consolatio ...
nis.
Thanis mandatum humilia vel ma-
dans humiliationem seu mandatum
humile aut mandata humiliatio
Thanhumeth: responsio fidelis ... aut
humilis explorator ascensio-
nis. natio
Thapsa: speculum vel indig-
Thapsar: speculum ... vel in-
dignationem ...
Thapse: indignatio vel indig-
natio sive sedes offendens aut
offendiculum sessio.
Thara: pascens vel pastio seu

explorator odoris aut explora-
tio ascensionis.
Tharacha: ... vel elon-
gans abeo sive ... aut
elongatio est
Tharasim: ydola vel imagines. sive
figure aut imaginatione
Tharatha: ... in domo ... labia
eius ...
Tharathe: ... vel elongans
sive ... aut elongatio
Thardema: ... vel ... sopor
sive gravitas aut profunditas
Thare abactor vel depulsor sive
... vel ...
Tharei: ... vel ... sive ambi-
gentes aut depellentes
Tharei pascens vel pastio mea
sive explorator odoris mei aut
exploratio ascensionis mee
Tharcasim: lib. xii. ...
Thares: explorator gaudii vel
explorator leticie. sive gaudium
ambigens aut leticiam expellet
Tharsis explorans gaudium vel ex-
plorans leticiam sive dissipavit
speculum aut dissipatio speculi
Tharsense explorante gaudium
vel ex- le- sive dissipatores speculi aut dis-
sipatores speculi
Tharsum exploratio gaudii vel
dissipatio speculi
Thas positus in vel positio mea
Thau: consummans vel consummata
sive consummator aut consummatio
Thebna: requies vel lamentum
Thebes: lacus vel ...
Thebnatre? fluens domino vel dissolu-
tus donationis
Thebsee: dissolvens thalamos vel
dissolutio thalamorum
Thecla? gula vel gustio
Thechem? querens tempus vel
gustio peccatoris
Thecueh bonum vel bonitas sive gu-
tens delinquente aut gustio for-
tunis
Thechel insulsus vel insipiens
Thechel ... mea vel mea ...
Thechch bonus pavor vel bonitas
vite. ... consummationis
Thebui palea mea vel bona fi-
Thebu: bonus in vel palea mea
Thebolech spica palee. vel insulsitas
Thebon: palea. vel sulsitas
Thechel: statera appensio vel appen-
sus est in statera.
Thecue tuba vel buccina sive ... sono
rite aut percussio
Thechuam tube vel buccine sive
... aut percussiones.
Thechuen: Idem.
Thechua: buccina delinquens vel
percussio peccatoris.
Thechuam: pariens vel pavens sive
paventes eos aut buccina eorum
Thador: pigrilus vel ... te
Thecm ... vel ...
Thegiath: ... vel ...
... actiua sive intelli-
gens vel alios faciens ...
grate

Thegladphalasar Tiglathphalasar ...
... principe vel ... ca...
principis
Theglathphalnasar Idem. ...
Theben secta ... vel ...
Thebenne: ... vel ...
institutionis
Thelabin ... vel dispositione sive dis-
positio aut dispositiones
Thelame agger ... vel ...
Thelassar appendens principem vel ap-
pensio principis
Thelem: ago.
Thelmelathcharsa: aggeres ... de-
ponentis solum vel ...
Thelmon: vox domini vel invocans ...
centis aut incidens
Thema haustus vel austrus sive haustus
Theman haustus vel austrus
Themana: australis vel australis
Theman austri ... vel australis
Themanites: australis vel australis ...
africo vel ab africo
Thema vectabilis vel defectio ...
Themor: terminus vel consummatio ...
Themor: ... vel consummatio ...
...
Themortes: ... vel ...
... in amaritudine
Thena ... vel donata sive donatio
aut donata eorum
Thenath: ... vel dona ...
Thenath ... vel amagdalum
Thenoemeth: consolator vel consolatio
Theodal laudans vel laudatio sive
signum capi
Theodes: Idem.
Theophilus ... vel ...
sive ... aut ...
Therach: periculum vel elongatio
Theraphim: ydola vel ... sive
figure aut ymaginationes
Therachar: subiciens vel subiciens
... subiectione ... vel ex-
ploratio ...
Therphalei: exploratores ... vel
... cedentes
Themath: explorans ... vel ex-
ploratio ...
Thersa: pulcra vel placens sive complacitio
aut complacens ...
Thesan positus domini vel dispositio ...
Thesis: posita vel positio
Thesbi: capiuans vel ... sive capti-
vitas aut ...
Thesbites: ... vel capitivitate
sive ... ad intelligendum ...
telligentia. festinans
Theslon: festinatio intelligentia vel
festinatio ad intelligendum
Theslones captivans vel capituitas
sive captivus aut captivitas
Thessalonica: festinans vel ...
Thessalonicenses festinantes ...
... festinantes ...
Theth: fuste vel ... sive ... aut
exclusio
Thethmon ... vel ... sive ...
... aut ...
Thendas: laudans vel laudatio sive
signum capiens aut capiens signum
Thete: agger ... vel ...
bilis

hiemiur illuminatio uel illuminator siue illuminans uel illuminatus
hiarimeu illuminatione uel illumi nabitur
hikath tenui uel macilenti
hiehon medium uel dimidiatus
hieiourim Idem
hiena spes uel deiectio
himna hinnulia uel gratiosa
hiezon dispergens morte uel disper sio inquieta
himieus pinguis uel iumentalis
himas timor uel redimens siue timens aut stellans
himi timens dominum uel redemit dominus
himphon dissoluens dolorem uel dissoluens iniquitatis
hirmoth dissoluens mortem uel reiecio mortis
hob oblatio uel immissio
hobel uanitas uel ablatio siue ducens ad luctum aut confusio ad inuisio
hochbaath sedens uel sedes
hocn sedes fontis uel sedens oculis
hoph gehenna uel stultitia siue lati tudo aut ampla pena stultorum
hoseth oris opertio uel oris preciosi os pergens aut os precium
hoptel os dei pergens uel oris dei operimentum aut os dei precio
hophech gehenna pinguis uel ampla pena uite stultorum — uisio
hogomma auellens uel incorporans
sic glosa incolatus aut in calore
hola coccineum uel uermiculus
holaphat coccineus sum uel uerme color textum
holmas ad mensuram deducens uel ad mensuram reducens siue scrutatus uel aut suspensio mea
holomai idem
holeante coccinei uel rubicundi
hole coccineum uel rubeus color
holomanda ad mensuram deducet uel ad mensuram deducta
holomade ad mensuram deducti uel ad mensuram reducentes
holomais ad me deducet uel ad me deductus
holus rotundus uel rotunditas
homas alius uel geminus uel geminus uel conditus appellatus
hophio amenitas uel latitudo
horath lex uel pentateuchum
hose carpentarius uel festinatio
holames carpentarius uel festinatus
hoch eiere uel amenitas
hechi eirre uel amenitas mea
hon amans uel eiciens siue eiciens eorum aut amenitas eorum
hocade requiescens uel requiescens
hrogodee sin suamen uel requies centes sanctorum
hubal ducens ad luctum uel ignis ad uoluntatem
hubal defens uel defens siue differens aut delatus
hubalcham ducens ad luctum lamentationis uel consolationis administratio
hubulcham defens possessionem uel defensio seculi conternem seu delatus possessionum aut defens acquisitionis
hubim deus uel dextra sim moriens aut bona uel sim
Tubit festinans genuit uel consili tate uel necessitatis
chocha ignis mordens uel do

dolor prolationis
dochi nuschs uel infidel siue infirmi eos aut confirmatio eorum
phanne infirmi uel debiles siue in firmantes eos uel confirmantes eorum
pir confirmum uel infirmitas sine iniqui aut absolutus — umbraculi
l dolens uel pariens seu dolor
lan communi uel passus applaude siue a pillo siue dolor femoris aut dolor
lam pulsus uel tantum siue pars aut actio uel lumine uel ignis seu incendium aut fenestra — incendium men
tu bum megum uel igneus mens siue mam dei genus uel bum excellitur siue igneus eorum uel fenestre eorum
ui lucens prologus uel ignis prologus siue inde dens prologus aut incendium prologus
lucha ignis facta uel incendet premium siue lumen templum aut agnes premium rium luce gaudens uel hieras gau siue gaudens igni aut gaudium iocedio
rei longitudo mea uel illuminator mea siue ignis meus aut incendium
ri lux mea uel ignis meus siue incendium meum aut apicio mea
tia lux mea dei uel lumen meum dei siue ignis meus aut incendium
riel lucens deo uel ignis dei siue ap iens deo aut incendium dei
g consilium uel consiliator aut festina tio siue festinans
fary consilians uel consilium gratia siue festinas eos aut festinatio eorum
Sarch festinatione me uel consiliaret uit siue consilium meum aut festinatio mea
Carbres festinans uel consiliator siue consiliat uel consilium meum siue festinans me aut festinatio mea
Sury festi eos aut consilium eorum
Surr consilium uel festinatio siue festi uel consilio aut festinatio consilium
thar dolor signum uel consilium eruns
za consilium uel consiliatori
Zal consilium est uel consiliatori est
phas finis uel distinctio dominum
phath finis mea uel distinctio mea
aphut finis consilii uel distinctio festina
agor ipsa uallis crucis uel ipsa eleuatio
agerhua lubi leuantia uel ipse leuatur
agerlam lubi uirans uel lub uirus
azacha ipse ducet uel ipse formatio
aler finis domini uel destinatio ducis
alhi finis signatus uel distinctio
sumata aut hi uel ipsa siue ipsa uille
elluch finis uel distinctio domini
declinationis ad inuiuendam pro quod uir uel uirum siue procreatio me aut ad inuiam putauit
Zaab aurum obeit uel aurum possum
Zabi mouet uel mos siue fluc tuans aut fluctuatio
alab fluctuans dux uel fluc tuans ydolatre
abader fluxus torrens uel fluuio
aludin fluens torrens dux uel torrens fluens duo — tio siquid
alba iniquus uel fluctuatio mea
alnon mouet dolore uel fluctu
alach mouet delicatus uel torrens fluens pecto
alam mouet eos uel fluctuatio eorum
alcol quasi uel ignominio saluos
al mouens pacem uel fluctum torrens

alor fluxus uehement uel fluxus hi bundans siue fluens habitatio duo
abdiel fluxus uehemens dei uel fluens habitudine deo — uisio
abina iluericorum perdet uel uente
abuth fluens torrens uel tonitrus uel fluctus — ei
abulon fluxus nocturnus uel fluctuatio
abulon habitaculum sibi uel habitacio eorum siue habitaculum aut habitatio dum putridus — munda
abulonite fluxus nocturnum uel in
abulonite habitatio sibi uel habitatio eorum siue habitacula sorditudinum aut habitatio putridum
achar creator uel mitis uel instructio mea
acharias memoriam domini uel recordatio domini — siue exigatur
acher memoria uel aduentum
adab iste gratiam uel tibi pingues
adaham ipse dominus uel pinguia duo
achor cirrus uel instructio siue instructio aut festinans festinans
achur memoria uel ad uirgum siue instituens ignis aut refectio illuminare uel illuminatio
aphi lumen meum uel illuminatio mea
aphim illuminatus eos uel illuminatio eorum
ai ducte uel hic siue oliua aut formatio
amon filius uel nubis uel obumbrans siue bens uel nubes — bundans
amma in fluens uel fluxus aus ab uel lacrimo uel in amaricans
adi fluxus uehemens uel fluxus ha anima in agros uel in dilinquens apta psallere ei uel cantatori aumna psallet eis uel cantatio eorum anni psallens in uel cantatio mea dimi psallet ei uel cantatio eorum aniro psallens magistro socialis magis — uirtuti in terrena
ansi in terre uel genitio siue terre aui oriens uel orientalis aut aue aud descendit uel aliena siue descendit aniamin descendens uel aliens dolor arai oriens uel orientalis uel anias oriens domino uel orientalis dei arath oriens praecipit uel orientalis est delinquens
ared descendet uel alienatus
aneide descendens uel orientalis
arel ortus facte uel orientalis plasmatio
arech oriens prior uel orien talis domini
athan in humilis uel exitio illa ana siquis uel iniquus
anad donat uel donatio
anade dos domini uel dos dono
ari hora uel terrendus
arim hortor uel terror siue hor rendi aut terribiles
aronim quia est hic aqua uel granum in acie siue acie granuntes aut acie grauato aut deuorat et lapis uel rapiens seu deuorans
elad fluens torrens uel torrens fluuio — torrens fluens duo
eladia fluens torrens domini uel elee mediana uel rapina siue bellum aut deuorato
elede donatus uel docet siue fluens uita aut filio illa

eter lupus uigilans uel deuorator teter lonus — ciconia deiciam
ebi lupus meus uel deuorato mea
ebidia deicius uel fortitudo uel deice
ebub iniusticia uel iniusta pi
ebul humitas uel hiericum nouit
ebulonite tabernaculum nouis uel iniusto uir terrae — mea
eci mor mea uel memoratio mea
echri memor mea uel memoratio
echri memorat eos uel memoratio eorum — memoratio eorum
echur memoria hominis uel uirum
epenna hos uidisti uel oris ipse uisio — uisio
ephrona os hi uidere uel hos eius
ei iste meus uel iste in
elpha os humans uel os fluens siue os ambulans aut oris fluens
emma fluxus uel iste fluxus eius
emeti in amaricans uel iste con doct lanis — quisque eorum
emmam amaret ei uel amaret eorum siue tres eorum ostendens aut eis ostendens
emp psallens in uel cantica mea siue in lacrimos aut in amaricans
ena commouens uel commotio eorum siue requiescens eas aut requies eorum
enam commouens eos uel commotio eorum siue requiescens eas aut requi etio eorum
eriel in magistro dei uel in magistro
enoch iste timet morte uel iste metuet altitudine
esai iste sapiens uel ista dimittet
eschaa in paruus uel iste sugiror
echam iste amaret uel commotio
echn in amens uel erroneus ei
echna in commouet ei uel ista amicicia ei iniquus uel iniquitas
enan iniquus ei uel iniquitas eorum
iph florens uel germinas
iphi florentes uel germinantes
ipha germine uel illuminare
iphai germini meum uel illuminatio mea
iza horrendus uel eiulus
o iste uel illa
om inimor uel paruula siue inter la consiliatio uel uitula consiliata
olado uel fluens uel torrens in quod dens uel fluens torrens iuxta duo
echo psalis uel prophetizans
ole areus uel arcuato — pretio
olelach cedri uel ferens siue ceteri aut
olech cedri uel ferens siue cetera aut pretio — turri
olech in paruus uel in iniquitate
olonim semitite aure uel facie ipsi
oob turris uel dimitte
oer in iniquis uel iste inuisibilis
or plasma uel plasmatori meum
siue iste apprehendens me
aur in magistro — in babilone
orolabel aliena translatio uel or seruiste precepit
ozam quia est hic aqua uel quis est hic cognitionem seu sapientie aqua in die granum
ozelaus consilium uel consiliatur
uerum consilians eos uel consiliatores eorum

audite celi. Et colon est ubi est puncti rotundus. comata ubi est eleuatio puncti. periodos ubi est totus ambitus. et ista possunt patere in isto uersu. dixit dominus domino meo: sede a dextris meis. Homo est propagare animum. et unum est regere linguam. agios. i. sancti. strophos. i. conuersio. archa. i. figura ecclesie. edicio. i. translatio de greco in latinum. tugurium est uilis et agrestis pastoris casula. desolare. idem est quod infirmare. insultare. i. aduersarium deridere. Sol. la. ta. de solo, las. unde andreas: solare domos meas. holocaustum de olon grece quod est totum latine et caustum incensum quasi totum incensum. Cyrus, summe in potestate. pro xerses tribus. et regnaturus magnus in eis. quod in populo ut constare capitulo. i. aliquo pro x. tribubus. neomenia a neos quod est nouum et menia quod est luna. quasi festum noue lune. de tribu lagiridum. de presbiteris. et de cor meretes. de sacerdotes. a planta pedis usque ad uerticem. sic pauperes et insipientes quibus non est in eo sanitas. kalende de neomenie. hec seraphim. quasi seraphim senat illum. petrarche est qui exercet officio patrum. legendi. audite celi et auribus percipite. duplex est auditus celestis et terrestris. auium est quod pertinet ad intelligentia humana. aliud quod pertinet ad diuina. opulentia. i. pretium. oculos quos culpa claudit pena aperit. pertinendo. laudamini, mundi estote. possessores qui conpellat alius. fortis deus. i. potestas fortitudine. pupillus qui caret patre. orphanus qui utroque. circa intimum docetur ignis in sancta scriptura. Cogitatio plurium uoluntate in ingenio, et illa est speculatiua et quam producit in effectum peccati. ceterum in alique eius perfectione sinunt per luxuria. et qui in per amenitate cum peccabat quam alibi qui preficiebat populo. nulla exprimam et tribuit non perfectione reddentes. in perfectione consentire est. qui tacet et non loquitur. unde consuetudo etiam asserit grammatice. mot ne sone. omnes diligunt munera et magis ballium et que in officio. unde dicitur: si uidellus fuerit. cum rebus tuis eo. Ad regimen ciuitatis et ciuitatis requiruntur ista ex. prudencias ballium, specitas memini. et humilitas. timor. uirtus in ueritas cura. sagacitas uigilum. i. perspicacitas. copiositas uictualium. i. subtilitas deuotionis in terra. fortitudo. et humilitas. municas in ueritate. per uirilitatis sponte. De superbis. expedit superbis ut prius cadant superbi. quod uelum. exemplis. et superbia nimis elata. actiones. ita uidetur in aliquo enorme peccatum. quod nimis elata excelsus cadit ut pateat. Holibus illorum. confusio in hoc seculo et dampnacio infinita in futuro.

[marginal notes, left:] dubium. — rege dum ... fuit res ... ondus ... ex infra ... uns deo

[Lower annotations:]

Indicium temerarium dicitur quando asseritur.

- quando aliquis ... xiii. sic factus filius est non indicantes quod nescit est in officium cogitatoriis.
- de dubio ... nolite iudicare et non iudicabimini. [illegible] facto et est factum est iudicatis.
- quando uis ... ad [illegible] non de corrigendo. bonum xiiii. ut eo est alienum omnium indicans.
- quando ... indicato est ... ii. in quo alium iudicas te ipsum condempnas.
- quando ... [illegible] ex git. leui. xix. iuste iudica proximum tuum. et den. ii.
- quando ... [illegible] modus.
- per ... [illegible] maior ad uenditos ad ... mei ad mortuos ... ueniunt ... porro in estimabilis ... fetorem ... inde
- uerit in ... [illegible]
- uictus uero ... [illegible] misericordia.

attende ... [illegible] et felicitudo.

magnum honor ... magis honor et maximum honor.
huius qui intentum ... tenere ... modo.
si sequeris fugit. si fugeris unus decet.
quo capta fugit laus. et contempta tenet.

Descendit demonte secuti sunt eum turbe [illegible] in malis signis [illegible] vel dogma fuit [illegible]

cum descendisset i. de monte [illegible] descendit de monte [illegible] de valle [illegible]

1° de [illegible] potestatis in hac valle [illegible] de [illegible] in valle [illegible]

[illegible] formam servi accipiens in similitudinem hominum factus [illegible] humiliavit semetipsum [illegible] usque ad mortem [illegible] humilitas [illegible] lepra [illegible]

[illegible] significat peccatum [illegible] corpus [illegible]

[illegible] corrumpit bonos mores colloquia prava.

[illegible] ardentem [illegible]

[illegible] peccatum obediencie [illegible] contritionem [illegible]

[illegible] colorem mutat [illegible] color [illegible]

[illegible] ego [illegible]

Et ecce leprosus [illegible] confessionis [illegible] commissionis [illegible] erroris

[illegible] significat [illegible] originale [illegible]

[illegible] omissionis [illegible] commissionis [illegible]

[illegible] significat [illegible] in statu contemplationis [illegible] in lecto [illegible]

[illegible] commissionis que notatur [illegible]

[illegible] errore [illegible] demoniaci [illegible] eligendo [illegible]

[illegible] error [illegible] tenendo [illegible] in bestiis [illegible]

[illegible] error in [illegible] falsi prophete [illegible] non [illegible]

[illegible] dormiebat [illegible] dormiunt [illegible] sompno [illegible]

[illegible] et dormivit [illegible] sompno [illegible] mortis [illegible]

[illegible] in sompno [illegible]

[illegible] in sompno [illegible] apparebat.

[illegible] domine salva nos perimus [illegible] magnificando.

[illegible] petiit [illegible] potestatis [illegible]

[illegible] obediencie [illegible] alio [illegible] Augustinum [illegible] mundo [illegible]

[illegible] nolo mortem peccatoris [illegible]

[illegible] exponatur peticionem [illegible] salva nos perimus.

[illegible] salvat nos [illegible] salva [illegible] apertis [illegible]

[illegible] peccatis [illegible] corpus [illegible] salvatorem [illegible]

peter [illegible] de [illegible] demersi in fluctibus [illegible] peccatorum [illegible] in sensibilibus [illegible] non sensus [illegible] demones.

[illegible] in hoc [illegible] non [illegible] imaginem [illegible] honoris [illegible]

venerunt.

Hoc est quod novum in q[illegible] ... hoc nomine ... [illegible] in ...

[illegible] q[uod] sunt tres civitates bethleem nazareth et capharnaum. In bethleem fuit

nat[us]. In nazareth nutritus et capharnaum fuit [illegible]

v. 9. Confide fili. penitentie et peccatum. In ista [illegible] ... [illegible] ... confide [illegible] remittuntur

[illegible] i. fili. 3. [illegible] peccata tua. i. remittuntur peccata tua.

¶ Surge tolle lectum tuum et vade in domum tuam. v. 9. Hic movemur ad [illegible] ad [illegible]

mente [illegible] desideriis. Crisostomus i. surge [illegible] nobis [illegible]

Tolle ad [illegible] carnem [illegible] delictis. [illegible] dormis et exurge [illegible]

[illegible] gloriam [illegible] Vade ad patriam in [illegible]

lux splendidis [illegible] usque ad perfectum diem. In hiis [illegible]

nobis dno. v. 9. [illegible] videntes. De quibus [illegible] hic [illegible]

laboris [illegible] habens [illegible] in domum tuam. i. ad [illegible]

vite [illegible] tui. domus [illegible] videt [illegible]

Ecce fulgor [illegible] facie [illegible]

in [illegible] ad [illegible] magne [illegible] lapide [illegible]

[illegible] ut [illegible] potuit [illegible] nolebat

[illegible] debite in testimonium [illegible]

Vidimus [illegible] demonia [illegible] Luc. [illegible]

Articuli per Archiepiscopum, Episcopos et reliquum clerum Cantuariensis provinciae in Synodo inchoata Londini 24 Novemb. Anno domini 1584 regnique serenissimae in Christo principis dominae Elizabethae dei gratia Angliae Franciae et Hyberniae Reginae fidei defensoris etc. vicesimo septimo stabiliti et regia authoritate approbati et confirmati

Ut homines idonei ad sacros ordines et beneficia (ut vocant) Ecclesiastica admittantur.

1 beneficij presentatione vacantis

2 certificatorium ab ecclesia eiusdem Dioeces. ubi curae animarum inserviat

3 vel cathed. collegiata ecclesia vel colleg. Cant. aut Oxon. non constit.

4 ab eodem Episcopo in curam admittendus.

Primo cautum est, ne quis posthac ad sacros ordines suscipiatur qui non eodem quoque tempore presentationem suipsius ad beneficium aliquod intra dioecesin sive iurisdictionem eiusdem Episcopi a quo sacros ordines petit tunc vacans exhibuerit. vel qui non eidem Episcopo certum verum et indubitatum certificatorium attulerit de ecclesia aliqua intra Dioecesin sive iurisdictionem dicti Episcopi in qua curae animarum inservire possit. vel qui in aliqua cathedrali aut collegiata ecclesia vel collegio Cantabrig. aut Oxoniensi non fuerit constitutus. vel saltem qui ab eodem Episcopo in beneficium aliquod sive ad curam (ut vocant) inserviendam tunc etiam vacantem non sit mox admittendus.

Deinde ne quis Episcopus posthac aliquem in sacros ordines cooptet qui non ex sua ipsius Dioecesi fuerit nisi vel ex altera nostrarum academiarum prodierit vel nisi literas (ut loquuntur) dimissorias ab Episcopo cuius Dioecesanus extitit attulerit, et 24 aetatis ~~no~~ suae annum iam compleverit. ac etiam in altera dictarum academiarum gradum aliquem scholasticum susceperit. vel saltem nisi rationem fidei suae iuxta articulos illos religionis in synodo Episcoporum et Cleri approbatos latino sermone reddere possit adeo ut sacrarum scripturarum testimonia quibus eorundem articulorum veritas innititur reddere etiam valeat ac ulterius de vita sua laudabili et morum integritate literas testimoniales sub sigillo vel alicuius collegij Cantabrigiensis aut Oxoniensis ubi antea ...

vel alicuius Justiciarij ad pacem D. Reginæ conseruandam assig-
nati vna cum subscriptione et testimonio aliorum proborum et
fide dignorum hominum eiusdem parœciæ vbi per tres annos ante
proxime ellapsos commoratus est exhibeat.

pœna

quod si vero aliquis Episcopus aliquem ad sacros ordines admi-
serit, qui prædictis qualitatibus non sit præditus is per
Archiepm assidente sibi hac in parte vno alio Episcopo ab
ordinatione ministrorum et diaconorum per integrum biennium
suspendatur ac eam præterea pœnam incurrat quæ de iure in
eiusmodi Epos qui ad ordines Ecclesiasticos sine titulo aliquem
promouerunt, statuitur

Ad hæc ne quis Episcopus aliquem in beneficium (vti vocant) insti-
tuat nisi qui prædictis conditionibus ornatus fuerit.

quod si curia de archubus aut audientia per viam duplicis querele
seu alio quouis modo contra Epm hac in parte agat quia homines
minime idoneos ac habiles admittere renuit: tunc licebit archi
Epo vel authoritate propria vel gra speciali a regia matte
impetrata eiusmodi processus amputare quo laudabilis Epi in-
dustria debita executione sortiatur effectum.

Denique vt quolibet anno ad festum Sti Mich. archangeli vel
intra sex hebdomadas idem festum subsequentes vnusquisque
Episcopus nomina gradus et qualitates eorum omnium quos
in sacros ordines vel in aliqua beneficia eodem anno præcedente
promouerunt ad Archiepm transmittat.

De moderanda solennis pœnitentiæ commutatione.

Ne quando fiat posthac solennis pœnitentiæ commutatio nisi in
notis grauioribusque de causis. atque adeo cum ipsi Epo
constiterit eam desse ad reum reconciliandum et re-
formandum saniorem et tutiorem rationem

Deinde quod mulcta illa pecuniaria vel in releuamen paupe-
rum eiusdem parœciæ vel in alios pios vsus erogetur
idque ecclesiæ solenniter et fideliter approbetur et innotescat.

Quod si vero crimen fuerit notorium et publicum reus
ipse vel in propria sua persona publice in eadem pœni-
tentiam suam minime fictam profitendo læsæ ecclesiæ
satisfaciat vel ecclesiæ minister in præsentia ipsius rei
palam e suggestu eius submissionem et pœnitentiæ
suæ cum ordinario suo transactionem, atque etiam in veræ suæ
resipiscentiæ testimonium quanta pecuniaria summa in vsus
supradictos erogandam reddiderit denuntiabit.

vid: Bp. Sparrows Collection
of Canons &c pag: 194.

MANUSCRIPT ON VELLUM.

Biblia Sacra Latina Editio Vulgata, MANUSCRIPT ON 248 LEAVES OF VERY THIN VELLUM, finely written in small neat **gothic letters**, double columns, by an Anglo-French scribe, with numerous ornamental Initials and marginal decorations in red and blue, headlines in red and blue, 4to, modern brown morocco, antique style, gilt edges, £25 SÆC. XIV.

This desirable specimen of XIVth Century work represents a prodigious amount of patient labour. The writing is very small and neat, and the columns vary in the number of lines they contain. There are numerous side notes in a contemporary hand, and three leaves of "Tabula," also a leaf at end has "Articuli per Archiepiscopos, Episcopos, etc., in Synodo inchoata Londini 24 Nov. 1584" in a contemporary English hand.

BIBLIA SACRA
LATINA